El noble esforç

La Biblioteca de Catalunya i el salvament de manuscrits durant la Guerra Civil

Anna Gudayol i Torelló

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (**www.tdx.cat**) i a través del Dipòsit Digital de la UB (**diposit.ub.edu**) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX ni al Dipòsit Digital de la UB. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX o al Dipòsit Digital de la UB (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (**www.tdx.cat**) y a través del Repositorio Digital de la UB (**diposit.ub.edu**) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR o al Repositorio Digital de la UB. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR o al Repositorio Digital de la UB (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (**www.tdx.cat**) service and by the UB Digital Repository (**diposit.ub.edu**) has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized nor its spreading and availability from a site foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository is not authorized (framing). Those rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

UNIVERSITAT DE BARCELONA

"EL NOBLE ESFORÇ"

LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA I EL SALVAMENT DE MANUSCRITS DURANT LA GUERRA CIVIL

Anna Gudayol i Torelló

Tesi doctoral
dirigida pel Dr. Lluís Cifuentes i Comamala

Programa de doctorat: Estudis lingüístics, literaris i culturals
Departament de Filologia Catalana i Lingüística General
Facultat de Filologia i Comunicació

Barcelona, gener 2025

“On ne choisit pas sa destinée,
mais on l’accepte sans fléchir.

Au nom de mes confrères de la Catalogne,
je demande à nos collègues étrangers
de croire à notre fidélité aux devoirs professionnels
et aux droits de la liberté et de l’indépendance d’esprit”

Jordi RUBIÓ
“Les bibliothèques en Catalogne, juin 1935-juin 1937”
Actes du Comitè International des Bibliothèques
Paris, 24-25 août 1937

SUMARI

Resum / Résumé / Abstract

Llista d'abreviatures

Agraïments

Proemi

I. INTRODUCCIÓ: JUSTIFICACIÓ, METODOLOGIA I ESTAT DE LA QÜESTIÓ

1. Justificació, abast i objectius de l'estudi

1.1. Justificació
1.2. Abast del treball
1.3. Objectius de l'estudi

2. Estat de la qüestió

2.1. Formació de la col·lecció de manuscrits de la Biblioteca de Catalunya (BC)
2.2. Salvament del patrimoni durant la Guerra Civil
2.3. Biblioteques en guerra i salvament del patrimoni bibliogràfic i documental a l'Estat espanyol i en el marc europeu durant la II Guerra Mundial
2.4. Salvament del patrimoni històrico-artístic a Catalunya
2.5. Salvament del patrimoni bibliogràfic i documental a Catalunya

3. Metodologia

3.1. Examen de les fonts documentals
3.2. Descripció de documents
3.3. Revisió de la bibliografia
3.4. Consulta de la legislació
3.5 Elaboració d'un cens de personatges i entitats i redacció de notícies sobre les col·leccions

4. Estructura del treball

5.1. Introducció
5.2. Estudi
5.3. Repertori
5.4. Conclusions
5.5. Annexos, fonts, bibliografia i índexs

II. EL SALVAMENT DE COL·LECCIONS I BIBLIOTEQUES DURANT LA GUERRA CIVIL: ESTUDI

1. Juliol 1936

2. Organització del salvament

2.1. Legislació aplicada
2.2. Una resposta institucional ràpida
2.3. Cronologia: les "notes" de Jordi Rubió i Balaguer
2.4. Personal implicat en el salvament
2.5. Procediment de la recollida: llistats, transports, problemes
2.6. Protocol d'actuació a la Biblioteca de Catalunya: tria, registre, inventari

3. Biblioteques i col·leccions ingressades a la Biblioteca de Catalunya o intervingudes

3.1. Biblioteques i col·leccions ingressades a la Biblioteca de Catalunya
- 3.1.1. Barcelona
  - 3.1.1.1. Biblioteques eclesiàstiques
  - 3.1.1.2. Biblioteques nobiliàries
  - 3.1.1.3. Biblioteques de militars, polítics i empresaris
  - 3.1.1.4. Biblioteques de professionals liberals
  - 3.1.1.5. Altres biblioteques
- 3.1.2. Fora de Barcelona
  - 3.1.2.1. Comarques a la vora de Barcelona
  - 3.1.2.2. Terres de Lleida: la Seu d'Urgell (Alt Urgell) i Vallmanya (Segrià)
  - 3.1.2.3. Osona
  - 3.1.2.4. Els viatges amb el bibliobús

3.2. Biblioteques i col·leccions no ingressades, intervingudes pel Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic (PHAC)-Secció Biblioteques
- 3.2.1. Biblioteques protegides o incautades a Barcelona
- 3.2.2. Biblioteques o col·leccions de ciutats i pobles fora de Barcelona

3.3. Biblioteques incautades o requisades conservades en altres dipòsits
- 3.3.1. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (Secció d'Arxius del PHAC)
- 3.3.2. Biblioteca de la Junta de Museus de Barcelona (Secció de Museus del PHAC)
- 3.3.3. Biblioteca de la Universitat de Barcelona

4. Un estudi de cas: manuscrits ingressats i registrats a la Biblioteca de Catalunya durant i arran de la guerra

4.1. Manuscrits ingressats per incautacions
- 4.1.1. Incautacions de la Secció de Biblioteques del Servei del PHAC
- 4.1.2. Lliuraments d'altres entitats governamentals i de patrulles de milicians
- 4.1.3. Col·leccions i volums ingressats
- 4.1.4. Manuscrits i fons ingressats durant la guerra no retornats

4.2. Donatius i dipòsits de personatges propers a la Biblioteca

4.3. Manuscrits ingressats per llegat testamentari de persones mortes durant la guerra o poc abans

4.4. Manuscrits ingressats per compra
- 4.4.1. Antiga Llibreria Babra
- 4.4.2. Josep Porter

4.5. Dos casos particulars: els manuscrits de l'Escorial i d'Uclés
- 4.5.1. Uclés, una incautació no prevista
- 4.5.2. El Escorial, una col·laboració amb l'Estat

4.6. Fons i manuscrits ingressats en la immediata postguerra
- 4.6.1. Ingressos per acció administrativa
- 4.6.2. Fons d'institucions dissoltes
- 4.6.3. Documents ingressats durant la guerra no retornats

III. Col·leccions de manuscrits ingressades a la Biblioteca de Catalunya arran de la Guerra Civil: Repertori

Introducció

1. Biblioteques i manuscrits decomissats de personatges sense relació prèvia amb la Biblioteca de Catalunya

1. Agustins (convent de sant Agustí)
2. Albi, baró d'
3. Alcúdia, comte d'
4. Alòs, marquès d'

Alòs-Moner, Ramon, vegeu: Alòs, marquès d'

5. Anguera de Sojo, Oriol

Balmesiana, vegeu: Jesuïtes

6. Barberà, marquès de
7. Barcelona, Arxiu diocesà de
8. Barcelona, Catedral de
9. Barcelona, Seminari Conciliar de
10. Bastos, Francisco
11. Bell-lloch, comte de
12. Benedictines (monestir de Santa Clara)
13. Bertran i Musitu, Josep
14. Camps, marquès de
15. Caputxins (convents de Sarrià, Pompeia i l'Ajuda)
16. Carmelites descalces (Convent de la Immaculada Concepció)
17. Cartoixans (Cartoixa de Montalegre)
18. Casanova, Ramon i Maria Lluïsa

Casanovas, Ignasi, vegeu: Jesuïtes

19. Castellbell, marquesa de
20. Castelldosrius, marquès de
21. Churruca, comte de
22. Clarisses (monestir de Pedralbes)
23. Clarisses (monestir de Santa Maria de Jerusalem)
24. Codina i Sert, Francesc de Paula
25. Conferències de Sant Vicenç de Paül
26. Congregació de l'Oratori (Sant Felip Neri)

Confraria de fusters, vegeu: Barcelona, Catedral de

27. Cot, Pau
28. Duran Ventosa, Lluís
29. Escolapis (Castellar del Vallès)
30. Espona de Saderra, Mas
31. Fígols, comte de
32. Franco, Ramon

Genové, família, vegeu: Soler i Rovirosa, Maria

33. Guillén García, Josep Maria de
34. Janer, Erasme de
35. Jesuïtes (Palau, Sant Ignasi, Balmesiana)

Juncadella, família, vegeu: Pella i Forgas, Josep

36. Klein Serralles, Rossend
37. Llovera, Josep Maria

38. Macià, Francesc
Maldà, baronessa de, vegeu: Castellbell, marquesa de
39. Mestre i Noè, Francesc
40. Monistrol, Marquès de
Montalegre, cartoixa, vegeu: Cartoixans
41. Montseny, comte de
42. Moreira i Ramos, Joan
43. Navarro Anton, Pedro
44. Oller, Narcís
45. Partit Sindicalista
Pedralbes, monestir de, vegeu: Clarisses
46. Pella i Forgas, Josep (família Juncadella)
47. Portabella, família
48. Portela Valladares, Manuel
49. POUM
50. Quadras, baró de
Reials Col·legis de Tortosa, vegeu: Tortosa, Catedral i Seminari
51. Riba, Carles
52. Riber, Llorenç
53. Riu, Hermenter / Església de la Concepció
54. Ros, Ignasi de
55. Ruiz Contreras, Luis
56. Sanjurjo, Justo
Sant Agustí, convent de, vegeu: Agustins
Sant Felip Neri, convent de, vegeu: Congregació de l'Oratori
Santa Clara, monestir de – vegeu Benedictines
57. Sedó Peris-Mencheta, Joan
58. Segalà, Lluís
59. Seu d'Urgell, catedral de la
60. Soler i Rovirosa, Maria, vídua Genové
61. Torent Buxó, Santiago
62. Torres Vaxeras, família
63. Tortosa, Catedral i Seminari de
64. Uclés, monestir d'
65. UGT, sindicat de transports (Banc d'Espanya)
66. Vall de Canet, marquès de
67. Vidal i Guardiola, Miquel
68. Vilanova de Rosselló, comte de
69. Vilar de Sant Boi, mas
70. Manuscrits ingressats de procedència no identificada

2. Col·leccions i manuscrits ingressats d'antics donants o venedors

71. Babra-Vindel, Llibreria
72. Bofarull, Francesc de
73. Carreras, família
74. Givanel, Joan
75. Porter, Llibreria
76. Ràfols, Josep Francesc
77. Romanyà, baró de
78. Rubió i Lluch, Antoni

79. Serra i Boldú, Valeri
80. Toda, Eduard
81. Valls i Taberner, Ferran
82. Viada i Lluch, Lluís Carles

3. Col·leccions i manuscrits ingressats com a conseqüència de de la guerra (1939-1942)

83. Ferrer Bravo, Mariano
84. Generalitat de Catalunya, Premis literaris
85. Institut d'Estudis Catalans
86. Institut del Teatre
87. Massip i Tarragó, Rafael
88. Salvadó, Hilari
89. Servicio de Recuperación Bibliográfica
    Puig Padrola, família
    Monestir de Serrateix
90. Manuscrits registrats en la postguerra de procedència no indicada, probablement ingressats durant la Guerra Civil i immediata postguerra

IV. LA FIN DE LA GUERRE: CONCLUSIONS

1. Janvier 1939. La fin de la guerre

2. Ce qui a été sauvé et ce qui a été perdu

2.1. Typologie des entrées : des saisies gouvernementales aux saisies révolutionnaires
  2.1.1. Saisies gouvernementales
  2.1.2. Saisies révolutionnaires
2.2. Typologie des bibliothèques et des manuscrits entrés dans la Bibliothèque de Catalogne pendant la guerre
  2.2.1. Bibliothèques et volumes épars
  2.2.2. Manuscrits

3. Ce qui a été restitué et ce qui est resté : la guerre comme source d'accroissement du patrimoine

3.1. Ce qui a été restitué. Le retour des manuscrits pendant l'après-guerre
  3.1.1. Le Service de Récupération Bibliographique : protocole et personnages
  3.1.2. Retour des manuscrits enregistrés
  3.1.3. Fortune des manuscrits restitués: qu'en est il dévenu
3.2. Ce qui est resté : manuscrits incorporés à la "Biblioteca Central de la Diputación Provincial de Barcelona"
  3.2.1. Manuscrits entrées et enregistrés pendant la guerre
  3.2.2. Manuscrits rentrés pendant la guerre qui n'ont pas été enregistrés
  3.2.3. Archives et manuscrits entrés du fait de la guerre

4. Le rôle de la Biblioteca de Catalunya et de Jordi Rubió dans le sauvetage du patrimoine bibliographique

ANNEXOS

I. Textos de Jordi Rubió i Balaguer

I.1. Dietari de les recollides de fons: les "notes" de Jordi Rubió

I.2. *Les bibliothèques de Catalogne (juin 1935-juin 1937)*

I.3. *Les biblioteques sota les bombes* (gaseta radiada, 3 de setembre de 1938)

I.4. Dietari dels viatges amb el bibliobús (setembre-novembre de 1938)

I.5. Criteri seguit

II. Taula de biblioteques i fons ingressats durant la Guerra Civil

II.1. Taula de biblioteques i col·leccions documentades a la BC

II.2. Taula de col·leccions bibliogràfiques i documentals reclamades al Servicio de Recuperación Bibliográfica (SRB) i al Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional (SDPAN)

FONTS DOCUMENTALS I BIBLIOGRAFIA

Legislació

Fonts d'arxiu

Bibliografia

ÍNDEXS

Índex de manuscrits

Índex de persones i entitats

******

RESUM

És ben conegut que la Guerra Civil espanyola va servir com a laboratori de proves d'accions de tota mena que es van dur a terme posteriorment durant la Segona Guerra Mundial. En aquest sentit, en els darrers anys els investigadors en història de l'art han dedicat un gran nombre de treballs al salvament del patrimoni historicoartístic dut a terme a Espanya durant aquest període, i les mesures que es van emprendre per dur-lo a terme o les persones que hi van participar han estat objecte d'especial atenció, ja sigui a nivell de grans institucions —com el Museu del Prado, el Museu d'Art de Catalunya— com de les administracions locals. En canvi, l'atenció prestada al salvament del patrimoni bibliogràfic ha estat molt més limitada. Aquest treball pretén presentar les actuacions dutes a terme a Catalunya per garantir la conservació de les biblioteques patrimonials en general, i la dels manuscrits que contenien en particular, tant a través de la confiscació de col·leccions durant el conflicte com per d'altres mitjans, la devolució d'obres després de la guerra per les autoritats franquistes i la repercussió després de la guerra d'aquests ingressos en la col·lecció de manuscrits de la institució.

A finals de juliol de 1936, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya va encarregar al Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic que prengués mesures per intentar evitar la destrucció d'obres d'art, col·leccions patrimonials i edificis històrics en perill. La responsabilitat de salvar el patrimoni bibliogràfic va ser encarregada a Jordi Rubió, director de la Biblioteca de Catalunya. Amb l'ajuda del seu equip, va organitzar la confiscació de biblioteques patrimonials i va recuperar un gran nombre de volums que hi van arribar per diferents mitjans (intervencions policials o sindicals, peticions de particulars). La majoria de les incautacions es van fer a Barcelona i als voltants; tanmateix, algunes missions van facilitar la recuperació d'importants biblioteques situades en zones allunyades (Pirineus, front de combat). Es van coordinar, en la mesura del possible, les accions de salvaguarda dutes a terme en altres ciutats. Es van salvar així col·leccions eclesiàstiques i nobles, però també biblioteques de soldats, polítics, metges i advocats. La gestió d'aquestes col·leccions varià segons les seves característiques; els volums més notables van ser enregistrats, i en ocasions enquadernats i restaurats.

La victòria de les forces franquistes va comportar una política de retorn de les peces salvades per les autoritats republicanes. Aquest retorn no va estar exempt de problemes, ocasionats sovint per la manca d'identificació dels llibres, però també perquè els responsables del rescat van ser víctimes de represàlies polítiques. Com a conseqüència, una sèrie de volums, la procedència dels quals sovint no es coneixia, van romandre a les col·leccions de la Biblioteca de Catalunya.

RÉSUMÉ

Il est généralement admis que la Guerre d'Espagne a servi comme banc d'essai d'actions de toute sorte — dont celles du sauvetage des collections artistiques — qui ont été mises à œuvre ultérieurement lors de la Seconde Guerre Mondiale. Dans ce sens, le sauvetage du patrimoine historique entrepris en Espagne, ainsi que les mesures de prise en charge ou les personnes qui y participèrent, ont reçu récemment une attention particulière de la part des chercheurs en histoire de l'art, que cela soit au niveau de grandes institutions — comme le Musée du Prado, le Musée d'Art de Catalogne — ou des administrations locales. En revanche, l'attention portée au sauvetage du patrimoine bibliographique a été bien plus limitée. Le présent travail vise à présenter les actions entreprises en Catalogne pour assurer la conservation des bibliothèques patrimoniales, et tout particulièrement celle des manuscrits qu'elles contenaient, souvent — mais pas seulement — par la saisie des collections pendant le conflit, et celles concernant la dévolution des ouvrages après la guerre par les autorités du régime franquiste.

Fin juillet 1936, le Département de Culture du gouvernement catalan chargea le Service du Patrimoine Historique, Artistique et Scientifique de prendre des mesures afin d'essayer d'éviter la destruction des œuvres d'art, collections patrimoniales et bâtiments historiques en danger. La responsabilité du sauvetage du patrimoine bibliographique fut confiée à Jordi Rubió, directeur de la Bibliothèque de Catalogne. Avec l'aide de son équipe, il organisa la saisie des bibliothèques patrimoniales et récupéra grand nombre de volumes qui leur arrivèrent par différents moyens (interventions policières ou syndicales, pétitions de particuliers). La plupart des saisies furent entreprises à Barcelone et dans ses alentours ; or, quelques missions visèrent la récupération de bibliothèques importantes sises dans des zones éloignées de la capitale catalane (les Pyrénées, des zones de combat). Dans la mesure du possible, une coordination des actions de sauvegarde entreprises dans d'autres villes fut mise en place. Des collections ecclésiastiques et nobiliaires, mais aussi des bibliothèques de militaires, hommes politiques, médecins ou avocats furent ainsi sauvés. La gestion de ces collections différa selon leurs caractéristiques ; les volumes plus notables furent enregistrés, parfois reliés et restaurés.

La victoire des forces franquistes entraîna une politique de retour des pièces qui avaient été sauvées par les autorités républicaines. Ce retour ne se fit pas sans problèmes, souvent par manque d'identification des livres, mais aussi parce que les responsables du sauvetage avaient été victimes de représailles politiques. De ce fait, nombre de volumes, dont la provenance souvent n'était pas identifiée, restèrent dans les collections de la Bibliothèque de Catalogne.

ABSTRACT

This study aims to present the actions carried out in Catalonia during the Spanish Civil War (1936-1939) to guarantee the conservation of private libraries and the manuscripts they hold. End of July 1936, the Department of Culture of the Generalitat de Catalunya instructed the Historical, Artistic and Scientific Heritage Service to take measures to avoid the destruction of works of art, heritage collections, and historical buildings in danger. The responsibility of saving the bibliographic heritage was entrusted to Jordi Rubió, director of the Library of Catalonia. With the help of his team, he organized the confiscation of heritage libraries and recovered a large number of volumes of all kinds that arrived there through different means (police or trade union interventions, private requests). Most of the seizures were made in (and around) Barcelona; however, some missions sought to recover important libraries located in remote areas (Pyrenees, combat front). The safeguarding actions carried out in other cities were coordinated as far as possible. Ecclesiastical and noble collections were thus saved, but also libraries of politicians, doctors and lawyers or soldiers. The management of these collections varied according to their characteristics; the most notable volumes were recorded, and sometimes bound and restored.

The victory of Franco's forces led to a policy of returning the pieces saved by the Republican authorities. This return was not without problems, often caused by the lack of identification of the books, but also because those responsible for the rescue were victims of political reprisals. As a result, a series of volumes, whose provenance was often unknown, remained in the collections of the Library of Catalonia.

LLISTAT D'ABREVIATURES

ACA – Arxiu de la Corona d'Aragó

ACB – Arxiu Capitular de Barcelona

AFBD – Arxiu Facultat de Biblioteconomia i Documentació

AHBC – Arxiu Històric de la Biblioteca de Catalunya

AHCB – Arxiu Històric Ciutat de Barcleona

AHDB – Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona

ANC – Arxiu Nacional de Catalunya

BC – Biblioteca de Catalunya

BNE – Biblioteca Nacional de Espanya

BOGC – Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya

BPEB – Biblioteca Pública Episcopal de Barcelona

CDMH – Centro Documental de la Memoria Histórica

CSIC – Consejo Superior de Investigaciones Científicas

IACSI – Institut Català de Sant Isidre

IEC – Institut d'Estudis Catalans

IFLA – International Federation of Library Associations

MAC – Museu d'Arqueologia de Catalunya

MACBA – Museu d'Art Contemporani de Barcelona

MCEM – Manuscrits Catalans d'Epoca Moderna (IEC)

MNAC – Museu Nacional de Catalunya

PHAC – Patrimoni Històric, Artístic i Científic

SDPAN – Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional

SRB – Servicio de Recuperación Bibliográfica

UNED – Universidad Nacional de Educación a Distancia

AGRAÏMENTS

A Assumpció Estivill, que va començar a dirigir la tesi i que, malauradament, per problemes de salut va haver de deixar-ne la direcció a meitat del camí; la seva disponibilitat i l'atenció extraordinària amb què va llegir els primers textos de la tesi van ser crucials per no tirar la tovallola en moments difícils. A en Lluís Cifuentes, que amb gran generositat va acceptar de co-dirigir la tesi a partir del moment en què aquesta va començar a ser més filològica, i que va continuar en solitari quan l'Assumpció no va poder continuar. No només m'ha encoratjat, sinó que la seva lectura acurada i assenyada m'ha fet veure el text des d'una altra perspectiva. A Lola Badia, mestra de tants, que acceptà de se la meva tutora amb en Lluís, i que a més d'animar-me en cada lectura dels textos, va suggerir amb intel·ligència que assumís que el meu "annex" era, en realitat, la part central de la tesi.

A Josep Maria Domingo, que davant de les meves inseguretats formals, amb una paciència i perseverança infinites ha llegit gairebé tots els textos, i sobretot, m'ha animat a continuar. A Manuel Jorba, que em va acollir el primer a la Biblioteca de Catalunya com a director i que m'ha fet diversos suggeriments, sempre assenyats. A Isabel de Riquer, que va dirigir la meva tesina i m'ha seguit des d'aleshores, i que ha tingut la gentilesa de voler llegir tot el text de l'estudi. L'escriptura de la tesi ha estat feta de manera discontínua, i això afavoreix els errors i fa créixer els dubtes. Però he tingut el privilegi de tenir uns lectors extraordinaris, i l'estudi ha sortit guanyant, i de lluny, per les seves observacions, sempre benvolents i judicioses.

A Miriam Cabré pels seus suggeriments per a la introducció i l'estudi, i a ella i en Sadurní Martí, per haver-me fet conèixer Girona, per invitar-me a presentar el que estava fent en tants seminaris, pels articles en comú i per les xerrades al voltant d'una taula sobre tants altres temes.

A Gabriel Seguí i Trobat, M.SS.CC., que m'ha ajudat a fer que la part eclesiàstica i les descripcions de manuscrits litúrgics siguin molt més coherents. A Josep Massot, OSB, i a Oriol Tunyí, SJ, que tant m'hauria agradat que veiessin la tesi acabada.

Treballar en biblioteques permet gaudir de companys i amics vocacionals i competents. A Ignacio Panizo, amic fidel des de l'École des chartes a París, arxiver a la Biblioteca Nacional de España, que em va fer repensar la segona part de la tesi. A la Imma Muxella i la Isabel Juncosa, bibliotecàries i historiadores, que tant m'han ajudat en un i altre camp. A la Maria Toldrà, pou de ciència com no en conec cap altre; quan li agradava un text, sabia que anava sobre segur. A la Iris Torregrossa i la Isabel Gálvez; treballar amb elles és un privilegi que no podré mai agrair prou.

A Robert Baró, canonge-arxiver, i als seus col·laboradors per haver-me permès unes condicions de treball excepcionals al magnífic Arxiu de la Catedral de Barcelona. A Mn. Benigne Marquès i Clara Arbués, per les sessions de treball a l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell, i pel privilegi de tenir a les mans el missal de Galceran de Vilanova. A Mercè Gras, per haver-me facilitat la visita de l'arxiu i biblioteca del convent de la Immaculada de carmelites descalces, i per la generositat en compartir els seus coneixements sobre biblioteques i arxius dels ordes religiosos.

Als germans Rubió, per haver-me obert la porta de la seva casa seva, no només per a les sessions d'inventari dels fons familiars, sinó per la confiança de permetre'm accedir particularment a la consulta dels papers de Jordi Rubió i Balaguer abans que arribessin a la Biblioteca, per les informacions sempre pertinents de la seva conversa, i per la seva generositat en deixar-me editar alguns textos del seu pare que donen context al treball.

A les fades madrines que en el darrer any m'han donat acollida a la seva llar, i m'han permès així un recolliment propici als darrers estadis de la redacció de la tesi: al monestir de Sant Daniel de Girona, les benedictines Assumpció Pifarré, Mercè Roig i Mariàngels Gener, acompanyades per l'empenta inesgotable i ferma d'Agustina Arimany i l'ajut amable i sempre eficient de Nuria Tura; i, a París, Catherine Quesemand, que amb benvolença m'ha ofert inesperadament aquella habitació pròpia (i bonica, i còmoda) necessària per escriure, i que amb Marie-Anne Hugon m'han donat consells del tot preciosos per acabar la tesi. La vitalitat extraordinària de Jeanne Wintzer m'ha ajudat a suportar amb humor el fred parisenc.

A Marie-Laure Savoye, la filòloga amb el cap més ben moblat i més eficient que he conegut en molts anys, que els tres darrers mesos del 2024 em va acollir a la Section Romane de l'IRHT, permetent-me així "boucler la boucle" i acabar a París una tesi que mai no hauria pogut fer sense el que hi vaig aprendre fa trenta anys à l'École des chartes; a Isabelle, Giulia i el personal de la biblioteca de l'École, dirigida per Camille Dégez-Selves, espai immillorable per a l'estudi que m'ha acollit setmanalment durant aquests mesos; i a Fabio Zinelli, que tant va facilitar la meva arribada a París.

I, sobretot i damunt tot, a la Maria, en Till i en Jan Lormant, que s'han fet grans amb una mare davant d'un ordinador, i a en Jean-François Lormant, que tot encoratjant-me, ha hagut de suportar uns llarguíssims anys de feina i d'obsessions. Gràcies *de profundis*, espero de tot cor no haver de tornar a abusar tant i tant de la vostra paciència.

PROEMI

Quan era petita, la meva mare em parlava de la guerra. Ho feia mentre jugava a la galeria de la casa del passeig de Sant Joan, que mirava cap al jardí intern de la clínica del Doctor Puigvert abans que no fos traslladada. La zona havia estat bombardejada durant la guerra, el 1937, perquè la casa era molt a la vora de la fabrica de motors d'avions de l'Elizalde, i en els anys 60 encara hi havia alguns espais a l'illa de l'Eixample que no s'havien acabat d'edificar. El meu avi havia mort de resultes de la metralla d'aquell objectiu militar, però aleshores nosaltres no ho sabíem, perquè no se'n parlava. A l'altre avi, metge de balneari, l'havien mort en un d'aquells famosos "paseíllos" de l'inici de la guerra, sembla que perquè havia amagat un capellà; tampoc ho vàrem saber fins més tard. Però per a la meva mare la guerra no eren els bombardejos, sinó la fam que els duia a menjar peles de patates, els cigrons d'una família de refugiats instal·lats a l'edifici, les nines que li havien pres uns senyors que havien passat per casa seva, i la llibertat de córrer pels terrats perquè no hi havia escola. Suposo que me'n parlava perquè jo tenia aleshores la mateixa edat que ella tenia quan va esclatar la guerra. Quan vaig créixer, va deixar de parlar-ne.

Durant molt de temps, no vaig tornar a saber-ne gairebé res, de la guerra. A l'escola del tardo-franquisme pràcticament no sortia als programes, tot i que a l'Institut els nostres catedràtics i P.N.N. (professors no numeraris, en la nomenclatura de l'època) devien tenir-la present, perquè corria la veu que algunes de les professores titulars (de francès, de música o de "sus labores") ho eren per "méritos de guerra". Però potser la Transició suposava també de passar de puntetes pel que podien ser records incòmodes que calia no desvetllar.

En ingressar a la Biblioteca de Catalunya el 1997 em vaig tornar a entopar amb la Guerra Civil. Després de passar per l'École des chartes de París, on vaig aprendre gairebé tot el que sé sobre el tractament de fons patrimonials, el meu primer encàrrec —que ràpidament va haver de quedar postergat per feines més peremptòries— va ser la redacció del catàleg de manuscrits de la Biblioteca de Catalunya. Però la primera cosa que saltava als ulls, en obrir el llibre de registre de manuscrits que n'havia de ser la base, era que vora la meitat de les pàgines estaven cancel·lades i que, a les prestatgeries del magatzem, hi havia encara tot un conjunt de material no identificat, però que en alguns casos duia un número de registre com els que es trobaven en el llibre desfigurat. Amb el temps, vaig veure que molts dels volums manuscrits que vaig anar catalogant tenien dos números de registre, un d'"antic" i un de nou. I entre el personal més antic de la Biblioteca es parlava de volums que havien estat recuperats d'un misteriós "túnel", on segons sembla s'havien acumulat materials ingressats durant la guerra i no retornats.

Aquests volums amb doble registre i d'altres que no se sabia d'on venien han estat els meus companys durant la meva carrera professional; i moltes de les preguntes que m'han adreçat investigadors diversos han tingut com a objecte la seva procedència. Ara fa uns deu anys, per un cúmul de circumstàncies, vaig decidir-me a fer un treball que m'obligués a posar per escrit allò que havia anat aprenent sobre la història dels volums que tenia entre les mans, abans que el temps no se n'endugués la memòria. La idea primera era d'estudiar les procedències dels manuscrits ingressats des de l'inici de la Biblioteca de Catalunya, el 1907, i fins a la fi de la Guerra Civil; però la part del que va ingressar durant el conflicte va acabar prenent un volum tan gran que, d'acord amb els meus directors, l'Assumpció Estivill i en Lluís Cifuentes, vaig decidir de limitar l'estudi a aquest període, gairebé gens estudiat en el camp de les biblioteques. Segurament, els records d'infantesa i la presència constant al despatx de la Secció de Manuscrits d'aquest llibre de registre desfigurat, recurs últim per a resoldre tantes preguntes, van ser decisius.

A finals del 2018, quan el treball estava ja ben encetat, Miriam Cabré em va proposar de participar en el comissariat d'una exposició sobre els trobadors que havia de muntar a la Biblioteca de Catalunya amb el ric material que s'hi conserva. La titulàrem "El noble esforç", fent-nos ressò d'una frase que apareixia en el diploma ofert el 1908 per un grup de bibliòfils a la Biblioteca de Catalunya amb motiu del donatiu del Cançoner Gil. Em va semblar que l'expressió reflectia particularment bé la tasca titànica duta a terme, gairebé trenta anys després, pels homes i les dones que salvaren uns llibres i manuscrits que, altrament, haurien desaparegut —i, amb ells, part de la nostra cultura.

Quan vaig iniciar aquest treball —en un moment en què havia de sobremuntar un trasbals professional profund i les tumultuosament explosives adolescències dels fills—, no pensava pas que la tasca m'ocuparia tant de temps, ni que en el camí hauria de dir adéu a tanta gent propera i que m'havia ensenyat tant. Irmgard Metzger, que va arribar a Barcelona el 1933 amb el meu oncle fugint de les lleis racials alemanyes, ens deixà el 2017; l'any següent ho feu l'Yves Lormant, que havia passat per l'Ocupació alemanya a França i per les guerres d'Indoxina i d'Algèria. En Jacques Lormant i en Jaume Gudayol se n'anaren molt abans del que tocava, el 2018 i el 2021. El 2023 traspassava la meva mare, Mariàngels Torelló, i el 2024 la seva germana, Anna Maria Torelló. Si una cosa he après de qui va passar per les guerres, civil o mundial, del segle passat és que qui les ha viscudes rarament té ganes de parlar-ne: el que per a mi ha estat història, per a ells era vida ferida. El meu desig més pregon és que ni nosaltres, ni la generació dels nostres fills, haguem de passar per aquesta ferida que trasbalsà els homes que he estudiat.

Barcelona – Monestir de Sant Daniel (Girona) – París, 2014-2024

I: INTRODUCCIÓ

JUSTIFICACIÓ, METODOLOGIA I ESTAT DE LA QÜESTIÓ

1. JUSTIFICACIÓ, ABAST I OBJECTIUS DE L'ESTUDI

L'objectiu inicial d'aquest estudi era traçar la història de la formació de la col·lecció de manuscrits de la Biblioteca de Catalunya a través de l'estudi de les adquisicions efectuades per la institució durant els primers anys de la seva trajectòria, des de 1907 fins a 1936, i dels ingressos que es produïren durant la Guerra Civil de 1936-1939.

En avançar en la recerca, el volum que va anar prenent la documentació a examinar, i molt particularment la relativa a l'ingrés de fons i col·leccions durant la Guerra Civil, va dur al replantejament d'aquest primer objectiu, molt ambiciós, que vist l'augment de les fonts semblava poc abastable en els terminis establerts per al doctorat. Es va proposar a la direcció del treball de limitar el període estudiat a la Guerra Civil, i hi va estar d'acord.

En aquest marc de treball, més delimitat, es parteix de la hipòtesi que la tria dels documents a salvar feta pels responsables de la Biblioteca de Catalunya fou dictada essencialment per la urgència del salvament de col·leccions importants en perill de ser destruïdes per les circumstàncies històriques. En aquest sentit, les relacions amb els diferents grups que ocuparen els edificis i habitatges on es conservaven col·leccions històriques, i amb diferents cossos de l'administració republicana —molt particularment els cossos de seguretat— jugaren un paper no gens menyspreable en el resultat final. El retorn o la incorporació definitiva de documents ingressats durant la Guerra Civil fou en gran part fruit de les circumstàncies i de la situació dels seus propietaris durant la primera postguerra, i depengué de la seva voluntat i, en ocasions, de la identificació dels documents.

La tesi té un doble marc teòric: d'una banda, l'estudi de l'actuació de les institucions polítiques i culturals de Catalunya des de l'inici de la Guerra Civil fins al seu acabament i a les primeries de la dècada de 1940, amb una especial atenció als personatges que gravitaven al seu entorn; i, de l'altra, l'examen de les circumstàncies i la pràctica del salvament del llibre manuscrit durant el mateix període, que inclou l'ingrés i el retorn posterior de bona part de les col·leccions privades importants de l'època.

1.1. Justificació

En els darrers anys, i en el marc dels estudis sobre memòria històrica, hi ha hagut un interès creixent per estudiar què va passar durant la Guerra Civil de 1936-1939 amb els béns patrimonials, i què va passar després.

Hi ha hagut un nombre molt important d'estudis centrats en el destí de les obres d'art i dels museus, però en comparació els treballs dedicats al salvament del patrimoni bibliogràfic i documental són relativament pocs. Tanmateix, l'acció dura a terme en aquest camp va ser essencial per a evitar la pèrdua de tot un seguit de biblioteques i arxius que, d'altra manera, molt probablement s'haurien dispersat o directament haurien desaparegut.

Tot i que el gruix de les col·leccions ingressades a la Biblioteca de Catalunya durant la guerra foren retornades als seus propietaris immediatament després del conflicte, un nombre significatiu dels volums, per diferents raons, van romandre a la institució; mentre que d'altres hi van ser lliurats per les autoritats franquistes. Per tant, com a resultat de les actuacions empreses durant la guerra i la immediata postguerra, les col·leccions de la Biblioteca de Catalunya es veieren augmentades. Això va ser particularment important pel que fa a les col·leccions de reserva, i molt particularment en el cas de la documentació manuscrita. El període de guerra va suposar, de fet, un creixement insospitat d'aquestes col·leccions, que calia analitzar i determinar en quines condicions i sota quins supòsits es va dur a terme.

En un cert nombre de casos, els documents ingressats no foren identificats correctament, bé per desconeixement, bé per la urgència de la situació que impedia una recerca atenta, o bé per por d'examinar el que havia ingressat com a resultat d'un trauma històric dolorosament recent. Molt sovint, els papers i volums quedaren arraconats i no es van integrar a les col·leccions fins a molts anys més tard, quan la memòria d'aquest passat havia quedat superada.

Actualment, en els estudis que es duen a terme sobre documentació manuscrita es dona una importància creixent al coneixement de l'origen dels documents estudiats, que suposa sovint una baula important per situar-los en la seva tradició i per permetre la seva correcta utilització. La procedència dona sovint dades precioses als investigadors de diferents àrees del coneixement humanístic, essencialment filòlegs i historiadors. Identificar l'origen dels

documents, i conèixer quina ha estat la seva història recent, té per tant un interès general per a l'estudi de diversos camps del saber[1].

D'altra banda, una de les línies de recerca que han agafat més força en els darrers anys en el món de la història del llibre i de les biblioteques és precisament el de l'estudi de les biblioteques privades, bé a través dels seus inventaris, bé a través de la identificació de les procedències dels documents que formen part d'una col·lecció. Conèixer la història i les condicions del seu ingrés en una institució permet reconstruir col·leccions disgregades al llarg del temps, i aporta dades particularment interessants sobre la història de les relacions culturals i de la transmissió de les idees i de les obres.

En aquesta línia, i malgrat alguns estudis puntuals, la història de les col·leccions bibliogràfiques catalanes és un camp encara poc treballat. El salvament emprès per la Biblioteca de Catalunya durant l'última Guerra Civil va permetre de fer aflorar un nombre important d'aquestes biblioteques, que queden reflectides en aquest estudi; i va donar a les persones que el portaren a terme —i molt particularment a Jordi Rubió i a Pere Bohigas— un coneixement dels materials que aprofitarien en els seus estudis posteriors.

L'estudi global del procés per què van passar un conjunt important d'aquestes biblioteques en un període recent, en particular el tan trasbalsat de la guerra i la postguerra civils, pot, per tant, aportar dades d'interès per a la història global d'aquestes col·leccions i de les famílies o institucions que les hostatjaven.

Jordi Rubió i Balaguer, responsable principal del salvament, fou depurat després de la guerra i apartat de totes les seves funcions. L'allunyament del món professional institucional que se li va imposar ha fet, en bona part, que la tasca que ell i el seu equip de col·laboradors van dur a terme no hagi estat prou coneguda ni reconeguda. Fer conèixer l'organització i el protocol seguits per al salvament pot permetre d'avaluar millor la importància de la tasca feta per aquell equip gairebé heroic.

[1] El treball d'identificació de procedències ha estat un tema de preferència en els successius seminaris organitzats pel CERL (Consortium European Research Libraries), publicats a la sèrie "CERL papers" a cura de David J. Shaw, i és un dels centres d'interès principals del projecte "Biblissima*" (Bibliotheca bibliothecarum novissima*), línia de recerca sobre la circulació de textos, el destí de les biblioteques i la transmissió del saber a l'Europa del segles VIII al XVIII, pilotada per un conjunt d'institucions científiques franceses (la Bibliothèque nationale de France, l'Institut de Recherche et d'Histoire des Textes i diversos centres universitaris); ha permès dur a terme projectes de reconstrucció virtual de biblioteques disperses, com ara "Europeana regia", l'emprès sota la tutela de la Comissió Europea, per posar només un exemple d'àmbit internacional.

1.2. Abast del treball

La tesi se centra en la protecció i el salvament del patrimoni manuscrit durant la Guerra Civil de 1936-1939 gestionat des de la Biblioteca de Catalunya, cap del sistema bibliotecari de la Generalitat, i en el destí dels manuscrits per ella protegits durant la immediata postguerra. En aquestes tasques jugà un rol essencial Jordi Rubió i Balaguer, director de la institució i responsable de la Secció de Biblioteques de la Comissió del Patrimoni Històric, Artístic i Científic (PHAC) del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya entre 1936 i gener de 1939. El salvament dels manuscrits, emperò, no pot ser entès correctament sense explicar quin va ser el procediment seguit per a la recuperació de les col·leccions en què es conservaven aquests manuscrits. Per aquesta raó, s'estudia en primer lloc el procediment general del salvament del patrimoni bibliogràfic, per passar després a analitzar més detalladament la història i el tractament de les diferents col·leccions manuscrites.

– *Àmbit territorial*: Les diferents seccions del Servei del PHAC tenien com a objectiu la protecció del patrimoni a tot Catalunya; ara bé, a la pràctica, les condicions derivades de la guerra feren que la Conselleria de Cultura disposés que a la majoria de poblacions, sobretot a les importants, s'habilitessin delegats, normalment historiadors i erudits que eren bons coneixedors del seu entorn, que s'ocuparen de la protecció de les diverses tipologies de béns patrimonials. Per tant, ens centrarem essencialment en les col·leccions bibliogràfiques directament salvades per Rubió i el seu equip i ingressades a la Biblioteca de Catalunya. Aquesta biblioteca funcionà com a dipòsit de salvaguarda de les grans biblioteques barcelonines i de poblacions a la vora de Barcelona (Cornellà, Esplugues, Tiana), però també d'un cert nombre de col·leccions de localitats més allunyades (Tortosa, la Seu d'Urgell, Sallent, Castelló d'Empúries) que, per la seva singularitat, van ser recollides amb viatges especials fets o bé amb els vehicles del Servei del PHAC o amb el bibliobús que feia el Servei de Biblioteques del Front, coordinat igualment per Rubió.

Malgrat l'interès evident que podria tenir, en l'estudi no es fa el seguiment exhaustiu de la protecció del patrimoni bibliogràfic en tot el territori català —ni dels manuscrits que en formaven part—, en algunes poblacions duta a terme gràcies a la intervenció de les bibliotecàries que formaven part de la Xarxa de Biblioteques de la Generalitat. És una tasca que implicaria l'examen d'una multiplicitat d'arxius municipals, sovint poc inventariats, que

depassaria el nostre camp d'estudi; el salvament de les col·leccions bibliogràfiques locals guanyaria perspectiva si fos objecte de treballs monogràfics sobre el salvament del patrimoni històrico-artístic dels diferents municipis[2]. Tot i així, a través de la relació epistolar amb els delegats territorials hi ha constància que Rubió es va interessar i en ocasions va intervenir en el salvament de col·leccions recollides en diverses poblacions més llunyanes (Figueres, Girona, Vic, etc.).

Tot i que la gestió cultural del govern de la Generalitat era del tot independent, el Servei del PHAC tenia relació amb els organismes i amb els tècnics del govern de la República que s'estaven ocupant de la protecció patrimonial; es farà referència, per tant, a les actuacions puntuals que aquesta relació va comportar, i que van dur els responsables catalans a tractar fons d'altres llocs de l'Estat espanyol.

– *Període tractat*: L'objectiu és examinar tant la documentació ingressada o tractada per la Biblioteca de Catalunya des de l'inici de la Guerra Civil fins a la seva fi. Per raons de coherència, s'ha inclòs també un breu examen sobre la que va ingressar-hi durant la immediata postguerra, com a resultat de la política de recuperació de béns patrimonials duta a terme per les autoritats franquistes des del 1939 fins a gairebé mitjans de la dècada de 1940 (tot i que en aquest cas l'examen és menys aprofundit, perquè la documentació conservada és molt escassa).

– *Tipus de material*: El treball se centra, particularment a la segona part, en els manuscrits conservats o que durant la guerra es van conservar, en el departament de Manuscrits de la Biblioteca de Catalunya, dirigit per Pere Bohigas des de l'inici de la República, el 1931, fins al 1972, —pràcticament, doncs, fins a la fi del període franquista. Una part dels volums i lligalls va ingressar durant el temps de la guerra i fou consignada en el llibre de registre de la Secció de Manuscrits, independentment de si després van ser retornats o si romangueren en el fons de la BC; una altra, com s'ha comentat, ingressà immediatament després com a conseqüència de la política de confiscació de les autoritats del nou règim. Tant en un cas com en l'altre, hi ha documents que no foren registrats immediatament, perquè les seves característiques —data, forma, connotacions polítiques, etc.— diferien de les del gruix de manuscrits registrats, i per aquesta raó no foren registrats fins més tard, i sovint sense identificar-ne la procedència.

[2] Com veurem en l'apartat 1.2. (Estat de la qüestió), en els darrers anys ha començat a haver-hi estudis sobre el salvament del patrimoni artístic en diferents localitats, però l'atenció duta a les col·leccions bibliogràfiques és relativament reduïda.

L'estudi inclou també alguns fons personals, dels quals una part —els d'erudits i literats— foren registrats, mentre que d'altres no ho foren —majoritàriament els de polítics—, probablement tant per les seves característiques com per la situació administrativa (era material de treball molt recent, del mateix 1936 o poc anterior, recollit dels despatxos, del qual no es va fer rebut de recuperació).

No es descriu, en canvi, de manera sistemàtica material manuscrit que va ingressar en aquell període en altres departaments, com ara la Secció de Música o la Secció d'Arxiu, tot i que es pugui fer referència a alguns documents puntuals que s'hi conserven ingressats amb alguna de les col·leccions examinades.

– *Col·leccions*: Durant la Guerra Civil, la Biblioteca de Catalunya va intervenir en el salvament de més de tres-centes biblioteques —que es llisten en l'Annex II— la majoria de les quals no tenien material manuscrit. En el repertori no s'han tingut en compte totes les col·leccions ingressades o salvades de les quals es té constància documental, sinó només aquelles en les quals hi havia documentació manuscrita, poca o molta, de la qual n'ha quedat alguna traça a la biblioteca, bé per la presència física dels volums, bé per la seva presència en el registre[3]. Ara bé, no es pot descartar que alguna de les biblioteques descartades —entre les quals n'hi ha alguna de notablement important— pogués incloure algun volum manuscrit.

En canvi, sí que es fa esment, molt breument, d'algunes col·leccions que contenien llibres manuscrits o fons personals que no arribaren a ingressar a la Biblioteca, però per a les quals els seus propietaris van demanar la protecció de la Generalitat.

1.3. Objectius del treball

El present estudi té com a objectiu principal donar resposta a algunes preguntes que poden plantejar-se a l'entorn del salvament dels béns bibliogràfics catalans —i més particularment dels manuscrits patrimonials— durant la Guerra Civil, i que podríem resumir breument com segueix:

[3] S'ha fet només una excepció: la biblioteca de Josep Bertran i Musitu, de la qual es té constància que documental que contenia manuscrits, descrits en un volum publicat sobre la col·lecció (Luis MONREAL Y TEJADA, *Casa Bertran en San Gervasio*, Barcelona: Bertran de Caralt, 1985); vegeu Repertori, **13** (Bertran).

– *Per què* calia emprendre un pla de salvament del patrimoni bibliogràfic? Quina era la situació amb què es van enfrontar els responsables patrimonials? Quins eren els antecedents que van influir en la seva acció?

– *Què* va ser l'objecte de salvament? Quin tipus de col·leccions o de documents es van recollir; quin va ser el criteri de tria, si és que n'hi va haver? Què es va salvar directament i què es va delegar? Quines altres col·leccions s'haurien volgut salvar, i no es van poder arribar a salvar?

– *Quines persones* van dur a terme les accions necessàries, i quins organismes hi van intervenir, durant el període de la guerra? Quines persones i quins organismes van intervenir en la devolució de la documentació després de la guerra?

– *Quin va ser el calendari* amb què es va desenvolupar el salvament de la documentació i el seu posterior retorn, i què hi va influir?

– *Quin va ser l'àmbit territorial cobert*? Quins van ser els problemes de cobertura del territori? Què es va fer per intentar resoldre'ls?

– *Com es va desenvolupar el salvament*? Quin va ser el protocol seguit, tant pel que fa a la recollida i el posterior tractament de la documentació ingressada com pel que fa a la devolució del material ingressat?

D'altra banda, l'anàlisi de les dades permetrà definir l'entorn i les circumstàncies en què es desenvolupà el salvament efectuat per la Secció de Biblioteques del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de la Generalitat de Catalunya sota la direcció de Jordi Rubió, i els procediments que se seguiren en la recollida i tractament de les col·leccions amb patrimoni manuscrit que van ingressar en aquell període a la Biblioteca de Catalunya. Així mateix, s'analitzen les circumstàncies que determinaren l'ingrés definitiu de part dels manuscrits dins de la institució, i els mecanismes interns mitjançant els quals es materialitzaren aquestes decisions. Igualment, es traçaran els perfils professional i social de les persones i entitats que posseïen els manuscrits que hi ingressaren, i, si és possible, es determinarà quina era la seva relació amb aquests documents; s'identificaran les relacions que tenien entre ells o amb els membres de la Biblioteca o l'Institut d'Estudis Catalans. En el cas dels materials procedents de llibreters, es resseguiran les procedències d'alguns dels volums adquirits.

2. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

La revisió dels estudis fets fins ara tant sobre la història de la formació de les col·leccions de la Biblioteca de Catalunya com sobre la política i pràctica del salvament bibliogràfic durant el període convuls dels anys 1930-1940 en l'Europa occidental en general, i a l'Estat espanyol i a Catalunya en particular, ens va permetre adonar-nos que la bibliografia sobre el tema objecte d'aquest treball era molt escassa. Presentem a continuació un breu resum del resultat d'aquest examen, que justifica l'interès de dedicar-hi una atenció particular.

2.1. Formació de la col·lecció de manuscrits de la Biblioteca de Catalunya (BC)

Els bibliotecaris i conservadors de la Biblioteca de Catalunya han dedicat, al llarg del temps, alguns treballs generals a la història i descripció de la Biblioteca de Catalunya, que inclouen normalment algun capítol sobre les col·leccions que l'han formada. El discurs de Jaume Massó i Torrents[4] en la sessió inaugural de la Biblioteca de Catalunya dona notícia de les col·leccions que s'havien adquirit entre la data de la seva creació el 1907 com a biblioteca de l'IEC fins a la seva obertura al públic investigador el 1914. En els anys 1940-1950, es van publicar a la revista *Biblioteconomía* diversos treballs per presentar els diferents departaments de la Biblioteca que feien referència a les col·leccions que les constituïen[5]. El cinquantenari de la creació de la institució fou commemorat amb un volum que feia un repàs de les actuacions de la Biblioteca al llarg de la seva història[6]; el capítol dedicat al fons de reserva, obra de Pere Bohigas —que, però, no el va arribar a signar— oferia també una presentació general de les diferents col·leccions, sense mencionar però més que molt de passada el paper important de la Biblioteca durant la guerra ni, sobretot, els fons que hi ingressaren. Finalment, el llibre publicat amb motiu del centenari de la creació de la biblioteca de l'IEC, obra de Reis Fontanals i Marga Losantos[7], explicava també l'ingrés d'algunes de les peces i col·leccions més assenyalades en els diferents períodes (Mancomunitat, Dictadura, República i Guerra Civil, Franquisme, Transició i Democràcia); Fontanals, en parlar de la Guerra Civil, fa una primera aproximació

[4] Jaume MASSÓ I TORRENTS, "Lectura feta en la sessió inaugural de la Biblioteca de Catalunya". *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 1/2 (maig-agost 1914), p. 41-48.
[5] Pere BOHIGAS, "La Sección de Manuscritos de la Biblioteca Central de la Diputación Provincial de Barcelona". *Biblioteconomía*, año 3, nº 10 (1946), p. 208-225; IDEM, "La Sección de fondos documentales de la Biblioteca Central de la Diputación Provincial de Barcelona", *Biblioteconomía*, año 13, nº 43 (1956), p. 78-88.
[6] *Cincuenta años de la antigua Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: Diputación de Barcelona, Biblioteca Central, 1968).
[7] Reis FONTANALS, Marga LOSANTOS, *Biblioteca de Catalunya: 100 anys* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2007).

a les accions empreses durant la guerra i esmenta algunes de les col·leccions més importants que hi foren incorporades.

Tot i que en diferents estudis hi hagi algunes referències a les compres o donatius d'alguns volums assenyalats —les Homilies d'Organyà[8], el Cançoner Gil[9], el cançoner Vega-Aguiló[10], els manuscrits lul·lians[11] o verdaguerians[12]— i de biblioteques i col·leccions importants que incloïen aquest tipus de materials[13], el cert és que no hi ha cap estudi global sobre la formació de la col·lecció de manuscrits de la Biblioteca de Catalunya. Pel que fa als manuscrits ingressats durant la Guerra Civil, la informació es limita a les breus notes que es van anar incloent en l'inventari en paper a partir dels anys 2000, i que han estat transferides a les notícies del catàleg en línia.

2.2. Salvament del patrimoni durant la Guerra Civil

Des de finals del segle XX, les qüestions aixecades pel destí de les obres d'art durant la Segona Guerra Mundial, lligat molt sovint a les reclamacions de les obres d'art espoliades pel nazis, va dur a una reflexió sobre el salvament del patrimoni artístic dut a terme en temps de guerra; probablement alguns pel·lícules de gran difusió i pressupost —*The Monuments Men* (2014), de George Clooney, sobre les patrulles americanes que l'endemà de la Segona Guerra Mundial intentaren recuperar les obres d'art amagades pels nazis; *Woman in Gold* (2015), de Simon Curtis, amb Helen Mirren, sobre el plet per la recuperació de la propietat de l'extraordinari *Portrait d'Adèle Boch-Bauer*, de Klimt; o l'exquisida *Francofonia: le Louvre sous*

[8] Amadeu-Jesús SOBERANAS, introducció a *Homilies d'Organyà: facsímil del manuscrit*, (Barcelona: Barcino, 2001).
[9] Miriam CABRÉ i Sadurní MARTÍ, "Le Chansonnier Sg au carrefour Occitano-Catalan", *Romania*, 128 (2010), 92-134.
[10] Anna ALBERNI, *El cançoner Vega-Aguiló (BC, mss. 7 i 8)*: estructura i contingut, tesi doctoral (Barcelona : Universitat de Barcelona, 2002); Anna GUDAYOL, "L'arribada dels cançoners Vega a la Biblioteca de Catalunya", *Plecs d'Història Local*, 174 (juliol-agost 2019), p. 8-10.
[11] Amadeu-Jesús SOBERANAS i Lola BADIA, "Manuscrits lul·lians de la Biblioteca de Catalunya", *Estudios lulianos*, 30/ 2 (1990), p. 173-193
[12] Anna GUDAYOL, "Manuscrits verdaguerians de la Biblioteca de Catalunya: petita historia de registres, signatures i bibliotecaris", *Anuari Verdaguer* (2002), p. 413-431.
[13] Es tracta essencialment de contribucions escrites pels successius responsables i col·laboradors de la secció: R. d'ALÓS, "La Biblioteca Dalmases", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 3 (1916), p. 28-57; Pere BOHIGAS, *Inventario de la Colección de libros donada por D. Santiago Espona y Brunet* (Barcelona: Biblioteca Central, 1960); IDEM, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central* (1961-1963), p. 307-320; IDEM, "El legado Perdigó", *Anuario de la Biblioteca Central* (1969), p. 367-413; Anna GUDAYOL, "El fons Torres Amat de la Biblioteca de Catalunya: històries d'una adquisició", en: *El (re)descobriment de l'edat moderna: estudis en homenatge a Eulàlia Duran* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2007), p. 45-60; EADEM, "Un recorregut particular per la història de Catalunya: els papers de la família Alòs-Moner", *Estudis Romànics*, 36 (2014), p. 439-446.

l'Occupation (2015) d'Alexandre Sokourov, sobre l'actuació del director del Louvre per intentar impedir la desfeta del museu sota el règim de Vichy— han contribuït a fer conèixer el tema al gran públic. La bibliografia sobre aquests esdeveniments és molt abundant, i s'escapa de l'àmbit directe del nostre treball, però indica el creixement d'una sensibilitat per la matèria d'estudi que ha facilitat sens dubte l'obertura de línies de recerca en diversos països.

El salvament de béns a l'Estat espanyol ha estat igualment objecte d'alguns documentals, particularment sobre el salvament de les obres d'art del Prado, com ara *Arte protegido* (2003) o *Salvadores del arte (rescate obres de arte durante la Guerra Civil)* (2005), produïts pel Mueso del Prado, o *Las cajas españolas* de Radiotelevisión Española (2012), d'una difusió més reduïda. La bibliografia sobre el tema, en canvi, és relativament abundosa. El primer treball sobre el patrimoni i la seva conservació durant el període republicà i, per tant, durant la Guerra Civil, fou la tesi doctoral del granadí José Álvarez Lopera, *La política de bienes culturales del gobierno republicano durante la Guerra Civil española* (1982)[14]; Lopera, que fou conservador del Museo del Prado, dedicà poc després de la tesi una sèrie de tres articles a l'organització de la defensa dels béns culturals a Catalunya des del període revolucionari i fins l'evacuació feta pel PHAC[15]. El 1983, la professora de la UNED Alicia Alted Vigil presentava una tesi sobre la política patrimonial iniciada pel règim franquista durant la Guerra Civil[16].

A partir d'inicis del segle XXI comencen a succeir-se un conjunt d'exposicions, congressos i treballs sobre la protecció de les obres d'art durant la Guerra Civil, de les quals mencionarem breument les que semblen més destacades. El 2003, el Museu del Prado i l'Instituto de Patrimonio Histórico Español organitzaren "Arte Protegido: Memoria de la Junta del Tesoro Artístico durante la Guerra Civil"[17], la primera gran exposició sobre el treball de de protecció dels béns artístics duta a terme pel govern republicà durant el conflicte. Cinc anys

[14] José ÁLVAREZ LOPERA, *La política de bienes culturales del Gobierno Republicano durante la Guerra Civil espanyola* (Madrid: Ministerio de Cultura, 1982).
[15] José ÁLVAREZ LOPERA, "La organización de la defensa de bienes culturales en Cataluña durante la Guerra Civil. I: El período revolucionario (julio 1936-junio 1937)", *Cuadernos de arte de la Universidad de Granada*, 16 (1984), p. 533-592; IDEM, "La organización de la defensa de bienes culturales en Cataluña durante la Guerra Civil. II: La fase de normalización (julio 1937-marzo 1938)", *Cuadernos de arte de la Universidad de Granada*, 17, (1985-1986), p. 15-26; IDEM, "La organización de la defensa de bienes culturales en Cataluña durante la Guerra Civil. III: La evacuación del P.H.A. catalán". *Cuadernos de arte de la Universidad de Granada*, 18, (1987), p. 11-24.
[16] Alicia ALTED VIGIL, *Política del nuevo Estado sobre el patrimonio cultural y la educación durante la Guerra Civil española* (Madrid: Ministerio de Cultura, 1984).
[17] *Arte protegido: memòria de la Junta del Tesoro Artístico durante la Guerra Civil*, Isabel ARGERICH, Judith ARA, eds., (Madrid: Instituto del Patrimonio Histórico Español, 2003). Catàleg de l'exposició celebrada al Museo del Prado del 27 de juny al 14 de setembre de 2003.

més tard, el 2008, el grup d'investigació en història de l'art i patrimoni artístic del CSIC dedicà les seves jornades bianuals a la recerca recent sobre l'art en temps de guerra[18]. L'any 2010, el Museo del Prado convocava, sota la direcció del catedràtic d'història de l'art de la Universitat Complutense Arturo Colorado el primer congrés sobre patrimoni, Guerra Civil i postguerra; una segona convocatòria tingué lloc el 2017, organitzada per l'Instituto del Patrimonio Histórico Español[19]. Dos anys després, en el marc del bicentenari de la seva fundació, el Museo del Prado programà un altre congrés sobre les relacions entre museus i patrimoni en temps de guerra[20]. La línia de recerca promoguda per Arturo Colorado Castellary sobre patrimoni artístic i Guerra Civil és a la base de nombroses publicacions del catedràtic i dels seus col·laboradors[21].

2.3. Biblioteques en guerra. Salvament del patrimoni bibliogràfic i documental a l'Estat espanyol

Comparativament amb el patrimoni artístic, el patrimoni bibliogràfic i documental ha rebut una atenció més reduïda. Molt recentment, el 16 de març de 2023, la Secció de Llibre Rar i Manuscrit de l'Associació Internacional d'Associacions de Bibliotecaris (IFLA) i el Consortium of European Research Libraries han celebrat un simposi a Uppsala sobre les biblioteques en guerra[22], amb reflexions sobre la situació creada per la desoladora guerra d'Ucraïna, entre altres. Poc més tard, el 25 de maig, la Bibliothèque nationale de France organitzava una jornada sobre la situació de la biblioteca en temps de l'ocupació alemanya[23].

---

[18] *Arte en tiempos de guerra*, coords. Miguel CABAÑAS BRAVO, Amelia LÓPEZ-YARTO ELIZALDE, Wifredo RINCÓN GARCÍA (Madrid: CSIC, 2009).

[19] *Patrimonio, Guerra Civil y Posguerra*, ed. Arturo COLORADO CASTELLARY (Madrid: Universidad Complutense de Madrid, 2010); *Patrimonio cultural, Guerra Civil y postguerra*, ed. Arturo COLORADO CASTELLARY (Madrid: Fragua, 2018).

[20] *Museo, guerra y postguerra*, ed. Arturo COLORADO CASTELLARY (Madrid: Museo del Prado, 2022). Actes del Congrés Internacional celebrat el 9, 10 i 11 d'octubre de 2019 (https://www.museodelprado.es/recurso/museo-guerra-y-posguerra-proteccion-del/7643d141-7319-44db-8e37-62f54aca644f).

[21] Arturo COLORADO CASTELLARY, "La premessa spagnola: evacuazione, intervento internazionale e salvataggio del patrimonio artistico durante la guerra civile", en: *Musei e monumenti in guerra, 1939-1945* (Città del Vaticano: Musei Vaticani, 2014), p. 27-55; IDEM, *Arte, revancha y propaganda. La instrumentalización franquista del patrimonio durante la Segunda Guerra Mundial* (Madrid: Cátedra, 2018); IDEM, *Arte, botín de guerra. Expolio y diáspora en la posguerra franquista* (Madrid: Cátedra, 2021); IDEM, *Arte y Caja de Reparaciones. La incautación republicana, la evacuación a México y Ginebra y la gestión franquista* (Madrid: Cátedra, 2023).

[22] IFLA Section of Rare Books and Manuscripts, *Libraries in the time of war* , simposi celebrat a Uppsala, 16 de març de 2023 (https://iflarbscs.hypotheses.org/961; enregistrament de les conferències en línia https://www.youtube.com/playlist?list=PLBYQKlyaRyOH1zSpaIPVfaIQeVe4VDkjc).

[23] *Enrichir les collections: l'Occupation à l'œuvre à la Bibliothèque nationale, (1939-1946)*, jornada d'estudi, coord. Anne LEBLAY-KINOSHITA, Paris, Bibliothèque nationale de France, 25 de maig de 2023 https://www.bnf.fr/fr/agenda/enrichir-les-collections-loccupation-loeuvre-la-bibliotheque-nationale-1939-1946.

Pel que fa al patrimoni escrit de l'Estat espanyol, la situació és relativament similar. Álvarez Lopera va publicar, el 2008, un treball de conjunt sobre la protecció d'arxius i biblioteques en el Madrid de la Guerra Civil, però la bibliografia no és abundant. En el camp del patrimoni arxivístic, cal destacar els treballs d'Enrique Pérez Boyero, que ha publicat diverses contribucions relatives a la protecció del patrimoni arxivístic i a la tasca i evolució dels membres del Cuerpo Facultativo de Archiveros y Bibliotecarios que hi prengueren part, fruit del seu coneixement dels arxius conservats a la Biblioteca Nacional de España[24]. Finalment, si ens centrem en el patrimoni bibliogràfic, els treballs que semblen fonamentals serien el catàleg que acompanyà l'excel·lent *Biblioteca en guerra*, exposició que tingué lloc a Madrid entre el 15 de novembre de 2005 i el 19 de febrer de 2006 a la mateixa Biblioteca Nacional[25], i la tesi de la directora de la Biblioteca Històrica de la Universidad Complutense, Marta Torres Santo-Domingo, sobre la biblioteca de la Complutense durant la Guerra Civil[26].

2.4. Salvament del patrimoni històrico-artístic a Catalunya

Si ens centrem en la protecció i salvament del patrimoni artístic durant la Guerra Civil en el territori català, observem que, com en el cas de l'Estat espanyol, les línies de recerca obertes en els darrers vint anys han estat particularment fructíferes, i han donat com a resultat un conjunt de tesis doctorals de notable interès[27]. Hi ha alguns estudis que enfoquen el salvament de forma global; el primer, d'ambició global però centrat més en la zona de Tarragona, seria el de Jaume Massó Carballido, sobre la salvaguarda de béns culturals durant la Guerra Civil[28]; Joaquim Nadal i Gemma Domènech publicaren un treball d'abast relativament similar per la

[24] Enrique PÉREZ BOYERO, "Notas y documentos sobre la protección y evacuación del patrimonio documental y bibliográfico durante la Guerra Civil Española". *Manuscrt.Cao*, 9 (2009); IDEM, "El Cuerpo Facultativo de Archiveros, Bibliotecarios y Arqueólogos y la protección y evacuación del patrimonio histórico en la España republicana". En: *Patrimonio, Guerra Civil y Posguerra*. (Madrid: Universidad Complutense de Madrid, 2010), p. 125-158.
[25] *Biblioteca en guerra*, eds. Blanca CALVO ALONSO-CORTÉS, Ramon SALABERRÍA (Madrid: Biblioteca Nacional, 2005); arran de l'exposició, la Biblioteca va produir un documental, editat per Iñigo SALABERRÍA (*Biblioteca en guerra: el pueblo a la conquista de la cultura*, Madrid: Biblioteca Nacional de España, 2006).
[26] Marta TORRES SANTO-DOMINGO, *La Biblioteca de la Universidad de Madrid durante la Segunda República y la Guerra Civil*, tesi doctoral (Madrid: Universidad Complutense, 2011).
[27] Maria de Lluc SERRA ARMENGOL, *Els museus catalans en els primers anys del franquisme. Anàlisi de la utilització dels centres museístics catalans en el període 1939-1947* (Girona: Universitat de Girona, 2014) ; Mercè GRÀCIA, *Les polítiques de salvaguarda del patrimoni cultural a Catalunya: de la Guerra Civil a la postguerra (1939-1943)* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2016); Patxi OCIO CASAMARTINA, *De la destrucció a la salvaguarda. Les vicissituds del patrimoni artístic al Vallès Occidental durant la Guerra Civil* (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2018).
[28] Jaume MASSÓ CARBALLIDO, *Patrimoni en perill. Notes sobre la salvaguarda dels béns culturals durant la Guerra Civil i la postguerra (1936-1948)* (Reus: Centre de Lectura, 2004)

zona de Girona[29]. Particularment interessant és l'estudi de Francesc Gràcia i Glòria Munilla sobre la política de protecció cultural duta a terme per la Generalitat durant la Guerra Civil i en la primera postguerra[30]. Altres treballs han estudiat de manera global el destí de les col·leccions d'art barcelonines[31], o dels béns eclesiàstics[32]. A banda, hi ha un nombre molt important d'articles puntuals de gran interès sobre diferents temes relacionats amb la protecció artística[33].

L'any 2021, l'obertura de les sales dedicades a la Guerra Civil al MNAC va anar acompanyada d'un seguit d'activitats que permetien, entre altres, donar context a la nova museïtzació [34] . Entre aquestes activitats destaquen particularment una exposició, comissariada per Francesc Vilanova i Mireia Capdevila, destinada a explicar la tasca de protecció i salvament de la Secció de Museus del PHAC, sota la direcció de Joaquim Folch i Torres[35], i dues jornades acadèmiques celebrades el 14 d'octubre del 2021 i el febrer del 2022[36]. Ambdues jornades foren organitzades per la Fundació Carles Pi i Sunyer i l'Institut Català de Recerca en el Patrimoni Cultural[37], que estan impulsant línies de recerca relacionades amb el patrimoni i la

[29] Joaquim NADAL FARRERAS, Gemma DOMÈNECH CASADEVALL, *Patrimoni i guerra. Girona, 1936-1940*, (Girona: Ajuntament de Girona, 2015).
[30] Francesc GRÀCIA, Glòria MUNILLA, *Salvem l'art! La protecció del patrimoni cultural català durant la Guerra Civil (1936-1939)* (Barcelona: La Magrana, 2011).
[31] Yolanda PÉREZ CARRASCO, *Patrimonio confiscado. La incautación y el éxodo de colecciones de arte privadas en Barcelona durante la Guerra Civil (1936-1939)* (Barcelona: Editorial Base, 2018).
[32] Josep Maria MARTÍ BONET, *El martiri dels temples a la diòcesi de Barcelona (1936-1939)*. (Barcelona: Arxiu diocesà, 2008); *La salvaguarda del patrimoni religiós català durant la Guerra Civil espanyola*, Alberto VELASCO, Marc SUREDA, eds.(Girona: Museu d'art de Girona, 2017).
[33] A tall d'exemple, vegeu Glòria MUNILLA, "El Servicio de Recepción y Clasificación de Metales. La Generalitat de Catalunya y la destrucción del patrimonio artístico durante la Guerra Civil". En: *Patrimonio cultural, guerra civil y posguerra* (Madrid: Fragua, 2018), p. 457-485; Joaquim NADAL FARRERAS, "El escudo del arte. Protección e itinerància durante la Guerra Civil en Cataluña (1936-1939)". En: *Patrimonio cultural, guerra civil y posguerra* (Madrid: Fragua, 2018), p. 71-95; Yolanda PÉREZ CARRASCO, "El exilio del patrimonio artístico catalán durante la Guerra Civil: París y Ginebra. Análisis de las fuentes documentales". En: *Patrimonio cultural, guerra civil y postguerra*, (Madrid: Fragua, 2018), p. 431-455; Maria del Lluc SERRA ARMENGOL, "Arte en tiempos de guerra. Los orígenes de los depósitos de arte en la Guerra Civil y su destino durante la postguerra en Cataluña". En: *Patrimonio cultural, guerra civil y posguerra* (Madrid: Fragua, 2018), p. 151-166; Santos M. MATEOS RUSILLO, "El 'Palau dels ex-comtes de Belloch', propietat pública nacional". En: *Les columnes preromàniques i el Palau Mercader de Cornellà de Llobregat: dues històries del patrimoni cultural a Catalunya* (Cornellà de Llobregat: L'Avenç de Cornellà, 2021), p. 143-217
[34] Obertura de les sales d'art durant la Guerra Civil al Museu Nacional d'Art de Catalunya https://www.museunacional.cat/exposicions-en-linia/ca/art-en-guerra/; https://www.museunacional.cat/exposicions-en-linia/ca/destruccio-i-salvaguarda-del-patrimoni/
[35] Francesc VILANOVA I VILA D'ABADAL, Mireia CAPDEVILA, comissaris, *Museu en perill! Salvaguarda i endreça de l'art català durant la guerra civil*, Museu Nacional d'art de Catalunya, 15 de juliol de 2021 a 27 de febrer de 2022, https://www.museunacional.cat/ca/museu-en-perill-salvaguarda-del-patrimoni-artistic-catala-1936-1939
[36] Joaquim NADAL, coord. *L'art en perill: destrucció i salvaguarda del patrimoni*, 14 d'octubre de 2021, https://www.museunacional.cat/ca/activitats/lart-en-perill-patrimoni-i-salvaguarda-en-la-guerra-civil-espanyola
[37] http://icrpc.cat/cat/actualitat/licrpc-obte-un-ajut-i-d-amb-96000.html ; Mireia CAPDEVILA, coord., *Destrucció, salvament i itinerància de l'art a Catalunya, 1936-1939*, 14 de febrer de 2022, https://www.museunacional.cat/ca/activitats/destruccio-salvament-i-itinerancia-de-lart-catala-catalunya-1936-1939; Actes publicades a *El Patrimoni artístic català durant la Guerra Civil espanyola: itineràncies,*

Guerra Civil. El conjunt de treballs sobre aquest tema presentats en les diverses jornades o editats en publicacions acadèmiques mostra la vitalitat dels estudis en aquest camp. Val a dir, però, que en les publicacions i comunicacions presentades les referències a les biblioteques o fons d'arxiu, quan existeixen, acostumen a ser molt tangencials.

2.5. Salvament del patrimoni bibliogràfic i documental a Catalunya

La revisió de la bibliografia que tracta la protecció del patrimoni documental i bibliogràfic demostra que aquesta és, malauradament, molt més migrada. Un cert nombre de treballs —i no gaires— ha estat dedicat a la tasca efectuada per Agustí Duran i Sanpere i els seus col·laboradors de la Secció d'Arxius del Servei del PHAC; es tracta dels breus treballs de Josep M. T. Grau sobre la destrucció del patrimoni documental[38], de Clara Estrada sobre Agustí Duran i Sanpere i altres responsables de les Seccions del PHAC[39] i, sobretot, dels de Jaume Enric Zamora sobre el salvament del patrimoni documental, que foren l'objecte de la seva tesi doctoral[40]. El monestir de Pedralbes, que al final de la Guerra havia estat habilitat com a seu de l'Arxiu General de Catalunya, acollí l'any 2014 una exposició sobre aquest període de la seva història[41].

Els estudis sobre la protecció del patrimoni bibliogràfic català són, malauradament, encara més escassos. Els treball més destacables són l'estudi del Servei de Biblioteques del Front[42], obra en gran part de dues de les bibliotecàries que hi participaren, Maria Teresa Boada i Maria C. Cugueró, i l'estudi elaborat per Montserrat Comas[43], directora de la Biblioteca-Museu Víctor Balaguer de Vilanova i la Geltrú entre 1987 i 2019, sobre les biblioteques del Penedès en temps

destruccions, salvaments: actes del Simposi Destrucció, salvament i itinerancia de l'art a Catalunya (1936-1939), celebrat a Barcelona, al Museu Nacional d'Art de Catalunya el 14 de febrer de 2022 (Barcelona: Generalitat de Catalunya, Memorial democràtic. 2022).

[38] Josep M. T. GRAU, "La història dels arxius: entre la salvaguarda i la destrucció". *Compactus*, 5 (setembre-desembre 2002), p. 16; Josep M. T. GRAU, Manuel GÜELL, "Un capítol oblidat de la Revolució i la Guerra Civil Espanyola a Catalunya: la destrucció del patrimoni documental (1936-1939)". *Serra d'Or*, 521 (maig 2003), p. 33-37.

[39] Clara ESTRADA CAPMANY, *El Servei del PHAC. La tasca d'Agustí Duran i Sanpere durant la I República i la guerra (1931-1939)* (Barcelona: Ploion editors, 2007); EADEM, *Contra els "hombres de la horda". La depuració franquista dels caps del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de la Generalitat republicana* (Barcelona: Ploion editors, 2008).

[40] Jaume-Enric ZAMORA I ESCALA, *Els arxius i el conflicte polític en el segle XX: el cas dels arxius catalans (1931-1939)*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, Departament d'història contemporània, 2012).

[41] Carme AIXALÀ I FÀBREGAS, Jordi RAMOS I RUIZ, *Monestir de Pedralbes: República, guerra i patrimoni* (Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2014).

[42] Maria Teresa BOADA, M. Candelària CUGUERÓ, Vicenç ALLUÉ, *El Servei de Biblioteques del Front, 1936-1939* (Barcelona: Diputació de Barcelona, 1995).

[43] Montserrat COMAS I GÜELL, *Biblioteques en temps de guerra* (Vilafranca: Llibres de matrícula, 2008).

de guerra. El fet que la Xarxa de Biblioteques Populars pengés en línia els dietaris que les bibliotecàries tenien l'obligació de tenir al dia ha permès l'aparició de comentaris i edicions dels textos relatius al període de la Guerra Civil[44]. Ara bé, tot i que pugui haver-hi algunes notícies ben interessants, aquest treballs no parlen tant de la protecció del patrimoni com de la gestió del dia a dia de les biblioteques durant el conflicte. En canvi, sí que tracten més directament el salvament del patrimoni bibliogràfic una breu edició de les anotacions de Rubió sobre les recollides de les col·leccions bibliogràfiques ingressades a la Biblioteca de Catalunya[45] o sobre els fons musicals que hi van passar[46], i un estudi de fra Valentí Serra de Manresa sobre les biblioteques caputxines en temps de guerra[47]. El juny de 2022, l'Arxiu Històric Diocesà de Tarragona va organitzar unes jornades sobre el patrimoni arxivístic i bibliogràfic durant la Guerra Civil espanyola [48] , que és fins ara l'única trobada celebrada sobre aquest tema. Pel que fa als estudis sobre la protecció de les col·leccions de manuscrits, no se n'ha arribat a localitzar cap estudi.

3. METODOLOGIA

Per tal d'arribar a conèixer quina va ser l'actuació de la Biblioteca de Catalunya pel que fa al salvament del patrimoni manuscrit i les conseqüències en l'increment de la col·lecció, s'ha dut a terme una anàlisi de les fonts documentals que informen sobre les accions d'ingrés de col·leccions manuscrites en aquell període; s'ha consultat igualment la bibliografia publicada sobre la història de la institució, dels personatges i de les entitats propietaris de les dites col·leccions, i la relativa al període històric en el qual es focalitza l'estudi, i s'ha examinat la legislació que regí l'actuació dels agents de la Generalitat. L'anàlisi directa dels manuscrits

[44] Testimonis bibliotecaris, https://mdc.csuc.cat/digital/collection/testbiblio/search. Els quaderns en línia han estat transcrits foli a foli, respectant-ne la forma. Alguns dels quaderns han estat posteriorment editats; a tal d'exemple, vegeu Susana ARIÑO, Aurora VALL, Teresa MAÑÀ, "Inicio y final de la Guerra Civil en Cataluña: el testimonio de las bibliotecas Populares a través de sus diarios". *Documentación de las Ciencias de la información*, 45/2 (2022), p. 169-181.

[45] Anna GUDAYOL, "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les 'Notes' de Jordi Rubió". *Estudis Romànics*, 29 (2007), p. 213-234.

[46] Rosa MONTALT, "Papeles musicales en movimiento, 1936-1939: armonizados con el cambio de siglo, recuperados en la Biblioteca de Catalunya", *Boletín DM: AEDOM*, 23 (2019), p. 74-103.

[47] Valentí SERRA DE MANRESA, "Els arxius i biblioteques dels caputxins durant la Guerra Civil", *Analecta Sacra Tarraconensia*, 94 (2021), p. 441-459.

[48] Joan M. QUIJANA, coord., *VI jornades d'Història Mn. Sanç Capdevila i Felip. El patrimoni documental i bibliogràfic durant la Guerra Civil espanyola*, Arxiu històric Arxidiocesà de Tarragona, 2022, http://www.ahat.cat/2022/05/vi-jornades-dhistoria-mn-sanc-capdevila-i-felip-el-patrimoni-documental-i-bibliografic-durant-la-guerra-civil-espanyola/

—notes, exlibris impresos i manuscrits, inscripcions, etc.— també ha proporcionat dades sobre la seva procedència i la modalitat d'ingrés. A partir d'aquest examen, s'ha elaborat un cens de personatges i d'entitats els fons dels quals ingressaren fons a la Biblioteca, i se n'han redactat notícies descriptives que han estat la base de l'estudi.

3.1. Examen de les fonts documentals

La documentació que informa sobre el salvament de patrimoni bibliogràfic efectuat per la Biblioteca de Catalunya es troba repartida entre els arxius històrico-administratius de diverses institucions: la Biblioteca de Catalunya, l'Arxiu Nacional de Catalunya, l'Arxiu de la Corona d'Aragó, l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona i l'Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona. L'Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans conserva també molta documentació sobre la Biblioteca de Catalunya, però la immensa majoria es refereix al període anterior a la guerra. Hi ha també informació rellevant en alguns fons personals de personatges que hi intervingueren (el de Jordi Rubió sobretot, però també en el de Ramon d'Alòs o Pere Bohigas). Finalment, es pot trobar alguna informació puntual en els arxius de les entitats o personatges els fons dels quals ingressaren a la Biblioteca.

3.1.1. Fons institucionals

— *Biblioteca de Catalunya*: L'eina principal i primera per conèixer els ingressos de manuscrits a la Biblioteca, fins a la implantació dels catàlegs en línia, era i és el llibre de registre de manuscrits, que s'inicià el 1907 amb la creació de la institució. En el llibre s'informa de la data de registre, la descripció del document —que inclou normalment l'autor, el títol i la datació aproximada—, el format, el nom de la persona que dona el document o, en els casos de compra, a qui s'adquireix i, si escau, el preu.

  Durant la Guerra Civil, els manuscrits ingressats per incautacions van ser inscrits en aquest llibre de registre immediatament a continuació dels llibres que havien ingressat fins aquell moment per les vies habituals (compra, donatiu, intercanvi). La primera entrada després de l'inici de la guerra s'inscriu el dia 1 d'agost amb el número 1353, mentre que la darrera entrada —quinze dies abans de l'arribada de les tropes franquistes a Barcelona— és el número 2908, registrat l'11 de gener de 1939. El volum de manuscrits registrats en els dos anys i mig de guerra superà amb escreix el de volums ingressats en els gairebé trenta anys anteriors. És aquest llistat de materials registrats el que ha servit de base primera per a

l'estudi de la documentació salvada. Cal tenir en compte, però, que en molts casos a la columna on s'inscriu l'origen no hi ha cap nota, i que en aquests casos la procedència ha hagut de ser identificada a partir d'altres fonts o indicacions.

A més del llibre de registre, la font bàsica per conèixer la història dels ingressos durant la Guerra Civil i de la seva posterior devolució han estat els expedients d'incautació[49] i de devolució, que es conserven en una sèrie separada de l'Arxiu Històric Administratiu de la BC. És l'examen d'aquesta documentació, en ocasions clarament incompleta però tot i així particularment rica, la que majorment ha permès establir la història de cadascuna de les col·leccions. Cal tenir en compte, però, que les circumstàncies de l'establiment dels expedients i sobretot la seva utilització posterior per al retorn de les col·leccions han fet que en nombroses ocasions els documents que haurien de trobar-se en el dossier d'incautació es trobin en el de devolució, i viceversa. A aquests expedients cal afegir un gran nombre de documents escampats al llarg de tot l'arxiu, molt particularment a les sèries de correspondència amb la direcció de la Biblioteca —la de Jordi Rubió essencialment i, en una mesura menor, la de Felip Mateu i Llopis, el seu successor al capdavant de la Biblioteca amb l'inici del nou règim franquista[50].

[49] El Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans (https://dlc.iec.cat/) no inclou les entrades "incautar" o "incautació"; i el servei en línia Optimot (https://aplicacions.llengua.gencat.cat/llc/AppJava/index.html), depenent de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat, indica igualment que l'ús del verb (i, per extensió, del mot incautació) no són acceptables en català, i que en el seu lloc cal fer servir "requisar" o "requisa" (Optimot, fitxa 7947/2, Com es diu incautar en català?).
Ara bé, en els anys 1930 i durant tota la Guerra Civil, les paraules utilitzades correntment per a indicar que una autoritat posa a la seva disposició certs béns per a un servei públic eren "incautar" i "incautació". S'utilitza tant en en textos privats com en oficis administratius (ANC, 1-1-T8132, Agustí Duran i Sanpere, *Dietari del Servei d'Arxius*, 31 de juliol de 1936, "Visita a l'Arxiu de la casa Barbarà (Canuda, 45). Aquesta casa està incautada pel Sindicat de Dibuixants Professionals"; Fons Jordi Rubió, *Dietari del Servei de biblioteques*, 15 de setembre de 1936: "Lot urgent Torrassa (Joventuts Libertàries) a canvi llibres incautats biblioteca Churruca"; AHBC 124/45, 24 de febrer de 1937 "... proposo que sigui declarada la incautació de la biblioteca que fou dels Escolapis de Sarrià"), i és la paraula la que fa servir Jordi Rubió per nomenar la sèrie en què es desen els expedients de salvament de biblioteques (AHBC, capses 124, 126 i 127 – Incautacions). La paraula "requisa" també es fa servir, però de forma menys freqüent. "Incautar" és també la paraula emprada per Rubió en el seu diari per referir-se a la presa de possessió de la Biblioteca de Catalunya per part de les autoritats franquistes. Per respecte al que era l'ús comú en el moment que es descriu a la tesi, s'ha optat per utilitzar *incautar* i *incautació* en el sentit que li donaren els que la varen utilitzar.

[50] Amb data de 7 de gener de 2025, tres dies abans del dipòsit d'aquest treball, l'arxivera de la Biblioteca de Catalunya, Roser Portet, ha enviat un correu intern al personal de la BC per comunicar que s'havien canviat gran nombre de les signatures de l'Arxiu Històric Administratiu de la Biblioteca i que, probablement, d'altres canviarien en breu. El nou inventari no inclou una llista de concordances amb les signatures anteriors. Entre els canvis més assenyalats hi ha els que afecten les sèries d'incautació i devolució (que han passat de les capses AHBC 77, 124, 126, 127, 331, 332 i 356 a les capses AHBC 76, 120, 121, 122, 229, 230, 231 i 247), i les més de trenta capses de correspondència de Jordi Rubió. Ha estat impossible actualitzar les referències en tres dies.

— *Diputació de Barcelona*: En el moment de la seva fundació, l'Institut d'Estudis Catalans es trobava sota la tutela de la Diputació provincial de Barcelona; i aquesta dependència administrativa ha estat vigent al llarg de la major part de la seva història. Això feu que una part de les decisions que concernien les adquisicions, i sobretot aquelles més significatives, haguessin de ser aprovades pel Diputat de Cultura o dels òrgans de la Diputació.

També depenia de la Diputació el personal que començà a treballar a la Biblioteca de Catalunya durant la Mancomunitat i la Dictadura de Primo de Rivera, que constituïa la major part de la plantilla, mentre que les persones ingressades durant la República, quan la institució depenia directament de la Generalitat, eren una minoria. Això té una importància particular per saber qui treballava a la Biblioteca quan va esclatar el conflicte, i qui va haver de passar pel procés de depuració per poder continuar treballant-hi després del 1939. Després de la guerra la institució va tornar a passar a la tutela de la Diputació amb el nom de "Biblioteca Central de la Diputación Provincial de Barcelona", i al seu arxiu es conserva el conjunt d'expedients de depuració, amb els formularis sobre la conducta observada durant la guerra i els avals corresponents. S'hi conserven també expedients de petició de devolució d'algunes col·leccions importants, com ara la col·lecció cervantina de Joan Sedó.

Un cas particular és el de la documentació relativa a la figura de Jordi Rubió, que des de 1914 i fins a la fi de la Guerra Civil exercí el càrrec de director de la Biblioteca, i que a partir dels anys 20 assumí igualment la direcció de la Xarxa de Biblioteques Populars de la Diputació —càrrecs dels quals fou rellevat el 1939. La unió de les dues funcions en una sola persona feu que, tot i que s'establissin sèries de documentació separades per a una i altra, alguna documentació quedés barrejada, sobretot en la correspondència del director. En els anys 1980, la Biblioteca de Catalunya passà a dependre de la Generalitat, mentre que la Xarxa de Biblioteques continuà a càrrec de la Diputació. Aquest fet comportà la separació dels arxius de les dues institucions; en la tria de les capses que havien d'anar a un o altre arxiu hi hagué algunes incoherències, fàcils d'entendre però no menys molestes per a la consulta. Per exemple, la sèrie de correspondència Jordi Rubió com a director de la Biblioteca de Catalunya està repartida entre les dues institucions[51], i algunes de les capses de correspondència relatives a la Xarxa de Biblioteques Populars són a l'arxiu de la

[51] A la Biblioteca de Catalunya es conserven les cartes dels corresponsals ordenats de la lletra A fins a la meitat de la P (capses 90-111), mentre que a l'arxiu de la Diputació hi ha les cartes que segueixen aquesta sèrie, des del final de la lletra P fins a la Z (capses G-594 a G-597).

Biblioteca de Catalunya. Tenint en compte que la correspondència al director està ordenada alfabèticament, les cartes adreçades a Jordi Rubió durant la Guerra Civil es troben repartides entre l'Arxiu de la Biblioteca de Catalunya i l'Arxiu Històric de la Diputació, segons el cognom de qui li adreçava la carta.

Es conserva també en aquest arxiu un conjunt de lligalls que havien pertangut al Departament de Cultura de la Generalitat republicana. Aleshores com ara, la Generalitat instal·là la seva seu principal al que fins aleshores havia estat el Palau de la Diputació. Tot i que la majoria dels arxius de la Generalitat foren confiscats per les tropes franquistes, alguns lligalls de la Conselleria de Cultura quedaren despistats i s'integraren en l'Arxiu Històric de la Diputació. S'hi troba, per exemple, part de la documentació relativa a la convocatòria i procés de selecció dels Premis literaris convocats per la Generalitat Republicana durant la Guerra Civil[52].

— *Arxiu Nacional de Catalunya (ANC):* En el fons "Generalitat de Catalunya (Segona República)", a les sèries dedicades a la documentació de la Conselleria de Cultura, es conserva una part de la documentació de la Comissió del PHAC, amb abundància sobretot de la generada per la Secció d'Arxius. Aquesta havia estat conservada per Agustí Duran i Sanpere, màxim responsable del salvament dels arxius històrics catalans, i sembla haver estat complementada amb textos redactats a primeries del 1939 (ja que estan en castellà) i utilitzada en part en el procés de depuració al qual fou sotmès i que li permeté reintegrar-se després al càrrec de director de l'Arxiu Històric Municipal de Barcelona. Tenint en compte que moltes de les col·leccions patrimonials salvades contenien una part de biblioteca i una altra d'arxiu, que les recollides es feren sovint amb poca diferència temporal, que les relacions entre Jordi Rubió i Agustí Duran i Sanpere eren força fluïdes, i que els traspassos de material entre la Secció de Biblioteques i la Secció d'Arxius de la Comissió del Servei del PHAC foren freqüents, la informació que s'hi conserva ha estat particularment útil.

— *Arxiu Històric Ciutat de Barcelona (AHCB):* Com acabem de comentar, Agustí Duran i Sanpere, responsable de la Secció d'Arxius del PHAC, fou reintegrat a la direcció de l'Arxiu Històric Municipal després d'un procés de depuració que passà sense gaire problemes. Una part del arxius salvats —que en part coincidien amb col·leccions bibliogràfiques ingressades a la Biblioteca de Catalunya— passaren finalment a formar part de manera definitiva de

[52] Una part dels originals presentats a diferents convocatòries dels Premis literaris de la Generalitat es conserven a la Biblioteca de Catalunya.

l'AHCB. L'Arxiu de Gestió de l'AHCB, actualment en procés de descripció, conserva documentació sobre els ingressos d'aquests fons durant la Guerra Civil i sobre la seva incorporació definitiva a l'AHCB. Tenint en compte que no n'hi ha encara un inventari definitiu, s'ha pogut consultar parcialment[53].

— *Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA):* La documentació històrica dels organismes del govern espanyol que actuaren a Catalunya durant el període de la Guerra Civil i el franquisme es conserva, normalment, en arxius estatals situats fora de Catalunya[54]. Hi ha, però, una excepció: a l'Arxiu de la Corona d'Aragó es conserva el que es coneix com "Archivo de los Servicios Periféricos del Ministerio de Cultura en Barcelona" (abreujat Cultura), que inclou bona part de la documentació generada pel Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional (SDPAN). S'hi troba documentació general de gestió (llistats, oficis, cartes de reclamació, etc), una part de la qual fa referència a béns bibliogràfics, i els expedients de devolució de béns artístics i altra documentació relativa al SDPAN. Una part d'aquesta documentació està disponible en línia, però la immensa majoria està en procés d'inventari, i no s'ha pogut accedir a la consulta.

— *Museu d'Arqueologia de Catalunya (MAC):* L'historiador Luis Monreal y Tejada, agent del SDPAN que entrà a Barcelona amb les tropes franquistes, va ser nomenat comissari del Servicio del Patrimonio Artístico Nacional, i com a tal es va ocupar de la coordinació del Servicio de Recuperación Artística, que comportava la responsabilitat en la devolució de les obres d'art per a la "Zona de Levante" (és a dir Catalunya, València i Balears). En abandonar el càrrec, el 1947, aquest fou recuperat per l'arqueòleg Martín Almagro Basch, director del "Museo Arqueológico Provincial de Barcelona" —l'antic Museu d'Arqueologia de Catalunya, creat per Pere Bosch i Gimpera. El fons inclou alguna documentació gestionada per Monreal en relació a devolucions d'algun material bibliogràfic. Com en el cas anterior, el fons està en procés d'inventari, i no s'ha pogut consultar més que molt parcialment[55].

[53] Agraeixo a Carme Planas i Viladoms i a Inés Nieto, arxivera i bibliotecària de l'Arxiu Històric Ciutat de Barcelona, les facilitats que m'han donat per a accedir a la seva consulta.

[54] S'ha consultat també directament els arxius dipositat dipositats al Instituto del Patrimonio Cultural Español (IPCE), i l'arxiu de la Biblioteca Nacional de España, i els materials en línia del Centro Documental de la Memoria Histórica (CDMH), però almenys en el que estava disponible no s'han trobat un gruix de documentació significativa.

[55] Agraeixo a Àngels Casanovas, directora del MAC fins al 2023, d'haver-me permès accedir a una part de la correspondència de Monreal.

— *Institut d'Estudis Catalans (IEC)*: Una part de la documentació relativa a l'Institut d'Estudis Catalans es troba en l'arxiu de la Diputació, que era el seu organisme de tutela en l'etapa fundacional; però la part més important es conserva a l'arxiu del mateix Institut. Durant els primers anys, les compres i donatius més importants es discutien i s'autoritzaven en les sessions plenàries i a les de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut. Per aquesta raó, una part de la informació relativa a l'organització de la Biblioteca de Catalunya i a les adquisicions, molt particularment en el període inicial, entre 1907 i 1914, però també durant períodes posteriors, es troba als llibres d'actes de l'IEC i a la sèrie de Gestió Econòmica del seu arxiu. A la documentació que correspon al període de la Guerra Civil les dades relacionades amb la Biblioteca, tot i existir, són molt minses. Sí que hi ha, en canvi, documentació relativa al salvament patrimonial en el fons de Ramon d'Alòs-Moner conservat a l'arxiu de l'IEC, que tractarem a continuació.

3.1.2. Fons personals

Els arxius personals d'algunes de les persones que van formar part de la Biblioteca de Catalunya poden donar, en algunes ocasions, dades d'interès per a conèixer el rerefons del salvament d'alguns dels manuscrits ingressats. Alguns d'aquests arxius, com els dels conservadors de les Seccions de Manuscrits i de Música de la Biblioteca, Pere Bohigas i Higini Anglès, i el d'Antoni Rubió i Lluch, president de l'Institut d'Estudis Catalans, formen part dels fons de la Biblioteca de Catalunya, mentre que el de Jordi Rubió i Balaguer, director de la Biblioteca durant la Guerra, es troba en mans de la família, que a partir de finals de l'any passat m'ha permès d'accedir-hi. L'arxiu de Ramon d'Alòs-Moner, responsable primerenc dels fons d'arxiu, es va incorporar ara fa alguns anys a l'arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans. La correspondència de tots ells ha aportat dades d'interès.

— *Ramon d'Alòs-Moner:* Coetani de Jordi Rubió, Ramon d'Alòs-Moner era alhora secretari de l'IEC i adjunt primer a la direcció de la Biblioteca de Catalunya. Abans de la guerra s'havia encarregat particularment de l'arxiu històric; durant la guerra, sembla que fou ell l'encarregat de coordinar les tasques de control i distribució de les col·leccions que eren lliurades als nous locals de la Biblioteca de Catalunya i l'IEC a la Casa de Convalescència i l'edifici de l'Hospital de la Santa Creu. El seu fons conserva llistats i fitxes de les biblioteques ingressades, amb diverses notes sobre les quantitats i característiques de les col·leccions.

— *Pere Bohigas i Balaguer:* Alumne dels Estudis Universitaris Catalans, format en codicologia a París i a Anglaterra, a principis dels anys 30 Bohigas havia estat nomenat conservador de manuscrits a la Biblioteca de Catalunya. Fou ell, per tant, qui naturalment prengué en càrrec la gestió dels manuscrits ingressats durant la guerra. El cessament de Rubió després del conflicte va fer que, fins al nomenament de Felip Mateu i Llopis, s'ocupés de la devolució del material ingressat en tant que "encargado accidental" de la Biblioteca. La seva correspondència dels anys 1939-1941 dona informació sobre algunes de les recollides.

— *Jordi Rubió i Balaguer:* En tant que director de la Biblioteca de Catalunya i responsable de la Secció de Biblioteques del PHAC, els papers de Jordi Rubió són essencials per conèixer l'organització i desenvolupament del salvament de les col·leccions. Home metòdic i ordenat, diferenciava molt clarament el seu arxiu en tant que director de la Biblioteca de Catalunya —que es conserva a la BC— del seu arxiu personal —actualment en mans de la família, i que està en procés d'inventari. Ara bé, malgrat la cura en la separació dels documents, en el seu arxiu personal es troben, ben evidentment, alguns documents d'extraordinària utilitat per comprendre les claus del salvament bibliogràfic. D'una banda, a les primeries del 1939 la seva situació administrativa no estava gens clara, i per tant un gran nombre de propietaris de fons incautats s'adreçaren a ell directament per tal de demanar els passos a seguir per recuperar els seus béns. Com en aquell moment Rubió ja no va tornar a ser director, aquests documents interessants per a la història d'algunes de les col·leccions es troben en el seu fons personal, així com algunes notes personals sobre el criteri seguit en el tractament del material recollit (vegeu Annex I), o els llistats del personal actiu a la Biblioteca fins a i durant la guerra. Són essencials també dos dietaris redactats per Rubió, un amb anotacions breus sobre la gestió de la Xarxa de Biblioteques Populars —que continuà durant la guerra— i un altre, més personal, iniciat en temps de la República i continuat fins a primeries dels anys 40, que tot i no estar dedicat a la seva feina com a director de la Biblioteca sí que inclou les narracions directes dels viatges que va fer amb el bibliobús per recollir fons, i dona impressions particularment útils sobre el context en què es va produir el salvament.

— *Antoni Rubió i Lluch:* Tot i que l'erudit, ja molt gran quan va esclatar la guerra, no va participar ben evidentment en el salvament, en la seva extensíssima correspondència, testimoni d'una extraordinària xarxa de coneixences, es troben molts dels personatges dels

quals es van salvar les col·leccions, la vàlua de les quals era molt possiblement coneguda gràcies a les relacions d'amistat de l'erudit.

3.1.3. Fons patrimonials i d'entitats

En els darrers anys, un nombre significatiu dels arxius de diferents famílies i entitats protegits durant la Guerra Civil i que es van salvar han estat transferits pels seus propietaris a institucions públiques; altres (en gran part els arxius d'entitats religioses, regulars o seculars) es conserven a les mateixes institucions. L'estat de descripció i les possibilitats d'accés d'aquesta documentació són dispars, i no sempre és fàcil saber quina és la documentació que conserven relativa a la seva relació amb la Comissió del PHAC i posteriorment amb el Servicio de Recuperación Bibliogràfica que es va ocupar del retorn de la documentació. S'ha intentat localitzar aquest fons i, en els casos en què era possible, fer les consultes pertinents.

3.2. Examen i descripció dels manuscrits conservats

Malauradament, hi ha un cert nombre de manuscrits registrats fins a mitjans dels anys 1990 per als quals el llibre de registre no dona altres dades que la data d'inscripció (de vegades limitada a l'any) i el nom de l'obra. En alguns casos concrets, les fonts d'arxiu han pogut proporcionar la informació que manca en el llibre de registre; però en altres casos ha calgut consultar directament els documents a fi de veure si s'hi podien trobar indicis, externs o interns, que permetessin precisar-ne la procedència: anotacions als folis de guarda o als marges, petits folis intercalats amb notes, signatures antigues, enquadernacions, etc. Malgrat tot, en alguns casos la provinença no s'ha arribat a identificar amb certesa absoluta, però sí amb un grau elevat de probabilitat.

3.3. Revisió de la bibliografia

Per tal de poder interpretar correctament algunes de les informacions obtingudes a través de l'examen de les fonts documentals i d'emmarcar-les en el seu context, era necessari poder confrontar aquestes dades amb la bibliografia publicada sobre la institució, les col·leccions i els documents ingressats. Les biografies i memòries de persones que van intervenir, de prop o de lluny, en els processos de salvament i retorn, així com els estudis sobre els propietaris de les col·leccions —en un nombre notable personalitats relacionades de prop o de lluny amb

l'Institut d'Estudis Catalans—, o dels comptats venedors, poden donar indicacions sobre l'origen dels materials manuscrits. I, ben evidentment, la bibliografia pot ajudar a emmarcar el moment històric i moltes de les circumstàncies que envoltaren l'ingrés d'aquests materials. En els darrers anys s'ha publicat un nombre elevat de treballs dedicats al salvament del patrimoni artístic i arxivístic durant la guerra i al seu retorn posterior i als conflictes causats tant per la seva pèrdua com la seva utilització per defensar unes o altres posicions. L'anàlisi d'aquestes publicacions permet establir un breu estat de la qüestió, que s'oferirà tot seguit.

3.4. Consulta de la legislació aplicada

El govern republicà havia emès, entre 1933 i 1934, tot un seguit textos legislatius per dur a terme el traspàs dels serveis relatius al patrimoni previstos per l'Estatut d'Autonomia de 1932. Sis dies després de la revolta militar, la Conselleria de Cultura emetia un decret per tal de legitimar l'apropiació de béns de d'interès patrimonial, a fi d'evitar-ne la seva destrucció, al qual se succeïren molt ràpidament un conjunt de decrets dirigits a precisar aspectes de l'actuació a seguir i a organitzar la Comissió del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de Catalunya. Aquesta legislació, que és la que va servir per donar un marc legal a les diferents accions empreses des de la Generalitat en matèria de salvament del patrimoni, ha estat recollida i consultada.

3.5. Elaboració d'un cens de personatges i entitats i redacció de notícies relatives a les seves col·leccions

Amb les dades obtingudes a partir de l'examen de les fonts documentals i dels manuscrits conservats s'ha elaborat un primer llistat de personatges i entitats les col·leccions dels quals ingressaren a la Biblioteca, i s'han identificat aquelles col·leccions que incloïen material manuscrit. A partir d'aquí s'han redactat notícies descriptives dels diferents personatges i institucions. la bibliografia sobre el personatge i la col·lecció, i la de la descripció dels documents ingressats. Cadascuna de les notícies està dividida en els següents apartats:

- *Capçalera*: període de l'ingrés / nom de la persona o institució / data d'ingrés
- *Cos de la notícia*: dades biogràfiques o històriques sobre la persona o institució, raons que poden explicar la presència de determinats manuscrits en la seva col·lecció,

circumstàncies del seu ingrés a la Biblioteca i, si s'escau, de la posterior devolució dels documents durant la postguerra.

- *Fonts d'arxiu*: llistat de la documentació consultada, ordenada per arxius.
- *Bibliografia*: llistat de la bibliografia consultada per a l'establiment de la notícia general.
- *Documents ingressats*: transcripció del registre de manuscrits en el cas dels documents retornats (amb la identificació, quan s'ha pogut establir amb certesa, de la seva signatura actual en les col·leccions on es conservin), i descripció catalogràfica dels documents que van romandre a la biblioteca, que inclou la bibliografia específica.

Aquestes notícies conformen de fet una prosopografia de personatges i d'entitats propietaris dels manuscrits ingressats a la Biblioteca de Catalunya durant la Guerra Civil de 1936-1939 i la immediata postguerra, i donen dades alhora sobre el protocol seguit en la recollida de les col·leccions, el seu tractament i la seva devolució. Totes aquestes dades són la base sobre la qual s'ha establert l'estudi de les accions dutes a termes pels agents de la Secció de Biblioteques del Servei del PHAC i pels del Servicio de Recuperación Bibliográfica amb el material manuscrit ingressat a la Biblioteca de Catalunya.

4. ESTRUCTURA DEL TREBALL

El treball s'estructura en quatre seccions:

I. Introducció metodològica.

II. Estudi de la tasca duta a terme per la Biblioteca de Catalunya durant la Guerra Civil per tal de salvar les biblioteques patrimonials en general i el tractament seguit per la documentació manuscrita en particular.

III. Repertori de les entitats i personatges les biblioteques o fons dels quals contenien manuscrits que ingressaren a la Biblioteca de Catalunya.

IV. Conclusions.

Aquestes seccions es complementen amb un conjunt d'annexos (textos de Jordi Rubió sobre la seva acció durant la Guerra Civil i taules de col·leccions bibliogràfiques ingressades a la Biblioteca de Catalunya), el llistat compilat de fonts d'arxiu utilitzades, la bibliografia emprada i uns índexs de manuscrits i de noms de persones i entitats.

4.1. Introducció metodològica

En el primer apartat s'estableix el tema de recerca i els objectius de la tesi, que es justifiquen per la mancança d'estudis sobre el salvament de les col·leccions bibliogràfiques catalanes durant la Guerra civil i sobre la història de la formació de la col·lecció de manuscrits de la Biblioteca de Catalunya, així com per l'interès creixent dels estudiosos per conèixer l'origen i la història de la transmissió dels manuscrits que ens han arribat. S'indiquen els límits establerts —territorials i de tipus de materials. S'indica la metodologia seguida: en primer lloc, l'examen de la documentació d'arxiu, l'examen i descripció dels manuscrits conservats, i la revisió de la bibliografia i de la legislació emesa; a partir d'aquí, l'elaboració d'un cens dels personatges i entitats de qui es van salvar les col·leccions bibliogràfiques, i la selecció d'aquelles que contenien documentació manuscrita, material que ha servit de base per a la redacció de l'estudi teòric. Es fa un breu estat de la qüestió, a partir de la revisió de la bibliografia. L'apartat es clou amb una explicació succinta de l'estructura del treball.

4.2. Estudi

El cos de la tesi consta de dues parts (les segona i tercera seccions suara indicades). A primera part és l'estudi general del material. A'inicia amb una breu presentació de l'etapa inicial del conflicte, que va seguida d'una explicació de com es va organitzar el salvament: les persones que hi intervingueren, la localització dels fons a salvar i les arribades no controlades, el procediment seguit, els problemes de les recollides, el protocol d'actuació un cop els volums van haver arribat a la Biblioteca. A continuació es fa una anàlisi dels fons i col·leccions recollits per la Secció de Biblioteques del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic, començant pels que provenien de col·leccions barcelonines —de llarg, els més nombrosos—, per seguir amb algunes poques col·leccions recollides a les rodalies de Barcelona (Tiana, Cornellà, Esplugues), d'altres que s'anaren a buscar a la zona de Lleida (la Seu d'Urgell, Vallmanya) i acabant amb les recollides efectuades l'any 1938 aprofitant els viatges del bibliobús per dur llibres als soldats (Sallent, Castelló d'Empúries, Tortosa). Es fa esment també dels manuscrits o fons ingressats durant la guerra per adquisicions a llibreters (Babra, Porter) o per donatiu o llegat dels seus propietaris (Narcís Oller, Valeri Serra i Boldú), així com d'aquells manuscrits ingressats abans del conflicte però registrats durant la Guerra Civil; s'indica igualment la presència de volums ingressats sense cap tipus de menció de procedència. Es fa una breu menció de diverses biblioteques que no ingressaren, però que es posaren sota la protecció de la

Generalitat, així com d'altres d'incautades per la Junta de Museus que contenien materials manuscrits. Finalment, s'explica la col·laboració de Pere Bohigas i Jordi Rubió amb la Junta del Tesoro Artístico en el control dels manuscrits que es traslladaren a Ginebra com apart dels tresors artístics de l'Estat espanyol. L'apartat es clou amb l'acabament de la guerra, i la situació d'indefinició primer, i de depuració després, en què es trobà Jordi Rubió.

4.3. Repertori

La segona part del cos de la tesi és un repertori de personatges i d'entitats propietaris dels manuscrits ingressats a la Biblioteca de Catalunya durant la Guerra Civil. Aquest repertori, que compila de manera ordenada les dades relatives a les diverses col·leccions, n'explica la seva història durant la guerra i descriu els manuscrits que en feien part, presenta el material que és el fonament de l'estudi de la part primera. Pensat inicialment com un apèndix documental de la tesi, s'ha vist la necessitat, per la riquesa de les dades que aporta, que són fonamentals i no suplementàries, que esdevingui una part del cos del treball. Consta de noranta notícies, a les quals en un principi es pensava donar una ordenació purament alfabètica. Ara bé, a mesura que s'avançava en l'anàlisi de la cronologia i les condicions dels ingressos, es va considerar que era millor distribuir-les en tres seccions: una primera secció per a les biblioteques i manuscrits de col·leccions decomissades durant la guerra de personatges i entitats dels quals prèviament no hi havia hagut ingressos a la Biblioteca; una segona secció per a fons o col·leccions de personatges dels quals ja havien ingressat materials amb anterioritat al conflicte; i una darrera secció dedicada a les col·leccions i manuscrits ingressats després de la guerra com a conseqüència del conflicte.

4.4. Conclusions

El quart i darrer apartat està dedicat a les conclusions, en les quals es relacionen diversos aspectes sorgits a partir de la confrontació de les dades analitzades en els apartats precedents. S'intenta fer una aproximació en xifres del que va suposar el salvament del patrimoni manuscrit, s'analitza de manera global el conjunt de manuscrits i fons ingressats i que es van quedar, el paper de la guerra com a font d'increment patrimonial de la institució, i la importància de la recollida d'aquests fons per al coneixement del patrimoni bibliogràfic català. Es parla també de la política de devolució seguida per les autoritats del nou règim i dels manuscrits i fons que no van restar a la Biblioteca. Finalment, i per acabar, s'intenta posar en

valor el paper de Jordi Rubió i Balaguer i del seu equip a la Biblioteca de Catalunya en el salvament del patrimoni bibliogràfic català.

4.5. Annexos

El treball s'acompanya d'un conjunt d'annexos, que inclouen d'una banda diversos textos de Jordi Rubió relacionats amb la seva actuació durant la Guerra Civil —unes notes que permeten conèixer la cronologia de les recollides, una comunicació presentada al congres de l'Associació Internacional de Bibliotecaris de Paris del 1937 i una breu nota sobre el criteri seguit en la recollida i tractament dels fons— i d'altra banda una taula general de les biblioteques ingressades durant la guerra. A continuació es presenta el llistat de les fonts d'arxiu i de la bibliografia emprades. El treball es clou amb un índex de manuscrits i un breu índex de persones i entitats.

******

II. El salvament de biblioteques i manuscrits durant la Guerra Civil: Estudi

1. JULIOL 1936:. L'ESCLAT DE LA GUERRA

A mitjans de juliol de 1936 feia calor. Les famílies benestants de Barcelona, com era costum, havien tancat la casa i havien marxat als llocs d'estiueig habituals: a hotels o balnearis, a torretes a la muntanya, a la costa... Jordi Rubió i Balaguer havia deixat els fills a la casa que el seu avi havia llogat des de finals del segle XIX a Sant Boi de Llobregat i que havia esdevingut la residència familiar durant llargs períodes de l'any, un refugi per a tots del tràfec de Barcelona. Personatge de sòlida formació intel·lectual i que tot semblava destinar a seguir les passes del pare, Antoni Rubió i Lluch, a la Universitat, on ja impartia classes de literatura des del 1910, havia estat nomenat director de la Biblioteca de Catalunya el 15 d'octubre de 1913, poc abans que s'obrís al públic el 1914[56]. A aquest càrrec s'havien afegit posteriorment el de director del Servei Tècnic i de la Xarxa de Biblioteques Populars[57] a partir de 1920, i el de professor, primer (1915-1924), i director, després (a partir del 1930), de l'Escola de Bibliotecàries. Amb 49 anys, era sens dubte una persona clau en el món bibliotecari català, i a bastament coneguda i respectada pels professionals de l'Estat espanyol[58].

El que hauria pogut suposar-se un plàcid inici d'estiu no ho era. El malestar polític era gran, i els recents assassinats del polític socialista José Castillo, el 12 de juliol, i, com a revenja, el del líder de l'oposició, José Calvo Sotelo, el 13 de juliol foren els catalitzadors d'una situació particularment convulsa[59]. Els rumors sobre la possibilitat d'un cop d'estat eren cada cop més

[56] AHDB, Q-925, Expedient administratiu de Jordi Rubió i Balaguer, 1920-1938.

[57] La Xarxa de Biblioteques Populars, inaugurada el 1915 sota la Mancomunitat, va canviar de tutela segons la conjuntura política: el 1925 va passar a dependre de la Diputació de Barcelona i, a partir del 1931, de la Generalitat de Catalunya, per tornar sota la tutela de la Diputació de Barcelona el 1939.

[58] Sobre Jordi Rubió vegeu Assumpció ESTIVILL, "Jordi Rubió i Balaguer", en: *Qui era qui a l'Escola de Bibliotecàries* (Barcelona, Universitat de Barcelona, 2016), p. 35-38; Josep MASSOT I MUNTANER, *Jordi Rubió i Balaguer: semblança biogràfica* (Barcelona: IEC, 2005); Jordi RUBIÓ I LOIS, "Jordi Rubió i Balaguer, fa mig segle", en: *Festa acadèmica en homenatge a Jordi Rubió i Balaguer en el centenari del seu naixement* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1988), p. 21-35, o el número monogràfic que li dedicà la revista *Serra d'or* amb motiu del seu vuitantè aniversari el 1967. Després de la seva mort, una part important de la seva obra va ser reeditada en una sèrie dins de la col·lecció "Biblioteca Abat Oliba" (*Obres de Jordi Rubió i Balaguer*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1984-2004, 13 volums). La seva figura ha estat glossada en múltiples ocasions, però no ha rebut encara cap estudi global.

[59] La bibliografia sobre les causes i el desenvolupament de la Guerra Civil és extensíssima, i no tindria sentit aquí fer-ne una sobrevolada que sempre tindria mancances. Vegeu només, a tall d'exemple, tres estudis clàssics: l'obra primerenca de Hugh THOMAS, *The Spanish Civil War* (London: Eyre & Spottiswood, 1961) i dos volums escrits

insistents. Tant és així, que el divendres 17 de juliol Pere Bohigas[60] envià una carta a Jordi Rubió en què li expressava la seva profunda inquietud arran d'uns comentaris de Puig i Cadafalch[61]:

> Em sap greu torbar-li el repòs, però el Dr. Puig ahir i avui m'ha fet confidències molt alarmistes sobre la imminència d'un cop de força, amb el perill que això pot portar pels llibres de la Biblioteca. Ell fora del parer de dur de seguida a Santa Creu amb un taxi els dos o tres-cents llibres més preciosos de la Biblioteca, perquè, segons ell, els perills d'una instal·lació a un local mal acondicionat són més petits que el de tenir-los a l'edifici de la Generalitat. Davant la insistència del Sr. Puig en fer-me veure l'amenaça d'aquests perills i la conveniència de prendre precaucions, jo li he dit que escriuria a V. avui mateix per tal d'informar-lo dels rumors alarmistes que ell m'ha comunicat. Si V. creu, com el Sr. Puig, que en aquests moments de tanta nerviositat cal prendre algunes precaucions, només cal que m'ho digui i jo faria els preparatius per a prendre-les tot seguit.
>
> Posats a Barcelona, realment costa de creure que hi hagi d'haver catàstrofes, car ací tot té un aire molt normal, i a més el meu temperament és molt refractari a prendre's seriosament el que els profetes pronostiquen. Però hi ha el record de la nit del 6 d'octubre que angunieja cada vegada que l'atmosfera política s'enrareix, i crec que tots plegats estaríem molt més tranquils si tan prompte com fos possible s'efectués el trasllat amb tota rapidesa.
>
> Si sobre això V. cregués oportú d'anticipar alguna decisió i no es volgués prendre la molèstia de venir a Barcelona, podria telefonar-me demà al matí fins a dos quarts d'onze (tel. 79898) o a la Biblioteca després de les onze.
>
> El saluda molt cordialment,
>
> Pere Bohigas
>
> P.S.: Segons el confident del Sr. Puig, el cop de força s'ha de donar el dilluns. Val a dir que ell no s'ho acaba de creure, però també té por de què pugui ésser[62].

L'any 1936 la Biblioteca de Catalunya es trobava encara al Palau de la Generalitat, que abans de 1931 havia estat la seu tradicional de la Diputació provincial, durant llarg temps l'entitat de

amb motiu del cinquantenari de l'inici de la guerra, el de Paul PRESTON, *The Spanish Civil War, 1936-1939* (New York, Grove, 1986) i el resum escrit per Pierre VILAR per a la col·lecció "Que sais-je" (*La Guerre d'Espagne*, Paris: Presses Universitaires de France, 1986).

[60] Pere Bohigas i Balaguer (Vilafranca del Penedés, 1901-Barcelona, 2003), filòleg i codicòleg, deixeble de Rubió, havia estat nomenat conservador de Manuscrits de La Biblioteca de Catalunya el 1931. Sobre Bohigas, vegeu entre d'altres Joana ESCOBEDO, "Retrat d'un col·lega comú: Pere Bohigas i Balaguer", *Llengua & Literatura*, 12 (2001), p. 517-520; Germà COLON, "Semblança de Pere Bohigas", en: *Mirall d'una llarga vida: a Pere Bohigas, centenari* (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2001), p. 13-17; Antoni M. BADIA I MARGARIT, "Pere Bohigas i Balaguer (1901-2003)", *Estudis Romànics*, 26 (2004), p. 511-516, i Manuel JORBA, "Pere Bohigas i Balaguer (1901-2003)", *Anuari Verdaguer*, 12 (2004), p. 304-308.

[61] Josep Puig i Cadafalch (Mataró, 1867-Barcelona, 1956), arquitecte, historiador de l'art i polític (regidor de l'Ajuntament de Barcelona, diputat a les Corts espanyoles, diputat provincial i president de la Mancomunitat de Catalunya entre 1917 i la seva dissolució el 1924); membre fundador de l'Institut d'Estudis Catalans i president de la seva Secció Històrico-Arqueològica, fou un dels presidents rotatius de l'Institut entre 1915 i 1956.

[62] Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Correspondència / Bohigas.

tutela de l'Institut d'Estudis Catalans; però l'Institut, i amb ell la Biblioteca, estaven en procés de trasllat a l'edifici de l'antic Hospital de la Santa Creu, cedit per l'Ajuntament amb aquesta finalitat el 1931[63]. Les obres ja estaven molt avançades, però el trasllat dels fons encara no havia tingut lloc. Davant del perill que suposava l'edifici que hostatjava el Govern (el record dels fets del 6 d'octubre, feia encara no dos anys, en què va ser canonejat, era ben viu) i sabent que les obres de l'Hospital estaven ja molt avançades, la conveniència d'iniciar el trasllat de les peces més importants semblava prudent.

Malauradament, els rumors que havien arribat a Bohigas s'estaven fent realitat ja en el moment de l'escriptura del seu missatge, ja que la revolta al Marroc començà no dilluns 20 de juliol, com li havia arribat i efectivament eta previst, sinó el mateix divendres 17. Dissabte 18 de juliol Rubió era a Lleida, on havia anat per parlar amb el comissari de la Generalitat, Domènec Carrové Viola, sobre la instal·lació de la Biblioteca Popular que s'havia previst obrir a la ciutat a l'edifici de l'antic Hospital de Santa Maria; hi havia arribat el dia anterior, després d'haver passar per Sallent[64], i per això no pogué llegir el mateix dia la carta de Bohigas. Fou allí que s'assabentà de la revolta militar:

> A Lleida, al matí. Surto al carrer a les 9. Pujo a la Seu. Tot normal. Els soldats fan sentinella amb guants blanc sota el sol que crema. Els que topo de passeig pel Carrer major també en duen. No sé quina gala és.
>
> A les 12 pujo al despatx del Comissari de la Generalitat per saludar-lo i parlar-li de la Biblioteca popular i de la participació que ha de tenir-hi l'Ajuntament. Després de molta espera, un empleat em diu que probablement el comissari no estarà per a biblioteques, perquè hi ha notícies molt greus. Diuen que s'ha sublevat el Terç. A desgrat d'això, veig el comissari, sr. Carrobé, de Balaguer. Home jove, magre, moreno, em fa bona impressió. Parlo de l'afer sols dos minuts. Ell dissimula la preocupació, si és que la té, contesta molt a to[65].

[63] Sobre el trasllat, vegeu Reis FONTANALS, Marga LOSANTOS, *Biblioteca de Catalunya: 100 anys (1907-2007)* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2007), p.153-162 ("6.3. L'edifici. Tria d'un nou local") i p. 177-184 ("7.7. El trasllat a l'Hospital de la Santa Creu. Noves expectatives") i Albert BALCELLS, *Història de l'Institut d'Estudis Catalans* (Barcelona: IEC, 2002-2007), vol. I.

[64] Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Dietari del Servei de Biblioteques, 17 i 18 de juliol; la següent entrada és del dia 22 de juliol.

[65] A l'Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, es conserva un dietari inèdit escrit per Jordi Rubió durant la Guerra Civil i la primera postguerra, que s'inicia pràcticament amb el relat minuciós dels primers dies de la guerra, dels dies 18 al 21 de juliol. A partir d'aleshores, per mor de l'activitat frenètica de Rubió, el dietari no reprèn de manera continuada fins a la tardor de 1937. Agraeixo profundament als germans Rubió i Guilleumas d'haver-me permès la consulta d'aquest document, d'un interès absolutament extraordinari, i la reproducció de les notes inicials.

Malgrat les notícies inquietants, Rubió pot acabar de fer un parell de visites —a Roca i Lletjós i a Enric Arderiu[66]— abans d'agafar el tren. El retorn a Barcelona, i d'allí a Sant Boi, es produeix sense problemes; allí escolta el discurs del President de la Generalitat Lluís Companys en el qual s'entreveu que a Catalunya la revolta militar no ha prosperat. L'endemà va seguint la situació en la incertesa del moment gràcies a les emissions de ràdio —espanyola, catalana, francesa, alemanya...— i comencen a arribar notícies que Barcelona està cremant, i que es reparteixen armes. Dilluns l'angoixa creix a mesura que es van sentint les notes radiades, cada cop més abundants, i la preocupació per la situació de la Biblioteca a Barcelona es fa present, sobretot en anunciar-se l'explosió d'un polvorí al barri de les Drassanes, no gaire lluny per tant de l'edifici de l'Hospital —alarma que, finalment resulta infundada.

D'altres notícies, però, tenen ple fonament. A Barcelona cremen esglésies; i això, el 1936, desvetllava sens dubte records encara molt vívids de la Setmana Tràgica de 1909[67] en tots aquells que l'havien viscuda, de la tensió social i de tota la destrucció que havia comportat[68]. A Sant Boi, el 20 de juliol, l'església de Sant Baldiri també va cremar —i, amb ella, l'arxiu parroquial:

> "Ara comença a cremar l'església de Sant Boi. Sento l'olor de fusta cremada... Són les 5 ½. Està un poc núvol. [....]
>
> Són les 6. El fum s'intensifica. Em diu la veïna que ja volien cremar-la al matí i l'alcalde ho ha evitat. "Són forasters", diu ella. Totes les esglésies dels pobles veïns o cremen o les han destruïdes.
>
> El rellotge de l'església, voltat de fum, ara toca les 6 […]
>
> Les 8 ¼. La resplendor de l'Església ara, amb la fosca, es veu bé. Però sembla que hi hagi foc a fora. Diuen que crema el Centre Catòlic a la plaça, que amb tots els mobles i papers de la

[66] Salvador Roca i Lletjós (1896-1976), historiador, director durant la Guerra Civil del Museu de del Poble, s'ocuparia juntament amb Antoni Bergós del salvament dels béns patrimonials de Lleida. Enric Arderiu i Hospital era el fill de qui havia estat l'arxiver de Lleida, Enric Ardericu i Valls.

[67] El centenari de la Setmana Tràgica permeté una revisió historiogràfica de l'esdeveniment: David MARTÍNEZ FIOL, *La Setmana Tràgica* (Barcelona: Pòrtic, 2009); Alèxia DOMÍNGUEZ ÁLVAREZ, *La Setmana Tràgica de Barcelona, 1909* (Valls: Cossetània, 2009); Antoni DALMAU, *Set dies de fúria: Barcelona i la Setmana Tràgica (juliol de 1909)* (Barcelona: Columna, 2009).

[68] Sobre l'estat en què varen quedar els convents, vegeu la sèrie de postals d'Angel TOLDRÀ VIAZO, "Sucesos de Barcelona (26-31 de julio de 1909)" (https://www.macba.cat/es/aprendre-investigar/arxiu/sucesos-barcelona-26-31-julio-1909); varen ser exposades amb motiu de l'exposició "La Setmana Tràgica: F. X, sobre el fi de l'art" (Barcelona, MACBA, Centre de Documentació de l'Art Contemporani Alexandre Cirici, 12 de març- 15 de maig de 2002). La Setmana Tràgica com a record de destrucció patrimonial és també evocada a la tesi doctoral de Patxi OCIO, *De la destrucció a la salvaguarda : les vicissituds del patrimoni artístic al Vallès Occidental durant la Guerra Civil* (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2018), p. 27.

> rectoria han fet una foguera. Hauran cremat doncs l'arxiu parroquial, on hi havia documents des del segle XIV!"[69]

Sembla que a Sant Boi, com en d'altres indrets, els milicians que cremaren les esglésies van ser identificats com a "forasters". En tot cas, està clar que per a Rubió viure gairebé en directe la destrucció de l'arxiu històric de la parròquia va ser traumàtic. L'endemà al matí els folis dels documents medievals que n'havien format part voleiaven per la vila, i Rubió, ajudat per alguns altres veïns, feu tot el possible per recuperar les restes del naufragi, malgrat l'oposició inicial dels milicians:

> Pujo pel carrer de l'Alou i començo a veure folis de manuals del s. XV de l'arxiu del rector. A la plaça de l'església, més. Els recullo tots. La porta de l'església està negra i fumosa. S'endevina la destrucció de dins. La rectoria és tancada. Se'm presenta en Prins, un escultor que ajudava Mn Oller en les restauracions d'altars. Em diu que des de les 4 del matí ha estat recollint papers, però l'han fet marxar. Li dic que no pot ser. Vaig a demanar permís per a salvar-los al Comitè de Defensa, instal·lat en el local del Centre Catòlic. Diuen que sí, i hi vaig amb en Prins, però tot just havíem començat a recollit paper venen uns castellans armats, diuen que ordres verbals no valen i ens fan marxar. Entre ells hi ha un paleta que li diuen en Jan, també armat, el qual sembla que es fa càrrec de la cosa i em diu de demanar a l'alcalde un permís escrit. Vaig a l'Ajuntament però l'alcalde no hi és, però sí un tinent d'alcalde que crec que viu al nostre carrer. Em fan el paper, i hi torno amb l'Espriu (?) empleat municipal [...]
>
> Anem apilant aquell arxiu, tan ordenat, s'haurà de refer foli per foli. Trobo un manual de 1377, molts del 15, 16, 17. Revisem molt escrupolosament.. Trobo, de tota manera, que hi ha poca documentació relativament, i em diuen que a l'Ajuntament ahir ja en recolliren molta [...] Treballem sense parar. Fins a l'hort del rector hi trobo papers [...]
>
> Prop de les 2 hem acabat. Omplim un sac i un gran caixó, i així baixem el carrer de l'Alou i travessem la plaça fins a deixar-ho tot a l'Ajuntament[70].

A més dels papers, Rubió es va interessar pel retaule de Sant Baldiri, una obra senyera de Lluís Dalmau que va buscar i fer posar sota custòdia abans que no fos cremada. Sense saber-ho, aquesta primera experiència, brutal, de l'inici de la guerra prefigurarà el que havia de ser la seva activitat quotidiana durant els mesos a venir[71].

---

[69] Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Dietari, 20 de juliol de 1936.

[70] Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Dietari, 21 de juliol de 1936. El carrer Alou és veí a l'església de Sant Baldiri.

[71] L'historiador de l'art Josep Gudiol i Ricart (Vic, 1904-Barcelona, 1985) visqué també una experiència similar a Torrelles de Llobregat, on havia anat el dia 18 per veure la família, deixant a Barcelona els hispanistes nord-americans Chandler R. Post (Detroit, 1881-Cambridge, MA, 1959) i Walter W. S. Cook (Orange, MA, 1888-Oceà Atlàntic, 1962), amb qui havia de començar un viatge de recerca pel nord d'Espanya. L'església de Torrelles va cremar, però afortunadament les destrosses foren menors (Josep GUDIOL, "En su defensa: la intervención de Josep Gudiol en el salvamiento del patrimonio histórico español", en: *Tres escritos de Josep Maria Gudiol i Ricart* (Barcelona: Polígrafa, 1987), p. 85-115. Raimon Noguera i de Guzmán (Barcelona, 1897-1990) va salvar l'Arxiu

Històric de Protocols de Barcelona, fent veure als milicians que aquella documentació, entre la qual hi havia el testament de Ferrer i Guàrdia i altres, també informava de la lluita obrera. Josep M. Pons i Guri (Arenys de Mar, 1909-2005) va aconseguir fer el mateix a l'Arxiu notarial de Manresa. Agraeixo a Lluís Cifuentes la informació sobre Noguera i Pons i Guri.

2. ORGANITZACIÓ DEL SALVAMENT

L'esclat de les destruccions del patrimoni moble i immoble era una demostració de força qie derivava de l'abisme entre la concepció de la cultura de la classe política dirigent, burgesa, catalanista i republicana, que buscava la construcció d'un projecte nacional a l'entorn de la història del país —i que, per tant, donava un alt valor a la gestió dels béns patrimonials que sustentaven i donaven testimoni d'aquest passat comú[72]—, i la que en tenien les àmplies capes treballadores que en els primers dies de la guerra veieren l'oportunitat de dur a terme la revolució[73], i que veien en aquests béns un testimoni del poder exercit sobre el poble. No cal oblidar que la revolució soviètica, present en l'esperit dels moviments anarquistes i socialistes, havia esclatat l'octubre de 1917, feia només vint anys, enmig de la Primera Guerra Mundial, i havia conduït a l'establiment d'una nova societat i d'un règim nou. La diferència entre les visions del món que proposaven un i altre camp fou determinant. Com diu Joan Bosch en tractar de la destrucció del patrimoni durant la guerra,

> La República burgesa i catalanista sucumbí davant les forces sindicals i polítiques proletàries dels comitès de milícies antifeixistes. Amb una foguerada tan descomunal al damunt, la Generalitat republicana, que tenia a les seves mans la titularitat dels béns històrics i artístics públics de Catalunya i que els gestionava dins d'un marc legislatiu i normatiu eficaç i prou avançat, va reaccionar amb celeritat, tenint en compte la turbulència i el perill d'aquells primers dies i que abans que els béns culturals era primordial salvar les persones. I, tanmateix, les primeres actuacions de protecció van arribar després que es produís el gruix de les destrosses, concentrades durant els tres dies següents al sollevament feixista, una dada que impressiona i que posa de manifest la fúria extrema de l'episodi, escampat com la pólvora fins a atènyer temples ben remots del territori[74].

Ara bé, efectivament, malgrat la sorpresa inicial davant la violència de les actuacions revolucionàries i de la destrucció ingent de tot tipus de patrimoni efectuada durant els primers

[72] La idea de la cultura com a vertebradora del país i de les diferències amb la realitat social de gran part de la població a Catalunya es troba molt ben exposada a la introducció de l'estudi de Francesc GRÀCIA i Glòria MUNILLA, *Salvem l'art! La protecció del patrimoni cultural català durant la Guerra Civil (1936-1939)* (Barcelona: La Magrana, 2011).

[73] De fet, els textos contemporanis, tant durant la guerra com immediatament després, en referir-se a l'aixecament popular empren gairebé sempre el terme de revolució, tant en sentit positiu com negatiu ("revolución roja", "turbas revolucionarias"...). Jordi Rubió, en el seu diari de la primera postguerra, utilitza el terme molt sovint per referir-se al període de la guerra, mentre que l'expressió "Guerra Civil" és utilitzada molt rarament (Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Dietari).

[74] Joan BOSCH, "Destrucció i salvaguarda del patrimoni durant la Guerra Civil: els casos de Granollers i Mataró", en: *La salvaguarda del patrimoni religiós català durant la Guerra Civil espanyola*, Marc SUREDA, Albert VELASCO, eds. (Girona: Museu d'Art, 2017), p. 129-146 (133-134).

dies, que agafaren els polítics de vacances i amb el peu canviat, el Govern de la Generalitat reaccionà efectivament amb força rapidesa i intentà fer-se càrrec de la protecció d'edificis, monuments, obres d'art, arxius i biblioteques.

2.1. Legislació

La importància que la classe política dirigent donava a la cultura havia fet que en l'Estatut de Núria s'haguessin proposat plens poders legislatius i executius en aquest camp per a la nova Generalitat republicana. En l'Estatut finalment aprovat el 1932 les competències acabaren sent menors que les inicialment proposades, i quedaren a mercè dels traspassos, lents i enterbolits per les circumstàncies polítiques, que s'allargarien fins a l'inici de la guerra[75]. Abans, el 1931, el Conseller de Cultura, Ventura Gassol, havia creat un Consell de Cultura per assessorar el Govern de la Generalitat en les polítiques a seguir, format per personal eminentment tècnic[76], del qual formà part Jordi Rubió partir del 1934 com a membre de la Ponència d'Arxius, Biblioteques i Belles Arts[77].

Per tal de preparar el traspàs de poders pactat entre l'Estat i la Generalitat, el 16 d'octubre de 1933 s'aprovava un decret pel qual es presentava un projecte de llei del Servei d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni Artístic; un altre decret de 27 de novembre de 1933 dictaminava que era la Ponència d'Arxius, Biblioteques i Belles Arts qui s'havia d'encarregar del traspàs de les funcions i serveis relacionats amb el patrimoni[78]. A la pràctica, això volia dir

---

[75] Sobre el traspàs de competències i les circumstàncies a l'entorn de la creació del Servei del PHAC, vegeu el treball excel·lent de Clara ESTRADA I CAPMANY, *El Servei del PHAC. La tasca d'Agustí Duran i Sanpere durant la República i la guerra (1931-1939)* (Barcelona: Ploion, 2007) i *Contra els "Hombres de la horda". La depuració franquista dels caps del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de la Generalitat republicana* (Barcelona: Ploion, 2008) (represos parcialment a: "Agustí Duran i Sanpere i els arxius catalans. De la Generalitat republicana a la depuració franquista (1931-1940)", *Miscel·lània Cerverina*, 22 (2012-2013), p. 15-84).

[76] El Consell estava dividit en cinc ponències: quatre dedicades a l'ensenyament (Superior, Secundari, Primari i Tècnic), i una d'Arxius, Biblioteques i Belles Arts. Vegeu: Decret de 9 de juny de 1931, de creació del Consell de Cultura de la Generalitat, i Decret de 9 de juny de 1931, de constitució de les ponències del Consell de Cultura de la Generalitat, *Butlletí de la Generalitat de Catalunya*, any I, 4 (9 de juny de 1931), p. 17 i 18. Les actes de les reunions del Consell de Cultura es conserven a l'AHDB, lligalls 4269-4270.

[77] Nomenament de Jordi Rubió com a membre del Consell de Cultura, 30 de gener de 1934 (AHDB, Q-925, Expedient administratiu de Jordi Rubió i Balaguer, 1920-1938, peça 7-1). Els altres membres de la Ponència eren Pau Font de Rubinat, Agustí Duran i Sanpere, Joaquim Folch i Torres i Jeroni Martorell i Terrats.

[78] Decret de 16 d'octubre de 1933, autoritzant el Conseller de Cultura per a presentar al Parlament un Projecte de Llei del Servei d'Arxius, Biblioteques Museus i Patrimoni històric artístic i científic de Catalunya, *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya*, any I, vol. II, 109 (21 d'octubre de 1933), p. 679-680; Decret de 27 de novembre de 1931, encarregant per delegació a la Ponència d'Arxius Biblioteques i Belles Arts del Consell de Cultura l'estudi de la gestió i el tràmit del traspàs de serveis de catalogació defensa conservació i millorament del Patrimoni Històric, Paleontològic, Arqueològic, Científic, Bibliogràfic i Documental de Catalunya, *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya*, any I, vol. II, 127 (30 de novembre de 1933), p. 1141.

que la Ponència havia d'encarregar-se del traspàs dels serveis de l'Estat, de la tramitació administrativa i executiva dels serveis que ja pertanyien a la Generalitat, i d'informar sobre qualsevol qüestió relativa als àmbits de competència d'aquests àmbits.

Aquests encàrrecs culminaren amb l'aprovació, el 28 de març de 1934, de la Llei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de la Generalitat[79]. És en aquesta llei, elaborada en el marc de la ponència, que es dictamina l'estructura en cinc seccions (Biblioteques, Arxius, Museus, Monuments, Excavacions) de l'organisme encarregat de la gestió integral del patrimoni cultural, el Servei del Patrimoni Artístic, Històric i Científic (PHAC), que havien de coordinar-se amb les entitats ja preexistents en aquests àmbits (Biblioteca de Catalunya, Junta de Museus i Patronat del Museu d'Arqueologia). Pocs mesos després, el 3 de juliol, i per tal d'establir el marc de protecció i salvaguarda del Patrimoni, s'aprova la Llei de Conservació del Patrimoni, que estableix el marc legal que pot permetre la incautació de béns en determinades circumstàncies[80]. La Llei del Servei del PHAC, derogada arran dels fets de del 6 d'octubre, fou rehabilitada amb la victòria del Front Popular per un decret del 2 de juny de 1936[81], que contenia una modificació amb l'objectiu de simplificar-ne la gestió: el traspàs de les funcions executives de la Ponència d'Arxius, Biblioteques i Belles Arts a la novament creada Comissió del Servei del PHAC, formada pels directors de les cinc Seccions (Jordi Rubió i Balaguer per Biblioteques, Agustí Duran i Sanpere per Arxius, Joaquim Folch i Torres[82] per Museus, Jeroni Martorell i Terrats per Monuments i Pere Bosch i Gimpera per Excavacions), assistits per dos assessors i sota la presidència del Conseller de Cultura.

En esclatar la guerra, per tant, els traspassos havien estat legalment executats, la legislació existia i la comissió executiva que havia de dur a terme les accions sobre el patrimoni estava creada. L'autonomia d'acció que implicava el traspàs i l'existència d'un marc legislatiu i d'uns organismes de gestió dirigits per personal de reconeguda solvència tant científica com administrativa jugaren sens dubte en favor de poder donar una resposta ràpida a la situació, i

[79] Llei de 20 de març de 1934, del Patrimoni Històric Artístic i Científic i del Servei de Biblioteques Arxius i Museus de Catalunya, *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 89 (30 de març de 1934), p. 1910-1912.
[80] Llei de Conservació del Patrimoni Històric Artístic i Científic de Catalunya, *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 186 (5 de juliol de 1934), p. 89-91.
[81] Decret de 2 de juny de 1936, organitzant el Servei de Belles Arts de Conservació del Patrimoni Artístic Nacional d'Excavacions i Arxius i Biblioteques d'acord amb la Llei del 28 de març de 1934, *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 156 (4 de juny de 1936), p. 1783.
[82] Sobre l'actuació de Joaquim Folch i Torres (Barcelona, 1886-1963) en el salvament d'obres d'art durant la Guerra Civil, vegeu Santos M. MATEOS RUSILLO, *El Noè del patrimoni artístic català: Joaquim Folch i Torres durant la Guerra Civil* (Barcelona: Base, 2022).

va contribuir a la posada en marxa de les actuacions empreses per tal de protegir i salvar el patrimoni català. Ara bé, per més que tots els instruments hi fossin, estaven ben bé per estrenar[83]. I és en aquesta situació que els seus responsables hagueren d'afrontar la salvaguarda del patrimoni.

2.2. Una resposta institucional ràpida

L'inici de la guerra va coincidir no només amb les vacances, sinó amb cap de setmana; i la majoria dels caps de Secció del Servei del PHAC no eren a Barcelona, per diferents motius. Com ja hem vist, Jordi Rubió acabava de tornar de Lleida, i la revolta militar i posterior esclat revolucionari els va viure a Sant Boi; Agustí Duran i Sanpere era de vacances amb la família a Suïssa, on havia anat per acabar de recuperar-se d'un accident automobilístic que havia patit en el decurs d'una visita d'inspecció als arxius catalans; el cap de Secció de Monuments, Jeroni Martorell, que anava amb ell, es trobava encara ingressat a la Clínica Corachan convalescent d'una operació arran de l'accident[84]. Les narracions de primera mà de dues de les persones que més col·laboraren en el salvament d'obres d'art, Miquel Joseph i Mayol[85] i Josep Gudiol[86] testimonien que la Generalitat era un formiguer de persones inquietes i angoixades, i que mentre que Ventura Gassol[87] lluitava per salvar persones en perill i organitzar-ne l'evacuació, el seu secretari, Melcior Font[88], lluitava per intentar començar a organitzar el salvament del

[83] "Quinze dies més tard esclatava la guerra civil espanyola; les competències es trobaven ja traspassades, però el Servei del PHAC era un servei sense rodatge, encara per estrenar. Aquest fou el repte que hagueren d'assumir els seus responsables: la salvaguarda del patrimoni en temps de guerra", en: Clara ESTRADA I CAPMANY, "Agustí Duran i Sanpere i els arxius catalans. De la Generalitat republicana a la depuració franquista (1931-1940)", *Miscel·lània Cerverina*, 22 (2012-2013), p. 33.

[84] Clara ESTRADA I CAPMANY, "Agustí Duran i Sanpere i els arxius catalans. De la Generalitat republicana a la depuració franquista (1931-1940)", *Miscel·lània Cerverina*, 22 (2012-2013), p. 33.

[85] Miquel Joseph i Mayol (Granollers, 1903-Panamà, 1983), autor d'unes memòries sobre el salvament (*El salvament del patrimoni artístic català durant la Guerra Civil*, Barcelona: Pòrtic, 1971). Vegeu també nota 337.

[86] L'arquitecte i historiador de l'art Josep Gudiol i Ricart (Vic, 1904-Barcelona, 1985), en la seva defensa davant del tribunal de depuració, fa un relat detallat de de les circumstàncies en què es desenvolupà el salvament: "La intervención de Josep Gudiol en el salvamento del Patrimonio Artístico durante la Guerra Civil", en: *Tres escritos de Jose Maria Gudiol i Ricart,* eds. Arturo RAMON, Manuel BARBIÉ (Barcelona: Polígrafa, 1987), p. 87-115. Sobre la intervenció de Gudiol en el salvament del patrimoni, vegeu també Guillem CAÑAMERAS VALL, "Josep Gudiol Ricart (1904-1985)", *Revista de Catalunya*, 291 (2015), p. 141-159; IDEM, "Josep Gudiol i Ricart (1904-1985). Salvament de patrimoni artístic més enllà de Sixena", *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, 28 (2017), p. 441-470.

[87] Bonaventura Gassol i Rovira (la Selva del Camp, 1893-Tarragona, 1980), successivament conseller d'Instrucció Pública, i de Cultura des del primer govern de la Generalitat republicana i fins a l'octubre de 1936, en què abandonà el país per les amenaces de mort de la FAI per la seva actuació en el salvament d'eclesiàstics i altres persones perseguides en els primers dies de la revolució. Sobre Ventura Gassol, vegeu Manuel PÉREZ NESPEREIRA, *Ventura Gassol: una biografia política* (Barcelona: Fundació Josep Irla, 2022).

[88] Melcior Font i Marsà (Sant Andreu del Palomar, 1902-Barcelona1959), afiliat a Esquerra Republicana, funcionari de Cultura, era el 1936 secretari de Ventura Gassol. Sobre Font, vegeu Pau VINYES I ROIG, *Melcior*

patrimoni. Els únics que eren a Barcelona eren Joaquim Folch i Torres i Pere Bosch i Gimpera, que el 21 i el 22 de juliol eren a la Conselleria de Cultura amb el mateix objectiu[89]. Rubió pogué arribar a Barcelona també el 22, com havia fet Gudiol[90].

Com a mesura d'emergència, el 23 de juliol s'aprova un decret de la Conselleria de Cultura per crear a cada localitat de Catalunya un Comitè de salvament per vetllar per objectes i edificis patrimonials:

> Donades les actuals circumstàncies, i tenint en compte la utilitat que poden presentar al poble de Catalunya els edificis públics de diversa naturalesa, situats dintre de les poblacions o fora d'elles,
>
> A proposta del Conseller de Cultura i d'acord amb el Consell Executiu,
>
> Decreto:
>
> Article únic: Serà constituït immediatament a cada localitat de Catalunya un Comitè presidit per l'Alcalde i sota la salvaguarda de les Milícies Ciutadanes per vetllar i assegurar la conservació dels edificis públics que el Govern de la Generalitat destina a Institucions populars, així com els objectes, que són també patrimoni del poble.[91]

Aquest decret serà seguit immediatament per un altre del 24 que, fonamentat en la Llei de Conservació del Patrimoni del juliol de 1934, decretava la incautació dels béns d'interès pedagògic, històric, artístic, arqueològic, bibliogràfic i documental[92]:

> Ateses les presents circumstàncies, tenint en compte l'art. 45 de la Constitució de la República, i la Llei del Parlament de Catalunya sobre Conservació del Patrimoni Històric, Artístic i Científic, promulgada el 3 de juliol del 1934, i les conveniències de les Institucions pedagògiques i culturals del poble,

---

Font, guerriller cultural, poeta, periodista, traductor, cineasta i secretari personal de Ventura Gassol (Barcelona: Llop roig, 2018).

[89] Joseph i Mayol diu que els veu a la Conselleria el 21 (*El salvament del patrimoni artístic català durant la Guerra Civil*, p. 19), i Gudiol afirma el mateix el 22 ("La intervención de Josep Gudiol en el salvamento del Patrimonio artístico durante la Guerra Civil", p. 90); en els primers dies i abans no s'acabava de decidir com actuar, la Conselleria havia de ser el punt de reunió per a tothom.

[90] Al dietari que Rubió mantenia per al Servei de Biblioteques Populars l'entrada del 22 de juliol fa: "22-VII. Revolució. Ni ahir ni abans d'ahir no vaig poder venir / Telegrafiem demanant notícies a totes les biblioteques" (Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Dietari del Servei de Biblioteques, 22 de juliol de 1936). Les anotacions del dietari privat de Rubió, que s'inicien el 18 de juliol i són extraordinàriament extenses, s'aturen amb una observació sobre una emissió transmesa a un quart de 12 de la nit de dimarts dia 21 (Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Dietari 1934-1941).

[91] Decret de 23 de juliol de 1936, disposant la constitució immediata a cada localitat de Catalunya d'un Comitè perquè sota la salvaguarda de les Milícies ciutadanes vigili i asseguri la conservació dels edificis públics que el Govern de la Generalitat destina a Institucions populars, *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 206 (24 de juliol de 1936), p. 674.

[92] Decret de 24 de juliol de 1936, en virtut del qual la Generalitat de Catalunya s'apropia tots els materials i objectes d'interès pedagògic, científic, artístic, històric, arqueològic, bibliogràfic i documental que hi hagi als edificis o locals afectats pels actuals esdeveniments, *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 207 (25 de juliol de 1936), p.708.

> D'acord amb el Consell Executiu i a proposta del Conseller de Cultura,
>
> Decreto:
>
> Art. 1r. La Generalitat de Catalunya s'incauta de tots els materials i objectes d'interès pedagògic, científic, artístic, històric, arqueològic, bibliogràfic i documental, que es trobin situats en els edificis o locals d'institucions públiques del territori de Catalunya afectats pels actuals esdeveniments, o que a judici dels senyors Comissaris de la Generalitat, Alcaldes i altres autoritats legals poguessin ésser-ho.
>
> Art. 2n. Els Comitès nomenats pel Decret del 23 del mes corrent posaran sota salvaguarda de les Milícies ciutadanes i altres forces a les ordres de les autoritats constituïdes tots els susdits materials i objectes en els locals on es trobin o en altres de les localitats respectives si les condicions d'aquells no oferissin les degudes garanties de seguretat per a llur conservació o custòdia.
>
> Art. 3r. Els Alcaldes, com a tals i en llur condició de Presidents dels Comitès esmentats, donaran compte del compliment d'aquesta disposició al conseller de Cultura de la Generalitat, pels mitjans de comunicació més ràpida que tinguin a llur abast.

És sobre aquesta legislació, feta amb la urgència d'aturar les confiscacions revolucionàries i de protegir el patrimoni, que es realitzaran les incautacions; i es parla d'incautacions, i no de confiscacions, perquè el govern posa sota la seva tutela els béns i els trasllada quan cal, però la titularitat continua essent dels propietaris.

Una còpia mecanografiada del decret del 23 de juliol, autentificada amb el segell de la Conselleria i signada per l'oficial primer, fou lliurada a Jordi Rubió[93]; cadascun dels responsables de les Seccions del PHAC en rebé molt probablement una còpia similar. Amb el decret hi havia un nomenament com a delegat de la Conselleria per a tractar sobre la conservació d'edificis i objectes amb el Comitè presidit per l'alcalde i amb les milícies, segellat i datat igualment del 23 i signat pel mateix Gassol, i d'un llistat de les localitats a visitar d'urgència, per tal de donar compte de la situació (i de les destruccions):

Tortosa	Balaguer	Banyoles	Poblet
Girona	Lleida	Besalú	Santes Creus
La Seu d'Urgell	Agramunt	Olot	Gandesa
Tarragona	Cervera	Sant Martí d'Empúries	
Sant Joan de les Abadesses	Tàrrega	Excavacions d'Empúries	
Vallbona	Solsona	Tossa	
Estany		Sant Feliu de Guíxols	

[93] La còpia mecanografiada amb el segell i anotacions, la llista de localitats a visitar i el nomenament com a delegat es troben a AHBC, 359/3.

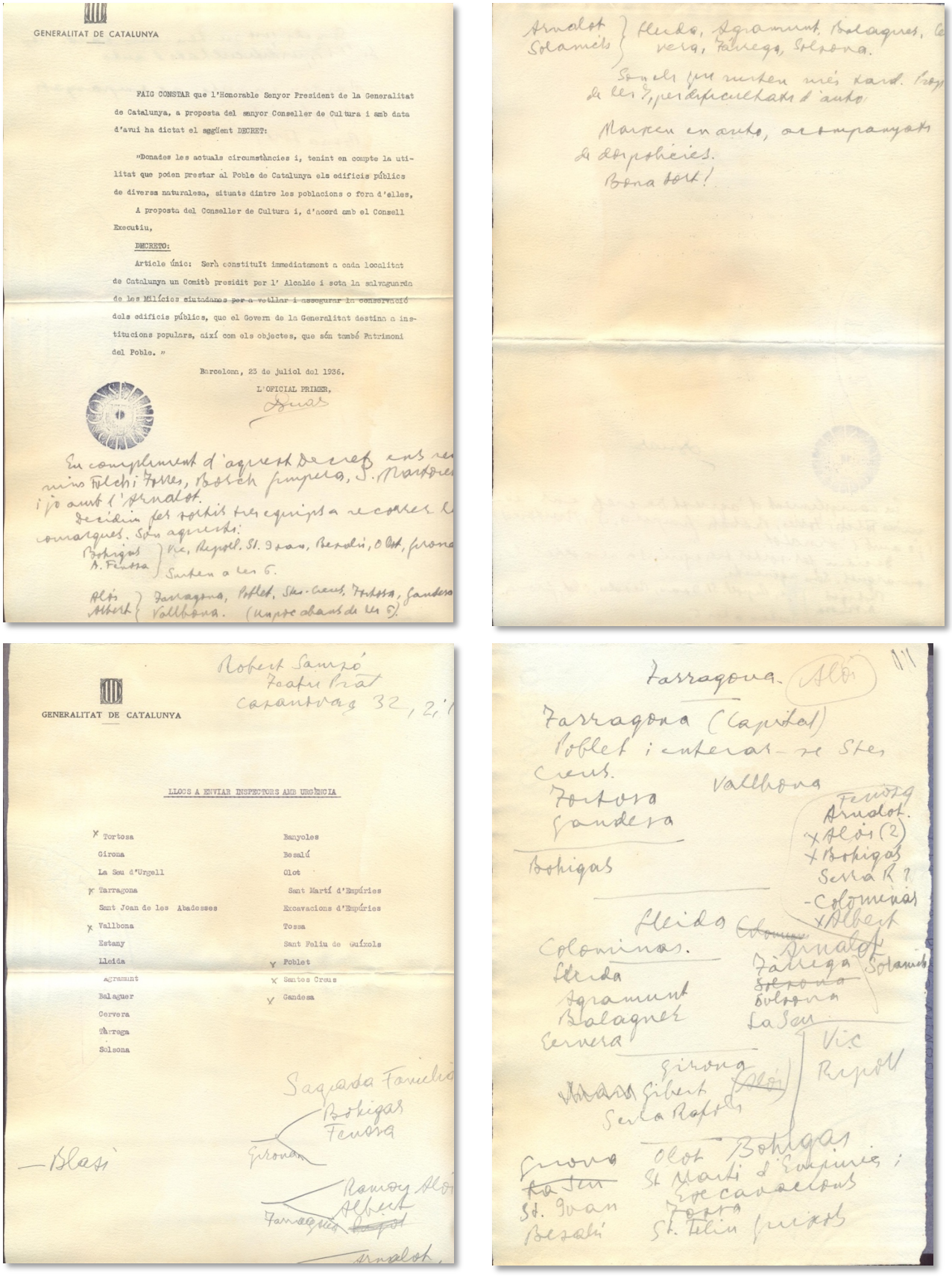

GENERALITAT DE CATALUNYA

FAIG CONSTAR que l'Honorable Senyor President de la Generalitat de Catalunya, a proposta del senyor Conseller de Cultura i amb data d'avui ha dictat el següent DECRET:

"Donades les actuals circumstàncies i, tenint en compte la utilitat que poden prestar al Poble de Catalunya els edificis públics de diversa naturalesa, situats dintre les poblacions o fora d'elles,

A proposta del Conseller de Cultura i, d'acord amb el Consell Executiu,

DECRETO:

Article únic: Serà constituït immediatament a cada localitat de Catalunya un Comitè presidit per l' Alcalde i sota la salvaguarda de les Milícies ciutadanes per a vetllar i assegurar la conservació dels edificis públics, que el Govern de la Generalitat destini a institucions populars, així com els objectes, que són també Patrimoni del Poble."

Barcelona, 23 de juliol del 1936.

L'OFICIAL PRIMER.

Arnalot / Solanich } Lleida, Agramunt, Balaguer, Cervera, Tàrrega, Solsona.

Sortiu per tenir més hora. Vegi de les 7, per aplicar-hi l'auto.

Marxeu en auto, acompanyats de dos policies.

Bona sort!

GENERALITAT DE CATALUNYA

Robert Sanpó
Teatre Principal
Casanova 32, 2, 1

LLOCS A ENVIAR INSPECTORS AMB URGÈNCIA

X Tortosa	Banyoles
Girona	Besalú
La Seu d'Urgell	Olot
X Tarragona	Sant Martí d'Empúries
Sant Joan de les Abadesses	Excavacions d'Empúries
X Vallbona	Tossa
Estany	Sant Feliu de Guíxols
Lleida	Y Poblet
Agramunt	X Santes Creus
Balaguer	Y Gandesa
Cervera	
Tàrrega	
Solsona	

Tarragona. Alós

Tarragona (Capital)
Poblet i entorn
Stes Creus.
Tortosa
Gandesa
Vallbona

Bohigas

Lleida
Colominas.
Lleida
Agramunt
Balaguer
Cervera

Arnalot.
X Alós (2)
+ Bohigas
Serra R?
- Colominas
X Albert
Tàrrega
Solanich
La Seu

Girona
Gibert (Alós)
Serra Rafols

Vic
Ripoll

Girona
~~La Seu~~
St. Joan
Besalú

Olot / Bohigas
St Martí d'Empúries
Excavacions
Tossa
St. Feliu Guíxols

AHBC 359/3, Decret de 23 de juliol de 1936, amb anotacions de Jordi Rubió

Quan el decret es promulgà, els responsables de les quatre Seccions del PHAC que ja eren a Barcelona (Rubió, Folch i Torres, Bosch i Gimpera i Martorell) es reuniren amb el secretari del Servei, Pere Arnalot, per decidir les accions a seguir. Rubió aprofita la seva còpia per fer-hi unes notes sobre la reunió, en què es detalla la distribució de les localitats a visitar en tres zones —sud (Tarragona), oest (Lleida) i nord-est (Girona i Vic)— i la composició dels equips que havien d'anar a fer les inspeccions d'urgència:

> "En compliment d'aquest decret, ens reunim Folch i Torres, Bosch Gimpera, J. Martorell i jo amb l'Arnalot.
>
> Decidim fer sortir tres equips a recórrer les comarques. Són aquests:
>
> | | |
> |---|---|
> | Bohigas
A. Fenosa | Vic, Ripoll, St. Joan, Besalú, Olot, Girona
– Surten a les 6. |
> | Alòs
Albert | Tarragona, Poblet, Santes Creus, Tortosa, Gandesa, Vallbona,
– Surten abans de les 6. |
> | Arnalot
Solanich | Lleida, Agramunt, Balaguer, Cervera, Tàrrega, Solsona
– són els que surten més tard, prop de les 7, per dificultats d'auto |
>
> Marxen en auto, acompanyats de dos policies.
>
> Bona sort!"

La reunió tingué lloc molt probablement el divendres 24 de juliol, després d'haver pogut recuperar els mitjans i les persones per poder dur a terme les inspeccions, ja que un brevíssim informe que es conserva sobre les visites a la zona de Lleida[94], redactat per Alexandre Galí[95], indica que van ser efectuades el 25 i el 26. En la llista de grups de poblacions apuntats per Rubió en falten algunes que formaven part de la llista —la zona de l'Empordà, l'Estany, Banyoles i la Seu—, i s'afegeixen Vic i Ripoll; però en les anotacions que hi ha al verso del llistat, i que semblen esborranys presos per acabar de decidir les destinacions, la majoria d'aquestes localitats sí que hi apareixen. És possible que entre la planificació i la realitat hi hagués diferències degudes a la situació convulsa del país en els primers dies de la revolució.

[94] A l'Arxiu de la Diputació de Barcelona (AHDB, lligall 4277) es conserven diverses notes sobre les visites a la zona de Lleida, alguna signada per Alexandre Galí; editades per Clara ESTRADA, "Agustí Duran i Sanpere i els arxius catalans. De la Generalitat republicana a la depuració franquista (1931-1940)", *Miscel·lània Cerverina*, 22 (2012-2013), p. 37-38.

[95] Alexandre Galí i Coll (Camprodon, 1886-Barcelona, 1969), pedagog i historiador. Sobre Galí, vegeu Josep GONZÁLEZ-AGAPITO, *Alexandre Galí i Coll, semblança biogràfica* (Barcelona: IEC, 2019).

Els equips previstos inicialment, que anaven a acomplir una missió certament complicada i en condicions molt incertes (el "Bona sort!" de Rubió estava plenament justificat), estaven integrats per les següents persones:

- Girona i Conca del Ter: Pere Bohigas[96], conservador de la Secció de Manuscrits, i l'escultor Apel·les Fenosa[97].
- Tarragona: Ramon d'Alòs-Moner, adjunt a la direcció de la Biblioteca de Catalunya, i el secretari de la Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC, Ricard Albert i Llauró[98].
- Lleida: el pallarès Pere Arnalot[99], secretari de la Comissió dels Serveis del Patrimoni Històric, Artístic i Científic, i l'escultor Rafael Solanich[100], amic de Ventura Gassol.

Les notes de Rubió mencionen igualment els noms d'altres col·laboradors que van participar o es preveia que poguessin acompanyar les expedicions: Gibert[101] i Serra Ràfols[102] a Girona, o Colomines[103] a Lleida. Altres noms que apareixen són els de Robert Samsó[104], i el de Blasi[105]; a més, tot i que no surti anotat, ja s'ha vist que Galí va anar amb Arnalot en el viatge a Lleida.

---

[96] Bohigas podria fer referencia tant a Pere Bohigas i Balaguer (Vilafranca del Penedès, 1901-Barcelona, 2003) com a Pere Bohigas i Tarragó (Barcelona, 1886-1948), col·laborador de Folch i Torres en la reorganització dels museus de Barcelona per encàrrec de la Junta de Museus; però tenint en compte la vinculació del primer amb Rubió, sembla que per referir-se a Bohigas i Tarragó hauria indicat també el segon cognom, com fa en altres ocasions. En aquest treball, per defecte, el nom Bohigas farà sempre referència al conservador de manuscrits.

[97] Apel·les Fenosa i Florensa (Barcelona, 1899-París, 1988), escultor. Sobre Fenosa, vegeu Josep Miquel GARCIA, Jean-Marie DEL MORAL, *Apel·les Fenosa, entre París i el Vendrell* (Tarragona: Museu d'Art modern; Barcelona: Viena, 2017).

[98] Ricard Albert i Llauró (Barcelona, 1907-1985), historiador, secretari de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans. Sobre Albert, vegeu "Ricard Albert Llauró", en: Assumpció ESTIVILL, *Qui era qui a l'Escola de bibliotecàries* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2016), p. 107-108.

[99] Pere Arnalot i Sansa (Esterri d'Àneu, ?-Barcelona, 1970), fill petit de la casa Tort d'Alòs, al Pallars Sobirà, advocat i filòleg (el 1921 havia estat lector de català a Hamburg), era deixeble i col·laborador de Pompeu Fabra, a qui acompanyava sovint en les seves excursions pirinenques.

[100] Sobre Rafael Solanic i Balius (1895-1990), vegeu Lulú MARTORELL, *Sobre Rafael Solanic, un escultor, una biografia* (L'Hospitalet: Roser Solanic, 2014). Sobre l'actuació de Solanic en el salvament del patrimoni i del teatre del Liceu, vegeu entrevista amb la seva filla, Roser Solanic i Serra (l'Hospitalet de Llobregat, 1926-Barcelona, 2022), al Banc de Memòria Democràtica ((https://banc.memoria.gencat.cat/es/results/interview/461, entrevista 2; consulta: 10 de gener de 2024; a partir del minut 54, actuació de Solanic).

[101] Podria tractar-se de Josep Gibert i Buch (Girona, 1903-Barcelona, 1979), arqueòleg que havia treballat per als Serveis tècnics de la Junta de Museus amb Bosch Gimpera. Sobre Gibert, vegeu Fina PARÉS I RIGAU, *Josep Gibert Buch : el becari de Francesc Cambó per a l'Institut Català d'Arqueologia de la Mediterrània de Llevant* (Girona: Ajuntament de Girona, 2021).

[102] Josep de Calassanç Serra Ràfols (Maó, 1900-Barcelona, 1971), arqueòleg i deixeble de Bosch Gimpera. Sobre Serra Ràfols, vegeu la semblança que en feu la seva filla per a l'IEC (Eva SERRA I PUIG, *Josep de C. Serra i Ràfols*, Barcelona, IEC, 2013).

[103] Josep Colomines i Roca (Barcelona, 1883-1958), arqueòleg, col·laborador de Pere Bosch Gimpera al Servei d'Investigacions Arqueològiques.

[104] Robert Samsó, actor, director i autor teatral (fl. 1927-1979); a continuació del seu nom s'apunta la seva adreça i "Teatre Principal".

[105] Pere Blasi i Maranges (Puigcerdà, 1886-Barcelona, 1961), geògraf, pedagog i polític, que havia intervingut en la Llei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic i en la Llei de Conservació del Patrimoni de 1934. Sobre Blasi, vegeu Jordi GARCIA I FARRERO, *Pere Blasi: Mestre, geògraf i diputat republicà* (Barcelona: Fundació Josep Irla, 2021).

Entre els qui participaren en els viatges d'inspecció i els que participarien posteriorment en les tasques de salvament hi havia persones lligades a les institucions patrimonials i científiques catalanes —l'IEC, la Biblioteca de Catalunya, la Junta de Museus, etc.—, però també moltes altres del món de la cultura que s'oferiren voluntàriament a la Conselleria per tal d'ajudar[106], com ho havien fet Gudiol o Joseph i Mayol, que ens han deixat el seu testimoni. Sense la participació desinteressada de tota aquesta gent, el salvament hauria estat extraordinàriament difícil.

El 28 de juliol el conseller de Cultura, Ventura Gassol, va enviar un cotxe a la frontera per recollir Duran i Sanpere, i el 29 se celebra a la Conselleria de Cultura la primera reunió amb tots els caps de Secció del PHAC, sota la direcció del conseller[107]. En la seva defensa, Gudiol explica que s'hi va decidir dividir els treballs de salvament en tres grups autònoms (Biblioteques, sota la direcció de Rubió, Arxius, a les ordres de Duran i Sanpere, i Monuments i Patrimoni, que gestionaria Martorell), per tal de fer la feina més àgil i operativa[108]. Tot i la independència de decisió, el Servei del PHAC es reuní de manera força regular fins a finals del 1938[109]. Com veurem, la pràctica demostra que malgrat la divisió operativa, hi hagué col·laboració entre les Seccions, tot i que pogués haver-hi alguna fricció[110].

Molt poc després d'aquesta reunió, el 31 de juliol, es promulgava un decret que suposava la regularització de les accions d'incautació i salvaguarda, que haurien de ser dutes a terme a partir d'ara per personal de les Seccions del PHAC, identificats amb documents signats pel cap

[106] Al costat dels decrets i el llistat hi ha també una breu llista mecanografiada de tres de les persones que s'havien ofert com a voluntaris, Apel·les Fenosa (que ja hem vist que va participar en l'expedició a Lleida), Josep Gausach (probablement el pintor Josep Gausachs i Armengol, Sarripa, 1889-Santo Domingo, 1959), i Robert Samsó.

[107] Josep GUDIOL, "La intervención de Josep Gudiol en el salvamento del Patrimonio artístico durante la Guerra Civil", en: *Tres escritos de Jose Maria Gudiol i Ricart,* eds. Arturo RAMON, Manuel BARBIÉ (Barcelona: Polígrafa, 1987), p. 97.

[108] Sobre la reunió, vegeu Clara ESTRADA, "Agustí Duran i Sanpere i els arxius catalans. De la Generalitat republicana a la depuració franquista (1931-1940)", *Miscel·lània Cerverina*, 22 (2012-2013), p.39.

[109] Es conserven més d'una desena de convocatòries a reunions de la Comissió del Servei del PHAC adreçades a Jordi Rubió, utilitzades posteriorment com a paper per fer camises o notes (BC, ms. 9000, Arxiu Literari Rubió, *passim*), així com diverses referències a les dates de les reunions al dietari del Servei de Biblioteques (Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons de Jordi Rubió i Balaguer, Dietari del Servei de Biblioteques). No s'han trobat actes de les reunions, i la manca de la sèrie completa d'oficis no permet tampoc assegurar-ne la periodicitat, però sembla que hi devia haver més d'una reunió mensual, que tenia lloc a la Conselleria o a Ca l'Ardiaca.

[110] Potser el que sorprèn més és la concentració de funcions en mans de Martorell, que podria entendre's per la part d'Excavacions (la tasca de Bosch com a rector de la Universitat de Barcelona i, a partir del 1937, com a Conseller de Justícia eren difícilment compatibles amb la responsabilitat al Servei del PHAC), però no s'entén gaire en el cas dels Museus i les obres d'art, que de fet va continuar gestionant Folch i Torres. Sobre l'actuació de Folch i Torres en el salvament de les obres d'art, vegeu Santos M. MATEOS RUSILLO, *El Noè del patrimoni artístic català: Joaquim Folch i Torres durant la Guerra Civil* (Barcelona: Base, 2022).

de Secció corresponent[111]. La cobertura legal anirà canviant amb el temps, adaptant-se a la situació[112].

2.3. Cronologia: les "notes" de Rubió

Agustí Duran i Sanpere ha deixat un dietari de la Secció d'Arxius del PHAC, que és d'una extraordinària utilitat per a seguir el fil general de les seves actuacions i el de les incautacions i trasllats dels fons patrimonials, així com, en ocasions, el del seu tractament[113]. Aquest dietari ens dona alguna pista sobre les recollides que va fer la secció de Biblioteques, entre altres coses perquè sovint es van fer amb poca distància temporal, i perquè de vegades va haver-hi traspassos puntuals de documents que es considerava que eren competència de l'altra Secció.

Contràriament a Duran, Rubió no va recollir un dietari de la Secció, potser perquè ja en duia un del Servei de Biblioteques Populars, al qual va afegir les informacions relatives al Servei de Biblioteques del Front a partir de la seva creació el febrer de 1937[114]; és aquí on apunta dades relatives a la situació de biblioteques incautades en diferents viles on hi ha biblioteques populars, o a algunes de les reunions de la Comissió del Servei del Patrimoni[115]. D'altra banda, Jordi Rubió mantenia també un dietari privat que, tot i no estar dedicat a la seva tasca professional, en dona de tant en tant alguna notícia, sobretot quan s'ha de desplaçar amb el bibliobús per fer visites al front i recollir materials patrimonials[116].

---

[111] Decret de 31 de juliol de 1936, anul·lant totes les delegacions d'inspecció d'edificis i d'objectes del Patrimoni del Poble i totes les autoritzacions per a requisar i apropiar-se els esmentats objectes, *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 222 (9 d'agost de 1936), p. 988.

[112] Jordi Rubió conservava un recull legislatiu elaborat per la Conselleria amb les mesures generals relatives al patrimoni, que cal entendre que va ser lliurat a cadascun dels caps de Secció (Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons de Jordi Rubió i Balaguer. Servei del PHAC, *Disposicions legislatives de la Generalitat relatives a la conservació i defensa del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de Catalunya*. 1933-1938); es conserva també un recull dedicat només a la documentació d'Arxiu, que devia ser lliurat als col·laboradors d'aquesta Secció (BC, ms. 2779, Fons d'Enric Cubas).

[113] ANC, 1-1-T-8132, Agustí DURAN I SANPERE, Dietari de les actuacions de la Secció d'Arxius del PHAC. Juliol de 1936-1938.

[114] Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer, Dietari del Servei de Biblioteques, 1934-1939. Escrit en tres llibretes, amb anotacions breus encapçalades per la data; a la fi hi ha 8 folis petits amb notes sobre les reunions del Servei de Biblioteques del Front. El període de la Guerra Civil es troba en les dues darreres llibretes; la tercera s'acaba el dia 28 de gener de 1939, després de l'entrada de les tropes franquistes a Barcelona.

[115] Vegeu, per exemple, les entrades de 21 de gener, 3 i 10 de febrer, 24 de març, 7 d'abril, 12 de maig i 29 de desembre de 1937; i de 12 i 26 de gener o 18 de març de 1938. Les anotacions mencionen només la celebració de la reunió ("Comissió de Patrimoni", "Reunió de la Comissió del Servei", "Comissió PHAC"), no el contingut, i no són exhaustives.

[116] Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Dietari, 1936-1941; les narracions dels viatges al front s'editen en annex (**I.4.** Dietari dels viatges amb bibliobús, 1938).

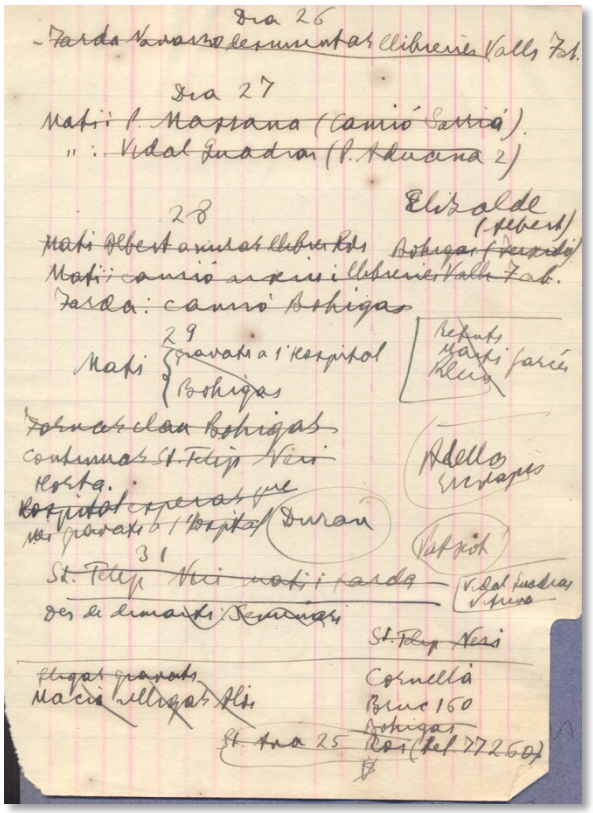

AHBC 359/3 – Jordi Rubió. Notes sobre les recollides de biblioteques de Barcelona previstes entre el 26 i el 31 d'agost de 1936

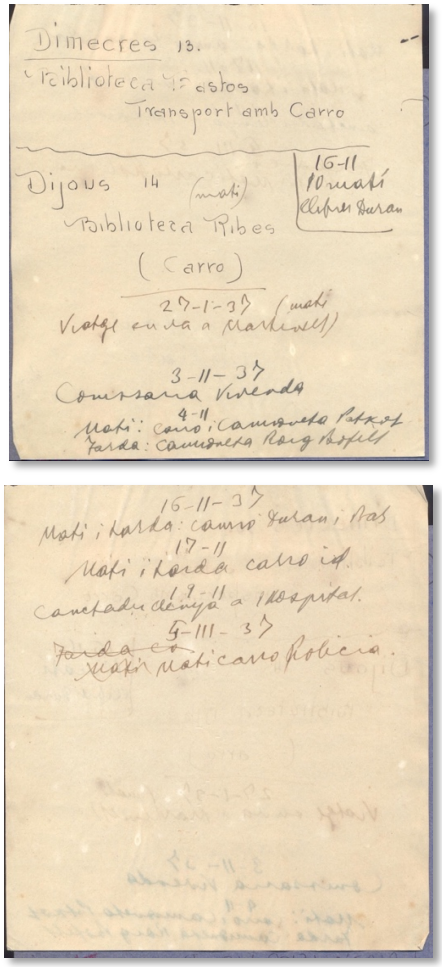

AHBC 359/3 – Jordi Rubió. Notes recollides i ingressos de biblioteques barcelonines, 13 de gener-5 de març de 1937

Sí que es conserven un parell de folis amb notes concretes sobre la previsió de recollides a efectuar en dos moments molt concrets. El primer indica les tasques urgents que es volien fer entre el 26 i el 31 de juliol de 1936 —per tant, just després de la publicació del decret que legalitzava la incautació de béns patrimonials arran de les circumstàncies bèl·liques—; les entrades van ser cancel·lades a mesura que s'anaven efectuant. Un segon foli, escrit a banda i banda, llista les recollides o material rebut entre el 27 de gener i el 5 de març de 1937[117], amb indicació gairebé sempre del tipus de transport que s'ha necessitat (camioneta o carro). No sabem si n'hi hagué d'altres que, per la natura efímera de les dades que contenien, no s'han arribat a conservar.

[117] AHBC, 359/3, Notes cronològiques sobre viatges de recollida de biblioteques de Barcelona.

Alguns correus adreçats a la Conselleria de Cultura donen també notícia sobre les recollides previstes o fallides. El novembre del 1936, quan la tensió revolucionària sembla haver-se calmat relativament, Rubió envia un correu al secretari del Conseller de Cultura, Josep Tarradellas, en el qual indica algunes biblioteques a les quals no s'ha pogut accedir per tal de demanar si pot intervenir a fi de facilitar-ne el salvament[118]. Molt més endavant, a finals d'abril del 1938, el mateix Rubió indicarà a Ramon Frontera, sots-secretari de Cultura, la necessitat de poder disposar de transport per recollir la biblioteca Torres Amat de Sallent i per inspeccionar la situació de les biblioteques de Tarragona i Reus.[119]

La cronologia de les recollides es pot anar seguint gràcies als expedients d'incautació o de devolució conservats, que inclouen en molts casos els rebuts lliurats en el moment de la recollida, o als documents de reclamació dels béns presentats després de la guerra al Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional (SDPAN)[120], en els quals els propietaris mencionen de vegades quan es va dur a terme la confiscació[121]. En qualsevol cas, tot i que des de la Conselleria i des de les Seccions es poguessin fer llistats de col·leccions d'interès prioritari, la lectura de la documentació i dels testimonis indica que el salvament de la majoria de les biblioteques —com la dels arxius o de les obres d'art— es feu sovint segons les urgències múltiples del dia a dia[122].

La manca d'un dietari específic dedicat a l'actuació del servei pot ser parcialment suplerta per les notes, múltiples i variades, que Jordi Rubió va fer sobre les diferents biblioteques incautades i que es conserven en la sèrie dedicada a les actuacions durant la Guerra Civil conservada a l'Arxiu Històric de la Biblioteca de Catalunya[123]. Els expedients que la conformen inclouen

[118] AHBC, 127/41, Carta de 21 de novembre de 1936; indica que no s'ha pogut entrar a les biblioteques de Cambó, Sanllehy, Rupert de Manresa i a la casa de la vídua Elizalde, i recorda la situació de l'arxiu de Sant Joan de Jerusalem.
[119] AHBC, 512/3, Carta de 28 d'abril de 1938.
[120] Sobre el Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional, vegeu la recent tesi d'Eduard CABALLÉ I COLOM, *El "Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional" i el control franquista del patrimoni a Catalunya durant la Guerra Civil. Agents militaritzats, assessors, propaganda i burocràcia a la "Comisaría de la Zona de Levante" (1938-1940)* (Girona: Universitat de Girona, 2024).
[121] ACA, Cultura, 2015, Recuperación Bibliográfica y Documental. Hi ha també mencions a la reclamació de biblioteques a l'expedient de reclamacions patrimonials (ACA, Cultura, 47, Reclamacions d'entitats i de particulars).
[122] Algunes de les col·leccions importants es varen veure afectades per la publicació de decrets específics, com l'apropiació de la Generalitat dels monestirs de Poblet i Santes Creus o de la Fundació Bernat Metge i l'Editorial Alpha, de Cambó (*BOGC*, 227, 14 d'agost de 1936), o del Castell d'Escornalbou. En algun cas concret, alguns donatius de fons privats foren també objecte d'un decret (*BOGC*, 346, Decret d'11 de desembre de 1936, sobre els papers de Frederic Soler, Pitarra).
[123] Els expedients estan ordenats alfabèticament: AHBC, capses 124 i 126, Incautacions i dipòsits en l'àrea de Barcelona (A-M, 76 expedients; N-V, 62 expedients); capsa 127, Incautacions i dipòsits fora de Barcelona (40 expedients).

tant les incautacions com les intervencions d'altre tipus, com ara proteccions i dipòsits de biblioteques. Rubió va establir una camisa per a cadascuna de les col·leccions identificades que va haver de tractar; el paper faltava, i el reciclatge estava a l'ordre del dia, així que la majoria de les camises estan fetes a partir de bifolis extrets d'un llibre de registre de la Biblioteca encara no utilitzat, al damunt del qual posava el nom del posseïdor o de les poblacions fora de Barcelona o s'anaven a recollir les col·leccions, normalment escrit en un mòdul gros i amb un llapis gruixut blau (probablement el que es coneix com a llapis de fuster). En aquests expedients hi recollia tota la documentació relativa a aquella biblioteca o col·lecció: oficis i còpies d'oficis tramesos al respecte, adreces, llistats de llibres, peticions relatives a la col·lecció, notes manuscrites, etc. Tant Jordi Rubió com el seu pare, Antoni Rubió i Lluch, amb qui s'havia format, tenien el costum de de fer anotacions de tot tipus —sovint molt personals— al material amb el qual treballaven, i l'arxiu de guerra no fou pas una excepció. Als expedients, per tant, s'hi troben notes autògrafes soltes, però també moltes anotacions al marge dels rebuts, oficis, cartes o tot altre tipus de document, fins i tot al damunt de la mateixa camisa que contenia el conjunt. Aquests breus textos, majoritàriament datats i molt sovint similars als que es trobarien en un dietari, permeten perfilar la cronologia i donen aquelles percepcions que no tenen cabuda en un document oficial, però que ajuden a comprendre què podia haver passat realment en la recollida d'un fons[124].

Es deixa per a més endavant, un cop fet l'estudi del conjunt, l'anàlisi detallada dels ingressos; però no pot deixar d'impressionar el volum extraordinari de recollides dels primers dies i mesos, en la urgència absoluta de les primeres hores, recollides que es van reduint, però que no s'aturen pràcticament fins a la fi de la guerra.

[124] Aquestes notes, ordenades cronològicament, van ser objecte d'una edició el 2007, com a homenatge al centenari de la inauguració de la Biblioteca (Anna GUDAYOL, "El salvament de les biblioteques catalanes durant la guerra civil: les 'notes' de Jordi Rubió", *Estudis romànics*, 29 (2007), p. 213-234). La reordenació posterior de l'Arxiu Històric de la Biblioteca va provocar el canvi de lloc d'alguns expedients i va facilitar la troballa de noves notes. Una versió revisada i ampliada s'edita en annex (Annex I.1. Dietari de les recollides de fons. Les "notes" de Jordi Rubió, 1936-1939).

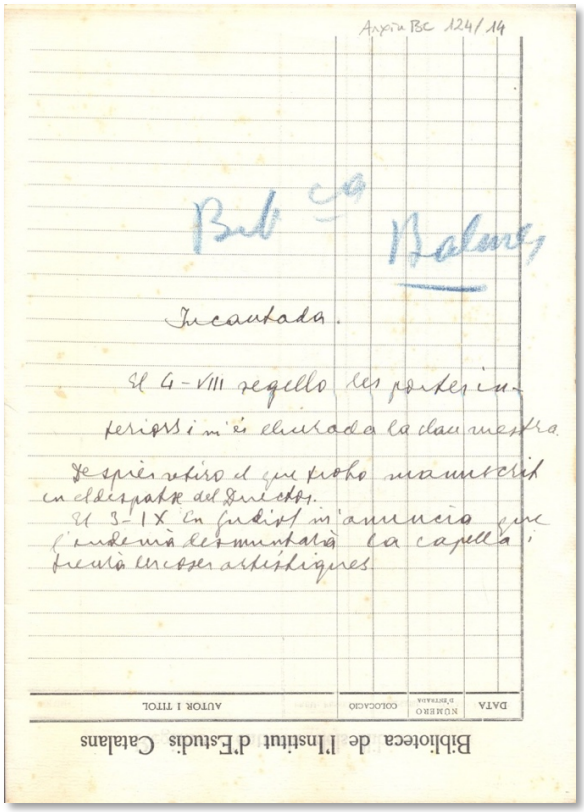

AHBC 127/14, Camisa Biblioteca Balmes

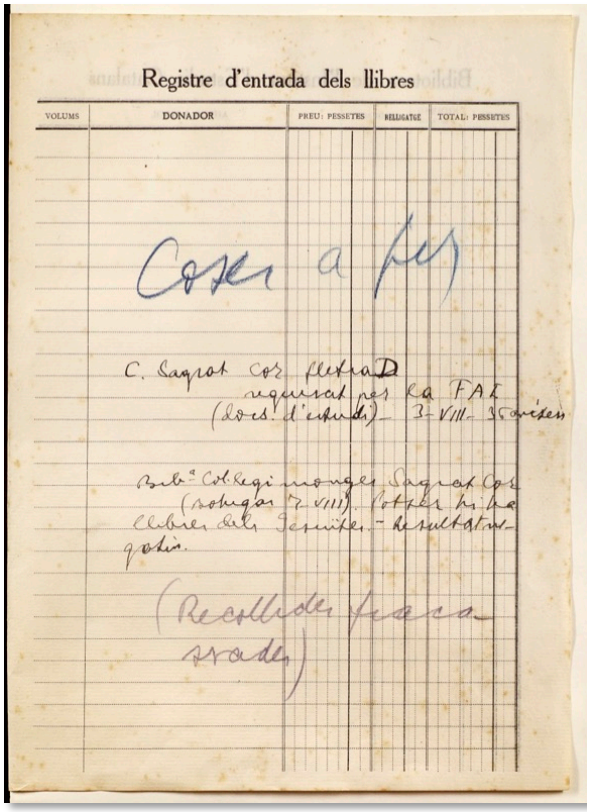

AHBC 127/41, Camisa "Recollides fracassades"

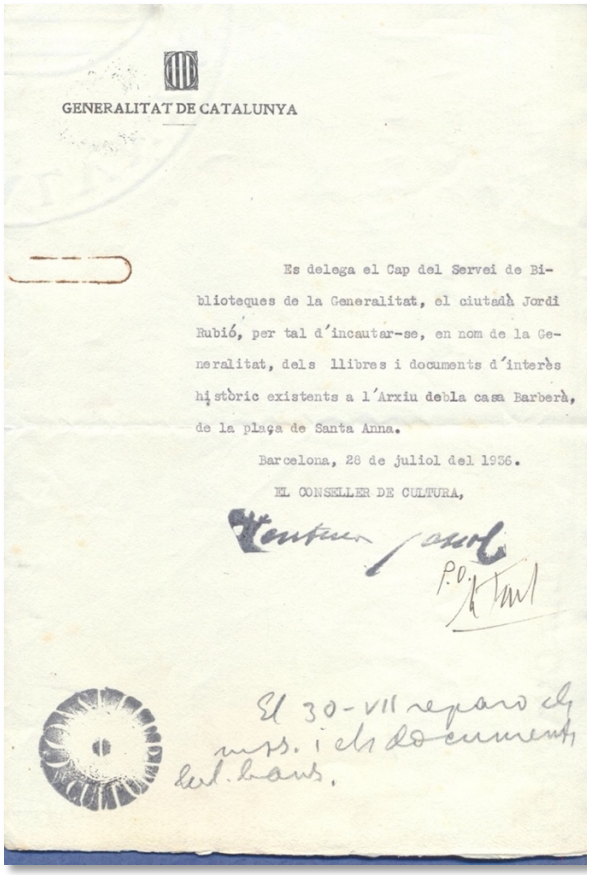

AHBC 124/15, Ofici sobre la biblioteca del marquès de Barberà

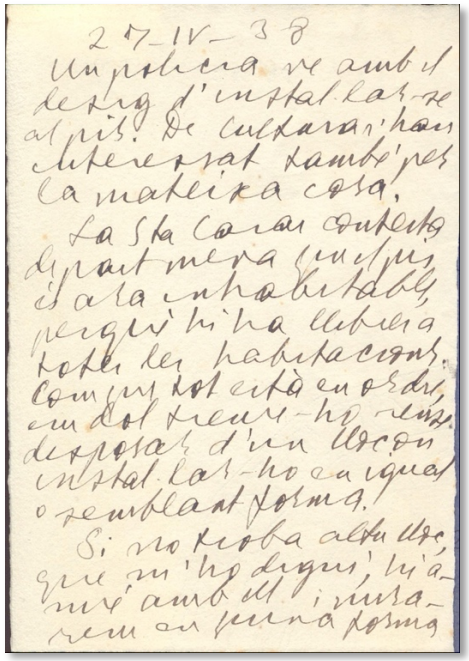

AHBC 124/2, Nota sobre la casa de l'Agrupació Schola

2.4. Personal

Per tal de poder acreditar que treballaven per a la Generalitat en circumstàncies que sovint no eren fàcils, els col·laboradors de les diferents seccions del Servei del PHAC van rebre uns carnets que acreditaven la seva situació i que, segons s'explicitava en el mateix document[125], els capacitaven per a:

> 1) entrar lliurement a tots els edificis i propietats pertanyents o que poden interessar el Servei.
> 2) examinar, inventariar, copiar, reproduir i fotografiar els objectes, llibres o documents relacionats amb el Servei.
> 3) practicar les investigacions necessàries al bon ordre del Servei.
> 4) requerir l'auxili de les autoritats i de llurs agents en tots els actes del Servei.

Arxiu-biblioteca Rubió. Fons Jordi Rubió. Documentació personal,
Carnet del Servei del PHAC

En el cas de la Secció d'Arxius, la llista de col·laboradors està relativament ben establerta, gràcies a les vint-i-set fitxes que s'han conservat amb el nom, la foto i la data d'expedició del número de carnet[126]. De la Secció de Museus es conserva un document adreçat pel Comissari

[125] AHBC 359/3, Carnet del Servei del PHAC, número 32, que no es va arribar a utilizar.
[126] ANC, 1-1-T-8018, Carnets de col·laboradors de la Secció d'Arxiu del PHAC: Camil Bas i Massana, Agustí Duran i Sanpere, Ignasi Arqués, Antoni González i Núñez, Lluís Camós i Cabruja, Aureli Capmany i Farrés, Enric Cluselles, Ricard Rius i Armendares, Josep Buch, Claudi Gómez i Grau, Josep M. Pons i Guri, Magí Serès i Roca,

General de Museus al Conseller de Cultura, sense datar però del 1937, en el qual es detalla la llista establerta pel Patronat dels Museus d'Art dels empleats que han de constituir la plantilla de personal de la Secció de Museus del Servei del PHAC, en nombre de trenta nou[127]. Per a la Secció de Biblioteques no es conserven fitxes dels col·laboradors (o no s'han arribat a trobar), ni una relació detallada dels membres proposats per a la plantilla de la Secció de Biblioteques del PHAC, però sí un llistat mecanografiat amb una nota de Rubió que indica "Carnets lliurats", on s'especifica el nom complet i la professió i el número de carnet (del núm. 21 al núm. 31)[128].

Ricard Albert Llauró	Secretari-redactor de l'Institut d'Estudis Catalans	21
Enric Bagué Garriga	Professor de l'Institut-Escola de la Generalitat	22
Ramon d'Alòs-Moner	Adjunt de la Biblioteca de Catalunya	23
Pere Bohigas Balaguer	Bibliotecari del Departament de Manuscrits de la Biblioteca de Catalunya	24
Robert Gerhard	Bibliotecari del Departament de Música de la Biblioteca de Catalunya	25
Ramon Aramon i Serra	Professor de la Universitat Autònoma de Barcelona	26
Joan Petit Montserrat	Professor de l'Escola de Bibliotecàries	27
Jordi Rubió i Balaguer	Cap del Servei de Biblioteques de la Generalitat	28
Joan Teixidor	Publicista	29
Alfons Serra Baldó	Professor de l'Institut Escola A. March	30
Josep M. Rosés i Guardiola	Soci de "Palestra"	31

Cal tenir en compte que, a banda de col·laboradors voluntaris que s'oferiren des del primer moment per a salvar el patrimoni en perill, totes les Seccions es recolzaven, per al seu funcionament, en els equips de les institucions que dirigien llurs responsables: la Secció

Martí de Riquer i Morera, Josep Madurell i Marimon, Antoni Paulí i Meléndez, Frederic Gómez i Gabernet, Enric Cubas i Oliver, Albert Ubach i Mascaró, Jesús Ernest Martínez i Ferrando, Xavier de Salas i Bosch, Josep Roig i Punyed, Josep Fabregat i Condomines, Francesc Miquel Rossell, Antoni Nialet i Brugada, Joan Fornell i Morodo, Josep M. Font i Rius i J. Montobbio; ANC, 1-1-T-8019, Documentació diversa sobre el personal de la Secció d'Arxius (Relacions de personal, certificats de nomenaments, sol·licituds de permisos de lliure circulació, petició de nòmines ordinàries, petició de carnets d'identitat i de menjador, informació sobre sous, certificats de vacunació, tramitació de certificats de treball, còpia del decret de 25 de gener de 1938, d'organització de la Secció d'Arxius, etc); ANC, 1-1-T-8092, Notes de les despeses de personal de la Secció d'Arxius del PHAC (viatges, vestits, etc).

[127] ANC, 1-715-T-2801, Junta de Museus: el llistat esmenta, per aquest ordre, Joan Subias Galter, delegat del cap de Secció; Joaquim Borralleras Gras, secretari; al Servei de Catalogació, Joaquim Folch i Torres, Josep-Francesc Ràfols Fontanals, Josep Gibert Buch, Melcior Balaguer Solà, Esteve Cladellas Trescents, Joan Vidal i Ventosa, Esteve Batlle Ametlló, Francesc Bofill Balada, Josep Amorós Barra, Joan Fontclara Manuet, i Francesc Font Monterde; als Serveis de Restauració Manuel Grau i Mas, Pau Prou i Soler, Josep Morella Cortès, Domènec Xarrié i Mirambell, Jesús Arcas Porta, Josep Altafaja Salvans, Antoni Esteve Querol i Rufí Lobo Trujillo; als Serveis Administratius, Pere Bohigas Tarragó, Josep Selva Vives, Pere Domínguez Ramos, Teodor Domínguez Ramos, Joan Barbeta Antonès, Julià Càncer Buisan, Ubald Font Rosell, i Enric Hernández Marco; als Serveis d'Instal·lació i Transport, Josep A. Poveda Pérez, Eloi Cortès Simon, Francesc Carnicer Campos, Josep Cisa Salvà, Josep Massip Soler i Artur Blázquez Torregrossa; i als Serveis de Dipòsits de Reserva i Magatzems, Lluís Iglésies Mangot, Armand Otero Vigo, Deogràcies Civit Vallverdú i Antoni Espina Amella.

[128] AHBC 359/3, Llista de carnets lliurats, Secció de Biblioteques del PHAC. Al costat hi ha l'imprès d'un carnet, amb el número "32" imprès amb trepa al davant, que devia estar preparat per a ser utilitzat i que no es va fer servir.

d'Arxius en el personal de l'Arxiu Municipal de Barcelona, dirigit per Duran i Sanpere; la Secció de Museus, en el dels Museus d'Art de Barcelona, dirigits per Joaquim Folch i Torres, i la Secció de Biblioteques en el de la Biblioteca de Catalunya i la Xarxa de Biblioteques Populars, dirigides ambdues per Jordi Rubió. Això implica que, a banda de les persones a les quals s'atorgà un carnet, a priori perquè podien haver-lo de menester per acreditar-se davant dels grups que ocupaven els edificis en els que hi havia béns a recuperar, n'hi havia altres sense aquest carnet que participaren en les tasques de salvament i que probablement, si els era necessari, s'identificaven amb el carnet de treballadors de la Generalitat o de l'Ajuntament. En el cas del salvament de biblioteques, per exemple, només s'atorgà un carnet a quatre de les persones que treballaven a la Biblioteca —Rubió, Alòs, Bohigas i Gerhard—, aquelles justament que haurien de presentar-se com a responsables en cas de recollides en edificis ocupats.

2.4.1. Una direcció operativa: Jordi Rubió

La biografia completa de Jordi Rubió i Balaguer (Barcelona, 1887-1982), sens cap mena de dubte la persona clau perquè el salvament del patrimoni bibliogràfic fos una empresa particularment reeixida en unes circumstàncies de complexitat extrema, està encara per fer, i no és aquest el lloc per a dur-la a terme[129]; però, per tal de comprendre el perquè de la seva elecció al capdavant del salvament de biblioteques, sembla necessari fer una brevíssima repassada de quina era la seva situació el 1936.

Rubió era membre d'una nissaga universitària i literària ben arrelada a Barcelona. El besavi, Josep Rubió i Lluch (1779-1849), impressor i llibreter de vell, havia obert botiga el 1802 a la cantonada de la Baixada de la Presó (actualment, baixada de la Llibreteria) amb el carrer Dagueria. L'avi, Joaquim Rubió i Ors (1818-1899), condeixeble i amic de Manuel Milà i Fontanals, fou catedràtic de Literatura a la Universitat de Valladolid (1847-1858) i d'Història Universal a la de Barcelona (1858-1899), on ocupà els càrrecs de rector i de vicerector —a més de participar en el moviment de la Renaixença com a poeta sota el pseudònim de "Lo Gayter del Llobregat". Finalment el pare, Antoni Rubió i Lluch (1856-1937), deixeble de Milà i company de Marcelino Menéndez Pelayo, fou catedràtic de Literatura a la Universitat d'Oviedo

[129] Una biografia i bibliografia bàsiques es troben a Josep MASSOT I MUNTANER, *Jordi Rubió i Balaguer; semblança biogràfica* (Barcelona: IEC, 2005) i a Rosalia GUILLEUMAS, Amadeu-J. SOBERANAS, *Bibliografia i cronologia de Jordi Rubió i Balaguer (1987-1992)* (Barcelona: Diputació de Barcelona, 1985); vegeu l'apartat "Jordi Rubió" a la bibliografia.

i, des del 1885, a la Universitat de Barcelona, membre numerari de l'Acadèmia de Bones Lletres des del 1889; fou també un dels impulsors dels Estudis Universitaris Catalans el 1904 i primer president de l'Institut d'Estudis Catalans el 1907. Ell nasqué a la Barcelona vella, *intra muros*, que conegué bé de nen abans de de la ferida que representà l'obertura de la Via Laietana (1908-1913). La seva família es transferí de ben jove a l'inici de l'Eixample, a tocar de la plaça Urquinaona i molt a la vora del col·legi dels jesuïtes de Casp, on feu tot l'ensenyament secundari i on conegué molts dels que serien els seus companys de per vida: Agustí Calvet, Lluís Nicolau d'Olwer, els germans Sagarra i Castellarnau, els germans Valls i Taberner, etc., amb els que coincidiria després en els estudis de Lletres i de Dret a la Universitat de Barcelona.

Personatge de solidíssima formació intel·lectual, Rubió era un dels joves que gravitaven en l'entorn de Prat de la Riba i de l'Institut d'Estudis Catalans. Després de llegir la seva tesi doctoral a Madrid el 1907, inicià la seva col·laboració amb l'Institut i amb els Estudis Univesitaris Catalans. El 1914, mentre era a Alemanya fent un lectorat a Hamburg, fou sol·licitat per fer-se càrrec de la direcció de la Biblioteca de Catalunya, que, nascuda com a biblioteca de l'Institut d'Estudis Catalans, s'obria aleshores al públic investigador. L'any següent, el 1915, esdevé director de la Xarxa de Biblioteques Populars impulsada per Prat de la Riba, i s'inicia com a professor a la recentment creada Escola de Bibliotecàries, de la qual més tard esdevindrà igualment director. Paral·lelament, imparteix classes a la Universitat de Barcelona i als Estudis Universitaris Catalans. Era, per tant i sens cap mena de dubte, la persona de referència en el món bibliotecari català de l'avantguerra i, per la seva trajectòria i tracte, s'havia guanyat el respecte i admiració tant del món intel·lectual com del professional.

Com hem vist anteriorment, Rubió havia estat nomenat responsable de la Secció de Biblioteques del Servei del Patrimoni Artístic, Històric i Científic, i com a tal fou sobre ell que recaigué la tasca d'encarregar-se de la direcció i organització del salvament del patrimoni bibliogràfic —que coincidí, a més, amb el trasllat de la Biblioteca de Catalunya des dels locals on es trobava fins al 1936, al Palau de la Generalitat (antiga seu de la Diputació provincial), als que oferia l'antic Hospital de la Santa Creu, destinat a usos bibliotecaris des que el 1930 els usos hospitalaris havien acabat de ser transferits al recinte modernista del nou Hospital de la Santa Creu i de Sant Pau, projectat per Lluís Domènech i Montaner. Val a dir que el trasllat havia estat accelerat per la por a que el veïnatge amb les institucions de govern pogués fer perillar els tresors bibliogràfics, però fou sens dubte una càrrega i una preocupació afegida a la feina ímproba del salvament. A partir del 1937 s'hagué d'ocupar igualment de la direcció

tècnica de les biblioteques d'hospitals de guerra (sovint anomenats hospitals de sang) i del Servei de Biblioteques del Front, impulsat per la Institució de les Lletres Catalanes però gestionat íntegrament per Rubió i les bibliotecàries que havia format.

2.4.2. Col·laboradors de la Secció de Biblioteques del Servei del PHAC

Sota la direcció de Rubió, s'organitzaren diversos equips per tal de poder fer les recollides de les col·leccions que era més urgent salvar d'una banda i, de l'altra, de poder-los rebre, ordenar i tractar en el locals de l'antic Hospital de la Santa Creu, que pels amples espais que oferia esdevingué el dipòsit de les biblioteques recuperades i d'aquelles lliurades per particulars, cossos de l'Estat i, en ocasions, grups de milicians de diferents tendències.

En les recollides participaren conservadors de la biblioteca o persones amb sòlids coneixements humanístics, que els permetien destriar el que calia recollir, però alhora relativament joves, per tal de poder tant tractar amb els ocupants dels edificis on es conservaven les biblioteques com, si calia —i, sovint, calia— carregar amb pesos, tot i que anaven acompanyats per personal subaltern de la Biblioteca o del Servei de biblioteques, que feien el gruix dels trasllats. Fou als col·laboradors tècnics a qui, en principi van ser lliurats els carnets del Servei del PHAC. A més de Rubió, els conservadors de la Biblioteca que participaren en les recollides foren:

- *Ramon d'Alòs-Moner i de Dou* (Barcelona,1886-1939), historiador, arxiver i italianista. Molt proper tant a Jordi Rubió com al seu pare, Antoni Rubió i Lluch, amb qui havia col·laborat en el *Diplomatari de l'Orient Català*, era adjunt primer de la Biblioteca de Catalunya des del 7 d'agost de 1925 i en aquell moment estava a càrrec de la documentació històrica i de la Biblioteca Toda (llibres espanyols d'Itàlia), però havia treballat per a l'Institut i per a la Biblioteca de Catalunya des de l'inici, tant en l'ordenació i descripció de documents d'arxiu com en el registre de manuscrits: seu és, per exemple, l'inventari de l'extraordinària col·lecció Dalmases, ingressada el 1915. A més de participar en algunes de les recollides, Alòs fou, de fet, la persona al càrrec de l'organització general i de la distribució de llibres i biblioteques un cop arribades al recinte del carrer Hospital[130].

[130] Sobre Ramon d'Alòs-Moner, vegeu Albert BALCELLS, *Ramon d'Alòs-Moner i de Dou, semblança biogràfica* (Barcelona: IEC, 2003). Alòs adoptà el cognom Alòs-Moner a partir de l'acceptació de l'herència Moner; vegeu Anna GUDAYOL, "Un recorregut particular per la història de Catalunya: els papers de la família Alòs-Moner", *Estudis Romànics*, 36 (2014), p. 439-446.

- *Pere Bohigas i Balaguer* (Vilafranca del Penedès, 1900-Barcelona, 2003), filòleg, historiador de la literatura i del llibre i codicòleg. Deixeble d'Antoni Rubió i Lluch i de Jordi Rubió als Estudis Universitaris Catalans, i de Ramon Menéndez Pidal, que li havia dirigit la tesi doctoral, era conservador de la Secció de Manuscrits des del 19 de maig de 1931[131]. Sota el guiatge de Rubió, abans de treballar a la Biblioteca de Catalunya havia emprès un repertori de manuscrits catalans, finançat en gran part per Rafael Patxot; els seus coneixements del món manuscrit foren bàsics per ocupar-se del fons ingent de manuscrits antics que ingressaren a la Biblioteca durant la Guerra Civil. Si Ramon d'Alòs era la mà dreta en la gestió de la Biblioteca, Bohigas, home de confiança de Rubió, n'esdevingué la mà esquerra, pels seus coneixements i la capacitat de dialogar[132].

- *Robert Gerhard i Ottenwaelder* (Valls, 1896-Cambridge, 1970), compositor, el 1936 era el responsable de la Secció de Música de la BC. De família suïssa i alsaciana establerta a Catalunya, i deixeble de Felip Pedrell i d'Arnold Schönberg, havia ingressat el 1934 a la Biblioteca de la mà d'Higini Anglès per ocupar-se de la música moderna —és a dir, del segle XIX en endavant—, però el necessari exili d'Higini Anglès per la seva condició de sacerdot el dugué a haver-se de fer càrrec de la Secció durant tota la guerra[133]. El seu germà, Carles fou el comissari que va protegir Montserrat durant la Guerra Civil; en acabar-se, tots dos van emprendre l'exili.

Els altres col·laboradors del Servei que consta que participaren en recollides eren antics alumnes de Rubió a la Universitat de Barcelona i, en molts casos, als Estudis Universitaris Catalans; dos d'ells, Ricard Albert i Enric Bagué, havien estat també professors de l'Escola de Bibliotecàries:

---

[131] AHDB, S-036, expedient administratiu de Pere Bohigas, 1924-1971; AHBC, 190/27, expedient administratiu a la BC.

[132] Sobre Bohigas, vegeu Amadeu-J. SOBERANAS , "Notícia de Pere Bohigas i Balaguer, filòleg i bibliòleg", en: Pere BOHIGAS, *Aportació a l'estudi de la literatura catalana* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1982); del mateix Soberanas, "El Repertori de manuscrits catalans de Pere Bohigas", en: P. BOHIGAS, *Sobre manuscrits i biblioteques* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Curial, 1985), p. 5-8; Germà COLON, "Semblança de Pere Bohigas", en: *Mirall d'una llarga vida: a Pere Bohigas, centenari* (Barcelona: IEC, 2001), p. 13-17; i Antoni M. BADIA I MARGARIT, "Pere Bohigas i Balaguer", *Estudis romànics*, 26 (2004), p. 511-516.

[133] Sobre Gerhard, vegeu entre altres Joaquim HOMS, *Robert Gerhard i la seva obra* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1991); *El compositor Robert Gerhard. Patrimoni humà / The composer Robert Gerhard. Human heritage*. (Valls: Institut d'Estudis Vallencs, 2017); Sobre la seva relació amb Jordi Rubió, vegeu Bernat RUBIÓ JORDANA, *Robert Gerhard i Jordi Rubió: estudi d'una relació* (Valls: Institut d'Estudis Vallencs, 2017).

- *Ricard Albert i Llauró* (Barcelona, 1907-1985)[134], historiador, fou un participà en nombroses recollides (les del marquès d'Alòs, els comtes de Bell-lloc, els Escolapis de Sarrià, Ignasi de Ros, Miquel Vidal i Guardiola, Bertran i Musitu, Higini Anglès, la Seu d'Urgell i Vic), i en els exàmens de la biblioteca de la Cartoixa de Montalegre i la biblioteca Sedó, aquest darrer fallit. L'acció més destacada, per la seva significació política, fou la de la recuperació dels arxius i biblioteca de Francesc Macià a Vallmanya el 1937.

- *Enric Bagué i Garriga* (Barcelona, 1900-1987)[135], historiador, participà en l'examen de la biblioteca de la Cartoixa de Montalegre i en les negociacions per a la recollida de la biblioteca de Bertran i Musitu i pel trasllat de les biblioteques incautades de Vic.

- *Alfons Serra i Baldó* (Barcelona, 1909-1993)[136], filòleg, participà en la recollida i tria de la biblioteca dels comtes de Bell-lloc, del marquès de Castelldosrius i de Fortià Solà.

- *Joan Teixidor i Comes* (Olot, 1913-Barcelona, 1992)[137], poeta i posteriorment editor, havia estat alumne de Jordi Rubió. En els primers mesos de la guerra participà en la recollida de les biblioteques del marquès de Camps, el comte de Churruca, el comte de Vilardaga, Llorenç Riber, Miquel Vidal i Guardiola, l'editor Francesc d'Assís Ripoll i Ignasi de Janer.

Val a dir que, en alguns casos, com el dels filòlegs Ramon Aramon[138] i Joan Petit[139] o el del membre de "Palestra" Josep Maria Rosés[140], els carnets del PHAC podrien haver estat lliurats

[134] Sobre Albert, vegeu Assumpció ESTIVILL, "Ricard Albert Llauró", en: *Qui era qui a l'Escola de bibliotecàries* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2016), p. 107-108.
[135] Sobre Bagué, vegeu Assumpció ESTIVILL, "Enric Bagué i Garriga", en: *Qui era qui a l'Escola de bibliotecàries* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2016), p. 108-109.
[136] Sobre Alfons Serra i Baldó, vegeu *Miscel·lània in memoriam Alfons Serra-Baldó (1909-1993) en el centenari del seu naixement* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2011). Tot i que no
[137] Sobre Joan Teixidor, vegeu Blanca RIPOLL, "Festina Lente, la tasca silenciosa de Joan Teixidor", *Journal of Catalan Studies*, 16 (2013), p. 34-51; Sam ABRAMS, "Joan Teixidor: Sis tesis rebatudes", *Revista de Girona*, 282 (2014), p. 56-58..
[138] Ramon Aramon i Serra (Barcelona, 1907-2000). Sobre Ramon Aramon, vegeu *Ramon Aramon i Serra: sessió en memòria : Sala Prat de la Riba, 30 d'octubre de 2000* (Barcelona: IEC, 2001); Josep MASSOT I MUNTANER, "Ramon Aramon i Serra (1907-2000), *Llengua &. Literatura*, 12 (2001), p. 521-547.
[139] Joan Petit i Montserrat (Barcelona, 1904-1964). Sobre Petit, vegeu Dolors CONDOM, "Semblances: Joan Petit (1904-1964)", en: *Nissaga catalana del món clàssic* (Barcelona: Auriga, 2011), p. 326-328; Assumpció ESTIVILL, "Joan Petit i Montserrat", en: *Qui era qui a l'Escola de bibliotecàries* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2016), p. 125-127.
[140] Josep Maria Rosés i Guardiola, fill de Francesc Rosés, conegut de Verdaguer a qui havia ofert estada a la Torre Nova de Badalona, era un prohom d'aquesta ciutat que fou membre de l'Agrupació Excursionista de Badalona i del patronat fundador del Museu de Badalona.

per facilitar els desplaçaments, ja que no s'ha sabut trobar cap intervenció precisa en recollides o altres accions relatives al salvament. En canvi, gràcies a les breus notes de Rubió tenim constància d'alguns col·laboradors ocasionals, com Guillem Peters[141] que recollí els fons del mas Espona de Saderra i del Vilar de Sant Boi de Lluçanès, a més de la biblioteca d'Emerencià Roig i Bofill, o el sr. Store —no sabem si Emili Store[142] o Pere Estorch[143]—, que s'encarregà dels llibres del marquès d'Alòs.

2.4.3. Bibliotecàries

Entre els col·laboradors llistats, amb carnet, no hi ha cap dona. Però, sobretot en el cas de les biblioteques, seria molt simplista pensar que només foren els membres del Servei del PHAC que contribuïren a les tasques de recuperació. Pel mestratge que havia exercit a l'Escola de Bibliotecàries i per la seva situació com a director del sistema bibliotecari català, Rubió podia comptar amb una àmplia xarxa de bibliotecàries, distribuïda per gran part de Catalunya, en la immensa majoria relativament joves, ben formades i ben disposades, persones que coneixia bé perquè havien estat alumnes seves i que es coneixien bé entre elles, i amb les quals, per raons tant professionals com d'estima mútua, estava en contacte continu a través de les cartes o de les visites als serveis que dirigia, o de les reunions periòdiques de bibliotecàries.

Això vol dir que Rubió, tot i disposar aparentment d'un nombre relativament reduït de personal amb "carnet" del PHAC, podia confiar, de fet, en l'actuació de molts més col·laboradors informals: la plantilla de la Biblioteca de Catalunya, la del Servei de Biblioteques i, a més, un gran nombre de bibliotecàries sense destinació fixa en qui podia confiar per certes tasques. Rubió sabia on eren, i amb qui podia comptar a cada lloc. El dietari del Servei de biblioteques n'és una prova fefaent[144].

---

[141] Guillem Peters Pons (1908-1966), fill molt probablement de l'empresari del cuir i banquer Guillem Peters i Reichwald, proper a Esquerra Republicana i adscrit al Servei de Museus, que havia fet ja alguna altra recollida fora de Barcelona per al Servei d'Arxius (Bagà, Torroella de Montgrí).

[142] Emili Store i Alloza (1899-1963), joier i escultor, membre d'Esquerra Republicana, represaliat a la immediata postguerra.

[143] AHBC, 190/27, expedient administratiu de Pere Estorch Salamó, col·laborador també del Servei d'Arxius.

[144] Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Dietari del Servei de Biblioteques, quaderns 1936-1938 i 1938-1939. Sobre les anades i vingudes de les bibliotecàries durant la guerra és també útil la consulta del dietari mantingut per Joana Casals Baltà (Barcelona, 1903-1997), secretària de l'Escola de Biblioteconomia, una de les persones de referència de les diferents generacions de professionals fins a la seva destitució arran del canvi de règim (Joana CASALS BALTÀ, *Diari de l'Escola de Bibliotecàries (1932-1939)*, ed. Assumpció ESTIVILL, Barcelona: Universitat de Barcelona, 2019). Sobre Joana Casals, vegeu Assumpció ESTIVILL, "Joana Casals Baltà", en: *Qui era qui a l'Escola de bibliotecàries* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2016), p. 85-87.

Arxiu Bibliogràfic de l'Escola de Bibliotecàries, AFBD 550, fot. 120, Celebració del cinquè aniversari de l'Agrupació Escola de Bibliotecàries, 11 de febrer de 1936[145]

Per fer-se una idea de qui eren els persones que Rubió dirigia directament, i a les quals per tant podia recórrer, es poden consultar els llistats de personal de la Biblioteca de Catalunya[146] i del

[145] Imatge arran del dinar celebrat a l'hotel Miramar de Barcelona; personatges identificats per Assumpció Estivill. A la primera fila, d'esquerra a dreta, Ramon d'Alòs-Moner, Emma Gifré, Maria Serrallach, Maria C. Cugueró, Jordi Rubió, Jaume Massó i Torrents, Rosa Leveroni, Joana Casals, Ferran Soldevila. A la segona fila, d'esquerra a dreta, un professor no identificat, Francesca Anglada, Eulàlia Calsina, Margarida Fontserè, una noia no identificada, Ramona Masvidal, Aurora Díaz-Plaja, un professor no identificat, Sibina Romans, Marçal Olivar, Mercè Badosa, Clementina Arderiu i Carles Riba. Tercera i quarta fila, d'esquerra a dreta, Helena Blanco, Montserrat Mussons, una noia no identificada, Núria Jardí, dues noies no identificades, Mercè Rossell, Paquita Carbó, Montserrat Casamada, Joan Petit, Angelina Rodríguez, M. Antonieta Cot, Victòria Soldevila, una noia no identificada i Maria Riera Llorca.

[146] Ordre de 9 de febrer de 1938, en virtut del qual és adaptat a la plantilla establerta per Decret del 29 de desembre de 1937 el personal de la Biblioteca de Catalunya que és relacionat (*DOGC*, 13 de febrer de 1938, p. 613). Segons el llistat, treballaven a la Biblioteca de Catalunya Jordi Rubió i Balaguer, director; Ramon d'Alòs-Moner, adjunt primer; Jaume Massó i Torrents, inspector; Pere Bohigas i Balaguer, Higini Anglès, Josep Maria Macià i d'Espona, caps de departament; Joan Givanel i Mas i Robert Gerhard, bibliotecaris amb categoria d'oficial primer; Mercè Robles i Ferrer, Celia Albert i Torrellas, Pilar Herp i Sanmartí, Carme Font i Angelina i Montserrat Comas i Corbera, bibliotecàries amb categoria d'oficial segon; Margarida Fontserè i Marroig, Carlota Pomés i Coll, Maria Rosa Tresserra i Barnils, Maria Condeminas i Soler, Montserrat Cumellas i Alsina, Concepció Guarro i Vallbona i Concepció Canadell i Puig, bibliotecàries amb categoria d'auxiliar primer; Joaquim Poch i Jubert, conserge; Maria Gisbert i Sangenís, mecanògrafa; Antoni Tomàs i Monico porter; Esteve Cortès i Vilanueva i Pere Navarro i Juan, mossos de recerca i de neteja; i Joan Olivan i Cebrian, ordenança.

Servei de Biblioteques Populars[147], publicats ambdós al DOGC de 12 de febrer de 1938. No hi ha, però, en aquest moment, un estudi de conjunt sobre la situació de la Xarxa de Biblioteques de la Generalitat durant la guerra com el que hi ha sobre el període de la Mancomunitat, que permetria conèixer més precisament quina va ser l'actuació del seu personal en la recuperació del patrimoni[148]. L'edició en línia dels dietaris de les bibliotecàries i l'abundant correspondència amb Rubió i entre elles podria ajudar a establir una visió de conjunt[149]. Sí que sabem, però, que una bibliotecària que havia pertangut al Servei, Olga Kirchner Catalan[150], després d'haver inventariat el 1932 els llibres de les biblioteques decomissades dels jesuïtes, fou enviada durant la guerra a la Balmesiana per ocupar-se de la Biblioteca de Pedagogia. Les notes de Rubió esmenten també bibliotecàries de la xarxa que, des de llur destí, intervingueren d'una manera o altra en tasques relacionades amb el patrimoni —Mercè Masvidal[151] a Cervera,

[147] Ordre de 9 de febrer de 1938, en virtut del qual és adaptat a la plantilla establerta per Decret del 29 de desembre de 1937 el personal que s'esmenta del Servei de Biblioteques Populars de la Generalitat de Catalunya relacionat (*DOGC*, 13 de febrer de 1938, p. 613-614). Segons el llistat, treballaven al Servei de Biblioteques Enriqueta Casas i Miticola i Justa Balló, bibliotecàries amb categoria d'oficial segon; Lluís Cuquerella i Mateu, amb categoria d'auxiliar primer; Trinitat Pi i Pagès i Isabel Martinà i Lozano, a la Biblioteca de Valls; Maria Font i Clua i Júlia Martinà i Lozano, a la biblioteca d'Olot; Glòria Sancho i Ferrer i Maria dels Àngels Viñas i Vendrell, a la biblioteca de Sallent; Maria Rossell i Vilà a la biblioteca de les Borges Blanques; Maria Roca i Rossell i Aurora Díaz Plaja, a la biblioteca de Canet de Mar; Pilar Belmonte i Vidal i Elvira Guardiola i Soler, a la biblioteca del Vendrell; Antònia Parès i Macià, a la biblioteca de Pineda; Adela Riera i Carré i Antònia Feixas i Balat, a la biblioteca de Figueres; Mercè Enrich i Otero, Dolors Ferré i Florit i Teresa Malagelada i Figa, a la biblioteca de Tarragona; Julita Farnés i Pagès i Josefina Sanpere i Figueres, a la biblioteca de Granollers; Concepció Balanzó i Echevarria i Carme Benavent i Barberà a la biblioteca de Manresa; Elvira Bozzo i Canela o Mercè Borrell i Pons a la biblioteca de Vic; Lluïsa Rivas i Papasseit a la biblioteca de Calella; Maria Balañà i Batalla i Josefina Portella i Feliu, a la biblioteca de Tortosa; Mercè Masvidal i Coll i Teresa Cabanach i Ventura a la biblioteca de Cervera; Rosa Sarrado i Orteu o Concepció Múnera i Masdevall a la biblioteca Pere Vila de Barcelona; Josefina Morató i Pou i Roser Lleó i Feliu a la biblioteca de Vilafranca; Francisca Farró i Llorella i Pilar Bertran i Vallès, a la biblioteca Ignasi Iglesias de Barcelona; Maria Lluïsa Ganzenmüller i Pilar Casas i Robert a la biblioteca de Sitges; Mercè Rossell i Rosal i Maria Prats i Rom, a la biblioteca d'Esparreguera; Antònia Matosas i Roca i Carme Portella i Feliu a la biblioteca de Palafrugell.

[148] Sobre les biblioteques durant la Mancomunitat, vegeu Jordi LLOBET, *Lectura i biblioteques populars : model de col·lecció i lectura a les biblioteques populars de la Mancomunitat de Catalunya: 1918-1922*, tesi doctoral, (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2008).

[149] Sí que hi ha algun estudi parcial (Montserrat COMAS, *Biblioteques en temps de guerra, el front cultural de la rereguarda: el Penedès, (1936-1939)*, Calafell: Llibres de Matrícula, 2008). L'edició en línia dels dietaris establerts per les bibliotecàries de la xarxa de la Generalitat a *Testimonis bibliotecaris*, https://mdc.csuc.cat/digital/collection/testbiblio (consulta: 4 de febrer de 2024).

[150] Olga Kirchner Catalan (Barcelona, 1899?-post 1959), ingressà el 1916 a l'Escola de Bibliotecàries, i formà part de la segona promoció de l'Escola. Venia d'una família culta: dels cinc germans (Sara, Fidencio, Víctor, Matilde i Olga) hi havia un advocat, un farmacèutic, i dues mestres i una bibliotecària. El seu germà Víctor era membre del POUM. Entre el 1933 i el 1935 estigué destinada a la biblioteca de Manresa, d'on passaria a la de Calella. El 1937, després d'ocupar-se de la biblioteca de pedagogia, fou destinada a la biblioteca de l'Escola Industrial. Sobre la família Kirchner, vegeu Jordi VIDAL, *Sara Kirchner Catalán: la senyoreta Sara* (Vilafranca del Penedès: Andana, 2015). AHBC, 188/54, expedient administratiu.

[151] Mercè Masvidal i Coll (Manresa, 1902-Barcelona, 1995), va ser la bibliotecària que inaugurà la biblioteca Popular de Cervera el 1934, on romangué fins al 1942, en què es traslladà a Barcelona. AHBC, 189/27, expedient administratiu.

Elvira Bozzo i Mercè Borrell a Vic[152]—. El cas més dramàtic és el de Conxita de Balanzó[153], directora de la biblioteca de Manresa, que a finals de novembre del 1938 va anar a ajudar Jordi Rubió a recollir llibres a les biblioteques de Tortosa, i morí arran d'un accident sofert pel bibliobús en el trajecte de retorn el 22 de novembre[154].

Ara bé, a banda del paper important exercit per les bibliotecàries amb destí a diverses poblacions, que pot ser seguit gràcies a llurs dietaris, hi ha un nombre important de bibliotecàries de les quals sabem del cert, per referències o testimoniatges, que van ser presents en determinats moments de la recollida, del triatge o de l'inventari de les biblioteques salvades. La recepció dels materials a l'edifici de l'Hospital i la seva distribució era organitzada, com s'ha comentat, per Ramon d'Alòs-Moner; en el seu fons es conserva un breu conjunt de fitxes on s'indica molt breument el nom del fons, i de vegades alguna altra característica i l'espai concret on es va dipositar. En la tria dels fons que arribaven participaren un bon nombre de bibliotecàries; un cop feta la tria, el gruix del trasllat al lloc on era destinat era fet pels ordenances, porters i mossos de la Biblioteca, molts dels quals ja havien participat anteriorment en les recollides. Saber, però, el nombre exacte de bibliotecàries que participaren en aquestes tasques de recepció i triatge és difícil, perquè sembla que, a banda d'aquelles que tenien ja destí a la Biblioteca de Catalunya, i que per tant hi participaren perquè hi eren quan arribava el material, d'altres ho feren de manera més puntual, a petició de Rubió, mentre no tenien un altre destí. Sabem el nom d'algunes d'elles perquè apareixen en les poques fotos que s'han conservat d'aquells moments o perquè són mencionades per Rubió en diverses notes i cartes[155]. Entre elles podem destacar:

- *Maria Serrallach i Julià* (Barcelona, 1905-1992), filla i germana de metges, fou una de les pioneres en l'establiment de centres de documentació científica a Catalunya. El 1937

[152] Elvira Bozzo i Canela (Barcelona, 1908-2006), directora de la Biblioteca de Vic des del 1931, filla i muller de vigatans, i la seva auxiliar, Mercè Borrell i Pons (Teià, 1910-?). En la seva declaració per tornar a ser readmesa al Servei de biblioteques, declarà haver contribuït a salvar llibres de biblioteques conventuals de Vic. AHBC, 186/31, expedient administratiu d'Elvira Bozzo, i AHBC, 186/29, expedient administratiu de Mercè Borrell.

[153] Concepció de Balanzó Echevarría (Barcelona, 1904-1938), provenia d'una família nombrosa originària del Maresme, amb forts lligams amb la indústria tèxtil. Va estudiar la carrera animada pel seu cosí, l'escriptor Josep Maria Capdevila de Balanzó, que era professor a l'Escola de Bibliotecàries. Un cop graduada, ocupà la plaça de directora de la biblioteca de Manresa. Sobre Conxita de Balanzó, vegeu Assumpció ESTIVILL, Amadeu PONS i Teresa MAÑÀ, "Dones bibliotecàries", *BiD: revista de Biblioteconomia i Documentació*, 10 (juny 2003) (https://bid.ub.edu/10dones.htm, consulta: 3 de febrer de 2024).

[154] El vehicle va haver de desviar-se bruscament per un sot fet per una bomba, i Rubió i Balanzó en foren ejectats, amb tan mala fortuna que Conxita rebé un cop al cap que li provocà la mort dos dies més tard, a l'hospital. Vegeu apartat 3.1.2.4. (Viatges amb el bibliobús - Sector C, Tortosa).

[155].Vegeu l'Annex **I.1** (Jordi Rubió, Dietari de les recollides).

fou requerida per posar-se al capdavant de la biblioteca de la Facultat de Farmàcia, que durant la guerra recuperaria els fons de l'Institut Químic de Sarrià[156], retornats als jesuïtes el 1940. En els primeríssims dies de la guerra fou enviada per Rubió a ocupar-se de la biblioteca dels Caputxins de Sarrià, salvada en part in extremis de les flames; a finals del 1936 fou proposada a l'Ajuntament de Badalona per ocupar-se de la biblioteca de la Conreria, que hi havia estat traslladada.

- *Maria Ponjuan i Miró* (Palamós, 1913?-Barcelona, 2010) havia ingressat a l'Escola el 1931, i s'havia graduat el 1934. Apareix igualment fent tria al pati de la Biblioteca a el novembre el 1937. Ponjuan s'incorporà com a directora del Servei de Biblioteques del Front el 1937. Acabada la guerra, demanà la seva reincorporació a la Xarxa de Biblioteques de la Diputació, però no li fou acceptada, probablement per haver treballat en el Servei del Front[157].

- *Dolors Carré Casademont* (Figueres, 1903-1990)[158] apareix igualment fent tria al pati de la Biblioteca el 1937. Com Maria Condeminas, després de la guerra s'ocupà de la part administrativa de la devolució de documents.

- *Maria Condeminas i Soler* (Barcelona, 1906-1993)[159], alumna brillant de l'Escola de Bibliotecàries, integrà la Biblioteca de Catalunya immediatament després de la seva graduació, on treballà fins a la seva jubilació a les Seccions de Manuscrits i Reserva. Condeminas, juntament amb Sibina Romans, s'afegí a Serrallach en l'inventari de la biblioteca dels caputxins de Sarrià. Després de la guerra, s'ocupà des de la Biblioteca de la part administrativa de la devolució de documents.

---

[156] Sobre Maria Serrallach, vegeu Anna PLANET, "En memòria de Maria Serrallach", *Item*, 11 (1992), p. 156-158; Assumpció ESTIVILL, Amadeu PONS i Teresa MAÑÀ, "Dones bibliotecàries", *BiD: revista de Biblioteconomia i Documentació*, 10 (juny 2003); Guillermo OLAGÜE DE ROS, "Un acercamiento a la histoira de la documentación científica en Cataluña. La labor de María Serrallach en el Seminario de Química de la Universidad de Barcelona (1937-1984)", *Dynamis*, 34 (2014), p. 147-168.

[157] Maria Ponjuan (Palamós, 1913?-Barcelona, 2010) havia ingressat a l'Escola el 1931, i s'havia graduat el 1934; s'incorporà com a directora del Servei de Biblioteques del Front el 1937. Acabada la guerra, demanà la seva reincorporació a la Xarxa de Biblioteques de la Diputació, però no sembla que fos acceptada. AHBC, 190/24, expedient administratiu.

[158] AHBC, 186/16, expedient administratiu de Dolors Carré.

[159] Sobre Maria Condemines, vegeu Assumpció ESTIVILL, Amadeu PONS i Teresa MAÑÀ, "Dones bibliotecàries", *BiD: revista de Biblioteconomia i Documentació*, 10 (juny 2003) (en línia, https://raco.cat/index.php/BiD/article/view/16819); vegeu també AHBC 138/Condeminas i AHBC, 186/16, expedient administratiu de Mariua Condeminas.

- *Sibina Romans i Gironell* (Barcelona?, 1915 o 1916?-2007) participà també en l'inventari ingent de la biblioteca dels caputxins de Sarrià, i apareix el 1937 en una de les fotos de la tria al pati de la Casa de Convalescència. Sembla que després de la guerra abandonà la professió

D'altres sabem que treballaven a la biblioteca perquè són esmentades com a testimonis en un informe elaborat per Bohigas el 10 de febrer de 1937 arran de la desaparició d'uns incunables ingressats a través de la recuperació[160]. A banda de les bibliotecàries ja esmentades, en l'informe n'apareixen d'altres, que, tenint en compte que foren interrogades, havien d'estar-hi treballant en aquell moment: Concepció Canadell[161], Carme Font i Angelina[162] i Maria Prats[163].

A més de les bibliotecàries del Servei de biblioteques amb destí a les biblioteques de la xarxa i d'aquelles que, com hem vist, eren a Barcelona i van participar directament en l'organització i tractaments dels materials que arribaven als locals del carrer Hospital, Rubió podia comptar també amb les alumnes de l'Escola, que no es va aturar durant la guerra, i que en alguns casos van tenir actuacions destacades. Joana Raspall[164], aleshores estudiant, intervingué en l'inventari i trasllat de la biblioteca de la marquesa de Castellbell i baronessa de Maldà —conservada inicialment al palau familiar de Sant Feliu de Llobregat (aleshores Roses de Llobregat)— a la Biblioteca de Catalunya.

---

[160] AHBC 494/1, Informe de Pere Bohigas sobre l'enquesta que li ha demanat sobre la desaparició d'uns incunables del Seminari de Barcelona, per a la qual interrogà les diferents persones que treballaven al pati de la Convalescència i a l'Hospital aquells dies. A més de les bibliotecàries (Dolors Carré, Maria Ponjuan, Concepció Canadell, Carme Font, Sibina Romans, Felipa Espanyol, Maria Prats), a la llista de persones interrogades també apareix Joan Teixidor i diversos conserges, mossos i ordenances (Ventura Porta, Pere Navarro, Eduard Codina, Joaquim Poch) i mossos d'esquadra (Manuel Poyo, Manuel Espach, Climent Ferràs, Manuel Fabà, Josep Ibars), així com Encarnació Miquel i Girbau (Barcelona, 1907-1978), traductora i periodista, afiliada a Esquerra Republicana, que treballava com a administrativa per a l'Ajuntament de Barcelona; sobre Miquel, vegeu Arnau ALBERT I GENERÓ, "Encarnació Miquel i Girbau", en: *Memoria Esquerra.cat : la hiperenciclopedia històrica d'Esquerra Republicana* (https://memoriaesquerra.cat/biografies/miquel-girbau-encarnacio, consulta: 3 de febrer de 2024).

[161] Concepció Canadell Puig (Calaf, 1904-?) va entrar a treballar a la Biblioteca de Catalunya al magatzem, i el 1928 se la va equiparar a nivell laboral com a bibliotecària auxiliar, tot i que mai no en va tenir el títol. AHBC, 187/4, expedient administratiu.

[162] Carme Font Angelina (Barcelona, 1903-?) va començar a treballar a la Biblioteca de Catalunya com a auxiliar el 1922, i el 1928 era bibliotecària a la sala general. AHBC, 188/17, expedient administratiu.

[163] Maria Prats Rom (Riudecanyes, 1901-) fou la primera bibliotecària d'Esparreguera. El 1937 fou nomenada professora de català, en la mateixa promoció que Ramon Aramon, i el 1938 fou destinada com a bibliotecària auxiliar a la biblioteca d'Esparraguera. AHBC, 190/27, expedient administratiu.

[164] Joana Raspall i Juanola (Barcelona, 1913-Sant Feliu de Llobregat, 2013), poetessa i traductora, es va graduar com a bibliotecària el 1938. Rubió li va demanar que s'ocupés de l'inventari de la biblioteca de la marquesa de Castellbell i baronessa de Maldà, conservada en el Palau familiar de Sant Feliu. AHBC, 190/35, expedient administratiu.

Arxiu Comarcal del Baix Llobregat. Fons Joana Raspall i Juanola. Joana Raspall en el laboratori de restauració de l'Escola de Bibliotecàries, 1938

Maria Teresa Boada[165] i Maria C. Cugueró[166] ajudaren, des de les oficines centrals, al Servei de les Biblioteques del Front[167], ben conegut gràcies al seu testimoni i a l'estudi detallat que en

[165] M. Teresa Boada i Vilallonga (Barcelona, 1915-2011), acabà la carrera enmig de la guerra, el 1937, i fou destinada a la biblioteca d'Ulldecona, d'on feu alguna visita a Rosa Granés a la subcentral del Servei a Alcanyís; el 1938, quan la comunicació quedà interrompuda, fou destinada a la Central de Biblioteques, on, entre altres, dreçà l'inventari dels llibres d'Uclés, abans de ser destinada a Manresa arran de la mort de la directora de la biblioteca, Conxita de Balanzó, per donar suport a la bibliotecària que se n'havia fet càrrec, Maria Riera. Després de la guerra fou destinada a la biblioteca de Pineda, d'on passaria a la Biblioteca Bonnemaison; un cop a Barcelona, passarà successivament per la biblioteca de la Reial Acadèmia de Bones Lletres i per la Residència Universitària Ramon Llull fins arribar a la Biblioteca de Catalunya, Sobre Teresa Boada, vegeu Amadeu PONS, "Teresa Boada (1915-2011), descansi en pau", *Bibliotecari: professió de present i de futur* (19 de març de 2012) (https://bib-doc.blogspot.com/2011/08/en-la-mort-de-m-teresa-boada.html, consulta: 2 de febrer de 2024). El seu germà petit fou l'enginyer Claudi Boada, que ocupà càrrecs de responsabilitat en el teixit empresarial i bancari espanyol). AHBC, 186/25, expedient administratiu.

[166] Maria Candelària Cugueró i Conchello (Barcelona, 1915-2012) es va graduar enmig de la guerra, el 1937, i va incorporar-se com a voluntària a la Central del Servei, on es preparaven els lots de llibres i es duia la gestió. Després de la guerra, deixà la professió fins als anys 1970, en què s'incorporà a la Central de Biblioteques Populars amb Teresa Rovira. Sobre Cugueró, vegeu Amadeu PONS, "Maria Cugueró (1915-2012), descansi en pau", *Bibliotecari: professió de present i de futur* (19 de març de 2012) (https://bib-doc.blogspot.com/2012/03/maria-cuguero-1915-2012-descansi-en-pau.html, consulta: 2 de febrer de 2024. Sobre Teresa Boada i Maria C. Cugueró, vegeu l'entrevista que els feren Núria Ventura i Jesús Gascon (Maria C. CUGUERÓ I CONCHELLO, M. Teresa BOADA I VILALLONGA, "Érem tan, tan innocents...", *Item*, 44 (2006), p. 113-131). AHBC, 187/23, expedient administratiu.

[167] La documentació relativa al Servei de Biblioteques del Front, que servia també les Biblioteques d'Hospitals del Front, a AHBC, 516 i 1446-1452. Es conserva també el dietari del Servei, mantingut per Conxa Guarro (BC, ms. 4020). A l'Arxiu-Biblioteca Rubió hi ha uns resums de Jordi Rubió de les reunions mantingudes a la Central del Front, per distribuir les tasques i organitzar el Servei de les biblioteques del front i de les biblioteques

feren; dues altres joves bibliotecàries, Helena Blanco[168] i Maria Riera Llorca[169], també hi participaren en diferents moments. Sobre la importància del bibliobús en les recollides de fons bibliogràfics patrimonials —a Castelló d'Empúries, Sallent, Tortosa— se'n parlarà més endavant; val la pena, però, recordar els noms de les bibliotecàries responsables de tirar endavant, amb decisió i coratge, els serveis als soldats, tant al front i com als hospitals de campanya i de la rereguarda: Conxa Guarro[170] a la coordinació, Felipa Español[171] i Rosa Granés[172] a les centrals de Sarinyena i Alcanyís, i Aurora Díaz-Plaja[173] als hospitals. Totes elles passarien després al servei amb el bibliobús.

d'hospitals de campanya (Fons Jordi Rubió, Dietaris del Servei de Biblioteques, Resums de reunions de la Central del Front- 28 de juliol de 1937, 4 d'agost, 30 de setembre, 1 i 29 d'octubre de 1938). Sobre el Servei, vegeu Maria C. CUGUERÓ I CONCHELLO, M. Teresa BOADA I VILALLONGA i Vicenç ALLUÉ I BLANCH, *El Servei de Biblioteques del Front 1936-1939* (Barcelona: Diputacio de Barcelona, 1995).

[168] Helena Blanco Casal (1914-?), graduada el 1937, en acabar els estudis fou destinada a la biblioteca de Manresa; col·laborà també com a voluntària a la Central del Servei de Biblioteques del Front. Després de la guerra, treballà a la biblioteca de Barcelona de l'Instituto de Investigaciones Pesqueras del CSIC, la mateixa institució on era investigador el fill de Rubió, Manuel Rubió i Lois.

[169] Maria Riera Llorca (Pineda, 1905-?), graduada el 1938, treballà com a voluntària a la Central de Biblioteques del Front fins que s'incorporà a la biblioteca de Manresa per donar suport a Concepció de Balanzó; arran de la mort de Balanzó, s'encarregà de la biblioteca juntament amb Teresa Boada, fins a mitjan gener 1939, en què fou tancada. S'incorporà després de la guerra a la Xarxa de Biblioteques Populars, amb destí a la biblioteca de Pineda de Mar, des d'on passaria a la Central de Populars, primer, i a la Biblioteca de Catalunya després com encarregada d'enquadernació. Des dels anys 1940 fou col·laboradora de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. AHBC, 190/43, expedient administratiu.

[170] Conxa Guarro i Vallbona (1909?-Barcelona, 1996) s'havia graduat el 1931 i havia començat a treballar el 1932 com a bibliotecària auxiliar a la Biblioteca de Pedagogia. Es va incorporar a les Biblioteques del Front el 1938, i va deixar a la Biblioteca de Catalunya el dietari i les factures del Servei (BC, ms. 4020, Dietari del Servei de Biblioteques del Front, 3 de maig de 1938-25 de gener de 1939). AHBC, 187/37, expedient administratiu.

[171] Maria Felipa Español i Coll (Valls, 1910-Barcelona, 1995) provenia d'una família de terratinents de Valls. En el Servei del Front se li encarregà la direcció de la subcentral de Sarinyena; la seva acció decidida feu que fos nomenada tinent de l'exèrcit. En acabar la guerra, no es pogué tornar a incorporar; estudia dret, i exercí com a advocada laboralista. Sobre l'actuació d'Español durant la guerra, vegeu Rodrigo MARINAS, "Una bibliotecària a la guerra", *El País: quadern*, 1920 (5 de març de 1023), p. 1-3.

[172] Rosa Granés i Noguer (Palafrugell, 1913-Barcelona, 2007), que s'havia graduat a l'Escola el 1936, s'incorporà des de l'inici al Servei de Biblioteques del Front com a responsable de la subcentral d'Alcanyís, on el 1937 es casà amb un metge del Servei de Sanitat. Acabada la guerra va deixar el món de les biblioteques fins que el 1949, gràcies a la mediació de Teresa Boada, reingressà a la biblioteca del Museu d'Art Modern, on treballà fins a la seva jubilació el 1983. Sobre Granés, vegeu *Folis dels dijous* (22 de febrer de 2007) https://www.ub.edu/portal/web/informacio-mitjans-audiovisuals/dijous/-/etiquetable/detall/curs-2006-2007, consulta: 3 de febrer de 2024). AHBC, 187/34, expedient administratiu.

[173] Aurora Díaz-Plaja (Barcelona, 1913-2003), filla de militar, es graduà a l'Escola el 1933. Destinada com a auxiliar a la biblioteca de Canet de Mar, el 1937 va demanar anar com a voluntària al Servei de Biblioteques del Front, on fou destinada a les biblioteques d'hospital. Sobre Díaz-Plaja, vegeu *Aurora Díaz-Plaja (1913-2003)* (Barcelona: Institució de les Lletres Catalanes, 2016); Ramon SALABERRÍA, "Aurora Díaz Plaja, bibliotecaria en el frente", *Educación y biblioteca*, 139 (2004), p. 42-43; i Berta JARDÍ, *La bibliotecària del front* (Barcelona: Univers, 2023). AHBC, 187/29, expedient administratiu.

2.4.4. Mossos de magatzem, ordenances, conserges

Les recollides i l'acondiciament no s'haurien pogut fer sense del personal de suport de la Biblioteca, els mossos de magatzem, ordenances i conserges, que posaren el coll en la càrrega i el trasllat de la documentació recollida, que en els primers dies fou gairebé ininterrompuda, i posteriorment en la seva instal·lació en els locals del carrer Hospital. Molts d'ells treballaven ja a la institució del període anterior a la República, i eren persones acostumades al tracte amb llibres. El 27 d'agost de 1936, Jordi Rubió tramet un ofici al secretari de Ventura Gassol, Melcior Font, amb la llista del personal subaltern que ha treballat "amb gran delit i sense reposar hores en la tasca de recollida de llibres de les biblioteques incautades"[174]: a temps complet Joaquim Poch[175], Lluís Cuquerella[176], Antoni Tomàs[177] i Francesc Pujol[178]; a mitja jornada Esteve Cortès[179]; i durant vuit o deu dies J. Pujol i Ramon Soler, com a jornalers. Participà també en aquestes tasques Pere Navarro Juan[180], que a finals del mes de juliol ajudà en el desmuntatge i trasllat de la biblioteca de Valls i Taberner. A aquest personal cal afegir igualment els xofers que asseguraren els serveis dels trasllats, així com els del bibliobús.

2.4.5. Delegats del Servei del PHAC a fora de Barcelona

Per acabar les qüestions relacionades amb el personal, pot ser útil recordar que la situació derivada de la guerra feia particularment difícil la mobilitat, i que per aquesta raó ja des del

[174] AHBC 360/1, ofici tramès Jordi Rubió al secretari de Ventura Gassol, Melcior Font, 27 d'agost de 1936.
[175] Joaquim Poch Jubert (Cassà de la Selva, 1892-Caracas, 1960), conserge de la Biblioteca de Catalunya, i home d'absoluta confiança de la direcció. Fou readmès a la Diputació el desembre de 1939, i treballà a la Biblioteca fins a la seva jubilació el 1958. AHBC, 190/20, expedient administratiu.
[176] Lluís Cuquerella i Mateu (Benigànim, 1904?-1998 o posterior) treballava per al Servei de Biblioteques; Fou readmès a la Diputació el desembre de 1939, i després de la guerra s'encarregà del taller d'enquadernació. Durant la guerra, Cuquerella dugué a terme un acte curiós: recollí del convent de carmelites del carrer Canuda dos folis autògrafs de santa Teresa de Jesús i sant Joan de la Creu que s'hi conservaven, i els conservà a casa seva; foren lliurats molt més tard a la Biblioteca pel mateix Cuquerella (T. ÁLVAREZ, OCD, "Recuperación de dos manuscritos autógrafos de Santa Teresa y de San Juan de la Cruz", *Monte Carmelo*, 106 (1998), p. 605-620). AHBC, 186/26, expedient administratiu.
[177] Antoni Tomàs Monico (les Borges Blanques, 1894-1967), porter de la Biblioteca de Catalunya. AHBC, 191/30, expedient administratiu.
[178] Francesc Pujol Roig, porter de la Biblioteca, reincorporat a la Diputació el desembre de 1939; probablement relacionat amb Ventura Gassol, fill com ell de la Selva del Camp. AHBC, 189/32, expedient administratiu.
[179] Esteve Cortès Villanueva (Barcelona, 1906?-Premià de Mar, post. 1980), simpatitzant d'Esquerra Republicana, havia estat nomenat mosso de la Biblioteca el 1927, i des del 1930 treballava a les Pompes Fúnebres; en el fons Rubió es conserva l'obra que va escriure sobre la seva experiència laboral (*Historial de 46 años al servicio de Pompas Fúnebres, Barcelona : luchas y sinsabores* Barcelona: Ràpid Jorda, 1976). Fou readmès a la Diputació el desembre de 1939.
[180] Pere Navarro Juan (Yecla, 1907-1976), mosso de recerca i neteja de llibres a la Biblioteca, treballà en la immediata postguerra amb José M. Muguruza en el Servicio de Recuperación Artística y Bibliográfica. Fou readmès a la Diputació el desembre de 1939, i després de la guerra treballà com a ordenança a la Diputació. AHBC, 190/3, expedient administratiu.

primer moment la Conselleria de Cultura havia establert Comitès de Defensa a les diferents poblacions, encapçalades per l'alcalde. A la pràctica, en avançar la guerra s'establiren en ciutats d'arreu del territori delegats del Servei del PHAC, normalment personatges compromesos que coneixien bé el territori i que, molt sovint sense cap tipus de gratificació econòmica, coordinaren les actuacions de salvament dels diferents béns patrimonials, incloses les biblioteques: els historiadors de l'art Joan Subias i Galter[181] i Josep Gudiol i Ricart[182] a Girona i a Vic, els polítics Antoni Bergós[183] i Joan Ventosa i Roig[184] a Lleida i a Vilanova, El pintor Ignasi Mallol[185] i l'escultor Joan Rebull[186] a Tarragona, el periodista i historiador Joan Cid i Mulet[187] a Tortosa, etc. El 1937, quan des de la Comissió de Serveis del PHAC se li va demanar la relació de delegacions de la Secció de Biblioteques, Rubió va donar els noms dels responsables de Tarragona, Lleida, Tortosa i Vilanova[188]. Rubió mantingué contacte i col·laborà amb ells per resoldre qüestions diverses plantejades sobre les biblioteques del seu entorn, tot intentant, en la mesura del possible, respectar que es mantinguessin en la zona d'origen.

---

[181] Joan Subias i Galter (Girona, 1897-Barcelona, 1984). Sobre la relació amb Rubió i les biblioteques salvades a Girona, vegeu: Joaquim NADAL I FARRERAS "«Un gris verdós, clar, si l'ensopeguen, pot fer bonic». Biblioteques i guerra. Una correspondència de Jordi Rubió i Balaguer amb Joan Subias i Galter (1927-1938)", *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, 28 (2017), p. 19-87.

[182] AHBC, 126/48, Vic. Josep Gudiol i Ricart (Vic, 1904-Barcelona, 1985); per la relació amb Rubió, vegeu també la correspondència entre Gudiol i Rubió

[183] Antoni Bergós i Massó (Lleida, 1899-Barcelona, 1986), advocat lleidatà que ja hem esmentat prèviament, i que serví a la Generalitat de Catalunya com a director de les biblioteques i els arxius de Lleida des del 20 d'agost del 1936 fins a principi d'abril del 1938. Deixà acabat el muntatge de l'hemeroteca lleidatana, situada a l'església de la Sang, i gairebé enllestida la Biblioteca Pública, instal·lada a l'avinguda Blondel.11 Amb l'arribada dels franquistes al poder, va ser condemnat a mort i passà quatre anys a la presó. Finalment li fou commutada la pena i es traslladà a Barcelona, on reprengué la seva activitat com a advocat. Vegeu Antoni BERGÓS, *Memòries*, (Lleida, Ajuntament de Lleida, 1990); Carme BERLABÉ, "La protecció del patrimoni a les terres de Lleida durant la Guerra civil espanyola", en: *La salvaguarda del patrimoni religiós català durant la Guerra Civil espanyola*, Marc SUREDA i Alberto VELASCO, eds. (Girona: Museu d'Art, 2017), p. 149-158.

[184] AHBC 127/39, Vilanova i la Geltrú. Joan Ventosa i Roig (Vilanova i la Geltrú, 1883-Ciutat de Mèxic, 1961). Sobre Joan Ventosa i Roig, vegeu Agnès ROTGER I DUNYÓ, *Joan Ventosa i Roig, impulsor del cooperativisme, de Catalunya a Mèxic* (Valls: Cossetània, 2012). Sobre el patrimoni a Vilanova durant la Guerra Civil, vegeu Francesc Xavier PUIG ROVIRA, "La Biblioteca Museu ¨Víctor Balaguer durant la Guerra Civil i la Postguerra", *Butlletí de la Biblioteca Víctor Balaguer* (octubre 2019), p. 147-173.

[185] Ignasi Mallol i Casanovas (Tarragona, 1892-Bogotà, 1940). Vegeu *Ignasi Mallol i Casanovas: 1892-1940: Museu d'Art Modern, Santa Anna, 8, Tarragona: setembre-novembre 1991* (Tarragona: Diputació de Tarragona, 1991); Jaume MASSÓ I CARBALLIDO, *Patrimoni en perill* (Reus: Centre de Lectura de Reus, 2004).

[186] Joan Rebull i Torroja (Reus, 1899-Barcelona, 1981).Sobre Joan Rebull, vegeu el catàleg de l'exposició que li va dedicar el Centro de Arte Reina Sofía (*Joan Rebull : años 20 y 30 : MNCARS, Madrid, 30 de septiembre 2003-19 de Enero 2004*, Madrid: Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, 2003).

[187] Joan Cid i Mulet (Jesús, Tortosa, 1907-Ciutat de Mèxic, 1982). Sobre la seva actuació durant la Guerra Civil, vegeu Joan CID I MULET, *La Guerra Civil i la revolució a Tortosa* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2001).

[188] AHBC, 359/3, Resposta de Rubió a Pere Arnalot sobre les delegacions de biblioteques de la Comissió de Serveis del PHAC, 15 de juliol de 1937.

2.5. Procediment de la recollida: avisos, transports, problemes

En els primers moments de la guerra, quan la revolució va esclatar als carrers de Catalunya, els centres eclesiàstics i les cases més benestants eren ocupades per grups de milicians, i moltes persones es preocupaven per què passaria amb la seva vida, les persones que la Generalitat va posar al capdavant del Servei del PHAC van haver de prendre decisions molt ràpidament. Rubió ho expressava clarament en un informe presentat el febrer del 1937 sobre la tasca duta a terme per la Biblioteca de Catalunya[189]:

> Des del tercer dia de la revolució, la Biblioteca de Catalunya ha hagut de fer front a una tasca que s'escapava a tota previsió: la de recollir, aixoplugar les biblioteques eclesiàstiques més fortes de Barcelona, i la munió immensa de llibreries particulars abandonades o perdudes pels seus propietaris.

El fet que Rubió fos, sense cap mena de dubte, la persona de referència en el món tant de les biblioteques com del patrimoni, i no només des del punt de vista científic —reconegut per tothom, tant des del punt de vista universitari com social—, sinó també pràctic, com a organitzador i administrador de la Biblioteca i de la Xarxa de Biblioteques Populars, fou essencial. Rubió tenia allò que és tan difícil de trobar reunits: l'autoritat científica, administrativa i natural. Quan indicava el que calia fer, era rarament discutit, perquè tothom reconeixia que sabia el què deia. Això no vol dir que no hi hagués adaptacions sobre la marxa, ni que no hi hagués rectificacions. De fet, a la fi de la guerra Rubió fa una autoreflexió sobre algun dels procediments seguits, dient que potser s'hauria pogut actuar de manera lleugerament diferent (Annex I.5). Però l'autoritat de Rubió i la seva capacitat de decisió foren claus per poder afrontar la situació.

Moltes de les biblioteques importants de Catalunya en general, i de Barcelona en particular, estaven en perill; i l'ordre de la seva recuperació va venir dictada en gran part per la urgència: si una biblioteca cremava —com les de Santa Maria del Mar i Santa Maria del Pi a partir del 19 i del 20 de juliol, o la dels caputxins de Sarrià a partir del 21— calia anar-hi de seguida, tot i que el salvament no tingué sempre la mateixa fortuna. Després de la reunió a la Conselleria de Cultura del 23 de juliol, quan s'enviaren equips d'inspecció a diferents poblacions importants catalanes, Rubió comença a organitzar el salvament.

[189] AHBC 1435/12, Jordi Rubió, informe sobre la Biblioteca de Catalunya, 17 de febrer de 1937.

University of Tucson (Arizona), Centre for Creative Photography. Hans Namuth i Georg Reisner, Crema de llibres i objectes de Santa Maria del Mar, juliol de 1936

La primera actuació que coneixem en aquest aspecte és l'enviament de Maria Serrallach a Sarrià el 24 de juliol per ocupar-se de la Biblioteca dels caputxins, i a partir del 26 tenim constància de les múltiples visites i actuacions a partir de les notes de Rubió. No s'ha conservat cap llistat detallat de biblioteques a salvar, però sí alguns breus llistats escadussers del calendari establert per algunes de les recollides[190]. Tot fa pensar que, a banda de les grans biblioteques eclesiàstiques —que calia salvar per raons evidents— la majoria de les que es van salvar durant els darrers dies del mes de juliol, abans que no hi hagués la primera reunió amb tots els caps de la Secció del PHAC per coordinar les accions a emprendre, van ser biblioteques privades importants que Rubió coneixia i que estimava que podien estar en perill, com ara la biblioteca històrica de Ferran Valls i Taberner, l'arxiu musical del pare Antoni Massana, la biblioteca cervantina de Manuel Vidal Quadras, la de llibres d'art de Josep Maria de Martí Garcés de Marcilla, la biblioteca nobiliària d'Ignasi de Ros o la del col·leccionista Rossend Klein. A partir

[190] AHBC 359/3 – Jordi Rubió. Notes sobre les recollides de biblioteques de Barcelona previstes entre el 26 i el 31 d'agost de 1936; Jordi Rubió. Notes recollides i ingressos de biblioteques barcelonines, 13 de gener-5 de març de 1937 (vegeu 1.2.3. Cronologia. Les "notes" de Rubió).

del 29, després de la reunió de coordinació i probablement havent acordat les prioritats, comencen a buidar-se biblioteques encara més grans: les del Seminari, Sant Felip Neri, els caputxins de Pompeia o el marquès de Barberà, i cal entendre que d'aquests grans conjunts, que contenien béns que importaven també a la Secció d'Arxius, i de vegades la de Museus, va haver-hi acords sobre com actuar.

L'organització de les recollides per part de Rubió sembla haver estat determinada per diversos factors: els acords presos en les reunions de la Comissió del PHAC sobre fons prioritaris, el coneixement que Rubió tenia de la importància de determinades biblioteques privades, i els múltiples avisos i peticions rebudes a través de trucades, visites o notes passades per diverses persones. Les notes, bé de Rubió bé de mà d'altri, donen sovint informació menuda que no apareix en els documents oficials (tot i que, de vegades, fora del context sigui difícil d'interpretar). En un breu conjunt de notes que es conserven sobre recollides de biblioteques podem llegir, per exemple[191]:

- (de mà no identificada): "Calaf, Convent de Sant Antoni", amb nota a llapis de Jordi Rubió "25-VII-[1936], Telefona Soldevila. Ho evitem?".
- (de mà no identificada): "Madurell, 79320, Hospital d'Hostalric, unes caixes amb documents".
- (de mà no identificada) "Sr. Rubió, Enviïn tècnic biblioteques que vegi Comitès de Cultura i Alcalde de Seu d'Urgell".
- (de mà no identificada): "Pons de Creixells, Montaner 275, torre"[192]
- (de mà no identificada): "Amèrica Cazes de Coma, Muntaner 324, 4000 volums"[193]
- (de mà de Jordi Rubió, al verso d'una papereta de petició de la Biblioteca de Catalunya): "Martinell, Corts 539, 3er"[194]
- (de mà de Jordi Rubió, damunt un tros de paper de comptabilitat): "Gayetà Grases, Diputació, 274, 2º, recollir llibres. Han de dur presentació meva. 5 o 6 paquets ja fets"[195].
- (de mà de Jordi Rubió): "Firmo de Casanova, carrer del Pi, 6 / Bassols, plaça de Santa Anna. Recollides el 21-X-36"[196]
- (llista mecanografiada sobre un paper amb capçalera de la "Comissaria General d'Ordre públic / Secció 11 (Sant Gervasi)"): "Domicilis en els quals hi ha biblioteca:

  Sr. Llonc – 14 d'abril nº 520, 2
  Sr. G. Casanova – 14 d'abril nº 6, I
  Sr. F. Casanova – Pi, 6
  Sr. E. Sallarés – 14 d'abril, nº 550, entresol 2ª (amb la nota de Jordi Rubió "Proa, Rovira i Virgili")

[191] AHBC, 127/41, camisa 2 i camisa 6 – Notes sobre recollides de biblioteques.
[192] Podria estar relacionat amb l'empresari tèxtil Josep Creixell i Iglesias, de la S. en Comandita Creixell.
[193] Amèrica Cazes de Coma (1882-1957), mecenes cubana i membre de l'Associació de Música Antiga, mantingué després de la guerra una tertúlia musical; es conserva correspondència amb Jordi Rubió després de la guerra.
[194] Cèsar Martinell i Brunet (1888-1973, arquitecte i historiador de l'art, deixeble de Gaudí.
[195] Gaietà Grases Fabrés (†1953, esquela 14 d'octubre de 1953), casat amb Carme Bosch i Aviles; congregant de la Purificació i de Sant Francesc de Borja, tenia relació amb la mina explotadora La Previsión de Mequinensa.
[196] Firmo de Casanova i Vallès, germà del marquès de Galtero, Guillem de Casanova, i de Maria de Casanova, esposa del marquès de Camps.

/ S. J. Bussols [i.e. Bassols] – Portal de l'Àngel, 24, 3 I
Les claus adjuntes són del domicili del S. F. Casanovas"
Amb notes de Jordi Rubió "Acabat el 23-X-36" i "Retornades el 24-X".

Es possible que aquest darrer llistat fos el resultat d'una petició adreçada al Comissari en cap de la Comissaria General d'Ordre Públic de la Generalitat a finals de setembre de 1939, en què, vista l'evolució dels avisos i els múltiples requeriments de recollides, Rubió demanava:

> Per tal de facilitar al Servei de Biblioteques de la Generalitat la tasca de recollir els llibres impresos i manuscrits que es troben en edificis i locals clausurats o incautats a conseqüència de registre, agrairia molt a aqueixa Comissaria que, si fos possible, ens fos facilitada la llista o es permetés a un funcionari del nostre Servei el prendre'n nota diàriament[197].

2.5.1. Senyalització de biblioteques

Les biblioteques patrimonials més importants, que sovint eren en edificis que havien estat o podien ser ocupats o presentar algun perill, s'incautaren directament; d'altres biblioteques, però, romangueren en el seu lloc, o bé perquè es considerava que era millor deixar-les a lloc, o bé perquè el trasllat no es considerava urgent. En aquests casos s'acostumava a enganxar a la porta un cartell amb la indicació que la col·lecció estava incautada o protegida per la Generalitat. La immensa majoria d'aquests cartells s'han perdut, però excepcionalment se n'han conservat alguns que ens poden donar una idea de com s'intentava protegir les col·leccions. És el cas, per exemple, de la biblioteca del jurista Manuel Duran i Bas, heretada pel seu fill, Lluís Duran i Ventosa, que a l'espera de poder ser conduïda a la Biblioteca, fou protegida l'octubre del 1936 per un cartell:

> Biblioteca intervinguda pel servei de biblioteques de la Generalitat com útil al patrimoni del poble, i a disposició d'ésser requisada per a la Biblioteca de Catalunya. 29 d'octubre de 1936[198].

Un cas una mica diferent és el de la biblioteca reunida a la seu de l'Agrupació Schola, fundada per Ramon Orlandis amb la intenció de fomentar la formació dels joves seglars en la filosofia escolàstica.. Orlandis havia reunit una important biblioteca, curulla de revistes i de volums de clàssics grecs i llatins, tan ben ordenada que Rubió, després de visitar-la, preferí deixar-la al seu lloc, enganxant a la porta un cartell amb unes xinxetes.

[197] AHBC, 127/41, camisa 5 (oficis) – Carta de Jordi Rubió al Comissari d'Ordre Públic, Barcelona, 29 de setembre de 1936.
[198] AHBC_124/42 — Biblioteca Duran i Bas (carrer Duran i Bas, 1r).

> Atès que en aquest pis existeix una col·lecció de llibres interessants per al Servei de Biblioteques de la Generalitat, queda intervingut per aquesta Conselleria de Cultura o es prega a les autoritats i milícies el respectin. 23 d'octubre del 1936.

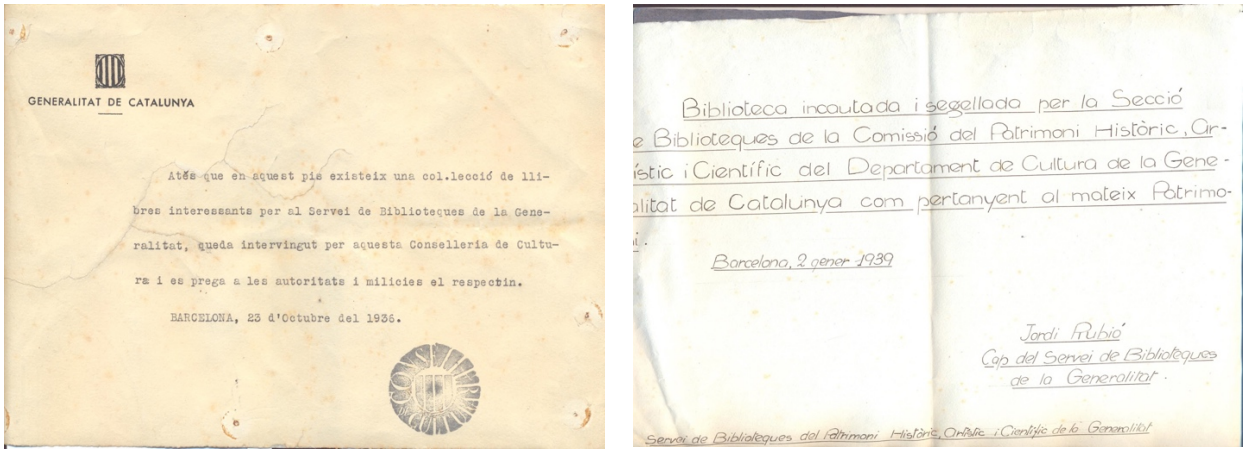

AHBC, 124/2 — Agrupació Schola, Cartells d'incautació

La biblioteca romangué al pis fins al final de la guerra, ja que el gener del 1939, molt poc abans de l'entrada de les tropes franquistes, es preparà un nou cartell, probablement per canviar la data de l'anterior, aleshores ja molt antiga, que no sabem si es va arribar a penjar:

> Biblioteca incautada i segellada per la Secció de Biblioteques de la Comissió del Patrimoni Històric, Artístic i Científic del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya com pertanyent al mateix Patrimoni. 2 de gener de 1939[199].

2.5.2. Preparació de la recollida

La recollida de les biblioteques a incautar per la Generalitat fou sovint laboriosa. A la dificultat física i logística del trasllat en una ciutat en plena de revolució s'hi sumava el fet que un gran nombre de les cases benestants o de les institucions eclesiàstiques de Barcelona —que eren les que posseïen biblioteques importants— havien estat ocupades per comitès de diferents filiacions, amb actituds ben diverses enfront els béns que s'hi contenien: des dels que consideraven que, en el cas dels béns religiosos, calia cremar-ho tot —i sobretot els llibres i imatges pies— als que creien que el contingut dels edificis ocupats els pertanyia, i que per tant podien disposar-ne segons el seu propi albir com a botí de guerra; d'altres volien intercanviar els llibres que lliuraven per volums que els servissin per a obrir biblioteques populars per als seus associats. N'hi havia també que feien a mans els volums lliurement i sense posar

[199] AHBC 124/2 – Expedient de l'Agrupació Schola (Bruc, 160, 2n 1ª).

problemes, però el cert és que en la majoria dels casos abans de poder retirar els volums calia negociar, i en alguns casos aquesta negociació podia ser molt tensa, i arribar a l'enfrontament. Un exemple n'és l'intent de recollida d'Agustí Duran i Sanpere de l'arxiu de les santjoanistes, d'immens valor documental; els comitès de la FAI ocupaven tant aquell convent com el veí de les clarisses, i ho impediren obertament[200].

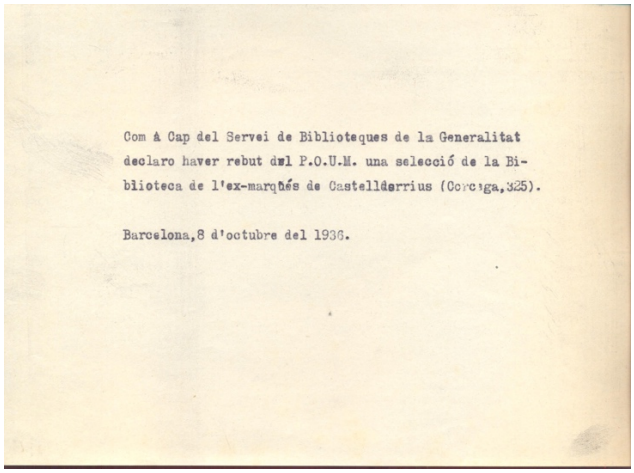

Com a Cap del Servei de Biblioteques de la Generalitat declaro haver rebut del P.O.U.M. una selecció de la Biblioteca de l'ex-marquès de Castelldefrius (Corcega,325).

Barcelona,8 d'octubre del 1936.

AHBC 124/34

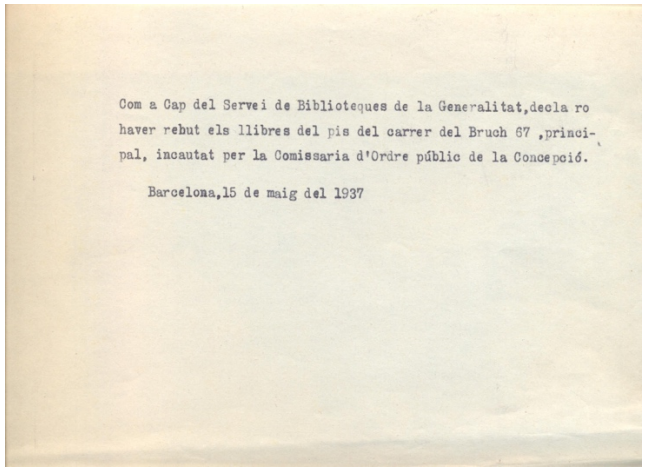

Com a Cap del Servei de Biblioteques de la Generalitat,declaro haver rebut els llibres del pis del carrer del Bruch 67 ,principal, incautat per la Comissaria d'Ordre públic de la Concepció.

Barcelona,15 de maig del 1937

AHBC 127/41, camisa 3

Normalment, quan l'edifici era ocupat per un comitè o per un organisme oficial, s'enviava primer a una o dues persones acreditades per la Generalitat per tal de fer un primer contacte i negociar el lliurament —d'aquí la utilitat dels carnets del PHAC. En el cas de fons més petits, s'hi podia anar directament amb els camions i una orde en el qual es demanava el lliurament de la col·lecció per al patrimoni de la Generalitat. En els casos més difícils, podien ser alguns dels responsables de la Biblioteca que hi anessin directament; és així com Bohigas intervingué en el lliurament de la biblioteca del Seminari[201], o com Rubió anà a recuperar l'arxiu de Santa Maria del Pi[202] o a fer la tria de la documentació del marquès de Barberà[203]. De vegades el contacte era fàcil, de vegades menys. Un cop vist què es podia fer, s'enviava personal a fer els paquets i després camions per recollir-los. Però el nombre de camions disponible per al Servei del PHAC era escàs i els vehicles estaven molt disputats entre les diferents Seccions; per tant, sovint calia recórrer a cotxes i, en ocasions, fins i tot a carros. Un cop feta la recollida, s'estenia un rebut als comitès i sindicats que els lliuraven. També s'estenien rebuts als diferents cossos

[200] Repertori, **50** (Clarisses, Monestir de Santa Maria de Jerusalem).
[201] Repertori, **9** (Barcelona, Seminari).
[202] Annex I.1 **§26**.
[203] Repertori, **6** (Barberà).

d'ordre o d'altres departaments de l'administració que lliuraven materials a la Biblioteca. Moltes biblioteques i volums solts van ingressar d'aquesta manera, normalment sense identificació, i va ser després una de les raons per les quals la devolució dels volums va ser particularment difícil.

2.5.3. Desplaçaments i transports

Un dels problemes pràctics importants amb què tant Rubió com la resta dels responsables del Servei del PHAC va haver d'enfrontar-se va ser el del transport dels materials incautats i el desplaçament. Cal recordar que, en esclatar la guerra, la Biblioteca de Catalunya estava en procés de ser traslladada des de la seva seu inicial, a l'antic Palau de la Diputació —des del 1931, Palau de la Generalitat—, fins a l'edifici de l'Hospital de la Santa Creu; per a aquest trasllat hi havia ja pressupostades unes despeses importants de prestatgeries, camionatges i imprevistos. Ara bé, com explica Rubió en un ofici adreçat a la Conselleria de Cultura a principis d'octubre de 1936, arran de la guerra les despeses relacionades amb el transport i emmagatzematge es van multiplicar, a conseqüència de la tasca urgent i imprescindible de "recollir i aixoplugar les biblioteques incautades". Per tal de poder continuar recollint-les i instal·lant-les, Rubió demana al cap del negociat un increment del pressupost per a despeses de camionatge del transport d'aquestes biblioteques i per a la construcció de noves prestatgeries[204]; acaba el seu escrit amb l'expressió "Creieu que és de necessitat absoluta". El nombre de grans biblioteques ingressades en aquells dos primers mesos justifiquen la urgència de la petició.

A banda del transport en camions de biblioteques importants, la Secció de Biblioteques necessitava igualment cotxes per als múltiples desplaçaments dels conservadors i dels diferents col·laboradors per a l'examen i transport de col·leccions més petites. I aconseguir-ne no era gens fàcil, ja que els pocs cotxes que hi havia estaven molt sol·licitats, i sovint havien estat requisats per patrulles o organismes de diferent tipus[205]. Segons una nota demanada a Rubió per la Conselleria de Cultura[206], a principis de novembre de 1936 els cotxes que el Servei de

[204] AHBC, 127/41, camisa 5 (oficis) – Carta al cap del negociat de la Conselleria de Cultura, 8 d'octubre de 1936. El pressupost aprovat pel trasllat de la Biblioteca des del Palau de la Generalitat fins a l'edifici de l'Hospital era de 10.000 pts per a les despeses de camionatge i de 60.000 pts per a la construcció de prestatgeries. Rubió demana que sigui incrementat en 5.000 pts pel lloguer de camions i en 25.000 pts per a les despeses de fusteria.
[205] "Barcelona era envaïda per una heterogènia multitud de descamisats… S'apoderaren, gairebé, de la totalitat d'autos i camions que havien pertanyut a l'exèrcit i dels de la majoria d'empreses i particulars" (Miquel JOSEPH I MAYOL, *El salvament del patrimoni artístic català durant la Guerra Civil*, Barcelona: Pòrtic, 1971, p. 31).
[206] AHBC 359/3 – Notes sobre automòbils.

biblioteques havia utilitzat i que demanava poder requisar per al seu ús eren un Dodge (B-15170) —propietat d'un dels col·laboradors, Alfons Serra i Baldó[207]—, un Opel (B-64622)[208] i un Citroën (B-30131)[209]. Es conserva una proposta feta per un dels ordenances de la Biblioteca, Pere Navarro, per tal d'adaptar almenys un dels vehicles afegint-hi a la part posterior de la carrosseria un contenidor a fi de transformar-lo en una camioneta, més útil per al transport.

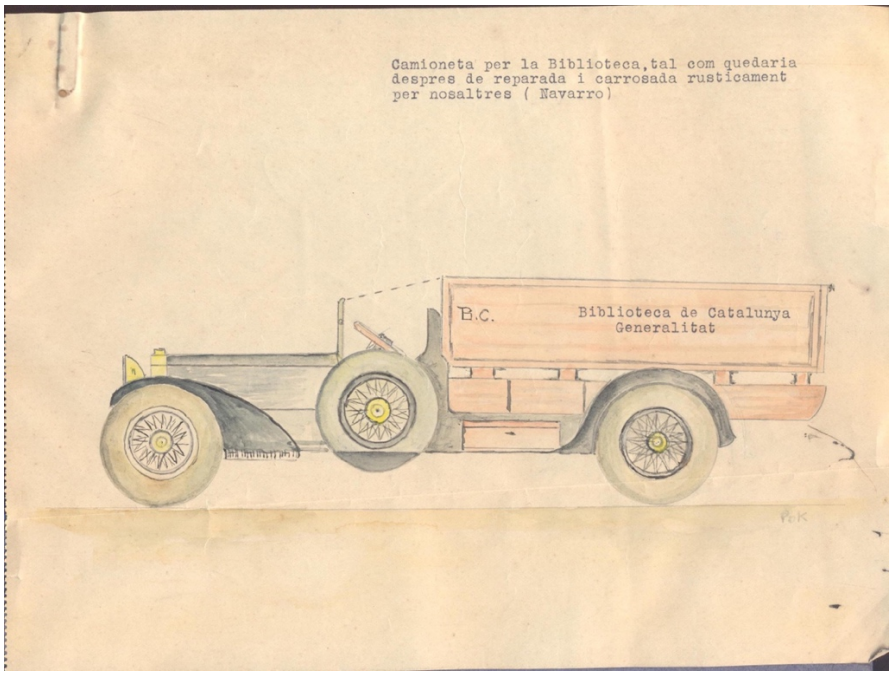

AHBC 359/3 — Proposta d'adaptació d'un cotxe per a ús de la Secció de Biblioteques (finals de 1936?)

S'ha de dir que l'escassedat de cotxes feu que el vehicles desapareguessin misteriosament del lloc on havien estat deixats. En la nota de novembre del 1936 ja s'avisa que el Citroën que havia estat utilitzat pel Servei en diverses ocasions en aquell moment havia desaparegut del garatge on es conservava i no es va poder recuperar; el 24 de juliol de 1937 és l'Opel que, arran dels Fets de Maig del 1937, ha desaparegut de l'edifici del carrer Hospital on havia estat dipositat; després de múltiples intents infructuosos de recuperar-lo, Rubió demana ajut a la

[207] AHBC, 359/3 – Nota de Jordi Rubió: "Com a cap del Servei de Biblioteques de la Generalitat declaro que l'auto marca Dodge número de matrícula B.15170 propietat del Sr. Alfons Serra Baldó és utilitzat actualment per a les necessitats del Servei", 12 de setembre de 1936

[208] AHBC, 359/3 – "Nota dels autos requisats pel servei de Biblioteques de la Generalitat", Barcelona, 3 de novembre del 1936. Menciona un Dodge 15710, un Opel 64622 i un Citroën 30131 (que no es va poder requisar perquè havia estat requisat del garatge on era i no es va poder recobrar).

[209] AHBC, 359/3 – "El Servei de biblioteques populars de al Generalitat necessita per a la seva actuació el cotxe Citroën 30131 el qual ja havia autoritzat en altres ocasions", 16 d'octubre del 1936; Amb el segell "Servei del Patrimoni de Catalunya. Biblioteques"

Comissaria de Policia[210]. Sembla que almenys el Dodge que pertanyia a Serra i Baldó va poder seguir sent utilitzat, ja que durant l'estiu de 1938 Rubió demana al sots-secretari de Cultura, Ramon Frontera, l'autorització per aconseguir benzina per a dit vehicle[211]; el mes de desembre li demana permisos per tal que el mateix vehicle pugui fer trajectes curts fora de Barcelona[212]. Abans de la posada en marxa del bibliobús la primavera del 1938, Rubió havia de demanar a la Conselleria la cessió d'un cotxe o d'un camió amb els permisos corresponents; a partir d'aleshores pogué aprofitar els viatges per a fer algunes recollides, però tot i així en ocasions s'havia de demanar el reforç d'un altre vehicle[213].

A banda de la dificultat d'aconseguir mitjans de transport, cal recordar que, en aquells temps de guerra, la mobilitat de persones fora del lloc de residència era molt reduïda, i que per a moure's d'una població a una altra era necessari obtenir salconduits que permetessin la circulació; i, tenint en compte que l'autoritat governamental —sobretot en els primers mesos del conflicte— no sempre era ben rebuda, sembla que era convenient tenir a mà documents produïts per diverses fonts. Això podia ser particularment necessari en el cas de persones que, com Jordi Rubió o els seus col·laboradors, havien de poder-se moure al llarg del territori. Tenim constància dels permisos de circulació que Rubió hagué de demanar per a ell i per a Ramon d'Alòs de manera permanent, i aquests permisos hagueren de ser habituals per a la resta del personal del Servei de Biblioteques i del PHAC que havien d'efectuar desplaçaments[214], que foren emesos amb celeritat.

---

[210] AHBC, 359/3, camisa de notes sobre automòbils – Ofici de Jordi Rubió a la Comissaria de Policia de Barcelona, 24 de juliol de 1937.

[211] AHBC 101/6, camisa 2 – Jordi Rubió, cartes al sots-secretari de Cultura, Ramon Frontera, per tal que els autoritzi a tenir benzina pel cotxe Dodge amb que es fa el transport de llibres del Palau de la Generalitat a l'Hospital. 22 de juny i 3 d'agost de 1938

[212] AHBC 512/3 – Jordi Rubió, Petició d'autorització de circulació a Ramon Frontera, 13 de desembre de 1938.

[213] AHBC 512/3 – Jordi Rubió, Cartes a Ramon Frontera, 16 i 26 d'abril de 1938. D'acord amb el que s'ha tractat en la reunió del Servei del PHAC, Cal anar a recollir els llibres de preu de la Universitat de Cervera i de la biblioteca Arqués de les Borges Blanques, anar a veure la situació de la Biblioteca Provincial i de l'Escola d'Art de Tarragona i la biblioteca Capdevila de Reus; cal preveure també la recollida de la biblioteca Torres Amat de Sallent. Per aquesta raó, Rubió demana a Ramon Frontera poder disposar de transport per fer aquests viatges; com que ha d'anar amb diverses persones, necessita, a més del camió o del bibliobús, un altre vehicle petit.

[214] AHBC 359/3 – Jordi Rubió, Petició d'autorització de circulació en favor propi, Barcelona, 4 de novembre de 1936: amb el segell del Servei del PHAC (biblioteques) i de la Conselleria de Cultura; Jordi Rubió, Petició d'autorització de circulació en favor de Ramon d'Alòs-Moner, 6 de novembre de 1936; Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Documentació personal – Departament de Seguretat Interior de la Generalitat de Catalunya, Salconduit a favor de Jordi Rubió, 5 de novembre de 1936; amb el segell de la Junta de Seguretat Interior. ´Els fons de Jordi Rubió i de Ramon d'Alòs conserven diferents salconduits d'aquest període. Per a la correspondència entre Duran i Rubió sabem que els permisos es mantingueren fins al final de la guerra (Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Correspondència / Duran – Cartes d'Agustí Duran i Sanpere sobre els camions per anar a Poblet, 4 i 7 de gener de 1939: "Van inclosos els nous permisos de circulación"; "Trobaràs adjunt un nou permís de

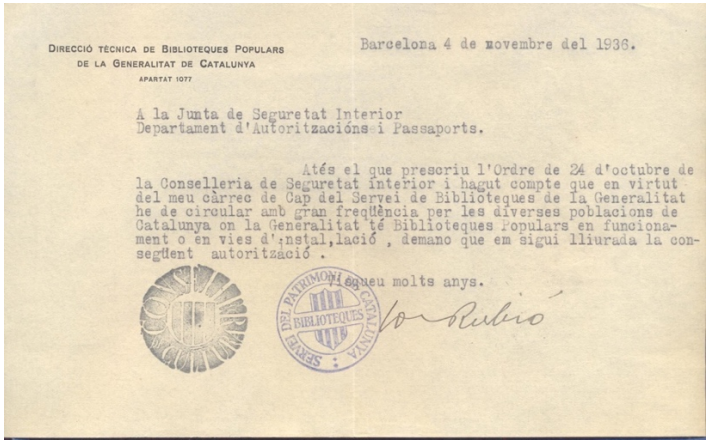

DIRECCIÓ TÈCNICA DE BIBLIOTEQUES POPULARS
DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA
APARTAT 1077

Barcelona 4 de novembre del 1936.

A la Junta de Seguretat Interior
Departament d'Autoritzacions i Passaports.

Atés el que prescriu l'Ordre de 24 d'octubre de la Conselleria de Seguretat interior i hagut compte que en virtut del meu càrrec de Cap del Servei de Biblioteques de la Generalitat he de circular amb gran freqüència per les diverses poblacions de Catalunya on la Generalitat té Biblioteques Populars en funcionament o en vies d'instal·lació, demano que em sigui lliurada la consegüent autorització.

Visqueu molts anys.

Jordi Rubió

AHBC 359/3 – Jordi Rubió, Petició d'autorització de circulació al Departament d'autoritzacions i passaports de la Junta de Seguretat Interior. Barcelona, 4 de novembre de 1936

GENERALITAT DE CATALUNYA
DEPARTAMENT DE SEGURETAT INTERIOR

El company Jordi Rubió
i Balaguer
Edat 49 Estat Viu
Domicili Mallorca, 312

Certificats que presenta Generalitat de Catalunya

És autoritzat perquè pugui circular lliurement per tot Catalunya mentre durin les actuals circumstàncies.

Barcelona, 5 de novembre del 1936

Signatura de l'interessat: Jordi Rubió

Arxiu-biblioteca Rubió, Documentació personal de Jordi Rubió – Autorització de circulació a favor de Jordi Rubió. Barcelona, 5 de novembre de 1936

Rubió, a més, durant una gran part del conflicte es mogué entre Barcelona i la casa de Sant Boi, lloc d'estiueig que esdevingué durant la guerra la residència habitual de la família; per aquesta raó, hagués de sol·licitar igualment autoritzacions a l'Ajuntament per tal de poder adquirir els bitllets de transports entre la localitat de residència —que, com tots els municipis amb nom de sant, fou rebatejada, en aquest cas amb el nom de Vilaboi— i Barcelona; autoritzacions que contenien la nota "Vàlid per mentre durin les circumstàncies actuals".

AJUNTAMENT DE VILABOI 00215

S'autoritza l'expendició de bitllet D'ANADA I TORNADA de Vilaboi a Barcelona i vice-versa al ciutadà Jordi Rubió per quan treballa a la capital, en l'ofici de Bibliotecari i per compte de l'empresa o raó social Bibliotecas Emancipades de Barcelona domiciliada en el carrer ——— núm. ———

VILABOI 9 de maig del 1938

El Conseller-Regidor de Governació

Vàlid per mentre's durin les circumstàncies actuals.
Tren lletra M d'anada i lletra O de tornada.

Arxiu-biblioteca Rubió, Documentació personal de Jordi Rubió – Autorització de compra de bitllets de ferrocarril a favor de Jordi Rubió. Barcelona, 9 de maig de 1938

circulació mes comprensiu que l'anterior. Està vist que ara, que ja és una mica tard, ens arribaran a empaperar amb permisos").

Hi ha constància, igualment, que des de la Secció de Biblioteques Rubió intentà facilitar la mobilitat d'alguns bibliotecaris eclesiàstics que havien romàs a Catalunya per tal de protegir-los en els seus desplaçaments o de permetre'ls abandonar el país. És el cas del bibliotecari de la Balmesiana, Josep Vives i Gatell, del qual certifica la utilitat en els treballs d'incautació (tot i que no hi ha constància que hi intervingués) per tal de facilitar-li els moviments[215]. El juliol de 1937, Rubió intentà igualment facilitar la sortida cap a França de l'arxiver diocesà, Josep Sanabre[216]. El director de la biblioteca de Versalles, que coneixia Rubió (i que sens dubte coneixia també la situació dels religiosos durant la guerra), li demanà si podia obtenir un passaport per a l'erudit a fi que pogués contractar-lo per a ordenar el fons de l'hispanista Morel-Fatio[217]; Rubió s'adreçà al president dels Serveis del PHAC a fi que demanés l'autorització de sortida al Conseller[218]. Sanabre, que en aquell moment estava treballant amb Duran i Sanpere en el tractament dels arxius salvats, finalment no arribà a desplaçar-se[219].

2.5.4. Problemes de les recolllides

És evident que, malgrat el coneixement innegable de la localització del patrimoni i la voluntat política de salvar-lo, els agents del PHAC es trobaren molt sovint en la impossibilitat d'arribar a accedir als béns que volien protegir i que es trobaven en edificis ocupats per patrulles de diverses obediències. Els exemples més destacats són els de les biblioteques desaparegudes, total o parcialment, en edificis eclesiàstics incendiats a l'inici de la guerra —la dels caputxins de Sarrià, salvada només parcialment, o les de les basíliques de Santa Maria del Mar i del Pi, per parlar només dels exemples més coneguts—, però aquestes no foren les úniques[220].

---

[215] AHBC 359/3, autoritzacions de circulació – Carta de Jordi Rubió al cap de patrulles de control certificant la utilitat de Josep Vives i Gatell en els treballs d'incautació, 14 de novembre de 1936; petició d'autorització de circulació per a Vives, 28 de novembre de 1936. Josep Vives i Gatell (Vilabella, 1888-Barcelona, 1980), eclesiàstic, era des del 1927 el bibliotecari de la Biblioteca Balmes; no va poder fugir fins al 23 d'abril del 1937. Sobre Vives, vegeu la necrològica d'A. FÀBREGA GRAU, "Monseñor José Vives Gatell", *Analecta Sacra Tarraconensia*, 51 (1978), p. 8-22.

[216] Josep Sanabre i Sanromà (Bonastre, 1892-Barcelona, 1976), s'havia format com arxiver i historiador a Barcelona —on hauria estat alumne de Rubió—, a París i a Roma, i era el responsable de l'Arxiu Diocesà de Barcelona. Després de la guerra fou el responsable de la petició de retorn de divesos arxius eclesiàstics

[217] AHDB, G-597/4, Versailles – Carta de René Pichard de Page, director de la Bibliothèque de Versailles, a Jordi Rubió, 3 de juliol de 1937.

[218] AHBC 359/3, Conselleria de Cultura – Carta al President del PHAC demanant una autorització de viatge a França a favor de Josep Sanabre. 10 de juliol de 1937.

[219] Sobre l'actuació de Sanabre durant la guerra, vegeu Joan GALTÉS I PUJOL, *Sanabre: Diari de guerra* (Barcelona: I. G: Santa Eulàlia, 1979).

[220] Sobre la crema d'edificis religiosos, vegeu Josep M. MARTÍ BONET, *El martiri dels temples de la diòcesi de Barcelona* (1936-1939) (Barcelona: Arxiu Diocesà, 2008).

Quatre mesos i mig després de l'inici de la guerra, a finals de novembre de 1936, Rubió adreça al secretari de Josep Tarradellas un correu amb el llistat de les biblioteques importants en les quals no s'havia pogut entrar (les de Francesc Cambó, Carles Sanllehy, Rupert Maria de Manresa o la vídua Elizalde) que el Conseller li havia demanat; aprofita l'avinentesa per recordar-li la situació de l'arxiu de Sant Joan de Jerusalem, en mans de la FAI, que Duran i Sanpere no ha pogut recuperar[221]. L'ofici es troba en una camisa amb el títol "Coses a fer" (al qual, més endavant, s'hi va afegir l'especificació "Recollides fracassades")[222] en la qual Rubió va anar recollint notes diverses, avisos de diferents fonts escrits a corre cuita pel mateix Rubió o per altri sobre bocins de paper de tota mena, corresponents en bona part a propostes de salvament de biblioteques que, almenys en un primer moment, resultaren infructuoses i no donaren peu a la creació d'un dossier individual. Més encara que les camises formalment establertes per les biblioteques que foren efectivament salvades, aquestes notes brevíssimes, produïdes majoritàriament durant els primers dies de la revolució, il·lustren la pluralitat de les crides que arribaven de tot arreu; traspuen la immediatesa i, soterradament, el neguit davant de la impossibilitat de tirar endavant el salvament de tot allò que es notifica. Una lectura d'algunes d'aquestes notes permet fer-se una idea de la diversitat de situacions amb què s'hagueren d'enfrontar:

- (de mà no identificada): "Calaf, Convent de Sant Antoni"[223], amb nota a llapis de Jordi Rubió "25-VII-[1936], Telefona Soldevila. Ho evitem?".
- (de mà de Jordi Rubió): "Assoc. Ecl. de l'Ap. Pop., Canuda, 10, telef. 12349, Sr. Giralt", a continuació, a llapis "Diapositives" / a llapis, "30-VII-36, ~~sols fot~~[ografies], Hi van Albert i Cuquerella. Res a fer". Al verso, nota de Jordi Rubió sobre tasques a fer (sembla que indicacions per fer la tria a biblioteques populars?), cancel·lada: "Escriure Sallent i a totes les que han contestat / Tria de llibres històrics, textos propaganda sota el títol de relig. filosofia? Deixar sols l'indispensable i passar lo altre, retirar els altres a Reserva"[224].

[221] AHBC 127/41, camisa 2 – Carta de Jordi Rubió al sr. Roig, secretari del Conseller delegat, Barcelona, 21 de novembre de 1936. "Conseller delegat" era la denominació en el govern de la República del que es va conèixer també com a Conseller primer i, més endavant, Conseller en cap. Francesc Cambó vivia a la Via Laietana 30; Carles Sanllehy Girona, II marquès de Caldes de Montbuy, vivia a la plaça de Santa Anna 3-5 (actual Portal de l'Àngel); fra Rupert Maria de Manresa, OFM Cap. (Ramon Badia i Mulet), vivia a l'Av. Pearson, i Carme Biada Navarro, vídua d'Artur Elizalde Rouvier, al carrer València, 302.
[222] AHBC 127/41, camisa 2; a la camisa, nota a llapis de Jordi Rubió "Coses a fer (Recollides fracassades)".
[223] AHBC 127/41, camisa 2. Es refereix al Convent franciscà de Sant Antoni de Pàdua, edificat a partir del 1904 a Sant Gervasi, a la cantonada del carrer Calaf amb el carrer Santaló.
[224] AHBC 127/41, camisa 2. Vegeu Annex I.1, **§12**.

- (de mà no identificada, en castellà): "Incautarse, Calle Pelayo, 4, Aº, biblioteca del director padres capuchinos, Enric Malbei, comisario sr. Aguts [?]". A continuació, nota de Jordi Rubió "És tancada per la policia"[225].
- (notes de mà de Rubió, sobre un foli de bloc, en llapis vermell): "Capelleta C. Hospital (davant porta de l'id.)" / a llapis "M. de Camps / Puig (Boqueria, 10), Ramon Duran A."[226] .
- (de mà de Jordi Rubió, notes a la camisa externa): "C. Sagrat Cor, lletra D, requisat per la FAI (docs. d'estudi) – 3-VIII-36 avisen" / "Bibª Col·legi monges Sagrat Cor (Bohigas 7-VIII). Potser hi ha llibres dels jesuïtes. Resultat negatiu"[227]
- (nota mecanografiada, amb afegitons manuscrits de Rubió): "Biblioteques a recollir: Casa Dalmases (carrer Moncada). Abandonat". A continuació, de mà de Rubió: "6-VIII, hi va Bohigas. No hi ha llibres" / "Casa Jaumar de Bofarull. Diputació 321 – Bruc 67 prl. Pis abandonat"; al costat, de mà de Rubió "Aramon hi va. Pis segellat"[228].
- (nota de mà de Rubió): "Casa Pinzón, Hi va Cuquerella el 15-VIII-1936". A continuació, en llapis "Res (FAI ha de resoldre)"[229].
- (nota de mà de Rubió, en llapis blau): "Vilanova Rosselló. El 19-VIII-36 venen uns pocs llibres. On són les còpies de docs, i els llibres de genealogia? Parlar-ne Duran"[230].
- (notes de mà de Rubió): "C. Canet , xamfrà carrer de Sarrià , FAI", al costat en llapis "Comitè Milícies?" / "Estelrich, Comitè farines de la FAI". Al verso, a llapis: "Vimbodí, castell de Riudabella" / "Estany, Monuments?"[231].
- (nota de mà no identificada, en castellà, sobre un foli de bloc): "Sr. Rubió: Señª Martinell, Cortes Nº 539, 3º, Inspeccionar y recoger libros, 23/1/37". A continuació, de mà de Rubió: "S'hi va el 27-I-37, en va. En Gudiol ja va dir-m'ho, però jo creia que sols es referia als clixés"[232].
- (nota de mà de Rubió): "A. March, 8, principal, Aunós / Rupert Martínez ho avisa / S'hi va al febrer. Pis segellat, però diuen que no hi queda res"[233].
- (nota de mà de Rubió): "Jaumar de Bofarull (Francesc Codina)". Bruch 67, pral. Segellat policia / 20449)"[234].

[225] AHBC 127/41, camisa 2. No s'ha pogut identificar un caputxí amb el nom d'Enric Malbei (o Malveí, o Malvehy); fra Enric de Castelló d'Empúries, jove caputxí mort durant la guerra en el camp de batalla, es deia Enric Soler.
[226] AHBC, 127/41, camisa 2. Vegeu Annex I.1, **§16**. El darrer nom podria referir-se a Ramon Duran i Albesa, de la Federació Democràtica Nacionalista, secretari de Macià.
[227] AHBC, 127/41, camisa 2; nota a la camisa, en tinta, de Jordi Rubió. Vegeu Annex I.1, **§19**.
[228] AHBC, 127/41, camisa 2; nota a la camisa, en tinta, de Jordi Rubió. Vegeu Annex I.1, **§22**.
[229] AHBC, 127/41, camisa 2. Vegeu Annex I.1, **§37**.
[230] AHBC, 127/41, camisa 2. Vegeu Annex I.1, **§39**.
[231] AHBC, 127/41, camisa 2. Vegeu Annex I.1, **§64**. Sembla que la nota "Estany, Monuments" pot referir-se al monestir de Santa Maria de l'Estany. Sobre les actuacions posteriors al castell de Riudabella, convertit en sanatori militar, vegeu Annex I.1, **§133**.
[232] AHBC, 127/41, camisa 2. Vegeu Annex I.1, **§102**.
[233] AHBC, 127/41, camisa 2. Vegeu Annex I.1, **§105**.Qui va donar l'avís va ser potser Rupert Martínez Martínez, regidor de Santa Coloma de Gramenet pel Partit Republicà Demòcrata. Federal (PRDF).
[234] Podria tractar-se de diversos membres de la família, entre els quals destaca Manuel Jaumar de Bofarull, dirigent d'Acció Popular (partit conservador nucli central de la coalició dretana CEDA).

Aquest breu tast de notes testimonia d'alguns dels problemes recurrents: els pisos requisats per la FAI que ha de decidir si permet o no la recollida, els que han estat segellats —i, per tant, no s'hi pot entrar sense saber quina patrulla ho ha fet i demanar-ne permís—, aquells on ja no hi ha el material que en principi hauria d'haver-s'hi trobat, o els que han estan abandonats i buidats (i no se sap per qui). Aprofitant la part no escrita al verso dels bocins de paper hi ha encara d'altres recordatoris, com la necessitat de fer la tria dels llibres de les biblioteques populars o la conveniència de parlar amb altres seccions del Servei del PHAC sobre algunes recollides en concret —"Estany, Monuments?" es refereix probablement a la necessitat de parlar amb la Secció de Monuments sobre els llibres que podrien haver-se conservat al monestir de Santa Maria de l'Estany.

A aquests testimonis poden afegir-se moltes altres notes similars integrades en els dossiers d'arxiu establerts per a col·leccions sobre les quals que sí que es va poder actuar. En algunes es fa present un altre dels problemes recurrents: l'escassedat d'habitatge feia que les cases que, per diferents raons, havien estat abandonades pels seus propietaris fossin molt buscades, bé per instal·lar-hi oficines, o bé persones que calia allotjar imperativament, com refugiats[235], però també soldats, militars, policies, etc. La biblioteca de la casa de Lluís Plandiura[236] al barri de la Ribera o la de Ferran de Sagarra[237] a Sarrià van haver de ser recollides ràpidament per poder-hi instal·lar refugiats, i la utilització de l'edifici del Seminari de Vic com a caserna feu que els llibres que s'hi trobaven haguessin de ser traslladats al Palau Episcopal[238]. El pis de l'Agrupació Schola, convertit tot ell en biblioteca, va ser demanat per un policia, però finalment es va poder resoldre la petició habilitant només una habitació[239]. Més greu – i irremeiable- fou el cas de la biblioteca del metge Soler Cabot: la família de refugiats que s'hi havia instal·lat va cremar els llibres de la biblioteca per escalfar-se durant l'hivern, i no va quedar-ne res[240].

Val a dir, però, que les relacions amb les persones i entitats que ocupaven els edificis van ser, en nombre d'ocasions, prou correctes com per permetre una recollida de les col·leccions que encara es conservaven; i que, en molts casos, la col·laboració entre les diferents Seccions del

[235] Sobre els refugiats, vegeu Jaume FABRE, "Els refugiats de la Guerra Civil a Catalunya", *L'Avenç*, 63 (1983), p. 15-23.
[236] AHBC 126/6 – Expedient Plandiura. Vegeu Annex I.1, **§94**.
[237] AHBC 126/23. Vegeu Annex I.1, **§95**.
[238] AHBC 126/48 – Expedient sobre les biblioteques de Vic durant la guerra civil. Vegeu Annex I.1, **§127**.
[239] AHBC 124/2 – Expedient Agrupació Schola. Vegeu Annex I.1, **§136**.
[240] AHBC 126/36 – Expedient Soler Cabot. Vegeu Annex I.1, **§132**.

PHAC van facilitar la recuperació creuada del patrimoni. La majoria de les cases senyorials i de les institucions eclesiàstiques a les quals s'incautaven biblioteques posseïen també altre tipus de béns patrimonials i, per tant, era freqüent que el mateix edifici fos visitat per agents de diferents departaments. En general, va haver-hi una distribució de tasques, de tal manera que cada Secció va recollir el tipus de documentació que per llei li pertocava; ara bé, no era estrany que una Secció acabés recuperant peces que pertanyien a una altra, i que després aquestes fossin lliurades al responsable pertinent. Algunes de les notes de Rubió, però sobretot el dietari d'Agustí Duran són testimoni dels documents que van ser traspassats de la Secció de Biblioteques a la d'Arxius i viceversa[241]; i el mateix va passar, en alguna ocasió, amb la Secció de Museus[242].

2.6. Protocol d'actuació un cop a la Biblioteca de Catalunya

Com s'ha comentat, l'estiu del 1936 la Biblioteca de Catalunya havia iniciat el seu trasllat a l'edifici de l'antic Hospital de la Santa Creu. Les obres de remodelació per a transformar l'espai en Biblioteca estaven pràcticament acabades, i els espais que oferia l'edifici eren amples i de fàcil accés. L'Hospital esdevingué, per tant, el centre neuràlgic de les actuacions de salvament, el lloc on es dipositaven els documents arribats a la Biblioteca com a resultat de les diferents actuacions (les recollides fetes pels agents de la Secció, però també els lliuraments fets per patrulles de policia o d'altres entitats mitjançant cotxes o camions), i el lloc, també, on es feu la tria de la documentació i on s'instal·là per a ser tractada.

[241] ANC, 1-1-T-8132 – Dietari d'Agustí Duran i Sanpere. A tal d'exemple, podem esmentar les notes de 31 de juliol de 1936 ("Recollit de la Biblioteca de Catalunya un sac de pergamins, dos plecs de goigs i un llibre de comptes, procedents de l'Arxiu del marquès d'Alòs"), del 8 d'agost ("Recollit de la Biblioteca de Catalunya: documentació del Pi, Santa Maria del Mar i Sant Vicenç de Paul"), del 15 d'agost ("Recollida documentació del convent de Santa Teresa (c/ Canuda) i traslladada a la Biblioteca de Catalunya") o del 7 d'octubre ("De la Biblioteca de Catalunya venen a recollir tots els llibres i manuscrits que hi van destinats, se'ls hi entrega al mateix temps una col·lecció repetida de la Renaixença"). Vegeu AHBC, 127/13b: "El 7-X-36 portem a l'Arxiu un camió de documents (Santa Anna, Tereses, M. de Camps, Civís, Santa Coloma Farners").
Tot i així, va haver-hi alguns materials que sembla que haurien d'haver estat salvaguardats per una Secció i que acabaren en una altra. És el cas, per exemple, de la biblioteca de Narcís Oller, que va anar a la Secció d'Arxius, mentre els papers es dividien entre les dues Seccions, o el d'una part de l'arxiu dels comtes d'Alcúdia, que acabà a la Biblioteca de Catalunya.

[242] Tant la Secció d'Arxius com la de Biblioteques recuperaren de vegades quadres o altres objectes —del Palau Sarriera (*Repertori, 6*), del convent de Carmelites descalces del carrer Canuda (*Repertori, 16*), de l'església del Pi (ANC, 1-1-T-8132 – Dietari d'Agustí Duran, 7 d'agost de 1936)...—, que a priori havien de ser destinats a la Secció de Museus.

2.6.1. Arribada i tria

Els llibres arribaven en camionades, o en cotxades al Pati de la Casa de la Convalescència de l'antic Hospital, normalment, després d'haver patit unes condicions de transport precàries. No hi ha constància de per on es feia l'entrada, però és possible que l'accés es fes pel portal que dona al carrer del Carme, vora del carrer dels Àngels, o per l'accés de la banda del darrera, al carrer d'Egipcíaques[243], tots dos a peu pla. Un cop a la Biblioteca, tot sembla indicar que l'organitzador de la tria dels documents era Ramon d'Alòs, ajudat per les bibliotecàries del Servei de Biblioteques disponibles en aquell moment i d'alguns altres col·laboradors del Servei del PHAC. No en tenim la llista, però les poques fotos que s'han conservat d'un parell de moments de la tria (el novembre de 1936 i el març de 1937, permeten identificar algunes de les bibliotecàries que hi intervingueren: Dolors Carré, Maria Condeminas, Maria Ponjuan, Sibina Romans i Maria Serrallach. En ambdues ocasions hi apareix també el poeta Joan Teixidor, que cal suposar per tant que hi participà de manera habitual.

Rubió ens ha deixat un breu text, escrit amb tota probabilitat immediatament després de la guerra, en què resumeix les actuacions d'aquells primers dies i fa una brevíssima reflexió sobre les raons que les impulsaren (Annex I.4). L'intitula "Criteri seguit"[244], i podria haver estat escrit pensant en la possibilitat d'haver de justificar la seva actuació al front de la Secció de Biblioteques, com ho va haver de fer Agustí Duran en el procés de depuració a què se'l va sotmetre abans de recuperar la seva plaça. Rubió comença explicant les condicions de l'arribada dels llibres, recollits d'edificis abandonats o del carrer per les persones lligades al Servei de Biblioteques o lliurats per particulars o altri:

> En els primers temps procedíem només instintivament a la salvació de libres, sense pensar que anàvem durant mesos i mesos a veure'ns absorbits per aquesta tasca.
>
> Al cap de 8 dies ja començàrem, traslladant a la Biblioteca de Catalunya llibres recollits dels carrers, defenestrats, i dels pisos que restaren oberts i abandonats.
>
> Ben aviat es va saber que recollíem els llibres, i molta gent ens en portava.

Des de l'inici es tingué consciència de la necessitat de poder identificar la procedència dels volums; ara bé, això no era una tasca fàcil, ja que sovint llibres de diferents orígens arribaven junts i mesclats ("De vegades deien el nom de la procedència. D'altres vegades no, perquè els

[243] Actualment accessible a partir del pati comú entre la Biblioteca de Catalunya i l'Institut d'Estudis Catalans.
[244] Arxiu-Biblioteca Rubió. Fons de Jordi Rubió. Dietari – Varis, 1924-1939 (documentació sobre la Guerra Civil). Escrits al verso de quatre fitxes bibliogràfiques.

rebíem algun cop en sacs o camions on eren barrejats"). Un cop arribats, els llibres seguien dos triatges successius: en primer lloc, se separaven els llibres que podien tenir interès per a la Biblioteca —bé pel seu valor, bé perquè no figuraven en els seus fons— dels llibres més comuns; un cop feta aquesta primera tria, i distribuïts els documents més valuosos entre les seccions especialitzades, es feien paquets per matèries, en els quals s'anotava la procedència. Rubió indica que la raó principal per efectuar aquesta separació —que, de fet, implicava la disgregació parcial de les col·leccions— fou la necessitat de donar resposta a les múltiples peticions de llibres efectuades per sindicats o grups polítics (peticions sovint contundents) per tal d'obrir biblioteques que depenguessin de les seves seus. Facilitar llibres duplicats permetia salvaguardar aquells que eren únics:

> Amb els llibres rebuts, fèiem paquets anotant la procedència. Els paquets els fèiem per matèries, després d'un triatge previ en el qual distribuíem els llibres en dues categories, segons llur valor i que figuressin o no a la Biblioteca de Catalunya.
>
> Aquesta divisió ens la imposà el fet que, molt aviat, en saber-se que a la Biblioteca es recollien tals masses de llibres, ens en demanaven les organitzacions polítiques o sindicals. Es presentaven en forma tan comminatòria aquestes demandes que decidírem constituir un dipòsit dels llibres de menys valor, darrera dels quals salvaguardàrem els altres.

Les primeres disposicions legals de la Generalitat després de l'esclat de la guerra havien estat de protegir tot allò que, segons el parer del personal tècnic, podia ser considerat d'interès per al patrimoni cultural a través de la seva incautació; avançada la guerra, s'establiren mecanismes per intentar incorporar els béns més valuosos al patrimoni institucional a través d'una legislació que preveia en alguns casos una indemnització al propietari.

> La Generalitat decretà incorporar al patrimoni cultural del país tots els llibres que tinguessin interès a judici dels organismes tècnics competents.
>
> Més tard establí un procediment legal per a decidir sobre el manteniment de les incautacions fetes, concedint en certs casos una indemnització als propietaris.

Els llibres triats per a la Biblioteca foren posteriorment registrats per tal de facilitar-ne la localització i la conservació. En la justificació dels seus actes, Rubió destaca per la seva claredat i lucidesa, alhora que sorprèn per admetre que, a la vista de la pràctica, algunes de les actuacions podrien haver-se encarat diferentment:

> Procedint tan ràpidament com les circumstàncies exigien no planejàrem bé la tècnica. En lloc de registrar primer els llibres al registre general de la Biblioteca, deixant per a després el confeccionar a base d'ells els inventaris parcials, hauríem pogut procedir a la inversa.
>
> Per això, decidírem llavors de suspendre la incorporació a la Biblioteca dels llibres de més valor i mantenir els agrupaments de les biblioteques importants, fins que amb el temps degut es procedís a llur inventari.

Val a dir que els llibres continuaren sent incorporats al catàleg fins a ben entrada la guerra; però a partir d'un cert moment hi ha algun exemple de col·leccions que no foren registrades, segurament arran d'aquest canvi de política. És el cas, per exemple, de la biblioteca Torres Amat, de la qual se sap que va ser recollida, però que va romandre en paquets sense ser registrada.

BC, His-Paper, 333 – Ramon d'Alòs, al pati de la Casa de Convalescència, 17 de novembre de 1936

BC, His-Paper, 331 – D'esquerra a dreta: Maria Serrallach, Maria Ponjuan, Maria Condemines, Sibina Romans?, Dolors Carré. i una bibliotecària no identificada, 17 de novembre de 1936

Les fotografies conservades permeten veure la materialitat del que descriu Rubió: les muntanyes de llibres que deixaven els camions s'apilaven sota els arcs del claustre, recolzats a la paret; d'allí els agafaven les bibliotecàries que els anaven triant damunt unes taules situades igualment sota els arcs. Era també en aquest espai, circumdat per llargues taules, que se separaven els llibres que havien d'anar a departaments especials —manuscrits, obres musicals, gravats...—, registrats a part, els llibres corrents i impresos antics d'interès per a la Biblioteca i els duplicats. Segons es dedueix del text de Rubió, aquests darrers grups —llibres impresos d'interès per a la Biblioteca i llibres duplicats— se separaven per matèries, que era (i és) l'ordenació habitual dels llibres en les biblioteques obertes al públic. Cal entendre que en la distribució per piles sota les arcades es van respectar els conjunts d'arribada, i que després va haver-hi un marcatge i una distribució per orígens en les prestatgeries, ja que en el moment del retorn fou possible identificar les procedències. Ara bé, també està clar, vistes les muntanyes de material, que necessàriament va haver-hi alguns documents que es van confondre de lloc i van anar a la pila que no tocava.

2.6.2. Instal·lació

El 1936, les obres de rehabilitació dutes a terme per adequar la part de l'edifici de l'Hospital destinada a usos bibliotecaris —és a dir, la Casa de Convalescència i els espais ocupats per les antigues sales gòtiques— estaven prou avançades com per a pensar en el trasllat de les col·leccions de la Biblioteca des de la seu de l'edifici de la Generalitat fins als nous magatzems de l'Hospital, que estava ja previst per a l'estiu i que es realitzà a partir de les primeres setmanes de la guerra[245]. Ara bé, els treballs estaven lluny de ser del tot acabats, i continuaren durant el conflicte, constituint un altre dels mal de caps constants de Rubió[246].

El que no estava previst, en absolut, eren les necessitats d'espai i de mobles necessaris per acollir l'allau de llibres i col·leccions recuperades o incautades que començaren a arribar des de finals del mes de juliol. Vista la magnitud dels ingressos i la impossibilitat d'instal·lar-los amb els medis de què es disposaven, a partir de principis d'octubre Rubió comença a demanar a la Generalitat una ampliació del pressupost per a poder fer front a l'avançament de les obres

[245] AHBC, 1440/1 – Nota de Jordi Rubió: "24-VIII-36, Traslladem al vell Hospital bona part de la Col·lecció cervantina i quasi tots els manuscrits (una bona camionada). S'han de netejar els armaris dels mss. i ho faig fer a la tarda. No hi ha electricitat i no es pot fer amb l'Electro-Lux. Hi ha mossos d'esquadra, però de tota manera estic preocupat".

[246] El gruix de la documentació relativa a la rehabilitació de l'edifici es troba a AHBC, 770 i 1440. De fet, els treballs d'adequació continuaren durant tota la guerra

de restauració i per a la fabricació de prestatgeries[247]. Poc més endavant, reitera la seva petició al Conseller de Cultura, Ventura Gassol[248]:

> La incautació de les Biblioteques que han passat a constituir el patrimoni del poble ha desbordat en un moment les previsions dels arquitectes que dirigeixen les obres de restauració del vell Hospital de la Sta. Creu, destinat a estatge de la Biblioteca de Catalunya.
>
> En conseqüència, la xifra consignada en l'actual pressupost per a aquell concepte es ja del tot insuficient.
>
> Urgeix també de fer ràpidament el trasllat de la Biblioteca de Catalunya que és encara instal·lada al Palau de la Generalitat, i això exigeix intensificar els treballs que els arquitectes dirigeixen i augmentar el nombre de treballadors.
>
> Atesa doncs la necessitat de prendre totes les mesures necessàries per a assegurar la prompta evacuació per part de la Biblioteca de Catalunya dels locals que avui ocupa al Palau de la Generalitat, i atès també que la intensificació de les obres contribuirà a donar més feina als treballadors,
>
> Demano que sigui concedit un crèdit extraordinari de 175.000 ptes per a enllestir amb tota rapidesa aquelles obres d'adaptació del vell Hospital del carrer del Carme, que el Director de la Biblioteca de Catalunya cregui indispensables per a portar-hi ràpidament tots els seus llibres i serveis, tan necessaris per a la cultura del poble.

ANC, 1-5-N-6454, Sala de lectura de la Biblioteca de Catalunya, en curs de rehabilitació, i amb les prestatgeries muntades (ca. 1937-1938)

[247] AHBC, 127/41, camisa 5 – Jordi Rubió, Carta al cap del negociat de Cultura de la Generalitat demanant un augment del pressupost per poder cobrir el transport i la construcció de noves prestatgeries per tal de "recollir i aixoplugar les biblioteques incautades", 8 d'octubre de 1936.
[248] AHBC, 127/41, camisa 5 –Jordi Rubió, Carta al Conseller de Cultura, Ventura Gassol, 30 d'octubre de 1936.

Finalment, una visita efectuada a la Biblioteca el 21 de novembre per Josep Tarradellas, aleshores Conseller Delegat i responsable de finances, acaba per desbloquejar la situació[249]. Un decret de 8 de desembre del 1936 acordava un finançament suplementari que permeté continuar les obres, acabar el trasllat i permetre la instal·lació prestatgeries suplementàries:

> Encarregàrem també totes les prestatgeries metàl·liques per al primer pis del magatzem de llibres i aconseguírem de muntar-lo en dues terceres parts. Malauradament les dificultats de la guerra ens impediren obtenir el material per a l'altra part, i haguérem d'acudir a una solució interina.
>
> Ple ja aquell pis instal·larem tot el material antic de prestatgeries que teníem al pis més alt del magatzem, el qual serà substituït per armaris metàl·lics quan sigui possible[250].

S'ha conservat només un plànol detallat de la distribució d'un espai de magatzem a la Casa de Convalescència, que contenia fons d'arxiu:

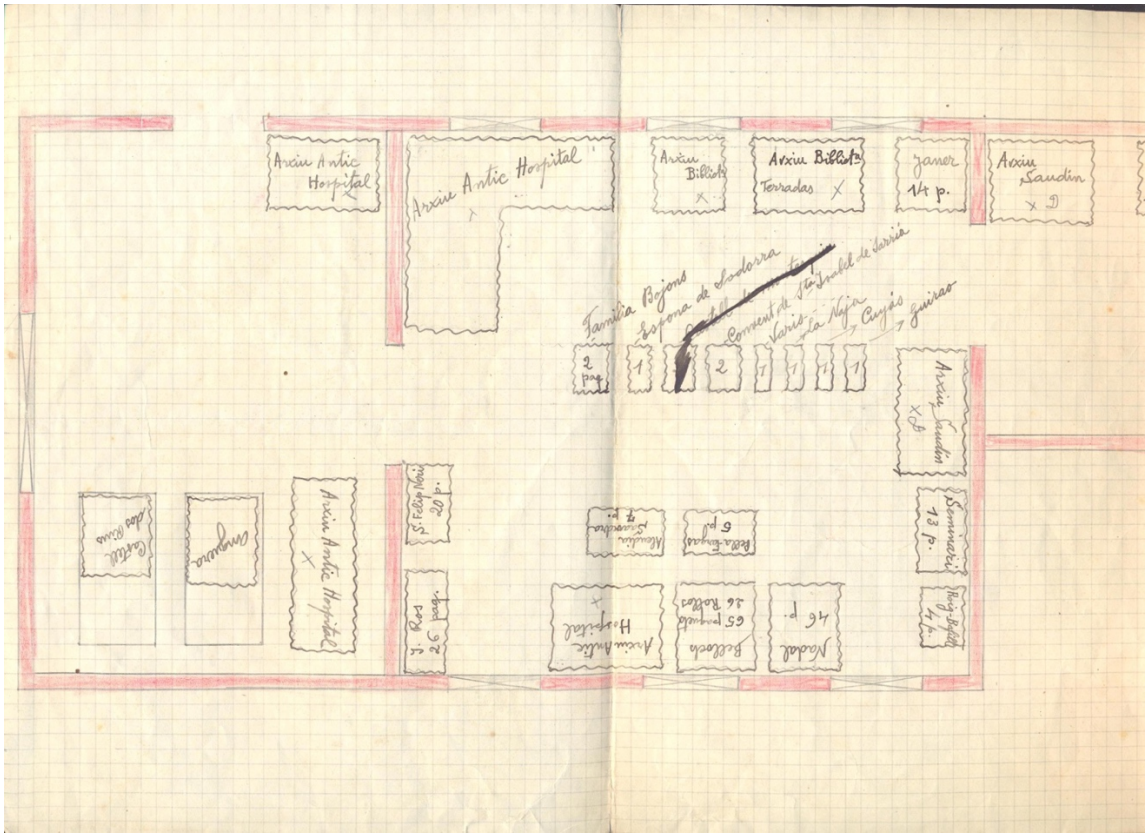

AHBC 127/41, camisa 7 – Plànol de distribució d'un magatzem de fons d'arxiu, 1937-1938

[249] AHBC, 1440/1 – Nota de Jordi Rubió: "21-XI-36. Vaig a l'Hospital amb el conseller Sr. Tarradellas. Hi ha els arquitectes. Ho trobo pobre i endarrerit de treball. / Promet molts diners si ell pot veure la cosa acabada / Surto optimista de la conversa que després he tingut amb ell". Rubió quedarà sempre agraït a la intervenció de Tarradellas.

[250] AHBC, 1440/1 – Còpia d'un informe de Jordi Rubió de 11 de novembre de 1938; transmès per Rosalia Gulleumas com a prova d'agraïment a Josep Tarradellas el 19 de novembre de 1982.

Es veu la ubicació de l'arxiu de la pròpia Biblioteca, el fons de l'antic Hospital de la Santa Creu (distribuït en 4 blocs), el fons Saudín, els papers Terrades, la documentació de la família Janer (14 paquets), del Seminari (13 paquets), del metge Emeerencià Roig i Bofill (4 paquets), de Nadal (probablement el jurista Joaquim M. de Nadal, 26 paquets), dels comtes de Bell-lloch (65 paquets i 26 rotlles de documents), del jurista Josep Pella i Forgas (5 paquets), del comte d'Alcúdia (7 paquets), d'Ignasi de Ros (26 paquets), del convent de Sant Felip Neri (20 paquets), de Josep Oriol Anguera de Sojo, del marquès de Castelldosrius, de la família Bojons (2 paquets), de la família Espona de Saderra (1 paquet), del convent de Santa Isabel de Sarrià (2 paquets), del metge Manuel Cuyàs (1 paquet), o de l'advocat Mariano Guirao (1 paquet).

Es possible que hi hagués altres plànols per als espais destinats a llibres, però no sembla que s'hagin conservat. En el plànol, els fons estan organitzats per procedències, el mateix criteri que es va seguir en altres tipus de documentació. Per un conjunt de fitxes establertes per Alòs, probablement cap a finals del 1937, per a localitzar més fàcilment els materials, sabem que, després d'haver-ne separat els manuscrits, els llibres impresos s'havien dipositat a la Casa de Convalescència (majoritàriament en sales a la planta baixa, numerades del 28 al 39, però també al local destinat als mossos d'esquadra o a sales del primer pis, com la sala de festes o les de les Seccions Històrica o Filològica de l'IEC)[251]; algunes col·leccions i objectes es dipositaren també als locals de l'Escola de Bibliotecàries, i d'altres a sales de l'Hospital.

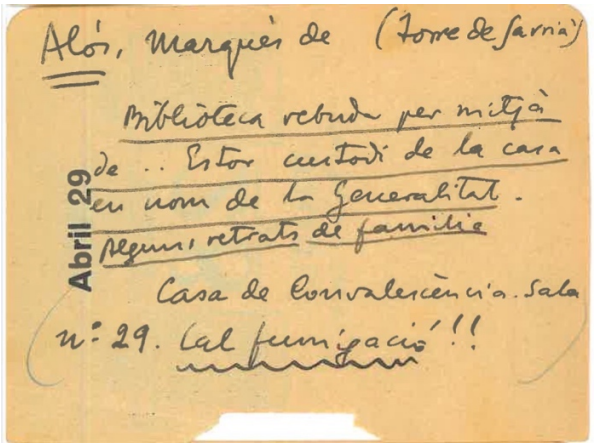

AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 20/3

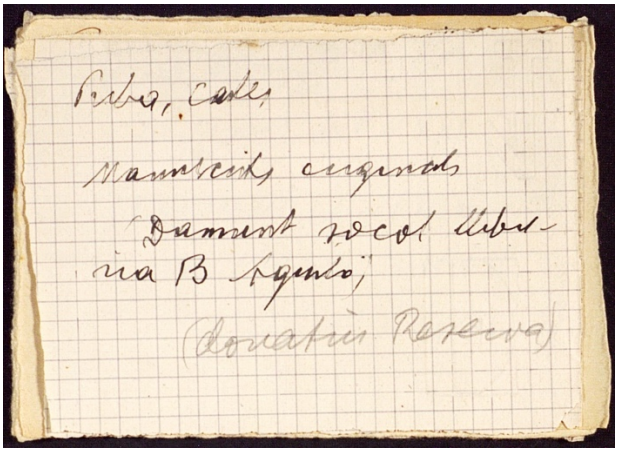

AHBC 1225/9, fitxes de col·locació de fons a la BC

D'altra banda, Rubió establí igualment dos breus conjunts de fitxes: un que permetia localitzar la documentació d'arxiu, concentrada en un espai separat, i un altra per documentació particular

[251] Arxiu de l'IEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – Fitxes de biblioteques ingressades.

(fotografies, dibuixos, objectes, manuscrits originals d'escriptors contemporanis) esparsa per diferents sales.

Malgrat els desperfectes ocasionats puntualment per algun bombardeig[252] i les reticències puntuals pel fet que les col·leccions bibliogràfiques patrimonials es conservessin a Barcelona en comptes d'habilitar un dipòsit lluny del centre (Rubió confessava "Ens costa a tots molt de sacrifici i moltes enrabiades la meva tossuderia en deixar totalment instal·lada la Biblioteca a la Santa Creu"[253]), els llibres recuperats per la Secció de Biblioteques del PHAC es van anar concentrant a l'edifici del carrer Hospital fins a finals de la guerra.

2.6.3. Control de la documentació: registres, llistats i informes

Un cop feta la tria de quin material podia ser interessant per a la biblioteca o s'havia de conservar per una o altra raó, i separat per tipologies, els documents eren registrats a fi de facilitar-ne la identificació de la procedència i localització i garantir-ne la conservació[254] La Biblioteca tenia en aquell moment diferents registres: a més del registre general, en el que s'inscrivien els volums impresos tant antics com moderns, hi havia un llibre de registre a la Secció de Manuscrits, un altre a la Secció de Música i un altre a la de Gravats i Estampes; per als impresos antics, organitzats per col·leccions (Aguiló, Bonsoms, Toda, Cervantina), va haver-hi també llibretes independents on s'anotaven les signatures topogràfiques.

En el cas dels manuscrits, com era (i és) habitual en moltes biblioteques patrimonials, el número de registre feia ofici al mateix temps d'identificador i de signatura topogràfica. La majoria dels manuscrits ingressats no duien cap exlibris ni tenien cap número de registre, per la qual cosa el número de registre que se'ls va atribuir en arribar a la Biblioteca va ser essencial per a facilitar-ne més endavant la identificació. El registre dels volums ingressats per incautació o recuperació fou efectuat per Bohigas a partir del dia 1 d'agost del 1936, i es realitzà habitualment per blocs de procedència. Cal tenir en compte, però, que com que els manuscrits ja estaven agrupats en els prestatges (i sovint marcats bé amb una breu nota de Bohigas en llapis al primer foli, bé possiblement amb un cartellet al prestatge) en la majoria dels casos la

[252] AHBC 96/31 – Carta de Jordi Rubió a A. Bori, arquitecte de la Generalitat, per demanar solució als desperfectes causats pel bombardeig del 30 de gener, 4 de febrer de 1938
[253] AHBC, 1440/1 – Còpia d'un informe de Jordi Rubió de 11 de novembre de 1938; transmès com a prova d'agraïment per Rosalia Guilleumas a Josep Tarradellas el 19 de novembre de 1982.
[254] Arxiu-Biblioteca Rubió. Fons de Jordi Rubió. Dietari – Varis, 1924-1939 (documentació sobre la Guerra Civil), "Criteri seguit". Rubió parla de catalogació, però la manca de temps i de personal feu que en la majoria dels casos els llibres només fossin registrats.

procedència immediata no va ser inscrita en el Llibre de Registre de Manuscrits; sí que s'inscriví d'ofici per aquells casos, rars, de manuscrits comprats durant la guerra (*Repertori 71* i *75*) o de manuscrits ingressats per compra o per donatiu abans de la guerra[255]. Amb posterioritat, el número de registre —inscrit per Bohigas al contraplà posterior del volum, a l'angle inferior extern— ha servit per identificar els manuscrits que, durant la guerra, van passar per la Biblioteca[256].

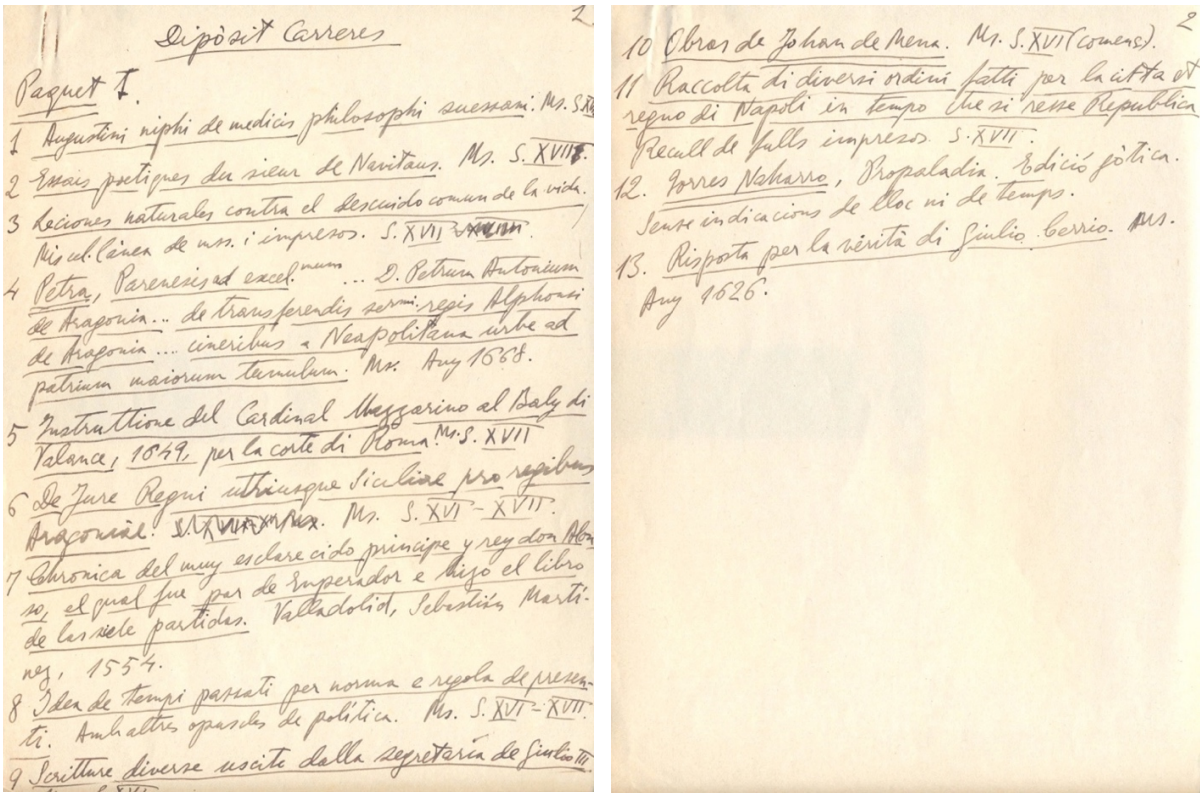

AHBC 494/1 – Llistat dels manuscrits de la col·lecció Carreras, 1937

Com indica Rubió en les seves notes, passats els primers temps d'ingressos massius, es decidí d'aturar la incorporació a la Biblioteca dels llibres de més valor —manuscrits i llibres rars— i de dreçar-ne l'inventari sumari. Fou el cas de la col·lecció de la família Carreras, conservada al Palau de la Virreina, ocupat pel POUM, i ingressada el 1937 arran de la caiguda del partit[257]: els manuscrits que en formaven part no foren registrats, però se n'establí un breu inventari. Una altra col·lecció important que no fou llistada sinó conservada en paquets fou la biblioteca

[255] Sobre les característique del registre de manuscrits, vegeu *Repertori, 70*.
[256] Un cop retornats al seu propietari, el número de registre de la Biblioteca va servir en ocasions com a topogràfic per identificar el volum; ha estat el cas, per exemple, dels manuscrits de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell (A. GARCÍA Y GARCÍA, dir., *Catálogo de los manuscritos jurídicos de la Biblioteca capitular de la Seu d'Urgell* (La Seu d'Urgell: Bisbat d'Urgell, 2009).
[257] Repertori, **73** (Carreras).

Torres Amat, recollida la tardor de 1938; en aquest cas, però, l'ingrés tardà i el volum ingent que tenia n'impediren la redacció d'un inventari.

Tot i que no s'establissin de manera regular inventaris de les col·leccions, a partir del moment en què s'arribà a una certa estabilitat si que s'establiren llistats i recomptes dels fons ingressats per tal d'assegurar-ne la localització i el control. Ja hem vist que Alòs havia compilat un seguit de fitxes de les col·leccions que arribaven a l'edifici de l'Hospital; aquestes notes serviren de bases per a la redacció d'un llistat de les biblioteques ingressades[258]. Anteriorment Alòs havia establert un parell de llistats de les biblioteques ingressades, un d'ells amb una quantificació aproximada del volum que tenien[259]. D'altra banda, Bohigas feu també llistats puntuals i recomptes dels llibres de més valor, tant per al control dels fons com per a fornir les dades necessàries per a informes demanats per la Conselleria. El febrer de 1937 la Conselleria de Cultura demanà als directors de les institucions culturals que fornissin un informe sobre llur funcionament, acompanyat de fotografies; l'informe de Rubió després d'una brevíssima introducció històrica, presenta les activitats i la situació actual, amb una nota en què es refereix al salvament de fons[260]:

> Cal no oblidar tampoc que, des del tercer dia de la Revolució, la Biblioteca de Catalunya ha hagut de fer front a una tasca que escapa a tota previsió: la de recollir, aixoplugar i organitzar les biblioteques eclesiàstiques més fortes de Barcelona i la munió immensa de llibreries particulars abandonades o perdudes pels seus propietaris.

El febrer de l'any següent es demana l'actualització de l'informe; i el mes de novembre —quan la guerra ja començava a veure's perduda— es demana encara una darrera actualització[261].

---

[258] Es conserven dues còpies d'aquest llistat de biblioteques ingressades: a l'Arxiu de l'IEC (AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3), i a l'Arxiu de la BC (AHBC, 127/41). Els llistats duen algunes notes manuscrites, d'Alòs en el primer i de Rubió en el segon. , amb algunes notes afegides posteriorment per Jordi Rubió.
Alòs establí també dos altres llistats manuscrits, probablement anteriors al llistat mecanografiat: el primer escrit a dues columnes i a doble cara en un foli solt de bloc de notes, amb el títol "Biblioteques adquirides per la Generalitat" i acompanyat per notes algunes notes de recollides; i el segon escrit al verso de dues fitxes allargades (format fitxes de cedulari), a una columna, amb una especificació numèrica que correspon probablement al nombre de paquets (tots dos a AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3).

[259] AHBC 359/3 – Bohigas, recompte dels manuscrits existents a la Biblioteca de Catalunya, agost de 1937; inclou el recompte dels que hi havia registrats el 18 de juliol de 1936 (1353) i els que hi havia el 13 d'agost de 1937 (2460), amb el detall de les col·leccions més importants. Anteriorment hi havia hagut un recompte del llibres, manuscrits i mobles de la Biblioteca fet per Rubió l'1 de gener de 1933, detallat per Bohigas el 5 de febrer del mateix any (AHBC, 122/5).

[260] AHBC, 1435/2, camisa 12 – Petició d'informe sobre la institució a enviar a l'Oficina d'Edicions i Educació, signada per Miquel Joseph i Mayol, 11 de febrer de 1937; Informe de Jordi Rubió, 17 de febrer de 1937 (3 f.).

[261] AHBC, 1435/2, camisa 12 – Petició d'actualització de l'informe de 1937 a enviar a l'Oficina d'Edicions i Educació, signada per Miquel Joseph i Mayol, 8 de febrer de 1938; Petició d'informe sobre la institució, signada

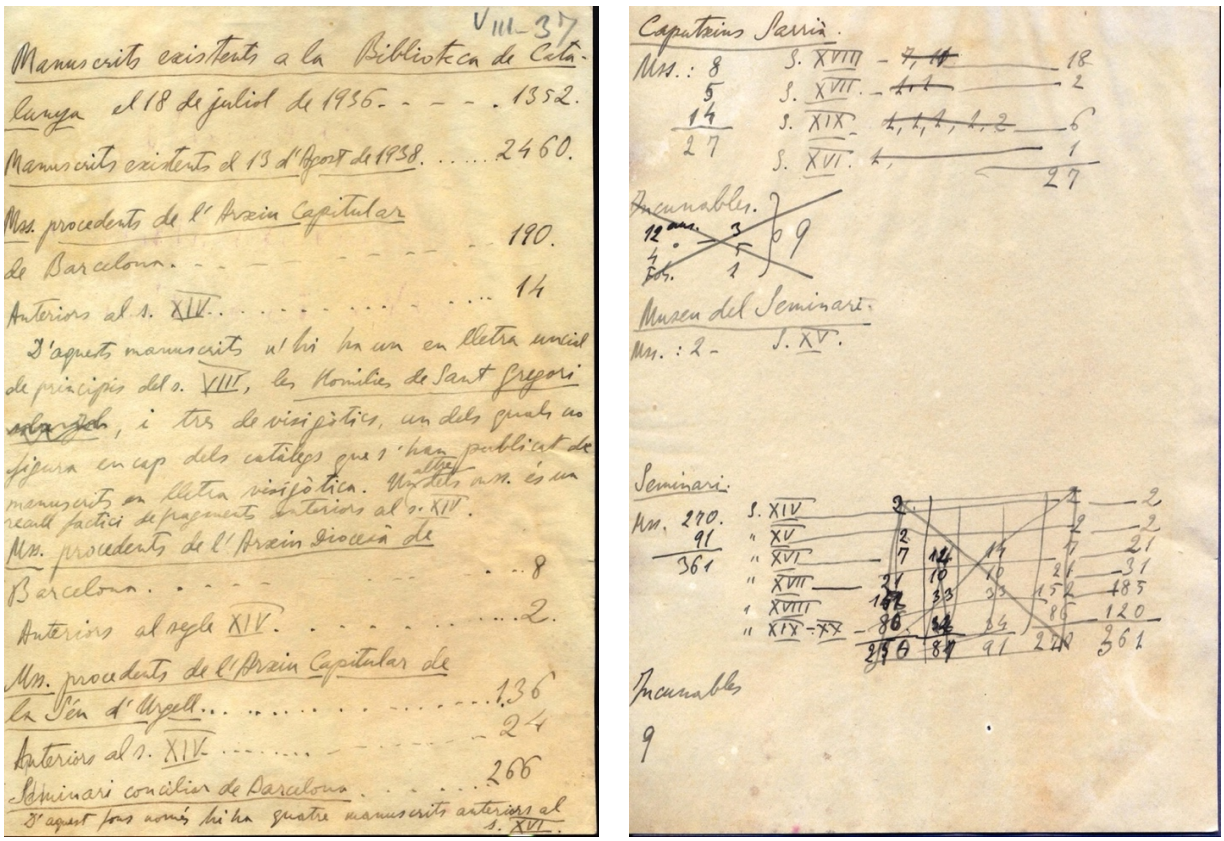

AHBC 359/3 – Bohigas, recompte de manuscrits registrats a la Biblioteca de Catalunya, agost de 1937

A banda dels informes necessaris per a la Conselleria, s'hagueren de dreçar també alguns informes interns. Possiblement, el més compromès fou el que demanà Rubió a Pere Bohigas arran de la desaparició d'uns incunables del Seminari; Bohigas menà a terme una enquesta exhaustiva entre tot el personal que es trobava aleshores a la Biblioteca, malauradament sense resultats definitius[262]. Fou també, probablement, sota la seva responsabilitat que se seleccionaren un conjunt de manuscrits i llibres rars particularment valuosos per tal que fossin conservats a part a la caixa forta i en dues caixes d'uralita per a protegir-los en cas de bombardejos[263].

pel cap de Secció del Departament de Cultura, Josep Vila Miravitlles, 1 de novembre i 19 de desembre de 1938; breu informe de Jordi Rubió, tramès el 28 de desembre de 1938 (2 f.).

[262] AHBC, 494/1 – Informe de Pere Bohigas sobre la desaparició d'uns incunables del Seminari de Barcelona que es trobaven a la Casa de Convalescència, 10 de febrer de 1937 (4 f.).

[263] AHBC, 494/1 – Llistat de volums de les Seccions de Manuscrits i Reserva dipositats a la caixa forta de Reserva o a dues caixes d'uralita, [1937?].

2.6.4. Manteniment de l'activitat bibliotecària: consultes, restauracions

Malgrat la situació de guerra, hi hagueren algunes activitats normals de la pràctica bibliotecària que, de manera molt puntual, continuaren fent-se. És el cas de les compres a llibreters d'antiquari que, tot i que extraordinàriament minvades, es mantingueren[264]al llarg del conflicte. De manera excepcional, s'intentà facilitar l'accés a la documentació a alguns estudiosos que volien consultar fons de la biblioteca, en ocasions els seus propis llibres, que els havien estat incautats: a tall d'exemple, el novembre del 1938 Fortià Solà demana si se li poden deixar alguns llibres de la seva biblioteca que necessita per a la redacció d'una història del Santuari de Núria que li han encarregat[265]. Més difícil fou atendre la petició d'un amic de Mn Higini Anglès, que li demanava unes fotografies d'un manuscrit musical, quan tot allò que era material fotogràfic era escassíssim i car, i el risc de pèrdua del material, si el manuscrit s'enviava fora de la Biblioteca, era considerable[266].

Una activitat, en canvi que sí que es mantingué durant la guerra per tal de contribuir a la conservació del patrimoni propi i del que havia ingressat fou la d'enquadernació i restauració dels volums malmesos, molt particularment de biblioteques eclesiàstiques, que arribaven sovint en molt mal estat. Un nombre significatiu de manuscrits i incunables de l'Arxiu Capitular de Barcelona o del l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell foren restaurats durant la seva estada a la Biblioteca, i de vegades reenquadernats; en molts casos, sobretot quan l'enquadernació estava molt malmesa o tenia caboixons que podien malmetre els volums del costat, es confeccionaren capses de protecció rígides obertes per la part del llom per prevenir danys ulteriors[267]. Gran part d'aquesta tasca de restauració i enquadernació fou feta per un enquadernador alemany d'origen jueu, Alfred Balmüller, exiliat a Catalunya arran de l'ascensió al poder d'Adolf Hitler. Balmüller, que havia treballat per al món del col·leccionisme bibliòfil berlinès dels anys 20, s'havia instal·lat el 1933 a Sarrià; des d'aleshores fou un col·laborador assidu de la Biblioteca fins a mitjan 1940, quan la seva família sembla que s'instal·là a l'Argentina. A ell es deuen la

[264] Vegeu més endavant, apartat 1.3.5.1., *Manuscrits ingressats per compra o donatiu*.
[265] AHBC, 126/35 – Expedient d'incautació de Fortià Solà.
[266] AHBC 97/1 – Petició del sr. Bosch de fotocòpies d'un manuscrit musical (potser per a Higini Anglès?); resposta de Jordi Rubió, en què justifica la dificultat de facilitar-les,12 de març de 1938.
[267] Actualment, aquestes capses i enquadernacions són fàcilment identificables en els magatzems d'ambdues col·leccions capitulars. Sobre els volums de l'Arxiu Capitular de Barcelona, vegeu Anna GUDAYOL, "*Ex dono reverendissimi patris Domini Petri Garcia, episcopi Barcinonensis*: aproximació a la biblioteca de Pere Garcia, teòleg i reformista", *Scrinium*, 2 (juliol 2023), p. 57-101. Els llibres de la Cartoixa de Tiana foren enviats a restaurar a finals de 1938, però sembla difícil que la feina pogués acabar-se abans de la guerra (Repertori, **17**).

majoria de les enquadernacions i restauracions de manuscrits i incunables fetes durant la guerra, que destaquen per la seva qualitat[268].

******

[268] AHBC 215/13, factures – Factures d'enquadernació d'Alfred Balmüller, 1934-1940.

3. Biblioteques i col·leccions ingressades o intervingudes

El 24 de juliol de 1937, la Generalitat de Catalunya decretava la incautació de tots els materials i objectes d'interès pedagògic, científic, artístic, històric, arqueològic, bibliogràfic i documental; a aquest decret en seguí un altre del 4 d'agost en virtut del qual tota documentació anterior al segle XIX i procedent d'institucions públiques, corporacions i comunitats de tota mena i de patrimonis familiars de l'antiga noblesa restava a disposició de la Generalitat. Això incloïa molt especialment el patrimoni eclesiàstic de tot ripus, que es veié afectat pel moviment revolucionari. En una comunicació enviada al Congrés Internacional de les Associacions de Bibliotecaris celebrat a París el de 1937, Jordi Rubió presenta un resum de la situació:

> Par ordre du Département de Culture de la *Generalitat*, son Service des Bibliothèques a pris la direction du travail de réorganisation et de sauvetage des livres mis en péril dès les premiers jours de la révolte. Un décret de la Généralité transférait au Gouvernement la propriété des bibliothèques ecclésiastiques, sécularisées par la Révolution d'une façon foudroyante, ainsi que celles des particuliers compromis dans le soulèvement de l'armée […].
>
> Un seul chiffre permet de juger la tâche de sauvetage de livres entreprise par les bibliothèques de Catalogne. Le Département des Manuscrits de la Bibliothèque de Catalogne qui possédait 1352 manuscrits la veille de la révolution, en referme aujourd'hui 2460, sans compte les pièces et les volumes d'archives[269].

La identificació de les grans biblioteques eclesiàstiques era relativament fàcil, però la de les biblioteques privades podia haver-ho estat menys. El coneixement profund que Rubió tenia del teixit social barceloní, fruit de l'arrelament familiar i de la seva implicació en les diferents institucions científiques i culturals, havia de ser-li molt útil, com ho fou també sens dubte el coneixement de la geografia barcelonina i de la situació de les principals cases i col·leccions. Abans de traslladar-se al carrer Pau Claris, a tocar de la plaça Urquinaona, la família Rubió havia viscut en el casc antic de Barcelona; i en el moment de la Guerra era en aquesta zona i a la dreta de l'Eixample on residien moltes de les famílies del patriciat barceloní posseïdores de grans biblioteques. Jordi Rubió en coneixia moltes d'elles de primera mà, i això en facilità el salvament. D'altra banda, la direcció de la Xarxa de Biblioteques de la Mancomunitat, que s'havia anat estenent a diferents poblacions de Catalunya, i la intensa activitat de recerca lligada

[269] Jordi RUBIÓ, "Les bibliothèques en Catalogne (juin 1935-juin 1937)" , en: *Actes du Comitè International des Bibliothèques: 10e session: Paris, 24-25 août 1937* (La Haye: Martinus Nijhoff, 1938) (Fédération Internationale des Associations de Bibliothécaires. Publications, IX), p. 101-104 (reproduït a Annex **I.2**); es conserva el recompte de manuscrits fet per Bohigas per preparar la comunicació (AHBC 359/3).

a l'Institut d'Estudis Catalans l'havien posat també en contacte amb el món cultural i amb la riquesa bibliogràfica del territori català. Rubió coneixia tothom que comptava en el món de la cultura, i es pot afirmar, sense gaire temor a equivocar-se, que tenia un mapa mental d'on eren situades les col·leccions importants que calia salvar. I els contactes d'Alòs en el món dels arxius nobiliaris foren sens dubte igualment molt útils.

Una part molt important d'aquestes grans col·leccions bibliogràfiques, majoritàriament barcelonines però també d'altres poblacions, va ingressar a la Biblioteca de Catalunya gràcies en gran part a la tasca duta a terme per la Secció de Biblioteques del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic (PHAC), però també per lliuraments fets per diferents patrulles i comitès. D'altres col·leccions, tot i no ingressar-hi directament, foren posades sota la protecció de la Generalitat en el domicili on es trobaven. L'acció dels delegats territorials de Patrimoni nomenats per la Generalitat, molts dels quals estaven en contacte directe amb els responsables de les diferents seccions del Servei del PHAC, fou particularment important en el salvament de biblioteques d'arreu del país, concentrades sovint en alguns dipòsits per tal d'assegurar-ne una millor protecció. Cal tenir en compte igualment que, malgrat que la majoria de les biblioteques patrimonials o professionals importants foren recollides a la Biblioteca de Catalunya, algunes col·leccions importants anaren a raure a altres institucions públiques, com ara la Universitat de Barcelona, l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona o a la Biblioteca de la Junta de Museus.

Moltes i diverses van ser les col·leccions que es van salvar: biblioteques en perill de destrucció com les eclesiàstiques o nobiliàries, però també biblioteques ingressades arran de l'exili o la mort dels seus propietaris. A continuació, s'intentarà presentar un panorama general d'aquestes col·leccions, centrat en les que van ingressar a la Biblioteca de Catalunya gràcies a la intervenció de la Secció de Biblioteques del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic, sota la direcció de Jordi Rubió; s'ha intentat donar igualment alguna informació sobre aquelles que, tot i no ingressar a la BC, van requerir d'una manera o altra la intervenció de Rubió per al seu tractament o protecció. S'han tingut en compte, igualment, aquells volums o col·leccions que van ser lliurats a la Biblioteca per membres de cossos de l'Estat de diferent ordre (Comissaria d'Ordre Públic, Comissaria de Vivenda, Servei de Recuperació de Metalls ...) o

per patrulles de milicians, o els que hi van ingressar arran de la mort dels col·leccionistes[270]. El nombre total de col·leccions ingressades de les quals es té notícia depassa les tres-centes (vegeu Annex II); ara bé, de moltes d'elles les informacions són simples mencions en llistes, concises i breus. Per tal de permetre resseguir l'amplada de la tasca acomplida pels homes de Rubió —sobretot a Barcelona, però també en la resta del territori català— es presenta tot seguit un breu repàs de les diferents col·leccions. Una part d'aquestes col·leccions, les que contenien manuscrits —biblioteques en general d'una importància patrimonial notable i que, probablement per aquesta raó, han deixat més traces documentals— ha estat analitzada més detalladament en la segona part d'aquest treball. Aquests materials foren dipositats a la Biblioteca de Catalunya, que no deixà d'actuar com a biblioteca patrimonial i ingressà igualment durant el període alguns volums i col·leccions per compra o per donatiu. Finalment, s'inclou també un breu cop d'ull a les col·leccions que foren intervingudes per altres seccions del Servei del PHAC (Arxius, Museus) o dipositades a la Universitat.

3.1. Col·leccions incautades o recollides per la Secció de Biblioteques del Servei del PHAC ingressades a la Biblioteca de Catalunya

El gruix de les col·leccions ingressades a la Biblioteca de Catalunya correspon a biblioteques recollides directament pel personal de la Biblioteca de Catalunya o per aquells intel·lectuals que havien estat associats a la Secció de Biblioteques del PHAC, tot i que alguns volums foren lliurats per altres persones —membres de forces de seguretat o d'altres organismes de la Generalitat, milicians, etc. La majoria provenien de biblioteques de Barcelona i el seu entorn, però Rubió intentà recuperar igualment algunes biblioteques assenyalades situades en altres poblacions que, per les seves característiques o situació, considerava que podien córrer perill. La documentació conservada i les anotacions de Jordi Rubió permeten veure que durant els primers mesos, el nombre de recollides fou vertiginós; a partir del 1937, el ritme d'ingressos a la Biblioteca anà baixant, però de fet no s'aturà fins al final de la guerra.

3.1.1. Barcelona: biblioteques i col·leccions incautades

Després de la primeríssima reunió a la Conselleria de Cultura, en què es van establir els diferents equips que havien d'anar a inspeccionar la situació arreu del país, i amb el

[270] Una explicació més detallada del que es va recollir es pot trobar a la segona part d'aquest treball, formada per un recull de notícies de les col·leccions que van ingressar a la Biblioteca de Catalunya i que contenien manuscrits (part III, Repertori).

recolzament de la legislació emesa en els primers dies, es va iniciar l'organització de la incautació de les col·leccions que podien córrer perill de ser destruïdes. Davant de la urgència de la Revolució, el decret de 23 de juliol havia establert a cada població la creació de Comitès de salvaguarda del patrimoni, ja que tant la conjuntura política com la dificultat de desplaçaments haurien fet inviable, en aquells primers moments, una intervenció centralitzada. En un primer moment, Rubió intentà organitzar el salvament de les col·leccions de Barcelona, que concentrava un gran nombre de biblioteques notables tant pel volum com per a la importància patrimonial; com ja s'ha vist, els volums foren dipositats a l'Hospital de la Santa Creu, que oferia espais amples que permetien una millor organització del gruix imposant de col·leccions ingressades, que a mitjan 1937 depassava ja els 150.000 volums:

> La Bibliothèque de Catalogne a organisé à Barcelone un de ces grands dépôts avec des armoires provisoires. À côté des livres des couvents on y a rassemblé un grand nombre de bibliothèques privées. L'ensemble dépasse 150.000 volumes[271].

Un breu llistat de Jordi Rubió[272] indica algunes de les primeres col·leccions que es van intentar recollir a finals de juliol, després de la reunió a la Conselleria: el dia 26, la biblioteca de Valls i Taberner; el 27, les del pare Massana i la de Vidal Quadras, el 28, la d'Ignasi de Ros i la recollida de l'arxiu i biblioteca de Valls i Taberner, així com la de Buïgas (probablement), i del 29 al 31 es recullen llibres de la importantíssima biblioteca de Sant Felip Neri. Altres notes al marge indiquen altres biblioteques en les que es va actuar o es pensava fer-ho, tot i que la data no estigui clarament indicada: s'apunten els noms de Patxot, de la vídua Elizalde o dels Escolapis d'Alella, es diu que des de dimarts (per tant des del 28) es treballa al Seminari. Altres anotacions en camises i papers diversos permeten saber que el 25 es va passar pel palau del Baró de Castellet al carrer Montcada, i que el 28 es va anar a recollir els papers del pare Josep Maria Llovera. La corrua es continuaria pràcticament sense interrupció durant els mesos a venir[273].

---

[271] Jordi RUBIÓ, "Les bibliothèques en Catalogne (juin 1935-juin 1937)", en: *Actes du Comitè International des Bibliothèques: 10e session: Paris, 24-25 août 1937* (La Haye: Martinus Nijhoff, 1938) (Fédération Internationale des Associations de Bibliothécaires. Publications, IX), p. 101-104 ; reproduït a Annex I.2.

[272] AHBC 359/3, Jordi Rubió. Notes sobre les recollides de biblioteques de Barcelona previstes entre el 26 i el 31 d'agost de 1936 (reproducció a l'apartat **1.2.3.** Cronologia).

[273] El detall de les recollides pot ser seguit en bona part gràcies a les anotacions de Rubió (editades a Annex **I.1**) i a la taula de les col·leccions ingressades a la BC (Annex **II.1**)

3.1.1.1. Biblioteques eclesiàstiques

El ventall de col·leccions recollides va abastar biblioteques d'institucions i personalitats molt diverses. Entre les que corrien un perill imminent i que per aquesta raó foren salvades amb prioritat absoluta destaquen les biblioteques eclesiàstiques, tant les grans col·leccions dels capítols catedralicis, diòcesis o seminaris com les de convents i ordes religiosos, sense oblidar les biblioteques privades de preveres erudits.

- *Catedral, Seminari, Arxiu Diocesà, biblioteques parroquials*

Just abans de la Guerra Civil, les biblioteques capitulars i les dels seminaris diocesans constituïen les col·leccions bibliogràfiques més destacades d'entre les conservades a Catalunya. A banda de l'important conjunt de llibres litúrgics necessaris per a les seves funcions, s'hi trobaven còdexs i volums incorporats al llarg de la seva llarga història per donacions de successius eclesiàstics i seglars que hi havien estat relacionats o hi havia fet llegats testamentaris. Rubió en fa esment en la seva comunicació al Congrés de París:

> Heureusement, les grandes bibliothèques des cathédrales et celles des séminaires épiscopaux n'ont pas souffert des troubles des premiers mois de la guerre civile. Les archives et les bibliothèques cathédrales de Barcelone, Gérone, Lleyda, Seu d'Urgel, Tarragone, Tortosa et Vic n'ont subi aucun dégât. La fureur populaire, livrée à elle-même les premiers jours, a épargné ces vieux trésors bibliographiques de la Catalogne médiévale[274].

A Barcelona, en efecte, l'Arxiu i la Biblioteca capitulars van poder ser salvats, en bona part gràcies a l'interès immediat de salvaguardar el patrimoni artístic de la catedral, que va propiciar que la protecció fos gairebé immediata. Els volums van ser traslladats a la Biblioteca poc després d'un mes de la insurrecció, on l'extraordinària col·lecció de manuscrits i impresos antics va ser registrada:

> La bibliothèque cathédrale de Barcelone a été adjointe au Département des manuscrits de la Biblioteca de Catalunya. L'inventaire a donné le chiffre de 190 volumes manuscrits, dont quatorze sont antérieurs au quatorzième siècle. Il faut signaler parmi ceux-ci un manuscrit en

[274] Jordi RUBIÓ, "Les bibliothèques en Catalogne (juin 1935-juin 1937)" , en: *Actes du Comitè International des Bibliothèques: 10e session: Paris, 24-25 août 1937* (La Haye: Martinus Nijhoff, 1938) (Fédération Internationale des Associations de Bibliothécaires. Publications, IX), p. 101-104 (reproduït a **Annex I.2**).

> onciale du commencement du huitième siècle contenant les Homélies de St. Grégoire et trois manuscrits en écriture visigothe.[275]

Per desgràcia, l'Arxiu Diocesà de Barcelona va patir una sort ben diferent. El Palau Episcopal fou envaït el 21 de juliol, i l'arxiver, Josep Sanabre, rememora que molta de la documentació fou llençada al pati i en part cremada. Pocs dies després, alguns manuscrits i documents d'arxiu van ingressar a la Biblioteca[276]. La biblioteca del Seminari Conciliar i les col·leccions del Museu Geològic del Seminari —el llegat del Dr. Jaume Almera i la biblioteca i papers de Josep Ramon Bataller—, instal·lades en l'edifici projectat per Elies Rogent al carrer Diputació, van patir igualment arran de l'ocupació del Seminari per un Comitè de les Joventuts Llibertàries, que volien instal·lar-hi una Universitat Popular. Com la situació esdevenia difícil, els llibres foren traslladats entre els mesos de setembre i desembre de 1936, no sense algunes dificultats[277].

Pel que fa a les esglésies parroquials, la majoria no conservaven biblioteques importants; Rubió comenta que s'havien pogut salvar la majoria dels volums que presentaven un cert interès. ("Les églises paroissiales de Catalogne n'étaient pas riches en livres anciens. On a pu recueillir, à quelque exception près, la plupart de ceux qui offraient quelque intérêt")[278]. Malauradament, però, els incendis que devastaren molts dels edificis de culte a les primeres hores de la Revolució afectaren alguns fons importants[279]. A partir del 19 de juliol de 1936 cremaven Santa Maria del Pi i Santa Maria del Mar. El 25, quan Duran encara no havia retornat a Barcelona, Ventura Gassol autoritzà Jordi Rubió per recuperar-ne els arxius. Rubió arribà a salvar-ne una part, que lliurà el 8 d'agost a Duran i Sanpere[280], però les pèrdues foren notables, i

[275] Jordi RUBIÓ, "Les bibliothèques en Catalogne ..." (reproduït a Annex **I.2**). Sobre la Biblioteca de la Catedral de Barcelona, vegeu Repertori, **8**.
[276] Sobre l'Arxiu Diocesà, vegeu Repertori, **7**.
[277] Sobre la biblioteca del Seminari, vegeu Repertori, **9**.
[278] Jordi RUBIÓ, "Les bibliothèques en Catalogne ..." (reproduït a Annex **I.2**). Sobre la Biblioteca de la Catedral de Barcelona, vegeu Repertori, **8**.
[279] El 1940, la Diòcesi de Barcelona menà a terme una enquesta per tal de determinar els danys causats durant la Guerra Civil. En resultà l'informe "Relación de los hechos ocurridos con motivo de la guerra determinada por el levantamiento cívico-militar del 18 de julio de 1936", d'autoria anònima, però establert probablement per l'arxiver diocesà, Josep Sanabre (Josep M. MARTÍ I BONET, *El martiri dels temples a la Diòcesi de Barcelona (1936-1939)*, Barcelona: Arxius Diocesà de Barcelona, 2008, p. 79-96, versió en català). Martí i Bonet estima en més de 500 el nombre de temples a Barcelona i fa entrades per cadascun dels edificis que patiren destrosses; dedica també un breu apartat als arxius desapareguts (a les p. 95-96).
[280] L'incendi de Santa Maria del Mar començà el 19 de juliol, es perllongà durant onze dies, i el de Santa Maria del Pi sembla que el 20 de juliol. Vegeu també el Dietari del Servei d'Arxius, establert per Duran i Sanpere (ANC, 1-1-T-8132, Dietari de les actuacions del Servei d'Arxius; editat a la tesi de Jaume-Enric ZAMORA *Els arxius i el conflicte polític en el segle XX: El cas dels arxius catalans (1931-1939)* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2012).Sobre els arxius de Santa Maria del Mar i del Pi, vegeu Annex I.1, **§25** i **§26**.

desaparegueren alguns dels volums manuscrits que s'hi conservaven[281]. Cremaren també a l'inici de la guerra el conjunt parroquial de la Puríssima Concepció, de la qual es recuperaren algun llibres[282], i l'església de Sant Agustí[283], que havia esdevingut parròquia però que conservava encara alguns dels fons conventuals; els llibres de cor foren lliurats a la Biblioteca de Catalunya per l'Oficina d'Edificis Municipals[284].

- *Monestirs, convents i ordes religiosos*

Malgrat que el gruix de les biblioteques conventuals històriques barcelonines —sobretot masculines— es conservava a la Biblioteca de la Universitat de Barcelona, on havien ingressat a partir del 1836 arran de la desamortització de Mendizábal, alguns dels convents barcelonins conservaven encara col·leccions molt importants, en part refetes a partir del segle XIX. Rubió ho recorda igualment a la seva comunicació:

> Beaucoup plus importantes étaient les bibliothèques des couvents, et il va sans dire que les plus riches étaient concentrés à Barcelone, où elles ont été sauvées sans exception. Dans toutes les villes de la Catalogne où se trouvaient des couvents, des grands dépôts ont été aménagés pour leurs bibliothèques lorsqu'il n'était plus possible de les conserver dans leurs anciens édifices [285]

L'apreciació sobre les biblioteques conventuals és essencialment correcta, però potser una mica massa optimista[286].. No hi ha estudis que donin xifres estadístiques exactes sobre el nombre

[281] Hi ha uns llistats mecanografiats sumaris, datats entre el 27 i el 29 de juliol, dels blocs de documentació d'aquestes procedències (AHBC 126/29 i AHBC 126/31bis). Es conserven reproduccions fotogràfiques d'alguns manuscrits medievals encarregades per erudits com Ramon Miquel i Planas abans de la guerra; és el cas, per exemple, del manuscrit del segle XV que contenia la *Doctrina compendiosa* i el *Cercapou* atribuïts a d'Eiximenis, la *Història del malvat rei Antiocus* i el *Secret dels Secrets* pseudoaristotèlic en català que es trobava a Santa Maria del Mar (Biblioteca de Catalunya, AFMP, capsa 23, número 3).

[282] El conjunt parroquial de la Puríssima Concepció, una de les esglésies principals de l'Eixample, és fruit del trasllat de l'església i claustre del monestir de Santa Maria de Jonqueres, amb l'afegitó del campanar de l'antiga església de Sant Miquel, ambdós conjunts desfets entre finals del segle XIX i principis del segle XX, als quals es van afegir altres edificis de caire neogòtic. Sobre la biblioteca de la Basílica de la Concepció, vegeu Repertori, **53**.

[283] L'Ajuntament s'havia emparat de l'església, i va destinar la seva àmplia nau a dipòsit d'objectes procedents d'edificis enrunats. Sobre la biblioteca de Sant Agustí, vegeu Repertori, **1**.

[284] Un llistat de d'esglésies parroquials de les quals ingressaren materials es pot trobar a Annex, **II.1**. Per Martí i Bonet sabem, per exemple, que es cremà la biblioteca de Sant Just i Pastor de Sant Just Desvern (MARTÍ I BONET, *El martiri*, p. 276).

[285] Jordi RUBIÓ, "Les bibliothèques en Catalogne (juin 1935-juin 1937)" , en: *Actes du Comitè International des Bibliothèques: 10e session: Paris, 24-25 août 1937* (La Haye: Martinus Nijhoff, 1938) (Fédération Internationale des Associations de Bibliothécaires. Publications, IX), p. 101-104 ; reproduït a Annex I.2.

[286] La relació d'ordes i comunitats religioses —masculines i femenines— de les quals ingressaren materials es pot trobar en el llistat de col·leccions ingressades (Annex, **II.1**), indexats pel nom de l'orde. Sobre les biblioteques recuperades d'ordes religiosos instal·lats fora de Barcelona (cartoixans de Tiana, escolapis de Castellar del Vallès) es fa esment més endavant.

d'establiments religiosos abans de la guerra, però García Gargallo, en el seu estudi sobre els les institucions religioses d'ensenyament a Barcelona entre el segle XIX i el segle XX, fa un llistat de trenta-nou ordes religiosos masculins i cent nou de femenins, la majoria d'ells amb més d'una comunitat, dels quals més de la meitat tenien presència a Barcelona abans de la guerra[287]. Certament la immensa majoria no devien tenir biblioteques destacades que calgués recuperar, però està clar també que una part important del contingut d'aquests establiments es va perdre, bé arran dels incendis dels primers dies, bé per la dedicació de molts dels edificis de comunitats religioses a altres activitats. Les reclamacions fetes després de la guerra semblen indicar, a més, que un cert nombre dels llibres d'aquestes comunitats no van ser lliurats a la Generalitat, sinó dipositats per patrulles diverses a la Universitat de Barcelona[288], i d'altra banda podria ser que en el salvament dels fons conventuals duts a terme per la Secció d'Arxius s'incloguessin també alguns llibres de les seves biblioteques, quan aquestes no eren gaire voluminoses. Finalment, és possible que, entre els llibres que ingressaren a la Biblioteca de Catalunya en camionades de documentació sense procedència coneguda, n'hi hagués de procedència eclesiàstica. El que és cert és que, entre les reclamacions que les parròquies i comunitats eclesiàstiques adrecen després de la guerra al Servicio de Recuperación Bibliográfica, molts demanen llibres per a la litúrgia, perquè no els ha quedat res.

Certament les biblioteques més importants van ser salvades, però en alguns casos les pèrdues foren importants. Cal recordar, per exemple, l'incendi que durant els primers dies de la guerra arrasà els caputxins de Sarrià, en el qual —i malgrat la implicació de veïns i autoritats— els danys materials foren quantiosos, i afectà una part de la biblioteca. El mateix cal dir del santuari caputxí de l'Ajuda, al barri de Sant Pere, del qual pràcticament no quedà cap paper[289]. Sí que es pogué salvar en la seva pràctica totalitat la impressionant biblioteca de la Congregació de l'Oratori de Sant Felip Neri; la biblioteca general es deixà tancada en l'espai que ocupava, mentre que els llibres que es trobaven a les cel·les foren extrets, en part per assegurar-ne una

[287] Manuel GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'Església a la ciutat de Barcelona: directori estadístic*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2002).
[288] En les reclamacions, els propietaris donen sovint indicacions sobre el que han sentit dir del destí de les seves col·leccions: ACA, Cultura, 2015/9 (reclamacions al Servicio de Recuperación Bibliográfica) i ACA, Cultura, 47 (Reclamacions al Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional), *passim*.
[289] Sobre les biblioteques dels caputxins de Barcelona, vegeu Repertori, **15**; sobre el Santuari de la Mare de Déu de l'Ajuda, Annex I.1, **§67**; sobre el convent de Sarrià Annex I.1, **§18**; i sobre el de Pompeia Annex I.1, **§13**. Fra Valentí Serra de Manresa va publicar un excel·lent estudi sobre la incautació de les biblioteques i arxius caputxins durant la guerra i el seu retorn (VALENTÍ SERRA DE MANRESA, "Els arxius i biblioteques dels caputxins durant la Guerra Civil", *Analecta Sacra Tarraconensia*, 94 (2021), p. 441-459). Sobre l'orde, vegeu GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'Església* ..., vol. I, p. 38-40.

millor protecció però també per deixar les cel·les lliures, ja que s'hi havien d'instal·lar nens refugiats de Madrid [290]. Algunes mencions breus en llistats permeten conèixer les col·leccions de les comunitats eclesiàstiques que van arribar a ingressar a la Biblioteca:

- *Santuari de la Mare de Déu del Carme (carmelites descalços)*[291]: el convent dels carmelites a la cantonada de Diagonal i Roger de Llúria és una de les poques esglésies de Barcelona que es destacà per presentar una resistència armada en l'inici de la Revolució, ja que un grup de vora cent cinquanta soldats i oficials del Regiment de Cavalleria de la Caserna de Girona, dirigits pel general Lacasa, s'hi havien refugiat i presentaren batalla a les forces republicanes. Quan els soldats es rendiren, el temple fou incendiat. Un brevíssim llistat dona fe que se salvaren només dues llibretes i cinc arxivadors de l'arxiu, que foren retornats després de la guerra per mediació de les carmelites del Convent de la Immaculada.

- *Convent del Bonsuccés (mercedaris)*[292]: el Convent de la Mare de Déu del Bon Succés, que fins a la desamortització de Mendizábal havia pertangut a l'orde dels servites, s'havia fet servir des d'aleshores com a caserna. L'església va continuar amb usos parroquials, que el 1936 havien estat confiats a l'orde dels mercedaris. L'edifici fou incendiat en iniciar la guerra; una nota de Rubió indica que per l'edifici va passar primer la Secció d'Arxius per recuperar la documentació i que el volum de llibres que havia quedat era relativament escàs. El que quedava va ser lliurat a la Biblioteca per l'Oficina d'Edificis Municipals el 24 d'octubre de 1936.

- *Col·legi del Sagrat Cor de Maria (claretians)*[293]: el juliol de 1940, el Diputat de Cultura fa un ofici a favor d'Eduard Fabregat, superior del Col·legi del Sagrat Cor de Maria (claretians) que s'interessa pels llibres que els foren sostrets durant la guerra. No hi ha constància, però, de si es van salvar i, en cas positiu, si van ingressar a la Biblioteca o si van ser dipositats en un altre lloc.

- *Escola Pia de Sarrià (escolapis)*[294]: de les diferents comunitats d'escolapis que hi havia a Barcelona abans de la guerra (l'Escola Pia de Sant Antoni a la Ronda Sant Pau, l'Escola Pia Calassància del carrer Ample i l'Escola Pia de Sarrià), només hi ha notícia d'un intent d'incautació de la biblioteca de l'Escola Pia de Sarrià, que se sabia molt

[290] Repertori, **26**. Sobre la congregació, vegeu GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'Església* ..., vol. I, p. 44-48.
[291] AHBC 124/31, 127/41. Sobre l'orde, vegeu GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'Església* ..., vol. I, p. 40-41.
[292] Annex I.1, **§78**; 77/4, 124/25, 332/1-2, 332/1-3, 332/1-4, 356/M Sobre l'orde dels mercedaris, vegeu GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'Església* ..., vol. I, p. 17-18.
[293] Documentació recollida pel superior dels claretians, el pare Eduard Fabregat Castells (Ciutadilla, 1886-Vic 1976). Sobre l'orde, vegeu GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'Església* ..., vol. I, p. 48-49.
[294] Annex I.1, **§30**. Sobre l'orde, vegeu GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'església* ..., vol. I, p. 43. Es salvaren també els llibres d'una altra comunitat escolàpia, la de Castellar del Vallès; vegeu l'apartat 3.1.3.2. (biblioteques de fora de Barcelona).

> important. Malauradament, quan es va intentar incautar l'agost de 1936 el comitè que l'ocupava digué a Ricard Albert, que havia estat delegat per Rubió per a la recollida, "que els seus tècnics ja han triat per a ells el que els era útil, que sols queden els llibres religiosos que s'han de cremar. Res no volen donar". A principis de febrer, passat el primer escalf de la Revolució, Rubió es dirigí al Conseller de Cultura per tal que intentés fer gestions davant de la Conselleria de Defensa, que era qui en aquell moment tenia el control de l'edifici, per tal que els deixés retirar els llibres. Però no hi ha constància que arribessin a ingressar a la Biblioteca de Catalunya. En canvi, hi ha constància, per les reclamacions de després de la guerra, que ingressaren alguns llibres de l'Escola Pia de la Ronda Sant Pau.

Menció especial mereixen les col·leccions dels col·legis i institucions jesuïtes barcelonines[295]: els col·legis del Sagrat Cor a l'Eixample (Casp) i de Sant Ignasi i l'Institut Químic a Sarrià, la Balmesiana i el Foment de Pietat, la residència del Palau Reial menor (on es conservava també la documentació de la *Revista Ibérica*), etc. Les diferents comunitats havien estat dissoltes arran del Decret de dissolució de la Companyia de Jesús de gener de 1932. Les biblioteques més voluminoses (les dels col·legis de Casp i de Sarrià, la Balmesiana i una part de la de la residència del Palau Reial Menor) havien romàs al seu lloc, i es van prendre mesures per a la seva protecció. Una part, però, havia estat dispersada i custodiada en cases de particulars, domicilis que sovint foren al seu torn ocupats en esclatar la guerra. Per aquesta raó, la recuperació de les col·leccions i volums després de la guerra fou particularment complexa. Per posar només un exemple, a més dels diferents domicilis de famílies pròximes a la Companyia, se'n trobaren a diversos locals ocupats pel POUM —el Palau de la Virreina, però també el cafè-teatre *Au Lyon d'or*, al capdavall de les Rambles[296]—, i una part important es conservà als locals de la Balmesiana, on a més de l'editorial i la biblioteca hi havia també la institució Foment de la Pietat Catalana[297], o documents de l'Oficina Romànica de Llengua i Literatura[298].

---

[295] Sobre les biblioteques dels jesuïtes, vegeu Repertori, **35**, Annex I.1, §20, §142, §157, §167 i 171. Sobre la implantació de l'orde, vegeu GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'Església* ..., vol. I, p. 29-36.

[296] El cafè-teatre *Au Lyon d'or*, establiment tradicional fundat a mitjan segle XVIII a la plaça del Teatre, als baixos del Teatre Principal, i reformat amb estètica modernista a finals del segle XIX, era un centre tradicional de tertúlies de literats i artistes plàstics (a més d'un dels temples de la gastronomia barcelonina). Es trobava molt a la vora de diversos edificis ocupats pel POUM, i per tant no és estrany que s'hi poguessin trobar llibres d'algunes de les biblioteques incautades per aquest partit. Sobre el cafè *Au Lyon d'or*, vegeu la tesi doctoral d'Eva SAUMELL, *Cuina, teatre i modernitat. Barcelona, 1888-1919* (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2015).

[297] Vegeu Annex I.1, **§167**. El 1909, el jesuïta Eudald Serra i Buxó fundà l'obra pia Foment de la Pietat Catalana, amb la intenció de difondre l'exercici de la pietat cristiana a nivell privat i públic. Un dels canals més importants de difusió de la seva obra fou la publicació de llibrets i opuscles de cultura religiosa en català, a través de l'editorial Balmes; Josep Lluch i Gonyalons, col·laborador des dels seus inicis del Foment de Pietat Catalana, es feu càrrec de l'Editorial Balmes després de la guerra.

[298] Josep Calveras i Santacana (1890-1962) ingressà a la Companyia de Jesús 1905; el 1926, havia estat un dels fundadors de l'Oficina Romànica de Lingüística i Literatura, juntament amb Antoni Griera, Manuel de Montoliu,

Es recuperaren també les biblioteques de diferents ordes monàstics i congregacions femenines, moltes d'elles de llarga implantació a Barcelona, que entre els volums de llurs biblioteques sovint tenien manuscrits relacionats amb la vida conventual (regles, estatuts i constitucions, llibres de cor i altres manuscrits litúrgics ...). Entre elles cal destacar la biblioteca de les clarisses de Pedralbes[299], ingressada a mitjan agost del 1936, després que les monges abandonessin el monestir; la de les benedictines del monestir de Sant Anton i Santa Clara, fins llavors instal·lades a l'antic Palau Reial Major de Barcelona[300], l'inventari de la qual arribà a ocupar 34 folis; o la de les carmelites descalces del convent de la Immaculada Concepció[301], del carrer Canuda, que cremà durant els primers dies de la Revolució, i que fou retirada per Rubió a partir del 14 d'agost. Un altre dels convents saquejats fou el de les clarisses de Santa Maria de Jerusalem, del carrer de Sant Elies de Sant Gervasi, transformat en txeca per la FAI. L'ocupació de l'edifici tingué també una trista repercussió en els seus fons[302]: en el dietari de la Secció d'Arxius, Duran escriu que tota la documentació de l'arxiu i la biblioteca havien estat cremats[303].

Com en els monestirs i convents masculins, a l'arxiu de la Biblioteca es conserven alguns pocs documents amb mencions succintes que donen notícies sobre les col·leccions de comunitats femenines sobre les quals s'intentà intervenir:

- *Convent dels Àngels (dominicanes)*[304]: comunitat de monges del segon ordre de Sant Domènec que tenia el seu origen en la comunitat del convent dels Àngels del Raval.

Alfons Par i Pere Barnils —aquest darrer estretament lligat a l'IEC—, de la qual fou el secretari fins al 1936. Es possible que els papers del pare Calveras incloguessin els de l'Oficina Romànica, i que per això haguessin pogut ésser conservats sense problema a la Balmesiana. Els documents foren recuperats per Mn Reventós, que podria ser identificat amb Sadurní Raventós i Fatjó, fill de Manuel Raventós i Domènec, de la família de les caves Codorniu; van ser els Raventós qui feren donació als jesuïtes d'una finca a Raimat, que esdevingué el centre principal dels jesuïtes a la diòcesi de Lleida.

[299] Repertori, **22** (Clarisses). Annex I.1, §32. Sobre l'orde, vegeu GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'Església* ..., vol. I, p. 106-109.

[300] Repertori, **12** (benedictines) i Annex I.1, **§29.** Una nota de Rubió ens diu "El dia 10 hi vaig a la tarda. M'enduc alguna cosa de relativa importància, i exploro la casa. Bibª al cor, de música al id., i religiosa en una sala mirant a la plaça del Rei / El dia 11 Alòs va a recollir-ho i ho du tot a l'Hospital. S'acaba el trasllat el dia 13-VIII-36". Sobre l'orde, GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'església* ..., vol. I, p. 106-109.

[301] Repertori, **16** (Carmelites) i Annex I.1, **§28**, **§36** i **§66**.Una part de la documentació i altres objectes foren lliurats a la biblioteca per membres del Partit Sindicalista. Sobre l'orde, vegeu GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'Església* ..., vol. I, p. 115-116.

[302] Sobre la biblioteca del monestir de les clarisses de Santa Maria de Jerusalem, vegeu Repertori, **23**.

[303] ANC, 1-1-T-8132 – Agustí Duran i Sanpere. Dietari de la Secció d'Arxiu del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic (PHAC), entrada de 14 d'agost de 1936. Afortunadament, una part de la documentació va poder ser recuperada posteriorment per Duran. Sobre l'orde, vegeu GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'Església...*, vol. I, p. 106-109.

[304] 127/41, 332/A i 332/1-2. Sobre l'orde, vegeu Laia AHUMADA i Mercè GRAS, "Mare de Déu dels Àngels i Peu de la Creu" *Claustra* (Barcelona: Universitat de Barcelona) https://www.ub.edu/claustra/Monestirs/view/46; GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'església* ..., vol. I, p. 109-110.

Les monges hagueren de deixar el convent arran de la desamortització de Mendizábal; afectat per un pla d'urbanisme de l'Ajuntament, el van vendre a principis del segle XX per instal·lar-se a Pedralbes, en un convent inaugurat el 1922 que van haver d'abandonar arran de la Guerra Civil. Després de la guerra, i abans de poder recuperar l'edifici, s'instal·laren provisionalment al monestir de les clarisses de Pedralbes. Per un llistat d'abril de 1940, se sap que a la biblioteca es conservaven 17 paquets de llibres procedents del convent, que els foren retornats el 1944 juntament amb altres apareguts posteriorment.

- *Convent de Santa Isabel de Sarrià (franciscanes)*[305]: convent de clausura, inicialment de terciàries franciscanes, que passà després a l'obediència clarissa per tornar posteriorment, ja al segle XVII, a l'obediència franciscana. Ubicat inicialment a la cantonada Elisabets-Xuclà (el nom del carrer Elisabets prové, justament, del nom del convent), es traslladà a Sarrià el 1878. El 1940 hi havia a la Biblioteca un conjunt de llibres (alguns registrats com a llibres de reserva) i un parell de paquets de documents, que foren retornats entre abril i maig de 1941.

- *Convent de franciscanes de la Nativitat (darderes)*[306]: les franciscanes missioneres de la Nativitat de Nostra Senyora és una congregació religiosa creada al segle XVIII per a atendre les necessitats de l'Hospital de la Santa Creu, anomenades tradicionalment darderes a partir del nom del seu fundador, el cirurgià Francesc Darder. La casa fundacional era al carrer Hospital, i en els primers dies de la guerra Rubió sembla que va voler recuperar els volums que s'hi conservaven, ja que en una de les brevíssimes notes sobre recollides a fer hi ha una referència a la capella del carrer Hospital, just davant de la porta d'ingrés al recinte de l'Hospital de la Santa Creu en aquest carrer, que correspon a la del convent de les darderes, al carrer Hospital 69.

- *Hospital de Sant Pau (hospitalàries)*[307]: Tomàs Tusó i Temprado (1891-1974), membre del POUM i metge, delegat governatiu a l'Hospital de Sant Pau i representant del POUM al Consell de Sanitat de Guerra, comunicà a Rubió que hi havia llibres en les habitacions que havien estat ocupades pels germans i germanes hospitalaris; la persona delegada per fer la inspecció (probablement Ramon d'Alòs, que era qui feia la tria i que, a més, no vivia lluny) pensava que, probablement, no valdria gaire la pena.

[305] AHBC, 77/21, 332/1-2, 332/1-4, 356/S. Sobre la congregació, vegeu GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'Església...*, vol. I, p. 83.
[306] AHBC, 127/41, nota.
[307] Annex I.1, **§77**. En els anys trenta hi havia diferents ordes i congregacions religioses que s'ocupaven de la cura dels malalts: les darderes, les hospitalàries de la Santa Creu, els germanetes de Sant Vicenç de Paül, els germans de la Caritat de la Santa Creu, els hospitalaris de Sant Joan de Déu, etc. La menció que en fa Tusó no permet identificar a quin orde podien pertànyer els que habitaven en aquell moment l'Hospital. Vegeu Manuel GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'Església...*, vol. I, *passim*.

- *Convent de Jesús Maria, Horta (mínimes)*[308]: el convent de les mínimes, orde mendicant de clausura de filiació franciscana, havia estat establert al carrer del Carme (a l'espai ocupat actualment per l'Institut Milà i Fontanals) fins a principis del segle XX, en què la comunitat es traslladà a Horta. El convent va ser incendiat el dia 21 de juliol i posteriorment ocupat per milicians; nou religioses que hi van tornar van ser assassinades. Una petita part de la biblioteca degué ser salvada, ja que un cop acabat el conflicte es trobaren a la Biblioteca dos paquets amb disset llibres que provenien del convent i que foren retornats el 1944.

- *Col·legi de Jesús Maria de Sant Gervasi (religioses de Jesús Maria)*[309]: la congregació de religioses de Jesús Maria, fundada a Lió per Claudine Thévenet i dedicada a l'ensenyament, estava instal·lada a Barcelona des del 1850, i la seu principal era el col·legi del Passeig de Sant Gervasi, un bell edifici obra d'Enric Sagnier aixecat a la finca Bellsolell, en l'espai que havia ocupat l'antic Hotel Tibidabo. Durant la Guerra Civil el col·legi, molt espaiós, va tenir usos hospitalaris (sanatori psiquiàtric i, a partir del 1938, hospital de guerra). Tenint en compte la utilització de l'edifici, és possible que la biblioteca fos respectada; però sembla que almenys una part de la documentació fou transportada al monestir de Pedralbes, ja que un rebut de setembre de 1940 autoritza la superiora a retirar d'aquest dipòsit les *Efemérides de Jesús María*, recuperat per un capellà de confiança, Mn Trinitat Prat.

- *Col·legi del Sagrat Cor de Sarrià (Societat del Sagrat Cor de Jesús)*[310]: Magdalena Sofia Barat, fundadora de la congregació Societat del Sagrat Cor de Jesús, dedicada a l'ensenyament femení, va obrir el 1846 a Sarrià un col·legi que acollia tradicionalment alumnes de classes benestants. La institució va continuar funcionant sota la República com a acadèmia, però en iniciar la Guerra Civil les monges s'amagaren o s'exiliaren. La Congregació seguia l'esperit jesuïta de la seva fundadora, i per tant era fàcil pensar que una part de la biblioteca dels jesuïtes del Col·legi de Sant Ignasi de Sarrià, que havia hagut de tancar arran de l'expulsió de l'orde el 1932 (i que era a poc més de cinc minuts a peu) pogués haver-hi estat dipositada, però els llibres no s'hi van trobar.

- *Convent de les Reparadores (germanes de Maria Reparadora)*[311] la congregació religiosa femenina de les Germanes de Maria Reparadora, coneguda com les reparadores i dedicada a l'Adoració del Santíssim Sagrament, havia estat fundada a mitjan segle XIX a França per Émilie d'Oultremont, i les primeres cases a Catalunya s'obriren a partir de 1880. Rubió coneixia bé l'orde, ja que una de les seves germanes,

[308] AHBC, 356/M. Sobre la Guerra Civil al convent de les Mínimes d'Horta, vegeu Maria COLL, "Mare Maria de Montserrat, la monja", *Sapiens*, 198 (setembre 2018).
[309] AHBC, 331/6 (Recuperación, Pedralbes), 331/7. Sobre la congregació, vegeu GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'Església* ..., vol. I, p. 148-152.
[310] Annex I.1, **§19**. Sobre la comunitat, vegeu GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'Església* ..., vol. I, p. 145-147.
[311] AHBC, 126/dossier buit. Sobre la congregació, vegeu GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'Església* ..., vol. I, p. 187-188.

Pilar, havia ingressat al seu convent de Palma. Les reparadores tenien un convent a la Bonanova (Maó 2 / Ganduxer 130), edificat en un solar que els havia estat cedit per la família Juncadella, que va ser saquejat i incendiat durant la guerra. No hi ha constància de si els llibres es van poder salvar, però el setembre de 1939 se'ls van retornar, per error, uns cantorals que pertanyien a les clarisses.

- *Preveres i eclesiàstics*

Les execucions sumàries d'un gran nombre d'eclesiàstics a l'inici de la guerra forçaren molts preveres a deixar els seus domicilis, bé per refugiar-se en domicilis privats, bé camí de l'exili. En els anys 30, el pes dels eclesiàstics en el món intel·lectual i científic català era inqüestionable, i molts d'ells, pròxims als cercles de l'Institut d'Estudis Catalans, tenien biblioteques importants. Més endavant s'analitzen els ingressos d'algunes de les col·leccions amb les quals entraren manuscrits; és el cas, per exemple, dels papers del doctor Llovera[312], recuperats a finals de juliol de 1936 a iniciativa de Batista i Roca; o de la biblioteca i arxiu de la casa de Llorenç Riber[313] a la Bonanova, ocupada per unes milícies, recollits per Joan Teixidor per encàrrec de Rubió també a inicis de la guerra. No sabem en canvi quan va ingressar la biblioteca de Francesc de Paula Codina i Sert, lligat a l'Associació Eclesiàstica de l'Apostolat Popular i pròxim a molts dels membres de l'IEC, exiliat a Itàlia i mort en zona nacional abans d'acabar la guerra[314], ni els del beneficiat de la Concepció, Hermenter Riu[315], conegut sobretot a principis del segle XX pel seu enfrontament amb el bisbe Laguarda, que pogué recuperar-los acabada la guerra. S'intentà salvar moltes altres biblioteques d'eclesiàstics; en alguns casos les intervencions reeixiren, en d'altres malauradament foren fallides:

- *Higini Anglès i Pàmies* (Maspujols, 1888-Roma, 1969), *Manuel Trens i Ribas* (Vilafranca del Penedès, 1892-Barcelona, 1976) i *Lluís Carreras i Mas* (Sabadell, 1884-Barcelona, 1955)[316]: Mn Anglès, cap de la Secció de Música de la Biblioteca, compartia habitatge amb dos altres eclesiàstics, el Dr. Trens, director del Museu

[312] Repertori, **37** (Llovera), i Annex I.1, **§6**.
[313] Repertori, **52** (Riber) i Annex I.1, **§48**
[314] Repertori, **24**.(Codina)
[315] Sobre les biblioteques d'Hermenter Riu i la de l'església de la Concepció, vegeu Repertori, **53**. En el mateix expedient de Riu hi ha un rebut de Rubió dels llibres de Concepció Riera, que vivia al carrer Montseny, on vivia també Mossèn Riu (AHBC 126/16); és possible que es tractés de la seva majordoma, que fes lliurar les obres per delegació.
[316] Annex I.1, **§17** i **§148**. D'altra banda, a principis de setembre Rubió fa un ofici a favor d'una dona, Rosalia Monedero, dient que els mobles i objectes que es troben a Pau Claris 7, 3r 1ª (la mateixa adreça on vivien els preveres) no tenen interès per a la Biblioteca (AHBC 124/69bis); molt probablement es tractava de la majordoma dels eclesiàstics, ja que l'any 1966, en morir Monedero, Anglès i Trens s'uneixen al condol de la família.

Diocesà, i el Dr. Carreras, intel·lectual i home de confiança del cardenal Vidal i Barraquer. Els tres eclesiàstics vivien al mateix edifici on havia tingut el seu domicili Antoni Rubió i Lluch (que havia viscut fins al 1930 a Pau Claris). Tots tres van exiliar-se des de l'inici de la guerra, i els seus llibres van ser recuperats a principis d'agost del 1936.

El Dr. Lluís Carreras i Mas[317] va exiliar-se a Tolosa del Llenguadoc amb la família Riera Sala (Joan Riera i l'empresària tèxtil Tecla Sala). Acabada la guerra, un dels fills Riera (potser Pau Riera i Sala, que posteriorment fundà Òmnium Cultural) anà a demanar a Rubió els papers del prevere. Pels papers d'Higini Anglès s'hi interessà el rellotger Josep Maria Portusach[318].

- *Antoni Batlle i Mestre* (Sitges, 1888-Barcelona, 1955)[319]: la Guerra Civil atrapà el Dr. Batlle, promotor de l'escoltisme a Catalunya, mentre era d'excursió amb un grup d'escoltes a la Pica d'Estats. En baixar, s'exilià a Suïssa fins al 1938. Alfred Bosch i Batlle, secretari del Centre Excursionista de Catalunya, s'adreçà a la Biblioteca per intentar que es recuperessin els seus llibres, però la casa del prevere estava ocupada i no s'hi pogué accedir.

- *Carles Cardó i Sanjoan* (Valls, 1884-Barcelona, 1958)[320]: canonge de la Seu de Barcelona, catalanista i promotor del cristianisme social, Cardó fou un dels pensadors més influents de l'avantguerra. Vivia al carrer Teodor Llorente cantonada amb el Passatge de Llívia, a tocar de la Torre Garcini, la casa familiar de Ramon d'Alòs. Com tants altres eclesiàstics, en esclatar la guerra s'exilià, ajudat per la Generalitat, i s'instal·là a Torí, d'on passaria a Suïssa, prop de Rafael Patxot. S'intentaren recuperar la seva biblioteca i papers, però la casa estava ocupada per milicians de la FAI, que no ho permeteren.

- *Fra Rupert M. de Manresa, OFMCap* (Manresa, 1869-Gènova, 1939)[321]: Ramon Badia i Mulet, que en ingressar als caputxins prengué el nom Rupert M. de Manresa, promotor del convent de Pompeia i un dels pensadors i intel·lectuals catalans més respectats de

[317] Annex I.1, **§148**.

[318] Annex I.1, **§152**. Portusach, amb botiga al passatge del Patriarca de Barcelona, era el president del gremi sindical de rellotgers. El rètol de la botiga, Rellotges Portusach, és encara avui visible al llindar del passatge des del carrer Comtal. Sabem que el musicòleg i ell van estar en contacte durant la guerra, perquè en la correspondència d'Anglès hi ha una carta de Portusach de 1938 (M 7084/964).

[319] Annex I.1, **§40**.

[320] Annex I.1, **§45**. Les cartes bescanviades durant la Guerra Civil entre Cardó i Ramon Sugranyes han estat editades (Jordi GIRÓ I PARÍS, *Dos homes de pau en temps de guerra*, Barcelona: Claret, 2001). Sobre Carles Cardó, vegeu entre altres Josep MASSOT I MUNTANER, "Carles Cardó i el periodisme catòlic", en: *Aproximació a la historia religiosa de la Catalunya contemporània* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1973), p. 84-91, i Joan CARRERA I PLANAS, *Aproximació a Carles Cardó en el centenari del seu naixement* (Barcelona: Comissió Carles Cardó, 1984).

[321] Annex I.1, **§62**. J. M. GASSOL F. RAURELL, fr. Valentí SERRA DE MANRESA, *Rupert M. de Manresa, pensador en temps de crisi: 1869-1939* (Barcelona: Estudis Franciscans, 1989).

l'avantguerra, hagué de fugir en esclatar la guerra i morí en exili. La casa fou ocupada per un escamot de la FAI, que no permetè l'accés a la biblioteca.

- *Fortià Solà i Moreta* (Torelló, 1876-Barcelona, 1948)[322]: sacerdot i historiador format al Seminari de Vic sota la direcció de Torras i Bages, durant el seu exercici com a vicari a les comarques de l'Osona i del Bages contribuí a l'ordenació de diversos arxius parroquials. El 1920 obtingué un benefici a l'església de la Mare de Déu del Carme de Barcelona i ingressà com a col·laborador al Foment de la Pietat Catalana, que li encarregà la redacció de la biografia de Torras i Bages. Els llibres, papers i prestatgeries de Solà, que vivia al carrer Muntaner, foren lliurats a la Biblioteca per la Secció 2ª de Moviments antifeixistes (Aragó, 182). El 1938, un cop la situació fou més estable, el Dr. Solà volia consultar unes revistes que li havien estat incautades per tal de poder redactar la història del santuari de Núria, que li havia estat encarregada pel bisbe de la Seu, el Dr. Guitart; Rubió intentà recuperar-les i les hi envià a través del sr. Cardús.[323]. Després de la guerra, Solà recuperà la seva documentació, 33 paquets de llibres, 14 de papers i una amb un recull de gravats, fotografies i altre material.

- *Ricard Aragó i Turon (Ivon l'Escop)* (Santa Coloma de Farners, 1883-Barcelona, 1963)[324]: pràcticament al mateix temps que l'Institut d'Estudis Catalans naixia la Lliga del Bon Mot, impulsada per l'aleshores jove capellà Ricard Aragó per lluitar a favor de la puresa del llenguatge, i que fou recolzada per prestigiosos escriptors i polítics —Maragall, Carner, Ors, Bofill i Mates, Prat de la Riba, etc.— molts d'ells relacionats amb l'Institut d'Estudis Catalans. En iniciar la guerra, Rubió confià a Joan Givanel la tasca de recuperar els seus llibres i papers per a salvaguardar-los, i li foren retornats en acabar la guerra.

- *Josep Bochaca i Serra* (Tremp 1867-?)[325]: el capellà Josep Bochaca sembla que va veure els seus llibres salvats gràcies a un dels porters del Servei de Biblioteques, Francesc Pujol i Genius, que, segons indica a la instància presentada després de la

[322] Annex I.1, **§60**, **§130 i §166**. AHBC 126/35, 1225/9 (fitxes), i Arxiu-biblioteca Rubió. La fitxa de petició de recuperació, datada de 24 d'abril de 1939, a ACA, Cultura, 47, R-411.

[323] La persona d'enllaç era molt probablement l'historiador i arxiver Salvador Cardús i Florensa (Terrassa, 1900-1958), secretari de la Junta de Museus de Terrassa, que va col·laborar en el salvament del patrimoni de la vila del Vallès. La biblioteca i papers li foren retornats el 12 de juliol de 1939; després de la mort del prevere, la seva extensa correspondència fou adquirida al llibreter Josep Porter (ms. 1844). Sobre Fortià Solà, vegeu Fina BADIA I BOIX, "El Doctor Fortià Solà i Moreta (1876-1948)", en: *Fortià Solà: estudis* (Torelló: Associació d'Estudis Torellonencs, 1997), p. 21-42 i J. MASSOT I MUNTANER, "Fortià Solà dins el seu context religiós i cultural", *Església i societat a la Catalunya contemporània*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003 (Biblioteca Abat Oliva; 255), p. 355-369.

[324] AHBC, 124/12. Sobre Ricard Aragó, vegeu Reis FONTANALS, "Ivon 'Escop, un propagandista de la llengua", *Revista de Girona*, 202 (2000), p. 48-55; Narcís-Jordi ARAGÓ, "Ricard Aragó, Ivon l'Escop, defensor de la llengua i de la paraula", en: *Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a Santa Coloma de Farners, amb motiu del centenari de les "Normes ortogràfiques" de l'IEC (25 i 26 d'octubre de 2013)* (Barcelona: IEC, 2015), p. 87-93 Poc després de la seva mort, la documentació de l'eclesiàstic —117 capses i lligalls— fou lliurada a la Biblioteca de Catalunya pels seus hereus.

[325] AHBC, 332/Bochaca; vegeu també ACA, Cultura 2015/9, doc. 113.

> guerra a Valls i Taberner, va salvar els llibres del capellà dipositant-los al seu nom als locals de la Biblioteca de Catalunya. El capellà era germà de Francesc de Paula Bochaca (Tremp, 1870-Barcelona, 1960), propietari de l'empresa "El Arte Católico", dedicada a la venda d'articles religiosos.

Joseph i Mayol deixa constància de la biblioteca d'un altre prevere, de qui no esmenta el nom, que veié la seva col·lecció salvada gràcies a la seva intervenció i a la de Rubió:

> Recordo, com a exemple, el cas d'un modest capellà que, temorós de perdre la vida, visiblement emocionat, em demanà que anéssim a recollir la seva biblioteca: "No val molt, com a valor intrínsec, però sí el seu contingut. Durant anys he anat col·leccionat tot el que he trobat relacionat amb la història de les esglésies del bisbat. Seria una llàstima que les flames ho destruïssin o en fessin paper per als diaris; és el que més m'estimo... La meva vida tant se val, sóc vell. Salveu-ho. Vosaltres, que tant ho estimeu, encara podreu utilitzar-ho...".
> Tractant de tranquil·litzar-lo, davant seu vaig telefonar a Jordi Rubió, a la Biblioteca de Catalunya, demanant-li que anessin a recollir la biblioteca del clergue [...]. Sé que el mossèn salvà la biblioteca i la recuperà un cop finida la guerra. Va morir de vell acompanyat dels seus papers[326].

Menció a part mereixen les biblioteques de nombrosos jesuïtes, molts d'ells relacionats amb la Fundació Balmesiana i sovint pròxims a la BC per la seva tasca erudita de membres de l'Institut[327]. Antoni Massana fugí cap a Itàlia en iniciar-se la Guerra Civil. Els seus llibres i papers, incloent el seu fons musical, foren recuperats per les Joventuts Socialistes de Sarrià, que a petició de Jordi Rubió els lliuraren a la Biblioteca de Catalunya[328]. Ingressaren també els papers del malaurat pare Ferreres, mort en presó a Sant Miquel dels Reis a l'inici de la Guerra Civil[329], i els de l'historiador Ignasi Casanovas, editor de Finestres, Balmes i Torras i Bages, impulsor del Foment de la Pietat Catalana i fundador de la Biblioteca Balmes[330], un dels intel·lectuals claus de l'avantguerra, assassinat a l'inici de la Guerra Civil; i ingressaren també com s'ha vist els d'un dels seus col·laboradors propers, Fortià Solà, biògraf de Torras i Bages. Els llibres del jesuïta Luis Brugada y Panizo, catedràtic de l'Institut Balmes i autor de diversos

[326] Miquel JOSEPH I MAYOL, "Protecció de biblioteques particulars", *El salvament del patrimoni artístic català durant la Guerra Civil*, Barcelona: Pòrtic, 1971, p. 48.
[327] Annex I.1, **§167**.
[328] Sobre els papers d'Antoni Massana (Barcelona, 1890-Raimat, 1966), vegeu Annex I.1, **§4** i **§79**. A la mort del prevere, el seu fons fou lliurat a la Biblioteca de Catalunya (sign. M 2865-3097, M 3144-3146, M 3149, M 3435, M 3744-3747).
[329] El pare Joan Baptista Ferreres (Olleria, 1861-Sant Miquel dels Reis, 1936), professor en teologia, vivia a Barcelona. En esclatar la guerra es refugià a Olleria, però fou pres i morí empresonat. Segons una nota d'Alòs, es recuperaren "alguns llibres de litúrgia, etc, vinguts per mitjà de R. de Fontcuberta" (.
[330] Sobre els papers del pare Ignasi Casanovas i Camprubí (Santpedor, 1872-Barcelona 1936), vegeu Repertori, **35**.

manuals d'ensenyament secundari, exiliat a Itàlia, foren lliurats a la Biblioteca de Catalunya per la policia d'Hostafrancs el 1938[331]. Els papers del fundador del Foment de la Pietat Catalana, el pare Serra i Buxó, romangueren probablement a la Balmesiana, i foren reclamats després de la guerra[332]. Finalment, recordem que la biblioteca del pare Andrés Linari, responsable de la *Revista Ibèrica*, dispersa entre el que hi havia al seu domicili i el que es trobava a la Biblioteca del Palau, fou igualment recuperada, tot i que possiblement amb pèrdues importants[333].

El nombre de biblioteques d'eclesiàstics recuperades fou notable[334]. De la majoria quedà constància d'a qui pertanyien, però és possible que en alguns casos ingressessin volums sense que se'n pogués identificar la propietat. Així per exemple, el febrer de 1937 fou lliurat un conjunt de llibres que provenien d'un pis de la Diagonal, sense especificar a qui pertanyien; només en el moment de la reclamació, feta per Cebrià Montserrat, col·laborador de la Fundació Bíblica Catalana i de la Fundació Bernat Metge, es pogué arribar a identificar que pertanyien a un beneficiat de l'església de Santa Anna, Marcos Sanfeliu, mort durant la guerra[335]. Es recolliren també la biblioteca del canonge de la catedral Joan Serra i Puig o la del prevere Ramon Guitart i Perarnau, recuperades posteriorment. No sabem, en canvi, si ho foren les de Lluís G. Feliu —probablement un dels preveres que havia recollit material per a la beatificació de la mare Maria Ràfols— o la del salesià Fèlix Vivet i Trabal, assassinat en una carretera d'Esplugues a l'inici de la guerra en un dels "paseíllos" menats per milícies revolucionàries.

- *Agrupacions religioses*

S'intentaren recuperar igualment les biblioteques d'algunes de les associacions eclesiàstiques a les quals es va tenir accés. Entre elles cal destacar la de les Conferències de Sant Vicenç de Paül[336], que tenien la seu al carrer Sant Sever, molt a la vora del Palau de la Generalitat i de Sant Felip Neri; s'hi conservava documentació històrica relacionada amb la marquesa de Moja, que havia estat una de les benefactores de les Conferències. Rubió envià també a finals de de

[331] AIEC, Fons Alòs-Moner, 30/3, fitxes.
[332] Sobre la reclamació dels papers d'Eudald Serra i Buxó, SJ (Vilassar, 1882-Barcelona, 1967), editor de *Lo Missatger del Sagrat Cor de Jesús*, vegeu Annex I.1, **§157**.
[333] L'argentí Francisco Andrés Linari estava domiciliat a la plaça del Rei, a casa de Sebastià Reixach i Tort. Aprofitant la seva nacionalitat, demanà que els seus béns (i per tant la biblioteca) fossin respectats. Sobre Linari, vegeu Repertori, **35**.
[334] Les referències als preveres dels quals ingressaren materials es poden trobar a Annex, **II.1**.
[335] La biblioteca es trobava, pel que sembla, a casa de Pere Garganté, que en acabar la guerra la va reclamar; però mort el prevere, la seva germana delegà en Cebrià Montserrat la recuperació dels materials, que li foren lliurats. Vegeu Annex I.1, **§104** i **§163.**
[336] Repertori, **25** (Conferències de Sant Vicenç de Paül) i Annex I.1, **§27**.

juliol del 1936 a Ricard Albert i Lluís Cuquerella perquè intentessin recuperar el que hi havia a la seu de l'Associació Eclesiàstica de l'Apostolat Popular[337], moviment fundat a Barcelona el 1905, emmarcat en el corrent del catolicisme social, que es proposava combatre la secularització creixent a través d'una propaganda de la fe catòlica amb mitjans més adaptats a l'època, com ara les conferències amb diapositives; però no hi hagué res a fer. Hi ha també constància que es recolliren llibres del Centro Social[338] —molt possiblement el Centro Social de Betlem, associació per a la formació catòlica que depenia de la parròquia de Betlem.

Sortosament, no passà el mateix amb els llibres de l'Agrupació Schola[339], amb seu al carrer Bruc amb Rosselló, al davant de la casa de les Punxes. Fundada per Ramon Orlandis (Palma, 1873-Sant Cugat del Vallès, 1958), era una societat adreçada als joves seglars amb l'objectiu d'acompanyar-los en el camí d'oració, tot seguint l'exemple de santa Teresa del Nen Jesús, i de fomentar alhora la seva formació en filosofia tomista (Orlandis era membre de l'escola tomista de Barcelona); comptava per això amb una important biblioteca, amb revistes i col·leccions de clàssics grecs i llatins, reunida pel seu fundador. L'agrupació tenia forts lligams amb l'església del Sagrat Cor del carrer Casp, depenent del col·legi dels jesuïtes El pis del carrer Bruc va ser ocupat per les Joventuts d'Esquerra Republicana. El 22 d'octubre Ventura Gassol lliurà una autorització a Jordi Rubió per tal que pugui recollir-ne els llibres; s'hi va anar l'endemà i, de manera preventiva, s'hi va enganxar a la porta (amb xinxetes) un rètol en què s'advertia que el pis estava intervingut per la Conselleria de Cultura. El 24 d'octubre Rubió adreçà un correu al responsable del pis, el "company" Alcalde, que era a la caserna de Sarrià, ocupada per la Joventut Socialista, per tal de demanar-li que els deixessin entrar. La biblioteca ocupava tot el pis, i es decidí deixar-la al seu lloc. Avançada la guerra, a finals d'abril de 1938, un policia volgué instal·lar-s'hi; tot i que el pis era curull de llibres, se li habilità una cambra. El 2 de gener, poc abans de l'entrada de l'exèrcit nacional, s'intentava protegir el fons amb una nova nota a la porta, que indicava que es tractava d'una biblioteca incautada per la comissió del Patrimoni Històric. La col·lecció pogué així ser conservada.

[337] Annex I.1, **§12**. Pere FOLIANA, Feliciano MONTERO, "La Asociación Eclesiástica de Apostolado Popular: Una respuesta pastoral nueva para un área urbana e industrial (Barcelona 1905-1914)", *Estudios eclesiásticos*, 69, núm. 271 (1994), p. 503-528.
[338] AHBC, 332/1-2 (llista); es menciona la presencia de 5 paquets de llibres.
[339] Annex I.1, **§79**. L'adreça exacta era Bruc 160, 2n 1º. L'agrupació Schola, fou coneguda posteriorment com *Schola Cordis Iesu*.

3.1.1.2. Biblioteques de famílies nobiliàries

El perill de destrucció o de dispersió de biblioteques notables no es reduïa a les biblioteques eclesiàstiques, sinó també amenaçava les importants biblioteques particulars barcelonines. En les seves memòries sobre el salvament del patrimoni artístic durant la Guerra Civil, Miquel Joseph i Mayol recorda:

> Moltes de les organitzacions sindicals i polítiques es van incautar, per a establir-hi llurs oficines, d'algunes cases de particulars en què hi havia valuoses biblioteques, les quals contenien veritables tresors bibliogràfics, unes per la qualitat del contingut, d'altres especialitzades en una branca específica, ja sia que es tractés de matèries o d'autors.
> Calia evitar la dispersió de volums que hauria significat una pèrdua irreparable i, també, el maltractament que poguessin sofrir els llibres[340].

Entre els domicilis que foren incautats més ràpidament hi havia les cases i, en ocasions, els palauets dels nobles que tenien domicili a Barcelona o a la seva rodalia. En comparació amb altres zones de la Península, la presència pública dels nobles domiciliats a Catalunya podria semblar menys aparent, però abans de la guerra la seva representativitat era important[341]. Només cal pensar que la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona (coneguda després com a Caixa de Barcelona) era coneguda popularment com a la "Caixa dels marquesos", pel nombre de persones amb títols nobiliaris que formaven part del Consell d'administració[342]. A

[340] Miquel JOSEPH I MAYOL, "Protecció de biblioteques particulars", en: *El salvament del patrimoni artístic català durant la Guerra Civil*, Barcelona: Pòrtic, 1971, p. 71-72. L'impressor i escriptor Miquel Joseph i Mayol (Granollers, 1903-Panamà, 1983), participà en el salvament d'obres d'art a través de la Secció de Monuments dels Serveis del PHAC, i fou també una peça clau en la utilització del bibliobús del Servei de Biblioteques del Front com a transport pels intel·lectuals que partiren a l'exili (IDEM, *El bibliobús de la llibertat: la caiguda de Catalunya i l'èxode dels intel·lectuals catalans*, Barcelona: Símbol, 2008).

[341] Un llistat dels personatges nobles o relacionats amb la noblesa dels quals ingressaren materials es pot trobar a Annex, **II.1**.

[342] "La entidad también fue conocida con el apodo de Caja de los Marqueses, debido al gran número de nobles que figuraban en su Consejo. De entre ellos, encontramos a los marqueses de la Quadra, de Alfarrás, de Alós, de Llió, de Camps, de Puerto Nuevo, de Palmerola, de Castelldosrius, de Galtero, de Caldas de Montbui, de San Antonio, de Sentmenat, de Soto-Hermoso, de Dou, de Zambrano, de Vilallonga, de Sagnier, de Castell-Florite, de Casa Pinzón, de Monsolís, de Mura, de Ferrer-Vidal y de Coscojuela; los barones de Maldá, de Vilagayá, de Purroy, de Viver, de Albi, de Quadras; los condes de Figuerola, de Belloch, del Valle de Marlés, de Sert, de Fígols; el vizconde de Forgas; y el duque de Solferino"; extret de Joaquín JARRIOLA PALOMARES, "Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Barcelona", en: *La Banca en España* (material docent a la página personal *Estructura económica (española)*, 3.3. *Instituciones bancarias en España*, Bilbao: Universidad del País Vasco-Euskal Herriko Unibersitatea, (https://www.ehu.eus/Jarriola/Docencia/EcoEsp/programaecoesp.htm), p. 41-42.

l'inici de la guerra, molts nobles eren ja als seus llocs d'estiueig tradicionals, sovint fora de Catalunya, i es traslladaren gairebé tots a la zona nacional; però un nombre important dels que van romandre a Catalunya i foren detinguts acabaren afusellats[343].

En l'elenc nobiliari resident a Barcelona hi havia títols concedits abans del segle XIX, però sembla que la majoria eren títols més recents, concedits entre finals del segle XIX i principis del segle XX en l'intent de la monarquia d'assegurar-se el favor de la burgesia industrial i empresarial emergent; molts d'ells tenien biblioteques i arxius importants, que en molts casos van poder ser salvats. Entre els primers cal destacar, molt particularment, les extraordinàries col·leccions de dos nobles de la primera noblesa borbònica, la del marquès de Barberà[344], recuperada del Palau Sarriera a la plaça Santa Anna (actual Portal de l'Àngel), rica en manuscrits medievals, o la de la marquesa de Castellbell[345], distribuïda entre el palau Cortada del carrer Portaferrissa i el Palau Falguera de Sant Feliu, coneguda sobretot pel dietari del seu ancestre, el baró de Maldà. Menys coneguda, però també particularment rica en manuscrits era la biblioteca del marquès d'Alòs[346], recuperada del seu domicili a Sarrià per Ramon d'Alòs-Moner, que n'era familiar; molt probablement fou també Alòs-Moner qui recuperà els llibres i la documentació del palauet del baró de l'Albi[347], a Horta, molt a la vora del domicili familiar de l'erudit. Arribaren també a la Biblioteca, barrejats amb l'importantíssim fons d'arxiu, els llibres del comte d'Alcúdia, que es trobaven en el seu domicili; no hi ha informació concreta sobre el lliurament, però sembla que la casa havia estat ocupada per un sindicat de la UGT. La casa dels marquesos de Castelldosrius també fou ocupada, en aquest cas per un comitè del POUM que sembla haver-hi reunit llibres de diferents procedències; els lliuraments es feren entre el 1936 i el 1937, i el darrer contenia llibres de la veïna casa de Ferran Valls i Taberner. D'aquestes importants col·leccions es fa una anàlisi detallada més endavant; però val també la pena recordar un conjunt de biblioteques de l'antiga noblesa d'època moderna de les quals ha quedat traça en els arxius de la Biblioteca:

[343] César ALCALÁ, "Nobleza catalana asesinada durante la Guerra Civil española", *Aportes: Revista de Historia Contemporánea*, 16, núm. 45 (2001), p. 136-147.
[344] Repertori, **6** (Barberà) i Annex I.1, **§11**, **§34**, **§68** i **§155**. Títol creat per Felip V el 1702.
[345] Repertori, **19** (Castellbell). creat per Felip V el 1702.
[346] Repertori, **4** (Alòs) i Annex I.1, **§49**. Títol creat per Carles III el 1736
[347] Repertori, **2** (Albi). Títol creat el 1342 per Pere el Cerimoniós, i confirmat el 1755 per Ferran VI a favor de Francesc de Cartellà-Sabastida. Sobre la baronia de l'Albi, vegeu Armand de FLUVIÀ, "Ratificación de dos baronías inmemoriales catalanas por la pérdida del título original: El Albi y Canyelles", *Hidalguía*, 310-311 (2005), p. 297-304.

- *Marquès de Coscojuela*[348]: segons indica un breu ofici signat per Ferran Valls i Taberner, els llibres i documentació del polític conservador i soci del IACSI Lluís de Llança i Bobadilla (Saragossa,1884-Sant Sebastià, 1970), XII marquès de Coscojuela i XI Duc de Solferino, casat amb la germana del baró de Terrades, Dolors d'Albert, i relacionat amb els comtes d'Alcúdia, estaven repartits entre la Biblioteca de Catalunya i el monestir de Pedralbes. La documentació havia estat recuperada del Palau Centelles, a la Baixada de Sant Miquel, expropiat per la Generalitat durant la Guerra Civil.

- *Marquès de Sentmenat*[349]: Joaquim de Sentmenat i Sarriera (1893-1968), VIII marquès de Sentmenat i X marquès de Ciutadilla, polític conservador, havia participat en l'intent de cop d'estat del general Sanjurjo. En esclatar la Guerra Civil, fugí al bàndol nacional i les seves terres foren expropiades; el seu arxiu fou recuperat el 4 d'agost del 1936 i fou transferit posteriorment al dipòsit del monestir de Pedralbes, mentre que les prestatgeries i alguns llibres es conservaven a Ca l'Ardiaca. Després del passatge del Servei d'Arxiu es recuperaren alguns (pocs) llibres.

- *Marquès de Vilallonga*[350]: el 1916, Maria del Carme Dalmases i d'Olivart, marquesa de Vilallonga, casada amb Carles de Fontcuberta i Perramon[351] i mare de Xavier de Fontcuberta i Dalmases (Barcelona, 1866-1945), III marquès de Vilallonga, havia venut a la Biblioteca de Catalunya la biblioteca del seu avantpassat, Pau Ignasi de Dalmases. Poc després, una part important de l'arxiu familiar ingressava a l'Arxiu Històric Municipal, juntament amb les llibreries que havien contingut la biblioteca[352]. Malgrat la venda anterior, era lògic pensat que la part més moderna de la biblioteca podria haver quedat al Palau; Bohigas hi va anar el 6 d'agost de 1938, però no hi havia llibres. En un llistat de 1940 de llibres ingressats durant la guerra hi ha una menció "Fontcuberta", que probablement eren seus.

- *Marquès de Mura*[353]: el 1930 Alfons XII havia rehabilitat el títol en favor de Ramon de Dalmases i Vilavecchia (1897-1983), fill de Lluís de Dalmases i Olivart i d'Isabel de Vilavecchia, advocat i bibliòfil, membre del Consell d'administració de la Caixa de Barcelona (de la qual el seu pare havia estat director) i primer president de l'Associació

[348] AHBC 124/39. Vegeu també Repertori **3** (Alcúdia). Títol creat el 1647 per Felip IV. Podria tractar-se també del seu fill Carles Lluís de Llanza i d'Albert (Barcelona, 1914-Jerez de la Frontera, 1944), que a partir del 1939 portà el títol de marquès de Coscojuela per cessió del seu pare (Armand de FLUVIÀ, Itziar GONZÁLEZ, Pere VIVAS, *El Palau Centelles, Seu del Consell Consultiu de la Generalitat de Catalunya*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2002, p. 69)

[349] AHBC 127/41, AIEC Ramon d'Alòs, 30/3. Títol concedit el 1699 per Carles II.

[350] Annex I.1, **§146** (AHBC 127/41), carpeta 2 i 332/1-2. El títol havia estat concedit el 1710 per Carles III, l'Arxiduc, al bibliòfil Pau Ignasi de Dalmases, i rehabilitat el 1916 en favor de Maria del Carme de Dalmases.

[351] Una de les filles de la parella, Concepció de Fontcuberta i de Dalmases, era l'esposa del germà gran de Ramon d'Alòs, Joaquim M. d'Alòs i de Dou, II marquès de Dou.

[352] Anna GUDAYOL, "La Biblioteca Dalmases: aventures i desventures dels llibres d'un ambaixador lletraferit", *El blog de la BC* (14 de novembre de 2018), consulta: 26 de febrer de 2024).

[353] AHBC 332/D, 332/1-2; vegeu també ACA, Cultura 2015/9, R- 174. El títol havia estat creat el 1707 per Carles III, l'Arxiduc, en favor de Felicià de Cordelles.

de Bibliòfils de Barcelona. Durant la guerra s'incorporà a l'exèrcit nacional amb el grau de capità. Una part dels seus llibres (probablement els més valuosos) foren retornats al seu representant el 1939, però l'abril del 1940 encara consta que en quedaven als dipòsits.

- *Baró d'Esponellà*[354]: l'empresari i polític Epifani de Fortuny i Carpi (Barcelona, 1838-1924) havia aconseguit la rehabilitació al seu nom del títol de baró d'Esponellà. El títol passà al seu fill, Carles de Fortuny i Miralles (Barcelona, 1872-1931), membre de la Lliga i president de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, casat amb Maria Salazar. En el moment de la guerra, el titular era el seu fill, l'enginyer i arqueòleg Epifani de Fortuny i Salazar (1898-1989), que després de la guerra fou tinent d'alcalde de Barcelona durant el mandat de Miquel Mateu. La persona que demana notícies dels llibres, que duien exlibris, és la vídua de Carles de Fortuny. A la reclamació feta després de la guerra se suggereix que els llibres eren a la presó Model.

- *Comte de Puñoenrostro*[355]: Manuel Arias-Dávila Manzanos y Matheu (Vitoria, 1881-?, 1976), XV comte de Puñoenrostro, serví a la zona nacional com a general de brigada. En la "Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central" d'abril de 1940 hi ha la menció "Puñoenrostro", però no hi ha constància de la quantitat de documentació ni de com va arribar.

- *Comte de Villahermosa*[356]: probablement es tracti de Gabriel Moyano Balbuena (Valladolid, 1899-1936), VIII comte de Villahermosa del Pinar i comandant d'artilleria, que s'uní a la insurrecció militar i morí el juliol de 1936 a la batalla de l'Alto del León, a la serra del Guadarrama[357]. Es conserva només una breu nota sobre la conservació d'un parell de paquets de llibres.

Algunes de les personalitats de la noblesa de qui se salvaren les biblioteques no ostentaven cap títol nobiliari. Eren membres de famílies de la noblesa tradicional, com a fills, nets o germans de persones titulades. És el cas, per exemple, de Ramon i Lluïsa de Casanova i Parrella[358], emparentats amb el marquès de Monistrol i pertanyents a la petita noblesa terratinent del país o el d'Ignasi de Ros[359], cosí de la baronessa de Maldà i membre del Reial Cos de la Noblesa

[354] Annex I.1, **§146** (AHBC 124/46). El títol de baró d'Esponellà havia estat concedit el 1717 per l'emperador Carles VI, l'Arxiduc, reconegut posteriorment per Felip V i rehabilitat el 1899 per Alfons XIII gràcies als antecedents de la família materna de Fortuny.
[355] AHBC 332/1-2. Títol creat el 1523 per Carles I a favor de Juan Arias-Dávila y Valdivieso.
[356] AHBC 332/1-2 i ACA, Cultura, 46, R-350.
[357] Vegeu Carlos ENGEL, *El cuerpo de oficiales en la Guerra de España* (Valladolid: AF editores, 2008).
[358] Repertori, **18** (Casanova) i Annex I.1, **§64**.
[359] Repertori, **54** (Ros) i Annex I.1, **§5** i **§88**. El 6 d'abril de 1931 Ignasi de Ros havia sol·licitat la rehabilitació del títol de baró de Vallespinosa, però la immediata proclamació de la República feu que la petició no reeixís.

de Catalunya. Firmo de Casanova[360] estava directament emparentat amb dos nobles amb títols pontificis, ja que era fill del marquès de Galtero i germà de la muller del marquès de Camps; la seva biblioteca fou recollida a principis de la guerra, el 21 d'octubre de 1936. També sembla relacionat amb la noblesa Ignasi de Puig i de Pallejà[361] que, com a propietari de nombroses finques al Vallès i al Baix Llobregat, havia format part de la Junta directiva del IACSI. De Puig havia heretat la casa del carrer Boqueria cantonada amb el carrer de n'Eroles, que conservava un bell jardí interior. Probablement Rubió coneixia De Puig per la seva relació amb Sant Boi, on el propietari havia cedit un terreny per tal que els salesians hi poguessin construir una escola, i va intentar anar a recuperar la seva biblioteca, sembla que sense èxit. Era igualment vinculat a la noblesa Ramon de Delàs i Sagarra (1893-1984 o post.)[362], net de Ferran de Delàs i Gelpí, fundador d'una de les companyies d'assegurances més importants de la primera meitat del segle XX, "La Catalana" (posteriorment Catalana Occident) i casat des de 1917 amb Camila de Vigo Fabra (†1976), emparentada amb les marquesos d'Alella, empresaris tèxtils. Els seus llibres foren recollits per unes patrulles que els portaren a la Biblioteca de Catalunya.

En el panorama català de l'avantguerra eren encara molt més nombrosos els títols nobiliaris atorgats entre finals del segle XIX i principis del segle XX —per Isabel II, Alfons XII, la reina Maria Cristina com a regent i, molt particularment, per Alfons XIII— per premiar l'adhesió a la monarquia de personatges influents del món de la indústria, l'empresariat, les finances o el comerç[363]. Aquests nobles havien arribat a reunir biblioteques en alguns casos molt notables, que van ser igualment recuperades i que han estat analitzades més endavant amb detall, com les del baró de Quadras[364], el baró de Romanyà[365], el comte de Churruca[366], el comte del Montseny[367], el comte de la Vall de Canet[368] o el comte de Vilanova de Rosselló[369].

[360] Annex I.1, **§76**. Firmo de Casanova i de Vallès († 1951), casat amb Maria de Ferrer i de Delàs, formava també part del Consell d'administració de la Caixa de Barcelona, i en morir n'era vicepresident.
[361] Annex I.1, **§31**.
[362] AHBC 124/43, 127/40 (llista), 127/41, 332/D 332/1-4.
[363] Sobre la concessió de títols de noblesa per Alfons XIII, vegeu José Miguel HERNÁNDEZ BARRAL, "Ser noble en la España de Alfonso XIII", *Cuadernos de Historia Contemporánea*, 32 (2010), p. 175-195.
[364] Repertori, **50** (Quadras). Títol concedit el 1900 per la reina regent, Maria Cristina d'Habsburg-Lorena.
[365] Repertori, **77** (Romanyà) i Annex I.1, **§118**. Títol concedit el 1913 per Alfons XIII.
[366] Repertori, **21** (Churruca) i Annex I.1, **§35**, **§122** i **§159**. Títol creat el 1910 per Alfons XIII.
[367] Repertori, **41** (Montseny) i Annex I.1, **§9**. Títol concedit el 1926 per Alfons XIII
[368] Repertori, **66** (Vall de Canet). Títol concedit el 1910 per Alfons XIII
[369] Repertori, **68** (Vilanova de Rosselló) i Annex I.1, **§39**. Títol rehabilitat el 1924, sembla que aportant una documentació no gaire fidedigna.

Com en el cas de les biblioteques de la noblesa tradicional, hi ha moltes col·leccions de la nova noblesa del segles XIX i principis del segle XX ingressades durant la guerra de les quals la traça que ha quedat a l'arxiu o a les col·leccions de la Biblioteca és més breu, però val la pena fer-ne esment:

- *Marquès de Santa Isabel*[370]: Frederic Ricart i Roger (1899-1944), IV marquès de Santa Isabel, propietari de la fàbrica de Can Ricart, tenia diverses propietats, entre les quals un palauet a Barcelona al costat de la plaça Tetuan (Passeig de Sant Joan 39-41, actual seu de la Conselleria d'Interior), un pis al número 20 del carrer Girona, i Can Grau, una gran propietat a La Roca del Vallès on es conservava una vasta biblioteca, recuperada per Rubió el 1938 i retornada el 5 de febrer de 1940.

- *Comte de la Vall de Merlès*[371]: Lluís d'Oriola-Cortada i Renom, V comte de la Vall de Merlés i baró d'Eroles, propietari de Can Cortada, a la zona de la Vall d'Hebron. Tant en les fitxes establertes per Ramon d'Alòs com en el llistat establert el 1940 de llibres a la biblioteca, consta que se'n recuperaren vuit paquets de llibres i documents.

- *Marquesa de Casa Brusi*[372]: el 1875, Alfons XII atorgà el títol nobiliari a Antoni Brusi Ferrer, en agraïment al seu suport a la restauració de la monarquia. En esclatar la guerra, qui ostentava el títol era Maria Josefa Brusi y García (Barcelona, 1876-1957). La marquesa vivia a un palauet a Sant Gervasi en el qual s'havia remuntat el pati renaixentista de l'antiga casa Gralla, demolida a mitjan segle XIX. Es tractava d'un bell edifici, i després de recollir-ne alguns llibres, entre els quals una col·lecció den paper de fil del *Diari de Barcelona*, Rubió es va plantejar d'aprofitar-lo per a biblioteca popular, que finalment no es feu.

- *Marquesat de Sant Mori*[373]: durant la Guerra Civil, la pintora Francesca Güell i López (Versalles, 1885-Barcelona, 1976), filla d'Eusebi Güell i vídua de l'hereu del palau Moxó, Francesc de Moxó i Sentmenat, va cedir l'edifici a la Generalitat a fi que fos utilitzat com a oficines, mentre deixava el mobiliari i la biblioteca distribuïts. Sembla que els llibres, per precaució, foren enretirats i dipositats a l'Escola de Bibliotecàries, ja que s'hi trobaven a principis del 1939 ("13-III-39. L'administrador el trobo a la

[370] Annex I.1, **§139**. (AHBC 77/33, 126/13, 126/31, 356/Santa Isabel, 332/1-1 (llistat), 332/1-3 (llistat). Títol concedit el 1856 per Isabel II. Sobre el salvament de Can Grau, vegeu 3.1.2.1. (biblioteques de fora de Barcelona).
[371] AHBC, 126/2, 127/41 i 332/1-2. Títol concedit el 1861 per Isabel II. El 1992 el seu fons d'arxiu va ingressar a l'Arxiu Nacional de Catalunya (signatura: ANC, 1-169).
[372] Annex I.1, **§98** i **§119**. Títol concedit el 1875 per Alfons XII. Sobre el marquesat de Casa Brusi, vegeu Assumpció FAUS I CARULLA, *Els Brusi i el Marquesat de Casa Brusi* (Barcelona, Societat Catalana de Genealogia, Heràldica, Sigil·lografia i Vexil·lologia, 2002). Sobre la marquesa de Casa Brusi, vegeu "Marquesa de Casa Brusi i l'ànima viatgera de la Casa Gralla", en: *Barcelodona* (https://barcelodona.blogspot.com/2018/10/marquesa-de-casa-brusi-i-lanima.html https://www.diaridebarcelona.cat/-/marquesos-casa-brusi.
[373] Annex I.1, **§170**. AHBC 127/40 (llista), 124/71, 332/G, 332/1, 332/1-3, 332/1-4, Arxiu-biblioteca Rubió. Títol concedit el 1893 per Maria Cristina d'Àustria.

Diputació i em pregunta pels llibres i mobles. Li dic que tenim els llibres i un piano de cua a l'Escola").

- *Comte de Godó*[374]: Carles de Godó i Valls (Barcelona, 1899-1987), II comte de Godó, monàrquic convençut, s'havia fet càrrec de *La Vanguardia* a la mort del seu pare el 1931. En esclatar la guerra, fugí a Gènova amb la família, i posteriorment s'instal·là a Sant Sebastià, en zona nacional. El 28 d'agost de 1936, un grup d'Agents de Vigilància van lliurar a la Biblioteca l'executòria del Comte de Godó. Molt més tard, el maig del 1938, un membre de la Ponència de Treball Voluntari de la Generalitat adreçava un ofici al Departament de Cultura per notificar que a la casa de la família Godó, abandonada, hi havia una biblioteca i altres afers. És possible que l'avís hagués estat transmès en ser examinat l'edifici cara a la seva ocupació. Ramon Albert, que visità la casa per compte del PHAC, considerà que no es tractava d'un volum gaire elevat i que no valia la pena treure'ls ja que tot i que la casa estigués ocupada, els llibres estaven correctament tractats pels estadants; Rubió considerà, aleshores, que no valia la pena desplaçar-los.
  La Vanguardia va ser col·lectivitzada, i el 14 d'agost de 1937 el comitè d'empresa lliurà al Servei del PHAC un conjunt de llibres, que devien trobar-se en el mateix edifici de l'empresa; posteriorment, el 4 d'abril de 1938, lliurarien un altre petit lot.
  Acabada la guerra, Pere Bonet Garí (1897-1983), metge traumatòleg emparentat amb la família Godó a través del seu matrimoni amb Rosa Godó i Valls, va recuperar alguns volums de la biblioteca. L'executòria fou igualment recuperada.

- *Baró de Terrades*[375]: Josep M. Albert i Despujol (Barcelona, 1886-1952), baró de Terrades, polític i industrial cotoner català, alcalde de Barcelona durant el franquisme, casat amb Carmen Muntades i Estruch, II comtessa de Santa Maria de Sants, de la família que havia aixecat la fàbrica tèxtil La España Industrial. Al seu domicili s'hi instal·là la Comissaria d'Investigació i Vigilància, que lliurà a la Biblioteca de Catalunya un missal de presentació luxosa.

Finalment, entre la noblesa "recent" cal comptar també els títols pontificis, atorgats pel Papat per serveis destacats a l'Església, i considerats per l'Estat espanyol com a títols "estrangers". La importància de l'Església Catòlica a la Península ibèrica feu que el nombre de títols pontificis atorgats a diferents llinatges fos molt elevat[376]. Entre ells hi havia el de marqués de

[374] Annex I.1, **§138**. AHBC 124/22 (Bonet Garí) i 124/49. Títol creat el 1916 per Alfons XIII.
[375] AHBC124/51 bis. Títol concedit el 1921 per Alfons XIII.
[376] El llistat de títols nobiliaris pontificis de la Wikipedia fa evidente que la majoria de les titulacions foren concedides a famílies italianes o espanyoles (https://es.wikipedia.org/wiki/Titulos_nobiliarios_pontificios). La validesa d'aquests títols a l'Estat espanyol d'aquests títols ha estat en ocasions contestada; vegeu Armand de FLUVIÀ, "Tres situaciones absurdas: la autorización de los Títulos pontificios y su inexistente noblesa y la preferència de la mujer al varón en las Grandezas y Títulos del Reino", *Hidalguia*, 315 (2006), p. 267-272.

Camps[377], la casa pairal del qual era a Girona, però que tenia la residència habitual al carrer Canuda de Barcelona, al costat del convent de les carmelites de la Immaculada Concepció; la casa fou granment afectada per les destrosses d'inicis de la guerra, però una part de la biblioteca es va poder salvar. Altres títols pontificis dels quals es recuperaren les biblioteques foren:

- *Marquès de Robert*[378]: el gironí Robert Robert i Surís, important financer i membre dels consells d'administració de bon nombre d'empreses barcelonines de finals del segle XIX, havia vist reconeguda la seva influència innegable en la societat de l'època per atorgament de diferents títols nobiliaris, dels quals utilitzà sobretot el del marquès de Robert i el de comte de Torroella de Montgrí, heretats pel seu fill, Joaquim de Robert i de Carles (†1953), II marquès de Robert. Almenys una part dels seus llibres ingressaren a la Biblioteca, ja que en el llistat de les col·leccions que s'hi conservaven el 1940 hi ha un paquet de llibres a nom de Robert i un altre de Torroella de Montgrí, molt probablement de la seva propietat.

- *Comtessa de Vilardaga*[379]: Antoni Clavé i Nadal (†1957) havia rebut el 1905 el títol pontifici de comte de Vilardaga. La seva esposa, Carme Gil i Llopart (1868-1966) —neta de Pau Gil i Babot, un dels promotors de la Sociedad Catalana para el Alumbrado por Gas, i neboda de Pau Gil i Serra, mecenes de l'Hospital de Sant Pau— havia reunit una important col·lecció de llibres sobre la moda i la indústria tèxtil, que havia estat exposada ja el 1928 a les Galeries Laietanes en l'exposició del grup de bibliòfils *Els XII*. Els documents recuperats per la Biblioteca de Catalunya, que incloïen alguns textos musicals, foren retornats el 21 de juliol i el 4 d'octubre de 1939.

- *Marquès de Casa Pinzón*[380]: l'advocat i polític conservador Rafael del Río y del Val Pinzón y Escobar († 1953), descendent llunya del capità que acompanyà Colom en el descobriment d'Amèrica, havia rebut el 1927 el títol pontifici de marquès de Casa Pinzón. Monàrquic convençut, va ser president de la Unión Monárquica Nacional, partit polític fundat per donar suport a Alfons XIII. Regidor sota l'alcaldia del baró de Viver, era membre del consell d'administració de la Caixa d'Estalvis de Barcelona. Durant la guerra el seu domicili va ser ocupat per la FAI que, quan es va intentar recuperar la biblioteca, no va permetre que se'n tragués res.

[377] Repertori, **14** (Camps) i Annex I.1, **§16**, **§46** i **§66**. Títol pontifici atorgat del 1876 per Pius IX.
[378] AHBC 332/1-2. Títol pontifici concedit el 1888 per Lleó XIII.
[379] AHBC 77/1, 126/52, 127/41, 356/V, 332/1-1. Títol pontifici concedit el 1905 per Pius X. Sobre la comtessa de Vilardaga, vegeu L. S. MORENO, "Carmen Gil Llopart, comtessa de Vilardaga", en: *Repertori de Col·leccionistes i Col·leccions d'Art i Arqueologia de Catalunya (RCCAAC)* (Barcelona: IEC, 2022), https://taller.iec.cat/rcic/fitxa_una.asp?id_fitxa=197.
[380] Annex I.1, **§37**. títol pontifici atorgat el 1927 per Pius XI.

- *Marquès de Múller*: Francesc Xavier de Múller i Ferrer (Tarragona, 1893-Barcelona, 1979), marquès de Múller[381], estava casat amb la Assumpció d'Abadal i de Vinyals, germana de l'advocat i historiador Raimon d'Abadal. Rebé el títol en gran part com a reconeixement dels mèrits del seu pare i del seu avi, que tenien un important celler dedicat a l'exportació dels vins de la zona; persones devotes, havien establert excel·lents relacions tant amb l'arquebisbat de Tarragona com amb els cartoixans de la Grande Chartreuse. A la relació de biblioteques o part de biblioteques conservades el 1940 a la BC s'esmenta que hi ha un parell de paquets de llibres que i pertanyien.

3.1.1.3. Biblioteques de militars, polítics, empresaris, terratinents.

A banda dels eclesiàstics i els nobles, entre les persones que es veieren particularment afectades per les requises i persecucions revolucionàries hi va haver aquelles que havien donat obertament suport a la insurrecció: militars ben evidentment[382], però també polítics conservadors, empresaris, terratinents, etc. S'intentarà examinar a continuació les col·leccions ingressades de personatges que desenvolupaven aquestes activitats i que veieren els seus ben incautats[383].

- *Militars*

A primer cop d'ull, la implantació de l'estament militar en la societat barcelonina durant el primer terç del segle XX sembla, en general, inferior a la que es podia trobar en altres zones de l'Estat espanyol[384]. I cal tenir en compte que, amb la proclamació de la República, un cert nombre de militars descontents optaren per demanar la seva retirada dels cossos actius. Això no vol dir, però, que fos inexistent o que els que hi havia fossin del tot proclius a la República: alguns regiments particulars radicats a Catalunya, com el 10è regiment de cavalleria (Dragones de Montesa) reuneixen personatges de la noblesa i de la burgesia conservadora, com ara Santiago Torent Buxó, Ferran de Delàs, o Ramon de Dalmases, així com alguns elements africanistes. I, just abans de la guerra, es detecta a Barcelona la presència de grups militars

[381] AHBC 332/1-2 i ACA, Cultura, 46, R-350. Títol pontifici concedit el 1922 per Benet XV. Sobre la família Müller, vegeu Salvador-J. ROVIRA I GÓMEZ, "Els Müller de Tarragona (segle XIX)", *Armoria*, 1 (2012), p. 11-16
[382] Sobre els oficials militars el 1936, vegeu Carlos ENGEL, *El cuerpo de oficiales en la Guerra de España* (Valladolid: AF editores, 2008), que inclou llistats sobre el destí dels oficials el 1936.
[383] S'ha deixat de banda per al següent apartat el llistat d'advocats, que sovint veieren els seus béns incautats per les mateixes raons. Ben evidentment, molts dels nobles que s'han vist fins ara van exercir també càrrecs polítics, posseïen dominis importants o van desenvolupar activitats en el món de la indústria, el comerç o la banca.
[384] No he sabut trobar, però, dades estadístiques. El llibre de Engel fa unes anàlisis estadístiques, però no tant geogràfiques com per cossos de l'exèrcit; indica així, per exemple, que els cossos de cavalleria (com el de Montesa), artilleria, enginyers i infanteria eren els més proclius a la insurrecció militar.

lligats a l'extrema dreta que duen a terme diverses accions reivindicatives[385]; en un d'ells milita un personatge curiós, Pedro Navarro Anton[386], militar africanista d'origen magrebí, membre de la clandestina i ultradretana Unión Militar Española, del qual s'incautaren els papers. Navarro havia coincidit al regiment dels Dragons de Montesa amb Rossend Klein Serrallés[387], advocat i fill d'un dels grans col·leccionistes barcelonins, que, en esclatar la guerra, s'integrà a l'exèrcit nacional com a membre del cos jurídic; les seves col·leccions, en bona part heretades del seu pare, foren igualment incautades. Força diferent és el cas de Francisco Bastos Ansart[388], enginyer militar —i veí d'Antoni Rubió al carrer Pau Claris. Amb el grau de tinent-coronel, Bastos havia passat a la reserva per dedicar-se a desenvolupar una carrera civil en el món de l'enginyeria i les patents. Integrat en el món del catalanisme conservador, la seva amplíssima biblioteca (el catàleg ocupava tres volums, cadascun d'unes 500 pàgines) fou confiscada, i només fou recuperada parcialment després de la guerra. A aquests noms podem afegir encara els de l'advocat i tinent coronel Francisco Isarre Bescós[389], interventor de la 4ª Regió Militar i un dels dirigents de la ja esmentada Unión Militar Española; a la breu necrològica publicada a *La Vanguardia Española* es diu que fou "uno de los primeros animadores del Alzamiento en Barcelona". Del seu domicili foren lliurats dos llibres d'antiquària. La menció "Jorge Carreras" en la relació de col·leccions conservades a la BC el 1940 podria remetre al jove tinent Jorge Carreras, fill de Montserrat Ribas Fabra, d'una família de la burgesia benestant d'Alella, i membre particularment actiu de les joventuts falangistes.

Menció a banda mereixen dues personalitats lligades estretament als caps de la insurrecció. Ramón Franco[390], el germà del general i dictador, havia dut a terme abans de la guerra una carrera brillant com a heroi de l'aviació, amb la travessia des de la Península fins a Amèrica del Sud amb l'hidroavió Plus Ultra. Instal·lat a Barcelona, havia fet una incursió en la política catalana de la mà d'Esquerra Republicana. Ramón Franco passà al bàndol nacional a l'inici de la guerra, potser arran de l'assassinat del seu company del Plus Ultra, el falangista Julio Ruiz de Alda, i els seus béns —que incloïen els àlbums que li havien estat dedicats a Sud-amèrica

[385] Vegeu José Fernando MOTA, "Precursores de la unificación: el España Club y el Voluntariado Español, una experiència unitaria de la extrema derecha barcelonesa (1935-1936)". *Historia y Política*, 28 (julio-diciembre 2012), p. 273-303; IDEM, *¡Viva Cataluña española! Historia de la extrema derecha en la Barcelona republicana* (València: PUV Universitat de València, 2020).
[386] Repertori, **43**. (Navarro Anton).
[387] Repertori, **36** (Klein).
[388] Repertori, **10** (Bastos) i Annex I.1, **§150**.
[389] AHBC 124/51 bis. Breu necrològica a *La Vanguardia* (7 de setembre de 1939), p. 5 i 6
[390] Repertori, **32** (Franco).

en homenatge a la gesta del Plus Ultra— foren requisats. Un altre personatge lligat familiarment a la cúpula del poder militar era el fill del general Sanjurjo, Justo Sanjurjo Jiménez-Peña[391], que exercia com a agent de canvi i borsa a Barcelona després del seu casament amb una filla de la noblesa instal·lada a Catalunya. Justo Sanjurjo fou assassinat a principi de la guerra, i els seus papers foren igualment requisats.

- *Polítics*

Per raons evidents, davant de l'amplitud de les accions dels comitès revolucionaris, un nombre important dels polítics conservadors de Barcelona, sobretot aquells que havien ocupat càrrecs destacats, hagueren d'emprendre l'exili, independentment de si es tractava de personatges lligats als moviments espanyolistes més ultradretans o de partidaris del catalanisme conservador. Un nombre important d'aquests personatges eren advocats i s'inscrivien en l'òrbita dels partits conservadors Dreta de Catalunya/Derecha de Catalunya[392], o en el Front Català d'Ordre. Entre el militants de Dreta de Catalunya cal comptar, per exemple, l'advocat Santiago Torent Buxó[393], que es presentà el 1932 per aquest partit i el 1936 pel Front Català d'Ordre. El seu pis de la Rambla de Catalunya fou requisat, i almenys algun dels volums es retroba en els fons de la Biblioteca. La llista del 1936 del Front Català d'Ordre anava encapçalada pel també advocat Lluís Duran i Ventosa[394], fill del jurista Manuel Duran i Bas i proper, per tant, als membres de l'IEC. Com molts altres personatges de tarannà conservador, Duran es refugià a l'estranger, en el seu cas a Gènova, mentre que la seva riquíssima biblioteca era protegida des de pràcticament l'inici de la guerra, primer amb un cartell d'incautació i després amb el seu trasllat a la Biblioteca de Catalunya.

Entre els polítics que deixaren Catalunya perquè havien ocupats càrrecs destacats que podien comportar riscos evidents de represàlies hi ha Josep Oriol Anguera de Sojo, que en les diferents funcions que ocupà, molt particularment la de ministre de treball, s'havia enfrontat als sindicats; i fou un sindicat, el de Productes Químics de la CNT, que s'emparà de la seva biblioteca i arxiu abans que pogués ser recuperat per Rubió[395]. La biblioteca era extraordinàriament rica en manuscrits, que romangueren finalment a la BC. El brillant

[391] Repertori, **56** (Sanjurjo).
[392] Josep ARQUÉ I CARRÉ, *Derecha de Cataluña: monàrquics alfonsins contra la Segona República i la Catalunya autònoma (1931-1936)*, Tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2014).
[393] Repertori, **61** (Torent).
[394] Repertori, **28** (Duran).
[395] Repertori, **5** (Anguera).

economista Miquel Vidal i Guardiola[396], diputat per la Lliga al Parlament de Catalunya i a les Corts espanyoles, seguí Cambó a l'exili; la seva extensa biblioteca especialitzada (tres camionades) fou reclamada tant per la Universitat com per la Conselleria d'Economia. A la Biblioteca de Catalunya ingressaren el que eren probablement els papers que hi havia al seu despatx sobre les seves intervencions a les diferents cambres legislatives. Ingressaren també els papers que hi havia al despatx del que havia estat entre 1935 i 1936 ministre de governació, Manuel Portela Valladares[397], polític moderat i monàrquic i comte consort de Brias, que després d'una sortida rocambolesca del seu domicili barceloní pogué instal·lar-se al sud de França.

La biblioteca de l'advocat, empresari i home de la Lliga Bertran i Musitu[398] estava dividida entre el seu despatx a la Ronda Sant Pere i la seva casa al Putxet, en una torre voltada de jardins i amb diferents edificis annexos coneguts com el Bosc Bertran. L'advocat, que era de vacances en esclatar la guerra, passà immediatament al bàndol nacional, on contribuí decisivament a l'establiment dels sistemes d'espionatge franquistes en la zona republicana. La biblioteca del seu despatx fou recuperada sense gaire incidències, mentre que la de la torre, ocupada pel POUM, oferí més problemes. Cal tenir en compte, a més, que a les torretes més petites del Bosc Bertran hi havia altres membres de la família: el seu fill, Felip Bertran i Güell, una germana de l'advocat amb el seu marit, José Nicolás de Salas, un dels seus nebots, Manuel Doncel Bertran, els comtes de Fígols, la família Hartmann, etc. De tots ells es recuperà part de llurs biblioteques o papers. La finca serví durant un temps com a residència de Juan Negrín durant l'estada del govern republicà a Barcelona[399].

Hi ha també constància que s'incautaren llibres del Círculo Conservador[400], agrupació política de caràcter tradicionalista; i es conserven també algunes dades, molt breus, sobre les biblioteques d'altres polítics que ingressaren almenys en part a la Biblioteca de Catalunya:

---

[396] Repertori, **67** (Vidal).
[397] Repertori, **48**.(Portela). Sobre el polític, vegeu Pilar MERA COSTA, *Monárquico, republicano, liberal: biografía política de Manuel Portela Valladares*. Tesi doctora. (Madrid: Universidad Complutense, Facultad de Ciencias Políticas y Sociología, 2015).
[398] Repertori, **13**. (Bertran i Musitu). Sobre el personatge, vegeu Frederic RIBAS, "Josep Bertran i Musitu, de fundador de la Lliga a cap dels Serveis d'Intel·ligència", *Revista de Catalunya*, 214 (2006), p. 73-85.
[399] Sobre la història de la Torre Bertran, vegeu Luis MONREAL Y TEJADA, *Casa Bertran en San Gervasio* (Barcelona: Bertran de Caralt, 1985); en parla també Elvira Farreras, cronista del Putxet, que entre juny del 1938 i gener de 1939 fou una de les secretàries d'André Malraux durant l'adaptació al cinema de la seva novel·la *L'espoir* (Elvira FARRERAS, *Adéu Putxet: rèquiem per un barri*, Barcelona: Editorial 7 ½, 1981; reedició ampliada a *El Putxet: memòries d'un paradís perdut*, Barcelona: La Campana, 1994).
[400] AHBC 332/1-2 (llista); es menciona la presència de 2 paquets de llibres.

- *Just Oliveras i Prats* (l'Hospitalet de Llobregat, 1887-1938)[401]: de l'empresari i polític de l'Hospitalet, militant de la Lliga i alcalde de la seva ciutat, assassinat el 1938 durant la Guerra Civil en circumstàncies poc clares, es conservaven el 1940 a la Biblioteca vuit paquets de llibres.

- *Jaumar de Bofarull*[402]: Francesc de Sales, Manuel, Joaquim, Assumpció i Encarnació eren fills del magistrat Joaquim Jaumar de la Carrera i de Maria Joaquima de Bofarull. Manuel i Joaquim cursaren estudis de dret, mentre que Francesc seguí la carrera d'enginyer. Dos d'ells, Francesc i Manuel, van ocupar càrrecs a l'Ajuntament de Barcelona: l'enginyer Francesc de Sales com alcalde interí de Barcelona el 1935 per la CEDA, i l'advocat i capità Manuel com a tinent d'alcalde de Barcelona i diputat provincial després de la guerra. Encarnació maridà Josep Maria de Delàs i de Gayolà, germà del V baró de Vilagaià, mentre que Assumpció s'uní al X marquès de Saudín, Josep Maria de Febrer i Calvo de Encalada. Una nota de principis de la guerra indica que es va intentar recuperar el llibres de la casa d'un dels Jaumar, però sense especificar de quin dels germans es tractava.

- *Eduard Aunós* (Lleida, 1894-Lausana, 1967)[403]: advocat i polític conservador, militant de primera hora de la Lliga, de la qual es va desmarcar posteriorment, s'havia exiliat a París després de la proclamació de la República, i en esclatar la guerra recolzà el bàndol nacional; en el primer franquisme fou ministre de Justícia, i impulsor de la Causa General. Es va anar a examinar el seu pis el febrer de 1937, però ja no hi havia res.

- *Empreses i empresaris*

Es recuperaren també llibres, normalment en poca quantitat, de diferents empresaris o empreses col·lectivitzades[404]. En ocasions la importància de l'empresa o de la col·lecció permet identificar-la sense problemes. És el cas, per exemple, de la col·lecció cervantina de Joan Sedó[405], preservada per la seva empresa tèxtil gràcies a l'actuació decidida de la secretària de l'empresa, Elvira Ruiz Ponsetí. S'ha vist ja com el comitè d'empresa de *La Vanguardia* lliurà alguns llibres a la Biblioteca, i sabem que ingressaren també alguns llibres i una col·lecció sencera del diari de tradició carlina *El Correo Catalán*[406]. Ara bé, de vegades la informació és tan minsa, que només es pot intentar alguna conjectura; per exemple, la menció Mombrú[407] de

[401] AHBC 332/1-2 (llist).
[402] AHBC, 127/41, camisa 2
[403] Annex I.1, **§105**.
[404] Sobre la col·lectivització d'empreses a Barcelona, vegeu Antoni CASTELLS DURAN, *Les col·lectivitzacions a Barcelona, 1936-1939* (Barcelona: Hacer, 1993).
[405] Repertori **57** (Sedó).
[406] AHBC 77/8, 332/C 332/1-4.
[407] AHBC 332/1-2. A la mateixa zona s'incautaren altres col·leccions, com les dels germans Casanovas.

qui romangué un paquet de llibres a la biblioteca el 1940, podria correspondre a llibres de l'empresa tèxtil Mombrú Hnos (Bruc 32), situada a la dreta de l'Eixample; Mercè Recolons[408], relacionada amb una família d'empresaris tèxtils, recuperà el 1941 un paquet de documentació marcat com de la seva propietat. Altres col·leccions d'un cert volum relacionades amb empreses o empresaris de les quals ha quedat una constància serien:

- *G. Sensat e hijos*[409]: la família Sensat havia fet fortuna gràcies a una empresa de comercialització d'oli, fundada el segle XIX pel patriarca, Gerard Sensat. L'empresa, dirigida el 1936 per un dels seus nets, Pere Sensat i Maristany (†1970), amb participació de Gerard Sensat Estrada (1911-1989), tenia la seu al Passeig del Dr. Robert (actualment Marina), i en esclatar la guerra fou col·lectivitzada. De l'empresa s'incautaren un conjunt de vora 200 llibres, dels quals un nombre important fou sostret abans d'arribar a la Biblioteca. Els llibres que finalment ingressaren foren retornats després de la guerra.

- *Hereus de la Vídua Pla*[410]: el 6 de setembre de 1936, el cap de la Brigada d'Investigació Criminal de la Comissaria d'Ordre Públic remet a la Biblioteca tres gravats trobats a casa de Concepció Viladevall Matheu, còpies —segons l'autor de l'ofici— d'una col·lecció de boixos (és a dir, de matrius xilogràfiques) "a los que se atribuye bastante valor artístico". Concepció Viladevall, filla d'una nissaga mèdica del Maresme, s'havia casat amb Josep Maria de Dalmases i Bocabella, propietari de la impremta i llibreria Hereus de la Viuda Pla, establerta al carrer Princesa i successora de l'antiga impremta Jolis, que remuntava al segle XVII. Rubió envià Givanel a recuperar les matrius xilogràfiques, però finalment només van ser lliurats uns centenars de romanços impresos.

3.1.1.4. Biblioteques de professionals liberals

Tradicionalment, els membres de professions liberals —advocats i metges especialment, però també arquitectes o enginyers—, que procedien sovint de famílies benestants i que, per la seva

[408] AHBC 356/R, 332/1-4. La família de Mercè Recolons Portabella (1897-1995), filla d'Esteve Recolons Lladó i casada amb Joan Serra Coma, tenia fàbriques a Ribes de Freser (la Colònia Recolons) i a Sant Martí de Provençals. Sobre els Recolons, vegeu M. SITJAR I SERRA, "La fàbrica Recolons de Ribes de Freser, un exemple d'arqueologia industrial", *Annals del Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès* (2015-2016), p. 329-336 i la pàgina web de la família Recolons https://recolonstk.blogspot.com/2010/01/. Un dels empresaris, Marià Recolons Regordosa (1889-1967), era bon amic de l'escenògraf Oleguer Junyent, amb qui de jove havia fet la volta al món.
[409] Sobre Pere Sensat i Maristany, vegeu Bernat PUIGDOLLERS, "Pere Sensat i Maristany",en: *RCCAAC: Repertori de Col·leccionistes i Col·leccions d'Art i d'Arqueologia* (Barcelona: IEC, 2020) https://taller.iec.cat/rcic/fitxa_una.asp?id_fitxa=264.
[410] Annex I.1, **§56**; AHBC 126/5 El 1987, la BC va adquirir als hereus de la llibreria les matrius xilogràfiques (Francesc Fontbona, "Memorial (1978-2013) de la Secció d'Estampes, Gravats, Dibuixos i Mapes i de la Unitat Gràfica, 2013", en: *Liber Amicorum. A Francesc Fontbona, historiador de l'art* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, 2019), p. 100. Sobre la raó social Hereus de la viuda Pla, vegeu Manuel LLANAS, *L'edició a Catalunya: el segle XIX* (Barcelona: Gremi d'Editors de Catalunya, 2004), p. 122-133.

activitat, perpetuaven aquesta situació, havien atresorat biblioteques importants. Al costat dels llibres necessaris per a l'exercici de la seva pràctica professional hi havia sovint obres de lleure; podia haver-hi també llibres de bibliòfil, pel plaer del col·leccionisme i com a signe d'estatus social i econòmic. Pel seu arrelament en el món barceloní, Rubió coneixia directa o indirectament moltes d'aquestes biblioteques, que foren recuperades i majoritàriament retornades després de la guerra.

- *Advocats*

En el període comprès entre el 1936 i el 1937 passaren a la zona nacional un conjunt d'advocats d'ideologia clarament conservadora, que recolzaven netament la insurrecció militar; n'hi havia que havien estat cessats dels seus càrrecs durant la República per raons polítiques, i d'altres que formaven part de grups o partits dretans[411]. Un nombre important s'integraren en els rangs del cos jurídic de l'exèrcit franquista. En passar al bàndol nacional, els seus béns —que comprenien les biblioteques— foren requisats.

- *Nicolás J. Company i Miquel*[412]: magistrat del ministeri de Justícia, havia estat cessat com a funcionari judicial per la República per raons polítiques; durant la Guerra Civil s'integrà en el cos judicial de la marina insurrecta. Deu paquets de llibres li foren retornats l'octubre de 1939.

- *Pompeyo Claret Martí* (†1973)[413]: advocat conservador, especialista en dret empresarial, en els anys 1930 formà part successivament de grups com els ultraconservadors Acción Española o Peña Ibérica i formà part des dels inicis de la Falange Española a Barcelona. Dotze paquets de llibres li foren retornats el setembre de 1939.

- *Eusebio Díaz González* (Salamanca, 1878-Barcelona, 1968)[414]: catedràtic de dret romà a la Universitat de Barcelona i rector de la Universitat durant la Dictadura de Primo de Rivera. Els seus libres foren lliurats a la Biblioteca de Catalunya per la Policia d'Hostafrancs el 1938.

[411] Sobre els partits i grups d'ideologia ultraconservadora espanyolista a la Catalunya de l'avantguerra i de la guerra, vegeu José Fernando MOTA, *¡Viva Cataluña española! Historia de la extrema derecha en la Barcelona republicana* (València: PUV Universitat de València, 2020).
[412] AHBC 332/1-1 i 332/Company (amb llistat dels libres retirats).
[413] AHBC 332/1-1 i 332/Claret (amb llistat dels libres retirats); vegeu també ACA, Cultura, 2015/9, docs. 44 i 122.
[414] AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – Fitxes de biblioteques incautades: vegeu també ACA, Cultura, 47, R-355.

- *Mariano Guirao Gabriel* (Tarragona, 1888-Madrid, 1983)[415]: jurista, casat amb una filla del marquès de Goicoerrotea, passà el 1937 a la zona nacional, on s'incorporà al Cos Jurídic Militar. Del seu domicili del carrer Bailèn es conservaren a la Biblioteca cinquanta un paquets de llibres. Després de la guerra s'instal·là a Madrid, on fou membre de la Real Academia Española de Jurisprudencia y Legislación i lletrat de la Junta Provincial de Beneficència.

Entre les biblioteques jurídiques ingressades n'hi hagué també que provenien d'advocats més pròxims al catalanisme conservador, molt sovint relacionats amb la Lliga i amb moviments eclesiàstics. Entre ells podríem esmentar:

- *Jacint Bassols i Genís* (†1967)[416]: l'advocat d'origen vigatà tenia una abundosa biblioteca jurídica al seu despatx de la plaça Santa Anna, 24 (Portal de l'Àngel). Durant la guerra fou coronel del Cos Jurídic Militar a la zona nacional. Els seus llibres foren recollits el 21 d'octubre de 1936, i retornats entre setembre i novembre de 1939.

- *Ferran Benet Rasbó* (Barcelona, 1880-1954)[417]: tot i que actualment sigui més conegut per la seva faceta de pintor col·leccionista, Benet havia obtingut la llicenciatura en dret, i abans de la guerra fou advocat de la Federació Patronal de Catalunya; quan aquesta adquirí *La Publicitat*, Benet en fou nomenat director. Vivia a Vallcarca, però el seu despatx professional era a la plaça Santa Anna, 4, i fou d'allí d'on es retirà la biblioteca professional; els llibres foren lliurats a la Biblioteca per Balcells, "del Servei de Patrimoni Artístic del Poble".

- *Josep Maria Boada i Flaquer* (†1941)[418]: advocat, doctor en dret civil i canònic, relacionat amb l'Obra dels Exercicis Parroquials del P. Francesc de Paula Vallet. Alguns dels seus llibres foren recuperats del seu domicili al Portal del Àngel, 15, i dipositats a la Casa de la Convalescència; li serien retornats entre octubre i desembre de 1939.

---

[415] AHBC 77/2, 124/50, 127/41, 332/1-1; expedient de la incorporació de Mariano Guirao al Col·legi d'advocats de Madrid disponible en línia (https://patrimoniodocumental.icam.es/es/consulta/registro.do?id=28867). El seu pare havia estat destinat com a cap de telègrafs a Tarragona, on nasqueren ell i el seu germà, Pedro Guirao Gabriel (Tarragona, 1892-Barcelona, 1968). Aquest darrer, catedràtic de filosofia d'Institut destinat igualment a Barcelona, és autor de nombroses traduccions d'obres relacionades amb l'alquímia, l'orientalisme i la filosofia; hi ha la possibilitat que part de la seva biblioteca es conservés també amb la del seu germà. Sobre Pedro Guirao, vegeu José RODRÍGUEZ GUERRERO, "La Alquimia en España durante el Período Modernista a través de sus Libros", *Azogue*, 5 (2002-2007), p. 181-223.

[416] AnnexI.1, **§76**; AHBC 127/41, 332/B, 332/1-1

[417] AHBC 124/19, 127/41, 332/B, 332/1-1. Vegeu també ACA, Cultura, 47, R-78 i R-407; Cultura, 2015/9, doc. 57. Sobre el pintor Ferran Benet i Rasbó, vegeu Ester BARÓN, Sara GOMÀ, "Fernando Benet Rasbó (1880-1954): el pintor col·leccionista. L'obra d'una vida dedicada a l'art", en: *Mercat de l'art, col·leccionisme i museus 2022* (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2023), p. 49-79

[418] AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – Fitxes de biblioteques incautades; vegeu també ACA, Cultura, 2015/9, doc. 167.

- *Antoni Miserachs i Rigalt* (Barcelona, 1908-1982)[419]: advocat, havia estat membre de les Joventuts de la Lliga Regionalista, i s'afilià després al partit conservador Acció Popular Catalana, del qual arribà a ser-ne secretari. Especialitzat en els drets editorials (seria assessor de l'Instituto Nacional del Libro Español), després de la guerra fou regidor de l'Ajuntament de Barcelona i president de l'Associació Cristiana de Dirigents. El seu germà, l'hematòleg Manuel Miserachs (†1980), fundà el Banc de Sang de Barcelona. L'octubre del 1939 li fou retornada una col·lecció de llibres que havien estat recuperats abans de 1938 d'un despatx a la vora de la plaça Urquinaona, a la Ronda Sant Pere, 28.

- *Francesc d'Assís Ripoll i Fortuño* (Barcelona, 1873-1963)[420]: l'advocat i editor, pròxim al cercle de Raimon d'Abadal i Jaume Carner i relacionat amb els medis industrials i financers catalans, particularment amb la Societat Anònima Cros, havia estat un dels promotors de l'associacionisme obrer a Catalunya. L'avís conforme hi havia una biblioteca a salvar va ser donat per Agustí Pitarque, home de confiança de Gassol adscrit al Servei de Monuments. Part de la biblioteca va ser recuperada per Joan Teixidor i l'ordenança Esteve Cortés a mitjan octubre 1936; el retorn es feu a finals de novembre de 1939 (juntament amb un rellotge ingressat al mateix temps que els llibres).

- *Josep Maria Trias de Bes i Giró* (Barcelona, 1890-1985)[421]: jurista i catedràtic de Dret Internacional successivament a les universitats de Salamanca i Barcelona, afiliat a la Lliga Regionalista i diputat a Corts per aquesta formació. La seva important biblioteca fou destinada al Seminari de Dret Internacional de la Universitat de Barcelona.

- *Joaquim Maria Nadal i de Ferrer* (Sarrià, 1883-Barcelona, 1972)[422]: membre de la Lliga i secretari de Francesc Cambó, Nadal es trobava a l'inici de la guerra de vacances a Caldetes, i fou empresonat preventivament abans de poder fugir en un vaixell italià cap a Gènova —juntament, entre d'altres, amb una seixantena de monges del Col·legi del Sagrat Cor de Sarrià, el polític Pere Rahola, el rector de la Universitat Eusebi Díaz, l'industrial i col·leccionista Jaume Espona, els marquesos de Barberà, de Vilallonga, d'Alòs, els Albert, Oriola-Cortada, Güell, Salvador, Ripoll, Bastos, i altres. Des d'allí organitzà la recepció d'exiliats catalans i espanyols.

- *Metges*

Un altre dels col·lectius que es caracteritzaven per tenir biblioteques professionals (i no només professionals) molt importants era el dels metges. Algunes biblioteques d'aquests professionals

[419] AHBC 124/68; AIEC, Alòs 30/3 – Fitxes de biblioteques incautades.
[420] Annex I.1, **§73**. AHBC 126/15, 127/41, 332/1-2.
[421] AHBC 126/44, 127/41, 332/1-1
[422] Annex I.1, **§82**. Nadal fa un relat vívid de l'inici de la Guerra Civil a les seves memòries (Joaquim M. de NADAL, *Memòries: vuitanta anys de sinceritats i de silencis*, Barcelona: Aedos, 1965, p. 444-448).

foren incautades directament als domicilis per la Generalitat o requisades per comitès de milícies. D'altres foren recollides per tal de crear una biblioteca consultiva per al Consell de Sanitat de Guerra, entitat creada per la Generalitat l'octubre de 1936 per tal de donar atenció específica als combatents[423]. En els locals del Consell, situat a la cantonada de la Rambla de Catalunya amb Provença[424], es reuniren a principis de la guerra un seguit de biblioteques de metges i entitats sanitàries. La concentració responia probablement a la doble necessitat de comptar amb un fons de referència i de preservar les biblioteques d'un seguit de metges assenyalats.

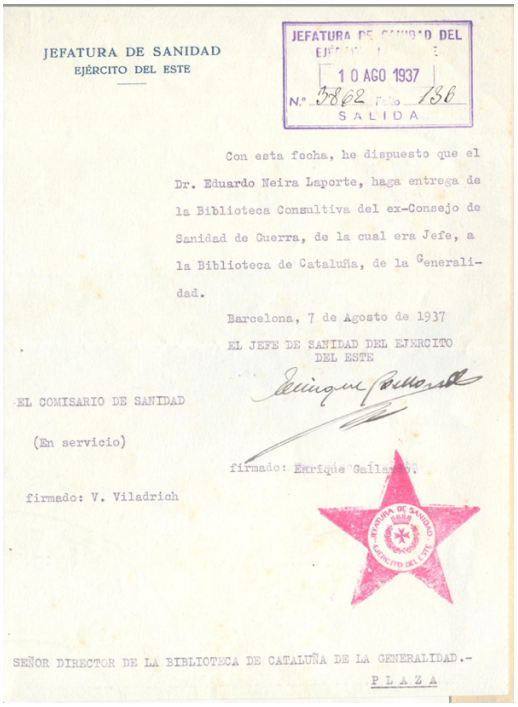

JEFATURA DE SANIDAD
EJÉRCITO DEL ESTE

JEFATURA DE SANIDAD DEL EJÉRCITO DEL ESTE
10 AGO 1937
Nº 3862 Fol. 136
SALIDA

Con esta fecha, he dispuesto que el Dr. Eduardo Neira Laporte, haga entrega de la Biblioteca Consultiva del ex-Consejo de Sanidad de Guerra, de la cual era Jefe, a la Biblioteca de Cataluña, de la Generalidad.

Barcelona, 7 de Agosto de 1937

EL JEFE DE SANIDAD DEL EJERCITO DEL ESTE

firmado: Enrique Gallardo

EL COMISARIO DE SANIDAD

(En servicio)

firmado: V. Viladrich

SEÑOR DIRECTOR DE LA BIBLIOTECA DE CATALUÑA DE LA GENERALIDAD.-
PLAZA

AHBC 494/1 – Ofici de lliurament de la Biblioteca del Consell de Sanitat de Guerra, 7 d'agost de 1937

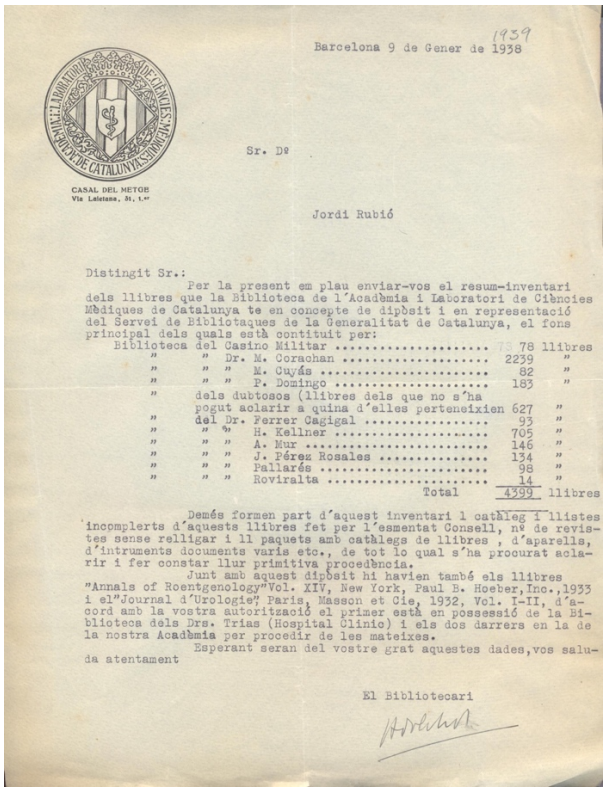

Barcelona 9 de Gener de 1938 1939

CASAL DEL METGE
Via Laietana, 32, 1.er

Sr. Dª

Jordi Rubió

Distingit Sr.:

Per la present em plau enviar-vos el resum-inventari dels llibres que la Biblioteca de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya te en concepte de dipòsit i en representació del Servei de Bibliotaques de la Generalitat de Catalunya, el fons principal dels quals està contituit per:

Biblioteca del Casino Militar	78	llibres
" " Dr. M. Corachan	2239	"
" " M. Cuyás	82	"
" " P. Domingo	183	"
" dels dubtosos (llibres dels que no s'ha pogut aclarir a quina d'elles pertenexien	627	"
" del Dr. Ferrer Cagigal	93	"
" " H. Kellner	705	"
" " A. Mur	146	"
" " J. Pérez Rosales	134	"
" " Pallarés	98	"
" " Roviralta	14	"
Total	4399	llibres

Demés formen part d'aquest inventari l catàleg i llistes incomplerts d'aquests llibres fet per l'esmentat Consell, nº de revistes sense relligar i ll paquets amb catàlegs de llibres , d'aparells, d'intruments documents varis etc., de tot lo qual s'ha procurat aclarir i fer constar llur primitiva procedència.

Junt amb aquest dipòsit hi havien també els llibres "Annals of Roentgenology"Vol. XIV, New York, Paul B. Hoeber,Inc.,1933 i el"Journal d'Urologie" Paris, Masson et Cie, 1932, Vol. I-II, d'acord amb la vostra autorització el primer està en possessió de la Biblioteca dels Drs. Trias (Hospital Clínic) i els dos darrers en la de la nostra Acadèmia per procedir de les mateixes.

Esperant seran del vostre grat aquestes dades,vos saluda atentament

El Bibliotecari

AHBC 359/3 – Carta de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques (Casal del Metge) a Jordi Rubió, amb el llistat de biblioteques en dipòsit, 9 de gener de 1938

A mitjan 1937 (possiblement arran dels Fets de Maig) el Consell fou integrat en la Sanitat Militar, cosa que a efectes pràctics suposà la seva dissolució; d'acord amb el Dr. Antoni Trias

[423] Annex I.1, **§121**. El Consell estava format per representant del partits i sindicats de Catalunya (POUM, ERC, CNT, FAI, PSUC, UGT) i de les conselleries de Defensa i de Sanitat i Assistència Social. Joan Ramon SOLER I SEGON, "Paper del Consell de Sanitat de Guerra de la Generalitat de Catalunya durant la Guerra Civil espanyola, 1936-1939", *Gimbernat*, 4 (1985), p. 349-356; CARLES HERVÀS I PUYAL, "L'atenció a les necessitats de la guerra per part de la Generalitat: el Consell de Sanitat de Guerra", en: *Sanitat a Catalunya durant la República i la Guerra Civil*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, 2004) (edició 2007), p. 172-186.

[424] AHBC, 124/38 – Expedient de la biblioteca del Consell de Sanitat de Guerra. El Consell estava instal·lat a la Rambla, 105, a l'antic domicili del Sr. Jesús Pérez Rosales.

(sens dubte un dels germans Trias i Pujol), part del material bibliogràfic fou traslladat a l'antic Hospital[425], mentre que l'altra romania a l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques, amb seu al tradicional Casal del Metge, de la Via Laietana, 31, en concepte de dipòsit[426].

L'octubre de 1937 el secretari de l'Acadèmia, Pere Babot, va acusar la recepció de vora 4300 volums, que inclouen llibres de les biblioteques de Manuel Corachan, Manuel Cuyàs i Carol[427], Pere Domingo, Àngel Ferrer i Cagigal, Hermann Kellner, Antoni Mur i Galindo[428], M. Pallarès, Emili Roviralta, Jesús Pérez-Rosales i el Casino militar. Destaquem algunes de les col·leccions:

- *Manuel Corachan Garcia* (Xiva, 1881-Barcelona, 1942): cirurgià de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (on fou mestre de Josep Trueta), president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i fundador de la Clínica Corachan. El maig de 1936 havia estat nomenat Conseller de Sanitat, però amenaçat a l'inici de la Guerra Civil, s'exilià a Veneçuela el 1937. En retornar a Barcelona, fou obligat a pagar una multa considerable per haver estat nomenat conseller de la Generalitat.
  La biblioteca de Corachan posseïa una important col·lecció de llibres mèdics dels segles XVII, XVIII i XIX[429], que en ser desfeta la biblioteca del Consell de Sanitat de Guerra passaren a ser custodiats a la Biblioteca de Catalunya[430].

- *Pere Domingo Sanjuan* (Tarragona, 1896-Barcelona, 1979): alumne d'August Pi i Sunyer i col·laborador de Ramon Turró al Laboratori Municipal de Barcelona, va col·laborar en el Servei d'Assistència Social dels Tuberculosos. De simpaties polítiques republicanes i catalanistes, durant la República va col·laborar amb la Generalitat des de diversos càrrecs tècnics. Poc després de l'inici de la guerra es va exiliar primer a Cuba i després als Estats Units, i no retornà a Catalunya fins al 1962.

[425] Segons consta en un rebut signat per Ramon d'Alòs el 30 de setembre de 1937, la Biblioteca recuperà també una màquina d'escriure Hispano Olivetti —material preciós en aquells moments— i una taula d'oficina.
[426] Sobre l'Acadèmia de Ciències Mèdiques durant la Guerra Civil, vegeu Carles HERVÀS I PUYAL, Josep M. CALBET I CAMarasa, "L'Acadèmia de Ciències Mèdiques durant la Guerra Civil i la immediata postguerra", *Annals de Medicina*, 105 (2022), p. 60-63.
[427] Manuel Cuyàs i Carol (?-Barcelona, 1969), fou conseller delegat de la Clínica Corachan; la seva filla única, Carme, s'havia casat amb Pere Genové, de la família de farmacèutics relacionats amb Soler i Rovirosa.
[428] Antoni Mur i Galindo (†1981), membre de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques.
[429] Alguns dels seus llibres havien format part de l'exposició celebrada amb motiu del II Congrés de metges de llengua catalana del 1917: *Bibliografia Medical de Catalunya: inventari primer pres dels llibres de l'Exposició Bibliogràfica anexa al segon Congrés de metges de llengua catalana celebrat a Barcelona del 24 al 28 de juny de 1917* (Barcelona: Impremta Elzeviriana, 1919).
[430] Un manuscrit que havia pertangut a la seva biblioteca fou adquirit per la Biblioteca de Catalunya a finals dels anys 1990 (ms. 4344, *Compendi de tota la part natural de medicina e scirurgia*, s. XVI); com també hi havia pertangut un excel·lent exemplar de la traducció al català de la Cirurgia de Pere d'Argelata (Perpinyà, Joan Rosembach, 1503) actualment a la biblioteca de la Fundació Uriach (https://www.sciencia.cat/scienciacat-db?imp=26). Agraeixo a Lluís Cifuentes aquesta darrera informació.

- *Àngel Antoni Ferrer i Cagigal* (Santander, 1886-Burgos, 1936): catedràtic d'anatomia patològica i degà de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona, havia dimitit del seu càrrec en arribar la República. Al començament de la guerra fugí a Itàlia, des d'on passà a la zona nacional, on morí d'una febre tifoide.

- *Emili Roviralta i Astoul* (Barcelona, 1895-1987): deixeble de Joaquim Trias, fundador de la Societat Catalana de Pediatria i de l'Institut Policlínic i cap del Servei de Cirurgia Pediàtrica. Durant la guerra s'exilià a París Colòmbia, Cuba, Panamà i als Estats Units.

- *Jesús Pérez-Rosales i Samanillo* (Manila, 1896-Barcelona, 1989): fill del darrer alcalde espanyol de Manila, la família s'instal·là a Barcelona després de la independència de les Filipines el 1898. Format a la Universitat de Barcelona, s'especialitzà en ginecologia i obrí consulta a la Rambla de Catalunya 105, en l'edifici que ocupà el Consell de Sanitat de Guerra després que el metge s'exiliés durant la Guerra Civil.
  Pérez Rosales fou un extraordinari col·leccionista, i reuní una valuosa col·lecció d'obres d'art, que romangué majoritàriament en el domicili però que fou recuperada pel Servei de Patrimoni Artístic després de la dissolució del Consell de Sanitat. Alguns mobles i diplomes havien estat dipositats a l'Escola de Bibliotecàries, i li foren retornats després de la guerra.

El material d'oficina, medicaments i instruments mèdics foren lliurats a una Clínica Militar mentre que el mobiliari i objectes eren recollits per la comissió del Patrimoni Artístic. Després de la guerra, els metges que, com Pérez Rosales, continuaren a Catalunya, recuperaren els seus llibres. Els altres acabaren integrats a la biblioteca de l'Acadèmia i a la de Catalunya.

A banda de les biblioteques concentrades al Consell de Sanitat de Guerra, hi ha constància que ingressaren a la Biblioteca de Catalunya algunes altres biblioteques de metges reconeguts:

- *Raül Roviralta i Astoul* (París, 1891-Madrid, 1979)[431]: germà del pediatre Emili Roviralta i com ell fill de l'indiano Teodor Roviralta (Molins de Rei 185-Lloret de Mar, 1919), metge, col·leccionista i mecenes, vivia en una casa a l'Avinguda del Tibidabo coneguda com el Frare Blanc. La retirada de la biblioteca s'autoritza el 19 d'agost del 1936.

- *Emerencià Roig i Bofill* (Santiago de Cuba, 1848-Barcelona, 1901)[432]: el febrer de 1937, Guillem Peters va recollir de la que havia estat la casa del metge i escriptor Roig

[431] Annex I.1, **§41**. Sobre Raül Roviralta, vegeu Sara GOMÀ VILA, "Raül Roviralta i Astoul", *RCCAAC: Repertori de col·leccions i Col·leccionistes d'Art de Catalunya*, dir. per Francesc FONTBONA i Bonaventura BASSEGODA (Barcelona: IEC) (https://taller.iec.cat/rcic/fitxa_una.asp?id_fitxa=233, consulta 1 d'abril de 2014).
[432] Annex I.1, **§107** i **108**. Entre el que es recollí devia haver-hi alguna documentació d'arxiu, que fou dipositada a una sala destinada a aquests tipus de fons (AHBC, 127/41, camisa 7). Una còpia del llistat dels mobles i objectes d'art recuperats pel Servei de monuments es troba com a la reclamació feta després de la guerra (ACA, Cultura, 47, R-434).

i Bofill trenta-dos sacs de llibres, dos sacs de documents, un d'escriptures i una llibreria de noguera. El metge, de pare sitgetà, era un destacat obstetre que havia tingut un paper important en el nou Hospital de la Santa Creu. Roig havia mort inesperadament al voltant de la cinquantena, i la seva biblioteca havia romàs al seu domicili al carrer Petritxol; la seva vídua, Dolors Roig i Soler, s'adreçà a la Generalitat per tal de demanar-ne la recollida. Entre el 4 i el 5 de febrer passaren pel domicili a retirar els llibres, quadres i altres objectes, que foren reclamats després de la guerra gràcies al rebut que se n'expedí[433].

- *Enginyers, arquitectes*

Se salvaren igualment les biblioteques tècniques d'alguns professionals prestigiosos del camp de l'enginyeria o l'arquitectura, personatges benestants i marcats sovint ideològicament com a conservadors; com en el cas dels metges, molt sovint les seves col·leccions personals eren igualment molt importants. És el cas, per exemple, de la de l'enginyer en telecomunicacions Josep Maria de Guillén Garcia[434], antic alumne com Rubió dels jesuïtes de Casp i un dels promotors de la primera emissora de ràdio de Barcelona i fundador també a Barcelona dels primers estudis cinematogràfics de l'Estat espanyol, Orphea Films; el seu fons personal i familiar es conserva encara a la Biblioteca. Altres col·leccions destacades serien:

- *Carles Buïgas i Sans* (Barcelona, 1898-Sant Cugat del Vallès, 1979)[435]: la documentació de Buïgas, inventor i enginyer responsable de la Font Màgica de Montjuïc, contenia també molt probablement la del seu pare, l'arquitecte Gaietà Buïgas Monravà (1851-1919), autor, entre d'altres obres, del monument a Colom. Durant la guerra i fins al 1942, Carles Buïgas s'instal·là a París, on adquirí una reputació internacional notable arran de les comandes rebudes per a diferents exposicions internacionals (París 1937, Lieja 1939, Lisboa 1940). Alòs indica que es va recollir "Allò que va quedar al pis, alguns llibres, projectes, dibuixos". Podria haver estat recollit a finals de juliol de 1936: un parell de brevíssimes anotacions sobre recollides de primeries de la guerra trobem les entrades "Bohigas (Teixidó)", "Tarda camió Bohigas" "Matí: Bohigas" i "Tornar clau Bohigas"; pel context, no pot tractar-se de Pere Bohigas (que havia estat enviat a la zona de Girona) sinó de la documentació d'alguna persona assenyalada. La documentació no fou reclamada i el 1983, després de la mort sense descendents de Carles Buïgas, va ser incorporada a la BC.

[433] Durant la dècada de 1980, la Biblioteca adquirí els papers del seu nebot, Josep Roig i Reventós, metge com el seu oncle i escriptor,
[434] Sobre els libres i papers de Josep Maria de Guillén Garcia, vegeu Repertori, **33**.
[435] AHBC 77/28, 127/41, 332/B, 332/1-2, 332/1-4, 359/3 (notes de recollides de principis de la guerra). Sobre la incorporació de la seva documentació a la BC, vegeu Francesc FONTBONA, "Memorial de la Secció d'estampes, dibuixos i gravats i de la Unitat Gràfica", en: *Liber Amicorum. A Francesc Fontbona, historiador de l'art* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2019), p. 71-137 (p. 94).

- *Pablo Cavestany de Anduaga* (Madrid, 1886-Barcelona, 1965)[436]: enginyer de mines, des dels anys 1940 fou responsable del districte miner de Catalunya. Era un dels tretze fills de l'escriptor i senador andalús Juan Antonio Cavestany y González Nandín i germà del dirigent falangista Rafael Cavestany. Establert a Barcelona, on es va casar amb Mercè Sagnier i Costa, era membre del Reial Cos de la Noblesa de Catalunya. Malgrat la seva formació tècnica, Cavestany fou més conegut com a escriptor, activitat que li valgué ser membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i acadèmic corresponent de la Real Academia de la Lengua. Els seus libres foren lliurats a la Biblioteca de Catalunya per la policia d'Hostafrancs el 1938.

- *Emilio Gutiérrez Díaz* (l'Havana, 1898-Hondarribia, 1965)[437]: enginyer industrial i arquitecte, havia ingressat al cos de bombers de Barcelona i en fou el director durant la dictadura de Primo de Rivera. Gutiérrez era un home conservador, que havia estat destituït del seu càrrec en instaurar-se la República, segons sembla per haver enretirat una senyera de l'estàtua de Casanova i haver ordenat la seva utilització per netejar motors[438]. Amb aquesta disposició d'esperit, sembla lògic pensar que va passar a la zona nacional. A la biblioteca va arribar una col·lecció de llibres que li pertanyien, ja que el 1940 n'hi havia vuit paquets. Després de la guerra, Gutiérrez va ser nomenat director de l'Escola de Pèrits Industrials.

- *Cèsar Martinell i Brunet* (Valls, 1888-Barcelona, 1973)[439]: l'arquitecte, deixeble de Gaudí, es destacà durant la República com a dirigent de l'Acció Popular Catalana, afiliada a la CEDA de Gil Robles, i per aquest partit fou regidor de cultura de l'Ajuntament de Barcelona el 1935 sota l'alcaldia de Pich i Pon. Durant la guerra s'amagà fora de Barcelona, i el seu domicili patí diferents registres. Segons explica en la seva declaració a la Causa General, el gener de 1937 un comitè de milicians intentà requisar la seva biblioteca; una part dels llibres foren confiscats pels milicians, i els altres foren transportats a la Universitat, gràcies a la intervenció de Bosch Gimpera[440]. El 27 de gener Gudiol avisà Rubió perquè s'hi anés, però quan els homes de la Biblioteca hi van arribar ja no hi havia res. La part que havia anat a la biblioteca de la Universitat li fou retornada. En els primers anys després de la guerra feu diverses

[436] AHBC 332/1-2, AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – Fitxes de biblioteques incautades; vegeu també ACA, Cultura, 2015/9, doc. 6 i 43. Sobre Cavestany, vegeu "Breve reseña de los principales académicos de la Real de Buenas Letras que escribieron obras literarias en lengua castellana", *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*, 25 (1953), p. 421-430.
[437] AHBC 332/1-2.
[438] Sobre l'actuació de Gutiérrez en l'afer de la bandera, vegeu Jesús Mestre i Campí, Bombers de Barcelona (Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Bombers de Barcelona, 2005), p. 82-83.
[439] Annex, I.1, **§102**. AHBC 127/41, carpeta 3 (nota en un foli), AHBC 359/3 (notes sobre recollides). Sobre Cèsar Martinell, vegeu Raquel LACUESTA CONTRERAS, "Martinell i Brunet, César"en: *Diccionari d'historiadors de l'art català, valencià i balear* (Barcelona: IEC, 2016)
[440] Declaració de César Martinell de 8 de novembre de 1945 a la Causa General, pieza undécima (Salamanca, Centro Documental de la Memoria Histórica, Causa General, lligall 6, foli 1755); vegeu Santos M. MATEOS RUSILLO, "Cataluña, 1936: Saqueo e incautación del patrimonio artístico según la pieza undécima de la Causa General", *Hispania nova: Revista de Historia contemporánea*, 21 (2023), p. 110-137.

actuacions com a arquitecte per al Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional (SDPAN).

- *Alfons Moncanut Geli* (†1962)[441]: enginyer industrial originari de Figueres, fou un dels promotors dels cinemes Publi al Passeig de Gràcia de Barcelona, inaugurats el 1932 com a sala especialitzada en el cinema documental[442]. Durant la Guerra Civil, la sala va ser col·lectivitzada per la CNT, que continuà oferint el mateix tipus de programa; el 2 de febrer, immediatament després de l'arribada de les tropes nacionals a Barcelona, i abans per tant de ser retornada als seus propietaris, el Publi oferia dos documentals, un sobre l'avançament de l'exèrcit nacional a Catalunya i un altre de la productora alemanya UFA, i un curtmetratge de Walt Disney. La biblioteca de Moncanut, que va ser retirada el març del 1937 del seu domicili, una casa modernista del carrer Mallorca entre Passeig de Sant Joan i Bailèn, incloïa nombroses obres en francès; li fou retornada el setembre de 1939.

- *Sagnier*[443]: probablement es tracta de la biblioteca de l'arquitecte Josep Maria Sagnier i Vidal-Ribes, II marquès de Sagnier i fill de l'arquitecte Enric Sagnier i Vilavecchia (1858-1931), que havia edificat la seva casa familiar a la Rambla de Catalunya entre Rosselló i Provença, al costat del passatge de la Concepció. Els llibres foren lliurats a la Biblioteca de Catalunya per la Comissaria de la Vivenda l'abril de 1938. Entre els fons d'arxiu es conserva un lligall de documentació personal i patrimonial relacionat essencialment amb la propietat de l'edifici de la Rambla de Catalunya. Els llibres van ser recuperats després de la guerra per Lluís Sagnier.

3.1.1.5. Altres biblioteques: col·leccionistes, erudits, estrangers...

Ingressaren també moltes altres biblioteques de personalitats assenyalades —erudits, col·leccionistes— o de col·lectius particulars —estrangers, associacions...—. Cal tenir en compte, però, que qualsevol intent de classificar les biblioteques que van ingressar durant la guerra és sempre insatisfactori, ja que en molts casos —com bé s'ha pogut veure en les pàgines anteriors— les personalitats que establiren aquestes col·leccions eren alhora professionals pels

[441] AHBC 124/69, 127/41, 356/M, 332/1-4, 332/1-3. Moncanut morí sense fills, i deixà la seva col·lecció artística al Museu de Figueres.
[442] Els altres promotors eren Llorenç Fargas Juny i Casimir Barnils. Sobre la creació dels cinemes Publi, vegeu el blog de Jesús FRAIZ ORDOÑEZ, "Cines Publi", *La Barcelona de antes* (anterior a 2024) (https://labarcelonadeanter.com/cines-publi).
[443] AHBC 126/24, 127/40 (llista), 127/41, 332/1-1, i AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – Fitxes de biblioteques incautades). A l'arxiu de la BC es conserva una carpeta amb documentació sobre els Sagnier, ingressada sens dubte en aquell moment (signatura: Documentació en paper, caixa XXVI). Armand de Fluvià dedicà una article als aspectes genealògics i nobiliaris de la família Sagnier (Armand de FLUVIÀ, "Una família de la burgesia amb quatre títols del regne, un de pontifici i una Grandesa d'Espanya. Aproximació als Sagnier, de Pouzol a Barcelona", *Paratges*, 15 (2003), p. 67-74.

estudis que havien fet, propietaris per herència familiar, intervenien en política i molt sovint es dedicaven a la recerca o a l'escriptura.

- *Erudits*

Rubió i els membres del PHAC coneixien perfectament les biblioteques d'un conjunt d'estudiosos i historiadors relacionats amb l'Institut d'Estudis Catalans. Alguns d'ells, simpatitzants de la Lliga o d'altres partits conservadors, es veieren amenaçats des de l'inici de la guerra i hagueren de fugir. És el cas, per exemple, de Ferran Valls i Taberner[444], company de Jordi Rubió des dels inicis de l'Institut i diputat al Parlament de Catalunya per la Lliga, que fugí a Itàlia amb la família —i que a partir de la guerra adoptà una posició del tot oposada al catalanisme que fins aleshores havia defensat. Com ja s'ha vist, ingressà també durant la guerra la biblioteca jurídica de Duran i Ventosa, com ho feu també la d'un altre il·lustre historiador del dret, Josep Pella i Forgas[445], els papers del qual foren incautats de la casa barcelonina dels seus hereus i del castell de Montesquiu, pertanyent a la família d'industrials Juncadella, amb qui el seu fill havia emparentat pel seu matrimoni amb Mercè Juncadella i Vidal. Els papers i alguns llibres de l'hel·lenista Lluís Segalà[446], membre de l'Institut d'Estudis Catalans i professor de l'Escola de Bibliotecàries mort a Barcelona durant els bombardejos de 1938, o els de l'arxiver Francesc de Bofarull[447], mort el 1938 als 94 anys, ingressaren igualment en aquest període. Bofarull havia donat i venut ja prèviament una bona part dels seus fons a la Biblioteca de Catalunya, que foren completats amb el que es va salvar de la seva casa després de diversos registres. Un cas diferent és el de la biblioteca i papers de Carles Riba[448], que el poeta i hel·lenista intentà salvaguardar just abans del seu exili, a la fi de la guerra. De totes elles es va conservar documentació manuscrita a la Biblioteca després de la guerra. No se'n conservà, en canvi, d'altres biblioteques importants d'erudits en les quals es va intervenir:

- *Raimon d'Abadal i de Vinyals* (Vic, 1888-Barcelona, 1980)[449]: Abadal, gran amic de Jordi Rubió, procedia d'una nissaga d'hisendats vigatans. Col·laborador de l'Institut d'Estudis Catalans i un dels grans especialistes en història de la Catalunya carolíngia, s'havia implicat en política seguint la traça del seu oncle, Ramon d'Abadal i Calderó. Com moltes altres personalitats conservadores, el 1936 fugí a Itàlia via Marsella, on

[444] Repertori, **81** (Valls)
[445] Repertori, **46** (Pella).
[446] Repertori, **58** (Segalà).
[447] Repertori, **72** (Bofarull).
[448] Sobre els libres de Carles Riba, vegeu Repertori, **51**(Riba).
[449] Vegeu *Ramon d'Abadal i de Vinyals: sessió en memòria* (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2021).

s'instal·là primer a Florència i després a Roma. El pis barceloní de Raimon d'Abadal va ser ocupat per un sindicat que no hi va deixar res[450]. Una part dels llibres es trobaren després de la guerra a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, i el 22 de novembre de 1939 Abadal adreçà una petició al delegat del Servicio de Recuperación Bibliográfica per tal de poder-los recuperar. Els llibres de la casa pairal a Vic havien estat conservats a l'Arxiu Capitular de Vic.

- *Ferran de Sagarra i Siscar* (Barcelona, 1853-Saint-Sulpice-la-Pointe, 1939)[451]: l'erudit havia donat el 1919 una gran part de la seva enorme biblioteca a la Biblioteca de Catalunya, i havia guardat els seus papers de treball i alguns volums. A la dècada de 1920 havia viscut a Sarrià, al davant de l'església de Sant Vicenç, l'arxiu del qual va consultar per fer la història de la vila. Cap a 1930 s'havia mudat a viure amb el seu fill Josep Maria a la Diagonal, però va conservar la casa de Sarrià i una part dels seus llibres. El mes de desembre de 1936 es va avisar Rubió perquè tragués els llibres de la casa de Sarrià, ja que havia de ser ocupada per instal·lar-hi uns refugiats de Madrid.

- *Felipe de Salvador y de Solá* (Barcelona, 1899-1977)[452]: el genealogista Felipe de Salvador, que arribà a tenir una clientela important, s'havia especialitzat en la confecció i dibuix per encàrrec d'arbres genealògics i històries familiars, un tipus d'estudi per al qual era necessari compilar una documentació molt especialitzada. Formà part de diverses societats genealògiques d'àmbit hispànic, com l'Academia Venezolana de Genealogía o l'Instituto Argentino de Ciencias Genealógicas. Els seus llibres foren lliurats a la Biblioteca de Catalunya per la policia d'Hostafrancs el 1938.

- *Col·leccionistes*

Tant pel seu ancoratge personal i familiar en la societat barcelonina com per les persones que havia hagut de tractar per la seva posició com a director de la Biblioteca de Catalunya, Rubió coneixia bé quines eren les principals col·leccions i col·leccionistes de la ciutat. Ara bé, sovint les col·leccions es trobaven en domicilis ocupats per milicians de diferents obediències, i la recuperació va haver de passar per tractes de vegades reeixits, però no sempre. Entre les

[450] Annex I.1, **§74**. Hi ha una menció del salvament de la biblioteca de Vic al dietari del viatge amb el bibliobús de 27 de setembre de 1938.
[451] AHBC, 126/23 – Expedient de Ferran de Sagarra. Vegeu Annex I.1, **§95**. Sobre els llibres i papers de Ferran de Sagarra, vegeu Anna GUDAYOL, "Les donacions de Ferran de Sagarra a la Biblioteca de Catalunya", en: *La sigil·lografia medieval a Catalunya i a l'Europa mediterrània: estudis comparatius = Sigillographie médiévale en Catalogne et dans l'Europe méditerranéenne: études comparatives* sous la direction de Xavier BARRAL I ALTET (Roma: Viella, 2025) (en premsa).
[452] AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – Fitxes de biblioteques incautades. Armand de Fluvià sembla no tenir-lo en gran consideració; d'ell i d'altres genealogistes contemporanis arriba a dir que "a més d'ennoblir, mitjançant l'engany, els seus clients, es van ennoblir ells mateixos" (Armand de FLUVIÀ, "La promoció de la genealogia, l'heràldica i la nobiliària dins de la història en general", *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, 15 (2004), p. 61-66 (citació p. 63)).

col·leccions més destacades, que contenien manuscrits, cal comptar la de la família Carreras[453], propietaris del Palau de la Virreina, que hostatjava una magnífica biblioteca iniciada pel seu avantpassat, Josep Carreras i d'Argerich, i que no ingressà a la Biblioteca fins al 1937, després de l'anorreament del POUM, que havia ocupat el Palau; la biblioteca cervantina de Joan Sedó Peris-Mencheta[454], conservada inicialment pel comitè d'empresa de la fàbrica dels Sedó, i recuperada després de la Comissaria d'Ordre Públic per a ser dipositada a la Biblioteca; o els llibres i papers d'Erasme de Janer[455], membre de la Societat de Catalana de Bibliòfils, i compilador d'una extraordinària col·lecció d'edicions de l'*Imitatio Christi* de Kempis, que es trobava al seu palauet del carrer del Carme, ocupat pel Consell de l'Escola Nova Unificada (CENU).

- *Hereus de la vídua Bosch*[456]: molt probablement es refereix als hereus de Dolors Tintorer, vídua d'Eduard Bosch i Barrau, els seu fill Joan Pau Bosch i Tintorer (1878-1946) i els seus nebots, l'historiador de l'art Xavier de Salas Bosch (Barcelona, 1907-Madrid, 1982) i el seu germà Eduard (Barcelona 1910-2005). Alòs indica que hi havia "llibres, papers... portats del pis, ocupat per un sindicat".

- *Faust de Dalmases i de Massot* (Cervera, 1870-València, 1938)[457]: llicenciat en dret i membre corresponent de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, havia reunit al seu domicili una col·lecció important de documents sobre Cervera. La casa va ser incautada per un comitè, que només va consentir a cedir uns pocs llibres l'octubre de 1936.

- *Gustau Gili i Roig* (Barcelona, 1868-1945)[458]: l'editor, bon conegut de Jordi Rubió (que havia fet classes particulars de literatura al seu fill), era un bibliòfil exquisit que veié la seva biblioteca destruïda arran dels bombardejos de la Gran Via de març de 1938; pogué recuperar alguns libres d'entre les runes, als que afegí un exlibris amb el dibuix d'una bomba.

- *Josep Maria de Martí Garcés de Marcilla* (Lleida, 1880-Barcelona, 1932)[459]: la documentació i biblioteca de l'advocat, pintor i muralista destacat de primeries del segle XX especialitzat en paisatges que signava "Martí Garcés", fou recollida en diversos

[453] Repertori, **73** (Carreras).
[454] Repertori, **57** (Sedó)
[455] Repertori, **34** (Janer).
[456] AHBC 124/26, 127/41, 331/23, 332/B, 332/1-1, 332/1-4; vegeu també la reclamació de Joan Pau Bosch , ACA, Cultura, 2015/9, doc. 184.
[457] Annex I.1, **§83**.
[458] AHBC 124/48bis.
[459] AHBC 124/63. Vegeu Annex I.1, **§8** i **§80**. El procés de recuperació de la col·lecció Martí Garcés de Marcilla ha estat detalladament estudiat per Santos M. MATEOS RUSILLO, "Cataluña, 1936: saqueo e incautación del patrimonio artístico según la pieza undécima de la *Causa General*", *Hispania Nova*, 21 (2023), p. 110-137 (p. 116-117).

viatges del domicili del carrer Basea 64, el primer dels quals el 29 d'agost; s'incautà també la important col·lecció d'art conservada al domicili. Al viatge efectuat a finals del mes de juliol en seguirien dos altres el 23 i 30 d'octubre i el 5 de novembre, probablement més voluminosos, ja que en els dos darrers s'especifica que hi va haver en cada cas una camionada.

- *Lluís Plandiura i Pou* (Barcelona, 1882-1956)[460]: a la casa de Barcelona de Lluís Plandiura, que el novembre de 1936 havia estat destinada a acollir refugiats, hi havia una extraordinària biblioteca d'art. El PSUC, que l'ocupava, els digué que no podien agafar els llibres si no assumien també la bibliotecària que se n'ocupava, però Rubió no hi va accedir, i finalment es va decidir que el gruix aniria a la casa de Plandiura a la Garriga. Rubió va fer una tria de 29 paquets que van anar a la Biblioteca de Catalunya, entre els quals hi havia un volum d'una obra sobre art romànic que podia ser d'utilitat a la Biblioteca[461].

- *Maria Soler-Rovirosa, vídua Genové*[462]: en recollir la documentació de les famílies Soler Rovirosa i Genové, Rubió havia destinat al Museu del Teatre cinc àlbums amb dibuixos i fotografies de Francesc Soler i Rovirosa, i del seu fill, Alexandre Soler Marije, ambdós escenògrafs, així com dibuixos i documents solts; però qui rebé la documentació fou finalment la Institució del Teatre. Els dibuixos i obres es conserven actualment al Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques, depenent de la institució que en derivà, l'Institut del Teatre.

- *Família Vidal Quadras*[463]: els Vidal Quadras conservaven en la seva casa familiar una important col·lecció cervantina, que va ser recollida i conservada a la Biblioteca de Catalunya, juntament amb la col·lecció ja existent. Poc després d'acabar la guerra, a principis de març de 1939, un fill de Manuel Vidal Quadras s'adreça a Rubió per preguntar si s'havien conservat i com els podien recuperar. L'octubre de 1939, mig any més tard, després d'haver complert amb els requisits necessaris, els foren tornades vint-i-dues edicions de Cervantes i una *Enciclopedia Espasa*.

- *Cayetano Vilella Puig* (Reus, 1898-Barcelona, 1966)[464]: banquer i polític conservador, afeccionat a l'art i a l'arqueologia, fou un dels fundadors de l'Associació de Bibliòfils de Barcelona. Vilella passà a la zona nacional, i tornà a Catalunya com a capità de

[460] Annex I.1, **§94** i **§96** i AHBC, 77/11, 126/6, 127/13, 127/41, 356/P, 332/1-1, 332/1-3, 332/1-4; vegeu també la Garriga. La biblioteca fou recuperada posteriorment pel seu fill, Antoni Plandiura i Picó. Sobre Plandiura, vegeu M. VILAR I BAYO, *Lluís Plandiura: el gran col·leccionista* (la Garriga: la Garriga Secreta, 2017).
[461] Es tracta de *Romanesque sculpture of the Pilgrimage Roads* (Boston: Marshall Jones, 1923), d'Arthur Kingsley Porter, professor a la universitat de Harvard i amic de Puig i Cadafalch.
[462] Sobre els libres i papers de la familia de Maria Soler-Rovirosa, vegeu Repertori, **60**.
[463] Annex I.1, **§4, §14** i **§161** i AHBC 126/50, 127/40, 127/41, 356/V, 332/1-1, 332/1-3, i 332/1-4, Arxiu biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, documentació Guerra Civil.
[464] Annex I.1, **§162**. AHBC 126/53 i 356/V. Sobre Vilella, vegeu Enric AGUADÉ Y PARÉS, "Cayetano Vilella y Puig", *Revista del Centro de Lectura de Reus*, 167 (1966), p. 327-328.

> l'exèrcit franquista. El 28 d'agost del 1936 Rubió signava un rebut a favor del Comitè de la Indústria del Vidre i annexes pel que confirmava el lliurament d'un lot de llibres que havien estat seleccionats de la biblioteca de la casa Vilella, cosa que feia suposar que n'hi havia que no van arribar a ingressar. En retornar a Barcelona, Vilella demanà a Rubió si podia informar-lo sobre el destí dels seus llibres, que acabaria recobrant (encara que sembla que només parcialment) l'octubre del 1939.

Com s'ha comentat anteriorment, en alguns casos la informació que s'ha conservat és tan succinta (simplement un cognom), que no permet fer gairebé res més que hipòtesis difícils de comprovar. Per exemple, una breu menció indica que després de la guerra hi havia un paquet de llibres a nom de Rocamora[465]. És difícil, però, saber a qui podien pertànyer, ja que el cognom "Rocamora" pot correspondre a diverses persones: o bé a un dels membres de la família Rocamora i Vidal —el col·leccionista Manuel Rocamora i Vidal (Barcelona, 1892-1976), que vivia al número 22 del carrer Ballester, a Sant Gervasi, o el seu germà Antoni Rocamora (Barcelona 1888-1964), casat amb una neboda de Ramon Casas i resident al Passeig de Gràcia, 96—; o de la família Rocamora i Pi —Francesc, que vivia a una torre al número 8 de l'Avinguda del Tibidabo, o Ferran, al carrer Casp, 20. El mateix passa amb la menció dels noms Ferrer, present en un dels paquets de llibres que es conservaven a la Biblioteca després de la guerra, o Fontana, en quatre paquets. El primer podria tractar-se del farmacèutic i col·leccionista Enric Ferrer Portals[466], farmacèutic i col·leccionista que després de la guerra reclamà les seves col·leccions; mentre que Fontana[467], segons Alòs, podria ser un llibreter, però també el col·leccionista Pere Fontana Almeda.

- *Estrangers*

La colònia estrangera a la Barcelona dels anys trenta es va veure igualment afectada per les incautacions; però aquestes no semblen haver afectat de la mateixa manera totes les comunitats. Si ens atenem als noms que figuren en el llistat del que quedar a la Biblioteca en els anys quaranta[468], destaca el fet que el gruix de les col·leccions incautades corresponen a ciutadans

[465] AHBC 332/1-2.
[466] AHBC 332/1-2. Segons la reclamació presentada al SDPAN, Enric Ferrer Portals vivia a una torre del carrer Bèlgica, 38 (actualment Alfons XII).
[467] AHBC 332/1-2 i AIEC, Fons Ramon d'Alòs, caixa30/3 – fitxes de biblioteques incautades. Alòs indica en nota "Suposo que és el llibreter. Compra!". Si així fos, ha de tractar-se del pare de l'historiador Josep Fontana, llibreter de vell al carrer Robadors. Pel que fa al col·leccionista Pere Fontana Almeda (Via Laietana, 19), que pertanyia a una família d'industrials químics, se sap que, a la seva mort, la seva vídua feu donació al Museu d'Art de Catalunya d'un conjunt de tretze retaules gòtics.
[468] AHBC 332/1-2, Servicio de Recuperación bibliográfica, "Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central", 9 d'abril de 1940.

alemanys, dels quals només sabem el cognom i no s'han arribat a trobar gaire dades concretes: a més de Kocher (potser el cònsul alemany Otto Kocher), al llistat apareixen noms com Eigen, Frieckmann, Hirners, Lemm[469], Riemann, Weger, Hermann Wind, Wittenburg o R. Witte. Sembla que n'hi ha alguns, relacionats sovint amb delegacions d'empreses alemanyes a Barcelona, que tenien relacions amb el partit nazi[470]. Tot fa pensar que la majoria d'aquestes persones s'havien instal·lat de feia poc a Barcelona i que abandonaren el país abans de la fi de la guerra, ja que els llibres que s'havien incautat no foren reclamats.

Cal diferenciar aquestes persones d'alguns catalans descendents d'alemanys implantats a Catalunya des del segle XIX, com ara l'hereu del Dr. Rossend Klein[471], promotor de l'establiment de la xarxa d'aigua potable a Cardedeu, o Teodor Wagner Miret[472], de qui es conservava un paquet de llibres, o del marquès de Múller[473]. Altres alemanys d'implantació més recent però ben arrelats a Catalunya eren:

- *Otto Maier* (Heidenheim, 1877-Barcelona 1965)[474]: Otto Maier Zeuner, casat amb Isabel Müller, era representant a Barcelona del grup de material sanitari alemany Hartmann i president del consell d'administració d'Industrias Sanitarias SA, però se'l coneix sobretot per haver estat un dels fundadors del Futbol Club Barcelona. Els llibres que li van ser incautats foren recuperats pel seu gendre, Ángel Gamboa Sánchez Barcáiztegui, capità de la Marina espanyola.

- *Carl G. Hartmann* (Frankfurt, 1899-Núria, 1950)[475]: Carl (o Carlos) Hartmann, casat en segones núpcies amb Alice Fellner, havia assumit el 1922 la direcció d'una foneria tipogràfica instal·lada a Barcelona i adquirida el 1898 a Jacob de Neufville pel seu pare, l'empresari Georg Hartmann Bauer (1870-1954). El jove Hartmann va fer construir un nou edifici per a la fàbrica, obra de l'arquitecte Claudi Duran i Ventosa, al davant del mercat de la Travessera de Gràcia, i va canviar el nom per Fundició Tipogràfica

[469] Potser podria tractar-se d'un error per "Klemm"; entre els fons d'arxiu de la Biblioteca es conserva un paquet de cartes i documents de l'empresa aeronàutica Leichtflugzeugbau Klemm adreçats a Ramon Franco (signatura topogràfica: Arxiu pendent, capsa 25).
[470] Sobre la presencia de personatges relacionats amb el règim nazi a Barcelona entre els anys 1930 i 1940, vegeu Manu VALENTÍN, *La ciudad y la esvástica: fascismo y antifascismo en la Barcelona de los años treinta y cuarenta* (Barcelona: Comanegra, 2022).
[471] Repertori **36** (Klein)
[472] AHBC 332/1-2; Teodor Wagner, casat amb Ramona Queralt i Targa i mort el 1996, en els anys trenta tenia una casa relacionada amb la compravenda i reparació de dictàfons (uns aparells d'oficina que servien normalment per enregistrar el dictat de documents, particularment cartes), i era proveïdor regular de l'Ajuntament de Barcelona; posteriorment va ser representant a Barcelona de la Compañía Española de Publicidad, i l'esquela el presenta com a pintor.
[473] AHBC 332/1-2; vegeu l'apartat de biblioteques nobiliàries.
[474] AHBC 77/12, 124/60, 127/41, 356/M, 332/1-2, 332/1-4. El cognom de vegades ve ortografiat com Mayer.
[475] AHBC 77/15, 332/G, 332/1-2, 332/1-3, 332/1-4. Sobre els Hartmann, vegeu Andreas HANSERT, *Georg Hartmann (1870-1954): Biographie eines Frankfurter Schriftgießers, Bibliophilen und Kunstmäzens* (Wien: Böhlau, 2009).

Neufville; un dels col·laboradors era el tipògraf Eudald Canivell. Durant la guerra els Hartmann fugiren a Frankfurt; en tornar, la família s'instal·là en una de les torres del bosc Bertran. Hi ha constància que es recuperà un volum important de llibres (un quart de camionada), dels quals en foren retornats setze paquets a Hartmann i cinc a la seva dona, Alice.

- *Hermann Kellner* (1885-1967)[476]: el Dr. Germán Kellner, casat amb Marta Million (†1969), tenia el seu domicili i consultori al carrer Mallorca, entre Balmes i el passatge Mercader. En esclatar la guerra els seus llibres foren recuperats amb els d'altres facultatius en el Consell de Sanitat de Guerra, i els foren tornats un cop acabada. A la seva mort, la biblioteca fou adquirida pel llibreter Josep Porter, de qui probablement el metge era client.

En el llistat de llibres romasos a la Biblioteca apareixen també noms com Le Manier (potser un súbdit francès o belga) o el nòrdic Finn Ovegaard, que després de la guerra demanà la recuperació dels seus llibres a través de l'historiador de l'art i polític Xavier de Salas Bosch[477].

- *Partits polítics, associacions*

Moltes associacions culturals o professionals d'un cert prestigi tenien biblioteques especialitzades que van ser confiscades; és el cas per exemple de l'Istituto Italiano[478] —denominació que deu correspondre a la Casa degli Italiani di Barcellona—, el British Club[479], lloc de retrobament de la colònia britànica barcelonina, el Col·legi d'Enginyers[480] o, sobretot, la biblioteca de l'Institut Agrícola de San Isidre[481], centre tradicional de reunió dels hisendats catalans, la biblioteca del qual passà a l'Escola d'Agricultura que s'instal·là al Palau Mercader de Cornellà.

En un altre ordre de coses, cal esmentar que a les seus de diferents partits polítics es recolliren de vegades materials de diferents procedències; és el cas, per exemple, del Casal Gracienc

[476] AHBC 124/38, 124/56, 127/41, 332/1-1, 331/1-2, 356/K 332/1.
[477] AHBC 331/1-2, ACA, Cultura, 47 R-702 i R-903 (reclamacions de Finn Overgaard).
[478] AHBC 332/1-2 (llista); menciona la presencia de dos paquets de llibres al nom del Instituto. Fundada el 1865, en els anys 1930 la Casa degli Italiani estava situada al passatge Méndez Vigo i acollia també la Scuola Elementare i el Liceo Cientifico.
[479] AHBC 332/1-2 (llista); menciona la presència de dos paquets de llibres al seu nom. El 1936, el British Club tenia la seu a la plaça Urquinaona. En els estatuts publicats el 1922 s'especificava que a la seu hi havia un gabinet de lectura (*The British Club Barcelona: statutes and by-laws*, Barcelona: The Club, 1922)
[480] AHBC 332/1-2 (llista); menciona la presencia d'un paquet.
[481] AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, caixa 30/3 – Fitxes de biblioteques incautades ("Institut Agrícola Català de S. Isidro – Biblioteca – Passa a l'Escola d'Agricultura").

Nacionalista Republicà d'Esquerra[482], o del Casal Spartacus[483], fundat el 1934 per Jaume Miravitlles i Daniel Domingo Montserrat i depenent de les Joventuts d'Esquerra Republicana. Els llibres que ingressaren a la Biblioteca procedents els locals del sindicat de transports de la UGT[484], situats a l'antic edifici del banc d'Espanya, o els que arribaren a la Biblioteca el 1937 després de la desfeta del POUM[485] foren igualment fruit de l'acumulació en les seves seus de materials requisats en diferents domicilis. El conjunt més important de volums del POUM es trobava en el Palau de la Virreina, seu entre altres de l'Institut Maurin, però sembla que n'hi havia també als locals del popular cafè *Au Lyon d'or*, al capdavall de la Rambla, als baixos del Teatre Principal[486]; i, entre les seves notes, Alòs esmenta igualment l'ingrés d'"una part de la biblioteca portada dels locals de l'antic Ateneu Barcelonès (Principal Palace)" (sens dubte un error per referir-se als locals del que havia estat l'Ateneu Castellonense, ubicat efectivament on era el Teatre Principal)[487]. Podria ser que fossin llibres de la biblioteca de l'Ateneu, però no es pot descartar que fossin llibres recollits igualment pel POUM[488]. Finalment, ingressà també a l'inici de la guerra la correspondència i documentació essencial del Partit Sindicalista d'Àngel Pestaña; és possible que alguns membres del partit pensessin que era la solució més segura per a la seva conservació.

- *Altres col·leccions*

Hi ha encara moltes altres biblioteques de les quals hi ha traces en un o diferents dels llistats que es van fer durant o després de la guerra, però com hem vist les mencions són sovint poc explícites. Sabem per exemple, que uns volums amb materials diversos sobre la canonització del pare Claret van ingressar amb la menció "Portabella", probablement procedent d'una de les cases de la família Portabella, que tenia una relació allunyada amb el sant[489]; però no deixa de ser una hipòtesi. El llistat de llibres que romanien a la biblioteca el 1940 dona fe que ingressaren també llibres d'Eugeni Borés Calsamiglia (Barcelona, 1907-1991)[490], relacionat amb el Futbol Club Barcelona, perquè es trobà un paquet al seu nom, i se'n trobà un altre a nom de Ramon

[482].AHBC 124/2, doc. 3.
[483] AHBC 127/40 (llista).
[484] Repertori, **65** (UGT).
[485] Repertori, **49** (POUM).
[486] Annex I.1, **§171**, Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil –Varia (fitxes), 14 de març de 1939.
[487] AHBC 332/1-2 (llista), menciona un paquet de llibres; AIEC, Fons Ramon d'Alòs, 30/3 – fitxes de recollides.
[488] AHBC 124/2, doc. 3, nota.
[489] Sobre la documentació del pare Claret, procedent de la família Portabella, vegeu Repertori, **47**.
[490] AHBC 127/41, 332/B, 332/1-2vegeu també A332/1-2.CA, Cultura, 47, R-345 i Cultura, 2015/9, docs. 74, 192, 213 i 214. Alòs, probablement per anar ràpid, indica "Burés"

Copons[491], personatge que no s'ha arribat a identificar. Ni l'un ni l'altre foren reclamats, com tampoc sembla que ho fos un paquet de llibres a nom de Ricardo Espejo, que cal identificar amb el catedràtic de l'Escola d'Alts Estudis Mercantils de Barcelona Ricardo Espejo de Hinojosa (Alhama de Granada, 1879-post 1948) [492]. Sí que fou retornat, en canvi, un altre paquet que contenia una vintena de llibres al nom del periodista Federico Garcia Sanchiz (València 1886-Madrid, 1964)[493], que feu costat a la banda nacional.

Un camí diferent van seguir els volums de Sant Joan de la Creu dipositats a principis del 1937 a la Biblioteca de Catalunya per Lluís Maria Soler i Puig, considerant sens dubte que era un lloc més segur. Soler, cònsol general de Libèria i Haití, era membre de l'Associació Catalana d'Excursions Científiques; com a tal, havia conegut a Verdaguer, de qui escrigué un breu recordatori. Acabada la guerra, Soler feu donació de la col·lecció a la Biblioteca[494]. I segurament ingressaren també de manera definitiva uns gravats que havien pertangut a Nicomedes Peraire Iglesias[495], oncle de la model de Ramon Casas, Júlia Peraire. En els anys 1930, Peraire era un dels proveïdors habituals de material musical i cartogràfic de la BC. Els gravats havien estat lliurats juntament amb una capsa de ninos de plom, que van ser-li retornats el juliol de 1940. El més probable és que els gravats fossin finalment adquirits per la institució.

Acabarem l'apartat sobre les biblioteques barcelonines amb la recuperació envitricollada de la col·lecció d'un dels bibliòfils més importants dels anys trenta, Domènec Carles-Tolrà i Coll, una de les persones que participaren en l'adquisició del fons de la l'extraordinària Llibreria Babra després de la mort del llibreter. Tot just a l'inici de la guerra, Givanel, en una nota, ens diu que Carles l'havia anat a veure:

> 16-VIII-1936: En Carles-Tolrà m'ha vingut a veure a la Biblioteca; anava sense afeitar-se, ell tan polit sempre, i sense coll de camisa ni corbata. Es veia tot preocupat, m'ha dit que miraria de enviar els libres però li he respost que des de aquell moment podia fer-ho, però que no es podia respondre de la propietat dels mateixos, perquè la gent deia que's guardaven libres feixistes. La gent ho deia, que sols guardàvem libres de convents i de capellans, i a nosaltres

[491] AHBC
[492] AHBC 331/8, 332/1-2.
[493] AHBC 332/Garcia Sanchiz i 332/1-2.
[494] Catàleg de la donació: *Homenaje a San Juan de la Cruz en el IV centenario de su nacimiento (1542-1942)* (Barcelona: Biblioteca Central de la Diputación de Barcelona, 1945). El recordatori de Verdaguer es pot trobar a Luis María SOLER Y PUIG, "Jacinto Verdaguer, sus amigos, admiradores y otros recuerdos", *Mediterráneo. Guión de Literatura*, 9-11 (1945), p. 137-142.
[495] AHBC 356/P, 332/1-4

> ens feien saber que el dia menys pensat ho cremaven, tot això, per quant són llibres de missa. Nosaltres rèiem i deixàvem dir[496].

L'advocat i bibliòfil formava part de la família d'empresaris tèxtils amb seu a Castellar del Vallès, que havien estat ennoblits amb el títol de marquès de Castellar, i passà a la zona nacional. Els mobles i obres d'art que hi havia al seu domicili del carrer Bergara foren incautats el gener del 1937 per la Secció de Monuments del Servei de Patrimoni Artístic, però sembla que hi deixaren si no tots, almenys part dels llibres i documents. En algun moment la casa passà a ser gestionada per la Comissió Mixta d'Administració i Control de la Propietat Urbana, que el 23 de novembre de 1937 emet un ofici autoritzant un company a què retirés els llibres "per a la seva classificació i custòdia". Ara bé, segons indica una nota de Lluís G. Serra i Adzet al verso de la còpia de l'ofici, escrita versemblantment després de la guerra, el concepte d'organització i custòdia era francament particular:

> Los libros de que se hace mención en el presente documento fueron sustraídos el viernes día 19 del mes y año antedichos, de manera que el permiso que se copia fue otorgado posteriormente ey probablemente a petición de los interesados para das carácter legal a su robo.
>
> Dichos libros, que pesaban una tonelada, fueron sacados de su lugar al atardecer del mentado día y llevados al pasaje Elisabets, donde, por ser muy obscuro, los descargaron a puntapiés. Inmediatamente después de ese cargamento tenía que seguir otro u otros. Los vendieron los socialistas que ocupaban el piso de la calle Vergara a los cenetistas para que los convirtieran en pasta de papel, según noticias que pudo adquirir quien logró impedirlo, D. g.
>
> El día 11-12-37 la policía y un sr. Bibliotecario se incautaron de dichos libros por orden del Servicio de Bibliotecas de la Generalidad, llevándolos a la Biblioteca de Catalunya[497].

Sembla, per tant, que els libres foren venuts pels socialistes que s'ocupaven de la gestió del pis a un grup de la CNT que en pensava fer pasta de paper, una manera fàcil de fer diner en un moment en què l'aprovisionament de paper era escàs i costós. El carregament fou efectivament lliurat al passatge Elisabets, on hi havia els tallers gràfics gestionats per Víctor Rey[498]. El 30 de novembre, el cap de la Brigada Criminal 6033 envià una nota a la conselleria de Cultura en la que informava que, durant un registre a la impremta, s'havia trobat un conjunt de llibres antic i documents que semblaven d'interès per als serveis de Patrimoni, i demanava que

[496] BC, Fons Joan Givanel, notes dietarístiques, 2 i 16 d'agost de 1936; la nota del 2 editada a l'apartat 4.1.2. – Lliurament d'altres entitats governamentals i de patrulles de milicians.
[497] AHBC 332/Carles, Còpia manuscrita d'un ofici de la Comissió Mixta d'Administració i Control i Control de la Propietat Urbana, Secció Arrendaments, signada pel vocal Claudi Jara, 23 de novembre de 1937; a la part superior hi ha la nota "Rey". Sobre el periodista Lluís de Gonzaga Serra i Adzet (Igualada, ?-1951) vegeu Josep Elias, "Escriptor polemista", *La Veu de l'Anoia* (22 de novembre de 2019), p. 52.
[498] AHBC 77/14 (recuperació per Miriam L. Montenegro), 126/11 (Rey), 332/1-2 (llistat), 332/Carles; el nom Rey apareix, en llapis, en una de les notes.

s'anessin a examinar. A la impremta del passatge Elisabets, 7 es publicaven revistes com *Teosophia* o d'altres relacionades amb moviments sindicalistes i anarquistes —*La Voz confederal*, *Terra Lliure*. Víctor Rey Casadevant havia estat processat en diverses ocasions per incitació a la rebel·lió; per tant, és possible que els registres fossin freqüents. Ara bé, una altra nota, escrita també amb posterioritat i des de la Biblioteca (potser a descàrrec de Rey), indica que, de fet, fou el mateix llibreter-impressor qui informà de l'arribada dels llibres per tal que fossin recuperats.

El conjunt era realment important, ja que després d'examinar-ho, Rubió demanà al cap de la brigada que fossin confiats a la Generalitat, petició que fou admesa i executada amb immediatesa:

> Com a cap del Servei de Biblioteques, declaro haver rebut de la Brigada Criminal de la Jefatura Superior de Policia vuit carpetes plenes de documents antics en pergamí, un paquet de cobertes de llibres de pell, 175 foliets variats, 12 paquets de documents i papers, 20 volums en llur majoria dels segles XVI, XVII i XVIII, 17 volums impresos en tipus gòtics, una *Biblia sacra* impresa a Anvers l'any 1583, i una planxa de zinc gravada, tot procedent de la impremta de Victor Rey, carrer d'Elisabets número 7 d'aquesta ciutat.
>
> Barcelona, 10 de desembre de 1937[499].

És molt possible que el material que es va trobar a la impremta (documents en pergamí, paquets de documents en papers, gairebé un miler d'impresos dels segles XVI a XVIII, etc.) provinguessin d'una o diverses requises feta per milicians anarquistes, però està clar que una part important venien del domicili de Carles Tolrà. De fet, en la fitxa que Alòs fa a l'arribada del material, indica: "Impremta de C. J. Llibres rebuts de la Brigada d'Investigació Criminal. Almenys en part procedents de la Llibreria Babra". Domènec Carles morí el 1938 a Sevilla, i els llibres foren recuperats per la seva vídua, Míriam López Montenegro, gràcies a l'autorització de recollida signada per Ferran Valls i Taberner el 30 de maig de 1940.

3.1.2. Fora de Barcelona

Sens cap mena de dubte, el nombre més important de biblioteques recuperades directament per membres de la Secció de biblioteques del Servei del PHAC es troba a Barcelona. Això no ens

[499] AHBC 126/11 (Rey); copia mecanografiada, no signada. La Bíblia a què fa referencia és l'edició de l'humanista espanyol Benito Arias Montano (*Biblia sacra qvid in hac editione a theologis Lovaniensibvs praestitvm sit, eorvm praefatio indicat*, Anvers: Christophe Plantin, 1583). La Bíblia degué ser retornada, perquè no es troba a la Biblioteca, però almenys una part dels documents en pergamí hi romangueren i foren registrats posteriorment amb la procedència "donatiu Carles Toldrà", cosa que en pot dificultar la identificació.

ha de fer oblidar, però, que Rubió intentà recuperar biblioteques particularment destacades conservades en altres poblacions i que podien trobar-se en perill. Algunes pogueren recuperar-se amb relativa facilitat perquè es trobaven en un radi no gaire lluny de Barcelona; en d'altres casos s'organitzaren viatges a punts més allunyats per tal de poder recuperar biblioteques en zones relativament isolades o sense cap delegat del Patrimoni que pogués fer-se'n càrrec. El 1938, diverses biblioteques importants pogueren ser recuperades gràcies als bibliobusos del Servei de Biblioteques del Front. En altres casos, i com veurem més endavant, les col·leccions van ser conservades en les diferents poblacions gràcies a la presència de delegats del Patrimoni, però molt sovint les accions sobre el tractament a dur a terme van ser coordinades amb Rubió, que era la persona de referència en biblioteques arreu del país.

3.1.2.1. Comarques a la vora de Barcelona

A les rodalies de Barcelona van ser diverses les biblioteques incautades per al seu salvament. Al Baix Llobregat, per exemple, es recuperaren les biblioteques dels palauets dels comtes de Bell-lloc, del marquès de Monistrol al domini que tenia entre Sant Just Desvern, San Feliu de Llobregat i Sant Joan Despí, i de la marquesa de Castellbell a Sant Feliu; en cada cas la recuperació va tenir unes característiques pròpies.

- *Sant Just Desvern, Sant Joan Despí (Baix Llobregat)*: el Palau Torreblanca, edifici neogòtic fet construir pel marquès de Monistrol[500] sobre la base d'una antiga casa pairal i envoltada d'uns magnífics jardins romàntics, era la residència principal del marquès a Catalunya, tot i que una part important de les seves possessions al Principat es trobaven a la zona de Sant Sadurní d'Anoia; cal tenir en compte, però, que el gruix de les possessions del marquès era a l'Aragó, i que tenia igualment un palau important al centre de Madrid. Durant la Guerra Civil la finca de Torreblanca fou municipalitzada. Sabem que la biblioteca va ser recuperada perquè consta a la llista de col·leccions que eren a la biblioteca el 1940; però probablement l'ingrés fou tardà, ja que no consta a la llista de biblioteques establerta entre mitjans i finals de 1938 a partir de les fitxes d'ingressos redactades per Ramon d'Alòs, i que el registre de l'únic manuscrit d'aquesta procedència es feu en data tan tardana com el 15 de novembre de 1938. L'ocupació durant la guerra —alberg per refugiats, caserna de guàrdies d'assalt— i sobretot a la primera postguerra —caserna per a la cavalleria moruna— tingué un impacte nefast sobre l'edifici, enderrocat el 1958, i el seu entorn. En els anys 1980 la propietat fou venuda a la Corporació Metropolitana de Barcelona[501].

[500] Repertori, **40**. (Monistrol) Títol concedit el 1796 per Carles IV.
[501] "Historia del Parc Torreblanca", Consell Comarcal del Baix Llobregat-Parc Torreblanca (https://www.elbaixllobregat.cat/parctorreblanca/historia).

- *Sant Feliu de Llobregat (Baix Llobregat)*: una de les propietats senyorials de la marquesa de Castellbell, on passava llargues temporades i on guardava bona part de la biblioteca i arxiu, era el Palau Falguera, a Sant Feliu de Llobregat (que durant la guerra, adoptà el nom de Roses de Llobregat). Com en el cas anterior, l'Ajuntament ocupà l'edifici i se'n feu càrrec. Sant Feliu havia estat una de les poblacions que havien demanat a la Generalitat l'establiment d'una biblioteca popular, però encara no n'hi havia; el consistori oferí a Rubió lliurar-li una selecció dels volums de la biblioteca dels Castellbell que es trobaven al Palau Falguera a canvi de lots de llibres per establir la tan desitjada biblioteca popular. L'acord tirà endavant, i de les tasques de tria i inventari s'encarregà Joana Raspall, aleshores estudiant de l'Escola de Bibliotecàries[502]. L'intercanvi de llibres es dugué a terme entre maig i agost de 1938; entre els volums que ingressaren n'hi havia vuit que formaven part del conjunt conegut com el *Calaix de sastre* del baró de Maldà, avantpassat de la marquesa. El fet que l'ingrés no fos fruit d'una incautació sinó d'un intercanvi de la municipalitat dificultà la seva identificació després de la guerra, i els llibres no foren reclamats.

- *Cornellà (Baix Llobregat)*: a finals del segle XIX, el Comte de Bell-lloc[503] havia fet remodelar una de les masies que formava part del patrimoni familiar situada a Cornellà per tal d'establir-hi la seva residència d'estiu, que rebé el nom de Palau Mercader; a principis del segle XX, el palau esdevingué la residència principal, on s'instal·laren l'extensa biblioteca i arxiu familiars i les col·leccions científiques del comte, que morí el 1932. En esclatar la guerra, a la propietat hi vivia la seva dona, la cantant Paulina Pozzali, que deixà el territori gràcies a l'ajut del consolat italià. El palau i els terrenys que l'envoltaven esdevingueren la seu de l'Escola Superior d'Agricultura de la Generalitat, i un dels magatzems del Servei del PHAC. El conjunt de llibres —molt voluminós— que no interessaven per a l'Escola foren triats i enviats a la Biblioteca de Catalunya. Després de la guerra, la comtessa vídua reclamà el seu retorn, que fou gestionat entre 1939 i 1941.

Tot i que les ciutats importants del Vallès van comptar amb l'actuació de personal responsable que va intentar assegurar la conservació del patrimoni artístic[504], Rubió feu un parell d'intervencions en dos nuclis particulars, els escolapis de Castellar del Vallès i la biblioteca de Can Grau, a la Roca del Vallès:

[502] Repertori, **19** (marquesa de Castellbell).
[503] Repertori, **11** (comtes de Bell-lloc).
[504] Sobre la protecció del patrimoni al Vallès, vegeu Patxi OCIO CASAMARTINA, *De la destrucció a la salvaguarda: les vicissituds del patrimoni artístic al Vallès Occidental durant la Guerra Civil*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2018); IDEM, "El patrimoni artístic de Sabadell i Terrassa durant la Guerra Civil", en: *El patrimoni artístic català durant la Guerra Civil*, eds. Joaquim NADAL i Mireia CAPDEVILA (Barcelona: Generalitat de Catalunya, Memorial democràtic, 2022), p. 197-216. En la seva tesi, Ocio fa esment del destí d'algunes de les biblioteques vallesanes.

- *Castellar del Vallès (Vallès Occidental)*[505]: l'escola de Castellar havia estat fundada a petició de la marquesa de Castellar del Vallès, Emília Carles-Tolrà, que havia demanat al provincial dels escolapis que establís una escola a la població per a la formació dels joves obrers. En esclatar la guerra, la comunitat hagué de deixar l'escola. Malgrat que no hi ha constància documental sobre el trasllat, sabem que la biblioteca que s'hi conservava va ser transferida a la Biblioteca de Catalunya, perquè figura en una llista de biblioteques ingressades durant la guerra, establerta per Rubió i Alòs. El 15 d'abril de 1937 Bohigas inscriu en el llibre de registre de manuscrits tres volums d'aquesta procedència, que foren retornats el 1940.

- *La Roca (Vallès Oriental)*[506]: Com s'ha comentat anteriorment (apartat 3.1.1.2), Frederic Ricart i Roger (1899-1944), IV marquès de Santa Isabel, empresari tèxtil, tenia una àmplia propietat a La Roca del Vallès, Can Grau, la capella de la qual fou destruïda a principis de la Guerra Civil. El casal restà a càrrec dels masovers fins que cap al 1938 s'hi instal·là una escola d'oficials del Cos de Seguretat de l'exèrcit de la República, que l'abandonà al final de la guerra, el 10 de gener de 1939. Arran del coneixement de la propera instal·lació de l'exèrcit, el maig de 1938 l'heraldista Manuel Bassa i Armengol, que coneixia la biblioteca dels marquesos perquè un parent seu havia estat l'alcalde de la població, avisà de la seva importància (es parlava de la presència de més de 8000 llibres). Bassa indicà que el mobiliari havia estat requisat per un comitè de Granollers, però que la biblioteca no els havia interessat. La biblioteca fou retirada el 26 de maig, i el 9 de setembre es lliurà un inventari dels llibres a l'alcalde de la població. Després de la Guerra Civil l'edifici retornà a les mans dels seus antics propietaris, i la biblioteca els fou lliurada el 5 de febrer de 1940.

3.1.2.2. Terres de Lleida: la Seu d'Urgell (Alt Urgell) i Vallmanya (Segrià)

Rubió coneixia bé la importància extraordinària de la biblioteca del capítol urgel·lità[507], pels interessos de la qual havia vetllat durant molt de temps un dels col·laboradors de l'Institut d'Estudis Catalans, el prevere Pere Pujol i Tubau[508]. Entre els seus tresors hi havia, per exemple, el *Beatus* i el missal del bisbe Galceran, que ja abans de la guerra havien estat en perill de ser venuts a l'estranger. Davant del conflicte, la proximitat de la frontera feia particularment urgent la necessitat de protegir l'extraordinària col·lecció, i, malgrat la dificultat

[505] Repertori, **29** (Escolapis de Castellar).
[506] Vegeu Annex I.1, **§139**. (AHBC 77/33, 126/13, 126/31, 356/Santa Isabel, 332/1-1 (llistat), 332/1-3 (llistat). Títol concedit el 1856 per Isabel II.
[507] Repertori, **59** i Annex I.1, **§92**.
[508] Vegeu Pere PUJOL I TUBAU, *Obra completa* (Valls d'Andorra; Editorial Andorra, 1984). Les cartes de Pere Pujol i Tubau a Jordi Rubió es conserven a l'Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona i a l'Arxiu-Biblioteca Rubió, i en algunes parla de propostes de venda de manuscrits.

afegida de les comunicacions, així es feu. El salvament fou mencionat en la comunicació feta a Paris el 1937:

> La bibliothèque du chapitre de la Seu d'Urgell fut envoyée de bonne heure à Barcelone et incorporée également à la Biblioteca de Catalunya. Elle est riche de 136 manuscrits, dont 24 antérieurs au XIVème siècle[509].

El trasllat de la col·lecció no fou fàcil, i es feu en diferents etapes. El gruix de la biblioteca i de l'arxiu foren transportats a mitjan agost de 1936, segons consta en un informe de Rubió, en una acció conjunta amb la Secció d'Arxius dirigida per Duran i Sanpere per tal de recuperar amb la màxima seguretat i rapidesa la documentació. El *Beatus* fou dipositat a la caixa forta de la Generalitat, i el missal de Galceran de Vilanova i els *Diàlegs* visigòtics de Sant Gregori marxaren a Viladrau, on la Secció d'Arxius del PHAC havia instal·lat un dipòsit per als fons d'arxiu de diferents llinatges i institucions[510].

El setembre de 1937 Enric Cubas[511], de la Secció d'Arxius, pujà novament a la Seu per preparar la documentació arxivística que encara hi quedava per al seu trasllat a Barcelona i recollí algun manuscrit que quedava a la catedral. El 8 i 9 d'octubre és Ricard Albert qui puja a la Seu i informa detalladament de les col·leccions que han quedat al Palau del Bisbe, les dels seminaris vell i nou, i la biblioteca que quedava a la catedral, composta majoritàriament per obres del segle XIX, que ja havia estat empaquetada per Cubas. Les biblioteques semblaven protegides per la vigilància directa del secretari de l'Ajuntament, per tant es deixaren sota la seva custòdia. Ara bé, uns mesos més tard, el 28 de maig de 1938, l'alcalde de la Seu demanà ajut a Rubió per moure la biblioteca del Seminari, que havia de ser utilitzat com a residència de refugiats; contemporàniament, Duran truca a Rubió per parlar-li del perill en què es troba el conjunt bibliogràfic. Aprofitant un viatge del bibliobús, el juny de 1938 Felipa Español[512] traslladà els llibres que quedaven del Seminari al Palau del Bisbe. La documentació fou retornada després de la guerra.

---

[509] Jordi RUBIÓ, "Les bibliothèques en Catalogne (juin 1935-juin 1937)", en: *Actes du Comitè International des Bibliothèques: 10e session: Paris, 24-25 août 1937* (La Haye: Martinus Nijhoff, 1938) (Fédération Internationale des Associations de Bibliothécaires. Publications, IX), p. 101-104 ; reproduït a Annex **I.2**.

[510] Sobre la utilització per part de la Secció d'Arxius del PHAC de diferents torres de Viladrau com a dipòsit de fons documentats, vegeu Jaume-Enric ZAMORA I SALAMANCA, "Viladrau, refugi dels arxius catalans durant la Guerra Civil espanyola (1936-1939)", *Monografies del Montseny*, 11 (1996), p. 229-260.

[511] L'arxiver Enric Cubas i Oliver (Barcelona, 1886-1966) formava part del grup de col·laboradors de la Secció d'Arxius del PHAC

[512] Felipa Espanyol (Valls, 1905-Barcelona, 1995), fou una de les bibliotecàries encarregades del Servei del Bibliobús per donar servei als soldats del front.

Un altre viatge necessari i urgent fou l'efectuat per recuperar els llibres i papers del president Francesc Macià[513]. que es trobaven al mas familiar de la seva dona a Vallmanya, en el municipi d'Alcarràs, a l'est de la plana del Segrià i tocant a Aragó, un lloc relativament isolat i que en aquell moment oferia poques garanties de seguretat. La filla de Macià havia demanat a la Generalitat que fossin recuperats, i Rubió encarregà la tasca a un dels seus homes de confiança, Ricard Albert. Una nota de Rubió informa: "16-17-XII-36 hi va Albert amb camió a recollir els papers del President Macià, els quals són dipositats a l'Hospital". De la documentació es feu un llistat relativament succint del qual es lliurà una còpia a la vídua i una altra a l'alcalde d'Alcarràs. Les capses que la contenien foren tan ben amagades al Palau de la Generalitat que no es trobaren fins al 1984, quan l'aleshores president de la Diputació, Antoni Dalmau, insistí en la seva localització. El fons fou retornat a la família, que el dipositá el 1990 a l'Arxiu Nacional de Catalunya.

3.1.2.3. Osona

Vic, la ciutat dels sants, havia sofert a l'inici de la guerra l'incendi de la catedral i del Museu Episcopal però ben aviat, i gràcies a la intervenció de Josep Gudiol, que abans de la guerra era tresorer del Museu Episcopal, s'organitza la salvaguarda del patrimoni artístic, mentre que Rubió preparava la de les biblioteques[514]. Ara bé, hi havia algunes biblioteques importants, com la del mas Espona de Saderra[515], en un meandre del riu Ter al municipi d'Orís, la del Vilar de Sant Boi[516], a Sant Boi de Lluçanès, o la que la família Juncadella-Pella[517] conservava al castell de Montesquiu, que es trobaven en zones més isolades i que podien trobar-se en perill. Per aquesta raó, a principis de desembre de 1936, Rubió encarregà a un dels col·laboradors del Servei del PHAC, el pintor Guillem Peters Pons, que fes una expedició per tal de recuperar les biblioteques i documentació que es trobaven en aquells casals a fi de traslladar-les i posar-les a recer a la Biblioteca de Catalunya. Les autoritzacions per a incautar-se de llibres i papers foren redactades per Rubió el 3 de desembre de 1936. Després de la ruta per recuperar el

[513] Repertori **38** (Francesc Macià) i Annex I.1, **§97** (AHBC 122/4 i 124/59bis).
[514] Gudiol en fa la descripció en un text escrit després de la guerra (Josep GUDIOL, "En su defensa: la intervención de Josep Gudiol en el salvamiento del patrimonio histórico español", en: *Tres escritos de Josep Maria Gudiol i Ricart*, Barcelona: Polígrafa, 1987, p. 85-115). Sobre el salvament de biblioteques, vegeu l'apartat 3.2.2.
[515] Repertori, **30** (Espona de Saderra) (AHBC 77/27, 127/27 i 332/1-2) La documentació fou reclamada posteriorment per Carme Calvet, vda. d'Antoni d'Espona i Escrivà de Romaní, i recuperada pel seu fill, Manuel de Barnola-Espona i Calvet
[516] Repertori, **69** (mas Vilar de Sant Boi) (AHBC 77/34, 127/28, 127/40, 127/41 i 332/1-2 (llistats)).
[517] Repertori, **46** (família Pella-Juncadella) (AHBC 124/53, 127/20). Sobre la biblioteca barcelonina de la família Pella, vegeu l'apartat 3.1.1.

material, llibres i documents foren lliurats a l'Hospital al voltant de dues setmanes més tard, el 19 de desembre. La documentació dona fe que en alguns casos, com al Vilar, el material fou lliurat pel Consell Municipal, i que a més dels llibres i papers, els camions s'emportaren gravats i fins i tot peces de mobiliari. En el cas mas Espona de Saderra, ingressà també alguna documentació d'arxiu. El gruix de les col·leccions foren retornades als seus propietaris després de la guerra, però alguns manuscrits i altra documentació romangueren a la Biblioteca.

3.1.2.4. Els viatges amb el bibliobús

Com s'ha vist anteriorment, un dels problemes importants amb què s'enfrontaren els equips de salvament del patrimoni fou el del transport: els camions eren rars, i arribar a aconseguir-ne per fer una recollida no era immediat. La posada en marxa del bibliobús per a donar servei al soldats permeté alleujar fins a cert punt alguns dels tràmits, ja que en alguns casos facilità la recollida de conjunts de llibres relativament voluminosos.

El bibliobús com a transport de llibres havia estat habilitat per al Servei de Biblioteques del Front[518], que sobre el paper depenia de la Institució de les Lletres Catalanes, i a la pràctica de la Direcció Tècnica de Biblioteques. Es tractava d'un servei bibliotecari i gestionat per bibliotecàries, tant en els llocs interns de tria i preparació dels lots com en els de servei directe als soldats a les diferents centrals i subcentrals de llibres més properes les zones de batalla; per tant, la seva direcció havia recaigut evidentment en Rubió, que havia estat nomenat per la Generalitat membre de la Institució des dels seus inicis[519].

Els viatges amb el bibliobús servien tant per aprovisionar les biblioteques dels soldats com les biblioteques dels hospitals de campanya, amb requeriments lleugerament diferents. El recorregut s'havia dissenyat per tal de poder cobrir tres zones o sectors, amb lleugeres variants segons les necessitats: el sector A, que seguia les bateries de la costa a la zona nord, de Girona i Barcelona; el sector B, que cobria la zona de Catalunya Centre i el Front d'Aragó, i el sector C, que cobria la zona de Tarragona i el Front de l'Ebre.

[518] Maria Teresa BOADA, Maria C. CUGUERÓ, Vicenç ALLUÉ, *El Servei de Biblioteques del Front, 1936-1939*. (Barcelona: Diputació de Barcelona, 1995); Maria Teresa BOADA, Maria C. CUGUERÓ, "Érem tan, tan innocents...". *Item*, 44 (2006), p. 113-131.

[519] A l'Arxiu-biblioteca Rubió, Fons de Jordi Rubió, es conserva la sèrie d'ordes del dia de les reunions de la Institució, profusament anotades per Rubió, que permeten veure no només els temes tractats sinó l'ambient general en què es desenvolupaven les sessions.

ANC, 1-5-N-3423 – Gabriel Casas Galobardes, Bibliobús del Servei de Biblioteques del Front, al jardí del Palau Robert, i interior del vehicle, 1938

El primer recorregut tingué lloc al entre el 4 i el 5 de maig de 1938, i el darrer autoritzat a finals de novembre, quan la situació era ja crítica. Entre setembre i novembre, Rubió efectuà un viatge amb bibliobús a cadascun dels sectors, viatges que li permeteren, d'una banda, posar-se en contacte directe amb algunes de les bibliotecàries o de les autoritats dels llocs on s'havien recollit biblioteques i, d'altra banda, aprofitar el viatge per recuperar fons que calia recuperar per a la seva protecció[520].

[520] Rubió va establir unes notes de dietari sobre cadascun d'aquests viatges, que són editats a l'Annex **I.4**.

- *Sector A (Girona,)*

Entre el 2 i el 5 de setembre, Rubió feu part del que fou l'onzè viatge del bibliobús, que recorregué la costa nord, començant per Sant Feliu de Guíxols i pujant cap a Palafrugell. L'endemà pugen cap a l'Escala fins arribar a Castelló d'Empúries, on hi havia la seu de la Comandància de Marina de la zona —que, per a sorpresa de Rubió, es troba instal·lada a Can Contreras, antiga pertinença de l'abat de Sant Pere de Rodes i casa pairal de la família de l'escriptor Luis Ruiz Contreras, on hi havia una extensa biblioteca particularment rica en llibres estrangers[521]:

> A Castelló arribem a les 2. Busquem la comandància de Marina. És instal·lada a can Ruiz Contreras! Molts llibres francesos. No s'hi havia fet mai servei. Parlem amb l'ajudant del comandant.
>
> Demano que ens deixin llibres francesos a canvi dels que deixarem per als hospitals.
>
> [...]
>
> "Mira que son muchos compromisos, y se van a acabar los compromisos..." diu el tinent.
>
> [...]
>
> Triem 50 llibres. Tinent estilitzat, castellanista i castellà. El soldat que està content de tenir llibres castellans per a discutir amb els estrangers... Proposo de retirar uns llibres francesos per al servei d'hospitals. Els tria sta. Díaz.
>
> Arriba després el comandant. Es diu Rodríguez. Militar marino pur. Disciplina. Com es fa obeir! Em fa acompanyar al Comissari Generalitat per demanar-li permís per a endur-me els llibres. El tinent ho fa de mala gana.

En retornar a Barcelona, Rubió s'adreçà al Conseller de Cultura per tal de demanar-li l'autorització a fi que des del Servei de Biblioteques del Front es pogués recuperar la Biblioteca de mans del Comissari Municipal de la Generalitat, que havia de posar-se d'acord amb els comandaments militars; el fet que la casa fos sota ocupació de la infanteria de Marina feia que s'imposés la prudència. Les ordres foren donades, i el novembre Rubió estengué una autorització a nom de Felipa Español per a la recuperació dels volums, que foren retornats el juliol de 1939.

- *Sector B (Catalunya central)*

Rubió participà seguidament en el tretzè viatge del bibliobús en el recorregut que feu entre el 27 i el 28 de setembre per la Catalunya Central, que passà el primer dia per Manresa i Vic abans d'arribar a Ripoll, on l'endemà s'havia de celebrar una reunió per tal de parlar de la

[521] Repertori, **55**. (AHBC 126/9, 127/21). Sobre la figura de Ruiz Contreras, vegeu Esteve RIPOLL I CORNELL, "Luis Ruiz Contreras (1863-1953): un català, un empordanès, un castelloní en la Generació del 98", *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, 31 (1998), p. 445-496.

biblioteca popular. A la tarda, i després d'una pluja torrencial, s'arriba a Sallent. A la casa pairal de la família Torres Vaxeras[522] es conservava una part substancial de la riquíssima biblioteca iniciada pels bisbes Fèlix Amat i Fèlix Torres Amat; l'altra part havia estat traslladada a una masia de la família a Perafita. L'agost del 1936 s'hi va posar un cartell d'incautació de la Generalitat, i es va demanar a la bibliotecària de Sallent que hi estigués amatent:

> Cap el 12 o 13 agost 36 un regidor de Sallent (Andorrà de nom) i el Diputat Sallés me'n parlen i decidim posar-hi el paper d'incautació per la Generalitat / El 25-VIII escric a la bibliotecària preguntant-ne notícies.

Tot i que inicialment s'havia considerat que la biblioteca podia romandre al seu lloc d'origen, vista l'evolució de la guerra es va considerar que era més segur que el conjunt fos traslladat a Barcelona; no es recuperà, però, tota la biblioteca, ja que, com s'ha comentat, els propietaris havien preferit traslladar-ne una part a una propietat que tenien a Perafita. A Sallent hi havia una de les biblioteques de la xarxa de la Generalitat, i foren les bibliotecàries que s'encarregaren de preparar el trasllat; segons indica el diari de Rubió, es recolliren 162 paquets. Rubió tenia raó d'estar preocupat per la seguretat d'una col·lecció generada per eclesiàstics, ja que la part que era a Perafita fou cremada per un escamot durant la retirada de principis de 1939. A finals dels anys 1970, la biblioteca sallentina fou venuda pels seus propietaris a la Biblioteca de Catalunya; qui feu l'informe sobre la seva importància fou el mateix Jordi Rubió.

- *Sector C (Tortosa)*

Els darrers viatges que efectuà Rubió amb el bibliobús foren a la zona del front de l'Ebre, per tal de recollir les col·leccions que podien estar en perill. Les col·leccions patrimonials de Tortosa[523] havien estat recollides i custodiades des del 1936 pel delegat de patrimoni de la Generalitat a la zona, l'historiador ebrenc Joan Cid i Mulet. Però el novembre del 1938 la batalla de l'Ebre es trobava en un punt àlgid, i les col·leccions corrien un perill imminent. Rubió coneixia bé la importància dels fons, ja que el 1915 ell mateix i Ramon d'Alòs havien

[522] Repertori, **62** i Annex I.1, **§33** i **§153**. Sobre la incorporació de la biblioteca Torres Amat a la Biblioteca de Catalunya, vegeu Anna GUDAYOL, "El fons Torres Amat a la Biblioteca de Catalunya: històries d'una adquisició", en: *El (re)descobriment de l'edat moderna: estudis en homenatge a Eulàlia Duran* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat: Universitat de Barcelona, 2007) (Biblioteca Abat Oliba, 275), p. 45-60

[523] Repertori, **63** (Tortosa, Catedral i Reials Col·legis), **39** (Francesc Mestre Noè) i **42** (Joan Moreira). Sobre el salvament del patrimoni a Tortosa, vegeu Albert CURTO I HOMEDES, "El patrimonio de Tortosa", en: *El Patrimoni artístic català durant la Guerra Civil espanyola* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, Memorial democràtic, 2022), p. 79-102.

estat comissionats per l'Institut d'Estudis Catalans per fer una missió de recerca a la biblioteca i arxiu capitulars de Tortosa, i les relacions amb els estudiosos tortosins eren molt fluïdes. Rubió aprofità aleshores el viatge del bibliobús per donar servei als soldats del Front de l'Ebre previst per als dies 1 a 3 de novembre per intentar recuperar les col·leccions tortosines. Després d'una aturada a Tarragona, on fou rebut a l'arquebisbat per l'escultor Joan Rebull i el pintor Ignasi Mallol, delegats del patrimoni a la ciutat, Rubió es dirigí cap a Tortosa. En unes notes de dietari sobre el viatge fa un llistat dels fons recuperats:

> Coses fetes a 3-XI
> - Arxiu de Notari (part moderna)
> - Arxiu municipal (part a St. Lluís, i la part administrativa en desordre al mateix municipi).
> - Llibres de cor a Sant Lluís i un al Museu
> - Diaris del Museu
> - Els dos armaris d'arxiu, de la Seu al Museu
> - Llibres Moreira, part enduts
> - Entro per casualitat a casa Mn E. Solè, prop de la plaça on hi ha el Seminari
> - Trec els gòtics del Seminari. Queden molts paquets
> - Biblioteca de Sant Lluís: una bonica amb llibres de s. XVIII-XIX
> - Biblioteca de Sant Josep a Sant Lluís
> - Hi ha encara documents a Sant Lluís
> - Retaules a idem
> - Quadrets religiosos folklòrics
> - Mestre Noè

La documentació tortosina fou dipositada a l'antic Hospital de la Santa Creu; però Rubió, preocupat per no haver pogut recuperar tots els llibres, emprengué el 21 de novembre el que va ser el darrer viatge del bibliobús per dur llibres als soldats. Per recollir els llibres tortosins l'acompanyava Concepció de Balanzó, directora de la biblioteca de Manresa i bona amiga de la família. En el viatge de retorn, el bibliobús feu una maniobra brusca per tal d'esquivar un sot provocat per una bomba, amb tanta mala fortuna que Rubió i Balanzó en sortiren expulsats. Malgrat les contusions, Rubió pogué recuperar-se, però Conxita de Balanzó morí dos dies després a conseqüència del cop al cap fruit de l'accident. Rubió relata l'accident en una carta al seu fill Manuel, soldat en aquella zona, que Rubió acabava de visitar en el viatge: "He perdut una amiga bona, recta, lleial i d'absoluta confiança"[524]. Després de la guerra el gruix de la documentació personal fou retornada, però els volums de la catedral no foren reclamats.

[524] Jordi RUBIÓ I BALAGUER i Manuel RUBIÓ I LOIS. *Cartes de la guerra: maig 1938-gener 1939* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996) (Biblioteca Serra d'Or, 170), núm. 51, p. 118-121.

3.2. *Fons i col·leccions no ingressats, intervinguts pel Servei del PHAC-Biblioteques*

A l'inici de la guerra, moltes persones preses pel pànic s'adreçaren a la Conselleria de Cultura oferint les seves col·leccions amb la finalitat que fossin protegides. Els decrets d'incautació donaven cobertura a edificis i béns eclesiàstics i importants col·leccions particulars, però és evident que la legislació no arribava a la protecció de totes les peces. Tant Josep Gudiol com Joseph i Mayol donen testimoni de la reacció de molts col·leccionistes, que duien les seves peces més preuades per tal que fossin posades a recer:

> Otros coleccionistas menos importantes no incluidos en el decreto de incautación, fueron a la Generalitat e insistieron en que fuera efectuada la incautación. Con ellos vino una avalancha de ofertas de cuadros y estatuas que, en la mayoría de los casos, eran obras sin ningún interés, ofrecidas con insistencia por miedo a la terrible manía iconoclasta que se estaba desarrollando en Cataluña[525].

> A la Conselleria no donàvem l'abast per atendre l'allau de peticions dels qui oferien pintures, escultures i objectes diversos, molts dels quals eren peces d'escàs valor, sense gens d'interès. El mateix passava amb els propietaris de biblioteques i arxius particulars, que els oferien per a la seva salvaguarda a la Biblioteca de Catalunya o als arxius de la Ciutat[526].

Veient que la Generalitat havia fet marcar amb cartells les portes dels béns a incautar per a la seva protecció, es demanava aleshores a la Generalitat que expedís també petits cartells per indicar que els béns que hi havia en llurs domicilis estaven protegits.

> Un grupo de voluntarios y funcionarios del Museo salieron para fijar en las puertas de los pueblos y de las casas que contenían algo artísticamente importante unos grandes carteles haciendo constar que la Generalidad de Cataluña se había incautado del edificio y su contenido[527].

> Amb aquest fi, fou encarregada a corre-cuita la confecció d'uns cartells per fixar-los a les portes de les esglésies de la ciutat i dels pobles, com també a la dels edificis i cases particulars que guardaven objectes de mèrit. En els dits cartells constava la incautació de l'edifici i el seu contingut per part de la Generalitat. [528]

---

[525] Josep GUDIOL, "En su defensa: la intervención de Josep Gudiol en el salvamiento del patrimonio histórico espanyol", en: *Tres escritos de Josep Maria Gudiol i Ricart* (Barcelona: Polígrafa, 1987), p. 85-115 (p. 93).
[526] Miquel JOSEPH I MAYOL, *El salvament del patrimoni artístic català durant la Guerra Civil* (Barcelona: Pòrtic, 1971), p. 49.
[527] Josep GUDIOL, "En su defensa...", p. 93.
[528] Miquel JOSEPH I MAYOL, *El salvament del patrimoni artístic* ..., p. 24.

Malauradament, sembla que la profusió de cartells (molts dels quals autoeditats) no només no tingueren un efecte dissuasiu, sinó que actuaren més aviat com a incitadors al registre, ja que deixaven entendre que al domicili podia haver-hi peces de valor:

> Los carteles de incautación colocados por la Generalitat no eran ya respetados en ningún caso. Creyéndolos de algún efecto, muchos barceloneses se procuraron dicho cartel y lo pegaron a la puerta de su propia casa, aunque no poseyeran ni un solo objeto de interés artístico. Esto terminó en el absoluto descrédito de tal cartel, y de este modo se convirtió en una incitación al registro[529].

Les narracions que acabem de veure es refereixen més directament al que va passar a Barcelona, que era on es trobaven Gudiol i Joseph a l'inici de la guerra. Però les proteccions *in situ* es dugueren també a terme, amb la mateixa fortuna desigual, per tot Catalunya.

3.2.1. Biblioteques i arxius personals protegits o intervinguts a Barcelona

Joseph i Mayol menciona que propietaris de biblioteques i arxius particulars els oferiren a la Biblioteca de Catalunya o a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (Ca l'Ardiaca) per a la seva protecció. La confrontació entre les sèries de reclamacions d'aquests fons i col·leccions després de la guerra, repartides entre l'Arxiu de la Corona d'Aragó i la Biblioteca de Catalunya, i la documentació conservada sobre els ingressos deixa entreveure que hi ha una part dels rebuts de lliurament o dels acords que es poden haver perdut, però el que es conserva permet veure que la protecció s'exercí de diverses maneres. Les col·leccions dels dos grans mecenes catalans d'abans de la guerra, Francesc Cambó i Rafael Patxot, foren objecte en diferents moments de mesures legals que no arribaren, però, a poder protegir els béns de manera íntegra:

- *Francesc Cambó i Batlle* (Verges, 1876-Buenos Aires, 1947)[530]: Ventura Gassol s'ocupà personalment de protegir mitjançant un decret tant la col·lecció d'art com la important biblioteca, els arxius i treballs de traducció de la Fundació Bernat Metge, que, fruit de la tasca de mecenatge de Cambó, era hostatjada en el mateix edifici on vivia el polític, a la Via Laietana, 30. Al capdavant de la Fundació es nomenà com a responsable Carles Riba, que havia d'intentar continuar la tasca d'edició i protegir els

[529] Josep GUDIOL, "En su defensa", p. 93.
[530] La Fundació Bernat Metge i l'Editorial Alpha foren protegides per la publicació d'un decret específic pel qual esdevenia una institució de la Generalitat; en el mateix decret es nomenava Carles Riba com a comissari d'apropiació de la Fundació (Decret en virtut del qual la Generalitat s'apropia la Fundació Bernat Metge i l'Editorial Alpha, *DOGC*, 227, 14 d'agost de 1936, p. 1047-1048). Sobre Cambó, vegeu la biografia de Borja de RIQUER, *Francesc Cambó, l'últim retrat : el polític, el mecenes, l'home de negocis, les altres passions* (Barcelona: Edicions 62, 2022).

papers i treballs de la Bernat Metge[531]. La CNT-FAI havia instal·lat la seva seu a la casa Cambó, i els sindicalistes exigiren, a canvi de la biblioteca i del fons de la Bernat Metge, la mateixa quantitat de volums per a iniciar una biblioteca destinada a les Joventuts Llibertàries[532].

La biblioteca privada romangué a la casa, tot i que tot sembla indicar que amb danys notables. Després de la guerra les autoritats franquistes la traslladaren en un primer moment a l'edifici de la Universitat, almenys en part; en ser reclamada fou retornada, però les pèrdues foren nombroses, i és difícil determinar si aquestes tingueren lloc durant la guerra o després del trasllat[533]. Cal tenir en compte igualment que una part dels papers de Cambó foren requisats per les autoritats franquistes i enviats, com tants altres fons privats, a Salamanca. La reclamació de la família en els anys 2000 no els permeté recuperar res més que una capsa amb poquíssims documents[534].

- *Rafael Patxot i Jubert* (Sant Feliu de Guíxols, 1872-Ginebra, 1964)[535]: el 18 de juliol de 1936, la família Patxot es trobava a la seva masia de Mosqueroles, vora el Montseny; d'allí emprengueren l'exili gràcies a les gestions de Ventura Gassol. A principis de1937 el domicili de Rafel Patxot al Passeig de la Bonanova, que havia estat ocupat, fou objecte d'una protecció específica de la Conselleria i la biblioteca i les col·leccions científiques foren posades sota la protecció de la Biblioteca de Catalunya, però sense moure-les de l'edifici; i el 21 de juliol es promulgà un decret per protegir les diferents institucions culturals fundades i finançades per Patxot i la seva documentació (molt particularment les de l'Arxiu de la Masia Catalana i de l'Obra del Cançoner Popular)[536]. Altres espais de la Institució Patxot també foren intervinguts: els fitxers i material bibliogràfic que hi havia al pis que la Fundació tenia al carrer Cucurulla, 6 (probablement, el Repertori de Manuscrits Catalans, conegut també com a Repertori Patxot) foren transportats a la Biblioteca de Catalunya, mentre que el magatzem de publicacions de les fundacions Patxot i Rabell al carrer París, 161 (entre Casanova i

[531] Sobre el període de la guerra a la Fundació Bernat Metge i el paper de Carles Riba, vegeu Raül GARRIGASAÏT, *Els Fundadors: una historia d'ambició, clàssics i poder* (Barcelona: Ara libres, 2020).
[532] Miquel JOSEPH I MAYOL, *El salvament del patrimoni artístic català durant la Guerra Civil*, Barcelona: Pòrtic, 1971, p. 51.
[533] AHBC 331/7. Tot i que Cambó no retornà a Barcelona després de la guerra, els seus béns foren reclamats pels seus representants legals; en el cas de la biblioteca, la reclamació va signada per Joan Baptista Solervicens (Barcelona, 1904-1961), assessor de la Fundació Bernat Metge i home de confiança de Cambó.
[534] Els germans Guardans Cambó, hereus de Francesc Cambó, feren donació a la Biblioteca de Catalunya del fons de la Fundació Bernat Metge i del fons personal del seu avi, que ingressaren a la Biblioteca respectivament el 2017 i el 2024. En el fons personal de Cambó es conserva una capsa amb la documentació recuperada del Centro Documental de la Memoria Histórica (Salamanca).
[535] Annex I.1, **§14, §101, §107, §126 i §134** (AHBC 33/7, 109/14, 126/2 bis, 127/41, 359/3 i 496/1). Des de l'exili, Patxot escriví unes extenses memòries en què parla entre altres de les seves vivències durant la guerra (Rafael PATXOT I JUBERT, *Guaitant enrere: folis de la vida d'un octogenari*, Genève: l'autor, 1952). Sobre Patxot, vegeu Josep MASSOT I MUNTANER, *Rafael Patxot i Jubert: el savi, el mecenes, el patriota* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2014) i Xavier CIURANS I VINYETAS, *Rere les passes dels Patxot: la història dels tres Rafaels (1802-1964)* (Barcelona: Fundació Betània Patmos, 2014).
[536] Decret pel qual són posades sota patrocini de la Generalitat les Institucions Patxot Arxiu de la Masia Catalana i l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya 21 de juliol, sobre DOGC (25 de juliol 1937), p. 325-326.

> Muntaner) es quedà al seu lloc, encara que no sense dificultats. A finals del 1937 es decidí que la casa seria ocupada pel Cap d'Estat Major de l'Aviació, el capità Marín, amb la família i secretari, però la relació sembla que va ser correcta. Tot i així, el març de 1938, Rubió recorda al conseller de Cultura que, d'acord amb el decret de 5 de gener sobre la defensa del Patrimoni, la biblioteca i col·leccions de Patxot existents a la casa del Passeig de la Bonanova havien quedat incorporades al Patrimoni Històric, Artístic i Científic per tal d'assegurar-ne la conservació.
> La posició de Patxot, que es mantingué a l'exili després de la guerra, dificultà la recuperació dels seus béns, entre ells la biblioteca i els diferents materials que el mecenes havia finançat. Es conservaren a la Biblioteca els fitxers del Repertori de Manuscrits Catalans, per al qual tan llargament havia treballat Pere Bohigas. El mateix Bohigas fa una nota d'un conjunt de col·leccions que s'havien quedat al seu domicili de la Bonanova i que, gràcies a les gestions del seu representant, Francesc Maspons i Anglasell, foren dipositades a la Biblioteca (llibres de matemàtiques, física i astronomia d'antiquària i d'època moderna, els llibres de Maria Patxot, els tiratges de luxe de les obres editades per la Fundació Patxot). Bohigas, d'acord amb Maspons, informà que Patxot havia expressat el seu desig de llegar-les a la Biblioteca, i les obres van ser acceptades amb l'autorització del diputat de Cultura de la Diputació.

A banda d'aquestes col·leccions importants, alguns dels escriptors i intel·lectuals catalans pròxims sovint a l'Institut s'adreçaren a Rubió per tal de demanar que els seus papers fossin protegits amb un escrit i, quan la casa estava ocupada, amb un cartell al damunt de la porta de les habitacions on es conservava la biblioteca i l'arxiu. En alguns casos, aquesta protecció a la casa fou justificada pel fet que el "productor" del fons havia expressat la seva intenció, ja en vida, de donar els llibres i papers per al patrimoni del poble.

- *Josep Maria López Picó* (Barcelona, 1886-1959)[537]: tot just començada la guerra, a principis d'agost de 1936, el poeta López Picó demanà a Rubió que acceptés la cessió en vida dels seus "llibres, papers d'arxiu i objectes d'art"; home de profunda religiositat, espantat sens dubte per les requises revolucionàries, pretenia així protegir allò que li era més preuat. L'ofici signat per Rubió deixa entendre, però, que els béns donats romanien a casa de l'escriptor, ja que acabava dient que "el Servei de Biblioteques farà ús d'aquesta cessió quan ho cregui oportú". Malauradament, la casa de l'escriptor fou registrada, i tota una sèrie de records de família van ser perduts.

[537] AHBC, 124/58. L'extens dietari de López Picó, parcialment publicat, reflecteix el trasbalsament profund que suposa la guerra per a les seves creences i conviccions (Josep M. LÓPEZ PICÓ, *Dietari (1929-1959)*, Barcelona: Curial, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999). La Biblioteca de Catalunya va adquirir el 2009 a la casa de subhastes Soler i Llach un breu conjunt de documentació literària i correspondència rebuda per López Picó durant la Guerra Civil (ms. 9059).

- *Jaume Bofill i Mates, "Guerau de Liost"* (Olot, 1878-Barcelona, 1933)[538]: la casa de Bofill i Mates, una torreta del carrer Margenat de Sarrià, fou ocupada a la tardor del 1936 per milicians. La seva vídua, Montserrat de Quadras i Feliu, germana del primer baró de Quadras, demanà que es protegissin les dues habitacions on es trobaven els papers del seu marit; en un ofici de Rubió del 29 d'octubre es prega que les autoritats i milícies respectin els llibres i documents. El prec fou escoltat i seguit, i els papers conservats foren lliurats per la vídua a la Biblioteca el 1977, essent-ne directora Rosalia Guilleumas, muller de Jordi Rubió, qui havia contribuït a protegir-los.

- *Manuel de Montoliu i de Togores* (Barcelona, 1877-1961)[539]: la documentació familiar dels Montoliu, conservada al castell del Morell —requisat a principis de la guerra pel Comitè del Front Popular de la Vila— havia estat respectada[540]. Mig any més tard, Montoliu decidí deixar Catalunya, i oferí a la Biblioteca els seus papers i arxiu per tal d'assegurar-ne la protecció; la fórmula utilitzada va ser molt similar a la que es va emprar en el cas de la biblioteca de López Picó. En l'afectuosa carta de comiat a Rubió li diu que deixa la biblioteca tancada amb clau —li dona l'adreça de la persona a qui pot demanar-la, la seva cosina— i el tranquil·litza dient que la casa està en bones mans, ocupada per un oficial d'aviació

- *Manuel Bassa i Armengol* (Barcelona, 1901-1977)[541]: a finals d'octubre del 1936, l'heraldista i sigil·lògraf Bassa i Armengol, que tenia una col·lecció notable de segells, escuts i monedes (i que, per tant, és possible que estigués en relació amb la Secció Històrico-Arqueològica pels seus treballs sobre l'heràldica barcelonina), demanà a la Biblioteca que hi posessin un segell per protegir el que hi havia al seu domicili; ja hi havia el de la Conselleria de Cultura i el de la Secció de Monuments. És possible que l'acumulació de cartells acabés tenint un efecte dissuasiu.

- *Ramon Rucabado i Comerma* (Barcelona, 1884-1966)[542]: una mica diferent és el cas de Rucabado que, tal i com havien fet altres escriptors i pensadors, el febrer de 1937 cedia en dipòsit la seva biblioteca i arxiu a la Biblioteca de Catalunya per tal de garantir-ne la seguretat. Poc més d'un any més tard, el març de 1938, considerant que el perill que corrien els seus béns havia passat (o almenys havia quedat mitigat), Rucabado va demanar a la Conselleria de Cultura que els papers li fossin retornats per poder

[538] AHBC, 124/21 – Jordi Rubió, Nota de protecció de la biblioteca i arxiu de Bofill i Mates, 29 d'octubre de 1936.
[539] AHBC, 124/70 – Ofici de Jordi Rubió acceptant el donatiu de la biblioteca i documentació de Montoliu, 1 de febrer de 1937; AHBC, 109/18, Montoliu –Carta de Manuel de Montoliu a Jordi Rubió, 22 d'abril de 1937.
[540] AHBC 127/30, "Informació de les visites verificades pel qui sotscriu als pobles de Morell, Alcover i Selva del Camp, per delegació del Cap de Serveis de Monuments de la Generalitat de Catalunya", signat per Joaquim Guitert, 10 d'agost de 1936.
[541] Annex I.1, **§84** (AHBC 124/16). Algun temps més tard Bassa alertava del perill que corria la biblioteca dels marquesos de Santa Isabel a Can Grau (la Roca), que fou incautada.
[542] Annex II.1, **§137**.

> reprendre més fàcilment els seus estudis sobre història social. Rubió emeté un breu informe, assegurant que la documentació no constituïa cap fons de vàlua bibliogràfica particular que, d'acord amb el decret de 5 de gener, hagués de ser inclòs en el registre del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de Catalunya, i que per tant podia ser retornat sense cap problema. El retorn fou efectuat entre el 6 i el 7 de maig, i en l'escrit de rebuda dels materials Rucabado agraeix a la Direcció Tècnica de les Biblioteques la protecció dispensada[543].

Com comenta Gudiol en la seva defensa davant del tribunal de depuració, de vegades el Servei de Patrimoni va proposar la incautació dels béns de personatges que, per la seva notorietat política o econòmica, podien ser susceptibles de requisa per part de patrulles revolucionàries però els representants dels propietaris (que normalment ja no es trobaven a Catalunya) preferiren que romanguessin al seu lloc ("En otros casos, las colecciones no fueron incautadas porque sus respectivos propietarios o sus representantes autorizados aseguraron poder garantizar su integridad"[544]). És el cas, per exemple, de la biblioteca i arxiu de Puig i Cadafalch o del factòtum de Cambó, Joan Estelrich:

- *Joan Estelrich i Artigues* (Felanitx, 1896-París, 1958)[545]: en el moment d'esclatar la guerra, l'escriptor i polític Joan Estelrich es trobava en un congrés a Budapest, i davant de la persecució de tota una sèrie de personalitats conservadores, es posà de part dels insurrectes. Es va intentar recuperar la biblioteca, però la seva dona, Anna March i d'Olasso, temorosa de les possibles represàlies del Sindicat amb qui havia tractat i a qui havia ja donat alguns llibres (probablement el Comitè de farines de la FAI), demanà que la deixessin a la casa.

- *Josep Puig i Cadafalch* (Mataró, 1867-Barcelona, 1956)[546]: tot i que la importància de la biblioteca i arxiu de l'arquitecte i polític en recomanaven la protecció, la seva família, representada pel seu gendre, Ramon Cunill i Bastús (Barcelona, 1900-1976), considerà, en un principi, que no era necessari traslladar la seva biblioteca ja que la casa havia

[543] Ramon Rucabado estava casat amb Clara Verdaguer i Puigdollers, neboda neta de Jacint Verdaguer, i la família conservava nombrosa correspondència del poeta. El fons de Ramon Rucabado ingressà a l'Arxiu Nacional de Catalunya entre 1991 i 2006 (ANC, 1-143).
[544] Josep GUDIOL, "En su defensa: la intervención de Josep Gudiol en el salvamiento del patrimonio histórico espanyol", en: *Tres escritos de Josep Maria Gudiol i Ricart* (Barcelona: Polígrafa, 1987), p. 85-115 (p. 93)
[545] Annex I.1, **§64** i **§65**.
[546] Annex I.1, **§50**, **§89, §143** i **§169**. (AHBC 126/9, 1225/9 (fitxes de localització) i Arxiu biblioteca Rubió, documentació de la Guerra Civil – fitxes). Ramon Planes i Albets ha descrit amb precisió, justesa i vivor la historia de l'arxiu personal i la biblioteca de Puig i Cadafalch i de la seva redescoberta (R. PLANES, "L'arxiu i la biblioteca de Josep Puig i Cadafalch: un amagatall d'arquitecte contra la destrucció de la memòria històrica de la Catalunya contemporània", *4 columnes: l'univers de Puig i Cadafalch*, 2 (2020), p. 40-52.

> estat presa per un comitè d'un sindicat de la construcció en qui tenien confiança[547]. Finalment, però, el 18 d'agost del 1938 Rubió adreça una carta al Consell d'Indústries de la Construcció, depenent de la Conselleria d'Economia, agraint la tasca de custòdia realitzada però demanant que fos salvaguardada amb la resta de biblioteques. Havent consultat el Sindicat d'Arquitectes que ocupava la casa, el president del Consell, M. Miracle, respongué el 25 d'agost autoritzant el trasllat sempre i quan es deixessin els llibres que eren utilitzats per a la consulta; Rubió els demanà aleshores que fessin la llista dels volums, que va ser tramesa, i envià una bibliotecària, la sta. Montserrat (Maria Montserrat Esteve) per ocupar-se de l'inventari. La biblioteca va ser finalment traslladada a la Biblioteca de Catalunya, i va ser instal·lada al local de la Casa de Convalescència el 20 de setembre de 1938.

En d'altres casos, en un primer moment es va intentar recuperar les biblioteques, però per diferents raons es va considerar millor deixar-les al seu lloc. És el cas, per exemple, de la de l'Agrupació Schola[548], que un cop examinada i vist el seu volum es va preferir que romangués al pis on es trobava; el mateix va succeir, amb la biblioteca de la casa del comte de Godó[549]. D'altra banda, ja s'ha parlat anteriorment de diversos domicilis d'eclesiàstics ocupats per milícies dels quals no es van poder salvar ni llibres ni papers.

3.2.2. Biblioteques o col·leccions de ciutats i pobles fora de Barcelona intervingudes per la Secció de Biblioteques del PHAC

La recuperació per part del Servei del PHAC de col·leccions eclesiàstiques i particulars de poblacions fora de Barcelona, tot i que fou duta a terme en algunes ocasions, no deixà de ser un fet excepcional[550]. En la immensa majoria dels casos, les biblioteques importants van ser conservades en les pròpies poblacions; en ocasions hi hagué, com a Barcelona, una concentració de les col·leccions en un sol edifici, per tal d'assegurar-ne la protecció, i en

[547] Versemblantment devia tractar-se d'un grup lligat al Sindicat d'Arquitectes de Catalunya (SAC); vegeu Tomàs SUAU I MAYOL, *El corporacionisme dels arquitectes a Catalunya (1874-1975)*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2013).
[548] Vegeu l'apartat sobre biblioteques eclesiàstiques.
[549] Vegeu l'apartat sobre biblioteques nobiliàries.
[550] Vegeu l'apartat 3.1.2. Per fer-ne un resum, és el cas d'algunes de les col·leccions nobiliàries del Baix Llobregat —la del Palau Mercader a Cornellà (comtes de Bell-lloc), del Palau Falguera a Sant Feliu de Llobregat (marquesa de Castellbell) o del Palau de Torreblanca, al límit entre Sant Just Desvern, Sant Joan Despí i Sant Feliu de Llobregat (marquès de Monistrol)—, de la biblioteca dels Torres Amat a Sallent (Bages) o dels papers de Macià a la finca familiar de la seva dona a Vallmanya (Segrià). Pel que fa a les biblioteques eclesiàstiques, es recuperà de manera molt primerenca la biblioteca capitular de La Seu d'Urgell i, més al final de la guerra, la de la catedral i els Reials Col·legis de Tortosa, protegides inicialment pel delegat del PHAC però retirades a finals del 1938 per l'evolució de la guerra; com ho fou també en el mateix període la biblioteca de la Cartoixa de Tiana, recuperada en primer lloc per l'Ajuntament de Badalona, per passar després en part a la Biblioteca de Catalunya aquesta vegada per tal d'assegurar-ne la restauració.

d'altres es conservaren al seu lloc. Rubió en parlava també en la comunicació enviada al Congrés de la Federació Internacional d'Associacions de Bibliotecaris del 1937:

> Les anciens fonds imprimés et manuscrits des églises cathédrales de Gérone, Lleida, Tarragone et Tortosa ont été confiés, pour leur conservation, aux bibliothèques publiques que la Généralité a établies dans ces villes. Ceux de Vic n'ont pas changé de place et ils continuent à être conservés dans le même bâtiment que contient le musée et les archives épiscopales.
>
> Les églises paroissiales de Catalogne n'étaient pas riches en livres anciens. On a pu recueillir, à quelque exception près, la plupart de ceux qui offraient quelque intérêt.
>
> Nous parlions tout à l'heure des grandes masses de livres qui, dans plusieurs villes de la Catalogne, ont été réunies dans des dépôts aménagés en toute hâte les premiers jours de la Révolution. À Gérone, Lleida et Tarragone on a cherché, et trouvé, des locaux convenables qu'on est en train de meubler, en même temps qu'on s'occupe du classement des fonds et de leur cataloguement. Ils seront bientôt ouverts aux lecteurs avec les anciennes bibliothèques provinciales qui étaient auparavant à charge de l'État [551].

La situació va canviar lleugerament a la fi de la guerra, ja que la situació al front de l'Ebre propicià que a Tortosa una bona part dels fons capitulars fossin evacuats; però l'estratègia general fou intentar evitar els desplaçaments inútils, sempre i quan hi hagués les condicions i el personal que ho permetessin. Malauradament, tot i que durant les dècades de 2010 i 2020 hi ha hagut un interès creixent per la fortuna del patrimoni artístic durant la Guerra Civil al llarg del territori català [552], llevat d'alguna excepció honorable, hi ha molt pocs estudis sobre el destí de les col·leccions bibliogràfiques durant la Guerra Civil[553].

---

[551] Jordi RUBIÓ, "Les bibliothèques en Catalogne (juin 1935-juin 1937)", en: *Actes du Comitè International des Bibliothèques: 10e session: Paris, 24-25 août 1937* (La Haye: Martinus Nijhoff, 1938) (Fédération Internationale des Associations de Bibliothécaires. Publications, IX), p. 101-104 ; text editat a Annex I.2.

[552] Des de fa uns quants anys, hi ha treballs dedicats al salvament del patrimoni artístic en diferents poblacions del territori català; un bon exemple és el volum *El Patrimoni artístic català durant la Guerra Civil espanyola: itineràncies, destruccions, salvaments: actes del Simposi Destrucció, salvament i itinerància de l'art a Catalunya (1936-1939), celebrat a Barcelona, al Museu Nacional d'Art de Catalunya el 14 de febrer de 2022* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, Memorial Democràtic, 2022), que recull les comunicacions sobre les actuacions a diferents poblacions catalanes presentades a les jornades celebrades al MNAC els anys 2021 i 2022, o els articles de les jornades sobre la repercussió de la Guerra Civil als museus eclesiàstics catalans (*La salvaguarda del patrimoni religiós català durant la Guerra Civil espanyola*, eds. Marc SUREDA i Alberto VELASCO, Girona: Museu d'Art de Girona, 2017).

[553] És el cas de Figueres; vegeu Sebastià ROIG, "Figueres, 1936: La guerra dels llibres", *Revista de Girona*, 264 (2010), p. 40-44; IDEM, "Figueres, 1936 (II): els libres vençuts", *Revista de Girona*, 265 (2011), p. 52-57.
Sí que hi ha alguns estudis sobre el funcionament de les biblioteques durant la guerra a diferents poblacions (Montserrat COMAS, *Biblioteques en temps de guerra*, Vilafranca: Llibres de matrícula, 2008; Joaquim NADAL, "«Un gris verdós, clar, si l'ensopeguen, pot fer bonic». Biblioteques i guerra. Una correspondència de Jordi Rubió i Balaguer amb Joan Subias i Galter (1927-1938)", *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, 28 (2017), p. 19-87), però no tant sobre el salvament de les col·leccions bibliogràfiques en particular.

El fet que s'intentés conservar les col·leccions al seu lloc no vol dir, en cap cas, que no es tinguessin en compte, sinó que, com en el cas d'una gran part de les col·leccions artístiques, en la majoria de vegades casos es considerà que era la millor manera de conservar-les i de garantir-ne la unitat. Fou un tractament una mica diferent del que s'adoptà en el salvament dels arxius, en el qual s'intentà dur a terme una concentració el més exhaustiva possible, primerament en el que es va anomenar "arxius-refugi" en diferents indrets de Catalunya (Lleida, Tortosa, Cervera, Manresa, Reus, Tarragona, Poblet, Barcelona, Vic, Girona, Ripoll i Viladrau), que s'acabaren reunint essencialment en tres dipòsits, Poblet per la zona sud i Viladrau i Pedralbes per a la resta[554]. Tot i així, i com diu el mateix Duran:

> En los casos en que los archivos se encontraban suficientemente defendidos en su emplazamiento originario se procuró que no saliesen de ellos, como sucedió en Olot, Cardona, Sabadell, Terrassa, Palamós, Montserrat y muchos otros lugares, así como en el caso del Archivo Notarial de Barcelona; sobre estos archivos la acción de la Sección se limitaba a ejercer la vigilancia posible para retirarlos en caso de presentarse algún peligro[555]

L'historiador i arxiver escriu aquestes paraules en la defensa que, com Gudiol, hagué de presentar davant del tribunal de depuració; ara bé, per les característiques del material, la política general fou d'una major concentració de fons. De fet, Agustí Duran treballava per a la fundació d'un Arxiu General de Catalunya[556], que a l'inici de la guerra s'esmentava en un decret de 29 de setembre de 1936, i la llavor del qual es podia establir a través de les incautacions. No era el cas de la Biblioteca de Catalunya, que feia ja les funcions de biblioteca nacional, ni del tipus de material, que en el cas de les biblioteques tenia una part patrimonial —que eventualment es podia pensar en integrar—, i una altra que no l'era i que necessitava d'una gestió diferent. El que sí que és cert és que, en un cas com en l'altre, els delegats del Patrimoni en les poblacions on es conservaren col·leccions *in situ* mantingueren relacions amb els caps de Secció de Patrimoni, i els consultaren en cas de dubtes. A la sèrie d'incautacions de

[554] Sobre el salvament dels arxius catalans durant la Guerra Civil, vegeu la tesi doctoral de Jaume-Enric ZAMORA I ESCALA, *Els arxius i el conflicte polític en el segle XX: el cas dels arxius catalans (1931-1939)* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2012) (publicada en resum a *Els Arxius catalans durant la Segona República i la Guerra Civil (1931-1939),* Barcelona: Generalitat de Catalunya, Centre d'Història Contemporània de Catalunya, 2021).
[555] ANC, 1-1-T-8377, Agustí DURAN I SANPERE, "Nota sumaria de los trabajos realizados durante el dominio del Gobierno rojo en los Archivos Históricos de Cataluña", Barcelona, 15 d'abril de 1939, p. 3.
[556] Decret disposant que l'Arxiu General de Catalunya sigui instal·lat a l'edifici del que fou Palau episcopal de Barcelona, 29 de setembre de 1936 (DOGC 1 d'octubre de 1936, p. 6); dos anys més tard, s'establia que l'Arxiu Històric General fos instal·lat al Monestir de Pedralbes (Decret en virtut del qual el Monestir de Pedralbes resta desvinculat de la Comissaria de Museus i passa a dependre de la Secció d'Arxius de Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic, per a ser destinat a la instal·lació de l'Arxiu Històric General de Catalunya i Serveis de la Secció d'Arxius de la Generalitat, de 7 d'octubre de 1938, de DOGC 10 d'octubre de 1938, p. 115)

biblioteques que es conserva a l'arxiu de la Biblioteca de Catalunya hi ha una subsèrie dedicada a les intervencions en diverses poblacions catalanes que s'analitzarà a continuació[557]; per a facilitar una visió de conjunt, s'ha intentat agrupar les poblacions per grans zones. S'ha de tenir en compte, però, que és una visió molt parcial a partir de les breus notícies que es conserven sobre les peticions i intervencions concretes de Rubió a diferents punts de la geografia catalana, i que l'examen de les dades població a població permetria una visió més precisa, que s'escapa de l'objectiu d'aquest treball.

3.2.2.1. Terres de Lleida

L'acció de la Generalitat en el salvament del patrimoni a les terres de Lleida ha estat revisada recentment[558], però la part relativa al patrimoni bibliogràfic resta pendent d'estudi. Rubió tenia relacions familiars amb la plana de Lleida, ja que la seva muller, Maria Lois, era filla del secretari de l'Ajuntament de les Borges Blanques; d'altra banda, el fet que Agustí Duran fos fill de Cervera feia que una part de les notícies de la zona arribessin també a través de l'arxiver.

- *Lleida (Segrià)*[559]: a petició de Rubió, el delegat a Lleida de la Secció de biblioteques de la Comissió dels Serveis del PHAC, Antoni Bergós i Massó (Lleida, 1899-Barcelona, 1986)[560], envia el 1938 un llarg informe sobre la situació de les biblioteques a Lleida, en què parla llargament del personal, sous, locals i transport de què es disposa. Fa també una descripció relativament detallada dels fons recuperats: a banda del de la Biblioteca Provincial, hi ha els del Seminari Conciliar, els del convent de franciscans (mig cremada), el del convents de Santa Teresa i Santa Clara, i el de l'Acadèmia Bibliogràfica Mariana; s'intentà salvar també el del Col·legi d'Advocats, però gran part no subsistí a l'incendi de l'edifici del Col·legi.

- *Balaguer (la Noguera)*[561]: el 1927, Francesc Martorell i Trabal havia escrit un article sobre els manuscrits que havien pertangut als historiadors del monestir premonstratenc

[557] AHBC 127; consta de 39 carpetes, ordenades alfabèticament pel nom de la població. Un llistat alfabètic d'actuacions de salvament de col·leccions bibliogràfiques a les poblacions catalanes es pot trobar a Annex **II.1.3** (Actuacions fora de Barcelona). Per a una visió general sobre el salvament del patrimoni artístic en diferents ciutats i zones del territori català, fora de Barcelona, vegeu les diferents contribucions recollides a: *El patrimoni artístic català durant la Guerra Civil*, Joaquim NADAL i Mireia CAPDEVILA, eds. (Barcelona: Generalitat de Catalunya, Memorial Democràtic, 2022).

[558] Sobre el salvament del patrimoni a les terres de Lleida, vegeu la tesi doctoral de Carme Berlabé sobre el Museu Diocesà de Lleida (2009) i els articles que se'n seguiren: M. Carmen BERLABÉ JOVÉ, "La protecció del patrimoni a les Terres de Lleida durant la Guerra Civil espanyola" en: *La salvaguarda del patrimoni religiós català durant la Guerra Civil espanyola* (Girona: Museu d'art, Bisbat de Girona, Diputació de Girona, 2017), p. 148-151; EADEM, "Guerra Civil i salvament de patrimoni a les Terres de Lleida", en: *El Patrimoni artístic català durant la Guerra Civil espanyola* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, Memorial Democràtic, 2022), p. 29-43.

[559] AHBC, 127/16.

[560] Bergós parla de la seva actuació en el salvament a les seves extenses memòries (Antoni BERGÓS, *Memòries d'Antoni Bergós*, Lleida: la Paeria, 1990).

[561] Annex I.1, **§128** (AHBC 127/5).

de Bellpuig de les Avellanes, els pares Caresmar, Martí i Pasqual, que s'havien trobat al convent de franciscans de Balaguer, que des del 1881 s'havien instal·lats a l'antic convent de Sant Domènec[562]. El gener de 1937, el govern republicà començà a construir al costat de Balaguer un aeròdrom militar, i amb el temps un batalló d'aviació s'instal·là al convent. Es possible que fos aquesta una de les raons per la qual Rubió s'adreçà a Duran, que essent de Cervera coneixia millor la zona, per saber quines notícies tenia de la biblioteca dels franciscans i sobre els manuscrits de Caresmar; Duran li respongué que no li semblava que hi fossin. De fet, sembla que els manuscrits s'havien donat a guardar a un pagès del lloc, que els amagà entre garbes de blat i es malmeteren; pel que fa als llibres dels franciscans, foren preservats per una família local, que en un moment en cremaren alguns per por; després de la guerra els vengueren a la biblioteca dels jesuïtes de Sant Cugat.

- *Les Borges Blanques (les Garrigues)*[563]: el gener de 1937, Ramon Arqués i Arrufat (Juneda, 1874-les Borges Blanques, 1956)[564], notari de les Borges Blanques i historiador de la literatura, va ser jutjat i condemnat a presó i a l'embargament de tots els seus béns. La seva important biblioteca sortí a subhasta; Rubió, que la coneixia, d'acord amb el seu propietari va demanar a la bibliotecària de les Borges, Maria Rossell, que assistís a la subhasta i que comprés la biblioteca en nom de la Generalitat. Els llibres foren duts a la Biblioteca de Catalunya, i retornats posteriorment el setembre de 1939.

- *Cervera (Segarra)*[565]: als amples locals de la Universitat de Cervera hi havia una biblioteca dels llibres procedents de la recollida de les col·leccions que s'havien pogut salvar a la zona; és possible que hi hagués també a l'edifici els fons de la subcentral del Servei de Biblioteques del Front. A finals de desembre de 1937, la directora de la biblioteca popular de Cervera, Mercè Masvidal, comunicà a Rubió que els militars volien ocupar els locals com a caserna, i que s'oferien a treure'n els llibres; alguns

[562] Francesc MARTORELL, "Manuscrits dels P. Caresmar, Pasqual i Martí a la biblioteca del convent de franciscans de Balaguer", *Estudis Universitaris Catalans* XII (1927), p. 178-249. Sobre les vicissituds dels manuscrits dels pares Caresmar, Martí i Pasqual durant la Guerra Civil i immediatament després, vegeu Paul FREEDMAN i Flocel SABATÉ, "Jaume Caresmar i les fonts històriques de l'església catalana", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* 51 (2007-2008), p. 13-38 (p. 31) i Antoni BORRÀS I FELIU, "Obres de les biblioteques personals de Jaume Caresmar i Jaume Pasqual conservades a la Biblioteca Borja", *Analecta Santa Tarraconensia*, 71 (1978), p. 143-167.

[563] AHBC 332/A, 332-1, 512; Vegeu també ACA, Cultura, 2015/9, doc. 148.

[564] Sobre Ramon Arqués, vegeu Melani D'URGELL, *Don Ramon Arqués i Arrufat: cultura social, fe i catalanitat* (Lleida: Pagès, 1995).

[565] Annex I.1, **§129** i **§131;** AHBC, 127/10. Sobre la biblioteca de Cervera abans i després de la guerra, vegeu Àgata ALEGRE BATLLE, "Agustí Duran i Sanpere i la Biblioteca Popular de Cervera", *Miscel·lània cerverina*, 14 (2000-2001), p. 49-59; el període de República va ser objecte d'un treball de recerca de batxillerat que va obtenir un premi de recerca de la Universitat de Vic (Aina VALLDAURA RIVERA, *Origen i consolidació de la Biblioteca Popular de Cervera (1931-1939)*, treball de recerca, Guissona: Institut Antoni Torroja, 2011).Vegeu també l'edició dels dietaris de la biblioteca (*Dietaris, 1934-1956, Biblioteca Popular de Cervera*, ed. Agata ALEGRE BATLLE, Cervera: Paeria de Cervera, 2015) i la correspondència de les bibliotecàries amb Jordi Rubió (AHBC 187/1).

proposaven de quedar-se'ls per a fer una biblioteca de caserna. Rubió en parlà amb Duran i Sanpere, que com a prohom cerverí estigué d'acord en assegurar la presència dels llibres en els locals; si això no era possible, Duran proposava de traslladar-los a la sagristia de la Capella dels Dolors, edifici barroc que assegurava una entrada independent. Una nota del 22 de desembre al dietari de la Biblioteca Popular de Cervera indica que "a l'ex-Universitat treballem activament empaquetant biblioteques particulars que ara s'hi guardaven". En una d'elles, la dels claretians, s'hi trobà un incunable que es trameté a la Biblioteca de Catalunya.

- *La Manresana (Segarra)*[566]: el 1935, i per petició directa del mestre de la població, Tomàs Borrell, s'havia posat en marxa una filial de la Biblioteca Popular de Cervera a l'escola de la Manresana, a pocs quilòmetres de la ciutat. A principis de setembre del 1936, Rubió rebé notícia que s'hi havien recollit entre 18 i 20 llibres de cor provinents d'esglésies de la zona (entre elles probablement de Sant Jaume de la Manresana, que havia estat l'església del castell, i del santuari de Sant Ramon Nonat). La persona de contacte havia de ser el mestre nacional, a qui Rubió adreçà un missatge el 7 de setembre tot demanant-li notícia dels llibres i de com podien ser lliurats a la Generalitat. Malauradament, no sembla que hi hagués resposta; però sembla possible que els llibres fossin dipositats a l'edifici de la Universitat de Cervera.

El fet que la subcentral del Servei de Biblioteques del Front estigués situada a la zona de la Franja, a Sarinyena (els Monegres, Osca), influí en què tant des del govern espanyol com per part de soldats destinats al Front d'Aragó poguessin haver-hi demandes d'intervenció.

- *Binèfar (la Llitera, Osca)*[567]: el novembre de 1937, el pintor Timoteo Pérez Rubio, president de la Junta Central del Tesoro Artístico, adreçà un missatge a la Conselleria de Cultura de la Generalitat per interessar-se per la protecció de la biblioteca de Azara, versemblantment la de la casa familiar a Barbunyals (Somontano) dels il·lustrats Félix, Eustaquio i José Nicolás de Azara, i del seu descendent, Luis Gonzaga de Azara, marqués de Nibbiano. El Servei de Biblioteques del Front, depenent de la Institució de les Lletres Catalanes però dirigit per Rubió, tenia una subcentral a Sarinyena (plaça principal de l'Exèrcit de l'Est) per a servir els soldats del Front d'Aragó. Per aquesta raó, el cap de la Secció del Departament de Cultura, Josep Vila Miravitlles, trameté el missatge de Pérez Rubio a la Comissió dels Serveis del PHAC, per tal que intentessin ocupar-se'n. No s'ha trobat informació sobre si la protecció pogué ser duta a terme, però el fons familiar es conserva actualment a l'Arxiu Provincial d'Osca.

[566] Annex I.1, **§53**.
[567] AHBC, 127/2.

- *Lanaja (els Monegres, Osca)*[568]: Josep Virgili i Andorra, mestre d'escola i col·laborador de la revista literària *Clarisme*, destinat a un regiment al front d'Aragó, va trobar a principis del 1937 un conjunt de llibres antics en el poble de Lanaja, a la comarca dels Monegres —no gaire lluny de Sarinyena, on, com s'ha comentat, hi havia una subcentral del Servei de Biblioteques del Front. A principis del 1936, Virgili havia rebut una beca per tal de poder fer estudis pedagògics a Bèlgica, i és possible que conegués bé el món cultural barceloní. Per tal de protegir els volums, els va enviar a Jordi Rubió; tres d'ells eren manuals notarials dels segles XVI i XVII que es conserven en els fons d'arxiu de la Biblioteca de Catalunya[569].

3.2.2.2. Pirineus i Prepirineus

La zona dels Pirineus, per la seva proximitat amb la frontera, podia representar un perill per a la venda o desaparició fraudulenta del patrimoni; és la raó per la qual la col·lecció de la biblioteca capitular de la Seu d'Urgell havia estat evacuada des de l'inici de la guerra. A Rubió s'adreçà també el periodista i polític Emili Granier i Barrera (Barcelona, 1908-1997), regidor de Barcelona que estiuejava a la zona de la Cerdanya, per tal de donar-li notícia de diferents col·leccions[570].

- *Civís (Alt Urgell)*[571]: entre finals d'agost i principis de setembre de 1936 Lluís Busquets i Giró, membre de l'organització juvenil Palestra, fundada per Batista i Roca i pròxima a la filosofia dels escoltes, va localitzar un conjunt de documentació d'arxiu a la parròquia de Civís. La situació a la zona, al Pirineu vora de la Seu d'Urgell i molt a prop de la frontera amb Andorra, era particularment complicada. Rubió lliurà un carnet per tal que poguessin recuperar la documentació i dur-la a Barcelona, i en arribar la lliurà al Servei d'Arxius. A finals de novembre es tornà a recuperar més documentació d'arxiu.

- *Alp (Baixa Cerdanya)*[572]: Emili Granier, que passava estades a Alp, s'hi trobava quan va esclatar la guerra; veient en una església llibres que li semblaven d'interès, els va recollir i en va trametre la llista a Rubió. Preveient potser els problemes que podia ocasionar-li el transport, Granier va deixar els llibres a Alp, tot demanant a Rubió si podia acompanyar algú a buscar-los. Finalment, un any mes tard, el juliol del 1937,

[568] AHBC, 127/21; AHBC 127/41, camisa 7 (Plànol de disposició d'una vintena de fons propis i incautats a les dependències del carrer Hospital; entre ells, un quadrat amb la menció "La Naja, 1". Ca. 1938), AHBC 332/1. L'episodi està recollit per Joaquim PISA CARILLA, "Libros antiguos incautados por los milicianos en Lanaja", en: *Miscelánea de historia, personajes, tradiciones y costumbres de Lanaja* (Conesa: Ushuaia, 2014), p. 129-131.
[569] Signatura topogràfica: Arx. 883 (manual notarial de Martín Lisón, 28 de desembre de 1554-22 de desembre de 1555), Arx. 884 (manual notarial de Diego Martín de la Muela, 26 de desembre de 1645-20 de desembre de 1646) i Arx. 885 (manual notarial de Diego Martín de la Muela, 28 de desembre de 1672-24 de desembre de 1673).
[570] Sobre la protecciódel patrimonio als Prineus, vegeu
[571] Annex I.1, **§54**, i **§66** i **§93**.
[572] AHBC, 127/1; les estades a Alp queden reflectides a la seva biografia (Emili GRANIER-BARRERA, *Una vida plena*, Barcelona: Hacer, 1994).

l'alcalde, d'Alp, Josep Cot, va establir una autorització per tal de permetre-li dur els llibres a la Generalitat.

- *Borredà (Berguedà)*[573]: el mateix mes de juliol, Granier va enviar una carta a Rubió per alertar-lo de la importància d'una biblioteca privada de Borredà, de la qual li fa arribar un parell de volums de particular interès.

- *Molló (Ripollès)*[574]: mitjançant un ofici de 10 d'abril de 1937, el secretari municipal de Molló oferí a Rubió un conjunt de documents d'interès patrimonial per posar-los sota la seva custòdia; una nota de Rubió sembla indicar que la documentació era al Sindicat Agrícola Ramader de Molló, i que es va recuperar per dipositar-ho a l'espai de l'Escola de Bibliotecàries.

3.2.2.3. Osona

Com ja s'ha indicat, el 1937 Jordi Rubió va enviar a Guillem Peters[575], jove pintor i col·laborador també de la Secció d'Arxius del Servei del PHAC, per tal que recollís les biblioteques dels masos del Vilar de Sant Boi i d'Espona de Saderra i la del castell de Montesquiu. Rubió seguí de prop, des d'inicis fins a finals de la guerra, la situació de les biblioteques eclesiàstiques de Vic, en connexió amb Josep Gudiol, responsable del salvament d'objectes artístics, i d'Agustí Duran, que va supervisar la tasca feta per Josep Font i Rius en els arxius de Vic[576].

- *Vic (Osona)*[577]: la biblioteca del Seminari de Vic es quedà, inicialment, a l'edifici del Seminari, sota la vigilància de la bibliotecària. Ara bé, a finals del 1937, quan es decidí instal·lar refugiats o soldats al Seminari, els llibres van ser traslladats al Palau Episcopal (on ja hi havia la biblioteca diocesana) i, d'acord amb Josep Gudiol i Agustí Duran (que devia custodiar ja l'arxiu) habilitar a la planta baixa unes sales per als llibres. Aquesta instal·lació implicà un seguit d'obres de paleta i fuster difícils de coordinar (i pagar) en les circumstàncies del moment, ja que es demanava el pagament setmanal de les factures. El 7 de juliol de 1938 Rubió enviava diners per pagar les factures a Ramon

[573] AHBC, 127/6.
[574] Annex I.1, **§117**.
[575] Guillem Peters Pons (Barcelona, 1910-¿?) havia recollit durant la tardor del 1936 l'arxiu de Bagà o el de la casa Enric Pla de Torroella de Montgrí.
[576] Vegeu el testimoni de Josep GUDIOL, "En su defensa: la intervención de Josep Gudiol en el salvamiento del patrimonio histórico espanyol", en: *Tres escritos de Josep Maria Gudiol i Ricart*, Barcelona: Polígrafa, 1987, p. 85-115); vegeu també Jaume-Enric ZAMORA ESCALA, "Josep Maria Font i Rius i el salvament dels arxius de Vic durant la Guerra Civil española", Ausa, 17, núm. 138 (1997), p. 277-301.
[577] Annex I.1, **§43**, **§127** i **§141**. Sobre el salvament del patrimoni a Vic, vegeu Irene ABRIL I VILAMALA i David CAO COSTOYA, "Destrucció i protecció del patrimoni artístic religiós a l'àrea de Vic durant la Guerra Civil (1936-1939)", en: *El Patrimoni artístic català durant la Guerra Civil espanyola* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, Memorial Democràtic, 2022), p. 313-347.

Carol[578], col·laborador de Duran que ajudà Font i Rius en les tasques de salvament dels arxius a Vic; en torna a enviar en una data tan tardana com el 21 de gener de 1939. Sembla que el desenvolupament de les tasques bibliotecàries a Vic no fou gaire plàcid. Carol es queixa a Rubió de la poca formalitat de les bibliotecàries de la Biblioteca Popular, que han d'anar a endreçar els llibres a Palau, però que fan uns horaris irregulars —no en menciona el nom, però probablement eren Elvira Bozzo i Canela (Barcelona, 1908-2006), directora de la Biblioteca de Vic des del 1931, filla i muller de vigatans, i la seva auxiliar, Mercè Borrell i Pons (Teià, 1910-?). Hi hagué també alguna petita confrontació amb l'alcalde de Vic, Marià Serra, que va fer saber a Ramon Carol que volia fer una tria dels llibres recollits a l'edifici, particularment els indicats com a "religiosos" i endur-se la resta a l'Ajuntament —raó per la qual Rubió li trameté una carta el 6 de juliol de 1938 recordant que els llibres recollits al Palau eren propietat pública nacional, i que corresponia a la Secció de Biblioteques del PHAC la seva gestió.

- *Riudeperes (Osona)*[579]: a finals d'octubre de 1936, Rubió demanà a l'alcalde de Riudeperes que tingués cura dels llibres que hi havia al que havia estat el convent franciscà de Sant Tomàs de Riudeperes[580], que a principis del segle XX hostatjava el noviciat dels camils, mentre es decidia quin havia de ser-ne el destí. El convent havia tingut una biblioteca important, destruïda en època napoleònica, però el fet que hi hagués un noviciat implicava que hi havia d'haver llibres, alguns dels quals podien provenir de l'antiga col·lecció. Tres mesos més tard l'alcalde proposava a Rubió d'intercanviar els llibres rars del convent per llibres moderns que permetessin d'obrir una biblioteca pel poble. Sembla, però, que l'intercanvi no es va arribar a produir.

3.2.2.4. Catalunya Central: Anoia, Bages

En el moment d'esclatar la Guerra Civil, Igualada no comptava amb una biblioteca de la xarxa de la Diputació, i per tant Rubió no tenia un contacte directe que li permetés conèixer més de prop la situació a l'Anoia. Sí que hi havia contactes més directes al Bages, amb les biblioteques populars de Sallent —les bibliotecàries tingueren cura de la importantíssima col·lecció dels Torres Amat—, o de Manresa, dirigida per una amiga fidel de Rubió, Concepció de Balanzó[581].

[578] En els llistats de personal de la Secció d'Arxius del PHAC durant la guerra, Ramon Carol Ferrer consta com a auxiliar entre l'1 de gener de 1938 i el 27 de gener de 1939, amb destí a Vic.
[579] Annex I.1, **§87** i **§103**.
[580] Sobre la historia del convent, vegeu Cayetano BARRAQUER Y ROVIRALTA, "Colegio de Santo Tomàs de Vich o de Riudeperas", en: *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX* (Barcelona: Altés y Alabart, 1906), p. 508-512.
[581] Els dietaris de guerra de les biblioteques de Sallent i de Manresa es troben en línea al portal del Departament de Cultura de la Generalitat *Testimonis bibliotecaris* (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/testbiblio)

- *Igualada (Anoia)*[582]: arran d'una consulta de Juan Larrea, secretari de la Junta de Relaciones Culturales de l'ambaixada d'Espanya a França, per respondre a una pregunta de l'*Osservatore romano* sobre el destí de la biblioteca dels franciscans d'Igualada (per referir-se a la dels caputxins), Rubió adreçà un correu a l'arxiver d'Igualada, Gabriel Castellà[583]. La biblioteca, de milers de volums entre els quals alguns incunables, va ser cremada en l'incendi que destruí el convent el 23 de juliol del 1936. La pregunta arribà a Rubió per diverses vies, ja que Josep Renau li preguntà també en les mateixes dates per aquesta i altres biblioteques. La biblioteca dels pares escolapis, orde de gran arrelament a Igualada però amb una col·lecció més modesta, va ser dispersada. En la resposta a Larrea, Rubió l'informa també de la biblioteca del prevere integrista Fèlix Sardà i Salvany, conservada inicialment a Sabadell, i també desapareguda[584].

- *Manresa (Bages)*[585]: en una breu nota, sense datar, Rubió, apunta els noms de Jeroni Claveras i Lluís Rubiralta; per tant cal deduir que pensava tenir-hi contacte o que en va tenir. Mn. Jeroni Claveras i Brunet havia estat nomenat arxiver diocesà de Tarragona el 1935, i durant la Guerra Civil col·laborà en el salvament del patrimoni arxivístic al dipòsit que la Secció d'Arxius havia establert a la Cova de Sant Ignasi de Manresa, on actuava *de facto* com a delegat de la Generalitat Lluís Rubiralta[586].

3.2.2.5. Vallès

Com ja s'ha comentat anteriorment, a les comarques del Vallès[587] s'incautaren i es traslladaren a la Biblioteca de Catalunya les col·leccions dels Escolapis de Castellar (potser per la seva

[582] AHBC, 127/15. Vegeu també fra Valentí SERRA DE MANRESA, "Els caputxins a Igualada: quatre segles de vida i presència", *Revista d'Igualada*, 35 (2010), p. 25-35)
[583] Juan Larrea Celayeta (Bilbao, 1895-Córdoba, Argentina, 1980), poeta i assagista, havia treballat com a arxiver i bibliotecari a l'Archivo Histórico Nacional abans de traslladar-se a París, on desenvolupà les funcions d'agregat cultural de l'Ambaixada. Gabriel Castellà i Raich (Igualada, 1876-1959) fou l'arxiver municipal d'Igualada des del 1908 i fins a la seva jubilació.
[584] Sobre la Guerra Civil a Igualada, vegeu Miquel TÉRMENS, *Revolució i Guerra Civil a Igualada (1936-1939)* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991), i el recull de relats personals *Viure en temps de guerra: Igualada, 1936-1939*, ed. Jordi ENRICH i Miquel TÉRMENS (Igualada: Ajuntament, 2006) i l'àlbum gràfic de Josep RABELL I PADRÓ, *Igualada: República, Guerra Civil i Postguerra* (El Papiol: Efados; Igualada: Ajuntament d'Igualada, 2021).
[585] Annex I.1, **§92** (AHBC, 127/17). Sobre l'actuació de Rubiralta durant la Guerra Civil, vegeu B. BASSEGODA HUGAS, "Lluís Rubiralta i Garriga (Manresa, 1902-Barcelona, 1980) i el salvament de l'art religiós a Manresa durant la Guerra Civil", en: *La salvaguarda del patrimoni religiós català durant la Guerra Civil espanyola* (Girona: Museu d'Art de Girona, 2017), p. 195-220 i Àngels CASANOVAS I ROMEU, "Lluís Rubiralta i Garriga i la protecció del patrimoni a Manresa i comarques durant la Guerra Civil (1936-1939)", en: *El Patrimoni artístic català durant la Guerra Civil espanyola* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, Memorial democràtic, 2022), p. 153-196.
[586] Un conjunt de documentació sobre la biblioteca de Manresa durant la Guerra Civil es pot trobar a *Memoria.cat* (http://www1.memoria.cat/dietaribiblioteca/documents-0).
[587] Recordem els esments sobre biblioteques vallesanes als treballs abans esmentats de Patxi OCIO CASAMARTINA, *De la destrucció a la salvaguarda: les vicissituds del patrimoni artístic al Vallès Occidental durant la Guerra Civil*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2018); IDEM, "El patrimoni artístic de Sabadell i Terrassa durant la Guerra Civil", en: *El patrimoni artístic català durant la Guerra Civil*, eds. Joaquim

relació amb la família Carles-Tolrà, marquesos de Castellar)[588] i la del marquès de Santa Isabel a la masia fortificada de Can Grau, a la Roca[589]. No s'incorporà en canvi, però sí que s'intervingué a través d'indicacions sobre el funcionament, en la biblioteca instal·lada a la torre que Plandiura havia edificat a la Garriga.

- *La Garriga (Vallès Oriental)*: el desembre de 1936, el gruix dels llibres conservats al domicili de Lluís Plandiura (Barcelona, 1882-1956)[590] al barri de la Ribera de Barcelona van ser transferits a la seva casa de La Garriga, un palauet d'estil modernista edificat el 1885. L'ajuntament volia instal·lar-hi una biblioteca popular, per a la qual comptava amb una part almenys dels llibres del col·leccionista. L'Ajuntament de la Garriga havia demanat a la Generalitat que nomenés com a delegat del Servei de Patrimoni Històric, Artístic i Científica al pintor Jaume Llongueras i Badia (Barcelona, 1883-1955), que coneixia la zona i que havia estat en contacte amb Plandiura, a fi que es fes càrrec dels béns confiscats a diferents edificis. Per tal de reforçar el servei de l'equipament de Can Plandiura, el setembre del 1937 l'alcalde demanà a la Conselleria de Cultura que dotés el que podríem dir-ne casa museu i biblioteca el personal necessari per al seu funcionament (conservador per ocupar-se de les obres d'art, una bibliotecària per la biblioteca popular, un auxiliar i un conserge). Després de la guerra, el material fou reclamat i retornat al fill de Plandiura.

3.2.2.6. Terres de Girona

L'important treball dels col·laboradors de l'Institut de Recerca en Patrimoni Cultural ha contribuït a donar llum a diferents aspectes de la recuperació del patrimoni artístic gironí durant la Guerra Civil. Com ja s'ha vist anteriorment, en un dels viatges que efectuà amb el bibliobús, Rubió pogué fer els passos per recuperar la biblioteca de Ruiz Contreras a Castelló d'Empúries, ja que l'ocupació de la casa pels militars no en feia un lloc del tot segur per a una col·lecció tan important.

NADAL i Mireia CAPDEVILA (Barcelona: Generalitat de Catalunya, Memorial democràtic, 2022), p. 197-216. Val la pena recordar igualment la tasca duta a terme per l'historiador i arxiver terrassenc Salvador Cardús i Florensa (Pere PUIG USTRELL, *Salvador Cardús i Florensa*, Terrassa: Ajuntament de Terrassa, 2000).

[588] Repertori, **29** (Escolapis).

[589] Annex I.1, **§139** (AHBC, 77/33, 126/13, 126/31, 332/1-1, 332/1-3, 356/Santa Isabel); vegeu l'apartat sobre biblioteques nobiliàries.

[590] Annex I.1, **§94** i **§96** (AHBC, 126/6 i 127/13); la petició de personal al fons de la Junta de Museus (Arxiu Nacional de Catalunya, ANC, 1-715-T-2788). Rubió va fer una tria de 29 paquets de llibres d'història de l'art que van anar a la Biblioteca de Catalunya. L'Ajuntament de la Garriga va demanar a la Generalitat que nomenés el pintor Jaume Llongueras i Badia (Barcelona, 1883-1955) com a delegat de la Junta de Museus a la Garriga (Joan GARRIGA ANDREU, "La Garriga: alguns aspectes de la revolució i guerra del període 1936-1939, basats en documents de l'Arxiu Municipal", en: *Quatre Ponències pronunciades en el Centre d'Estudis de l'Associació Cultural de Granollers* (Granollers: Centre d'Estudis, 1987), p. 31-38); Llongueras s'havia especialitzat com a decorador d'interiors, i s'havia ocupat, entre altres, de l'agençament de la casa de Plandiura. Sobre Plandiura, vegeu M. VILAR I BAYO, *Lluís Plandiura: el gran col·leccionista* (la Garriga: la Garriga Secreta, 2017).

- *Girona*[591]: l'historiador de l'art Joan Subias Galter, delegat de la Comissió dels Serveis del PHAC a Girona, s'encarregà durant la guerra del salvament de les biblioteques en perill. El febrer del 1938 s'adreça a Girona per invitar-lo a pujar, ja que les tasques que ell podia fer —trasllat i ordenació primària de les col·leccions— estaven enllestides, però no les obres. En el seu escrit fa un esment de les biblioteques salvades i de la seva localització: a banda de la provincial i la municipal, esmenta la del Seminari, els fons de còdexs de Sant Feliu i de la Catedral, els llibres del Dr. J. Morera (probablement el canonge arxiver Josep Morera i Sabater), els del sr. Ensesa (Josep Ensesa i Pujades) i altres de convents i particulars; el lloc de reunió sembla haver estat el Museu de Girona. Un cop recuperada i posada a recer, Rubió encarregà a Pere Bohigas l'inventari de la importantíssima col·lecció de còdexs de la catedral i de Sant Feliu de Girona, duta a terme en diverses sessions entre finals d'agost i el 21 de desembre de 1937; un informe exhaustiu sobre les condicions i el valors de les peces, amb l'inventari revisat, fou lliurat per Bohigas a Rubió el 10 d'abril de 1938.

- *Olot (Garrotxa)*[592]: a principis de febrer de 1937 Rubió envià un ofici al Conseller de Cultura per demanar que es nomenés delegat pel salvament de biblioteques d'Olot al Dr. Joaquim Danés, comissari de la Biblioteca-Museu d'Olot, que estava duent a terme la col·lecta de biblioteques olotines; el nomenament es feu efectiu el 10 del mateix mes. Un mes i mig més tard, el 27 de març, Danés enviava un llistat succint de les biblioteques i arxius eclesiàstics i privats que s'havien recollit; entre elles hi havia la del mas Noguer de Segueró, que per les seves característiques acabaria passant a la Biblioteca de Catalunya. En ser transmesa, Rubió ho comentà a la reunió de la Comissió del Servei de Patrimoni.

- *Figueres (Alt Empordà)*[593]: La directora de la Biblioteca Popular de Figueres, Adela Riera i Carré (Figueres, 1900-1959), envià l'agost del 1936 diversos folis mecanografiats amb llistes de material incautats pel Comitè Antifeixista de Figueres, amb indicació de la seva procedència (Alfons Cusí, *La Veu de l'Empordà*, Sant Miquel

[591] AHBC, 127/14 (expedient) i 96/31(carta de Pere Bohigas a Jordi Rubió, Girona, 20 de setembre de 1937); l'informe de Bohigas a la Biblioteca de Catalunya, Arxiu literari Rubió, Escrits rebuts sobre biblioteques (signatura pendent d'assignar). Sobre la protecció del patrimoni a Girona, vegeu Joaquim M. NADAL, Gemma DOMÈNECH CASADEVALL, *Patrimoni i guerra. Girona 1936-1940* (Girona: Ajuntament de Girona, 2015); vegeu també Joaquim M. PUIGVERT, "Salvar el patrimoni en temps de guerra. L'exemple de la ciutat de Girona (1936-1939)", en: *Segona República i Guerra Civil a Girona* (Girona: Ajuntament, 2006), p. 141-170. Sobre els dipòsits ubicats a la zona gironina s'arreplegaren obres d'art de Girona i altres indrets, vegeu Gemma DOMÈNECH I CASADEVALL, "Concentracions i dipòsits d'art a la demarcació de Girona (1936-1939)", en: *El patrimoni artístic català durant la Guerra Civil*, eds. Joaquim NADAL i Mireia CAPDEVILA (Barcelona: Generalitat de Catalunya, Memorial democràtic, 2022), p. 349-376.

[592] AHBC, 127/22.

[593] Annex I.1, **§51**.i sobre la biblioteca popular de Figueras, inaugurada en temps de guerra, vegeu l' article de Joaquim M. NADAL, "«Un gris verdós, clar, si l'ensopeguen, pot fer bonic». Biblioteques i guerra. Una correspondència de Jordi Rubió i Balaguer amb Joan Subias i Galter (1927-1938)", *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, 28 (2017), p. 19-87.

de Fluvià, Casa Romaguera)[594]. Entre els criteris de depuració del comitè i els criteris bibliotecaris hi havia notables diferències.

- *Sant Miquel de Fluvià (Alt Empordà)*[595]: una llista de llibres incautats pel Comitè Antifeixista de Figueres dona constància dels volums manuscrits i impresos que es van recollir de l'església del monestir Sant Martí de Fluvià, amb els quals es feren nou paquets.

- *Santa Coloma de Farners (la Selva)*[596]: un rebut brevíssim de Jordi Rubió estableix que l'escriptor Francesc Trabal (Sabadell, 1899-Santiago de Xile, 1957), un dels creadors de l'editorial La Mirada i membre destacat de la Colla de Sabadell, lliurà el setembre de 1936 a la Biblioteca de Catalunya un conjunt d'actes en pergamí que havia pogut recuperar de Santa Coloma de Farners.

- *Blanes (la Selva)*[597]: entre les biblioteques que consten en un llistat de biblioteques ingressades establert per Ramon d'Alòs hi ha la d'"A. Gummà, de Blanes". Alfred Gummà i Martí, advocat i geògraf, era membre de la Societat de Geografia Comercial de Barcelona i de la Real Sociedad Española de Geografia, autor de nombrosos treballs sobre geografia. Segons Alòs, fou "cedit per un comitè local".

3.2.2.7. Maresme

La biblioteca més important recuperada al Maresme fou la de la Cartoixa de Tiana, per la qual Rubió s'havia interessat des de l'inici de la guerra i que fou finalment incautada per l'Ajuntament de Badalona. A Canet, Rubió donà instruccions a la bibliotecària per tal que recuperés la col·lecció de Can Serra, mentre que la Secció de biblioteques del PHAC recollia la del castell de Santa Florentina, el bell edifici decorat amb un estil modernista per Domènech i Montaner per al comte de la Vall de Canet, Ricard Capmany[598]. Una col·lecció de Vilassar fou salvada gràcies a la intervenció de Lluís Folch i Torres, germà del responsable de la Junta de Museus.

---

[594] Sebastià ROIG, "Figueres, 1936: la guerra dels llibres", *Revista de Girona*, 264 (2011), p. 40-44; IDEM, "Figueres, 1936 (II): els libres vençuts", *Revista de Girona*, 265 (2011), p. 52-57; Joaquim M. NADAL, "«Un gris verdós, clar, si l'ensopeguen, pot fer bonic»...", (2017), p. 19-87, i la biografia del mateix Nadal, *Joan Subias Galter (1897-1984): dues vides i una guerra* (Barcelona: IEC, 2016). Alfons Cusí i Jordà (Figueres, 1894-1955), empresari, membre de la família de la Banca Cusí de Figueres, era el president del Consell d'Administració d'Hidroelèctrica del Ampurdán.
[595] AHBC, 127/12; el llistat es troba en el dossier de les biblioteques de Figueres.
[596] AHBC 126/30bis.
[597] AHBC 127/41, 332/1-2.
[598] Repertori, **66** (Vall de Canet).

- *Tiana (Maresme)*: als inicis de la Guerra Civil, la comunitat de cartoixans[599] de la Conreria, situada al municipi de Tiana (Maresme), hagué de deixar el monestir i fou en part assassinada per patrulles d'incontrolats. Els edificis quedaren buits, i la rica biblioteca que s'havia anat reconstituint entre finals del segle XIX i principis del XX, romangué en perill. A principis d'agost del 1936, Rubió va enviar-hi dos dels seus col·laboradors al Servei del PHAC, Enric Bagué i Ricard Albert; van parlar amb Jaume Martí Cabot, descendent del pintor Ramon Martí Alsina, que havia estat alcalde de Badalona el 1918 i el 1923 per la Unió Federal Nacionalista Republicana, però en aquell moment no es va poder fer res. El mes de novembre, quan la situació estava una mica més tranquil·la, Rubió es posà en contacte amb el regidor de Cultura, Joan Mora i Martorell; dels missatges de Rubió es desprèn que la intenció de l'Ajuntament era d'ordenar els llibres i conservar-los al municipi badaloní. Rubió aleshores proposà d'enviar-los una bibliotecària experimentada, Maria Serrallach, per tal que els ajudés. Els volums quedaren dipositats a Ca l'Arnús, que esdevingué la seu de la biblioteca i l'arxiu municipals. Isidre Sabater, arxiver i bibliotecari municipal, es feu càrrec de la biblioteca de la Cartoixa i la va instal·lar a la biblioteca municipal; a finals del 1938 es va fer una tria de les obres malmeses per tal d'enviar-les a restaurar a la Biblioteca de Catalunya. Els treballs eren en curs quan l'exèrcit nacional entrà a Barcelona. Els llibres foren recuperats pel que havia estat el mestre dels novicis, fra Jeroni Tebar, l'agost del 1939.

- *Canet de Mar (Maresme)*[600]: Dolors Viñes, esposa del prohom de Canet Francesc Xavier Serra Barrecheguren (Canet, 1891-1936), adreçà una carta a Rubió a finals d'agost de 1936 per tal d'oferir la biblioteca del seu marit, que podia incloure algun manuscrit d'interès. A Canet hi havia una de les primeres biblioteques de la xarxa de la Mancomunitat, i Rubió demana a la bibliotecària que se n'incautés en nom de la Generalitat. Molt poc mes dard, el 15 de setembre de 1936, Xavier Serra fou executat per un escamot de la FAI[601].

- *Vilassar de Dalt (Maresme)*[602]: el 25 de juliol de 1936, en plena onada revolucionària, Lluís Folch i Camarassa feu una relació dels llibres i objectes dipositats a la Casa de la Vila de Vilassar per a la seva salvaguarda, tenint en compte que l'església havia estat cremada; entre ells hi havia un conjunt de volums del segle XVIII procedents de la casa

[599] Repertori, **17** (Cartoixa) i Annex I.1, **§24**; AHBC, 127/3.
[600] AHBC, 127/8. Es possible que es referís a un Dietari establert pel seu sogre, el metge canetenc Marià Serra i Font, i continuat pel seu marit; vegeu Carles SÀIZ I XIQUÉS, "Francesc Xavier Serra Barrecheguren, a proposta del seu dietari", *El Sot de l'Aubó*, 17 (2006), p. 6-12.
[601] El fons de la família Serra-Viñes fou llegat posteriorment a la Biblioteca de Canet el 1986; vegeu Iolanda SERRANO SEOANE, Irene FELIU POU, "El llegat Serra-Viñes de la biblioteca: una memoria documental per a la historia", *El Sot de l'Aubó*, 70 (2019), p. 33-39.
[602] AHBC, 127/38. El pedagog Lluís Folch i Torres (Barcelona, 1878-1946), germà de del responsable de la Secció de Museus dels Serveis del PHAC, Joaquim Folch i Torres, havia fundat a Vilassar l'Institut Torremar per a persones amb discapacitat intel·lectual; el 1935, arran d'un atac de feridura, hagué d'abandonar la direcció de l'Institut, que passà al seu fill, el metge Lluís Folch i Camarasa (Barcelona, 1913-1999).

> Mayans de Vilassar de Dalt. El secretari de l'Ajuntament el va remetre a la conselleria de Cultura el 29, dient que de moment no hi havia alcalde – i se li respongué que, de moment, els continués tenint sota custòdia fins que la Comissió de Patrimoni Artístic (que, de fet, encara no era nomenada) no prengués la determinació. No hi ha notícia de quina va ser la seva fi.

3.2.2.8. Garraf, Penedès

La presència a Vilafranca i a Sitges d'una biblioteca de la xarxa de la Diputació, i a Vilanova de la Biblioteca-Museu Víctor Balaguer, amb personal ben format, ajudaren a dur el control de les col·leccions bibliogràfiques de la zona. Hi ha constància que la biblioteca de Vilanova actuà com a dipòsit durant la guerra, i que les col·leccions foren retornades després per la conservadora del Cuerpo de Facultativos de Bibliotecas i Archivos que n'havia estat al càrrec[603].

- *Sitges (Garraf)*[604]: a finals de novembre de 1936, Rubió demanà informació a la biblioteca de Sitges sobre Sant Pere i Sant Feliu d'Olivella, situats a la serralada del Garraf, probablement per saber si s'havien conservat els llibres o havien cremat.

- *Vilanova i la Geltrú (Garraf)*[605]: la Biblioteca-Museu Victor Balaguer era una de les poques biblioteques a Catalunya que estava servida per personal del Cuerpo de Facultativos de Archivos, Bibliotecas y Museos de l'Estat espanyol. El 1936 n'era la directora Pilar Corrales[606], que es posà en contacte amb Rubió per indicar-li que s'havia posat al servei de la Junta de Protección del Tesoro Artístico, i que es posava també al seu. Rubió li agraeix la bona disposició, i li demana que informi sobre les biblioteques incautades a Vilanova. Durant la guerra, Corrales sembla haver tingut algun problema amb les autoritats revolucionàries (un germà seu, militar a la zona nacional, havia mort

[603] Sobre la situació de les biblioteques al Penedès durant la guerra, vegeu Montserrat COMAS, *Biblioteques en temps de guerra, el front cultural de la rereguarda: el Penedès (1936-1939)* (Calafell: Llibres de Matrícula, 20).
[604] Annex I.1, **§92**.
[605] AHBC, 127/39. A l'arxiu de Jordi Rubió hi ha Sobre la Guerra Civil a la Biblioteca Víctor Balaguer, vegeu Francesc X. PUIG ROVIRA, "La Biblioteca Museu Víctor Balaguer durant la Guerra Civil i la Postguerra", *Butlletí de la Biblioteca Museu Balaguer*, 12 (2019), p. 146-173
[606] Maria Pilar Corrales Gallego (Corrales del Vino, 1901-post. 1971?) va ser directora de la Biblioteca-Museu Víctor Balaguer entre 1933 i 1946, en que va demanar trasllat a Barcelona. Havia ingressat al "Cuerpo" el 1924, i el 1925 va ser becada per la Junta de Ampliación de Estudios (JAE) per a dur a terme la catalogació de la biblioteca de l'hispanista Alfred Morel-Fatio, conservada a la biblioteca municipal de Versalles. Estava casada amb el secretari del Cercle de joiers de Barcelona, Enric Buxeda Marcet, i desenvolupà una gran part de la seva carrera a Catalunya. Després de la guerra va ser delegada del Servicio de Recuperación Bibliográfica a Vilanova. Sobre Pilar Corrales, vegeu Alejandro Camino RODRÍGUEZ, "Historiadoras: una prosopografia de cuatro de las pioneres de la investigación històrica en España", *Hispania nova: revista de historia contemporània*, 16 (2018), p. 197-226

l'octubre de 1936), però tant Rubió com el delegat de la Comissaria general de Museus a Vilanova, Joan Ventosa i Roig, defensaren la seva professionalitat.[607]

- *Vilafranca del Penedès (Penedès)*[608]: Josefina Morató, directora de la Biblioteca Popular de Vilafranca, informava Jordi Rubió a finals d'agost de 1936 que el Conseller de Cultura els havia demanat a ella i a la bibliotecària adjunta, Roser Lleó, que es fessin càrrec de que les col·leccions incautades pel Comitè.

3.2.2.9. Terres de Tarragona i entorn de Poblet

Per acabar el recorregut, no es pot deixar de destacar el paper jugat per diferents personalitats a la zona de Tarragona: els delegats de la comissió del PHAC a Tarragona, l'escultor Joan Rebull i el pintor Ignasi Mallol, el mecenes i patrici Eduard Toda —ben assistit pel seu col·laborador, el metge Joaquim Guitert[609]. Sense la seva feina infatigable, una gran part del patrimoni tarragoní hauria desaparegut[610].

- *Tarragona*[611]: les biblioteques i documentació d'institucions eclesiàstiques i particulars de Tarragona van ser salvaguardades pels delegats del PHAC a Tarragona, Joan Rebull i Ignasi Mallol Casanovas, amb l'ajut de l'arqueòleg Pere Batlle i Huguet. Mossèn Batlle, que s'havia salvat de la mort gràcies a la intervenció del cenetista Josep Maria Alomà, pogué ser integrat a la conselleria de Cultura de l'Ajuntament i envia una llista

[607] Al Fons Rubió es conserven, reutilitzats com a camises d'expedients, diversos documents relatius a Corrales: còpia d'instància de Maria del Pilar Corrales Gallego, destinada a la Biblioteca-Museu Víctor Balaguer, separada del Cuerpo de facultativos el 20 de febrer de 1937, i que demanà la seva reincorporació al servei (BC, ms. 9621/4, capsa 120, expedient "Influència dels llibres sagrats en la prosa",); còpia d'un document de Joan Ventosa i Roig al Consejo Superior de Archivos del Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes en defensa de Pilar Corrales y Gallego, funcionaria del Cuerpo de facultativos de Archivos Bibliotecas y Museos a Vilanova y La Geltrú, datat a 20 de març de 1937 (BC, ms. 9600/3, capsa 9, Diccionari d'autors catalans).

[608] AHBC, 127/37. Sobre l'actuació de les biblioteques populars durant la guerra, vegeu Susanna ARIÑO, Aurora VALL i Teresa MAÑÀ, "Inicio y final de la Guerra Civil en Cataluña: el testimonio de las bibliotecarias de las bibliotecas populares a través de sus diarios", *Documentación de las Ciencias de la Información*, 45/2 (2022), p. 169-181.

[609] El metge i historiador Joaquim Guitert i Fontserè (Barcelona, 1875-la Selva del Camp, 1957) havia estat nomenat el 1935 vocal del Patronat de Poblet (*DOGC*, 23 de juny de 1935, p. 2362). Malgrat la dissolució del Patronat, continuà col·laborant amb Toda al llarg de la guerra.

[610] En els darrers anys, Jaume Massó ha publicat diversos estudis sobre la protecció del patrimoni artístic tarragoní (Jaume MASSÓ I CARBALLIDO, *Patrimoni en perill: notes sobre la salvaguarda de béns culturals durant la Guerra Civil i la postguerra (1936-1948)*, Reus, Centre de Lectura, 2004; IDEM, "Notes sobre la salvaguarda del patrimoni cultural a Tarragona, Reus i Poblet durant la Guerra Civil", en: *El patrimoni artístic català durant la Guerra Civil*, eds. Joaquim NADAL i Mireia CAPDEVILA, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Memorial democràtic, 2022, p. 103-128).
Pel que fa al salvament del patrimoni bibliogràfic i documental, cal destacar la ponència de l'arxiver de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona, l'historiador Joan Maria QUIJADA, "Destrucció i salvaguarda del patrimoni documental i bibliogràfic a l'Arquebisbat de Tarragona: antecedents i Guerra Civil", presentada a les *VI jornades d'història Mn Sanç Capdevila*: *El patrimoni documental i bibliogràfic durant la Guerra Civil espanyola* (Tarragona: Centre Tarraconense el Seminari, 9-10 de juny de 2022) (en premsa). Quijada està preparant actualment una tesi doctoral sobre el salvament de biblioteques i arxius a Tarragona en aquest període.

[611] Annex I.1, **§147**, AHBC, 127/33.

de les biblioteques incautades (Provincial, Seminari, Residència de la Companyia de Jesús, Convent dels carmelites descalços, Cor de Maria, la biblioteca circulant Antoni Agustí i altres biblioteques particulars), tot dient però que en molts casos les procedències no han pogut ser respectades, i que no es podia garantir la integritat dels dons; el conjunt s'havia organitzat per matèries.
Una de les col·leccions incautades havia estat la biblioteca Antoni Agustí, establerta a partir de 1927 pel canonge Jaume Toldrà i Rodon, que oferia préstec de llibres a domicili i per correu; els llibres, però, havien quedat barrejats amb els d'altres biblioteques. A finals de 1937 Toldrà demana a Rubió que se li permeti fer la tria dels volums de la biblioteca que ell havia organitzat (i en la qual havia esmerçat temps i diners). Sembla que la petició tingué el seu efecte, perquè a partir del 1938 la biblioteca va continuar funcionant com a consultori bibliogràfic per correspondència[612].

- *Riudabella (Conca de Barberà)*[613]: el Castell de Riudabella era una antiga granja cistercenca depenent de Poblet que a mitjans del segle XIX havia estat adquirida i restaurada per l'empresari Pere Gil i Babot, que hi reuní una important col·lecció; el 1936 el propietari era el seu net, Pere Gil Moreno de Mora. Durant la guerra, l'edifici fou utilitzat com a sanatori mental. En un correu de març de 1938, Rubió demana a Eduard Toda que es posi en contacte amb el director del sanatori instal·lat en el castell a fi de poder seleccionar els llibres valuosos de la biblioteca del castell i salvaguardar-los a Poblet. Toda s'hagué de confrontar amb el Comitè de milícies de Vimbodí, que volia els llibres per obrir una sala de lectura al casino del poble, i pogué recuperar només una part de la biblioteca, entre la qual destacaven nou cantorals. Per donar més autoritat a la incautació, l'antic diplomàtic intentà que l'ordre de salvaguarda es fes directament des de la Generalitat.

- *Vallbona de les Monges (Urgell)*[614]: el metge i historiador Joaquim Guitert, membre del patronat del monestir de Poblet i de la Comissió Provincial de Monuments de Tarragona, col·laborà amb Rubió i amb Eduard Toda en el salvament de diferents biblioteques de la zona de Poblet i el Baix Camp, que dipositava al monestir. L'octubre de 1937 feu arribar a Rubió un llistat del que havia recollit al monestir de Vallbona, en què es fa menció de l'arxiu, de la biblioteca (uns mil volums) i d'un conjunt de cantorals.

- *La Selva del Camp (Baix Camp)*[615]: a l'inici de la Revolució, Guitert adreçà una carta a Rubió amb un resum dels que quedava de la biblioteca dels claretians de la Selva del

[612] La biblioteca Antoni Agustí s'integrà posteriorment en el centre El Seminari; vegeu "Centre Tarraconense el Seminari, un nou referent cultural i social", *Tag: Revista Institucional del Col·legi d'Aparelladors, Arquitectes Tècnics i Enginyers d'Edificació de Tarragona*, 72 (2014), p. 30-33.
[613] AHBC, 127/24.
[614] AHBC, 127/36. Joaquim Guitert i Fontserè (Barcelona, 1875-La Selva del Camp, 1957)
[615] AHBC, 127/30. "Informació de les visites verificades pel qui sotscriu als pobles de Morell, Alcover i Selva del Camps, per delegació del Cap de Serveis de Monuments de la Generalitat de Catalunya", signat per Joaquim

Camp, al convent de Sant Agustí, que avaluà en uns tres mil volums. Guitert havia tramès a mitjan agost 1936 un informe sobre les incautacions que, per encàrrec de la Secció de Monuments, havia dut a terme a la zona de Tarragona. Hi esmenta el castell de la família Montoliu al Morell, del que destaca la documentació, i a la Selva del Camps l'arxiu parroquial, conservat a la Casa de la Vila, i els tres mil volums del convent de Sant Agustí; l'edifici es va incendiar, però si s'acudís ràpidament es podria salvar encara la biblioteca, d'uns tres mil volums. L'Ajuntament i el Comitè voldrien fer una biblioteca pel poble a base dels volums útils d'història, lletres i ciències i dels que la Generalitat pogués enviar a canvi dels volums de temàtica eclesiàstica. No sabem si la biblioteca pel poble tirà endavant, però l'octubre del 1937 almenys una part dels llibres eren encara en el mateix edifici, i per tal d'assegurar-ne la protecció Rubió demana al president de la Comissió del PHAC que sigui traslladada a Poblet. Poc després, Eduard Toda comunicava el seu ingrés a Poblet.

D'altra banda, un ofici de Rubió al Conseller de Cultura de la Selva del Camp notifica que el sr. Ramon Serra[616], de la Selva del Camp, volia donar a l'Ajuntament alguns dels llibres de la seva col·lecció particular per a la biblioteca que el Consell municipal volia establir; i li prega que, si la donació es confirmés, deixin triar per a la Biblioteca de Catalunya alguns dels llibres.

- *Cambrils (Baix Camp)*[617]: al palauet del parc Samà de Cambrils, situat en un jardí romàntic promogut pel marquès de Marianao, hi havia una biblioteca rica en llibres d'art. Un ofici signat pel cap de Secció del Departament de Cultura, Josep Vila i Miravitlles, faculta al delegat dels Serveis del PHAC a Tarragona, Ignasi Mallol, perquè, d'acord amb Rubió, decideixi el destí dels volums de la biblioteca.

- *Reus (Baix Camp)*[618]: el 5 de desembre de 1936, Rubió autoritzà Francesc Pujol per tal que anés a recollir un conjunt de llibres a la plaça de Prim, 6, de Reus (al costat per tant, del Teatre Fortuny). L'adreça correspon al que havia estat la seu de la societat "El Cïrcol", entitat cultural i recreativa on es reunien els membres de les famílies benestants de Reus, independentment del seu color polític. El 25 de juliol del 1936 l'edifici havia

Guitert, 10 d'agost de 1936. En la carta, Guitert esmenta les visites fetes al Morell i Vilallonga del Camp (Tarragonès), Alcover (Alt Camp) i Selva del Camp (Baix Camp) , però en l'informe no es menciona la visita a Vilallonga. Sobre Joaquim Guitert, vegeu Eufemià FORT I COGUL, *Joaquim Guitert i Fontserè, in memoriam*, Santes Creus: Monestir, 1957). El seu fons es conserva a la Selva del Camp, en mans de la família (2019).

[616] Molt possiblement Ramon Serra i Monné, membre de la Societat Arqueològica Tarraconense.

[617] Annex I..1, **§100** (AHBC 127/7). Salvador Samà i Torrents (Barcelona, 1961-1933), II marquès de Marianao, havia estat alcalde de Barcelona a principis del segle XX. Membre de les juntes organitzadores de l'Exposició Universal de Barcelona de 1888 i de l'Exposició Internacional de 1929, havia encarregat el projecte del seu jardí romàntic a Josep Fontserè i Mestre, col·laborador d'Ildefons Cerdà i responsable de diversos equipaments del Parc de la Ciutadella.

[618] AHBC, 127/23. Joaquim Guitert esmenta en un informe d'agost de 1936 que l'empleat de biblioteques Francesc Pujol l'acompanyà en la incautació de biblioteques en la zona de Tarragona en nom de la Generalitat (AHBC 127/30). No s'ha pogut identificar amb certesa qui era Francesc Pujol, però podria tractar-se de Francesc Pujol Genius, porter del Servei de Biblioteques (Selva del Camp, 1886?-) i parent de Ventura Gassol, que coneixia bé la zona; o del seu fill, Francesc Pujol Roig, que fou conserge de la Secció de Reserva després de la guerra (però no es té constància que el 1936 fos ja funcionari).

> estat ocupat pel PSUC, que va cedir alguns despatxos a la UGT. No sabem si els llibres que es va demanar que es recollissin en nom de la Generalitat pertanyien als locals del Círcol, o si eren volums que havien estat requisats per patrulles de milicians i dipositats a la seva seu. Tot i que no ho indica, el més probable és que fossin lliurats al monestir de Poblet, que serví de dipòsit d'arxius i biblioteques per a la zona de Tarragona.

Per acabar, cal fer esment de la feina duta a terme a Tortosa per Joan Cid i Mulet en recollir i ordenar les importants biblioteques eclesiàstiques de Tortosa en els edificis dels Reials Col·legis a fi de salvaguardar-los. Rubió anar a rescatar-los a la fi de la guerra pel perill que corrien per la proximitat de la batalla de l'Ebre; però sense el treball previ de Mulet, aquesta tasca haurà estat molt més difícil i probablement menys eficaç[619].

3.3. Biblioteques incautades o requisades conservades en altres dipòsits

Tot i que en l'organigrama inicial del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic les responsabilitats d'actuació estaven clarament distribuïdes en Seccions segons els diferents tipus de béns patrimonials (Biblioteques, dirigida per Jordi Rubió; Arxius documentals, amb Agustí Duran i Sanpere; Museus, a càrrec de Joaquin Folch i Torres; Monuments, de Jeroni Martorell, i Excavacions, de Pere Bosch i Gimpera[620]), la guerra va trasbalsar, *de facto*, el que hauria estat un funcionament "normal"[621]. Calia recuperar, i ràpidament, el béns que es trobaven en els edificis o domicilis on es trobaven els béns, fossin artístics, bibliogràfics o documentals. I si bé és cert que, com s'ha comentat, hi hagué traspassos d'allò que es recollia entre un i altre departament, hi hagué també materials que no foren transferits i es quedaren, per tant, en els dipòsits que utilitzaven les seccions concretes. Hem anat veient, per exemple, que en alguns casos (el Palau Sarriera, del marquès de Barberà, o el Palau Moxó, dels marquesos de Sant Mori) la Biblioteca recuperà quadres, mobles o altres objectes que havien quedat en els edificis després del passatge dels equips d'altres Seccions, i és segur que el mateix passà a la inversa. D'altra banda, els particulars que s'adreçaven a diferents persones de la

[619] Sobre el salvament del patrimoni en terres ebrenques, vegeu Albert CURTO I HOMEDES, "El patrimoni de Tortosa", en: *El patrimoni artístic català durant la Guerra Civil*, eds. Joaquim NADAL i Mireia CAPDEVILA (Barcelona: Generalitat de Catalunya, Memorial Democràtic, 2022), p. 79-102.

[620] L'assumpció de noves responsabilitats al govern de la Generalitat per part de Bosch Gimpera, que era ja rector de la Universitat de Barcelona, i el trasllat a França de Joaquim Folch i Torres per raons tant de difusió de la feina feta per la Generalitat com de seguretat personal, feren que a la pràctica les seccions que encapçalaven fossin fins a cert punt concentrades en una sola.

[621] Sobre el marc legal de les polítiques patrimonials de la Generalitat en el període republicà i de la primera postguerra, vegeu Mercè Gràcia Sánchez, *Les polítiques de salvaguarda del patrimoni cultural a Catalunya: de la Guerra Civil a la postguerra (1939-1943)*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2011).

Generalitat per tal de demanar la protecció i incautació dels seus béns no entenien d'organigrames: els oferien a la persona o institució que coneixien, independentment de si pertanyia a una o altra secció. Cal tenir en compte, a més, que les incautacions o recollides de béns patrimonials no foren fets només per membres del Servei del PHAC. Hi hagué molts altres materials que foren recuperats per altres cossos de la Generalitat o per patrulles de milicians que no els lliuraren necessàriament a la Generalitat. S'intentarà a continuació, sense cap ànim d'exhaustivitat, donar una breu visió de conjunt del que béns bibliogràfics recuperats durant la guerra conservats en dipòsits altres que la Biblioteca de Catalunya[622].

3.3.1. Arxiu Històric Municipal

A Barcelona sobretot, però també en alguns altres punts de Catalunya, la Secció d'Arxius i la Secció de Manuscrits del PHAC hagueren de recuperar sovint biblioteques i arxius dels mateixos propietaris; sovint un equip passava rere l'altre. Tenint en compte la urgència de la situació, sembla evident que si hi havia alguns llibres o documentació que havien quedat pendents de recollir en un racó a l'equip anterior, el que anava darrera recollia el que quedava, i ho passava a l'altra Secció. Però la feina era molta, i és fàcil que en ocasions hi hagués alguns documents que es quedessin en un dipòsit que, a dreta llei, no era el que per tipologia sembla que hauria tocat. Sabem que a la Biblioteca es conservaren un cert nombre de documents i fons d'arxiu, separats en un dipòsit a part[623]; i a la Secció d'Arxius es recolliren igualment un cert nombre de biblioteques i manuscrits personals, molts dels quals pertanyien a les mateixes famílies que les que ja havien ingressat a la Biblioteca de Catalunya, i que es troben actualment a l'Arxiu Històric Municipal, on van ser dipositades després de la guerra. En altres casos, foren els mateixos propietaris que semblen haver dipositat els seus llibres a la Secció d'Arxius, potser per una relació personal amb Duran i Sanpere, o perquè van preferir dividir els fons entre dos institucions per mor de seguretat. Trobem així a les dues institucions un cert nombre de biblioteques i fons personals (els de la família Alòs, la família Janer o dels hereus de Francesc Soler i Rovirosa, els papers de Pau Cot i Verdaguer, dels escriptors Narcís Oller o Lluís Carles Viada i Lluch, o del genealogista Ramon Rosselló i Donato, comte de Vilanova de Rosselló[624])

[622] L'examen detallat del que va ser recuperat per altres serveis i es va quedar en altres dipòsits (particularment l'Arxiu Històric Municipal, la biblioteca de la Junta de Museus o la Universitat) mereixeria treballs més detallats; val a dir, però, que els arxius que serien necessaris no sempre s'han conservat.

[623] AHBC 127/41, camisa 7 – Plànol de distribució d'un magatzem de fons d'arxiu a l'edifici de l'Antic Hospital, 1937-1938; vegeu la imatge a l'apartat 1.2.5. (Procediment de la recollida).

[624] AHCB, 3-386/5D107, Fons Família de Janer; AHCB, 3-389/5D47, Fons Pau Cot Verdaguer; AHCB, 3-051/5D43, Fons d'Ignasi Janer i Milà de la Roca (heràldica i genealogia); AFB, Fons fotogràfic d'Ignasi Janer i

que comparteixen el fet d'haver ingressat a les institucions durant la Guerra Civil. Un cas apart és el d'Eduard Toda, que ja des d'abans de la guerra havia fet donació a nombroses institucions dels llibres que anava incorporant a la seva biblioteca, dels quals molt sovint es desprenia generosament[625]. Hi ha constància igualment que la biblioteca de l'escriptor Pin i Soler fou conservada a Viladrau, amb els arxius documentals.

L'arxiu intern de l'Arxiu Històric Municipal conserva alguna documentació (encara pendent d'acabar de processar[626]) sobre els fons, col·leccions, objectes i documents que hi ingressaren després de la guerra. La documentació inclou l'escrit de la defensa que presentà Agustí Duran i Sanpere davant del tribunal de depuració pel que va haver de passar per recuperar el seu lloc com a director de l'Arxiu, datat el 10 d'abril de 1939. A continuació, i de vegades distribuïts o repetits en diverses carpetes, hi ha una sèrie de llistats relacionats amb el període de la guerra i la immediata postguerra dividits en sis apartats: I. "Relación de donativos"; II. "Relación de depósitos voluntarios"; III. "Relación de depósitos constituidos por la Sección de Archivos de la extinguida Generalidad"; IV. "Relación de depósitos gremiales"; V. "Relación de las entregas hechas al Archivo Histórico por la Comisión Municipal de Cultura"; VI. "Relación de libros y objetos de procedència desconocida". Per saber què va acabar ingressant, caldria examinar amb més detall els llistats a fi de poder analitzar les característiques dels materials que comprenien els diferents "donatius" i el destí actual en les col·leccions; i, en tractar-los, s'ha de tenir en compte igualment que són documents escrits just després de la guerra en un moment de justificació i defensa del que s'havia fet en el període anterior. Ara bé, només un primer cop d'ull permet veure que:

- En el primer apartat, corresponent als donatius, hi ha un llistat (en català, i per tant realitzat durant la guerra) dels donatius ingressats a l'Arxiu Històric de la Ciutat en el qual, a més de duplicats donats per la Biblioteca de Catalunya, figuren els llibres de Pin i Soler, la biblioteca de Narcís Oller o els manuscrits de Rossend Serra i Pagès, lliurats per la seva deixebla, Sara Llorens. Hi figura també una oferta de donatiu "feta a l'AHC per ingressar en el moment oportú" de la col·lecció bibliogràfica i documental del poeta

Milà de la Roca; AHCB, 3-301/5D53, Fons Narcís Oller i Moragas; AHCB, 3-335/5D69, Fons Ramon Rosselló i Donato, comte de Vilanova; AHCB, 3-303/5D68, Fons de Lluís Carles Viada i Lluch; AFB – Fons fotogràfic de Francesc Soler i Rovirosa. La col·lecció de correspondència conserva igualment cartes de la família Soler (AHCB, 4-320/C08, Col·lecció de correspondència, C1/DD345 a 359).

[625] La biblioteca Toda va acabar repartida entre més de deu institucions; vegeu Repertori, **80**.

[626] AHCB, Arxiu de gestió, carpetes 25/21, 25/45, 28/1 i 31/6. En alguns casos la documentació està repetida en diverses carpetes, o bé mitjançant còpies mecanografiades o bé per fotocòpia. Agraeixo al personal de la biblioteca de l'Arxiu Històric Municipal d'haver-me permès de consultar breument aquesta documentació.

Francesc Matheu, que recorda molt les que es van signar a la Biblioteca de Catalunya per a justificar la protecció de les biblioteques de diferents escriptors[627].
A banda, hi ha un altre llistat de donatius que inclouria correspondència i material de treball de Lluís Viada i Lluch, donat per la seva vídua, Ramona Galtés, el 26 de febrer de 1938; un conjunt de volums sobre història del treball de Maria Soler-Rovirosa; la biblioteca, correspondència i mobles de Narcís Oller, recollits el 2 d'octubre de 1936 i duts al dipòsit del convent de l'Esperança, que foren incorporats a la casa de l'Ardiaca el 1938; o el donatiu de 3356 volums d'Eduard Toda rebut l'abril de 1938.

- En el segon apartat es llisten els "*Depósitos considerados voluntarios, solicitados por sus propietarios o por sus deudos*" —encara que, en general, no hi ha pròpiament rebuts o documentació de la donació, sinó simplement un fórmula del tipus "recogido a petición del interesado". Entre ells se'n podrien esmentar molts que inclouen llibres, de molts dels quals hi ha també llibres i manuscrits a la Biblioteca de Catalunya:

    - Joaquín d'Alòs, marquès de Dou o els seus germans, dels preveres Josep Maria i Manuel d'Alòs – impresos, documentació i estudis genealògics i objectes diversos, recollits juntament amb l'arxiu entre el 18 d'agost i el 3 de setembre del domicili de la família Alòs, al palauet dels marquesos de Dou (Sant Pere més Baix 31).
    - Miquel d'Esplugues – llibres i papers, recollits l'agost de 1936 a petició de fra Bru d'Igualada.
    - Maria Soler-Rovirosa, vídua de Genové – l'*Enciclopedia Espasa*, mobles i quadres, recollits el 1936.
    - Júlia Montaner de Capmany, comtessa de la Vall de Canet – títol de ciutadà honrat de Barcelona, recollit l'11 de febrer de 1937 de mà de la seva propietària.
    - Armand Pin de Latour – Llibres de Josep Pin i Soler[628].
    - Mercedes de Ricart, marquesa de Santa Isabel – mobles i quadres.
    - Ramon de Rosselló, comte de Vilanova de Rosselló – "Documentación antigua de diversa procedencia en libros numerados de 1 a 161 / Recibido por mediación de la Junta de Museos en 19 de agosto de 1936 / El presente depósito fue conservado en el Archivo Histórico de la Ciudad en atención a tener manifestado repetidamente su propietario antes de morir asesinado que tenía

[627] AHCB, 3-441/5D117. Francesc Matheu (Barcelona, 1851-Sant Antoni de Vilamajor, 1938) el material ingressat constava d'un conjunt de programes de l'Associació de música da Camara entre 1913 i 1936, d'un recull de més de 170 autògrafs de personalitats estrangeres compilat per Matheu amb la intenció de publicar, a l'editorial *Ilustració catalana*, un volum en ajut de les víctimes del terratrèmol d'Andalusia de 1884 (juntament amb la correspondència per aconseguir-los), i de correspondència relacionada amb la mateixa editorial Matheu morí el 10 de desembre de 1938, i el que havia estat un dipòsit durant la guerra fou ratificat com a donatiu l'1 de març de 1939 per les seves hereves. Altre material sobre la . *Ilustració catalana* fou llegat posteriorment a la Biblioteca de Catalunya per Roser Matheu (ms. 3027-I a V).

[628] A la mort d'Armand Pin de Latour, els libres i papers del seu pare, l'escriptor Josep Pin i Soler (Tarragona, 11 de maig de 1842-Barcelona, 1927), es dividiren entre els membres de la família. El 1993 la Biblioteca de Catalunya adquirí a la llibreria Delstre's una part de la seva correspondència (BC, ms. 4362); entre l'any 2001 i el 2009 s'adquiriren a les seves hereves la documentació personal, els materials literaris i la biblioteca personal.

dispuesto en su testamento el legado de sus colecciones documentales a esta institución municipal"[629].

- Comtessa de Vilardaga – biblioteca d'història del la indumentària (en una altra carpeta hi ha un inventari de la col·lecció)

El total de persones de les quals es s'indica que van fer "depósitos voluntarios" eleva a més de cinquanta.

- En el cinquè hi ha una "*Relación de las entregas hechas por la Comisión de Cultura del Ayuntamiento de Barcelona*" (que continuava amb un afegitó que es va cancel·lar: "que han de considerarse como depósito a disposición de sus propietarios") on es parla dels 15.000 volums de la biblioteca dels jesuïtes de Casp, recollits "por orden de la Comisión" el 6 d'abril de 1938. La recollida ve justificada pel fet que l'Ajuntament havia instal·lat a l'edifici de Casp una escola pública; els llibres foren recollits juntament amb les prestatgeries[630].
  Hi ha també una "*Relación de los libros de diversas procedencias que se hallan en la Sección de Barcelona del Archivo Histórico de la Ciudad*" en el qual s'inclouen com a procedències les esglésies de Santa Maria del Pi o de Santa Maria del Mar, el Convent del Bonsuccés, el Convent dels Àngels, el Convent de Santa Clara, el de les carmelites descalces, la Catedral, el Seminari, el marquès de Barberà, el marquès de Sentmenat o la Casa Mercader, llibres tots ells que es recolliren molt probablement en el moment de la incautació dels arxius respectius.
  Finalment, parla també dels dipòsits fet per diversos prevere per ésser retirats a voluntat dels seus propietaris

- En el sisè i darrer apartat hi ha una "*Relación de objetos y libros recibidos en la Casa del Arcediano en diversas fechas entregados por desconocidos o por intermediarios (mozos de escuadra, policías, etc) sin haber podido obtener información de las respectivas procedencias*", que inclou més de 90 entrades.

A la vista de la documentació conservada, és evident que el nombre de volums i col·leccions que foren recuperades per la Secció d'Arxius arran de les recollides de fons documentals i dels

[629] L'afirmació del llistat sembla una justificació per l'ingrés definitiu. Sembla que la documentació era coneguda i apreciada, perquè de fet Rubió també la va anar a recollir, i es va trobar amb el fet que ja l'havien recollida abans. Una poca documentació gràfica es va quedar a la Biblioteca d'art. Passada la guerra, la documentació de Ramon de Rosselló que es conservava a la Biblioteca de Catalunya fou reclamada en nom del Reial cos de la noblesa, que tenia un interès especial en la documentació heràldico-genealògica a què Rosselló s'havia dedicat. És possible que fos per aquesta raó que Duran insistís en la voluntat del difunt, encara que no fos escrita.

[630] "Habiendo sido destinado el edificio de la calle de Caspe a una institución escolar del ayuntamiento se dispuso por decreto del consejero regidor de Cultura sr. Víctor Colomé de 10 de mazo de 1938 aquellos libros que quedaban en la biblioteca de los PP jesuitas pasasen al Archivo histórico con fecha 6 de abril del mismo año se destinaron también al archivo las estanterías que ocupaban entonces una sala de la expresada residencia y los restos de otras que estaban ya desmontadas", en "*Relación de las entregas hechas al archivo histórico por la comisión municipal de cultura*", p. 2 (AHCB, Arxiu de gestió).

dipòsits puntuals fou relativament elevat. Hi hagué col·leccions —com per exemple la biblioteca de Pin i Soler— que foren retornades, però el fet que la gestió de la devolució fos duta a terme per Felip Mateu i Llopis, que no coneixia la situació inicial (i que no era un funcionari de l'Ajuntament, en un moment en què les pugnes devien ser marcades) segurament no ho va facilitar.

3.3.2. Biblioteca de la Junta de Museus

El 1907, la Junta de Museus de Barcelona havia creat una Comissió Especial per a la creació d'una biblioteca especialitzada, impulsada fortament per Puig i Cadafalch i Joaquim Folch i Torres; aquesta havia estat enriquida gràcies a diferents donacions (la biblioteca numismàtica de Manuel Vidal Quadras, les enquadernacions d'Eduard Toda) i a alguna adquisició important, com la d'una part de la biblioteca d'Alexandre de Riquer, conformada per llibres, revistes, enquadernacions i algun manuscrit. El 1913 la plaça de bibliotecari havia estat convocada i guanyada per Joaquim Folch i Torres, mostra de l'interès que tant la Junta com l'historiador dedicaven a la biblioteca. El 1934 la biblioteca s'instal·là al Casal de la Junta de Museus al Poble Espanyol; però a finals del 1936 fou traslladada a Olot, juntament amb la resta dels departaments que depenien de la Junta de Museus, dissolta i integrada en la Comissaria General de Museus, que havia estat dirigida per Pere Coromines.

Durant l'any 1936, el que passa a denominar-se Biblioteca d'Art de la Comissaria de Museus va incorporar un gran nombre de documents diversos procedents de biblioteques particulars, ingressats per incautacions dutes a terme en domicilis on hi havia col·leccions artístiques importants. En la immensa majoria dels casos es tracta de material gràfic de diferent tipus. —gravats al burí o litogràfics, matrius, fotografies...—, llibres i manuscrits —manuscrits litúrgics, executòries i plets de noblesa[631], documents miniats, arbres genealògics, algun llibre amb enquadernació destacada[632]—, que eren tractats com a obres d'art més que com a material bibliogràfic; amb el conjunt ingressaren també alguns llibres i documentació personal i

[631] ANC 1-715-T-2730 – "Títols nobiliaris incorporats a la Secció de miniatures d'aquesta biblioteca, els quals formaven part dels lots ingressats en les dates que es diuen". Si els inventaris estiguessin numerats, es tractaria del número dotze És un llistat de 3 ulls, que inclou peces del comte de Pries, del comte de Forgas, de Ramon Matull i Sala, del comte del Montseny, del comte de Serra i Sant Iscle, del marquès de Serralavega, d'Antonio de Lara, el Llibre d'or del marquesat de Villamediana i la genealogia de la família Fontanellas.

[632] La biblioteca dels museus d'art conservava i conserva una col·lecció d'enquadernacions artístiques, iniciada amb la compra de la col·lecció d'Alexandre de Riquer, que es conserva actualment a la Biblioteca Joaquim Folch i Torres, successora de la biblioteca dels Museus d'Art; vegeu Yolanda RUIZ, "Exteriors de luxe: la col·lecció d'enquadernacions d'Alexandre de Riquer", *El Blog del MNAC* (8 d'octubre de 2015) (https://blog.museunacional.cat/exteriors-de-luxe-la-colleccio-denquadernacions-dalexandre-de-riquer/).

familiar. El volum d'incorporacions a la biblioteca feu que s'establís un expedient compost pel recull d'inventaris de les col·leccions incorporades a la biblioteca[633]. Es tracta de dotze llistats, amb descripcions irregulars com correspon a la situació del moment; de vegades estan organitzats per tipus de documents, de vegades pel col·leccionista, i en general hi ha afegida la data d'ingrés. L'expedient va ser utilitzat posteriorment a la seva compilació per membres del SDPAN, que hi afegiren alguns documents i n'anotaren d'altres. Les dates esmentades en els inventaris (entre el mes d'agost i el mes de novembre de 1936) fan pensar que les peces només ingressaren mentre la biblioteca es trobà encara a Barcelona, i que un cop traslladada a Olot ja no hi hagué arribades de nou material[634].

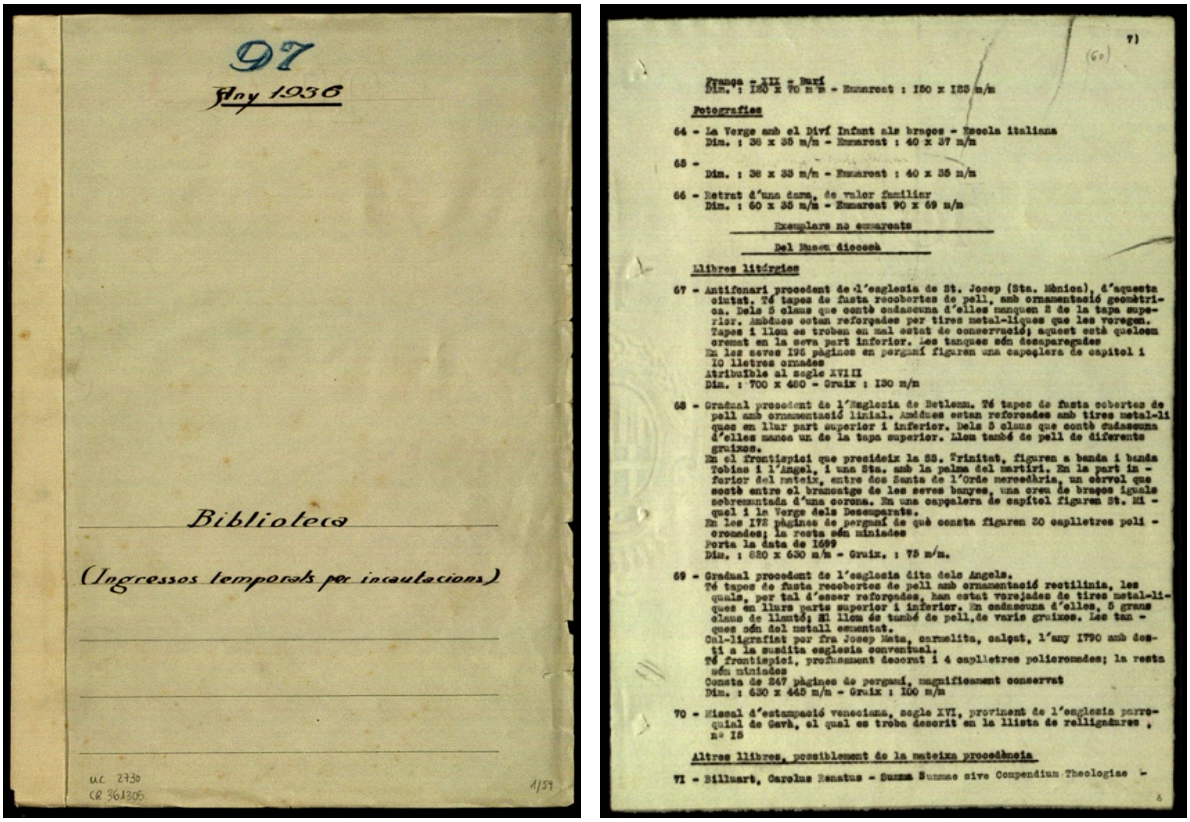

97

Any 1936

Biblioteca

(Ingressos temporals per incautacions)

uc. 2730
CR 361805

1/59

7)

(60)

Dim.: 180 x 70 m/m - Emmarcat : 180 x 185 m/m

Fotografies

64 - La Verge amb el Diví Infant als braços - Escola italiana
Dim. : 36 x 35 m/m - Emmarcat : 40 x 37 m/m

65 -
Dim. : 36 x 33 m/m - Emmarcat : 40 x 35 m/m

66 - Retrat d'una dama, de valor familiar
Dim. : 60 x 35 m/m - Emmarcat 90 x 69 m/m

Exemplars no emmarcats

Del Museu diocesà

Llibres litúrgics

67 - Antifonari procedent de l'església de St. Josep (Sta. Mònica), d'aquesta ciutat. Té tapes de fusta recobertes de pell, amb ornamentació geomètrica. Dels 5 claus que conté cadascuna d'elles manquen 2 de la tapa superior. Ambdues estan reforçades per tires metal·liques que les voregen. Tapes i llom es troben en mal estat de conservació; aquest està quelcom cremat en la seva part inferior. Les tanques són desaparegudes
En les seves 196 pàgines en pergamí figuren una capçalera de capitol i 10 lletres ornades
Atribuible al segle XVIII
Dim. : 700 x 480 - Gruix : 130 m/m

68 - Gradual procedent de l'Església de Betlem. Té tapes de fusta cobertes de pell amb ornamentació lineal. Ambdues estan reforçades amb tires metal·liques en llur part superior i inferior. Dels 5 claus que conté cadascuna d'elles manca un de la tapa superior. Llom també de pell de diferents gruixos.
En el frontispici que presideix la SS. Trinitat, figuren a banda i banda Tobias i l'Angel, i una Sta. amb la palma del martiri. En la part inferior del retaix, entre dos Santa de l'Orde mercedària, un escut que està entre el brancatge de les seves bandes, una creu de braços iguals sobremuntada d'una corona. En una capçalera de capitol figuren St. Miquel i la Verge dels Desemparats.
En les LVI pàgines de pergamí de què consta figuren 30 capelletres policromades; la resta són minúsculs
Porta la data de 1699
Dim. : 620 x 630 m/m - Gruix. : 75 m/m.

69 - Gradual procedent de l'església dita dels Angels.
Té tapes de fusta recobertes de pell amb ornamentació rectilínia, les quals, per tal d'esser reforçades, han estat voregades de tires metal·liques en llurs parts superior i inferior, la cadascuna d'elles, 5 grans claus de l'una; el llom és també de pell, de varis gruixos. Les tanques són del metall esmentat.
Cal·ligrafiat per fra Josep Mata, carmelita, calçat, l'any 1790 amb destí a la sandita església conventual.
Té frontispici, profusament decorat i 4 capelletres policromades; la resta són minúsculs
Consta de 247 pàgines de pergamí, magníficament conservat
Dim. : 630 x 445 m/m - Gruix : 100 m/m

70 - Missal d'estampació venecíana, segle XVI, provinent de l'església parroquial de Gavà, el qual es troba descrit en la llista de relligadures , nº 18

Altres llibres, possiblement de la mateixa procedència

71 - Billuart, Carolus Renatus - Summa Summae sive Compendium Theologiae -

ANC 1-715-T-2730 – Junta de Museus – "Any 1936 – biblioteca (ingressos temporals per incautacions)"

633 ANC 1-715-T-2730 – Generalitat de Catalunya (1931-1939). Departament de Cultura. Junta de Museus. "Any 1936 – biblioteca (ingressos temporals per incautacions)". Es tracta d'un expedient complex, que ocupa 60 folis, que en bona part duen la filigrana de la casa Guarro. Els documents escrits durant l'època republicana són en català, i els afegits per el SDPAN en castellà; l'estil d'inventari és molt similar, i almenys alguns podria ser que haguessin estat establerts per la mateixa persona (potser Esteve Cladellas, que el 1931 havia estat nomenat bibliotecari de la Junta de Museus, o Francesc Font, que el 1936 fou nomenat auxiliar). La numeració dels diferents inventaris presenta salts (per exemple, l'expedient comença amb el lot 16, redactat en català, per després passar al lot 5, en castellà); per tant sembla probable que hi hagi peces que hi faltin.

634 Al fons de la Junta de Museus conservat a l'Arxiu Nacional no s'ha sabut trobar altre material. A la pàgina web dels fons conservats a la biblioteca Joaquim Folch i Torres del MNAC no apareix esmentat que es conservi documentació sobre la Guerra Civil, per tant cal entendre que es conserva tota a l'Arxiu Nacional.

Una revisió de l'expedient ens deixa veure que moltes de les col·leccions ingressades corresponen a personatges dels quals la biblioteca sencera, o almenys alguns llibres, ingressaren també a la Biblioteca de Catalunya. Entre els documents que es mencionen caldria destacar el material manuscrit i altre procedent de la biblioteca de Bertran i Musitu que havia de servir per a preparar una monografia sobre el pintor Vicente López, documentació diversa del hereus de Francesc Soler i Rovirosa i, sobretot, uns manuscrits litúrgics del Museu diocesà[635]. Cap a la fi de l'expedient hi ha un llistat establert pels funcionaris del SDPAN de los "Libros recibidos del depósito provisional de Olot" que menciona les peces que hi havia del comte de Vilanova (entre les quals hi havia llibres i un manuscrit genealògic), el metge i col·leccionista Raül Roviralta i el convent de Sant Felip Neri. Finalment, en l'inventari sumari que clou l'expedient es recullen els noms dels col·leccionistes a qui es retornaren les peces, amb una succinta descripció de les peces retornades; hi trobem també molts dels noms que apareixen en els llistats de la Biblioteca: Fernando Benet, el comte de Bell-lloc, Bertran i Musitu, Juan Pablo Bosch, Espona, Juncadella, Martí Garcés, Mayer, Joaquim Maria Nadal, Lluís Plandiura, la família Quadras, el marquès de Robert, Raül Roviralta, Maria Soler Rovirosa o el comte de Vilanova, així com el Museu Diocesà o el convent de Sant Felip Neri. Les obres descrites en aquest llistat, però, no semblen incloure llibres o manuscrits.

3.3.3. Biblioteca de la Universitat de Barcelona

És ben sabut que les incautacions realitzades pel Servei del PHAC (o per altres cossos depenent del govern) no van ser les úniques preses de possessió de béns patrimonials durant la guerra. S'ha vist com en nombroses ocasions els intents de Rubió o dels seus col·laboradors per recuperar les col·leccions bibliogràfiques de biblioteques ocupades per patrulles de milicians de diverses obediències no donaven fruit. El fruit d'aquestes requises revolucionàries resulta sovint molt difícil de seguir —encara que la lectura de les reclamacions fetes després de la guerra pels propietaris sorprenguin de vegades pel coneixement que mostren d'on havien anat a parar els seus béns. El que sí que sembla clar és que, tot i que sobretot a l'inici de la guerra

[635] L'expedient va ser manipular per al seu ús per al SDPAN, i sembla curiós que, entre el nombre de persones que apareixen en els llistats inicials i les que hi ha al llistat final del resum hi hagi diferències relativament importants. No sembla fàcil saber si els llistats de les col·leccions que falten no hi són perquè no es van anotar en ingressar o si es van extreure per annexionar-los a d'altres expedients del SDPAN. En el moment de la redacció d'aquest treball, l'inventari del Fons del SDPAN, conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, s'estava elaborant però no era disponible.

es cremessin biblioteques, sobretot eclesiàstiques, moltes de les patrulles no llençaven els llibres; però tampoc els lliuraven directament a la Generalitat, que representava el poder establert, sinó que els deixaven en altres dipòsits, normalment sense identificar. Un dels llocs on es recolliren moltes col·leccions fou la Universitat de Barcelona, que reunia diverses condicions: era un edifici cèntric i espaiós, com a centre estudiantil no representava el poder administratiu, i hi havia ja una biblioteca.

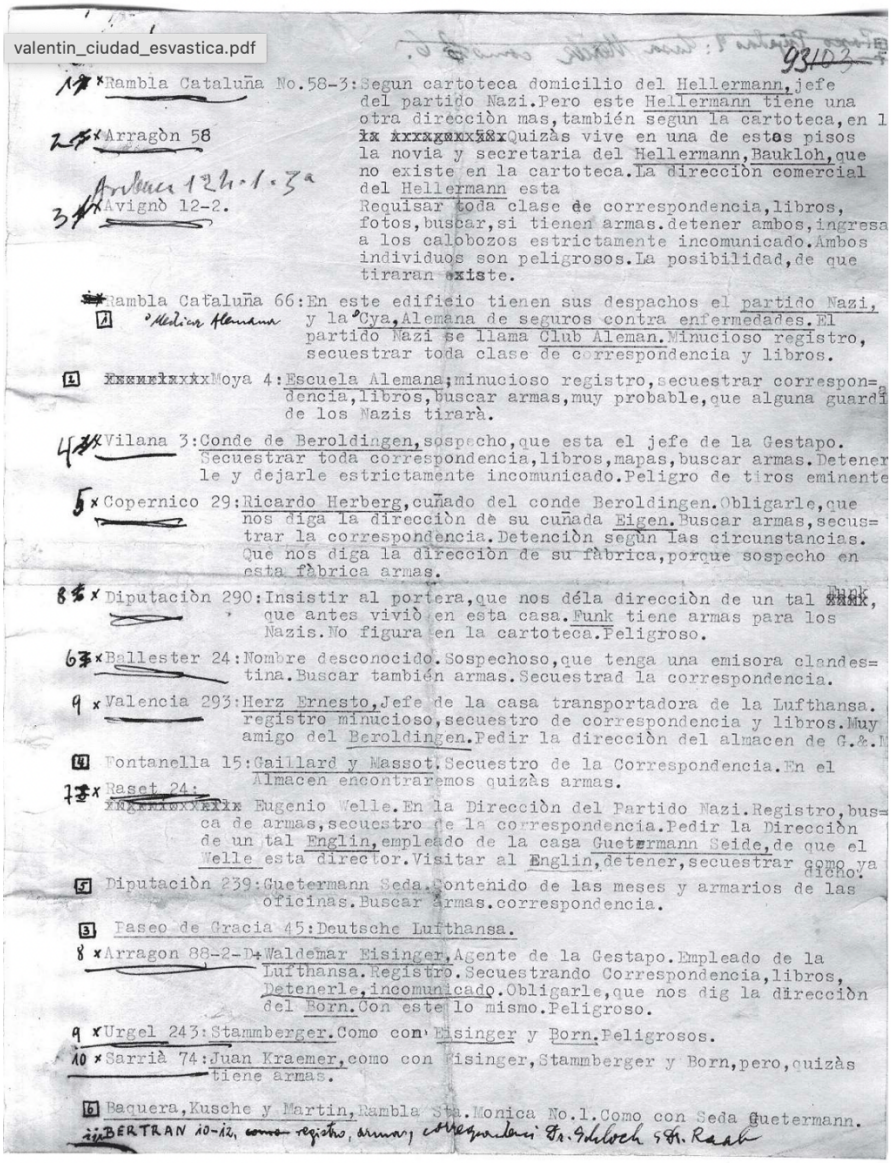

Moscu, RGASPI (Российский Государственный Архив Социально-политической Истории, Arxiu Estatal Rus d'Història Sociopolítica), F-545 Op-6 – Informe de membres del Komunistische Partei Deutschland (KPD), Barcelona, 1936[636]

[636] Imatge publicada per Manu VALENTÍN, *La ciudad y la esvástica: fascismo y antifascismo en la Barcelona de los años treinta y cuarenta* (Barcelona: Comanegra, 2022), p. 16 (no s'indica si la còpia està feta a partir de

Tot fa pensar que la Universitat va ser un dels llocs on diverses patrulles de milicians van dipositar biblioteques requisades. A la col·lecció de manuscrits de la Secció de Reserva hi ha, per exemple, un àlbum amb la història de la família Beroldingen ingressat sens cap dubte durant la Guerra Civil (CRAI-UB, ms. 2032). El volum pertanyia al comte de Beroldingen, delegat de la Lufthansa a Barcelona, que vivia a la Bonanova; el personatge apareixia identificat en un informe elaborat, segons sembla, per dos representants a Barcelona del Kommunistische Partei Deutschland com a una de les persones lligades al partit nazi, i demanava alhora la seva detenció i el segrest de llibres i correspondència. El fet que el volum es trobi a la Universitat indica que la requisa va tenir lloc, i que la documentació que no devia interessar es va deixar a la Universitat. És molt possible que els llibres i papers dels altres personatges inclosos en la mateixa llista, requisats en tot cas per milicians, seguissin el mateix camí[637].

Ara bé, a la Universitat no estava preparada per a aquest devessall d'arribades. No hi havia una persona que, com Rubió, dirigís conscientment una operació de salvament de fons. Segons sembla, en arribar a l'edifici els llibres no es van ordenar per procedències, i no s'ha trobat testimoni de rebuts sobre la documentació que va poder ingressar[638]. Per tant, si els libres no duien un exlibris o una marca de possessió clara —o, com en el cas del manuscrit de Beroldingen, el contingut denotava clarament la procedència— eren difícil d'identificar. Les reclamacions presentades després de la guerra al SDPAN indiquen, però, que un cert nombre de propietaris tenien notícia —tot i que no necessàriament proves documentals— que els seus llibres havien estat dipositats a l'edifici de la Universitat[639]. El dipòsit podia haver estat dut a terme bé durant la guerra, bé immediatament després. En ocasions, el Servicio de Recuperación Bibliográfica va utilitzar els locals per a deixar-hi alguna de les biblioteques que havia trobat en locals ocupats per patrulles; és el cas per exemple de la biblioteca de Francesc Cambó o la

l'original o del microfilm conservat a Salamanca, Centro Documental de la Memoria Histórica, Colección de documentos del Archivo Estatal de Rusia de Historia Sociopolítica).

[637] RGASPI (Российский Государственный Архив Социально-политической Истории, Arxiu Estatal Rus d'Història Sociopolítica), F. 545, Op. 6, D. 359 Segons els autors de l'informe, Beroldingen hauria estat el cap de la Gestapo a Barcelona.

[638] S'ha demanat a les responsables de la Secció de Reserva del CRAI de la Universitat de Barcelona si hi havia documentació sobre el període, però van respondre que no hi havia constància identificada dels ingressos que es van produir.

[639] ACA, Cultura, 2025/9, R-12 (Franciscans), R-28 i 149 (Joan Estelrich), R-52 (Eduard Maristany), R-54 (Richard Moës, periodista del *Deutsche Zeitung für Spanien*, biblioteca requisada per la FAI), R-82 (Francesc Udina i Martorell), R-111 (Joaquim M. Roger-Gallés), R-118 (Josep M. Trias de Bes).

de l'enginyer ferroviari Eduard Maristany[640]. L'edifici de la Universitat fou també utilitzat pel SDPAN per emmagatzemar col·leccions (artístiques i probablement bibliogràfiques) confiscades a persones no afectes al règim[641], cosa que contribuí encara més a la dificultat d'identificació de les peces.

A la Biblioteca de Catalunya (rebatejada "Biblioteca Central") hi hagué personal tècnic que s'encarregà, tant en el moment de l'ingrés com en el de la recuperació, dels fons incautats; a la Universitat aquest personal sembla haver estat molt més escàs, segurament per falta de mitjans.

Un breu informe fet després de la guerra redactat des de la Biblioteca Universitària de Barcelona dona notícies sobre la devolució de les devolucions dutes a terme, i ens permet així tenir alguna idea del que hi va ingressar. Tot i que no està ni datat ni signat, es pot deduir que l'autora fou Rosa Ferrer Hill, bibliotecària de la Universitat de la que es dona la descripció professional i curricular, i que fou establert probablement a principis de desembre de 1940[642]. Indica que s'havien identificat en el dipòsit "26 procedencias distintas de libros, siete que son propiedad de entidades o propietarios rojos"; entre aquests devia haver-hi els que havien pertangut a l'Institut Maurín del Palau de la Virreina, que hi van ser dipositats després de la desfeta del POUM. Vist que aquests llibres no s'havien de retornar, van ser traslladats des del pis de sota del dipòsit a un pis superior del mateix edifici; només una *Enciclopedia Espasa* de l'Ateneu Enciclopèdic Popular va ser destinada a la Facultat de Medicina. Això indica que els llibres ingressats s'havien emmagatzemat a la planta baixa, i que els que es quedaren ho feren

[640] ACA, Cultura, 2025/9, R-52. Eduard Maristany i Gibert (Barcelona, 1855-1941). Els seus llibres foren dipositats primer al local del Sindicat ferroviari de la CNT; després de la guerra van ser traslladats a la Universitat sota la responsabilitat d'un agent del Servició de Recuperación Bibliogràfica, Manuel Usón.

[641] És el cas, per exemple, d'Amadeu Hurtado: en un expedient del SDPAN hi ha una ·*Relación de los fondos artísticos y bibliográficos recogidos por el servicio militar de recuperación artística en el que fue domicilio del abogado don Amadeo Hurtado Paseo de Gracia nº 49*" (ACA, Cultura, SDPAN, expedient 131); una part de la col·lecció fou recuperada per la família de les golfes de la Universitat de Barcelona en els anys 1980. Vegeu Francesc MIRALPEIX VILAMALA, "Confiscacions, reclamacions i recuperacions. Els registres de l'SDPAN com a font per a l'estudi del col·leccionisme burgès de la primera meitat del segle xx a Catalunya", Mercat de l'art, col·leccionisme i museus, 2022, Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2023, p. 171-203 (p. 199); IDEM, "Amadeu Hurtado i Miró", *RCCAAC: Repertori de Col·leccionistes i Col·leccions d'Art i Arqueologia de Catalunya*, 2024 (https://taller.iec.cat/rcic/fitxa_una.asp?id_fitxa=281).

[642] AHBC 331/3; 2 quartilles apaïsades amb capçalera "Biblioteca Universitaria de Barcelona" i el text mecanografiat; al marge de la segona quartilla hi ha manuscrits el nom, adreça i telèfon de Rosa Ferrer, i al verso, de la mateixa mà, una breu "Lista de señores que tienen libros de su propiedad en la Biblioteca Universitaria", datada a Barcelona el 3 de desembre de 1940. A l'informe es diu que es demanà a les persones que reclamaven les biblioteques una copia per triplicat dels libres retornats; aquesta decisió fou vigent a partir de la implantació de les normes de retorn dictades des de Madrid el 1940, després del nomenament de Felip Mateu i Llopis com a cap del Servicio de Recuperación Bibliográfica a Barcelona.

directament a la biblioteca central de la plaça Universitat. L'informe indica també que, més endavant, es van identificar fins a quatre altres procedències de propietaris no "rojos".

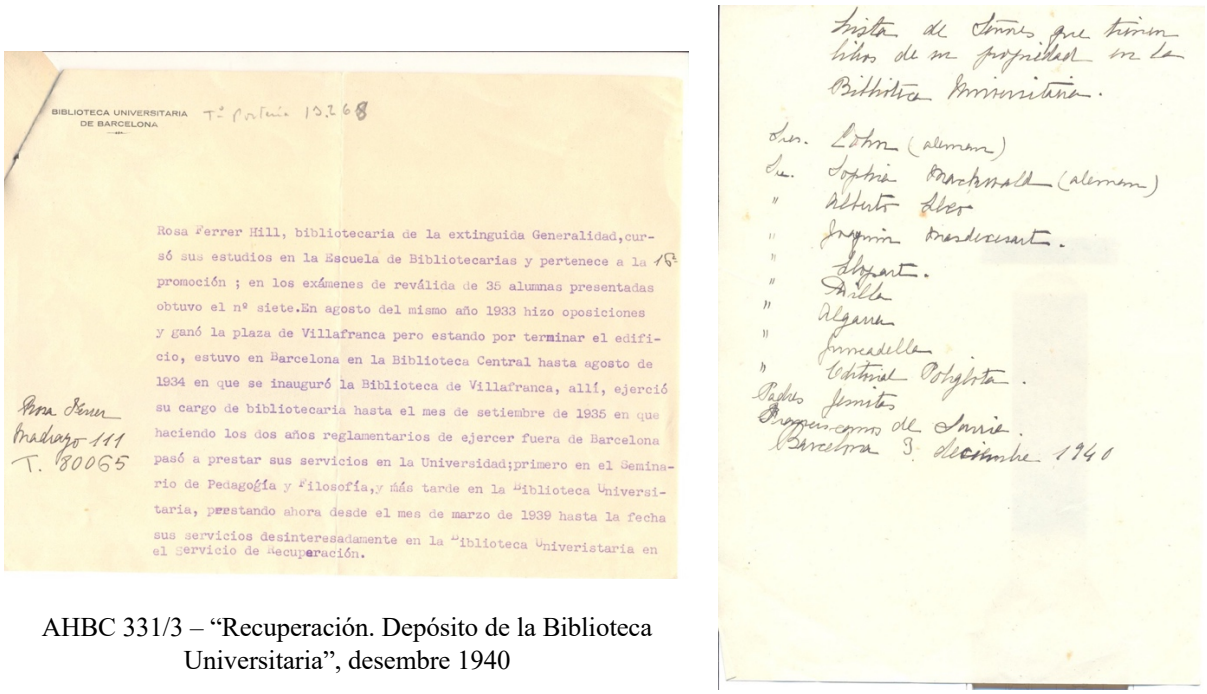

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
DE BARCELONA

Rosa Ferrer Hill, bibliotecaria de la extinguida Generalidad, cursó sus estudios en la Escuela de Bibliotecarias y pertenece a la 1ª promoción ; en los exámenes de reválida de 35 alumnas presentadas obtuvo el nº siete. En agosto del mismo año 1933 hizo oposiciones y ganó la plaza de Villafranca pero estando por terminar el edificio, estuvo en Barcelona en la Biblioteca Central hasta agosto de 1934 en que se inauguró la Biblioteca de Villafranca, allí, ejerció su cargo de bibliotecaria hasta el mes de setiembre de 1935 en que haciendo los dos años reglamentarios de ejercer fuera de Barcelona pasó a prestar sus servicios en la Universidad; primero en el Seminario de Pedagogía y Filosofía, y más tarde en la Biblioteca Universitaria, prestando ahora desde el mes de marzo de 1939 hasta la fecha sus servicios desinteresadamente en la Biblioteca Univeristaria en el Servicio de Recuperación.

Rosa Ferrer
Bradrazo 111
T. 80065

Lista de libros que tienen libros de su propiedad en la Biblioteca Universitaria.

Don. Cohn (alemana)
Da. Sophia Markwald (alemana)
" Albert Lleó
" Joaquim Masdexexart.
" Llopart.
" Millà
" Algarra
" Juncadella
" Editorial Políglota.
Padres Jesuitas
Franciscanos de Sarriá.
Barcelona 3 diciembre 1940

AHBC 331/3 – "Recuperación. Depósito de la Biblioteca Universitaria", desembre 1940

Un cop revisats, els volums es van anar tornant, prèvia petició que un cop rebuts els llibres es fessin llistes per triplicat; entre els llibres no tornats hi havia els d'una quinzena de súbdits alemanys —afirmació que podria recolzar la hipòtesi anterior que els llibres de la colònia alemanya de simpaties nacionalsocialistes veié els seus llibres confiscats i dipositats a la Universitat. Al verso de l'informe hi ha un breu llistat de propietaris identificats que encara no han retirat les seves col·leccions: els sr. Cohn i la sra. Sophia Markwald, alemanys, Albert Lleó, Joaquim Masdexexart, Llopart, Millà, i Juncadella, els jesuïtes (potser els llibres requisats pel POUM que eren al Palau de la Virreina), els franciscans de Sarrià (la biblioteca sens dubte més gran, uns 25.000 volums) i l'Editorial Políglota. L'autora de l'escrit informa que es van rebre al voltant de cent vint reclamacions; vist el nombre molt menor de procedències identificades, està clar que la majoria no es van poder resoldre.

4. *UN ESTUDI DE CAS: MANUSCRITS INGRESSATS I REGISTRATS DURANT I ARRAN DE LA GUERRA*

Entre els materials que foren salvats per l'acció de Jordi Rubió i els seus col·laboradors tant del Servei del PHAC com de la Xarxa de Biblioteques hi havia un conjunt molt notable de manuscrits, que per la seva vàlua tant històrica com material tingueren un tractament particularment acurat. Són materials dels quals es feu un registre gairebé immediat en el mateix llibre de registre que havia servit fins aleshores per als manuscrits adquirits per a la Biblioteca per diferents vies, i que foren objecte quan calia de restauracions i enquadernacions de protecció. La segona part d'aquest treball està conformada per l'estudi individual i més detallat de les diferents col·leccions ingressades durant la Guerra Civil que incloïen manuscrits. A continuació s'intentarà fer una aproximació global a les diferents maneres en què aquesta documentació va ingressar a la Biblioteca de Catalunya; cal tenir en compte que una anàlisi una mica atenta del llibre de registre de manuscrits permet adonar-se que a l'entorn d'un vint per cent dels manuscrits que van ser registrats durant la guerra van acabar per formar part de les seves col·leccions, i això s'explica en bona part per les diferències en las maneres d'ingrés.

4.1. Manuscrits ingressats per incautacions i per requises

4.1.1. Incautacions de la Secció de Biblioteques del Servei del PHAC

Entre les més de tres-centes biblioteques i col·leccions ingressades a la Biblioteca de Catalunya durant la guerra civil, n'hi havia un cert nombre —normalment les més antigues i importants— que incloïen pocs o molt manuscrits. La majoria d'aquestes col·leccions, ben conegudes de Rubió, foren incautades per la Secció de Biblioteques del PHAC. Com s'ha comentat anteriorment, les biblioteques importants es trobaven en general en edificis o en pisos destacables que havien estat ocupats per diferents agrupacions o patrulles sindicals. Com s'ha comentat anteriorment, a les dificultats logístiques de la recollida s'hi afegiren sovint les de la negociació, que podien implicar tant la el refús complet de la recollida —particularment quan hi havia una quantitat important de llibres religiosos[643]—; de fet, una nota de Joan Givanel deixa entreveure que corria la brama que a la Biblioteca es conservaven sobretot llibres religiosos, amb el perill que això podia suposar ("La gent ho deia, que sols guardàvem libres

[643] Es el cas, per exemple, de les biblioteques de Carles Cardó o de Miquel d'Esplugues, a les quals no es va poder accedir.

de convents i de capellans, i a nosaltres ens feien saber que el dia menys pensat ho cremaven, tot això, per quant són llibres de missa").

En altres casos els grups que ocupaven les cases intentaven una negociació que permetés, per exemple, conservar una part dels llibres o bescanviar aquells que interessaven per a la Biblioteca per d'altres volums útils per a l'establiment d'una biblioteca per a un públic més ample[644]. No tothom, ben evidentment, tenia la mateixa actitud. En ocasions, com en el cas del Palau Sarriera, ocupat pel Sindicat de Dibuixants, la recollida es feu sense problemes; de vegades foren membres de les milícies que lliuraren ells mateixos els llibres que havien trobat en els edificis que ocupaven[645], i en algun cas fins i tot recuperaren volums que altres patrulles volien destruir[646].

4.1.2. Lliuraments d'altres entitats governamentals i de patrulles de milicians

Els manuscrits recuperats de biblioteques incautades pels homes de Rubió se sap d'on venen, perquè es va guardar la traça d'on s'havien recollit. Moltes vegades, però, els manuscrits que ingressaren ho feren enmig de molts altres volums arribats a l'Hospital en camionades o cotxades de procedència indeterminada. Joan Givanel, que en els primers dies era a l'Hospital en el moment de la rebuda, en diu:

> 2-VIII-1936
> Avui han portat moltes saques de libres. Les he mirat i no hi havia res bo. Llibres de momento, novel·les i més novel·les, devocionaris i altres obres religioses. He pensat que abans algú havia fet tria[647].

Les saques i camionades de llibres arribaven a l'Hospital de totes bandes. De vegades les portaven membres del Comissariat d'Ordre Públic o per la Comissaria de la Vivenda, que els

[644] Entre altres, el POUM instal·là al Palau de la Virreina una biblioteca amb part dels llibres fruit de requises, entre altres als jesuïtes; el comitè d'empresa de la fàbrica Sert demanà de recuperar la col·lecció dels seus patrons per fer una biblioteca per als obrers de la fàbrica; l'ajuntament de Roses de Llobregat (Sant Feliu de Llobregat) oferí de bescanviar els llibres antics del Palau Falguera, residència de la marquesa de Castellbell, per volums moderns que els permetessin obrir la biblioteca popular que feia temps que demanaven

[645] Una part dels libres del convent de carmelites del carrer Canuda foren lliurats per dos membres del partit Sindicalista (Repertori, **16**).

[646] Un ofici de 26 d'agost de 1936 de Victorià Gómez Duran, cap de la Caserna general de Milícies Antifeixistes (E. R.) que acompanya el lliurament a la Conselleria de Cultura d'un document del segle XVIII sobre el seminari de Sant Carles especifica que fou "arrancat de mans d'elements de la FAI que el volien destruir" (AHBC, 126/32 bis).

[647] BC, Fons Joan Givanel, notes de dietari, 2 i 16 d'agost de 1936; la nota del 16 editada a l'apartat 3.1.1.4. – Altres biblioteques. No s'ha trobat, exactament, que vol dir Givanel amb "Llibres de momento", potser literatura de quiosc.

trobaven en els habitatges que examinaven o que requisaven per poder-hi anar instal·lant la gernació de refugiats i persones que anaven arribant a Barcelona i a qui s'havia de trobar un aixopluc; d'altres vegades eren lliurades per altres organismes del Govern o de l'Ajuntament, o per patrulles i comitès de diferents obediències polítiques. Els volums tant impresos com manuscrits que arribaren per aquesta via s'hagueren, per tant, d'inscriure sense saber d'on procedien[648].

4.1.3. Col·leccions i documents ingressats

4.1.3.1. Biblioteques eclesiàstiques

Les biblioteques més riques en manuscrits eren normalment les biblioteques eclesiàstiques, particularment les capitulars i diocesanes —les de les catedrals de Barcelona[649], de la Seu d'Urgell[650] o de Tortosa[651], la del Seminari de Barcelona[652] i els Reials Col·legis de Tortosa[653], que acollien el seminari i, en una menor mesura, la de l'Arxiu Diocesà de Barcelona[654]—. De les biblioteques conventuals i d'ordes monàstics que ingressaren a la Biblioteca, cal destacar les col·leccions manuscrites dels convents caputxins de Sarrià i de Pompeia[655], així com els llibres corals del convent de Sant Agustí[656], o la col·lecció del convent de clarisses de Pedralbes[657], que per la seva fundació reial contenia igualment alguns cantorals extraordinaris. Més breus eren les col·leccions de manuscrits ingressats d'altres ordes femenins com les benedictines del convent de Santa Clara[658], al costat de la Catedral, o les carmelites del convent de la Immaculada Concepció[659], al carrer Canuda, els manuscrits del qual foren recuperats després de l'incendi que destruí el convent. Es recuperaren també diversos manuscrits procedents de biblioteques de les diferents cases i col·legis dels jesuïtes a Barcelona[660]. Malgrat el seu volum i qualitat, la biblioteca de la Congregació de l'Oratori[661], a la plaça de Sant Felip

[648] En alguns casos l'examen intern o extern ha permès d'identificar de quina biblioteca venia, però en moltes ocasions la identificació no ha estat possible.
[649] Repertori, **8** (Catedral de Barcelona).
[650] Repertori, **59** (Seu d'Urgell).
[651] Repertori, **63** (Tortosa, Catedral i Reials Col·legis).
[652] Repertori, **9** (Seminari de Barcelona)
[653] Repertori, **63** (Tortosa, Catedral i Reials Col·legis).
[654] Repertori, **7** (Arxiu Diocesà de Barcelona)
[655] Repertori, **15** (Caputxins).
[656] Repertori, **1** (Agustins)
[657] Repertori, **22** (Clarisses – Pedralbes).
[658] Repertori, **12** (Benedictines).
[659] Repertori, **16** (Carmelitanes).
[660] Repertori, **35** (Jesuïtes).
[661] Repertori, **26** (Congregació de l'Oratori).

Neri, no sembla haver tingut una col·lecció de manuscrits destacables, però sí que en comptava amb algun de relativament modern, que no fou registrat; en canvi, entre els llibres recuperats de les Conferències de Sant Vicenç de Paül[662], entre els quals a priori no semblava que hi hagués d'haver obres gaire antigues, hi havia un cert nombre de manuscrits que havien pertangut a una de les seves patrones, Maria Josepa de Sarriera, marquesa de Moja. Fora de Barcelona, en la recollida de la biblioteca dels Escolapis de Castellar del Vallès hi havia algun volum manuscrit[663]; la biblioteca de la Cartoixa de Tiana[664], recuperada gràcies al personal de l'Ajuntament de Badalona, envià a la fi de 1938 alguns volums manuscrits a la Biblioteca per tal que poguessin ser sotmesos a tractaments de conservació.

Se salvaren també les biblioteques de diferents eclesiàstics erudits que incloïen sovint material de treball: Francesc de Paula Codina i Sert[665], el fundador del centre Sant Pere apòstol per a l'ensenyament d'obrers, Ermenter Riu[666], beneficiat de la Concepció, l'erudit biblista Josep Maria Llovera[667] i l'extraordinari escriptor Llorenç Riber[668], que a més dels seus papers havia acumulat una col·lecció remarcable de manuscrits d'època medieval i moderna.

4.1.3.2. Biblioteques nobiliàries

Un altre conjunt de biblioteques ingressades que incloïen sovint documentació manuscrita eren les biblioteques nobiliàries o les de persones que, sense ostentar ells mateixos un títol nobiliari, pertanyien a famílies nobles. Aquesta presència es dona tant en les biblioteques de noblesa podríem dir-ne tradicional, que pouen les seves arrels de la seva intitulatura en els segles XVII o XVIII —els comtes de l'Albi[669] o de l'Alcúdia[670], els marquesos d'Alòs[671], de Barberà [672], de Castellbell[673], de Castelldosrius[674] o de Monistrol[675], Ignasi de Ros[676], els germans Ramon i Lluïsa de Casanova[677]—, que en la noblesa més recent instituïda a finals del segle XIX o sobretot

[662] Repertori, **25** (Conferències de Sant Vicenç de Paül).
[663] Repertori, **29** (Escolapis).
[664] Repertori, **17** (Cartoixans).
[665] Repertori, **24** (Codina i Sert).
[666] Repertori, **53** (Riu).
[667] Repertori, **37** (Llovera).
[668] Repertori, **52** (Riber).
[669] Repertori, **2** (Albi).
[670] Repertori, **3** (Alcúdia).
[671] Repertori, **4** (Alòs).
[672] Repertori, **6** (Barberà).
[673] Repertori, **19** (Castellbell i Maldà).
[674] Repertori, **14** (Castelldosrius).
[675] Repertori, **40** (Monistrol).
[676] Repertori, **54** (Ros).
[677] Repertori, **18** (Casanova).

a principis del segle XX, bé per la dinastia borbònica[678] —els comtes de Bell-lloc[679], de Churruca[680], de Fígols[681], del Montseny[682], de la Vall de Canet[683] o de Vilanova Rosselló[684], els barons de Quadras[685] o de Romañà[686]— o bé pel papat —el marquès de Camps[687]. Sí que és cert, en canvi, que el tipus de documentació en unes o altres no és sempre equivalent; en general les col·leccions de la noblesa antiga acostumen a incloure més volums i documentació dels segles XVI, XVII i XVIII, mentre que en les de la noblesa més recent hi ha sovint més plets de noblesa i àlbums d'homenatge, tot i que algun dels volums més interessants ingressats en aquest període —un manuscrit il·lustrat del llibre de manescalia de 1502— arribà gràcies a la passió per la bibliofília del comte del Montseny. Dues de les col·leccions de manuscrits més interessants ingressades durant el període són la del marquès de Barberà, que a més d'un bell nombre de manuscrits medievals incloïa nombrosa documentació de la família Llull, amb qui la dinastia estava emparentada, i la de la marquesa de Castellbell, amb la qual ingressaren alguns volums del *Calaix de sastre* del seu del seu avantpassat, el baró de Maldà.

4.1.3.3. Altres fons i col·leccions que contenien manuscrits

Rubió s'encarregà personalment de recollir la documentació familiar del propietari sallentí Josep Maria Torres Vaxeras[688], que incloïa els llibres i papers dels bisbes Fèlix Amat i Fèlix Torres Amat, essencials per a comprendre l'ambient intel·lectual i la xarxa d'influències eclesiàstiques de finals del segle XVIII i principis del XIX en l'àmbit català i espanyol; i feu recuperar igualment les biblioteques de dos grans masos catalans particularment reconeguts, la dels d'Espona de Saderra[689] i la del Vilar de Sant Boi[690] —ambdues amb un conjunt interessant de tractats acadèmics del segle XVIII—, i la veïna de la família Juncadella, que es trobava a la seva propietat de Montesquiu. La biblioteca de Montesquiu incloïa també volums del jurista

[678] Alfons XII atorga un nombre important de títols a personalitats del mon de la indústria, el comerç i la finança que li donaren suport.
[679] Repertori, **11** (Bell-lloc).
[680] Repertori, **21** (Churruca).
[681] Repertori, **31** (Fígols).
[682] Repertori, **41** (Montseny).
[683] Repertori, **66** (Capmany).
[684] Repertori, **68** (Vilanova-Rosselló).
[685] Repertori, **50** (Quadras).
[686] Repertori, **77** (Romanyà)
[687] Repertori, **14** (Camps).
[688] Repertori, **62** (Torres Vaxeras).
[689] Repertori, **30** (Espona).
[690] Repertori, **69** (Vilar de Sant Boi)

Josep Pella o Forgas[691], emparentat amb la família, que incloïa manuscrits sobre jurisprudència i documentació històrica utilitzada per l'erudit jurista en els seus estudis. No fou l'única biblioteca jurídica incorporada —i salvada— gràcies a la feina del Servei del PHAC en la qual hi havia documentació manuscrita, ja que n'hi havia també a les de Duran i Ventosa[692], hereva de la del seu pare, Duran i Bas, o de Santiago Torent i Buxó[693], per bé que en aquestes la presència manuscrita fos més aviat testimonial.

De les característiques i la datació dels papers recollits dels polítics Manuel Portela Valladares[694] i Miquel Vidal i Guardiola[695] es dedueix que eren els que es trobaven als seus despatxos en el moment d'esclatar la Guerra Civil. Res a veure amb la documentació de Francesc Macià[696] recuperada de la casa pairal de la seva esposa a Vallmanya, prop d'Alcarràs, un volum considerable de papers sobre la seva gestió i que van ser dipositats a l'edifici del carrer Hospital. En el moment en que es van canviar de contenidor, un parell de quaderns van distreure's; es troben actualment a la col·lecció de manuscrits de la Biblioteca. Oriol Anguera de Sojo[697], que durant la República ocupà breument diversos càrrecs polítics destacats —ministre de Treball, Governador civil de Barcelona, fiscal general de l'Estat— posseïa igualment una biblioteca amb una col·lecció manuscrita particularment important, que fou recuperada d'un drapaire del carrer Joaquim Costa, a qui havia estat venuda per un grup de la CNT. Un dels fundadors de la Lliga Regionalista, Josep Bertran i Musitu[698], casat amb la filla del comte de Güell, tenia la biblioteca professional al seu despatx de la Ronda Sant Pere i la personal a la Torre Bertran del Putxet; la primera fou incautada sense problema (i amb ella segurament tots o part dels seus papers), però la segona, que per descripcions posteriors sabem que incloïa manuscrits, fou més difícil de recuperar, perquè la torre havia estat ocupada pel POUM.

Entre els papers arribats a la biblioteca hi ha també els que es conservaven en els domicilis d'alguns militars. L'enginyer militar Francisco Bastos[699], veí d'Antoni Rubió al carrer Pau Claris, tenia una biblioteca important, incautada a principis de la guerra; el seu catàleg

[691] Repertori, **46** (Pella – Juncadella).
[692] Repertori, **28** (Duran).
[693] Repertori, **61** (Torent Buxó).
[694] Repertori, **48** (Portela Valladares).
[695] Repertori, **67** (Vidal i Guardiola). Es tracta d'uns apunts d'estudiant de Francesc Macià, i d'un quadern de comptabilitat sobre la producción de mel de Vallmanya (BC, ms. 2586).
[696] Repertori, **38** (Macià).
[697] Repertori, **5** (Anguera de Sojo).
[698] Repertori, **13** (Bertran i Musitu).
[699] Repertori, **10** (Bastos). Catàleg de la biblioteca Bastos (BC, mss. 4074-4076).

manuscrit —que es conserva a la Biblioteca— ocupa tres gruixuts volums de vora 500 pàgines. Del seu ingrés n'ha quedat alguna traça; en canvi, no n'hi ha de la dels papers d'un militar africanista d'un regiment de cavalleria, Pedro Navarro Anton[700], afiliat a grups ultraconservadors. N'hi ha molt poca, i això és més sorprenent, de l'ingrés d'un conjunt de documentació de dos personatges lligats estretament a la cúpula del moviment insurrecte militar: Ramon Franco[701], el germà aviador del General Franco, i Justo Sanjurjo Jiménez-Peña[702], el fill del general José Sanjurjo Sacanell. Ambdós s'havien casat a Barcelona —Franco després de divorciar-se de la seva primera dona, Sanjurjo amb una filla de militar ennoblit—, i el 18 de juliol eren tots dos fora de Barcelona, Franco a Washington, on era agregat militar de l'ambaixada, i Sanjurjo de vacances. Els seus papers, per tant, havien de trobar-se a llurs domicilis. Se sap que els de Franco —un conjunt d'àlbums relatius al viatge del Plus Ultra— foren lliurats per una Patrulla de Control, i els papers Sanjurjo sembla que van ser lliurats també per "turbes de no sé on", en mots de Rubió. En tot cas, ingressaren tots dos el 1936, els de Sanjurjo en els primers dies de la guerra, ja que foren registrats el 10 d'agost del 1936, i els de Ramón Franco tres mesos més tard, el 6 de novembre.

Alguns dels manuscrits ingressats duen com a procedència el nom de partits o sindicats; ara bé, només un petit grup, la correspondència i documentació del Partit Sindicalista[703], ingressats molt a l'inici de la guerra, l'11 d'agost de 1936 (just a continuació dels volums de Sanjurjo); podria ser que els membres del partit pensessin que, en aquells moments d'incertesa, la Biblioteca era el lloc on estarien més ben guardats. En canvi, els manuscrits en què s'indica com a procedència "POUM"[704] o "UGT"[705] són clarament fruit de les requises d'un i altre partit; en el cas dels manuscrits del POUM potser podrien venir d'alguna biblioteca jesuïta, però res no és segur.

Algunes de les biblioteques de col·leccionistes incautades i conservades a la biblioteca de Catalunya contenien també manuscrits o papers personals. En la d'Erasme de Janer i de Gònima[706], fill del fundador de la Societat Catalana de Bibliòfils i expert en Tomàs de Kempis, hi havia els materials relatius a la Societat i a la col·lecció, que van ser recollits el 7 de setembre del 1936 per Joan Teixidor del palauet familar del carrer del Carme, ocupat per la CENU (Consell

[700] Repertori, **43** (Navarro Anton).
[701] Repertori, **32** (Franco).
[702] Repertori, **56** (Sanjurjo).
[703] Repertori, **45** (Partit sindicalista).
[704] Repertori, **49** (POUM).
[705] Repertori, **65** (UGT).
[706] Repertori, **34** (Janer)

de l'Escola Nova Unificada). La de Maria Soler-Rovirosa[707], vídua del Dr. Genové, comprenia tant papers i obra gràfica del seu pare, l'escenògraf Francesc Soler i Rovirosa —part dels quals anaren a la Institució del Teatre— com documentació de la família del seu marit. En d'altres només consta que hi hagués un manuscrit, però notable: la col·lecció del cervantista Joan Sedó i Peris Mencheta[708] incloïa una còpia manuscrita del Quixot particularment acurada; la del fill del Dr. Klein[709], emprenedor farmacèutic i promotor de la xarxa d'aigua corrent de Cardedeu, una executòria del segle XVI.

Per acabar, podem esmentar la documentació manuscrita d'escriptors i erudits recuperada per Rubió en els seus viatges amb el bibliobús. A més dels papers dels Torres Amat abans mencionats, Rubió recuperà a Castelló d'Empúries la biblioteca de l'escriptor Luis Ruiz Contreras[710], en la qual hi havia un volumet d'apunts, que no fou registrat (segurament perquè no s'identificà fins més endavant). I en el seu darrer viatge a Tortosa recuperà, per por que no fossin destruïts durant la batalla de l'Ebre, els papers dels erudits tortosins Enric Bayerri[711], Francesc Mestre i Noè [712] i Joan Moreira[713]. I potser els darrers papers que foren salvaguardats a la Biblioteca foren un recull de poemes i un altre d'articles de Carles Riba[714], que probablement ja s'hi trobaven arran de la relació del poeta amb l'Institut, i que havien quedat, segons indica Rubió, al damunt d'una llibreria de la col·lecció Aguiló, ja traslladada a l'Hospital. Romangueren desapercebuts fins que van ser registrats, a la dècada de 1980, per Amadeu-J. Soberanes.

4.1.4. Manuscrits i fons ingressats durant la guerra no retornats

En acabar la guerra, les autoritats franquistes van organitzar el retorn dels béns que havien estat salvaguardats per les autoritats republicanes. Del retorn del patrimoni bibliogràfic i documental se'n va encarregar el Servicio de Recuperación Bibliográfica (en ocasions anomenat Servicio de Devolución Bibliográfica), centralitzat a Madrid però amb una delegació a Barcelona. Ara bé, per més que la la majoria de volums fossin retornats als seus propietaris, va haver una part

[707] Repertori, **60** (Soler Rovirosa).
[708] Repertori, **57** (Sedó).
[709] Repertori, **36** (Klein).
[710] Repertori, **55** (Ruiz Contreras).
[711] Repertori, **63** (Tortosa).
[712] Repertori, **39** (Mestre i Noè).
[713] Repertori, **42** (Moreira).
[714] Repertori, **51** (Riba).

igualment important dels manuscrits registrats incorporats a la Biblioteca per incautacions o requises que va quedar-se en els dipòsits per diferents raons.

4.1.4.1. No reclamats

En primer lloc, van romandre a la Biblioteca aquells que havien estat inscrits al llibre de registre sense que se'n conegués la procedència, sovint perquè havien ingressat a resultes de lliuraments de diverses patrulles; el fet que estiguin registrats dona fe de la seva entrada durant la guerra com a fruit d'incautacions o requises, i permet saber la data aproximada d'entrada, però a primer cop d'ull no permet saber d'on venien. Això va fer, per exemple, que romanguessin a la Biblioteca els vuit volums del *Calaix de Sastre*: en arribar per un acord d'intercanvi de llibres amb l'Ajuntament d'Esplugues, no s'indicà que venien del palau Falguera, i a l'hora de fer les reclamacions no es van poder identificar; només un examen de la documentació d'arxiu ha permès fer el lligam directe de la procedència. En d'altres casos, aquesta identificació no ha estat possible.

De la mateixa manera, tampoc van poder ser reclamats aquells manuscrits que havien ingressat però que no havien estat registrats encara (i per tant degudament identificats) en el moment en què van començar els retorn del material. Per exemple, la miscel·lània mèdica que Bohigas anota com a procedent de la biblioteca Ruiz Contreras està clar que va ingressar durant la guerra, però sense ser identificada; els llibres es recolliren en un dels darrers viatges del bibliobús a Girona, i no van arribar a ser registrats. Tot i que la pràctica totalitat va ser retornada (428 llibres solts, uns 200 fascicles i 39 paquets) és fàcil que algun volums quedessin distrets. El mateix va passar, per posar un altre exemple, amb un seguit de papers de Mestre i Noè recuperats de Tortosa,: tot i que la pràctica totalitat es va tornar, quedaren alguns papers solts amb material de treball que no es van arribar a identificar, i van ser trobats i registrats molt més endavant. D'una manera planera, podríem evocar aquella dita que diu que en cada bugada es perd un llençol.

És evident que d'altres volums no van ser reclamats simplement perquè les persones que els havien compilat o produït no podien exercir el seu dret de reclamació, o bé perquè s'havien hagut d'exiliar, com els polítcs Portela Valladares[715] o Vidal i Guardiola[716], o bé perquè eren morts i els seus familiars no sabien que els papers havien estat incautats i havien anat a raure a la

[715] Repertori, **48** (Portela Valladares).
[716] Repertori, **67** (Vidal i Guardiola).

Biblioteca; seria el cas, per exemple, de la documentació de Ramon Franco[717] o de Justo Sanjurjo[718]. La situació política no permetia tampoc, evidentment, reivindicar els papers del president Macià[719] o del Partit Sindicalista[720], que van quedar protegits pel desconeixement general de la seva salvaguarda. Finalment, és possible que en hi ha algun cas, com el dels cantorals molt voluminosos i no il·luminats —com, per exemple, els de la parròquia de Sant Agustí[721]— que no es reclamessin per desconeixement, però també perquè eren llibres que no tenien un ús immediat i que hauria calgut no només identificar sinó també trobar qui els pogués transportar —i ni una cosa ni l'altra ni eren (ni són) gens fàcils.

4.1.4.2. Donatius

Alguns dels volums que ingressaren durant la guerra romangueren a la Biblioteca per donatiu dels seus propietaris; en sengles informes enviats el juliol i el setembre de 1939 per Pere Bohigas al diputat ponent de Cultura de la Diputació de Barcelona per posar-lo al dia sobre el desenvolupament dels retorns, que es fan "colaborando con el Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico", informa que Joan Sedó ha donat sis edicions del Quixot, i que es compromet a donar un duplicat de totes les noves edicions que adquireixi, que la vídua del marquès de Sant Mori fa donatiu igualment de sis volums dels segles XVI i XVII, o que Maria Soler Rovirosa ha cedit diversos quaderns amb dibuixos originals del seu pare.[722] En els informes Bohigas, que havia vist passar veritables joies per les seves mans durant la guerra, intenta convèncer el ponent que, així com no hi ha cap inconvenient en retornar com abans millor les biblioteques particulars "corrents", caldria intentar convèncer els propietaris per tal que cedissin alguns dels volums que faltaven a la biblioteca. Bohigas intenta argumentar que el mateix Antonio de la Torre, que la documentació d'arxiu sembla assenyalar com una de les persones importants en la definició del Servicio de Recuperación, estava d'acord que:

> El interés nacional aconseja sin duda que antes de la devolución de los fondos bibliográficos de valor histórico se examinen las garantías que para su conservación ofrezcan sus actuales propietarios (5 de maig de 1939).

[717] Repertori, **32** (Franco).
[718] Repertori, **56** (Sanjurjo).
[719] Repertori, **38** (Macià).
[720] Repertori, **45** (Partit Sindicalista).
[721] Repertori, **1** (Agustins).
[722] AHBC, 508/4 –Informes de Pere Bohigas al president de la Diputació sobre el Servicio de Recuperación Bibliográfica, indicant els retorns efectuats i dels donatius rebuts, 29 de juliol i 15 de setembre de 1939.

Bohigas indica que en determinats casos (i, sense dir-ho, s'està referint a algunes col·leccions eclesiàstiques) els llibres estaven tan malmesos que ha calgut fer restauracions molt costoses

> No es raro el caso de que con motivo de las incautaciones hayan aparecido libros de existencia ignorada en un lamentable estado de abandono, que ha hecho necesarios pacientes y costosos trabajos de restauración. No sería justo, por consiguiente, que sus propietarios se beneficiaran ahora de costosas reparaciones que su incuria hizo necesarias (5 de maig de 1939).

De fet, el mateix Bohigas indica que, en els rebuts expedits en el moment de la devolució, intenta incitar a que es faci algun donatiu:

> En varias de las entregas arriba enumeradas, la Biblioteca ha firmado un recibo considerando en depósito provisional los libros de valor o que figuran en nuestro registro, con objeto de cumplir con ellos las normas señaladas por el Servicio de Recuperación, cumplir con las formalidades que el buen funcionamento de nuestra biblioteca exige, y apelar luego a la generosidad de los propietarios (25 de setembre de 1939).

I intenta justificar "por los superiores intereses de la patria" la incorporació directa d'alguns volums i la incitació al donatiu d'altres:

> Se da también otro caso, y es el de ejemplares que, sin tener gran valor, o aun poseyéndolo exiguo, completan fondos bibliográficos de las bibliotecas públicas ... ahora, entre el aluvión de libros que han pasado por la Biblioteca, ha habido algunos que no poseíamos, En este caso sería siempre aconsejable gestionar la cesión —y no digo la compra por tratarse generalmente de obras de escaso valor comercial— a sus propietarios. Para ellos sería un sacrificio insignificante con el que prestarían un señalado servicio a la cultura patria.
>
> De todo lo dicho se desprende que sería del mayor interés nacional incorporar a las bibliotecas de corporaciones públicas, como la nuestra, todo cuanto permitan incorporar las actuales circunstancias, siempre con un elevado espíritu de justicia e inspirándose en los superiores intereses de la patria. Lo que la revolución hizo con odio podría convertirse ahora en ofrenda generosa (5 de maig de 1939).

Es evident que, en conjunt, els desitjos de Bohigas no van fer-se realitat. Ara bé, sí que sembla clar que, mentre ell va ser al capdavant del Servicio de Recuperación Bibliográfica, va intentar afavorir els donatius a la Biblioteca i que, tot i que no sempre va tenir èxit, va aconseguir una sèrie de cessions interessants per a la seva col·lecció, tant de volums impresos com manuscrits. Així, per exemple, el jurista Anguera de Sojo va recuperar els seus papers d'arxiu i un seguit de llibres corrents; però no els manuscrits i els llibres rars. Bohigas lliurà al jurista un llistat dels volums provisionalment retinguts, amb una breu carta de Bohigas en què se li demanava si podia cedir els volums que completaven les col·leccions —entre ells, ben evidentment, els

manuscrits. Tal i com indicava en els informes precedents, Bohigas apel·lava a la generositat dient que "todas las grandes bibliotecas se han formado gracias a la magnificencia de magnates y particulares amantes de la cultura"; i afegia que estava segur que voldria de cooperar al creixement de la institució, sobretot tenint compte que s'havia contribuït al salvament del conjunt de la seva biblioteca. No hi ha cap carta d'Anguera de Sojo que confirmi el donatiu; però el fet és que els manuscrits es van quedar a la institució.

Val a dir que la requesta de Bohigas, que no s'adreçà a tothom, sinó a les persones i entitats que tenien volums que podien interessar a la Biblioteca, fou més ben acollida del que les circumstàncies podien deixar imaginar. Els que recuperaven les seves col·leccions sabien que el paper jugat per la Generalitat en general, i per Rubió i els seus homes en particular, havia estat important. El 22 de gener de 1943 Josep Gros i Ragué, director de la biblioteca del Seminari de Barcelona, poc després de rebre el que havia de ser el darrer lliurament de llibres del Seminari, envia una carta d'agraïment al director de la Biblioteca:

> La Biblioteca Episcopal del Seminario Conciliar de Barcelona, en nombre del sr. Obispo A. A. de nuestra Diócesis, agradece de todo corazón el favor que les ha dispensado la Biblioteca que Vd, tan dignamente dirige, al salvar de la persecución religiosa del año 1936 una gran parte de su fondo bibliográfico; al reconocerse deudora a tamaño beneficio ruega a Dios que bendiga a esa institución que tanto hace en pro de la cultura de Barcelona y de España[723].

No consta formalment que es fes cap donatiu, però és cert que un parell de volums de la col·lecció de manuscrits van quedar-se a la Biblioteca. El setembre de 1939, Bohigas sí que feu una petició a la Congregació de l'Oratori per demanar-los si seria possible que donessin un conjunt d'una vintena de volums que es llistaven en adjunt; la petició fou gairebé immediatament acceptada i agraïda[724]. Entre els volums donats no hi havia manuscrits, però com ja s'ha dit hi romangué un quadernet amb el llistat dels preveres de l'oratori des de mitjans del segle XIX. També els jesuïtes donaren un conjunt de llibres de la mateixa època que se'ls havien demanat; però romangueren a la Biblioteca alguns manuscrits que provenien d'una de

[723] AHBC, 331/20, camisa 2 – Agraïment del rector del Seminari per la salvaguarda de la biblioteca durant la Guerra Civil. 1943.

[724] AHBC, 126/28 – Pere Bohigas, Carta al director de la comunitat de sant Felip Neri comunicant que poden passar a recollir llibres i documentació, i sol·licitant el donatiu de llibres que completen la col·lecció Aguiló (Reserva Catalana), amb la llista, 5 de setembre de 1939. AHDB, G-596/4 – Pere Bohigas, Carta d'agraïment a Josep Maria Torrent, de la Congregació de l'Oratori, pel donatiu d'un conjunt de llibres d'època moderna, 30 de setembre de 1939.

les biblioteques de l'orde, recuperats d'un lloc de venda dels Encants pel responsable de la instal·lació, Josep Huguet, que els va lliurar a Jordi Rubió[725].

No foren només les entitats religioses les que donaren alguns llibres a la Biblioteca; alguns col·leccionistes particulars acceptaren igualment la invitació feta inicialment per Bohigas. A més de Joan Sedó, Francesca Güell i López, vídua del marquès de Sant Mori, o Maria Soler-Rovirosa feren donació de diversos volums Fèlix de Sentmenat i Güell, marquès de Castelldosrius (un conjunt de quaderns de bitàcola)[726] o el propietari del mas Espona de Saderra, Manuel d'Espona i Calvet, que feu donatiu d'un conjunt de llibres dels segles XVII i XVIII, entre els quals hi devia haver alguns dels tractats acadèmics manuscrits que havien ingressat[727]. Del donatiu Barnola es publicà a *La Vanguardia* una breu nota, per mostrar l'agraïment però potser també per estimular les cessions. Una nota de Bohigas a la llista de documents de reserva a tornar al comte del Montseny indica "interesaría pedir al Conde del Montseny el ms. 1415", un manuscrit de manescalia que havia estat recuperat de la plaça Sant Jaume. Sembla que el suggeriment arribà a bon port, perquè el manuscrit es troba encara a la institució[728]. Valls i Taberner, que en les seves cartes a Antonio de la Torre de finals de 1938 mostra una gran angoixa per la sort dels seus llibres i papers, feu també donatiu a la Biblioteca d'un manuscrit que li pertanyia poc després del retorn dels seus llibres[729]. Menció a part mereixen els manuscrits i llibres de Llorenç Riber, alguns dels quals sembla que provenien de diverses biblioteques eclesiàstiques[730]; una nota de Bohigas en un llistat amb el títol "Biblioteca Riber" informa de manera explícita que "Sólo se han devuelto los libros que figuran en la relación manuscrita. De fet, un ofici del 16 d'agost del 1936 adreçat al ponent de Cultura de la Diputació demana que des de la Diputació es faci un agraïment formal a Mn Riber pel donatiu de 173 volums impresos, "entre los cuales

[725] AHBC 356/Jesuïtes – correspondència entre Alfredo Mondrian, Provincial de la Província d'Aragó, i Felip Mateu, relativa a la donació d'alguns dels llibres del segle XVIII ingressats durant la guerra, 27 de juliol-12 d'agost de 1940.
[726] AHBC, 331/21, camisa 4 – Fèlix de Sentmenat. Avís de rebuda de la documentació d'arxiu. 20 d'abril de 1940 / Llista de manuscrits donats per Fèlix Sentmenat i Güell (direcció carretera de Sarrià 78), de mà de Pere Bohigas / Agraïment pel donatiu d'un conjunt de quaderns de bitàcola (ms. 2689-2700). 3 de febrer de 1944.
[727] AHBC, 35/1 – Manuel de Barnola i Calvet, en agraïment per haver custodiat els llibres del mas Espona de Saderra, fa donació de llibres a la BC (*La Vanguardia*, 22 de novembre de 1941, p. 6) (Nota copiada per José Maria de Macià i d'Espona).
[728] AHBC, 124/67 – Pere Bohigas. Llistat de manuscrits registrats de la biblioteca del comte del Montseny (amb una nota de Bohigas: "interesaría pedir al Conde del Montseny el ms. 1415").
[729] AHBC, 87/3 – Còpia de carta d'agraïment de Felipe Mateu i Llopis a Ferran Valls i Taberner pel donatiu d'un manuscrit de Mariano Latre. 24 de febrer de 1941.
[730] AHBC, 126/12 – Nota sobre la recuperació de la biblioteca de Llorenç Riber, 31 d'agost de 1936 / Llistat mecanografiat de llibres impresos dels segles XVI i XVII donats a la BC. 5 d'abril de 1940. AHBC 496/12

los hay verdaderamente curiosos y que completan nuestras colecciones". No s'inclouen els manuscrits, però no seria d'estranyar que s'haguessin inclòs en el mateix donatiu[731].

És evident que la petició no va funcionar sempre: als caputxins se'ls sol·licità igualment un llistat de llibres en donatiu[732], i una petició similar fou adreçada al cosí de la baronessa de Maldà, Ignasi de Ros[733] o a la marquesa de Casa Brusi; però en cap dels tres casos la petició fou secundada (encara que els manuscrits d'Ignasi de Ros restaren un cert temps a la Biblioteca per a la seva descripció i estudi). La personalitat, però també la vivència de la guerra —els caputxins havien vist molts membres de la seva comunitat assassinats i la biblioteca i el convent cremats— pesaren sens dubte en les decisions de cadascú.

4.1.4.3. Compra

De manera força excepcional alguna institució religiosa, que la guerra havia deixat en mala posició econòmica, oferí la compra d'alguns volums rars, camuflada com a donatiu a canvi d'una almoina per ajudar a la comunitat basquejada per la guerra a sufragar despeses peremptòries. S'ha conservat traça, per exemple, de la compra d'un manuscrit de les Clarisses de Pedralbes[734] gràcies a la correspondència entre l'abadessa i Felip Mateu datada del 1941. Mateu els demana si seria possible la donació d'alguns volums, i l'abadessa li respon acceptant el suggeriment, però demanant una "almoina".

> [La abadesa del Monasterio de Santa María de Pedralbes] saluda respetuosamente al señor Felipe Mateu y en contestación a la suya tan atenta, puedo decirle que quedan a disposición de la Biblioteca los libros de nuestra comunidad indicados por Vd. Le agradeceré en cambio una limosna por la Comunidad por modesta que sea, pues necesitadas estamos de socorro.

En la petició inicial, sembla que l'objectiu era més aviat el d'obtenir alguns impresos d'època moderna per a completar les col·leccions; però sembla que a aquests s'hi afegí un manuscrit, possiblement a instàncies de Bohigas, ja que en la correspondència s'esmenten "manuscritos". En tot cas, al llibre de registre s'indica, al costat de la descripció de l'antic ms. 1489, "adquirido

[731] AHBC 496/12, copia d'ofici al ponent de Cultura de la Diputació, 16 d'agost de 1936 (sense signar, però de Pere Bohigas) / Carta d'agraïment a Llorenç Riber, signada 18 de setembre de 1939.
[732] AHBC 33/7 – Llistat de llibres dels caputxins de Pompeia i de Sarrià dels quals es sol·licita el donatiu. Mitjan 1939.
[733] AHBC, 332/R-Ros – Rebut d'Ignasi de Ros dels manuscrits lliurats per la Biblioteca de Catalunya. 22 de febrer de 1940 / Atestacions conforme els ms. 1776 i 1875 de la biblioteca d'Ignasi de Ros queda en dipòsit a la BC per al seu estudi; i rebuts de retorn. 29 de març, 27 de juny i 31 de juliol de.
[734] AHBC, 72/2 –correspondència entre Felip Mateu i l'abadessa del monestir de Pedralbes a l'entorn de la compra de volums d'antiquària de la biblioteca del monestir. Agost de 1941-març de 1942.

con un lote de libros". Es tracta d'un capbreu del monestir de la primera meitat del segle XV, magníficament copiat i amb una enquadernació amb les armes del monestir.

4.2. Dipòsits i donatius durant la guerra de personatges propers a la Biblioteca

Joseph i Mayol esmentava que, a l'inici de la guerra, nombroses persones s'havien adreçat a la Generalitat amb els seus béns per tal de dipositar-los i assegurar-ne així la protecció[735]; i s'ha vist anteriorment que alguns escriptors d'ideologia conservadora —com ara Ramon Rucabado o els preveres Josep Bochaca o Ricard Aragó— havien dipositat els seus llibres i papers a la Biblioteca amb la mateixa intenció. Entre les persones que dipositaren o donaren manuscrits a la Biblioteca n'hi ha algunes que estaven directament relacionades amb Jordi Rubió, com ara el cervantista Joan Givanel, l'historiador de l'art Josep Francesc Ràfols i Fontanals o el mecenes Eduard Toda. Al llibre de registre de manuscrits consten diverses obres inscrites entre 1936 i 1938 que els pertanyien i que romangueren després a la biblioteca, però en cap cas s'ha conservat documentació relativa al seu ingrés. En el cas de Toda cal entendre que els manuscrits van ser donats, com tants d'altres que ho havien estat anteriorment; però en els de Givanel i Ràfols les característiques de part de la documentació ingressada, de tipus més personal, fan pensar més aviat potser en un dipòsit per prevenir mals majors.

- *Joan Givanel*

Joan Givanel i Mas (Barcelona, 1867-1946)[736] havia començat a col·laborar amb la Biblioteca per la redacció del catàleg de la biblioteca cervantina d'Isidre Bonsoms, i des d'aleshores havia anat fent tasques diverses de catalogació de col·leccions especials, finançades en part per Rafael Patxot; però no fou fins a entrats els 65 anys que s'incorporà oficialment a la plantilla de la Biblioteca com a conservador de les col·leccions teatral i cervantina. El juliol de 1936 tenia gairebé 69 anys, i per tant probablement ningú no s'hauria estranyat que es quedés a casa. Però sabem que almenys a principis d'agost era a la Biblioteca, perquè s'han conservat un parell de notes de dietari, una del 2 d'agost sobre les saques de llibres que es duien a la biblioteca, i una altra del 16 del mateix mes sobre la visita del bibliòfil Domènec Carles-Tolrà,

[735] Miquel JOSEPH I MAYOL, *El salvament del patrimoni artístic català durant la Guerra Civil*, (Barcelona: Pòrtic, 1971), p. 49.
[736] Repertori, **74** (Givanel).

preocupat per la seva col·lecció[737]. També a l'inici de la guerra, el dia 6 d'agost, Rubió encarregà a Givanel que anés a examinar la biblioteca de la torre de Bertran i Musitu (ocupada pel POUM, sense èxit), el 10 d'agost que s'incautés de la biblioteca de Ricard Aragó, i el 8 de setembre que anés a veure els boixos de la impremta hereus de la Vídua Pla, a la casa de Concepció Viladevall. No torna a haver-hi constància de la seva intervenció, per tant cal suposar que es queda a la Biblioteca fent feines internes. Una nota en el dietari de Jordi Rubió ens fa saber que el 25 de gener de 1939, just abans de l'entrada de les tropes franquistes a Barcelona, Givanel era també a l'edifici del carrer Hospital[738]; i continua essent-hi en els dies posteriors, ja que a mitjan febrer intervé se li demana que intervingui en el retorn de la biblioteca cervantina Sedó-Peris-Mencheta, i el 7 de març parlà també a l'edifici de l'Hospital amb l'empresari del Liceu, Joan Mestres, quan es presentà per informar-se sobre els seus llibres.

Per la seva feina, que durant molt de temps consistí en encàrrecs de bibliòfils i en relacions amb erudits i llibreters —sovint estrangers— Givanel tenia una correspondència important, i és molt possible que considerés que a la Biblioteca corrien menys perill. El dia 4 d'agost es registra la seva correspondència personal, iniciada el 1898 (ms. 1378). Sembla força probable que en ella hi hagués integrada també la correspondència relativa a la *Bibliografia catalana: premsa*, finançada per Patxot; els dos darrers volums es publicaren enmig de la guerra, el 1937 i la correspondència que va permetre la seva publicació s'estén entre 1926 i 1936. No hi ha traça documental, però vist que ja havia dipositat les cartes personals, a priori el més lògic seria deduir que Givanel dipositià també les relatives a la premsa al mateix temps o molt poc després —encara que no fossin registrades en aquell moment perquè eren molt recents. Un recull de correspondència i altre material sobre *L'Esquella de la Torratxa*, que Givanel havia trobat segurament mentre compilava els materials per a la *Bibliografia*, fou registrat el febrer del 1938[739]. La correspondència i altre material quedaren integrats en el fons de la Biblioteca, i a

[737] BC, Fons Joan Givanel, notes de dietari, 2 i 16 d'agost de 1936; la nota del 16 editada a l'apartat 3.1.1.4. – Altres biblioteques.; la nota del 2 editada a 4.1.2. – lliurameent d'altres entitats

[738] Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Dietari, 25 de gener de 1939.

[739] La correspondència personal fou registrada com a ms. 1378; i la correspondència sobre la premsa s'inscriví més tard, el 3 de desembre de 1943, quan Bohigas ja havia reintegrat la Biblioteca, com a ms. 1488. El recull de textos i cartes relacionats amb *L'Esquella*, adreçats al seu redactor Josep Burgas, foren registrats el 24 de febrer de 1938 (signatura antiga: ms. 2595); incloïa també un quadernet humorístic de Francesc Rossell, simulant una edició impresa. Quan Pere Bohigas, tornà a registrar el recull el 1970, distribuí el material en dos registres, ms. 2114 el quadernet i ms. 2115 la correspondència i textos solts.

la mort de Givanel el 1946 les cartes que havia rebut s'integraren en la correspondència ja registrada[740].

- *Josep Francesc Ràfols i Fontanals*

Josep Francesc Ràfols i Fontanals (Vilanova i la Geltrú, 1889-Barcelona, 1965)[741], membre d'una nissaga de metges vilanovins, s'havia allunyat de la tradició familiar per formar-se com a arquitecte. La seva passió, però, era la història de l'art, i progressivament —sobretot després de la seva estada a Florència, becat per la Junta de Ampliación de Estudios— va anar deixant l'exercici de la professió per dedicar-se a l'ensenyament. Ràfols alternava les col·laboracions en diaris i periòdics amb les classes a diferents institucions —l'Acadèmia Dalmases, l'Escola d'Arquitectura, l'Escola Massana—; era, per tant, un professor experimentat, i en els anys de la República feu algunes conferències i intervencions a l'Escola de Bibliotecàries, sense ser-ne però professor titular.

El 1928, a la mort del seu pare, Ràfols havia fet donatiu dels seus llibres a la Biblioteca de Catalunya; entre ells hi havia un volumet d'apunts manuscrits de la Universitat de Cervera[742] (Ms. 1002). En esclatar la guerra, és molt possible que Ràfols considerés més prudent dipositar a la biblioteca els papers personals del seu pare, registrats el 3 d'agost de 1936 per Bohigas amb la menció "Fora de consulta" afegida en llapis. Molt poc després, l'historiador dipositá a la biblioteca la seva pròpia correspondència, que fou inscrita el 12 de novembre de 1936; com en el cas de Givanel, no s'ha trobat cap documents que fes constància del dipòsit, però el fet que es registrés fa pensar que es considerava en tot cas un dipòsit en ferm[743]. Persona devota i conservadora, no és d'estranyar que, en els primers moments de la Revolució, Ràfols temés per la seva vida. De fet, quan a la tardor de 1938 Jordi Rubió —que el coneixia i apreciava com a historiador de l'art i com a professor— va proposar el seu nom com a professor titular de l'Escola de Bibliotecàries, Carles Riba s'hi oposà de manera absolutament aferrissada, perquè

[740] Els anys 2014 i 2024, la neta de Givanel, Eulàlia Ventalló Givanel, va fer arribar a la Biblioteca documentació complementària del seu avi.
[741] Repertori, **76** (Ràfols).
[742] Ms. 1002, recull de de tractats de patologia i terapèutica, Cervera, darrer terç del segle XVIII. Amb la biblioteca ingressà també un mecanoscrit d'una traducció d'Anna Maria de Saavedra, que fou registrada primerament entre els llibres impresos abans de ser transferida al departament de Manuscrits.
[743] És molt possible que, en els primers mesos de la guerra, aquests dipòsits-donatius estiguessin poc institucionalitzats, i que amb el temps la situació anés canviant, ja que sí que hi ha constància del dipòsit-donatiu fet per Ràfols a la Biblioteca dels Museus d'Art gairebé un any més tard, el 27 de juliol de 1937 (ANC, 1-715-T-2770).

el considerava simpatitzant dels franquistes i pensava que podia dur-los problemes; el refús dolgué a Rubió, que estimava que no es podia jutjar la vàlua d'un professor per la seva ideologia, sobretot sense tenir proves de la seva deslleialtat. S'acordà aleshores proposar-lo per a col·laboracions esporàdiques. Després de la guerra, el seu nom fou també proposat per a formar part del quadre acadèmic de l'Escola, però no prosperà[744]. Les correspondència dipositada no es retornà, i a la seva mort, la vídua lliurà a la biblioteca els seus papers i la correspondència rebuda a partir del lliurament del 1936, que fou integrada amb la que ja es conservava. Entre la correspondència rebuda destaquen la mantinguda amb els seus bons amics Enric-Cristòfol Ricart i Joan Miró, abundosa abans de la guerra i que continuà després; els dos blocs de cartes en foren extretes per ser enregistrades separadament[745]. Els seus papers i documentació personal romangueren ordenats però sense ser registrats fins a la dècada del 2000.

- *Eduard Toda*

Força diferent sembla el cas dels donatius d'Eduard Toda (Reus, 1855-Poblet, 1941)[746]. Assumpció Estivill parla de la seva biblioteca com "un ens extraordinàriament dinàmic", ja que molt sovint els llibres que hi entraven sortien per ser lliurats, generosament, a un nombre sempre creixent d'institucions. La Biblioteca de Catalunya va ser sens dubte una de les institucions més afavorides; Toda tenia una relació excel·lent amb Rubió, que havia facilitat la seva incorporació com a professor de restauració a l'Escola de Bibliotecàries integrant-lo així en una vida acadèmica a satisfacció de tothom, tant del mestre com de les alumnes; les excursions de les bibliotecàries al castell d'Escornalbou, reformat pel vell diplomàtic, de les que es conserven nombroses imatges, mostren el vell patrici envoltat per les joves estudiants que l'ajudaren a catalogar els volums de la biblioteca que hi conservava. Com a director de la Biblioteca de Catalunya, Jordi Rubió havia aconseguit que la Generalitat adquirís l'extraordinària biblioteca espanyola d'Itàlia compilada amb esforç pel mecenes; els diners

[744] Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Dietari, 6 d'octubre de 1938.
[745] La correspondència de Ràfols fou registrada de nou per Bohigas com a ms. 2004 el 27 de juliol de 1967, amb la menció "Fuera de consulta, salvo permiso especial"; les cartes de Ricart i les de Miró foren extretes i registrades separadament per Amadeu-J. Soberanas el 1987 (Ricart, ms. 3164) i el 1988 (Miró, ms. 3366).
[746] Repertori, **80** (Toda).

havien de servir pel que fou el projecte final de la seva vida, la reconstrucció del monestir de Poblet[747].

El juliol de 1936, Eduard Toda estava instal·lat al monestir de Poblet, des d'on dirigia els treballs de restauració; un parell de decrets emesos a l'inici de la guerra asseguraven la protecció jurídica d'Escornalbou i de Poblet, alhora que es nomenava Toda oficialment com a comissari de la restauració del monestir[748]. Molt poc després d'iniciada la Guerra Civil, l'1 d'agost de 1936, es registraren fins a tretze manuscrits que li pertanyien. Dos d'ells són material de treball de dues de les seves obres, la *Bibliografia espanyola d'Itàlia* i *La destrucció de Poblet* (ms. 1353 i ms. 1354)[749]; hi ha també un parell de manuscrits relacionats amb el castell d'Escornalbou (ms. 1355 i ms. 1356); un conjunt de manuscrits d'origen mallorquí, que havien estat adquirits per Toda a Ramon Picó i Campamar (mss. 1357-1360); i uns quants manuscrits que conservava a Escornalbou , entre els que destacava un portolà italià del segle XVII (mss. 1361-1365). És molt possible que fossin documents que ja hagués pensat en donar a la Biblioteca, i que la insurrecció militar hagués accelerat el lliurament a fi de protegir-los. En diferents moments entre novembre de 1937 i febrer de 1938 es registraren altres manuscrits, majoritàriament relacionats amb la Biblioteca espanyola d'Itàlia; es difícil saber si ja formaven part de la compra feta en els anys 1930, o si eren peces que, per la seva vàlua, havien estat reservades per a ser adquirides després i la guerra va forçar una altra decisió[750].

[747] El detall de les institucions en les que sap que hi ha libres i documentació de Toda s'especifica en l'apartat corresponent del Repertori, però tenint en compte els hàbits de Toda és possible que aquest llistat pogués allargar-se; es detallen també en el mateix apartat els diferents donatius fets a la Biblioteca de Catalunya de documentació manuscrita. Les dues altres institucions grans receptores dels manuscrits de Toda foren la Biblioteca-Museu Víctor Balaguer i l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.

[748] Decret dissolent els Patronats de Poblet i Santes Creus i nomenant Comissari de la restauració de Poblet el senyor Eduard Toda i de la de Santes Creus el senyor Pere Lloret, (DOGC 14 d'agost de 1936, p. 1047; emès el mateix dia que es decreta l'apropiació de la Fundació Bernat Metge i l'Editorial Alpha). Decret en virtut del qual la Generalitat s'apropia el castell i el monestir d'Escornalbou per utilitzar-lo com a institució popular de 28 de setembre de 1936 (DOGC 1 d'octubre de 1936, p. 5).

[749] Sembla molt probable que un recull de documentació sobre la *Bibliografia espanyola d'Itàlia* registrada en els anys 1970 com a ms. 2285 (*Bibliografia espanyola d'Itàlia. Suplements per afegir al text imprès*) hagués ingressat juntament amb el ms. 1353 i en fos extreta per Amadeu-J. Soberanas en considerar que tenia una entitat suficient.

[750] Signatura antiga ms. 2589 (actual ms. 1743, Terenci, s. XII), ms. 2585 (actual ms. 2118, Recull de manuscrits i impresos sobre la infal·libilitat del Papa, s. XVIII), ms. 2553 (actual ms. 2489, Decisions de la Rota de cardenals espanyols), ms. 2554 (actual ms. 2286, *Pantheron castalido*, Nàpols, 1703, de bellíssima factura), ms. 2586 (actual ms. 3066, documents probatoris de la Inquisició a Sardenya), ms. 2587 (actual ms. 3418, Capítols de Sant Benet de Bages), ms. 2588 (actual ms. 3565, Executòria d'hidalguia).

4.3. Manuscrits ingressats per llegat testamentari de persones mortes durant la guerra o poc abans

- *Narcís Oller*

A la mort de l'advocat i escriptor Narcís Oller (Valls, 1846-Barcelona, 1930)[751], els seus papers van quedar molt probablement en el pis on vivia amb la seva filla Maria, a l'inici de la Rambla de Catalunya; eren, per tant, veïns d'Antoni Rubió i Lluch, que s'havia instal·lat el 1930 en un pis del número 10 de la Rambla, per estar al costat de la seva filla Elisea. Jordi Rubió coneixia bé el fons i la casa, perquè s'havia encarregat de l'elaboració dels índexs de la publicació de les seves *Obres completes*, amb l'ajut tant de l'escriptor com del seu fill. Es tractava d'un pis benestant, i durant els primers mesos les requises de les patrulles de milicians als edificis de la zona eren freqüents; és molt possible que fos per aquesta raó que els fills decidissin dipositar la biblioteca i papers del seu pare en institucions públiques.

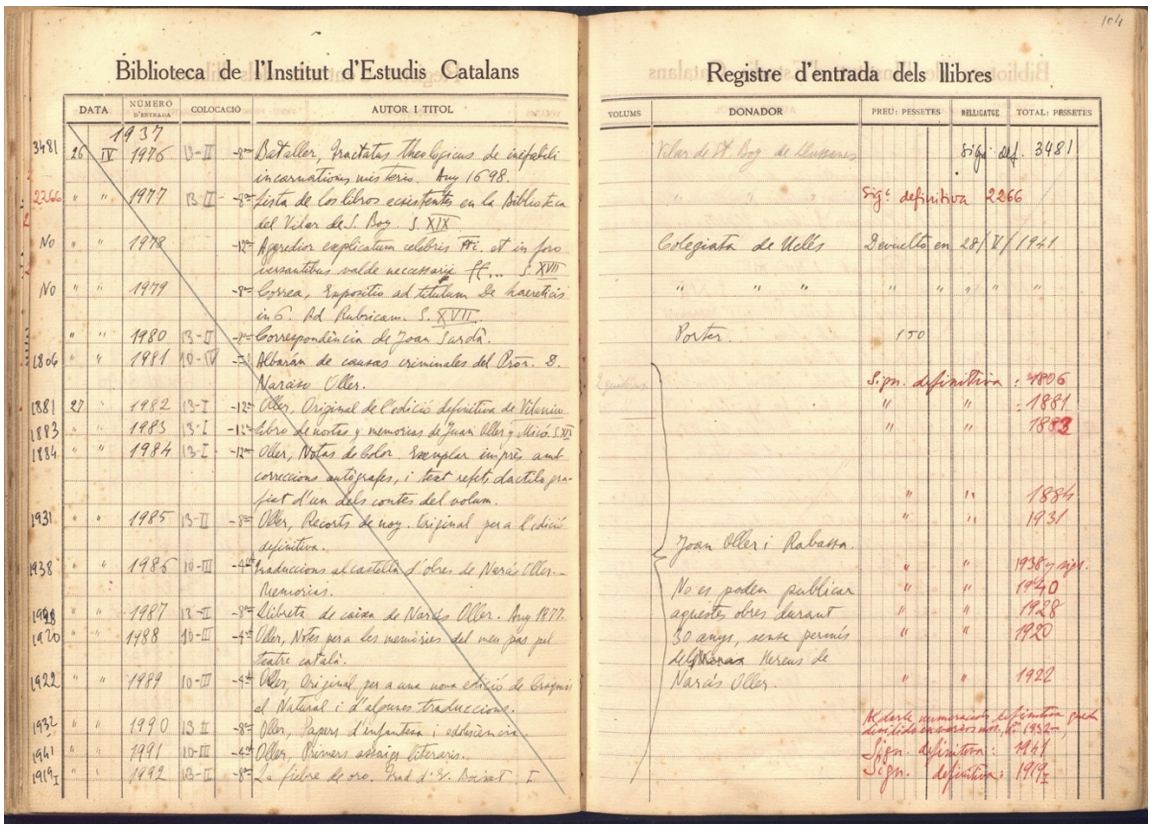

Biblioteca de Catalunya, Llibre de registre de Manuscrits, p. 103-104v

No sabem la data exacta de l'ingrés dels papers d'Oller a la Biblioteca de Catalunya, perquè l'inventari de Bohigas no està datat; però no devia ser gaire distant de l'ingrés dels mobles i llibres a l'Arxiu Històric Municipal, recollits el 2 d'octubre de 1936 i traslladats al dipòsit del

[751] Repertori, **44** (Oller).

carrer de la Palma de Sant Just, al convent de l'Esperança; en tot cas, l'ingrés havia de ser anterior a l'abril de 1937, en què els lligalls amb la documentació foren inscrits al registre de manuscrits amb els números ms. 1981-1994. *Grosso modo*, sembla que els gruix dels originals foren destinats a la Biblioteca de Catalunya, mentre que la documentació personal i l'epistolar es dipositá a l'Arxiu Històric Municipal juntament amb els mobles[752].

En el moment de ser inscrits, Bohigas afegí una nota sobre els drets de publicació: "No es poden publicar aquestes obres durant 30 anys, sense permís dels Hereus de Narcís Oller". Es possible que fos aquesta la raó per la qual els llibres no foren registrats de nou per fins al cap de 30 anys de la mort d'Oller, entre els anys 1961 i 1963; l'inventari fou publicat a l'*Anuario* de la Biblioteca[753]. En morir Joan Soler i Rabassa, la seva filla, Susanna Oller, donà a la institució que ja havia acollit els del seu avi un conjunt de documents sobre Narcís Oller que havia conservat el seu pare, així com la correspondència i els papers literaris de Joan Oller i Rabassa, que ingressaren en diferents lliuraments[754].

- *Pau Cot i Verdaguer*

Pau Cot i Verdaguer (la Molina, 1854-Barcelona, 1936)[755], polític federalista d'origen ceretà i supervivent de la Primera República, de la qual havia esdevingut el darrer testimoni vivent, morí a Barcelona el 15 d'octubre de 1936. La seva filla, Carme Cot i Vila, que des del 1932 era funcionària de la Generalitat, havia estat nomenada auxiliar de l'Arxiu General del Departament de la Presidència[756], i per tant coneixia la importància de la conservació dels arxius, va lliurar part dels seus papers a la Biblioteca de Catalunya, on van ser registrats ; una altra part de la documentació, més relacionada amb la política municipal, va anar a l'Arxiu Històric Municipal.

[752] Després de la guerra, amb Agustí Duran sempre al càrrec de l'Arxiu, la institució establí una norma per tal de fer ratificar els dipòsits ingressats durant la guerra; en el cas del Fons de Narcís Oller, el document fou signat el 24 de març de 1939.
[753] Pere BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller". *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales* (1961-1963), p. 307-320.
[754] BC, ms. 2552-2557 (obra literària de Joan Oller i Rabassa), ms. 2918 (correspondència de Joan Oller i Rabassa), ms. 3673-3678 (obra literària de Narcís Oller), ms. 3680-3688 (obra literària de Joan Oller i Rabassa), ms. 4627-4629 (documentació sobre Narcís Oller).
[755] Repertori, **27**.
[756] Decret disposant que els serveis del Departament de la Presidència del Consell siguin exercits pels funcionaris relacionats (DOGC, 28 d'agost de 1936), p. 1227.

- *Valeri Serra i Boldú*

El folklorista Valeri Serra i Boldú (Castellserà, Urgell, 1875-Barcelona, 1938)[757] havia ofert el 1918 i el 1922 un parell de peces relacionades amb la seva recerca sobre les tradicions urgel·litanes; Serra havia estat un dels recol·lectors que havien col·laborat amb l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya. Malgrat la diferència d'edat, havia format part del cercle d'amistats de Jacint Verdaguer, i n'havia conservat algunes cartes i documents amb ell relacionats. Veient apropar-se l'hora de la mort, i coneixedor que el gruix de la documentació verdagueriana es conservava a la Biblioteca de Catalunya, decidí donar-los a la institució, on foren registrats el 14 d'abril de 1938[758]. Serra moria pocs mesos després, el 23 de juny. El recull fou tornat a registrar el 13 d'octubre de 1945, al costat d'un altre recull de documentació verdagueriana, compilada en aquest pas per Lluís Carles Viada i Lluch.

- *Lluís Carles Viada i Lluch*

Entre les nombroses relacions familiars de Jordi Rubió, el periodista i escriptor Lluís Carles Viada i Lluch (Barcelona, 1863-1938)[759] ocupà un lloc destacat per les seves visites freqüents a la casa dels Rubió. Viada era fill de Pepeta Lluch i Garriga, una de les germanes d'Elisea, la mare d'Antoni Rubió i Lluch; els dos cosins s'entenien molt bé. Viada no tenia fills, i es bolcà en els del seu cosí; en algun viatge de l'acadèmic, foren Viada i la seva dona, Ramona Galtés, qui s'ocuparen dels fills Rubió Balaguer.

Viada era un home de tradició i carlista i tarannà molt conservador, que durant la República s'havia presentat al Parlament per la llista Dreta de Catalunya; no es estrany, per tant, que en esclatar la guerra el seu pis fos saquejat i una gran part de la seva documentació destruïda[760]; el mateix Viada, que depassava els 70 anys, hauria estat detingut per una patrulla i va anar de poc que no fos ajusticiat. No va publicar res més i, trasbalsat, moria el 2 de febrer de 1938. Viada havia donat i venut abans de la guerra diversos volums i lligalls a la Biblioteca de Catalunya, entre els quals hi havia diversos originals de Verdaguer, de qui Viada havia estat amic i editor. La seva vídua va donar el gruix de la documentació verdagueriana que havia romàs sense destruir a la institució, juntament amb alguns altres originals, entre els quals cal

[757] Repertori, **79** (Serra i Boldú).
[758] Signatura antiga ms. 2617 (actual ms. 1531)
[759] Repertori, **82** (Viada).
[760] Vegeu A. P. O. (Antonio Pérez de Olaguer), "Viada y Lluch, Luis Carlos", en: *Enciclopedia Espasa. Suplemento anual (1936-1939)*. Barcelona: Espasa, 1944, p. 571-572; Francesc CODINA, "Vicisituds pòstumes: Lluís Carles Viada i Lluch", en: Jacint VERDAGUER, *Barcelona: textos per a un llibre* (Folgueroles: Verdaguer Edicions, 2006), p. 102-112.

destacar un recull de traduccions destinat a la publicació d'una antologia de la poesia italiana. De manera ja més personal, Ramona Galtés donà a Jordi Rubió un recull de poesia esparsa del seu marit amb l'encàrrec d'editar-lo, si era possible, però les circumstàncies no ho permeteren. Els papers foren registrats entre el 16 i el 19 de maig de 1938; acabada la guerra, Bohigas tornà a registrar la documentació verdagueriana l'octubre de 1945, però altres papers no s'incorporarien al registre fins a la dècada de 1970. També després de la mort del seu marit, Ramona Galtés lliurà igualment a l'Arxiu Històric de la Ciutat un parell de reculls de material de treball sobre impressors i sobre esglésies i convents barcelonins, que hi ingressaren el 26 de febrer de l 1938.

- *Francesc de Bofarull*

Molt pocs dies després de la mort de Viada i Lluch traspassava una altra persona que havia tingut contactes sovintejats amb la Biblioteca, l'antic director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Francesc de Bofarull i Sans (Barcelona, 1843-1938)[761]; amb ell s'extingia la nissaga d'arxivers que havia modelat l'Arxiu Reial des d'inicis del segle XIX. En jubilar-se, Bofarull havia de deixar el que havia estat la seva casa familiar des de feia un segle; i probablement per aquesta raó va començar a vendre la biblioteca familiar, que contenia moltes obres que havien pertangut ja al seu avi, Pròsper de Bofarull. La transacció, presentada per Massó i Torrents el 1911, contribuí a la formació del fons de la novella Biblioteca de Catalunya; en la venda hi anaven inclosos 25 volums manuscrits, als quals se n'afegiren d'altres el 1916.

El juliol del 1936, Bofarull tenia 92 anys; això no el salvà de veure la casa escorcollada per patrulles de milicians. Molt possiblement, fou per aquesta raó que al voltant del mes novembre de 1936 es recuperaren un conjunt de lligalls de la casa de l'arxiver, tot i que no hi ha constància de com ingressaren, si per dipòsit de l'arxiver, per recollida de la Biblioteca o per lliurament d'alguna patrulla. Bofarull moria, fatigat, el 6 de febrer de 1938; ingressaren aleshores, sens dubte per lliurament de la família, altres volums i lligalls que l'erudit havia conservat, que foren registrats el 22 i 24 de febrer de 1938, i el 19 de maig[762].

- *Antoni Rubió i Lluch*

La donació per causa de mort que, sens dubte, resultà alhora més necessària i més dolorosa per a Rubió fou la dels manuscrits que havien pertangut al seu pare, Antoni Rubió i Lluch

[761] Repertori, **72** (Bofarull).
[762] Signatura antiga ms. 2593 i ms. 2594 (22 i 24 de febrer de 1938) i ms. 2625 a ms. 2630 (19 de maig de 1938).

(Valladolid, 1856-Barcelona, 1937)[763]. A principis de la guerra, Jordi Rubió havia ja lliurat a la Biblioteca, en nom del seu pare, la documentació conservada de la poetessa Josefa Massanés, amiga de la família que havia resultat una peça clau en el matrimoni entre Joaquim Rubió i Ors i la seva futura esposa, Elisea Lluch i Garriga; els papers van ser registrats el 4 d'agost com a ms. 1374-1376. Per Antoni Rubió, que tenia seriosos problemes de visió i una salut delicada, l'inici de la guerra va ser particularment traumàtic. El seu pis va passar per escorcolls de milicians, que sotmeteren el seu fill Antoni a interrogatoris; la filla, Elisea, casada amb l'enginyer Josep Gallart i Folch, enginyer de la Hispano Suiza i propietari del Palau de les Eures, fugí amb la família durant els primers dies de la guerra. El que havia estat el primer president de l'Institut d'Estudis Catalans, cada cop més feble i més sol, s'anà extingint, i morí el 9 de juny de 1937. Molt poc després el seu fill lliurava a la Biblioteca una àmplia col·lecció de manuscrits —teatre menorquí de finals del segle XVIII i principis del XIX, dues obres memorialístiques d'un militar que havia participat al setge de Gibraltar durant la Guerra de Successió i un llibre de cuina del convent de franciscans de Ciutadella— oferts a Antoni Rubió en una de les moltes visites que el savi feu a Menorca; els volums foren registrats el 24 de juliol de 1937[764]. Poc temps més tard, Rubió hi afegia l'original del discurs pronunciat pel seu pare en el primer Congrés Internacional de la Llengua Catalans de 1906, registrat el 23 de març de 1938. Com la resta de manuscrits ingressats durant la guerra, els manuscrits foren donats de baixa i registrats de nou per Bohigas el 1956.

4.4. Manuscrits ingressats per compra

Durant la Guerra Civil, i malgrat les circumstàncies del tot adverses, un cop passats els primers mesos i "normalitzada" la situació —fins al punt que pugui considerar-se "normal" l'estat de guerra— l'activitat de venda de llibres rars i manuscrits continuà. En la venda podien influir diversos factors, des de la necessitat pura i simple dels llibreters de mantenir llur negoci a la d'alguns col·lecionistes de donar sortida a algunes peces per poder tenir diners en líquid. De la mateixa manera, sembla que la Biblioteca volgué intentar mantenir, en la mesura del possible, les funcions que li eren pròpies, entre les quals hi havia la compra de peces interessants per a la col·lecció; al mateix temps, era conscient que les accions podien jugar un paper important en la supervicència del comerç del llibre antiquari, particularment afectat en aquell moment.

[763] Repertori, **78** (Rubió).
[764] Signatura antiga BC ms. 2414-2435 (actuals ms. 1781-1802) i ms. 2616 (actual ms. 1803).

Cal advertir que el perill de veure un èxode de peces valuoses bibliogràfiques era un fet; el 13 d'octubre del 1936 un llibreter holandès que s'ha desplaçat a Barcelona s'adreça a Rubió per demanar-li si té llibres per vendre. Rubió s'adreça directament a Ventura Gassol per prevenir-lo:

> Un llibreter de Rotterdam, al qual no he rebut, m'ha escrit des de Barcelona interessant-se per si tenia llibres antics per vendre. Això vol dir que, com ja temíem, s'intenta l'exportació de llibres de bibioteques incautades que han escapat al nostre control.
>
> Urgeix prendre mesures a correus i la frontera per evitar-ho. Tal vegada es podria intervenir l'exportació de llibres anteriors al segle XIX així com de manuscrits antics. Però això caldria fer-ho sense posar sobre avís els negociadors. Crec deure meu fer-vos aquesta indicació.

Ventura Gassol reacciona immediatament, i el 30 d'octubre emet un decret prohibint l'exportació de llibres i manuscrits anteriors al 1800, i autoritzant que els volums en mans de llibreters o particulars que es demostri que venien de biblioteques susceptibles de ser incautades siguin decomissats[765]. Més endavant, el 2 de juny de 1938, Rubió s'adreça novament a la Conselleria sol·licitant l'adopció de mesures legislatives per al control dels llibres antics; la petició es materialitza en un decret en el qual es demana als llibreters que presentin a la Generalitat una llista dels llibres d'aquestes dates que no puguin provar que es trobaven en llurs magatzems abans del 19 de juliol de 1936, a fi que la Generalitat pugui prendre les mesures adients[766]. La situació després de la guerra feu que s'emetessin noves normes en aquest sentit, però no sembla que fossin del tot efectives[767].

- *Antiga Llibreria Babra*

El món de la llibreria antiquària a la Catalunya del primer terç del segle XX va quedar orfe després de la mort de Salvador Babra i Rubinat (Manresa, 1874-Barcelona, 1930)[768], sens cap

[765] AHBC 359/3 – AHBC 359/3 – Carta d'un llibreter holandès, demanant a Rubió si té libres antics per vendre, 13 d'octubre de 1936 / Escrit de Jordi Rubió a Conselleria, per prevenir de la situació, 23 d'octubre de 1936 / Còpia mecanoscrita del 30 d'octubre de 1936, impedint l'exportació, amb esmenes manuscrites de Jordi Rubió (publicat al DOGC, 5 de novembre de 1936, p. 492). AHBC 359/6, Comunicació a Josep Vila i Miravitlles, cap de Secció del Departament de Cultura, del Decret de 5 de novembre de 1936 sobre el comerç de llibre antic, 18 de novembre de 1936

[766] Decret de 21 de juliol de 1938 en virtut del qual és intervinguda per la Generalitat de Catalunya la venda de libres anteriors a l'any 1837 (DOGC, 27 de juliol de 1938, p, 301). AHBC 359/6, Còpia d'una proposició al Conseller de Cultura de publicació d'un decret sobre la necessitat que els llibreters enviïn a la Generalitat una llista dels llibres anteriors al 1837 que no estiguessin al seus magatzems abans de juliol de 1936, Barcelona, 2 de juny de 1938 / Còpia d'un Informe relatiu al mateix tema, 11 de juliol de 1938 /

[767] En la majoria de documents de devolució de llibres s'especifica que, si s'haguessin de vendre, s'han d'oferir primer a l'Estat i que no es poden exportar. Però certs manuscrits —per exemple, alguns del marquès de Barberà— foren venuts a l'estranger, i no sembla gaire probable que fossin oferts prèviament a les autoritats establertes.

[768] Repertori, **71**. Sobre Salvador Babra, vegeu Sebastià SÁNCHEZ SAULEDA, "Salvador Babra i Rubinat". *Repertori de col·leccionistes i col·leccions d'art i Arqueologia de Catalunya*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 27 d'agost de 2021 (https://taller.iec.cat/rcic/fitxa_una.asp?id_fitxa=150).

mena de dubte el llibreter antiquari més important de la seva època. Babra, que havia començat com a assistent del bibliòfil ripollès Lambert Mata, va ser el proveïdor principal tant d'institucions públiques —principalment, però no solament, la Biblioteca de Catalunya o l'Arxiu Històric Municipal— com d'importants col·leccionistes privats catalans i estrangers —Isidre Bonsoms, Pau Font de Rubinat, Joan Sedó Peris-Mencheta, Pierpont Morgan, Archer Huntington, etc. A la seva mort inesperada la vídua i el fill vengueren el fons a un grup de quatre bibliòfils, els germans Carles-Tolrà, Rafael Patxot i Miquel Mateu; qui feu l'estimació del valor del fons de la llibreria fou Josep Porter, la persona que esdevindria el digne successor de Babra. A la pràctica, qui s'encarregà realment d'intentar donar una sortida al que els bibliòfils havien adquirit fou Domènec Carles-Tolrà, que demanà al numismàtic Pere Monge que s'ocupés de tirar endavant la botiga.

El 1936, després d'intervencions més o menys reeixides dels llibreters Antoni Palau i Francisco Vindel, que el 1931 havia efectuat una venda de volums destacats, era Monge qui s'ocupava de la llibreria, ara sota el nom comercial d'"Antigua Librería Babra". Algunes de les peces havien estat incorporades a la col·lecció personal de Domènec Carles-Tolrà, però al fons de la llibreria hi havia encara un amplíssim i bell romanent de peces interessants. En comparació amb el que havia estat fins a la mort de Babra, la llibreria funcionava a mig gas, però Monge, amb el temps, havia anat agafant experiència. Enmig de la guerra, continua enviant alguns llistats de llibres rars i manuscrits a la Biblioteca, que en el període de certa calma entre finals de 1937 i 1938 intentà adquirir aquells que podien arribar a interessar més per a la col·lecció. Ingressà així per compra a finals del 1937 un llibre de cuina medieval, registrat immediatament; una factura de juny del 1938 certifica la compra de quatre manuscrits, que no foren registrats fins l'1 de desembre; el mateix desembre s'adquirí un conjunt d'impresos rars, i un rotlle manuscrit de la *Compilatio Librorum Historialium* (també conegut com a *Genealogia de Crist*) de Johannes de Utino, que fou inscrit al llibre de registre el 2 de gener de l'any següent, a continuació de la compra anterior[769]. El rotlle formava part del fons original de Babra, però els altres volums, d'època moderna, potser podrien provenir de col·leccions venudes a través de Babra per aconseguir una certa liquiditat.

[769] El *Llibre d'aparellar de menjar* és l'antiga signatura ms. 2574 (actual ms. 2112); els manuscrits d'època moderna, les signatures antigues ms. 2701 a 2704 (actuals mss. 2371, 2308, 3967 i 3306) i el rotlle de Johannes de Utino s'inscriví com a ms. 2705 (actual ms. 2539).

- *Josep Porter*

No és estrany que la persona encarregada de fer l'estimació del fons de la llibreria Babra el 1930 fos Josep Porter (Montblanc, 1901-Barcelona, 1999)[770]. El llibreter montblanquí era, com Babra, un home que no provenia del món del llibre, però que n'arribà a ser un coneixedor extraordinari i avisat gràcies a una intel·ligència i una curiositat extraordinàries. Aquestes condicions, unides a la seva capacitat de treball i d'establir relacions amb tot tipus de persones, en feren el llibreter d'antiquari més important de Catalunya i una de les personalitats importants en el món del llibre hispanoamericà entre els anys 1930 i 1980, en què cessà en la seva activitat.

Porter era proveïdor de la Biblioteca de Catalunya des del 1928, i la relació entre l'aleshores jove llibreter i Rubió, pel que es desprèn de la correspondència intercanviada, era molt fluïda. Les negociacions pels preus són constants, però sempre amicals. Per posar només un exemple, enmig de la guerra Porter s'adreça a Rubió per intentar convèncer-lo d'adquirir uns Furs d'Aragó manuscrits, proposant-li que, si no s'arriba al preu desitjat, almenys pot haver-hi una compensació per duplicats —un tipus d'operació comú als Estats Units i que, en aquell moment, s'havia utilitzat en algunes ocasions a la Biblioteca—; com diu el llibreter, "fa prop d'un any que a casa no entren novetats, i si fem el canvi tindré alguna cosa per a mostrar als pocs clients que encara algun dia hi passen". Aprofita també per oferir-li que miri en primer un lot de literatura anglesa i francesa que acaba d'adquirir[771]. La bona relació facilità també sens dubte que, quan Porter sol·licità, el desembre de 1936, el permís d'exportació d'un seguit de volums adquirits per col·leccionistes estrangers abans de juliol de 1936, Rubió fes un informe favorable, tot demanant que alguns dels volums fossin reservats per a la Biblioteca de Catalunya.

Per més que li interessessin, Rubió difícilment podia tenir disponibles les 1000 pts demanades pels Furs; però entre el 1936 i el 1937 adquirí a Porter un seguit d'impresos i algunes peces manuscrites de menor quantia, com ara un recull de còpies del segle XVIII d'ordinacions del Regne de Castella (per a les quals s'havia demanat anteriorment l'exportació), una obra de teatre català de finals del segle XIX, algunes executòries i un conjunt de manuscrits en àrab (que

[770] Repertori, **75**.
[771] AHBC 111/15, Correspondència rebuda per Jordi Rubió – carta de Josep Porter, 23 de juny de 1937.

havien estat oferts anteriorment, però que s'adquiriren per un preu menor a l'inicialment proposat); la peça més assenyalada és una heràldica catalana anònima de mitjan segle XVIII[772].

El 1939, les autoritats franquistes determinaren que els comerços del llibre fossin examinats, a fi d'assegurar que no hi havia béns incautats pel govern republicà i requisats per altres mitjans, alhora que es depuraven dels llibres ideològicament connotats com a "rojos". Porter hagué doncs de tancar i sotmetre's a l'examen, però pogué tornar a obrir en el curs de l'any. El 1940 arribà a un acord amb la persona que havia adquirit el romanent que quedava de la llibreria Babra, l'industrial tèxtil i bibliòfil Manuel Perdigó i Cortés, per tal d'anar-lo comprant a terminis, que acabaren el 1942; algunes de les peces que en formaven part passaren, òbviament, a mans de l'emprenedor. Després de la guerra Porter continuà essent el principal proveïdor de llibre antic de la rebatejada "Biblioteca Central", però la correspondència dona testimoni que continuà mantenint relacions del tot cordials amb Jordi Rubió[773].

4.5. Dos casos particulars: els manuscrits de l'Escorial i d'Uclés

L'àmbit d'actuació de la Secció de Biblioteques del Servei del PHAC estava clarament delimitat a Catalunya; ara bé, com ja s'ha vist, en alguns casos excepcionals es va estendre a algunes col·leccions de la Franja, ja que la central del Servei de Biblioteques del Front es trobava en aquesta zona. Només en dues altres ocasions els membres de la Secció van haver de tractar col·leccions externes al territori: en un cas, per una incautació excepcional feta per un equip sanitari català al monestir d'Uclés (Conca) i en una altra per petició expressa de col·laboració efectuada pels responsables del salvament del patrimoni bibliogràfic de l'Estat per tal de controlar els manuscrits del monestir de l'Escorial.

4.5.1. La biblioteca d'Uclés (Conca), una incautació no prevista

La biblioteca del monestir d'Uclés[774], majestuós edifici conegut com l'Escorial de la Manxa i situat al damunt d'un turó a la localitat d'Uclés, havia estat una de les seus principals de l'Orde de Sant Jaume a Castella. La biblioteca conventual original havia estat objecte de la

[772] Les còpies d'ordinacions del segle XVIII, signatures antigues. mss. 1869-1872 (actuals mss. 2092-2095); l'obra teatral, signatura antiga ms. 2406 (actual ms. 2275); l'heràldica, signatura antiga ms. 1868 (actual ms. 3410); les executòries i altra documentació moderna, signatures antigues mss. 1873-1874 (actuals ms. 3491-3492), signatures antigues 2411, 2412, 2413 (actuals mss. 2510, 3622, 3559); els manuscrits en àrab, signatures antigues ms. 1789-1794 (actuals mss. 2336-2340, 2411-2414).
[773] Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Correspondència / Porter.
[774] Una explicació més detallada de la biblioteca i de la seva historia a Repertori, **64** (Uclés).

desamortització de Mendizábal, i al llarg de la segona meitat del segle XIX el gruix va ser dividit entre diferents institucions. L'edifici va ser recuperat successivament pels jesuïtes i pels agustins, que en els anys 1930 hi tenien un noviciat, amb una biblioteca que, si bé no era tan important com la que hi havia hagut al segle XIX, reunia una col·lecció important de volums d'època moderna, entre els quals destacaven una petita vintena de manuscrits jurídics.

En esclatar la Guerra Civil, Uclés es trobà en zona republicana, i conseqüentment els frares agustins es veieren obligats a abandonar el seminari, que fou saquejat. L'edifici no quedà, però, desert durant gaire temps, ja que per la seva amplitud i posició es decidí instal·lar-hi un hospital de sang, depenent del VIII Cos mèdic de l'Exèrcit Popular, que acollia sobretot ferits del Front de Madrid. A l'hospital hi servien diversos metges i personal sanitari català, que conscients del perill que corrien els llibres, durant la segona meitat de 1937 demanaren que fossin protegits per la Generalitat; els metges catalans estaven acostumats al servei de biblioteques als hospitals de guerra, i n'hi havia que tenien familiars bibliotecàries. Els llibres foren duts a l'edifici del carrer Hospital, on Rubió feu establir un inventari dels impresos, mentre que els manuscrits eren registrats per Bohigas al llibre de registre de Manuscrits. En acabar la guerra, i després d'una llarga negociació de Mateu i Llopis —els llibres eren molts, i els mitjans materials pocs— foren retornats a Madrid, amb destí a la Biblioteca Nacional.

4.5.2. Els manuscrits d'El Escorial, una col·laboració amb l'Estat

La relació entre el Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic i la Junta Central del Tesoro Artístico, encarregada de vetllar pel salvament dels béns patrimonials a l'Estat espanyol, era força fluïda. Tots dos eren formats per personal tècnic, i eren perfectament conscients de les dificultats de llurs tasques respectives. Per això, en algun moment es va demanar col·laboració; s'ha vist anteriorment que el novembre de 1937 el president de la Junta, Timoteo Pérez Rubio, havia demanat col·laboració a la Generalitat per recuperar els llibres de la biblioteca Azara, vora Binèfar. Ara bé, la col·laboració més important sol·licitada fou la de revisar l'exactitud dels inventaris del manuscrits d'El Escorial, evacuats del monestir i que seguiren el destí del Govern de l'Estat espanyol, primer a València i després a Catalunya, per acabar després traslladats a la seu de la Societat de les Nacions Unides a Ginebra.

El 31 d'octubre de 1937, el Govern espanyol s'havia traslladat a Barcelona, i a partir d'aleshores s'hi van anar traslladant alguns dels càrrecs dels diferents ministeris. Teresa Andrés Zamora, membre del Cuerpo Facultativo de Archivos y Bibliotecas i impulsora de la xarxa de

Bibliotecas de Cultura Popular, era la delegada del Ministerio de Instrucción Pública a València. A principis de març de 1938 es trasllada a Barcelona, i va ser responsable del transport dels manuscrits d'El Escorial de València a Barcelona. Calia controlar que no s'hagués perdut o distret cap dels manuscrits que hi havia a les capses; la correspondència deixa veure que a mitjan juny de 1938 Andrés demanà ajuda a Rubió [775], i li envia els inventaris que tenia per tal que fossin comprovats, per anar bé, abans del 26 del mateix mes, a fi de poder-los enviar al director de la Biblioteca Nacional i responsable del salvament del Patrimoni Bibliogràfic. Calia una persona experta en la identificació de manuscrits i Rubió encarregà la tasca a Bohigas, l'expertesa del qual era manifesta; però vist l'enorme nombre de volums —més d'un centenar— va avisar Andrés que difícilment podria fer-se per la data demanada; i va dir-li igualment que els manuscrits en àrab no es podrien controlar com tocava, perquè el catàleg no era complet[776]. De tota manera, proposa a Andrés que, si vol, pot enviar algú per tal que ajudi Bohigas a la tasca, però Andrés li respon que, en aquell moment, no tenen a Barcelona cap bibliotecari que el pugui ajudar.

Abans d'arribar a Barcelona, els manuscrits de l'Escorial havien fet un llarg trajecte. Davant de la situació de perill del monestir, l'escriptora Maria Teresa León havia estat comissionada pel cap del Govern, Francisco Largo Caballero, d'organitzar el trasllat de les obres d'art d'El Escorial, entre les quals ben evidentment hi havia la biblioteca reial. Qui s'encarregà de la tria i el trasllat dels volums de la biblioteca fou l'hispanista Antonio Rodríguez-Moñino, aleshores jove tècnic de la Junta de Incautación y Protección del Patrimonio Artístico, ajudat pel professor Homero Serís. En la defensa que davant del tribunal de depuració, Rodríguez Moñino fa una breu descripció de la tria efectuada (tots els còdexs àrabs, perquè eren davant d'una finestra i en línia de tir, i una àmplia tria de la resta a partir dels catàlegs existents i dels volums impresos més rellevants), del trasllat a Madrid i de per quina raó les 32 capses resultants quedaren divididas en dos locals, les càmeres cuirassades del Banco de España (13 capses) i la

[775] AHBC 122/4 – Correspondència entre Teresa de Andrés i Jordi Rubió, 18 de juny-24 de juliol de 1938. AHBC 359/3 – Correspondència entre Teresa de Andrés i Jordi Rubió. 30 de juny-4 d'agost de 1938.

[776] A finals del segle XIX, l'orientalista Hartwig Derenbourg, autor del catàleg de manuscrits àrabs de la Bibliothèque Nationale (en aquell moment, Bibliothèque Impériale) havia rebut del ministre d'Instrucció Pública Jules Ferry l'encàrrec de descriure els manuscrits àrabs d'El Escorial. La publicació fou força accidentada: El primer volum aparegué el 1884, l primer fascicle del volum II el 1903, el tercer volum el 1928 i els fascicles 2 i 3 del volum II el 1941 (Hartwig DERENBOURG, *Les manuscrits arabes de l'Escurial*,. Tome I: *Grammaire, Poésie, Philologie et Belles Lettres, Lexicographie, Philosophie*, Paris: Leroux, 1884; Tome II: *Morale et Politique*, Paris: E. Leroux, 1903; Tome II, 2: *Médecine et Histoire naturelle*, Paris: Geuthner, 1941; Tome II, 3: *Sciences exactes et Sciences ocultes*, Paris: Geuthner, 1941; Tome III: *Théologie, Géographie, Histoire*, Paris: Geuthner, 1928). A la Biblioteca de Catalunya hi havia els toms II i III, però no el primer (ni, ben evidentment, els fascicles que encara no havien estat publicats), per tant fer l'acarament complet era impossible.

basílica de San Francisco (19 capses)[777]. Aquesta divisió quedaria reflectida en tots els llistats topogràfics posteriors, amb dues sèries segons el local. Al cap de poc temps, les capses foren traslladades a València en dos lliuraments: el 25 de desembre del 1936 sortien les de San Francisco, i segurament poc temps després les del Banco de España. Foren dipositades a les Torres de Serrans amb altres materials incautats per la Junta, i d'allí passarien a Barcelona a finals de la primavera de 1938[778]

Sens dubte va ser una tasca llarga i delicada, però alhora fascinant: per les seves mans passaren autèntics tresors, entre els quals els manuscrits catalans que es conservaven a l'Escorial. Bohigas controlà el contingut d'un total de trenta caixes de les caixes dividides en dos grans blocs: les capses "Banco-Escorial" (que havien estat conservades als locals del Banco de España), en nombre d'onze, numerades 2 a 8 i 10 a 13, i les capses amb la menció "San Francisco-Escorial" (conservades al convent de san Francisco), numerades 1-19[779] En cada capsa separa els manuscrits per llengües (castellà, llatí, català o "lemosín", un portuguès), i dona després la signatura, autor (quan és possible), títol i data. Els manuscrits àrabs, que segons Rodríguez-Moñino havien estat recollits en la seva totalitat, i els grecs (un total de set) no es consignaren perquè no es podien acarar amb llurs catàlegs, que en aquell moment es trobaven encara en curs de publicació, i no hi havia ningú amb els coneixements necessaris per ajudar a la identificació[780].

El llistat manuscrit ocupà 31 pàgines, amb la lletra picuda i ben característica de Bohigas, a partir del qual se'n feu una còpia mecanografiada que n'ocupà 12, i que recollien un total de 244 entrades de manuscrits controlats; les capses "Banco-Escorial" numerades 1 i 9 contenien només manuscrits àrabs, i per això no apareixen en la relació de la Biblioteca. Tot i que no ho

[777] El nebot de l'erudit, Rafael Rodríguez-Moñino, publicà l'escrit de defensa que Antonio Rodríguez Moñino (Calzadilla de los Barros, 1910-Madrid, 1970), va presentar davant del tribunal de depuració, i que no li impedí de ser expedientat i exclòs de l'ensenyament públic: Rafael RODRÍGUEZ-MOÑINO SORIANO, "Notas breves sobre lo ocurrido en la Biblioteca del monasterio de El Escorial durante la Guerra Civil", *La Ciudad de Dios*, 209/3 (setembre-desembre 1996), p. 727-740.

[778] Una actualització particularment pertinent sobre els trasllats de la biblioteca d'El Escorial durant la Guerra Civil és present en l'anàlisi de Maria José Pérez-González sobre el camí seguit pels autògrafs de Santa Teresa de Jesús conservats a l'Escorial (María José PÉREZ GONZALEZ, "Los autógrafos teresianos de El Escorial durante la Guerra Civil", *Revista de Espiritualidad*, 80 (2021), p. 107-134).

[779] AHBC, 359/3 – Pere Bohigas. Llistat de manuscrits d'El Escorial, de mà de Bohigas; el mateix text mecanografiat (amb algún error), amb una nota manuscrita de Jordi Rubió: "Mss. d'El Escorial posats en salvament. Enviat 6-VII-38 a T. Andrés"; correspondència entre Teresa de Andrés i Jordi Rubió. 30 de juny-24 d'agost de 1938.

[780] Segons les llistes establertes a València, de manuscrits grecs n'hi havia només set a les caixes "Banco-Escorial". Del catàleg de manuscrits grecs només havia sortit el primer volum, amb la descripció dels manuscrits 1 a 178, cosa que no en facilitava la identificació: Alonso REVILLA, *Catálogo de los códices griegos de la Biblioteca de El Escorial* (Madrid: Imprenta helénica, 1936).

indiqui expressament, Bohigas hagué d'utilitzar per a fer les comprovacions els catàlegs disponibles en aquell moment[781], ja que en més d'una desena d'ocasions indica "no se encuentra esta signatura en el catálogo" o "signatura no identificada". De tota manera, el volum total dista molt del total de manuscrits que formaven part de la col·lecció. Sí que està clar que, a banda dels manuscrits àrabs —retirats per l'antiguitat i importància, però també per la seva situació a la sala, que feia fàcil que poguessin rebre l'impacte de projectils que entressin per les finestres—, la tria privilegià essencialment els manuscrits castellans, que consisteixen més del 70 per cent dels manuscrits examinats per Bohigas, per damunt dels llatins o els de qualsevol altra llengua de la Península ibèrica.

El 7 de juliol, Rubió tramet el llistat a l'atenció d'Andrés al Consejo Central de Archivos, Bibliotecas y Tesoro Artístico, que es trobava a les dependències que el Ministeri de Cultura republicà ocupava a la Plaça de la Bonanova, 4; en la còpia que es queda a la Biblioteca hi afegeix a llapis "Mss. de l'Escorial posats en salvament". El llistat va acompanyat d'una breu carta en què li diu: "Le acompaño los datos que Bohigas ha podido allegar sobre los manuscritos españoles y latinos. La tarea no ha sido fácil, y algunas signaturas han resultado inidentificables". Per una carta d'Andrés a Rubió del 4 d'agost sabem que els llistats ja havien estat lliurats a de Andrés en aquella data, i cal entendre que serviren per confirmar que no s'havia perdut cap dels volums essencials de la tramesa. El llistat serveix per confirmar que, en aquell moment, no passaren per Barcelona (o almenys per les mans de Bohigas) els manuscrits amb la indicació "Vitrina", com el magnífic apocalipsi il·luminat de la casa de Savoia que sembla que s'extravià. Sí que hi havia un *Liber missarum* d'Isabel la Catòlica, però no sabem si és el mateix que també es perdé[782].

[781] El 1936 hi havia publicats el catàleg dels còdexs llatins (Guillermo ANTOLÍN, *Catálogo de los códices latinos de la Real Biblioteca del Escorial*, Madrid, 1910-1923, en 5 volums), el de còdexs castellans (Julián ZARCO CUEVAS, *Catálogo de los manuscritos castellanos de la Real Biblioteca del Escorial*, Madrid, 1924-1929, en 3 volums) i el de còdexs d'altres llengües peninsulars (Julián ZARCO CUEVAS, *Catálogo de los manuscritos catalanes, valencianos, gallegos y portugueses de la biblioteca del Escorial*, Madrid: Tip. de la Revista de Archivos, 1932.

[782] Pérez González indica que algunes capses amb manuscrits especialment valuosos haurien estat sostrets per la Caja de Reparaciones amb la intenció de monetitzar-los (María José PÉREZ GONZALEZ, "Los autógrafos teresianos de El Escorial durante la Guerra Civil", *Revista de Espiritualidad*, 80 (2021), p. 107-134).

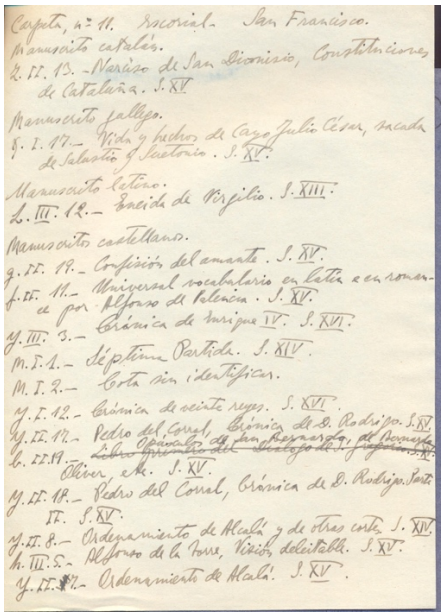

AHBC 359/3, Pere Bohigas, Llistat manuscrit de manuscrits del Escorial, juliol 1938

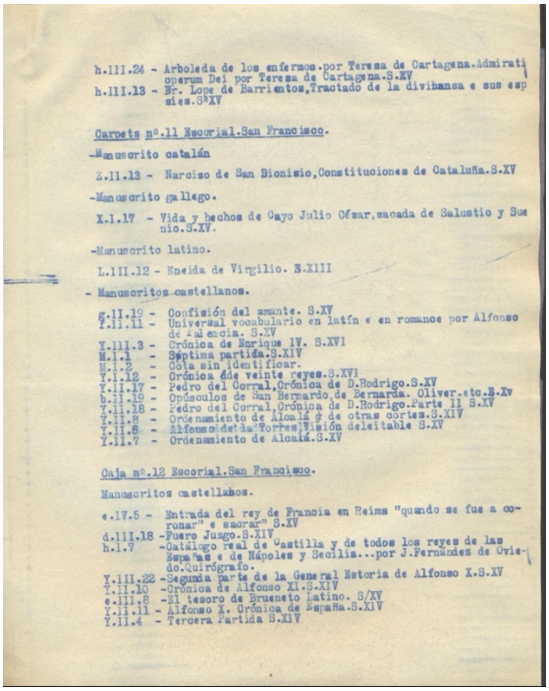

h.III.24 - Arboleda de los enfermos.por Teresa de Cartagena.Admirati
operum Dei por Teresa de Cartagena.S.XV
h.III.13 - Fr. Lope de Barrientos,Tractado de la divinanza e sus esp
cies.S²XV

Carpeta nº.11 Escorial.San Francisco.

-Manuscrito catalán

4.II.13 - Narciso de San Dionisio,Constituciones de Cataluña.S.XV

-Manuscrito gallego.

X.1.17 - Vida y hechos de Cayo Julio Cesar,sacada de Salustio y Sue
nio.S.XV.

-Manuscrito latino.

L.III.12 - Eneida de Virgilio. S.XIII

- Manuscritos castellanos.

g.II.19 - Confisión del amante. S.XV
f.II.11 - Universal vocabulario en latín e en romance por Alfonso
de Palencia. S.XV
Y.III.3 - Crónica de Enrique IV. S.XVI
M.I.1 - Séptima partida.S.XIV
M.I.2 - Cota sin identificar.
Y.I.12 - Crónica de veinte reyes.S.XVI
Y.II.17 - Pedro del Corral,Crónica de D.Rodrigo.S.XV
b.II.19 - Opúsculos de San Bernardo,de Bernarda. Oliver.etc.S.XV
Y.II.18 - Pedro del Corral,Crónica de D.Rodrigo.Parte II S.XV
Y.II.8 - Ordenamiento de Alcalá y de otras cortes.S.XIV
h.III.5 - Alfonso de la Torre,Visión deleitable S.XV
Y.II.7 - Ordenamiento de Alcalá.S.XV

Caja nº.12 Escorial.San Francisco.

Manuscritos castellanos.

e.IV.5 - Entrada del rey de Francia en Reims "quando se fue a co-
ronar" e sacrar" S.XV
d.III.18 -Fuero Juzgo.S.XIV
h.I.7 -Catálogo real de Castilla y de todos los reyes de las
Españas e de Nápoles y Sicilia...por J.Fernández de Ovie-
do.Quirógrafo.
Y.III.22 -Segunda parte de la General Historia de Alfonso X.S.XV
Y.II.10 -Crónica de Alfonso XI.S.XIV
e.III.2 -El tesoro de Brunetto Latino. S/XV
Y.II.11 - Alfonso X. Crónica de España.S.XIV
Y.II.4 - Tercera Partida S.XIV

AHBC 359/3, Pere Bohigas, Llistat mecanografiat de manuscrits del Escorial, juliol 1938

El llistat de Bohigas serví per confirmar la presència dels manuscrits degudament identificats per les descripcions en catàleg, però com hem vist no era complet. A banda de la dificultat de la llengua, l'examen mostra que, en aquell moment almenys, algunes de les signatures eren confuses, i Bohigas com a professional no va voler testificar res més que allò que li era clar —que ja era molt. Es tracta d'una relació que complementa els dos llistats topogràfics els llibres de l'Escorial que es conserven a l'Arxiu Històric de la Biblioteca Nacional de Madrid, un per les capses dels manuscrits conservats al Banc d'Espanya, i un altre pels conservats a la Basílica de Sant Francesc[783]. Els folis d'aquests llistats duen una nota mecanografiada vora del marge superior amb la indicació "a B. el 25-III-38" (en el llistat de "El Escorial-Banco") i "a B. el 30-III-38" (en el llistat de "El Escorial-San Francisco"), que segurament informa sobre la data de trasllat a Barcelona —prevista, per tant, a finals de març de d'aquell any. Es tracta d'inventaris de signatures topogràfiques, establerts com el de Bohigas capsa per capsa, i ordenats igualment per llengües, cosa que fa pensar que Bohigas molt probablement els tingué al davant i feu el seu llistat seguint el mateix criteri; ho fa pensar també el fet que, en algun manuscrit català, indica "lemosín" (i no català, com probablement ho hauria definit Bohigas) perquè a l'inventari

[783] BNE, Archivo, Junta 214/001 – Llista de les capses de manuscrits de l'Escorial conservades al Banco de España, 1938 / BNE, Archivo, Junta 214/002 – Llista de les capses de manuscrits de l'Escorial conservades al Convent de San Francisco.

mecanoscrit del mes de març s'indica "lemosín"[784]. A l'angle superior dret hi ha la suma de quants manuscrits hi ha a cada capsa, i en quina llengua. Cal tenir en compte, però, que els llistats madrilenys estan fets amb les signatures antigues, en què la lletra es troba al mig de la signatura, i no a la fi (Z-I-15 al llistat barceloní, que coincideix amb la signatura dels catàlegs de principis del segle XX / I-Z-15 al llistat madrileny, corresponent a una signatura antiga), i això, en alguns casos, no ajudà segurament a la correcta identificació.

Al Centro Documental de la Memoria Histórica es conserva una còpia de l'inventari de les obres d'art i béns culturals enviats a Suïssa pel Govern de la República a la fi de la guerra, i que van ser dipositats a la seu de la Societat de Nacions de Ginebra[785]. Segons les indicacions de la base de dades d'arxius espanyols (PARES), l'inventari es va fer arran d'un acord subscrit a Figueres el 3 de febrer de 1939 entre la Junta Central del Tesoro Artísitico i el Comité Internacional para el Salvamento de los Tesoros de Arte Españoles en virtut del qual el Tresor Artístic es posava en mans de la Societat de Nacions, amb la condició que en acabar la Guerra Civil fos retornat a l'Estat espanyol. Aquest inventari es dividia en dues parts: una primera corresponia als béns reunits per la Junta Central del Tesoro Artístico procedents del Museo del Prado, els monestirs de San Lorenzo de El Escorial i las Descalzas Reales, el Palacio Nacional i la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando, i la segona al béns culturals reunits pel Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de la Generalitat de Catalunya. En cada inventari els béns estaven distribuïts per categories; en l'inventari dels béns incautats per la Junta Central del Tesoro Artístico hi ha quatre categories, i la darrera (inventari D) correspon als béns bibliogràfics i documentals, entre els quals hi havia els manuscrits d'El Escorial. L'inventari ha estat analitzat en el marc d'un estudi sobre la intervenció del Cuerpo de Archiveros y Bibliotecarios en el salvament del patrimoni bibliogràfic de la Biblioteca Nacional i de l'Escorial, entre altres[786]. En els darrers anys s'han dut a terme diversos estudis sobre la protecció de la biblioteca d'El Escorial i la seva tramesa a l'estranger com a part del

[784] BNE, Archivo, Junta 214/002, "Escorial-San Francisco", caixa 17: "manuscrito lemosis (*sic*): Iv.d.19" / BC, AHBC 359/3, Bohigas, "Escorial-San Francisco", caixa 17: "manuscrito lemosín: d.IV.19: Opúsculos piadosos. Tractat del molí espiritual de Antoni Canals. Revelacions de Sta Melchide. S. XIV i XV".
[785] Salamanca, Centro Documental de la Memoria Histórica, Incorporados,1915,1. Es tracta d'un volum in folio de 193; no se n'ha pogut localitzar una copia digital accessible.
[786] Enrique PÉREZ BOYERO, "El Cuerpo Facultativo de Archiveros, Bibliotecarios y Arqueólogos y la protección y evacuación del patrimonio histórico en la España republicana". En: *Patrimonio, Guerra Civil y posguerra: congreso internacional*, coord. Arturo COLORADO CASTELLARY (Madrid: Universidad Complutense, 2010), p. 125-158; IDEM, "Notas y documentos sobre la protección y evacuación del patrimonio documental y bibliográfico durante la Guerra Civil Española", *Manuscrt.Cao,* 9 (2020).

patrimoni artístic espanyol[787]. Els arxius que a poc a poc ja es poden anar consultant permetran acabar d'aclarir la història durant aquest període d'una de les col·leccions manuscrites més importants del país.

4.6. Fons i manuscrits ingressats en la immediata postguerra

Per acabar, cal tenir en compte que hi hagué un nombre no gens menyspreable de manuscrits i altres documents que no ingressaren directament durant la guerra, però que foren lliurats a la Biblioteca immediatament després, essencialment —però no únicament— com a resultat de les accions empreses per les noves autoritats. Molts d'aquests manuscrits no foren registrats de manera immediata, sinó que foren inscrits al llarg de les dècades successives del segle XX.

4.6.1. Fons i manuscrits ingressats per acció administrativa

4.6.1.1. Requises a institucions i particulars

El 20 de juny de 1938, el Govern de Burgos havia emès una ordre sobre les incautacions de biblioteques de partits o personalitats que havien recolzat el Front Popular:

> En cumplimiento de las disposiciones dictadas sobre incautación de bienes pertenecientes a los partidos o agrupaciones políticas que hubieran integrado el Frente Popular y embargo de aquellos otros pertenecientes a personas que por su actuación deben ser consideradas como responsables directos o subsidiarios de daños y perjuicios ocasionados como consecuencia de oposición al Movimiento nacional, se ha procedido por las Comisiones correspondientes a la incautación o embargo de bibliotecas que pertenecían a agrupaciones o particulares en los que concurrían circunstancias antes expresadas[788].

De fet, però, les requises podien afectar els béns de tota persona o entitat compresa en un dels primers decrets signats per les autoritats franquistes, que incloïen també tots els funcionaris públics i empreses subvencionades pel Govern republicà —una definició, per tant, que podia englobar un gran nombre de casos. Eren requises fetes amb la voluntat que, si les persones a qui s'efectuava una incautació eren considerades culpables d'haver actuat contra el

[787] Arturo COLORADO CASTELLARY, "La salvaguarda del patrimonio artístico nacional en Valencia". En: *València, capital cultural de la República (1936-1937),* M. AZNAR SOLER, J. BARONA, J. NAVARRO, eds. (Valencia: Publicaciones de la Universidad de Valencia-SEC: Valencia, 2008), p. 409-432; Idem, "El Acuerdo de Figueras y el salvamento del patrimonio artístico español", en: *Figueras, capital de la República: 1 de febrero de 1939*, dir. J. Canal (Madrid: Congreso de los Diputados, 2010), p. 107-128.

[788] Orden dictando normas sobre incautaciones o embargo de bibliotecas pertenecientes a agrupaciones o particulares comprendidos en el Decreto 108 de 13 de setiembre de 1936 (BOE 597, 11 juny 1938), p. 7803; copia mecanografiada a AHBC 331/13.

"Movimiento nacional" o de desafecció, llurs béns o bé s'integressin a les institucions del nou Estat, o bé fossin venuts per tal de contribuir al rescabalament dels danys i perjudicis causats per la guerra:

> Por otra parte, en determinados casos, una vez recaído acuerdo sobre la responsabilidad civil de las persones encartadas, ha de procederse a la venta de los bienes incautados y no parece deban enajenarse bibliotecas por parte del Estado sin que el Ministerio de Educación sea oído en el expediente, para conocer si la totalidad o parte de una biblioteca debe ser o no objeto de enajenación pasando la misma a ser propiedad del Estado, con pago o no, del importe de su tasación, según el destino que al mismo haya de darse[789].

En instaurar-se el règim franquista a Catalunya, l'aplicació d'aquesta ordre comportà l'apropiació d'un bon nombre de col·leccions públiques i privades[790]. Ara bé, així com en les incautacions republicanes hi havia, en molts casos, la idea subjacent del retorn del bé (si no en tots els béns recollits, si en una part important), i per tant s'establiren rebuts i, en ocasions, inventaris dels béns recollits, les apropiacions dutes a terme pel agents nacionals sobre les persones o institucions vençudes no tenien necessàriament intenció de retorn.

En el cas del patrimoni bibliogràfic, la documentació generada és comparativament més minsa, i més difícil de rastrejar que la de les accions republicanes; no hi ha una sèrie documental de biblioteques incautades per les autoritats franquistes com la que hi ha de la documentació recuperada per les autoritats republicanes, perquè en tot cas les requises de llibres formaven part de la incautació general de béns dels desafectes. Sí que hi ha alguna traça escadussera d'alguna biblioteca que probablement ingressà a la institució; però cal tenir en compte que en general els llibres d'aquestes requises no anaren a parar a la Biblioteca. Com explica Cruanyes, que ha estudiat les incautacions d'arxius després de la guerra, malgrat que en teoria hi hagués un organisme que s'havia de dedicar a recuperar la documentació, a la pràctica els escorcolls foren duts a terme per diverses patrulles —reproduint, així, la situació viscuda a l'inici de la guerra amb els milicians[791], i per tant es van repartir entre diferents institucions i persones. Per

[789] Orden dictando normas … (BOE 597, 11 junio 1938), p. 7803.
[790] Sobre l'organització de la incautació d'arxius a Catalunya, vegeu Josep CRUANYES, "L'espoliació del patrimoni documental i bibliogràfic de Catalunya durant la Guerra Civil espanyola (1937-1939), *Lligall*, 19 (2002), p. 35-71.
[791] "... la realitat fou que, durant aquells primers mesos, l'exèrcit, les columnes policials i la Falange feren escorcolls, precintaren els locals i intervingueren documents. Moltes vegades, bona part de la documentació d'entitats era tancada i cremada a l'entrada de les tropes, especialment per membres de la Falange o altres fervents partidaris del nou règim, per fer ostentació de la seva adhesió" (CRUANYES, "L'espoliació…", *Lligall*, 21 (2002), p. 49.

exemple, una llarga entrada del 27 d'octubre de 1939 en el diari de Jordi Rubió comenta l'apropiació dels llibres del Gimnasio Colón, la biblioteca especialitzada en esport més important de l'Estat en els anys 1930, objecte d'un catàleg de mans del seu propietari, el bibliòfil Amadeu Llaverias[792]. La biblioteca havia estat adquirida el 1937 pel Comissariat d'Educació Física de la Generalitat gràcies a la mediació del llibreter Antoni Palau, amic de Llaverias. El 1939, la col·lecció fou incautada i, a instàncies de Lasso de la Vega i de Josep Mesalles Estevill, secretari de la Delegación Nacional de Deportes de la FET y de las JONS, transportada a la seu del Comité Olímpic Espanyol del carrer Ferraz. Alguns dels volums de la col·lecció foren duts a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, amb l'esperança que n'hi hagués algun que pogués romandre a alguna biblioteca de Barcelona. Desaparegué també la biblioteca infantil que l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana havia obert enmig de la guerra a la Plaça del Pi, o la de l'associació Pentalfa, dirigida per Nicolàs Capo, sense que se sàpiga el destí dels seus llibres[793]; la biblioteca maçònica d'Esplugues fou igualment recuperada i classificada[794] entre els coneguts com "papers de Salamanca".

Pel que fa a personalitats polítiques, sabem que es s'incautaren la biblioteca i els papers de l'historiador Antoni Rovira i Virgili, del membre del Patronat de Poblet i diputat al Parlament Pere Lloret i Ordeix[795]; i que s'escorcollaren els domicilis del president del Consell de l'Escola Nova Unificada (CENU), Joan Puig i Elies, de l'escriptor Cèsar-August Jordana, president de l'Agrupació Catalana d'Escriptors, o del bibliòfil i editor Ramon Miquel i Planas. La biblioteca personal de Francesca Bonnemaison, fundadora de l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona, passà a la Secció Femenina de la Falange[796]. Es recuperà també la documentació de l'advocat Amadeu Hurtado. Els fons de les biblioteques recuperades i enviades a Salamanca serví per a fer una Biblioteca Político Social, però també fou utilitzat per proveir les biblioteques personals de membres del nou règim[797].

---

[792] Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Dietari, 29 d'octubre de 1939. Sobre la biblioteca del Gimnasio Colón, vegeu Xavier TORREBADELLA, "Amadeo Llaverías y la biblioteca del Gimnasio Colón (1982-1935). Una vieja pugna en torno a la *nacionalización* de una biblioteca gimnástico-deportiva", *Anales de documentación*, 21 (2018),16 p.

[793] El local de l'Associació Pentalfa era a Pelai, 12, i el del seu promotor, Nicolàs Capo, al carrer d'Alcoi, 10; els materials foren duts a La Paperera (CRUANYES, "L'espoliació…", *Lligall*, 21 (2002), p. 53).

[794] CRUANYES, "L'espoliació…", *Lligall*, 21 (2002), p. 56.

[795] L'escorcoll dels papers de Rovira i Virgili fou dut a terme per Julio Lasanta el 3 i el 4 d'abril de 1939 al seu domicili de l'Avinguda del marquès de Foronda, 4 (la Torre Maria), i en resultaren 32 saques amb llibres i papers (CRUANYES, "L'espoliació…", *Lligall*, 21 (2002), p. 52).

[796] CRUANYES, "L'espoliació…", *Lligall*, 21 (2002), p. 52-53.

[797] CRUANYES, "L'espoliació…", *Lligall*, 21 (2002), p. 56.

Per les raons abans exposades, a la biblioteca hi ha molt pocs rastres de la documentació incautada a entitats o a particulars. Sí que es conserva, per exemple, notícia del que arribà a la biblioteca de Pere Coromines, que com a Comissari de Museus havia estat conservada a la Biblioteca d'Art. El 31 de gener de 1941, Felip Mateu i Llopis, nou director de la "Biblioteca Central" i de la Xarxa de Biblioteques, va enviar un ofici a Xavier de Salas Bosch, aleshores secretari de la Junta de Museus, per demanar-li que la biblioteca es reparteixi entre quatre institucions (la mateixa biblioteca dels Museus d'Art, la biblioteca de l'Ateneu Barcelonès, la de l'Institut del Teatre i la Biblioteca "Central" i que hi entri en concepte de dipòsit[798]; la cessió degué ser acceptada, ja que va encarregar a Aurora Díaz-Plaja un inventari dels llibres escollits per la Biblioteca, acabat el mes de març de 1941 i lliurats el mes d'abril del mateix any. Igualment, un ofici enviat per Mateu al Delegat de la Diputació de la Comisaría de la Vivienda ens informa que els llibres de Lluís Nicolau d'Olwer es trobaven en un local del carrer Nou de Sant Francesc; Mateu demana que li siguin tornats els llibres que Nicolau tenia en préstec, i que duen el segell de la Biblioteca[799]. No sabem, però, què se'n va fer dels altres llibres que s'hi conservaven.

Finalment, en les col·leccions de la Biblioteca s'han identificat un parell de volums manuscrits que, per les seves característiques, sembla que hagin estat fruit de la incautació de biblioteques privades lliurades posteriorment a la institució. El primer és un recull del poeta i militant d'Esquerra Republicana Rafael Massip i Tarragó[800]; el segon, un volumet manuscrit d'una obra de teatre, delicadament il·lustrada i enquadernada, dedicada a qui fou el darrer alcalde republicà de Barcelona, Hilari Salvador[801]. Cap d'ells tenia una relació directa amb la Biblioteca, i el més probable és que entressin amb algun lliurament de llibres i papers requisats per les autoritats.

4.6.1.2. Ingressos a través del SDPAN – Servicio de Recuperación Bibliográfica

El 14 de gener de 1937 el Govern de Burgos creava dins de la Comisión de Cultura y Enseñanza el Servicio Artístico de Vanguardia "para llevar a cabo la labor de salvamento de edificios y recogida y custodia de obras de valor histórico y o artístico en las zonas de reciente

[798] AHBC 331/ 7 – Còpia d'ofici adreçat a Xavier de Salas Bosch, secretari de la Junta de Museus, sol·licitant la divisió i la cessió de la biblioteca de Pere Corominas. 31 de gener de 1941 / Inventari del lot d'obres de la Biblioteca de Pere Coromines destinat a la Biblioteca Central, establert per Aurora Díaz Plaja i lliurat el 18 d'abril de 1941.
[799] AHBC 331/16 – Còpia d'ofici adreçat per Felip Mateu al delegat de la Diputació a la Comissaria de la Vivenda, 2 de desembre de 1940
[800] Repertori **87** (Massip).
[801] Repertori **88** (Salvadó).

liberación"[802]. L'entitat canviaria el seu nom pel de Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional (SDPAN)[803], les funcions del qual quedaven definides per un decret de 22 d'abril de 1938. Un mes més tard, el 20 de maig de 1938, s'emetia una ordre per tal que les qüestions relatives al salvament de biblioteques i arxius, el SDPAN depengués de la Jefatura del Servicio Nacional de Archivos, Bibliotecas y Propiedad Intelectual[804]; era la base legislativa del que es va conèixer com a Servicio de Recuperación Bibliográfica.

A mesura que les tropes anaven avançant, la missió principal del SDPAN era anar localitzant els diferents magatzems on les forces republicanes havien anat dipositant els materials per a la seva salvaguarda, en particular els establerts per la Junta del Tesoro Artístico i per la Caja General de Reparaciones de Daños Derivados de la Guerra Civil a l'Estat espanyol, i pels seus equivalents a Catalunya, el Servei de Patrimoni Històric, Artístic i Científic i la Caixa de Reparacions. En acabar la guerra, la funció del SDPAN fou la de restituir els béns als particulars afectes al règim; les restitucions de biblioteques i arxius foren dutes a terme pel Servicio de Recuperación Bibliográfica[805], que a Catalunya fou dirigit durant un primer temps per Antonio de la Torre i Ferran Valls i Taberner, i executat des de la Biblioteca de Catalunya per Pere Bohigas[806], com a director accidental, i des de febrer de 1940 pel nou director de la "Biblioteca Central de la Diputación provincial de barcelona", Felip Mateu i Llopis[807]. Mateu, que havia participat en el

[802] Orden dictando reglas para una organización de un servicio de vanguardia que lleve a cabo el salvamento del patrimonio artístico nacional, *BOE* (20 de gener de 1937), p. 162

[803] Decreto creando el Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional (BOE 23 d'abril de 1938), p. 6920-6922. El SDPAN serà esmentat en alguna ocasió com a "Servicio de Recuperación del Tesoro Artístico Nacional", vegeu BOE (20 de setembre de 1938), p. 1332. Sobre el SDPAN, vegeu Eduard CABALLÉ COLOM, *El "Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional" i el control franquista del patrimoni a Catalunya durant la Guerra Civil: Agents militaritzats, assessors, propaganda i burocràcia a la "Comisaría de la Zona de Levante" (1938-1940)*, tesis doctoral (Girona: Universitat de Girona, 2023).

[804] Orden ampliando a la defensa del Tesoro bibliográfico, diplomático y arqueológico nacional las disposiciones del Decreto de 22 de abril del presente año, BOE (11 de juny de 1938), p. 7807.

[805] Recuperació **89**. Sobre els inicis del Servicio de Recuperación Bibliográfica, vegeu els fons de Javier Lasso de la Vega (Madrid, Biblioteca Histórica Marqués de Valdecillas, BH AP 21) i el fons d'Antonio de la Torre (Madrid, CSIC-Biblioteca Tomás Navarro Tomás, ATN/TOR, capsa 11).

[806] AHBC 508/4 – Carta de Pere Bohigas al diputat ponent de Cultura de la Diputació informant de les devolucions de les col·leccions de F. Benet, F. Bastos, Ruiz Contreras, F. Solà, Comtessa de Vilardaga, vda. de Moixó i Joan Sedó i Peris-Mencheta, i del donatiu de Sedó de diverses edicions cervantines, 29 de juliol de 1939. AHBC, 332/1, llista 1 – "*Libros devueltos*", llista manuscrita de mà de Pere Bohigas de col·leccions retornades als seus propietaris durant el primer any després de l'ingrés de les tropes nacionals, 30 de març de 1939-5 de febrer de 1940.

[807] Sobre Mateu i Llopis, vegeu Manuel JORBA, "Dr. Felip Mateu i Llopis. In memoriam", *Item*, 22 (1998), p. 103-105; *Felip Mateu Llopis. Salvar el patrimoni, defensar la memòria = Salvar el patrimonio, defender la memoria*, Manuel LANUSSE ALCOVER i Mateu RODRIGO LIZONDO, eds. (València: Universitat de València, 2024).

salvament d'arxius a València, s'ocupà de la restitució de la documentació d'arxius i biblioteques encara als dipòsits de la Biblioteca de Catalunya o del monestir de Pedralbes[808].

Un cop suprimit per ordre ministerial el Servicio de Recuperación Bibliográfica[809], els llibres que no havien estat reclamats passaren a ser propietat de les biblioteques públiques de l'Estat. En els diferents dipòsits —els que depenien del Servicio de Recuperación Bibliográfica, però també els del SDPAN o els de la Comisión Revisora de Vivienda y Muebles, gestionada per personal militar[810]— hi havia un seguit de materials sobre els quals calia decidir el destí. Els llibres i documents que hi havia en els dipòsits del Servicio, al carrer Hospital i en una part del monestir de Pedralbes quedaren directament incorporats als fons de la "Biblioteca Central". Ara bé, en acabar la restitució dels objectes artístics, romangueren en els dipòsits del SDPAN un seguit de llibres i documents —entre els quals diversos manuscrits— que foren lliurats a Mateu[811]. Els quadres i altres objectes artístics que havien format part dels dipòsits del SDPAN duien sovint etiquetes identificatives que corresponien als inventaris establerts pels serveis republicans o pel mateix SDPAN, i algun dels volums lliurats en conserva, encara que sembla que en els llibres aquest inventari no fou sistemàtic[812].

Pel que fa a la documentació manuscrita, sembla que, en el cas de documents particularment significatius, el SDPAN lliurà les peces a les autoritats competents tan bon punt les trobava, perquè no oferia discusió d'on havien de ser conservades. Així per exemple, Felip Mateu i Llopis

[808] AHBC 332/1, llista 2 – Servicio de Recuperación Bibliográfica. "*Relación de las bibliotecas o parte de las bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central*", llistat sumari de biblioteques que es trobaven encara dipositades a la Biblioteca, 9 d'abril de 1940; AHBC 332/1, llista 3 –"*Relación de las devoluciones hechas a sus propietarios desde el dia 10 de febrero de 1940*", llistat amb la data, i el tipus i volum de material lliurat, amb algunes observacions, febrer de 1940-febrer de 1941; AHBC 332/1, llista 4 – "*1940. Devoluciones*", llibreta amb el registre de les devolucions de biblioteques particulars; indica normalment la data, la persona que signa la recollida i el tipus i volum de material lliurat, març de 1940-febrer de 1941. L'arribada de Mateu coincidí amb una major sistematització de les actuacions del Servicio, amb establiment de períodes de consulta (AHBC, 30/6 – Cartell anunciant l'horari d'oficina del Servicio de Recuperación Bibliográfica. Barcelona, 29 de febrer de 1940) i de formularis normatius a emplenar (AHBC 77, *passim*).

[809] Orden de 19 de abril de 1941, por la que se clausura el Servicio de Recuperación Bibliográfica y elogiando la labor realizada por don Vicente Navarro Reverter, BOE (18 de maig de 1941), p. 3553.

[810] AHBC 331/5 – Correspondència amb la Comisión Revisora de la Vivienda y Muebles. La "Comisión" era una entitat de l'exèrcit que es va ocupar de buscar allotjament per a les persones del règim que s'instal·laven a Barcelona, alhora que organitzava el retorn de tot un seguit de mobles i objectes trobats en diferents locals, de manera sembla paral·lela al SDPAN. Entre els objectes hi havia libres que, pel que s'entreveu de la correspondència, els membres de la comissió haurien preferit guardar per a les biblioteques militars (o pròpies).

[811] AHBC, 331/21, camisa 9 – Relació de documents manuscrits i impresos procedents del dipòsit de l'edifici de la Caja de Pensiones de Montjuic, traspassats pel Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional al Servicio de Recuperación bibliográfica, signat per Ismael Molera, director del dipòsit i per Pedro Arellano, sotsdirector de la Biblioteca Central. Barcelona, 3 d'agost de 1944.

[812] Sobre l'actuació de l'actuació del SDPAN amb les peces no retornades vegeu Francesc MIRALPEIX, *Art en dipòsit : expedient 2619 : Mataró 1936-2023* (Mataró: Ajuntament de Mataró, 2023) (i, en particular, sobre les etiquetes, "Un recorregut per l'etiquetatge, I: República" i "II: Franquisme", p. 58-83).

rebé l'any 1941 un alcorà manuscrit procedent de la biblioteca d'Al-Raisuni, a València[813]; és possible que hi influís el fet que Mateu s'hagués interessat pel món de la numismàtica àrab, i fos per tant considerat com un expert. Però no deixa de ser una excepció. Entre els documents lliurats el 1944 a la Biblioteca per Ismael Molera en nom del SDPAN hi havia alguns manuscrits, però fora d'alguna excepció —un àlbum amb coberta de vellut— pràcticament no se n'especifiquen ni títol ni característiques; a la col·lecció de Manuscrits se n'ha localitzat algun que conserva encara una etiqueta similar a les que s'afegien a les peces artístiques conservades en els dipòsits del SDPAN, i que per tant normalmen haurien ingressat per aquesta via. D'altra banda, entre 1942 i 1955 hi ha més d'una cinquantena de manuscrits que duen com a menció de procedència "Recuperación", i que per tant sembla que cal interpretar com a procedents d'ingressos fets a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica"; no sabem, però, si aquests ingressos van tenir lloc a través del SDPAN o d'altres vies.

Finalment, hi ha hi ha un nombre relativament elevat de manuscrits d'època medieval i moderna inscrits després de la guerra —de vegades en dates tan tardanes com finals del segle XX— dels quals no hi ha absolutament cap data o referència que en justifiqui l'ingrés a les col·leccions. Són volums que, per les seves característiques físiques, datació o contingut haurien tingut un preu de mercat, o se n'hauria agraït la donació, si aquesta hagués tingut lloc per les vies normalment establertes. La seva presència, per tant, és difícil d'explicar; vista, però, la història de la biblioteca durant aquests anys, no sembla improbable que haguessin ingressat a través d'un o altre dels lliuraments efectuats per alguna entitat administrativa després de la guerra.

4.7.2. Documents d'institucions dissoltes

Des d'un punt de vista arxivístic, l'arribada de les tropes nacionals comportà que la documentació que havia als despatxos dels diferents organismes quedés confiscada d'ofici. Un nombre relativament important de documents que es conserven a la Biblioteca i que provenen d'institucions abolides —la Generalitat o l'Institut d'Estudis Catalans— no hi ingressaren per confiscació; si així hagués estat, probablement haurien anat amb la resta de la documentació intervinguda pels serveis del nou règim i es trobarien al Centro Documental de la Memoria Historica, a Salamanca. Si hi són és o bé perquè l'atzar (o la voluntat d'algun funcionari) feu que quedessin despistats en el Palau de la Generalitat o en l'edifici de l'Hospital de la Santa

[813] AHBC, 33/7 – Fotografies d'un manuscrit àrab lliurat pel Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional el 1941.

Creu degut a la confusió del moment, o bé perquè la coincidència en el temps del trasllat de la Biblioteca i de l'Institut d'Estudis Catalans a l'Hospital contribuí a que alguns volums i lligalls es barregessin i no s'individuessin immediatament.

- *Premis literaris de la Generalitat*

És el cas, per exemple, amb una part de la documentació dels Premis literaris de la Generalitat[814], que normalment hauria d'haver-se trobat o bé amb la documentació de la Institució de les Lletres Catalans (que era qui, durant la guerra, patrocinava els premis literaris) o bé la Conselleria de Cultura. Una nota del dietari de Josep Maria López Picó ens informa, però, que el 1941, almenys una part de l'arxiu dels premis literaris es trobava a l'arxiu de Cultura de la Diputació, i per tant al que havia estat el Palau de la Generalitat. Es possible que una part dels originals quedés per tant, amagada o distreta en un dels despatxos, i que posteriorment, amb motiu potser del trasllat de tot el que tenia a veure amb biblioteques a l'edifici de l'Hospital es traslladessin també aquests originals; o bé els originals ja havien estat portats durant la guerra a l'Hospital. En tot cas, Amadeu-Jesús Soberanas, que els havia vist a prestatge, n'extragué alguns títols per registrar-los durant la dècada dels 1980, però deixà el gruix sense tractar. Els originals foren localitzats en un prestatge el 2007, i foren inventariats per ser posats a l'abast del públic.

- *Institut d'Estudis Catalans*

Una sort similar van córrer un conjunt de papers de l'Institut d'Estudis Catalans[815]. En el moment d'esclatar la guerra, l'Institut havia de traslladar-se a l'edifici de l'Hospital de la Santa Creu, en el mateix procés que la Biblioteca de Catalunya; aquest trasllat no va ser exempt de polèmica, ja que per molts acadèmics suposava un allunyament del centre de poder i de decisió que s'exercia des del Palau de la Generalitat. De la mateixa manera que calia traslladar els espais dedicats als despatxos, calia traslladar també els papers acumulats des dels gairebé trenta anys de funcionament de la institució. No sabem quina era la situació durant la guerra, però sí que el seu desenllaç comportà que la documentació considerada més important fos amagada en

[814] Repertori, **84**. Sobre la historia dels Premis literaris de la Generalitat, vegeu Rosa SERRA I MAJEM, *Premis Nacionals de Cultura, 1932-2011* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, CoNCA, 2011).
[815] Repertori, **85**. Sobre l'Institut d'Estudis Catalans en aquest període, Albert BALCELLS, "L'Institut d'Estudis Catalans durant la Guerra Civil", *Revista de Catalunya*, nova etapa, núm. 146 (desembre 1999), p. 9-26. Una còpia del document de dissolució de l'IEC es conserva a la Biblioteca (AHBC 1225 – Còpia de la memòria de dissolució de l'IEC, Barcelona, 5 de juliol de 1940. L'original anava signat per Ferran Valls i Taberner, Joan Pelegrí i Partegàs i Joaquim Gorgot Jordà).

cases privades[816]. Ara bé, també està clar que una part dels papers de l'institut es trobaren en els espais del recinte de l'Hospital, tot i que és difícil determinar si hi arribaren durant la guerra, en el mateix procés en que es transportaren els materials de la Biblioteca, o si arribaren després, transferits des del Palau de la Diputació aprofitant el trasllat de materials de la Biblioteca de Catalunya i dels serveis centrals de la Xarxa de Biblioteques (el que comunament es coneixia com la "Central de Biblioteques Populars"). El que sí que sembla clar és que el material va arribar, i que en algun moment es va dispersar i se'n va perdre la noció de procedència, ja que actualment es troba dispers. La sèrie de correspondència, que era entre els papers de l'arxiu administratiu, va ser ordenada a la dècada de 1990 per l'arxivera, Reis Fontanals, i lliurada a l'IEC per l'aleshores director, Manuel Jorba. En canvi, d'altres sèries amb més o menys documentació —les memòries d'ajuts per als estudis finançades, els originals lliurats per als premis i concursos promoguts per a l'IEC— que havien quedat més disperses es troben distribuïts entre la Secció de Manuscrits i l'Arxiu administratiu. Menció especial mereix l'original de les normes ortogràfiques de l'IEC de 1913, amb la signatura dels acadèmics que hi varen participar, registrat el 1975 com a ms. 2361 per l'aleshores conservador de manuscrits, Amadeu-J. Soberanas.

- *Institució del Teatre*

Finalment, es conserven també a la Biblioteca un recull de galerades de quatre volums que haurien d'haver estat publicats per la Institució del Teatre el 1938: una obra sobre escenografia de Mestres Cabanes que havia de ser el primer número d'una nova col·lecció, "Textos escolars", dos que havien de formar par de la sèrie "Estudis" i una altra de la sèrie "Biblioteca teatral". Es tracta de paginades amb algunes esmenes, i semblen en un estadi molt proper a la publicació. No hi ha constància de com ingressaren, però és molt possible que, davant de la imminència de la fi de la guerra i de la immediatesa de l'exili[817], Alavedra hagués lliurat les còpies a Rubió per tal que restessin amagades entre els fons de la Biblioteca; una altra possibilitat seria que els fons de la Institució del Teatre, ubicat al carrer Elisabets, haguessin estat traslladats a la Biblioteca de Catalunya.

[816] Els efectes d'haver passat algun temps en llocs poc acondiciats es veu, per exemple, en alguna sèrie documental de l'Arxiu de l'IEC, com ara la corresponent als primers anys de la DGE (factures), en ocasions molt malmesa per la humitat.

[817] Sobre la partida a l'exili de Joan Alavedra, vegeu Gemma DURAND, "Pau Casals i Joan Alavedra, une longue amitié", *Bulletin de l'Académie des Sciences et Lettres de Montpellier*, 40 (2009), p. 305-319. Sobre la història de la Institució del Teatre durant la Guerra Civil, vegeu Guillem-Jordi GRAELLS i Xavier FEBRÉS, *L'Institut del Teatre: els primers cent anys, 1913 2013* (Barcelona: Diputació de Barcelona, Institut del Teatre, 2013).

4.7.3. Altres documents ingressats arran de la guerra

Per acabar, hi ha altres documents que ingressaren immediatament després de la guerra arran de la situació en què es trobaren els seus propietaris. És el cas de la documentació familiar i del material de treball del militar, naturalista i historiador Mariano Ferrer Bravo (Santiago de Cuba, 1883-Maó, 1936)[818], afusellat a Maó a l'inici de la guerra. Ferrer havia desenvolupat una gran part de la seva carrera militar al nord d'Àfrica, i simpatitzava amb les idees del sector africanista de l'exèrcit. Era també un home culte, aficionat a la història i a les ciències naturals, sobretot del nord de l'Àfrica, als quals havia dedicat algunes publicacions. Com molts altres militars conservadors, arran de la proclamació de la República demanà una excedència i s'instal·là a Barcelona, on des del 1932 consta com a membre de la Institució Catalana de Ciències Naturals, depenent de l'IEC. El 1936 es trobava de vacances a l'illa de Cabrera, que des d'inicis del segle XX havia estat expropiada per a usos militars, i arran d'un enfrontament amb tropes fidels a la República fou empresonat i afusellat. Sembla que les seves hereves decidiren lliurar els seus papers a la Institució immediatament després de la guerra, ja que els seus llibres i papers foren els primers manuscrits inscrits al llibre de registre després de la guerra. No sembla impossible que hi hagués hagut casos similars en què, per les circumstàncies —pèrdua dels familiars, necessitat d'espai—, hi hagués hagut donatius similars fets en la urgència del moment.

******

[818] Repertori **83**. Sobre Ferrer Bravo, vegeu la necrològica de Pius FONT I QUER, "Mariano Ferrer Bravo (1883-1936)", *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 37 (1949), p. 119; i la biografia de l'arxiver de Ceuta, José Luis GÓMEZ BARCELÓ, *Mariano Ferrer Bravo, militar e historiador (1883-1936)* (Ceuta; Málaga: Gráf. San Pancracio, 2007).

III. Col·leccions ingressades arran de la Guerra Civil: Repertori

Per tal de poder resseguir quines havien estat les línies mestres de la tasca de salvament de manuscrits duta a terme per la Biblioteca de Catalunya durant la Guerra Civil, era imprescindible identificar quins manuscrits i quines col·leccions havien estat salvades. Aquest corpus documental, que a l'inici es pensava com un apèndix, ha acabat esdevenint per la seva amplada i característiques la part central de l'estudi.

Una part important dels materials recollits i dels propietaris d'aquestes col·leccions han pogut ser rastrejats, d'una banda, a partir de l'examen de la sèrie "Incautacions i recuperacions de guerra" de l'Arxiu Històric de la Biblioteca, i de l'altre pel buidat del llibre de registre de la Secció de Manuscrits; però el seu examen deixava veure, al mateix temps, l'existència d'un seguit d'incoherències en l'ordenació dels documents i de buits en la documentació, perfectament explicables per les condicions en què van ser establerts tant els expedients com els llistats i el registre, però no per això menys incòmodes. Per això, i a fi d'intentar determinar amb més precisió quins manuscrits podien haver ingressat arran de la guerra, s'han examinat detalladament aquelles entrades inscrites en el llibre de registre de manuscrits a partir de 1940 que no mencionaven la procedència de manera clara, per tal d'intentar establir si n'hi havia que fossin susceptibles d'haver ingressat durant la guerra. L'examen ha depassat totes les expectatives. En xifres rodones, als vora 350 manuscrits identificats en la primera revisió perquè duien un número de registre inscrit per Bohigas durant la guerra s'han pogut afegir, gràcies a l'examen dels manuscrits sense indicació de procedència, més de 450 registres suplementaris. En alguns casos, com els dels volums pertanyents als premis literaris atorgats per la Generalitat republicana, aquestes atribucions són del tot segures; en d'altres, estan basades en hipòtesis fonamentades en les característiques externes i internes, que s'ha intentat justificar en notes a la descripció del volum. D'altra banda, hi ha uns pocs volums i lligalls ingressats durant la guerra que, encara en la dècada de 2020, es conservaven en capses de documentació pendents de registre; en ser identificats, s'han incorporat a la col·lecció.

Al mateix temps que s'identificaven els volums, s'ha anat definint la llista de les col·leccions o fons a les quals aquests volums havien pertangut, i s'han elaborat notícies descriptives per

cadascuna d'elles; l'estructura que se'ls ha donat és assimilable, en part, a les entrades d'un repertori biobibliogràfic. Cadascuna de les entrades està dividida en els següents apartats:

- *Capçalera*: període de l'ingrés / nom de la persona o institució / data d'ingrés.
- *Cos de la notícia*: dades biogràfiques o històriques sobre la persona o institució, raons que poden explicar la presència de determinats manuscrits en la seva col·lecció, circumstàncies del seu ingrés a la Biblioteca i, si s'escau, de la posterior devolució dels documents durant la postguerra.
- *Fonts d'arxiu*: llistat de la documentació consultada, ordenada per arxius.
- *Bibliografia*: llistat de la bibliografia consultada per a l'establiment de la notícia general.
- *Documents ingressats*: transcripció del registre de manuscrits en el cas dels documents retornats (amb la identificació, quan s'ha pogut establir amb certesa, de la seva signatura actual en les col·leccions on es conservin; es respecta la grafia i la llengua del registre, en què després de la guerra els afegits són castellà), i descripció catalogràfica dels documents que van romandre a la biblioteca, que inclou la bibliografia específica.

Tot i que inicialment s'havia pensat a ordenar totes les notícies en una successió merament alfabètica, en avançar el treball s'ha considerat que, a fi d'entendre millor les diferents situacions que varen contribuir al seu ingrés, era preferible organitzar les entrades en tres grans grups:

- *Col·leccions i manuscrits decomissats durant la guerra de personatges o institucions sense relació directa amb la Biblioteca*: biblioteques recollides a iniciativa de la Generalitat o lliurades per diferents patrulles de control d'eclesiàstics, nobles, militars i altres personalitats majoritàriament de tarannà conservador, de congregacions religioses o d'entitats polítiques.
- *Col·leccions i manuscrits ingressats d'antics donants o venedors*: manuscrits de persones o entitats que anteriorment havien donat o venut manuscrits a la Biblioteca, i que sovint són complementaris dels ingressats anteriorment. Per aquesta complementarietat, s'ha optat per descriure tots els manuscrits ingressats, tant abans com durant la guerra. Destaquen aquí els manuscrits venuts per les dues grans llibreries d'antiquària que continuaren la seva activitat durant el conflicte, Babra i Porter; els llibres que ingressaren durant la guerra estan sovint relacionats amb els que ja havien venut abans a la Biblioteca i les col·leccions que vengueren a la institució, però també a diferents bibliòfils, són molt importants per comprendre els traspassos entre privats i institucions bibliotecàries.

- *Col·leccions i manuscrits ingressats com a conseqüència de la guerra (1939-1942)*: Documents ingressats arran de l'activitat del Servicio de Recuperación bibliogràfica, del pas a la clandestinitat d'institucions republicanes i, en menor mesura, d'incautacions dels béns de personalitats no afins al nou règim establert.

Les notícies descriptives dels volums i lligalls recuperats, que ha seguit les normes en ús a la Biblioteca, no són del tot uniformes. Les característiques del material, que abraça des de manuscrits medievals a documentació del segle XX, dificulten la homogeneïtat de la descripció. A aquesta dificultat cal afegir que, com s'ha comentat anteriorment, alguns d'ells —majoritàriament documentació personal i material de treball— han estat identificats molt recentment, i s'ha privilegiat donar constància de l'existència abans que fer-ne una ordenació i descripció completes. Per tant, algunes de les notícies no tenen tots els elements descriptius que apareixen en la majoria de les notícies, dividides en els següents apartats:

- *Signatura topogràfica*: número de registre manuscrit (o, en el cas de documentació conservada en altres departaments, referència que permet la seva recuperació al catàleg o als inventaris en línia) indicat en negreta (exemple: **ms. 1666**).
  - Si el manuscrit està dividit en volums independents, la descripció de cada volum va precedida pel número identificador seguida pel número de volum en xifres romanes (exemple: **1551-I** – "*Tomo primero*")
  - Si el document és un volum factici, resultat de la unió de diferents unitats, o si es tracta d'un conjunt de documentació solta agrupada per les seves característiques en diferents carpetes, la descripció de cada part va precedida pel número identificador del manuscrit o de la unitat seguida per una barra i un número d'ordre (exemple: **4970**/1 – Galerades del *Cançoner dels comtes d'Urgell*).
  - En els cançoners o manuscrits miscel·lanis les diferents peces estan numerades (exemple: **1.** F. 1-4: "*Poblasiones, concordias y cabreos de los lugares*").
- *Contingut*: nom de l'autor, títol transcrit del document o frase explicativa del contingut, i datació, concreta o estimada; la capçalera de la descripció inclou la transcripció de colofons o de mencions relatives a l'autoria o a la datació.
  - El nom de l'autor va indicat en versaletes.
  - Les frases o mencions transcrites dels manuscrits van sempre entre cometes. Els títols o rúbriques de textos manuscrits van entre cometes i en cursiva; si s'afegeix el títol pel que es coneix normalment el text, va abans i en cursiva (exemple: FRANCISCO MENDOZA Y BOBADILLA, *Tizón de la nobleza española*. "*Memorial al Rey Dn. Felipe Tercero del origen de algunos linajes de España*"). Totes les altres mencions (colofons, incipits de textos, mencions de títol al llom, exlibris manuscrits, etc.) van entre cometes i en rodona.
  - Sovint, en els volums facticis o en els reculls de documentació hi ha intercalats documents impresos, íntegres (normalment fulletons) o fragmentaris. En ocasions, hi ha volums impresos amb nombroses esmenes per a preparar noves edicions que han

estat registrats com a manuscrits. En aquests casos, el títol de l'imprès va en cursiva (exemple: NARCÍS OLLER, *De tots colors: noveletas y quadros*). Quan es tracta d'articles de revista o capítols de llibre, els títols van entre cometes, i el títol de la revista en cursiva (exemple: "El castillo de Tortosa", *Los Debates*).

- *Descripció física*: extensió, mesures, decoració, enquadernació. Quan el suport és en pergamí, se'n fa menció expressa, altrament es considera que el document és en paper.

- *Procedència*: Història de la transmissió, exlibris i forma d'ingrés; menció de possibles signatures antigues i, si s'escau, del número de registre atorgat durant la Guerra Civil en el llibre de registre de la Secció de Manuscrits

- *Estat de conservació*: problemes de conservació, i mencions i data de restauració si es coneixen.

- *Referències bibliogràfiques*: dividides en tres apartats, bibliografia general, edicions dels textos i descripcions del manuscrit.

- *Notes:* mencions sobre altres còpies o documentació relacionada si es coneixen, i altres aclariments considerats d'utilitat.

En els casos en què els documents van ser retornats, s'han transcrit (no editat) les dades que apareixen en el llibre de registre de la documentació ingressada, que inclouen en que el document va ser registrat, el número de registre (que equival al número de manuscrit), el format (quan està especificat), el títol, la datació (quan es va anotar), la procedència i la data de retorn; es facilita igualment, quan s'ha pogut esbrinar, la signatura actual.

******

1. BIBLIOTEQUES I MANUSCRITS DECOMISSATS DE PERSONATGES SENSE RELACIÓ PRÈVIA AMB LA BIBLIOTECA

1. Agustins (convent de sant Agustí)
2. Albi, baró d'
3. Alcúdia, comte d'
4. Alòs, marquès d'

Alòs-Moner, Ramon – vegeu Alòs, marquès d'

5. Anguera de Sojo, Oriol

Balmesiana – vegeu Jesuïtes

6. Barberà, marquès de
7. Barcelona, Arxiu diocesà
8. Barcelona, Catedral
9. Barcelona, Seminari Conciliar
10. Bastos, Francisco
11. Bell-lloch, comte de
12. Benedictines (monestir de Santa Clara)
13. Bertran i Musitu, Josep
14. Camps, marquès de
15. Caputxins (Convents de Sarrià, Pompeia i l'Ajuda)
16. Carmelites descalces (Convent de la Immaculada Concepció)
17. Cartoixans (Cartoixa de Montalegre)
18. Casanova, Ramon i Maria Lluïsa

Casanovas, Ignasi – vegeu Jesuïtes

19. Castellbell, marquesa de
20. Castelldosrius, marquès de
21. Churruca, comte de
22. Clarisses (monestir de Pedralbes)
23. Clarisses (monestir de Santa Maria de Jerusalem)
24. Codina i Sert, Francesc de Paula
25. Conferències de Sant Vicenç de Paül
26. Congregació de l'Oratori (Sant Felip Neri)

Confraria de fusters – vegeu Catedral de Barcelona

27. Cot, Pau
28. Duran Ventosa, Lluís
29. Escolapis (Castellar del Vallès)
30. Espona de Saderra, Mas
31. Fígols, comte de
32. Franco, Ramon

Genové, família – vegeu Soler i Rovirosa, Maria

33. Guillén García, Josep Maria de
34. Janer, Erasme de
35. Jesuïtes (Palau, Sant Ignasi, Balmesiana)

Juncadella, família – vegeu Pella i Forgas, Josep

36. Klein Serralles, Rossend
37. Llovera, Josep Maria
38. Macià, Francesc

Maldà, baronessa de – vegeu Castellbell, marquesa de

39. Mestre i Noè, Francesc
40. Monistrol, Marquès de
Montalegre, cartoixa – vegeu Cartoixans
41. Montseny, comte del
42. Moreira i Ramos, Joan
43. Navarro Anton, Pedro
44. Oller, Narcís
45. Partit Sindicalista
Pedralbes, monestir de – vegeu Clarisses
46. Pella i Forgas, Josep (família Juncadella)
47. Portabella, família
48. Portela Valladares, Manuel
49. POUM
50. Quadras, baró de
Reials Col·legis de Tortosa – vegeu Tortosa, Catedral i Seminari
51. Riba, Carles
52. Riber, Llorenç
53. Riu, Hermenter / Església de la Concepció
54. Ros, Ignasi de
55. Ruiz Contreras, Luis
56. Sanjurjo, Justo
Sant Agustí, convent de – vegeu Agustins
Sant Felip Neri, convent de – vegeu Congregació de l'Oratori
Santa Clara, monestir de – vegeu Benedictines
57. Sedó Peris-Mencheta, Joan
58. Segalà, Lluís
59. Seu d'Urgell, catedral
60. Soler i Rovirosa, Maria, vídua Genové
61. Torent Buxó, Santiago
62. Torres Vaxeras, família
63. Tortosa, Catedral i Seminari
64. Uclés, monestir d'
65. UGT, sindicat de transports (Banc d'Espanya)
66. Vall de Canet, marquès de
67. Vidal i Guardiola, Miquel
68. Vilanova de Rosselló, comte de
69. Vilar de Sant Boi, mas
70. Manuscrits ingressats de procedència no identificada

******

1.
Agustins (església de Sant Agustí)
Guerra Civil
1936

L'any 1309 els frares agustins s'instal·laren al barceloní barri de la Ribera, fora muralles, on a partir del 1347 començaren a aixecar un convent que, amb successives ampliacions, esdevingué la seu de l'orde a Barcelona. El setge de la Guerra de Successió i, sobretot, l'aixecament de la Ciutadella, bastida en part sobre el seu perímetre, comportaren l'enderrocament de bona part de les seves dependències i obligaren els agustins a buscar un nou espai per instal·lar el seu convent. El 1727 Felip V els cedí uns terrenys vora l'Hospital de la Santa Creu, on es projectà un convent que, amb les seves dimensions imponents, havia de ser una manifestació del poder borbònic a Barcelona. El conjunt es coneixeria —i continua essent conegut— amb el nom de Sant Agustí Nou, en contraposició al primitiu convent de la Ribera (Sant Agustí Vell). Els diners reials, però, aviat mancaren i el 1748 una reestructuració en reduïa les dimensions previstes inicialment. El conjunt que finalment es construí fou finançat en bona part gràcies a les aportacions de fra Agustí Eura, prior del convent de Barcelona entre 1729 i 1732; nomenat bisbe d'Ourense el 1738 —càrrec que ocupà fins a la seva mort el 1763—, Eura no es desvinculà mai de la comunitat barcelonina, i destinà gran part de la seva fortuna (fruit de les rendes rebudes com a bisbe) a l'edificació del nou convent. Com a bon il·lustrat, una de les dependències per la qual mostrà més interès fou la biblioteca conventual, tant pel que fa al continent com al contingut. Aquesta, que comença a construir-se a principis de la dècada de 1760, es trobava situada en una zona separada dels espais conventual, al primer pis d'unes cases que donaven a la placeta davant de l'església, i era accessible als erudits no eclesiàstics. El prior havia designat un dels frares com a bibliotecari, que duia l'inventari general dels llibres —que es conserva actualment a la biblioteca de la Universitat de Barcelona (ms. 1166 i 1167)— i un registre de préstec. Quan Villanueva la visità a principis del segle XIX li causà una excel·lent impressió, ja que la descriu com a "espaciosa y limpia, y digna de que resida en ella un bibliotecario que ordene manuscritos y misceláneas modernas". Villanueva indica que en el convent hi havia també una biblioteca privada particularment rica, la del pare Joan Izquierdo, antic provincial de l'ordre, que custodiava entre altres alguns manuscrits d'Antoni de Bastero amb còpies de poemes occitans producte de les seves consultes a la Biblioteca Vaticana —potser els volums mss. 1167 i 1600, ingressats molts anys més tard a la Biblioteca per compra a les llibreries Babra i Porter.

La història del segle XIX, però, no va pas estalviar angúnies al convent de Sant Agustí: convertit en caserna entre 1809 i 1812, durant l'ocupació francesa, poc més de vint anys després el convent i el claustre desapareixien, arran del saqueig i l'incendi del convent per revolucionaris que seguiren la desamortització de Mendizábal el 1835. Els llibres i manuscrits s'integraren en les col·leccions de la Biblioteca Universitària de Barcelona, fora d'alguns volums que passaren

a la biblioteca de l'Acadèmia de Bones Lletres[819], i altres que es varen integrar en la biblioteca de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, juntament amb el fons documental. El 1839 l'església —que també sofrí danys, però menys importants dels que patiria un segle després— passà a ser la seu de la novament inaugurada parròquia de Sant Agustí; poc després l'Estat venia l'espai del convent, però el rector va poder conservar bona part dels llibres de cor que s'havien salvat de l'incendi. Alguns anys després, el 1868, els agustins s'instal·laren al que havia estat el convent dels caputxins de Calella; el 1887 el rector de Sant Agustí els cedia una gran part del conjunt coral, vint-i-set volums, que Gaietà Barraquer va poder veure quan va visitar el nou convent a principis del segle XIX.

A l'inici de la Guerra Civil, entre el 19 i el 20 de juliol de 1936[820], l'església de Sant Agustí fou cremada i saquejada. El mes d'octubre d'aquell any, l'Oficina d'Edificis Municipals, a qui probablement s'encarregà el manteniment del que quedava de l'edifici, lliurà a la Biblioteca de Catalunya un conjunt de tretze llibres de cor, datats entre el segle XVII i el segle XIX, que havien d'haver servit a la comunitat per al cant de l'ofici diví i de la missa; a priori, sembla que no es tractava de tots els llibres que havia tingut la comunitat, ja que cap de les dues sèries (ni la d'antifonaris ni la de graduals) estava completa, i un dels volums havia estat mutilat. Ara bé, tenint en compte la història atzarosa del convent durant el segle XIX, no es pot assegurar en quin moment es va produir la pèrdua de la resta dels volums. Van ser registrats el 9 de gener de 1939 amb els números de manuscrit 2860-2872. Després de la guerra, els cantorals no foren reclamats, probablement perquè ja no tenien utilitat. Per la seva tipologia, els cantorals es conserven actualment a la Secció de Música, on estan en curs de descripció detallada, i pendents d'una signatura definitiva .

Fonts d'arxiu

AHBC, 124/3 – Rebut d'un conjunt de llibres de cor de l'església de Sant Agustí, lliurats per l'Oficina d'edificis municipals. 24 d'octubre de 1936.

AHBC, 127/41 – Jordi Rubió. Llista de biblioteques ingressades. Finals de 1937 / "*Mss*.", llista de dipòsits que tenen documentació manuscrita, a retornar. Principis de 1939.

Bibliografia

BARRAQUER I ROVIRALTA, Gaietà. *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*. Barcelona: Imprenta de Francisco J. Altés, 1906. Vol. II, p. 183-189 (referència als llibres de cor p. 186).

[819] Els volums han estat descrits per Maria Toldrà a la Base de dades MCEM (Manuscrits Catalans d'Època Moderna, https://mcem.iec.cat/, consulta 7 de gener de 2025) de l'IEC, a qui agraeixo vivament les dades sobre la biblioteca agustiniana.

[820] Sobre la crema de l'església el 25 de juliol de 1835 en parla Víctor Balaguer a *Los frailes y los conventos* (Barcelona: Libr. Española, 1851); sobre la soferta durant la Guerra Civil, en parla l'ecònom de l'església, Joan Palà, en unes memòries inèdites que es conserven a l'església de Sant Agustí.

BARRAQUER I ROVIRALTA, Gaietà. *Los religiosos en Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX*. Barcelona: Imprenta de Francisco J. Altés, 1915-1917. Vol. I, p. 279-306; vol. IV, p. 483-484.

CASAS I NADAL, Montserrat. "Los fondos italianos del Convento de San Agustín de Barcelona". En: X CONGRESO INTERNACIONAL DE HISTORIA DE LA ORDEN DE SAN AGUSTÍN. *Conventos agustinos (Madrid, 20-24 de octubre de 1997): actas del congreso*. Roma: Institutum Historicum Augustinianum, 1998, p. 213-259.

"Església de Sant Agustí Nou", en: *Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya*, versió1.0.3 (2009 o posterior) (https://invarquit.cultura.gencat.cat/card/40462, consulta 7 de gener de 2025).

FONT, Francesc. "Convent de Sant Agustí nou". En: *Barcelona entre muralles. La Barcelona de la Ciutadella* (http://www.barcelonaentremuralles.com/edificacions.cfm/ID/5976/CAT/convent-sant-agusti-nou.htm, consulta 7 de gener de 2025).

MARTÍ I BONET, Josep M., Josep M. JUNCÀ I RAMON, Lluís BONET I ARMENGOL. *El convent i parròquia de Sant Agustí de Barcelona: notes històriques*. Barcelona: Arxiu Diocesà i Biblioteca Pública Episcopal, 1980.

MARTÍ I BONET, Josep M. "Barcelona. Sant Agustí". En: *El martiri dels temples a la Diòcesi de Barcelona (1936-1939)*. Barcelona: Arxiu Diocesà, 2008, p. 126-129.

RODRÍGUEZ MUÑOZ, Lluïsa. "A la sombra de los jesuitas. Promoción artística del clero regular en la Barcelona del setecientos: el ejemplo de la orden de los agustinos calzados". En: *Congreso Internacional Imagen Apariencia: 19-21 noviembre 2008*. Murcia: Universidad de Murcia, 2009 (https://digitum.um.es/digitum/handle/10201/44649, consulta 7 de gener 2025).

SARGATAL BATALLER, M. Alba. "La construcción del convento de San Agustín (1728-ca. 1800): ingenieros, maestros de obra e impacto en el Raval de Barcelona". *Scripta Nova: revista electrónica de geografía y ciencias sociales*, 16 (2011) (http://www.ub.edu/geocrit/sn/sn-401.htm, consulta 7 de gener 2025).

TOLDRÀ, Maria. *Aproximació a les fonts sobre la biblioteca del convent de Sant Agustí de Barcelona: treball final de grau d'Informació i Documentació*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya, juny de 2020.

VALSALOBRE, Pep, i Joan GRATACÓS. *Agustí Eura OSA (1684-1763), escritor y obispo: un clásico en la poesía catalana de la Edad Moderna*. Madrid: Revista Agustiniana, 2001 (Historia Viva, 22).

VILLANUEVA, Jaime. *Viage literario á las iglesias de España*. Madrid: Imp. de la Real Academia de Historia, 1851. Vol. XVIII, , p. 171-175.

Documents ingressats durant la Guerra Civil, registrats a la Secció de Manuscrits, actualment a la Secció de Música

Data ingrés	Reg.	Format topogràfic	Títol	Datació	Procedència	Sign. actual
1939.01.09	2860	Lit180	Antífones i "Mandatum novum"	s. XVIII	Sant Agustí	*BC, M (pendent)*
1939.01.09	2861	Lit182	Oracions de la missa	s. XVIII	Sant Agustí	*BC, M (pendent)*
1939.01.09	2862	Lit183	Nona pars santoralis	s. XVIII	Sant Agustí	*BC, M (pendent)*

1939.01.09	2863	Lit184	Missal	s. XVI-XVII	Sant Agustí	*BC, M (pendent)*
1939.01.09	2864	Lit185	Antifonari i psaltiri	s. XVII-XVIII	Sant Agustí	*BC, M (pendent)*
1939.01.09	2865	Lit186	Officia sanctorum	s. XVII-XVIII	Sant Agustí	*BC, M (pendent)*
1939.01.09	2866	Lit187	Oracions del breviari	s. XVIII i XIX	Sant Agustí	*BC, M (pendent)*
1939.01.09	2867	Lit188	Algunes misses (Miniatures arrencades)	s. XVII	Sant Agustí	*BC, M (pendent)*
1939.01.09	2868	Lit189	Quarta pars dominicalis	s. XVII-XVIII	Sant Agustí	*BC, M (pendent)*
1939.01.09	2869	Lit190	Missae quae cantantur in … Ecclesia S. Augustini Barcinonae	s. XIX (1867)	Sant Agustí	*BC, M (pendent)*
1939.01.09	2870	Lit191	Antifonari	s. XVIII	Sant Agustí	*BC, M (pendent)*
1939.01.09	2871	Lit192	Quinta pars dominicalis	s. XVIII	Sant Agustí	*BC, M (pendent)*
1939.01.09	2872	Lit193	Oracions del breviari	s. XVIII	Sant Agustí	*BC, M (pendent)*

2.
Carles de Montoliu i de Duran, baró de l'Albi
Guerra Civil
1936

Els barons de l'Albi foren senyors de la jurisdicció que comprenia els actuals municipis de l'Albi i Cervià de les Garrigues. Com és habitual amb les nissagues nobiliàries, el seguiment de les diferents famílies que han anat entrecreuant-se per formar-la és difícil i sovint una mica perdedor. Documentat des del segle XII, el títol estigué successivament en mans dels llinatges Timor, Albi, Mur, Perellós i Cardona-Anglesola, i a partir del segle XVI dels Erill. Una branca d'aquests darrers eren també senyors de les baronies de Castellnou de Montsec (Sant Esteve de la Sarga, Pallars Jussà), Altet i Lluçà com a successors dels Areny. L'enllaç amb els Cartellà, l'any 1633, suposà que els barons de l'Albi també fossin barons de Falgons i Granollers de Rocacorba. El 1649 l'entroncament amb els Sabastida comportà la incorporació del seu patrimoni, situat al barri barceloní d'Horta. Com a conseqüència d'aquests emparentaments, des de mitjan segle XVII els seus descendents passaren a anomenar-se de Cartellà de Sabastida —llinatge amb què tradicionalment s'ha identificat la baronia de l'Albi, en coincidir amb el període del seu màxim esplendor i incidència social—. Entre els segles XVII i XVIII, els barons successius hagueren de desprendre's de part del patrimoni inicial (el que anava lligat als territoris de Castellnou de Montsec, Altet, Lluçà, Falgons i Granollers de Rocacorba); tot i això, el 1755 Ferran VI confirmà la baronia de l'Albi com a títol del Regne. A finals del segle XVIII els Cartellà de Sabastida perderen el cognom en emparentar amb els Rocabruna, enllaç que aportà la senyoria de Montsonís. A mitjan segle XIX el baró de l'Albi era Francesc de Sales de Rocabruna i Jordà (†1874), casat amb una cosina seva, Josepa de Rocabruna i Pascual (†1884); el matrimoni no tingué descendència. A la seva mort, els béns del difunt foren dividits per un laude arbitral de 1876 entre la seva dona i la seva germana gran, Josepa de Rocabruna i Jordà (†1890); maridada des del 1856 amb Plàcid de Montoliu i de Dusai, que el 1878 demanà —i obtingué— la rehabilitació del títol al seu favor. El títol pasà a llur fill, Marià de Montoliu i Rocabruna (†1930), que el 17 de maig de 1884 s'havia casat amb Pilar Duran i de Brichfeus, i d'allí es transmetria als seus descendents. La llarga història familiar havia de quedar reflectida en un arxiu dens i complex.

El 1936 el baró de l'Albi era Carles de Montoliu i de Duran (1892?-1976), casat des del 1924 amb Pilar Carrasco i Milà de la Roca. Feia un parell d'anys la parella, que tenia cinc fills, havia deixat el seu pis del carrer Llúria per instal·lar-se a Can Sabastida, el mas d'Horta situat a la riera de Sant Joan, on els barons passaven tradicionalment part de l'estiu i que havien reformat per establir-hi la residència principal, deixant el castell de Montsonís per a les vacances. Llicenciat en dret, Montoliu era cavaller de la Reial Orde de Malta i membre del Reial Cos de la Noblesa de Catalunya. Personatge clarament conservador, es presentà a les eleccions republicanes a la llista del partit "Dreta de Catalunya"; com era d'esperar, durant la Guerra

Civil abandonà Barcelona, pel risc que suposava la seva situació personal. No s'ha trobat cap indici sobre com es va fer la recollida de l'arxiu patrimonial, però havia de ser molt ràpida, ja que el 18 d'agost del 36, tot just un mes després de l'"Alzamiento"; Bohigas inscrivia al llibre de registre de manuscrits un nobiliari de la família Cartellà. És probable que l'encarregat de dur a terme el salvament —o almenys qui va donar les indicacions perquè es pogués fer— fos Ramon d'Alòs, que no vivia gaire lluny dels barons de l'Albi i hi tenia relació; de fet, el mateix Alòs a casa seva, la torre Garcini d'Horta, conservava una part de l'arxiu de la baronia de l'Albi. Els papers eren en possessió dels Alòs i de Dou des de ben abans de la Guerra, ja que el 1919 el germà de Ramon, Josep M. d'Alòs, heraldista i genealogista, els havia utilitzat per fer una història dels Cartellà. Sabem que entre els marmessors testamentaris de Josepa de Rocabruna i Pascual hi figurava el marquès pontifici de Dou, Lluís Ferran d'Alòs i de Martin (1939-1904), pare de Josep Maria i de Ramon. Els papers dels marquesos de Dou testimonien del seu interès pels estudis d'heràldica i genealogia, i per tant és molt possible que una part de l'arxiu de la baronia hagués estat dipositat a la torre Garcini en algun moment a partir del 1884, després del traspàs de la baronessa.

Passada la Guerra Civil espanyola, la documentació antigament conservada pels barons de l'Albi va ser reunida a la casa Sabastida —situada al entre el número 312 del Passeig Maragall i el número 15 del carrer de Sabastida, del mateix barri d'Horta —, i posteriorment al castell de Montsonís. Ara bé, no consta que ni el nobiliari (ms. 1674) ni un privilegi a favor de Jeroni Font (ms. 2080), també del mateix fons, fossin reclamats; val a dir que la persona que millor coneixia la documentació, Ramon d'Alòs, morí immediatament després de la guerra. El baró de l'Albi formaria part del primer consistori municipal que es constituí a Barcelona després del conflicte, sota la presidència de Miquel Mateu Pla, en qualitat de sisè tinent d'alcalde. Can Sabastida, que havia estat declarada bé d'interès local, fou exclosa del catàleg el 1968 a petició del seu propietari; deu anys més tard, el seu hereu, Carles de Montoliu i Carrasco, va vendre el mas i els terrenys, que foren parcel·lats. El fons que s'hi conservava ingressà el 1992 a l'Arxiu Nacional de Catalunya en concepte de dipòsit; uns anys més tard, el 2011, ingressava també a la mateixa institució la part conservada per la família Alòs. La presència del llinatge a Horta es conserva encara en la toponímia local amb la presència dels carrers de Cartellà i de Sabastida, en memòria de la família que durant molt de temps tingué la seva residència en aquells paratges.

Fonts d'arxiu

AHBC, 127/5 – Breu llista mecanografiada de documents requisats de Casa del Baró de l'Albi. Ca. 1936.

AHBC, 127/40 – Pere Bohigas, Nota d'un manuscrit recuperat del Baró d'Albí, i de dos del Comte d'Alcúdia. [1939-1940].

AHBC, 127/41 – Jordi Rubió. Llista mecanografiada de biblioteques o documents ingressats. Finals de 1937-1938.

AHBC, 127/41 –"Mss.", Llista d'expedients que tenen documentació manuscrita. [1939].

AHBC, 332/1 – Servicio de Recuperación Bibliográfica. *Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central*". 9 d'abril de 1940.

AHN, FC-Causa General, 1678, exp. 3, f. 187-189 – Reclamació d'objectes de Carles de Montoliu, 12 de novembre de 1941.

ANC 1-168 – Llinatge Cartellà de Sabastida, barons de l'Albi (https://arxiusenlinia.cultura.gencat.cat/#/cercaavancada/detallfons/ANC1-168, consulta 7 de gener 2025).

ANC 1-989 – Llinatge Rocabruna, barons de l'Albi (https://arxiusenlinia.cultura.gencat.cat/#/cercaavancada/detallfons/ANC1-989, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia

AMIGÓ I ANGLÉS, Ramon, i Ramon Pere ANGLÉS. *L'Albi i els seus noms*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2001 (Treballs de l'Oficina d'Onomàstica, 6).

ALÒS I DE DOU, Josep M. *La casa de Cartellá: su historia y su genealogía*. Madrid: Sucesores de Rivadeneyra, 1919.

CORNUDELLA, Rafael. "Francesc de Sales de Rocabruna i Jordà". *RCCAAC: Repertori de Col·leccionistes i Col·leccions d'Art i Arqueologia de Catalunya*. Barcelona: IEC, 12 de novembre de 2020 (https://taller.iec.cat/rcic/fitxa_una.asp?id_fitxa=112, consulta 7 de gener 2025).

FLUVIÀ, Armand de. "Ilustrísimos señores barones rehabilitados por Don Alfonso XII sin grandeza a España". *Hidalguía*, 72 (1965), p. 647-651.

FLUVIÀ, Armand de. "Ratificación de dos baronías inmemoriales catalanas por pérdida del título original: el Albi y Canyelles". *Hidalguía*, 310-311 (2005), p. 297-304.

FERNÁNDEZ TRABAL, Josep, i Llorenç CODERN BOVÉ. *El castell de Montsonís*. Lleida: Pagès, 1994.

Gaceta municipal de Barcelona, 55, núm. 34 (1968), p. 704 (acceptació de la proposta de modificació del Catàleg d'edificis i monuments d'interès artístic, històric, arqueològic, típic o tradicional).

LLADONOSA I PUJOL, Josep. *Història de la vila de l'Albi i la seva antiga baronia*. Lleida: Diputació Provincial de Lleida, 1986.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 1674

Documentació sobre la noblesa de la casa de Cartellà. Amb autenticacions notarials. Als f. 1-2, índexs; al f. 3, "*Tabbla d'este libro*". Segle XVII; afegits al segle XVIII i principis del XIX.

> F. 5-10: GUILLERMO DE PINO. "*Árbol de la casa de Cartellá, sacado de un libro recondido en el archivo del castillo de Folgons, scrito de mano de Guillermo de Pino, rector y notario de Falgons, el qual dise que lo ha sacado y trasladado de una scritura antigua recondida en el mesmo archivo hasta nuº 12, conprovada con los autos de la casa, y de un libro antiguo recondido en el archivo del monasterio de Ripoll, intitulado Libro de los óbitos de los benefactores d'este monasterio y convento, y después lo ha continuado con mucha puntualidad hasta nuº 15, a 3 de enero año de 1405, y después ha sido continuado por fray Juan de Cartellá, prior de Bañoles y de San Marçial, hasta su padre, nuº 20, y después por*

Hierónymo Sagalás, notario de Bañoles, hasta nuº 23"; entrades numerades 1-23. Arriba fins a 1603.
F. 10-11: Entrades numerades 23-33. Arriba fins a Marià de Montoliu i Rocabruna, casat amb Pilar Duran i Brichfeus. Diverses mans dels segles XVIII-XIX.
F. 12-15v: "*Advertimientos los quales, por no usar de prolixidad, no se han puesto en el árbol*".
F. 17-18v: "*Árbol de la casa de Cartellá de Massanet*".
F. 20: "*Árbol de la casa de Farnés*".
F. 21: Escut il·luminat de Francesc de Cartellà. 1739.
F. 21v: Dibuix d'un cavaller armat.
F. 22-27v: Arbre genealògic dels Cartellà, fins a Alexandre de Cartellà.
F. 28-29: Biografies de diversos membres de la família Cartellà, des d'Alexandre de Cartellà fins a Josep Galceran de Cartellà Sabastida. Diverses mans dels segles XVIII-XIX.
F. 40-43: Escuts il·luminats dels Mur i Taverner.
F. 88-92v: Arbre genealògic dels Cartellà, a partir d'Alexandre de Cartellà.
F. 94-115: Còpia de diferents documents sobre els Cartellà.

115 f. (numeració antiga 113 f., f. 44-87 en blanc, a partir del f. 115 a continuació nombrosos folis en blanc); 425 x 285 mm. Amb dibuixos i escuts en color. Equadernació coetània en pell granat, cobertes emmarcades per filets daurats i florons als angles, amb un escut al mig de la coberta amb la inscripció "Ave Maria, gratia plena dominus tecum", bullons i tanques metàl·liques, llom estampat amb ferros daurats. Protegit per una capsa.

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca del baró de l'Albí. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1453; registrat de nou el 1949).

Bibliografia: F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes* (Barcelona: Impr. J. Verdaguer, 1836), p. 165; J. M. de ALÓS Y DE DOU, *La casa de Cartellá. Su historia y su genealogía* (Madrid: Sucesores de Rivadeneyra, 1919).

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 304-308; MCEM 204 (M. Toldrà).

Nota: per la genealogia, cf. BC ms. 1671/19, ms. 3091 i ms. 2538; pel que fa als llevadors de censos, cf. ms. 2301, 2877; per la història de la família Cartellà, cf. ms. 3091.

Ms. 2080
"*Privilegio de ciudadano honrado de Barcelona a favor de Gerónimo Font*". Atorgat per Felip IV. Madrid, 12 de novembre de 1654.

Pergamí. 4 f.; 300 x 205 mm. Al f. 1, segell reial amb la data. Al marge inferior restes de cinta de seda roja i groga que havien sostingut un segell pendent. Protegit per una coberta de pergamí, amb el títol del document manuscrit.

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca del baró de l'Albí. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1777).

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/16739, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 3091
ESTEVE DE CORBERA, *Història de la Casa de Cartellà*. 2n quart del segle XVII (1629 o posterior).

1. F. 1-34: Història de la Casa de Cartellà. Autògraf.
2. F. 62-84: Cartes adreçades a Esteve de Corbera. 1630.

84 f. (f. 35-61 en blanc); 310 x 220 mm. Sense enquadernar.

Procedència: Fons documentals de la BC (probablement, ingressat durant la Guerra Civil amb el fons de les Conferències de Sant Vicenç de Paül; registrat el 1986).

Estat de conservació: Taques d'humitat.

Bibliografia: sobre Esteve de Corbera, v. F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes* (Barcelona: Impr. J. Verdaguer, 1836), p. 187; X. BARÓ I QUERALT, *La historiografia catalana en el segle del barroc (1585-1709)*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona., 2005 (http://www.tdx.cat/TDX-0724106-133849, consulta 7 de gener 2025), p. 160-186; MCEM 287 (M. Toldrà).

Descripcions: E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 329-330; E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 445.

Nota: per la genealogia, cf. mss. 1671, 1674, 2538; pel que fa als llevadors de censos, cf. mss. 2301, 2877.

3.
Antonio de Saavedra, comte d'Alcúdia
Guerra Civil
1937

Antonio de Padua Saavedra y Fontes, XI comte d'Alcúdia, XIII baró d'Albalat i XIV comte de Xestalgar, havia nascut al Palau Saavedra de Múrcia el 8 de desembre de 1882, fill d'Antonio de Saavedra y Rodríguez de la Guerra i de María Concepción Fontes. El seu pare tenia simpaties per la causa carlina, que el duien a fer freqüents visites a Catalunya; allí conegué al cap del partit tradicionalista de Catalunya, Manuel María de Llanza Pignatelli, X duc de Solferino i comte del castell de Centelles. L'admiració de Saavedra Rodríguez per les colònies tèxtils impulsades per la burgesia catalana feu que intentés erigir una colònia agrícola sobre el mateix model en una de les seves finques d'Alacant, que anomenà Hacienda Santa Eulalia, en referència a una ermita del terme —i potser a la influència catalana. La relació entre Saavedra i Barcelona, tant per raons polítiques com d'interessos industrials, fou constant.

El 1913, l'aleshores hereu del comte d'Alcúdia passava l'estiu a Can Colomer (Badalona), propietat d'una família d'industrials cotoners, els Albert; el jove Saavedra havia estudiat a Suïssa amb el seu fill, Josep M. Albert —ennoblit el 1921 per Alfons XII amb el títol de baró de Terrades—, i havien conservat l'amistat. La finca limitava amb del castell de Godmar, propietat del duc de Solferino, i probablement el bon veïnatge feu que l'hereu dels Alcúdia conegués i s'interessés per la filla petita del duc, Maria Concepció de Llanza Bobadilla (Barcelona, 1894). La situació econòmica del comte d'Alcúdia no passava per un bon moment; per tant, la notícia de la relació del seu hereu amb la filla d'una de les famílies de la noblesa tradicional espanyola, amb una fortuna considerable, fou particularment ben acollida; la núvia heretaria, entre altres possessions, la finca i el castell badaloní de Godmar, a més de la baronia de Vilalba-Sasserra. La boda se celebrà el 30 de juny de 1915 a l'església de Sant Jaume de Barcelona, com s'esqueia pel seu veïnatge amb el Palau Centelles, domicili familiar dels pares de la núvia, els ducs de Solferino. La parella, que aviat tindria descendència (Antonio, el 1916, i Pilar, el 1919), s'instal·là a Barcelona, al carrer Nou de Sant Francesc, a escassos cinc minuts a peu del Palau Centelles, probablement en una de les propietats de la família Llanza-Centelles. A la mort del seu pare, el 1925, Saavedra Fontes demanà la recuperació del títol.

En traslladar-se a viure a Catalunya arran del seu matrimoni, Antoni de Saavedra i de Fontes s'havia emportat una part significativa de l'arxiu familiar, que comprenia documentació valenciana sobre els títols i patrimoni dels Saavedra (els comtats d'Alcúdia i de Xestalgar i la baronia d'Albalat de Segart), majoritàriament dels segles XVIII-XIX. Entre els llinatges que conformaven l'antiga nissaga hi havia, a més dels Saavedra, els Escrivà d'Íxer, els Blanes, els Frigola o els Carrillo d'Albornoz, entre molts altres. Un dels ancestres havia estat instal·lat a Gènova, i entre els papers es conservaven documents que tenien relació amb llinatges de la ciutat italiana. L'arxiu es trobava repartit entre el castell badaloní i el seu domicili familiar a Barcelona, on conservaven documentació genealògica (com ara el ms. 3483), un conjunt de

títols que devien considerar, potser per la seva ornamentació o per la seva proximitat, particularment interessants (ms. 2085, ms. 2502-2504, ms. 2513, ms. 3451), documentació comptable i sobre l'administració dels béns (ms. 2067, ms. 2501, ms. 3095-3096), i volums relacionats amb personatges de la família (ms. 3475, ms. 3484, ms. 3508) o amb la història de València, com les còpies de diversos llibres de la Crònica de Rafael Martí de Viciana (ms. 2084, ms. 3482).

En esclatar la Guerra Civil, el comte d'Alcúdia i la seva família es van refugiar a la finca familiar a Vilalba-Sasserra, a la vora de Granollers. Una patrulla de control el va descobrir; el detingueren, i va ser afusellat la nit del 21 al 22 de setembre de 1936. La comtessa i els fills es refugiaren a casa d'uns bons amics dels fills, la família Marés Diggle, que per la seva doble nacionalitat semblava gaudir d'una major protecció[821]. No hi ha documentació directa que informi sobre la recuperació de la biblioteca i documentació dels comtes d'Alcúdia; només una breu nota en una camisa buida de l'Arxiu administratiu indica "Alcúdia / (Casa del poble, carrer 1er de Maig)". El nom "Primer de maig" és el que va rebre el carrer Nou de sant Francesc durant la Segona República; la UGT hi tenia un local associatiu, que anomenaven justament "Casa del poble", situat al número 7. Possiblement van ser els sindicalistes que, havent ocupat molt probablement la casa, feren arribar a la Biblioteca els llibres i altra documentació que devien trobar-s'hi. Tenint en compte que els manuscrits que en provenien es començaren a registrar el mes d'abril de 1937, es pot deduir que l'ingrés fou poc anterior a aquesta data. Sembla que es va optar per registrar al llibre de registre de manuscrits aquells volums que destacaven a primera vista per les seves característiques físiques o pel contingut, independentment de si es tractava de documents d'arxiu o d'altre tipus. Tot fa pensar que d'altres volums registrats en els anys setanta i vuitanta sense menció de procedència foren igualment extrets del fons; això és evident en alguns volums (com el cartulari de la baronia de Xestalgar, ms. 2067), però molts volums clarament valencians és molt possible que tinguin la mateixa procedència.

El fet que els Saavedra no es trobessin a Barcelona en el moment en què la documentació de casa seva va ser confiscada, i que els documents fossin lliurats per un sindicat, feu que després de la Guerra ningú no sabés on havien anat a parar els llibres —i, molt probablement, la seva recuperació no era la preocupació primera de la família. El gruix de la documentació familiar, en tot cas, es conservava en unes habitacions poc accessibles del castell de Godmar, cosa que en facilità la supervivència durant la Guerra Civil; els vora nou metres de documentació van ser dipositats a l'Arxiu Nacional de Catalunya el 1993. Una altra part de la documentació familiar es conservava al Palau Centelles, i fou dipositada per l'hereu del títol comtal de Centelles i ducal de Solferino a l'Arxiu de la Corona d'Aragó el 1980.

[821] El violoncel·lista Joaquim Pere Marés, casat amb Gertrudis Diggle Puckering, havia heretat del seu pare el 1930 la torre de Can Carabassa, a la Font d'en Fargas; és probable que passessin allí la Guerra Civil. Els seus fills eren molt amics dels joves Antonio i Pilar de Saavedra i Llanza; poc després d'acabat el conflicte, el 10 de juliol de 1940, Pilar es casà amb Jaume Marés Diggle.

Fonts d'arxiu

ACA, Fons Comte de Centelles.

ACA, Cultura 47, R-156 i R-763 – Reclamació de béns del comte d'Alcúdia que es trobaven a casa d'una súbdita americana. 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 120 – Reclamació de l'arxiu de Carles Lluís Llanza i Albert, marquès de Coscojuela. Agost de 1938.

AHBC, 124/6 – Camisa buida, amb la nota "Alcúdia, comte / "(Casa del poble, carrer 1er de maig)".

AHBC, 127/40 – Pere Bohigas, llista de manuscrits (3 entrades) del comte d'Alcúdia, amb la nota "Vid. también Saavedra"; dues llistes de manuscrits (3 i 2 entrades) per Alcúdia-Saavedra. [1939 o 1940].

AHBC, 127/41– Jordi Rubió, Llista de biblioteques ingressades; entrada "Alcúdia, comte de (Antoni de Saavedra) (C. Nou de S. Francesc). Llibres i papers donats per un Sindicat o Casa del Poble del mateix carrer". Finals de 1937-1938.

AHBC, 127/41, camisa 7 – "Mss.", llista d'expedients dels quals es conservava documentació manuscrita; entrades "Saavedra (conde de Alcudia)", "A. de Saavedra". 1939-1940.

AHBC 127/41, camisa 7 – Plànol de disposició d'una vintena de fons propis i incautats a les dependències del carrer Hospital; entre ells, un quadrat amb la menció "Alcúdia Saavedra 7 p.". Ca. 1938.

AHBC, 332/1 – "Servicio de Recuperación Bibliográfica. Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central"; entrada "Alcudia, Conde de. Manuscritos y libros". 9 d'abril de 1940.

AHBC, 1225/9 – Fitxes d'arxius decomissats. Comte d'Alcúdia, arxiu. Ca. 1938.

ANC, 1-53 – Fons Llinatge Blanes-Centelles i Saavedra (bit.ly/3KTdoSh, consulta 19 de maig de 2024).

BC, Fons Comtes d'Alcúdia.

Bibliografia

ALCALÁ, César. "Antonio de Paula de Saavedra y Fontes". En: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA, *Historia Hispánica* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/40656-antonio-de-paula-de-saavedra-y-fontes, consulta 7 de gener 2025).

ALCALÁ, César. "Nobleza catalana asesinada en la Guerra Civil española", *Aportes: revista de historia contemporánea*, 16/1, núm. 45 (2001), p. 136-147.

BALLESTER, David. *Barcelona i la UGT, un segle d'historia (1888-1988)*. Barcelona: Institut Municipal d'Historia, 2002 (Quaderns del Seminari d'Història de Barcelona) (https://ajuntament.barcelona.cat/arxiumunicipal/arxiuhistoric/sites/default/files/qshb_10.pdf, consulta 7 de gener 2025)

MARÉS Y DE SAAVEDRA, Pilar. "Estudio del linaje poseedor de la hacienda Santa Eulalia. Desde el s. XVI al s. XX", *Paratge*, 26 (2013), p. 177-198.

PÉREZ LATRE, Miquel. "El Fons llinatge Blanes-Centellas y Saavedra". *Butlletí de l'Arxiu Nacional de Catalunya*, 19 (març 2008), p. 11-15.

ZABALA Y MENÉNDEZ, Margarita. "Baronía de Albalá", "Condado de Alcudia". En: *Historia Genealógica de Títulos Rehabilitados en el Reinado de D. Alfonso XIII*, Tomo I, Sevilla: Fabiola de Publicaciones Hispalenses, 2005, p. 47-49.

Documents ingressats durant la Guerra Civil, registrats

Ms. 2084

RAFAEL MARTÍ DE VICIANA, Llibre quart de la *Crónica de la Inclita y Coronada Ciudad de Valencia*. Segle XVII.

435 f. (numeració antiga 401 f., f. 23-24, 47-48, 71-72, 95-96, 119, 144, 167-168, 191-192, 215-216, 238-239, 262-263, 286-287, 310-311, 334-335, 358-358, 382-383, 406-407, 430-431 en blanc); 295 x 205 mm. Diverses mans. Alguns reclams al quadern. Canvi de quadern marcat pels f. en blanc, i quaderns numerats en els folis en blanc que els precedeixen. Enquadernació coetània en pergamí amb tanques de botó. Tïtol ms. al llom "Viciana / Historia de la / Germania de Valenc.".

Procedència: Prové del fons dels comtes d'Alcúdia; al f. de guarda anterior, "Balbina Saavedra, Jovellanos 2, Valencia". Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1848).

Estat de conservació: Llom desenganxat.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/1915, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: ed. moderna R. M. de VICIANA, *Crónica de Valencia compuesta por Martín de Viciana* (Valencia: Sociedad Valenciana de Bibliófilos, 1881-1884). Ed. facsímil de les edicions impreses de 1564 i 1566: R. M. de VICIANA, *Crónica de la ínclita y coronada ciudad de Valencia*, a cura de S. GARCÍA MARTÍNEZ (Valencia, 1972-1983); *Martí de Viciana: Libro segundo de la crónica de la ínclita y coronada ciudad de Valencia y su reino*, ed. J. IBORRA (València: Publicacions de la Universitat de València, 2013), descripció p. 29.

Descripcions: E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 308-309; E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 350.

Ms. 2085

Títol de comte d'Alcúdia, atorgat a Onofrio Vicente de Híjar per Carles II, sota la regència de Marianna d'Austria. Madrid, 18 de juny 1669.

Pergamí, foli de respecte en paper. [8], 6, [7] f. (f. no numerats en blanc); 290 x 195 mm. Text cal·ligràfic. Al f. 1, frontispici amb el retrat de Carles II infant a la ploma, imitant un gravat. Text emmarcat dins d'una orla amb grotescos, paisatges i decoració floral. Caplletres dins de requadres. Enquadernació en vellut rosa del segle XVII, guardes de seda rosa i restes de tanques en seda.

Procedència: Fons dels comtes d'Alcúdia. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1849).

Ms. 2501

"*Juan Francisco María Ymperial como sucessor en el mayorazgo que fundó Juan Jacome Ymperial su abuelo, ccclxxv maravedíes de juro ...*". Amb l'anotació "Juro de 375 mil mrs. sobre las rendas de la Mesa de la Orden de Alcántara". Madrid, 5 d'abril de 1649.

Pergamí. 10 f.; 320 x 225 mm. Lletra gòtica rodona castellana. Text emmarcat per doble filet. Al foli 1 amb timbre de 1649. Amb autentificacions al f. 10.

Procedència: Prové del fons del comte d'Alcúdia. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1852).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Bibliografia: J. BARTHE PORCEL, "Los juros: desde el "yuro desheretat" hasta la desaparición de las cargas de justicia (siglos XIII al XX): resumen de una investigación histórico-jurídica", *Anales de la Universidad de Murcia*, 3 (1948-1949), p. 219-287; M. TORRES LÓPEZ y J. M. PÉREZ-PRENDES, *Los juros: aportación documental para una historia de la deuda pública en España* (Madrid: Instituto de Estudios Fiscales, 1967); A. RIESCO TERRERO, "Los juros de heredad. Estudio histórico, jurídico y diplomático del juro", *Hidalguía*, 30 (168) (1982), p. 220-251; A. CASTILLO PINTADO, "Los juros de Castilla: apogeo y fin de un instrumento de crédito", en: *Homenaje a Pedro Sainz Rodríguez* (Madrid: Fundación Universitaria Española, 1986), vol. III, p. 43-70.

Nota: cf. BC mss. 3095 i 3096

Ms. 2502

Carta executòria d'hidalguia de Ramon Carrillo de Albornoz, veí de Múrcia. Inclou un document justificant la petició. Granada, 14 de novembre de 1584.

Pergamí, el document dels f. 94-98 és en paper. 98 f; 310 x 215 mm. Text pautat amb tinta vermella. Al f. 1v, miniatura de la Mare de Déu. Inicials decorades a l'aiguada. Amb autentificacions al f. 93. Enquadernació del segle XVI en vellut vermell, amb tanques de veta vermella, molt gastada.

Procedència: Prové del fons dels comtes d'Alcúdia. Al foli de guarda anterior signatura antiga ("nº 2"). Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1853).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Nota: Al fons dels comtes d'Alcúdia de la BC hi ha documentació de la família Carrillo de Albornoz.

Ms. 2503

"*Títulos de nobleza de los Centuriones de Génova*". Al f. 15v-17, arbre genealògic. Madrid, 13 d'octubre de 1600.

Pergamí. 17 f.; 315 x 215 mm. Lletra itàlica (humanística cursiva). Inclou un arbre genealògic. Al f. 2, escut miniat. Títols decorats a l'aiguada. Text emmarcat per doble línia. Amb autentificacions al f. 17v. Enquadernació del segle XX en tela granat (BC).

Procedència: Procedent del fons dels comtes d'Alcúdia. Al f. 1, signatura antiga ("Lio 8" i "Nº 1"). Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1854).

Bibliografia: I. PULIDO BUENO, *El gran mercader y la corte del Renacimiento: la familia genovesa Centurión (mercaderes, diplomáticos y hombres de armas), al servicio de España, 1380-1680* (Huelva: el autor, 2004).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Nota: Al fons dels comtes d'Alcúdia de la BC hi ha un arbre genealògic d'Antonio Saavedra Squarzafigo Centurión.

Ms. 2504

"*Executoria del pleyto seguido en el consejo en grado de segunda suplicación entre el Barón de Albalat y Dn. José Mª de Cardona, vecinos dela ciudad de Valencia, sobre incompatiblidad de mayorazgos que posee aquel y que por ella pertenece uno al referido Cardona*". Plet de noblesa del baró d'Albalat. Madrid, 27 d'octubre de 1817.

299 f.; 305 x 205 mm. Paper timbrat de 1817. Amb segell de placa al f. 299. Enquadernació del segle XIX en pell valenciana. Talls jaspiats de blau.

Procedència: Prové del fons dels comtes d'Alcúdia. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1850).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Ms. 2513
Carta executòria de Pedro Rodríguez Navarro, de Múrcia. Granada, 30 de desembre de 1606.

Pergamí. 285 f.; 305 x 205 mm. Lletra gòtica rodona castellana. Al f. 1v, miniatura amb les armes de la família. Inicials decorades. Text pautat amb tinta vermella. Enquadernació del segle XVII en pell marró, totalment estampada amb ferros daurats, i tanques metàl·liques. Talls daurats. Protegit per una capsa oberta (BC).

Procedència: Prové del fons d'Antonio Saavedra, comte d'Alcúdia. Al pla anterior signatura antiga ("Lio 2"). Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1855).

Estat de conservació: Pendent de restaurar: enquadernació molt malmesa, coberta anterior desenganxada i una de les tanques separada

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Ms. 3427
FEDERICO DELLA BONA, "*Sintassi"*. 1838.

F. 1-16: "*Collezione delle parole le piu usitate nella lingua latina*. Parte Ia". 1838
F. 17-22: "*Sintassi. Parte IIda*".
F. 23-28: "*Sintassi. Parte 3za*".
F. 29-34: "*Sintassi. Parte 4ta*".
F. 35-40: "*Sintassi. Parte 5ta*".
F. 41-46: "*Sintassi. Parte 6ta*".
F. 47-52: "*Sintassi. Parte 7a*".
F. 53-58: "*Sintassi. Parte 8a*".
F. 59-65: "*Sintassi. Parte 9a*".
F. 66-701: "*Sintassi. Parte Xa*".
F. 71-78: "*Sintassi. Parte XIa*".
F. 79-84: "*Sintassi. Parte 11a*".
F. 85-91: "*Sintassi. Parte 12a*".
F. 92-96: "*Sintassi. Parte 13a*".
F. 97-102: "*Sintassi. Parte 14a*".
F. 103-105: "*Sintassi. Parte 15a e ultima*".
F. 107v-115: "*Continuazione*".

115 f. (paginació múltiple); 225 x 140 mm. Text emmarcat per un filet; al davant de cada part, portadella amb un petit dibuix. Enquadernació en holandesa, pell i foli de guarda sobre cartró, llom estampat amb ferros daurats.

Procedència: Prové del fons dels comtes d'Alcúdia; al foli de guarda, de mà de Bohigas "Antoni de Saavedra, comte d'Alcúdia". Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1867).

Nota: Nom de l'autor extret del f. 21v

Ms. 3451

"Executoria del condado de la Alcudia y lugar de Resalany y sus agregados, del pleyto ganado por el Sr. D. Joaquín de Castellví Vilanova y Rivelles Escrivà de Hijar, conde de Carlet, en la Real Audiencia de Valencia". València, 1742.

128 f.; 310 x 215 mm. Amb segell de placa. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Fons dels comtes d'Alcúdia. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1851).

Ms. 3482

RAFAEL MARTÍ DE VICIANA, "*Libro segundo de la Chrónica de la ínclita y coronada ciudad de Valencia y su reyno: co[m]pilada por Martin de Viciana y enderazada al Illmo. Señor Don Carlos de Borja, Duque de Gandía, Marqués de Lombay, etta., en el qual son contenidas todas las familias o linages militares de la ciudad y reyno por estilo moderno, y muy verdadero. Impresa con licencia de la Santa Inquisición año 1564. Con privilegio real, según se contiene en la primera parte de esta chrónica"*. Còpia de l'edició impresa a València, per Joan Navarro, el 1564. Segle XVIII.

161 f.; 305 x 215 mm. Text en part a pàgina plena i en part a dues columnes. Titulus currens. Al f. 1, escut de Carles de Borja, duc de Gandia, coronat i flanquejat per dues santes; nombrosos escuts acolorits a l'aiguada dels diferents llinatges valencians. Enquadernació en pergamí del segle XVIII, restes de tanques de botó. Títol ms. al llom "Vician / familia / de la / conquist / de / Valencia / 2".

Procedència: Fons del comte d'Alcúdia. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1857; registrat de nou el 1988).

Estat de conservació: Llom desenganxat.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/5095, consulta 7 de gener 2025).

Edicions: R. M. de VICIANA, *Crónica de Valencia compuesta por Martín de Viciana* (Valencia: Sociedad Valenciana de Bibliófilos, 1881-1884). Edició facsímil de les edicions impreses de 1564 i 1566: R. M. de VICIANA, *Crónica de la ínclita y coronada ciudad de Valencia*, a cura de S. García Martínez (Valencia, 1972-1983); *Martí de Viciana: Libro segundo de la crónica de la ínclita y coronada ciudad de Valencia y su reino*, ed. J. IBORRA (València: Publicacions de la Universitat de València, 2013) (descripció del ms. p. 20).

Descripció: E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 335-337; MCEM 305 (M. Toldrà).

Ms. 3483

Recull de textos genealògics i documentals relatius a Baltasar Escrivà d'Íxer, III comte d'Alcúdia. Finals del segle XVII-principis del segle XVIII.

1. F. 1-4: "*Poblasiones, concordias y cabreos de los lugares*".
2. F. 5-129: JUAN GARCÍA, "*Genealogía de Dn. Baltasar Escrivá y de Íxar, tercer conde de la Alcudia*". 1693.
3. F. 129-140: "*Justificación de los vínculos que posehen las casas de los condes de la Alcudia y Gestalgar y señores de la Torre*".

140 f.; 305 x 205 mm. Al f. 5, escut miniat; altres escuts al f. 37 (Íxar), f. 45 (Escrivà), f. 51 (Montagut), f. 61 (Castellví), f. 69 (Monsoriu), f. 73 (Monpalau), 77 (Ferrer). Enquadernació en pell, estampada amb ferros daurats.

Procedència: Fons del comte d'Alcúdia. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1856, registrat de nou el 1988).

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 460-461; MCEM 306 (M. Toldrà).

Documents ingressats durant la Guerra Civil, no registrats

Ms. 2067

Cartulari de la baronia de Xestalgar. Al f. 1-2, taula de contingut, en català, que remet a la foliació antiga. Al f. 84-90, dos documents afegits posteriorment referents a la família de Gaspar de Monpalà. En llatí, alguns documents en català i en aragonès. 1238-1418 (documents afegits de 1590 i 1666).

90, [67] f. (numeració antiga lxxx f.; f. 3-10 i sense foliar en blanc); 295 x 220 mm. Algunes anotacions marginals. Enquadernació en pell sobre fusta, malmesa, del segle XV-XVI, amb claus de defensa, restes d'una tanca metàl·lica;

Procedència: Fons dels comtes d'Alcúdia. A la coberta superior, etiqueta de paper amb la signatura "A Nº 1 Nº 9".

Estat de conservació: Restaurat el 1998.

Edicions: A-J. SOBERANAS, "Documents aragonesos medievals: el testament de Gombau d'Entença (1304)", *Anuario de Filología*, 4 (1978), 429-457; M. PASTOR I MADALENA, *El cartulari de Xestalgar: memòria escrita d'un senyoriu valencià* (Barcelona: Fundació Noguera, 2004) (Diplomataris, 29).

Ms. 3095

"*Juan Felipe Spinola, CCCLXXVII V CCCCXCIII maravedis de juro*". Venda a Juan Felipe Spínola, II Duc de San Pietro in Galatina, de Gènova, d'una quantitat de maravedís de juro. Amb autentificació del notari, Manuel López de Salcedo; al verso de la coberta nota en paper: "En virtud de los decretos de cortes para el reconocimiento y liquidación de la deuda pública, en 19 de marzo de 1822 se mandó este título primordial al agente de negocios de Madrid D. Antonio García y Aguilar para su reconocimiento y liquidación, y en carta de 1º de abril 1822 se aviso que se hallaban vinculados su capital y re
éditos y en posesión otro poseedor que había justificado su pertenencia, sin haberse podido lograr diesen en la contaduría de juros la noticia de quien era el poseedor, ni menos de quien era habiente causa para tener derecho a la succesión; lo que se expresa aquí para gobierno en lo sucesivo". Madrid, 30 d'abril 1644.

Pergamí. 12 f.; 320 x 215 mm. Lletra gòtica rodona. Al f., 1, segell reial amb la data 1644. Al f. 1, inicial de cintes; text emmarcat per doble filet de tinta. Coberta de pergamí, amb el títol.

Procedència: No indicada (probablement prové del fons dels comtes d'Alcúdia, ingressat durant la Guerra Civil). A la coberta, signatura antiga ("Y 16 f. 4º nº 16"); al marge superior del f. 1, petit segell rodó amb una creu inscrita.

Bibliografia: J. BARTHE PORCEL, "Los juros: desde el "yuro desheretat" hasta la desaparición de las cargas de justicia (siglos XIII al XX): resumen de una investigación histórico-jurídica", *Anales de la Universidad de Murcia*, 3 (1948-1949), p. 219-287; M. TORRES LÓPEZ y J. M. PÉREZ-PRENDES, *Los juros: aportación documental para una historia de la deuda pública en España* (Madrid: Instituto de Estudios Fiscales, 1967); A. RIESCO TERRERO, "Los juros de heredad: Estudio histórico, jurídico y diplomático del juro", *Hidalguía*, 30 (168) (1982), p. 220-251; A. CASTILLO PINTADO, "Los juros de Castilla: apogeo y fin de un instrumento de crédito", en: *Homenaje a Pedro Sainz Rodríguez* (Madrid: Fundación Universitaria Española, 1986), vol. III, p. 43-70.

Nota: cf. BC ms. 2501, ms. 3096.

Ms. 3096

"*Juan Phelipe Espinola CXVDXXXV maravedís de juro al quitar a XXV el juro, situados en las alcavalas y tercias de Madrid y su partido con el cercimiento dellas*". Venda a Juan Felipe Spínola, II Duc de San Pietro in Galatina, de Gènova, d'una quantitat de maravedís de juro. Amb autentificació del notari Manuel López de Salcedo; al verso de la coberta nota en paper: "En virtud de los decretos de cortes para el reconocimiento y liquidación de la deuda pública, en 19 de marzo de 1822 se mandó este título primordial al agente de negocios de Madrid D. Antonio García y Aguilar para su reconocimiento y liquidación, y en carta de 1º de abril [1]822 avisó se hallaban vinculados su capital y réditos y en posesión otro poseedor que había justificado su pertenencia, sin haber podido lograr diesen en la contaduría de juros la noticia de quien era el poseedor, ni menos quien habiente causa para tener derecho a la succesión; lo que se expresa aquí para gobierno en lo sucesivo". Madrid, 30 d'abril de 1644.

Pergamí. 20 f. (f. 17-20 en blanc); 320 x 215 mm. Lletra gòtica rodona. Al f. 1, segell reial amb data 1644. Al f. 1, inicial de cintes; text emmarcat per doble filet de tinta. Coberta de pergamí amb el títol ms.

Procedència: No indicada (probablement prové del fons dels comtes d'Alcúdia, ingressat durant la Guerra Civil). A la coberta signatura antiga ("Y 16 f. 4º nº 15"); al marge superior del f. 1, petit segell rodó amb una creu inscrita. Amb una nota solta en paper: "estos dos juros estan vinculados, y se hallan corrientes".

Bibliografia: J. BARTHE PORCEL, "Los juros: desde el "yuro desheretat" hasta la desaparición de las cargas de justicia (siglos XIII al XX): resumen de una investigación histórico-jurídica", *Anales de la Universidad de Murcia*, 3 (1948-1949), p. 219-287; M. TORRES LÓPEZ y J. M. PÉREZ-PRENDES, *Los juros: aportación documental para una historia de la deuda pública en España* (Madrid: Instituto de Estudios Fiscales, 1967); A. RIESCO TERRERO, "Los juros de heredad. Estudio histórico, jurídico y diplomático del juro", *Hidalguía*, 30(168) (1982), p. 220-251; A. CASTILLO PINTADO, "Los juros de Castilla: apogeo y fin de un instrumento de crédito", en: *Homenaje a Pedro Sainz Rodríguez* (Madrid: Fundación Universitaria Española, 1986), vol. III, p. 43-70.

Nota: cf. BC ms. 2501, ms. 3095.

Ms. 3484

"*Libro de gracias, indulgencias, ordenanzas y demás privilegios de que goza la Cofradía o Congregación de la Esclavitud de Nuestro Padre San Josef, fundada en el Convento de San Phelipe, orden de Carmelitas Descalzos extramuros de la ciudad de Valencia. En Valencia, año de 1807, a expensas de dicha cofradía por su secretario Dn. Josef Mascaros y Gil*". València, 1807.

53 f.; 300 x 200 mm. Lletra cal·ligràfica. Reclams a la pàgina. Al f. 1, gravat: *Tránsito de Sn Joseph venerado por su Ill*^{re} *esclavitud y Cof*^{da} *fundados en el convento de carmelitas descalzos extramuros de València*, signat "Vicente Capella lo gravó"; al f. 2, escut del carme descalç. Enquadernació en pell valenciana del segle XIX, llom i vores estampats amb ferros daurats.

Procedència: No indicada (ingressat durant la Guerra Civil; probablement prové del fons dels comtes d'Alcúdia).

Bibliografia: *Constituciones de la sagrada Congregacion con título de Esclavitud del patriarca S. Joseph, erigida, y fundada en el convento de San Phelipe Apostol, Orden de Carmelitas Descalzos, de Valencia, año de 1743* (Valencia: Estevan Dolz, 1744); *Cofradías de San José en el mundo hispánico* (San Lorenzo del Escorial: Estudios Superiores del Escorial, 2014).

Nota: El text de la branca femenina de la confraria va ser establert el 1744 per Maria Antònia Pinós, comtessa d'Albalat.

Document d'origen valencià, ingressat probablement durant la Guerra Civil però no registrat (comte d'Alcúdia, marquès de Dosaigües?)

Ms. 3508

JOSÉ MARIA SALVADOR Y FRIAS, "*Petit ouvrage que dedie Josef Maria Salvador et Frias a la fidelle amie de sa chère maman la marquise de Jura-Real*". Mitjan segle XIX (ca. 1850-1856).

12 f. (f. 10-11 en blanc); 175 x 110 mm. Enquadernació en pell marró clar emmarcada amb una sanefa de ferros daurats als plans anterior i posterior, cantos estampats amb la mateixa sanefa. Talls daurats.

Procedència: No indicada (probablement prové del fons dels comtes d'Alcúdia, ingressat durant la Guerra Civil).

Nota: Probablement adreçat a Juana Josefa Ramírez de Arellano y Tovar (n. 1789), casada amb el tercer marquès de Jura-Real, Francisco Javier Castillo y Nava Osorio. L'autor, José María Salvador y Frías (1840-1912), destacat carlí, era fill de Joaquín María Salvador y Vidal (1788-1856), III marqués de Villores, i de Maria Josefa Berroso de Frías Jordá. El marquesat de Jura Real estava lligat a la vila de Gandia.

4.
Lluís Enric d'Alòs i de Mateu, marquès d'Alòs
Guerra Civil
1936

La repetició de noms en les famílies nobles, emparentades sovint en diversos graus, fa que de vegades sigui relativament fàcil saber on es pot trobar la documentació bibliogràfica i patrimonial que pertany a un llinatge, sobretot si tenim en compte que aquesta documentació és moble i que al llarg del temps i dels successius matrimonis s'ha anat repartint entre les diferents branques familiars. És el cas, per exemple, de la documentació del llinatge Alòs, que té el seu origen en l'ennobliment per part de Felip V dels fills de Josep d'Alòs, oïdor de l'Audiència de Catalunya i un dels seus més fervents partidaris al Principat. El jurista Josep Francesc d'Alòs i de Rius (Barcelona, 1657-Madrid 1757) rebrà el títol de marquès de Puertonuevo, mentre que el militar Antoni d'Alòs i de Rius (Las Palmas, 1693-Barcelona, 1780) serà nomenat marquès d'Alòs[822]; els seus descendents emparentaran per aliança amb nombroses famílies de la noblesa catalana i castellana.

El 1830, el rebesnet del marqués d'Alòs, Lluís Carles d'Alòs i López de Haro (Horcajo de Santiago, 1805-Barcelona, 1867), es casa amb Concepció de Martín i Magarola, filla única del baró de Balsareny, Ferran de Martín i de Miravall[823]; a més del castell de Balsareny, el patrimoni familiar incloïa una torre a Sarrià —que esdevingué la residència familiar—, i el palau Miravall del carrer Montcada de Tortosa, entre moltes altres propietats. El seu primogènit, Josep Joaquim d'Alòs i de Martín (Madrid, 1835-Barcelona, 1901), casat amb Teresa Mateu i Auger[824], heretà els títols del llinatge familiar, mentre que el segon, Lluís Ferran d'Alòs i de Martín (Madrid, 1839-Barcelona, 1904), espós de Gertrudis de Dou i Moner[825], era honorat el 1880 amb el títol pontifici de marquès de Dou. La parella, amb la seva molt nombrosa família, vivia en un palauet de la família Dou al bell mig de Barcelona, al carrer Sant Pere més Baix 31, no gaire lluny d'un altre palau edificat pel marquès de Puertonuevo que es coneixia —i que continua coneixent-se— com a Palau Alòs. Per banda de la família Dou havien heretat el castell de Palau-Surroca a

822 El fill d'Antoni d'Alòs, Josep d'Alòs i Bru (1730-1800), incorporarà el títol de Marquès de Llió en casar-se el 1763 amb Maria Ventura de Mora i Arenys, filla única del primer marquès de Llió, Josep de Mora i Catà.

823 Concepció de Martín i Magarola (Barcelona, 1811-Sarrià, 1862), era filla Ferran Martín i de Miravall (†1821) i de Francesca Magarola i Ardenas. El llinatge dels Martín havia tingut la baronia de Balsareny durant set generacions, des de mitjan segle XVII; Ferran Martín era fill de Francisco Martín Martínez, fill al seu torn de la unió el 1754 entre Jaume Martín Descatllar i Eulalia Martínez Pons. Per l'altra banda, Francesca Magarola era filla del matrimoni, el 1755, entre Josep Magarola Clariana i Francesca Ardenas. A la mort de Josep Joaquim d'Alòs el títol no fou recuperat fins al 1916, en què el seu fill Lluís Enric demanà la rehabilitació, que li fou concedida per Alfons XIII.

824 Teresa Mateu i Auger (Barcelona, 23 d'abril de 1848-Sarrià, 16 d'abril de 1895) pertanyia a una família lligada a la industria tèxtil, que tenia una fàbrica de passamaneria al carrer Llibreteria.

825 Gertrudis de Dou i de Moner (Barcelona, 1844-1924) era filla dels cosins Joaquim de Dou i de Siscar i de Rosa de Moner i de Siscar; el seu besavi era Ignasi de Dou i de Bassols, germà del canceller de la Universitat de Cervera Ramon Llàtzer de Dou.

l'Empordà, així com altres possessions a la zona de Granollers, a Ripoll i altres indrets, sobretot de la zona gironina. L'important patrimoni d'ambdós germans incloïa ben evidentment l'arxiu i la biblioteca corresponents; tot sembla indicar que els llibres setcentins dels juristes i militars Alòs s'havien anat repartint al llarg del temps entre les diferents branques de la família. I és possible que, com a successors d'un dels fundadors de l'Acadèmia de Bones Lletres, el marquès de Llió, conservessin alguns dels papers que hi estiguessin relacionats de prop o de lluny. Un dels pilars de la Biblioteca de Catalunya estava estretament relacionat amb la família Alòs: Ramon d'Alòs-Moner (Barcelona, 1885-1939), fill del marquès de Dou i nebot del marquès d'Alòs, havia nascut al palauet del barri de Sant Pere, envoltat dels llibres i papers que conformarien el seu caràcter, i havia desenvolupat el seu amor als arxius entre les parets familiars.

En esclatar la guerra, el marquès d'Alòs era Lluís Enric d'Alòs i de Mateu (1875-1953), casat amb Margarita Huelin[826]. El marquès ocupava des de l'inici un lloc rellevant en la direcció de la Caixa d'Estalvis de Barcelona, i com a tal havia estat director successivament de les agències de Gràcia i de Sant Pere, i a la Central de la Via Laietana, i després de la guerra en seria president (1939-1942); en el consell directiu coincidia, entre d'altres, amb el marquès de Castelldosrius. Tot i haver-se oposat a l'annexió de la vila de Sarrià a Barcelona —o precisament per haver-ho fet—, el 1924, amb la dictadura de Primo, se li va oferir un lloc com a regidor a l'Ajuntament de Barcelona, en el qual, però, va ser cessat al cap de pocs mesos. En tant que propietari rural, era membre de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, tot i que no sembla haver-hi desenvolupat un paper gaire rellevant; més activa va ser la seva participació en la Societat Barcelonesa d'Amics del País i en el comitè organizador de l'Exposició Universal de Barcelona de 1929. Personatge d'una profunda religiositat, estigué molt lligat a les institucions religioses que tenien casa a Sarrià, fossin els salesians —en particular al santuari de Maria Auxiliadora—, els jesuïtes o els pares dels Sagrats Cors; i el 1922 formà part del comitè del centenari de la canonització d'Ignasi de Loiola. Era també un membre molt actiu del Reial Cos de la Noblesa de Catalunya, que va presidir després de la guerra.

El juliol del 1936 va haver de deixar la torre de Sarrià, un palauet edificat per Eduard Mercader i Sacanella a partir d'una masia anterior, en el qual destaquen alguns elements neogòtics. La casa, situada entre Sarrià i Vallvidrera, al núm. 7 del carrer Vidal Quadras, era coneguda com a torre dels marquesos d'Alòs o com a Can Monràs, pel nom de la família de masovers que s'ocupaven del mas durant el segle XIX —i que, en el moment de la desamortització de Mendizábal, haurien contribuït a salvar part dels llibres del convent de caputxins de la finca veïna, coneguda com "El Desert"—. Una nota de Jordi Rubió dona un breu testimoni de la recollida del material, que va encarregar en primer lloc a Ricard Albert i Llauró, i després a Alòs, per qui el material era, en el sentit literal del terme, familiar:

[826] Margarita Huelin i Serra (Sarrià, 1879-1959). El matrimoni tingué sis fills: Margarita, Guillermina, Josefina, Ignasi, Lluís i Montserrat.

> "Alòs, Marquès d'
> C. Vidal i Quadras
> El 31-VIII-36 hi comença l'Albert. Molt corcat.
> L'Alòs dirigeix després la tria. El 4-IX la 1ª camionada (Hospital). El 5-IX la última".

Segons es dedueix d'una nota afegida al marge ("Les claus les té el sr. Store"), i pel que s'indica en un ofici del 19 de setembre del mateix Rubió ("declaro haver rebut del sr. E. Store, per a la Biblioteca de Catalunya, els llibres i documents de l'ex-marquès d'Alòs i sis retrats i dos cornucòpies d'igual procedència"), sembla que en la recollida hi degué intervenir igualment Emili Store i Alloza (1899-1963), un joier i escultor membre d'Esquerra Republicana represaliat a la immediata postguerra. Papers i llibres foren instal·lats plegats en la zona dedicada al material d'arxiu, però no es van enregistrar; tanmateix, sabem els manuscrits que ingressaren perquè immediatament després de la guerra, per tal de preparar el retorn, Bohigas feu una llista manuscrita dels dotze volums manuscrits que s'hi trobaven. Es tracta majoritàriament de volums característics del que es podria trobar en una biblioteca setcentista i vuitcentista: tres sermonaris, una biografia del marquès de Pombal, alguns reculls de caràcter històric, etc. Destaquen particularment un curiós tractat de quiromància i una còpia de la Crònica de Pujades, a més de tres peces que tenen directament a veure amb la família Alòs: unes memòries de Josep Maria d'Alòs i de Mora (ms. 1547), un recull de notícies i biografies sobre la Guerra Carlina de l873-1875 compilada per Josep Joaquim d'Alòs (ms. 1558) i l'inventari de la biblioteca de Concepció Martín i Magarola (ms.1555).

Pel que fa al marquesat de Dou, el 1936 el titular era Joaquim Maria d'Alòs i de Dou (Castellterçol, 1865-Barcelona, 1959). Casat amb la germana del marquès de Vilallonga, Concepció de Fontcuberta i de Dalmases[827], i relacionat igualment amb la Caixa de Pensions, era el germà gran, a molta distància, de Ramon d'Alòs. Les relacions, però, entre el fill petit dels Alòs-Dou i la seva família propera, d'una religiositat extremadament rigorosa i ultraconservadors, no eren gaire bones, i havien estat enverinades a més per problemes relacionats amb la successió de la família Moner. Durant la guerra, la família va haver d'exiliar-se per salvar la vida; el palau Dou fou ocupat per un comitè revolucionari, i dos dels germans, els preveres Manuel i Josep Maria d'Alòs, que s'havien amagat a casa d'uns amics, foren descoberts a principis del mes de novembre, duts a la txeca del carrer Sant Elies i afusellats al costat del cementiri de Montcada.

Sabem que la documentació del Palau Dou es va recuperar, íntegra o en part, però les notes escrites que en tenim semblen contradictòries. Molt probablement això es deu, justament, a la confusió entre el nom del llinatge (Alòs) i el del títol (marquesat de Dou). Així, una entrada al dietari de Duran i Sanpere que explica el treball de la Secció d'Arxius de la Comissió per a la protecció del Patrimoni Històric, Artístic i Científic (PHAC) ens diu:

[827] Concepció de Fontcuberta i de Dalmases (Barcelona, 1871-1945). El matrimoni tingué cinc fills: Mercè, Francesc, Josep Maria, Pilar i Gertrudis.

> "31 de juliol de 1936
> Recollit de la Biblioteca de Catalunya un sac de pergamins, dos plecs de goigs i un llibre de comptes, procedents de l'arxiu del marquès d'Alòs".

El problema, com ja hem vist, és que el personal a les ordres de Jordi Rubió no va anar a recollir material del marquès d'Alòs fins a principis de setembre. El més fàcil és pensar que hi ha un error d'atribució, i que, de fet, el que es va recollir a la Biblioteca de Catalunya era documentació de la família Alòs i Dou, marquesos de Dou, que era al centre de la ciutat, en el palauet familiar del carrer Sant Pere més Baix, i per tant més fàcil de recuperar. Aquesta recollida no sembla fins ara documentada entre els papers de l'arxiu administratiu; ara bé, també és cert que hi ha recollides de les quals hi ha constància que es van fer —perquè consten en les llistes de material ingressat, i es va tornar el material—, però de les quals no hi ha cap paper relatiu a l'ingrés; de fet, la documentació sobre el retorn, feta sens dubte amb presses però sense la urgència de la situació bèl·lica, és més regular i abundant. Encara que sembli estrany, no consta que Ramon d'Alòs intervingués en el salvament de la documentació de la casa que l'havia vist néixer; ara bé, pot ser que les relacions amb els seus germans, força tenses, no ho recomanessin. En canvi, sembla que amb l'altra branca de la família el tracte havia de ser més distés: el 1944, després de la guerra, el marqués d'Alòs seria el padrí de bateig d'una de les netes d'Alòs-Moner.

Fou el personal del Servei d'Arxius qui s'ocupà, de fet, de recollir el material de la casa del marquès de Dou. Una entrada del dietari de Duran, de la tarda del 5 d'agost, ens indica:

> "Visita a la Casa del marquès de Dou. A. Duran i B. Martorell i fill".

Deu dies després hi ha una altra visita, novament a la tarda, de Josep Buch:

> "Buch visita la casa del marquès d'Alòs, controlada pel Comitè de Defensa Barriada Centre, parlant amb els membres Esquerra i Climent (Sant Pere més Baix, 31)".

Altra cop hi ha una confusió, evident en aquest cas, ja que tot i que digui "la casa del marquès d'Alòs" l'adreça (Sant Pere més Baix, 31) i el nom del comitè (Barriada Centre) indiquen que es tracta del palau dels marquesos de Dou.

Finalment, dues darreres entrades del 31 d'agost ens informen que a la tarda d'aquell dia Martorell, Bas i Arqués van "a Casa Dou a preparar paquets", i que l'1 de setembre al matí es recullen documents i llibres de casa Dou. El volum ha de ser considerable, ja que s'ha de llogar un camió i en la recollida hi participen set persones: Miquel Martorell, Ignasi Arqués, Joan Amat, Francesc Dalmau, Frederic Gómez Gabernet, Camil Bas i Ricard Rius. Les dates, però, no semblen coincidir enterament amb les que s'indiquen en un informe breu que consta entre la documentació conservada de la Secció d'Arxius, però aquestes són notes fetes després de la guerra, i pot haver-hi alguna lleu oscil·lació:

> "Alòs (Barcelona). En 31 de julio de 1936 (cancel·lat). La documentación ocupa 22 metros de estanteria. Pergaminos: 148. Fue recogido entre los días 18 de agosto y 3 de septiembre de 1936 de la c. Baja de San Pedro 31. Trasladado primero a la Casa del Arcediano, luego a la Esperanza y más tarde a Pedralbes".

Després de passar pel dipòsit de l'Esperança, al carrer de la Palma de Sant Just, la documentació fou traslladada al monestir de Pedralbes; acabada la guerra, seria restituïda al marqués de Dou el desembre de 1939. La família Dou, però, no conservà per molt temps el palau: potser per l'estat en què se'ls va restituir, potser per les circumstàncies que havien passat i per la reducció de la família, el marquès de Dou s'instal·là en una casa del carrer del Bruc, 35. Alguns dels materials —almenys un lligall de correspondència adreçada a Ramon Llàtzer de Dou i l'arxiu fotogràfic (retrats de membres de la família, de carlins, nobles, membres de la monarquia i de l'Església, i fotografies d'edificis religiosos majoritàriament catalans)— foren lliurats o romangueren a l'Arxiu Històric de la Ciutat, que havia contribuït a conservar-los.

Pel que fa a la documentació salvada dels marquesos d'Alòs, la pràctica totalitat fou retornada a l'hereu del marquès, Ignasi d'Alòs i Huelin, en dos lliuraments: el primer, el 9 d'agost del 1939, en què recupera una trentena de llibres de física i química, i el segon i darrer, l'1 de setembre de 1941, quan se li feren a mans tretze capses de llibres i documents. Es quedaren a la Biblioteca de Catalunya, en canvi, els manuscrits i les revistes que figuraven en el llistat establert per Bohigas, no sabem si per donatiu o perquè, en no haver estat enregistrats, no foren localitzats. Cal tenir en compte que Bohigas, que era qui havia controlat els ingressos a manuscrits i establert les llistes del que quedava immediatament després de la guerra, va haver de fer un concurs per continuar ocupant la plaça després d'acabada la guerra, i a principis dels anys quaranta va ser destinat a Palma; no va prendre part, per tant, en la majoria de les devolucions, i és molt possible que això afectés la localització de part del material. Els manuscrits ingressats van ser finalment registrats entre el 29 de novembre i el 3 de desembre de 1945.

Ramon d'Alòs-Moner conservava igualment a la seva casa, una antiga masia d'Horta coneguda com la Torre Garcini, pel nom del passatge on es trobava, una biblioteca i documentació extraordinàriament voluminoses, fruit en part de l'herència —hi havia llibres i documentació de les famílies Alòs, Dou, Moner i altres, en particular del baró de l'Albi— i en part de les adquisicions que havia fet pels seus estudis. Aquesta documentació es mantingué al mas durant la guerra i la postguerra; l'any 2014 els germans Alòs-Moner i Vila decidiren fer-ne donació a diferents institucions públiques.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 2015/9, doc. 128 – Petició de Joaquim d'Alòs, marquès de Dou, per tal de recuperar la seva biblioteca i documentació. 17 de novembre de 1939.

AHBC, 124/8 – Nota de Jordi Rubió sobre el marquès d'Alòs. 15 de setembre de 1936 / Rebut a favor del sr. Store dels llibres i documents del Marqués d'Alòs. 19 de setembre de 1936.

AHBC, 127/40 – Pere Bohigas, llista de manuscrits (12 entrades) i col·leccions de revistes de la biblioteca Alòs. 1939 o 1940.

AHBC, 127/41– Llistat de biblioteques ingressades; entrada "Alòs, marquès de (Torre de Sarrià). Biblioteca rebuda per mitjà de E. Store, custodi de la casa en nom de la Generalitat. Alguns retrats de família". 1938.

AHBC, 332/1 – "Servicio de Recuperación Bibliográfica. Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central"; entrada "Alós, Marqués de. Biblioteca". 9 d'abril de 1940.

AHBC, 332/1 – "1940. Devoluciones. Recuperación bibliográfica"; entrada "Marqués de Alós. Retira 13 cajas de libros y documentos". 3 de setembre de 1941.

AHBC, 332/A-Alòs – Rebuts de devolució de material dipositat a la Biblioteca de Catalunya, signats per Ignasi M. d'Alòs i Huelin. Agost de 1939 (31 llibres de física i química) i setembre de 1941 (no hi ha relació).

AHBC, 1225/9 – Fitxes d'arxius decomissats. Marquès d'Alòs, sala 29, llibres i arxiu. Ca. 1938.

• *Família Alòs, marquesos de Dou*

ANC, 1-1-T-8132 – Agustí Duran i Sanpere. Dietari de recollides d'arxiu; entrades per l'arxiu del marquès d'Alòs: 31 de juliol i 13 d'agost de 1936.

ANC, 1-1-T-8340 – Informes breus d'arxius protegits. F. 6, entrada "Alós (Barcelona). En 31 de julio de 1936 (cancel·lat). La documentación ocupa 22 metros de estanteria. Pergaminos: 148. Fue recogido entre los días 18 de agosto y 3 de septiembre de 1936 de la c. Baja de San Pedro 31. Trasladado primero a la Casa del Arcediano, luego a la Esperanza y más tarde a Pedralbes". 1939.

ANC, 1-1-T-8372 – Llibreta amb la llista d'arxius hostatjats al monestir de Pedralbes. F. 5, entrada "Alós (Dou). Pergaminos. Sacristía". Novembre de 1938.

ANC, 1-1-T-8738 – Registro de devoluciones de archivos. F. 10, entrada 38. "Archivo de casa Dou, Don Joaquín de Alos y de Dou, Marqués de Dou. Fue devuelto a su propietario en 12-XII-1939, previa la correspondiente autorización de D. Fernando Valls Taberner". Novembre de 1939-1940.

Bibliografia

ALÓS Y DE DOU, José María. *Genealogía de la família Alós*. Barcelona: Tipografía de la Hormiga de oro, 1911.

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil", *Estudis Romànics*, 29 (2007) (§ 36).

GUDAYOL, Anna. "Un recorregut particular per la historia de la cultura a Catalunya: els papers de la familia Alòs-Moner". *Estudis Romànics*, 36 (2014), p. 439-446.

MARTÍNEZ RODRÍGUEZ, Miquel Àngel. *La mitjana noblesa catalana a la darreria de l'etapa foral*. Barcelona: Fundació Noguera, 2010.

MOXÓ I MONTOLIU, Francisco de. "La obra genealògica y heráldica de un sacerdote catalán: el doctor D. José María de Alós y de Dou". *Anales de la Real Academia Matritense de Heráldica y Genealogía*, 8/2 (2004), p. 641-652.

PÉREZ SAMPER, Maria Ángeles. "La familia Alós: una dinastía catalana al servicio del Estado". *Cuadernos de Investigación Histórica*, 6 (1982), p. 195-240.

Documents ingressats durant la Guerra Civil, no registrats

Ms. 1547

JOSEP MARIA D'ALÒS I DE MORA, "*Libro de memorias*". Dietari d'un militar durant la campanya franco-espanyola contra Portugal. Al f. 38v, en la llista de coronels, esmenta Josep Maria d'Alòs i de Mora, III marquès d'Alòs. Octubre-desembre de 1807.

F. 1-7: Octubre.
F. 7v-11: Novembre.
F. 11v-34: Desembre.
F. 35-39: "*Estado mayor de este ejército*". A continuació, "Tropa de que se compone esta división".

39 f. (a continuació, folis en blanc); 120 x 70 mm. Enquadernació coetània en pell granat, plans i llom estampats amb una sanefa de ferros daurats, paper de guardes.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Prové de la biblioteca del marquès d'Alòs.

Bibliografia: Sobre Josep Maria d'Alòs, vegeu F. DE MATA, *Necrología del Excmo. Sr. D. José María de Alós y de Mora, marqués de Alós* (Madrid: Imp. de D. Agustín Espinosa, 1844); "Manuscrito del Excmo. Sr. D. José María de Alós y de Mora a sus hijos D. Luis, D. Antonio y D. José María de Alós y López de Haro", en: D. DE ALÓS Y ARREGUI, *Genealogía de la família Alós* (Madrid: Imp. y Litografía del Depósito de la guerra, 1887), apéndice 3, p. 127-148 (repès en: J. M. DE ALÓS Y DE DOU, *Genealogía de la familia Alós*, Barcelona: La Hormiga de oro, 1911, apéndice XVI, p. 384-400); F. DURAN LÓPEZ, "Nuevas adiciones al catálogo de la autobiografía española de los siglos XVIII y XIX (segunda serie), *Signa,* 13 (2004), p. 395-495.

Nota: Un altre llibre de memòries de Josep Maria d'Alòs i de Mora a BC, ms. 9343 (fons Germans Alòs-Moner).

Ms. 1548

"*Tratado de Chiromancia o líneas de las manos y declaración de sus significaciones*". 2a meitat del segle XVIII.

40 f.; 140 x 285 mm. Reclams. Al f. 40, dibuix d'una mà, amb les línies numerades. Reclams a la pàgina. Rúbriques centrades. Talls vermells. Enquadernació en pergamí rígida.

Procedència: Prové de la biblioteca del marquès d'Alòs. Ingressat durant la Guerra Civil.

Estat de conservació: Forats de paràsits.

Nota: Dues còpies d'un altre tractat de quiromància de la mateixa època a Lisboa, Biblioteca Nacional, Ms. 7782 (Ignacio VIEYRA, SJ, *Tratado da Chiromancia*, Lisboa, 1710) i Cod. Alc. 4324 (Idem, còpia de Joao Barbosa d'Araujo, Lisboa, 1712)

Ms. 1549

BENET LAPLAZA, OM, Sermons de quaresma. En català. Als f. 273v-274, taula de contingut i nota: "Si en aquest libre, com en los demés que haja treballat o copiat per a ús de ma predicació, se troba alguna cosa dissonant a nostra santa fe, als bons costums y pragmàticas reals, des de ara ho borro, ho anullo, com a fill de Nostra S. Mare la Iglésia y vasall de nostra monarchia de España, y ho subjecto tot a la correcció de N.

M. la Iglesia. Manresa, 3 de fabrer de 1777. F. Benet Laplaza, mínim". Al f. 288-288v, índex dels exemples. Manresa, 1777.

1. P. 1-13: "*Sermó primer per a lo dimecres de cendra*".
2. P. 13-22: "*Sermó 2, del perdó dels enemichs per a los divendres 2*".
3. P. 22-33: "*Sermó 3, de las tentacions per a lo diumenge 1*".
4. P. 33-45: "*Sermó 4, vespertino, de la mort*".
5. P. 45-55: "*Plática 1, per a publicar lo jubileu de l'any sant*".
6. P. 55-61: "*Plática 2 del mateix assumpto*".
7. P. 61-73: "*Sermó 5, de penitència, per a lo dimecres 2*".
8. P. 73-88: "*Sermó 6, del paralític, per a lo divendres 2*".
9. P. 88-101: "*Sermó 7, de la obligació dels fills als pares, per a lo diumenge 2*".
10. P. 101-118: "*Sermó 8, del judici particular*".
11. P. 118-132: "*Sermó 9, de la ambició, per a lo dimecres 3*".
12. P. 132-144: "*Sermó 10, de la viña cultivada, per a lo divendres 3*".
13. P. 144-152: "*Sermó 11, de la confesió, per a lo diumenge 3*".
14. P. 152-170: "*Sermó 12, del judici universal*".
15. P. 170-182: "*Sermó 13, de las tradicions, per a lo dimecres 4*".
16. P. 182-194: "*Sermó 14, de la samaritana, per a lo divendres 4*".
17. P. 194-205: "*Sermó 15, de la almoyna, per a lo diumenge 4*".
18. P. 205-223: "*Sermó 16, de l'infern*".
19. P. 223-236: "*Sermó 17, del cego, per a lo dimecres 5*".
20. P. 236-250: "*Sermó 18, de Llàtzer, per a lo divendres 5*".
21. P. 250-263: "*Sermó 19 dels señals de reprobació y predestinació per a lo diumenge 5*".
22. P. 263-279: "*Sermó 20, de la glòria del cel*".
23. P. 279-290: "*Sermó 21, de las enceñas, per a lo dimecres 6*".
24. P. 290-300: "*Sermó 22, del concell, per a lo divendres 6*".
25. P. 300-311: "*Sermó 23, del Mandato*".
26. P. 311-342: "*Sermó 24, de la sagrada passió*".
27. P. 342-353: "*Sermó 25, del Via crucis*".
28. P. 353-364: "*Sermó 26, de quaranta horas*".
29. P. 364-373: "*Sermó 27, de Pasqua*".
30. P. 373-382: "*Sermó 28, de despido*".
31. P. 382-393: "*Sermó 29, y primer de novenari de animas*".
32. P. 393-404: "*Sermó 30, y segon del mateix assumpto*".
33. P. 404-415: "*Sermó 31, y tercer del mateix assumpto*".
34. P. 415-426: "*Sermó 32, y quart del mateix assumpto*".
35. P. 426-438: "*Sermó 33, y squint del mateix assumpto*".
36. P. 438-449: "*Sermó 34, y sisè del mateix assumpto*".
37. P. 449-460: "*Sermó 35, y setè del mateix assumpto*".
38. P. 460-473: "*Sermó 36, y octau del mateix assumpto*".
39. P. 473-485: "*Sermó 37, y acció de gràcias*".
40. P. 485-493: "*Sermó 38, de sant Mathias apòstol*".
41. P. 493-506: "*Sermó 39, de sant Josep espós de Maria*".
42. P. 506-518: "*Sermó 40, de la anunciació de Maria santíssima*".
43. P. 518-530: "*Sermó 41, dels dolors de Maria santíssima*".
44. P. 530-[547]: "*Sermó 42, de rogativas a Maria Santíssima*".
45. F. 273-274: "*Sermó 43, de soledad de Maria santíssima*".
46. F. 274-288: "*Sermó en acció de gracias per la pluja concedida per al intercessió del gloriós s. Valentí bisbe y martyr*".

288 f. (numeració antiga 545 p.); 205 x152 mm. Enquadernació en pergamí del segle XVIII, amb restes de tanques.

Procedència: Prové de la biblioteca del marquès d'Alòs. Ingressat durant la Guerra Civil.

Estat de conservació: Nombroses galeries d'insectes. Restaurat el 2013.

Bibliografia: F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes* (Barcelona: Impr. J. Verdaguer, 1836), p. 345.

Bibliografia: J. RUBIÓ, "L'oratòria en català", en: *Història de la literatura catalana*, vol. III (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986 [1958]), p. 70-80; A. COMAS, "Sermons i sermonaris: reculls manuscrits", en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 381-383.

Ms. 1550

EUGENIO DE LA PEÑA, "*Tratado de fisiología del Dr. Dn Eugenio de la Peña, catedrático del Real Colegio de Cirujía médica de San Carlos*". Madrid, 1819-1825.

1550-I
"[*Tomo 1o*] *escrito por el licenciado Don Leoncio Tenaguero en Madrid, a 8 de mayo de 1819*".

293 f. (numeració d'origen 523 p.).

1550-II
"*Tomo 2o, escrito por el licenciado Don Leoncio Tenaguero en Madrid, a 22 de septiembre de 1825*".

215 (numeració d'origen 428 p.)

2 vols.; 205 x 155 mm. Enquadernació coetània en pell valenciana estampada amb ferros daurats a les vores dels plans, al llom i als contracants. Al llom teixell vermell amb el títol "Peña Tratado de fisiolog." i el número del tom.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Prové de la biblioteca del marquès d'Alòs.

Estat de conservació: Guillotinat; marges amb forats de paràsits.

Bibliografia: M. MENÉNDEZ PELAYO, *Historia de los heterodoxos españoles* (Madrid: Libr. Católica San José, 1881), Libro VI, cap. III, p. 330, nota 1; J. L. BARONA VILAR, *La fisiología humana en la sociedad española del siglo XIX*, tesis doctoral (Valencia: Universidad de Valencia, Facultad de Medicina, 1983); IDEM, "Eugenio de la Peña", en: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA, *Historia Hispánica* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/35968-eugenio-de-la-pena, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 1551

FRANCESC GUSTÀ I SALVADOR, SJ, "*Vida de Sebastian Josef de Carvalho y Melo, Marqués de Pombal, conde de Oeyras, etc., secretario de estado y primer ministro del rey de Portugal don Josef I*º". Incomplet: falta el volum tercer. 1781-1801.

1551-I
"Tomo primero". 1781.

59 f. (numeració antiga 54 f.)

1551-III
"Tomo segundo, parte 1a-[2a]. Traducción de la obra impresa en italiano en el año del señor 1781, y traducida al español en el de 1801".

83 f.; 210 x 150 mm. F. 34-36, dibuixos en grisalla.

1551-III
"Tomo 4o. Nuevamente corregido i aumentado con algunas anécdotas singulares i adornado con otros muchos documentos necesarios, no solo por el autor sinó también por el traductor".

63 f.

3 vols.; 210 x 150 mm. Enquadernació en pell del segle XX (BC).

Procedència: Prové de la biblioteca del marquès d'Alòs.Ingressat durant la Guerra Civil.

Bibliografia: S.J. DE CARVALHO E MELO, *Memorias secretissimas do Marques de Pombal e outros escritos* (Mem Martins: Europa-America, D.L. 1984) (Estudos e documentos, 193); COMISSÂO ORGANIZADORA DAS COMEMORAÇÔES DO BICENTENÁRIO DA MORTE DO MARQUÉS DE POMBAL, *Marquês de Pombal: catálogo bibliográfico e iconográfico* (Lisboa: Biblioteca nacional, 1982); K. MAXWELL, *Pombal, paradox of the Enlightment* (Cambridge: Cambridge University Press, 1995) (esmenta una altra còpia, signatura: H.G. 28 395-398 P.); sobre el jesuita català Francesc Gustà, v. M. BATLLORI, *Francisco Gustá, apologista y crítico (Barcelona 1744-Palermo 1816* (Barcelona: Balmes, 1942).

Edicions: Edició de l'original italià: F. GUSTÀ, *Vita di Sebastiano Giuseppe di Carvalho e Melo, march. Di Pombal* (Florència, 1781).

Nota: Al catàleg bibliogràfic i iconogràfic publicat per la Biblioteca Nacional de Lisboa, diu que l'obra fou escrita en italià i publicada anònimament a Lió.

Ms. 1552
Recull factici de textos d'interès històrico-literari. Finals del segle XVIII-principis del segle XIX.

1552/1
Miscel·lània de textos d'sobre l'expedició d'Argel del comte d'O'Reilly.

1. F. 1-63: "*Expedición de Argel mandada por el Conde de O'Reilly: año de 1775*".
2. F. 64-89v: "*Comedia satírico-joco-seria: favorecer a un villano con engaño manifiesto y traición bien conocida*".
3. F. 89v-94: "*Comedia famosa, breve y compendiosa, La Conquista de Argel ... de un Ingenio de esta Corte*".
4. F. 94-97: "*Carta que la nación española remitió al Conde de O-Relly con las cartes panegíricas dibulgadas en su elogio*".
5. F. 97v-109: "*Un corazón español herido gravemente de las desgracias de sus compatriotas en Argel*".
6. F. 109-111: "*Suplemento de la Gaceta de Madrid en honrra de los oficiales del Gran Duque de Toscana*".
7. F. 111-115: "*Gaceta de Alicante del martes 10 de agosto de 1775*".
8. F. 115-122: "*Diálogo entre España y la nobleza*".
9. F. 122-122v: "*Epitafio que se puso en el arenal de desembarco*".
10. F. 123-124: "*A la venida del Conde del Asalto: soneto*".
11. F. 124v-126v: "*Las nueve lamentaciones sobre Jerusalem de la expedición de Argel*".
12. F. 126v-130: "*Preguntas y respuestas que se hallaron en la cartera de un oficial que de heridas murió en Alicante*".
13. F. 130-137v: "*Testamento público del Conde de O-Relly ...*".
14. F. 137v-139v: "*Decima, epitafio i seguidilla de una maja*".

Descripcions: Text **1** repertoriat a *Sources: a National Library of Ireland Database for Irish Research* (https://sources.nli.ie/Record/MS_UR_087938, consulta 7 de gener 2025).

1552/2
F. 141: "*Orden de batalla del exército destinado a la expedición del general Conde de O Reyly ...*". Representació gràfica.

1552/3
F. 142: "*Estado que manifiesta los que de guerra destinados a la presente expedición a mando del Exmo. Sr. Dn. Antonio Barceló teniente general de la Real Armada…*". Representació gràfica.

1552/4
F. 143, Imprès: *Estado de los bageles de guerra y marchantes destinados para la expedición de Argel, al mando del teniente general de la Real Armada Don Pedro Castejón, en los quales se transportaron las tropas que manifiesta, a el mando del Exmo. Señor Conde de O'Reilly*. [s. l.: s. n., 1775?].

1 f. plegat.

1552/5
F. 144-147, Imprès: *Cartas que escribieron los generales Conde de O'Reilli y Don Pedro Castejón en la Bahía de Argel a 9 del presente mes de julio dando cuenta del suceso del día anterior*.
4 f.

147 f.; 220 x 150 mm. Enquadernació en mitja pell i cartró cobert de paper del segle XIX.

Procedència: Prové de la biblioteca del marquès d'Alòs. Ingressat durant la Guerra Civil.

Ms. 1553
"*Noticias curiosas*". Recull factici de textos d'interès històric i literari. Segle XVIII.

1553-I
Recull factici de documents d'interès històric i literari. Segle XVIII.

1553/1
F. 1-32: FRANCISCO MENDOZA Y BOBADILLA. *Tizón de la nobleza española*. "*Memorial al Rey Dn. Felipe Tercero del origen de algunos linajes de España*".

Edició: F. DE MENDOZA Y BOBADILLA, *Tizón de la nobleza española, o máculas y sambenitos de su linaje* (Valencia: Universitat de Valencia, 1995).

Nota: Altres còpies a BC, Ms. 165/37, ms. 803, ms. 2581; Madrid, BNE, MSS/3239, MSS/3274, MSS/3471 (f. 116-132), MSS/7061, MSS/7139, MSS/9453, MSS/11268/33, MSS/12934/10, MSS/12941/55, MSS/13836 (f. 253-267), MSS/17937, MSS/18180 (f. 146-174), MSS/18549/2, MSS/18579/15; Montserrat, Biblioteca de l'Abadia, Ms. 383-I (f. 33 i ss.), ms. 668; Pamplona, Universidad de Navarra MSS 000.018; Sevilla, Biblioteca General de la Universidad, A 333/092, doc. 23, Valladolid, Biblioteca Histórica de Santa Cruz, Ms. 317. Traducció al francés a Madrid, BNE MSS/18063

1553/2
F. 33-64v: "*Relación de la causa y castigo de Dn. Carlos de Padilla, Dn. Pedro de Silva, Domingo Cabral y Dn. Rodrigo de Silva, duque de Híxar*".

Bibliografia: R. EZQUERRA ABADÍA, *La conspiración del Duque de Híxar (1648)* (Madrid, 1934).

Nota: Una altra còpia a Madrid, BNE, ms. 11052 i ms. 18635/7, f. 6-22.

1553/3
F. 65-78: "*Desengaños de la mentira ... Vida y muerte de Dn. Rodrigo Calderón*".

Bibliografia: A. J. CRUZ, "Popular poetry and the fall from power: the *Romances* on Rodrigo Calderón", *Calíope*, 19/2 (2014), p. 51-70.

1553/4
F. 79-86: "*Compendio de la vida del señor Julio Alveroni ... Primer Ministro de España y Cardenal*".

Bibliografia: R. M. ALABRÚS, "La trayectoria política del cardenal Giulio Alberoni", *Revista de historia moderna*, 29 (2011), p. 171-183.

1553/5
F. 87-108: "*Papeles de todo lo ocurrido en el suceso del Duque de Ripperda*".

Bibliografia: A. RODRÍGUEZ VILLA, "La embajada del duque de Ripperdá en Viena (1725)", *Boletín de la Real Academia de la Historia*, 30/1 (1897), p. 5-78.

1553/6
F. 109-144: "*El Embajador de España incógnito conocido en la más notoria ignominia de su Rey, público en el mayor triunfo de Francia, manifiesto en los más engañosos tratados contra el señor Emperador*". Libel contra l'ambaixador espanyol a Roma, Cogolludo.

Bibliografia: MARQUÉS DE VILLA URRUTIA, *La embajada del Marqués de Cogolludo a Roma en 1687* (Madrid: F. Beltrán, Libr. Española y Extranjera, 1920).

1553/7
F. 145-176: [JOSÉ FRANCISCO ISLA], "*Carta de un Académico a uno de sus amigos sobre las impugnaciones de la Istoria de Fr. Gerundio, y en particular sobre las del P. Fr. Mathias Marquina*".

Bibliografia: F. AGUILAR PIÑAL, *Bibliografía de los autores españoles del siglo XVIII*, vol. 9: *Anónimos I* (Madrid: CSIC, 1999), núm. 668.

Nota: Una altra còpia a Montserrat, Biblioteca, ms. 535; Valencia, Biblioteca municipal, Ch. 826-104.

1553/8
F. 177-224: "*Carta quarta*". Sobre fray Gerundio de Campazas.

Nota: Cf. Madrid, Biblioteca Nacional, ms. 2306.

1553/9
F. 225-256: Miscel·lània de textos sobre fray Gerundio de Campazas.
1. f. 125-234v: "*Memorial de un Gerundio conberso*". En vers.
2. f. 234v-255: "*Cartas del P. Ysla a un amigo*". En vers.

Nota: Una altra còpia el text **1** a Montserrat, Biblioteca, ms. 535.

1553/10
F. 257-272: Miscel·lània de textos sobre fray Gerundio de Campazas.

1. f. 257-263: "*Sentimientos críticos que hace Doña Escozida de la sátira sobre el autor y libro intitulado de la Ystoria del famoso Fr. Gerundio*".
2. f. 263v-272: "*Carta del Rmo. P. maestro Fr. Amador de la Verdad al autor del libro ... Fr. Gerundio de Campazas*".

Nota: Una altra còpia del text **2** a Madrid, BNE, ms. 11318/7.

Bibliografia: Sobre la polémica de fray Gerundio de Campazas, vegeu A. LABANDEIRA FERNÁNDEZ, "En torno a la polémica del fray Gerundio", en: *II Simposio sobre el Padre Feijoo y su siglo*, vol. I: *Ponencias y comunicaciones* (Oviedo: Cátedra Feijoo, 1981), p. 111-137.

1553-II
Miscel·lània de textos sobre el comte-duc d'Olivares. Al f. 1-2, taula de contingut. 1a meitat del segle XVIII.

1. F. 4-15: "*Instrucción que dio el Conde Duque de Olivares a Dn. Laureano de Guzmán, ayo de Dn Gaspar de Guzmán, su hijo, quando le envió a estudiar a Salamanca*".
2. F. 15-16v: "*Carta que el Illmo. Dn Galzeran Alvarez, arzobispo de Granada, escrivió al conde de Olivares sobre mormurarse en la corte que el rey salía con él de noche*".
3. F. 16v-19v: "*Respuesta del Conde al arzobispo*".
4. F. 19v-22v: "*Declaración de Phelipe 4º sobre algunos puntos para alivio del Reino sobre tributos*".
5. F. 22v-28: "*Carta de un aficionado del Conde de Olivares en que da algunos avisos importantes a la conservación de su valimiento, año de 1633*".
6. F. 28v-30v: "*Acción notable del Conde Duque, año de 1623, sobre poner hávito a Dn Antonio de Alosa, su page*".
7. F. 30v-38v: "*Informe que hizo Don Miguel de Cárdenas, alcalde de corte, al cardenal Trexo, presidente de Castilla, sobre los hechizos que se decía dava el Conde de Olivares*".
8. F. 38v-44v: "*Memorial que se dio al Conde de Olivares privado del rey Phelipe 4º para el desempeño y buen gobierno de estos reynos año de 1626*".
9. F. 44v-51v: "*Diálogo en forma de confesión entre el Conde de Olivares y su confesor el Padre Francisco Aguado*".
10. F. 51v-78v: "*Discurso sobre las confesiones del Conde de Olivares*".
11. F. 78v-79v: "*Carta que el Duque de Alva escrivió al Conde de Olivares scon el provincial de los descalzos de Sn Francisco desde Ciudad Rodrigo*".
12. F. 79v-80: "*Otra del Marqués de Bilanueva del Río, Duque de Huéscar, su primogénito, al Serenísimo Dn Antonio Alonso desde Sevilla, año 1641*".
13. F. 80-80v: "*Carta de la reyna Dª Isavel de Borvón al Conde de Olivares privado del rey su marido en ocasión de estar el rey en Zaragoza para que en su nombre se las diese al rey año de 1643*".
14. F. 80v-81: "*Respuesta del Conde a la reyna*".
15. F. 81-81v: "*Otra de la sra. Infanta al Duque*".
16. F. 81v-82: "*Respuesta del Conde a la Sra. Infanta*".
17. F. 82-83: "*Carta del almirante de Castilla a el rey ofreciéndole 25 mil ducados de donativo lo qual le fue de un gran sentimiento al Conde*".
18. F. 83-97: "*Relación de lo sucedido desde 17 de henero de 1643, que el rey ordenó al Conde que saliese de Palacio*".
19. F. 97-99: "*Decreto del rey que vaxó a todos los consexos un día después que salió de Madrid el Conde año de 1643*".

20. F. 99-136: "*Cayda del Conde duque de Olivares, privado de Phelipe 4º, con los motivos y no imaginada disposición de ella sucedida a 7 de henero de 1643*".
21. F. 136-141: "*Manifiesto del Conde de la Roca respondiendo a lo que dice de él la caída del Conde Duque que preguntó el capellán del Conde duque si aquella ostia con que comulgava cada día hera consagrada o no*".
22. F. 141-144v: "*Delitos y hechicerías que se imputan al Conde de Olivares*".
23. F. 144v-155: "*Memorial que dió al rey Dn. Andrés de Mena dándole quenta de los excesos del Conde de Olivares*".
24. F. 155-160: "*Segundo memorial que se dio al rey contra el Conde*".
25. F. 160-175, 175-200v: "*Respuesta en favor del conde duque por el lizenziado Dn. Gabriel de Bolaños*".
26. F. 200v-202: "*Muerte del Conde duque de Olivares en la ciudad de Toro, viernes 22 de julio de 1645*".
27. F. 202-208: FRANCISCO DE QUEVEDO, "*El Padre nuestro glosado sobre las calamidades de España por Dn. Francisco de Quevedo*".
28. F. 208-220: "*La cueva de Meliso: diálogo entre Dn. Gaspar de Guzmán, Conde de Olivares y Meliso mago*".

Bibliografia: Sobre el Conde duque, vegeu J. H. ELLIOTT, *The Count-duke of Olivares: the statesman in age of decline* (New Haven: Yale University Press, 1986 (traducció: Barcelona: Crítica, 1990); J. H. ELLIOTT, J. F. DE LA PEÑA GÓMEZ, F. NEGREDO DEL CERRO, *Memoriales y cartas del Conde duque de Olivares* (Madrid: CEEH-Marcial Pons, 2013); *Historia de la caída del Conde duque de Olivares: (manuscrito del siglo XVII)*, prólogo de A. DOMÍNGUEZ ORTIZ (Málaga: Algazara, 1992) (Silencios de la Historia, 1). Sobre el text **28**, vegeu O. GORSSE, "La cueva de Meliso: el poder demoníaco en un ciclo satírico antiolivarista", en: *Studia Aurea: actas del III Congreso de la Asociación Internacional Siglo de Oro: Toulouse, 1993*, vol. 1: *Plenarias. General. Poesía* (Pamplona: Universdad de Navarra, 1996), p. 359-366.

2 volums (272, 221 f.); 210 x mm. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Prové de la biblioteca del marquès d'Alòs.

Estat de conservació: Guillotinats. Nombroses galeries d'insectes, que afecten el text, i folis afectats per la tinta fèrrica. Volum 1, restaurat; volum 2, pendent de restauració.

Nota: Vegeu també BC, mss. 3444-3455

Ms. 1554
JERONI PUJADES, "*Corónica universal del Principado de Cathaluña: segunda y tercera parte, compuesta por Gerónimo de Pujades, dotor en ambos derechos, natural de la ciudad de Barcelona. Hecha en el año 1645 y llevado su original en el año 1650 a París a la biblioteca del rey christianíssimo en donde se halla manuscrita de letra de su autor, de la qual se ha copiado ésta en el año 1710"*. París, 1710.

F. 2-89v: "*Libro séptimo de la Corónica General de Cathaluña del Dr. Gerónimo Pujades*".
F. 90-200v: "*Libro octavo de la Corónica general de Cathaluña*".
F. 201-302v: "*Libro noveno de la Corónica general de Cathaluña*".
F. 303-334v: "*Libro décimo de la Corónica general de Cahtaluña*".
F. 335-355: "*Libro onseno de la Corónica general de Cathaluña*".
F. 356-412v: "*Libro duodécimo de la Corónica general de Cahtaluña*".
F. 413-420: "*Tabla sumaria de los capítulos de esta segunda y tercera parte de la corónica de Cathaluña*".

420 f. (numeració antiga 409 f.); 305 x 210 mm. Al final de cada llibre (fora del IX) hi ha un petit dibuix a tinta. Enquadernació en pergamí del segle XVIII amb restes de tanques de botó. Al llom, títol manuscrit "Puja/des Tom 2º (corregit en 2ª, i afegit "parte / 1710"). Al llom, etiqueta de paper esquinçada amb el títol: "Pujades Cr[onica] / de Cata[luña]".

Procedència: Prové de la biblioteca del marquès d'Alòs; al f. de guarda anterior, nota de possessió: "Marqués de Lió", i possible signatura en llapis: "4858-25". Ingressat durant la Guerra Civil.

Estat de conservació: Alguns forats de paràsits als marges, que no afecten el text.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/11251, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: M. CAMPABADAL, *La Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona en el segle XVIII* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2007) (Textos i estudis de cultura catalana, 119), p. 135.

Edicions: G. PUJADES, *Crónica universal del principado de Cataluña* (Barcelona: José Torner, 1829-1832), 8 v.

Descripcions: E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 270-271; MCEM 194.

Ms. 1555

"*Indice general cronológico-alfabético-catalográfico de todas las obras existentes en la presente biblioteca propia de la señora Doña Concepción de Martín y de Magarola*". Conté la relació de documents llistats en ordre alfabètic de títols amb indicació de la mida i topogràfic. Barcelona, 1821.

> F. 2-4v: "*Prólogo*".
> F. 5-45: "*Índice general de todos los libros que se hallan en la biblioteca de los herederos del dr. Dn Fernando Martín de Miravall, dispuesto por el orden alfabético, con expresión de los tamaños, número de tomo de cada obra, estante y divisiones en que se hallan, con la advertencia de que cada obra va citada con el propio idioma en que está escrita*".
> F. 45v-58: "*Siguen los demás estantes o trastes expresados y en el orden que se manifiesta en el prologo de este índice*".
> F. 59: Octava real: "Esta abundante y docta librería / con la que se hizo Dn. Fernando / Martín de Miravall (pues él solía / pasar días enteros estudiando) / en todas ciencias y artes serte guía / podrá de aquestos tomos bien usando: / atento reflexiona cuanto leas, / si otro Dn. Fernando ser deseas".

Paper pautat. 59 f. (numeració original 127 p.); 240 mm. Portada orlada i acolorida amb aquarel·la. Enquadernació en pergamí del segle XIX.

Procedència: Prové de la biblioteca del marquès d'Alòs. Ingressat durant la Guerra Civil.

Estat de conservació: Guillotinat.

Ms. 1556-1557
PERE JOSEP AVELLÀ I NAVARRO, Sermó sobre Sant Josep Oriol en les festes de la seva beatificació. En castellà. 1807.

Ms. 1556
"Sermón que en la solemne fiesta con que el muy illustre Ayuntamiento de la ciudad de Barcelona celebró en el día 3 de junio de 1807 en la Iglesia de Nuestra Señora de los Reyes o del Pino la beatificación de su paisano D. Josef Oriol, presbítero y beneficiado de la misma, dixo el D. D. Pedro Josef Avellá y Navarro, canónigo de la santa Iglesia de Barcelona". Versió en net. 1807.

17 f.; 300 x 210 mm. Enquadernació en tela del segle XX (BC).

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/16367, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 1557
"Un sacerdote elegido de Dios para obrar según su corazón y exaltado por Dios en recompensa a su fidelidad: sermón que predicó el Dr. Pedro Josef Avellá y Navarro el día 3 de junio de 1807". Esborrany. 1807.

20 f.; 300 x 210 mm. Enquadernació en tela del segle XX (BC).

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Prové de la biblioteca del marquès d'Alòs.

Bibliografia: E. ANZIZU, *Vida de sant Joseph Oriol escrita ab motiu de sa canonisació: ab la novena del sant* (Barcelona: L. Gili, 1909); cf. J. RIUS I SERRA, "Oficio y misa de S. José Oriol", *Analecta Sacra Tarraconensia*, 30 (1957), p. 367-384.

Ms. 1558
Recull de textos i documents referents a la tercera guerra carlina a Catalunya, Aragó i València (1872-1875), recopilats per Josep Joaquim d'Alòs i de Martín. Darrer quart del segle XIX.

1558/1
F. 1-10: Correspondència rebuda i notes.

1558/2
F. 17-25: Notes sobre diversos episodis de la guerra. 1873.

1558/3
F. 28-153: Carlistes de Catalunya. Al f. 29-40, llistes de l'exèrcit carlí.

1558/4
F. 154-183: Biografies de caps carlins.

1558/5
F. 1-45: Notes biogràfiques sobre caps carlins del Maestrat.

Procedència: Prové de la biblioteca del marquès d'Alòs. Ingressat durant la Guerra Civil.

2 vols. (183, 45 f.); diverses mesures. Vol. I (1558/1-4), diverses mesures; vol. II (1558/5); 215 x 155 mm. Conservat en sengles carpetes d'origen.

Bibliografia: F. HERNANDO, *La campaña carlista (1872 a 1876)* (Paris: A. Roger y Chernoviz, 1877); *Narración militar de la Guerra Carlista de 1869 a 1876 por el Estado Mayor Militar del Ejército* (Madrid: Impr. y lib. del Depósito de la Guerra, 1888); P. ANGUERA, *El carlisme a Catalunya, 1827-1936* (Barcelona: Empúries, 1999); L. F. TOLEDANO GONZÁLEZ, *Antiliberalisme i Guerra Civil a Catalunya: el moviment carlí davant de la revolució democràtica i la tercera Guerra Carlina (1868-1875)*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 1999) (p. 278).

Nota: Altres materials manuscrits relatius a la Tercera Guerra Carlina a BC ms. 3374 (Memòries de Josep Estartús) ms. 1934/6 (Narcís Oller) o ms. 836 (biografies de caps carlins).

Annex: Document ingressat durant la Guerra Civil per donatiu de Ramon d'Alòs-Moner

Ms. 1536

"Mariana y lauretana Letanía, ameno paraíso en donde hallan los más dulzes i tiernos entretenimientos los hijos de la gran reyna de los ángeles María Santíssima: explícanse con una elegante poesía los epítomes que la Iglesia da a su gran maestra y madre, compuesta por uno de sus más humildes hijos para mayor inteligencia del símbolo o de las láminas". Compost per làmines amb les advocacions de la Mare de Déu a la lletania, acompanyades d'un poema al·lusiu . 2a meitat del segle XVIII.

114 f.; 150 x 100 mm. 57 làmines signades "C.P.S.C.M." i "Klauber cath. sc. & exc. A. V.". Enquadernació coetania en pell marró, llom estampat amb ferros daurats. Talls vermells.

Procedència: Donatiu de Ramon d'Alòs-Moner. Ingressat durant la Guerra civil (signatura antiga ms. 2677).

Estat de conservació: Nombroses galeries d'insectes.

5.
Josep Oriol Anguera de Sojo
Guerra Civil
1936

Jurista eminent i respectat, el Dr. Josep Oriol Anguera de Sojo ocupà nombrosos càrrecs jurídics i polítics durant la Segona República, que abandonaria per retornar a l'exercici privat de l'advocacia. Anguera havia nascut a Barcelona el 1879, i era el primer fill dels reusencs Jordi Anguera i Caylà (1840-1919), metge fundador de l'hospital de tuberculosos de Santa Coloma de Gramenet, i Carme de Sojo i Ballester (1856-1890). La família era profundament pietosa —la seva mare morí molt jove com a terciària carmelitana, i l'orde promogué la seva canonització. Dels tres fills que sobrevisqueren, el més gran, Josep Oriol —fillol del que seria el cardenal Casañas— estudià dret, mentre que els altres dos, Jordi Maria i Joan Maria, seguiren la carrera paterna i esdevingueren metges. Abans de traslladar-se a Madrid el 1916, Jordi formà part de l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya, on coincidiria amb Manuel Segalà. Oriol i Jordi es casaren amb Maria Eulàlia i Mercè Dodero i Martí, germanes del també jurista Marià Dodero. El matrimoni d'Oriol i Maria Eulàlia tingué només una filla, morta molt jove el 1919; el seu nebot Oriol deixà al cap d'un temps Madrid per estudiar el batxillerat a Barcelona, i amb el temps esdevindria jurista com el seu oncle.

Josep Oriol Anguera feia part d'un món tradicional i benestant d'advocats i de metges; no és estrany que les seves simpaties polítiques, tot i republicanes, s'inclinessin pel costat conservador. Membre del Partit Catalanista Republicà, durant la Segona República ocupà diversos càrrecs judicials i polítics: president de l'Audiència Territorial, i poc després de la proclamació de la República, entre 1931 i 1932, fou Governador Civil de Barcelona, moment en el qual el seu posicionament a favor del govern republicà i a l'encontre d'una de les vagues el dugué a seriosos enfrontaments amb els sindicats anarquistes. El 1933 fou proposat per al càrrec de fiscal general de l'Estat, i s'hagué d'ocupar, per tant, del judici contra els participants en el cop d'Estat del general Sanjurjo del 1932; dimití al cap de poc temps, i recuperà el seu lloc a l'Audiència de Barcelona. La seva opinió contrària a la Llei de Conreus el dugué a abandonar la Lliga Catalana i afiliar-se a la CEDA (Confederació Espanyola de Dretes Autònomes). Entre l'octubre de 1934 i l'abril de 1935 fou ministre de Treball amb el govern del populista Alexandre Lerroux i s'hagué d'enfrontar, de nou, als problemes entre la patronal i els sindicats. El mateix any, per diferències amb el govern —però probablement cansat també de les tensions i amenaces— deixà la política per dedicar-se definitivament a la seva professió d'advocat i als seus estudis de Dret. Vist el seu recorregut, sembla lògic que, en esclatar la guerra, Anguera decidís fugir de les amenaces faistes i passés a la zona nacional, a través de la via italiana.

La biblioteca d'Anguera, que havia viscut al carrer Casp, entre Llúria i Bruc, i que acabaria vivint al carrer Bruc, just per sota de la Gran Via, havia de ser important: historiador reconegut del dret català, formà part des de ben d'hora de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de

Catalunya, que presidí entre el 1922 i 1925. La seva adreça era sens dubte ben coneguda pels sindicats que l'havien amenaçat: una nota de Jordi Rubió de novembre de 1936 ens informa que la seva biblioteca i l'arxiu havien estat recuperats pel Sindicat de Productes Químics de la CNT, que n'havia venut algunes saques de llibres a un drapaire del Carrer de Ponent, l'actual carrer de Joaquim Costa[828]. El 16 de novembre es recuperen aquests saques i el 18, gràcies a les gestions de Pere Bohigas, es pot començar a recuperar la documentació que encara restava en mans del sindicat; l'1 de desembre Rubió signa un rebut del lliurament a favor del sindicat. Entre els volums recuperats hi havia un nombre significatiu de manuscrits, que foren registrats per Bohigas entre el 15 i el 19 d'abril de 1937 (antics registres ms. 1894-1908, 1910-1927 i 143-1951). El conjunt incloïa sobretot documentació dels segles XVIII i XIX, entre els que destaquen un nombre important de tractats acadèmics d'origen divers (de Cervera, però també de la Seu d'Urgell, de Barcelona, Granollers o d'Osca) i de quaderns de miscel·lànies històriques, així com un parell de volums moderns que havien pertangut a amics d'Anguera —Guillem M. de Brocà i el comte de Churruca—, i que es trobaven entre els seus papers bé per donatiu, bé per préstec dels seus antics propietaris. Sembla ser que entre els papers i llibres recuperats hi havia també alguns valors, que Ramon d'Alòs-Moner va lliurar a la tresoreria general de la Generalitat.

Acabada la guerra, el 13 de novembre de 1939 Anguera signava un rebut conforme li havien estat retornats 11 paquets amb els seus papers d'arxiu i una col·lecció de llibres. Els manuscrits i els llibres rars s'havien quedat, però, a la Biblioteca de Catalunya: el llistat va ser lliurat al jurista amb una breu carta de Bohigas, que en aquell moment era l'encarregat de la Biblioteca, en què se li demanava si podia cedir els volums que completaven les col·leccions —entre ells, ben evidentment, els manuscrits—. Hàbilment, Bohigas presentava la petició "cumpliendo un deseo del muy Iltre. Sr. Diputado Ponente de Cultura, D. Francisco Luis Riviere", i apel·lava al fet que "todas las grandes bibliotecas se han formado gracias a la magnificencia de magnates y particulares amantes de la cultura"; afegia que estava segur que tindria la generositat de cooperar al creixement de la institució, sobretot tenint compte que s'havia contribuït al salvament del conjunt de la seva biblioteca. No hi ha cap carta d'Anguera de Sojo que confirmi el donatiu; però el fet és que el 1942 Luis Monreal, com a responsable a Catalunya del Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional (SDPAN), envià un ofici a Anguera indicant que el termini de recuperació de documents arribava a la seva fi. Els volums romangueren a la Biblioteca, i foren registrats en els anys vuitanta per Amadeu-J. Soberanas.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-579 – "Cuadros y objetos de arte propiedad de Oriol Anguera de Sojo y de su esposa María Eulalia Dodero, desaparecidos de su domicilio de la calle de Caspe, nº 33b, principal", llistat de 8 pàgines, amb la nota "Domicilio actual Bruch 55, 2º 1ª". 1939.

AHBC, 124/10 – Documentació relativa a la recollida de la biblioteca d'Anguera de Sojo. 13 de novembre de 1939-15 de desembre de 1940.

[828] Encara ara hi ha, al núm. 34 del Joaquim Costa, una seu de la CNT-AIT, la Fundació d'Estudis Llibertaris i Anarcosindicalistes i la llibreria La Rosa de Foc, especialitzada en anarquisme.

AHBC, 127/41 – Llista de biblioteques ingressades. "Anguera de Sojo, Oriol (C. del Bruc). Biblioteca i papers del despatx, recollida del local del Sindicat [afegit: d'Indústries Químiques] (C. Casp?) que se n'apoderà i d'un drapaire".

AHBC, 127/41, camisa 7 – "Mss", llista de biblioteques de les quals es conserva documentació a Manuscrits. [1939].

AHBC 127/41, camisa 7 – Plànol de disposició d'una vintena de fons propis i incautats a les dependències del carrer Hospital; entre ells, un quadrat amb la menció "Anguera". Ca. 1938.

AHBC, 331/7, camisa 6 – Colegio de Jesús María.

AHBC, 332/A-Anguera de Sojo – documentació relativa a la devolució de la biblioteca.

AHBC, 1225/9 – Fitxes de biblioteques dipositades a l'Hospital de la Santa Creu. Anguera de Sojo, Arxiu.

MAC, Fons Luis Monreal. Correspondència – Còpia d'ofici a Oriol Anguera de Sojo, informant-lo que s'acaba el termini per a la reclamació d'objectes. 12 de desembre de 1942.

Bibliografia

"Excmo. Sr. D. Josep Oriol Anguera de Sojo". En: MINISTERIO FISCAL. *Biografías de los Fiscales Gerenales del Estado* https://www.fiscal.es/ca/-/excmo-sr-d-josep-oriol-anguera-de-sojo, consulta 7 de gener 2025).

ROMEU I ALEMANY, Antoni. *Diccionari d'Història de Catalunya*. 3a ed. Barcelona: Edicions 62, 1995, p. 73.

VÁZQUEZ OSUNA, Federico. "Josep Oriol Anguera de Sojo". En: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA. *Historia Hispánica* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/3588-josep-oriol-anguera-de-sojo, consulta 7 de gener 2025).

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 2096
Còpies dels costums i privilegis de Besalú, amb esmenes de Guillem de Brocà. Finals del segle XIX-principis del segle XX.

> **1.** F. 1: Nota de Guillem de Brocà a Oriol Anguera de Sojo sobre la còpia dels privilegis.
> **2.** F. 2-3v: "*Costums i pràcticas de Besalú. Revista La Renaixensa tomo I° año 1872 n° 23, 1° de enero pág. 301*". Còpia de l'edició d'un text publicat a *La Renaxensa*, en el qual no es dona la localització de l'original. Al f. 3v, explicit "Tret d'un llibre manuscrit que conté còpias de diferents privilegis, consuetuts, concòrdias y altres documents referents a Olot, Camprodon y Besalú pàg. 59, 60 y 61 entre un document de 1498 y un altre de 1453".
> **3.** F. 4-16: "*Privilegi i confirmatió de privilegis en lo any 1599 a favor de la Universitat de Besalú*". Al f. 16, "Esta copia notarial obra en poder de D. Ramon de Siscar y de Montoliu". Còpia del text conservat a l'Arxiu Històric Municipal de Barcelona, ms. C034; confrontat amb l'original i corregit per Guillem de Brocà.

16 f.; 260 x 185 mm. Text escrit a ploma, correccions en llapis. Sense enquadernar.

Procedència: Al f. 2 segell de Guillem de Brocà. Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1925).

Edició: vegeu "Anecdotas y curiositats literarias", *La Renaixensa*, 1, núm. 23 (1 de gener de 1872).

Bibliografia: F. MONSALVATJE I FOSSAS, *Colección diplomática del condado de Besalú* (Olot: Impr. y libr. de Juan Bonet, 1901-1908).

Ms. 2269

Miscel·lània d'obres dramàtiques religioses en català. Finals del segle XVIII-principis del segle XIX (posterior a 1787, afegit posterior a 1805).

> **1.** F. 1-71 BARTOMEU PALAU, "*Devota representació anomenada Victòria de Christo".* Al f. 71, "Esta devota representació anomenada Victoria de Christo fou traduhida de llengua castellana á nostra románs catalá, i representada en esta de Alspens [sic, per Alpens] en 1757. Segonament se representá en lo mateix Poble en 1775, i en esta ocasió se añadiren las cantillas seguents [tres estrofes]. Tercerament se representá en 1787, i en esta ocasió se añadí lo Sacrifici de Isaác... i compongué lo Rt. P. F. Joseph Canellas, natural de est poble, religiós i lectór de la Trinitat Calsada en Barna ...".
> **2.** F. 71v-76 JOSEP CANELLAS, "*Sacrifici de Isaac*.". Al f. 76v, "En 1805 se torná á representár i en esta ocasió se anyadí lo seguént...".

76 f.; 220 x 165 mm. Acotacions escèniques entre línies, noms dels personatges al marge. Enquadernació coetània en pell marró sobre cartró, amb tanques de cuir i reforços de cuir al llom.

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1895).

Estat de conservació: Nombroses marques d'ús.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Bibliografia: P. VILA, "Noves aportacions a l'estudi del "Cicle de la Passió", *Estudi General*, 1 (1982), p. 41-52.

Nota: Amb una breu anotació d'Amadeu-Jesús Soberanas: "Victoria de Cristo por el bachiller Bartholomé Palau, cf. 11-iii-15, 83-8º-C93/14". Una altra còpia a Vic, Biblioteca episcopal, ms. 263.

Ms. 2520

LLUCIÀ GALLISSÀ, "*Universae Philosophiae Institutiones ad usum, rationemque scholarum Societatis Jesu accomodatae*". Curs de filosofia impartit al col·legi de Sant Andreu de la Seu d'Urgell. Al f. 1 hi ha el nom dels deixebles. Al f. 171v, "Docebat Urgellae P. Lucianus Gallisa soc. Jesu". Seu d'Urgell, 2n terç del segle XVIII (ca. 1764-1767).

> F. 2v-12: "*Praefatio in universam philosophiam*".
> F. 15-45v: "*Institutionum logicae liber I: de perceptione et de rebus ad eam pertinentibus*".
> F. 46-78v: "*Institutionum logicae liber II: de enuntiatione*".
> F. 78v-107v: "*Institutionum logicae liber III: de argumentatione*".
> F. 110-110v: "*Logicae institutiones. Prooemium*".
> F. 110v-140: "*Disputatio prooemialis in logicam*".
> F. 140v-153v: "*Disputatio de distinctionibus*".
> F. 154-171: "*Disputatio de universalibus*".

171 f.; 205 x 150 mm. Amb postil·les. Diverses mans. Enquadernació coetània en pergamí sobre cartró. Al llom etiqueta de paper amb el títol ms. "Filosofie Institutiones".

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1919).

Estat de conservació: Guillotinat.

Bibliografia: A. PLADEVALL I ARUMÍ, "Noves dades per a la biografia del P. Llucià Gallissà", *Ausa*, 11 (1985), p. 409-424; A. PLADEVALL I ARUMÍ, *La Il·lustració a Vic: les aportacions de Francesc de Veyan i Mola i Llucià Gallissà i Costa* (Cabrera de Mar: Galerada, 2000) (sobre la data, vegeu p. 139).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya,* 9 (1981), p. 119-140 (any 1978); MCEM 2266 (M. Toldrà).

Ms. 3416

Recull factici de cursos de dret canònic impartits a la Universitat sertoriana d'Osca. Osca, 1726-1728.

3416/1
F. 1-53: Dr. DOT, "*Elaboratio ad titulum de immunitate ecclesiarum in 6*". Al f. 53: "Conclusum V nonas marci mensis anno domini MDCCXXVIII cum doctore Dot, santi Vincentii collega et moderator juxti cathedrae in sertoriana Hoscensis Universitate Amen".

3416/2
F. 54-89: "*Elaboratio ad titulum de decimis premicis et oblationibus in 6 anno MDCCXXVI*". Al f. 88, colofó.

3416/3
F. 90-133: ROMAN DE BLANCO, "*Commentaria ad seciosum et practicabilem titulum de iudiciis*". Al f. 133: "Conclusum fuit presens tractatum die 5 mensis marcii anno domini 1728 cum doctorem Dn Roman a Blanco in sertoriana universitate Hoscae".

3416/4
F. 134-172v: MAMÉS AZARA, "*Commentaria ad titulum de officio et potestate iudicis delegati in librum I decretalium tit. XXIX*". Al f. 172: "Conclusum fuit cum Azara die 8 marcii mensis anno domini 1728 in sertoriana universitate civitatis Hoscae amen".

175 f.; 215 x 155 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb tanques de badana. Títol al llom "Materias canònicas". Els folis de guarda són fragments d'un cartell acadèmic.

Procedència: Al f. 175v, prova de ploma "Cum Petrus Gargorius", al f. de guarda anterior, "ex libris Josephi de Burgues" i, al f. 1, "Es de la casa de Coromines en San Martin Sescors" (Osona). Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 1897).

Bibliografia: J. ANTÓN PELAYO, *La correspondència epistolar de la família Burguès (1750-1850)* (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2013).

Ms. 3420

Recull factici de tractats de geometria. Finals del segle XVIII.

3420/1
F. 1-59: *Compendio de geometria i carpinteria*. Incomplet (acaba en meitat del capítol 2º).
f. 1-31v: "*Capítulo 1º. Compendio de los elementos de geometría*".
f. 32-34: "*Capítulo 2º. De las maderas propias a la carpinteria*".
f. 41-59: Figures, numerades 1-103, a continuació figures no numerades.
59 f. (f. 34v-40 en blanc). 4 quaderns, numerats 1º-3º a l'angle superior esquerre.

3420/2
F. 60-140: *Tratado de geometria*. Acèfal, àpode i incomplet.
81 f. (numeracions antigues p. 33-62, 71-78, 83-156, i folis sense numerar).

140 f. nombrosos folis intercalats en blanc; 205 x 150 mm. Sense enquadernar.

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1950).

Ms. 3428

MIQUEL FONT, "*Artis logica prima pars: de diallecticis constitutionibus quas sumulas vocant, juxta doctrinam fulgurantis eclesiae iuberis angelici doctoris divi Thome Aquinatis, solidiscimi interpritis divine voluntatis, interprete Mica[e]lle Font, filosophiae doctore, die decima quinta mensis septembris 1657*". Curs de súmules. Al f. 51, "die 19 desembris a nativitate Domini 1657". 19 de desembre de 1657.

52 f. (el f. 52, solt, pertany a una altra obra); 210 x 150 mm. Algunes cancel·lacions. Reclams al folis. Al foli 38v, figura dibuixada. Enquadernació coetània en pergamí amb pestanyes i restes de tanques de botó. Talls vermells.

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1894).

Estat de conservació: Marge superior malmès per fongs i humitat.

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 451; MCEM 297 (M. Toldrà).

Nota: Un altre curs de súmules impartit per Font a BC ms. 418.

Ms. 3429

PERE JOAN GIRALT, "*Tractatus in universam aristotelicam dialecticam per varias questiones et articulos distributos, iuxta firmissimam et veridicam angelici magistri divi Thome Aquinatis et eius floridissima[e]escola[e] doctrinam 1685 et 1686*". Al f. 197: "Finem dedit huic opere doctor Petrus Joannes Giralt, magister meus, die 18 mensis aprilis ora 3ª post meridiem anno 1686". Als f. 198-199, taula de contingut. 1685-1686.

199 f. (numeració antiga 390 p.); 205 x 150 mm. Al f. 99, esquema. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó. Títol ms. al llom "Logica".

Procedència: Al f. 1, "Ex usu Josephi de Mora y [en blanc]" (potser Josep de Mora i Catà, marqués de Llió). Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1896).

Estat de conservació: Taques d'humitat, malmès per l'ús.

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006) p. 451-452; MCEM 298 (M. Toldrà).

Nota: Pere Joan Giralt apareix citat com a professor de la Universitat de Barcelona en el Llibre de cèdules de l'Estudi General de Barcelona (BC, Arx. 304), i en un document de 1711 (BC, AH 3870).

Ms. 3431

"*Formularium*". Formulari notarial, la majoria de documents del qual fa referència a localitats de les diòcesis de Barcelona i Vic. Al f. 1v, discurs d'un candidat a notari davant dels seus examinadors. Als f. 2-4v, taula de contingut. En llatí, algun document en català. Incomplet. Granollers?, segle XVII.

79 f.; 220 x 160 mm. Diverses mans. Enquadernació coetània en pergamí amb reforços de cuir al llom. Al pla anterior "Tractat de formularis de contrates".

Procedència: A la coberta "Est Joannis [Gerardi Vernet]", "Est Gerardi Vernet, auctoritae regiae notaris publici ville Granullariorum diocesis Barcinone die []".Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1915).

Estat de conservació: Molt malmès, taques d'humitat i forats.

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 452-453; MCEM 299 (M. Toldrà).

Ms. 3432

Recull factici de cursos de dret i de filosofia aristotèlica en llatí, impartits probablement a la universitat de Barcelona. Principis del segle XVII (ca. 1605).

3432/1

F. 1-154: Recull miscel·lani de cursos de dret. Als f. 1-5, taula de contingut.

1. f. 6-128: RAFAEL GUERAU, "*Tractatus de legibus a Patre Raphaelle Gueraue societatis Jesu*".

2. f. 123-144v: "*Tractatus de privilegiis et dispensationibus*".

(Numeració antiga 144 f.).

3432/2

F. 155-258: FRANCESC BROQUETES. Recull de cursos de dret.

1. f. 155-166: "*Dubia difficilia ad questionem 70ª a Francisco Broquetes*".

2. f. 167-197: "*Tractatus de emptione et venditione ad questionem 77, 2ª 2ae d.t. a sapientissimo doctore Francisco Broquetas*".

3. f. 197v-241v: "*Tractatus de usuris ad questionem 78, 22 d.t.*"

4. f. 242-253v: "*Tractatus brevis de cambiis ad questionem 78, 22 d.t.*"

104 f. (Numeració antiga 12, 31, 57 f.).

3432/3

F. 259-380: MIQUEL ESTEVANELL, "*Praeclarissima peraphraesis in tres libros Aristotelis de animo edita ab authore praeclarissimo Michaelle Astavanell, anno domini 160IIIII*". 1605.

122 f. (Numeració antiga 120 f.).

380 f.; 220 x 150 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb pestanyes i restes de tanques de badana.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1916). Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo.

Estat de conservació: Llom desenganxat; algunes galeries.

Bibliografia: A. FERNÁNDEZ LUZÓN, *La Universidad de Barcelona en el s. XVI*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona); R. RAMIS-BARCELÓ, "Los graduados en leyes y cánones de la Universidad de Barcelona en el siglo XVI", *Anuario de Historia del Derecho Español,* 85 (2015), p. 475-496.

Descripcions: E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I, p. 335; MCEM 300 (M. Toldrà).

Nota: Un altre manuscrit de Broquetes a UB, ms. 1226.

Ms. 3433

[DOMÈNEC VINYES, O.P.?]. Recull factici de cursos de teologia copiats per Feliu Russinyol i Pou. Cervera?, 1799-1800.

3433/1

F. 1-74: "*Tractatus de providentia, praedestinatione et guvernatione divina*". Al f. 1, taula de contingut. Al f. 74 "Feliu Russinyol 1799".

74 f. (numeració antiga 151 p.). Al f. 2, gravat de sant Agustí.

Nota: Un altre tractat amb el mateix títol a BC, ms. 886, i un altre a UB, CRAI, ms. 660.

3433/2

f. 75-151: "*Tractatus de scientia et voluntate Dei*". Als f. 75v-76, taula de contingut. Al f. 151, "Feliu Russinyol y Pou any 1800".

77 f. (numeració antiga 148 p.).

Nota: Un altre tractat amb el mateix títol a BC, ms. 886, i un altre a UB, CRAI, ms. 656, 662, 688.

151 f.; 215 x 155 mm. Enquadernació coetània en pergamí sobre cartró.

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1917).

Nota: A la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona, ms. 70, es conserva una còpia del *Tractatus de providentia, praedestination et gubernatione* de Domènec Vinyes, professor a Cervera, datada de 1791-1792; i a la biblioteca Folch i Torres del MNAC, ms. 58, hi ha una altra còpia de cursos de Domènech Vinyes que conté els dos títols.

Ms. 3434

Recull factici de cursos de teologia. Cervera, finals del segle XVIII-principis del segle XIX.

3434/1

F. 1-120: [DOMÈNEC VINYES, O.P.], "*Tractatus de Deo homine facto seu de Christo Domino*".

120 f. (numeració antiga 230 p.). Paràgrafs numerats. Al f.1, gravat de Sant Tomàs d'Aquino; al f. 118, gravat de la Immaculada Concepció.

Edició: cf. D. VINYES, *Tractatus de Deo homine facto, pro anno scholari cui initium dabit festum S. Lucae an. 1804* (Cervera: Typis mandabat sub praelo Academico Sigismundus Bou et Baranera, 1804?).

Nota: Una altra còpia a BC, ms. 2884.

3434/2

F. 123-239: "*Tractatus de fide, spe et charitate*". Als f. 236-238, taula de contingut.

118 f. (numeració antiga 215 p.). Al f. 239, gravat de Sant Agustí.

Nota: Altres còpies d'un curs amb el mateix títol a BC, ms. 2889; BC, ms. 2904, dictat probablement per Ignasi Oms el 1797; BC, ms. 3159/2; UB, CRAI, ms. 824.

239 f.; 215 x 160 mm. Enquadernació coetània en pergamí sobre cartró.

Procedència: Al f. de guarda, "Hic liber est Benedicti Casas et Puigventós, beneficiatus villae Martorel, diocesis Barcinonensis"; al f. de guarda posterior, "Benito Casas y Puigventós beneficiado de Martorell". Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1918).

Bibliografia: sobre D. Vinyes, vegeu F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes* (Barcelona: Impr. J. Verdaguer, 1836), p. 671-672; i M. RUBIO BORRÁS, *Historia de la Real y Pontificia Universidad de Cervera, 2a parte* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1916), p. 272

Ms. 3435

Sermonari del convent de carmelites calçats de la Mare de Déu de l'Esperança d'Onda. Inclou sermons relacionats amb la devoció desenvolupada convents i esglésies d'Onda (el convent de carmelitans, l'ermita del Santíssim Salvador, l'església de la Mare de Déu de l'Esperança). En castellà. Onda (Castelló), darrer quart del segle XVIII (posterior a 1791).

1. F. 1-14: Sermó sobre el Sant Crist de la Paciència.
2. F. 15-29: Sermó en el centenari de la fundació de la congregació de l'esclavitud del convent de la Mare de Déu del Carme d'Onda.
3. F. 30-39: Sermó sobre sant Benet.
4. F. 39v-43v: Sermó sobre santa Clara.
5. F. 44-55: Sermó sobre l'honestedat de sant Tomàs d'Aquino.
6. F. 56-64: Sermó sobre l'Assumpció de la Mare de Déu.
7. F. 66-67: Sermó sobre la Mare de Déu dels Desemparats.
8. F. 67v-69v: Sermó sobre la Visitació de la Mare de Déu.
9. F. 70-71v: Sermó sobre la Presentació de Jesús al Temple.
10. F. 72-72v: Sermó sobre la Mare de Déu dels Desemparats.
11. F. 73-75: Sermó sobre sant Nicolau.
12. F. 75v: Sermó sobre les santes relíquies.
13-17. F. 76-97: Cinc sermons sobre la Mare de Déu de l'Esperança.
18. F. 97v-105: Notes sobre la fundació i història del convent de carmelites d'Onda. 1791 o posterior.
19. F. 106-115v: Sermó sobre els dolors de la Mare de Déu.
20. F. 116-118v: Sermó sobre la Mare de Déu de la Mercè.
21. F. 119-121: Sermó sobre sant Pere Nolasc.
22. F. 121v-122: Sermó sobre sant Ramon.
23. F. 122v-125: Sermó sobre sant Rafael.
24. F. 126-152v: Sermó a la mort de Carles III, rei d'Espanya. 1788 o posterior.
25. F. 153-162v: Sermó sobre sant Pere.
26. F. 163-166v: Sermó sobre sant Blai.
27-28. F. 167-178: Dos sermons sobre la Sagrada família (Jesús, Maria i Josep).
29-30. F. 179-196v: dos sermons d'acció de gràcies per la pluja. 1787 i sense data
31. 197-203v: Sermó per l'ermita del Santíssim Salvador d'Onda.
32-33. F. 204-208v: Dos sermons sobre sant Cassià, adreçats als mossos d'Onda.
34. F. 209-214: Sermó sobre sant Fortunat, adreçat als mossos d'Almassora.
35. F. 216-218: Sermó sobre sant Jordi.
36. F. 220-222v: Sermó sobre santa Maria Magdalena de Pazzi.
37. F. 224-235v: Sermó sobre sant Josep.

235 f. (falta el f. 152; f. 64v-65v, 102-102v, 177v-178v, 214v-215v, 218v, 222-222v en blanc); 200 x 150 mm. Alguns sermons amb esmenes. Enquadernació coetània en pell marró. Al teixell, en lletres daurades, "Sermones varios".

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1921).

Ms. 3436
JOSÉ ABARCA. Informe sobre l'actuació de l'exèrcit de Pedro Agustín Girón, marquès de les Amarillas, durant la Guerra Gran. Finals del segle XVIII (1794 o posterior).

39 f. + 1 f. plegat; 220 x 145 mm. A la fi 2 mapes impresos enganxats: *Carta que contiene parte de Conflán, las dos Cerdanias, Capsir, valle de Carol, Donezan, país de Sault, una porción del condado de Foix y fronteras de España, por D. Tomás López y su hijo D. Juan, geógrafos de S. M., Madrid, año de 1794*, i *Carta que comprehende la tierra llana del Rosellón, el valle de Espira, Conflán y frontera de Cataluña, por D. Tomás López y su hijo D. Juan, geógrafos de S. M., Madrid, año de 1793;* peu d'impremta per a tots dos mapas: "Se hallará en Madrid, Casa de Atocha, frente a la Casa de los Gremios". Protegit per una sobrecoberta en pell marró fosc (BC, anys 80).

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1902).

Nota: un altre manuscrit de tema similar a Madrid, BNE ms. 2546 (*Defensa de la retirada del Marqués de las Amarillas*).

Ms. 3437
GONZALO ENRÍQUEZ DE LUNA Y ROXAS, "*Defensa que en fabor del brigadier ingeniero director Dn. José de Arana, presentó en el Consejo de Guerra de generales nombrado por S. M. para juzgar y sentenciar la causa formada sobre la rendición de la Plaza San Fernando de Figueras el teniente coronel Dn Gonzalo Enríquez de Luna y Roxas, caballero de la orden de San Tiago, primer teniente del regimiento de Reales guardias españolas de Infanteria*". 1797.

40 f. (numeració d'origen 39 f.); 215 x 155 mm. Coberta d'origen en paper de guarda d'ulls marró, verd, bru, rosa i crema, al llom etiqueta en paper amb el número "17". Protegit per una sobrecoberta en pell marró fosc (BC, anys 80).

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1903).

Bibliografia: J. FAYARD, *Los ministros del Consejo Real de Castilla (1621-1788): informes biográficos* (Madrid: Hidalguía-Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Instituto Salazar y Castro, 1982), p. 196.

Ms. 3438
Recull de textos de caire històric. Principis del segle XIX.

> **1.** F. 2-17: "*Discurso sobre la fórmula antigua de los juramentos llamados Juicios de Dios, y asimismo la de los duelos o desafíos*".
> **2.** F. 18-24: "*Extrato de la historia de los quákeros*".
> **3.** F. 25-46: "*Discurso sobre el establecimiento de nuevas poblaciones en las ventas de la Moncloa y Portuguesa, reyno de Sevilla, año de 1791*"

46 f. (numeració d'origen 41 f.); 215 x 155 mm. Coberta d'origen en paper de guarda d'ulls marró, verd, bru, rosa i crema; al llom etiqueta de paper amb el número "29". Protegit per una sobrecoberta en pell marró fosc (BC, anys 80).

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1904).

Ms. 3439
Recull de textos a l'entorn de Melchor Rafael de Macanaz. Principis del segle XIX.

1. F. 2-22: MELCHOR RAFAEL DE MACANAZ, "*Discurso sobre el poder que algunos han querido atribuir al Papa en lo temporal, escrito por Dn Melchor de Macanaz, año de 1717*". 1717.
2. F. 23-47: "*Manifiesto y cotejo de la conducta que tuvo la magestad de Felipe V contra la del rey británico, y las razones que al presente congreso van fulminadas en el tiempo de sus sucesores, por Dn Melchor de Macanaz, ministro que fue del mismo señor Felipe V y plenipotenciario absoluto por Fernando VI, rey de España al congreso de Breda*".
3. F. 48-55: *Confesión de Dn Melchor de Macanaz para descargo de su conciencia.*
4. F. 57-61v: ANTONIO VALLADARES DE SOTOMAYOR, "*Epítome de la vida de Dn. Melchor Rafael de Macanaz inserta en el tomo séptimo del 'Semanario Erudito' por el editor de dicha obra Dn Antonio Valladares de Sotomayor*". Al f. 57-57v: "Nota que dn Antonio Valladares de Sotomayor, editor del Semanario erudito, pone al discurso primero del presente quaderno".
5. F. 62-67: "*Catálogo de las obras que compuso Dn. Melchor Rafael de Macanaz*". Al f. 67: "Extracto del número de volumenes que componen las obras del doctísimo Dn Melchor de Rafael de Macanaz".

67 f. (numeració d'origen 66 f.); 215 x 155 mm. Coberta d'origen en paper de guarda d'ulls blau fosc, rosa i crema, al foli de guarda "Quaderno número 33", al llom etiqueta de paper amb el número "33". Protegit per una sobrecoberta en pell marró fosc (BC, anys 80).

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1905).

Bibliografia: J. CANO VALERO, *Melchor Rafael de Macanaz, un precursor de la Ilustración (1670-1760)* (Ciudad Real: Universidad de Castilla-La Mancha, 1997); J. M. VALLEJO GARCÍA-HEVIA, "Melchor Rafael de Macanaz", en: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA, *Historia Hispánica* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/27627-melchor-rafael-de-macanaz, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 3440
MANUEL MARÍA DE ARJONA, "*Poesías varias del dr. Dn Manuel Maria de Arjona, dignidad y canónigo penitenciario de la santa iglesia catedral de Córdoba*". Principis del segle XIX.

1. F. 3-8: "*La muerte de Carlos 3º*".
2. F. 8-9v: "*La coronacion de Carlos 4º*".
3. F. 10-11v: "*A la venida de los reyes NN.SS. a Sevilla y del exmo sr. Príncipe de la Paz que lo acompañaba como su primer ministro*".
4. F. 12-12v: "*Cupido injuriado*".
5. F. 13-14: "*A la ausencia de Mirtilo*".
6. F. 14v-16: "*Traducciones de la primera de Horatio*".
7. F. 16-19v: "*Epitalamio a Elisa*".
8. F. 20-24v: "*Estado floreciente en que San Fernando puso a Sevilla, su decadencia actual etc*".
9. F. 25-27: "*A la consepción de María Santísima sra. nuestra*".
10. F. 27-28: "*Al pueblo hebreo en la ascensión de Jesucristo*".
11. F. 28-30: "*A la virtud*".
12. F. 30-31v: "*Al arbol del Silè para una academia de poética*".
13. F. 32-33: "*Es la de Horatio (lib. 2 oda 10) a un arbol que cayó sobre él*".
14. F. 33v-36: "*Para la renovación de una academia de humanidades*".
15. F. 36v-37: "*Cupido y la filosofía*".
16. F. 37v-38: "*A Nonserio*".

17. F. 38-40: "*Genetliaco a una hija de C***, caballero muy amante de la poesía*".
18. F. 40-41v: "*Al E. S. ****".
19. F. 42-43v: "*Al pensamiento humano*".
20. Imprès: *A la exaltación del Exmo sr. Antonio Despuig y Dameto de la santa iglesia metropolitana de Sevilla: silva que le dedica del dr. D. Manuel Maria de Arjona*. Sevilla, por Don Manuel Nicolás Vazquez, 1796.

50 f.; 215 x 155 mm. Coberta d'origen en paper de guarda d'ulls marró, verd, bru, rosa i crema, al foli amb el sumari "Quaderno número 38", al llom etiqueta de paper amb el número "38". Protegit per una sobrecoberta en pell marró fosc (BC, anys 80).

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1906).

Bibliografia: J. NAVEROS, *El fundador de la Real Academia de Córdoba, D. Manuel María de Arjona y Cubas (1771-1820)* (Córdoba: Diputación Provincial, 1991); J. NAVEROS SÁNCHEZ, "Manuel María de Arjona y Cubas", en: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA, *Historia Hispánica* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/4421-manuel-maria-de-arjona-y-cubas, consulta 7 de gener 2025)..

Edició: L. CUETO, *Don Manuel María de Arjona. Poetas líricos del siglo XVIII* (Madrid: Atlas, 1952) (Biblioteca de Autores Españoles; 63), p. 499-550.

Ms. 3441

MANUEL NICOLÁS MARÍN, "*Discurso sobre la necesidad del govierno y excelencia del monárquico deducido del paterno primitivo*". 1802.

45 f.; 220 x 160 mm. Coberta d'origen en paper de guarda d'ulls marró, verd, bru, rosa i crema; al foli de guarda "Quaderno número 42", al llom etiqueta de paper amb el número "42". Protegit per una sobrecoberta en pell marró fosc (BC, anys 80).

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1907).

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/31131, consulta 7 de gener de 2025).

Ms. 3442

GASPAR MELCHOR DE JOVELLANOS "*Informe sobre los espectáculos públicos, con ampliación a la corrección de la escena española y de los teatros, teatros, por Dn Gaspar de Jovellanos, etc etc etc de resultas de haberle consultado la Academia Española*". Informe adreçat el 1790 a l'Academia de la Historia. 1800.

47 f. (el f. 46 és una nota solta); 215 x 155. Coberta d'origen en paper de guarda d'ulls marró, verd, bru, rosa i crema; al foli de guarda "Quaderno número 43", al llom etiqueta de paper amb el número "43". Protegit per una sobrecoberta en pell marró fosc (BC, anys 80).

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1908).

Edicions: "Memoria para el arreglo de la policia de los espectáculos y diversiones públicas, y sobre su origen en España", en: G.M. de JOVELLANOS, *Colección de varias obras en prosa y en verso*, tomo IV (Madrid: Imp. De L. Amarita, 1831), p. 9-95; IDEM, *Informe dado a la Real Academia de la Historia, sobre juegos, espectáculos y diversiones públicas* (Oviedo: Real Instituto de Estudios Asturianos, 2011).

Ms. 3443

"*Proceso del rey de Francia Luis XVI"*. Finals del segle XVIII-principis del segle XIX (ca. 1795-1810).

F. 1-3v: "*Primera relación sobre la causa de Luis XVI*".
F. 3v-6v: "*Opinión de Mailhe a nombre del comité de legislación*".
F. 6v-8: "*Proyecto de decreto*".
F. 8-15: "*Observaciones sobre la relación de Mailhe*".
F. 15-19: "*Discurso de Gregoire, diputado del departamento de Loir et Cher*".
F. 19-22: "*Discurso de Tomás Paine, dipuado del departamento de la Somme*".
F. 22-25: "*Discurso de Kersaint*".
F. 25-28: "*Discurso de Antonio Conte, diputado de los Baxos Pirineos*".
F. 28-30v: "*Decreto sobre el modo de juzgar a Luis XVI*".
F. 30v-: "*Comparición de Luis XVI en la barra*".
F. 32-46v: "*Preguntas del presidente y respuestas del rey*".
F. 46v-47v: "*Luis XVI sale de la Convención, y se restituye al Temple*".
F. 47v-49: "*Rumor de la Convención, con motivo de la petición que hizo Luis XVI de un consejo. Opinión delos girondistas sobre la apelación del pueblo*".
F. 49-72: "*Segunda comparición de Luis XVI en la barra de la Asamblea Nacional. Discurso de Deseze*".
F. 72-73: "*Observaciones de Luis XVI. Decisión de la Asamblea Nacional. Influencia de los jacobinos en la Asamblea*".
F. 73-97v: "*Discusión sobre la causa del rey en la Convención y en los jacobinos. Opinión de Gaudet*".
F. 98-101v: "*Ciérrase la discusión sobre el proceso del rey. Serie de cuestiones que se proponen para decidir. Luis XVI es condenado a muerte*".
F. 101v-103v: "*Luis apela de esta sentencia a la nación. Discurso de sus defensores*".
F. 104-108: "*Debate sobre la apelación, es declarada nula*".
F. 108-114: "*Sesión de la Convención en los días 18, 19 y 20 de enero*".
F. 114-116v: "*Notificase a Luis XIV el decreto que le condena. Su respuesta*".
F. 116v-118v: "*Execución de la sentencia. Últimos momentos de Luis XVI*".
F. 118v-122: "*Testamento de Luis XVI, tal qual fue enviado por la comuna al consejo executivo*".

122 f. (numeració d'origen 243 p.); 220 x 160 mm. Notes a peu de pàgina. Amb cancel·lacions i esmenes. Coberta d'origen en paper de guarda; al llom etiqueta de paper amb el número "44"; a l'angle superior dret del f. 1 "N. 3º". Protegit per una sobrecoberta en pell marró fosc (BC, anys 80).

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1908).

Ms. 3444-3445

Miscel·lànies sobre el comte-duc d'Olivares. Principis del segle XIX.

Ms. 3444

Miscel·lània de textos sobre Gaspar de Guzmán, comte-duc d'Olivares. Als f. 2-2v, taula de contingut. Principis del segle XIX.

1. F. 3-10v: "*Instrucción que Dn Enrique de Guzmán, Conde de Olivares, dió a Leandro de Guzmán, ayo de Dn Gaspar, hijo segundo de aquél, cuando lo embió a estudiar a la Universidad de Salamanca, donde fue rector*".
2. F. 11-13v: "*Instrucción de los contadores del Conde Duque de Olivares citada en la anterior*".

3. F. 14-21: "*Informe que practicó y dio Dn Miguel de Cárdenas, alcalde de casa y corte, al Cardenal Trejo, presidente de Castilla, sobre los hechizos que se decía daba el Conde Duque de Olivares al rey Felipe IV*".
4. F. 22-45: "*La Cueva de Meliso: diálogo entre Dn Gaspar de Guzmán, Conde Duque de Olivares, valido del rey Felipe IV, y el mago Meliso. Año de 1636*".
5. F. 45-54v: "*Diálogo entre Gaspar de Guzmán, Conde Duque de Olivares, valido de Felipe VI, y el padre Francisco Aguado, provincial de la Compañía de Jesús, le da cuenta de su modo de govierno y máximas en el año de 1641*". En vers.
6. F. 55-57v: "*Relación de un acto humilde del hijo del pregonero de la villa de Medina del Campo, en Castilla la vieja, y como se lo recompensó el Conde Duque de Olivares, valido de Felipe IV*".
7. F. 58-60: "*Decreto de Felipe IV, rey de España, que baxó todos los consejos y trivunales el día después que el Conde Duque de Olivares salió de Madrid*".
8. F. 61-63: "*Delitos que se le imputan al Conde Duque de Olivares, valido de Felipe IV*".

63 f. (numeració d'origen 60 f.); 215 x 155. Coberta d'origen en paper de guarda d'ulls marró, verd, bru, rosa i crema; al foli de guarda "Quaderno número 46", al llom etiqueta de paper amb el número "46". Protegit per una sobrecoberta en pell marró fosc (BC, anys 80).

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1912).

Nota: Alguns dels textos es troben també a Madrid, Biblioteca Nacional, Ms. 18197; Madrid, Fundación Lázaro Galdiano, M 2-1-49 [I. 15155]; Vigo, Fundación Penzol, ms. 458.

Ms. 3445
Miscel·lània de textos sobre Gaspar de Guzmán, comte-duc d'Olivares. Als f. 2-2v, taula de contingut. Al f. 1v, nota: "Los números interlineales són reclamos a las notas y citas que se insertan al folio 43". Principis del segle XIX.

1. F. 3-48: "*Relación de la caída de la privanza que tubo el Conde Duque de Olivares con el rey de España, Felipe IV el Grande. Se exponen los motivos y la no imaginada disposición de ella*".
2. F. 49-50v: "*Enfermedad y muerte del Conde Duque de Olivares, acaecida en la ciudad de Toro*".

50 f.; 215 x 155. Coberta d'origen en paper de guarda d'ulls marró, verd, bru, rosa i crema; al foli de guarda "Quaderno número 47", al llom etiqueta de paper amb el número "47". Protegit per una sobrecoberta en pell marró fosc (BC anys 80).

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1912).

Bibliografia: sobre el Conde Duque, vegeu J. H. ELLIOTT, *The Count-Duke of Olivares: the statesman in age of Decline* (New Haven: Yale University Press, 1986 (traducció: Barcelona: Crítica, 1990); J. H. ELLIOTT, J. F. DE LA PEÑA GÓMEZ, F. NEGREDO DEL CERRO, *Memoriales y cartas del Conde Duque de Olivares* (Madrid: CEEH-Marcial Pons, 2013); *Historia de la caída del Conde-Duque de Olivares: (manuscrito del siglo XVII)*, prólogo de A. DOMÍNGUEZ ORTIZ (Málaga: Algazara, 1992) (Silencios de la Historia; 1).

Ms. 3446
Miscel·lània de textos històrics i humorístics. Principis del segle XIX.

1. F 1-22: "*Consulta del Consejo extraordinario de Castilla al rey Carlos III, su fecha 30 de abril de 1767, en vista del breve de su Santidad el señor Clemente trece*".
2a i b. F. 23-25v: "*Carta que escrivió el provincial de PP. Dominicos de la provincia de Salamanca reprendiendo a F. Antonio Somoza, prior del convento de Cáceres, por la debilidad que tenía de ventosear en público, y la contestación que dio al provincial*". Als f. 25v-28: "*Contestación al prior en vista de la carta precedente*".
3. F. 28v-32: Poemes en relació amb el marquès de Vallehermoso.
3a. f. 29-31v: "*Décimas*".
3b. f. 31v: "*Soneto*".
3c. f. 32: "*Notas*".
4. F. 33-40v: "*Reflexiones sobre los bienes y males del matrimonio: carta que escrivió N. a un amigo suyo quando le notició intentava abrazar aquel sagrado estado*".
5. F. 41-44: "*Carta del eminentísimo cardenal Scala, Luis de Borbón, al reverendo P. Maestro general del orden de San Gerónimo*".
6. F. 45-47v: "*Hallándose preso el general Moreau, que lo es de la República francesa, por cómplice en la conspiración contra la vida de Bonaparte, primer cónsul de la misma, escrivió a éste la siguiente carta*".
7. F. 48-49: "*El pasage de San Agustín que principia 'Quando busco a Dios, no busco fama dinero etc' lo tradujo un aficionado a la poética en la siguiente Oda*".

49 f. (numeració d'origen 56 f., amb salts); 215 x 155 mm. Coberta d'origen en paper de guarda d'ulls marró, verd, bru, rosa i crema, al llom etiqueta de paper amb el número "48". Protegit per una sobrecoberta en pell marró fosc (BC, anys 80).

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1913).

Ms. 3447
Recull de textos humorístics al voltant del Diablo atrabiliario. Principis del segle XIX (ca. 1803-1804).

3447/1
F. 4-29: Textos sobre el "Diablo atrabiliario".
1. f. 4-9: "*Primer viage del Diablo atraviliario a los Infiernos*".
2. f. 10-17: "*Carta del m^mo^ príncipe maestro al coronel del regimiento de Murcia*". Al f. 10v-13: "*Contestación del coronel*".
3. f. 18-23v: "*Respuesta a la primera carta que escrivió el Diablo atraviliario*". 18 de desembre de 1803.
4. f. 24-29: ANTONIO SALAS, "*Respuesta de Scipión a las dos proposiciones que quiso provar Aristóteles y no las provó*". Al f. 29: "Compuesto por el licenciado en leyes Dn Antonio Salas, ex colegial del Sacromonte, condiscipulo de los compositores del Duende".
26 f. Textos numerats posteriorment 1-4.

3447/2
F. 30-49: "*El varapalo: carta de Dn Vidal Cascarrabias a Dn Nicostrato prudente sobre lo que el Diablo atraviliario escribió a un maldito alumno que dejó en el mundo el señor avanderado de los exércitos atraviliarios, Dn Sancho Panza pecacoba*". Al f. 47v, "1º de enero de 1804".
Amb nombroses esmenes i cancel·lacions.

49 f.; 215 x 155 mm. Coberta d'origen en paper de guarda d'ulls marró, verd, bru, rosa i crema, al llom etiqueta de paper amb el número "49". Protegit per una sobrecoberta en pell marró fosc (BC anys 80).

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1914).

Ms. 3449

JOSEP DE COSTA I PUIG, "*Llibre de citas de punts de dret de civils com eclesiàsticas del Dr. en drets Joseph Costa*". Al f. de guarda anterior i al f. 1 (foli de guarda), genealogia de Josep Costa fins a Josep Oriol Anguera de Sojo, afegida a principis del segle XX. Al f. 2: "Jesus, Maria. Joseph cum beata Gertrude. Seguexen-se cosas presisas de saber en dret per un advocat.... recopilat tot per lo Dr. Mr. Joseph Costa, ciutadà honrat de Barcelona, any de 1697". Finals del segle XVII-principis del segle XVIII.

66 f. (diverses numeracions antigues); 315 x 215 mm. Anotacions marginals. Amb paràgrafs cancel·lats. Enquadernació coetània en pel girada amb tanques de veta, al pla anterior etiqueta de paper amb amb el títol.

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1927).

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 453-455; MCEM 301 (M. Toldrà).

Nota: Josep de Costa i Puig, conseller de Barcelona, cònsol de mar, advocat del General de Catalunya, anomenat vulgarment Dr. Costa de la Davallada; vegeu *Dietaris de la Generalitat de Catalunya* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1994-2007), vol. VII, col. 170, i vol. VIII, col. 1996.

Ms. 3450

Notes, per ordre alfabètic, sobre ordes religiosos, genealogies reials, etc. Primer quart del segle XX.

Paper ratllat. 46 f. (a continuació ca. 150 folis en blanc); 315 x 215 mm. Anotacions en tinta negra i lila i a llapis. Llibreta de comptabilitat, enquadernació industrial, llom de tela i cobertes de cartró folrat de paper groc fosc amb taques negres, a la coberta anterior etiqueta de paper amb el nom de la papereria "Francisco Sabater / Gruñí 4 y Ronda Sn Pedro 20, Barcelona". Talls esquitxats de tinta blava.

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1926).

Ms. 3453

JUAN ÁLVAREZ Y OLANO, "*Historia del P. Horacio Turcelino: inscrita en latín con notas según la versión francesa (hasta 1594) y continuada hasta 1748 por Dn Juan Alvarez y Olano, cura de Buendía*". Recull d'extrets del *Compendio de la historia universal*, d'Orazio Torsellino, imprès a Madrid el 1756. Al f. 230v, "1819". Als f. 231v-233v, taula de contingut. 1a meitat del segle XIX (1819 o posterior).

233 f. (numeració antiga 463 p., als f. 23-62 una segona numeració antiga, 80 p.); 230 x 160 mm. Enquadernació coetània en pergamí sobre cartró.

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1922).

Bibliografia: J. ÁLVAREZ Y OLANO, *Compendio de la historia univesal, escrito en lengua latina por el P. Horacio Turselino... traucido al castellano y continuado hasta la paz general del año de 1748 por* ... Juan Álvarez y Olano... (Madrid: en la imprenta de Joseph Garcia Lanza, 1756).

Ms. 3454

JOSEP PRAT, Curs de filosofia, copiat per Miquel Boada. Al f. 12, figura amb la inscripció "Dr. Josephus Prat. Michael Boada". Segle XVIII.

138 f.; 205 x 155 mm. Del f. 1 al 87 paràgrafs numerats. Al f. 1, gravat de la Immaculada; als f. 77 i 112, gravats amb esquemes. Enquadernació coetània en pergamí amb tanques de botó: al llom "To. I".

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1923).

Ms. 3455

JOSEP MOLINER I POUDEVIDA, "*Tractatus academicus ad titulum 2um lib. 7 Digestorum, de usufructu accrescendo*". Curs de dret civil romà impartit a la Universitat de Cervera i copiat per Francesc Pujol. 3er quart del segle XVIII.

46 f.; 220 x 160 mm. Coberta de paper feta amb la part inferior d'un cartell acadèmic imprès per Manuel Ibarra a l'oficina pontifícia de Cervera el 1747, noms d'autors manuscrits "Dr. Moliner. Francisco Pujol".

Procedència: A la coberta segell "G. M. de Brocà abogado". Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1920).

Bibliografia: J. CORMINAS, *Suplemento a las Memorias para ayudar a formar un Diccionario crítico de los escritores catalanes* (Burgos: Impr. De Arnaiz, 1849), p. 178; F. VILA BARTROLÍ, *Reseña histórica, científica y literaria de la Universidad de Cervera* (Barcelona: Libr. y Tip. Católica y Pontificia, 1923); M. RUBIO Y BORRÁS, *Historia de la Real y Pontificia Universidad de Cervera* (Barcelona: Libr. Verdaguer, 1915); J. PRATS I CUEVAS, *La Universitat de Cervera i el reformisme borbònic* (Lleida: Pagès, 1993).

Nota: un altre manuscrit jurídic de Moliner a la UB, ms. 923 (Josep Moliner, *Dissertationes Academiae Iuris Civilis*).

Ms. 3456

"*Testament del Magnífich Narcís Ferrer, cavaller del Excm señor comte de Ampurias, en lo lloch de Fortià domiciliat*". Amb l'autentificació notarial de Pere Heras, notari de Castelló d'Empúries. Fortià, 19 de juny de 1703.

23 f. (f. 2 retallat); 215 x 160 mm. Rúbrica al marge inferior de cada pàgina. Enquadernació mitja tela i pell marró s. XX (BC, anys 1980).

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1924).

Bibliografia: vegeu P. GIFRE RIBAS, "Els cortalers, pagesos organitzats: masoveria, gazalla, pastura i la Confraria de Sant Antoni (1600-1720)", en: *Els cortals empordanesos del segle XIII al XXI* (Girona: Associació d'Història Rural, 2019), p. 53-96.

Nota: Sobre Narcís Ferrer, vegeu també ACA, Reial Audiència, Plets civils, núm. 2768; Castelló d'Empúries, Arxiu Municipal, Escriptures notarials-Memorials, unitat documental 310.

Ms. 3457
Dietari d'una expedició naval al centre i sud d'Itàlia per reinstaurar la monarquia espanyola al regne de Nàpols i Sicília, en favor de Carles de Borbó, duc de Parma, rei d'Espanya amb el nom de Carles III. Inclou: "*Plan de Batalla del destacamento echo para la Patrulla del Exército de España*", "*Plan de batalla dada en Bitondo las tropas de S. M. C. en 25 de mayo de 1734*" i "*Orden de batalla de las tropas franzesas y piemontesas en 22 de mayo de 1735*". 1733-1735.

54 f. (f. 10, 11 i 54 plegats); 205 x 140 mm. Als folis 33-36v, 41v-46, text a dues columnes. Text emmarcat per un filet. Enquadernació en pergamí rígida en forma de cartera, restes de tanques de botó.

Procedència: Al pla anterior restes d'una antiga signatura "3". Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1943).

Descripció: A. GUDAYOL, "Documentació sobre vaixells i navegació a la Biblioteca de Catalunya", *Drassana*, 22 (2014), p. 7-34.

Ms. 3458
JAIME BALMES, "*¿Y después? Discurso de la Carta 10ª de 'La Sociedad. Revista religiosa, filosófica, política y literaria*'". Còpia en net [posterior a 1844].

18 f.; 220 x 140 mm. Protegit per un lligall industrial cobert de paper de guarda amb una etiqueta impresa de la "Papeleria y libreria / Depósito de cartapacios / Angel Rosals / Puertaferrisa 3, Barcelona".

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1944-I).

Bibliografia: J. BALMES, "Carta décima a un escéptico en materias de religión", *La Sociedad: revista religiosa, filosófica, política y literaria*, 2 (1843-1844), p. 320-329.

Ms. 3459
"*Vida del P. Vicente Morera y Riera, sacerdote de la Compañía de Jesús, en la qual entró en Madrid a los 4 junio de 1824 a la edad de 21 años, y murió en Manresa de 29 años, 2 meses, 5 días el día 26 de mayo de 1832*". 2a meitat del segle XIX.

28 f.; 210 x 145 mm. Enquadernació en holandesa del segle XX (BC, anys 90).

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1944-II).

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/22690, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 3460
JOHN BUNYAN, "*Peregrinación de uno llamado christiano, escrito bajo la alegoría de un sueño: traducido del inglés al francés, y del francés al español por Dª Maria Antonia de Sicre, yo los he instruido por medio de un gran número de visiones*". Traducció de *The Pilgrim's Progress*. Al f. 1v-2v: "Prefacio del traductor francés"; al f. 3-6v: "Prefacio de el editor inglés". A la fi, "Concluí en 24 de junio de 1774".

227 f.; 210 x 150 mm. Algunes postil·les. Enquadernació en mitja pell i tela blau fosc del segle XX (BC, anys 80).

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1945).

Exposicions: BIBLIOTECA DE CATALUNYA, *Bibliographica: documents dels segles VIII al XX* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1993), núm. 192.

Nota: Maria Antonia de Sicre fou la mainadera de la princesa Maria Lluïsa de Borbó, filla de Carles IV, entre 1777 i 1782; i era la mare del diplomàtic Benito Padilla y Sicre (P. NIEVA SOTO, "Criados y cofres de alhajas de los hijos de Carlos IV (1771-1794)", *Anales del Instituto de Estudios Madrileños*, 45 (2005), p. 109).

Ms. 3461

"*Paráfrasis de los salmos de David*". Versió castellana del llibre dels salms. Incomplet: inclou els salms 1, 3, un fragment del 7, 8-27 (inici), 77, 82, 83, 85, 92, 109, 110, 111 (final), 112, 113, 116 (inici). Cada salm va precedit per una breu introducció. Finals del segle XVIII-principis del segle XIX.

79 f. (escrit sobre bifolis solts, el darrer foli de vegades en blanc); 215 x 150 mm. Amb algunes esmenes. Sense enquadernar, en una capsa de protecció.

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1946).

Estat de conservació: Taques d'humitat.

Ms. 3462

"*Historia de la Orden militar de San Juan de Jerusalem*". Miscelània de textos sobre l'orde dels cavallers de l'Orde de Malta o santjoanistes. Incomplet. Mitjan segle XVIII.

1. F. 1-70v: "*Anales succintos de la orden de San Juan de Jerusalén*". 1568-1725.
2. F. 73-117: "*Tratado del govierno antiguo y moderno de la orden religiosa y militar de S. Juan de Jerusalén*"
3. F. 118-143: Fragment d'una història de l'Orde de Sant Joan de Jerusalem.

143 f. (f. 71-72 en blanc, a la fi 3 f. en blanc); 205 x 150 mm. Postil·les marginals. Sense enquadernar, protegit inicialment per una camisa amb el títol en llapis "Historia de la Orden militar de San Juan de Jerusalem" en llapis.

Procedència: Al f. 1, etiqueta amb el número de registre o topogràfic "10579". Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1947).

Nota: Joaquim Maria Bover esmenta que a la biblioteca del cardenal Antoni Despuig hi havia uns *Anales sucintos de la orden de San Juan de Jerusalen* i un *Tratado del gobierno antiguo y moderno* del mateix orde (J. M. BOVER, *Noticia histórico-artística de los museos del Cardenal Despuig existentes en Raixa, en Mallorca* (Palma: Impr. De F. Guasp, 1845), p. 222).

Ms. 3463

"*Curso mathemático para la instrucción de los militares*". 1ª meitat del segle XVIII.

F. 1-6: "*Introduzión*".
F. 6-40v: "*Libro 1º, De la artihmética*".
F. 41-57v: "*Libro 2º, Del algoritmo literal*".
F. 58-81v: "*Libro 3º, De la razón y proporzión en común*".
F. 82-104v: "*Libro 4º, De las reglas de proporción*".

F. 105-128v: "*Libro 5º, De las potencias y raízes y potencias de los números, y singularmente de la composición y revoluzión de los números quadrados y cúvicos*".
F. 129-147: "*Libro 6º, de las progresiones*".

147 f.; 205 x 150 mm. Text emmarcat per un filet a llapis. Rúbriques centrades i subratllades. Enquadernació pergamí flexible BC (finals anys 90).

Procedència: Al f. 1, etiqueta amb el número de registre o topogràfic "326". Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1948-I).

Estat de conservació: Restaurat, coberta afegida a finals de la dècada de 1990.

Bibliografia: Sobre l'ensenyament de les matemàtiques a les acadèmies militars al segle XVIII, vegeu M. BLANCO i M. R. MASSA ESTEVE, "La matemática pura en los cursos militares de matemáticas de Pedro Lucuce (1739-44) y de Pedro Padilla (1753-56)", en: *Ciencia y técnica en la universidad. Trabajos de historia de las ciencias y técnicas*, (Alcalá: Universidad de Alcalá, 2018), p. 167-178.

Nota: El volum segueix l'esquema del primer tractat de matemàticas de Pedro de Lucuce, professor a la Real Academia de Matemáticas de Barcelona entre 1736 i 1779; el tractat s'ha transmès únicament en forma manuscrita. Sobre la localització de manuscrits, vegeu H. CAPEL, J. E. SÁNCHEZ i O. MONCADA, *De Palas a Minerva. La formación científica y la estructura institucional de los ingenieros militares en el siglo XVIII* (Barcelona: Serbal, 1988), nota 2; M. R. MASSA ESTEVE, A. ROCA-ROSSELL i C. PUIG-PLA, «'Mixed Mathematics' in Engineering Education in Spain: Pedro Lucuce's course at the Barcelona Royal Military Academy of Mathematics in the Eighteenth Century», *Engineering Studies*, 3/3 (2011), p. 233-253 (nota 49).

Ms. 3464

"*Diálogo maestro discípulo*", Tractat d'esgrima en forma de diàleg entre un mestre i el seu deixeble. Incipit. "Ma: Qué es destreza? / Disc. Destreza es una ciencia que enseña el manejo de las armas". Falta acabar de copiar la fi del text. 2a meitat del segle XVIII.

27 f. (a continuació, tres folis en blanc; 205 x 160 mm. Reclams. Text emmarcat per filets en llapis. Enq.en pergamí (BC, anys 2000).

Procedència: Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra civil (signatura antiga BC ms. 1948-II).

Bibliografia: M. VALLE ORTIZ, *Nueva bibliografía de la antigua esgrima y destreza de las armas* (Santiago de Compostela: AGEA, 2012), núm. 94 (còpia d'Oviedo).

Nota: Vegeu també dos textos d'ensenyament militar amb els sotstítol *Diálogo maestro-discípulo*, un sobre esgrima (Oviedo, Universidad de Oviedo, Biblioteca Central, Sección especial, ms. 029 i ms. 024, datat de 1724); i un taltre sobre equitació militar (Madrid, Biblioteca Nacional, ms. 10869).

Ms. 3465

"*Tratado de álgebra*". Segle XVIII.

F. 3-15: "*Operaciones fundamentales sobre las cantidades consideradas generalmente*".
F. 15-21: "*De los quebrados literales*".
F. 21-36v: "*De la razón y proporción*".
F. 36v-43v: "*De las potencias de las cantidades compuestas*".
F. 43v-49v: "*De la extracción de las raíces de las cantidades algebraicas compuestas*"·
F. 49v-51: "*Del cálculo de las cantidades radicales*".
F. 51-55v: "*Reducción de las cantidades radicales*".
F. 55v-56v: "*Las equaciones en general*".
F. 56v-63v: "*De la resolución de las equaciones de primer grado*".

F. 64-66v: "*De la resolución de las equaciones puras de segundo grado*".
F. 66v-84: "*De la resolución de las equaciones mixtas de segundo grado*".

84 f. (a continuació, 6 f. en blanc); 215. x 155 mm. Enquadernació en mitja pell i tela verdes (BC).

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1949).

Nota: Probablement, utilitzat a la Reial Acadèmia de Matemàtiques de Barcelona.

Ms. 3468
Tractat sobre l'epidèmia de febres soferta per l'exèrcit a la zona nord de Catalunya en el període de la Guerra Gran. Finals del segle XVIII (1796 o posterior).

F. 1: "*Circunstancias antecedentes*".
F. 1v-5: "*Historia de la calentura epidémica*".
F. 5-10v: "*Género y causas de la calentura epidémica*".
F. 11: "*Esta calentura fue o no fue contagiosa*".
F. 11v-13: "*Causa de la calentura epidémica*".
F. 13-14: "*Pronóstico de la calentura epidémica*".
F. 14-40: "*Curación de la calentura epidémica*".

41 f. (numeració antiga a l'angle superior esquerre 40 f.); 205 x 145 mm. Notes a peu de pàgina. El f. 41 és un afegitó d'una altra mà. Enquadernació en mig pergamí i tela marró del segle XX (BC, principis anys 1990).

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1951).

Ms. 3628
"*Indice general [de la Gaceta de Madrid]*". Repertori de legislació que recull referències a lleis, decrets, ordres, cèdules i reglaments des del 1552 fins al 1855, amb especial atenció a les lleis d'ús per a les Illes Filipines. Ordenat per matèries. Mitjan segle XIX.

XXVII, 448, [24] f. (f. en blanc); 160 x 215 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb tanques de cordill. Talls grocs.

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo. Provenia de la biblioteca del comte de Churruca, Cosme de Churruca y Dotres. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1898).

Annex: Documents conservats a la sèrie Arx.

Arx. 813 (R. 12394)
Llibre d'àpoques de la família Gibert i Massip-Gibert, pagesos de Lleida. 1690-1831.

200 f.; 200 x 150 mm. Diverses mans. Enquadernació en pergamí en forma de carpeta, amb reforços de cuir al llom.

Procedència: Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo.Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1899).

Arx. 814 (R. 12395)
Recull factici de documents procedents d'al·legacions judicials. 43 documents. 1a meitat del segle XVIII.

203 f.; 305 x 210 mm. Enquadernació en pergamí amb restes de tanques de botó. Títol al llom "Allegationes tom 26".

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1901). Havia pertangut a Oriol Anguera de Sojo.

6.
Marquès de Barberà
Guerra Civil
1936

La sobrietat externa del casal situat a l'angle del carrer Canuda amb l'avinguda del Portal de l'Àngel, pertanyent a la família Sarriera, fa difícil endevinar que l'edifici servava, abans de la Guerra Civil, un dels interiors més luxosos de Barcelona. El llinatge feia part de la vella noblesa austriacista, ja que Carles II havia atorgat el comtat de Solterra a Joan de Sarriera-Gurb en reconeixement de la fidelitat de la família a la corona durant la Guerra dels Segadors. Els Sarriera feren aixecar el seu palau al segle XVII en la que era en aquell moment una zona apreciada per les famílies benestants, la plaça de Santa Anna, una esplanada situada entre el carrer Comtal i el final del carrer de la Cucurulla, enmig del camí que menava al portal de l'Àngel de la muralla barcelonina. El passeig conservaria oficialment el nom de la santa fins al 1929, en què adoptà el d'avinguda del Portal de l'Àngel, però en la tradició popular la denominació de Santa Anna continuà viva fins molt més tard. A principis del segle XIX Josep Maria de Sarriera, comte de Solterra, maridà Maria Josepa de Pinós i Copons, marquesa de Barberà i hereva d'una altra família de l'antiga noblesa, els Pinós-Santcliment i Rocabertí. El patrimoni d'ambdues famílies donà lloc a un dels arxius nobiliaris més notable de Catalunya, on es reunien els papers de llinatges de tanta solera com els Pinós, Copons, Boixadors, Santcliment, Sentmenat o Sarriera. El patrimoni es veié encara engrandit el 1865 quan, en morir sense descendència Maria Josepa de Sarriera i de Copons, VII marquesa de Moja, la major part dels seus béns passaren al seu nebot, Ramon de Sarriera i de Pinós, VIII marquès de Barberà, VI marquès de la Manresana i VI comte de Solterra. L'arxiu conservava també documentació abundosa de diferents branques de la família barcelonina de Ramon Llull, i els Sarriera es constituirien en protectors de la memòria del beat mallorquí, tenint cura de la transmissió dels seus ensenyaments. Aquest arxiu extraordinari es conservava en el palau de la plaça Santa Anna, i entre finals del segle XIX i principis del segle XX era ben conegut dels estudiosos, que n'havien consultat i editat algunes de les peces més notables, com ara l'única còpia coneguda del testament de Ramon Llull o un cançoner tardomedieval que inclou poemes en català i castellà de diversos autors del segle XV.

Als anys 30, el propietari del palau era el IX marquès de Barberà, Enric de Sarriera i Vilallonga (1868-1951), fill del segon matrimoni del seu pare, que li havia transmès el títol —el de comtat de Solterra havia passat al fill del seu primer matrimoni, Joaquim de Sarriera i Larrard. Com la majoria de terratinents, havia format part de la junta directiva de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, i era membre actiu de diferents associacions de propietaris. Casat amb Pilar Losada i Rosés, el marquès tenia dues filles, Pilar i Assumpció, i tres fills barons, Enric (†1946), Joaquim (1907-1984) i Ferran (1910-1985), tots ells advocats i gent d'ordre. Els dos primers militaven al partit monàrquic Derecha de Catalunya, i es presentaren a les seves llistes a les eleccions al Parlament del 1932, sense aconseguir escó.

En esclatar la revolució, el palau Sarriera fou ràpidament ocupat pel Sindicat de Dibuixants Professionals, adherit a la UGT; del seu taller sortirien la majoria dels cartells de propaganda republicana durant la guerra. Ràpidament els homes del Patrimoni Històric, Artístic i Científic es posaren en contacte amb ells, a fi de salvaguardar els riquíssims materials que s'hi conservaven. El 28 de juliol Ventura Gassol fa un escrit delegant en Jordi Rubió la recuperació de llibres i documents del palau Sarriera a la plaça Santa Anna; el 30 Rubió hi va per separar els manuscrits i els documents lul·lians, i el 31 signa un rebut al Sindicat de Dibuixants pel conjunt de manuscrits que li han estat lliurats. El mateix dia, Duran i Sanpere, com a responsable de la Secció d'Arxius i director de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, s'hi presentà a fi d'examinar l'extraordinari arxiu i organitzar-ne el trasllat, que tingué lloc entre el 4 i el 6 d'agost gràcies a la col·laboració d'un bon nombre d'aquells que farien part de l'equip de Duran al Servei de Salvament d'Arxius: Joan Amat i Peris, Ignasi Arqués, Camil Bas, Josep Buch, Josep Buyreu, Enric Cluselles, Francesc Dalmau i Quintana, els germans Estrems i Minguillon, Claudi Gómez Grau i Ricard Rius; les prestatgeries en què es conservava foren desmuntades per la casa Pou i Ripoll a fi de portar-les a l'Arxiu Històric de la Ciutat. Tot i que el gruix de la documentació fou recuperada en els primers dies de la guerra, la recollida de materials que havien quedat al palau Sarriera es perllongaria fins al mes d'octubre. El 14 d'agost la Secció de Biblioteques recupera disset retrats d'avantpassats del casal Sarriera i un autògraf de sant Alonso Rodríguez (que segurament devia estar emmarcat); el 22 d'agost, la d'arxius signa un document a favor del Sindicat de Dibuixants en què manifesta haver recuperat tres armaris de 22 pams i disset quadres (amb tota probabilitat els mateixos que havien estat lliurats a la Biblioteca de Catalunya); el 8 d'octubre un lot de divuit manuscrits literaris passa a la Biblioteca de Catalunya, i finalment el 30 d'octubre ingressa a la Secció d'Arxius un lot de documentació, juntament amb dues matrius de coure amb escuts i onze matrius de segells. Com la majoria de fons d'arxiu ingressats els primers dies de la Revolució, el dels marquesos de Barberà s'instal·là en primer lloc a Ca l'Ardiaca, d'on passà al convent de l'Esperança, al carrer de la Palma de Sant Just, i d'allí al monestir de Pedralbes. Els llibres i manuscrits recollits per Rubió anaren directament a l'Hospital de la Santa Creu, on Pere Bohigas s'encarregà de registrar els manuscrits ingressats: entre el 7 i el 10 d'agost els que arribaren el 31 de juliol (un conjunt de documentació lul·liana, el cançoner del marquès de Barberà, un Horaci del segle XII, tres volums del segle XV d'Aristòtil, Sèneca i Ciceró, i un tractat de lleis i un nobiliari també del segle XV), i entre el 16 i el 19 de novembre vint-i-cinc dels que havien ingressat el mes d'octubre; la resta serien registrats posteriorment —cinc manuscrits medievals el 2 de febrer de 1937 i, un any després, l'abril del 1938, una miscel·lània literària en castellà de principis del segle XVI. Trenta-vuit volums en total, molts d'ells d'una importància extraordinària.

Molt poc després de l'entrada de les tropes nacionals a Barcelona, el marquès de Barberà començà a fer passos per recuperar els seus béns. En primer lloc, va reclamar els arxius patrimonials dels Sarriera (i per tant dels Solterra) i dels marquesos de Barberà, que havien estat sumàriament inventariats pels homes de Duran i Sanpere. Una carta de 6 de maig de 1939 d'Antonio de la Torre, catedràtic d'història de la Universitat de Barcelona i en aquell moment responsable del Servicio de Recuperación Bibliográfica, autoritzava el retorn de la

documentació, que fou efectuat en dos lliuraments, el darrer de 22 d'agost de 1939. Traslladat al palau barceloní dels Sarriera, posteriorment el fons es traslladà al castell de Vilassar de Dalt, on roman actualment. Per la seva importància, el 1986 el fons Barberà fou declarat bé d'interès cultural per la Direcció General del Patrimoni Escrit i Documental de la Generalitat. El fons de pergamins fou començat a descriure a finals de la dècada de 1990 per estudiants d'història de la Universitat de Barcelona, i durant un cert temps la base de dades resultant fou consultable a través de la pàgina web de la biblioteca universitària —i durant un breu període, a partir de 2004, a la pàgina de la Biblioteca de Catalunya—, però finalment fou retirada. Un conveni signat l'any 2013 entre l'actual marquès de Barberà, Ramon de Sarriera i Fernández de Muniain, i l'Arxiu Històric de Vilassar de Dalt impulsa la digitalització dels fons i la seva consulta a la seu de l'arxiu municipal.

Pel que fa a la biblioteca, l'1 de març de 1939 el jove hereu del marquès telefona a Rubió, tot presentant-se com a oficial de l'exèrcit, per preguntar si tenien els manuscrits "consignados en una lista firmada por V." —probablement algun dels rebuts establerts al Sindicat de Dibuixants—, i s'interessa sobretot pel testament de Ramon Llull; i li comenta que ha localitzat ja els seus arxius a Pedralbes. Rubió li respon que, a més dels manuscrits, tenen uns quadres dels seus avantpassats. A partir d'aquell moment el marquès comença els passos per intentar recuperar els seus llibres i papers. L'exposició dels llibres per tal que puguin ser identificats es fa entre el 15 i el 18 d'abril, i una nota indica que el marquès comptava recuperar-los el dia 20. Ara bé, el retorn dels manuscrits no es farà sense reticències. Bohigas en particular no tenia cap inconvenient en tornar el gruix de la biblioteca, que s'inicia el 20 de juliol de 1939, però intentà convèncer les autoritats pertinents que els manuscrits i alguns dels impresos rars que havien entrat era millor que es quedessin; si es tornaven, calia assegurar-se que els investigadors hi tindrien accés i que, en cas de venda, l'estat tindria dret preferent, amb prohibició expressa de sortir a l'estranger. Això és el que es dedueix d'un informe manuscrit de Bohigas però, sobretot, d'un extret d'una carta de Miguel Artigas, Director General de Archivos y Bibliotecas, a Felipe Mateu sobre els llibres del marquès autoritzant-ne la devolució, datada de 15 d'abril de 1940:

> "... en el asunto del Marqués de Barberá, no podemos exigirle cosas como la de la seguridad de la conservación; son suyas esas joyas y es de esperar que las guarde con todo el cuidado que exige su extraordinario valor. La prohibición de venderlas al extranjero ya se contiene en la legislación, así como la preferencia del Estado en caso de venta. Sin embargo, si él de buen grado quiere firmar un documento comprometiéndose a todas estas cosas, así como a facilitar el estudio de estas obras a los estudiosos, me parece magnífico. Lo que sí debe pedírsele y hacer a sus expensas es una reproducción fotográfica de las portadas de los libros del 16 y 17 y de la primera página de los incunables, etc, con la relación detallada de lo que recupera (naturalmente, sólo de los manuscritos, incunables y libros raros) se conserve por esta biblioteca ahora y pase a la jurisdicción de Navarro Reverter".

Seguint aquestes instruccions, els manuscrits serien retornats; però abans quedaren en dipòsit a fi que es dugués a terme no només la reproducció fotogràfica de les obres, sinó també una

descripció codicològica força acurada segons els criteris que havien inspirat la dels manuscrits inclosos en el *Repertori de manuscrits catalans*, iniciativa duta a terme per Bohigas abans de la guerra gràcies al mecenatge de Rafael Patxot[829]. Els volums manuscrits no foren retornats fins al 17 de maig de 1940, un mes després de la carta d'Artigas. En el rebut signat pel marquès s'explicitaven les peticions expressades per Mateu, probablement reprenent les inquietuds de Bohigas. Així doncs, es comprometia:

> "en cumplimiento de las disposiciones vigentes, a reconocer la preferencia del Estado en caso de venta, a observar la prohibición de expatriar los referidos fondos bibliográficos, y a facilitar el estudio de los mismos a los investigadores, así como la reproducción fotográfica de las portadas de los libros de los siglos XVI- XVII que lo merezcan, portadas y colofones de los incunables y cuantos folios de los manuscritos se considere necesario por la Dirección de esta Biblioteca que cumple órdenes expresas de la Dirección General de Archivos y Bibliotecas".

Enric de Sarriera i Vilallonga complí el que havia signat; però els seus hereus probablement o bé desconeixien la clàusula signada pel marquès, o bé no s'hi sentiren lligats, ja que de tota evidència alguns dels manuscrits de la Casa Barberà sortiren de la col·lecció, i no sembla que s'oferissin a l'Estat. Ara bé, l'autògraf de sant Alonso Rodríguez, que per les seves característiques no havia estat registrat, romangué a la Biblioteca, entre la documentació d'arxiu; fou registrat molt més tard, el febrer de 1972, sense que en aquell moment se'n pogués establir la procedència.

L'hereu del marquesat, Enric de Sarriera i Losada, marquès de la Manresana, morí prematurament i sense descendència el 1946. El marquès de Barberà moriria cinc anys més tard, el 1951, deixant com hereu el seu fill Joaquim. Pocs mesos després del traspàs, Felipe Mateu y Llopis signa un document certificant que els manuscrits i impresos rars ingressats durant la guerra havien estat retornats; és possible que el certificat li fos demanat per tal d'establir els béns inclosos en l'herència. A partir d'aleshores, diversos lots de manuscrits foren alienats. Durant la dècada de 1950 dos dels volums ingressaran, per vies diferents, a la Biblioteca de Catalunya: els *Epigrammata* de Lluís Ponç d'Icart, per compra a la Llibreria Porter el 1956, i l'Horaci d'època romànica el 1959, per donatiu de la col·lecció de Santiago Espona i Brunet, que molt probablement l'havia adquirit al marquès. Un nombre important de manuscrits medievals, entre els quals el ben conegut Cançoner del Marquès de Barberà, ingressaren a la biblioteca de l'Abadia de Montserrat el 1957 (Montserrat, ms. 981, 983, 984, 988, 992, 993 i 994) per intermediació de la llibreria Porter. Cal tenir en compte que, des dels primers anys de la postguerra, Porter havia adquirit el fons que quedava de la llibreria Babra, i s'havia instal·lat en el que havia estat la seva darrera seu, en els baixos del Palau Sarriera entrant pel carrer Canuda, número 45; era, per tant, lògic que actués com a intermediari.

[829] Fotografies i descripcions es conserven actualment, de fet, en el mateix moble que hostatjava les fitxes finançades per Patxot. Les fotos duen al verso el segell de l'"Archivo Mas", que fou l'entitat encarregada de dur-les a terme.

Però no tots els manuscrits s'encaminaren al mercat intern, fins i tot si en algun moment hi retornaren. S'ha pogut trobar, per exemple, que la miscel·lània poètica en castellà de principis del segle XVI passà pel llibreter Joan Gili, d'Oxford, abans d'incorporar-se a la Biblioteca Nacional de Espanya (ms. 22021). Altres obres han pogut ser localitzades en biblioteques estrangeres: és el cas de la traducció catalana de Boeci, que es va vendre Sotheby's el 1994 —ara a la Bancroft Library de Berkeley, ms. UCB 160—, d'un recull de tractats jurídics —actualment a la Universitat de Pennsylvania, Codex 1231— o, sobretot, d'una còpia de l'*Ètica* d'Aristòtil feta per Gabriel Altadell, venuda a Nova York el 1968 i que passà després a Martin Schøyen, a la col·lecció del qual romangué almenys fins al 2010[830]. A priori, sembla que les lleis estatals haurien d'haver tingut en compte l'antiguitat d'aquests documents i la seva pertinença a una col·lecció històrica abans de permetre la seva exportació; potser el preu demanat era massa alt, i l'estat va concedir-la per no poder permetre's la seva compra. A hores d'ara, la manca de catàlegs no permet saber si altres volums que formaven part de la col·lecció (com ara el llibre de malalties d'ocells, la miscel·lània mèdica del segle XVII continguda en un llibre de comptes o diversos manuscrits jurídics i acadèmics) romanen encara a la biblioteca Barberà. Sí que en forma part, en canvi, el testament de Ramon Llull pel qual preguntava el fill del marquès el 1939, inclòs dins de l'arxiu, i és probable que la resta de manuscrits pertanyents a l'Escola lul·liana de Barcelona hi hagin estat conservats ensems.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-123 – Llista de llibres i objectes incautats del marquès de Barberà. 1939.

AHBC, 78/3 – Certificat conforme als arxius de la BC hi ha un rebut signat per Enrique de Sarriera y de Villalonga, marquès de Barberà, conforme se li va retornar un conjunt d'obres impreses i manuscrites procedents del "Servicio de Recuperación"; s'adjunta el llistat. Barcelona, 28 de novembre de 1951.

AHBC, 124/15 – Llistat manuscrit, en castellà i de mà de Pere Bohigas, de les obres manuscrites i impreses de la biblioteca del marquès de Barberà ingressades a la BC i inscrites als llibres de registre. Principis de 1939.

AHBC, 127/15 – Documentació sobre la confiscació del fons. 28 de juliol-8 d'octubre de 1936.

AHBC, 127/41 – Llista de biblioteques ingressades; entrada "Barberá, Marqués (Portal de l'Àngel), Manuscrits, impresos i retrats". Ca. 1937.

[830] El manuscrit d'Altadell està descrit a la pàgina web de la col·lecció, però amb la nota "Deaccession october 2010 (https://www.schoyencollection.com/scribes-collection/colophons/aristotle-ethics-ms-111, consulta 7 de gener de 2025), que indicaria que el manuscrit va ser posat a la venda o venut en aquella data. No apareix, però, en els catàlegs de les successives subhastes a través de les quals el Dr. Martin Schøyen ha anat venent la col·lecció: la primera a Sotheby's, el 10 de juliol de 2012 (https://www.sothebys.com/en/auctions/2012/the-history-of-script-sixty-important-manuscript-leaves-from-the-schyen-collection.html, consulta 7 de gener de 2025), la segona a Christie's el 10 de juliol de 2019 (https://www.christies.com/auction/auction-18152-cks, consulta 7 de gener de 2025), la tercera a Bloomsbury Auctions el 8 de juliol de 2020 (https://auctions.dreweatts.com/past-auctions/blooms1-10012?page=1&pageSize=60, consulta 7 de gener de 2025), una quarta el 7 de desembre de 2021 (https://auctions.dreweatts.com/past-auctions/blooms1-10017, consulta 7 de gener de 2025) i una cinquena l'11 de juny de 2024 (https://www.christies.com/en/auction/auction-23056-cks/overview, consulta 7 de gener de 2025). Per tant, en aquest moment es desconeix la seva localització.

AHBC, 127/41, camisa 7 – "Mss", llista d'expedients que tenen documentació a Manuscrits. Retornat "Barberà". 1939.

AHBC, 332/1 – Pere Bohigas, "Libros devueltos"; entrades pel marquès de Barberà (quadres, 11 d'agost de 1939).

AHBC, 332/1 – Servicio de Recuperación Bibliográfica. "Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central"; entrada "Marqués de Barberá". 9 d'abril de 1940.

AHBC, 332/1 – Servicio de Recuperación Bibliográfica. "Relación de las devoluciones hechas a sus propietarios desde del día 10 de febrero de 1940"; entrada "Marqués de Barberá: Se les devuelven los manuscritos y los impresos raros que habían quedado depositados en esta Biblioteca Central". 17 de maig de 1940.

AHBC, 332/1 – Servicio de Recuperación Bibliográfica. "Devoluciones"; entrada "Marqués de Barberá". 5 d'abril de 1940.

AHBC, 332/B-Barberà – Documentació sobre el retorn de la biblioteca del marquès de Barberà. 17 d'agost de 1936, abril de 1939-juliol de 1940.

BC, Repertori Patxot – Descripció de diversos manuscrits de la biblioteca del marquès de Barberà. 1939-1940.

ANC, 1-1-T-8132 – Dietari de la Secció d'arxius. 31de juliol-6 d'agost de 1936, 4 de maig de 1937.

ANC, 1-1-T-8334 – Inventari del fons Sarriera de l'arxiu de la casa del marquès de Barberà. Ca. 1936-1938.

ANC, 1-1-T-8340 – Informes breus d'arxius patrimonials: "Barbará, marqués de (Barcelona)" / "Sarriera (Barcelona)". 1939.

ANC, 1-1-T-8341 – Expedient de protecció de l'arxiu del marquès de Barberà: autoritzacions de trasllat, inventari del fons documental i inventari dels manuscrits literaris, lliurats a la Biblioteca de Catalunya. 4 d'agost de 1936-10 de juliol de 1937.

ANC, 1-1-T-8378 – "Registro de devoluciones de archivos (Depósito Pedralbes)"; entrada 4 "Archivos Sarriera y Barbará, del Marqués de Barbará (Barcelona). Situados en antigua sala capitular y sacristía. Libros, legajos y pergaminos en carpetas. Devuelto a su propietario en dos tandas, la última en 22 agosto1939".

ANC, 1-1-T-8381, f. 7 – Carta d'Antonio de La Torre a Agustí Duran perquè retorni l'arxiu al sr. Sarriera. 6 de maig de 1939.

Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Dietari 1936-1939, fitxes – Fitxa sobre la petició de devolució de la biblioteca del marquès de Barberà. 1 de març de 1939.

Bibliografia

CUADRADA MAJÓ, Coral. "L'arxiu dels marquesos de Santa Maria de Barberà". En: *El rescat de les cent donzelles o de sant Esteve: manuscrit de la Genealogia del llinatge Pinós, 1620: Arxiu dels Marquesos de Santa Maria de Barberà*. Vila-seca: Publicacions URV: Ajuntament de Vila-Seca, 2018, p. 25-58.

CUADRADA MAJÓ, Coral; DURAN DUELT, Daniel; MARTÍNEZ GIRALT, Alejandro. *El fons Llull de l'Arxiu dels Marquesos de Santa Maria de Barberà*. Vilassar de Mar: Publicacions URV: Ajuntament de Vilassar, 2018.

FONT, Francesc. "Palau Solterra-Barberà". En: *Barcelona entre muralles: la Barcelona de la Ciutadella* (http://www.barcelonaentremuralles.com/edificacions.cfm/ID/5897/CAT/palau-solterra-barbera-.htm, consulta 7 de gener 2025).

FONTSERÈ, Carles. "El Sindicato de Dibujantes Profesionales". En: *Carteles de la República y la Guerra Civil*. Barcelona: Centre d'Estudis d'Història Contemporània: La Gaya Ciencia, 1978, p. 354-377.

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les «notes» de Jordi Rubió". *Estudis Romànics*, 29 (2007), p. 213-234 (§2 i 18).

MARTÍ, Sadurní. "El Cançoner del Marquès de Barberá". *Boletín Bibliográfico de la Asociación Hispánica de la Literatura Medieval*, 11 (1997), p. 463–502.

ZAMORA ESCALA, Jaume Enric. *Els arxius i el conflicte polític en el segle XX: el cas dels arxius catalans (1931-1939)*. Tesi doctoral. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2011.

Document ingressat durant la Guerra Civil, no registrat

Ms. 2221

ALONSO RODRÍGUEZ GÓMEZ, SJ, Carta autògrafa al P. Diego Escribá. 11 de desembre de 1614.

2 f.; 310 x 220 mm. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, anys 1970).

Estat de conservació: Restaurat el 1971.

Procedència: No indicada (trobat entre els fons documentals de la Biblioteca). Havia pertangut a la biblioteca del Marquès de Barberà. Ingressat durant la Guerra Civil.

Bibliografia: J. NONELL, *Vida de S. Alonso Rodríguez, coadjutor temporal de la Compañía de Jesús* (Barcelona: Impr. Subirana, 1888); C. GUTIÉRREZ, "Rodríguez, Alonso", en: *Diccionario de la Historia Eclesiástica*, vol. III (Madrid: CSIC, Instituto Enrique Flórez, 1973), p. 2101-2102.

Documents ingressats durant la Guerra Civil, i retornats

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn
1936.08.07	1416	8au	Ciceró, De oficiis	s. XV	Marquès de Barberà *(Patxot, M. de Barberà-I)*	1940.05.18 *(Montserrat ms. 984)*
1936.08.07	1417	8au	Cançoner	s. XV (fi)	Marquès de Barberà *(Patxot, M. de Barberà-II)*	1940.05.18 *(Montserrat ms. 992)*
1936.08.07	1418	4rt	Horatii Carmina	s. XII	Marquès de Barberà *(Patxot, M. de Barberà-III)*	1940.05.18 *(BC ms. 1845)*
1936.08.07	1419	Fol.	Nobiliari	s. XVIII	Marquès de Barberà	1940.05.18

1936.08.07	1420	Fol.	Aristòtil, Ètiques. Trad. De l'Aretí (https://www.schoyencollection.com/scribes-collection/colophons/aristotle-ethics-ms-111, consulta 7 de gener 2025)	s. XV	Marqués de Barberà *(Patxot, M. de Barberà-IV)*	1940.05.18 *(Schoyen collection, ms. 111)*
1936.08.10	1421	8au	Liber de legibus	s. XV	Marqués de Barberà *(Patxot, M. de Barberà-V)*	1940.05.18
1936.08.10	1422	Fol.	Sèneca, Epístoles a Lucili	s. XV	Marqués de Barberà *(Patxot, M. de Barberà-VI)*	1940.05.18
1936.08.10	1423	Fol.	Documents sobre el lul·lisme		Marqués de Barberà *(Patxot, M. de Barberà-VII)*	1940.05.18 *(AMSMB C1-D6-01, 7.5.01_9, 7.5.3_9, 7.5.3_11, 7.5.4_21 i no identificats)*
1936.11.16	1543	Fol.	Recull de tractats jurídics (https://openn.library.upenn.edu/Data/0002/html/mscodex1231.html, consulta 7 de gener 2025)	s. XV	Marqués de Barberá *(Patxot, M. de Barberà-VIII)*	1940.05.18 *(University of Pennsylvania ms. Codex 1231)*
1936.11.17	1544	Fol.	Sèneca, Epístoles, en català	s. XV	Marqués de Barberá *(Patxot, M. de Barberà-IX)*	1940.05.18 *(Montserrat ms. 993)*
1936.11.17	1545	Fol.	Diccionari jurídic	s. XVIII	Marqués de Barberá	1940.05.18
1936.11.18	1546	Fol.	Constitucions promulgades pels Papes Martí V, Eugeni IV, Nicolau V, Calixte III, etc	s. XV-XVI	Marqués de Barberá *(Patxot, M. de Barberà-X)*	1940.05.18
1936.11.18	1547	Fol.	Manipulus clericorum i altres opuscles	s. XV (1482)	Marqués de Barberá *(Patxot, M. de Barberà-XI)*	1940.05.18 *(Montserrat ms. 988)*
1936.11.18	1548	Fol.	Boeci, Llibre de consolació, trad. catalana (https://digicoll.lib.berkeley.edu/record/229532, consulta 7 de gener 2025)	s. XV	Marqués de Barberá *(Patxot, M. de Barberà-XII)*	1940.05.18 *(Berkeley, Bancroft Library, ms. UCB 160)*
1936.11.18	1549	8au	Flors i autoritats de Petrarca, Tit Livi i altres	s. XV	Marqués de Barberá *(Patxot, M. de Barberà-XIII)*	1940.05.18 *(Montserrat ms. 981)*

1936.11.18	1550	8au	Llull, Liber de fide et intellectu	s. XVII	Marqués de Barberá	1940.05.18
1936.11.18	1551	8au	Constitucions de Pius II, Pau II, Sixte IV	s. XV-XVI	Marqués de Barberá *(Patxot, M. de Barberà-XIV)*	1940.05.18
1936.11.18	1552	8au	Monio, Sacramenta septem legis gratiae exactae	s. XVIII	Marqués de Barberá	1940.05.18
1936.11.18	1553	8au	Lecturae salmanticenses diversorum	s. XVIII	Marqués de Barberá *(Patxot, M. de Barberà-XV)*	1940.05.18
1936.11.18	1554	8au	Pellicer, Commentaria in universam Aristotelis Philosophiam	s. XVII (1670)	Marqués de Barberá	1940.05.18
1936.11.18	1555	8au	Logica	s. XVII	Marqués de Barberá	1940.05.18
1936.11.18	1556	8au	Llibre de comptes de Joan Serdà Vinyals *[i.e., Miscel·lània mèdica]*	s. XVII (1619)	Marqués de Barberá *(Patxot, M. de Barberà-XVI)*	1940.05.18
1936.11.19	1557	8au	Llull, Logica	s. XVII (1660)	Marqués de Barberá *(Patxot, M. de Barberà-XVII)*	1940.05.18
1936.11.19	1558	8au	Veyn, Commentarii in Logicam brevem Raymundi Lulli	s. XVII (1666)	Marqués de Barberá *(Patxot, M. de Barberà-XVIII)*	1940.05.18
1936.11.19	1559	8au	Foliana, Philosophia naturalis seu Phisica	s. XVIII (1771)	Marqués de Barberá	1940.05.18
1936.11.19	1560	8au	Physica suaristica	s. XVIII	Marqués de Barberá	1940.05.18
1936.11.19	1561	8au	Miscel·lània jurídica	s. XVII	Marqués de Barberá	1940.05.18
1936.11.19	1562	8au	Lecturae utriusque juris	s. XVI (fi)	Marqués de Barberá *(Patxot, M. de Barberà-XIX)*	1940.05.18
1936.11.19	1563	8au	[Lectionis juris]	s. XVII-XVIII	Marqués de Barberá	1940.05.18
1936.11.19	1564	8au	Tractatus de restitutione	s. XVII	Marqués de Barberá *(Patxot, M. de Barberà-XX)*	1940.05.18
1936.11.19	1565	8au	Esteve, Scholastico-theologicus tractatus a gratia auxiliante	s. XVI	Marqués de Barberá	1940.05.18

1936.11.19	1566	12au	Breu instructió per un confessor	s. XVI	Marqués de Barberá *(Patxot, M. de Barberà-XXI)*	1940.05.18
1937.02.18	1796	8au	Boeci, De consolatione	s. XV	Marqués de Barberá *(Patxot, M. de Barberà-XXII)*	1940.05.18 *(Montserrat ms. 983)*
1937.02.18	1797	8au	Lluís Pons d'Icart, Epigrammata antiquae urbis Tarracone	s. XVI	Marqués de Barberá *(Patxot, M. de Barberà-XXIII)*	1940.05.18 *(BC, ms. 1779)*
1937.02.18	1798	8au	Malalties dels ocells	s. XV	Marqués de Barberá *(Patxot, M. de Barberà-XXIV)*	1940.05.18
1937.02.18	1799	12au	Manifiesto que hizo la princesa de los Ursinos al rey Luis 14 sobre la conducta que devía tener en el gobierno de … D. Felipe V de España	s. XVIII	Marqués de Barberá	1940.05.18
1937.02.18	1800	4rt	Boeci, De consolatione	s. XV	Marqués de Barberá *(Patxot, M. de Barberà-XXV)*	1940.05.18 *(Montserrat ms. 994)*
1938.04.07	2618	8au	Obres de Juan de Flores. Carta consolatoria de Juan Lucena a Gómez Manrique. Respuesta de Juan de Lucena. Carta enviada por Iseo la Brunda a Tristán de Leonís. Resposta de Tristany	s. XVI	Marqués de Barberà *(Patxot, M. de Barberà-XXVI)*	1940.05.18 *(BNE, ms. 22021, compra Joan Gili, Oxford)*

Annex: Documents retornats després de la Guerra Civil, i ingressats posteriorment per compra o donatiu

Ms. 1779

LLUÍS PONÇ D'ICARD i FABRICI PONÇ DE CASTELLVÍ ,"*Epigrammata antiqua urbis Tarracone non absque labore magno perquisita et prout jacent de verbo ad verbum transcripta et aggregata per me Ludovicum Pontium de Icart, domicellum, iurisconsultumque eiusdem urbis*". A continuació, afegit: "et per D. Fabricium Pontium de Castelvi, equitem Sancti Jacobi, dominum Mansiricarda et Il. Doctorem, nepotem suum, a tempore injuriis defensa, in ordinem redacta, in partem non paucam aucta atque in lucem edita" i, seguidament, "Faltan unas addiciones que tengo hechas" i un paràgraf cancel·lat. 2a meitat del segle XVI.

1. F. 2-5: Carta a Antoni Agustí.
2. F. 6-29v: A.
3. F. 33-36: B.
4. F. 39-71: C.
5. F. 73-79: D.
6. F. 81-85v: E.

7. F. 89-96v: F.
8. F. 97-101v: G.
9. F. 105-111v: H.
10. F. 113-121: I.
11. F. 123-123v: K.
12. F. 124-133v: L.
13. F. 134-142: M.
14. F. 145-149v: N.
15. F. 152-154: O.
16. F. 156-186: P.
17. F. 189-191v: Q.
18. F. 192-192v: R.
19. F. 195-204: S.
20. F. 208-210: V.
21. F. 214: X.

Paper. 214 f. (numeració antiga 213 f., error al f. 80; f. 30-32, 37-38, 72, 80, 81-88, 102-104, 112, 122, 143-144, 150-151, 155, 187-188, 193-194, 205-207, 211-213, 215-216 en blanc); 210 x 150 mm. Nombroses notes marginals i afegitons.

Procedència: Havia pertangut al marquès de Barberà. Compra al llibreter Josep Porter (ingressat durant la Guerra Civil, signatura antiga ms. 1797; registrat de nou, després de la compra Porter, el 19 d'octubre de 1956).

Estat de conservació: El primer foli malmès. Nombrosos folis malmesos per la tinta fèrrica. Restaurat amb vel.

Bibliografia: J. SÁNCHEZ REAL, "El libro de los epigramas de L. Pons de Icart", *Boletín arqueológico (Tarragona)*, 57 (1957), p. 50-53; cf. E. DURAN, *Lluís Ponç d'Icard i el Llibre de les grandeses de Tarragona* (Barcelona: Curial, 1984) (Biblioteca Torres Amat, 2), p. 45-48. Sobre Fabrici Ponç de Castellví, v. X. BARÓ I QUERALT, *La historiografia catalana en el segle del barroc (1585-1709)*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, desembre de 2005), p. 269-270; A. GUZMÁN ALMAGRO, *La tradició de l'epigrafia romana al Renaixement: patrimoni bibliogràfic català* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008), p. 19-20.

Edició: G. GONZÁLEZ GERMAIN, *Edició i estudi de les inscripcions llatines falses d'Hispània (ca. 1440-1550)*, tesi doctoral (Universitat Autònoma de Barcelona, 2011) (per error, l'esmenta com a ms. 1774). La carta a Antoni Agustí ed. en: F. MIQUEL I ROSSELL, "Epistolario Antonio Agustín", *Analecta Sacra Tarraconensia*, 23 (1937-1940), p. 39-40.

Descripcions: A.-J. SOBERANAS, "Notas sobre dos manuscritos tarraconenses de la Biblioteca Central", *Biblioteconomía*, 15 (1958), 138-141; P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 486; E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 289-290; S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998) (Rubrica, paleographica et diplomatica studia; 7), p. 521-559 (527); MCEM 219 (M. Toldrà, E. Miralles).

Exposicions: *El Renaixement de Tarraco: 1563: Lluís Pons d'Icart i Anton Van den Wyngaerde: exposició, Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, del 10 de setembre de 2003 al 29 de febrer de 2004*, textos i documentació: J. A. REMOLÀ, P. SADA, F. TARRATS (Tarragona: Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, 2003), p. 113.

Nota: Relacionat amb Wolfenbüttel, Herzog-August Bibliothek, cod. Güelf 20.11 Aug. 4º (olim ms. 3239), f. 52-163v.

Ms. 1845
HORACI, *Carmina* i *Epodoi*. En llatí. Finals del segle XI-principis del segle XII.

1. F. 1-6: Extrets de textos de caràcter religiós i històric. Al f. 5-5v, *Breviarium apostolorum*, i al f. 6, *Genealogia regum Francorum*. Afegits a finals del segle XII.
2. F. 7-63: "*Carmina libri IV*".
3. F. 63v-71: "*Liber de poetica arte*". Còpia de l'*Epistula ad Pisones*.
4. F. 71-78v: "*Epodoi*". Incomplet (acaba a l'èpode XI, àpode).

Pergamí, 78 f., 255 x 175 mm. Miniatures als f. 7 i 63v inspirades en algun model tardoromà (al f. 7, dos homes sostenint dos bucs; al f. 63v, monstre descrit al principi de l'epistola "Ad Pisones"). Caplletres a l'inici de cada poema, moltes historiades. Rúbriques amb les lletres alternant taronja i verd. Enquadernació monàstica del segle XV, amb posts de fusta i llom de cuir, resta d'una tanca metàl·lica. Al llom teixell en pergamí amb el títol "Horatii Carminvm Libri"; a la post anterior, en tinta i de mà del segle XV-principis del segle XVI ,"opus oracij". Als folis de guarda, documents notarials (anterior Ripoll, 1353¸ posterior Sant Salvador de Breda, segle XV).

Procedència: Al segle XV pertanyia a la biblioteca del monestir de Ripoll, on fou enquadernat. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga: ms. 1418) amb la biblioteca del Marquès de Barberà, i retornat. Donatiu de Santiago Espona i Brunet (registrat el 29 de maig de 1959).

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/278140, consulta 7 de gener de 2025).

Estat de conservació: Folis liminars (1-6) amb restes de raspat, als f. 1v i 6v textos enterament raspats.

Bibliografia: P. BOHIGAS, *La ilustración y la decoración del libro manuscrito en Cataluña*, vol. I: *Período románico* (Barcelona: Asociación de Bibliófilos, 1960), p. 99-100, fig. 36; IDEM, "Les derniers temps de l'enluminure romane en Catalogne: la transition en gothique", *Les Cahiers de Saint-Michel de Cuxà*, 1974, 39-40; A. M. MUNDÓ, "La tradició codicològica clàssica i patrística a les regions pirinenques i terres veïnes", en: *Actes del XIII Simposi de la Secció catalana de la S.E.E.C.: Tortosa. 15-18 d'abril de 1998* (Barcelona: Sociedad Española de Estudios Clásicos, Secció Catalana; Tortosa: Ajuntament, 1999), p. 51-64 (63-64); M. ZIMMERMANN, *Écrire et lire en Catalogne: IXe-XIIe siècles* (Madrid: Casa de Velázquez, 2003), vol. II, p. 681.

Edicions: HORACI, *Odes i èpodes*, text revisat i traducció per J. VERGÉS (Barcelona: Fundació Bernat Metge, 1978), vol. I, p. 31-32. Text **1** (Breviarium apostolorum), vegeu J. ALTURO, "Dos testimonis més del Breviarium Apostolorum", *Miscel·lania Litúrgica Catalana*, 24 (2016), p. 19-32.

Descripcions: P. BOHIGAS, "Inventario de códices miniaturados o iluminados de procedencia catalana o existentes en bibliotecas catalanas", en: *La ilustración y la decoración del libro manuscrito en Cataluña* (Barcelona: Asociación de Bibliófilos, 1960-1967), vol. III, p. 145-223 (núm. 481) (reed. de l'article Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2000, p. 63, núm. 481); IDEM, *Inventario de la Colección de libros donada por D. Santiago Espona y Brunet* (Barcelona: Biblioteca Central, 1960), làm. 1; IDEM, "Les manuscrits à miniatures de la Biblioteca Central de Barcelone (ancienne Bibliothèque de Catalunya)", *Librarium*, 7 (1964), p. 40 i 45; IDEM, "Les derniers temps de l'enluminure romane en Catalogne: la transition au gothique", *Les Cahiers de Saint Michel de Cuxa*, 5 (1974), pp. 33-43 (39-40); A. GUDAYOL, A. M. MUNDÓ, "Manuscrits de la Biblioteca de Catalunya", en: *Catalunya Romànica*, vol. 26 (Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1997), p. 447-449; J. F. HAMBURGER, "Medieval *Ut pictura poesis*: rhetoric, aesthetics, and monstrosity in a twelfth-centry illustrated Horace", *Codex Aqvilarensis*, 35 (2019), p. 25-58.

Exposicions: J. AINAUD, *El arte románico: exposición, catálogo* (Barcelona: Conservatorio de las Artes del Libro, 1961), núm. 85; *Bibliophile Kostbarkeiten aus der Biblioteca de Catalunya*, ed. J. de PUIG (Karlsruhe, 1986), p. 18-19, 24-27; *Cort i mecenatge: la literatura, l'art, la música i el teatre a l'Edat Mitjana* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya: Universidad Internacional Menéndez y Pelayo, 1993); BIBLIOTECA DE CATALUNYA, *Bibliographica: documents dels segles VIII al XX* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1993); *Princeses de terres llunyanes: Catalunya i Hongria a l'Edat mitjana* (Barcelona: Museu d'Història de Catalunya; [Budapest]: Magyar Nemzeti Muzeum, 2009), p. 87.

7.
Arxiu Diocesà de Barcelona
Guerra Civil
1936

L'Arxiu Diocesà de Barcelona, que conserva els fons documentals generats per l'activitat del bisbe i de la cúria episcopal, és una de les institucions arxivístiques més antigues i més riques de Barcelona. A la documentació que li era pròpia —amb sèries extraordinàriament importants i voluminoses com les de la mensa episcopal, registres de lletres, col·lacions (és a dir nomenaments dels preveres), visites pastorals, processos, testaments, etc.— s'havien afegit, a principis del segle XX, altres arxius eclesiàstics com els de la col·legiata de Santa Anna (seu de l'Orde del Sant Sepulcre de Jerusalem) o les restes del fons del monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron, a més de nombroses deixes de parròquies i de particulars. Per la seva natura ha estat sempre vinculat a l'edifici del Palau Episcopal, construït a partir del segle XIII a recer de la muralla romana i remodelat al llarg del temps. Des del 1927 l'arxiver responsable era l'historiador Josep Sanabre Sanromà (Bonastre, 1892-Barcelona, 1976), personalitat de tremp afermat, pròxim a Ventura Gassol i a Agustí Duran i Sanpere, amb qui havia col·laborat en l'edició del *Llibre de les solemnitats de Barcelona* (publicat gràcies al patrocini de Rafael Patxot). La seva vinculació amb el catalanisme polític era incontestable —havia esta expedientat durant la dictadura de Primo de Rivera per les seves idees catalanistes, separatistes—, però la situació dels eclesiàstics durant la República el mogué a deixar la Península i a demanar l'ingrés el 1933 a la Scuola Vaticana di Paleografia, Diplomatica ed Archivistica, a Roma, on feu recerques a l'Archivio Segreto i on es diplomà el 1935. Retornat a Barcelona després de la guerra, feu estades llargues i sovintejades a París, per continuar els estudis empresos a Roma sobre la Guerra dels Segadors.

El Palau Episcopal, com a seu del poder eclesiàstic, fou atacat des dels inicis de la Revolució. A primera hora del dimarts 21 de juliol de 1936 l'edifici fou envaït; els mobles i papers que es trobaven en les sales més fàcilment accessibles foren cremats a la plaça Nova, i la resta de la documentació fou llençada per terra i escampada. En la seva rememoració dels fets, Sanabre indica que potser no ho van cremar tot per por que l'incendi d'una quantitat tan absolutament enorme de paper pogués arribar a afectar les dependències veïnes del Palau de la Generalitat. El 4 d'agost, per tal de protegir l'edifici i l'arxiu que s'hi contenia, Duran i Sampere feu col·locar al Palau Episcopal un cartell amb la inscripció "Arxiu General de Catalunya", i hi destinà tres dels seus col·laboradors: els arxivers Josep Buch i Parera, Frederic Gómez i Gabernet i Francesc Dalmau. Aquell mateix mes, Sanabre havia estat detingut per milicians de la FAI; alliberat per sort poc temps després, fou captat per Duran i Sampere com a arxiver per al Servei de Patrimoni Històric, Artístic i Documental. Els bombardejos que patí el centre de Barcelona inclinaren Duran a traslladar els fons de l'arxiu primer a la planta baixa de l'edifici i, després, a Viladrau, on romandrien fins que al final de la guerra foren traslladats a Pedralbes.

En la guia de l'Arxiu Diocesà publicada el 1947, el mateix Sanabre indica que, a finals de juliol de 1936, "funcionarios de la Biblioteca de Cataluña recogieron algunos manuscritos antiguos". No s'ha trobat menció de la recollida entre la documentació de la biblioteca, fora d'un foli datat el 27 de juliol de 1936 en què es llista alguna documentació d'arxiu (tres paquets d'actes en pergamí, vint-i-tres pergamins solts, tres executòries, una escriptura i un foli imprès); ara bé, entre el 12 i el 18 d'agost apareixen registrats set volums amb aquesta procedència. Entre ells hi ha algunes peces particularment destacades, com ara un manuscrit de les Constitucions de Catalunya de finals del segle XVI amb una sumptuosa enquadernació, dos volums amb actes i privilegis de l'orde de Sant Joan de Jerusalem —denominats comunament "Llibres negres", pel color de les seves cobertes—, una magnífica versió catalana de la regla de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem, amb colofó datat el 1380, un *Liber diversarum* amb actes de l'orde del Temple, i dos volums dels segles XIV- XV relatius a les dècimes episcopals. Tot i no tenir-hi una relació tan estreta com l'establerta amb Duran, Sanabre coneixia Jordi Rubió. A principis de juliol de 1937, el bibliotecari de Versalles, René Pichard du Page, s'adreça a Rubió per demanar-li si pot facilitar l'obtenció del passaport a "un de ses meilleurs élèves, M. Joseph Sanabre", a fi que pugui anar a França per treballar en la classificació del fons de Morel-Fatio; en aquell moment, una petició d'aquest tipus era preciosa per a poder viatjar i tenir refugi en un context on tot plegat podia anar maldat.

Acabada la guerra, Sanabre demanà el retorn d'aquelles sèries d'arxiu que havien estat traslladades a Viladrau, i després a Pedralbes, que foren retornades el mes de maig de 1939. El retorn dels volums i dels pocs documents d'arxiu conservats a la Biblioteca es dugué a terme l'any següent: els manuscrits foren lliurats el juliol de 1940, mentre que el recull de documentació no fou identificat i retornat fins al mes de maig de 1945. Val a dir també que la Biblioteca també lliurà al bisbat alguns missals i breviaris moderns, trobats entre les piles de llibres ingressats però dels quals no se sabia el posseïdor, per tal que poguessin ser repartits entre les parròquies que s'havien quedat sense els llibres litúrgics necessaris per als oficis.

Fonts d'arxiu

AHBC 77/16 – Formulari de retorn de documentació del SDPAN-Recuperación Bibliográfica, signat per Josep Sanabre. 12 de juliol de 1940.

AHBC 126/32 bis – Llista de documents d'arxiu confiscats al Seminari. 27 de juliol de 1936.

AHBC 331/18 – Agraïment de Miguel de los Santos Díaz y Gómara, administrador apostòlic de Barcelona, al director de la Biblioteca de Catalunya per la tramesa de missals i breviaris que repartirà entre diferents parròquies. 17 d'octubre de 1940.

AHBC 332/1 – "1940. Devoluciones". Al f. 1 "Recuperación bibliográfica". Llibreta amb el llistat de la devolució de biblioteques particulars. Devolució de volums a l'arxiver, Mossèn Sanabre. 5, 12 de juliol de 1940.

AHBC 332/A-Arxiu diocesà – Llistat de manuscrits retornats per la Biblioteca de Catalunya a l'Arxiu episcopal; signat per Josep Sanabre. 12 de juliol de 1940 / Rebut de devolució d'un conjunt de 24 pergamins i 18 butlles pontifícies; signat per Josep Sanabre. 24 de maig de 1945.

AHDB G-597/4 – Carta del director de la biblioteca municipal de Versalles, René Pichard du Page, a Jordi Rubió, demanant la seva intervenció en el lliurament d'un passaport per a Josep Sanabre a fi que pugi treballar en la classificació del fons hispànic de la seva biblioteca. 3 de juliol de 1937.

Bibliografia

FUENTE BERMÚDEZ, Vicente de la. *El Museu Diocesà de Barcelona: las col·lecciones desaparecidas durante el período 1936-1939: proyecto para una catalogación on-line*. Memòria de pràcticas, Màster en Estudis Avançats en Història de l'Art. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2010.

GALTÉS I PUJOL, Joan. *Sanabre: Diari de guerra*. Barcelona: I.G. Santa Eulàlia, 1979.

MARTÍ BONET, Josep M. *El martiri dels temples a la diòcesi de Barcelona*. Barcelona: Arxiu diocesà, 2008.

SANABRE, Josep. *Guia de l'Arxiu Diocesà*. Barcelona: Fidel Rodríguez, 1934.

SANABRE, Josep. "El Archivo y la revolución (1936-1939)". En: *El Archivo Diocesano*. Barcelona: Fidel Rodríguez, 1947, p. 28-33.

ZAMORA ESCALA, Jaume Enric. *Els arxius i el conflicte polític en el segle XX: els arxius catalans (1931-1939).* Tesi doctoral. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2011.

Documents ingressats durant la Guerra Civil, i retornats

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1936.08.12	1440	4rt	Liber indultorum ac privilegiorum per summos pontifices imperatores ac reges christianissimos … religionis Hierosolimitanae concessorum	s. XIV-XVII	Archivo episcopal	1940.07.12 *ADB, ms. 3 bis*
1936.08.12	1441	4rt	Liber indultorum … religionis Hierosolimitanae concessorum	s. XII-XIII	Archivo episcopal	1940.07.12 *ADB, ms. 3*
1936.08.17	1442	Fol.	Liber diversarum donationum … domini et fratribus militiae Templi	s. XII-XIII	Archivo episcopal	1940.07.12 *ADB, ms. 2*
1936.08.17	1443	4rt	Regla del Hospital de sant Joan de Jerusalem (hi ha un foli solter que és d'un altre manuscrit)	s. XIV (1340)	Archivo episcopal	1940.07.12 *ADB, ms. 4*

1936.08.17	1444	Fol.	Translationum ven. Bernardi Valerii … et Bartholomei Sçapera… tanquam procuratorem honorabilis capituli et beneficiatorum Vicensium … de causa quam dicunt cum domino rege de ratione decime	[]	Archivo episcopal	1940.07.12 *ADB, ms. 5*
1936.08.17	1445	Fol.	Fragments d'un registre referent a les dècimes	s. XIV	Archivo episcopal	1940.07.12 *ADB, ms. 6*
1936.08.18	1446	Gfol.	Constitucions de Catalunya	s. XVI (fi)	Archivo episcopal	1940.07.12 *ADB, ms. 1*

8.
Catedral de Barcelona
Guerra Civil
1936-1939

Just abans de la Guerra Civil, els manuscrits de la Catedral de Barcelona constituïen la col·lecció més destacada d'entre les que es conservaven a les biblioteques eclesiàstiques de Catalunya. A banda de l'important conjunt de llibres litúrgics —una seixantena de llibres de cor i d'altres tipologies, elaborats sovint per a l'ús propi de la Seu—, s'hi trobaven còdexs incorporats al llarg de la seva llarga història per donacions de successius bisbes, canonges i altres personatges lligats a la Catedral. Els volums cobrien un ampli ventall cronològic, des del segle VIII fins a 1912, data de còpia del cantoral més recent; entre ells hi havia peces de tanta rellevància com unes Homilies de Sant Gregori en lletra uncial o el Missal de Santa Eulàlia, il·luminat per Bernat Destorrents a principis del segle XV. La col·lecció de còdexs havia estat ordenada i descrita a finals del segle XVIII pel pare Jaume Caresmar; la numeració que els havia atorgat figura encara, sota una forma abreujada ("Cod. 1"), al primer foli dels volums que s'han conservat. El conjunt capitular era conegut pels erudits de la BC: el 1914 Jaume Massó i Torrents n'havia dreçat el catàleg dels manuscrits catalans, i al *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* o l'*Anuari* de l'IEC hi havia mencions o articles dedicats a algunes de les peces més destacades.

El 1936 aquesta col·lecció, juntament amb els incunables, es trobava en una sala al costat de l'orgue; altres manuscrits i llibres estaven distribuïts en diferents estances, seguint en part les necessitats del culte. En iniciar-se el pronunciament militar del 18 de juliol, la Catedral de Barcelona fou un dels primers monuments en ser protegits, per intentar evitar mals irreparables. La protecció de l'edifici facilità igualment el salvament de la biblioteca. Després d'una primera visita el mes d'agost, Rubió decidí fer-ne treure en primer lloc els llibres de cor; després es farien altres viatges per recollir els manuscrits i els incunables, així com les partitures manuscrites de la capella de la Catedral. De manera paral·lela, entre el 26 d'agost i el 24 de setembre es traslladà el voluminós arxiu capitular a un edifici que el Servei d'Arxius havia destinat al salvament de fons documentals al carrer de la Palma de Sant Just, la Congregació de l'Esperança, on es dugueren a terme tasques d'acondiciament i descripció en les quals participaria l'arxiver diocesà, mossèn Josep Sanabre. Havent caigut una bomba a l'edifici, que per sort no va esclatar, es decidí traslladar el material a Viladrau, on es van fer calaixeres per acondicionar els pergamins que es conservarien fins a principis del segle XXI.

Els volums que ingressaren al Departament de Manuscrits foren registrats en diferents etapes, i no necessàriament per ordre d'entrada. El primer conjunt, que correspondria *grosso modo* a la col·lecció de còdexs descrits per Caresmar, fou inscrit en el llibre de registre entre el 30 de novembre de 1936 i el 15 de febrer de 1937 amb els números 1589-1775; poc després, l'11 i el 12 de març, s'hi afegirien quatre manuscrits litúrgics d'època moderna, registrats amb els números 1813-1817, amb els quals s'arribaria a un total de 191 còdexs. Finalment, a principis

de gener de 1939 —i per tant poques setmanes abans de l'entrada dels nacionals a Barcelona—, Bohigas inscriví al llibre de registre 59 llibres de cor. Tot sembla indicar que, a causa de la dificultat de manipulació (els cantorals poden mesurar fins a 80-90 cm, i pesar més de deu quilos), el registre seguí l'ordre en el qual els volums es trobaven en els armaris de la BC, on probablement hi havia intercalats cantorals de diferents procedències. Els números de registre que reberen foren 2715, 2730-2744, 2746, 2750-2753, 2758-2765, 2771, 2773-2775, 2779-2784, 2787, 2793-2800, 2805, 2808-2812, 2814, 2816 i 2820-2822; per a alguns d'aquests volums (els números 2780 a 2782, 2784, 2809 i 2812) la procedència de la Catedral no era del tot segura, ja que Bohigas l'anota amb un interrogant. Comptat i debatut, el nombre de còdexs de la Catedral inscrits al llibre de registre de la Biblioteca fou de dos-cents cinquanta volums, vora el 16 % dels manuscrits registrats durant la Guerra Civil. A aquesta respectable quantitat caldria afegir les partitures d'època moderna, que ingressaren al Departament de Música, o encara alguns volums que pertanyien a la Seu però per als quals en aquells moments de confusió no se'n va saber identificar la procedència: seria el cas dels privilegis de la Confraria de Fusters, que en saber-se més tard que havien pertangut a la Catedral tornarien a l'Arxiu Capitular posteriorment (còdexs 118 i 119).

Molts dels volums arribaren en un estat relativament precari. Per tal de facilitar la conservació de les enquadernacions, en molt casos originals, un cop ingressats a la Biblioteca es confeccionaren capses de cartró obertes per a un nombre important dels volums medievals i dels cantorals; en casos més rars, en què l'enquadernació s'havia perdut o estava malmesa, es realitzaren enquadernacions en pergamí o algunes restauracions. Fruit d'aquestes intervencions fou la separació d'un parell de fragments de còdexs que havien estat reutilitzats en la relligadura de manuscrits musicals: dos folis d'una Bíblia il·luminada de gran format del segle XI, que havien servit com a guardes d'un gradual, i un fragment del *De viris illustribus* de Petrarca, de mitjan segle XV, utilitzat com a coberta d'una partitura del segle XVIII. Ambdós fragments foren registrats posteriorment com a manuscrits individuals (ms. 3932 i 4062).

Acabada la guerra, el gruix de la devolució dels volums de la Catedral es distribuí entre el 30 de març de 1939, en què es lliuraren els llibres litúrgics més moderns (necessaris per a les celebracions) i el mes d'agost de 1940, en què es retornà la col·lecció de manuscrits i incunables i els llibres de cor; la darrera remesa tingué lloc el 1955, quan es tornaren els privilegis de la Confraria de Fusters, un cop identificats com a procedents de la Catedral. No tota la documentació, però, fou retornada: un dels conjunts documentals més importants de la Seu, la col·lecció de partitures de la seva Capella de música (més de mil vuit-centes obres: misses, oratoris, cantates, motets, himnes villancets...), un dels fons musicals més representatius del barroc hispànic en general i català en particular, romangué a la BC. Hi influí sens dubte l'autoritat de mossèn Higini Anglès, cap del Departament de Música i personalitat, en aquell moment, de gran prestigi en l'àmbit musicològic, que el 30 d'abril de 1940 signava aquesta nota en el llibre de registre de Música:

> "Hay que notar, para conocimiento de los estudiosos, que los números M 1469 hasta el M 1628, con música que perteneció a la Catedral de Barcelona, fueron donados a nuestra Biblioteca en abril 1940 por el Cabildo catedralicio en agradecimiento a nuestra Biblioteca por los servicios prestados a la Catedral y sus códices durante la época del 1936-1939" (BC, M 3709, f. 97v).

A més del fons musical, alguns pocs llibres més, vinculats probablement amb la Catedral, es quedaren a la BC. Es tracta de volums que, pel mode d'ingrés o per manca d'informació immediata sobre la procedència, no s'identificaren com a formant part d'aquella col·lecció; cap d'ells duu les anotacions típiques de Caresmar. Un cas clar seria un gradual "ad usum almae sedis Barcinonensis" que consta com a lliurat per "Recuperación" (el "Servicio de Recuperación Bibliográfica", que durant els dos o tres anys posteriors a l'acabament de la guerra feu arribar a la Biblioteca volums conservats a dipòsits d'obres art confiscades durant la contesa). D'identificació menys evident són alguns còdexs per als quals l'apartat "procedència" del llibre de registre romangué en blanc, però que un cop analitzat el contingut és fàcil pensar que poguessin provenir de la Catedral. Seria el cas d'una consueta per a la celebració d'aniversaris de defunció (ms. 2079), o de les ordinacions de la Confraria dels Esparters, que tenien una capella a la Catedral en la qual es van fer obres el 1936 (ms. 2081 i 2082); tots tres volums estan registrats molt a la vora dels privilegis dels fusters, i podria ser molt bé que ingressessin al mateix temps. Finalment, hi ha un parell de volums que aparegueren entre els fons no registrats, però que per contingut semblen relacionats amb la Seu barcelonina: un tractat inèdit de cant pla del segle XVIII, que duu una carta d'endreça al Capítol de la Catedral per demanar-ne la publicació (ms. 2415), i un capitulari per a l'ofici de vespres (ms. 4086) del segle XVI, registrat a finals dels anys noranta del segle XX.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 2015/9, doc. 42 i 162 – Carta del canonge de la catedral de Barcelona Mariano Vilaseca a Pedro Muguruza demanat poder recuperar els objectes i la documentació dipositats a Pedralbes. 2 de juny de 1939 / Petició per tal de poder recuperar la documentació de l'Arxiu Capitular de Barcelona; signada pel canonge Josep Maria Llovera. 30 de setembre de 1939.

ACA, Cultura 47, R-20 – Reclamació de l'orgue de la Catedral. 1939.

AHBC, 23/1 – "Manuscritos procedentes de otras bibliotecas depositados en la Biblioteca Central". Llistes de documents susceptibles de ser exhibits a l'exposició Semana Bíblica Espanyola. Juny de 1940.

AHBC, 77/17 – Formulari de retorn de documentació del SDPAN-Recuperación Bibliográfica, signat per Josep Oliveras. 9 d'agost de 1940.

AHBC, 124/35 – Camisa corresponent a l'expedient d'incautació de la biblioteca de la Catedral, i tarja sobre la recollida de documentació musical. 20 d'agost de 1936.

AHBC, 127/40 – Nota de llibres incautats a la Catedral. Ca. 1940.

AHBC, 332/Arxiu Catedral – Documentació relativa a la devolució dels còdexs, llibres de cor i lutúrgics, incunables i impresos notables de la Catedral de Barcelona. Llistats i rebuts, signats per Josep Oliveras i Marià Vilaseca. 1939-1940.

AHBC, 332/1 – Pere Bohigas "Libros devueltos" (30 de març de 1939-5 de febrer de 1940). El mes de març s'inscriu el retorn dels llibres litúrgics.

AHBC, 332/1 – Llibre registre de devolucions de biblioteques, 1940. El mes de juliol s'inscriu la visita del canonge Llovera per tractar de la devolució dels llibres de la Catedral; el mes d'agost, es tornen els cantorals en un primer lliurament, i els manuscrits i gran part dels impresos en un segon; el mes de novembre s'acaben de tornar els impresos.

AHBC, 332/1 – "Relación de las devoluciones hechas a sus propietarios desde el día 10 de febrero de 1940". 25 de febrer de 1941.

Bibliografia

Arxiu de l'església catalana durant la Guerra Civil, a cura d'Hilari Raguer. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003-2018 (Scripta et Documenta, 65, 100, 110, 106, 113).
1. Juliol-desembre 1936. – 2.1. Gener-juny de 1937. – 2.2. Juliol-desembre de 1937. – 3.1. Gener-juny de 1938. – 3.2. 1 juliol 1938-1 abril 1939.

BAUCELLS, Joaquim i Àngel FÀBREGA. *Catàleg-inventari general de l'Arxiu Capitular de Barcelona.* Vol. IV i V: *Còdexs*. Text imprès per ordinador. Barcelona: Arxiu Capitular, 2005.

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les «notes» de Jordi Rubió". *Estudis Romànics*, 29 (2007), p. 213-234 (§23).

GUDAYOL, Anna. "'Ex dono Reverendissimi patris Domini Petri Garcia, episcopi Barcinonensis' Aproximació a la biblioteca del bisbe Pere Garcia, teòleg i reformista". *Scrinium*, 2 (2023), p. 57-101.

MASSÓ I TORRENTS, Jaume. "Catàleg dels manuscrits catalans de la Biblioteca Capitular de Barcelona". *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 1 (1914), p. 145-155.

SANABRE, Josep. "La revolución (1936-1939) y el archivo de la Catedral". En: *El Archivo de la Catedral de Barcelona*. Barcelona: Impr. Pulcra, 1948, p. 79-86.

ZAMORA ESCALA, Jaume Enric. *Els arxius i el conflicte polític en el segle XX: els arxius catalans (1931-1939).* Tesi doctoral. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2011.

Documents ingressats durant la Guerra Civil, registrats sense indicació de procedència

Ms. 2079

"*Ordo servandus in aniversariis*". Ritual per a la celebració dels aniversaris de defunció a la Catedral de Barcelona. Segle XVI.

F. 1v-8: [*Prima absolutio*].
F. 8v-24: "*Secunda vero absolutio fit in proprio coemiterio, et dicitur una tantum oratio propria de infrascriptis*".
F. 24v-30: Quan les absoltes es fan dins de l'església.
F. 30v-36v: "*Quando absolutiones fiunt in claustro*".
F. 36v-45: "*Quando absolutiones fiunt extra ecclesiam*".
F. 45-47: Absoltes per a la reina.

Pergamí. 48 f.; 275 x 195 mm. Enquadernació en pell negra amb restes d'un estampat amb ferros daurats.

Procedència: No indicada (probablement prové del fons de la Catedral de Barcelona, ingressat durant la Guerra Civil). Al foli de guarda: "Monagillo Joaquín Ferreres". Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1820).

Estat de conservació: Marques d'ús.

Ms. 2081-2082
Llibres d'ordinacions de la Confraria dels Esparters de Barcelona. Barcelona, 1488-1769.

Ms. 2081
"*Libre de ordinations de la confraria dels sperters*". Al f. 4-5v, taula de contingut. Barcelona, 1488-1711.

Pergamí. 78 f. (numeració antiga 73 f.); 250 x 190 mm. Diverses mans. Als f. 6-16, espai reservat per a inicials de paràgraf. Enquadernació en pell marró sobre fusta del segle XVI. Llom i cobertes estampades amb ferros freds.

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/16582, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 2082
"*Còpia del Llibre de Ordinacions de la Confraria dels Esparters*". 2a meitat del segle XVIII (ca.1769).

F. 3-88v: Ordinacions. Copia els textos que apareixen al ms. 2081.
F. 89-96v: "*Capítulos y ordenanzas del gremio de estereros*". Còpia. Barcelona, 14 d'agost de 1769.

96, [20] f.; 250 x 180 mm. Al f. 1v, dibuix a l'aquarel·la i ploma. Enquadernació en pell marró del segle XVIII. Cobertes estampades amb filets.

Procedència: No indicada. Ingressats durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1811, 1821).

Bibliografia: M. C. RIU MARTÍ, "El treball artesà a Barcelona els segles XIV al XVI segons les ordinacions gremials: els esparters i vidriers", *Acta Historica et Archaelogica Mediaevalia*, 23-24 (2002-2003) [=Homenatge al Prof. José Ramon Julià Vilamata], p. 551-556.

Nota: La Confraria d'esparters i vidriers tenia una capella a la Catedral de Barcelona sota l'advocació de sant Bernardí, amb un retaule de Jaume Huguet, redescobert el 1936 amb motiu del salvament de les obres d'art de la Catedral; sembla probable que ingressessin amb el fons de la Catedral. Altra documentació a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, sèrie Consell de Cent IV.

Documents ingressats a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica

Ms. 2799
"*Sanctorale missarum et commune sanctorum necnon officium defunctorum secundum alme Sedis Barcinone*". Gradual, santoral i l'ordinari de la missa. 1563.

F. i-lxxx: Propi dels sants.
f. i-vi: Anunciació.
f. vi- ix^{v}: Immaculada Concepció.
f. ix^{v}-xiii: Sant Esteve.
f. xiii- xvi^{v}: Sant Joan apòstol.

f. xvii- xxi^{v}: Purificació de la mare de Déu (Candelera).
f. xxi^{v}-xxiv: Assumpció.
f. xxiv^{v}-xxix: Nativitat de la mare de Déu.
f. xxix-xxxiii: Corpus Christi.
f. xxxiii-xxxvi: Sant Joan Baptista.
f. xxxvi- xxxix^{v}: Sant Pere.
f. xxxix^{v}-xlii^{v}: Sant Miquel.
Foli xl mutilat.
f. xliii-xlvii: Nom de Jesús.
f. xlvii-l^{v}: Corona d'espines
f. l^{v}-liiii: Cinc ferides de Jesucrist.
f. liiii- lviii^{v}: Sant Sebastià.
f. lviii^{v}-lxiii: Santa Eulàlia de Barcelona.
f. lxiii- lxvii: Sant Roc.
f. lxvii- lxxi: Invenció de la Santa Creu.
f. lxxi^{v}-lxxv^{v}: Tots Sants.
f. lxxv^{v}-lxxviii^{v}: Missa a la mare de Déu els dissabtes des de la Trinitat a Nadal.
f. lxxviii^{v}-lxxxi: Missa a la mare de Déu els dissabtes des Nadal a la Pentecosta.

F. lxxxi-cxiii: "*Incipit commune sanctorum secundum consuetudinem sedis Barcinone*".
f. lxxxi-lxxxiiii: Missa per un apòstol.
f. lxxxiiii-lxxxiiii: Missa per més d'un apòstol.
f. lxxxvi^{v}-lxxxvii^{v}: Missa per un evangelista.
f. lxxxvii^{v}-xc^{v}: Missa per un sant màrtir laic.
f. xc^{v}-lxxxxv^{v}: Missa per un Papa sant màrtir.
f. lxxxxv^{v}-xcxxxviii: Missa per més d'un sant màrtir.
f. xcxxxviii -cii: Missa per un Papa sant confessor de la fe.
f. cii-cvi^{v}: Missa per un sant abat confessor.
f. cvi^{v}- cvii^{v}: Missa per un sant laic confessor.
f. cvii^{v}- cix: Missa per més d'un sant laic confessor.
f. cix- cxi: Missa per una santa verge.
f. cxi- cxiii: Missa per més d'una santa verge.
f. cxiii-cxiiii: Missa per sants continents.

F. cxiiii-cxxii: Ofici i missa de difunts.

F. cxxii^{v}-cxx: Cants de l'ordinari de la missa.
f. cxxii^{v}-cxxvi^{v}: Kyrie.
f. cxxvi^{v}- cxxvi^{v}: Sanctus.
f. cxxvi^{v}- cxl^{v}: Gloria.
f. cxl^{v}-cl^{v}: Credo.
f. cl^{v}- clii^{v}: Sanctus.
Folis cliii-clx mutilats.
f. clx[]: Al·leluia. Fragment.
f. clx[]^{v}: "*Index festorum que in presenti volumen continentur*". Incomplet, acaba al foli cxiiii.

Pergamí, [153] f. (numeració antiga clx f., manquen xl i cliii-clix); 500 x 350 mm. Reclams al quadern. A l'inici de cada festivitat caplletres dimidiades en blau i vermell, de diferents mesures. Al f. xxiv^{v}-xxv (nativitat de la Mare de Déu), doble pàgina orlada. Al f. cxiiii (ofici de difunts), caplletra historiada. Als f. xxxiii (sant Joan Baptista), f. lviii^{v} (santa Eulàlia), f. lxxi^{v} (Tots sants) i f. cxxii^{v} (Kyrie), grans caplletres. Caplletres alternades en blau i vermell, d'altres de cintes i il·lustrades amb carotes. Rúbriques, llegendes de foli i foliació en vermell. Notació musical quadrada sobre pentagrama. Enquadernació coetània en pell sobre fusta. Part inferior de les posts protegida per perfils metàl·lics.

Procedència: Recuperació (procedent de la Catedral de Barcelona, vegeu rúbriques dels folis i, lxxxi).

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/partiturBC/id/72066, consulta 7 de gener de 2025).

Estat de conservació: Restaurat en època antiga, folis de guarda extrets (per les traces a les posts eren folis d'una Bíblia en lletra carolina a dues columnes). Diversos folis mutilats, marge del darrer foli tallat

Descripció: S. ZAUNER, *Manuscrits musicals litúrgics pretridentins de les seccions de Música i Manuscrits de la Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: BC, 2010).

Documents ingressats probablement durant la Guerra Civil, no registrats

Ms. 2415
EUDALD REYNÉS, *Theórica del cantollano.* Autògraf. Barcelona, 1791.

2415/1
F. 2-27: Introducció. Esborrany.
f. 5-8v: Justificació. Incipit: "Después de hecha esta doctrina theórico-práctica...".
f. 9-13v: Pròleg.
f. 14-27v: "*Resumen de los documentos de la parte theórica para la mas prompta y fácil inteligencia*".
27 f. Justificació a llapis. . Reclams a la pàgina. Entrades numerades 1-132.Esmenes. A les p. 9-13 notes a peu de pàgina.

2415/2
F. 28-85, 92-137: *Theórica del cantollano*.
f. 29-30: "*Aviso colectivo de este compendio diatónico*".
f. 31-85, 92-137: "*Theórica del cantollano, método fácil para aprender por si solo, o con poco trabajo de maestro, la jubentud de ambos sexos, que aspira a alabar a Dios en el coro*". Estructurat en forma de catecisme, amb preguntes i respostes.
104 f. (numeració antiga 188 p.). ; 190 x 150 mm En quatre quaderns (1r: 28-55; 2n: 56-79; 3r: 80-85 i 92-111; 4t: 112-136; cada quadern protegit per una camisa amb els folis en blanc, a l'excepció del 4t, que aprofitant un bifoli d'una primera versió del text). Algunes esmenes i cancel·lacions. Notes a peu de pàgina. Amb il·lustracions musicals.

2415/3
F. 86-91: Versió en net dels f. 92-97, cancel·lats.
6 f. (numeració antiga 103-113 p.) ; 210 x 150 mm. Amb il·lustracions musicals.

2415/4
F. 138-139: EUDALD REYNÉS, Carta a V. Sª [un canonge de la Catedral de Barcelona?] demanant l'aprovació per introduir el llibre que acaba d'acabar amb una dedicatòria al personatge. Barcelona, 10 de novembre de 1791. Al marge dues notes del secretari, la primera de tramesa a Salvador y Quintana, de 12 de desembre de 1791, y la segona en què el M. I. Capítol refusa la dedicatòria, d'11 de juliol de 1792.
2 f.; 300 x 205 mm.

2415/5
"*Especulación breve del cantollano, con algunos ejemplos prácticos: méthodo fàcil a cualquier para poderse, por sí, en este compendio hacerse practico con poco trabajo*". Estructura en forma de catecisme. Precedit per un "*Aviso colectivo de este compendio*".

28 f. (numeració d'origen 40 p.) ; 215 x 155 mm.

2415/6
Fragment d'un text sobre historia de la música gregoriana (potser relacionat amb la versió dels folis 112 i 136) .

2 f. ; 215 x 155 mm.

2415/7
"*Acrehedors en lo Llibre del canpla del Sr Francisco Surià*". Llista 23 persones, majoritàriament preveres. Amb cancel·lacions i indicacions de diferent tipus..

2 f. ; 215 x 155 mm.

139, 29 f.; diverses mesures. Textos **2415**/1-4 amb enquadernació en pergamí rígid del segle XX (BC, anys 1980).

Procedència: No indicada. Registrat per Amadeu Soberanas el 1977 (parts **2415**/1 a 4); els darrers fragments (parts 2415/5 a 7) trobats el maig de 2024 i afegits al conjunt. Atenent a les notes marginals del f. 138, probablement prové del fons de la capella de la Catedral de Barcelona; però els fragments **2415**/5 a 7 estaven amb uns quaderns procedents del Seminari de Barcelona.

Bibliografia: M. A. ESTER SALA, "Algunos datos biográficos de Carlos Baguer", *Revista de Musicologia*, 6/1-2 (1983), p. 223-251 (p. 240-241, edició de la Resolució Capitular en què es justifica el refús de l'obra); J. PAVIA, "La capella de música de la Seu de Barcelona en el segle XVIII", *Anuario Musical*, 60 (2005), p. 71-113.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1977).

Nota: **2415**/5 sembla una versió del text de **2415**/2. Vegeu també Biblioteca Pública Episcopal de Barcelona, ms. 265 (Josep TEIXIDOR, *Catecismo musical*, 1804).

Ms. 4086
Benediccions per a l'ofici de matines. Capitulari de l'ofici de les vespres per a algunes festivitats dels sants de l'any litúrgic. Segle XVI.

F. 1: "*Absolutiones et benedictiones Ad matutinum*".
F. 2v-3v: "*Januarius*".
F. 4-4v: "*Februarius*".
F. 4v-5: "*Martius*". Esmenta la festa de sant Pacià, bisbe i confessor.
F. 5-5v: "*Maius*". Capítol per a la festa de la invenció de la Santa Creu.
f. 5v-6: "*Junius*".
F. 6-7v: "*Julius*". Capítol per a la festa de sant Cugat.
f. 7v-8v: "*Augustus*".
f. 8v-9: "*September*". Capítol per santa Tecla.
f. 9v: "*October*". Capítol per a la festa de santa Eulàlia.
f. 10: "*November*". Capítol per a la festa de sant Sever.
f. 11: "*Decembris*".

Pergamí. 12 f.; 290 x 225 mm. Caplletres ornades. Rúbriques i llegendes de foli en vermell.

Procedència: No indicada (probablement prové del fons de la Catedral de Barcelona).

Fragments de pergamins extrets d'enquadernacions de volums de la Catedral de Barcelona

Ms. 3932

Fragment de Bíblia, d'orígen nord-italià. Comprèn la part final del llibre de Job, i l'inici i un fragment de la meitat del llibre dels Salms. Segle XI.

3932/1

F. 1-1v: Final del llibre de Job i inici del llibre dels Salms.

f. 1: Job 40, 26-42,16. Incipit: "... capite illius, pone super eam manu tua, memento belli ... Explicit Liber Job".

f. 1-1v: "*Incipit prephatio sancti Hieronimi presbiteri in Libro Psalmorum*".

f. 1v: "*Incipit prologus*".

f. 1v: Ps. 1, 1-12: "*Origo David prophetiae regi Iherusalem psalmi numero CL*". Incipit: "Beatus vir qui non abiit in consilio ...".

3932/2

f. 2-2v: Salms 48, 12-61, 8. Incipit: "... vocaverit nomina sua in terris suis ...". Al final del f. 2v: "... congregatio populi, effundite coram illo ...".

Pergamí. 2 f.; 485 x 355 mm. Lletra carolina. Text a dues columnes. Nombroses glosses interlínials i marginals. Caplletra B amb una gran miniatura del rei David i dos altres personatges amb instruments musicals a l'inici dels salms. Inicials alternades en blau i vermell. Rúbriques en vermell.

Procedència: Guardes d'un gradual de la Catedral de Barcelona ingressat a través del Servicio de Recuperación (signatura antiga BC ms. 2799), extretes durant la restauració de volum.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/239282, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: H. ANGLÈS, *La música a Catalunya fins al segle XIII* (Barcelona: IEC, 1935), p. 106, fig. 15; J. ALTURO, "*Corpus Biblicum Medii Aevi Cataloniae:* códices, fragmentos, *membra disiecta* y referencias librarias: una primera aproximación", *Memoria Ecclesiae*, 38 (2014), p. 69-114 (p. 99, nota).

Ms. 4062

FRANCESCO PETRARCA. *De viris ilustribus*, capítol 10: *De Publio Cornelio Scipione Africano maiore*, 41-68. Mitjan segle XV.

Pergamí, 2 f.; 295 x 215 mm. Lletra gòtica de transició. Al f. 1, dins d'un requadre, "Superius secundi chori".

Procedència: Cobertes d'un manuscrit musical del segle XVIII del fons de la capella de la Catedral de Barcelona, ingressat durant la Guerra Civil, i actualment a la Secció de Música de la BC (signatura M 1574).

Estat de conservació: Restaurat el 1995.

Bibliografia: M. VILLAR RUBIO, *Códices petrarquescos en España* (Padova: Antenore, 1995) (Censimento dei codici petrarcheschi, 11) (no el cita, perquè fou registrat després de la publicació del catàleg).

Edicions: Ed. electrònica del *De viris illustribus* al projecte *Biblioteca italiana* (Roma: Università della Sapienza, 2004) (http://www.bibliotecaitaliana.it/testo/bibit000913, consulta 7 de gener 2025).

Documents ingressats durant la Guerra Civil i retornats

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1936.11.30	1589	Fol.	Actes dels Concilis de Basilea, Constantinopla, Pisa i Siena. Index del de Constansa	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 1)*
1936.12.02	1590	Fol.	Quaestiones de potestate papali et de potestate ecclesiastica disputate	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 2)*
1936.12.02	1591	4rt	Èxode amb glossa	s. XIII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 3)*
1936.12.02	1592	Fol.	Actes del Concili de Basilea	s. XVI (inici)	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 4)*
1936.12.02	1593	Fol.	Opuscles de sant Agustí	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 5)*
1936.12.02	1594	Fol.	Miracles de la Verge, en català	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 6)*
1936.12.03	1595	Fol.	Vita Christi	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex ?)*
1936.12.03	1596	Fol.	Libri sententiarum magistri Petri Lombardi	s. XIII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 8)*
1936.12.03	1597	Fol.	Gregorii super Ezechielem. Homiliae in Evangelia	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 9)*
1936.12.03	1598	Fol.	Tractats de dret canònic	s. XV (1439)	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 10)*
1936.12.04	1599	Fol.	Diversi tractatus de potestate ecclesiae ac generalis concilii	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 11)*
1936.12.04	1600	Fol.	Històries troianes. Tragèdies de Sèneca, en català	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 12)*

1936.12.05	1601	Fol.	Virgili, Eneida	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 13)*
1936.12.05	1602	Fol.	Pere de Tarantasia, Super secundum sententiarum	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 14)*
1936.12.05	1603	4rt	Decisiones de Concilius Rote per Dominicum Egidium Bellemere	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 15)*
1936.12.07	1604	4rt	Diversi, Tractatus de potestate ecclesiastica et auctoritate conciliorum generalium et Pape	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 16)*
1936.12.07	1605	Fol.	Tomàs d'Aquino, Summa contra gentiles	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 17)*
1936.12.08	1606	Fol.	Joannes Hautfuney, Tabula Speculi hystorialis	s. XIV-XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 20)*
1936.12.08	1607	Fol.	Duns Scot, Quaestiones	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 19)*
1936.12.09	1608	Fol.	Eiximenis, Vita Christi	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 21)*
1936.12.09	1609	Fol.	Tomàs d'Aquino, Super quattuor sententiarum	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 22)*
1936.12.09	1610	Fol.	Vicenç de Beauvais, Speculum historiale	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 23)*
1936.12.11	1611	Fol.	Robert d'Holcot, Postilla super librum sapientiae	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 24)*
1936.12.11	1612	Fol.	Boccaccio, De genealogia deorum gentilium	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 25)*
1936.12.12	1613	Fol.	Hermann Zoest, De fermento et azimo. Diversos tractats sobre la potestat del papa i del concili	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 26)*

1936.12.12	1614	Fol.	Wilhelmus Horbosch, Decisiones Rote	s. XIV-XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 27)*
1936.12.12	1615	Fol.	Beda, Super Marcum	s. XII (fi)	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 28)*
1936.12.12	1616	4rt	Gregori, Pastoralis cura	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 29)*
1936.12.12	1617	Fol.	Eiximenis, Llibre dels àngels	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 30)*
1936.12.14	1618	4rt	Tractatus de oculo	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 31)*
1936.12.14	1619	4rt	Tomàs d'Aquino, Sententia super librum de anima	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 32)*
1936.12.14	1620	Fol.	Johannes Scotus, Quaestiones super primum sententiarum	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 33)*
1936.12.14	1621	Fol.	Albertà de Brecia, Opuscles, en llatí	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 34)*
1936.12.14	1622	Fol.	Petrus de Palude, Super primus sententiarum	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 35)*
1936.12.14	1623	Fol.	Durandus de Sanctu Porciniano, Super tertium et quartum sententiarum	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 36)*
1936.12.14	1624	Fol.	Petrus Garini, Opus Adae	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 38)*
1936.12.19	1625	Fol.	Apparatus archidiaconi super sextum Decretalium	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 39)*
1936.12.19	1626	Fol.	Simon de Brossario, Reportaciones clementinarum	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 40)*
1936.12.19	1627	Fol.	Lapus abbas Sancti Miniatis, Super sextum et clementinas	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 41)*

1936.12.19	1628	Fol.	Albert el Magne, Metaphysica	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 42)*
1936.12.21	1629	Fol.	Joan de Tambaco, Tractatus de culpa et gratia	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *ACB, Codex 43*
1936.12.21	1630	Fol.	Gregori d'Arimino, Secundus sententiarum	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 44)*
1936.12.21	1631	Fol.	Comentari al primer de les sentències	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 45)*
1936.12.22	1632	Fol.	Pere Llombard, Libri sententiarum	s. XIII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 46)*
1936.12.22	1633	Fol.	Eiximenis, Terç del Crestià	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 47)*
1936.12.22	1634	Gfol.	Mateu l'Anglès, Apparatus in Clementinas	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 48)*
1936.12.22	1635	Fol.	Eiximenis, Vida de Jesucrist	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 49)*
1936.12.22	1636	Gfol.	Innocent IV, Apparatus in Decretum	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 50)*
1936.12.22	1637	Gfol.	Codex Justiniani	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 51)*
1936.12.23	1638	Fol.	Petrus Jacobi, Summa libellorum	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 52)*
1936.12.25	1639	Fol.	Joan Scot, Quodlibet	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 54)*
1936.12.28	1640	Fol.	Tractats sobre el Gran Cisme	s. XIV-XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 146 ?)*
1936.12.28	1641	Fol.	Quaestiones in libros sententiarum	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 56)*

1936.12.28	1642	Fol.	Ricard de Mediavilla, Super quattuor libros sententiarum	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 57)*
1936.12.30	1643	Gfol.	Gui de Basio, Rosarium super Decretum	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 58)*
1936.12.30	1644	Gfol.	Codex Justiniani	s. XIV-XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 59)*
1936.12.30	1645	Gfol.	Novella sobre lo sisè i G. de Montlaon. Tractatus de Sacramentale	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 60)*
1936.12.30	1646	Gfol.	Tractats jurídics	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex ?)*
1936.12.31	1647	Fol.	Baldus de Perusia, Super primum codicis	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 63)*
1937.01.02	1648	Gfol.	Postilla super Genesim et Homiliae Gregorii	s. XI	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 64)*
1937.01.02	1649	Fol.	Nou testament	s. XIV-XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 65)*
1937.01.02	1650	8au	Demòstenes, Orationes	s. XV (fi)	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 66)*
1937.01.02	1651	8au	Gui de Monterocherio, Manipulus curatorum	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 67)*
1937.01.02	1652	8au	Orthographia Gasparini	s. XV-XVI	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 68)*
1937.01.02	1653	4rt	Isidor, De sumo bono	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 69)*
1937.01.02	1654	4rt	Joan Ramon Ferrer, De pronominibus	s. XV (fi)	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 70)*
1937.01.04	1655	8au	Repertorium super litteram de A et super litteram de B	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 71)*

1937.01.04	1656	8au	Repertorium super litteram de M et de N et de O	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 72)*
1937.01.04	1657	Fol.	Fra Bonaventura, Liber de ordine noviciorum	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 73)*
1937.01.04	1658	Fol.	Llibre de vicis i virtuts	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 74)*
1937.01.04	1659	Fol.	Tabula omnium questionum quae tractatur in Scoto	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 75)*
1937.01.04	1660	Fol.	Fiametta, en català	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 76)*
1937.01.04	1661	Fol.	Leccionari	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 77)*
1937.01.04	1662	Fol.	Constitucions de Catalunya	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 78)*
1937.01.05	1663	4rt	De proprietatibus rerum	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 79)*
1937.01.05	1664	Fol.	Copia processums provincialis Concilii Tarraconensis celebrati per Rm. et Ilm. Dominum Petrum de Cardona anno MDXVII	s. XVI	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 80)*
1937.01.05	1665	Fol.	Rotlandinus, Flores artis notarie (ms. 81)	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 81)*
1937.01.06	1666	Fol.	Margarit, Templum Domini	s. XVI (inici)	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 83)*
1937.01.06	1667	Gfol.	Bartholomeus de Saliceto	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 153)*
1937.01.07	1668	Fol.	Tractats jurídics	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 173 ?)*

1937.01.07	1669	Fol.	Bartomeu d'Urbino. Ambrosianum	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 86)*
1937.01.07	1670	GFol.	Liber Infortiatum	s. XIV-XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 87)*
1937.01.09	1671	Gfol.	Tractats jurídics	s. XIV-XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 88 ?)*
1937.01.09	1672	Fol.	Pere de Pàdua el vell, Conciliator litum	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 89)*
1937.01.11	1673	Gfol.	Agustí, De civitate Dei	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 90)*
1937.01.12	1674	Gfol.	Tractats jurídics	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 91 ?)*
1937.01.12	1675	Gfol.	Tractats jurídics	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 92 ?)*
1937.01.14	1676	Gfol.	Antoni de Butrio, Prima pars super primo	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 96)*
1937.01.14	1677	Fol.	Decretales	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 93)*
1937.01.14	1678	Fol.	Psalterium cum commento	s. XII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 94)*
1937.01.14	1679	Fol.	Vicenç de Beauvais, Speculum historiale	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 95)*
1937.01.14	1680	Gfol.	2ª pars Antoni de Butrio super primo	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 96)*
1937.01.18	1681	Gfol.	Angel d'Arezzo, Super Instituta et repetitiones	s. X[]	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 97)*
1937.01.18	1682	Gfol.	Liber de animalibus	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 98)*

1937.01.18	1683	Gfol.	Justinià, Liber Institutionum	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 99)*
1937.01.18	1684	Gfol.	Decretales Bonifacii VIII	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 100)*
1937.01.18	1685	Gfol.	Angel, Lectura sobre el títol De actionibus	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 101)*
1937.01.18	1686	Fol.	Sanctorale	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 104)*
1937.01.18	1687	Gfol.	Gregorii Moralia in Job (visig.)	s. X	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 102)*
1937.01.18	1688	Gfol.	Odofredus, Super Codicem	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 103)*
1937.01.19	1689	Fol.	Flos sanctorum	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 105)*
1937.01.19	1690	Gfol.	Leccionari	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 109 ?)*
1937.01.19	1691	Gfol.	Leccionari	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 110 ?)*
1937.01.19	1692	Gfol.	Leccionari	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 111 ?)*
1937.01.19	1693	Gfol.	Leccionari	s. XIII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 1 ?)*
1937.01.19	1694	8au	Calendari de òbits i pabordes	s. XVI	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex ?)*
1937.01.19	1695	Fol.	Liber aniversariorum Sedis Barchinonensis	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex ?)*
1937.01.20	1696	Gfol.	Constitutiones provinciales Tarrachonensis	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex ?)*

1937.01.20	1697	Fol.	Super secundum sententiarum	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 53)*
1937.01.20	1698	Gfol.	Concilia cum glossa ?	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex ?)*
1937.01.20	1699	12au	Llibre d'hores	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex ?)*
1937.01.21	1700	Gfol	Missal de santa Eulàlia	s. XIV-XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 116)*
1937.01.21	1701	Gfol	Homilies de sant Gregori. Còdex uncial		Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 120)*
1937.01.21	1702	Fol.	Recull factici de mss. fragmentaris I		Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 178 ?)*
1937.01.21	1703		Recull factici de mss. fragmentaris II		Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 179 ?)*
1937.01.23	1704		Recull factici de mss. fragmentaris III		Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 180 ?)*
1937.01.23	1705	8au	Recull factici de mss. fragmentaris IV		Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 181 ?)*
1937.01.23	1706	8au	Recull factici de mss. fragmentaris V		Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 182 ?)*
1937.01.23	1707	8au	Recull factici de mss. fragmentaris VI		Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 183 ?)*
1937.01.25	1708	8au	Recull factici de mss. fragmentaris VII		Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 184 ?)*
1937.01.25	1709	8au	Consueta	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 74)*
1937.01.25	1710	12au	Saltiri	s. X	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 145)*

1937.01.25	1711	8au	Collationes Cassiani	s. XII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 174)*
1937.01.25	1712	12au	Vita vel obitus sanctorum patrum, precedit d'un tractat teològic	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 121)*
1937.01.25	1713	8au	Glossari llatí	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 140)*
1937.01.25	1714	8au	Oracional	s. XIII-XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex ?)*
1937.01.25	1715	8au	S. Isidori De ecclesiasticis officiis	s. IX ()	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 131)*
1937.01.25	1716	Fol.	Miscel·lania jurídica	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 130)*
1937.01.26	1717	4rt	Capítols de les corts de Tortosa i Barcelona de 1365	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 148)*
1937.01.26	1718	Fol.	Tractatus an Summo Pontifice liceat obedientiam substrahere	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 129)*
1937.01.26	1719	Fol.	Articuli contra fratres Militiae Templi. Lletra d'època	s. XIV (1310)	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 124)*
1937.01.26	1720	4rt	Tractat sobre el Cisma	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 123)*
1937.01.26	1721	4rt	Liber diversarum allegationum Schismatum	---	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 133)*
1937.01.26	1722	4rt	Tractatus de concilio generali	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 128)*
1937.01.26	1723	Fol.	Fragment d'un saltiri glossat	s. XVI	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 144)*
1937.01.26	1724	Fol.	Oracional	s. XVII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 150)*

1937.01.26	1725	Fol.	Index del llibre de la cadena	s. XVI, XVII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 163?)*
1937.01.26	1726	Fol.	Capitula antiphone et orationes quas dominus episcopus debet dicere in festis dipplicibus	s. XVI	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 147)*
1937.01.26	1727	Fol.	Passionarius	s. XVI	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 165 o 166)*
1937.01.27	1728	12au	Lletanies	s. XVI-XVII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 158 o 159)*
1937.01.27	1729	8au	Fra Joan, Theorica contemplationis. Huc de St. Victor, De arra animae. Isaac, Ordo monastica religionis	s. XIV-XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 127)*
1937.01.27	1730	8au	Cerimonial dels aniversaris	---	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex ?)*
1937.02.01	1731	Fol.	Breviari	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 137)*
1937.02.01	1732	4rt	Tractatus pro tollenda Scisma tempore Benedicti Pape XIII celebrantis Perpiniani concilium generalem	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 143)*
1937.02.01	1733	Fol.	Miscel·lània jurídica	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 125)*
1937.02.01	1734	8au	Llibre litúrgic	s. XVII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 173 ?)*
1937.02.01	1735	8au	Cerimonial del baptisme	s. XVIII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *ACB, (ACB, Codex 213 o 218)*
1937.02.01	1736	8au	Oracions de la missa de santa Eulàlia	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 188)*

1937.02.01	1737	12au	Lletanies	s. XVI-XVII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 158 o 159)*
1937.02.01	1738	Fol.	Tractats sobre el cisma	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 133)*
1937.02.01	1739	4rt	Concilium generale Perpiniani celebratum sub Benedicto Papa XIII anno 1408	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 142)*
1937.02.01	1740	8au	Sentències de Pere Llombard	s. XIV-XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 175)*
1937.02.01	1741	8au	Llibre litúrgic	s. XVI	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex ?)*
1937.02.01	1742	8au	Libro de los monacillos de canto de la Sta. Basílica de Barcelona T. I	s. XVIII-XIX	Barna, Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 221-223)*
1937.02.01	1743	8au	Liber processionum	s. XVI	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 195 ?)*
1937.02.01	1744	4rt	Tractats sobre el Cisma	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 146 ?)*
1937.02.01	1745	4rt	Orationes dominicarum atque versiculi quas dicuntur in processionibus intus ecclesiam Sedis Barcinonae	s. XVIII (1717)	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 154)*
1937.02.01	1746	Fol.	Liber inquisitionis facte contra singulares personas ordinis Milicie Templi in diocesi Cesarauguste	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 149)*
1937.02.02	1747	4rt	Notabiles quaestiones quas ponunt scribentes in diversis locis juris civilis	s. XVI	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 152)*
1937.02.02	1748	Fol.	Constitucions per als canonges de St. Agustí	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 172)*
1937.02.02	1749	Fol.	Processus inquisitoris heretice pravitatis anno domini mº cccº quadrigesimo	s. XIV (1340)	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 126)*

1937.02.02	1750	Fol.	Leccionari	s. XIV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 110 ?)*
1937.02.02	1751	Fol.	Capbreu dels honors i censals de l'Almoina de la Seu de Barcelona	s. XIV (1317)	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex ?)*
1937.02.03	1752	12au	Lletanies	s. XVII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *ACB, (ACB, Codex 160 o 161)*
1937.02.03	1753	Fol.	Capudbreve de hiis que prepositi Ecclesie Barchinonensis et domus caritatis debent dare	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 156 ?)*
1937.02.03	1754	Fol.	Tractats sobre monedes	s. XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 168)*
1937.02.03	1755	8au	Correspondència adreçada a Marià Pou, canonge penitencier de Barcelona	s. XVIII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 144 ?)*
1937.02.03	1756	Fol.	Oracions de la Seu de Barcelona	s. XVII-XVIII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 170 ?)*
1937.02.03	1757	Fol.	Leccionari	s. XVII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 111 ?)*
1937.02.03	1758	Gfol.	Cantoral	s. XVI	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 166 ?)*
1937.02.03	1759	Fol.	Recull factici de fragments de llibres litúrgics	s. XIV-XV	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex ?)*
1937.02.06	1760	Gfol	Recull factici de fragments mss.	s. XI-XVIII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex ?)*
1937.02.10	1761	Gfol	Missa de benedictione abatissae	s. XVI	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 135)*
1937.02.10	1762	Gfol	Missa de consecratione electi in episcopum	s. X[]	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 136)*

1937.02.15	1763	4rt	Ordo servandus in anniversariis	s. XVIII (1699)	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 190)*
1937.02.15	1764	8au	De altaris portatilis conservatione	s. XVIII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 151)*
1937.02.15	1765	8au	Consueta. Còpia del còdex 74	s. XIX-XX	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 138)*
1937.02.15	1766	Fol.	Ablutio pedum	s. XVII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 164)*
1937.02.15	1767	8au	Modo de administrar lo sagrament del baptisme	s. XIX (1851)	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 218)*
1937.02.15	1768	12au	Lletanies	s. XVI	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 160 o 161)*
1937.02.15	1769	4rt	De clerico et quatuor minoribus ordinibus conferendis	s. XVII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 220)*
1937.02.15	1770	Fol.	Benedictio ad fontes	s. XVI	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 150 ?)*
1937.02.15	1771	Fol.	Llibre litúrgic	s. XVI	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex ?)*
1937.02.15	1772	Fol.	Dominica palmarum passio	s. XIX	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 214 ?)*
1937.02.15	1773	4rt	Formula juramenti prestandi a Serenissimo Catholicis Hispaniarum regibus	s. XVIII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 141)*
1937.02.15	1774	8au	De ordinatione subdiaconi	s. XVII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 155)*
1937.02.15	1775	8au	Responsoria et antiphonae	s. XVIII (1787)	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 169 ?)*

1937.03.11	1812	4rt	Ordinacions i privilegis de la confraria dels fusters de Barcelona	s. XIV (fi) i ss.	Cofradía de carpinteros	1955.01.13 *(ACB, Codex 118)*
1937.03.11	1813	8au	Responsoria et antiphonae	s. XVIII (1729)	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 169 ?)*
1937.03.11	1814	8au	Processionum Liber	s. XVI-XVII	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 194 ?)*
1937.03.11	1815	4rt	Ordinacions del gremi de fusters de Barcelona	s. XVI i XVII	Cofradía de carpinteros	1955.01.13 *(ACB, Codex 119)*
1937.03.11	1816	4rt	Rituale ministrandi sacram communionem	s. XVIII (1737)	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 139)*
1937.03.12	1817	Fol.	Forma dandi benedictionem	s. XIX (1853)	Barna. Arch. Capit.	1940.08.20 *(ACB, Codex 219)*
1939.01.02	2715	Lit.	Sanctorale	s. XVI-XVII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.03	2730	Lit.	Antiphonae et missae propriae sanctorum. (Miniaturat)	s. XVIII (1744)	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.03	2731	Lit.	Officia (Miniaturat)	s. XIX	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.03	2732	Lit.	Dominicale	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.03	2733	Lit.	Missae, antiphonae et responsoria (Còpia de Lluís Martí)	s. XVIII (1745)	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.03	2734	Lit.	Officium purissimi cordis BMV	s. XIX	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.03	2735	Lit-	Commune sanctorum	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.03	2736	Lit.	Officia	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*

1939.01.03	2737	Lit.	Officia	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.03	2738	Lit.	Officia	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.03	2739	Lit.	Antiphonarium dominicale	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.03	2740	Lit.	Proprium de tempore breviarii Romani	s. XVIII (1708)	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.03	2742	Lit.	Secunda pars sanctoralis missarum (Miniaturat)	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.03	2743	Lit.	Antiphonarium sanctorale	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2744	Lit.	Missae et Officia	s. XIX (1846)	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2746	Lit.	Responsoria et antiphonae missaeque propriae sanctorum (Miniaturat)	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2750	Lit.	Officia	s. XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2751	Lit.	Prima pars antiphonarii de tempore (Miniaturat)	s. XVIII (1722)	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2752	Lit.	Antifonari	s. XV	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2758	Lit.	Officium et missae I. Conceptionis (Il·luminat)	s. XIX (1864)	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2760	Lit.	Ms. musical	s. XVII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2761	Lit.	Antifonari (Miniaturat)	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*

1939.01.04	2762	Lit.	Antiphonae horarum	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2763	Lit.	Sequentiae gradualis	s. XX (1912)	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2764	Lit.	Officia	s. XVIII-XIX	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2765	Lit.	Responsoria et antiphonae missaeque sanctorum novorum	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2771	Lit.	Antiphonarium de tempore	s. XVI-XVII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2773	Lit.	Commune sanctorum	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2774	Lit.	Tertia pars sanctoralis missarum	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2775	Lit.	Officia	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2779	Lit.	Officia	s. XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2780	Lit82	Antífonas para las horas de Dominica y tiempo pascual	s. XVII-XVIII	Barna. Seu?	*BC, M (pendent)*
1939.01.04	2781	Lit83	Proprium sanctorum	s. XVII-XVIII	Barna. Seu?	*BC, M (pendent)*
1939.01.04	2782	Lit84	Proprium sanctorum	s. XVII-XVIII	Barna. Seu?	*BC, M (pendent)*
1939.01.04	2783	Lit.	Officia de tempora	s. XVII (1681)	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2784	Lit87	Llibre litúrgic	s. XVIII-XIX	Barna Seu?	*BC, M (pendent)*

1939.01.04	2787	Lit.	Psalmi, antiphonae, etc	s. XVII (1683)	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2793	Lit.	Officia (Miniaturat)	s. XVIII-XIX	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2794	Lit.	Missa votiva de sancta Maria ab adventu usque ad nativitatem Domini	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2795	Lit.	Prima pars missarum dominicarum	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2796	Lit.	Graduale	s. XVII-XVIII (c.1746)	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2797	Lit.	Graduale (Miniaturat)	s. XVII-XVIII (1746)	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2798	Lit.	Quarta pars sanctoralis (Miniaturat)	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2799	Lit.	Graduale (Miniaturat)	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.04	2800	Lit.	Graduale	s. XVII-XVIII	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.05	2805	Lit.	Officia sanctorum	s. XIX (1847)	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.05	2806	Lit.	Officium conceptionis BMV	s. XIX	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.05	2807	Lit.	Officium conceptionis BMV	s. XIX	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.05	2808	Lit.	In festo orationis D. N. J. C. in monte Olivetum	s. XIX	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.05	2809	Lit114	Officia	s. XIX	Barcelona, Catedral?	*BC M (pendent)*

1939.01.05	2810	Lit.	Officium sabbati sancti	s. XIX	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.05	2811	Lit.	Secunda pas antiphonarium de tempore	s. XVIII (1722)	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.05	2812	Lit12-	Aliqua officia	s. XVIII-XIX	Barcelona, Catedral?	*BC, M (pendent)*
1939.01.05	2814	--	Prima pars antiphon. de tempore	s. XVIII (1738)	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.05	2816	--	Liber rationum	s. XIX	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.05	2820	Lit.	Sanctorale	s. XV	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.05	2821	Lit.	Officia S.E. Cathedrali Barchin.	s. XIX (1847)	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*
1939.01.05	2822	Lit.	Sanctorale	[]	Barcelona, Catedral	1940.08.09 *(ACB, Cantoral)*

9.
Seminari de Barcelona
Guerra Civil
1937

El Seminari Conciliar de Barcelona posseïa una biblioteca particularment important, formada a partir de la unió, el 1775, de la biblioteca del Seminari Conciliar de Montalegre, i de la que havia estat la col·lecció del col·legi de jesuïtes de Betlem i del veí col·legi de nobles de Cordelles, assimilat a l'anterior, que després de l'expulsió de la Companyia, el 1767, havien passat a mans de l'Estat. Instal·lada a l'edifici del nou seminari, construït entre finals del segle XIX i principis del segle XX a partir d'un projecte d'Elies Rogent en un terreny darrera de la Universitat de Barcelona, el bibliotecari abans de la Guerra Civil era l'erudit Mn. Jaume Barrera i Escudero.

Durant la guerra, la biblioteca es deixà en un primer moment a l'edifici, destinat inicialment a acollir una universitat popular; l'escultor i bibliòfil Frederic Marés s'instal·là a l'edifici a priori per ajudar a preservar-la. Però la situació al seminari, ocupat pel Comitè de Joventuts Llibertàries, esdevingué particularment difícil, i a partir del mes de setembre els llibres es van anar traslladant al carrer de l'Hospital, als espais que havien d'ocupar la Biblioteca de Catalunya i l'Institut d'Estudis Catalans. En una nota escrita a la carpeta de l'expedient Jordi Rubió, detalla el calendari de la recollida:

> "El 10-IX comencem a treure llibrers de la Bibª i dur-los a l'Hospital.
> El 3-X, després d'uns 10 o 12 dies d'interrupció, s'hi torna.
> Nova interrupció. Hi tornem el 2-XI fins a acabar la Bibª pròpiament dita
> El 1-XII-36 hi tornem a recollir uns fons de llibres de jesuïtes que quedava i els llibres del Museu d'Història Natural. Ja ho teníem ensacat, quan ens prohibeixen de treure-ho el Comitè de les Joventuts Llibertàries.
> El 5-XII hi tornem, després que En Bohigas ho ha resolt, i el 7 traiem l'última carretada".

Veiem per tant que el trasllat es produí a partir del 10 de setembre i es va allargar fins al desembre, ja que el Comitè hi va posar algunes dificultats, i sembla que va ser força accidentat; finalment, a principis de desembre, després de la intervenció de Pere Bohigas, es va treure l'últim conjunt de documentació. En total es feren sis viatges (10 de setembre, 3 d'octubre, 2 de novembre, 1, 5 i 7 de desembre). Els manuscrits que hi ingressaren foren registrats majoritàriament durant el mes de juliol i el mes de novembre de 1937 (antics registres mss. 2135-2404, 2462-2552, 2678-2679); els darrers foren inscrits el 10 de gener de 1939 (mss. 2884-2886), molt poc abans de l'entrada de les tropes franquistes.

Acabada la guerra, l'arxiver diocesà Josep Sanabre feu la petició de devolució de la biblioteca, que fou retornada el 9 de gener de 1943. El bibliotecari que havia substituït Mn Barrera, Josep Gros i Raguer, signà el rebut corresponent; poc després, envià a Felip Mateu, en nom el bisbe, una carta en què agraïa el favor que havia fet el personal de la Biblioteca en "salvar de la persecución religiosa de 1936 una gran parte de su fondo bibliográfico", i demanava a Déu que "bendiga a esa institución que tanto hace en pro de la cultura de Barcelona y de España".

Tot i que el retorn sembla haver estat dut amb força cura, va haver-hi errors, i alguns volums romangueren a la Biblioteca. És el cas, per exemple, de dos volums d'època moderna, que no consten com a retornats i que serien registrats de nou molt més tard, un a finals dels anys 70 i l'altre a finals dels 80: es tracta d'un comentari a les epístoles de sant Pau del dominicà navarrès Pedro de Irurozqui, de final del segle XVI (ms. 2512), i el primer volum d'una obra autògrafa del jesuïta Joan Pau Font (ms. 3679), de principis del segle XVII. En aquest segon cas l'elecció sembla força incòngrua, ja que el segon volum de l'obra fou retornat a la Biblioteca Pública Episcopal (BPEB, ms. 432). L'única explicació que pot donar-se és que o bé en el moment de ser evacuats del seminari o a l'arribada al carrer Hospital els dos volums es van separar; de fet, es van registrar en dos moments diferents, el tom II el juliol de 1937 com a ms. 2340, i el tom I el mes de novembre com a ms. 2466. El nombre extraordinari de volums ingressats del Seminari —tres-cents seixanta-sis, gairebé un 24% de tots els manuscrits que es van registrar durant tot el període de la Guerra Civil— feia fàcil que la pista es perdés. D'altra banda, dos volums del segle XIX, que en teoria havien sí que havien estat tornats el 1943, de fet es van quedar desats en una capsa amb altres fons pendents; van ser registrats molt més tard, a final dels anys 90 (mss. 4716 i 4717). Finalment, hi ha diversos volums que, tot i que no van ser registrats, sembla clar que ingressaren durant aquest període, ja que duen segells o exlibris que n'indiquen la propietat. Entre ells hi ha un parell de llibres relacionats amb la pràctica de l'ensenyament —uns apunts de dret civil català i espanyol (ms. 3948) i un recull d'exercicis de dibuix tècnic amb l'exlibris manuscrit "Es de la Biblioteca Pública Episcopal de Barcelona, del legado de Aguayo" (ms. 4015)— i una llibreta amb poemes de Bonaventura Riera (ms. 3951), de qui es conserven altres volums a la biblioteca del Seminari (BPEB ms. 259-263). Hi ha també un recull de textos impresos i manuscrits del bisbe Pere Díaz de Valdés (ms. 4016), que sembla haver estat compilat en el moment en què Ignasi Torres Amat era bibliotecari del Seminari. Malgrat la manca de segell, sembla probable que ingressessin en el mateix moment i amb la mateixa procedència els apunts d'un curs de filosofia aristotèlica impartit el 1767 al seminari de Montalegre. Finalment un darrer volum (ms. 1639), que havia sortit de la col·lecció en un moment indeterminat, ingressà a principis dels anys 1940 a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica, quan el retorn de les biblioteques incautades s'havia donat per tancat.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 2015/2, doc. 2 – Reclamació de béns del museu d'Història Natural del Seminari. 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 14 – Petició per tal de poder recuperar diferent documentació del Museu Geològic del Seminari de Barcelona, mapes, llegat del Dr. Almera i biblioteca del Dr. Bataller que es trobaven al Seminari de Barcelona; signat per Mn Josep Ramon Bataller. 3 d'abril de 1939.

AHBC, 23/11 – Obispado (Bisbat) 1940-1968. Llistat de manuscrits bíblics procedents de l'Arxiu Capitular de Barcelona, de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell i del Seminari Conciliar, dipositats a la BC durant la Guerra Civil. Juny 1940.

AHBC, 77/1 – Formulari de devolució de manuscrits del Seminari signada per Josep Senabre. 12 de juliol de 1940.

AHBC, 126/32 bis – Llista de documents confiscats al Seminari. Juliol de 1936 / Autorització de retorn i rebut de devolució, signat per Antoni Alern. 21 de setembre de 1939.

AHBC, 127/40 – Llistes de documentació del Seminari (còpia dels existents a 126/32 bis).

AHBC 127/41, camisa 7 – Plànol de disposició d'una vintena de fons propis i incautats a les dependències del carrer Hospital; entre ells, un quadrat amb la menció "Seminari, 13 paquets". Ca. 1938.

AHBC, 332/1, doc. 3 – *Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositada en la Biblioteca Central*. 9 d'abril de 1940.

AHBC, 331/21 – Agraïment del rector del Seminari per la salvaguarda de la biblioteca durant la Guerra Civil. 1943.

AHBC, 356/S – Llistat de documents retornats al Museu d'Història Natural del Seminari de Barcelona.

Bibliografia

ALARCON I CAMPDEPEDRÓS, Xavier. *Història de la Biblioteca Pública Episcopal del Seminari de Barcelona, la més antiga de la ciutat*. Barcelona: Biblioteca Pública Episcopal, 2014.

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil", *Estudis romànics*, vol. 29 (2007), § 36.

MARÉS, Frederic. *El mundo fascinante del coleccionismo: memorias de la vida de un col·leccionista*. Barcelona: Museu Frederic Marés, 2000, cap. VIII-IX.

Un seminario mártir: notas biográficas e históricas: el Seminario Conciliar de Barcelona durante el período rojo. Barcelona: Seminario Conciliar, 1940.

Documents ingressats durant la Guerra Civil, registrats

Ms. 2512

PEDRO IRUROZQUI, "*Partitiones in legiferam divini apostoli Pauli, magistri et doctoris legiferisque gentium ad Galatas epistolam. Authore Petro Irurozqui, navarro, professionis praedicatorum provinciae Aragoniae conventus Sancti Jacobi Pampilonensis*". Còpia de Francesc Riera, al f. 662v: "Barcinone, in aedibus Divae Catherinae martyri dicatis, ministerio et labore atque vigiliis fidissimi amanuensis charissimique filii Francisci Rierae, barcinonensis … 5 augusti 1563". Barcelona, 1563.

662 f.; 335 x 225 mm. Enquadernació coetània en pell sobre fusta, malmesa.

Procedència: Biblioteca del Seminari de Barcelona. Amb l'exlibris imprès del Col·legi de Betlem dels jesuïtes de Barcelona. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2465).

Bibliografia: N. ANTONIO, *Biblioteca Hispana Nova* (Madrid: Joaquin Ibarra, 1783-1788), t. I, p. 202-203; K. REINHARDT, "Biblischen Autoren Spaniens bis zum Konzil von Trient", en: *Repertorio de historia de las ciencias eclesiásticas en España,* vol. V (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1976), p. 9-242 (p. 196-203).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, vol. 9 (1981), p. 119-140; E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998) p. 321-322; MCEM 255 (M. Toldrà).

Ms. 3679
JOAN PAU FONT, "*Syntagmata ethica divinorum mysteriorum commentariis rationibus utriusque testamenti testimoniis probatisque historiis et exemplis illustrata. Auctore Joanne Paulo Fontio, barcinonensis, de Societate Jesu. Tomus primus*". Autògraf. A la p. 7: "Anno millesimo sexcentesimo decimo". A la p. 994: "anno 1614". 1610-1614.

994 p.; 315 x 215 mm. Amb esmenes i afegitons. Amb un gravat del jesuïta H. Garnet (mort a Anglaterra el 1606). Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Biblioteca del Seminari de Barcelona. Amb l'exlibris ms. del Col·legi de Betlem dels jesuïtes de Barcelona. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga: ms. 2466).

Bibliografia: F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes* (Barcelona: Impr. J. Verdaguer, 1836), p. 258-259; C. SOMMERVOGEL, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus* (Brussel·les: Oscar Schepens; París: Alphonse Picard, 1890-1909), vol. III, col. 831-832.

Descripció: E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 340-342; MCEM 321 (M. Toldrà).

Nota: El tom II es troba a la Biblioteca Pública Episcopal de Barcelona, ms. 432 (E. DURAN, dir., M. TOLDRÀ coord., *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. II.1: *Barcelona, Biblioteca Pública Episcopal i Biblioteca de la Universitat* (Barcelona: IEC, 2000), p. 53-54).

Ms. 4716
"*Obligacions de missas cantadas, y resadas que se han de cumplir annualmente en la Iglesia del Seminario Collegi Episcopal de Nostra Señora de Montealegre de la present ciutat de Barcelona*". A la fi "*Index de missas y funcions cantadas*" i "*Index de missas resadas*". Segles XVIII-XIX (ca. 1732-1881).

82 f.; 350 x 250 mm. Enquadernació en pergamí rígida coetània amb restes de tanques de badana. Al llom: "Obligacions del seminari et celebracions".

Procedència: Seminari de Barcelona. Ingressat durant la Guerra Civil (antic registre: ms. 2464).

Ms. 4717
Llibres d'actes d'institucions relacionades amb el Seminari de Barcelona. 1834-1868.

4717/1
F. 1-36: "*Libro de actas de la Junta de la Real Congregación de la Guarda y Oración del Santísimo Sacramento establecida canónica y civilmente en esta ciudad en la Iglesia de San Jayme siendo Hermana Mayor perpetua S. M. la Reyna Nuestra Señora. Barcelona, 1834*". Barcelona, 1834-1857.

4717/2
F. 37-68: Llibre d'actes del Consell particular del Seminari de Barcelona. 1861-1868.
Paper ratllat.

4717/3
F. 69-75: Esborranys de documentació relativa la Congregació de la Guarda del Santíssim Sagrament i a les conferències del Seminari.

75 f. (els f. 69-75 afegits posteriorment, sense relligar, f. 32-36 i 66-68 en blanc); 305 x 215 mm. Enquadernació holandesa amb tanques de veta. A l'etiqueta de la coberta anterior: "Rl Congr. de la Guarda y Oración al SS. Sacramento".

Procedència: Seminari de Barcelona. Ingressat durant la Guerra Civil (antic registre ms. 2462).

Documents ingressats durant la Guerra Civil, no registrats, amb segells o exlibris de la Biblioteca del Seminari

Ms. 3948

"*Apuntes de derecho civil español y catalán*". Arriba fins a la lliçó 56. Finals del segle XIX.

448 p. (a continuació, folis en blanc); 215 x 162 mm. Enquadernació coetània.

Procedència: Amb el segell "Biblioteca episcopalis Seminarii Barcinonensis", i, al f. de guarda, en llapis i de mà de Pere Bohigas, "Seminari".

Ms. 3951

BUENAVENTURA RIERA, "*Rimas sonoras. Poesías*". Autògraf. 1916.

97 f.; 220 x 160 mm. Llibreta de tapes dures.

Procedència: Biblioteca del Seminari Episcopal de Barcelona.

Bibliografia: B. RIERA, *Salteri: poesies* (Barcelona: C. Oliveró, 1910).

Nota: Mn. Bonaventura Riera traduí al castellà per a la seva musicació bon nombre de poesies de Jacint Verdaguer. Altres volums d'obres de Riera a la Biblioteca Pública Episcopal de Barcelona, ms. 259-263.

Ms. 4015

CARLOS DE AGUADO, Àlbum d'exercicis de dibuix tècnic. Organitzat en 3 apartats: f. [1-11] *Geometría*, *Geometría descriptiva* i *Geometría descriptiva con sus aplicaciones*. Mitjan segle XIX (ca. 1840-1850).

[200] làm.; 320 x 240 mm. Enquadernació de protecció de la BC en mitja pell i tela verdes. Al llom: "Geometria descriptiva con sus aplicaciones".

Procedència: Al f. 1, "Es de la Biblioteca Pública Episcopal de Barcelona, del legado de Aguayo". Ingressat probablement durant la Guerra Civil.

Estat de conservació: Angles superiors molt malmesos; restaurat

Nota: Carlos de Aguado i d'Alfarràs (Burgos 1822-París 1861) fou un enginyer espanyol, que treballa per a la Compañía del Camino de Hierro del Norte en el projecte de ferrocarril entre Montcada i Sabadell, i a la Compañía del Ferrocarril Barcelona-Zaragoza

Ms. 4016

PEDRO DÍAZ DE VALDÉS, bisbe de Barcelona, Recull factici de textos de temàtica històrico-política i eclesiàstica. Conté 19 documents, dels quals 9 folletons impresos (f. 5-6, 7-8, 72-73, 74-77, 185-186 187-188, 189-190, 191-194 i 195-196). 1794-1807.

224 f. (algunes numeracions parcials); 315 x 210 mm. Enquadernació holandesa, llom en cuir i cobertes de cartró cobertes amb paper de guarda. Tïtol estampat al llom amb lletres daurades, esborrat i poc llegible, "VALDES []ROVIT COI T INQUIS."

Procedència: Exlibris de D. Ildefonso Díaz de Antoñana al contraplà anterior. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2463).

Bibliografia: J. BADA I ELIAS, "Don Pedro Díaz de Valdés, obispo de Barcelona (1788-1808): apuntes biobibliográficos", *Anthologica Annua,* 19 (1972), p. 655-674; IDEM, "Una memòria per a la promoció de l'Alt Urgell (1779)", *Pedralbes: Revista d'Historia Moderna*, 2 (1982), p. 163-176; J. ORDAZ, "Pedro Díaz de Valdés (1740-1807) y el estudio de las ciencias naturales", *Cuadernos de Estudios del siglo XVIII,* 15 (2005), p. 159-173.

Nota: Part de la biblioteca del bisbe il·lustrat Díaz de Valdés es troba a la Biblioteca Universitària de Barcelona (CRAI-Reserva), i una altra part a la Biblioteca Pública Episcopal, que conserva també alguns manuscrits de la seva mà (ms. 152). Díaz de Antoñana fou administrador del Palau Episcopal de Barcelona en temps del bisbe Pau de Sichar.

Document ingressat probablement durant la Guerra Civil, sense segell, no registrat

Ms. 2492

"*Tractatus philosophiae naturalis quaestiones complectens iuxta Aristotelis Mentem et divi Thomae Aquinatis tutam adque a Christo Domino aprovatam Doctrinam*". Al f. 185v: "Tandem aliquando oblata dies illuxit in qua huic aristotelico thomistico ex pthisis tractatui ultimas manum imponimus. Haec utique ususque allata fere sola sunt quae in lycaeis solent disputari quae omnia quantum licet a praestantioribus angelicae nostrae scolae doctoribus studi pro vestrae utilitate depromere, qui quidem labor non erit mihi incassum inpensus si omnia (ut maximis octo votis) sedant ad maximam omnipotentis Dei gloriam ad honorem Beatae Virginis Maria sub titulo Montis Ilaris doctoris angelici divi Thomae Aquinatis ac divi Theovaldi corum ope et patrocinio hoc pontificum et Tridentinum Barcinonense Seminarum tuetur, extollitur coelebratur et ornatur. Amen. Die 11 aprillis 1767". Curs de filosofia aristotèlica impartit al Seminari de Montalegre de Barcelona. Barcelona, 1767.

185 f.; 210 x 155 mm. Paràgrafs numerats. Al f. 28, gravat de sant Bonaventura; al f. 102, gravat de sant Bruno. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó. Al llom "3a pars philosophiae".

Estat de conservació: Alguns folis malmesos per la tinta fèrrica.

Procedència: No indicada (probablement ingressat durant la Guerra Civil, procedent del Seminari de Barcelona).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Document ingressat probablement a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica

Ms. 1639

"Apuntes para el Concilio 4º Mexicano". Notes sobre el Concili celebrat a la ciutat de Mèxic el 1771. Darrer terç del segle XVIII.

171 f.; 240 x 195 mm. Amb nombroses postil·les. Algunes anotacions marginals, cancel·lacions i esmenes. Enquadernació coetània en pergamí. Títol al llom "Apuntes para el Concil. 4 Mexicano".

Procedència: Al llom etiqueta de paper amb el número "4" amb trèpan i "26". Al foli de guarda anterior, en llapis, "Seminario"; al f. 1, "Son de la Biblioteca Pública Episcopal de Barcelona". Al llibre de registre, nota "Recuperación" (registrat el 5 d'octubre de 1948).

Bibliografia: *El Cardenal Lorenzana y el IV Concilio provincial mexicano*, ed. L. ZAHINO PEÑAFORT (México: Universidad Nacional Autónoma de México, 1999).

Nota: cf. Madrid, BNE, ms. 4178.

Documents ingressats durant la Guerra Civil, i retornats

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1937.07.02	2135	Fol.	Papers de Mn. Bové, Còpia de textos lul·lians T. 1	[]	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 1)*
1937.07.03	2136	8au	Papers de Mn. Bové, Cosmologia lul·liana T. 2		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 2)*
1937.07.03	2137	4rt	Papers de Mn. Bové, Psicologia natural de Ramon Llull. Notes sobre la seva família T. 3		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 3)*
1937.07.03	2138	4rt	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 4		Barcelona, Seminario Conciliar Barcelona	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 4)*
1937.07.03	2139	4rt	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 5		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 5)*
1937.07.03	2140	4rt	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 7		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 7)*
1937.07.03	2141	4rt	Papers de Mn. Bové Desenrotllament de temes sobre qüestions de les Sentencies de Pere Llombard T. 8		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 8)*
1937.07.03	2142	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 9		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 9)*
1937.07.03	2143	4rt	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 10		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 10)*
1937.07.03	2144	4rt	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 11		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 11)*
1937.07.03	2145	4rt	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 12		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 12)*

1937.07.05	2146	4rt	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 13		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 13)*
1937.07.05	2147	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 14		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 14)*
1937.07.05	2148	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 15		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 15)*
1937.07.05	2149	4rt	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 16		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 16)*
1937.07.05	2150	4rt	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 17		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 17)*
1937.07.05	2151	4rt	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 18		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 18)*
1937.07.05	2152	4rt	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 19		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 19)*
1937.07.05	2153	4rt	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 20		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 20)*
1937.07.06	2154	4rt	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 21		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 21)*
1937.07.06	2155	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 22		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 22)*
1937.07.06	2156	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 23		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 23)*
1937.07.06	2157	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 24		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 24)*
1937.07.07	2158	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 25		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 25)*
1937.07.07	2159	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 26		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 26)*

1937.07.07	2160	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 29		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 29)*
1937.07.07	2161	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 30		Barcelona, Seminario Conciliar	*(BPEB, Ms. 30)*
1937.07.07	2162	8au	Papers de Mn. Bové. Sermons T. 31		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 31)*
1937.07.09	2163	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 32		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 32)*
1937.07.09	2164	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 33		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 33)*
1937.07.09	2165	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 34		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 34)*
1937.07.09	2166	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 35		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 35)*
1937.07.09	2167	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 36		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 36)*
1937.07.09	2168	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 37		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 37)*
1937.07.09	2169	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 38		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 38)*
1937.07.09	2170	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 39		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 39)*
1937.07.09	2171	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 40		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 40)*
1937.07.10	2172	8au	Papers de Mn. Bové. Tres llibretes que contenen: 1. Lliçons de X. Llorens, 2. Còpia del Liber creaturarum de Sebunde. 3. Vindicació d'En Ramon Sibiude per S. Bové T. 41		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 41)*

1937.07.10	2173	4rt	Papers de Mn. Bové. Lul·lisme. Lo canonge Pau Claris T. 42		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 42)*
1937.07.10	2174	8au	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 43		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 43)*
1937.07.10	2175	4rt	Papers de Mn. Bové sobre lul·lisme T. 44		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 44)*
1937.07.12	2176	8au	Díaz, Temas griegos	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 69)*
1937.07.12	2177	12au	Quaestiones Philosophiae (incomplet)	s. XVII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 332)*
1937.07.12	2178	12au	Diccionari de proverbis	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 79)*
1937.07.12	2179	12au	Institutiones philosophiae	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 333)*
1937.07.12	2180	8au	Commentarii in octo libros physicorum	s. XVII (1629)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 254)*
1937.07.12	2181	8au	Sessions de l'Acadèmia de St. Josep del Seminari de Barcelona	s. XIX (1885)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 334)*
1937.07.12	2182	12au	Principios naturales	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 315)*
1937.07.12	2183	8au	Chappuy, Meditaciones christianas	s. XVIII-XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 329)*
1937.07.12	2184	8au	El duende político	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 340)*
1937.07.12	2185	12au	Dispositiones de peccatis	s. XVII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 63)*
1937.07.12	2186	8au	Doctrina 1ª de fatilleria i blasfèmia	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 330)*

1937.07.12	2187	12au	Miguel, De divini incarnatione	s. XVIII (1725)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 228)*
1937.07.12	2188	12au	L. G. B. Tractatus de incarnatione	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 62)*
1937.07.12	2189	12au	Tractatus de sacramentorum effectu	S, XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 51)*
1937.07.12	2190	12au	Relación de la causa del P. M. Fr. Froylán Díaz, confesor de Carlos II	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 314)*
1937.07.12	2191	12au	Explicación de la regla de S. Benito	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 358)*
1937.07.12	2192	12au	Diccionari de proverbis	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 81)*
1937.07.12	2193	8au	Opusculum de usu Bullae Cruciatae	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 328)*
1937.07.12	2194	8au	De legatis et fideicommissis	s. XVII (1658)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 86)*
1937.07.12	2195	8au	Sermons de quaresma	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 268)*
1937.07.12	2196	8au	Conferencias de teología moral y litúrgia	s. XIX [1859]	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 125)*
1937.07.12	2197	12au	Sermons de sants	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 266)*
1937.07.12	2198	12au	Apunts de filosofia	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 335)*
1937.07.12	2199	12au	Tractatus de Trinitatis mysterio	s. XVII (1624)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 54)*
1937.07.13	2200	12au	Gallardo, Tractatus theologicus	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 248)*

1937.07.13	2201	12au	Thió, Breves institutiones dialecticae	s. XVII (1628)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 104)*
1937.07.13	2202	8au	Sermons en castellà	s. XVII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 269)*
1937.07.13	2203	8au	Apunts de metafísica	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 106 ?)*
1937.07.13	2204	8au	Carta que explica a cierta dama si debe creerse muy próxima la suppresión de los PP. jesuitas	s. XVIII (1760)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 115)*
1937.07.13	2205	8au	Physica	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 61)*
1937.07.13	2206	8au	Doctrina	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 97)*
1937.07.13	2207	8au	Quaderns de doctrina, donats pel Dr. Almera	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 324)*
1937.07.13	2208	8au	Diccionari de parèmies, en castellà	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 83)*
1937.07.13	2209	8au	Villalpando, Philosofia T. I	s. XVIII (1792)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 109)*
1937.07.13	2210	8au	Historia del Smo. Christo de las injurias	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 320)*
1937.07.13	2211	12au	Miscel·lània d'història i de retòrica	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 220)*
1937.07.13	2212	12au	Avisos y instruccions per lo principiant cuyner	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 204)*
1937.07.13	2213	12au	L.G.B. Commentaria Aristotelis	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 216)*
1937.07.13	2214	12au	Miscel·lània de retòrica	s. XVI (1591)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 221)*

1937.07.13	2215	12au	Renda del col·legi del bisbe	s. XVIII-XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 209)*
1937.07.13	2216	12au	Polo, Ramillete eucarístico	s. XIX (1863)	Barcelona, Seminario Conciliar Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 202)*
1937.07.13	2217	12au	Del modo de ensenyar la doctrina christiana	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 206)*
1937.07.13	2218	12au	Dialogus sermonis quotidiani hispano-latini	s. XVIII-XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 205)*
1937.07.13	2219	12au	Tratado de táctica	s. XVIII-XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 217)*
1937.07.13	2220	12au	Comedia nueva. La infelis amistad	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 218)*
1937.07.13	2221	12au	Varias amenidades religiosas, políticas e históricas	s. XIX (1844 i ss.)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 212)*
1937.07.13	2222	12au	Recull de màximes	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 82)*
1937.07.13	2223	12au	Manuscrit piadós	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. ?)*
1937.07.13	2224	12au	Llibre de notes de D. Gavino T. Valladares, bisbe de Barcelona	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 213)*
1937.07.13	2225	12au	Rovira, Tractatus de scientia Dei	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 214)*
1937.07.13	2226	12au	Miscel·lània de religió i de dret	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 207)*
1937.07.13	2227	12au	Piadoso ejercicio para la confesión	s. XIX (1843)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 20)*

1937.07.13	2228	12au	Recull de máximes	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 215)*
1937.07.13	2229	8au	Bono, tractatus de divina providentia	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 95)*
1937.07.13	2230	12au	Tomàs d'Aquino, Tractatus de fide divina ex Secunda secundae, a quaest. I usque ad XVI	s. XVII-XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 105)*
1937.07.13	2231	12au	Boldró, De sermons	s. XIX (inici)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 231 ?)*
1937.07.13	2232	12au	Llibre de desposoris del districte del Vallès	s. XVIII (1767 i ss.)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 338)*
1937.07.13	2233	12au	Recull de tragèdies, en català	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 117)*
1937.07.13	2234	8au	Urquinaona, Reflecciones críticas sobre la obra intitulada España bajo el poder arbitrario de la Congregación apostólica. (autògraf)	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 321)*
1937.07.13	2235	8au	Sermons en castellà	s. XVIII-XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 76)*
1937.07.13	2236	4rt	Tratado de esperanza christiana	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 292)*
1937.07.13	2237	4rt	Memòries presentades a diversos certàmens de ciències eclesiàstiques (autògrafes)	[s. XIX]	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 285)*
1937.07.13	2238	8au	Rivadeneira, Quatro oraciones latinas y castellanas	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 331)*
1937.07.13	2239	8au	Recull de tragèdies en castellà	s. XVIII-XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 91)*
1937.07.13	2240	12au	Vieta, Llevador del benefici de sta. Maria i sta. Elisabet de la Seu de Barcelona	s. XVIII (1752)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 339)*

1937.07.13	2241	8au	Gramática latina	s. XVIII-XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 107)*
1937.07.13	2242	12au	Tertia pars philosoophiae. Physica	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 70)*
1937.07.13	2243	8au	Tomàs d'Aquino. Tractatus de vitiis et peccatis	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 110)*
1937.07.14	2244	8au	El político danés o la ambición inglesa	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 114)*
1937.07.14	2245	8au	Sermons	s. XVIII-XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 287)*
1937.07.14	2246	8au	Manifiesto theologico-moral canonico legal contra la jurisdicción episcopal …	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 92)*
1937.07.14	2247	8au	Reynés, Doctrina gregoriana	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 304)*
1937.07.14	2248	8au	Tractatus de existentia, natura et atributis divinitatis	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 52)*
1937.07.14	2249	12au	Ballester, Commentaria in Aristotelis	s. XVII (1624)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 225)*
1937.07.14	2250	8au	Projecte d'una obra benèfica per a pobres	s. XX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 245 ?)*
1937.07.14	2251	8au	Los doce libros de la Eneida	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 326)*
1937.07.14	2252	12au	Cargos hechos al Marquès de la Ensenada	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 67)*
1937.07.14	2253	8au	Lambertinae logicae epilogus	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 108)*
1937.07.16	2254	8au	Sermons castellans	s. XVII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 267)*

1937.07.16	2255	8au	Tractatus de revelatione super naturali	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms.113)*
1937.07.16	2256	8au	Diccionari de parèmies	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 80)*
1937.07.16	2257	8au	Scaramelli, Dirección de espíritus	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 59)*
1937.07.17	2258	8au	Sermons en castellà	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 77)*
1937.07.17	2259	8au	Casals, Sermones de santos	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 234)*
1937.07.17	2260	8au	Diccionari de parèmies	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 84)*
1937.07.17	2261	8au	Sermons de quaresma	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 66)*
1937.07.17	2262	12au	Tratado de la fortificación	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 325)*
1937.07.17	2263	12au	Comptes dels majorals de les festes de st. Tomàs del col·legi episcopal	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 270)*
1937.07.17	2264	8au	Logica	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 57)*
1937.07.17	2265	8au	Metaphysica	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 87)*
1937.07.17	2266	12au	Plana, Tractatus de gratia auxiliante	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 119)*
1937.07.17	2267	8au	Quaderns de teologia	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 285)*
1937.07.17	2268	8au	Papers de Josep Baus de Sant Feliu	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 302)*

1937.07.17	2269	8au	Tractatus de sacramentis	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 311)*
1937.07.17	2270	8au	Tractatus philosphiae	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 319)*
1937.07.17	2271	8au	Dialecticae quaestiones	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 253)*
1937.07.17	2272	8au	Libro de propios de la sacristía del colegio de Nra. Sra. de Belén de Barcelona	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 126)*
1937.07.17	2273	12au	Sermons en català	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 336)*
1937.07.17	2274	8au	Papers sobre teologia	s. XVIII-XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. ?)*
1937.07.17	2275	4rt	Sermons	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 294)*
1937.07.17	2276	12au	Disputationes scholasticae in universam Aristotelis metaphysicam	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 60)*
1937.07.17	2277	12au	Tractatus de incarnatione	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 100)*
1937.07.17	2278	12au	Evidencias del daño y protestaciones del remedio que se offrecen al Principado de Cataluña	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 93)*
1937.07.17	2279	8au	Chronica universal	s. XVII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 327)*
1937.07.17	2280	12au	In physica Aristotelis	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 316)*
1937.07.17	2281	8au	Castells, Sermones	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 241)*

1937.07.19	2282	8au	Sermons	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 296)*
1937.07.19	2283	12au	Comas, breves rethoricae cursus	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 281)*
1937.07.19	2284	12au	Tractatus de beatitudine Dei	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 99)*
1937.07.19	2285	8au	Sermons	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 239)*
1937.07.19	2286	8au	Curs de filosofia	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 282)*
1937.07.19	2287	8au	Scaramelli, Directorio de almas	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 127)*
1937.07.19	2288	12au	Plana, Theologia T. II	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 120)*
1937.07.19	2289	8au	Catecisme català	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 243)*
1937.07.19	2290	8au	Sermons	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 78)*
1937.07.19	2291	8au	Sermons	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 303)*
1937.07.19	2292	4rt	Treballs d'un certamen de ciències eclesiàstiques.Tema "Ramon Llull"	[s. XIX]	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 46 ?)*
1937.07.19	2293	8au	Blanquer, Escritos	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 297)*
1937.07.19	2294	12au	Llibre de comptes de Simplici Vila	s. XVIII (1741)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 317)*
1937.07.19	2295	12au	Disputatio scholastico-moralis de concordia libertatis cum morali	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 101)*

1937.07.19	2296	12au	De gratia. De Deo	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 65)*
1937.07.19	2297	8au	Plàtiques sobre el bateig	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 64 ?)*
1937.07.19	2298	8au	Climent, Pláticas doctrinales	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 273)*
1937.07.19	2299	Fol.	Papers sobre conferències parroquials	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 288)*
1937.07.19	2300	8au	Sermons	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 242)*
1937.07.19	2301	8au	Loa del Sr. Príncipe	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 94)*
1937.07.19	2302	8au	Instrucció fundamental sobre los principis y la credibilitat de la religió C. R.	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 88)*
1937.07.19	2303	8au	Sans, Compendium dialecticae	s. XVII (1604)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 122)*
1937.07.19	2304	8au	Lorenes, Crisol de la verdad	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 230)*
1937.07.19	2305	12au	Curso mathematico	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 222)*
1937.07.19	2306	8au	Apunts sobre matèries predicables	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 55)*
1937.07.19	2307	8au	Casals, Sermones de santos	s. XIX (inici)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 233)*
1937.07.19	2308	8au	Treballs d'un certamen de ciències eclesiàstiques	s. XX (1906)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 279)*
1937.07.19	2309	12au	Descripción de la isla de Malta	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 342)*

1937.07.19	2310	8au	Enchiridion de Epicteto gentil con ensayos de Christiano	s. XIX (inici)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 58)*
1937.07.19	2311	8au	Gil, Geografia de Catalunya	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 235)*
1937.07.19	2312	8au	Història de Catalunya	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 112)*
1937.07.19	2313	8au	Climent, Sermons	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 272)*
1937.07.19	2314	8au	De coelo empireo et alii tractatus philosophici	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 256)*
1937.07.19	2315	8au	Història universal	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 299)*
1937.07.19	2316	8au	Commentaria ad leges imperiales	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 89)*
1937.07.19	2317	12au	Delpi, Tractatus de physica	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 90)*
1937.07.19	2318	12au	Quaestiones philosophiae	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 251)*
1937.07.19	2319	12au	Tractatus de gratia	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 121)*
1937.07.19	2320	8au	Abad de San Real, Compendio de la vida y muerte del prícipe Don Carlos, hijo de Felipe II	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 275)*
1937.07.19	2321	12au	Tratado de maquinaria	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 271)*
1937.07.19	2322	12au	Cursus philosophici	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 53)*
1937.07.19	2323	8au	Quaestiones philosophiae	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 103)*

1937.07.19	2324	8au	Historia sagrada	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 255)*
1937.07.20	2325	12au	Alberich, Tractatus de Deo sciente	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 247)*
1937.07.20	2326	8au	Sermons	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 295)*
1937.07.20	2327	8au	Forn, De immaculato conceptu Virginis	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 278)*
1937.07.20	2328	Fol.	Conferències morals de la clerecia de la diòcesi de Barcelona	s. XIX (1860-1861)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 238)*
1937.07.20	2329	8au	Quaestiones Theologiae	s. XVIII (1790)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 85)*
1937.07.20	2330	12au	Oms, Theologia thomistica	s. XVIII (1788)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 123)*
1937.07.20	2331	12au	Prats, Theologia peripateico-thomistica	s. XVIII (1785)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 2250)*
1937.07.20	2332	12au	Actas del Consistorio secreto tenido por Pio VI	s. XVIII (1791)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 276)*
1937.07.20	2333	8au	Sermons	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 286)*
1937.07.20	2334	8au	Loas	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 111)*
1937.07.20	2335	8au	Conferencias eclesiásticas en la Iglesia de Santa Maria del mar T. II	s. XIX (1860-1861)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 236)*
1937.07.20	2336	4rt	Diccionari català	s. XVIII-XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 360)*
1937.07.20	2337	4rt	Unum ex quatuor	s. XVI	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 422)*

1937.07.20	2338	4rt	Notes als llibres 2 i 3 de Justinià	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 138)*
1937.07.20	2339	4rt	Terapèutica	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 154)*
1937.07.20	2340	Fol.	Font, Syntagmata sacra divinorum mysteriorum	s. XVII (1614)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 432)*
1937.07.20	2341	Fol.	Tractatus theologicus de justitia servanda in contractibus	s. XVII-XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 352)*
1937.07.20	2342	4rt	Disputationes de sacramentis in genere	s. XVII-XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 424)*
1937.07.22	2343	4rt	López, Sermones	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 391)*
1937.07.22	2344	4rt	Vidal, Disputationum in Mattaei Evangelium T. I	s. XVII-XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 383)*
1937.07.22	2345	Fol.	Borrador de graus i altres papers	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 191 i 182)*
1937.07.22	2346	4rt	Tractatus de incarnatione verbi divini	s. XVII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 359)*
1937.07.22	2347	4rt	Tractaus de justitia servanda in contractibus	s. XVII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 411)*
1937.07.22	2348	Fol.	Testament del canonge Francesc Valeri i altres documents	s. XVI-XVII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 355)*
1937.07.22	2349	Fol.	Tractatus de sacramento matrimonii	s. XVII-XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 353)*
1937.07.22	2350	4rt	Diccionario de nombres cuyo significado indica el tratado sobre alguna ciencia o arte	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 382 ?)*
1937.07.22	2351	4rt	Embaixada de S. M. C al Papa Urbà VIII	s. XVII (1631)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 159)*

1937.07.22	2352	4rt	Tractatus de essentia et attributis Dei	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 388)*
1937.07.22	2353	4rt	Cronologia sagrada. Datos extractados de diversos autores	s. XX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 381)*
1937.07.22	2354	Fol.	Antiquitat y origen de la ciutat de Barcelona. – Un diari des del mes de noembre del any 1700 fins al 14 de octubre de 1705	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 419)*
1937.07.22	2355	Fol.	Codina, Panegírics catalans	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 438)*
1937.07.22	2356	Fol.	Scholasticae in quatuor metaphysicae libros disputationes	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 412)*
1937.07.22	2357	4rt	Codina, Tractatus de sacramentis in genere	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 129)*
1937.07.22	2358	4rt	Agramunt, Synopsis universae phylosophiae	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 405)*
1937.07.22	2359	Fol.	Series historiae sacri evangelii Jhesu Christi	s. XVI	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 394 ?)*
1937.07.22	2360	4rt	Homilies en castellà	s. XVII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 143)*
1937.07.22	2361	4rt	Valdés Climent, Miscelánea	s. XVIII (1799)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 152)*
1937.07.22	2362	Fol.	Recull d'escriptures	s. XVII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 389)*
1937.07.22	2363	8au	Miquel Barba, Sermons	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 309)*
1937.07.22	2364	Fol.	Commentaria super evangeliis	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 147)*

1937.07.22	2365	Fol.	Sermons en llatí	s. XVI	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 290 ?)*
1937.07.22	2366	4rt	Serés, Llibre de les coses notales que sucehiren en Roma en lo any 1590-1591	[s. XVI]	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 75)*
1937.07.22	2367	Fol.	Irurozqui, Partitiones in D. Pauli apostoli posteriorem ad Corinthios epistolam	s. XVI	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 370)*
1937.07.22	2368	Fol.	Tractatus de Deo uno, eiusque existentia, essentia et attributis	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 439)*
1937.07.22	2369	Fol.	Tractatus de scientia Dei	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 407)*
1937.07.22	2370	Fol.	Tractatus de scientia Dei	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 408)*
1937.07.23	2371	Fol.	Triennalis Jesuiticae Philosophiae curans	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 347)*
1937.07.23	2372	Fol.	Tractat ascètic en castellà	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 420)*
1937.07.23	2373	4rt	Vidal, Panegyres de convenio eucharistico	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 137)*
1937.07.23	2374	Fol.	Cursus philosophiae	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 413)*
1937.07.23	2375	4rt	Albarans de la sra. Sala	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 421)*
1937.07.23	2376	4rt	Tractat d'agricultura en català	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 148)*
1937.07.23	2377	4rt	Relation del successo de la muerte del rey de Francia Henrique de Valoes tercero de este nombre	s. XVI	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 141)*

1937.07.23	2378	4rt	Tractatus de gravitate peccati	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 354)*
1937.07.23	2379	Fol.	Opusculu de usu et abusu scientiae medice	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 423)*
1937.07.23	2380	4rt	Domènech, variae juris super clericorum vita et directione inspectiones	s. XVI-XVII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 387)*
1937.07.23	2381	Fol.	Tractatus de sacramento poenitentiae	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 349)*
1937.07.23	2382	4rt	Miscel·lània històrica	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 144)*
1937.07.23	2383	4rt	Casus conscientiae	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 409)*
1937.07.23	2384	Fol.	Praeludia necessaria ad universam Aristotelis philosophiam capessendam	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 426)*
1937.07.23	2385	Fol.	Disputationes scholasticae in universam Aristotelis Metaphysicam	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 397)*
1937.07.23	2386	Fol.	Disputationes scholasticae in octo libros physicorum Aristotelis	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 395)*
1937.07.23	2387	4rt	Barbier, Resumen de moral práctica	s. XIX (1860)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 132)*
1937.07.23	2388	Fol.	Tractatus de Deo	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 425)*
1937.07.23	2389	4rt	Philosophia peripatetica	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 362)*
1937.07.23	2390	4rt	Jesuitica philosophia	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 398)*
1937.07.23	2391	4rt	Tractatus de sacramento poenitentiae	s. XVII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 414)*

1937.07.23	2392	Fol.	Tractatus de poenitentiae sacramento	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 404)*
1937.07.23	2393	Fol.	Tractatus de conscientia	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 350)*
1937.07.23	2394	Fol.	Tractatus de necessitate divinae gratiae	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 348)*
1937.07.23	2395	4rt	Tractat teològic en llatí	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 364)*
1937.07.23	2396	4rt	Tractatus de fide divina	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 384)*
1937.07.23	2397	4rt	Philosophia naturalis	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 139)*
1937.07.23	2398	Fol.	Fragments	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 441)*
1937.07.23	2399	Fol.	Disputationes scholasticae-suaristicae in metaphysicam Aristotelis	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 415)*
1937.07.23	2400	4rt	Papers del canonge Almera concernents al Museu diocesà de cciències naturals	[s. XX]	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *MDCN ?*
1937.07.23	2401	4rt	Cròniques dels reis d'Aragó i comtres de Barcelona. – Llibre del Tresor de Brunet Llatí	s. XV-XVI	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 74 i 74 bis)*
1937.07.23	2402	4rt	Exposició de la ciutat de Deu, en català 2 v.	s. XIV	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 71-72)*
1937.07.24	2403	Fol.	Desclot, Crònica	s. XIV	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 150)*
1937.07.24	2404	4rt	Eiximenis, Llibre dels àngels	s. XV (1486)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 400)*

1937.11.02	2462	Fol.	Actas de la Junta de la Real Congregación de la Guarda … en … San Jayme	s. XIX (1854)	Barcelona, Seminario Conciliar	~~1943.01.09~~ *BC, ms. 4717*
1937.11.02	2463	Fol.	Miscel·lània de dret i d'història	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 130)*
1937.11.02	2464	Fol.	Obligacions de missas cantadas i resadas … en la iglesia del Seminari	s. XVIII-XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	~~1943.01.09~~ *BC, ms. 4716*
1937.11.02	2465	Fol.	Irurozqui, Partitiones in ad Galatas epistolam	s. XVI	Barcelona, Seminario Conciliar	*BC, ms. 2512*
1937.11.04	2466	Fol.	Font, Syntagmata sacra divinorum mysteriorum T. I	s. XVII (1610)	Barcelona, Seminario Conciliar	*BC, ms. 3679*
1937.11.04	2467	Fol.	Tractatus de conscientia	s. XVII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 351)*
1937.11.04	2468	Fol.	Irurozqui, In Paulum T. I	s. XVI	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 371)*
1937.11.04	2469	4rt	Miscel·lània històrica	s. XVIII-XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 155)*
1937.11.04	2470	Fol.	Tractatus theologicus de peccatis	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 396)*
1937.11.04	2471	Fol.	Comentarios T. II	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 160)*
1937.11.04	2472	12au	Camino del cielo	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 211)*
1937.11.04	2473	12au	Precetti grammaticali	s. XVIII-XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 203)*
1937.11.04	2474	8au	Tractatus de sacra doctrina	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 98)*
1937.11.04	2475	12au	Tractatus de sacra doctrina	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 318)*

1937.11.04	2476	8au	Cuentas del culto y fábrica de la iglesia de Santo Salvador de la vila del Vendrell	s. XIX (1859)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 343)*
1937.11.04	2477	8au	Tractat astrològic sobre les naixences	s. XVII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 310)*
1937.11.04	2478	4rt	Salvador Bové, Notes T. 6	[s. XIX]	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 6)*
1937.11.04	2479	8au	L. G. B. Disputationes in universam Aristotelis filosofiam rationalem	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 124)*
1937.11.04	2480	12au	Tractatus de predestinatione sanctorum	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 118)*
1937.11.04	2481	8au	Riera, Rítmicas o pomell de cansons	s. XX (1905)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 260)*
1937.11.04	2482	8au	Morell, Rethorices compendion	s. XVII (1672)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 102)*
1937.11.04	2483	8au	Gavarró, Tractatus de Deo providente	s. XVII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 252)*
1937.11.04	2484	8au	Sermons en català i castellà	s. XIX (inici)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 301)*
1937.11.04	2485	Fol.	Conferències parroquials	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 280 ?)*
1937.11.04	2486	12au	Philosophiae cursus aristotelicus	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 249)*
1937.11.04	2487	8au	Casals, Sermons	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 232)*
1937.11.04	2488	8au	Sermons en català	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 298)*
1937.11.04	2489	8au	Instrucciones prácticas sobre los prinicipales exercicios de la vida religiosa	s. XVIII (1790)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 257)*

1937.11.04	2490	Fol.	Irurozqui, Praeludia in universam sacram doctrinam et scripturam T. I	s. XVI	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 372)*
1937.11.04	2491	Fol.	Irurozqui, Partitiones in sanctissimi apostoli prioris ad Chorintios epistolam	s. XVI	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 375)*
1937.11.04	2492	Fol.	Irurozqui, Partitiones in … epistolam ad Colossenses	[s.XVI]	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 430)*
1937.11.04	2493	Fol.	Tractatus secundus de conscientia	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 406)*
1937.11.04	2494	8au	Tratado 8º de arquitectura civil	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 258)*
1937.11.04	2495	Fol.	Berart, Cursus philosophicus	s. XVIII (1714)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 410)*
1937.11.04	2496	Fol.	Tractatus de Deo trino	s. XVII-XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 416)*
1937.11.04	2497	Fol.	Plecs d'actuacions judicials	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 442)*
1937.11.04	2498	4rt	J. D. G. Arte poética y colección escogida de poesías varias	s. XIX (1836)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 158)*
1937.11.04	2499	Fol.	Manuscrit miscel·lani	s. XVIII (fi)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 156)*
1937.11.04	2500	Fol.	Instrucción pastoral del Ilmo. Sr. Arzobispo de Tours	s. XVIII (fi)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 401)*
1937.11.04	2501	Fol.	Escriptures notarials	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 433)*
1937.11.04	2502	Fol.	Irurozqui, Preludia in universam sacram scripturam	s. XVI	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 429)*

1937.11.04	2503	Fol.	Irurozqui, Partitiones in caput decimum septimum divi Joannis evangel.	s. XVI	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 428)*
1937.11.04	2504	Fol.	Irurozqui, Decissio questionum que in tota serie epistole commemorate sunt	s. XVI	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 373-374)*
1937.11.04	2505	8au	Compendio de la vida de la gloriosa santa Marta y devoto triduo …	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 309)*
1937.11.04	2506	Fol.	Documents solters referents al Seminari	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 181 ?)*
1937.11.04	2507	8au	Certamen de ciències eclesiàstiques	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 284)*
1937.11.04	2508	8au	Ms. miscel·lani	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 346)*
1937.11.04	2509	12au	Casas, Rethoricae publicus thesaurus	s. XVII (1684)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 224)*
1937.11.04	2510	12au	De providentia, etc	s. XVII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 226)*
1937.11.04	2511	12au	Tractatus de predestinatione sanctorum	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 229)*
1937.11.04	2512	Fol.	Escriptures notarials	s. XVIII-XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 437)*
1937.11.05	2513	Fol.	Escriptures notarials	s. XVIII-XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 434)*
1937.11.05	2514	Fol.	Escriptures notarials	s. XVIII-XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 435)*
1937.11.05	2515	Fol.	Irurozqui, Praeludia in omnes D. Pauli epistolas	s. XVI	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 379)*
1937.11.05	2516	Fol.	Irurozqui, divi Pauli peregrinatio	s. XVI	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 378)*

1937.11.05	2517	Fol.	Espéculos parroquiales	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	*(BPEB, Ms. 393)*
1937.11.05	2518	Fol.	Llibre de comptes	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 142)*
1937.11.05	2519	Fol.	De substantia animata vel de anima libri tres	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 140)*
1937.11.05	2520	Fol.	Diari de provisions del Seminari	s. XIX (1905)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *BPEB, (BPEB, Ms. 182 i 191 ?)*
1937.11.05	2521	Fol.	Escriptures notarials	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 386)*
1937.11.05	2522	Fol.	Escriptures notarials	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 458 ?)*
1937.11.05	2523	Fol.	Escriptures notarials	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 459 ?)*
1937.11.05	2524	Fol.	Escriptures notarials	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 436)*
1937.11.05	2525	Fol.	Escriptures notarials	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 385)*
1937.11.05	2526	Fol.	Morató, Commentarium litterale morale in 1ª Joannis epistolam	s. XVII-XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 421)*
1937.11.05	2527	Fol.	Pagès, Cursus philosophicus	s. XVII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 517)*
1937.11.05	2528	Fol.	Metaphysica	s. XVII-XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 418)*
1937.11.05	2529	Fol.	Disputationes scholasticae in physicam	s. XVII-XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 417)*

1937.11.05	2530	Fol.	Physica	s. XVII-XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 146)*
1937.11.05	2531	8au	Ad titulum de acqui. vel admitenda possessione commentaria	s. XVII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 323)*
1937.11.05	2532	Fol.	Vallet, Sermons	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 289-290)*
1937.11.05	2533	8au	Riera, Intimes	s. XX (1910)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms.263)*
1937.11.05	2534	8au	Riera, Flors de tot l'any	s. XX (1904)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 259)*
1937.11.05	2535	8au	Riera, Folies i flors	s. XX (1917)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 262)*
1937.11.05	2536	8au	Riera, Folies i flors. vol. IV	s. XX (1915)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 261)*
1937.11.05	2537	8au	Explicationes primi imperialium institutionum libri summa	s. XVII (1699)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 277*
1937.11.05	2538	4rt	Tractado de geometría	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 128)*
1937.11.05	2539	8au	Notas y apuntes aderents a las contribucions del N. P. & C^{a} Intrus	s. XIX (1814)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 264)*
1937.11.05	2540	8au	Apunts de les explicacions del Dr. J. Codina		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 116)*
1937.11.05	2541	4rt	Casus morales in sexaginta quinque theses damnatas ab Innocentio XI	s. XVIII (1744)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 361)*
1937.11.05	2542	Fol.	Irurozqui, Partitiones in caput decimum septimum divi Joannis evangelistae	[s. XVI]	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 388)*
1937.11.05	2543	4rt	Philosophia aristotelica ad mentem D. D. Angelici	s. XVIII (inici)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 149)*

1937.11.05	2544	Fol.	Miscel·lània de papers		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 284 ?)*
1937.11.05	2545	Fol.	Recull factici relatiu al bisbat de Barcelona	s. XVIII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 153)*
1937.11.05	2546	4rt	Doménech, Obras inéditas 2a parte	s. XIX (1849)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 145)*
1937.11.05	2547	4rt	Colección de reales decretos y órdenes relativas a la ley de Instrucción primaria	s. XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 440 ?)*
1937.11.05	2548	Fol.	Poemes de Mn. Salvador Bové	[s. XIX]	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 27)*
1937.11.05	2549	Fol.	Papers diversos [de Salvador Bové]		Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 28)*
1937.11.05	2550	12au	Brevis summa eorum quae in 8. libr. Phys. docentur	s. XVII	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 219)*
1937.11.05	2551	8au	Commentarii et disputationes super octo libros phisicorum	s. XVII (1640)	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 56)*
1937.11.05	2552	Fol.	Irurozqui, In epistola ad Romanos t. II	[s. XVI]	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 380)*
1938.11.15	2678	8au	[Notae in Ciceronis De partitionibus oratoriis Dialogus]	s. XVII (inici)	Barcelona, Seminario conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. ?)*
1938.11.15	2679	Fol.	Registre de la Confraria de Sant Esteve de la parròquia d'Agramunt	s. XV-XVII	Barcelona, Seminario conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 131)*
1938.11.15	2681	8au	Extrets llatins del Flos sanctorum	s. XVII (fi)	Barcelona, Seminario conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. ?)*
1939.01.10	2884	Musica	Instrucción metódica, especulativa y práctica para enseñar a cantar y tañer la música moderna y antigua	s. XVIII	Barcelona, Seminari	1943.01.09 *(BPEB, Ms. ?)*

1939.01.10	2885	4rt	Teixidor, Apuntes para la obra … Tratado fundamental de la música	s. XVIII-XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 96)*
1939.01.10	2886	8au	Teixidor y Barceló, Catecismo musical	s. XVIII-XIX	Barcelona, Seminario Conciliar	1943.01.09 *(BPEB, Ms. 265)*

10.
Francisco Bastos
Guerra Civil
1936

Francisco Bastos Ansart (Saragossa?, 1875-Barcelona, 1943) fou un militar, enginyer i polític d'origen aragonès. Procedent d'una familia de tradició militar (els seus germans petits, Manuel i José, feren igualment carrera a l'exèrcit com a metge i com a jurista), ingressà el 1890 a l'Academia General Militar de Toledo; d'allí passaria el 1890 a l'Academia Especial de Ingenieros de Guadalajara, d'on sortí graduat el 1896. Enviat a la zona del Pirineu aragonés, hi desenvolupà una activitat important com a enginyer. El 1909, ja amb el grau de capità, fou destinat a Barcelona —seu de la 4ª Regió Militar— com a supernumerari, situació que li permetia dedicar-se sense traves a l'activitat empresarial. El 1913 s'associà amb els Güell i els Bertran per fundar l'empresa "Sociedad Güell, Bastos y Bertran hermanos", especialitzada en la representació de material per a la indústria tèxtil; pocs anys més tard, el 1920, la societat absorbí la firma anglesa "John M. Sumner", que operava a Barcelona amb els mateixos objectius, per crear l'empresa "Bastos y Cía". Interessat igualment per la política, el 1919 fou escollit diputat pel districte de Boltaña, al Pirineu d'Osca, on l'enginyer havia participat en l'establiment de projectes lligats a les empreses hidroelèctiques, tot i que continuà residint a Barcelona, des d'on dirigia els seus afers. Amb l'adveniment de la República, el 1933 es presentà com a independent dins de les llistes de la Lliga Catalana per la circumscripció de Barcelona, al costat de Cambó, Ventosa i Calvell o Rahola; el febrer del 36 el trobem a la llista del Front Català d'Ordre, amb molts dels polítics amb qui s'havia presentat anteriorment per la Lliga.

Membre del Rotary Club, interessat com hem vist per la situació política, Bastos havia escrit alguns llibres d'assaig històric sobre el desastre d'Annual i sobre el pistolerisme, i tot fa pensar que tenia probablement una biblioteca considerable al seu domicili, carrer Pau Claris 19bis. El juliol de 1936, amb 61 anys, era tinent-coronel d'enginyers en situació de reserva. L'empresa Bastos i Cia va ser nacionalitzada, i la seva biblioteca personal confiscada; amb ella ingressà el catàleg, que per les seves característiques purament utilitàries no fou registrat. Durant la segona meitat del 36 passà a la zona rebel, on col·laborà en tasques tècniques relacionades amb la indústria de guerra. Acabada la guerra tornà a Barcelona, i poc després, el juliol de 1939, li fou restituïda la seva biblioteca.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-184 i R-306 – Fitxa relativa als béns de Francisco Bastos. 1939 / Reclamació de mobles, quadres i de la biblioteca. 26 d'abril de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 133 – Carta de Francisco Bastos a la Jefatura de Archivos y Bibliotecas trametent la llista dels llibres recuperats de la Biblioteca, i comunicant que en falten uns 500 (indica que dona alguns dels títols). 11 d'agost de 1939.

AHBC, 91/5 (Correspondència rebuda per Jordi Rubió Varia –B(2)- 1916-1939) –Bastos i Cia (1926-1927).

AHBC, 124/17 – Incautacions – Bastos i cia.

AHBC, 332/B-Bastos – Devolucions – Francisco Bastos Ansart. Devolució, 5 de juliol 1939.

AHBC, 1225/9 – Fitxes de biblioteques requisades (Bastos). 1938.

Bibliografia

BENEITO LLORIS, Angel. "El Dr. Manuel Bastos, profesor y militar represaliado". En: Josep Lluís BARONA VILAR, *El exilio científico republicano* (València: PUV, 2011), p. 315-332 (p. 322).

CABRERA CALVO-SOTELO, Mercedes. *Juan March (1880-1962)*. Madrid: Marcial Pons, 2011, p. 114, nota 58 (sobre unes *Memorias* escrites el 1926 que es conservaven a l'arxiu personal de Miguel Monjo).

CARRILLO DE ALBORNOZ Y GALBEÑO, Juan. "Francisco Bastos Ansart". En: *Historia Hispánica Historia* (Madrid: Real Academia de la Historia, 2018) (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/6254-francisco-bastos-ansart , consulta 7 de gener 2025).

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 4074-4076
FRANCISCO BASTOS. Registre de la biblioteca. 1626 registres. 1er terç del segle XX.

Ms. 4074
Registre per matèries. Indica autor i títol.

Ms. 4075
Registre per ordre alfabètic d'autors. Indica autor, signatura topogràfica i títol.

Ms. 4076
Registre per ordre alfabètic de títols. Indica títol i autor.

3 v. (534 + 494 + 488 p.; numeració original amb trèpan a cada volum 600 p.); 225 x 155 mm. Paper ratllat, al marge extern pestanyes amb índex alfabètic. Enquadernació holandesa industrial de llibre d'oficina (llom i cantoneres marró-carbassa i plans negrets). Talls estampats amb aigües. Al llom i al pla anterior etiqueta industrial amb el títol "Borrador", als f. de guarda marca del fabricant "Sociedad Española de Papelería San Sebastián"

Procedència: Francisco Bastos; al f. de guarda ,"Claris, 19bis".

11.
Comtes de Bell-lloc (Arnau Mercader i de Zufía, Paolina Pozzali Croti)
Guerra Civil
1936

El títol de comte de Bell-lloc havia estat creat per Carles III, l'arxiduc, el 1707, en agraïment als serveis militars prestats per Ramon de Bell-lloc i de Macip, senyor del castell de Bell-lloc, vora de la Roca del Vallès; la derrota de l'arxiduc a la Guerra de Successió comportà que la família fos desposseïda del títol. Cent anys més tard, el 1824, Mercè de Bell-lloc i Portell, rebesnéta del comte, maridà Ramon de Mercader, membre d'un llinatge de la bona burgesia barcelonina, de llarga trajectòria comercial i política; es reunien així dos patrimonis molt importants. El seu fill Joaquim de Mercader i de Bell-lloc (Mataró, 1824-Cornellà, 1904) reclamà la rehabilitació del títol, que li fou concedida per Amadeu de Savoia el 1871.

La família Mercader havia viscut en un palauet barroc del centre de Barcelona, al carrer Lledó número 11, vora de la plaça de Sant Just. El 1854, després de la mort de Mercè de Bell-lloc, el seu fill hagué de vendre el palau per poder fer front als drets de successió. Al cap de poc temps, el 1872, Joaquim de Mercader es traslladava a un palauet unifamiliar al passeig de Gràcia 87 que havia encarregat a l'arquitecte Jeroni Granell en estil neomoresc. Interessat per la història, l'arqueologia i les ciències naturals, era membre de diferents societats i acadèmies científiques, i instal·là a la seva casa sengles col·leccions d'arqueologia i d'història natural. Entre el patrimoni heretat hi havia també una masia de Cornellà, que va fer reformar per tal de fer-ne la seva casa d'estiueig i que esdevindria finalment la seva residència habitual; és en aquesta casa on reuní i ordenà l'arxiu familiar i una important biblioteca. Mercader s'havia casat el 1848 amb Laura de Zufía y Perales, d'origen navarrès, amb qui tingué nou fills. A la seva mort, Arnau de Mercader i de Zufía (1852-1932) heretà el títol i gran part del patrimoni, mentre que dos dels seus germans, Pere i Francesc, integraven la carrera militar. El III comte de Bell-lloc va ser diputat provincial, i el 1930 va formar part de l'últim Ajuntament monàrquic de Cornellà. Durant la dictadura de Primo de Rivera fou president de la Junta de Museus, on coincidí amb personatges estretament lligats amb l'Institut d'Estudis Catalans, com Antoni Rubió i Lluch o Joaquim Folch i Torres; fou també un meteoròleg apassionat, i com a tal patrocinà la Societat Astronòmica d'Espanya, presidida per Josep Comas. El 1901 s'havia casat amb la cantant d'òpera i posteriorment articulista Paolina Pozzali Croti, però el matrimoni no tingué descendència. El títol hauria hagut de passar al seu nebot, Pere de Mercader i Bofill (†1936), fill de l'almirall Pere de Mercader i Zufia (1857-1928) i com ell militar de carrera, que s'afegí a l'Alzamiento i morí a Barcelona durant la revolta[831]; seria finalment el seu fill, Pere de Mercader i Piqué (†1998), qui el 1961 en demanà —i obtingué— la rehabilitació.

[831] Agraeixo la informació a Santos M. Mateos Rusillo, que ha fet un treball exhaustiu sobre les col·leccions del Palau Mercader durant la guerra i la primera postguerra (vegeu la bibliografia de la notícia).

Antoni Rubió i Lluch havia coincidit amb Arnau de Mercader tant a la Junta de Museus com a l'Acadèmia de Ciències i Belles Arts de Barcelona, i el comte era, a més, membre del patronat de la Biblioteca de Catalunya; això fa pensar que la importància de la biblioteca i l'arxiu dels Bell-lloc era ben coneguda pe Jordi Rubió. En el moment d'esclatar la Guerra Civil, i mort el comte, la propietat de Cornellà i el seu contingut havien passat a la seva vídua, Paolina Pozzali, que fou retinguda en el Palau Mercader durant els primers dies de la revolució fins que el 27 de juliol pogué sortir-ne gràcies a les gestions del cònsol d'Itàlia a Barcelona. La casa de Cornellà fou inicialment ocupada per militants del PSUC, fins que la Generalitat Republicana la destinà a Escola Superior d'Agricultura i magatzem del Servei de Patrimoni Històric, Artístic i Científic. Abans, però, Jordi Rubió havia iniciat les gestions per enretirar l'arxiu i la biblioteca: el 5 de novembre del 1936 adreçà una nota a l'alcalde de Cornellà per presentar-li dos dels col·laboradors del Servei de Biblioteques, Ricard Albert i Alfons Serra i Baldó, que havien de fer la tria de la biblioteca dels comtes de Bell-lloc al Palau Mercader[832]. La retirada de la documentació s'allargà durant cinc dies: una nota de Rubió a la camisa de l'expedient indica: "El 17-XI-36 se'n treu la 1ª camionada. Acabem el 21 al matí! (sols hi hem anat de matins) Sembla bo".

Un cop a l'edifici de l'antic Hospital de la Santa Creu, la biblioteca fou separada de l'arxiu, que fou instal·lat amb altres fons en un espai acondiciat per la documentació patrimonial. Una nota en l'únic plànol que es conserva sobre la disposició dels fons permet saber que l'arxiu Bell-lloc constava de 65 paquets i 26 pergamins. El contingut de la biblioteca (que a jutjar pels dies que van caldre per traslladar-la, havia de ser molt voluminosa) va ser distribuïda entre manuscrits, llibres antics —vora 200, enregistrats al llibre de registres de rars— i llibres més moderns, agrupats sens dubte per mantenir-ne la procedència però no registrats. Els manuscrits que es van anar identificant (el més probable és prèviament que no estiguessin junts) foren anotats al llibre de registre de manuscrits: el 23 de novembre, només dos dies després d'arribar, s'inscrivien nou executòries i plets de noblesa de diferents personatges relacionats amb la nissaga familiar que destacaven per les seva decoració (signatura antiga mss. 1579-1587), i alguns mesos més tard, el març i l'abril de 1937, es registrava un ofici de difunts de finals del segle XVIII (signatura antiga ms. 1818) i un conjunt de manuscrits —tractats filosòfics i teològics, un tractat de retòrica en francès i dos reculls de poesia— que segurament estaven intercalats entre els volums de la biblioteca (signatura antiga mss. 1879-1888); finalment, el 15 de novembre s'inscrivia un llibre d'oracions a la mare de Déu de la Mercè que probablement no havia estat identificat abans (signatura antiga ms. 2860). Alguna documentació musical i gravats anaren a parar a les respectives seccions.

Les recollides efectuades pel personal de la Secció de Manuscrits no foren, però les úniques. Una entrada en el dietari establert per Duran i Sanpere per a les actuacions de la Secció

[832] Sobre les col·leccions del Palau Mercader i la seva protecció durant la guerra vegeu l'excel·lent estudi de Santos M. MATEOS RUSILLO, "El Palau dels ex-comtes de Bell-lloch, propietat pública nacional", en: *Les columnes preromàniques i el Palau Mercader de Cornellà de Llobregat: dues històries del patrimoni cultural a Catalunya* (Cornellà de Llobregat: L'Avenç de Cornellà, 2021), p. 143-217 (p. 181-186, confiscació de la biblioteca i l'arxiu; p. 197-201, devolució).

d'Arxius ens informa que el 16 d'octubre del 1936 (abans, per tant, del contacte de Rubió amb l'alcalde de Cornellà) ingressaren a la Casa de l'Ardiaca alguns objectes del patrimoni Bell-lloch; probablement amb ells hi havia també diversos documents, ja que en una "Relación de archivos protegidos. Archivos documentales y col·lecciones particulares" establerta probablement el 1939 per tal de controlar els fons d'arxius que es trobaven a Pedralbes i que s'havie de tornar hi ha una entrada que amb la nota "Belloch, Conde de – Cornellá. Recogido el 16 de octubre de 1936. Algunos objetos y documentos en la Casa del Arcediano (Nº 56)". I un llarg llistat del material conservat a la biblioteca dels Museus d'Art procedent de les incautacions dutes a terme pel Servei de Museus sota la direcció de Joaquim Folch i Torres relaciona un bon nombre de gravats.

Acabada la Guerra, la comtessa de Bell-lloc demanà la restitució de la biblioteca i els papers, que va ser efectuada en diferents lliuraments. Una primera autorització fou signada per Valls i Taberner el 25 d'agost de 1939, però el lliurament efectiu de la pràctica totalitat de biblioteca i arxiu no fou feta fins als dies 15, 16 i 18 d'abril de 1940, en què es retiraren quatre camionades de llibres i una altra amb l'arxiu; el 5 de juny de 1941 es retornaven els pocs documents que quedaven, que havien estatn conservats als diferents departament de reserva (manuscrits, impresos rars, gravats i música); el rebut va ser signat per un prevere de confiança de la comtessa, Mn Albert Bonet. Com era habitual, els volums registrats anaven acompanyats d'unes notes mecanografiades amb la signatura de Felip Mateu i un segell de la "Biblioteca Central" precisant el número de registre i la data de retorn. Només quedà a la Biblioteca, probablement per inadvertència, el devocionari marià que havia estat registrat a finals de la guerra (ms. 1537). Rubió signà el 1939 un ofici a favor d'una de les persones de Cornellà que era present en el lliurament de la biblioteca, ja que la comtessa li exigia responsabilitats, fent constar que:

> "Entregó a la Generalidad para su mejor custodia el archivo y biblioteca existentes en la casa de los condes de Bell-lloch en Cornellà, los cuales fueron puestos bajo la salvaguardia de esta Biblioteca".

Vora vint anys després de la mort de Paolina Pozzali, esdevinguda el 1953, la fundació religiosa que per voluntat de la comtessa havia heretat el palau i el seu contingut els vengué a l'Ajuntament de Cornellà, que vint anys més tard obrí al públic l'edifici com a espai museïtzat. L'arxiu familiar havia estat cedit durant la dècada de 1960 pel Dr. Bonet a l'hereu del títol, Pedro de Mercader Piqué, nebot de l'anterior comte, amb l'excepció d'un important conjunt de pergamins relacionats amb les finques propietat de la fundació. Aquests pergamins foren posteriorment dividits entre l'Arxiu Capitular de Barcelona, —on ingressaren per donatiu del Dr. Bonet— i l'Arxiu Municipal de Cornellà —on es dipositaren els que havien quedat al Palau Mercader en el moment de la seva venda a l'Ajuntament—. L'any 2007, el ric arxiu familiar fou adquirit per l'Arxiu Nacional de Catalunya als hereus de la comtessa vídua de Bell-lloch. Una part important de la biblioteca romania encara al Palau Mercader el setembre del 2019.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-13 – Fitxa relativa a béns dels marquesos (sic) de Bell-lloc. 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 135 – Petició de Paolina Pozzali, comtessa de Bell-lloc, per tal que li siguin retornats la biblioteca i l'arxiu. 20 d'agost de 1939.

AHBC, 124/23 – Jordi Rubió, Nota a l'alcalde de Cornellà per presentar Ricard Albert i Alfons Serra i Baldó, encarregats de fer la tria de la biblioteca Bell-lloc. 5 de novembre de 1936.

AHBC, 127/41 – Llista de biblioteques ingressades. Amb l'entrada "Bell-lloch, comte de (casa de Cornellà). Biblioteca cedida per l'Ajuntament de Cornellà". Ca. 1937-1938.

AHBC, 127/41 – "Mss." Llista d'expedients que tenien documentació a Manuscrits, de mà de Pere Bohigas. Amb l'entrada "Bell-lloch" cancel·lat, com a biblioteca ja retornada. 1939.

AHBC 127/41, camisa 7 – Plànol de disposició d'una vintena de fons propis i incautats a les dependències del carrer Hospital; entre ells, un quadrat amb la menció "Belloch, 65 paquets, 26 rollos". Ca. 1938.

AHBC, 332/1 – "Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central". Amb l'entrada "Bell-lloch, condesa de – biblioteca y archivo" . 9 d'abril de 1940 / "Relación de las devoluciones hechas a sus propietarios desde el día 10 de febrero de 1940". Amb les entrades "[Abril], 15-16 – Bell-lloch, Condesa de. Retira su biblioteca (4 camionetas de libros) hecha excepción de las obras raras que quedan depositadas en la biblioteca", i "[Abril], 18 – Bell-lloch, Condesa de. Retira el archivo completo" / "Recuperación Bibliográfica. Devoluciones. 1940-[1941]". Amb les entrades "[Abril] 15 – Bell-lloch, condesa – Retira su biblioteca. 2 camionetas de libros./ 16 – Bell-lloch, condesa – Salen otras dos camionetas de libros" i l'entrada "1941, junio, 5 – Belloch – Devolución resto biblioteca: Ms., Reserva, Grabados y Música".

AHBC, 332/B-Bell-lloch – Autorització a favor de Paolina Pozzali per recollir els llibres i papers dipositats a l'Hospital de la Santa Creu, signada per Ferran Valls i Taberner. 25 d'agost de 1939 / Rebut de recollida de la pràctica totalitat de la biblioteca dels comtes de Bell-lloc, signada per Albert Bonet per ordre de Paolina Pozzali (dues còpies). 16 d'abril de 1940 / Llistat mecanografiat de manuscrits ingressats de la biblioteca Bell-lloc. [1941]. / Rebut per la recollida dels manuscrits i impresos rars de la biblioteca Bell-lloc, amb el detall dels documents, signada per Albert Bonet per ordre de Paolina Pozzali. [5 de juny de 1941].

AHBC, 1225/9 – Fitxes de biblioteques i arxius ingressats durant la Guerra Civil. Arxiu Bell-lloch, pergamins. Ca. 1938.

AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – "Biblioteques adquirides per la Generalitat", entrada "Comte Bellloc". 1938 / Fitxes de biblioteques ingressades, de mà de Ramon d'Alòs-Moner, amb especificació d'on han estat dipositades: "Bell-lloch, comte de (casa de Cornellà) – Biblioteca cedida per l'Ajuntament de Cornellà – Hospital". 1938.

ANC, 1-755 – Fons Llinatge Mercader, Comtes de Bell-lloch (bit.ly/3u8PXOT, consulta 19 de maig de 2024).

ANC, 1-1-T-8132 – Agustí Duran i Sanpere, Dietari de les actuacions de la Secció d'Arxius del PHAC; entrada per una recollida del comte de Bell-lloch: "Porten del Patrimoni objectes casa Belloc". 16 d'octubre de 1936.

ANC, 1-1-T-8340 – Informes breus d'arxius protegits; f. 9, entrada "Bell-lloch, Conde de. Un cajón de pergaminos. Pedralbes". 1939.

ANC, 1-1-T-8372 – Llista d'arxius conservats al dipòsit del monestir de Pedralbes; entrada per l'arxiu de Bell-lloc. 1938.

ANC, 1-1-T-8384 – "Relación de archivos protegidos". "Archivos documentales y col·lecciones particulares"; entrada "Belloch, Conde de – Cornellá. Recogido el 16 de octubre de 1936. Algunos objetos y documentos en la Casa del Arcediano (Nº 56)". 1939.

MAC, Fons Luis Monreal. Correspondència – Còpia de carta adreçada per Luis Monreal a la Comtessa de Bell-lloc desestimant el retorn d'una peça reclamada. 19 de novembre de 1941.

Museu Palau Mercader – Bitllets de retorn a la Comtessa de Bell-lloc d'impresos registrats a la Biblioteca de Catalunya, amb signatura impresa de Felipe Mateu y Llopis. 1941.

Bibliografia

CACCIALANZA, Roberto, PLANS BERENGUER, Anna. "Da Cremona a Barcellona, una favola divenuta realtà: Paolina Pozzali Crotti, contessa di Bell-lloc (1879-1953)". *Strenna dell'Adafa*, N.S., 5 (2015), p. 207-222.

FERNÁNDEZ TRABAL, Josep. "El fons Llinatge Mercader, comtes de Bell-lloc". *Butlletí de l'Arxiu Nacional de Catalunya*, 19 (març 2008), p. 2-11 (https://static.arxiusenlinia.cultura.gencat.cat/active/GANC/TEXTUAL/1/10/0/525/8046968_2321566,0000.pdf , consulta 7 de gener 2025).

FONT, Francesc. "Casa Mercader". En: *Barcelona entre muralles: la Barcelona de la Ciutadella* (http://www.barcelonaentremuralles.com/edificacions.cfm/ID/6009/CAT/casa-mercader-.htm, consulta 7 de gener 2025).

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil", *Estudis Romànics*, vol. 29 (2007), § 58.

MATEOS RUSILLO, Santos M. *Les columnes preromàniques i el Palau Mercader de Cornellà de Llobregat: dues històries del patrimoni cultural a Catalunya*. Cornellà de Llobregat: L'Avenç de Cornellà, 2021.

MATEOS RUSILLO, Santos M. "Joaquim de Mercader i Bell-lloc". *RCCAAC: Repertori de Col·leccionistes i Col·leccions d'Art i Arqueologia de Catalunya*. Barcelona: IEC, 18 de gener de 2022 (https://taller.iec.cat/rcic/fitxa_una.asp?id_fitxa=204, consulta 7 de gener 2025).

PLANS BERENGUER, Anna. "Notícies del llinatge Belloch a Can Bosch". *Duos Rios*, 3 (2017), p. 73-84; *ibidem*, 4 (2018), p. 50-62.

RAMIS I NIETO, Josep. "Arnau de Mercader i de Zufía, Comte de Bell-lloc: aproximació a la seva biografia a través de la premsa local". *Fonts: butlletí del Centre d'Estudis Argentonins Jaume Clavell*, 68 (octubre 2016), p. 31-35.

Document ingressat durant la Guerra Civil

Ms. 1537

"*Devoción cotidiana a Nuestra Madre S. S. bajo el título de las Mercedes*". En llatí, algunes oracions en català i en castellà. 1775.

71 f. (f. 49-51 en blanc, a continuació 60 f. en blanc); 150 x 110 mm. Inicials en vermell, als folis 2, 23 i 48 petites orles en vermell. Enquadernació en pell valenciana, llom estampat amb ferros daurats, folis de guarda blaus, tanques metàl·liques. Talls jaspiats de blau

Procedència: Prové de la biblioteca del comte de Bell-lloch; al foli de guarda, en llapis, "Belloch" i al llom etiqueta rodona amb la signatura "Nº 300 / 4-4". Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2680).

Documents ingressats durant la Guerra Civil, i retornats

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1936.11.23	1579	4rt	Còpia d'un privilegi de ciutadà honrat donat per Ferran II d'Aragó a Magí Mercader		Condesa de Belloch	1941.06.05
1936.11.23	1580	Fol.	Títol de ciutadà honrat a favor de Jeroni Novell	s. XVII (1633)	Condesa de Belloch	1941.06.05
1936.11.23	1581	Fol.	Privilegi militar a favor de Maurici Lloreda [Títol de ciutadà honrat]	s. XVII (1650)	Condesa de Belloch	1941.06.05
1936.11.23	1582	Fol.	Tres privilegis: de ciutadà honrat a favor de Josep Maris, i de cavaller i de noble a favor de Ramon de Sitges	s. XVII	Condesa de Belloch	1941.06.05
1936.11.23	1583	Fol.	Títol de Comte de Belloc a favor de D. Ramon de Belloch	s. XVIII (1707)	Condesa de Belloch	1941.06.05
1936.11.23	1584	Fol.	Títol de noble a favor de D. Jeroni Sadurní i Cànoves	s. XVIII (1758)	Condesa de Belloch	1941.06.05
1936.11.23	1585	Fol.	Privilegi de cavaller a favor de Felip Mercader i Saleta	s. XVIII (1775)	Condesa de Belloch	1941.06.05
1936.11.23	1586	Fol.	Privilegi de noble a favor de Felip Mercader i Saleta	s. XVIII (1796)	Condesa de Belloch	1941.06.05
1936.11.23	1587	Fol.	Carta de successió del comtat de Belloc	s. XVI[] (1[])	Condesa de Belloch	1941.06.05
1937.03.12	1818	Fol.	Missae in agenda defunctorum	s. XVIII (1772)	Condesa de Belloch	1941.06.05
1937.04.14	1878	12a u	Theologia. Tract. I De sacrosanta theologia	s. XVIII	Condesa de Belloch	1941.06.05
1937.04.14	1879	12au	Theologia. Tract. II De scientia et voluntatis Deo	s. XVIII	Condesa de Belloch	1941.06.05
1937.04.14	1880	12au	Theologia. Tract. III De Deo trino	s. XVIII	Condesa de Belloch	1941.06.05
1937.04.14	1881	12au	Theologia. Tract. V De Deo naturae … auctore	s. XVIII	Condesa de Belloch	1941.06.05
1937.04.14	1882	12au	Theologia. Tract. VI De Deo virtutum exemplar	s. XVIII	Condesa de Belloch	1941.06.05
1937.04.14	1883	12au	Theologia. Tract. VIII De gratia scientia aliisque perfectionibus Christi	s. XVIII	Condesa de Belloch	1941.06.05
1937.04.14	1884	8au	Mercader, Philosophiae cursus I	s. XVIII (1782)	Condesa de Belloch	1941.06.05
1937.04.14	1885	8au	Mercader, Philosophiae cursus II	s. XVIII	Condesa de Belloch	1941.06.05

1937.04.14	1886	8au	Theorica de la lengua francesa	s. XVIII	Condesa de Belloch	1941.06.05
1937.04.14	1887	8au	Colección de poesías en varios idiomas	s. XIX (18[--])	Condesa de Belloch	1941.06.05
1937.04.14	1888	8au	Colección de poesías en varios idiomas	s. XIX	Condesa de Belloch	1941.06.05
1938.11.15	2680	12au	Devoción cotidiana a Nuestra Madre SS.	s. XVIII (1775)	Condesa de Bell-lloc	BC, Ms. 1537

12.
Benedictines (Convent de Sant Anton i Santa Clara)
Guerra Civil
1936

El monestir de Santa Clara té els seus orígens en una comunitat de dones que, seguint l'esperit del moviment franciscà femení, fundaren en el segon terç del segle XIII un monestir sota l'advocació de sant Antoni de Pàdua en una zona vora mar, fora de les muralles de Barcelona, en el que esdevindria el barri de la Ribera. Les dames que hi professaven feien un conjunt d'activitats espirituals en comú, però conservaven fins a cert punt una vida privada, amb gestió pròpia del patrimoni. A finals del segle XV, i davant la insistència dels visitadors franciscans perquè apliquessin la reforma observant que s'anava implantant a l'època a l'orde de les clarisses (clausura estricta, vida comuna i supressió de privilegis individuals), la comunitat sol·licità al papa la facultat de deixar l'observança clarissa i adoptar la regla benedictina, que els fou concedida a principis del segle XVI; però el convent continuà sota l'advocació de santa Clara, nom amb el qual serà conegut durant l'època moderna. A principis del segle XVIII, la comunitat es veu constreta a abandonar el convent: malmès a conseqüència dels bombardeigs de la Guerra de Successió, serà enderrocat per a la implantació de les fortificacions de la Ciutadella. Ja que són els soldats reials qui desplacen les monges, l'abadessa demana al rei un nou espai per a hostatjar-les; Felip V els acorda l'antic Palau Reial Major, que ocupen el 1718, no sense algunes complicacions. Malgrat les dificultats sofertes tot al llarg del segle XIX i al principi del segle XX com a conseqüència de la inestabilitat política —Guerra del Francès, exclaustració com a resultat de la llei de desamortització de Mendizábal, crema de convents durant la Setmana Tràgica, etc.—, la comunitat romandrà al Palau fins al 1936, en què es veuran obligades a abandonar-lo.

Efectivament, en esclatar la insurrecció militar, les monges abandonaren el convent per refugiar-se en cases privades. El 10 de setembre del 1936 divuit membres de la comunitat s'embarcaven a bord del vaixell *Sicília*, que evacuà nou-centes noranta-sis persones amb destí a Gènova[833]; altres es refugiarien a d'altres comunitats (Corella, a Navarra, o Solesmes, a França). La proximitat del convent amb la Generalitat probablement afavorí en un primer moment que els béns no fossin malmesos; ara bé, ben aviat el Servei del Patrimoni Artístic i Científic acudí a salvar-ne la biblioteca i l'arxiu. Una nota de Jordi Rubió en l'expedient que obrí per a la documentació del convent indica:

> "El dia 10 hi vaig a la tarda. M'enduc alguna cosa de relativa importància, i exploro la casa. Bibª al cor, de música al id., i religiosa en una sala mirant a la plaça del Rei.
> El dia 11 Alòs va a recollir-ho i ho du tot a l'Hospital. S'acaba el trasllat el dia 13-VIII-36 ".

[833] Joaquim M. de Nadal, que prengué el mateix vaixell, en parla en les seves memòries (*Memòries: vuitanta anys de sinceritats i de silencis*, Barcelona: Aedos, 1965).

Passaren també pel Palau els homes del Servei d'Arxius. El mateix dia 10 d'agost Duran i Sanpere anota en el seu dietari "Recollida documentació de l'Arxiu de Santa Clara, prestatges i caixa-cofre"; i, el 12, "Recollit: de Santa Clara, uns impresos". La biblioteca, sense ser enorme, havia de ser relativament important, ja que el llistat dels impresos retornats establert en el moment de la devolució constava de 34 folis; contenia tretze volums manuscrits, majoritàriament d'arxiu, registrats principalment el 16 de setembre de 1936, i una desena de llibres de cor, inscrits al llibre de registre com tots els altres cantorals molt més tard, el 2 de gener de 1939. Entre tots el manuscrits el més significatiu era una traducció al català de la regla de sant Benet (signatura antiga ms. 1476), traduïda en època de l'abadessa Beatriu Sescomes per fra Pere Padern i copiada al monestir de Montserrat el 1531, que havia rebut al segle XIX una enquadernació en vellut morat brodada amb fil d'or. Els manuscrits medievals de Santa Clara, però, dels quals en resta traça als inventaris del convent, s'havien començat a dispersar amb anterioritat, probablement com a conseqüència de la història accidentada del convent; dos d'ells, un gradual del segle XIV, una altra traducció catalana de la regla de sant Benet i un recull hagiogràfic són actualment a la biblioteca del monestir de Montserrat (Abadia de Montserrat, ms. 13, ms. 67 i ms. 810).

El 31 de maig de 1939, l'abadessa de Santa Clara, sor Escolàstica Marrugat, inicia el retorn des de Milà, per encarar una situació extraordinàriament difícil: la comunitat ha quedat dispersa, i l'edifici conventual ha estat buidat i en bona part enderrocat. Comença aleshores una batalla per intentar refer la comunitat i recuperar-ne els béns; entre ells hi havia, ben evidentment, la biblioteca i el molt voluminós arxiu. El retorn de llibres i manuscrits es feu en dos lliuraments, l'1 de setembre de 1939 i el 7 d'agost de 1940. En el primer es tornaren els llibres i manuscrits més moderns, mentre que els manuscrits i llibres de reserva, que com indica "el encargado accidental de la Biblioteca" —Pere Bohigas, que assumí aquesta funció fins a ser ell mateix expedientat— no es van tornar en un primer moment "por pertenecer a la 3ª categoria de libros que señalan las normas de devolución", es a dir manuscrits i llibres patrimonials. Aquests darrers, que incloïen els manuscrits medievals i moderns i els cantorals, serien tornats un any més tard. Ara bé, tant en el llistat lliurat per la Biblioteca i signat per l'abadessa com en el llibre de registre, s'hi va introduir un error: en tots dos figura que la regla catalana de sant Benet fou retornada el 7 d'agost, però el volum fou trobat a la Biblioteca anys més tard, i registrat de nou el 1988 per l'aleshores conservador, Amadeu-J. Soberanas, amb el número de manuscrit 3507. D'altra banda, entre els llibres que el Servicio de Recuperación Bibliográfica va lliurar a la Biblioteca hi havia un processional (ms. 1458) que havia pertangut al convent com a mínim fins a principis dels segle XX, ja que duu a l'inici dos exlibris moderns, un d'ells datat el 1905. No sabem, però, si el llibre fou extret del convent durant la Guerra Civil o si ja n'havia sortit anteriorment, potser durant el període d'exclaustració a conseqüència de la Setmana Tràgica. Entre els documents de l'arxiu històric de la Biblioteca es troba un recull d'oficis de defunció de les monges del monestir (R. 22935), que possiblement ingressà en el mateix moment

Després d'un periple per diferents seus provisòries, atès que la restauració del Palau Reial Major impedia que s'hi tornés, la comunitat s'establirà definitivament a l'antic monestir de

Santa Cecília de Montserrat, on juntament amb les monges de l'antic convent de benetes de Mataró constituiran el maig de 1952 una nova comunitat, la de Sant Benet de Montserrat, que conserva la biblioteca i el riquíssim arxiu de l'antic convent barceloní.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 2015/8 – "Relación de libros de las religiosas benedictinas de Santa Clara que se depositaron en la Biblioteca de la Diputación". 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 98 – Petició del monestir de benedictines de Sant Anton i Santa Clara per tal que els siguin retornats un conjunt de llibres i documents; signada per l'abadessa, M. Escolàstica Marrugat. 27 de juliol de 1939.

AHBC, 126/30. Jordi Rubió. Nota relativa a la recollida de llibres de Santa Clara. 13 d'agost de 1936 / Documentació relativa a la devolució de llibres i manuscrits. 1 de setembre de 1939-7 d'agost de 1940.

AHBC, 127/40 – Pere Bohigas. Llistes de Manuscrits i d'impresos dipositats a la BC de les benedictines de Santa Clara. [1939]

AHBC, 356/S-Santa Clara – "Relación de libros de las religiosas benedictinas de Sta. Clara que se depositaron en la Biblioteca de la Diputación" (34 f.). 1940.

AHBC, 1225/9 – Fitxes de localització de béns confiscats. Santa Clara. [1937].

ANC, 1-1-T-8132 – Dietari d'Agustí Duran i Sanpere, entrades sobre les benedictines de Santa Clara. 10 i 12 d'agost de 1936.

Bibliografia

ADROER TASIS, Anna Maria, *El Palau Reial Major de Barcelona*. Barcelona: Museu d'Història de la Ciutat, 1979.

ADROER TASIS, Anna Maria. "El Palau Reial Major de Barcelona i el Convent de Santa Clara". *Medievalia,* 3 (1982), p. 45-52.

GARÍ, Blanca, i Núria JORNET-BENITO. "El objeto en su contexto: libros y prácticas devocionales en el convento de Santa Clara de Barcelona". En: *Clarisas y dominicas, modelos de implantación filiación, promoción y devoción en la Península Ibérica, Cerdeña, Nápoles y Sicilia*. Firenze: Firenze University Press, 2017, p. 487-511.

JORNET-BENITO, Núria. *Sant Antoni i Santa Clara de Barcelona: origen d'un monestir i configuració d'un arxiu monàstic (1236-1327)*. Tesi doctoral. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2005. (https://www.tdx.cat/handle/10803/119825, consulta 7 de gener 2025).

SAF. SERVEI D'ARXIUS DE LA FEDERACIÓ CATALANA DE MONGES BENEDICTINES. *Monges al Palau!* Exposició virtual. 2018 (https://www.acub.cat/expo/mongesapalau/wp-content/uploads/2018/07/Monges-a-palau2.pdf, consulta 7 de gener de 2025).

"Sant Antoni i Santa Clara de Barcelona". En: *Claustra* (Barcelona: Universitat de Barcelona, IRCVM) (http://www.ub.edu/claustra/Monestirs/view/17, consulta 7 de gener 2025).

VINYOLES TORRAS, Pablo. "Agregación del monasterio de San Antonio y Santa Clara de Barcelona a la Orden de San Benito". *Revista Montserratina*, 7/12 (1913) p. 581-583.

ZARAGOZA PASCUAL, Ernesto. "Barcelona, San Anton i Santa Clara de". En: *Catàleg dels monestirs catalans.* Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997, p. 34-35.

Document ingressat durant la Guerra Civil

Ms. 3507

Regla de sant Benet. En català. Al f. 5v-6, nota: "Aquesta regla del gloriós pare nostre sanct Benet és estada escrita en lo monastir de la gloriosa y molt beneventurada verge Maria de Montserrat, del bisbat de Vich, en l'any MDXXXI. La qual escrigué lo devot pare fra Pere Padern, natural de la vila d'Arles, prop de Perpinyà, de licència del molt reverent pare fra Pere de Burgos, abbat de dit monastir de Montserrat, y a supplicació de la molt reverent senyora Beatriu Sescomes, abbadessa de aquest monestir de sancta Clara y antigament de sant Deniel, y de totes les sues venerables senyores y devotes religioses, totes monges de la orde del gloriós pare sant Benet; les quals li prometeren de fer certes almoynes als pobres de Jesuchrist y una missa cantada en bé y mèrit comú de l'escrivà y d'elles y de tots qui hi favorien y ayudaven. La qual se acabà a III de juliol de sobredit MDXXXI, e per ço lo dit escrivà lo ha escrit en aquesta carta, en perpètua memòria, perquè les dites senyores religioses preguen per lo reverent pare abbat desús dit y per lo escrivà y per fra Francesch de Tortosa, cambrer seu, que li ha ajudat en reglar los pregamins y en saffranar algunes lletres, convé a saber les letres myjanes negres. Deo gratias". Montserrat, 1531.

Pergamí. 8, CXLVI f.; 175 x 130 mm. Caplletres amb filigrana, caplletres i calderons alternants en blau i vermell. Rúbriques en vermell. Enquadernació d'època moderna en vellut lila brodada amb fil d'or (una rosa a la coberta anterior, i una àliga a la posterior, i motius florals emmarcant ambdues figures) per les monges de Santa Clara; amb tres punts de lectura, tanques metàl·liques. Conservat en una capsa de protecció.

Procedència: Monestir benedictí de Santa Clara de Barcelona. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1476).

Estat de conservació: Restaurat.

Bibliografia: B. GARÍ i N. JORNET-BENITO "El objeto en su contexto: libros y prácticas devocionales en el convento de Santa Clara de Barcelona", en: *Clarisas y dominicas, modelos de implantación filiación, promoción y devoción en la Península Ibérica, Cerdeña, Nápoles y Sicilia* (Firenze: Firenze University Press, 2017), p. 487-511.

Edició: Editat per A. M. ALBAREDA, "Textos catalans de la regla de Sant Benet", *Catalunya Monastica*, 2 (1929), p. 24-109 (p. 24-109).

Descripcions: A. M. ALBAREDA, "Textos catalans de la regla de sant Benet", *Catalonia monàstica*, 2 (1929), p. 9-109 (núm. 12, p. 14-15); IDEM, "Bibliografia dels monjos de Montserrat (segle XVI)", *Analecta Montserratensia*, 7 (1928), p. 205-207; C. BARAUT, "Els manuscrits de l'antiga Biblioteca de Montserrat (s. XI-XVIII)", *Analecta Montserratensia*, 8 (1954-1955), p. 382; E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 338-339; BITECA manid 1272; MCEM 308 (M. Toldrà); Cens de traduccions al català medieval, 20.1.2.; Narpan DB (Translat ms1133).

Document ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica

Ms. 1458

Processional a l'ús de l'orde de les clarisses. Als f. 47-54, afegit l'ofici de santa Clara. Algunes indicacions litúrgiques en català. Segle XV.

1458/1

F. 1-46: Processional. Inclou cants de l'ofici de difunts, de la candelera i de diumenge de rams, el *Te Deum* i un cant de la festa de Corpus. Mitjan segle XV.

F. 1-3: Ofici dels difunts o sacrament de l'extremaunció.
f. 1: Responsori "Subvenite sancti Dei, occurrite angeli Domini".
f. 1v-2: Verset: "Suscipiat te Christus".

f. 2-2v: Verset: “Requiem eternam dona ei Domine”.

F. 3-12v: Festa de la candelera (purificació de Maria).

f. 3-3v: Rúbriques litúrgiques en català: “En la festa de la purificació, finida tèrcia...”.
f. 4-5: Antífona: “Lumen ad revelationem gentium”.
f. 4v-5: Antífona: “Exsurge Domine adiuva nos”.
f. 5-5v: Psalm: “Deus auribus nostris audivimus”.
f. 5v: Rúbriques litúrgiques en català.
f. 5v-7: Antífona “Ave Maria gratia plena Dei genitrix”.
f. 7v-9v: Antífona: “Adorna talamum tuum Syon”.
f. 9v-11: Antifona: “Responsum accepit Simeon a Spiritu Santo”.
f. 11-11v: Verset: “Obtulerunt pro eo Domino”.
f. 11v-12: Verset: “Sicut scriptum est in lege Domini”.

F. 13-37v: Diumenge de rams.

f. 13: Rúbriques litúrgiques en català, “En lo dumenge de rams, acabada tèrcia...”.
f. 13-13v: Antífona: “Osanna filio David”.
f. 13v: Rúbriques litúrgiques en català
f. 13v-16: Responsori: “Collegerunt pontifices”.
f. 16-18: Verset: “Unus autem ex illis Cayphas nomine”.
f. 18: Rúbriques litúrgiques en català.
f. 18-19: “Sanctus”.
f. 19-19v: Rúbriques litúrgiques en català.
f. 19v-20: Antífona: “Pueri hebreorum portante ramos”.
f. 20v-21: Antífona: “Pueri hebreorum vestimenta prosternebant”.
f. 21-21v: Rúbriques litúrgiques en català.
f. 21v-25v: Antífona: “Cum appropinquaret Dominus”.
f. 25v-28v: Antífona: “Cum audisset populus”.
f. 29-30: Antífona: “Ante sex dies sollepnis”.
f. 30v-31v: Antífona: “Occurrunt turbe cum floribus”.
f. 31v-32: Antífona: “Cum angelis et pueris”.
f. 32-32v: Antífona: “Turba multa que convenerant”.
f. 33: Rúbriques litúrgiques en català.
f. 33: Verset: “Gloria laus et honor tibi sit”.
f. 33-33v: Verset:”Gloria laus et honor tibi”.
f. 33v-34: Verset: “Israel es tu res Davidis”.
f. 34-34v: Verset: “Cetus in excelsis te laudat”.
f. 35-35v: Verst: “Plebs hebrea tibi cum palmis”
f. 35v-36: Verset: “Hii tibi passuro solvebant”.
f. 36: Rúbriques litúrgiques en català.
f. 36-37: Responsori: “Ingrediente Domino”.
f. 37-37v: Verset: “Cumque audissent quia venint”.

F. 38-45: “Te Deum laudamus”.

F. 45v-46v: Festa de Corpus Christi: “O sacrum convivium”.

1458/2

F. 47v-54v: Himnari per les festes de santa Clara i Corpus (no notat). Finals del segle XV-principis del segle XVI.

F. 47v-54: Santa Clara.

F. 51-52v: Corpus Christi.

Pergamí, 54 f.; 225 x 175 mm. Caplletres en vermell, alternades amb caplletres de cintes. Notació musical quadrada sobre pentagrama vermell. Enquadernació coetània en pell negra estampada en fred.

Procedència: Procedent del Servicio de Recuperación Bibliográfica. Havia pertangut al monestir de Santa Clara de Barcelona, a la contracoberta de mà de principis del segle XX "Monastir de S. Anton y Sta Clara de Barcelona de religiosas del orden benedictino", i al marge inferior del f. 1 "Del monestir de Santa Clara de Barcelona. Aprobado en 1905". Ingressat el 1942 (signatura antiga BC ms. 2988).

Estat de conservació: Coberta malmesa.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/partiturBC/id/63550, consulta 7 de gener 2025).

Descripció: J. JANINI, *Manuscritos litúrgicos de las iglesias de España*, vol. II: *Aragón, Cataluña y Valencia* (Burgos: Aldecoa, 1980), núm. 445; A. OLIVAR, "Noves notícies de manuscrits litúrgics i a propòsit d'ells", *Miscel·lània litúrgica catalana*, 2 (1983), p. 131-143; S. ZAUNER, *Manuscrits musicals litúrgics pretridentins de les seccions de Música i Manuscrits de la Biblioteca de Catalunya*: [inventari en línia] (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2010); (cf. https://cantusindex.org/, consulta 7 de gener 2025).

Nota: El foli de guarda anterior, molt fragmentari, transmet un vocabulari en vers en llatí (cf. l'edició: *Die Vokabulare von Fritsche Closener und Jakob Twinger von Königshofen,* Überlieferungsgeschichtliche Ausg., herausg. K. KIRCHERT, D. KLEIN (Tübingen: De Gruyter, 1995) (Texte und Textgeschichte, 40–42)).

Document ingressat sense menció de procedència, probablement amb el fons del convent de Santa Clara

Caixa XIII-26 (R. 22.935)
"*Copias de oficios de defunción de algunas religiosas de este Real monasterio de S. Antón y Sta. Clara de Barcelona*", a continuación, afegit "Y espolios". Al marge superior "Estancia 12ª". 1676-1905.

Ca. 70 documents. Diverses mesures.

Procedència: No indicada (probablement, monestir benedictí de Santa Clara de Barcelona; ingressat durant la Guerra Civil).

Documents ingressats durant la Guerra Civil, i retornats

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1936.09.16	1476	12au	Regla de sant Benet, en català	s. XVI (1531)	Santa Clara	1939.09.01 *BC, ms. 3507*
1936.09.16	1477	4rt	Correspondència del P. Muntades (O. S. B.) amb el monestir de Santa Clara, i altres papers		Santa Clara	1939.09.01
1936.09.16	1478		Inventaris del monestir de Santa Clara	s. XIV-XV	Santa Clara	1940.08.07
1936.09.16	1479		Breviari de Santa Clara	1860	Santa Clara	1939.09.01
1936.09.17	1480	8au	Regla de santa Clara	s. XVIII	Santa Clara	1939.09.01

1936.09.17	1481	8au	Solà i Gelpí, Història del monestir de Santa Clara	s. XIX (1876-1885)	Santa Clara	1939.09.01
1936.09.17	1482	8au	P. Muntades, abat de Montserrat, Lletres a Lluïsa Farell, abadessa de Santa Clara	s. XIX (1876)	Santa Clara	1939.09.01
1936.09.19	1484	8au	Regla de santa Clara	s. XIX	Santa Clara	1939.09.01
1936.09.19	1485	8au	Ceremonial para la toma de habito. Orden benedictina	s. XIX (1858)	Santa Clara	1939.09.01
1936.11.06	1526	8au	Espejo puríssimo de la vida, passión, muerte y resurrección de Christo	s. XVII	Santa Clara	1940.08.07
1937.02.22	1801	8au	Libro donde se notan los documentos que se sacan del Archivo de Santa Clara	s. XIX (1864)	Santa Clara	1939.09.01
1937.02.22	1802	Fol.	Asuntos del Monasterio (de Santa Clara) con los presidentes de nuestra Congregación Claustral Tarraconense y Cesaragustana Tom 3	s. XVIII-XIX (1717 - 1738 a 1856)	Santa Clara	1940.08.07
1937.02.22	1803	Fol.	Certificaciones de bautismo y confirmación de religiosas del … monasterio de S. Anton y Sta Clara … de Barcelona 2	--	Santa Clara	1939.09.01
1939.01.02	2706	Lit.	Antifonari	s. XVII-XVIII	Santa Clara	1940.08.07
1939.01.02	2707	Lit.	Antifonari	s. XVII	Santa Clara	1940.08.07
1939.01.02	2708	Lit.	Llibre de cor	s. XIX (1871)	Santa Clara	1940.08.07
1939.01.02	2709	Lit.	Antifonari	s. XVI	Santa Clara	1940.08.07
1939.01.04	2745	Lit.	Responsoria et antiphonae	s. XVI	Santa Clara	1940.08.07
1939.01.04	2747	Lilt.	Officia	s. XVIII (1750)	Santa Clara	1940.08.07
1939.01.04	2748	Lit.	Tertia pars antiphonarum et responsorum dominicalium (Miniaturat)	s. XVI-XVII	Santa Clara	1940.08.07
1939.01.04	2776	Lit.	Dominical de misses	s. XVII-XVIII	Santa Clara	1940.08.07
1939.01.04	2777	Lit.	Secunda pars missarum	s. XVII (1600)	Santa Clara	1940.08.07
1939.01.04	2778	Lit.	Sanctorale	s. XVI-XVII	Santa Clara	1940.08.07

13.
Josep Bertran i Musitu
Guerra Civil
1936

Josep Bertran i Musitu (Montpeller, 1875-Madrid, 1957), advocat i empresari, formava part d'una arrelada nissaga barcelonina: el seu pare, Felip Bertran i Amat (1835-1911), era un jurista i historiador reconegut, i el seu avi, Josep Bertran i Ros (1785-1855), un dels fundadors de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, havia estat rector de la Universitat de Barcelona i alcalde de la ciutat, mentre que un besoncle, Felip Bertran i Ros (1788-1857), era canonge de la catedral i havia estat governador interí de Barcelona. El 1900 Bertran i Musitu es casà amb Cristina Güell i López (Barcelona, 1875-1957), filla del comte de Güell, Eusebi Güell i Bacigalupi[834]. Interessat des de ben jove per la política, el 1899 s'adhereix a la Unión Regionalista; el 1901 ingressarà amb el gruix dels seus membres en la Lliga Regionalista de Cambó, per la qual serà diputat a Corts entre 1905 i 1923. Home de mà dura i decisió implacable, a partir de 1919 va ser l'impulsor del pistolerisme que, tant abans com durant la dictadura de Primo de Rivera, va intentar frenar la influència puixant del sindicalisme en general i de l'anarquisme en particular. El seu fill, Josep Bertran i Güell, monàrquic alfonsí, formà part des de l'inici de Derecha de Cataluña/Dreta de Catalunya, branca catalana del partit ultraconservador Renovación Española.

Bertran vivia en una torre al carrer Juli Verne del Putxet (l'actual carrer Bertran i Musitu), envoltada d'un extens jardí en el qual hi havia diversos pavellons, una mica més petits que la casa principal però que podien hostatjar diverses famílies; el despatx estava situat al centre de Barcelona, en un pis a la Ronda Sant Pere 25. En esclatar la guerra, Bertran era en un balneari suís, i passà de seguida al bàndol nacional, on juntament amb el General Mola s'encarregaria d'organitzar el Servicio de Información de la Frontera Norte de España (SIFNE), l'espionatge franquista a Catalunya. La finca principal fou ocupada pel POUM, que en un primer moment, a principis d'agost del 1936, va mostrar una certa recança a deixar sortir la important biblioteca jurídica de l'advocat; finalment, després de diferents negociacions, i havent pactat una tria, fou recollida entre l'1 i el 5 d'octubre per dur-la a l'Hospital. La recuperació dels llibres i papers del despatx de la Ronda Sant Pere fou menys problemàtica.

> "Albert-Givanel hi van el 6-VIII. S'hi ha de tornar a recollir-ho".
> "Hi tornen el 9. El 10 parlen amb Andreu Nin del Comitè. Per ell, no hi ha inconvenient. Ho consultarà al Comitè. Donarà resposta.
> El 11 Bagué parla amb En Nin. Li ha dit que han resolt tancar-ho i no deixar treure res per ara".
> "El 1-X-36 comencen a portar-la a l'Hospital, després de negociacions i fent una tria de comú acord. S'acaba el 5 (3 camionades)".

[834] La seva germana, la compositora Isabel Güell i López (1873-1956), s'havia casat amb el marquès de de Castelldosrius, mentre que la petita, la pintora Francesca Güell (Versalles, 1885-Barcelona, 1976), maridà Francesc Moxó i Sentmenat, fill i hereu de la marquesa de Sant Mori.

Arran dels fets de maig del 1937, i de la posterior repressió del POUM per part del govern de Negrín, els seus membres hagueren de desallotjar la casa. Amb el trasllat del govern de la República a Barcelona l'octubre de 1937, la finca fou ocupada pel president, el ministre de Defensa, Indalecio Prieto i l'Estat Major, que hi instal·là unes bateries antiaèries. Elvira Farreras, en les seves memòries, explica que Bertran i Musitu li confessà que, durant els atacs aeris patí Barcelona el març de 1938, havia donat ordres a l'aviació que bombardegessin la seva casa per tal d'eliminar el ministre; la torre no fou afectada, però diverses de les cases veïnes i els seus habitant s'enfonsaren sota els obusos.

Acabada la guerra, la família Bertran va recuperar la torre i el jardí; en els diferents pavellons s'hi instal·laren diversos membres de la família i amics (el fill, Felip Bertran i Güell; les germanes, Maria i Joaquima, casades respectivament amb Manuel Doncel, i amb José Nicolàs de Salas; la família Hartmann, els comtes de Fígols). Els llibres de Bertran i Musitu i del seu fill, que havien estat conservats a la Biblioteca, foren retornats en dos lliuraments, el 26 de juny de 1939 i el 29 de març de 1941; també foren retornats els llibres de les diferents famílies instal·lades al bosc Bertran. La descripció que feu Luis Monreal en els anys 1960 de les col·leccions de la casa Bertran incloïa també alguns manuscrits, que probablement devien formar ja part de la biblioteca en el moment de la guerra, però que no foren registrats.

Franco agraí a bastament la fidelitat de Bertran i Musitu, i li atorgà la presidència de la cimentera Asland, que forní el material de construcció del sistema de pantans impulsada pel dictador, i esdevingué una de les persones clau del franquisme a Catalunya.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-337 – Reclamació de béns desapareguts de Felip Bertran i Güell. 1939.

ACA, Cultura 47, R-900 – Reclamació de béns desapareguts de Josep Bertran i Musitu. 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 47 – Carta de Bertran i Musitu al Antonio de la Torre, cap del Servicio de Recuperación Bibliográfica, per tal que se li permeti recuperar la biblioteca jurídica. Barcelona, 7 de juny de 1939.

AHBC, 124/19b – Rebuts de les biblioteques requisades a Bertran i Musitu al seu domicili del carrer de Juli Verne, 30, i al despatx de Ronda Sant Pere 25. 8 d'octubre de 1936, 30 de setembre de 1937.

AHBC, 332/1 – Pere Bohigas, "Libros devueltos" (biblioteca jurídica de Bertran i Musitu, 26 de juny de 1939). 5 de febrer de 1940.

AHBC, 332/1 – "Servicio de Recuperación bibliográfica. Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central" (Bertran Musitu, 15 paquetes de libros / Bertran Güell 19 paquetes de libros). 9 d'abril de 1940.

AHBC, 332/1 – "Recuperación Bibliográfica". "1940. Devoluciones", llibreta amb el detall de les biblioteques retornades (Devolución resto biblioteca a Bertran y Musitu. 29 de març de 1941). 1940-1941.

Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Dietari 1936-1939, fitxes – Fitxa relativa a la biblioteca de Bertran i Musitu ("El secretari seu ve a preguntar si tenim els llibres de la Ronda Sant Pere 25, dels quals vaig signar rebut i eren obres de dret usual i una *Enciclopedia Espasa*. Li dic que també tenim uns llibres de la torra". 3 de març de 1939.

Bibliografia

BERTRAN I MUSITU, Josep. *Experiencias de los Servicios de Información del Nordeste de España (SIFNE) durante la guerra.* Madrid: Espasa Calpe, 1940.

"Bertran, Família". En: *Diccionari d'història de Catalunya*. Barcelona: Edicions 62, 1995. 3ª ed., p. 124.

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les 'Notes' de Jordi Rubió". *Estudis Romànics*, 29 (2007), p. 213-234.

HERNÁNDEZ, Nadia. "Josep Bertran i Musitu". En: *RACAAC: Repertori de col·leccionistes i col·leccions d'Art i Arqueologia de Catalunya*. Barcelona: IEC (9 de juny de 2020) (https://taller.iec.cat/rcic/fitxa_una.asp?id_fitxa=60 , consulta 7 de gener 2025).

MARTÍ VALLVERDÚ, Josep. "José Bertran y Musitu". En: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA. *Historia Hispánica* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/7030-jose-bertran-y-musitu, consulta 7 de gener 2025).

MOTA, José Fernando. *¡Viva Cataluña española! Historia de la extrema derecha en la Barcelona republicana*. València: PUV Universitat de València, 2020.

MONREAL Y TEJADA. *Casa Bertran en San Gervasio*. Barcelona, 1985, p. 162-163 (descripció de quatre executòries de noblesa, Viena 1717, 1718 i 1755 i Madrid, 1803).

PASTOR PETIT, D. *Espías españoles.* Barcelona: Argos-Vergara, 1979, p. 104-118.

RIBAS, Frederic. "Josep Bertran i Musitu, de fundador de la Lliga a cap dels Serveis d'Intel·ligència". *Revista de Catalunya*, 214 (2006), p. 73-85. (Reproduït en: *Retrat d'una elit catalanista. Deixebles i hereus de Cambó: vint personatges*. Barcelona: Sunya, 2008, p. 51-64).

RIQUER, Borja de. *L'últim Cambó (1936-1947): la dreta catalanista davant la Guerra Civil i el primer franquisme.* Vic: Eumo Editorial, 1996.

14.
Narcís de Camps, marquès de Camps
Guerra Civil
1936 (i Recuperación Bibliográfica)

La família Camps, originària de Girona, havia aconseguit reunir un vast patrimoni agrari a la zona de l'Alt i el Baix Empordà i el Gironès. La nissaga pouava les seves arrels en Rafael de Camps i el seu net Narcís de Camps, que a finals del segle XVII lluitaren contra els francesos en la defensa de Girona. Els seus descendents continuarien la tradició familiar de lideratge gironí: entre 1773 i 1775 Francesc de Camps i de Font combaté en la revolta contra el reclutament de les quintes, i posteriorment serà membre de la Diputació Provincial i alcalde de Girona; el seu fill, Josep de Camps i Avinyó, participaria en la lluita contra l'exèrcit napoleònic durant el setge de Girona de 1808. Inicialment el patrimoni dels Camps se centrava a l'entorn de Peralada, però durant el segle XIX s'amplià a través de diferents enllaços matrimonials: el casament de Ramon de Camps i Avinyó amb la figuerenca Joaquima de Matas afegí importants propietats a Salt, mentre que el del seu fill, Pelagi de Camps i Matas (Figueres, 1828-Barcelona 1889) amb Concepció d'Olzinelles i de Tos (†1915), aportà a la nissaga terres a l'Alt Penedès i l'Anoia. Com a membre de la Junta fundadora de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, que presidí durant deu anys (1872-1875 i 1882-1889), Pelagi dedicà els seus esforços a la millora de les explotacions agrícoles que havia rebut en herència. Sota la seva gestió la casa pairal dels Camps, el Mas Ribot de Salt, esdevingué una explotació model. Sobre aquest poder territorial es bastiria la seva influència política i econòmica: diputat a Corts (1867-1868, 1876-1878 i 1879-1880) i senador per Girona (1884-1885), Camps era el primer contribuent de la província de Girona, i el vuitè de l'Estat espanyol. Persona de tarannà conservador, el 1876 el papa Pius IX li va concedir el títol pontifici de marquès de Camps, que heretaria el seu fill, Carles de Camps i Olzinelles (Barcelona, 1860-Sant Sebastià, 1939).

Nascut al carrer Canuda de Barcelona, i batejat a Girona, el primogènit del marqués de Camps inicià els seus estudis als jesuïtes de Barcelona; arran de la inestabilitat política dels anys 1870 continuà els estudis a Suïssa d'on tornaria per estudiar a l'Escuela de Ingenieros de Montes d'El Escorial. Ingressat al cos d'enginyers el 1882, a partir de la mort del seu pare el 1890 es dedicà a la gestió de l'extens patrimoni i, seguint la tradició familiar, s'interessà per la política. Diputat provincial i president de la Diputació de Girona a finals del segle XIX, primer des de les files del Partit Conservador i després de la Lliga Regionalista, a partir de principis del segle XX seria successivament diputat a Corts per Olot, Barcelona i Igualada, i senador per Girona. El 1917 fou nomenat Director General d'Agricultura per l'aleshores Ministre de Foment, Francesc Cambó. L'arribada de la dictadura de Primo de Rivera, acompanyada per un trasbals personal, li feren abandonar la política activa. Com a científic il·lustrat, Camps era membre de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, on ingressà el 1895 amb un discurs sobre botànica (*En el reino vegetal no existen individuos*). El marquès acabaria presidint la corporació el 1930.

Camps s'havia casat el 1895 amb Maria de Casanova i Vallès († 1965), filla d'un altre títol pontifici, el del marquès del Galtero[835]; el matrimoni tindria cinc fills: Pelagi —mort infant—, Jordi, Rafael, Narcís i Felip, i una filla, Pilar, casada amb l'empresari i advocat Josep de Quadras i Veiret (Barcelona, 1889-1965), baró de Quadras. El 1924, un daltabaix caigué sobre el matrimoni: el fill petit, Felip, que servia a la Guerra del Rif com a tinent de la Legió sota les ordres de Francisco Franco, fou fet afusellar sota l'acusació de desobediència per ordre de Primo de Rivera, que havia assumit el comanament directe de les actuacions militars al Marroc. El dictador i el marquès s'havien conegut arran de l'activitat política de Camps a Madrid; tot i ser ambdós conservadors, llurs divergències en la visió de la política estatal feien que la seva relació fos pèssima, i és legítim preguntar-se fins quin punt l'enemistat personal jugà un paper en l'afusellament del jove de 23 anys. En esclatar la guerra la seva situació personal i la posició com a polític conservador en feien un objectiu de primer ordre —de fet, a l'inici de la guerra el darrer dels seus fills barons, Narcís, fou assassinat al domini pairal de Salt. La família fugí al sud de França; d'allí passà a Sant Sebastià, on Carles de Camps morí als 79 anys l'11 d'abril de 1939, abans de l'acabament de la Guerra Civil.

Els marquesos tenien la seva residència habitual al carrer Canuda, 16, de Barcelona, al costat del convent de carmelites descalces de la Immaculada Concepció, cremat poc després de l'inici de la revolució. Ben prompte es veié la necessitat de salvar-ne llibres i papers. El 12 d'agost del 1936, el Servei d'Arxius s'encarregà de la recollida de cinc calaixos amb pergamins, sota la responsabilitat de l'arxiver Frederic Gómez Gabernet i els auxiliars Ignasi Arques, i dos dels germans Estrems[836]. Poc després, el 25 d'agost, Jordi Rubió i Joan Teixidor hi van a empaquetar la biblioteca, que és retirada l'endemà per dur-la a la seu de la Biblioteca de Catalunya al carrer Hospital ("El 25-VIII hi va Teixidor al matí i jo a la tarda. El 26 ens ho endurem. De primer lliguem tot el que es pot"[837]). El 10 de setembre torna el Servei d'Arxius a recollir la documentació que restava, 32 volums manuscrits i set lligalls; el material fou dut en primer lloc a la seu de l'Arxiu Municipal, a Ca l'Ardiaca, després al convent de l'Esperança i, finalment, a Pedralbes, on el conjunt ocupà tres metres de prestatgeria i dues calaixeres. El breu informe establert pel Servei d'Arxius a posteriori indica que se salvà també la documentació de Girona, que s'instal·là a Can Falló, l'edifici annex al Palau Episcopal on es concentraren els arxius salvats de la demarcació.

Les imatges conservades de la postguerra, quan l'edifici havia passat a ser la seu de l'Institut Milà i Fontanals, mostren una part de la vivenda esventrada, però no s'ha pogut saber si les flames que destruïren el convent van afectar la documentació dels Camps. Entre els volums

[835] El seu germà, Guillem de Casanova, sumaria al títol de marquès de Galtero el marquesat de Dosaigües pel seu matrimoni amb Rosalía Dasí Moreno, hereva del polític Vicente Dasí Lluesma, VII marquès de Dosaigües.
[836] "Recollit: 15 calaixos amb pergamins de l'Arxiu de la Casa del Marquès de Camps (Canuda, 16) 1 camió llogat. Arques, Gómez i dos Estrems". Gaietà, Ismael i Manuel Estrems Minguillón treballaren com auxiliars del Servei d'Arxius, el primer entre des de l'1 d'agost de 1936 fins al 31 de març de 1938, i els altres dos durant el mes d'agost de 1936.
[837] AHBC, 124/28, nota a la carpeta

ingressats de la biblioteca del marquès hi havia alguns llibres dels segles XVII i XVIII i un manuscrit miscel·lani del segle XVII en octau que incloïa poesies de Fontanella, que va ser inscrit al llibre de registre de manuscrits el 5 de novembre de 1936 (ms. 1523).

Acabada la guerra el baró de Quadras, gendre del marquès —i regidor municipal amb la primera alcaldia de Barcelona després de la guerra— demanà la devolució de la biblioteca. Després d'haver aconseguit l'autorització corresponent, el gruix de la col·lecció va ser retornat el 16 de febrer de 1940; dos altres remeses de volums d'antiquària foren lliurats el 28 d'abril (51 volums) i el 16 de juny (14 volums), però el fons manuscrit —quatre volums del segle XVI i un del XVII— va quedar-hi dipositat fins al 9 d'octubre del mateix any, en què els llibres foren retornats al baró en nom dels germans de Camps. El mateix dia li fou retornat el manuscrit de Fontanella que provenia de la biblioteca del marquès. L'arxiu, conservat a Pedralbes, fou lliurat igualment al baró de Quadras el novembre de 1940, segons consta en la llibreta en què el conserge, Josep Masip, anava apuntant tots els retorns.

Sembla, però, que almenys una part de la biblioteca manuscrita del marquès de Camps va seguir altres camins. Entre els diferents dipòsits requisats pel Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional hi havia el situat a Montjuïc, on havia estat el pavelló de la Caixa de Pensions a l'Exposició Universal de 1929. Per les seves dimensions imponents, havia servit per conservar-hi essencialment mobles i obres d'art, però probablement hi havia també objectes de tot tipus procedents de buidats de diferents habitatges. El 3 d'agost de 1944, un cop acabada la campanya de retorn de peces als seus propietaris, el seu responsable va lliurar a Pedro Arellano, sotsdirector de la Biblioteca Central de la Diputación, un conjunt de llibres, documents i altre material bibliogràfic que havia quedat sense reclamar en aquell dipòsit, que foren registrats a partir del 1948 amb la menció de procedència "Recuperación". Entre ells hi havia un conjunt de manuscrits del segle XVIII que havien estat copiats per membres de la família del marqués de Camps (ms. 1638, 1641, 1642). Sembla molt probable que aquests llibres poguessin venir de la casa del marquès de Camps. Una hipòtesi plausible seria que una part del mobiliari i dels béns del palau (i amb ell el seu contingut) fos traslladat durant la guerra al dipòsit de la Caixa de Pensions. Ara bé, cal tenir en compte que aquest dipòsit recollí també materials procedents d'altres zones: hi ha constància, per exemple, que s'hi havien reunit peces procedents de Lleida o d'un dipòsit existent a Peralada. Aquesta darrera hipòtesi sembla força plausible si tenim en compte que, a més dels volums procedents de la família Camps, entre els volums procedents del dipòsit de Montjuic hi havia també un grup important de manuscrits de procedència clarament empordanesa, com ara un volum amb l'exlibris de Pere Falgar, de S'Agaró (ms. 1646) o tot un seguit de tractats també del segle XVIII que havien pertangut a una altra família de terratinents, els Puig Padrola de Vilaür (ms. 1644-1645, 1647-1654). Per raons de proximitat, no seria del tot impossible que aquests volums empordanesos haguessin format part de la col·lecció del marquès, però no hi ha marques de propietat (exlibris o teixells amb signatures antigues) que ens permetin assegurar-ho. En tot cas, ni uns ni altres documents no foren reclamats.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 2015/9, doc. 229 – Petició de Jorge de Camps i de Casanova, marquès de Camps, per tal de recuperar la biblioteca del seu pare. 27 de gener de 1940.

AHBC, 77/9 – Formulari del Servicio de Recuperación Bibliográfica de devolució de documents dipositats a la Biblioteca de Catalunya (impresos dels segles XVI- XVII) a favor del marquès de Camps, signat per José de Quadras, baró de Quadras, i per M. Dolors Carré, per part de la BC. 16 de febrer de 1940.

AHBC, 124/28 – Expedient de recollida dels llibres del marquès de Camps. Buit, amb una nota de Rubió. 26 d'agost de 1936.

AHBC, 127/41, camisa 7 – "Mss." Llista d'expedients que tenien documentació a Manuscrits, de mà de Pere Bohigas. Amb l'entrada "Marqués de Camps" cancel·lada, com a biblioteca ja retornada. [1939].

AHBC, 331/6 – "Recuperación Pedralbes. Notas del conserje (José Masip)". Llibreta amb el retorn d'arxius conservats a Pedralbes. Devolució al baró de Quadras de pergamins, documents d'arxiu i impresos ("Advertencia: salvo dos paquetes de libros impresos, la demás documentación iba a nombre del Marqués de Camps, suegro del antedicho señor"). Novembre de 1940.

AHBC, 332/1 – Llistat de devolució de biblioteques particulars a partir del 10 de febrer de 1940 (16 de febrer "Marqués de Camps. Devolución de su biblioteca, hecha excepción de las obras raras que han quedado depositadas en la Reserva"; i 28 de març de 1940 ("Marqués de Camps. Segunda entrega (51 vols.) parte de las obras que habían quedado en depósito y que resultan duplicados en la Biblioteca Central").

AHBC, 332/1 – "1940. Devoluciones". Al f. 1 "Recuperación bibliográfica". Llibreta amb el llistat de la devolució de biblioteques particulars. Devolució de 14 volums als hereus del marquès de Camps. 16 de juny de 1940.

AHBC, 332/C-Camps – Llistat de volums rars (un manuscrit, impresos antics) conservats a la Biblioteca de Catalunya, pendents de devolució. 14 de febrer de 1940.

AHBC, 356/Q-Quadras-Baró-Camps – Rebut de retorn als hereus del marquès de Camps, a través del baró de Quadras, de la seva biblioteca, un manuscrit i llibres rars, dipositats a la Biblioteca de Catalunya. 16 de febrer i 9 d'octubre de 1940.

ANC, 1-1-T-8132 – Dietari d'Agustí Duran i Sanpere; entrada relativa a la recollida de l'arxiu del marquès de Camps. 12 d'agost de 1936.

ANC, 1-1-T-8372 – Llibreta amb la llista d'arxius hostatjats al monestir de Pedralbes. Al foli 6v entrada "Camps. Passadís. Ent.". Novembre de 1938.

ANC, 1-1-T-8340 – Informes breus d'arxius protegits. Al foli 7, entrada "Camps, Marqués de (Barcelona)" / "Camps, Marqués de (Gerona)". 1939.

Arxiu Municipal de Salt – Fons del baró d'Algerri-marqués de Camps.

Bibliografia

ADROER, M. Àngels, i Jordi PONS. "Salt i el Marquès de Camps: un cas de caciquisme". *Revista de Girona*, 129 (1988), p. 82-87.

CASALS COSTA, Vicente. "Carlos de Camps y Olzinellas". En: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA, *Historia Hispánica* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/8580-carlos-de-camps-y-olzinelles, consulta 7 de gener 2025).

COROMINAS LÓPEZ, Joan. "Els hisendats i l'assalt al poder polític durant el trienni constitucional (1820-1823)". *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 42 (2001), p. 453-468.

GIFRÉ I RIBAS, Pere. *En la prehistòria dels hisendats: de senyors útils a propietaris (vegueria de Girona, 1486-1730)*. Girona: Universitat de Girona, 2009. Tesi doctoral.

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les «notes» de Jordi Rubió". *Estudis Romànics*, 29 (2007), p. 213-234 (§23).

MASÓ, Elena. "La família Camps a través de la documentació". *La Farga: revista de Salt,* 179 (2000), p. 12-15.

PADROSA GORGOT, Inés. "Camps i Mates, Pelai" i "Camps i d'Olzinelles, Carles". En: *Diccionari biogràfic de l'Alt Empordà*. Girona: Diputació, 2009, p. 171.

PLANAS I MARESMA, Jordi. *Els propietaris i l'associacionisme agrari a Catalunya (1890-1936)*. Girona: Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines, 2006. (Biblioteca d'Història Rural. Estudis, 9).

REAL ACADEMIA DE CIENCIAS Y ARTES DE BARCELONA. "Excmo. Sr. D. Carlos de Camps y de Olzinellas, Marqués de Camps". En: *Nómina de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona.* Barcelona: Real Academia de Ciencia y Artes de Barcelona, 1948-1949, p. 101-103.

RUIZ PEDREIRA, Jacobo. "El Marqués de Camps: ingeniero, propietario y político regionalista (1860-1939)". *Montes*, 66 (2001), p. 16-22.

Sesión necrológica a la memoria de los ex presidentes Carlos de Camps y de Olzinellas, marqués de Camps, Santiago de Riba y de España y José Bassedas Montaner. Barcelona: Instituto Agrícola Catalán de San Isidro, 1941.

VERGES I PINEDA, Joan. *Un pas en fals*. Girona: Ebe Editor, 2012.

Documents ingressats a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica amb marques de procedència o autoria de membres de la família Camps

Ms. 1638

Recull factici d'al·legacions jurídiques relatives a un plet en què els nobles catalans demanen l'exempció del pagament d'un impost sobre els delmes que perceben al Principat. El darrer document s'adreça a Llàtzer de Camps i Rosselló, casat amb Narcisa Font i Camprodon. Darrer terç del segle XVIII.

1638/1

"*Memorial ajustado hecho en virtud del Tribunal Pontificio y Real de la Gracia del Escusado, con acuerdo y citación de las partes del pleyto seguido por los nobles laycos del Principado de Cataluña con el señor fiscal de S. M. el arrendador que fue del excusado de aquel Principado hasta fin de diciembre del año de 1764 y los actuales arrendadores generales sobre que se declaren libre de la contribución a la Gracia del Escusado las rentas que con el nombre de decimas perciben dichos nobles laycos en los lugares y territorios que les pertenecen en aquel Principado y provincia tarraconenses*". A la fi: "Madrid, y septiembre 10 de 1772". Còpia d'un imprès. Darrer terç del segle XVIII.

166 f. Amb postil·les.

Edició: *Memorial ajustado hecho en virtud del Tribunal Pontificio y Real de la Gracia del Escusado, con acuerdo y citación de las partes del pleyto seguido por los nobles laycos del Principado de Cataluña con el señor fiscal de S. M. el arrendador que fue del excusado de aquel Principado hasta fin de diciembre del año de 1764 y los actuales arrendadores generales sobre que se declaren libre de la contribución a la*

Gracia del Escusado las rentas que con el nombre de decimas perciben dichos nobles laycos en los lugares y territorios que les pertenecen en aquel Principado y provincia tarraconenses". [Madrid?: s. n., 1772?].

1638/2
"*Discurso histórico-canónico-legal por los nobles laicos de Cataluña en el pleito con los directores de la compañía de los cinco gremios mayores de Madrid como recaudadores de los frutos pertenecientes a la Gracia del Excusado y con Don Félix Magarola, arrendador que fue de ellos en al provincia de Tarragona, cuyos derechos coadyuba el señor fiscal del Tribunal de la misma Gracia sobre la nulidad de las execiones hechas en los frutos o diezmos correspondientes a la nobleza catalana*". Còpia d'un imprès. Darrer terç del segle XVIII.

87 p. Notes a peu de pàgina.

Edició: *Discurso historico-canonico-legal por los nobles laicos de Cataluña en el pleyto con los directores de la Compañia de los Cinco Gremios Mayores de Madrid como recaudadores de los frutos pertenecientes á la gracia del excusado y con don Felix Magarola, arrendador que fue de ellos en la provincia de Tarragona, cuyos derechos coadyuva el señor fiscal del Tribunal de la misma gracia sobre la nulidad de las elecciones hechas en los frutos ò diezmos correspondientes á la nobleza catalana*. [Madrid?: s. n., 1769 o posterior].

1638/3
"*Extracto del escrito en derecho por los nobles laicos de Cataluña sobre que sus diezmos profanos no deben sufrir la carga eclesiástica del Escusado*". Als f. 218-220*: "Alfabeto de los interesados en esta causa de que se tiene noticia*". Còpia d'un imprès. Darrer terç del segle XVIII.

10 f. Postil·les i notes a peu de pàgina; llistat a dues columnes.

Edició: *Extracto del escrito en derecho por los nobles laicos de Cataluña sobre que sus diezmos profanos no deben sufrir la carga eclesiastica de el Escusado*. [Catalunya?: s. n., 1769 o posterior].

1638/4
Imprès: *Muy señor mío: hallandose la casa de la galera de la capital de Barcelona en el más deplorable estado...* Circular amb signatura autògrafa de Ladislao [Havon], i adreçada al Sor Lázaro de Camps. Gerona, 13 d'agost de 1786.

221 f. (166 f. + 87 p., + [10] f. + 2 f.); 295 x 195 mm. Enquadernació en pergamí, amb restes de tanques de botó.

Procedència: Al llom etiqueta amb signatura "Est. 1, Tabl. 5, N 201". Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 4 d'octubre de 1948).

Ms. 1641

"*Phisica seu doctrina corporum naturalium*". Cervera, darrer quart del segle XVIII (ca. 1780-1800).

254 f.; 205 x 155 mm. F. 25-35 d'una altra mà. Al f. 1, gravat de la Immaculada; al f. 21, de sant Agustí; al f. 98, de sant Gregori; al f. 132, de sant Antoni de Pàdua; al f. 160, de Francisco Suárez: al f. 178, d'una esfera; al f. 254, de sant Bonaventura; i al f. 95, de Duns Scot. Enquadernació coetània en pergamí amb tanques de botó. Talls marbrejats en negre i vermell.

Procedència: Probablement havia pertangut a Narcís de Camps i de Font; al llom etiqueta amb la signatura topogràfica anterior ("1/7/269"; el ms. 1642, de Narcís de Camps, duu una etiqueta similar). Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 5 d'octubre de 1948).

Ms. 1642
FRANCISCO DE VILLALPANDO, "*Philosophia reverendi patris Francisci a Villalpando Cervariensis Academiae auditoribus accomodata*". Cervera, darrer quart del segle XVIII (ca. 1780-1800).

1642-I
"*Philosophia reverendi patris Francisci a Villalpando Cervariensis Academiae auditoribus accomodata*".

105 f. Paràgrafs numerats. Al f. 1, gravat de la Immaculada; al f. 21, de sant Agustí; al f. 68, de sant Bonaventura; i al f. 95, de Duns Scot.

Procedència: al foli de guarda exlibris manuscrit de Narcís de Camps i de Font, prevere. Al llom etiqueta amb la signatura topogràfica anterior ("1/7/237")

1642-II
"*Philosophia reverendi patris Francisci a Villalpando pars altera, Metaphisicam universam complectens*". Al f. 156-157, ban de l'abat de Serrateix de 12 de gener de 1765.

156 f. Al f. 1, gravat de la Immaculada; al f. 47, de sant Vicent Ferrer; al f. 80, de sant Francesc d'Assís; al f. 125, de sant Bonaventura; i al f. 154 de sant Joaquim.

Procedència: Al llom etiqueta amb la signatura topogràfica anterior ("2/3/72").

2 volums; 210 x 155 mm. Enquadernació coetània en pergamí, amb tanques de botó

Procedència: Havia pertangut a Narcís de Camps i de Font. Als llom etiquetes amb la signatura topogràfica anterior ("1/7/237" i "2/3/72"). ". Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 5 d'octubre de 1948).

Bibliografia: J. DE PUIG, *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona, vol. I: Manuscrits 1-50* (Barcelona: IEC, 2016) (Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, XLIX), p. 475 (ms.45).

Edicions: Cf. F. DE VILLALPANDO, *Philosophia ad usum scholae FF. Minorum S. Francisci Capuccinorum accomodata* (Matriti: apud Joachim Ybarra, 1777-1778).

Nota: Altres còpies de tractats de Villalpando a BC ms. 1649 i ms. 1651, i a Girona, Biblioteca Diocesana del Seminari, ms. 212.

Document ingressat durant la Guerra Civil, i retornat

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1936.11.05	1523	8au	Miscel·lània en prosa i en vers. Poesies de Fontano	s. XVII	Marqués de Camps	1940.10.09

15.
Caputxins (convents de Sarrià, de Pompeia i de l'Ajuda)
Guerra Civil
1936

Durant el primer terç del segle XX, i si exceptuem els conjunts de la Catedral i del Seminari i el custodiat per la Institució Balmesiana, les biblioteques conservades en els diferents convents dels caputxins de Barcelona eren probablement les més ben nodrides i importants de totes les biblioteques eclesiàstiques barcelonines. Això es devia en gran part a la vitalitat de l'erudició caputxina catalana, amb noms com els de Miquel d'Esplugues, Rupert Maria de Manresa, Martí de Barcelona, Basili de Rubí o tants altres, que contribuïen a l'estudi de les fonts històriques i literàries catalanes i al debat intel·lectual sovint —però no només— a través de la revista *Estudis Franciscans*. A més de les obres que s'havien anat incorporant a les biblioteques en el curs de la història de l'orde franciscà a Catalunya i de les adquirides pels erudits com a base documental per als seus estudis, les biblioteques caputxines conservaven alguna col·lecció important, com ara la del cardenal Despuig, adquirida per Rupert Maria de Manresa i dipositada en el convent de la Mare de Déu de Pompeia, aixecat el 1910 a la cantonada de la Diagonal amb la Riera de Sant Miquel gràcies a l'impuls de l'erudit caputxí.

Les conseqüències de l'esclat de la Guerra Civil en les biblioteques i arxius caputxins de Catalunya durant la Guerra Civil han estat molt ben estudiades per fra Valentí Serra de Manresa a partir de la documentació conservada en els arxius de l'orde; els papers conservats a la Biblioteca de Catalunya poden, però, acabar de completar el panorama de les biblioteques barcelonines, ja que Jordi Rubió va intentar recuperar el que hi havia a les dels convents de Sarrià, Pompeia i l'Ajuda —tot i que, en aquest darrer cas, pràcticament res no es va poder salvar.

Convent de Sarrià

Sabem per múltiples fonts que l'edifici del convent de Sarrià, després de diversos registres, va ser incendiat el dia 21 de juliol per milicians de la Torrassa, malgrat els esforços que Ricard Carbonell —pare del filòleg i polític Jordi Carbonell— havia fet per intentar dissuadir-los, explicant el valor de la biblioteca i l'arxiu conventuals. Els frares, en haver d'abandonar el convent, arribaren a salvar algunes peces d'arxiu particularment valuoses, però en el moment de l'incendi la pràctica totalitat dels llibres i l'arxiu eren dins l'edifici, molts d'ells en una habitació tancada amb una clau que no es va trobar. Maurici Serrahima relata com, a partir del dia 22, diversos veïns de Sarrià intentaren salvar el que van poder. Els llibres foren llençats per les finestres al defora, damunt matalassos, i el que es recollí fou dut a l'Ajuntament de Sarrià, on era tinent d'alcalde l'ex-frare caputxí Antoni Jaume. El 24 de juliol, Jordi Rubió hi envia Maria Serrallach, per tal d'organitzar els llibres i fer-ne l'inventari; tenint en compte la feina ingent —es parlava de vora 40.000 volums!— s'hi afegiren de seguida Maria Condemines i Sibina Romans. Al temps que feien l'inventari, se separaven els llibres més valuosos, entre els

quals impresos del segle XVI i impressions catalanes de preu. Serrallach aconsellava ja a Rubió el 29 de juliol que "els fes venir a buscar aviat, ja que no fóra tan temptador per al públic tenir aquesta estes de llibres lligats a la seva vista i ocupant a més bona part de l'entrada de la Casa de la Vila"; l'endemà mateix Rubió li respon que envia un camió per endur-se el que pugui, tot i que es difícil trobar transport. Una nota a la camisa de l'expedient a l'arxiu administratiu indica que "el 3-VIII s'acaba de dur a l'Hospital vell" —probablement, fou una de les primeres biblioteques que s'hi hostatjà. Les fitxes fetes per Ramon d'Alòs-Moner ens permeten saber que el gruix dels llibres foren instal·lats en tres sales (31, 31bis i 33), i una altra de Rubió que en el seu despatx a la Generalitat hi havia un paquet de papers que venien dels caputxins. Els divuit manuscrits que ingressaren, majoritàriament apunts de teologia del segle XVIII, foren registrats per Bohigas entre el 21 i el 22 d'agost, alguns dies després que fossin registrats els que ingressaren procedents del convent de Pompeia. Sabem també que la fama de la biblioteca de Sarrià feu que a principis del 1938 cap a s'hi interessés l'aleshores Director General de Belles Arts, el cartellista Josep Renau; Rubió li respongué que el que es recollí fou dipositat a l'Hospital de la Santa Creu, però que l'estimació de 100.000 volums que se li atribuïa era força exagerada. Pel que fa a l'arxiu, va anar a raure en primer lloc al Museu d'Arqueologia de Montjuïc; en aquell primer moment, el fons recollit constava de 5 capses de fusta, quinze capses d'arxiu i dos paquets. Riquer ho feu dipositar a Ca l'Ardiaca; d'allí passà juntament amb altres arxius eclesiàstics al convent de l'Esperança, des d'on fou traslladat el 1938 amb altres arxius al monestir de Pedralbes.

Santuari de l'Ajuda

El fort arrelament del convent de l'Ajuda en el barri de Sant Pere no el va salvar de les flames que destruïren l'església i malmeteren part de l'edifici el 20 de juliol; fra Valentí Serra indica que la biblioteca fou cremada a la via pública[838]. El 24 de juliol dos guàrdies de seguretat, Francesc de Paula Gibert i Jacint Pinyol, lliuraren a la Conselleria de Cultura "tres paquets de fitxes i documents corresponents al convent de l'Ajuda", que foren lliurats posteriorment a la Biblioteca de Catalunya; els documents foren traspassats al Servei d'Arxius el novembre de 1936, on sembla que s'identificaren com a documentació del convent de Sarrià.

La destrucció de la biblioteca i arxiu van haver de ser molt importants; a principis d'octubre, un cop passats els primeríssims mesos de la guerra, Rubió va enviar al santuari un dels treballadors de més confiança de la biblioteca, Joaquim Poch, per tal que veiés si es podia salvar algun llibre. La visita, malauradament, no tingué resultats positius, ja que Rubió escriu a la camisa de l'expedient: "El 7-X-36 hi va en Poch i diu que no hi ha res d'aprofitable. Tot ha estat destruït i mullat". Una nota en un llistat establert pel mateix Rubió indica que del convent d'Ajuda no se salvà més que el paquet de fitxes que havia estat lliurat pels guàrdies de seguretat a l'inici de la guerra.

[838] La destrucció del Santuari de l'Ajuda ha estat narrada per fra Valentí Serra de Manresa en una notícia sobre l'erudit fra Martí de Barcelona ("Martí de Barcelona", *Província de framenors caputxins de Catalunya i Balears – Màrtirs*, 11 de novembre de 2015) (https://caputxins.cat/fra-marti-de-barcelona/, consulta 7 de gener de 2025).

Convent de Pompeia

Tot i haver estat amenaçat, el convent de Pompeia no sofrí els mateixos estralls que els de Sarrià o de l'Ajuda. Molt probablement la prompta decisió de destinar-lo a hospital de la Creu Roja contribuí decisivament a què l'edifici fos relativament respectat, tot i que l'església va ser saquejada. Sembla també que se salvà la pràctica totalitat de la biblioteca —i amb ella, per tant, la biblioteca del pare Rupert Maria de Manresa i la col·lecció del cardenal Despuig. Els llibres de medicina, que podien ser d'utilitat a l'hospital, es quedaren en l'edifici, mentre que tota la resta fou transportat a l'edifici del carrer del Carme. Els seixanta-un manuscrits foren registrats de manera gairebé immediata; de fet, és el primer lot de volums que ingressaren durant la guerra registrats per Bohigas al llibre de registre de manuscrits de la Biblioteca. Com a la biblioteca de Sarrià, el gruix corresponia a llibres d'apunts universitaris, però hi havia també un cert nombre de llibres sobre història, alguns llibres sobre medicina i d'altres temes; destaquen un parell de llibres sobre història de Mallorca, dels quals un és la *Història de Binimelis*. Els volums impresos s'instal·laren empaquetats a la sala de festes de la Casa de Convalescència, i només registraren aquells que s'havien identificat com a destacats.

****

En acabar la guerra, els caputxins es preocuparen ben aviat per la recuperació de les seves biblioteques i arxius. Josep de Besalú, provincial dels Caputxins de Catalunya, que abans de la guerra havia estat frare a Sarrià adreça dues cartes el 26 d'abril de 1939 al primer cap del Servicio de Recuperación Bibliográfica, Antonio de la Torre, per tal de poder recuperar l'arxiu provincial i les biblioteques dels convents de Sarrià i Pompeia. En les peticions, fra Josep mostra un perfecte coneixement del que es va recuperar i on es trobava. L'autorització va ser donada ràpidament, ja que només tres dies després, el 29 d'abril, es va a examinar els llibres conservats a la Biblioteca de Catalunya per tal de poder identificar els que havien pertangut a Rupert M. de Manresa, mort a Gènova el gener de 1939; el trasllat dels seus llibres a Pompeia fou fet a principis de maig. El lliurament més voluminós, 30 camions de llibres no registrats, fou efectuat a finals de setembre de 1940. Els manuscrits i llibres de reserva quedaren, però, dipositats a la Biblioteca, amb el doble objectiu de poder-los estudiar i d' assegurar que es tornaven a qui n'era el veritable propietari, ja que la picaresca existent feia que les reclamacions d'objectes valuosos no fossin sempre del tot fundades. Al mateix temps, Bohigas acostumava a adreçar una carta als propietaris de biblioteques patrimonials demanant-los si estarien d'acord en deixar alguns dels volums de llurs col·leccions a la Biblioteca, per a l'estudi i per la constitució d'un museu del llibre. La petició, en aquest cas, no obrà cap efecte, i els llibres i manuscrits foren retornats en la seva integritat[839]; els impresos antics i els manuscrits foren finalment lliurats a fra Pacífic de Vilanova el 18 d'agost de 1941.

[839] Alguns dels llibres retornats, però, no es troben a la Biblioteca Hispano Caputxina ni a l'arxiu provincial: el 23 de març de 2021 sortien a la venda a la casa de subhastes Soler i Llach de Barcelona almenys sis manuscrits que havien pertangut a la biblioteca de Pompeia; i no es pot descartar que en alguna venda anterior n'haguessin sortit alguns altres. Un d'aquests volums (el *Liber patrimonii Regii Aragoniae*) fou adquirit pel Departament de Cultura i ingressat a l'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC, 1-25-T-779, òlim: BC ms. 1402), i un tractat de cirurgia per la Biblioteca de Catalunya (BC, ms. 10013, òlim: ms. 1931); l'octubre del 2024 es van poder adquirir dos altres tractats acadèmics, uns *Commentaria in octo libros Aristotelis phisicorum* (BC, ms. 10006, òlim: ms.1928) i un *Tractatus scholastico-dogmaticum* (BC, ms. 10007, òlim: ms. 1473).

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura, 2015/09, docs. 21 i 197 – Escrits de reclamació de biblioteques i arxius dels caputxins adreçats al Servicio de Recuperación Artística. 1939 i 1940.

AHBC 33/7 – Llistat de llibres dels caputxins de Pompeia i de Sarrià dels quals es sol·licita el donatiu. Mitjan 1939.

AHBC 124/4 – Expedient del convent de l'Ajuda, 7 d'octubre de 1936 /Nota del conseller de Cultura indicant que els guardes de seguretat Francesc de Paula Gibert i Jacint Pinyol han lliurat tres paquets de fitxes i documents del Convent de l'Ajuda. 24 de juliol de 1936.

AHBC 124/29 – Expedient dels convents de Pompeia i Sarrià; inclou: cartes entre Jordi Rubió i Maria Serrallach sobre la cura i transport dels volums dels caputxins de Sarrià. 24, 29 i 30 de juliol de 1936 / Fotografia del convent de Sarrià, 1936 / Llistats de manuscrits de les biblioteques de les dues comunitats i dels principals impresos depositats a la Biblioteca de Catalunya, i una fitxa amb les seqüències dels impresos registrats. Principis 1939 / Recompte de documents tornats (30 camions de llibres, entre els quals 79 manuscrits i 280 llibres de reserva

AHBC 127/41– Jordi Rubió, Llista de biblioteques ingressades. Entrades: "Ajuda, Residència de caputxins de l' – sols salvats uns paquets de cèdules", "Caputxins de Pompeia – Tota la Biblioteca, excepte els llibres de medicina que restaren al convent convertit en Hospital de la Creu Roja" i . "Caputxins de Sarrià – Biblioteca en gran part salvada. Portada de la Tenència d'alcaldia de Sarrià". Finals de 1937-1938.

AHBC 127/41, camisa 7 – "Mss", llista de biblioteques de les quals es conserva documentació a Manuscrits. Entrada "Caput. Pomp.". 1939.

AHBC 127/41, camisa 5 – Carta de Jordi Rubió al director general de Belles Arts, Josep Renau, responent a una pregunta sobre la situació de diverses biblioteques, entre elles la dels caputxins de Sarrià. 19 de febrer de 1938.

AHBC 332/1 – Servicio de Recuperación Bibliográfica. "Relación de las devoluciones hechas a sus propietarios desde del día 10 de febrero de 1940". Entrades "Capuchinos de Sarrià. Parte de su biblioteca" i "PP. Capuchinos de los conventos de Pompeya y Sarriá. Retiran 30 camiones de libros sin registrar". 2 de març i 30 de setembre de 1940.

AHBC 332/1 – Servicio de Recuperación Bibliográfica. "Devoluciones". Entrada "PP. Capuchinos de Pompeya y Sarriá – retiran 30 camiones de libros sin registrar" i "PP. Capuchinos de Pompeya y Sarriá – se les entregan los manuscritos, incunables y obras de Reserva que aún tenían depositados en la Biblioteca". 30 de setembre de 1940 i 18 d'agost de 1941.

AHBC 332/C-Caputxins – Còpia de la carta tramesa al provincial dels caputxins de la província d'Aragó relativa als llibres de les biblioteques caputxines de Barcelona, i llista de manuscrits i impresos en dipòsit a la Biblioteca Central. 10 de gener de 1940 / Rebut de llibres impresos no registrats (30 camions) retornats als caputxins de Pompeia i Sarrià. 27 de setembre de 1940 / Llistes de manuscrits i impresos retornats dels caputxins de Pompeia i Sarrià, signada per Pacífic de Vilanova. 18 d'agost de 1941 /.

AHBC 1225 – Fitxes de control de fons d'arxiu. Entrada "Sarrià, Caputxins", "un paquet de papers al meu despatx (Generalitat). Finals de 1938.

AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – "Biblioteques adquirides per la Generalitat", entrades "Caputxins Sarrià"; "Caputxins Pompeia". 1938 / Fitxes de biblioteques ingressades, de mà de Ramon d'Alòs-Moner, amb especificació d'on han estat dipositades: caputxins de Sarrià, Casa de Convalescència, sales nos 31, 31bis, 33; caputxins de Pompeia, Casa de la Convalescència, sala de festes. 1938.

ANC, 1-1-T-8305, f. 2, 5-6, 37 – Fitxes d'arxius caputxins salvats del Servei d'Arxius. 1939.

ANC, 1-1-T-8317, f. 19-22 – Inventari de l'arxiu dels caputxins de Sarrià, 4 folis mecanografiats. Ca. 1937.

ANC, 1-1-T-8362 – Inventari de l'arxiu dels caputxins de Sarrià, 117 fitxes. Ca. 1937.

ANC, 1-1-T-8378 – Llibreta amb el detall dels arxius retornats. Entrada 11, Arxiu dels Caputxins de Sarrià. 1 de setembre de 1939-18 de març de 1940.

Arxiu Provincial dels Caputxins de Catalunya, Guerra Civil i Convents – Correspondència

Bibliografia

GASOL, J. M. "Rupert M. de Manresa, humanista i erudit". *Estudios Franciscanos*, 90 (1989), p. 266-267.

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les 'Notes' de Jordi Rubió". *Estudis Romànics*, 29 (2007), p. 213-234 (§6. I 45).

SERRAHIMA, Maurici. *Memòries de la guerra i de l'exili vol. I: 1936-1937*. Barcelona: Edicions 62, 1978, p. 128-132.

VALENTÍ SERRA DE MANRESA (Valentí Serra i Fornell). *Els frares caputxins de Catalunya: de la Segona República a la postguerra*. Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya, 2014.

[VALENTÍ SERRA DE MANRESA]. "Martí de Barcelona". *Província de framenors caputxins de Catalunya i Balears – Màrtirs* (11 de novembre de 2015) (https://caputxins.cat/fra-marti-de-barcelona/, consulta 7 de gener de 2025).

VALENTÍ SERRA DE MANRESA. "Els arxius i biblioteques dels caputxins durant la Guerra Civil". *Analecta Sacra Tarraconensia*, 94 (2021), p. 441-459.

Documents ingressats i retornats

- ***Caputxins de Pompeia (61 volums)***

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1936.08.04	1379	4rt	Herodot, Historia, llibres I-IX, trad. castellana	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.04	1380	Fol.	Terrassa, Recopilación … de los … señores obispos de Mallorca . 2 v.	s. XVIII (1760)	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.04	1381	Fol.	De las órdenes religiosas y militares en general	s. XIX	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.04	1382	Fol.	Gomila, Efemérides desde Jesu-Cristo hasta nuestros días	s. XIX (1858)	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.04	1383	Fol.	Miscel·lània. Antigüetats de Granada. Alfabets antics. Inscripcions. Monografies sobre alguns pobles andalusos	[]	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18

1936.08.04	1384	Fol.	Exposición y compendio de algunas medallas de Césares y varones romanos, comprehendidas algunas municipales	[]	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.04	1385	8au	Paràfrasis al ps. 50	s. XIX (inici)	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.04	1386	12au	Tractat d'estàtica	s. XVIII (1770)	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.04	1387	Fol.	Mamotreto de heráldica y de historia (extrets de la H.U. de P. Cantor)	s. XIX	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.04	1388	Fol.	Manuscrito abreviado del Dr. D. Martín Bázquez Siruela (Sants de Granada)	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.04	1389	4rt	Breve trattato delle famiglie dei Principi di Europa	[s. XVIII?]	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.04	1390	12au	Obligaciones del guarda de corps	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.05	1391	12au	Extracto de las máximas de guerra para generales y demás oficiales del exercito	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.05	1392	8au	Comptes de Jaume Quadres i els seus descendents	s. XVIII (1797 i ss.)	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.05	1393	8au	Apuntaciones o extractos de las lecciones de fortificación de campaña	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.05	1394	8au	Puigcerver, Logica Aristotelis	s. XVII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.05	1395	8au	Antifonari	s. XVIII (1771)	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.05	1396	8au	Llibre de comptes	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.05	1397	8au	Aritmètica pràctica	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.05	1398	12au	Arquitectura civil	s. XVIII (fi)	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.05	1399	12au	Moreno, Real Banco de fortuna de la reyna Maria Luisa	s. XVIII (1798)	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.05	1400	12au	Liber notarum	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.05	1401	Fol.	Pou, Vida de la beata sor Catalina Tomás	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.06	1402	Fol.	Liber patrimonii Regii Aragoniae	s. XIX (1804)	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18 *ANC 1-25-T-779*
1936.08.06	1403	8au	Antoni de Sant Joaquim. Instrucción teresiana t. II	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18

1936.08.06	1404	8au	Libro de cuentas de Domingo Martí	s. XIX (1811)	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.06	1405	8au	Sermó de la entera confessió	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.06	1406	8au	Codex secundus philosophiae et summularum	s. XVIII (1722)	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.06	1407	4rt	Orden y serie de los arzobispos de Granada. – Alfabets exòtics i antics, gravats a l'acer	[]	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.06	1408	4rt	Binimelis, Història de Mallorca 3 v.	[]	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.06	1409	4rt	Història de Mallorca (hi ha part impresa i part manuscrita	[]	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.06	1410	4rt	Fortuny, Varias cosas tocans a la ciuta y regna de Mallorca 2 v.	[]	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.06	1411	4rt	El Orinoco ilustrado	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.11	1432	12au	De sacratissimo Trinitatis Mysterio	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.11	1433	8au	Tractatus de Christo domino	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.11	1434	12au	Curs de filosofia	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.11	1435	8au	Tractat de física	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.11	1436	8au	De proemialibus locisque theologiae	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.11	1437	12au	Oracions, en italià	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.11	1438	12au	G. A. de Vicenza, La regla de los frailes menores	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.08.11	1439	12au	P. Fidel de Zara, Avvisi prudenziali	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1936.09.19	1487	8au	Llista de llibres de la vitrina de la biblioteca de Pompeia I	[]	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1937.04.19	1928	8au	Commentaria in octo libros Aristotelis phisicorum	s. XVII (1615)	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18 *BC, ms. 10006 (compra 2024)*
1937.04.19	1929	8au	Garay, Memoria sobre los medios de arreglar la hacienda	s. XIX (1817)	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1937.04.19	1930	8au	[Historia Universal]. Libro X	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1937.04.19	1931	8au	Borràs, Tratado de los efectos quirúrgicos	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18 *BC, ms. 10013 (compra 2021)*
1937.04.19	1932	8au	Gobierno político del reyno [de Mallorca]	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18

1937.04.19	1933	8au	Libreta del 6ª año de cirugía médica	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1937.04.19	1934	8au	[…] der heiligen Gottesliebe	s. XIX	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1937.04.19	1935	8au	Notes de viatge	s. XIX (inici)	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1937.04.19	1936	8au	Centurión, Versión de los libros que se hallaron en el Sacromonte … escritos en láminas de plomo y en lengua árabe	s. XVII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1937.04.19	1937	12au	Manuscrito de devoción	s. XVI	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1937.04.19	1938	12au	Fisiología	s. XIX (1816)	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1937.04.19	1939	12au	Varias obras originales inéditas de Palmireno	s. XVI	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1937.04.19	1940	Fol.	[Tamir]	s. XVIII-XIX	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1937.04.23	1953	8au	Apunts d'obstetrícia de la Universitat de València	s. XIX (1849-1850)	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1937.04.23	1954	12au	Puente, Exterior del caballo	s. XIX (1825)	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1937.04.23	1955	8au	Bética antigua con lápidas y monedes	s. XIX	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1937.04.23	1956	8au	[Historia universal] tomo 2º	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1937.04.23	1957	8au	Codina. resumen de psicología	s. XIX (1853-1854)	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18
1937.04.23	1958	4rt	Terrasa, Continuación del episcopologio mayoricense. Tomo 3	s. XVIII	Capuchinos de Pompeya	1941.08.18

- ***Caputxins de Sarrià (18 volums)***

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. Actual
1936.08.21	1458	4rt	Manuscrit àrab. (Duu un imprimatur datat en 1922)	[]	Capuchinos de Sarriá	1941.08.18
1936.08.21	1459	12au	Font, In universam artis Logicam Commentarii	s. XVI (1598)	Capuchinos de Sarriá	1941.08.18
1936.08.21	1460	12au	Quaresma predicada pel P. Ambros de Vallfogona	s. XIX (inici)	Capuchinos de Sarriá	1941.08.18
1936.08.21	1461	4rt	Documentació de la revista Criterion	[s. XX]	Capuchinos de Sarriá	1941.08.18

1936.08.21	1462	8au	Tractatus de gratia et libero albitrio	s. XIX	Capuchinos de Sarriá	1941.08.18
1936.08.21	1463	8au	Tractatus de angelis et hominibus	s. XVIII	Capuchinos de Sarriá	1941.08.18
1936.08.21	1464	8au	Tractatus theologico-dogmaticus de graçia et libero arbitrio	s. XVIII	Capuchinos de Sarriá	1941.08.18
1936.08.21	1465	8au	Cabrer, Tractatus de gratia et scientia et anime Christi	s. XVIII (1745)	Capuchinos de Sarriá	1941.08.18
1936.08.21	1466	8au	Exhortaciones y reflexiones	s. XVIII (1741)	Capuchinos de Sarriá	1941.08.18
1936.08.21	1467	8au	De Deo auctore naturae et gratiae tractatus	s. XVIII	Capuchinos de Sarriá	1941.08.18
1936.08.22	1468	12au	Tractatus de religione et vitiis ei opperatis	s. XVIII	Capuchinos de Sarriá	1941.08.18
1936.08.22	1469	12au	Disciplina o enseniansa regular dels caputxins *(MCEM 721)*	s. XVIII	Capuchinos de Sarriá	1941.08.18
1936.08.22	1470	8au	Llibre de las ànimas de la iglesia parroquial de sant Vicens de Sarrià … comensant al janer del any 1775	s. XVIII (1775 i ss.)	Capuchinos de Sarriá	1941.08.18
1936.08.22	1471	8au	Tractat de medicina	s. XVIII	Capuchinos de Sarriá	1941.08.18
1936.08.22	1472	8au	Sermons	s. XIX	Capuchinos de Sarriá	1941.08.18
1936.08.22	1473	8au	Tractatus scholastico-dogmaticus de Deo uno	s. XVIII	Capuchinos de Sarriá	1941.08.18 *BC, ms. 10007 (compra 2024)*
1936.08.22	1474	12au	Silvo pastoral	s. XVIII (1770)	Capuchinos de Sarriá	1941.08.18
1936.08.22	1475	8au	Tractatus theologicus de divini verbi incarnatione et Christo domino	s. XVIII	Capuchinos de Sarriá	1941.08.18

16.
Carmelites descalces (Convent de la Immaculada Concepció)
Guerra Civil
1936

El 1588 es fundava a Barcelona el primer convent català de carmelites descalces. La fundació fou possible gràcies al suport de la noble Estefania de Rocabertí, entusiasta de la reforma teresiana del Carmel, que demanà a un dels col·laboradors de Teresa de Jesús que l'ajudés en l'establiment d'un convent a Barcelona. L'orde va enviar un grup de monges provinents de Navarra encapçalades per Caterina de Crist —en el món Catalina de Balmaseda y San Martín—, nomenada priora del convent de Sòria per la mateixa Teresa, i que havia fundat el convent de Pamplona poc després de la mort de la santa. Estefania, que seria la primera religiosa catalana de l'orde, ingressaria en el nou convent amb el nom d'Estefania de la Concepció. Les religioses s'instal·larien durant un temps a una casa que tenia al carrer de Mercaders el noble Guillem de Santcliment, però ben aviat passaren al convent del carrer Canuda, sota l'advocació de la Immaculada Concepció. Es tractava, com manaven les regles de la congregació, d'un convent de clausura total, amb uns murs que en certs indrets arribaven a l'alçària de sis metres; les professes havien de saber llegir, a fi de poder seguir el res amb l'ajut del breviari i altres llibres litúrgics, i preferiblement havien de dur en el dot els llibres per al seu ús. L'edifici, que amb la puixança de l'orde fou sotmès a successives ampliacions, n'esdevindria la casa mare a Barcelona fins a la seva destrucció durant la Guerra Civil.

Durant la segona meitat del mes de juliol de 1936 el convent de la Immaculada Concepció va ser incendiat. Sufocat l'incendi, es va procedir al salvament del poc patrimoni que havia quedat intacte. Sembla clar que, un cop contactats, els serveis de la Generalitat actuaren amb força rapidesa: el 14 d'agost, Agustí Duran i Sanpere inscriu al seu dietari "Benavent indica la conveniència de treure els documents del convent del carrer de la Canuda" i, el mateix dia, una nota de Jordi Rubió en l'expedient sobre les Tereses indica "Comencem a entrar el 14-VIII-36". L'endemà, 15 d'agost, Rubió signava un document dient que havia rebut de mans d'un agent de la policia de la Generalitat i de diversos membres del Partit Sindicalista els llibres i papers de la biblioteca conventual. Uns rebuts del Servei d'Arxius ens indiquen que el mateix partit, juntament amb l'agent, els lliurà el 18 d'agost una partida de llibres, que foren transferits a Jordi Rubió juntament amb altres béns mobles, dipositats a l'Hospital ("El 18-VIII signo rebut de 4 caixes de núvia, diversos quadres i un frontal brodat, els quals deposito a l'Hospital").

Acabada la guerra, les carmelites s'adreçaren a les noves autoritats per tal de recuperar els béns que s'haguessin pogut salvar. El 8 de maig de 1939 la sotspriora, Roser de Sant Josep, demana poder recuperar quadres, roba litúrgica; el 10 de juny la priora, Petra Egüés, s'adreça a Antonio de la Torre, en aquell moment responsable del Servicio de Recuperación Bibliográfica, per tal que se li permeti accedir a Pedralbes per identificar la documentació carmelitana, amb un breu llistat de manuscrits. Els llibres impresos i els béns que havien estat recollits per la biblioteca

foren retornats a les religioses carmelites en diversos lliuraments. El 19 de setembre de 1939 una professa que duia el mateix nom que la fundadora del convent, Catalina de Cristo, confirmava la recepció dels objectes i de cinquanta dos paquets de llibres, probablement els més moderns; posteriorment, el 26 de febrer de 1940 es retornava un dels manuscrits, el "*Libro en que se escribe los elogios de las religiosas que han muerto en este convento de religiosas de la Purísima Concepción de religiosas descalzas de Nra. Sra. del Carmen de esta Ciudad de Barcelona",* que sembla que havia estat restaurat. La resta de manuscrits i impresos antics eren encara a la Biblioteca el 10 d'abril, ja que un llistat establert aquell dia fa constar:

> "Quedan provisionalmente depositados en la mencionada Biblioteca las obras que al pie se detallan, procedentes de la biblioteca de la Comunidad de Carmelitas Descalzas de la calle Canuda de esta Ciudad, hasta haber dado cumplimiento a las normas dictadas por el Servicio de Recuperacion Artística y Bibliográfica en lo referente a libros raros o que completan las series bibliográficas. Estos libros serán devueltos en el momento que permita hacerlo la reorganización de la Biblioteca".

El 26 de juny el director convida la priora del convent perquè passi per la Biblioteca per concretar el lliurament dels llibres, que s'efectuà un mes més tard, el dia 24 de juliol; un cop al convent, se'n feu un llistat que fou retornat a la Biblioteca. Pel que fa a l'arxiu, conservat a Pedralbes, consta que fou retornat el 6 de setembre de 1939.

Els manuscrits retornats es conserven a l'Arxiu de les Carmelites Descalces, actualment al carrer de la Immaculada, a Sant Gervasi; a la contracoberta duen encara la signatura provisional que se'ls va atorgar mentre van ser a la Biblioteca de Catalunya[840]. Ara bé, malgrat la tramitació del retorn, alguns pocs documents romangueren a la Biblioteca. Els més importants, sens cap dubte, són dos brevíssims documents autògrafs que es guardaven al convent com a relíquies: les instruccions que Teresa de Jesús va donar a Caterina de Crist en el moment de la fundació del convent de Sòria, i que la priora va endur-se per a la nova fundació barcelonina, i una carta de sant Joan de la Creu donant llicència per a l'admissió de tres novícies a Barcelona (ms. 3363/1 i 2). Els documents foren conservats a casa seva per un dels tècnics que havia treballat al taller d'enquadernació i de restauració de la Biblioteca durant la guerra —i que el 1943 n'assumí la responsabilitat —, Lluís Cuquerella Mateu, que els lliurà a la institució força després de la seva jubilació, esdevinguda el 1969; foren registrats el 1987. Una altra carta d'un místic carmelità del segle XVII, Antoni de Sant Maties, extreta del "*Libro en que se describen los elogios...*" en el moment de la seva restauració, romangué també a la institució (ms. 4164), així com un obituari de les carmelites que havia estat registrat sense indicar la menció de procedència (ms. 2086). Finalment, una catalogació recent ha permès identificar la procedència carmelitana d'un quadern del segle XIX amb dues obres de teatre que duu inscrit a llapis, al foli de guarda, l'anotació "Teresianas C. Canuda" (ms. 4013).

[840] Dos dels manuscrits que s'hi conserven es troben descrits a la bases de dades Manuscrits Catalans d'Època Moderna (MCEM).

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-82, R-457 – Fitxa relativa als béns de les carmelites descalces. 1939 / Carta i llistat de Roser de San José, sotspriora de les carmelites, reclamant quadres, roba litúrgica, llibres i documents d'arxiu. 8 de maig de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 216 –Llistat de manuscrits de les carmelites descalces.

AHBC, 124/31 – Brevíssima llista de documents recollits als carmelites el 5 d'agost de 1936. Amb una nota de retorn a través de les carmelites descalces, signada per A. de V. 19 de setembre de 1939.

AHBC, 126/39 – Rebut de lliurament de llibres i papers manuscrits del convent de la Canuda, fet per un agent de policia i membres del Partit Sindicalista. 15 d'agost de 1936 / Rebut de devolució de documents, signat per Catalina de Cristo, OCD. 19 de setembre de 1939.

AHBC, 127/40 – Pere Bohigas. Llista de manuscrits de les carmelites descalces. [1939].

AHBC, 332/C-Carmelites – Llistes de manuscrits i impresos retornats a la comunitat de la Puríssima Concepció de carmelites descalces, signat per la priora, Asunta de los Ángeles. [1940] / Rebut de devolució d'un manuscrit amb l'obituari de les carmelites del convent de Barcelona des del 1588", signat per Catalina de Cristo. 26 de febrer de 1940.

ANC, 1-1-T-8132 – Dietari d'Agustí Duran i Sanpere; entrada sobre les carmelites descalces. 14 d'agost de 1936.

ANC, 1-1-T-8305, doc. 23 – Fitxes de control de salvament d'arxius eclesiàstics; entrada sobre la recuperació de la documentació de les carmelites descalces els dies 14, 15 i 18 d'agost de 1936. 1939.

ANC, 1-1-T-8316, doc. 26 i 27–Rebut del Servei d'Arxius a favor del Partit Sindicalista pel lliurament d'una partida de llibres. 18 d'agost de 1936 / Acreditació del cap del Servei d'Arxius a favor de l'agent de policia Amadeu Rafel Jordana conforme aquest ha col·laborat amb el Partit Sindicalista en el lliurament d'un lot de llibres al Servei d'Arxius. 18 d'agost de 1936.

ANC, 1-1-T-8378 – "Registro de devoluciones de archivos (Depósito Pedralbes)"; entrada número 7, devolució de l'arxiu de les carmelites descalces el 6 de setembre de 1939. Agost-octubre de 1939.

Arxiu de les carmelites descalces (Barcelona) – Butlleta de retorn d'un manuscrit.

Bibliografia

BUSQUETS I COSTA, Cesc, i Isidre PASTOR I BATALLA. "Una transformació de l'espai urbà a la Barcelona de finals del segle XVI: la construcció del convent de carmelites descalces". En: II CONGRÉS D'ARQUEOLOGIA MEDIEVAL I MODERNA A CATALUNYA. *Els conjunts monàstics, intervencions arqueològiques, 1998-2002, Actes, I.* Ajuntament de Sant Cugat, 2003, p. 147-153.

BUSQUETS I COSTA, Cesc, i Isidre PASTOR I BATALLA. "Aportació a l'estudi de la trama urbana baixmedieval de l'actual Plaça Vila de Madrid (segles XIII-XV): resultats de la recerca arqueològica i documental", *Quarhis: Quaderns d'Arqueologia i Història de la Ciutat de Barcelona*, núm. 1 (2005), p. 118-125.

FONT, Francesc. "Monestir de la Immaculada Concepció". *Barcelona entre muralles – La Barcelona dels Àustries.* (http://www.barcelonaentremuralles.com/edificacions.cfm/ID/5928/CAT/monestir-immaculada-concepcio-.htm, consulta 7 de gener 2025).

GRAS CASANOVAS, Mercè. "Una emperadriu al convent. Cartes d'Elisabet Cristina de Brunsvic a les carmelites descalces de Barcelona". En: *Castell interior* (9 de juny de 2014) (https://castellinterior.com/2014/06/09/una-emperadriu-al-convent-cartes-delisabet-cristina-de-brunsvic-a-les-carmelites-descalces-de-barcelona/, consulta 7 de gener 2025).

GRAS CASANOVAS, Mercè, comissària. *Santa Teresa de Jesús en la cultura catalana*. Exposició amb motiu del 500 anys del naixement de Santa Teresa de Jesús. Biblioteca de Catalunya, 31 de juliol-31 d'agost de 2015 (https://www.bnc.cat/Visita-ns/Exposicions/Santa-Teresa-de-Jesus-en-la-cultura-catalana, consulta 7 de gener 2025).

GRAS CASANOVAS, Mercè. "Les biblioteques dels carmelites descalços de la província de Sant Josep de Catalunya (1586-1835). *Scripta: Revista Internacional de Literatura i Cultura Medieval i Moderna*, 7 (juny 2016), p. 220-265.

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les 'Notes' de Jordi Rubió". *Estudis Romànics*, 29 (2007), p. 213-234.

TOLDRÀ, Maria. "Arxiu de les carmelites descalces". En: E. DURAN, dir., M. TOLDRÀ, coord., *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. III (Barcelona: IEC, 2003), p. 369-374.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

• Document registrat sense indicació de procedència

Ms. 2086
"*Libro donde se hirán notando todas las religiosas difuntas Carmelitas descalsas de la Puríssima Concepción de N^a S^a de Barcelona desde el año 1588 en que se fundó el convento en adelante*". Al al marge de cada entrada, any de defunció. Barcelona, 1594-1934.

21 f.; 285 x 195 mm. F. 1-8 una mà, a partir del f. 8v diverses mans. Enquadernació en pergamí en forma de carpeta del segle XVIII, amb tanca de cordill i badana.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil sense indicació de procedència (signatura antiga BC ms. 1860).

Exposicions: *Santa Teresa de Jesús en la cultura catalana*, Biblioteca de Catalunya, 31 de juliol-31 d'agost de 2015.

• Document no registrat, però amb nota manuscrita de procedència

Ms. 4013
Miscel·lània d'obres dramàtiques en castellà. Segona meitat del segle XIX.

1. F. 1-50: "*El misionero. Drama en dos actos*".
2. F. 51-94: "*Don Carlos, el hechizado*".

Paper ratllat. 94 f.; 220 x 160 mm. Llibreta amb enquadernació industrial. A contracoberta segell "La Graciense: Papeleria, objetos de escritorio y dibujo, 56, calle mayor Gracia".

Procedència: No indicada. Al f. de guarda, nota a llapis "Teresianes C. Canuda".

• Document inclòs en un volum restaurat, i separat en el procés de restauració

Ms. 4164
ANTONI DE SANT MATIES, OMC, Carta a la Hermana María, carmelita, sobre la manera de fer oració. En català. Barcelona, 16 de febrer de 1650.

4 f.; 315 x 215 mm.

Procedència: Prové de l'antic ms. 1541 ("*Llibre y inventari de las alajas de la sagristia d'est convén de Carmelitas Descalzas que existeixen lo dia presén dos de janer de 1763*"), retornat l'any 1940 al convent de les carmelites descalces de Barcelona.

Bibliografia: A. COMAS, "Un escriptor místic català del segle XVIII: fra Antoni de Sant Maties", *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*, 38 (1981-1982), p. 5-58; G. BELTRÁN LARROYA, "Antoni de Sant Maties", en: *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya* (Barcelona: Claret: Generalitat de Catalunya, 1998), vol. I, p. 91; R. M. ALABRÚS, "El discurs eclesiàstic davant el món visionari femení en els segles XVI i XVII", *Scripta: Revista Internacional de Literatura i Cultura Medieval i Moderna*, 8 (desembre 2016), p. 287-300; L ICART CASAS, *L'experiència d'oració del Carmel teresià en els tractats de teologia mística de fra Antoni de Sant Maties, místic català del segle XVIII*, tesi doctoral (Barcelona, Atueneu Universitari Sant Pacià, 2023); M. GRAS, "Antoni de Sant Maties, Carbó (1595-1668)", en: *Diccionari d'autors i obres de religiosos carmelites descalços a la província de Sant Josep de Catalunya i terres de parla catalana (1586-1835)* (MCEM. Materials) (https://mcem.iec.cat/biografia.asp?id=11, consulta 7 de gener 2025).

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 515-516; MCEM, 332 (M. Toldrà, M. Gras).

Exposicions: *Santa Teresa de Jesús en la cultura catalana*, Biblioteca de Catalunya, 31 de juliol-31 d'agost de 2015.

• *Documents restaurats, conservats en el taller de restauració i lliurats posteriorment al Departament de Manuscrits*

Ms. 3363
Documents referents a les carmelites descalces. Finals del segle XVI.

3363/1
JOAN DE LA CREU, definidor major de la Congregació de Carmelitans Descalços. Llicència donada a la priora del convent de carmelites descalces de Barcelona, perquè rebi en religió tres novícies. Signatura autògrafa de sant Joan de la Creu. Segòvia, octubre de 1588.
1 f.

3363/2
TERESA DE JESÚS. Instrucció per a la priora de Sòria, Catalina de Cristo, fundadora del convent de carmelites descalces de Barcelona. Sòria, agost de 1581.
2 f.

3 f.; diverses mesures. Enquadernació en mitja pell segle XX (BC, anys 70-80).

Procedència: Lliurat a Amadeu-J- Soberanas per Lluís Cuquerella, cap del taller de relligadura de la BC en el període 1936-1938, després de la seva jubilació. Recuperat del Convent la Puríssima Concepció de carmelites descalces de Barcelona, carrer de la Canuda.

Estat de conservació: Folis molt malmesos per la tinta fèrrica, especialment la carta de Santa Teresa.

Bibliografia: M. TOLDRÀ, "Autògrafs de Teresa de Jesús a Catalunya, València i les Illes", *Castell Interior* (9 d'octubre de 2014) (https://castellinterior.com/2014/10/09/autografs-de-teresa-de-jesus-a-catalunya-valencia-i-les-illes/, consulta 7 de gener 2025).

Edició: Ms. 3363/1 editat per G. BERTRAN, *Carmelitas descalzas de Cataluña y Baleares: documentación histórica, 1588-1988* (Roma: Teresianum, 1990) (Monumenta Historica Carmeli Teresiani, 10), p. 7-8; *Obras de San Juan de la Cruz* (Burgos: El Monte Carmelo, 1929) (Biblioteca Mística Carmelitana, 13), p. 303-304; T.

ÁLVAREZ, "Recuperación de dos ms. autógrafos de Santa Teresa y de San Juan de la Cruz", *Monte Carmelo*, 106 (1998), p. 605-620.

Exposicions: BIBLIOTECA DE CATALUNYA, *Bibliographica: documents dels segles VIII al XX* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1993), núm. 118; *Santa Teresa de Jesús en la cultura catalana*, Biblioteca de Catalunya, 31 de juliol-31 d'agost de 2015.

Documents ingressats durant la Guerra Civil, i retornats

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1936.08.21	1455	Fol.	Llibre de Bernat Granollachs, comensat lo any de 1636	s. XVII (1636 i ss.)	Carmelitas descalzas	1940.07.24
1936.08.21	1456	Fol.	Llibre maior de la renda ab censos y censals que cobra lo … convent de … carmelitas descalces de Barchinona. Fet en lo any 1779	s. XVIII (1779 i ss.)	Carmelitas descalzas	1940.07.24
1936.08.21	1457	Fol.	Llibre de totas las monjas ab los dots i renda ha percibit i percibeix encara est convent de religiosas carmelitas descalzas de Barcelona		Carmelitas descalzas	1940.07.24
1936.11.13	1529	12au	Devociones varias manuscritas	s. XIX	Carmelitas descalzas	1940.07.24
1936.11.13	1530	12au	Breve relación de la vida exemplar y santa muerte de Doña Estefanía de Rocabertí *(MCEM 707)*		Carmelitas descalzas	1940.07.24
1936.11.13	1531	8au	Llibre y inventari de las alajas de la sagristia d'est convén de Carmelitas Descalzas que existeixen lo dia presén dos de janer de 1763		Carmelitas descalzas	1940.07.24
1936.11.13	1532	8au	Llibre de albarans de les misses ques celebren en aquest covent … de Carmelitas descalzas de Barcelona a 12 de agost de 1649		Carmelitas descalzas	1940.07.24
1936.11.13	1533	8au	Tratado del divino y utilíssimo exercicio de la presencia de Dios	s. XVIII	Carmelitas descalzas	1940.07.24
1936.11.13	1534	12au	Carta … a una religiosa	s. XVIII	Carmelitas descalzas	1940.07.24
1936.11.13	1535	8au	Vida de la madre Catalina de Cristo *(MCEM 708)*	s. XVI (1594)	Carmelitas descalzas	1940.07.24
1936.11.13	1536	8au	Cobles castellanes de Santa Teresa i d'altres *(MCEM 1849)*	s. XVI	Carmelitas descalzas	1940.07.24

1936.11.13	1537	4rt	Còpia de la vida de la madre Catalina de Cristo	s. XIX (1ª meitat)	Carmelitas descalzas	1940.07.24
1936.11.14	1538	8au	Comptes del convent de Carmelites Descalces de Barcelona	s. XVII (1640)	Carmelitas descalzas	1940.07.24
1936.11.14	1539	4rt	Luz de verdad e histórica relación de lo sucedido en el convento de carmelitas descalz ças de Barcelona en los años de 1691 hasta 1719 *(MCEM 2207)*		Carmelitas descalzas	1940.07.24
1936.11.14	1540	Fol.	Plet d'Antoni Granollacs amb Diego Fernández Ramon Folc de Cardona	s. XVI (1589)	Carmelitas descalzas	1940.07.24
1936.11.14	1541	Fol.	Libro en que se escriven los elogios de las religiosas que han muerto en este convento de religiosas descalzas de Barcelona desde 15[86]		Carmelitas descalzas	1940.02.26
1936.11.14	1542	Fol.	Comptes i documentació de les Carmelites Descalces de Barcelona		Carmelitas descalzas	1940.07.24

17.
Cartoixans (Cartoixa de Montalegre)
Guerra Civil
1936-1938

El 1415 el Papa Benet XIII aprovava la fusió de dues comunitats ja existents a Catalunya, la dels cartoixans de sant Jaume de Vallparadís, vora Terrassa, i la de Sant Pol de Mar, per fundar una nova comunitat a la serra de la Conreria; les característiques dels indrets on eren instal·lats anteriorment no permetien desenvolupar plenament la vida monàstica en aïllament tal i com l'establia la regla de sant Bru. Els cartoixans adquiriren edifici i terrenys al priorat agustinià femení de Santa Maria de Montalegre, que es traslladà al Raval de Barcelona. La comunitat necessitava llibres litúrgics per a celebrar els oficis en comú; els pocs testimonis que ens han arribat fan pensar que almenys una part arribaren d'altres monestirs de l'orde, ja que els llibres de cant que es conserven —dos matutinaris (BC ms. 2797-2798), i tres antifonaris de l'ofici (Biblioteca de l'Abadia de Montserrat ms. 243-245)— estan relacionats amb les cartoixes italianes de Pavia i de Lucca.

El 1835, com a resultat de la desamortització de Mendizábal, el monestir fou saquejat i incendiat; i els monjos de la Cartoixa perderen les seves propietats. El patrimoni documental, però, fou en gran part conservat: l'historiador dels ordes religiosos catalans, Gaietà Barraquer, explica que en sortiren 18 carretades de llibres i documents. Una part important dels pergamins i documentació arxivística foren recuperats per l'Arxiu de la Corona d'Aragó, i la biblioteca anà a raure a la Universitat de Barcelona. Sembla evident, però, que molts dels llibres i papers no van arribar a ingressar a les institucions oficials: entre la quarantena de manuscrits procedents de la Cartoixa que es conserven a la Universitat no hi ha, per exemple, llibres litúrgics, que havien d'existir necessàriament[841]. Els dos enormes llibres de cor per als oficis de matines i laudes havien d'anar completats per com a mínim altres volums per a la resta de l'ofici diví, i per graduals per al comú i el propi dels sants, que no sabem si s'han conservat. Ben probablement ja al segle XIX es recolliren un cert nombre de volums, lligalls i pergamins de l'arxiu monàstic en una masia veïna, la casa Galceran de Tiana[842]; per les mateixes dates, alguns documents de la Cartoixa van anar a raure a la casa pairal dels barons d'Esponellà, Can Sent-Romà, situada al peu del turó de Montalegre, on els llibres acabaren integrats en

[841] Hi ha constància que, malauradament, almenys algun dels libres ingressats a la Universitat en fou sostret en data relativament reculada. El *Llibre molt apte per al govern de la cartuixa de Montalegre*, ingressat a la Biblioteca de Catalunya el 2008 per compra a la casa de subhastes El Remate de Madrid (BC, ms. 8938), duu a la primera pàgina una rectangle de paper blanc, força antic, enganxat per tapar una antiga marca de propietat. En ser examinat al besllum, s'hi distingeix el segell antic de la "Biblioteca Provincial y Universitaria de Barcelona". El volum, però, no apareix descrit en el catàleg de manuscrits de la biblioteca, publicat entre 1958 i 1969, per tant la sostracció havia de ser relativament anciana, anterior en tot cas a la mort de l'autor del catàleg, Francesc Xavier Miquel i Rosell, el 1965 (*Inventario general de manuscritos de la Biblioteca Universitaria de Barcelona*, Madrid: Dirección General de Enseñanza Universitaria, 1958-1969).

[842] L'inventari de la documentació cartoixana conservada a l'Arxiu Històric Municipal de Barcelona indica que la Casa Galceran de Tiana conservava, a mitjan segle XIX, uns dos-cents pergamins del monestir, que posteriorment van aparèixer a la casa de subhastes Soler y Llach.

l'excel·lent biblioteca aplegada per l'enginyer agrícola i arqueòleg Epifani de Fortuny i Salazar (1898-1989), tercer baró d'Esponellà[843]. Finalment, diversos volums fets per a la cartoixa es trobaven almenys des de finals del segle XIX en el circuit del llibre antic, ja que el 1914 Babra va vendre a la BC un capbreu de Montalegre del segle XVII (ms. 329).

A finals del segle XIX, després d'anys d'un relatiu abandonament, la vida monàstica es reprengué amb força a Montalegre gràcies a la decisió del prior de la Grande Chartreuse de Grenoble, arran de les dificultats sofertes a França per l'aprovació d'una Llei d'Associacions restrictiva, de repoblar la cartoixa catalana. L'arribada d'un gran nombre de novicis francesos contribuí a renovar Santa Maria de Montalegre, que durant el primer terç del segle XX assoliria una vitalitat considerable. La notable estabilitat de la comunitat, que no s'havia vist afectada per l'adveniment de la República, es veuria trencada el 20 de juliol de 1936, en què la Cartoixa fou assaltada i cremada; els monjos, confiats, i que malgrat les advertències no van fugir a temps, van ser en bona part afusellats a la cuneta, en un dels tristament famosos "paseíllos" revolucionaris.

Un testimoniatge sobre els fets esdevinguts a la Cartoixa durant la Guerra Civil esmenta un inventari fet alguns anys abans per l'aleshores sagristà, el pare Benigno Martínez, segons el qual hi hauria hagut a la Cartoixa una col·lecció molt considerable de llibres litúrgics —30 missals cartoixans, 30 antifonaris nocturns i 23 diürns, 24 saltiris, 31 himnaris i 42 graduals—; la mateixa narració indica que se salvaren els 14.000 volums de la biblioteca, inclosos les prestatgeries i els fitxers. Una nota de Jordi Rubió informa que la biblioteca de la Conreria (nom de l'indret on es troba la Cartoixa, a la serralada de la Conreria) era a Badalona, en mans de l'alcalde, i que el 6 i el 9 d'agost anaren a examinar-la l'Enric Bagué i en Ricard Albert; l'estimació resultant fou que hi havia uns 7.000 llibres, majoritàriament de religió, dels quals molts eren "obres estrangeres". El contacte badaloní havia estat Jaume Martí Cabot, descendent del pintor Ramon Martí Alsina, que havia estat alcalde de la vila el 1918 i el 1923 per la Unió Federal Nacionalista Republicana; però en aquell moment de les primeries de la Revolució no es va poder fer res. El mes de novembre, quan la situació estava una mica més tranquil·la, Rubió es posà en contacte amb el regidor de Cultura, Joan Mora i Martorell; d'una carta que li adreça es desprèn que la intenció de l'Ajuntament era d'ordenar els llibres i conservar-los al municipi, i no pas de lliurar-los al Servei del PHAC. Rubió aleshores proposà d'enviar-los una bibliotecària experimentada, Maria Serrallach, per tal que els ajudés a fer la tria i la descripció. Els volums que es conservaren foren traslladats a Ca l'Arnús, la finca que havia estat del banquer Evarist Arnús i que durant la Guerra Civil fou la seu del museu i biblioteca municipals de Badalona, sota la direcció de l'arxiver Isidre Sabater i Arquer (Barcelona, 1869-1945).

L'ajuntament estava tan orgullós de la biblioteca que havia reunit que l'agost de 1938, en una visita de l'escriptor Luis Araquistain, ex-ambaixador d'Espanya a França (i responsable de la compra d'armament per al govern republicà), va voler-l'hi mostrar. Un article publicat arran

[843] La fortuna de la biblioteca i de l'arxiu de la Cartoixa lligats al baró d'Esponellà i les circumstàncies de la seva transmissió m'han estat facilitats per Ramon Planes i Albets, cap de Secció del Servei d'Arxius de la Generalitat, a qui agraeixo ben coralment tant la informació com la relectura atenta del text.

de la visita vantava que la biblioteca municipal era "una de las mejores de España, con incunables y ejemplares valiosísimos"[844]; la immensa majoria dels volums que s'hi trobaven provenien sens dubte de la Cartoixa, tot i que és possible que se n'hi haguessin afegit d'altres procedències. La notícia va fer saltar les alarmes al president de la Junta Central del Tesoro Artístico Nacional, Timoteo Pérez Rubio, ja que Badalona era una de les poblacions que havia estat regularment bombardejada entre 1937 i 1938. Assabentat Rubió, va intentar tranquil·litzar el sots-secretari de Cultura de la Generalitat, indicant que la la biblioteca es trobava en una zona segura. Tot i així, és probable que l'alarma fes que fos més fàcil de convèncer l'arxiver per tal que comencés a enviar a restaurar a la Biblioteca de Catalunya els volums més malmesos, ja que el mes de setembre Sabater estableix una llista dels volums que s'hi han de trametre per a la seva fumigació i restauració —153 llibres dels segles XVI al XVIII, en gran part litúrgics—. El lliurament no es feu, però, fins a més tard, ja que no és fins al 18 de desembre que Rubió signa la còpia de la llista dels llibres rebuts, "barreja de manuscrits i impresos", de procedència clarament cartoixana. Un mes més tard, el 16 de gener del 1939, Rubió escriu a Sabater per explicar-li l'avançament de la neteja i la intenció de restaurar els de més valor —restauració que probablement va quedar interrompuda pels esdeveniments immediats.

Un cop retornats a la Cartoixa els frares supervivents, el vicari, Miquel Dalmau, s'adreça al Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional per intentar recuperar els béns perduts. Se sap que el 8 d'agost de 1939 es retornaren 51 paquets de llibres a fra Jeroni Tebar, molt probablement corresponents a la biblioteca d'ús i als missals i llibres litúrgics manuals. Podem pensar que els cantorals, molt pesats i difícils de moure, i sense una utilitat immediata, es van deixar per a més endavant o directament se'n va descartar el retorn.

Tot i el retorn de la documentació, el fons va continuar molt dispers, entre fons públics i privats; a Ca l'Ardiaca es conserva un conjunt documentació cartoixana, del qual no s'ha pogut identificar amb precisió la data d'ingrés —en tot cas anterior a 1958— però que podria haver sortit de Montalegre durant el conflicte. Després de la guerra, la comunitat —en bona part gràcies al treball del seu arxiver, el pare Irenée Jacot— va intentar anar recuperant per compra o donatiu documents relacionats amb l'arxiu i biblioteca de la comunitat en particular i de l'ordre cartoixà a la Corona d'Aragó en general; se sap, per exemple, que el 1965 Epifani de Fortuny donà a la Cartoixa un conjunt de 25 pergamins que en provenien. A la mort del baró el 1989, una part important de la seva col·lecció passà al mercat antiquari[845]. Tanmateix, alguns documents cartoixans havien romàs a l'arxiu de la família Fortuny, i el 2018 ingressaren a l'Arxiu Nacional de Catalunya quan el fons familiar hi fou cedit. L'any 2023, la Cartoixa de Santa Maria de Montalegre, comptant amb l'autorització del superior de l'orde cartoixà, el prior de la Grande Chartreuse, va vendre al Departament de Cultura de la Generalitat de

[844] "Una visita de Luis Araquistáin", *Solidaridad Obrera*, 1960 (9 d'agost de 1938). Sobre els bombardeigs de Badalona, vegeu Joan VILARROYA I FONT, *Badalona sota les bombes: 1936-1939* (Badalona: Museu de Badalona, 2017).

[845] D'aquesta dispersió prové el manuscrit *Registro y resumen de todos los papeles y escrituras que en el año 1718 se hallaron en el Archivo de esta Sta. Cartuxa de Montalegre*, adquirit el 2022 pel Departament de Cultura per a l'Arxiu Nacional de Catalunya, que duu el segell de la biblioteca Sent-Romà.

Catalunya el fons conservat, consistent en documents medievals, moderns i contemporanis, materials aplegats o generats durant els segles XIX i XX; el conjunt, que incloïa també alguns impresos i manuscrits relacionats amb la història de la Cartoixa, va ser dipositat a l'Arxiu Nacional.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-420 i R-521 – Reclamacions de fra Miquel Dalmau, vicari de la Cartoixa de Montalegre, dels objectes de culte que han trobat a faltar. 21 d'abril i 2 de maig de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 81 – Petició de fra Jeroni Tebar, superior de la Cartoixa de Montalegre, al director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó per tal de recuperar els llibres de la cartoixa enviats per l'Ajuntament de Badalona a la Biblioteca de Catalunya. 13 de juliol de 1939.

ACA, ORM (Ordes Religiosos i Militars), Monacals, Pergamins, Santa Maria de Montalegre – Documentació de la Cartoixa de Montalegre (2847 pergamins en 57 carpetes).

ACA, ORM (Ordes Religiosos i Militars), Monacals, Hisenda, volums 2043-2123 – Capbreus i altra documentació patrimonial de la Cartoixa de Montalegre.

Arxiu Comarcal del Maresme – Fons de la Cartoixa de Montalegre.

AHBC, 127/3 – Badalona, Biblioteca. Tramesa de llibres de la Cartoixa de Montalegre.

AHBC, 127/4 – Badalona, La Conreria. Documentació sobre la Cartoixa de Montalegre.

AHBC, 332/1 – Pere Bohigas, "Libros devueltos". 5 de febrer de 1940.

AHBC, 360bis/15 – Carta d'Isidre Sabater, arxiver de Badalona 1936.

AHCB, Fons Institucionals. AHCB2-555/FI-14, Fons de la Cartoixa de Montalegre.

UB. CRAI-Reserva. Manuscrits procedents de la Cartoixa de Montalegre (mss. 154, 279, 336, 382, 387, 697, 720, 729, 800-823, 1108, 1170, 1312-1313, 1449, 1450, 1659, 1929, 1931).

Bibliografia

BARRAQUER I ROVIRALTA, Cayetano. *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*. Barcelona: Imprenta F.J. Altés, 1906. Tom I, p. 223-227.

DÍAZ MARTÍ, Carles. "La comunitat monàstica de Montalegre durant els priorats d'Agustí Massot i Francesc Vidal (1713-1732)". *Estudis Històrics i Documents de l'Arxiu de Protocols*, 24 (2006), p. 119-170.

DÍAZ MARTÍ, Carles. "El fons del Baró d'Esponellà de l'Arxiu de la Cartoixa de Montalegre". *Acta historica et archaeologica mediaevalia*, 31 (2014), p. 17-58.

MASSOT I MUNTANER, Josep, ed. "La tragèdia de la Cartoixa de Montalegre". En: *La persecució religiosa de 1936 a Catalunya: testimoniatges*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1987, p. 23-98.

OLIVERA COSTA, Jaume. *Montalegre. Sis segles de silenci cartoixà*. Badalona: Museu de Badalona, 2017.

PÉREZ I GÓMEZ, Xavier. "L'antic arxiu de la Cartoixa de Montalegre. Evolució històrica". *Lligall*, 11 (1997), p. 31-41.

PÉREZ I GÓMEZ, Xavier. "Sis segles d'història de la Cartoixa de Montalegre (1415-2005)". En: *La província Cartoixana a Catalunya: la Cartoixa de Montalegre*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2005, p. 393-499.

PÉREZ I GÓMEZ, Xavier. *Notes històriques de la Cartoixa de Montalegre: història, tradició i llegenda*. Lleida: Pagès, 2018.

SOLÀ I GARCIA, Diego. "Cent anys d'incerteses: abandó, retorn i redreçament de la Cartoixa de Montalegre (1835-1936)". En: *La Cartoixa de Montalegre, 1415-2015: la província Cartoixana a Catalunya*. Tiana: Ajuntament de Tiana, 2015, p. 219-235.

VILLANUEVA, Jaime. *Viage literario a las Iglesias de España*. Madrid: Real Academia de la Historia, 1851. Tom XIX, p. 6-9.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 2797

"*Liber ad matutinas et laudes iuxta sacri Cartusiensis Ordinis ritum in choro noctu cantadas ad usum domus Montis Hilaris in eaque Papie typis mandatis transcriptus*". 17 de gener de 1742.

515 + 2 p.; 615 x 450 mm. Al f. 2, dibuix en grisalla sobre l'ascensió de sant Bru. Rúbriques en vermell. Notació musical quadrada sobre tetragrama. Enquadernació coetània en pell sobre fusta amb cantoneres metàl·liques. Superlibris metàl·lic de la Cartoixa de Montalegre.

Procedència: Cartoixa de Montalegre. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2849).

Nota: Altra documentació de la Cartoixa de Montalegre a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Monacals i a la Biblioteca de la Universitat de Barcelona.

Ms. 2798

"*Liber ad matutinas et laudes iuxta sacri Cartusiensis Ordinis ritum in choro noctu cantandas ad usum domus Montis Hilaris in eaque ex Papiae typis mandatis anno 1734*".

436 p.; 615 x 455 mm. Al f. 1v, dibuix en grisalla on figuren sant Bru i sant Hug presentant una maqueta d'una església. Caplletres, algunes il·luminades i d'altres ornades. Rúbriques en vermell. Notació musical quadrada sobre tetragrama. Enquadernació coetània en pell sobre fusta amb cantoneres metàl·liques. Superlibris metàl·lic de la Cartoixa de Montalegre.

Procedència: Cartoixa de Montalegre. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2850).

Nota: Altra documentació de la Cartoixa de Montalegre a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Monacals i a la Biblioteca de la Universitat de Barcelona

18.
Casanova i Parrella, Ramon i Lluïsa de
Guerra Civil
1936

Els germans Ramon i Lluïsa de Casanova pertanyien a una important nissaga catalana, que pouava les seves arrels en Rafael de Casanova. Eren fills d'Ildefons de Casanova i Prat de Sant Julià (1841-1922) i de Lluïsa de Parrella i Escrivà de Romaní (†1932), emparentada amb els marquesos de Monistrol; el seu avi havia estat l'hisendat i polític Ramon de Casanova i Mir (Vic, 1811-Barcelona, 1875), hereu de la casa pairal de Casanova del Moianès, personatge molt influent en la Catalunya vuitcentista: president de la Societat d'Amics del País, vicepresident de la Junta d'Agricultura, Indústria i Comerç de Barcelona, membre de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona i un dels fundadors de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre. La seva germana Concepció era l'esposa de Xavier de Fontcuberta i Dalmases[846], que en nom de la seva mare havia gestionat la venda de la biblioteca Dalmases a la Biblioteca de Catalunya; l'altra germana, Josefina, s'havia casat, ja gran, amb el vidu Xavier de Ros i de Dalmases[847].

Ramon de Casanova i de Parrella (†1949) s'havia casat amb Montserrat Pons i Bofill, amb qui no tingueren descendència; potser per això estava molt lligat a la seva germana, vídua relativament jove, i als seus nebots, que a la seva mort serien els destinataris de bona part de la quantiosa herència patrimonial. Serrahima en fa una evocació sentida com a membre de la "vella petita noblesa terratinent del país", i el recorda com a un home tradicional i bonhomiós, que coneixia perfectament els nombrosos masos que havia rebut en herència —era un dels primers propietaris rústics del país—, i que era ben rebut arreu. Lluïsa de Casanova i Parrella (†1954)[848] s'havia casat el 1898 amb l'advocat Josep Maria Vives i de Ferrater. A l'inici vivien a la Plaça de Catalunya 6; probablement en enviudar la família es traslladà a l'immoble del carrer Casp, entre Bruc i Girona, davant per davant de la casa de la família Casanova i Parrella, on vivia encara el seu germà[849]. Els diferents membres de la família estiuejaven al Sors, un magnífic casal senyorial de Seva, remodelat per Ildefons de Casanova i amb un jardí que l'avi Ramon de Casanova i Mir s'havia cuidat d'embellir amb espècies d'arbres rars.

En esclatar la Guerra Civil, els pisos d'ambdós germans foren ocupats; a la casa de Lluïsa de Casanovas, probablement per la proximitat amb l'Estació del Nord, s'hi instal·là un comitè

[846] Maria de la Concepció de Casanova i de Parrella (†1960) i Francesc Xavier de Fontcuberta i Dalmases (†1944), marquès de Vilallonga. La seva filla, Mercedes de Fontcuberta i Casanova (1896-1992), es va casar amb José Eduardo de Olano y Barandiarán (1903-1957), II comte de Fígols.
[847] Josefina de Casanova i de Parrella (†1942) i Xavier de Ros i de Dalmases (†1953), advocat, vinculat a l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre i primer president del partit Derecha de Catalunya, a que pertanyien igualment el comte de Fígols i el seu fill, el fill del marquès de Barberà o el fill de Bertran i Musitu, Josep Bertran i Güell. Vegeu: "*In memoriam.* Excmo. Sr. D. Francisco Xavier de Ros y de Dalmases", *Revista del Instituto Agrícola Catalán de San Isidro*, 102 (1953), p. 123-124.
[848] Josep Maria Vives i de Ferrater (†1922), dirigent destacat del Comitè de Defensa Social, organització catòlica conservadora, en la qual era el president de la secció de premsa i arts gràfiques.
[849] Lluïsa de Casanova vivia al principal del carrer Casp, 60, mentre que el seu germà vivia igualment al principal del número 41 del mateix carrer.

sindical de ferroviaris —el Comitè Central Revolucionari de Barcelona Nord del Sindicat Nacional Ferroviari (CNT-AIT/UGT-ITF) — i l'1 d'octubre de 1936 els llibres foren lliurats a la Biblioteca de Catalunya; una setmana després, el 7 d'octubre, un membre de la secció tercera de les patrulles de control (que actuava a la zona de l'Estació del Nord i fins a la Barceloneta) trametia una camioneta amb llibres recuperats de la casa de Ramon de Casanova. L'ambient en què es movia la família Casanova era el d'un tradicionalisme catòlic conservador; no és d'estranyar, per tant, que per tradició familiar poguessin haver conservat una Bíblia medieval, o que en la biblioteca de Ramon de Casanova, interessat per la història natural, hi figuressin les acurades làmines fetes per l'estudiant Alfons Par, amb qui coincidia al Centre Excursionista de Catalunya i probablement en alguna de les associacions de tipus religiós a les quals ambdós eren membres.

En acabar la guerra, i després que el fill de Lluïsa de Casanova, Pere Nolasc Vives, en fes la reclamació, els llibres foren retornats als seus propietaris, primer a la vídua Vives (que deixà Barcelona per instal·lar-se en una de les seves propietats a l'interior), i després a Ramon de Casanovas; la bíblia del segle XIII, com la majoria dels documents rars, fou lliurada una mica més tard, el 1941. Romangueren a la Biblioteca de Catalunya els dos àlbums d'història natural, bé per inadvertència, bé simplement perquè essent documents del segle XIX no se'ls va donar la mateixa importància que s'havia donat al manuscrit medieval. Els volums no foren registrats de nou fins a mitjans de la dècada de 1990.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-70 – Reclamació de Pere N. Vives al cap del Servicio de Recuperación Artística de béns del seu oncle, Ramon Casanova. Barcelona, 24 de febrer de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 2 i 3, 104 i 204 – Peticions de recuperació de les biblioteques de Lluïsa de Casanova i de Ramon de Casanova, signades pel fill de Lluïsa, Pedro N. Vives. 21 i 22 de gener de 1939 / Petició signada per Lluïsa de Casanova, 8 d'agost de 1939 / Petició signada per Ramon de Casanova. 5 de gener de 1940.

AHBC, 124/33 – Rebut de mans del Sindicat Nacional Ferroviari C. O. Nord (CNT-AIT / UGT-ITF) la biblioteca del carrer Casp 60 (Casanova), requisada pel Comitè Central Revolucionari de Barcelona Nord. 1 d'octubre de 1936.

AHBC, 127/40 – Pere Bohigas. Breu notícia d'un manuscrit bíblic dipositat a la BC, pertanyent als Casanova. 1939.

AHBC, 127/41 – [Jordi Rubió], llista de biblioteques ingressades (Ramon de Casanova, Casp 41–Llibres / Casanova, vda. Vives, Casp 60–Llibres). [1938].

AHBC, 127/41, camisa 7 – "Mss", llista de biblioteques amb documentació manuscrita (Casanova-Vives / Casanova, Ramon de (cancel·lat). [1939].

AHBC, 331/1 – Expedient de recuperació bibliogràfica de Luisa de Casanova y de Parrella.

AHBC, 332/1 – Pere Bohigas, "Libros devueltos" (Casanova-Vives, 14 d'agost de 1939 / 16 de gener de 1940 Ramon de Casanova). 30 de març de 1939-5 de febrer de 1940.

AHBC, 332/C-Casanova – Rebut de mans de la secció 3ª de les patrulles de control d'un lot de llibres del carrer Casp 41. 7 d'octubre de 1936 / Certificat de dipòsit a la BC d'una Bíblia del segle XIII

propietat de Lluïsa de Casanova. 13 d'agost de 1939 / Rebut de devolució de la biblioteca de Lluïsa de Casanova, signat per la seva propietària; amb el llistat de llibres recuperats. 14 d'agost de 1939 / Rebut de devolució de la Bíblia, signat per Josep M. Vives. 25 de juliol de 1941.

Bibliografia

CASELLAS DOMÈNECH, Oriol. *Josep de Colomer i Costa, vigatà pioner de l'automobilisme a Catalunya*. Vic: Eumo, 2016.

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les 'Notes' de Jordi Rubió". *Estudis Romànics*, 29 (2007), p. 213-234 (§29).

PLANAS I MARESMA, Jordi. *Els propietaris i l'associacionisme agrari a Catalunya (1890-1936)*. Girona: Associació d'història rural de les comarques gironines, 2006.

SERRAHIMA, Maurici. *De passat quan era present*. Vol. II: *1948-1958*. Barcelona: Edicions 62, 2004, p. 131-133 (26 de desembre de 1949).

VIVES, Ignasi. "Pregó de la festa major de Seva 2016". *Monografies del Montseny*, 32 (2017), p. 161-168.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 3990-3991
ALFONS PAR I TUSQUETS, Quadres sinòptics d'Història Natural. Amb el vist-i-plau de Joaquim M. Barnola, SJ. En castellà. Finals del segle XIX (ca. 1890-1895).

Ms. 3990
ALFONS PAR I TUSQUETS, "*Quadros de Historia Natural*". Vol. I: Quadres sinòptics de Botànica i Mineralogia. Inclou 15 quadres de botànica i 10 de mineralogia.

Ms. 3991
ALFONS PAR I TUSQUETS, "*Quadros de Historia Natural*". Vol. II: Quadres sinòptics de Zoologia. Inclou 2 quadres preliminars, i 39 quadres de zoologia

2 v.; 500 x 345 mm. Enquadernació holandesa d'origen, al contraplà del ms. 3991 etiqueta "P. Cornadó enquadernador".

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (febrer de 1937, signatura antiga BC ms. 1795). Provè de la biblioteca de Ramon de Casanova.

Bibliografia: M. S. RIBES AMORÓS, *L'obra lingüística d'Alfons Par* (Barcelona: IEC, 2011) (Biblioteca filològica, 56).

Nota: Joaquim M. Barnola i Escrivà de Romaní, SJ (Barcelona, 1870-1925), professor de ciències naturals a Barcelona i Oriola, i membre de la Institució Catalana d'Història Natural, de la qual fou president en els perídoes 1913-1916 i 1918-1923.

19.
Dolors de Càrcer-Amat i de Ros, marquesa de Castellbell i baronessa de Maldà
Guerra Civil
1936

Membre d'una de les famílies de més noble llinatge de Barcelona, Maria Dolors d'Amat-Càrcer i de Ros (1867-1939), VI baronessa de Maldà i de Maldanell, VII marquesa de Castellbell i de Castellmeià, era sens dubte una de les persones més influents de l'aristocràcia catalana. S'havia casat ben jove amb Lluís de Vilallonga i Sentmenat (1855-1905), baró de Segur, comandant d'artilleria amb plaça, de qui enviudaria quan tenia 26 anys. El matrimoni, amb els quatre fills —Salvador (1891-1974), Joaquim (1896-1968), Josep Maria (†1921), Maria Antònia (1901-1982)— vivia al palau situat al carrer del Pi, que alternava a la primavera i l'estiu amb estades a les diferents propietats familiars: el Palau Falguera a Sant Feliu de Llobregat, Can Cortada a Esplugues, o Can Planellas a Castellterçol. La baronessa, que el seu net, l'escriptor José Luis de Vilallonga, descriu com a una dona de forta personalitat, intel·ligent i cultivada, amant de la música i de la lectura, solia celebrar a la seva residència balls, festes i altres actes lúdics de gran ressò en l'alta societat barcelonina de l'època. Entre els seus hostes es comptaven Miguel Primo de Rivera, amb qui l'unia una bona amistat, i Alfons XIII; de fet, el fallit atentat anarquista contra el rei de maig de 1925 es produí a les portes del seu palau.

El juliol de 1936, l'hereu dels Maldà i Castellbell es trobava amb la seva família en el seu lloc d'estieuig tradicional, a Biarritz. Com el seu pare, era militar de carrera, partí immediatament per incorporar-se a l'exèrcit sublevat. El seu germà Joaquim, comte de Sant Miquel de Castellar, pogué abandonar l'estat pels seus propis mitjans. La situació fou més difícil per a la baronessa, que sembla haver pogut escapar de Barcelona gràcies a l'actuació dels porters del Palau, que l'amagaren, i a la intervenció del consolat de França, que l'ajudà a embarcar cap a Marsella. Després d'una breu estada a Beaulieu, vora Niça, es traslladà a Sevilla, on vivia la seva filla Maria Antònia, i on morí poc abans d'acabar la guerra, el gener de 1939.

Al llarg del temps, la unió de les diferents nissagues (Amat, Càrcer, Cortada, Falguera, Planella d'una part, i Vilallonga i Sentmenat d'altra) i dels títols que els corresponien (marquesats de Castellbell i de Castellmeià, baronies de Maldà, de Maldanell i de Segur, comtat de Sant Miquel de Castellar) havia propiciat la formació d'un arxiu de gran rellevància i considerable volum, repartit entre el Palau Maldà del carrer del Pi i el Palau Falguera; als arxius familiars calia afegir una important biblioteca patrimonial, conservada en bona part a Sant Feliu. Ara bé, la joia del conjunt era sens dubte els vora setanta volums del *Calaix de sastre*, dietari mantingut durant gairebé 50 anys pel primer baró de Maldà i font inesgotable de notícies sobre la història de la Barcelona de finals del set-cents i inicis del vuit-cents. No és d'estranyar que el salvament d'aquests documents fos considerat una prioritat absoluta, sobretot sabent que, en esclatar la revolució, un comitè de la FAI havia confiscat Can Falguera, on es trobava el dietari; en Josep Buch i Parera, un dels col·laboradors d'Agustí Duran i Sanpere, l'hauria avisat. El dimecres 5 d'agost el conseller de Cultura, Ventura Gassol, fa sengles autoritzacions a Duran i Sanpere

per recollir la documentació i llibres de la casa de la baronessa de Maldà al carrer del Pi i de Can Falguera. La tarda del mateix dia Duran, juntament amb Camil Bas, visiten el Palau Maldà; molt probablement la recollida degué donar lloc a negociacions amb els membres dels comitès, perquè la recollida efectiva, tant al Palau del carrer del Pi com al de Sant Feliu, no es dugueren a terme fins al cap d'una setmana, l'11 d'agost. El dietari del servei d'arxiu de Duran dona fe de qui va participar en les recollides:

> "Buch i Bas amb auto i policia a Sant Feliu de Llobregat a recollir *Calaix de Sastre* de la Casa de la baronessa de Maldà.
> A casa la baronessa de Maldà (c. del Pi) recollida documentació. Un camió llogat. Arqués, Gómez, Amat, Dalmau i 2 germans Estrems".

Vist el volum d'arxius recuperat del casal del Pi —74 metres de prestatgeria i més de 2.500 pergamins— no és d'estranyar que calguessin sis persones per ocupar-se'n. Per a la recollida al Palau Falguera del *Calaix de sastre* es va considerar necessari dur l'escolta de la policia; la resta del material arxivístic, d'un volum considerable, es va recollir dues setmanes més tard. Un rebut del Servei d'Arxius a favor de l'entitat "Estat Lliure de Catalunya" ens informa que el 26 d'agost havien lliurat el gruix de l'arxiu conservat a Can Falguera, consistent en "443 carpetas con documentación manuscrita, 300 legajos de libros y manuscritos, un paquete de pergaminos, 126 volúmenes impresos" de l'arxiu Maldà, i "80 legajos y libros manuscritos". Sembla que encara quedà algun altre material, ja que una nota de Duran al seu dietari indica que el 31 d'agost del 1936 a la tarda Martí de Riquer es trasllada "a les cases Maldà i Dalmases per a tractar del trasllat de la documentació". En un primer moment, la documentació fou transportada a Ca l'Ardiaca, d'on passà al dipòsit del convent de l'Esperança i d'allí a Pedralbes (els lligalls al passadís de l'abadia i els pergamins a la sagristia); només el *Calaix de sastre*, pel seu lligam intrínsec amb la història de Barcelona, es quedà a Ca l'Ardiaca, seu de l'Arxiu Històric Municipal. Els col·laboradors de Duran s'ocuparen amb cura d'acondiciar l'arxiu i d'establir-ne l'inventari, que seria particularment útil en el moment del retorn.

Els homes del Servei d'Arxius se'n van endur els papers, però sembla que la biblioteca del Palau Falguera, o almenys una part, no es va retirar. Intervingué aleshores Joana Raspall, en aquell moment estudiant a l'Escola de bibliotecàries. A principis de 1937 la jove bibliotecària feu arribar a Jordi Rubió el catàleg de la biblioteca de la marquesa de Castellbell (molt probablement l'actual ms. 3878); el que hi veu l'impulsa a adreçar-se al conseller de Cultura de Roses de Llobregat (nom que adoptà Sant Feliu a partir de 1936) per tal de demanar-li que els deixi a la Biblioteca de Catalunya. L'ajuntament de Sant Feliu havia demanat entre 1933 i 1934 l'establiment d'una biblioteca infantil per completar la que ja hi havia d'adults, però el projecte no va tirar endavant. A fi de facilitar el lliurament dels llibres —l'edifici era en aquell moment ocupat per un comitè de la UGT—, Rubió proposa fer una tria dels llibres de can Falguera que, per les seves característiques, poden interessar a la Biblioteca de Catalunya, i deixar a Sant Feliu els que puguin ser d'interès per a una biblioteca popular. Aquests llibres, a completar amb lots de llibres complementaris lliurats pel Servei de Biblioteques, podrien servir per obrir la biblioteca que l'Ajuntament havia demanat.

Entre octubre i novembre de 1937 la proposta fou acceptada per l'Ajuntament i per la Generalitat, que habilità un pressupost de nou-centes pessetes per poder fer la tria, l'inventari i la catalogació dels llibres, que es van encarregar a Joana Raspall. L'Ajuntament feu dos trameses de llibres dels segles XVI-XIX, la primera el 4 de maig i la segona el 19 d'agost el 1938, bescanviades per sengles lliuraments de llibres moderns per a la biblioteca pública (29 d'abril i 1 de juny). Ente els volums lliurats hi havia alguns manuscrits que figuraven ja en l'inventari de la biblioteca Castellbell: un *Tratado de armas y linages* d'Antonio Agustín que havia pertangut a la família Vilallonga (ms. 2270), una còpia de la miscel·lània sobre la Guerra dels Segadors d'Alberto de Torme i Liori (ms. 2518), un llibre de visites pastorals de la província d'Aragó dels trinitaris calçats de principis del XIX (ms. 3576) i un recull d'apunts universitaris del segle XVII (ms. 3578), tots ells volums que no era estrany trobar en una biblioteca nobiliària com la dels Castellbell. Allò que sorprèn més són els darrers volums que s'anoten a la fi del llistat del 4 de maig: "7 vols. memòries manuscrites (Calaix de sastre)", que corresponen de fet a tres reculls miscel·lanis sobre viatges i festes (ms. 2543, 3029 i 3106) i als quatre volums de la *Història de la Guerra Gran* (ms. 3074). Molt probablement es devien trobar, en origen, separats de la resta del dietari, i per això els homes de Duran i Sanpere no els van veure. Els manuscrits foren registrats en dos blocs: els llibres del *Calaix de sastre* el 25 de maig, sense cap menció de procedència, i la resta el 15 de novembre del 1938, amb la menció en llapis "Marquès de Castellbell".

A finals de març de 1939 Antonio de la Torre, en aquell moment encarregat del Servicio de Recuperación Bibliográfica, autoritza l'examen dels documents dels Castellbell a José Mª Anglés, molt probablement per encàrrec de l'hereu de la baronessa, Salvador de Vilallonga, baró de Segur (que ben aviat passaria a signar com a Marquès de Castellbell, un cop resolta l'herència materna). El baró de Segur havia estat durant la guerra al costat del general de cavalleria José Monasterio, i com a excombatent d'alt rang estava segur de ser escoltat. Consta que l'arxiu Maldà fou retornat al seu propietari l'11 d'agost de 1939, mentre que el de la casa Vilallonga ho era el 13 d'octubre del mateix any. Les entrades, però, no permeten saber del cert si el que es va tornar va ser la integritat del que s'havia incautat al carrer del Pi i a Sant Feliu, o si només es va tornar el material que hi havia al palau barceloní. La devolució dels volums del *Calaix de sastre* va ser molt més llarga. Sembla clar que Agustí Duran va fer el possible per tal que se n'endarrerís el retorn —o per què no es tornés—, i l'estiu de 1941 el dietari era encara en mans municipals. Molt probablement en parla a Luis Monreal, responsable del Servicio de Recuperación Artística —i per tant garant, en última instància, del retorn de tot tipus de col·leccions confiscades— que el 4 d'agost rebia una carta del Director General de Belles Arts, el marquès de Lozoya, que en certa manera l'autoritzava a retardar el lliurament dels volums fins que no se n'hagués establert una còpia. Mentrestant, el setembre, el baró de Segur continuava reclamant a Monreal els volums que eren seus; insistia encara a mitjan desembre, assegurant que ja facilitaria la consulta a les persones acreditades que els volguessin veure. Però que així com els seus avantpassats els havien conservat, ell també n'era del tot capaç. Agustí Duran aconseguí però que es fes una còpia de la major part dels volums (sembla que els volums escrits en els darrers anys de la vida de l'autor, de 1817 a 1819, no hi hagué temps de transcriure'ls) abans de ser retornats a finals de juliol de 1942.

En canvi, els volums que havien ingressat a la Biblioteca de Catalunya no es van retornar. L'entrada dels llibres i manuscrits a través de l'Ajuntament de Sant Feliu per mitjà d'un canvi feu que la documentació sobre l'ingrés quedés desada en un altre apartat de l'arxiu administratiu, el dedicat a les biblioteques populars, i no en el de la documentació sobre confiscacions, amb la qual cosa en fer la revisió dels expedients no es trobà l'origen del conjunt de documents. Aquest fet jugà sens dubte un paper important en el fet que la biblioteca Castellbell no fos reclamada. Bohigas no deixa d'indicar la seva presència entre les col·leccions que el 1940 es conservaven encara a la BC, i va establir igualment a partir dels llibres de registre un llistat dels manuscrits i impresos rars amb procedència del marqués de Castellbell —llistat en el qual, però, no figuraven els llibres del *Calaix de sastre*, ja que la procedència no s'havia indicat. Tot i així, els llibres no foren reclamats, i romangueren a la Biblioteca.

Malgrat que a la fi de la guerra molts dels béns que havien estat requisats els foren retornats, la nissaga no retrobà l'esplendor de l'avant-guerra. Com moltes famílies nobiliàries, la dels Maldà va haver-se de desprendre progressivament d'alguns dels seus béns, essencialment immobles: en els anys 40, el que havia estat el jardí del Palau Maldà passava a ser unes galeries, i en els anys 90 Can Falguera passà a ser propietat de l'Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat. El 1987 l'aleshores baró de Maldà, Alfons Salvador Vilallonga i Cabeza de Vaca, va deixar en dipòsit a l'Arxiu de la Corona d'Aragó els fons de les dues nissagues familiars que havia heretat, el de la baronia de Maldà i els marquesats de Castellbell i Castellmeià d'una part, i els de la baronia de Segur per l'altra; el volum i disposició semblen coincidir amb la descripció dels documents que es trobaven inicialment al carrer del Pi. Per voluntat expressa del baró, el conjunt es coneix amb el nom d'Arxiu de Can Falguera, en referència a la que durant molts anys va ser la residència d'estiu de la família, i el lloc on es van dipositat els arxius després del seu retorn. Els setanta-un volums del *Calaix de sastre*, però, romangueren en mans de la família Vilallonga fins el 2023, en què el IXè baró de Maldà, Alfonso de Vilallonga i Serra, acceptà la proposta d'adquisició de la Biblioteca de Catalunya, on foren registrats com a ms. 10000; la col·lecció ingressà el desembre d'aquell any. Una còpia manuscrita (ms. A-201-252) i alguna altra documentació dels Maldà (ms. A-8 a 10, i B-338) es conserven actualment a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-478 – Reclamació de béns de la baronessa de Maldà. Agost de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 107 – Reclamació de l'arxiu de la Baronessa de Maldà. Agost de 1939.

ACA, Col·leccions, Arxiu de Can Falguera – inclou els arxius de les famílies Amat (marquesos de Castellbell i barons de Maldà i Maldanell) i Càrcer, i de la família Vilallonga, que prové de la biblioteca del palau Falguera (Sant Feliu de Llobregat), residència d'estiu dels barons de Maldà (https://pares.mcu.es/ParesBusquedas20/catalogo/description/120505, consulta 7 de gener 2025).

AHBC, 124/62 – "Arxiu Maldà" (camisa buida, potser es va preparar, i finalment no es va arribar a emplenar).

AHBC, 127/40 – Llista de manuscrits del Marqués de Castellbell, de mà de Pere Bohigas. [1939].

AHBC, 127/41, camisa 7 – "Mss", llista d'expedients que tenen documentació a Manuscrits, de mà de Pere Bohigas; entrada "Castellbell, marqués de". 1939.

AHBC, 332/1 – Servicio de Recuperación Bibliográfica. "Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central"; entrada "Maldá, baronesa. Biblioteca". 9 d'abril de 1940.

AHBC, 498/4 i 5 – Creació de la biblioteca popular de Roses de Llobregat (Sant Feliu de Llobregat). 1934, 1937-1938.

ANC, 1-1-T-8331 Documentació relativa a la recollida i protecció de l'arxiu de la baronessa de Maldà. Inclou còpies de diversos oficis autoritzant el trasllat de llibres, documents, objectes d'art i mobiliari de la casa de la baronessa de Maldà de Sant Feliu de Llobregat, i dels immobles del carrer del Pi i del carrer de Cabestany de Barcelona, dels rebuts dels arxius de les cases Maldà i Vilallonga i de l'inventari de l'arxiu Maldà.

ANC, 1-1-T-8340 – Servei de Patrimoni Històric, Artístic i Científic. Arxius patrimonials. Informes breus, entrada "Maldà, baronessa". 1938-1939.

ANC, 1-1-T-8372 – Llibreta amb la llista d'arxius hostatjats al monestir de Pedralbes. F. 4v, entrada "Maldà. Abadia (passadís) / Maldà. Pergamins classificats. Sagristia"; f. 5v entrada "Vilallonga. Pergamins Sagristia / Vilallonga. Arxiu. Passadís Enf[ermeria]. Novembre de 1938.

ANC, 1-1-T-8378 – "Registro de devoluciones de archivos (Depósito Pedralbes)". Devolucions dels arxius de les cases de Maldà i de Vilallonga. Agost-octubre de 1939.

ANC, 1-1-T-8381 – Devolució d'arxius protegits, correspondència. Carta d'Antonio de la Torre a Agustí Duran autoritzant a Josep Maria Anglès perquè examini els papers de la casa Maldà que són a Pedralbes. 24 de març de 1939.

ANC, 1-1-T-8384 – "Relación de archivos protegidos". "Archivos documentales y col·lecciones particulares"; entrada "Maldá, Baronesa de". 1939.

Arxiu Comarcal del Baix Llobregat. Fons Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat exp. 592-13 (Biblioteca Castellbell-Monistrol) – Expedient relatiu a la biblioteca popular de Roses de Llobregat; amb un llistat dels llibres lliurats per l'Ajuntament de Roses de Llobregat a la Biblioteca de Catalunya procedents del Palau Falguera (a la fi menciona "7 vols. de memòries manuscrites (*Calaix de sastre*)". 15 de gener de 1937- 4 de maig de 1938.

CDMH (Centro documental de la Memoria Histórica), PS-Barcelona, Generalitat, 220,1 – Expedient de confiscació de béns immobles de la baronessa de Maldà a Sant Feliu de Llobregat, Abrera i Castellterçol. 1936-1938.

MAC, Fons Luis Monreal. Correspondència – Cartes a Luis Monreal relatives al retorn del *Calaix de sastre*. 4 d'agost de 1941-12 de desembre de 1942.

Bibliografia

FLUVIÀ, Armand de. "Castell de Castellbell". En: P. CATALÀ I ROCA, *Els castells catalans: volum I*, 2a ed. (Barcelona: Rafael Dalmau, 1990).

FEBRÉS, Xavier. "La decadència incomprensible, per més que visible, de les Galeries Maldà". *Apologia de la curiositat: el bloc de Xavier Febrés* (17 de juliol de 2015). (http://www.xavierfebres.com/2015/07/la-decadencia-incomprensible-per-mes.html, consulta 7 de gener 2025).

FONT, Francesc. "Casa Cortada o Palau Maldà". En: *Barcelona entre muralles: la Barcelona de la Ciutadella*. (http://www.barcelonaentremuralles.com/edificacions.cfm/ID/5894/CAT/casa-cortada-palau-malda.htm, consulta 7 de gener 2025).

MANENT, Albert. "50 anys de Dietari". *Avui* (25 de febrer de 2004).

PASCUAL I LÓPEZ, Vicenç. *El Baró de Maldà, materials per a una biografia*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003. (Biblioteca Serra d'Or, 308).

RETUERTA, M. Luz; SANMARTÍ, Carme. *El palau Falguera: pagesos, mercaders i nobles a Sant Feliu de Llobregat, segles XVII-XX*. Sant Feliu de Llobregat: Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat, 1999.

RETUERTA, M. Luz; SANMARTÍ, Carme. "El palau Falguera de Sant Feliu de Llobregat". En: *Quaderns científics i tècnics de restauració monumental* (Barcelona: Diputació de Barcelona, 2000), p. 183-264

RUBIÓ I BALAGUER, Jordi. "El Baró de Maldà". En: *Història de la literatura catalana*, vol. III. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986 [1958], p. 109-116, 249-250.

VILALLONGA, José Luis de. *La cruda y tierna verdad*. Barcelona: Plaza & Janés, 2000.

XARXA D'ARXIUS COMARCALS. ARXIU DEL BAIX LLOBREGAT. "Documents d'una vida: Joana Raspall". 2013 (https://xac.gencat.cat/ca/llista_arxius_comarcals/baix_llobregat/documents-duna-vida/index.html, consulta 7 de gener 2025).

ZAMORA ESCALA, Jaume Enric. *Els arxius i el conflicte polític en el segle XX: el cas dels arxius catalans (1931-1939)*. Tesi doctoral. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2011.

Documents ingressats durant la Guerra Civil, amb menció "Marqués de Castellbell"

Ms. 2270

ANTONIO AGUSTÍN, "*Tratado de armas y linages de mucha parte de la nobleza de España, compuesto por Don Antonio Agustín, arçobispo de Tarragona. Dividido en Dialogos*". Copiat per Esteve de Corbera. Al f. 2: "Este libro se sacó de unos cartapacios que estavan en poder de Don Galçerán Albanell, hoy maestro del Príncipe nuestro señor. En el que se echa de ver que falta lo mas del sexto diálogo, y assí se dexan en blanco aquellas hojas que están a la postre, para continuarlo quando llegue a mis manos. Adviértase que en los títulos estan añadidos los que después de la muerte deste gran prelado han dado los Reyes, que no podían estar en el original ... 1619. Estevan de Corbera".

90 f.; 230 x 160 mm. Escuts dibuixats en tinta. Enquadernació coetània en pergamí. Títol ms. al llom "Antonio Augustin Dialogo de armas y linajes".

Procedència: Al f. 1, exlibris manuscrit "Ex bibliotheca Stephani de Corbera. 1619". Havia pertangut a Manuel de Vilallonga (f. 4), i, modernament, al marquès de Castellbell. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2676, 15 de novembre de 1938).

Bibliografia: Sobre Esteve de Corbera, v. X. BARÓ I QUERALT, *La historiografia catalana en el segle del barroc (1585-1709)*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, desembre de 2005), p. 160-186.

Edició: A. AGUSTÍ, *Diàlechs de les armes y llinatges de la noblesa d'Espanya* (Barcelona: Llibreria Antiga i Moderna de S. Babra, 1917).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140; E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), vol. I, p. 311-312; MCEM 244 (M. Toldrà).

Nota: altres còpies a Barcelona, BC, ms. 31; AHCB, ms. A-280; Madrid, BNE ms. 3337 (còpia de Pau Ignasi de Dalmases).

Ms. 2518

ALBERTO DE TORME Y LIORI, "*Miscelláneos históricos y políticos sobre la Guerra de Cataluña des del año 1639*". Segle XVIII.

238 f. (numeració antiga 452 p.); 150 x 105 mm. Postil·les marginals. Enquadernació coetània en pergamí, amb restes de tanques de botó. Títol ms. al llom: "Susesos de Cat[...]" i "Misceláneos históricos [...] 1639".

Procedència: Havia pertangut al marquès de Castellbell. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2672).

Edició: A. DE TORME I LIORI, *Misceláneos históricos y políticos sobre la Guerra de Cataluña desde el año MDCXXXIX*, ed. Antoni Marià de Font i de Boter (Esparraguera: Font Rosada, 1889) (incompleta, només inclou tres llibres; feta a partir del ms. 1927 de la BN de Madrid).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1978); E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 410; MCEM 257 (M. Toldrà).

Nota: cf. BC mss. 500, 762 i 1843, AHCB, ms. A-51, B-36, BUB, ms. 334, Abadia de Poblet, ms. 97 i Madrid, BNE ms. 1927.

Ms. 3576

"*Visita provincial*". Llibre de la província d'Aragó de l'orde dels trinitaris calçats. Al f. 1, nota de fr. Bruno Casado, datada a Barcelona, 31 de desembre de 1825: "En este libro se hallarán notados los individuos y el estado de todos y cada uno de los conventos de la provincia, según que resultó de la visita hecha en 1825 por Nº M. R. P. Provl Con asistencia del infrascrito secretario, y conforme quedan a último de dicho año de182...". 1825, amb afegitons entre 1826-1829.

f. 23-61: Llistats de frares, per regions i convents.
f. 68-71: "*Cartillas de órdenes*".
f. 72: "*Licencias de predicar y confesar*".
f. 75-76: "*Patentes de conventualidad*".
f. 78-79: "*Elecciones y confirmaciones de ministros*".
f. 81: "*Absoluciones de ministros*".
f. 84-86: "*Mandatos y otras expediciones heterogéneas o diversas*".
f. 87-88: "*Licencias de paseo*".
f. 90-93: "*Memoriales y sus decretos*".
f. 97v-99: "*Mandatos y otras expediciones heterogéneas o diversas*".

99 f. (a continuació f. en blanc; numeració d'origen 285 p.); 205 x 145 mm. F. 2-21 índex alfabètic, amb pestanyes. Enquadernació coetània en pergamí amb tanques de badana. Títol escrit al pla anterior i al llom: "Visita provincial".

Procedència: Havia pertangut al marquès de Castellbell. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2674).

Nota: al f. de guarda, nota d'A.-J. Soberanas: "Pel convent de Vinganya, cal deduir que aquest ms. és de la província dels trinitaris calçats".

Ms. 3578
Recull de cursos de filosofia, teologia, exegesi i dret. En llatí. Catalunya, segle XVII.

1. F. 1-26: "*Commentarii super duos libros De ortu et interitu una cum disputationibus et questionibus*".
2. F. 27-58: "*Commentaria in tres libros De animo simul cum disputationibus et questionibus*".
3. F. 59-119: "*Super quartum librum metaphysicorum Aristotelis commentarii per disputationes*".
4. f. 120-184: "*Questio 19ª, De voluntate Dei*".
5. f. 185-239: "*Tractatus de incarnatione*". Acèfal.
6. f. 240-241: "*Compendium et brevis summa eorum que in tractatibus et disputationibus et dubiis materiae de sensuris continentur*" .
7. f. 246-249v: Tractat sobre els sentits de l'escriptura.
8. f. 252: Notes sobre les virtuts.
9. f. 255-272v: Notes de dret civil.

272 f. (f. 40v, 54v-58v, 99-99v, 116v-119v, 182v-185v, 225, 238v-239v, 242v-245v, 250-251v, 252v-255 en blanc); 210 x 150 mm. Reclams al quadern. Diverses mans. Enquadernació coetània en pergamí, restes de tanques de badana.

Procedència: Havia pertangut al marquès de Castellbell. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2675).

Estat de conservació: Taques d'humitat.

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 464-465; MCEM 311 (M. Toldrà).

Documents registrats durant la Guerra Civil, sense menció de procedència

Ms. 2543
RAFAEL D'AMAT I DE CORTADA, baró de Maldà, *Miscel·lània de viatges i festes majors*. Recull de relacions de diverses dates. Catalunya, 1768-1788.

169 f. (f. 91, 94v-96v, 99-100, 105-107, 113-118, 129-130, 133v-134, 139v-140 en blanc); 210 x 145 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó.

Procedència: No indicada. Al f. 94, "Este libro es del señor barón de Maldá, año de 1791, el que dio a su hermano don Joseph Cortada Senjust y Amat". Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2634, 24 de maig de 1938, amb el títol "Descripcions de poblacions catalanes. Relacions de festes. Tragi-comedia del Delicuente honrado").

Estat de conservació: Alguns quaderns desenganxats. Pendent de restauració.

Bibliografia: A. COMAS, "El baró de Maldà", en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 526-548; J. ESCOBEDO, "Un manuscrit inèdit de Rafael d'Amat i Cortada, baró de Maldà", en: *Miscel·lània Pere Bohigas* (Barcelona, 1981), vol. I, p. 161-185; L. GARCÍA SÁNCHEZ, "Moixiganga i festa a Barcelona segons la crònica del baró de Maldà: celebració del doble part de Maria Lluisa de Parma i el Tractat de Versalles", en: *II Congrès de cultura popular* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, 1996), p. 184-187; R. D'AMAT I DE CORTADA, *Viles i ciutats de Catalunya*, a cura de M. ARITZETA (Barcelona: Barcino, 1994) (Els Nostres Clàssics. Biblioteca Baró de Maldà, 1).

Edicions: f. 86-87v editats en: M. CAMPABADAL, *El pensament i l'activitat literària del setcents català. II: Manifestacions literàries en llengua catalana (1700-1823)* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2003) (Textos i comentaris; 5), p 171-174. f. 1-88 editats en: R. D'AMAT I DE CORTADA, *Viles i ciutats de Catalunya*, a cura de M. ARITZETA (Barcelona: Barcino, 1994) (Els Nostres Clàssics. Biblioteca Baró de Maldà, 1).

Descripció: MCEM 2035 (M. Toldrà).

Exposicions: *Bibliographica: documents dels segles VIII al XX* (Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 1993), núm. 209.

Ms. 3029

RAFAEL D'AMAT I DE CORTADA, baró de Maldà, *Miscel·lània de festes i viatges*. Recull de relacions de diverses dates. Al f. 1: "Aquest llibre se ha comensat lo dia 20 de abril del any 1781 y se conclourà tot lo en ell contingut lo dia 1 de setembre del mateix any, mes o menos, per no voler-s'i cansar lo autor en escriurer". En castellà. 1781-1782.

177 f. (f. 20v-21v, 36v, 49v, 56-56v, 65v-66v, 80v-81v, 98v-99v, 105v, 115v-116v, 124v-125v, 156v en blanc; entre els f. 20 i 21 talons de vuit folis mutilats); 210 x 145 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó. Títol ms. al llom "Ramillete [resta il·legible]".

Procedència: No indicada (biblioteca de la baronessa de Maldà). Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2635, amb el títol "Ramillete de varios acontecimientos festivos en punto a fiestas mayores de lugares vecinos a Barcelona. Viatges per Catalunya. Tractat sobre l'alegria).

Estat de conservació: Folis malmesos per la tinta fèrrica

Bibliografia: A. COMAS, "El baró de Maldà", en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 526-548.

Edició: cf. R. D'AMAT I DE CORTADA, *Viles i ciutats de Catalunya*, a cura de M. ARITZETA (Barcelona: Barcino, 1994) (Els Nostres Clàssics. Biblioteca Baró de Maldà, 1) (cf. p. 68)

Descripció: MCEM 2036 (M. Toldrà).

Nota: Segons M. Toldrà, és en part la traducció castellana del ms. BC 3106.

Ms. 3074

RAFAEL D'AMAT I DE CORTADA, baró de Maldà, *Història de la Guerra Gran*. 1795-1802.

3074-I

"*Llibre que contindrà la història i memorable època de la guerra cruel que ha intimada la Fransa a España en lo dia 5 de mars de 1793 y aixís a tota la Europa*". Al f. 1v: "S'ha comensat est llibre en lo dia 26 de novembre del any 1795".
252 f. (numeració d'origen 500 p.).

3074-II

"*Tomo 2, continuació de la historia de la guerra desde 30 de maig del any 1795, y conclusió ab la pau Fransa ab Espanya...*".
143 f. (numeració d'origen 283 p.).

3074-III

"*Continuació en lo tomo III de las noticias y terminació de la guerra*". 28 d'agost de 1800.
194 (numeració d'origen 337 p.).

3074-IV

"*Tomo IV, continuació de la actual guerra dels inglesos...*". Principis del segle XIX (ca. 1800-1803).
215 f. (numeració d'origen 428 p.).

4 vols.; 210 x 145 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó. Títol ms. al llom, "Guerras", afegit a llapis posteriorment, i número del volum en xifres romanes.

Procedència: No indicada (biblioteca de la baronessa de Maldà). Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2636, amb el títol "Llibre que contindrà la història memorable de la Guerra Civil que ha intimada la França a España").

Bibliografia: A. COMAS, "El baró de Maldà", en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 526-548.

Edició: cf. R. D'AMAT I DE CORTADA, *Calaix de sastre*, I-XI, a cura de R. BOIXAREU (Barcelona: Institut Municipal d'Història: Curial, 1987-2003); IDEM, *Viles i ciutats de Catalunya*, a cura de M. ARITZETA (Barcelona: Barcino, 1994) (Els Nostres Clàssics. Biblioteca Baró de Maldà, 1), p. 68.

Descripció: MCEM 2038 (M. Toldrà).

Ms. 3106

RAFAEL D'AMAT I DE CORTADA, baró de Maldà, *Miscel·lània de viatges i festes*. Recull de diferents relacions. 1779-1786.

165 f. (mal relligat: el f. 165 ha d'anar darrera del f. 154; f. 19-20, 57-59, 81, 109, 112-113, 121, 152-153, 164 en blanc; entre els folis 24 i 25 talons de 4 folis arrencats, i entre els folis 25 i 26 talons de 2 folis també arrencats); 210 x 145 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó. Títol ms. al llom, molt esborrat: "Miscel/laneas / diversas".

Procedència: No indicada (biblioteca de la baronessa de Maldà). Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2637, amb el títol "Descripcions i viatges per poblacions de Catalunya. Verdadera tertulia sobre algunas circunstancias ocorregudas en los tants anys esperadas festas de la Iglesia vulgarment coneguda per la Cathedral de Llevant a 2 de juny de 1782").

Estat de conservació: Restaurat amb vel.

Bibliografia: A. COMAS, "El baró de Maldà", en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 526-548.

Edició: R. D'AMAT I DE CORTADA, *Viles i ciutats de Catalunya*, a cura de M. ARITZETA (Barcelona: Barcino, 1994) (Biblioteca Baró de Maldà, 1); IDEM, *Miscel·lània de viatges i festes majors*, I, a cura d'EADEM (Barcelona: Barcino, 1994) (Biblioteca Baró de Maldà, 2).

Descripció: MCEM 2037 (M. Toldrà).

Document registrat posteriorment sense menció de procedència, però ingressat durant la Guerra Civil

Ms. 3878

"*Biblioteca de la Excma. Marquesa de Castellbell*". Inventari de la biblioteca particular, dels armaris 1 a 4. A la fi de cada quadern fa un resum dels documents diversos (paquets de llibres, àlbums, fotografies, revistes, etc.) que es desen en la part inferior de la llibreria, probablement tancada. 1r terç del segle XX.

3878-I

"*Librería primera*". S'hi indiquen alguns manuscrits (Curso de philosophia, en 3 toms; Philosophia moral; Cartas de Santa Teresa; Tratado de armas y linages; Comentari Aristo.; Fhisique).

6 f.

3878-II
"*Librería segunda*". Al f. 5, "Crónica de varios sucesos de guerra" (potser el ms. 3074).
5 f.

3878-III
"*Librería tercera*".
3 f.

3878-IV
"*Cuarta librería*".
4 f.

4 vols.; 197 x 210 mm. Text mecanografiat, a doble cara. Enquadernació en tela granat sobre cartró. Títols estampats al pla anterior en lletres daurades.

Procedència: No indicada (ingressat durant la Guerra Civil, lliurat per Joana Raspall a Jordi Rubió).

Estat de conservació: Algunes taques a l'enquadernació.

Bibliografia: Menció dins R. D'AMAT I DE CORTADA, *Viles i ciutats de Catalunya*, a cura de M. ARITZETA (Barcelona: Barcino, 1994) (Els Nostres Clàssics. Biblioteca Baró de Maldà, 1), p. 69, nota 54.

20.
Fèlix de Sentmenat, marquès de Castelldosrius
Guerra Civil
1936

El 15 d'abril de 1901 el bisbe de Vic, Josep Torras i Bages, celebrava un matrimoni en què la més vella noblesa territorial s'unia a la jove noblesa comercial i industrial: Carles de Sentmenat i Sentmenat (Cornellà de Terri, 1862-Barcelona, 1935), marquès de Castelldosrius, d'Orís i de Benavent i baró de Santa Pau, maridava Isabel Güell i López (Barcelona, 1872-1956), primogènita d'Eusebi Güell i Bacigalupi (1846-1918), comte de Güell i gran mecenes de Gaudí, i d'Isabel López i Bru (1848-1924), filla d'Antoni López y López, marquès de Comillas. L'enorme fortuna dels pares de la núvia, grans mecenes, venia del sector empresarial: la indústria tèxtil (Colònia Güell), el comerç amb les colònies espanyoles (Compañía de Tabacos de Filipinas, tràfic d'esclaus), el ferrocarril (Compañía de Ferrocarriles del Norte de España), la banca (Banco Hispano Colonial), etc. L'any del matrimoni de la seva filla, Eusebi Güell fundava el que seria la gran cimentera espanyola, la Companyia General d'Asfalts i Portland (Asland). Ambdues famílies havien rebut llurs títols de mans d'Alfons XIII, que premià amb l'ennobliment les persones que havien contribuït a la puixança econòmica de l'estat i s'assegurava així un cercle de fidelitats. Fruit d'aquesta unió naixerien tres fills: Lluïsa, Maria de la Concepció i Fèlix de Sentmenat i Güell (1908-1990), advocat i empresari, membre del Reial Cos de la Noblesa de Catalunya, que heretà el títol en morir el seu pare el 1935. Dos anys abans s'havia casat amb Maria del Remei Urruela i Sanllehy, filla del marquès de San Roman de Ayala i d'Àgueda Sanllehy i Girona, néta del banquer Manuel Girona.

El 1936 la jove parella vivia al carrer Còrsega 325, molt a la vora de la cantonada amb el Passeig de Gràcia i la Diagonal. Sembla que el pis havia estat ocupat per una brigada del POUM; la setmana del 20 al 26 d'agost Rubió hi envià dos dels seus homes de confiança, Ricard Albert i Alfons Serra Baldó, per tal que examinessin i recollissin la biblioteca (o el que deixessin recollir); sembla que en aquell moment es recollí també un conjunt de documentació d'arxiu, potser en volums situats al costat de la biblioteca, que quedà instal·lada a l'antic Hospital de la Santa Creu. Però està clar que no es recolliren tots els materials, ja que per indicació de Duran i Sanpere, Martí de Riquer feu una nova visita a la vivenda el 26 de setembre de 1936; el dietari de Duran ens diu que Riquer calculà que hi havia un camió de pergamins i de papers. La documentació, recollida al cap de dos dies, quedà instal·lada al convent de l'Esperança entre el 28 i el 29 de setembre. Posteriorment, l'arxiu s'instal·laria a Pedralbes per a una major protecció. Encara devien quedar, però, força llibres, perquè hi ha notícia d'almenys dos lliuraments més: el 8 d'octubre del 1936, Rubió signa un rebut a favor del POUM per l'entrega d'una selecció de llibres de la biblioteca Castelldosrius, i l'estiu de 1937 afegeix una anotació a la camisa de l'expedient en què diu: "En Mira ens en envia uns quants de dret; bastants són d'en Valls Taverner. Se'n queden molts encara".

Contràriament al que era més habitual, la documentació no fou registrada immediatament. El 4 d'abril del 1937 es registraven, com a procedents del fons de Castelldosrius, el privilegi de grandesa a favor del títol, atorgat el 1703, i dues altres proves de noblesa setcentista (registres ms. 1862-1864). No seria fins a molt més endavant, a mitjan novembre de 1938, que es registrarien una dotzena de quaderns de bitàcola de vaixells que feien la ruta comercial entre Catalunya i Hispanoamèrica (registre ms. 2689-2700); molt probablement aquest volums estaven relacionats amb les negocis naviliers de la família Güell. Hi ha, però, un altre volum que s'inscriví el 1937 sense menció de procedència, però que està relacionat amb el fons del llinatge Castelldosrius: es tracta de l'arbre genealògic, acompanyat d'altres documents probatoris, que justifiquen el noble llinatge del marquès de Baños, Jerónimo José de Baños i Utrera, un granadí que havia estat governador militar de Barcelona a finals del segle XVIII i que maridà Manuela de Sentmenat i de Cartellà, filla del tercer marquès de Castelldosrius. Baños era d'ascendència morisca; per tant la necessitat de provar la "limpieza de sangre" era particularment important. El mateix any es registraven, una rere l'altra i també sense menció de procedència, quatre executòries i proves de noblesa totes d'origen granadí; sembla enraonat pensar que molt probablement totes ingressaren plegades com a part el fons.

A finals de febrer de 1939, Castelldosrius telefonà a Rubió per veure què en sabia dels seus papers; Rubió li digué que eren a l'antic Hospital de la Santa Creu, però que havien estat posats sota segell. A finals d'octubre de 1939 el marquès, gràcies a una autorització de Valls i Taberner, recuperava la part d'arxiu que havia estat conservada a Pedralbes, que ocupava vora 40 metres de prestatgeria. La que es trobava a l'edifici de l'Hospital fou retornada el 20 d'abril de 1940: incloia 52 lligalls amb correspondència i altra documentació, 15 volums amb còpies de documents, 6 volums de vària, dos volums d'inventari de l'arxiu establert en temps de Lluïsa de Sentmenat, i els tres plets de noblesa que havien estat registrats inicialment en el llibre de registre de manuscrits (ms. 1862-1864). Un paràgraf a la fi indicava que "declaro por mi honor proponer la adquisición de estos fondos a la Biblioteca Central en caso de venta, facilitar su consulta a los investigadores en los casos que la Biblioteca Central creyere necesario y someterme a todas las disposiciones dictadas por el Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional". Segurament Bohigas va insistir en què els quaderns de bitàcola romanguessin a la Biblioteca; i així es feu, tot i que no immediatament: el 3 de febrer de 1944 el director de la Biblioteca feu una carta al marquès agraint el donatiu dels volums, que quedà reflectit al llibre de registre amb sengles notes en vermell de la mà de Pere Bohigas: "Marqués de Castelldosrius. Donativo. Incorporados definitivamente a la biblioteca con los nos. 1513-1517" i "Marqués de Castelldosrius. Donativo. Incorporados definitivamente a la biblioteca con los nos. 1506-1507". Romangueren també a la biblioteca aquells volums nobiliaris que, tot i que probablement venien del mateix fons, no havien estat identificats com a tals.

Durant el franquisme el marquès, com a membre de la Casa del comte de Barcelona, defensà els drets a la corona de Joan de Borbó i Battenberg, com ho feren també molt probablement alguns dels membres del selecte Círculo Equestre, que Sentmenat presidia a principis dels anys seixanta, quan era també president de la cimentera Asland, la companyia que el seu avi havia fundat a principis de segle. Fèlix de Sentmenat moriria el 1990 a Barcelona; uns anys abans

havia estat entrevistat per Ronald Fraser, que recollí el seu testimoni en l'obra *Blood of Spain: An oral history of the Spanish Civil War* (1979).

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 2015/9, doc. 169 – Petició de Fèlix de Sentmenat i Güell, marquès de Castelldosrius, al delegat del Servicio de Recuperación Bibliográfica, per tal de recuperar el seu arxiu patrimonial, lliurat pel seu apoderat a la Generalitat per salvar-lo. 6 d'octubre de 1939.

AHBC, 124/34 – Rebut a favor del POUM d'una selecció de la biblioteca del marquès de Castelldosrius (Còrsega 325). 8 d'octubre de 1936.

AHBC, 127/41, camisa 7 – "Mss", llista d'expedients que tenen documentació a Manuscrits, de mà de Bohigas; entrada "Castelldosrius". [1939].

AHBC 127/41, camisa 7 – Plànol de disposició d'una vintena de fons propis i incautats a les dependències del carrer Hospital; entre ells, un quadrat amb la menció "Castelldosrius". Ca. 1938.

AHBC, 331/21, camisa 4 – Fèlix de Sentmenat. Avís de rebuda de la documentació d'arxiu. 20 d'abril de 1940 / Llista de manuscrits donats per Fèlix Sentmenat i Güell (direcció carretera de Sarrià 78), de mà de Pere Bohigas / Agraïment pel donatiu d'un conjunt de quaderns de bitàcola (ms. 2689-2700). 3 de febrer de 1944 / Rebut de 2 paquets d'arxiu, signats per procuració per Enric Pujol. 8 de març de 1944.

AHBC, 332/1 – "Servicio de Recuperación Bibliográfica. Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central"; entrada "Castelldosrius, 11 paquetes de libros, 19 p. de documentos" . 9 d'abril de 1940.

AHBC, 332/C-Castelldosrius – Fèlix de Sentmenat. Avís de rebuda de la documentació d'arxiu. Còpia. 20 d'abril de 1940.

AHBC, 1225/9 – Fitxes de control de fons d'arxiu; entrada "Castelldosrius", 19 unitats no especificades.

AHCB, Col·lecció Ronald Fraser, A1 E1 (10) – Enregistraments sonors de testimonis orals de la Guerra Civil espanyola. Entrevista a Fèlix de Sentmenat, 40 minuts (transcripció 18 p.). 18 d'abril de 1975.

ANC, 1-1-T-8340 – Informes breus d'arxius protegits. F. 7, entrada "Castelldosrius. El 26 de septiembre se efectuó una visita. El 28 del mismo se recogió el archivo (pergaminos y papeles). Trasladado a la Esperanza y luego a Pedralbes. 40 metros de estantería, un mapa de Cataluña de Aparici, 1720, una cómoda con pergaminos". 1939.

ANC, 1-1-T-8372 – Llibreta amb la llista d'arxius hostatjats al monestir de Pedralbes. F. 3v, entrada "Castelldosrius. [Sala] Capitular". Novembre de 1938.

ANC-1-1-T-8378 – "Registro de devoluciones de archivos (Depósito Pedralbes)"; entrada 30 "Archivo del marqués de Castelldosrius. Fue devuelto a su propietario Don Félix de Sentmenat y Güell en 25-31 de octubre de 1939 previa autorización de Don F. Valls Taberner. (vid. acta aparte)". 1939-1940.

ANC 1-267 – Fons del llinatge Sentmenat, marquesos de Castelldosrius (bit.ly/3r8L3Q7, consulta 19 de maig de 2024).

Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Dietari 1936-1939, fitxes – Entrada "M. Castelldosrius" ("Em telefona a la Generalitat preguntant pel seu arxiu. Li dic que és a l'Hospital. Demana de veure'l. Li dic que és segellat"). 23 de febrer de 1939.

Bibliografia

ALBERT I CORP, Esteve. *Isabel Güell i López de Sentmenat, Marquesa de Castelldosrius*. Andorra: Pyrene, 1990.

FERNÁNDEZ TRABAL, Josep. "L'Arxiu dels marquesos de Castelldosrius i la comarca de la Selva". *Quaderns de la Selva*, 4 (1991), p. 181-189.

FERNÁNDEZ TRABAL, Josep; BALADA I BOSCH, Francesc; MARTÍ I MARTÍ, Casimir. *Inventari dels fons: Marquesos de Castelldosrius, Castanyer, i La España Industrial de l'Arxiu Nacional de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, 1990.

FERNÁNDEZ TRABAL, Josep. "Fondos del Arxiu Nacional de Catalunya sobre la Guerra Civil española y el primer exilio". *Ebre 38: revista internacional de la Guerra Civil (1936-1939)*, 2 (desembre 2004), p. 111-132.

FRASER, Ronald. *Blood of Spain: An oral history of the Spanish Civil War*. New York: Pantheon Books, 1979

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les «notes» de Jordi Rubió". *Estudis Romànics*, 29 (2007), p. 213-234 (§28).

LACUESTA CONTRERAS, Raquel; GONZÁLEZ TORAN, Xavier. "Isabel Güell i López, la marquesa vídua de Castelldosrius". En: *Eusebi Güell i Bacigalupi: poder, catalanitat, cultura, art*. Barcelona: Diputació, 2019, p. 37-38.

ZAMORA ESCALA, Jaume Enric. *Els arxius i el conflicte polític en el segle XX: el cas dels arxius catalans (1931-1939)*. Tesi doctoral. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2011.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 1506-1508
JAUME FERRER, Diaris de navegació. 1851-1853, 1858-1861.

Ms. 1506
JAUME FERRER Diaris de navegació de la fragata *Antonio* i de la corbeta *Villa Tossa*. 1858-1861.

1. F. 1-49: "*Diario de navegación para uso de Jayme Ferrer, segundo piloto y encargado de la derrota de la fragata* Antonio*, de porte 1000 toneladas, de la matrícula de San Feliu de Guixols, nuebo de primer viaje con lastre y afectos peninsulares, emprende el viaje para Nueba Orleans con 22 hombres de tripulación y 6 pasajeros*". Sortida de l'estret de Gibraltar cap a Mississipi, del Missisipi a Barcelona. 12 d'octubre 1858-15 de març 1859.

2. F. 50-138: Diari de navegació de la corbeta *Villa Tossa*; sortida de l'estret de Gibraltar cap a Montevideo, d'allí a Fray Bentos i retorn, de Montevideo a Matanzas, d'allí a Montevideo, d'allí a Puerto Rico, i d'allí a [Barcelona]. 26 de juny 1859-28 de maig 1861.

Paper pautat per a indicacions nàutiques, 138 f.; 310 x 210 mm. Enquadernació coetània del segle XIX (quadern en holandesa, amb tanques de veta).

Ms. 1507
JAUME FERRER, "*Diario de navegación para la práctica del alumno Jaime Ferrer, embarcado en el bergantín* Pepe *al mando del capitán y piloto Don Pedro Maristany y segundo piloto Don Marcos Vilar, que emprende el viaje desde el puerto de Barcelona al de Buenos Ayres con cargo de vino y otros afectos del país*". 1851-1853.

1. F. 1-94: Sortida de Barcelona a Málaga, d'allí a Río de Janeiro, d'allí a Buenos Aires, d'allí a Matanzas, d'allí a Menorca i de Menorca a Barcelona. 11 de gener-26 de desembre 1851.

2. F. 95-143: Sortida de Barcelona cap a Santo Domingo, d'allí a Trinidad, d'allí a l'illa de Pinos, d'allí a Corrientes, d'allí a les Açores, d'allí al cabo Espartil, d'allí a Marsella, i de Marsella a Barcelona. 16 de desembre 1852-8 de juny 1853.

Paper pautat per a indicacions nàutiques, 143, [3] f.; 310 x 210 mm. Enquadernació coetània del segle XIX (quadern en holandesa amb tanques de veta).

Ms. 1508
JAUME FERRER, *capità*, "*Cuaderno de vitácora para uso de la corbeta* Villa de Tossa*, de porte 241 toneladas de la matrícula de Barcelona*". Sortida de Barcelona amb destí Montevideo, d'allí a Fray Bentos i retorn a Montevideo, de Montevideo a Matanzas, d'allí a l'Havana i retorn a Matanzas, de Matanzas a Montevideo. 19 de juny 1859-6 de juliol 1860.

Paper pautat per a indicacions nàutiques. 93 f.; 205 x 155 mm. Enquadernació coetània del segle XIX (quadern en holandesa amb una etiqueta a la coberta sup.).

Procedència: Biblioteca del marquès de Castelldosrius. Ingressats durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 2699-2700, 2689)

Nota: Un altre diari de navegació de Jaume Ferrer es conserva a la Biblioteca de la Universitat de Barcelona (ms. 2082)

Ms. 1509-1517
"*Cuaderno de bitácora del bergantín español* Romántico *de la matrícula de Santiago de Cuba, del porte 250 toneladas*". 1862-1871.

Ms. 1509
BONIFACIO SOLER, *capità*. Sortida de l'Havana amb destí Alacant, d'allí anada i tornada a Maó, d'Alacant a Barcelona. 17 de maig 1862-10 d'agost 1862, 13-setembre-29 de novembre 1863.

52, [93] f. (ff. no numerats en blanc).

Ms. 1510
JAUME FERRER, *capità*. Sortida de Barcelona amb destí Rio de Janeiro, de Rio de Janeiro a Buenos Aires i Montevideo, de Montevideo a Matanzas, de Matanzas a Gènova, i de Gènova a Barcelona. 2 de decembre 1862-12 setembre 1863.

99 f.

Nota: acaba el contingut continua a BC ms. 1509.

Ms. 1511
JAUME FERRER, *capità*. Sortida de Barcelona a Rio de Janeiro; de Rio a Montevideo, d'allí anada i tornada a Fray Bentos, de Montevideo a Cárdenas, de Cárdenas a l'Havana. 23 de gener 1864-4 de novembre 1864.

101 f. (f. 95-100 en blanc).

Ms. 1512
JAUME FERRER, *capità*. Sortida de l'Havana a Marsella, de Marsella a Barcelona. 19 de març-5 de juny 1865.

50 f. (f. 38-50 en blanc).

Ms. 1513
JAUME FERRER, *capità*. Sortida de Barcelona a l'Havana, de l'Havana a Vigo, de Vigo a Alacant, d'Alacant a Barcelona, 2 de maig 1866-14 d'octubre 1866. De Barcelona a l'Havana, de l'Havana a Nova Orleans, de Nova Orleans a Menorca. 12 de desembre 1867-22 de maig 1868.

147 f. (ff. 124-146 en blanc, pàg. antiga 290 p.).

Nota: complementa BC ms. 1515.

Ms. 1514
JAUME FERRER, *capità*. Sortida de Barcelona a l'Havana, de l'Havana a Nova Orleans, de Nova Orleans a Maó, de Maó a Barcelona. 11 de febrer 1867-18 d'agost 1867.

151 f. (f. 72-150 en blanc).

Ms. 1515
JAUME FERRER, *capità*. Sortida de Barcelona a l'Havana, de l'Havana a Nova Orleans, de Nova Orleans a Maó, de Maó a Barcelona. 5 de desembre 1867-5 de juny 1868.

101 f. (f. 71-101 en blanc).

Nota: complementa BC ms. 1513.

Ms. 1516
JAUME FERRER, *capità*. Sortida de Barcelona a Montevideo, 18 de gener 1869-8 d'abril 1869. De Montevideo a Barcelona, 26 d'agost 1869-30 de Novembre 1869. De Pernambuco a Maó, de Maó a Barcelona. 14 de maig 1871-2 de setembre 1871.

151 f. (f. 144-150 en blanc).

Ms. 1517
JAUME FERRER, *capità*, Sortida de Barcelona a l'Havana, de l'Havana a Montevideo, 6 de març-15 de setembre 1870. De Montevideo a Barcelona amb escala a Pernambuco. 29 de març-29 d'abril 1871.

101 f. (f. 98-100 en blanc).

Nota: continua a BC ms. 1513.

Paper amb una pauta per a indicacions nàutiques. 9 vols.; 205 x 155 mm. Enquadernació coetània del segle XIX (quaderns en holandesa amb una etiqueta a la coberta superior).

Procedència: Donatiu del marquès de Castelldosrius. Ingressats durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 2690-2698)

Document ingressat sense indicació de procedència (probablement procedent de Castelldosrius)

Ms. 3165

"Arbol genealógico en que se manifiesta la antiguisima y mui noble ascendencia del Marqués de Baños, en los dos apellidos de que an usado los de esta ilustre familia, de Días de la Peña y de Baños, con las noticias de muchas de las señoras con las que an enlazado en lo antiguo y en el moderno empezando desde antes del año de 1108, en que ya eran sus ascendentes ricos hombres de Castilla, todo comprovado con los documentos más justificativos, como se verá en la explicación que se continua". El darrer personatge esmentat és José Maria de Baños y de Sentmenat, nebot del marquès de Castelldosrius. 3er quart del segle XVIII.

1885 x 955 mm. Noms dels personatges de l'arbre genealògic dins de cercles; emmarcat per una cinta acolorida en blau; als angles superior dret i esquerre grans escuts, 25 escuts més petits a l'inici de cadascuna de les famílies (la majoria acolorits). Títol dins d'una banda rosa.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (registrat 1937 – signatura antiga BC ms. 1788). Probablement, ingressat amb la biblioteca del Marqués de Castelldosrius.

Estat de conservació: Restes de restauracions antigues. Vores malmeses, amb alguns estrips i manca de petits fragments; marges amb brutícia

Bibliografia: E. SORIA MESA, *Los últimos moriscos: pervivències de la población de origen islámico en el reino de Granada (siglos XVII y XVIII)* (Valencia: Publicacions de la Universitat de València; Granada: Universidad de Granada; Zaragoza: Universidad de Zaragoza, 2014) (Biblioteca de Estudios Moriscos); idem, "Falsificadores, usurpadores y herejes: la família Baños de Granada, de moriscos islamizantes a marqueses", *eHumanista*, 40 (2018), p. 296-315.

Nota: Jerónimo José de Baños y Utrera, marquès de Baños (Granada 1718-Barcelona, 1797), governador militar de Barcelona i comandant interí de l'exèrcit de Catalunya, es casà amb Manuela de Sentmenat i de Cartellà, filla del III marquès de Castelldosrius (vegeu A. MARTÍN LANUZA, "Jerónimo José de Baños y Utrera", *Historia Hispánica*, https://historia-hispanica.rah.es/biografias/4937-jeronimo-jose-de-banos-y-utrera, consulta 7 de gener 2025). Altra documentació a l'l'Arxiu Històric de la Santa Creu i Sant Pau (AHSCSP), Casa de Convalescència. Vol. I. Inv. 5. Carpeta 12/1.2-7.

Documents ingressats amb indicació de procedència "Gibert" (probablement Castelldosrius)

Ms. 2499

Carta executòria d'hidalguia de Francisco Fernández Campañón, d'Albacete. Granada, 30 d'octubre de 1595.

Pergamí. 78 f.; 315 x 205 mm. Lletra gòtica rodona castellana. Als f. 1v-2, miniatures a plena pàgina de la mare de déu i de sant Jaume Matamoros; al f. 76v, retrat de Felip II. Inicials decorades, divisions del text marcades amb sanefa envoltant la pàgina de canvi. Text pautat en blau. Amb autentificacions als f. 77v-78v. Enquadernació coetània en pell marró totalment estampada amb ferros daurats, restes de tanques de veta.

Procedència: Lliurat per Gibert. Ingressat durant la Guerra civil (signatura antiga BC ms. 2457, registrat el 7 d'agost de 1937). Els volums registrats a continuació pel mateix Gibert foren retornats al baró de Romanyà, però no s'han trobat indicis que aquest volum li pertangués.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Bibliografia: M. P. CÓRCOLES JIMÉNEZ, *Las personas de mayor lustre que en esta villa hay": hidalgos en la villa de Albacete (1550-1650): participación en la vida municipal* (Albacete: Diputación de Albacete, Instituto de Institutos albacetenses, 2017), p. 259-266.

Ms. 2500

Carta executòria d'hidalguia de Francisco i Juliana de la Peña, veïns de La Hiniesta. Granada, 7 de desembre de 1588.

Pergamí, el f. 68 en paper; 315 x 215 mm. Lletra gòtica rodona castellana. Al f. 1v, miniatura de la mare de Déu i armes de la família de La Peña. Inicials decorades. Text pautat amb tinta vermella. Amb autentificacions al f. 65v-66v. Amb un segell pendent de plom. Enquadernació coetània en vellut granat. Talls daurats. Protegit per una capsa oberta BC.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 2454)

Estat de conservació: Enquadernació malmesa, el cordó del que penja el segell molt malmès

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Nota: cf. ms. 2506

Ms. 2505

Títols de Gaspar Horozco de Santacruz, de Huete. 1557.

2505/1

Carta executòria de noblesa a favor de Gaspar Horozco de Santa Cruz. Granada, 14 de juny de 1554

Pergamí. [58] f.; 300 x 215 mm. Lletra gòtica rodona castellana; algunes anotacions marginals més tardanes Al f. 1 i 2, pàgines ornades amb miniatures a l'aiguada de la mare de Déu i de sant Jaume Matamoros. Inicials miniades; a partir del f. 41, espais en blanc per a les inicials. Text pautat en marró. Amb autentificacions al f. 49-50v. Amb un segell pendent de plom. Enquadernació coetània en pergamí.

2505/2

Títol de batxiller a favor de Gaspar del Castillo, de Rueda. En llatí. Valladolid, 21 de gener de 1562.

Pergamí. 1 f.; 205 x 390 mm. Invocació a la primera línia decorada a l'aiguada. Protegit per una carpeta BC.

Conservat en una capsa de protecció BC tela verda.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 2455).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Ms. 2506

Carta executoria d'hidalguia de Lope de la Peña, veí de La Hiniesta. Granada, a 29 d'octubre de 1540.

Pergamí, els f. 26-30 en paper; 300 x 215 mm. Lletra gòtica rodona castellana. Al f. 1v, miniatura de la mare de Déu i armes de la família de La Peña, tot amb una orla amb flors. Inicials miniades. Text emmarcat per doble filet. Amb autentificacions al f. 24. Amb un segell pendent de plom. Enquadernació coetània en pergamí senzilla en forma de carpeta. Protegit per una capsa oberta BC

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga 2456).

Estat de conservació: El cordó del que penja el segell, molt malmès.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Nota: cf. BC ms. 2500.

Ms. 2508

Carta executòria d'hidalguia de Gaspar de Párraga, veí d'Alcázar. Granada, 14 de gener de 1547.

Pergamí. 25 f.; 325 x 210 mm. Lletra gòtica rodona castellana. Al f. 1 i 2, pàgines ornades amb miniatures a l'aiguada; inicials miniades. Folis emmarcats per sanefa en blau i vermell. Amb autentificacions als f. 24v i 25. Enquadernació en pergamí en forma de carpeta amb tanques.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 2453).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

21.
Cosme Damià de Churruca i Dotres, comte de Churruca, i Ricardo de Churruca
Guerra Civil
1936

L'any 1910, Alfons XIII volgué agrair la fidelitat de Cosme de Churruca i Dotres (Sant Sebastià, 1872-Barcelona, 1919) amb un títol nobiliari, el comtat de Churruca; el nom commemorava així el del seu avantpassat, l'heroi de la batalla de Trafalgar Cosme Damián de Churruca y Elorza (Motrico, 1761-Trafalgar 1805). Churruca provenia d'una família basca de llarga tradició industrial, i en aquell moment era vicedirector de la Compañía General Tabacos de Filipinas, pertanyent al marit de la seva germana Virginia, Joan Antoni Güell i López, marquès de Comillas. S'havia casat amb una parenta per part de mare, Mercedes Dotres de los Santos; la família Churruca s'instal·là a Barcelona, seu de la Companyia, on nasqueren la majoria dels seus fills (Cosme Damià, Teresa, Ricardo, Mercedes i Matilde). Residia en una casa de Pedralbes coneguda amb el nom de "Villa Mercedes", amb un gran jardí elogiat per Joaquim Folch i Torres[850], i que hostatjava una magnífica col·lecció d'obres d'art; a Pedralbes el comte promogué, juntament amb Eusebi Güell, la fundació del Barcelona Golf Club (1913).

A la mort del comte el títol fou recuperat pel seu primogènit Cosme Damià (1897-1971), que continuà la vinculació amb la companyia de tabacs, que el feia viatjar a les Filipines amb certa freqüència. Cosme havia contret matrimoni amb Mercè (Mimí) Girona i Salgado († 12 d'octubre de 2000), neta del banquer Manuel Girona; la parella no tingué descendència. La "Villa Mercedes" romangué en mans de la família: les notes de Rubió està associada amb Cosme de Churruca, però hi vivia també el seu germà, l'arquitecte vinculat al GATPAC Ricardo de Churruca (1900-1963). Casat amb Isabel Colón de Carvajal, el matrimoni tenia cinc fills. Ricardo era un bibliòfil reconegut, i posseïa una magnifica biblioteca, ben coneguda dels especialistes.

No s'ha pogut esbrinar on eren els membres de la família Churruca el juliol del 36; molt probablement eren fora de Barcelona, potser a la casa familiar de Zarauz, al País Basc. En tot cas, el que està clar és que la casa va ser ocupada. En una nota relativa a la recollida prevista de la biblioteca Churruca, Rubió indica:

> "Duran, esculptor, porta un llibre el 14-VIII-36. Hi va també l'equip de Pedralbes. Res.
> Després, dient que són de can Churruca, porten de l'Escola uns centenars de volums que no tenen res de particular i dubto que vinguin d'allà. Deuen ser barrejats.
> Després en Teixidor, presentat pel capellaire Prats, rescata de les Joventuts Llibertàries de la Torrassa uns centenars de llibres molt usats a canvi de litª anarquista. L'últim viatge el fa el 18-IX-36".

L'escultor Duran que lliurà un volum procedent de la "Villa Mercedes", era, amb tota probabilitat, Jaume Duran i Castellanos, un voluntari de l'equip de salvament d'obres d'art

[850] Joaquim FOLCH I TORRES, "Els jardins", *Vell i nou*, 1/3 (15 de juny de 1915), p. 1-9.

dirigit per Folch i Torres que salvà les obres d'art, ja que la col·lecció era realment importantíssima. En tot cas, de la nota sembla deduir-se que un dels equips destacats per salvar llibres a Pedralbes (tenint en compte el nombre de cases benestants a la zona, és fàcil pensar que s'hi destaqués un conjunt de persones) no va poder accedir a l'edifici. Se sap que Pedralbes havia estat ocupat en gran part per les Joventuts Llibertàries de la Torrassa, que van prendre possessió de molts edificis nobles. Ramon d'Alòs anota que es van rebre 18 paquets de llibres procedents dels Churruca; però tenint en compte el contingut i l'estat, Rubió dubtà que poguessin venir tots d'una biblioteca tan assenyalada. És possible que els llibres i objectes que en foren extrets es barregessin amb els d'altres cases de la mateixa zona. Una nota de Rubió lleugerament posterior indica que Joan Prats, el conegut barretaire i promotor artístic, intercedí per tal que un dels col·laboradors de Rubió, el poeta Joan Teixidor, pogués recuperar llibres d'aquesta biblioteca per intercanvi amb d'altres que poguessin interessar a l'escamot d'anarquistes de la Torrassa. Del que ingressà, tres volums manuscrits foren registrats com a procedents de la biblioteca Churruca: el 28 de novembre de 1936 un recull genealògic de finals del segle XVIII de la família Velasco, i el 15 d'abril del 1937 un manuscrit àrab i una versió castellana de la vida de Marc Aureli. En tot cas, la família degué moure fils, perquè hi ha una altra nota del mateix Rubió indicant la publicació al Dioari d'un decret del Tribunal de Responsabilitats l'octubre de 1937 dient que se'ls havia de retornar tot allò que havia estat saquejat. No consta, però, que la devolució fos executada[851].

A l'inici del mes de març de 1939, Ricardo de Churruca passà per l'edifici de l'Hospital de la Santa Creu i deixà una nota adreçada a Rubió interessant-se pels llibres de la biblioteca de Villa Mercedes, que sabia havien estat saquejats per les Joventuts Llibertàries; per donar més força, la carta anava signada amb el seu grau militar de tinent auxiliar. El 8 de març Churruca parla amb Rubió per telèfon, per saber si havien recuperat el catàleg manuscrit i alguns materials japonesos (probablement alguns dels dibuixos que havien estat elogiats a la revista *Vell i nou* abans de la guerra); Rubió hagué de comunicar-li que, de moment, els dipòsits eren segellats. Pocs mesos després, però, el que s'havia conservat de la seva biblioteca li fou retornat gradualment: consta que el 14 d'agost de 1939 va haver-hi un primer lliurament de les obres més corrents; el 24 del mateix mes es notifica al comte de Churruca que els manuscrits i obres de reserva —com era habitual amb aquest tipus de material— restaven dipositats a la Biblioteca, a l'espera de l'autorització de retorn. El 30 de maig de 1940 es retira una obra genealògica, l'*Adarga catalana*; l'octubre del mateix any Ricardo de Churruca signa un rebut per la devolució d'alguns volums. Finalment, el 16 d'abril de 1941 es retornen els manuscrits —prèviament descrits de manera força exhaustiva per Bohigas—, els vint-i-cinc llibres de reserva registrats, un llibre de dibuixos, els mapes i plànols, acreditats de nou per un rebut de Churruca; la devolució sembla acabar el mes de maig, amb el retorn de la revista *Euskal-Herria*.

[851] AHBC 127/40, nota a la camisa: "Decret del Tribunal de Responsabilitats declarant que se li ha de retornar tot, sortit al *Diari Oficial* en octubre de 1937". No s'ha arribat a localitzar aquest decret.

Després de la guerra, el comte de Churruca es traslladà a un edifici més cèntric, al número 620 de la Gran Via, mentre que Ricardo de Churruca continuà a Pedralbes, darrera el Palau Reial, al carrer Dulcet número 9-11; havent abandonat pràcticament l'exercici de l'arquitectura, es dedicà sobretot a la representació comercial, en particular de la casa de vins Osborne. La seva biblioteca, recuperada i augmentada, li valgué la seva incorporació a la naixent Associació de Bibliòfils de Barcelona.

Fonts d'arxiu

AHBC, 124/40 – Expedient d'incautació de la biblioteca, amb diverses notes de Rubió. 14 d'agost de 1936 / Targeta de visita del capellaire Joan Prats. 1936 / Llistat de manuscrits de la Biblioteca Churruca. 1939.

AHBC, 127/40 – Llistat d'impresos de reserva de la biblioteca Churruca dipositats a la Biblioteca Central. 1939.

AHBC, 127/41, camisa 7 – "Mss", llista d'expedients que tenen documentació a manuscrits. Entrada "Churruca", cancel·lada. 1939.

AHBC, 332/1 – Pere Bohigas, "Libros devueltos", llista manuscrita; entrada "Churruca". 14 d'agost de 1939.

AHBC, 332/1 – "1940. Devoluciones". Al f. 1 "Recuperación bibliográfica". Llibreta amb el llistat de la devolució de biblioteques particulars; entrada "Churruca, Conde de – Reclama sus libros depositados en la reserva. Se conviene entregarlos próximamente. Parte de ellos y de los del Marqués de Barberá seán objeto de una próxima exposición" i "Churruca – Vienen para recoger los libros que estaban en depósito. Se conviene en entregarlos hacia el 15 de junio. Retiran hoy la Adarga Catalana (2 vols.)", i "Churruca , Conde de – Devolución colección libros registrados, mapas y planos". 5 d'abril i 30 de maig de 1940, 16 d'abril de 1941.

AHBC, 332/C-Churruca – Notificació al comte de Churruca que una part dels llibres resten dipositats a la Biblioteca, a l'espera de l'autorització de retorn; amb un llistat dels manuscrits i altre material. 24 d'agost de 1939 / Rebut de retorn de llibres i manuscrits dipositats a la Biblioteca de Catalunya; signat per Ricardo de Churruca. Octubre de 1940 / Rebut de retorn d'un conjunt de mapes, un llibre de dibuixos i una revista. 17 d'abril de 1931.

Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Dietari 1936-1939, fitxes – Fitxa relativa a la biblioteca de Ricardo Churruca. 3 de març de 1939 / Carta de Ricardo Churruca. 2 de març de 1939.

AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – "Biblioteques adquirides per la Generalitat", entrada "Churruca". 1938 / Fitxes de biblioteques incautades, de mà de Ramon d'Alòs-Moner, entrada "Churruca (C. de Pedralbes, 4) – Llibres recollits de mans de les joventuts llibertàries – 18 paquets". 1938.

Bibliografia

CHURRUCA Y DOTRES, Ricardo de. *La biblioteca particular: disertación pronunciada el día 14 de mayo de 1956 en la Asociación de Bibliófilos de Barcelona*. Barcelona: I. G. Seix y Barral Hermanos, 1956.

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les «notes» de Jordi Rubió". *Estudis Romànics*, 29 (2007), p. 213-234 (§20 i 74).

MASID VALIÑAS, Germán. "Ricardo de Churruca y Dotres (1900-1963)". En: REAL BIBLIOTECA, *Nacionalismo y bibliofilia. Biografías de la ABB*, post. 2011 (https://realbiblioteca.es/index.php/es/node/256, consulta 7 de gener 2025).

PUIG ROVIRA, Francesc X. "Els membres de l'Associació de Bibliòfils de Barcelona. Relació històrica". *Anuario de la Asociación de Bibliófilos de Barcelona, 2009-2010*. Barcelona: ABB, 2011.

Documents ingressats i retornats

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn
1936.11.28	1588	Fol.	Genealogia i armes de la família Velasco	s. XVIII (1783)	Conde de Churruca	1941.04.16
1937.04.15	1890	8au	Libro áureo de la vida de Marco Aurelio 2v.	s. XVIII	Conde de Churruca	1941.04.16
1937.04.15	1891	Fol.	Manuscrit àrab	[]	Conde de Churruca	1941.04.16

Annex: Document del comte de Churruca, ingressat amb la biblioteca d'Anguera de Sojo

Ms. 3628
"*Indice general [de la Gaceta de Madrid]*", Repertori de legislació que recull referències a lleis, decrets, ordres, cèdules i reglaments des del 1552 fins al 1855, amb especial atenció a les lleis d'ús per a les Illes Filipines, ordenat per matèries. Mitjan s. XIX.

22.
Clarisses (monestir de Pedralbes)
Guerra Civil
1936

El Reial monestir de Santa Maria de Pedralbes fou fundat el 1326 per la reina Elisenda de Montcada l'any abans de la mort del seu marit, Jaume II; contràriament a la majoria de comunitats de clarisses, implantades en un context urbà, el monestir de Pedralbes s'erigeix amb la voluntat de buscar la pau i la tranquil·litat, en un entorn rural, relativament allunyat de la ciutat —vora cinc quilòmetres de centre vila— per bé que d'accés fàcil i prou ben comunicat. La butlla fundacional, potser per contrarestar en part la independència que podia comportar aquest allunyament, disposava un control per part de l'autoritat franciscana, que s'assegurà amb l'aixecament d'un convent menor de frares franciscans —el que es coneix actualment com "el Conventet"— al costat del monestir que havia de proveir a la cura espiritual de les clarisses. El caràcter de fundació reial ajudà que durant molt de temps les professes fossin membres de la família reial o de famílies de la noblesa catalana i el seu patrimoni moble i immoble fou, al llarg de l'època medieval i de l'edat moderna, extraordinàriament important.

Pel seu inqüestionable interès patrimonial, a l'inici de la Segona República el monestir va ser declarat monument historicoartístic nacional. En esclatar la Guerra Civil aquest fet, juntament amb la seva situació relativament allunyada del centre urbà, contribuirien a la seva protecció. A fi d'evitar mals majors, la comunitat de religioses del monestir abandonà l'edifici per refugiar-se d'amagat en cases particulars, i ben prest la Generalitat de Catalunya va confiscar l'edifici, a fi de protegir-lo, i va transformar-lo en museu. El 6 d'agost de 1936, el comissari General dels Servei de Museus, Pere Coromines, nomenava Josep Rocarol com a administrador del Museu d'Art Gòtic Català.

La biblioteca i l'arxiu del monestir foren recuperats en els primers dies de juliol, poc després de la declaració del monestir com a museu. N'ha quedat la breu constància d'una nota de Rubió que indica, només, "13-14-VIII-36 entrat"; el dietari de Duran i Sanpere, més explícit, ens diu que el 14 (el mateix dia en què un altre equip recollia els llibres i papers de les teresianes de Canuda) comencen també a recuperar la documentació de l'arxiu:

> "Pons, Riquer i Buch fan les següents gestions: Monestir de Pedralbes, el conservador del Museu és el ciutadà Rocarol. L'arxiu està en bones condicions, té índex, es pot recollir quan es vulgui telefonant abans al conservador Rocarol. Telèf. 76796".

A banda dels llibres impresos, el conjunt de manuscrits que ingressà a la Biblioteca era relativament voluminós: entre el 19 de setembre i el 29 d'octubre de 1936 se'n registraren trenta-quatre, que incloïen un seguit d'obres relacionades directament amb la vida conventual (regles de santa Clara, estatuts i constitucions de les clarisses, formularis per a les novícies, llibres litúrgics), obres pietoses i els diferents inventaris de la biblioteca. A aquests volums calia afegir trenta llibres destinats als oficis litúrgics a l'església, datats entre 1528 i 1915, majoritàriament grans llibres de cor; alguns d'aquests llibres eren particularment valuosos, ja

que havien estat establerts a principis del segle XVI i, seguint el costum de l'època, estaven ornats amb grans caplletres historiades; els corals, difícils de manipular pel seu pes i mesures, foren registrats al mateix temps que la resta de grans llibres litúrgics a principis de gener de 1939, poc abans de l'entrada a Barcelona de les tropes franquistes. La mà d'Eulàlia Anzizu, historiadora i escriptora, que moltes de les religioses havien conegut, era present en diversos dels volums.

A conseqüència dels bombardejos del centre de Barcelona, Agustí Duran i Sanpere demanà que es permetés la instal·lació a l'antic monestir dels arxius custodiats a la casa de la Congregació de l'Esperança, al carrer de la Palma de Sant Just. El trasllat fou realitzat just a temps, ja que poc després l'edifici era bombardejat. Duran projectava que el monestir fos la seu del que havia de ser l'Arxiu General de Catalunya, projecte que, per les circumstàncies posteriors, no reeixí; mentrestant, però, serví de dipòsit del Servei de Patrimoni Històric, Artístic i Científic per als arxius que hagueren de ser evacuats del centre de Barcelona. L'arxiu del monestir tornà doncs a les seves parets el 1938; els volums de la biblioteca ho farien després, esglaonadament, a partir de l'any següent. Els cantorals, de grandària considerable i, per tant, difícils de transportar, es van anar retornant en tres lliuraments diferents: el 14 de juliol del 1939, i el 16 de maig i 9 de juliol de 1940 —a més d'una tramesa fallida, el 7 de setembre de 1939, en què per error tres dels cantorals de les clarisses es lliuraren a les benedictines del convent de Santa Clara, que després de la guerra s'havien recollit en una casa al carrer Ganduxer, a Pedralbes, error pel qual consta que Bohigas s'excusà[852]. Finalment, el 22 de juliol Carme de Nadal, vicària del monestir, signava un rebut certificant la recuperació de la resta de manuscrits i impresos antics; en el rebut es comprometia

> a cumplir las disposiciones vigentes sobre el Tesoro Bibliográfico Nacional en orden a su expatriación y enajenación sin conocimiento de las autoridades competentes, así como a facilitar su estudio a la investigación y a observar lo que en su día disponga la Junta de Archivos y Bibliotecas Eclesiásticos.

Malgrat que la pràctica totalitat de les obres foren retornades, un dels volums manuscrits ingressats, del segle XV, romangué a la Biblioteca de Catalunya. Es tracta del patró dels capbreus del monestir confegit durant l'abadiat de Margarida de Montcada, entre 1428 i 1431. Al llibre de registre una nota de Pere Bohigas indica "adquirido con un lote de libros". Efectivament, el 1941, un cop liquidat el Servicio de Recuperación Bibliográfica, Felip Mateu i Llopis proposa a les clarisses de Pedralbes d'adquirir alguns volums de la biblioteca del monestir. La negociació inicial es referia a alguns llibres d'impremta catalana, però molt probablement Bohigas suggerí que en el llot s'inclogués també algun manuscrit. La comunitat, per fer front a les despeses de refecció del monestir, que devien ser notables, es desprengué

[852] El 2024, i segons consta en un inventari en línia de l'Ajuntament de Barcelona, els llibres de cor es conservaven al Museu Monestir de Pedralbes; l'inventari dona un número d'inventari (inv. 2347-2392) i la ubicació, però no la descripció, per tant no es poden identificar individualment (https://ajuntament.barcelona.cat/constitucio-fons-monestir-pedralbes/constitucio_mon_pedralbes/annexos-signats/ANNEX-III_COLLECCIONS.pdf, consulta 7 de gener de 2025). Al costat dels llibres de cor es llisten algunes peces descrites com a llibre, llibreta o missal, que probablement també formaven part dels manuscrits retornats. Agraeixo a Mercè Gras la informació sobre aquest inventari.

dels volums a canvi del que la superiora presentava com una almoina. Enquadernat amb les armes del monestir, és un vestigi del passatge de la biblioteca de Pedralbes per la institució.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-207 – Carta de les clarisses de Pedralbes a Josep Maria Muguruza demanant el retorn d'un seguit dels seus béns. 20 de març de 1939.

ACA, Cultura 2015/8 – "Parte de los libros de la biblioteca del monasterio de Santa Maria de Pedralbes que estaban depositados en la Biblioteca de la Diputación", inventari parcial de les clarisses de Pedralbes. 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 100 – Petició de Maria del Carme Nadal Ferrer, abadessa del monestir de clarisses de Pedralbes, a Ferran Valls i Taberner, director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, per tal de poder recuperar un conjunt de llibres necessaris per a l'oració. 22 de juliol de 1939.

AHBC, 72/2 – Felip Mateu i Llopis, correspondència a l'entorn de la compra d'un conjunt de volums de la biblioteca del monestir. Agost de 1941-març de 1942.

AHBC, 126/3 – Documentació relativa al retorn de llibres i manuscrits dipositats a la Biblioteca de Catalunya durant la Guerra Civil. Rebuts pel retorn dels cantorals. 14 de juliol i 7 de setembre de 1939, i 16 de maig de 1940 / Rebut pel retorn dels manuscrits i impresos. 22 de juliol de 1940.

AHBC, 127/40 – Pere Bohigas, Llista dels manuscrits medievals i d'època moderna del monestir de Pedralbes. [1939].

ANC, 1-1-T-8132 – Dietari d'Agustí Duran i Sanpere; entrada sobre les clarisses del monestir de Pedralbes. 14 d'agost de 1936.

Bibliografia

AIXALÀ, Carme, i Jordi RAMOS. *Monestir de Pedralbes: república, guerra i patrimoni*. Barcelona: Institut de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona: Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes, 2014.

AIXELÀ, Carme, Anna CASTELLANO, i Marta SEGARRA. "Santa Maria de Pedralbes". En: *Claustra* (Barcelona: Universitat de Barcelona, IRCVM) (http://www.ub.edu/claustra/Monestirs/view/1, consulta 7 de gener 2025).

CASTELLANO, Anna. *Patrimoni en temps de guerra: el Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes: 6 de març-8 de desembre de 2014*. Barcelona: Institut de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona: Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes, 2014.

COSTA BADIA, Xavier, Marta SANCHO PLANAS i Maria SOLER-SALA. "Monacato femenino y paisaje: los monasterios de clarisas dentro del espacio urbano en la Catalunya medieval". En: *Clarisas y dominicas, modelos de implantación filiación, promoción y devoción en la Península Ibérica, Cerdeña, Nápoles y Sicilia*. Firenze: Firenze University Press, 2017, p. 449-485.

ESTRADA CAMPMANY, Clara. "Agustí Duran i Sanpere i els arxius catalans: de la Generalitat republicana a la depuració franquista (1931-1940)". *Miscel·lània cerverina*, 22 (2012-2013), p. 15-84.

SENJUST I LATORRE, Cristina. *L'obra del Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes des de la seva fundació fins al segle XVI: un monestir reial per a l'orde de les clarisses a Catalunya*. Tesi doctoral. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2008.

ZAMORA ESCALA, Jaume Enric. "El salvament dels arxius catalans durant la Guerra Civil (1936-1939)". *Lligall*, 16 (2000), p. 85-151.

Document ingressat durant la Guerra Civil

Ms. 3856

Capbreu del monestir de Pedralbes. Al foli 1, "És fet e ordonat lo present capbreu sumari apellat Patró dels capbreus privats de les rendes e drets del monestir de Pedrabes, les quals ha e reeb cascun any en e sobre diverses ciutats, universitats, viles, castells e altres lochs del regna, és a saber censals morts, violaris, morabatins, delmes, promeyes, pensions d'esgleyas e altres drets e rendes perpetuals al dit monestir pertanyents per qualseol títol ne rahó segons que per avant se seguexen separadament e per manut. Lo qual és stat ordonat per en Ffrancesc Pinosa, prevera, en l'any de la nativitat del Senyor mil CCCC XXVIII, stant abadessa del dit monestir la molt noble e reverent sor Margarita de Muntchada, sor Angelina de Busquets vicàrie, sor Sibila de Serrià e sor Eleanor de Malla tresoreres e mossen Barthomeu Collell prevera procurador general del dit monestir". Barcelona, 1428-1431; amb notes i afegitons marginals de diverses mans fins a inicis del segle XVII.

F. 2-3: "*Rebuda de les rendes de Ppiera*".
F. 3v-6: "*Rebuda de les rendes de Sarrià*".
F. 6v-10: "*Rebuda dels morabatins de la casa Dezpalau de Sarrià*".
F. 10v: "*Rehebuda dels morabatins que·l monestir reb en la ciutat de Barchinona que foren de sor Ffrancesca Arnau, menoreta*".
F. 11-24: "*Rebuda de les rendes de Berga e de Bergadà*".
F. 15-26: "*Rebuda del molí del Carbonell*".
F. 17-26: "*Rebuda de arrendaments e pensions de les sgleyes que·l monestir possehex per concessió apostolical, et primo de la sgleya de Sent Vicenç de Serrià*".
- f. 20: "*Sgleya de Mayals*".
- f. 21: "*Sgleya de Lardachans*".
- f. 21v: *Sgleya d'Orchau*".
- f. 22: "*Sgleya de Sollana*".
- f. 23: "*Sgleya del Codony*".
- f. 24: "*Sgleya de Granyena*".
- f. 24v: *Sgleya de Bossalleu*".
- f. 25: "*Sgleya de Payarols*"
- f. 25: "*Sgleya de Vacariçes*".
- f. 25v: *Rehebuda de les rendes de Terraça*"

F. 26v-27v: "*Rebuda dels morabatins que'l monestir reheb sobre diverses taules de carniceries en la ciutat de Barcelona*".
F. 28-29: "*Rebuda dels violaris que·l monestir reb a vida de algunes dones monges de aquell*".
F. 29v. "*Alberch del monestir en la ciutat de Barçalona*".
F. 31-151: "*Rebuda dels censals morts quel dit monestir ha e reb cascun any en e sobre diverses universitats e lochs del regne e altres singulars persones de aquelles los quals dits censals que a present se reben ne són en lur ésser són stats transllladats e mudats en lo present libre de un altre apellat Libre vermell, ensemps ab les reduccions que d' aquell se són après seguides en l'any dessús nomenat MCCCCXXVIII, e comencen en lo mes de maig del dit any*". Ordenat per mesos en què es paguen els censals
F. 152-162: "*En nom de nostre senyor Déu lo primer dia del mes de dehembre del any de la Nativitat de nostro Senyor MCCCCIIII la molt noble e reverent sor Violant, abadessa del monestir de Pedralbes, comprà a obs del dit monastir de l'honrat Pere Oliver, clavari de la ciutat de Barcelona, de censal mort annuals e perpetuals e rendals en nuda percepció cascun any pagadors entre IIII pagues o térmens del any XXIII mil CLXXII sous*".

F. 163-169v: "*E après, a xviii dies de juliol del any MCCCCXX lo dessusdit censal que era de pensió cascun any xxiiii mil clxxii sous, los quals lo dit monestir rehebia sobre la dita ciutat de Barchinona a for de xxii mil sous per miler, pagadors en los dits iiii térmens de l'any són stats reduhits e tornats a pensió cascun any a for de xxiiii mil sous per miler*".
F. 170-181: "*E més a xxix dies del mes de agost de l'any MCCCCXXVI lo propdit censal qui era de pensió cascun any de xxii mil clxxii sous vi diners qui's rebia sobre dita ciutat a for de xxiiii mil sous per miller es stat reduhit e tornat a pensió cascun any de la for de xxv mil sous per miller*".

Pergamí. 181 f. (numeració d'origen amb algun error: i-lv, lvii-clxxxiiii, lxxxvii-lxxxxv. lxxxxviiii-cix, cxi, cxi-cxvi, cxviii-cxxxi, cxxxiii-cxliiii, cxlvi-cliiii, clvi-clviii, clx.-clxii, clxiiii—clxv, clxvii-xcvi f.; f. 30 en blanc, alguns folis semblen tallats); 310 x 235 mm. A partir del f. 31, diversos folis duen només la rúbrica del mes. Caplletres embotides al f. 1 i 152. Calderons alternats en blau i vermell. Inicials realçades en groc safrà; rúbriques centrades i emmarcades per claudàtors ornats. Enquadernació coetània en pell marró coetània mudèjar amb les armes del monestir. Restes de tanques metàl·liques i de caboixons als plans anterior i posterior.

Procedència: Procedent de la biblioteca del monestir de Pedralbes. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga 1489, registrat el 30 de setembre de 1936), i adquirit després de la guerra al monestir, juntament amb un conjunt de llibres impresos.

Estat de conservació: Coberta gairebé desenganxada, llom malmès i amb pèrdua de cuir.Exclòs de consulta, Pendent de restauració

Nota: Registre dels ingressos per diferents rendes del monestir de clarisses de Pedralbes.

Documents ingressats durant la Guerra Civil, i retornats

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1936.09.19	1483	8au	Noviciado. Reglamento y deberes disciplinares. Text dactilografiat	[s. XX]	Pedralbes	1940.07.23 *(AMP, DE ?)*
1936.09.30	1489	Fol.	Patró dels capbreus privats del monestir de Pedralbes	s. XV (1ª meitat)	Pedralbes	*BC, ms. 3856 Adquirido con un lote de libros*
1936.10.05	1490	4rt	Regla de Santa Clara, en català	s. XVII	Pedralbes	1940.07.23 *(AMP, R/24 o R/25?)*
1936.10.05	1491	8au	Regla de Santa Clara, en català	s. XVIII	Pedralbes	1940.07.23 *(AMP, R/24 o R/25?)*
1936.10.05	1492	8au	Regla de Santa Clara, en castellà	s. XVIII	Pedralbes	1940.07.23 *(AMP, R bis?)*
1936.10.05	1493	8au	Constituciones generales para todas las monjas y religiosas de la orden de San Francisco	s. XIX (1814)	Pedralbes	1940.07.23

1936.10.05	1494	8au	Estatutos … que deben observar las religiosas clarisas	s. XIX	Pedralbes	1940.07.23 *(AMP, DE ?)*
1936.10.07	1495	Fol.	Forma para dar hábito a las novicias	[]	Pedralbes	1940.07.23 *(AMP, S/N?)*
1936.10.07	1496	Fol.	Preguntas que fa la prelada en la porta a la novícia	[]	Pedralbes	1940.07.23 *(AMP, S/N?)*
1936.10.07	1497	4rt	Index psalmorum	[]	Pedralbes	1940.07.23
1936.10.07	1498	8au	Index librorum Monasterii Sanctae Mariae de Pedralbes	[]	Pedralbes	1940.07.23
1936.10.07	1499	12au	Ritus ministrandi Eucharistiae Sacramentum	[]	Pedralbes	1940.07.23
1936.10.07	1500	8au	Recull factici d'opuscles litúrgics		Pedralbes	1940.07.23
1936.10.07	1501	12au	Commune SS. Apostolorum et evangelistarum		Pedralbes	1940.07.23
1936.10.07	1502	12au	Recull factici d'opuscles litúrgics		Pedralbes	1940.07.23
1936.10.07	1503	12au	Ofici del patriarca St. Josep		Pedralbes	1940.07.23
1936.10.07	1504	Fol.	Paràfrasi del Dies irae, en vers castellà	s. XVIII	Pedralbes	1940.07.23
1936.10.07	1505	8au	Subida del Monte Carmelo. Acto sacramental	s. XVII	Pedralbes	1940.07.23
1936.10.07	1506	8au	Sor Eulàlia Anzizu? Quadern de notes		Pedralbes	1940.07.23
1936.10.07	1507	8au	Villancicos, impresos i manuscrits	s. XVII	Pedralbes	1940.07.23
1936.10.07	1508	12au	Varani. Obras espirituales	s. XIX (1896)	Pedralbes	1940.07.23
1936.10.07	1509	12au	Explicación de algunos capítulos de nuestra Regla echa por un … carmelita descalzo	s. XVIII	Pedralbes	1940.07.23
1936.10.07	1510	12au	Canciones entre el alma y Cristo su esposo	s. XIX	Pedralbes	1940.07.23
1936.10.07	1511	12au	Disputa gustosa y docta havida entre algunos clérigos y un religioso	s. XVIII	Pedralbes	1940.07.23
1936.10.07	1512	12au	Máximas de espíritu tocantes a varios pecados		Pedralbes	1940.07.23
1936.10.08	1513	12au	Agenda de la procuradora per a l'any 1934	s. XX (1934)	Pedralbes	1939.09.30
1936.10.29	1514	8au	Índex dels llibres del monestir de Santa maria de Pedralbes	s. XX (1902)	Pedralbes	1940.07.23
1936.10.29	1515	Fol.	Índex dels llibres del monestir de Santa maria de Pedralbes	s. XX (1926)	Pedralbes	1940.07.23
1936.10.29	1516	Fol.	Biblioteca del Real monasterio de Santa Maria de Pedralbes. Indice general	s. XX (1929)	Pedralbes	1940.07.23

1936.10.29	1517		Esborranys de l'índex de la Biblioteca de Pedralbes		Pedralbes	1940.07.23
1936.10.29	1518	8au	Biblioteca [de Pedralbes]; entrada de libros desde 1928-1930		Pedralbes	1940.07.23
1936.10.29	1519	Fol.	Biblioteca [de Pedralbes]; entrada de libros desde 1931		Pedralbes	1940.07.23
1936.10.29	1520	8au	Pedralbes. Libros en circulación		Pedralbes	1940.07.23
1936.10.29	1521	8au	Pedralbes. Libros en circulación		Pedralbes	1940.07.23
1939.01.02	2714	Lit.	Llibre de misses	s. XVI-XVII	Pedralbes	1940.07.09
1939.01.02	2717	--	Misses	s. XVI-XVII	Pedralbes	1939.09.06 *(MHCB-MMP, Cantoral 7)*
1939.01.02	2718	--	Llibre de chor	s. XVIII (1760)	Pedralbes	1940.05.16 *(MHCB-MMP, Cantoral ?)*
1939.01.02	2722	Lit.	Llibre de chor	s. XIX	Pedralbes	1939.07.14 *(MHCB-MMP, Cantoral ?)*
1939.01.02	2723	Lit.	Officia novissima. (Còpia de sor Eulàlia de Anzizu)	s. XX (1901)	Pedralbes	1939.07.14
1939.01.02	2724	Lit.	Apèndix missarum	s. XVIII (1797)	Pedralbes	1939.07.14
1939.01.02	2725	Lit.	Officia	s. XVII-XVIII	Pedralbes	1940.05.16 *(MHCB-MMP, Cantoral ?)*
1939.01.03	2741	Lit.	Dominicale. (Miniaturat)	s. XVI-XVII	Pedralbes	1940.07.09 *(MHCB-MMP, Cantoral 3)*
1939.01.04	2753	Lit.	Hymni per totius anni circulum	s. XVIII (1754)	Pedralbes	1939.07.14 *(MHCB-MMP, Cantoral ?)*
1939.01.04	2754	Lit.	Officia	s. XVIII	Pedralbes	1939.07.14 *(MHCB-MMP, Cantoral ?)*
1939.01.04	2755	Lit.	Missale commune sanctorum	s. XIX (1819)	Pedralbes	1939.07.14

1939.01.04	2756	Lit.	Officia	s. XVIII	Pedralbes	1939.07.14 *(MHCB-MMP, Cantoral ?)*
1939.01.04	2757	Lit.	Proprium sanctorum	s. XIX	Pedralbes	1939.07.14 *(MHCB-MMP, Cantoral ?)*
1939.01.04	2766	Lit.	Officia	s. XVII-XVIII	Pedralbes	1940.05.16 *(MHCB-MMP, Cantoral ?)*
1939.01.04	2767	Lit.	Officium in festo sanctae Catharinae Virginis. (Miniaturat)	s. XVII-XVIII	Pedralbes	1940.05.16 *(MHCB-MMP, Cantoral ?)*
1939.01.04	2768	Lit.	Psalterium Romanum	s. XX (1915)	Pedralbes	1939.07.14 *(MHCB-MMP, Cantoral ?)*
1939.01.04	2769	Lit.	Antifonari propi de temps	s. XIX (1806)	Pedralbes	1939.07.14 *(MHCB-MMP, Cantoral ?)*
1939.01.04	2772	Lit.	Officia de sanctis	s. XVI-XVII	Pedralbes	1940.05.14 *(MHCB-MMP, Cantoral ?)*
1939.01.04	2785	Lit.	Misses, antífones	s. XIX (1808)	Pedralbes	1940.07.09 *(MHCB-MMP, Cantoral ?)*
1939.01.04	2786	Lit.	Commune sanctorum	s. XIX (inici)	Pedralbes	1939.07.14 *(MHCB-MMP, Cantoral ?)*
1939.01.04	2788	Lit.	Officia. (Miniaturat)	s. XVII-XVIII	Pedralbes	1940.06.15 *(MHCB-MMP, Cantoral 17)*
1939.01.04	2790	Lit.	Gradualis (miniaturat)	s. XVII-XVIII	Pedralbes	1940.03.20 *(AMP, Cantoral 5)*
1939.01.04	2791	Lit.	Responser santoral. (Miniaturat)	s. XVI (1528)	Pedralbes	1940.07.09 *(MHCB-MMP, Cantoral 16)*

1939.01.04	2792	Lit.	Responser santoral. (Miniaturat. Mateixa mà que l'anterior)	[s. XVI]	Pedralbes	1940.06.14 *(MHCB-MMP, Cantoral 13)*
1939.01.04	2801	Lit.	Graduale. (Miniaturat)	s. XVI (c. 1528)	Pedralbes	1940.06.14 *(MHCB-MMP, Cantoral 1)*
1939.01.04	2802	Lit.	Officia	s. XVI-XVII	Pedralbes	1940.05.16 *(MHCB-MMP, Cantoral ?)*
1939.01.04	2803	Lit.	Graduale. (Miniaturat. Bona relligadura)	s. XVI (c. 1528)	Pedralbes	1940.07.09 *(MHCB-MMP, Cantoral 2)*
1939.01.05	2804	Lit.	Officia. (Miniaturat)	s. XVI-XVII	Pedralbes	1940.03.20 *(MHCB-MMP, Cantoral 4)*
1939.01.05	2815	--	Antiphonarium et graduale	s. XIX	Pedralbes	1939.07.14 *(MHCB-MMP, Cantoral ?)*
1939.01.05	2817	--	Hymnarium	s. XVI	Pedralbes	1940.05.16 *(MHCB-MMP, Cantoral ?)*

23.
Clarisses (Santa Maria de Jerusalem)
Guerra Civil
1936

El 1453 Rafaela Pagès, de retorn d'un viatge a Terra Santa, va obtenir del papa Nicolau V una butlla que l'autoritzava a fundar un monestir. En arribar a Barcelona, va aconseguir la cesió d'un edifici, la casa d'en Porta, vora de l'Hospital de la Santa Creu, i va fundar-hi un monestir de terciàries franciscanes sota l'advocació de santa Maria de Jerusalem en record del seu pelegrinatge. La comunitat va créixer ràpidament, i la comunitat es dotà d'una església i un claustre, situats en l'espai que actualment ocupen la plaça de la Gardunya i l'Escola Massana[853]. A finals del segle XV emprengueren les gestions per ingressar en l'orde de santa Clara, que aconseguiren el 1494, després de la incorporació d'un grup de monges clarisses procedents del convent de la Trinitat de València. Al convent s'hi afegiren també durant la segona meitat del segles XVI les monges de la comunitat de Santa Clara de Vilafranca, que haurien dut amb elles una còpia en català de la regla atorgada pel papa Urbà VIII a les "sors de Santa Clara". La puixança de la comunitat durant el segle XVI feu que contribuís a la fundació del monestir de Santa Llúcia de Càller, i al repoblament del convent de Santa Clara de Lleida. A finals del segle XVIII, com a conseqüència de la Guerra Gran, el convent acollí monges de les comunitats de clarisses de Girona i de Castelló d'Empúries. El segle XIX, però, seria fatal per a la vida conventual i pel manteniment de l'edifici. El 1809, durant la Guerra del Francès, el monestir fou saquejat i pocs anys després del seu acabament, el 1821, la comunitat es veia delmada pel efectes de la febre groga; el 1835, com la resta de monestirs catalans, la comunitat perdé els seus béns per la llei de desamortització de Mendizábal, i l'edifici esdevingué caserna, situació que es perllongà fins al 1845. Finalment, amb la revolució de setembre de 1868 el convent fou ocupat i enderrocat; el claustre del monestir fou desmuntat, i es conserva en gran part en el Col·legi de Sant Miquel de Barcelona, al carrer Rosselló amb Muntaner. Les monges que subsistiren es refugiaren a Pedralbes, mentre intentaven recuperar almenys la propietat del solar de l'edifici; un cop recuperada, el vengueren a fi de poder finançar la construció d'un de nou monestir a la zona de Sant Gervasi, al número 21 del carrer Sant Elies.

Durant la Guerra Civil, les monges que es trobaven al monestir de Santa Maria de Jerusalem a Sant Gervasi havien abandonat l'edifici, que va ser ocupat per la CNT. De fet, durant aquell període els anarquistes van rebatejar el carrer dels santjoanistes com el de la FAI: en una distància de poc més de 200 metres en línia recta hi tenien dues seus, la del monestir de les santjoanistes i la del convent de clarisses de Santa Maria de Jerusalem. El 14 d'agost de 1936, Duran i Sanpere passà pel convent de les clarisses per intentar recuperar l'arxiu i biblioteca, sense èxit. En el seu dietari transcriu una anotació absolutament desesperançada:

[853] De l'existència del convent en resta una traça en la toponímia urbana, el carrer Jerusalem, que uneix el carrer de l'Hospital amb la plaça de la Gardunya, del costat del mercat de la Boqueria. A la part inferior de la plaça es conservaven algunes restes del convent, que desaparegueren amb la construcció de l'edifici destinat a l'Escola Massana, inaugurat el 2017.

> "Convent de Santa Ma. de Jerusalem (carrer de St. Elies, 21, S. G.) edifici controlat per la CNT. Tot el material d'arxiu i biblioteca cremat, menys un llibre que pot passar-se a recollir portant un rebut de la Generalitat dirigit al Comitè de la Barriada de Sant Gervasi (carrer de Sant Elies)".

Afortunadament, sembla que no tota la documentació sucumbí a l'incendi. La pèrdua d'influència dels anarquistes després dels Fets de Maig de 1937 feu que el Servei d'Arxius pogués actuar més lliurement en els edificis ocupats pels diferents comitès sindicals; de les notes del Servei d'Arxius es desprèn que, després d'un intent infructuós l'agost de 1937, al cap d'un any es van poder recuperar arxiu i biblioteca, que es dipositaren juntament amb altres fons privats al monestir de Pedralbes, on quedaren instal·lats a la zona del torn [854]. Acabada la guerra, l'abadessa, Àngela Faura, que havia reagrupat les germanes en una casa a Sarrià molt a la vora dels caputxins (Cardenal Vives i Tutó, 22), demanà que se li retornessin llibres i arxiu; la devolució fou efectuada el 13 d'octubre de 1939.

Els convents dels carrers de Sant Elies i de Saragossa foren, malauradament, l'escenari d'alguns dels episodis més foscos de la Guerra Civil a Barcelona. Els recintes eren grans, ben protegits per murades, i com a convents tenien un gran nombre de cel·les i soterranis. Les milícies anarquistes hi instal·laren centres de detenció, de memòria sinistra, les txeques de Sant Elies i del carrer Saragossa, on moriren torturats i assassinats gran nombre de presoners. En acabar la guerra, la txeca de Sant Elies fou recuperada per les tropes franquistes, que continuaren utilitzant-la amb la mateixa finalitat. Al seu retorn a principis dels anys quaranta les monges recuperaren uns indrets devastats. El conjunt fou demolit a la dècada de 1970, i la comunitat es traslladà a un edifici a la part baixa del Tibidabo; de l'enorme recinte de Sant Elies només queda en peu l'església, seu de l'actual parròquia de Santa Agnès, i algun annex. No es té notícia del destí de la biblioteca; és possible que entre els volums que en feien part hi hagués una regla de les clarisses en català que duu l'exlibris del monestir, ingressada a la Biblioteca per compra el 1990.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 2015/9, doc. 160 – Petició d'Angela Faura, abadessa del monestir de clarisses de Santa Maria de Jerusalem, anteriorment al carrer de Sant Elies i en aquell moment domiciliades

[854] De fet, Duran havia intentat primer rescatar l'arxiu dels santjoanistes, d'immens valor documental. Una primera visita el 6 d'agost de 1936, amb dos camions llogats per poder fer el transport, es va saldar amb resultat negatiu, sembla que per falta del permís del Comitè responsable; el 8 d'agost es fa una segona visita, aquesta vegada a qui havia de lliurar el permís demanat, el Comitè de Defensa de la Barriada de les Carolines, que va ser igualment infructuosa. Entre el 4 i el 15 de novembre de 1937 consta que el Servei dirigit per Duran recuperà de la zona l'arxiu de Sant Joan de Jerusalem, format almenys en part per pergamins que foren instal·lats a Viladrau entre el 10 de febrer i el 3 de març de 1938. El 1940, en acabar la guerra, el fons del Gran Priorat fou transferit a l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Ara bé, és molt possible que en algun moment d'aquesta història accidentada se'n separessin alguns documents. L'any 2020, la Llibreria Antiquària Farré, del carrer Canuda 24, oferia en el seu catàleg en línia un nombre important de lots procedents de l'arxiu de l'orde de Sant Joan de Jerusalem, en gran part relacionats amb les proves de llinatge que es demanaven per ingressar-hi.

al carrer Cardenal Vives i Tutó 22, per tal de poder recuperar l'arxiu, llibres i cantorals que es troben a Pedralbes. 18 de setembre de 1939.

ANC, 1-1-T-8132 – Agustí Duran i Sanpere. Dietari de la Secció d'Arxiu del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic (PHAC), entrada de 14 d'agost de 1936.

ANC, 1-1-T-8305, f. 21 – Fitxa sobre les actuacions relatives a l'arxiu del monestir de Santa Maria de Jerusalem (Sant Elies, 21): "14 agosto 1936. Gestiones: todo el material de archivo y biblioteca incendiado, solo un libro pudo recogerse mediante un recibo dirigido al Comité de la Barriada. 3 abril 1937, Gestiones sin resultado. 3 agosto 1938, autorización para la recogida de aquel archivo". 1939.

ANC, 1-1-T-8316, doc. 17- 20 – Documentació d'arxius conventuals. Còpia d'autorització a Agustí Duran i Sanpere per recollir l'arxiu del monestir de Santa Maria de Jerusalem (Sant Elies, 21). Agost de 1936 / Autorització a Camil Bas, del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic, a enretirar l'arxiu del convent de Jerusalem; signada per Ventura Gassol. 5 d'agost de 1936 / Notificació del sots-secretari de cultura, Ramon Frontera, a la directora del Grup escolar núm. 11 de Barcelona (carrer de Sant Elies, 32) per tal que permeti la recollida de llibres i documents que es trobin en l'edifici de l'escola. 18 d'abril de 1938 / Autorització d'Agustí Duran i Sanpere a Enric Cubas per recollir l'arxiu i els llibres del que fou convent de Santa Maria de Jerusalem. 3 d'agost de 1938.

ANC, 1-1-T-8372 – Llista d'arxius conservats al dipòsit del monestir de Pedralbes; entrada per l'arxiu de Santa Maria de Jerusalem (localització: "Torn"). (1938).

ANC, 1-1-T-8378 – "Registro de devoluciones de archivos (Depósito Pedralbes)"; entrada 18 "Archivo del monasterio de Sta. Maria de Jerusalem (Barcelona-Sarriá). Fue devuelto a las religiosas del mismo en 13 de octubre de 1939, prèvia autorización de Don Francisco Valls Taberner fechada en 28 de septiembre de 1939. Constaba de libros, legajos y varios cestos de pergaminos.".

Bibliografia

AIXELÀ, Carme, Anna CASTELLANO, Marta SEGARRA i Mònica BARBAS. "Santa Maria de Jerusalem de Barcelona". En: *Claustra* (Barcelona: Universitat de Barcelona, IRCVM) (http://www.ub.edu/claustra/Monestirs/view/42, consulta 7 de gener 2025).

BADA, Joan. *Monestir de Santa Maria de Jerusalem*. Barcelona: Monges Clarisses, 1993.

COSTA BADIA, Xavier, Marta SANCHO PLANAS i Maria SOLER-SALA. "Monacato femenino y paisaje: los monasterios de clarisas dentro del espacio urbano en la Catalunya medieval". En: *Clarisas y dominicas, modelos de implantación filiación, promoción y devoción en la Península Ibérica, Cerdeña, Nápoles y Sicilia*. Firenze: Firenze University Press, 2017, p. 449-485.

ESTRADA CAMPMANY, Clara. "Agustí Duran i Sanpere i els arxius catalans: de la Generalitat republicana a la depuració franquista (1931-1940)". *Miscel·lània cerverina*, 22 (2012-2013), p. 15-84.

GARÍ, Blanca, i Núria JORNET-BENITO. "Un manuscrito y dos conventos (siglos XIV-XVI). La regla en catalán de Santa Clara de Vilafranca del Penedès y Santa Maria de Jerusalén". *Hispania Sacra,* 72 (2020), p. 39-49.

MIQUEL BARCELONAUTA. "Convent de les clarisses de Jerusalem (1885-1971): txeca i presó de Sant Elies (1936-1942). En: *Barcelofília: inventari de la Barcelona desapareguda* (http://barcelofilia.blogspot.com/2012_02_23_archive.html, consulta 7 de gener 2025).

SÁNCHEZ, Cayetano, M. Fernanda PRADA. *Reseña histórica de los monasterios de clarisas de España y Portugal*. Salamanca: Hermanas Clarisas de España, 2012. Vol. 2.

Document ingressat posteriorment, procedent del monestir de clarisses de Santa Maria de Jerusalem

Ms. 3723

"*Aquesta és la regla per lo sanctíssim pare Papa Urbà quart dada e confermada a les sors de Santa Clara en l'any mil e docents lxiii a xv dies ans de les kalendes de noembre en lo temps de frare Bonaventura ministre general de l'orde dels frares menors*". Regla de Santa Clara. En català, rúbriques en llatí. Mitjan segle XV.

F. 1-1v: GIOVANNI GAETANO ORSINI, cardenal de sant Nicolau, Carta a les clarisses sobre la traducció de la regla de Santa Clara.
F. 1v-4: Butlla d'Urbà IV atorgant la regla de Santa Clara.
F. 4: "*In nomine Domini incipit regula sororum Sancte Clare*".
F. 4-5: "*Quod sorores in monasterio recluse continue morentur*".
F. 5-6v: "*De sororibus recipiendis et de earum professione*".
F. 6v-7v: "*De habitu sororum*".
F. 7v-8: "*Qualiter sorores jace debeant*".
F. 8v: "*Qualiter sorores celebrent divinum officium*".
F. 8v-10v: "*A quibus sororum recipiant ecclesiastica sacramenta*".
F. 10v-11: "*De occupacione et exercicio sororum*".
F. 11-12: "*De sororum silencio*".
F. 12-12v: "*De signis et modo loquendi*".
F. 12v-13v: "*De jejunio et abstinencia sororum*".
F. 13-14: "*De infirmis sororibus*".
F. 14-15v: "*De ostiolo superiori monasterii et eius custodia*".
F. 15v-16v: "*De rota et eius custodia*".
F. 16v-17: "*De ostio inferior monasterii*".
F. 17-17v: "*De locutorio*".
F. 17v-19: "*De crate et eius custodia*".
F. 19-20v: "*Quibus et qualiter liceat ingredi monasterium*".
F. 20v-21: "*Qualiter sorores serviciales mittantur*".
F. 21v-22v: "*Qualiter capellanus et conversi sororum vivere valeant*".
F. 22v-23: "*De procuratore monasterii et eius officio*".
F. 23-25: "*De abbatissa et eius officio*".
F. 25-25v: "*Quod nulla ex sororibus accedat ad curiam romanam*".
F. 25v-28: "*De visitatore et eius officio*".
F. 28-29: "*De cardinali huius religionis*".
F. 29v-30: "*Rubrica que regula non negligatur a sororibus*".
F. 31: Cronologia de l'orde de Santa Clara. En llatí.

Pergamí. 32 f.; 260 x 190 mm. Al f. 1v, gran inicial historiada i il·luminada, amb la imatge del papa acompanyat de dos cardenals i de santa Clara acompanyada de dues monges, agenollades. Inicials alternades en blau i vermell, rúbriques i calderons en vermell. Enquadernació segle XVI en pell negra estampada amb ferros freds, cantoneres reforçades amb tires de pell, tanques metàl·liques.

Procedència: Amb l'exlibris manuscrit del convent de Jerusalem de Barcelona: "Del Convent de les monjes de Hierusalem de Barcelona". Compra (abril 1990). Segons B. Garí i N. Jornet, el manuscrit hauria pertangut al convent de clarisses de Santa Clara de Vilafranca, d'on hauria passat del de Santa Maria de Jerusalem.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/262008, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: A. PAULI MELÉNDEZ, *El Real Monestir de Santa Maria de Jerusalem (1454-1970)* (Barcelona: Tip. Emporium, 1970; M. GONZÁLEZ I BETLINSKI i A. RUBIÓ I RODÓN, "La regla de l'orde de santa Clara de 1263. Un cas concret de la seva aplicació: el monestir de Pedralbes de Barcelona", *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia,* 3 (1982), p. 9-46; J. BADA, *Monestir de Santa Maria de Jerusalem* (Barcelona: Monges Clarisses, 1993); J. PLANAS, "La il·lustració del llibre en el gòtic tardà", en: *L'art gòtic a Catalunya. Pintura III: darreres manifestacions* (Barcelona: Enciclopedia Catalana, 2006), p. 298-323; EADEM, "Un preludio del renacimiento: el libro iluminado durante el período tardogótico en Catalunya", en: *Arte de épocas inciertas: de la Edad Media a la Edad Contemporánea* (Zaragoza: Institución Fernando el Católico, 2009), p. 285-339 (p. 292, nota 20); B. GARÍ, N. JORNET, "Un manuscrito y dos conventos (siglos XIV-XVI): la regla en catalán de Santa Clara del Penedés y Santa María de Jerusalem", *Hispania Sacra*, 72 (2020), p. 39-49.

Descripcions: cf. P. BOHIGAS, "Inventario de códices miniaturados o iluminados de procedencia catalana o existentes en bibliotecas catalanas", en: *La ilustración y la decoración del libro manuscrito en Cataluña* (Barcelona: Asociación de Bibliófilos, 1960-1967), vol. III, p. 145-223 (núm. 843, p. 50, figura 155); BITECA manid 2336; Cens de traduccions al català medieval, 31.1.2.; Narpan DB (Translat ms1127).

Edició: Segons Bonet-Garí, en curs d'edició a càrrec d'Araceli Rosillo Luque, responsable de l'Arxiu dels Franciscans de Catalunya.

24.
Francesc de Paula Codina i Sert, prevere
Guerra Civil
1936

El reverend Francesc de Paula Codina i Sert procedia d'una família d'empresaris tèxtils. El seu pare tenia una empresa de panes de cotó a la dreta de l'Eixample ('Codina y Serra, Sociedad en comandita') que a finals del segle XIX ocupava 220 obrers. El germà gran, Genís, continuà les activitats empresarials, alhora que s'especialitzava en les arts decoratives, particularment en la restauració i imitació de tapissos antics i en el món del vitrall[855]. Seguint la tradició de les famílies benestants de l'època, el segon fill, Francesc de Paula, es faria capellà. Celebrà la seva primera missa el 24 d'abril de 1889 a l'església de la Concepció, apadrinat pel seu oncle, l'industrial tèxtil Domènec Sert i Rius (Barcelona, 1832-1897), que amb el seu germà Josep dirigia entre altres la fàbrica establerta al passatge Sert[856], i la seva tia, Carme Sert de Bultó. Probablement influït pel catolicisme social que havia viscut en l'ambient familiar, s'interessà ben prompte per l'educació dels joves de les classes obreres. Vinculat a les esglésies veïnes de Sant Pere de les Puel·les i de Sant Francesc de Paula, el 1891 crea les 'Escuelas católicas del Sagrado Corazón y María Immaculada' al carrer Sant Pere més Baix 26, al costat del convent caputxí de Nostra senyora de l'Ajuda; iniciada com a escola dominical per a les nenes que havien de fer —o havien ja fet— la primera comunió, l'entitat es transformaria ben aviat en una escola nocturna per a les joves obreres que treballaven en les nombroses empreses tèxtils del barri, com la dels Sert, que finançaran una part dels ensenyaments. A principis de l'any següent, el 2 de febrer de 1892, Codina crea al mateix barri el Centre Sant Pere apòstol, amb la idea de crear igualment una escola catequètica per a preparar a la primera comunió a nens i joves obrers doblada, com la femenina, d'una nocturna per a l'ensenyament general. L'escola, constituïda al carrer Mònec i traslladada posteriorment al carrer Trafalgar, evolucionà amb el temps fins a esdevenir un centre de trobada no només per a nens i joves sinó també per a les seves famílies. Amb l'ampliació dels objectius, l'espai es quedà petit, i s'acabà instal·lant el 1925 en un edifici adquirit pel prevere amb aquesta finalitat al número 25 de carrer Sant Pere més alt, molt a la vora del Palau de la Música, edificat el 1907 i seu d'una altra entitat destinada inicialment a formar els joves de classe obrera, l'Orfeó Català.

---

[855] Genís Codina i Sert (Barcelona, 1860-?), domiciliat vora l'empresa familiar, al número 1 del carrer d'Ausiàs March, és autor d'un àlbum de models decoratius representatiu de l'estètica modernista (*Composiciones decorativas*, Barcelona: Lit. de Blasi, 1888).

[856] Sobre la casa-fàbrica Sert en particular i la historia de la implantació de la industria textil al barri de sant Pere en particular, vegeu J. ARTIGUES I VIDAL i F. MAS I PALAHÍ, *El model de casa fàbrica als inicis de la industrialització: registre de fàbriques de Ciutat Vella de Barcelona 1738-1807 / 1808-1856*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2019 (Casa fabrica Canaleta-Vilaregut, p. 151-154, i Casa-fàbrica Sert i Solà, p. 378-381) (https://ajuntament.barcelona.cat/barcelonallibres/ca/llibres/el-model-de-casa-fabrica-als-inicis-de-la-industrialitzacio, consulta 7 de gener de 2025).

Home culte i erudit, Codina i Sert coneixia molts dels membres de l'Institut d'Estudis Catalans —fou un els participants del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana— i tenia una biblioteca important, que conservava en el seu domicili al carrer de Bruc, 67. Probablement la proximitat del seva casa amb la Capella francesa (Bruc, 90-92), així com la seva formació i amplitud de relacions, influïren en el fet que fos nomenat director espiritual de la Junta Hospitalària de Nostra Senyora de Lourdes, lligada als pelegrinatges al santuari, tan importants en el tombant de segle. Era també el president de la Unió apostòlica de preveres de la diòcesi de Barcelona, lligada a l'Asociación Eclesiástica del Apostolado Popular i inspirada de l'entitat homònima d'origen francès, que tenia com a objectiu el perfeccionament dels clergues preveres seculars a través de la seva formació continuada. Era, per tant, una persona coneguda i reconeguda en l'ambient eclesiàstic barceloní.

En esclatar la Guerra Civil Codina era ja un ancià de 73 anys, però la dificilíssima situació del clergat a l'inici de la Guerra Civil el feren abandonar l'Estat espanyol. No hi ha dades sobre com va sortir de Barcelona, però els seu nom figura en una llista de sacerdots acollits pel Pontificio Collegio Spagnuolo de la Santa Seu[857]. D'allí passà a Sant Sebastià, on morí a l'edat de 75 anys el 20 de març de 1938. La biblioteca de Codina, que se sabia important, fou rescatada per la Biblioteca de Catalunya probablement a l'inici de la Guerra Civil; es troba en la llista de les biblioteques ingressades que va dreçar Ramon d'Alòs cap a 1938. No figura, però, que hi haguessin manuscrits; ara bé, sembla que devia formar-ne part un fitxer amb l'incipitari de diferents col·leccions sinodals catalanes, que duia una anotació en llapis moderna amb la menció "Donatiu del Dr. Codina i Sert, pvre.", que molt probablement ingressà en aquell moment. Poc després de la guerra el seu nebot, Ignasi Codina, demana que li siguin restituïts els volums del seu oncle, però en els arxius de la biblioteca no consten documents relatius a la devolució. Es possible que, justament per la seva temàtica molts dels volums, fossin dispersats a fi d'amagar-los, i després la identificació havia de ser difícil. Un cert nombre dels volums que integren el fons de la biblioteca duen l'exlibris del prevere.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 2015/9, doc. 31 – Petició d'Ignacio Codina Nieto, nebot de Codina i Sert, a Antonio de la Torre, per tal de poder recuperar la biblioteca del seu oncle. 13 de maig de 1939.

AHBC, 127/41 –Llista de biblioteques ingressades, feta a partir de les fitxes establertes per Ramon d'Alòs-Moner. Entrada "Codina i Sert, pvre. Biblioteca". 1938 / Nota de Rubió sobre una recollida prevista al local de l'Associació Eclesiàstica de l'Apostolat Popular al carrer Canuda. 30 de juliol de 1937 / (camisa 2) breu nota: "Jaumar de Bofarull (Francesc Codina), Bruc 67 pral, segellat Policia, 20449".

[857] "*Elenco dei Vescovi, Sacerdoti, Religiosi, Seminaristi e Laici di A.C. profughi dalla Spagna accolti dal Comitato eretto dalla Santa Sede presso il Pontificio Collegio Spagnuolo per il soccorso dei medesimi*", entrada 61 "Codina Sert, Francesco" (Archivio Segreto Vaticano, Segreteria di Stato. Guerra Spagnola. 1. Fasc. 1, f . 1-6), publicat per Vicente CÁRCEL ORTÍ, "Obispos y sacerdotes prófugos en Roma durante la Guerra Civil", *Analecta Sacra Tarraconensia*, 90 (2017), p. 345-563.

AHBC, 332/1 – "Servicio de Recuperación Bibliográfica. Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central"; entrada "Codina y Sert. Biblioteca". 9 d'abril de 1940.

AHBC, 332/1 – "1940. Devoluciones. Recuperación bibliográfica"; entrada "Codina y Sert. Se presenta uno de sus herederos para hacerse cargo de la BibIioteca". 5 d'abril de 1940.

AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – "Biblioteques adquirides per la Generalitat", entrada "Codina i Sert". 1938 / Fitxes de biblioteques incautades, de mà de Ramon d'Alòs-Moner, entrada "Codina i Sert, pvre. Biblioteca, Casa de Convalescència". 1938.

Bibliografia

GALÍ I COLL, Bartomeu. *El Rvnd. Dr. Francesc de P. Codina i Sert, fundador i propulsor d'Obres d'Apostolat*. Barcelona: Centro de San Pedro Apostol, 1960.

CORTS I BLAY, Ramon. "La visita apostòlica de 1928 del nunci Tedeschini a Barcelona. Un intent de repressió d'una pastoral en català". *Analecta Sacra Tarraconensia*, 81 (2008), p. 197-603.

ENRECH MOLINA, C. "Jerarquía fabril y cualificación en la industria textil durante el último tercio del siglo XIX", *Historia Social*, 45 (2003), p. 101-117.

YETANO, Ana. *La enseñanza religiosa en el período de la Restauración (1900-1920)*. Barcelona: Anthropos, 1988.

Document ingressat durant la Guerra Civil, no registrat

Ms. 4706
"*Col·lecció dels íncipits de sinodals de les col·leccions següents: 1691, Girona-Pontic, 1704 Tarragona-Llinàs*". Recull d'incipits de constitucions sinodals extets de les col·leccions de Tarragona, 1704 (*Constitutiones synodales archidiocesis Tarraconensis statutae et promulgatae in synodo diocesane quam ... celebravit ... fr. Josephus Linas ...*, Barcelona: Rafael Figueró, 1704) i de Girona de 1691 (*Constitutiones synodales diocesis Gerundensis in unum collectae ... sub ... fr. Michaele Pontich ...* Girona: Jeroni Palol, 1691). Les notícies donen any, lloc, íncipit de la sinodal i recull on figura. Finals del segle XIX-principis del segle XX.

1 fitxer (240 mm de fitxes); 155 x 110 mm. Text en part mecanografiat, en part manuscrit.

Procedència: Precedeix les fitxes una nota: "Donatiu del Dr. Codina i Sert, pvre.".

Bibliografia: Sobre Codina i Sert, vegeu B. GALÍ I COLL, *El Rvd. Dr. Francesc de P. Codina i Sert, fundador i propulsor d'Obres d'Apostolat* (Barcelona: Centre Sant Pere Apòstol, 1960); V. CÁRCEL ORTÍ, "Obispos y sacerdotes prófugos en Roma durante la Guerra Civil", *Analecta Sacra Tarraconensia*, 90 (2017), p. 345-564.

25.
Conferències de Sant Vicenç de Paül
Guerra Civil
1936

L'any 1833 un grup de joves universitaris, animats per Frederic Ozanam, fundà a París una associació de beneficència, la "Conférence de Charité", amb la voluntat d'atendre les necessitats de les persones desfavorides dins de les mateixes parròquies de manera organitzada i eficaç. Els membres eren fidels laics, sovint de la burgesia o de la noblesa, i comptaven amb la direcció espiritual d'un prevere que animava les reunions mitjançant unes reunions de caire periòdic, en les quals sovint es pronunciava una conferència sobre temes relacionats amb la religió. El moviment, que neix com a reacció a la forta pauperització urbana que segueix la revolució industrial, suposa l'inici del que es coneixerà posteriorment com a catolicisme social, una reflexió des del punt de vista eclesial sobre els efectes materials i morals que provoquen en la societat els canvis en el sistema de producció. L'organització serà coneguda ben aviat com a "Conferències de Sant Vicenç de Paül", denominació inspirada en el nom del seu patró, figura senyera del catolicisme del segle XVII, conegut per la dedicació a les obres caritatives i per la fundació de congregacions dedicades a la cura de pobres i malalts.

Les Conferències de Sant Vicenç de Paül es difongueren ben aviat per tot Europa. A Catalunya la primera Conferència fou fundada el 1857; entre els membres primerencs més destacats es compta Manuel Milà i Fontanals, que s'interessava per la idea de regeneració moral de la societat que promovia la figura d'Ozanam, o Dolors Monserdà. El primer president del consell central de Catalunya (1857-1882) fou Ignasi Despujol, marquès de Palmerola. En els seus inicis, moltes de les dames de la noblesa i de la burgesia s'adheriren al moviment, que agrupava majoritàriament dones solteres o casades que, amb permís del pare o del marit, dedicaven part del seu temps a l'assistència a malalts, nens, ancians i presoners; entre les tasques que dugueren a terme hi havia, per exemple, l'organització de menjadors per a obrers. Al primer terç del segle XX hi havia vora cent conferències parroquials a les principals ciutats catalanes, que es coordinaven mitjançant consells particulars per zones (Barcelona, Girona, Tarragona, Lleida, Vic, Sabadell i Manresa), sota la direcció general d'un Consell central de Catalunya, resident a Barcelona; a la vetlla de la Guerra Civil, la seu es trobava al principal carrer de Sant Sever núm. 6, molt a la vora de l'església del mateix nom.

La confiscació del fons de les Conferències de Sant Vicenç de Paül

El 31 de juliol de 1936, la Biblioteca de Catalunya recollia de les Conferències de Sant Vicenç de Paül un conjunt molt important de documentació d'arxiu (capbreus, llevadors de comptes, trasllats judicials, documentació sobre successions i altres documents de les famílies Cartellà, Copons i Moja) i un paquet que contenia material divers (arbres genealògics, un missal, manuscrits en prosa i en vers...) de la mateixa procedència. Molt poc abans, el 28 de juliol, s'havia recuperat documentació de l'església de Sant Sever; cal pensar que el material de les

Conferències venia de la seu del mateix carrer. Al cap d'una setmana, el 8 d'agost, la documentació d'arxiu era lliurada al Servei d'Arxius, juntament amb altres fons arxivístics salvats de la crema d'esglésies per personal de la Biblioteca (l'arxiu de l'església del Pi i el de Santa Maria del Mar).

A primer cop d'ull, les característiques del material confiscat no deixen de sorprendre; es tracta de documentació patrimonial, que no esperaríem trobar a la seu d'una institució fundada a la segona meitat del segle XIX. Ara bé, entre els manuscrits que es van conservar a la Biblioteca hi ha un parell de peces que ens poden ajudar a trobar el deslligador: es tracta d'un gradual de principis del segle XVII fet a instàncies de Pere Desbosc per a la seva capella del Castell de Sant Vicenç de Vilassar (ms. 1673), i d'un llevador de censos de la marquesa de Moja del segle XIX (ms. 2877).

La marquesa de Moja i Ramon Maria de Magarola

El 1865 moria sense descendència Maria Josepa de Sarriera de Copons, VII marquesa de Moja, casada amb Pere Carles de Sentmenat, VI marquès de Castelldosrius; vivia al Palau Moja, al carrer de Portaferrissa amb la Rambla. La marquesa de Moja era hereva indirecta del llinatge Desbosc. La darrera descendent, Teresa Desbosc, que cap el 1680 havia rehabilitat la capella del castell de Vilassar, mor sense fills el 1707, durant la Guerra de Successió. Després de diversos avatars lligats a la situació política, el patrimoni passà a un nebot llunyà descendent del llinatge Oms i Desbosc, Antoni d'Oms i Oms, que el transmetria el 1720 a la seva filla, Gaietana d'Oms, casada amb el II marquès de Moja, Agustí de Copons i Copons. La seva hereva, Maria Anna de Copons i Oms, eixamplà encara més el patrimoni nobiliari en maridar el 1739 el comte de Solterra, Narcís de Sarriera i de Cruïlles; un nou enllaç matrimonial, l'any 1758, entre Josep de Copons i d'Oms, IV marquès de Moja, i Maria Lluïsa de Cartellà, III marquesa de Cartellà, donarà com a resultat una de les fortunes nobiliàries més importants de Catalunya.

A la mort de la marquesa de Moja, el seu vast patrimoni va anar a mans d'un dels seus nebots, Ramon de Sarriera, marquès de Santa Maria de Barberà i de la Manresana. Una part significativa, però, fou destinada a obres pietoses. Els hereus de confiança de la marquesa eren dos membres de la veïna comunitat de preveres de l'església de Sant Jaume de Barcelona, el seu rector, Julià Maresma Ollé i un dels nebots de la marquesa, Ramon Maria de Magarola i de Sarriera, d'Ardena i de Casanovas (1831-1899), que seria posteriorment rector del Seminari Conciliar (1882-1883), regent de l'església de Santa Maria del Pi (1889-1893), i rector de Sant Pau del Camp fins a la seva mort el 1899. Sabem, per exemple, que el Palau Moja els revertí, i que serien els responsables de vendre'l al marquès de Comillas. En l'estat actual, no se sap amb certesa quin va ser l'import total del llegat ni com havia de ser repartit, però en tot cas havia de ser important: per exemple, instituí que s'havien de lliurar 40.000 rals de velló per la construcció d'una escola de nenes òrfenes de Vilafranca (un dels llocs d'on rebia censos). Magarola va contribuir a la restauració d'edificis religiosos (les esglésies de Sant Jaume i de Sant Pau del Camp) i va finançar la construcció de l'església i convent de les Adoratrius (1871-1875, obra de l'arquitecte Jeroni

Martorell)[858]. Una part d'aquests diners podien haver estat destinats a les obres de les Conferències de Satn Vicenç de Paül; tot fa pensar que Magarola estava implicat en el món del catolicisme social, i el seminari de Barcelona, amb el qual estava relacionat, hostatjava una de les Conferències barcelonines. Magarola conservà, de tota evidència, una part del seu arxiu familiar, i no sembla gaire estrany que ell mateix —o un dels seus hereus— el dipositès a la seu d'una associació en la qual ell mateix o moltes de les seves coneixences devien participar.

La documentació de les famílies Desbosc, Moja i Cartellà

Com ja s'ha dit, el gruix de la documentació recollida fou lliurada al Servei d'Arxius molt poc després que fos aplegada per la Biblioteca de Catalunya; al dietari mantingut per Duran i Sanpere durant la Guerra Civil hi figura igualment l'ingrés, però no se'n torna a fer menció. No consta que el fons d'arxiu fos retornat a les Conferències; ara bé, tenint en compte que es va lliurar a la Generalitat al mateix temps que l'arxiu del Pi, podria ser molt bé que en la recuperació s'hagués considerat que formava part del mateix conjunt, ja que en l'actual Arxiu del Pi hi ha dos fons que semblen estar-hi relacionats, el fons de les Conferències de Sant Vicenç de Paül de Sant Sever, i el fons del llinatge Copons Proust, senyors de la Manresana.

A la Biblioteca hi romangueren uns pocs llibres i documents, la majoria dels quals —però no tots— figuraven en un llistat a part en el moment de l'ingrés, els quals van ser registrats poc després del seu ingrés, el 20 d'agost de 1936. Entre ells hi ha un rotlle en pergamí del segle XVII amb l'arbre genealògic de la família Cartellà (ms. 2538), de gairebé quatre metres de llargada, bellament il·lustrat amb escuts acolorits; així com un recull de documentació genealògica de les diferents branques de la nissaga (ms. 1671), menys espectacular però ric d'informació. Hi trobem també alguns llibres litúrgics: a més del gradual del Castell de Vilassar abans esmentat (ms. 1673), sembla molt probable que dos fragments d'un breviari (ms 1669) i d'un missal (ms. 1670) que es van inscriure al llibre de registre just abans dels procedents de les Conferències pertanguessin també al mateix lot, perquè dues de les festes que s'hi esmenten, la Santíssima Trinitat i sant Miquel, coincideixen amb la titularitat de la capella del castell. A aquests volums cal afegir un recull factici de textos en prosa i en vers d'època moderna (ms. 3419), que inclou un breu conjunt de retòriques en català, castellà i llatí que fins ara semblen haver romàs desconegudes. Finalment, el llevador de censos de Maria Josepa de Sarriera (ms. 2877), abans esmentat, sembla clar que ha de tenir el mateix origen, tot i haver estat registrat amb la indicació "Fons antic".

La documentació dels llinatges relacionats amb el marquesat de Moja, com acostuma a passar amb la de moltes cases nobiliàries, es troba actualment relativament escampada. A banda de la que es pugui conservar a l'Arxiu de Santa Maria del Pi, hi ha un conjunt important a la Biblioteca, ingressat després de la guerra per permuta amb el fons del marquesat valencià de Dosaigües.

[858] L'església i convent es troben a l'aleshores nou barri de l'Eixample, a la cantonada dels carrers Casanova i Consell de Cent. El 1884 es construí també, al carrer de Provença entre Aribau i Muntaner, l'església de Sant Vicenç de Paül i Sant Sever, obra de Camil Oliveras lligada al moviment vicentí. És probable que Magarola hi hagués igualment contribuït.

Altra documentació és en el fons dels marquesos de Barberà i de la Manresana, propietaris actuals del castell de Vilassar.

Fonts d'arxiu

AHBC, 124/37 – Llistes de documentació d'arxiu i biblioteca recuperada de les Conferències de Sant Vicenç de Paül. 31 de juliol de 1936.

AHBC, 126/31bis – El servei d'Arxius certifica haver rebut de la Biblioteca de Catalunya els fons de les Conferències de Sant Vicenç de Paül i de les esglésies de Santa Maria del Mar i de Santa Maria del Pi. 8 d'agost de 1936.

ANC, 1-1-T-8132 – Dietari d'Agustí Duran i Sanpere. Nota sobre lliurament de documentació de les Conferències de Sant Vicenç de Paül. 3 d'octubre de 1936.

Arxiu de Santa Maria del Pi – Fons Conferències de Sant Vicenç de Paül de Sant Sever.

Arxiu del Marquès de Santa Maria de Barberà (Vilassar) – Fons del marquès de Barberà.

BC, Arxiu – Fons Moja.

Bibliografia

ALCOLEA, Santiago. *El Palau Moja*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1987.

ALÓS Y DE DOU, José María de. "La casa de Cartella: árbol genealógico e historia de esta ilustre familia". En: *Revista de Historia y de Genealogia Española*, 7, p. 383-417, 487-497, 534-547; vol. 8, p. 1-6.

FONT, Francesc. "Palau Moja o dels Cartellà". En: *Barcelona entre muralles. La Barcelona de la Ciutadella* (http://www.barcelonaentremuralles.com/edificacions.cfm/ID/6010/CAT/palau-moja-dels-cartella-.htm , consulta 7 de gener 2025).

[FONTANALS, Reis, Joan PONS ALZINA i Maria TOLDRÀ]. *Fons Marquesat de Moja: arxiu*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2016.

OLIVA I RICÓS, Benet. *La petita noblesa del Maresme: tres trajectòries: Des Bosc, Ferrer i Sala (s. XIV-XVII)*. Mataró: Caixa d'Estalvis Laietana, 2002.

OLIVA I RICÓS, Benet. "La capella i el retaule de la Concepció del Castell de Vilassar", *Folis del Museu-Arxiu de Santa Maria,* 53 (octubre 1995), p. 20-23.

SOLÉ BORDES, Joan. "La "Casa de moralitat" i l'asil del Carme de nenes òrfenes de Vilafranca". *Del Penedès*, 32 (2016), p. 49-68.

Documents ingressats durant la Guerra Civil, registrats

Ms. 1671
Recull factici de documentació genealògica i heràldica de diverses famílies catalanes. Segles XVI-XIX.

> **1671**/s. n.
> Escut d'una família no identificada.

1671/1
"*Les armes que se han de asentar en los abres de la casa de Cartellà de Malla*". Recull de 42 escuts amb llur blasó. Segle XVIII.
2 f. (numeració antiga 128 i 129); 320 x 220 mm. Escuts traçats en tinta.

1671/2
"*Arbol de los descendientes de los condes de Barcelona*". Inclou des de Bernat I, pare de Guifré el Pilós, fins a 1590. Posterior a 1590.
1 f.; 775 x 564 mm.

1671/3
Llinatge Avellaneda.
6 documents.

1671/4
Llinatge Besora.
2 documents.

1671/5
Llinatge Boxadors.
2 documents.

1671/6
Llinatge Cabrera.
3 documents.

1671/7
Llinatge Camós.
1 document.

1671/8
Llinatge Carrós.
2 documents.

1671/9
Llinatge Cartellà.
10 documents.

1671/10
Llinatge Copons.
23 documents.

167111
Llinatge Córdova.
1 document.

1671/12
Llinatge Desbac.
12 documents.

1671/13
Llinatge Desbosc.
2 documents.

1671/14
Llinatge Descatllar.
8 documents.

1671/15
Llinatge Desvilar.
1 document.

1671/16
Llinatge Grimau.
4 documents.

1671/17
Llinatge Guimerà.
1 document.

1671/18
Llinatge Heras.
1 document.

1671/19
Llinatge Malla.
8 documents.

1671/20
Llinatge Marlés.
3 documents.

1671/21
Llinatge Masdovelles.
1 document.

1671/22
Llinatge Oms.
26 documents.

1671/23
Llinatge Papiol.
5 documents.

1671/24
Llinatge Peramola.
3 documents.

1671/25
Llinatge Pinós.
2 documents.

1671/26
Llinatge Requesens.
1 document.

1671/27
Llinatge Rocabertí.
2 documents.

1671/28
Llinatge Sabastida.
1 document.

1671/29
Llinatge Salvà.
2 documents.

1671/30
Llinatge Sant Martí.
1 document.

1671/31
Llinatge Santa Pau.
2 documents.

1671/32
Llinatge Sarriera.
6 documents.

1671/33
Llinatge Tagamanent
1 document.

1671/34
Llinatge Tamarit.
2 documents.

1671/35
Llinatge Torrellas.
2 documents.

1671/36
Llinatge Vallgornera.
1 document.

1671/37
Llinatge Vilanova.
3 documents.

1671/38
"*Notas generales*".
34 f.; diverses mesures.

39 carpetes (numerades I-XXXVIII). Diverses mesures.

Procedència: Conferències de Sant Vicenç de Paül. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1450).

Descripció: S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona:

Universidad de Barcelona, 1998) (Rubrica, Paleographica et Diplomatica Studia, 7), p. 521-559 (núm. 181, núm. 546).

Ms. 1673

Gradual i antifonari del castell de Sant Vicenç de Vilassar. Al f. 57v, colofó: "Hic liber est domini Petri de Bosch et sancti Vicentii et de Vilassar, domini castrorum de sancto Vincentio et de Vilassar et terminorum eorundem et domini castri de Calafell. Scriptus per me, Joannem Peytavi, presbiterum ville Tirvie Urgellensis diocesis, correctum iuxta formam accentus per reverendum Joannem Marty, presbiter et magistrum cantus et in philosophia et medicina licenciatum, anno et mense februarii 1619".

Pergamí. 58 f.; 415 x 315 mm. Caplletres il·lustrades. Rúbriques en vermell. Notació musical quadrada sobre pentagrama. Enquadernació en pell negre sobre fusta.

Procedència: Conferències de Sant Vicenç de Paül. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1452).

Bibliografia: Sobre Pere Desbosc, vegeu B. OLIBA, *La petita noblesa del Maresme: tres trajectòries: Des Bosc, Ferrer i Sala (s. XIV-XVII)* (Mataró: Caixa d'Estalvis Laietana, 2002), p. 112-115.

Descripcions: P. BOHIGAS, "Inventario de códices miniaturados o iluminados de procedencia catalana o existentes en bibliotecas catalanas", en: *La ilustración y la decoración del libro manuscrito en Cataluña* (Barcelona: Asociación de Bibliófilos, 1960-1967), vol. III, p. 145-223 (núm. 211) (reedició de l'article: Barcelona: BC, 2000).

Nota: Sobre Pere Desbosc i el seu llinatge, vegeu BC ms. 1671/13, 2072, 2073, 2122 (comprat el 1971 a Diego Gómez Flores) i BC, fons del Marquesat de Moja, *passim* però particularment Moja 115, 297/1 i 523 i els documents relatius al benfici de la capella de Sant Vicenç.

Ms. 2538

FRANCESC DE CARTELLÀ I MALLA, "*Abre y decendència dels senyors de la casa de Cartellà, a ella unida la de Massanet, fet per Francesch de Cartellà y Malla en lo any 1619*". Genealogia de la família Cartellà-Massanet. 1619.

Rotlle en pergamí. Ca. 4000 x 500 mm. Arbre en tinta, escuts acolorits a l'aiguada.

Procedència: Conferències de Sant Vicenç de Paül. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1449).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1979).

Nota: Per a la genealogia, cf. mss. 1671 (recull de documentació genealògica), i ms. 1674 (Arbol de la casa de Cartellà); pel que fa als llevadors de censos, cf. mss. 2301 i 2877; per a la història de la família Cartellà, cf. ms. 3091 (Esteve de Corbera, Història de la casa de Cartellà).

Ms. 3419

Recull de textos en prosa i vers, en català, castellà i llatí, sobre religió, poesia i filosofia. Finals del segle XVII-principis segle XVIII.

3419/1
F. 1-45: "*Modo breve, fácil y muy provechoso para alçarse llamado 'Piénsalo bien'*". Àpode. Finals del segle XVII.
45 f.; 200 x 145 mm. 3 quaderns.

3419/2
F. 46-53: "*Crida del bou per las festas del beato Miguel dels sants en lo any 1832*".
8 f.; 220 x 160 mm.

Nota: Altres còpies de la Crida del bou de Vic per als anys 1802 i 1806 al ms. 308/14.

3419/3
F. 54-83: Miscel·lània de tractats sobre retòrica i versificació. Finals del segle XVII- principis del segle XVIII.

1. f. 54-61."*Tratado breve en que se dan unas fáciles instructiones para los que comiençan ha hazer versos en el idioma patrio*". Recull de capítols d'un tractat de versificació en castellà.
2. f. 62v-67: "*Tractatus brevis in quo regal. elegant. explicandum ad latinum sermonem perpoliendum*". En llatí.
3. f. 67-v-76v: "*Modos de variar orations*". En català.

30 f. (f. 77-83 en blanc); 160 x 110 mm. Al f. 82v-83, *probationes pennae*.

3419/4
F. 84-110: Tractat de lògica. Acèfal i àpode. Segle XVIII.
27 f. (f. 100-101, 107-110 en blanc); 220 x 160 mm.
Part superior malmesa per humitat.

Diverses mesures. Diverses mans. Sense enquadernar, conservat en una capsa de cartró.

Procedència: Conferències de Sant Vicenç de Paül. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1451).

Estat de conservació: Primers i darrers folis bruts i gastats.

Documents ingressats durant la Guerra Civil, registrats sense indicació de procedència

Ms. 1669
Breviari. Acèfal i àpode; fragment corresponent a vespres i a l'inici de matines. Finals del segle XVI-Principis del segle XVII.

Pergamí, 6 f. (numeració antiga 2-7); 395 x 275 mm. Inicials i rúbriques en vermell. Notació musical quadrada sobre pentagrama vermell. Enquadernació en pergamí.

Procedència: No indicada. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1448, probablement prové de la biblioteca de les Conferències de Sant Vicenç de Paül).

Ms. 1670
Missal. Fragment que inclou misses de difunts, a la Mare de Déu, la santíssima Trinitat, l'Esperit Sant, santa Margarida, santa Maria Magdalena i sant Miquel. Segle XIV.

F. 1-4: Canon de la missa.
f. 1-2v: Consagració.
f. 2v-3: Pater noster.
f. 3v-4: Comunió: "*Receptionem Corporis Christi*". "*Alia oratio ante receptionem*". "*Post receptionem oratio*".
F. 4-4v: "*Inicium sancti Evangelii secundum Iohannem*" (Io 1,1).
F. 4v-10: "*Sequitur officium deffunctorum misse*".
f. 4v-5: "*Oratio*".
f. 5: "*Lectio Epistole beati Pauli apostoli ad Corintios*".

f. 5-5v: "*Sequentia sancti Evangelii secundum Iohannem*".
f. 5v-6: "*Feria ii[a] et v[a]*".
f. 6: "*Pro sacerdotibus*".
f. 6-6v: "*Pro congregatione fratrum*".
f. 6v-7: "*Pro omnibus deffunctis oratio*".
f. 7: "*Pro parentibus*".
f. 7-7v: "*Feria iii[a] et vi[a]*".
f.. 7v: "*Pro sacerdotibus*".
f. 7v-8: "*Pro omnibus deffunctis*".
f. 8-8v: "*Feria iiii[a] et sabbato*".
f.. 7v: "*Pro sacerdote*".
f. 8v: "*Pro omnibus deffunctis*".
f. 9: "*Pro femina*".
f. 9: "*Pro anniversario*".
f. 9v: "*Evangelia secundum Iohannem*" (Io 5,24-29).
f. 9v: "*Feria iiii[a] et sabbato Iohannem*".
f. 9v-10: "*Feria v[a] Iohannem*".
f. 10: "*Feria vi[a] Iohannem*".
F. 10v-11: "*In honore beatae Marie in diebus sabbatis ad missam*".
f. 10v: "*Lectio libri sapientie*".
f. 10v-11: "*Secundum Lucham*".
F. 11-12v: "*In honore sancte Trinitatis*".
f. 11v: "*Ad corinthios*".
f. 11v-12v: "*Iohannem*".
F. 12v-13v: "*In honore Sancti Spiritus*".
f. 12v: "*Lectio actuum apostolorum*".
f. 12v-13v: "*Secundum Iohannem*".
F. 13v-14v: "*Sancte Margerite*".
f. 13v-14: "*Lectio Epistole beati Pauli apostoli ad Corinthios*".
f. 14-14v: "*Secundum Lucham*".
F. 14v-16: "*In honore Marie Magdalene*".
f. 15: "*Lectio libri Sapientie*".
f. 15-15v: "*Secundum Iohannem*".
F. 16-16v: "*In honore sancti Miquaelis*".
f. 16-16v: "*Lectio libri Apocalipsis beati Iohannis apostoli*".
f. 16v: "*Iohannem*".

Pergamí. 16 f.; 300 x 225 mm. Als marges externs restes de puncions per fer el pautat. Lletra de dues mesures. Inicials i rúbriques en vermell. Enquadernació coetània en pell sobre fusta, amb caboixons i restes de tanques metàl·liques. Al foli de guarda fragment d'un document notarial.

Procedència: No indicada. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1447, probablement prové de la biblioteca de les Conferències de Sant Vicenç de Paül). Al contraplà posterior etiqueta amb la signtaura o registre "1086".

Estat de conservació: Malmès, pendent de restauració.

Documents ingressats probablement durant la Guerra Civil, no registrats

Ms. 2877

"*Levador dels censos que rep i acostuma rebrer la Illustre Sra. Dª Maria Josepha de Sarriera y de Copons, marquesa de Moya y de Cartellá, en Vilafranca y son terme, en lo terme y parroquia de Santa Margarida, lloch dels Monjos, Moja, en la quadra de Vernet, dins lo terme de Sant Martí Sarroca, y en lo de Castellví de La Marca*". 1819.

44 f. (f. 23-43 en blanc); 205 x 150 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb tanques de badana.

Procedència: Fons antic (probablement prové de la biblioteca de les Conferències de Sant Vicenç de Paül).

Nota: Pel que fa als llevadors de censos, cf. BC ms. 2301 (Llevadors de censos de Joan Berenguer de Cartellà, segle XV, compra a la libreria Studio i BC, fons del marquesat de Moja).

26.
Congregació de l'Oratori de Sant Felip Neri
Guerra Civil
1936

La Congregació de l'Oratori, fruit de l'esperit de la Contrareforma, fou fundada a Roma per sant Felip Neri com a comunitat de preveres i laics destinats a la instrucció dels joves, a l'ajuda als necessitats i a l'oració en comú. Els membres no formulaven vots permanents, i cadascuna de les comunitats s'organitzava de manera autònoma, tot seguint l'esperit del fundador i les constitucions confirmades pel papa Pau V el 1612. En els seus inicis, una part de la pregària adoptava la forma de cant, escenificant escenes de les escriptures; aquestes escenificacions, hereves de la tradició medieval, donaren lloc al gènere musical de l'oratori. Durant el segle XVII les congregacions de preveres es difongueren al sud d'Europa, especialment a Itàlia i a la Península Ibèrica; a Barcelona la primera comunitat fou establerta per Oleguer de Montserrat el 1673 en una casa prop del cementiri del Call, a l'anomenat Montjuïc del Bisbe, vora la catedral. Al costat de la casa de la Congregació es bastí una església, que a partir de 1721 fou reformada seguint els dictats del barroc. Al llarg dels segles XVIII i XIX la congregació barcelonina guanyà prestigi com a centre d'irradiació de la Contrareforma i de la música sacra; a Catalunya els seus membres són coneguts popularment com a felipons.

A l'inici de la Guerra Civil, la Casa d l'Oratori de la plaça Sant Felip Neri va ser abandonada pels felipons per por de represàlies. Tot i que el veïnatge del Palau de la Generalitat assegurava fins a cert punt la protecció de l'edifici, a principis d'octubre Jordi Rubió anotava que s'hi havia fet les accions següents:

> "El 8-X-36 comencem a treure coses.
> El 12-X l'Alòs mira la Bibª general i decidim deixar-la tancada per ara. Hem tret els llibres de les celdes perquè s'hi havia de ficar nens de Madrid".

Efectivament, des de principis de la guerra la Casa de l'Oratori fou utilitzada com a refugi per a nens evacuats de la zona de Madrid, en bona part d'Alcalá de Henares. Al llarg de la contesa s'hi hostatjarien també nens sense recursos o amb el pare al front, que trobaven al centre menjar i un ambient acollidor, amb activitats educatives i lúdiques que feien més passadora la situació angoixosa de la guerra. Per la seva banda, l'església de Sant Felip serví com a dipòsit d'obres d'art. En un llistat elaborat per Rubió a finals de 1937 de les biblioteques dipositades a l'Hospital, en referir-se a Sant Felip Neri s'indica: "Biblioteca sencera (la col·lecció de goigs, però, passa a poder del Museu d'Arqueologia)"; cal deduir, per tant, que, a més de les cel·les, després es buidà el gruix de la biblioteca.

El matí del 30 de gener de 1938, l'església, la plaça i la zona veïna foren objecte de dos atacs de l'aviació italiana, repetits a dues hores de distància, que deixaren en peu només la façana i una part de l'estructura. El bombardeig deixà un gran nombre de víctimes mortals, en la seva majoria nens refugiats que eren a l'escola i que s'havien amagat al soterrani per protegir-se de

les bombes. Les traces de les bombes són, encara ara, ben visibles a la façana de l'església barroca.

En acabar la guerra, i refer-se la Congregació, els oratorians començaren a recuperar els llibres. El primer lliurament es feu el 27 de juliol; poc d'un mes després, Pere Bohigas adreçà una carta a l'oratorià Josep Maria Torrent — persona assenyada i assenyalada, que havia estat vicari delegat de la diòcesi barcelonina durant la guerra— en la qual, a banda de comunicar-li que la comunitat podia passar a recollir la documentació en dipòsit, molt voluminosa, li adjunta una llista de llibres dels segles XVI al XVIII que falten a la Biblioteca, tot demanant-li si poden oferir-los en donatiu. Torrent, tot agraint a la Biblioteca que hagués salvat els llibres de la Congregació, no hi va posar obstacle. En la seva resposta, Bohigas no pogué estar-se de lloar l'actitud de Rubió:

> "La Biblioteca puso a salvo los libros de la Comunidad cumpliendo con un imperativo de conciencia, y si algo hay que agradecer a alguien debe ser a D. Jorge Rubió, por la entereza y dignidad con que desempeñó su cargo en la confusión de aquellos días".

Entre els volums que es tornaren als felipons no hi havia cap manuscrit que hagués estat registrat, però tenint en compte que Bohigas notifica que poden recuperar "20 paquetes de documentos", cal pensar que aquests incloïen, en tot o en part, l'arxiu de la comunitat i amb ell alguna documentació sobre la seva activitat eclesial. És possible que entre els llibres que en feien part n'hi hagués un que quedés oblidat, ja que molts anys més tard, enmig de documents d'arxiu aparegué un volum amb el llistat de predicadors de l'Oratori des de mitjan segle XVIII i fins a finals del XIX, que certament ingressà durant el salvament. Així mateix, entre els fons pendents de classificar de l'arxiu hi ha dues capses amb la indicació "Felip Neri. Particular. Recuperació de guerra", que sens dubte provenen del conjunt de documentació diversa que va ser identificada després que tot hagués estat retornat.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-303 – Reclamació d'objectes i de la biblioteca de l'església i el convent de l'oratori de Sant Felip Neri, signada pel superior, Josep Maria Torrent. Abril de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 78– Petició de Jaume Garcia al jefe del Servicio de Recuperación Bibliográfica, per tal de recuperar els llibres dels preveres de la Congregació de l'Oratori de Sant Felip Neri. 8 de juliol de 1939.

AHDB, G-596/4 (Correspondència del director de la BC) – Pere Bohigas, Carta d'agraïment a Josep Maria Torrent, de la Congregació de l'Oratori, pel donatiu de llibres d'època moderna. 30 de setembre de 1939.

AHBC, 77/20 – Formulari del Servicio de Defensas del Patrimonio Artístico Nacional de devolució d'un harmònium de la Congregació de l'Oratori de Sant Felip Neri a Joan Palà, ecònom de Sant Agustí, amb autorització de la Congregació. 23 d'octubre de 1940 / Autorització al representant de l'Oratori de Sant Felip Neri per retirar els objectes dipositats a la BC. 24 d'octubre de 1940.

AHBC, 126/28 – Pere Bohigas. Carta al director de la comunitat de sant Felip Neri comunicant que poden passar a recollir llibres i documentació, i sol·licitant el donatiu de llibres que completen la col·lecció Aguiló (Reserva Catalana), amb la llista. 5 de setembre de 1939 / Rebut de recollida

llibres, documents, fotografies i altre material de la BC, signat pel bibliotecari de la Congregació, Jaume Garcia. 5 de setembre de 1939.

AHBC, 127/41 – [Jordi Rubió], Llistat de biblioteques ingressades. [Finals 1937].

AHBC 127/41, camisa 7 – Plànol de disposició d'una vintena de fons propis i incautats a les dependències del carrer Hospital; entre ells, un quadrat amb la menció "S. Felip Neri, 20 p.". Ca. 1938.

AHBC, 332/1 – Pere Bohigas, "Libros devueltos". A Sant Felip Neri, 27 de juliol de 1939.

AHBC, 332/S-Sant Felip Neri – Rebut per la devolució d'un harmònium de la Congregació de Sant Felip Neri, signat per Joan Palà. 25 d'octubre de 1940.

AHBC, 496/12 – Cartes i oficis relatius al donatiu fet per la Congregació de l'Oratori d'un conjunt de volums dels segles XVI- XVIII a la BC. 25 de setembre, 3 i 7 d'octubre de 1939.

Bibliografia

BARRERA, Sara, i Eva CORBACHO. "El bombardeig de Sant Felip Neri, pas a pas". *Sàpiens*, 137 (28 de gener de 2020) (https://www.sapiens.cat/epoca-historica/historia-contemporania/guerra-civil-i-franquisme/el-bombardeig-de-sant-felip-neri-pas-a-pas_201783_102.html, consulta 7 de gener 2025).

FONT, Francesc. "Església i convent de Sant Felip Neri". En: *Barcelona entre muralles. La Barcelona de la Ciutadella*. (http://www.barcelonaentremuralles.com/edificacions.cfm/ID/5975/CAT/esglesia-convent-sant-felip-neri.htm, consulta 7 de gener 2025).

LAPLANA, Josep de C. *L'Oratori de Sant Felip Neri de Barcelona i el seu patrimoni artístic i monumental*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1978.

MASSOT I MUNTANER, Josep. "L'Oratori de Sant Felip Neri de Barcelona: nota bibliogràfica". *Qüestions de Vida Cristiana*, 95 (1979), p. 110-112.

RAGUER, Hilari. *El P. Josep Ma. Torrent i Llovera, C. O., home de pau en temps de guerra*. Barcelona: Congregació de l'Oratori, 1994.

Document ingressat durant la Guerra Civil

Ms. 2240
"*Llibreta a ont se notan los Predicadós del Oratori de St. Felip Neri de Barcelona desde lo any 1746*". Al f. 138v: "Nota als tres folis següents: Habentse reenquadernat y aumentat esta llibreta en lo mes de abril del any 1819, se colocaren equivocadament los tres folis següents que corresponien al principi... Barcelona, 1er de maig de 1819, Ramon Ferrer, prevere de l'Oratori". Als f. 193-194: "Taula dels sacerdots de l'Oratori que han fet lo octavari de N. P. S. Felip Neri". 1746-1895.

194 f.; 295 x 100 mm. Enquadernació coetània en pergamí. Títol escrit en tinta al pla anterior.

Procedència: Trobat entre els fons documentals de la Biblioteca (procedent de la biblioteca de l'Oratori de Sant Felip Neri, ingressat durant la Guerra Civil).

• *Fons d'arxiu*

Arxiu pendent, capses 10-1 i 10-2
Documentació relacionada amb la congregació de Sant Felip Neri; inclou una causa pia. Segle XVIII.

27.
Pau Cot i Verdaguer (Carme Cot i Vila)
Guerra Civil
1938

El 15 d'octubre de 1936, poc després de començada la Guerra Civil, moria a Barcelona Pau Cot i Verdaguer. Nascut el 1854 a la Molina, com tants altres joves de la seva època emigrà a Barcelona, on treballà en el món de les arts del llibre i de la impremta. A la capital es vinculà ben aviat amb el moviment republicà i federalista, i molt particularment amb alguns dels dirigents del Partit Republicà Democràtic Federal, com Francesc Pi i Margall o Josep Maria Vallès i Ribot. En proclamar-se la Primera República el 1873, formà part de la guàrdia ciutadana per mantenir l'ordre, fou voluntari de la milícia ciutadana i formà part del batalló de guies de la República Federal i de l'Estat Català, i participà en la defensa de Berga contra els carlins. Després d'uns anys d'una certa incertesa professional, el 1906 ingressà com a escrivent a l'Ajuntament de Barcelona, on es jubilaria vint-i-sis anys més tard, el juliol de 1932.

Cot fou un republicà federal convençut, i expressà sovint les seves idees a través de col·laboracions en la premsa, en particular al diari *El Diluvio*. Cap al final de la seva vida, i sobretot amb l'adveniment de la Segona República, Cot esdevingué el cronista i memòria vivent de la Primera República, i ha deixat un seguit d'escrits memorialístics en què rememora les seves vivències. Interessat també per l'etnografia, i estretament lligat a la Cerdanya on nasqué, va dedicar-se a la col·lecta de músiques de balls ceretans i altres expressions del folklore popular —el seu pare, Domingo Cot i Bassó, era flabiolaire—, algunes de les quals es conserven a l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya[859]. Poc després de la seva mort la seva filla, Carme Cot i Vila[860], donà una gran part dels seus papers a la Biblioteca de Catalunya: un recull d'escrits biogràfics, articles polítics, notes sobre el folklore pirenenc, i alguna correspondència; registrats inicialment el 1938 (ms. 2684-2688), foren tornats a registrar, després de la guerra, el 1945. Part de la documentació sembla, però, que restà inicialment il·localitzada —com tants dels documents ingressats durant la guerra— i fou finalment retrobada i registrada a principis dels anys 2000. Un recull documental sobre la seva activitat relacionada amb la política municipal amb la Lliga federalista, el Centre Nacionalista Republicà o el Círculo Federal Pactista es conserva a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, mentre que a l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya hi ha notes i material sobre el folklore ceretà.

Fonts d'arxiu

AHCB, Fons personals. AHCB3-389/5D47, Fons Pau Cot Verdaguer.

Arxiu Comarcal de la Cerdanya, ACCE130-180 – Col·lecció Pau Cot Verdaguer.

[859] A l'arxiu de l'Orfeó Català es conserva també un breu recull establert per Pau Cot, ingressat en el fons de Francesc Pujol i Oms (signatura: 3.2_5529); a la portada indica el nom i activitat del seu pare. El Museu de ciències naturals de Barcelona, de titularitat municipal, registra també algun donatiu fet per Pau Cot de peces de la col·lecció.
[860] Carme Cot i Vila (†Barcelona, 1966) era funcionària de la Generalitat des del 1932; a partir de la mort del seu pare, passà a cobrar una pensió d'ofandat per part de l'Ajuntament, on el seu pare havia estat escrivent.

Bibliografia

COT I VERDAGUER, Pau. "Com fou proclamada la república l'any 1873: records d'un testimoni en el seu aniversari". *Mirador,* any II, núm. 55 (dijous 18 de febrer de 1830).

FONT, Melcior. "El Club dels federalistes (apunts per a una monografia). Ala recerca de dades: Pau Cot". Revista de Catalunya, 22 (abril 1926), p. 390-397.

ROMA I CASANOVAS, Francesc. *La construction médiale des paysages montagneux de la Catalogne XV-XXe siècles*. Tesi doctoral la direction d'Augustin Berque. París: EHESS, 2002 (p. 280, 463, ms. 1535).

SAHLINS, Peter. *Boundaries: the making of France and Spain in the Pyrenees*. Los Angeles University of California Press, 1989 (p. 306, ms. 1535).

VILLALON, Josep. *Memòries: periodista, deixeble de Pompeu Fabra i exiliat a Tolosa de Llenguadoc*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2001 (Biblioteca Serra d'Or) (p. 18-19, evocació de Pau Cot).

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 1534
PAU COT I VERDAGUER, Conferències, assajos i memòries. 1870-1922.

1534/1
F. 1-171, Esborranys d'articles i conferències, majoritàriament sobre el federalisme a finals del segle XIX i sobre Pi i Margall.

1534/2
F. 172-249: "*Apuntes biográficos. Memorias*". 1870-1922.

249 f.; diverses mesures.

Procedència: Donatiu de Carme Cot. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 2685-2686). Registrat de nou el 1945.

Ms. 1535
PAU COT I VERDAGUER, Materials folklòrics de la Cerdanya i del Rosselló. 1923-1930.

1535/1
F. 1-45: "*Memòria que tracta de balls típics del Pirineus*". 1925.

1535/2
F. 46-53: "*Recull de ballets i cançons populars de la Cerdanya*". 1923.

1535/3
F. 54-90: "*Notes folklòriques. Cerdanya, Aude*". 1928.

1535/4
F. 91-94: "*Notes folklòriques*".

1535/5
F. 91-124: "*Notes folklòriques pirinenques*". 1928.

1535/6
F. 125-142: "*Comarca de la Molina i Sallegat*". 1930.

1535/7
F. 143-154: "*Santa Maria de Ovella*".

Procedència: Donatiu de Carme Cot. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 2687-2688). Registrat de nou el 1945.

Ms. 3720
PAU COT I VERDAQUER, Memòries. 1924-1935.

3720/1
"*Centro Federal de la Puerta Ferrissa, 1889-1890*".
52 f.

3720/2
"*A los mártires de la República federal muertos en Sarriá el año 1874*". Poesies i esborrany d'article. 1924.
28 f.

3720/3
"*Nº 1, Memorias. El Café Nacional hasta la venida de Pi i Margall, 1881*".
50 f.

3720/4
"*Nº 2. Continuación del estado catalán, 1886*". 22 de febrer de 1925.
50 f.

3720/5
"*Recuerdos de las víctimas de la libertad y la república cuyos restos descansan en el Cementerio viejo*".
30 f.

3720/6
"*Llegada de Sol y Ortega a Barcelona. Arribada y tumulto*".
30 f.

3720/7
"*Himnos liberales y republicanos. Època revolucionaria del siglo XIX, y humorístichs*".
20 f.

3720/8
"*Hechos históricos. A los mártires de la Federación y la república en el pueblo de Sarriá, 1874*".
22 f.

3720/9
"*Memorias después del 3 de enero de 1874*".
40 f.

3720/10
"*Organización de las fuerzas republicanas de la capital, 1873*".
40 f.

3720/11
"*El Fivaller, el Centro federal, 1886*".
56 f.

11 quaderns, fets amb formularis de denúncia de la Policia municipal de l'Ajuntament de Barcelona (text escrit al verso); 210 x 155 mm.

Nota: Donatiu de Carme Cot. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 2684).

Ms. 4596
PAU COT, "*Apuntes sobre hechos históricos*". Primer terç del segle XX (anterior a 1936).

1. "*Las dos repúblicas españolas*". 1873-1932.
2. "*Discurso leído en M[...]*.".
3. "*Apuntes sobre hechos históricos en tiempos de la República*".
4. "*Apuntes sobre hechos ocurridos en tiempos de la República*".
5. "*Apuntes históricos*".
6. "*Els Segadors*".
7. "*Apuntes sobre la Restauración borbónica en sus primeros años*".
8. "*Trabajo sobre la criptonomía*".
9. "*Hombres de abnegación*".

9 documents; diverses mesures.

Procedència: Fons antic (ingressat durant la Guerra Civil, donatiu de Carme Cot).

Ms. 4597
PAU COT, "*Escritos sobre Leroux* [sic]". Primer terç del segle XX (anterior a 1936).

2 quaderns; 225 x 125 i 155 x 215 mm.

Procedència: Fons antic (ingressat durant la Guerra Civil, donatiu de Carme Cot).

Ms. 4598
PAU COT, "*Artículos históricos sin publicar*". Primer terç del segle XX (anterior a 1936).

5 documents; diverses mesures.

Procedència: Fons antic (ingressat durant la Guerra Civil, donatiu de Carme Cot).

Ms. 4599
PAU COT, Escrits diversos. Primer terç del segle XX (anterior a 1936).

1. "*Precepto pascual político*". 1923.
2. "*Centro de Concentración Republicano*".
3. "*A la eterna memoria dels Martres de la Autonomia, la Federació y la República*".
4. "*A los Mártires de la Federación y la República*".
5. "*Desde Puigcerdà*".
6. "*Himno anarquista*". Partitura manuscrita.

7. Article. Incipit: "Habíamos quedado con Arturo...".
8. Articles. Incipit: "Para cuando se establezca..." i "Eran les hores de aprensió i de tristesa...".

Procedència: Fons antic (ingressat durant la Guerra Civil, donatiu de Carme Cot).

Ms. 4600
Cartes rebudes per Pau Cot. 1887-1907.

1. FRANCESC PI I MARGALL. Madrid, 19? De juliol de 1887.
Capçalera: "La República. Diario Federal" 2 f.
2. [PI ARMASA?]. Barcelona, 12 de gener de 1907.
Capçalera: "El Nuevo Régimen", 2 f.
3. Carta amb signatura il·legible adreçada a "Presidencia". [1888].
2 f. Al dors de la carta: "Centre Republicà Democràtich Federalista" 2 f.

Procedència: Fons antic (ingressat durant la Guerra Civil, donatiu de Carme Cot).

Ms. 4601
Correspondència rebuda per Josep Vallès i Ribot i altri. 1879-1886.

4601/1
FRANCESC PI I MARGALL, Cartes a Josep Maria Vallés i Ribot.
1. Madrid, 9 d'agost de 1879.
2. Madrid, 9 de febrer de 1882.
3. Carta al Consejo Federal. Presidencia. Madrid, 29 de marzo de 1883.
4. Madrid, 15 d'abril de 1884.
5. Madrid, 5 de juny de 1884.
Inclou nota al "amigo Ardid".
6. Madrid, 6 de juny de 1884.
7. Madrid, 11 de juliol de 1884.
8. Madrid, 20 d'agost de 1884.
9. Madrid, 19 de desembre de 1884.
10. Madrid, 11 d'abril de 1885.
11. Madrid, 21 d'abril de 1885.
12. Madrid, 12 de maig de 1885.
13. Madrid, 10 de juliol de 1885.
14. Madrid, 31 de gener de 1886.
15. Madrid, 29 de gener de 1886.
16. Madrid, 13 de març de 1886.
17. Madrid, 16 d'agost de 1886.
18. [s. d.]
19-22. 4 telegrames a José M. Vallés y Ribot.

4601/2
Correspondència política rebuda per Josep M. Vallès i Ribot i altres.

1. JOSEP MUGÍ i SALVADOR SOLÀ, Carta al Presidente del Comité Regional Democrático Federal de Cataluña. Rubí, 18 de febrer de 1886.
Capçalera: "Comité Pactista Federal de Rubí". 2 f.
2. Carta a Juan Sol y Ortega, president del "Comité Republicano Progresista de la provincia de Barcelona". Barcelona, 17 de març de 1886.

Capçalera: "Junta Patriótica de Barcelona".
3. Carta a Clemente Le [...]. Barcelona, 17 de març de 1886.
Capçalera: "Junta Patriótica de Barcelona" .
4. JOSEP MA. VALLÉS I RIBOT, Carta a Miguel Ferrer y Garcés. Còpia. Barcelona, 28 de març de 1886.
Capçalera: "Concell Regional Federalista de Cataluña".
5. Carta al President del Comité Provincial del Partido Republicano Provincial [Juan Sol y Ortega]. Barcelona, 28 de març de 1886.
6. Telegrama a Francesc Pi i Margall. Còpia. 28 de març de 1886.
7. JOSEP MA. VALLÉS I RIBOT, Còpia de carta a Francisco Pi i Margall. Barcelona, 29 de març de 1886.
8. JOSEP MA. VALLÉS I RIBOT, Telegrama a Mr. Gladstone, Presidente del Consejo de Ministros. 12 d'abril de 1886.
9. JOSÉ M. VALLÉS Y RIBOT, Carta a Francisco Javier Flaquer, representant de la Comarca del Vallès en el Consejo Regional de Cataluña. Barcelona, 27 d'abril de 1886.
A la part superior de la carta: "Consell Regional Federalista de Catalunya. Presidencial" 1 f.
10. Carta a Pablo Civil, president del Comité Federal de Gerona. Barcelona, 20 de maig de 1886.
11 JOSEP MA. VALLÉS I RIBOT, Carta a Francesch Ribó, representant per la comarca de La Seo. Barcelona, 22 de maig de 1886.
Capçalera: "Concell Regional Federalista de Cataluña. Presidencia", 2 f.
12. MANUEL MIGUEL Y BOIX, Carta a Josep Ma. Vallés i Ribot. Lleida, 28 de maig de 1886.
13. JOSEP MA. VALLÉS I RIBOT, "Nota a Amigo Tomás". [s. d.]
14. Nota citant a una reunió per tractar un assumpte urgent. [s. d.]
Capçalera: "Concell Regional Federalista de Cataluña".
15. Notes sobre acords presos en diverses sessions.
16. NICOLÁS ESTÉVANEZ, president i FÉLIX DE LA TORRE, secretari, Circular. S. d.
Text mecanografiat (ciclostil).
17. PUIG, Telegrama a Josep Ma. Vallés i Ribot.

Procedència: Fons antic (ingressat durant la Guerra Civil, donatiu de Carme Cot).

Ms. 4602
Recull de premsa i impresos de Pau Cot i Verdaguer. 1890-1914.

1. MARCELINO SANTIGOSA, *La dama de las panotxas*. Barcelona: Tipografia Miró, 1890.
2. V. S. CASAÑA, *La noche del viernes santo*. [Madrid, 1869?].
Al verso de la portada, text manuscrit. Al diari *La Igualdad* (Madrid) (16 de juliol de 1869), p. 4, hi ha l'anunci de la representació d'una obra de teatre amb aquest títol, no representada per haver estat censurada; El Boletín de la Propiedad Intelectual registra igualment una obra d'aquest títol amb l'autoria de Ramon Valladares Saavedra (V.S.?).
3. *El motín* (Madrid), Año XXXIV, núm. 11 (1914).
4. *Congreso de los Diputados*. Núm. 48.

4 documents; diverses mesures.

Procedència: Fons antic (ingressat durant la Guerra Civil, donatiu de Carme Cot).

28.
Lluís Duran i Ventosa
Guerra Civil
1936

Tot i que la immensa majoria de les biblioteques ingressades durant la guerra foren retornades als seus propietaris, a la pràctica es volia que els llibres rars (que, per tant, podien ser de més interès per a la Biblioteca de Catalunya, alhora que pel seu valor era fàcil que fossin reclamats per més d'una persona) fossin retinguts per a la seva verificació. Ens ho indica la nota que encapçala un llistat facilitat a Lluís Duran i Ventosa el 28 de març de 1940:

> "El infraescrito director de la Biblioteca Central de la Excma. Diputación Provincial de Barcelona HACE CONSTAR:
> Que quedan provisionalmente depositados en la mencionada biblioteca las obras que al pie se detallan, procedentes de la biblioteca del sr. D. Luis Durán y Ventosa, hasta haber dado cumplimiento a las normas dictadas por el Servicio de Recuperación Artística y Bibliográfica en lo referente a libros raros o que completasen series bibliográficas. Estos libros serán devueltos en el momento que permita hacerlo la reorganización de la Biblioteca".

El llistat, de dues pàgines, anava signat per qui acabava de ser nomenat director de la biblioteca, Felip Mateu i Llopis. Val a dir que aquest advertiment anava acompanyat sovint de converses amb els propietaris, per tal d'intentar que alguns dels volums que mancaven a la biblioteca fossin donats a la institució que havia contribuït a salvar el conjunt; i que molt sovint la resposta positiva o negativa depenia de les relacions prèviament existents entre la Biblioteca o l'Institut i els posseïdors abans de la guerra.

En el cas de Lluís Duran i Ventosa (Barcelona, 1870-1954), aquestes relacions eren molt fluïdes. Duran, que havia estat company de Prat de la Riba a la Facultat de Dret, provenia d'una nissaga de juristes i metges barcelonins documentada des del segle XVIII. El 1915 la Diputació Provincial i l'Ajuntament de Barcelona destinaren sengles quantitats a instituir un premi Duran i Bas en honor al seu pare, el destacat jurista mort el 1907, el mateix any de la creació de l'Institut d'Estudis Catalans. El premi, atorgat per l'Institut, estaria destinat "a la millor obra jurídica o sociològica de dret positiu, investigació doctrinal o història jurídica escrita en llengua catalana, a proposta d'un jurat de membres del mateix Institut i dels especialistes que cregués convenient adjuntar-se", tot esperant que alguna altra entitat contribuiria a augmentar l'import del premi[861]. Tot i no ser membre de l'Institut, la relació de Duran Ventosa amb els seus membres era sòlida i continuada, i havia donat llibres a la Biblioteca en diverses ocasions.

El seu tarannà conservador i la pertinença a la Lliga feren que emprengués el camí de l'exili i que passés la Guerra Civil entre la costa lígur —on es casaria, ja gran, amb Josefina Dencausse,

[861] I així es feu: l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona, en sessió del 30 de març de 1915, va acordar contribuir-hi i va fer-ho durant anys amb 500 pts anuals al premi que fou instituït com a quinquennal i amb un import total de 5.000 ptes.

vídua de Frederic Mompou i mare de dos fills, el compositor Frederic i el pintor Josep— i París. El 20 d'octubre de 1936, poc temps després de la seva partida, la seva biblioteca —que havia integrat en gran part la biblioteca jurídica del seu pare—, conservada al domicili familiar del carrer Duran i Bas, fou protegida amb un rètol en què es declarà "intervinguda pel Servei de Biblioteques de la Generalitat com útil pel patrimoni del poble" a fi d'evitar que fos saquejada i dispersada a l'espera del seu trasllat; l'any següent consta en un llistat establert de les biblioteques requisades i dipositades als locals de la Biblioteca de Catalunya.

En acabar la guerra el nebot de Duran i Ventosa, l'advocat i dirigent esportiu Manuel Basté i Duran, feu els passos necessaris per recuperar la biblioteca. En ser retornada, Duran feu donatiu a la institució de l'únic manuscrit que en feia part (ms. 1471), i que venia de l'herència del seu pare. Es tracta d'un recull de documentació d'un plet relatiu a la casa Besora, un edifici situat entre el carrer de Montsió, l'antiga plaça de Santa Anna (actual Portal de l'Àngel) i el carrer del Governador (actual carrer Duran i Bas). L'edifici original va ser enderrocat, i al seu lloc s'hi construïren dues cases, una de les quals fou adquirida per Manuel Duran i Bas, que en feu el seu habitatge familiar.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 2015/9, doc. 108 – Petició de Manuel Basté Duran, nét de Duran i Bas, al delegat del Servicio de Recuperación Bibliográfica per tal de poder recuperar la biblioteca familiar. 10 d'agost de 1939.

AHBC, 124/42 – Protecció de la biblioteca Duran i Bas, "Intervinguda pel Servei de Biblioteques de la Generalitat, com útil al patrimoni del poble, i a disposició d'ésser requisada per la Biblioteca de Catalunya". 20 d'octubre de 1936.

AHBC, 127/41 – Llista de biblioteques requisades. Duran i Ventosa (antiga biblioteca Duran i Bas). 1937.

AHBC, 332/1 – "Relación de las devoluciones hechas a sus propietarios desde el día 10 de febrero de 1940". El 22 de febrer consta la devolució a Duran i Ventosa d'una "Biblioteca especializada en derecho. Se hace una selección que queda depositada en la Biblioteca Central".

AHBC, 332/D-Duran i Ventosa – Llista de llibres de reserva dipositats a la BC, signada per Felip Mateu i Llopis. 28 de març de 1940.

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Correspondència / Duran i Ventosa.

Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Correspondència / Duran i Ventosa.

Bibliografia

COLOMINES I COMPANYS, Agustí. "Duran i Ventosa, Lluís". En: *Diccionari d'història de Catalunya*. 3ª ed. Barcelona: Edicions 62, 1995, p. 371-372.

FIGUERES, Josep Ma. "Prensa y política en la II República: el epistolario de F. Cambó a Lluís Duran i Ventosa sobre *La Veu de Catalunya* (1931-1932)". *Spagna contemporanea*, 19 (2001), p. 69-97.

PALOMA, Joan. "Lluís Duran i Ventosa". En: *Els diputats de la Mancomunitat de Catalunya* (https://www.diputatsmancomunitat.cat/els-diputats/duran-i-ventosa-lluis/, consulta 7 de gener 2025).

RIBAS MASSANA, Francesc. "Un 'segon' de primera: Lluís Duran i Ventosa, ideòleg pioner del catalanisme". *Revista de Catalunya*, 238 (abril 2008), p. 41-54. (Reproduït en: *Retrat d'una elit catalanista: deixebles i hereus de Cambó: vint personatges* (Barcelona: Sunya, 2008), p. 75-86).

SALTOR, Octavi. "Don Luis Durán y Ventosa, jurista barcelonès". *Revista Jurídica de Cataluña*, 1 (gener-febrer 1955), p. 48-50.

VILANOVA I VILA D'ABADAL, Francesc. *Repressió política i coacció econòmica*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999.

Document ingressat durant la Guerra Civil

Ms. 1471

"*Actes fahents per las casas de Besora situadas en la Plassa de Sta. Anna de esta ciutat*". Recull factici de documents presentats per Joan Baptista de Queralt i Silva, VIII comte de Santa Coloma, en un plet que enfrontà el seu pare, Joan Baptista de Queralt, Descatllar i de Pinós, VII comte de Santa Coloma (en aquell moment menor, i representat per la seva mare, Maria Josepa de Pinós) i Ignasi Alemany i de Descatllar i d'Oms, Marquès de Cartellà. 1671-1821.

445 f.; 320 x 215 mm. Diversos dels documents sobre paper timbrat. Enquadernació en pergamí del segle XIX, restaurada.

Procedència: Donatiu de Lluís Duran i Ventosa. Ingressat durant la Guerra Civil, i registrat el 1943.

Estat de conservació: Restaurat amb vel BC (1940-1950).

Bibliografia: cf. *Demonstracion juridica por la Egregia Doña Maria Josepha Queralt y de Pinós, Condesa de Sta. Coloma, viuda en calidad de unica tudora de su hijo el Iltre. Dn. Juan Bautista de Queralt Descatllar Desbach y de Pinós, actual Conde de Santa Coloma y Marqués de Besóra en el pleyto que sigue con el Ilustre Dn. Ignacio Desbach y de Oms, marqués de Cartellá, en la Real Audiencia de Cathaluña y Sala en que preside ... don Joseph Martinez de Pons R.C. visto por los señores su Señoría el Señor Regente de Martinez, de Trevijano, de Treviño, de Ferrán / relator Dr. Felix Vila y Vila; escrivano Joseph Bosòm* (Barcelona: por Juan Nadal ..., 1769); *Defensa juridica por D. Narciso Alemany Descatllar y de Oms (núm. 67), en el grado de suplicacion introducido por su hermano D. Ignacio Alemany Descatllar y de Oms, marques que fue de Cartellá (núm. 66), que murió pendiente el grado, á que ha salido, y sostiene su hermano D. Narciso con D. Juan Baptista de Queralt Descatllar y de Pinós, conde de Santa Coloma (núm. 68): sobre la pertenencia y adjudicacion del castillo, lugar y termino de Descatllar, con su jurisdiccion, el de Besora con la suya, la Casa de Montesquiu y demás bienes comprehendidos en el fideicomiso fundado por Pedro Alemany e Isabel Descatllar (núm. 41) en sus capitulaciones matrimoniales de 17 de marzo de 1525* (Madrid: por D. Joachin Ibarra, 1774) (inclouen arbres genealògics). Sobre les diferents famílies implicades en el plet, vegeu M. A. MARTÍNEZ RODRÍGUEZ, *La mitjana noblesa catalana a la darreria de l'etapa foral* (Barcelona: Fundació Noguera, 2010). Sobre la transmissió de la casa, vegeu "Casa Besora", *Vikipèdia* (https://ca.wikipedia.org/wiki/Casa_Besora, consulta 28 de juny de 2023).

29.
Escolapis (Castellar del Vallès)
Guerra Civil
1937

Entre les raríssimes emprenedores catalanes de finals del segle XIX destaca la cabrilenca de naixement i castellarenca d'adopció Emília Carles Tolrà (1848-1915), que probablement poc es pensava, quan va anar a fer companyia als seus oncles, que acabaria com a propietària i gestora de la seva empresa tèxtil. Vídua a 34 anys, Emília entomà amb vigor les regnes del negoci, al mateix temps que destinava una part important dels beneficis a obres socials i benèfiques destinades en gran part als treballadors de la seva empresa, habitants de Castellar del Vallès; l'emprenedora, persona molt devota, responia així a la reflexió propulsada pel papa Lleó XIII amb l'encíclica *Rerum novarum* (1891) sobre la situació eixida de la revolució industrial i la necessitat de dur a terme mesures que contribuïssin a desenvolupar una certa justícia social, i disminuir així al mateix temps les revoltes obreres. Una de les obres a les quals destinà més interès fou a l'establiment d'una escola per a joves obrers a Castellar, que havia d'estar dirigida per un orde especialitzat en l'ensenyament, l'Escola Pia. La petició fou feta el 1892 al seu provincial de Catalunya, però l'escola no obrí les seves portes fins al curs 1896-1897 sota l'administració del Patronat Tolrà, fundat el 9 de setembre de 1896. A l'edifici s'alternaven els cursos del vespre, destinats als obrers, amb cursos al matí per altres tipus d'alumnes —alguns d'ells seminaristes. La seva intensa activitat en els fronts benèfic i empresarial li valgueren el títol de marquesa de Castellar del Vallès, atorgat el 1896.

Emília Carles va morir el 1915; el seu successor en el càrrec i en el títol fou el seu nebot, Emili Carles-Tolrà i Amat[862], que continuà exercint el seu patronatge sobre l'escola, encara que amb menys vigor que la fundadora. L'establiment va seguir funcionant fins i tot després de la proclamació de la República; el fet que fos gestionat per un patronat i no per una congregació religiosa permeté la seva supervivència no es veiés afectada per la llei de congregacions de 1933. Tot i així, el reduït nombre d'alumnes dels darrers anys —relacionat probablement amb l'obertura de dues escoles laiques en temps de la República, sota el patrocini del segon marquès de Castellar— feu que la institució tanqués les seves portes el maig de 1936.

L'esclat de la Guerra Civil comportà que els religiosos que hi eren destinats haguessin de buscar refugi i deixar l'edifici, que va ser utilitzat com a seu del Sindicat de Pagesos. Malgrat que no hi ha constància documental sobre el trasllat, sabem que la biblioteca que s'hi conservava va ser transferida a la Biblioteca de Catalunya, perquè figura en una llista de biblioteques ingressades durant la guerra, establerta per Rubió i Alòs. El 15 d'abril de 1937

[862] Emili Carles-Tolrà i Amat (1864-1940), segon marquès de Sant Esteve de Castellar, maridà una cosina seva, Rosa Coll i Carles (†1920). Del matrimoni nasqueren Josep Maria (1895-1968), Domènec Maria i Maria Teresa. Els dos germans eren col·leccionistes, i a la mort del llibreter Babra participaren en l'adquisició del seu fons bibliogràfic.

Bohigas inscriu en el llibre de registre de manuscrits tres volums d'aquesta procedència: una obra d'inspiració franciscana (*Estímulo de amor divino*), uns apunts de teologia del segle XVIII i unes regles per a una escola religiosa femenina de principis del segle XIX.

Un cop acabada la guerra, l'escola intentà reprendre el seu ritme, però no pogué comptar amb el recolzament econòmic del marquès. El règim franquista sembla haver considerat Emili Carles-Tolrà suspecte de republicanisme i de catalanisme, i no li permeté retornar de l'exili; el mecenes moria a Nàpols el 1940. Poc després, el seu hereu es veié obligat a vendre l'empresa "Vídua de Carles Tolrà" als germans Valls i Taberner, pròxims al règim. Sense comptar amb el suport del marquès, als escolapis els era difícil continuar mantenint l'escola de Castellar; el 20 de setembre de 1939, Manuel Bordàs, provincial de la congregació, comunicà el tancament del col·legi al pare Pere Basseganya, encarregat de l'establiment, que tres dies després lliurava les claus de l'edifici i de l'església al rector de la parròquia. Els escolapis, però, maldaren per poder recuperar el que quedava de la biblioteca malmesa durant la guerra, i sol·licitaren al Servicio de Recuperación la devolució de la biblioteca de Castellar. Pere Bohigas havia dreçat llistes dels manuscrits i impresos antics ingressats durant la guerra ordenades per procedències, i entre aquestes hi havia una amb cinc volums procedents dels escolapis de Castellar, tres manuscrits i dos volums impresos. Tots ells foren retornats al pare Pere Bassaganya el 23 de desembre de 1940.

Escolapis de Sarrià

El dia 10 d'agost, molt poc després de l'inici de la Guerra, Jordi Rubió envia Ricard Albert i Llauró per tal que intenti recuperar els llibres de la biblioteca dels escolapis, però el jove historiador no tingué gaire fortuna: Rubió anota a la còpia de l'ofici lliurat a Albert per poder recollir els llibres:

> "Hi va l'11. Diuen que els seus tècnics ja han triat per a ells el que era útil, que sols queden els llibres religiosos que s'han de cremar. Res no volen donar".

A principis de l'any següent, el febrer de 1937, amb la situació política menys dominada pels grups anarquistes, Rubió s'adreça al conseller de Cultura per tal que intercedeixi en la recollida de llibres del Col·legi dels escolapis, en aquell moment sota control de la Conselleria de Defensa. No hi ha, però, documentació que confirmi si la recollida va arribar a ser duta a terme, i en tot cas no consta l'ingrés de documentació manuscrita d'aquesta institució.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-104 – Fitxa relativa a la reclamació del material científic del col·legi dels escolapis del carrer Ample de Barcelona, exposada per Joan Camp. 1939.

AHBC 124/45 – Nota de Jordi Rubió a l'atenció del Comitè que ocupa l'edifici dels Escolapis de Sarrià per tal que permetin a Ricard Albert l'examen de la Biblioteca. Amb una nota de Jordi Rubió: "Hi va l'11. Diuen que els seus tècnics ja han triat per a ells el que els era útil, que sols queden els llibres religiosos que s'han de cremar. Res no volen donar". 10 d'agost de 1936 /

Carta de Jordi Rubió al conseller de Cultura demanant la incautació de la biblioteca dels Escolapis de Sarrià. 24 de febrer de 1937.

AHBC 127/40 – Pere Bohigas i una altra mà (Josep Maria Macià?), Llistat de manuscrits dels Escolapis de Castellar del Vallés". 1939.

AHBC 127/41 – Jordi Rubió, Llista de biblioteques ingressades. Entrada "Escolapis de Castellar del Vallés". Finals de 1937-1938.

AHBC 127/41, camisa 7 – "Mss." Llista d'expedients que tenien documentació a Manuscrits, de mà de Pere Bohigas. Amb l'entrada "Escolapis de Castellar" cancel·lada, com a retornada. 1939.

AHBC 331/7 – Carta de Joan Camp, escolapi, a Josep Maria Macià demanat que els siguin lliurats els llibres del Col·legi calasanci que hi hagi a la Biblioteca. 22 d'abril de 1941.

AHBC 332/E-Escolapis – Rebut de la Comunitat d'Escolapis de Castellar del Vallès dels tres manuscrits i dos impresos antics registrats.; signat per Pere Bassaganya. 23 de desembre de 1940.

AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – "Biblioteques adquirides per la Generalitat". Entrada "Escolapis de Castellar del Vallés" / Fitxes de biblioteques incautades, de mà d'Alòs-Moner. Entrada "Escolapis de Castellar del Vallés". 1938.

ANC1, 1-T-8305, f. 28 – Fitxa sobre una col·lecció de pergamins procedents dels escolapis de Castellar del Vallés. 1939?

Bibliografia

BABURÉS, Josep. "Relació edificant de les peripècies sofertes l'any 1936 pel P. Josep Baburés, escrita per ell mateix*". Sabadel·lum: Portavoz del Centro Sabadellense Amigos de las Escuelas Pías*, 3 (octubre 1960), p. 95-100.

FLORENSA I PARÉS, Joan: "Els escolapis a Castellar del Vallès". *Recerca: revista d'història i ciències socials i humanes de l'Arxiu Municipal de Castellar del Vallès*, 5 (febrer 2007), p.17-42 (resum a: http://laplega.escolapia.cat/2012/05/escola-pia-de-castellar-del-valles-1896_26.html, consulta 7 de gener 2025).

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les «notes» de Jordi Rubió". *Estudis Romànics*, 29 (2007), p. 213-234 (§16).

Inventari del patrimoni històric, arquitectònic i ambiental de Castellar del Vallès, vol. 3: *Fitxes 101-201*. Barcelona: Diputació; Castellar del Vallés: Ajuntament, 17 de maig de 2010, fitxa 106 (CU-13_106).

TOLL, Gil. "Las grandes fortunas catalanas de la II república". *Heraldo de Madrid* (14 de gener de 2015) (https://heraldodemadrid.net/2015/01/14/las-grandes-fortunas-catalanas-de-la-ii-republica/, consulta 7 de gener de 2025).

Documents ingressats durant la Guerra Civil i retornats

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1937.04.15	1889	8au	Reglas y constitucions de las germanas de la enseñanza de la vila de Blanes*	s. XIX (inici)	Escolapios de Castellar	1940.12.23 *Arxiu provincial de l'Escola Pia, 18-B-48, núm. 3*
1937.04.22	1941	8au	D. Francesc, Estímulo de amor divino	s. XVIII	Escolapios de Castellar	1940.12.23
1937.04.22	1942	8au	Tractatus metaphisicales quaestiones complectens	[s. XVIII]	Escolapios de Castellar	1940.12.23

* Mencionat a: Miquel PUIG REIXACH, "L'ensenyament de les nenes al segle XVIII als corregiments de Girona i Vic: entre la caritat i la indústria popular", *Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca*, 21 (2010), p. 11-33.

30.
Mas Espona de Saderra
Guerra Civil
1936

Una dita popular sobre tres masies catalanes expressa la seva importància en l'imaginari de la Catalunya pairal: "Si voleu saber qui són els més rics d'aquesta terra, el Vilar de Sant Boi, el Noguer de Segueró i l'Espona de Saderra". La dita té algunes variants (en ocasions el Vilar és substituïda pel Sobirà de Santa Creu), però ens indica, en tot cas, la impressió de poder del patrimoni rural. Totes aquestes propietats, ben evidentment, conservaven arxius que mostraven com s'havia anat conformant aquest patrimoni, així com les biblioteques que havien anat constituint els seus successius habitants.

Situada en un meandre del riu Ter, entre Sant Quirze de Besora i Torelló, el mas de l'Espona és una de les masies més representatives d'aquest patrimoni rural. En el segle XV, una pubilla del mas Saderra d'Orís va aportar en dot el mas a la família dels Espona, que d'aleshores ençà ha estat conegut comunament amb el nom de l'Espona de Saderra. El 1755 la pubilla del mas, Gertrudis d'Espona i de Duran, es casa amb Marià Esteve i Guasc, burgès honrat de Puigcerdà; la seva filla, Antònia d'Esteve i Espona (que signa d'Espona), nova pubilla del mas, es casarà amb el ceretà Pau de Barnola i de Girbés, cavaller del Principat; el fill, Pau de Barnola i d'Espona, diputat pel partit de Vic, havia estat un dels socis fundadors de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre. A partir de successius matrimonis amb les pubilles vigatanes dels Verdaguer (Anna, casada amb Pau de Barnola i Espona) o dels Beuló (Maria Teresa, casada amb Josep d'Espona i Vinyes de Codolosa, d'una branca col·lateral), la família Barnola-Espona arribarà a tenir a principis del segle XIX un patrimoni considerable. El mas va arribar a ser la propietat rural més important de la zona; l'edifici actual, del segle XVIII, data justament d'aquest període de creixement patrimonial. Amb el mas i la família havia d'estar relacionat també l'hisendat Josep d'Espona i de Barnola, ciutadà honrat de Barcelona i pare dels erudits vigatans Antoni i Joaquim d'Espona i de Nuix.

La importància reconeguda del mas feu que ben d'hora es pensés en salvar el patrimoni documental, que fou recollit a Vic. Els llibres foren aplegats per una de les persones adscrites al Servei de Museus, Guillem Peters Pons (1908-1966), que havia fet ja alguna altra recollida fora de Barcelona per al Servei d'Arxius. L'autorització per a treure els llibres i documents que poguessin quedar fou expedida per Rubió el 3 de desembre de 1936; desconeixem exactament quan hi va anar, però en tot cas els disset volums manuscrits foren registrats tot seguit l'abril de 1937 amb els números ms. 1959-1975, mentre que un petit conjunt de documentació patrimonial quedava endreçat a la zona destinada als arxius. El conjunt ingressat constava de diversos volums de cursos de medicina copiats majoritàriament per estudiants relacionats amb la zona de Vic; es tracta dels apunts de medicina presos a Montpeller a principis del XVII per Fortunat Figuerola (ms. 3367, 3401-3405), o els de teologia de la Universitat de Cervera de Rafael de Barnola, originari de Llívia i probablement un dels fadristerns de la família (ms. 3469-3472, 3479), així com de tres sermonaris (ms. 3430, 3510 i 3478) que havien pertangut

a Josep Munts, procurador causídic del capítol de Vic en el darrer terç del segle XVIII, i una traducció de l'italià de Josep Beuló d'un text marià (ms. 3480).

Acabada la guerra, un dels membres de la família, Manuel de Barnola-Espona i Calvet, fill d'Antoni de Barnola-Espona i Escrivà de Romaní i de Carme Calvet, va recuperar la biblioteca i una trentena de volums de la Reserva, però una breu notícia a l'Anuari de la Biblioteca de 1939-1940 —repercutida a la premsa— informa que va tenir la generositat de deixar a la biblioteca un conjunt d'edicions escollides dels segles XVI al XVIII que completaven els seus fons; tot i que no se'n faci esment, cal entendre que Barnola va autoritzar també que es quedessin els manuscrits que hi havien ingressat.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 2015/9, doc. 143 – Reclamació de béns del mas Espona, feta per Carme Calvet, vídua d'Antoni Barnola-Espona i Escrivà de Romaní. 28 d'agost de 1939.

AHBC, 35/1 – Manuel de Barnola i Calvet, en agraïment per haver custodiat els llibres del mas Espona de Saderra, fa donació de llibres a la BC (*La Vanguardia*, 22 de novembre de 1941) (Nota copiada per José Maria de Macià i d'Espona).

AHBC, 77/27 – Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional, Servicio de Recuperación Bibliográfica. Formulari de devolució de llibres, signat per Manuel de Barnola-Espona y Calvet. 16 de novembre de 1941.

AHBC, 127/27 – Espona de Saderra – Nota de Jordi Rubió autoritzant a Guillem Peters la recollida de llibres i documents del mas Espona de Saderra. 3 de desembre de 1936.

AHBC, 127/41, camisa 7 – "Mss." Llista de biblioteques dipositades a la BC amb documentació a la Secció de Manuscrits; entrada per Espona de Saderra. [1939].

AHBC 127/41, camisa 7 – Plànol de disposició d'una vintena de fons propis i incautats a les dependències del carrer Hospital; entre ells, un quadrat amb la menció "Espona de Saderra, 1 [paquet]". Ca. 1938.

AHBC, 332/1 – "Servicio de Recuperación bibliográfica. Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central". Espona de Saderra (1 paquete libros, 1 paquete documentos). 9 d'abril de 1940.

AHBC, 1225/9 – Fitxes de biblioteques dipositades a la BC. Espona de Saderra (Arxiu). [1938].

BC, Fons Espona de Saderra – 5 capses de documentació patrimonial.

Bibliografia

CAMPS I ARBOIX, Joaquim de. "Per la Plana de Vic: Espona de Saderra". En: *Les cases pairals catalanes*. Barcelona: Destino, 1965 (Imatge de Catalunya), p. 30-57 (34-36).

RODRÍGUEZ D'ESPONA, Rafael. "Els setze quarters del magnífic senyor Joaquim d'Espona i de Nuix". *Paratge*, 10 (1999), p. 7-8.

RODRÍGUEZ D'ESPONA, Rafael. "Relación de nobles avecindados en la ciudad de Vic hacia 1830". Hidalguía 289 (2001), p. 793-799.

ZAMORA ESCALA, Jaume-Enric. *Els arxius i el conflicte polític en el segle XX: el cas dels arxius catalans (1931-1939)*. Tesi doctoral. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2011.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

• Cursos de medicina impartits a la Universitat de Montpeller

Ms. 3367
Recull factici de cursos de medicina impartits a la Universitat de Montpeller i copiats per Fortunat Figuerola, de Torelló. Al f. 1v-9, taula de contingut. Montpeller, 1717-1718.

3367/1
f. 12-165: JEAN ASTRUC, "*Tractatus phisicae chimicus de elementis corporum animalium*". A continuació "Domini Astruch prof. Reg. Monsp. Anno a nativitate Domini 1717". Al f. 127: "Die 12 julii anno 1718 D. D. Astruch prof. Reg. Monsp. Finem imposuit hunc presenti physiologiae. Fortunatus Figuerola".

3367/2
F. 166-279. "*Tractatus pathologicus de deprevata corporis oeconomia*".

3367/3
F. 280-309: JEAN CHASTELAIN, "*Semiotica seu 3ª. pars medicinae in qua continetur signorum hyporia*". Al f. 309v: "Finis semyotices domini Chastelain prof. Reg. Monsp. Per me Fortunatum Figuerola medicinae studiosum die 14 desembris anno 1717".

309 f. (numeració antiga 595 p.); 230 x 175 mm. Enquadernació coetània en pell, llom estampat amb ferros daurats. Talls vermells.

Procedència: Havia pertangut al mas Espona de Saderra. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1970). Al foli de guarda: "Ex libris doctoris Fortunati Figuerola".

Estat de conservació: Pell de l'enquadernació molt malmesa.

Ms. 3401
Recull factici de cursos de medicina impartits a la Universitat de Montpeller copiats per Fortunat Figuerola, de Torelló. En llatí i en francès. Al f. 1v-4, taula de contingut. Montpeller, 1718-1719.

3401/1
f. 10-121: JEAN CHASTELAIN, "*Tractatus theoricopracticus de internis capitis affectibus*". Al f. 120: "Ad majorem Dei gloriam finis morborum internorum capitis D. D. Chastalain Prof. Reg. Monsp. Die 23 juii 1719. Fortunatus Figuerola".

3401/2
F 122-193: CHARLES BARBEYRAC, "*Obcervations sur toutes les maledies selon le sentiment et la pratique de Monsieur Barbeyrac, docteur en medecine de Montpellier*". En llatí i en francès. Al f. 187: "Finis die 19 aprillis 1719".

3401/3
f. 194-223: JEAN ASTRUC, "*Tractatus pathologicus de affectibus oculorum*". Al f. 223v: "Finis morborum oculorum a D. D. Astruc per me Fortunatum Figuerola die prima mensis desembris anno 1719".

3401/4

f. 224-260: JEAN CHASTELAIN, "*Tractatus de morbis pectoris*". Al f. 260v: "Finis morbis thoracis D. Chatelain prof. Reg. Monsp. Per me Fortunatum Figuerola medicinae studiosum artium liberalium magister die 20 octobris anno 1718".

260 f. (numeració antiga 498 p.); 230 x 155 mm. Enquadernació en pell sobre cartró força malmesa, llom estampat amb ferros daurats, al tercer internervi amb lletres daurades "To. I".

Procedència: Al foli de guarda: "Ex libris dni Fortunati Figuerola". Havia pertangut al mas Espona de Saderra. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1973).

Estat de conservació: Alguns folis malmesos per tinta fèrrica. Guillotinat.

Ms. 3402
Recull factici de cursos de medicina impartits a la Universitat de Montpeller, copiats per Fortunat Figuerola, de Torelló. Al f. 1v-3v, taula de contingut. Montpeller, 1718-1719.

3402/1
f. 5-200: JACOB LAZERME, "*Tractatus morborum infimi ventris domini Laserma pro domino Besac*". Al f. 197: "Et haec sufficant de morbis abdominis die 24 mai a nativitate Domini anno 1719".

3402/2
f. 201-250: ANTOINE DEIDIER, "*Tractatus de morbis mulierum*". Al f. 245v: "Finis morbis mulierum domini Deidier prof. R. Monsp. per me, Fortunatum Figuerola medicinae studiosum et artium liberalium magister die 25 septembris anno 1718".

3402/3
f. 251-290: ANTOINE DEIDIER, "*Tractatus pathologicus de morbis venereis*". Al f. 290 "Finis die 4 augusti 1719 Figuerola".

290 f. (numeració antiga 570 p.); 230 x 175 mm. Enquadernació en pell sobre cartró força malmesa, llom estampat amb ferros daurats, al tercer internervi amb lletres daurades "To. II".

Procedència: Al foli de guarda: "Ex libris dris. Fortunati Figuerola". Havia pertangut al mas Espona de Saderra. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1974).

Estat de conservació: Guillotinat.

Ms. 3403
Recull factici de cursos de medicina impartits a la Universitat de Montpeller, copiats per Fortunat Figuerola, de Torelló. Al f. 1-3, taula de contingut. Montpeller, 1718-1719.

3403/1
f. 4-107: JACQUES LAZERME, "*Tractatus de morbis infantium, die 22 feb. 1719*". Al f. 106: "Finis ex morbis puerorum D.D: Lazerma doct. Monspel. Per me Fortunatum Figuerola die 14 julii 1719.

3403/2
f. 108-196v: JEAN CHASTELAIN, "*Tractatus de febribus*". Al f. 196v: "Finis febrium dni. Chatalain, prof. Reg. Monsp. Per me Fortunatus Figuerola medicinae studiosum die 1 augusti mensis anno nativitate Domini 1718".

3403/3
f. 197-201. ANTOINE DEIDIER, "*Remedia prescripta a domino [Antonio] Deidier in hospitio Monspelii*". Àpode.

3403/4
f. 202-271: JACQUES LAZERME, "*Tractatus de febribus D. Laserma anno 1719*". Al f. 271: "Figuerola Hispanus 1719".

290 f. (numeració antiga 559 p.); 230 x 175 mm. Enquadernació en pell sobre cartró força malmesa, llom estampat amb ferros daurats, al tercer internervi amb lletres daurades "To. III", al segon internervi teixell en pell vermella amb el títol "Praxis medica".

Procedència: Al foli de guarda: "Ex libris dni Fortunati Figuerola". Havia pertangut al mas Espona de Saderra. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1972).

Ms. 3404
Recull de cursos de medicina impartits a la Universitat de Montpeller, copiats per Fortunat Figuerola, de Torelló. Al f. 1v-6, taula de contingut. Montpeller, 1718-1720.

3404/1
f. 10-139: PIERRE MAGNOL, "*Thaerapeutices dom Magnol prof. Reg. Monsp., scripta a me, Fortunato Figuerola 1718*". Àpode.
(f. 73-139 en blanc)

3404/2
F. 140-265: JEAN ASTRUC, "*Institutionum medicinalium pars quinta thaerapeuticae, a D. D. Astruc, prof. Reg. Mons., a me Figuerola 1719*". Àpode.
(f. 244-265 en blanc).

3404/3
F. 266-290: JEAN CHASTELAIN, "*Tractatus ex hygiene D. D. Chatalain scriptus per me, Fortunatum Figuerola, 1718*". Al f. 290: "Finis hygiene Fortunati Figuerola Hyspaniensis Torellionensis apud Gotolauni in alma Monspeliensi Academia die 30 decembris anno 1718".

290 f. (numeració antiga 559 p.); 230 x 175 mm. Enquadernació en pell sobre cartró força malmesa, llom estampat amb ferros daurats, al tercer internervi amb lletres daurades "TO. II", al segon internervi teixell en pell vermella amb el títol "Quinque partes medicinae".

Procedència: Al foli de guarda: "Ex libris dni Fortunati Figuerola". Havia pertangut al mas Espona de Saderra. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1971).

Ms. 3405
Recull de cursos de medicina i farmàcia: copiats a la Universitat de Montpeller per Fortunat Figuerola, de Torelló. Al f. 1-4, taula de contingut; a la p. 618, receptes culinàries. Montpeller, 1719-1720.

3405/1
F. 1-160 (p. 1-316): CHARLES BARBEYRAC, Fórmules medicinals, en llatí i francès. Al f. 160v: "Finis formularum D. Barbeirac die 23 mai anno 1719 per me, Fortunatum Figuerola, medico studiosus in Universitate Monspeliensi".

3405/2
F. 164-283 (p. 319-576): JACQUES LAZERME, "*Formules selon l'estile de Monsieur Lazerma*". En llatí i francès. Al f. 287v: "Fin des formules de Monsieur Laserme ce 11 avril de 1720 per me Figuerola".

3405/3
F. 291-303 (p. 583-607): MARCOT, "*Formules de Monsieur Marcot, docteur de la Faculté de Montpelier, pour moy Figuerola*". Al f. 303: "Finis Formularum D. D. Marcot per me Figuerola 1720".

3405/4
F. 304-308 (p. 609-618): "*Formules de diffarents doctors*". En llatí, la darrera en català.

3405/5
F. 330-333: Receptes de rebosteria. En català.

Bibliografia: M. MANZANARES MILEO, *La confitura en la Catalunya moderna: pràctiques i significats entorn dels dolços (segles XVI-XVIII*), tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2018).

335 f. (numeració antiga 618 p.; f. 161, 288-290, 309-329 en blanc); 215 x 165 mm. Enquadernació en pell, llom estampat amb ferros daurats.

Procedència: Al foli de guarda: "Ex libris dni Fortunati Figuerola". Havia pertangut al mas Espona de Saderra. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1975).

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/23848/, consulta 7 de gener 2025).

Nota: Altres manuscrits d'estudiants de medicina a Londres, Welcome Library (Barbeyrac, mss. 1055-1061; Astruc i Lazerme mss. 1006-1018, 2370, 3198 i 7332, 3292-3297 i 3299-3202; Chastelain, 1553-1554) i a l'Université de Paris-Descartes, BIU Santé (Bibliothèque Interuniversitaire).

• *Cursos de teologia impartits en universitats catalanes*

Ms. 3417
"Philosophiae 2a pars seu Phisicae". Curs de física aristotèlica. Al f. 159: "19 die mensis desembris anno 1664". 1664.

159 f. (numeració antiga 314 p.); 210 x 150 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb pestanyes i restes de tanques de botó.

Procedència: Havia pertangut al mas Espona de Saderra. Al f. de guarda anterior, "Es de casa Espona". Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 1965).

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 450-451; MCEM 296 (M. Toldrà).

Ms. 3469-3472, 3479
Cursos de teologia impartits a la universitat de Cervera, copiats per Rafael Barnola. Darrer terç del segle XVIII (ca. 1770).

Ms. 3469
SEBASTIÀ PIER, "*Tractatus secundus: De scientia Dei eiusque voluntate et affectibus secundum Thomae Aquinatis doctrinam*". Darrer terç del segle XVIII.

151 f.; 210 x 150 mm. Paràgrafs numerats. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó. Tïtol ms. al llom: "Tractatus II. De scientia et voluntate Dei".

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1959).

Nota: Cf. BC ms. 2873, 2912, 3433.

Ms. 3470
FRANCESC CASANOVAS I VILADECANS, "*Tractatus tertius: De Dei providentia, praedestinatione et reprobatione secundum Thomae Aquinatis doctrinam*". Darrer terç del segle XVIII (ca. 1770).

133 f.; 210 x 150 mm. Paràgrafs numerats. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó. Tïtol ms. al llom: "Tractatus III. De Dei Providentia".

Procedència: Al foli de guarda: "Ex libris Raphaelis Barnola sacrosanctae Theologiae studentis sub directore Francisco Casanovas et Viladecans". Al f. 60, "Antonio Juncà y Boix de Barcelona". Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BCms. 1960).

Nota: altres apunts de classe de Casanovas a BC ms. 1319 i ms. 2874

Ms. 3479
SEBASTIÀ PIER, "*Tractatus quintus: De Deo naturae et gratiae auctore secundum Thomae Aquinatis doctrinam*.". Curs copiat per Rafael Barnola. Al foli de guarda: "an. 1771". Al f. 184v: "Postridie nonas maias anno millessimo septingentessimo septuagessimo primo P.M. Pier ordinis praedicatorum. Barnola". 1771.

181 f.; 210 x 150 mm. Paràgrafs numerats. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó. Títol ms. al llom "Tractatus V. De Deo naturae et gratiae auctore".

Procedència: Al foli de guarda: "exlibris Raphaelis Barnola in sacrosanctae theologia incumbentis sub doctrina F.P. Sebastiani Pier ordinis praedicatorum magistri". Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 1967).

Nota: altres apunts de classe de Pier a BC ms. 611 (*De Deo naturae*), ms. 3819 (*De Dei scientia*) i ms. 2874

Ms. 3471
"*Tractatus sextus: De Deo virtutum exemplari secundum angelicam D. Thomae Aquinatis doctrinam*". Als dos darrers folis, proves de ploma. Darrer terç del segle XVIII (ca. 1770).

126 f.; 210 x 150 mm. Paràgrafs numerats. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó. Tïtol ms. al llom: "Tractatus VI. De Deo virtutum exem.".

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 1961).

Ms. 3472
MAGÍ VILELLA, "*Tractatus septimus: De Deo incarnato*". Al f. 129: "Victor Dr. Vilella. Barnola". Al f. 163v: "Finis tractatus de incarnatione ad mentem D. Thomae conscucinati omniumque patrum sensui accomodati juxtaque sane doctrine propugnatores conscripti. Victor D. Thomas theologorum vere princeps. V. Dr. Maginus Vilella". Al foli de guarda: "Dr. Maginus Vilella an. 1770". 1770.

151 f. f.; 210 x 150 mm. Paràgrafs numerats. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó. Tïtol ms. al llom "Tractatus VII. De incarnatione".

Procedència: Al foli de guarda: "Raphael Barnola Liviensis sacrosanctae theologia studentis sub dre. Magino Vilella Sanaujensi et nunc canonica Vicensi". Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 1962).

Nota: Un altre manuscrit de Magí Vilella a Girona, Biblioteca Diocesana del Seminari, ms. 60, 71, 86.

Procedència: Mas Espona de Saderra. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1959-1962).

Ms. 3473

JERONI CORTÈS, "*Arithmètica pràctica de Gerónimo Cortés, muy útil y necessaria para todo género de tratante y mercaderes, la qual contiene todo el arte menor y principios del mayor que son las raizes cubicas y quadradas con los usos y provechos dellas, las falces posiciones al uso antiguo y moderno declaradas; contiene ansi mesmo el modo y arte de inventar y reduzir unas monedas a otras por reglas breus con mucha variedad de preguntes y respuestas assí arithméticas como geométricas; compuesto y ordenado por el presbítero Gerónimo Cortés, natural de Valensia. Con privilegio real impreso en Valencia en casa Juan Chrisostomo Gavis junto al molino de Rovella año 1600 y quatro*". Al f. 1: "Arithmètica pràctica de Gerònim Cortés, fet per Andreu Puig, fil y natural de la ciutat de Vich, abitant en la metropòlia ciutat de Barcelona, any del nasamient de Christo nostra señor de 1641 a 20 de juny". Barcelona, 1641.

1. F. 1-219v: Còpia de l'imprès.
2. F. 233-236: JUAN PÉREZ DE MOYA, "*Aquí se posen algunas reglas tretas de la arithmetica de Joan Pera de Moya. Fet per mi, Andreu Puig, fill de Vich*".

236 f.; 215 x 155 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb resta de tanques de badana.

Procedència: Havia pertangut al mas Espona de Saderra. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1963).

Bibliografia: J. M. LÓPEZ PIÑERO, *Diccionario histórico de la ciencia moderna en España* (Barcelona: Península, 1983), vol. 1, p. 258-259 i vol. II, p. 162-163: J. M. LÓPEZ PIÑERO i V. NAVARRO BROTONS, *Història de la ciència al país valencià* (València: Edicions Alfons el Magnànim, 1995), p. 120-123.

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 455-456; MCEM 302 (M. Toldrà).

Ms. 3477

Recull miscel·lani de cursos de filosofia, impartits a la universitat de Barcelona, copiat per Francesc Padrosa, de Calella. Al f. 241-242, taula de contingut. Segle XVII.

1. F. 4v-40v: Curs de súmules. En llatí. Al f. 40v: "Et hec dicta sufficiant summulisiticis questionibus cedant utinam et laudem sanctissimae Trinitatis Deipare virginis Marie divique Thome Aquinatis angelici preseptoris nostri intra publicam Barcinonencem Universitatis"
2. f. 41-146v: "*Questiones in universam Aristotelis iuxta miram logicam angelici preceptoris divi Thomae et ejus scole solidam doctrinam*".
3. f. 147-240: "*Philosofiae naturalis comonemtum juxta Aristotelis et divi Thomae doctrinam in octo libros distributum*". Al f. 240: "Per me, Franciscum Padrosa, scolarium villae de Calella".

245 f. (numeració antiga 479 p.); 210 x 155 mm . Als f. de guarda proves de ploma amb operacions aritmètiques. Enquadernació coetània en pergamí amb tanques de badana

Procedència: Al f. 1, "Liber iste, constants sumulis logicis, methaphisicis et phisicis, pertinet ad Franciscum Padrosa, studente villae vel oppido de Calella". Havia pertangut al mas Espona de Saderra. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1964).

Estat de conservació: Llom desenganxat. Alguns folis mutilats.

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 457; MCEM 303 (M. Toldrà).

• *Sermonaris que havien pertangut a Josep Munts*

Sermons dominicals, en català i castellà. Mitjan segle XVIII (ca. 1740-1750).

1. F. 1-8: Sermó. En castellà.
2. F. 11-14: Sermó. En català.
3. F. 15-18: Sermó. En català.
4. F. 19-21: Sermó. En català.
5. F. 23-24: Sermó. En castellà.
6. F. 29-32: Sermó. En català.
7. F. 33-36: Sermó. En català.
8. F. 37-40: Sermó. En català.
9. F. 41-44: Sermó. En català.
10. F. 45-48: Sermó. En català.
11. F. 49-52: Sermó. En català.
12. F. 53-56: Sermó. En català.
13. F. 57-61: Sermó. En castellà.
14. F. 62-64: Sermó. Versió en català de l'anterior. A l'angle superior esquerre del f. 62, "1750".
15. F. 66-69: Sermó. En català.
16. F. 70-74: Sermó. En castellà.
17. F. 76-78: Sermó. En català.
18. F. 80-83: Sermó. En català.
19. F. 84-87: Sermó. En castellà.
20. F. 88-93: Sermó. En castellà.
21. F. 95-96: Sermó. En català.
22. F. 98-100: Sermó. En català.
23. F. 102-105: Sermó. En català.
24. F. 106-108: Sermó. En català.
25. F. 110-115: "*Plática moral sobre los evangelios que se siguen*". En castellà.
26. F. 116-120: Sermó. En castellà.
27. F. 122-125: Sermó. En català. A l'angle superior esquerre del f. 122, "1740".
28. F. 126-130: Sermó. En català.
29. F. 132-134: Sermó. En català.
30. F. 136-139: Sermó. En català.
31. F. 140-145: "*Práctica moral del domingo de la sexagesima*". Al marge "publicatus est". En castellà.
32. F. 146-147: Sermó. En català.
33. F. 150-152: Sermó. En castellà.
34. F. 156-159: Sermó. En català.
35. F. 160-164: Sermó. En castellà.
36. F. 166-169: Sermó. En català.
37. F. 170-173: Sermó. En català.
38. F. 174-177: Sermó. En català.
39. F. 178-183: Sermó. En castellà.
40. F. 184-188: Sermó. En català.

41. F. 190-193: Sermó. En català.
42. F. 194-197: Sermó. En català.
43. F. 198-201: Sermó. En català.
44. F. 202-204: Sermó. En castellà.
45. F. 206-209: Sermó. En català.
46. F. 210-216: Sermó. En castellà.
47. F. 218-221: Sermó. En català.
48. F. 222-225: Sermó. En català.
49. F. 226-231: Sermó. En castellà.
50. F. 232-234: Sermó. En català.
51. F. 236-241: Sermó. En castellà.
52. F. 242-245: Sermó. En català.
53. F. 246-249: Sermó. En català.
54. F. 250-255: Sermó. En castellà.

255 f. (f. 10, 22, 25-28, 65, 75, 79, 97, 101, 109, 121, 131, 135, 148-149, 153-155, 165, 189, 205, 217, 235 en blanc) amb nombrosos subratllats; 210 x160 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques. Títol ms. al llom: "Platic. Morale. Domi.".

Estat de conservació: Taques d'humitat als f. 11-14.

Procedència: Havia pertangut a Josep Munts, causídic de Vic, exlibris ms. cancel·lat al foli de guarda anterior: "Est Josephi Munts causidici civis Vici". Prové de la biblioteca del Mas Espona de Saderra. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1909).

Ms. 3510
Sermons dominicals. En català i castellà. 1a meitat del segle XVIII (ca. 1719-1740).

1. F. 1-7: "*Plática moral por el evangelio de la dominica 3 post Pentecostes & 1719*".
2. F. 8-10: Sermó. En català.
3. F. 12-13: Sermó. En català.
4. F. 16-29: Sermó. En català.
5. F. 20-25: Sermó. En castellà.
6. f. 26-27: Sermó. En català.
7. F. 30-33: Sermó. En català.
8. F. 36-37: Sermó. En català.
9. F. 38-43: Sermó. En castellà.
10. F. 44-47: Sermó. En català.
11. F. 48-51: Sermó. En català.
12. F. 54-59: Sermó. En castellà.
13. F. 60-62: Sermó. En català.
14. F. 64-67: Sermó. En català.
15. F. 68-73: Sermó. En castellà.
16. F. 74-77: Sermó. En català.
17. F. 78-83: Sermó. En castellà.
18. F. 84-87: Sermó. En català.
19. F. 88-91: Sermó. En català.
20. F. 92-97: *"Plática moral per la dominica 11 post Pentecostes per 1740*". En català.
21. F. 98-101: Sermó. En català.
22. F. 102-105: Sermó. En català.
23. F. 106-113: "*Plática por la dominica 13 post Pentecostes 4 agusti in año 1719*". Al marge del f. 107, "Publicatus est". En castellà.
24. F. 114-118: Sermó. En català.

25. F. 120-121: Sermó. En català.
26. F. 122-125: Sermó. En català.
27. F. 126-131: Sermó. En castellà.
28. F. 132-134: Sermó. En català.
29. F. 136-139: Sermó. En català.
30. F. 140-143: Sermó. En català.
31. F. 146-149: Sermó. En català.
32. F. 150-153: Sermó. En català.
33. F. 154-157: "*Dom. 17 post. Pent*.". Notes, d'una altra mà. En castellà.
34. F. 158-161: Sermó. En català.
35. F. 162-166: Sermó. En castellà.
36. F. 168-173: *"Plática moral por la dominica 18 después de Pentecostes 1727, Dels difunts o mors*". En català.
37. F. 174-176: Sermó. En català.
38. F. 178-181: Sermó. En català.
39. F. 182-187: Sermó. En castellà.
40. F. 188-191: Sermó. En castellà.
41. F. 192-195: Sermó. En català.
42. F. 196-200: Sermó. En castellà.
43. F. 202-204: Sermó. En castellà.
44. F. 206-209: Sermó. En català.
45. F. 210-215: Sermó. En castellà.
46. F. 216-221: Sermó. En castellà.
47. F. 226-229: Sermó. En català.
48. F. 230-235: Sermó. En castellà.
49. F. 236-240: Sermó. En castellà.
50. F. 241, 244: Sermó. En català.
51. F. 242-243: Sermó. En castellà.

244 f. (f. 11, 14-15, 28-29, 34-35, 52-53, 63, 119, 135, 144-145, 167-168, 177, 201, 205, 222-225, 240bis en blanc); 205x160 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques. Títol al llom: "Platic. Moral. Domi.".

Procedència: Exlibris manuscrit cancel·lat al f. de guarda anterior: "Est Josephi Munts causidici civis Vici". Havia pertangut al mas Espona de Saderra. Ingressat durant la Guerra civil (signatura antiga BC ms. 1968).

Nota: Els ms. 3478 i 3480 duen igualment l'exlibris manuscrit de Josep Munts. Podria tractar-se de Josep Munts i Prim, que el 1756 era procurador del canonge Josep Alberch.

Ms. 3478
Sermonari de l'Oratori dels Dolors de Vic per a les celebracions del patrocini de Maria al peu de la Creu. En català i castellà. Mitjan segle XVIII (ca. 1729-1757).

1. F. 1-8: Sermó. En castellà. Al marge "Publicatus est".
2. F. 9-17: Sermó. En castellà.
3. F. 18-24: Sermó. En castellà.
4. F. 26-33: Sermó. En castellà.
5. F. 34: Sermó. En castellà.
6. F. 36-42: Sermó. En català.
7. F. 44-51: "*Sermó panegírich per lo segon dolor de Maria Santissima en lo any 1729 en lo Oratori dels Dolors de la ciutat de Vich*". En català.
8. F. 52-59: "*Oració panegírica del Patrocini de Maria al peu de la creu*", 1730". En català.
9. F. 60-65: Sermó. En català.
10. F. 66-71: Sermó. En català.

11. F. 72-77: Sermó. En català.
12. F. 78-83: Sermó. En català.
13. F. 84-91: "*Sermó panegírich del Patrocini de Maria al peu de la Creu, 1735*". En català.
14. F. 92-99: "*Sermó panagírich del Patrocini de Maria al peu de la Creu per lo any 1736*". En català.
15. F. 100-107: Sermó. En català.
16. F. 108-113: Sermó. En català.
17. F. 114-119: Sermó. En català.
18. F. 120-125: Sermó. En català.
19. F. 126-132: Sermó. En català.
20. F. 134-139: Sermó. En català.
21. F. 140-143: Sermó. En català.
22. F. 144-149: Sermó. En castellà.
23. F. 150-157: Sermó. En castellà.
24. F. 159-163: Sermó. En català, la fi en llatí.
25. F. 164-167: Sermó. En castellà.
26. F. 168-169: Sermó. En castellà. A l'angle superior esquerre "1748".
27. F. 170-177: Sermó. En castellà. A l'angle superior esquerre "1745".
28. F. 178-181: Sermó. En castellà. A l'angle superior esquerre "1752".
29. F. 182-187: Sermó. En castellà.
30. F. 188-197: Sermó. Àpode. En castellà. A l'angle superior esquerre "1756".
31. F. 198-203: Sermó. En calà.
32. F. 206-212: Sermó. En castellà.
33. F. 214-221: Sermó. En castellà.
34. F. 222-230: Sermó. En castellà.
35. F. 232-239: Sermó. En català.
36. F. 240-250: Sermó. En castellà.
37. F. 251-260: Sermó. En castellà. Al marge "1757, publicada".

260 f. (f. 25, 35, 43, 133, 158, 204, 205, 213, 231 en blanc); 209 x 150 mm. Enquadernació coetània en pergamí. Títol al llom "Patro de Mª Dolo".

Procedència: Exlibris manuscrit cancel·lat al foli de guarda anterior: "Est Josephi Munts causidici Vici civis". Prové de la biblioteca del mas Espona de Saderra. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1966).

Nota: L'església dels Dolors fou construïda entre 1724 i 1728; per tant, aquest sermonari recolliria alguns dels primers sermons que s'hi van predicar. A finals del segle XIX, Antoni d'Espona i Nuix, posterior conservador del Museu de Vic, actuava com a secretari de la Confraria. Vegeu M. S. GROS, "Les pintures de l'Església dels Dolors", *Revista Vic: publicació anyal de divulgació vigatana* (1988) (sense paginar).

Ms. 3480
AGOSTINO ALEVASOLI, "*La Reyna de los mártyres conpadesida en sus dolores: obra [del] padre maestro Agustino Alevasoli de Alexandría, del orden de los siervos de María vi[r]gen, parte segunda. Dedicada al illustríssimo señor y pío colendíssimo el señor Nicolao Canevari, nobile genoveso. Traducido en ca[s]tellano por el illustre don Joseph Beuló y Fontcuberta, canónigo de la santa iglesia cathedral de Vich, anyo 1771*". Traducció de *La reina de' martiri compatita ne' suoi dolori* (Milano: nelle stampe degli Agnelli, 1692). Al f. 178-179, taula de contingut. Al f. 180-193, índex. Vic, 1771.

193 f. (numeració antiga 11-12, 181 f.); 210 x 150 mm. Enquadernació coetània en pergamí. Títol ms. al llom, "Trata. de los dolores".

Procedència: Havia pertangut a Josep Munts, advocat causídic de Vic. Prové de la biblioteca del mas Espona de Saderra. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1969).

Descripció: MCEM 2196 (M. Toldrà).

31.
José Eduardo de Olano y Barandiarán, comte de Fígols
Guerra Civil
1937

José Enrique de Olano y Loyzaga (Liverpool, 1858-Barcelona, 1934), enginyer de mines, havia estat president de la Diputació de Barcelona (1924-1925), diputat a Corts i senador; casat amb Natalia de Barandiarán y Bárcena (†1924), de la seva unió havien nascut cinc fills, José Eduardo, Enrique[863], Carmen[864], Luis[865] i Alberto[866]. El 1895 el grup financer de Bilbao DGS de Olano va comprar la concessió de les mines del Berguedà, a Cercs. José Enrique de Olano era fill d'un capità de vaixell basc que, instal·lat a Liverpool, havia fet fortuna a partir de la fundació d'una companyia naviliera i de la seva implicació en la indústria metal·lúrgica; el jove Olano es formaria com a enginyer de mines a Bèlgica, la gran potència minera europea de l'epoca. El comerç amb el carbó feu que la família s'instal·lés a Barcelona, on establí lligams amb l'empresariat tèxtil (la Colònia Pons, la Colònia Sedó). Molt implicat en la modernització de les mines del Berguedà (Cercs, Fígols), esdevingué al mateix temps el gran propietari del territori; edificà vora el complex la seva casa d'estiueig, que fou visitada per Alfons XIII el 1909; poc després, el monarca li concedia el títol de comte de Fígols. Políticament era un home profundament monàrquic i extremadament conservador, de tracte difícil amb els sindicats, trets que heretarà fil per randa el seu hereu.

En esclatar la guerra, el títol hauria correspost al seu hereu, José Eduardo de Olano y Barandiarán (1903-1957), casat amb Mercè de Fontcuberta i Casanova (1896-1992), filla del marquès de Villalonga (i descendent llunyana de Rafael de Casanova). José Eduardo formava part del Comitè d'Acció Política de la Juventud Monárquica de Barcelona, juntament amb el fill de Bertran i Musitu, Josep Bertran i Güell, i Joaquim de Sarriera i Losada, hereu del marquès de Barberà i de la Manresana; el 1933, havia signat, juntament amb el seu pare, un manifest molt conservador publicat pel partit Derecha de Cataluña. Vivia al Passeig de la Bonanova 99, a la cantonada amb el carrer Anglí, i havia succeït al seu pare al capdavant de les seves empreses mineres, industrials i comercials. Per raons evidents, abandonà Barcelona durant el període bèl·lic (un els seus germans, Alberto, fou executat per un grup de milicians). Arran de la guerra, la successió efectiva del títol no havia estat convalidada; ho seria més tard, en ple període franquista, el 1949. El segon comte de Fígols fou una figura important de l'entramat barceloní de la postguerra, i el seu

[863] Enrique de Olano y Barandiarán (1908-2006), casat amb Dolors Rifé Valls.
[864] Casada el 1930 amb Francisco d'Iriarte i Schwartz.
[865] Luis de Olano (1907-1993), casat el 1931 amb Josefina Muntadas i Claramunt; després de la guerra seria vicepresident del consell d'administració de Catalana de Occidente, vicepresident del Real Club de Tenis de Barcelona.
[866] Alberto de Olano i Barandiarán (1905-1937), casat el 1930 amb Inés de Moxó i Güell a l'església de sant Just i Pastor, al davant del Palau Moxó; simpatitzant de l'Español, fou assassinat per milicians durant la Guerra Civil. La seva filla Inés (1935-2018) es casaria amb el polític conservador Antoni de Senillosa i Cros (1928-1994). La vídua d'Olano va fer una reclamació a la causa General (CDMH, FC-Causa General, 1678, Exp. 3).

enterrament, celebrat el 5 de febrer de 1957 a l'església de Sant Vicenç de Sarrià, fou presidit per l'aleshores governador civil de Barcelona, Felipe Acedo Colunga.

La família Olano vivia en un palauet a la part de dalt de Sant Gervasi, a la Via Augusta 202, cantonada amb Vallmajor, edificat entre 1914 i 1918 per Enric Sagnier; el lloc, envoltat d'un magnífic jardí i d'una pineda, fou ben aviat conegut com *Els Pins*. Les imatges de la comitiva funerària establerta a la mort del primer comte, el 1934, en plena República, mostren, per la seva sumptuositat, la importància i la riquesa familiars. Poc després, l'edifici fou llogat a una institució religiosa femenina, les Germanes del Nen Jesús (o Dames Negres) i passà a ser la seu del Col·legi de l'Infant Jesús de Sant Gervasi, rebatejat com a societat anònima (Educació Femenina S. A.) per intentar evitar l'expropiació. Durant el període de la guerra, el palau va ser habilitat com a hospital de sang per a acollir ferits del front i víctimes dels bombardejos. No hi ha constància de com els documents dels comtes de Fígols van ingressar a la Biblioteca, on foren parcialment registrats entre el 31 de març el 15 d'abril de 1937. Ara bé, tenint en compte que durant la guerra va haver-hi un servei de biblioteques als hospitals, és possible que fossin les bibliotecàries mateixes que anaven a fer aquest servei als malalts de l'hospital de sang les que fessin arribar els volums manuscrits a la Biblioteca de Catalunya.

Després de la guerra, el fet que no hi hagués cap expedient de requisició impedí la identificació dels volums, que passaren desapercebuts i no foren reclamats. L'antic palau dels comtes de Fígols acolliria de nou el curs 1940-1941 una institució religiosa, l'escola de les Misioneras de Cristo Rey; a partir del curs 1941-1942 seria la seu de l'Escola Virtèlia, que sota el franquisme formà una part important de la burgesia catalanista. A finals dels anys seixanta, el terreny fou adquirit per IBM; l'edifici de Sagnier fou enderrocat el 1972, i de la propietat original es conserva només la masia dels masovers.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-518 – Reclamació d'objectes que el comte de Fígols troba a faltar a la seva casa Els Pins. 26 de maig de 1939.

AHBC, 127/41, camisa 7 – "Mss.", llista d'expedients que tenen documentació a Manuscrits; Entrada per Fígols. [1939].

Bibliografia

ARQUÉ I CARRÉ, Josep. *Derecha de Cataluña: monàrquics alfonsins contra la Segona República i la Catalunya autònoma (1931-1936)*. Tesi doctoral. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2014.

MOTA, José Fernando. *¡Viva Cataluña española! Historia de la extrema derecha en la Barcelona republicana*. València: Universitat de València, 2020.

NOGUERA, Josep. "José E. de Olano y Loyzaga, comte de Fígols (1858-1934), empresari i polític", *L'Erol* 85 (2005), p. 21-26.

RUBÍ CASALS, M. G., ARMENGOL SEGÚ, J. "Cataluña". En: *El poder de la influencia: Geografía del caciquismo en España (1875-1923)*, dir. J. VARELA ORTEGA. Madrid: Marcial Pons, 2001. p. 264-266.

SERRA I ROTÉS, Rosa. "Les colònies mineres de Cercs, Sant Corneli i la Consolació (Cercs, Berguedà". *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, 8, núm. 36 (1993), p. 209-225.

Documents ingressats durant la Guerra Civil, registrats

Ms. 3919
Títol de comte de Fígols, atorgat per Alfons XIII a José Enrique de Olano Gonzaga Iriondo y Aldama. Inclou escut del comtat. Sevilla, 25 de febrer de 1909.

[4] f., 360 x 220 mm. Amb segell original de cera vermella protegit en un estoig metàl·lic. Protegit per una capsa de cartró i pell vermella encoixinada, amb tanques metàl·liques.

Procedència: Biblioteca dels comtes de Fïgols. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1892).

Bibliografia: J. NOGUERA, "José E. De Olano y Loyzaga, comte de Fígols (1858-1934), empresari i polític", *L'Erol* 85 (2005).

Ms. 4084
Àlbum de signatures dedicades al comte de Fígols, José Enrique de Olano y Loyzaga. 1908-1919.

4 f. [52] f. (folis no numerats en blanc); 370 x 305 mm. Enquadernació en pell vermella sobre posts, plans emmarcats per triple filet daurat, al pla anterior escut dels comte de Fígols. Talls daurats.

Procedència: Biblioteca dels comtes de Fígols. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1865)..

Bibliografia: J. NOGUERA, "José E. de Olano y Loyzaga, comte de Fígols (1858-1934), empresari i polític", *L'Erol* 85 (2005).

• registrat sense menció de procedència

Ms. 2090
"*Provisión de hidalguía de Don Francisco Miguel y Don Josef Rafael de Aldama y Ynzaga, vecino éste y los dos naturales de el lugar de Zuaza, tierra de Ayala, provincia de Álaba*". Al f. 1, arbre genealògic acolorit de la família Aldama. Valladolid, 20 d'agost 1795; arbre datat el 26 d'abril de 1819.

Paper (f. 2, 108-110 amb timbre de Carles IV). 110 f.; 285 x 195 mm. Al f. 2v, frontispici amb l'escut de Carles IV a l'aiguada. Caplletres i rúbriques en or o argent dibuixades sobre un paisatge a l'aiguada. Enquadernació en pell coetània, protegida per una capsa del segle XIX.

Procedència: No indicada. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1861, prové de la biblioteca dels comtes de Fígols).

Estat de conservació: Paper oxidat.

Ms. 2091
Documents genealògics relatius als comtes de Fígols, José Enrique de Olano Loyzaga Iriondo y Aldama i Natàlia de Barandiarán de Bárcena. 1909-1933.

2091/1
Notes genealògiques i heràldiques referents a les famílies Olano i Loyzaga. 1er terç del segle XX.

Paper (alguns f. amb membret dels comtes de Fígols). 24 f. (alguns f. en blanc.); diverses mesures. Textos manuscrits i mecanografiats.

2091/2
Formularis, circulars i cartes relatius a la *Real Orden de la Reina Maria Luisa* referents a Natalia de Barandiarán de Bárcena, comtessa de Fígols. 1919-1922, 1927.

Paper (amb diferets membrets). 12 f.; mesures variables. Cartes mecanografiades.

2091/3
Telegrames i cartes sobre defuncions i onomàstiques. 1924-1933.

Paper (f. 8-9 amb membret del Savoy Hotel, Fontainebleau). 9 f.; diverses mesures.

Nota: No indicada. Ingressat durant la Guerra Civil, extret de BC ms. 2090 (signatura antiga BC ms. 1861, prové de la biblioteca dels comtes de Fígols).

• no registrats

Ms. 3920
"*Los obreros y empleados de la S. A. Carbones de Berga, queriendo rendir a su digno Gerente el Excmo. Sr. Conde de Fígols, tributo de agradecimiento y simpatía, se honran al poner en sus manos este sincero testimonio de adhesión y reconocimiento*". Àlbum de signatures. Febrer de 1918.

[30] f. (a continuació, 17 f. en blanc); 321 x 243 mm. Enquadernació en pell girada, amb cantoneres metàl·liques.

Procedència: No indicada (ingressat durant la Guerra Civil, prové de la biblioteca dels Comtes de Fígols).

Bibliografia: J. NOGUERA, "José E. de Olano y Loyzaga, comte de Fígols (1858-1934), empresari i polític", *L'Erol* 85 (2005).

32.
Ramón Franco
Guerra Civil
1936

Ramón Franco Bahamonde (Ferrol, 1896-mar Mediterrània prop de les Balears 1938), militar i polític, era el germà petit de Francisco Franco. Membre del selecte cos de l'aviació militar, a mitjans dels anys vint assolí fama i reconeixement internacionals com a pilot del "Plus Ultra", hidroplà que va efectuar el vol més famós de la història de l'aviació espanyola, la travessa de l'Atlàntic des de Palos de Moguer (Huelva) fins a Buenos Aires (Argentina) l'any 1926. Membre rebel d'una família i un estament conservadors, durant la dictadura de Primo de Rivera es va manifestar en diverses ocasions contra el règim i va ser empresonat en diverses ocasions. Després d'una revolta fracassada contra la Dictadura, va fugir a l'estranger. Amb la proclamació de la República va tornar a Espanya, on va poder reingressar al cos militar. El govern republicà el nomenà director general d'Aeronàutica. Simpatitzant d'Esquerra Republicana de Catalunya i del Partit Republicà Revolucionari de Blas Infante, es va presentar a les elecciones del 28 de juny de 1931 a dues circumscripcions, Sevilla i Barcelona, per les quals va resultar elegit; però es retirà de la política activa ben aviat, arran de la seva suposada participació en una revolta anarquista a Andalusia (i sembla que de les seves migrades capacitats oratòries), i obtingué el seu reingrés a l'Exèrcit de l'Aire.

Durant la República, i malgrat la seva contínua mobilitat, Franco estava instal·lat a Barcelona, on vivia amb Engracia Moreno Casado[867], mare de la seva única filla, Àngels, nascuda a Barcelona el 1928; s'hi havia casat el 1935, després de divorciar-se de la seva primera dona, Carmen Díaz Guisasola, malgrat la desaprovació familiar. El juliol de 1936, l'aviador era als Estats Units com a agregat militar a l'ambaixada de Washington. Tot i la ideologia clarament republicana que havia mostrat a inici dels anys trenta, quan va esclatar la Guerra Civil s'incorporà al bàndol nacional. A banda de la lleialtat familiar, sembla que una de les raons que podria haver influït en la seva decisió va ser la mort del seu gran amic Julio Ruiz de Alda, copilot del "Plus Ultra", que havia estat un dels fundadors de la Falange; empresonat a Madrid a l'inici de la revolta, Ruiz de Alda moria afusellat molt poc després, el 23 d'agost de 1936. Arran de la seva incorporació, Franco fou ascendit a tinent coronel i nomenat cap de la Base d'Hidroavions de Pollença. Va morir l'any 1938, en estavellar-se el seu avió quan pretenia bombardejar un objectiu militar, València o Barcelona.

[867] Amb la implantació del nou règim, la llei de divorci fou abolida i els matrimonis de divorciats considerats nuls. Engracia (Alcubilla de Avellaneda, Soria, 1908-Barcelona, post 1976) i la seva filla Ángeles (Barcelona, 1928-1995) quedaren en una situació difícil. El Dr. Antoni Puigvert, que la conegué el 1942 quan va ser cridat per atendre-la en un convent de l'Avinguda República Argentina, s'apiadà de la vídua i mantingué amb ella una amistat que el dugué a ser el padrí de noces de la filla. El 1976 fou Puigvert qui, en representació de la família, feu lliurament a l'ambaixador d'Argentina del sextant que havia servit per guiar el "Plus Ultra", conservat per la vídua, a fi que fos instal·lat a Buenos Aires al costat del famós hidroavió (*La Vanguardia*, 4 de febrer de 1906, p. 45).

En el moment de l'esclat de la guerra, els seus llibres i documentació foren lliurats a la Biblioteca el novembre de 1936, al mateix temps que els d'Ignasi de Ros i de Puig, regidor de l'Ajuntament de Barcelona durant la Dictadura de Primo de Rivera; no sabem, però, si això era degut que es trobessin dipositats en aquella casa, o si simplement van ser recollits per una mateixa patrulla en llocs diferents. En tot cas, tenint en compte que va ser lliurat per la secció 9ª de les Patrulles de control (que actuaven a la zona d'Horta-Guinardó-Carmel), cal deduir que els llibres es conservaven possiblement en aquesta zona. Les notes de Ramon d'Alòs ens indiquen que es tractava de "pocs llibres", entre els quals cal comptar un conjunt de sis àlbums d'homenatge oferts per diferents associacions espanyoles amb seu a diferents països sud-americans (Argentina, Brasil, Xile) en reconeixement a la proesa del vol del "Plus Ultra", que foren registrats el març de 1937. Ingressaren també almenys dos reculls de documentació tècnica: un informe de 1926 sobre la travessia aeronàutica dels Andes i un plec de cartes i documents amb informació i fotografies del Junkers G38, un avió comercial per al transport de passatgers que va volar per primera vegada el 1929. Després de la guerra els àlbums i documentació de Franco no foren reclamats, i per tant romangueren a la Biblioteca.

Fonts d'arxiu

AHBC, 126/19 – Rebut pel lliurament de les biblioteques Ros i Franco. Barcelona, 6 de novembre de 1936.

AHBC 127/41– Jordi Rubió, Llista de biblioteques ingressades. Entrada "Franco, aviador Ramon / Pocs llibres". 1938.

AHBC 127/41, camisa 7 – "Mss." Llista d'expedients que tenien documentació a Manuscrits, de mà de Pere Bohigas. Entrada "Franco", sense cancel·lar com a retornada. 1939.

AHBC, 332/1 – Llistat de devolució de biblioteques particulars fins a 9 d'abril de 1940.

AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – "Biblioteques adquirides per la Generalitat". Entrada "Franco" / Fitxes de biblioteques incautades, de mà d'Alòs-Moner. Entrada "Franco – Pocs llibres / Casa de la Convalescència, sala nº 32". 1938.

Bibliografia

Álbum gráfico Homenaje a los héroes del "Plus Ultra": MCMXXVI, don Ramón Franco Comandante de Infantería. Buenos Aires: La Cooperativa Fotográfica, 1926.

ÁLVAREZ REY, Leandro. "Franco Bahamonde, Ramón". En: *Los diputados por Andalucía de la Segunda República (1931-1936)*. Sevilla: Fundación Centro de Estudios Andaluces, 2009-2010, vol. 2, p. 101-106.

Aviación: revista mensual ilustrada: homenaje a los héroes del "Plus Ultra": memorial del comandante Franco: resumen del histórico vuelo: descripción del hidroavión, motores y estación radiotelegráfica. Buenos Aires: Centro de Aviación Civil, 1926.

DÍAZ GUISASOLA, Camen. *Mi vida con Ramón Franco: contada a José Antonio Silva*. Barcelona: Planeta, 1981.

FRANCO, Ramón. *Decíamos ayer...* Barcelona: Tipografia Maucci, 193-?

GARRIGA, R. *Ramón Franco, el hermano maldito*. Barcelona: Planeta, 1978.

LEGUINA, Joaquín. *Ramón Franco: el hermano olvidado del dicta*dor. Madrid: Temas de hoy, 2002.

WARLETA, J. "Comienzan los grandes raids: el vuelo del Plus Ultra". En: *Grandes vuelos de la aviación española*. Madrid: Espasa Calpe, 1983.

ZAVALA, José María. *Franco el republicano: la vida secreta de Ramón Franco, el hermano maldito del caudill*o. Barcelona: Altera, 2009.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 3992
RAMÓN RAVELL, *Raid del "Plus Ultra". Datos para la travesía de la Cordillera de Los Andes*. S'acompanya d'una carta de Ramón Ravell a Ramón Franco. 15 febrer 1926.

16 f. (2 f. de mapes plegables). Text mecanografiat i manuscrit. Conté diagrames, fotografies i mapes.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil; procedent de la Biblioteca de Ramón Franco.

Ms. 4078-4083
Àlbums d'homenatge a Ramón Franco amb motiu del seu vol transoceànic amb l'avió "Plus Ultra". 1926.

Ms. 4078
COMISIÓN DE HOMENAJE DE LAS SOCIEDADES DE LA PROVINCIA DE LUGO, Àlbum d'homenatge al comandant Ramón Franco. Buenos Aires, 1926.

7 f.; 300 x 390 mm. Decorat.

Ms. 4079
ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE SOCORROS MUTUOS DE LAS ROSAS (Santa Fe, Argentina), Àlbum d'homenatge a Ramón Franco. 1926.

11 f.; 350 x 260 mm.

Bibliografia: *Album gráfico Homenaje a los héroes del "Plus Ultra": MCMXXVI, Don Ramón Franco Comandante de Infantería* (Buenos Aires: La Cooperativa Fotográfica, 1926); *Aviación: revista mensual ilustrada: homenaje a los héroes del "Plus Ultra": memorial del comandante Franco: resumen del histórico vuelo: descripción del hidroavión, motores y estación radiotelegráfica* (Buenos Aires: Centro de Aviación Civil, 1926).

Ms. 4080
Àlbum d'homenatge a Ramón Franco. Chile, 1926.

Pergamí, [100] f.; 335 x 245 mm.

Ms. 4081
"*Homenagem do Banco de Espanha e Brasil aos intrepidos aviadores... Franco e Ruiz*". Rio de Janeiro, 1926.

23 f.; 280 x 375 mm.

Ms. 4082
COLONIA ESPAÑOLA DE BELEN-PARÀ (BRASIL), Àlbum d'homenatge a Ramón Franco. 1926.

6 f.; 340 x 226 mm.

Ms. 4083
CASA DE GALICIA DE BUENOS AIRES, Àlbum d'homenatge de la casa de Galícia de Buenos Aires a Ramón Franco. 1926.

8 f.; 350 x 260 mm.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1822-1827, registrats el 12 de març de 1937).

Documentació conservada en els fons d'arxiu de la Biblioteca

Arxiu pendent, capsa 25/1
LEICHTFLUGZEUGBAU KLEMM, Cartes i altra documentació adreçats al Major Franco relatius al model d'avió Junker G38, amb vistes a un encàrrec de compra. Inclou nombroses fotografies. En alemany. 1928.

Ca. 8 f.; diverses mesures.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (probablement amb la documentació Ramon Franco).

33.
Josep Maria de Guillén-García
Guerra Civil
1937-1940

L'enginyer Josep Maria de Guillén-García i Gómez (Barcelona, 1887-1972), alumne dels jesuïtes de Casp i com a tal molt probablement antic company de Jordi Rubió, és sobretot conegut com a promotor de la radiodifusió a Catalunya. Fundador juntament amb Eduard Sola de la primera revista dedicada a la ràdio a Espanya, *Radiosola* (1923-1924), fou un dels fundadors de l'Asociación Nacional de Radiodifusión i el responsable tècnic de la primera emissora de ràdio de l'Estat espanyol, Radio Barcelona EAJ, que s'inaugura oficialment el novembre de 1924. Sis anys després, el novembre de 1930, participa com a conseller tècnic en la creació a París de la productora Orphéa Films, impulsada per Camille Lemoine i Ferdinand Resnard. El maig de 1932, Guillén convenç Lemoine i Francisco Elías de Riquelme per intentar crear una antena a Barcelona dels estudis parisencs. S'inicia així al Palau de la Química de Montjuïc el que seran els primers estudis cinematogràfics sonors de l'estat, Orphea Films, que amb alts i baixos continuaran fins al 1962, en què sucumbiren víctima d'un incendi.

L'interès per la tècnica li venia de família: el seu pare, Guillem J. de Guillén-García (1845-1918), propietari agrícola i introductor de la maquinària agrícola a Espanya, era ja enginyer industrial i havia posat en pràctica els seus coneixements en l'àmbit agropecuari: projectà diverses fàbriques per a la transformació dels productes agraris (per a la transformació de l'oli, o del sucre de remolatxa, a Montsó) i a la seva mort regentava les empreses 'La Avicultura Eléctrica', especialitzada en la incubació artificial de pollets, i 'Industrias Químicas Guillén-García'. Membre numerari de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, un gran nombre dels estudis que hi presentà estan relacionats amb els fenòmens elèctrics des de diferents vessants, entre ells els estudis de les tempestes. Guillén-García era home de múltiples interessos: a més de publicar nombrosos opuscles i articles divulgatius sobre qüestions físico-químiques i agropecuàries en multitud de diaris i revistes de tot l'estat (n'hi ha qui afirmen que més de dos mil!), s'interessà per l'art —pertanyia a l'Asociación Artístico-Arqueológica Barcelonesa, i a la seva col·lecció privada tenia un Greco, 'Les llàgrimes de sant Pere'—i per la història i l'arqueologia, fins al punt de ser nomenat soci corresponent de la Real Academia de la Historia. Participà en nombroses exposicions universals —la de Barcelona de 1888, però també la de Londres, Anvers, Brussel·les i París—, i el nombre d'entitats i associacions dels qual formà part sembla particularment extens; en alguna d'elles devia coincidir amb Antoni Rubió i Lluch, amb qui es conserva alguna correspondència creuada relativa a les seves publicacions.

Com a hisendat, era també membre de l'Institut Agrícola de Sant Isidre (IACSI), i formà part de la seva Junta. I el seu fill únic, que a banda de les seva activitat en el mon de la radiodifusió i el cinema sonor col·laborà amb el seu pare en les diferents empreses, continuà la tradició

paterna tant pel que fa als articles divulgatius sobre qüestions agràries com en la seva pertinença a l'IACSI i a les activitats que se'n desprenien. El 1924, al mateix temps que creava Radio Barcelona, era el director de l'Estació de Patologia Vegetal de Barcelona (depenent del Consejo Provincial de Fomento).

No s'ha localitzat fins ara cap documentació que testimoniï que els llibres o els papers de la família Guillén-Garcia fossin recollits pel personal de la Biblioteca; però el cert és que, entre els lligalls i volums que foren registrats durant les dècades de 1970-1980 per l'aleshores conservador, Amadeu-J. Soberanas, hi ha un conjunt de documents que provenien d'aquest fons familiar. Entre ells s'hi troben un parell de lligalls amb documentació sobre les guerres carlines (ms. 2253), en la darrera de les qual participà Guillem J. Guillén-García, així com un àlbum d'autògrafs (ms. 3856), una bibliografia de les obres escrites per diversos membres de la família (ms. 3857), un recull d'articles d'un dels avantpassats dels Guillén (ms. 4022) o un petit volum amb les observacions sobre tempestes procedent d'un laboratori impulsat per l'enginyer (ms. 4061). Entre la documentació pendent de tractar conservada a l'arxiu de la Biblioteca hi havia igualment un conjunt de llibretes i papers amb el mateix origen i de temàtiques molt similars, que entre 2022 i 2023 han estat incorporats als registres ja existents per tal de facilitar-ne la consulta. És possible que tot aquest material arribés a través d'alguna de les patrulles que pentinaven alguns dels edificis burgesos de l'Eixample, i que es dipositès a la Biblioteca a partir del 1937 (la darrera data present en el fons); però tampoc es pot descartar que s'hagués trobat en un dels diferents magatzems on es dipositaven els béns mobles requisats de cases particulars i que ingressés en la immediata postguerra, lliurat pel Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional.

Fonts d'arxiu

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Correspondència / Guillén-Garcia, Guillermo J.

Ms. 3587/2 – Cartes d'Antonio Rubió i Lluch a Guillermo J. de Guillén García relatives a la publicació de *Historia de la molineria y de la panadería* i d'un article sobre la colonització de Tarragona aparegut al *Boletín de la Real Academia de la Historia*. 1893 i 1899.

Bibliografia

CARTAÑÁ PINÉN, Jordi, SÁNCHEZ MILANA, Jesús. "Guillén García, Guillermo J. de". En: *Técnica e ingeniería en España*, vol VII, tom II: *El Ochocientos, de las profundidades a las alturas*, ed. M. SILVA. Zaragoza: Real Escuela de Ingeniería, Universidad de Zaragoza, 2013, p. 9-103 (p. 89).

CRUSET, José. "Vidas en silencio" [necrològica de Josep Maria Guillén-García]. La Vanguardia española (28 d'octubre de 1972), p. 11.

"Don Guillermo J. de Guillén Garcia". *Ibérica,* 9, núm. 220 (23 de març de 1918), p. 180.

ROCA I ROSELL, Francesc. "Guillén-García, Guillem J. de (Barcelona, 1845-Barcelona, 1918)", en: *Diccionari d'economistes catalans*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Societat Catalana d'Economia, 2022. 2a edició, p. 352-353.

"Josep M. Guillén Garcia Gómez (Barcelona, 1885-1872)". *Radio Associaciò de Catalunya* (https://radioassociacio.cat/josep-m-guillen-garcia-gomez/, consulta 7 de gener 2025).

"Nota necrològica". *La Avicultura pràctica*, 16, núm. 177 (març 1918), p. 2.

SALILLAS, Andreu." Pioneros de la radio" (https://www.salillas.net/cerdanyola/pioners.htm, consulta 7 de gener 2025).

Documents ingressats durant la Guerra Civil, no registrats

Ms. 2253
Documentació sobre esdeveniments històrics del segle XIX compilat per Guillermo J. de Guillén García. 1833-1839, 1848 i 1872-1876.

2253/1
"*Documentos históricos: Guerra Carlista: años 1848, años 1833 a 1839*". Primera i Segona Guerra Carlista". 1833-1839 i 1848.

1. F. 1-9: "*Partes de alcaldes de barrio avisando los individuos de Tarragona que marchaban al ejército de D. Carlos V*".
2. F. 10 (Imprès): *Eco del Comercio. Edición de Madrid*, núm. 2077 (7 enero 1840)
3. F. 11 (Imprès): *Cuerpo de Estado Mayor del Ejército: julio año de 1839* (Madrid: Imprenta de D. Miguel de Burgos, 1839).
4. F. 12 (Imprès): *Telégrafo establecido en la linea militar de Irun á Hernani por orden del Sr. Conde de Mirasol, comandante general del Cuerpo de Ejército de la Costa de Cantabria* (Bilbao: Imp. de D. Nicolás Delmas, julio de 1837).
5. F. 13-14: Atorgament d'una assegurança de transport a les companyies de tren d'artilleria.
6. F. 15-20: "*Contribuciones impuestas al país para poder pagar al ejército liberal: años: 1836, 1837 y 1838*".

2253/2
"*Guerra carlista del 1872 al 1876: 3a Guerra Carlista*". 1872-1876.

1. F. 1-8: "*Derrota de Nouvelas en Castellfollit (Gerona) en marzo 1874, escrita por el jefe carlista de la de Viladrau*".
2. F. 9-10: "*Carta de Miret a D. José Vila diciéndole va hacer operaciones importantes en el llano de Barcelona y Vallés ... en 6 de julio 1874, entrando en Barcelona y corriéndose por Montgat, Masnou, etc*". –
3. F. 11-19: "*Acción del Clot de la mala mata entre fuerzas del General Tristany y del General Weyler, escrito por el oficial Torres que tomó parte en la acción G. J. de Guillén García*".
4. F. 20-21: "*Pérdidas y derrota de los liberales en la sección de Benabasse confesada por el jefe liberal Cagigós*".
5. F. 22-25: "*Proyecto de Constitución: trabajos de Dorregaray y Ochoa, trabajos para hacer fracasar el proyecto*".
6. F. 26-27: "*Orden de Savalls para el pase de todos los objetos que vayan destinados al hospital de Camprodón*"
7. F. 28-29: "*Trincheras carlistas en el Carrascal*".
8. F. 30-32: "*Maestranzas del Ejército carlista del Centro*".
9. F. 33: "*Sucesos – Crónica de la Guerra civl de 1872-76*" (referència a cartes de família).
10. F. 34-36: "*Sucesos ocurridos en el palacio episcopal de Cuenca en el año 1874*".

11. F. 37-42: "*Carta de F. Victoriano de Ameller (creo general) a mi prima Margarita Lozano en la que dice que varios generales, jefes y oficiales se pasaron á las filas de D. Carlos*".
12. F. 43-51: "*Retratos de personas que tomaron parte en la guerra civil de 1872 a 1876, obtenidos en aquella época; Família real: retratos*".
13. F. 52-100: "*Autógrafos (familia real, obispos, ministros y generales del ejército carlista, delegados regios carlistas, diputados forales carlistas, diputados a guerra carlistas, jefes y oficiales carlistas)*".
14. F. 101: "*Artillería de Vizcaya: fotografías tomadas durante la guerra civil del 1872 al 1876*".
15. F. 102-117: "*Fábricas de guerra del Ejército carlista del Norte. 1873-1875*".
16. F. 118-120: "*Sanidad militar: guerra carlista del 1872 al 1875*".
17. F. 121-154 (impresos): "*Prensa oficial del Ejército carlista: años 1873, 1874 y 1875: Boletín Oficial de la guerra, año 1873: salía clandestinamente en Barcelona durante la primera época*; *El Cuartel General: salió en la Seo de Urgel, año 1874; Boletín Oficial del Principado de Cataluña: años 1874 y 1875. Salvoconducto*".
18. F. 155-180 (impresos): "*Impresos de estados de fuerzas, recibos etc; Proclamas, etc. anónimas; Manifiestos, órdenes del día, etc. de varios generales del ejército carlista; Canciones, poesías, etc. Fueros de la Coronilla de Aragón puestos en vigor por S. M. D. Carlos VII en 16 julio 1872. Impresos sobre la Guerra carlista: obligacioens de los comandantes de armas, ferrocarril de Zumarraga a Andoain, explotado por los carlistas en 1875; Instrucciones generales para los comandantes militares de las provincias y demás jefes de fuerza para antes y para cuando se verificase el alzamiento carlista en Cataluña. Historia política carlista*".
19. F. 181: "*Direcciones de personas que conocí en la campaña Carlista del 1872 al 1874: faltan muchas*".

2253/3
"*Documentos históricos relativos a la época del Reinado de Isabel II: cartas del Sr. D. Antonio Satorras sobre la marcha política y sucesos de España, en 1839 y 1849. Este Sr. fué gobernador civil, diputado y creo senador*". Cartes enviades a Joaquín Osorio García, regidor de l'Ajuntament de Tarragona i avi de Guillermo. Ordenació cronològica. 1834-1849.
36 documents. Diverses mesures.

2253/4
"*Documentos históricos de Tarragona*". En bona part compilats o en relació amb Joaquín Osorio García. 1823-1873.

2253/5
Espanya. Ministerio de Marina, Circular amb les instruccions sobre la conducta dels oficials de l'Armada nomenats al comandament de guardacostes. Signa: Portillo. Madrid, 15 d'abril de 1844.
3 p.

Procedència: Fons de Guillermo J. de Guillén-Garcia, ingressat probablement durant la Guerra Civil.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 9 (1981), p. 119-140.

Nota: Ms. 2253/3 a 5 incorporats l'any 2022; pendents de descripció. El juny de 2024 els ms. 2253/1 i 2 no es localitzaven.

Ms. 3586
Documentació personal i familiar de la família Guillén-García.1880-1930.

3856/1
Documentació personal: butlles, diplomes, etc. 1880-1924.

3856/2
Apunts i anotacions biogràfiques. Principis del segle XX.

3856/3
Correspondència rebuda per Guillermo J. de Guillén-García.

Nota: vegeu també la correspondència inclosa al ms. 3857, "Juicio crítico...".

3856/4
Correspondència rebuda per Josep Maria de Guillén García. 1918-1930.

3856/5
Correspondència familiar. Cartes enviades pels avis, Antonio Guillén i Joaquín Osorio García, als seus déts Guillermo, Consuelo i Mercedes

3856/6
Documentació de Consuelo Guillén-Garcia

3856/7
Àlbum de signatures compilat per Guillermo J. de Guillén-Garcia. Signatures en gran part retallades de diferents documents (cartes, oficis…) dels segles XVIII-XIX i enganxades sobre paper. Finals del segle XIX-principis del segle XX.

27 f. (folis 4-6, 10, 12, 18-26 i 7 folis no numerats a la fi en blanc); 155 x 230 mm. Alguns folis de color. Enquadernació industrial en tela granat, cobertes estampades amb placa negra. Títol al pla anterior, "Album", estampat amb lletres daurades i amb caràcters amb ornamentació vegetal. Cantoneres metàl·liques. A la contracoberta anterior etiqueta dels magatzems "El Siglo, Rambla Estudios 5, Barcelona".

Procedencia: No indicada (fons de Guillermo J. de Guillén-Garcia, ingressat durant la Guerra Civil).

Nota: Mss. 3856/1 a 5 incorporats l'any 2022; Ms. 3856/6 incorporat el 2024. Pendents de descripció.

Ms. 3587
GUILLERMO J. DE GUILLÉN GARCÍA, Escrits propis i ressenyes sobre les seves obres. Finals del segle XIX-principis del segle XX.

3857/1
"*Catálogo de las obras que posee escritas por individuos de la familia (no hay todas las que han escrito*)". Principis del segle XX (ca. 1911).

F. 1-8: "*D. Martín García, obispo de Barcelona*". "*D. Antonio Guillén y Suárez*".
F. 9: "*Dr. D. Juan A. García y Lacasa*".
F. 10-17: "*D. Guillermo J. de Guillén García*".
F. 18-19: "*D. José Mª de Guillén y Gómez*".
F. 20: "*Guillermo J. de Guillén García y José Mª Guillén*"
F. 21: "*D. Bernardo Larrosa". "Godofredo Ballinas*".

F. 22-27: "*D. Joaquín de la Llave y de García*".
F. 28: "*D. Joaquín de la Llave y Sierra*".
F. 29: "*D. Gregorio Amado Larrosa*".
F. 30: "*D. José Tayll y Vergés*".

30 f.; 160 x 225 mm. Sense enquadernar. En una capsa de cartró marró.

Nota: La data més tardana que apareix esmentada és 1911; i Josep Maria Guillén-Garcia., fill del compilador, té publicacions posteriors.

3857/2
"*Juicio crítico de las obras de D. Guillermo J. de Guillén-García. Oficios, cartas y copia de la prensa*". Inclou correspondència rebuda a l'entorn de les diferents obres. Finals del segle XIX-principis del segle XX (ca. 1866-1911).

1. "*Utilidad que reporta á la agricultura la conservación de los pájaros y respeto que debe tenérseles por tal motivo*". 1886.
2. "*La vid, el vino y las bebidas alcohólicas en el pueblo de Israel*". 1890.
3. "*Productos obtenidos de la naranja*". 1891
4. "*Historia de la molinería y panadería*". 1891.
5. "*Nueva fase del metal aluminio: sus aleaciones*". 1893.
6. "*Arietes hidráulicos*". 1893.
7. "*El hueso en la industria y en la agricultura*". 1893.
8. "*Reglas prácticas per a obtenir bons olis*". 1893.
9. "*La malvasia de Sitges*". 1895.
10. "*Explosiones de generadores de vapor*". 1895.
11. "*La acrópolis ciclópea de Tarragona*". 1895.
12. "*Altimetría*". 1897.
13. "*Les Héthéens ont-ils colonisé la Catalogne?. Acropole cyclopéenne de Tarragone*". 1899.
14. "*Las inundaciones*". 1901.
15. "*El olivo, la aceituna y el aceite*". 1902.
16. "*Apuntes para la historia de la metalurgia*". 1902.
17.*"El Agua*". 1904.
18.*"La cremación de los cadáveres".* Notes manuscrites.
19. *"La glicerina bajo el punto de vista químico, farmacéutico y médico".* Notes manuscrites.
20. *"La ciencia al alcande de todos".* Carpeta buida.
21. *"Elementos de zoología: obra escrita por G. J. de Guillén-García con el seudónimo de Ricardo Gasset y Planas".* Carpeta buida.

3857/3
"*Artículos Guillén*". Retalls de premsa enganxats sobre paper. Finals del segle XIX-principis del segle XX.
Enquadernació industrial en tela lila. Títol estampat a la coberta anterior "Album".

3857/4
"*El frío*". Retalls de premsa enganxats sobre paper. Finals del segle XIX-principis del segle XX.
Enquadernació industrial en tela vermella amb orla negra. Títol estampat a la coberta anterior "Album".

3857/5
"*La Exposición de Tremp*". Recull de retalls de premsa. Títol en un retall imprès que continua manuscrit: " serie de artículos publicados en el Diario Mercantil del 20, 23, 25, 28 y 30 setembre de 1892 con el nombre de "Un Excursionista" por G. J. de Guillén-García. Barcelona, 1892".

1. P. 5-6: "¿A qué se reduce esta manifestación?".
2. P. 7-9: "Actos oficiales de la misma".
3. P. 10-12: "Actos oficiales de la misma (continuación)".
4. P. 13-17: "Juicio crítico de los objetos expuestos".
5. P. 18-21: "¿Qué resultados prácticos ha dado y dará con el tiempo?".

[4], 5-21 p.; 185 x 120 mm. Enquadernació coetània en mitja pell i tela marró, Paper de guarda estampat. Tïtol al llom "La Exposición de Tremp".

3857/6
Esborranys d'articles. Finals del segle XIX-principis del segle XX.

1. Opuscle sobre la França del segle XVIII. Incipit: "Dos figures culminantes se destacan sobre aquel vasto escenario de la sociedad francesa de fines del siglo XVIII: Voltaire y la Du Barry...".
2. Article sobre Copenhaguen. Incipit: "Al que por primera vez visita la hermosa capital de Dinamarca...".
3. "*Instrucciones para combatir la mosca de la col (anthomycia brassicae)*".

37, 1 f. Diverses mesures.

3857/7
"Como se ha de cuidar una caldera de vapor".
Llibreta, amb el text de l'article imprès enganxat als folis. 150 x 105 mm. Enquadernació amb paper d'aigües

Procedència: Fons de de Guillermo J. de Guillén-Garcia, ingressat probablement durant la Guerra Civil.

Nota: Mss. 3857/2 a 7 incorporats entre els anys 2022-2024; pendents de descripció.

Ms. 3588
ANTONIO GUILLÉN Y SUÁREZ, "*Copia del borrador del viaje efectuado por D. Antonio Guillén y Suárez en 1833, escrito por el mismo*". Còpia de Guillermo J. de Guillén-Garcia. Principis del segle XX (anterior al 1918).

68 f.; 160 x 215 mm. Als f. 51v, 53v, 57v, 58v i 64v, gravats de Venècia. Enquadernació holandesa mitja pell marró i i tela granat, a contracoberta etiqueta "Encuadernaciones Subirana Barcelona". Títol al llom estampat amb lletres daurades "A. Guillén Viaje a Trieste".

Procedencia: No indicada (Fons de Guillermo J. de Guillén-Garcia, Ingressat probablement durant la Guerra Civil).

Ms. 3589
JUAN AGUSTÍN GARCÍA Y LACASA, "*Causas que influyen en la ociosidad. Medios para vencerla*". Còpia de Guillermo J. de Guillén-Garcia, datada 11 de maig. Principis del segle XX (anterior a 1918).

35 f.; 170 x 240 mm. Enquadernació en tela granat i llom en mitja pell. Títol i nom de l'autor i títol estampats al llom en lletres daurades. Al foli 35, inclou una nota adreçada a l'enquadernador.

Procedència: Fons de Guillermo J. de Guillén García.

Nota: Juan Agustín García y Lacasa apareix com a suscriptor d'un volum de sermons del P. Eliseo, carmelità, el 1786. Atribuït a l'autor pel copista, probablement Guillermo J. de Guillén-Garcia; al f. 2: "El haberse hablado el antiguo trabajo del que este es copia, entre los papeles de la familia, el ser la letra de aquel escrito igual al de la carta del Dr. D. Juan A. García y Lacasa, el hallarse su nombre en la parte más alta derecha de la primera página ...".

Ms. 4022
Reculls de premsa d'articles obra de membres de la família i altres. Finals del segle XIX-principis del segle XX.

4022/1
GODOFREDO BALLINAS QUIÑONES, "*Artículos sobre los asuntos militares*". Recull d'articles publicats dins de *El Eco militar*, i *El Heraldo Alavés*. 8 articles. 1894-1895, 1907-1908.

1. F. 1-4: "El Empecinado", *El Eco militar* (25 i 29 maig 1895)
2. F. 5-7: "El 22 de junio de 1866", *El Heraldo alavés* (22 juny 1907).
3. F. 8-11: "La artillería militar en Cuba", *El Eco militar* (10 juliol 1895).
4. F. 12-14: "El bautismo de fuego", *El Heraldo alavés* (28 maig 1907).
5. F. 15-16; "La patria y la bandera", *El Heraldo de Álava* (24 abril 1907).
6. F. 17: "La jura de la bandera", *El Heraldo alavés* (4 abril 1908).
7. F. 18-19: "La instrucción primaria en el Colegio de Santa Bárbara", *El Heraldo Alavés* (24 febrer 1908).
8. F. 20-21: "Los artilleros en provincias", *El Eco militar* (10 desembre 1894).

Paper ratllat, 21, [69] f. (f. sense numerar en blanc); 215 x 110 mm.

Nota: El nom de Godofredo Ballinas apareix en un catàleg d'autors de la família Guillén-Garcia (BC, ms. 3587).

4022/2
"*Variedades*". Retalls de premsa enganxats sobre paper. Finals del segle XIX-principis del segle XX.
Llibreta de comptabilitat, enquadernació industrial en mitja pell i cartró folrat amb paper d'aigües marró.

4022/3
"*Variedades*". Retalls de premsa enganxats sobre paper. Finals del segle XIX-principis del segle XX.
Llibreta de comptabilitat, enquadernació industrial en mitja pell i cartró folrat amb paper d'aigües.

4022/4
"*Vario*". Retalls de premsa enganxats sobre paper. Finals del segle XIX-principis del segle XX.
Llibreta de comptabilitat, enquadernació industrial en mitja pell i cartró folrat amb paper d'aigües. Títol a coberta en una etiqueta de paper ("Fàbrica de libros rayados F. Sabater").

4022/5
"*Variedades, tomo 6*". Retalls de premsa enganxats sobre paper. Finals del segle XIX-principis del segle XX.
Llibreta de comptabilitat, enquadernació industrial en mitja pell i cartró folrat amb paper d'aigües.

4022/6
Retalls de premsa enganxats sobre paper. Finals del segle XIX-principis del segle XX.
Llibreta de comptabilitat, enquadernació amb paper d'aigües i llom desenganxat i malmès

Procedencia: Fons de Guillermo J. de Guillén-Garcia, ingressat probablement durant la Guerra Civil.

Nota: Mss. 4022/6 incorporat el 2024.

Ms. 4061
Documentació relacionada amb empreses i entitats promogudes per Guillermo i Josep Maria Guillén. Principis del segle XX.

4061/1
Documentació relacionada amb la ceraunologia.

1. OBSERVATORIO CERAUNOLÓGICO GUILLÉN, Diari de les observacions meteorològiques. Barcelona, 20 de setembre de 1908-11 de juny de 1912.
17 f., 210 x 155 mm. Llibreta amb enquadernació industrial mitja tela i paper de guarda; a la coberta etiqueta amb segell de l'Observatori.
2. *"Observations aérostatiques sur l'électricité".* Retalls de premsa enganxats sobre paper.
160 x 95 mm. Llibreta amb enquadernació negra.
3. *"Rayos N"*. [1904-1906]
Fotografies de llamps enganxades en 8 folis. Inclou nota mecanografiada, "Investigacions sobre l'espectre dels raigs primaris", signada per J.J. Piquer (21 de novembre 1970). Inclou sobre.
4. *"Registros".* Índex i registre de tempestes a Catalunya, entre 1906 i 1909.
Lligall amb cobertes de cartró folrat amb paper d'aigües.
5. Quadern de registre. 1906-1909.
Llibreta amb enquadernació industrial mitja tela.

Bibliografia: G. J. de GUILLÉN-GARCIA, "Nuevo electro-fluviómetro", *Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona* 6/3 (1907-1908), p. 21-36; IDEM, "Empleo de las ondas hertzianas para investigar las tormentas lejanas y como auxiliar para la previsión del tiempo tormentoso", *Ibidem*, 6/10 (1907-1908), p. 113-134 (inclou un "Mapa ceraunológico").

Nota: La ceraunologia és branca de la meteorologia, estudia l'activitat elèctrica atmosfèrica, i particularment els llamps. Guillermo J. de Guillén-Garcia era acadèmic de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.

4061/2
Documentació relacionada amb la metereologia.

1. *"Metereología".* Notes i retalls de premsa sobre metereologia i la previsió del temps. Inclou folis de registre diaris en blanc.
Lligall amb cobertes de cartró folrat amb paper d'aigües.
2. *"El cronómetro".*
Llibreta. Enquadernació amb paper d'aigües.
3. *"Recepción de la hora oficial por medio de la T.G.M.".* 1912.
2 f. + 2 bifolis; text manuscrit.
4. "*Índice*".
4 f., alguns amb retalls de premsa enganxats.

4061/3
Documentació relacionada amb l'avicultura i la indústria agropecuària.

1. "*Centros agrícolas y cinematógrafos*". Quadern amb la relació d'entitats i llocs.
45, [8] p.
2. SERVICIO AGRONÓMICO DE ZARAGOZA. Certificat. 1922.
1 f.; text mecanografiat (còpia).
3. Retalls de premsa sobre les plagues d'erugues i de llagostes.

4. "*Reglamento del Sindicato Agrícola de recriadores y cebadores de cerdos*". Amb la signatura del membres de la Junta.
Còpia mecanografiada, en una carpeta de cartolina. Barcelona, 15 de juliol de 1890.
5. *"Estudio sobre el riego de los terrenos de la Fontana".*
5 f.; text manuscrit.
6. *"Descripción de la Exposición monográfica del tubérculo la patata e industrias derivadas"*. Barcelona, 1901.
7. "*Quesos tiernos y duros. Sección española*". Llistat de guanyadors d'un concurs de formatges.
4 f.; text manuscrit.
8. "*Historial de la Sociedad Cooperativa de Lechería de Seo Urgel Sindicato Agrícola*". Seu d'Urgell, febrer de 1928.
44 f. Text mecanografiat en tinta lila, i orlat en tinta negra. Al f. 21, plànol arquitectònic. Amb un dibuix de la Serra del Cadí. Fotografies en blanc i negre. Enquadernació coetània en tela granat. A la portadella, imprès o gravat: "Segell del Sindicato Agrícola de Seo de Urgel. Sociedad Cooperativa de Lechería (Valles Altos del Segre Pirineos)".
9. Vària: foli amb notes i un exemplar de la revista *Correspondencia alemana* (Núm. 3245, 26 de novembre de 1917).
10. AVICULTURA ELÉCTRICA. Material publicitari. Retalls d'il·lustracions enganxats damunt de paper en composicions i amb anotacions manuscrites.
13 f.
11. *"Huevos encontrados al Prat...".* 27 de juliol de 1923.
Text manuscrit.
12. Recull de retalls de premsa de *La Atalaya Leridana.*
Llibreta. Enganxat al llom "La Atalaya Leridana".

4061/4
Documentació relacionada amb l'enginyeria elèctrica.

1. *"Telegrafía sin hilos".*
7 f.; text manuscrit.
2. Notes sobre sistemes elèctrics i electròlisi.
30 f.; text mecanografiat i manuscrit.
3. *"Hospital Gil. Proyecto de alumbrado eléctrico y ventilación*". 1899.
6 f.; text manuscrit.

4061/5
Documentació relacionada amb projeccions i empreses cinematogràfiques, i amb empreses radiofòniques.

1. "*Los Mandamientos de la Ley de Dios: serie C*". Fragments d'impresos amb el títol"Listes des vues des Nouvelles Séries Religieuses en chromo-lithographie".
Text imprès amb anotacions manuscrites i el segell: "Aparatos, Accesorios y vistas para la proyección y cinematógrafos Guillén y Gómez – Barcelona".
[9] f. + 1 f. amb text manuscrit.
2. "*Constitución de una editorial para vistas fijas pedagógicas FILM-FIX*".
3 f.; text manuscrit. Al revers, capçalera impresa: "Associació Nacional de Constructors d'Aparells de Radio i Anexes" (Barcelona).
3. "*Constitución de una editorial cinematogràfica nacional de divulgación cultural denominada IMPERIA*".
3 f.; text manuscrit. Al revers, capçalera impresa: "Compañía Ibérica de Publicidad Oral" (Barcelona).
4-14. Publicitat i impresos sobre cinema i material cinematogràfic
4. AGFA, *Informaciones cinetécnicas* (edició Barcelona), 1 (septiembre 1934).
5. AGFA, *Revista cinetécnicas* (edició Barcelona), 2 (gener 1935).

6. A.-G. Dresden, *Imagen y sonido: comunicaciones sobre la técnica cinematogràfica de la Zeiss Ikon*, 6 (1935).
7. "Gainsborough Pictures. Les studios de Gainsborough. Londres", "Les Studios de France", *Cinématographie*. (193-), p. 113-114 i 141-146.
8. M. P. HÉMARDINQUER, "Les progrès du cinématographe: les inconvénients des procédés actuels d'entregistrement acoustique", *Revue Française de Photographie et de Cinéma* (15 desembre 1934).
9. Prospecte comercial de Paillard Bolex. París, maig de 1935.
10. *Établissements André Debrie, matériel cinématographique*. París, 193-
Segell de tinta: "Pathe Baby S.A.E. – Rambla Cataluña, 8 – Barcelona".
11. *Établissements André Debrie, matériel cinématographique*. Actualització de preus: nº 194 (París, gener de 1931).
12. *L. Maurice Cinéma-Tirage, appareils pour le montage et la vérification des films synchronisés. Départment mécanique*. París, 193-.
Segell de tinta: "Pathe Baby S.A.E. – Rambla Cataluña, 8 – Barcelona".
13-14. AGFA. "Gammámetro". Manuals d'instruccions.

15. Fotografia fixa el el transcurs del rodatge d'una pel·lícula de Western. Al peu de pàgina: "Copr. 1937 Paramount Inc., Permissions granted for Newspaper and Magazine reproduction (made in USA)".
Fotografia b/n i 2 f. manuscrits.
16. *"Bases econóomicas de KINEFON".*
3 f. + 1 targeta publicitària de "Les Studios Ambulants".
17. *"Resumen de las experiencias hechas con el regulador de sonido Fedelyton con un nuevo engranaje".* 3 de novembre de 1937.
6 f.; text manuscrit.
18. CINÉMASQUES (París). Estatuts i circular. 1931.
12 + 2 f.
19. AGFA. *"Consideraciones sensitométricas generales sobre el revelado de la imagen y el sonido".*
11 f. Text mecanografiat. Inclou 4 reproduccions fotogràfiques de sensitometries.
20. Retalls de premsa relacionats amb el cinema.
4 f.
21. [SERVICIO NACIONAL RADIO-AGRARIO]. *"Los enemigos del granero".* Guió radiofònic. Sense data.
9 f.; text manuscrit.
22. Folis amb notes i càlculs.
5 f.; text manuscrit.
23. Foliets publicitaris.
3 documents.

4061/6
Documentació comptable particular i empresarial. 1882-1919.

1. "*Libreta–diario de Guillermo J. de Guillén García. 1882 a 1897 inclusive*". Inclou entrades per la venda de marcs, feines com a delineant, Solà i Escayola, obres del port, etc.
Paper pautat (f. 12, 37, 52, 71 en blanc); 210 x 170 mm. Llibreta amb enquadernació industrial, llom de tela verda. Títol manuscrit en una etiqueta de paper a la coberta.
2. "*Patrimonio Prat?: libros de caja. 1895, 1896, 1897 y 1898*". Inclou entrades per la venda de marcs, feines com a delineant, Solà i Escayola, obres del port, etc., i d'altres sobre ingressos i despeses relatius a béns immobles: lloguers, censos, subministraments i avaries.
80 f.; 210 x 170 mm. Llibreta de comptabilitat, enquadernació industrial amb llom en mitja tela marró i cartró folrat amb paper d'aigües. Títol manuscrit en una etiqueta de paper a la coberta.

3. Llibre de comptabilitat de Guillermo J. de Guillén-García. Inclou documentació sobre propietats i fàbriques.1884-1887.
Paper pautat. Llibreta de comptabilitat. Amb una etiqueta il·lustrada de paper del Bazar de los Andaluces, amb la indicació: "Años 1884-1885-º886 y 1887. Mayor".
4. "*Libro mayor de Guillermo J. de Guillén García*", i de José María de Guillén. Quadern de comptabilitat, que inclou despeses personal i professionals. 1888-1896.
Paper pautat. Llibreta de comptabilitat. Amb una etiqueta il·lustrada de paper del Bazar de los Andaluces, amb la indicació: "Años 1888, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893-1894 y 1895 y 1896. Mayor".
5. "*Libro de caja de Guillermo J. de Guillén García: años 1898 a 1909 inclusive*".
6. "*Libro mayor de Guillermo J. De Guillén García. 1912 y 1913*". Juliol de 1912 a agost de 1913)
9 f. (a continuació folis en blanc; la numeració comença al verso dels folis i es duplica en els rectos que continuen; error en la numeració); 15 x 22 cm. Llibreta de comptabilitat amb enquadernació industrial. Etiqueta de paper a la coberta, en una etiqueta de paper.
7. "*Libreta de caja de G. J. de Guillén García: 1913-1914-1915*".
49 f.; 220 x 160 mm. Llibreta de comptabilitat, amb enquadernació industrial en mitja tela i cartró folrat amb paper marbrejada. Etiqueta de paper a la coberta amb el títol.
8. "*Libro de caja Proyecciones*". 1902-1913.
9. Comptabilitat sobre sobre la producció i venda casolana d'ous de gallina. 1918-1919.
Paper quadriculat. 1 volum, amb 7 folis encartats (sense numeració); 210 x 160 mm.

4061/7
Factures i correspondència comercial. 1909-1915.

1. JOSÉ MARÍA DE GUILLÉN GARCÍA, Copiador de cartes amb llistat alfabètic de contactes. A la fi, relació de cartes enviades. 1915
Paper de seda. 504 f. (a partir del f. 12, en blanc); 290 x 230 mm. Text mecanografiat.
2. Factures per la recepció de diversos paquets de París o Dusseldorf enviats a diversos membres de la família (G. J. de Guillén García, J. M. Guillén y Gómez) a través de l'empresa 'La Universal de Mariano Lluch'. Barcelona, 1909-1914.
En una carpeta de cartolina amb tanca metàl·lica; 250 x 190 mm. Amb la capçalera "La Universal de Mariano Lluch, sucesor de Antonio Lluch. Despacho de Aduana – Casa en Portbou y Cerbère – Transportes Generales de Grande y Pequeña Velocidad ...- Corresponsales en toda España y extranjero".

Procedencia: Fons de Guillermo J. de Guillén-Garcia, ingressat probablement durant la Guerra Civil.

Nota: Mss. 4061/2 a 7 incorporats entre 2022-2024.

34.
Erasme de Janer i Duran
Guerra Civil
1936

Costa d'imaginar que, rere els grafits i les botigues d'accessoris per a mòbils que ocupen els baixos del número 106 del carrer del Carme, s'amaga la que fou una de les cases més importants de la Barcelona del Vuit-cents. L'edifici que es coneixia com "Ca l'Erasme" havia estat bastit entre 1780 i 1797 pel moianès Erasme de Gònima i Passarell, que havia deixat la direcció de la fàbrica Magarola al carrer Tallers per establir-se pel seu compte al barri del Pedró, on feu construir la seva fàbrica d'indianes entre els carrers del Carme i de la Riera Alta i el monestir de les Jerònimes. Seguint la tradició de l'època, Gònima instal·là la seva residència al costat del complex fabril, on també hi havia cases per als obrers. La prosperitat del fabricant era mal vista pel cronista de la Barcelona de finals del XVIII i principis del XIX, el baró de Maldà, que el considerava un sobrevingut. La direcció de la fàbrica fou continuada pel seu net, Erasme de Janer i de Gònima (1791-1862), fill del comerciant ennoblit Domènec de Janer i Sunyer (1752-1807) i de la filla única del fabricant, Josefa de Gònima i Coll. Erasme de Janer s'implicà en la vida política, econòmica i cultural barcelonina: regidor, després alcalde de Barcelona, el 1846, i diputat provincial (1852-1854 i 1856-1858) com a membre del partit tradicionalista, era membre de la Junta de Govern de la Caixa de Pensions i Mont de Pietat de Barcelona; fou un dels fundadors de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre (1851) i exercí el seu mecenatge com a president del Teatre Principal de la ciutat. Del seu matrimoni amb Josefa de Gironella i Ayguals nasqué Josep Erasme de Janer i de Gironella, que continuà la vinculació familiar amb la Caixa de Pensions; carlí abrandat, gastà la major part de la seva fortuna en el sosteniment del Partit Tradicionalista. El 1862, el mateix any de la mort del seu pare, Josep Erasme maridava la filla d'una de les famílies estretament vinculada amb aquesta causa, Dolors Milà de la Roca i Vilaseca (†1910), neboda del fundador del diari *El Correo Catalán*. Fills de la parella foren Erasme, que professà als jesuïtes i morí molt jove, Mariàngels (1864-1945), que es destacà per la seva militància carlina —va arribar a ser presidenta de l'Agrupación Femenina Tradicionalista—, Ignasi, Mercè, Josep Maria, Pere i Dolors.

En morir Josep Erasme el 1911, la casa del carrer del Carme passà al seu hereu, l'advocat Ignasi de Janer i Milà de la Roca (Barcelona, 1869-1919). Genealogista i heraldista remarcable, i bibliòfil empedreït, la seva sensibilitat envers la cultura fou sens dubte decisiva en la seva actuació com a secretari de l'Ajuntament de Barcelona. Juntament amb Pere Coromines, Janer havia estat un dels responsables de la redacció del Pressupost Extraordinari de Cultura de 1908 de l'Ajuntament de Barcelona, que facilità les primeres adquisicions patrimonials de la Biblioteca de Catalunya. Amb l'aleshores regidor de Cultura, Jaume Bofill i Mates, donà suport igualment el projecte que, a proposta de la Comissió Municipal de Cultura de 1916, permeté la creació de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Paral·lelament a la seva activitat professional, era membre de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació, i dugué a terme una tasca important dins de la Societat Catalana de

Bibliòfils, en la qual exercí el càrrec de tresorer, com a editor i impulsor d'edicions en la sèrie *Recull de textes catalans antichs* —les introduccions dels primers volums van signades amb les inicials "J. M. F." en representació dels noms de Janer, Ernest Moliné i Brasés i Lluís Faraudo de Saint-Germain. Com a col·leccionista, reuní una importantíssima col·lecció de vora 700 volums de la *Imitatio Christi*, obra atribuïda a Tomàs de Kempis que gaudí d'una extraordinària difusió durant l'edat moderna, a la qual dedicà diversos treballs, molts dels quals restaren inèdits.

La biblioteca i el fons de la família Janer durant la Guerra Civil i la immediata posguerra

El 1936, a Ca l'Erasme hi vivia el primogènit dels tres fills nascuts del matrimoni entre Ignasi i Soledad de Duran i de Brichfeus (†1931), que, com tots els primogènits de la nissaga des de finals del XVIII, es deia també Erasme. Havia nascut a Barcelona el 1898, i havia estudiat química, tot i que no sembla haver exercit la professió. Solter, vivia amb la seva tia Mariàngels. Seguint la tradició familiar, era una persona conservadora i particularment devota, que pertanyia a la Congregació de la Immaculada Verge Maria i de Sant Lluís Gonçaga i era secretari de la Joventut Tradicionalista, a més de delegat de la Junta Regional per al Socorro Blanco, en el qual participava activament la seva tia. El 19 de juliol de 1936 va prendre part en la defensa de la caserna del 7è lleuger i parc d'artilleria de Sant Andreu; detingut i empresonat al vaixell *Uruguay*, fou traslladat posteriorment al castell de Montjuïc, on el 7 de desembre fou jutjat per un tribunal popular i afusellat al fossat de Santa Helena l'11 de desembre de 1936.

El germà petit d'Erasme, Enric de Janer, havia seguit el camí professional del pare: va ingressar a l'Ajuntament per oposició el 1927, i el 1932 va ascendir a cap del Negociat de Pressupostos. Arrestat el seu germà, i ocupada la casa familiar pel Consell de l'Escola Nova Unificada (CENU), avisà la Biblioteca de Catalunya perquè pogués salvaguardar-se la col·lecció de Kempis que tant havia estimat el seu pare:

> "Bibª amb col·lecció de Kempis. Telefona el fill, des de l'Ajuntament (nº 234), el 1-IX. Diu que el CENU té el local. En parlo amb en Teixidor / El 7-IX-36 comencen a portar-ho a l'Hospital. Farà unes 2 camionades".

Al carrer del Carme es conservava no només la biblioteca de bibliòfil, sinó els papers generats per sis generacions d'Erasmes i de Janers, que incloïen en bona part la documentació de l'empresa tèxtil, a l'origen de la riquesa familiar. El volum del que es recollí a l'habitatge, dues camionades de llibres, fa pensar que, a més de la col·lecció de Kempis, es recuperaren altres llibres i almenys una part de l'arxiu familiar. De la recollida sembla que se n'ocupà l'escriptor Joan Teixidor. El 10 de setembre, un cop acabat el trasllat, Rubió lliura al CENU un rebut:

> "Com a Cap del Servei de biblioteques declaro haver rebut del CENU dues camionades de llibres contenint la Biblioteca Ignasi de Janer, incautada per la Generalitat. Barcelona, 10 de setembre de 1936".

Sembla, però, que a la casa dels Janer quedava encara material a salvar, i no poc. Un dels informes breus establerts a posteriori, probablement a principis del 1939, indica que el 10 de desembre del 36 —gairebé immediatament després de la condemna a mort d'Erasme de Janer— la Secció d'Arxius del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic (PHAC) va recollir del carrer del Carme documentació manuscrita i impresa, a més de mobles i quadres:

> "Janer, José Erasmo de.
> Recogido de la casa de la c. del Carmen el día 10 de diciembre de 1936.
> Documentación manuscrita, folletos impresos, cuadros y armarios.
> Este fondo ocupa 15 metros de estanteria.
> 57 carpetas de folletos, 94 carpetas de documentación, 13 legajos, 1 saco con planos, 16 pinturas.
> Fue llevado a la Esperanza y más tarde pasó a Pedralbes".

Val a dir que l'edifici era gran, i possiblement la documentació es trobava repartida. A tenor de la destinació posterior, podria ser que la col·lecció de Kempis, incloent els papers relatius als estudis sobre bibliofília d'Ignasi de Janer, i la documentació antiga relativa a les activitats tèxtils, es trobessin a la biblioteca, mentre que l'arxiu patrimonial i personal es podien haver conservat en un altre lloc, probablement al despatx.

Fortuna de la biblioteca i el fons la immediata posguerra

Acabada la guerra, la diferenciació en la recollida tingué repercussions en el destí posterior dels llibres i documents. La part que havia estat recuperada per la Secció d'Arxius, i incorporada a l'Arxiu General de Catalunya previst per Duran al monestir de Pedralbes, fou retornada a Enric de Janer el setembre de 1939:

> "Archivo de la casa Erasmo de Janer (calle Carmen, Barcelona). Devuelto a su propietario, Dn Enrique de Janer, en 19-IX-39, previa autorización de Don Juan Antonio Albó, p. o. del comisario de Levante del Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional de 16-IX-39. Constaba de libros y legajos de papeles".

Ara bé, tot i que el gruix de l'arxiu es va tornar, sembla que potser una part va quedar distreta o que Enric de Janer va decidir donar-la posteriorment a l'Ajuntament, ja que a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona hi ha dos fons privats que podrien tenir relació amb els papers recollits per la Secció d'Arxius del Servei del PHAC. El primer, format per 35 capses o lligalls, inclou essencialment documentació sobre els béns immobles de les famílies Janer i Duran, sobre el Teatre Principal de Barcelona i sobre el Partit Tradicionalista, al qual pertanyeren molts dels seus membres, així com correspondència i documentació familiars. El segon el conformen 18 capses que contenen material de treball dels estudis sobre genealogia i heràldica d'Ignasi de Janer.

Pel que fa a la Biblioteca Kempis, consta que els germans Enric i Dolors de Janer en feren donatiu a la Biblioteca el 1941; el gest, extraordinàriament generós, fou celebrat amb una exposició i una sèrie de conferències a càrrec d'especialistes destacats. És molt probable, però, que la col·lecció no s'hagués mogut de l'edifici de l'antic Hospital —tan veí, d'altra banda a ca l'Erasme—, ja que no es conserva cap document de retorn. El 1968, amb motiu del cinc-cents aniversari de la publicació de la *Imitatio Christi* (1468), fou objecte d'un catàleg imprès a cura de Pere Bohigas, la mateixa persona que, sota les indicacions de Rubió, havia contribuït a la seva conservació a la Biblioteca. Entre els llibres hi havia també documentació relativa a la formació de la biblioteca Kempis, material de treball sobre l'obra (ms. 3883, 3885, 3890, 4967-4972) i testimonis de l'activitat d'Ignasi de Janer com a bibliòfil (ms. 4887-4893), que s'integraren més tard a la Secció de Manuscrits. Amb el pas del temps, els lligalls que contenien el material d'Ignasi de Janer havien acabat per trobar-se separats en els magatzems de la Biblioteca, i probablbement per aquesta foren registrats en dues etapes, el 1990 i el 2000 (mss. 3883-3890 i 4967-4972). De la casa del carrer del Carme provenen també, sens dubte, els papers relatius a l'empresa tèxtil, 155 capses i 33 lligalls que ocupen 17 metres de prestatgeria que conformen el fons Gònima-Janer, ingressat molt probablement al mateix temps que la col·lecció bibliofílica.

Ignasi de Janer i la Societat Catalana de Bibliòfils

La documentació de la Societat Catalana de Bibliòfils havia d'haver estat conservada per un dels membres de la Junta directiva de la Societat, normalment el president o el secretari. A més del resultat de la seva activitat a l'entorn de la seva col·lecció sobre Kempis, comprenien material de treball relatiu a diverses publicacions de la Societat (el *Llibre dels Set Savis*, ms. 3890; el *Cançoner dels comtes d'Urgell*, ms. 4971/1) i altra documentació administrativa (llistes de suscriptors, rebuts, llibre de comptabilbitat, esborrany d'acta d'una Junta, etc,. ms. 4971/2). Quan la darrera part dels papers d'Ignasi de Janer fou registrada, la documentació de la Societat Catalana de Bibliòfils es trobaven en el mateix prestatge; sembla molt probable que fessin part del seu fons. Una capsa que en va quedar separada es conserva actualment (2024) a l'Arxiu Administratiu de la Biblioteca. Ara bé, durant la Guerra Civil ingressà també els fons de Lluís Carles Viada i Lluch, que en fou el darrer secretari; no es pot descartar que el fons ingressés amb els papers d'aquest darrer personatge, tot i que sembla menys probable, ja que en el seu fons no hi ha intercalats papers de la Societat.

*****

Enric de Janer havia fugit de Barcelona a finals de març del 1937; membre, com gairebé tota la família, de la Comunió Tradicionalista, l'afusellament del seu germà degué tenir un pes important en la seva decisió. El 2 d'abril passà a la zona nacional després d'haver-se presentat a Marsella per adherir-se al "Movimiento", i s'incorporà a l'exèrcit franquista, on ocupà diferents càrrecs en els serveis jurídics. Retornat a Barcelona, serà secretari municipal interí del primer ajuntament franquista. L'experiència a l'Ajuntament, la seva vinculació a l'exèrcit i, molt probablement, el fet de ser germà d'un "caído por Dios y por España" facilitaren sens

dubte el seu nomenament, que mantingué fins a la seva jubilació el 1970. Els edificis de la fàbrica, vora Ca l'Erasme, foren bombardejats durant la Guerra Civil i enderrocats en la primera postguerra. Els habitatges que s'aixecaren en el seu lloc estan dividits pel carrer Erasme de Janer en memòria del passat del barri.

Fonts d'arxiu

AHBC, 124/54 – Expedient de recollida de la col·lecció Kempis de la biblioteca Janer. 1936.

AHBC, 127/41 – Jordi Rubió i Ramon d'Alòs. Llista mecanografiada de biblioteques o documents ingressats. Ca. 1938: "Janer, Erasme de (C. Carme) – biblioteca amb notes i papers bibliogràfics".

AHBC 127/41, camisa 7 – Plànol de disposició d'una vintena de fons propis i incautats a les dependències del carrer Hospital; entre ells, un quadrat amb la menció "Janer, 14 p.". Ca. 1938.

AHBC, 332/1 – Servicio de Recuperación Bibliográfica. *Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central*". Entrada "Janer, Erasmo de. Biblioteca, colección Kempis". 9 d'abril de 1940.

AHBC, 1225/9 – Fitxes de localització de col·leccions ingressades. "Janer, E. de". 1938.

AHCB, Fons Familiars. AHCB3-386/5D-107, Fons Família de Janer (Casa Erasme de Gónima).

AHCB, Fons Personals. AHCB3-051/5D43, Fons d'heràldica i genealogia d'Ignasi Janer i Milà de la Roca.

AHCB, Arxiu Fotogràfic de Barcelona (AFB). Fons fotogràfic d'Ignasi Janer i Milà de la Roca.

ANC-1-1-T-8340 – Informes breus d'arxius protegits. [1936-1937].

ANC-1-1-T-8378 – "Registro de devoluciones de archivos (Depósito Pedralbes)"; entrada 10. 19 de setembre de 1939.

BC, Fons Erasme de Gónima-Erasme de Janer.

Bibliografia

ALCALÀ, Cèsar. "Nobleza catalana asesinada en la Guerra Civil española". *Aportes*, 16, núm. 45 (2001), p. 136-147 (p. 142).

ARTIGUES I VIDAL, Jaume, i Francesc MAS I PALAHÍ. "Casa-fàbrica Gònima". En: *El model de casa fàbrica als inicis de la industrialització: registre de fàbriques de Ciutat Vella de Barcelona 1738-1807 / 1808-1856*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2019, p. 303-312 (https://ajuntament.barcelona.cat/barcelonallibres/ca/llibres/el-model-de-casa-fabrica-als-inicis-de-la-industrialitzacio, consulta 7 de gener de 2025).

BOHIGAS I BALAGUER, Pere. *Catálogo de la colección bibliográfica de la Imitatio Christi (Kempis) reunida por D. Ignacio de Janer y Milà de la Roca y donada a la biblioteca por sus hijos D. Enrique y Dª Mª de los Dolores de Janer y Duran*. Barcelona: Biblioteca Central, 1968.

CREIXELL, Rosa, i Teresa M. SALA. "Els secrets dels Gònima". *Barcelona: Quaderns d'Història*, 5 (2005), p. 179-193.

FONT, Francesc. "Ca l'Erasme". En: *Barcelona entre muralles: la Barcelona de la Ciutadella* (http://www.barcelonaentremuralles.com/edificacions.cfm/ID/5977/CAT/ca-erasme.htm, consulta 7 de gener 2025).

FONTANALS, Reis. "El fons d'Erasme de Gònima i d'Erasme de Janer (1765-1877)". *Arxius: butlletí del Servei d'Arxius*, 15 (tardor 1997), p. 1-2.

FONTANALS, Reis. "Erasme de Gònima, el primer empresari modern". *Modilianum*, 31 (2on trimestre 2004), p. 19-34.

FONTANALS, Reis. "Erasme de Gònima, l'Oberkampf català". *Barcelona: Quaderns d'Història*, 17 (2011), p. 221-236.

GIL GARRUSTA, Marc. *La instauració del règim franquista a l'Ajuntament de Barcelona: depuració i reconfiguració de l'Administració Municipal*. Barcelona: Universitat de Barcelona, Facultat de Geografia i Història, 2015. Tesi doctoral (biografia d'Enric de Janer i Duran, p. 253-254).

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les «notes» de Jordi Rubió". *Estudis Romànics*, 29 (2007), p. 213-234 (§38).

IMBERT, Erasme d'. *Erasmo de Gonima, 1746-1821: apuntes para una biografía y estudio de su época*. Barcelona, 1952.

MCDONOGH, Gary Wray. *Good families of Barcelona: a social history of power in the industrial era*. Princeton: Princeton University Press, 1986.

SUBIRANA REBULL, Rosa Maria, i Joan Ramon TRIADÓ. "Art, història i ideologia: programes de les cases i palaus barcelonins al segle XVIII". *Pedralbes: revista d'història moderna*, 28/1 (2008) [=*Actes del VI Congrés d'Història Moderna de Catalunya: la Catalunya diversa, Universitat de Barcelona, 15-19 de desembre de 2008*], p. 503-550.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 1476 (K-8º-596)

TOMÀS DE KEMPIS, "*L'Imitation de Jesus-Christ. Traduction nouvelle, par le père Jean Brignon, de la Compagnie de Jesus"*. Còpia d'una de les edicions impreses. 1801.

469 p. (7 p. de taules); 115 x 180 mm. Postil·les marginals. A la pàgina de títol i a la pàgina final dibuix de dues plomes creuades amb les inicials J. S.

Procedència: Donatiu d'Enric i Maria Dolors de Janer i Duran (1941) de la col·lecció d'Imitatio Christi atribuïda a Kempis recollida pel seu pare, Ignasi de Janer i Milà de la Roca; al llom i a la fi inicials d'un antic posseïdor, "J. S.".

Edició: *De l'imitation de Jesus Christ*. Traduction nouvelle, par le P.J. BRIGNON, diverses edicions de principis del segle XVIII.

Descripció: *Catálogo de la colección bibliográfica de la Imitatio Christi (Kempis) reunida por D. Ignacio de Janer y Milà de la Roca y donada a la biblioteca por sus hijos D. Enrique y Dª Mª de los Dolores de Janer y Duran* (Barcelona: Biblioteca Central, 1968), núm. 436 (p. 101).

Ms. 2443

"*Catálogo de los libros de Juan Illas y Vidal*". A continuació, nota: "Para papeles antiguos ... mírese el armario del cuartito en la parte alta o superior a más de la baja o inferior". 1861, nota de juny 1872.

141 f. (numeració antiga 300 p.); 210 x 155 mm. Amb esmenes i cancel·lacions. Llibreta índex. Enquadernació industrial en holandesa, llom de pell granat i cobertes de cartró, al pla anterior etiqueta amb la indicació "Barcelona: P. Casanovas, Plaza de la Cucurulla" i el títol manuscrit, restes de tanca de veta.

Procedència: Formava part del fons d'Erasme de Janer. Ingressat durant la Guerra Civil (1936). Acabada la guerra, donatiu d'Enric i M. Dolors de Janer i Duran de la col·lecció *Imitatio Christi* (1941).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1978).

Nota: Joan Illas y Vidal (1819-1876), advocat i economista.

Ms. 3883
IGNASI DE JANER. Material de treball sobre la *Imitatio Christi* de Tomàs de Kempis. Finals del segle XIX-primer quart del segle XX (anterior a 1919).

3883/1
"*La Imitación de Cristo: cuatro libros por Thomas à Kempis, traducidos del latín por W. Benham ... Edición propiedad. Leipzig, Bernhard Tauchnitz, 1877*". traducció al castellà.
17 f.

3883/2
"*Método práctico de la Imitación de Cristo (ed. de Roma, 1616)*".
67 f.

3883/3
Esborrany d'un estudi sobre la *Imitatio Christi*: "Capítulo II, la Universalidad de J. C.", "Introducción II, J. C. el verdadero autor" i "Introducción III".
189 f. (en tres quaderns).

3883/4
Esborrany d'un text sobre l'obra de Kempis.
[8] f.

3883/5
"*Casa Erasma. Biblioteca. Colección de la Imitación de Cristo*".
[10] f.

3883/6
"*Método práctico de usar la Imitación de Cristo*".
26 f.

3883/7
Imprès: JOSÉ IGNACIO VALENTÍ, *El Libro de la imitación de Cristo* (Madrid: Imprenta de San Francisco de Sales, 1916).
57 p.

3883/8
Imprès: J. V., "Bibliographie basque: les traductions de l'*Imitation*", *Bulletin du Bouquiniste* (París), 18/1 (292) (1874), p. 211-213.

3883/9
Imprès: ENRIQUE FRANQUET Y CORTADA, *Disertación sobre el verdadero autor del libro De imitatione Christi* (Tarragona: Cugat y Sugrañés, 1881).
14 p.

3883/10
Imprès: JOSÉ Mª BARANERA, *La imitación de Cristo de el apostolado popular del sacerdote* (Barcelona: Luis Gili, 1912).

32 p.

1 lligall. 250 x 175 mm. Amb l'exlibris d'Ignasi de Janer.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (1936). Acabada la guerra, donatiu d'Enric i M. Dolors de Janer i Duran de la col·lecció *Imitatio Christi* (1941).

Ms. 3884
Llibre de registre de la biblioteca d'Erasme de Janer i Duran. Menciona la data, núm. de registre, títol, autor, peu d'impremta, núm. de vols., mesura, tipus d'adquisició, preu i enquadernació. 1931-1935.

[8] f. + [92] f. en blanc; 210 x 310 mm. Enquadernació industrial. A la coberta, exlibris d'Ignasi de Janer.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (1936). Acabada la guerra, donatiu d'Enric i M. Dolors de Janer i Duran de la col·lecció *Imitatio Christi* (1941).

Ms. 3885
"*Comprobantes administrativos*". Recull de documentació administrativa relacionada amb la biblioteca d'Ignasi de Janer, continuada pel seu fill Erasme de Janer i Duran. 1902-1930.

3885/1
Rebuts de subscripcions a revistes (*Joventut*, *La ilustración católica*, *El mensajero del corazón de Jesús*, *Ibérica*) a favor d'Erasme de Janer. 1922-1930.

3885/2
Rebuts de l'editorial Labor i de la Llibreria La Hormiga de Oro a favor d'Erasme de Janer. 1921-1928.

3885/3
Rebuts de diverses revistes i societats (Acadèmia de Bones Lletres, Consistori dels Jocs Florals de Barcelona, *Revista de Bibliografia Catalana*, Societat Catalana de Bibliòfils, *Revista Gràfica*, *Revista de Historia y Genealogía Española*, *Revista Jurídica de Cataluña*, Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Barcelona i Estudis Universitaris Catalans) a favor d'Ignasi de Janer. 1902-1919.

3885/4
Rebuts d'enquadernacions (Viuda de J. Miquel Rius, Hermenegild Miralles) i de fotografies (Estudi de Fotografia Mas), a favor d'Ignasi de Janer. 1912-1919.

3885/5
Rebuts de llibres (Llibreria Verdaguer) a favor d'Ignasi de Janer. 1911-1919.

3885/6
Rebuts de llibres (diferents proveïdors: Alberto Martín, Marcelino Bordoy, Gustavo Gili, S. Barbra, Pedro Vindel, Eugenio Subirana, Oliva de Vilanova, Serra y Russell, Antoni Palau), a favor d'Ignasi de Janer. 1911-1919.

3885/7
Rebuts de fotografies i de canvi de moneda, a favor d'Ignasi de Janer. 1905-1907.

Pendent d'ordenar. Conservat en un lligall (250 x 175 mm) amb l'exlibris d'Ignasi de Janer.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (1936). Acabada la guerra, donatiu d'Enric i M. Dolors de Janer i Duran de la col·lecció *Imitatio Christi* (1941).

Ms. 3890
IGNASI DE JANER, "*Pruebas y estudios del libro Cançoner de Carpentras y del libro Set Savis, Petición de los bibliófilos catalanes, por D. Ignacio de Janer*". Esborranys d'articles sobre literatura catalana medieval i història del llibre. Primer quart del segle XX (anterior a 1918).

3890/1
"*Un error en el catálogo Salvá*".
[13] f.

3890/2
Esborrany d'estudi sobre el *Llibre de tres*.
[7] f.

3890/3
Esborrany d'estudi sobre Francesc Eiximenis.
[11] f.

3890/4
"*Introducción bibliográfica*". Esborranys de text sobre la utilització de referències bibliogràfiques.
[5] + 16 f.

3890/5
Esborrany d'un article sobre la bibliofília.
[42] f.

3890/6
"*Hablando de Rosembach. Artículo sobre el escudo empleado por dicho impresor*".
[18] f.

[112] f., mesures variables. Conservat en un lligall (250 x 175 mm). Amb l'exlibris d'Ignasi de Janer.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (1936). Acabada la guerra, donatiu d'Enric i M. Dolors de Janer i Duran de la col·lecció *Imitatio Christi* (1941).

Ms. 4967-4969
Documentació sobre la col·lecció *Imitatio Christi*. Primer quart del segle XX (anterior a 1919).

Ms. 4967
"*Imitación de Cristo*. Estudios". Llistats comparatius de diferents edicions. Ca. 1915.

Ms. 4968
"*Imitación de Cristo*. Catálogos de libreros". Inclou catàlegs de la llibreria Laietana, Porter, Batlle, Ritti. Compilats per Erasme de Janer. 1933-1935.

Ms. 4969
Imitación de Cristo. Repertorio hispánico. Fichas hechas por D. Ignacio de Janer".

1. "*Sección I. Original latino*".
2. "*Sección II. Las traducciones. Division A. La catalana de Miquel Pérez*".
3. "*Sección II. Las traducciones. Division B. La Castellana anónima del siglo XV*".
4. "*Sección II. Las traducciones. Division C. La Castellana de fray Luis de Granada*".
5. "*Sección II. Las traducciones. Division D. La Castellana del P. Nierenberg*".
6. "*Sección II. Las traducciones. Division E. La castellana de Nieremberg con correcciones*".
7. "*Sección II. Las traducciones. Division G. Castellana del P. Ferrer*".
8. "*Sección II. Las traducciones. Division H. Varias castellanas*".
9. "*Sección II. Las traducciones. Division J. Anónimas castellans*".
10. "*Sección II. Las traducciones. Division K Bascuences*".

3 lligalls. (340 x 230 mm). Amb l'exlibris d'Ignasi de Janer. Pendents d'ordenar.

Procedència: Ingressats durant la Guerra Civil (1936). Acabada la guerra, donatiu d'Enric i M. Dolors de Janer i Duran de la col·lecció *Imitatio Christi* (1941).

Ms. 4970-4971
IGNASI DE JANER, Material de treball compilat per a estudis sobre història del llibre. Primer quart del segle XX (anterior a 1919).

Ms. 4970
"*La imprenta en Barcelona*". Ca. 1900-1915.

4970/1
"*La imprenta en Barcelona durante los siglos XV y XVI. Descripciones*".
1 lligall. (250 x 175 mm). Amb l'exlibris d'Ignasi de Janer.

4970/2
"*Historia de la imprenta en Barcelona. Siglo XV. Índice cronológico y por editores*".
1 llibreta, enquadernació industrial. Amb l'exlibris d'Ignasi de Janer.

Ms. 4971
"*Estudios y pruebas del Cançoner dels comtes d'Urgell y de una fábula de G. de Torroella*". 1903-1908.

4971/1
Galerades i publicitat editorial del Cançoner dels comtes d'Urgell. Ca. 1906.

4972/2
Documentació administrativa de la Societat Catalana de Bibliòfils (esborranys de documentació comptable, llista des subscriptors, rebuts, esborrany d'acta d'una junta, llibre de comptabilitat (1905-1907). 1903-1908.

2 lligalls. 340 x 230 mm. Amb l'exlibris d'Ignasi de Janer. Pendents d'ordenar.

Procedència: Ingressats durant la Guerra Civil (1936). Acabada la guerra, donatiu d'Enric i M. Dolors de Janer i Duran de la col·lecció *Imitatio Christi* (1941).

Ms. 4972
Correspondència i documentació relativa a la biblioteca d'Erasme de Janer i Duran. 1930-1936.

4972/1
Correspondència i rebuts de la llibreria de Josep Porter. 1933-1936.

4972/2
Rebuts i factures relacionades amb la biblioteca. 1930-1936.

2 camises. Pendents d'ordenar.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (1936). Acabada la guerra, donatiu d'Enric i M. Dolors de Janer i Duran de la col·lecció *Imitatio Christi* (1941).

• *Ingressat probablement amb el fons d'Erasme de Gònima*

Ms. 3365
RAMON PUJOL. "*Llibreta en que estan copiadas las receptes dels colors per indianas y telas y sa apuració, segons lo méthodo y llibreta deixada per lo senyor Ramon Pujol, prevenint per nota que en aquella no hi eran las receptes del blau de perfil que per ser son fort negoci, no volgué deixar-la*. 1a meitat el segle XIX.

6 f.; 305 x 205 mm. Receptes numerades 1-26. Enquadernació en pergamí rígid del segle XX (BC anys 80-90).

Procedència: No indicada (possiblement prové del fons d'Erasme de Gònima, ingressat durant la Guerra Civil).

Estat de conservació: Folis lleugerament malmesos per tinta fèrrica.

Bibliografia: cf. J. K. J. THOMSON, *A distinctive industrialization: Cotton in Barcelona 1728-1832* (Cambridge University Press, 1992).

• *Documentació de la Societat Catalana de Bibliòfils*

Ms. 4887-4893
Documentació relativa a la Societat de Bibliòfils. Primer quart del segle XIX (entre 1903-1917).

Ms. 4887
Documentació sobre la reunió del consell directiu. 1917.

1. Esborrany de l'acta. 1917.
2. Acta de la reunió del consell administratiu. Barcelona, 3 de març de 1917.
3. Targes comunicant als socis el consell directiu, renovat l'11 de maig de 1917
4. Esborrany de carta a Lambert Mata, signada pel secretari (Miquel i Planas). Juliol de 1917.

1 lligall.

Ms. 4888
Documentació sobre socis i suscriptors. ca. 1903-1913.

1. Circular d'inscripció. 1903.

2. Formularis de convocatòria a les sessions de la Junta. 1905, 1906, 1908.
3. Llistat de socis.
4. Llistat de subscriptors. 1905-1907.
5. Llistat dels números d'exemplar de les obres editades per la Societat, amb menció de a qui han anat destinats. 1905-1913.
6. Talonaris de quotes de socis. 1903-1906, 1905-107, 1908-1913.

1 lligall i 3 talonaris.

Ms. 4889
Llibres enviats als subscriptors. Primer quart del segle XX.

4890/1
Rebuts i resums comptables.
1. 15 de maig de 1905
2. 6 de juny de 1906.
3. 6 de juny de 1908.
4. Rebuts. 1913-1917.

1 lligall.

4890/2
Llibre de comptabilitat. 1903-1908.

1. "*Regles d'amor*".
2. "*Estudi literari i històrich del Cançoner del Comte d'Urgell*".
3. "*Libre de Santa Maria de R. Llull*".
4. "*Istoria de Jacob Xalabin*".
5. "*Art de be morir*".
6. "*Llibre dels set savis de Roma*".

Llibreta de comptabilitat. Enquadernació industrial.

Ms. 4891
Llibre de Santa Maria. Material per a la publicació. Ca. 1905.

1. Transcripció del volum de la Biblioteca nacional de Madrid.
2. Esborrany del pròleg.

Ms. 4892
Cançoner del comte d'Urgell. Material per a la publicació. Ca. 1907.

1. Proves d'impremta del pròleg.
2. Proves d'impremta del *Cançoner*.
3. Proves d'impremta de *Los proverbis rimats*.
4. Proves d'impremta d'un apèndix.

Ms. 4893
Història de J. Xalabin. Material per a la publicació. Ca. 1906.

1. Transcripció de l'obra.
2. Proves d'impremta.

Pendent d'ordenar.

Procedència: No indicada (ingressat durant la Guerra Civil, amb la documentació d'Ignasi de Janer).

AHBC 2863
Documentació sobre la Societat Catalana de Bibliòfils. 1903-1918.

2863/1
Actes, correspondència, Secretaria i Consell Directiu**.** 1903-1918.

1. Notes manuscrites de la reunió constituent. 11 d'abril de 1903,
2. Carta del President de la Societat (Pau Font de Rubinat) al President del Consell de Ministres sobre les pèrdues bibliogràfiques i documentals durant la Setmana Tràgica. Juliol de 1909,
3. Correspondència prebuda per Lluís Carles Viada. 1908 -1910.
4. Documentació de la secretaria de la Societat. 1905-1918.
5. Renovació del Consell Directiu. 1917-1918.
6. Documents relatius a la constitució de La Cámara del Libro. 1917-1918.
7. Documents sobre la reunió del Consell Directiu 1917.
8. Comprovants de pagaments i rebuts a cobrar. 1908-1917.

2863/2
Control de quotes pagades. 1903.

2863/3
Correspondència rebuda de Víctor Oliva, impressor de Vilanova i la Geltrú.1905-1906.

2863/4
Originals de la transcripció del manuscrit *Regles d' amor* (Madrid, Biblioteca del Palacio Real), revisats. Ca. 1905-1906.

2863/5
Impresos, sobres i documentació d'oficina de la Societat Catalana de Bibliòfils.

Pendent d'ordenar.

Procedència: No indicada (ingressat durant la Guerra Civil, amb la documentació d'Ignasi de Janer o amb la de Lluís Carles Viada i Lluch).

Annex: Volum de la biblioteca d'Ignasi de Janer ingressat per altres mitjans

Ms. 2306
HONORÉ BONET, *Libre de les batalles*. Còpia d'Ignasi de Janer del ms. 83 de la Biblioteca Universitària de Barcelona. Al f. de títol: "Copia efectuada desde 10 de mayo 1906 al 30 de agosto de 1906". Barcelona, 10 de maig-30 d'agost de 1906.

F. 1-454: Còpia.
F. 455: Galerada d'un foli d'introducció a una edició.
F. 456-461: Còpia de la taula de contingut del manuscrit.
F. 462: Telegrama de Pau Font de Rubinat a Ignasi de Janer. Reus, 19 [s. a.]

454 f. (error de numeració: salta de 267 a 270; 225 x 170 mm. Folis solts, protegits per un lligall folrat amb paper de guarda, al pla anterior etiqueta amb el títol "Libres de les Batalles / Ignasi de Janer".

Procedència: Papers de Jaume Barrera i Escudero, lliurats per la vídua de Miquel i Planas; al foli de títol "fondo procedente del M. I. Dr. Barrera, presbítero", i, de mà d'Amadeu-J. Soberanas, "Don. Vda. Miquel i Planas".

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1973).

Bibliografia: G. OUY, "Honoré Bouvet (appelé à tort Bonet), prieur de Selonnet", *Romania*, 85 (1959), p. 255-259; C. BASTARDAS, "Notes sobre la versió catalana de *l'Arbre des batailles* par Honoré Bovet", en: *Homenatge a Josep M. de Casacuberta:. estudis de lengua i literatura catalanes* (Montserrat: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1980), p. 187-196; A. CONTRERAS MARTIN, "La didáctica de la guerra en los siglos XIV y XV: la traducción catalana del *Arbre des batailles* de Honoré Bouvet", en: *Actas del XV Congreso de Historia de la Corona de Aragón: el poder real en la Corona de Aragon (siglos XIV-XVI)* (Zaragoza: Gobierno de Aragon, Departamento de Educación, 1994), tom 2-2. p. 141-157; H. BIU, "Honorat Bovet", en: *Histoire littéraire de la France*, vol. 43/1, 2005, p. 83-128; EADEM, "Les traductions en occitan et en catalan de *L'Arbre des batailles* d'Honorat Bovet", en: *Nouvelle recherche en domaine occitan* (Montpellier: Presses universitaires de la Méditerranée, 2003).

Nota: Ramon Miquel i Planas formà part, juntament amb Ignasi de Janer, de la Societat Catalana de Bibliòfils, com ho feu també Pau Font de Rubinat, el seu primer president. És possible que la còpia fos feta amb la intenció de ser publicada per la Societat Catalana de Bibliòfils.

35.
Jesuïtes
Guerra Civil
1936, 1938

La Companyia de Jesús s'havia vist fortament afectada pel Decret de dissolució de l'orde, de 23 de gener de 1932, basat teòricament en el fet que els jesuïtes, en virtut del quart vot, obeïen el papa (i per tant a una autoritat estrangera), i en l'intent sobretot de limitar-ne la influència en l'ensenyament. El decret va ser motiu de forta polèmica; en la pràctica, tot i que les comunitats van ser dissoltes, molts dels jesuïtes van romandre al país individualment i la seva activitat pedagògica va continuar durant el període republicà amb institucions vinculades, de prop o de lluny, al món ignasià (l'Acadèmia Ramon Llull, al Passeig de la Bonanova, entre 1934 i 1936, i l'Acadèmia Margenat entre 1937 i 1939, substituïren els jesuïtes de Sarrià, mentre que el col·legi del carrer Casp es transformà des del 1932 en escola municipal). Arran de la dissolució, es disposà que les biblioteques situades a les escoles de Casp i Sarrià fossin inventariades a fi de facilitar-ne el control i evitar-ne la dispersió; Jordi Rubió, com a director del Servei de Biblioteques Populars, demanà (i aconseguí) que es contractés una bibliotecària, Olga Kirchner[868], per tal que dugués a terme les tasques relacionades amb l'inventari.

A Barcelona, en el moment de la instauració de la República, els jesuïtes estaven implantats en diferents seus: les principals eren el col·legi del Sagrat Cor del carrer de Casp a l'Eixample, el col·legi Sant Ignasi i l'Institut Químic a Sarrià, i la residència de l'antic Palau Reial Menor (que contenia l'església de l'antic Palau, o església de la Mare de Déu de la Victòria, un dels darrers vestigis de l'edifici medieval) i la Fundació Balmesiana al Casc Antic[869]. En totes elles hi havia hagut biblioteques i arxius importants, que seguirien destins diferents, tal com es relata a continuació.

Revista Ibérica (Palau)

Arran de la dissolució de l'orde i la confiscació dels béns el 1932, alguns d'aquests fons i col·leccions havien estat desplaçats per tal de poder-los continuar utilitzant. Aquest fou el cas, per exemple, de la biblioteca de la revista *Ibérica*. L'any 1921, la comtessa de Sobradiel[870], propietària del que quedava de l'antic Palau Reial Menor[871], feu cessió de l'edifici a la

[868] Sobre la família Kirchner, vegeu Jordi VIDAL PLA, *Sara Kichner Catalán: La senyoreta Sara* (Vilafranca: Edicions i propostes culturals Andana, 2015).
[869] Hi havia també un altre centre educatiu depenent dels jesuïtes, l'Escola Tècnica Professional del barri del Clot, però la seva biblioteca era més reduïda.
[870] Maria del Pilar Cavero y Alcíbar Jáuregui (1867-1971), comtesa de Sobradiel, descendent del llinatge Requesens, a qui pertanyia el Palau des del segle XVI, per concessió de Carles I.
[871] La cessió, efectuada el 1921, incloïa també l'arxiu del Palau Requesens, amb la documentació de les famílies Requesens-Zúñiga i els llinatges que en descendiren, la documentació de la capella del Palau Reial menor i un conjunt de manuscrits literaris que en formaven part i havien estat descrits el 1906 per Ignasi de Casanovas a la *Revista de Bibliografia Catalana*. Aquest documentació fou salvada durant la guerra pel Servei d'Arxius de la Generalitat, i retornada després, tot i que, segons sembla, amb algunes mancances (cf. BC ms. 1990 i ms. 2488). Actualment es troba en dipòsit a l'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC, 1-960).

Companyia de Jesús. Poc després, el jesuïta argentí Francisco Andrés Linari, director d'*Ibèrica*, demanà a la seva jerarquia d'instal·lar-hi una part de l'activitat de la revista, publicada fins aleshores a una altra de les institucions gestionades pels jesuïtes, l'Observatori de l'Ebre; pensava sens dubte que la centralitat barcelonina podia afavorir-ne la gestió, i hi reuní una excel·lent biblioteca. L'agost de 1936, sembla que una part de la biblioteca era encara al Palau, mentre que una altra havia estat transferida on vivia Linari, al domicili de Sebastià Reixach i Tort, a la plaça del Rei núm. 2. Jordi Rubió encarregà a Reixach que en tingués cura, mentre que el 21 d'agost el cònsol argentí demanava al conseller de Cultura protecció per a la biblioteca del seu compatriota; Rubió n'organitzà la recollida l'endemà, a fi que la col·lecció quedés instal·lada a la Biblioteca de Catalunya. No sembla, però, que Linari aconseguís salvar tot el fons, ja que alguns dels volums amb exlibris de la *Ibérica* anaren a parar a l'Institut Maurín, la institució de cultura popular establerta pel POUM al Palau de la Virreina. A finals del 1937, després de la caiguda del POUM i de la presa de possessió de l'edifici de la Virreina pel Banc d'Espanya, el conjunt de llibres que s'hi havia reunit —entre els quals els de la revista i editorial *Ibérica,* que es conservaven en una prestatgeria metàl·lica— arribaren a la Biblioteca de Catalunya; ara bé, alguns materials probablement havien sortit abans, ja que se n'han trobat a la Biblioteca de la Universitat de Barcelona. Després de la guerra, el pare Linari retornà a l'Argentina per assumir la direcció del Colegio El Salvador de Buenos Aires; els llibres d'*Ibérica* serien recuperats entre principis d'agost i finals de setembre de 1939 pels pares Rafael Fayós i pel rector dels jesuïtes de Barcelona, el pare Joan Guim.

Col·legi del Sagrat Cor (Casp)

La biblioteca del col·legi del Sagrat Cor del carrer de Casp sofrí també un destí viatger. Amb la dissolució de l'orde el 1932, el col·legi va esdevenir escola municipal; és probable que en aquell moment la biblioteca fos treta de l'edifici, ja que el 1936 es trobaven a la casa de la vídua d'Arturo, Carme Biada[872], al palauet del carrer València 302, entre Llúria i Claris. No sabem quina era la relació directa entre els Elizalde i els jesuïtes que els menava a acollir la biblioteca de Casp, però la vídua, profundament religiosa, organitzava exercicis espirituals dirigits per jesuïtes per als treballadors de la seva empresa. A finals d'octubre del 1936, Rubió es va adreçar al conseller de Defensa, Francesc Isgleas, a fi que li permetés recuperar la biblioteca del palauet. En principi, sembla que, en aquell moment, a la casa Elizalde s'hi havien instal·lat els serveis tècnics d'aviació del Comitè de les Indústries de Guerra, que havia confiscat la fàbrica, especialitzada en la construcció de motors d'avió. Malauradament, sembla ser que no fou possible, ja que, quan els delegats del Servei de PHAC van anar a recuperar-los, se'ls va dir que la casa havia estat decomissada pel Comitè de les Indústries Ferroviàries, i que calia decidir a qui pertanyien. Les gestions empreses per Rubió el mes de novembre per arribar a recuperar-la no sembla que tinguessin èxit; els responsables polítics no volien implicar-se en la resolució de querelles entre grups sindicals que es movien amb força pròpia. Ara bé, sembla

[872] Carme Biada (1875-1949), neta de Miquel Biada, promotor de la línia de ferrocarril entre Barcelona i Mataró, es casà el 1894 amb l'empresari Arturo Elizalde (1925), enginyer i promotor d'una fàbrica de cotxes situada a la part nord de l'Eixample, entre els carrers de Rosselló, Còrsega, Passeig de Sant Joan i Bailèn. A la mort d'Elizalde el 1925, la vídua (i mare de nou fills) es feu càrrec de l'empresa, que passà a fer motors d'avió.

que la pista no es degué perdre del tot. El 10 de febrer de l 1939 el pare Salvador Huguet i Aguado informa els responsables del SDPAN que s'han localitzat llibres de la biblioteca de Casp a les teresianes de Diagonal i a la Casa de l'Ardiaca; l'any següent, l'agost de 1940, el bibliotecari del col·legi de Casp, Jaume Pons, demana poder recuperar els llibres (o el que quedés de la col·lecció) que es trobaven a la seu de la Falange Tradicionalista y de las JONS, al Passeig de Gracia 38-40. Durant la guerra l'edifici havia estat seu del PSUC, i no es trobava gaire lluny de la casa Elizalde; no s'ha pogut determinar, però, com va ser-hi traslladada la biblioteca. La devolució dels llibres fou executada durant els mesos de novembre i desembre, també amb alguna dificultat, ja que malgrat la temàtica religiosa o jesuítica, no tots els llibres duien els segells que els identifiquessin, però finalment sembla que la totalitat fou lliurada al pare Pons.

Biblioteca Balmes (Balmesiana)

D'ençà la seva creació el 1923, la Biblioteca Balmes s'havia consolidat com una institució bàsica dins del camp de la cultura religiosa; la personalitat del seu fundador, el pare Ignasi Casanovas, havia contribuït a la seva ràpida expansió i a un reconeixement entre els especialistes. Per aquesta raó, des de l'inici de la guerra s'intentà protegir-la: el 4 d'agost Rubió hi anà a segellar-la i a recollir els manuscrits del pare Casanovas, que incloïen els materials per a l'edició de les *Obres completes* del bisbe Torras i Bages, així com papers de l'erudit del segle XVIII Josep Finestres i altres del mateix pare Casanovas; el 3 de setembre, poques setmanes abans de l'assassinat de Casanovas, s'enretirava la decoració neogòtica de la capella, obra del deixeble de Gaudí Joan Rubió i Bellver, a fi de salvaguarda-la. Poc després de la confiscació, s'obria com a sala de la Secció de Pedagogia de la Biblioteca de Catalunya[873]; de manera paral·lela, i probablement per donar-hi una protecció suplementària, funcionà també com a Biblioteca Popular amb el nom de Francesc Layret, tot i que, segons sembla, no hi havia personal que hi prestés servei de manera fixa. D'un breu informe fet l'11 d'agost de 1937, arran d'una petició de consulta, es dedueix que bona part dels fons havien estat traslladats a la Biblioteca de Catalunya, molt probablement per protegir-los. Acabada la guerra, el bibliotecari i col·laborador de Casanovas, l'erudit Josep Vives i Gatell, recuperà el material manuscrit i un conjunt d'impresos que n'havien estat extrets.

Col·legi de Sant Ignasi (Col·legi Màxim) – Institut Químic de Sarrià

No s'ha pogut localitzat documentació relativa al salvament de la biblioteca del col·legi de Sarrià; però en un escrit del 19 d'agost de 1936 el pare Eduard Vitòria, fundador de l'Institut Químic, consigna que, poc després de l'expropiació dels edificis sarrianencs per part de la Generalitat, s'havia anat a treure un camió de llibres de la biblioteca, que havia estat amagada en un local especial. Els llibres foren recuperats a finals de setembre de 1939 per l'aleshores rector dels jesuïtes a Barcelona, el pare Joan Guim, al mateix temps que els de la revista *Ibérica* i el que s'havia salvat de la biblioteca de Palau.

[873] La biblioteca del Consell de Pedagogia de la Universitat Industrial s'havia integrat el 1929 a la Biblioteca de Catalunya com a secció especialitzada.

Manuscrits de l'Arxiu Històric de la Província d'Aragó

El 28 d'abril de 1938, ja ben entrada la guerra, Jordi Rubió va rebre un lot particular. Josep Huguet, subhastador municipal de la fira de Bellcaire (nom oficial dels Encants de Barcelona), lliurava a la Biblioteca un conjunt de trenta manuscrits que es trobaven al despatx de la direcció situada a la plaça de les Glòries. El rebut de lliurament indica que eren "provinents d'Aragó", però això sembla poc versemblant. La confusió pot haver estat induïda pel fet que la majoria dels volums duien el segell "Archivo histórico de la Provincia de Aragón" de la Companyia de Jesús, la seu del qual es trobava a Barcelona; aquesta menció apareix al llistat que se'n va fer en arribar a la Biblioteca, acompanyada de les signatures corresponents. Huguet era el president del Col·legi de Taxadors i Subhastadors Públics, i vivia al número 9 del carrer Tallers, molt a la vora de la nova seu de la Biblioteca de Catalunya al carrer de l'Hospital; per la seva feina havia d'estar segurament al cas dels moviments de béns i de les confiscacions dutes a terme per la Generalitat, i va tenir l'honestedat de fer arribar aquests documents a Rubió, que el 6 de maig li adreçava una carta d'agraïment[874].

El camí inesperat d'aquest ingrés interferí, però, en la identificació de la seva procedència. Els volums van ser registrats com a donació de Josep Huguet, sense cap altra especificació; en el moment de les devolucions efectuades després de la guerra, aquesta menció no els relacionava amb els jesuïtes. Rubió havia estat purgat, i el responsable del retorn, Felip Mateu, difícilment hauria pogut establir la relació entre Huguet i els jesuïtes, fora de si hagués consultat els volums directament —i la feina ingent de l'organització dels retorns no ho facilitava. Bohigas intervingué a l'inici d'aquest procés, però ben aviat el nou règim el va destinar a Mallorca, i per tant va deixar de participar-hi. Els volums romangueren, doncs, a la Biblioteca fins al 1990, en què foren retornats.

****

Com s'ha pogut apreciar, la sort de les diferents biblioteques dels jesuïtes durant aquest període va ser particularment complexa. La dissolució de la Companyia el 1932 feu que els seus béns passessin oficialment a ser gestionats per un Patronat, però de fet la situació va ser força més complexa, i les biblioteques, béns mobles per essència, foren en molts casos efectivament moguts —tot i que no sempre. Per tant, en el moment de l'esclat de la guerra, les diferents biblioteques dels jesuïtes ja havien estat en part dispersades i emplaçades en mans de famílies o domicilis privats que, al seu torn, foren també sovint ocupats o confiscats a l'inici de la guerra per comitès sindicals. Les reticències als requeriments del personal enviat per la Generalitat per recuperar béns patrimonials, tant llibres com mobles o obres d'art, foren sovint ferotges, i sembla evident que alguns d'ells foren evacuats o venuts; els volums recuperats per Josep Huguet són una bona prova d'aquesta desaparició. La persecució, i sovint la mort, dels jesuïtes

[874] A la primavera de 2024, es va localitzar a la Biblioteca de Catalunya un conjunt de sobres amb les fitxes de part dels libres de la biblioteca del Sagrat Cor de Casp, redactades en català. És possible que ingressessin amb els documents lliurats per Huguet.

que els havien utilitzat o n'havien tingut cura —el pare Ignasi Casanovas al capdavant— van acabar de contribuir a fer que fos més difícil saber el destí de les col·leccions.

Acabada la guerra, els llibres i manuscrits decomissats es van anar tornant majoritàriament el 1939: el 26 de juliol la Biblioteca Balmes, el 2 d'agost els llibres de la revista *Ibérica* i els manuscrits del P. Ferreres, el 25 d'agost la biblioteca del Sagrat Cor. El salvament de les biblioteques va ser generosament agraït pels provincial dels jesuïtes, Alfred Mondria, que va expressar la seva voluntat de donar a la Biblioteca un conjunt d'impresos antics, majoritàriament edicions barceloneses del segle XVIII, que completaven les col·leccions. La seva carta era datada l'endemà del lliurament dels llibres de la Biblioteca Balmes al pare Vives, per tant, és molt probable que es tractés de volums que hi havien pertangut. A finals de la campanya de devolució de les obres, es tornaren tres lots de llibres de la revista *Ibérica*, del Foment de Pietat Catalana, depenent de la Balmesiana, i dels jesuïtes de Casp que havien quedat pendents. Pel que fa als llibres lliurats pel subhastador dels Encants, Josep Huguet, no semblen haver estat identificats fins molt més tard, potser en els anys 70-80, quan alguns dels volums foren registrats de nou. El maig de 1990, essent director Manuel Mundó, el conjunt fou lliurat als jesuïtes, en el que seria el darrer retorn de documentació ingressada durant la Guerra Civil[875].

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-47, R-129 i R-699 – Nota sobre la localització de llibres de la biblioteca dels jesuïtes de Casp, comunicada per Salvador Huguet i Aguado / Carta del rector dels jesuïtes, Joan Guim, demanant informació de l'església de Casp. 24 de febrer de 1939 / Formulari del SDPAN de reclamació del quadres de l'església de Casp, signada per Joan Guim. 17 d'agost de 1939.

ACA, Cultura 47, R-410 – Reclamació feta per Josep Lluch, de l'Editorial Balmes, dels fons bibliogràfics de l'editorial i del Foment de Pietat. 24 d'abril 1939.

ACA, Cultura 2015/8 – [Agustí Duran i Sanpere], "Libros de jesuitas. Notas verbales de Jorge Rubió" ("En el Hospital Santa Cruz hay: / unos 500 volúmenes procedentes del Colegio Máximo de Sarriá, recogidos por la policia / Otros llevados por la policia desde el Lyon d'or, adonde los reunió el POUM / Del Palau llevó el POUM mucho al Palacio Virreina y de aquí fueron a Sarriá con mucho de Ibérica / También de Ibérica y desde Plaza del Rey se llevó mucho a petición cónsul Rep. Argentina / Unos varia impresos de interès, mandados por un señor de Cornellá / no pudo salvarse lo que estaba en la Fábrica Elizalde").

ACA, Cultura 2015/9, doc. 4, 34 i 90 – Carta del bibliotecari del Col·legi de Sant Ignasi, el jesuïta Josep Múnera, al cap del Servicio de Recuperación Bibliográfica de Barcelona, demanant la recuperació de la biblioteca. 15 de febrer de 1939. / Petició signada per Salvador Huguet. 26 de maig de 1939 / Petició signada per Josep Portabella. 20 de juliol de 1939.

AHBC, 77/29 a 31 – Expedients de devolució al Foment de Pietat, als jesuïtes de Llúria-Casp i a la revista *Ibérica*. Sense data.

[875] L'any 2023, com a resultat de la integració de les diferents províncies de l'Estat Espanyol en una única província el 2014, l'Arxiu Històric de l'antiga Província d'Aragó (que incloïa el territori d'Aragó, Catalunya i València i de les missions que en depenien), amb l'excepció del fons de les missions de Filipines, en dipòsit a l'Arxiu Nacional de Catalunya, va ser transferit a l'Arxiu Històric de la Província d'Espanya a Alcalà d'Henares. En aquest moment, no es coneix la signatura dels documents retornats el 1990.

AHBC, 98/17 – Ignasi Casanovas, Carta a Jordi Rubió sobre l'Arxiu de Palau. 15 de novembre de 1915.

AHBC, 104/8 (Varia H) – Còpia de carta de Jordi Rubió a Josep Huguet. 6 de maig de 1938.

AHBC, 124/14 – Expedient d'incautació de la Biblioteca Balmes. 4 d'agost de 1936-16 de juny de 1938.

AHBC, 124/44 – Documentació sobre la biblioteca dels jesuïtes de Casp, a la casa Elizalde. 27 d'octubre-21 de novembre de 1936.

AHBC, 124/50bis – Còpia de rebut de Jordi Rubió a favor de Josep Huguet, amb llistat de manuscrits. 28 d'abril de 1938.

AHBC, 124/57 – Documentació sobre la biblioteca de la Revista Ibérica, conservada al domicili de F. Andrés Linari, SJ (plaça del rei, 2). 15-22 d'agost de 1936.

AHBC, 126/54 – Recuperació de les col·leccions del Palau de la Virreina.

AHBC, 331/11 – Documentació sobre la devolució de biblioteca de la residència de Casp, que es trobava a la seu de la Falange Española Tradicionalista i de las JONS (Passeig de Gràcia, 38). 7 de novembre–11 de desembre de 1940.

AHBC, 332/1 – Llistats de devolució de llibres, 1939-1940 i 1940-1941.

AHBC, 332/C-Casanovas – Autorització de devolució dels manuscrits i impresos de la Biblioteca Balmes. 26 de juliol de 1939.

AHBC, 356/J-K-Jesuitas (1 a 3) – Documentació sobre la devolució de les biblioteques de la revista *Ibérica*, de la residència de Palau i de l'Institut Químic de Sarrià; signat per Joan Guim i Rafael Fayós. 2 d'agost de 1939-12 d'agost de 1940.

AHBC, 359/2 – Informe sobre la consulta de la Biblioteca Balmesiana per part de Joan Vilar i Costa. 11 d'agost de 1937.

AHBC, 475/5 – Documentació sobre l'inventari de biblioteca dels Jesuïtes de Barcelona, encarregat a Olga Kirchner. abril-juny 1932.

AHBC, 494/1 – Llista de manuscrits lliurats per Huguet (duplicat de l'existent al dossier 124/50bis), cotejada (amb creus). [1938].

AHBC, 498/6 – Ofici sobre el destí de la Biblioteca de pedagogia, emplaçada durant la guerra a la Biblioteca Balmes, després de la guerra. 22 de maig de 1939.

AHBC, 1225/9 – Fitxes amb la localització física de fons decomissats – Biblioteca Balmes, papers de Finestres. 1938.

ANC 1-960 – Arxiu del Palau-Requesens (bit.ly/33H2YSl, consulta 19 de maig de 2024).

Bibliografia

Arxiu de l'església catalana durant la Guerra Civil, a cura d'Hilari RAGUER. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003-2018 (Scripta et documenta, 65, 100 110 106, 113).

1. Juliol-desembre 1936 – 2.1. Gener-juny de 1937 – 2.2. Juliol-desembre de 1937 – 3.1. Gener-juny de 1938 – 3.2. 1 juliol 1938-1 abril 1939.

[BATLLORI, Miquel]. *Los Jesuítas en el Levante rojo: Cataluña y Valencia, 1936-1939*. Barcelona: Imp. Revista Ibérica, [1942].

BATLLORI, Miquel. "La dissolució dels jesuïtes". En: *Arxiu Vidal i Barraquer. Església i estat durant la Segona República Espanyola, 1931-1936*, vol. II: *30 d'octubre de 1921-12 d'abril de 1932*, a cura de M. Batllori i V.M. Arbeloa. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1975 (Scripta et documenta; 24), p. 317 i p. 478, nota 7.

Escola d'Aprenents Elizalde 1940-1972: La formació professional a l'empresa Elizalde. [Barcelona: Associació de jubilats de Sant Andreu, 2017] (http://www.adjsantandreu.org/wp-content/uploads/2017/03/Elizalde-CAT-4.pdf, consulta 7 de gener 2025).

GENESCÀ SITJES, Maria. "*Ibérica* magazine (1913-2004) and the Ebro Observatori". *Contributions to Science* 9 (2013), p. 159-168.

RIERA I FIGUERAS, Francesc. *Els jesuïtes a Barcelona, segles XIX-XX: Primera part (1815-1909)*. Barcelona: Cristianisme i Justícia, 2023.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

• procedent de la Biblioteca Balmesiana

Ms. 1745
JOSEP TORRAS I BAGES, Obres. Autògraf. En català. Principis del segle XX.

1745/1
F. 1: "*Regles de conducta*". Principis del segle XX.

1745/2
F. 2-3: Postscriptum de l'última pastoral de Torras i Bages, *La Ciència del patir*. 7 de febrer de 1916.
Amb signatura autògrafa.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1828). Al llibre de registre, nota de Pere Bohigas, escrita en la primera postguerra: "Rdo. P. Ignacio Casanovas, SJ. Donativo de la Biblioteca Balmes".

• procedent del mercat dels Encants, a través de Josep Huguet

Ms. 2121
VALENTINO CARVALHO, SJ, "*Apologia pro Societate Japonica scripta a P. Valentino Carvalho, provinciali Japon., anno 1615 contra P. Sebastiano a S. Petro, franciscanum*". Escrita en portugués amb el títol *Apologia e resposta ahum tratado feito pello P^e^ frei Sebastiaõ de San Pedro da urdem de San Francisco que se intitula Recopilacaõ das causas por que o emperador de Japaõ desterrou de seus reynos todos os padres*. Còpia dels dotze capítols de l'obra de Sebastián de San Pedro, originalment en castellà, i la resposta de l'autor. Còpia del text conservat a la Biblioteca Vittorio Emmanuelle de Roma, fondo jesuitico, ms. 1469-3598. Mitjan segle XIX.

Paper ratllat. [1], 132, [1] f.; 260 x 200 mm. Enquadernació holandesa del segle XIX.

Procedència: Al f. 1, segell de l'"Archivo Historico de la Provincia de Aragon" dels jesuïtes i signatura antiga sobre etiqueta: "A/I/b-23". Donatiu de Josep Huguet, marxant als Encants. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2640).

Ms. 2123
FRANCISCO DE MONTALVO, "*Instrucción sobre el el estado en que deja el N. Reyno de Granada el excelentísimo señor virrey Don Francisco de Montalvo en 30 de enero de 1818* [sic, corregit a 1814]

a su sucesor el Excelentísimo señor Don Juan de Sámano". Als f. 131-135, taula de contingut. Cartagena de Indias, 30 de gener 1818; als f. 129 i 130v, menció: "Es copia, Cartagena 28 de febrero de 1818".

135 f. (numeració antiga 128 f.); 250 x 210 mm. Notes a peu de p. i postil·les marginals. Enquadernació holandesa dels segle XIX. Títol al llom: "Instrucción (Quito)".

Procedència: Al f. 1, segells de l'Arxiu de la Missió i de l'"Archivo Historico de la Provincia de Aragon" dels jesuïtes. Donatiu de Josep Huguet, marxant als Encants. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2659).

Estat de conservació: Folis 129-130 mutilats al marge inferior. Forats de paràsits als marges veïns al llom,. Restauració antigadel segle XX.

Ms. 2124

Butllari i altres documents relatius als jesuïtes. Títol al llom: "*Libro de las bullas y constituciones y declaraciones dellas y de las determinaciones [de las congregaciones generales]*"; títol a la coberta "*Libro de las bulae de la Com[pañía], de las constituciones y de [las] declaraciones dellas y de actis congregatio[nis generalis]*". Al f. 1: "En el presente libro se contie[nen]: las bullas de la compañia de [Jesús] , el examen por los que han de ser [...], las constituciones de la compañía [de Jesús], las declaraciones de las constituciones, acta congregationis generalis", i a continuació, d'una altra mà, "Memoria del Padre Juan López de Albizu baxo el mismo precepto que los demás libros". 2a meitat del segle XVI.

146 f. (folis en blanc; dues numeracions antigues incompletes i contemporànies al text); 290 x 200 mm. Diverses mans. Alguns reclams. Enquadenació en pergamí coetània en forma de carpeta.

Procedència: Al f. 3, segell de l'"Archivo Historico de la Provincia de Aragon" dels jesuïtes. Donatiu de Josep Huguet, marxant als Encants. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2661).

Estat de conservació: Incomplet: falten almenys dos quaderns. Coberta i f. 1-4, 41 amb forats i text il·legible per taques d'humitat, presents a tot el manuscrit.

Ms. 2493

Recull factici de documents sobre santa Teresa de Jesús. Inclou alguns impresos i alguna carta. Finals del segle XIX-principis del segle XX.

2493/1

F. 1-67: Còpia de diversos actes notarials de l'arxiu de la notaria de la diòcesi d'Avila. Finals del segle XIX.

Paper ratllat. 67 f. (numeració antiga 34 bifolis); 325 x 215 mm. Diverses mans. Nombroses esmenes.

2493/2

F. 69-100: "*Scholias y addiciones al libro de la vida de la madre Theresa de Jesús que compuso el padre Ribera, hechas por fr. Gerónimo Gracián de la Madre de Dios, carmelita descalzo*".

Paper quadriculat . 32 f.; 270 x 205 mm.

2493/3

F. 101-109: Documentació relativa a una carta de santa Teresa de Jesús.

1. f. 101-103: FRANCISCO RODRÍGUEZ MARÍN, Carta a Miguel Mir. Sevilla, 2 de setembre de 1903.

2. F. 104.-105: Còpia de carta autògrafa de santa Teresa de Jesús. Finals del segle XIX-principis del segle XX.

3. F. 106-107: "*Còpia de una carta de santa Teresa de Jesús que se guarda en Villa García de Campos en la capilla del noviciado de la Compañía de Jesús*". 12 de juliol. Finals del segle XVII-principis del segle XVIII.

4. F. 108-109: Còpia de carta de Teresa de Jesús a Luisa de la Cerda. Valladolid, 2 de novembre de 1568. Finals del segle XIX-principis del segle XX.

9 f.; diverses mesures.

2493/4

F. 110-113 (Imprès): *El centenario de santa Teresa de Jesús: boletín semanal* núm. 27 (1 de novembre de 1882)

4 f.; 315 x 220 mm.

2493/5

F. 114-121: Documentació relativa a la correspondència teresiana.

1. F. 114: Còpia de carta de Teresa de Jesús a Martín Alonso de Salinas. 1581. Còpia. 1a meitat del segle XIX.

2. F. 114: Còpia de carta de Teresa de Jesús conservada a l'arxiu de les carmelites descalces de Guadalajara. Còpia. 2a meitat del segle XIX.

3. F. 116: R. FOULCHÉ DELBOSC, Carta a Miguel Mir. París, 26 de gener de 1909

4. 117-121: Còpia de dues cartes de santa Teresa al seu germà, Lorenzo de Cepeda. 1580

8 f.; diverses mesures.

2493/6

F. 122-125 (imprès): MIGUEL MIR, Pròleg. En: FELIPE MARTÍN. *Santa Teresa de Jesús y la Orden de Predicadores*. Avila: Tip. y sucesores de A. Giménez, 1909, p. [VII]-XIV.

2493/7

F. 126-137: "*Índice de las materias contenidas en la pieza primera del tomo 1º del proceso de canonización de santa Teresa de Jesús formado en Ávila, con expresión de los nombres y apellidos de las personas que en el mismo declaran y la indicación de los folios donde empieza cada una de las declaraciones*". Finals del segle XIX-principis del segle XX.

Paper quadriculat. 12 f.; 325 x 215 mm.

2493/8

F. 138-193: Còpia de documents relatius al procés de canonització de Teresa de Jesús.

55 f. (numeració d'origen 92 p.); 325 x 215 mm.

183 f.; diverses mesures (fol.). Enquadernació en mitja pell i paper de guarda del segle XX. Tïtol al llom "Documentos sobre santa Teresa".

Procedència: Josep Huguet. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2660). Amb un sobre adreçat al "Rdo. Padre José Cabané, colegio de San Ignacio Barcelona (Sarriá)". Al f. 1, segell "Archivo Histórico de la Provincia de Aragon" i etiqueta "A/I/a-19".

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1978).

Documents ingressats durant la Guerra Civil

• registrats amb la menció "Biblioteca Balmes"

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn
1937.03.18	1829	4rt	Torras i Bages. Epistolari	s. XX	Biblioteca Balmes	1939.07.26
1937.03.18	1830	4rt	Torras i Bages. Epistolari	s. XX	Biblioteca Balmes	1939.07.26
1937.03.18	1831	4rt	Torras i Bages. Visites pastorals	s. XX	Biblioteca Balmes	1939.07.26
1937.03.20	1832	8au	Torras i Bages. Epistolari (autògrafs)	s. XX	Biblioteca Balmes	1939.07.26
1937.03.22	1833	8au	Torras i Bages. Epistolari (autògrafs)	s. XX	Biblioteca Balmes	1939.07.26
1937.03.22	1834	8au	Cartes del Dr. Torras i Bages publicades pel canonge Collell en el volum "Dulcis amicitia"	s. XX	Biblioteca Balmes	1939.07.26
1937.03.23	1835	8au	Torras i Bages. Originals i notes d'opuscles que figuren en les obres Completes, vols. 5-14	s. XX	Biblioteca Balmes	1939.07.26
1937.03.23	1836	8au	Torras i Bages, Originals, notes d'opuscles que figuren a les Obres completes fols. 15-23	s. XX	Biblioteca Balmes	1939.07.26
1937.03.23	1837	8au	Torras i Bages. Sermonari (Obres completes vols. 24-27). Papers solters	s. XX	Biblioteca Balmes	1939.07.26
1937.03.24	1838	Fol.	Documents sobre el bisbe Torras	s. XX	Biblioteca Balmes	1939.07.26
1937.03.24	1839	8au	Torras i Bages. Roma	s. XX	Biblioteca Balmes	1939.07.26

• registrats amb la menció "Josep Huguet"

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/
1938.05.24	2638	8au	Compendiosa relación de la Cristiandad en el reino de Quito	s. XVIII (1775)	Josep Huguet	1990.05
1938.05.24	2639	8au	Mss. Paraguay y Chaco. Notas, cartas y noticias antiguas	s. XVIII	Josep Huguet	1990.05
1938.05.24	2640	4rt	Carvalho, SJ. Apologia pro Societate japonica scripta in anno 1615 contra P. Sebastianum a S. Petro franciscanum, copia contemporània dels mss. 1469, 3598 de la Bibl. Vittorio Emmanuele		Josep Huguet	*BC Ms. 2121*
1938.05.24	2641	Fol.	Recull factici de documents i memorials relatius a expulsions i extinció de la S. I.	s. XVII-XIX	Josep Huguet	1990.05

1938.05.24	2642	Fol.	Recul factici. Visites efectuades al Col·legi de Gandia de la Companyia de Jesús	s. XVI-XVIII	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2643	8au	Recull factici de còpies de documents referents a història eclesiàstica	s. XVIII	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2644	Fol.	Anatomía de la Carta pastoral que obedeciendo al rey escribió el Ilmo. … D. J. X. Rodríguez de Avellano. – Cartas de un abate romano a un abate florentino	s. XVIII-XIX	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2645	Fol.	Mss. Perú. Providencias firmadas por Aranda sobre temporalidades	s. XVIII (1767-1775)	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2646	8au	Copias de documentos relativos a la supresión de la Compañía de Jesús	s. XIX (inici)	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2647	8au	Declaraciones y decisiones de los PP. Jesuitas desde 1568 hasta 1671	s. XVII-XVIII	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2648	8au	Apuntes para la historia de Montesión 1604-1696	s. XVIII	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2649	8au	Lletres dels generals i provincials dels jesuïtes	s. XVIII (1699 i ss.)	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2650	8au	Líneas divisorias. Viage de Quiroga al Brasil, Mainas y Chile	s. XVIII	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2651	8au	Isla, Análisis o anatomía de la llamada Consulta al Consejo de Castilla al Rey en vista del breve del Papa Clemente XIII con fecha 30 de abril de 1767. Altres documents sobre l'expulsió dels jesuïtes	s. XIX-XX	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2652	8au	Hermoso?, Juicio imparcial sobre la expulsión de los jesuitas de los dominios de España	s. XIX	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2653	8au	Papeles de varios asuntos de jesuitas	s. XVIII	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2654	8au	Ribadeneira, Glorias y triundos de la Compañía de Jasús	s. XIX	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2655	8au	Misiones del Chaco argentino. Misiones de los PP. Camaño, Andreu, Castro, Borrego, Jolis y Arto	s. XIX	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2656	8au	Miscel·lània geogràfica sobre les províncies i missions del Perú	s. XVIII	Josep Huguet	1990.05

1938.05.25	2657	Fol.	Saderra, Historia de la expulsión de la Compañía de Jesús de Filipinas.1768 (Dactilografiat)	[s. XX]	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2658	Fol.	Miscel·lània sobre col·legis de jesuïtes a Amèrica abans de l'expulsió. Còpia moderna	[s. XX]	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2659	4rt	Instrucción sobre el estado en que deja el N. Reyno de Granada el virrey D. Francisco de Montalvo en 30 de enero de 1814	s. XIX (1814)	Josep Huguet	*BC, Ms. 2123*
1938.05.25	2660	Fol.	Documentos sobre Santa Teresa. Còpia moderna	[s. XX]	Josep Huguet	*BC, Ms. 2493*
1938.05.25	2661	4rt	Bullae Societatis Jhesu	s. XVI	Josep Huguet	*BC Ms. 2124*
1938.05.25	2662	Fol.	Rectors del Col·legi de Salsete (Goa) des de la fundació fins 1675. – Documents sobre la politica del Marquès de Pombal. Recull factici	[s. XVII-XVIII]	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2663	Fol.	Documents sobre l'expulsió dels jesuïtes de França. 1762-1766	s. XIX	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2664	Fol.	Recull factici de lletres, exposicions, censos i comptes dels jesuïtes de Girona	s. XVIII-XIX (1721-1841)	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2665	Fol.	Documentos de los Duques de Gandía	s. XX (1901)	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2666	Fol.	Jesuitas de España e Yndias expulsos en 1767. Còpia moderna	[s. XX]	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2667	Fol.	Plet entre jesuïtes i caputxins sobre la veritable cova de St. Ignasi	s. XVII-XVIII (1661-1733)	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2668	Fol.	Inventario de todas las escrituras, papeles y documentos hallados en el Archivo del Colegio de la Compañía de Jesús de Huesca	s. XVIII (1767)	Josep Huguet	1990.05
1938.05.25	2669	Fol.	Recull factici sobre la casa dels jesuïtes de Graus: expulsió (1767). – Memorials (1617-1764). – Visites temporals (1653-1764)	s. XVII-XVIII	Josep Huguet	1990.05
1938.06.17	2670	12au	Miscel·lània de filosofia escolàstica	s. XVI	Josep Huguet	*BC, Ms. 2515*
1938.11.15	2671	12au	Tractat de lògica	s. XVII (fi)	Josep Huguet	*BC, Ms. 3413*

36.
Rossend Klein Serrallés
Guerra Civil
1936

Rossend Klein de Noriega (1852-1930), fou un metge i emprenedor barceloní, de llunyana ascendència jueva, molt actiu a la Barcelona del tombant de segle. Fill d'una família amb tradició militar, estudià medicina a la Universitat de Barcelona, i el 1880 presentà una tesi per a l'obtenció del doctorat a la Universitat Central de Madrid[876]. Ara bé, Klein no sembla haver-se dedicat a la pràctica mèdica, sinó a la invenció i comercialització d'aparells mèdics i receptes farmacèutiques, ja que entre el 1882 i el 1926 el seu nom apareix regularment esmentat com a productor de patents inscrites en el *Boletín oficial de la propiedad industrial* o al butlletí *Industria e invenciones*. Entre les que contribuïren a la seva fortuna cal destacar la d'unes pastilles de clorat de potassi per al mal de gola ("Pastillas Nielk", "Pastillas León"), força populars a finals del segle XIX, o la d'un sistema mecànic de banys d'aire o qualsevol altre gas comprimit per guarir malalties respiratòries o cardiopaties, patentada el 1888. Klein estiuejava a Cardedeu, i conscient de la nefasta influència de l'aigua contaminada en la salut dels seus veïns, el 1887 promogué la construcció d'una xarxa de canalització d'aigua corrent a la vila i de diverses fonts públiques[877], per tal de substituir els pous, que facilitaven la propagació de malalties. També era un conegut col·leccionista de jocs de cartes. L'any 1929 cedí terreny de la seva propietat per obrir un carrer, que actualment duu el seu nom[878]. El Dr. Klein tenia casa i consultori a la Barcelona vella, al carrer Escudellers blancs, on conservava igualment les seves col·leccions de llibres i de jocs de cartes; del seu matrimoni amb Lluïsa Serrallés i Pont († 1928) nasqueren quatre fills: Carme, Lluïsa, Joan i Rossend. Morí a Barcelona a principis de 1930, i els seus funerals foren celebrats a l'església parroquial de sant Jaume, del carrer Ferran.

Un dels fills, Joan Nepomucè (1896-1971), es dedicà a l'enginyeria aeronàutica. Casat en primeres núpcies a Barcelona, s'havia divorciat en temps de la República i s'havia tornat a casar el 1934 al Estats Units amb una nordamericana, Elizabeth Louise Rucker. El petit, Rossend (1898-1980), estudià dret i ingressà el 1923 al col·legi de procuradors de tribunals de Barcelona. Seguint la tradició de la família paterna, el 1921 ingressà a l'exèrcit com a membre del 10è regiment de cavalleria (Dragones de Montesa), on coincidí amb altres membres de la burgesia catalana conservadora —Santiago Torent Buxó, Ferran de Delàs, Ramon Dalmases— i amb militars africanistes com Pedro Navarro Anton. Estava casat amb Núria Martí Monteys (1908-2012); la parella vivia a Barcelona, però estiuejava a Mallorca, on es feu construir dos xalets, un a Pollença i un altre a Alcúdia. Rossend heretà del seu pare el tarannà col·leccionista,

[876] Madrid, Universidad Complutense, Biblioteca de la Facultad de Medicina, 81-1-A-N 1, "*Sucinta reseña del reconocimiento médico legal de las manchas de sangre*", Universidad Central, Facultad de Medicina, Discursos manuscritos para el doctorado, 1880 (https://patrimoniodigital.ucm.es/s/patrimonio/item/260892 , consulta 7 de gener de 2025).
[877] Avui en dia en resta una, situada al carrer de l'Hospital, núm. 6.
[878] La casa del Dr. Klein, remodelada, es coneix avui en dia amb el nom dels propietaris que el succeïren (casa Morgades).

i inicià una col·lecció de ceràmica que ben aviat fou estimada i reconeguda.

En el moment d'esclatar la Guerra Civil la família es trobava a Mallorca, i Rossend Klein s'incorporà al cos jurídic de l'exèrcit franquista. De la casa familiar del carrer Escudellers es recollí un conjunt de llibres de la col·lecció paterna —entre el quals hi havia una executòria de noblesa— que ingressà a la Biblioteca el 19 d'octubre de 1936, mentre que el servei de Museus recuperà la col·lecció de ceràmica. Assabentat del destí de la col·lecció, Klein envià des de Mallorca una carta el 6 de juliol de 1938 al comissari del Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional per tal de donar notícia sobre la propietat de la col·lecció, tot oferint-se a fer-ne un inventari, que fou enviat el 5 d'agost. Un cop acabada la Guerra, a finals de juliol de 1939, Klein envia una instància al cap del Servicio de Recuperación Bibliográfica demanant el retorn de set paquets de llibres que haurien estat extrets de la casa d'Escudellers, que li foren retornats el dia 5 d'agost. El manuscrit ingressat, com era habitual, quedà en dipòsit per tal de fer les comprovacions necessàries, i li fou retornat el 26 d'octubre del mateix any. Pel que fa al germà gran, no sabem si entre el 1936 i el 1939 era als Estats Units o a la zona republicana; en tot cas, després de la guerra no residia a la Península, ja que entre 1940 i 1944 publicà diversos manuals d'aeronàutica i un diccionari en anglès i en espanyol a Nordamèrica. De fet, l'enginyer tenia oberta fitxa en el Tribunal para la represión de la masonería y el comunismo, per tant la seva situació a l'Estat espanyol no hauria estat gens còmode, i difícilment podia reclamar els béns de la seva propietat.

Fonts d'arxiu

AHBC 124/55 – Expedient del Dr. Klein: Nota sobre la recollida. 19 d'octubre de 1936 / Rebut pel lliurament d'un petit lot de llibres de casa del sr. Klein. 5 de novembre de 1936 /. Rebut de devolució de 8 paquets de llibres signat per Rossend Klein. 5 d'agost de 1939 / Nota conforme roman a la Biblioteca una executòria, propietat de Rossend Klein. 5 d'agost de 1939

AHBC 127/41– Jordi Rubió, Llista de biblioteques ingressades. Entrada "Klein (Escudillers blancs 3)". Finals de 1937-1938.

AHBC 127/41, camisa 7 – "Mss." Llista d'expedients que tenien documentació a Manuscrits, de mà de Pere Bohigas. Entrada "Klein" cancel·lada, com a retornada. 1939.

AHBC 332/1 – Pere Bohigas, "Libros devueltos" Entrada "Klein". 5 d'agost de 1939.

AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – "Biblioteques adquirides per la Generalitat". Entrada "Klein" / Fitxes de biblioteques incautades, de mà d'Alòs-Moner. Entrada "Klein (escudellers blancs)". 1938.

ANC, 1-1-T-8132 – Dietari d'Agustí Duran i Sanpere. 19 d'octubre de 1936.

ACA, Cultura, 2015/9, doc. 94 – Instància de Rossend Klein Serrallés al cap del Servicio de Recuperación Bibliográfica, per tal que se li permeti recuperar els llibres dipositats a la Biblioteca de Catalunya. Barcelona, 27 de juliol de 1939.

AHCB, 5D104/C157- 2054 – Expedients de col·legiats de l'il·lustre col·legi de procuradors de tribunals de Barcelona (Rossend Klein Serralles, 1923-1980).

Centro Documental de la Memoria Historica, Tribunal Especial para la Represión de la Masonería y el Comunismo (TERMC), fichero, 77, 2714954.

Bibliografia

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les «notes» de Jordi Rubió". *Estudis Romànics*, 29 (2007), p. 213-234 (§46).

AGUSTÍ, Lluís. "Aportacions per a una bibliografia de l'exili republicà català, valencià i català a Mèxic". *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació,* 15 (desembre 2005) (https://bid.ub.edu/15agusti.htm, consulta 7 de gener 2025).

Inventari del patrimoni arquitectònic i urbanístic de Cardedeu, Annex 1: Inventari d'edificis i elements arquitectònics d'interès històric-artístic, fitxes. Barcelona: Diputació; Cardedeu: Ajuntament, 1995, *passim*.

Document ingressat durant la Guerra Civil, i retornat

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1937.03.12	1819	Fol.	Executoria de Juan i Sebastián Parrilla	s. XVI (1593)	Rosendo Klein	1939.10.26

37.
Josep Maria Llovera
Guerra Civil
1936

En els anys que precediren l'esclat de la Guerra Civil, el doctor Josep Maria Llovera (1874-1949) era considerat com un dels preveres més il·lustrats i amb més talent de Catalunya. Llovera havia nascut a Castelló d'Empúries, fill d'una família arrelada a l'Empordà; havent començat els estudis eclesiàstics al Seminari de Girona, els continuà a Roma, on després de ser ordenat sacerdot es doctorà en teologia. En acabà el doctorat ocupà diversos càrrecs de gran responsabilitat a l'orde carmelitana, on havia ingressat abans d'acabar els seus estudis —prior del convent de Barcelona, procurador i vicari general de l'orde a Roma, etc. La seva salut delicada, però, li passà factura; el 1914, per recomanació des seus metges, acabà abandonant l'orde per integrar-se al clergat secular. Professor al Seminari de Girona a partir del curs 1915-1916, es traslladà a Barcelona el 1919 en ser nomenat canonge de la Catedral, i s'incorporà al Seminari Conciliar com a professor de sociologia —el 1909 havia publicat un *Tratado de sociología cristiana* que esdevindria llibre de text obligatori als seminaris espanyols, i que va tenir fins a vuit edicions.

A Barcelona desenvolupà una intensa activitat intel·lectual com a teòleg, literat, publicista i traductor. El 1923 fou nomenat president de la nounada Societat Catalana de Filosofia, filial de l'Institut d'Estudis Catalans; també en aquells anys s'incorporà al projecte de traducció de la Bíblia impulsat per la Fundació Bíblica Catalana. Llovera, que dominava perfectament les llengües clàssiques, era un traductor de gran finesa, acurat en la paraula i en el ritme; a ell es deuen versions al català de textos tan diferents com les *Categories* d'Aristòtil, les *Confessions* de Sant Agustí, els poemes d'Horaci o una col·lecció d'himnes litúrgics. Era, per tant, la persona justa per a un projecte tan ambiciós com el de la traducció catalana de la Bíblia, que malauradament quedaria estroncada per la Guerra Civil.

En esclatar la guerra, Llovera va haver de fugir de la persecució eclesiàstica, i es traslladà a Milà, on treballà a la biblioteca de la Università Cattolica. Els seus llibres i papers quedaren doncs desprotegits a Barcelona; per una nota de l'arxiu administratiu de la Biblioteca de Catalunya, sabem que Batista i Roca va advertir Rubió de l'existència d'aquella documentació, i que Ramon d'Alòs va anar a recuperar-la el 28 de juliol, en la que seria una de les primeres sortides de recuperació bibliogràfica. No s'ha conservat el llistat del que es va recollir, però sí que, un cop tornat a Barcelona, el Dr. Llovera va recuperar la seva biblioteca (i probablement els seus papers, que com era costum amb la documentació recent no es van registrar) entre el juny i l'agost de 1939, després d'haver-ne fet la petició a Antonio de la Torre. Finalment, també hi romangué un lligall amb alguns pocs papers relatius a la traducció endegada per a la Fundació Bíblica Catalana, que fou registrat molt poc després de la guerra sense cap indicació.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 2015/9, doc. 51 – Carta de Josep Maria Llovera a Antonio de la Torre en què li demana poder recuperar la seva biblioteca. 16 de juny de 1939.

AHBC, 124/59 – Nota sobre la recollida dels llibres i papers del canonge Llovera a la Baixada de Sant Miquel, 5. 28 de juliol de 1936; amb una nota: "Devuelto 20-VI-29" / Rebuts de devolució de la biblioteca de treball del canonge Llovera. 27 de juny i 25 d'agost de 1936.

AHBC, 127/41 – Jordi Rubió, Llistat de biblioteques ingressades; entrada "Llovera, canonge – Biblioteca i material d'estudi". 1938 / (camisa 7) "Mss.", Llista d'expedients que tenen documentació manuscrita; entrada "Llovera". 1939.

AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – "Biblioteques adquirides per la Generalitat". Entrada "J. M. Llovera" / Fitxes de biblioteques incautades, de mà d'Alòs-Moner. Entrada "Llovera, canonge J. M. / Biblioteca i material d'estudi: llibres (55 paquets), materials d'estudi a Casa de Convalescència, sala de la Secció Històrica, armari, baixos". 1938.

Bibliografia

CARRERAS, Lluís. "Proemi". En: J. M. LLOVERA. *Tratado de sociologia cristiana*. 8a ed. Barcelona: Luis Gili, 1953, p. XV-XXXIV.

ESTOP, Quirze. "El doctor Llovera". *Revista Litúrgica*, 3 (1949), p. 26-28.

GEIS, Camil. "Los que encontré en el camino: doctor José Mª Llovera". *Revista de Gerona*, 12 (1960), p. 71-73.

"Josep Ma. Llovera i Tomàs (1874-1949)". En: *Civtat: Ideari d'Art i Cultura – Autors* (http://www.civtat.cat/llovera_josep_ma.html, consulta 7 de gener 2025).

"Llovera i Tomàs, Josep Maria". En: *Visat* (http://www.visat.cat/diccionari/cat/traductor/444/llovera-i-tomas-josep-maria.html, consulta 7 de gener 2025).

MASSOT I MUNTANER, Josep. "El moviment bíblic". En: *Aproximació a la història religiosa de la Catalunya contemporània*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1973, p. 56-75

MEDINA, Jaume. "Les versions rítmiques de Josep Maria Llovera". *Faventia*, 27/1 (2005), p. 125-138.

MIQUEL I MACAYA, Josep. "Tres cors". *Roda de Ter* (setembre 1976), p. [49-50].

RIBERA I FLORIT, Ramon. "Llovera i Tomàs, Josep Maria". En: *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya* (Barcelona: Claret: Generalitat de Catalunya, 2000), vol. II, p. 505-506.

XIBERTA, Bartomeu, O. Carm. *Reivindicación del M. R. P. José Maria Llovera, en favor de nuestra orden, en charlas a las contemplativas*. Barcelona, 1967.

Documents ingressats durant la Guerra Civil, amb indicació de procedència

Ms. 3519
Quadern de notes familiars de la família Llovera. Inclou còpia de les *Ordinacions o constitucions d'en Sanctacília*. 1a meitat del segle XIX.

F. 1-8: Còpia de rebuts. 1786-1802; al f. 3, nota de possessió de Josep i Maria Llobera, Orfans (Empordà) 1836
F. 10: "*Sumar quebrados simples. Ejemplo*".
F. 13-34: "*Ordinacions o constitucions d'en Sanctacília*".

F. 81-83: Notes enganxades

85 f. (f. 35-80 en blanc); 145 x 100 mm. Diverses mans. Enquadernació coetània en forma de cartera amb tanca de badana. Títol al pla anterior: "Ordinacions de Sanctacília".

Procedència: Havia pertangut a Josep Maria Llobera; a la fi, faixa de tramesa de la revista "Journal des Pyrenées Orientales" a Joseph Maria Llobera, de Castelló d'Empúries, segell datat de Perpinyà, 20 de setembre de 1865. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1866; registrat el 7 d'abril de 1937).

Bibliografia: J. M. PONS I GURI, V.V. SANDALINAS FLORENZA, *Constituciones y otros derechos de Cataluña* (Barcelona: J. M. Bosch, 1952), p. 173-207 (amb traducció castellana); J. LALINDE, "Ordinacions de Santacilia", en: *Nueva enciclopedia jurídica* (Barcelona: Francisco Seix, 1950-1993), vol. 18, p. 569-572.

Documents ingressat durant la Guerra Civil, registrat sense indicació de procedència

Ms. 1449

FUNDACIÓ BÍBLICA CATALANA. Material de treball per a la *Sinopsi Evangèlica* i per a la traducció del evangelis; text grec de M.-J. Lagrange, traducció i notes de Lluís Carreras i Mas i Josep Maria Llovera. 1er terç del segle XX (anterior a 1927).

1449/1

Documentació a l'entorn de la Fundació Bíblica Catalana.

1. Carta de [P. de E.?], del Convent de Caputxins d'Arenys de Mar, a un destinatari no identificat [Llovera?]. 5 de febrer de 1928.

2. Efemèrides de la Fundació Sant Damàs, 2a sèrie. 1924-1925.

3. Notes per a un text sobre sant Jeroni.

1449/2

Sinopsi evangèlica.

1. Evangeli de Mateu, capítol VIII, fragment de la traducció catalana.
Text mecanografiat.

2. Evangeli de Marc. Dubtes de traducció.

1449/3

Sinopsi evangèlica. Aparat crític i paratextual.

1. Evangelis de Mateu i de Marc. Sumaris.

2. Evangeli de Mateu. *Variae lectiones*.

3. Evangeli de Mateu. Proves d'estructura de la sinopsi

1449/4

Sinopsi evangèlica. Galerades i paginades

1. Evangelis de Mateu, Marc i Joan. En grec; edició de Marie-Joseph Lagrange.
Folis enganxats sobre paper, amb nombroses esmenes a llapis vermell

2. Evangelis de Mateu i de Marc. Galerades

3. Evangeli de Mateu. Paginades.

4. Evangeli de Mateu. Prova d'impressió d'un quadern del primer foli de la traducció de l'evangeli de Mateu

1449/5

Fragments de traduccions de diferents llibres bíblics.

1. Gènesi, capítol 46. Traducció d'un fragment.
Text manuscrit.

2. Llibre de Ruth. Versio directa de l'hebreu.
Text manuscrit.

3. Llibre de Ruth. Versio directa de l'hebreu.
Text mecanografiat.
4. Epístola als romans. Capítol I.
Text manuscrit.

Procedència: No indicada. Havia pertangut a Josep Maria Llovera. Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2979).

Bibliografia: J. MASSOT, "El moviment bíblic", en: *Aproximació a la història religiosa de la Catalunya contemporània* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1973), p. 56-75. Sobre Josep M. Llovera, vegeu les conferències de Q. ESTOP, L. CARRERAS I MAS i J. M. RIU pronunciades en la sessió commemorativa que li dedicà l'Acadèmia Catòlica el 9 de desembre de 1951 (Arxiu de la Fundació Bosch i Cardellach). Sobre Lluís Carreras i Mas, vegeu D. VIÑAS I CAMPS, *El Doctor Lluís Carreras i Mas, en el centenari del seu naixement* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1985).

Edició: *Sinopsi evangèlica*, text grec de M.-J. LAGRANGE, versió catalana i notes de Ll. CARRERAS i J. M. LLOVERA (Barcelona: Alpha, 1927).

Nota: La Fundació Bíblica Catalana va ser, conjuntament amb l'Abadia de Montserrat, la primera institució que publicà els textos bíblics en versions poliglotes a més de en català. De fet, en un principi eren un mateix projecte, però divergències entre Cambó, home que estava al darrera de la Fundació, i el gran artífex de l'obra montserratina, Bonaventura Ubach, feren impossible perpetuar la col·laboració.

38.
Francesc Macià (Vallmanya)
Guerra Civil
1936

L'historiador Ricard Albert i Llauró rebé, a finals del 1936, el que probablement seria un dels encàrrecs més rellevants de la seva tasca al servei del salvament del patrimoni documental: la recuperació de l'arxiu privat de Francesc Macià, conservat a Vallmanya, la propietat familiar de la dona de Macià, Eugènia Lamarca.

Maria, la filla de Macià, s'havia posat en contacte amb la Generalitat per tal que es fes la recollida, i el conseller de Cultura, Ventura Gassol, va transmetre l'ordre a Jordi Rubió, que va encarregar la tasca a qui era un dels seus assistents més eficaços. Pot semblar estrany que fos Rubió qui se n'encarregués, i no Duran i Sanpere, que hauria semblat més indicat en tant que responsable del salvament d'arxius. Ara bé, entre finals de 1936 i inicis de 1937 Duran i Sanpere estava aqueferat amb el trasllat dels arxius recuperats pel seu servei a Viladrau i, per tant, molt probablement ni ell ni els seus assistents no podien dedicar-s'hi de ple. Val a dir també que, tot i que la divisió de tasques va ser força clara, en ocasions els salvaments d'un i altre material eren realitzats per qui en aquell moment tenia la possibilitat de fer-ho, i que possiblement la intenció era, sobretot, recuperar el material el més ràpidament possible.

A l'arxiu de la Biblioteca es conserva una camisa en la qual sota el títol "Vallmanya (Casa Macià)", inscrit en llapis blau, hi ha la nota:

> "16-17-XII-36 hi va Albert amb camió a recollir els papers del President Macià, els quals són dipositats a l'Hospital".

La camisa conté quatre folis, amb capçalera de la Biblioteca de Catalunya, amb el llistat del que es va recollir: caixes de ferro, maletes i cistells de vímet amb llibres i documentació diversa, capses de cartró i àlbums amb fotografies, títols i altres documents emmarcats, molts d'ells lliurats en homenatge al president, retrats de Macià, correspondència de condol rebuda per la família... Al damunt del llistat una nota de la mà de Rubió indica que: "Un exemplar firmat fou donat a la vda. del Sr. Macià, i un altre a l'alcalde d'Alcarràs". En un primer moment, Albert va fer arribar els documents a l'antic Hospital de la Santa Creu, on es concentrava la documentació recuperada per la Secció de Biblioteques del PHAC. No sabem si, en arribar a la Biblioteca, en aquell moment o més endavant, es va fer algun tipus de classificació entre la documentació d'arxiu i els llibres que formaven part del conjunt. Això podria explicar que, en la col·lecció de manuscrits, es trobés un quaderns amb uns apunts d'àlgebra del jove Macià (ms. 2586/1) i una llibreta de comptabilitat del mas (ms. 2586/2).

En algun moment, la documentació recuperada va ser instal·lada en el que després es coneixeria com les "caixes verdes". El fons va quedar als locals de l'Hospital després de la guerra, ocult, sense que el director nomenat pel nou règim, Felip Mateu i Llopis, fes esment de la seva presència (cosa que, molt probablement, hauria significat el seu trasllat a Salamanca, com va

passar amb tants altres arxius privats), possiblement per desconeixement. Cal tenir en compte que, quan Mateu i Llopis va incorporar-se a la Biblioteca, Rubió ja no hi era, Bohigas va ser enviat a Mallorca, i Ricard Albert havia acabat als camps de concentració de Sant Cebrià i Argelers. El 1963, Mateu sembla que va témer que algú pogués atemptar a la integritat de la documentació, o potser que descobrís la presència d'aquells papers que podien ser comprometedors. Decidí aleshores traslladar el contingut de les "caixes verdes", que en algun moment havia estat transformat en paquets embolicats en paper d'embalar, a l'Arxiu de la Diputació, ubicat en aquell moment en el Palau de la Diputació (l'actual Palau de la Generalitat), on pensava que podien estar més segurs. La documentació ingressada no havia estat registrada a la Biblioteca —és possible que no es fes pensant que havia de ser transferida al Servei d'Arxius—, i segons sembla tampoc no ho va ser en arribar a l'arxiu de la Diputació, probablement per prudència i per por; i a poc a poc es va perdre el rastre de la seva existència.

Amb el retorn de la Generalitat, el 1977 Maria Macià s'adreçà a Josep Tarradellas i al president de la Diputació, Francesc Martí i Jusmet, per intentar retrobar els papers, endebades. El 1982 el nou president de la Diputació, Antoni Dalmau, es va interessar particularment per la recerca del fons perdut, que va ser retrobat finalment el 1984 per l'arxivera de la Diputació, Assumpta Rodon, en un prestatge reculat de l'arxiu. Restituïts a la família, el 1990 aquesta els dipositá finalment a l'Arxiu Nacional de Catalunya.

Fonts d'arxiu

AHBC, 122/4 – Còpia de carta, probablement, de Jordi Rubió a l'Alcalde d'Alcarràs, trametent una relació signada de la documentació del president Macià recuperada de Vallmanya. 24 de desembre de 1936. 24 de desembre de 1936.

AHBC, 124/59bis – "Relació dels objectes traslladats, per ordre de la Conselleria de Cultura, de la Casa de Vallmanya, pertanyent al que fou president de la Generalitat, l'Honorable Francesc Macià, a Barcelona i dipositats a l'antic local de l'Institut d'Estudis Catalans, antic Hospital de la Santa Creu". Amb nota de Rubió: "Un exemplar firmat fou donat a la vda. del Sr. Macià, i un altre a l'Alcalde d'Alcarràç". 23 de desembre de 1936.

ANC, 1-264 – Fons Francesc Macià.

ANC, 1-818 – Fons President Francesc Macià (documentació institucional).

Bibliografia

FERRAN I PERMANYER, Mariona. *L'Escola Isabel de Villena i la seva gent (1939-1989)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997, p. 102.

ESTIVILL, Assumpció. "Ricard Albert i Llauró". En: *Qui era qui a l'Escola de Bibliotecàries: Notícies biogràfiques del professorat (1915-1972)*. Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona, 2016 (Biblioteca universitària), p. 107-108.

El Fons President Macià de l'Arxiu Nacional de Catalunya. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1995 (Publicacions de l'Arxiu Nacional de Catalunya, 3).

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les 'Notes' de Jordi Rubió". *Estudis Romànics*, 29 (2007), p. 213-234. **§65.**

MARTÍ GÓMEZ, José. "Murió Ricard Albert, el pedagogo que salvo los papeles de Macià". *La Vanguardia* (6 de gener de 1985), p. 23.

ZAMORA ESCALA, Jaume Enric. *Els arxius i el conflicte polític en el segle XX: el cas dels arxius catalans (1931-1939)*. Tesi doctoral. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2011. P. 299-300 ("L'arxiu Macià: salvament, oblit i descoberta").

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 2586
Documentació familiar de Francesc Macià. 1860-1865, 1904-1908.

2586/1
Apunts d'àlgebra copiats per l'estudiant Francesc Macià Llussà. Ca. 1860-1865.

80 f. (f. 74-79 en blanc); 230 x 165 mm. Text parcialment subratllat. A la part superior dreta dels quaderns: "Llibreta 1ª-... 8ª". Enquadernació mitja tela i cartró folrat de paper de guarda del segle XIX.

2586/2
Llibreta de comptabilitat de la producció de mel del mas de Vallmanya, gestionada per Josep Monclús. 1904-1908.

49 f. (f. 48-49 en blanc); 310 x 210 mm. Paper amb pautat per a comptabilitat. Enquadernació mitja tela i cartró folrat de paper de guarda. A l'etiqueta de la coberta anterior "D. Franco. Macià".

Procedència: Fons antic de la BC (ingressat durant la Guerra Civil).

Bibliografia: J. CAMPS I ARBOIX, "Pels secans centrals. Can Macià", en: *Les cases pairals catalanes* (Barcelona: Destino, 1965), p. 146-148.

Nota: ms. 2586/2 retrobat i incorporat l'any 2022.

39.
Francesc Mestre Noè
Guerra Civil
1938

A principis de 1938, per interès propi però probablement també per evadir-se de les preocupacions del moment, Jordi Rubió estava preparant un estudi per celebrar el centenari de la publicació del primer poema de Lo Gayter del Llobregat al *Diari de Barcelona*, esdevinguda el febrer de 1839[879]. Treballa per donar-hi context, i amb aquest objectiu envia una carta a Francesc Mestre i Noè per intentar esbrinar l'autor d'un volum anònim, *El liberal arrepentido*, publicat a Tortosa el 1824 com a resposta al Trienni Liberal i que havia tingut un cert èxit. Mestre li respon el 2 de febrer de 1938:

> "Estimat amic: degut a la irregular circulació dels trens, la seva grata del 24 no ha arribat fins avui.
>
> Estic al camp des del juliol prop passat, fugint de les criminals agressions aèrees qu'ha sofert la ciutat.
>
> Tot i essent copiosíssima la meva Biblioteca de llibres escrits per tortosins, impresos a Tortosa o referens a la nostra ciutat —recopilació fatigosa durant més de mig segle— no tinc cap exemplar de *El liberal arrepentido* [...].
>
> Sento molt, amic Rubió, no haver pogut respondre los seus nobilíssims desitjos. Si s'hagués tractat d'un historiador, literat o poeta d'aquells temps no m'hauria sigut gens difícil posar-ho en clar, perquè en la meua llibreria-arxiu hi tinc un cúmul de llibres i notes bibliogràfiques dels escriptors i artistes tortosins".

Quan va esclatar la guerra, Francesc Mestre i Noè (Tortosa, 1866-1940) feia gairebé catorze anys que era vidu d'Enriqueta Ferrús i Ribes (Vinebre, 1868-Tortosa, 1922). Pocs mesos després, el seu fill únic, Ernest, va ser torturat i assassinat a la pedrera de Càlig, juntament amb altres deu víctimes, la nit del 10 a l'11 de desembre del 1936, després d'una detenció nocturna en què l'erudit intentà que el detinguessin a ell. L'assassinat d'Ernest Mestre i Ferrús, veterinari i sots-delegat de Sanitat Veterinària de la Generalitat al partit Judicial de Tortosa, s'inscrivia en la política de terror establerta des de finals de juliol del 1936, amb la crema d'esglésies —la nit del 31 de juliol de 1936 havien estat incendiats gairebé tots els convents i esglésies de Tortosa— i la detenció i tortura de personatges eclesiàstics, conservadors, burgesos o fins i tot republicans. Tot i la seva edat i el respecte que la seva figura desvetllava entre els seus conciutadans, Mestre tenia una por més que justificada per ell i pel que li quedava de família i, seguint el camí de molts tortosins conservadors, a mitjan 1937 s'instal·là fora vila, en un mas als Reguers que els assegurava els mínims per a la subsistència. A principis d'agost de 1938, Mestre i Noè aconsegueix un salconduit perquè la família pugui traslladar-se a Vinaròs, on romandrà fins a la

[879] L'estudi sobre Rubió i Ors no va arribar a veure la llum. Probablement, Rubió aprofità el material per a l'estudi sobre la Renaixença que havia de ser publicat a la *Historia General de las Literaturas Hispánicas* dirigida per Díaz-Plaja, i que tampoc fou publicat. Aquest treball, traduït al català, es publicà com a tercer volum de la *Història de la Literatura Catalana* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986).

tardor de 1939, mentre espera que a la seva casa, com la majoria de les de Tortosa molt malmesa per la guerra, es facin els treballs necessaris per tornar a ser habitable. Afeblit per la malaltia i per la profunda tristor arran de la mort del fill —i de veure la seva ciutat en gran part en ruïnes— Mestre i Noè mor l'any següent, el 6 de novembre de 1940.

Francesc Mestre havia deixat a la ciutat la seva extensíssima biblioteca i arxiu, especialitzats en la història i cultura tortosines, així com el seu epistolari. Rubió en coneixia la importància: no en va Mestre i Noè havia estat amic del seu pare, i ell mateix, com s'ha vist, el consultava per qüestions que tinguessin a veure amb escriptors o impresos tortosins. Rubió havia estat en contacte constant amb Cid i Mulet, que, com a delegat de Cultura de la Generalitat, s'havia ocupat del primer salvament dels arxius i les biblioteques tortosins, així com de l'establiment d'una biblioteca popular amb una part dels fons confiscats; tenia per tant coneixement de la gravetat de la situació. Quan la guerra avança pel front de l'Ebre, Rubió demana que li permetin anar a Tortosa, aprofitant els viatges del bibliobús, per intentar salvar el material que les circumstàncies haguessin deixat desprotegit, entre els quals algunes biblioteques i arxius particulars, com ara el de Mestre i Noè. Una breu nota mecanografiada indica que de la biblioteca de Mestre i Noè es recolliren vint-i-set paquets de papers (del quals dos de retrats i estampes) i vint-i-sis paquets de llibres, i de la de Tió dos paquets de llibres i una capsa d'objectes tortosins antics; aquestes xifres coincideixen amb les que apareixen en una llista de biblioteques particulars dipositades a la Biblioteca de Catalunya, datada a 9 d'abril de 1940.

Un cop finida la guerra, l'erudit intentà fer els passos per recuperar els seus béns. Comença aleshores per a ell, com per a tantes persones grans que han vist la seva casa desfeta, una peregrinació per intentar recuperar almenys part del que havia estat la seva vida. A mitjan 1939 es posa en contacte amb Rubió, que li diu que la biblioteca i l'arxiu són a la Biblioteca de Catalunya; Rubió, però, en aquell moment ja ha estat apartat de la direcció, i l'adreça a Pere Bohigas. En la carta que Mestre i Noè envia a Bohigas el 16 de juliol del 1939 li transmet la seva profunda tristor per la mort del seu fill, el saqueig de la seva casa i per

> "la total desaparición de mi biblioteca general, biblioteca tortosina, archivo histórico con varias carpetas rotuladas, epistolario contenido en 24 o 26 cajas forradas (color ocre claro), 12 cajas color verde con ejemplares de periódicos que insertan artículos míos, diplomas de academias, un pergamino nombrándome cronista de Tortosa y otro de un homenaje que me tributaron amigos indulgentes, etc. Entre los libros de carácter general está la colección Bernat Metge (edición de lujo) y más de mil libros de historia, geografía, arqueología, Bellas Artes y literatura. Muchos están dedicados, y los encuadernados en Tortosa con mis iniciales F. M. N."

Ell es troba encara a la casa del carrer Major, 18, de Vinaròs, esperant poder tornar a Tortosa. Li demana també "me diga si entre mis libros se encuentra una panoplia de armas antiguas, un monetario y multitud de objetos arqueológicos y varios cuadros al óleo de gran valor". Com que probablement no hi siguin, li demana a qui podria adreçar-se per intentar recuperar-los. Bohigas li diu que, efectivament, no hi són, i que es pot dirigir al Servicio de Recuperación

Artística de Tarragona (o de Tortosa, si n'hi ha); altrament, pot parlar amb el responsable del Servicio de Recuperación de la Zona de Levante, José M. Muguruza, al Palau de la Virreina. Pel que fa als libres i papers, són sans i estalvis i pot recuperar-los quan li convingui, amb l'autorització pertinent. Mestre respon que enviarà un amic amb un camió; segurament, els problemes de vista que arrossegava des del seu naixement —i als quals es refereix sovint en les seves cartes— i el mal estat de salut general no recomanaven els trasbalsos d'un viatge a Barcelona. El 1918, poc després de l'atac de feridura que patí Enriqueta Ferrús, l'erudit havia traspassat la llibreria que tenia amb la seva dona als germans Claudi i Fermí Viladrich, que hi havien treballat des de la seva infantesa i en qui tenia plena confiança. No és estrany, per tant, que confiés en Claudi per recuperar els fons que havien estat salvats per Rubió. El 9 de desembre de 1939 fa un escrit al "Jefe del Servicio de Recuperación Bibliográfica" per tal que autoritzin Claudi Viladrich a enretirar els seus llibres i papers, i un altre a Claudi autoritzant-lo a recuperar-los; i el mateix dia Ferran Valls i Taberner signa l'autorització pertinent. Ara bé, per alguna raó no especificada —potser el volum?—, Viladrich va presentar les autoritzacions, però no va enretirar els paquets. A principis de maig, Francesc Mestre torna a enviar un correu a Bohigas avisant que tornarà a passar a mitjan maig. Sabem la data concreta de la recollida, el 15 de maig, gràcies a un rebut i al formulari de retorn del Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional (SDPAN), signat per part de la Biblioteca per Maria Condemines; ara bé, contràriament a allò que era habitual, el retorn no queda consignat a la llibreta en què s'enregistren les devolucions posteriors al 10 de febrer de 1940.

L'alegria del retorn dels seus llibres i papers, però, va ser frustrada en part. L'historiador tortosí pensava poder recuperar tot el que havia deixat; malauradament, no va ser així. En una carta del 28 de maig, Mestre diu a Bohigas:

> "Una vez más expreso el a Vd. mi sentimiento de gratitud por el celo y cuidado que ha puesto Vd, en la custodia de la parte de los libros y papeles rescatados en esa biblioteca, cuyos paquetes llegaron a mi poder oportunamente.
>
> La emoción que experimenté al recibirlos es inexplicable. Pero esta satisfacción, como es natural y Vd. la comprenderá fácilmente, se trocó también en otra muy dolorosa al ver que de toda mi biblioteca-archivo sólo he podido rescatar la quinta parte, y entre lo desaparecido he de lamentar la pérdida de libros míos histórico-arqueológicos que había escrito a costa de grandes contrariedades, espigueos y viajes.
>
> Como mi quebrantada salud no me permite la actividad de otros tiempos, voy de poco en poco clasificando los referidos libros y papeles. Cuando termine, si Vd. lo necesita, le enviaré un recibo de lo por Vd. entregado y una lista aproximada de los notables libros impresos y de los manuscritos míos desaparecidos. Quizá esta lista mía pueda orientar a Vd. para ver si en esa biblioteca se encuentran las obras de varios autores extraviados y también los manuscritos míos de referencia.
>
> El amigo Rubió a quien deseo salude y exprese mi reconocimiento, dígale que entre los papeles no han aparecido los diplomas académicos que estaban en mi despacho".

Val a dir que Rubió va entrar a la casa el mes de novembre de 1938, més d'un any després que l'erudit l'hagués deixada, i que en aquest lapse de temps era fàcil que una bona part del fons hagués estat traslladat a alguna altra part o sostret. L'apreciació de Mestre i Noè dient que "sólo he podido rescatar la quinta parte" és potser una mica exagerada, però està clar que hi faltava molt. Maria Mestre explica que, arran de la mort del seu fill, l'erudit decidí que, quan ell faltés, els seus llibres i papers fossin traspassats al seu net major, Lluís Mestre i Rexach; indica també que, entre 1939 i 1940, Francesc Mestre establí un llistat aproximat del seu fons i biblioteca personal en l'estat en què es trobava abans de la guerra, segons el seu record. És possible que la decisió fos lligada al trasbals ocasionat per la pèrdua dels papers i llibres amorosament col·leccionats. Sembla que en algun paquet va haver-hi confusions: l'historiador Enric Bayerri, en una carta a Pere Bohigas de 10 de setembre de 1939, referint-se als llibres que se li han tornat, diu que "Encontré entre mis papeles y libros algunos que pertenecían al Sr. Mestre, a quien se los entregué luego"; si tenim en compte les condicions en què es va a dur a terme el salvament, i sobretot el fet que la persona que el va fer no va poder ésser present en el retorn, no és estrany que hi hagués alguna confusió puntual. Les recerques fetes per Maria Mestre i els estudis recents sobre el destí del patrimoni tortosí indiquen que la dispersió fou extraordinària, i que els objectes de les Terres de l'Ebre —i per tant probablement els llibres i papers— es trobaren després de la guerra en múltiples dipòsits, sovint ben allunyats: Tarragona, però també Poblet, Barcelona o, fins i tot, Figueres. Bayerri va rebre l'encàrrec de les noves autoritats d'intentar recuperar el patrimoni bibliogràfic i arxivístic dispers, amb fortuna desigual[880]. Lluís Mestre hauria anat a Barcelona per parlar amb Rubió i intentar veure on podia ésser la resta del fons, però en aquell moment aquest ja havia estat apartat de la Biblioteca de Catalunya, i per tant no tenia accés a les col·leccions. No sabem si aquesta visita és anterior o posterior a la correspondència intercanviada amb Bohigas, però en ella no es parla de la visita del net de l'erudit.

En tot cas, la pràctica totalitat del que va salvar Rubió va retornar a mans de la família; però no tot. Entre el 31 de juliol i l'1 d'agost de 1941, una vegada mort l'erudit tortosí i tancada la campanya de devolucions del Servicio de Recuperación del Patrimonio Bibliográfico, Bohigas registra set manuscrits amb la menció "Francisco Mestre Noé", els actuals mss. 1423-1429[881]. Es tracta majoritàriament de volums relligats, molts d'ells relacionats amb el besoncle de

[880] En la seva tesi sobre el seu besavi, Francesc Mestre i Noè, Marta Mestre intenta reconstruir el camí que va fer el fons, tot indicant que alguns dels documents del fons Mestre haurien estat retornats per error a Enric Bayerri, arxiver de Tortosa, que no els hauria tornat. Hi ha per tant diferències entre el que diu Bayerri a Bohigas i el que considera la família de Mestre. A la mort de l'arxiver tortosí, la vídua de Bayerri va lliurar un conjunt de manuscrits a la Biblioteca de Catalunya, on foren registrats amb els números ms. 3513-3515, ms. 3530 i ms. 3533. L'interès comú de Bayerri i Mestre pels mateixos temes fa difícil saber si aquests volums havien pertangut a un erudit o a l'altre. Ara bé, el ms. 3533 és un recull de cartes adreçades a Bayerri, i el ms. 3513 està extret d'una carta d'Alfons Par a Joan Abril i Guanyabens també conservada per Bayerri. Per tant, a priori semblaria que aquests dos números eren propietat seva.

[881] El mes d'agost de 1941 feia poc temps que Pere Bohigas havia retornat de Madrid, on havia passat uns mesos opositant per esdevenir funcionari del Cuerpo de Facultativos de Bibliotecas y Archivos; el mes de juny li comuniquen que ha guanyat el concurs, i li adjudiquen, breument, una plaça a la Universitat de Barcelona.

Francesc Mestre, l'escriptor romàntic Jaume Tió i Noè (Tortosa, 1816-Barcelona, 1844)[882]. Del ms. 1428, un recull factici de documents al voltant de l'escriptor tortosí, se n'extragueren dos breus quaderns que serien registrats en els anys 1970 com a mss. 2110 i 2111. Algun temps més tard, durant la dècada de 1980, es registraren dos petits lligalls de cartes a Jaume Tió, sens dubte de la mateixa prodecència (mss. 3528 i 3529). Per acabar, a finals de la dècada de 1990 aparegué una capsa amb la menció "Mestre-Noè" entre llibres i lligalls diversos pendents de registrar. Contenia essencialment documentació patrimonial al voltant de Jaume Tió i un conjunt de carpetes amb material de treball de Francesc Mestre i Noè sobre diferents edificis tortosins, així com algunes còpies de textos històrics fetes per Mestre i Noè i un parell de documents d'arxiu d'època moderna (mss. 4636-4648). El volum que ocupen aquests manuscrits i els registrats anteriorment amb la indicació de procedència "Llegat Mestre-Noè" fa un total d'entre 60 i 70 cm; és molt possible que haguessin format part d'un dels dos paquets que havien estat etiquetats com a "Tió", i que per això foren separats de la resta i romangueren a la Biblioteca.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 2015/9, doc. 199 – Instància de Francesc Mestre Noè al cap del Servicio de Recuperación Bibliográfica per tal que es permeti a Claudi Viladrich recuperar els seus llibres i papers. Tortosa, 9 de desembre de 1939.

AHBC, 77/5 – Documentació sobre el lliurament de la documentació i llibres de Francesc Mestre Noè a Claudi Viladrich. 13 de desembre de 1939-15 de maig de 1940.

AHBC, 108/18 – Cartes enviades per Francesc Noè a Jordi Rubió. 1932-1938.

AHBC, 124/65 – Correspondència amb Bohigas a l'entorn del retorn de la documentació confiscada a Mestre i Noè a Tortosa. 16 de juny de 1939-15 de maig de 1940.

AHBC, 126/42 – Documentació sobre la recollida de documentació a Tortosa. Novembre de 1938.

AHBC, 332/1 – Servicio de Recuperación bibliográfica. "Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central". 9 d'abril de 1940.

Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Correspondència / Mestre i Noé, Francesc i Joan Cid i Mulet.

Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Dietari del Servei de Biblioteques – Entrades relatives a la biblioteca de Tortosa. 1936-1938.

Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Dietari 1936-1939 – Viatge amb el bibliobús a Tortosa. 1-3 de novembre de 1938.

Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Dietari 1936-1939, fitxes – Nota preguntant on són els llibres de Bayerri i de Mestre i Noè. Febrer de 1939?

BC, Arxiu literari Rubió, ms. 9600/13-Mestre i Noè – Recull de notícies sobre Francesc mestre i Noè.

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Correspondència Espanya-Catalunya – Cartes i documents de Francesc Mestre i Noè. 18 documents. 1914-1935.

[882] Possiblement un conjunt de retrats de l'escriptor que es conserven a la Unitat Gràfica de la biblioteca tenen el mateix origen (UG-BC-2209, UG-4-C71/1, UGF-4-C176/3, UGF-4-C190/16 i 17, XI.1 C RE.28520 i 28521).

BC, Fons Pere Bohigas. Correspondència – Cartes de Francesc Mestre i Noè a Pere Bohigas. 9 de desembre de 1939-28 de maig de 1940. Carta d'Enric Bayerri a Pere Bohigas. 10 de setembre de 1939.

Bibliografia

CID I MULET, Joan. *La Guerra Civil i la revolució a Tortosa, 1936-1939*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2001.

FERRÉ TRILL, Xavier. "Francesc Mestre i Noè i *La Veu de Tortosa* (1899-1902)". En: *Ebrencs del segle XX* (Tarragona: Universitat Rovira i Virgili, 2010), p. 133-152.

GONZÁLEZ GUTIÉRREZ, Juan Antonio. "Jaume Tió i Noè: el Romanticisme". En: *Ebrencs del segle XIX* (Tarragona: Universitat Rovira i Virgili, 2010), p. 19-40.

MENASANCH MARTÍ, Núria. *Francesc Mestre i Noè, el estímulo asociativo del Bajo Ebro (1886-1936)*. Tortosa: UNED, 2019.

MENASANCH MARTÍ, Núria. *Enriqueta Ferrús i Ribes, pionera del feminisme catalanista ebrenc*. Tortosa: Associació de Veïns Jesús-Catalònia, 2022

MESTRE I PRATDEPÀDUA, Maria. *El franctirador: Francesc Mestre i "La Veu de Tortosa"*. Barcelona: Rafael Dalmau, 2018.

MESTRE I PRATDEPÀDUA, Maria. *El primer catalanisme a les Terres de l'Ebre: Francesc Mestre i Noè*. Tesi doctoral. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2019.

MESTRE I REXACH, Lluís. "Notes preliminars per a una biografia: Francesc Mestre i Noè". *Veu del Baix Ebre*, 1252 (4 de setembre de 1981), p. 22-23.

RUBIÓ, Jordi i Manuel RUBIÓ I LOIS. *Cartes de la guerra: maig 1938-gener 1939*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996 (Biblioteca Serra d'Or, 170), núm. 51, p. 118-121.

SUBIRATS, Emigdi. "La Renaixença del català a Tortosa". *Recerca*, 13 (2009), p. 11-48.

VALLS CLUA, Jordi. "Història de la premsa a les terres de l'Ebre (1880-1901)". *Recerca*, 15 (2013), p. 159-189.

Documents ingressats durant la Guerra Civil, registrats el 1941

Ms. 1423
"*Àlbum de poesías de Francisco Mestre Noé*". En castellà. Tortosa, 1885-1886.

1. F. 1v: FRANCESC MESTRE, "*Dn. Jaime Tió y Noé*". Amb un dibuix de llapis de l'escriptor.
2. F. 3-4v: MIQUEL REY. Octubre de 1885.
3. F. 5-6: MIQUEL REY. Octubre de 1885.
4. F. 6v: GONZALO JOVER, "*Cantares*".
5. F. 7-8: GONZALO JOVER, "*La ilusión*". Octubre de 1885.
6. F. 8v-9: GONZALO JOVER, "*Epigramas*".
7. F. 9v-10: GONZALO JOVER, "*Cuenta*".
8. F. 10v: R. MARQUÉS, "*Gran tendencia*". Octubre de 1885.
9. F. 11: J. VERGÉS, "*Intimas*".
10. F. 11v: J. VERGÉS. Novembre de 1885.
11. F. 12: A. SANCHA, "*Excepción*". Gener de 1886.
12. F. 12v: POBLADOR. Tortosa, 10 d'agost de 1886.
13. F. 13: J. MESTRE TIÓ. Tortosa, setembre de 1886.

14. F. 14: J. M. T., "*Idilio*".
15. F. 14: J. M. T., "*Salidas de tono*".
16. F. 15v-16: FRANCISCO PERPIÑÁ, "*El primer beso*". 2 d'abril de 1888.

16, [29] f. (f. sense numerar en blanc); 180 x 125 mm. Enquadernació industrial tela marró estampada amb filets daurats. Al pla anterior, estampa a color d'una gitana amb una pandereta i títol estampat a sota en lletres daurades, "Poesies"; al pla posterior, signatura autògrafa de F. Mestre i Noè.

Procedència: Al f. de guarda anterior, segell de "Francisco Mestre i Noè". Ingressat durant la Guerra Civil. Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2953).

Ms. 1424
JAUME TIÓ I NOÈ, "*El Castellano de Mora: drama històrico original en tres actos y 5 cuadros*". Al f. 2: "Enviada a Madrid a últimos de junio de 1838". Madrid, juny de 1838.

63 f.; 205 x 145 mm. Anotacions escèniques centrades i subratllades. Enquadernació en mig pergamí i cartró, coberta folrada de blau. Talls acolorits de groc. Títol ms. al llom: "El castellano".

Procedència: Prové de la biblioteca de Francesc Mestre i Noè. Ingressat durant la Guerra Civil. Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2954).

Edicions: J. TIÓ, *El castellano de Mora* (Barcelona: J. Oliveres, 1839); ed. crítica J. TIÓ, *El castellano de Mora*, edición, introducción, notas y apéndice documental de E. GUTIÉRREZ DÍAZ-BERNARDO (Toledo: Diputación Provincial, 1999).

Ms. 1425
"*Súplica de la muy leal ciudad de Tortosa en ocasión de las alteraciones del Principado de Cataluña y Condados de Rosellón, Zerdaña, etc*". Al f. 2, "Lo llibre imprès del qual s'ha tret la còpia manuscrita està en la biblioteca del notable bibliògraf de Reus D. Pau Font i Rubinat. Dit exemplar no arriba més que a la folia 119. Per lo tant, li manca la part del capítul VI i les folies corresponents a les conclusions. Lo seu tamany és de 19x14 centímetres Tortosa, 1916". Còpia de Francesc Mestre i Noè de l'edició original (Tortosa: Pedro Martorell, 1640). Tortosa, 1916.

155 f.; 215 x 155 mm. Enquadernació en mitja pell i catró folrat de pell marró coetània. Títol estampat al llom "Tortosa en 1640".

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca de Francesc Mestre i Noè. Ingressat durant la Guerra Civil. Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2955).

Ms. 1426
Album romàntic de Manuela Carbonell Català, muller de Víctor Balaguer. Inclou poemes i dibuixos dedicats (L. Figuerola, Joan Cortada, Jaume Tió, J. Rubió i Ors, O. G. Mata, J. A. Simó Cifuentes, Antoni de Monasterio, Josefa Massanés, Josep Vayreda, etc.). En català i en castellà. Barcelona, 1839.

1-3. F. 1-3v: JOAQUÍN M. SÁNCHEZ, Dedicatòria; "*Alegoría*", Cavaller romàntic amb capa i mandolina, aiguada; "*Oriental*", Poema. Barcelona, 1 de gener 1839.
4. F. 4-4v: S. COLLAR Y BUEREN, "*Improvisación*". 1 de gener 1839.
5. F. 5-5v: LAUREANO FIGUEROLA, Poema. Barcelona, 2 de gener 1839.
6. F. 6: JUAN CORTADA, Poema. Barcelona, 3 de gener 1839.
7. F. 7-8: JAUME TIÓ I NOÈ, Poema. Barcelona, 4 de gener 1839.

8. F. 9: J. C. V., Poema. Barcelona, 5 de gener 1839.
9. F. 10-10v: "*Fracmento: drama inédito. El bastardo*". Barcelona, 6 de gener 1839.
10. F. 11: JOAQUIM RUBIÓ, Poema. Barcelona, 7 de gener 1839.
11. F. 12-13: P. G. MATA, Poema. Barcelona, 10 de gener 1839.
12. F. 14: J. B. SIMÓ I CIFUENTES, "*Poesías inéditas de S.y C.*"
13. F. 14v-15v: E. DE MARTÍNEZ, Poema. Barcelona, 12 de gener 1839.
14. F. 16: INOCENCIO FIGUEROLA, Poema. Barcelona, 13 de gener 1839.
15. F. 17-18: J. DETRELL, "*Oriental*".
16. F. 19-20: J. B. SIMÓ Y CIFUENTES, "*Improvisación*". Barcelona, 15 de gener 1839.
17. F. 21: ALMEYDA, Poema.
18. F. 22-23: Estudis de bustos de dona, mina de plom.
19. F. 28: J. Mª S. (JOAQUIM MARIA SÁNCHEZ). "*Improvisación*". 15 de gener 1839.
20. F. 29: ANTONIO DE MONASTERIO, "*El sueño del proscrito*".
21. F. 33-34: Dedicatòria. Barcelona, 18 de gener 1839.
22. F. 35-36: M. IBÁÑEZ, "*La ausencia de los amantes*".
23. F. 37-37v: JOSEFA MASSANÉS, Poema. Barcelona, 20 de març 1839.
24. F. 38: MANUEL GUTIÉRREZ, Castell romàntic, dibuix a la mina de plom. 26 de febrer 1839.
25. F. 42-48: Estudis de bustos i figures (del mateix autor que els dels f. 22-23), dibuix a la mina de plom.
26. F. 57-61: JOSEP VAYREDA, Poemes. Barcelona, 20 d'abril 1839.

Paper (f. 23-36, 38-56 de colors groc, rosa, verd, sèpia i verd-gris), 61 f. (f. 24-27, 30-32 39-41, 49-56 en blanc); 130 x 165 mm. Enquadernació en pell verda del segle XIX, paper de guarda, llom i cobertes estampades amb ferros daurats. Talls daurats.

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca de Francesc Mestre i Noè. Ingressat durant la Guerra Civil. Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2956).

Exposicions: M. JORBA i F. FONTBONA, *El romanticisme a Catalunya* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1999), p. 239; J. M. DOMINGO, ed., *Barcelona i els Jocs Florals, 1859. Modernització i romanticisme* (Barcelona: Museu d'Història de Barcelona, 2011), p. 239.

Ms. 1427
"*Poesías, copiadas por Francisco Tió y Noé*". Àlbum de poemes. Inclou textos de José Zorrilla, Pedro Antonio de Alarcón, Eusebio Blasco, Ramón de Campoamor, Joaquín Villanueva, Antonio de Trueba, Josep Coll i Vehí, Bretón de los Herreros, Teodoro Llorente, Ventura de la Vega, José Selgas, Gabriel Núñez de Arce, etc. En castellà. Tortosa, finals del segle XIX.

373 f.; 210 x 130 mm. Quaderns numerats 1-38. En tinta negra i lila. Enquadernació en mitja pell porpra i cartró folrat de paper de guarda blanc i negre. Tïtol al llom estampat amb lletres daurades "Poesías".

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca de Francesc Mestre i Noè. Ingressat durant la Guerra Civil. Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2957).

Ms. 1428
JAUME TIÓ I NOÈ, Escrits originals, còpies i documents. 1a meitat del segle XIX.

1428/1
F. 1: Sol·licitud de passaport. 1833.

1428/2
F. 2-3: Comptes.

1428/3
F. 4-23: Recull de poemes. Ca. 1839.

1428/4
F. 24-25: Esborrany de carta a una revista.

1428/5
F. 26-44: Recull de textos en prosa.

1428/6
F. 45-78: Cronologia històrica.

1428/7
F. 80-88: "*Temps, vida i obres de Jaume Tió i Noè per Francisco Tió i Noè*". Nota de les remeses i dels exemplars regalats. En una llibreta escolar.

88 f.; diverses mesures. Enquadernació en mig pergamí i tela verda del segle XX (BC, anys 1970).

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca de Francesc Mestre i Noè. Ingressat durant la Guerra Civil. Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2958).

Ms. 1429
FRANCESC MESTRE I NOÈ, "*Biografia de l'eminent polígraf tortosí D. Jaume Tió i Noè*". Tortosa, 1925.
F. 3-295: "*Biografia de D. Jaume Tió y Noé*".
F. 269-296 "*Necrologia*". Recull de textos necrològics.
F. 297-334: "*Apèndix: Documents i poesies*".
f. 298-306: Còpia de documents relacionats amb Jaume Tió i Noè.
f. 307-313: "Descripció de l'original viatge de Tió a París." 30 de març de 1838.
f. 315-334: Còpia de poemes de Jaume Tió i Noè.
F. 335-340: "*Pròleg escrit per Tió al continuar la Historia de los movimientos, separación y guerra de Cataluña en tiempo de Felipe IV de don Francisco Manuel de Melo*".
F. 341-391: "*Bibliografia*".

391 f.; 265 x 195 mm. Enquadernació en mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca de Francesc Mestre i Noè. Ingressat durant la Guerra Civil. Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2959).

Edició: F. MESTRE I NOÈ, *Temps, vida i obres del polígraf D. Jaume Tió i Noè (1816-1844)* (Barcelona: Balmes, 1927).

Documents ingressats durant la Guerra Civil, registrats posteriorment

Ms. 2110
SIMON MATTZELL, "*Oración fúnebre del papa Clemente XIV, Lorenzo Ganganelli, predicada por el abate Simón Mattzell ... el día 15 de noviembre del año de 1774; tradúxola del alemán al francés el señor de Fontallard .... Impresso en Madrid, por D[n] Juachin Ibarra; reimpresso ... en Barcelona por los herederos de Bartholomé y María Ángela Giralt. Véndese en casa de Juan Antonio Roca, librero, en la plaza de santa Ana*". Còpia del llibre imprès a Barcelona. Finals del segle XVIII.

18 f.; 210 x 155 mm. Sense enquadernar.

Procedència: Al f. 18v, "Marqués de Bellet de Mianes a 26 de junio año de 1789". Extret del ms. 1428, procedent de la biblioteca de Francesc Mestre Noè, a l'angle sup. del f. 1, "Mestre Noè". Ingressat durant la Guerra Civil.

Edició: S. MATTZELL, *Oración fúnebre del papa Clemente XIV, Lorenzo Ganganelli ...; tradúxola del alemán al francés el señor de Fontallard, y al castellano D. Ant. Crisbón ...* (Madrid: por Joaquín Ibarra: reimpr. en Barcelona: por los herederos de Bartolomé y María Ángel Giralt, [1776]) (Palau 158442).

Ms. 2111

P. R. E., "*El chocolate literario, de P. R. E. a Sento Besseroles. Acto único*". Comèdia en vers, en castellà. 1a meitat del segle XIX.

Paper ratllat, 19, [7] f. (f. sense numerar en blanc), 200 x 145 mm.

Procedència: Extret del ms. 1428, procedent de la biblioteca de Francesc Mestre Noè, a l'angle sup. del f. 1, "Mestre Noè". Ingressat durant la Guerra Civil.

Ms. 2689

FRANCESC MESTRE I NOÈ, "*Informació dirigida al nunci de S. S. exposant les causes de la decadència del prestigi de l'autoritat del Sr. bisbe en la diòcesi de Tortosa, l'estat del capítol i la persecució a la llengua catalana*". Escrit presentat arran d'uns incidents provocats a la Seu pel Dr. Martínez. Inclou un text mecanografiat, materials de treball i retalls de premsa. 1920-1922.

62 f.; diverses mesures. Còpia mecanografiada signada per l'autor.

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca de Francesc Mestre i Noè. Ingressat durant la Guerra Civil.

Bibliografia: M. MESTRE, *Francesc Mestre i Noè i el primer catalanisme polític*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 2019).

Ms. 3485

"*Llibre de la Confraria de Corpus Christi dels sastres de la siutat de Tortosa: se feu sent magordom de dita confraria mestre Jusseph Rebull, canonge*". A continuació, afegit, "*mestre Juan Lascoda*". Als f. 314-315, "*Censos que corresponen al Gremi de Corpus Christi y San Martý*". 1683-1744.

315 f.; 305 x 210 mm. Alguns folis en paper timbrat. Enquadernació en pergamí del segle XVII, amb reforços de cuir al llom.

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca de Francesc Mestre i Noè. Ingressat durant la Guerra Civil.

Estat de conservació: Enquadernació de pergamí resseca i amb algun esquinç, llom malmès.

Ms. 3493

"*Compendio de la teórica y práctica del canto llano*". En castellà. Principis del segle XIX.

F. 1-1v: "*Dedicatoria a los RR. SS. eclesiásticos*".
F. 2-68v: "*Primera parte. Nociones generales de canto llano*".
f. 2v-3: "*De los signos*".
f. 4-4v: "*Conocimiento de las claves*".
f. 4v: "*Deducciones*".
f. 5: "*Propiedades*".

f. 5v: "*Conocimiento del tono y el semitono*".
f. 5v-7: "*Señales del canto llano*".
f. 7-9v: "*De los tonos*".
f. 9v-29: "*Solfeo del pimer-[octavo] tono*".
f. 29-62: "*Cantoria de primer –[octavo] tono*".
f. 62: "*Modo de formar las cláusulas en los ocho tonos*".
f. 63v-65: "*Movimientos del canto llano*".
f. 65-67: "*De los intervalos de que se compone el diapasón*".
f. 67-8v: "*Oraciones de horas menores de difuntos, bendiciones y fin de procesiones*".

F. 69-81: "*Segunda parte. Teórica y práctica del canto figurado para la mayor instrucción de los que aspiran a ser buenos cantores*".
F. 81v-90v: "*Hymnos*".
F. 90-101: "*Método para llevar la cuerda*".
F. 101v-103: "*Advertencias*".

102 f. (numeració d'origen 204 p.); 190 x 125 mm. Alguns folis escrits a una sola cara. Algunes anotacions posteriors. Amb nombroses il·lustracions musicals. Enquadernació coetània en pell. Talls vermells.

Procedència: Al f. de guarda, segell del "Colegio de San José" de Tortosa. Havia pertangut a la biblioteca de Francesc Mestre i Noè. Ingressat durant la Guerra Civil.

Ms. 3528
JAUME TIÓ I VIDAL, Correspondència i documentació patrimonial i familiar. 1672-1903.

3528/1
F. 1-127: Correspondència rebuda per Jaume Tió i Vidal. 1826-1852.

1. F. 1: JOAQUIM DE ALBERNI, Carta. Tortosa, 23 de juny de 1842.
2. F. 2: ALEXANDRE DE SABADELL, prior, Carta. Barcelona, 14 de desembre de 1826.
3. F. 3-4: IGNASI CAMPS GIBERT, Carta. Manresa, 17 d'abril de 1824.
4-8. F. 5-9: JAUME CURMINA, O.Min., Cartes. 5 documents. Barcelona, 27 de febrer de 1830-15 de gener de 1831
9-30. F. 10-34: FELIP DANIEL ESPIGOL I MORER, Cartes. 22 documents. Barcelona, 11 de novembre de 1828-9 de novembre de 1830.
31-47. F. 35-53: PERE MÁRTIR DE FEBRER, Cartes. 17 documents. Manresa, 16 de novembre de 1846-15 de febrer de 1852.
48-73. F. 54-82: FRANCESC GONZÁLEZ, Cartes. 26 documents. Barcelona, 17 d'abril de 1830-25 d'agost de 1838
74-88. F. 83-99: GERÓNIMO JORGAS, Cartes. 15 documents. Barcelona, 7 de febrer de 1829-12 d'octubre de 1830.
89. F. 100: JOSEP ENCLUSA, Carta. València, 1 de setembre de 1835.
90. F. 101-103: J. B. ZACARÍAS MARTÍNEZ, Carta. Barcelona, 31 de març de 1845.
91. F. 104: VALENTÍN MATAMOROS, O. Min., Carta. Barcelona, 13 de juliol de 1830.
92. F. 105-106: FRANCESC XAVIER MIRALLES, Carta. Castelló, 7 d'agost de 1842.
93. F. 107-108: IGNASI OLIVERES, Carta. Barcelona, 25 de febrer de 1843.
94. F. 109: MAURICI I FRANCESC PONS, Carta. Manresa, 4 de setembre de 1828.
95-105. F. 110-122: FRANCESC SALLARÉS, Cartes. 11 documents. Sanpedor, 20 de juliol de 1829-8 de gener de 1842.
106-107. F. 123-124: JOSEP SALLARÉS, Cartes. 2 documents. Sanpedor, 18 de juny -10 de juliol de 1829
108. F. 125: JOAN FRANCESC SERRA, Carta. Barcelona, 6 de desembre de 1828.
109. F. 126: JOAN VILADEMUNT, O.Min., Carta. Barcelona, 26 de juny de 1830.

110. F. 127: BONAVENTURA VIÑAS, Carta. Barcelona, 17 de març de 1849.

3528/2
F. 128-130: JAUME TIÓ I VIDAL, Còpies de cartes enviades. 3 documents. Tortosa, 11 d'abril de 1830.

3528/3
F. 131-139: Cartes rebudes per familiars de Jaume Tió i Vidal. 1801-1903.
1. F. 131-132: JAUME SOLERNOU, Carta a Josep Noè. Manresa, 25 de maig de 1801
2. F. 133: FRANCESC SALLARÉS, Carta a Rosa Lladó de Noè. Sanpedor, 1 de gener de 1809.
4. F. 134: JAUME XIPELL PROU, Carta a Francesc Tió i Noè. Sallent, 4 de novembre de 1868.
3. F. 135-136: VÍCTOR BALAGUER, Carta a Manuel Tió i Noè. Casa Santa Teresa, 3 de març de 1893.
5. F. 137-139: JOAN OLIVA I MILÀ, Carta a Manuel Tió i Noè. 9 de juny de 1893.

3528/4
F. 140-142: Cartes a tercers. 1800, 1833.
1. F. 140-141: JAUME SOLERNOU, Carta a Pere Serra. Manresa, 29 de maig de 1800.
2. F. 142. JOSÉ ANTONIO DOMINGO, Carta a la Junta de Sanitat. 25 d'abril de 1833.

3528/5
f. 148: Fe de baptisme de Jaume Tió i Vidal. Barcelona, 5 de juliol de 1810

3528/6
F. 143-147, 148-183: Recull de documentació relativa a trasllats i documents notarials relatius a un plet sobre una possessió a Sanpedor, heretada a través de Rosa Prat, esposa de Josep Noè. 1672-1874.

183 f.; diverses mesures. Conservat en una capsa.

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca de Francesc Mestre i Noè. Ingressat durant la Guerra Civil.

Estat de conservació: Alguns documents malmesos i amb taques d'humitat. Pendent de restaurar.

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/34349, consulta 7 de gener 2025, correspondència).

Nota: ordenació de M. Dolors Vives, anys 1980.

Ms. 3529
Correspondència familiar de Jaume Tió i Noè al voltant dels seus estudis a València, sota la tutela del germà de la seva tia, Josep Enclusa. Inclou algunes cartes d'amics. Tortosa-València, 2 de novembre de 1834-1 de setembre de 1835.

3529/1
F. 1-117: Correspondència familiar. Ordenació cronològica. 68 cartes.

1. NARCISA NOÈ, Carta a Jaume Tió i Noè. 2 de novembre de 1834.
2. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 8 de novembre de 1834.
3. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València 15 de novembre de 1834.
4. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 23 de novembre de 1834.

5. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València 25 de novembre de 1834.
6. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València 2 de desembre de 1834.
7. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 7 de desembre de 1834.
8. MANUEL TIÓ I NOÈ, Carta al germà Jaume. Tortosa, 9 de novembre de 1834.
9. MANUEL TIÓ I NOÈ, Carta al germà Jaume. Tortosa, 10 de desembre de 1834.
10. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 10 de desembre de 1834.
11. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València 13 de desembre de 1834.
12. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València 6 de desembre de 1834.
13. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 17 de desembre de 1834.
14. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 20 de desembre de 1834.
15. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 22 de desembre de 1834.
16. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 23 de desembre de 1834.
17. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 27 de desembre de 1834.
18. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 28 de desembre de 1834.
19. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València 6 de gener de 1835.
20. JAUME TIÓ, Carta al fill Jaume. Tortosa, 11 de gener de 1835.
21. JOSÉ DEL NOMBRE DE MARÍA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 17 de gener de 1835.
22. JOSEP ENCLUSA, Carta al nebot, Manuel Tió i Noè. València, 17 de gener de 1835.
23. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 24 de gener de 1835.
24. MANUEL TIÓ I NOÉ, Carta al germà Jaume. Tortosa, 1 de febrer de 1835.
25. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 8 de febrer de 1835.
26. JAUME TIÓ, Carta al fill Jaume. Tortosa, 8 de febrer de 1835.
27. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 10 de febrer de 1835.
28. MIQUEL ARTAL i ISIDRE ROCA, Carta a Jaume Tió i Noè. Tortosa. 12 de febrer de 1835.
29. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 15 de febrer de 1835.
30. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 17 de febrer de 1835.
31. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume, Tortosa, 22 de febrer de 1835.
32. MIQUEL ARTAL, Carta a Jaume Tió i Noè. Tortosa. 25 de febrer de 1835.
33. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 28 de febrer de 1835.
34. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare, València 28 de febrer de 1835.
35. MANUEL TIÓ I NOÈ, Carta al germà Jaume. Tortosa, 1 de març de 1835.
36. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume, Tortosa, 8 de març de 1835.
37. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 14 de març de 1835.
38. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 14 de març de 1835.
39. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 17 de març de 1835.
40. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 18 de març de 1835.
41. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 21 de març de 1835.
42. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 23 de març de 1835.
43. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 30 de març de 1835.
44. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 4 d'abril de 1835.
45. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 5 d'abril de 1835.
46. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 7 d'abril de 1835.
47. MIQUEL ARTAL, Carta a Jaume Tió i Noè. Tortosa, 8 d'abril de 1835.
48. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 12 d'abril de 1835.
49. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 15 d'abril de 1835.
50. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 18 d'abril de 1835.
51. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 25 d'abril de 1835.
52. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 26 d'abril de 1835.
53. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 28 d'abril de 1835.
54. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al germà Manuel. València, 2 de maig de 1835.

55. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al germà Manuel, amb afegitó de l'oncle, Josep Enclusa, València 19 de maig de 1835.
56. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 26 de maig de 1835.
57. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 30 de maig de 1835.
58. JOSEP ENCLUSA, Carta al nebot Manuel. València, 30 de maig de 1835.
59. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 10 de juny de 1835.
60. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. Barcelona, 10 de juny de 1835.
61. JOSEP ENCLUSA, Carta al nebot Manuel. València, 16 de juny de 1835.
62. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 23 de juny de 1835.
63. JOSEP ENCLUSA, Carta al nebot Manuel. València, 4 de juliol de 1835.
64. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 28 de juliol de 1835.
65. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 1 de setembre de 1835.

3529/2
F. 118-219: Correspondència familiar. Ordenació cronològica, amb algunes alteracions. Còpia. 1er terç del segle XX.

1. NARCISA NOÈ, Carta a Jaume Tió i Noè. 2 de novembre de 1834.
2. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 8 de novembre de 1834.
3. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València 15 de novembre de 1834.
4. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 23 de novembre de 1834.
5. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València 25 de novembre de 1834.
6. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València 2 de desembre de 1834.
7. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 7 de desembre de 1834.
8. MANUEL TIÓ I NOÈ, Carta al germà Jaume. Tortosa, 9 de novembre de 1834.
9. MANUEL TIÓ I NOÈ, Carta al germà Jaume. Tortosa, 10 de desembre de 1834.
10. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 10 de desembre de 1834.
11. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València 13 de desembre de 1834.
12. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València 6 de desembre de 1834.
13. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 17 de desembre de 1834.
14. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 20 de desembre de 1834.
15. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 22 de desembre de 1834.
16. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 23 de desembre de 1834.
17. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 28 de desembre de 1834.
18. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 27 de desembre de 1834.
19. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València 6 de gener de 1835.
20. JAUME TIÓ, Carta al fill Jaume. Tortosa, 11 de gener de 1835.
21. JOSÉ DEL NOMBRE DE MARÍA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 17 de gener de 1835.
22. JOSEP ENCLUSA, Carta al nebot, Manuel Tió i Noè. València, 17 de gener de 1835.
23. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 24 de gener de 1835.
24. MANUEL TIÓ I NOÉ, Carta al germà Jaume. Tortosa, 1 de febrer de 1835.
25. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 8 de febrer de 1835.
26. JAUME TIÓ, Carta al fill Jaume. Tortosa, 8 de febrer de 1835.
27. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 10 de febrer de 1835.
28. MIQUEL ARTAL i ISIDRE ROCA, Carta a Jaume Tió i Noè. Tortosa. 12 de febrer de 1835.
29. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 15 de febrer de 1835.
30. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 17 de febrer de 1835.
31. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume, Tortosa, 22 de febrer de 1835.
32. MIQUEL ARTAL, Carta a Jaume Tió i Noè. Tortosa. 25 de febrer de 1835.
33. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 28 de febrer de 1835.
34. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare, València 28 de febrer de 1835.

35. MANUEL TIÓ I NOÈ, Carta al germà Jaume. Tortosa, 1 de març de 1835.
36. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume, Tortosa, 8 de març de 1835.
37. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 14 de març de 1835.
38. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 17 de març de 1835.
39. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 14 de març de 1835.
40. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 21 de març de 1835.
41. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 18 de març de 1835.
42. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 23 de març de 1835.
43. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 30 de març de 1835.
44. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 4 d'abril de 1835.
45. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 5 d'abril de 1835.
46. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 7 d'abril de 1835.
47. MIQUEL ARTAL, Carta a Jaume Tió i Noè. Tortosa, 8 d'abril de 1835.
48. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 12 d'abril de 1835.
49. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 15 d'abril de 1835.
50. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 18 d'abril de 1835.
51. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 25 d'abril de 1835.
52. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 26 d'abril de 1835.
53. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 28 d'abril de 1835.
54. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al germà Manuel. València, 2 de maig de 1835.
55. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al germà Manuel, amb afegitó de l'oncle, Josep Enclusa, València 19 de maig de 1835.
56. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 26 de maig de 1835.
57. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. València, 30 de maig de 1835.
58. JOSEP ENCLUSA, Carta al nebot Manuel. València, 30 de maig de 1835.
59. JAUME TIÓ I VIDAL, Carta al fill Jaume. Tortosa, 10 de juny de 1835.
60. JAUME TIÓ I NOÈ, Carta al pare. Barcelona, 10 de juny de 1835.
61. JOSEP ENCLUSA, Carta al nebot Manuel. València, 16 de juny de 1835.
62. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 23 de juny de 1835.
63. JOSEP ENCLUSA, Carta al nebot Manuel. València, 4 de juliol de 1835.
64. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 28 de juliol de 1835.
65. JOSEP ENCLUSA, Carta a Jaume Tió, pare. València, 1 de setembre de 1835.

220 x 160 mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó lila.

219 f.; diverses mesures.

Estat de conservació: Taques d'humitat.

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca de Francesc Mestre i Noè. Ingressat durant la Guerra Civil.

Bibliografia: S. AMOR LÓPEZ, *La pràctica epistolar a Catalunya (1700-1850): usos de la carta familiar*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2015.

Ms. 3553
Recull factici de cursos de filosofia, copiats per Joan Tarrés. 1715-1716.

3553/1
F. 1-116: "*Artis dialectica pars prima, de cujus intitutione quas Sumulas vocant, juxta paripateticorum principis Aristotelis necnon fulgurantis ecclesiae D. Thomae Aquinatis solidisimi interpraetis divine voluntatis doctrinam*". Al f. 83v, "Fiinis secundi codex logicae. Al Joseph Vilassalló als 4 de agost /agosto de [1716?]". Àpode.

3553/2
F. 117-151v: "*Methaphisicae tractatus continens Librum praedicamentorum Aristotelis, juxta miram angelici preceptoris D. Thomae Aquinatis doctrinam*". Al f. 151v: "Die vigessima secunda mensis junii anni milessimi septingentessimi quintodecimi finem ponimus".

3553/3
F. 152-249: "*Tractatus in octo libros phisicorum Aristotelis, juxta mentem D. Thomae Aquinatis elaboratus*". Al f. 249: "Quod dicta sufficiunt de octo libris phisicorum et de complemento cursus ceterum autem cursus iste finitus fuit a me, Joanne Tarrés, die vigessima aprilis anno a nativitate domini 1716".

3553/4
F. 250-266: "*Tractatus de generatione et corruptione substantiali,c juxta philosophicum et angelicum preceptorem D. Thomae Aquinatis eleboratus*". Al f. 266: "quod dicta sin satis ... cujus finem ponimus in laudem &c die 23 anni 1716".

3553/5
F. 267-283: "*Tractatus de anima, juxta doctrinam Aristotelis et D. Thomae Aquinatis eleboratus*". Al f. 283: "Quod dicta sint satis de presenti tractatu et de complemento cursus ... die 29 junii 1716".

3553/6
F. 284-291: *Tractatus de coelo et mundo*. Al f. 291v: "Quod dicta sufficiunt de presenti tratatu de celo et mundo".

3553/7
F. 292-305: "*Tractatus de meteoris, juxta miram angelici preceptori D. Thomae Aquinatis Aristotelisque eleboratus*".

305 (numeració antiga 1-121, 123-326 f.); 200 x 145 mm. Algunes postil·les. Enquadernació en pergamí del segle XVIII.

Procedència: Amb l'exlibris manuscrit de Francesc Terrés, de Casserras, al f. 266v, "Franciscus Terrés de Casserras" i un poema en llatí relatiu a ell mateix, a la coberta anterior "Franciscum Terrés". Havia pertangut a la biblioteca de Francesc Mestre i Noè. Ingressat durant la Guerra Civil.

Estat de conservació: Guillotinat i mutilat.

Ms. 3631
Textos literaris al voltant del pet. 1a meitat del segle XIX.

3631/1
FRANCESC MULET, "*Tractat del pet*".
8 f.; 210 x 150 mm.

3631/2
"*Relació curiosa del Siñor Pet*".
6 f.; 215 x 135 mm.

Bibliografia: Sobre Francesc Mulet, vegeu L. GIMENO BETÍ, *Panorama sumari de les lletres valencianes: escriptors castellonencs dels segles XIX al XX* (Castelló: Societat Castellonenca de Cultura, 2006).

Edició: F. MULET, *Tractat del pet*, estudio introductorio, edición y notas de R. Bellveser (Alicante: Aitana, 1990).

Procedència: Extret de BC ms. 3529, que havia pertangut a la biblioteca de Francesc Mestre i Noè. Ingressat durant la Guerra Civil.

Ms. 4636
Documentació familiar de la família Tió. 1829-1918.

1. Copia simple del testament atorgat per Francesca Nohè. Tortosa, 19 de novembre de 1826
2. Arrendament de les propietats de la Burgasenia i de la Garanyana a Domingo Santamaria i companyia. 11 d'abril de 1829.
3. Cens d'una porció de terreny de la Granadella. 28 de març de 1842.
4. "*Copia simple del arriendo otorgado por el ilustres sor. Don José Juez Sarmiento, marqués de la Roca, a favor de D. Jayme Tió del comercio, ambos vecinos de esta ciudad, de toda aquella heredad de grande extensión sita en este término llamado La Granadella. En poder de D. Ramon Guardiola*". Tortosa, 26 de febrer de 1847.
5. Copia d'un acte judicial entre Josep Fusteguera i Vil i Jaume Tió i Vidal relatiu a una propietat a Camarles. Tortosa, 23 de juliol de 1858.
6. Donació del castell de Camarles. Certificació de l'arxiver del Reial Patrimoni de Catalunya. 1861.
7. Escriptura de venda d'un terreny a Joan Baptista Ribera. 1861.
8. Instància presentada per Antonio Castelló al president de l'Agrupación de Oficios Varios del Centro Obrero de Corporaciones de Tortosa relativa a una reclamació efectuada a la "Fábrica de Hijos de Jaime Nicolau de Tortosa". Tortosa 15 de maig de 1918.

8 documents; diferents mesures. Conservat en una capsa.

Procedència: Capsa amb la indicació "Mestre-Noè". Ingressat durant la Guerra Civil.

Ms. 4637
Correspondència i documentació comptable de la família Tió relativa a una propietat familiar a Santpedor. 1801-1873.

1. JAUME SOLERNOU, Carta [a Josep Noè i Terrisser]. Manresa, 15 d'octubre de 1801.
2. JOSEP FABREGAS I SOLER, Carta [a Josep Noè i Terrisser]. Manresa, 2 de febrer de 1804.
3. JOSEP FABREGAS I SOLER, Carta a Josep Noè i Terriser. Manresa, 22 de juliol de 1805.
4. JOSEP FABREGAS I SOLER, Carta a Josep Noè i Terriser. Manresa, 30 d'abril de 1806.
5. FRANCESC SALLARÉS, Carta a Jaume Tió i Vidal. Sanpedor, 24 de juliol de 1832.
6. FRANCESC SALLARÉS, Carta a Jaume Tió i Terrisser [i.e. Vidal]. Santpedor, 24 de gener de 1842.
7-19. Documentació comptable relativa a una propietat a Santpedor. 1801-1873.
20. Escrit sobre un plet relatiu a la propietat de Santpedor. Ca. 1815.

20 documents; diferents mesures. Conservat en una capsa.

Procedència: Capsa amb la indicació "Mestre-Noè". Ingressat durant la Guerra Civil.

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/34310, consulta 7 de gener 2025, correspondència).

Bibliografia: S. AMOR LÓPEZ, *La pràctica epistolar a Catalunya (1700-1850): usos de la carta familiar*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2015.

Ms. 4638
JAUME TIÓ I NOÈ, Obra literària. Inclou un discurs, una obra de teatre i diversos reculls de poemes. Ca. 1830-1848.

4638/1
Discurs pronunciat per Jaume Tió a la Sociedad de Amigos del País de Tortosa amb motiu de la seva admissió com a soci.

4638/2
"*Medea: escena trágica en verso libre*".

4638/3
Recull de poemes. Inclou: "*El pescador*"; "*Romulo y Pompilio*"; "*Al R. P. Rector del P^do^ de Val[enci]a los colegiales de la Facultad mayor*".

4638/4
Recull de poemes. Inclou: "*Oda al gefe de la columna de operaciones del Maestrazgo en ocasion de hallarse de cuartel en Tortosa y con motivo de un baile que el mismo dió en el Salon de las Casas Consistoriales el 22 dbre. De 1834*"; "*Al combate*"; "*El fin del mundo*"; "*Hacer, penar y morir*"; "*Un susto*"; "*Oda*"; "*Epigramas*"; "*El amor*".

4638/5
Recull de poemes sense títol.

4638/6
Poema. Incipit: "Era médico Fabricio".

4638/7
Recull de poemes. Inclou: "*A la almohada*"; "*El niño pintor: fábula*"; "*La tía Policarpa: fábula*"; "*La prostituta*"; "*A Doña Joaquina Terres: improvisación*"; "*Oda*"; "*Felicitación*"; "*Ovidio*"; "*A D. Antonio Gaspar Blanco en sus días*"; "*Al gran viagero D. Antonio Flores*"; "*Las madres*"; "*Al espejo*"; "*A Jerusalén*"; "*La una de la noche*".

4638/8
Recull de poemes. Inclou: "*A mi querida*"; "*A Blanca*"; "*Por él a la señorita: improvisación*"; "*El amor*"; "*En la muerte de mi hermanita Narcisa, acaecida el 21 de agosto de 1838 á la edad de 14 meses*".

4638/9
Recull de poemes. Inclou: "*A mi querida*"; "*A N.*"; "*Niñez y juventud*"; "*Cantar y sufrir*"; "*Poeta*"; "*Romance*".

4638/10
Recull de poemes. Inclou: "*A Tortosa*", incipit: "En ti vi la luz primera"; "*A Tortosa*", incipit: "Maldito el poeta que en pro de su patria"; "*Poeta*"; "*A Barcelona*"; "*A España*"; "*El aborto*".

4638/11
"*El amor*".

4638/12
"*Mi nacimiento*".

Diverses mesures. Conservat en una capsa.

Procedència: Capsa amb la indicació "Mestre-Noè". Ingressat durant la Guerra Civil.

Bibliografia: J. A. GONZÁLEZ GUTIÉRREZ, *L'escriptor tortosí Jaume Tió i Noè segons les seves obres* (Tortosa: Universidad Nacional de Educación a Distancia, 2005).

Ms. 4639
Documentació sobre edificis de Tortosa recollida per Francesc Mestre i Noè. Finals del segle XIX-principis del segle XX.

4639/1
Recull de notes i materials sobre diversos edificis notables de Tortosa.

1. Casa Gras (Grau o Samitier) carrer de la Rosa, 10.
2. "*Casa León*".
3. "*La Sinagoga*".
4. "*Casa Pinyana*".
5. "*Hostal de Rosquilla*".
6. "*Casa Oliver*".
7. "*Casa de Gregorio Gómez de Oliver. Proyecto*".
8. "*Casa Aldana*".
9. "*Casa Torre España*".
10. La Duana.
11. Reixes del carrer Sant Antoni.
12. "*Casa Moncada*".
13. Façana d'una església barroca.
14. "*Casa Piñol*".
15. "*Hostal de l'Àngel, casa Franquet*".
16. "*Casa del marqués de Bellet*".
17. Convent de la Puríssima.
18. Església de la Sang.
19. Nota sobre arquitectura a Tortosa.
20. Església dels Dolors
21. "*Oliver, Jordà i Boteller*".
22. Establiment del calvari de Tortosa.
23. Convent de Santa Clara.
24. "*Casa Oriol*".
25. Façana no identificada.
26. "*Salón para el círculo de Artesanos. Proyecto*".
27. "*Casa gótica del carrer Mercaders (Barcelona)*".

4639/2
"*La lonja de Tortosa"*. A continuació, "Datos extractados de la instancia y memoria presentada al Ministro de Hacienda pidiendo la reivindicación del edificio, ocupado por los militares. Esta documentación, con su correspondiente plano, la presentó en el año 1880".

1. MANUEL GAUSÀ, Carta a Francesc Mestre i Noè. Vic, 8 de maig de 1930.
2. FRANCESC MESTRE I NOÈ, Descripció de l'edifici de la llotja.
3. FRANCESC MESTRE I NOÈ, "*La llotja de Tortosa*". Notes.
4. Còpies de documents.
5. Retalls de prensa.

4639/3
La casa municipal de Tortosa. Ca. 1928.

1. FRANCESC MESTRE I NOÈ, "*Casa de la ciutat*". "*Casa del Consell*". "*Casa consistorial*". Notes.
2. FRANCESC MESTRE I NOÈ, Esborranys de plànols i dibuixos i descripció física de la casa consistorial.
3. Fotografies de la casa de la ciutat
Blanc i negre. 3 fotografies format targeta postal, 1 format 170 x 110 mm i 2 format 80 x 65 mm.
4. Retalls de premsa de publicacions no identificades.
M. GALINDO, "La casa de la ciudad en 1599".
F. PASTOR Y LLUÍS, "Tribunal de la Cort o de la Paheria".
J. M. TALLADA, "La Taula de canvi".
A. DURAN I SANPERE, "El conseller de la Ciutat. Obras y retratos".

4639/4
Castell de Tortosa. 1er terç del segle XX.

1. FRANCESC MESTRE I NOÈ, "*Castell de San Joan*". Notes.
2. Retalls de premsa.
F. PASTOR I LLUÍS, "El castillo de Tortosa", *Los Debates* (22 de desembre de 1906).
F. PASTOR I LLUÍS, "El castillo de Tortosa". Retall de premsa d'una publicació no identificada.

4639/5
Hospital de la Santa Creu de Tortosa. 1552, 1641, entre 1890-1906.

1-8. Documentació original.
1. "*Memorial de rebudes fetes per mi, Joan Ros, síndic del espital any que fem en abril 1552*". Tortosa, abril de 1552.
2. Imprès formulari: Bitllet de tramesa d'un pobre de l'hospital de Tortosa al d'Ulldecona. Tortosa, 10 de juliol de 1641
3. Rebut a favor de fr. Francesc Blanc. Tortosa, 16 de juliol de 1641
4-7. Pagarés de l'hospital de Tortosa, signats per Ceferí Thomas, majordom de l'hospital. Agost de 1641
8. Imprès: Títol afegit a tinta "Manifiesto de la Real Junta del Hospicio y Misericordia de esta ciudad de diciembre 31 de 1796".
9-10. Còpies de documents.
9. "*Libre de la administratió del sindicat del Spital de Tortosa del any que comensa a xv de maig M.D.L e finí a la vespra de la Assensió de M.D.LI*". Nota: "Del arxiu municipal de Tortosa, armaris del mussèn".
10. "*Libre de l'administració del sindicat de Tortosa … del any que comensa a la festa de la Assensió de nostre sr. Déu Jesucrist Mil siscents vint y quatre y finirà la vespra de la Assensió de M.D.CXXV*". Incomplet: falta un bifoli.
11. Notes relatives a la historia de l'edifici de l'hospital durant el segle XIX.
12. Alcaldia de Tortosa. Ofici adreçat a Francesc Mestre i Noè, arxiver honorari de la Biblioteca històrica municipal. Tortosa, 23 de febrer de 1906
13. "Efemèrides catalanes: 1er febrer 1401, anexió dels hospitals secundaris de Barcelona al Hospital d'En Colom, avuy de la Santa Creu". Retall de premsa d'una publicació no identificada.

4639/6
Castell de Sant Jordi d'Alfama.

1. Nota històrica sobre el castell d'Alfama.
2. Esborrany de plànol de la planta del castell d'Alfama.
3. Fotografies del castell.
Blanc i negre. Tres fotografies en format targeta postal i quatre en format 57 x 83 mm.
4. F. PASTOR I LLUÍS. "El Coll de Balaguer: Castillo de San Jorge de Alfama y hospital de peregrinos". Retall de premsa d'una publicació no identificada.
5. Citació bibliogràfica

4639/7
La font antiga de Tortosa. L'Àngel custodi.

1. FRANCESC MESTRE I NOÈ, "*Font de Tortosa*". Notes.
2. FRANCESC MESTRE I NOÈ, "*Sant Àngel*". Notes.
3. Còpia d'una inscripció de Tortosa de 1596.

4639/8
Catedral de Tortosa.

1. FRANCESC MESTRE I NOÈ, "*Catedral de Tortosa. Estudio cronológico y notas de los maestros arquitectos, pintores y escultores de la misma*". 1920.
2. FRANCESC MESTRE I NOÈ, "*Catedral de Tortosa. Notes per a la segona edició del Arte en la Santa Iglesia Catedral de Tortosa*". Finals del segle XIX-principis del segle XX (posterior a 1898).

Bibliografia: F. MESTRE I NOÈ, *El arte en la Santa Iglesia Catedral de Tortosa: guia descriptiva* (Tortosa: J. L. Foguet y Sales, 1898).

4639/9
Palau episcopal. La casa Capmany, coneguda com L'Alhambra.

1. FRANCESC MESTRE I NOÈ, "*Palau episcopal de Tortosa*". Notes sobre el palau; inclou un retall de premsa d'una publicació no identificada on s'esmenta el Palau.
2. FRANCESC MESTRE I NOÈ, "*Palacio episcopal de Tortosa*". Notes sobre el palau.
3. J. BATLLE I [AMPREY], "*Plano del palacio episcopal*". Planta del palau episcopal de Tortosa. Tortosa, 12 d'abril de 1912.
4. FRANCESC MESTRE I NOÈ, "*Edifici Alhambra*". "*Casa Vallcabra*".

Bibliografia: F. MESTRE I NOÈ, *El palacio episcopal de Tortosa: guia histórico-descriptiva* (Tortosa: J. Zaragoza, 1900).

4639/10
Col·legi de Sant Maties.

FRANCESC MESTRE I NOÈ, "*Iglesia de sant Domingo*"; al verso, fragment d'un retall de premsa d'una publicació no identificada on s'esmenta el col·legi de Sant Maties de Tortosa.

4639/11
Convent de la Mercè.

1. Esborrany del plànol de la planta de l'església del convent.

2. FRANCESC MESTRE I NOÈ, Notes sobre el convent de la Mercè.
3. FAUSTINO D. GAZULLA, Carta a José Gaya Cendra; inclou la transcripció de documents relatius a Tortosa. Barcelona, 10 de desembre de 1906.

4639/12
Col·legi dels Jesuïtes de Tortosa. Retall de premsa d'una publicació no identificada.

4639/8
"*Caramella. Notes de la conducció d'aigües a Tortosa*". Documentació sobre la societat d'aigües potables "La Caramella", sota la dirección de Claudio León de Marle i Julio Carvallo.

1. Imprès: *Número 79* (s. l.: s. n., 1871), Document relatiu a la continuïtat de la prestació de serveis per part de la companyia. Amb signatura autògrafa del Claudio León i Julio Carvallo.
2. FRANCESC MESTRE I NOÈ, Notes sobre la societat La Caramella. [post 1882].
3. "*Historial*", sobre la propietat jurídica de la societat La Caramella.
4-5. Retalls de premsa: "El contrato de La Caramella", [publicació periòdica no identificada] (1 de desembre de 1925); "Alrededor de "El Contrato de La Caramella", *Heraldo de Aragón*, año III, núm. 721 (17 de juliol de 1926).

Conservat en una capsa.

Procedència: Capsa amb la indicació "Mestre-Noè". Ingressat durant la Guerra Civil.

Ms. 4640
Documentació sobre ermites de Tortosa recollida per Francesc Mestre i Noè. Finals del segle XIX-principis del segle XX.

4640/1
Ermita de la Mare de Déu de Coll de l'Alba.

1. FRANCESC MESTRE I NOÈ, "Excursión a coll de l'Alba".
2. Dibuix d'un capitell.
3. *La ermita de Nuestra Señora de Coll de l'Alba* ([Tortosa]: Imp. Llasat).
4. MARIANO ALIART Y GRIÑÓ, "La ermita del coll del alba", *Diario de Tortosa* (17 de maig de 1902).

4640/2.
Ermita de la Mare de Déu de Mig Camí.
1. FRANCESC MESTRE I NOÈ, Descripció de l'ermita de la Mare de Déu de Mig camí.
2. Retall de premsa

4640/3
Ermita de la Mare de Déu de la Font del Quinto.

1. Aprovació dels comptes de l'administrador de l'ermita de la Mare de Déu de Font del Quinto. Tortosa, 1755.
3 f., a continuació folis en blanc. 205 x 150 mm. Enquadernació en pergamí amb reforços de cuir al llom, malmesa.
2. ANTONI PAULÍ I ROIG, Ofici adreçat al govern eclesiàstic de Tortosa per demanar permís per celebrar la missa a l'ermita de la Font del Quinto, situada en la seva propietat. Tortosa, 30 d'abril de 1855.

1 f.; 310 x 210 mm.
3. Certificació de la celebració de la primera misa a l'ermita de la Font del Quinto de Tomàs Noè. Tortosa, 30 de juny de 1857.
1 f.; 310 x 210 mm.
4. Indulgencies concedides als qui preguin una Ave Maria o una salve a l'ermita de la Font del Quinto, en la torre de Campredó, propietat d'Antoni Paulí. Tortosa, 28 de maig de 1858.
1 f.; 310 x 210 mm.
5. "*Gozos a la milagrosa imagen de Nuestra Señora de Font de Quinto venerada en el término de Tortosa*". Tortosa, 26 de setembre de 1786.
1 f.; 410 x 295 mm.

4640/4
Ermita de l'Aldea.

1. Imprès, amb subscripcions i coberta manuscrites: "*Escritura de concesión otorgada por Dª Margarita de Jordá a favor de Joaquín Lluís, labrador, vezino de la ciudad de Tortosa, de un pedazo de tierra de la heredad y término de la Aldea*". Novembre de 1801
2. Imprès: *Regreso de la ermita de la Aldea* (Tortosa: Estab. Tip. de Oliveres y Tió, 1868).
3. JOSE GATTI, "*Datos sobre el miliario romano encontrado en la Aldea, o escudo de Yordà, copiado de la torre que se levanta frente a la ermita de la Aldea*". 8 de març de 1895.
4. Escut de Pere Ramon Jordà.
5. Genealogia de la família Jordà.
6. REAL COFRADÍA DE NUESTRA SEÑORA DE LA ALDEA, Petició a l'alcalde de Tortosa d'un ajut per a la restauració de l'ermita. Tortosa, 17 de maig de 1923
7. FRANCESC MESTRE I NOÈ, Petició al bisbe d'un tros de terreny per poder dur a terme la reforma de l'edifici de l'ermita de la mare de Déu de l'Aldea.
8-13. Plànols de l'ermita en l'estat el 1925 i projecte de reforma. Tarragona, 1924-Tortosa 1925
14. "*Estatutos de la Real Cofradía de Nuestra Señora de la Aldea, año 1771*". Tortosa, maig de 1926
15. FRANCESC MESTRE I NOÈ, Propostes de modificació dels estatuts.
16. FRANCESC MESTRE I NOÈ, "*Proyecto de estatutos de la Real Cofradía de Nuestra Señora de la Aldea*". Esborrany incomplet. Tortosa, 2 de maig de 1926.
17. FRANCESC MESTRE I NOÈ, Ofici al bisbe de Tortosa per presentar uns estatuts de la confraria de la Mare de Déu de l'Aldea. 3 de maig de 1926.
18-19. FRANCESC MESTRE I NOÈ, "*Proyecto de estatutos de la Real Cofradía de Nuestra Señora de la Aldea*". 2 còpies. Tortosa, 2 de maig de 1926.
20. FRANCESC MESTRE I NOÈ, Discurs sobre la col·locació d'una làpida a l'ermita de l'Aldea. Tortosa, 24 de maig de 1926.
21-23. FRANCESC MESTRE I NOÈ, Textos sobre l'ermita de l'Aldea.
24. "*Rectoría de la Aldea*".
25. FRANCESC MESTRE I NOÈ, Notes i material de treball sobre l'ermita de l'Aldea.

4640/5
Altres ermites i santuaris de la Mare de Déu a Tortosa.

1. Ermita de la Petja.
2. Ermita de Sant Antoni.
3. NARCÍS CAMÓS, "*Jardín de María plantado en el Principado de Cataluña*". Còpia d'un imprès de 1657.
4. Qëstionari sobre algunes ermites de Tortosa .

5. MARIANO ALIART Y GRIÑÓ, "Nuestra Señora de Gracia". *Diario de Tortosa* (3 de juny de 1902).

Conservat en una capsa.

Procedència: Capsa amb la indicació "Mestre-Noè". Ingressat durant la Guerra Civil.

Ms. 4641
Recull de premsa i altra documentació sobre Tortosa i la seva comarca recollida per Francesc Mestre i Noè. Finals del segle XIX-principis del segle XX.

4641/1
"*Amposta*".

1. FRANCESC MESTRE I NOÈ, Discurs sobre la historia d'Amposta. Tortosa, 8 de dessembre de 1912.
2. Carta de poblament d'Amposta. Transcripció, traducció i descripció de l'acte en pergamí. 1920.
3. Castell d'Amposta.
4. Material de treball sobre Amposta.
5. "Ciutats de Catalunya: Amposta", *La Veu de Catalunya* (9 d'abril de 1932) i altres retalls de diari sobre Amposta.

4641/2
"*Horta de Sant Joan*".
1. "Fundación del convento de nuestra señora de los ángeles de la villa de Horta y vida portentosa de D. Salvador". Incomplet. Finals del segle XIX.
2. "Iglesia parroquial d'Horta".
3. Imprès: JOAQUÍN DE GISPERT Y FERRATER, *Notas d'una excursió artístich-arqueológica per los indrets del Ebre* (separata d'una revista).
4-5. Fotografies: Inauguració de les aigües; Casa de la Encomanda de Sant Joan.
6. "Un milacre (sic) de Sant Salvador d'Horta i la llengua catalana".

4641/3
"*Batea*".

4641/4
FRANCESC MESTRE I NOÈ, Nota sobre Ulldecona.

4641/5
"*Calaceit*".

4641/6
"*Gandesa*".

4641/7
"*Morella*".

4641/8
"*Vinarós*".

4640/9
"*Xerta*".

Conservat en una capsa.

Procedència: Capsa amb la indicació "Mestre-Noè". Ingressat durant la Guerra Civil.

Ms. 4642
Recull de premsa compilat per Francesc Mestre i Noè. Finals del segle XIX-principis del segle XX.

4642/1
ANTONI M. ALCOVER, "Impresiones de viaje-VII-[IX]". *Diario de Mallorca* (maig de 1901).

4642/2
Retalls de premsa sobre el Consolat de mar.

1. FREDERIC RAHOLA, "Una gran edició del Llibre de Consolat de Mar". Retall d'una publicació no identificada. Maig de 1914).
2-4. FERRAN VALLS I TABERNER, "Notes sobre el Consolat de Mar-I-[III]". Retall d'una publicació no identificada. 23 de maig-9 de juny de 1929.

4642/3
Documents sobre l'església de la Mare de Déu del Roser.

1. FRANCESC MESTRE I NOÈ, "*Iglesia Roser*".
2. *Goigs en alabansa de la mare de Déu del Roser* (Tortosa: Impr. José L. Foguet).

4642/4
Retalls de premsa.

1. JOSÉ PITARCH BARBERÀ, "¿Dónde murió el fundador de Barcelona? En Zorita del Maestrazgo", *Correo de Tortosa* (novembre de 1927).
2. "Fundació Cambó de la Sorbona: Conferència de Josep Puig i Cadafalch sobre la casa d'habitació i la ciutat", *La Veu de Catalunya* (març de 1934)

Conservat en una capsa.

Procedència: Capsa amb la indicació "Mestre-Noè". Ingressat durant la Guerra Civil.

Ms. 4643
FRANCESC MESTRE I NOÈ, "*Diccionari català. Terme de Tortosa*". Material de treball per a l'obra *Vocabulari català de Tortosa*. Anterior a 1915.

89 f. (numeració antiga [40] bifolis + 12 f. solts); 320 x 220 mm.

Procedència: Capsa amb la indicació "Mestre-Noè". Ingressat durant la Guerra Civil.

Edicions: F. MESTRE I NOÈ, "Vocabulari català de Tortosa", *Butlletí de dialectologia catalana*, 3 (1915), p. 80-114.

Bibliografia: A. BUJ ALFARA, *El vocabulari català de Tortosa de Francesc Mestre i Noè: una anàlisis lexicogràfica*, pròleg de J. MALLAFRÉ (Tortosa: Cinctorres Club, 2000).

Ms. 4644
ANTONIO CORTÉS GELABERT, "*Historia de la ciudad de Tortosa y de la región de Ilergavonia que comprendía lo que hoy es su obispado*". Còpia de Francesc Mestre i Noè de l'original conservat a la Real Academia de la Historia de Madrid (lligall 15, Nº 14, nº 15). Tortosa, 12 de novembre de 1894.

Paper quadriculat. 50 f. (numeració d'origen 25 bifolis); 315 x 210 mm. Títols i rúbriques en negre i vermell. Alguns dibuixos.

Procedència: Capsa amb la indicació "Mestre-Noè". Ingressat durant la Guerra Civil.

Nota: L'autor, Antoni Cortés, mort el 1747, era canonge de la catedral de Tortosa.

Ms. 4645
Escrits de diversos autors recollits per Francesc Mestre i Noè. Ca. 1928-1936.

4645/1
Fragment d'un dietari. Inclou informacions sobre l'enderrocament de l'església de la Puríssima Sang de Tortosa i sobre la visita del nunci papal, el cardenal Federico Tedeschini. 14-18 de maig de 1928.
6 f.; 270 x 195 mm.

4645/2
JOAN MOREIRA, Recull de textos. Ca. 1930-1936.

1. Poema en castellà.
2. Poema en llatí macarrònic.
Amb nombroses esmenes.
3. "*Lo mocadó de mocà*". poema en català de Tortosa. Còpia.
3 f. Text mecanografiat.
4. Carta als redactors de la revista *Vida tortosina*. Còpia. Tortosa, 3 de gener de 1933.
2 f. Text mecanografiat.

4645/3
RAFEL [PASTORA], "*Berídica y berdadera istoria de los echos y suisidios, robos, insendios y acesinatos que con permiso de la autoridad susedieron y se an imprimido en los montes de Caro por el vandido que está en la estampa sacada de la cársel que ensierra sus restos asta que se selebre el joisio por gurados*". Còpia de mà de Joan Moreira. 1er terç del segle XX.

4 f.; 315 x 220 mm.

4645/4
"*Angelus y Ave María*". Partitura a tres veus. 1er terç del segle XX.

4 f.; 215 x 315 mm.

Conservat en una capsa.

Procedència: Capsa amb la indicació "Mestre-Noè". Ingressat durant la Guerra Civil.

Ms. 4646
Descripció i reglament de la presó de Tortosa. 2a meitat del segle XIX.

4646/1
"*Descripción histórica de la cárcel de Tortosa*". A la fi, "Es copia". Posterior a 1859.

39 f.; 220 x 160 mm.

4646/2
"*Reglamento de la cárcel*". Posterior a 1850.

24 f.; 215 x 155 mm.

Conservat en una capsa.

Procedència: Capsa amb la indicació "Mestre-Noè". Ingressat durant la Guerra Civil.

Ms. 4647
"*Ordenanzas de el gremio de san Antonio Abad de la ciudad de Tortosa*". Ordenacions dels pagesos de Tortosa. Al f. 39-41, taula de contingut. Tortosa, ca. 1794.

41 f. (numeració d'origen 73 p.); 220 x 160 mm.

Estat de conservació: Pendent d'enquadernar.

Procedència: Capsa amb la indicació "Mestre-Noè". Ingressat durant la Guerra Civil.

Ms. 4648
"*Establiments de la present ciutat de Tortosa fets per los señors batlle y prohòmens en lo any de 1702*". Al f. 14v, signatura de Pere Jordà. Als f. 16-17, taula de contingut. 1a meitat del segle XVIII.

18 f.; 295 x 200 mm. Coberta en paper. Títol ms. "Reglament de la riquesa pequaria de Tortosa".

Estat de conservació: Taques d'òxid i d'humitat. Primer foli amb forats de paràsits.

Procedència: Capsa amb la indicació "Mestre-Noè". Ingressat durant la Guerra Civil.

Documents sense menció de procedència, ingressats probablement amb els papers Mestre-Noè

Ms. 4093
LUCIANO HUIDOBRO SERRA, "*Diversas manifestaciones y aplicaciones del signo de la cruz: estudio arqueológico-apologético*". Treball presentat al Certamen científico-literario musical que con motivo de las Fiestas constantinianas celebra la diócesis de Tortosa. 1913.

63 f., 270 x 210 mm. Lletra cal·ligràfica. Coberta de paper d'embalar, amb les notes en llapis blau "A^{bis}" i "Nº 61" i en llapis vermell "Premio" i "Tema I".

Bibliografia: G. MARTÍNEZ DÍAZ, "Luciano Huidobro Serna", en: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA, *Historia Hispánica* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/22608-luciano-huidobro-serna, consulta 7 de gener 2025); E. MORENO RESANO, "Una polémica olvidada: el debate político en torno al Edicto de Milán" en España durante el año 1913", *Revista de historiografía*, 32 (2019), p. 135-161.

Nota: Anava acompanyat d'un àlbum de 116 figures i un índexs, que no s'han conservat.

40.
Lluís Beltran Escrivà de Romaní i Sentmenat, marquès de Monistrol
Guerra Civil
1938

Un dels grups socials que tenien un pes específic en la propietat agrària catalana abans de la Guerra era el de la noblesa, que es retrobava en gran part a la seu de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre (IACSI). Entre els seus fundadors hi havia Josep Maria Escrivà de Romaní i Dusai (1825-1890), III marquès de Monistrol i d'Aguilar i baró de Beniparrell, casat amb Maria Antonia Fernández de Córdoba y Bernaldo de Quirós, comtessa de Sástago; educat a Suïssa i amb una sòlida formació, intervingué igualment en la política municipal com a conseller de l'Ajuntament de Barcelona i en l'estatal com a senador vitalici. El seu successor, Joaquim Escrivà de Romaní i Fernández de Córdoba, advocat i enginyer agrònom, continuà la tradició familiar de dedicació a la política agrària, i fou igualment membre destacat de la IACSI. Com gran part de la noblesa d'arrels antigues, els marquesos de Monistrol tenien un patrimoni rural extraordinàriament important i extensament repartit, particularment entre Aragó i València. A Catalunya, tot i que la propietat fos menor, eren els principals contribuents rústics de Sant Sadurní d'Anoia. La residència principal, però, no era a Sant Sadurní sinó a Torreblanca, una propietat situada al Baix Llobregat entre els municipis de Sant Feliu de Llobregat, Sant Just Desvern i Sant Joan Desvern, que provenia de la família Dusai. Durant la segona meitat del segle XIX l'antiga casa pairal havia estat transformada per Josep Maria en un bell palau d'estil neogòtic, envoltat d'uns jardins romàntics espectaculars; l'apoderat de Torreblanca era Simó Dot i Canalies, iniciador d'una saga important en l'horticultura i jardineria del Baix Llobregat. El lloc esdevingué la seu de festes magnífiques en què la societat benestant catalana es reunia amb les famílies de l'aristocràcia madrilenya, hostes de la comtessa de Sástago, del cercle íntim de la reina.

Quan va esclatar la Guerra Civil, qui ostentava el títol de marquès de Monistrol era Lluís Beltran Escrivà de Romaní i Sentmenat (Barcelona, 1888-Madrid, 1977), que a més d'haver heretat per part paterna i materna els títols de comte de Sástago i de Glimes, de marquès d'Aguilar d'Ebre i de Peñalba i el de baró de Beniparrell, era gentilhome de càmera d'Alfons XIII "con ejercicio y servidumbre". Com a XVI comte de Sástago era gran d'Espanya, i molt sovint era per aquest títol que s'identificava, tot i que a Catalunya fos més conegut com a marquès de Monistrol per la vinculació territorial. La mort prematura del seu pare feu que heretés el títol als deu anys, i fins a la majoria d'edat fou la seva mare, Pilar de Sentmenat i Patiño (Barcelona, 1860-1927), filla dels marquesos de Sentmenat i comtessa d'Alcubierre, dama noble de l'orde de la reina Maria Lluïsa i gran d'Espanya, qui n'exercí la tutoria; el gener de 1913, no gaire després de la majoria d'edat, es casava a l'església de San Sebastián de Madrid (l'església on segons la tradició descansen les restes de Lope de Vega, en el casc antic de Madrid) amb la seva cosina Josefa Patiño y Fernández Duran (Madrid, 1889-1975), filla del marquès de Castelar (també gran d'Espanya). Contràriament al seu pare i al seu avi, que

desenvoluparen una activitat pública important, el V marquès de Monistrol va mantenir un perfil més discret, tot i continuar ocupant-se del vastíssim patrimoni familiar. Consta que visitava les finques de Monistrol —administrades per Joan Sala Tubella, fundador de Freixenet— a l'estiu i en el moment de la verema, però passava gran part del seu temps a Sant Feliu de Llobregat, a Madrid o a d'altres indrets de trobada de la noblesa madrilenya.

Durant la Guerra Civil el palauet de Torreblanca fou municipalitzat, com ho havia estat el Palau Mercader de Cornellà. Cal pensar que, com havia estat el cas de Can Mercader, la biblioteca i l'arxiu dels marquesos —arxiu extraordinàriament important— es conservaven a la propietat, però no s'ha trobat notícia de com ni quan va ser recuperat. Només un manuscrit i un parell de llibres del segle XVI semblen haver estat registrats a la Biblioteca de Catalunya, i en data molt tardana, el novembre de 1938; el manuscrit és un curs de filosofia impartit a València a finals del segle XVIII i copiat per un membre de la família Escrivà de Romaní, per tant la seva pertinença a la biblioteca del marquès no fa dubte. Sembla estrany, però, que no hi hagi res més, i que tampoc sembli haver-hi rastre de la documentació entre les recollides del Servei d'Arxius. Una explicació possible seria que, amb la municipalització de Torreblanca, la biblioteca i l'arxiu haguessin estat confiscats directament per l'Ajuntament de Sant Feliu i no haguessin estat lliurats a la Generalitat —o directament no ho haguessin estat— fins a finals de la Guerra; de fet, entre les col·leccions que constaven com a conservades a la Biblioteca a principis del 1939 (i situada a la llista molt a la vora de les dels marquesos de Castellbell i de Monistrol) hi ha la de l'Ajuntament de Sant Feliu, durant la guerra conegut com Roses de Llobregat. Sembla clar que els marquesos recuperaren almenys l'arxiu, ja que el que es conservava a Catalunya fou lliurat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó el 1971[883].

Probablement en no haver estat ocupat directament per una institució pública depenent de la Generalitat, Torreblanca va passar la guerra amb menys fortuna que el veí Palau Mercader: als refugiats que l'ocuparen en primer lloc, seguiren els guàrdies d'assalt, i acabat el conflicte s'hi instal·là la cavalleria moruna[884]. Edifici i propietat en restaren molt malmesos; el 1958 el palau era enderrocat, i el 1982 la propietat fou venuda a la Corporació Metropolitana, que obrí el parc al públic l'any següent.

Fonts d'arxiu

AHBC, 127/40 – Llista amb els documents de reserva conservats a la BC; entrada pel marquès de Monistrol. [1939].

[883] Una altra part de l'arxiu, que es trobava a Madrid, havia estat recuperada per la Junta de Incautación y Protección del Patrimonio Artístico, i es conserva actualment a Toledo, seu de la Sección Nobleza de l'Archivo Histórico Nacional.

[884] L'antic Palacio del Conde de Sástago, o Palau de Monistrol, al carrer de la Luna número 11 de Madrid, no tingué un destí gaire millor. Durant la Guerra Civil va servir com a magatzem d'obres d'art requisades per la CNT —segons algunes veus, venudes posteriorment a marxants d'art francesos per a comprar armes per a l'organització—, però sobretot va ser la seu d'una de les txeques de Madrid. A mitjans dels anys 60, el palau fou venut a l'Ajuntament de Madrid.

AHBC, 127/41, camisa 7 – "Mss", llista d'expedients que tenen documentació a manuscrits; entrada pel marquès de Monistrol. [1939].

AHBC, 332/1 – Servicio de Recuperación Bibliográfica. *Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central*; entrada pel marquès de Monistrol. 9 d'abril de 1940 (biblioteca).

ACA, Fons del marquesat de Monistrol d'Anoia – Documentació anteriors a la unió amb els Fernández de Córdova, comtes de Sástago (150 llibres i lligalls, 2.089 pergamins); correspon a les famílies i patrimonis dels llinatges Escrivà de Romaní, Campredon (Descatllar, Campredón i Taverner), Dusay (Dusai, Aragall i Agullana) i Marí, Vilana i Vilamala. Dipositat pel marquès de Monistrol el 1971, acta formalitzada el 1973.

ACA, Fons del Condado de Sástago – Documentació relativa als títols del llinatge Fernández de Córdova (80 metres de documentació, que inclouen 810 lligalls i 450 pergamins) del comtat de Sástago, el marquesat d'Espinardo, l'arxiu dels Escrivà de Romaní i "arxiu central" (documentació extreta durant el segle XIX dels arxius dels diferents llinatges i restes d'antics arxius heretats, correspondència, etc.). Ingressat al mateix temps i amb la mateixa acta que el fons del marqués de Monistrol.

ACBL (Arxiu Comarcal del Baix Llobregat), ACBL50-155 – Fons del marquès de Monistrol.

Archivo Histórico de la Nobleza (Toledo), Fons dels marquesos de Monistrol de Noya – Documentació corresponent als títols de marquès d'Espinardo i marquès del Campillo; inclou 60 capses d'arxiu. Ingressat a través de la Junta de Incautación y Protección del Patrimonio Artístico a l'Archivo Histórico Nacional (AHN) l'1 de novembre de 1937, i traspassat a la Sección Nobleza el març de 1994.

Bibliografia

IZQUIERDO BALLESTER, Santiago. "Joaquín Escrivá de Romaní y Fernández de Córdoba". En: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA. *Diccionario biográfico electrónico* (http://dbe.rah.es/biografias/61674/joaquin-escriva-de-romani-y-fernandez-de-cordoba, consulta 7 de gener 2025).

"Història del Parc Torreblanca". En: CONSELL COMARCAL DEL BAIX LLOBREGAT. *Parc Torreblanca* (https://www.elbaixllobregat.cat/parctorreblanca/historia, consulta 7 de gener 2025)

PLANAS MARESMA, Jordi. *Els propietaris i l'associacionisme agrari (1890-1936)*. Girona: Centre de Recerca d'Història Rural, Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines, 2006 (Biblioteca d'història rural, 6).

QUEROL, Carles. "Crònica de les meves set vides: els primers capítols inèdits d'una novel·la autobiogràfica i històrica". En: *A contracorrent: el blog personal de Carles Querol* (18 de juliol de 2012) (https://carlesquerol.wordpress.com/2012/07/18/cronica-de-les-meves-set-vides-els-primers-capitols-inedits-duna-novel-la-autobiografica-i-historica/, consulta 7 de gener 2025)

ROBLEDO HERNÁNDEZ, Ricardo. "La expropiación agraria durante la Segunda República". En: *Historia de la propiedad: la expropiación*. Salamanca: Universidad de Salamanca, 2012 (Aquilafuente, 182), p. 371-411.

Document ingressat durant la Guerra Civil

Ms. 3406

ESTEVE QUEROL I ALMELA, "*Interpretatio naturae seu philosophiae elementa, methodo exposita et Academiae Valentinae statutis et usibus accomodata a frey Dn. Stephano Querol et Almela, ex equestri Montesiano Ordine, sacrae theologiae doctore et in Valentina Academia publico philosophiae professore. Tomus primus, logicam complectens Valentaie Haedetanorum anno MDCCLXXVI*". Curs de filosofia impartit a la Universitat de València i copiat per Lluís Maria Escrivà i Campredon. València, 1776.

82 f.; 200 x 150 mm. Paràgrafs numerats. Títols, inicials i números de paràgraf en vermell. Al f. 1, gravat en forma de portada amb sant Francesc de Borja i sant Francesc Xavier; al f. 3, gravat en forma de pàgina inicial amb el mot "Proemium"; al f. 5, gravat de la Immaculada, entre sant Joan i sant Joan Baptista; al f. 7, de sant Lluís Gonzaga signat "Rigl delineavit" i "Klauber cath. sculpsit et excidit A. V."; al f. 9, de la Immaculada, adorada per un rei i una reina; al f. 11, de sant Francesc de Sales, signat "J.W. Baumgartner delineavit", "C. P. S. C. M." i "Klauber cath. sculpsit et excidit A. V."; al f. 14, de sant Francesc de Borja, signat "Vicente Garcerà delineavit et sculpsit"; al f. 17, de sant Francesc Xavier, signat "C. P. S. C. M." i "Klauber cath. sculpsit et excidit A. V."; al f. 19, de sant Lluís Gonzaga, signat "Planes fecit"; al f. 22, de sant Joaquim, signat "Klauber cath. sculpsit et excidit A. V."; al f. 25, de sant Bonaventura, signat "Paris, chez Chiquet, rue S. Jacques au Gr. S. Henry"; al f. 28, de la mare de Déu, signat "Rigl delineavit" i "Klauber cath. sculpsit et excidit A. V."; al f. 31, de sant Vicent Ferrer; al f. 34, de sant Tomàs d'Aquino, amb la llegenda "El Angélico Dr. Sto Thomás de Aquino que se venera en su altar de la capilla arzopispal de la ciudad de Valencia. Es pintura original del celebre Ribalta y copia del Br. Miquel de la Cuesta"; al f. 37, de sant Antoni, signat "C. P. S. C. M." i "Klauber cath. sculpsit et excidit A. V."; al f. 40, de sant Ignasi de Loiola; al f. 43, de sant Estanislau Kotska; al f. 45, de sant Agustí signat "Klauber cath. sculpsit et excidit A. V."; al f. 48, de la Immaculada, en blau, signat "I. P. Koch excidit A.V."; al f. 51, de sant Jeroni, signat "P. A. Kilian sculpsit", Cum Pr. S.C: Maj." "Mart. Engelbert excidit A. V."; al f. 54, d'un monument eucarístic, signat "I. B. Ravanals sculpsit"; al f. 57, de sant Andreu, signat "Francisco Muntaner la inventó y gravó 1776"; al f. 60, de sant Bernardí, signat "J.W. Baumgartner delineavit", "C. P. S. C. M." i "Klauber cath. sculpsit et excidit A. V."; al f. 62, de santa Caterina; al f. 65, de sant Norbert signat "J.W. Baumgartner delineavit", "C. P. S. C. M." i "Klauber cath. sculpsit et excidit A. V."; al f. 68, de sant Antoni, signat "Klauber cath. sculpsit et excidit A. V."; al f. 72, de sant Camillo de Lelliis i al f. 74, de sant Vicent de Paül, ambdós signats "C. P. S. C. M." i "Klauber cath. sculpsit et excidit A. V."; al f. 77, de sant Lluís Gonzaga, "M. Parreu invenit", "Franciscus Asensio fecit"; al f. 82, de Francisco Suárez. Enquadernació en pell marró estampada amb ferros i amb plaques daurades als plans i al llom. Folis de guarda impresos amb motius daurats. Talls daurats.

Procedència: Al f. 3, exlibris manuscrit "Soy de D. Luis Escrivá y Campredón". Al f. de guarda anterior, etiqueta de la biblioteca del marquès de Monistrol, de Barcelona (signatura antiga: "9 / 4ª / 21 / 352"). Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2673).

Bibliografia: S. ALBIÑANA, *Universidad e ilustración: Valencia en la época de Carlos III* (Valencia: Institució Valenciana d'Estudis i Investigació, 1988). Cf. F. J. GALLEGO SALVADORES, "La enseñanza de la metafísica en la Universidad de Valencia durante el siglo XVI", *Analecta Sacra Tarraconensia*, 46 (1972), p. 137-172.

41.
Josep Maria Milà i Camps, comte de Montseny
Guerra Civil
1936

Amic de joventut de Jordi Rubió, Josep Maria Milà i Camps (Barcelona, 1886-Esplugues, 1955) havia estudiat dret a la Universitat de Barcelona, on fou deixeble d'Antoni Rubió i Lluch, que hi feia classes de literatura (obligatòries en aquella època per als juristes); era fill del també jurista Josep Maria Milà i Pi (Barcelona, 1853-Esplugues 1922), que havia estat breument alcalde de Barcelona entre 1899 i 1900. La seva va ser una promoció particularment brillant: entre els seus condeixebles directes hi havia Josep Maria Boix i Raspall, Agustí Calvet, Josep Maria López Picó, Miquel Vidal i Guardiola i el germà de Josep Maria de Sagarra, Ferran de Sagarra i Castellarnau, i en els passadissos podia trobar altres dels alumnes de les promocions immediatament anterior o posterior: Ramon d'Alòs, Agustí Duran i Sanpere, Francesc Martorell i Trabal, Ramon d'Abadal, Lluís Nicolau d'Olwer, Jordi Olivar i Daydí o el seu gran amic, Ferran Valls i Taberner. Membre de la Unió Monàrquica Nacional, a l'inici de la dictadura de Primo de Rivera fou nomenat president de la Junta Liquidadora de la Mancomunitat i president de la Diputació Provincial de Barcelona a partir de 1925[885], càrrec que ocuparia fins a la dimissió del general. En reconeixement a la seva gestió al capdavant de la Diputació, el 1926 Alfons XIII li atorgà el títol de comte de Montseny. De la seva presidència destaquen la creació del Patronat del Montseny, l'encàrrec de reforma del barri Gòtic barceloní i de la decoració del saló de Sant Jordi del Palau de la Diputació, l'actual Palau de la Generalitat, així com la gestió com a membre de la junta directiva de l'Exposició Universal de 1929.

Amb l'adveniment de la República, Milà i Camps es va exiliar. Poc després, juntament amb el comte de Fígols i el baró de Viver, fou un dels impulsors del partit Dreta de Catalunya, que es presentà a les eleccions de 1932 sense gaire èxit; a finals de 1935 el trobem com a signatari del manifest fundacional de l'ultraconservador Bloque Nacional. No és estrany, per tant, que a l'inici de la Guerra Civil a Barcelona tingués seriosos problemes. Va ser salvat gràcies a la intervenció de Frederic Escofet, Comissari d'Ordre Públic. Reclòs per la Generalitat i internat al vaixell *Uruguay*, va ser bescanviat pel diputat d'Esquerra Republicana Joan Casanellas, que havia estat detingut a Saragossa. En ser alliberat va passar a la zona nacional, i el 1939, quan les tropes franquistes entraren a Barcelona, el ministre de la governació el nomenà president de la Comissió Gestora de la Diputació de Barcelona, càrrec que ocupà de gener a setembre d'aquell any. Després de ser cessat, va dedicar-se a la causa monàrquica de Joan de Borbó.

Milà havia de tenir una bona biblioteca, ja que en ocasions havia demanat a Jordi Rubió consell per saber on adreçar-se per comprar certs llibres rars. Era també un home interessat pel món de

[885] Puig i Cadafalch feu lliurar a la Biblioteca de Catalunya una còpia del document de liquidació, en què es detallava el patrimoni que deixava la Mancomunitat, i que fou registrada després de la Guerra Civil (ms. 1487).

la impremta: bon coneixedor de la històrica impremta Badia del carrer Fortuny, el 1919 serà un dels tutors de Carolina Serrat Badia, i es preocuparà perquè tingui la millor educació. La seva notorietat política fou probablement una de les causes que la seva casa fos saquejada: en la seva defensa davant d'un tribunal de depuració, Josep Gudiol i Ricart explica que el 24 de juliol, quan anava a la Generalitat, va veure que

> "Muebles, libros y papeles salían violentamente de una de las cases de la plaza San jaime. Estaban saqueando el apartamento de Milá y Camps. Recogí entre los libros que rodaban por el arroyo un manuscrito del siglo XV, que entregué al señor Jorge Rubió".

Entre els documents de reclamació de béns presentats a l'SDPAN s'indica que el pis de Milà i Camps va rebre dues visites consecutives: la de milicians del Front Popular —que són els que van llençar objectes i papers per la finestra— i la de dos agents de la Comissaria d'Ordre Públic, que van fer una revisió del que quedava i van requisar un conjunt de condecoracions, imatges i altres objectes lligats amb l'adscripció monàrquica de Milà. El 6 d'agost es registraven tres manuscrits que havien pertangut al comte: un manuscrit particularment rar sobre la medicina de cavalls, que segons una nota de Rubió havia estat lliurat el 29 de juliol per Josep Gudiol, sens dubte el que l'historiador va recollir del que va ser llençat per la finestra ("Gudiol lliura el 29-VII un ms. de medecina de cavalls de la pila de coses caigudes a la Plaça Sant Jaume", actual ms. 1661), i dos reculls relacionats amb l' activitat professional del comte (un projecte sobre l'Exposició de 1929 i documentació sobre un homenatge que li havia estat ofert, actuals mss. 1662 i 1663). Uns mesos més tard es registrava un volum de signatures ofert al comte en homenatge el 1928 (antic registre ms. 1488). La documentació no especifica, però, si va ser retirada de la casa familiar a la finca les Torres, d'Esplugues de Llobregat, o del domicili de la plaça Sant Jaume. Per la documentació posterior a la guerra, sabem que ingressà també altra documentació..

Acabada la guerra, el comte del Montseny s'adreçà a la Biblioteca per recuperar el papers i els llibres, que li foren entregats en dos lliuraments, el 16 de febrer els papers, i el 21 els llibres. Una nota de Bohigas indica que "interesaría pedir al Conde del Montseny el ms. 1415", el volum del tractat de manescalia medieval. No degué posar-hi inconvenient, ja que el manuscrit i els dos altres volums que havien estat registrats al mateix temps romangueren a la Biblioteca. Només volgué recuperar el volum de signatures que se li havia ofert en l'homenatge de 1928.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-146 – Transcripció de documents de juliol de 1936 relatius a la incautació de béns de casa de Josep Maria Milà i Camps, comte del Montseny. 1939.

AHBC, 109/18, camisa 2 – Llistat de llibres enviat per Josep M. Milà a Jordi Rubió perquè li indiqui on adquirir-los. Amb una nota de Rubió, dient que l'adreça a F. Vindel. 16 de febrer de 1932.

AHBC, 124/67 – Jordi Rubió. Nota d'un manuscrit provinent de la biblioteca Milà i Camps. 29 de juliol de 1936 / Pere Bohigas. Llistat de manuscrits registrats de la biblioteca del comte del Montseny (amb una nota de Bohigas: "interesaría pedir al Conde del Montseny el ms. 1415").

[1939] / Esborrany mecanografiat, no signat ni datat, del rebut de recollida de manuscrits i llibres rars del comte del Montseny.

AHBC, 127/40 – Pere Bohigas. Llistat de manuscrits i llibres rars del comte del Montseny. [1939].

AHBC, 127/41 – Llistat de biblioteques ingressades; entrada "Milà i Camps, J. M. / Salvat de casa seva". [1937] / (camisa 7) "Mss.", Llista d'expedients que tenen documentació manuscrita; entrada "Milà". [1939].

AHBC, 332/1 – "Servicio de Recuperación bibliográfica. Relación de las devoluciones hechas a sus propietarios desde el día 10 de febrero de 1940"; entrada "[1940] Febrero 16. Milà y Camps, Conde de Montseny. Retira unos 10 paquetes de documentos varios" i "Febrero 21. Milà y Camps, Conde de Montseny. Devolución de su biblioteca". [1941].

AHBC, 356/M-Montseny – Rebut de retorn de 10 paquets de documents dipositats a la Biblioteca de Catalunya durant la Guerra Civil, signat per Milà i Camps. 16 de febrer de 1940.

ANC, 1-697 – Llinatge Milà, comtes del Montseny (bit.ly/3rct3nG, consulta 19 de maig de 2024). Ingressat en cessió en comodat per part de Josep Lluís Milà Sagnier entre maig del 2005 i juliol del 2008.

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Correspondència-Espanya Catalunya – Cartes de Josep Maria Milà i Camps, comte del Montseny. 1922-1923.

Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Correspondència / Milà i Camps, comte del Montseny.

Bibliografia

ARQUÉ I CARRÉ, Josep. *Derecha de Cataluña: monàrquics alfonsins contra la Segona República i la Catalunya autònoma (1931-1936)*. Tesi doctoral. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2014 (https://www.tdx.cat/handle/10803/284243, consulta 7 de gener 2025).

FONTANA, José María. *Los catalanes en la Guerra de España*. Barcelona: Acervo, 1951, p. 274.

GUDIOL, Josep. "En su defensa: la intervención de Josep Gudiol en el salvamiento del patrimonio histórico espanyol". En: *Tres escritos de Josep Maria Gudiol i Ricart*. Barcelona: Polígrafa, 1987, p. 85-115.

MANENT, Albert. *De 1936 a 1975: estudis sobre la Guerra Civil i el franquisme*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999.

RUBIÓ I LOIS, Jordi. "Jordi Rubió i Balaguer, fa mig segle". En: *Festa acadèmica en homenatge a Jordi Rubió i Balaguer en el centenari del seu naixement*. Barcelona: Universitat de Barcelona, Facultat de Filologia, 1988, p. 19-35.

SERRAHIMA, Maurici. *Del pasat quan era present: II, 1948-1958*. Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2004 (Biografies i memòries), p. 334-336.

ERICSSON NAVARRO, Paula. "Una Barcelona de paper que encara no mor". *La Mira* (23 de febrer de 2019) (https://www.lamira.cat/histories/1126/una-barcelona-de-paper-que-encara-no-mor, consulta 7 de gener 2025).

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 1661

MANUEL DÍEZ, *Llibre de la manescalia*. Al f. 110v, colofó: "Et hec finis fuit consumatum quarta augusti mº dº ii". 4 d'agost de 1502.

F. 1-2v: Taula de contingut del *Llibre de cavalls*.
F. 5v-7: Tres dibuixos de cavalls.
F. 9-98: MANUEL DÍEZ, *Llibre de cavalls*.
F. 99: Taula de contingut del *Tractat de les mules*.
F. 99-110v: MANUEL DÍEZ, *Tractat de les mules*.

110 f. (numeració d'origen i-xxxxiii, 44-90 f., els f. 3-4, 8 i 98v en blanc); 305 x 215 mm. Reclams al quadern. Als f. 5v, 6 i 7, dibuixos de cavall a l'aiguada, amb les llegendes en vermell; al f. 9, inicial miniaturada sobre fons quadrat i al peu escut del l'antic posseïdor; inicials de capítol i calderons alternats en blau i vermell; rúbriques en vermell. Enquadernació monàstica en mitja pell sobre posts de fusta (potser afegida posteriorment). Restes de tanques metàl·liques. Conservat dins d'una capsa oberta.

Procedència: Al f. 9, l'escut de la família Eimeric; molt probablement pertangué a Joan d'Eimeric (c. 1455-1517), baró de Rubinat, conseller de Ferran el Catòlic, lloctinent del regne de Mallorca i batlle general de Cataluña, que, per la data, devia ser-ne el comitent. A la post posterior algunes anotacions en tinta poc legibles d'un antic posseïdor ("libre [de ramon de guimera]", "Libre de don ramon de gu[imera]"), identificable amb Ramon de Guimerà i de Tamarit (ca. 1584-1653). Havia pertangut a Josep Ma. Milà i Camps, comte de Monseny. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1415).

Estat de conservació: Folis afectats per les tintes fèrriques. Lleugeres taques d'humitat al marge superior. Guillotinat, restaurat.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/248465, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: Y. POULLE-DRIEUX, "L'hippiatrie dans l'occident latin du XIIIe siècle", en: *Médecine humaine et vétérinaire à la fin du Moyen Age*, pref. G. BEAUJOUAN (Genève: Droz, 1966); L. CIFUENTES, "El Llibre de la manescalia de Manuel Dies", *Asclepio*, 51/1 (1989), p. 93-127; IDEM, *La ciència en català a l'Edat Mitjana i el Renaixement* (Barcelona: Universitat de Barcelona-Universitat de les Illes Balears, 2006); J. PLANAS BADENAS, "Cuidados equinos: el libro de menescalía de Manuel Dieç", *Alumina*, 8 (2008), p. 58-63; EADEM, "El caballo astrológico en el tratado de albeitería de Manuel Díez", *Goya* 340 (julio-setiembre 2012), p. 187-199 (reproducció de les il·lustracions a p. 190-192); EADEM, "The zodiac and the stars in a treatise on veterinary medicine of the Crown of Aragon", *Manuscripta*, 56/2 (2012), p. 269-300.

Edicions: El Tractat de les mules ha estat editat per L. FARAUDO DE SAINT GERMAIN, "El texto primitivo inédito del *Tractat de les Mules* de mossén Manuel Dieç", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 22 (1949), p. 23-62 (a partir del ms. 68 de la Universitat de Barcelona). Edició crítica en preparació de G. RIBUGENT a la seva tesi doctoral (Universitat de Barcelona, 2025, dirigida per L. CIFUENTES).

Descripcions: P. BOHIGAS, "Inventario de códices miniaturados o iluminados de procedencia catalana o existentes en bibliotecas catalanas", en: *La ilustración y la decoración del libro manuscrito en Cataluña* (Barcelona: Asociación de Bibliófilos, 1960-1967), vol. III, p. 145-223 (núm. 317) (reed. de l'article: Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2000, p. 50); A. ESCUDERO, *Manuscritos de la Biblioteca de Catalunya de interés para la farmacia*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, Facultat de Farmàcia, 1993), p. 167-168 i 345; S. FARNÉS I JULIÀ, "Alguns manuscrits de medicina i ciències afins dels segles XV i XVI a Catalunya", *Gimbernat* [*=IV Congrés de la medicina catalana, Poblet, 7-9 de juny de 1985*], p. 147, núm. 31; E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 275-276; BITECA manid 1944; Sciencia.cat DB ms129.

Nota: sobre l'escut, vegeu F. DOMÉNECH I ROURA, *Nobiliari general català de llinatges: Catalunya, València, Mallorca, Rosselló* (Barcelona: Montaner i Simon, 1923), vol. I, p. 38; F. TARAFA, *Crònica de cavallers catalans, transcripció i estudi per Alexandre d'Armengol y de Pereira* (Barcelona: Asociación de Bibliófilos, 1954), vol. II,

núm. 184; P. ADAM, "Traité du blason et armorial catalan de Steve Tamburini, edité et annoté par P. Adam", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 29 (1961-1962), p. 379, núm. 49; M. de RIQUER, *Heràldica catalana des de l'any 1150 al 1550* (Barcelona: Quaderns Crema, 1983), vol. I, p. 324, núm. 575. Agraeixo a Lluís Cifuentes la revisió, minuciosa i precisa, de la notícia. L'enquadernació sembla haver estat afegida posteriorment, ja que algunes de les mencions al peu del dibuix i els mateixos dibuixos estan tallats.

Ms. 1662

"*Copia de los documentos producidos con motivo del homenaje al Excmo. Conde de Montseny*". Documentació relativa al banquet en homenatge al Comte del Montseny promogut per la Càmara Oficial de la Propietat Urbana i celebrat a la Llotja de Barcelona el 13 de maig de 1928. Abril-maig de 1928.

376 f.; 320 x 215 mm. Text mecanografiat. Enquadernació en tela granat. Títol estampat a la coberta amb lletres daurades.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1413). Donatiu de Josep Ma. Milà i Camps.

Bibliografia: "Homenaje de las entidades económicas a la Diputación Provincial y a su presidente con motivo de la recaudación de contribuciones", *La Vanguardia* (8 de maig de 1928), p. 11; "El banquete de las entidades económicas al presidente de la Diputación Provincial", *La Vanguardia* (8 de maig de 1928), p. 6; "Homenaje al presidente de la Diputación", *La Vanguardia* (15 de maig de 1928), p. 11.

Ms. 1663

"*Exposición de Barcelona. Primer certamen universal de la luz y del arte en España*". Projecte per a la celebració de l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929. Pròleg de Federico Barceló. Juliol de 1927.

97 f.; 335 x 225 mm.Text mecanografiat, precedit d'un pròleg manuscrit. Enquadernació en pell emmarcada amb filets daurats. Títol estampat al llom amb lletres daurades.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1414). Donatiu de Josep Ma. Milà i Camps.

Nota: El fons de l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929 es conserva a l'Arxiu Històric Municipal de Barcelona (AHCB).

42.
Joan Moreira i Ramos
Guerra Civil
1938

El 29 d'agost de 1934, Jordi Rubió enviava una breu nota d'agraïment a Joan Moreira pel donatiu que havia fet a la Biblioteca de Catalunya d'una de les seves obres erudites:

> "Acabo de rebre l'exemplar de la seva meritíssima publicació que ha ofert a la nostra biblioteca.
>
> En nom de l'Institut i de la Biblioteca li'n dono moltes gràcies i el felicito al mateix temps pel gran treball que ha dut a terme. No sols per la seva rica documentació, sinó per l'orientació científica que revela en l'estructura resulta un llibre exemplar".

Nascut a Lleida de pare gallec i mare tortosina, però retornat a Tortosa essent ben menut, Joan Moreira Ramos (Lleida, 1878-Tortosa, 1951) havia estudiat al seminari de la ciutat, on entrà en contacte amb els mestres de capella tortosins. Els seu amor per la música i el folklore el durà a fundar diverses formacions corals (l'Orfeó tortosí, la Schola Orfeònica, l'Orfeó Montsià, la Unió Coral Roquetense), al temps que es dedica a l'estudi del folklore local. El llibre enviat a Rubió era, sens dubte, la seva monografia *Del folklore tortosí: costums, ballets, pregàries, parèmies, jocs i cançons del camp i de la ciutat de Tortosa* (Tortosa: Impremta Querol, 1934), obra cabdal per a conèixer la llengua i el folklore de la Tortosa de principis del segle XX. Una part dels seus coneixements adquirits a través dels seus estudis es reflecteixen en la seva abundosa producció dramàtica, vora un centenar de comèdies costumistes, en les quals fa aparèixer tipus lligats a la seva terra. Moreira defensava una ortografia antifabriana, però això no li impedí tenir bones relacions amb personatges tortosins partidaris de la regularització ortogràfica, com ara un altre estudiós essencial de les Terres de l'Ebre, Francesc Mestre i Noè, o amb personatges lligats a l'Institut —el també tortosí Felip Pedrell, que havia estat el seu mestre, o el mateix Rubió—.

En iniciar la guerra Moreira, de tarannà conservador i catòlic militant, abandonà Tortosa, deixant-hi els seus papers i partitures. Rubió, que ho sabia, aprofità un dels viatges que feu a Tortosa a finals de 1938 per intentar recuperar-los. En el dietari que Jordi Rubió mantingué cap a final de la guerra narra el primer dels viatges que feu amb el bibliobús a Tortosa per a salvar i en ocasions retirar i endur-se a Barcelona els volums de les institucions i personatges més rellevants; entre ells, a més dels de la catedral i els Reials Col·legis, hi ha els dels estudiosos Moreira i Mestre i Noè:

> "El 3-XI-38 retiro de Tortosa en el Bibliobús els gòtics que quedaven al Seminari, alguns ms. de id. (passats a la Reserva), bona part de la música i els manuscrits de comèdies catalanes de la Biblioteca Moreira […]".

Entre els manuscrits recollits hi havia essencialment comèdies, algunes escrites amb pseudònim (Blik Blek, O. Amerri), però també alguns discursos (ms. 1430/13, 1431/5), poemes

(1430/8, 1434/10 i 1434/14), narracions (ms. 1434/11bis) o notes de caràcter folklòric (ms. 1431/11). Per norma, els originals moderns o la documentació personal no es registraven, probablement per això no surten en els llistats establerts de col·leccions ingressades a la Secció de Manuscrits; el que sí que es va anotar és que hi havia "7 paquetes música", conservats probablement en el departament dirigit per Mn Anglès.

Acabada la guerra, i contràriament al que feu el seu amic Mestre i Noè, Moreira no reclamà els papers. Es possible que el seu mal estat de salut, que el limità molt en els darrers anys de vida, el desencoratgés de recuperar la documentació salvada. Els manuscrits foren ordenats en diferents blocs per Pere Bohigas i registrats l'agost de 1941, un cop acabada la campanya de devolució dels documents confiscats. Posteriorment —amb tota probabilitat durant la dècada de 1980— els volums foren relligats, però sense conservar del tot l'ordre establert per Bohigas. A finals del segle XX, la família Moreira conservava encara alguns manuscrits, que juntament amb els que es troben a la Biblioteca de Catalunya foren editats en el marc d'un estudi sobre el lèxic tortosí.

Fonts d'arxiu

AHBC, 109/18, doc. 2 – Còpia de carta Jordi Rubió a Joan Moreira i Ramos d'agraïment per un donatiu. 29 d'agost de 1934.

AHBC, 126/42 – Documentació sobre la recollida de documentació a Tortosa. Novembre de 1938.

BC, Fons Felip Pedrell, M 964/10591061 – Cartes de Joan Moreira a Felip Pedrell. 1910-1912.

Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons de Jordi Rubió i Balaguer. Dietari 1936-1939 – Viatge amb el bibliobús a Tortosa. 1-3 de novembre de 1938.

Bibliografia

ARAGONÈS SALVAT, Albert; VIDAL ARASA, Joan Francesc. "L'obra musical, folklòrica i literària de Joan Moreira". *Recerques*, 13 (2009), p. 49-86.

ARAGONÈS SALVAT, Albert; VIDAL ARASA, Joan Francesc. "Joan Moreira Ramos: músic, escriptor i folklorista". *Revista d'Etnologia*, 39 (2014), p. 225-228.

CID I MULET, Joan. *La Guerra Civil i la revolució a Tortosa, 1936-1939*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2001.

FLORES ABAT, Francesc Xavier. "Els refranys en la producció teatral del tortosí Joan Moreira". En: *Miscel·lània etnopoètica* (La Val d'Uixó: Trencatimons, 2021), p. 55-67.

MASSIP, Mariàngels. *El lèxic tortosí*. Tesi doctoral. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991.

RUBIÓ, Jordi; RUBIÓ I LOIS, Manuel. *Cartes de la guerra: maig 1938-gener 1939*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996 (Biblioteca Serra d'Or, 170), núm. 51, p. 118-121.

SUBIRATS, Emigdi. "El corrent tortosinista: Joan Moreira". *Lletres Ebrenques*, 19 de desembre de 2011 (http://lletresebrenque.blogspot.com/2011/12/unitat-20-el-desvetllament-cultural-de.html, consulta 7 de gener 2025).

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 1430
JOAN MOREIRA RAMOS, Recull factici d'obres dramàtiques. 1913-1928.

1430/1
F. 1-8: "*Paquito Ruella, o Quan sirà'l nadal del rich: monòlec original de Blik-Blek*". A continuació, "fet a posta per la velada que'l Círcul Tradicionalista de Tortosa celebrará lo dia de Nadal en motiu de la Festa del Nadal del Pobre, en honor dels caritatius donans". Representat al Teatre Principal del Balneari. 1913.

Text mecanografiat.

Nota: una altra còpia a ms. 1431/10.

1430/2
F. 9-28: "*Cadells i caderneres, o Lo que's guanya fen safrà*". Representat al Teatre Principal del Balneari en la festa del Nadal del Pobre. Esborrany. 1913.

Paper quadriculat. Al verso dels f. 24-26, llistat i esborrany d'un fragment d'una obra de teatre.

1430/3
F. 29-49: Obra de teatre, en castellà. Personatges: Manuel, Miguel, Sancho, Rodrigo, Pascual, Roberto. Al f. 31, "*Acto I: La crisis*". Àpode.

Paper quadriculat. Amb esmenes.

Nota: una altra còpia, més llarga, a ms. 1430/5.

1430/4
F. 50-80: Obra de teatre, en català. Personatges: Rufo, Roch, Manuel i Jaume. Al f. 50, "*Acte II*". Acèfal.

Text mecanografiat.

1430/5
F. 81-108: Obra de teatre, en castellà. Personatges: Manuel, Miguel, Sancho, Rodrigo, Pascual, Roberto. Al f. 82, "*Acto I: La crisis*". Àpode.

Paper quadriculat.

Nota: una altra còpia a ms. 1430/3.

1430/6
F. 109-124: "*Fa més qui vol que qui pot, diu lo ditxo: diàlech fet a cops de puny per Joan Moreira*". 19 de març de 1921.

Text mecanografiat en paper carbó lila, amb cancel·lacions manuscrites. Anotacions escèniques en vermell.

Exposicions: A.-J. SOBERANAS, "Exposició bibliogràfica", en: *Actes del Cinquè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1980), p. 669-674.

1430/7
F. 125-140: "*Fa més qui vol que qui pot, diu lo ditxo: diàlech fet a cops de puny per Joan Moreira*". Còpia. 19 de març de 1921.

Text mecanografiat.

1430/8
F. 141-155: "*Un panoli tortosí*". Premiat en el Certamen Literari de Tortosa de 1928, i declamat en l'espai de l'Orfeó tortosí el 8 de setembre de 1932. Còpia. 1924.

Text mecanografiat. Al foli de títol "Tema XI".

1430/9
F. 155-167: "*El sueño del pequeño orfeonista, o Apoteosis de santa Cecilia*". Representat per l'Orfeó Montsià. Còpia. Ulldecona, 16 de novembre de 1924.

Text mecanografiat.

Nota: una altra còpia a ms. 1431/6 i ms. 1434/11.

1430/10
F. 168-206: "*Llops i ovelles: drama en un acte original de Joan Moreira*". Representat al Teatre Principal del Balneari de Tortosa. 28 de novembre de 1918.

Paper quadriculat. Amb esmenes.

1430/11
F. 207-237: "*Dolsures i giripigues: ensaig dramàtic fet correns i de presa per a la festa del Nadal del Pobre, en prosa i en un acte, original de Joan Moreira*". Representat al Teatre Principal del Balneari de Tortosa. 22 de desembre de 1920.

Paper quadriculat. Amb esmenes.

1430/12
F. 238-294: "*Veneno mortal: drama en tres actes i en prosa original de Joan Moreira Ramos, fet a posta per a sé representat en les festes de San Lluch pel cuadro escènic del Orfeó Montsià*". Ulldecona, setembre de 1928.

Text mecanografiat. Anotacions escèniques en vermell.

1430/13
F. 295-298: Discurs en ocasió d'un acte celebrat a l'Orfeó Montsià en honor del mestre de cor.

Paper quadriculat.

1430/14
F. 299-306: "*Qui no guarda cuan té no minja cuan vol*". Diàleg en vers. Masia, 3 d'agost de 1928.

Paper quadriculat. Amb esmenes.

306 f.; 170 x 220 mm. Enquadernació en mitja pell i tela del segle XX (BC, ca. 1980-1990).

Procedència: Biblioteca de Joan Moreira, de Tortosa. Ingressat durant la Guerra Civil. Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2960).

Edicions: M. À. MASSIP, *El lèxic tortosí*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991), vol. I, p. 39-48 (estudi de l'autor), vol. II (transcripció dels documents), ms. 1430/1, p. 1-4; ms. 1430/ 3 i 5, p. 103-124; 1430/4, p.

91-102; ms. 1430/6, p. 40-51; ms. 1430/8, p. 91-102; ms. 1430/10, p. 5-23; ms. 1430/11, p. 24-39; ms. 1430/12, p. 52-90.; ms. 1430/14, p. 125-132.

Exposicions: A.-J. SOBERANAS, "Exposició bibliogràfica", en: *Actes del Cinquè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1980), p. 669-674.

Nota: els ms. 1430/3 a 5 són fragments d'una mateixa peça.

Ms. 1431
JOAN MOREIRA RAMOS, Recull factici d'obres dramàtiques. Tortosa, 1914-1936.

1431/1
F. 1-8: "*Peret de poca temó (Contalla per a menuts i grans)*". Precedeix el títol: "Al meu gran amic Perico Bau Blasi". Còpia. 1936.

8 f. Text mecanografiat. 145 x 210 mm.

1431/2
F. 9-22: "*Un invent maravillós!; passatemps en un acte original de Joan Moreira*".

Paper ratllat. Al verso dels folis 16-22 esborrany d'una narració, en llapis i amb esmenes.

1431/3
F. 23-25: "*Un invent maravillós!: burrada en un acte original de Joan M.*". Incomplet: només hi ha un fragment de les escenes III i IV.

Text mecanografiat.

1431/4
F. 26-31: "*Fabià Tonyina: semi diàlec en prosa original de J. Moreira*". Representat al Círcol Tradicionalista de Tortosa el febrer de 1914. Còpia.

Text mecanografiat, còpia en paper carbó.

1431/5
F. 32-51: Discurs sobre la música en les celebracions religioses, pronunciat en la celebració dels vint-i-cinc anys de sacerdoci de D. Benjamin. Còpia. A la fi, "Juan Moreira, domingo de ramos de 1913".

Text mecanografiat.

1431/6
F. 52-65: "*El sueño de un pequeño orfeonista, o La coronación de santa Cecilia: fantasía lírica en 2 cuadros escrita a popósito de la velada reglamentaria que el Orfeó Montsià dará en ocasión de la fiesta de la patrona de las músicas en MCMXXIV, original de Juan Moreira*". Còpia. Desembre de 1924.

Text mecanografiat.

Nota: una altra còpia a ms. 1430/9 i ms. 1434/11.

1431/7
F. 66-73: "*Gutierres igual Ratera, o Un municipal valent: poca sustància representable de Blik Blek*". Representat al Círcol Tradicionalista de Tortosa. Al f. 67, "estrenat en exit lo 16 nbre 1913". Tortosa, 5 de novembre de 1913.

Text mecanografiat, amb esmenes manuscrites en tinta.

1431/8
F. 74-101: "*Jericó Salvat, o La trompeta va fé figa: humorada en dos actes*". Representat al Cïrcol Tradicionalista de Tortosa.

Text mecanografiat en paper carbó lila. Anotacions escèniques.

1431/9
F. 102-136: "*Los apuros de Quico*". Esborrany.

Text en llapis, amb esmenes.

1431/10
F. 137-144: "*Paquito Ruella, o Quan sirà'l nadal del rich: monòlec original de Blik-Blek*". A continuació: "fet a posta per la velada que'l Círcul Tradicionalista de Tortosa celebrará lo dia de Nadal en motiu dels fets del Nadal del pobre, en honor dels caritatius donans". Còpia. 1913.

Text mecanografiat.

Nota: una altra còpia a ms. 1430/1.

1431/11
F. 145-158: *"Apuntes: llibreta I*". Llistats de paraules, de dites fetes, de jocs, i altre material folklòric.

1431/12
F. 159-181: "*Qui bé sembra bé cull: ensaig dramàtic en un acte y en prosa fet a posta per a la festa del Nadal del Pobre de 1915, original de J. M.*". 16-17 de desembre de 1915.

Anotacions escèniques subratllades.

Nota: una altra còpia a ms. 1434/9.

1431/13
F. 182-269: "*Un dentiste americà, o Dos dotcenes d'embolichs: humorada en un acte i en prosa original de Joan Moreira*". Representat al Círcol Tradicionalista de Tortosa. 8 d'octubre de 1914.

Amb esmenes i cancel·lacions manuscrites. Al f. de títol, "18".

Nota: altres còpies a BC ms. 1432/12 i 1434/2 i 3.

1431/14
F. 270-288: "*Monòlec*". Personatge: Rafelet de Pacrú. Esborrany.

170 x 230 mm. Enquadernació en mitja pell i tela del segle XX (BC, ca. 1980-1990).

Procedència: Biblioteca de Joan Moreira, de Tortosa. Ingressat durant la Guerra Civil. Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2961).

Edicions: M. À. MASSIP, *El lèxic tortosí*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991), vol. I, p. 39-48 (estudi de l'autor), vol. II (transcripció dels documents), ms. 1431/1, p. 250-258; ms. 1431/2 i 3, p. 243-249; ms. 1431/4, p. 232-236; ms. 1431/7, p. 237-242; ms. 1431/8, p. 133-163; ms. 1431/10, p. 1-4; ms. 1431/13, p. 164-207; ms. 1431/4, p. 227-231.

Ms. 1432
JOAN MOREIRA RAMOS, Recull factici d'obres dramàtiques. 1912-1919.

1432/1
F: 1-10: "*Algo ... serio, dit en broma: per a la vetllada del Patronat del 9 de juny de MCMXII*". 1912.

Paper ratllat.

1432/2
F. 11-26: "*Coses sèries dites en broma*". Diàleg. A la fi, "Llegit a la velada de les festes jubilars de les bodes de plata episcopals del Illm. Sr. D. Pere Rocamora lo 26 de agost de 1919". 12 d'agost de 1919.

Paper quadriculat. Numeració antiga 16 f.

1432/3
F. 27-40: "*La gaita màgica: monòlech*". Tortosa, 9 de novembre de 1914.

Paper ratllat.

1432/4
F. 41-56: *"... Poro no me lo maltratas: terceto sense solfes, representable i xulable*". 17 d'abril de 1912.

Paper ratllat.

1432/5
F. 57-60: "*No vull sé més nano*".

Paper quadriculat.

1432/6
F. 61-72: "*Entremés, o com vullgueu dir-li*". Al verso del darrer foli: "Treball llegit a la velada en favor de la bona prensa lo dia de san Pere de 1916; lo vaig fé la nit del 23 de juny de 1916".

Paper quadriculat. Numeració antiga 12 f. Amb esmenes a llapis.

1432/7
F. 73-86: "*Tot per ser curt de vista: monòlech representable y xulable fet a posta per a Robert Andreu, del cos escénich del Círcol tradicionalista*". Gener de 1913.

Paper quadriculat. Numeració antiga 11 f. Amb esmenes en llapis vermell i en tinta blava.

1432/8

F. 87-101: "*Per no disfrassar-me de titot ...: representable y pateixable fet a posta per a Robert Andreu o un atre plaga per l'útil y dedicat al Círcul Tradicionalista de Tortosa: semi-monòlech II"*. 29 de gener de 1913.

Paper quadriculat.

1432/9
F. 102-113: J. M. [JOAN MOREIRA], "*I tot per una sardina ...!: quento per a la vetllada del Patronat de 9 de juny de 1912*". En vers. A la fi, "Blik-Blek". 9 de juny de 1912.

Paper ratllat.

1432/10
F. 114-163: "*Ancara'n queden de tontos, o Un pegot aprofitat*".

Paper quadriculat. Algunes esmenes en llapis.

1432/11
F. 164-203: "*Les dos banderes: drama en dos actes i en prosa*".

Paper quadriculat.

1432/12
F. 204-314: "*Un dentiste americà, o Dos dotcenes d'embolichs*". Representat al Círcol Tradicionalista de Tortosa.

Paper quadriculat. Numeració antiga 110 f. Anotacions escèniques subratllades en llapis vermell; al verso dels folis 232-293, esborrany d'una altra obra de teatre en llapis, amb nombroses esmenes.

Nota: altres còpies a BC ms. 1431/13 i 1434/2 i 3.

1432/13
F. 315-353: "*Cada auvella en sa parella*" Incomplet: acaba a l'escena XVII.

Paper ratllat. Text en llapis lila i a la mina de plom. Als marges superior i inferior dels f. 318-319, il·lustració musical.

Nota: una altra còpia a 1434/16.

353 f.; 170 x 230 mm. Enquadernació en mitja pell i tela del segle XX (BC, ca. 1980-1990).

Procedència: Biblioteca de Joan Moreira, de Tortosa. Ingressat durant la Guerra Civil. Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2962).

Edicions: M. À. MASSIP, *El lèxic tortosí*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991), vol. I, p. 39-48 (estudi de l'autor), vol. II (transcripció dels documents), ms. 1431/1, p. 259-262; ms. 1431/2, p. 297-303; ms. 1432/3, p. 287-291; ms. 1432/4, p. 263-270; ms. 1432/5, p. 304-306; ms. 1432/6, p. 292-296; ms. 1432/7, p. 277-281; ms. 1432/8, p. 282-286; ms. 1432/9, p. 271-276; ms. 1432/10, p. 307-325; ms. 1432/11, p. 326-345; ms. 1432/12, p. 164-207; ms. 1432/13, p. 346-397.

Ms. 1433
JOAN MOREIRA RAMOS, "*Utilitat de lo inútil. Comèdia en 1 acte*". Al foli de títol: "Estrenada en molt bon exit lo 31 de Dbre de 1916 en lo teatro de Balneari de Tortosa". Setembre de 1916.

87 f.; 130 x 200 mm. Enquadernació en mitja pell i tela del segle XX (BC, ca. 1980-1990).

Procedència: Biblioteca de Joan Moreira, de Tortosa. Ingressat durant la Guerra Civil. Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2963).

Edicions: M. À. MASSIP, *El lèxic tortosí*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991), vol. I, p. 39-48 (estudi de l'autor), vol. II (transcripció dels documents), p. 398-419.

Ms. 1434
JOAN MOREIRA RAMOS, Recull factici d'esborranys i còpies en net d'obres de teatre. 1914-1928.

1434/1
"*Aucells i cireretes, original de Moreira*". Representat per l'Orfeó Montsià. Gener de 1928.

Paper quadriculat. 20 f.; 200 x 150 mm. Al f. de títol, anotació de Pere Bohigas "II".

1434/2
"*Un dentiste americà, o Dos dotcenes d'embolichs:humorada vaudevillesca en un acte i prosa original de Joan Moreira*". Representat al Círcol Tradicionalista de Tortosa. 8 d'octubre de 1914.

50 f.; 225 x 160 mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó. Al f. de títol, anotació de Pere Bohigas "III".

Nota: altres còpies a BC ms. 1431/13 , 1432/12 i 1434/3.

1434/3
"*Un dentiste americà, o Dos dotcenes d'embolichs: humorada vaudevillesca en un acte i prosa original de Joan Moreira*". Representat al Círcol Tradicionalista de Tortosa. 8 d'octubre de 1914.

50 f.; 225 x 160 mm. Text mecanografiat. Nombroses esmenes i cancel·lacions manuscrites en tinta i en llapis lila, algunes al verso dels folis. Al f. de títol, anotació de Pere Bohigas "VII". Al foli de títol, segell "Representante en Tortosa y su diocesis Juan Moreira".

Nota: altres còpies a BC ms. 1431/13 , 1432/12 i 1434/2.

1434/4
"*Pobre Quico, o La vinguda del comandant: original de Joan Moreira*". Representat per l'Orfeó Tortosí en 1932 i 1933.

29 f. (numeració original 28 f.); 220 x 160 mm. Text mecanografiat. Esmenes manuscrites i cancel·lacions en llapis blau i vermell, alguna en tinta.

1434/5
"*Pobre Quico, o La vinguda del comandant: papé de Quico, original de Joan Moreira*". Representat per l'Orfeó Tortosí en 1932 i 1933. Caudal.

13 f. (numeració original 12 f.); 220 x 160 mm. Text mecanografiat. Al f. de títol, anotació en llapis lila "Sr. Tòful" i anotació de Pere Bohigas "V".

1434/6
"*Pobre Quico, o La vinguda del comandant*". Diàleg entre Cinta, Ramona i Quico. Representat per l'Orfeó Tortosí en 1932 i 1933.

2 f.; 220 x 160 mm. Text mecanografiat. Esmenes manuscrites i cancel·lacions en llapis blau i vermell, alguna en tinta.

1434/7
"*Pobre Quico, o La vinguda del comandant: papé del manescal, original de Joan Moreira".* Representat per l'Orfeó Tortosí en 1932 i 1933. Caudal.

3 f. (numeració original 2 f.); 220 x 160 mm. Text mecanografiat. Al f. de títol, anotació en llapis lila "Sr. Aixalà" i anotació de Pere Bohigas "VI".

1434/8
"Pobre Quico, o La vinguda del comandant: paper de D. Sisebuto". Representat per l'Orfeó Tortosí en 1932 i 1933. Caudal.

8 f.; 220 x 160 mm. Text mecanografiat. Al f. de títol, anotació de Pere Bohigas "VII".

1434/9
"*Qui bé sembre bé cull: ensaig dramàtic en un acte y en prosa fet aposta per a la festa del Nadal del Pobre de 1915, original de J. Moreira*". 16-17 de desembre de 1915.

20 f.; 200 x 150 mm. Al f. de títol, anotació de Pere Bohigas "VIII".

Nota: una altra còpia a ms. 1431/12.

1434/10
Diàleg representat en una vetllada. En vers.

2 f.; 235 x 170 mm. En llapis, amb esmenes. Al f. 1, anotació de Pere Bohigas "IX".

1434/11
"*El sueño del pequeño orfeonista*". Representat per l'Orfeó Montsià el 1924.

13 f. (darrers 5 f. en blanc); 235 x 170 mm. En llapis lila, amb esmenes. Al verso dels folis 17-20 esborrany d'un esquema d'una obra sobre història de Tortosa.

Nota: una altra còpia a ms. 1430/9 i ms. 1431/6.

1434/11 bis
Pla d'una narració ambientada a Tortosa. Esborrany de pròleg i capítols.

4 f.; 235 x 170 mm. Text en llapis, amb esmenes.

1434/12
Obra de teatre, en català. Personatges: Paquita, Ursulina, Rosina Rupertina. Papitu i alcalde. Fragment.

Paper amb doble ratllat. 16 f.; 215 x 160 mm. En llapis, amb esmenes. Al f. 1, anotació de Pere Bohigas "X".

1434/13
Obra de teatre, en català. Personatges: Paquita, Ursulina, Rosina Rupertina. Papitu i alcalde. Fragment.

Paper amb doble ratllat. 14 f.; 215 x 160 mm. En tinta, amb esmenes. Al f. 1, anotació de Pere Bohigas "X bis".

1434/14
Carta de Baltasar, rei d'orient. En vers.

9 f.; 225 x 160 mm. En llapis. Al f. 1, anotació de Pere Bohigas "XI"

1434/15
"*Juegos de chicos*".

Paper ratllat. 1 f.; 210 x 155 mm. En tinta vermella. Al f. 1, anotació de Pere Bohigas "XII"

1434/16
"*Cada ovella en sa parella, o Les peripècies d'un casori*". Al foli de títol, "O. Amerri".

44 f.; 235 x 160 mm. Text mecanografiat, amb esmenes manuscrites en tinta. Anotacions escèniques en vermell. Al f. 1, anotació de Pere Bohigas "XIII"

Nota: una altra còpia a 1432/13.

1434/17
"*Notas*". A continuació, "coll. Moreira".

Paper quadriculat. 32 f. (f. 11-32 en blanc); 160 x 110 mm. En tinta i en llapis. Al f. 1, anotació de Pere Bohigas "I".

Enquadernació en mitja pell i tela del segle XX (BC, ca. 1980-1990) en 6 volums (vol. I: 1434/1; vol. II: 1434/2 i 3; vol. III: 1434/4 a 8; vol. IV: 1434/9; vol. V: 1434/10 a 15; vol. VI: 1434/16 i 17).

Procedència: Biblioteca de Joan Moreira, de Tortosa. Ingressat durant la Guerra Civil. Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2964).

Edicions: M. À. MASSIP, *El lèxic tortosí*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991), vol. I, p. 39-48 (estudi de l'autor), vol. II (transcripció dels documents), ms. 1434/1, p. 420-430; ms. 1434/2 i 3, p. 164-207; ms. 1434/4 a 8, p. 431-456; ms. 1434/9, p. 208-226; ms. 1434/16, p. 346-397.

Ms. 1435
JOAN MOREIRA RAMOS, Recull d'obres dramàtiques. 1926-1929.

1435/1
"*La llum de la vida: fantasia lírica en un acte i en prosa*". Còpia. Al f. 1, "feta aposta pera la festa conmemorativa del XXV aniversari de la inauguració de les Escoles dels Germans de la Doctrina Cristiana de Tortosa". 1929.

20 f.; 215 x 235 mm. Text mecanografiat, còpia en paper carbó.

1435/2
"*La llum de la vida: fantasia més o menos lírica en un acte i en prosa*". Còpia. Al f. 1, "escrita aposta pera la festa escolar de fi de curs de les Escoles del Orfeo Montsià en l'any MCMXXIX". 1929.

23 f.; 175 x 240 mm. Text mecanografiat, còpia en paper carbó. Alguna esmena en tinta vermella i en llapis.

1435/3

"Tararà i tararú, tot ve a sé hu: entremés representable i xulable original de Joan Moreira Ramos". Ulldecona, dimecres sant de 1926.

27 f.; 190 x 220 mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó.

Enquadernació en mitja pell i tela del segle XX (BC, ca. 1980-1990) en 2 volums (1435/1 i 1435/2 relligats en el vol. I, 1435/2 relligat en el vol. II).

Procedència: Biblioteca de Joan Moreira, de Tortosa. Ingressat durant la Guerra Civil. Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2965).

Edicions: M. À. MASSIP, *El lèxic tortosí*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991), vol. I, p. 39-48 (estudi de l'autor), vol. II (transcripció dels documents), ms. 1435/1 i 2, p. 478-497; ms. 1435/3, p. 457-477.

Ms. 1436

JOSÉ MANUEL Y FERRATÉ, "*Compendio de moral instructivo, político y religioso, o sea religión de pensamientos, sentencias, máximas, axiomas y refranes pronunciados por eminentes filósofos, sabios profundos y personas instruidas desde la más remota antigüedad hasta nuestros días. Recopiladas por el capitán que fue de carabineros, hoy día comandante retirado, Don José Manuel y Ferraté durante un destierro en las Islas Baleares en los años de 1875 a 1879 por el gobierno de la Restauración monárquica por los servicios prestados a la causa republicana, antes y después de regir los destinos de la Nación española el gobierno de la República*". Recull de pensaments, màximes, poesies i refranys. Darrer quart del segle XIX (entre 1885 i 1894).

F. 4-72: "*Pensamientos filosóficos morales*".
F. 72v-77: Poemes.
F. 77v-90: Recull de sentències i reflexions.
F. 90v-119: "*Poesias lúgubres*". Recul de poemes de José Manuel i Ferraté i d'altres, en part al voltant de la mort de l'esposa de Ferraté, Teresa Ferré i Alemany, morta el 1889.

121 f.; 280 x 115 mm. Paper ratllat; al f. 120, retall de premsa enganxat, i el f. 121 és un retall de premsa sense enganxar. A la contracoberta anterior, gravat d'un bust d'home jove. Enquadernació en tela sobre cartró del segle XX.

Procedència: Donatiu de Joan Moreira. Ingressat durant la Guerra Civil. Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2966).

Estat de conservació: F. 118-119 desenganxats.

43.
Pedro Navarro Antón
Guerra Civil
1936

Pedro Navarro Antón (Orà, 1895-Barcelona, juliol de 1936), nascut Ali ben Saf Chergui, fou un militar de carrera del cos de cavalleria que participà a l'inici de la campanya del Marroc en l'ocupació de Xauen per les tropes espanyoles el 1920; aquell mateix any consta com alferes al 9è regiment de cavalleria (Dragones de Santiago), amb seu a Barcelona. L'any següent és enviat al Marroc, on serví al cos de Policia indígena de Ceuta fins al 1926, que torna a Barcelona, destinat al 10è regiment de cavalleria (Dragones de Montesa). Durant aquests anys participà activament en nombrosos concursos i activitats hípiques, que li permeten tenir tractes amb els ambients de l'aristocràcia i la burgesia catalanes. L'agost de 1923 se li havia concedit llicència per casar-se, molt probablement amb Claudina Malet, amb qui es conserva un cert volum de correspondència; no sembla, però, que el matrimoni arribés a celebrar-se.

El 1931 demanà la seva separació de l'exèrcit, molt probablement arran de la declaració d'una malaltia pulmonar que l'obligà a fer estades de repòs en pobles de l'interior de Catalunya, però també per les seves simpaties polítiques, clarament antirepublicanes. Durant els anys trenta forma part de diferents grups d'extrema dreta barcelonina: España Club, Voluntariado Español, Unión Social Hispànica (1933-1935), caracteritzats molts d'ells per la presència de militars que havien deixat l'exèrcit acollint-se a la llei Azaña. Fou també membre de la Unión Militar Española (UME), que havia col·laborat amb la Peña Ibérica y la Confederación Nacional de Sindicatos libres (CNSL), tapadora sindical d'un petit grup de conspiradors antirepublicans dirigits per la UME. Els seus col·laboradors més actius passaren a la Agrupación de Juventudes Antimarxistas (AJA), constituïda el 1935 sota la presidència de Navarro, i que com l'España Club formava part de les entitats que sindicaven els activistes d'extrema dreta a Barcelona. El mes de juliol de 1936 membres de l'AJA atempten contra el coronel Críspulo Moracho; arran d'aquest fet Navarro fou detingut, tot i que va ser alliberat immediatament. Com altres membres de l'España Club i el Voluntariado Español, morí a principis de la Guerra Civil. No s'ha trobat informació sobre com va arribar la seva documentació a la Biblioteca de Catalunya, però tot sembla indicar que, com altres fons de militars insurrectes, ingressà a l'inici de la guerra; podria ser que els papers es trobessin al carrer Portaferrisa 21, en un pis que va ser la seu de diferents partits ultradretans, i que molt probablement va ser incautat.

Fonts d'arxiu

AHBC, 127/41, camisa 7 – Pere Bohigas. "Mss.", llista de biblioteques amb documentació manuscrita; entrada "Navarro (capitán)". 1939.

Bibliografia

GONZÁLEZ VÁZQUEZ, Araceli. "Las ciudades santas y prohibidas de Marruecos: las representaciones de la santidad, sacralidad e impenetrabilidad de Chefchauen en los textos coloniales españoles y franceses". En: *Patrimonio cultural en Marruecos: una aproximación antropològica e històrica*. Sevilla: Signatura Demos, 2011, p. 263-297 (p. 288).

MOTA, José Fernando. "Precursores de la unificación: el España Club y el Voluntariado Español, una experiència unitaria de la extrema derecha barcelonesa (1935-1936)". *Historia y Política*, 28 (julio-diciembre 2012), p. 273-303.

MOTA, José Fernando. *¡Viva Cataluña española! Historia de la extrema derecha en la Barcelona republicana*. València: PUV Universitat de València, 2020.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 5065
Documentació de Pedro Navarro Antón, capità de cavalleria. Ca. 1910-1935.

5065/1
Documentació militar. Entre 1920 i 1930.

1-5. Documentació personal i formularis, majoritàriament relacionats amb la petició de separació de l'exèrcit. 1929-1934

6-7. Objectes.

6. Cartera militar d'identitat de l'exèrcit espanyol. 1911 o posterior.

7. Medalla de color platejada d'homenatge dels ajuntaments als Reis d'Espanya; al revers, figura d'un obrer amb una pala envoltada d'una corona de llorer, amb el lema: "Todos por la patria". Gener de 1925.
Amb una agulla i un tros de cinta dels colors: groc, vermell i groc.

8-10. Textos tècnics

8. Imprès: *Carnet de l'oficial: extracto del reglamento de tiro mosquetón*. 1927?

9. *"Valor de unidades angulares del Mosquetón"* i *"Fundamento y regla pràctica del procedimiento de la milésima"*. Sense data.
Text manuscrit: il., gràfics.

10. Imprès: REGIMIENTO DE DRAGONES DE MONTESA. 10 DE CABALLERÍA. *Instrucciones complementarias sobre táctica y tiro*. Sense data.

11-13. Altres

11. Imprès: FERRER GÓMEZ, Manuel. *Sucinta exposición que el que suscribe hace sobre los errores de que adolecen los artículos 720 al 727 del Código de Justicia Militar…* (Madrid, 12 de desembre de 1928). [1928].

12. Imprès: JUNTA DE PROPAGANDA PATRIÓTICA Y CIUDADANA. *Mirando al futuro: febrero 1929: artículos inspirados por el General Primo de Rivera*. Núm. 3. Madrid: Imprenta Zoila Ascasíbar y Cª, 1929.

13. *"No te engañes corazón"*. Incipit: "No te dejes engañar". Sense data.
Text mecanografiat.

5065/2
Documentació relacionada amb les seves activitats hípiques. 1928-1931.

1-7. Correspondència relacionada amb permisos per a concursos hípics. 1928-1929.

8-22. Programes de concursos d'hípica convocats per la Real Sociedad Hípica de Valladolid, el Real Polo Jokey Club de Barcelona, la Sociedad Hípica de la Cerdaña, la Real Sociedad Hípica Española. Ordenats per ordre cronològic. 1927-1929.

5065/3
Documentació mèdica. [1929-1932].

1. FELIPE ROMAÑÁ. Recepta mèdica. [192-].

2. Tiquet de control de pes de la Farmacia y Laboratorio d'A. Izard (Barcelona). Barcelona, 7 de maig de 1929.

3. Targeta comercial de Productos Pearson. Sense data.

4. Tríptic publicitari de Anemias y enfermedades respiratorias Zendejas N. 2-5.

5. Folietó del Jarabe Roche de Thiocol. València: Imp. Imperio, Sense data.

5065/4
Estatuts de la societat Casa de las Regiones; signen: Jesús Valderrama, Sebastián Martínez i Àngel Sabada. Barcelona, 7 de març de 1930.
10 f. En paper timbrat. Presentat al registre a Barcelona el 13 de març de 1930, segells de registre "Gobierno Civil de Barcelona. Secretaría" (10 març 1930), "Gobierno de la Provincia de Barcelona. Sección Asociaciones".

5065/5
Correspondència. 1928-1935.

1-14. Correspondència rebuda general. Majoritàriament, targetes de visita. 1928, 1929, Sense data.

15-22. MARÍA LUISA, Cartes a Pedro Navarro Anton. 8 documents. Juliol-setembre de 1932.

23-42. CLAUDINA MALET, Cartes a Pedro Navarro Antón. 19 cartes, i un gir postal de Pedro Navarro a Claudina Malet. Barcelona, 1931-1935.

43-45. Correspondència enviada. Sense data.

43. FRANCISCO BIGORDÀ, Targeta de visita amb nom ms. Sense data.

44. JESÚS MARTÍNEZ, Targeta de visita amb nom ms. Sense data.

45. FRANCISCO TARRÉS FERRER, Targeta de visita amb nom ms. Sense data.

46-50. Sobres buits:

5065/6
Material gràfic: fotografies. Entre 1910 i 1930.

1-5. Fotografies familiars. Ca. 1914-1926.

6-10. REGIA ART FILM, Vistes de la vida quotidiana als carrers de Xauen (Marroc), realitzada probablement durant la visita del seu director en el moment de l'ocupació de les tropes espanyoles durant la campanya del Marroc. Xauen, (1920?).

11-15. Fotografies d'un concurs d'hípica. Barcelona, ca. 1926-1931.

16-19. Fotografies de personatges femenins.

20. Primer pla del retrat de perfil de Lars Hanson. (1929 o anterior).
Targeta postal. 140 x 90 mm. Amb dedicatòria sobreescrita.

21-26. Diversos

Procedència: No indicada (probablement, ingressat durant la Guerra Civil).

44.
Narcís Oller
Guerra Civil
1937

Entre el 26 i el 28 d'abril de 1937, Pere Bohigas inscriví en el llibre de registre de manuscrits un seguit d'entrades corresponents a obres i papers diversos de Narcís Oller; al costat, hi afegí una nota: "No es poden publicar aquestes obres durant 30 anys, sense permís dels hereus de Narcís Oller". L'advocat i novel·lista havia mort el 1930, i els documents s'havien conservat molt probablement al seu domicili, a la Rambla de Catalunya 14, on vivia encara la seva filla Maria. Eren per tant veïns molt propers d'Antoni Rubió i Lluch, que el mateix 1930 havia deixat el domicili familiar del carrer Pau Claris per anar a viure, també amb la seva filla, al número 10. En aquells moments, les visites de les patrulles de les milícies a domicilis benestants com els de la Rambla de Catalunya eren freqüents; el mateix Rubió i Lluch, malgrat el seu estatut de venerable professor universitari, en fou objecte. És per tant possible que la situació d'incertesa dugués els germans Oller a dipositar els papers del seu pare en una institució pública, a fi d'evitar-ne una no tan improbable destrucció. Tot i que no hi hagi cap lletra de donació, sí que hi ha un inventari de mà de Bohigas amb el títol "Inventari dels papers del Sr. Narcís Oller lliurats a la Biblioteca de Catalunya pel Sr. Joan Oller i Rabassa". L'inventari i la nota fa pensar que els papers d'Oller havien estat lliurats amb l'acord de tots els hereus d'Oller, els seus fills Josep, Joan i Maria, amb la voluntat que hi fossin custodiats de manera permanent.

El breu inventari manuscrit dreçat per Bohigas en el moment de l'arribada de la documentació, concís però ben indicatiu, ens dona una idea del donatiu més exacta fins i tot que el que resultaria en el registre posterior:

> "Inventari dels papers lliurats a la Biblioteca de Catalunya pel Sr. Joan Oller i Rabassa
> 1. Albarán de causas criminales del procurador D. Narciso Oller.
> 2. Libro de comunicaciones para uso del procurador D. Narciso Oller y Moragas.
> 3. Retalls de periòdics.
> 4. Un sobre que conté retalls de premsa amb crítiques de *Pilar Prim* i correspondència del Sr. Narcís Oller.
> 5. Un lligall que conté: retalls de premsa i números de revista amb articles de Narcís Oller, alguns originals de proses breus, un exemplar corregit de la traducció de *Memorias d'un nihilista d'Isaac Paulowsky*; lletres d'Ixart, J. Sardà i un autògraf de Raimon de Casellas.
> 6. Original de l'edició definitiva de *Vilaniu.*
> 7. Original de *La fiebre de oro*. Traducció inèdita d'Ezequiel Boixet.
> 8. VERDAGUER. *Caritat*, Barcelona, 1885, Exemplar amb dedicatòria.
> 9. *Libro de notas y memorias de Juan Oller y Micó*. Manuscrit.
> 10. *L'Escanya-pobres*. Exemplar corregit per a l'edició definitiva.
> 11. *La mort d'Ivan Illitch*. Exemplar corregit pel traductor.
> 12. TOURGUENEFF. Poemets en prosa. Exemplar corregit pel traductor.
> 13. *Figura y paisatge*. Exemplar corregit per l'autor.
> 14. *De tots colors*. Exemplar corregit per l'autor.
> 15. *Notes de color*. Exemplar corregit per l'autor.

16. *La bogeria*. Exemplar corregit per l'autor.
17. Un lligall amb crítiques de *Figura i paisatge*.
18. *Recorts de noy*. Original per a l'edició definitiva.
19. Traduccions castellanes de narracions de Narcís Oller. Mss. de narracions en català i castellà.
20. Llibreta de caixa del sr. Narcís Oller. Any 1875.
21. N. OLLER. *Memòries del meu pas pel teatre català*. Autògraf.
22. Una carpeta que conté manuscrits per a una nova edició de *Croquis del natural*, i diverses traduccions de Narcís Oller.
23. Esborranys infantils de Narcís Oller.
23. *La fiebre del oro*. Traducció Boixet. Tomo II
25. *Mis primeros ensayos en literatura. El pintor Rubio, por Narciso Oller*".

El gruix del material consistia, com es pot veure, en exemplars impresos corregits que havien servit per a l'edició de les obres completes de Narcís Oller publicades per l'editorial Gustau Gili entre 1928 i 1930; era un material que probablement coneixia Jordi Rubió, que s'havia encarregat de dreçar la bibliografia de l'escriptor, publicada en el dotzè i darrer volum de la sèrie. Aquesta llista de vint-i-cinc entrades quedaria reduïda, en el moment del registre de 1937, a catorze, amb els números 1981-1994:

1981	Albarán de causas criminales del procurador D. Narciso Oller (nota a llapis: 2 quaderns).	BC 1806
1982	Oller. Original de l'edició definitiva de *Vilaniu*	BC 1881
1983	Libro de notas y memorias de Juan Oller y Miró. S. XIX	BC 1882
1984	Oller. *Notas de color*. Exemplar imprès amb correccions autògrafes i text refet, dactilografiat d'un dels contes del volum	BC 1884
1985	Oller. *Recorts de noy*. Original per a l'edició definitiva	BC 1931
1986	Traduccions al castellà d'obres de Narcís Oller. Memorias	BC 1938 y sigs.
1987	Llibreta de caixa de Narcís Oller. Any 1877	BC 1940
1988	Oller, Notes per a les *Memòries del meu pas pel teatre català*	BC 1928
1989	Oller, Original per a una nova edició de *Croquis al natural* i d'algunes traduccions	BC 1922
1990	Oller, Papers d'infantesa i adolescència	BC 1932-
1991	Oller, Primers assaigs literaris	BC 1941
1992	*La fiebre de oro*. Trad. D'E Boixet	BC 1919-I
1993	*La fiebre del oro*. Trad. Boixet	BC 1919-II
1994	Correspondència de Narcís Oller	BC 1925

Les diferències entre el primer inventari i el registre són evidents. La manca d'algunes de les entrades del primer es justifica fàcilment: les dues llibretes sobre la seva tasca com a procurador (1 i 2) es reuniren en un únic registre, i l'exemplar de *Caritat* (8), amb dedicatòria autògrafa de Verdaguer a Guimerà, va passar a la Secció de Reserva Impresa. Els retalls de premsa (3, 4 i 5, 17) probablement no es registraren perquè no era costum registrar-los; de fet, la capsa que els contenia probablement degué quedar en un racó, i no fou retrobada fins a principis dels anys 2000, en què el material fou acondiciat (ms. 4267-4269). Ara bé, bon nombre d'absències són particularment sorprenents: manquen en el registre de 1937 els originals amb esmenes d'algunes de les obres majors d'Oller que havien estat lliurades —*La Bogeria* o *L'Escanyapobres*—, així com algunes obres més breus —les traduccions de Tolstoi o de

Turguénev i els impresos amb esmenes dels reculls *De tots colors* i *Figura y paisatge*. Podria ser que, dut per la urgència del moment, Bohigas decidís aplaçar el registre d'algunes de les peces per a més endavant (el mes de maig es dedicà en bona part al registre d'una col·lecció extraordinàriament voluminosa, els manuscrits de la Seu d'Urgell); o simplement, en el tragí d'aquells dies els paquets que les contenien quedaren separats i no es retrobaren fins més tard.

En acabar la guerra, la majoria dels manuscrits que havien ingressat per dipòsit dels seus propietaris o per confiscació foren retornats; no així els papers d'Oller, que havien estat voluntàriament dipositats pels hereus. Passaren, però, vint anys abans que aquests manuscrits fossin registrats de nou a fi de poder-los posar a l'abast del públic. És possible que el retard en el registre influís el respecte a la voluntat expressada en la nota inscrita en el registre, que com hem vist indicava que les obres no es podien publicar sense permís dels hereus fins al cap de 30 anys; probablement ningú no havia pensat que la postguerra suposaria la reducció dràstica de la publicació d'obres en català. Entre el 10 i el 29 de juliol de 1961 Bohigas començà a registrar de nou alguns dels materials que havien ingressat durant la contesa i que no havien estat registrats en el seu moment. Després de més d'un any i mig sense inscriure pràcticament cap entrada (només cinc volums, provinents del llegat Bonsoms-Chacón), el 19 d'abril de 1963 Bohigas reprèn el registre dels papers de Narcís Oller, que no acabarà fins al 31 de desembre del mateix any. Hi inscriurà no només els materials que ja havien estat registrats el 1937 (que distingirà, com tenia per costum, posant el número de registre en tinta vermella, i marcant al costat, també en vermell, la signatura antiga que els havia estat atorgada durant la guerra), sinó molts altres que no apareixen en l'inventari establert en el primer moment, fins a arribar a un total de seixanta-cinc entrades. La transcripció de les entrades del 1961 i 1963 al llibre de registre permet distingir les diferències.

	1961	
1881	Oller, Original de la ed. definitiva de *Vilaniu*	Sign. ant.: 1892
1882	Oller, *Vilaniu*. Ejemplar impreso con correcciones autógr.	
1883	Juan Oller y Micó, Libro de notas. A. 1811-1847	Sign. ant.: 1893
1884	N. Oller, *Notas de color*. Ej. impreso con correcciones autógr.	Sign. ant.: 1894
1885	N. Oller, *La brusa*. Ej. impreso con correcciones autógr.	
1886	Rovetta. *Papa ministre*. Ej. impreso con corr. autógr.	
1887	N. Oller. *Renyines d'enamorats*. Ej. impr. con corr. Autógr.	
1888	Barbé, *La Desconsolada*. Ej. impr. con corr. autógr.	
1889	N. Oller. *De tots colors*. Ej. impr. con corr. autógr.	
1890	Oller, *Figura y paisatge*. 1897	Ej. impr. con correcciones mss.
1891	Oller, *Al llapis i a la ploma*. 1918	Ej. impr. con corr. mss.
1892	Oller, *Rurals i urbanes*.	Ej. impr. con corr. mss.
1893	Oller, *Un llibre trist.* ~~*La model*~~	" " " " "
1894	Turgueneff, *Poemets en prosa*	" " " " "
1895	Oller, *Notes de color*	" " " " "
1896	Oller, *La model*. S. XX	
1897	Oller, *Pilar Prim*	Ej. impr. con corr. mss.

1898	Oller, *La febre de l'or*, I	" " " " "
1899	Oller, *La febre de l'or*, vol. II	Ej. impr. con corr. mss.
1900	Oller, *La febre de l'or*, Segona part	Ej. impr. con corr. mss.
	1963	
1906	N. Oller, *Croquis del natural*. S. XX	
1907	N. Oller, *Sor Sanxa*. S. XX	Ej. mecanografiado
1908	" " *L'Escanyapobres*	Ej. impreso con correcciones mss. Para la nueva edición
1909	" " *Records de noi*. S. XX	Ej. impreso con correcciones mss. y ms. en parte
1910	Paulowsky, *Memòries d'un nihilista* (trad. N. Oller). S XX	Ej. impreso con correcciones mss.
1911	Oller, *De tots colors*. S. XX	Ej. impreso con correcciones y 20 páginas mss.
1912	" *La vena als ulls*. S. XX	
1913	" *La soldadura*. " "	Ej. impreso con correcciones mss.
1914	Oller, *La Bogeria*. S. XX	Ej. impreso con correcciones mss.
1915	" Traduccions selectes. S. XX	" " " " "
1916	" *La Bufetada*. S. XX	" " " " "
1917	" *El transplantat*. S. XX	Recorte de "La Veu de Catalunya"
1918	" *El germà coquí. Les darreries d'En Venanci Vallmitjana. L'Urgell*	y nos 75 y 52 de la rev. "Catalana", donde se publicaron estos textos, con correcciones mss.
1919	Oller, *La Fiebre de oro*. Trad. E. Boixet. 2	Sign. ant.: 1992
1920	" *Memories del meu pas pel teatre català*. Autógraf	" " 1988
1921	" *L'Hostal de la Timba. El Tresor de l'Amèlia*	
1922	" *Els qui ho miren y'ls qui hi van*. Autògraf	" " 1989
1923	" *La primera aresta*. S. XIX	
1924	" Traduccions. S. XIX	
1925	" Correspondència 1881-1918	
1926	" Poesies autògrafes. S. XIX	
1927	" *La papallona*	Ej. impreso con correcciones mss.
1928	" Libreta de caja. A. 1874-1877	Sign. ant. 1987
1929	Gondinet, *El marit que dorm* (trad. N. Oller)	
1930	Paulousky. *L'Obra del odi* (trad. N. Oller)	
1931	*Recorts de noy*, por N. Oller	Hojas impresas de varias publicacions preparades para la edición. Ant. sign. 1895
1932	Oller, *La Palinòdia*. A. 1872	Sign. ant.: 1990
1933	" Ensayos literarios juveniles en castellano. A. XIX	" " "
1934	" Ensayos juveniles sobre arte y política en castellano. H. 1873-1874	" " "
1935	" Poesías en castellano. A. 1868	" " "
1936	" Extractos de los grandes poemes indios. S. XIX	" " "
1937	Zeller, Conferencias sobre la Historia, trad. N. Oller	" " "
1938	Oller, *De Barcelona a la Habana*. Posterior a 1868	Sign. ant.: 1986
1939	Yxart, *Memorias*. A. 1875-1876	" " "
1940	Oller, [*Un carnaval en Barcelona*]. Posterior a 1872	Sign. ant.: 1986
1941	" *El pintor Rubio* A. 1867	Sign. ant.: 1991
1942	Becque, *Els corbs*, trad. N. Oller	Ej. dactilografiado
1943	Paulowsky, *L'Obra del odi*, trad. N. Oller	" "
1944	Oller, *Tayllerand-Dolç miracle*. S. XX	Textos impresos con correcciones autógrafas

1945	“	*El gran alcalde barceloní*. S. XX	Ej. dactilografiado
1946	“	*Un fortunià incomprès. – De Núria*. S. XIX	Autógrafos
1947	“	Papeles varios. 1894-1928	
1948	“	Borradores en catalán. S. XX	Autógrafos
1949	“	Discurso sobre la educación. S. XIX	“
1950	“	Ensayos juveniles en prosa y verso. S. XIX	“

Després de la guerra, la llengua del registre, com tota la documentació oficial, va haver de canviar al castellà; ara bé, està clar que en algunes de les entrades d'Oller (correspondència, poesies en català) a Bohigas el català se li va escapar. El registre va prendre temps, perquè el conservador (que ben evidentment havia d'alternar el registre amb altres activitats) va intentar anar descrivint mínimament el material que registrava; utilitzaria aquestes notes per a la redacció de l'inventari dels papers ollerians, publicat en el volum corresponent al 1961-1963 de l'*Anuario* de la Biblioteca de Catalunya i de les biblioteques populars. En els anys 70, l'aleshores conservador, Amadeu-J. Soberanas, seguint una pràctica comuna en aquella època, extragué dels originals de *Vilaniu* les galerades amb esmenes manuscrites i els atorgà un nou número de manuscrit (ms. 2224). Finalment, els lliuraments de *Vilaniu* publicats com a folietó a *La Veu de Catalunya*, que havien estat enquadernats i registrats l'any 1956 dins de la col·lecció general d'impresos amb el número 100.584, foren identificats més tard pel mateix Soberanas i traspassats del magatzem general al departament de Manuscrits el 1979 (ms. 2548).

Sense altra documentació que la que apareix inscrita al llibre de registre, que atribueix el donatiu a Joan Oller i Rabassa, no hi ha indicis que permetin saber si aquest material que apareix ara de nou va ingressar en el primer lliurament del fons o posteriorment, però sembla estrany que Bohigas no l'hagués mencionat en aquell primer inventari. Maria Oller, que vivia en el domicili patern, va morir a Barcelona el 5 de desembre de 1937, en plena Guerra Civil; és molt probable que Joan Oller recuperés en aquell moment nova documentació, i que aquesta fos lliurada a la Biblioteca de Catalunya en aquell moment. Una altra possibilitat seria que hagués ingressat més tard, en els anys 50, després de les edicions que Selecta va publicar d'algunes de les obres d'Oller en els anys 40. En tot cas, sembla evident que la família Oller va repartir els papers entre dues institucions: la Biblioteca de Catalunya va recuperar la pràctica totalitat del material literari, mentre que l'Arxiu Històric Municipal rebia la molt ampla correspondència i la documentació personal, així com alguns breus esborranys solts, que hi ingressaren en diferents etapes. La neta de l'escriptor, Susanna Oller, lliurà també a la Biblioteca de Catalunya durant la dècada dels 70 nous materials, després que haguessin estat utilitzats per Alan Yates en els seus estudis sobre el novel·lista (ms. 3673-3678), així com un conjunt molt important d'obres del seu pare, Joan Oller. La Biblioteca-Museu de Vilanova conserva també un conjunt de manuscrits que Oller va donar al seu amic Víctor Balaguer[886].

[886] Agraeixo a Josep Maria Domingo els comentaris sobre el fons Oller i la comunicació de diferents referències bibliogràfiques.

Fonts d'arxiu

AHBC, 110/28 – Correspondència de Jordi Rubió. Carta de Narcís Oller.

AHBC, 494/1 – Pere Bohigas. Inventari dels papers lliurats a la Biblioteca de Catalunya pel Sr. Joan Oller i Rabassa. 1937.

AHCB, Fons personals. AHCB 3-301/5D53, Fons Narcís Oller i Moragas.

AIEC, DGE 64 – Rebut per la venda d'un conjunt de llibres de Narcís Oller. 28 de setembre de 1922.

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Correspondència Espanya-Catalunya – 2 cartes de Narcís Oller. 1889 i 1925.

Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Correspondència / Oller i Rabassa.

Bibliografia

ARTIGAS, Beli. "Maria Oller i Rabasa, la filla pintora i escultora de Narcís Oller". *Criticart* (22 de maig de 2019) (https://criticartt.blogspot.com/2019/05/maria-oller-i-robasa-la-filla-pintora-i.html, consulta 7 de gener 2025).

BOHIGAS, Pere. "Papeles de Narcís Oller". *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales* (1961-1963), p. 307-320.

CABRÉ MONNÉ, Rosa. "Narcís Oller y Moragas". En: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA. *Diccionario biográfico electrónico* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/33945-narcis-oller-y-moragas, consulta 7 de gener 2025).

DURAN I SANPERE, Agustí. "El Instituto Municipal de Historia de Barcelona a través de sus primeros cuarenta años (1917-1957)". *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras*, 27 (1957-1958), p. 5-67 (p. 40-41).

LLANAS, Manuel. "Contribució a l'inventari de l'obra dispersa i original de Narcís Oller". *Anuari Verdaguer*, 10 (2001), p. 9-17.

MARTÍNEZ-GIL, Víctor. "Correctors i escriptors en la literatura catalana: el concepte de coautoria lingüística", *Llengua & Literatura*, 8 (1997), p. 189-218.

PALLÀS I GUASCH, J. M. "Guia bibliogràfica de 25 anys d'estudis i edicions de Narcís Oller (1978-2003)". *Quaderns de Vilaniu*, 43 (2003), p. 39-74.

RUBIÓ, Jordi. "Bibliografia". En: *Obres completes de Narcís Oller*. Tom XII: *Traduccions selectes*. Barcelona: Gustau Gili, 1930.

SOCIETAT NARCÍS OLLER. (https://narcisoller.cat/, consulta 7 de gener 2025).

El segle romàntic: actes del Col·loqui Narcís Oller: Valls 28-30 de novembre de 1996, ed. Magí SUNYER. Valls: Cossetània, 1999.

YATES, Alan. *Narcís Oller. Tradició i talent individual*. Barcelona: Curial, 1998.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 1806
NARCÍS OLLER, Albarà de causes criminals. Finals del segle XIX-principis del segle XX.

13 f.; 320 x 220 mm. Enquadernació en tela del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1981).

Ms. 1881-1882
NARCÍS OLLER, *Vilaniu*. Ca. 1885.

Ms. 1881
NARCÍS OLLER, "*Vilaniu*". Còpia manuscrita d'Emili Guanyavents per a l'edició definitiva. Finals segle XIX (ca. 1885).

313 f.; 170 x 235 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Exposicions: *Narcís Oller i de Moragas* [exposició a l'Institut d'Estudis Vallencs, sala municipal Sant Roc, 28 de novembre-15 de desembre de 1996].

Ms. 1882
NARCÍS OLLER, *Vilaniu. Novela de costums del nostre temps*. Imprès amb esmenes d'Emili Guanyavents per a preparar l'edició de les *Obres completes*. Barcelona: Estampa de la Renaixença, 1885; esmenes vers 1928.

403 p. [i.e. 202 f.]; 200 x 132 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1982).

Bibliografia: A. YATES, "*Vilaniu* dins la trajectòria de Narcís Oller", en: *Actes del Quart Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (Basilea, 22-27 de març de 1976*), a cura de G. COLON (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1977), p. 369-394.

Edició: *Obres completes de Narcís Oller*, vol. II (Barcelona: Gustau Gili, 1928); N. OLLER, *Vilaniu*, pròleg de M. ARITZETA (Valls: Cossetània, 2008) (Biblioteca Narcís Oller, 2).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales* (1961-1963), p. 307-320.

Nota: un altre manuscrit de *Vilaniu* a Vilanova, Biblioteca-Museu Vilanova i la Geltrú, ms. 453 (http://mdc.csuc.cat/cdm/compoundobject/collection/manuscritVB/id/618/rec/112, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 1883
JOAN OLLER I MICÓ, "*Libro de notas y memorias de Juan Oller y Micó"*. 1811-1847.

1 vol. (11 f. i la resta en blanc); 155 x108 mm. Enquadernació en pergamí. Al verso de la coberta, nota: "Batisme de Joan Oller y Micó de Valls en 15 de juny del any 1790". Títol al llom: "Llibre de notas reserv[ada]s".

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1983).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales* (1961-1963), p. 307-320.

Ms. 1884-1885
NARCÍS OLLER, Narracions. Impresos amb esmenes d'Emili Guanyavents per a preparar l'edició de les *Obres completes*. 1886-1894; esmenes entre 1928-1929.

Ms. 1884
NARCÍS OLLER, *Notes de color. Quadros en prosa ab un prólech de Josep Yxart*. 2a ed. Barcelona: Llibrería d'Àlvar Verdaguer, [1886?].

240 p. [i.e. 129 f.]; 190 x130 mm.

Estat de conservació: Restaurat

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. VII (Barcelona: Gustau Gili, 1929); N. OLLER, *Notes de color*, pròleg de M. SUNYER (Valls: Cossetània, 2018) (Biblioteca Narcís Oller, 13).

Ms. 1885
NARCÍS OLLER, *La Brusa*, paròdia de *La Intrusa* de Maurice Maeterlinck. Al f. preliminar, signatura autògrafa de l'autor. Barcelona: La Ilustració Catalana, 1894.

29 p. [i.e. 14 f.]; 190 x 125 mm.

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. X (Barcelona: Gustau Gili, 1929).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1984).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales* (1961-1963), p. 307-320.

Ms. 1886-1888
Traduccions i adaptacions de Narcís Oller d'obres de teatre. Impresos amb esmenes d'Emili Guanyavents per a preparar l'edició de les *Obres completes*. 1882-192-?; esmenes entre 1928-1930.

Ms. 1886
GEROLAMO ROVETTA, *Papà ministre; traducció de Papà eccellenza*. Traducció de Narcís Oller. Barcelona: Bartomeu Baxarias, 1908.

156 p. [i.e. 79 f.]; 180 x 115 mm.

Estat de conservació: Coberta desenganxada.

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. XII (Barcelona: Gustau Gili, 1930).

Nota: Cf. AHCB, Fons Narcís Oller, 5D53-9/C1-1.

Ms. 1887
MOLIÈRE, *Renyines d'enamorats; adaptació de 'Le Dépit amoureux'*. Traducció de Narcís Oller. Barcelona: La Ilustració Catalana, [192-?].

88 p. [i.e. 44 f.]; 190 x 110 mm. A la coberta: "Volum X".

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. X (Barcelona: Gustau Gili, 1929).

Nota: Cf. BC ms. 3677 i AHCB, Fons Narcís Oller, 5D53-8/C5.

Ms. 1888
BENJAMIN BARBÉ, *La desconsolada*, novela sentimental. Traducció catalana de Narcís Oller. Barcelona: Estampa de La Academia, de E. Ullastres, 1882.

1355 [sic] p. [i.e. 73 f.]; 190 x 120 mm.

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. VI (Barcelona: Gustau Gili, 1928).

Esmenes manuscrites amb tinta vermella.

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Bibliografia: E. GALLÉN, "Narcís Oller, traductor teatral", en: *V Seminari sobre la Traducció a Catalunya* (Barcelona: Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, 1997), p. 23-37; R. PINYOL, "Les traduccions de Narcís Oller", en: *El segle romantic: actes del Col·loqui Narcís Oller* (Valls: Cossetània, 1999), p. 317-327.

Edició: N. OLLER, *Teatre d'aficionats: comèdies i monòlegs*, pròleg de R. BACARDIT, edició de R. ROIG (Valls: Cossetània, 2016) (Biblioteca Narcís Oller, 12).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales* (1961-1963), p. 307-320.

Ms. 1889-1892
NARCÍS OLLER, Narracions. Impresos amb esmenes d'Emili Guanyavents per a preparar l'edició de les *Obres completes*. 1888-1918; esmenes entre 1928-1929.

Ms. 1889
NARCÍS OLLER, *De tots colors, noveletas y quadros*. Barcelona: La Ilustració catalana, 1888.

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. VII-VIII (Barcelona: Gustau Gili, 1929).

Nota: Cf. BC ms. 1911.

Ms. 1890
NARCÍS OLLER, *Figura y paisatge*. Barcelona: Tip. L'Avenç, 1897.

207 p. [i.e. 106 f.]; 190 x 130 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Edicions: "Un somiatruites" editat en *Obres completes de Narcís Oller*, vol. X (Barcelona: Gustau Gili, 1929); "La Revolució de setembre" editat en: *ibidem,* vol. VII (Barcelona: Gustau Gili, 1929); "Isabel de Galceran" editat en: *ibidem,* vol. VI (Barcelona: Gustau Gili, 1928); *Figura i paisatge* editat en: *ibidem,* vol. VIII (Barcelona: Gustau Gili, 1929); N. OLLER, *Figura i paisatge*, pròleg de J. CASTELLANOS (Valls: Cossetània, 2011) (Biblioteca Narcís Oller, 7).
.

Ms. 1891
NARCÍS OLLER, *Al llapis i a la ploma*. Barcelona: Ilustració Catalana, 1918.

221 p. [i.e. 97 f.]; 190 x 110 mm.

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. IX (Barcelona: Gustau Gili, 1929).

Ms. 1892
NARCÍS OLLER, *Rurals i urbanes*, amb correccions d'Emili Guanyavents. Barcelona: Ilustració Catalana, [1914].

250 p. [i.e. 121 f.]; 190 x 110 mm.

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. IX (Barcelona: Gustau Gili, 1929); N. OLLER, *Rurals i urbanes*, pròleg de M. CORRETGER (Valls: Cossetània, 2009) (Biblioteca Narcís Oller, 4).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales* (1961-1963), p. 307-320 (314).

Ms. 1893-1894
Traduccions i adaptacions de novel·les i contes russos per Narcís Oller. Imprès amb esmenes d'Emili Guanyavents per a preparar l'edició de les *Obres completes*. Finals del segle XIX (1897-1899?); esmenes entre 1928-1929.

Ms. 1893
LEV TOLSTOI. *Un llibre trist*. Traducció en català de Narcís Oller. Barcelona: Tip. L'Avenç, 1897; esmenes entre 1928-1929.

164 p. [i.e. 82 f.]; 170 x 90 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. XI (Barcelona: Gustau Gili, 1929).

Ms. 1894
IVAN TURGUENEV. *Poemets en prosa: L'execució de Troppmann*; traducció en català de Narcís Oller. Barcelona: Imp. La Catalana, 189-?; esmenes entre 1928-1929.

176 p. [i.e. 57 f.]; 170 x 90 mm. A la portada: "Volum XI".

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. XI (Barcelona: Gustau Gili, 1929).

Nota: Cf. AHCB, Fons Narcís Oller, 5D53-9/C2-1.

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Bibliografia: R. PINYOL, "Les traduccions de Narcís Oller", en: *El segle romantic: actes del Col·loqui Narcís Oller* (Valls: Cossetània, 1999), p. 317-327.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales* (1961-1963), p. 307-320.

Ms. 1895
NARCÍS OLLER, *Notas de color. Quadros en prosa ab un pròlech de Joseph Yxart.* Imprès amb esmenes d'Emili Guanyavents per a preparar l'edició de les *Obres completes*. Barcelona: Llibreria d'Àlvar Verdaguer, 1883; esmenes entre 1928-1929.

175 p. [i.e. 96 f.]; 200 x 130 mm. Enquadernació en mitja pell i tela (BC, anys 1960).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Reproducció: Còpia digital a la Càtedra Màrius Torres (http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1572&pos=76&zoom=normal&ordre=edicio, consulta 7 de gener 2025).

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. VII (Barcelona: Gustau Gili, 1929); N. OLLER, *Notes de color*, pròleg de M. SUNYER (Valls: Cossetània, 2018) (Biblioteca Narcís Oller, 13).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales* (1961-1963), p. 307-320.

Ms. 1896
NARCÍS OLLER, Narracions. Còpia manuscrita per a l'edició definitiva. Entre 1928-1930.

1. F. 1-21: "*La Model*".
2. F. 22-56: "*La Calavera*".
3. F. 57-91: "*La sort del senyor Andreu*".

91 f.; 170 x 285 mm. Enquadernació en mitja pell i tela (BC, anys 1980).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. VII (Barcelona: Gustau Gili, 1929).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales* (1961-1963), p. 307-320.

Ms. 1897
NARCÍS OLLER, *Pilar Prim*. Imprès amb esmenes d'Emili Guanyavents per a preparar l'edició de les *Obres completes*. Barcelona: Ilustració Catalana, 1906; esmenes vers 1928.

387 p. [i.e. 192 f.]; 200 x 125 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. V (Barcelona: Gustau Gili, 1928); N. OLLER, *Pilar Prim*, pròleg de R. CABRÉ (Valls: Cossetània, 2014) (Biblioteca Narcís Oller, 9).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales* (1961-1963), p. 307-320.

Nota: un altre manuscrit de *Pilar Prim* a Vilanova, Biblioteca-Museu Vilanova i la Geltrú, ms. 493 (http://mdc.csuc.cat/cdm/compoundobject/collection/manuscritVB/id/2040/rec/102, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 1898-1899
NARCÍS OLLER, *La febre d'or. Novela de costums del nostre temps*. Impresos amb esmenes d'Emili Guanyavents per a preparar l'edició de les *Obres completes*. Barcelona: Ilustració catalana, 1890-1892.

Ms. 1898
Tom I. Barcelona: Ilustració Catalana, 1890.
224 p.; 190 x 125 mm.

Ms. 1899
Tom II. Barcelona: Ilustració Catalana, 1891.
306 p.; 190 x 125 mm.

Ms. 1900
Tom III. Barcelona: Ilustració Catalana, 1892.
324 p.; 190 x 125 mm.

3 vols. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC, anys 1980).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Edició: *Obres completes de Narcís Oller* vol. III-IV (Barcelona: Gustau Gili, 1928); N. OLLER, *La febre d'or*, pròleg de J. M. DOMINGO (Valls: Cossetània, 2012) (Biblioteca Narcís Oller, 8).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Nota: un altre manuscrit de *La febre d'or* a Vilanova, Biblioteca-Museu Vilanova i la Geltrú, ms. 1081 (http://mdc.csuc.cat/cdm/compoundobject/collection/manuscritVB/id/1685/rec/91, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 1906
NARCÍS OLLER, "*Croquis al natural*". Incomplet (falta la narració *El transplantat*). Finals del segle XIX (ca. 1880).

1. F. 1-18: "*El vailet del pa*".
2. F. 19-76: "*Tres mesos de món*".
3. F. 77-100: "*Els que ho miren i els que hi van*".

99 [i.e. 100] f.; 168 x 230 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1989?).

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. VII (Barcelona: Gustau Gili, 1929); N. OLLER, *Croquis del natural*, pròleg de R. CABRÉ (Valls: Cossetània, 2007) (Biblioteca Narcís Oller, 1).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Ms. 1907
NARCÍS OLLER, "*Sor Sanxa*". Amb la nota "definitiva". Ca. 1929.

21 f.; 167 x 225 mm. Text mecanografiat amb esmenes manuscrites. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Reproducció: Còpia digital a la Càtedra Màrius Torres:
(http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1755&ordre=edicio, consulta 7 de gener 2025).

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. VII (Barcelona: Gustau Gili, 1929); N. OLLER, *Notes de color*, pròleg de M. SUNYER (Valls: Cossetània, 2018) (Biblioteca Narcís Oller, 13).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Ms. 1908

NARCÍS OLLER, *L'Escanyapobres*. Imprès amb esmenes de Narcís Oller i d'Emili Guanyavents per a preparar l'edició de les *Obres completes*. Incomplet (falta la portada). Barcelona: Imp. L'Avenç, 1926; esmenes entre 1928-1930.

128 p. [i.e. 62 f.]; 160 x150 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Bibliografia: V. MARTÍNEZ-GIL, "Correctors i escriptors en la literatura catalana: el concepte de coautoria lingüística", *Llengua & Literatura*, 8 (1997), p. 189-218 (202-203); IDEM, "L'evolució textual de *L'Escanyapobres*", *Els Marges*, 61 (1998), p. 81-89.

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. I (Barcelona: Gustau Gili, 1928); N. OLLER, *L'escanyapobres* (Valls: Cossetània, 2015) (Biblioteca Narcís Oller, 11).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Nota: A la col·lecció Aguiló (signatura: 3-I-13) es conserva un exemplar de l'edició de 1909 (Biblioteca popular de l'Avenç) amb esmenes a tinta de l'autor.

Ms. 1909

NARCÍS OLLER, *Records de noi*. Incomplet. Finals del segle XIX (ca. 1888); esmenes entre 1928-1930.

1909/1

"*Records de noi"*. Còpia de la versió original de mà d'Emili Guanyavents. Incomplet: només f. 22-34. Entre 1928-1930.
13 f.; 170 x 245 mm.

Edició: *Records de noi* editat en: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. VII (Barcelona: Gustau Gili, 1929).

Nota: Una altra còpia a AHCB 5D53-8/C2-1

1909/2

F. 1-14: *Records de noi*. Imprès incomplet: només hi ha els f. 151-177 (capítols *La Manela*, *Dos anys després, El Rustán*). Amb esmenes manuscrites d'Emili Guanyavents. Barcelona: Ilustració Catalana, 1888.

Reproducció: Còpia digital a la Càtedra Màrius Torres (http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1610&pos=74&zoom=normal&ordre=edicio, consulta 7 de gener 2025).

Edició: *Records de noi* editat en: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. VII (Barcelona: Gustau Gili, 1929).

1909/3

F. 15-17: *De tots colors*. Imprès incomplet: només hi ha les p. 83-88 (capítol *Un tipo*). Amb esmenes manuscrites d'Emili Guanyavents. Barcelona: La Ilustració Catalana, 1888.

1909/4
F. 18-21: *Rurals y urbanes*. Incomplet: només hi ha les p. 131-138 (capítol *El dòmine*). Amb esmenes manuscrites d'Emili Guanyavents. Barcelona: La Ilustració Catalana, 1914.

Edició: N. OLLER, *Rurals i urbanes*, pròleg de M. CORRETGER (Valls: Cossetània, 2009) (Biblioteca Narcís Oller, 4).

1909/5
F. 22-27, 28-34: *De tots colors*. Imprès incomplet: només hi ha les p. 89-99 (capítol *Mon primer sarau*) i 45-58 (capítol *Lo meu jardí*). Barcelona: La Ilustració Catalana, 1888.

Relligat en dos volums (ms. 1909/1 en el volum 1909-I, ms. 1909/2 a 1909/5 en el volum 1909-II). Enquadernació tela i mitja pell granats del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Nota: Cf. ms. BC 1931.

Ms. 1910

ISAAC PAVLOVSKI, "*Memòries d'un nihilista*". Traducció de Narcís Oller. Imprès amb esmenes d'Emili Guanyavents per a preparar l'edició de les *Obres completes*. Barcelona: Ilustració Catalana, 1886; esmenes entre 1928-1930.

86 p. [i.e. 45]; 170 x115 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Bibliografia: Cf. I. PAVLOVSKI, *Un rus a Catalunya*, ed. J. M. FARRÉ (Barcelona: El Llamp, 1989); R. PINYOL I TORRENTS, "Les traduccions de literatura russa a Catalunya fins la Guerra Civil: esbós d'una bibliografia", en: *Traducció i literatura: homenatge a Ángel Crespo,* S. GONZÁLEZ i F. LAFARGA eds. (Vic: Eumo, 1997), p. 246-264*;* R. PINYOL, "Les traduccions de Narcís Oller", en: *El segle romantic: actes del Col·loqui Narcís Oller* (Valls: Cossetània, 1999), p. 317-327; A. LLOVERA, "Correspondència d'Isaac Pavlovsky a Narcís Oller", *Anuari TRILCAT*, 3 (2013), p. 84-104; EADEM, "Epistolari entre Josep Yxart i Isaac Pavlovsky", *Els Marges*, 105 (2015), p. 65-92.

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. VIII (Barcelona: Gustau Gili, 1929).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Ms. 1911

NARCÍS OLLER, *De tots colors*. Ca. 1888.

1911/1
F. 1-64: NARCÍS OLLER, *De tots colors: noveletas y quadros*. Imprès amb esmenes d'Emili Guanyavents per a preparar l'edició de les *Obres completes*. Barcelona: La Ilustració Catalana, 1888; esmenes entre 1928-1930.

192 p. [i.e. 63 f.] (f. 64 en blanc); 188 x 125 mm. Amb esmenes en tinta vermella.

1911/2
F. 65-84: NARCÍS OLLER, "*La febre d'or*". Esborrany fragmentari. [189-?].

20 f.; 230 x 170 mm.

Edició: N. OLLER, *La febre d'or*, pròleg de J. M. DOMINGO (Valls: Cossetània, 2012) (Biblioteca Narcís Oller, 8).

1 v. (84 f.); 230 x 170 mm.Text manuscrit i imprès. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Estat de conservació: Restaurat.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Nota: Cf. BC ms. 1889.

Ms. 1912
NARCÍS OLLER, *La vena als ulls*. Imprès amb esmenes d'Emili Guanyavents per a preparar l'edició de les *Obres completes*. Barcelona: L'Avenç, [1923?]; esmenes entre 1928-1930.

60 p. [i.e. 33 f.]; 158 x 112 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Ms. 1913-1914
NARCÍS OLLER, Obres impreses, amb esmenes d'Emili Guanyavents per a preparar l'edició de les *Obres completes*. 1899-1924.

Ms. 1913
NARCÍS OLLER, Contes publicats a la col·lecció *La Novel·la Catalana* (12 abril 1924). Imprès, amb esmenes d'Emili Guanyavents. Barcelona: [La Ilustració Catalana], 1924; esmenes manuscrites entre 1928-1930.

1. F. 1-6: "La Soldadura".
2. F. 6v-18: "La bofetada".

18 f.; 187 x 135 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Edició: Text **1** (Soldadura) editat a *Obres completes de Narcís Oller,* vol. VIII (Barcelona: Gustau Gili, 1929). Text **2** (Bufetada) editat a *Ibidem*, vol. VI (Barcelona: Gustau Gili, 1928).

Ms. 1914
NARCÍS OLLER, *La Bogeria*. Imprès, amb esmenes d'Emili Guanyavents. Incomplet: falta la portada. Barcelona: Antonio López, 1899; esmenes entre 1928-1930.

187 p. [i.e. 92 f.]; 197 x 135 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Edició: *Obres completes de Narcís Oller* vol. VI (Barcelona: Gustau Gili, 1928); N. OLLER, *La bogeria*, pròleg de M. DASCA (Valls: Cossetània, 2009) (Biblioteca Narcís Oller, 3).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Ms. 1915
Traduccions de Narcís Oller d'obres de Gustave Flaubert, Pierre Lotti, Victor Hugo, Eça de Queirós, amb correccions d'Emili Guanyavents. Imprès, amb esmenes manuscrites d'Emili Guanyavents per a preparar l'edició de les *Obres completes*. Barcelona: Ilustració Catalana, 1921; esmenes entre 1928-1930.

1. GUSTAVE FLAUBERT. "*Una bonifàcia*".
2. PIERRE LOTTI. "*Un vell*".
3. VÍCTOR HUGO. "*Les exèquies de Napoleó*".
4. VÍCTOR HUGO. "*La mort de Balzac*"
5. EÇA DE QUEIRÓS. "*De Port-Said a Suez*".
6. EÇA DE QUEIRÓS. "*Dolç miracle*".

199 p. [i.e. 100 f.]; 195 x 130 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Bibliografia: R. PINYOL, "Les traduccions de Narcís Oller", en: *El segle romantic: actes del Col·loqui Narcís Oller* (Valls: Cossetània, 1999), p. 317-327.

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. XI (Barcelona: Gustau Gili, 1929).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Nota: Cf. ms. BC 1924

Ms. 1916-1918
NARCÍS OLLER, Narracions. Textos impresos amb esmenes manuscrites d'Emili Guanyavents per a preparar l'edició de les *Obres completes*. 1er terç del segle XX.

Ms. 1916
NARCÍS OLLER, *La bufetada*. Imprès amb esmenes manuscrites. 1925.

39 p. [i.e. 18 f.]; 195 x128 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Edicions: *Obres completes de Narcís Oller*, vol. VI (Barcelona: Gustau Gili, 1928); N. OLLER, *Isabel de Galceran i altres narracions* (Barcelona: Edicions 62, 1991) (El Garbell, 35).

Ms. 1917
NARCÍS OLLER, *El trasplantat*. 1906?

51 f. (numeració antiga f. 100-150); 167 x 227 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Edicions: *Obres completes de Narcís Oller*, vol. VI (Barcelona: Gustau Gili, 1928); N. OLLER, *Isabel de Galceran i altres narracions* (Barcelona: Edicions 62, 1991) (El Garbell, 35).

Ms. 1918
NARCÍS OLLER, Articles publicats a la premsa; amb esmenes per preparar l'edició de les *Obres completes*. Finals del segle XIX-principis del segle XX (1897-1919); esmenes entre 1928-1930.

1918/1
F. 1: NARCÍS OLLER, "El germà Coquí". Publicat a *La Veu de Catalunya,* 1897.
1 f. plegat; 230 x 174 mm.

Reproducció: Còpia digital a la Càtedra Màrius Torres (http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1761&ordre=edicio, consulta 7 de gener 2025).

1918/2
F. 2-8, 17-23: NARCÍS OLLER, "Les postrimetries d'en Venanci Vallmitjana". Publicat a *Catalana: revista setmanal* (5 octubre 1919).
P. 313-335; 190 x 113 mm. Amb esmenes (d'Emili Guanyavents ?).

Reproducció: Còpia digital a la Càtedra Màrius Torres (http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1762&ordre=edicio, consulta 7 de gener 2025).

1918/3
F. 9-10v, 15-16: EDUARD GIRBAL JAUME, "Oratjol de la serra". Fragmentari.
P. 153-156; 180 x 105 mm.

1918/4
F. 11-14: LLUIS VIA, "*A mitja veu*". Fragment.
P. 41-48; 180 x 105 mm.

1918/5
F. 24-37: NARCÍS OLLER, "L'Urgell". Publicat a *Catalana: revista setmanal* (27 d'abril 1919).
P. 289-311; 190 x 113 mm. Amb esmenes de Guanyavents en vermell; la nota final, relativa a la mort d'Urgell el 1919, cancel·lada.

Reproducció: Còpia digital a la Càtedra Màrius Torres (http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1763&ordre=edicio, consulta 7 de gener 2025).

Edició: Textos **1** (Coquí), **2** (Vallmitjana) i **5.**(Urgell) editats a *Obres completes de Narcís Oller,* vol. VIII (Barcelona: Gustau Gili, 1929).

37 f.; 195 x 127 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Nota: Cf. AHCB, Fons Narcís Oller, 5D53-8/C4-1 i 2

Ms. 1919
NARCÍS OLLER, "*La fiebre del oro*". Traducció d'Ezequiel Boixet. Principis del segle XX (ante 1916).

1919-I
Capítols I-X.
371 f.;135 x 205 mm.

1919-II
Capítols XI-XVIII.
200 f.; 290 x 180 mm.

2 vols.; diverses mesures. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1992-1993).

Edició: *Obres completes de Narcís Oller* vol. III-IV (Barcelona: Gustau Gili, 1928).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Ms. 1920
NARCÍS OLLER, "*Notes per a les Memòries del meu pas pel teatre català"*. Al darrer foli: "9 de gener de 1913".

1. "*Com les folies*".
2. "*Tristos amors*".
3. "*Papa ministre*".
4. "*La novela d'una noya. La casa vella*".
5. "*La Senyora X*".
6. "*El pa d'altri*".

52 f.; 180 x 235 mm. Autògraf, amb nombroses esmenes. Al verso dels folis esborranys cancel·lats o bé algun imprès. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1988).

Edició: N. OLLER, *Memòries teatrals*, a cura d'E. GALLÉN (Barcelona: La Magrana, 2001); IDEM, *Memòries: història de mos llibres i relacions literàries*, pròleg d'E. CASSANY (Valls: Cossetània, 2014) (Biblioteca Narcís Oller, 10)

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Ms. 1921-1923
NARCÍS OLLER, Narracions. Finals del segle XIX-1er terç del segle XX.

Ms. 1921
NARCÍS OLLER, Narracions incloses dins del recull *Rurals i urbanes* (1916). Finals del segle XIX-1er quart del segle XX.

1921/1
F. 1-29: *L'Hostal de la Timba*.
29 f. Amb esmenes autògrafes.

Edicions: Publicat per primera vegada a *La Veu de Catalunya* (2 de gener de 1899).

1921/2
F. 30-39: *El tresor de l'Amèlia*.
10 f.

30 f.; 172 x 230 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Reproducció: Còpia digital a la Càtedra Màrius Torres (http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1753&pos=44&zoom=normal&ordre=edicio, consulta 7 de gener 2025).

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. IX (Barcelona: Gustau Gili, 1929); N. OLLER, *Rurals i urbanes*, pròleg de M. CORRETGER (Valls: Cossetània, 2009) (Biblioteca Narcís Oller, 4).

Ms. 1922
NARCÍS OLLER, "*Els qui ho miren y'ls qui hi van*". Narració del recull *Croquis al natural*. Còpia autògrafa, amb nombroses esmenes, preparada per a una nova edició. 1879.

11 [i.e. 12] f.; 173 x 245 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. VII (Barcelona: Gustau Gili, 1929); N. OLLER, *Croquis del natural*, pròleg de R. CABRÉ (Valls: Cossetània, 2007) (Biblioteca Narcís Oller, 1).

Ms. 1923
NARCÍS OLLER, "*La primera aresta*". Narració del recull *Croquis al natural*. Còpia autògrafa, amb nombroses esmenes. Finals del segle XIX.

63 f.; 170 x 250 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Reproducció: Còpia digital a la Càtedra Màrius Torres (http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1749&pos=66&zoom=normal&ordre=edicio, consulta 7 de gener 2025).

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. VII (Barcelona: Gustau Gili, 1929); N. OLLER, *Croquis del natural*, pròleg de R. CABRÉ (Valls: Cossetània, 2007) (Biblioteca Narcís Oller, 1).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320 (314).

Ms. 1924
NARCÍS OLLER, Traduccions selectes de Gustave Flaubert, Pierre Lotti, Victor Hugo, Eça de Queirós; originals autògrafs. Incomplet (falta la traducció de l'obra de Víctor Hugo *Talleyrand*). A la pàgina de títol: "Traduccions per mi venudes a la Editorial Catalana per inclóure-les en mes obres completes. Utilisin el meu original d'aquí; no les proves del volum imprès en ortografia Fabra". Primer quart del segle XX (ca. 1921).

1924/1
F. 1-34: GUSTAVE FLAUBERT, "*Una bonifàcia*". 1921.
34 f. Amb esmenes manuscrites.

Bibliografia: A. RAFANELL, "Les reedicions de la 'Biblioteca Catalana' (1919-1922)", *Estudis Romànics*, 39 (2017), p 107-136.

1924/2
F. 35-63: PIERRE LOTTI, "*Un vell*". [Ca. 1921].
29 f. Amb esmenes manuscrites.

1924/3
F. 64-88: VÍCTOR HUGO, "*Les exèquies de Napoleó*". [Ca. 1921].
25 f. Amb esmenes manuscrites.

1924/4
F. 89-93: VÍCTOR HUGO, "*La mort de Balzac*". [Ca. 1921].
5 f. Amb esmenes manuscrites.

1924/5
F. 94-109: EÇA DE QUEIRÓS, "*De Port-Said a Suez*". [Ca. 1921].
26 f. Amb esmenes manuscrites i notes a peu de pàgina.

1924/6
F. 110-119: EÇA DE QUEIRÓS, "*L'emperador Guillem*". [Ca. 1921].
19 f. Esmenes manuscrites.

1924/7
F. 120-129: EÇA DE QUEIRÓS, "*Dolç miracle*". [Ca. 1921].
10 f. Amb esmenes manuscrites.

129 f.; 150 x 230 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1989?).

Reproducció: Còpia digital a Càtedra Màrius Torres (http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1784&pos=136&zoom=normal&ordre=edicio, consulta 7 de gener 2025).

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. XI (Barcelona: Gustau Gili, 1929).

Bibliografia: R. PINYOL, "Les traduccions de Narcís Oller", en: *El segle romantic: actes del Col·loqui Narcís Oller* (Valls: Cossetània, 1999), p. 317-327.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Edicions: *Traduccions selectes de Gustave Flaubert, Pere Lotti, Víctor Hugo, Eça de Queirós* (Barcelona: Editorial Catalana, 1921) (Biblioteca Catalana, 25).

Nota: Cf. ms. BC 1915

Ms. 1925
Correspondència de Narcís Oller. En castellà i en català. 10 corresponsals. 1881-1918.

1. F. 1-2: RAFAEL ALTAMIRA.
2. F. 3-4: JOAN BURGADA I JULIÀ.
3. F. 5: ALBERT J. GACHE, Targeta de visita
4. F. 6: J. LÓPEZ QUIROGA, Carta a Fernando Weyler.

5. F. 7: TEODOR LLORENTE FALCÓ.
6. F. 8-9: JOAN SARDÀ.
7-39. F. 10-43: FERNANDO WEYLER.
40. F. 44-45: NARCÍS OLLER, Esborrany de carta a Fernando Weyler.
41-43. F. 46-57: JOSEP YXART.
44-45. F. 58-63: NARCÍS OLLER, Cartes a Josep Yxart.
46-48. F. 64-71: EUSEBIO [RODRÍGUEZ Y UNDIANO].
49. F. 72-73: JOSEP YXART, Carta a Narcís Oller.

49 documents (73 f.); diverses mesures.

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1994).

Edició: Les cartes d'Yxart editades a J. YXART, *Escrits autobiogràfics, 1872-1889*, a cura de R. CABRÉ (Lleida: Puncturm, Grup d'Estudi de la Literatura del Vuitcents, 2007).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Nota: Altra correspondència de Narcís Oller al ms. 1947. La major part de la correspondència de Narcís Oller es conserva a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona

Ms. 1926
NARCÍS OLLER, Nou peces de joventut, autògrafes. Darrer terç del segle XIX (Ante 1875).

1926/1
F.1-2: "*La excursió a Lanós"*. Poema. Incipit: "Convingueren uns i altres".
Amb esmenes manuscrites.

1926/2
F. 3-5:*"Fantasía dedicada a mi amigo y distinguido escultor D. Antonio Fabrés".* [1875].
Amb esmenes manuscrites.

Bibliografia: J. M. DOMINGO, "Poetes catalans residents a Barcelona, 1875", en: *Antoni Fabrés i Costa. De la glòria a l'oblit*, a cura d'A. QUINEY (Barcelona: Museu Nacional d'Art de Catalunya, 2019), p. 26-33.

Nota: Text que obria l'àlbum ofert a l'escultor Antoni Fabrés pels seus amics en ser pensionat per anar a Roma, i que es conserva al Museu Nacional d'Art de Catalunya.

1926/3
F. 6: Tres cançons. Incipit: "Filant flochs de lli", En rica maisó" i "A 25 d'abril". Autògrafes.

1926/4
F. 7: Poema. Incipit: "Mira que't dic avuy, maca". Autògraf.

1926/5
F. 8: Poema. Incipit: "Grans mercès per les cebetes". Autògraf.
Amb esmenes manuscrites.

1926/6
F. 9: *"Décima de broma"*. Incipit: "Ya que la Yglesia hoy venera". Autògraf..

1926/7
F. 10: Vocabulari francès-castellà. Autògraf.

Escrit al verso d'una certificació de rebut per part de Josep Serra i Miralles i Joan Parodi (Barcelona, 27 d'abril de 1838).

1926/8
F. 11-12: *"Cançons preses al camp per Narcís Oller"*. Incipit: "A 25 d'abril...". Transcripció de 4 cançons populars catalanes.

1926/9
F. 13: RAIMON CASELLAS. Rodolins. Autògraf.

13 f. en 1 vol.; 230 x 185 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Ms. 1927
NARCÍS OLLER, *La papallona*. Imprès amb esmenes d'Emili Guanyavents per a preparar una nova edició. Incomplet: falten la portada, cara-pròleg i sumari. Principis de segle XIX (1902, esmenes ca. 1928).

220 p. [i.e. 108 f.]; 220 x 145 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa.

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. I (Barcelona: Gustau Gili, 1928); N. OLLER, *La papallona*, pròleg de L. BONET (Valls: Cossetània, 2010) (Biblioteca Narcís Oller, 5).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Ms. 1928
NARCÍS OLLER, Llibreta d'ingressos i despeses. 1874-1877.

Paper semipautat. 46 f.; 205 x 155 mm. Autògraf. Als f. 44-46, text cancel·lat. Quadern. Títol a la coberta: "Caja nº 2: desde el 2 semestre de 1874 a mayo de 1877".

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1987).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Ms. 1929-1930
Traduccions d'obres de teatre per Narcís Oller. Còpies manuscrites "de paso", amb esmenes autògrafes. Finals del segle XIX.

Ms. 1929
EDMOND GONDINET, "*El marit que dorm. Comèdia en dos actes adaptada a nostra escena per Narcís Oller*". [Ca. 1896].

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. X (Barcelona: Gustau Gili, 1929).

Ms. 1930
ISAAC PAVLOVSKI, "*L'Obra del odi. Drama en 2 actes y 3 quadros*". Adaptació de Narcís Oller. Finals del segle XIX.

Nota: Cf. ms. 1943

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Bibliografia: E. GALLÉN, "Narcís Oller, traductor teatral", en: *V Seminari sobre la Traducció a Catalunya* (Barcelona: Associació d'Escriptors en Llengua catalana, 1997), p. 23-37; R. PINYOL, "Les traduccions de Narcís Oller", en: *El segle romantic: actes del Col·loqui Narcís Oller* (Valls: Cossetània, 1999), p. 317-327.

Edició: N. OLLER, *Teatre d'aficionats: comèdies i monòlegs*, pròleg de R. BACARDIT, edició de R. ROIG (Valls: Cossetània, 2016) (Biblioteca Narcís Oller, 12).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320 (314-315).

Ms. 1931
NARCÍS OLLER, "*Recorts de noy*". Recull de retalls de material publicat, amb esmenes autògrafes per a l'edició definitiva. Incomplet (falten les proses núm. V i IX). [Entre 1880 i 1930].

1. F. 2-7: "*Impressio horrible*".
2. F. 8-15: "*La Manela*".
3. F. 16-22: "*L'Any 54*".
4. F. 23-33: "*Dos anys després*".
5. F. 34-41: "*El Rustan (Records de Noy)* ".
6. F. 42-48: "*El novenari d'ànimes*".
7. F. 49-53: "*El Domine*".
8. F. 54-65: "*Mon jardí*".
9. F. 66-75: "*Mon primer sarau*".
10. f. 76-85: "*L'aula del seyor Bau*".

85 f.; 230 x 190 mm. Impresos enganxats sobre paper, alguns amb esmenes manuscrites. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1985).

Edició: Ms. 1931,10 (senyor Bau) editat en: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. IX (Barcelona: Gustau Gili, 1929).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Nota: Cf. BC ms. 1909 i AHCB 5D53-8/C2-1 i 2.

Ms. 1932-1934
NARCÍS OLLER, Obres de joventut. En castellà. Darrer terç del segle XIX (ante 1875).

Ms. 1932
NARCÍS OLLER, "*La Palinodia. Comedia en un acto, original de Narciso Oller Moragas*". Incompleta. 1872.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320 (311).

Reproducció: Còpia digital a la Càtedra Màrius Torres (http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1746&pos=28&zoom=normal&ordre=edicio, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 1933
NARCÍS OLLER, Recull de textos literaris de joventut en castellà. Darrer terç del segle XIX (ante 1875).

1933/1
F. 1-4: "*El café y el hogar"*. Còpia. 1873.

1933/2
F. 6-9: "*Blanco en fondo negro"*.
Sotstítol cancel·lat. Amb algunes esmenes.

1933/3
F. 10-45: "*Memorias de un carnaval, apuntes íntimos de tres pollos"*. [Barcelona, 29 de febrer de 1872].
Data obtinguda del prefaci. Amb esmenes en tinta i en llapis i algunes cancel·lacions.

1933/4
F. 46-53: "*Un viaje de recreo"*. Al f. 49v: "Publicado en el tío Caulero con el pseudónimo de 'Plácido' el día 30 de agosto de 1868". 1868 o posterior.
Paper pautat. 4 f. (f. 50-53 en blanc).

1933/5
F. 54-57: "*Cuentos de la infancia. El pichón blanco*".
4 f. (últ. f. en blanc). Esmenes.

1933/6
F. 58-59: Fragments de textos en prosa.
1. F. 58-59: Fragment d'una obra, personatges: Margarita, Delfina i Rafael (potser relacionat amb *La febre d'or*).
Incomplet: acèfal. Esmenes.
2. F. 59: "*La golondrina!"*. Incomplet.

1933/7
F. 60-63: "*Boceto*". Poema sobre la llegenda de Don Rodrigo.
2 f. (f. 62 i 63 en blanc). Amb esmenes i algunes cancel·lacions.

1933/8
F. 64: Text sobre el mercat de Valls. Posterior a 1869.
Algunes cancel·lacions.

64 f. (f. 5. 50-53, 57, 62-63 en blanc); diverses mesures. Amb nombroses esmenes i cancel·lacions.
Enquadernació holandesa del segle XX (BC).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Reproducció: Còpia digital a la Càtedra Màrius Torres

(http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1777&pos=134&zoom=normal&ordre=edicio, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: X. VALL, "Valls en la composició de l'Escanyapobres, de Narcís Oller", *Quaderns de Vilaniu*, 26 (1994), p. 89-101.

Ms. 1934
NARCÍS OLLER, Set assaigs de joventut sobre art i política, alguns en forma epistolar, adreçats als seus cosins Josep Yxart i Carme Batlle. En castellà. Darrer terç del segle XIX.

1934/1
F. 1-10: Assaig sobre la IV Exposició de Belles Arts i Indústries Artístiques de Barcelona. En forma epistolar. Finals del segle XIX (ca. 1898).
5 [i.e. 10] f. (darrer foli en blanc). Amb esmenes.

1934/2
F. 11-16: Assaig sobre el Museu de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Barcelona. Adreçat al seu cosí, Josep Yxart. Finals del segle XIX (ca. 1898).
6 f. Amb esmenes.

1934/3
F. 17-20: *"A mi querida prima Da. Carmen de Balle"*. Assaig sobre les vetllades i xerrades sobre art, ciència i política organitzades per la Societat Latorre a benefici de la Creu Roja al Teatro del Circo. Segona versió, amb esmenes i canvi de final.
4 f. (últ. f. en blanc).

1934/4
F. 21-24: *"A mi querida prima Da. Carmen de Balle con motivo de haber tenido lugar un concierto muy notable en el Circo Barcelonés"*. Assaig sobre les vetllades i xerrades sobre art, ciència i política organitzades per la Societat Latorre a benefici de la Creu Roja al Teatro del Circo. Primera versió.
[4] f. (últim foli en blanc). Esmenes i algunes cancel·lacions.

1934/5
F. 25-28: Assaig sobre un concert organitzat per la Societat Latorre a benefici de la Creu Roja al Teatro del Circo. Acèfal i incomplet. Barcelona, 25 d'agost de 1874.
4 f. (darrer foli en blanc). Amb esmenes.

1934/6
F. 29-32: Assaig sobre política i religió en què es fa al·lusió a la Tercera Guerra Carlina. Ca. 1872.
4 f. Amb esmenes.

1934/7
F. 33-36: Assaig sobre la situació política generada a Espanya per la mort sense descendència de Ferran VII i pel moviment carlista. Posterior a 1868.
4 f. Amb esmenes.

36 f.; 220 x 180 mm. Esmenes i cancel·lacions. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320 (312).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1990, 1991).

Reproducció: Còpia digital a la Càtedra Màrius Torres (http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1752&pos=78&zoom=normal&ordre=edicio, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: R. CABRÉ, "Notes sobre els escriptors del Realisme i la creació de la modernitat, 1868-1892", en: *De realisme: aproximacions i testimonis* (Lleida: Punctum, 2013), p. 121-199.

Ms. 1935

NARCÍS OLLER, Col·lecció de poesies en castellà. Barcelona, Tarragona i Valls, 13 d'abril de 1868-22 de gener de 1869.

1. F. 1: *"1868"*.
2. F. 2-4: *"Romance"*; poema dedicat a Josep Yxart. Barcelona, 13 d'abril de 1868.
3. F. 4v-6: *"A un amor platónico. Camelo. Romance"*. Barcelona, 25 d'abril de 1868.
4. F. 6-7: *"Cantar"*. Juny de 1868.
5. F. 7-7v: *"Cantares"*.
6. F.8-15: *"Una imprudencia. Idilio"*. Valls, 15 de juliol de 1868.
7. F. 15-17: *"Cantares"*. Barcelona, 4 d'agost de 1868.
8. F. 17v: *"Efectos de desengaño!"*. [Sense data].
9. F. 17v-18v: *"Dolora. Voz del alma"*. Tarragona, 5 d'agost de 1868.
10. F. 19: *"A Laura. Inspiración"*. Barcelona, 9 de desembre de 1868.
11. F. 19v: *"Monotonia del amor"*.
12. F. 20-28v: *"Al salir de los bufos"*. Barcelona, 22 de gener de 1869.

Paper pautat. 28 f.; 220 x 160 mm. Autògraf amb esmenes. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Bibliografia: X. VALL, "La primera narració catalana de Narcís Oller, escrita amb Josep Yxart: 'La Pagesia'", *Els Marges*, 51 (desembre 1994), p. 63-82

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320 (310).

Ms. 1936

NARCÍS OLLER, Traduccions de poemes en sanscrit. Darrer terç del segle XIX (anterior a 1870).

Sobre amb el títol: "Borradors infantils".
1. F. 1-20: KRISNA DUAIPAYANA, "*El Mahabharata: poema indio original de Krisna Duaipayana, por otro nombre Vyasa*".
2. F. 21-44: "*Ramayana*".
3. F. 45-46: "*Elementos de mitología indiana*".

[1], 46 f.; 220 x 170 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 1990).

Bibliografia: R. PINYOL, "Les traduccions de Narcís Oller", en: *El segle romantic: actes del Col·loqui Narcís Oller* (Valls: Cossetània, 1999), p. 317-327.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320 (310-311).

Ms. 1937
JULES-SYLVAIN ZELLES, "*Conferencias sobre la historia = Entrevistes sur l'histoire*". Al f. 1: "Las castas y el despotismo en Oriente; traducción de Narciso Oller". Fragments. Darrer terç del segle XIX (anterior a 1875).

24 f.; 220 x 180 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1986?).

Estat de conservació: Taques de tinta.

Bibliografia: R. PINYOL, "Les traduccions de Narcís Oller", en: *El segle romantic: actes del Col·loqui Narcís Oller* (Valls: Cossetània, 1999), p. 317-327.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320 (310-311).

Ms. 1938
NARCÍS OLLER, "*De Barcelona a la Habana. Viaje de ¡¡¡Hora y media!!!*". Al f. 1v, dedicatòria al seu cosí, Josep Yxart. Mataró, 20 de març de 1868.

Paper de color blau. 143 p. [i.e. 72 f.]. Autògraf. Exemplar restaurat.; 218 x 160 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1986).

Reproducció: Còpia digital a la Càtedra Màrius Torres (http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1734&ordre=edicio, consulta 7 de gener de 2025).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320 (310-311).

Ms. 1939
JOSEP YXART I MORAGAS, "*Memorias*". Incomplet. 1875-1876.

Paper blau. 52 f. (numeració d'origen 1-89, 91-96, 98-106 p.); ca. 220 x 170 mm. Autògraf, amb algunes cancel·lacions i esmenes. Algunes notes marginals a llapis d'una altra mà. Enquadernació en mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1986?).

Edició: J. YXART, *Escrits autobiogràfics, 1872-1889*, a cura de R. CABRÉ (Lleida: Puncturm, Grup d'Estudi de la Literatura del Vuitcents, 2007).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Ms. 1940
NARCÍS OLLER, *Memorias de un carnaval*. Darrer terç del segle XIX (anterior a 1875).

110, [1] p. [i.e. 56 f.]; 262 x 180 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Reproducció: Còpia digital a la Càtedra Màrius Torres (http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1735&pos=120&zoom=normal&ordre=edicio, consulta 7 de gener de 2025).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320 (312).

Ms. 1941
NARCÍS OLLER, "M*is primeros ensayos de literatura: el pintor Rubio*". Al f. 8, subtítol "novela original de Narciso Oller y Moragas", amb dedicatòria al seu cosí Josep Yxart. Escrit en 57 lliuraments. Inacabat. 1867.

F. 2-3: "*Introducción*".
F. 4-7: "*Mis primeros ensayos. Parte primera: Ida y vuelta*", argument de la primera part.
F. 8-208: "*Parte primera: El exgrumete*".
- f. 9-27: "*Libro primero: Un tesoro escondido*".
- f. 28-59: "*Libro segundo: El secreto de la marquesa*".
- f. 59-109: "*Libro tercero: El mal y el bien en contraste*".
- f. 109v-149: "*Libro cuarto: Laura y Elisa*".
- f. 149-175: "*Libro quinto: Patierre y sus cómplices*".
- f. 175-192: "*Libro sexto: El corazón paternal*".
- f. 193-: "*Libro septimo: Una evocación indiscreta*".

F. 209-256: "*Parte Segunda*".
- f. 209-232: "*Libro primero: Metamorfosis*".
- f. 233-256: "*Libro segundo*".

256 f. (numeració d'origen VI, 517 p.); 250 x 165 mm. Autògraf amb esmenes. Al foli 1 títol "Mis primeros ensayos" a l'aiguada verda, al foli 4 la mateixa part de títol a l'aiguada vermella.

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1991?).

Bibliografia: X. VALL, "La primera narració catalana de Narcís Oller, escrita amb Joaep Ysart: 'La Pagesia'", *Els Marges*, 51 (desembre 1994), p. 63-82; A. TAYADELLA, "Questions de realisme a Catalnya: Narcís Oller i la teoria literària", en: *Sobre literatura del segle XX* (Barcelona: Universitat de Barcelona: Societat Verdaguer, 2012), p. 237-250.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Ms. 1942-1943
Traduccions i adaptacions d'obres de teatre per Narcís Oller. Primer terç de segle XX (anterior a 1930).

Ms. 1942
HENRI BECQUE, "*Els corbs. Comèdia en quatre actes de Enrich Becque*". Traducció de Narcís Oller. Primer terç de segle XX (ante 1930).

1-31, 32-61, 62-98 i 99-120 f.; 280 x 160 mm. Text mecanografiat amb nombroses esmenes manuscrites. Folis cosits al llom amb fil blanc en quatre quaderns

Ms. 1943
ISAAK PAVLOVSKY, "*L'obra del odi. Drama en 2 actes y 3 quadros*". Traducció de Narcís Oller. Primer terç de segle XX (ante 1930).

1-20, 21-51 f.; 280 x 160 mm. Text mecanografiat amb alguna esmena manuscrita. Folis cosits amb fil vermell al llom en dos quaderns.

Nota: Cf. ms. 1930

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Bibliografia: R. PINYOL, "Les traduccions de Narcís Oller", en: *El segle romantic: actes del Col·loqui Narcís Oller* (Valls: Cossetània, 1999), p. 317-327.

Edició: N. OLLER, *Teatre d'aficionats: comèdies i monòlegs*, pròleg de R. BACARDIT, edició de R. ROIG (Valls: Cossetània, 2016) (Biblioteca Narcís Oller, 12).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Ms. 1944
Traduccions de contes i obres curtes per Narcís Oller. 1er terç del segle XX.

1. F. 1-2: VICTOR HUGO, "*Talleyrand-1838*".
2 f. Retall de premsa; en català. Esmenes manuscrites.
2. F. 3-6: EÇA DE QUEIRÓS, "*Dolç miracle".*
6 f. (numeració original p. 93-98). Extret d'una revista, amb esmenes manuscrites.

4 f.; diverses mesures. Textos impresos amb esmenes autògrafes. En un lligall.

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Bibliografia: R. PINYOL, "Les traduccions de Narcís Oller", en: *El segle romantic: actes del Col·loqui Narcís Oller* (Valls: Cossetània, 1999), p. 317-327.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Ms. 1945
NARCÍS OLLER, "*El gran alcalde barceloní*. Al f. 7: "De *La Ilustració Catalana* (24 maig 1914)". Amb esmenes manuscrites a dues mans per a preparar l'edició de les *Obres completes*. 1914 o posterior; esmenes entre 1928-1930.

7 f.; 270 x 210 mm. Text mecanografiat amb correccions manuscrites. Anotació final per a l'editorial cancel·lada.

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Reproducció: Còpia digital a la Càtedra Màrius Torres (http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1764&pos=7&zoom=normal&ordre=edicioc

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. VIII (Barcelona: Gustau Gili, 1929).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Ms. 1946
NARCÍS OLLER, Textos inclosos en del recull *Rurals i urbanes* (1916). Còpies manuscrites amb correccions autògrafes. Principis del segle XX (anterior a 1916).

1946/1
F. 1-26: "*Un fortunià incomprés*".
26 f. Esmenes. Títol cancel·lat: "Un geni fortunià".

1946/2
F. 27-39: **"***De Nuria*".
13 f. Esmenes.

39 f.; 170 x 230 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Reproducció: Còpia digital a la Càtedra Màrius Torres (http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1754&pos=43&zoom=normal&ordre=edicio, consulta 7 de gener 2025).

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. IX (Barcelona: Gustau Gili, 1929); N. OLLER, *Rurals i urbanes*, pròleg de M. CORRETGER (Valls: Cossetània, 2009) (Biblioteca Narcís Oller, 4).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320 (314).

Nota: Cf. AHCB, fons Narcís Oller, 5D53-8/C3-1 a 7.

Ms. 1947
Correspondència i originals de Narcís Oller. Inclou un contracte per la traducció de *Pilar Prim* al castellà i un fragment d'una obra dramàtica. 5 corresponsals. 1894-1928.

1. F. 1: NARCÍS OLLER, Esborrany de carta a Pompeu Gener. 1894.
2. F. 2-3: ISAAC PAVLOVSKI, Carta a Narcís Oller. 1915.
3. F. 4-5: Contracte entre Narcís Oller i Fernando Weyler per la traducció de la novel·la *Pilar Prim*. 1916.
4. F. 6: HERMENEGILD MIRALLES, Carta a Narcís Oller. 1916.
5. F. 7: GUSTAU GILI I ROIG, Carta a Francesc Matheu. 1928.
6. F. 8: NARCÍS OLLER, Poema.
7. F. 9-10. NARCÍS OLLER, "*Cansó popular*".
8. F. 11-14. NARCÍS OLLER, Fragment d'una obra dramàtica.

9. F. 15: M. FONT, "*Vilagàbia*". 1890.

9 documents (15 f.); diverses mesures. Protegit per un lligall.

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Nota: Altra correspondència de Narcís Oller al ms. 1925. La major part de la correspondència de Narcís Oller es conserva a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB), fons Narcís Oller, 5D53-8.

Ms. 1948

NARCÍS OLLER, Textos curts en prosa. Finals del segle XIX-principis del segle XX.

1948/1
F. 1-2: Conte rus, traducció. Fragment.
2 f. Esmenes. Escrit al verso d'un imprès del Consistori dels Jocs Florals de 1917.

1948/2
F. 3-4: Pròleg a un drama d'Ivan Turguénev, probablement *El pa d'altri*. [192-?].
2 f. Esmenes i cancel·lacions.

Edicions: I. S. TURGUÉNEV, *El pa d'altri* (Barcelona: Ilustració Catalana, [192-?]); *Obres completes de Narcís Oller,* vol. XII (Barcelona: Gustau Gili, 1930).

Reproducció: Còpia digital a la Càtedra Màrius Torres (http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1832&ordre=edicio, consulta 7 de gener 2025).

1948/3
F. 5-6: Discurs per a una vetllada d'homenatge a Dolors Monserdà de Macià.
[2] f. (el v. dels f. en blanc). Esmenes.

Reproducció: Còpia digital a la Càtedra Màrius Torres (http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1787&ordre=edicio, consulta 7 de gener 2025).

6 f.; 170 x 230 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320 (314).

Ms. 1949

NARCÍS OLLER, Conferència sobre educació. En castellà. Acèfal (falta el primer foli). Anterior a 1875.

22 f.;153 x 240 mm. Enquadernació en pell i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Estat de conservació: Restaurat.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320.

Reproducció: Còpia digital a la Càtedra Màrius Torres (http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1737&pos=25&zoom=normal&ordre=edicio, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 1950

NARCÍS OLLER, Vint-i-dues peces en prosa i en vers, majoritàriament en castellà. Algunes són còpies de poemes d'altres autors, o de cançons populars. Ca. 1872-1873.

1950/1
F. 1: Fragments diversos de poesia i prosa; en castellà.
Amb esmenes i cancel·lacions.

1950/2
F. 2-5: *"¡Esperanza!"*.
Amb esmenes i cancel·lacions.

1950/3
F. 6-7: Poema. Incipit: "Allá van querido amigo".
Amb esmenes i cancel·lacions.

1950/4
F. 8-9: Poema. Incipit: "Antes que tomes el tren".
Amb esmenes i cancel·lacions.

1950/5
F. 10-11: *"El amor de la infancia"*. Agost de 1873.
Al verso, capçalera impresa: "Fidel Moragas – Calle de Arrepentidas entrando por la Rambla a mano izqu[ier]da nº 8 patio".

1950/6
F. 12-13: Poema. Incipit: "Dime, insigne compañero".
Inclou alguns esbossos dibuixos a la tinta d'una escultura clàssica i un paisatge i carro.

1950/7
F. 14: *"Cantares"*.
Amb signatura autògrafa.

1950/8
F. 15: Poema. Incipit: "Salido de los brazos de madre cariñosa".
Amb esmenes i cancel·lacions.

1950/9
F. 16: Poema. Incipit: "Desde la calle distingue".
Amb esmenes i cancel·lacions.

1950/10
F. 17-18: Fragment d'obra de teatre amb els personatges Margarita i Juli.
Amb esmenes i cancel·lacions.

1950/11
F. 19-21: *"El Galán del siglo"*.

1950/12
F. 22-25: *"Pura: ensayos sobre la historia de una muger"*. Fragmentari (només introducció).
Amb esmenes i cancel·lacions.

1950/13
F. 26-27: *"Apuntes para el estudio de la familia"*. Fragmentari (només preliminar).
Amb esmenes.

1950/14
F. 28-29: Fragment de text literari de tema romàtic.Incipit: "No para el amor. Un inspiro una suave inclinación de la mirada...".
Amb esmenes i cancel·lacions.

1950/15
F. 30-31: Fragment en prosa, comença: "[...] brindemos y hartemonos en tan fausto jorno ...".
Amb esmenes i cancel·lacions.

1950/16
F. 32-36: Còpia de poemes d'altres autors.
1. JUAN GAGO DE LA TORRE, *"Meditación nocturna"*. Madrid, abril de 1867.
2. JUAN GAGO DE LA TORRE, *"Una velada en el mar"*. Traducció de Víctor Hugo.
3. RAMON DE CAMPOAMOR, "*¡Quien supiera escribir!"*.

1950/17
F. 37-46: NARCÍS OLLER, *Narcís Oller y Moragas per si mateix*. Primer capítol d'unes memòries (fragmentari).
20 f. Paper pautat. Amb esmenes i cancel·lacions.

1950/18
F. 47:*"Els funerals del espasa"*.

1950/19
F. 48: Llistat esquemàtic de frases esboçant un argument.

1950/20
F. 49: Reflexió sobre el desig literari de comunicar. Fragmentari.
Amb esmenes i cancel·lacions.

1950/21
F. 50: Poema numerat 3r:. Incipit: "Cuan lo sol descansaria ...". Barcelona, 7 de març de 1872.

1950/22
F. 51-52: *"Cansó antiga de Pere Rocaforta, de la noblesa d'Aragó"*. Barcelona, 8 de març de 1872.
Text a dues columnes.

1950/23
F. 53-54: *"Ball de Serrallonga"*. Versió A. Incipit: "Bandolé / Serrallonga Deu vos guard".

1950/24
F. 55-56: *"Ball de Serrallonga"*. Versió B. Incipit: "Bandolé / Serrallonga Deu vos guard".

1950/25
F. 57: Poema. Incipit: "Son las animas blancas que furiosas".

Paper parcialment pautat. 57 f.; 225 x 185 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales (1961-1963),* p. 307-320 (p. 312).

Exposicions: *Narcís Oller i de Moragas* [exposició a l'Institut d'Estudis Vallencs, sala municipal Sant Roc, 28 de novembre-15 de desembre de 1996].

Ms. 2224
NARCÍS OLLER, *Vilaniu*. Galerades, amb nombroses correccions autògrafes, per a la preparació de l'edició definitiva; amb un avís al corrector de proves. Barcelona: La Renaixensa, [1885].

404 f. (numeració impresa 403 f.); 175 x 125 mm. Text imprès, amb correccions manuscrites. Sense enquadernar.

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

Reproducció: Còpia digital a la Càtedra Màrius Torres (http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=olle005&codi=1733&pos=4&zoom=normal&ordre=edicio, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: V. MARTÍNEZ-GIL, "L'evolució textual de *L'Escanyapobres*", *Els Marges*, 61 (1998), p. 81-89; A. YATES, "*Vilaniu* dins de la trajectòria de Narcís Oller", (=*Actes del Quart Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*), p. 369-394; *Narcís Oller i Vilaniu: actes de les Primeres Jornades Narcís Oller* (Valls: Cossetània, 2009).

Edició: *Obres completes de Narcís Oller* (Barcelona: Gustau Gili, 1928-1930), vol. II; N. OLLER, *Vilaniu*, pròleg de M. ARITZETA (Valls: Cossetània, 2008) (Biblioteca Narcís Oller, 2).

Descripció: P. BOHIGAS, "Papeles de Narcís Oller", *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales* (1961-1963), p. 307-320.

Ms. 2548
NARCÍS OLLER, *Vilaniu. Novel·la catalana. Primera part*. Retalls de premsa publicats com a folietó a *La Veu de Catalunya*, amb esmenes manuscrites de l'autor. 15 d'octubre 1924-31 març 1925; esmenes vers 1928.

[22] f.; 435 x 473 mm. Enquadernació en tela i mitja pell del segle XX (BC).

Procedència: Registrat com a imprès, i formava part de la col·lecció Reserva Catalana Aguiló (R. 100.824). Traspassat del magatzem general.

Bibliografia: A. YATES, "*Vilaniu* dins de la trajectòria de Narcís Oller", (=*Actes del Quart Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*), p. 369-394.

Edició: *Obres completes de Narcís Oller,* vol. II (Barcelona: Gustau Gili, 1928); N. OLLER, *Vilaniu*, pròleg de M. ARITZETA (Valls: Cossetània, 2008) (Biblioteca Narcís Oller, 2).

Nota: Cf. BC mss. 1881-1882, 2224.

Ms. 4627
NARCÍS OLLER, Recull de retalls de premsa, prospectes i textos propis i d'altri. 1911-1928.

4627/1
Documentació personal. Entre 1917-1928.

1. Menú del Cafè restaurant de l'Hotel Colón. Parcialment imprès, amb el menú pròpiament mecanografiat. Amb signatures autògrafes de Narcís Oller, Joan Ruiz i Porta, Eduard Toda, Jaume Guasch, F. M. Masferrer, J. [Martel?], Francesc Matheu i quatre més sense identificar.19 de gener de 1928.
1 f.; 215 x 137 mm.
2. Fragment d'escrit autobiogràfic. 1917 o posterior.
1 f.; 180 x 145 mm. Escrit al verso d'un imprès sobre el Premi Fastenrath (1917).
3. Imprès: LÉON LAFORGE. Poemes ("Vase d'amour", al verso "Pluie de roses"). Amb dedicatòria autògrafa de l'autor a Narcís Oller.
1 f.; 230 x 195 mm.
4. Làmina extreta d'un llibre en francès de L. Sabatier: "Non, je n'aprouve pas ces procédés, dit le viel ingénieur. Nous sommes des sociologues, nous ne sommes pas des anarchistes".
1 f.; 300 x 200 mm. Amb nota autògrafa.

4627/2
Catàlegs, prospectes. 1911-1927

1. FRANCESC DALMAU, Carta. Barcelona, 4 de març de 1911.
2 f. Adjunta imprès: *Memoràndum de las fiestas del decenario y coronación canónica de la Virgen de la Candela* Barcelona: Tipo-Litografía Aurer y Pla, [1911].
2. GALERIES LAIETANES. *Exposició extraordinària de pintura catalana de mestres del segle XIX, organitzada per a celebrar el centenari del natalici del gran artista Martí i Alsina*. Catàleg d'exposició. Gener de 1927.
20 p.
3. Esqueles de Baldomer Gil i Roig (m. 31 de desembre de 1926) i de Mr. Albert Savine (m. 6 de juny de 1927).
2 f. Imprès amb orla negra.
4. Programa publicitari de la pel·lícula *Madame sans gêne* al Coliseum. Barcelona: Oliva de Vilanova imp., [sense data].
1 f.
5. NARCÍS OLLER, "Un divendres de la Solís". Retall de premsa d'un conte inclòs al recull *Rurals i urbanes*, publicat en una revista (potser *Catalana* p. 42-59). Amb esmenes manuscrites, probablement d'Emili Guanyavents.
6. JOSEP MARIA DE SAGARRA, **"**Onze de setembre". Retall de premsa publicat al setmanari *L'Estevet* núm. 36, suplement.
1 f.; 430 x 313 mm.

33 f.; diverses mesures. Conservats en dues carpetes.

Ms. 4628
NARCÍS OLLER, Recull d'articles publicats a la premsa, majoritàriament de *La Razón*. En castellà. Finals del segle XIX.

1. F. 1-2v: "Mi jardín. Recuerdos de niño".
2. F. 2v-3v: "Angustia".
3. F. 4-5: "El panaderito".
4. F. 5-5v: "¿Yo, la causa de su muerte?".
5. F. 6-6v: "Un estudiante".
6. F. 7-10v: "Nocturno".
7. F. 11-11v: "Un sablazo".
8. F. 12-13: "La indiscreción".
9. F. 13-14: "Una visita".
10. F. 14v-15: "Un tipo".
11. F. 15-15v: "La peor pobreza".
12. F. 16: "La muerte de tallada. Episodio histórico".
13. F. 17: "La indiscreción".
14. F. 18: "Unos funerales. Pinceladas de impresión".
15. F. 19: "Agruras del arte. Escenas de taller".

Quadern (15 f.) + 4 f. solts; 216 x 160 mm. Retalls de premsa enganxats sobre paper.

Ms. 4629
Recull de premsa sobre Narcís Oller. 1873-1929.

4629/1
Recull de crítiques a la premsa de l'obra "Pilar Prim". Inclou un imprès fragmentari de la traducció francesa de Nerto, de Frederic Mistral (Tulle: Imprimerie J. Mazeyrie, 1884, p. 275-302).1916.
13 retalls de premsa.

4629/2
Recull de retalls de premsa sobre teatre i alguns números sencers de diaris. Inclou dos extrets de revistes amb esmenes manuscrites (corresponents a "Un personatge" i "La confessió del poeta"), i una targeta de visita de Fidel de Moragas i Rodes, amb text manuscrit i adjuntant un retall de premsa ("Enterrament d'en Joan Felip de Castaños"). 1916, 1926, 1928, 1929.
85 articles de premsa

4629/3
Recull de diaris i impresos amb escrits de Narcís Oller o bé crítiques sobre les seves obres (sobretot sobre *Figura i paisatge*), 1873, 1897-1899, 1905 i 1923.
24 documents; diverses mesures. Alguns folis plegats.

3 carpetes dins d'una capsa (350 x 260 mm).

Procedència: Donatiu de Joan Oller i Rabassa. Ingressat durant la Guerra Civil.

45.
Partido Sindicalista Español
Guerra Civil
1936

El 1934, el militant anarcosindicalista Ángel Pestaña (Ponferrada, 1886-Begues, 1937), deixeble de Salvador Seguí i una de les figures més destacades del moviment anarquista, fundà a Barcelona, amb altres membres de la CNT, el Partido Sindicalista Español. Pestaña, que des del seu assentament a Barcelona a partir de 1914 s'havia anat convertint en líder destacat de la CNT, havia assistit el 1920 al Congrés de la III Internacional a Moscou com a delegat sindical; la seva experiència amb el model soviètic el dugué a liderar, dins de la CNT, un corrent crític amb el comunisme. Les seves conviccions el duren igualment a oposar-se a les posicions anarquistes més violentes defensades per la FAI, que anaven guanyant força dins de la CNT. El 1931, arran de la seva adhesió al Manifest dels Trenta, que defensava la necessitat d'un període de preparació abans de l'inici de la revolució social, fou expulsat del sindicat anarquista. Personalitat respectada per membres d'un ample espectre polític, amb alguns dels quals —Ramón Franco, Lluís Companys, etc.— havia coincidit a la presó Model, en proclamar-se la República Macià li oferí incorporar-se al govern de la Generalitat, oferta que va declinar.

La creació del Partit Sindicalista, que comença a gestar-se el 1932, és el resultat de l'evolució de Pestaña cap a un sindicalisme inspirat en el model laborista anglès; en els textos programàtics es defensa la necessitat de l'existència d'una acció sindical política paral·lela a l'acció sindical econòmica, a fi que els interessos dels obrers estiguessin representats al Parlament. La CNT es mostrà escèptica, i el partit, minoritari dins de la formació, s'organitzà a través d'una estructura de cèl·lules, basades en cooperatives, sindicats i municipis, desigualment repartides en les zones de Madrid, Catalunya, Andalusia, València o Aragó. A les eleccions de 1936 el Partit formà part de la coalició del Front Popular; dos dels seus membres aconseguiren l'escó de diputat, Àngel Pestaña per Cadis i Benito Pabón per Saragossa. El 1937 la mort de Pestaña, de salut molt afeblida, comportà a la pràctica la seva dissolució.

Poc després de l'inici de la Guerra Civil, el 15 d'agost de 1936, Jordi Rubió emet un rebut pel que fa constar el lliurament a la Biblioteca de Catalunya, per part de diversos membres del Partit Sindicalista, d'un conjunt de llibres i papers del convent de carmelites descalces del carrer Canuda 14; en el document s'indica com adreça del Partit el carrer Portaferrissa 22, que correspon, de fet, al Palau Maldà. Es possible que, en aquell moment d'incertesa, els membres del partit decidissin dipositar la seva pròpia documentació per assegurar-se que es conservaria sana i estàlvia. La correspondència i altres papers del Partit foren inscrits en el llibre de registre per Pere Bohigas l'11 d'agost de 1936 amb els números 1429, 1430 i 1431 sota el títol "Documents del Partit Sindicalista Espanyol". Evidentment, no van ser reclamats; el juny del 1949 eren registrats de nou amb els números 1666-1668, al mateix temps que altres documents

ingressats durant la guerra; la numeració sembla indicar que devien venir en tres capses o cartipassos. Potser per despistar, a la casella corresponent a la procedència el mateix Bohigas va indicar "Recuperación", cosa que evidentment no podia ser certa (els llibres registrats durant la guerra no podien haver entrat pel Servicio de Recuperación Bibliográfica, establert després de la contesa). En el període transcorregut entre el seu ingrés el 1936 i el registre del 1949, el material va rebre l'enquadernació amb què es conserva actualment, i de les tres unitats inicials es va passar als quatre volums actuals. Es va voler conservar, però, el mateix número de registres; Bohigas va indicar, en una nota afegida a una clau que relliga els registres 1667-1668, l'aclariment "3 vols. De la misma colección: I: 1667; II, 1668; III, 1668bis". En un moment donat, algú va afegir en llapis una altra clau que relligava els tres registre i que indicava "Exclosos de consulta (oct. 1977)". La nota és sorprenent, perquè la mà correspon a una persona que ingressà al departament en els anys 90; i no sembla correspondre a una decisió de Bohigas, que en aquests casos indicava "Reservado". La documentació ha restat en tot cas desconeguda per a la recerca.

Fonts d'arxiu

AHBC, 126/39 – Rebut de lliurament de llibres i papers manuscrits del convent de la Canuda, fet per un agent de policia i membres del Partit Sindicalista. 15 d'agost de 1936.

Bibliografia

PESTAÑA, ÀNGEL. *Por qué se constituyó el Partido Sindicalista*. València: Guerri, [1935]. (Reedició: Algorta: Zero, 1969).

Partido Sindicalista: programa, estatutos y manifiesto. Barcelona: [Impr. Mario], 1934.

PESTAÑA, ÀNGEL. *¿Debe disolverse el Partido Sindicalista?: texto taquigráfico de la conferencia pronuncidada en el Teatro Apolo de Valencia el 13 de diciembre de 1936*. València: Editorial Obrera Guerri, 1936.

PESTAÑA, ÀNGEL. *Ce que j'ai appris dans la vie: un anarcho-syndicaliste dans les années d'avant la Guerre Civile espagnole*. Toulouse: Editions du Coquelicot, 2019.

PESTAÑA, ÀNGEL. *Soixante-dix jours en Russie & autres textes: 1921-1924*. Toulouse: Editions du Coquelicot, 2020.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 1666-1668
Correspondència i documentació (octavetes, circulars) relatives al "Partido Sindicalista Español", fundat per Angel Pestaña el 1934. 1934-1936.

> **Ms. 1666**
> "*Documentos oficiales del Comité Nacional*". Documentació generada pel Comitè Nacional del Partido Sindicalista Español. Inclou originals i còpies de textos manuscrits i mecanografiats, i folis volants impresos. Ordenació cronològica. En castellà, alguns documents en francès i en català. 84 documents. 1935-1936.
> 109 f.; diverses mesures. Enquadernació del segle (BC, anys 40).

Ms. 1667-1668
Correspondència del Comité Nacional del Partido Sindicalista Español. Inclou cartes i telegrames rebuts pel Comitè Nacional, i còpies de cartes i documents tramesos als comitès locals; molts dels documents signats per Angel Pestaña. Ordenada per localitats, i dins de cada localitat cronològicament. En castellà. 1934-1936.

Ms. 1667
F. 1-361: Correspondència. Vol. I.
- F. 1-4: Alcalá de los Gazules.
- F. 5-24: Algeciras.
- F. 25-67: Alicante.
- F. 68-70: Almería.
- F. 71-72: Baracaldo.
- F. 73-84: Barcelona.
- F. 85-87: Barco de Valdeorras.
- F. 88-93: Benicarló.
- F. 94-95: Bilbao.
- F. 96: Buitrago.
- F. 97-112: Cádiz.
- F. 113: Caravaca.
- F. 114-116: Casas de Don Pedro.
- F. 117-: Castellón de la Plana.
- F. 118-136: Ceuta.
- F. 137: Cocentaina.
- F. 138-146. Córdoba.
- F. 147-149: Coria del Rio.
- F. 149-157: Cuenca.
- F. 158: Chelva.
- F. 159-160: Chillón.
- F. 161-163: dos Hermanas.
- F. 164-178: Elda.
- F. 179: Fernán Núñez.
- F. 180-181. Génave.
- F. 182-229: Granada.
- F. 229-230: Guadalcanal.
- F. 231: Guareña.
- F. 232-234: Herrera.
- F. 235-236: Hornos de Segura.
- F. 237-264: Huelva.
- F. 265-270: Jerez de la Frontera.
- F. 271-323: La Coruña.
- F. 324-325: La Escala.
- F. 326-343: La Línea.
- F. 344-348: La Puebla de Híjar.
- F. 349-355: La Unión.
- F. 356-359: Las Heras.
- F. 360-361: Logroño.

Ms. 1668
F. 362-689: Correspondència. Vol. II.
- F. 362-504: Madrid. Inclou alguna carta de Manuel Azaña o Miguel Maura, i diverses d'Angel de Gregorio, Jaime Cubedo o Eduardo Medrano.
- f. 506-559: Málaga.

f. 560-569: Manacor.
f. 570-577: Marsella.
f. 578-593: Melilla.
F. 594-597: Menorca.
F. 598-600: Montellano.
F. 601-606: Murcia.
F. 607-: Navas del Marqués
f. 608-624: Oviedo.
F. 625-628: Padrón.
F. 629-630: Palma de Mallorca.
F. 631-670: Pamplona.
F. 671-675: Petrel.
F. 676: Puerto de Santa María
F. 677-689: Puerto Sagunto.

Ms. 1668 bis
F. 690-984: Correspondència. Vol. III.
F. 690-691: Rabat.
F. 692-695: Rosal de la Frontera
F. 695: Sabadell.
F. 696-698: Salamanca.
F. 699-702: San Sebastián.
F. 703-704: San Esteban de Litera (Osca?).
F. 705-719: San Roque (Cadis)
F. 720-735: Santiago de Compostela
F. 736-745:Sayatón (Guadalajara)
F. 746-807: Sevilla
F. 808: Talavera de la Reina.
F. 809-812: Tánger.
F. 813-815. Tomelloso (Ciudad Real).
F. 816-819: Urda (Toledo).
F. 820-838: Utrera.
F. 839-947: Valencia.
F. 948-949: Villajoyosa.
F. 950-984: Zaragoza.

3 vols. (984 f.). Textos majoritàriament mecanografiats; inclou còpies de cartes trameses. Enquadernació en mitja pell i tela segle XX (BC, anys 40).

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1429-1431).

46.
Josep Pella i Forgas (família Pella-Juncadella)
Guerra Civil
1937

Josep Pella i Forgas (Begur, 1852-Barcelona, 1918), que procedia d'una nissaga empordanesa vinculada al comerç del suro, va ser un jurista i polític conservador, diputat independent per Girona el 1896 i regidor al consistori barceloní el 1901. Ultra la seva activitat com a polític, Pella desenvolupà paral·lelament un interès important pels estudis d'història jurídica i local —particularment sobre l'Empordà—, que es reflecteix en la seva important biblioteca, rica especialment en obres jurídiques, conservada inicialment al seu domicili del carrer Sant Pere més Alt, 4, al bell mig de Barcelona[887]. A la seva mort la seva biblioteca passa als seus fills, el també advocat Ramon Pella i Tort (Begur, 1884-Barcelona, 1972), Josep Antoni Pella i Tort, director de la Cambra de Comerç Nord-americana a Barcelona, i Josefina Pella i Tort.

Ramon Pella i Tort s'havia casat amb Mercè Juncadella i Vidal († Esplugues, 1972), pertanyent a una influent nissaga d'industrials i banquers barcelonins. El seu germà Emili Juncadella i Vidal (Barcelona, 1885-1936), enginyer industrial i excursionista, catòlic militant i monàrquic, va ser una de les primeres víctimes de la Guerra Civil en ser assassinat a la carretera de l'Arrabassada. Els seus béns, que incloïen nombroses propietats immobiliàries, entre les quals el castell de Montesquiu, foren heretats per la seva germana Mercè; la biblioteca del matrimoni Pella-Juncadella, que recollia almenys una part de la del jurista Pella i Forgas, fou traslladada al castell[888]. El 1973, després de la mort de la seva propietària i per voluntat seva expressa, el castell passà a la Diputació de Barcelona, que lliurà els llibres a la Biblioteca de Catalunya, que en aquell moment en depenia. Al llibre de registre hi ha alguns manuscrits amb la indicació "Donatiu Pella i Forgas", mentre que d'altres indiquen "Castell de Montesquiu". Tot i venir inicialment de la mateixa col·lecció, una part dels volums ingressà durant la Guerra Civil, mentre que altres s'incorporaren a partir de l'adquisició del castell per part de la Diputació.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-573 – Llista de mobles i altres pertinències reclamats per Mercedes Juncadella. 7 de juny de 1939.

---

[887] Pella i Forgas vivía en un dels edificis del que havia estat una fábrica d'indianes, la casa-fàbrica Claròs-Serra, que havia ocupat les números 2, 4 i 6 del carrer Sant Pere més alt; la seva nora, Mercè Juncadella, era neta de Jeroni Juncadella i Casanovas, empresari tèxtil associat als Gònima i propietari d'una fàbrica situada molt a la vora, a la plaça de sant Pere; vegeu J. ARTIGUES I VIDAL i F. MAS I PALAHÍ, *El model de casa fàbrica als inicis de la industrialització: registre de fàbriques de Ciutat Vella de Barcelona 1738-1807 / 1808-1856*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2019 (Casa fabrica Claròs-Serra, p. 219-222, i Casa-fàbrica Juncadella-Escuder, p. 365-369) (https://ajuntament.barcelona.cat/barcelonallibres/ca/llibres/el-model-de-casa-fabrica-als-inicis-de-la-industrialitzacio, consulta 7 de gener de 2025).

[888] A la seva mort, la biblioteca de Pella i Forgas hauria estat distribuïda: a banda dels libres heretats pel seu fill, hi ha uns 1380 volums que anaren a la biblioteca de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona (ICAB); altres parts de la biblioteca, més petites, es troben l'Ajuntament de Begur, i a la Biblioteca Pública de Girona. Agraeixo coralment la informació a Isabel Juncosa, fins al 2024 bibliotecària de l'ICAB.

AHBC, 77/26 – Expedient de devolució de la biblioteca Pella i Forgas a Ramon Pella i Tort. Novembre de 1941

AHBC, 124/53 – Recollida de la biblioteca d'Emili Juncadella, al carrer Consell de Cent, davant de la Fabra i Coats (cantonada Balmes). 1936-1937.

AHBC, 126/4 – Nota de recollida de la biblioteca de M. Juncadella, a Granvia cantonada Rambla de Catalunya. 1937.

AHBC 127/41, camisa 7 – Plànol de disposició d'una vintena de fons propis i incautats a les dependències del carrer Hospital; entre ells, un quadrat amb la menció "Pella Forgas 5 p.". Ca. 1938.

AHBC, 356/P-Pella –Devolució de llibres a Mercè Juncadella i Vidal, 1939

Bibliografia

BADIA I HOMS, Joan. "Josep Pella i Forgas, precursor de la investigació arqueològica a l'Emporda". *Estudis del Baix Empordà* 3 (1984), p. 189-199.

JULIÀ, J. "Emili Juncadella i Vidal-Ribas (1887-1936)". *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural* 37 (1949), p. 122.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 2233
"*Catálogo de las obras contenidas en la biblioteca de D. José Pella, abogado*". Dins de cada apartat entrades organitzades alfabèticament. Encartada una invitació a un acte de l'Acadèmia de Jurisprudència i legislació de Barcelona celebrat el 5 de gener de 1919. 1918 o anterior.

F. 4-44: "*Despacho*".
F. 45-62: "*Bagur*".
F. 63-80: "*Salón*".
F. 81-128: "*Por orden de materias*".
F. 129-137: "*Derecho canónico*".

Paper pautat. 137 f. (numeració antiga 248 p.); 315 x 210 mm. Enquadernació en pergamí de principis del segle XX. Al llom teixell vermell amb el títol "Catálogo de mi biblioteca".

Procedència: Donatiu Pella i Forgas.

Ms. 2254
Recull factici de textos històrics a l'entorn del comtat d'Empúries. Segle XIX.

2254/1
1. F. 1-138: JOSEP DE TAVERNER I D'ARDENA, "*Historia de los condes de Empurias y Perelada*".
F. 1: Arbre genealògic dels comtes d'Empúries i Peralada.
F. 2: JOSEP DE TAVERNER I D'ARDENA, "*Historia de los condes de Empurias y Perelada, que escrivió don Joseph Taverner y de Ardena, canónigo y tesorero de la santa iglesia de Barcelona. Murió obispo de Gerona año 1726*". A continuació "Catálogo de los condes de Empurias y Perelada".
F. 4-138 (p. 1-268): "Condado de Empurias y de Perelada".

2. F. 139-145v (p. 269-282): JOSEP DE TAVERNER I D'ARDENA, "*Tratado histórico de los vizcondes de Rosellón que escrivió en Rosellón el ilustre señor don Joseph de Taverner y de Ardena*".

2254/2
F. 150-222 (1-[78v]): JOSEP DE TAVERNER I D'ARDENA, "*Árbol genealógico de la casa de los condes de Rosellón, Perelada y Empurias*".

2254/3
322. F. 223-225v: "*Succesió y desendènsia dels reys, condes y altres són estat[s] señors del comptat de Ampúrias*". Fragment dels *Flosculi* de Jeroni Pujades (BNF, ms. Baluze 234, f. 330v seg.). En català i en castellà.

2254/4
F. 226-237: "*Notas que se han encontrat de la casa de Cruïlles de Peratallada en la llibreria de Sant Geroni de la Murtra, remesas per fra Diego Garcia, religiós del mateix convent*". En català i en castellà.

2254/5
F. 235-237: Notes sobre el bisbat d'Empúries.

2254/6
F. 238-248v: "*Vizcondes de Rocabertí*". Fragment d'una història dels Rocabertí, capítols 3-7.

2254/7
F. 249-258v: "*Descripción de la villa de Peralada*". Nota "Por S. S., padre ecónomo". En castellà i en català. 1844.

2254/8
F. 260-264v: "*Carta de les llibertats de Torroella de Montgrí*". En llatí.

2254/9
F. 265-271v: "*Genealogía de los vizcondes, condes y duques de Cardona*". Notes referents als comtes d'Empúries, extretes de Bernat Josep Llobet.

2254/10
F. 272-322: "*Còpia de documents*". Recull factici de còpies de textos publicats i inèdits sobre el comtat d'Empúries. En català, en castellà i en llatí.

322 f.; 330 x 220 mm. Diverses mans. Enquadernació en mitja pell i tela marró del segle XX (BC, anys 80). Títol al llom, "Taverner. Historia de los condes de Ampurias, Perelada, Rosellón".

Procedència: Amb la nota "Estas copias pertenecen a la biblioteca de don José Pella y Forgas. Julio de 1885". Donatiu Pella y Forgas.

Bibliografia: J. PELLA Y FORGAS, *Historia del Ampurdán: estudio de la civilización en las comarcas del Noreste de Cataluña* (Barcelona: L. Tasso, 1883; reimpressió facsímil: Olot: Aubert, 1980).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140; E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 395-397; MCEM 243 (M. Toldrà).

Ms. 2255
"*Resumen y nota de lo que conté lo Llibre de la Cadena que guarda lo Comú de Peralada en la Casa de la Vila*". Al f. 29v: "És còpia exacta de la que ha servit de original y que poseex D. Joaquim Bataller, farmacèutich de la present vila, que la feren a últims del sigle passat en presència del llibre de la Cadena, are perdut". 23 de març de 1882.

30 f.; 315 x 210 mm. Als f. 1-14 Postil·les numerades. Amb subratllats i anotacions marginals a llapis vermell, probablement de Pella. Enquadernació en mitja pell i tela granat del segle XX (BC, anys 80).

Procedència: Donatiu Pella y Forgas.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Nota: Utilitzat per la redacció de en la redacció de J. PELLA Y FORGAS, *Historia del Ampurdán: estudio de la civilización en las comarcas del Noreste de Cataluña* (Barcelona: L. Tasso, 1883).

Ms. 2334
ANDREU SÀBAT, "*Fragmentos históricos de un libro titulado Llibre de la Verge Reyna y Martir Santa Catherina Alexandrina y de sa santa casa en la Montanya de Montgrí, y en la vall de aquella dit Font Aribosa construhida, compost per Andreu Sabat, notari real de la vila de Torroella de Montgrí. 1672*". Còpia [de Ginés Ferrer?]. 2a meitat del segle XIX.

30 f. (numeració antiga 15 bifolis); 320 x 225 mm. Sense enquadernar.

Procedència: Donatiu Pella i Forgas.

Bibliografia: A. BATLLE DEL MOLINO, "Andreu Sàbat, el notari devot de Santa Caterina", en: *Llibre de la Festa major de Torroella de Montgrí* (Torroella, 1997), p. 63-68. Edició de fragments per J. B. S., "La ermita de santa Catalina", *Revista de Gerona*, any XVIII, tom 17, núm. 8 (agost 1893), p. 236-244; núm. 9 (setembre 1893), p. 262-271; núm. 10 (octubre 1893) p. 294-301.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1974).

Nota: Original a Madrid, Real Academia de la Història.

Documents ingressats a través del llegat del Castell de Montesquiu a la Diputació de Barcelona

Ms. 2440
MANUEL GALADIES, Textos en relació amb un viatge de Barcelona a Vic. 1846.

2440/1
MANUEL GALADIES, Cartes a Manuel de Bofarull. Vic, 28 de setembre-28 de desembre de 1846.
2 docs.; 205 x 150 mm. Amb menció de resposta.

2440/2
Imprès: MANUEL GALADIES, *Recuerdo histórico de la carretera de Barcelona a Vich ... Acompañado de varias observaciones y notas por D. Manuel Galadies*. Vic: Impr. De Ignacio Valls, setiembre de 1846.
204 f.; 205 mm.

Enquadernació en pergamí del segle XIX. Al llom teixell amb el títol estampat en lletres daurades "M. Galadies, Recuerdo histórico de la carretera de Barcelona a Vic".

Procedència: Havia pertangut a Manuel de Bofarull. Castell de Montesquiu.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1978).

Ms. 2495

"*Laudemiorum resolutiones variae*". Al f. 1-18, índex de matèries. 1er quart del segle XVIII.

91 f. (numeració d'origen 72 f.); 295 x 200 mm. Diverses mans. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó. Tïtol al llom "Laudemi. Resolutiones variae".

Procedència: Llegat de Josep Pella i Forgas, a l'interior de la coberta anterior exlibris imprès amb el lema "Dret y patria"; cf. Ms. BC ms. 2233.

Estat de conservació: Enquadernació malmesa.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1978). E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 409; MCEM 253.

Ms. 2559

"*Recortes de los principales periódicos que reproducen el manifiesto de Goicoechea, radiado también por la emisora nacional de Salamanca y demás emisoras de España: colección para la hermana del mártir Don Emilio Juncadella*". Recull de retalls de premsa sobre el manifest d'Antonio Goicoechea referent a la dissolució del grup monàrquic Renovación Española. Al f. 2, carta d'Aurelio Joaniquet a Mercè Juncadella, Burgos, 28 d'abril de 1937. Abril de 1937.

11 f.; diverses mesures. Enquadernació en tela granat del segle XX (BC).

Procedència: Castell de Montesquiu.

Ms. 3690

JOAN BAPTISTA TARRÉS, Miscel·lània jurídica. Inclou algunes al·legacions impreses. Als folis 2-10 i 324-357, índex. Vic, 1635.-1680

> F. 14-106: "*Codex primus. Hic continentur plura a me, Joanne Baptista Tarres, civitatis vicensis horiundo, elaborata juris principia quae, dum Hoscae et civitate Barcinone juri operam dabam, ad meum facilitandum intellectum recolui, una cum pluribus jurium responsis quae ad defendendas aliquas lites et caussas judicibus earum tradidi dum in civitate Vici pubblice aliquarum caussarum patronus eram. 1635*".
> F. 106v-323: "*Hic sequuntur diversa juris responsa quae ad defendendas aliquas littes elaboravi et judicibus earum tradidi. Codex secundus*".
> F 324-357: "*Index rerum et materiarum quae in hoc secundo codice continentur, a fol. 160 usque ad 587. Prior numerus paginam indicat, secundus vero numerum cuiusque paginae demonstrat*". Al f. 357, "Die 23 maii 1680 hunc indicem elaborare incoepi et ei finem imposui die sabbati 9 novembris eiusdem anni 1680".

359 f. (numeració d'origen 587p.); 315 x 210 mm. Enquadernació coetània en pergamí. Tïtol al llom "Lectiones et juris responsa".

Procedència: No indicada (llegat de Josep Pella i Forgas; cf. Ms. BC ms. 2233).

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 491-493; MCEM 322 (M. Toldrà).

Nota: Segons M. Toldrà, El volum consta en un catàleg de la llibreria de Josep Pella i Forgas (ms. 2333), f. 37, i recull, per ordre cronològic, els textos escolars elaborats per l'autor als diferents llocs on va estudiar, i els diferents memorials, sumaris de processos, al·legacions, "juris responsa" i sentències redactats en l'exercici de la seva professió, que es desenvolupa sobretot a Vic.

Ms. 3708

"*Annotationes juris*". Recull de notes de tipus jurídic. A la fi de cada entrada referències a obres jurídiques, majoritàriament a reculls de Decisiones. Ordenació alfabètica. En llatí. Catalunya, 2a meitat del segle XVIII -principis del segle XIX.

3708/1
Tom I. Lletres A, B, C, D.
437 f. (numeració d'origen 461 f.) Títol al llom "Annotatio. juris. Tomo 1º. A. B. C. D.".

3708/2
Tom II. Lletres E, F, G, H, I, L, M, N, O.
394 f. (numeració d'origen 408 f.). Títol al llom "Annotation. juris. Tomo 2º. E. F. G. H. I. L. M. N. O.".

3708/3
Tom III. Lletres P, Q, R, S, T, V.
354 f. (numeració d'origen 380 f.) Títol al llom "Annotation. juris. Tomo 3º. P. Q. R. S. T. V.".

295 x 200 mm. Volum precedit per un índex alfabètic, en pàgines amb la pestanya de la lletra. A cada volum, a continuació de cada apartat diversos folis en blanc. Enquadernació coetània en pergamí, amb restes de tanques e botó.

Procedència: No indicada. Exlibris imprès de Josep Pella i Forga a la contracoberta de cada volum, tapat pel foli de guarda enganxat al damunt.

Nota: Probablement es tracta d'un recull comentat sobre sentències de la Reial Audiència, en la línia dels de Josep de Pastor i Móra. Cf. Ms. 3717 (Adnotationes iuris), 3560, 3622, 3840, 4047 (Decisiones).

Ms. 3717

"*Adnotationes juris*". Recull de notes de tipus jurídic. Dues sèries d'orígens diferents: a la primera (volums I a III) les entrades, més nombroses i més curtes, i ordenades alfabèticament per matèries estan precedides per l'expressió "Ex decisione [número]", referides *Decisiones Regii Senatus Cathaloniae*; a la segona (volums IV i V) les referències, també majoritàriament a reculls de Decisiones (de Joan Pere Fontanella, Miquel de Cortiada) es troben a la fi. En llatí, alguna nota en català. Catalunya, 1a meitat sel segle XVIII.

3717-I
Tomus Primus: A, B, C, D. Precedit per una taula de contingut.
252 f. Títol al llom "Adnotatio juris. Tom 1º. A.B.C.D.".

3717-II
Tomus Secundus: E.F.G.H.I.L.M.N.O. Precedit per una taula de contingut.
307 f. Títol al llom "Adnotatio juris. Tom 2º. E.F.G.H.I.L.M.N.O.".

Estat de conservació: Llom malmès, pèrdua de material.

3717-III
Tomus Tertius: P.Q.R.S.T.V. Precedit per una taula de contingut.
308 f. Títol al llom "Adnotatio juris. Tom 3º. P.Q.R.S.T.V.".

3717-IV
Recull d'anotacions ordenades per matèries. A la fi "Index".
391 f. Títol al llom "Annotat. Jur. Tomo IIII".

3717-V
Recull d'anotacions ordenades per matèries. A la fi "Capmany. Annotationes juris. Index" i afegit "Tom V".
391 f. Títol al llom "Annotat. Jur. Tomo V".

Nota: a la Biblioteca de l'Ateneu Barcelonés hi ha un altre volum d'*Annotationes juris* atribuït a Capmany.

4 volums; 305 x 200 mm (volums I a III), 290 x 195 (volums IV i V). A cada volum, a continuació de cada apartat diversos folis en blanc. Enquadernació coetània en pergamí. Els volums II a III amb restes de tanques de badana, i els volums IV i V amb tanques de veta.

Procedència: No indicada. Els 3 primers volums volums (ms. 3717-I a III) amb l'exlibris ms. "Son del Dr. Ignasi Coll y de Perpinyà" i amb una signatura antiga al llom "518", "519" i "520". Exlibris imprès de Josep Pella i Forgas a la contracoberta de cada volum.

Nota: Probablement es tracta d'un recull comentat sobre sentències de la Reial Audiència, en la línia dels de Josep de Pastor i Móra. Cf. Ms. 3708 (Adnotationes iuris), 3560, 3622, 3840, 4047 (Decisiones).

47.
Família Portabella
Guerra Civil
1937

El 31 de març de 1937 Pere Bohigas enregistrava dos volums relacionats amb el procés de beatificació del pare Claret, amb la menció "Portabella" a la zona de procedència. La documentació conservada ens indica que a més d'aquests volums s'havien ingressat quatre paquets més de documents, que l'abril del 1940 encara no havien estat recuperats. Però no s'han trobat dades més concretes del nom complet de la família o persona de qui es van recollir, o de l'adreça on es van recuperar. Per tant, només es poden fer conjectures.

A hores d'ara, es difícil fer-se'n càrrec de la importància que a principis del segle XX revestia la figura d'Antoni M. Claret (Sallent, 1807-Abadia de Fontfreda, 1870), fundador dels ordes dels Missioners Fills de l'Immaculat Cor de Maria (claretians) i de les Religioses de Maria Immaculada Missioneres Claretianes, arquebisbe de Santiago de Cuba, confessor d'Isabel II i personatge extraordinàriament rellevant en la vida eclesiàstica i política de l'Espanya de la segona meitat del segle XIX. La petició de canonitzar-lo havia estat impulsada des del 1897 per diferents diòcesis catalanes, i fou beatificat per Pius XI el 1934 i canonitzat per Pius XII el 1950. El sant era particularment estimat a la zona de Manresa, on el seu origen —provenia d'una família relacionada amb el món de la indústria tèxtil— el feia molt proper i apreciat. Entre les famílies que d'una manera allunyada semblen poder haver tingut relació amb el futur sant hi ha la família Portabella, membres de la burgesia industrial del Bages, que s'estableix a Barcelona A mitjans dels anys 1860, el manresà Pere Portabella Cantarell (1833-1903) es casa a l'església del Pi amb Maria Barrera Claret (1847-1928), que podria tenir relació familiar amb el sant. El 1874 el seu germà gran, Manuel, amb qui treballa, compra uns terrenys a Sant Andreu per establir una fàbrica tèxtil, l'edifici del qual és conegut com Can Portabella, i que serà dirigit pel fill, Josep Portabella i Cots. La unió amb l'empresa veïna de Camil Fabra serà l'origen de la Fabra i Coats. En Josep Portabella va fer edificar al número 616 de la Gran Via barcelonesa, entre Passeig de Gràcia i Rambla Catalunya, un magnífic edifici neogòtic, aixecat entre 1895 i 1896 per l'arquitecte Domènech Batet. Josep Portabella i Cots (1841-1921) s'havia casat en segones núpcies amb Concepció de Sarriera, dama emparentada amb el marquès de Barberà i de la Manresana; el seu fill Josep Maria (1904-1986) es casaria al seu torn amb la filla d'una família noble i profundament religiosa, Josefina d'Alòs-Huelin. Per la seva banda, els fills de Pere Portabella —Emili (1873-1946), Joan (1880-?) i Carles (1881-?) Portabella Barrera— continuaren l'empresa tèxtil del pare sota el nom "Hijos de Pedro Portabella". La seu de l'empresa, que inicialment era també el domicili familiar[889], estava situada a un ampli edifici a la Ronda Universitat 16. La importància d'ambdues cases i la proximitat relativa amb

[889] El 1928 Emili Portabella, casat amb Júlia Buxens, s'instal·là amb la seva família en una casa al carrer Margenat de Sarrià; poc temps després els seus germans es traslladarien igualment a la vila, annexada de feia poc a Barcelona. La família Portabella Buxens passava les vacances d'estiu a Viladrau, on s'estaven quan inicià la Guerra Civil.

la nova seu de la Biblioteca de Catalunya, fan pensar que potser la petita col·lecció que hi ingressà amb el nom "Portabella" pogués venir del domicilis d'una o altra d'aquestes famílies. D'altra banda, després de la guerra entre les persones que lliuren documents a la Biblioteca provinents de la residència del Palau hi ha un jesuïta, el pare Portabella, que podria molt bé estar relacionat amb els Portabella industrials. Ara bé, sense més dades, tot queda com a una hipòtesi.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-654 – Llista de quadres extrets del domicili d'Emili Portabella i Barrera al carrer Margenat, 22. 7 de juny de 1939.

AHBC, 127/41 – Jordi Rubió. Llista de biblioteques ingressades; entrada "Portabella". 1937-1938.

AHBC, 127/41, camisa 7 – Pere Bohigas. "Mss.", llista de biblioteques amb documentació manuscrita; entrada "Portabella". [1939].

AHBC, 332/1 – "Servicio de Recuperación Bibliográfica. Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central"; entrada: "Portabella. 4 paquetes de libros". 9 d'abril de 1940.

AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – Llistat de biblioteques, de mà de Ramon d'Alòs-Moner, entrada "Portabella" amb especificació numèrica "4" / Fitxes de biblioteques incautades, de mà d'Alòs-Moner; entrada "Portabella", 4 paquets. 1938.

Bibliografia

Arbre genealògic de la família Portabella. En: *Família Portavella / Portabella* (https://portavella.totmicro.com/wp-content/arbre-llistat.html, consulta 7 de gener 2025).

BONVEHÍ I CASTANYER, Jordi. "L'èxode burgès manresà cap a Barcelona". En: *Històries manresanes* (30 de desembre de 2017) (https://www.historiesmanresanes.cat/2017/, consulta 7 de gener 2025).

CABANA, Francesc. *Fàbriques i empresaris*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1993, vol. 11 (p. 445-447).

Can Portabella. Barcelona: Associació Veïnal Sant Andreu Sud, 2016.

CHECA ARTASU, Martin. "Patrimoni industrial i transformacions de ciutat. Exemples al districte de Sant Andreu". *Finestrelles*, 12 (2002), p. 77-95.

PORTABELLA, Javier. *Un prócer de su época: Emilio Portabella Barrera*. Barcelona: Lingkua, 2006.

PORTABELLA PONS, Josep. Entrevista amb Jordi SARDANS. "Als estius dels 40, a Monistrolet ens reuníem nosaltres cinc, els cinc fills del Gallifa, tres del mas Bosch, dos de Rajadell i tres de la fàbrica de galetes de l'Estació, on anàvem a menjar-ne". *El Pou de la Gallina,* 369 (novembre 2020), p. 28-32 (http://www.elpou.cat/noticia/3893/estius-dels-40-monistrolet-reuniem-nosaltres-cinc-cinc-fills-gallifa-tres-mas-bosch-dos-rajadell-tres-fabrica-galetes-estacio-anavem-menjar-ne, consulta 7 de gener 2025).

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 2087-2089
Documents relatius a la canonització de sant Antoni M. Claret (efectiva el 1950). Finals del segle XIX-1er terç del segle XX (ca. 1890-1934).

Ms. 2087
"*Processus informativus beatificationis et canonizationis Servi Dei Antonii Mariae Claret et Clará, archiepiscopi Trajanopolitani, in dioecesi Vicensi confectus*". Còpia de peces justificatives per servir de suport a la canonització, datades de 1846, 1855, 1887-1890. Al f. 405-407, taula de contingut de les declaracions, que remet a la paginació antiga. Finals del segle XIX-principis del segle XX.

Paper (blanc i groc), 419, [18] f. (numeració antiga 353, 438 p.); 270 x 205 mm. Còpia feta amb paper carbó de text mecanografiat. Enquadernacció en tela del segle XX.

Ms. 2088
F. 1-4: MIQUEL GIRONÈS, *prevere*, Carta al P. Jaume Clotet, sobre les virtuts del P. Antoni Mª Claret. Mataró, 19 de març de 1882; còpia de principis del segle XX.
F. 5-8,:"*Lista de monografies sobre N.V.P. fundador*". Còpia.

Paper, 8 f.; 310 x 215 mm (f. 1-4) i 285 x 225 mm (f. 5-8). Text mecanografiat (f. 1-4) i còpia en ciclostil (f. 5-8).

Ms. 2089
JACINTO BLANCH, "*Vida prodigiosa del Beato Antonio Maria Claret y Clará, fundador, arzobispo primado de las Indias occidentales*". Ca. 1906; al f. 614, afegit a mà en un buit, data de la beatificació, 25 de febrer 1934.

Paper, 662 f. (numeració antiga XXXIV, 379, XXXV-LXXXII f.); 265 x 205 mm. Text mecanografiat, part original i part còpia feta amb paper carbó; nombrosos afegitons i correccions manuscrites.

Edició: J. BLANCH, *Vida del venerable Antonio M. Claret y Clará, arzobispo, fundador de los misioneros Hijos del Immaculado Corazón de María* (Barcelona: viuda de José Cunill, 1906?); IDEM, *Vida del B. Anton M. Claret i Clarà* (Barcelona: Colcusa, 1934).

Procedència: Portabella. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1858-1859).; el ms. 2088 extret del ms. 2087.

48.
Manuel Portela Valladares
Guerra Civil
1936

Nascut a Fonsagrada (Lugo) el 1866, Manuel Portela Valladares fou un polític proper al moviment galleguista que desenvolupà, però, una part significativa de la seva carrera política a Catalunya, com a governador civil de Barcelona (1910-1912, 1923) i com a governador general de Catalunya el 1935, després de la supressió de la Generalitat arran dels fets d'octubre. Diputat a Corts per diverses circumscripcions gallegues com a membre del Partit Liberal, ocupà per períodes molt breus els ministeris de Foment (setembre 1923) i de Governació (abril-setembre de 1935, desembre de 1935-febrer de 1936, període en què també presidí el Consell de Ministres). Instal·lat a Barcelona des del seu primer període com a governador civil, desenvolupà a la ciutat una bona xarxa de contactes, en part gràcies al fet que era un membre destacat de la maçoneria. El 1931, als 65 anys, contragué matrimoni amb l'aristòcrata Clotilde Puig i de Abaria, que el convertiria en comte consort de Brías i li proporcionaria una situació econòmica folgada —Queipo de Llano l'anomenaria, en to burleta, "el conde de los cabellos de plata".

La insurrecció militar el va agafar, malalt, a Barcelona. La seva doble situació de polític moderat i monàrquic i de persona acabalada feien la seva situació particularment perillosa. A finals de juliol i gràcies a la col·laboració del president del Parlament de Catalunya, Joan Casanovas, i del consolat de França, el matrimoni Portela deixà la seva casa, al passeig de Gràcia vora la Diagonal, per embarcar-se en un vaixell francès que els duria a Port Vendres, d'on passaren posteriorment a Niça. En un llistat conservat a l'arxiu de la Biblioteca de Catalunya el seu nom consta entre el de les biblioteques requisades, si bé està cancel·lat. Molt probablement, es recolliren al mateix temps unes poques carpetes amb papers relacionats amb la seva activitat política recent: la majoria duen capçalera de la Generalitat, i corresponen a l'any 1935 i a les seva època com a responsable en funcions de la Generalitat i com a ministre de Governació.

Poc temps després de la seva fugida, l'aristòcrata se separava del seu marit i passava a la zona nacional enviant una carta a Franco en què denunciava el seu marit com a desafecte. Després de diversos contactes amb els dirigents republicans durant la Guerra Civil i posteriorment a l'exili, i de patir arrest domiciliari a mans del govern francès de Vichy durant la Segona Guerra Mundial, Portela s'instal·là definitivament a Marsella, on morí el 1952.

Fonts d'arxiu

AHBC, 127/41 – Jordi Rubió, Llista de biblioteques ingressades; entrada "Portela Valladares", cancel·lada.

AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – Llistat de biblioteques, de mà de Ramon d'Alòs-Moner, amb el nombre de paquets / Fitxes de biblioteques incautades, de mà d'Alòs-Moner. Entrada "Portela Valladares / 1 paquet". 1938.

Bibliografia

MERA COSTA, Pilar. *Monárquico, republicano, liberal: biografía política de Manuel Portela Valladares*. Tesi doctoral. Madrid: Universidad Complutense, Facultad de Ciencias Políticas y Sociología, 2015.

PORTELA VALLADARES, Manuel. *Dietario de dos guerras (1936-1950): notas, polémicas y correspondencia de un centrista español*. Edición de José Antonio Durán. Sada (A Coruña): Ediciós do Castro, 1988

DURÁN, José Antonio. "¿Quién fue en realidad Manuel Portela Valladares?: entre el exilio, el cautiverio y la muerte (algunas claves necesarias)". En: Manuel PORTELA VALLADARES, *Memorias: dentro del drama español*, edición de J. A. Durán (Madrid: Alianza, 1988).

RODRÍGUEZ LABANDEIRA, José. "Manuel Portela Valladares". En: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA. *Historia Hispánica* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/36183-manuel-portela-valladares, consulta 7 de gener 2025).

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Fons Portela Valladares.
Documentació política de Manuel Portela Valladares. 1935.

1. Intervencions parlamentàries de Manuel Portela, ministre de governació, retallades dels diaris de sessions. Retalls de premsa sobre declaracions del ministre. 1935.
2. NICASIO VELAYOS Y VELAYOS, ministre d'Agricultura, Avantprojecte de reglament per a l'execució de la llei de 27 de març de 1935.
3. Projecte de ferrocarril Zamora-La Corunya. 1935.
4. Ministeri de Governació, "*Disposiciones en la Gaceta*" 1935.
5. Ministeri de Governació. Política. Premsa. Retalls, notes i escrits diversos. 1935.
6. Subhasta de construccions escolars de l'ajuntament de València. 1935.
7. Retalls de premsa sobre el míting de Mestalla. 1935.
8. Agricultura. Projectes i decrets. 1935.
9. Ministeri de Governació, "*Notas a la prensa*". 1935.
10. Eleccions. Sistema electoral. 1935.

10 carpetes, en 2 capses. Diverses mesures.

49.
POUM
Guerra Civil
1937

En els primers dies de juliol de 1936, un cop dominada la rebelió militar a Barcelona, els diferents partits i sindicats d'esquerres van incautar-se d'edificis ben situats en el cor de la ciutat a fi d'instal·lar-hi les seves seus. El Partit Obrer d'Unificació Marxista (POUM), molt ben implantat a la ciutat, ocupà diversos edificis de les Rambles: l'antic local del Banc de Catalunya, a la zona veïna a la plaça de Catalunya (Rambla dels Estudis 12, actualment 130), l'Hotel Falcon, al capdevall del passeig (Rambla 32-34, actualment Biblioteca Andreu Nin) o el cafè *Au Lyon d'or*, als baixos del Teatre Principal, just al davant de l'Hotel Falcon (plaça del Teatre 2, actualment Rambla 29); havia ocupat també la Casa Fuster, al capdamunt dels Jardinets de Gràcia. Però potser l'edifici més emblemàtic ocupat pel POUM fou el Palau de la Virreina, al bell mig de les Rambles, propietat de la família Carreras, que des de mitjans del segle XIX havia hostatjat una importantíssima biblioteca.

EL POUM instal·là a la Virreina la seu barcelonina de l'Institut Maurín, l'òrgan cultural del partit; prenia el seu nom d'un dels fundadors, el lleidatà Joaquim Maurín, sorprès en zona nacional durant la Guerra Civil i donat per mort. L'edifici hostatjà un gran centre de documentació política, la seu de l'Editorial Marxista i una gran biblioteca pública que, a més de les edicions del partit i de textos marxistes, estava nodrida de les obres incautades per les brigades del POUM a establiments religiosos i a cases particulars; entre ells, ingressà en un moment indeterminat la biblioteca recollida al domicili del pare Linari, director de la revista *Ibérica* (*vegeu* **Jesuïtes**). La Virreina fou també la seu de moltes de les reunions dels dirigents del partit: durant els Fets de Maig del 37 el comitè directiu hi vivia permanentment, i allí se celebrà la darrera reunió del POUM, el 16 de juny, poc abans de la detenció d'Andreu Nin.

La persecució política del POUM després dels Fets de Maig i, sobretot, després de la caiguda del poder de Largo Caballero i l'ascensió de Negrín, comportà la pèrdua dels edificis que ocupava. En el cas dels llibres i documents que es trobaven al Palau de la Virreina, en part producte de les diferents incautacions, el destí no està clar; se sap que una part, almenys, ingressà a la Biblioteca de Catalunya, però no es conserva documentació sobre la seva transferència (les circumstàncies mateixes de la situació política, en un context de purga, no ho facilitaven). Alguns llibres anaren a la biblioteca de la Universitat de Barcelona (actualment CRAI-Biblioteca de GOns Antic), on se n'identifiquen una cinquantena gràcies al segell de l'Institut Maurín estampat a la portada. Sabem, però, que el novembre de 1937, després de la desfeta del POUM, ingressaren a la BC un conjunt de manuscrits i de llibres que es trobaven a la seva seu del Palau de la Virreina i que havien pertangut a la família Carreras (*vegeu* **Carreras, Baldiri**). Ara bé, es desconeix la procedència exacta d'un conjunt de set manuscrits registrats entre el 10 i l'11 de gener de 1939 (antic registre ms. 2876bis i 2877, 2904 a 2908) que consten com a lliurats pel POUM —i que, per tant, havien d'haver ingressat abans a la BC—; foren els darrers manuscrits inscrits per

Bohigas al llibre de registre durant la Guerra Civil, abans de la seva breu incorporació com a soldat. Es tracta de dos volums del segle XVII i cinc manuscrits medievals. En arribar a la Biblioteca, pràcticament cap d'ells no conservava ni les cobertes ni traces d'antics posseïdors; per tant, en l'estat actual, és difícil fer cap hipòtesi sobre on, ni a qui, havien pogut ser decomissats. Actualment sabem que quatre d'ells (els antics registres 2904-2907, actuals ms. 3075, 3076 i 3078) eren quaderns d'obres lul·lianes que havien pertangut a la Biblioteca Pública de Palma[890], de la qual havien desaparegut a principis del segle XX; dos d'ells foren reunits en un sol volum en ser relligats a finals del segle XX; tenint en compte l'origen, no es pot descartar que haguessin format part de la biblioteca de Llorenç Riber, que posseïa manuscrits d'aquestes característiques i procedència. Els altres tres —una proposta per al bon govern de la ciutat de Barcelona (ms. 2304) i un curs de filosofia aristotèlica impartit a Girona (ms. 2521), ambdós del segle XVIII, i un comentari a les Decretals del segle XIV (ms. 3080)— tenen, molt probablement, procedències diferents.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 2015/8, f. 152 – Nota: "Preguntar a Bohigas cuando se llevan a la Universidad los fondos del POUM que están en Bibl. Cat.".

AHBC, 126/54 – Recuperació de les col·leccions del Palau de la Virreina, que havia estat ocupat pel POUM. 21 de juny-16 de desembre de 1937.

Bibliografia

UNIVERSITAT DE BARCELONA. CRAI-BIBLIOTECA DE RESERVA. "Nova incorporació a la base de dades d'Antics Posseïdors: l'Institut Maurín", *Blog de reserva.* (6 de novembre de 2012) (https://blocbibreserva.ub.edu/2012/11/06/nova-incorporacio-a-la-base-de-dades-dantics-posseidors-linstitut-maurin/, consulta 7 de gener 2025).

ALBA, Victor, i Stephen SCHWARTZ. *Spanish marxism versus soviet comunism: a history of the POUM*. New York: Routledge, 2017.

ARQUER, Jordi. "Objetivo: liquidar al POUM", *Blog de la Fundació Andreu Nin* (12 de març de 2019) (https://fundanin.net/2019/03/11/objetivoliquidar-al-poum/, consulta 7 de gener 2025).

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 2304

"*República christiana per corretgir y esmenar los errors antichs y moderns de Barcelona. 1741. Dedicat á la antigua ciutat*". Al f. 73-75v, taula de contingut. Barcelona, 1741.

f. 3: "*Introducció*".
f. 6-9v: "*Defectes dels drets cobrava la ciutat. Cap. 1*".

[890] Com a conseqüència de la desamortització, les biblioteques conventuals foren concentrades en dipòsits provincials, que acabaren essent emplaçats normalment en les biblioteques dels instituts d'ensenyament secundari o, a les províncies on hi havia universitats, a les biblioteques universitàries. A Palma els llibres dels convents desamortitzats foren dipositats a l'Institut Balear, creat el 1835 i instal·lat en el col·legi de Monti-sion de Palma, que abans havia pertangut a l'Estudi General Lul·lià.

f. 10-14: "*Advertències per lo pa se ven al públich. Cap. 2*".
f. 14-19: "*Arreglament per la carn se ven al públich. Cap. 3*".
f. 19v-21: "*Precausió per evitar los abusos dels revenedors, agavelladors y marmaners. Cap. 4*".
f. 22-26: "*Reflecció dels hostaler, taverners y milanesos dits los Becus. Cap. 5*".
f. 26-28v: "*Mesurador dels olis de olives los danys ocasiona. Cap. 6*".
f. 28v-33: "*Redrés per la pescateria. Cap. 7*".
f. 33-34v: "*Exemplar per los pares de famlias. Cap. 8*".
f. 34v-39: "*Advertencias per las confrerias. Cap. 9*".
f. 39-44: "*Políticas que observan moltas repúblicas y ciutats de bon govern. Cap. 10*".
f. 44-49v: "*Clamors dels pobres malalts de l'Hospital General de la Santa Creu. Cap. 11*".
f. 50-54v: *"Medis per aumentar la renda lo hospital general. Cap. 12*".
f. 54v-61v: "*República amant de sos súbdits. Cap. 13*".
f. 61v-72: "*Hospisi per fer aplicar al treball tot gènero de pobres. Cap. 14*".

[3], 76, [2] f. (numeració d'origen 69 f.); 200 x 150 mm. Al f. 1v, banderes acolorides. Enquadernació en mitja pell i tela de mitjan segle XX (BC).

Procedència: Procedent dels fons bibliogràfics recollits pel POUM. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2877).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1973); R. FONTANALS i A. GUDAYOL, "Biblioteca de Catalunya", en: *Repertori de fonts d'arxiu per a l'estudi de la ciutat de Barcelona (1714-1808)*, S. RIERA I VIADER, coord. (Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2004), p. 35; MCEM 2004 (M. Toldrà).

Ms. 2521

JOSEP VALLESCÀ, "*Cursus aristotelicus contra veteres et recentiores juxta profundissimam venerabiles servi Dei doctoris subtilis Joannis Duns Scotti mentem inter philosophos, theologosque et principalis immaculatae conseptionis Deiparae defensoris dictatus atque laboratus a patre Jossepho Vallesca, philosophiae lectore, scriptusque a me, Jacobo Font et Jelpi, in hoc sancti patris Francisci Gerundensi conventu inceptus die vigessima tertia mensis octobris anno nativitate domini 1769*". Curs de filosofia aristotèlica impartit al convent de sant Francesc de Girona i copiat per Jaume Font i Jalpí. Girona, 1769-1770.

1. F. 2-33: *Prima pars*.
2. F. 34-118: "*Logica major scotico aristotelico contra veteres recentiores quae juxta mentem nostri subtilis praeceptoris Joannis Duns Scoti dictata patre fratres Josepho Vallescà scriptaque a me Jacobo Font et Jelpi die secundo januarii anno domini nativitate 1770*".
3. F. 119-149: "*Secunda philosophia pars, Methaphisica scotica paripatetica phirmioribus rationibus propugnata*". Al f. 149v, "Jacobo Font et Jalpi 1770".

149 f.; 205x150 mm. Paràgrafs numerats. Als f. 1, gravat de la Immaculada; al f. 86, de Duns Scot; al f. 100, esquema; al f. 109, gravat de sant Bonaventura; al f. 118, de sant Antoni de Pàdua; al f. 137, de sant Agustí. Enquadernació en pergamí coetània amb restes de tanques de botó.

Procedència: Procedent dels fons bibliogràfics recollits pel POUM. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2876bis).

Bibliografia: A. BLAIR, "Natural philosophy", en: *The Cambridge History of Science*, vol. 3: *Early Modern Science*, ed. K. PARK i L. DASTON (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), p. 365-406 (393).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (any 1978); MCEM 2267 (M. Toldrà).

Ms. 3075

RAMON LLULL, *Opera*. Recull miscel·lània d'obres copiades per Johannes de Burgundia. 1450, 1457.

1. F. 3-19: "*Deus in virtute tue immense velocitatis incipit liber de levitate et ponderositate elementorum*". A la fi: "Explicit tractatus iste per gratiam et adiutorium Domini Dei virginis gloriose domine nostre sancte Marie".
2. F. 19v-40: "*Deus qui est vera salus et medicina optima infirmorum cum tua gratia et virtute incipimus De arte medicine compendiosa*". Al f. 40: "Explicit ars medicine".
3. F. 40v-87v: "*Deus qui est suprema virtus ex cuius influentia creature virtutis initium..., per quem sequendo Artis compendiose inveniendi veritatem maneriem intellectus exaltatur ad intellectu formandum scientie medicinalis et nature secreta*". Còpia del *Liber principiorum medicinae*. Al f. 87v: "Explicit liber de ponderositate et levitate elementorum qui scriptus est a Jo. de Bourgondia et incipit eum scribere xxiiiiº die januarii et finivit vii die februarii anno domini nostri incarnationis jhesu christi mº cccº lº". A continuació criptograma de Johanes de Burgondia.
4. F. 87v: "*Versus de alphabeto supradicto*".
5. F. 90-175v: "*Deus in virtute tue magnitudinis bonitatis incipit tabula generalis ad omnes scientias*". Al f. 175v colofó: "Ego Johannes de Bourgondia scribere incepit [sic] hunc librum anno domini mº cccº lº vii die frebruarii et fuit xxiº die eodem mense deo laus".

Pergamí (f. 1-2) i paper. 176 f. (f. 2, 88-89, 176 en blanc); 205 x 145 mm. Nombroses esmenes al text i anotacions i senyals de lectura als marges, de mans dels segles XV, XVI, XVIII. Reclams. Al f. 1, taula en forma d'arbre de color verd, negre i vermell que correspon al *Liber principiorum medicinae*; al f. 1v, dues figures circulars que corresponen a l'*Art compendiosa medicinae* i al *Liber principiorum medicinae*; als f. 91v, 94, 95 i 96, taules, algunes sense acabar; al f. 114-119, taula, en vermell. Rúbriques, inicials, caplletres i calderons en vermell. Enquadernació en pergamí del segle XXI (BC, anys 2000).

Procedència: Al segle XVIII havia pertangut al convent de Sant Francesc de Palma. En el moment de la desamortització, els llibres dels convents, nucli de les col·leccions de la Biblioteca Pública de Palma, passaren a l'Institut Balear, d'on el volum va desaparèixer a principis del segle XX. Procedent dels fons bibliogràfics recollits pel POUM; ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2904).

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/229711, consulta 7 de gener 2025).

Estat de conservació: Taques d'humitat al llarg de tot el text, que, en ocasions, provoquen problemes de llegibilitat. Restaurat.

Bibliografia: J. SANTANACH, "El fons lul·lià de la Biblioteca de Catalunya. Obres de Ramon Llull", en: *Ramon Llull a la Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2016), p. 104, 138; C. COLOMBA, C. COMPAGNO, "Paratesti lulliani: una classificazione preliminare", en: *Actes del Congrès de clausura de l'any Llull: Ramon Llull pensador i escriptor*, coord. L. Badia, A. Soler, J. Santanach (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2018), p. 359-379.

Edicions: Text **1** (*De levitate et ponderositate*) editat a *Raimundi Lulli Opera Latina,* Tomus XXXIV: *61-63. Annis 1294-1295 composita*, ed. C. COMPAGNO i U. ROTH (Turnhout: Brepols, 2011) (Corpus Christianorum, 246). Text **3** (*Liber principiorum*) editat a *Raimundi Lulli Opera Latina,* Tomus XXXI: *12-15. Quattuor Libri Principiorum*, ed. M. A. SÁNCHEZ MANZANO (Turnhout: Brepols, 2002) (Corpus Christianorum, 185). Text **4** (*Tabula generalis*) editat a a en *Raimundi Lulli Opera Latina,* Tomus XXVII: *53. Tabula generalis, in mari in portu Tunicii in medio septembris anno MCCXCIII incepta, et in civitate Neapolis in octavis Epiphaniae anno MCCXCIV ad finem perducta*, ed. V. TENGE-WOLF (Turnhout: Brepols, 2002) (Corpus Christianorum, 181).

Descripcions: R. d'ALÒS-MONER, "Inventari de manuscrits lul·lians de Mallorca, segons notes de Jeroni Rosselló", *Estudis Franciscans*, 47 (1935), p. 69-86 (ms. III, ms. 1 dels fons perduts); J. GARCÍA PASTOR, J.N. HILLGARTH i L. PÉREZ MARTÍNEZ, *Manuscritos lulianos de la Biblioteca Pública de Palma* (Barcelona: Biblioteca Balmes; Palma: Biblioteca Pública, 1965), p. 5-6; A-J. SOBERANAS i L. BADIA, "Manuscrits lul·lians de la Biblioteca de Catalunya.

I", *Estudios Lulianos*, 30 (1990), p. 173-193 (176-179); IDEM, "Manuscrits lul·lians de la Biblioteca de Catalunya", en: *Docvmenta et Scripta* (Barcelona: Universitat de Barcelona, Departament d'Història Medieval, 1993) (Rubrica. Paleographica et Diplomatica Stvdia, 5), p. 215-235; LlullDB (https://www.ub.edu/llulldb/manuscrits/699, consulta 7 de gener 2025).

Exposicions: *Raimundus christianus arabicus: Ramon Llull i l'encontre de cultures: Bibliothèque Nationale d'Algerie 14-28 de març de 2007, Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona 4-29 d'abril de 2007, Llotja de Palma de Mallorca 4-27 de maig de 2007* (catàleg de l'exposició: Barcelona: Institut Europeu de la Mediterrània, 2007), p. 132-133, núm. 10; *Ha mester paraules e llibres: Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 24 de març a 27 d'abril de 2016* (http://www.bnc.cat/Exposicions/ramon-llull-Ha-mester-paraules-e-llibres/Continguts-de-l-exposicio, consulta 7 de gener 2025); *La màquina de pensar: Ramon Llull i l'Ars combinatoria* (Barcelona: Diputació de Barcelona, 2016).

Ms. 3076

RAMON LLULL, *Introductoria Artis demostrativae*. Finals del segle XIV-principis del segle XV.

42 f. (numeració del segle XVII, 3-83 p., amb algun error; a continuació 8 f. en blanc); 210x140 mm. Anotacions marginals dels segles XVIII-XVIII. Rúbriques, caplletres i calderons en vermell; f. 8v-17 taules lul·lianes. Enquadernació en mig pergamí del segle XX (BC).

Procedència: A principis del segle XVIII havia pertangut al convent de sant Francesc de Palma, segons inventari de Rafael Barceló (1715; ed. A. GOTTRON, "El catàleg de la biblioteca lul·liana del Convent dels Franciscans de Mallorca*", Butlletí de la Biblioteca de Catalunya,* 6 (1923), p. 146-224). En el moment de la desamortització, els llibres dels convents, nucli de les col·leccions de la Biblioteca Pública de Palma, passaren a l'Institut Balear, d'on el volum va desaparèixer a principis del segle XX. Procedent dels fons bibliogràfics recollits pel POUM; ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2906).

J. SANTANACH, "El fons lul·lià de la Biblioteca de Catalunya. Obres de Ramon Llull", en: *Ramon Llull a la Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2016), p. 120, 135.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/231705, consulta 7 de gener 2025).

Edicions: *Beati Raymundi Lulli Opera*, tom III, ed. I. SALZINGER i F.Ph. WOLFF (Magúncia: Häffner, 1722), p. 55-92 (Int. Ii, p. 37-38) (reimpressió a cura de F. STEGMÜLLER, Frankfurt, 1965).

Descripcions: R. d'ALÒS-MONER, "Inventari de manuscrits lu·lians de Mallorca", *Estudis Franciscans*, 47 (1935) [=*Miscel·lània luliana: homenatge al B. Ramon Llull en ocasió del VII centenari de la seva naixença*], p. 69-86 (ms. XLII, ms. 6 dels fons perduts); J. GARCÍA PASTOR, J.N. HILLGARTH i L. MARTÍNEZ, *Manuscritos lulianos de la Biblioteca Pública de Palma* (Barcelona: Biblioteca Balmes; Palma: Biblioteca Pública de Palma, 1965), p. 6-7; A.-J. SOBERANAS i L. BADIA, "Manuscrits lul·lians de la Biblioteca de Catalunya. I.", *Estudios Lulianos*, 30 (1990), 173-193 (180-); IDEM, "Manuscrits lul·lians de la Biblioteca de Catalunya", en: *Docvmenta et Scripta* (Barcelona: Universitat de Barcelona, Departament d'Història Medieval, 1993) (Rubrica. Paleographica et Diplomatica Stvdia; 5), p. 215-235; LlullDB https://www.ub.edu/llulldb/manuscrits/700, consulta 7 de gener 2025).

Ramon Llull, "Ha mester paraules e llibres", Biblioteca de Catalunya, 24 de març-27 d'abril de 2016 (http://www.bnc.cat/Exposicions/ramon-llull-Ha-mester-paraules-e-llibres/Continguts-de-l-exposicio, consulta 7 de gener 2025).

Nota: Segons Llull DB, fins almenys mitjan segle XIX aquest manuscrit havia estat relligat amb el ms. 118 de la BC, donat a la BC per Mateu Obrador el 1908; plegats formaven el vol. 96 de l'inventari del convent dels franciscans.

Ms. 3078
RAMON LLULL, Recull factici d'obres en llatí. 2a meitat del segle XV.

3078/1
F. 1-7: *Liber de praedestinatione et praescientia*]. Darrer terç del segle XV.
7 f. (f. 7v en blanc). Espai en blanc per a les caplletres.

3078/2
F. 8-33: JOAN CABASPRE. *Liber de ordinatione superiori et inferiori essenciarum cum esse convertibilium, accidentium et constitutorum ex ipsis*. Al f. 32v: "Guabriel vocatur qui scripsit benedicatur". Finals del segle XV.
26 f. (f. 33-33v en blanc.) De la mateixa mà que 3078/3-4 i 6. Caplletres en vermell.

3078/3
F. 34-41: *Liber de essentia et esse Dei*. Al f. 40v: "Qui scripsit scribat semper cum domino vivat. Gabriel vocatur qui scripsit benedicatur". Finals del segle XV.
8 f. (f. 41-41v en blanc). De la mateixa mà que 3078/2, 4 i 8. Caplletres en vermell.

3078/4
F. 42-46: *Liber de convenientia fidei et intellectus in obiecto*. Al f. 45: "Christus laudetur posquam libri finis habetur. Transcripsit me Ludovicus Britos vicesimo nona mensis augusti ora quaª noctis undecima anno incarnationis domini Mº CCCCº LXXXIIIIº Amen".
5 f. (f. 45v-46v en blanc). De la mateixa mà que 3078/2-3, i 6. Rúbrica, caplletres i calderons en vermell.

3078/5
F. 47-51: *Liber de demostratione per aequiparantiam*. Finals del segle XV.
5 f. (f. 51v en blanc). De la mateixa mà que 3078/8. Rúbrica, caplletres i calderons en vermell.

3078/6
F. 52-54: *Liber de nominibus divinarum personarum seu Liber de Trinitate in unitate permansive in essentia Dei*. Al f. 54 "Finivit me transcribendi Ludovicos Britos mense et secunda septembris die octava noctis qua seu nova qui scriptor in custodia beatissime trinitatis sit semper [] et intus et in custodia matris Jhesus gloriosissime virginis Marie Amen". Finals del segle XV.
3 f. De la mateixa mà que 3078/2-4. Rúbrica, caplletres i calderons en vermell.

3078/7
F. 55-63: [*Liber de memoria Dei*]. Darrer terç del segle XV.
8 f. (f. 60-63v en blanc). De la mateixa mà que 3078/1. Espais en blanc per a les caplletres.

3078/8
F. 64-65: [*Liber de accidente et substantia*]. Finals del segle XV.
2 f (f. 65v en blanc). De la mateixa mà que 3078/5. Rúbrica, caplletra i calderons en vermell.

65 f.; 220 x 145 mm. Amb anotacions marginals de diverses mans, entre elles una mà del segle XVII, que apareix també al ms. 3076, i que anotà al final d'alguns tractats el nombre de folis de què conten (f. 7: "7.fol.", fol. 40v: "7.fol.", i f. 54v: "3.fol."), i la d'Antoni Ramon Pasqual (segle XVIII). Enquadernació en pergamí (BC, 1980-1990).

Procedència: Al f. 1 exlibris esborrat "Est Hugonis Berardi presbiteri" (Badia-Soberanas). Al segle XVIII havia pertangut al convent de Sant Francesc de Palma; en el moment de la desamortització, els llibres dels convents, nucli de les col·leccions de la Biblioteca Pública de Palma, passaren a l'Institut Balear, d'on el volum va desaparèixer a principis del segle XX. Procedent dels fons bibliogràfics recollits pel POUM; ingressat durant la Guerra Civil, en dues parts (signatura antiga ms. 2905, 2907).

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/229532, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: J. SANTANACH, "El fons lul·lià de la Biblioteca de Catalunya. Obres de Ramon Llull", en: *Ramon Llull a la Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2016), p. 150.

Edicions: Ms. 3078/1 editat a *Raimundi Lulli Opera Latina,* Tomus VI: *156-167, Parisiis anno MCCCX composita*, ed. H. RIEDLINGER (Turnhout: Brepols, 1978) (Corpus Christianorum. Continuatio mediaevalis, 33). Mss. 3078/3 i 3078/8 editats a *Raimundi Lulli Opera Latina,* Tomus I: *213-239, Opera Messanensia*, ed. J. STÖHR (Palma de Mallorca, 1959). Mss. 3078/4 i 3078/6 editats a *Raimundi Lulli Opera Latina,* Tomus XXXVIII*, 142-153, Anno 1309 composita*, ed. F. DOMÍNGUEZ REBOIRAS (Turnhout: Brepols, 2017) (Corpus Christianorum. Continuatio mediaevalis, 266). Ms. 3078/5 editat a *Raimundi Lulli Opera Latina,* Tomus IX: *120-122, in Monte Pessulano anno MCCCV composita*, ed. A. Madre (Turnhout: Brepols, 1981) (Corpus Christianorum. Continuatio mediaevalis, 35). Ms. 3078/7 editat a *Raimundi Lulli Opera latina,* Tomus II: *240-250, Opera Messanensia; 251-280, Opera Tuniciana*, ed. J. STÖHR (Palma de Mallorca, 1960).

Descripcions: R. d'ALÒS-MONER, "Inventari de manuscrits lul·lians de Mallorca, segons notes de Jeroni Rosselló" *Estudis Franciscans* 47 (1935), p. 69-86 (p. 78, ms. 7 dels fons perduts); J. GARCÍA PASTOR i L. PÉREZ MARTÍNEZ, *Manuscritos lulianos de la Biblioteca Pública de Palma* (Barcelona: Biblioteca Balmes; Palma: Biblioteca Pública, 1965); A.-J. SOBERANAS i L. BADIA, "Manuscrits lul·lians de la Biblioteca de Catalunya. I", *Estudios Lulianos*, XXX (1990), 173-193); IDEM, "Manuscrits Lul·lians de la Biblioteca de Catalunya", en: *Docvmenta et Scripta* (Barcelona: Universitat de Barcelona, Departament d'Història Medieval, 1993), p. 215-235 (Rubrica. Paleographica et Diplomatica Stvdia; 5); LlullDB (https://www.ub.edu/llulldb/manuscrits/701, consulta 7 de gener 2025).

Exposicions: *Ramon Llull, "Ha mester paraules e llibres"*, Biblioteca de Catalunya, 24 de març-27 d'abril de 2016 (http://www.bnc.cat/Exposicions/ramon-llull-Ha-mester-paraules-e-llibres/Continguts-de-l-exposicio, consulta 7 de gener 2025).

Nota: Segons es dedueix de les marques al f. 64v, abans de la reunió definitiva en un únic volum, una part del manuscrit (l'antic registre ms. 2907) estava destinada a ser registrada separadament: inscrits de mà d'A.-J. Soberanas, i posteriorment esborrats, hi ha els números de registre "Ms. 2572" i "Ms. 3452".

Ms. 3080

"*Summa super titulis Decretalium*". Comentari a les Decretales de Gregori IX. Incipit: "Sicut dicit lex C De veteri iure enucleando...". 2a meitat del segle XIV.

F. 1-21: *Liber primus*.
F. 21v-42: "*Incipit secundus liber*".
F. 42-74: "*Incipit tercius liber*".
F. 74-123v: "*Incipit liber quartus*".
F. 123v-125v: Taula de contingut.

Pergamí. 135 f.; 200 x 140 mm. Text a dues columnes. Reclams verticals al quadern. Al f. 1, caplletra amb filigrana i antena amb festó. Inicials de capítol i calderons alternats en blau i vermell. Rúbriques, *titulus currens* amb el número del llibre i numeració d'origen en vermell. Enquadernació en pergamí del segle XX, amb tanques de badana (BC).

Procedència: Procedent dels fons bibliogràfics recollits pel POUM. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2907).

Estat de conservació: Restaurat anys 2000.

Nota: Segons les fonts, el comentari és atribuït a Henricus de Gandavo, Henricus de Merseburg o Gottofreddo da Trani.

50.
Josep de Quadras i Veiret, baró de Quadras
Guerra Civil
1936

El 18 d'agost de 1936, Pere Bohigas inscrivia en el llibre de registre de manuscrits un volum format foli amb el títol "Autos de hidalguía y limpieza de sangre de los hermanos José y Francisco de Brunet". El llibre, datat a Sant Sebastià vora el 1828, il·lustrat amb diversos escuts heràldics i amb un arbre genealògic detallat, era un document destinat a documentar la història familiar de dos industrials d'origen català instal·lats al País Basc, on feren fortuna com a comerciants i banquers. El fill de Josep, José Manuel Brunet y Prat, arribaria a ser alcalde de Donosti i senador per la província de Guipúscoa. Com per a molts dels volums ingressats en aquells dies de tempesta, Bohigas no en va indicar la procedència, però alguns dels documents de l'arxiu administratiu permeten establir que pertanyia al baró de Quadras.

Josep de Quadras i Veiret (Barcelona, 1889-1965) era fill de l'industrial tèxtil Manuel de Quadras i Feliu, a qui la reina regent Maria Cristina havia atorgat l'any 1900 el títol de baró, com faria amb altres empresaris i industrials destacats de l'època; Félix Rújula, el rei d'armes que validà el títol, fa remuntar els orígens de la nissaga fins al segle XIV. El mateix any el nou baró empresari encarregà a Puig i Cadafalch la construcció d'un magnífic edifici a la part nord del Quadrat d'Or, entre el carrer Roselló i l'Avinguda Diagonal, i la reforma de la masia pairal de Massanes per adaptar-la a la figura d'un castell. Els Quadras i Feliu estaven íntimament lligats a l'orde militar del Sant Sepulcre: tant Manuel de Quadras com el seu germà Antoni, comte de Sant Llorenç del Munt, n'eren cavallers, i ho serien també els seus fills; algunes de les dones de la família seran també membres de la branca femenina del mateix orde. Personatge de tradició —com era d'esperar— conservadora, Josep de Quadras fou tinent d'alcalde del primer Ajuntament de Barcelona de després de la Guerra Civil, membre del consell de la Caixa i president del Foment del Treball[891]. La seva vinculació amb l'orde militar era per a ell tan assenyalada i definitòria que en el seu retrat més conegut va voler posar amb la capa i l'hàbit de l'orde.

A primer cop d'ull no és evident la relació entre el plet de noblesa dels germans Brunet ingressat a la Biblioteca de Catalunya i el baró de Quadras. La clau, curiosament, ens la dona un document present en un catàleg en línia d'una llibreria. L'any 2020, a la Llibreria Antiquària Farré es trobava a la venda un document relatiu a la sol·licitud d'ingrés de la família Brunet Prat a l'Orde de Sant Joan de Jerusalem, amb la signatura de l'arxiver de l'orde, Joan Quintana:

> Manuscrito. ORDEN DE SAN JUAN DE JERUSALÉN
> [Sobre nobleza de sangre de la familia Brunet Prat Romeu]
> Barcelona, 1828. 29,5 cm. 1 h. Firma autógrafa del archivero, Jaime Quintana.

[891] El seu besoncle, Manuel Feliu i Coma, havia estat president del Foment entre 1882 i 1884.

> El archivero de la Orden en el Gran Priorato de Cataluña certifica la presencia de los dibujos de los escudos de la familia en el Nobiliario custodiado en el archivo a su cargo los cuales, dice, ha mandado dibujar en su presencia. El presente documento es un borrador que carece de elementos gráficos. La información contenida en verso de la hoja, tachada, nada tiene que ver con este proceso. (Llibreria Farré, ref. 66205).

El document a la venda feia referència a un nobiliari de la família Brunet en l'arxiu del Gran Priorat de Catalunya de l'orde dels hospitalers de Sant Joan de Jerusalem. Tenint en compte la data, 1828, tot fa pensar que el nobiliari copiat era el volum ingressat el 1936 a la Biblioteca. Els "autos d'hidalguía" haurien estat enviats probablement per la família Brunet, en un evident procés d'ascens social al País Basc, per tal de demanar l'ingrés a l'orde de Sant Joan de Jerusalem, potser com a primer pas per avançar en la petició posterior d'un títol nobiliari; la importància de la "hidalguía" en la societat basca pot haver estat el motor d'aquesta decisió.[892] L'orde del Sant Sepulcre està estretament lligada amb la de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem, ja que durant gairebé tres-cents cinquanta anys (entre 1489, que va ser abolida pel papa Innocenci VIII, i 1847, en què va ser oficialment restaurada) el Sant Sepulcre va passar a ser part dels hospitalers. No sembla, per tant, del tot estrany que una família tan relacionada amb l'orde militar pogués tenir plets de noblesa de personatges que justament n'havien volgut format part.

Josep de Quadras havia maridat el 1931 Pilar de Camps i Casanovas, l'única filla del marquès de Camps. La mort del seu sogre (i probablement l'absència dels dos germans de la seva muller) feu que fos ell que s'ocupés de recuperar la documentació pròpia i la de la família política. Així com el salvament dels materials del marquès de Camps està poc o molt documentat, sobre la recollida de la biblioteca i l'arxiu del baró de Quadras no s'han trobat dades. Però està clar que almenys una part dels béns del palau foren protegits, i ben d'hora, ja que el manuscrit atribuït a la seva biblioteca va ser registrat a mitjans d'agost del 1936, i entre els inventaris establerts per la Secció d'Arxiu del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic n'hi ha un de béns mobles diversos entre els que s'inclouen uns 300 llibres i un tub amb pergamins. Consta que Quadras va demanar la recuperació de la seva biblioteca el setembre del 1939, i que va recuperar els arxius patrimonials d'ambdues nissagues el 1940; ara bé, pel que fa als llibres, sembla que va recollir els dels seus sogres i probablement els impresos moderns, però no els llibres d'antiquària, que romangueren a la Biblioteca de Catalunya. En no ser reclamat, l'únic manuscrit que li pertanyia fou registrat, anys més tard, amb el número de manuscrit 1672.

---

[892] A la Llibreria Farré, del carrer Canuda 24, es conservava el 2020 un conjunt important de documentació provinent de l'orde de Sant Joan de Jerusalem, en part relacionada amb les proves de llinatge: se n'hi trobaven de persones i llinatges tan destacats com Manuel Desvalls i d'Ardena o Joan d'Ardena, de la família Cartellà-Sabastida, de cavallers mallorquins com Francesc Montaner i Dameto, de Josep Maria d'Amat, fill del baró de Maldà o de la família Dusai i Fivaller. Són restes adquirides per Josep Maria Farré d'un arxiu que es va veure esquinçat i desmembrat durant la història recent. El 10 d'abril de 2020, la cerca per la tipologia "Manuscrits" i Orde de Sant Joan de Jerusalem donava un total de 101 resultats (http://www.llibreriafarre.cat/index.php/ca/busca-castella). Sobre Josep Maria Farré, llibreter antiquari, format amb Josep Porter, vegeu Xavier TRIAS DE BES, "Libros y aceite: Josep Maria Farré Josa (1958-2019), librero anticuario", *La Vanguardia* (9 de gener de 2019).

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 2015/9, doc. 150 – Instància demanant el retorn de la seva biblioteca. 5 de setembre de 1939.

AHBC, 75/13 – Carta del baró de Quadras a Mateu i Llopis.

AHBC, 126/10 – Llistat manuscrit de volums rars (un manuscrit, impresos antics i moderns) del baró de Quadras conservats a la Biblioteca de Catalunya. Ca. febrer de 1940.

AHBC, 127/41, camisa 7 – "Mss", llista d'expedients que tenen documentació a Manuscrits; entrada "Quadras". [1939].

AHBC, 331/6 – "Recuperación Pedralbes. Notas del conserje (José Masip)"; entrada a novembre de 1940: "Al Barón de Quadras [pergamins, docs d'arxiu, impresos]. Advertencia: salvo dos paquetes de libros impresos, la demás documentación iba a nombre del Marqués de Camps, suegro del antedicho señor". 1939 (novembre de 1940).

AHBC, 331/20, Q – 1940, octubre- Autorització al Baró Quadras per retirar el fons del seu arxiu particular. Octubre de 1940.

AHBC, 332/1 – Llistat de devolució de biblioteques particulars entre 30 de març de 1939 i 5 de febrer de 1940; entrada Quadras, 20 de setembre de 1939.

AHBC, 356/Q-Quadras – Rebut de retorns de paquets de llibres de la seva biblioteca, 23 de setembre de 1939. Llistat de volums rars (un manuscrit, impresos antics i moderns) conservats a la Biblioteca de Catalunya, pendents de devolució. 15 de febrer de 1940.

ANC, 1-T-8384 – Inventari dels objectes del baró de Quadras; traducció al castellà d'un llistat establert per la Secció d'Arxius del PHAC dels objectes salvats. 17 d'agost de 1939.

Bibliografia

ALÓS Y DE DOU, José María de. *Índice y extracto de las pruebas de los caballeros y señoras del hábito de San Juán en el Gran Priorato de Cataluña*. Barcelona: Casals, 1925.

DELAVILLE LE ROULX, Joseph. "Grand prieuré de Catalogne". En: *Les archives de l'Ordre de l'Hôpital dans la Peninsule Ibérique*. Paris: E. Leroux, 1893, p. 77-105.

QUEROL DE QUADRAS, Borja de. "La Baronía de Quadras, un edificio parlante, su representación nobiliaria, genealógica y heráldica". *Paratge*, 30 (2017), p. 91-107.

Document ingressat durant la Guerra Civil

Ms. 1672

"*Autos de hidalguía y limpieza de sangre de los hermanos José y Francisco Brunet*". Carta executòria d'*hidalguía*. Sant Sebastià, posterior a14 d'agost de 1828.

145 f.; 340 x 235 mm. En folis amb marc imprès en doble filet vermell. Al f. 17, arbre genealògic; als f. 1, 120, 121v i 122, escuts heràldics acolorits. Enquadernació en pell marró clar estampada amb ferros daurats; protegit per una capsa oberta BC.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1454). Sense indicació de procedència, però probablement havia fet part en algun moment de l'arxiu dels santjoanistes. Consta en una llista de documents del Baró de Quadras conservat a la BC (AHBC, 356/Q-Quadras).

Bibliografia: J. AGIRREAZKUENAGA ZIGORRAGA, *Diccionario biográfico de los parlamentarios de Vasconia 1808-1876* (Vitoria: Parlamento Vasco, 1993), p. 250; M. M. GARATE OJANGUREN, "Brunet y Prat, José Manuel", en:

REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA, *Historia Hispánica* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/7603-jose-manuel-brunet-y-prat , consulta 7 de gener 2025); ARCHIVO DEL SENADO DE ESPAÑA, *El Senado entre 1834 y 1923: senadores* (http://www.senado.es/web/conocersenado/senadohistoria/senado18341923/senadores/fichasenador/index.html?id1=442, consulta 7 de gener 2025). Carlos LARRINAGA RODRÍGUEZ, "Los comerciantes banqueros y la industrialización guipuzcoana a mediados del seglo XIX", *Historia Contemporánea*, 27 (2003), p. 831-854.

51.
Carles Riba
Guerra Civil
1938

El diumenge 22 de gener de 1939, Carles Pi i Sunyer telefona a Carles Riba perquè estigui llest: aquell mateix dia un cotxe passarà per la seva casa de Sarrià, al carrer de Caputxins, 163 (actualment carrer Major), per dur-los a ell i la família a França. El cotxe passa a mig matí; vistes les circumstàncies, la família se'n va lleugera, amb molt poc equipatge: unes poques maletes que duen amb ells, un mundo amb alguns àlbums de records i tres paquets de llibres que es perderen en el trajecte. Riba era una persona físicament fràgil, amb problemes de salut. Tot i el seu compromís amb la República i la seva posició inequívocament al costat de la legalitat, durant el 1938 havia fet saber que tenia la intenció de marxar de Barcelona si la situació empitjorava. En els seus viatges a l'estranger havia començat a fer contactes per intentar preparar la sortida, i havia començat a distribuir llibres i papers. Però a finals de gener, la sortida es precipità.

A mitjans de la dècada de 1930, amb poc més de quaranta anys, Carles Riba (1893-1959) no era encara el mite que esdevindria amb el temps, però era certament una figura literària i intel·lectual de primeríssim ordre. Guanyador de nombrosos certàmens poètics i col·laborador assidu de la premsa, la seva vàlua com a escriptor i el seu interès i coneixement pregon de la literatura grecollatina havien estat cabdals en el projecte de traduccions de textos clàssics propulsat per Cambó. Col·laborador de Pompeu Fabra des del 1923 a les Oficines lexicogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans, havia estat escollit membre de la Secció Filològica el 1932, com a poeta, humanista i filòleg. Malgrat no ser encara doctor —la seva tesi doctoral, sobre la *Nausica* de Maragall, serà sostinguda el 12 de maig de 1938, enmig dels bombardejos— era professor a l'Escola de Bibliotecàries, a la Universitat de Barcelona i a la Fundació Bernat Metge. En esclatar la Guerra, Riba continuà amb la seva tasca docent; quan els anarquistes s'empararen dels béns de Cambó, fou nomenat comissari de la Generalitat a la Fundació Bernat Metge a fi de continuar la tasca d'edició dels Clàssics Grecs i Llatins. Al llarg del conflicte assumiria altres tasques en nom de la Generalitat —professor de català per a l'Escola de mestres, membre de la Junta de Relacions Culturals, comissionat a la Junta para la Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas—. Aquests càrrecs, tot i que denotaven el seu compromís intel·lectual amb la República, no es podien considerar pròpiament polítics, però la inquietud del poeta per ell i la seva família era prou comprensible.

Riba deixa a Barcelona llibres i papers, que seran en bona part desats per amics i familiars: el seu biògraf, Jaume Medina, ens diu que a la fi de 1938 havia confiat tres llibreries al seu germà Antoni, el contingut de les quals fou conservat després pel seu nebot, Ramon Bargués Riba. Segons explicava Oriol, el fill del poeta, des del 16 de gener, sabent que abans o després haurien de marxar, la família havia anat empaquetant i distribuint llibres i afers; però la sortida va ser

més precipitada del previst, i sembla que molts dels llibres i papers es van quedar a la casa, sense destí. En tornar a Barcelona el 1941, mentre els seus pares són encara a l'exili, els fills dels poetes intenten recuperar la casa —i el que preocupa més el seu pare, els llibres que són les seves eines i que formen part de la seva vida. Jordi Riba, en una carta als pares, explica que els familiars (la mare, el germà, el nebot de Riba) intentaren treure el que van poder abans que el pis fos buidat i segellat, però com és comprensible tot es va fer amb gran desordre. Almenys una part dels llibres i gravats havien estat conservats pel germà del poeta, Antoni Riba, i alguns papers personals que quedaren en un racó —i que no van ser llençats per qui va buidar la casa— foren recuperats per la mare un any després, quan van poder tornar a entrar a la vivenda; però és probable que molt del que hi havia a la casa acabés a cal drapaire. Per sort, sembla que bona part de la documentació sobre l'activitat professional de Riba —correspondència, oficis, etc— va ser conservada per un dels seus deixebles poetes, el jove Joan Vinyoli, que en aquell moment vivia a la casa de Jaume Bofill i Ferro del carrer Craywinckel, a Sant Gervasi. Ambdós escriptors van anar a acomiadar Riba en aquells moments nefastos.

Ara bé, a banda del que tenia a casa seva, alguns papers ribians romangueren a l'Institut d'Estudis Catalans. La relació amb l'Institut i amb els Rubió era antiga. Riba, que el 1909-1910 havia estat alumne —brillant— de Llengua i literatura espanyoles d'Antoni Rubió i Lluch, fou nomenat professor de la mateixa matèria a l'Escola de Bibliotecàries el 1916, molt poc després del seu casament amb Clementina Arderiu, en el que seria el seu primer lloc de treball estable. Esdevingué així el professor més jove de l'Escola, i fou col·lega per tant de Rubió en el claustre fins a finals de la guerra —llevat del període de la dictadura de Primo de Rivera, quan la gran majoria de professors de l'Escola i també de la Universitat Industrial va dimitir del seu lloc de treball. Com a col·laborador primer —i membre després— de la Secció Filològica, coincidia també amb Jordi Rubió a l'Institut. No és gens estrany, per tant, que romanguessin als locals de l'IEC alguns manuscrits originals, com indica una de les fitxes elaborades per Rubió el 1938 en un intent de sistematitzar la localització dels diferents fons no registrats. El 1984 Amadeu Soberanas registra com a ms. 2795 uns originals poètics autògrafs de Carles Riba, que data el 1935 (tot i que un cop examinats sembla que n'hi ha d'anteriors i de posteriors); el 1986 fa el mateix amb uns "Esborranys d'assaigs, pròlegs i recensions" que inscriu com a ms. 3085. Ni en un cas ni en l'altra no indica la procedència. Tots dos reculls, però, inclouen materials treballats i publicats durant el període de la República i la guerra: en el primer cas són originals de poemes publicats al *Segon llibre d'Estances* i a *Tres suites*, i en el segon es tracta d'un aplec que inclou sobretot articles que conformen el volum *Per comprendre*, presentat al Premi d'assaig de la Generalitat de 1937. Tot fa pensar, per tant, que són els "Manuscrits originals" a que es referia Rubió en la seva fitxa (probablement poc voluminosos, ja que es trobaven damunt d'una llibreria).

Molts anys més tard, cap al 1984, els germans Riba-Arderiu —Jordi, Oriol i Eulàlia— feren arribar a l'Institut d'Estudis Catalans la biblioteca dels seus pares, i el 1991 dipositaven a l'Arxiu Nacional de Catalunya llur fons personal, que enriquiren amb altres donatius entre 1993

i 2002. L'any 2001, per tal de facilitar-ne la catalogació en línia i la consulta, els llibres foren cedits per l'Institut a la Biblioteca de Catalunya. Amb el llibre de registre de la biblioteca ribiana i el material divers intercalat en els volums de la biblioteca (cartes, retalls de premsa i altres documents) es confegiren diversos reculls, que foren registrats com a mss. 9078-9088.

Fonts d'arxiu

AHBC, 1225/9 – Fitxes de confiscació, fitxa amb la nota "Riba, Carles / Manuscrits originals / Damunt sòcol llibreria B Aguiló" i, a continuació, en llapis "(donatiu Reserva)".

ANC, 1-26 – Fons Carles Riba i Clementina Arderiu.

Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Correspondència / Riba, Carles.

Bibliografia

ESTIVILL, Assumpció. "Carles Riba i Bracons". En: *Qui era qui a l'Escola de Bibliotecàries: Notícies biogràfiques del professorat (1915-1972)*. Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona, 2016 (Biblioteca universitària), p. 72-75.

GARRIGASAÏT, Raül. *Els fundadors: una història d'ambició, clàssics i poder*. Barcelona: Ara Llibres, 2020.

MALÉ, Jordi. "Carles Riba i Bracons (1893-1959)". En: *La nissaga catalana del món clàssic*. Barcelona: Auriga, 2011, p. 287-290.

MEDINA I CASANOVES, Jaume. *Carles Riba (1893-1959)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989 (Biblioteca Abat Oliba, 71 i 74).

MEDINA I CASANOVES, Jaume. *La biblioteca de Carles Riba-Clementina Arderiu*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2006.

RIBA, Carles. *Cartes de Carles Riba*, a cura de Carles-Jordi GUARDIOLA. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: La Magrana, 1989-2005. 4 vols. (vol. I: 1910-1938; vol. II: 1939-1952; vol. III: 1953-1959; vol. IV: Apèndix 1916-1959).

RIBA I ROMEVA, Montserrat. "Carles Riba, quatre anys de colpidor exili a França". *Revista de Catalunya*, 251 (juny 2009), p. 11-31.

RUBIÓ I BALAGUER, Jordi. "Testimoni i evocació de Carles Riba". *Germinabit*, 65 (agost-setembre 1959), p. 34 (reeditat a: *Mestres, companys, i amics* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991), p. 149-151).

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 2795

CARLES RIBA, Esborranys de poemes dels reculls *Estances*, *Tres suites* i *Del joc i del foc*. 1928-1937.

1. F. 1-3: *Estances* II, 3. Incipit: "De quin pensament devorat".
2. F. 4-10: *Estances* II, 23. Incipit: "Ta forma se'ns oposa".
3. F. 11-12: *Estances* II, 25. Incipit: "Les coses de l'oblit no són pas mortes".
4. F. 13-15: *Estances* II, 26. Incipit: "El son fa de tu com el vers".
5. F. 16-17: *Estances* II, 27. Incipit: "Llençaré les hores".
6. F. 18-21: *Estances* II, 30. Incipit: "Sobre quina il·lusió, encara".

7. F. 22-24: *Estances* II, 31. Incipit: "La soledat de tu i jo sols".
8. F. 25-26: *Estances* II, 32. Incipit: "Aboliria el blanc reflex".
9. F. 27- 28: *Estances* II, 33. Incipit: "La lluna s'isola en un cel blanc".
10. F. 29-33: *Estances* II, 34. Incipit: "Fons sense temps dels anys". 2 de febrer de 1930.
11. F. 34: *Estances* II, 40. Incipit: "Tot és excés, i el silenci".
12. F. 35: *Estances* II, 36. Incipit: "El món és més jove que jo".
13. F. 36-40: *Estances* II, 37. Incipit: "Si s'ajunten dos mots".
14. F. 41-44: *Estances* II, 38. Incipit: "Una simple joia del món".
15. F. 45-46: *Estances* II, 39. Incipit: "Tranquil, el món".
16. F. 48-50: *Tres suites (Lírica de cambra)*, 17. Incipit: "Llur glòria a penes s'endevina".
17. F. 51-53: *Tres suites (Lírica de cambra)*, 12. Incipit: "Em pren com un diàfan vent".
18. F. 54-55: *Tres suites (Lírica de cambra)*, 15. Incipit: "Ondules brusc com un silenci".
19. F. 56-57: *Tres suites (Lírica de cambra)*, 13. Incipit: "Ridícules, velles sirenes".
20. F. 58: *Tres suites (Lírica de cambra)*, 18. Incipit: "Sol amb mi sol: l'amor és trist".
21. F. 59-60: *Tres suites (Espectador)*, 25. Incipit: "La terra ha pujat el teló".
22. F. 61-63: *Tres suites (Espectador),* 22. Incipit: "Són un pas que passa".
23. F. 64: *Tres suites (Espectador)*, 28. Incipit: "...Les mans encara, lleugeres".
24. F. 65-66: *Tres suites (Espectador)*, 30. Incipit: "Veuen i aquí dirà què són".
25. F. 67-70: *Tres suites (Espectador)*, 29. Incipit: "Com, entre dolça i dolça cara".
26. F. 71: *Del joc i del foc*. Incipit: "Deu podia haver fet".
27. F. 72-73: *Tres suites (Espectador)*, 26. Incipit: "Una estranya nit ens separa".
28. F. 74-77: *Tres suites (Espectador)*, 27. Incipit: "A flor dels ulls".
29. F. 78: *Salvatge cor*, X. Incipit: "La nit volgué que fóssim nit".

78 f., diverses mesures (145 x 105, 155 x 115 mm). Enquadernació en mitja pell i tela verdes del segle XX (BC).

Procedència: No indicada (probablement ingressat durant la Guerra Civil). El f. 78, afegit posteriorment, prové del fons de Rosa Leveroni (ms. 3354).

Reproducció: Còpia digital a Càtedra Màrius Torres, CLD (Corpus Literari Digital), Manuscrits – Carles Riba (http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/manuscrits/visor2.php?tipus=cont&autor=riba001&codi=605, consulta 7 de gener de 2025).

Bibliografia: Text **6**, estudi i edició per P. JUANPERE DUÑO, "Edició dels manuscrits de treball de la poesia 'Aire d'una gelosia'", *Els Marges*, 90 (hivern 2010), p. 88-104.

Edició: C. RIBA, *Estances*, 2a ed. (Barcelona: Edicions de la Rosa dels Vents, 1937); IDEM, *Tres suites*, 2a ed.) (Barcelona: Edicions de la Rosa dels Vents, 1937). IDEM, *Del joc i del foc* (Barcelona: Selecta, 1946). IDEM, *Salvatge cor: sonets* (Barcelona: Llibres de l'Óssa Menor, 1952). Edició crítica: C. RIBA, *Tres suites*, a cura de J. MALÉ I PEGUEROLES (Barcelona: Edicions 62, 1993); IDEM, *Estances; Del joc i del foc* (Barcelona: Edicions 62, 2012).

Exposicions: BIBLIOTECA DE CATALUNYA, *Bibliographica: documents dels segles VIII al XX* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1993), núm. 286.

Ms. 3085
CARLES RIBA, Recull de textos de crítica literaria publicats al volum *Per comprendre* (presentat al premi Joan Maragall de la Generalitat de 1937), respostes a enquestes, i la traducció d'una narració de Gottfried Keller. 1930-1937.

3085/1
F. 1-31: Pròleg a l'edició en facsímil de *La Pàtria*, d'Aribau. 1933.

F. 18-31: "*Pròleg a l'edició de l'Oda de l'Aribau per Carles Riba*". Títol afegit a llapis posteriorment.
14 f. Tinta negra.
F. 1-17: "*Contraescolis*". Afegit en llapis posteriorment: "*Entorn de les trobes d'Aribau*".
17 f. Tinta blava.

31 f. (numeració original 14, 17 f.); 195 x 150 mm. Amb molt nombroses esmenes i cancel·lacions. Folis arrencats d'un bloc de notes.

Edicions: B. ARIBAU, *La Pàtria. Trobes*, ed. facsímil amb pròleg de Carles Riba (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1933). Reeditat en: *Per comprendre* (Barcelona: Publicacions de La Revista, 1937), p. 143-161.

3085/2
F. 32-34: "*Enquesta de la Revista de Catalunya*". Títol afegit a llapis posteriorment.
[3] f.; 195 x 150 mm. Tinta negra. Folis arrencats d'un bloc de notes.

Edició: "Les meves tres millors poesies", *Revista de Catalunya*, 75 (novembre de 1931), p. 417-420.

3085/3
F. 35-44: "*i II*". Afegit a llapis, poteriorment, "*Pròleg del vol. De l'epistolari de Maragall / (falta el I)*".
9, [1] f.; 195 x 150 mm. Tinta negra. Amb nombroses esmenes i cancel·lacions. Folis arrencats d'un bloc de notes.

Edició: "Les cartes de Joan Maragall a Antoni Roure", en: *Obres completes de Joan Maragall. Epistolari*, vol. I (Barcelona: Sala Parés, Llibreria, 1930). Reeditat en: *Per comprendre* (Barcelona: Publicacions de La Revista, 1937), p. 80-86.

3085/4
F. 45-49: "*Impressió d'escultures de Rebull*".
5 f.; 195 x 150 mm. Tinta blava. Amb nombroses esmenes i cancel·lacions. Folis arrencats d'un bloc de notes.

Edició: *Per comprendre* (Barcelona: Publicacions de La Revista, 1937), p. 183-185.

3085/5
F. 50-55: "*Enquesta de l'Escola de Bibliotecàries*". Títol afegit a llapis posteriorment.
6 f.; 195 x 150 mm. Tinta negra. Amb nombroses esmenes i cancel·lacions. Folis arrencats d'un bloc de notes.

Edició: "Les enquestes", *Butlletí de l'AEB* , any II, núm. 1 (febrer 1932), f. [9-14].

3085/6
F. 56-62: "*Pròleg a l'antologia lírica de López Picó per Carles Riba*". Títol afegit a llapis posteriorment.
7 f.; 195 x 150 mm. Tinta negra. Amb nombroses esmenes i cancel·lacions. Folis arrencats d'un bloc de notes.

Edició: J. M. LÓPEZ PICÓ, *Antologia lírica* (Barcelona: [Impr. Altés], 1931). Reeditat en: "López Picó", *Per comprendre* (Barcelona: Publicacions de La Revista, 1937), p. 127-131.
.

3085/7
F. 63-74: "*Laura a la ciutat dels sants* per Miquel Llor (premi Crexells 1930, ed. Proa)".
11 f.; 195 x 150 mm. Tinta negra. Amb nombroses esmenes i cancel·lacions. Folis arrencats d'un bloc de notes.

Edició: "*Laura a la ciutat dels sants*, per Miquel Llor", en: *Per comprendre* (Barcelona: Publicacions de La Revista, 1937), p. 115-120.

3085/8
F. 75-83: "*Segon llibre de ritmes* per A. Esclasans (ed. La Revista)".
9 f.; 195 x 150 mm. Tinta negra. Amb nombroses esmenes i cancel·lacions. Folis arrencats d'un bloc de notes.

Edició: "*Segon llibre de ritmes*, per A. Esclasans", en: *Per comprendre* (Barcelona: Publicacions de La Revista, 1937), p. 109-114.

3085/9
F. 84-93: "*Judita, de Francesc Trabal* (ed. La Mirada, Sabadell)".
10 f.; 195 x 150 mm. Tinta negra. Amb nombroses esmenes i cancel·lacions, alguns a llapis. Folis arrencats d'un bloc de notes.

Edició: "*Judita*, per Francesc Trabal", en: *Per comprendre* (Barcelona: Publicacions de La Revista, 1937), p. 99-105.

3085/10
F. 94-102: "*Tres històries cruels* d'E. Martínez Ferrando (ed. Proa, Badalona, 1930)".
9 f.; 195 x 150 mm. Tinta negra. Amb nombroses esmenes i cancel·lacions. Folis arrencats d'un bloc de notes.

Edició: "*Tres històries cruels*, per E. Martínez-Ferrando", en: *Per comprendre* (Barcelona: Publicacions de La Revista, 1937), p. 93-97.

3085/11
F. 103-111: "*Represa de La primera ofrena de J. M. López-Picó* (op. XXV, ed. Altés, Barcelona, 1930)".
9 f.; 195 x 150 mm. Tinta negra. Amb nombroses esmenes i cancel·lacions. Folis arrencats d'un bloc de notes.

Edició: "*Represa de La primera ofrena* per J. M. López-Picó", en: *Per comprendre* (Barcelona: Publicacions de La Revista, 1937), p. 87-91.

3085/13
F. 112-122: "*Històries de la carn i de la sang* d'A. Esclasans (ed. La mirada), per Carles Riba".
F. 112: Introducció. Versió esmenada.
F. 113-122: Introducció i capítol I.
F. 123-130: "*cap. II: L'art i l'estil*".
F. 131-140: "*cap. III: L'estil*".

[1], 10, 8, 10 f.; 195 x 150 mm. Primer foli foli mecanografiat amb esmenes, la resta manuscrit en tinta negra. Amb nombrosíssmes esmenes i cancel·lacions. Folis arrencats d'un bloc de notes.

Edició: "*Històries de la carn i de la sang* per A. Esclasans", en: *Per comprendre* (Barcelona: Publicacions de La Revista, 1937), p. 47-68.

3085/14
F. 141-150: "*Els fruits saborosos* de Josep Carner (reed. de La mirada) per Carles Riba".
10 f.; 195 x 150 mm. Tinta negra. Amb nombroses esmenes i cancel·lacions. Folis arrencats d'un bloc de notes.

Edició: "*Els fruits saborosos* per Josep Carner", en: *Per comprendre* (Barcelona: Publicacions de La Revista, 1937), p. 69-76.

3085/15
F. 151-204: GOTTFRIED KELLER, "Col·lecció Popular Barcino, LXXX / G. Keller, *Els tres honrats pintaires*, traducció de Carles Riba". Retalls de premsa del folietó publicat a *La Publicitat* sense nom del traductor, entre març i maig de 1924, de *Die drei gerechten Kammmacher*. Precedits per una introducció. Ca. 1932.

F. 152-158: "*Notícia sobre Keller*", títol afegit en llapis posteriorment.
7 f. Tinta blava. Algunes esmenes i cancel·lacions
F. 159-204: "*Els tres honrats pintaires*".
46 f. (numeració original en llapis vermell). Als f. 1-17 (159-175) i 22-46 (180-204), retalls de premsa enganxats sobre paper; el folis 18-21 (176-179) mecanografiat, amb algunes esmenes manuscrites.

54 f.; 210 x 150 mm (f. 176-179, 315 x 220 mm). Text manuscrit, retalls de premsa i text mecanografiat, tot amb algunes esmenes manuscrites. Protegit per una carpeta amb el títol "Tres honrats pintaires" retallat d'un diari, i la resta a mà.

Bibliografia: J. MALÉ, *Carles Riba i la traducció* (Lleida: Punctum, Trilcat, 2006); A. SOLER HORTA, "Bibliografia i història de la recepció de la narrativa en llengua alemanya a Catalunya (1894-1939)", *Anuari Trilcat*, 1 (2011), p. 3-120.

Edició: publicat com a folietó a *La Publicitat*: núm. 1 (20 de març de 1924), p. 3; núm. 2 (1 d'abril de 1924), p. 3; núm. 3 (3 d'abril de 1924), p. 3; núm. 4 (10 d'abril de 1924), p. 5; núm. 5 (17 d'abril de 1924), p. 3; núm. 6 (25 d'abril de 1924), p. 3; núm. 7 (30 d'abril de 1924), p. 3; núm. 8 (2 de maig de 1924), p. 3; núm. 9 (7 de maig de 1924), p. 3; núm. 10 (8 de maig de 1924), p. 3; núm. 11 (11 de maig de 1924), p. 7; núm. 12 (16 de maig de 1924), p. 4. Edició completa a C. RIBA, *Els tres honrats pintaires* (Barcelona: Barcino, 1932).

204 f., diverses mesures. Text manuscrit, retalls de premsa, i algun text mecanografiat.

Procedència: Fons antic (probablement, ingressat durant la Guerra Civil).

Bibliografia: J. MALÉ, *Poètica de Carles Riba. Els anys del postsimbolisme 1920-1938* (Barcelona: Edicions de la Magrana, 2001).

Edició: Ms. 3085/1, 3085/3 i 4, 3085/6 a 14, editats en: C. RIBA, *Per comprendre* (Barcelona: Institució de les Lletres catalanes, 1938). *Obres completes*, vol. II-IV: *Crítica* (Barcelona: Edicions 62, 1984-1992). Ms. 3085/15, G. KELLER, *Els tres honrats pintaires* (Barcelona: Barcino, 1932) (Col·lecció popular Barcino, 80).

52.
Llorenç Riber
Guerra Civil
1936

És molt difícil, a hores d'ara, adonar-se de la presència i de la importància extraordinària de la figura de Llorenç Riber i Campins en el món cultural de l'avantguerra. Nat a Campanet el 1881 d'una família relativament modesta, i després dels primers estudis a l'Escolania de Lluc com a blavet —període que recordarà amb nostàlgia, i amb una prosa excelsa, a *La minyonia d'un enfant orat*— Riber farà des del seu ingrés al Seminari de Mallorca una bella carrera. Alumne brillant, guanyador de diversos premis poètics, és nomenat catedràtic de retòrica i poètica al Seminari el mateix any de la seva ordenació, el 1905. Poc després participa en el Primer Congrés de la Llengua Catalana i publica els primers llibres de poemes. Interessat pel moviment de renovació cristiana impulsat a Catalunya per Torras i Bages, i probablement buscant la possibilitat d'un ressò més ample per a les seves inquietuds literàries, el jove capellà es trasllada a Barcelona. Per guanyar-se la vida, farà multitud de traduccions per al Foment de Pietat Catalana, que alternarà traduccions més literàries de clàssics llatins —Virgili, Sal·lusti, Ciceró, Tàcit, Horaci—, moltes d'elles per a la Fundació Bernat Metge, i amb una constant i nodrida col·laboració a la premsa —*La Veu de Catalunya*, *La Publicitat*, *El Matí*, *Diario de Barcelona*, *L'Almudaina* o el madrileny *El Sol*—, que li donaran una ampla projecció en el món intel·lectual. Continua paral·lelament la seva activitat poètica, al temps que escriu un gran nombre d'obres en prosa, de temàtica a mig camí entre la religió i el catalanisme. El vincle que tenia amb els sectors catalanistes, fills del Noucentisme, comença a fer un gir a partir de la segona meitat de la dècada dels anys vint. Riber comença una relació cada cop més sovintejada amb Madrid i amb els sectors més conservadors i espanyolistes, sobretot a partir del seu nomenament com a representant "regional" de Mallorca a la Real Academia de la Lengua el 1927, que s'intensifica amb l'adveniment de la República.

El juliol de 1936 Riber era a Mallorca, on havia anar a passar les vacances d'estiu; i serà allí que passarà tota la Guerra Civil. Per tal de protegir els seus papers i la biblioteca, Rubió determina a finals d'agost que es vagin a recollir al seu domicili de la Bonanova, al carrer Àngel Guimerà:

> "Hi va En Teixidor, el 31-VIII-36. Ho tenien unes milícies del Passeig de la Bonanova 45. Ho entren a l'Hospital".

El conjunt recollit, a banda dels seus papers, incloïa la biblioteca de treball, més de cent vuitanta impresos dels segles XVI al XVIII, i alguns manuscrits. Tot i haver ingressat a finals d'agost del 36, els manuscrits foren registrats molt més tard, entre el 25 i el 27 de març de 1937. El recull dels seus papers personals, juntament amb un conjunt d'impresos d'obres pròpies amb esmenes autògrafes per a preparar una segona edició, foren registrats amb els números de manuscrit 1846 i 1847; compten igualment com a procedents de la seva biblioteca cinc volums inscrits

originàriament amb els números 1841-1845, un parell de manuscrits del segle XV —una miscel·lània humanística amb obres de Sal·lusti, feta per al bisbe mallorquí Joan Garcia (ms. 2083) i un petit devocionari (ms. 3500)— i tres del segle XVIII —el recull preparat per a la impremta dels discursos del canonge de la Seu de Mallorca Joan Colom (ms. 2267), una còpia de la *Historia del rey de reyes* de José de Sigüenza (ms. 2305) i un llibre de comptes del clergue Antoni Renovard del 1800 (ms. 3426).

Ara bé, el fet que passés un cert temps entre l'ingrés dels volums a la BC i el seu registre, en un moment de gran confusió, pot haver causat que alguns llibres que integraven el conjunt se'n separessin, i que per tant es perdés la relació. Hi ha alguns manuscrits d'origen mallorquí d'època medieval i moderna, registrats durant la guerra o immediatament després sense menció de procedència, que podrien molt bé haver fet part de la biblioteca de mossèn Riber. Molts d'ells tenen en comú el fet d'haver pertangut al segle XIX a biblioteques mallorquines —la Biblioteca Episcopal, la Biblioteca Pública de Palma—, de les quals havien desaparegut a principis de segle, característica que comparteixen amb els volums procedents de la biblioteca riberiana. Els més destacats serien tres volums lul·lians (ms. 1451, 1452 i 2261), un breu recull de *novellae* en català (ms. 1421) i una còpia humanística de l'epítom de Marc Junià Justí de les *Històries* de Pompeu Trogue, fet en l'entorn d'Alfons el Magnànim (ms. 1422). És molt possible que d'altres de característiques similars que es registraren durant els mateixos dies provinguessin igualment de la seva col·lecció. És difícil saber si aquests volums es trobaven a la biblioteca de Llorenç Riber pel costum arrelat en molts erudits d'avant-guerra d'endur-se'n a casa els llibres de biblioteques públiques sobre els quals volien treballar —en el context de l'època, per a molts bibliotecaris devia ser difícil negar-se a les pretensions de personatges influents, i un Riber poeta, traductor i periodista certament n'era, d'influent— o simplement a una cleptomania en voga tradicionalment en certes personalitats acadèmiques. El fet és que, en demanar el retorn dels seus llibres, aquests volums no foren reclamats.

Acabada la guerra, Llorenç Riber s'instal·là a Madrid, i demanà al seu germà que recuperés el que havia estat dipositat a la BC durant la guerra. Els seus papers, la biblioteca personal i una selecció dels llibres del segle XVI al XVIII li foren retornats; romangueren per inadvertència un conjunt de retalls d'articles publicats per Riber, que no serien retrobats fins a principis del segle XXI (ms. 4988-4993). En el moment del retorn, Riber expressà la voluntat que restessin a la BC la majoria dels volums antics que havien ingressat a la biblioteca, i que consistien en un conjunt de cent setanta tres impresos dels segles XVI al XVIII —impressions elzevirianes, clàssics llatins, obres impreses a Catalunya, València i Mallorca, entre els quals alguns realment importants. Els volums, segons indica Bohigas en la carta que adreça al diputat de Cultura de la Diputació de Barcelona per sol·licitar-li un agraïment formal al donant, havien estat aplegats en part pel mateix Riber, i en part li havien estat llegats per l'humanista i bibliòfil Ulysse de Seguier. En cap moment, però, es parla de manuscrits; i és difícil saber si el donatiu va ser del tot voluntari, o si va ser una suggestió de Bohigas —que, coneixedor dels estudis sobre manuscrits de l'època, podria haver-se adonat de l'origen d'alguns d'ells. El donatiu fou formalment agraït per la Diputació el 18 de setembre de 1939.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 2015/9, doc. 106 – Petició de Llorenç Riber al delegat del Servicio de Recuperación Bibliográfica per tal de poder recuperar la seva biblioteca. 9 d'agost de 1939.

AHBC, 77/10 – Formulari de l'SDPAN de devolució a Llorenç Riber (adreça: Fernández de los Ríos, 53 – Madrid) de volums impresos dels segles XVI i XVII. 5 d'abril de 1940.

AHBC, 126/12 – Nota sobre la recuperació de la biblioteca de Llorenç Riber, 31 d'agost de 1936 / Llistat mecanografiat de llibres impresos dels segles XVI i XVII donats a la BC. 5 d'abril de 1940.

AHBC, 356/R-Riber – Autorització de Llorenç Riber a favor del seu germà Jaume perquè pugui recollir els llibres de la seva biblioteca. 25 de març de 1940 / Llista mecanografiada de llibres recuperats per Llorenç Riber. 5 d'abril de 1940.

AHBC, 496/12 – Autorització per recollir els llibres de la seva biblioteca al seu germà Jaume, 25 de març de 1940. Llistat mecanografiat de llibres i manuscrits retornats de la BC. 6 d'abril de 1940.

Bibliografia

Actes de les Jornades d'Estudi sobre Llorenç Riber: Binissalem-Campanet, 11 i 13 d'octubre de 2008. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; Mallorca: Consell Insular de Mallorca, 2011.

BOVER, Jaume. "Llibres, opuscles i col·laboracions de Llorenç Riber". *Estudis baleàrics*, 12 (1984), p. 109-129.

MASSOT I MUNTANER, JOSEP. "Llorenç Riber". En: *Cultura i vida a Mallorca entre la guerra i la postguerra (1930-1950).* Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1978 (Biblioteca Serra d'Or, 14), p. 164-166.

MASSOT I MUNTANER, JOSEP. "Llorenç Riber, home d'església". En: *Escriptors i erudits contemporanis*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996 (Biblioteca Serra d'or), p. 51-63.

BAUZÀ, Joan. *Trobar Riber, biografia d'un encís*. Mallorca: Amics del Seminari, 1917 (https://amicsdelseminari.blogspot.com/2017/07/conferencia-de-mossen-joan-bauza-i-2.html, consulta 7 de gener 2025).

Documents ingressats durant la Guerra Civil amb menció de procedència

Ms. 2083
Miscel·lània humanística. Mitjan segle XV.

1. F. 1-3: ANTONIO BECCADELLI, "*Antonii Panhormite Oratiuncula ad Federicum Imperatorem*".
2. f. 4v-40: GAI SAL·LUSTI CRISP, *De coniuratione Catilinae*.
3. f. 40v-109v: GAI SAL·LUSTI CRISP, *Bellum Iugurtinum*.
4. F. 110-118v: Invectives creuades atribuïdes a Sal·lusti i Ciceró.
5-9. F. 118v-172: MARC TUL·LI CICERÓ, *In Catilinam Orationes*. *Oratio pro Quinto Ligario*.
10. F. 172-192: BONACCORSO DA MONTEMAGNO (*atribuït a* LEONARDO BRUNI). "*Pulcherrimus Tractatus de nobilitate incipit*".
11. F. 192-195: JOAN GARCIA, O.P., bisbe de Mallorca, "*Oratio coram sanctissimo D.N. Papa facta per reverendissimum in Christo patrem dominum Joannem, Maioricensis episcopum et serenissimi Domini Regis confessorem*". Discurs al Papa Eugeni IV.

12. F. 195-204: LEONARDO BRUNI, *Aretino,* "*Inuectiua contra ypocritas per ... Leonardum Aretinum aedita*".
13. F. 204v-206v: ANTONIO BECCADELLI, "*Antonii Panhormite Oratiuncula ad Nicolaum summum pontificem*".
14. F. 207-220v: BARTOLOMEO FACIO, "*Bartolomei Facii Ad Karolum Vintimilium virum clarissimum De origine inter Gallos ac Britanos belli historia incipit feliciter*".

221 f.; 290 x 210 mm. Text a tres mans. Al f. 5, caplletra historiada amb Sal·lusti escrivint. Caplletres ornades a l'inici dels textos. Inicials alternades en blau i vermell. Rúbriques en vermell. Amb un escut de Joan Garcia al marge inferior del foli 42. Enquadernació en pergamí del segle XX. Talls daurats. Títol al llom "Sallusti Opera Omnia"

Procedència: Havia pertangut a Joan Garcia de Calataiud, bisbe de Mallorca; l'única còpia coneguda de l'*Oratio* de Joan Garcia era, segons Kappeli (núm. 2355) i Villanueva (p. 76-77), a la Biblioteca Episcopal de Palma. Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 23 de març de 1937, signatura antiga BC ms. 1844), procedent de la biblioteca de Llorenç Riber.

Bibliografia: Sobre Antonio Beccadelli, vegeu *Dizionario Biografico degli Italiani* vol. 7 (Roma: Istituto dell'Enciclopedia Italiana, 1970), p. 400-406. Sobre Joan Garcia, vegeu J. VILLANUEVA, *Viage literario a las Iglesias de España*, tom XXII: *Viage a Mallorca* (Madrid: Imprenta de la Real Academia de la Historia, 1851), p. 70-77 (76-77 menciona el còdex); T. KAEPPELI, *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi* (Roma: ad S. Sabinae, 1970-1993), vol. I, p. 439-440 (núm. 2355). Sobre el text **10** (*Controversia de nobilitate*), vegeu A. J. VANDERJAGT, "Between court literature and civil rethoric: Buonaccorso da Montemagno's Controversia de nobilitate", en: *Courtly literature: culture and context* (John Benjamin's P, 1990), p. 561-572. Sobre el text **12** (*Oratio in hypocritas* de Leonardo Bruni), vegeu V. CAMPO, "Una traducción castellana cuatrocentista de la *Oratio in hypocritas* de Leonardo Bruni", *Revista de Literatura Medieval*, 10 (1998), p. 9-46; F. ELÍAS DE TEJADA, "El pensamiento político de los humanistas alfonsinos de Nápoles", *Estudios Lulianos*, 3 (1957), p. 335-350.

Edicions: Text **11.** (J. Garcia, *Oratio*) ed. a J. VILLANUEVA, *Viage*, tom XXII, p. 264-267. Text **14.** (B. Fazio) editat en: G. ALBANESE, R. BESSI, *All'origine della Guerra dei Cento Anni: una novella latina di Bartolomeo Facio e il volgarizzamento di Jacopo di Poggio Bacciolini* (Roma: Edizioni di Storia e Letteratura, 2004) (Istituto Nazionali di Studi sul Rinascimento).

Descripcions: P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 486; S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998) (Rubrica, Paleographica et Diplomatica Studia, 7), p. 521-559 (núm. 39, p. 529; núm. 209, p. 548); G. ALBANESE, R. BESSI, *All'origine...* (2004), p. 197-199.

Ms. 2267

JOAN COLOM, "*Joannis Colomii canonici Ecclesiae Majoricensis Oratiunculae variae elegantissimae, dicatae Illustissimo [sic] Domino D. Bernardo Nadalio, episcopo Majoris Balearium, quae jam typis paratae erant, sed subita auctoris morte, die 3 Februarij, anno 1806, ineditae remanserunt, non sine magno literariae Reipublicae damno, quoniam dignissimae sunt quae in lucem edantur. Utinam prodeat aliquod ex eius ossibus ultor et ad litini sermonis instructionem ad patrae nostrae laudem et ad communem omnium utilitatem typographis literis nitide exarentur*". Als f. 157-164, correspondència de Joan Colom, 1789-1804; inclou una carta autògrafa. Al f. 7v, taula de contingut. 1820 o posterior.

166 f.; 215 x 155 mm. Reclams a la pàgina. Amb algunes esmenes i anotacions. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de badana. Títol ms. al llom "Orations. Latinae".

Procedència: Probablement havia pertangut a la Biblioteca Episcopal de Palma. Al foli de guarda anterior, en llapis i de mà de Pere Bohigas "Riber". Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 23 de març de 1937, signatura antiga BC ms. 1842).

Bibliografia: Sobre Joan Colom, vegeu F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes* (Barcelona: Impr. J. Verdaguer, 1836), p. 183-184; G. DÍAZ Y DÍAZ, *Hombres y documentos de la filosofia espanyola,* vol. II: C-D (Madrid: CSIC, 1983), vol. II, p. 363 (núm. 6393); A. FONT JAUME, "Una carta del P. Pou al canonge Joan Colom", *Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana*, 70 (2014), p. 207-217.

Edicions: Ed. parcial dins J. COLOM, *Opuscula posthuma, sive Oratiunculae variae, quas dicerevat Ilmo. Dmo. D. Bernardo Nadalio, episc. Maioricensi* (Palma de Mallorca: Salvador Saball i Sebastià Garcia, 1820) (cf. *Manual del librero hispanoamericano*, 2a ed. (Barcelona: Palau, 1950), tom III, núm 56925).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Ms. 2305

JOSÉ DE SIGÜENZA, OSH, "*Historia del Rey de los Reyes y Señor de los Señores Iesus Christus heri et hodie ipse et in secula recopilada por el Padre Fray Joseph de Siguenca, de la orden del glorioso doctor nuestro padre san Geronymo de los originales divinos, dirigida a los fieles vasallos de este gran rey. Escrívense sus obras y hazañas, vida y doctrina, según las reveló y mandó escribir a los que llenó de su spíritu para ello*". Finals dels segle XVII-principis del segle XVIII.

244 f. (numeració antiga 232 f.); 210 x 155 mm. Diverses mans. Postil·les. Al f. 112v, rúbrica. Enquadernació en pergamí amb restes de tanques de botó de badana. Títol ms. al llom "Heri et hodies".

Procedència: Al verso del foli de títol "Del Real Monasterio de S. Gerónimo de Madrid", y a continuació "ofrece este ejemplar [destinatari cancel·lat] su muy devoto Aureliano Fernández-Guerra y Orbe". Al foli de guarda anterior en llapis i de mà de Pere Bohigas "Riber". Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 23 de març de 1937, signatura antiga BC ms. 1843).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1973).

Bibliografia: G. DE ANDRÉS, "Nuevos datos sobre la genealogía del padre Sigüenza", en: *La Inquisición Española: nueva visión, nuevos horizontes* (Madrid: Siglo XXI, 1980), p. 821-829.

Edició: J. DE SIGÜENZA*, Historia del Rey de los Reyes y Señor de los Señores* (Madrid: La Ciudad de Dios, 1916-1916); IDEM*, Historia del Rey de los Reyes y Señor de los Señores*, eds. S. FERNÁNDEZ LÓPEZ, I. GARCÍA AGUILAR, N. PALOMINO TIZANO (Huelva: Universidad, 2014) (Biblioteca Montaniana).

Nota: altres còpies a Madrid, BNE, ms. 12343 i a l'Escorial, c-III-13, c-III-14 (1), c-III-15 (1) i I-III-23.

Ms. 3426

ANTONI RENOVARD, "*Llibre de comptes compost per Antoni Renovard, clerga, dexetble del pare Antonino Vidal, prevera religiós del pare y patriarca sant Domingo de Guzmán del Real Convent de Palma*". Al f. 2: "Jesús, Maria y Joseph, dia 30 de dezembre de 1800". Palma de Mallorca, 1800.

F. 2-12v: [Sumar, restar, multiplicar, partir].
F. 13-71v: "*De las quatre retglas de los quebrats*".
F. 72-85v: "*Reglas de partir compost*".
F. 86-90v: "*Reglas de tres a rahó de* p %".
F. 91-100: "*Reglas de esmarsar y sansals*".
F. 100v-101v: "*Rapartiment de una barca*".
F. 102-106v: "*Reglas de tres ab temps*".
F. 107-128v: "*Reglas de barates*".
F. 129-136v: "*Reglas de compañia*".
F. 137-138v: "*Arrandamens*".
F. 139-142: "*Reglas de testamens*".

142 f. (a continuació 8 folis en blanc); 200 x 145 mm. F. 27 plegat. Text cal·ligrafiat. Rúbriques centrades. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó.

Procedència: Al foli de guarda anterior en llapis i de mà de Pere Bohigas "Riber". Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 23 de març de 1937, signatura antiga BC ms. 1841).

Ms. 3500

Devocionari. En llatí, però al f. 155v, rúbrica en català. Àpode. Mallorca, finals del segle XIV–principis del segle XV.

1. F. 1-11v: Calendari (incomplet, falta el f. del mes de maig).
2. F. 12-28v: "*Hic incipit canticum gradum*".
3. F. 28v-59: "*Hic incipit officium beate Marie quod dicitur infra annum in die dominica et per totam ebdomadam secundum consuetudinem sedis Maioricensis*".
4. F. 97v-100v: "*Officium beate Marie dicatur per totum adventum*".
5. F. 100v-108v: "*Infra octabas epiphanie usque in anuntiatione beate Marie*".
6. F. 108v-163: "*Incipit officium deffunctorum*".
7. F. 163-167: "*Officium crucifixi domini nostri Jhesuchristi factum per dominum papam Johannem xxii, quicumque ipsum dixerut habet annum de indulgencia*".
8. F. 167-192: "*Incipit officium passionis Domini Nostri Jesuchristi*".
9. F. 192v-204: "*Hic incipiunt septem psalmi penitencialis*".
10. F. 204-215v: Lletanies.
11. F. 216-231v: "*Incipit officium penitencie*".
12. F. 232-258v: "*Commemoratio apostolorum*".
13. F. 258v-264v: "*Incipit officium misse beate Marie*". Àpode
14. F. 265-265v: Responsoris de l'ofici de difunts. Afegits al final del segle XV.

Pergamí. 265 f.; 120 x 85 mm. Reclams al quadern. Algunes anotacions marginals. Als f. 12 i 28v, caplletres embotides en blau i vermell, amb petita decoració blanca a l'interior i amb filigrana. Caplletres alternades en blau i vermell. Rúbriques en vermell. Enquadernació en pergamí de finals del segle XVIII -principis del segle XIX. Títol al llom "*Psalmi Grags. Off. Parvum Ecc.*".

Procedència: Al contraplà anterior exlibris manuscrit "De fr. Luis de Villa-franca, se le dió el Dr Dn José Barberi año 1814". Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 23 de març de 1937, signatura antiga BC ms. 1845), procedent de la biblioteca de Llorenç Riber.

Estat de conservació: Nombroses marques d'ús, taques d'humitat.

Nota: Lluís de Vilafranca OFMCap. (1770-1847) (Joan Mestre Oliver), historiador, bibliotecari del convent de caputxins de Palma.

Documents ingressats durant la Guerra Civil sense menció de procedència

• manuscrits d'origen mallorquí

Ms. 3423

ANTONIO PALOU DE COMASEMA, "*Escuelas Regimentales: memoria escrita por el coronel graduado, teniente coronel, 1er jefe del 2º batallón del regimiento montado de ingenieros D. Antonio Palou de Comasema"*. A continuació: "comprende a parte: Escuelas técnicas o facultativas; 2ª Escuelas militares: de clases / orales en las Compañías". Darrer quart del segle XIX (ca. 1878-1882).

128 f. (numeració d'origen 254 p.); 220 x 165 mm. Als f. 125-127, taules; al f. 128, gràfics. Enquadernació coetània en tela negra.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 6 de novembre de 1936, signatura antiga BC ms. 1524). Podria provenir de la biblioteca de Llorenç Riber.

Nota: Antonio Palou de Comasema apareix amb la graduació esmentada ("coronel, teniente coronel, 1er jefe del 2º batallón del Regimiento montado de ingenieros") a les edicions de 1878 a 1882 de la *Guía oficial de España* (Madrid: Imprenta Nacional).

Ms. 2261
RAMON LLULL, *Opera*. Finals del segle XIV-1a meitat del segle XV.

2261/1
RAMON LLULL, *Opera*. Finals del segle XIV.

1. F. 1-4v: "*Deus in virtute tua intendimus probare actus potentiarum animae esse equales in beatitudine per modum Artis Generalis*". Còpia de *Liber de aequalitate potentiarum animae in beatitudine*. Al f. 4v: "Al honorem divine sapientie et divine caritatis invenit Raymundus in Monte Pessulano actus personarum anime esse equale in beatitudine anno mº cccº octavo mense nouembris incarnacionis nostri domini Jhesu Christi".
2. F. 4v-8v: "*De investigacione vestigiorum prodiccionis diuinarum personarum*". Al f. 8v: "Finiuit Raymundus istum tractatum in Monte Pessullano, anno Mº CCCº octauo domini nostri Jhesu Christi mense novembris cui ipsum comandamus a […]".

Pergamí. 8 f.; 170 x 115 mm. Caplletres inicials de les dues obres embotides en blau i vermell amb filigrana. Inicials i calderons alternats en blau i vermell. Rúbriques en vermell.

Edicions: Text **1** (Liber de aequalitate) editat en: *Raimundi Lulli Opera Latina,* Tom XI: *135-141, in Monte Pessulano annis MCCCVIII-MCCCIX composita*, ed. C. LOHR (Turnhout: Brepols, 1983) (Corpus Christianorum, Continuatio Mediaevalis, 37), opus 136. Text **2** (De investigatione), *ibidem*, opus 137.

2261/2
RAMON LLULL, *Opera*. 1a meitat del segle XV.

1. F. 9v-56: "*Deus in virtute tua incipit Breuis practica tabule generalis*". Còpia de *Ars compendiosa* o *Brevis practica tabulae generalis*. Al f. 56: "Finita est hec Ars compendiosa ad honorem Dey Parisius anno domini MCC nonagesimo octauo mense ianuarii".
2. F. 57-69v: "*In nomine sancte et individue Trinitatis ac eius divinarum dignitatum incipit Ars ad habendum certam cognicionem Dei et rerum omnium creat[ur]arum sive sciencia generalis infusa per gratiam Sancti Spiritus*". Còpia de *Ars infusa*. Al f. 69v: " ... finivit Raymundus Lulli Maioricis istam artem".

Pergamí. 61 f. (f. 9 i 56v en blanc); 176 x 115 mm. Dues mans. Reclams als f. 21, 33 i 45. Rúbriques i calderons en vermell.

Edicions: Text **1** (*Ars compendiosa*) editat per C. OTTAVIANO, *L'Ars compendiosa de R. Lulle* (Paris, 1930). Text **2** (*Ars Infusa*) editat per S. GALMÉS, "Ars infusa de Ramon Llull. Edició", *Estudis Universitaris Catalans* 17 (1932), p. 291-301; reed. a R. LLULL, "*Ars Infusa*", en: *Studia Monographica & Recensiones a Maioricensi Schola Lullistica* (Palma: Miramar, 1952), fascicles VII-VIII;: *Raimundi Lulli Opera Latina*, tom XVIII: *208-212, in Civitate Maioricensi anno MCCCXIII composita*, ed. A. SORIA FLORES, F. DOMÍNGUEZ i M. SENELLART (Turnholt: Brepols, 1991), opus 210.

Pergamí. 69 f.; diverses mesures. Enquadernació en pell de vedell marró, signada per Alf. Ballmüller (BC, factura 30 d'agost de 1938). Títol gravat al llom.

Procedència: Segons García Pastor, Hillgarth i Pérez Martínez, podria coincidir amb un manuscrit desaparegut de la Biblioteca Provincial de Palma. Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 25 de març de 1937, signatura antiga BC ms. 1840). Podria provenir de la biblioteca de Llorenç Riber.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/232975, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: J. SANTANACH, "El fons lul·lià de la Biblioteca de Catalunya. Obres de Ramon Llull", en: *Ramon Llull a la Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2016), p. 121, 146.

Descripció: R. ALÒS-MONER, "Inventari de manuscrits lul·lians de Mallorca, segons notes de Jeroni Rosselló", *Estudis Franciscans*, 47 (1935), p. 69-86 (núm. XXVI); J. GARCÍA PASTOR, J.N. HILLGARTH i L. PÉREZ MARTÍNEZ, *Manuscritos lulianos de la Biblioteca Pública de Palma* (Barcelona: Biblioteca Balmes; Palma: Biblioteca Pública de Palma, 1965), p. 6; descripció del ms. en: *Raimundi Lulli Opera Latina*, tom XVIII: *208-212, in Civitate Maioricensi anno MCCCXIII composita*, ed. A. SORIA FLORES, F. DOMÍNGUEZ i M. SENELLART (Turnholt: Brepols, 1991) (Corpus Christianorum, Continuatio Mediaevalis, 80), p. ix-x; LlullDB (https://www.ub.edu/llulldb/manuscrits/501, consulta 7 de gener 2025).

Exposicions: *Ha mester paraules e llibres: Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 24 de març a 27 d'abril de 2016.*

Ms. 2278

PETRUS IOANNES OLIVI (Pèire Joan Olieu), OFM, *Lectura super Evangelium Ioannis*. Principis del segle XIV.

Pergamí. 252 f.; 165 x 120 mm. Reclams al quadern. *Titulus currens* amb el número de capítol afegits posteriorment. Espais en blanc per a les caplletres a l'inici de cada capítol. Enquadernació en marroquí granat del segle XX, d'Alf. Balmüller (BC, factura 28 d'agost de 1938).

Procedència: Havia pertangut a la mateixa biblioteca que el ms. 2279: al f. 252v, nota "folijs cc46" i anotació en grec [Anexou kai Apexou]. Al tall superior, marca de foc amb l' anagrama "IHS", present també al ms. 103, al ms. 912 i al ms. 2279; possiblement correspon al convent franciscà de Nostra Dona dels Àngels (al ms. 103 hi ha un exlibris manuscrit del convent), també conegut com Convent de Jesús de Palma, desaparegut arran de la desamortització de Mendizábal. Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 8 de març de 1937, signatura antiga BC ms. 1807). Podria provenir de la biblioteca de Llorenç Riber.

Bibliografia: R. MANSELLI, "Pietro di Giovanni Olivi, spirituale", en: *Chi erano gli spirituali:* (Assisi: Società internazionale di studi francescani, 1976), p. 183-185; P. LLORENTE MEGÍAS, *La crítica de Petrus Iohannis Olivi al aristotelismo de su tiempo*, tesi doctoral (Barcelona: Universidad de Barcelona, 2001); S. PYRON, *Pietro di Giovanni Olivi e i francescani spirituali* (Milan: Edizioni Biblioteca Francescana, 2021) (Fonti e ricerche, 32).

Edició: edició parcial per R. MANSELLI, "Les opuscules spirituels de Pierre-Jean Olivi et la piété des beguins de Langue d'Oc", *Cahiers de Fanjeaux*, 11 (1976), p. 187-201; R. PASNAU, "Petri Iohannis Olivi, Tractatus de verbo", Franciscan Studies, 53 (1993), p. 121-133.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140; F. STEGMÜLLER, *Repertorium Biblicum Medii Aevii*, vol. IV: *Commentaria Auctores N-Q* (Madrid: CSIC-Instituto Francisco Suárez, 1954), núm. 6173-6174.

Ms. 2279

GUILLELMUS PERALDUS, LUGDUNENSIS, O.P., "*Incipiunt sermones fratris Guillelmi de Lugduno super Epistolas*". Al f. 197v: "Explicit summa super epistolas de Lugd.". 2a meitat del segle XIII.

198 f.; 190 x 130 mm. Text a dues columnes; reclams al quadern; al marge inferior algunes restes d'anotacions per al rubricador. Amb esmenes; algunes anotacions marginals de diverses mans. Caplletres inicials embotides en blau i

vermell amb antena; rúbriques en vermell; caplletes alternades en blau i vermell; inicials realçades en vermell; calderons en vermell; alguns mots subratllats en vermell. Enquadernació en marroquí blau del segle XX, d'Alf. Balmüller (BC, factura 28 d'agost de 1938).

Procedència: Al f. 198v, exlibris raspat "Iste liber est []", Havia pertangut a la mateixa biblioteca que el ms. 2278: al f. 198v, nota "folijs c95" i, al tall superior, marca de foc amb l'anagrama "IHS", present també al ms. 103, al ms. 912 i al ms. 2278; possiblement correspon al convent franciscà de Nostra Dona dels Àngels (al ms. 103 hi ha un exlibris manuscrit del convent), també conegut com Convent de Jesús de Palma, desaparegut arran de la desamortització de Mendizábal. Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 8 de març de 1937, signatura antiga BC ms. 1806). Podria provenir de la biblioteca de Llorenç Riber.

Bibliografia: C. J. CALLAN, "William Perault", *Catholic Encyclopedia* (New York: The Encyclopedia Press, 1913), vol. 15, p. 642; A. DONDAINE, "Guillaume Peyraut. Vie et oeuvres," *Archivum Fratrum Praedicatorum*, 18 (1948), p. 162-236; T. KAEPPELI, *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi* (Roma: ad S. Sabinae 1970-1993), núm. 1623 (vol. II, p. 143-147).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140. Sobre els sermons, vegeu J. B. SCHNEYER, *Repertorium der lateinischen sermones des Mittelalters für die Zeit von 1150-1350* (Münster: Aschendorffsche Verlagsbuchhandlung, 1969-1990), vol. II, p. 533-576.

• manuscrits medievals registrats conjuntament amb altres de procedència mallorquina,

Ms. 1763
Recull factici de textos morals. En llatí. Sud de França, segle XIV.

1763/1
BOECI, *De consolatione Philosophiae*. Sud de França, segle XIV.

1. F. 1-31v: "*Incipit Boetii Liber*".
2. F. 32-32v: Nota sobre diversos autors clàssics.

Al llibre de Boeci, llegenda de títol. Reclams al quadern (12, 24). Marques de puncions per a les línies al marge extern dels folis. Algunes anotacions interlinials i glosses marginals de diverses mans. Frases en grec realçades amb una línia vermella. Caplletres alternades en blau i vermell i ornamentades amb filigranes. Inicials de versos realçades en vermell (a l'inici, alternadament en blau i vermell)

1763/2
Miscel·lània moral. França, segle XIV.

1. F. 33-37: CICERÓ, *Paradoxae*.
2. F. 37v-86v: GUILLEM D'OCKHAM, *De sacramentis, dialogum Guillermi Occham*. Al f. 83-86v, taula.
3. F. 87-100: *Flos virtualis*. (Traducció al llatí de Fiori di virtù). Al f. 100: "Explicit libellus qui intitulatur flos virtualis".

Reclams al quadern (44, 56, 68, 79, 91). Rúbriques en vermell. Caplletres inicials d'obra (f. 33, 37v, 87) mb gran filigrana i antenes. Caplletres inicials de paràgraf alternades en blau i vermell amb antenes i rasguejat. Calderons en vermell.A la taula calderons alternats en blau i vermell.

Nota: Còpia un text que tenia buits de corcs o malmès d'alguna altra manera, perquè deixa buits rodons o amb forma. Lletra gòtica bastarda. Les caplletres semblen afegides posteriorment, per una mà de la Corona d'Aragó.

Pergamí (f. 3-32 palimpsest) 100 f.; 245 x 170 mm. Text a dues columnes. Enquadernació en pell marró sobre fusta estampada amb filets en sec. Restes de títol i signatura en una etiqueta de pergamí a la part superior del llom ("D 26

/ Boetii / [Flos vir/tu]alis"). Restes de tanques metàl·liques. Els folis de guarda aprofiten un foli d'un diccionari (lletra A), partit per la meitat.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 22 de febrer de 1937, signatura antiga BC ms. 1805).

Estat de conservació: Entre el foli 78 i 79 un foli tallat. Enquadernació malmesa

Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/281654, consulta 7 de gener 2025).

Biliografia: L. BADIA, "La legitimació del discurs literari en vulgar segons Ferran Valentí", en: *Intel·lectuals i escriptors a la Baixa Edat Mitjana*, L. BADIA i A. SOLER, eds. (Barcelona: Curial, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994) (Textos i Estudis de Cultura Catalana, 36), p. 161-184 (p. 164, 179).

Descripció: Biblioteca Central, *Anuario de la Biblioteca Central*, 1955-1956, 34- 35. Sobre el text de Ciceró, vegeu L. RUBIO, *Catálogo de los manuscritos clásicos latinos existentes en España* (Madrid: Universidad Complutense, 1984), p. 26.

Ms. 2247
Recull de textos morals i exegètics. En llatí. Àpode. 1a meitat del segle XIII.

1. f. 1-78: DEFENSOR DE LIGUGÉ (en el ms. atribuït a BEDA), "*Incipit Liber scintillarum venerabilis Bede presbiteri*".
2. f. 78-80v: AGUSTÍ D'HIPONA, "*Augustinus Sermo ad contemplativos de paupertate*".
3. f. 81-122: HUC DE SANT VÍCTOR, "*Incipit Allegoriae super Evangelium*".
4. f. 122-207v: HUC DE SANT VÍCTOR, "*Incipiunt Allegoriae de Vetero Testamento*".

Pergamí. 207 f.; 220 x 150 mm. Anotacions marginals. Espai en blanc per a les caplletres. Inicials de capítol i rúbriques en vermell. Enquadernació en pergamí del segle XX, signada Alf. Balmüller (BC, factura 26 d'agost de 1938).

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 22 de febrer de 1937, signatura antiga BC ms. 1804).

Estat de conservació: Guillotinat. Alguns folis mutilats. Mal relligat: el f. 199v hauria d'anar darrera el f. 207.

Bibliografia: H.-M. ROCHAIS, "Defensor & les Scintillae. Essai de bibliographie critique", *Revue Bénédictine*, 61 (1951), p. 63-80.

Edició: Text **1** (Liber scintillarum), editat a *Defensoris Locogiacensis monachus Liber scintillarum*, rec. H.-M. ROCHAIS (Turnhoult: Brepols, 1957) (Corpus christianorum. Series latina; 117); IDEM, *Le Livre des scintilles*, introduction, texte, traduction et notes de H.-M. ROCHAIS (Paris: Cerf, 1961-1962) (Sources chrétiennes, 77, 86).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Ms. 3466
Recull factici de textos retòrics. 1er terç del segle XV.

3466/1
F. 1-71v: MARC TUL·LI CICERÓ (*atribuït*), *Ad G. Herennium de arte rhetorica*.

F. 1-8v: *Liber primus*.
F. 8v-29: *Liber secundus*.
F. 29-XX: *Liber tertius*.
F. XX-71v: *Liber tertius*.

77 f. (f. 72-77 en blanc, més un taló). Diverses mans de factura similar. Nombrosíssimes anotacions i glosses marginals. A l'angle inferior dret, restes de signatures. Al f. 1, caplletra amb relleu arquitectònic, amb una branca i un ocell a ploma (cf. Ms. 465, 475, 573, 631, 654). Al text **1**, inici dels llibres 2, 3 i 4, caplletra embotida en blau i vermell; a l'inici de cada capítol caplletres amb lleugera filigrana alternades en blau i vermell; a partir del llibre 4, espais en blanc per a les caplletres amb lletra d'espera.

Edicions: CICERÓ, *Retòrica a Herenni* (Barcelona: Fundació Bernat Metge, 2000) (Text i traducció; 320. Escriptors llatins).

Notes: altres còpies a BC ms. 262 (f. 14v-70) i ms. 333.

3466/2
PHILIPUS DE PISTORIO, *Rethorica*.

1. F. 78-83: PHILIPPUS DE PISTORIO, "*Opus magistri Philippi de Pistorio in quo omnes colores rhetorici continentur*".
2. F. 84-85: EDUARD III, REI D'ANGLETERRA, *Littera regis Angliae missa domino Clementi pape VI*, datada el 10 de setembre de 1343.

8 f. (f. 83v i 85v en blanc). Rúbriques centrades. Postil·les. Amb algunes esmenes. La lletra recorda algunes del ms. 271 (cf. F. 2). Plec tabel·lionari

Edició: Text **2.** Editat per T. RYMER, *Foedera, Conventiones literae et cujuscunque generis acta publica inter reges Angliae et alios quosvis imeratores, reges, 724esmemoria, principes vel communitates* (Hagae Comitis: apud Joannem Neaulme, 1745), vol.. II, p. 152.

Nota: Philippus de Pistorio apareix com a testimoni en una acta de les corts celebrada a Tarascó el 1402 (*Procesos de las antiguas cortes y parlamentos de Cataluña, Aragón y Valencia custodiados en el Archivo General de la Corona de Aragón*, ed. P. de BOFARULL (Barcelona: J. E. Monfort, 1847), p. 22). El darrer text apareix entre un dels manuscrits copiats per Nicolau Rosell (R. d'ALÒS, "El cardenal de Aragón, fray Nicolás Rossell, Ensayo biobliográfico", p. 15-60.

86 f. (folis 72-77v, 83v, 85v en blanc); 295 x 215 mm (pautat a la mina de plom. Enquadernació mudèjar estampada amb ferros freds, amb una estrella octogonal al centre de cada pla i claus, restes de tanques metàl·liques i de cinc caboixons per pla. (l'enquadernació recorda la d'alguns volums de la biblioteca Sánchez Muñoz).

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 8 de març de 1937, signatura antiga BC ms. 1810).

Estat de conservació: Restaurat a finals de la dècada de 1990.

• manuscrits medievals d'origen mallorquí, registrats immediatament després de la Guerra Civil

Ms. 1421
Miscel·lània de literatura exemplar en prosa. En català, darrer text en llatí. Mallorca, 2a meitat segle XIV.

1. F. 2-16: *Història de l'Emperador Constantí o Invenció del cors de sant Antoni Abad*.
2. F. 16v: Oració a sant Nicolau. Afegida posteriorment.
3. F. 17-33v: *La filla del rei d'Hongria*.
4. F. 34-34v: "*Incipit epistola Salvatoris Nostri Jezum Christum ad Abaguarum regem*". Conjur per a la protecció en els viatges i en els parts. Afegit posteriorment.

34 f. (numeració antiga xxxiii f.); 205 x 135 mm. Al f. 34v, *probationes pennae*. Restes de signatures de quadern, poc visibles. Diveses mans. Caplletres en vermell. Calderons alternats en blau i vermell. Enquadernació en pergamí del segle XVIII. Títol a la coberta "Historia del emperador Constantino".

Estat de conservació: Moltes marques d'ús. Restauració maldestra, folis guillotinats.

Procedència: Al f. 34v, exlibris cancel·lat "Aquest libre es d'en Jaume [Flavet?]... en Mallorque, 14 de març any mill Dviiii^{c}". A contracoberta "Aquest libre és d'en Pera Simó, àlias de sa Cova, qui'l trobarà vuit diners de tròpias aurà" i, al f. de guarda, "Aquast libra as d'Anthoni Simó qui'l trobarà sis dinés de tròpias aurà, si més na vol manco u n'aurà, fet a 4 de march any 1594". Havia pertangut a la Biblioteca Provincial de Palma (el 1873 B. Muntaner, el seu bibliotecari, en dóna la signatura 2951.8); el 1934, Ramon Aramon i Serra el dóna per perdut. Registrat el 31 de juliol de 1941 (signatura antiga BC ms. 2951), amb la indicació "Archivo de la BC". Podria provenir de la biblioteca de Llorenç Riber.

Bibliografia: V. ORAZI, "Notizia del ritrovamento di un codice catalano perduto", *Revista de l'Alguer*, 5 (1994), p. 229-238; EADEM, "L'inedita *Invenció del cors de sent Antoni abat*, racconto devoto catalano del XIV sec.", *Medioevo e Rinascimento*, 8 (1994), p. 63-99 (62-65); EADEM, "La edición de un cuento catalán medieval", en: *Edición y anotación de textos: Actas del I Congreso de Jóvenes Filólogos* (Coruña: Universidade da Coruña, 1998), p. 493-508.

Edicions: Textos **1** (Història de l'emperador Constantí) i **3** (La filla del rei d'Hongria) editats per B. MUNTANER, *Invención del cuerpo de S. Antonio Abad e Historia de la hija del rey de Hungría* (Palma: Guasp i Vicens, 1873). Text **2** editat a *Novelari català: la filla del rey d'Hungria*, ed. R. MIQUEL I PLANAS (Barcelona: Fidel Giró, 1909), p. 3-28; i en *Novel·letes exemplars*, a cura de R. ARAMON I SERRA (Barcelona: Barcino, 1934) (Els Nostres Clàssics, 48), p. 29-60; V. ORAZI, *Historia de la filla del rei d'Hungria e altri racconti catalani tardomedievali* (Viareggio, Lucca: Mauro Baroni, 1999). Text **4** editat, a partir d'una altra font, per A. AYMAR, "Contribution à l'étude du folklore de la Haute Auvergne: le sachet accoucheur et ses mystères", *Annales du Midi*, 38 (1926), p. 273-347 (342-345, amb una reproducció).

Descripcions: M. GARCIA SEMPERE, "Vides de sants en català conservades en manuscrits solts i en impresos anteriors a 1550", p. 191 (sant Antoni) i 201 (sant Nicolau); BITECA manid 1152.

Ms. 1422

MARCUS IUNIANUS IUSTINUS, *Epitome historiarum Pompeii Trogi*. Al marge superior del f. 1 nota "Es de notar que aquest llibre no es Trogo Pompeo, sino les abreviacions de les histories fetes per Justino historiador de dit Trogo Pompeo"; al f. 103v, colofó "Explicit adjuvante Deo, Pompeii Trogi Epithoma hystoriarum ipsi Deo gratias. Manus Joannis Valerii divi Alphonsi Regis Secretarii que vides transcripsit". Nàpols, mitjan segle XV (anterior a 1459).

1. Al contraplà anterior: MARCIAL, Epigrama V, 42: "Callidus efracta nummos fur auferet archa".
2. F. 1-103v: MARCUS IUNIANUS IUSTINUS, *Epitome historiarum Pompeii Trogi.*
f. 1-6v: "*Prologi Trogi Pompei*".
f. 6v-103v: "*Preffacio incipit liber primus-[quadragesimusquartus]*".
3. F. 104: THEODORUS GAZA, *Versio epistolarum Marci Bruti ex graeco*. Epistola adreçada a Gaspar Calderini. Incipit: "Teodorus Grecus Gaspari salutem ...". A continuació: "*M. Brutus Pergamensibus*". Diverses sentències.

Paper i pergamí. 104 f. (numeració antiga en xifres romanes); 300 x 210 mm. Lletra rodona humanística. Reclams verticals (f. 12 26, 36, 50, 64, 77, 91). Al f. 1, capletra il·luminada amb pa d'or. Caplletres alternades en blau i vermell. Rúbriques, postil·les i llegenda de títol en vermell. Enquadernació coetània en pell sobre fusta, estampada amb ferros freds, restes de tanques.

Procedència: Al contrapla posterior "Johannis Valerii est codex iste". Al f. de guarda, amb lletra del segle XVII, "Es del P. fr. Jaume Guillem Mas". Al llom restes d'una etiqueta en paper amb la signatura "N. IV". Segons Menéndez Pelayo, al segle XIX era a la Biblioteca del Col·legi dels jesuïtes de Montesión de Palma, que passaren a la Biblioteca

Pública de Mallorca. Registrat el 31 de juliol de 1941 (signatura antiga BC ms. 2952); podria provenir de la biblioteca de Llorenç Riber.

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/255648, consulta 7 de gener 2025).

Estat de conservació: Marge inferior del f. 51 guillotinat. Alguns forats de paràsits. Llom restaurat.

Bibliografia: "Biblioteca provincial de Palma", *Anuario del Cuerpo de Facultativos de Archiveros, Bibliotecarios y Anticuarios*, 1 (1881), p. 252; M. MENÉNDEZ PELAYO, "Justino. Códices", en: *Bibliografía hispano latina clásica*, vol. VII: *Hostio-Plauto* (Madrid: CSIC, 1952) (Edición nacional de las Obras completas de Menéndez Pelayo, 50), p. 19-20; R. BEER, *Handschriftenschätze Spaniens* (Viena: bei Carl Gerhold's Sohn, 1894), p. 390, núm. 350; M. A. VILAPLANA, "Notas sobre un manuscrito del Panormita conservado en Sevilla", *En la España Medieval*, 5 (1986), p. 1267-1283; J. M. CACHO BLECUA, "Traduciones catalanas y aragonesas en el entorno de Juan Fernández de Heredia", en: *Literatura i cultura a la Corona* d'Aragó, a cura de L. BADIA, M. CABRÉ i S. MARTÍ (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002), p. 299-318 (p. 305).

Edicions: Text **2** editat a M.J. JUSTÍ, *Epitoma Historiarum Philippicarum Pompei Trogi accedunt prologi in Pompeium Trogum*, post F. RUEHL iterum ed. O. SEEL (Stuttgart: Teubner, 1985). Text **3** editat parcialment a partir d'un altre testimoni per G-B. MITTARELLI, *Bibliotheca manuscriptorum monasterii S. Michaelis Venetiarum prope Murianum* (Venècia: Typ. Fentiana, 1779), columnes 1114-1115.

Descripcions: S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998) (Rubrica, Paleographica et Diplomatica Studia, 7), p. 521-559 (527); BETA Manid 4414.

Nota: Data "ad quem" deduïda a partir de la data de mort del copista, Joan Valeri (en castellà citat també com Juan Valero, i en italià com Giovanni Valerio), secretari d'Alfons V a Nàpols i procurador reial a Mallorca; altres manuscrits del mateix posseïdor o copista a la biblioteca de la Real Academia de la Historia de Madrid, Cortes 15bis (cf. P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum.* Vol. IV: *Alia itinera II: Great Britain to Spain* (London [et.]: E. J. Brill, 1989), p. 509), i a Sevilla (cf. M. A. Vilaplana, "Notas sobre un manuscrito.").

Ms. 1451

RAMON LLULL, *"Deus cum tua benedictione incipit Excusatio Raymundi*". Finals del segle XIV.

F. 1: "*De divisione huius libri*".
F. 1: "*De x questionibus divine Trinitatis*".
F. 1v-2v: "*De x questionibus infinitatis Dei*".
F. 2v-4: "*De x questionibus summi signi quod 3 decimus*".
F. 4-5v: "*De questionibus divine bonitatis*".
F. 5v-6v: "*De questionibus summe creature*".
F. 6v-7: "*De decem questionibus tocius*".
F. 7-8: "*De x questionibus prioritatis*".
F. 8-10: "*De x questionibus conversionis*".
F. 10-12: "*De quaestionibus fratris Thome de Aquino ordinis predicatorum magistri in theologia".*
F. 12-13v: "*De quaestionibus fratris Ricardi ordinis minorum magistri theologia".*
F. 13v-15: "*De x quaestionibus fratris Egidii ordinis heremitarum*" Incomplet.

Pergamí. 15 f.; 165 x 121 mm. Text a dues columnes. Postil·les. Al f. 1, caplletra embotida en blau i vermell. Caplletres alternades en blau i vermell amb filigrana. Calderons alternats en blau i vernell. Rúbriques en vermell. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC).

Procedència: Registrat l'1 d'agost de 1941 (signatura antiga BC ms. 2981). Podria provenir de la biblioteca de Llorenç Riber.

Estat de conservació: Volum guillotinat, matusserament. Foli 15 mutilat a la part inferior.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/230507, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: J. SANTANACH, "El fons lul·lià de la Biblioteca de Catalunya. Obres de Ramon Llull", en: *Ramon Llull a la Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2016), p. 156.

Edicions: *Raimundi Lulli Opera Latina,* Tom XI: *135-141, in Monte Pessulano annis MCCCVIII-MCCCIX composita*, ed. C. LOHR (Turnhout: Brepols, 1983) (Corpus Christianorum, Continuatio Mediaevalis, 37), opus 141, p. 331-375.

Descripcions: Descripció succinta del ms. dins *Raimundi Lulli Opera Latina*, tom XI, p. x; LlullDB (https://www.ub.edu/llulldb/manuscrits/770, consulta 7 de gener 2025).

Exposició: *Ha mester paraules e llibres: Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 24 de març a 27 d'abril de 2016* (http://www.bnc.cat/Exposicions/ramon-llull-Ha-mester-paraules-e-llibres/Continguts-de-l-exposicio, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 1452

Recull factici de textos astronòmics. Segle XV.

1452/1

F. 1-40: RAMON LLULL, *Tractatus novus de astronomia*. 1a meitat del segle XV.

1. F. 1-40: *Tractatus novus de astronomia.* Text complet, però sense figures. Al f. 40: "Finitus est iste tractatus de astronomia per virtutem Dei in civitati Parisiensi anno domini mº cc xcvii in mense octobris deo gratias".

2. F. 40: "*Sequitur de signis*".

Numeració antiga en xifres aràbigues 40 f. Restes de signatures de quaderns.

Edició: Text **1** editat en: *Raimundi Lulli Opera Latina, Tomus XVII, 76-81, Opera Parisiis annis MCCXCVII-MCCXCIX composita*, ed. M. PEREIRA i T. PINDL-BÜCHEL (Turnhout: Brepols, 1989) (Corpus Christianorum, Continuatio Mediaevalis, 79), opus 79, p. 63-218.

Bibliografia: LlullDB III.29 (https://www.ub.edu/llulldb/obres/III.29, consulta 7 de gener 2025).

1452/2

F. 41-65: Recull de cercles, taules i textos astronòmics. Mitjan segle XV.

F. 41: "*De enero astrolabio*".

F. 42: "*Hic incipiunt canones perpetui, translati de lingua arabica in latinam*". Calendari perpetuu.

F. 43-65: Notes i figures astronòmiques.

25 f. F. 60v en blanc. Amb taules i dibuixos astronòmics als f. 41, 41v,42v, 43, 44, 44v, 45-64, alguns a diferents colors.

Paper. 65 f.; 200 x 140 mm. Caplletres, rúbriques i calderons en vermell. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC).

Procedència: Segons García Pastor i Hillgarth, hi havia un manuscrit de característiques similars a la Biblioteca Pública de Palma, procedent del convent de caputxins. Registrat l'1 d'agost de 1941 (signatura antiga BC ms. 2982); podria provenir de la biblioteca de Llorenç Riber.

Estat de conservació: Restauracions antigues. Els f. 42, 46 i 57 malmesos, forats per corrosió de la tinta fèrrica.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/239277, consulta 7 de gener 2025).

Descripcions: R. ALÒS-MONER, "Inventari de manuscrits lul·lians de Mallorca, segons notes de Jeroni Rosselló", *Estudis Franciscans*, 47 (1935), p. 69-86 (núm. XLVI); J. GARCÍA PASTOR i J.N. HILLGARTH, "Manuscritos lulianos antiguos de la Biblioteca Pública de Palma", *Analecta Sacra Tarraconensia*, 33 (1963), p. 7, núm. 8; J. GARCÍA PASTOR, J.N. HILLGARTH i L. PÉREZ MARTÍNEZ, *Manuscritos lulianos de la Biblioteca Pública de Palma* (Barcelona: Biblioteca Balmes; Palma: Biblioteca Pública de Palma, 1965), p. 7; P. BOHIGAS, "Inventario de códices miniaturados o iluminados de procedencia catalana o existentes en bibliotecas catalanas", en: *La ilustración y la decoración del libro manuscrito en Cataluña* (Barcelona: Asociación de Bibliófilos, 1960-1967), vol. III, p. 145-223 (núm. 615) (reed. de l'article: Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2000, p. 73); descripció del manuscrit en: *Raimundi Lulli Opera Latina*, tom XVII (Turnholt: Brepols, 1989), p. xii-xiv; LlullDB (https://www.ub.edu/llulldb/manuscrits/715, consulta 7 de gener 2025).

Exposicions: *Catalunya a l'època de Colom (1450-1506)*, Barcelona Saló del Tinell, setembre-octubre de 1992 (Barcelona: Comissió Amèrica i Catalunya, 1994); *Mediterraneum: el esplendor del Mediterráneo medieval, siglos XIII-XIV*: Barcelona, Museu d'Història de Catalunya i Museu Marítim de Barcelona, 18 de maig-27 de setembre de 2004 (Barcelona: Institut Europeu de la Mediterrània: Lunwerg, 2004), p. 403; *Alicante, un puerto para un rey: Alfonso el Magnánimo entre dos mares*, Lonja del Pescado de Alicante, 4 d'octubre de 2008-4 de gener de 2009 (València: Generalitat Valenciana, Any Jaume I: Fundació Jaume II el Just: Ayuntamiento de Alicante, 2008), núm. 177; *Ramon Llull: Ha mester paraules e llibres*, Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 24 de març- 27 d'abril de 2016 (http://www.bnc.cat/Exposicions/ramon-llull-Ha-mester-paraules-e-llibres/Continguts-de-l-exposicio, consulta 7 de gener 2025). *La màquina de pensar. Ramon Llull i l'Ars combinatoria*, Barcelona, CCCB, 13 de juliol-11 de desembre de 2016.

Reculls d'articles de Llorenç Riber, ingressats durant la Guerra Civil i no registrats

Ms. 4988-4993
LLORENÇ RIBER. Articles publicats a la premsa, alguns sota pseudònim. Ordenats per les publicacions on van aparèixer. Amb una taula de contingut enganxada a l'interior del cartró anterior del lligall. 1er terç del segle XX (ca. 1924-1934).

Ms. 4988
La Veu de Catalunya. 1922-1926.

4988-I
La Veu de Catalunya. 1922-1924.

4988-II
La Veu de Catalunya. 1924-1926

2 lligalls. Articles enganxats damunt de folis de paper.

Ms. 4989
La Almudaina. 1929-1934.

4989-I
La Almudaina. 1929-1934.

4989-II
La Almudaina Ia època. 1932.

4989-III

La Almudaina. Articles sense menció de data.

4989-IIII
La Almudaina. Articles sense menció de data.

4 lligalls. Articles enganxats damunt de folis de paper.

Ms. 4990
El Sol. Articles sense menció de data.

1 lligall. Articles enganxats damunt de folis de paper.

Ms. 4991
Diario de Barcelona. Articles sense menció de data.

3 lligalls. Articles enganxats damunt de folis de paper.

Ms. 4992
El Debate. Articles sense menció de data.

1 lligall. Articles enganxats damunt de folis de paper.

Ms. 4993
Articles publicats a diversos diaris i revistes. 1924-1931.

1 lligall. Articles enganxats damunt de folis de paper.

Procedència: Fons històric (ingressat durant la Guerra Civil amb la biblioteca de Llorenç Riber).

Documents ingressats durant la Guerra Civil i retornats

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1937.03.26	1846	8au	Exemplars impresos d'obres de Mn. Riber corregits per a la segona edició	s. XX	Lorenzo Riber	1940.04.05
1937.03.27	1847	4rt	Papers de Mn. Llorenç Riber 2 carpetes	s. XX	Lorenzo Riber	1940.04.05

53.
Hermenter Riu (església de La Concepció, Barcelona)
Guerra Civil
1937

En el moment actual és de vegades és difícil arribar a situar correctament personatges que, a cavall entre el segle XIX i el segle XX, tingueren un cert protagonisme a la vida pública i que han acabat sense deixar gaire rastre. És el cas del prevere Hermenter (o Ermenter) Riu i Sitjes[893]. La seva família era potser originària de la zona de Cardona, on sant Ermenter és venerat des de l'Alta Edat Mitjana. Devia néixer probablement a finals de la dècada de 1860, ja que fou ordenat sacerdot pel bisbe de Barcelona l'abril de 1892[894]. El capellà passà en la seva joventut per nombroses parròquies: els seus primers destins foren les parròquies de Sant Feliu de Codines i la de Sant Salvador del Vendrell; el 1894 servia a Sant Esteve de Castellar, des d'on va passar a l'església de Sant Julià de Lliçà de Munt[895], i d'allí a la de Sant Antoni Abat de Vilanova com a coadjutor; el 1895 és destinat a l'església de Sant Agustí de Barcelona[896], però retornà a la parròquia de Santa Maria de Vilanova i la Geltrú com a rector el maig de 1899[897]. Finalment, el 1904 obtingué un benefici en el que fou el seu destí definitiu, la parròquia de la Concepció de Barcelona. A banda de la seva tasca parroquial, era sol·licitat sovint com a predicador en diferents esglésies de Barcelona. Des del 1905 es relaciona amb el Centre Moral i Instructiu de la vila de Gràcia: sabem que publicà alguns poemes i articles a la revista del centre, *El Apostolado seglar*, i que participà en diversos actes literaris.

El prevere és citat pel llibreter Palau en les seves memòries, on ens dona una visió amable de qui havia estat un client habitual. Evoca, però, un episodi amb el bisbe de Barcelona, que probablement va ser una font de comentaris i xafarderies a la Barcelona de l'època:

> "El reverendo Hemeterio Riu era un sacerdote jovial y de buena conversación. Lo tenía yo por vecino en la calle de Elisabets, y me visitaba con frecuencia. Buen comprador de libros. Los estudios de Teología mal digeridos le desequilibraron hasta el punto de revoltarse contra el obispo, su superior, dando a luz *Las arbitrariedades del Doctor Laguarda* (Barcelona, Moya y Benet 1914). Su temperamento especial le acarreó penalidades. Hace años no sé qué ha sido de él"[898]

Sembla que mossèn Riu havia demanat suport al bisbe Joan Josep Laguarda en l'enemistat que l'enfrontava amb Pau Costas, rector de la Concepció entre 1904 i 1920; el bisbe no li donà el

[893] El prenom Hermenter o Ermenter (en ocasions ortografiat Armenter), de vegades escrit també Hemeteri o Emeteri (per similitud amb les formes castellanes Hemeterio o Emeterio) és la forma catalana que deriva del llatí *Hemeterius*.
[894] *La Dinastía: diario mercantil y de avisos*, any X, núm. 4337 (4 d'abril de 1892), p. 2.
[895] *La Vanguardia* (1 de juny de 1894), p. 2.
[896] *La Vanguardia* (24 de febrer de 1895), p. 3.
[897] *La Vanguardia* (8 de maig de 1899), p. 1.
[898] Antoni PALAU, *Memorias de un librero catalán (1866-1935)* (Barcelona: Librería Catalonia, 1935), p. 192. Es refereix a l'obra *Una suspensión providencial o las arbitrariedades del Dr. Laguarda: estudio moral-canónico* (Barcelona: Moya y Benet, Librería Enciclopédica Susiachs, 1914?), volum de 626 p.

suport que s'esperava, i l'afer remuntà fins a Roma, sense acabar de resoldre's. A la mort del bisbe, el beneficiat escriví un llarg pamflet criticant la posició del prelat. El gruixut volum, ple de crítiques contra la jerarquia, certament no l'ajudà gaire en la seva carrera eclesiàstica.

A l'inici de la Guerra Civil, mossèn Riu era ja un capellà ancià; vivia al carrer Montseny del barri de Gràcia, i aconseguí amagar-se. La seva biblioteca, com la d'altres eclesiàstics, fou recollida i deixada a la Casa de la Convalescència, on es dipositá també un conjunt de llibres lliurats pel Centre d'Esquerra Republicana que procedien de la parròquia de la Concepció, cremada el juliol del 1936. En l'expedient d'incautació de Mosèn Riu hi ha la còpia d'un rebut emès per Rubió en recollir els llibres de Concepció Riera —probablement la majordoma del capellà—, lliurats per una de les veïnes del mateix immoble, la vídua Galí. Entre els volums del beneficiat hi havia un conjunt d'impresos antics i un parell de manuscrits teatrals, probablement còpies de representació que podien representar-se en el Centre Moral de Gràcia, entitat on Riu col·laborava habitualment. Acabada la guerra, el capellà adreçà una instància al responsable del Servicio de Recuperación Bibliográfica, datada el 16 de novembre de 1939, per tal de recuperar la seva biblioteca; els dos manuscrits li foren lliurats al cap d'una setmana, mentre que els volums d'antiquària, que segurament necessitaven més comprovacions, se li retornaren gairebé un any més tard, el 18 de setembre de 1940. Els llibres de la parròquia havien estat ja retornats el 21 de setembre del 1939, a petició del rector de la Concepció, Santiago Oliveras —germà de l'alcalde de l'Hospitalet, Just Oliveras—, amb qui sembla que el vell prevere mantingué una relació més assossegada; moria pocs anys més tard, el gener de 1944.

Fonts d'arxiu

ACA Cultura 2015/9, doc. 157 i 188 – Petició de retorn de la biblioteca de la Concepció, signada per Santiago Oliveras, i de la biblioteca d'Hermenter Riu, signada per ell mateix. 16 de novembre de 1939.

AHBC 124/ – Rebut de Jordi Rubió d'un conjunt de llibres de la parròquia de la Concepció lliurats pel Centre d'Esquerra Republicana del districte IX. 14 d'octubre de 1936.

AHBC 126/16 – Rebut d'Hermenter Riu pel retorn d'un conjunt de llibres i de dos manuscrits de la seva propietat. 24 de novembre de 1939.

AHBC 127/41– Jordi Rubió, Llista de biblioteques ingressades. Entrada "Riu, Mn (Carrer del Montseny)". Finals de 1937-1938.

AHBC 127/41, camisa 7 – "Mss." Llista d'expedients que tenien documentació a Manuscrits, de mà de Pere Bohigas. Amb l'entrada "H. Riu" cancel·lada, com a retornada. 1939 (novembre o desembre).

AHBC 332/1 – Pere Bohigas, "Libros devueltos". Entrada "Concepción". 21 de setembre de 1939.

AHBC 332/1 – Llistat de devolució de biblioteques particulars a partir del 10 de febrer de 1940 Entrada "Riu, Hemeterio. Entrega de unos volúmenes en concepto de segunda entrega". 16 de setembre de 1940.

AHBC 356/R-Riu – Rebut d'Hermenter Riu pel retorn d'un conjunt de llibres de la seva propietat. 18 de setembre de 1940.

AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – "Biblioteques adquirides per la Generalitat". Entrada "Riu (Carrer del Montseny)" / Fitxes de biblioteques incautades, de mà d'Alòs-Moner. Entrada "Riu, Mn (carrer del Montseny)". 1938.

Bibliografia

MARTÍ BONET, Josep Maria. *El martiri dels temples a la diòcesi de Barcelona*, amb la col·laboració de Joana Alarcon, Eduard Ribera i Francesc Tena. Barcelona: Arxiu diocesà de Barcelona, 2008.

Fray GERUNDIO. "El libro de Mosén Riu". *El Diluvio: diario político de avisos, noticias y decretos* (2 de febrer de 1915), p. 26-27.

MARTÍ BONET, Josep Maria. *El clergat de Barcelona al segle XIX: context, costumari i elenc*, amb la col·laboració de Joana ALARCON, Manel LOBO, Héctor LÓPEZ, Ignasi MARQUÈS, Gemma PALLÀS, M. Àngels PARÉS i Antoni del PINO. Barcelona: Arxiu diocesà de Barcelona, 2016.

PALAU I DULCET, Antoni. *Memorias de un librero catalán*. Barcelona: Llibreria Palau, 1935.

La Parròquia de la Puríssima Concepció en el seu 125è aniversari: 1871-1996. Barcelona: Viena,1997.

Documents ingressats durant la Guerra Civil i retornats

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1937.07.24	2409	8au	L'Alegria del pinyó. Comèdia en un acte	[s. XIX]	Hemeterio Riu	1939.11.24
1937.07.24	2410	4rt	Lo darrer Pallars. Drama en tres actes	[s. XIX]	Hemeterio Riu	1939.11.24

54.
Ignasi de Ros
Guerra Civil
1937

La darrera setmana de juliol de 1936, arran del decret emès el 23 de juliol pel president de la Generalitat a fi de salvaguardar el patrimoni, Jordi Rubió anota ràpidament sobre un paper una breu llista, feta amb la urgència del moment, de les biblioteques a salvar i les tasques a fer entre el 26 i el 31 del mes. Una entrada al dia 28 indica: "Matí: Albert, a mirar llibres Ros"; al peu d'aquest foli hi ha hi ha una anotació: "Santa Ana 25 – Ros (Tel. 77260)", que es repeteix a la camisa d'arxiu establerta per Rubió per al salvament de la biblioteca d'Ignasi de Ros: "Sta Anna 25 (Avís rebut de la patrulla de control, Telef. 772600)".

Ignasi de Ros i de Puig, nascut a Barcelona el 30 d'octubre de 1876 i mort a la mateixa ciutat el 24 de juliol de 1947, pertanyia a una família d'antiga noblesa catalana: fill de l'advocat Joaquim de Ros i de Càrcer (1842-post. 1918?), per part de pare era cosí de la baronessa de Maldà, Dolors de Càrcer i Ros[899]; la seva mare, Mercè de Puig i de Sisternes (1843-1923), descendia de la família mataronina dels Sisternes, emparentada amb els Feliu de la Penya. Com a noble, formava part del Reial Cos de la Noblesa de Catalunya; era també cavaller de l'Orde de Carles III, de la Real Maestranza de Caballería de Sevilla i de la Sobirana Orde de Malta, i el gener de 1910 li havia estat atorgada la medalla commemorativa dels Setges de Girona, concedida per Reial Decret amb motiu del centenari del setge als descendents dels defensors de Girona. El 6 d'abril de 1931 havia sol·licitat la rehabilitació del títol de baró de Vallespinosa, però la immediata proclamació de la República jugà en el seu desfavor. Ros havia maridat el 1905 una altra filla de noble nissaga, Pilar de Ramis i de Dalmases (Barcelona, 19 de juny de 1886-29 de desembre de 1961), vinculada amb una antiga família de Sant Celoni; la parella tindria una nombrosa descendència: Mercedes, Joan (enginyer agrònom), Josep (metge), Joaquim (arquitecte), Maria Loreto, Ignasi, Ramon, Antoni (marí de guerra) i Pilar.

Com era habitual en el seu ambient, la família era d'ideologia conservadora: el seu cosí, Xavier de Ros i de Dalmases (1880-1953)[900], era president del partit monàrquic Derecha de Cataluña, a les joventuts del qual estava afiliat el seu fill, l'arquitecte Joaquim de Ros i de Ramis (1911-1988); el mateix Ignasi de Ros havia estat havia estat regidor de Barcelona durant la dictadura de Primo de Rivera. Com altres famílies benestants, els Ros vivien al centre de Barcelona, al que havia estat la Plaça de Santa Anna, al número 25, a la vorera del davant del Palau dels Sarriera. En esclatar la guerra es refugià a Ca l'Armera, una masia d'origen medieval que es

[899] La baronessa era filla de Josefa de Ros i de Càrcer (1841-1892), germana de Joaquim de Ros i de Càrcer; ambdós eren fills de Joan Baptista de Ros i Molins (1814-1870) i Maria Concepció de Càrcer i Falguera (1819-?). Josefa s'havia casat amb el seu cosí Josep Maria de Càrcer i Amat (1836-1905), fill del seu oncle patern, Ramon Càrcer i Falguera (1809-1868), i d'Escolàstica d'Amat i Amat (1815-1840).

[900] Després de la guerra, Xavier de de Ros i de Dalmases de Càrcer i Olivart seria president de l'IACSI; vegeu "In memoriam. Excmo. Sr. D. Francisco Xavier de Ros y de Dalmases", *Revista del Instituto Agrícola Catalán de San Isidro*, 102 (1953), p. 123-124.

trobava en l'antic camí entre Horta i Sant Martí de Provençals. Destruïda durant la Guerra de Successió, a mitjan segle XVIII ja n'era propietària la família Ros, que la va transformar en un casal residencial; com a tal és mencionada pel baró de Maldà en el seu *Calaix de Sastre*. L'avi d'Ignasi, Joan Baptista de Ros i Molins, i el seu pare havien iniciat la urbanització dels amplis terrenys que depenien del mas (la Sagrera, Vilapicina, etc.). El casal havia estat rehabilitat el 1915 per Joaquim de Ros i de Càrcer, i la llunyania del centre de la ciutat oferia, sens dubte, una certa tranquil·litat enmig del conflicte.

Se sap molt poca cosa sobre la recollida de la biblioteca de Ros; en tot cas, sembla que Ricard Albert no va poder recuperar la col·lecció durant la visita prevista a finals de juliol, potser perquè la casa ja havia estat ocupada per alguna comissió o sindicat. No hi ha cap traça d'ingrés de cap tipus fins a tres mesos més tard, en què un document signat el 30 d'octubre del 1936 per la tresoreria de la Generalitat certifica el lliurament per part de la Biblioteca de Catalunya d'un seguit de resguards de valors del Banc d'Espanya pertanyents a Ignasi de Ros i la seva esposa. Una setmana després, el 6 de novembre, Jordi Rubió signa un rebut a la Secció 9 de les patrulles de control (que actuava a la zona d'Horta, el Carmel i el Guinardó) per una camionada de llibres procedent de les biblioteques Ros i Franco. La documentació no va ser registrada immediatament, ja que no és fins al febrer de l'any següent que s'inscriuen al llibre de registre una compilació de textos relatius a l'armoria i a la història de Catalunya, en català i en castellà, feta per Joan Pau Colomer a partir de diferents llibres de la biblioteca dels Dalmases, i un conjunt de privilegis de noblesa relacionats amb les diferents branques de la família (els Milans i els Falguera per part de Ros, o els Ramis per part de la seva esposa). Dos mesos després es registren tres volums, relacionats amb les festes i edificacions barcelonines de finals del XVIII i principis del XIX. Les breus fitxes fetes per Ramon d'Alòs i per Jordi Rubió ens indiquen que el conjunt va ser dipositat, com la majoria de biblioteques recollides, a la Casa de Convalescència, i que incloïa també almenys una part d'arxiu.

Acabada la guerra, a finals d'agost de 1936, Joan de Ros i de Ramis —fill d'Ignasi— adreça una instància al responsable de Recuperación Bibliográfica per tal de recuperar la biblioteca i arxiu que havien estat sostrets de la casa del Santa Anna 25. El gruix de la biblioteca va ser lliurat als seus propietaris molt possiblement poc després de la petició, ja que consta en la llista de biblioteques tornades establerta per Pere Bohigas el 21 de setembre de 1939. Ara bé, un document datat el 21 de novembre fa constar que, seguint les normes habituals, els manuscrits —i cal entendre que la documentació d'arxiu— es quedaren en dipòsit a la biblioteca. Bohigas acompanyà el llistat d'una carta en la qual demanava que, si hi havia algun manuscrit que no li interessava, la institució estaria molt agraïda si en feia donatiu per a contribuir a fer d'ella un museu del llibre. En aquest cas, la petició no fou acceptada, ja que consta que tots els volums manuscrits foren retornats al seu propietari el 22 de febrer de 1940. De tota manera, un document posterior indica que poc després, el 29 de març —i probablement per insistència de Bohigas— el tractat d'armoria copiat per Joan Pau Colomer es quedà a examen per fer-ne una descripció més detallada, que es conserva actualment entre les fitxes de manuscrits del repertori

Patxot. El manuscrit fou retornat definitivament el 27 de juny de 1940[901], alhora que es deixava en dipòsit un altre manuscrit, el "Juizio histórico-métrico de las suntuosas fiestas que se hizieron en Barcelona a la edificación del nuevo templo de la Marina", del qual es conserva actualment una copia parcial (ms. 1454). Poc mes tard, a principis del mes de juliol, la família Ros recuperava un conjunt d'actes en pergamí i, a finals d'aquell mes, el manuscrit deixat en dipòsit, completant així la devolució íntegra de biblioteca i arxiu.

Un cop passada la guerra, el que havia estat residència transitòria de la família passà a ser la residència habitual; amb aquesta finalitat, la masia fou restaurada el 1942 pels arquitectes Joaquim de Ros i de Ramis, fill de la parella, i Francesc d'Assís Viladevall. A la mort d'Ignasi el 1947 la propietat —setze hectàrees i mitja— fou dividida entre els vuit fills, mentre que la casa romania en mans del fill primogènit, Joan de Ros i de Ramis. Els terrenys serien finalment venuts, en diferents etapes, al Patronato de Viviendas del Congreso Eucarístico, amb el compromís de conservar la masia, que va ser respectat.

Fonts d'arxiu

AHBC 126/19 – Rebut de Jordi Rubió d'una camionada de llibres de les biblioteques Ros i Franco lliurats per la secció 9 de les patrulles de control. 6 de novembre de 1936 / Rebut de la tresoreria de la Generalitat d'un conjunt de resguards de valors a nom d'Ignasi de Ros i de la seva muller. 30 d'octubre de 1936 / Esborrany i còpia de carta de Pere Bohigas a Ignasi de Ros amb una llista dels llibres dipositats a la Biblioteca, que s'adjunta, tot demanat si és possible que faci donació d'alguns dels volums. 22 de novembre de 1939 / Llistat de manuscrits en dipòsit a la Biblioteca. 1939.

AHBC 127/41– Jordi Rubió, Llista de biblioteques ingressades. Entrada "Ros, Ignasi de. Biblioteca". Finals de 1937-1938.

AHBC 127/41, camisa 7 – "Mss." Llista d'expedients que tenien documentació a Manuscrits, de mà de Pere Bohigas. Amb l'entrada "Ignasi de Ros" cancel·lada com a retornada. 1939 (posterior a juliol).

AHBC 127/41, camisa 7 – Plànol de disposició d'una vintena de fons propis i incautats a les dependències del carrer Hospital; entre ells, un quadrat amb la menció "I. Ros, 26 paq.". Ca. 1938.

AHBC 332/1 – Pere Bohigas, "Libros devueltos". Entrada "Ignacio de Ros". 21 de setembre de 1939.

AHBC 332/1 – Servicio de Recuperación Bibliográfica. "Relación de las devoluciones hechas a sus propietarios desde del día 10 de febrero de 1940". Entrada "Ros, Ignacio de. 9 manuscritos, entre ellos Tratado del blasón s. XVIII y varios privilegios" i "Retira del archivo un pliego con pergaminos". 22 de febrer i 7 de juliol de 1940.

[901] El 28 de juny de 2012 el volum va sortir a subhasta a la casa Soler y Llach amb el número de lot 0289 i la descripció següent: "1750 ca. Manuscrito. (Heráldica-Catalunya). Armoria, blasons de armes [...] Extenso manuscrito basado en la obra de varios autores y antiguos tratados procedentes de la librería de Pau Ignasi de Dalmases y Ros, cronista de carrera y escrito por Diego de Valero [sic], rey de armas del rey don Fernando el Católico [...]"; el volum, amb el segell de la biblioteca de la família Ros i Ramis, duia al contraplà posterior la signatura "ms. 1776", inscrita per Bohigas el 1937 en el moment d'ingressar a la Biblioteca de Catalunya. El volum fou adjudicat a un col·leccionista privat (MCEM, 42, Observacions, Maria Toldrà).

AHBC 332/1 – "1940. Devoluciones. Recuperación bibliográfica". Entrada "Sr. Ignacio de Ros – Se ha llevado el ms. 1776 que había dejado en depósito en la Biblioteca y en cambio nos ha dejado en depósito el ms. 1875" i "Ha venido a recuperar un pliego del archivo con pergaminos". 27 de juny de 1940 i 5 de juliol.

AHBC 332/R-Ros – Rebut d'Ignasi de Ros dels manuscrits lliurats per la Biblioteca de Catalunya. 22 de febrer de 1940 / Atestacions conforme els ms. 1776 i 1875 de la biblioteca d'Ignasi de Ros queda en dipòsit a la BC per al seu estudi; i rebuts de retorn. 29 de març, 27 de juny i 31 de juliol de 1940 / Rebut d'Ignasi de Ros per un lligall de documentació de la Casa Ramis. 5 de juliol de 1940.

AHBC 1225/9 – Fitxes d'incautació, entrada "Ros, I de". Ca. 1938.

AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – "Biblioteques adquirides per la Generalitat". Entrada "I. de Ros" / Fitxes de biblioteques incautades, de mà d'Alòs-Moner. Entrada "Ros, Ignasi de. Biblioteca. Casa de Convalescència", 1938.

ACA Cultura 2015/9, doc. 136 – Petició de retorn de la seva biblioteca; signada pel seu fill . 25 d'agost de 1939.

BC, Repertori Patxot – Decripció del ms. 1776. 1940.

Bibliografia

CHECA ARTASU, Martin. "Ca l'Armera, una masia al barri del Congrés (Dte. Sant Andreu)". *Barcelona Patrimoni* (23 de gener de 2006) (http://barcelonapatrimoni.blogspot.com/2006/01/ca-larmera-una-masia-al-barri-del.html, consulta 7 de gener 2025).

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les «notes» de Jordi Rubió". *Estudis Romànics*, 29 (2007), p. 213-234 (§68).

TOLDRÀ, Maria. "MCEM 42: Biblioteca de Catalunya, ms. 301". *Manuscrits Catalans d'Època Moderna* (Barcelona: IEC) (https://mcem.iec.cat/veure.asp?id_manuscrits=51, consulta 7 de gener 2025).

FLUVIÀ, Armand de. "Els senyors del Castell d'Albons, Heráldica catalana (14 de febrer de 2014). (http://heraldicacatalana.blogspot.com/2012/02/articulos-de-don-armand-de-fluvia-vi.html, consulta 7 de gener 2025).

Documents ingressats durant la Guerra Civil i retornats

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn
1937.02.15	1776	8au	Tractats del blasó	s. XVIII	Ignacio de Ros	1940.02.22
1937.02.16	1778	Fol.	Privilegi de ciutadà honrat a favor de Josep Milans	s. XVIII (1728)	Ignacio de Ros	1940.02.22
1937.02.16	1779	Fol.	Privilegi de cavaller a favor de Bonaventura Milans	s. XVIII (1739)	Ignacio de Ros	1940.02.22
1937.02.16	1780	Fol.	Privilegi de ciutadà honrat a favor de Francesc Ramis	s. XVIII (1748)	Ignacio de Ros	1940.02.22
1937.02.16	1781	Fol.	Privilegi militar a favor de Jaume Falguera	s. XVII (1694)	Ignacio de Ros	1940.02.22
1937.02.16	1782	Fol.	Privilegi de noblesa a favor de Josep Milans	s. XVIII (1739)	Ignacio de Ros	1940.02.22

1937.04.14	1875	12au	Juizio histórico-métrico de las suntuosas fiestas que se hizieron en Barcelona a la edificación del nuevo templo de la Marina	s. XVIII	Ignacio de Ros	1940.06.05
1937.04.14	1876	8au	Plans de fortificacions de Barcelona	s. XIX	Ignacio de Ros	1940.06.05
1937.04.14	1877	8au	Memorias relativas al ensanche de la plaza de Barcelona	s. XVIII	Ignacio de Ros	1940.06.05

Document copiat a partir d'un manuscrit de la biblioteca Ros

Ms. 1454

Recull de còpies de documents històrics, extretes d'un volum de la biblioteca d'Ignasi de Ros. 2n quart del segle XX (ca. 1940).

1454/1

F. 1-24: "*Juizio histórico métrico de las sumptuosas fiestas que se hizieron en Barcelona a la dedicación del nuevo templo de la Marina*".

Text mecanografiat.

1454/2

F. 26-152: Fragments d'un Dietari històric de Catalunya del segle XVII, que inclou notes analístiques des de 1249 fins a 1600. 1a meitat del segle XX. Còpia d'Andreu Avel·lí Casadevall (ca. 1940).

Diverses mesures.

Diverses mesures (165 x 225 mm). Enquadernació en mitja pell i tela vermells segle XX (BC, 1980-1990).

Procedència: Al f. 152v, de mà d'A.-J. Soberanas.:"Segons Bohigas al libre de reg., 'copia de Dn Andrés Avelino Casadevall'. L'original d'aquesta copia es troba (any 1942) a la bibl. part. de Don Ignacio de Ros". Donatiu d'Andreu Avel·lí Casadevall. Ingressat el 1942 (signatura antiga BC ms. 2984).

55.
Luis Ruiz Contreras
Guerra Civil
1938

Malgrat les seves constants referències al fet que "solo hay en mi sangre un tercio ampurdanés, y solo respiré aquel ambiente durante los cinco primeros años de mi vida", l'escriptor i traductor Luis Ruiz Contreras guardava a la masia natal de Castelló d'Empúries una biblioteca força nodrida, que va ser recuperada pel bibliobús que feia anades i vingudes per abastir de llibres els diferents soldats durant la Guerra Civil i que també transportava algunes biblioteques confiscades o que requerien protecció. En la breu camisa que Rubió va fer per la recollida, inscriví la nota següent:

> "El 10-XI-38 entren a l'Hospital, portats pel Bibliobús, els llibres de la Bibª Ruiz Contreras, recollida a Castelló per la Sta. Español" (AHBC, 127/9)

Ruiz Contreras havia nascut a la vila empordanesa el 1863, fill de l'enginyer forestal Hilario Ruiz Amado i de l'empordanesa Anna Contreras Carbonell, filla de qui seria alcalde de Castelló, Ramon de Contreras, i neta del notari de Castelló Miquel Carbonell; la família vivia en una la casa de Puig Salner, adquirida pel seu avi en el moment de la desamortització de Mendizábal i que havia estat propietat de l'abat de Sant Pere de Rodes. Ruiz Contreras s'hi referia com a la "casona", i, tot i viure a Madrid, hi retornava molt sovint, sobretot després de la mort de la mare, amb qui mantingué relacions força difícils. Per edat i afinitat fou un dels membres menors de la Generació del 98, amb la qual l'unien la visió d'una Espanya en què la perifèria existia; prova n'és la creació de la *Revista Nueva* (1899), considerada, malgrat la seva breu existència, com la revista més representativa d'aquella generació, en la qual volia donar veu a escriptors de llengua castellana, gallega, catalana i basca.

En esclatar la revolució, Contreras es traslladà a Barcelona, on, segons un dels seus biògrafs, Esteve Ripoll, visqué gairebé en la indigència en una pensió al carrer Roger de Llúria 131, a tocar de la Diagonal; la "casona" del Puig hauria estat saquejada pels republicans, i una part de la biblioteca vandalitzada, amb la desaparició d'una part dels llibres. No sabem si aquesta descripció s'ajusta a la realitat, o si és el relat que en va donar l'escriptor, però els oficis i notes conservats a l'Arxiu deixen constància d'una situació que sembla menys dramàtica. El 6 d'octubre de 1938 Rubió envia una carta al conseller dient que la Comandància Militar de Marina, instal·lada a Castelló d'Empúries a la casa de Ruiz Contreras, ha respectat curosament la biblioteca, però que el mateix comandant li ha demanat si la podia recollir per posar-la en un lloc més segur. Un cop rebuda l'autorització, Rubió feu recollir els llibres amb un dels viatges que Maria Felipa Español efectuà amb el bibliobús del Servei de Biblioteques del Front.

Poc després d'acabada la guerra, el 18 de març de 1939, Ruiz Contreras envià una nota a Rubió per veure què sabia dels seus llibres, que foren finalment recollits el 12 de juliol per un bon amic empordanès, l'escriptor Alfred Gallart i Genís. Tot i que pogués haver-hi hagut alguna

pèrdua, es retornaren 39 paquets de llibres, juntament amb 428 llibres solts i uns dos-cents fascicles i revistes solters.

L'escriptor morí a la seva casa del carrer Lista de Madrid el 1953, envoltat del seus llibres; els seus papers foren llegats a l'editor Manuel Aguilar, que havia publicat les seves darreres obres. Alguns anys més tard, Pere Bohigas registrava una miscel·lània mèdica universitària del segle XVIII amb la menció de procedència Dr. J. Ruiz Contreras (ms. 2045); sembla més que probable que el volum ingressés amb la biblioteca Contreras i, en no haver estar registrat, es quedés a la BC.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-186 i R-233– Reclamació de Ruiz Contreras de llibres de la seva biblioteca. 28 de març i 3 d'abril de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 55 – Carta de Luis Ruiz Contreras a Antonio de la Torre, en què li demana poder recuperar la seva biblioteca. Madrid, 19 de juny de 1939.

AHBC, 126/21 – Rebut de recollida de la biblioteca Ruiz Contreras, signat per Alfredo Gallart. 3 de juliol de 1939 / Acte de lliurament de la Biblioteca Ruiz Contreras, dipositada a la BC, signada per Alfredo Gallart Genís, en representació de l'escriptor, i per Manuel Usón Usón, agent del Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional. Barcelona, 12 de juliol de 1939.

AHBC, 127/9 – Biblioteca Ruiz Contreras, Castelló d'Empúries (camisa); amb una nota de Jordi Rubió.

AHBC, 332/1 – Pere Bohigas, "Libros devueltos", llista manuscrita; entrada "Ruiz Contreras", 12 de juliol. 30 de març de 1939-5 de febrero de 1940.

BC. Fons Antoni Rubió i Lluch. Correspondència Espanya-Catalunya – Cartes de Luis Ruiz Contreras. 1925.

Arxiu-biblioteca Rubió. Fons Jordi Rubió i Balaguer. Correspondència / Ruiz Contreras, Luis. 18 de març-5 de maig de 1939.

Bibliografia

ESTELRICH ARCE, Pilar. "Luis Contreras, traductor". En: *Actas de los VII Encuentros complutenses en torno a la traducción*, vol. I: *La traducción en torno al 98*, ed. Miguel Àngel VEGA. Madrid: Universidad Complutense, 1998, p. 15-22.

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les 'Notes' de Jordi Rubió". *Estudis Romànics*, 29 (2007), p. 213-234.

GRANJEL, Luis S. "Maestros y amigos del 98: Luis Ruiz Contreras". *Cuadernos Hispanoamericanos*, 217 (gener 1968), p. 5-30.

RIPOLL I CORNELL, Esteve. "Luis Ruiz Contreras (1863-1953), un català, un empordanès, un castelloní a la Generació del 98". *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, 31 (1998), p. 445-495.

RUIZ CONTRERAS, Luis. *Medio siglo de teatro infructuoso*. Madrid: Sociedad Española de Librería, Diarios, Revistas y Publicaciones, 1930.

RUIZ CONTRERAS, Luis. *Memorias de un desmemoriado*. Madrid: Imp. A. Marzo, [193-?].

Document ingressat durant la Guerra Civil

Ms. 2045
Recull factici de cursos de medicina i farmàcia impartits a la Universitat de Cervera per Francesc Llorenç i Antoni Pinós. Copiats per Bru March, de Canet. Cervera, 1728-1731.

2045/1
F. 1-77: Recull miscel·lani de cursos de terapèutica. Al f. 76, taula de contingut.
1. F. 1-32v: "*Medicinalium institutionum Pars V, Therapeutica dicta*".
2. F. 34-74v: "*Tractatus III de methodo prescribendi formulas medicamentorum, tum galenicorum, tum chimicorum*".
78 f. (numeració antiga 156 p., f. 78 en blanc).

2045/2
F. 79-139: [FRANCESC] LLORENS, "*Tractatus de universali medendi metedo [sic]*". Al f. 139: "Tractatus iste scriptus fuit per me, Brunonem March, Canetensis et philosophiae baccalaureatum anno 1728". A l'angle sup. del f. 79: "Dr. Llorens".
60 f. (f. 140 en blanc).

2045/3
F. 141-212v: ANTONI PINÓS, "*Lucubrationes scolastice circa tres libros Galeni de morbo et sintommate*". Al f. 212: "Tractatus iste scriptus fuit per me, Brunonem March, Canetensis et baccalaureatum in Regia Universitate pontificia Cervarie, lectumque ab Antonio Pinos, medicinae doctori, cui tractatui finem imposui die vigessima tertia mensis aprilis anni millessimi septingentessimi vigessimi octaui, et amplius dico ex supradictus Bruno ... quod dicto anno in dicta Regia universitate Cervariae Medicinae literis principio dedi". A l'angle superior del f. 141: "habitis Dr. Pinós".
72 f.

2045/4
F. 215-272v: ANTONI PINÓS. "*Prelectiones scholastice circa tres Galeni libros de causis sinpthomatum*". A l'angle superior del f. 215: "habitis Pinós". Àpode.
62 f. (f. 213-214, 273-274 en blanc).

2045/5
F. 275-297v: "*Tractatus de urinis utilis*". Al f. 297: "Tractatus iste scriptus fuit a me, Brunone March et Rolderat, Canetensis philosofie necnon sacre medicine baccalaureo Cervarie, et [...] die decima sexta mensis septembris anno millessimo septingentessimo tricessimo primo".
24 f. (f. 298 en blanc).

297 f. (alguns folis en blanc; f. 76 mal relligat, hauria d'anar després del f. 33; per a les dues primeres obres, númeració antiga 154 f.); 200 x 145 mm. Enquadernació en pell del segle XX (BC).

Estat de conservació: Restaurat.

Procedència: J. Ruiz Contreras (ingressat probablement durant la Guerra Civil, amb la biblioteca de Luis Ruiz Contreras).

Bibliografia: A. ESCUDERO MENDO, *Manuscritos de la Biblioteca de Catalunya de interés para la farmacia y las ciencias médicas, en particular el "Tresor dels pobres",* Tesi doctoral, Facultat de Farmàcia, Universitat de Barcelona (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1993), núm. 178-182, p. 351; *v.* F. VILA BARTOLÍ, *Reseña histórica, científica y literaria de la Universidad de Cervera*, Barcelona: Libr. Católica y Pontificia, 1923, p. 240.

56.
Justo Sanjurjo y Jiménez-Peña
Guerra Civil
1936

Fill del general José Sanjurjo, un dels principals conspiradors contra la República, Justo Sanjurjo y Jiménez-Peña havia nascut el 31 de juliol de 1902. Seguint la tradició familiar, ingressà a la carrera militar el setembre de 1919; al cap de sis anys, el 1925, fou promogut com a capità d'infanteria, i hi ha constància que l'any següent era a Melilla, tot i que malalt, com a membre del grup selecte dels tinents aviadors. És més que possible que en el curs de la seva carrera conegués l'aviador militar més destacat de l'Espanya dels anys 20-30, Ramón Franco, que en els anys 20 estava destinat igualment al nord d'Àfrica. El 1928 se li concedia la medalla de sofriments per la pàtria; fou enviat aleshores a un destí a priori més tranquil, Barcelona, on des de finals de 1929 se'l veu participar assíduament en els actes i esdeveniments de la bona societat. Aquest contactes facilitaren probablement la seva admissió el 1930 al restrictiu Col·legi d'Agents de Canvi i Borsa de la ciutat, sense abandonar, però, la carrera militar. Fou també sens dubte en aquest ambient on conegué Conchita Camín de Lara (Sarrià, 1910-1995)[902], filla de Juan Camín de Angulo, vescomte de La Laguna i un dels alts membres del cos judicial de l'exèrcit, destinat des de feia temps a Barcelona, i de Concepción de Lara y Urquiza, marquesa de Villamediana i de Casa Fontanellas. L'agost de 1934 es casava amb ella a Estoril, on el seu pare s'havia exiliat després del cop d'estat del 1932, conegut com "La Sanjurjada".

Arran de la seva presumpta implicació en el cop d'estat promogut pel seu pare, Justo Sanjurjo havia estat separat tant de l'exèrcit com del seu càrrec a la Borsa de Barcelona; absolt per manca de proves, es reintegrà ben aviat en les seves funcions. És difícil saber fins quin punt l'acusació era consistent, i quin va ser el seu paper real, però tot fa pensar que les bones relacions del seu futur sogre amb la justícia militar poden haver jugat en favor del seu alliberament sense càrrecs.

En esclatar la Guerra Civil, el juliol de 1936, Justo Sanjurjo i la seva esposa estaven estiuejant al Balneario de Corconte, a Santander. Sembla ser que, en saber-se la notícia de l'aixecament, els militars dels voltants, coneixedors de la personalitat del jove militar, intentaren protegir-lo. Fou detingut mentre fugia en un cotxe el 19 de juliol, la vetlla de la mort del seu pare en un accident d'avió, quan aquest tornava a Espanya per dirigir el nou cop d'estat. En saltar del vehicle per escapar a les patrulles, es donà un fort cop al cap; ingressat a l'Hospital de Reinosa, seria rematat a trets en el seu llit el 6 d'agost, per l'acció d'un dels grups revolucionaris que actuaven a la zona. En aquells confusos moments circularen, però, altres versions: molt poc després de la mort, el 9 d'agost, es publicava tant a l'*AB*C com a *La Vanguardia* una notícia

[902] Conchita Camín era germana d'Alvaro Camín de Lara, secretari del Círculo Tradicionalista de Sarrià, que després de la guerra formaria part igualment del cos judicial de l'Exèrcit. El seu avi, Àlvar Maria Camín i López, havia estat president de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya i era conegut d'Antoni Rubió.

segons la qual el fill Sanjurjo no era mort d'accident, sinó que havia estat detingut i empresonat a Madrid. La historiografia posterior desmenteix aquesta eventualitat.

Entre els primers volums manuscrits ingressats després de l'inici de la guerra hi ha un conjunt de memòries de José Antonio de Sacanell, tinent coronel de l'exèrcit espanyol, i ajudant de cambra del pretenent carlí, Don Carles Maria Isidre de Borbó, mort a Trieste el 1874, que comprenen essencialment el relat del seu exili a Portugal, Itàlia, França i Anglaterra acompanyant l'infant Carles des de 1834 i fins al 1871. A l'apartat del registre destinat a la procedència hi ha marcat simplement "José Sanjurjo Sacanell", nom complet del general Sanjurjo, renebot del militar carlí. Tenint en compte que el general no visqué mai a Barcelona, sembla clar que els volums provenien de la confiscació de béns del seu fill. Els llibres foren registrats molt d'hora, l'11 d'agost de 1936; pel que sembla deduir-se d'una carta de Jordi Rubió enviada a Pere Bohigas poc després de la guerra, la documentació Sanjurjo i altra que enviava "vingué portada per les turbes de no sé on". Això fa pensar que immediatament després de la rebel·lió els béns dels militars destacats i d'indubtables simpaties rebels foren ràpidament localitzats i requisats[903]. Força temps més tard, entre la documentació solta i sense registrar, aparegueren les cartes trameses pel fill del general Sanjurjo a la seva promesa a principis dels anys 30.

Fonts d'arxiu

BC, Fons Pere Bohigas. Correspondència – Carta de Jordi Rubió a Pere Bohigas, en què parla de la tramesa de cartes de Sanjurjo. 4 de gener de 1940.

Bibliografia

MAYORALGO Y LODO, JOSÉ MIGUEL DE, Conde de los Acevedos. *Movimiento nobiliario 1931-1940*. Madrid: Real Academia Matritense de Heráldica y Genealogía, 2004 (https://www.ramhg.es/index.php/secciones-fijas/movimiento-nobiliario-1931-1940, consultat el 7 de gener de 2025).

GUTIÉRREZ FLÓREZ, JESÚS. *Guerra Civil en Cantabria y pueblos de Castilla*. Libros En Red, 2006, p. 29-33 (https://books.google.es/books?id=Sg2VEmfhkicC&printsec=frontcover&hl=ca#v=onepage&q&f=false, consultat el 7 de gener de 2025).

NÚÑEZ CALVO, JESÚS N. *La comandancia de la Guardia Civil de Cádiz en la Guerra Civil de España (1936-1939)*. Tesi doctoral (UNED, Facultad de Historia y Geografía, Departamento de Historia Contemporánea, 2015), p. 147, nota 388 (carrera) (https://oai.e-spacio.uned.es/server/api/core/bitstreams/3829bffd-9e6b-4f66-92b8-33bbd943a3ae/content, consultat el 7 de gener de 2025).

[903] Curiosament, es troben registrats just abans dels papers del Partit Sindicalista, ingressats al mateix temps.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 2365-2369
JOSÉ ANTONIO DE SECANELL. Memòries, escrites des de l'exili. 1834-1871.

Ms. 2365
J. A. S. (JOSÉ ANTONIO DE SACANELL), "*Relacion historica de mis vicisitudes en la tercera parte de mi carrera que comprende la muerte de Fernando 7° y exsaltacion al trono del Señor D. Carlos V de Borbon, Rey legítimo de España. Escrita por el mismo Dn. J. A. S. en Londres año de 1834*". Precedit per un pròleg en forma de carta al seu germà. 1834.
85 f. (numeració d'origen 163 p., a continuació f. en blanc); 185 x 120 mm. Notes a peu de pàgina. Enquadernació en pergamí tintat de verd, plans emmarcats amb filets estampats en sec. Folis de guarda amb paper d'aigües a la pinta. Talls estampats com les guardes. A l'angle superior extern del contraplà anterior etiqueta "Sold by I. Turrill, stationer, 250 Regent str. Oxford".

Ms. 2366
JOSÉ ANTONIO DE SECANELL, "*Continuación de mis vicisitudes en mi emigración al estranjero*". Toms 2, 3, 4 i 5. 1839-1871.

2366/1
F. 1-71: "*Continuación de mis vicisitudes en mi emigración al estrangero. Septiembre 1839*". Gènova, 3 de febrer de 1848.
71 f. (numeració d'origen 120 p.).

2366/2
F. 72-97: "*Itinerario del barón del Progreso de Londres a Italia. Año de 1847*". Luca, abril-maig de 1847.
26 f. (numeració d'origen 48 p.).

2366/3
F. 98-141: "*Inspiraciones de mis viajes por Italia con sus observaciones marcando siempre su itinerario y sus principales sucesos. Año de 1847*". Kingston, 8 de setembre de 1848.
44 f. (numeració d'origen 86 p.).

2366/4
F. 1-93: "*Continuación de mis vicisitudes comprendidas en los años 1849 y 1850*". Londres, 30 d'octubre de 1851.
93 f. (numeració d'origen 136 p.).

2366/5
F. 94-157: "*Continuación de mis memorias: estancia de Londres. Año de 1851*". Nàpols, 2 d'octubre de 1859.
64 f. (numeració d'origen 128 p.).

2366/6
F. 1-60: "*Primer viage. Agosto de 1852*". Londres, 14 d'agost de 1858.
60 f. (numeració d'origen 138 p.).

2366/7
F. 70-101: "*Relación circunstanciada de mi último viaje en Francia con todas mis inspiraciones, sucesos y emociones. Septiembre, octubre y noviembre de 1853*". Londres, 17 de novembre de 1858.
32 f. (Numeració d'origen 60 p.).

2366/8
F. 102-146: "*Viaje de Londres a Nápoles por julio y agosto de 1859, dedicado y dirigido a mis hermanos y sobrinos*". Trieste, 23 de desembre de 1859.
44 f.

2366/9
F. 147-188: "*Tomo 8º, Continuación de mis vicisitudes en los años de 1860 y 1861*". Trieste, 17 de març de 1861.
42 f. (numeració d'origen 81 p.)

2366/10
F. 1-155: "*Continuación de mis memorias. Viaje a Roma en junio de 1862*". Trieste, 3 de desembre de 1864.
155 f. (numeració d'origen 410 p.).

2366/11
F. 156-203: "*Continuan mis memorias. Tres años de estancia en Trieste y mi viaje a Francia-Beljien. Junio, julio, agosto y septiembre del 1867*". Trieste, 1867 o posterior.
48 f. (numeració d'origen 95 p.; a continuació, p. en blanc).

Relligat en 4 vols., numerats II a V (ms. 2366/1 a 3 en el tom II; ms. 2366/4 i 5 en el tom III; ms. 2366/6 a 9 en el tom IV; i 2366/10 i 11 en el tom V); 200 x 125 mm. Enquadernació en tela marró clar (toms 2-4) i verd (tom 5). Talls vermells. Al llom menció d'autoria "J. A. S." i número de tom estampats en lletres daurades.

Estat de conservació: Guillotinats.

Ms. 2367
JOSÉ ANTONIO DE SACANELL, "*3ra. Edición. Continuación de mis vicisitudes en la emigración, que contiene los años del 39 hasta el de 1848*". Gènova, 3 de febrer de 1848.
74 f. (numeració d'origen 146 p.); 200 x 130 mm. Llibreta, enquadernació industrial d'origen.

Ms. 2368
JOSÉ ANTONIO DE SACANELL, Memòries. 1848-1871.

2368/1
f. 1-70: "*Continuación de mis vicisitudes en mi emigración al estrangero. Septiembre 1839*. Gènova, 3 de febrer de 1848.
70 f. (numeració d'origen 139 p.).

2368/2
f. 71-104: "*Relacion circunstanciada de mi ultimo viaje en Francia, con todas mis inspiraciones, sucesos y emociones. Septiembre, Octubre y Noviembre de 1858*". Londres, 17 de novembre de 1858.
34 f. (numeració d'origen 64 p.).

2368/3
f. 105-174: "*Continuación de mis memorias. Nueva serie*". A la fi: "Fue así que terminó el año 71, cerrando esta serie para continuarla con lo que nos traiga el año de 1872".
70 f. (numeració d'origen 136 p.).

2368/3
f. 175-194: "*Continuación de mis memorias*".
20 f. (numeració d'origen 39 p.).

193 f. Enquadernació de protecció tela verda (tom 5). Talls vermells. Al llom "J. A. S." i "Varios" estampat en lletres daurades.

Ms. 2369

JOSÉ ANTONIO DE SACANELL, "*Miselánea o recopilación de varios puntos dignos de guardar para el uso y entretenimiento del dueño de este cuaderno Dn J. A. S. de C.*". Londres, 1 de juny de 1855.

F. 3-7v: "*Los locos de las cuatro torres de la carraca, por el capitán Francisco del Carmen Pierra*".
F. 8: "*La declaración dada por el subteniente del batallón de guías S. José Antonio de Sacanell en la causa del 10 de marzo de 1820 en Cádiz*", i altres documentes relatius als fets.
F. 13-17v: "*Relación de los generales gefes y oficiales presos por la ruidosa causa del 10 de marzo 1820, a cargo del coronel de artilleria D. Gaspar Hermosa y Espejo, con las sentencias que les impone su beneficencia*".
F. 18-18v: "*Memorial en verso que en 1817 hizo un oficial al intendente de Cádiz época de estar muy mal pagado el ejército José María Creuells*".
f. 19: "*Una de las concordancias vizcaínas*".
f. 19v: "*Lord Wellington*".
f. 20-21v: "*Napoleón*".
f. 22: "*En la reunión del estamento de próceres del dia 4 septiembre de 1834 se votaron los artículos siguientes*".
f. 23: "*Relación de las personas que acompañaron a Inglaterra a la familia real de España desterrada a bodo del navio Donnegal, por el mes de junio de 1834*".
f. 23v: "*Relación de los 27 oficiales que apresaron en las costas de Vizcaya, enero de 1835, Regimiento de leales manresanos*". Carrera militar des d'abril de 1812 fins a gener de 1870
f. 25-39: Notes i còpies de documents relatius a la causa de 10 de març.
f. 39-40: "*Mácsimas sobre la guerra*".
f. 40v-48v: "*Esplicaciones sobre varios puntos muy esenciales que convinieron para la ruidosa causa del 10 de marzo, por un antiguo y sabio militar conocedor de todas las leyes por haberlas praticado toda su vida, el teniente coronel D. Diego Reyes*".
f. 49-54v: Notes de dos procesos militars en que Sacanell intervingué com a defensor.
f. 55-62v: "*Lista por antigüedad de los gefes y capitanes del ejército para el presente año de 1832*".
f. 63-64: "*Regimiento Infanteria. Lista por antigüedad de los SS. Gefes y oficiales de dicho cuerpo hoy 1º de julio del año 1832*".
f. 64v: "*Un curioso ha hecho el cuadro de las personas que fueron vic[timas] de la revolución francesa, la edad que tendrían hoy estando en el año 41*".
f. 65-65v: Apunts d'historia.
f. 66: "*Gastos del proceso que sufrí en 1833, y que ha presentado mi procurador*". Madrid, 28 de desembre de 1833.
f. 66v-67v: "*Relación de las personas que me han visitado en mi desgracia durante mi permanencia en la carcel del Saladero*".
f. 68-68v: "*En uno de los combates de nuestra Guerra Civil en Arroniz el 29 de marzo de 1835 se encontraron en el bolsillo de un oficial muerto de los llamados cristinos los siguientes versos*".
f. 69-70: "*La catalana*".
f. 72-82v: "*Relación de los pueblos en donde he estado, países que he corrido en el estranjero, y ciudades que he visto*".
f. 83v: "*Despedida que el rey D. Carlos V hizo a su ejército desde Bourges cuando la abdicación en su hijo Príncipe de Asturias, 1845*".
f. 84: "*Incendio de Hamburgo año de 1842*".

f. 84v-85v: "*Apuesta trájica*".
f. 85v-86v: "*Profecía*".
f, 86v-87v: "*Predestinación*".
f. 87v-88v: "*De pillo a pillo*".
88v-92: "*Supertición*".
f. 92v-93: "*Memorias del conde Pros*".
f. 93v-95: "*Una historieta*".
f. 95v: "*Costumbres de lugar*".
f. 96-98: "*Historia divertida*".
f. 98v-1043v: "*Curiosidades sacadas de la historia de Napoleón, por M. Norvins*".
f. 104: "*En la Santa Iglesia Catedral de Lisboa existen, entre otros muchos, los siguientes epitafios ques es leen en idioma portugués*".
f. 104v-108: "*Varios apuntes y curiosidades sobre la historia por Chateaubriand*".
f. 108v-110v: "*Relación nominal de los SS. gefes y oficiales de la Guardia Real de Infanteria que se hallan en el ejército del rey Don Carlos V*".
f. 111-112: "*Historia de Francia*".
f. 112v-118v: "*Apuntes de la historia con sus fechas*".
f. 119: "*El celibato: sobre este particular, decía un sabio a una señora*".
f. 119v: "*Carta histórica y notable*".
f. 119v: "*Política. En la esperanza del 2 septiembre de 1872, se expresa el Tiempo en estos términos*".
f. 120v: "*En ocasión a la sangrienta guera de Francia con la Prusia, en 1870 hubo un autor que tuvo la idea de expresar la situación de la Francia de esta manera*".
f. 121: "*Fantaisie rimée*".
f. 121v-123v: Nota sobre un episodi al Vaticà el 20 de setembre de 1870.

123 f. (numeració d'origen 233 p., a continuació f. en blanc); 200 x 125 mm. Algunes rúbriques i epígrafs en vermell o en blau. Enquadernació industrial en cartró folrat amb cuir lleuger marró fosc, plans emmarcats per filets i florons en sec als angles. Folis de guarda en paper groc satinat.

Procedència: José Sanjurjo Sacanell. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga 1424, 1425, 1426, 1427, 1428)

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1975).

Edició: J. A. SACANELL CARMONA, *Memorias de José Antonio Sacanell, barón del Progreso*, ed. Enrique SACANELL RUIZ DE APODACA (Pamplona/Iruña: Gobierno de Navarra/Nafarroako Gobernua, Museo del Carlismo, 2023) (Testimonios).

57.
Joan Sedó Peris-Mencheta
Guerra Civil
1937

Potser pels elogis que l'autor del Quixot dedica a la ciutat de Barcelona, el col·leccionisme cervantí ocupa una plaça destacadíssima a la bibliofília catalana. Entre aquests col·leccionistes apassionats ocupa un lloc de primer ordre l'empresari Joan Sedó i Peris Mencheta (Barcelona, 1908-1966). Sedó pertanyia a una família d'industrials propietària d' una important colònia tèxtil d'Esparraguera, les "Manufacturas Sedó"; el seu pare era l'enginyer Artur Sedó i Guichard (1881-1965), ben conegut pels erudits i barcelonins per la seva extraordinària biblioteca teatral, i la seva mare era filla del polític valencià Francesc Peris-Mencheta. Llicenciat en dret el 1928, s'incorporà com a directiu a una de les empreses relacionades amb els negocis familiars, Closa & Sedó; la seu en un dels darrers reductes industrials del centre de la ciutat, al carrer Trafalgar 51, molt a la vora del seu domicili a la Ronda de Sant Pere 23. Durant la Segona República, el seu germà gran Alfred (1901-1983), vinculat al Partit Radical, participà activament en la vida política en diversos càrrecs del govern republicà i de la Generalitat.

El jove empresari heretà del seu pare la passió pel llibres: admirador d'Isidre Bonsoms —que conegué gràcies al catàleg que Joan Givanel feu del seu donatiu a la Biblioteca—, inicià la seva col·lecció cervantina al 18 anys, i als 27, orgullós del que havia aconseguit, en publicà el catàleg. Val a dir que, a més d'un nombre molt elevat d'edicions del Quixot, feien part de la col·lecció alguns volums realment extraordinaris, entre els quals destacaven una còpia manuscrita en quatre volums de l'obra de Cervantes feta pel cal·lígraf andalús Nicómedes Carrero Ojeda entre 1895 i 1905, en què cada capítol estava escrit amb caràcters diferents, i una altra còpia amb il·lustracions a color d'alguns dels més grans dibuixants de l'època.

La biblioteca Sedó durant la Guerra Civil

Com tants altres membres de la burgesia barcelonina, en el moment d'esclatar la guerra Sedó es trobava de vacances amb la seva família. L'empresa Closa & Sedó fou col·lectivitzada, tot i que es mantingués formalment la seva participació en l'empresa com a soci; un "soci", però, ben particular, ja que malgrat la seva absència va poder delegar en una persona de la seva confiança, Elvira Ruiz Ponsetí[904], la resolució de "cualquier asunto de carácter particular que surgiere durante la absència de aquel", com consta en un document datat el 5 de desembre de 1936. L'assumpte que calia resoldre amb urgència era de la més gran importància per a l'empresari: assegurar que la seva biblioteca es mantingués incòlume. La solució que van trobar

[904] Elvira era un dels catorze germans de l'enginyer Estanislau Ruiz Ponsetí (Maó, 1899-Mèxic, 1967); a la mort del pare, una part de la família s'instal·là a Sant Gervasi. Estanislau, que havia estat deixeble d'Eduard Fontserè, era un dels col·laboradors gairebé fixes de l'editorial Gustavo Gili; dirigent del PSUC, durant la guerra ocupà diferents càrrec a la Conselleria d'Economia de la Generalitat.

per protegir-la fou fer-ne cessió al consell d'empresa:

> "Elvira Ruiz Ponseti [...] acciona, cede y traspasa al expresado Consejo de empresa de la Sociedad Closa y Sedó Sociedad Limitada Colectivizada los libros o volúmenes que formaban parte de la biblioteca de Juan Sedó, y que se refieren casi todos ellos a literatura cervantina".

No sabem si per algun tipus de confusió, molt poc després va córrer la notícia que els llibres de la biblioteca Sedó havien estat retirats del domicili de la Ronda Sant Pere 23 per membres de la Comissaria General d'Ordre Públic, ja que el 14 de desembre de 1936 Jordi Rubió adreçà una petició al Comissari General, Martí Rouret, per tal que lliurés la biblioteca Sedó al Servei de biblioteques per tal d'assegurar-ne la conservació. Ara bé, és possible que es tractés d'una confusió, perquè de fet les onze capses de fusta que contenien els llibres de la biblioteca foren requisats en un registre dut a terme per membres de la Comissaria de l'Oest el dia 13 d'abril del 1937 al carrer Trafalgar 31, seu de l'empresa. Rubió, avisat sens dubte del registre, envia el mateix dia Ricard Albert amb un ofici al Consell d'Empresa per tal que els lliuressin la biblioteca

> "Quan hi va l'Albert, la policia s'ho acabava d'endur. Hi va ell, després d'obrir unes caixes i veure que contenien llibres, ho dugueren al Departament de Cultura de la Generalitat. Allí ho anem a recollir a la tarda. Molts libres havien estat trets de les caixes i tot estava en desordre. Ho faig dur a l'Hospital".

El dia següent, Rubió signava un rebut a la Comissaria d'Ordre públic de l districte oest per les onze capses de la biblioteca Sedó, instal·lades a l'edifici de l'antic Hospital. Segons indica Ramon d'Alòs, les edicions de Cervantes foren registrades i incorporades a la col·lecció cervantina, mentre que els no cervantins eren conservats en caixes en el local del seminari de matemàtiques. La còpia manuscrita de Nicómedes Carrero fou inscrita al llibre de registre de manuscrits amb el número 2405, però es conservà igualment a la col·lecció cervantina.

Vicissituds de la devolució

Tan bon punt acabada la guerra, Sedó s'adreçà al Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional per intentar recuperar els diferents objectes que li havien estat requisats però, sobretot, la seva biblioteca. Com a prova de la seva propietat disposava del catàleg que havia editat el 1935, tot precisant, però, que es tractava d'un llistat incomplet, ja que des d'aquella data la col·lecció havia estat incrementada amb diversos volums; en la seva instància del 13 de febrer, probablement per donar més força a la seva reclamació, indica que ha estat servint dos anys a Sevilla a l'exèrcit nacional. A més de dirigir-se a les noves autoritats, a principis febrer del 1939 Sedó s'adreçà també a Rubió. Després d'haver-lo visitat el dia 8 a casa seva, el 17 es presenta a l'edifici de l'Hospital matí i tarda a veure els llibres, acompanyat de Givanel que podia ajudar-lo en la identificació dels volum; malauradament, en aquell moment sense els permisos del Servicio de Recuperación no es podia fer res, i Rubió només els va poder ensenyar les caixes. Sembla que la petició no va ser atesa de manera immediata, perquè el 6 de juny l'empresari adreça una nova instància, aquesta vegada directament al cap del Servicio de Recuperación Bibliográfica, el catedràtic de la Universitat de Barcelona Antonio de la Torre,

demanant de nou que li sigui retornada la biblioteca. Vista la lentitud de la tramitació, un mes després Sedó fa una nova instancia, aquesta vegada al diputat ponent de Cultura de la Diputació de Barcelona, insistint en la necessitat de recuperar la biblioteca per poder continuar la publicació de la revista *Crónica cervantina*; la súplica, datada el 5 de juliol de 1939, va acompanyada de còpies de les instancies anteriors i d'un exemplar del catàleg de la biblioteca. Aquesta vegada, les seves repetides peticions arribaren a bon port: el 14 de juliol un ofici del negociat de Cultura de la Diputació, signat per Pompeu Crehuet, demana al director de la Biblioteca que indiqui a Sedó quin són els tràmits necessaris per recuperar els seu llibres, que li serien —finalment!— lliurats el 24 de juliol de 1939. Probablement Bohigas o Givanel li demanaren si seria possible lliurar a la biblioteca alguna de les edicions duplicades de finals del XIX o principis del XX, i Sedó en agraïment per haver custodiat la seva preciosa col·lecció, lliurà sis exemplars de distintes edicions, al temps que es comprometia a fer donatiu d'altres duplicats que pogués arribar a tenir.

Venda a la Biblioteca Nacional

Després de la guerra, Joan Sedó fou escollit diputat de la Diputació de Barcelona i vicepresident de la Junta de Museus. Va continuar enriquint la seva biblioteca cervantina, en part gràcies a la compra de col·leccions a d'altres bibliòfils que, per les circumstàncies, es veien en la necessitat de desprendre's d'ella. El 1942 la seva col·lecció havia arribat a incloure mil exemplars d'edicions del Quixot; no és d'estranyar, per tant, que el 1944 formés part de la junta fundadora de l'Associació de Bibliòfils de Barcelona. El 1948, quan ingressà a l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, el nombre d'edicions s'havia incrementat fins gairebé les mil quatrecentes edicions més; el seu discurs d'ingrés tractaria, com era d'esperar, sobre la història del col·leccionisme cervantí. El 1959 la col·lecció arribava a les dues mil quaranta set edicions, de les qual n'hi havia cinquanta tres del segle XVII i cent vint-i-quatre del segle XVIII, el que la convertia, sens dubte, en la biblioteca privada més important sobre aquest tema.

L'empresari i col·leccionista morí prematurament a Barcelona el 8 d'abril de 1966, només un any després de la mort del seu pare. La família decidí aleshores vendre la col·lecció. És molt possible que alguns dels exemplars haguessin interessat a la Biblioteca de Catalunya, però molt possiblement la família estava interessada a conservar la unitat del conjunt; d'altra banda, la Diputació de Barcelona havia iniciat ja els tractes per adquirir la col·lecció teatral compilada pel pare del col·leccionista, Artur Sedó, i difícilment hauria pogut assumir la compra de les dues col·leccions alhora . La biblioteca Sedó era comprensiblement cobejada per la Biblioteca Nacional, que no tenia, fins aquell moment, una col·lecció cervantina similar a la de la Biblioteca de Catalunya; els tractes es feren a la satisfacció de tothom, i la biblioteca cervantina Sedó passà a formar part de les col·leccions de la Nacional de Madrid el 1968, al mateix temps pràcticament que la biblioteca teatral Sedó ingressava a la Biblioteca de Catalunya.

Fonts d'arxiu

AHBC 126/32 – Carta de Jordi Rubió al comissari d'ordre públic demanat que li sigui lliurada la biblioteca cervantina de Joan Sedó Peris-Mencheta (Ronda Sant Pere, 23). 14 de desembre de

1936 / Carta al Consell d'empresa de Closa & Sedó E. C., demanant el lliurament de la biblioteca cervantina; amb una nota de Jordi Rubió, indicant que ja ha estat recollit per la policia. 13 d'abril de 1937 / Còpia d'acta de recollida a l'E. C. Closa & Sedó (Trafalgar, 31) de les capses de la col·lecció cervantina per la policia. 13 d'abril de 1937 / Còpia del rebut de Jordi Rubió pel lliurament d'onze capses a favor de la Comissaria d'Ordre Públic del districte de l'Oest. 14 d'abril de 1937 / Ofici del negociat de Cultura de la Diputació al director de la Biblioteca de Catalunya per tal que lliuri la biblioteca cervantina a Joan Sedó. 14 de juliol de 1939 / Petició de Joan Sedó Peris-Mencheta la Biblioteca de Catalunya per tal que li sigui retornada la seva biblioteca.24 de juliol de 1939.

AHBC 127/41 – Jordi Rubió, Llista de biblioteques ingressades. Entrada "Sedó i Peris Mencheta. Biblioteca en general cervàntica". Finals de 1937-1938.

AHBC 127/41, camisa 7 – "Mss", llista de biblioteques de les quals es conserva documentació a Manuscrits. Entrada "Juan Sedó Peris-Mencheta", cancel·lada com a retornada. 1939 (posterior a juliol).

AHBC 332/1 – Pere Bohigas, "Libros devueltos". Entrada "Juan Sedó y Peris-Mencheta". 24 de juliol de1939.

AHDB Q-440 – Petició de Juan Sedó al ponent de Cultura de la Diputació per tal que li sigui lliurada la seva biblioteca cervantina, acompanyada de les còpies de les peticions precedents al cap dels Servicios de Recuperación Artística Nacional i a Antonio de la Torre. 5 de juliol de 1939 / Còpia de la cessió feta per Elvira Ruiz Ponseti al Comitè d'empresa de Closa & Sedó de la biblioteca Sedó. 5 de desembre de 1936 / Oficis autoritzant la recollida de la Biblioteca adreçats a Joan Sedó i al director de la Biblioteca de Catalunya. 14 de juliol de 1939.

AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – "Biblioteques adquirides per la Generalitat", entrada "Sedó Peris Mencheta". 1938 / Fitxes de biblioteques incautades, de mà de Ramon d'Alòs-Moner, entrada "Sedó i Peris Mencheta – Biblioteca en general cervàntica – Edicions de Cervantes registrades a la col·lecció cervàntica. Repetits i altres en caixes a Convalescència, local direcció Seminari de matemàtiques". 1938.

ACA, Cultura, 2015/9, doc. 45 – Instància de Joan Sedó i Peris-Mencheta al cap del Servicio de Recuperación Bibliográfica per tal que se li permeti recuperar la seva biblioteca. Barcelona, 13 de febrer i 6 de juny de 1939.

Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Documentació 1936-1939, fitxes – Nota sobre una petició de cita d'Elvira Ruiz, i fitxa sobre la petició de devolució de la biblioteca Sedó ("Telefona al matí la Sta. Ruiz preguntant si s'ha salvat res de la seva biblioteca. A nit ve a casa, ell, a preguntar-m'ho" "Ell va al matí a l'Hospital demanant per veure els llibres. Li dic que no puc entrar als locals sense autorització Ministeri. Contesta que a la tarda la tindrà i em demana de tornar-hi, amb el sr. Givanel, a esperar-lo. Ve a la tarda, però no arriba el permís i llavors li deixo només veure les caixes on hi ha els seus llibres. 8 i 17 de febrer de 1939.

Biblioteca Nacional de España, Cerv. SedóC/133/53, Cerv. SedóC/25/5/1 – Fitxes de retorn dels llibres de la col·lecció cervantina de Joan Sedó, signades per Joan Givanel. 24 de juliol de 1939.

Bibliografia

Biblioteca cervantina de Juan Sedó Peris-Mencheta (Barcelona): homenaje tributado por la Sección de Manuscritos a la de Impresos de dicha Biblioteca, con motivo de la adquisición para la misma del ejemplar número mil de ediciones del Ingenioso Hidalgo D. Quijote de la Mancha. Barcelona: Biblioteca cervantina , 1942, p. 53-57.

LUCÍA MEGÍAS, José Manuel. "Un cervantófilo singular: Juan Sedó Peris-Mencheta". En: *Coleccionismo cervantino en la BNE: del doctor Thebussem al fondo Sedó*. Madrid: Biblioteca Nacional de España, 2015, p. 151-179.

LUCÍA MEGÍAS, José Manuel. "Manuscritos cervantinos. 1. La colección de Juan Sedó Peris-Mencheta (BNE)". *Humanidades: revista de la Universidad de Montevideo*, 2 (desembre 2017), p. 61-86.

PLAZA ESCUDERO, Luis. *Catálogo de la colección cervantina Sedó*. Barcelona: José Porter, 1953-1955.

QUINEY, Aitor. "Joan Sedó Peris Mencheta". En: *Repertori de col·leccionistes i col·leccions d'Art i Arqueologia de Catalunya*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 18 de gener de 2022 (https://taller.iec.cat/rcic/fitxa_una.asp?id_fitxa=202, consultat 7 de gener 2025).

SEDO PERIS-MENCHETA, Joan. *Catálogo bibliográfico de la biblioteca cervantina reunida hasta el prsente por Juan Sedó Peris-Mencheta*. Barcelona: José Bosch, 1935.

SEDO PERIS-MENCHETA, Joan. *Ensayo de una bibliografía de miscelánea cervantina: comedias, historietas, novelas, poemas, zarzuelas, etc. inspiradas en Cervantes o en sus obras*. Barcelona, 1947.

SEDO PERIS-MENCHETA, Joan. *Contribución a la historia del coleccionismo cervantino y caballeresco*. Barcelona: Real Academia de Buenas Letras, 1948.

Document ingressat durant la Guerra Civil, i retornat

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1937.07.24	2405		Cervantes. Don Quixote de la Mancha, copia de N. Carrero Ojeda. 4 v. Col·lecció cervàntica *Devuelto a D.J.S. en 24.VII.39*	s. XIX (1895-1905)	Juan Sedó Peris Mencheta	1939.07.24 *BNE* *Cerv. Sedó / 8827-8830*

58.
Lluís Segalà i Estalella
Guerra Civil
1938?

De vegades, de nissagues científiques se'n desprèn alguna branca literària. És el cas de la família Segalà: el pare, Ramon Segalà i Riera († Calaf, 1903), farmacèutic nascut a Sendomí, a la Segarra, es casà amb Rosa Estalella i Vidal († Barcelona, 1891), filla del farmacèutic del Vendrell Magí Estalella. Instal·lats al bell mig del barri gòtic de Barcelona (la farmàcia era a la plaça Milans, no gaire lluny de l'Ajuntament), del matrimoni nasqueren tres fills. El primer, Josep (1862-1935), que seguí la carrera del pare, establí la farmàcia a la Rambla de les Flors i muntà una distribuïdora farmacèutica (Casa Segalà S. A.). El segon, Manuel (1868-1932), estudià a la Facultat de Medicina i s'especialitzà en pediatria i en higienisme; el 1893, poc després d'acabada la carrera, ingressà com a metge a l'Hospital de la Santa Creu, aleshores a l'actual seu de la Biblioteca de Catalunya. Interessat per l'higienisme, corrent extraordinàriament important a finals del segle XIX, participà activament en l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya. El darrer fill, Lluís (1873-1938), feu tot un altre camí: havent estudiat Filosofia i Lletres, després d'un breu pas per la Universitat de Sevilla —on començà la traducció al castellà de l'Odissea que el donaria a conèixer arreu— esdevingué catedràtic de literatura grega a la Universitat de Barcelona, professor de literatura llatina als Estudis Universitaris Catalans i de llatí a l'Escola de Bibliotecàries; formà part igualment de les personalitats lligades des de ben d'hora a l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), com a membre de l'Institut de la Llengua Catalana, precedent de la Secció Filològica.

Progressivament, però, la seva carrera s'anà distanciant de l'esperit de la Mancomunitat. El 1924 fou un dels pocs professors de l'Escola de Bibliotecàries que no signà el manifest contra l'acomiadament del professor belga Georges Dwelshauvers; contràriament a la resta del professorat, amb el canvi d'orientació del centre, continuà com a docent i mantingué el càrrec de director. La contrapartida es feu sentir el 1930, quan, amb la caiguda de la Dictadura, la seva plaça com a professor no fou renovada en la represa de l'Escola. Paral·lelament, s'iniciava també un període de dificultat en l'àmbit universitari. Segalà s'havia casat amb Pepita Brosa Marroig († 1961), filla del mestre d'obres Francesc Brosa i Casanobas —company d'Elies Rogent, amb qui havia col·laborat en l'edificació de la seu de la Universitat de Barcelona. A diferència dels seus germans, que no van tenir descendència, el matrimoni Segalà-Brosa tindria cinc fills: Oriol, Montserrat, Manuel, Víctor i Albert. El sou de la Universitat sembla que era molt escàs per al manteniment de la nombrosa família, sobretot si es volia mantenir un cert estatus social[905]. A partir del novembre de 1915, i amb el permís reglamentari del rector de la

[905] No era una situació infreqüent: el mateix Antoni Rubió i Lluch, catedràtic de la Universitat de Barcelona i president de l'Institut d'Estudis Catalans, alternà durant molt temps les tasques universitàries amb el càrrec de cònsol estranger (de Colòmbia, l'Equador o Grècia), a fi d'obtenir uns ingressos que li permetessis completar el migrat salari acadèmic.

Universitat, Segalà s'havia establert com a director del "Colegio de Cataluña", una institució d'ensenyament primari i secundari situada vora la Universitat, al carrer Pelai 14-16, a la qual dedicà a partir d'aquell moment bona part del seu temps. A mesura que anava passant el temps, les crítiques per part dels col·legues de la Universitat es feren sentir.

Aquesta dedicació, unida al record de la seva actuació en l'afer Dwelshauvers, a la seva filiació política —el 1932 s'havia presentat a les eleccions del amb el partit "Dreta de Catalunya", promogut pels comtes de Fígols i del Montseny—, i molt probablement al seu enfrontament amb Carles Riba, figura puixant en el món de les lletres clàssiques, propiciaren la seva destitució de la Universitat l'any 1936. Segalà, que en esclatar la Guerra Civil tenia 63 anys, romangué a Barcelona durant el conflicte. Vivia al número 587 de la Gran Via, a la cantonada amb el carrer de Balmes; el bombardeig de l'aviació italiana del 17 de març de 1938 que va caure vora el Teatre Coliseum va enfonsar els edificis dels números 587 al 591. En una nota necrològica escrita poc després de la seva mort, Ramon Aramon deia que, "dies després, era extret d'entre la runa el seu cadàver, voltat dels seus llibres de treball i dels materials, ara dispersos, d'un gran diccionari grec-espanyol en què havia treballat tota la seva vida".

No s'ha trobat cap nota a l'arxiu de la Biblioteca que indiqui que la seva biblioteca o la del seu germà Manuel, lligat a l'Hospital de la Santa Creu, fos lliurada a l'IEC. Ara bé, poc després d'acabada la Guerra, el 1941, Bohigas inscrivia al llibre de registre de manuscrits l'original de la tesi de Manuel Segalà juntament amb documentació relacionada amb el metge amb la indicació, al lloc de la procedència, "Dr. D. Luis Segalá Estalella" (els actuals ms. 1431-1433); i més de quaranta anys després, els anys 1980-1990, es registraren documents relacionats igualment amb el doctor Segalà, com ara la seva correspondència, o escrits sobre higiene i pediatria, sense cap menció de procedència (ms. 3653, 4630-4635). La menció inscrita al costat dels primers documents fa pensar que, en morir Manuel el 1932, aquests papers haurien estat conservats pel seu germà. Que Lluís Segalà tenia una biblioteca important —i que entre els llibres hi guardava també alguns originals— ens ho fa saber la dedicatòria en un manuscrit (ms. 2847) que li fou lliurat per Josep Franquesa i Gomis, catedràtic de literatura a la Universitat de Barcelona (i molt probablement antic professor de l'hel·lenista):

> "Publicades ja fa temps, aquestes llissons de literatura, lo present manuscrit ja no té objecte y hauria de desaparexer. Més al anar a destruirlo he pensat si la generositat del bon amic y fortíssim catedràtich Dr. D. Lluís Segalà hi voldria encara allargar-li la vida encabint-lo en un racó de la seva abundant llibreria, en un lloc ahont no hi fes nosa. I per això li entrego aqueix recort universitari."

Franquesa morí el 1930, i els anys 1980, al costat dels manuscrits de Manuel Segalà, es registraren un conjunt d'esborranys de poesies i peces de Franquesa, que havia estat també poeta i dramaturg (ms. 3647-3652). Sembla lògic pensar que, a la mort del poeta, les seves filles lliuressin altres originals a l'amic que ja havia acollit una de les obres del pare. Per la seva relació amb la Universitat i l'Institut, i els interessos comuns entre l'hel·lenista i Rubió i Lluch, Jordi Rubió havia de saber que Segalà tenia una biblioteca important; i el més normal és pensar que la fes recollir per preservar-la, com s'havia fet amb altres biblioteques

universitàries importants, tot i que no en tinguem altra prova que els manuscrits que es conserven. El fet que no hi hagi cap manuscrit de Segalà pot indicar que en el moment de la recollida se li van deixar, a més de la biblioteca de treball, els papers que necessitava per al diccionari en curs, entre els quals el va trobar Aramon a la seva mort.

Fonts d'arxiu

Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Correspondència / Segalà, Lluís.

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Correspondència Espanya-Catalunya – Cartes de Lluís Segalà. 1899-1927.

Bibliografia

CLUA, Josep Antoni. "Lluís Segalà i Estalella (1873-1938)". En: *La nissaga catalana del món clàssic*. Barcelona: Auriga, 2011, p. 216-219.

ESTIVILL, Assumpció. "Lluís Segalà i Estalella". En: *Qui era qui a l'Escola de Bibliotecàries: notícies biogràfiques del professorat (1915-1972)*. Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona, 2016 (Biblioteca universitària), p. 31-33.

JORDI I GONZÁLEZ, Ramon. *Colectánea de 'speciers', mancebos boticarios, boticarios, farmacéuticos practicantes de farmacia y farmacéuticos en Cataluña (1207-1997)*. Barcelona: Fundación Uriach 1838, 2003.

MIRALLES, Carles. "Lluís Segalà, entre tradició i noucentisme". En: *Del Romanticisme al Noucentisme: els grans mestres de la filologia catalana i la filologia clàssica a la Universitat de Barcelona*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona, 2004 (Aula Carles Riba), p. 67-77.

MIRALLES, Carles. *Lluís Segalà i Estalella: semblança biogràfica*. Barcelona: IEC, 2002 (Semblances biogràfiques, 25).

CALBET-CAMARASA, Josep M. i Jacint CORBELLA. *Diccionari biogràfic de metges catalans*. Barcelona: Rafael Dalmau, Fundació Salvador Vives Casajuana, 1983, núm. 4892 (Vol. III, p. 94).

BRUGUERA I CORTADA, Miquel. "Manuel Segalà i Estalella". En: *Galeria de metges catalans* (Barcelona: Museu d'Història de la Medicina) (http://www.galeriametges.cat/galeria-fitxa.php?icod=MMI, consulta 7 de gener 2025).

Documents ingressats durant la Guerra Civil

• Manuel Segalà

Ms. 1441
Documentació de l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya conservada pel seu secretari, Manuel Segalà. 1897-1904.

> **1441**/1
> F. 1-58: "*Estudios de higiene social. Cartilla higiénica presentada a la Academia de Higiene de Cataluña en su concurso de premio de 1897*". Al f. 1, "Accessit".
> 58 f.; 160 x 220 mm.

1441/2
F. 59-87, 92-157: MANUEL SEGALÀ. Esborranys de discursos a l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya. Ca. 1902-1904.
F. 59-79: Esborranys de discurs en castellà. Barcelona, 4 de juliol de [1904?].
F. 80-87: Esborrany de discurs. En català. Barcelona, 27 d'abril de [1902?].
F. 92-157: Esborrany d'un discurs en castellà. Barcelona, 4 d'octubre de 1904.
93 f.; diverses mesures.

1441/3
F. 88-91, 158-197: Documentació sobre el concurs de l'Acadèmia d'Higiene de 1899.
F. 88-91: Dues circulars.
F. 158-172, 189-197: Sobres amb les pliques per al concurs; al sobre el títol, i a l'interior targeta o foli amb el nom del concursant.
F. 173, Imprès: Programa de premis per a l'any 1899.
F. 174-188: Cartes a Manuel Segalà, secretari de l'Acadèmia, relacionades amb el concurs.
1. ARTURO GALCERAN. 20 d'octubre de 1899.
2. JOSÉ FERRER VIDAL. 9 d'octubre de 1899.
3. R. RODRÍGUEZ MÉNDEZ. 16 d'octubre de 1899.
4. DR. TARRUELLA. 16 de novembre de 1899.
44 f.; diverses mesures.

Procedència: Amb la indicació "Lluís Segalà i Estalella". Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2971).

Bibliografia: M. M. ESCUDÉ, *L'Acadèmia d'Higiene de Catalunya: segles XIX-XX* (Manresa: Arxiu Històric de Ciències de la Salut, 2008).

Ms. 1443

MANUEL SEGALÀ I ESTALELLA, "*De la ránula. Tesis del doctorado por Manuel Segalá Estalella, ex-alumno interno pensionado por oposición de la Facultad de Medicina de Barcelona*". Precedeix el títol "Sección Científica" i "Pruebas al autor, Milans 4-1º". Al f. 228, signatura autògrafa de l'autor; al f. 228v, "realizado el ejercicio de grado de doctor en medicina fue calificado de aprobado". Amb les signatures de José Grinda, Santiago Ramón y Cajal, Abdón Sánchez Herrero, Ramón Jimeno. Madrid, 25 d'octubre de 1893.

228 f.; 270 x 200. Autògraf, algunes esmenes. Notes a peu de pàgina. Enquadernació en tela marró del segle XX (BC, anys 40-50).

Procedència: Donatiu de Lluís Segalà i Estalella. Ingressat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2973). Al f. de guarda, "Sr. Dr Sánchez Herrero".

Edició: M. SEGALÁ, *De la ránula: tesis de doctorado* (Barcelona: Impr. Henrich, 1894).

Ms. 3653

ANTONIO COTS Y AVIÑÓ, "*¿Qué medios deberá aconsejar el médico hijienista al gobierno para atenuar los funestos efectos de la prostitución?*". Al f. 18, signatura autògrafa de l'autor. Barcelona, 5 d'octubre de 1869.

18 f.; 205 x 145 mm. Sense enquadernar.

Procedència: No indicada (probablement, prové dels papers de Manuel Segalà, ingressats amb els de Lluís Segalà durant la Guerra Civil).

Bibliografia: Cf. J. MARSILLACH Y PARERA, *Tema 36: ¿Qué medios deberá aconsejar el médico hijienista al gobierno para atenuar los funestos efectos de la prostitución? Memoria que en ejercicio para el grado de doctor en medicina y cirugía leyó el día 1º de julio de 1869 D. Juan Marsillach* (Barcelona: Establ. Tip. de Jaime Jepús y Roviralta, 1869).

Nota: El fill del cirurgià Antoni Cots, Pere Cots i Soldevila, havia pertangut a l'Academia de Taquigrafia de Barcelona des del 1886, on ocupà diversos càrrecs directius. El 1907 participà al 1er Congrès Internacional de la Llengua Catalana.

Ms. 4630

Documentació mèdica conservada per Manuel Segalà. 1er terç del segle XX.

4630/1
Llistat de conferències de l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya. S.d.
1 f.

4630/2
Esborranys de 2 cartes relatives a un plet entre metges. S.d.
6 f.

4630/3
Documentació a l'entorn de la creació de la revista *Barcelona Médica: revista mensual de medicina y farmacia*, año 1 (30 de marzo de 1916).
15 f.

4630/4
Documentació relativa a la constitució d'un institut de bellesa ("Instituto caucasiano"), a càrrec de Maria Flotats. Ca. 1913.
19 f.

4630/5
"*Grupo segundo de premios en metálico*". Llistat de nadons, amb indicació de l'edat i, en ocasions, del pes.
9 f.

50 f.; diverses mesures.

Procedència: Capsa amb la indicació "Manuel Segalà" (probablement, ingressat durant la Guerra Civil, amb papers de Lluís Segalà).

Ms. 4631

MANUEL SEGALÀ. Apunts, notes extretes de llibres i esborranys de textos sobre medicaments i tractaments mèdics; una part important tracta sobre pediatria i lactància materna. Finals del segle XIX-1er terç del segle XX.

400 f.; diverses mesures.

Procedència: Capsa amb la indicació "Manuel Segalà" (probablement, ingressat durant la Guerra Civil, amb papers de Lluís Segalà).

Ms. 4632
MANUEL SEGALÀ. Escrits sobre medicina. 1898-1914.

4632/1
Notes i esborranys per al prefaci de l'obra Toda madre debe saber... Consejos a las madres sobre generación y crianza de sus hijos, per Maria Flotats Pons, comadrona de la beneficencia municipal de Barcelona. Barcelona, 1914.
Ca. 50 f.; diverses mesures.

4632/2
"*El agua bajo el concepto médico-quirúrgico*". Esborrany d'un article.
Ca. 70 f. (20, 30 en 2 llibretes i ca. 20 f. solts); 215 x 155 mm. Llibretes industrials, al pla anterior etiquetes per al títol amb els números d'ordre "1º" i "2º", etiqueta amb la menció "Fábrica de libros rayados de A. Sanpons, Unión 23 y Aviñó 25 Barna".

4632/3
"Lactancia mercenaria en Barcelona: datos estadísticos referentes a la misma", comunicació presentada al IX Congreso Interncacional de Higiene y Demopgrafía, Madrid, 1898.
16 f.; 215 x 310. Paper quadriculat.

Procedència: Capsa amb la indicació "Manuel Segalà" (probablement, ingressat durant la Guerra Civil, amb papers de Lluís Segalà).

Ms. 4633
Correspondència de Manuel Segalà. 1893-1925.

1. CRISTÓBAL BENASSAR. 21 d'agost de 1894.
2. BOLETÍN DE MEDICINA NAVAL. S. d.
3. CARBONELL SOLÉS. S. d.
4. JAUME CARNER. 23 de desembre de 1894.
5. CELSO CASTELLS. 10 de setembre de 1896.
6. JOSEP CERDÀ. 15 d'agost de 1901.
7. JOAQUIM CODINA. 8 de març de 1899.
8. COLEGIO DE MÉDICOS (MADRID). 24 de març de 1899.
10. 1ER CONGRÉS ESPANYOL DE TUBERCULOSI. 19 d'octubre de 1910.
11. PERE COROMINES. S. d.
12-31. CREU ROJA. 20 docs. 2 de juliol de 1896-15 d'octubre de 1900.
32. DR. S. CUCHÍ. 14 d'agost de 1897.
33. LUIS FRANCO. 6 de febrer de 1889.
34-35. LUIS FATÀS. 9 de maig de 1904,10 de juliol de 1911.
36. OSCAR FAURÓ. S. d.
37-41. GEORGES FÉLIZET. 5 docs. 17-26 de juny de 1893.
42. RAMON FORN. 18 de març de 1901.
43. TRINITAT GALLART. 3 de novembre de 1903.
44-67. JOSÉ GARCÍA DEL MORAL. 23 docs. 23 d'agost de 1902-31 de desembre de 1905.
68. CARLOS GARCÍA VÉLEZ. 22 de juliol de 1894.
69-70. RAMON GIRONA.2 docs. 2-11 de febrer de 1901.
71-72. GONZÁLEZ ÁLVAREZ. 2 docs. 20-30 de maig de 1901.
73-91. ANTONIO DE GORDON. 19 docs. 18 de juliol de 1898-8 de setembre de 1896.
92. JOSEP HERP. 11 de juliol de 1894.
93-96. HOSPITAL DE SANT PETERSBURG. 2 docs.
97. JUAN JOSÉ DEL JUNCO. 23 de juliol de 1894.

98. JUAN LLADÓ I MUNTANER. 7 de juny de 1894.
99-100. RAMON MARESCH. 19 de juliol de 1894, 31 de desembre de 1900.
101. MARTÍNEZ VARGAS. 27 de juny de 1894.
102-103. CALIXTO NOGUER. 26 de juny de 1899, 28 de juliol de 1901.
104. P. PIÑAS. 19 de juliol de 1894.
105-106. GONZALO PLANAS VIVES. 4 de març de 1894, 15 de març de 1904.
107. JOSEP PUJOL. 19 d'agost de 1894.
108-110. JAUME QUERALTÓ I ROS. 3 docs. 30 de desembre de 1910-29 de maig de 1911.
111. REAL ACADEMIA DE CIENCIAS NATURALES I ARTES DE BARCELONA. 5 de novembre de 1894.
112. RIBAS. 13 de març de 1899.
113. ROTHSCHILD. S. d.
114-115. SALCEDO. 22 de març de 1899-13 de desembre de 1900.
116. JESÚS SANABRIA. S.d.
117. Dr. SANMIGUEL. 7 de juliol de 1894.
118. J. SEGALÀ. 14 de setembre de 1913.
119-123. SOCIÉTÉ SECOURS MUTUEL DES ARTISTES LYRIQUES. 5 docs. 20-26 d'abril de 1907, 29 d'abril de 1920.
124. LLUÍS SOLER. 21 de juliol de 1894.
125. FRANCISCO SOLER I GRANDE. 24 de maig de 1899.
126. JOSEP SOLER I ROIG. 14 de maig de 1912.
127. HENRI SPINDLER. Posterior a 1898.
128. JOSEP TARRUELLA. 3 de gener de 1901.
129-134. IGNASI VALENTÍ I SIMÓ. 6 docs. 19 de gener de 1897-16 de gener de 1897.
135. VALLÉS. 29 d'octubre de 1925.
136-137. MANUEL VIADER. 2 docs. 10 d'agost de 1898.
138. VIAU. 28 de febrer de 1895.
139-144. [ROMAIN] VIGOUROUX. 6 docs. 18 de maig-15 de juliol de 1898.
145. FREDERIC VIÑAS I CUSÍ. 31 d'octubre de 1903.
146. EUGENIO VITAL. 12 de juliol de 1899.
147-152. EDUARD XALABARDER. 6 docs. 14 de juliol de 1898-25 de febrer de 1900.
153. XERCAVINS. 28 d'octubre de 1896.
154-155. RICARD ZARIQUIEY. 2 docs. 6 d'octubre de 1900.

155 documents; diverses mesures.

Procedència: Capsa amb la indicació "Manuel Segalà" (probablement, ingressat durant la Guerra Civil, amb papers de Lluís Segalà).

Ms. 4634

JOSEP ROSSELLÓ, "*La obra de Joulie, su valor, sus innovaciones y sus continuadores*". 1907 o posterior.

16 f.; 240 x 170 mm. Escrit al verso de formularis del "Consultorio medical Joulie / Dr. Roselló / Rambla Cataluña, 42". Conservat en un sobre amb capçalera "J. Rosselló, medico" i la indicació "Artículo para el Dr. Segalá, medico" i "Deseo corregir yo mismo las pruebas / J. Roselló".

Procedència: Capsa amb la indicació "Manuel Segalà" (probablement, ingressat durant la Guerra Civil, amb papers de Lluís Segalà).

Ms. 4635
Recull d'articles sobre pediatria. Finals del segle XIX (1890 o posterior).

4635/1
ANDRÉS MARTÍNEZ VARGAS, "Pedimetria y pedibarometria – crecimiento en la infància", copia de l'aticle publicat a la *Gaceta médica de México*, 25, nº16 (15 d'agost de 1890).
32 f.; 160 x 220 mm.

4635/2
Retalls d'articles publicats a revistes mèdiques. Ca. 1900.

1. "Lactancia artificial", *La medicina internacional ilustrada* (1900?), p. 18-19.
2. "Terapética infantil", *El memoràndum* (1900?), p. 369-370.

3 documents; diverses mesures.

Procedència: Capsa amb la indicació "Manuel Segalà" (probablement, ingressat durant la Guerra Civil, amb papers de Lluís Segalà).

• *Josep Franquesa i Gomis (biblioteca de Lluís Segalà)*

Ms. 2847
JOSEP FRANQUESA I GOMIS, "*Principios generales de literatura*". Al f. 1, nota: "Publicades ja fa temps, aquestes llissons de literatura, lo present manuscrit ja no té objecte y hauria de desaparexer. Més al anar a destruirlo he pensat si la generositat del bon amic y fortíssim catedràtich Dr. D. Lluís Segalà hi voldria encara allargar-li la vida encabint-lo en un racó de la seva abundant llibreria, en un lloc ahont no hi fes nosa. I per això li entrego aqueix recort universitari. Tenint rebudes de l'amich Segalà tantes distincions no li vindrà d'aquí demanar-n'i una més". Signatura autògrafa de l'autor. Finals del segle XIX (anterior a 1899).

Paper pautat. 407 f. (numeració antiga 20, 22, 21, 19, 17, 22, 12, 13, 16); 205 x 140 mm. Al marge superior de cada inici de lliçó anotació en llapis d'alguns noms ("Giró", "Comas", Cardó", "Casanovas", "Girbés", "Martí", "Feliu", "Rey", "Alsina"). En una capsa en forma de llibre. Títol al llom imprès en lletres daurades.

Procedència: Registrat el 1984 per A.-J. Soberanas amb la nota "Arxiu Secció" (probablement, ingressat durant la Guerra Civil, amb papers de Lluís Segalà).

Edició: J. FRANQUESA I GOMIS, *Principios generales de la literatura* (Barcelona: Casa Provincial de la Caridad, 1899).

Ms. 3647
JOSEP FRANQUESA I GOMIS, Apunts sobre el teatre de Lope de Vega, Tirso de Molina i Juan Ruiz de Alarcón y Mendoza. Finals del segle XIX (Ca. 1883).

[34] f.; 210 x 150 mm. Llibreta.

Procedència: No indicada (probablement, ingressat durant la Guerra Civil, amb papers de Lluís Segalà). Registrat el 1989.

Bibliografia: J. MOLAS, "Josep Franquesa i Gomis, poeta i activista oblidat", *L'Avenç*, 200 (1996), p. 84-87

Ms. 3648
Apunts de dret civil espanyol. Còpia de la mà de Josep Franquesa i Gomis. Darrer quart del segle XIX (ca. 1875).

Procedència: No indicada (probablement, ingressat durant la Guerra Civil, amb papers de Lluís Segalà).

Ms. 3649
JOSEP FRANQUESA I GOMIS, Apunts de literatura general y española. Curs 1888-1889. Còpia de la mà de Lluís Segalà i Estalella, amb signatura autògrafa. 1888-1889.

110 (numeració d'origen 216 p.) f.; 210 x 155 mm. En un lligall.

Procedència: No indicada. AL f. 1, segell de "Luís Segalà, Ataulfo 10, 1r 1ª, Barcelona) (probablement, ingressat durant la Guerra Civil, amb papers de Lluís Segalà).

Estat de conservació: 1er foli molt malmès.

Ms. 3650
JOSEP FRANQUESA I GOMIS, Esborranys de poemes i obres dramàtiques. Finals del segle XIX-1er quart del segle XX (ca. 1897-1925).

1. F. 1-8: Circulars.
2. F. 9-56: "*Los hàbits a la figuera*" esborranys de textos dramàtics, poesies i notes.
3. F. 57-65: Esborrany de "*Lo posan de Llarg*", obra de teatre.
4. F. 66-92: Esborrany de "*La carta de la Rosalina*", peça de teatre.
5. F. 93-101: Esborrany de "*L'últim conceller*".
6. F. 102-117: Esborrany de "*La mort de l'oncle*".
7. F: 118-122: Esborranys de peces teatrals, folis solts.
8. f. 123-139: Esborrany de traducció de "*La mort del sol*", de Jules Barbey d'Aurevilly.
9. F. 140-178: Llibreta amb esborranys de poemes. Circa 1897-1923.
10. F. 179-202: Esborranys de poemes diversos.
11. F. 203-297: Esborranys de "*Les delícies de la torre. Comèdia*".
12. F. 298-324: Esborranys de poemes.
13. F. 325: Retall de premsa.
14. F. 326-357: Esborranyde textos dramàtics.

357 f.; diverses mesures.

Procedència: No indicada (probablement, ingressat durant la Guerra Civil, amb papers de Lluís Segalà).

Ms. 3651
JOSEP FRANQUESA I GOMIS, Llibreta amb esborranys de poemes. Finals del segle XIX (ca. 1884).

Paper pautat. 50 folis, f. 5-7, 9, 22-31, 34-35, 39-43 en blanc [29] f. (resta de f. en blanc); 210 x 150 mm. Llibreta amb enquadernació industrial. A l'etiqueta, en llapis, "Poesies papa" "Llibreta nº 1" "Carpeta 1ª·

Estat de conservació: Llom trencat

Procedència: No indicada (probablement, ingressat durant la Guerra Civil, amb papers de Lluís Segalà).

Ms. 3652
JOSEP FRANQUESA I GOMIS, "*Religioses (Flors de romaní)*". Recull de poemes. Darrer quart del segle XIX.

[21] f. (resta de f. en blanc); 155 x 110 mm. Llibreta.

Procedència: No indicada (probablement, ingressat durant la Guerra Civil, amb papers de Lluís Segalà).

• *Família Segalà*

Ms. 1442
Documentació judicial relativa a un plet interposat per Baldomero Boada contra Francisco Segalà i Torres i Manuel, Lluís i Josep Segalà i Estalella arran de l'administració d'uns lloguers; inclou correspondència relativa al plet, citacions i documents judicials, comptes i retalls de premsa. 1906-1913.

120 f.; diverses mesures.

Procedència: Amb la indicació "Lluís Segalà i Estalella". Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2972).

59.
Biblioteca Capitular de la Seu d'Urgell
Guerra Civil
1936

El 14 d'agost de 1936, Jordi Rubió emetia un breu informe sobre el fons de la Seu d'Urgell, ingressat aquell mateix dia a l'Hospital, cal suposar que adreçat a la Conselleria de Cultura. L'informe començava: "Pocs fons documentals existeixen a Catalunya de la importància i antiguitat dels conservats a la Seu d'Urgell...". Rubió era ben conscient de la importància i amplitud d'aquests fons: vint-i-cinc anys abans, quan l'Institut d'Estudis Catalans iniciava la seva activitat, un dels ajuts per al tractament d'arxius impulsat per l'entitat havia estat atorgat a Mn. Pere Pujol i Tubau per tal que fes l'ordenació i descripció del fons urgel·lità, sota el guiatge de Joaquim Miret i Sans. La relació amb Rubió, esdevingut director de la Biblioteca el 1914, fou des d'aleshores constant. Pujol feu d'informador de l'Institut sobre els afers de la biblioteca i arxiu capitulars, en particular dels intents sovintejats dels canonges de vendre's part del patrimoni, i intervingué de manera discreta en alguna de les transaccions entre els eclesiàstics i la Biblioteca, a fi que els manuscrits no sortissin del territori català.

Quan esclatà la guerra Mn. Pujol fugí a París, on es trobà amb el conservador de Música de la Biblioteca, Mn. Higini Anglès. Temorós que el fons de l'arxiu i la biblioteca del capítol de la Seu d'Urgell fossin destruïts[906], Jordi Rubió i Agustí Duran i Sanpere feren que es recuperessin i arribaren a la Biblioteca a mitjan agost; l'alcalde posà igualment sota la seva protecció un parell d'urnes i alguns objectes preciosos, que en un primer moment ingressaren juntament amb l'arxiu a l'edifici de la Casa de Convalescència de l'antic Hospital de la Santa Creu; d'allí anirien al Convent de l'Esperança, al carrer de la Palma de Sant Just, d'on passarien, amb la resta d'arxius allí custodiats, al monestir de Pedralbes. El *Beatus* de la Seu, que també havia estat recuperat, ingressà a la caixa forta de la Generalitat i seria enviat a l'exposició sobre art català celebrada durant els mesos de març i abril de 1937 a la galeria del Jeu de Paume a París. Les dues altres peces senyeres de la col·lecció —el missal del bisbe Galceran de Vilanova i el manuscrit visigòtic dels *Diàlegs* de sant Gregori— foren transportades a Viladrau. No seria, però, l'única vegada que el personal del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic pujaria a la Seu. El mes de setembre de 1937 Enric Cubas, delegat de la Secció d'Arxius, anà a la Seu per preparar per al seu trasllat la documentació arxivística que encara hi quedava, essencialment l'arxiu diocesà i el municipal, i recollí algun manuscrit que quedava a la catedral. Divendres 24 de setembre Rubió demana una autorització per tal que un dels col·laboradors de la Secció de Manuscrits, Ricard Albert, pugui desplaçar-se a la Seu a examinar igualment les

[906] Actualment la biblioteca capitular i els arxius generats pel Capítol Catedral de la Seu, la documentació episcopal i diocesana i els arxius parroquials de la diòcesi es conserven en una seu comuna, anomenada Arxiu Capitular i Diocesà d'Urgell (*Urgellensis Ecclesiae Archivia* en llatí). Abans de la reunió dels arxius, la biblioteca del capítol era coneguda com a Biblioteca Capitular de la Seu d'Urgell, i és aquest el nom utilitzat en el catàleg publicat el 2009 (*Catálogo de los manuscritos jurídicos de la Biblioteca Capitular de la Seu d'Urgell*, La Seu d'Urgell: Arxiu Capitular, 2009), que, malgrat el nom, descriu tots els manuscrits, i no només els jurídics.

col·leccions que encara hi resten; només s'acorda una estada de dos dies, el 8 i 9 d'octubre. El dia abans de marxar Albert s'adreça a Rubió, a qui no ha pogut veure perquè està malalt:

> 7 d'octubre de 1937
> "Estimat Sr. Rubió: Volia veure'l abans d'anar-me'n a la Seu, però el permís que a la fi he aconseguit s'acaba dissabte, marxaré demà divendres a les 8 del matí. He parlat amb en Colomines: diu que hi ha uns incunables i uns manuscrits. Volia que vostè m'hagués donat instruccions, però essent impossible, miraré de convèncer-los que els incunables i els manuscrits almenys han d'anar a Barcelona, segons aquell decret que fa temps va sortir. Si no aconsegueixo res almenys prendré nota exacta del que hi hagi.
> Desitjo que es posi bo aviat. El saluda el seu afm. R. Albert".
> (Nota de Rubió a la carta d'Albert, afegida posteriorment: "Em diu l'Albert que en Duran ja té uns mss., un d'ells del segle X, que va recollir en Cubas a la Catedral").

Al seu retorn, Albert dreça un informe detallat sobre l'estat de les biblioteques de la Seu: la del Palau del Bisbe, les dels seminaris vell i nou, i la biblioteca que quedava a la catedral, composada majoritàriament per obres del segle XIX, que ja havia estat empaquetada per Cubas. Les biblioteques semblen protegides per la vigilància directa del secretari de l'Ajuntament, per tant es deixen sota la seva custòdia. Ara bé, uns mesos més tard, el 28 de maig de 1938, l'alcalde de la Seu demana ajut a Rubió per moure la biblioteca del Seminari, que ha de ser utilitzat com a residència de refugiats; contemporàniament Duran, que havia enviat una altra vegada Cubas a la Seu per organitzar el trasllat dels arxius prèviament preparats, truca a Rubió per parlar-li del perill en què es troba el conjunt bibliogràfic. A mig juny, i després d'haver enviat prèviament una carta a l'alcalde per demanar que continuï la vigilància, Rubió envia la bibliotecària M.ª Felipa Español, que puja a la Seu aprofitant un dels viatges del bibliobús i trasllada els llibres a l'edifici de l'Ajuntament, emplaçat a l'antic Palau del Bisbe. Finalment, el mes d'octubre els llibres són recuperats per la Secció d'Arxius.

Els còdexs traslladats a la Biblioteca de Catalunya procedents de la Seu conformen un dels conjunts més importants dels que hi van ingressar en aquells dies fatídics: van ser un total de cent cinquanta-nou peces, que constitueixen aproximadament un 10 % del total de les obres registrades. Els volums foren inventariats gairebé un any més tard del seu ingrés: la immensa majoria, cent trenta set volums, foren registrats entre l'11 de maig i el 22 de juny de 1937 (ms. 1995-2131); la resta ho serien entre el 12 i el 16 de febrer del 1938 (ms. 2575-2584), el 2, el 3 i el 9 de gener de 1939 (ms. 2710-2713, 2726-2729 i 2873-2875, 2881), als quals caldria afegir l'important conjunt d'incunables i impresos d'època moderna. Un conjunt impressionant, constituït essencialment de volums jurídics, però que comprenia també manuscrits litúrgics i d'exegesi bíblica, així com una desena de cantorals, registrats juntament amb altres llibres de cor de diverses procedències. El retard entre la data d'ingrés i la de registre pot semblar estrany, però no cal oblidar que en aquells primers mesos de la guerra la prioritat era la de salvar la documentació, i que Pere Bohigas, responsable de registrar-la, havia de gestionar l'arribada i col·locació d'una quantitat ingent de material; a més, el registre d'un conjunt tan important exigia un cert temps, i en aquell moment s'estaven registrant altres fons, i calia intentar que no es barregessin.

Acabada la guerra, cap a la primavera de 1940 l'arxiver capitular, Josep Llovera, començà a fer les passes necessàries per a recuperar l'arxiu i la biblioteca de la Seu. Els canonges de la Seu coneixien bé el valor dels seus fons, i estaven acostumats a actuar amb una independència notable, fruit de la llunyania dels centres de poder i, probablement, del fet que el bisbe de la Seu exercís àmpliament l'autoritat civil en tant que copríncep d'Andorra. Per agilitar els tràmits, es posaren en contacte amb el comissari de la "Zona de Levante" del Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional, Luis Monreal, que facilità al màxim el retorn de l'arxiu capitular i dels tres manuscrits més valuosos —el *Beatus*, el missal de Galceran de Vilanova i el volum dels *Diàlegs* de sant Gregori—, lliurats pel director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Ernest Martínez-Ferrando. La recuperació dels volums de la Biblioteca fou una mica més entretinguda. Bohigas elaborà un llistat de la documentació que s'hi conservava (amb algun error de recompte, degut probablement al fraccionament del registre), i probablement expressà oralment a Felipe Mateu i Llopis les reticències a un retorn immediat, posant de relleu la proximitat amb la frontera francesa. Val a dir que el 1935, essent Bohigas ja conservador, hi havia hagut moviments per part del degà del capítol catedralici, Ricard Fornesa, per vendre les tres peces principals —venda que finalment, per sort, no es realitzà—, i que alguns dels volums de la col·lecció s'havien venut a Montserrat, però que haurien pogut molt bé traspassar les fronteres. El 25 de juny de 1940 Mateu, responsable del Servicio de Recuperación Bibliográfica, adreçà un ofici a Miguel Artigas, Director General d'Archivos, Bibliotecas y Museos, sol·licitant l'ordre per procedir —o no?— al lliurament, vista la importància de la col·lecció, la situació de ciutat fronterera i el desconeixement de si els locals de la catedral es trobaven ja en condicions de rebre la documentació. El 8 de juliol Artigas respongué, prudentment, que el lliurament quedava en suspens fins que la Junta de Archivos y Bibliotecas Eclesiásticos, encara no constituïda, manifestés el seu parer. La resposta de l'arxiver de la Seu, el 5 d'agost, és una mostra de diplomàcia de mà d'acer en guant de vellut: després d'una pàgina sencera reafirmant el seu respecte a l'autoritat, i al dret a exigir totes les formalitats "para poder cumplir con toda fidelidad su cometido y salvar toda responsabilidad", recorda que:

> "Si la dilación se quiere fundar en relaciones de oportunidad de petición del reintegro o en garantías de conducción o custodia, se desnaturaliza la esencia de la Iglesia rebajándola a la condición de un organismo del Estado, o bien se invade un terreno de exclusiva competencia de aquella. Es de exclusiva competencia de las autoridades eclesiásticas el enjuiciar la oportunidad de reclamar sus fondos, la forma de conducirlos y garantías de custodiarlos".

La tirada prossegueix amb encara més contundència, i recorda que:

> "El Estado español ha reconocido oficialmente esta personalidad divina de la Iglesia, y toda su legislación se inspira en estos dogmas".

La carta acaba amb l'aclariment, per si fos necessari, que està escrita en nom del vicari capitular i del capítol catedralici, i que si no actua ràpid emprendrà la reclamació utilitzant totes les mesures legals al seu abast.

En el món de la immediata postguerra, difícilment cap funcionari s'hauria oposat el més mínimament al poder de l'Església; i Mateu, evidentment, no ho va fer. El 8 d'agost envià un

nou ofici a Artigas, demanant-li permís per lliurar els fons a la Seu; l'endemà adreçava una llarga carta a l'arxiver per dir que demanava l'autorització. Es curava en salut reproduint el text de la carta que havia enviat a la Direcció General, justificant la dilació per la importància del fons, i recordant-li que ell mateix havia indicat a Llovera com demanar pressupost per acondiciar l'edifici per instal·lar l'arxiu. L'informava també que, per indicació de la Direcció General, s'està fent un inventari dels incunables que es conserven a Espanya —potser una indicació velada mostrant que no els podrien vendre. El 22 d'agost Mateu transmet l'autorització de recollida, arribada de Madrid dos dies abans; el 2 de setembre l'arxiver respon de manera afalagadora, i li diu que vindran a recollir els volums ... quan trobin gasolina per al camió. La recollida de pràcticament tota la col·lecció fou efectiva el 30 de setembre, en què se signa un rebut amb les fórmules habituals:

> "cumplir las disposiciones vigentes referentes al Tesoro Bibliográfico Nacional en orden a su expatriación y enajenación sin conocimiento de las autoridades competentes, así como a facilitar su estudio a la investigación y observar lo que en su día disponga la Junta de Archivos y Bibliotecas Eclesiásticos".

Al cap d'un any, probablement quan es feu la revisió de magatzems en anar-se tancant el període de devolucions, es trobaren uns volums d'impresos jurídics del segle XVI i un lligall de pergamins, que foren recollits per un transportista de la empresa "El Rápido" el 9 d'agost de 1941. Els llibres retornats a la Seu, que en arribar a la Biblioteca de Catalunya no duien cap registre o signatura que mostrés la seva pertinença a l'Arxiu Capitular, foren identificats a partir d'aquell moment amb el número de registre que els havia estat atorgat a la Biblioteca; aquesta situació es perllongà fins a principis de la dècada del 2010, en què amb ocasió del canvi d'edifici tota la col·lecció fou sotmesa a un procés de resignaturació. El número de registre assignat a la BC és, per tant, el que figura en el catàleg dels manuscrits de l'Arxiu Capitular d'Urgell publicat el 2009 sota la direcció del canonista Antonio García y García, del tot modèlic.

Malgrat les llistes i comprovacions, alguns manuscrits que constaven com a tornats es van quedar a la BC. És el cas d'un cantoral del propi dels sants (ms. 2322), que per les seves dimensions relativament modestes no havia estat ordenat amb la resta de grans volums, i que es va quedar entre els llibres de la Secció de Música; i és el cas també de quatre manuscrits jurídics, un d'època moderna amb el comentari del jurista italià Francesco M. Pittone a la Concòrdia de Tortosa (ms. 2113), i tres d'època tardomedieval, amb comentaris del *Corpus Juris* —una còpia del segle XV de la *Lectura* de Bàrtolo de Sassoferrato sobre el Codi Justinià (ms. 2540), un recull sobre diferents casos particulars del dret civil (ms. 3562), i un altre sobre les decretals de Gregori IX (ms. 3561). Finalment, prové sens dubte de la Seu un recull de fórmules de jurament per als bisbes urgel·litans, registrat separadament sense indicació de procedència però que per lògica va ingressar amb la resta de volums de la catedral.

Fonts d'arxiu

AHBC, 77/19 – Formulari del Servicio de Recuperación Bibliográfica de devolució de documents dipositats a la Biblioteca de Catalunya (impresos incunables) a favor de l'Arxiu de la Seu d'Urgell, signat per Josep Llovera, prevere de la Seu, Maria Condeminas, per la Biblioteca de Catalunya, i Luis Monreal pel Servicio. 30 de setembre de 1940.

AHBC, 127/31 – Expedient d'incautació de la biblioteca capitular de la Seu d'Urgell, amb una nota a la carpeta de 14 d'agost de 1936, Inclou: Informe sobre la importància de la Biblioteca i Arxiu Episcopal de la Seu d'Urgell. 14 d'agost de 1936 / [Jordi Rubió], Autorització a Ricard Albert per anar a recollir llibres antics de la Seu, adreçada al Cap Superior de Policia de Barcelona. 24 de setembre de 1937 / Ricard Albert, Carta a Rubió sobre l'organització del seu viatge a la Seu. 7 d'octubre de 1937 / [Ricard Albert], Informe sobre les biblioteques de la Seu: Palau del Bisbe, Seminari vell, Seminari nou, Catedral. Octubre de 1937 / Carta de l'alcalde de la Seu d'Urgell demanant ajut per traslladar i ordenar la biblioteca del Seminari, que ha de ser ocupat per refugiats, tramesa pel sotssecretari de cultura, R. Frontera, i resposta de Rubió. 28 de maig-4 de juny de 1938 / Nota de Rubió. 1 de juny de 1938 / Carta de Rubió a Agustí Duran i Sanpere, sobre la retirada dels llibres del Seminari de la Seu. 13 d'octubre de 1938.

AHBC, 127/40 – Pere Bohigas, "Seo de Urgel, Biblioteca Capitular. Manuscritos depositados en la Biblioteca Central". Resum dels manuscrits i incunables ingressats, amb detall dels més importants; els manuscrits més valuosos (Beatus, Missal de Galcerà de Vilanova, Diàlegs de sant Gregori) no ingressaren a la BC. 19 de juny de 1940.

AHBC, 332/1 – Servicio de Recuperación Bibliográfica. "Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central"; entrada per la Seu d'Urgel ("armario con libros"). 9 d'abril de 1940 / "1940. Devoluciones", llibreta amb el detall dels retorns executats; entrades per la Seu d'Urgell: 30 de setembre de 1940 i 9 d'agost de 1941.

AHBC, 331/21, camisa 5 – Nomenament de Josep Llovera com a delegat per recollir documentació de la Seu. 28 de juny de 1940 / Nota al canonge arxiver de la Seu perquè passi a recollir volums jurídics del segle XVI i un lligall de pergamins. Barcelona, 2 d'agost de 1941.

AHBC, 356/S-Seu d'Urgell – Correspondència relativa a la devolució dels manuscrits i incunables de la Seu d'Urgell. 25 de juny-2 de setembre de 1940 / Rebut pels manuscrits i impresos retornats a la Seu d'Urgell, signat per Josep Llovera, prevere. 30 de setembre de 1940 / Documentació sobre la recollida de documentació de la Seu trobada a la BC. 7-9 d'agost de 1941.

AHDB, G-595/3 (Correspondència del director de la BC) – Cartes de Pere Pujol i Tubau a Jordi Rubió. 1915-1935.

ANC, 1-1-T-8132 – Dietari d'Agustí Duran i Sanpere. Nota sobre el lliurament per part de l'Hospital de la Santa Creu de documentació i objectes diversos de l'arxiu de la Seu d'Urgell. 14 d'agost de 1936.

ANC, 1-1-T-8372 – Llibreta de fons dipositats a Pedralbes. Novembre de 1938.

BC, Ms. 5115/3 – Informe d'Enric Cubas relatiu a la visita prèvia al salvament de l'arxiu i biblioteca capitulars de la Seu d'Urgell, efectuada entre l'11 i el 15 de setembre de 1937. 21 de setembre de 1937 / Informe sobre el viatge de recollida de documentació de la Seu d'Urgell entre el 29 de maig i el 10 de juny de 1938. Barcelona, 15 de juny de 1938.

Bibliografia

ARBUÉS, Clara, i Teresa FONT. "Una aproximació a la formació del Museu Episcopal de la Seu d'Urgell". En: *La formació de les col·leccions diocesanes a Catalunya*. Lleida: Museu de Lleida, diocesà i comarcal, 2017. p. 77-88.

GARCÍA Y GARCÍA, Antonio, dir., *Catálogo de los manuscritos jurídicos de la Biblioteca Capitular de la Seu d'Urgell*. La Seu d'Urgell: Arxiu Capitular, 2009.

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les «notes» de Jordi Rubió". *Estudis Romànics*, 29 (2007), p. 213-234 (§22, 76, 88 i 89).

Pere Pujol i Tubau, arxiver de la catedral d'Urgell: obra completa, a cura de Joan RIERA I SIMÓ. Valls d'Andorra: Andorra, 1984.

RASICO, Philip D. "Epistolari filològic de Pere Pujol i Tubau a Joaquim Miret i Sans (La Seu d'Urgell, 1911-1913)". En: *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, 39 (1999) (=Homenatge a Arthur Terry, 2), p. 185-196.

ZAMORA ESCALA, Jaume Enric. *Els arxius i el conflicte polític en el segle XX: els arxius catalans (1931-1939).* Tesi doctoral. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2011.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 2113

FRANCESCO MARIA PITTONE, "*Observationes ad Concordiam Dertusensem inter Illustrissimum Episcopum et Reverendissimum Capitulum Francisci Mariae Pitonii, advocati romani*". La concòrdia sembla feta sota l'episcopat de Sever Tomàs i Auter (1685-1700). Finals del segle XVII-principis del segle XVIII (posterior a 1697).

19 f.; 275 x 205 mm. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC).

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2579); prové de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell.

Estat de conservació: Restaurat el 1983.

Edició: cf. *Concordia inter illustrissimum et reverendissimum dominum Ildefonsum Coloma episcopum Barchinoni & suam mensam episcopalem ex una, et illustre capitulum et canonicos ecclesiae Barchinonensis ex altere ...* (Romae, 1602); cf. Franciscus Maria PITONIUS, *Disceptationum eclesiasticarum .. pars tertia* (Venècia, 1733), p. 101-163.

Descripció: A. GARCÍA Y GARCÍA, dir., *Catálogo de los manuscritos jurídicos de la Biblioteca Capitular de la Seu d'Urgell* (la Seu d'Urgell, 2009), p. 454.

Ms. 2322

Matutinari i diurnal, part del propi i del comú dels sants. Amb afegitons posteriors. Finals del segle XIII-principis del segle XVI.

2322/1

Matutinari, part del propi i del comú dels sants. Inclou els oficis de vespres, matines i laudes. Finals segle XIII-principis segle XIV; afegitons i esmenes del segle XV, als marges i en el cos del text.

1. F. 1-5v: "*In festo sancti Andree*".
2. F. 5v-10: "*Sancti Nicholai episcopi*".

3. F.10-12: "*Sancte Lucie virginis*".
4. F. 12-16v: "*Sancti Stephani protomartiris ad memoriam*".
5. F. 16v-20v: "*Memor. de sancto Johanne*".
6. F. 20v-25: "*Sanctorum Innocentium*".
7. F. 25-29v: "*Sancte Agnetis virginis et martiris*".
8. F. 29v-36: "*Sancti Vincentii*".
9. F. 36-42: "*In conversione Sancti Pauli apostoli*".
10. F. 42v-48v: "*In purificatione beate Marie*". Al marge, "*In festo translationis beati Thome officium R. In fine libri*". Al f. 47, Prosa.
11. F. 48v-53v: "*Sancte Agathe virginis et martiris*".
12. F. 53v-54v: "*In cathedra sancti Petri*". "*In festo apostolurum Petri et Pauli*".
13. F. 54v-58v: "*In annunciatione dominica*".
14. F. 59-60: "*In comuni unius apostoli vel evangeliste tempore pascali*".
15. F. 60v-61: "*In comuni unius martiris tempore pascali*".
16. F. 61-64: "*In comuni plurimorum martirorum tempore pascali*".
17. F. 64-65: "*Comuni apostolorum paschalis temporis*". "*Philippi et Jacobi*".
18. F. 65-68: "*In invencione sancte crucis*".
19. F. 68-70: "*De corona*".
20. F. 70: "*Sancti Johannis ante porta latina*".
21. F. 70v-72v: "*De comuni evangelistarum paschalis temporis*".
22. F. 72v-80v: "*Sancti Johannis Babtiste*".
23. F. 80v-87: "*Sanctorum apostolorum Petri et Pauli*".
24. F. 87-91v: "*In commemoracione Pauli*".
25. F. 91v-92: "*Post octavas apostolorum*".
26. F: 92-95v: "*Sancte Marie Magdalene*".
27. F. 95v-96: "*Santi Jacobi apostoli*".
28. F. 96-96v: "*Sancti Petri ad vinculi*".
29. F. 96v-98: "*In inventione sancti Stephani*".
30. F. 98v-102v: "*In festo beati Dominici*".
31. F. 102v-107v: "*Sancti Laurencii*".
32. F. 107v-113v: "*In assumptione beate Marie*".
33. F. 114-10v: "*Sancti Augustini episcopi*".
34. F. 120v-: "*In decolatione santis Johannis Babtiste*".
35. F. 123-126v: "*In nativitate sancte Marie*".
36. F. 126v-129v: "*In exaltacione sancte Crucis*".
37. f. 129v-135: "*In festo sancti Michaeli archangeli*".
38. f. 135-135v: "*In festo sancti Remigii episcopi*".
39. f. 135v-141v: "*In festivitate omnium sanctorum*". Probablement, amb errors de còpia i formularis intercalats de la festa de les onze mil verges.
40. f. 141v: Sant Martí.
41. f. 142-145v: "*Defunctorum*". Ofici de difunts.
42. f. 147-152: Sant Martí.
43. f. 152-156v: Santa Cecilia.
44. f. 156v-158: "*Sancti Clementis Pape et martiris*".
45. f. 158-163: "*Sancte Katherine virginis*".
46. f. 163-164: "*In comuni unius vel plurimorum apostolorum extra tempus pascale*".
47. f. 164-169v: "*In festis apostolorum et evangelistarum*".
48. f. 170-170: "*In comuni unius evangeliste*".
49. f. 170v-171: "*In festo unius martiris*".
50. f. 171-176: "*In comuni unius martiris extra tempus pascale*".
51. f. 176-181v: "*In festo plurimorum martirum*".
52. f. 181v-188: "*In comuni unius confessoris extra tempus pascale*".
53. f. 188-192: "*In festo simplici unius virgine*".

54-58. f. 192v-193: "*In comuni unius martir extra tempus paschale*". "*In comuni plurimorum martirum extra tempus paschale*" "*In comuni unius confessoris extra tempus paschale*". "*Ad faciendam commemoracione plurimorum confessorum*" "*Ad faciendam commemoracione plurimarum virginum*".
59. f. 193-196v: "*Ad memoriam de beata virgine in adventum*" i altres festes marianes i del comú dels sants, en diferents temps litúrgics.
60-61. f. 198v: "*In cathedra sancti Petri*". "*In utroque festo sancte Crucis*".
62-64. f. 199-199v: "*In festo corone domini*". "*In festo sancte Praxedis*". "*In festo sancte Marie Magdalene*".
65. f. 199v: "*In festo beati Dominici*".
66-68. f. 200-200v: "*In festo trium lectionum*". "*In festo semiduplici*". "*In festo simplici*"
69-74. f. 201-203v: Himnes ("Iam lucis orto sidere", "Conditor alma siderum", "Nocte surgentes", "Pange lingua", "Veni redemptor gentium", "Vexilla regis prodeunt", etc., de vegades amb diferents melodies, amb l'especificació de les festes per als quals es canten.
75-78. f. 203v-205: Antifones per a diferents festivitats: Exaltació de la Creu, Assumpció, Nativitat de la Mare de déu, Santa Cecília.
79. f. 205v-207: "*In festo beate Eulalie*".
80. f. 207v: Al·leluia.

207 f. Signatura de quaderns a-y. Diverses mans (una mà única dels f. 1-138, a partir d'aquest moment intervencions puntuals d'una segona mà. Esmenes marginals coetànies, i esmenes per raspat i substitució de versos per reescriptura. Algunes rúbriques litúrgiques cancel·lades; al marge de certs passatges signe "vacat".. Als f. 17, 43v, 54v, 109, 159 caplletres amb *bianchi girari*, sobre fons blau o porpra i vermell (i al f. 17 també groc); als f. 21, 26, 30v, 37v, 49, 60v, 62v, 65v, 68v, 71, 73v, 92v, 99v, 110v, 130v, 136v, 142v, 147v, 164v, 177, 182v, 189 caplletra de dos tetragrames, amb ornamentació interna, en algun cas dimidiada i sobre fons de color. Caplletres lleugerament ornades (als f. 1 i 6, caplletra mutilada).

Procedència: Al marge superior del f. 207v, Al marge superior: "Iste liber est fratrum predicatorum Urgellensium". Afegit al segle XVI.

2322/2
F. 208-221: "*In festo sancti Thome de Aquino*". Ofici de vespres. Afegit de principis del segle XVI.
14 f. Signatura de quaderns z14.

2322/3
F. 222-253v: "*Ista responsoria fecit fieri Michael Castello de Bons ad usum sibi dati anno Domini m° cccc° lxxx° iii°*". Oficis de diversos sants. 1483.
1. f. 222-228v: "*Incipit officium beati Vincencii confessoris et doctoris*".
2. f. 228v-232: "*In festo sancte Catherine de Senis*".
3. f. 232-237v: "*In festo sancte Anne*".
4. f. 237v-244: "*In festo transfigurationis Domini*".
5. f. 244-247: "*In translatione beati Thome de Aquino*".
6. f. 247-250v: "*In festo visitationis beate Marie virginis*".
7. f. 250v-253v: "*In festo .xi. milia virginum*".

32 f. (numeració antiga f. i-vi, viii; foli vii mutilat) Signatura de quaderns A7, B (la resta guillotinades). Caplletres inicials per a cada festa amb filigrana. Majúscules realçades amb groc safrà.

Pergamí. 253 f. (foli 111, 146 i 197 mutilats); 425 x 300 mm. Signatures de quaderns, afegides posteriorment, a-z (1-221). Als f. 201-203, text a dues columnes. Inicials alternades en blau i vermell. Rúbriques en vermell. Rúbriques litúrgiques en mòdul més petit i subratllades en vermell. Notació musical quadrada sobre tetragrama. Asl f. 138, 139 i 167, pentagrames buits. Presència de l'abreviatura "Euouae". Enquadernació en mitja pell sobre fusta del segle XV, amb restes de tanques metàl·liques. Els dos folis de guarda són fragments d'un homiliari.

Procedència: Havia pertangut al convent de Sant Domènec de la Seu d'Urgell. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2883), procedent de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell.

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/partiturBC/id/71757, consulta 7 de gener 2025).

Estat de conservació: Guillotinat. Molt malmès: folis inicials amb galeries de paràsits, algunes caplletres retallades, alguns marges retallats, estrips, fragments de marges perduts, taques d'humitat. Restauracions antigues fetes amb fragments de folis d'altres còdexs i amb cosits. Marques d'ús.

Bibliografia: P. MAFFEI, "La cultura giuridica fra Liguadoca e Catalogna nelle testimonianze dei manoscritti urgellensi", *Rivista Internazionale i Diritto Comune*, 20 (2009), p. 147-177.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1974). J. JANINI, *Manuscritos litúrgicos de las iglesias de España*, vol. II: *Aragón, Cataluña y Valencia* (Burgos: Aldecoa, 1980), núm. 461 (el dona com originari de Tortosa); A. GARCÍA Y GARCÍA, dir., *Catálogo de los manuscritos jurídicos de la Biblioteca Capitular de la Seu d'Urgell* (la Seu d'Urgell, 2009), p. 455; S. ZAUNER, *Manuscrits musicals litúrgics pretridentins* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2009).

Ms. 2540

BARTOLUS DE SAXOFERRATO, *Lectura super secunda parte Codicis*. Acèfal: comença al llibre VI, capítol anterior a "De furtis et servo corrupto". Al f. 165v: "Simon Sapientis vocatur qui scripsit a Deo benedicatur", i a continuació", "Qui scripsit scribat semper cum domino vivat". Sud de França (Toulouse?), 1a meitat del segle XV.

F. 1-91v: *Liber sextus*. Al f. 91v: "Explicit liber sextus. Incipit septimus".
F. 91v-129v: *Liber septimus*. Al f. 129v: "Explicit liber septimus. Incipit octavus".
F. 130-156v: *Liber octavus*. Al f. 156v: Explicit liber octavus. Incipit nonus".
F. 156v-165v: *Liber nonus*. Al f. 165v: "Explicit liber nonus codicis".

Paper i pergamí. 166 f.; 415 x 290 mm. Nombroses anotacions marginals de diferents mans dels segles XVI i XVII. Text a dues columnes. Llegenda de títol amb el número de llibre. Reclams al quadern. A l'inici dels llibres VII, VIII i IX caplletres dimidiades amb filigrana i antenes. Inicials alternades en blau i vermell amb filigrana. Calderons alternats en blau i vermell. Rúbriques en vermell. Enquadernació en pell marró sobre cartró del segle XX (BC).

Procedència: Al f. 165v, nota del segle XV "Item me a costat a mi G. Gasoll xv ss. xiii d."; al f. 167 (antic f. de guarda posterior), anotacions sobre compravenda. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga: BC ms. 2102), prové de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell.

Estat de conservació: Restaurat.

Bibliografia: P. MAFFEI, "La cultura giuridica fra Liguadoca e Catalogna nelle testimonianze dei manoscritti urgellensi", *Rivista Internazionale i Diritto Comune*, 20 (2009), p. 147-177.

Descripció: A. GARCÍA Y GARCÍA, *Codices operum Bartoli a Saxoferrato recensiti,* vol. 2, *Iter hispanicum* (Firenze: Olschki, 1973); "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1979); A. GARCÍA Y GARCÍA, dir., *Catálogo de los manuscritos jurídicos de la Biblioteca Capitular de la Seu d'Urgell* (la Seu d'Urgell, 2009), p. 455-456.

Nota: A Michel FÉLIBIEN, *Histoire de l'abbaye royale de Sanint-Denys en France* (Paris: Frederic Leonard, 1706), p. ccxx, hi ha editat un document extret d'un cartulari de 1411 on se cita un personatge anomenat Simone Sapientis com a dotador d'un altar ("Item ad altare beati Bartholomeu sunt tres capellaniae de quibus Simon Sapientis fundavit unam").

Ms. 3561
Recull factici de comentaris a les decretals de Gregori IX. 2a meitat del segle segle XV.

3561/1
Imprès incunable: NICOLÒ DEI TUDESCHI, *Lectura D. Abbatis Siculi super primo decretalium vltra omnes alias magis completa et perfecta*. [Lió: Johannes Siber, 1485-1487].
104 f. Text a dues columnes. Inicials i calderons afegits a mà en vermell. Nombroses notes marginals de finals del segle XV.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/compoundobject/collection/incunableBC/id/188310/rec/12, consulta 7 de gener 2025).

Descripcions: *Gesamtkatalog der Wiegendrücke* (Leipzig, Stuttgart, Berlin, New York, 1925-1978), núm. M47960; *Catálogo general de incunables en bibliotecas españolas* (Madrid: Ministerio de Cultura, 1989-1994), núm. 5752.

3561/2
BERNARDUS DE MONTEMIRATO*, Lectura super libro II et III decretalium*. Al f. 44: "Guillermus de Cassanea ita est". Darrer quart del segle XV.
44 f. Text a dues columnes. Reclam al f. 26. Algunes anotacions marginals. Espais en blanc per a les caplletres, amb lletra d'espera.

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/215896, consulta 7 de gener 2015).

415 x 300 mm. Enquadernació en mitja pell sobre posts de fusta, restes de quatre tanques metàl·liques. Conservat dins d'una capsa de protecció BC elaborada entre 1938 i 1941.

Procedència: Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2575).

Estat de conservació: Llom desenganxat de la coberta. Pendent de restauració.

Bibliografia: A. GARCÍA y GARCÍA, "Notas sobre la canonística ibérica de los siglos XIII-XV", *Studia Gratiana*, 9 (1966) 162-63; IDEM, "La canonística ibérica medieval posterior al Decreto de Graciano", en: *Repertorio de historia de las ciencias eclesiásticas en España,* vol. V (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1967), p. 397-434 (p. 409); IDEM, "La canonística ibérica (1150-1250) en la investigación reciente", *Bulletin of Medieval Canon Law*, 11 (1981), p. 41-75 (p. 55); P. MAFFEI, "La cultura giuridica fra Liguadoca e Catalogna nelle testimonianze dei manoscritti urgellensi", *Rivista Internazionale i Diritto Comune*, 20 (2009), p. 147-177.

Descripció: A. GARCÍA y GARCÍA, dir., *Catálogo de los manuscritos jurídicos de la Biblioteca Capitular de la Seu d'Urgell* (la Seu d'Urgell, 2009), p. 456.

Ms. 3562
Recull factici de textos relatius al dret civil romà. En llatí. Segle XV.

3562/1
Imprès incunable: PETRUS DE UBALDIS, *Tractatus de duobus fratribus et aliis quibuscunque sociis edito per celeberrimum ac famosissimum in utriusque juris doctorem Petrum de Ubaldis de Perusio*. [Pinerolo: Jacobus Rubeus, ca. 1483].
81 f. Text a dues columnes. Llegenda de foli. Espais en blanc per a les caplletres.

Descripcions: *Catalogue of books printed in the XVth century now in the British Museum* (Londres: British Museum, 1908-1970), vol. V, p. 5; F.R. GOFF, *Incunabula in American Libraries* (New York: The Bibliographical Society of America, 1964), núm. U-50; *Gesamtkatalog der Wiegendrücke* (Leipzig,

Stuttgart, Berlin, New York, 1925-1978), núm. M48768; L. HAIN, *Repertorium bibliographicum* (Milan: Görlich, 1966), núm. 15898; *Catálogo general de incunables en bibliotecas españolas* (Madrid: Ministerio de Cultura, 1989-1994) núm. 5937.

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/incunableBC/id/187492/rec/1, consulta 7 de gener 2025).

3562/2

Recull miscel·lani de textos de comentaris de dret romà. Itàlia, mitjan segle XV.

1. F. 1-30: MARIANUS SOCINI SENENSIS, "*Repetitio super capitulum ad audienciam de homicidio*". Al f. 30: "Completus fuit presens tractatus Senis die lune xxvii junii 144[0] compilatus per famosissimum utriusque iuris interpretem dominum Marianum Suctanum Senensem salvatori Jesu Christo eiusque genitricia floria". 1440.

2. F. 30v-81v: IOANNES DE IMOLA, *Repetitio c. Cum contingat*. Tractat sobre l'alienació de la "rei dotalis".

3. F. 83-96: NICOLAUS DE TUDESCHIS, *Repetitio c. per tuas litteras*. Incipit: "Si arbitrium a partibus est receptum...". Al f. 96: "Repetitum fuit dictum capitulum per principem canonum dominum Nicolaum de Cicilia abbatem Monachum in celeberrimo studio Bononiense anno domini millessimo cccc tricessimo secundo die XV martii". 1432.

96 f. Text a dues mans.

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/215803, consulta 7 de gener 2025).

415 x 300 mm. Enquadernació monàstica coetània en mitja pell marró fosc, sobre la tapa posterior restes de tancadors metàl·lics. A la coberta posterior títol en tinta negra "Tractatus Bart. de duplici [frat]".

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2576); prové de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell.

Estat de conservació: Restaurat.

Descripció: A. GARCÍA Y GARCÍA, dir., *Catálogo de los manuscritos jurídicos de la Biblioteca capitular de la Seu d'Urgell* (La Seu d'Urgell, 2009), p. 457; P. MAFFEI, "La cultura giuridica fra Liguadoca e Catalogna nelle testimonianze dei manoscritti urgellensi", *Rivista Internazionale i Diritto Comune*, 20 (2009), p. 147-177.

Bibliografia: P. MAFFEI, "La cultura giuridica fra Liguadoca e Catalogna nelle testimonianze dei manoscritti urgellensi", *Rivista Internazionale i Diritto Comune*, 20 (2009), p. 147-177.

Document ingressat durant la Guerra Civil, sense menció de procedència

Ms. 2507

Fórmules de jurament. 2a meitat del segle XVI-1a meitat del segle XVII.

2507/1

F. 1-5: Fórmules de jurament del bisbat d'Urgell. Darrer terç del segle XVI (post 1563).

1. "*Forma iuramenti prestandi a multum illustribus et reverendissimis episcopis S. Ecclesie Urgellensis vel illorum procuratoribus in adoptione possessionibus*".

2. "*Forma iuramenti praestandi a praelati et canonicis S. Ecclesie Urgellensis in adeptione possessionis praestandi*".

3. "*Forma iuramenti professionis fidei ex sacrosanctae Tridenties synodi et S. D. N. D. Pii Papae quarti praescripto*".

Pergamí. 5 f.; 350 x 240 mm. f. 1 i 2 amb orla; rúbriques en vermell.

2507/2

F. 6-8: Jurament de Diego de Arce y Reinoso, bisbe de Plasencia (1640-1652). Mitjan segle XVII.
3 f.; 240 x 150 mm.

Enquadernació coetània en pergamí. A la coberta anterior dibuix de Jesús a la creu.

Procedència: No indicada. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2407; prové de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1978).

Documents ingressats durant la Guerra Civil, i retornats

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1937.05.11	1995	Gfol.	Dotaliorum Ecclesiae Urgellensis Liber primus	[]	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ?)*
1937.05.11	1996	Gfol.	Dotaliorum Ecclesiae Urgellensis Liber 2us	[]	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ?)*
1937.05.12	1997	Gfol.	Bíblia 2 v.	s. X	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1727-1728)*
1937.05.13	1998	Fol.	Nou testament	s. XIII-XIV	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1729*
1937.05.13	1999	Fol.	Concordances bíbiques	s. XIV	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1730*
1937.05.14	2000	Gfol.	Glossa al saltiri	s. XII	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1731*
1937.05.14	2001	Fol.	Psaltiri amb glossa	s. XIV (inici)	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1732*
1937.05.14	2002	4rt	Profecia d'Isaïes, amb glossa	s. XII (inici)	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1733*
1937.05.14	2003	Gfol.	Nicolau, Postil·la als llibres del Nou Testament	s. XIV (133[])	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1734*

1937.05.17	2004	Fol.	Expositio D. Pauli Ap. epistolis	s. XIII (1ª /2)	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1735*
1937.05.17	2005	Gfol..	Collectio canonum. Codex Urgellitanus	s. X-XI	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1736*
1937.05.18	2006	Fol.	Concilia, canones et decretales	s. X	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1737*
1937.05.19	2007	Fol.	Decretales et constitutiones novae	s. XIV	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1738*
1937.05.19	2008	Gfol.	Concordia discordantium canonum	s. XIV	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1739*
1937.05.19	2009	Fol.	Concordantia discordantium canonum	s. XIV	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1740*
1937.05.21	2010	Fol.	Concordantia juris canonici	s. XIV	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1741*
1937.05.21	2011	Fol.	J. Andreas, Super 6. lib. Decretalium	s. XIV	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1742*
1937.05.21	2012	Fol.	Sextus decretalium et Clementinae	s. XIV-XV	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1743*
1937.05.21	2013	Fol.	Decretales	s. XII-XIV	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1744*
1937.05.21	2014	Fol.	Summa super decretales archiepiscopi Ebredunensis	s. XIV	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1745*
1937.05.24	2015	Fol.	Innocenç IV, Apparatus super decretalibus	s. XIV	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1746*
1937.05.24	2016	Gfol.	Abbas Antiquus, Lectura super decretalibus	s. XIV-XV	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1747*
1937.05.24	2017	Gfol.	Super tertio et quarto decretalium	s. XIV	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1748*

1937.05.24	2018	Gfol.	Gui de Baysio, Apparatus sexti libri Decretalium	s. XIV	Seo de Urgel, Arch. Capit.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1749*
1937.05.25	2019	Gfol.	Galfred de Tranno, Summa super titulis Decretalium	s. XIV (inici)	Seo de Urgel Arch. Cap.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1750*
1937.05.25	2020	Fol.	Johannes Hispanus, Summa super titulis decretalium	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1751*
1937.05.25	2021	4rt	Tabula decreti	s. XIV (fi)	Seo de Urgel Arch. Cap.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1752*
1937.05.26	2022	Fol.	Miscel·lània jurídica	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1753*
1937.05.26	2023	Fol.	Monaldus, Summa secundum ordinem alphabeti	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1754*
1937.05.26	2024	Gfol.	Berengarius episcopus Biturícensis, Repertorium juris	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1755*
1937.05.26	2025	Fol.	Martiriana, Decreti et decretalium	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	1940.09.30 *(ACU, ms. 1756*
1937.05.26	2026	4rt	Bernardi Casus Decretalium	s. XIII-XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1757*
1937.05.26	2027	Fol.	Rofredus Beneventanus, Libellis super libellis in jure canonico	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1758*
1937.05.26	2028	Fol.	Digestum	s. XIII-XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1759*
1937.05.26	2029	Fol.	Digestum	s. XI-XII	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1760*
1937.05.26	2030	Fol.	Bernardi Summa super titulis decretalium	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1761*
1937.05.27	2031	Fol.	Digestum vetus	s. XIII	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1762*

1937.05.27	2032	Fol.	Justinià, Codex	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1763*
1937.05.27	2033	Fol.	Justinià, Summa Institutionum	s. XIII (inici)	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1764*
1937.05.27	2034	Fol.	Institutiones Justiniani	s. XIII	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1765*
1937.05.27	2035	Fol.	Justinià, Constitutiones de novo codice faciendo	s. XIII	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1766*
1937.05.27	2036	Fol.	Miscel·lània jurídica	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1767*
1937.05.27	2037	Fol.	Gofredus, Appparatus super decretalibus	s. XIII	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1768*
1937.05.27	2038	Gfol.	Johannes Andreas, Lectura super sexto decretalium	s. XIV-XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1769*
1937.05.27	2039	Fol.	Butrigarius, Lectura super C. Re de novo G. Componendo	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1770*
1937.05.28	2040	Fol.	Azo, Summa super codicem	s. XIII	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1771*
1937.05.28	2041	Fol.	Miscel·lània jurídica	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1772*
1937.05.28	2042	Fol.	Odofredus, Summa super Codicem	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1773*
1937.05.28	2043	Fol.	Rofredus, Libelli in jure civili	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1774*
1937.05.28	2044	Gfol.	Johannes Andreas, Mercuriale	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1775*
1937.05.28	2045	Fol.	Usatici et Constitutiones Cataloniae	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1776*

1937.05.28	2046	Fol.	[Durandus], De divinis officiis	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1777*
1937.05.28	2047	Fol.	Guillem de Montlaon, Opuscles	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1778*
1937.05.28	2048	Fol.	Consueta de la Seu d'Urgell	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1779*
1937.05.31	2049	Fol.	Tomàs d'Aquino, Secunda pars summae 2ª pars	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1780*
1937.05.31	2050	4rt	Pere Llombard, Sentències	s. XIII-XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1781*
1937.05.31	2051	Fol.	Hugo de Folieto, Opuscula	s. XIII	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1782*
1937.06.01	2052	4rt	Tractats de medicina	s. XIII	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1783*
1937.06.01	2053	Fol.	Flos sanctorum	s. XIV (1349)	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1784*
1937.06.01	2054	12au	Bíblia, incompleta	s. XIII	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1785*
1937.06.01	2055	12au	Alanus, De planctu naturae	s. XIII	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1786*
1937.06.01	2056	Fol.	Bartol de Saxoferrato, Lectura super Codici	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1787*
1937.06.01	2057	Fol.	Innocenç IV, Quattuor libri	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1788*
1937.06.01	2058	Fol.	Digestum novum	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1789*
1937.06.08	2059	Fol.	Recull factici. Inclou un fragment de les Clementinas	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1790*

1937.06.08	2060	Fol.	Quattuor libri sententiarum Petri Lombardi	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1791*
1937.06.08	2061	Fol.	Repetitiones juris	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1792*
1937.06.08	2062	Fol.	Johannes Andreas, Repetitio super Clementinis	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1793*
1937.06.08	2063	Fol.	Digestus	s. XIII	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1794*
1937.06.08	2064	Gfol.	Boich, Distinctiones super quarto decretalium	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1795*
1937.06.08	2065	4rt	Sinodales diocesis Urgellensis	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1796 i 1796bis*
1937.06.09	2066	4rt	Tomàs de Aquino, Tertia pars Summae 3ª pars	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1798*
1937.06.09	2067	12au	Verge, De scientia Dei	s. XVII (1646)	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1799*
1937.06.09	2068	Fol.	Boich, Lectura super decretalibus	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1800*
1937.06.09	2069	Fol.	Innocenç, Repertorium juris	s. XV	Seo de Urgel, Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1801*
1937.06.09	2070	Fol.	Tractats jurídics	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1802*
1937.06.09	2071	Fol.	Super lib. V decretalium	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1803*
1937.06.09	2072	Fol.	Lecturae juris	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1804*
1937.06.09	2073	4rt	Miscellanea juris	s. XIV (fi)	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1805*

1937.06.11	2074	Gfol.	Boich, Lectura super secundo decretalium	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1806*
1937.06.11	2075	Fol.	Miscellanea juris	s. XV (1417)	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1807*
1937.06.11	2076	Fol.	Tractat jurídic	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1808*
1937.06.11	2077	8au	Sahagún y Gallego, Opuscles jurídics	s. XVI (1597)	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1809*
1937.06.11	2078	4rt	J. de Millis, Repertorium super jure canonico	s. XV (1458)	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1810*
1937.06.11	2079	Fol.	Marianus Senís i Nicolau de Sicília, Lecturae juris	s. XV (1562)	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1811*
1937.06.11	2080	4rt	Repertori de dret	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1812*
1937.06.11	2081	4rt	Miscellanea juris	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1813*
1937.06.11	2082	4rt	Miscellanea juris	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1814*
1937.06.11	2083	Gfol.	Bertrandus de Arsano, Summarium novarum provisionum Rotae	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1815*
1937.06.12	2084	Fol.	Decisiones Rotae	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1816*
1937.06.12	2085	4rt	Horborch, Decisiones Rotae	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1817*
1937.06.12	2086	4rt	Miscellanea juris	s. XIV-XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1818*
1937.06.14	2087	Fol.	Pere de Braco, Compendium	s. XIV-XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1819*

1937.06.14	2088	4rt	Recull factici de manuscrits jurídics	s. XIII-XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1820*
1937.06.14	2089	4rt	Manuscrit jurídic	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1821*
1937.06.14	2090	4rt	Recull factici de manuscrits jurídics	s. XIV-XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1822*
1937.06.14	2091	4rt	Repetitiones juris	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1823*
1937.06.15	2092	Fol.	Reportorium seu apica quinti et clementinorum	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1824*
1937.06.15	2093	Fol.	Bartol de Saxoferrato	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1825*
1937.06.15	2094	Fol.	Repertorium juris	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1826*
1937.06.15	2095	Fol.	Manuscrit jurídic (Fragment)	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1827*
1937.06.15	2096	4rt	Manuscrit jurídic (Mancat de principi i de fi)	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1828*
1937.06.15	2097	4rt	Qüestions de dret resoltes per juristes catalans	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1829*
1937.06.16	2098	4rt	Miscellanea juris	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1830*
1937.06.16	2099	Fol.	Recull d'opuscles jurídics	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1831*
1937.06.16	2100	4rt	Usatici et constitutiones Cataloniae	s. XIV-XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1832*
1937.06.16	2101	4rt	Constitutiones Cataloniae	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1833*

1937.06.16	2102	Gfol.	Justinià, Codex, lib. VI-IX	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*BC, ms. 2540*
1937.06.16	2103	Fol.	Bartol, Prima pars Inforciatae ms. 1ª pars	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1834*
1937.06.17	2104	4rt	Constitucions de Catalunya	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1835*
1937.06.17	2105	4rt	Compendium Constitutionum Cataloniae	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1836*
1937.06.17	2106	4rt	Repertorium juris	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1837*
1937.06.17	2107	Fol.	Rolandinus, Glossa vocata Aurora	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1838*
1937.06.17	2108	Fol.	Miscel·lània de dret català	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1839*
1937.06.18	2109	Fol.	Opuscles jurídics	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1840*
1937.06.18	2110	4rt	Ethica, Politica, Oeconomica Aristotelis; trad. Leonardi Aretini	s. XV (1482)	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1841*
1937.06.18	2111	12au	Logica et Rethorica	s. XVIII	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1842*
1937.06.18	2112	12au	Pous, Secundus dialecticae	s. XVII (1608)	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1843*
1937.06.18	2113	4rt	Bruni, Questiones juris. Reportorium Chyni	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1844*
1937.06.18	2114	Fol.	J. Andreas, Novella super quinto decretalium	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1845*
1937.06.18	2115	Fol.	J. Andreas, Novella super quinto decretalium	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1846*

1937.06.18	2116	Fol.	Baldo, Commentum super pace Constantie	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1847*
1937.06.18	2117	4rt	Manuscrit jurídic	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1848*
1937.06.19	2118	4rt	Processus pacis et treguae	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1849*
1937.06.19	2119	4rt	Constitutiones synodales Ilerdenses et Tarraconenses	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1850*
1937.06.19	2120	4rt	Mayronis, Super primum sententiarum	s. XV (1478)	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1851*
1937.06.21	2121	4rt	Manuscrit jurídic (Fragment)	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1852*
1937.06.21	2122	Fol.	Miscellanea juris	s. XIV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1853*
1937.06.21	2123	4rt	Mena, La coronación del Marqués de Santillana	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1854*
1937.06.21	2124	4rt	Liber inventariorum M CCCC XXº	s. XV (1420)	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ?)*
1937.06.22	2125	Fol.	Obituari de la Seu d'Urgell	s. XV	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1855*
1937.06.22	2126	4rt	Registre de lletres	s. XIX (1809-1833)	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ?)*
1937.06.22	2127	12au	Obituari de la Seu d'Urgell	s. XVII (1616)	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ?)*
1937.06.22	2128	12au	Liber servitutum a die prima januarii 1721	s. XVIII (1721 ss.)	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ?)*
1937.06.22	2129	8au	Liber ordinandarum servitutum hebdomadae in Ecclesia Urgellensi	s. XVII (1657-1668)	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ?)*

1937.06.22	2130	4rt	Trasllat modern de documents de la Seu d'Urgell anteriors a l'any 1000	[]	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ?)*
1937.06.22	2131	Fol.	Lletres del Capítol de la Seu d'Urgell	s. XVII (1675-1679)	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ?)*
1937.07.24	2407	Fol.	Forma juramenti prestandi ab episcopo S.E. Urgellensis	s. XVI	---	*BC, ms. 2507*
1938.02.12	2575	Gfol.	Guillermus de Cassanera. [Comentari a les Decretals]	s. XV	Seo de Urgel, Arch. Cap.	*BC, ms. 3561*
1938.02.15	2576	Gfol.	Repetitiones juris canonici	s. XV	Seo de Urgel, Arch. Cap.	*BC, ms. 3562*
1938.02.15	2577	Fol.	Opuscula juris	s. XV	Seo de Urgel, Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1856*
1938.02.16	2578	4rt	Papers històrics	s. XVIII	Seo de Urgel, Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ?)*
1938.02.16	2579	4rt	Pitonius, Observationes ad concordiam Dertusensem	s. XVIII-XIX	Seo de Urgel, Arch. Cap.	*BC, ms. 2113*
1938.02.16	2580	8au	Ad titulum de ecceptionibus … commentaria	s. XVII (1666)	Seo de Urgel, Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1857*
1938.02.16	2581	8au	Sermons, en català i castellà	s. XVIII (inici)	Seo de Urgel, Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1858*
1938.02.16	2582	8au	Miscel·lània religiosa en llatí, compilada per Ramon Comas, doctor de Tolosa	s. XIV-XV	Seo de Urgel, Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1859*
1938.02.16	2583	8ªu	Certàmens en honor de St. Tomàs. Versos en llatí	s. XVII	Seo de Urgel, Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1860*
1938.02.16	2584	8au	Sermons en castellà	s. XVI	Seo de Urgel, Arch. Cap.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1861*
1939.01.09	2874	Fol.	Cigonina, Super quarto libro decretalium	s. XIV	Seo de Urgel, Arch. Capit.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1862*
1939.01.09	2875	Fol.	Gui de Baysio, Summa	s. XIV	Seo de Urgel, Arch. Capit.	*1940.09.30 (ACU, ms. 1863*

1939.01.10	2882	Fol.	Bartholomeus Brixiensis, Casus decretorum. – Johannes de Deo. Casus decretalium	s. XIV	Seo de Urgel, Arch. Capit.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1864*
1939.01.02	2710	Lit.	Antifonari	s. XVI-XVII	Seo de Urgel. Arch. Capit.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1712*
1939.01.02	2711	Lit.	Llibre de cor	s. XVIII	Seo de Urgel. Arch. Capit.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1713*
1939.01.02	2712	Lit.	Psalmi quatuor vocum pro alma Ecclesia Urgellensi	s. XVIII (1768)	Seo de Urgel. Arch. Capit.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1714*
1939.01.02	2713	Lit.	Libro de missas a quatro	s. XVIII (1773)	Seo de Urgel Arch. Cap.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1715*
1939.01.03	2726	Lit.	Officia	s. XVII-XVIII	Seo de Urgel. Arch. Capit.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1724*
1939.01.03	2727	Lit.	Officia (miniaturat)	s. XVII-XVIII	Seo de Urgel. Arch. Capit.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1725*
1939.01.03	2728	Lit.	Commune apostolorum et plurimorum martyrum	s. XVII-XVIII	Seo de Urgel. Arch. Capit.	*1940.09.30* *(MDU, 1104)*
1939.01.03	2729	Lit.	Commune confessorum, virginum et sanctarum	s. XVII-XVIII	Seo de Urgel. Arch. Capit.	*1940.09.30* *(ACU, ms. 1726*
1939.01.09	2873	Lit194	Quarta pars psalterii. (miniaturat) 4ª pars	s. XVII-XVIII	Seo de Urgel, Arch. Capit.	*1940.09.30* *BC, M (pendent, olim 63 4-I-3)*
1939.01.10	2883	Musica	Commune sanctorum (amb notació musical)	s. XIV (fi)	Seo de Urgel, Arch. Capit.	*BC, ms. 2322*

Annex: Ingressat durant la Guerra Civil, per compra a Josep Porter; procedent de la Seu d'Urgell

Ms. 3622

JOSEP DE PASTOR I MÓRA, "*Supreme decisiones Regii Senatus Cathaloniae*". Entrades numerades 507-960, datades enrre 1675-1705. Principis del segle XVIII.

404 f.; 300 x 205 mm. Enquadernació coetània en pergamí. Títol al llom "Supremae decisione. Regii Senat. Cathaloniae".

Procedència: Comprat a la llibreria Porter. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2412). Segons el Dr. Antonio García y García, prové de la Seu d'Urgell.

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 489-490; MCEM 317.

Nota: Porter va recuperar una part del fons del llibreter Salvador Babra, a qui s'havia encarregat la venda d'alguns manuscrits facilitats pel canonges i beneficiats de la Seu d'Urgell.

60.
Maria Soler Rovirosa, vda. Genové
Guerra Civil
1936

Francesc Soler i Rovirosa (Barcelona 1836-1900), pintor i escenògraf, és considerat un dels grans mestres de l'escenografia catalana. Format a la Llotja, va treballar en diversos tallers de Barcelona abans de marxar a París, on ingressà al taller de Cambon i Thierry, al costat dels quals va perfeccionar els seus estudis, i on viurà els fets de la Comuna. Retornat a Barcelona, esdevé ràpidament un professional reconegut, que realitza escenografies per a gairebé tots els teatres de la ciutat comtal. El 1877 es casa amb la filla d'un col·leccionista holandès afeccionat a l'art modern, Alexandrina Marije, amb qui tindrà tingué dos fills: Alexandre, "Jandru", també escenògraf, i Maria de la Concepció, coneguda per tothom com Maria; ambdós faran servir sovint els dos cognoms paterns, Soler Rovirosa. El 1884 la família s'instal·là a la casa que l'escenògraf, en el punt dolç de la seva carrera, s'havia fet fer a l'Eixample de Barcelona, al carrer Diputació 333, a tocar del carrer Girona. L'artista, abastament reconegut, morí de púrpura el 1900; mort el seu fill prematurament el 1918, víctima de la grip espanyola, Maria heretà la rica documentació escenogràfica del seu pare, que conservà en la casa familiar.

Maria Soler Rovirosa s'havia casat, a principis de 1902, amb Alfred Marquès i Fontanet, fill d'un empresari de la indústria del cànem, Pelegrí Marquès (empresa situada al carrer Ausiàs March 33, molt a la vora del domicili de la jove parella); el matrimoni fou molt breu, ja que Alfred moria l'any següent, deixant la jove vídua amb un fill. Maria es casaria posteriorment amb el farmacèutic Pere Genové i Soler (1876-1921), amb qui tindria tres filles, Maria, Cecília i Núria. El seu pare, Pere Genové i Colomer (1834-1900), fill d'un mestre d'aixa del Masnou, havia fet una bella carrera: batxiller en filosofia el 1854 i farmacèutic el 1858, gestionava una farmàcia amb el nom de Botica Hispano-Americana a un edifici de la Rambla de Sant Josep (actualment Rambla 77), on fundà el 1898 el Laboratori Genové, que es feu un nom amb l'elaboració d'alguns fàrmacs molt coneguts a l'època, com les "Gotas fosforadas" o els "Fermentos polivalentes". Personatge catalanista i interessat per la política —fou regidor de Barcelona—, Genové formà part de la Reial Acadèmia de Medicina i fou membre de la Junta fundadora del Col·legi Oficial de Farmacèutics de Barcelona. Mort el mateix any que Soler i Rovirosa, el seu fill heretà el laboratori; fou ell qui, el 1911, encarregà la decoració en mosaic blanc i blau de la façana, una de les obres remarcables del patrimoni modernista de Barcelona, a l'arquitecte Enric Sagnier.

La col·lecció escenogràfica de Soler i Rovirosa era ben coneguda pels estudiosos, i havia estat en part descrita per Feliu Elies en el seu estudi sobre l'escenògraf. No és estrany, per tant, que la Comissió de Biblioteques del Servei de Patrimoni Històric, Artístic i Científic de la Generalitat de Catalunya, pensés en la seva salvaguarda. El 10 d'octubre de 1936 s'hi anà a treure els llibres i papers; en arribar a la Biblioteca el material, de tota evidència molt abundant, fou distribuït segons les seves tipologies: els llibres es conservaren amb la resta de biblioteques (és possible que en les llibreries d'origen, que foren també recuperades), les partitures anaren

a Música (M 7201 a M 7204), els àlbums i carpetes amb dibuixos a Estampes i Gravats i una part molt petita, conformada per un parell de volums i alguns papers, fou registrada l'1 de febrer del 1937 al llibre de registre de manuscrits amb els números ms. 1785, 1786 i 1787 (actuals ms. 2480, 3425 i 4012). El mateix mes de febrer la part més directament lligada amb l'escenografia (figurins, projectes escenogràfics, fotografies...) va ser transferida a l'Institut del Teatre. Sembla que la transferència fou ben acceptada per l'hereva, ja que el 1938 l'Institut li agraeix el donatiu amb la publicació d'un recull d'escrits teatrals que, malauradament, va quedar inèdit en l'estat de galerades (ms. 4828, Institut del Teatre). Aquest material, juntament amb altres projectes que no veieren la llum, foren dipositats per l'Institut a la Biblioteca probablement en el moment de la guerra o poc temps després. Amb el conjunt ingressà també documentació patrimonial de la família Soler Rovirosa i documentació personal dels doctors Genové (ms. 4582-4594), majoritàriament llibretes relacionades amb els seus anys d'estudi i formació, entre les quals es podria destacar l'original del discurs sobre el ràdium llegit per Genové i Soler per al seu ingrés a l'Acadèmia de Medicina de Barcelona (ms. 4593) o un curiós àlbum d'algues fet pel jove Genové quan era estudiant (ms. 4587).

En acabar la guerra, Maria Soler Rovirosa recuperà la biblioteca familiar. Les notes de Bohigas fan pensar que el retorn es feu en dos lliuraments: un primer del gruix de la biblioteca, lliurada el 12 d'agost del 1939, i un segon el 21 de setembre, en el qual es recolliren dues llibreries, que havien estat part de la seva casa, juntament amb llibres, carpetes de dibuixos i alguna documentació manuscrita. Ara bé, la documentació personal i patrimonial que, per les seves característiques, no s'acostumava a registrar, va quedar oblidada, i no va ser retrobada i tractada fins a finals dels anys 1990, en principi sense que s'hagués establert la relació de procedència. Val a dir que la documentació de Soler Rovirosa, probablement com a conseqüència de la Guerra Civil, es troba relativament dispersa. L'Arxiu Fotogràfic de Barcelona conserva un àlbum fet per l'escenògraf sobre els esdeveniments de la Comuna de París, als quals va assistir en directe, així com un conjunt encara no totalment identificat de fotografies, algunes en format targeta de visita característic de l'època, que consta com a ingressat per donatiu de Maria Soler el 1936; i a la col·lecció de cartes de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona es conserven un conjunt de cartes de la família Soler que consten com a donades per Maria Soler Rovirosa i que ingressaren molt probablement durant el mateix període.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-235 i R-429 – Nota sobre quadres reclamats per la vídua Genové. 1939 / Inventaris dels béns reclamats per Maria Soler Rovirosa, vídua Genové.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 102 – Petició de Maria Soler Rovirosa, viuda Genové, al delegat del Servicio de Recuperación bibliográfica per tal de recuperar la biblioteca amb el seu mobiliari que va dipositar a l'Hospital de la Santa Creu a fi de preservar-la. 8 d'agost de 1939.

AHBC, 126/37 – Jordi Rubió, Nota de tramesa al Museu del Teatre de dibuixos, fotografies i altre material de Soler i Rovirosa, i avís de rebuda del material a l'Institut del Teatre. 17 i 27 de febrer de 1937 / Nota a la vda. Genové en què es comunica que pot passar a identificar dos armaris que probablement li pertanyen. 2 de setembre de 1939 / Nota de recollida de llibres, manuscrits,

carpetes amb dibuixos i llibreries, signada per Maria Soler-Rovirosa, vda. Genové. 21 de setembre de 1939

AHBC, 127/40 – Llistes de manuscrits i impresos de les biblioteques incautades; entrada Soler i Rovirosa, llista d'àlbums de dibuixos i gravats.

AHBC, 127/41 – "Mss", llista de biblioteques que tenen documentació manuscrita; entrada "Soler Rovirosa". [1939].

AHBC, 332/1 – Pere Bohigas, "Libros devueltos"; entrada "Soler-Rovirosa", 12 d'agost de 1939. 5 de febrer de 1940.

AHCB, Col·leccions. AHCB4-320/C08, Col·lecció de Correspondència, C1/DD345 a 359 – Correspondència de la família Soler.

AHCB, Arxiu Fotogràfic de Barcelona (AFB). Fons fotogràfic de Soler i Rovirosa –117 fotografies i un àlbum sobre els esdeveniments de la Commune de París, 1871 (*Barcelona fotografiada: 160 anys de registre i representació: guia dels fons i les col·leccions de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.* Barcelona: Ajuntament de Barcelona: Institut de Cultura, 2007, p. 212).

AHN, FC-Causa General, 1678, exp. 3, f. 190-191 – Reclamació d'objectes de Maria Soler Rovirosa (Diputació 333, pral 1a), 13 de novembre de 1941.

BC, Fons família Soler i Rovirosa – Documentació de diferents branques de les famílies Soler i Rovirosa (Soler Inglada, Soler Riba, Vidal Soler i Rovirosa Urgellés). Inclou documentació personal (testaments, correspondència) i patrimonial de diferents membres de la família (Francesc Rovirosa i Olivella, Domènec i Sebastià Vidal i Soler) i documentació comercial relativa a les indústries minera, tèxtil i de licors catalanes, en bona part de la zona de Tarragona. 1715-1900.

MAE (Museu d'Arts Escèniques, Institut del Teatre) – Documentació escenogràfica (figurins, escenografies) de Francesc Soler i Rovirosa.

Bibliografia

CALBET I CAMARASA, Josep M., Daniel MONTAÑÀ I BUCHACA. "Pere Genové". En: *Metges i farmacèutics catalanistes (1880-1906)*. Valls: Cossetània, 2001, p. 82.

ELIAS, Feliu. *La vida i l'obra de Soler i Rovirosa*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1931.

Francesc Soler i Rovirosa: 1836-1900. Catàleg de l'exposició. Barcelona: Institut del Teatre, Diputació de Barcelona, 1986.

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les 'Notes' de Jordi Rubió". *Estudis Romànics*, 29 (2007), p. 213-234 (**§47**).

JORDI GONZÁLEZ, Ramon. *Colectanea de "speciers", mancebos boticarios, boticarios, farmacéuticos practicantes de farmacia y farmacéuticos de Catalunya (1207-1997)*. Palau-solità i Plegamans: Fundació Uriach 1838, 2003.

Puente, Ginés. *Fons Soler i Rovirosa: arxiu:* inventari. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2016. (https://www.bnc.cat/Fons-i-col-leccions/Cerca-Fons-i-col-leccions/Soler-i-Rovirosa-Familia, consulta 7 de gener de 2025)

Documents ingressats durant la Guerra Civil • documentació de Francesc Soler i Rovirosa

Ms. 2480
"*Cuaderno del teatro con la obra de la iglesia*". Al f. 2: "Compte dels gastos pagats per compte de la Pasió se representarà en lo Teatro de la present vila", inclou referències a la comptabilitat de la Passió, balls, pastorets, comèdies i altres obres representades al teatre. Vilanova i la Geltrú, 1826-1828.

107 f. (f. 14v-17v, 21-21v, 22v-105 en blanc); 305 x 210 mm. Enquadernació en pergamí i tela granat (BC, anys 80), al f. de guarda etiqueta enganxada procedent de la coberta original: "Del teatro con la obra de la iglesia. Libro 2º 1828".

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1786). Prové de la família Soler Rovirosa-Genové.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1978).

Ms. 3425
JOSEP FELIU I CODINA, "*El testamento de un brujo: comedia de magia en cuatro actos*". 1898.

150 f.; 230 x 165 mm. Enquadernació en mitja pell i tela (BC).

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1785). Prové de la família Soler Rovirosa-Genové.

Descripció: A. ELIAS DE MOLINS, *Diccionario biográfico y bibliográfico de escritores y artistas catalanes del siglo XIX* (Barcelona, 1889), tom I, p. 576.

Nota: L'obra lírica, amb música de Joan Goula (deixeble de Nicolau Manent) va ser estrenada en el Teatro del Circo de Madrid el 1876, amb escenografia de F. Soler i Rovirosa.

Ms. 4012
FRANCESC SOLER ROVIROSA, Recull d'escrits i papers personals. 1860-1899.

4012/1
FRANCESC SOLER I ROVIROSA, Textos autògrafs.
F. 1-48: Notes de diverses escenografies i textos sobre teatre. 1860-1880.

1. "*Coralina o Pintadina*".
"Coralina, baile fantástico en [] cuadros de los srs. Moragas y Soler y Rovirosa, música el Mtro. Manent, decorado y figurines del sr. Soler y Rovirosa". A la fi signatura de Soler i Rovirosa. Barcelona, 3 de desembre de1872.
"Baile. Pintadina o Coralina".

2. "*Las chinelas de cristal*". Bercelona, 17 d'abril de 1874.
3. "*Theodoros. Baile*". Barcelona, 14 de febrer de 1873.
4. "*El mirador de Lindaraja*". Barcelona, 6 d'octubre de 1875.
5. "*País armonía*". Juliol de 1876.
6. "*La muger de agua = La dona d'aigua*". Desembre de 1876.
7. "*La Pinya d'or*", de Francesc Pelai Briz. 1878.
8. "*El país de la arquitectura*". Novembre de 1880.

9. "*El timbre de plata o el timbre de cristal*". Sense data.
10. Notes pel vestuari d'una obra, probablement un ballet.
11. Notes escenogràfiques (cel i infern).
12. Nots escenogràfiques diverses.
13. Fragment d'un escrit sobre teatre. París, octubre de 1864.
14. Fragments d'escrits sobre teatre.
15. Poemes en francès.

Reproducció: Còpia digital de **7.** (pinya d'or) a Cervantes virtual (https://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/descripcio-de-les-escenografies-i-vestuari-de-lobra-la-pinya-dor-manuscrit--0/html/, consulta 7 de gener de 2025)

4012/2
FRANCESC SOLER I ROVIROSA, Cartes. 1881, 1894.
1. FRANCESC SOLER I ROVIROSA, Carta a Francesc Miquel i Badia. Ripoll. 3 de setembre de 1881.
2. FRANCESC SOLER I ROVIROSA, Carta a Carlos Pirozzini. 3 de novembre de 1894.
Amb el segell "F. Soler y Rovirosa. Pintor escenógrafo. Barcelona".

4012/3
Recull de premsa relatiu a F. Soler i Rovirosa. 1891-1893.

1. FRANCESC SOLER I ROVIROSA, "La decadència en lo teatro", *La Esquella de la Torratxa,* 13, núm. 670 (14 de novembre de 1891), p. 724-725.
2. Resenyes d'una conferència de F. Soler i Rovirosa a l'Ateneu. 14 retalls. 12-15 de març de 1893.

4012/4
Recull de premsa sobre teatre compilat per F. Soler i Rovirosa. 1817-1899.
1-26. "*Polèmica*". 26 articles. 1817-1846.
27-36. Articles diversos sobre teatre. 10 articles. 1844-1899.

Diverses mesures. Conservat en una capsa (340 x 230 mm).

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1787). Prové de la família Soler Rovirosa-Genové.

• documentació de la família Genové

Ms. 4582
PERE GENOVÉ I COLOMER, Documentació personal. Barcelona, 1859-1872.

4582/1
Documentació relativa a la seva titulació com a farmacèutic. Inclou el títol de farmacèutic. Barcelona, 1859.
4 documents; diverses mesures.

4582/2
Papers relatius a la seva activitat política. Inclou documents relatius a l'epidèmica de febre groga de 1871. Barcelona, 1868-1872.
5 documents; diverses mesures.

4582/3
Documentació relativa a un projecte d'enllumenat públic a base d'oxígen. 2n quart del segle XIX (ca. 1865).
[14] documents; diverses mesures.

Ms. 4583
Recull d'apunts de Química conservats per Pere Genové i Colomer. Mitjan segle XIX (ca. 1854-1858).

4583/1
JOSEP ALERANY I NEBOT, "*Lecciones de Química aplicadas por el profesor D. José Alerany en el curso de 1856-1857 para los alumnos del tercer año de Farmacia y puestas en extracto por P. Genové*". Apunts de la classe de química impartits a la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona i copiats per Pere Genové i Colomer. Àpode. Barcelona, 1856-1857.
19 plecs; 215 x 155 mm.

4583/2
Apunts d'una classe de química, impartits a la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona. Barcelona, ca. 1854-1858.
5 quaderns; 225 x 155 mm.

4583/3
Apunts d'una classe de química, impartits a la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona, i copiats per Joan Casals. Barcelona, ca. 1854-1858.
7 plecs; 225 x 155 mm.

Ms. 4584
JOSEP LLUÍS PONS I GALLARZA, "*Lecciones de retórica, o sea resúmenes de las explicaciones de Retórica y Poética de D. José Luis Pons, catedrático de dicha asignatura, por Pedro Genové*". Apunts de la classe de Retórica impartits a l'Institut de Barcelona i copiats per Pere Genové i Colomer. Barcelona, 2 d'octubre de 1851.

65 f.; 205 x 150 mm.

Ms. 4585
"*Lecciones de Psicologia*". Apunts de classe de Psicologia [impartits a l'Institut de Barcelona?] i copiats per Pere Genové i Colomer. Àpode i incomplet. Mitjan segle XIX (ca. 1850-1860).

[20] f.; 215 x 160 mm. Sense enquadernar

Ms. 4586
Exercicis de matemàtiques conservats per Pere Genové i Colomer. Catalunya, mitjan segle XIX (ca. 1854).

31 f.; 205 x 150 mm. Llibreta.

Ms. 4587
Àlbum d'algues de Pere Genové i Soler. A la fi un foli solt "Prácticas de química inorgánica". Darrer quart del segle XIX.

94 f.; 165 x 230 mm. Enquadernació industrial en tela verda, al pla anterior estampat amb lletres daurades "Album", plans emmarcats amb quadruple filet negre i 4 florons, cantoneres metàl·liques.

Ms. 4588
Correspondència comercial rebuda per Pere Genové i Colomer. 1891-1892, 1895.

3 documents; diverses mesures.

Ms. 4589
Documentació comptable de la farmàcia de Pere Genové i Colomer. 1891.

4589/1
"*Facturas del país*". 1891.
Ca. 50 f.

4589/2
"*Facturas estrangeras*". 1891.
Ca. 50 f.

4589/3
"*Adeudos de aduana*". 1891.
Ca. 20 f.

4589/4
"*Letras*". 1891.
Ca. 50 f.

Ca. 150 f.; diverses mesures.

Ms. 4590
Correspondència rebuda per Pere Genové i Colomer. 2a meitat del segle XIX.

3 documents; diverses mesures.

Ms. 4591
Notícies biogràfiques de Pere Genové i Colomer, probablement establertes per al seu ingrés a la Reial Academia de Medicina. [ca. 1890].

4591/1
Notícia autobiogràfica de Pere Genové i Colomer
4 f.; 215 x 165 mm..

4591/2
[EDUARD BELTRAN RUBIO]. "Don Pedro Genové y Colomer".
23 f.; 165 x 220 mm.

4, 23 f.; diverses mesures. Conservat en un sobre adreçat al Dr. Pedro Genové per E. B. R.

Ms. 4592
Recull de premsa sobre Pere Genové i Soler. Barcelona, 1896-1899.

16, 84 f.; 155 x 215 mm. Retalls de premsa als f. 1-16. Enquadernació industrial en mitja pell marró i tela negra.

Ms. 4593
PERE GENOVÉ I SOLER, "*El radium*". Discurs d'ingrés a l'Acadèmia de Medicina de Barcelona. Al f. de coberta, "Recibido el dia 9 de febrero 1906", i a continuació signatura del secretari, L. Suñé i la nota "Pase a la S. de Farmacia para el informe". Barcelona, gener de 1906.

60 f.; 160 x 225 mm. Amb coberta de paper, a l'angle superior del pla anterior "Nº 26".

Ms. 4594
Notes de classe d'història i geografia, en francès. Inclou els apartats (molt breus): "Histoire sainte ecclésiastique", "Histoire ancienne romaine", "Géographie", "Histoire naturelle", "Littérature", "Français". 2a meitat del segle XIX.

50 f.; 290x 195 mm. Al contraplà anterior etiqueta "Falais papetier / Fournitures de Bureaux / Paris / 78 rue du Bac"

Procedència: Fons antic, extret d'una capsa amb la nota "Genové". Probablement, ingressat durant la Guerra Civil.

Estat de conservació: Llom malmès.

Document ingressat probablement durant la Guerra Civil, sense menció de procedència

Ms. 2041
"*Recopilación de algunos de los artículos, reseñas, comunicados sueltos y anuncios referentes a obras del pintor escenógrafo D. José Planella y Coromina, 2º*". Còpia d'articles i notes de premsa. Als f. 78v-79v, taula de contingut. 1875-1882.

Paper ratllat, 79 f. (f. 50-78 en blanc, paginació antiga 157 p.), 205 x 150 mm. Relligat en tela, estampada amb ferros. Títol a la coberta, en lletres daurades, "Reseñas de las obras del pintor escenógrafo D. José Planella y Coromina, 2".

Procedència: No indicada (probablement, prové de la biblioteca de la família Soler i Rovirosa-Genové, ingressada durant la Guerra Civil).

Annex: Documentació de Francesc Soler i Rovirosa conservada a la Secció de Música

M 7201
GÜELFO MAZZI, "*Lohókeli: ballo dil coreografo Sr Moragas, estrenado en el Teatro del Tivoli de Barcelona, la noche del 12 agosto 1882, música di Güelfo Mazzi; trages y decoraciones, por D. Francisco Soler y Rovirosa*". Partitura per a orquestra. 1882.

212 f.; 220 x 310 mm. Enquadernació en mitja pell.

Procedència: Al llom "Propiedad de Soler y Rovirosa".

Estat de conservació: Guillotinat.

M 7202
NICOLAU MANENT, "*Clorinda: gran baile de espectáculo en tres cuadros compuesto por Dr. R. Moragas, estrenado en el Teatro Principal de Barcelona la noche del 8 enero 1881, música del Maestro N. Manent*". Amb la nota: "D. Francisco Soler y Rovirosa ideó los trages y decoraciones". Partitura per a orquestra. 1881.

142 f.; 230 x 320 mm. Enquadernació en mitja pell.

Procedència: Al llom "Propiedad de Soler y Rovirosa".

M 7203
GÜELFO MAZZI, "*Parthénope: baile de espectáculo del coreógrafo Ricardo Moragas, música del Maestro Güelfo Mazzi decoraciones y figurines del pintor escenógrafo Soler y Rovirosa, D. Francisco*". Partitura per a orquestra. Estrenada al Teatre Tívoli el 1884.

65, 10, 65-102 f., 15, 26, 12 p., 6 f.; 240 x 320 mm. Enquadernació en mitja pell.

M 7204
Recull de partitures de peces breus, majoritàriament per a piano i veu. Primer terç del segle XX.

7204/1
RAFAEL M. DE LA VEGA, "*Sketch: tango*". Particel·les per a flauta, oboè, clarinet, cornetins, trombons, fliscorn baix, bateria, violí 1r (2), violí 2n, viola, violoncel, contrabaix i piano. Principis del segle XX.

7204/2
JOAN LAMOTE DE GRIGNON, "*Es Juny: poesia de Apeles Mestres, musica de J. Lamote de Grignon*". Partitura per a cant i piano. Principis del segle XX.

7204/3
ERNESTO HALFFTER, "*Danza de la pastora: piano solo*". Partitura d'una reducció per a piano. Principis del segle XX.

7204/4
FRANCESC ALIÓ, "*Cançó, música F. Alió, lletra F. Matheu*". Partitura per a veu i piano. 1897 o posterior.

7204/5
MARC-CÉSAR SCOTTO, "*Torquemada: opéra en 4 actes de Victor Hugo, musique de Marc-César Scotto*". Partitura d'una reducció per a cant i piano. Mònaco, 13 de març de1931.
Amb esmenes i cancel·lacions.

5 volums. Enquadernació en tela.

61.
Santiago Torent Buxó
Guerra Civil
1936

El 28 d'abril de 1939, Santiago Torent Buxó, doctor en dret, amb domicili al número 93 de la Rambla de Catalunya, presenta una relació jurada per demanar la recuperació d'un conjunt de llibres i documents que li havien estat robats o sostrets durant la guerra. Entre els documents que reclama, a banda dels seus títols acadèmics, n'hi ha un que havia pertangut a un seu avantpassat, Anton de Garrigolas i Llobera:

> "Título de ciudadano honrado de Barcelona concedido por Carlos IV a Don Antonio de Garrigolas Mayrés, Llobera y Andreu en 1797, y certificado de armas antepasado del infraescrito. Encuadernado en piel color granate".

Torent Buxó (1897-1975) havia nascut a Barcelona en el si d'una família nombrosa marcadament monàrquica i tradicionalista, fill de Rafael Torent Garrigolas i d'Elvira Buxó i Buxó[907]. Doctor en dret, era el secretari de la Societat del Funicular de Montjuïc; però en la societat barcelonesa de l'època destacava sobretot per la seva activitat política. Com altres joves conservadors de la seva generació —Ferran de Delàs i de Segarra, Ramon Dalmases i Vilavecchia, Rossend Klein i Serrallés— s'havia inscrit al 10è regiment de cavalleria dels dragons de Montesa, amb seu a la caserna de la Travessera de Gràcia. A les eleccions al Parlament de Catalunya de 1932 s'havia presentat per Barcelona ciutat en la llista del partit Dreta de Catalunya, dirigit per Xavier de Ros i de Dalmases i en el que militaven igualment el comte de Fígols, Josep Beltrán Güell, Lluís Segalà o Lluís Carles Viada i Lluch; a les eleccions legislatives del 16 de febrer de 1936 representava el seu partit en la coalició Front Català d'Ordre —en la mateixa llista que Francesc Bastos Ansart, encapçalada per Joan Ventosa i Calvell—, que fou derrotat pel Front d'Esquerres. Era, per tant, una figura ben coneguda en el món polític de les dretes republicanes. No s'ha pogut traçar el seu camí a l'inici de la guerra, però tot fa pensar que ben aviat deixà Barcelona, on la seva vida hauria corregut perill: la seva germana Elvira, dirigent de la secció femenina del seu mateix partit, fou detinguda el mes de novembre del 1936 i assassinada poques hores després, en sortir de la comissaria on havia estat detinguda.

No consta, en els arxius de la biblioteca, que hi hagués cap recollida organitzada de la biblioteca Torent; l'única notícia que fou sostreta del seu domicili ens la dona la reclamació emesa pel seu propietari en acabar la guerra. Ara bé, entre els fons de la biblioteca es conserva un petit volum de notes d'Antoni Garrigolas i Llobera, el mateix personatge del qual Torent i Buxó reclamava el títol de ciutadà honrat. Sembla, per tant, versemblant que els seus llibres, en tot o

[907] La seva tia, Ramona Torent Garrigolas, s'havia casat amb Joan Par i Tusquets, empresari cotoner i hereu de la família Par; el seguiment de les esglésies on els altres oncles paterns —Lluís, Josep Maria, Assumpció i Manuela— celebraven els matrimonis i funerals ens els situa tots en els cercles benestants de l'Eixample.

en part, fossin lliurats a la Biblioteca en alguna de les camionades trameses a la Biblioteca a principis de la Guerra Civil, sense cap menció d'on havien estat extretes; i que, per tant, aquest volum quedés sense identificar. El format i les característiques del volum, amb una enquadernació banal en pergamí, com duien tants llibres impresos del moment, fan pensar que es quedà amagat en una pila de material no identificat fins que va ser recuperat per Pere Bohigas i registrat el gener de 1971.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-392 – Llista de llibres reclamats per Santiago Torent Buxó. 1939.

Bibliografia

ARQUÉ I CARRÉ, Josep. *Derecha de Cataluña: monàrquics alfonsins contra la Segona República i la Catalunya autònoma (1931-1936)*. Tesi doctoral. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2014.

MOTA MUÑOZ, José Fernando. *Viva Cataluña espanyola! Historia de la extrema derecha en la Barcelona republicana (1931-1936)*. València: Publicacions de la Universitat de Valencia, 2020.

Document ingressat durant la Guerra Civil, no registrat

Ms. 2126

ANTON GARRIGOLAS I LLOBERA, Llibre d'administració del mas Garrigoles (Garrigoles, Baix Empordà), que inclou enumeracions de les diferents terres del mas, vendes, capbrevacions i còpia d'altres documents dels segles XVI al XVIII. Finals del segle XVIII (ca. 1784).

120 f. (numeració antiga 210 p.; f. en blanc); 145 x 100 mm. Moltes afrontacions cancel·lades. Enquadernació en pergamí en forma de carpeta del segle XVIII, tancada amb una cinta de tela.

Procedència: No indicada (pertanyent a la biblioteca de Santiago Torent Buxó, que hauria ingressat durant la Guerra Civil).

Bibliografia: P. GIFRÉ RIBAS, *Els senyors útils i propietaris de mas: la formació històrica d'un grup social pagès (vegueria de Girona, 1486-1830)* (Barcelona. Fundació Noguera, 2012) (Estudis; 63).

62.
Josep Maria Torres Vaxeras (família Torres Amat)
Guerra Civil
1938

El 26 de setembre de 1938, Jordi Rubió escrivia al seu fill Manel, soldat al front de l'Ebre: "Avui t'escric havent sopat, ja tard. Demà matí torno a sortir amb el Bibliobús cap a Manresa, Sallent i Ripoll. El motiu principal és el recollir a Sallent una important biblioteca antiga que fa mesos persegueixo i per fi tindrem sota el control de la Generalitat". La biblioteca que perseguia Rubió era la formada pels papers i llibres de la família Torres Amat, que, segons notes que li havien arribat a principis del mes d'agost, corria perill de desaparèixer. A la missiva següent, una targeta postal datada del 20 de setembre, Rubió comunicava al seu fill: "Abans d'ahir, a les 10 de la nit, vaig retornar de la meva excursió en el Bibliobús a les biblioteques de Manresa, Vic, Ripoll i Sallent, passant per Berga". Havia recollit la part de la biblioteca que es conservava a Sallent, i gràcies a això es va salvar; una altra part, que estava dipositada a la casa de la família Torres a Perafita, fou en gran part destruïda.

La biblioteca i arxiu que Jordi Rubió havia anat a rescatar eren el producte de l'activitat personal i professional dels Torres Amat, família d'eclesiàstics i industrials tèxtils; els membres més destacats havien estat Fèlix Amat (1750-1824), arquebisbe *in partibus* de Palmira i abat de la colegial de La Granja de San Ildefonso, i els seus nebots Ignasi Torres Amat (1768-1811), degà de la catedral de Girona, i Fèlix Torres Amat (1772-1847), bisbe d'Astorga. Fruit de la seva intensa activitat eclesiàstica, acadèmica i política es reuní a la casa pairal de Sallent una riquíssima biblioteca, a la qual s'incorporaren també els materials de treball que havien servit per a l'elaboració de les obres erudites d'ambdós bisbes, així com una amplíssima correspondència entre els nombrosos membres de la família i documentació familiar molt diversa.

A la mort del bisbe d'Astorga, els llibres i la documentació passaren a mans de l'hereu de la família, Manuel Torres Torrens, membre com els seus oncles de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i autor d'una biografia sobre el bisbe; molt probablement, fou ell qui feu relligar la documentació restant i marcar-la amb les etiquetes en paper al llom que molts dels volums han conservat fins al dia d'avui. Manuel Torres s'havia casat el 1846 amb la manresana Caterina Argullol, amb qui tingueren tres fills: l'hereu Fèlix, Josep, que era arquitecte, i Pilar. A finals de segle, la família Torres deixà de viure a Sallent, i la biblioteca i el papers foren instal·lats a Ca n'Argullol de Manresa, d'on foren tramesos a un mas que la família posseïa a Perafita, vora de Sant Boi de Lluçanès (AHBC, 1242/2, informe de Rosalia Guilleumas).

Sembla ser, però, que qui n'era el propietari en els anys 30 havia decidit de tornar el fons a la casa de Sallent. Josep Maria Torres Vaxeras (o Baixeras), advocat i periodista vinculat al *Noticiero Universal*, casat amb Mercedes Millán Massana (†1939), era fill de l'arquitecte Josep Torres Argullol (1850-1909) i de Joaquima Vaxeras, i nét per tant de Manuel Torres Torrens.

Els treballs per a la reinstal·lació de la Biblioteca es reiniciaren el 1935, però la Guerra Civil va arribar enmig del trasllat. La seu de l'Ajuntament de Sallent s'instal·là aleshores a Can Torres. Per indicació de Jordi Rubió, la Generalitat de Catalunya manà que la biblioteca fos confiscada, per assegurar-ne la conservació; Rubió demanà a les bibliotecàries de la Biblioteca Pública de Sallent que vigilessin la situació.

> "Cap el 12 o 13 agost 36 un regidor de Sallent (Andorrà de nom) i el diputat Sallés me'n parlen i decidim posar-hi el paper d'incautació per la Generalitat.
> El 25-VIII escric a la bibliotecària preguntant-ne notícies".

Cap a l'estiu 1938, però, la situació es va degradar; les bibliotecàries trobaren els llibres bruts i llençats per terra. Rubió els demanà que els empaquetessin, i sol·licità al president de la Comissió del Patrimoni que l'autoritzés a traslladar-los a la Biblioteca de Catalunya, on podrien ser correctament catalogats i conservats.

> "A la Biblioteca de Sallent hi fou recollida la Biblioteca Torres Amat, de gran interès per a la història de la cultura catalana.
>
> Vaig encomanar a una bibliotecària de la Popular de Sallent que empaquetés els llibres i els ordenés, en el possible, ja que es trobaven tirats per terra i tots barrejats.
>
> Han resultat uns 125 paquets i fóra convenient dipositar-los a la Biblioteca de Catalunya, fins que es resolgui la seva destinació definitiva, no sols perquè la concentració de les restes més importants del nostre patrimoni científic permet de vetllar més directament sobre elles, sinó perquè a Barcelona serà possible fer-ne l'inventari i el catàleg de rigor.
>
> Proposo doncs que es pregui al sr. Alcalde de Sallent que posi a la disposició de la Secció de biblioteques de la Comissió del Patrimoni Històric, Artístic i Científic la biblioteca Torres Amat, perquè pugui traslladar-la a Barcelona per al seu inventari i catalogació".

El 27 de juliol el president de la Comissió, Vila, enviava un ofici a Rubió autoritzant el trasllat per ordre del conseller de Cultura. Dos mesos més tard, el 27 de setembre, Jordi Rubió anà a recollir personalment la biblioteca; en acabar, Rubió adreçà una carta al conseller de Cultura, Pi i Sunyer, per informar-lo de la recuperació dels llibres i papers dels Torres Amat:

> "Senyor conseller,
>
> M'és grat de posar en coneixement vostre que la Biblioteca Torres Amat, tan important per a la història de la nostra cultura, ha estat lliurada per l'Alcalde de Sallent al Servei de biblioteques de la Generalitat, en compliment de la vostra ordre de 26 de juliol.
>
> Forma un total de 162 paquets, el contingut dels quals és conforme a l'inventari provisional dreçat per les bibliotecàries de la Biblioteca Popular de Sallent, i ha estat dipositat a la Biblioteca de Catalunya, on serà degudament catalogada.
>
> Crec que acusant rebut a l'Alcalde de Sallent de l'esmentada biblioteca, escauria que li fossin donades les gràcies per la cura i interès en la salvació de l'expressada Biblioteca i per les facilitats que ha donat al nostre servei per a fer-se'n càrrec.
>
> Sóc, senyor Conseller, vostre atent servidor".

Sabedor sens dubte de l'estat de disgregació en què es trobava la biblioteca en el moment en què començà la Guerra Civil, Rubió demanà al sallentí Josep Roure que intentés assabentar-se de si quedava encara a Perafita una part de la col·lecció. I així era: segons li explicà Roure, una part molt important de la biblioteca s'havia quedat al mas dels Torres al Lluçanès:

> "El comissari municipal d'Aurora de Lluçanès (San Boi de Lluçanès) Magí Oriol, ex-alcalde d'aquesta vila, en resposta a l'encàrrec que vàrem fer-li de que mirés d'averiguar si a la casa que el sr. Torres té a Perafita hi havia quelcom de la biblioteca Torres Amat em diu que efectivament hi ha encara en aquella casa qui sab la cosa: llibres, mobles, etc, que diu que varen passar el mateix perill que els que ja tenien a Sallent, però que sortosament s'hi va ser a temps per a salvar-lo. L'Ajuntament va intervenir-hi ja en els primers moments i diu que tot ha estat respectat, continuant les claus a la Casa de la vila, segons li ha informat el secretari municipal".

Malauradament poc després, durant la retirada de l'any 1939, el que hi havia a la masia de Perafita, que alguns estimaven entre un 70 i un 80 per cent del total, fou cremat[908]. Torres Vaxeras demanà després de la guerra que li fossin retornats els volums que li havien estat confiscats de la biblioteca de Sallent. A diferència d'altres biblioteques ingressades amb anterioritat a la Biblioteca de Catalunya, la biblioteca sallentina no havia estat registrada —molt probablement, a causa del seu volum i d'haver arribat relativament tard—, i s'havia conservat en els mateixos paquets en què havien estat traslladats. Els llibres foren retornats pel Servicio de Recuperación Bibliográfica, dirigit per Felip Mateu i Llopis, el 6 d'octubre de 1939. Sembla, però, que va haver-hi algun error: un cantoral manuscrit, que consta com a retornat, es conserva malgrat tot a la Secció de Música de la Biblioteca. Es possible que, pel pes i volum, és deixés la seva recollida per a més endavant, i finalment no fos recuperat.

El fons fou traslladat a la casa pairal de Sallent, i Torres Vaxeras es preocupà que fos registrat i catalogat per les bibliotecàries de la biblioteca popular de la Diputació, al seu càrrec, alhora que demanava a un capellà de Sallent, Mn. Potellas, que s'instal·lés a la casa per ocupar-se'n. Durant els anys seixanta i setanta la biblioteca rebé les visites d'alguns estudiosos presentats a la família, a qui es va permetre accedir-hi per a les seves recerques (i molt particularment per a les dues tesis sobre els dos bisbes, Fèlix Amat i Fèlix Torres Amat); però en conjunt el fons restà poc divulgat. El 1976, Josep Torres Millán, darrer hereu de la família, davant de les dificultats i dels costos de mantenir en condicions la casa pairal, així com l'edifici adjunt que havia hostatjat la indústria tèxtil familiar, es posà en contacte amb l'Ajuntament de Sallent per intentar vendre el conjunt, bé en un bloc, bé per lots. Com que els contactes amb l'Ajuntament no van fructificar, s'adreçà a la Diputació de Barcelona, que es mostrà interessada en primer lloc per la biblioteca i l'arxiu. La proposta arribà a la directora de la Biblioteca de Catalunya, Rosalia Guilleumas, esposa de Jordi Rubió, que coneixia perfectament la vàlua de la col·lecció. Malgrat la forta oposició de la vila de Sallent, que dugué a terme una forta campanya per evitar que els llibres fossin traslladats, la compra fou duta a terme per la Diputació de Barcelona el 1977; els llibres romangueren a Sallent fins el 1979, en què foren traslladats a la Biblioteca de Catalunyaper a la seva restauració i catalogació.

[908] Sembla, però, que alguns volums degueren salvar-se. Es conserva una llibreta amb el títol "1940. Relación de los libros de Perafita", que llista un cert nombre de volums, tot i que molt menor al que es conservava a Sallent (BC, Fons Torres Amat, ms. 4574).

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-511 – Reclamació d'objectes i de la biblioteca Torres Amat desapareguts del castell de Perafita. 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 92 – Petició de Josep Maria Torres Vaxeras per tal de recuperar els llibres de la biblioteca Torres Amat. 20 de juliol de 1939.

AHBC, 126/25bis – Expedient de salvament de la biblioteca Torres Amat. Inclou: Carta de Jordi Rubió al president de la Comissió del Patrimoni Històric, Artístic i Científic sobre la necessitat de traslladar a la BC la Biblioteca Torres Amat, empaquetada per la bibliotecària de Sallent i recollida per l'Ajuntament. 12 de juliol de 1938 / Marc Vila, cap de Secció del Departament de Cultura, Ofici comunicant que s'ha demanat a l'alcalde de Sallent que lliuri la biblioteca Torres Amat a la BC. 27 de juliol de 1938 / Jordi Rubió, carta al Conseller de Cultura comunicant que la biblioteca Torres Amat és a la BC, i demanant l'agraïment formal a l'alcalde de Sallent, i ofici de resposta de Marc Vila, 30 de setembre-7 d'octubre de 1938 / Carta del secretari de l'Ajuntament de Sallent, dient que els llibres de la família Torres conservats a Perafita han estat respectats. 30 de novembre de 1938.

AHBC, 126/41 – Rebut pel retorn de 162 paquets de llibres i un llibre de cor, signat Josep M. Torres. 6 d'octubre de 1939.

AHBC, 127/41, camisa 7 – "Mss.", Llista de biblioteques que tenen documentació manuscrita; entrada "Torres Vaxeres de Sallent – retornat". [1939].

AHBC, 332/1 – Pere Bohigas, "Libros devueltos"; entrada "Torres Baxeras" (6 d'octubre de 1939). 5 de febrer de 1940.

AHBC, 1242/2 – Rosalia Guilleumas, *Informe sobre l'adquisició de la biblioteca Torres Amat de Sallent per la Diputació Provincial de Barcelona* (text mecanografiat amb nombroses esmenes manuscrites i la nota "confidencial" a la portada). Barcelona, 1979.

AHDB, G-596/1 (Correspondència del director de la BC) – Carta de Pere Serra sobre la possibilitat d'adquisició del fons Torres Amat (abans de la Guerra Civil).

BC, Fons Torres Amat, Ms. 4574 – "1940. Relación de los libros de Perafita".

Bibliografia

"Biblioteca Torres Amat, de la casa Torres, de Sallent". *Anuario de las bibliotecas populares y especiales correspondiente a 1943*. Barcelona: Diputación, 1944, p. 332-333.

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les 'Notes' de Jordi Rubió". *Estudis Romànics*, 29 (2007), p. 213-234 (**§18**).

GUDAYOL, Anna. "El fons Torres Amat a la Biblioteca de Catalunya: històries d'una adquisició". En: *El (re)descobriment de l'edat moderna: estudis en homenatge a Eulàlia Duran*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat: Universitat de Barcelona, 2007 (Biblioteca Abat Oliva, 275), p. 45-60.

RUBIÓ I BALAGUER, Jordi, i Manuel RUBIÓ I LOIS. *Cartes de la guerra (maig 1938-gener 1939)*, ed. a cura de Jordi Galofré. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996 (Biblioteca Serra d'or, 170) (cartes 36 i 37, p. 87-92).

Annex: Documents ingressats durant la Guerra Civil, registrats a la Secció de Manuscrits, actualment a la Secció de Música

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1939.01.04	2770	Lit.	Missae propriae de tempore	s. XVIII (1735)	Torres Vaxeras de Sallent	1939.10.06 *BC, M (pendent)*

63.
Catedral i Reials Col·legis de Tortosa
Guerra Civil
1938

La importància de la biblioteca i arxiu capitulars de Tortosa eren ben coneguts des de la primera meitat del XIX, gràcies a la descripció detallada que n'havia fet el pare Villanueva en el seu *Viage literario a las iglesias de España*, i seguides a les mencions fetes per Rudolf Beer als *Handschriftenschätze Spaniens*. El 26 de febrer de 1914, Antoni Rubió i Lluch i Joaquim Miret i Sans presentaven a la Diputació de Barcelona una memòria promoguda des de l'IEC sobre la conservació i catalogació d'arxius i biblioteques d'interès històric (AIEC 5, 1913-1914), presentada el 26 de febrer de 1914. Del dia 22 al 26 de febrer de 1914 Antoni Rubió i el seu fill, Jordi Rubió i Balaguer, feren fer una estada de recerca a l'Arxiu de la Seu de Tortosa; segons comentaven, després de la visita de l'historiador i paleògraf Heinrich Denifle, el canonge arxiver Ramon O'Callaghan feu relligar cent quaranta-set manuscrits i els numerà. Una segona vista del docte alemany, acompanyat per l'historiador Émile Chatelain, resultà en la publicació d' un primer inventari dels manuscrits de la catedral, traduït al català pel canonge tortosí. Els Rubió continuaren l'inventari dels números 148 a 246, publicat a l'*Anuari* de l'Institut, amb una nota sobre la història de la biblioteca. Durant la segona quinzena d'agost de 1915 i la primera de setembre de 1916, Ramon d'Alòs i Jordi Rubió retornaren a Tortosa per repassar les notes preses en el viatge anterior i intentar trobar dades que permetessin completar la història de la biblioteca i l'arxiu, que detallaren en sengles articles publicats al *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, juntament amb la descripció dels nous còdexs identificats.

El 1936, el contingut i extensió de l'arxiu i la biblioteca capitulars tortosins, eren, per tant, prou coneguts. Gairebé a l'inici de la guerra, el 26 d'agost, Agustí Duran i Sanpere organitza un viatge a Poblet, Tarragona i Tortosa, en què participen dos dels homes del Servei d'Arxius, Martí de Riquer i Josep Buch i Parera, protegits per policia; el 31 d'agost es recullen a Tortosa un seguit d'arxius eclesiàstics. Avançada la guerra, el mes d'abril de 1938 el mateix Servei envia dos camions a Tortosa per recollir l'Arxiu Capitular. Cal pensar que es recolliren també els manuscrits de la Biblioteca Capitular, perquè aquests es trobaren posteriorment a l'Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), on havien estat transferits un seguit de fons d'arxiu. A principis de novembre de 1938 Rubió, davant de la situació de desastre imminent, aprofità un dels viatges que feia el bibliobús per abastir les biblioteques del front de l'Ebre per passar per Tortosa per intentar salvar el patrimoni que hi quedava. Una nota de Rubió ens informa de les biblioteques que es van examinar, i de les accions empreses:

> "El 3-XI-38 retiro de Tortosa en el Bibliobús els gòtics que quedaven al Seminari, alguns ms. de id. (passat a la Reserva), bona part de la música i els manuscrits de comèdies catalanes de la Biblioteca Moreira, alguns llibres de poc valor però útils per al Servei del Front, que li són traspassats, dels recollits a St. Lluís, tot el que puc de papers i llibres de la Bibª Mestre i Noè, i diversos llibres sense importància salvats de les capses. Hi he de tornar".

Però en precipitar-se el final de la batalla de l'Ebre, aconseguir els permisos per arribar a la zona devastada i salvar així el que no s'havia pogut recollir abans es fa encara més difícil. S'hi torna, però, la setmana del 21 de novembre; Rubió va poder aprofitar el viatge per saludar el seu fill Manel, que era al front de l'Ebre. Sembla probable que fos en aquest viatge que es recollís el que havia quedat a la catedral. Acompanyaven Rubió en el bibliobús dues bibliotecàries, Felipa Español i Conxita Balanzó, molt pròxima a Rubió. El viatge, però, va tenir una conseqüència tristíssima. De tornada cap a Barcelona, el xofer del bibliobús va haver de fer una maniobra per contornar un forat fet per una bomba, amb tan mala fortuna que Rubió i Conxita Balanzó sortiren propulsats a l'exterior. Rubió se'n sortí, però la bibliotecària sofrí una lesió a la base del crani i morí al cap d'un parell de dies, deixant a tothom anorreat. En una llarga carta al seu fill Manuel d'immediatament després de l'accident, Rubió li deia, trasbalsat: "He perdut una amiga bona, recta, lleial i d'absoluta confiança".

Les circumstàncies de les recollides, tan accidentades, influïren sens dubte en què el registre dels volums recollits, fet a principis de gener de 1939, fos poc precís. Bohigas, a més, no havia participat en la recollida dels volums, i quan va haver-los de registrar aquests es trobaven molt probablement barrejats amb altres peces ingressades amb la mateixa pressa. El 8 de gener s'inscriuen en el llibre de registre de manuscrits vint-i-sis llibres de cor amb els números 2823-2848, i amb la menció a llapis, de mà de Bohigas, "Tortosa?", procedents del cor de la catedral, que queden desats en un armari amb els llibres litúrgics de grans dimensions, identificats topogràficament amb l'abreviatura "Lit." (probablement per "Litúrgics") seguida d'una xifra. El fet que no es trobessin a la biblioteca capitular sinó que, a causa del gran embalum que feien, es guardessin en el lloc on havien de ser utilitzats, explica que no fossin recollits juntament amb la resta de manuscrits que es van custodiar a l'Arxiu de la Corona d'Aragó. El conjunt comprenia les dues sèries gairebé senceres de llibres necessaris per al cant dels oficis celebrats a la catedral, la d'antifonaris per a la celebració de l'ofici de les hores i la dels graduals per a acompanyar les misses. Havien estat copiats en època moderna, entre finals del segle XVII i finals del segle XVIII; a finals del segle XIX, el 1894, s'afegiren a la sèrie de graduals quatre volums encarregats per actualitzar el repertori i incorporar per exemple festivitats com la d'Alfons Maria de Ligori, canonitzat el 1831. Els volums, d'enormes dimensions (aproximadament 750 x 550 mm), estaven coberts per una relligadura de pell marró clar sobre fusta, amb les cantoneres metàl·liques amb decoracions arabesques. Dos dies més tard, el 10 de gener, Bohigas registra amb els números 2887-2903 disset llibres d'un format més petit —encara que alguns fossin també notablement grans— que situa a "Tortosa. Seminari?". Tot i la procedència esmentada, és possible que molts d'ells haguessin estat recollits d'un dels edificis que conformen el conjunt renaixentista dels Reials Col·legis de Tortosa, l'edifici de l'antic Col·legi de Sant Jaume i Sant Maties, que havia hostatjat el Seminari entre 1824 i 1877 i que era, des del 1877, la seu de l'escola Sant Lluís de Gonçaga, coneguda popularment com a Col·legi de Sant Lluís. Joan Cid i Mulet, delegat local per al salvament del patrimoni, havia aconseguit que l'edifici fos cedit com a centre d'acollida de béns artístics i documentals, i per tant seria relativament lògic que s'hi trobessin llibres i documents. Amb les informacions actuals, és difícil afirmar si els pocs llibres que efectivament duen el segell de la biblioteca del Seminari van ser recollits al Col·legi de Sant Lluís o a l'edifici del seminari per a infants pobres

establert al Col·legi de Sant Josep pel prevere Joan Sol, ja que Rubió s'havia interessat per les biblioteques d'ambdós edificis. Entre els volums registrats amb aquesta procedència es troben tot un seguit de volums de gestió —història, estatuts, llibres de comptes, registres d'alumnes, etc.— del Col·legi de Sant Domènec i Sant Jordi (ms. 3412, 3918, 4709-4713) i del Col·legi de Sant Jaume i de Sant Maties (ms. 3933), així com un parell de tractats acadèmics de filosofia del segle XVIII, utilitzats pels estudiants dels col·legis (ms. 3527, 3609) i un interessant recull literari, també del segle XVIII (ms. 3619).

Ara bé, altres llibres registrats a finals de la Guerra Civil sense identificació de procedència, o que per les presses i la confusió no foren inscrits en el llibre de registre fins a molt més tard, tenen una procedència indubtablement tortosina. Seria el cas d'un recull de cursos impartits al Col·legi de Sant Jaume i Sant Maties el XVIII, registrat el 1978, que duu el segell de la Biblioteca del Seminari Conciliar de Tortosa (ms. 2494), d'un llibre comptable del mateix Col·legi (ms. 4714), o del registre d'alumnes del Seminari fundat per Joan Sol (ms. 4715). Més difícil és la identificació certa d'alguns llibres litúrgics medievals registrats en el mateix període, i dels quals tampoc no s'indica la procedència, que fan mencions rellevants al patró de la seu tortosina, sant Ruf, al calendari, lletanies o rúbriques litúrgiques propis de la catedral; es tractaria d'un matutinal del propi del temps del segle XIV (ms. 2320), d'un saltiri litúrgic de principis del segle XV (ms. 2321) i d'un ritual també del XV amb adreces als fidels en català (ms. 4005). No es pot descartar que l'estudi més detallat d'aquests i alguns altres volums de les mateixes característiques puguin ajudar a escatir-ne la procedència amb més precisió.

En acabar la guerra, els fons que havien estat recuperats pel Servei d'Arxius l'abril de 1938, i que havien estat conservats en part a Pedralbes i en part a l'ACA, foren retornats al bisbat. En una de les llibretes en què s'anotaren les devolucions dels arxius dues entrades indiquen:

> "61 – Archivo capitular de Tortosa.
> (Situado en el refectorio)
> - Devuelto a sus poseedores por manos del Rvdo sr. Secretario del Obispado de Tortosa en 1 de septiembre de 1939 (Acta ap.).
> - Constaba de unos 400 paquetes de volúmenes y legajos. Además había una serie de códices m.m.s.s. que, con anterioridad, pasaron al Archivo de la Corona de Aragón, y de los que se hizo cargo el sr. Valls Taverner".
>
> "51 – Archivo Capitular de Tortosa (resto).
> - Archivo Municipal de Tortosa.
> Retirados por Don Enrique Bayerri, director del Museo de Tortosa, en 18 de marzo de 1940".

En canvi, el material dipositat a la Biblioteca de Catalunya no fou reclamat. Molt probablement influí en aquest fet que, en el moment de la retirada, la situació desesperada de Tortosa després de mesos de trobar-se en la primera línia de front fes que no hi hagués responsables presents que tinguessin memòria del patrimoni evacuat; d'altra banda, en el moment del retorn, Rubió havia estat rellevat de tota responsabilitat pública. La carpeta relativa a la recollida dels fons tortosins hi era, però sembla que ningú es va adreçar al capítol per indicar la necessitat del retorn —cosa que sí que es va fer en algun altre cas. Ni tan sols Enric Bayerri, director del

Museu i Arxiu Municipal de Tortosa, encarregat de recuperar part del fons de l'arxiu catedralici i a qui foren retornades de la Biblioteca de Catalunya "cuatro cajas con materiales de estudio, rescatados por Don Jorge Rubió", sembla haver preguntat si hi havia fons de l'Arxiu Capitular a la institució. Els volums que romangueren serien registrats separadament en diferents dates, entre la dècada dels quaranta del segle XX i els anys 2000; els cantorals es conserven actualment a la Secció de Música, on estan en curs de descripció detallada.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 2015/9, doc. 36 – Reclamació d'Enric Bayerri de la biblioteca i manuscrits. 4 de juliol de 1939.

AHBC, 126/42 – Jordi Rubió, Nota manuscrita sobre les actuacions dutes a terme a Tortosa. 3 de novembre de 1938. / Nota mecanografiada sobre els fons recollits a Tortosa. Novembre de 1938 / Carta d'un soldat, Albertà Villó, a Jordi Rubió sobre una camionada de llibres religiosos de Sant Lluís i els Josepets duts al molí de Pica-Moixons, i resposta de Rubió. Tàrrega, 12 de desembre-Barcelona, 21 de desembre de 1938 / Rebut de recuperació de papers personals d'Enric Bayerri. 29 de juliol de 1939.

AHBC, 332/B-Bayerri – Rebut de retorn a Enric Bayerri de documentació ingressada durant la Guerra Civil. 29 de juliol de 1939.

ANC, 1-1-T-8378 – Llibreta amb el detall dels arxius retornats; entrades 6 i 51, Arxiu Capitular de Tortosa. 1 de setembre de 1939 i 18 de març de 1940.

ANC, 1-1-T-8305 – Fitxes establertes pel Servei d'actuacions arxivístiques per localitats – Arxius monàstics, Tortosa. 31 d'agost de 1936-1937.

Bibliografia

ALTARRIBA, Emília, i Josep BALUJA, coords. *Els Reials Col·legis de Tortosa*. Barcelona: Columna, Tresmall, 1996.

BAIGES JARDÍ, Ignasi. "Els manuscrits de la Catedral de Tortosa en un inventari de 1420". *Anuario de Estudios Medievales*, 29 (1999), p. 3-20.

BAYERRI I BARTOMEU, Enric. *Los códices medievales de la Catedral de Tortosa*. Tortosa, 1962.

BEER, Rudolf. *Handschriftensätze Spaniens: Bericht über eine im Auftrage der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in den Jahren 1886-1888 durchgeführte Forschungsreise*. Wien: bei Carl Gerhold's Sohn, 1894, p. 494.

CID I MULET, Joan. *La Guerra Civil i la revolució a Tortosa, 1936-1939*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2001. (Biblioteca Serra d'Or, 270).

EWALD, Paul. "Reise nach Spanien im Winter von 1878 auf 1879". *Neues Archiv*, 6 (1881), p. 217-398 (221).

GUDAYOL, Anna. "El salvament de les biblioteques catalanes durant la Guerra Civil: les "Notes" de Jordi Rubió". *Estudis Romànics* (2007), p. (§91).

MASSIP I FONOLLOSA, Jesús. *El tresor de la Catedral de Tortosa i la Guerra Civil de 1936*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003 (Biblioteca Serra d'Or, 319).

MIRET I SANS, Joaquim, i Antoni RUBIÓ I LLUCH. "Memòria sobre la conservació i catalogació d'arxius i biblioteques d'interès històric", *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, 5 (1913-1914).

MUÑOZ SEBASTIÀ, Joan Hilari. "El salvament del patrimoni artístic religiós a la ciutat de Tortosa durant la Guerra Civil de 1936-1939: el paper de Mn. Eduard Solé". En: *La Salvaguarda del patrimoni religiós català durant la Guerra Civil española*. Girona: Museu d'art de Girona, 2017.

O'CALLAGHAN, Ramon. *Los códices de la Catedral de Tortosa*. Tortosa: Imp. Católica de José L. Foguet y Sales, 1897.

RUBIÓ, Jordi. "La Biblioteca del Capítol Catedral de Tortosa". *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, 5 (1913-1914), p. 745-757.

RUBIÓ, Jordi. "Viatges d'investigació a l'Arxiu i Biblioteca capitulars de Tortosa. II: La Biblioteca Capitular de Tortosa". *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 5-6 (1918-1919), p. 119-131.

RUBIÓ, Jordi i Manuel RUBIÓ I LOIS. *Cartes de la guerra: maig 1938-gener 1939*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996 (Biblioteca Serra d'Or, 170), núm. 51, p. 118-121.

VILLANUEVA, Joaquín Lorenzo [i.e. Jaime]. *Viage literario a las Iglesias de España*, vol. V: *Tortosa* (Madrid: Imprenta Real, 1806), p. 1-174 (Biblioteca, p. 170-173).

A. Documents ingressats durant la Guerra Civil, procedents de la Catedral de Tortosa

• registrats amb la menció "Tortosa?"

Ms. 4341
"*Liber primus rationum Ecclesiae Dertusensis*". Al f. 1v-2, índex sumari de contingut. En català. Tortosa, 1488-1517.

300 f. (numeració d'origen CCLXXXVIIII f.); 405 x 290 mm. Lletra humanística cursiva. Enquadernació coetània en badana en forma de carpeta, amb reforços de cuir al llom i tanca de sivella.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga: ms. 2902); procedent de l'Arxiu Capitular de Tortosa.

Estat de conservació: Enquadernació restaurada.

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/237374, consulta 7 de gener de 2025).

Arx. 816 (R. 13.031)
"*Libre de caixa setè*". 1583-1594.

288 f.; 430 x 280 mm. Enquadernació en pell marró en forma de carpeta, estampada amb ferros freds, amb tanca de sivella i reforços al llom, ornamentat amb un cosit de tires de badana blanca.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga: ms. 2903); procedent de l'Arxiu Capitular de Tortosa.

Estat de consevació: Restaurat.

• registrats amb la menció "Tortosa?", actualment sense menció del registre antic

Ms. 3615
Recull de sermons en català i castellà. Al f. 1, taula de contingut, malmesa. Segle XVIII.

1. F. 2-4: "*Para la ceniza*".
2. F. 5-8: "*Para la cenisa*".
3. F. 9-16: "*Para la feria de la cenisa*".
4. F. 17-21: "*Para la feria 6 de la cenisa. Enemigo*".
5. F. 21v-25: "*Para la dominica primera*".
6. F. 25v-34: "*Para la feria 4 de la dominica primera*".
7. F. 35-40: "*Para la dominica segunda*".
8. F. 41-46: "*Para el miércoles tercero*".
9. F. 47-52: "*Para la feria 6 de la 2 dominica*".
10. F. 53-60: "*Para la tercera dominica*".
11. F. 61-69: "*Para la feria 4 de la tercera dominica*".
12. F. 69-76: "*Para la feria 6 de la dominica 3*".
13. F. 77-84: "*Para la 4 dominica*".
14. F. 85-92: "*Para la feria 4 de la quarta dominica*".
15. F. 93-100: "*Para la feria 6 de la 4 dominica*".
16. F. 101-108: "*Para la dominica 5 de la Quaresma*".
17. F. 109-116: "*Para la feria 6 del concejo*".
18. F. 117-124: "*Para la feria 4 de las manías*".
19. F. 125-128: "*Para el Domingo de Ramos*".
20. F. 129-132: "*Para el manías*".
21. F. 133-135: "*Para el dia primero de Pasqua*".
22. F. 136-142: "*Para la feria 2 de la Resurrección*".
23. F. 143-148: "*Para la feria 3 de Pasqua de Resurrección*".

148 f. (numeració antiga, amb llacunes [4], 1-57, [], 58-89, 91-143 f.); 210 x 150 mm. Algunes postil·les manuscrites. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC).

Procedència: No indicada. Podria correspondre al manuscrit de sermons en castellà del segle XVIII registrat com a procedent possiblement de la Catedral de Tortosa (signatura antiga: ms. 2891); el canvi d'enquadernació hauria pogut eliminar la inscripció del registre.

Estat de conservació: Taques d'humitat. Restaurat.

• registrats sense menció de procedència, però escrits per a la catedral de Tortosa

Ms. 2320
Matutinari per al propi del temps, escrit probablement per a la catedral de Tortosa. 1a meitat del segle XIV.

F. 1: "*Sabbato in vigilia adventus Domini ad vesperos antiphona tempus ferialis*".
F. 1-5: "*Dominica i*ª".
F. 5-7: "*Feria ii*ª". "*Feria iii*ª". "*Feria iiii*ª". "*Feria v*ª". "*Feria vi*ª". "*Sabbato*".
F. 7-11: "*Dominica ii*ª *in adventum Domini*".
F. 11-13: "*Feria ii*ª". "*Feria iii*ª". "*Feria iiii*ª". "*Feria v*ª". "*Feria vi*ª". "*Sabbato*".
F. 13-15v: "*Dominica iii*ª *in adventum Domini*".
F. 15v-21: "*Feria ii*ª". "*Feria iii*ª". "*Feria iiii*ª". "*Feria v*ª". "*Feria vi*ª". "*Sabbato*".
F. 21-24v: "*Dominica quarta*". Al f. 24-24,v llarga rúbrica litúrgica per adaptar les oracions al calendari.
F. 24v-26v: "*Feria ii*ª". "*Feria iii*ª". "*Feria iiii*ª". "*Feria v*ª". "*Feria vi*".

F. 26v-29: "*In vigilia natalis Domini*".
F. 29-35v: *In die natalis Domini ad matutinas*".
F. 35v-36: "*Infra octabas dicitur ad benedictus et ad magniificat antiphonae que secuntur*".
F. 36-41: "*In circumcisione domini*".
F. 41-41v: "*In vigilie Epiphanie*".
F. 41v-48: "*Epiphanie*".
F. 48-48v: "*Infra octabas*".
F. 48v-53v: "*Prima die post festum sancti Juliani*". Al f. 52v, llarga rúbrica litúrgica.
F. 53v-58v: "*Dominica ii[a] post epiphaniam*".
F. 58v-69: "*Feria ii[a]*". "*Feria iii[a]*". "*Feria iiii[a]*". "*Feria v[a]*". "*Feria vi[a]*". "*Sabbato*".
F. 69-70: "*Dominica iii[a]*".
F. 70-70v: "*Feria ii[a] et v[a]*". "*Feria iii[a] et vi[a]*". "*Feria iiii[a] et Sabbatto*".
F. 70v-71v: "*Dominica iiii[a]*".
F. 71v-72: "Feria ii[a] et v[a]". "Feria iii[a] et vi[a]". "Feria iiii[a] et sabbatto".
F. 72-73: "*Dominica v[a]*".
F. 73-73v: "Feria ii[a] et v[a]". "Feria iii[a] et vi[a]". "Feria iiii[a] et sabbatto".
F. 73v-74: "*Dominica vi[a]*".
F. 74-75: "Feria ii[a] et v[a]". "Feria iii[a] et vi[a]". "Feria iiii[a] et sabbatto".
F. 75: "*Sabbato septuagesime*"
F. 75-81: "*Dominica in septuagesima*". Al f. 81, llarga rúbrica litúrgica.
F. 81-81v: "*Feria ii[a] et quinta*". "*Feria iii[a] et vi[a]*". "*Feria iiii[a] et sabbato*".
F. 81v-83: "*Dominica in sexagesima*".
F. 83-83v: "*Feria ii[a] et v[a]*". "*Feria iii[a] et vi[a]*". "*Feria iiii[a] et sabbato*".
F. 83v-88: "*Dominica in quinquagesima*".
F. 88-88v: "*Feria ii[a]*".
F. 88v: "*Feria iii[a]*".
F. 88v-89: "*Feria iiii[a] in capite jejunii*".
F. 89: "*Feria v[a]*". Amb llarga rúbrica litúrgica.
F. 89v-90: "*Feria vi[a]*". Amb llargues rúbriques litúrgiques.
F. 90-90v: "*Sabbato*"
F. 90v-95v: "*Dominica in xl[a]*".
F. 96-98: "*Feria ii[a]*". "*Feria iii[a]*". "*Feria iiii[a]*". "*Feria v[a]*". "*Feria vi[a]*". "*Sabbato*".
F. 98-102v: "*Dominica ii[a] in xl[a]*".
F. 102v-104v: "*Feria ii[a]*". "*Feria iii[a]*". "*Feria iiii[a]*". "*Feria v[a]*". "*Feria vi[a]*". "*Sabbato*".
F. 104-104v: "*Sabbato*".
F. 104v-110: "*Dominica iii[a] in xl[a]*".
F. 110-112v: "*Feria ii[a]*". "*Feria iii[a]*". "*Feria iiii[a]*". "*Feria v[a]*". "*Feria vi[a]*". "*Sabbato*".
F. 112-116v: "*Dominica iiii[a] in xl[a]*".
F. 117-119: "*Feria ii[a]*". "*Feria iii[a]*". "*Feria iiii[a]*". "*Feria v[a]*". "*Feria vi[a]*". "*Sabbato*".
F. 119-124: "*Dominica in passione Domini*".
F. 124-126: "*Feria ii[a]*". "*Feria iii[a]*". "*Feria iiii[a]*". "*Feria v[a]*". "*Feria vi[a]*". "*Sabbato*".
F. 126-131v: "*Dominica in ramis palmarum*".
F. 131v-132v: "*Feria ii[a]*".
F. 132v-133: "*Feria iii[a]*".
F. 133-134: "*Feria iiii[a]*".
F. 134-139: "*Feria v[a] in cena Domini*". Als f. 138v i 139, llarga rúbrica litúrgica
F. 139-143v: "*Feria vi[a] in parasceve*".
F. 143v-147v: "*Sabbato sancto*".
F. 147v-152v: "*In die sancto Pasche ex vi cantorum*".
f. 152v-153: "*Ad processionem*". "*In reversione chori*".
f. 153-153v: "*Fferia iii[a] invitatorium antiphona dicatur sicut supra fferia ii[a] psalmus*". "*Ad processionem*". "*In reversione chori*".

f. 153v-156: "*Fferia iiii^a ii^orum cantorum ad matutinas invitatorium et antiphona dicatur sicut supra fferia ii^a psalmus*". "*Ad processionem*". "*In reversione chori*".
f. 156v-158: "*Fferia v^a ad matutinas invitatorium et antiphona dicatur sicut supra fferia ii^a psalmus*". "*Ad processionem*". "*In reversione chori*".
f. 158-159v: *"Fferia vi^a ad matutinas invitatorium et antiphona dicatur sicut supra fferia ii^a psalmus*".
f. 159v-161: "*Sabbato ad matutinas invitatorium et antiphona dicatur sicut supra fferia ii^a psalmus*".

F. 161-163: "*Dominica post albas*".
F. 163v-166: "*Feria ii^a*". "*Feria iii^a*". "*Feria iiii^a*". "*Feria v^a*". "*Feria vi^a*". "*Sabbato*".

F. 166-170v: "*Dominica prima post octabas Pasche*".
F. 171-171v: "*Feria ii^a et v^a*". "*Feria iii^a et vi^a*". "*Feria iiii^a et sabbato*".

F. 171v-173: "*Dominica ii^a post octabas Pasche*".
F. 173-173v: "*Feria ii^a et v^a*". "*Feria iii^a et vi^a*". "*Feria iiii^a et sabbato*".

F. 173v-176v: "*Dominica iii^a post octabas Pasche*".
F. 176v-177: "*Feria ii^a et v^a*". "*Feria iii^a et vi^a*". "*Feria iiii^a et sabbato*".

F. 177v-178v: "*Dominica iiii^a post octabas Pasche*".
F. 178v-179: "*Feria ii^a et iii^a in rogationibus*".
F. 179-179v: "*Feria iiii^a in vigilia Ascensionis Domini*".
F. 180-184v: "*In die Ascensionis*".
F. 185: "*Infra octabas*".
F. 185v-186: "*Feria vi^a*".
F. 186: "*Sabbato*".

F. 186-187: "*Dominica post Ascensionem*".
F. 187: "*Feria ii^a*".
F. 187-187v: "*Feria iii^a*".
F. 187v: "*Feria iiii^a*".
F. 187v-188: "*In octava die Ascensionis*".
F. 188-188v: "*Feria vi^a post octavas*".
F. 188v-189: "*Sabbato in vigilia Penthecostes*".

F. 189-191v: "*In die sancto Penthecostes ad matutinas invitatorium vi. cantorum*".
F. 192-193: "*Feria ii^a invitatorium iiii^or cantorum*".
F. 193-194v: "*Feria iii^a*".
F. 194v-195: "*Feria iiii^a ii^orum cantorum*".
F. 195-195v: "*Feria v^a*"
F. 196-196v: "*Feria vi^a*"
F. 196v-197: "*Sabbato*"

F. 197-202v: "*Dominica prima post Penthecostes*". Al f. 202-202v, llarga rúbrica litúrgica
F. 202v: "*Feria ii^a*".
F. 202v-203: "*Feria iii^a*".
F. 203: "*Feria iiii^a*".
F. 203-210: "*In festo Eucharistie que semper celebratur fferia v^a post octavas Penthecostes duos cantores ad vesperos*". "*Ad matutinas iiii^or cantorum*".
F. 210: "*Feria vi^a post festum Eucharistie*".
f. 210: "*Sabbato*".

F. 210-211v: "*Dominica ii^a post Penthecostes facimus festum reliquiarum duorum cantorum*".
F. 211v-212: "*Feria ii^a et v^a*". "*Feria iii^a et vi^a*". "*Feria iiii^a et sabbato*".
F. 212-212v: "*In octavas Eucharistie*"

F. 213-218v: "*Dominica iii^a post Penthecostes*".
F. 218v-219: "*Feria ii^a et v^a*". "*Feria iii^a et vi^a*". "*Feria iiii^a et sabbato*".

F. 219v-220: "*Dominica iiii^a post Penthecostes*".
F. 220-220v: "*Feria ii^a et v^a*". "*Feria iii^a et vi^a*". "*Feria iiii^a et sabbato*".

F. 221-221v: "*Dominica v^a post Penthecostes*".

F. 221v: "*Feria ii[a] et v[a]*". "*Feria iii[a] et vi[a]*". "*Feria iiii[a] et sabbato*".
F. 222-223: "*Dominica vi[a]*".
F. 223v-224: "*Dominica vii[a]*".
F. 224v-225: "*Dominica viii[a]*".
F. 225v-226: "*Dominica ix[a]*".
F. 226v-227: "*Dominica x[a]*".
F. 227v-228: "*Dominica xi[a]*".
F. 228v-230: "*Dominica xii[a]*".
F. 230-234: "*Dominica proximiori kalendis augusti*".
F. 235-235v: "*Dominica ii[a]*".
F. 236-236v: "*Dominica iii[a]*".
F. 237: "*Dominica iiii[a]*".
F. 237v-242v: "*Dominica proxima ante vel post kalendas septembris*".
F. 243-243v: "*Dominica ii[a]*".
F. 244-249: "*Dominica iii[a]*".
F. 249v-250: "*Feria vi[a] in jejuniis mensis septembris*".
F. 250-250v: "*Dominica iiii[a]*".
F. 251-251v: "*Dominica v[a]*".
F. 252-256: "*Dominica proxima ante vel post kalendas octobris*".
F. 256v-257: "*Dominica ii[a]*".
F. 257v-258: "*Dominica iii[a]*".
F. 258v-259: "*Dominica iiii[a]*".
F. 259v-260: "*Dominica v[a]*".
F. 260v-265: "*Dominica proxima ante vel post kalendas novembris*".
F. 265v-266: "*Dominica ii[a]*".
F. 266-266v: "*Dominica iii[a]*".
F. 267v-272: "*In dedicatione ecclesie ad vesperos duo cantores regant chori*".
F. 272-273: "*Feria ii[a] post festum dedicationis*".
F. 273-274: "*Feria iii[a]*".
F. 274-275: "*Feria iiii[a]*".
F. 275-275v: "*Feria v[a]*".
F. 275v-276: "*Sabbato*". "*In octava dedicationis*".
F. 276v-277v: "*Feria ii[a] post octavas dedicationis*"-"sabbato".
F. 278-278v: "*Dominica vii[a] post penthecostes*".
F. 278v-279: "*Dominica viii[a] post penthecostes*".
F. 279-279v: "*Dominica ix[a] post penthecostes*".
F. 280-281v: "*Dominica xi[a]*".
F. 281-281v: "*Dominica xii[a]*".
F. 282v-283: "*Dominica xv[a]*".
F. 283-283v: "*Dominica xvi[a]*".
F. 283v-284: "*Dominica xvii[a]*".
F. 284-284v: "*Dominica xviii[a]*".
F. 284v-285: "*Dominica xix[a]*".
F. 285-285v: "*Dominica xx[a]*".
F. 285v-286: "*Dominica xxi[a]*".
F. 286-286v: "*Dominica xxii[a]*".
F. 286v-287: "*Dominica xxiii[a]*".
F. 287-287v: "*Dominica xxiiii[a]*".
F. 287v-288: "*Dominica xxv[a]*".
F. 288-289: "*Dominica v[a] ante natalis Domini*".

F. 288v: Rúbrica litúrgica: "Si dominica v[a] ante natale Domini evenerit in aliqua istarum festivitatum s. Octabarum sancti Ruphi [et] dedicationis [et] sancte Cecilie vel sancti Clementis totum officium fit de festo...".

F. 289-289v: "*.xi. kalendas junii in natale beate Quiterie virginis et martiris*."

Pergamí, 289 f.; 480 x 335 mm. Reclams al quadern (10, 20, 30, 40). Amb anotacions marginals i esmenes. Al f. 29v, caplletra historiada sense acolorir representant el naixement de Jesús. Petits dibuixos en els reclams d'alguns quaderns. Als f. 1, 27, 41, 98v, 148, 252, caplletres embotides amb filigrana i amb una antena en forma de fistó. Habitualment, a l'inici de festes importants caplletres embotides (4 línies) amb filigrana i a l'inici de dia caplletra gran (3 línies) amb filigrana (però amb algunes oscil·lacions). Caplletres alternades en blau i vermell, amb filigrana. Inicials de verset o antífona allargades i realçades amb safrà, majúscules realçades amb vermell. Rúbriques en vermell. Admonicions del prevere en mòdul més petit i subratllades en vermell. Notació quadrada sobre línia vermella i groga, lletra del cant en mòdul més petit. Enquadernació segle XVI en pell sobre fusta, amb cantoneres metàl·liques. Els folis de guarda aprofiten un foli d'un altre cantoral.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 8 de gener de 1939, signatura antiga ms. 2854). Probablement prové de la catedral de Tortosa

Estat de conservació: Guillotinat. Restauracions antigues als marges.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (any 1974); J. JANINI, *Manuscritos litúrgicos de las iglesias de España*, vol. II: *Aragón, Cataluña y Valencia* (Burgos: Aldecoa, 1980), núm. 459; S. ZAUNER, *Manuscrits musicals litúrgics pretridentins de les seccions de Música i Manuscrits de la Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2010).

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/237961, consulta 7 de gener 2025).

Exposicions: BIBLIOTECA DE CATALUNYA, *Bibliographica: documents dels segles VIII al XX* (Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 1993), núm. 31.

Ms. 2321

Saltiri litúrgic, escrit per a la catedral de Tortosa. Àpode. Finals de segle XIV-primera meitat del segle XV, afegitons del segle XVI- XVII.

1. F. 1-6v: Calendari. Inclou sant Blai, santa Escolàstica, santa Eulàlia (febrer), sant Benet (març), sant Jordi i sant Pere Màrtir (abril), Sant Gordià i sant Epimac, Sant Ponç i sant Maiol, sant Boi, santa Quitèria i, afegit més tard, sant Bernardí (maig), sant Antoni de Pàdua, sant Cirici i santa Julita, sant Ireneu, afegit més tard sant Onofre (juny), afegit més tard sant Cristòfor (juliol), sant Privat, afegit més tard sant Bernat i santa Helena emperadriu (agost), sant Gorgoni, sant Ferreol, santa Tecla (setembre), sant Francesc, sant Quintí (octubre) Sant Ruf, amb octava, i sant Sadurní (novembre), octava de sant Andreu.

2. F. vi-clxv: Saltiri.

F. 7-xxix^{v}: "*Dominica*".
F. xxix^{v}-xlv: "*Feria ii*".
F. xlv-lx: "*Feria iii*".
F. lx-lxxv: "*Feria iiii*".
F. lxxv-xciiii: "*Feria v*".
F. xciiii^{v}-cxii: "*Feria vi*".
F. cxii^{v}-cxxx^{v}: "*Sabbato*".
F. cxxxi-clxxi: "*Dominica-[sabbato] ad vesperas*".

3. F. clxxi-clxxxvii: Cantics.

F. clxx-clxxi^{v}: "*Feria ii^{a}. Canticum Ysaye prophete*".
F. clxxi^{v}- clxxii^{v}: "*Feria iii^{a}. Canticum Ysaye prophete* [sic]".
F. clxxii^{v}- clxxiii^{v}: "*Feria iiii^{a}. Canticum Anne*".
F. clxxiii^{v}- clxxv: "*Feria v^{a}. Canticum Marie sororum Moysi*".
F. clxxv-clxxvii: "*Feria vi^{a}. Canticum Abacuch prophete*".

F. clxxvii-clxxvii: "*Sabbato. Canticum Moysi*".
F. clxxx^{v}- clxxxii: "*Ymnum trium puerorum*".
F. clxxxii-clxxxiii: "*Simbolum sancti Augustini et sancti Ambrosii*".
F. clxxxiii-clxxxiii^{v}: "*Canticum Zacharie*".
F. clxxxiiii-clxxxiiii^{v}: "*Ymnum angelorum*".
F. clxxxiiii^{v}-clxxxv: "*Canticum Symeonis*".
F. clxxxv-clxxxvii: "*Canticum Athanasii*".

4. F. clxxi-clxxxvii: Oracions bàsiques del cristià.
F. clxxxvii^{v}: "*Oratio dominicalis*".
F. clxxxvii^{v}-clxxxviii: "*Symbolum apostolorum*".
F. clxxxviii-cxci: "*Letania*". Inclou dues vegades Sant Ruf; afegits més tard sant Cristòfor, sant Jordi, Sant Antoni de Pàdua, santa Càndia i santa Cordula.
F. cxcii^{v}-cxciii^{v}: "*Orationes que dicuntur per totum annum in diebus dominicis et festivis ad nocturnos et in feriis, excepto in Natalis Domini et in festivitatibus beate Marie*".
F. cxciii^{v}-cxcv: "*Benedictiones*"
F. cxcv-cxcv^{v}: "*In festivitatibus beate Marie et in commemoratione eiusdem et in Natale Domini Oracio*".
F. cxcv^{v}-cxcvi^{v}: "*Preces*".
F. cxcvi^{v}- cxcviii^{v}:: "*Confessione*". "*Oracio*".
F. cxcviii^{v}-cc^{v}: "Sciendum tamen est quod in diebus festivis et in omnibus octabis dicimus istas preces supradictas ad primam. Hoc excepto scilicet ab Eripe me domine usque ad confessionem. Dicta confessio dicumus preces subsequentes, scilicet Converte nos Deus...".

5. F. cci-ccxxii: Himnes.
F. cci-cci^{v}: "*Ymnum in adventum Domini*".
F. cci^{v}-ccii: "*In natale dominis hymnus*".
F. ccii-ccii^{v}: "*Ymnum in epiphanie*".
F. ccii^{v}-cciii: "*In sabbatis et dominicis diebus ymnus et in festis sancti Michaelis et omnium sanctorum*".
F. cciii-cciii^{v}: "*In feria secunda ad completorum ymnum*".
F. cciii^{v}-cciiii: "*Feria iii ymnum*".
F. cciiii-cciiii^{v}: "*Feria iiii^{a} hymnus*".
F. cciiii^{v}-ccv^{v}: "*Feria quinta ymnum*".
F. ccv^{v}: "*In feria sexta hymnum*".
F. ccvi: Himne per abans d'anar a dormir. "[C]ultor Dei memento te fontis". Afegit posteriorment.
F. ccvi^{v}-: Ave Maria.
F. ccvii-ccvii^{v}: "*In festivitatibus beate Marie hymnum*".
F. ccvii^{v}-ccviii: "*A sabbato in passione Domini usque in Pascha ymnum*".
F. ccviii^{v}-ccix: "*In Pascha Domini hymnus*".
F. cxcix-cxcix^{v}: "*In Ascensione Domini hymnus*".
F. cxcix^{v}-ccx^{v}: "*In die Penthecostes ymnus*".
F. ccx^{v}-ccxi: "*Ad processionem in Penthecostes hymnum*".
F. ccxi-ccxi^{v}: "*Dominica in Trinitate hymnus*".
F. ccxi^{v}-: "*In festo sancte Eucharistie hymnus*".
F. ccxii-ccxiii: "*In secundo completorum hymnus*".
F: ccxiii-ccxiiii: "*Aliud hymnum*".
F. ccxiiii-ccxv: "*In natale sancti Johannis Babtiste hymnus*".
F. ccxv-ccxvi^{v}: "*In natale apostolorum Petri et Pauli*".
F. ccxvi^{v}ccxvii^{v}: "*In natale sancte Marie Magdalene*".
F. ccxvii^{v}-: "*In natale sancti Augustini*".
F. ccxviii-ccxviii^{v}: "*Infra octabas ymnum ad completorum*".
F. ccxviii^{v}-ccxix: "*In natale apostolorum ymnus*".

F. ccxix-ccxix^{v}: "*In natale unius martyris ymnus*".
F. ccxix^{v}-ccxx: "*In natale plurimorum martyrum ymnus*".
F. ccxx-ccxx^{v}: "*In natale confessorum*".
F. ccxx^{v}-ccxxi: "*In natale virginum*".
F. ccxxi-ccxxii: "*In dedicatione ecclesie*".

6. F. ccxxii-ccxxv^{v}: "*Incipit Officium Beate Marie*".
(falta f. ccxvi de la numeració antiga).
7. F. ccxxvii-ccxxxii^{v}: Ofici de difunts.

Pergamí, 232 f. (falta f. 226; numeració d'origen ccxxxii f.); 400 x 280 mm. Reclams al quadern. Lletra gòtica de diferents mòduls. Amb anotacions marginals d'altres mans. Esmenes d'epoca moderna, en ocasions en forma de tires de paper enganxades per substituir el text. Llegenda de foli i numeració afegides posteriorment, en època moderna. Al f. 7, gran caplletra B i orla amb filigrana; a l'inici de cada gran apartat caplletres embotides amb filigrana bicolor i antena en forma de fistó, de vegades amb petits detalls en forma de cares, flors de llis o d'anís, etc. Caplletres alternades en blau i vermell amb filigrana. Rúbriques en vermell. Il·lustracions musicals, notació musical quadrada sobre línia vermella i groga. Enquadernació en pell girada sobre fusta, al contraplà posterior foli de guarda en pergamí extret d'un còdex jurídic en llatí .

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 8 de gener de 1939, signatura antiga ms. 2859 i Lit. 178). Procedent probablement de la Catedral de Tortosa.

Estat de conservació: Moltes marques d'ús, angles inferiors molt malmesos i mutilats. Algunes restauracions antigues. Quaderns reforçats amb tires de pergamí extretes d'un altre còdex. Enquadernació desenganxada del llom i molt malmesa.

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/278806, consulta 7 de gener 2025).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1974); J. JANINI, *Manuscritos litúrgicos de las iglesias de España*, vol. II: *Aragón, Cataluña y Valencia* (Burgos: Aldecoa, 1980), núm. 460; S. ZAUNER, *Manuscrits musicals litúrgics pretridentins de les seccions de Música i Manuscrits de la Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2010).

• no registrats durant la Guerra Civil, però amb mencions clares a la Seu de Tortosa

Ms. 4005
Ritual. Algunes rúbriques i oracions en català. Tortosa, darrer terç del segle XV.

1. F. 1-17: Ritual per al baptisme. El capellà, en adreçar-se als padrins ha de dir "Com ha nom".
2. F. 17-23: "*Ordo ad comunicandum infirmum*". Oracions i admonicions del prevere en català. Al f. 23 menciona l'arquebisbe de Tarragona i el bisbe de Tortosa.
3. F. 23v-36: "*Ordo extreme unctionis*". Al f. 30v-32, letania; menciona sant Corneli, sant Ruf, sant Tiburci, santa Eulàlia i santa Tecla.
4. F. 36v-49: "*Modo sepeliendi mortuos*". Amb notació musical. Als f. 43v-44 admonicions del prevere en català.
5. F. 49-62: "*Incipit rubrica ad celebrandas nuptias*". Missa de l'Esperit Sant. Canon de la missa.
6. F. 62-64: "*Absolutio generalis ad culpam et penam*".
7. F. 64-66: "*Incipiunt benedictiones terminorum*". Amb notació musical.

Pergamí, 66 f.; 300 x 210 mm. Reclams al quadern. Algunes anotacions marginals de mà del finals del segle XV o principis del segle XVI. Damunt dels noms, adjectius i verbs indicacions per adaptar les fórmules al femení o al plural. Caplletres a l'inici de cada apartat embotides en blau i vermell. Caplletres i inicials alternades en blau i vermell. Indicacions litúrgiques en mòdul més petit (i al 1r i 3r quadern subratllades en vermell) o en vermell. Als f. 36v-40v, 46-47 Notació musical quadrada sobre pentagrama vermell. Enquadernació coetània en pell girada sobre fusta, tanques metàl·liques.

Procedència: No indicada (ingressat durant la Guerra Civil, prové del fons de la Catedral de Tortosa).

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/partiturBC/id/63439, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: J. JANINI, "Los sacramentarios de Tortosa y el cambio de rito", *Analecta Sacra Tarraconensia*, 35 (1962), p. 5-56; A. FRANQUESA, "Particularismes catalans en els rituals", en: *II Congrés Litúrgic de Montserrat*, tom III: *Secció d'història* (Montserrat: Abadia de Montserrat, 1967), p. 91-102.

Descripcions: S. ZAUNER, *Manuscrits musicals litúrgics pretridentins de les seccions de Música i Manuscrits de la Biblioteca de Catalunya*. (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2010); BITECA manid 2415.

Ms. 4703

"*Racionale aniversariorum veterum*" de la seu de Tortosa. Als folis 1-26, "*Rubrica libri anniversariorum*", índex alfabètic de noms propis. En català i en llatí. 2a meitat del segle XV (1460 i posterior).

Paper i pergamí. 421 f. (numeració d'origen [56], CCCLXI, [2] f.; f. 401-421 encartats); 300 x 235 mm. Les lletres de les pestanyes de l'índex alternades en blau i vermell. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: No indicada (ingressat durant la Guerra Civil, procedent probablement de l'Arxiu Capitular de Tortosa).

Estat de conservació: Restes de taques d'humitat.

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/235639, consulta 7 de gener de 2025).

Ms. 4704

"*Liber 3º rationum Ecclesiae almae Dertusensis*". En català. 1552-1588.

533 f. (numeració d'origen [5], 578, [4]); 300 x 235 mm. Enquadernació coetània en pergamí, amb reforços de cuir al llom.

Procedència: No indicada (ingressat durant la Guerra Civil, procedent de l'Arxiu Capitular de Tortosa).

Estat de conservació: Restes de taques d'humitat. Marges superiors del primer quadern malmesos. Quaderns descosits. Folis malmesos per la tinta fèrrica.

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/236764, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 4705

"*Libre cinquè de caixa*" de la seu de Tortosa. En català. 1553-1572.

4705/1
"*Taula del libre de caixa, comensa en lo any de MDLIII*". Índex onomàstic.
50 f.; 335 x 250 mm. La coberta aprofita un foli d'un llibre de cor.

4705/2
"*Libre cinquè de caixa*".

316 f. (numeració d'origen [3], CCLXXV, [34] f.); 410 x 310 mm. Enquadernació en cuir, estampat amb triples línies a sec amb un dibuix de creu i de romb superposats, amb reforços al llom i restes d'una tanca de pell.

Procedència: No indicada (ingressat durant la Guerra Civil, procedent de l'Arxiu Capitular de Tortosa).

Estat de conservació: Enquadernació molt malmesa.

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/234834, consulta 7 de gener de 2025).

• *fragments de pergamins extrets d'enquadernacions de volums*

Ms. 193/3

F. 5-6 (4-5): JUSTUS URGELLENSIS. *Explicatio in Canticum Salomonis*. Comentari al Càntic dels càntics. Conté el fragment "Columpnas eius fecit argenteas ... – Quam pulchre sunt mammae tuae" (Cant. 3,19-4-10). Itàlia (Abadia de Farfa?), segle XI.

Pergamí, 2 f.; 400 x 275 mm. Text a 2 columnes. Molt malmès.

Procedència: Relligadura d'un volum (f. 5r, "En est [p...] estan les coses de la custòdia"). Provindria d'un manuscrit de Tortosa (vegeu J. Alturo).

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/263694, consulta 7 de gener de 2025).

Bibliografia: R. GUGLIELMETTI, *La tradizione manoscritta dei commenti al Cantico dei cantici (origini-XII secolo): repertorio dei codici contenenti testi inediti o editi solo nella Patrologia Latina* (Firenze: SISMEL, 2006), núm. 41 (p. 12); EADEM, "Il commento al Cantico dei cantici di Giusto d'Urgell e il suo radicamento nel contesto storico", en: *Actas do IV Congresso Internacional de Latim medieval hipanico (Lisboa 12-15 outobro 2005)*, ed. A. A. NASCIMENTO, P. F. ALBERTO (Lisboa: Centro de Estudos Classicos 2006), p. 599-616 (p. 601, nota 7). A. PUIG TARRECH, "La Biblia llatina en els països de llengua catalana fins el segle XIII", *Revista catalana de teologia* 28/1 (2003), p. 103-134 (p. 107); J. ALTURO I PERUCHO, "Encara un nou testimoni de l'*Explanatio in Cantica Canticorum* de Sant Just d'Urgell: el ms. 1515 de la Biblioteca del Monestir de Montserrat", *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, 23 (1016), p. 21-35.

Descripció: J. JANINI, "Fragmentos litúrgicos de Cataluña", *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, 1 (1978), p. 68-88 (p. 73).

Nota: segons Jesús Alturo, el copista d'aquest fragment és el mateix que el del ms. 193/1, i ambdós formaven part d'un lliçoner. També seria del mateix copista un fragment ingressat a la biblioteca de Montserrat amb la biblioteca de Manuel Mundó (Montserrat, ms. 1515), procedent igualment una biblioteca de Tortosa.

Ms. 2434

Roman du Graal. *Suite du Merlin*. Traducció galaico-portuguesa. Fragment. Galícia, 1a meitat del segle XIV.

3 f. (numeració original al marge superior del verso: f. lxvij, cxxij, cxxiij); 295 x 140 mm. Text a dues columnes; 26 línies. Caplletres vermelles amb lleugera filigrana i antenes a l'inici del paràgraf. Rúbriques en vermell. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC).

Procedència: Havia servit de reforç de llom de l'enquadernació d'un incunable en dos volums conservat a la Biblioteca de Catalunya (Antonino PIEROZZI, *Chronicon*, Basilea: Nicolas Kesler, 1491, vols I i II, sign: Inc 43-44 Fol.), que havia pertangut a Manuel Ortells, canonge de Tortosa (exlibris al document d'origen: "An. 1819, ex lib. Emmanuel Ortells, in Eccles. Dertus. canon. magist.").

Estat de conservació: Primer foli molt mutilat (falta gairebé íntegrament la meitat esquerra), folis segon i tercer amb forats als indrets corresponents als nervis de la relligadura, i alguns altres forats d'ús. Restaurat (BC, ca. 1980-1990).

Bibliografia: F. BOGDANOW, "The *Vulgate cycle* and the *Post-Vulgate Roman du Graal*", en: *A Companion to the Lancelot-Grail cycle*, ed. C. DOVER (Woodbridge (Suffolk); Rochester (NY): Boydell & Brewer, 2003), p. 33-51; H. MEGALE, "Textos arturianos portugueses e galegos", en: *O Mestre: homenagem das literaturas de língua portuguesa ao profesor António Soares Amora*, ed. M.H. NERY GARCEZ, R. LEAL RODRÍGUEZ (São Paulo: Centro de Estudos Portugueses, Universidade de São Paulo, 1997), p. 239-249; S. GUTIÉRREZ GARCÍA, P. LORENZO GRADÍN, *A literatura artúrica en Galicia e Portugal na Idade Media* (Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela, 2001); F. GÓMEZ REDONDO, *Historia de la prosa medieval castellana* (Madrid: Catedra, 1998), p. 1477, 4308.

Edicions: Editat per A.-J. SOBERANAS, "La version galaico-portugaise de la *Suite du Merlin*", *Vox Romanica*, XXXVIII (1979), p. 174-193; IDEM, "A versión galego-portuguesa da *Suite de Merlin*", *Grial* 76 (1982), p. 215-217; P. LORENZO GRADÍN, ed., *Livro de Tristan e Livro de Merlín* (Santiago de Compostela: Xunta de Galicia-Centro Ramón Piñeiro, 2001), p. 151-157.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1978). G. AVENOZA, *Repertori dels manuscrits en llengües romàniques conservats en biblioteques barcelonines*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991) (Tesis Doctorals Microfitxades; 868) p. 437-440; BITAGAP Manid 1604.

Exposicions: C. ALVAR, "La materia de Bretaña", en: *Amadís de Gaula 1508: quinientos años de caballerías* (Madrid: Biblioteca Nacional de España: Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales, 2008), p. 21-46 (il·lustració p. 23). *50 anos con 'Merlin e familia': Santiago, Museo do Pobo Galego, San Domingo de Bonaval, 15 setembre-30 novembre 2005* (Santiago: Galaxia, 2005) (Cadernos Grial, nadal 2005).

B. Documents ingressats durant la Guerra Civil, amb menció de procedència "Tortosa, Seminari?"

• manuscrits registrats

Ms. 3412

Llibre de misses cantades al col·legi de sant Domènec i sant Jordi de Tortosa. Tortosa, 1774-1824.

> **1.** F. 1-89: "*[Ra]cional de las missas perpetuas y votivas, rezadas y cantadas, que se celebran en este Real Colegio de Santo Domingo y Jorge, orden de Predicadores, de la ciudad de Tortosa, comienza en el mes de agosto año 1774 en los últimos del rectorado de Dn. [] fr. Juan [] Vernal. Con la nueva tabla de las obligaciones repartidas por los doze meses según el decreto de reducción que hizo con authoridad apostólica N. I^mo^ P. Mº Fr. [To]màs Ripoll en 6 de deziembre de [172]9*". Tortosa, 1774-1790.
> **2.** F. 1b-87b: "*Racional de las misas perpetuas, votivas, rezadas y cantadas que se celebran en este Real colegio de santo Domingo y san Jorge, orden de predicadores, de la ciudad de Tortosa. Comienza en el mes de octubre de el año 1790 en el retorado de el R.P. Do. Fr. Isidoro Escriche, con la nueva tabla de obligaciones repartidas por los 12 meses según el decreto de reducción que hizo el M.R.P.M. Fr. Luis Cebrián, provincial de esta provincia de Aragon en 20 de setiembre de 1790*". Tortosa, 1790-1824.

89, 87b f.; 205 x 145 mm. Text capiculat. Al f. 87b, segell de placa de l'orde dels predicadors. Enquadernació coetània en pergamí en forma de cartera, amb reforços de cuir al llom. A la coberta anterior títol esborrat; a la coberta posterior: "Libro de las misas [...] 1790".

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2890); amb la menció "Tortosa, Seminari?".

Estat de conservació: El foli 1 amb galeries de paràsits. Enquadernació malmesa per l'ús.

Ms. 3527
Recull de cursos de lògica i d'ontologia, copiats per Josep Antoni Balmes. 1760.

3527/1
F. 2-59: "*Pars altera philosophiae rationalis logicam magnam complectens ad genuinam mentem nostri angelici doctoris divi Thomae Aquinatis*". Al f. 57: "Hic liber logicae scribtus fuit a D. J. A. Balmes, et perscribtus postridie calendas julii anno MDXXLX".
Paràgrafs numerats. Títol emmarcat per un orla a tintes negra i vermella amb flors i caps d'ocells. Al f. 58, dibuix d'una pinya amb les lletres del colofó inscrites a les escates.

3527/2
F. 60-105: "*Ontologia sive metaphisica [...]ac Scholae thomisticae principiis con[ci]nata [...] eiusque angelico patre consecrata*", al f. 105v: "Metaphisice hic liber perscriptus fuit XV chalendas januarii, et scriptus a Dn. Josepho Antonio Balmes anno MDXXLX".
Paràgrafs numerats. Al f. 60, gravat de sant Tomàs d'Aquino; al f. 92, gravat d'un esquema.

105 f.; 210 x 150 mm. Enquadernació coetània en pergamí, amb restes de tanques de botó. A les cobertes dos dibuixos d'un soldat amb una llança.

Procedència: Al f. 2, segell: "Biblioteca Seminario Conciliar. Tortosa". Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2889).

Ms. 3609
Recull de cursos de filosofia aristotèlica, copiats per fra Josep Beltran, estudiant del convent de franciscans de Santa Maria de Jesús de Figueres. A la p. [1-12] taula de contingut. Acèfal. Figueres, 1725-1727.

3609/1
p. 5-94: Recull de cursos i exercicis de filosofia. Figueres, 1725.
1. p. 5-90: *Primus tractatus sumularum seu logica parva*. Acèfal, a la p. 90 "Finem hujus tractatus nimus adepti die 19 mensis junii anno a nativitate domini MDCCXXV". 1725.
2-4. p. 91-93: "*Summulisticae questiones juxta summam subtilissimi marianique doctoris b. Joannis Duns Scoti mentem atque doctrinam*". Defensades per Francesc Gil el 16 d'abril de 1725; per Pere Puig, el 7 de maig de 1725, i per Josep Beltran, el 27 de juny de 1725.

3609/2
p. 97-260: Recull de cursos i exercicis de filosofia. Figueres, 1725-1726.
1. p. 97-250: Fr. MIQUEL AZEMAR, "*Tractatus 2 in logicam Aristotelis juxta ... Joannis Duns Scoti mentem atque doctrinam elaboratus a Rdo. Patre Fr. Michael Azemar artium lectore, scriptus a me, fr. Josepho Beltran, philosophiae studentie in hoc almo sanctae Mariae a Jesu Figueriarum caenobio inceptus XII kalendas julias anno sancto a nativitate domini MDCCXXV"*. A la p. 250: "Die 3 aprilis anno post Christum dominum natum 1726". 1725-1726.
2-8. p. 251-257: "*Logicae questiones juxta sumam subtilissimi preceptoris marianique doctoris b. Joannis Duns Scoti mentem atque doctrinam*". Defensades per Joan Roquer el 25 de setembre de 1725; per Rafael Massot, el 13 de novembre de 1725; per Gabriel Pueyo, el 5 de desembre de 1725; per Josep Sorribas, el 29 de gener de 1726; per Antoni Falgerona, el 12 de març de 1726; per Josep Beltran, el 9 d'abril de 1726 i per Josep Pellicer, el 8 de maig de 1726.

3609/3

p. 261-408: Recull de cursos i exercicis de filosofia. Figueres, 1726.

1. p. 261-389: Fr. MIQUEL AZEMAR, "*Tractatus 3 in Aristotelis methaphysicam juxta ... Joannis Duns Scoti mentem atque doctrinam, elaboratus a M. R. P. fr. Michaele Azemar phylosophiae interprete, scriptus a me, fr. Josepho Beltran, artium liberalium professore in hoc almo Sanctae Mariae a Jesu Figueriarum coenobio, pridie nonas aprilis anno 1726, inceptus annulum piscatoris Bebedicto XIII, imperium occidentis Carolo VI, sceptrum Hispaniae Philippo V, generalatum ordinis D. Francisci R. P. Fr. Laurentio a Santo Laurentio habentibus*". A la p. 388: "Die 28 mensis novembris in qua ecclesia minorum festum B. jacobi a Marchia ipsius filii devotissime celebrat. Hora fore quarta post meridiem anno a nativitate verbi divini [...] carnem id est a laetitia mundi 1726".

2. p. 389-404: "*Distinctio unica in liber perhiermeneias, prior et posterior Aristotelis*".

3-6. p. 405-408: "*Metaphysicae questiones juxta summam subtilissimi preceptoris marianique doctoris b. Joannis Duns Scoti mentem atque doctrinam*". Defensades per Joan Subirats el 4 de juny de 1726; per Josep Ros, el 10 de juliol de 1726 i per Ramon Rodriguez, el 12 de novembre de 1726.

3609/4

p. 409-606: Fr. MIQUEL AZEMAR, "*Tractatus 4 in Aristotelis physicam juxta mariani doctoris et subtilium Auilae b. Joannis Suns Scoti mentem atque doctrinam elaboratus a R. P. F. Michael Azemar, artium liberalium interprete, scriptus a me, fr. Josepho Beltran, phylosophante in hoc alma Santae Mariae a Jesu Figueriarum coenobio, inceptus die 11 menis decembris anno post Christum dominum natum MDCCXXVI*". A la p. 606: "Huic finem imponimus IV idus julii in antevigilia doctoris seraphici Bonaventurae, horae fere nona ante meridiam, annulum piscatoris Benedicto XIII, imperium occidentis Carolo VI, sceptrum Hyspaniae Philipo V, generalatum ordinis minorum Adm. R. P. Fr. Matheo Paretta, provinciliatum hujus almae provinciae Gotholauniae R. P. fr. Joanne Otzet, et guardianus hujus almi conventus Sanctae Mariae a Jesu Figueriarum P. Fr. Josepho Puig, habentibus anno a creatione mundi 6926, a diluvio universale 4020, ab urbe condita 2478, a fondatione ordinis minorum 518, et a reparata salute et nativitate domini nostri Jesu Christi 1727". Figueres, 1726-1727.

5-606, [14] p.; 205 x 150 mm. Reclams a la pàgina. A l'inici de cada tractat, portada dibuixada amb el títol dins d'un cartutx. A la p. 94, dibuix de Duns Scot; a la p. 571, esquema astronòmic de la terra dins l'univers; a la p. [14], dibuix [de sant Tomàs?] copiat d'un gravat, incomplet. Sense enquadernar.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2892); procedent Tortosa (Seminari?).

Estat de conservació: Pendent de restauració, els primers folis malmesos.

Ms. 3619

Recull factici històricoliterari que inclou dites populars en català i castellà, goigs, poesies de certamen, romanços, danses còpies de poemes de Quevedo i d'altres textos en llatí, castellà i català, i dos impresos. Finals del segles XVII–1er terç del segle XVIII.

Inclou impresos:

F. 273-292: JERONI MONTERDE. *Literal inteligencia del sagrado y divino oraculo Abdias, a favor de la monarquia de España, en el qual se promete la conquista de Francia, Africa, Lybia y Etiopia por los españoles*. Valencia: y Oficina de Joseph Estevan y Cervera ...: se hallará en casa de Gamborino ..., 1793.

F. 310-311: *Litaniae beatae Mariae virginis*. Valentiae: Typis Viduae Augustini Laborda, 1802.

311 f.; 250 x 150 mm. Diverses mans. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2887); procedent de Tortosa.

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 478-489; MCEM 315.

Bibliografia: J. TRES i M. CLARASÓ, "Un altre col·loqui valencià del segle XVII: «El col·loqui entre el doctor Chancleta y un orat o loco de l'Hospital»", *Els Marges*, 63 (1999), p. 39-57.

Ms. 3918

"*Libro de la Universidad del Colegio de Santo Domingo y San Jorge de la ciudad de Tortosa erigida por los sumos pontífices Sixto Quarto, Paulo Tercero y Clemente Octavo de buena memoria y nuevamente autorizada con la autoridad y Privilegio de Universidad Real por Philipe Quarto a veinte y siete de agosto del año 1645*". 1534-1803.

1. F. 1-5: "*Estatutos de la Universidad*".
2. F. 10-12: "*Catálago de todos los graduados en esta universidad después del privilegio concedido por Clemente VIII*". 1600-1640.
F. 18: "*Anni MDCXXXII*".
3. F. 34-34v: "*Maestro en artes*". 1600-1679.
4. F. 51-80: "*Grados del retorado*". 1659-1717.
5. F. 84-94: "*Nomina rectorum*". 1534-1803.
6. F. 99: "*Catálogo de los religiosos de la obediencia que vienen asignados al colegio de Tortosa …*". 1653-1703.

101 f. (f. 6-9, 13-17, 19-33, 35-50, 81-83, 95-98, 100-101 en blanc); 300 x 210 mm. Enquadernació en pergamí en forma de carpeta.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2897); procedent de Tortosa.

Ms. 3933

Llibre de censals del Col·legi de Sant Jaume i Sant Maties de Tortosa. Al f. de guarda de la coberta posterior, recepta per adobar les botes que han contingut vi agre. En castellà i en català. 1737-1824.

1. f. 1-20: "*Libro de censales*". Llibreta on s'inscriuen els establiments de censals. 1761-1792.
2. f. 69-86 (Capiculat): "*Recibos de los censos*". Rebuts de pensions de censals del mateix col·legi de part de diferents particulars i institucions, en especial del convent de la Mercè. 1737-1824.

86 f. (numeració d'origen 21, 13 f.; folis 21-61 i 77 en blanc); 244 x 174 mm. Text capiculat. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2888), procedent de Tortosa.

Ms. 4709

"*Lumen domus*". Mitjan segle XVII-principis del segle XIX.

1. F. 1: "*Libro en que se escriben los difuntos que se entierran en la iglesia de este Real Colegio de Santo Domingo y San Jorge de Tortosa desde el año 1697*". 1697-1713.
2. F. 2: Nota sobre la fundació de la confraries del Roser i del Nom de Jesús.
3. F. 3-193 (p. 1-364): "*Historia del principio, fundación , progreso y otras cosas del Colegio Real de Santo Domingo y San Jorge de la ciudad de Tortosa, dispuesta por fr. Raymundo Sáenz,*

maestro y calificador del Santo Officio, siendo rector del mismo Collegio Real los años de 1632 y 1633". Continuat per altres rectors. Inclou còpia dels documents relatius als reials col·legis.
4. F. 201-210v: "*Estatutos del Collegio de Santo Domingo y San Jorge de la ciudad de Tortosa*".
5. F. 211-212: "*Memoria de las obras y mejoras del Colegio que hizo en su rectorado el Reverendo fr. Joseph Lamana desde el setiembre de 1702 en que entró retor hasta los primeros del año 1706*".
6. F. 214: "*Nómina de los cofrades del dulcíssimo nombre de Jesús y del santíssimo rosario fundadas por nuestro M.R.P.P. el Maestro fr. Alonso de Villalpando este año 1655 en este Collegio para solos los religiosos*".

214 f. (numeració antiga 364 p., nombrosos f. en blanc); 300 x 210 mm. Enquadernació holandesa del segle XIX. Títol al llom, "Lumen Domus".

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (antic registre ms. 2898); procedent del Seminari de Tortosa.

Nota: Cf. amb el Lumen Domus del convent de Santa Caterina de Barcelona, conservat a la BUB (ms. 1005) (https://blocbibreserva.ub.edu/2015/03/11/disponible-a-bipadi-un-document-excepcional-el-lumen-domus-o-annals-del-convent-de-santa-caterina-de-barcelona/, consulta 7 de gener de 2025).

Ms. 4710
Llibre de despeses i d'ingressos del Col·legi de sant Domènec i sant Jordi de Tortosa. Ordenació cronològica. Anotacions relatives als esdeveniments de la comunitat al marge i intercalades 1663-1731.

1. F. 1-317: Registre de despeses. 1663-1731.
2. F. 360-457 (capiculat): Registre d'ingressos. 1668-1731.

457 f. (numeració antiga 318, 159 f.); 345 x 245 mm. Text capiculat. Enquadernació coetània en pell, amb reforços de cuir al llom.

Estat de conservació: Falta pràcticament tota la coberta anterior.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (antic registre ms. 2900); procedent del Seminari de Tortosa.

Ms. 4711
"*Libro de las mane[cillas] empezado en mayo del año 1765, principio del retorado del M.R.P.R. Fr. Thomas Pons, y siendo depositarios los RR.PPs. Fr. Domingo Mayor, lectoral del Asseo, y fr. Vicente Espí, lector de Theo[logia]*. 1765-1816.

123 f. (f. 122 i 123 en blanc); 300 x 215 mm. Enquadernació en pergamí, en forma de cartera amb reforços de cuir al llom. Títol a la coberta anterior "Manecillas" y "Libro de las manecillas".

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (antic registre ms. 2894); procedent del Seminari de Tortosa.

Ms. 4712
"*Libro llamado manecillas, donde constan por entero la entradas y salidas del Real Colegio de Santo Domingo de Tortosa, principiado en 1816*". 1816-1835.

50 f. (f. 46-50 en blanc); 310 x 210 mm. Enquadernació coetània en pergamí rígid, amb reforços de cuir al llom i tanques de veta.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (antic registre ms. 2896); procedent del Seminari de Tortosa.

Ms. 4713
Llibre de registre d'estudiants de filosofia i teologia del Col·legi de Sant Domènec i Sant Jaume de Tortosa. Registres capiculats: a la part anterior registre dels estudiants de filosofia i a la posterior la dels estudiants de teologia. 1800-1845.

1. F. 1-30: "*Libre de regencia y estudios del Real Colegio de Santo Domingo y San Jorge de la ciudad de Tortosa en que se notan los colegiales y estudiantes manteistas que han causado y ganado matrículas de filosofia. Se formó en 24 de junio de 1800 y empieza desde el curso que principió en 1782*".
2. F. 332-342 (capiculat): "*Libre de regencia y estudios del Real Colegio de Santo Domingo y San Jorge de la ciudad de Tortosa en que se notan los colegiales y estudiantes manteistas que han causado y ganado matrículas de theologia. Se formó en 24 de junio de 1800 y empieza desde el curso que principió en 14 de setiembre de 1780*".

342 f. (numeració antiga 50, 30 f.; nombrosos folis en blanc); 300 x 210 mm. Enquadernació coetània en pergamí rígid. Títol a la coberta anterior "Philosophos" i a la posterior "Theologos".

Procedència: Seminari de Tortosa. Ingressat durant la Guerra Civil (antic registre ms. 2899).

• no registrats, però amb exlibris o procedència del Seminari de Tortosa

Ms. 2494
Recull factici de cursos de teologia, impartits al Reial Col·legi de Sant Jaume i Sant Maties de Tortosa copiats per Tomàs Font. Al f. 1: "Materias que se dieron en el Real Colegio de san Jorge y sancto Domingo, las quales se empeçaron el dia 14 de setiembre del año del señor de 1739 y se concluieron el dia 23 de junio del año de 1740. La materia de prima que la dio el padre letor Sarto, aragonés, se intitula *De visione Dei*, la de visperas que se intitula *De sacramentis in genere* la dio el padre letor Guget, catalán, y la otra que se intitula *Deo incarnatione* la dio el padre letor Gil, valenciano; todos las dieron conforme las dexó santo Thomás angélico maestro nuestro. Estas materias tomé el primer curso que studié theología". Al f. 3: "Formulario de hazer fees de estudios", datat al 15 de juny de 1742. Tortosa, 1739-1742.

2494/1
F. 4-63: JUAN SARTO, "*Tratatus de visione Dei iuxta miram angelici doctoris divi Thomae Aquinatis doctrinam*". Al f. 62v: "anno 1740. Victor el letor Sarto. Thomás Font la escrivió siendo colegial del imperial colegio de Tortosa"; al f. 63, nota i llistat dels estudiants que assistiren a aquest curs, i on van ser destinats. Tortosa 1740.
(numeració d'origen 59 f.). Paràgrafs numerats.

2494/2
F. 64-117: JOAN TOMÀS GIL, "*Tractatus de incarnatione verbi divini iuxta miram angelici patris divi Thomae Aquinatis doctrinam*". Al f. 113v: "interprete admodum Reverendo patre F. Joanne Thomae Gil, valentino, audiente me, Thoma Font, SS. Aposstolorum Jacobi et Mathiae Collegii Collega in primo anno addictionis Theologiae"; al f. 115v: "este tomo lo escriví yo, Thomas Font, en el primer año de teología que estudié en Tortosa el año del señor de 1739 y 1740. Vale et jube"; als f. 114-117v, taules de contingut. Tortosa, 1739-1740.
(numeració d'origen 50 f.). Paràgrafs numerats.

2494/3
F. 118-162: GUGET, "*Tractatus de sacramentis in genere a quaestione sexagessima usque ad sexuagessimam sextam tertiae partis angelici praeceptoris divi Thomae Aquinatis*". Al f. 159: "Victor el lector Guget año 1740 tertio idus junii. Thomas Font", i dibuixos humorístics; al f. 162v: "Interpres divi Thomae fuit admodum reverendo perfrater Joannes Thomas Guget Gotholanus, audiente Thoma Font Dertusense Collega Collegii sanctorum apostolum Jacobi et Mathiae Dertusae anno 1740". Al f. 160v-162, taula de contingut. Tortosa, 1740.
(numeració d'origen 83 p.). Paràgrafs numerats.

166 f.; 200 x 155 mm. Enquadernació coetània en pergamí, restes de tanques de botó.

Procedència: Al f. 1, segell "Biblioteca Seminario Conciliar. Tortosa"; al f. 1, "ex libris Thoma Font sanctorum Jacobi et Mathiae Collegii collegae".

Bibliografia: E. QUEROL COLL i J. VIDAL FRANQUET, *Cultura i art a la Tortosa del Renaixement* (Tortosa: Arxiu Històric Comarcal de les Terres de l'Ebre, 2005).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1978).

Ms. 4714

Llibre d'ingressos del Reial Col·legi de Sant Jaume i Sant Maties de Tortosa. Al foli 2: "Prosigue el recibo en la vacante por el R.P. Fray Jacinto Domingo, del Colegio de Santo Domingo, hasta el día diez de enero del corriente año 1762". 1762-1846.

179 f.; 355 x 235 mm. Enquadernació coetània en pergamí rígid, amb restes de tanques de badana. Títol a la coberta anterior "Recibo" i al llom "Cuentas. Cargo 1762 á 1847".

Procedència: No indicada (ingressat durant la Guerra Civil, procedent del Seminari de Tortosa).

Bibliografia: E. QUEROL COLL i J. VIDAL FRANQUET, *Cultura i art a la Tortosa del Renaixement* (Tortosa: Arxiu Històric Comarcal de les Terres de l'Ebre, 2005).

Ms. 4715

"*Libro de los alumnos internos y externos matriculados en este Seminario en moral, escritura sagrada y disciplina eclesiàstica*". Llibre de registre dels alumnes del Seminari Conciliar de Tortosa. Al foli 68: "En el precedente curso de mil ochocientos ochenta y siete a ochenta y ocho termina este libro de registro particular de exámenes de filósofos y teólogos por continuarse el registro de exámenes de dichos alumnos en el libro de registro general de los alumnos todos de este Seminario". Signat pel Rvd. Joan Sol. 1872-1888.

89 f.; 350 x 250 mm. Enquadernació coetània en holandesa amb tanques de veta.

Procedència: No indicada (ingressat durant la Guerra Civil, procedent del Seminari de Tortosa).

Bibliografia: E. QUEROL COLL i J. VIDAL FRANQUET, *Cultura i art a la Tortosa del Renaixement* (Tortosa: Arxiu Històric Comarcal de les Terres de l'Ebre, 2005).

Annex: Documents ingressats durant la Guerra Civil, registrats a la Secció de Manuscrits i actualment a la Secció de Música

Data de registre	*Núm. Mss.*	*Topogràfic*	*Títol*	*Part*	*Segle*	*Procedència*
1939.01.08	2846	Lit159	Missae a dominica Pentecostae usque ad dominicam X		s. XVIII	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2840	Lit153	Commune sanctorum		s. XVII-XVIII	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2845	Lit158	Commune apostolorum (Miniaturat)		s. XVIII	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2848	Lit161	Commune martyrum		s. XVIII	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2826	Lit138	Missae et officia canenda in alma cathedrali Ecclesia Dertusensi. (il·luminat)		s. XIX (1894)	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2843	Lit156	Officia sanctorum. (Miniaturat)		s. XIX	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2847	Lit160	Missae et officia cannenda in … ecclesia Dertusensi (Pintat per P. Solanellas)		s. XIX (1894)	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2832	Lit145	Officium passionis. (miniaturat).		s. XIX	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2834	Lit147	Hymni in commune et proprio sanctorum juxta consuetudinem Dertusensem. (Relligadura amb aplicacions de metall)		s. XVIII (1771)	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2838	Lit151	Antiphonarium	t. I	s. XVIII-XIX	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2837	Lit150	Antiphonarium	t. II	s. XVIII-XIX	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2841	Lit154	Tertia pars dominicalis antiph.	3ª pars	s. XVII-XVIII	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2828	Lit141	Quarta pars dominicalis	4ª pars	s. XVII-XVIII	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2824	Lit136	Quinta pars dominicalis	5ª pars	s. XVII-XVIII	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2835	Lit148	Sexta pars dominicalis	6ª pars	s. XVII-XVIII	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2844	Lit157	Septima pars dominicalis	7ª pars	s. XVII-XVIII	Tortosa? *BC, M (pendent)*

1939.01.08	2826	Lit139	Octava pars dominicalis	8ª pars	s. XVII-XVIII	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2827	Lit140	Prima pars sanctoralis	1ª pars	s. XVII-XVIII	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2830	Lit143	Secunda pars sanctoralis	2ª pars	s. XVII-XVIII	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2825	Lit137	Tertia pars sanctoralis	3ª pars	s. XVII-XVIII	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2829	Lit142	Quarta pars sanctoralis	4ª pars	s. XVII-XVIII	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2839	Lit152	Quinta pars sanctoralis antiph.	5ª pars	s. XVIII	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2836	Lit149	Sexta pars sanctoralis. (Miniaturat. Bona relligadura)	6ª pars	s. XVIII	Tortosa ? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2833	Lit146	Octava pars sanctoralis. (miniaturat)	8ª pars	s. XVIII	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.05	2823	Lit135	Officia		s. XVIII	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2842	Lit155	Antiphonarium		s. XVIII i XIX	Tortosa? *BC, M (pendent)*
1939.01.08	2831	Lit144	Officia sanctorum (bona relligadura)		s. XVII-XVIII	Tortosa? *BC, M (pendent)*

Pergamí ingressat durant la Guerra Civil

Calaixera D-1 (GF) (R. 15183)
"*Privilegi del rey en Martí prohibint que ninguna persona goze comprar ninguna manera de roba de corsaris*". Establert per Guillem Pons, secretari reial. Barcelona, 15 de gener de 1401.

Pergamí. 338 x 500 mm. Amb segell de cera pendent.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil; prové de l'Arxiu Capitular de Tortosa. Signatures antigues a la BC 4-IV-9, 10-IV-4. A l'angle superior del verso, signatura antiga "·I3·".

Estat de conservació: Restaurat el 1996.

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/pergamiBC/id/70675, consulta 7 de gener de 2025

Nota: El títol és el regest escrit per l'arxiver del segle XVI al verso del pergamí.

64.
Monestir d'Uclés (Cuenca)
Guerra Civil
1937

Possiblement, el conjunt bibliogràfic que ingressà de manera més inesperada a l'antic edifici de l'Hospital fou la biblioteca del que es coneixia com l'Escorial de la Manxa, l'antic Monestir d'Uclés (Conca), llunyà de gairebé 600 kilòmetres de Barcelona. Tot hauria fet pensar que els seus fons haurien d'haver estat recollits en aquella situació crítica per la Junta Delegada de Incautación de Cuenca; però les circumstàncies jugaren en contra[909].

El monestir d'Uclés es bastí sobre la base d'un castell edificat a partir de finals del segle XII per l'Orde de Sant Jaume, que en feu la seva casa mare. Un cop acabada la conquesta cristiana d'al-Andalus, l'edifici —de dimensions considerables— fou remodelat a fons fins a adquirir el seu aspecte actual; en ell es conservava l'arxiu general de l'Orde de Sant Jaume a Castella, juntament amb una biblioteca molt important. Les guerres napoleòniques malmeteren la construcció, que fou abandonada per l'Orde el 1836 arran de la desamortització de Mendizábal. L'arxiu i la biblioteca havien de ser acollits per la Real Academia de la Historia, però el lliurament legal a la institució no es dugué a terme fins al 1850. El 1860 una comissió d' arxivers, dirigida per l'erudit literat Juan Eugenio de Hartzenbusch, s'encarregà d'establir un inventari acurat i de marcar lligalls i volums amb un segell que duu la sigla "B. de U." i que permet, encara ara, d'identificar-ne la procedència. En aquell moment, la biblioteca comptava amb gairebé 5000 volums, a més d'una cinquantena de còdexs llatins i grecs. El fons d'arxiu s'incorporà el 1872 a l'Archivo Histórico Nacional, a la secció d'Ordes militars. La biblioteca, en canvi, fou dividida entre diferents institucions. Els manuscrits i una part molt important dels llibres d'història i ciències afins ingressaren al mateix Archivo Histórico Nacional per formar la base de la seva biblioteca auxiliar[910], mentre que els impresos més destacats es destinaren a la Biblioteca Nacional. A principis del segle XX, els manuscrits grecs i una part dels manuscrits llatins inicialment destinats a l'Archivo foren traspassats a la Biblioteca Nacional. Els llibres de contingut literari anaren a la biblioteca de l'institut d'ensenyament secundari de Conca, que esdevindria ben aviat la Biblioteca Provincial. Finalment, una part molt important de la col·lecció, formada per llibres de teologia i de dret, romangué al monestir, ja que la diòcesi comptava establir-hi un seminari. Val a dir, però, que entre el segle XIX i el segle XX l'edifici passà per diverses mans: el 1890 estava en mans dels jesuïtes, per passar després a principis del segle XX a ser noviciat i col·legi dels pares agustins, que eren qui en tenien la cura en els anys 1930.

[909] Agraeixo a Ignacio Panizo, arxiver de la Biblioteca Nacional de Madrid i excel·lent amic, algunes de les informacions facilitades sobre el retorn de la biblioteca d'Uclés a la Biblioteca Nacional després de la guerra.
[910] Entre 1896 y 1952, aprofitant que l'Archivo Histórico i la Biblioteca Nacional compartien edifici (el Palacio de los Archivos y Bibliotecas del passeig de Recoletos, actual seu de la Biblioteca), els manuscrits grecs —lliurats al monestir per l'erudit Martín de Ayala, antic col·legial del monestir—, els manuscrits llatins i els incunables d'Uclés passaren de l'Archivo a la Biblioteca.

La biblioteca d'Uclés durant la Guerra Civil

En esclatar la Guerra Civil, el monestir d'Uclés es va trobar en la zona republicana, i els frares i els alumnes hagueren de deixar l'edifici, que fou saquejat. A finals del 1936 o principis de 1937 fou convertit en hospital del VIII Cos mèdic de l'Exèrcit Popular, i fins a la fi de la guerra es feu càrrec dels ferits que arribaven sobretot del front de Madrid. Entre el personal mèdic que hi prestà servei n'hi havia de catalans, com per exemple Joaquim Mundó i Marcet, un dels germans grans del que molts anys més tard seria director de la Biblioteca de Catalunya, l'erudit Manuel Mundó[911]. És força possible que els metges catalans estiguessin força sensibilitzats per la conservació dels llibres, ja que en moltes famílies benestants —d'on eixien generalment els facultatius— hi havia sovint una filla, germana o cosina bibliotecària; a més, els metges tenien constància que la conservació de nombroses biblioteques mèdiques importants es devia a la seva recollida pel Consell de Sanitat de Guerra, que amb la concentració de les col·leccions havia evitat la seva dispersió i pèrdua. Les poques dades sobre la recollida dels materials d'Uclés les dona Rubió, en un extret de l'informe sobre aquest tema que feu el 19 d'abril de 1938 a petició del conseller de Cultura, Carles Pi i Sunyer:

> "Uns sanitaris catalans que prestaven servei a Uclés donaren compte de l'estat en que es trobava la biblioteca d'aquell monestir i del perill que corria d'ésser dispersada.
> Més tard, aprofitant la seva anada al Front, uns delegats de la Generalitat es posaren en relació amb els esmentats sanitaris i portaren a Barcelona en dos camions uns quants centenars de llibres d'aquella localitat. Els llibres eren de religió, dret i teologia, llatins tots, alguns corcats i d'altres mutilats per la censura de la Inquisició. Són depositats sota el control del Servei de Biblioteques i se n'està fent l'inventari per ordre d'autors, del qual us faré a mans oportunament una còpia per a posar-la a disposició de la Junta Central del Tesoro Artístico". 19 d'abril de 1938.

La petició responia a un escrit adreçat al Conseller el 28 de març pel president de la Junta Central del Tesoro Artístico, el pintor Timoteo Pérez Rubio, en què deia haver rebut notícies segons les quals:

> "Los libros de la biblioteca del ex-Monasterio de Uclés fueron primeramente seleccionados por unos peritos catalanes enviados por el Gobierno de la Generalidad de Cataluña, quienes sacaron del Monasterio dos camiones cargados con los volúmenes de esta primera selección con destino, según manifestaron, a la Biblioteca del Institut d'Estudis Catalans, en las que habían de figurar como fondos procedentes del Monasterio de Uclés.
> Una segunda selección del material bibliográfico restante fue hecha por esa Junta Delegada, sin que en ella se recogiera libro alguno de interés extraordinario, conforme consta en el acta de incautación que remitimos a esa Central con fecha 17 de septiembre de 1937"

Pérez Rubio demanava que se li enviés un inventari, a fi de decidir després sobre el destí definitiu dels llibres de la biblioteca. L'inventari, fet sota la supervisió de Rubió per Teresa Boada i datat el 12 de juliol, constà de 1193 entrades (algunes d'elles corresponents a més d'un volum) d'obres dels segles XVI al XVIII de temàtica teològica, jurídica i d'història eclesiàstica,

[911] Manuel Mundó (1923-2012) era un dels fills menors de la família fundada pel barceloní Joaquim Mundó i Flo i la terrassenca Dolors Marcet i Poal. Entre els seus germans hi havia esmentar dos metges, el ginecòleg Joaquim i el pediatra Enric (1930-2015) , i un pintor, Ignasi (1918-2012).

relligades en pergamí i amb l'escut de l'Orde de Sant Jaume, als quals calia afegir dinou manuscrits de petit format d'idèntica datació i matèria i alguns gravats; sabem que a principis d'agost l'inventari havia estat tramès (es conserva encara avui a l'arxiu de la Biblioteca Nacional)[912]. En ingressar a la Biblioteca de Catalunya, els dinou manuscrits —de temàtica jurídica, i datats entre finals del segle XVI i finals del segle XVII— i els més de 1200 volums impresos foren registrats en els llibres de registre corresponent. Dos dels manuscrits quedaren inscrits molt probablement poc després de la seva arribada, el dia 26 d'abril de 1937, amb els números 1978 i 1979, però el gruix no serien registrats fins tres mesos més tard, el 26 de juliol —números 2436 a 2452. Com era habitual, els números de registre foren copiats per Pere Bohigas a l'angle inferior dret intern del pla posterior de la coberta, que es troba encara en els volums conservats avui a la Biblioteca Nacional.

Després de la Guerra. Devolució i vicissituds

- *La devolució dels llibres d'Uclés des de Barcelona*

Un cop acabat el conflicte, la distància entre el lloc d'origen i el lloc de conservació de la biblioteca i la manca d'una persona de referència a qui retornar la documentació no facilita la gestió del retorn. Que els volums es trobaven a la Biblioteca de Catalunya era conegut pels pares agustins de Barcelona, que el 3 d'abril de 1939 adreçaren una petició al Servicio de Recuperación Artística en el qual demanaven el retorn de la biblioteca del Convent de Gràcia però també de la del Monestir d'Uclés (identificada amb el segell ovalat "B. de U."), a més d'un seguit d'objectes de culte. La petició, però, no sembla que arribés a bon port; en un ofici del 16 d'abril de 1941 Felip Mateu i Llopis, director de la Biblioteca de Catalunya i cap del Servicio de Recuperación Bibliográfica a Catalunya, adreçat al cap estatal del Servei, Vicente Navarro Reverter, indica que la biblioteca d'Uclés "hasta la fecha no ha sido reclamada por nadie". Els llibres d'Uclés, per tant, romangueren a l'edifici de l'Hospital, mentre la resta de biblioteques ingressades anaven retornant als seus propietaris.

L'amplada de la col·lecció i els costos de la tramesa esdevingueren un problema real per a Mateu; el facultatiu no volia assumir les crítiques que li hauria suposat l'ingrés definitiu d'un fons d'aquesta importància, recuperat a més d'una institució clarament sense cap vincle amb Catalunya. L'ofici del 16 d'abril, enviat per tant just tres dies abans que el Servicio de Recuperación y Devolución Bibliográfica fos suprimit, va acompanyat d'una carta que Mateu adreça a Navarro Reverter per demanar-li ajut pel transport, tot queixant-se que des de l'antena barcelonina de l'SDPAN, dirigida per Luis Monreal des del Palau de la Virreina, no els donaven cap diner per sufragar les despeses del servei ("La Virreina hace meses que no nos libra nada"); i enviar a Madrid una biblioteca d'aquest volum era una tasca costosa. Navarro respon que els baixin ràpidament d'allí on siguin per tal de poder-los empaquetar; al llibre de registre de manuscrits consta que els volums foren donats de baixa per ser retornats el 28 de maig, i el dia següent Mateu contesta a Navarro Reverter que tot ha quedat empaquetats com

[912] La data de l'inventari xoca amb la testificació demanada pels conductors dels dos camions que recolliren els llibres d'Uclés, segons la qual aquests haurien estat lliurats a la Biblioteca el 12 de juliol de 1938; amb tota probabilitat es tracta d'un error de datació.

cal. En la llibreta on es duia el registre de les devolucions consta que l'endemà foren enviades a Madrid 37 capses, que havien de ser de dimensions considerables per encabir-hi els més de 1200 volums; les capses anaven acompanyades almenys de dos llistats, un amb els números de registre del conjunt, i un altre amb l'inventari de les peces més importants que formaven part de la tramesa, els manuscrits i els incunables. Les capses foren lliurades al Servicio Militar de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional, que el 14 de juny enviava un ofici al Capità general de la IV Regió militar per tal que facilités el transport fins a Madrid:

> "Habiéndose recuperado por este Servicio en esta plaza la biblioteca de Uclés, que ocupa un volumen de 38 cajones con un peso aproximado de 4000 kg, y siendo necesario trasladarla a la Biblioteca nacional de Madrid, ruego a V.E. tenga a bien dar las órdenes oportunes para que nos sea facilitado un vagón cerrado que nos permita realizar dicho transporte por ferrocarril y cuenta del Estado".

Els llibres sortiren finalment diumenge 23 de juny, i el 2 de juliol Navarro Reverter comunica a Mateu que les capses han estat ben rebudes. A la Biblioteca Nacional consta que els llibres d'Uclés retornats des de la Biblioteca de Catalunya hi eren ja el 2 de setembre del 1941; els volums manuscrits foren traspassats per la Sección de Raros —on versemblantment havien arribat les caixes— a la Sección de Manuscritos el 24 de maig de 1944.

- *Els llibres d'Uclés de Cuenca*

Tenint en compte que el que quedava de la biblioteca d'Uclés durant la Guerra Civil havia quedat repartit entre la Biblioteca de Catalunya i el Palau episcopal de Cuenca —on la Junta Delegada de Incautación de Cuenca havia traslladat els llibres que havien quedat al monestir—, la primera idea de Navarro Reverter havia estat de recollir en un mateix viatge els dos conjunts. Però l'administrador apostòlic del Palau episcopal es negà a que el conjunt bibliogràfic sortís del bisbat, argumentant que els llibres eren "propiedad de la Mitra". Gairebé immediatament després de la guerra, des de l'1 d'abril de 1939 i fins al desembre de 1943, l'edifici feu ofici en primer lloc de camp de concentració, i posteriorment de duríssima presó de militars i civils, molts dels quals són enterrats en el cementiri adjacent; és evident que els llibres no tenien cabuda en aquest entorn.

L'edifici fou posteriorment retornat al bisbat, que després de fer les restauracions necessàries hi instal·là el Seminari diocesà, que començà el seu curs el 1949. Els llibres d'Uclés retornaren aleshores a l'edifici com a part de la biblioteca del seminari. Malauradament, a finals del segle XX, la rica biblioteca del Seminari diocesà de Cuenca fou víctima d'un robatori a gran escala: un lladre que ja havia operat a la Biblioteca Nacional en sostragué centenars de volums, entre ells alguns incunables, que en sortir a quan començaren a sortir a diferents cases de subhastes a principis del segle XX foren identificats gràcies al seu segell. La recuperació dels volums fou objecte d'una de les més grans operacions de la brigada de patrimoni de la guàrdia civil, la "Operación Bérgamo", que arribà a identificar el robatori de fins a 734 volums, dels quals entre 2004 i 2005 foren recuperats menys d'una tercera part.

- *Els llibres d'Uclés a la Biblioteca Nacional*

Com era d'esperar tenint en compte el volum i les circumstàncies de incorporació a la Biblioteca, que havia vist entrar i sortir el període de la guerra i la immediata postguerra un volum extraordinari de llibres i col·leccions, la incorporació al catàleg de l'enorme volum que conformava la biblioteca d'Uclés fou lenta. Les pràctiques bibliotecàries vigents arreu en aquells anys no prioritzaven la indicació de la procedència —fora de casos molt excepcionals, com alguns manuscrits o incunables particularment valuosos—, i per tant aquesta no quedà reflectida en el catàleg accessible al públic. En tot cas, després de la guerra la titularitat dels volums d'Uclés sembla haver estat objecte d'interessos eclesiàstics diversos, que derivaren en preguntes i peticions de diferents actors. Tot i que el monestir es trobés emplaçat a la diòcesi de Cuenca, durant el franquisme els ordes militars —com el de sant Jaume, al que havia pertangut inicialment el monestir— passaren a dependre del bisbat de Ciudad Real; el 1944 seu vicari general va voler recuperar de la Biblioteca Nacional un conjunt de calaixos, molt possiblement els que se sabia que havien arribat originaris d'Uclés, amb el que ell considerava manuscrits i impresos del seu bisbat. No sembla que la reclamació tingués èxit. D'altra banda l'arxiver diocesà de Cuenca, Dimas Pérez Rodríguez (1925-2016), s'interessà continuadament per aquest fons bibliogràfic i al llarg de la seva dilatada carrera intenta recavar informació sobre aquest fons.

Val a dir que els llibres d'Uclés semblen haver estat objecte al llarg de la seva història d'un atzar viatger i pintoresc. El 1959 el règim franquista inaugurava el conjunt del Valle de los caídos —basílica, abadia i creu monumental—per acollir les víctimes "caídas por Dios y por España" del bàndol sublevat; l'arquitecte en cap havia estat Pedro Muguruza, primer comissari general del SDPAN. L'abadia havia estat confiada a l'orde benedictí, i el primer abad, el medievalista fra Justo Pérez de Urbel, probablement volia que el conjunt fos dotat d'una biblioteca a la mesura de la importància del projecte. El fet és que el 1961 vora mil volums de la Biblioteca nacional foren lliurats a l'abadia per engruixir el fons de la seva biblioteca; entre els llibres dipositats n'hi havia un cert nombre d'impresos amb el segell de la biblioteca d'Uclés, i és possible que almenys alguns d'ells pertanyessin al conjunt que havia passat per Barcelona. Després d'una acurada identificació i catalogació en línia, realitzada entre 2021 i 2022, els volums foren retornats a la Biblioteca Nacional el novembre de 2022; de manera gairebé contemporània, els volums manuscrits de la mateixa procedència —que fins aleshores no apareixien descrits— foren igualment inclosos al catàleg en línia, on figuren actualment amb els números de manuscrit 20693 i 20991- 21007.

***

Malgrat que, a priori, tots els volums que ingressaren durant la guerra van tornar, entre els fitxers que es conserven a la Biblioteca de Catalunya hi ha un catàleg dels manuscrits de la biblioteca del monestir d'El Escorial que, tot i que consta com a part del llegat de Francesc de Bofarull, podria potser haver ingressat amb el fons d'Uclés. L'autor del voluminós fitxer —2078 notícies copiades en 4040 fitxes— va catalogar detalladament els manuscrits seguint l'ordre topogràfic del segle XIX, anterior al que apareix en els catàlegs publicats a principis del

segle XX; pel coneixement profund que mostra dels volums i l'accés directe que poder tenir-hi, havia de ser una persona que treballava a la biblioteca del monestir. Podria tractar-se potser de l'agustí Benigno Fernández Álvarez, col·laborador de la biblioteca del Escorial des del 1886, i director entre 1895 i 1903, que fou destinat a Uclés i hi morí el 28 de març de 1923. HI ha la possibilitat que un facultatiu del cos de biblioteques hagués realitzar aquest treball inèdit i l'hagués lliurat a Bofarull, però fins ara no s'ha pogut establir la connexió entre aquest erudit i El Escorial; i en els pròlegs dels catàlegs de Zarco i Antolín no es menciona aquest treball. Per la data de registre, seria possible que hagués ingressat amb la biblioteca d'Uclés; però es tracta només d'una hipòtesi que caldria comprovar a partir d'altres fonts.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-246 – Reclamació feta pels Agustins calçats de Gràcia de diversos objectes litúrgics i de la biblioteca dels agustins d'Uclés, signada pel superior dels agustins. 3 d'abril de 1939.

AHBC 126/46 – "Inventario de libros procedentes del monasterio de Uclés, depositados en el Hospital de la Santa Cruz" (1193 entrades, 55 f.). 12 de juliol de 1938.

AHBC 127/35 – Còpia de carta de Timoteo Pérez Rubio, president de la Junta Central del Tesoro Artístico, al conseller de Cultura de la Generalitat demanant si part de la biblioteca d'Uclés es troba a la biblioteca de l'IEC i, en cas afirmatiu, demanant un inventari dels llibres. 28 de març de 1938 / Còpia d'informe (probablement de Jordi Rubió) sobre l'arribada dels llibres d'Uclés. 19 d'abril de 1938 / Còpia de l'ofici de tramesa de l'inventari de llibres d'Uclés al president de la Comissió del Patrimoni Històric, Artístic i Científic. 12 de juliol de 1938 / Ofici de Ramon Frontera, sots-secretari de Cultura, a Jordi Rubió comunicant la rebuda de l'inventari de llibres d'Uclés i la seva tramesa a Timoteo Pérez Rubio. 3 d'agost de 1938 / Còpia d'ofici de Pere Bohigas a petició de Vicente Itarte i Juan Orero testificant que el 12 de juliol de 1938 la Conselleria de Cultura va lliurar a la Biblioteca dos carregaments de llibres de la Colegiata d'Uclés per ells transportats. 22 de juliol de 1939. 2 fotografies del monestir d'Uclés (façada i biblioteca). 1937.

AHBC 127/41, camisa 7 – "Mss." Llista d'expedients que tenien documentació a Manuscrits, de mà de Pere Bohigas. Amb l'entrada "Bibl. d'Uclés?". 1939.

AHBC 331/17 –- Correspondència entre Felipe Mateu i Vicente Navarro Reverter sobre la tramesa a Madrid de la biblioteca d'Uclés; la darrera carta informa de l'arribada de les caixes amb la biblioteca. 16 d'abril-2 de juliol de 1941.

AHBC 356-U/Uclés – ·Relación de obras del Monasterio de Uclés que habían sido depositadas y registradas en la Biblioteca Central de la Excma. Diputación Provincial de Barcelona durante el período rojo". Llistes de manuscrits, impresos i incunables, amb els seus corresponents números de registre a la Biblioteca de Catalunya (4 llistes). 30 de maig de 1941.

AHBC 332/1 – "1940. Devoluciones. Recuperación bibliográfica". Entrada "Uclés, Bibl. Envío de 37 cajas a Madrid. 30 de maig de 1941.

MAC Fons Luis Monreal – Còpia de carta al capità general de la 4ª Región Militar demanant que se'ls faciliti un vagó de tren per enviar la biblioteca d'Uclés a Madrid. 14 de juny de 1941 / Carta de Pedro (Muguruza) a Luis Monreal preguntant per la localització de l'arxiu d'Uclés; amb una nota a llapis: "16 junio 1941 se remitió a la Biblioteca Nal. Se hizo cargo Navarro Reverter". 21 de gener de 1942.

Bibliografia

BRAVO, Francisca. "Uclés, de monasterio a hospital en la Guerra Civil que acabó en prisión durante la represión franquista". *El Diario.es* (30 de maig de 2022) (https://www.eldiario.es/castilla-la-mancha/ucles-monasterio-hospital-guerra-civil-acabo-prision-durante-represion-franquista_1_8982308.html, consulta 7 de gener de 2025).

CALZADO SOBRINO, María del Pilar. "El archivo general de la Orden de Santiago en Uclés. Historia de su emplazamiento y fábrica (1170-1872)". *Medievalismo*, 22 (2012), p. 37-55.

CUGUERÓ I CONCHELLO, Maria C., i M. Teresa BOADA I VILALLONGA, "Érem tan, tan innocents...", *Item*, 44 (2006), p. 113-131

EZQUIAGA FERNÁNDEZ, Miguel. "La abadía del Valle de los Caídos devuelve a la Biblioteca Nacional 477 libros retirados durante la dictadura". El País (20 de maig de 2021) (https://elpais.com/cultura/2021-05-20/la-abadia-del-valle-de-los-caidos-devuelve-a-la-biblioteca-nacional-477-libros-retirados-durante-la-dictadura.html, consulta 7 de gener de 2025).

MARÍAS MARTÍNEZ, Laura. "La biblioteca del AHN". *Cuadernos de Historia Moderna*, 46/1 (2021), p. 307-327.

MORA URDÀ, Àngel. "El Monasterio de Uclés durante la Guerra Civil (1936-1939). Un Hospital Militar". En: *Actas de las IX Jornadas de Jóvenes en Investigación Arqueològica: Santander, 8-11 junio 2016*. Santander: Instituto Internacional de Investigaciones de Cantabria, 2018, p. 191-197.

MORA URDÀ, Àngel. "El patrimonio artístico espanyol durante la Guerra Civil (1936-1939): el caso del portapaz de". *Eviterna*, 7 (març 2020), p. 113-128.

PANIZO Y SANTOS, Ignacio. "Andanzas y desventuras de dos incunables pamplonenses". *Signo*, 15 (2005), p. 33-42.

[PANIZO Y SANTOS, Ignacio]. "Biblioteca del Monasterio de Uclés. Archivo Histórico Nacional". En: MINISTERIO DE CULTURA Y DEPORTE. *PARES: Portal de Archivos españoles* (http://pares.mcu.es/ParesBusquedas20/catalogo/description/12893767, consulta 7 de gener de 2025).

Documents ingressats durant la Guerra Civil i retornats

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1937.04.26	1978	12au	Aggredior explicatum celebris [ffi.] et in foro versantibus valde necessarii ff. …	s. XVII	Colegiata de Uclés	1941.05.28 *BNE Ms. 21001*
1937.04.26	1979	8au	Correa, Expositio ad titulum De haereticis in 6. Ad rubricam	s. XVII	Colegiata de Uclés	1941.05.28 *BNE Ms. 20992*
1937.07.26	2436	8au	Balboa, Ad Gratianum de consecratione distinctione prima	s. XVII (1623)	Colegiata de Uclés	1941.05.28 *BNE Ms. 20995*
1937.07.26	2437	8au	Dr. Prada, Ad titulum de iudiciis et ad continuationibus	s. XVII	Colegiata de Uclés	1941.05.28 *BNE Ms. 20996*

1937.07.26	2438	8au	Guillén de la Carrera, Ad titulum de iudiciis evocandum	s. XVII	Colegiata de Uclés	1941.05.28
1937.07.26	2439	8au	Sahagún, Ad titulum de probationibus explicandum	s. XVII	Colegiata de Uclés	1941.05.28 *BNE Ms. 20997*
1937.07.26	2440	8au	Frechilla, Titulus de rescriptis	s. XVI (1592)	Colegiata de Uclés	1941.05.28 *BNE Ms. 20998*
1937.07.26	2441	8au	Tractatus in c. sanctorum	s.. XVII	Colegiata de Uclés	1941.05.28 *BNE Ms. 20991*
1937.07.26	2442	8au	Ad rubricam tituli de reprobationibus	s. XVII	Colegiata de Uclés	1941.05.28 *BNE Ms. 20999*
1937.07.26	2443	12au	Miscel·lània jurídica	s. XVI	Colegiata de Uclés	1941.05.28 *BNE Ms. 21000*
1937.07.26	2444	12au	Navarra, Ad titulum praxi frequentati	s. XVII	Colegiata de Uclés	1941.05.28 *BNE Ms. 21002*
1937.07.26	2445	8au	Ordóñez, Ad celebrem et famosum textum in c. Gaudeamus	s. XVII	Colegiata de Uclés	1941.05.28 *BNE Ms. 21003*
1937.07.26	2446	8au	Miscelánea jurídica	s. XVII	Colegiata de Uclés	1941.05.28 *BNE Ms. 21004*
1937.07.26	2447	8au	De matrimonio	s. XVII	Colegiata de Uclés	1941.05.28 *BNE Ms. 21005*
1937.07.26	2448	8au	Solís, Expositio circa rubricam de causa possessionis et proprietatis	s. XVII (1601)	Colegiata de Uclés	1941.05.28 *BNE Ms. 20994*
1937.07.26	2449	8au	Juris allegatio pro rege catholico Philippo 2º ad successionem regnorum Portugalis	s. XVII	Colegiata de Uclés	1941.05.28 *BNE Ms. 20993*
1937.07.26	2450	8au	Ad titulum de restitutione spoliorum	s. XVII	Colegiata de Uclés	1941.05.28 *BNE Ms. 21006*
1937.07.26	2451	12au	Concordia canonum discordantium	s. XVII	Colegiata de Uclés	1941.05.28 *BNE Ms. 20683*
1937.07.26	2452	8au	Iváñez de León, Titulus interpretandus de liberis et postumis heredibus	s. XVII	Colegiata de Uclés	1941.05.28 *BNE Ms. 21007*

• Ingressat durant la Guerra Civil (llegat de Francesc de Bofarull, potser amb la col·lecció d'Uclés)

Ms. 2119
Catàleg dels manuscrits en escriptura llatina de la Biblioteca del monestir de San Lorenzo de El Escorial. Ordenació topogràfica; les signatures que apareixen responen a les que hi havia a la Biblioteca a finals del

segle XIX (a principis del segle XX, la lletra i la xifra inicials van ser invertides per formar les signatures actuals). Finals del segle XIX-inicis s. XX (entre 1887 i 1903).

4040 f.; 200 x 150 / 150 x 200 mm). Notícies numerades 1-2078 (la numeració de les notícies, inicialment en tinta, ha estat revisada i refeta en llapis). Conservat en 5 fitxers, folrats en tela granat.

Procedència: Ingressat durant la Guerra civil (signatura antiga ms. 2625, registrat el 19 de maig de 1938). Al llibre de registre hi ha la nota "Llegat de Francesc de Bofarull", però podria haver-hi hagut un error.

Bibliografia: Per al catàleg dels còdexs latins, vegeu G. ANTOLÍN, *Catálogo de los códices latinos de la Real Biblioteca del Escorial* (Madrid: Imprenta Helénica, 1910-1923), 5 v. Pels còdexs castellans, vegeu J. ZARCO CUEVAS, *Catálogo de los manuscritos castellanos de la Real Biblioteca de El Escorial* (Madrid, 1924-1929), 3 v. Pels còdexs en altres llengües penisulars, vegeu J. ZARCO CUEVAS, *Catálogo de los manuscritos catalanes, valencianos, gallegos y portugueses de la biblioteca de El Escorial* (Madrid: Tip. de la Revista de Archivos, 1932).

Nota: L'autor sembla un religiós del mateix monestir. Podria ser Benigno Fernández Álvarez, col·laborador de la biblioteca del monestir d'El Escorial des del 1886, que dirigí entre 1895 i 1903. Fr. Benigno morí a Uclés el 28 de març de 1923. Tot i la menció "Llegat de Francesc de Bofarull", a priori no s'ha trobat indicis de la relació dels Bofarull amb El Escorial. Cap la possibilitat que hi hagués un error, i que el catàleg en fitxes hagués arribat amb els manuscrits d'Uclés, ingressats a la Biblioteca l'abril de 1937,

65.
Sindicat de Transports (Banc d'Espanya)
Guerra Civil
1937

A principis de novembre de 1937, Rubió s'adreçava al conseller de Cultura, Carles Pi i Sunyer, per tal de poder recollir una biblioteca que es trobava "al local que ocupava el Sindicat de Transports a la Rambla de Santa Mònica (antic edifici del Banc d'Espanya)"; es referia al Palau March, que entre 1892 i 1933 havia hostatjat l'entitat financera i que el 1936 havia estat ocupat pel Sindicat de Transports de la CNT-FAI. Durant la primera meitat del segle XX el Banc d'Espanya a Barcelona va canviar de seu en diverses ocasions: del Palau March passà el 1933 a l'edifici que s'havia construït a la plaça Antoni Maura per allotjar-lo, i d'allí passaria el 1955 al nou edifici de la plaça de Catalunya, on encara roman. En el moment de la guerra el trasllat era encara relativament recent, i el palau del capdavall de la Rambla s'identificava en la memòria popular com el del Banc; l'edifici vacant havia estat ocupat, com dèiem, pel Sindicat de Transports, que hi restà fins a finals de la Guerra Civil.

La menció "Banc d'Espanya" apareix de fet en el llibre de registre de manuscrits, però no lligada al Palau March, sinó al de la Virreina: en un ofici de 4 de novembre de 1937 Jordi Rubió fa constar que "me he hecho cargo de los libros y estantes existentes en el Palacio de la Virreina, los cuales el Señor Gobernador del Banco de España, al posesionarse de aquel edificio, ha resuelto que sean puestos a disposición del Servicio de Bibliotecas de la Generalidad". El governador del Banc d'Espanya era en aquell moment Lluís Nicolau d'Olwer; la menció fa referència al fet que, després de la dissolució del POUM, el Palau fou ocupat per les dependències del Banc d'Espanya. En tot cas els llibres ingressats sota aquest epígraf pertanyien a la biblioteca de la família Carreras (vegeu **Carreras**).

El document de novembre de 1937, molt breu, no indica si la biblioteca era el fruit de possibles confiscacions del Sindicat, si es tractava d'una col·lecció formada pel Banc, o encara si hi havia restes de l'antiga biblioteca del Palau March. És molt probable que l'autorització fos acordada, però en els arxius consultats no hi ha constància que se'n traguessin manuscrits. En els anys 80 l'aleshores conservador del Departament de Manuscrits de la Biblioteca, el Dr. Soberanas, va registrar un volum amb la menció "Don. Sindicat del Transport UGT". No hi ha cap documentació relativa a aquest donatiu; ara bé, tenint en compte que Soberanas registrà en aquell període diversos volums ingressats durant la Guerra Civil, sembla probable que aquest en fes part, i que tingués com a origen un conjunt de llibres ubicats durant la guerra en el Palau March.

Fonts d'arxiu

AHBC, 126/34bis – Sindicat de Transports-Banc d'Espanya. Carta de Jordi Rubió al conseller de Cultura. 4 de novembre de 1937.

Document ingressat durant la Guerra Civil

Ms. 2465

Recull de cursos de filosofia aristotèlica. Catalunya, darrer terç del segle XVIII (ca. 1772).

2465/1

F. 1-87: "*Phisica pars posterior, que dicitur Phisica particularis*". Darrer terç del segle XVIII.

87 f. (f. 83v-87v en blanc). Amb dibuixos il·lustratius a la ploma, relatius al cel, entre ells 3 astrolabis. Al f. 1, gravat de sant Tomàs d'Aquino; al f. 14, gravat de sant Antoni de Pàdua, signat "De Poilly exc."; al f. 23, gravat de sant Pere d'Alcántara, signat "Chiquet excudit"; al f. 37, gravat de santa Quiteria, signat "D. Poilly ex. C. P. R., rue st Jacques à l'image st Benoist"; al f. 51, gravat de Jesús a Getsemaní, signat "À Paris, chez P. Rocolet au Palais en la gallerie des prisonniers, avec priv. Du roi"; al f. 58, gravat de personatges amb instruments, signat "De Poilly ex. C.P.R.".

2465/2

F. 88-150: "*Philosophia pars posterior, seu Phisica particularis*". Al f. 149: "Finis animasticae post idus desembris ora X matutinae anno a partu virgineo M DCC LXXII". 1772.

63 f. Al f. 89, gravat de santa Joana, signat "chez N. Bonnart, rue St Iaques, à l'aigle"; al f. 129, gravat de la Mare de Déu del Pilar, signat "Beraton f."; al f. 150, gravat de sant Ambrosi, signat "Pauner fecit Barcinone".

150 f.; 215 x 160 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó. Al llom títol esborrat.

Procedència: Sindicat de Transports de la CNT-FAI (Ingressat durant la Guerra Civil).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

66.
Ricard de Capmany, comte de la Vall de Canet
Guerra Civil
1936

De vegades, és difícil distingir la veritat que rau rere els records que els fills poden servar dels seus pares. N'és un exemple l'aristòcrata i decorador Ricard de Capmany i Roura: en la breu evocació que en fa el seu fill, el pintor Ramon de Capmany i Montaner (Canet de Mar, 1899-Barcelona, 1992) contrasta una certa admiració —ens diu que era un gran senyor, i un expert medievalista— amb una certa actitud entre irònica i gens apreciativa envers la seva capacitat d'emprenedoria i treball: "No le gustaba trabajar, y nunca trabajó. Hizo bien, porque alguna vez que lo intentó, lo perdió todo. Gente así más vale que no trabajen, que no hagan nada". Sens dubte, el net contraposava el pare amb el seu avi matern, Ramon de Montaner i Vila (Canet de Mar, 1932-Barcelona, 1921). Fundador de Montaner i Simon, l'editorial més important del tombant de segle a Catalunya, l' èxit de l'avi com a empresari li permeté d'actuar com a patró i mecenes del seu nebot, l'arquitecte Lluís Domènech i Montaner (Barcelona, 1849-1823), fill de la seva germana Maria, o del seu propi gendre, Ricard de Capmany, que pogué exercitar les seves innegables dots com a decorador en gran part gràcies a la prosperitat del sogre.

Ricard de Capmany i Roura nasqué el 1871 en el si d'una família benestant barcelonina: el seu pare, Jacint de Capmany i Bondús, descendia de l'erudit i polític Antoni de Capmany, i la seva mare, Francesca Roura Carnestoltes —germana de Maria Roura, la dona de Domènech i Montaner—, provenia d'una família de la burgesia marítima canetenca. El jove Capmany estudià a la Llotja, i ben aviat es va dedicar a la decoració tant d'establiments comercials —és coneguda, sobretot, la del Cafè Torino, a la conjunció entre el Passeig de Gràcia i la Gran Via barcelonines— com la d'interiors de diferents habitatges de la burgesia barcelonina. Destaca, en particular, l'arranjament intern del castell de Santa Florentina; Ramon de Montaner havia encarregat al seu nebot, Domènech i Montaner, la restauració de l'antiga casa forta, i el 1896 l'editor acordava amb l'arquitecte que fos el seu propi nebot, Ricard de Capmany, qui s'ocupés de la decoració de l'interior. Dos anys més tard, el 1898, el benplantat i erudit decorador, de bona nissaga, maridava Júlia de Montaner, filla única de l'editor i de Florentina Malató. A partir d'aquell moment, Capmany es dedicà sobretot a ennoblir els domicilis de la família, sobretot el castell de Santa Florentina de Canet. Home de sensibilitat catalanista, la tranquil·litat econòmica li permet recuperar escultures o dissenyar elements historicistes, que l'ajuden a compondre un interior en el qual es reflecteix la importància que dona a la història del seu país i de la seva família. El 1908 el castell va acollir la visita d'Alfons XIII; l'any següent, el seu propietari va ser ennoblit amb el títol de comte de la Vall de Canet, que a la seva mort fou heretat pel seu gendre.

La família Capmany residia habitualment al Palau Montaner, edifici construït per l'arquitecte Josep Domènech i Estapà a la cantonada dels carrers Roger d Llúria i Mallorca. Amb motiu de

la Guerra Civil, van deixar la casa, que va passar a ser una de les seus de l'institut provincial d'ensenyament secundari (l'actual institut Jaume Balmes), que el 1936 havia estat expulsat de l'espai que ocupava a la plaça Universitat. Els Capmany-Montaner s'instal·laren probablement en un primer moment al castell de Santa Florentina, on es conservaven els papers i biblioteca familiars. El 15 de setembre de 1936, sens dubte per assegurar-ne la conservació, Capmany lliura en mà a Jordi Rubió els dos documents al seu entendre més valuosos: un nobiliari manuscrit i un llibre d'hores en grec imprès a Florència el 1520[913]. No hi ha dades sobre l'ingrés de la resta de la biblioteca, si no és la seva menció en un llistat de biblioteques ingressades feta a partir de les fitxes establertes per Ramon d'Alòs, datable de finals de 1937 o de 1938; una nota d'Alòs la destina a la Reserva.

Acabada la guerra, pare i fill intentaren recuperar els seus llibres. El 1939 Ramon de Capmany fa una relació (molt probablement incompleta) dels llibres que recorda haver tingut al castell de Santa Florentina, i que li havien estat espoliats; és la biblioteca privada d'una persona culta de principis del segle XX, principalment novel·la i obra d'assaig en francès, però no inclou les obres de reserva, que devien pertànyer al seu pare. El nobiliari manuscrit fou retornat a Ricard de Capmany l'11 de novembre de 1941; però no hi ha constància del retorn de la resta de la biblioteca i arxiu, que potser no es va arribar a identificar.

El 1942 l'Institut Jaume Balmes deixa el Palau Montaner per instal·lar-se al nou edifici de Pau Claris (llavors Via Laietana) cantonada Consell de Cent; no seria impossible que part de la rica biblioteca històrica de l'Institut, que inclou un manuscrit i cinc incunables, hagués incorporat llibres de la biblioteca dels Capmany que la família no va poder recuperar el 1936 arran de la seva marxa precipitada. El comte de la Vall de Canet traspassà el 1947; poc temps després, el 1950, el seu fill Ramon de Capmany va vendre el Palau Montaner a Álvaro Muñoz Ramonet, que l'any següent el va revendre al Governador Civil de Barcelona; després d'una reforma que va malmetre alguns dels espais, l'edifici esdevingué en primer lloc seu de la Falange i, a continuació, de la Jefatura Provincial del Movimiento[914]. Amb l'arribada de la democràcia, i després d'una rehabilitació feta el 1978, el Palau va passar a ser la seu de la Delegació del Govern a Catalunya. Pel que fa al castell de Santa Florentina, romangué en mans de Ramon de Capmany fins a la seva mort el 1992[915].

---

[913] Probablablement les *Horae in laudem beatiss[imæ] Virginis secu[n]dum consuetudinem Romanæ curiæ* (Florentiæ : Per hæredes Philippi Iuntae, 1520), imprès en grec malgrat que la portada en llatí, que segueix amb el ritus grec ortodox. Es tracta d'una obra molt rarar, de la qual actualmente només es coneixen tres exemplars, a la Biblioteca de la Universitat de Santiago, a la John Rylands Library de Manchester i a la Biblioteca Nazionale Centrale de Florència.

[914] Com a seu de la Jefatura del Movimiento conservava tots els arxius d'aquesta institució a Barcelona; el 1977, just abans de les primeres eleccions democràtiques, l'aleshores governador civil, Salvador Sánchez-Terán, va ordenar-ne la destrucció (Joan B. CULLA I CLARÀ, "Clau de la Transició", *Ara* (9 de gener de 2023) (https://www.ara.cat/opinio/clau-transicio-joan-b-culla_129_4594288.html). Sembla, però, que una part dels arxius es conservaven encara el 2024 en un magatzem al costat del dipòsit municipal de la grua de la Guàrdia Urbana situat a la plaça de les Glòries; agraeixo la informació a un jove investigador franco-català, que va obtenir de la Delegació del Govern l'autorització de consulta per a la seva tesi.

[915] El domini de Santa Florentina fou heretat per les seves filles, Florentina i Maria Teresa de Capmany i de Suqué, filles del matrimoni celebrat el 1928 entre Ramon de Capmany i M. Teresa Suqué d'Espona († 1941). El castell

Fonts d'arxiu

AHBC 127/41– Jordi Rubió, Llista de biblioteques ingressades. Entrada "Campmany, Ricard. Llibres". Finals de 1937-1938.

AHBC 127/41, camisa 7 – "Mss." Llista d'expedients que tenien documentació a Manuscrits, de mà de Pere Bohigas. Amb l'entrada "Campmany, Ricardo de". 1939.

AHBC 331/7 – "Lista de los libros de Don Ramon de Capmany y Montaner que tenia en su casa de Santa Florentina en Canet de mar y que le fueron robados durante el período rojo". 1939.

AHBC 332/C-Capmany – Còpia de rebut de Jordi Rubió pel lliurament de mans de Ricard de Capmany d'un manuscrit i un imprès de primeries del segle XVI. 15 de setembre de 1936 / Rebut de Ricard de Capmany pel retorn d'un manuscrit que havia estat dipositat a la Biblioteca durant la Guerra Civil. 11 de novembre de 1941.

AHBC 332/1 – "Servicio de Recuperación bibliográfica. Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central". Entrada "Campmany, Ricardo". 9 d'abril de 1940.

AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – Fitxes de biblioteques ingressades. Entrada "Campmany. Llibres. A reserva". 1938.

Bibliografia

FUENTE, Vicente de la, "Ricard de Capmany, decorador modernista en Barcelona". *Res mobilis*, 6, núm. 7 (2017), p. 77-95

PERMANYER, Lluís, "Evocación de dos relevantes familias barceloneses". *La Vanguardia* (8 de novembre de 1987), p. 31.

SÀIZ I XIQUÉS, Carles, "Ricard de Capmany i Roura: La passió romàntica per l'art medieval". *El Sot de l'Aubó*, 26 (2008), p. 3-11.

SÀIZ I XIQUÉS, Carles, "Ramon de Montaner i Vila (1828-1941): Aproximació biogràfica al primer comte de la Vall de Canet". *El Sot de l'Aubó*, 25 (2008), p. 3-8.

Document ingressat durant la Guerra Civil i retornat

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1936.11.06	1527	Fol.	Nobiliari	s. XVIII	Ricardo de Capmany	1941.11.19

pertangué a M. Teresa de Capmany, casada el 1952 amb Hans Georg Hartmann Mousson († 2007), fill de Carlos Hartmann, propietari de l'empresa Tipogràfica Neufville, fins que el 1964 fou heretat per les seves netes, que se'l dividiren, la part més antiga continua en mans de la família, mentre que la part modernista fou venuda a un grup d'inversors russos el 2014.

67.
Miquel Vidal i Guardiola
Guerra Civil
1936

Entre els economistes d'inicis del segle XX, destaca per mèrits propis Miquel Vidal i Guardiola. Nascut en una família benestant barcelonina el 1891, el jove Vidal fou un alumne destacat dels jesuïtes de Sarrià abans d'ingressar a la Universitat de Barcelona el 1903, on cursà estudis de Dret abans de completar estudis a les universitats de Berlín i Bonn, on coneixeria la seva primera esposa, Wilhelmina (Mina) Schumacher, filla d'un dels seus professors el seu professor . A Alemanya entrà en contacte amb Cambó, a qui serví de traductor i que influiria en la seva orientació política. En tornar a la Península, el 1910 defensà la seva tesi doctoral a la Universidad Central de Madrid sobre la reforma tributària a l'estat prussià de finals del segle XIX. Poc després, succeïa Pere Coromines com a cap del negociat de finances de l'Ajuntament de Barcelona, al mateix temps que duia a terme informes tècnics per al Ministeri d'Hisenda i col·laborava amb articles sobre economia i finances en diferents publicacions (*La Veu de Catalunya*, *La Vanguardia*, *El Diluvio*, *El Diario mercantil*...). La seva intel·ligència privilegiada anava acompanyada per una extraordinària capacitat de treball; fou professor, i director, de l'Escuela de Altos Estudios Comerciales de Barcelona, de l'Escola d'Administració Pública de la Mancomunitat i de la Secció d'Economia de la Facultat de Dret. Diputat per la Lliga al Parlament de Catalunya (1932), a partir de la legislatura de 1933 obtingué un escó com a diputat a les Corts Espanyoles; en amb dues cambres les seves intervencions eren apreciades, i temudes, pels responsables de política econòmica.

El juliol del 1936, la seva situació política empenyé Vidal a emprendre l'exili; poc temps abans el seu germà Ricard havia estat assassinat. Jordi Rubió, que coneixia bé Vidal —havia estat un dels alumnes avantatjats del seu pare a la Universitat, i durant la seva estada a Alemanya havien intercanviat un bon nombre de cartes— sabia de la importància de la seva biblioteca. El 8 d'octubre de 1936 Jordi Rubió envià Joan Teixidor i Ricard Albert a recollir-la al seu domicili de l'avinguda Diagonal 508, vora del carrer Balmes, en un edifici destinat a la Conselleria d'Agricultura. La biblioteca era molt voluminosa (més de 3.000 volums), i omplí vora tres camionades; Rubió demanà permís al conseller per endur-se'n també els armaris i prestatgeries per poder hostatjar els llibres. La bona fama de la biblioteca feu que tant des de l'Institut de Ciències Econòmiques de la Conselleria d'Economia, situat al número 40 del Portal de l'Angel, com des del Seminari d'Economia de la Universitat de Barcelona se sol·licités que una part de la biblioteca els fos lliurada per a bastir les pròpies; Rubió s'hi resistí, però malgrat els seus esforços per reduir la disgregació de la rica biblioteca, no pogué refusar les peticions. En les comunicacions no hi ha menció explícita que recollissin també la documentació que es conserva a la biblioteca, essencialment carpetes relatives a assumptes tractats al Parlament entre 1932 i 1936, així com alguna documentació familiar en alemany (àlbums, quaderns escolars) pertanyents a la seva esposa, Mina Schumacher, però és molt probable que els papers ingressessin en aquell moment.

Acabada la guerra, Vidal romangué a l'estranger —les seves vinculacions polítiques haurien pogut ser font de problemes—, però el que quedava de la biblioteca fou reclamat per la família del seu germà Ricard. Després d'un passatge pels Estats Units, on conegué qui seria la seva segona dona, l'austríaca Adrienne Jünger, Vidal s'instal·là en una finca vora Lisboa, a Cascais, on morí la tardor de 1961.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 2015/9, doc. 119 – Petició al director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó per tal de recuperar la biblioteca de Miquel Vidal i Guardiola; signada per la seva cunyada, Rosa Vidal. 21 d'agost de 1939.

AHBC, 126/49 – Correspondència i documentació relativa a la incautació de la biblioteca Vidal i Guardiola. Octubre de 1936-octubre de 1939.

Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Correspondència / Vidal i Guardiola, Miquel – Targetes postals a Jordi Rubió, en alemany. 1904-1906.

Bibliografia

ARTAL VIDAL, Francesc. "Miquel Vidal i Guardiola". En: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA, *Historia hispànica* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/44666-miquel-vidal-i-guardiola, consulta 7 de gener 2025).

ARTAL VIDAL, Francesc. "Vidal i Guardiola, Miquel (1887-1961)", en: *Diccionari d'economistes catalans*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Societat Catalana d'Economia, 2022. 2a edició, p. 709-711.

ARTIGAS COLL, Beli. "La casa de Miquel Vidal i Guardiola a Sitges. De Villa Mina a torre Las Hormonas", *Criticart* (17 de desembre de 2019) (https://criticartt.blogspot.com/2019/12/12-pindola-terramar-la-casa-de-miquel.html , consulta 7 de gener de 2025).

L'economista català Miquel Vidal i Guardiola: informe de Miquel Vidal i Guardiola sobre la Conferència Monetària Internacional de Bretton Woods (text retrobat, Montevideo, 1945). Introducció d'Alex BARNILS I VIDAL, i articles d'Alfons ALMENDROS, Francesc ARTAL, Frederic RIBAS i Joan TUGORES. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Societat Catalana d'Economia, 2021.

RIBAS MASSANA, Francesc. "Miquel Vidal i Guardiola, l'oblit dels seus perfils". *Revista de Catalunya*, 204 (2005), p. 94-101 (reproduït en: *Retrat d'una elit catalanista: deixebles i hereus de Cambó: vint personatges*. Barcelona: Sunya, 2008, p. 65-74).

ROCA ROSELL, F. "Vidal i Guardiola, Miquel". En: Francesc ARTAL, dir., *Ictineu: diccionari de les ciències de la societat als Països Catalans (Segles XVIII-XX)*. Barcelona: Edicions 62, 1979, p. 498.

VELARDE FUERTES, J. *Economistas españoles contemporáneos: primeros maestros*. Madrid: Espasa Calpe, 1990.

PI I SUÑER, JOSEP MARIA. "Miquel Vidal y Guardiola". *Diario de Barcelona* (7 d'octubre de 1961), p. 5.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Fons Vidal i Guardiola

1. Documentació relacionada amb la hisenda i amb les lleis municipals. 1932-1934.

2. Documentació relacionada amb la seva activitat com a diputat al Parlament de Catalunya. 1933-1935.

3. Documentació relacionada amb la seva activitat com a diputat a les Corts espanyoles. 1933-1935.

4. Conferències. 1933-1935.

5. Documentació comercial de la casa Alcoholes Antich. 1934-1935.

6. Documentació de la família de Mina Schumacher. 1891-1926.

12 capses; 144 cm.

68.
Ramon de Rosselló i Donato, comte de Vilanova de Rosselló
Guerra Civil
1936

Ramon de Rosselló Donato, comte de Vilanova de Rosselló, havia nascut a Barcelona el 1879. Fill de l'advocat Pere de Rosselló i Puig, cursà estudis de dret; la seva passió, però, eren els estudis històrics, que el dugueren des de ben jove a visitar diversos arxius europeus (Nàpols, Palerm, París, Perpinyà, Viena). Fou nomenat acadèmic de la Real Academia de la Historia per la seva intervenció en el retorn d'un conjunt de papers de la Guerra de Successió conservats en els arxius imperials austrohongaresos; aquest fet contribuí igualment a ser nomenat gentilhome de càmera d'Alfons XIII, i a què el 1921 fos rehabilitat en el seu nom l'antic títol de comte de Vilanova, creat el 1879 per a Josep de Vilanova, militar austriacista que a l'acabar la Guerra de Successió s'exilià a Viena sota la protecció de Carles VI; amb el títol, demanà —i aconseguí— que el seu cognom canviés a Vilanova de Rosselló. Fou cavaller de l'Orde de Malta i membre del Reial Cos de la Noblesa de Catalunya. Particularment interessat per la genealogia, en la Barcelona de l'època se sabia que servava nombrosos materials relacionats amb nombrosos llinatges catalans (llibres de genealogia, còpies de documents, etc.), a partir dels quals publicà diversos treballs. El reconeixement de la seva expertesa feu que, amb motiu de l'Exposició Universal de 1929, el govern espanyol li encarregués dur a terme les gestions necessàries per poder recuperar peces relacionades amb l'Orde de la Toisó d'Or a fi de poder-les exposar.

Diputat provincial del districte de Granollers, Vilanova era de tendència clarament conservadora i monàrquica. En esclatar la Guerra Civil, estava preparant un treball sobre els castells de l'Osona amb l'arquitecte Josep M. Pericas (Vic, 1881-1966). El material, que es conservava a la casa Pericas, es perdé a l'inici de la guerra civil en ser ocupada la casa. Solter, tenia 57 anys quan fou assassinat a Barcelona poc després de l'inici de la guerra, el dia 4 d'agost de 1936. Els seus marmessors foren Carles de Rosselló i Roig (La Garriga, 1873-1967), que recuperà el títol, i Joaquim de Solà-Morales.

Com tots els erudits de l'època, Rubió coneixia els papers de Vilanova; per això s'estranyà quan el 19 d'agost arribaren a la Biblioteca uns pocs llibres de la seva col·lecció, procedents probablement del seu domicili al carrer Llúria 51 —un dels tres edificis originals de la cruïlla dels carrers Llúria-Consell de Cent, coneguts com a "cases Cerdà", ja que seguien els paràmetres propugnats per l'arquitecte per al seu urbanisme barceloní—, però no els papers. Una part almenys sembla que fou recollida per Duran i Sanpere, ja que la documentació relativa a les gestions sobre el Toisó d'Or es conserva actualment a l'Arxiu Històric Municipal de Barcelona. Amb els pocs volums, ingressà un manuscrit de Jeroni de Pujades de 1620 sobre la genealogia de la casa tarragonina dels Saportella, que fou registrat el 6 de novembre del 1936.

En acabar la guerra, i sense descendents o ascendents directes, els béns del difunt comte foren

reclamats pel representant del Reial Cos de la Noblesa de Catalunya, Josep Maria Despujol i Ricard (1890-1979), VII marquès de Palmerola. A ell foren lliurats un conjunt d'obres d'art, armes i altres objectes que es conservaven al Palau Nacional i al monestir de Pedralbes; un cop aconseguida l'autorització pertinent, el 24 d'agost de 1940 li fou lliurat també el volum conservat a la Biblioteca. El manuscrit es trobava recentment a l'arxiu nobiliari dels marquesos de la Bárcena, conservat al Mas Rabassa (Tarragonès). Podria ser que el volum hagués estat prestat al comte a fi d'estudi per la marquesa de la Bárcena, Manuela de Borràs i Borràs († 1939), i que després de la guerra hagués estat retornat a la seva successora, Caridad de Barraquer i de Borràs (1984); o potser el manuscrit va ser adquirit posteriorment per la relació directa que té amb els terrenys tarragonins del marquesat.

Fonts d'arxiu

AHBC 77/18 – Autorització al comte de Palmerola a recuperar els llibres i manuscrits del comte de Vilanova; signat per Tomás Estévez. Amb una nota a llapis demanat a la sta. Condeminas o qui la substitueixi que estigui preparat. 5 d'agost de 1940 / Rebut de recollida d'un manuscrit del comte de Vilanova, signat pel marquès de Palmerola. 24 d'agost de 1940.

AHBC 127/41, camisa 2 – Nota de Jordi Rubió: "Vilanova Rosselló: El 19-VIII-36 venen uns pocs llibres. On són les còpies de documents i els llibres de genealogia? Parlar-ne Duran". 19 d'agost de 1936.

AHBC 127/41, camisa 7 – "Mss." Llista d'expedients que tenien documentació a Manuscrits, de mà de Pere Bohigas. Amb l'entrada "Vilanova -Rosselló". 1939.

AHBC 332/1 – "1940. Devoluciones". Al f. 1 "Recuperación bibliográfica". Llibreta amb el llistat de la devolució de biblioteques particulars. Entrades "Palmerola, Conde de – Pregunta por los libros del Conde de Vilanova-Rosselló. Hay solamente 1 mss. Como este sr. sale ahora de Barcelona, no lo recogerá hasta el mes de agosto en que volverá" i "Conde de Vilanova-Rosselló – se le entrega como representante del Cuerpo de la Nobleza un mss. que fue propiedad del Exm. Sr. Marqués de Palmerola". 2 de juliol i 24 d'agost de 1940.

AHBC 332/1 – Llistat de devolució de biblioteques particulars a partir del 10 de febrer de 1940 Entrada "Vilanova-Rosselló, Conde de. Entrega de un manuscrito que fue de su propiedad al Exmo. sr. Marqués de Palmerola como representante del Real Cuerpo de la Noblesa". 24 d'agost de 1940.

AHCB3-335/5D.69 – Fons Ramon Rosselló i Donato, comte de Vilanova – Materials sobre recerques heràldiques a l'entorn de l'Orde de la Toisó d'or.

ANC, 1-1-T-8384 – "Relación de archivos protegidos", apartat "Archivos documentales y col·lecciones particularres". Entrada "Vilanova-Rosselló. Barcelona. 161 entre libros y legajos. Copias documentales y notes en 32 cajas de cartón. Recibido el 19 de agosto de 1936. En la Casa del Arcediano (Nº 50)".

Bibliografia

ALCALÀ, Cèsar. "Nobleza catalana asesinada en la Guerra Civil española", *Aportes*, 16, núm. 45 (2001), p. 136-147 (p. 139).

ROVIRA I GÓMEZ, Salvador-J. "La història dels Saportella, de Jeroni Pujades, i Bernat de Saportella". *Tag: revista del Col·legi d'aparelladors i arquitectes tècnics de Tarragona*, 37 (març 2005), p. 5-8.

"Vilanova de Roselló, conde de Vilanova (Ramon de)". En: *Enciclopedia Espasa*, (Barcelona: Espasa, 1907-1933), tom 68, p. 1222.

"Vilanova de Roselló Donato, Ramon de". En: *Enciclopedia Espasa. Suplemento anual (1936-1939)* (Barcelona: Espasa, 1944), p. 574.

Document ingressat durant la Guerra Civil i retornat

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1936.11.06	1525	8au	Pujadas. Genealogía de la família de los Saportellas	s. XVIII	Conde de Vilanova Rosselló	1940.08.24

69.
Mas el Vilar, de Sant Boi de Lluçanès
Guerra Civil
1936

Situada a l'entrada de Sant Boi de Lluçanès, a l'Osona, el Vilar de Sant Boi és una de les masies que s'esmenten en una de les dites més conegudes sobre la importància de la pairalia catalana, juntament amb l'Espona de Saderra o el Noguer de Segueró. Tot i que el mas és documentat des de finals del segle XII, no és fins al segle XVII que la propietat comença a prendre relleu. El 1709 el propietari del Vilar és nomenat ciutadà honrat de Barcelona i, més tard, cavaller. El 1735 s'inicia la construcció de l'edifici actual, que serà completat al llarg del segle XVIII; la puixança de la família li permet encarregar retrats dels seus membres a alguns dels pintors més importants del moment, com Claudio Lorenzale o Pere Borrell del Caso. El mas pren una rellevància especial durant les guerres carlines, i serveix d'hostatge a personatges com el comte d'Espanya. A mitjan segle XIX, l'hereu, Antoni de Vilar, es casa amb una pubilla ceretana, Lotgarda de Pedrals, reunint així dos grans patrimonis rurals. En començar el segle XX la propietat comptava amb més de trenta masoveries i vora vint cases a Sant Boi i poblacions veïnes. La celebració d'una fira coneguda, la fira de l'Hostal del Vilar, i la presència d'una capella amb una Mare de Déu del Roser molt venerada en feien, a més, lloc de reunió per a tota la contrada.

Com la majoria de les grans cases pairals, el Vilar conservava una biblioteca i un fons documental important. El 3 de desembre del 1936 Rubió redacta dues autoritzacions a favor de Guillem Peters, adscrit al Servei de Museus, per tal que anés a recuperar els llibres que hi havia a dues masies d'Osona, el Vilar de Sant Boi i l'Espona de Saderra; Peters lliurarà els volums salvats el 19 del mateix mes, i Bohigas registrarà un a continuació de l'altre els manuscrits recuperats en el viatge durant el mes d'abril de 1937. En el cas del Vilar es tracta solament de tres volumets, l'inventari de la biblioteca (ms. 2266) i els cursos de teologia presos per Josep Serra a la Universitat de Barcelona a finals del segle XVII (ms. 2519 i 3481). Els llibres impresos foren recuperats pel propietari, Josep de Vilar, el 28 de novembre de 1941; quedaren, però, a la biblioteca els manuscrits, no sabem si per descuit o perquè Bohigas va negociar-ne el donatiu, com va intentar —i sovint aconseguí— en altres casos.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 2015/8, f. 138 – Anotació sobre els llibres del mas Vilar de Sant Boi que es reclamen (més d'un miler), indicant que duen un segell amb el nom del mas, del qual s'adjunta una mostra. 14 de setembre de 1939 (presentat el 3 d'octubre).

AHBC, 77/34 –Formulari del Servicio de Defensa del Patrimonio Nacional per al retorn de llibres dipositats a la BC; signat per Joaquim de Vilar, amb els avals del segell de la Falange de Sant Boi de Lluçanès i de la Casa Sindical de Manlleu. Novembre de 1941.

AHBC, 127/28 – Autorització a Guillem Peters perquè reculli documentació de la Casa Vilar, de Sant Boi de Lluçanès. 3 de desembre de 1936 / Rebut de documentació lliurada per Guillem

Peters. 19 de desembre de 1936 / Carta de la Granja Vilar, avisant del dia que passarà a recollir la documentació depositada a la BC, signada P. O. per Josep de Vilar. 24 de novembre de 1941 / Rebut de recollida de llibres dipositats a la BC, signat per Josep de Vilar. 28 de novembre de 1941.

AHBC, 127/40 – Pere Bohigas. Llista de manuscrits i impresos antics del Vilar de Sant Boi. [1939].

Bibliografia

"El Vilar de Sant Boi". En: DIPUTACIÓ DE BARCELONA. *Mapes del patrimoni cultural. Patrimoni arquitectònic* (https://patrimonicultural.diba.cat/element/el-vilar-6, 7 de gener 2025).

MONTAÑÀ, Daniel, i PLANES, Josep Albert. *Història de Sant Boi de Lluçanés*. Sant Boi: Ajuntament, 2004.

"Sant Boi de Lluçanés". En: *Gran Enciclopèdia Catalana*. Barcelona: Enciclopència Catalana.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 2266
"*Lista de los libros ecsistentes en la Biblioteca del Vilar de Sn. Boy*". 2n quart del segle XIX-1r quart del segle XX.

F. 1-23: Llistat de llibres, ordenats per temes: sants pares, història eclesiàstica, història profana, dret, teologia, filosofia, sermons, mística, altres matèries, novel·la. 2n quart del segle XIX.
F. 24-44: *"Indice de los libros existentes en la biblioteca del Vilar de San Boy en setiembre de 1850*".
F. 47-49: MARIANO DE VILAR, Recomptes de libres fets els anys 1885, 1901 i 1912.

50 f. (a continuació, 66 f. en blanc); 210 x 150 mm. Enquadernació en pergamí del segle XIX. Títol al llom "Indice"Talls amb marbrejat blau.

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca del Vilar de Sant Boi de Lluçanès. A f. 1, segell "Vilar de S. Boy de Llusanes". Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1977).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Ms. 2519
Recull factici de cursos de teologia moral i exegesi bíblica impartits a la Universitat de Barcelona. Un imprès i còpies manuscrites efectuades per Josep Serrat, prevere. Finals del segle XVII (ca. 1698-1700).

2519/1
F. 1-4, Imprès: J. MARTÍ I TASO, *Oratio genethliaca infantuli Thomae natales in apertum educens*. Barcelona: Rafael Figueró, 1700.

2519/2
F. 5-169: FRANCESC PUIG, OSA, Recull de cursos de teologia moral impartits a la Universitat de Barcelona. Còpia de Josep Serrat. Ca. 1698-1700.

1. f. 5-89: "*Tractatus de actibus humanis super questionem 6 et sequentes primae secundae angelici preceptoris divi Thomae, expositus atque dictatus a patre magistro Francisco Puig et scriptus a me, Josepho Serrat*".

2. F. 91-169: "*Tractatus de moralitate sive de bonitate et malitia actuum humanorum, juxta angelicam divi Thomae doctrinam in prima 2dae a questione 18 usque ad questionem* 21".

2519/3
F. 175-263: "*Tractatus de vitiis et peccatis*". Àpode.

2519/4
F. 265-440: DIDAC VIETA, "*Expositio moralis super decem praecepta decalogi*". Al f. 440v: "Fuit datum a doctore Vieta et ego, Josephus Serrat, illum cupiavi ab alia materia et sic parces".

2519/5
F. 443-452: Notes extretes de diferents obres morals, entre elles del *Directorium curatorum* de Pere Màrtir Coma. En llatí i en català.

2519/6
F. 455-466v: RAMON COSTA, "*Tractatus de clavibus ad intelligentiam sacrae totius Scripturae*". Al f. 456v: "Victor pater magister Costa". Àpode.

Procedència: Al f. de guarda: "Sr. estimaré a V.M. que luego sia servit me remetra lo present llibre. Déu a V.M. de Prats y agost als 18 de 1710. Joseph Serrat pvre.". Exlibris de "Vilar de S. Boy de Llussanès". Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 2876).

Bibliografia: F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes* (Barcelona: Impr. J. Verdaguer, 1836), p. 653 (Vieta); F. SOLDEVILA, *Barcelona sense Universitat i la restauració de la Universitat de Barcelona* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1938), p. 1-35.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1978); E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 410-413; MCEM 258 (M. Toldrà).

Nota: Del mateix deixeble i copista que BC ms. 3481.

Ms. 3481
Recull factici de cursos de teologia impartits a la Universitat de Barcelona. Un imprès i còpies manuscrites efectuades per Josep Serrat, prevere. Al f. 2, taula de contingut. 1698-1700.

3481/1
F. 4-7, Imprès: JOSEP MARTIN I TASO, *Oratio genethliaca infantuli Thomae natalesin apertim educens quam inter eiusdem annua Thomae solemnia nullo laudum genere non efficienda sacris et Guzmanis in aedibus quibus virgo martyrque Cathariane praeest die 8. martii 1700 dixit Josephus Martin et Tazo ...* Barcinonae: ex typ. Raphaelis Figuerò, 1700.

3481/2
F. 8-101: FRANCESC BATALLER, "*Tractatus theologicus de inefabili incarnationis misterio, a questione 1 tertie partis angelici preceptoris usque ad 6. inclusive hodie die 6. mensis octobris 1698*". A continuació: "a P.M. F. Bataller"; al f. 99: "Die martis postridie kalendarum junii anni 1699 expositus atque dictatus a patre magistro Francisco Bataller, carmelita, et scriptus a me, Josepho Serrat". Al f. 100-101 taula de contingut. Barcelona, 1698-1699.

3481/3
F. 102-197v: JOSEP CODER, "*Tractatus de sacramentis in comuni, secundum doctrinam angelici nostri preceptoris tertia parte a questione 60 usque ad 65 inclusive hodie die 6 m3ensis octobris anni 1698 a cotore Cuder*". Al f. 193v: "Doctor Josephus Cuder, chatredaticus Barcinonis,

scriptor Josephus Serrat. Datum fuit presens tractatus cum 107 lectionibus finis die 4 junii 1699". Als f. 194-194v, taula de contingut. Barcelona, 1698-1699.

3481/4
F. 198-279v: CARULLA, "*Tractatus de augustissimo eucharistie sacramento super 3. partem angelici doctoris Thoae Aquinatis a questione 73 usque ad 83. 1699*". Al f. 277: "Datum fuit in Universitate Barcinonensi anno 1700 die 6 mensis maii a Carulla, minoris catredae catredatico, et scriptum a me, Josepho Serrat, dicipulo 6 maii 1700. Victor". Als f. 277v-178v, taula de contingut. Barcelona, 1699-1700.

3481/5
F. 280-381: JOSEP CODER, "*Tractatus de sacramento penitentie ejusque virtute iuxta miram angelici preceptoris doctrinam circa questionem 34 et deinceps 3 partis ejusdem. 1699*". Al f. 379v: "Hodie in hac Universitate Barcinonensi die 7 junii 1700 expositus a doctore Josepho Cuder et scriptus a Josepho Serrat". Als f. 380-380v, taula de contingut.

3481/6
F. 382-441: RAMON COSTA, "*Tractatus de Christi domini conceptione, nativitate, doctrina, miraculis, passione et morte ejus*". A continuació: "a patre Reymundo Costa dominicano Barchinonesi catedratico". Àpode.

441 f. (numeració antiga 432 f.); 210 x 155 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de badana.

Procedència: Al foli de guarda anterior, "Hic liber est Josephi Serrat, sacre theologie studentis" i a continuació "de mi mano y pluma he escrito estas razones". Amb el segell "Vilar de S. Boy de Llussanès". Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1976).

Bibliografia: F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes* (Barcelona: Impr. J. Verdaguer, 1836), p. 181 (Bataller), p. 191 (Costa). Sobre Bataller, vegeu *Diccionario de historia eclesiástica de España* I, p. 246-247, 645. Sobre Coder, vegeu P. VOLTES BOU, "Estatutos aprobados por la Academia de Santo Tomás de Aquino en Barcelona en 1711", *Analecta Sacra Tarraconensia*, 34, p. 343. Sobre Costa, vegeu A. COLLELL, *Escritores dominicos*, p. 96-101; M. MUNTADA, "Els integrants de la Academia dels desconfiats"·, *Boletín de la Real Academia de Buenas letras de Barcelona,* 48 (2002), p. 11-84.

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 457-460; MCEM 304 (M. Toldrà).

70.
Manuscrits registrats sense menció de procedència
Guerra Civil
1936-1938

Pocs dies després de l'esclat de la Guerra Civil, començaren a ingressar a la Biblioteca de Catalunya quantitats ingents de llibres de procedències molt diverses. Alguns provenien de recollides programades a corre-cuita per Rubió en un intent sovint desesperat de salvar biblioteques que corrien perill. Es conserva una llista breu de les recollides efectuades entre el 26 i el 31 de juliol, molt poc després que els diferents responsables del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic es reunissin a la Generalitat per decidir com actuar per protegir el Patrimoni, i aquestes recollides, tot i que òbviament més abundants en els primers mesos de la guerra, es perllongaren al llarg de tot el conflicte. En aquests casos, hi havia un coneixement d'on venien els llibres, i per tant d'una manera o altre podien ser identificats.

Ara bé, a banda de les recollides més o menys programades, una gran quantitat de llibres i altre material arribaren a la Biblioteca per altres mitjans. Així per exemple, durant els primers dies de la revolució, un gran nombre de cases nobles i edificis religiosos foren ocupats per una miríada de comitès sindicals de diferents orientacions. En bon nombre de casos els seus membres consideraren que els llibres i papers que hi havia en els edificis els pertanyien igualment, i oposaren una resistència important a la seva recuperació pels serveis de la Generalitat, que veien com a representants de l'orde establert; però també n'hi hagueren que lliuraren espontàniament a la Biblioteca els volums que trobaven. Un rebut de Jordi Rubió dona testimoni que el 15 d'agost uns membres del Partit Sindicalista lliuraren a la Biblioteca els llibres i papers del convent de carmelites del carrer Canuda; i un altre, que el 26 de setembre el Comitè Sanitari de Milícies Antifeixistes ha remès una camionada de llibres procedents d'una casa de la Diagonal. Una altra via d'ingrés no programada foren els lliuraments efectuats per les Comissaries d'Ordre Públic de diferents sectors de la ciutat, que tot al llarg de la guerra trametien de vegades llibres, de vegades cotxades o camions amb les biblioteques que trobaven en cases que inspeccionaven. Alguns dels rebuts, a tall d'exemple, indiquen:

> "Com a cap del Servei de biblioteques de la Generalitat declaro haver rebut del rondí del Comissari General d'Ordre Públic una col·lecció de l'*Enciclopedia Jurídica Española*, diversos números de la *Revista General de Legislación y Jurisprudencia* y 101 volums variats. Barcelona, 6 de març de 1937.
>
> "Com a cap del Servei de biblioteques de la Generalitat declaro haver rebut dues cotxades de llibres recollits per la policia". 10 de setembre de 1937.
>
> "Com a cap del Servei de biblioteques de la Generalitat declaro haver rebut els llibres del pis del carrer de Bruch 67, principal, de la Comissaria d'Ordre Públic de la Concepció". Barcelona, 15 de maig de 1937.

El Comissariat de la Vivenda, que gestionava una cartera d'habitatges buits —normalment de personatges exiliats per la guerra— per a allotjar refugiats o per a instal·lar els diferents

organismes dependents de la Generalitat, lliurà també sovint a la Biblioteca les col·leccions que trobava en els pisos ocupats:

> "Diagonal 757 [i. e., Gran Via], Comissaria vivenda – 4-III-38 donen els llibres que hi ha recollits".
>
> "Com a cap del Servei de biblioteques de la Generalitat declaro haver rebut de la Comissaria de la Vivenda una camionada de llibres de biblioteques d'estatges abandonats" Barcelona, 5 de febrer de 1937.

En ocasions eren els mateixos organismes que s'instal·laven en un edifici que donaven a la Biblioteca el material que hi trobava, com feren a mitjan 1937 el Dr. Mira, director de l'Institut d'Adaptació Professional de la Dona, en ocupar la que havia estat la casa del marquès de Castelldosrius, o el del Banc d'Espanya, Lluís Nicolau d'Olwer, en ocupar el Palau de la Virreina; tots dos edificis havien estat ocupats antigament pel POUM, i s'hi havien concentrat materials de procedència diversa. Hi també constància d'un lliurament fet per Robert Sabaté, del Servei de Recepció i Classificació de Metalls, organisme que recuperava col·leccions de diferents orígens —essencialment eclesiàstics— per tal de fondre els metalls i destinar-los a l'economia de guerra.

En arribar a la Biblioteca, els llibres eren triats: els llibres antics i els volums manuscrits eren destinats a les Seccions corresponents, on es registraven a fi de poder-los identificar i així protegir, mentre que els llibres moderns s'empaquetaven amb la indicació de la seva procedència... quan es coneixia. El material ingressat a través de recollides planificades era identificable —tot i que de vegades, l'acumulació ingent de material podia haver donat lloc a alguna confusió—,però tot allò que arribava procedent de recollides fetes per les forces d'ordre públic, per la Comissaria de la Vivenda o per vis com les esmentades vies no tenia cap indicació, i per tant l'origen quedava indefinit.

Entre l'1 d'agost de 1936 i l'11 de gener de 1939, en què el registre s'interromp, es van inscriure en el registre de manuscrits 1556 entrades (mss. 1353-2908). Corresponien en la seva grandíssima majoria a volums procedents d'incautacions, tot i que també es registraren alguns documents donats a la Biblioteca o en ella dipositats pels seus propietaris, els volums comprats a la llibreria Porter i als hereus de la llibreria Babra, així com algunes peces ingressades durant el període immediatament anterior a la guerra (o fins i tot abans). Tot i que de la majoria se sabia d'on venien, hi ha una part significativa dels volums, aquells que havien entrat per lliuraments de sindicats, policia o diferents organismes, dels quals l'origen no era gens clar.

Aquesta indeterminació, però, era en els anys 1930 un fet més comú del que es pot pensar. En la graella del llibre de registre hi havia un apartat destinat a apuntar l'origen dels documents; ara bé, contràriament als usos actuals, en què la indicació de procedència és una data primordial, en els anys 30 aquesta dada no es considerava imprescindible, i no s'apuntava de manera regular. De fet, hi ha un nombre relativament elevat dels manuscrits registrats abans de la guerra dels quals no hi ha cap nota que en precisi la procedència, i si a hores d'ara s'ha arribat a determinar és gràcies a la documentació d'arxiu: una carta d'agraïment de la direcció de la

Biblioteca per un donatiu o una del donant expressant la voluntat de donació, una factura, un rebut per una compra, etc. No és estrany, per tant, que en el majoria dels volums manuscrits ingressats durant la guerra la procedència no fos apuntada de manera sistemàtica. Sí que es feu sistemàticament amb les compres, perquè s'hi indicava el preu, amb alguns volums que eren donatius i, en general, amb els llibres ingressats abans de la guerra; en molts casos s'apuntà en llapis o en tinta la procedència, però un nombre important dels manuscrits que ingressaren foren inscrits sense anotar d'on venien. Això no vol dir que no hi hagués traça de la procedència: en les col·leccions importants els volums estaven col·locats junts, i en diversos casos hi havia llistes internes, ja que després de la guerra Bohigas pogué identificar amb precisió la pràctica totalitat de volums. Sabem també, per alguns dels llibres que han quedat a la biblioteca, que en alguns casos en què podia haver-hi dubtes, Bohigas va apuntar en llapis al foli de guarda l'origen del volum. Però hi ha tot un conjunt de peces, aquelles que havien estat lliurades per patrulles de policia, per sindicats o per organismes com el Comissariat de la Vivenda o altres entitats oficials, per a les quals la identificació no va ser possible.

Després de la guerra, s'obrí un període per tal que els propietaris de béns de qualsevol tipus que havien estat incautats o que havien desaparegut —mobiliari i atuells de casa, obres d'art, joies, etc.— poguessin recuperar-los. Això, ben evidentment, fou aplicat també a les col·leccions bibliogràfiques. En el moment de tornar els manuscrits, Bohigas establí una llista de les col·leccions ingressades de les quals es conservaven volums al departament de Manuscrits, alhora que establia llistes individuals per cada propietari que comprenien els documents manuscrits i els llibres d'antiquària que es conservaven a la Biblioteca. Fou aleshores que moltes de les procedències foren apuntades al llibre de registre; sabem que la inscripció fou feta en el moment del retorn perquè està escrita sempre en castellà ("Capuchinos de Pompeya", "Seo de Urgel"...) i amb la mateixa tinta amb la qual s'inscrivia la data de retorn, mentre que les mencions de procedència escrites durant la guerra estan escrites, com les descripcions, en català. Després d'obtenir la conformitat de les noves autoritats, els llibres que foren reclamats foren retornats. Va haver-hi un cert nombre de volums, manuscrits o impresos, que foren objecte de donatiu com a mostra d'agraïment per haver contribuït a la conservació de la col·lecció; igualment, algunes de les col·leccions identificades no foren reclamades, com no ho van ser tampoc la cinquantena de volums ingressats i registrats sense que se'n sabés la procedència. Un cas més complicat fou el dels cantorals, que en gran part ja no eren utilitzats per les comunitats propietàries, i que per la seves característiques de pes i dimensions eren difícils de manipular i no havien estat registrats fins a principis del 1939: la majoria de les grans col·leccions —les de les catedrals de Barcelona o de la Seu d'Urgell, de les clarisses de Pedralbes o de les benedictines de Santa Clara— foren retornades, però quedaren a la biblioteca els de l'església de Sant Agustí, els de la Cartoixa de Montalegre i alguns altres que no es van arribar a identificar.

De la cinquantena de manuscrits que romangueren a la Biblioteca, registrats però no identificats, alguns han pogut ser atribuïts a una o altra col·lecció gràcies a dades externes o internes, majoritàriament relacionades amb la història dels personatges que van formar-la o amb la seva nissaga, i per tant han estat incorporats a les notícies corresponents —tot i que cal

advertir que només es tracta d'hipòtesis que poden estar subjectes a revisió en un futur. Una quinzena de manuscrits, però, no han pogut ser atribuïts a cap de les col·leccions conegudes, i per tant es presenten descrites a continuació. Entre els documents més destacats hi ha el cartulari dels segles XII i XIII del monestir benedictí de Gerri de la Sal (ms. 1619-1620), que podria haver pertangut a Valls i Taberner per les seves arrels urgel·litanes, diversos tractats universitaris del segle XVIII que semblen d'origen valencià (ms. 3577 i ms. 3579) tortosí (ms. 3580) i gironí (ms. 3414) i que, per tant, potser podrien provenir dels fons del comte d'Alcúdia, de la catedral de Tortosa o del marquès de Camps; un parell de receptaris mèdics, també del segle XVIII, de Gerri i de Verdú i de Calella (ms. 3415 i ms. 3421), un parell d'executòries de noblesa andaluses , del mateix segle (del cal·lígraf Marcos de las Roelas, ms. 2490, i de la família Taviel de Andrade, ms. 2491), i un devocionari en castellà del segle XVIII procedent d'Ulldecona.

Fonts d'arxiu

AHBC, 127/41 – Rebuts d'ingressos de documentació lliurada per diferents comitès i sindicats. 1937-1938.

AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – "*Biblioteques adquirides per la Generalitat*", llistat de mà de Ramon d'Alòs. entrada "Llibres donats pel Comissariat de Vivenda (procedents de diverses incautacions)". 1938.

AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – Fitxes de biblioteques incautades. "Comissaria de la vivenda. Lliurats (1937) llibres de diverses procedències, la major part d'uns alemanys. Casa de convalescència nº 34" / "Comissaria de la Vivenda (Corts, 757). Ens donen llibres aplegats de diverses procedències (abril 1938). N'hi ha de Sagnier Vilavecchia. Casa de convalescència" / "Conselleria de Cultura. Llibres procedents d'incautacions" / "Policia d'Hostafranchs. Ens proporciona llibres incautats de diverses procedències: Lluís M. Brugada, F. de Salvador Solà, Eusebio Díaz, Pau Cabestany, etc. Casa de Convalescència, sala". 1938

Documents ingressats durant la Guerra Civil, registrats sense menció de procedència

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Sign. actual
1936.08.11	1429	Fol.	Documents del Partit Sindicalista Espanyol	s. XX	---	*BC, ms. 1666*
1936.08.11	1430	Fol.	Documents del Partit Sindicalista Espanyol	s. XX	---	*BC, ms. 1667*
1936.08.11	1431	Fol.	Documents del Partit Sindicalista Espanyol	s. XX	---	*BC, ms. 1668*
1936.08.18	1447	Fol.	Fragment de missal	s. XV	---	*BC, ms. 1670*
1936.08.18	1448	Fol.	Fragment d'un breviari	s. XV	---	*BC, ms. 1669*
1936.08.20	1454	Fol.	Autos de hidalguía y limpieza de sangre de los hermanos José y Francisco de Brunet		---	*BC, ms. 1672*
1936.11.06	1524	8au	Palou. Escuelas regimentales	s. XIX	---	*BC, ms. 3423*

1937.02.17	1788	rotlle	Arbre genealògic del Marqués de Baños i blasons diversos [Folis soltas de diversos formats]	--	---	*BC, ms. 3165*
1937.02.22	1804	8au	Beda. Liber scintillarum – De significatione novi et veteri Testamenti	s. XIII	---	*BC, ms. 2247*
1937.02.22	1805	4rt	Boeci. De consolatione – Ciceró. Paradoxe – De septem sacramentis – Flos virtualis	s. XIV i XV	---	*BC, ms. 1763*
1937.03.08	1806	12au	Sermones Guillelmi de Lugduno super epistulas	s. XIII	---	*BC, ms. 2279*
1937.03.08	1807	12au	Comentari a l'evangeli de Sant Joan	s. XIII-XIV	---	*BC, ms. 2278*
1937.03.08	1808	4rt	Cartulari del monestir de Gerri	s. XII	---	*BC, ms. 1619*
1937.03.08	1809	Fol.	Cartulari del monestir de Gerri	s. XIII i XIV	---	*BC, ms. 1620*
1937.03.08	1810	Fol.	De oratori	s. XV	---	*BC, ms. 3466*
1937.03.11	1811	4rt	Ordinacions sobre los oficis de sparters y vedriers de Barcelona	s. XV (fi) a XVIII	---	*BC, ms. 2081*
1937.03.12	1820	4rt	Ordo servandis in anniversariis	s. XVIII	---	*BC, ms. 2079*
1937.03.12	1821	4rt	Copia del llibre de ordinacions de la confraria dels esparters	s. XVIIII	---	*BC, ms. 2082*
1937.03.25	1840	12au	Llull, Quod actus potentiarum anime esse equales in beatitudine – Brevis practica tabule generalis – Ars ad habendum certam cognitionem Dei	s. XV	---	*BC, ms. 2261*
1937.03.31	1860	4rt	Llibre d'òbits de les carmelites descalces de la Concepció de 1588 endavant	s. XVI (1588 i ss.)	---	*BC, ms. 2086*
1937.03.31	1861	4rt	Provisió d'hidalguía a favor de Francisco Miguel i Josef Rafael dse Aldama	s. XVIII (1795)	---	*BC, ms. 2090*
1937.04.22	1952	Fol.	Catàleg de la biblioteca d'Antonio Heriz	[]	---	*BC, ms. 3467*
1937.07.24	2408	8au	Novenari d'ànimes	s. XVIII	---	*BC, ms. 3408*
1937.07.07	2453	Fol.	Executòria de Gaspar de Párraga	s. XVI (1547)	---	*BC, ms. 2508*
1937.07.07	2454	Fol.	Executòria de Francisco y Juliana de la Peña	s. XVI (1588)	---	*BC, ms. 2500*
1937.07.07	2455	4rt	Executòria de Gaspar Horozco de Santacruz	s. XVI (1557)	---	*BC, ms. 2505*
1937.07.07	2456	Fol.	Executòria de Lope de la Peña	s. XVI (1541)	---	*BC, ms. 2506*

1937.08.02	2461	8au	Establiments de Morella	s. XIV	---	*BC, ms. 2292*
1937.11.18	2561	12au	Parejas. Jaculatorias, despertadores o saetas espirituales que excitan a el alma para imitar las virtudes de los Santos	s. XVIII	---	*BC, ms. 3522*
1937.11.18	2562	8au	Informes sobre les mines de Linares	s. XVIII	---	*BC, ms. 2108*
1937.11.18	2563	4rt	Libro de memorias y capellanías de la parroquial de S. Martín de Luco	s. XVII (1674)	---	*BC, ms. 4718*
1937.11.18	2564	8au	Tractatus Ivus de Physica sive philosophia naturalis	s. XVIII	---	*BC, ms. 3579*
1937.11.18	2565	8au	Metaphysica	s. XVIII	---	*BC, ms. 3580*
1937.11.18	2566	8au	Adandrat. Cursus philosophicus	s. XVIII	---	*BC, ms. 3577*
1937.11.18	2567	8au	Tractatus de sacramento matrimonii	s. XVIII	---	*BC, ms. 3414*
1937.11.18	2568	8au	Pharmacopea	s. XVIII	---	*BC, ms. 3415*
1937.11.18	2569	8au	Pharmacopea, en català	s. XVIII	---	*BC, ms. 3421*
1937.11.18	2570	4rt	Notabilia	s. XVIII	---	*BC, ms. 2109*
1937.11.18	2571	Fol.	Executòria de D. Marcos de las Roelas Sánchez	s. XIX (18[])	---	*BC, ms. 2490*
1937.11.18	2572	Fol.	Executòria de les famílies de los Taviel de Andrade	s. XVIII (1773)	---	*BC, ms. 2491*
1937.11.18	2573	4rt	Tractat de comptes	s. XVIII	---	*BC, ms. 4719*
1938.02.22	2590	8au	Miquel dels Sants Oliver. Poesies. (Autògraf)	[s. XX]	---	*BC, ms. 3304*
1938.02.22	2591	8au	Ordres del dia de l'exèrcit constitucional de del 1.11.1837	s. XIX (1837 i ss.)	---	*BC, ms. 3407*
1938.05.24	2634	8au	Descripcions de poblacions catalanes. Relacions de festes. Tragi-comedia del delincuente honrado	s. XVIII	---	*BC, ms. 2543*
1938.05.24	2635	8au	Ramillete de varios acontecimientos festivos … en punto a fiestas mayores de lugares vecinos a Barcelona. Viatges per Catalunya. Tractat sobre l'alegria	s. XVIII (1771-1772)	---	*BC, ms. 3029*

1938.05.24	2636	8au	Llibre que contindrà la història memorable, època de la guerra civil que ha intimada la Fransa a España	s. XVIII-XIX (1793-1803)	---	*BC, ms. 3074*
1938.05.24	2637	8au	Descripcions i viatges per poblacions de Catalunya. Verdadera tertúlia sobre algunes circumstàncies ocorregudes en los tants anys esperadas festas de la Iglesia vulgarment coneguda per la Catedral de Llevant, a 2 de juny de 1782	s. XVIII	---	*BC, ms. 3106*
1939.01.02	2716	Lit14	Tertia pars dominicalis missarum	s. XVII (1696)	---	*BC, M (pendent)*
1939.01.08	2852	Lit170	Absolutiones et benedictiones	s. XVIII	---	*BC, M (pendent)*
1939.01.08	2853	Lit171	Proprium sanctorum	s. XVII-XVIII	---	*BC, M (pendent)*
1939.01.08	2854	Lit172	Antiphonarium (dominical)	s. XV	---	*BC, ms. 2320*
1939.01.08	2855	Lit173	Antiphonarium	s. XV-XVI	---	*BC, M (pendent)*
1939.01.08	2856	Lit175	Matines et laudes	s. XVII	---	*BC, M (pendent)*
1939.01.08	2857	Lit176	Antiphonarium dominicale. (Hi ha alguns folis del s. XV)	s. XVII-XVIII	---	*BC, M (pendent)*
1939.01.08	2858	Lit177	Breviari (guarda del s. XIV)	s. XVI	---	*BC, M (pendent)*
1939.01.08	2859	Lit178	Psalteri, precedit de calendari	s. XVI (inici)	---	*BC, ms. 2321*

Documents ingressats durant la Guerra Civil sense menció de procedència, agrupats per data d'ingrés i característiques comunes

• Registrats agost de 1936

Ms. 1666-1668 (antic registre ms. 1429-1431)
Documents del Partit Sindicalista Espanyol.
Vegeu: Partit Sindicalista

Ms. 1669-1670 (antic registre ms. 1447-1448)
Fragments de breviari i de missal.
Vegeu: Conferències de Sant Vicenç de Paül

Ms. 1672 (antic registre ms. 1454)
Executòria de José i Francisco Brunet.
Vegeu: Baró de Quadras

• Registrats novembre de 1936

Ms. 3423 (antic registre ms. 1524)

Palou, Escuelas regimentales
Vegeu: Llorenç Riber

• *Registrats febrer de 1937*

Ms. 3165 (antic registre ms. 1788)
Arbre genealògic del marquès de Baños
Vegeu: Marquès de Castelldosrius

• *Registrats març de 1937*

Ms. 2247, 1763 (antics registres ms. 1804-1805)
Manuscrits medievals d'origen mallorquí
Vegeu: Llorenç Riber

Ms. 2261, 2278 i 2279, 3466 (antics registres ms. 1806-1807, 1810, 1840)
Manuscrits medievals d'origen mallorquí
Vegeu: Llorenç Riber

Ms. 2079, 2081 i 2082 (antics registres ms. 1811, 1820-1821)
Llibre litúrgic de la Catedral i volums de la confraria dels esparters
Vegeu: Catedral de Barcelona

Ms. 2086 (antic registre ms. 1860)
Llibre d'òbits de les carmelites descalces
Vegeu: Carmelites descalces

Ms. 2090 (antic registre ms. 1861)
Executòria de Francisco Miguel i José Rafael de Aldama
Vegeu: Comtes de Fígols

Ms. 1619-1620
Cartularis del monestir benedictí de Santa Maria de Gerri de la Sal. Segles XII-XIII.

Ms. 1619
Cartulari cinquè del monestir de Gerri. Al marge superior del f. 1, amb lletra del segle XVIII, "16. Cax. 6, Cartulario 5". A l'inici hi ha encartada una carta de Ramon d'Abadal a Pere Bohigas indicant l'orde correcte dels folis, que havien estat mal relligats (Gurb, 1 d'agost de 1948). Segle XII, amb afegits del segle XIII.

Pergamí. 53 f. (numeració del segle XVIII 50 f.); diverses mesures (ca. 280 x 220 mm). Anotacions marginals de diferents èpoques, en llatí i en català. Numeració al marge dels documents (1-119) de mà del segle XVIII. Inicials de document destacades, i en ocasions lleugerament decorades. L'antiga coberta és un document del segle XI.

Edició: alguns documents publicats per R. d'ABADAL, "Documents catalans del temps de Carlemany", *Miscel·lània Puig i Cadafalch*, vol. I (Barcelona: IEC, 1947), p. 163-168. Documents 68 i 77, 69, 31, 56, 17, 102 editats en: *Justícia o resolució de conflictes a la Catalunya medieval: Col·lecció diplomàtica segles X-XI* (Barcelona: Parlament de Catalunya, Conselleria de Justícia de la Generalitat de Catalunya, 2018), p. 126, 297-298, 329-330, 799-800, 843-844, 849-851, 855-856.

Ms. 1620
Cartularis "quart" i "segon" del monestir de Gerri. Segle XIII.

1620/1
F. 1-27: Cartulari quart.
Numeració del segle XVIII. Text a 2 columnes. Numeració al marge dels documents (1-66) de mà del segle XVIII.

Edició: Doc. 19 i 23 editats en: *Justícia o resolució de conflictes a la Catalunya medieval: Col·lecció diplomàtica segles X-XI* (Barcelona: Parlament de Catalunya, Conselleria de Justícia de la Generalitat de Catalunya, 2018), p. 849-851.

1620/2
F. 28-35: Cartulari segon. Al marge superior del f. 28, amb lletra del segle XVIII, "Cax. 6, Cartulario 2".
8 f. (numeració del segle s. XVIII). Numeració al marge dels documents (1-28)) de mà del segle XVIII.

Pergamí. 35 f. (2a numeració del segle XVIII 37 f.); diverses mesures (ca. 380 x 255 mm). Anotacions marginals de diferents èpoques, en llatí i en català. Numeració al marge dels documents (1-119) de mà del segle XVIII. Inicials de document destacades, i en ocasions lleugerament decorades.

Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, anys 1980).

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1808-1809, registrats el 8 de març de 1937). Tornats a registrar el 1948 per Pere Bohigas amb la menció "procedentes del Archivo de la Biblioteca".

Estat de conservació: Restaurat, enquadernacions refetes.

Bibliografia: R. D'ABADAL, *Catalunya Carolíngia*, vol. III: *Els comtats de Pallars i Ribagorça* (Barcelona: IEC, 1955); M. ZIMMERMANN, "La datation des documents catalans du IXe au XIIe siècle: Un itineraire politique", *Annales du Midi*, 93, núm. 154 (1981) p. 345-375; E. MOLINÉ COLL, *Els últims dos-cents anys del monestir de Gerri (1631-1835)* (Tremp: Garniseu, 1998); M. ZIMMERMANN, *Écrire et lire en Catalogne: IXe-XIIe siècles* (Madrid: Casa de Velázquez, 2003), vol. II, p. 1025 (fonts).

Edició: I. M. PUIG I FERRETÉ, *El monestir de Santa Maria de Gerri* (Barcelona: IEC, 1991), 2 vols.

Exposicions: El ms. 1619 exposat a *Temps de monestirs: els monestirs catalans entorn l'any mil* (Barcelona: Pòrtic, Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, 1999), p. 244.

Nota: El monestir de Gerri de la Sal, molt afectat per les guerres napoleòniques, va ser desamortitzat el 1835 i l'arxiu, que havia ja sofert pèrdues, es va dispersar.

• *Registrat abril de 1937*

Ms. 3467 (antic registre ms. 1952)
Catàleg de la biblioteca d'Antonio Hériz
Ingressat abans de la Guerra Civil

• *Registrats juliol de 1937*

Ms. 2500, 2505, 2506 i 2508 (antics registres ms. 2453-2456)
Executòries de noblesa
Vegeu: Marquès de Castelldosrius

Ms. 2292 (antic registre ms. 2461)
Establiments de Morella.
Vegeu: Ferran Valls i Taberner

Sermonari d'origen valencià

Ms. 3408
Novenari de las santas ànimas. Sermons en català. Segle XVIII.

1. F. 1-4: "*Dia I del Novenari de las Stas. Animas*". Tema "Visitabo in virga iniquitates eorum et in verberibus peccata eorum, Psalm. 88", 2 parts.
2. F. 5-9: "*Dia II del Novenari de Animas*". Tema "Uniuscujusque opus quale sit ignis provabit, I Cor. 5", 2 parts.
3. F. 10-14: "*Sermó III. Privació de Deu S. N.*". Tema "Quando veniam et apparebo ante faciem Dei, Psalm. 41", 2 parts.
4. F. 15-19: "*Sermó IV. Memória del mal &c.*". Tema "Vermis eorum non moritur, Marc. 9 et Isai. 66", 2 parts.
5. F. 20-26: "*Sermó V. Memória del temps &c.*". Tema "Venit nox quando nemo potest operari, Joan. 9", 2 parts.
6. F. 27-34: "*Sermó VI. Olvit dels amichs &c.*". Tema "Omnes amici ejus spreverunt eam, et facti sunt ei inimici, Jer. Thron. Cap. 1", 2 parts.
7. F. 35-39: "*Sermó VII. Olvit dels fills y parents*". Tema "Dereliquerunt me proximi mei et qui me noverant obliti sunt mei, Job cap. 19". Incomplet: només hi ha l part.
8. F. 40-45: "*Sermó VIII. Sufrági de la Comunió*". Tema "Da nobis panem hunc, Joann. Cap. 6", 2 parts.
9. F. 46-50: "*Sermó IX. Mèrit dels sufragis*". Tema "Esto misericors, praemium enim bonum tibi thaesaurizas in die necessitatis, Tobiae cap. 4". Incomplet: només hi ha l part.

50 f.; 210 x 155 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb les guardes marbrejades.

Procedència: Exlibris ms. al foli que segueix la guarda: "José Maciá Pbro.". Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 24 de juliol de 1937, signatura antiga ms. 2408).

Nota: L'exlibris pertany probablement a Josep Macià Abela (Crevillent, 1877-Oriola, 1932), prevere i poeta (J. Montañés), autor de l'himne d'Oriola. Hi ha dos altres sermonaris d'origen valencià, els mss. 3615 i 3616, que probablement ingressaren també durant la Guerra Civil però no van ser registrats.

• Registrats novembre de 1937

Ms. 2108 (antic registre ms. 2562)
Informe sobre les mines de Linares
Probablement, ingressat abans de la Guerra Civil, amb la biblioteca de Lluís Marià Vidal

Ms. 2109 (antic registre ms. 2570)
Notes de dret canònic
Vegeu: Ferran Valls i Taberner

Ms. 4719 (antic registre ms. 2573)
Tractat d'aritmètica
Vegeu: Compra Salvador Babra

Document relacionat amb un comissari de la Inquisició, d'origen basc

Ms. 4718
Capellanía de Mendivil. Al f. 1, anotació: "Presentó esta capellanía Don Francisco Andoin como patrono de ella por la muerte de Don Joseph de Avezia, natural de Ozaeta, a don Domingo Andoin y Mendivil, natural y beneficiado de Munain, el año mil setecientos y ochenta y tres, ante Lorenzo del Cueto escrivano y notario en la villa de Salvatierra". A continuació, d'una altra mà: "y por

muerte de este Don Domingo la presentó el citado Dn Francisco García Andoyn en mí, su sobrino Manuel Vicente García de Andoyn". Amb un foli solt amb el títol "*Libro de memorias y capellanías, aniversarios y censos impuestos por ellos de la parrochial del señor San Martín del lugar de Luco a fabor del cavildo de la iglesia de dicho lugar, siendo beneficados los licenciados Don Juan de Sarralde, comissario del Santo Officio, y Juan Fernández de Apodaca, este año de 1674*". 1674-1851.

227 f. (num. antiga 211 f.); 310 x 210 mm. Enquadernació en pergamí flexible coetània, amb tanques de botó, a la coberta "Capellanía fundada por el licenciado Dn Juan Díaz de Arcaya en la parroquial de Mendivil".

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 18 de novembre de 1937, signatura antiga ms. 2563).

Nota: L'església parroquial de San Martín de Luko forma part actualment del municipi d'Arratzua-Ubarrundia, en el qual s'integren entre altres els pobles de Luko i Mendibil. Entre els expedients de neteja de sang dels membres i familiars del tribunal de la Inquisició de Logronyo a principis del segle XIX n'hi ha un de Manuel Vicente García de Andoin, de Munain, prevere de Salvatierra i comissari del Sant Ofici (F. J. DÍAZ MORRAS, "Hacia el final de la Inquisición en España: el cierre del Tribunal de Logroño en1820", *Historia constitucional*, 21 (2020), p. 300 319).

Devocionari procedent d'Ulldecona

Ms. 3522

"*Parejas, jaculatorias, despertadores o saetas espirituales que excitan a la alma para imitar las virtudes de los santos y aborrecer los pecados*". A continuació: "Va esta obrilla dividida en dos partes, la primera se expresa en jaculatorias, la segunda en quartillas y para el mismo final". Al f. 182: "Tabla que ordena y señala por meses, días y páginas los santos que en este libro se presentan". Finals del segle XVIII.

188 f. (num. d'origen 354 p.); 150 x 105 mm. Enquadernació en pergamí. Títol al llom "Jaculatorias o parejas".

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 18 de novembre de 1937, signatura antiga ms. 2561). Al marge superior del foli de guarda anterior "Ulldecona". Potser van ser recollides i enviades per la bibliotecària d'Ulldecona, o potser van ser recollides en el viatge fet per recollir l'arxiu de Vallbona pel dr. Guitart (AHBC c. 127/36).

Tractats acadèmics d'origen valencià

Ms. 3577

Recull factici de cursos de filosofia, impartits a la Universitat de València. Mitjan segle XVIII (ca. 1738).

3577/1

F. 1-60: LLUÍS ADAMDRAT, "*Cursus philosophicus juxta inconcusam totissimam doctoris angelici divi Thomae de Aquino doctrinam elaburatus a Ludovicus Adandrat*". Al f. 59, "Per Cristum dominum nostrum amen. Deus. Odie chalendis marsi anno domini millessimo sept. 38". Al f. 60, "*Los misterios del rosario*", en vers.
60 f. (numeració antiga 125 f.).

3577/2

F. 61-203: "*Cursus philosophi[cus]. Tractatus secundus*". Al f. 203, "*Significats de calors segons Diego de Vega*".

203 f.; 210 x 155 mm. Enquadernació coetània en pergamí, amb restes de tanques de botó.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 18 de novembre de 1937, signatura antiga ms. 2566).

Estat de conservació: Llom malmès.

Bibliografia: S. ALBIÑANA, *Universidad e Ilustración: Valencia en la época de Carlos III* (València: Universitat de València, 1988), p. 52-53.

Nota: Lluís Adamdrat, doctor en teologia per la Universitat de València, va desenvolpuar-hi pràcticament tota la seva carrera acadèmica. El 1737 va guanyar una càtedra de filosofia tomista, i més endavant n'ocuparia una de teologia.

Ms. 3579
"*Cursus philosophicus. Tractatus quartus de fisica sive de filosofia naturalis*". Al f. 91, "1739 explicantur". València?, 1739.

213 f.; 215 x 155 mm. Enquadernació coetània en pergamí sobre cartró, amb restes de tanques de botó.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 18 de novembre de 1937, signatura antiga ms. 2564).

Estat de conservació: Cobertes malmeses per mossecs de ratolins.

Bibliografia: S. ALBIÑANA, *Universidad e Ilustración: Valencia en la época de Carlos III* (València: Universitat de València, 1988).

Nota: El títol i escriptura són de la mateixa mà que el segon tractat del ms. 3577.

Ms. 3580
Recull factici de cursos de filosofia. Segle XVIII.

3580/1
F. 1-77: "*Tractatus metaphysicae*".

3580/2
F. 78-160: "*Tractatus physicae*"

160 f.; 205 x 150 mm. Al f. 1, gravat de la saviesa; al f. 20, de sant Ignasi de Loiola; al f. 40, esquema; al f. 56, de Jesús amb els instruments de la passió; al f. 78, de sant Francesc Xavier, al f. 110, de sant Gregori, al f. 126, de sant Gregori; al f. 146, de sant Jeroni; al f. 153, de sant Agustí. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó; a l'interior del segon pla, foli d'un text relatiu a la diòcesi de Tortosa.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 18 de novembre de 1937, signatura antiga ms. 2565).

Tractat acadèmic d'origen gironí

Ms. 3414
Recull factici de cursos de dret impartits a Girona, copiats per Jaume Rabassa. Girona, 2n quart del segle XVIII (1731 o post).

3414/1
F. 1-127: BAUDILI PRATS, "*Tractatus de sacramento matrimonii*". Al f. 126: "Presens tractatus a doctore Baudilio Prats, canonico penitentiariis sedis Gerunde, fuit dictatus, scriptus autem a me, Jacobo Rabassa". Al f. 1, taula de contingut.
Numeració antiga 241 p. Al f. 5, gravat de sant Tomàs d'Aquino datat de 1731.

Nota: Hi ha un altre tractat de Baudili Prats, canonge penitencier, a la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona, ms. 287, i un altre al fons Fina Rocas de l'Arxiu Municipal de l'Ajuntament de Palafrugell, capsa 646.

3414/2
F. 128-262: MELCIOR, "*Tractatus de restitutione juxta miram angelici preceptoris doctrinam scriptus a me Jacobo Rabassa"*. Al f. 259: "Fuit traditus presens tractatus a doctore Melcior, publico in Gerundesi palestra, a me traslatus Jacobo Rabassa". Al f. 260-262, taula de contingut. Numeració antiga 258 p.

262 f.; 205 x 155 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de badana.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 18 de novembre de 1937, signatura antiga ms. 2567). Podria provenir de la biblioteca del marquès de Camps.

Receptaris farmacèutics

Ms. 3415

"*Explicatio medicamentorum*". Recull miscel·lani de receptes de medicina, adrogueria i cuina, manuals pràctics i altres textos. En llatí i en català, algun text en castellà. Catalunya occidental (Gerri de la Sal, Verdú), segle XVIII (ca. 1746-1790).

F. 1: "*Praeludia necessaria de ponderibus et mensuris medicinalibus*".
F. 3-19: "*De aquis destillatis*". Receptes d'infusions, decoccions i xarops. En llatí.
F. 19v-28v: Receptes farmacèutiques en llatí i en català, alguna en castellà. Al f. 27v: "Finis coronat opus".
F. 29-30: Receptes de cuina i receptes mèdiques.
F. 30-32: Receptes de colutoris.
F. 33-39: "*Explicacions per fer diferentes coses de adrogueria y per altres coses"*. Receptes de cuina.
F. 57-71: "*Compendium breve continens diverssas ditas galenico-chimicas theorico-practicas pertinens ad medicamentorum cognitionem electionem, preparationem adque etiam compositionem ex diversis autoribus trassumptas*". Manual en forma de preguntes i respostes. A la fi, "Nomen meum est Antonius Vidal (sobe un altre nom, Bonaventura Colomer, cancel·lat) appothecarius seu pharmaceuticus".
f. 72-73v: Llistat de simples. En llatí.
f. 73v-74v: Receptes mèdiques, En llatí.
f. 75-81: "*Tractatus 1us de animalibus et eorum partes*". Manual en forma de preguntes i respostes. Al f. 81, "Finis coronat opus".
f. 81v-85: Receptes mèdiques. En llatí.
f. 85-106v: Llista de simples. En llatí.
f. 108-113: Receptes mèdiques. En català i en llatí.
f. 130-132v: Receptes mèdiques. En català i en llatí.
f. 133-136: Índex alfabètic de la A a la F, que remet al número de pàgina.
f. 137-137v: "*Devoción admirable*".
f. 138-139: Índex alfabètic de la L a la V, que remet al número de pàgina.
f. 139v-140: Receptes per conservar el vi. En català.
f. 140v: Receptes breus per fer colors.

140 f. (numeració d'origen 218 p., f. 39v-56v, 108, 113v-129v en blanc); 205 x 150 mm. Diverses mans. Enquadernació en pergamí coetània, restes de tanques de badana.

Procedència: Al f. 1: "Pertinet librum istud (cancel·lat, "Bonaventura Colomer? Gerrienti") villa", "Antonius Vidal Verdunensis" afegit damunt de la frase cancel·lada. "Factum et inceptum inscribendi die 24 junii 1746". Ingressat durant la Guerra civil (signatura antiga ms. 2568).

Estat de conservació: Enquadernació rebregada, diversos folis desenquadernats.

Nota: Bonaventura Colomer, natural de Gerri, fill de sastre, va fer les pràctiques amb l'apotecari de Barcelona Carles Senant durant els anys 1746 i 1747. Antoni Vidal Micaló, natural de Verdú, fill de pagès, consta que es va formar a Barcelona com a apotecari entre 1788 i 1790 amb Gaietà Marrugat i Miret (R. JORDI I GONZÁLEZ, *Colectánea de 'speciers', mancebos boticarios, boticarios, farmacéuticos practicantes de farmacia y farmacéuticos en Cataluña (1207-1997)*, Barcelona: Fundación Uriach 1838, 2003, p. 553, núm. 05236, i p. 507, núm. 04440).

Ms. 3421

Antidotari o farmacopea, distribuït per tipus de productes: xarops, pólvores, ungüents, píndoles, coliris, olis, etc. En català. Als f. 146-155, índex alfabètic de matèries. Calella (Maresme), bisbat de Girona, darrer quart del segle XVIII (ca. 1774-1779).

157 f.; 205 x 150 mm. Amb nombrosos afegitons de diverses mans. Rúbriques ornamentades amb tinta, moltes de les lletres inicials amb carotes. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: A l'interior de la coberta anterior, entre proves de ploma: "[Hic] liber est Raphaelis Mandri [...] episcopat. Gerundensis", i al foli de guarda posterior, "Rafel Mandri de [Calella]". Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 18 de novembre de 1937, signatura antiga ms. 2569). Podria provenir de la biblioteca del marquès de Camps.

Estat de conservació: Primers i darrers folis i coberta molt malmesos per l'ús.

Bibliografia: F. SABATÉ I CASELLAS, "L'ús del català en l'àmbit científico-mèdic als segles XVIII i XIX", en: *1714*, ed. J. de PUIG I OLIVER (Barcelona: IEC, 2016) (Publicacions de la Presidència. Sèrie Major, 3), p. 183-188.

Nota: Rafael Mandri Casals, de Calella (Maresme), fill de metge, va fer pràctiques a la botiga de Josep Sabater Ferrer, apotecari de Barcelona, entre 26 d'octubre de 1774 i 28 de març de 1776, i va ser titulat el 16 de juny de 1779 per Pere Güell, lloctinent del protometge (Arxiu de la Universitat de Barcelona, llibre 248; vegeu R. JORDI I GONZÁLEZ, "Mancebos boticarios en el Principado de Cataluña. Siglo XVIII", *Anales de la Real Academia de Farmacia*, 37/4 (1971) p. 525-616; IDEM, *Colectána de 'speciers', mancebos boticarios, boticarios, farmacéuticos practicantes de farmacia y farmacéuticos en Cataluña* (Barcelona: Fundació Uriach, 203), p. 318, núm. 00708).

Nota: vegeu també BC, ms. 3415 (Receptari de medicina), ingressat igualment durant la Guerra Civil.

Executòries de noblesa andaluses

Ms. 2490

"*Executoria ganada en contradictorio juicio, filiaciones, provanças y recevimientos por donde se justifica jurídicamente la nobleça e hidalguía que goça Don Marcos de las Roelas Sánchez y Paz de sus padres, primeros, segundos, terceros y quartos paternos y maternos abuelos y demás sus ascendientes, todo con autoridad de justicia por su notoriedad para su mayor validación*". Incomplet, falta text entre els f. 4 i 5. Còrdova, 12 d'agost de 1707.

69 f. 300 x 205 mm. En paper timbrat de 1707. Lletra itàlica. Foli de títol cal·ligràfic en sèpia i vermell, amb decoracions de cortines en verd i florons en blau i vermell. Inici de cada part decorat. Rúbriques en vermell. Text doblement emmarcat per doble línia realçada en groc. Amb autentificacions als f. 3v-4v, 68v-69v. Segell de placa al f. 69v. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 18 de novembre de 1937, signatura antiga ms. 2571). Podria provenir de la biblioteca del marquès de Castelldosrius.

Estat de conservació: Llom i f. 1 i 60 desenganxats.

Bibliografia: A. MARTÍNEZ PEREIRA, "Un calígrafo español en la corte de D. João: V. Marcos de las Roelas y Paz", *Península: revista de studos ibericos,* 0 (2003), p. 355-368.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1978).

Nota: cf. BNE ms. 22844 (Quadern de cal·ligrafia de Marcos Fernández de las Roelas y Paz, 1703).

Ms. 2491
Carta executòria d'hidalguia de la famíla dels Taviel de Andrade. Thomares (Sevilla), 22 de gener de 1773.

107 f.; 315 x 220 mm. El primer i el darrer foli en paper timbrat de 1773. Al f. 1, títol en un cercle ornat en vermell i grisalla; al f. 3, inici del text dins d'orla. Text doblement emmarcat per doble filet vermell. Rúbriques en vermell. Amb autentificacions al f. 107. Enquadernació coetània en vellut granat, amb restes de tanques de veta.

Procedència: Al f. de guarda "Dn Mariano de Zafra Taviel de Quadrado, capitan del 1 regimiento de Alfonso 12, Sevilla", Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 18 de novembre de 1937, signatura antiga ms. 2572). Podria provenir de la biblioteca del marquès de Castelldosrius.

Estat de conservació: Enquadernació malmesa.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1978).

Nota: Mariano Zafra Taviel de Andrade (Sevilla 17.2.1857 – Sevilla 22.12.1938), fou tinent coronel del regimento de Caçadors de Alfonso XII, 21º de cavalleria, i capità del regiment de llancers de Villaviciosa, 8º de cavalleria. Solter, el febrer de 1917, als 60 anys, se li concedí la retirada de l'exèrcit amb destí a Sevilla. El seu pare, Mariano Zafra, terratinent, havia mort a Sevilla el 1874; tingué només una germana, Concepción Zafra, casada el 1902 con Carlos Carlés Ruiz de Lira, comandant de artilleria veterà de Filipinas y Cuba, mort el 1905 (G. C. REQUENA, "Mariano Zafra Taviel de Andrade", *Aquella gente del Villaviciosa*, (26 de novembre de 2018), https://lancerosvillaviciosa.blogspot.com/2018/11/aquella-gente-del-villaviciosa-187.html, consulta 7 de gener 2025).

• *Registrats febrer de 1938*

Ms. 3304 (antic registre ms. 2590)
Poesies de Miquel dels Sants Oliver.
Probablement, ingressat abans de la Guerra Civil, amb documentació procedent de la liquidació de L'Avenç lliurada per Jaume Massó i Torrents.

Ms. 3407 (antic registre ms. 2591)
Ordres del dia de l'exèrcit constitucional de 1837.
Vegeu: Bofarull (papers de Josep de Manjarrés).

• *Registrats maig de 1938*

Ms. 2543, 3029, 3074 i 3106 (antics registres ms. 2634, 22635, 2636 i 2637)
Volums del baró de Maldà.
Vegeu: Marquesa de Castellbell.

• Registrats gener de 1939 – Cantorals

Ms. M (pendents d'assignar, antics registres ms. 2716, 2852, 2853, 2855, 2856, 2857, 2858)
Cantorals
Passats a la Secció de Música, pendents d'assignar registre.

Ms. 2320-2321 (antic registre ms. 2854-2859)
Antifonari i saltiri de la catedral de Tortosa
Vegeu: Tortosa

1.2. BIBLIOTEQUES I MANUSCRITS INGRESSATS D'ANTICS DONANTS O VENEDORS

71. Babra-Vindel, Llibreria
72. Bofarull, Francesc de
73. Carreras, família
74. Givanel, Joan
75. Porter, Llibreria
76. Ràfols, Josep Francesc
77. Romanyà, baró de
78. Rubió i Lluch, Antoni
79. Serra i Boldú, Valeri
80. Toda, Eduard
81. Valls i Taberner, Ferran
82. Viada i Lluch, Lluís Carles

******

71.
Llibreria Babra (a partir 1930 Antiga Llibreria Babra, dirigida per Pere Monge o per Francisco Vindel)
Compra
1912-1938

Nascut a Manresa el 1874, el jove Salvador Babra començà a treballar per a Lambert Mata mentre estudiava el batxillerat a Barcelona ordenant la seva nodrida col·lecció de llibres. El bibliòfil hi descobrí condicions de bibliotecari, i va començar a confiar-li les compres de volums, tant a subhastes com a llibreters estrangers. El cuquet del negoci dels llibres picà Babra, que al cap d'un temps decidí abandonar el estudis d'arquitecte que havia començat, sembla que força avançats, per establir-se com a libreter, en un primer moment en el seu domicili del carrer Méndez Núñez, a partir de 1897; tingué igualment un altre dipòsit en un pis de la plaça de Sant Josep Oriol, al costat de la plaça del Pi. Finalment, el 1915 s'instal·là al número 45 del carrer Canuda, on atengué els clients fins a la seva mort prematura, el gener de 1930.

Coneixedor dels clàssics de la bibliografia hispana del XIX (l'*España Sagrada* del padre Flórez, el *Viage literario* de Villanueva, les *Memorias* de Torres Amat, etc.), sabé identificar, en els seus viatges de prospecció a l'interior (Lleida, Osca, Terol, etc.) biblioteques importants, que aconseguí examinar per tal d'adquirir-ne les peces més preuades. Passaren així per les seves mans les restes de la biblioteca de la família de Sánchez Muñoz a Terol, la de Joaquín Moner a Fonz, o la de l'advocat Soldevila a Lleida, rica en llibres sobre història de Catalunya. Sovint, però, les visites es feren a biblioteques de més a la vora: el 1908 anà a la rectoria de Caldes de Montbui a inspeccionar, juntament amb Alfons Bonay i Jaume Andreu, un conjunt d'impresos antics procedents de la biblioteca de Pere Miquel Carbonell, que es venien per sufragar les obres de la rectoria; molt probablement, ve d'aquí una còpia d'obres de Sal·lusti autògrafa de Carbonell (ms. 448), així com alguns dels impresos antics amb notes seves que es conserven a la BC. Babra seleccionà igualment obres de la biblioteca del marquès de Llió, del carrer de Montcada, de la biblioteca Carreras o de la de Manuel de Bofarull, entre tantes i tantes d'altres. A més, en els seus fons llibraris, dels quals no va establir cap catàleg, s'hi podien trobar documents inesperats, com ara un voluminós apartat de llibres sobre l'Extrem Orient (PALAU, *Memorias*, p. 479-480), que fou l'admiració de l'orientalista francès Auguste Pelliot en el seu pas per Barcelona; molt probablement, una *Histoire du paganisme indien* (ms. 328), magníficament il·lustrada i exposada en la inauguració de la Biblioteca de Catalunya el 1914, n'havia fet part.

Babra, mitjancer

La primera relació entre Babra i l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) s'estableix el 1908, quan Babra actua com a mitjancer en la venda d'un volum pertanyent a la biblioteca de Baldiri Carreras, l'extraordinària còpia de 1352 de la Crònica de Ramon Muntaner (ms. 4). No seria l'única vegada que jugaria aquest rol; el tornaria a exercir a favor de la Biblioteca en el que va ser sens dubte una de les adquisicions més importants de la biblioteca, la del Cançoner Gil (ms.

146). El manuscrit fou adquirit gràcies a la generositat de deu mecenes, però fou Babra qui avançà els diners per adquirir-lo a la vídua Gil, permetent així que hi hagués temps suficient perquè es recollissin les aportacions que havien d'evitar que el cançoner fos venut a l'estranger[916].

La "Compra Babra" i la biblioteca de la família Sánchez Muñoz

Al plenari de l'IEC del 20 de desembre de 1908, Miquel dels Sants Oliver llegia una ponència, redactada conjuntament amb Jaume Massó i Josep Pijoan, sobre l'oferta d'un conjunt de manuscrits feta per Babra. L'encàrrec havia estat fet en la Junta del dia 8, davant de l'oferta de l'antiquari, que demanava 50.000 pts per un conjunt de vint-i-set manuscrits medievals, en bona part en català, amb destinació a la futura Biblioteca de Catalunya. Bon nombre dels volums, molts d'ells amb l'enquadernació d'origen i en bon estat, havien format part de la biblioteca a Peníscola de Benet XIII, el Papa Luna; d'allí havien passat a la del seu successor, Climent VIII (Gil Sánchez Muñoz). Els llibres del darrer papa de Peníscola haurien estat recuperats pel seu nebot, el cavaller Pedro Sánchez Muñoz (1430-1483), que els hauria transportat a la biblioteca pairal de Terol. El conjunt era completat per tres inventaris fins aleshores desconeguts de la biblioteca papal de Peníscola, amb dades del més gran interès sobre les persones que havien recuperat alguns dels volums en el moment de la mort de Benet XIII. El dictamen emès pels erudits era, ben evidentment, que calia intentar adquirir la col·lecció, tant pel seu interés intrínsec com per la seva vàlua com a testimoni d'una biblioteca històrica.

Val a dir que, com totes les biblioteques d'època medieval i moderna, la biblioteca dels Sánchez Muñoz havia anat buidant-se d'algunes peces al llarg dels segles: per posar només un parell d'exemples, a la Biblioteca nacional de Madrid (BNE, ms. 802) es conserva un Fuero de Teruel que se suposa establert per a la família, i a París es conserven unes *Crónicas de Castilla* amb exlibris manuscrit i glosses autògrafes del fill de Pedro, Gaspar Sánchez Muñoz (Terol, 1483-1544), que, abans d'ingressar a la Bibliothèque Nationale (Paris, BnF, ms. Esp. 220), havien pertangut a Joan Antoni Maians i Siscar (Oliva, 1718-València, 1801). Res no impedeix pensar que la biblioteca mayansiana hagués pogut incloure altres còdexs de la mateixa procedència[917]. Altres biblioteques modernes poden haver incorporat igualment algun volum, sobretot si tenim en compte que molts dels còdexs que apareixen a l'inventari de Gaspar Sánchez Muñoz de 1530, inclòs en l'oferta, no han estat identificats. Un exemple n'és la traducció al català del Decameró adquirida per Bonsoms (BC, ms. 1716), que havia pertangut anteriorment a Miquel Victorià

[916] Babra devia tenir uns actius considerables, ja que no foren aquestes les úniques vegades que prestà diners. Segons explica Palau, "el 1894 Babra avançà diners al llibreter Rosés, que s'havia quedat amb la llibreria Cervantes, per adquirir la biblioteca de la família Cerveró, de Cervera, que estava amuntegada en un dipòsit obscur vora la plaça Tetuan, amb la condició de quedar-se'n tres sacs de llibres escollits" (*Memorias*, p. 121-122).

[917] Potser podria provenir-ne igualment el manual de tintoreria de Joanot Valero, de Sarrión, actiu a València i a la comarca de Sogorb (s. XV-XVI), que havia pertangut igualment a la biblioteca de Maians (notes de Francisco PÉREZ BAYER a Nicolas ANTONIO, *Bibliotheca Hispana Vetus*, Madrid: Ibarra, 1788, vol. II, p. 344). El 1963 fou venut per la Llibreria Tuèbols a Joan Gili, i els hereus d'aquest el van vendre el 2018 a la Universitat de València, d'on Maians havia estat rector (València, Biblioteca Històrica de la Universitat de València, ms. 1084; Sciència.cat DB ms267). Agraeixo coralment el suggeriment i les precisions a Lluís Cifuentes.

Amer i que Massó considera que venia dels Sánchez Muñoz (probablement per l'enquadernació, similar a d'altres de la mateixa procedència, i per una anotació al foli de guarda). Tot i la dispersió, el conjunt que ingressà a la Biblioteca de Catalunya, al voltant d'una trentena, era una representació no genys menyspreable d'aquella important biblioteca medieval.

Malgrat l'interès innegable dels documents, la quantitat demanada no era fàcil d'aconseguir. Les relacions amb Babra continuaren i —malgrat que no s'ha trobat cap altra proposta escrita— sembla evident, vist el resultat, que l'antiquari amplià l'oferta inicial amb altres volums. En el ple de 13 de novembre de 1911 Massó informa de les seves converses amb el president de la Diputació per iniciar l'adquisició dels manuscrits catalans de la Biblioteca del Papa Luna:

> "L'antiquari Sr. Babra que n'és possedor està disposat a cedir-los tots en dipòsit mitjansant el pagament d'un primer plec de 16000 pts., i per a reunir aquesta suma es pot comptar amb un remanent de 5000 pts que encara té disponibles l'Institut i amb el donatiu de la Sra. Vda. Sanllehy. El restant podria treure's de la quantitat que per a la Biblioteca senyalarà l'any pròxim la Diputació" (AIEC, Actes de la Secció Històrico-Arqueològica, 13 de novembre de 1911).

El 29 d'abril de 1912 se signava un conveni per a l'adquisició de llibres i manuscrits dits del Papa Luna (tot i que molts dels que formarien finalment part de l'oferta no haguessin pertangut, de fet, ni al pontífex ni a la seva família). Els diners per pagar-los havien de sortir dels pressupostos assignats a la Biblioteca i a la Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC, ja que es tractava de llibres del seu domini; però, com es dedueix de l'acta anterior i de la que se cita a continuació, s'hi dedicaren també diners procedents del pressupost extraordinari acordat per l'Ajuntament a la Biblioteca i de donatius particulars a la institució. Per tot plegat, el seguiment dels pagaments, distribuïts en quatre terminis, entre 1912 i 1915, fou un tema relativament complex i recurrent en les sessions de l'Institut. Així, per exemple, a l'orde del dia de la sessió del mes de gener de 1913 el tema era novament a l'agenda:

> "Respecte al segon dels plaços acordats amb el sr. Babra per la seva col·lecció de manuscrits i impresos que entregà al Institut, diu el sr. President de la Diputació que prodria pagar-se de les 50.000 pts del pressupost extraordinari de l'Ajuntament i de 30.000 destinades per la Diputació de Barcelona" (AIEC, Actes de la Secció Històrico-Arqueològica, 20 de gener de 1913).

Les 20.000 pts del segon pagament foren lliurats a Babra el 2 de maig de 1913, a les quals seguirien el 1914 altres 20.000 pts. Finalment, el 12 d'abril de 1915 es pagaven 26.181,82 pts, que corresponien a l'import del darrer termini (25.000 pts) més els interessos de demora corresponents al 345 dies que es va trigar a fer-lo efectiu. Una part d'aquesta quantitat fou pagada en metàl·lic (13.694,15 pts), i la resta en títols de deute públic de la província de Barcelona. Cadascun dels pagaments va anar correspost per l'ingrés d'un lot de documents: dinou el 1912 en el primer lot, vint-i-sis en en segon de 1913, quaranta-cinc en el tercer de 1914, i finalment setze en el quart i darrer lot de 1915. Cada lot anava encapçalat per alguns manuscrits de la familia Sánchez Muñoz, seguits per altres de diversa procedència. El total pagat finalment pel

conjunt —incloent-hi els interessos de demora— fou de 82.181,82 pts, per un total de 106 unitats (101 volums i sis capses amb documentació verdagueriana).

En tot l'afer sembla haver-hi hagut una barreja d'indefinició i de confiança, lligats probablement a la manera de fer del negoci d'antiquari en general i de Babra en particular: no hi ha llistes fixes per part de l'antiquari, i és evident que en el darrer lot es van afegir documents (com veurem a continuació) ingressats més tard i que, per tant, no podien haver estat inclosos en els primers tractes. Intercalats en el registre hi ha, a més, alguns documents (normalment breus) que consten com a "torna", sense preu.

Cal tenir en compte, però, que no tots els volums que Babra posseí de la biblioteca Sánchez Muñoz passaren a la Biblioteca de Catalunya en aquesta gran venda. El llibreter havia començat a dispersar la biblioteca abans de 1908: a tall d'exemple, entre els manuscrits que n'havien format part, i que haurien sortit abans de l'oferta Babra a la BC, cal comptar un manuscrit en italià de factura probablement catalana (l'actual ms. Berol. Ital. Qu. 76 de la Biblioteca Jagiellońska de Cracòvia), adquirit a Babra el 1907 per la Königliche Bibliothek de Berlin[918]; a la mateixa col·lcció es conserva una miscel·lània mèdica catalana (Berol. Hisp. Qu. 62) que podria haver passat igualment per Babra, i que inclou en els f. 41 i 57v unes anotacions d'una mà que recorda la que afegeix altres notes en diversos manuscrits de la família Sánchez Muñoz. És molt probable que l'inventari de la biblioteca d'Avinyó que es conserva a la Biblioteca Nacional de Madrid (BNE, ms. 6399) ingressés també per mediació de Babra per les mateixes dates. D'altra banda, tot sembla indicar que un volum significatiu del que recuperà el llibreter fou venut al monestir de Cogullada, prop de Saragossa, per formar el seu "Fondo de Aragón". Malgrat la dispersió d'aquesta última biblioteca a mitjans dels anys trenta, sabem la destinació final d'alguns dels volums que la conformaven: el manuscrit de la *Visión delectable* d'Alfonso de la Torre (ms. 970) ingressà a la BC el 1929 per intercanvi amb llibres duplicats, i alguns llibres de l'arxiu Sánchez Muñoz que es trobaven a Cogullada acabaren a la biblioteca de l'Abadia de Montserrat (ms. 1099-1100). A més, alguns volums que hi pertanyien —la traducció de les Paradoxes de Ciceró de Ferran Valentí (ms. 1029), o un recull de textos sapiencials en català (ms. 1031)— foren adquirits per la BC en anys posteriors, tot i que haurien pogut formar part de l'oferta inicial. No podem saber si això es deu a la murrieria del llibreter, o al fet que, segons Palau, tenia un fons tan gran que a la fi no controlava del tot les existències. Si ens inclinem per aquesta darrera possibiblitat, és lícit pensar que, molt probablement, els llibreters que recuperaren el fons de la llibreria —Vindel, Porter— acabaren de vendre els que haguessin pogut quedar. En qualsevol cas, el conjunt adquirit és d'un valor i interès inqüestionables.

[918] Oració de Sant Ciprià (Cracòvia, Biblioteca Jagiellońska, Berol. Ital. Quart. 76); descrit a R. SOSNOWSKI, *Manoscritti italiani conservati nella Biblioteca Jagellonica di Cracovia (sec. XIII-XVI)* (Kraków: Jagiellonian University, 2012), p. 148-151 (còpia digital: https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/58/edition/49/content, consulta 7 de gener de 2025). Durant la Segona Guerra Mundial, una selecció de manuscrits de la Deutsche Staatsbibliothek de Berlin a l'abadia de Grüssau (Krzeszów, Baixa Silèsia) per assegurar-ne la protecció. A la fi de la guerra, la zona s'integrà administrativament a Polònia, i les col·leccions dipositades a l'abadia foren traslladades a la Universitat de Cracòvia, on la col·lecció és coneguda com a Berlinka. Agraeixo a Lluís Cifuentes que em cridés l'atenció sobre la presència de la miscel·lània mèdica en aquesta col·lecció (*ibidem*, Berol. Hisp. Quart. 62) (còpia digital https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/69/edition/60/content, consulta 7 de gener de 2025).

- *Altres manuscrits inclosos en la "Compra Babra"*

Babra havia format el seu fons comercial a partir de l'adquisició de biblioteques molt diverses; els manuscrits que completaren la compra de la biblioteca SÁNCHEZ Muñoz són una bona mostra d'aquesta diversitat. D'alguns es pot intuir la procedència, però en altres casos, malauradament, aquesta és més difícil d'esbrinar.

Hi ha volums que provenen de les biblioteques conventuals desamortizades el 1836. Com bé comenta Palau, molts sortiren del dipòsit del Col·legi de Betlem, a la Rambla, on haurien d'haver-se conservat, i alimentaren les botigues barcelonines dels llibreters de vell barcelonins del segle XIX, passant d'un llibreter a l'altre. Tal fou el destí del ben conegut recull de gramàtiques trobadoresques (ms. 239) que havia pertangut al convent de carmelites descalços de Barcelona, o d'un Eximenis del convent de Santa Caterina (ms. 268); ben probablement, van sortir també al mercat en el moment de la desamortització la regla de les monges de l'Orde de Sant Jaume de l'Espasa del monestir de Jonqueres, en català (ms. 314) o el llibre de costums de la Vall d'Hebron (ms. 315). D'altres volums provenien de col·leccions privades o de llibreters de vell d'arreu de Catalunya: n'hi ha de Santa Coloma de Queralt, de Moià, de Girona, de Tarragona, etc. Destaca un conjunt important d'obres relatives a la història de Catalunya, algunes de les quals podrien haver pertangut a la biblioteca lleidatana abans esmentada de l'advocat Soldevila.

Com ja s'ha dit, Babra també explorà biblioteques de fora del Principat: hi ha alguns volums que venen de l'àrea valenciana (mss. 318, 319, 337, etc.) —a destacar la consueta de sagristia de la catedral d'Oriola, del segle XV, íntegrament en català (ms. 282)—, de Mallorca, i també de Terol, la majoria dels quals, si bé no consten en l'inventari dels Sánchez Muñoz, és possible que fossin adquirits per Babra en el mateix moment en què entrà en possessió d'aquella biblioteca, tot i que no vinguessin necessàriament de la mateixa família.

Amb la compra Babra, ingressà també un conjunt de folietons que, malgrat llur modèstia, amaga algunes mostres úniques de la literatura catalana medieval. Es tracta d'una seixantena de quaderns i folis solts, relligats originàriament en quatre volums en holandesa, fatigats, de color vermell fosc i granat, que foren registrats amb els números 308 a 311; una breu nota enganxada al foli de guarda d'un d'ells en dóna la descripció, "Rebutj d'arxiu". Es tracta, justament, d'un conjunt de peces soltes, en molts casos escapçades pel davant o pel darrere i sovint força malmeses; van de primeries del segle XIV fins a principis del segle XIX, i provenen molt probablement de la diòcesi de Vic. Escrites en llatí, en català o en castellà (sobretot els més tardans), la tipologia és molt diversa: quaderns escolars amb tractats gramaticals, compendis d'ús o de l'interès d'eclesiàstics, poemes, conjurs i receptes, formularis epistolars, còpies de documents fets per diferents personatges —majoritàriament preveres osonencs—, etc. Alguns dels textos, com el bestiari descobert per Ramon d'Alòs, la *Farsa d'en Cornei* i d'altres peces menors testimonis d'un temps i d'una època (algunes d'inèdites fins fa ben poc, d'altres encara no publicades), haurien estat del tot perduts si no fos perquè algú com Babra va pensar que, en lloc de llençar aquells quaderns i papers bruts i estripats, valia la pena relligar-los i vendre'ls.

- *Papers verdaguerians*

El 1915 la tipografia i llibreria de l'Avenç, propietat de Jaume Massó i Torrents i Joaquim Casas-Carbó, feu fallida. El fons editorial, que comprenia els llibres de la impremta i de la llibreria, però també els drets pels llibres publicats i aquells contractats i pendents de publicació, passà a la llibreria Babra; encara que no en tinguem la traça, cal suposar que el traspàs fou acompanyat d'un rescabalament econòmic que permetés eixugar el deute. L'Avenç s'havia encarregat de l'edició d'un gran nombre de les obres pòstumes de Verdaguer, publicades en bona part a la "Biblioteca popular de l'Avenç", i en conservava el material original. L'extraordinari conjunt d'originals de Verdaguer incorporats al darrer lot de la compra, que per raons evidents no figuraven en la primera descripció de l'oferta que es fa en els anys deu, prové sens dubte d'aquest traspàs.

La documentació verdagueriana que formava part del quart lot comprenia dos volums amb el material corresponent a la poesia de joventut (*Jovenívoles*) i a les *Rondalles*, que havia editat el mateix Massó, i un enorme conjunt de papers solters, ordenats en vint-i-nou camises de paper gruixut, identificades amb els números 1 a 29 seguits del títol del llibre del qual contenien el material. Els volums havien estat enquadernats per l'editorial, mentre que les camises eren conservades en cinc capses de format octau, amb el llom arrodonit i en pell marró, que duien inscrits el títol "Jacinto Verdaguer. Obres pòstumes. Manuscrits originals". Una part d'aquest material havia estat editat, però una altra restava —i resta encara durant molts anys— inèdita.

Adquisicions entre 1915 i 1930

A partir del 1915 Babra s'instal·à al carrer Canuda 45, en els baixos del que era l'antic palau dels Sarriera, marquesos de Barberà i de la Manresana; fou allí que anà a raure el fons de la llibreria i tipografia L'Avenç. Durant un parell d'anys s'associà amb Joan Baptista Batlle, però l'associació es disolgué el 1917, quan Batlle s'instal·là de nou pel seu compte. Tot i que, ben evidentment, no ingressà de cop un conjunt tan esplèndid com aquell que havia originat el primer contacte, la majoria de les peces que ingressaren a la BC a partir d'aquest període continuen essent d'una extraordinària qualitat; a tall d'exemple, entre 1916 i 1920 ingressaren un volum de Píndar i Teòcrit que havia pertangut a la biblioteca de Pere Antoni d'Aragó (ms. 399) a Poblet —que procedia molt possiblement de la biblioteca Carreras—, una versió del tractat de manescalia de Manuel Díez (ms. 423), un Sal·lusti copiat per Pere Miquel Carbonell (ms. 448), l'armorial del comte de Guimerà (ms. 450) i un parell de llibres de privilegis de Terol (mss. 703 i 707).

La qualitat, però, tenia un preu, i la Biblioteca no sempre tenia la liquidesa suficient. A més del pagament de lots per terminis, s'explorà aleshores una altra solució, la de l'intercanvi amb llibres duplicats d'un cert preu. El juliol de 1921, un lot estimat en 17.500 pts, que comprenia tres impresos del XVI i un conjunt de manuscrits, fou pagat en part en metàl·lic i en part pel lliurament de nou impresos de finals del XV i principis del XVI; el lot estava integrat per peces tan assenyalades com la còpia única de *Triste deleitación* (ms. 770), els Furs d'Oriola (ms. 771), un

Carmen sobre Jaume II (ms. 772), als quals s'afegiren, sembla que com a torna, un recull de còpies setcentistes de documentació d'arxiu del pare Andreu Casaus (mss. 963-966). La part pagada en efectiu fou fraccionada en rebuts de diferents quantia, pagats entre 1921 i 1923.

L'Antiga Llibreria Babra, Francisco Vindel i Pere Monge

L'1 de febrer de 1930, de manera prematura, Salvador Babra moria a Barcelona. Deixava un fill adolescent; la seva vídua, Pilar Arroyos —que, contràriament a d'altres dones de llibreters, no s'havia introduït en el negoci— posà a la venda l'empresa del carrer Canuda per un milió de pessetes, no sense haver ofert abans als clients habituals la possibilitat de passar per l'establiment per adquirir documents o lots de llibres del seu interès. En l'interim s'ocupà del negoci un dels millors amics de Babra, el bibliòfil Ernest Moliné i Brasés. El preu era, evidentment, molt elevat; finalment, a instàncies Josep Porter, la transacció s'efectuà per 700.000 pts a favor d'un grup de quatre bibliòfils barcelonins (els germans Domènec i Josep M. Carles-Tolrà, Rafael Patxot i Miquel Mateu Pla). Malgrat el seu interès, les condicions demanades per Porter per fer-se càrrec del negoci no foren acceptades; Domènec Carles-Tolrà demanà aleshores al numismàtic Pere Monge, a qui tenia apreci i confiança, que s'encarregués de la direcció de la llibreria. Monge no tenia experiència en el món del llibre vell, i en un primer moment comptà amb Antoni Palau i Dulcet per tal que l'ajudés en la taxació dels volums, amb un sou base i un percentatge de les vendes. Un cop fetes per Palau les primeres operacions per desfer-se d'un conjunt de llibres de venda més difícil, a partir del mes de maig de 1930 es feu càrrec de la direcció de l'establiment el llibreter madrileny Francisco Vindel.

La versió de Palau sobre l'arribada de Vindel a la direcció de la llibreria Babra i la del propi Vindel difereixen radicalment. Segons Palau, el llibreter madrileny, atret per la fama de l'establiment i olorant el negoci, es presentà a Domènec Carles-Tolrà per proposar-li de posar preu als manuscrits —entre els quals hi havia encara restes de la biblioteca del Papa Luna, documents de l'arxiu del monestir aragonès de Veruela, autògrafs d'escriptors del Siglo de oror espanyol, reis, prínceps etc. Valent-se del seu bon parlar i del prestigi familiar, hauria convençut Tolrà perquè li fes un contracte com a director de la llibreria per 2.000 pessetes mensuals més un percentatge de les vendes, un sou que sembla molt elevat per a l'època[919]. A banda, s'hauria dedicat a desacreditar la feina feta per Palau; el català, vistes les circumstàncies, hauria decidit de marxar. El madrileny, que en no parlar català se sentia incòmode quan els sentia, no havia acabat d'encaixar en el negoci i, al cap d'un any, hauria decidit tornar-se'n a Madrid, tot i continuar cobrant el sou i els percentatges de venda. Palau esmenta, això sí, els catàlegs que va publicar Vindel (per un preu elevat), el darrer dels quals és esplèndid.

Vindel presenta la situació sota un angle del tot diferent: afirma que ell era el millor amic de Babra i que va ser Tolrà que el va anar a buscar a Madrid; que va fer un contracte perquè és el

[919] Per donar una comparativa, el 1931 el sou de Jaume Massó i Torrents com a inspector de la Biblioteca de Catalunya i Cap de la Seció d'Estampes va passar de 5000 a 6000 pts anuals, que suposarien, en el millor dels casos, 500 pts mensuals.

normal i ell s'ho valia ("Camarada, aun hay clases!"), i va ser ell qui va fer fora Palau. Vindel s'hauria cansat de veure que Palau i Monge parlaven en català davant d'ell, que era el director, i ho considerava una falta de respecte. Segons l'opinió de Vindel, des del punt de vista professional, sort en tenien els catalans dels catàlegs que feien els llibreters madrilenys; la monumental obra de Palau, el *Manual de librero hispanoamericano*, era un treball sense cap valor.

Val a dir que, sens dubte, l'enfrontament professional entre ambdós personatges, que competien per un negoci interessant i que veien com l'un podia trepitjar el terreny a l'altre, es veié doblat per un enfrontament ideològic, nacional i personal. El 1935 Palau publicà les seves *Memorias*, en les quals dedica unes quantes pàgines a donar la seva versió d'un fet que aleshores era recent. Vindel, més que indignat, irat, respon immediatament amb un opuscle en què no dubta a utilitzar les majúscules i les negretes per expressar la seva còlera:

> "**dice que SE MARCHO VOLUNTARIAMENTE, y quiero hacer constar que no fué así, sinó que le eché con el placer que experimenta un buen español al sacudirse una pulga separatista**" (F. VINDEL, *Memorias de un librero catalán: réplica a esta publicación*, p. 5).

Era el xoc brutal entre un llibreter madrileny de segona generació i un llibreter catlà que s'havia fet a ell mateix (com, d'altra banda, el pare de Vindel); entre un espanyol conservador a ultrança, i ferotgement espanyol, i un català que era, no només liberal, sinó a més catalanista. No hi havia res a fer.

Durant el període en què Vindel regentà la Llibreria Babra, entre 1930 i 1931, el llibreter madrileny publicà quatre catàlegs, majoritàriament de llibres impresos. Un d'aquests catàlegs, però, corresponent a una subhasta celebrada entre el 4 i el 9 de maig de 1931, comprenia un seguit de manuscrits de gran vàlua, dos lots dels quals acabarien ingressant a la Biblioteca de Catalunya. El primer és una Bíblia en tres volums gran foli, amb anotacions litúrgiques, magnífiques caplletres i decoracions (ms. 1142-1144); l'altre, un rotlle en pergamí del segle XIV amb la *Genealogia de Crist* de Giovanni d'Udine, amb decoració d'inspiració hebraica (ms. 2539), fou registrat durant la Guerra Civil. En aquest catàleg es descrivien igualment alguns manuscrits que es troben actualment a la Biblioteca del Palau de Perelada[920]. Altres manuscrits significatius, que no apareixien en aquests catàlegs, ingressaren durant aquest període: les notes filològiques del marquès de Sentmenat facturades per Vindel com a "Paquete ms. Judíos" (mss. 1184-1186, 200 pts), un "Paquete Ms. Aguiló" (ms. 1171-1180) que inclou efectivament notes de Marià Aguiló, un conjunt de manuscrits que van de finals del segle XVIII a finals del XIX (ms. 1179-1181) i,

[920] F. VINDEL, *Catálogo de la "Antigua Librería Babra": obras seleccionadas* (Barcelona: Librería Babra, 1931); es tracta dels núms 20, *Fuero real de España* (signatura: 95-A-VI) (BETA manid 2444); núm. 27, *Pandectas i decretals* (signatura: Despatx Miquel Mateu, 091 Pandectas) (*El arte en España,* núm. 1104, i I. PADROSA, "Catàleg de manuscrits de llatins de la Biblioteca del Palau de Peralada", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 49 (1999), núm. 43), núm. 46, *Tragèdies de Sèneca* (BITECA manid 1846) i núm. 49, *Estories e conquestes de Tomic* (BITECA manid 1996). D'altres, com el núm. 1, el magnífic armorial *Linajes de Aragón* (que a principis del segle XX pertanyia al baró de la Torre, vegeu "Los Martínez de Andosilla", *Linajes de Aragón. Reseña histórica, genealógica y heráldica de las familias aragonesas*, II, núm. 17 (1 de setembre de 1911), p. 330-334 (331)), o el núm. 6, *Aviso para cuerdos*, ambdós magníficament il·luminats, no s'han localitzat.

sobretot, l'anomenat Manuscrit Llabrés (ms. 1139), un volum de finals del segle XVI descobert per l'erudit mallorquí que conté una cinquantena de peces de teatre, majoritàriament en català.

El cert és, però, que la relació directa de la Biblioteca de Catalunya amb Vindel sembla que fou realment escassa; la capçalera i la redacció de les factures són en castellà, però la relació sembla que es mantigué sobretot gràcies a Pere Monge, corresponsal de Rubió, amb qui les poques cartes conservades són en català. No hi ha cap nota directa de Vindel, que efectivament potser no se sentia còmode tractant amb una institució catalana, o que preferia adreçar-se a un altre tipus de client. Val a dir, però, que després de la partença de Vindel l'activitat de venda de manuscrits de la llibreria es veié minvada; pot ser que, després de l'esforç fet per les subhastes de manuscrits, es donés prioritat a un altre tipus de material.

La Llibreria Babra durant la Guerra Civil

Malgrat el que es podria pensar, a la Llibreria Babra l'activitat de venda de llibres i manuscrits continuà durant la Guerra Civil. Qui constava al davant de la firma era Domènec Carles-Tolrà[921], però per la seva situació personal, l'empresari i bibliòfil va haver de fugir, juntament amb el seu pare i la seva família. Qui continuà, doncs, al davant de la llibreria fou Pere Monge, ara ja sens dubte més experimentat. El 1937 es registrava amb el número 2573 un tractat d'aritmètica setcentista adquirit anteriorment, alhora que ingressava un llibre de cuina medieval, el *Llibre d'aparellar de menjar*, registrat en aquell moment amb el número 2574. L'any següent, el 1938, s'adquirí un grup de quatre manuscrits de temàtica diversa d'època moderna, que es registraren al mateix temps que el rotlle de la *Genealogia de Crist* ja esmentat amb els números 2701 a 2705. No sabem, però, si aquests volums formaven part del fons antic de la llibreria, o si foren venuts en aquells temps convulsos en nom de propietaris que necessitaven una liquidesa ràpida.

En ser retornada la quasi totalitat dels volums ingressats durant la guerra, aquests números de registre quedaren obsolets. Tots ells foren registrats de nou, separadament, molts anys més tard com a ms. 2112 (*Llibre d'aparellar de menjar*), ms. 2308 (*Sucessos de Cataluña*), ms. 2539 (*Genealogia de Crist* de Giovanni d'Udine), ms. 2371 (Carta sobre el Principat de Catalunya d'Ambrosio Borsano), ms. 3306 (Expedients de la Batllia de General de Catalunya, del Reial Patrimoni), i ms. 3967 (Correspondència filològica d'Esteban Manuel de Villegas).

Els llibres comprats no semblen haver estat, però, els únics procedents de la Llibreria Babra que ingressaren a la Biblioteca durant la Guerra Civil. Tot sembla indicar que Domènec Maria Carles-

[921] Domènec Maria Carles-Tolrà (Castellar, 1897-Sevilla, 1938), advocat de formació, havia estat tinent del cos jurídic militar. Era el fill petit d'Emili Carles-Tolrà i Amat, II marquès de Castellar del Vallès i eminent numismàtic. El 1920 s'havia casat a Madrid amb Myriam López de Montenegro y Tejada; filla d'una família de la noblesa castellana a la seva mort, esdevinguda el gener de 1938 a Sevilla als 41 anys, va deixar set fills. Domènec fou un bibliòfil eminent, que havia format part del grup *Els XII*; la seva col·lecció estava especialitzada en libres d'història de Catalunya.

Tolrà, que era, dels quatre inversors, qui havia exercit de manera més clara com a propietari de la llibreria, conservava a la seva casa del carrer Bergara un conjunt important de llibres i documents procedents del fons Babra. Segons indica una nota copiada pel publicista Lluís G. Serra i Adzet, originàriament emesa per la Comissió Mixta d'Administració i Control de la Propietat Urbana[922], el 23 de novembre de 1937 s'havia autoritzat Macari Caron —membre d'una empresa tèxtil col·lectivitzada, potser en relació amb la de la família Carles-Tolrà— per tal que traguessin de casa els llibres; els béns mobles —sembla que juntament amb part de la biblioteca— havien estat retirats anteriorment per la Comissió del Patrimoni Artístic a mitjan gener de 1937. Serra i Adzet explica més tard que, de fet, els llibres havien estat sostrets anteriorment, el dia 19, i venuts pels ocupants del pis (identificats com a socialistes, i que probablement eren de la UGT), a un impressor que en pensava fer pasta de paper.

> "Los libros de que se hace mención en el prsente documento fueron sustraídos el viernes día 19 del mes y año antedichos de manera que el permiso que se copia fue otorgado posteriormente y probablemente a petición de los interesados para dar carácter legal a su robo.
> Dichos libros, que pesaban una tonelada, fueron sacados de su lugar al atardecer del mentado día y llevados al pasaje Elisabets, donde, por ser muy oscuro, los descargaron a puntapiés. Inmediatamente después de ese cargamento tenía que seguir otro o otros. Los vendieron los socialistas que ocupaban el piso de la calle Vergara a los cenetistas para que los conviertieran en pasta de papel, según noticias que pudo adquirir quien logró impedirlo.
> El día 11-12-37 la policia y un sr. Bibliotecario se incautaron de dichos libros por orden del Servicio de Bibliotecas de la Generalidad, llevándolos a la Biblioteca de Catalunya" (AHBC 332/C).

Al passatge Elisabets hi havia uns tallers gràfics gestionats per Víctor Rey (de fet, el nom "Rey" apareix copiat igualment a la mateixa nota, en llapis). Una nota mecanografiada que acompanya l'anterior indica que va ser el mateix Rey qui indicà a Rubió a finals de novembre l'arribada d'aquests materials recuperats pel Servei del PHAC l'11 de desembre:

> "Estos libros fueron ... llevados a la calle de Elisabets en el edificio contiguo al hoy "Instituto del Teatro", donde debido a la oscuridad se dice los descargaron a puntapiés.
> El librero Sr. Rey dio conocimiento de esto a la Biblioteca, la cual, con la ayuda de la policia, logró traerlos aquí en 11 de diciembre de 1937" (AHBC 332/C).

Efectivament, la Brigada Criminal nº 6033 de la Jefatura Superior de Policia s'adreça el 30 de novembre a Rubió per comunicar-li que en un registre havien trobat un conjunt de "libros antiguos y al parecer de valor artístico", demanant-li que se'n fes un examen. El 10 de desembre Jordi Rubió, quan els recuperà, en feu una breu descripció:

> "Com a Cap del Servei de Biblioteques, declaro haver rebut de la Brigada Criminal de la Jefatura Superior de Policia vuit carpetesplenes de documents antics en pergamí, un paquet de cobertes de llibres de pell, 175 fullets variats, 12 paquets de documents i papers, 920 volums en la majoria

[922] La Comissió Mixta d'Administració i Control de la Propietat Urbana havia estat creada el gener del 1937 per Josep Tarradellas per administrar els immobles urbans; estava controlada per la CGT i la UGT.

> dels segles XVI, XVII i XVIII, 17 volums impresos amb tipus gòtics, una *Biblia Sacra* impresa a Angers l'any 1583 i una planxa de coure gravada, tot procedent de la impremta de Víctor Rey del passatge d'Elisabets número 7 d'aquesta ciutat" (AHBC 126/11).

Víctor Rey Casadevant, militant anarquista, havia estat processat en diverses ocasions, entre altres per incitació a la rebel·lió. Als tallers gràfics del número 7 del passatge Elisabets, dirigits per Rey, s'havien publicat publicaven revistes relacionades amb moviments sindicalistes i anarquistes (*La Voz Confederal*, *Terra Lliure*) així com altres no autoritzades o ben vistes per l'autoritat, com *Theosophia: revista de síntesis espiritual*. Es molt possible que el material que es va trobar a la impremta provingués d'una o diverses requises feta per milicians anarquistes, entre elles, sens dubte, la que es va dur a terme a la casa de Carles-Tolrà, que comprenia, per tant, alguns materials pertanyents a la Llibreria Babra. De fet, a la fitxa que fa per Víctor Rey, Alòs indica: "Impremta de C. Llibres rebuts de la Brigada d'Investigació Criminal. Almenys en part procedents de la Llibreria Babra".

Després de la guerra, la documentació fou recollida per la vídua de Carles-Tolrà, Myriam López de Montenegro; l'autorització va signada per Ferran Valls i Taberner el 30 de maig de 1940, i el formulari de devolució de la BC, d'un parell de dies després, l'1 de juny, per Maria Condeminas. Els llibres se n'anaren, però a la Biblioteca romangueren uns 700 pergamins, que foren registrats molt després amb la menció "donatiu de Carles Toldrà" (un error de picada causat sens dubte pel desconeixement de la manera com van arribar els documents). Sembla que almenys part de la documentació recuperada per la família fou venuda a l'estranger; a la universitat de Yale es conserva una col·lecció de fotografies d'obres d'art amb el segell de la biblioteca Carles-Tolrà[923] .

****

En paraules de Palau, Babra es complaïa a conrear al seu voltant una aureola de misteri, i es vantava —probablement amb tota la raó, tenint en compte el que vengué a la BC— d'haver posseït autèntiques rareses. Entre les obres que passaren per les seves mans hi ha l'exemplar únic, actualment il·localitzat i buscadíssim, del *Libre del joch partit dels scachs*, de Francesc Vicent, el primer sobre els escacs moderns, imprès a València el 1495, que el 1913 va vendre a l'advocat i col·leccionista nord-americà John G: White (Cleveland, 1845-Jackson, 1928).. De fet, per les seves mans passaren una part important dels bibliòfils estrangers que feren tractes a Barcelona, en part nord-americans (com Archer M. Huntington, el fundador de la Hipanic Society od America, de Nova York); i sembla que, malgrat que el gruix del seu negoci s'encarà cap a la llibreria, per a aquesta clientela intervingué, en menor mesura, en el món del comerç antiquari d'obres d'art. Se sap, per exemple, de la seva intervenció en la venda de la portalada romànica de l'església de San Miguel de Uncastillo, venuda pel bisbe de Jaca a un propietari particular i desmuntada posteriorment per Babra, que el 1928 la vengué al Museu de Belles Arts de Boston. Ara bé, tant de les memòries de Palau com de les missives intercanviades amb Rubió es dedueix

[923] *Miscellaneous Spanish painting, architecture and sculpture photograph collection*, Yale University, Haas Arts Special Collections, VRC 310, amb 1409 fotografies en blanc i negre de pintura, escultura i arquitectura hispàniques, totes amb l'etiqueta "Biblioteca Domingo Carles Tolra, Barcelona.

que el llibreter, a més de la seva indubtable competència profesional, fou una persona que sapigué establir amb la seva clientela (i fins i tot amb altres membres del seu gremi) relacions cordials i de confiança. A través de la seva llibreria ingressaren a la Biblioteca de Catalunya cent cinquanta-dos volums, aproximadament un onze per cent del total adquirit per la institució abans de la Guerra Civil

Dotat d'un sentit extraordinari per trobar i adquirir peces (i biblioteques senceres) úniques, Babra fou sens cap mena de dubte el llibreter de referència en el món de la llibreria antiquària catalana d'abans de la guerra. I el local on s'instal·là, al carrer Canuda 45, continuà essent la meca dels bibliòfils de després de la guerra, en instal·lar-s'hi qui l'havia de succeir com a gran nom de la llibreria antiquària barcelonina, Josep Porter, que recuperà part dels fons de l'extraordinari llibreter manresà.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-215 i 563 – Reclamacions fetes per Emili Auber en nom de Salvador Babra Arroyos de béns de la seva propietat a la finca Can Cabanyes (Mataró). 10 de maig de 1939.

ACA, Cultura 47, R-258 – Reclamacions fetes per Miriam Montenegro de la biblioteca de Dompenec Carles-Tolrà. 16 de febrer de 1939.

AHBC, 109/11 – Correspondència entre Jordi Rubió i Pere Monge sobre la compra de les matrius de la família Abadal. Barcelona, 1 de desembre de 1922 / Petició de documents del llibreter Francisco Vindel, 2 d'agost de 1938.

AHBC, 119/10 – Correspondència entre Jordi Rubió i Salvador Babra sobre impresos i manuscrits. A partir de 1930 es liquida la Llibreria Babra (notificació de la vídua, Pilar Arroyo) i se'n fa càrrec Pere Monge. (39 doc). Barcelona, 18 de novembre de 1911- 2 de novembre de 1937.

AHBC, 215/7 – Factures anteriors a 1960. Inclou ofertes i factures de llibres i manuscrits de Salvador Babra (Llibre de cuina del segle XV, paquet de manuscrits jueus, paquet de ms. Aguiló, *Consuetes de Mallorca*, *Mirall de divinals açots*, papers de Pedro de Velasco (1653), etc. 1928-1929.

Factura 17.04.1928 (250 pta) – Papers Pedro de Velasco (ms. 999).
Factura 4.12.1928 (1000 pta) – factici incunables i mss. (ms. 1010).
Factura 28.03.1929 (en un lot de 7.000 pta.) – miscel·lània (ms. 1031).
Factura 28.05.1929 (en un lot de 8.000 pta) – miscel·lànies (ms. 1029-1030).
Factura 18.12.1930 [antigua libreria Babra, dirigida por Francisco Vindel] – mss. Hebreu, corr. Aguiló, Llabrés (mss. 1184-1186, 1171-1189, 1139).

Factura 2.11.1937 [antigua libreria Babra – D.M. Carles-Tolrá y P. Monge] (3500 pta.) – ms. cuina (ms. 2112).
Factura 30.06.1938 [antigua libreria Babra – D.M. Carles-Tolrá y P. Monge] (4.900 pta) – diversos història (mss. 2371, 2308, 3967, 3306).
Factura 29.12.1938 [antigua libreria Babra – D.M. Carles-Tolrá y P. Monge] (11.000 pta) – rotlle compendi Bíblia (ms. 2539).

AHBC, 226/3 – Aprovació factures Diputació 1915-1941. Inclou aprovació de compres a Salvador Babra 1928.

AHBC, 494/2 –Adquisicions i ofertes d'adquisicions a la BC entre 1916-1936. Inclou carta de Jordi Rubió al President de la Diputació informant de l'adquisició del fons Babra per un grup de patricis catalans a fi d'evitar-ne la dispersió, i la petició d'ampliar el pressupost de compres de la BC per adquirir el manuscrit Llabrés, també de Babra.

AHBC, 1430/3 – Acord de compra al llibreter Salvador Babra d'una col·lecció de 120 manuscrits en part procedents de la família Sánchez-Muñoz i 28 impresos, per un preu de 80.000 pts, amb l'aprovació pel ple de l'IEC el mes de gener de 1908. Firmes autògrafes d'E. Prat de la Riba, S. Babra, J. Massó i Torrents i A. Rubió i Lluch. Adjunta inventari. 29 d'abril de 1912.

AHDB, 4283 – Memòria de l'Institut d'Estudis Catalans 1914-1915, amb justificació de la compra dels manuscrits del Papa Luna i especificació de les despeses de la compra.

AIEC, Actes AGP 1 – Acta del plenari de l'IEC, en què es parla de la conveniència d'adquirir la col·lecció oferta per l'antiquari i bibliòfil Salvador Babra. 20 de gener de 1908.

AIEC, Actes AGP 11 – Acta de la primera ponència de biblioteca de l'IEC, en què es parla de l'adquisició de la biblioteca del Papa Luna. 23 de gener de 1912.

AIEC, Actes SHA 1911 – Acta de la Secció Històrico-Arqueològica, en què es parla de reservar una part del pressupost per a l'adquisició d'un lot de la biblioteca del Papa Luna. 6 de novembre de 1911

AIEC, Actes SHA 1913 – Acta de la Secció Històrico-Arqueològica, en què es parla de terminis acordats amb en Salvador Babra per a l'adquisició de la col·lecció de manuscrits. 9 de gener de 1913.

AIEC, DGE 1 – Llista resum de pagaments de l'IEC; inclou una entrada per la compra d'un manuscrit de la *Crònica* de Muntaner (ms. 4). 11 d'abril de 1908.

AIEC, DGE 2 – Balanç comptable de l'IEC; inclou una entrada pel pagament a Babra d'un manuscrit de la *Crònica* de Muntaner. Rebut de Salvador Babra. 2 de maig de 1908.

AIEC, DGE 11 – Rebut de Salvador Babra pel primer lot de manuscrits venuts a la Secció Històrico-Arqueològica. 29 d'abril de 1912 / Balanç comptable de la Secció Històrico-arqueològica; inclou una entrada pel pagament del segon lot de manuscrits dits del Papa Luna comprats a Babra. 2 de maig de 1913.

AIEC, DGE 14 – Rebut de Salvador Babra pel tercer lot de manuscrits venuts a la Secció Històrico-Arqueològica. 25 d'abril de 1914.

AIEC, DGE 17 – Rebut de Salvador Babra pel darrer lot de manuscrits venuts a la Secció Històrico-Arqueològica, més els interessos de demora. 12 d'abril de 1915 / Balanç comptable de la Biblioteca de Catalunya; inclou una entrada pel pagament del darrer lot de manuscrits dits del Papa Luna comprats a Babra, assumit per la Secció Històrico-Arqueològica. 12 d'abril de 1915.

AIEC, DGE 20 – Còpia del Dictamen de l'IEC recomanant la compra dels manuscrits de la família Sánchez Muñoz, a partir de l'examen de la col·lecció demanat en la junta de 8 de gener de 1908; inclou un llistat dels llibres oferts (vora 40 volums, per 50.000 pts). 20 de gener de 1908.

AIEC, DGE 20 – Rebuts per la venda dels ms. 399 (Píndar, 800 pts., 19 de gener de 1916), ms. 423 (Manescalia, 22 de gener de 1916), ms. 448 (P.M. Carbonell, 400 pts., 21 de març 1916), ms. 450 (Armorial, 750 pts., 19 de juny de 1916).

AIEC, DGE 25 – Rebut pel pagament parcial d'una factura d'1 d'octubre de 1916. 24 de març de 1917 / Balanç comptable de la Biblioteca de Catalunya; inclou dues entrades pel pagament fraccionat de dues factures de 400 i 500 pts d'octubre de 1916. 10 de febrer i 24 de març de 1917.

AIEC, DGE 49 – Carpeta de justificatius comptables de la Biblioteca de Catalunya c/289, exercici 1920-1921; amb una nota pel pagament de la meitat de la factura de 18 de desembre de 1920 (450 pts). 10 de març de 1921.

AIEC, DGE 53 – Albarà de lliurament a l'enquadernador Miquel Rius d'un ms. de la *Crònica* de Jaume I comprat a Babra. 25 de maig de 1918.

AIEC, DGE 54 – Balanç comptable de la Biblioteca de Catalunya – ingressos. Intercanvi de diversos impresos duplicats de la BC (5.000 pts). 21 de juliol de 1921 / Balanç comptable de la Biblioteca de Catalunya – sortides. Dos pagaments, el primer a compte de la factura de 16 de juliol de 1921 (7.500 i 5.000 pts). 15 i 21 de juliol de 1921.

AIEC, DGE 55 – Justificant de rebuda de Babra de duplicats de la Biblioteca de Catalunya, a compte de la factura de la mateixa data. 19 de juliol de 1921.

AIEC, DGE 59 – Duplicat del justificant de 19 de juliol de 1921 / Rebut a compte de 7.500 pts d'una factura de 17.500 per tres manuscrits (ms. 770, 771 i 772) i dos impresos del segle XVI. 15 de juliol de 1921

AIEC, DGE 63 – Rebut a compte de 500 pts d'una factura de 5.000 pts. 25 d'abril de 1922 / Rebut a compte de 500 pts d'una factura de 4.500 pts. 10 de juny de 1922 / Rebut a compte de 500 pts d'una factura de 4.000 pts. 24 de juliol de 1922

AIEC, DGE 64 – Rebut a compte de 1.500 pts d'una factura de 3.000 pts. 10 d'agost de 1922 / Rebut a compte de 1.500 pts d'una factura de 2.000 pts. 10 d'octubre de 1922

AIEC, DGE 77 – Carpeta de justificatius comptables de la Biblioteca de Catalunya c/257 exercici 1923-1924. Amb factura de 17.500 pts, que duu el detall dels documents venuts (2 impresos del segle XVI i 4 manuscrits) i, al verso, el detall dels diferents pagaments efectuats amb les dates de pagament / Rebut de 500 pts., amb què es liquida la factura de juliol de 1921. 10 de novembre de 1923 / Nota mecanoscrita de Jordi Rubió amb l'explicació del preu i dels pagaments de la factura precedent. [Juliol 1921].

AIEC, DGE 78 – Carpeta de justificatius comptables de la Biblioteca de Catalunya c/491 exercici 1923-1924. Rebut de 400 pts (ms. 854). 2 de setembre de 1923.

ANC, 1-137-T-629 – Dues cartes de Salvador Babra a Enric Prat de la Riba. 30 d'octubre de 1913 i 5 de gener de 1914.

ACSG, 220-35-T1-376 – Dues cartes de Salvador Babra a Agustí Duran i Sanpere. 26 de novembre de 1927 i 10 de febrer de 1930.

Archivo Histórico Provincial de Teruel – ES/AHPT Fondo família Sánchez Muñoz (http://dara.aragon.es/opac/app/item/doma?vm=nv&p=0&pl=%22Teruel%22&st=.4.268&i=367, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia

ALQUÉZAR, Eva María. "La portada de San Miguel de Uncastillo: nuevas aportaciones a la historia de un patrimonio perdido". *Seminario de Arte Aragonés*, 48 (1999), p. 117-150.

BALCELLS, Albert. *Història de l'Institut d'Estudis Catalans*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002, p. 48.

BOHIGAS, Pere. "La Sección de Manuscritos de la Biblioteca Central de la Diputación de Barcelona", *Biblioteconomia*, 10 (1946), p. 213 (ms. 770), p. 214 (ms. entre 1000 i 1200).

FONTANALS, Reis; LOSANTOS, Marga. *Biblioteca de Catalunya: 100 anys*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2007.

LÓPEZ-VIDRIERO, María Luisa. "Naturalismo bibliófilo: el portentoso hurto de la Real Biblioteca particular de Su Majestad". En: *Bibliofilia y nacionalismo: nueve ensayos sobre coleccionismo y artes contemporáneas del libro*, ed. por María Luisa LÓPEZ-VIDRIERO. Salamanca: SEMYR, 2011, p. 85–146.

MIRANDA, Jorge (pseud. de Jaume BARRERA I ESCUDERO). "Un bibliópata anticuario: Salvador Babra i Rubinat. *El Correo Catalán* (11 de febrer de 1930), p. 2.

MOLINÉ I BRASÉS, Ernest. "Salvador Babra i Rubinat". *Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca del Bages*, VII, núm. 141 (novembre 1930), p. 97.

PALAU I DULCET, Antoni. *Memorias de un librero catalán*. Barcelona: Llibreria Palau, 1935.

PASSARELL, Jaume. *Llibre de llibreters de vell i de bibliòfils barcelonins d'abans i d'ara*. Barcelona: Millà, 1949 (Edicions Selectes Catalanes, 3), p. 31-32.

SÁNCHEZ SAULEDA, Sebastià. "Salvador Babra, llibreter, editor, antiquari i col·leccionista". *Repertori de col·leccionistes i col·leccions d'art i Arqueologia de Catalunya*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 27 d'agost de 2021 (https://taller.iec.cat/rcic/fitxa_una.asp?id_fitxa=150, consulta 7 de gener 2025).

SÁNCHEZ SAULEDA, Sebastià. "Salvador Babra i Rubinat". *Mercat de l'art, col·leccionisme i museus, 2021*. Sitges: Consorci de Museus; Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2022, p. 195-226.

VINDEL, Francisco. *Catálogo de la "Antigua Librería Babra": obras raras e importantes*. Barcelona: Antigua Librería Babra, 1931. [A 01-4-664]

VINDEL, Francisco. *Catálogo de la "Antigua Librería Babra"*. Barcelona: Antigua Libreria Babra, 1931. [R 017.4(Bab)Vin 4º]

VINDEL, Francisco. *Catálogo de libros raros y curiosos que serán subastados durante los días 4 a 9 de mayo de 1931 procedentes de la "Antigua Librería Babra"*. Barcelona: Antigua Librería Babra, 1931. [A 01-8-1984]

VINDEL, Francisco. *Memorias de un librero catalán: Réplica a esta publicación*. Madrid: Suc. De Pedro Sáez, 1935.

WITTLIN, Curt J. "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 11-32.

Cincuenta años de la antigua Biblioteca de Cataluña. Barcelona: Diputación, 1968, p. 85

Documents ingressats abans de la Guerra Civil

• Documents adquirits a Salvador Babra – Primer lot

Ms. 227

GUIDO DELLE COLONNE, *Històries troianes*. Traducció catalana de Jaume Conesa. Acèfal. 1a meitat del segle XV.

119 f. (numeració antiga cxliii f.); 290 x 205 mm. Caplletres inicials de capítol alternades en blau i vermell amb lleugera filigrana. Majúscules realçades amb vermell. Rúbriques en vermell. Enquadernació en pergamí flexible amb tanques de badana, plans enquadrats per un doble filet que emmarquen un romb també dibuixat amb doble filet de tinta marró fosc. Talls jaspiats de marró.

Procedència: Havia format part de la biblioteca de la família Sánchez Muñoz, que contenia llibres de Benet XIII, el Papa Luna. Compra al llibreter Salvador Babra (1er lot).

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://cdm21058.contentdm.oclc.org/digital/collection/manuscritBC/id/289114, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 19, núm. 28 (nota 32); J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III, p. 253; C. J. WITTLIN, *De la traducció literal a la creació literària. Estudis filològics i literaris sobre textos antics catalans i valencians* (València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana; Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995); F. CROSAS, "El testimonio perdido de Jaume Conesa y sus *Histories troianes*", *Signo*, 8 (2001), p. 295-299.

Edició: *Les Histories troyanes de Guiu de Columpnes, traduïdes ... per En Jacme Conesa*, ed. R. MIQUEL I PLANES (Barcelona, 1906) (Biblioteca Catalana); J. M. PERUJO MELGAR, *Les històries troianes de Jaume Conesa, traducció catalana de la Historia destructionis Troiae de Guido delle Colonne*, tesi doctoral (Alacant: Universitat d'Alacant, 2015)

Descripció: BITECA manid 1424.

Ms. 228

CICERÓ, *Lo llibre dels Officis*. Traducció catalana de Nicolau de Quilis. Catalunya, 1a meitat del segle XV.

178 f. (numeració d'origen clxxviii f., 10 folis en blanc abans del text i 22 a continuació); 295 x 215 mm. Pautat a la mina de plom, molt visible als folis en blanc. Text a dues columnes. Reclams al quadern. Signatures per a l'enquadernador en caràcters hebreus al verso de l'angle inferior extern. Gòtica cursiva, cites en llatí en gòtica textual. Esmenes de copista als marges, algunes esmenes d'una mà posterior. Caplletres alternades en blau i vermell amb lleugera filigrana. A partir del f. 135 rúbriques en vermell, als f. 1-134 espais en blanc per a les rúbriques. Enquadernació en pell sobre fusta coetània d'estil mudèjar, restes de caboixons i de tanques metàl·liques. Talls jaspiats en marró. Al pla anterior etiqueta amb el títol "Tuli d'ofisis en catalan"; al llom teixell en paper amb el títol "Tulio de oficis manusripto en catalán". Protegit per una capsa oberta (BC) .

Procedència: Havia format part de la biblioteca de la família Sánchez Muñoz, que contenia llibres de Benet XIII, el Papa Luna. Compra al llibreter Salvador Babra (1er lot).

Estat de conservació: Coberta anterior lleugerament desenganxada, pendent de restauració.

Bibliografia: L. NICOLAU D'OLWER, "Fra Nicolau Quilis i la seva traducció dels llibres *De officiis*", *Franciscalia* (1928), p. 288-296; J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III, p. 252; C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 18, núm. 20 (nota 26); IDEM, "Fra Nicolau de Quilis traduint el llibre *De officiis* de Ciceró", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 35 (1973-74), p. 125-156.

Descripció: BITECA manid 1405; L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 29.1.1.; L. CABRÉ et al., *The classical tradition in medieval catalan, 1300-1500: translation, imitation, and literacy* (London: Tamesis, 2018), p. 172-173.

Nota l'etiqueta del pla anterior és del mateix tipus que es troba en el pla del ms. 277.

Ms. 229

Inventari dels béns del castell de Peníscola fet fer pel cardenal Pere de Foix, legat del papa Martí V, després de l'abdicació de Climent VIII (Gil Sánchez Muñoz), "nunc Maioricensis episcopus". Inclou 561 entrades. Peníscola, 1429.

1. F. 1-17v: Inventari dels béns
2. F. 19-38v: Inventari dels llibres.

[1], 38 (f. 18-18v en blanc), 8 f.; 225 x 150 mm (pautat 170 x 140 mm). Lletra gòtica cursiva, d'una sola mà. Enquadernació holandesa del segle XX (BC).

Procedència: Havia format part de l'arxiu de la família Sánchez Muñoz. Compra al llibreter Salvador Babra (1r lot).

Bibliografia: J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III, p. 257; C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 25, núm. 101 (nota 48); J. PERARNAU, i J. SERRANO I CALDERÓ, "Els inventaris de la biblioteca papal de Peníscola a la mort de Benet XIII", *Arxiu de Textos Catalans Antics*, 6 (1987), 7-295; J. PERARNAU, "Cent vint anys d'aportacions al coneixement de la biblioteca papal de Peníscola", *Arxiu de Textos Catalans Antics*, 6 (1987), p. 315-338; J. SERRANO I CALDERÓ, "La biblioteca papal de Peníscola després de Benet XIII (1423-1429)", en: *Jornades sobre el Cisma d'Occident a Catalunya, les illes i el País Valencià (Barcelona-Peníscola, 19-21 d'abril de 1979: ponències i comunicacions* (Barcelona: IEC, 1988), p. 547-589; M.T. LAGUNA PAUL, "La biblioteca de Bendicto XIII", en: *Benedicto XIII, el Papa Luna* (Zaragoza: Diputación General de Aragón, 1994), p. 75-90**.**

Edicions: Text **2** (inventari de la biblioteca) publicat per MARTÍ DE BARCELONA i DANIEL DE MOLINS DE REI "La biblioteca papal de Penyíscola", *Estudis Franciscans*, 28 (1922), p. 334, 336-341, 420-436; 30 (1923), p. 88-94, 266-272; i per H. JULLIEN DE POMMEROL i J. MONFRIN, *La Bibliothèque Pontificale à Avignon et à Peñíscola pendant le grand schisme d'occident et sa dispersion: inventaires et concordances* (Roma: Ècole française de Rome, Palais Farnese, 1991), vol. II, p. 703-741, p. 743-744 (llibres litúrgics) (descripció vol. I, p. 49-50, 88, làm. XXXII).

Exposicions: *Benedicto XIII, el Papa Luna: muestra de documentación histórica aragonesa en conmemoración del sexto centenario de la elección papal de don Pedro Martínez de Luna (Aviñón, 28 septiembre 1394)* (Zaragoza: Diputación General de Aragón, 1994), núm. 36 (p. 181); *Església i mecenatge: la literatura, l'art, la música i les biblioteques a l'Edat Mitjana* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1994) (Catàlegs d'Exposicions, 51).

Ms. 230

Inventari i llibre d'entrades i despeses de Gaspar Sánchez Muñoz. Finals del segle XV-1a meitat del segle XVI (ca. 1484-1540).

139 f.; 305 x 205 mm. Diverses mans. Als f. 138-125 el text està capiculat. Enquadernació en forma de carpeta amb reforços de cuir al llom i tanca de cuir amb sivella. Al pla anterior escut en forma de romb en tinta, títol "Libro de cuentas...", i E encerclada en llapis. Protegit per una capsa oberta (BC).

Procedència: Havia pertangut a l'arxiu de la família Sánchez Muñoz, a Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (1r lot).

Bibliografia: G. LLABRÉS, "Diario turolense de la primera mitad del siglo XVI, escrito por Juan Gaspar Sánchez Muñoz", *Boletín de la Real Academia de la Historia*, 27 (1895), p. 5-76; C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari,* 2], p. 11-32 (p. 32); IDEM, "Noticias del archivo medieval de la família Sánchez-Muñoz, de Teruel", *Teruel*, 44 (1970), p. 5-25 (13-14).

Ms. 231

"*Copia del inventario de la casa de mosén Pero Sanchez Munyoz, cavallero de Teruel, mi senyor padre*". Inventari dels béns de Pero Sánchez Muñoz. En aragonès. Terol, 1484.

30 f.; 315 x 220 mm. El títol de mà diferent del text. Anotacions marginals de principis del segle XVII. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC).

Procedència: Havia pertangut a l'arxiu de la família Sánchez Muñoz, a Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (1r lot).

Estat de conversació: Nombroses taques, paper malmès. Restauracions antigues.

Bibliografia: C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 14, 16-26; IDEM, "Noticias del archivo medieval de la família Sánchez-Muñoz, de Teruel", *Teruel*, 44 (1970), p. 5-25 (13-14).

Edició: Inventari de la biblioteca editat per C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 15, 26-32; IDEM, "Un inventario turolense de 1484: los Sánchez Muñoz, herederos del papa Clemente VIII", *Archivo de Filología Aragonesa*, 15 (1974), p. 59-82; i 18-19 (1976), p. 187-215.

Ms. 232

"*Translatum inventarii infrascripti repareti contumaci et [fermati] scribania publica ville Modiliani diocesis Vicensis facti de bonis [hereditatis] Arnaldi Manyosa quondam notarii scriptoris domini Regis, civis Barchinone habitatorisque dicte ville Modiliani diocesis Vicensis*". Trasllat fet fer per Violant, vidua de Joan Fortuny, notari de Moià, de l'inventari establert el 1430 dels béns del seu pare, Arnau Manyosa, també notari. Protocol i escatocol en llatí, cos de l'inventari en català. Moià, 1449.

15 f.; 300 x 205 mm. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, 1930-1940).

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (1r lot).

Estat de conservació: Restauracions antigues.

Bibliografia: Arnau Manyosa, pare i fill, respectivament notari i escrivà, són esmentats per M.T. FERRER MALLOL, "Moià, carrer de Barcelona (1384/1385)", *Modilianum*, 6 núm. 34 (2006), p. 501-544); Arnau Manyosa fill està documentat com a escrivà reial a principis del segle XV; vegeu M. M. CÁRCEL ORTÍ, V. PONS ALÓS, "La Cancillería de Martín el Humano a través de los Registros Notariorum (1396-1410)", *Scripta*, 6 (desembre 2015), p. 1-23.

Ms. 233

Inventari post-mortem dels llibres de la la *Libraria* o biblioteca de Benet XIII al castell de Peníscola. Inclou 1408 entrades, de les quals dona autor, títol, informacions codicològiques, incipit i secundo folio. Peníscola, 1423.

F. 1-1v: Taula de contingut.
F. 2-6: Bíblies.
F. 6-12: "*Secunda domus et libri ruber*".
F. 12-17: "*Tercia domus libri comunes*".
F. 19-28: "*Quarta domus libri sancti Augustini*".
F. 29-93: "*Quinta domus sancti Ambrosii*" [i altres pares de l'Església].
F. 94-96: "*Astrologia vi^{a} domus*" [a continuació medicina].

F. 97-100: "*Libri de eclesia*".
F. 101-114: "*Sequentes libri de jure*".
f. 115-130: "*Sequentes libri de diversis materiis*".

130 f. (numeració antiga cxxx f., f. 18v, 28v, 33v, 40v, 43v, 47v-48v, 53v, 58v, 77v, 83v, 93v, 95v-96v, 114v, 122v, 126v, 127v, 130v en blanc); 300 x 220 mm. Pautat a punta seca. Lletra gòtica cursiva: una primera mà pel cos del text, una segona, del notari Antoni de Camps, per les anotacions marginals relatives als destins dels llibres, una altra als f. 89-89v, i una darrera, del notari Bartomeu Sellent, per la taula, rúbriques i llegendes de foli. Rúbriques en mòdul més gran. Enquadernació holandesa del segle XX (BC).

Procedència: Havia pertangut a l'arxiu de la família Sánchez-Muñoz. Compra al llibreter Salvador Babra (1r lot).

Bibliografia: P. GALINDO ROMEO, *La biblioteca de Benedicto XIII (Don Pedro de Luna)* (Zaragoza: Universidad de Zaragoza, 1929); MARTÍ DE BARCELONA, "La biblioteca papal de Penyíscola", *Estudis Franciscans*, 28 (1922), p. 335-336; C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 25, núm. 104, nota 48; J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III, p. 256; J. SERRANO I CALDERÓ, "Noves dades sobre la Biblioteca de Peníscola de 1423 a 1429", *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, 56 (1980), p. 646-666; J. PERARNAU, "Els inventaris de la biblioteca papal de Peníscola a la mort de Benet XXIII", *Arxiu de Textos Catalans Antics*, 6 (1987) p. 7–48 (9–11 i 17–19); J. SERRANO I CALDERÓ, "La biblioteca papal de Peníscola després de Benet XIII (1423-1429)", en: *Jornades sobre el Cisma d'Occident a Catalunya, les illes i el País Valencià (Barcelona-Peníscola, 19-21 d'abril de 1979: ponències i comunicacions* (Barcelona: IEC, 1988), p. 547-589.

Edicions: J. SERRANO I CALDERÓ, "Darrer inventari de la biblioteca papal de Peníscola (1423)," *Arxiu de Textos Catalans Antics*, 6 (1987) p. 49–183 (49–51 i 58); H. JULLIEN DE POMMEROL i J. MONFRIN, *La Bibliothèque Pontificale à Avignon et à Peñíscola pendant le grand schisme d'Occident et sa dispersion: inventaires et concordances* (Roma: Ècole française de Rome-Palais Farnese, 1991), vol. I, p. 367-623 (descripció p. 45-49, descripció codicològica 89, làm. XXIX-XXX).

Exposicions: *Benedicto XIII, el Papa Luna: muestra de documentación histórica aragonesa en conmemoración del sexto centenario de la elección papal de don Pedro Martínez de Luna (Aviñón, 28 septiembre 1394)* (Zaragoza: Diputación General de Aragón, 1994), núm. 35 (p. 179-180); *Església i mecenatge: la literatura, l'art, la música i les biblioteques a l'Edat Mitjana* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1994) (Catàlegs d'exposicions, 51).

Ms. 234

"*Libro de memorias tractos y escrituras y [otras] cosas dignas de memoria de casa mi, de Gaspar Sánchez M[unyo]z de Teruel, hechas y escritas por mi*". Incomplet. 1516-1584.

228 f. (nombrosos folis en blanc, numeració d'origen i-xxxxviii, lxxxxvii-286 f.; falten 50 folis); 290 x 220 mm. Diverses mans. Enquadernació coetània en pergamí en forma de cartera. Protegit per una capsa oberta (BC).

Procedència: Havia pertangut a l'arxiu de la família Sánchez-Muñoz, a Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (1r lot).

Estat de conservació: Coberta força malmesa, restaurat.

Bibliografia: C. J. WITTLIN, "Noticias del archivo medieval de la familia Sánchez-Muñoz, de Teruel", *Teruel*, 44 (1970), p. 5-25; P. ROCHWERT-ZUILI, "Les Sánchez Muñoz et le *Romanz del Cid*", *L'Âge d'or*, *8* (2015) (ed. electrònica).

Descripció: S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998) (Rubrica, Paleographica et Diplomatica Studia, 7), p. 521-559 (núm. 199, p. 547).

Edició: Inventari de la biblioteca editat per C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 15, 26-32; F. LÓPEZ RAJADEL, *Libro del linaje de los Marcilla, señores de Escriche: estudio y edición crítica* (Teruel: Diputación de Teruel: Instituto de Estudios Turolenses, 2016).

Nota: Segons indica F. López Rajadel, el fragment central del còdex es conserva a l'Arxiu del Regne de Mallorca; fou publicat per G. LLABRÉS a "Diario turolense de la primera mitad del siglo XVI, escrito por Juan Gaspar Sánchez Muñoz", *Boletín de la Real Academia de la Historia*, 27 (1895), p. 5-76.

Ms. 235

"*Inventarium librorum in studio repertorum et quorundam quos dominus cardinalis Sancti Laurentii retinebat*". Inventari postmortem dels llibres del *Studium* o cabinet de Benet XIII al castell de Peníscola; inclou 492 volums conservats a l'estudi, més 39 restituïts el 6 de juliol pel cardenal de Sant Llorenç, que els tenia en préstec. Peníscola, 30 de juny-7 de gener de 1424.

1. F. 1-21: Inventari dels llibres del *Studium*.
"*Libri juris canonici*".
"*Libri legales*".
"*Libri theologie*".
"*Libri istoriales*".
"*Libri de medicina*".
"*Libri arcium*".
2. F. 21v-23: Inventari dels llibres retornats pel cardenal de Sant Llorenç.

23 f.; 301 x 225 mm (pautat 215 x 140 mm). Lletra gòtica cursiva, una sola mà; els dos darrers articles i el colofó de mà del notari Antoni Camps, autor de les anotacions marginals. Enquadernació coetània en pergamí, títol al pla anterior de la coberta.

Procedència: Havia pertangut a l'arxiu de la família Sánchez-Muñoz. Compra al llibreter Salvador Babra (1r lot).

Estat de conservació: Restaurat a la BC.

Bibliografia: MARTÍ DE BARCELONA, "La biblioteca papal de Penyíscola", *Estudis Franciscans*, 28 (1922), p. 336; C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 22 (núm. 56, nota 48); J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), p. 255.

Edicions: J. PERARNAU I ESPELT, "Darrer inventari de la biblioteca privada de Benet XIII (1423)", *Arxiu de Textos Catalans Antics*, 6 (1987) p. 184-226; J. SERRANO I CALDERÓ, "La biblioteca papal de Peníscola després de Benet XIII (1423-1429)", en: *Jornades sobre el Cisma d'Occident a Catalunya, les Illes i el País Valencià (Barcelona-Peníscola, 19-21 d'abril de 1979: ponències i comunicacions* (Barcelona: IEC, 1988), p. 547-589; H. JULLIEN DE POMMEROL et J. MONFRIN, *La Bibliothèque Pontificale à Avignon et à Peñíscola pendant le grand schisme d'Occident et sa dispersion: inventaires et concordances* (Roma: École française de Rome, Palais Farnese, 1991), vol. II, p. 45-49 (descripció), p. 89-90 (descripció codicològica), làm. XXXI.

Exposicions: *Benedicto XIII, el Papa Luna: muestra de documentación histórica aragonesa en conmemoración del sexto centenario de la elección papal de don Pedro Martínez de Luna (Aviñón, 28 septiembre 1394)* (Zaragoza: Diputación General de Aragón, 1994), p. 178; *Església i mecenatge: la literatura, l'art, la música i les biblioteques a l'Edat Mitjana* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1994) (Catàlegs d'Exposicions, 51).

Ms. 236
Llibre de censals sobre Mallorca de Gaspar Sánchez Muñoz. En català, alguns afegitons en aragonès. 1475-1526.

F. 1-24: "*En nom de Nostre Senyor e de la gloriosa Verge Maria mare sua en lo present libre seran continuats e escrits per mi, Pere Bataller, notari procurador dels magnífichs en Johan Capmanyes, ciutadà de Terol, del regne de Aragó, e de la magnífica Catarina Sánxeç Monyóç, vídua, muller quòndam del magnífich mossèn Pero Sánxez Monyoz, cavaller, així com a tutós e curadós de Gaspar Johan Sánxez Monyoz, fill e hereu del dit senyor mossèn Pere Sánxeç Monyoç, tots los censals que aquell dit pobil té e posseheix sobre la universitat de Mallorques e tot lo que per la dita universitat li serà degut, e enquara los comtes del que yo, dit Pere Bataller, e en lo dit nom, he rebut e donat en Mallorques e tot lo que'm serà degut per mon salari en lo temps que y aturaré e lo que n'auré rebut, com aparrà per les cartes e partides següents*".
F. 24-34: "*Comte del que he rebut e paguat a diversos per lo dit pobil e per lo dit magnífich reverent Johan Capmanyes ciutadà curador de aquel*".
F. 75-86: "*Albarans e cauteles del que he pagat en Mallorques*".

100 f. (numeració antiga ii-ci f., f. 34v-74 i 87-100 en blanc); 290 x 220 mm. Dues mans (Pere Bataller i Gaspar Sánchez Muñoz). Enquadernació en pergamí en forma de cartera amb reforços de cuir al llom i petita decoració amb cintes de badana a la solapa. Títol al pla anterior: "Libro de los censales que yo Gasppar Sanchez Munyoz tengo [...] de ciudat de Regno de Mallorqua [...]", i tot seguit, d'una lletra més tardana "No sirve de nada todo".

Procedència: Havia pertangut a l'arxiu de la família Sánchez-Muñoz, a Terol, al pla anterior a continuació del títol "3 lib. del calax de la A apartament 2". Compra al llibreter Salvador Babra (1er lot).

Bibliografia: C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari,* 2], p. 11-32 (p. 32); IDEM, "Noticias del archivo medieval de la familia Sánchez-Muñoz, de Teruel", *Teruel*, 44 (1970), p. 5-25 (14); IDEM, "Un inventario turolense de 1484: Los Sánchez Muñoz, herederos del papa Clemente VIII", *Archivo de Filología Aragonesa*, 18-19 (1976), p. 187-215.

Ms. 237
Llibre de comptes de Gil Sánchez Muñoz. Mitjan segle XV (ca. 1452).

F. 1-7: Índex onomàstic.
F. 11-148: "*Any mcccclii. Rebudes fetes per lo honorable mossèn Gil Sànchez Monyóç, artiacha de Morvedre e canonge de la Seu de València, subcollector, receptor e executor en lo bisbat de València del subsidi dels dotze diners per lletra imposats sobre les rendes ecclesiàstiques del dit bisbat de les quantitats per rahó del dit subsidi pagades per la mensa episcopal, dignitats, prepositures, canongies, comandes e altres qualsevol rectories e benifficis simples, lo qual és exigit per mossèn Narcís Crespí, prevere e rector de Xarafoli, en loch e nom del dit mossèn Gil Sànchez Monyós"*. 1452 o posterior.
F. 148-187: "*Comença lo llibre del patrimoni*".

187 f. (numeració antiga CLXXXIIII f.); 285 x 220 mm. Enquadernació coetània en pergamí en forma de cartera, amb reforços de cuir al llom i tancat amb una corretja amb sivella; reforços i solapa decorats amb cintes de badana. Protegit per una capsa oberta (BC).

Procedència: Havia pertangut a l'arxiu de la família Sánchez-Muñoz, a Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (1er lot).

Estat de conservació: Al foli de guarda: "Aquest manuscrit ha estat restaurat en juny-juliol 1928 – R. d'Alòs-Moner".

Bibliografia: C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari,* 2], p. 11-32 (p. 32); IDEM, "Noticias del archivo medieval de la familia Sánchez-Muñoz, de Teruel", *Teruel*, 44 (1970), p. 5-25 (12-13); IDEM, "Un inventario turolense de 1484: los Sánchez Muñoz, herederos del papa Clemente VIII", *Archivo de Filología Aragonesa*, 18-19 (1976), p. 187-215.

Ms. 239

Miscel·lània de tractats de gramàtica i retòrica trobadoresca. Finals del segle XIV-primera meitat del segle XV.

1. F. 1-11: BERENGUER D'ANOIA, *Mirall de trobar*. al f. 11: "E axí són finides e complides les doctrines e les figures les quals en Berenguer de Noya ha fetes".
2. F. 12-23: JOFRE DE FOIXÀ, *Regles de trobar*. Al f. 12: "*Regles d'en Joffre de Foxà*", al f. 23, "E axí són complides les regles d'en Jaufre de Foyxà".
3. F. 24-29: RAMON VIDAL DE BESALÚ, *Razós de trobar*. Al f. 24: "*Regles d'en Ramon Vidal*".
4. F. 29-31: "*De Doctrina de compondre dictats*".
5. F. 32-57: JOAN DE CASTELLNOU, *Compendi de la conexença dels vicis que's pòdon esdevenir en los dictats del Gay Saber*. Al f. 32: "*Compendi*" i a continuació, en lletra del segle XVIII, "de Mosén Juan de Castelnou, uno de los siete mantenedores del Consistorio de Tolosa de la gaya ciencia". Al f. 57: "Ací fenex le compendis de mossen Johan de Castellnou".
6. F. 57v-64v: TERRAMAGNINO DE PISA, *Doctrina d'acord*. Al f. 57v: "*Proemi de doctrina de cort*". Al f. 64:"Acabada és la doctrina d'acord provincial e de vera e rahonable locució". En vers.
7. F. 65-82: RAMON CORNET, "*Doctrinal de trobar am la glosa o correcció e declaració sua*". En vers, glossa de Joan de Castellnou en prosa.
8. F. 83-158: GUILHEM MOLINIER, *Les flors del Gay Saber*. Al f. 83: "*Aycí comensso las flors del gay saber*". En vers.
9. F. 161-185: JAUME MARC, *Libre de concordances*. Al f. 161: "*Presentació de pròlech del llibre de concordances appellat diccionari, ordenat per en Jachme March a instància del molt alt e poderós senyor en Pere, per la gràcia de Déu rey de Aragó. E fon feyt en l'any MCCCLXXI*".

Paper (f. 185 en pergamí), 185 f. (numeració antiga clxxxiii, el f. 46 sense foliar; f. 11v, 23v i 159-160 en blanc); 285 x 210 mm. Dues mans (f. 1-158 i 161-188); algunes notes i marques de lectura amb manícules. Text a dues columnes (el text de Jaume Marc a 3, 4 i 6 columnes.) Rúbriques, caplletres i calderons en vermell. Enquadernació en pergamí època moderna.

Procedència: Havia pertangut al convent de Sant Josep de carmelites descalços de Barcelona (*cf.* J. VILLANUEVA, *Viage literario*, XVIII, p. 230). Compra al llibreter Salvador Babra (1er lot).

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/271697, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: D'A. SILVIO AVALLE, *La letteratura medievale in lingua d'Oc nella sua tradizione manoscrita* (Torino: Giulio Einaudi, 1961); J. PUJOL, "Gaya vel gaudiosa et alio nomine et inveniendi sciencia: les idees sobre poesia en llengua vulgar als segles XIV i XV", en: L. BADIA i A. SOLER, eds., *Intel·lectuals i escriptors a la Baixa Edat Mitjana* (Barcelona: Curial: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994), p. 69-94 (Textos i Estudis de Cultura Catalana, 36). Per al text **1**, vegeu I. FRANK, "Un message secret de Berenguer d'Anoia: le prologue du *Mirall de trobar"*, *Filologia Romanza*, 1 (1955). Per al text **2**, vegeu L. NICOLAU D'OLWER, "Notes sobre les regles de trobar de Jofre de Foixà y sobre les poesies que li han atribuït", *Estudis Universitaris Catalans*, 1 (1907), p. 234-256. Per al text **7**, vegeu M. NAVÀS, *Ramon de Cornet: l'autor, l'obra i la circulació manuscrita*, tesi doctoral (Girona: Universitat de Girona, 2019). Per al text **8**, vegeu J. ANGLADE, "La redaction rimée des *Leys d'amors* ou *Les Flors del gay saber*", *Romania*, 45 (1918-1919), p. 162-178; J. ANGLADE, "Sur le descort plurilingüe de Rambaut de Vaqueiras, *Annales du Midi*, 26 (1924), p. 311-313.

Edicions: Text **1** editat a B. D'ANOIA, *Mirall de trobar*, a cura di P. PALUMBO (Palermo: U. Manfredi, 1955); IDEM, *Mirall de trobar*, ed. de J. VIDAL I ALCOVER (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1984) (Biblioteca Marian Aguiló, 7). El text **2** editat a J. DE FOIXÀ: *Vers e regles de trobar*, ed. d'E. LI GOTTI (Modena, 1952). El text **3** editat a R.V. DE BESALÚ, *Obra poètica*, ed. per H. FIELD (Barcelona: Curial, 1989-1991). Els textos **2** (Jofre de Foixà), **3** (Ramon Vidal de Besalú), **4** (Doctrina de compondre dictats) i **6** (Terramagnino de Pisa) editats per J. H. MARSHALL, *The "Razós de trobar" of Raimon Vidal and associated texts* (London: Oxford University Press, 1972). El text **5** editat a J. DE CASTELLNOU, *Obres en prosa*, intr. i ed. per J. M. CASAS HOMS (Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1969). Els textos **5** (Joan de Castellnou) i **7** (Ramon Cornet) editats per J. MASSÓ I TORRENTS, "Poésies en partie inédites de Johan de Castellnou et de Raimon de Cornet d'après le manuscrit de Barcelone", *Annales du Midi* 26 (1914), p. 449-474; *ibidem* 27-28 (1915) p. 5-35. El text **8** editat per J. ANGLADE, "Les flors del Gay Saber", *Memòries de l'Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica*, 1 (2) (1926), p. 33-121. El text **9** editat a J. MARCH, *Diccionari de rims*, ed. per A. GRIERA (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1921) (Biblioteca Filològica; VIII); vegeu també J. MARCH, *Obra poètica*, ed. J. PUJOL (Barcelona: Barcino, 1994) (Els Nostres Clàssics).

Descripcions: J. VILLANUEVA, *Viage literario a las iglesias de España* (Madrid: Real Academia de la Historia, 1806-1851), vol. XVIII, p. 230-232; P. MEYER, "Traités catalans de grammaire et de poétique", *Romania*, 6 (1877), p. 341-358, 8 (1879), p. 181-210 i 9 (1880), p. 51-70; J. MASSÓ I TORRENTS, "Bibliografia dels antics poetes catalans", *Anuari IEC* (1913-1914), p. 260-262; G. AVENOZA, *Repertori dels manuscrits en llengües romàniques conservats en biblioteques barcelonines* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991) (Tesis Doctorals Microfitxades, 868), p. 241-256; BITECA manid 1137.

Exposicions: *Cort i Mecenatge: la literatura, l'art, la música i el teatre a l'Edat Mitjana* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, Universidad Internacional Menéndez y Pelayo, 1993); BIBLIOTECA DE CATALUNYA, *Bibliographica: documents dels segles VIII al XX* (Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 1993), núm. 30; *Càtars i trobadors: Occitània i Catalunya, renaixença i futur (Museu d'Història de Catalunya, 5 d'abril-27 de juliol de 2003)* (Barcelona:, Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, 2003), p. 112 (f. 24), p. 120 (f. 262).

Nota: Sobre el volum al segle XVIII, cf. la carta de Josep de Vega i Sentmenat a Joan Antoni Maians i Siscar, datada a 25 de novembre de 1783 (Biblioteca de la Academia de la Historia de Madrid, Gregorio Mayans, 1790; publicada en: G. MAYANS, *Epistolario*, vol. XVII: *Cartas literarias. Correspondencia de los hermanos Mayans con los hermanos Andrés, F. Cerda y Rico, Juan Bta. Muñoz y José Vega Sentmenat* (València, 2000), p. 462-463 (Vega-Mayans núm. 36)). Segons M. Toldrà, és mencionat per Pau Ignasi de Dalmases i per Pere Serra i Postius.

Ms. 240

JOAN EIXEMENO, OFM, *Quarantena de contemplació*. Al f. 1: "Comença lo pròlech sobre lo tractat qui s'apella Quarentena de contemplació, compost per maestre Johan Exemeno, maestre en theologia de l'orde dels frares menors a instància del molt alt e molt excel·lent príncep e senyor lo senyor en Martí, per la gràcia de Déu rey d'Aragó etc". Finals segle XIV-principis segle XV (probablement entre 1396-1406).

Pergamí. [1], 35, [2] f.; 300 x 225 mm. Text a dues columnes. Pautat a la mina de plom. Reclams al quadern. Dues mans: la primera copia el pròleg i les dues primeres jornades (f. 1-21v), i la segona la tercera jornada (f. 21v-25). Caplletres alternades en blau i vermell amb filigrana; calderons alternats en blau i vermell. Rúbriques en vermell. Inicials realçades amb safrà. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC). Protegida per una funda i una capsa oberta també en pergamí.

Procedència: El 1899 era a la llibreria de Joan Baptista Batlle. Compra al llibreter Salvador Babra (1er lot).

Bibliografia: Sobre el volum a finals del segle XIX, vegeu A. PALAU I DULCET, *Memorias de un librero catalán* (Barcelona: Llibreria Palau, 1935), p. 132. Sobre Joan Eiximeno, vegeu I. RODRÍGUEZ, "Autores espirituales españoles en la Edad Media", en: *Repertorio de historia de las ciencias eclesiásticas en España,* vol. I (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1967), p. 175-351 (148a, Juan Eiximeno, p. 273); J. M. POU I MARTÍ, *Visionarios y fraticellos catalanes* (Vich, 1930), p. 273, 416-445; K. REINHARDT, "Biblischen Autoren Spaniens bis zum Konzil von Trient", en: *Repertorio de historia de las ciencias eclesiásticas en España,* vol. V (Salamanca:

Instituto de Historia de la Teología Española, 1976), p. 9-242 (p. 142); J. RUBIÓ, "Joan Exemeno O.M.", en: *Història de la literatura catalana*, vol. I (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1984), p. 251-256.

Edicions: SAMUEL D'ALGAIDA, "Fra Joan Exemeno, franciscà de Mallorca", *Estudis Franciscans*, 32 (1924), p. 280-289, 362-274, 453-464; idem "Fra Joan Exemeno i la successió a la Corona d'Aragó", *Estudis Franciscans*, 37 (1926), p. 265-270, 352-367, i 38 (1926) p. 39-54; IDEM, "Fra Joan Exemeno, O. M. (1420). Autor místic", *Estudis Franciscans*, 44 (1932), p. 339-388; A. G. HAUF I VALLS, ed., *Contemplació de la Santa Quarantena* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986) (Biblioteca Marian Aguiló, 9).

Descripcions: K. REINHARDT, H. SANTIAGO-OTERO, *Biblioteca bíblica ibérica medieval* (Madrid: CSIC, 1986), núm. 193; BITECA manid 1394.

Ms. 241

BERNAT DESCLOT, *Crònica*. Àpode i incomplet; amb afegits posteriors als folis en blanc. Finals del segle XIV-principis del segle XV.

1. F. 1-195: BERNAT DESCLOT, *Crònica*.
F. 1-17: *Aquestes són les rúbriques del libre de les conquestes que los nobles senyors reys d'Aragó han fetas*. Taula de contingut.
F. 20-195: *Crònica*.
2. F. 196-200v: Textos afegits a finals del segle XV.
2a. F. 196: Inventari.
2b. F. 196v: *Probationes pennae* i nota d'Antoni Bulixé (Bulixer).
2c. F. 197-198: Esborranys de cartes i anotacions.
2d. F. 199: Nota de possessió d'Antoni Bulixer.
2e. F. 199v: Goig a la Mare de Déu. En català.
2f-2g. F. 199v-200v: Villancets. En castellà.

200 f. (f. 18-19, 197v-198 en blanc; numeració antiga i-lii, liii-lxxix, lxxxi-lxxxix —salta la numeració— c-cviiii, cxi-clxxxx); 210 x 145 mm. Proves de ploma als folis de guarda. Reclams al quadern (f. 39, 59, 78, 135, 155, 175, 195). Rúbriques, caplletres i calderons en vermell. Enquadernació en pergamí del segle XVIII.

Procedència: Al f. 199 "Aquest libre és d'Antoni Bulixer … 1492". Compra al llibreter Salvador Babra (1er lot).

Estat de conservació: Llom desenganxat. Falten folis; nombrosos estrips i folis mutilats (20, 60, 68, 87, 97, 110, 187 i angles superiors dels f. 166-179).

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/9831, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: S. M. CINGOLANI "El llibre del rei En Pere de Bernat Desclot", en: *Història de la literatura catalana. Literatura medieval (I)* (Barcelona: Enciclopèdia Catalana; Barcino: Ajuntament de Barcelona, 2013), p. 123-152.

Edicions: B. DESCLOT, *Crònica*, ed. a cura de M. COLL I ALENTORN (Barcelona: Barcino, 1949-1952) (Els Nostres Clàssics, A62-64, 66, 69-70) [introducció als vols. I i V reproduïts en: M. COLL I ALENTORN, *Historiografia* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991), p. 172-270]; F. SOLDEVILA, "Crònica de Bernat Desclot", en: *Les quatre grans cròniques* (Barcelona: Selecta, 1971), p. 403-664; S. M. CINGOLANI, "Historiografia al temps de Pere II i Alfons II (1276-1291). Edició i estudi de textos inèdits: 1. *Crònica del rei Pere*", *Acta historica et archaelogica mediaevalia* 25 (2004), p. 201-227 (ed. f. 152v-153, 168v-190v, ms. L); B. DESCLOT, *Llibre del rei En Pere*, ed. a cura de S. M. CINGOLANI, Barcelona: Barcino, 2010 (Biblioteca Barcino, 6). Per al text **2e** (goig), G. AVENOZA, "Un goig català inèdit de finals del segle XV o inicis del segle XVI: *Verge, Beneït Fo*", *Revista de Literatura Medieval*, 5 (1993), p. 37-46. Per als textos **2f-2g** (villancets), G. AVENOZA i M. CALDERÓN, "Dos villancicos inéditos: *A les maytines era* y *Senyor Sent Tiago*", *Anuari de Filologia* 14 [*Secció G: Filologia romànica* 2] (1991), p. 35-47.

Descripcions: Ms. L de J. MASSÓ I TORRENTS, *Exposició d'un pla de publicació de les cròniques catalanes* (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1912); E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 166-167; M.I. TORO PASCUA, "Nuevos y viejos poemas para el cancionero del siglo XV (c. 1360-1520): fuentes manuscritas", en: *Praestans labore Victor: Homenaje al profesor Victor Garcia de la Concha* (Salamanca: Universidad, 2005), p. 73-92; BITECA manid 4145; BETA manid 4145; MCEM 34.

Ms. 242

Miscel·lània de textos de caràcter científic. Fragment. París?, finals del segle XIV-principis del segle XV.

1. F. 1-3v: ALHAZEN (HASAN IBN HASAN IBN AL-HAYTHAM), *De speculis comburentibus*. Al f. 3, "Explicit Archimedes De speculis comburendis".
2. F. 3v 4v: CLAUDI PTOLEMEU, *Quaestiones de speculis*. Fragment del capítol 17 a la fi de l'obra. Al f. 4v: "Expliciunt Questiones de speculis quedam Ptholomei Parisius extracte et scripte".
3. F. 5-16v: HENRICUS DE HASSIA (HEINRICH VON LANGENSTEIN), *Tractatus de habitudine causarum et influxu naturae*. Al f. 16v: "Explicit Tractatus de habitudine causarum et influxu nature communis, compilatus Parisius per ingenium Hericum de Hassia etc".
4. F. 16v-22v: JORDANUS DE NEMORE, *Liber de ponderibus*. Al f. 22v: "Explicit Tractatus de ponderibus etc", afegit posteriorment "Jordani".
5. F. 22v-24v: PETRUS PEREGRINUS DE MARICOURT, *De magnete*. Incipit: "Iste Tractatus de magnete duas partes continet...". Àpode, falta a partir del capítol 2 de la segona part.

Pergamí. 24 f. (numeració antiga 111-13[4] f.); 270 x 200 mm. Text a dues columnes. Reclams al f. 12 (i.e. 122) i 24 (i.e. [134]. A l'angle inferior del primer quadern restes de signatures a la mina de plom (e i-vi), i en tinta (5-6) i al del 2n quadern en tinta (1-6). Esmenes marginals. Calderons alternats en blau i vermell. Diagrames i figures il·lustratives als marges. Caplletres embotides en blau i or amb filigrana a l'inici dels textos principals; dins de cada obra, caplletres alternades en blau i vermell amb filigrana alterna a l'inici dels capítols. Rúbriques en un mòdul més gran. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, anys 1920-1930).

Procedència: Donatiu del llibreter Salvador Babra, al llibre de registre nota "Torna de D. Salvador Babra".

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/255431, consulta 7 de gener 2025).

Estat de conservació: Marges dels dos darrers folis i algun forat restaurats, el darrer foli molt gastat per l'ús.

Bibliografia: Sobre el text **4** (*De ponderibus*), R.B. THOMSON, "Jordanus de Nemore: Opera", *Medieval Studies*, 38 (1976), p. 97-144. Sobre el text **5** (*De magnete*), E. SCHLUND, "Petrus Peregrinus von Maricourt. Sein Leben und seine Schriften", *Archivum Franciscanum Historicum*, 4 (1911), p. 436-455 i 633-643, i 5 (1912), p. 22-40 (llistat de 36 mss i de 6 edicions).

Edició: El text **1** (*De speculis comburentibus*) editat per J. L. HEIBERG i E. WIEDEMANN, "Ibn al Haitams Schrift über parabolische Hohlspiegel", *Bibliotheca mathematica: Zeitschrift für Geschichte der mathematischen Wissenschaften* 3. Folge, 10 (1909-1910), p. 201-237. El text **2** (*De speculis*) editat per A. JONES, "Pseudo-Ptolemy *De speculis*", *Sciamvs*, 2 (2001), p. 145-186. El text **5** (*De magnete*) editat per A. M. C. MINECAN, "Análisis y traducción bilingüe de la carta de Pedro el Peregrino de Maricourt al caballero Siger de Foucaucourt *Sobre el magnete*", *Disputatio: Philosophical Research Bulletin*, 6, nº 7 (2017), p. 277-307.

Descripcions: P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 487; L. THORNDIKE, *A catalogue of incipits of mediaeval scientific writings in Latin* (Cambridge (Mass.): The Mediaeval Academy of America, 1963), p. []. Per al text **3**, F. W .E. ROTH, *Zur Bibliographie Heinricus Hembuch de Hassia, dictus de Langenstein* (Leipzig: O. Harrassowitz, 1888) (Zentralblatt für Bibliothekwesens. Beiheft 2/2), núm. 4 (p. 1); T. HOHMAN, "Initienregister der Werke Heinrichs von Langenstein", *Traditio*, 32 (1976), p. 399-426.

Nota: L'autor del text **1**, Ibn al-Haytham, és conegut a Occident com Alhazen o com a Pseudo-Arquímedes. Pel que es dedueix de la numeració d'origen (que inicia al f. 111), es tracta de dos quaderns que havien format part d'una miscel·lània científica més extensa.

Ms. 243

"*Liber vocifferacionum tempore venerabilis Ferdinandi Çagod*". Registre de pregons o crides del veguer de Cervera. En català, algun text en llatí; data i títol en llatí. Desembre de 1370-abril de 1375.

36 f. [a continuació 11 folis en blanc]; 320 x 190 mm. Cada pregó separat del següent per una línia i un espai en blanc. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, anys 30-50).

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (1r lot).

Nota: Es conserva, d'època similar, un registre de la vegueria de Cervera de 1345-1353 (BC ms. 1964), ingressat per compra després de la guerra.

Ms. 244

Tractat d d'aritmètica amb regles, exercicis i problemes, en català. Al foli de guarda anterior, "Llibre de Francisco [Sol] y Miquel, fet en lo any de 1771". Santa Coloma de Queralt, 1771.

126 f.; 300 x 205 mm. Lletra cursiva cal·ligràfica. Amb nombrosos dibuixos cal·ligràfics. Enquadernació coetània en pergamí sobre cartró.

Procedència: Al foli de guarda posterior "Llibre de Joan Anton Sol, familiar de la santa Inquisició, en lo any 1773", repetit al foli de guarda anterior, però il·legible per forats de paràsits . Compra al llibreter Salvador Babra (1r lot).

Estat de conservació: Enquadernació molt malmesa. Forats de paràsits.

Bibliografia: A. COMAS, "Aritmètiques", en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 503-504.

Descripció: MCEM 2043 (M. Toldrà).

Nota: Joan-Anton Sol apareix com a regidor de Santa Coloma de Queralt en 1785 i 1789 en un dels registres notarials de 1789, i n'era el sotsbatlle el 1785; un Francesc Sol n'era batlle el 1811.

Ms. 245/1

"*Testamento de la rreyna doñya Ysabel la Católica*". Al f. 1v, afegit d'una altra mà: "Al menos fazetme gràcia". En vers. Segle XVIII.

2 f.; 225 x 145 mm. El segon poema afegit d'una altra mà. Enquadernació holandesa, plans en tela i llom en pergamí.

Procedència: Compra o donatiu de la Llibreria Babra. A principis del segle XX Salvador Babra l'havia deixat consultar a Raymond Foulché-Delbosc, era un bifoli solt en el seu poder (cf. ms. 1702, correspondència de Jaume Massó i Torrents).

Bibliografia: I. FERNÁNDEZ TERRICABRAS, "Dos ejemplos del uso propagandístico de la muerte de Isabel la Católica en el siglo XVI", en: *La reina Isabel I y las reinas de España: realidad, modelos e imagen histogiográfica*, M. V. LÓPEZ CORDÓN, G. FRANCO RUBIO, coord. (Madrid: Fundación Española de Historia Moderna, 2005), p. 177-187.

Edicions: R. FOULCHÉ-DELBOSC, "Fragment d'un romance inconnu", *Revue Hispanique*, 13 (1905), p. 256-257.

Descripcions: G. AVENOZA, *Repertori dels manuscrits en llengües romàniques conservats en biblioteques barcelonines* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991) (Tesis Doctorals Microfitxades, 868) p. 257-262, 589-595; E. DURAN, dir., *Repertori mss. catalans (1474-1620)* (Barcelona: IEC, 1998), vol. I, p. 167-168; M. I. TORO PASCUA, "Nuevos y viejos poems para el cancionero del siglo XV (c. 1360-1520): fuentes manuscritas", en: *Praestans labore Victor: homenaje al profesor Victor Garcia de la Concha* (Salamanca: Universidad, 2005), p. 73-92; BETA Manid 5140; MCEM 35.

Nota: Integrat en un recull factici de textos de caràcter històric i literari, que agrupa folis de diferents procedències d'entre finals del segle XIV i principis del segle XVI.

Ms. 258

PERE TOMIC, *Històries e conquestes dels reys d'Aragó e comtes de Catalunya*. Fragment, final del capítol XXVI-capítol XXVII. Principis del segle XVI.

Paper, 14 f.; 290 x 220 mm. Espais en blanc per a les caplletres amb lletra d'espera.

Procedència: Donatiu del llibreter Salvador Babra (1er lot).

Estat de conservació: Algunes taques d'ús. Restauració antiga.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/1042, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: X. PEDRALS, *Vida i obra de Pere Tomic, historiador baganès del s. XV* (Bagà: Centre d'Estudis Baganesos, 1991); E. DURAN, "La difusió de l'obra de Pere Tomic: edicions i manuscrits", *L'Avenç*, 165 (1992), p. 32-34 i 51-53; X. PEDRALS, *Pere Tomic, la història segons els cavallers (Bagà, segle XV)* (Gironella: Associació Cultural El Vigatà, 1995); J. IBORRA, "De la crònica dinàstica a la intervenció aristocràtica: fonts orals i escrites de les 'Histories e conquestes' de Pere Tomic", *Recerques*, 40 (2000), p. 15-39.

Edició: Editat originalment a Barcelona el 1495, el 1519 i el 1534 (reimpr. facsímil: P. Tomich, *Històries e conquestes dels reys d'Aragó e comtes de Catalunya*, València, 1970); P. TOMIC, *Històries e conquestes del realme d'Aragó e Principat de Catalunya*, a cura de Joan Iborra (València: Afers, 2009).

Descripcions: S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998), p. 521-559 (núm. 88, p. 535) (Rubrica, Paleographica et Diplomatica Studia, 7); E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 171; MCEM 38.

• Segon lot (1913)

Ms. 262

Recull miscel·lani de textos de caràcter literari. En llatí. Principis del segle XV.

1. F. 2-2v: BERNAT DE CLARAVALL (*atribuït*), "*Has litteras misit beatus Bernardis cuidam militi de cura et modo rei familiaris utilius gubernandi et modus vivendi*". Incomplet.
2. F. 7-70: CICERÓ (*atribuït*), *Rhetorica ad Herennium*.
f. 7-14: Liber I.
f. 14v-29 Liber II.
f. 29v-41v: Liber III.
f. 42-70v: Liber IV.

Paper i pergamí. 70 f. (f. 3-6v en blanc; a la fi del text **2**, 8 f. en blanc); 295 x 210 mm. Dues mans (text **1** i text **2**). Alguna anotació marginal i interliniar. Caplletra embotida en blau i daurat amb filigrana al f. 7, i en blau i vermell al

f. 14v, 29v i 42; caplletres alternades en blau i vermell amb lleugeres filigranes alternades. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, anys 1910).

Procedència: Havia pertangut a la família Sánchez Muñoz, de Terol. Al foli de guarda títol "Literas beati Bernardi" de la mateixa mà que el títol del foli de guarda del ms. 271. Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Bibliografia: C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], potser p. 23, núm. 57 (nota 49); J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III, p. 255.

Edicions: Text **1**, *Patrologia Latina*, ed. J.-P. MIGNE (Paris: Sirou, 1844-1855), vol. 182, columnes 647-651 (Sant Bernat, epistola 456). Text **2**, CICERÓ (atribuït), *Retòrica a Herenni*, introducció, revisió del text, traducció i notes de J. Medina (Barcelona: Fundació Bernat Metge, 2000) (Text i Traducció, 320. Escriptors Llatins); *Retòrica a Herenni*, traducció i notes de J. Medina (Barcelona: La Magrana, 2003) (Esparver Clàssic, 46).

Descripcions: L. RUBIO, *Catálogo de los manuscritos clásicos latinos existentes en España* (Madrid: Universidad Complutense, 1984), p. 19-20.

Notes: A la fi (f. 71), foli solt amb diverses *probationes pennae* i esquema anotat de la comèdia *Eunuchus* de Terenci. Text **1** (De cura et modo rei familiaris gubernandae), una altra còpia a ms. 309/1, f. 8-13v. Text **2** (Rhetorica ad Herennium), altres còpies a BC ms. 333 i ms. 3466.

Ms. 263

Recull miscel·lani de textos patrístics. En llatí, algun text afegit en català. Acèfal i àpode. 1a meitat del segle XIV.

1. F. 1-23: Pseudo-AGUSTÍ, *Soliloquium animae ad Deum*.
2. F. 24-25v: "*La expositió del Pater Noster*".
3. F. 26: Pseudo-BERNAT DE CLARAVALL, *Meditationes de consideratione humanae conditionis*.
4. F. 27-44v: BERNAT DE CLARAVALL, *Liber de consideratione beati Bernardi*.
5. F. 45-48v: PERE DAMIÀ, *Llaor de la vida solitària*; (atribuït a sant BASILI). "*Obra de Sant Basilio de la cella del monje o ermitanyo*". En català.
6. F. 48v: *Col·lació dels dotze pares ermitans*. Traducció dels *Vitae Patrum* VII, capítol 44. En català.

48 f.; 150 x 115 mm. Dues mans (f. 1-44v, 45-48v). Títols afegits al marge superior amb lletra del segle XV (Sánchez Muñoz?). Reclams centrats emmarcats (10v, 38v). Caplletres alternades en blau i vermell amb traç de filigrana. Lletres d'espera. Calderons alternats en blau i vermell. Rúbriques en vermell. Al text **2**, frase comentada subratllada en vermell. Als marges del llibre de sant Bernat manícules i carotes a tinta ben dibuixades. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, anys 1930).

Procedència: Havia pertangut a la família Sánchez Muñoz. Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Bibliografia: C. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 19, núm. 22 (nota 28). Per al text **4**, vegeu J. i M. D. MATEU IBARS, *Colectánea paleográfica de la Corona de Aragón: ss. IX-XVIII* (Barcelona: Universitat, 1980), p. 659. Per al text **5**, vegeu C. BATLLE, "Fragments catalans del segle XIV atribuïts a sant Basili", *Estudis Universitaris Catalans*, 24 (1980) [= *Miscel·lània Aramon i Serra*, 2], p. 33-43.

Descripcions: P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 485; BITECA manid 1853. Text **1**, J. DIVJAK, *Die handschriftliche Überlieferung der Werke des heiligen Augustinus*, Bd IV: *Spanien und Portugal* (Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften, 1974), p. 171. Text **1**, IRHT, "Soliloquia animae ad Deum", en: P. BOURGAIN, D. STUTZMANN, *FAMA: Oeuvres latines*

médiévales à succès, 2019 (https://fama.irht.cnrs.fr/oeuvre/326165, consulta 7 de gener 2025). Text **3**, IRHT, "Meditationes piissimae de cognitione humanae conditionis", en *Idem* (http://fama.irht.cnrs.fr/oeuvre/267497, consulta 7 de gener 2025). Text **4**, "De consideratione ad Eugenium papam", en: *Idem* (https://fama.irht.cnrs.fr/oeuvre/268403, consulta 7 de gener 2025) Text **5**, L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 18.2.1. Text **6**, *ibidem*, 0.56.51.

Ms. 264

THOMAS DE BEVERLEY (atribuït a BERNAT DE CLARAVALL), "*Sanctus Bernardus ad sororem suam*". Traducció d'Antoni Canals de *Liber de modo bene vivendi ad sororem*. Al f. 12-14v, pròleg; al f. 15-16, taula de contingut. Finals del segle XIV-principis del segle XV.

104 f. (numeració d'origen lxxx f., centrada) + 2 notes; 290 x 210 mm. Text a dues columnes (pautat en tinta). Al foli de guarda anterior i al foli 100 anotacions i *probationes pennae*. Caplletres ornades. Caplletres alternades en blau i vermell amb filigrana; calderons alternats en blau i vermell. Títols de capítols precedits per un calderó i subratllats en vermell. Enquadernació en pell marró clar (BC, 1980-1990); la relligadura original, que contenia un llibre de comptabilitat en hebreu, és ara el ms. 3090 de la BC.

Procedència: Havia pertangut a la família Sánchez Muñoz, de Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Estat de conservació: Restaurat el 1980.

Bibliografia: Sobre el manuscrit, vegeu C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [=*Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 11-32 (p. 25, núm. 100, nota 66); J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III, p. 257, 260. Sobre Thomas de Beverley, vegeu *Dictionnaire de spiritualité* (Paris: Beauchesne, 1937-1995), vol. 15, p. 754. Sobre Canals, vegeu T. KAEPPELI, *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi* (Roma: ad S. Sabinae, 1970-1993), vol. I, p. 107; L. ROBLES, "Antonio Canals", en: *Escritores dominicos de la Corona de Aragón: siglos XIII-XV* (Salamanca, 1972), p. 183-192 (p. 183-184). Sobre el text, vegeu A. PERIS "Mots fantasmes en el català medieval", *Llengua & Literatura*, 8 (1997), p. 43-56; D. BRATSCH-PRINCE, "La fuerza del prólogo: la traduccion catalana del *Liber de modo bene vivendi ad sororem* de Antoni Canals", en: *Actas del XI Congreso internacional de la Asociación Hispánica de Literatura Medieval* (León: Universidad de León, 2007), p. 349-355. Sobre les característiques paleogràfiques, vegeu J. i M. D. MATEU IBARS, *Colectánea paleográfica de la Corona de Aragón: ss. IX-XVIII* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1980), p. 659.

Edició: P. de BOFARULL, *Documentos literarios en antigua lengua catalana (s. XIV-XV)* (Barcelona: Imp. del Archivo, 1857), p. 415-652 (CODOIN; 13).

Descripcions: L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 22.2.1.; BITECA manid 1409.

Ms. 265

JOAN DE GAL·LES, "*Aquest libre és apellat Suma de collascions o de ajustaments*". Traducció catalana del *Communiloquium*. Als f. 1-9, taula de contingut, que remet a la numeració en xifres romanes. 1a meitat del segle XV.

349 f. (precedit per 5 f. en blanc; numeració antiga cccxxxviii f., f. 9v-11v en blanc, i a la fi del volum 9 f. en blanc); 300 x 215 mm. Pautat a la mina de plom. Text a dues columnes. Reclams verticals al quadern, entre angles. Restes de signatures de quadern a-z, aa-ee12, guillotinades Algunes esmenes i anotacions marginals. Rúbriques en vermell. Al f. 1, caplletra simple en blau i vermell. Caplletres en vermell amb lleugera filigrana. Majúscules inicials realçades en vermell. Enquadernació coetània en pell sobre fusta estampada amb ferros d'inspiració mudèjar (estrella de vuit puntes al centre emmarcada per una sanefa en forma de rectangle), a les restes del llom ornamentació amb filets creuats en forma de rombe. Caboixons a ambdós plans, restes de tanques metàl·liques. Foli de guarda als contraplans

en pergamí. Títol en una etiqueta al pla anterior "Suma de collacions"; títol al llom en les restes d'un teixell en paper: "[Cumilo...?]ones m[anuscri]to en [catalan?]". Protegit per una capsa oberta (BC).

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca Sánchez Muñoz, de Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Estat de conservació: Llom malmès, en part desenganxat.

Bibliografia: Sobre el manuscrit, vegeu C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits "del papa Luna" dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Muñoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962), p. 17, núm. 6 (nota 19); J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III, p. 257. Sobre la difusió a la Península, vegeu C. J. WITTLIN, "La Suma de Colacions de Juan de Gales en Cataluña", *Estudios Franciscanos*, 72 (1971), p. 189-303; C. GUARDIOLA, "Juan de Gales, Cataluña y Eiximenis", *Antonianum*, 64 (1989), p. 330-365; L. RAMON I FERRER, "La tradició textual de la traducció catalana del *Communiloquium* de Joan de Gal·les", en: *Miscel·lània Joan Fuster,* eds. A. FERRANDO i A. HAUF (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993), vol. VII, p. 45-64; A. M. HUÉLAMO SAN JOSÉ, "El *Comuniloquium* de Juan de Gales en las letras castellanas", en: *Asociación Hispánica de Literatura Medieval. Actas VI Congreso*, ed. J. M. LUCÍA MEIGAS (Alcalá: Universidad, 1997), vol. II, p. 821-828; L. RAMON I FERRER, "La tradición manuscrita del *Communiloquium* en la Península Ibérica", en: *Latin and vernacular in Renaissance Iberia, II: translation and adaptations,* eds. B. TAYLOR i A. COROLEU (Manchester: Manchester Spanish & Portuguese Studies, 2006), p. 111-120.

Edició: L. RAMON I FERRER, *Edició crítica i estudi de la «Summa de col·lacions» de Joan de Gal·les.* Tesi doctoral (València: Universitat de València, 1997).

Descripcions: L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 74.2.1.; L. CABRÉ et al., *The Classical Tradition in Medieval Catalan, 1300-1500: Translation, Imitation, and Literacy* (London: Tamesis, 2018); BITECA manid 1909.

Nota: Una altra còpia, que havia pertangut a Mossèn Borra, a BC, ms. 2008.

Ms. 266

MATFRE ERMENGAUD, de Besiers, *Breviari d'amor*. Al f. 1, rúbrica: "Ací comense lo saguent libre appellat Breviari d'emor, primerament lo mestra prega nostro senyor déu e la Verge Maria que li do gràcia de be a fer e ben dir de la obra a complir amen". 2a meitat del segle XIV.

152 f. (p. 135v en blanc); 295 x 210 mm. Text a dues columnes. Alguns reclams als quaderns (12, 26, 38, 50, 64, 76, 88, 102, 114, 126, 138, 150 f.). Restes d'anotacions per al rubricador al marge superior o inferior, guillotinats. Inicials i rúbriques en vermell; alguns reclams dins de cartutxos i orlats; a les p. 115v i 127, hastes d'algunes lletres amb carotes i altra ornamentació a tinta. Enquadernació en pell girada sobre fusta malmesa amb restes de tanques de badana, potser reaprofitada, a la coberta anterior "Super verbo [amt]".

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca Sánchez Muñoz, de Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Estat de conservació: Coberta restaurada antigament.

Bibliografia: Sobre el manuscrit, vegeu P. BOHIGAS, "El repertori de manuscrits catalans de la Institució Patxot. Missió de París. Biblioteca Nacional (1926-1927)" (reproduït a *Sobre manuscrits i biblioteques*, p. 99); J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III, p. 254 (núms. A41/B59); C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 11-32 (p. 20, núm. 41, nota 41). Sobre la traducció catalana del text, vegeu P. BARNILS, "De la traducció catalana del Breviari d'Amor", *Estudis romànics*, 1 (1916), p. 47-71; P. T. RICKETTS, "The Hispanic Tradition of the *Breviari d'Amor* by Matfre Ermengaud de Béziers", en: *Hispanic Studies in honour of J. Manson,* eds. D. Atkinson & A. Clarke (Oxford: The Dolphin Book. 1972), p. 228-253; A. FERRANDO, "El *Breviari d'Amor* en llengua catalana", en: *Estudis en memòria del professor Manuel Sanchis Guarner,* ed. E.

CASANOVA (València: Universitat, 1984), I, p. 109-116; S. M. CINGOLANI, "«Nos en leyr tales libros trobemos plazer e recreation»: l'estudi sobre la difusió de la literatura d'entreteniment a Catalunya els segles XIV i XV", *Llengua & Literatura*, 4 (1990-1991), p. 39-127; "Noves dades sobre el *Breviari d'amor* en llengua catalana", en: *Miscel·lània Sanchis Guarner* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992), vol. II, p. 47-71; P. T. RICKETTS, "Texte, transmission et traduction: le cas du *Breviari d'amor* de Matfre Ermengaud de Béziers", en: *Translatar i transferir: la transmissió dels textos i els sabers, 1200-1500*, A. ALBERNI, L. BADIA i L. CABRÉ, eds. (Santa Coloma de Queralt: Edendum, 2020), p. 19-40 .

Edició: A. TOBELLA VERGÉS, *The Catalan tradition of Matfre Ermengaud's* Breviari d'amor: *with a critical edition of seven chapters of the Catalan prose version*, Tesi doctoral inèdita (Londres: University of London, Queen Mary and Westfield College, 1992) [consultable a: Londres, Mile End Library, top.: ZTH2952 TOB].

Descripcions: G. VALLÍN, *La traducción catalana del Breviari de amor de Matfre Ermengaud: ms. 266 de la Biblioteca de Cataluña*, tesi de licenciatura (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1990); L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 87.1.1; BITECA manid 1539.

Ms. 267

FRANCESC EIXIMENIS, "*Enasí comensa lo primer trachtat del primer libra dels àngels, e comensa lo primer capítol qui proposa en general l'alteza de l'angelical natura, e comensí'l d'escriura digous a xv de joliol l'any mcccc sis*". Al f. 290v-291, colofó: "Acabat és lo Libre dels sants àngels diluns ha xxi del mes de noembra per la mà de n'Anthoni Duran, sabater, a qui Déus don bona vida per més de bé a fer; e aprés la sua fi l'aculla en le santa ciutat de paradís. Amen. E fo acabat en l'any mil cccc sis, Deo gracias. Amen". Precedit per una taula de contingut. Barcelona, 15 de juliol-21 de novembre de 1406.

291 f. (numeració antiga cclxxviii f., amb alguns errors); 295 x 220 mm. Manícules marginals. Reclams al quadern, horitzontals. Algunes caplletres en negre i vermell. Rúbriques i calderons en vermell. Frases subratllades en vermell. Majuscules inicials de frase realçades en vermell. Enquadernació coetània en pell sobre fusta. Cinc caboixons per coberta; restes de tanques metàl·liques. Al pla anterior etiqueta amb títol gairebé il·legible ("Dels angels"?). Protegit per una capsa de cartó oberta (BC).

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca Sánchez Muñoz, de Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Estat de conservació: Restaurat.

Bibliografia: Sobre el manuscrit, vegeu C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 18, núm. 14 (nota 25); J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III, p. 251; F. M. GIMENO BLAY, "Produir llibres manuscrits catalans (segles XII-XV)", *Literatura i cultura a la Corona d'Aragó*, a cura de L. BADIA, M. CABRÉ i S. MARTÍ (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002), p. 115-149 (p. 145, edita el colofó); L. CIFUENTES I COMAMALA, "Literatura i promoció social: lectura i creació literàries entre els menestrals catalans medievals", *Magnificat: Cultura i Literatura Medievals*, 8 (2021), p. 57-108 (p. 72, 75-76, 95 reprodueix i edita el colofó, i identifica Antoni Duran).

Edició: S. GASCÓN, *Edició crítica del "Libre dels àngels" (1392) de Francesc Eiximenis. Introducció, text, índexs i apèndix*, tesis doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 1993).

Descripcions: J. MASSÓ I TORRENTS, "Les obres de Fra Francesc Eximeniç (1340?-1409?): essaig d'una bibliografia", *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans* (1909-1910), p. 588-692 (p. 619); MARTÍ DE BARCELONA, "Fra Francesc Eximenis, O.M.", *Estudis Franciscans*, 40 (1928), p. 465; esmentat a I. RODRÍGUEZ, "Autores espirituales españoles en la Edad Media", en: *Repertorio de historia de las ciencias eclesiásticas en España,* vol. I (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1967), p. 175-351 (núm. 141, Francisco Eximenis, p. 262-269); J. DE PUIG, S. MARTÍ, et al., "Cataleg dels manuscrits de les obres de Francesc Eiximenis /2", ATCA, 29 (2010), p. 118-121 (núm. 52); BITECA manid 1482; Eiximenis DB ms11.

Ms. 268

FRANCESC EIXIMENIS, *Vida de Jesucrist*. Al f. 25: "*Açí comenca lo libre apellat Vita Cristi hordenat per lo Reuerent Mestre Ffrancesch Eximeneç ffrare del horde dels ffrares menors ab la ajuda de nostre senyor deu Jhesucrist*". 1a meitat del segle XV.

f. 1-17v: Taula de contingut.
f. 26-30: Pròleg del primer tractat.
f. 30-43: Primer tractat.
f. 43-47: Segon tractat.
f. 47-143v: Terç tractat.
f. 143v-205v: Quart tractat.
f. 206-222v: Quint tractat.
f. 222v-233: Sisè tractat.
f. 235-286v-: Setè tractat.
f. 286v-354v: Vuitè tractat.
f. 254v-433: Novè tractat.
f. 433v-472: Desè tractat.

Pergamí i paper. 472 f.; 285 x 225 mm. Text a dues columnes.; reclams als f. 48, 98, 122, 148, 172, 196, 222, 257, 281, 305, 329, 353, 377, 401, 425, 449, Al f. 26 i 225, pàgines orlades il·luminades amb pa d'or i caplletres amb llambrequins d'acant blaus, vermells, rosa i verds. Caplletres inicials de llibre embotides en blau i vermell amb filigrana a l'inici de cada tractat; caplletres inicials de capítol alternades en blau i vermell amb filigrana; calderons alternats en blau i vermell; rúbriques en vermell. Enquadernació en pergamí (BC, 1946).

Procedència: Al f. 234v, exlibris manuscrit: "Es de Anthoni del Codony menor, mercader francès de Barcelona, a 11 de març 1623". Havia pertangut al convent de Santa Caterina de Barcelona; al f. 1, segells de mitges rodes amb coltells característics de la biblioteca del convent. Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Estat de conservació: Folis afectats per la tinta fèrrica. Enquadernat i restaurat amb vel el 1946; alguns folis solts (410, 420).

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/240518, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: Sobre Eiximenis, vegeu I. RODRÍGUEZ, "Autores espirituales españoles en la Edad Media", en: *Repertorio de historia de las ciencias eclesiásticas en España,* vol. I (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1967), p. 175-351 (p. 261-269); I. VÁZQUEZ, "Repertorio de franciscanos españoles graduados en teología durante la Edad Media", en: *ibidem,* vol. III (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1971), p. 235-320 (p. 261)); *Diccionario de Historia Eclesiástica de España* (Madrid: CSIC, Instituto Enrique Flórez, 1972-1975), vol. II, p. 889-890 (A. Eguiluz); *Dictionnaire de spiritualité ascétique et mystique* (Paris: Beauchesne, 1932-1995), vol. IV, p. 1950-1955 (Nolasque d'El Molar); J. R. WEBSTER, "Nuevas aportaciones a los estudios examenianos, Francesc Examenis OFM.: su familia y su vida, *Archivo Iberoamericano*, 39 (1979), p. 429-438; IDEM "Notes biogràfiques sobre fra Francesc Examenis, franciscà gironí", *Estudis Universitaris Catalans*, 24 (1980), p. 597-602; D. J. VIERA, *Bibliografia anotada de la vida y obra de Francesc Eiximenis (1340?-1409?)* (Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1980). Sobre els manuscrits eiximenians, vegeu: J. M. MADURELL, "Manuscrits eiximenians", *Martínez Ferrando archivero: miscelánea de estudios dedicados a su memoria* (Barcelona, 1968), p. 291-313; D. J. VIERA, "Manuscritos eiximenianos no catalogados por J. Massó Torrents", *Estudios Franciscanos*, 80 (1979), p. 43-65; J. i M. D. MATEU IBARS, *Colectánea paleográfica de la Corona de Aragón: ss. IX-XVIII* (Barcelona: Universitat, 1980), p. 1061. Sobre la Vita Christi, N. REBULL, "Nota sobre exegesis d'Eiximenis en la *Vida de Jesucrist*", *Estudios Franciscanos*, 80 (1979) p. 75-79.

Edicions: Edició d'un fragment dins F. EIXIMENIS, *El naixement de l'infant Jesús*, transcripció i pròleg de J. RUBIÓ (Barcelona: Rosa Vera, 1951); A.G. HAUF, *La Vita Christi de Eiximenis*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de

Barcelona, 1976); IDEM, "La Vita Christi de fr. Francesc Eiximenis como tratado de Cristología para seglares", *Archivum Franciscanum Historicum*, 71 (1978), p. 37-64.

Descripcions: J. MASSÓ I TORRENTS, "Les obres de Fra Francesc Eximeniç (1340?-1409?): essaig d'una bibliografia", *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans* (1909-1910), p. 588-692 (p. 667 núm. 173 (Vida de Jesucrist, U)); F. STEGMÜLLER, *Repertorium biblicum Medii Aevii,* vol. IX: *supplementi altera pars* (Madrid: CSIC, Instituto Francisco Suárez, 1977), núm. 2300, 5 (Franciscus Eiximenis); K. REINHARDT i H. SANTIAGO-OTERO, *Biblioteca bíblica ibérica medieval* (Madrid: CSIC, 1986), núm. 49, p. 144-147; J. de PUIG [et al.], *Catàleg dels manuscrits de les obres de Francesc Eiximenis, OFM, conservats en biblioteques públiques. Vol. I: Descripció dels manuscrits* (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Facultat de Teologia de Catalunya, 2012), núm. 82 (p. 439-444); BITECA manid 1518; Eiximenis DB ms432.

Ms. 269

JOAN DE GAL·LES, "*Comença lo breviloqui o breu parlament dels antichs prínseps e philosophs, compòs per mestre Johan Galens, frare de l'orde dels framenors*". Segon terç del segle XV.

F. 1-18v: *Justícia*.
F. 19-30v: *Prudència*.
F. 30v-43v: *Temprança*.
F. 43v-59: *Fortalesa*.
F. 59-62: *Conclusió de les dites virtuts*.

[10], 62, [6] f. (folis no numerats en blanc); 220 x 145 mm. Reclams al quadern. Espais reservats per a les caplletres. Rúbriques en vermell. Enquadernació en mitja pell vermella sobre posts de fusta del segle XV. Restes de tanques metàl·liques. Al llom etiqueta en paper amb el títol en castellà, a la coberta anterior "Lo Galens".

Procedència: Havia pertangut a la família Sánchez Muñoz, de Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Bibliografia: C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 20 (núm. 34, nota 35); J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III, p. 261. Sobre Joan de Gal·les, vegeu J. SWANSON, *John of Wales: a study of the works and ideas of a Thirteenth-Century friar* (Cambridge: Cambridge University Press, 1988); *Biographisch/bibliographisch Kirchenlexikon,* vol. III (Herzberg: Traugott Bautz, 1992), columnes 385-387. Sobre la seva difusió a la Península, vegeu R. LESLIE, "La obra de Juan de Gales en España", en: *Actas del cuarto Congreso Internacional de Hispanistas*, ed. E. DE BUSTOS TOVAR (Salamanca, 1982), vol. II, p. 109-116; IDEM, "A Work of John of Wales in Spain: his Breviloquium de virtutibus", en: *What's past is prologue: a collection of essays in honour of L.J. Woodward*, ed. S. BACARISSE et al. (Edinburgh: Scottish Academic Press, 1984), p. 88- 94; C. GUARDIOLA, "La influencia de Juan de Gales en España", *Antonianum*, 60 (1984), p. 99-119; IDEM, "Juan de Gales, Cataluña y Eiximenis", *Antonianum* 64 (1989), p. 330-365; A. OLIVAR, "Sobre un manuscrit poc conegut de la versió catalana antiga del *Breviloquium de virtutibus* de Joan de Gal·les", en: *Studia in honorem prof. Martí de Riquer* (Barcelona: Quaderns Crema, 1988), vol. III, p. 87-95.

Edicions: JOAN DE GAL·LES, *Breviloqui,* ed. NORBERT D'ORDAL (Barcelona: Barcino, 1930) (Els Nostres Clàssics. A, 28).

Descripcions: P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum.* Vol. IV: *Alia itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 485; L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 74.1.1.; BITECA manid 1905.

Ms. 270

Relació d'una ambaixada del capítol de València al papa Calixt III sobre uns greuges fets al dit capítol. València, mitjan segle XV (ca. 1455-1458).

1. F. 2-16v: Incipit: "Ací comencen les instruccions de embaxada [...]".
2. F. 17-21: "*Instruccions fetes per lo capítol de Valencia e memorial de les coses que lo reverent micer Anthoni Bou té a càrrech procurar per aquella davant nostre Sanct Pare al qual és ambaxador*".

22 f.; 300 x 220 mm. Lletra i disposició cancelleresca. Dues mans. Al text **2**, nombroses cancel·lacions i esmenes. Enquadernació en pergamí del segle (BC, anys 1930).

Procedència: Havia pertangut a la família Sánchez Muñoz, de Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Estat de conservació: Taques d'humitat.

Bibliografia: C. J. WITTLIN, "Noticias del archivo medieval de la familia Sánchez-Muñoz, de Teruel", *Teruel*, 44 (1970), p. 5-25 (11-12).

Descripcions: C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 32; BITECA manid 1252.

Ms. 271

Recull factici de miscel·lànies de textos de caràcter canònic, patrístic, literari i profètic. En llatí, a la miscel·lània final, textos afegits en català. Àpode i incomplet. Finals del segle XIV-principis del segle XV.

271/1
F. 1-17: Miscel·lània patrística. Finals del segle XIV.
1. F. 1-4: Butlla *Super reges et regna* de Bonifaci VIII per la qual creava el regne de Sardenya i Còrsega i l'infeudava a Jaume II d'Aragó. 4 d'abril de 1297.
2. F. 5-7: "*Incipiunt auctoritates beati Gregorii Pape*".
3. F. 7-8: "*Sermo in tractatu moralium de virtutibus*". Inici de la *Summa de virtutibus et vitiis* de G. PERALDUS.
4. F. 8: Cartes apòcrifes, en vers, entre l'emperador Frederic II i el papa Innocenci IV. En llatí. Textos afegits posteriorment, segle XV.
5. F. 8v: "*Incipiunt auctoritates beati Jeroni prebiteri*".
6. F. 9: "*Incipiunt auctoritates Ysidori*".
7. F. 10: "*Incipiunt auctoritates beati Ambrosii episcopi*".
8. F. 10-11v: Text sobre la mort. En llatí. Afegit posteriorment, segle XVI.
9. F. 11-12: "*Incipiunt auctoritates beati Augustini*".
10. F. 12v-13: Poema marià, en llatí: "Virgo Maria Dei matris pia pacatrix"
11. F. 13: Poema sobre el *contemptu mundi*. Afegit posteriorment per la mateixa mà que els poemes de **4.**
12. F. 13v: "*Dixit quedam sanctus pater s. Johannutius*". Extret de Joan Cassià, *Institutiones coenobiorum*.
13. F. 14-14v: "*Incipiunt auctoritates beati Bernardi*".
12. F. 15-17v: BERNAT DE CLARAVALL, "*Lamentatio beati Bernardi de passione Domini*".
[1], 17 f. 1 quadern. Algunes anotacions marginals de mà del segle XV. Textos **4**, **11** i **8** afegits posteriorment. Rúbriques centrades. Inicials realçades amb groc safrà.

Bibliografia: Per al text **12**, vegeu J. i M. D. MATEU IBARS, *Colectánea paleográfica de la Corona de Aragón: ss. IX-XVIII* (Barcelona: Universitat, 1980), p. 659.

Edicions: Text **1** (Butlla) editada a *Bullarum, Diplomatum et Privilegiorum sanctorum Romanorum Pontificum. Taurinensis Editio*. (Tori: Franco, Fory, i Dalmazzo, 1857), tom IV, p. 137-142 (Bonifatius VIII, núm. X). Text **4** (Cartes en vers) editades per O. HOLDER-EGGER, "Italienische Prophetien des 13. Jahrhunderts", *Neues Archiv für ältere Deusche Geschichtskunde*, 15 (1890), p. 335-349 i 33 (1908), p. 106-109 (a partir d'altres testimonis); per P. BOHIGAS, "Profecies de Merlí", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 8 (1928-1932), p. 253-279; i per I. ROUSSEAU-JACOB, *L'eschatologie royale dans la tradition joachimite dans la Couronne d'Aragon (XIIe-XVe siècle): étude et édition de textes prophétiques* (Paris: E-Spania, 2016), annex (E-Spania Books. Sources, 7).

Descripcions: Sobre el text **9** (Agustí) vegeu J. DIVJAK, *Die handschriftliche Überlieferung der Werke des heiligen Augustinus*, Bd IV: *Spanien und Portugal*. (Wien: Österreichische Akadenie der Wissenschaften, 1974), p. 172.

271/2

F. 18-31: "*Extravagantes sub[s]tantibus brevibus et alia*". Miscel·lània canònica. Finals del segle XIV.

1. F. 19-19v: "*In Francia, Navarra, Maiorica, Dalfinatu et Burgundie, Sabaudie et provincie Focalquerii et locis adiacentibus etc*". Al marge "Benedictus xii[us]".

2. F. 20-23v: "*Extravagantes domini Johannes xxii*" i altres.

3. f. 24-26v: DINUS MUGELLANUS, *De successione ab intestato*. Incipit: "Quoniam ab intestato materia in juris corpore tam in textu".

4. F. 26v-31: Pseudo-JOHANNES, *Epistola ad Emanuelem imperatorem* (Epistola del Preste Joan, Redacció D]. Incipit: "Presbiter Johannes potencia et virtute domini nostri Ihesu Christi…".

14 f. (f. 18v en blanc). Un quadern. Plec tabellionari. Dues impaginacions (f. 19-23v i f. 24-31), a les que corresponen dues mans. Caplletres del text **4** (Epistola) ornades en negre.

Bibliografia: K. BREWER, "The manuscript tradition of the Prester John letter", en: *Prester John: the legend and its sources* (Abingdon; New York: Routledge, 2016) (redaction D).

Edició: Text **4** (Epistola del Preste Joan) editat per F. ZARNCKE, *Der Priester Johannes* (Leipzig: S. Hirzel, 1879; reeditat a: Hildesheim: G. Olms, 1980).

Nota: Una altra còpia del tractat sobre dret successori a Madrid, BNE. Ms. 694, f. 66-72v i a d'altres col·leccions.

271/3

F. 32-37: *Extravagantes* de Joan XXII. Finals del segle XIV.

1. F. 32-36: Decretals de Joan XXII. Algunes amb rúbriques individuals (f. 33, "*De fructibus ecclesiarum vacancium*"; f. 34, "*Declaracio ad que se extendit reservacio Papae quando reservit fructus primi anni beneficiorum*").

2. F. 37: Conjurs i receptes. Afegits als segles XV-XVI.

2a. "*Conjur per a tota nafra en qualque part del cos sia, diga lo conjur que's seguex*". En llatí. Afegit mitjan segle XV.

2b. "*Recepta que me dió a mí Gaspar Sánchez Munyoz*". En castellà. Afegida al segle XVI.

6 f. (f. 36-37v en blanc). Un quadern.

271/4

F. 38-112v: *Extravagantes*; inclouen algunes de les decretals del quadern anterior. A la fi altres textos afegits. 1a meitat del segle XV.

1. F. 38-108v: Decretals de Joan XXI, Bonifaci VIII, Climent VI, etc.

2. F. 109-109v: "*Hac littera fuit missa domino Clemenci VI per regem Anglie ano domini m° ccc° xliii indictione undecima de mensis septembris*". Carta d'Eduard III d'Anglaterra a Climent VI.
3. F. 110-110v: "*Responsio sequens facta est per illum fratrem minorem qui tenetur captus per Dominum papam, ad quemdam valentem virum qui scripserat sibi quantum guerre durarent, ex eo quod ille minor intromittit se interprerari prophetias sacras*". Carta de Joan de Rocatalhada (Johannes de Rupescissa), en resposta a una consulta de l'arquebisbe de Tolosa, Etienne Aldebran. [1356].
4. F. 110v-111: Decretal de Benet XI sobre els heretges. Incipit: "Ex eo quod quedam novella...".
5. F. 111-113v: "*Declaracio super extravagantem exsecrabilis*". Constitució de Joan XXII contra la pluralitat dels beneficis eclesiàstics.

75 f. Set quaderns. Diverses mans. Anotacions marginals, alguna esmena. Canvis en la disposició de les rúbriques de les extravagants (de vegades centrades, de vegades al marge interior).

Bibliografia: Sobre Rocatalhada, vegeu J. BIGNAMI-ODIER, *Études sur Jean de Roquetaillade (Johannes de Rupescissa)* (Paris: J. Vrin, 1952), p. 174-175; EADEM, "Jean de Roquetaillade (de Rupescissa), théologien, polémiste, alchimiste", en: *Histoire littéraire de la France*, vol. 41 (Paris: Impr. Nationale, 1981), p. 75-240 (p. 171-172, resum).

Edició: Text **3** (Carta de Rocatalhada a Aldebran) editada per P. BOHIGAS, "Profecies de Merlí", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 8 (1928-1932), p. (p. 257, núm. 1, fragmentària; el cita com a ms. 276); per J. PERARNAU, "La traducció catalana medieval del *Liber secretorum eventuum* de Joan de Rocatalhada", *Arxiu de Textos Catalans Antics*, 17 (1998), p. 1-219 (p. 206-207); i per I. ROUSSEAU-JACOB, "Jean de Roquetailhade" en: *L'eschatologie royale de tradition joachimite dans la Couronne d'Aragon (XIIIe-XVe siècle)* (Paris: E-Spania, 2016) (E-Spania-books. Sources; 7) (https://books.openedition.org/esb/930, consulta 7 de gener 2025).

271/5
F. 114-158: Miscel·lània profetico-literària, que recull textos de la controvèrsia contra els jueus. Finals del segle XIV.

1. F. 114-140 (i-xxvii): SAMUEL DE FEZ, rabí, "*Epistola Rabi Samuelis de Adventu Messie ad Rabí Ysach*". Traducció llatina d'Alfonsus Bonus Homo, al f. 140: "Ego frater Alphonsus Boni Hominis Yspanus amore et instanciam vestri hoc addidi ad translacionem ullam quam fecit nuper magister ordinis nostri de Epistola Samuelis".
2. F. 139v-144 (xxvii^v-xxxi^v): "*Hoc est illa responsio de Fez quam Ysach de Saguilmessa, tunc judeus, fecit magistro Samuelis, tunc ipsis judeo, de capitulis et questionibus supradictis quiquidem illo judeo existentes in christianorum gratia Dei dies suos finiverunt*". Resposta de rabí Isaac a rabí Samuel. En català.
3-8. F. 145-152 (xxxii-xxxix): Profecies de Merlí i d'altres. En llatí i en català.
3. F. 145: Profecia per l'any 1372. En llatí.
4. F. 145v-147: "*Prophetia inventa in electione pape Gregorio V" (id est XI)*. 14e oracle dels *Vaticinia de summis pontificus*. En llatí.
5. F. 147-148v: "*Visió*", Profecia sobre l'adveniment de la casa de Trastàmara, arran de la maledicció a la descendència d'Alfons X.
6. F. 148v-151v: "*De Merli*". Una altra profecia sobre l'adveniment de la casa de Trastàmara.
7. F. 151v-152: "*Explicit De Merlino. Aliud apud Merlinum*". Profecia de Merlí.
8. F. 152v: "*Merlinus*". Àpode.
9. F. 153-158v (xliii-xlviii): *Interrogatoris a jueus*. En català. Acèfal i àpode.

45 f. (numeració antiga i-xlviii f., falten els folis xl-xlii). Pautat a la mina de plom. Cinc quaderns, marcats amb signatura alfabètica l'angle superior dret del primer foli del quadern (a-d, d). Als textos **1** i **9**, postil·les marginals. Número de capítol alineat a la dreta. Espai en blanc per a les caplletres amb lletra d'espera.

Bibliografia: Sobre els textos **1-2** i **9** (Alfonso Buenhombre, Epistola rabi Samuel), vegeu G. G. MEERSEMANN, "La chronologie et les oeuvres de frère Alphonse Buenhombre, O.P.", *Archivum fratrum predicatorum*, 10 (1940), p. 77-108; M. DÍAZ Y DÍAZ, *Index scriptorum latinorum medii aevii hispanorum* (Madrid: CSIC, 1959), núm. 2098; H. OTERO, "Manuscritos de los teólogos españoles en el fondo reginense latino de la Biblioteca Vaticana, siglos XII-XV", en: *Repertorio de historia de las ciencias eclesiásticas en España,* vol. I (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1967), p. 353-376 (núm. 2: Alfonso Buenhombre, p. 356-359); T. KAEPPELI, *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi,* vol. I (Roma: ad S. Sabinae, 1970), núm. 146 (p. 49-54); R. HERNÁNDEZ, "Teólogos dominicos españoles pretridentinos", en: *Repertorio de historia de las ciencias eclesiásticas en España,* vol. III (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1971), p. 179-233 (Buenhombre, p. 181-187); L. ROBLES, "Escritores dominicos de la Corona de Aragón: siglos XIII-XV", en: *Repertorio de historia de las ciencias eclesiásticas en España,* vol. III (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1971) , p. 11-177 (núm. 31: Alfonso Buenhombre, p. 90-98); IDEM, "Alfonso Buenhombre", *Escritores dominicos de la Corona de Aragón: siglos XIII-XV* (Salamanca: Universidad Pontificia, 1972), p. 119-135 (122-123); K. REINHARDT, "Biblischen Autoren Spaniens bis zum Konzil von Trient", en: *Repertorio de historia de las ciencias eclesiásticas en España,* vol. V (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1976), p. 9-242 (p. 131-132). Sobre la polèmica antijueva, vegeu J. RIERA, "Literatura antijueva en català: textos i difusió", *Estudi General*, 9 (1989) [=*El debat intercultural als segles XIII i XIV: actes de les I Jornades de Filosofia Catalana, Girona, 25-27 d'abril de 1988*], p. 215-236. Sobre els textos **3-8** (Profecies), vegeu P. BOHIGAS, "Profecies de Merlí", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 8 (1928-1932), p. 253-279; IDEM, "La visión de Alfonso X y las Profecías de Merlín", *Revista de Filología Española*, 25 (1941), p. 383-398; L. FUNES, "La blasfemia del rey sabio: itinerario narrativo de una leyenda", *Incipit*, 13 (1993), p. 51-70 i 14 (1994), p. 69-101; IDEM, "La leyenda de la blasfemia del rey sabio: revisión de su itinerario narrativo", *E-Spania* (25 d'octubre de 2016) (http://journals.openedition.org/e-spania/25873, consulta 7 de gener 2025).

Edicions: Per al text **1** (Epistola del rabí Samuel), edició incunable a *Epistola Rabbi Samuelis Israhelite missa ad Rabbi Ysaac magistrum synagoge in Subjulmeta civitate regis Morochorum* (Nuremberg: Caspar Hochfeders, 19 de març 1498). Textos **3-8** editats per P. BOHIGAS, "Profecies de Merlí", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 8 (1928-1932). Text **3** editat per J. PERARNAU, "La traducció catalana medieval del *Liber secretorum eventuum* de Joan de Rocatalhada", *Arxiu de Textos Catalans Antics*, 17 (1998), p. 1-219 (p. 207-208); i per I. ROUSSEAU-JACOB, "Jean de Roquetailhade", en: *L'eschatologie royale de tradition joachimite dans la Couronne d'Aragon (XIIIe-XVe siècle)* (Paris: E-Spania, 2016) (E-Spania-books. Sources, 7) (https://books.openedition.org/esb/930, consulta 7 de gener 2025). Textos **5-7** editats per EADEM, "Propheties de Merlin", en: *ibidem* (https://books.openedition.org/esb/942, consulta 7 de gener 2025). Text **9** editat per J. HERNANDO, "Un tractat anònim *Adversus judeos* en català", *Estudios Franciscanos;* 87 (1986), p. 1013-1024

Descripcions: per als textos **1-2**, manuscrits i edicions censats a *Cristoforo Colombo, lettere e scritti 1495-1506)* (Rome: Istituto Poligrafico, 1996) (Nuova racolta colombiana III, tom I); "Libelli rabbi Samuelis de Adventu Messiae", en: P. BOURGAIN, D. STUTZMANN, *FAMA: Oeuvres latines médiévales à succès*, 2019 (http://fama.irht.cnrs.fr/oeuvre/268666, consulta 7 de gener 2025). Text **5** (Visio), L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 0.51.1.

158 f.; 295 x 220 mm. Amb signatures en caràcters hebreus, per a un enquadernador jueu, a l'inici de cada quadern i al verso de l'angle inferior extern de diversos folis. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, anys 1910-1920). Títol estampat amb lletres daurades al teixell vermell "Decretales pontificias y escritos del rabino Samuel 1334". Talls daurats.

Procedència: Havia pertangut a la família Sánchez Muñoz, de Terol. Relligat juntament en data antiga (segle XV). Al foli de guarda títol: "Decretales pontificias y escritos del Rabino Samuel 1334" de la mateixa mà de finals del segle XIX que el títol de foli de guarda del ms. 262. Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Estat de conservació: Restauracions antigues.

Bibliografia: C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi*

Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari, 2], p. 11-32 (p. 31); IDEM, "Noticias del archivo medieval de la família Sánchez-Muñoz, de Teruel", *Teruel*, 44 (1970), p. 5-25.

Descripcions: I. ROUSSEAU-JACOB, "Bibliothèque de Catalogne", en: *L'eschatologie royale de tradition joachimite dans la Couronne d'Aragon (XIIIe-XVe siècle)* (Paris: E-Spania, 2016) (E-Spania-books. Sources, 7) (accés en línia per capítols: descripció del manuscrit i transcripció paleogràfica dels textos profètics dels ms. 271/1, 271/4 i 271/5 http://journals.openedition.org/e-spanialivres/919, consulta 7 de gener 2025); BITECA manid 1255.

Ms. 272

Recull factici de textos. En aragonès i en llatí. Principis del segle XV.

272/1

F. 1-10: "*Regla de la honrada compannya del sennyor sant Miquel Archangel, la qual es raparada por los del officio de la perayria*". Al f. 1-2, taula de contingut, que dóna el contingut fins al f. xv (no conservat). Àpode i incomplet. En aragonès.Terol.
viii f. Anotacions marginals al f. 10. Reclam al f. 10

272/2

F. 11-18: Leccionari. Fragment que conté del final de la *lectio v* al principi de la *lectio ix*. Acèfal i àpode.
xxxx-xxxxvii f. Text a dos mòduls

Pergamí, 18 f.; 205 x 145 mm. Rúbriques en vermell. Caplletres alternades en blau i vermell amb filigrana. Enquadernació en pergamí, aprofitada d'un altre llibre, al pla posterior i a l'inrevés títol "Del signo cristiano".

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca de la família Sánchez-Muñoz. Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Bibliografia: C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari,* 2], p. 11-32 (p. 32); C. J. WITTLIN, "Noticias del archivo medieval de la familia Sánchez-Muñoz, de Teruel", *Teruel*, 44 (1970), p. 5-25 (11).

Edició: F. LÓPEZ RAJADEL, *Libro del linaje de los Marcilla, señores de Escriche: estudio y edición crítica* (Teruel: Diputación de Teruel: Instituto de Estudios Turolenses, 2016), p. 94-99 (Monografías Turolenses, 11).

Descripcions: J. JANINI, *Manuscritos litúrgicos de las iglesias de España*, vol. II: *Aragón, Cataluña y Valencia* (Burgos: Aldecoa, 1980), núm. 428; BITECA manid 1249.

Nota: Entre els fundadors de la companyia s'esmenta Johan Munyoz (f. iii).

Ms. 273

ALFONSO DE JAÉN, *Spejo del mundo*. Profecies relatives a la vinguda de Ferran el catòlic. Esborrany incomplet d'una primera redacció en castellà i català, i d'una segona redacció en castellà. Autògraf. [1ª redacció entre 1468 i 1472], [2ª redacció entre 1479 i 1490].

F. 1: Dedicatòria a la reina Isabel de Castella, que inclou una primera versió de l'estructura de l'obra. Inclou l'inici d'un presagi sobre el setge d'Otranto.
F. 2-49v: Esborranys de la primera versió, adreçada a Ferran el Catòlic. En castellà, alguns folis en català.
F. 50-86: Esborrany de la segona versió, adreçada a Isabel de Castella. En castellà.

87 f. (f. 10-10v, 18, 19v, 20v-21, 28-30v, 44-44v en blanc); 225 x 155 mm. Amb nombroses adicions, glosses, esmenes i cancel·lacions. Algunes rúbriques en vermell i blau. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC).

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Estat de conservació: Restaurat.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/compoundobject/collection/manuscritBC/id/24693, consulta 7 de gener 2025)

Bibliografia: E. DURAN, *Simbologia política catalana a l'inici dels temps moderns, discurs llegit el dia 10 de desembre de 1987 en l'acte de recepció pública d'Eulàlia Duran a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona* (Barcelona: Real Academia de Bones Lletres, 1987), p. 5-90; EADEM, "La cort reial com a centre de propaganda monàrquica", *Pedralbes*, 13/2 (1993), p. 505-514; EADEM, "Una singular narració coetània del procés d'unió de les Corones de Castellà i Aragó sota els reis catòlics en clau de faula d'animals", en: *Miscel·lània en homenatge a Joan Ainaud de Lasarte* (Barcelona: Publicacions Abadia de Montserrat: MNAC, 1998), vol. I, p. 459-468; *Orígenes de la monarquía hispánica: propaganda y legitimación (ca. 1400-1520)*, J. M. NIETO SORIA, dir. (Madrid: Dykinson, 1999), p. 52 i 327; A. I. CARRASCO MANCHADO, "Discurso político y propaganda en la corte de los Reyes Católicos: resultados de una primera investigación (1474-1482)", *En la España medieval*, 25 (2001), p. 229-379; IDEM, *Isabel I de Castilla y la sombra de la ilegitimidad* (Madrid: Silex, 2016).

Edició: Ed. parcial (f. 50-86) per E. DURAN i J. REQUESENS, *Profecia i poder al Renaixement* (València: Eliseu Climent, 1997), f. 135-297 (estudi general i ed. dels f. 50-85).

Descripcions: E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 171-172; M.I. TORO PASCUA, "Nuevos y viejos poemas para el cancionero del siglo XV (c. 1360-1520): fuentes manuscritas", en: *Praestans labore Victor: homenaje al profesor Victor Garcia de la Concha* (Salamanca: Universidad, 2005), p. 73-92; I. ROUSSEAU-JACOB, "Bibliothèque de Catalogne", en: *L'eschatologie royale de tradition joachimite dans la Couronne d'Aragon (XIIIe-XVe siècle)* (Paris: E-Spania, 2016) (E-Spania-Books. Sources, 7) (accés en línia per capítols: descripció del manuscrit i transcripció paleogràfica dels textos profètic atribuïts a Merlí a: https://books.openedition.org/esb/919, consulta 7 de gener 2025); MCEM 39; BETA Manid 3701.

Exposicions: *Los reyes católicos y la monarquía de España: Museo del Siglo XIX, Valencia, septiembre-noviembre de 2004* (Madrid: Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales, D.L. 2004), núm. 53 (p. 385-386).

Ms. 274

Correspondència apòcrifa sobre sant Jeroni, atribuïda a sant Eusebi, sant Agustí i sant Ciril d'Alexandria. Acèfal, algunes llacunes. Segle XV.

1. F. 1-21: EUSEBI DE CREMONA (*atribuït*), Epistola.
2. F. 21-34: EUSEBI DE CREMONA (*atribuït*), "*De eius felici morte cum exultatione undecimum capitulum*". Al f. 34: "Explicit epistola beati Eusebii".
3. F. 34-34v: AGUSTÍ D'HIPONA (*atribuït*), "*De magnorum periculorum liberatione ac multorum mortuorum sucitatione duodecim capitulum*". Al marge: "*Incipit epistola venerabilis doctoris Augustini beati ad beatum Cirillum secundum Ierosolimitanum pontificem de magnificentiis santi Jeronimi*".
4. F. 34v-69v: CIRIL D'ALEXANDRIA (*atribuït*), Epistola a sant Jeroni. Al marge: "*Incipit epistola sancti Cirilli secundi Jerosolimitani episcopi ad beatum angelum doctorem eximium de miraculis beati Jeronimi doctoris magnifici*".

Paper i pergamí (folis externs i interns de quadern). 69 f.; 220 x 145 mm. Anotacions marginals de diferents èpoques. Reclams al quadern. Inicials alternades en blau i vermell. Rúbriques en vermell al marge. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC).

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Estat de conservació: Vores malmeses per taques d'humitat. Restauració antiga.

Bibliografia: C. WITTLIN, *Tres epístoles sobre la vida i trànsit del gloriós san Jeroni: edició crítica de la traducció catalana antiga* (Barcelona: Publicacións de l'Abadia de Montserrat, 1995). Esmentat a L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 40.1. (*Epistola de morte Hieronymi, Epistola ad Cyrilum de visione transitus Hieronymi, Epistola ad Augustinum de miraculis Hieronymi*).

Edicions: Text **2** editat a *Patrologia Latina*, ed. J.-P. MIGNE (Paris: Vrayet, 1845), vol. 22 (Eusebi), col. 239-282. Text **3** editat a *Ibidem*, vol. 22, columnes 281-289 i vol. 33 (Agustí), col. 1121-1126. Text **4** editat a *Ibidem*, 289-326; edició de la traducció llatina a C. D'ALEXANDRIA, *Lettres festales (Epistulae Homiliae Paschales, 414-424)* (Paris: Cerf, 1991-1998) (Sources Chrétiennes).

Descripcions: J. DIVJAK, *Die handschriftliche Überlieferung der Werke des heiligen Augustinus*, Bd IV: *Spanien und Portugal* (Wien: Österreichische Akadenie der Wissenschaften, 1974), p. 172.

Nota: Altres còpies a Barcelona, UB, ms. 237; i ACA, ms. Sant Cugat 18, Sant Cugat 53 i Sant Cugat 80; Tarragona, Biblioteca Pública, ms. 110. Es conserven traduccions catalanes del conjunt, manuscrites i incunables.

Ms. 275

GUIDO DELLE COLONNE, *Històries troianes*. Al f. 114v: "Ací acaben las historias troyanas, les quals tornà de latí en romans en Jacme Conesa prothonotari del senyor rey d'Aragó". Finals del segle XV-principis del segle XVI.

116 f.; 295 x 220 mm. Text a dues columnes. Postil·les marginals, alguna anotació del segle XVI. Reclams al quadern, centrats. Restes de signatures. Caplletres i calderons en vermell. Als f. 115-116v anotacions. Enquadernació d'origen de pell vermella sobre fusta. Amb caboixons (alguns perduts) i restes de tanques de metall i cuir. A la coberta posterior restes d'una etiqueta. Protegit per una capsa (BC).

Procedència: Al foli de guarda anterior exlibris ms.: "de Franc[iscum?]orti Lanu[ça]. Al llom restes d'una etiqueta amb signatura. Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Estat de conservació: Primer foli esquinçat, fragment del llom malmès. Restaurat el 2013

Bibliografia: J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III, p. 253. Sobre el text, vegeu J. AMETLLER, "La traducció catalana de Dyctis y Dares historiadores de Troya", *Revista de Gerona*, 11/2 (1886), p. 33-39; cf. C. J. WITTLIN, *De la traducció literal a la creació literària: estudis filològics i literaris sobre textos antics catalans i valencians* (València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana; Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995); F. CROSAS, "El testimonio 'perdido' de Jaume Conesa y sus *Històries troianes*", *Signo*, 8 (2001), p. 295-299; F. CROSAS i J. M. PERUJO, "Dos nous testimonis de les *Històries troianes*, traducció de Jaume Conesa", en: *Actas del IX Congreso Internacional de la AHLM*, eds. M. PAMPÍN & M. C. PARRILLA (A Coruña: Universidade da Coruña, 2005), vol. II, p. 171-188.

Edicions: *Les histories troyanes de Guiu de Columpnes, traduïdes ... per En Jacme Conesa*, R. MIQUEL I PLANES, ed. (Barcelona, 1906); J. M. PERUJO MELGAR, "Prolegòmens per a una edició crítica de la traducció catalana de la Historia destructionis Troiae de Guido delle Colonne", en: *Actas del VIII Congreso Internacional de la Asociación Hispánica de Literatura Medieval (Santander, 22-26 de septiembre de 1999),* eds. M. FREIXAS & S. IRISO (Santander: Consejería de Cultura del Gobierno de Cantabria: Asociación Hispánica de Literatura Medieval, 2000), vol. II, p. 1469-1486; IDEM, *Les Històries troianes de Jaume Conesa, traducció catalana de la* Historia destructionis Troiae *de Guido delle Colonne*, tesi doctoral (Alacant: Universitat d'Alacant, 2013).

Descripcions: P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum.* Vol. IV: *Alia itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 485; R. CINOTTI i P. CODONYER SORIA, "I manoscritti catalani delle *Històries troianes*: saggio codicologicao per la creazione di un catalogo unico delle testimonianze medievali della fortuna troiana in Iberia", *Quaderns de Filologia: estudis literaris*, 8 (2003), p. 151-170; L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 49.1.1; BITECA manid 1423.

Ms. 276

"*Consuetudines quas in usu vel auctoritate totius anni circulum nostra observat Tarraconense Ecclesia*". Consueta de la catedral de Tarragona; amb textos afegits en català. 1er terç del segle XIV.

1. F. 1: Devoció contra la pesta, en forma de revelació feta a una monja de santa Elisabet. En català, incipit: "Aquest és lo trellat que fonch tramès a Saragoça de la revelació que apar deval ...".
2. F. 2-5v: Indicacions i llunari per a la fixació del temps pasqual de 1385-1540. Afegit posteriorment.
f. 2: Indicacions sobre el càlcul de la lluna.
f. 2v: "*Litere rube signifficant mensem aprilis et alia mensis marcii*". Taula.
f. 3-5v: "*Regula pasqualis. Taula de luna e dominica e paschua*".
3. F. 6-88: "*Consuetudines quas in usu vel auctoritate totius anni circulum nostra observat Tarraconense Ecclesi*a". Al colofó: "Ffinito libro, sit laus gloria Christo. Amen".
4. F. 89: Reconeixements de deutes, de Siurana. En català. Afegida en 1483.
5. F. 89v: "*Per aporgar la boca del ventreyll*". Recepta. Afegida posteriorment.

89 f.; 220 x 150 mm. Alguns reclams al quadern. Algunes esmenes. Lletres d'espera i anotacions marginals pel rubricador. Caplletres inicials de capítol i rúbriques en vermell. Enquadernació coetània en pell blanca sobre cartró en forma de cartera. Protegit per una capsa oberta (BC).

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Bibliografia: A.-J. SOBERANAS, "Un manuscrito tarraconense: la *Consueta* del Arzobispo Ximeno de Luna (1317-1327)", *Biblioteconomía*, 17 (51-52) (1960), p. 37-41; A. TOMÁS ÁVILA, *El culto y la liturgia de la catedral de Tarragona* (Tarragona: Instituto de Estudios Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1963); A. PLADEVALL-J. M. PONS GURI, "Particularismes catalans en els costumaris dels segles XIII-XVIIII", *II Congrés Litúrgic de Montserrat*, tom III: *Secció d'història* (Montserrat: Abadia de Montserrat, 1966-1967), p. 103-159 (142-143); F. BONASTRE I BERTRAN, "Formes tròpiques al Ms. 276 de la Biblioteca de Catalunya", *Boletín Arqueológico*, 71-72 (1971-1972), p. 323-338; M. I. FÖLDVÁRY, "Katalónia és Mallorca ordináriuskönyvei: a normatív liturgikus szövegek kiadásában", *Magyar Egyházzene*, 18 (2010/2011) p. 45–58; M. SERRANO COLL, "Tarragona y la romanidad de su comunidad catedralicia en la Edad Media", *Quaderns Ars Longa*, 7 (2018), p. 71-100. Sobre el text **1**, vegeu F. RIBAS PONTÍ, "Origen d'algunes advocacions locals catalanes contra la pesta", *Gimbernat*, 4 (1985), p. 269-282 (Santa Anastàsia).

Edició: Text **1** editat per A-J. SOBERANAS, "Un manuscrito ...", p. 38 i 40; i per S. CUNILL, "Devoció en temps de pestilència", *Butlletí del Centre Excursionista de Vich*, 5, núms. 57-58 (1927), p. 102-104 (a partir d'un ms. de l'Arxiu Històric de Ripoll).

Descripció: J. JANINI, *Manuscritos litúrgicos de las iglesias de España* (Burgos: Aldecoa, 1977-1980) núm. 429.

Ms. 277

AEGIDIUS ROMANUS, *Opera*. Al foli de guarda, de mà del segle XIX: "Tractatus de peccato originali". 1a meitat del segle XIV.

1. F. 1-6v: AEGIDIUS ROMANUS, *De peccato originali*. Al marge superior del f. 1 "*Tractatus de peccato originali*", incipit: "Ego cum sim pulvis et cinis …".
2. F. 6v-50v: AEGIDIUS ROMANUS / PS.-ALBERTUS MAGNUS, *Theoremata de Hostia consecrata*. Al marge inferior "*de sacramento altaris*". Incipit: "Quia inter cetera sacramenta ecclesie …". Al f. 50v, "Explicit theoremata de hostia consecrata".

Pergamí, 50 f.; 280 x 185 mm. Text a dues columnes. Anotacions marginals. Inicials alternant blau i vermell afiligranades. Enquadernació en pell vermella sobre fusta estampada en fred. Restes de tanques metàl·liques. Títol a l'etiqueta enganxada al pla anterior "sacramento altari". Protegit per una capsa oberta amb el títol al llom (BC).

Procedència: Havia pertangut a la família Sánchez Muñoz, de Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Bibliografia: C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 17, núm. 11 (nota 22). Sobre Aegidius Romanus (Gil de Roma) vegeu P. GLORIEUX, *Repertoire des maîtres de theologie de Paris* (Paris: J. Vrin, 1933), núm. 400h (*Tractatus de peccato originali*) i núm. 400i (*De corpore Christi theoremata 50*); G. BRUNI, "Le opere di Egidio Romano", *Bibliofilia*, 36 i 27 (1934 et 1935); F. DEL PUNTA, S. DONATI, C. LUNA, "Egidio Romano", en: *Dizionario biografico degli italiani* (Roma, 1993), vol. 42, p. 319-341.

Edicions: Text **1** editat a *Aegidii Romani Opera Omnia* (Firenze: L. Olschki, 1989), vol. 2. Del text **2** hi ha dues edicions incunables (Bolònia: Balthasar de Ruberia,1481; Colònia: Johannes Koehlhoff el vell, 1490); *Aegidii Romani Opera omnia*, eds. F. DEL PUNTA, G. FIORAVANTI (Firenze: L. Olschki, 1989, vol. 2).

Nota: A l'inventari de la biblioteca papal de Peníscola hi constava una còpia. Una altra còpia a Innsbruck, Universitätsbibliothek, ms. 348, f. 66v-140 (Ps. Albertus Magnus, *Theoremata de hostia consecrata*); Padova, Biblioteca Universitaria, ms. 686.

Ms. 278

Psaltiri de sant Jeroni. Miscel·lània de fragments de salms, precedits del pròleg de sant Jeroni; precedits i seguits per alguna oració. En català. 2a meitat del segle XIV.

F. 1-1v: "*Comença lo pròlech sobre lo psaltiri de sent Jerònim*".
F. 1v-2v: Oració. Incipit: "A tu senyor meu Jhesu Crist salvador del món me confés de tots los meus peccats...".
F. 2v-3v: Oració. Incipit: "Misericordiós Déu, per la subirana majestat tua...".
F. 3v-4: Oració. Incipit: "Senyor Deus omnipotenet, reeb aquest psalms a tu consegrats...".
F. 4-19: "*Comença lo psaltiri ordenat per sent Jerònim, lo qua segons que ens diu li ensenyà l'àngel*".
F. 19-19v: Oració. Incipit: "Deslliurador de les ànimes del món...".
F. 19v: "*Contra enemichs*". Rúbrica afegida posteriorment, però sense text.

Pergamí i paper, 18 f.; 125 x 95 mm. Pautat a tinta sèpia. Reclam al quadern (f. 9v). Tres punts a final de paràgraf. Caplletres en vermell. Enquadernació en pergamí del segle XX, amb reforços de cuir al llom i tanca de botó (BC, anys 80).

Procedència: Hauria pertangut a la família Sánchez Muñoz, de Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Bibliografia: J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III, p. 253.

Edició: S'esmenta com a base *Corpus biblicum catalanicum: edició crítica de les traduccions bibliques catalanes fins a l'any 1900: pla general de l'obra*, 9a ed. (Barcelona, 2010).

Descripcions: K. REINHARDT i H. SANTIAGO-OTERO, *Biblioteca bíblica ibérica medieval* (Madrid: CSIC, 1986), núm. II-Traducciones al catalán-2.2.a, p. 36.; BITECA manid 1861.

Nota: Una altra còpia a BC ms. 2297.

Ms. 279
"*Epistola Pauli ad Hebreos*". Comentari a l'Epístola de Sant Pau als Hebreus. Àpode, arriba fins al comentari del verset Heb. 9,15. En llatí. 1a meitat segle XV.

F. 3-3v: Comentari al capítol I.
F. 3v-5: Comentari al capítol II.
F. 5v-8. Comentari al capítol III.
F. 8-11: Comentari al capítol IV.
F. 11-13v: Comentari al capítol V.
F. 13v-16: Comentari al capítol VI.
F. 16-20: Comentari al capítol VII.
F. 20-22: Comentari al capítol VIII.
F. 22-24v: Comentari al capítol IX.

24 f.; 225 x 160 mm. Reclams al quadern (f. 12v, 24v). Al f. 3-4, colofons i subratllats en vermell. Espais en blanc per a les caplletres amb lletra d'espera. Enquadernació en pergamí (BC, anys 1950).

Procedència: Al f. 1, de mà humanística del segle XV: "Estos són los libros que yo, Johan Loys, studiante tengo", llistat d'onze llibres amb l'estimació econòmica. Havia pertangut a la família Sánchez Muñoz, de Terol. Compra al llibreter Salvador Babra. (2n lot).

Bibliografia: C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], potser p. 19, núm. 30.

Descripció: F. STEGMÜLLER, *Repertorium biblicum Medii Aevii,* vol. VI: *Commentaria. Anonymus A-O* (Madrid: CSIC, Instituto Francisco Suárez, 1958), núm. 8583 (Barcelona, BC).

Nota: Recorda l'escriptura de sant Jeroni de la Murtra. Segons Stegmüller, "in tegumento: "Nicolaus de Lyra Super epistolas".

Ms. 280
Miscel·lània històrica. 1a meitat del segle XVI.

1. F. 1-1v: "*La forma de la coronació d'en Remon Berenguer, comte [de] Barchelona, com fon coronat en la ciutat de Caragoça en rey d'Aragó, com ach fermat matrimoni ab dona Patronilla, reyna d'Aragó*".
2. F. 1v: Llistat de bisbats dels regnes de Castella i d'Aragó.
3. F. 2: Narració sobre Carlemany i Ramon Berenguer.
4. F. 2v-6: Llistat de llinatges nobles de Catalunya, seguit per un llistat de territoris i vegueries del Principat.
5. F. 6-6v: Catàleg dels primers quatre comtes de Barcelona.

[1], 6, [1] f.; 300 x 205 mm. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC). Títol al llom: "Cases nobles de Catalunya".

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/29600, consulta 7 de gener 2025).

Edició: Edició parcial de J. IBORRA, "Entre la coronació de Ramon Berenguer IV i la dotalia de Catalunya. Edició crítica del ms. 280 de la Biblioteca de Catalunya", *Scripta*, 5 (2015), p. 105-121.

Descripcions: FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998), p. 521-559 (núm. 71, p. 533) (Rubrica, Paleographica et Diplomatica Studia, 7). E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 172-173; MCEM 40 (M. Toldrà).

Nota: Segons Maria Toldrà (MCEM), algun dels textos està relacionat amb el Dietari del capellà d'Alfons el Magnànim.

Ms. 281

Capbreus de Tapioles i Suau, fets copiar per Pere Sescomes. 2a meitat del segle XIV, nombrosos afegits de finals del segle XIV i primer quart del segle XV.

F. 3-14: "*Açò es capbreu lo qual mosen en Pere Cescomes, cavaler, feu trasladar bé e feelment del capbreu autèntich que l'honrat n'Arnau Çescomes, pare seu e seyor de la casa de Çescomes feu fer en forma publica, e açò són més feytes de aquel axí co[m] seguexes*".
F. 15-19: "*Aquest cabbreu és traslat de les caires antigues treyt lo qual l'onrat en Pere Guilem del Bosch, cavaler e seyor de la casa del Bosch de la vegueria de Berga, ne fou treer feelment e metre per capítols totes les rendes que·ls homens seus ne altres quals que quals li fesen dins Berguedà. E fo feyt en l'an de m.cc. E com mossen En Pere Çescomes, cavaler, fo seyor e la dita casa feu lo trasladar letra a letra axí cos·seguex en l'an de m.ccc.lx.v. xiii kalendas de gener*".
F. 21-34: "*Aquest es lo capbreu de Tapioles e de Suau de la quadra de l'Escuta e de Soler Monegal, lo qual s'es transladat d'un altre capbreu antich be e feelment mot a mot segons que en lo dit capbreu se contenia*".

36 f. (numeració antiga xxvi f.); 255 x 165 mm. Amb nombrosos afegitons posteriors de diverses mans. Del f. 13 al 19 caplletres alternades en blau i vermell amb lleugera filigrana, del 21 al 34 caplletres en vermell. Rúbriques en vermell. Enquadernació en pell d'origen, restaurada.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Bibliografia: J. RIUS, "L'inventari dels béns d'Arnau Cescomes, arquebisbe de Tarragona", *Estudis Universitaris Catalans*, 15 (1930), p. 231-249; J. PERUJO MELGAR, *Les* Històries troianes *de Jaume Conesa, traducció catalana de la* Historia destructionis Troiae *de Guido delle Colonne: estudi i edició*, tesi doctoral (Alacant: Universitat d'Alacant, 2015); L. Cifuentes i Comamala, "Literatura i promoció social: lectura i creació literàries entre els menestrals catalans medievals", Magnificat: Cultura i Literatura Medievals, 8 (2021), p. 57-108 (p. 80-86, l'identifica amb el comitent de la traducció catalana de les *Històries troianes* feta per Jaume Conesa).

Nota: Alguns dels afegits estan datats de 1388, 1390 (f. 32v), 1420. S'esmenta el castell de Suau (Segarra), Puigreig i altres localitats del Berguedà i d'Osona.

Ms. 282

"Comença lo libre de les constitucions o regiment de la sacristia hordenat per lo reverent Capítol de la Sglésia [catedral] de la present ciutat de Oriola, lo qual té a ésser regit per lo reverent senyor sacriste o per lo seu sots sacristà". Consueta de la sacristia de la catedral d'Oriola. 2a meitat del segle XV.

F. 1-11v: Tasques dels escolans.
f. 1-6: "*Açò que se[guei]x ha de fer lo escolà del altar [...]*".
f. 6-8: "*Acò que es segueix ha de fer l'altre escola del cor*".
f. 8-10: "*Açò que·s segueix ha de fer l'altre scolà del canpanar*".
f. 10-11v: "*Aquest és l'orde que deuen servar per tot l'any en lo sonar segons festa o fèria ho requerra*".

F. 11v-37v: Propi del Temps.
- f. 11v: "*Comença lo dominical*".
- Temps de Nadal
  - f. 13v-15v: "*Vigilia Nativitas Domini*".
  - f. 15v-16v: "*Circuncisio Domini*".
  - f. 16v-18: "*Vigilia Epiphanie Domini*".
- Temps de septuagèsima, sexagèsima i quincuagèsima.
  - f. 18-18v: "*lxx*ª".
- Temps de Quaresma.
  - f. 18v-20v: "*Lo dimecres primer de Quaresma*".
  - f. 20v-21v: "*Dominica in passione*".
- Setmana santa.
  - f. 21v-28v: "*Dominica in ramis palmarum*".
  - f. 28v-30: "*Resurrectio domini*".
- Fèries i diumenges després de Pasqua.
  - f. 30: "*Dominica in albis*".
  - f. 30v: "*Lo dilluns, dimars e dimecres*".
  - f. 31v: "*Lo dijós de la santa Asensió*".
  - f. 32v-: "*Aquest festa de cinquagèsima*".
  - f. 33v: "*Lo digmenge primer vinent és la festa de Santa Trenitat*"
  - f. 34: "*Lo dimecres seguent és la vigilia de Corpus Crist*".
  - f. 34v: "*En aquest jorn de Corpus Crist*".
  - f. 37v: "*Lo digmenge seguent és apelat dominica de Deus omnium*".

F. 39-83: Propi dels sants.
- f. 39: "*Comença lo sanctural*".
- f. 39: "*Dembre*".
- f. 40: "*Giner*".
- f. 43: "*Febrer*".
- f. 48: "*Abril*".
- f. 50: "*Maig*"
- f. 52v: "*Juny*".
- f. 55v: "*Juliol*".
- f. 60v: "*Agost*".
- f. 67v: "*Setenbre*".
- f. 71v: "*Octubre*".
- f. 73v: "*Noembre*".
- f. 80: "*Dembre*".

Pergamí. 83 f.; 195 x 145 mm. Al f. 83v, proves de ploma. Algunes esmenes coetànies al marge; anotacions marginals, moltes raspades, de mà posterior. Reclams al quadern. Caplletra del f. 29 i 39 embotida en blau i vermell. Caplletres en vermell, calderons en blau. Rúbriques en vermell. Enquadernació en pergamí, adaptada d'una anterior (al llom títol manuscrit "[Tratado] de la artillaria").

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Estat de conservació: Guillotinat.

Bibliografia: J. MARTÍ MESTRE i X. SERRA ESTELLÉS, *La Consueta de la Seu de València dels segles XVI-XVII: estudi i edició del ms. 405 de l'ACV* (València: Facultat de Teologia Sant Vicent Ferrer, 2009); G. SEGUÍ TROBAT, *La consueta de sagristia de 1511 de la seu de Mallorca (Palma, Arxiu Capitular de Mallorca, ms. 3.400) estudi de les fonts literàries i edició del text* (Palma: Catedral de Mallorca, 2015).

Ms. 283

"*Sentència entre Menargues y lo Monestir de Bellpuig*". Incipit: "Hoc est translatum bene et fideliter factum xvº kalendas madii anno Domini Millessimo trecentessimo quinquagesimo sumptum a quadam sententiam arbitrali in publicam formam redacta cuius tenoris talis est", sentència datada a 1342. A la fi, suscripcions de Bernat Vidal, notari de Balaguer, i Bernat Lloret, notari públic de Menàrguens, autor del trasllat. 1350.

Pergamí. 15, [3] f.; 210 x 145 mm. Al f. 1, caplletra ornada en tinta negra. Enquadernació coetània en pergamí, títol a la coberta anterior.

Procedència: A la coberta signatura antiga: "Cal. 51 nº 18". Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Bibliografia: J. CARESMAR, *Historia de Santa Maria de Bellpuig de las Avellanas* (Balaguer: Artes Gráficas Romeu, 1977).

Ms. 284

Miscel·lània notarial. Finals del segle XIV (posterior a 1379).

1. F. 1-38v: SALATIEL BONONIENSIS, *Ars notariae*.
2. F. 39-40: Adjectius i expressions a utilitzar en les epístoles per a les diferents categories de persones a qui s'adrecen.
3. F. 40v-48v: Fórmules d'instruments notarials.
4. F. 53v-62v: LAURENTIUS DE AQUILEIA, *Practica sive usus dictaminis*.
5. F. 63-66v: "*Forme petitionum et literarum ad dominum pro benefficiis ecclesiasticis obtinendis*".
6. F. 67-86: "*Supplicatio facta per instrumentum*". Fórmules d'instruments notarials; datats sovint a Camprodon.

86 f. (f. 52-53 en blanc); 295 x 230 mm. Diverses mans. Inicials i calderons en vermell. Al f. 1v, dibuix d'una dama, entre les mans filacteri amb la inscripció "a fe de mon [cor]". Enquadernació en pergamí en forma de carpeta.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Estat de conservació: Restaurat.

Reproducció: Edició facsímil a *Ars notariae Salatiel Bonanensis*, ed. P. BARRERA (Barcelona: Anaya Beltran, 1996), 2 v.

Bibliografia: J. BONO, "La recensión catalana del *Ars Notariae* de Salatiel (ms. 284 Bibl. Catalunya)", *Historia, Instituciones Documentos*, 27 (2000), p. 1-18.

Edicions: Text **4** editat per S. CAPDEVILA, "La *Practica dictaminis* de Llorens d'Aquilea en un còdex de Tarragona", *Analecta Sacra Tarraconensia*, 6 (1930), p. 207-229 (edició a partir d'un altre còdex).

Descripcions: J. DOMÍNGUEZ BORDONA, *Manuscritos con pinturas: notas para un inventario de los conservados en colecciones públicas y particulares de España* (Madrid: Centro de Estudios Históricos, 1933), vol. 1, nº 85, p. 52; P. BOHIGAS, "Inventario de códices miniaturados o iluminados de procedencia catalana o existentes en bibliotecas catalanas", en: *La ilustración y la decoración del libro manuscrito en Cataluña* (Barcelona: Asociación de Bibliófilos, 1960-1967), vol. III, p. 145-223 (núm. 392) (reed. de l'article: Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2000, p. 55); P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum.* Vol. IV: *Alia itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 487; E. J. POLAK, *Medieval and Renaissance letter treatises & form letters: a census of manuscripts found in part of Western Europe, Japan, & the United States of America* (Leiden: E. J. Brill, 1994), p. 110 (f. 53v-62v, 64-66v).

Ms. 285
CICERÓ, "*Lo libre dels officis*": Traducció catalana de Nicolau de Quilis. Àpode (falta el darrer foli). 2n quart del segle XV.

f. 1-6: Taula de contingut.
1. f. 7-86v: Primer llibre.
2. f. 86v-132v: Segon llibre.
3. f. 132v-181v: Terç llibre.

Pergami i paper. 181 f. (numeració antiga 182 f.); 290 x 220 mm. Algunes postil·les marginals; al marge, indicació del número de capítol. Quaderns []6, [2]-[9]14, [10]16, [11]-[12]14, [13]16, [14]3. Al f. 7, gran caplletra tridimensional ornada amb folies d'acant i motius florals, tot acolorit en vermell, blau, verd i lila; rúbriques en vermell; expressions en llatí subratllades en vermell; caplletres alternades en blau i vermell amb filigrana, a continuació de la caplletra de capítol els primers mots amb lletra cal·ligràfica de mòdul més gran. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, anys 20-30), al llom teixell en cuir vermell amb el títol estampat en lletres daurades. Talls daurats.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Estat de conservació: Guillotinat.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/273040, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: L. NICOLAU D'OLWER, "Fra Nicolau Quilis i la seva traducció dels llibres *De officiis*", *Franciscalia* (1928); C. J. WITTLIN, "Fra Nicolau de Quilis traduint el llibre *De officiis* de Ciceró", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 35 (1973-74) (p. 132-133).

Descripcions: P. BOHIGAS, "Inventario de códices miniaturados o iluminados de procedencia catalana o existentes en bibliotecas catalanas", en: *La ilustración y la decoración del libro manuscrito en Cataluña* (Barcelona: Asociación de Bibliófilos, 1960-1967), vol. III, p. 145-223 (núm. 257) (reed. de l'article: Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 2000, p. 46); P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 485; L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 29.1.1.; L. CABRÉ et al., *The Classical tradition in medieval Catalan, 1300-1500: translation, imitation, and literacy* (London: Tamesis, 2018); BITECA manid 1406.

Exposicions: *Catalunya a l'època de Colom (1450-1506)* (Barcelona: Comissió Amèrica i Catalunya, 1994).

Ms. 286
JACOBUS MEDIOLANENSIS (atribuït a sant BONAVENTURA), *Stimulus amoris*. Àpode i incomplet: entre el f. 2 i el 3 falten probablement 6 f. Darrer terç del segle XV.

F. 2: "*Incipit prologus sequentis operis*".
F. 2v: Incipit: "Transfige, dulcissime domine...".
F. 3-28: *Prima pars*.
F. 28-48: "*Explicit prima pars, incipit secunda pars. De his que ad contemplacionem dispositiva sunt*".
F. 48-76v: "*Explicit secunda pars, incipit tertia pars. De contemplacionis quiete*".

Pergamí. 76 f.; 230 x 170 mm. Quaderns numerats en xifres romanes al final del quadern (i-viii, als f. 4, 14, 24, 34, 44, 54, 64, 74). Al f. 59-59v, dibuixos marginals (una cara i Crist a la creu). Als f. 28 i 48, caplletres embotides de blau i vermell amb filigrana; caplletres i calderons alternats en blau i vermell. Rúbriques i postil·les en vermell. Majúscules realçades amb groc safranat. Enquadernació en pell marró sobre fusta. Tanques metàl·liques. Protegit per una capsa oberta amb el títol al llom (BC).

Procedència: Havia pertangut a l'abat del monestir de Santa Maria de l'Estany Gabriel Rovira († 1515), al f. 1: "Continet is liber *Stimulus amoris* domini Bonaventura, ...qui inducunt hominem ad contemplationis quietem, meditatio utilis super salutacionem virginis Marie, exposicio super Salve Regina et utilis meditatio, devota exposicio et meditatio super orationem dominicam seu Pater noster", a continuació "Dedit Gabriel Rovira administrator monasterii beate Mariae de Stagno Vicensis diocesis ipsi monasterio in remissionem peccatorum anno 1495º". Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Estat de conservació: Primer foli reduït per la humitat.

Bibliografia: G.M. BERTINI, "Entorn de la pietat afectiva a la Catalunya medieval", *Estudis Romànics*, 10 (1962), 155-171; F. EISERMANN, "Stimulus amoris", en: *Die deutsche Literatur des mittelalters Verfasserslexikon* (Berlin; New York, 1970-2000), vol. 9 (1995), columnes 335-349; IDEM, *'Stimulus amoris'. Inhalt, lateinische Uberlieferung deutsche Ubersetzungen, Rezeption* (Tubingen: Max Niemeyer, 2001) (Münchener Texte und Untersuchungen, 118). Sobre l'autor, vegeu S. MOSTACCIO "Giacomo da Milano", en: *Dizionario biografico degli italiani*, vol. 54 (Roma: Istituto della Enciclopedia italiana, 2000), p. 221-223.

Edició: *Stimulus amoris Fr. Iacobi Mediolanensis. Canticum Pauperis Fr. Ioannis Peckam* (Quaracchi: Collegii S. Bonaventurae, 1905) (Bibliotheca Franciscana Ascetica Medii Aevi, 4).

Ms. 287

Privilegis, deliberacions i comptes de la confraria de sant Eloi i sant Honorat, dels argenters, ferrers, i oficis del metall de Vic. Inclou documents sobre la causa pia de donzelles a maridar instituïda per la confraria. Als f. 128-148 índex alfabètic. En català, algun document en llatí. Vic, [ca. 1396]-1602.

150 f. (numeració d'origen cxi f.); 295 x 220 mm. Enquadernació en pell negra sobre posts de fusta estampada amb rodes de ferros freds dels segles XVI o XVII. Ab cinc caboixons a cada pla, restes de tanques metàl·liques. Protegit per una capsa oberta amb el títol al llom (BC).

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (2n lot).

Estat de conservació: Restaurat a finals del segle XX.

Nota: Altra documentació sobre la confraria de Sant Eloi a l'Arxiu episcopal de Vic (Fons de la Cúria Fumada, Sèrie 03.02.01.03. Escrivanies de cúries i associacions. Associacions. Confraries professionals i gremis de la ciutat de Vic. Confraria de Sant Eloi).

• *Tercer lot (1914)*

Ms. 295

SÈNECA, *Tragèdies*. Al marge superior del f. 1, de mà del segle XVI "Tragedias de Seneca, en catalán". Traducció catalana de Nicolau Trevet. A la tragèdia *Medea* hi ha un afegitó de Boccaccio sobre la mort de Medea, extret de *Genealogia deorum*. Acèfal: falta el f. 1, que conté el resum de les tragèdies. Mitjan segle XV.

1. F. 5-37: Primera tragèdia.
2. F. 38-59v: Segona tragèdia.
3. F. 61-76v: Tercera tragèdia.
4. F. 78-103: Quarta tragèdia.
5. F. 104-122: Quinta tragèdia.
6. F. 123-148: Sexta tragèdia.
7. F. 149-172v: Setena tragèdia.
8. F. 173-180: Octava tragèdia. Incompleta: falta acabar de copiar el final.

[4], 180, [4] f. (davant de cada tragèdia un o dos folis en blanc: f. 4-4v, 37v, 60-60v, 77-77v, 103v, 122v 174v; a la fi 15 f. enblanc, sense numerar); 280 x 205 mm. Pautat a la mina de plom. Text a dues columnes. Reclams al quadern. Algunes esmenes marginals. Al marge superior de l'inici de cada tragèdia restes del títol abreujat, molt sovint guillotinat. Espais en blanc per a les capletres, amb lletra d'espera. Enquadernació en pergamí del segle XVI, amb celles i tanques de badana. Als plans un romb inscrit en un rectangle, ambdós a doble filet a tinta. Al llom, títol manuscrit "Tragedias de Seneca manuscripto en catalan" i filets a tinta imitant els nervis. Talls jaspiats de marró.

Procedència: Havia pertangut a la família Sánchez Muñoz, de Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Estat de conservació: Guillotinat. Als 2 primers folis angles amb pèrdua de paper. Taques d'humitat. Restaurat.

Bibliografia: C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics* 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 20, núm. 39 (nota 39); J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III, p. 252. Sobre el text, vegeu A. RUBIÓ I LLUCH, "*Joan I humanista i el primer període de l'humanisme català*", *Estudis Universitaris Catalans* 10 (1917-1918), p. 1-107 (p. 60-66); N.G. ROUND, "Las traducciones medievales, catalanas y castellanas, de las tragedias de Séneca", *Anuario de Estudios Medievales*, 9 (1974-1979), p. 187-227; K.A. BLÜHER, J. CONDE, *Séneca en España: investigaciones sobre la recepción de Séneca en España desde el siglo XIII hasta el siglo XVII* (Madrid: Gredos, 1983); T. MARTÍNEZ ROMERO, "Sobre l'autoria de la traducció catalana de les tragèdies de Sèneca", *Estudis de llengua i Literatura catalanes* 11 (1985) [=*Miscel·lània Antoni Badia i Margarit*, 3], p. 135-156; IDEM, *Un clàssics entre clàssics: sobre traduccions i recepcions de Sèneca a l'època medieval* (València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana; Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat,1998).

Edicions: L. A. SÈNECA, *Tragèdies*, introd. i ed. de T. MARTÍNEZ ROMERO (Barcelona: Barcino, 1995) (Els Nostres Clàssics. B, 14-15) [ms. C].

Descripcions: J. BLANCO GIMÉNEZ, "Le opere di Giovanni Boccaccio in Spagna nel '400 e '500: una prima valutazione bibliografica", *Miscellanea Storica della Valdesa*, 83 (1977), p. 36-53; P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 485; L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 113.5.1; BITECA manid 1847.

Exposicions: *Catalunya a l'època de Colom (1450-1506)*, Barcelona: Comissió Amèrica i Catalunya, 1994.

Ms. 296

Recull factici de textos de clàssics grecollatins. Darrer terç del segle XV (posterior a 1463-1464).

296/1

F. 1-132v: ARISTÒTIL, *Eticae*. En català.

- F. 1-2: Proemi.
- F. 2v: Introducció.
- F. 2v-18: Primer llibre.
- F. 19-26: Segon llibre.
- F. 26-40: Tercer llibre.
- F. 40-50v: Quart llibre.
- F. 50v-63: Quint llibre.
- F. 63-74: Sisè llibre.
- F. 74-88: Setè llibre.
- F. 88-102v: "*Huytè llibre*".
- f. 102v-115v: Novè llibre.
- f. 115v-132v: *X llibre*.

Paper i pergamí. 136 f. (els f. 133-136 en blanc). Signatures al quadern (a-f), incompletes. Alguns reclams al quadern. Diverses mans. Espais en blanc per a les caplletres, amb lletres d'espera. Rúbriques i calderons

en vermell; majúscules realçades amb un tret de tinta vermella. Al f. 114, caplletra dibuixada amb tinta sèpia.

Bibliografia: A. R. D. PAGDEN, "The Diffusion of Aristotle's Moral Philosophy in Spain ca. 1400-ca. 1600", *Traditio*, 31 (1975), p. 287-313.

Edició: S. CUENCA I ALMENAR, *Compendis manuscrits en català i en castellà de l'ètica d'Aristòtil al segle XV,* tesi doctoral (València: Universitat de València, 2009); IDEM, "L'*Ètica nicomaquea* d'Aristòtil en un compendi català del segle XV", *Anuari de la Societat Catalana de Filosofia* 223 (2012), p. 7-119.

Descripció: L. ROBLES, "Aristóteles Latinus. Repertorio de manuscritos españoles", *Acta del V Congreso Internacional de Filosofia Medieval* (Madrid, 1979), p. 333-460, núm. 114 (p. 366); L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 14.2.1.

296/2

F. 137-153: CICERÓ, *Paradoxae stoicorum*. En català.

F. 137-138v: Pròleg del traductor.
F. 138v-140: Introducció i rúbriques.
F. 140-153: Paradoxes.
F. 153-153v: Epíleg del traductor.

Paper i pergamí. 19 f. (el f. 20 del quadern fa ofici de foli de guarda). Espais en blanc per a les caplletres.

Bibliografia: L. BADIA, "La legitimació del discurs literari en vulgar segons Ferran Valentí", en: L. BADIA i A. SOLER, eds. *Intel·lectuals i escriptors a la Baixa Edat Mitjana* (Barcelona: Curial: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994) (Textos i Estudis de Cultura Catalana, 36), p. 161-184 (p. 178-183).

Descripcions: L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 29.2.2.

Paper i pergamí. 153 f.; 215 x 145 mm. Enquadernació coetània en pergamí sobre fusta, restes de tanques metàl·liques. Al llom etiqueta en pergamí amb el títol "Héticas en catalán manuscriptas"; al pla posterior etiqueta també en pergamí amb el títol "Les hètiques".

Procedència: Havia pertangut a la família Sánchez Muñoz, de Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Estat de conservació: Forats de paràsits a l'enquadernació i als primers i darrers folis.

Bibliografia: A. RUBIÓ I LLUCH, "Joan I humanista i el primer període de l'humanisme català", *Estudis Universitaris Catalans*, 10 (1917-1918), p. 98 (Ciceró) i 103-105 (Aristòtil); C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 18, núm. 21 (nota 27); J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III, p. 241, 252, 253, 261.

Descripcions: P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 485; J. RIERA, "Catàleg d'obres en català traduïdes al castellà durant els segles XIV i XV", *Segon Congrès Internacional de la Llengua Catalana (1986)*, tom VIII: *Àrea 7: Història de la Llengua*, ed. d'ANTONI FERRANDO (València: Institut de Filologia Valenciana, 1989), p. 701, 703; E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 173-175; BITECA manid 1359; MCEM 41.

Ms. 297
GIOVANNI BOCCACCIO, Obres. En italià. 1415.

1. F. 1-24v: *Corbaccio*. Al f. 24, colofó: "Explicit liber Corbacius quem ego Nicolaus de Luchinis de Podio de [espai en blanc] scripsi die penultima Junii 1415"
2. F. 25-34: "*Lettera consolatoria a messer Pino de' Rossi*".

Pergamí. 34 f.; 305 x 215 mm. Text a dues columnes. Reclams al quadern. Al f. 1, caplletra il·luminada amb or amb antenes; al f. 25, caplletra amb antenes. Enquadernació en pergamí època moderna (finals XV-principis XVI) característica de la biblioteca de la família Sánchez Muñoz, amb els plans emmarcats per un doble filet en tinta que enquadra un romb, efectuat també amb doble filet, i tanques de badana. Talls jaspiats.

Procedència: Al f. 32 ,"Liber mei, Angeli Zenobiy de Gaddis de Florentia". Havia pertangut a la família Sánchez Muñoz, de Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/239130, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 20, núm. 20 (nota 40); D. ROMANO, "Manuscrito boccacciano del siglo XV en la Corona de Aragón", *Filología Moderna*, 55 (1975), 491-497; J. BLANCO GIMÉNEZ, "Le opere di Giovanni Boccaccio in Spagna nel '400 e '500: una prima valutazione bibliografica", *Miscellanea Storica della Valdesa*, 83 (1977), p. 36-53; J. M. LUCÍA MEGÍAS, "Imágenes de la recepción de Boccaccio a través de sus códices: primeras notas", *Cuadernos de filología italiana*, núm. extraordinari (2001), p. 415-478 (núm. 1.3); M. E. SOLDANI, *Uomini d'affari e mercanti toscani nella Barcellona del Quattrocento* (Madrid: CSIC, 2010), p. 202-203. Sobre el text **2**, vegeu E. FILOSA, "6 The Consolatoria a Pino de' Rossi: A Manifesto on Innocence", en: *Boccaccio's Florence: Politics and People in His Life and Work* (Toronto: University of Toronto Press, 2022), p. 175-206.

Descripcions: P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 485; G. AVENOZA, *Repertori dels manuscrits en llengües romàniques conservats en biblioteques barcelonines* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991) (Tesis Doctorals Microfitxades, 868), p. 262-267.

Nota: El mateix exlibris de Angelo Gaddi (https://www.treccani.it/enciclopedia/angelo-gaddi_%28Dizionario-Biografico%29/, consulta 7 de gener 2025) apareix en altres manuscrits conservats sobretot a la Biblioteca Medicea Laurenziana, que adquirí la seva riquíssima biblioteca; vegeu, a tall de mostra: Florència, Biblioteca Laurenziana, ms. 89 infer. 46 (*Colophons de manucrits occidentaux*, vol. I, núm. 882); Florència, ibidem, ms. Pluteus 91 super. 47; Florència, Riccardiana, ms. 1176.

Ms. 298
BENET DE NÚRSIA, *Regla*. En català. Àpode: acaba al capítol LXVII. Finals del segle XIV-inicis del segle XV.

f. 1-2: Taula de contingut.
f. 3-5: Pròleg.
f. 5-36v: Regla, acaba a mitjan capítol LXVIII: "... si algú ho presumirà afer a venjança".

[2], 37 f. (f. 37 en blanc); 215 x 140 mm. Als f. [1], 2v, *probationes pennae*. Als f. 11 i 23, reclams al quadern; alguns títols de capítols afegits posteriorment. Caplletres alternades en blau i vermell; als f. 26-27 espais en blanc per a les caplletres. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, anys 1920-30). Títol al llom sobre un teixell vermell: "Regla de sant Benet".

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Estat de conservació: Enquadernació molt malmesa.

Edicions: Editat per A. M. ALBAREDA, "Textos catalans de la Regla de Sant Benet", *Catalunya Monastica*, 2 (1929), p. 24-109 (a partir de BC, ms. 3507 i ACA, Ripoll 164, 24-109); BENET DE NÚRSIA, *La Regla dels monjos* (Barcelona: Fundació Bernat Metge, 1997) (Escriptors Cristians).

Descripcions: A. M. ALBAREDA, "Textos catalans ...", p. 9-109 (núm. 3, p. 11); P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 485; L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 20.1.2.; BITECA manid 1854.

Ms. 299

FRANCESC EIXIMENIS, *Vida de Jesucrist*. Acèfal: falten els primers folis de la taula de contingut (comença a la meitat del llibre quart) i l'inici del pròleg, diversos folis mutilats a la part inferior. Segle XV.

F. 1-4: Taula de contingut. Acèfala.
F. 5-7: Proemi.
F. 7v-24: "*Primer tractat*".
F. 24-30: "*Segon tractat*".
F. 30-165: "*Terç tractat*".
F. 165-253v: "*Quart tractat*".
F. 254-277: "*Quint tractat*" .
F. 277v: "*Sisen tractat*".

294 f.; 290 x 215 mm. Text a dues columnes (pautat a la mina de plom). Reclams al quadern horitzontals, majoritàriament enquadrats amb lleugeres il·lustracions (f. 5, 17, 29, 41,53, 65, 77, 89, 101, 113, 135, 149, 161, 173, 185, 197, 209, 221, 233, 245, 257, 269, 281, 293). Llegenda del foli al marge superior. Nombroses anotacions marginals de mà del segle XV. Caplletres embotides i amb gran filigrana a l'inici de cada tractat. Caplletres a l'inici de capítol alternades en blau i vermell amb filigrana. Inicials realçades amb safrà. A les astes d'algunes lletres de les línies superiors de cada columna petits dibuixos. Calderons alternats en blau i vermell. Rúbriques i llegenda de foli en vermell. Enquadernació en pell marró estampada amb ferros freds sobre posts de fusta, cinc bullons a cada post. Restes de tanques metàl·liques. Protegit per una capsa de cartró oberta (BC).

Procedència: Havia pertangut a la família Sánchez Muñoz, de Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Estat de conservació: Enquadernació amb raspades i talls. Restauracions antigues.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/280672, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 29, nota 82 (error en la signatura); J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III p. 261

Descripcions: J. MASSÓ I TORRENTS, "Les obres de Fra Francesc Eximeniç (1340?-1409?): essaig d'una bibliografia", *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans* (1909-1910), p. 588-692 (p. 664 núm. 160 (Vida de Jesucrist, G)); K. REINHARDT i H. SANTIAGO-OTERO, *Biblioteca bíblica Ibérica medieval* (Madrid: CSIC, 1986), núm. 145; J. DE PUIG [et al.], *Catàleg dels manuscrits de les obres de Francesc Eiximenis, OFM, conservats en biblioteques públiques. Vol. I: Descripció dels manuscrits* (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: Facultat de Teologia de Catalunya, 2012), núm. 91 (p. 481-485) F. STEGMÜLLER, *Repertorium biblicum Medii Aevii,* vol. IX: *Supplementi altera pars* (Madrid: CSIC, Instituto Francisco Suárez, 1977), núm. 2300, 5 (Franciscus Eiximenis); BITECA manid 1520.

Ms. 300

FRANCESC EIXIMENIS, *Psalterium Laudatorium. Expositio in psalmos poenitentiales*. Traducció catalana de Guillem Fontana. Mitjan segle XV.

1. F. 1-106v: "*Comence lo plec que feu en Guillem Fontana quan tornà lo present libre de latí en romanç*".
2. F. 106v-128: "*Aquests psalms qui·s seguexen son estats trets de un petit libre que feu aquell matex maestre qui feu lo libre precedent. Són de gran il·luminacio a la ànima qui devotament en aquell vol legir e contemplar*".
3. F. 128-132v: Oració en català. Incipit: "O ànima mia, gran compassió he de tu...".

132 f. (alguns errors en el relligat, f- i-xv, xxxii, xvi, xviii-xxxi, xvii, xxxiii-cxxxii); 205 x 140 mm. Capítols numerats al marge en xifres aràbigues. Algunes esmenes. Reclams horitzontals al quadern (f. 48v, 64v, 80v, 96v, 112v). Lletres d'espera al marge. Caplletra inicial embotida en blau i vermell amb gran filigrana. Caplletres alternades en blau i vermell amb lleugera filigrana alterna. Inicials realçades amb safrà. Rúbriques, calderons i numeració antiga en vermell. Enquadernació en pergamí del segle XVII, amb restes de tanques de badana i pestanyes. Títol al llom: "Fontana Psalms".

Procedència: Al primer foli de guarda signatura antiga cancel·lada "En 987". Al llom i al primer foli de guarda signatura antiga "D 1009". Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Estat de conservació: Marques d'ús.

Bibliografia: MARTÍ DE BARCELONA, "Fra Francesc Eiximenis, O.M." *Estudis Franciscans*, 40 (1928), p. 480-482; C. J. WITTLIN, "Un centenar d'oracions del Psalterium (alias laudatorium) de Francesc Eiximenis traducidas al catalán por Guillem Fontana, con una oración original", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 41 (1987-1988), p. 163-190 (ms. C).

Edicions: F. EIXIMENIS, *Psalterium laudatorium Papae Benedicto XIII dicatum ...*, ed. C. J. WITTLIN (Toronto: Pontifical Institute of Mediaeval Studies, 1988).

Descripcions: J. MASSÓ I TORRENTS, "Les obres de Fra Francesc Eximeniç", *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, III (1909-1910), p. 588-692; esmentat a I. RODRÍGUEZ, "Autores espirituales españoles en la Edad Media", en: *Repertorio de historia de las ciencias eclesiásticas en España,* vol. I (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1967), p. 175-351 (núm. 141, Francisco Eiximenis, p. 262-269); F. STEGMÜLLER, *Repertorium Biblicum Medii Aevii,* vol. IX: *Supplementi altera pars* (Madrid: CSIC, Instituto Francisco Suárez, 1977), núm. 2300, 4 (Franciscus Eiximenis); J. DE PUIG, *Catàleg dels manuscrits de les obres de Francesc Eiximenis, OFM, conservats en biblioteques públiques*, vol. I: *Descripció de manuscrits* (Barcelona: IEC, 2012), p. 699-702; L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 43.1.1.; BITECA manid 1497.

Nota: El reforç al llom és un foli en paper d'un imprès, probablement incunable, que conté una obra de L. A. Sèneca, *Declamationum Liber primus*.

Ms. 301

Recull de textos sobre heràldica. Segles XVI- XVIII.

301/1

F. 1-163v (1-137): BERNAT MESTRE, *Armorial* o *Llibre del blasó*. En català. Segles XVI- XVII.

F. 1-21: Índex. Afegit al segle XVII.

F. 22: "*Advertencia general*". Afegit al segle XVIII, de la mateixa mà que l'advertència del *Tractat del blasó*.

F. 30-155v: "*Lo present libre o blasó de les armes dels cavalers [és] estat fet per Bernat Mestra, prevera, domer de Sant Pere de las Puellas de Barchelona, lo dia de sanct Luch de I'any MDXXXXIIII, en lo qual estan continuades les armes dels reys, e ducs, comptas*

e barons, la malor part de aquells axí de Espanya y de França y part de Ytàlia, assiyeladament los nobles cavallers entics qui foren en la conquista de la nostra Chatalunya, los quals són los devall anomenats, ab los comptas qui són estats de Barchelona y en lur temps los cavallers antics qui éran, so és".

f. 30-32: Taula de capítols.

f. 32-33v: Introducció.

F. 36-155v: Armorial.

F. 156-163v: BERNAT MESTRE. *Armorial* o *Llibre del blasó* (II). Segle XVII.

Numeració antiga cxx f. (f. 22v-28v, 29v, 34-35v en blanc). Amb escuts dibuixats, il·luminats i blasonats.

Estat de conservació: Nombroses marques d'ús als marges externs. Folis malmesos per la tinta fèrrica. Guillotinat.

301/2

F. 164-189 (138-167): Tractat d'heràldica. En castellà, traduït del català. 1a meitat segle XVIII.

F. 165-174v (139-156): "*Advertencia general*".

F. 175-189: "*Armas de la Corona de Aragón y de algunas familias de ella*".

f. 164 en blanc. Amb petits escuts dibuixats a la ploma.

Paper; 189 f. (numeració antiga conjunta 167 f.); 280 x 215 mm. Enquadernació en pergamí sobre cartró del segle XVIII, als plans anterior i posterior escut acolorit amb la creu de sant Jordi sobre les quatre barres, vores dels plans i llom acolorit amb motius en verd.

Procedència: Al f. 29, "Louis Laurency", i als f. 166v i 169v, "Laurency peruquier". Segons Martí de Riquer, hauria pertangut a la biblioteca Dalmases. Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Bibliografia: A. MASERAS, "Els més antics armorials catalans", *Anuari Heràldic*, 1 (1917), p. 219-250; M. DE RIQUER, "Un llibre fantasma de Mossèn Diego Valera i un tractat d'heràldica d'Aragó, rei d'armes de Ferran el Catòlic", *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, 4 (1982) [= *Miscel·lània Pere Bohigas*], vol. II, p. 123-159; IDEM, *Heràldica catalana. Des de l'any 1150 al 1550* (Barcelona: Quaderns Crema, 1983), vol. II, p. 587-589, 610-612.

Descripcions: P. BOHIGAS, "Inventario de códices miniaturados o iluminados de procedencia catalana o existentes en bibliotecas catalanas", en: *La ilustración y la decoración del libro manuscrito en Cataluña* (Barcelona: Asociación de Bibliófilos, 1960-1967), vol. III, p. 145-223 (núm. 650) (reed. de l'article: Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2000, p. 76); cf. S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998) (Rubrica, Paleographica et Diplomatica Studia, 7), p. 521-559 (núm. 208, p. 548); E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 175-178, MCEM 42 (E. Miralles i M. Toldrà).

Ms. 302

GABRIEL TURELL, Recull factici d'obres en català i de les seves traduccions castellana i italiana. Segle XVI- XVII.

302/1

1-3. F. 1-66v: GABRIEL TURELL, Obres traduïdes a l'italià. Al f. 1: "Questo libro tradotto dalla lingua catalana nella castigliana e dalla castigliana tradotto al presente in lingua italiana lo portò da Barcellona in Napoli Francino Blanch quando venne con l'esercito del Re Cattolico alla conquista di questo Regno di Napoli. E perché in esso si trovano molte imprese ed armi delle famiglie più nobili di Barcellona e fatti d'armi del Re d'Aragona e per memoria ed antichità del detto Françino Blanch lo teniamo conservato ad futuram rei memoriam". Finals del segle XVII.

1. F. 1-16v: "*Trattato fatto nell'anno 1471*". Traducció a l'italià de l'*Arbre d'honor*.

2. F. 17-46v: *Record*.
3. F. 47-51v: "*Opera delli seti onori del mondo*". Incomplet.

66 f. (f. 52-66v en blanc).

302/2
1-11. F. 67-163v: GABRIEL TURELL, Obres traduïdes al castellà. Al f. 67: "Este libro traducido de lengua catalana en castellana lo traxo de Barcelona a Nápoles Francino Blanch quando vino con el exército del rey cathólico a la conquista deste reyno. Y porque en él se hallan muchas empresas y armas de la s familias más nobles de Barcelona y echos en armas del rey de Aragón, y por memoria y antiguidad del dicho Francino Blanch lo tenemos guardado *ad futuram rei memoriam*". 2ª meitat del segle XVII.
1. F. 68-88v: "*Tratado echo en el año 1471*". Traducció a l'italià de l'*Arbre d'honor*.
2. F. 91-128: *Record*.
3. F. 131-142v: "*Obra de los 7 honores del mundo*".
4-11. F. 145-154v: Opuscles sobre noblesa i cavalleria.
4. F. 145: "*Capítulo de los estados puestos en honor*".
5. F. 145-146v: "*De qué modo los caballeros se han de escribir de batalla ultrança y desafíos*".
6. F. 146v-147v: "*La orden de los hierros de batallas*".
7. F. 147v-148: "*Modo de blasonar*".
8. F. 148-149: "*Actos de los carteles de guerra*".
9. F. 149-150: "*De la orden de caballería*".
10. F. 150-152v: "*De la dignidad real y serimonias*".
11. F. 152v-154v: "*De los sepulcros reales*".
12. F. 155-159v: PERE JOAN FERRER, "*Sumario de batalla a ultrança compuesto por Pedro Juan Ferrer y por don Francino Blanch, caballeros. Hase hallado este sumario en un librico aparte*"
13-15. F. 160-161: Tres còpies de documents sobre un duel entre Giulio Antonio Acquaviva d'Aragona i Francesco Maria Carrafa, celebrat el 1673, copiats per ordre de Michele Blanch. Finals del segle XVII-principis del segle XVIII.
13. F. 160: Explicació del duel.
14. F. 160v: "*Copia di lettera scritta dal S. Francesco Maria Carafa al Conti di Conversano*". Nuremberg, 16 de novembre de 1673.
15. F. 160v-161: "*Copia di lettera scritta al S. D. Antonio Gambacorta dal S.D. Francesco Marcello Firlingiero*". Norimberga, 16 de novembre de 1673.
97 f. (128v-130v. 143-144v, 162-163 en blanc).

302/3
1-4. F. 164-278: GABRIEL TURELL, Obres en català. Al f. 164: "Questo libro in lingua catalana lo porto Fransino Blanch de Barzelona in Napoli a tempo chi venne con l'essercito del Re catholico alla conquista di quessti Regnio et perchi dentro vull sono molte imprese de famiglie le piu nobili di Barzelona et si ragiona anco de molti fatti d'arme dalli Re d'Aragona et per memoria et antiquità del detto Fransino lo teniamo conservato *ad futuram rei memoriam*". Segle XVI.
1. F. 165-203: "*Tractat fet en l'any MCCCCLXXI*". Còpia de l'*Arbre d'honor*.
2. F. 206-243: *Record*.
3. F. 246-261: "*Obra de les set honors del món*".
4-11. F. 262-274: Opuscles sobre noblesa i cavalleria.
4. F. 262: "*Capítols dels dos estaments posats en honor*".
5. F. 262-264: "*En qual manera los cavallers se deuen scriure de batalla ultrança y en deseximents*".
6. F. 264-265: "*La horde dels fallyments de batalles*".
7. F. 265-266: "*Manera de blazonar*".
8. F. 266v-267v: "*Actes dels cartells de guerra*".

9. F. 267v-268v: "*De la horde de caballerya*".
10. F. 269-271: "*De la dignitat real hy serimònyes*".
11. F. 271v-274: "*De les sepultures reals*".

115 f. (f. 203v-205, 243v-245v, 261v, 274v-278v en blanc). Als f. 185v-201v, 203 escuts acolorits a l'aiguada.

Edició: Textos **1** i **2** editats a G. TURELL, *Recort*, ed. E. BAGUÉ (Barcelona: Barcino, 1950) (Els Nostres Clàssics); text **1** editat a G. TURELL, *Arbre d'honor*, ed. C. BURGAYA (Barcelona: Barcino, 1992) (Els Nostres Clàssics, 131).

Paper, 278 f. (f. 52-66v, 67v, 89-90, 128v-130v. 143-144v, 162-163, 203v-205, 243v-245v, 261v, 274v-278v en blanc); ca. 355 x 235 mm. Anotacions marginals. Reclams a la pàgina. Enquadernació en pergamí d'època moderna amb restes de tanques de botó, al llom títol manuscrit: "Manuscritto in / lingua catalana del / [...] quale vi/[d]ero molti armi / delle famiglie / p[iù / nob]ili catalani".

Procedència: Havia pertangut a la família Blanch. Al llom, en tinta, signatura topogràfica: "Hipo 2do. Stanzia 2a". Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Estat de conservació: Folis malmesos per la tinta fèrrica; llom lleugerament esquinçat a la xarnera.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/11025 / http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/10724 / http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/13574, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: G. DE MIRANDA, "*Ad futuram rei memoriam*. Il senso di un'origine catalana per una familia napoletana e la storia di un codice di Gabriel Turell", en: *La Sardegna e la presenza catalana del Mediterraneo: atti del VI Congresso (III Internazionale) dell'Associazione Italiana di Studi Catalani (Cagliari, 1995)*, ed. P. MANINCHEDDA (Càller: Cooperativa Universitaria Editrice Cagliaritana, 1998), vol. I, p. 94-104.

Descripcions: S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998) (Rubrica, Paleographica et Diplomatica Studia, 7), p. 521-559 (núm. 219, p. 549); E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 178-181; BITECA manid 2100; MEM 43 (M. Toldrà).

Ms. 303

JUAN ESCALANTE, *"Nobiliario de Valencia y su reino, con los enlaces de las casas ylustres de España, sus timbres, hazañas, privilegios, esenciones y prerogativas. Por el licenciado Juan Escalante"*. Principis del segle XVIII.

399 f. (numeració antiga 1-12, 13-400; entre capítol i capítol un o diversos folis en blanc); 310 x 225 mm. Escuts a ploma. Enquadernació en pergamí, llom recobert amb una llenca de pell marró. Títol al llom al damunt d'un teixell en paper: "Escalante No[bili]ario de Valencia".

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Descripció: MCEM 1820 (M. Toldrà).

Ms. 304

AGUSTÍN DE LOAYSA, JUAN ANTONIO DE HOCES SARMIENTO i SEBASTIÁN MUÑOZ CASTILBLANQUE, "*Linajes de Cataluña, por D. Agustín de Loaysa, D. Juan A. de Hoces Sarmiento y D. Sebastián y Muñoz Castilblanque, chronistas y reyes de armas de Fernando VI y Felipe V"*. Recull factici de documents de diversos autors relatius a diferents llinatge, majoritàriament (però no només) catalans: Tudó, Perelló, Grau, Carbonell, Vives de Canyamàs, Soldevila, Ponsich, Juliol, Brichfeu, Palanca-Ibáñez, Andreu, Forner,

Queralt, Oriol, Arté, Lasheras, Berga, Bas, Domènech, Llaudís, Lleopart, Palau, Sellés, Planell, Pellissa, Castell, Morato, Fresquet, Castelobranco (Portugal), Alonso, Dalmases... Als f. 263-264 i 264-265, dues còpies d'un imprès de Silvestre Fortea relatiu a Lorenzo Muñoz Castilblanque (Madrid, 15 de juny de 1696). 1602-1749.

268 f.; 320 x 210 mm. Diverses mans. Al f. 3, escut del cognom Martí, Fontanellas, Planell i Múxica acolorit a l'aiguada. Alguns documents amb segells de placa. Enquadernació en pell valenciana. Títol al llom estampat en lletres daurades sobre teixell vermell: "Linajes de Cataluña M.S.".

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Bibliografia: F. AGUILAR PIÑAL, *Bibliografía de autores españoles del siglo XVIII*, vol. IV (Madrid: CSIC, 1986), p. 475 (Hoces Sarmiento no cita aquesta obra); J. SIMÓN DÍAZ, *Bibliografía de la literatura hispánica*, vol. XV (Madrid: CSIC, 1992), núm 4437-4438 (Muñoz de Castilbanque no cita aquesta obra).

Edició: f. 167-179 editats per A. BACH, "Els Berga a València", *L'Erol*, 65 (2000), p. 30-33.

Nota: Una altra obra sobre llinatges de mà de Hoces Sarmiento y Muñoz Castilblanque a Santander, Biblioteca Menéndez Pelayo, ms. 579 (Linajes de las Asturias de Oviedo, Santillana y Santander).

Ms. 305

JOSEP TEIXIDOR, OP, "*Trobes de Mosen Jaume Febrer, cavaller nat de Valencia, en què se dona notícia dels conquistadors de dita ciutat y son regne y explica els escuts de armes que usaven, los servicis que feren y premis que els donaren. Escrits de orde del sereniísim príncep D. Pere, fill y sucesor del rei En Jaume I, con algunas notas y noticias genealógicas por Fr. Josep Teixidor, hijo del Real Convento de Predicadores de Valencia".* Advertència preliminar a cada volum signada i datada per Josep Vives Siscar. 1885-1886.

F. 1-228: "*Tomo 1º*". València, 30 de maig de 1885.
F. 229-485: "*Tomo 2º*" . València, 1 de maig de 1886.

485 f. (numeració d'origen 205, 252 f.); 325 x 220 mm. Dibuixos d'escuts a ploma retallats i enganxats. Al f. 86, arbre genealògic. Enquadernació en pell valenciana amb estampat imitant folies i flors, pla anterior en tons rosats i al posterior en sèpies, plans emmarcat per sanefes amb ferros daurats, llom estampat amb ferros daurats. Títol al teixell tintat en verd: "Teixidor Ampliaciones a les Troves Tomos 1 y 2".

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Descripció: MCEM 1821 (M. Toldrà).

Ms. 306

BERNAT DESCLOT, "*Trasumptió del llibre que scrigué Bernat Desclot de les històries de alguns comptes de Barcelona i reis de Aragó*". Versió en cent vint capítols. Finals del segle XVII.

101 f.; 310 x 200 mm. Enquadernació en pergamí del segle XVIII, reaprofitada. Tïtol en una etiqueta al pla anterior: "Comptes de Barcelona y Reis de Aragó".

Procedència: A la coberta, exlibris manuscrit "Del Sr. Joan Prat, Finesas de àngels de Cataluña". Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/12705, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: S. M. CINGOLANI, "El llibre del rei En Pere de Bernat Desclot", en: *Història de la literatura catalana. Literatura medieval (I)* (Barcelona: Enciclopèdia Catalana: Ajuntament de Barcelona, 2013), p. 123-152

Edició: cf. B. DESCLOT, *Crònica*, ed. a cura de M. COLL I ALENTORN (Barcelona: Barcino, 1949-1952) (Els Nostres Clàssics, A62-64, 66, 69-70).

Descripcions: Ms. P de J. MASSÓ I TORRENTS, *Exposició d'un pla de publicació de les cròniques catalanes* (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1912); E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 89-90; BITECA manid 2106; MCEM 44.

Ms. 307

JAUME I, rei d'Aragó, "*Historia del serenísimo Sr D^n^ Jayme I de Aragón, que él mesmo escrivió en lemosín y traducida en español*". Traducció i adaptació reduïda al castellà dels *Llibre dels feyts*. Segle XVIII.

98 f. (numeració d'origen 93 f., a continuació 8 f. en blanc); 200 x 140 mm. Reclams a la pàgina. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC).

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/2319, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: S. ASPERTI, "La tradizione manoscritta del Llibre dels fets", *Romanica Vulgaria. Quaderni*, 7 (1984), p. 107-167; R. M. GREGORI ROIG, "La impressió de la Chrònica del Sereníssim Rey Don Jaume, Conquistador", en: *Chrònica o commentari del gloriosíssim e invictíssim rey en Iacme*, ed. facsímil (Alacant: Instituto Alicantino de Cultura Gil Albert, 2007), p. 7-38; J. M. PUJOL i X. RENEDO, "El llibre dels fets del rei Jaume I", en: *Història de la literatura catalana. Literatura medieval (I)* (Barcelona: Enciclopèdia Catalana: Ajuntament de Barcelona, 2013), p. 97-122.

Edició: Cf. amb *Llibre dels fets del rei en Jaume*, a cura de J. BRUGUERA (Barcelona: Barcino, 1991) (Els Nostres Clàssics. B, 10-11).

Descripcions: MCEM 1822 (M. Toldrà).

Ms. 308

Recull factici de textos de caràcter literari i històric en català, castellà i llatí. Segle XIV i principis del segle XIX.

308/1

F. 1-32, 33, 34-37: MATTHAEUS VINDOCINENSIS, *Paraphrasis metrica in librum Tobia*. Inclou un foli del capítol II (f. 33, mal relligat), i del mig del capítol IV a la fi. Acèfal i incomplet (falten els folis i-v, vii-xii, xxvii i xxxxviii de la numeració original). Incipit: "Laudis, odor, tactus, sapor et color oris / sunt in carnis illaqueatur homus". Segle XIV.
Foliació antiga (vi, [xiii]-xxvi, xxviii-xxxxvii, xxxxviiii-li). Esmenes contemporànies. Notes marginals de diverses mans. Caplletres en vermell, als f. 1-3 i 33. Inicials de versos realçades en vermell.

Edicions: M. VINDOCINENSIS *Opera*, vol. II: *Piramus e Tisbe, Milo, Epistule, Tobias*, ed. F. MUNARI (Roma: Edizioni di Storia e Letteratura, 1982); E. DA RU, *Il Thobias di Matteo de Vendôme, una versificazione biblica del XIV secolo*, tesi di laurea (Padua: Università degli Studi di Padova, 2014-2015).

308/2
F. 38-41: PETRUS DE INSULELLIS (PIETRO DE ISOLELLA), *Summa grammaticae*. Acèfal i incomplet. Incipit: "[...] perium uel vituperium, ut injustus medium ...". Segle XIV.
4 f. Text a dues columnes. Caplletres en vermell. F. 41 mutilat al marge inferior.

Edició: Ch. FIERVILLE, *Une grammaire latine inédite du XIIIe siècle* (Paris: Impr. nationale, 1886).

Nota: Altres còpies a Paris, BnF, ms. Lat. 15462, Laon, Bibliothèque Municipale, ms. 465, i Yale University, Beinecke Library, ms. 859.

308/3
F. 43-52: Recull d'aforismes, en gran part misògins. Incipit: "Nunquam tutus eris / nec des super opiculeris". Marges coberts amb notes marginals que contenen aforismes i receptes, en català i en llatí. Segle XIV; afegitons de la segona meitat del segle XV.
10 f. Anotacions marginals.

Estat de conservació: Taques de fongs.

308/4
F. 53-54: TERENCI, *Andria.* Escena III i fragment de la escena IV, fins al v. 767. Al f. 54v, inicialment en blanc, expressions llatines amb llur traducció catalana i dues receptes en català. Segle XIV; afegit de la 2a meitat del segle XV.
2 f. Títols de l'escena centrats.

Edició: TERENCI, *Comèdies*, ed. J. i P. COROMINES, vol. I: *Àndria* (Barcelona: Fundació Bernat Metge, 1936).

308/5
F. 57-60: Epístoles farcides. En català. Finals del segle XIV-1a meitat del segle XV.
1. f. 57-58v: Epístola farcida de Sant Esteve.
2. f. 59-60: Epístola farcida de Sant Joan.
4 f. Text llatí en vermell, Inicials en vermell

Bibliografia: M. de RIQUER, *Història de la literatura catalana* vol. I (Esplugues de Llobregat: Ariel, 1964), p. 201; V. SAXER, "L'épitre farcie de la Saint-Etienne 'Sesta Lesson': inventaire bibliographique", *Provence Historique*, 93-94 (1973) i 98 (1974), p. 318-322; B. SPAGGIARI, "La poesia religiosa catalana o ocítanica", *Annali della Scuola nórmale superiore di Pisa*, Serie III, 7/1 (1977), p. 117-350 (219-254); A. TELLO RUIZ-PÉREZ, "*Cantemus Domino canticum gloriae*: una panorámica de las epístolas farcidas a partir de la contenida en la misa de Santiago del *Codex calixtinus*", en: *El Codex Calixtinus en la Europa del siglo XII: música, arte, codicología y liturgia* (León: Instituto Nacional de las Artes Escénicas y de la Música, 2011), p. 228-257.

Edició: Text **1**, ms. C de J. ROMEU, *Teatre hagiogràfic* (Barcelona: Barcino, 1957) (Els Nostres Clàssics. A, 7), vol. I, p. 20-21, vol. II p. 5-10, vol. III, p. 239-243. Text **2**, ms. base de J. ROMEU, *ibidem*, vol. II, p. 11-15.

Descripció: J. MASSÓ I TORRENTS, *Repertori de l'antiga literatura catalana*, vol. I: *La poesia* (Barcelona: Alpha, 1932), p. 256-257; BITECA manid 1454.

308/6
F. 61-63: Poesia religiosa en català. Finals del segle XV-principis del segle XVI.
1. f. 61-61v: "*Cobblas de la verga Maria del Soqós*".
2. f. 61v, 63: "*Cobblas de la verga Maria de Piatat*".
3. f. 63-63v, 62: "*Cobblas al gloriós Sant Sabastià*".
4. f. 63-63v, 62: Monòleg de la mare de Déu al peu de la Creu, en català.
3 f. Text a dues columnes. Mal relligat.

Bibliografia: Per al text **2**, vegeu J. MAHIQUES, "Sobre la transmissió i la data dels goigs copiats al ms. 1191 de la Biblioteca de Catalunya", *Revista de Cancioneros Impresos y Manuscritos*, 5 (2016), p. 142-166.

Descripció: MCEM 45 (M. Toldrà); J. MAHIQUES i H. ROVIRA, *Cens de poesia catalana de l'Edat moderna* (Barcelona: IEC) (https://pcem.iec.cat, consulta 7 de gener 2025).

308/7

F. 64: Poema sobre la Passió de Jesucrist. En català. Al verso, còpia d'un document relatiu a Pere Folguera testimoni Joan Rigal, prevere, vicari de Sant Pere de Castanyadell (Osona). 2a meitat segle XV; afegit poc posterior.

1 f. Text copiat maldestrament.

Estat de conservació: Marges inferior i superior mutilats.

Edició: O. GRAPÍ i E. de LA MARNIERRE, "Al marge dels cançoners (1): alguns textos poètics catalans inèdits o poc", en: *Canzonieri iberici*, eds. P. BOTTA, C. PARRILLA, I. PÉREZ PASCUAL (Noia: Università di Padova; Toxosoutos: Universidade de Coruña, 2001), vol. 1, p. 219-265 (p. 240-244).

Descripció: BITECA manid 2588; MCEM 45 (M. Toldrà).

308/8

F. 65: Fragment d'un quadern escolar. 1a meitat del segle XV.

1. F. 65: "*De nominibus verbalibus*".

2. F. 65v: Aforismes en llatí. Incipit: "Si lupus est agnum, non est mirabile màgnum".

1 f. Notes marginals i nombroses proves de ploma.

308/9

F. 68-82: *Farsa d'En Cornei*, precedida i seguida de diverses còpies de documents. Segona meitat del segle XVI.

1. f. 68: Còpia d'un document entre els fills de Simó Servera i Juan Pons, tots de Vallfogona. 1667 [sic, probablement 1567].

2. f. 69-74: *Farsa d'en Cornei*.

3. f. 75-78v: Còpia d'una carta del governador eclesiàstic de Toledo a Felip II sobre jurisdicció i béns temporals de les esglésies.

4. f. 79-81: Còpies de documents comptables (reconeixements de deute, àpoques). Verdú?, ca. 1562-1590.

15 f. Text a dues columnes.

Bibliografia: Text **1**, R. CORBELLA, *Lo nostre poble: aplech de notícies fahents per a l'història de Vallfogona* (Vich: Tip. Católica de Sant Josep, 1988), p. 236. Text **2** (Farsa de Cornei), J. MOLAS, "El teatre català del segle XVI", *Serra d'Or*, 5/2 (1963), p. 42-44; X. FÀBREGAS, *Història del teatre català* (Barcelona: Millà, 1978), p. 68-69; P. BOHIGAS, "Notes sobre l'antic teatre català", *Aportació a l'estudi de la literatura catalana* (Barcelona: Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1982), p. 320-348; F. MASSIP, "El teatre profà del segle XVI en l'àmbit de cultura catalana", en: *El teatre durant l'Edat Mitjana i el Renaixement* (Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona, 1986), p. 249-261; J. SOLERVICENS "Criats i senyors a la comèdia del Renaixement: la visita de Joan Ferrandis d'Herèdia i En Corney", en: *El teatre català dels orígens al segle XVIII* (Kassel: Reichenberger, 2001), p. 261-271; F. MASSIP, *Història del teatre català*, vol. I: *Dels orígens a 1800* (Barcelona: Arola, 2007), p. 250-253; A. ROSSICH, P. VALSALOBRE, *Literatura catalana moderna* (Madrid: Síntesis, 2011), p. 57-58; J. SOLERVICENS, "Prosa i teatre del Renaixement", en: *Panorama crític de la literatura catalana*, vol. III: *Edat moderna* (Barcelona: Vicens Vives, 2011), p. 169-191; L. KOVÁCS, "El teatre català al Renaixement: món teatral i àmbits de la representació", en: *Itineraris. nou estudis sobre cultura al Renaixement*, a cura d'E. DURAN (València: Edicions Tres i Quatre; Barcelona: IEC, 2012), p.

267-298; J. SOLERVICENS, en: *Història de la literatura catalana. Literatura moderna* (Barcelona: Enciclopèdia Catalana; Barcino: Ajuntament de Barcelona, 2016).

Edicions: Text **2**, ms. base de J. ROMEU, *Teatre profà*, vol. I (Barcelona: Barcino, 1962) (Els Nostres Clàssics. A, 88), p. 75-121.

Descripció: MCEM 45 (M. Toldrà).

308/10

F. 85-122: Peces teatrals sobre sant Felip Neri. Finals del segle XVII-principis del segle XVIII.

1. f. 85-88: "*Loa para la representación poética de la vida del glorioso San Phelipe Neri.*".

2. f. 88bis-122: JOSÉ LÁZARO Y MATHEO. "*Representación poética de la vida y muerte del glorioso San Phelipe Neri*".

38 f. (foliació antiga 39 f.). Text a dues columnes. Plec tabel·lionari.

308/11

F. 125-134: MIQUEL VILA, "*Aplech d'algunes poesies de M.[iquel] V.[ila], estudiant de Vic*". Finals del segle XVIII -principis del segle XIX.

10 f. Text a dues columnes.

Bibliografia: J. RUBIÓ, *Història de la literatura catalana*, vol. III (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986 [1958]), p. 209; A. ROSSICH, "Les arrels literàries de Verdaguer", *Ausa*, 17 (136) (1996), p. 39-60 (p. 44, nota 22).

308/12

F. 135-136: Poesia religiosa en castellà. Finals del segle XVIII-principis del segle XIX.

1. f. 135v: "*Gozos a la soberana y milagrosa imagen de Nuestra Senyora de la Consolasión llevava consigo en sus fundasiones colocada en la iglesia [de sant] Joseph de carmelitas descalzos de Barcelona*"

2. f. 136-136v: "*Veus de una ànima arrepentida*". En castellà.

2 f.

308/13-14

F. 137-148: Crides del bou de les festes de Vic. Principis del segle XIX.

308/13

F. 137-144: "*Crida del Bou de 1806*". Vic, 1806.

8 f. Plec tabel·lionari.

308/14

F. 145-148: "*Crida del bou per la festa dels sants màrtirs de Vich en 1802*".

4 f. Plec tabel·lionari.

Bibliografia: A. ROSSICH, "Les arrels literàries de Verdaguer", *Ausa*, 17 (136) (1996), p. 39-60 (p. 43, nota 19).

Nota: Altres còpies de les Crides del bou a BC, ms. 81.

308/15

F. 149-173: "*Diàleg molt gustós entre Jaume i Barnat*". Finals del segle XVIII-principis del segle XIX.

25 f. Text parcialment a dues columnes.

Bibliografia: A. ROSSICH, "Les arrels literàries de Verdaguer", *Ausa*, 17 (136) (1996), p. 39-60 (p. 44, nota 22)

308/16
f. 174-177: "*Cuento de un rector de ratxeria i d'un escolà que'l servia*". Finals del segle XVIII-principis del segle XIX.
4 f. Text a dues columnes, separades per una línia. Plec tabel·lionari.

308/17
F. 178-184: Textos satírics en català. Finals del segle XVIII-principis del segle XIX.
1. f. 178-179: "*Faula verificada del contracte o barata que feren de sa habitació lo sr. Puagre y la comare Aranya*".
2. f. 178v-182v: "*Història d'un cavall blanc*".
3. f. 182v-183: "*Sermó d'en Carnestoltes*".
4. f. 183v-184: "*Quartillas a la mort*". En castellà.
5. f. 184-184v: "*Avisos a las miñonas*". En català.
7 f. Text a dues columnes. Plec tabel·lionari.

308/18
F. 185-186: Poemes al voltant de la Guerra Gran. Finals del segle XVIII.
1. f. 185-186: "*Cançó de la Fransa y de la sua pèrdua treta en lo any de 1791*".
2. f. 186-186v: "*Despido de un militar amante al tono de la marxa española*".
2 f. Text a dues columnes. Plec tabel·lionari.

308/19
F. 187-206: "*Geographia*". Poema; en castellà. 1a meitat del segle XIX.
20 f. (f. 187 en blanc). Estrofes numerades.

308/20
F. 207-208: "*Hilare epigramma ad Jesum recenter natum*". En llatí macarrònic i en català. Principis del segle XIX.
2 f.

Edició: *Carmina macarronica sive hilare epigramma ad Jesum recentem natum* (Tarragona: ex oficina Aris Jornet, ca. 1849).

Nota: Una altra còpia a Biblioteca de Monsterrat, ms. 1141, p. 41-44.

308/21
F. 209-214: "*Joseph perseguido de sus hermanos con invidia: romance*". 2a meitat del segle XVIII.
6 f.

308/22
F. 215-219: Vària poètica. Al f. 219v, "Finis 1766" i "Copiats per la ma y pluma de Thomas Casadevall. En català. 1766.
1. f. 215-216: "*Testament de Janich Vilarnau, de Viladrau*". 1759.
2. f. 217: "*Testament de la mort i passió de Christo Sr. Nostre*".
3. f. 218: "*Goigs que se cantan ha honrra dels sabaters*".
4. f. 218v: "*Avisos para celebrar*".
5. f. 219: "*Goigs de Nostre Senyora dels Dolors*".
5 f. (a continuació, tres folis mutilats). Text a dues columnes.

Bibliografia: E. GARCIA LLOP, *El cant dels goigs orals a Catalunya i a Andorra*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2020), p. 71, 87 i 201.

219 f. (f. 42, 55-56. 66-67, 74v, 79v, 82-84, 87v-884, 122v-124v, 134, 137v, 148v, 150v, 151v, 172v-173v, 187, 206v, 209v, 210v en blanc; diverses foliacions antigues); 235 x 155 mm. Enquadernació en holandesa en pell vermella i tela granat de finals del segle XIX.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Estat de conservació: Taques d'humitat.

Bibliografia: J. ROMEU I FIGUERAS, *Teatre català antic* (Barcelona: Institut del Teatre: Curial, 1994) (Biblioteca de Cultura Catalana, 82), vol. III.

Descripció: S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998) (Rubrica, Paleographica et Diplomatica Studia; 7), p. 521-559 (núm. 119, p. 539); E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 182; MCEM 45 (M. Toldrà).

Exposicions: *Cort i mecenatge: la literatura, l'art, la música i el teatre a l'Edat Mitjana* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya: Universidad Internacional Menéndez y Pelayo, 1993).

Ms. 309

Recull factici de textos de caràcter literari, gramatical, musical i històric en llatí i en català. Nota al foli de guarda: "Rebutj d'Arxiu". Segles XV-XIX.

309/1

F. 1-98: Quadern escolar, que conté una recull miscel·lani de textos sobre gramàtica, retòrica i moral. En llatí, alguns textos en català o en occità. Finals del segle XIV-principis del segle XIV.

1. f. 1-1v (xxix-xxix^{v}): IUPITER MONOCULUS, *Summa de arte dictandi*. Fragment d'un *Ars dictandi* en vers (38 versos). Incipit: "... Defectum patere vocem plenamque sedere ... / Quatuor et centus sunt in dictamine versus".

2. f. 2-6 (xxx-xxxv): *De rythmico dictamine*. Incipit: "Ad habendam ritimici dictaminis noticiam primo est videndum quid sit ritimus ...". Al f. 2v: "Quid est ffigura. Figura est alicuius proprietatis ...".

3. f. 6v-7 (xxxv^{v}-xxxvi): Endevinalles i cançons, en provençal. Principis del segle XIV.

3a. f. 6v: Endevinalla: "Tres letres say que fan hom mal traser ...".

3b. f. 6v: JOFRÈ DE FOIXÀ, "*Hoc dixit monachus de Fuxano*". Incipit: "Subra fusa ab cabirol, porch ab unyo novel ..."; "*Responsio sibi facta*": "Truge velle morta ...".

3c. f. 7: Endevinalla: "Jo vi sens uls murir .i. mort / ...".

4. f. 8-13v (xxxvii-xlii^{v}): BERNARD DE CHARTRES (BERNARDUS CARNOTENSIS), "*Epistola beati Bernardi ad quendam nobilem militem de Lombardia de cura et modo rei familiaris utilis gubernande*" Incipit: "Gratioso et ffalici militi Raimundo domino castri Santi Ambrosii, Bernardus in senium deductus salutem. Doceri petisti a nobis de cura et modo rei ffamiliaris utilius gubernande qualiter patres ffamilias debeant se habere...".

5. f. 14 (xliii): Sentències en llatí, precedides de rúbriques.

5a. "*Hec Bernardus*". Incipit: "Miror de clericis cuius ordinis sint, nam in apparatu vestrum ..." (pròleg del *Viridarium sacerdotum,* Bloomfield 3074).

5b. "*Gregorius*". Incipit: "Vasa figuli probat fornax, et homines justos temptacio tribulacionis ..." (Eccl. 27,6).

6. f. 16-16v (xliiii- xliiii ^{v}): Aforismes i versos. En llatí, alguns textos en català.

6a. f. 16: "Si vis proficere septem debes retinere ...".

6b. f. 16v: Vers de la Sybilla de Cumea (conjur). Incipit: "Christus rex venit in pace ..."

6c. f. 16v: "*Quid est luxuria*. Luxuria est sitis arida, corruptio ..." (atribuït a Sèneca).
Repetit a 18d.
6d. F. 16v: Vers per trobar objectes perduts. "Si auràs perduda alguna cosa ...".
6e. f. 16v: "Si auras res perdut", Fetilleria per trobar objectes perduts. Incipit: "Cuius maladictione os plenum est ...[Psalm 10,7]. Primo debes scribere...".

7. f. 17-19v (xlv-xlvii^{v}): Explicació de varies figures retòriques. En llatí. [Sembla continuar l'obra dels f. 2-6]. Incipit: "Antitatio est subsequentium ad precedenciam, reduccio ...".

8. f. 20-21: Fragment d'un *Ars rethorica*. Incipit: "Quibus exponens debito modo collatis aperitur ...".

9. F. 22-34 (l-lxiii): *Disticha Catonis*. En català, introducció en llatí i espais en blanc entre les màximes per incloure la versió llatina. Incipit: "Cum animadverterem quod plurimos homines errare graviter ... Com jo·m ppensas en mon cor que molts homens erraren en la carrera de bones costumes ...".

10. F. 35-37 (lxvi-lxviii): Proverbis en català. Incipit: "Benestruc ne malestruc no cal matí levar ...".

11. F. 37v-41v (lxviii^{v}-lxxii^{v}): FRARE TUSSON, *Vida de sant Alexi*. En noves rimades. En català. Incomplet.

12. F. 42 (lxxvi): Tetràstrof llatí. Incipit: "Primum crede Deum nec iures vana per eum / ...".

13. f. 44 (lxxix): Textos sobre misogínia i sobre la perdició del món.
13a. f. 47: Eclesiasticus 9, 1-13. Incipit: "Non zeles mulierem ...".
13b. f. 47v: Llistes de qualitats característiques dels pobles i de causes de la perdició del món. Incipit: "Hec sunt duodecim verba per quem perit mundus".

14. f. 45-48v (lxxx-lxxxiii^{v}): *De conjuge non ducenda*. Poema misògin. Incomplet. Incipit: "Sit tibi laus, gloria et benedictio /... ad mala undique semper sic ducit".

15. f. 53 (lxxxviii): BERNAT DE CLARAVALL (*atribuït*), *Liber de passione Christi et doloribus et planctibus matris eius*. Incomplet. Incipit: "Quis dabitur capiti meo aquam et occulis meis ..." (Ier. 9, 1).

16. f. 54 (xc): Sentència en català, cancel·lada. Incipit: "Entra lussa ...".

17. f. 54v-55 (xc^{v}-[xci]): Glossari d'adverbis llatí-català. Incipit: "*Audaciter* – ardidament / ...".

18. f. 56 (xcii): Llistes de definicions.
18a. "*Ista sunt guaudia paradisi".* Incipit: "Vita sine morte ...".
18b. "*Ista sunt turmenta inferni".* Incipit: "Ignis instabilis...".
18c. "*De meratrice".* Incipit: "Turpiter lucratur...".
18d. "*Quid est luxuria".* Incipit: "Luxuria est sitis arida...".

19. f. 58-73^{v} (xciii-cviii^{v}): "*Ratio quare beata virgo Maria dicitur advocata nostra*". Incipit: "Noscis, carissimi, ut cum Dei filio perambularet per terram, demones ...". Al f. cviii^{v}: "Explicit hs que vertebatur inter humanum genus et diabolum de qua era advocata nostra beata virgo Maria".
f. cviiii en blanc.

20. f. 75-78 (cx-cxiii): Aforismes. Incipit: "Adam Samsonem Petrum David Salamonem / femina descepit quis modo rutus erit? / ...".

21. f. 79 (cxiiii): Poema sobre la degradació dels costums. En català. Incipit: "Pus que·s perdet en mercaders la fes...".

22. f. 80 (cxv): Poema en honor de Pere de Planella, bisbe de Barcelona entre 1371-1385. Incipit: "Valens presul de Planella / ...".

23. f. 81 (cxvii): Aforismes. Incipit: "Quod poteris odie non dicas cras faciemus ...".

24. f. 81v (cxvii^{v}): Recepta. En llatí. Incipit: "Oracio molt bona e prouada a infant qui aga cuycs fer los axir e conuertir en ayga...". Dues còpies, la segona de mà del segle XVI.

25. f. 82v (cxix[v]): Còpia d'una carta. Incipit: "Dilectissimo amico suo precunctis etc. Johanni ...".
26. f. 85-85v (cxxii-cxxii[v]): *Facet*. Incomplet. Incipit: "[M]oribus et vita quisquis vult esse facetus ...".
27. f. 90-98v (cxxviii-[cxxxvi[v]]): PETRUS DE VINEIS, *Epistola*. Poema contra els frares predicadors, en estrofes goliàrdiques. Acèfal. Incipit: "Partes mundi quatuor nunc guerra lacessit ...", f. cxxxvi[v] "Expliciunt Ritimi magistri Petri de Vineyis magni retorici".

98 f. Diverses mans. Entre el foli 41 (lxxii) i 42 (lxxvi) talons de 3 folis, mutilats. F. 43, 49-52, 57, 83-84. 87-88, 99 afegits a la restauració. Diverses mans, majoritàriament maldestres. Anotacions marginals en alguns textos. Al f. 90-98, espais en blanc per a les caplletres. Algunes caplletres en vermell, calderons en vermell. En els textos poètics, inicial vers realçada amb vermell. Rúbriques en vermell

Bibliografia: Text **1** (Ars dictandi), F. J. WORSTBROCK, "Iupiter Monoculus", en: *Die deutsche Literatur des Mittelalters. Verfasserlexicon*, vol. IV (Berlin: Walter de Gruyter, 1983), f. 430; R. LORENZ, "The late medieval Summa Iovis as a case study for the use of poems as mnemonic aids", en: *The making of memory in the Middle Ages*, ed. L. DOLEŽALOVÁ (Leiden; Boston: E. J. Brill, 2010), p. 149-159. Text **4** (*De cura et modo rei familiaris gubernande*), cf. A. PAGÈS, "Deux versions catalanes du *De cura et modo rei familiaris gubernandae*, de Bernardo Silvestre", en: *Estudis Universitaris Catalans*, 18 (1933), p. 236-250. Text **9** (*Cato*), V. INFANTES, "El *Catón* hispánico: versiones, ediciones y transmisiones", en: *Actas del VI Congreso Internacional de la Asociación Hispánica de Literatura Medieval,* ed. J. M. LUCÍA MEGÍAS (Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá, 1997), vol. II, p. 839-846; A. de CARTAGENA, *Cathoniana confectio: a Latin gloss on the Disticha Catonis and the Contemptum mundi*, ed. B. TAYLOR (Bristol: University of Bristol, 2004), p. xxiii. Text **11** (Vida de sant Alexis), M. GARCIA SEMPERE, "Algunes dades sobre la transmissió de les vides de sants entre l'edat mitjana i l'època moderna a la Corona d'Aragó", *Scripta*, 14 (desembre 2019), p. 189-204. Text **15** (*Planctus Mariae*) ,H. BARRÉ, "Le Planctus Mariae attribué à Saint Bernard", *Revue d'Ascétique et Mystique*, 28 (1952), p.243-266; C. W. MARX, "The *Quis dabit* of Oglerius de Tridino, Monk and Abbot od Locedio", *The Journal of Medieval Latin*, 4 (1994), p. 118-129. Text **19** (*Ratio quare beata virgo...*), B. TAYLOR, "Tarragona, Biblioteca Pública, ms. Santes Creus 108 (olim 201): a Latin-Catalan anthology", en: *Documenta et scripta* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1993) (Rubrica. Palaeographica et Diplomatica Studia, 5), p. 205-214. Text **26** (Facet), R. CANTAVELLA, *El Facet, una* Ars amandi *medieval: edició i estudi* (València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana; Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2013) (Biblioteca Sanchis Guarner) (ed. p. 289-290); EADEM, "El *Facetus* "moribus et vita", el *Facet* francès i el català", en el context escolar baixmedieval", en: *Sabers per als laics: vernacularització, formació, transmissió (Corona d'Aragó, 1250-1600)* (Berlin, Boston: De Gruyter, 2021), p. 291-314 (p. 301-306, "5.2. BC 309/1")..

Edició: Text **3b** (Jofre de Foixà), J. MASSÓ I TORRENTS, "À propos d'une pièce inconnue de Jaufré de Foixa", *Annales du Midi*, 35-36 (1923-1924), p. 313-318; E. LI GOTTI, *Jofre de Foixà: Vers e Regles de trobar* **(**Modena: Società Tipografica Modenese, 1952); A. PETROSSI, *Le coblas esparsa*s *occitane anonime: studio ed edizione dei testi,* tesi doctoral (Napoli: Università degli Studi Napoli Federico II, 2009), p. 449-454 (núm. CXXXIV); W. PFEFFER, "Jofre de Foixà *Subrafusa ab cabirol* (*BdT* 304.4)", *Lecturae tropatorum*, 4 (2011) (http://www.lt.unina.it/Pfeffer-2011.pdf, consulta 7 de gener 2025). Text **9** (*Cato*), G. LLABRÉS, ed. *Llibre de paraules e dits de savis e filòsofs: los proverbis de Salomó, lo Libre de Cató* (Barcelona: Revista Catalana, 1889) (Biblioteca d'Escriptors Catalans, 1). Text **11** (Vida de sant Alexis), S. M. CINGOLANI, "La *Vida de Sant Alexi* catalana: *noves rimades* didattico-religiose fra Catalogna e Occitania", *Studi Catalani e Provenzali*, 88 (L'Aquila: Japadre,1990) (*Romanica Vulgaria. Quaderni*; 12), p. 79-106. Text **14** (*Conjuge non ducenda*), *Gawain on marriage: de conjuge non ducenda* (Toronto: Institute of Medieval Studies, 1985). Text **15** (*Planctus Mariae*), *Tractatus beati Bernhardi de planctu beate Marie* / ed. dins Wilhelm MUSHACKE, *Altprovenzalische Marienklage des XIII Jahrhunderts* (Halle: Niemeyer, 1890). Text **17** (glossari d'adverbis), G. COLON, "Un nou glossari d'adverbis", en: *Estudis del valencià d'ara: actes del IV Congrès de Filologia Valenciana del 20 al 22 de maig de 2000 en homenatge al Doctor Joan Veny*, eds. E. Casanova, J. Martí i A. Saragossà (València: Denes, 2002), p. 119-122. (reed. a *De Ramon Llull al Diccionari de Fabra*, p. 281-283). Text **21** (Pus que's perdet...), RIALC Rao 0bis; O. GRAPÍ "Al marge dels cançoners (2): Tres textos catalans inèdits en vers", en: *Actas del IX Congreso Internacional de la Asociación Hispánica de Literatura Medieval (A Coruña 18-22 de septiembre de 2001)* (A Coruña: Universidade da Coruña, 2005), vol. II, p. 475-504. Text **26** (Facet), A. MOREL-FATIO, "Mélanges de littérature catalane", *Romania*, 58-59 (1886), p. 192-235 (224-235), a partir de BnF ms. Lat.

8315 i 8426, i Munic, Staatbibliothek CLM 4146, 4409 i 7678). Text **27** (Petrus de Vineis), *Petrus de Vinea Epistole stravaganti e altri componimenti*, ed. J. L. A. HILLARD-BRÉHOLLES (Paris: Plon, 1865); L. CASTETS, "Prose latine attribuée à Pierre de la Vigne", *Revue des Langues Romanes*, 32 (1888), p. 431-452.

Descripció: Text **1** (*Ars dictandi*) i **2** (*Rythmico dictamine*), E. J. POLAK, *Medieval and Renaissance letter treatises & form letters: a census of manuscripts found in part of Western Europe, Japan, & the United States of America* (Leiden: E. J. Brill, 1994), p. 111 i *passim*
(no esmenta aquest ms.). Text **3b** (Jofre de Foixà), J. MASSÓ I TORRENTS, "Bibliografia dels antics poetes catalans", *Anuari de l'IEC* 1913-1914, p. 226 (cançoner e); BdT 304.4. Text **4** (*De cura et modo rei familiaris gubernande*), cf. per la traducció catalana L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 21.1.4. Text **9** (*Cato*), *Ibidem*, 28.1.1. Text **11.** (Vida de sant Alexis), L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 0.54.1.; M. GARCIA SEMPERE, "Vides de sants en català conservades en manuscrits solts i en impresos anteriors a 1550", en: *Vides medievals de sants: difusió, tradició i llegenda* (València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, 2012), p. 188. Text **21** (Pus que's perdet...), A. TOMÁS MONSÓ, "El sirventés en la poesia catalana dels segles XIV-XV: un catàleg", *Magnificat* 5 (2018), p. 71-114. Text **27** (Petrus de Vineis), E. J. POLAK, *Medieval and Renaissance letter treatises & form letters: a census of manuscripts found in part of Western Europe, Japan, & the United States of America* (Leiden: E. J. Brill, 1994), p. 111. BITECA manid 1579 (1-6); Sciencia.cat DB ms837.

Nota: Del text **4** (De cura et modo rei familiaris gubernandae), una altra còpia a BC ms. 262 (et alia). Del text **6a**, una altra còpia a Düsseldorf, Universitätsbibliothek, ms. B 74, i Augsburg Universitätsbibliothek, Cod. II.1.4º 16. Del text **9** (*Cato*), hi ha la mateixa versió al ms. 1031, f. 185-190; vegeu també ACA, Sant Cugat 81, f. 78-81v. Del text **19** (Ratio quare beata virgo...), una altra còpia a Paris, BnF ms. Lat. 3722 i Lat. 4594 i Marseille, Bibliohèque Municipale, ms. 211.

309/2
F. 100-119: Miscel·lània de textos religiosos, morals i sobre còmput. En llatí, alguns textos en català. Finals del segle XIV; al f. 110v, oració afegida posteriorment.

1. F. 100-104v: Recull d'oracions.
1a. f. 100-101: Oració de sant Agustí per obtenir la gràcia divina. Incipit: "Dulcissime domine Jhesus Christe, verus Deus ...".
Nota: Text **1a**, una altra còpia a BC, ms. 480.
1b. f. 101-101v: "*Oracio ad angelum ...*".
1c. f. 101v: "*Oracio ad beatam Mariam et ad sanctum Johannem evangelistam contra concupiscentia carnis*".
1d. f. 102: "*Oracio*".
1e. f. 102": "*Oracio*".
1f. f. 102v-103v: "*Oracio confessionis*".
1g. f. 103v-104v: "*Oracio supplicantis*".
2. F. 104v-110: "*Incipiunt dicta sancti Jeronimi presbiteri de laude Dei in psalmis*". Incipit: "Quia enim spiritus prophacie non super montibus presto est ..."; Oracions i comentaris sobre els psalms. Al f. 107: "*Incipit canticum gradum in honorem dulcissime et sanctissime virginis Marie et primo dicat psalmus totus cum gloria, deinde sequitur oratio".* Incipit: "Psalmus ad dominum cum tribularet ...". Al f. 110: "Ffinito libro sit laus et gloria Christo".
3. F. 110v: Oració a sant Antoni de Pàdua. En castellà. Afegida a finals del segle XVI-principis XVII.
4. F. 111-111v: Poema sobre el còmput. "Dins en .i. any són scrites…".
5. F. 111v-113v: Textos sobre el còmput.
5a. F. 111v-113: Còmput de les llunes i del temps pasqual i dels anys bissextils. En llatí. 1314-1336.
5b. F.113-113v: Còmput de les llunes; en llatí, a la fi frases en català. 1320-1330.

6. F. 114-119v: INNOCENÇ III, *De contemptu mundi*. "*Incipit liber de miseria homines composito a domino Innocentio iii^{o} ...*". Incomplet; acaba al lib. I, cap. XIX. Incipit: "Domino patri beatissimo P^{o}, Dei gratia Portuensis episcopo, ...".

20 f. Text majoritàriament d'una mà. Rúbriques centrades i subratllades.

Bibliografia: Text **4** (Poema sobre el còmput), O. GRAPÍ ROVIRA, "Axi és fet lo compte dret". Textos i contextos de l'art del còmput cronològic a l'Edat Mitjana: un calendari en vers català", en: *Actes del X Congrés de l'Associació Hispànica de Literatura Medieval* (València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, 2005) (Symposia philologica; 11), p. 837-849. Text **5** (Còmput), J. Scott LUCAS, "*Tractat de Prenostication*: Astronumerology in Late Medieval and Early Modern Catalonia", *La Coronica*, 31/1 (Fall, 2002), p. 55-67. Text **6** (*Contemptu mundi*), I. RODRÍGUEZ, "Autores espirituales españoles en la Edad Media", en: *Repertorio de historia de las ciencias eclesiásticas en España,* vol. I (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1967), p. 175-351 (núm. 49, Libro de miseria omne, p. 207); D. J. SMITH, *Innocent III and the crown of Aragon: the limits of papal authority* (Aldershot; Burlington: Ashgate (Routledge), 2004).

Edicions: Text **4** (Poema sobre el còmput), editat per P. MEYER, "Nouvelles catalanes inédites (suite et fin)", *Romania*, 20 (1891), p. 613-614; O. GRAPÍ ROVIRA, "Un calendari rimat català medieval: estudi i edició", *Arxiu de Textos Catalans Antics* 22 (2003), p. 137-173; RIALC Rao 0bis. Text **6** (*Contemptu mundi*), editat a LOTHARII CARDINALIS, *De miseria humanae conditionis*, ed. M. MACCARRONE (Lucani: Thesauri Mundi, 1955).

Descripció: Text **6** (*Contemptu mundi*), cf. M. MACCARRONE-K.V. SINCLAIR, "New manuscripts of Lotario's Treatise *De miseria humanae conditionis*", *Italia Medioevale e Umanistica*, 4 (1961), p. 167-173 (p. 172-173); R.E. LEWIS, "More new manuscripts of Pope Innocent III's *De miseria humanae conditionis*", *Manuscripta*, 19 (1975), p. 119-122. BITECA manid 1579 (7); Sciencia.cat DB ms837.

Estat de conservació: Taca d'humitat entre el f. 114-119.

309/3
F. 120: Tractat d'Astrologia. Fragment. *Càncer*. Incipit: "Aquest és lo signe de cançer, e si roman en viii o en ix o x ...". 2a meitat del segle XV.

1 f. Espai en blanc per a la caplletra, amb lletra d'espera.

Descripció: BITECA manid 1579 (8); Sciencia.cat DB ms837

Nota: Cf. BC ms. 1957

309/4
F. 121-122: Fragment d'un text sobre els estaments de bona i mala vida. En català. Incipit: "E cant l'anima d'eytal hix del cors los angels prenen-la ...". Segle XV.

2 f. foliació antiga 8, 15 (foli extern d'un quaternió?). Inicials realçades amb tinta vermella.

Descripció: BITECA manid 1579 (9)

309/5
F. 124-153: Quadern per a l'ús d'un eclesiàstic, que conté textos per a la pràctica de la litúrgia. Acèfal, àpode i incomplet En català. Segona meitat del segle XV.

1. 124-148v (xxxv-xlviii, lv-lviii, lxi). HUGUES DE SAINT CHER. *Speculum ecclesiae*. Inclou una referència a Barcelona ("lo qual és donat a Barcelona"). En català.
Folis 137-142, 147, 149 150 afegits en el moment de la restauració

2. f. 151, 153 (lxiiii, lxvi): GUILLEM DESPUIG. *Ars cantus planis*. En català. Incipit: "Cante per becayre et pren la veu..."
Foli. 152 afegit en el moment de la restauració.

30 f. (foliació antiga xxxv-xlviii, lv-lviii, lxi, lxiiii, lxvi. F 137-142, 147 en blanc. Als folis 130-132, 143-144 espais en blanc per a les capllletres i per a les rúbriques. Rúbriques i capllletres en vermell, inicials realçades de vermell. Citacions bíbliques subratllades en vermell.

Bibliografia: Text **2** (*Cant pla*), K.W. GÜMPEL, "Gregorianischer Gesang und musica ficta. Bemerkungen zur spanischen Musiklehre des 15. Jahrhunderts", *Archiv für Musikwissenschaft*, 47(2) (1990), p. 120-147; F. VILLANUEVA SERRANO, *Guillem de Podio (1420c.-1500): estudi biogràfic crític, entorn musical a la cort de Joan II d'Aragó i l'obra* Enchiridion de principiis musice discipline contra negantes illa et destruentes, tesi doctoral (València: Universitat Politècnica de València, desembre de 2015).

Edicions: Text **1** (H. de Saint-Cher, *Mirall*), K.-W. GÜMPEL, "Neues Quellenmaterial zur Geschichte der liturgischen Allegorese in Katalonien", *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, 10 (2001), p. 415-442. Text **2** (*Cant pla*) *Art del cant pla*, anotació crítica de F. PEDRELL (Barcelona: Tip. L'Acadèmica, 1912) (Recull de textos catalans antics, 17); basada en el ms. BC M 1327 (el text conservat correspondria als f. IV^{v}-V, VI^{v}-VII de l'edició); K.W. GÜMPEL, "Zwei unbeachtete Fragmente der altkatalanischen *Art del cant pla*", en: *De musica hispana et aliis* (Santiago de Compostela: Universidade de Santiago, 1990), p. 111-144.

Descripció: L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 51.1.1. BITECA manid 1579 (10-11); MCEM 46;); Sciencia.cat DB ms837.

309/6
F. 154-158: "*Recort per mi, Daniel Breuhens, per donar a l'atvocat*". Sobre un plet entre mossen Daniel Breuhens, rector de sant Andreu de Baucells (Vilanova de Sau, Osona) i Nicolau Bosch, procurador del monestir de sant Pere de Casserres, sobre la capella de la santa Maria de Vallclara, ermita del municipi de Vilanova de Sau. Finals del segle XV (posterior a 1480).

5 f. f. 155 mutilat a la part superior, entre el f. 157 i 158 taló.

309/7
F. 159-160: Esborranys de dos documents notarials relatius a veïns de la diòcesi de Vic (Sant Vicenç d'Espinelves, Santa Maria de Vilanova, Sau). En català. 1486.

2 f. Diverses mans.

309/8
F. 161-162: Procura feta per Bernat de So, senescal de Catalunya, a Francesc Vidal per investigar un plet sobre el castell de Savassona (Osona). Còpia en net. En llatí. Hostalric, 11 juny 1367.

2 f. foli 162 en blanc

309/9
F. 163-168: Concòrdia entre fr. Pero Roiz de Moros, de l'Orde de sant Joan, castellà d'Amposta, i Ramon de Mur, batlle general d'Aragó, en nom del rei, en ocasió de la Guerra de Sardenya. En aragonès. Casp, 8 d'agost 1409.

4 f. Amb esmenes,.

Bibliografia: Sobre la Castellania d'Amposta en aquest període, vegeu P. BONNEAUD, "Le rôle politique des ordres militaires dans la Couronne d'Aragon pendant l'interrègne de 1410 à 1412 à travers les Annales de Zurita", *Aragon en la Edad Media* 14-15/1 (1999) [=*Homenaje a la profesora Carmen Orcástegui Gros*], p. 119-141.

168 f. (folis 7v, 14v-16v, 21v, 34v-36v, 44v-46v, 55v-57v, 78v, 79v-81v, 84, 85, 122-123 en blanc, diverses foliacions antigues); 235 x 155 mm. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, anys 1998-1999).

Procedència: Compra a Salvador Babra (3r lot).

Estat de conservació: Restaurat a finals del segle XX; durant la restauració es va canviar l'ordre d'alguns folis al ms. 309/1, i es van introduir folis en blanc per indicar els salts en la foliació antiga en diferents quaderns.

Descripció: *The theory of music*, Vol. V: *Manuscripts from the carolingian era up to c. 1500 in the Czech Republic, Poland, Portugal and Spain: descriptive catalogue* (München: G. Henle Verlag, 1997) (RISM=Répertoire International des Sources Musicales. BIII[5]), p. 68-69; *Les manuscrits du processionnal*, vol. I: *Autriche à Espagne* (München: G. Henle Verlag, 1999) (Répertoire International des Sources Musicales. BXIV[1]), p. 295-296; E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 182-183 MCEM 46 (M. Toldrà); Sciencia.cat DB ms837

Ms. 310

Recull factici de textos gramaticals, literaris i sobre història eclesiàstica. Segles XIV- XV.

310/1

F. 1-41: Quadern escolar, que conté un recull miscel·lani de textos gramaticals. En llatí. Al foli 41 v "Finito libro sit laus gloria christo". 2a meitat del segle XIV.

1. f. 1-13: Tractat gramatical. Incipit: "Nota quod est verbum substantiuum ...".

2. f. 13v-17v: Sobre les interrogacions. Incipit: "Ad interrogationem factam per quo aut est respondendum per nomina ...".

3. f. 18-21: REMIGI D'ARAGÓ, *Summula formationis verbale*. Sobre els verbs; f. 21 "Explicit Sumula formationis verbale a venerabili Remigio de natione Aragonie compilata".

4. f. 21v-28: Sobre els verbs. Incipit: "Nota quod significat istud verbum sum es fui. Dico quod significat ...".

5. f. 29-41v: Notes gramaticals.

41 f.; 225 x 150 mm. Moltes anotacions interlineals, al f. 41v, nombroses *probationes pennae*. Algunes caplletres en vermell. Espais en blanc per a les caplletres. Dibuixos grollers als f. 11v, 31-31v, 41v. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC anys 1998-1999).

Procedència: Al f. 41v, exlibris coetani de Joan de Casacuberta "Istius libre est Johannes de Domo Cuberta".

310/2

F. 42-47: Tractat gramatical. Fragment. En llatí. Incipit: "... de rimus ut pauper, ad ita rimus fit pauperimus si aliter distingo ...". Principis del segle XIV.

6 f. Caplletres en vermell, als f. 45v-46v, espais en blanc per a els caplletres. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC anys 1998-1999).

310/3

F. 50-70: Capítols de la confraria de preveres de Ripoll. En llatí i en català. 2a meitat del segles XIV; afegit de mitjan segle XV.

1. F. 50-66: "*Hec sunt capituli confraternitatis presbiterorum ville et parrochie Rivipulli*". Incipit: "Noverint universi quod nos frater Hugo, misericordie domini abbas monasterii Rivipulli ...". 1338; als f. 64v-66, algunes concrecions en català.

2. F. 68, 69-70v: "*Memoria de ço que és degut del any demont dit al beniffet de mossen Major, prevera de Servera, lo qual beniffet fon estituit mossen Bernat Comes, quondam, prevera de Ripoll*". Comptes. 1456, 1457, 1436.

21 f. (numeració antiga xvii f., f. 66v-67v en blanc). Dues mans (estatus i comptes). Rúbriques, foliació antiga i caplletres en vermell. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC anys 1998-1999).

310/4

F. 73-95: LLORENÇ D'AQUILEIA (LAURENTIUS DE AQUILEA), Obres gramaticals. Acèfal. En llatí. Segle XV.

1. F. 73: *Ars narrandi* [Obra mancant] "Explicit Ars narrandi, petendi, et concluendi composita a magistro Laurentio etc".

2. F. 73-81v: "*Incipit tractatus magistri Laurentii de variis modis componendam etc*". Còpia de *l'Ars dictandi*. Incipit: "Sciendum est quod narratio...". al f. 81v: "Explicit tractatus".

3. f. 81v-95v: "*Incipit Speculum dictaminis per magistrum Laurentium Lumbardi compositum super diversis literarum formis*". Incipit: "[E]cclesia domini filios desiderat eruditos ...".

23 f. Espais en blanc per a les caplletres amb lletra d'espera. Indicacions per a les rúbriques en lletra menuda. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC anys 1998-1999).

Descripció: E. J. POLAK, *Medieval and Renaissance letter treatises & form letters: a census of manuscripts found in part of Western Europe, Japan, & the United States of America* (Leiden: E. J. Brill, 1994), p. 111.

310/5

F. 98-122v: Bestiari. En català. Acèfal, àpode i incomplet. Incipit: "...tra manere si es de tots aquells qui son luxoriosos e ardens de la carnal amor ...". Finals del segle XIV-principis del segle XV.

25 f. (numeració antiga xxxviii, xxxxi, xxxxiiii, xxxxv, xxxxvii-lviii, lx, lxii, lxv-lxxi; en el moment de la restauració un foli afegit entre els f. 101-102, 113- 114, 114- 115, i dos folis afegits entre 115-116, f. xxxviii mutilat a la meitat superior). Reclams al quadern als f. 100 i 114. Dibuixos a tinta, de vegades acolorits, als f. 106, 108, 109v, 112, 118v, 120v. Petits caps i folies com a extensió de les lletres als marges superiors i inferiors. Rúbriques i caplletres en vermell, irregulars. Espais en blanc per algunes caplletres i dibuixos. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC anys 1998-1999).

Bibliografia: R. D'ALÒS-MONER *Discursos llegits en la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona en la solemnial recepció pública de Ramon d'Alòs-Moner y de Dou* (Barcelona: Real Academia de Buenas Letras, 1924); L. MARTIN, *La tradició animalística en la literatura catalana medieval i els seus antecedents*, tesi doctoral (Alacant: Universitat d'Alacant, 1994); EADEM, "Los animales acuáticos del Bestiari catalán" (Alacant: Universitat d'Alacant, 1996) (document electronic); X. BELLÉS, *Els bestiaris medievals: llibres d'animals i símbols* (Barcelona: Rafael Dalmau, 2004); L. MARTIN, "Aquatic animals in the Catalan Bestiari", *Reinardus*, 21 (2008-2009), p, 124-143; IDEM, "Nuevas aportaciones sobre la transmisión del bestiari catalán", *Revista de Literatura Medieval*, 24 (2012), p. 155-172.

Edicions: Editat per S. PANUNZIO, *Bestiaris* (Barcelona: Barcino, 1963), vol. I (Els Nostres Clàssics, 91) (ms. D).

Descripcions: A. ESCUDERO, *Manuscritos de la Biblioteca de Catalunya de interés para la farmacia y las ciencias médicas*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1993); Cens de traduccions medievals, 0.3.1. BITECA manid 1950.

Exposicions: *Exposició Tresors de la Natura, Feb. 2000-Feb. 2001*, [Barcelona]: Ajuntament de Barcelona-Museu de Zoologia, 2000, p. 224-225.

Nota: El final d'aquest codex es troba a Vic, Biblioteca Capitular, ms. 229 (inv. Nº 8532).

310/6
F. 125-151v: "*Hic incipiunt constitutiones provinciales Tarracone*". Constitucions provincials de Tarragona, donades per Joan d'Aragó, patriarca d'Alexandria, el 1321. Incompleta: acaba a la constitució 78. 2a meitat del segle XIV.
27 f. (foliació antiga xxvii-xxxvii, xxxviii-liii). Reclam centrat i emmarcat al f. 135. Caplletra en vermell. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC anys 1998-1999).

Edició: J. M. PONS GURI, "Constitucions conciliars tarraconenses (1229-1330)", *Analecta Sacra Tarraconensia*, 47 (1974), p. 65-128; 48 (1975), p. 241-363.

151 f. (folis 48-49, 66v-67v, 71-72, 96v-97, 123-124 en blanc, diverses foliacions antigues); 235 x 155 mm. 6 volums independents, relligats en pergamí. Protegits per una capsa (BC, 2000).

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Descripció: Sciencia.cat DB ms309.

Ms. 311
Recull factici de textos de caràcter gramatical, literari, mèdic, hagiogràfic i sobre història eclesiàtica. Segles XV-XIX.

311/1
F. 1-13: Miscel·lània. En català i en llatí. Primera meitat del segle XVI.

1. F. 1-7v: Eixarms contra diversos mals. En català i en llatí. Incipit: "Primerament te senyaras tu y lo pasient tres voltes ...".
2. F. 7: Inici de l'Evangeli de sant Joan: "*Initium sancti evangelii secundum Johanem. Gloria tibi Domine*". Incipit: "In principio erat verbum ...".
3. F. 7v: Recepta: "*Per fer fondra infladura*". Incipit: "Sera menaster que serqueu cucs dels mayors que trobareu ...".
4. F. 8-13v: Documents establerts per Gabriel Torrent, vicari de Santa Maria de Vilanova de Sau referents a feligresos de la seva parròquia i de les de Sant Andreu de Baucells, sant Pere de Castanyadell, Sant Cristòfol de Tavertet i Sant Romà de Sau. 1533-1543.

Darrers folis mutilats a la part superior. Diverses mans.

Descripció: BITECA manid 2427 (1-2)

311/2
F. 14-15: Oració a Jesucrist. En català. Acèfala. Incipit: "... andat e per tots los altres feels qui senyoria tenen ...". Finals del segle XV-principis del segle XVI.
2 f.

Descripció: BITECA manid 2427 (3)

311/3
F. 16-25: Quadern d'en Pere Bonet, de la diòcesi de Girona. Conté anotacions personals sobre esdeveniments familiars i receptes diverses. Mitjan segle XVII.

1. f. 16-18v: Dietari.
2. f. 19v-20: "*Les virtuts de la flor del romaní*".
3. f. 20v-25: Recull de receptes mèdiques. Primera rúbrica: "*Aso es enguent per sanar nafras fresquas ho vellas*".

Quadern originàriament de 20 f. (queda només un taló, folis 17, 18, 19 en blanc).

Estat de conservació: Els primers 10 folis mutilats enterament, els darrers folis mutilats a la part inferior.

Bibliografia: M. A. URBANO, M. J. MARTÍN, A. ESCUDERO, "El romaní als manuscrits catalans dels s. XV-XVIII conservats a la Biblioteca de Catalunya", *Gimbernat*, 18 (1992), p. 187-193; F. FÉRY-HUE, "Le romarin et ses propriétés: un traité anoyme faussement atribuí à Aldobrandin de Sienne", *Romania*, 115 (1997), p. 138-192.

Nota: L'autor podria ésser Pere Bonet, beneficiat de Sant Feliu de Girona.

311/4

F. 28-68: Recull miscel·lani de textos gramaticals, formulari epistolar i còpies de documents. En llatí i en català. Principis del segle XVI.

1. f. 28-33, 35, 36, 37-41, 44-44v, 62, 63-65, 69-70: Tractat gramatical en forma de diàleg, amb alguns exemples de traducció català-llatí; en intercalats, documents establerts per Gabriel Torrent (ms. 311/1).

f. 35: Vocabulari llatí-català.

f. 35v: Exercicis de traducció català-llatí.

2. f. 31v, 33v, 36v, 41v-43v, 44v-49, 58v-62v, 65-65v: Còpies de documents establerts per Gabriel Torrent relatius a feligresos de les diverses parròquies de la diòcesi de Vic, 1536-1543.

3. f. 50-54v: Formulari epistolar. Correspondència entre els estudiants Jaume Busquets, Pere Figaroles, Pere Molins, Gaspar Molera i Jaume Font. En català, amb traducció al llatí. Barcelona i Vic, 1526-1527.

4. f. 55-58: "*Herbarum vires. Et primo de salvio".* Botànica medicinal i receptes diverses. En català,

5. f. 66-68: Versos mnemònics sobre el calendari, per trobar els sants dels diferents mesos de l'any. En llatí, notes en català.

41 f. (f. 26-27, f. 34, 36v, 68v-69 en blanc, a continuació del f. 70, tres folis mutilats). Probablement, continuació del ms. 311/1.

311/5

F. 71-73: Fragment d'un tractat gramatical. Primera meitat del segle XVI.

1. f. 71-73: Text gramatical, en llatí. Incipit: "Prime declinationis nominativus cingularis ...".

2. f. 73v: Cancel·lació d'una venda entre Pere Soler i Francesc Casal, de la diòcesi de Vic. 1548.

3 f. (a continuació, f. 74-75 en blanc). Dues mans.

311/6

F. 76-82: Documentació relativa a Sau. Primera meitat del segle XV.

1. f. 76-81: Registre de crides públiques (bans) fetes a la plaça de Sau per manament del batlle. 1413-1417.

2. f. 81v-82v: Testaments de feligresos de les parròquies de Sant Cristòfol de Tavertet i de Sant Romà de Sau. Afegits de mitjan segle XV.

7 f. Diverses mans.

311/7
F. 83-84: Notes de comptes relatius a habitants de Sant Benet de Bages, de Manresa i de l'Estany. Primera meitat del segle XV.

2 f. Nota al marge superior de la mateixa mà del segle XIX que en altres textos.

311/8
F. 85-86: Capítols sobre la construcció d'un pou a la plaça nova de la ciutat de Vic. 1423.

2 f. (foli 86v en blanc). Nota al marge superior de la mateixa mà del segle XIX que en altres textos.

311/9
F. 87-90: Trasllat d'un contracte establert entre Jaume Clos i Benet Busquets, mestre d'obres, per l'edificació d'una torre a Vic. 1423.

4 f. (foli 90 en blanc). Nota al marge superior de la mateixa mà del segle XIX que en altres textos.

311/10
F. 91-92: Trasllat d'un contracte establert entre Bernat Cota, mestre d'obres, i Bernat Codina per cavar un pou al carrer de Manlleu de Vic. 1445.

2 f. (1er f. cancel·lat). Nota al marge superior de la mateixa mà del segle XIX que en altres textos.

311/11
F. 93: Traspàs que Privat Plumbera, del bisbat de Mende (Llenguadoc) fa a P. Folgueres d'un contracte d'obres pel pont de Mala Fogassa a Vilanova de Sau (Osona). 1496.

1 f.

311/12
F. 94-97: Contracte establert entre Grau Soler, rector de sant Pere de Castanyadell, i Joan Ros, mestre d'obres, per a la construcció d'un pont sobre el Ter sota l'església de Querós. 1666.

4 f. (f. 96-97 en blanc).

311/13
F. 98-112: Constitucions de Santa Maria de l'Estany. Mitjan segle XV; afegits al segle XVI.

> **1.** f. 98-111: Constitucions dels canonges i pabordes del monestir de Santa Maria de l'Estany, de l'orde de sant Agustí. En català i en llatí. 1373; trasllat fet el 1440 (f. 104v).
> **2.** f. 111v-111v: Oracions a la mare de Déu i a Déu pare; al f. 112, textos afegits al segle XVI.

15 f. (a continuació f. 113-116 en blanc).

311/14
F. 117-123: Constitucions de Santa Maria de l'Estany. Mitjan segle XVIII.

> **1.** f. 117-123: Constitucions de la Col·legiata de Santa Maria de l'Estany. En català. 1743.
> **2.** f. 123v: Oració a Jesucrist en la creu. En castellà.

7 f. (f. 120-123, 124-125v en blanc).

311/15
F. 126-142: DOMINGO MAS Y SAVI, "*Noticia muy breve del arte y reglas de la poezia castellana y catalana*". Puigcerdà, 1722.

17 f. (f. 127-127v, 130, 140v-142 en blanc).

Bibliografia: A. ROSSICH, "Segimon Comas i Vilar, acadèmic i preceptista", en: *El (re)descobriment de l'Edat Moderna* (Barcelona: Universitat de Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2007, p. 431-461; M. CAMPABADAL I BERTRAN, "La poesia catalana setcentista: apologia, preceptiva i "bon gust", en: *Del cinccents al setcents: tres-cents anys de literatura catalana* (Bellcaire d'Empordà: Vitel·la, 2011), p. 467-504; EADEM, "Sobre la concepció de la poesia catalana al segle XVIII", *Butlletí de la Real Academia de Bones Lletres de Barcelona*, 48 (2002), p. 231-267 (249-256).

311/16
F. 143-189: "*Omnium himnorum expositio vel constructio sequitur*". Traduccció al català i comentari dels principals himnes de l'Església Catòlica. Principis del segle XVIII.

47 f. (f. 180-189 en blanc). Himnes numerats 1-58.

311/17
F. 190-197: "*Vita B. Mironis Canonici Reg. S. Augustini*". Datat el 1323. Còpia del P. Jaume Pasqual. Finals del segle XVIII.

18 f.

Edició: E. FLÓREZ, *España Sagrada: theatro geographico historico de la Iglesia de España*. T. XXVIII: *Contiene el estado antiguo de la Iglesia Ausonense, hoy Vique* (Madrid: A. Sancha, 1774), p. 305-312.

311/18
F. 198-211: JUAN FRANCISCO ANDRÉS DE UZTARROZ, "*Indice alfabetico de los Yndices latinos de Geronimo Zurita*". Segle XVIII.

14 f. (foli 198 en blanc).

Bibliografia: "Dossier: Jerónimo Zurita y los cronistas de Aragón", coord. J. A. SALAS y E. SERRANO, *Revista de Historia Jerónimo Zurita*, 88 (2013), p. 7-231.

Edició: R. DEL ARCO GARAY, "Indice alfabético de los "Índices" latinos de Zurita por el cronista Ustarroz", *Argensola*, 8 (1951), p. 349-356.

Nota: edició a partir de Zaragoza, Biblioteca Universitaria, ms. 374.

311/19
F. 212-225: "*Llibretas instructivas*". Notes numerades, copiades d'una obra sobre oratòria cristiana. Segle XVIII.

14 f. (folis 212v, 224-225 en blanc).

311/20
F. 226-237: JOSÉ ANTONIO SIMON Y SAYOL, "*Memoria del santo Instituto de la Compañía de Jesús*". Finals del segle XVIII-principis del segle XIX.

12 f. (folis 235-237 en blanc).

Nota: Josep Antoni Simon i Sayol està documentat com a notari i procurador de Vic entre 1873 i 1809.

311/21
F. 238-251: "*Monita secreta: tercera regla de la compañía de Jesús, la qual no se ensenya o muestra a todos los de la tercera profession, sino a los astutos para su ministerio*". Principis del segle XVIII.

14 f. (folis 249-251 en blanc).

Bibliografia: P. BERNARD, *Les instructions secrètes des jésuites: étude critique* (Paris, 1903); J. GERARD, "Monita secreta", en: *The catholic encyclopedia*, vol. X (New York: Robert Appleton, 1911); S. PAVONE, *Le astuzie dei gesuiti: le false istruzioni segrete della Compagnia di Gesù e la polemica antigesuitica nei secoli XVII e XVIII* (Roma: Salerno, 2000); EADEM, "Between history and myth: the *Monita secreta Societatis Iesu*", en: *The Jesuits II: Culture, Sciences and the arts, 1540-1773*, ed. J.W. O'MALLEY (et al.) (Toronto: University of Toronto, 2006), p. 50-65.

Edició: F. GARRIDO, *Pobres jesuitas; seguido de Monita secreta, ó, Instrucciones ocultas de los jesuitas* (Madrid, 1881).

Nota: Nombroses còpies manuscrites i edicions entre els segles XVII-XIX.

311/22
F. 252-273: JERÓNIMO MARÍA DE TORRES, bisbe de Lleida, i VENEMUNDO ARIAS Y TEXEIRO, bisbe de Pamplona, "*Representación de dos ilustrisimos sres. Obispos de Lerida y Pamplona dirigida a las cortes*". 1813.

22 f. (folis 272-273 en blanc).

Bibliografia: F. J. FERNÁNDEZ DE LA CIGOÑA, "La Instrucción pastoral de los obispos refugiados en Mallorca", *Verbo*, 5/181-182 (1980), p. 117-165; A. SÁNCHEZ I CARCELÉN, "Eclesiásticos catalanes y las Cortes de Cádiz", *Anuario de Historia de la Iglesia*, 19 (2010), p. 119-140.

Edició: Cf. *Representación de los ilustrísimos señores arzopbispo de Tarragona y obisos de Lérida, Tortosa, Barcelona, Urgel, Teruel, Pamplona y Cartagena, dirigida a las Cortes Generales y Extraordinarias, en que piden el restablecimietno del santo Tribunal de la Inquisición al exercicio de sus funciones* (Cádiz: Viuda de Comes, 1813).

311/23
F. 275-278: Informe de l'examen fet per Roc d'Olzinelles per encàrrec del canonge Jaume Ripoll de les relíquies de la parròquia de Sant Pere d'Aüira (Ripollès). 1831; al f. 277v, nota de Ramon Corbella, indicant llur trasllat al Museu Episcopal de Vic, 1894.

4 f. (foli 278 en blanc). F. 274 i 279 coberta de paper groc.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Descripcions: E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 183-184; E. DURAN, dir. M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 90; MCEM 47 (M. Toldrà).

Ms. 312
JOSEP BLANCH, "*Archiepiscopologi Tarraconense compost per lo Illustre Dr Joseph Blanch canonge de la Santa Iglesia de Tarragona, primada de las Españas*". Al f. 2-3, taula de contingut. Tarragona, 1739.

189 f.; 295 x 2015 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó. Nom de l'autor ms. al llom: "Blanch". Protegit per una capsa de cartró oberta (BC).

Procedència: Al foli de guarda de la contracoberta anterior, "De Dr. Pablo Baldrich y de Martí". Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Estat de conservació: Enquadernació parcialment separada del cos i malmesa, amb pèrdua de matèria.

Bibliografia: A.-J. SOBERANAS, "El canónigo José Blanch Fontanilles", *Boletín Arqueológico*, 57 (1957), p. 54-70; J. RUBIÓ i BALAGUER, *Història de la literatura catalana* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1984-1986), vol. II, p. 149-150; L. AYATS, *La poesia cultista a Catalunya: Josep Blanch* (Girona: Universitat de Girona, Servei de Publicacions, 2001) (Tesis Doctorals, edició en microfitxa); X. BARÓ I QUERALT, *La historiografia catalana en el segle del barroc (1585-1709)* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Monserrat, 2009).

Edició: J. BLANC, *Arxiepiscopologi de la santa església metropolitana i primada de Tarragona*, a cura de J. Icart (Tarragona: Agrupació de Bibliòfils de Tarragona, 1951) (ed. facs. d'aquesta edició: Tarragona: Diputació Provincial de Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1985).

Descripcions: E. DURAN, dir., M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 90-91; MCEM 48 (M. Toldrà); vegeu també MCEM 91.

Ms. 313

"*Descripció y compte de tots los llochs tan reals com de barons de tota la província de Catalunya*". 3er quart del segle XVIII (ca. 1764).

> **1.** F. 1-76: *"Descripció y compte de tots los llochs tan reals com de barons de tota la província de Catalunya".* Poblacions organitzades per vegueries.
> **2.** F. 76-88: Notes sobre episodis de la història de Catalunya. En castellà i català.

88 f. (numeració antiga 172 p.); 150 x 900 mm. Enquadernació coetània en pergamí, restes de tanques de botó.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Estat de conservació: Llom malmès, amb pèrdua de pergamí.

Bibliografia: Citat en O. JANÉ I CHECA, *França i Catalunya al segle XVII. identitats, contraidentitats i ideologies a l'època moderna (1640-1700)*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, març de 2003).

Descripcions: MCEM 1823 (M. Toldrà).

Nota: La llista de poblacions ordenades per vegueries..

Ms. 314

Regla de l'Orde de Sant Jaume de l'Espasa, per al monestir de Jonqueres de Barcelona. Text en català, rúbriques en llatí. Al f. 44v: "A vii de desembre any M.D.XXVIIIIº se acaba de scriure la present regla". Barcelona, 1529.

Pergamí, 45 f.; 180 x 140 mm. Reclams en alguns quaderns. Al f. 1, caplletra amb folies blaves i vermelles. Astes descendents d'algunes lletres de la línia inferior de la caixa ornades amb carotes. Caplletres inicials de paràgrafs alternades en blau i vermell i ornades. Rúbriques en vermell. Enquadernació en pell d'època moderna (segle XVIII). Tanca metàl·lica. Títol estampat a la coberta en lletres daurades "Regla de la Orden de Santiago de la Espada". Talls vermells. Protegit per una capsa oberta amb el títol al llom (BC).

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Bibliografia: M.M. COSTA, "El monestir de Jonqueres: història d´un edifici desaparegut", *Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad*, 15 (1973), 95-119; F. X. ALTÉS, "El Breviari per al monestir de Jonqueres imprès a Lió el 1521", *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, 4 (1990), p. 57-79.

Edició: ed. per E. MOLINÉ I BRASÉS, "Establiments del Orde de la Cavallería de Sant Jaume", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 8 (1915-1916), p.167-182.

Descripció: S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998), p. 521-559 (núm. 210, p. 548) (Rubrica, Paleographica et Diplomatica Studia, 7).

Ms. 315

"*Llibre de costums de Vall de Hebron*". Al f. 40v: "Concuerdan con su original de que damos fee los infraescritos a 4 de marzo de 1732 fr. Miquel Manent, prior, fr. Pau Ribas, vicari, fr. Francisco Salvador, fr. Joan Baptista Carreras". Al f. 2, índex de matèries. 1er terç del segle XVIII (1732 o anterior).

43 f. (numeració antiga 40 f.); 200 x 145 mm. Enquadernació en pergamí (BC).

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Nota: Altra documentació del monestir de la Vall d'Hebron a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Monacals.

Ms. 316

Inventari de la biblioteca de la família Rocafiguera. Indica autor, títol, nombre de volums i signatura topogràfica. Ripoll, 1791.

> **1.** f. 2-32: "*Tabla general alfabético de todos los libros de la biblioteca de casa Rocafiguera de Ripoll, anyo 1791*". A continuació: "La letra que son señelados los libros indica la librería los corresponde, y el número el lugar correspondiente de cada uno de ellos". Els armaris o llibreries tenen un nom, normalment d'un sant o d'una advocació de la mare de Déu. Ordenació alfabètica per autor-títol.
> **2.** f. 33-47: "*Tabla particular de cada una de las librarías de la biblioteca de casa de Rocafiguera de Ripoll*". Ordenació topogràfica per armaris, identificats pel nom d'un sant.

47 f.; 225 x 160 mm. Algunes esmenes i afegitons posteriors. Enquadernació en pergamí del segle XVIII.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Ms. 317

Establiments del Boixar (la Pobla de Benifassà, Baix Maestrat). Darrer terç del segle XVI (1565 o posterior).

33 f. (numeració d'origen xxxiii f., a continuació 7 f. en blanc); 315 x 215 mm. Rúbriques centrades. El primer mot de cada paràgraf en mòdul més gros. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, anys 1930). Títol al llom: "Repartiment d'aigües. Benifaçà".

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Estat de conservació: Taques d'humitat.

Edicions: ed. per F. MATEU I LLOPIS, *Establiments de la vila de El Boixar* (Castelló: Hijos de F. Armengot, 1969).

Ms. 318

Ordinacions i capítols del gremi dels teixidors de lli de València. Al f. 1-10, "*Index alfabètich de tots los capítols que conté lo present llibre*"; al f. 13-14, "*Taula de la primera part dels capítols de texidors de la ciutat de València*"; al f. 15-21, "*Taula dels capítols de l'offici de texidors de lli de la ciutat de València".* En català. València, segle XVI.

165 f.; 250 x 180 mm. Pergamí, el f. 1-26 en paper. Diverses mans; alguns apartats en gòtica rodona castellana, altres en lletra cursiva humanística. Caplletres embotides en blau i vermell. Rúbriques en vermell. Enquadernació en pell marró sobre fusta estampada amb ferros freds. Restes de tanques metàl·liques. Protegit per una capsa oberta amb el títol al llom (BC).

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Estat de conservació: Restauracions antigues. Enquadernació en pell, molt gastada per l'ús, pèrdua de pell al angles i vores dels plans i al llom.

Bibliografia: *Real cedula con las nuevas ordenanzas que ha de observar el Gremio de tegedores de lino, cáñamo y taleguería de la ciudad y reyno de Valencia: aprobadas por Su Magestad ... y señores de su Real Junta General de Comercio, en Aranjuez a 18 de abril de 1763* (En Valencia: en la imprenta de la viuda de Joseph de Orga, 1763).

Nota: Un altre manuscrit a Biblioteca Valenciana, ms. 61 (Ordenances i capítols dels teixidors i tintorers, 1311-1539).

Ms. 319

Ordinacions i capítols del gremi de velers i de velluters de València. En català. 1627-1678.

709 f. (numeració d'origen 67 f.); 225 x 155 mm. Pergamí. Diverses mans; alguns apartats en gòtica rodona castellana, altres en lletra cursiva humanística. Als f. 42v-43, text dins d'un marc amb cartutxos envoltat per *putti* i altres figures ornamentals. Als f. 45-70, rúbriques i inicial de cintes en tinta vermella. Als f. 1-40, folis pautats amb tinta vermella; algunes rúbriques en vermell, altres amb lletres dibuixades. Enquadernació en pell sobre fusta marró estampada amb ferros freds. Restes de tanques metàl·liques. Talls vermells.

Procedència: Al foli de guarda anterior signatura antiga "Nº 2". Compra al llibreter Salvador Babra.

Ms. 320

Ordinacions de la Confraria de la Santa Creu de Santa Coloma de Queralt. En català. Finals del segle XV-principis del segle XVI.

Pergamí. 12 f.; 255 x 185 mm. Caplletres embotides i amb filigrana. Rúbriques en vermell. Enquadernació en tela marró clar (BC).

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Ms. 321

"*Llibre del collegi de argenters de Gerona, sots invocasió del gloriós sant Aloy y sant Anastasi*". Inclou dibuixos de les marques d'orfebre, ingressos al col·legi, deliberacions, comptes i altra documentació relativa al col·legi. Finals del segle XVII-mitjan segle XIX (ca. 1672-1855).

88 f. (numeració d'origen 94 f., f. 8v-17v, 24-31v, 36-37v, 52v-79v en blanc); 365 x 245 mm. Enquadernació coetània en pell negra estampada en fred amb rodes i florons, restes de tanques metàl·liques. Protegit per una capsa oberta amb el títol al llom (BC).

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Estat de conservació: F. 3 esquinçat amb pèrdua de text.

Bibliografia: M. J. ARNALL, J. M. PONS GURÍ, *L'escriptura a Girona* (Girona: Diputació de Girona, 1993), làm. 299; S. GUTIÉRREZ IBÁÑEZ, *Els canelobres de Joan Matons per a la Seu de Mallorca: argenteria i debat artístic a la Barcelona del 1700*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2020).

Ms. 322

"*Aquest missal fes fer per la scelebratió de les missas de les ànimes [que] se diuen cada die en la present sglésia de sanc Eudalt, y per dita sglesia lo feu fer mº Rafel Guiteres, notari y obrer*". Missal de l'Església de Sant Eudald de Ripoll. 1565.

F. 1: "*Oratio ante missam dicenda*".
F. 1v: "*Alia oratio*".
F. 2: "*De osculando missale vel cruce dicat*".
F. 2: "*Ante evangelio dicat*".
F. 2v: "*Ante corporalia*".
F. 2v: "*Ad ministrandum vinum*".
F. 2v: "*Ad aquam ministrandum*".
F. 2v: "*Dum offert ostiam*".
F. 3: "*Ad calicem offe*".
F. 3: "*Super oblationes*".
F. 3: "*Ad lavabo*".
F. 3v: "*Inclinans se ante altare dicat*".
F. 3v: "*Vertendo se ad populum dicat*".
F. 3v: "*Super sacrificium extendens manus dicat*".
F. 4: "*Sequitur prefatio*".
F. 6: "*Oratio pro vinis*".
F: 6: "*Infra actionem*".
F. 7: "*Infra actionem*".
F. 7: "*Oratio*".
F. 7v: "*Hic accipiat hostia in manibus dicendo*".
F. 8: "*Hic deponat hostiam et levet calicem*".
F. 8v: "*Hic deponat calicem*".
F. 9: "*Hic inclinet se et dicat oratio*".
F. 9v: "*Commemoratio pro defunctis*".
F. 10: "*Hic percutiat pectus suum aliquantulum altius dicens*".
F. 11v: "*Hic frangat hostiam more solito dicens*".
F. 12: "*Hic ponat particule hostie in calice dicens*".
F. 12: "*Sequitur*".
F. 12v: "*Supradicta oratio dicit quando datur pax dicendo*".
F. 12v: "*Alia oratio*".
F. 13: "*Alia oratio*".
F. 13v: "*Hic percutiendo pectus*".
F. 14v: "*Hic sumat corpus Christi signans se de illo dicens*".
F. 14v: "*Accipiat calicem dicens*".
F. 14v: "*In sumi sanguinis*".
F. 15: "*Post sumum sanguinis dicat*".

F. 15: "*Purificando digitos dicat*".
F. 14v: "*Oratio*".
F. 15v: "*Credo*".
F. 17: Communio.
F. 18v: "*In solempnitate beate Marie virginis ad missam*".
F. 21: "*Pro infirmo*".
F. 22: "*Missa ad serenitatem postulandam*".
F. 22v: "*Misa contra tempestates*".
F. 23: "*Missa ad poscenda suffragia sanctorum*".
F. 24: "*Missa generalis sancti Augustini pro vivis et deffunctis*".
F. 25: "*Missa pro mortalitate hominum*".
F. 25v: "*Missa in agenda pro mortuis*".
F. 28v: "*Missa pro defunctis fratribus et benefactoribus*".
F. 29v: "*Missa generalis pro fidelibus defunctis*".
F. 30. "*Missa pro uno defuncto*".
F. 30v: "*Pro una defuncta*".
F. 31: "*Pro patre et matre*".
F. 32: *"Missa pro uno sacerdote*".

Pergamí, 34 f. (numeració antiga xxxii f.); 220 x 150 mm. Al f. 5, dibuix de Jesús a la creu; al f. 1, 5v, 17, 19, 26 caplletra embotida de blau i vermell amb decoració afiligranada; caplletres alternades en blau i vermell amb decoració afiligranada; rúbriques i numeració en vermell; frases subratllades en vermell. Enquadernació en pell (BC).

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/20215, consulta 7 de gener 2025).

Descripcions: P. BOHIGAS, "Inventario de códices miniaturados o iluminados de procedencia catalana o existentes en bibliotecas catalanas", en: *La ilustración y la decoración del libro manuscrito en Cataluña* (Barcelona: Asociación de Bibliófilos, 1960-1967), vol. III, p. 145-223 (núm. 656) (reed. de l'article: Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 2000, p. 76); J. JANINI, *Manuscritos litúrgicos de las iglesias de España*, vol. II: *Aragón, Cataluña y Valencia* (Burgos: Aldecoa, 1980), núm. 430.

Ms. 323

MIQUEL A. SAURINA, "*Historia de Taradell*". Als f. 11-17v, capítols sobre les monedes que han corregut en Catalunya des del temps dels romans fins a Carles III. Dedicatòria a l'Ajuntament de Taradell. Taradell, 25 d'agost de 1902.

Paper ratllat. 101 f. (f. 65v, 99v en blanc); 215 x 150 mm. Llibreta amb enquadernació industrial en tela verda, plans emmarcats amb una sanefa negra, angles protegits per cantells metàl·lics.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Bibliografia: F. FARRÉS, "Historia de Taradell por el Dr. Miguel A. Saurina, pbro", *Ausa*, 4, núm. 39 (1962), p. 186-191; A. CABALLÉ, I. OLLICH, *Memòria i estudi arqueològic del castell de Taradell* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, [1990]); X. TORRES, *Nyerros i cadells: bàndols i bandolerismes a la Catalunya moderna (1590-1640)* (Barcelona: Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, 1993); *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya* (Barcelona, 1998-2001), vol. III, p. 407; J. M. CALBET I CAMARASA, "Miquel A. Saurina (1847-1906) i la divulgació de la ciència", *Gimbernat*, 35 (2001), p. 71-74; A. PLADEVALL, "Sant Segimon, el més important santuari del Montseny, ara en curs de restauració", *Monografies del Montseny*, 16 (2001), p. 59-72 (p. 66).

Ms. 324
Miscel·lània poètica i de receptes, d'àmbit dominicà. En castellà i en català. Girona, finals del segle XVIII (1780 o posterior).

1. F. 1v: "*Versos de la guerra y sus comendantes y generales*".
2. F. 1v: "*Décimas a la subida del tabaco año 1780*".
3. F. 2-7: "*Secretos varios y provechosos y cosas otras varias*". Recull de receptes en castellà, numerades.
4. f. 7v-9: "*Carta que por los fines del año 1772 escrivió el Rey de Prucia a N. SS. Padre Pío VI pontífice romano*".
5. F. 9-9v: "*Carta de un fidedigno testigo de vista. Gerona, y diziembre 18 de 1778*".
6. F. 10-12v: "*Coblas en obsequio de la Immaculada Concepció de Maria SS[a] mare y señora nostra, fundadas contra la opinió de un sermó predicat en la cathedral de Gerona per un P. Sr. Dominico de la mateixa ciutat*".
7. F. 12v-15: Poema a l'entorn d'unes dissertació filosòfica llegida al convent dels dominics de Tarragona el 16 de juny de 1780, precedida d'un text explicatiu.
8. F. 15-16: "*Décimas de las guerras de España con Inglaterra*".
9. F. 16v-18: "*Cansó de guerra de Portugal*".
10. F. 18-18v: "*Altre*". Poema en català.
11. F. 18v-21: "*Lletra dels zelos de Sant Joseph*".
12. F. 21-22v: "*Glosa de la Ave María*".
13. f. 22v-23: "*Lletra a Sant Narcís*".
14. F. 23v-26: "*Lletra en memòria de la mort y passió de Christo N.S.*".
15. F. 26: "*Per mal de quexal*".
16. F. 26-27: "*Cansó de Mussèn Pere de la Bola*".
17. F. 27-31: Recull de receptes numerades, en català i en castellà.
18. F. 32-36: "*Vocables castellans-cathalans*". Breu diccionari d'equivalències de noms de plantes i alguns noms d'animals del castellà al català.
19. F. 36v: "*Per lo mal de pedra remey eficàs*".
20. F. 36v: "*Cançó del ruc*".

36 f.; 155 x 105 mm. Alguns textos a dues columnes. Diverses mans. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Estat de conservació: Coberta malmesa, amb pèrdua de material.

Ms. 325
Còpies de textos literaris medievals en català. Al f. 3, "Nota que el present llibre se és copiat de un llibre que demostra ser molt vell, de lletra llimosina, y per falta de folis no si incontra títol, que al principi no se sap los folis que hi faltan, y ab serts altres paratjes també faltan folis; se atverteix que fins que comensa lo capítol 12 és copiat lletra per lletra (salvo error), com és en lo dit llibre vell, y del capítol 12 en avant més en nostre vulgar ...". Al f. 1-2, taula de matèries. Segle XVIII.

1. F. 3-14: *Actes de Llatzer*. Acèfal.
2. F. 14-17v: "*Capítol 5, Com la Verge Maria convidà son fill Jesuchrist al dijous a fer la cena e lo divendres*".
3. F. 17v-49v: *Llibre de Gamaliel*. Acèfal.
4. F. 50-88v: "*Assí comensa la destrucció de la ciutat de Jerusalem com la prengueren Vespacià emperador de Roma e son fill Titus, per ço que Pilat li denegave que no la tenia per ell, ants era sua pròpia, y axí mateix per venjar la mort de Jesuchrist; y enaçò feu per lo miragle que Déu feu que Vespacià era leprós y guarí per la virtut de Déu y de la Verònica segons lo que segueix*".

88 f. (9 f. en blanc); 195 x 145 mm. Enquadernació en tela BC; algunes taques d'humitat.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Bibliografia: Textos **1-3**, cf. J. IZQUIERDO, "Emperò piadosament se creu per los feels: la tradició occitano-catalana medieval de l'apòcrif *Evangelium Nicodemi*", L. BADIA i A. SOLER, eds. *Intel·lectuals i escriptors a la Baixa Edat Mitjana* (Barcelona: Curial: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994) (Textos i Estudis de Cultura Catalana, 36), p. 17-48 (no menciona aquesta còpia); J. IZQUIERDO, "The Gospel of Nicodemus in medieval Catalan and Occitan literatures", Zb. IZYDORCZYK, ed., *The medieval Gospel of Nicodemus: texts, intertexts and contexts in Western Europe* (Tempe: Arizona, 1997) (Medieval & Renaissance Text and Studies, 158), p.. 133-164 (p. 160) (menciona la còpia).

Edició: Textos **1-3**, A. COLLURA, "*Sens e Razos d'una Escriptura": edizione e studio della traduzione occitana dell'Evangelium Nicodemi*, tesi doctoral (Università Degli Studi di Trento: Université Montpellier III – Paul-Valéry, 2012-2013). Text **4**, P. de BOFARULL I MASCARÓ, *Documentos literarios en antigua lengua catalana: siglos XIV y XV* (Barcelona: en la imprenta del Archivo, 1857) (Colección de Documentos Inéditos del Archivo de la Corona de Aragon, 13), p. 9-32; P. BOHIGAS, "Fragments de la destrucció de Vespasià en el ms. Esp. 209 de la BN de París", *Sobre manuscrits i biblioteques* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1985), p. 244-247; J. HERNANDO I DELGADO, "La destrucció de Jerusalem...: uns escrits apòcrifs, de cavalleries i antijueus, en català de la Baixa Edat mitjana", *Miscel·lània de Textos Medievals*, 5 (1989), p. 5-116 (no menciona aquesta còpia).

Descripcions: K. REINHARDT i H. SANTIAGO-OTERO, *Biblioteca bíblica ibérica medieval* (Madrid: CSIC, 1986), núm. 278; *Corpus biblicum catalanicum: edició crítica de les traduccions bíbliques catalanes fins a l'any 1900: pla general de l'obra*, 9a ed. (Barcelona, 2010), p. 10; BITECA manid 1966. Textos **1-3**, L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 0.20.1.; f. 48v-49, *ibidem*, 0.15.1.Text **4**, L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 0.49.3.

Nota: Per al llibre de Gamaliel, cf. BC ms. 77; pera a la Destrucció de Jerusalem, cf. BC ms. 710.

Ms. 326

"*Lo coronament de David: pastoril en tres actes en versos catalans y mesclat de cants, per l'autor de Jephté, Sants Abdon y Sennén, Santa Catarina, Sant Esteva, Santa Cicili, Sants Asiscla y Victorià, Sant Inveni, Adam y Eva, ço és la cayguda del primer home, etc, etc, etc*". En vers rossellonès. Segona meitat del segle XVIII.

F. 1v: Taula de personatges.

F. 2-5: "*Acta primer*".
F. 5-11: "*Acta segon*".
F. 11v-19v: "*Acta tercer*".

19 f.; 310 x 210 mm. Indicacions escèniques centrades. Enquadernació en tela del segle XX (BC).

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Bibliografia: J. CARBONELL, "Dues traduccions rosselloneses setcentistes de la *Zaira* de Voltaire", *Estudis Romànics*, XI (1962), p. 161-170; A. COMAS, "Pastoril sobre la Nativitat de Jesucrist", en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 830-835 (p. 830); PEP VILA, "Una visió panoràmica del teatre rossellonès dels segles XV a XIX", en: *De la literatura popular a les tradicions de Pasqües: exposició presentada al CDACC a l'abril 1987* (Perpinyà, 1987), p. [9]; M. HERR, *Les tragédies bibliques au XVIIIe siècle* (Paris: Champion; Ginebra: Slatkine, 1988); P. VILA, "El teatre de l'època de la Il·lustració", en: *El teatre català, dels orígens al segle XVIII: Actes del II Col·loqui Problemes i Mètodes de Literatura Catalana Antiga: Teatre català antic*, coord. A. ROSSICH (Kassel: Reichenberger, 2001), p. 81-102 (p. 101).

Edició: Edició parcial en E. PRAT, P. VILA, *Mil anys de llengua i literatura catalanes al Rosselló* (Canet: Trabucaire, 2002), p. 314-315.

Descripció: MCEM 1846 (M. Toldrà).

Nota: Segons Carbonell, és de la mateixa mà que BC ms. 1161 (Pastoril sobre la Nativitat de Jesucrist, en rossellonès).

Ms. 327

Miscel·lània de caràcter històric. En castellà i en català. Finals del segles XVI-principis del segle XVII.

1. F. 1-3v: Notícies sobre esdeveniments relatius a la història d'Espanya. En català i en castellà. 1527-1582.
2. F. 4: Octaves sobre els reis d'Espanya. En castellà.
3. F. 5-14v: Notes històriques sobre la fundació de diferents ciutats (València, Palència, Granada, Girona, Urgell, Barcelona, Cartagena, Lisboa, Segovia, Venècia). En català i en castellà.
4. F. 15-27v: Notes biogràfiques sobre homes il·lustres.
5. F. 28-34v: "*Armas y decendencia de algunos linages de Castilla*".
6. F. 34v-86v: Notes biogràfiques sobre homes il·lustres i esdeveniments històrics. Inclou:
6a: f. 34v: "*Romançe de Alonso el sabio*": "Yo salí de la mi tierra".
6b: f. 37: "*Epíteto de los hombres senyalados en virtud particular".*
6c: f. 53-v, 60-62: Notes històriques sobre els imperis xinès i els tàrtars.
6d: f. 54-56: "*Entrada de los franceses en rebellión el anyo 1597 y del socorro prompto que entró en la villa de Perpinyán".*
7. F. 87-92, *"Les viandes, ayxí de carns, fruytes y vins, que són bones o males a menjar o a beure en temps de pesta".*
8. F. 93-93v: Notícies sobre esdeveniments relatius a la història d'Espanya. En català. 1528-1558.
9. F. 94-96: Notes biogràfiques sobre homes il·lustres. En castellà.

96 f. (f. 22-23, 40-41, 57-58, 82v-83, 89v-90, 92v en blanc); 205 x 160 mm. Enquadernació en pergamí del segle XX.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Bibliografia: S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998) (Rubrica, Paleographica et Diplomatica Studia, 7), p. 521-559 (núm. 122, p. 539); E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 184-185; MCEM 49 (M. Toldrà).

Ms. 328

Histoire du paganisme indien. Copiat i editat per Marcel de Gradisca, vicari general dels Caputxins a Pondichéry. Pondichéry, finals del segle XVIII-principis del segle XIX (ca. 1791-1818).

328-I

"*L'histoire du paganisme indien*". En 56 capítols. Incipit: "Les indiens dont j'ai a parler icy, habitant au delà du Gange...", explicit: "... celles des européens sont mauvaises, puisqu'on les abandonne pour pratiquer celles du paganisme indien". [Ca. 1791]

1. f. 1-16 (p. 1-31): "*Chapitre 1, Introduction*".
2. f. 17-19v (p. 32-37): "*Chapitre second, origine des trois grands dieux, de Brama, Vichenou, et Roudra ou Routren*".

3. f. 20-23 (p. 38-42): "*Chapitre 3eme, Du dieu Brama, des ses differends noms et ses attributs, et de la déesse Sarasvati sa femme*".
Làmina 1 al f. 21 ([títol en sànscrit], "Brâma. Béroummâ").
4. f. 24-30 (p. 43-52): "*Chapitre 4eme, Les vedams ou les quatre livres de la loy des indiens*".
Làmina [2] als f. 28 ([títol en sànscrit], "Pouchâri .. andi").
5. f. 31-34v (p. 53-60): "*Chapitre 5eme De l'astrologie et des augures des devins et de la magie. Science du Védam*".
6. f. 35-39 (p. 61-69): "*Chapitre 6eme, De la luxure, De la superstition de l'oeillade, ou malefice des regards et de la médecine et du nectar*".
7. f. 40-44 (p. 71-89): "*Chapitre 7eme, Des Brames*".
8. f. 44v-49v (p. 80-90): "*Chapitre 8eme, Du cordon des brames et de quelques stragageme de ces faux prêtres*".
9. f. 50-63v (p. 91-102): "*Chapitre 9eme, Des livres des études et de la science des brames" "des huit gardiens des mondes*".
Làmines als f. 54 ("Indiren ou Devendren"), 55 ("Akkini"), 57 ("Yemen"), 58 ("Niroudi"), 59 ("Varounen"), 60 ("Vâyou"), 61 ("Kouberen"), i 62 ("Isanien").
10. f. 64-67 (p. 103-109): "*Chapitre 10eme, De quelques points de science réelle parmy les brames*".
11. f. 67v-72v (p. 110-120): "*Chapitre 11eme, Des eclypses et du culte des astres*".
12. f. 73-77v (p. 121-130): "*Chapitre 12eme, De quelques fables qui regardent les trois grands dieux et autres inférieurs*".
13. f. 78-84v (p. 131-144): "*Chapitre 13, Liste des ideoles ou des divinités de ce paganisme les plus conues, don't plusieurs paroissent sous differends noms*".
14. f. 85-89 (p. 145-153): "*Chapitre 14eme, Des dieux des indiens en général*".
15. f. 89v-94 (p. 154-163):: "*Chapitre 15eme De la manière d'adorer les idoles et du culte qu'on leur red dans les temples*".
16. f. 95-102 (p. 165-175): "*Chapitre 16eme, Des temples et des filles dediées aux sevices des temples*".
Làmines dobles als f. 96 ("Temple ou pagode des indiens") i 97 ("Pagodes ou temples ds tirou couchi kounam sur une haute montagne").
17. f. 103-105 (p. 177-181): "*Chapitre 17eme, Des servantes des dieux ou des filles dédiées au service des temples*".
18. f. 105v-110 (p. 182-190): "*Chapitre 18, Sentiment des philosophes indiens sur la divinité en général*".
19. f. 110v-113 (p. 192-197): "*Chapitre 19, De quelques sages de l'antiquité parmy les indiens qui ont parlé dignement d'un seul dieu*".
20. f. 113v-116v (198-204): "*Chapitre 20, Opinions singulières de philosophie et morales répandues dans les livres des indiens*".
21. f. 114-112v (p. 205-210): "*Chapitre 21ème, De l'âme et de la tranmigration des âmes*".
22. f. 113-125 (p. 211-221): "*Chapitre 22eme, De bonnes oeuvres, du Peché et de la béatitude*".
23. f. 125v-127 (p. 222-225): "*Chapitre 23eme, Du Déluge universel connu de ces indiens*".
24. f. 127v-133 (p. 226-237): "*Chapitre 24eme, De l'enfer, des diabels et des possédés*"
25. f. 133v-164v (p. 238-268): "*Chapitre 25eme, De Vichenou, le second des trois grands dieux*".
Làmines als f. 134 (13, "Latchimi", [títol en sàncrit o en tamul]), de les onzes encarnacions de Vichnou: 138 ("Machâvadâvam), 139 ("2. Kourmavadâram"), 140 ("3. Vargamavadâram"), 141 ("4. Vâmenavadâram") 142 ("5. Narasingavadâram"), 143 ("6. Parasourâmavadâram"), 144 ("7. Râma battravadâram"), 145 ("8. Bavoutrâvadâram"), 146 ("9. Balarâmavadâram"), 147 ("10. Krichenâvadâram"), 148 ("10. La même"), 149 ("11. Kalikavadâram ou cheval"), i 161 ("Vichnou monté sur garouden", [títol en sànscrit o tamul], "garouden monture de Vichnou").

26. f. 165-166v (p. 269-272): "*Chapitre 26eme, De la déese Latchimi et Moudevi sa soeur aînée*".
27. f. *167-173 (p. 273-281): "Chapitre 27eme, De Roudra, le troisième des trois grands dieux*".
Làmines als f. 170 (18 "Chiven ou Parana chiven et Parouvatti devi sa feamme"), i 172 (19 "Ardanarisouven", títol en sànscrit o en tàmil).
28. f. 173v-181 (p. 282-293): "*Chapitre 28eme, Du lingam*".
Làmines als f. 175 (recto "A. Lingam, B. Basin, C. Base, D. Brame" verso: "Lingam inscrit dins d'una estrella de sis puntes i amb ins), i 176 (recto "Lingam", verso "Petit lingam").
29. f. 181v-185v (p. 294-298): "*Chapitre 29eme, Du Roudrâtcham*".
30. f. 186-192 (p. 299-311): "*Chapitre 30, Des cendres sacrées qui se portent au front et à d'autres parties du corps*".
Al marge dibuixos dels diferents tipus de marques, en colors.
31. f. 193-196v (p. 313-320): "*Chapitre 31eme, Des marques et signes de gentilités que les indiens portent sur le front et sur différentes parties du corps, avec leurs figures et couleurs"*.
32. f. 197-206v (p. 321-336): "*Chapitre 32eme, Explication des différentes marques ou signes que les indiens idolâtres portent au front et autres parties du corps*" .
Làmines als f. 205 ("Pylleau et la dsse Satti") i 206 ("Pylleau monté sur le val perychatti" "Pylleau au naturel, tel qu'il est placé sur les chemins à côtés des étangs").
33. f. 207-211 (p. 337-345): "*Chapitre 33, Du dieu Pylleau*".
34. f. 212-222 (p. 347-361): "*Chapitre 34, De la mère et des rivières déesses*".
Làmines als f. 214 (làm. Doble, 21 "Brame qui distribue l'eau du Gange"), 216 (22, le Gange descendu du ciel" "Le dieu sambe vauten, roy des ours") i 217 (La déesse Cavery").
35. f. 222v-228 (p. 362-369): "*Chapitre 35 Chant des louanges en l'honneur des dieux et des rivères et de la musique dnas leur culte*".
Làmina recto-verso al f. 226 (23 "differends tambours et tambourins des indiens", "trompettes, haut-bois et fluttes des indiens", 24 "differends bonnets des divinités des indiens" "armes").
36. f. 229-238v (p. 371-388): "*Chapitre 36eme, Des fêtes parmi les indiens du Pongol, du soleil, du culte de la vache et sa divinité*".
Làmina doble al f. 235 (27 "Deux brames et une bramines qui conduisent une vache ches un moribond").
37. f. 239-245 (p. 389-397): "*Chapitre 37, Des sacrifices sanglans et autres sacrifices, rites et usages pleins d'infamies et d'abominations*".
Làmina al f. 244 ("Nalla cambou, couleuvre capell" i "couleuvre à 5 têtes").
38. f. 246-250 (p. 399-407): "*Chapitre 38, Du culte des serpens*".
39. f. 251-258v (p. 409-424): "*Chapitre 39, Des mariages des indiens*" .
40. f. 259-262 (p. 425-431): "*Chapitre 40, Cérémonies aux premiers mois des filles et à la grossesse des femmes*".
41. f. 262v (p. 432): "*Chapitre 41, Des loix qui regardent les accouchemens des femmes, du soin et de l'éducation des enfans*".
42. f. 269 (p. 445): "*Chapitre 42, Des differends joyaux des femmes indiennes. Du thaly*".
p. 269 i 271 dibuixos acolorits de joies, p. 272 il·lustració en un medalló rodó ("Le maylar ou choupprамanya").
43. f. 273 (p. 453): "*Chapitre 43, Des pompes funèbres*".
Làmina doble al f. 278 (36 y 37 títol cancel·lat "Fame qui [...] se brûler" "Mujer que debe ser quemada").
44. f. 283v (p. 472): "*Chapitre 44, Des rajas et autres princes du pays*".
45. f. 286 477: "*Chapitre 45, Des pénitens indiens et des pénitences propres à chaques secte*".
46. f. 293 (p. 491): "*Chapitre 46eme, Des fanmias et des gourous maîtres spirituels*".
Làmines als f. 296-297 (33 "Pauvre pandaram saniat, qui demande l'aumône", 33 "R.P. Joannes de Britto, societatis Jesu, missionarius madurensis in haitu pandari malabarici, ... ocisus 4 februar 1698", "ainsi a été fait cette estampe à Goa" "J.G. Gobol sc."), 305 (34 "Gourou").
47. f. 306 (p. 513): "*Chapitre 47, Des pareas*".

48. f. 320v (p. 542): "*Chapitre 48, Singularité des indiens dans le boire et le manger et des idées étranges qu'ils ont des européens*".
49. f. 324v (p. 550): *"Chapitre 49, De la déesse Ammay*".
50. f. 326 (p. 553): "*Chapitre 50, Du culte des éléphants et crocodilles*".
51. f. 327v (p. 556): "*Chapitre 51, Du singe anouman, ses grands exploits et ses avantures*".
Làmines als f. 331-332 (35, Títol en tamoul, "lle singe anouman", 35, Títol en tamoul, "L'oiseau Garouden").
52. f. 340 (p. 577): "*Chapitre 52, Des géants*".
53. f. 344 585: "*Chapitre 53, Des femmes qui se brûlent à la mort de leurs maris*".
54. f. 347 (p. 591): "*Chapitre 54, De l'arbre arachou et autres arbres à qui les indiens vendent un culte divin, comme à certaines plantes, fleurs aussy aux montagnes et à la terre*".
55. f. 351v (p. 600-609): "*Chapitre 55, Differents objets d'idolatrie comme des montures des dieux, leurs armes, leurs chars célestes, leurs apparitions. Les oracles, les temples, les chars de triomphes, fêtes et cérémonies*".
Làmina doble al f. 354 ("Grand char de triomphe").
56. f. 358-363 (p. 611-621): "*Chapitre 56, Réflexions sur certains obstacles à surmonter pour la conversion des indiens idolatres, motis qui doivent animer le zèle des missionnaires et les diriger dans leurs actions et dans leurs démarches*".

363 f. (numeració d'origen 621 p.); 290 x 220 mm. Alguna esmena. Postil·les; notes a peu de pàgina. Enquadernació coetània en pell marró.

328-II
Il·lustracions sobre personatges, ritus i oficis hindús. Alguns d'ells tenen la mateixa iconografia que les làmines del volum 328-I, però l'execució és més senzilla.

186 làmines; 235 x 180 mm. Enquadernació en mitja pell blau cel i paper de guarda (BC).

328-III
Recull factici d'opuscles relatius a l'hinduisme. Al f. 1-2, "*Catalogue raisoné de plusieurs manuscrits indiens qui se suivent*", taula de contingut del conjunt. Finals del segle XVIII -principis del segle XIX.

328/1
F. 3-16: "*Table des matières de l'Histoire du paganisme indien*". Taula de contingut del volum 328-I.
14 f.; 315 x 200 mm.

328/2
F. 17-28: "*Preface: Recit de la création*".
12 f.; 315 x 200 mm.

328/3
F. 29-38: "*Traduction littérale du chasta, livre sacré des brahmans*".
12 f.; 230 x 185 mm

328/4
F. 39-54: "*Traduction d'un Potee ou recueil des ordonnances des lundits*"
16 f.; 315 x 200 mm.

328/5

F. 55-78: *Code des Gentous*. A la taula de contingut resum: "Cinq cahiers de grand papier contenants presque toute la traduction du Code des Gentous, recueil précieux fait par les Brames et Panditz (ou gens des loix) du Bengale".
24 f.; 315 x 200 mm.

328/8
F. 79-107: "*Traduction libre du dialogue entre Takin et Tadichi, extrait du Canoon, un des 18 Pouranon*".
29 f.; 315 x 200 mm.

107 f.; diverses mesures. Enquadernació en cartró recobert de paper de guarda del segle XIX.

3 vols. (ms. 328/1 vol. I; ms. 328/2, vol. II; ms. 328/3-8: vol. III) Amb dibuixos acolorits.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Nota: Una altra còpia de l'*Histoire du paganisme indien* atribueix l'autoria al caputxí Marcel de Gradisca (París, Bibliothèque nationale de France, ms. fr. 9776: *Histoire du paganisme indien*, par le R. P. Marcel de Gradisca, missionnaire apostolique, en 1791, aux Indes, XVIIIe siècle [sense dibuixos]). Al ms. 328-III, f. 1, l'autoria és atribuïda a un oficial militar: "Le manuscrit, avec quantité de desseins enluminés et faits dans le pays même par des noirs (ce qui les rend précieux) a été composé et traduit sur les originaux par un officier général qui a demeuré six ans à Pondichéry ayant commandé en chef sous Mr. De Bussy, lieutenant général. Il avait appris le persan, tous les livres étant imprimés que dans cette langue, et il avait visité toutes les pagodes et couru beaucoup de pays. Ce manuscrit très gros, ayant une table raisonnée des matières, peut faire deux gros volumes in quarto. Il est accompagné de plus de deux cent desseins originaux faits par des noirs, et mal dessinés par conséquent, mais précieux parce qu'ils conservent exactement le site du pays, le caractère des figures, des costumes, des plantes, arbres, animaux, ainsi que des arts et métiers. / Le manuscrit a été mis en ordre par le vicaire apostolique supérieur des capucins à Pondichéry, lequel copiait de sa propre main à mesure que l'auteur fournissait les originaux".

Ms. 329

"*Capbreu dels censos y algunes altres rendes reb lo monestir de Montalegre del orde de Cartuxa, bisbat de Barcelona, dins dita ciutat y fora de aquella, rebut en poder de Mossèn Rafel Riera, notari de Barcelona, en lo any 1609 cum sequentibus*". 1609-1634.

329-I
"*Capbreu dels rèddits del monastir de Montalegre, orde de la Cartuxa, en poder de Rafel Riera, notari de Barcelona*". 1609-1625.

F. 4-11: "*Índice del present capbreu*", ordenació topogràfica que inclou Argentona, Arenys, Badalona, Barcelona y territori, Cabanyes, Cabrera, Sant Fost, Sant Andreu de Llavaneres, Sant Vicenç de Llavaneres, Martorelles, Mataró, Sant Martí de Mata, Sant Andreu del Palomar, Santa Perpètua de Mogoda, Premià, Teià, Tiana i Vilassar. Segle XVIII.
F. 13-25: "*Taula del present capbreu*", ordenació alfabètica onomàstica d'ambdós volums. Segle XVII.
F. 26: "*Taula de les parròquies del present capbreu*". Segle XVII.
F. 26: "*Taula dels precaris del present capbreu*". Segle XVII.
F. 27-317: Capbreu. 1609-1625.

317 f. (numeració antiga cccxvii i 317 f.; f. 3, 27-34, 167v-170, 208v-209, 211v-213, 221-223, 260-263, 303-304, 320v-328v en blanc).

329-II
"*Capbreu dels rèddits del monastir de Montalegre, orde de la Cartuxa, en poder de Rafel Riera, notari de Barcelona"*. 1609-1634.

F. 3-6: "*Índice del capbreu*". Ordenació topogràfica que inclou Badalona, Barcelona i territori, Babanyes, Corródemunt, Sant Fost, Martorelles, Mollet, Sant Andreu del Palomar, Santa Perpètua de Mogoda, Premià, Samalús, Santiga, Tiana. Segle XVIII.
F. 6: "*Precaris a favor de …*". Segle XVIII.
F. 9-210: Capbreu. 1609-1634.
F. 211-234: Documents solts.

234 f. (numeració antiga cccxviiii-dxxxvii i 319-340 f.; f. 84-86, 93-96, 109v, 111, 121v-124, 137v-144, 200v-204, 217-222 i 227-229 en blanc).

2 vols.; 340 x 240 mm. Enquadernació en pell del segle XVIII, amb claus i tanques metàl·liques.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Nota: Vegeu també la documentació de la Cartoixa ingressada durant la Guerra Civil. A la Sèrie general d'Arxiu hi ha un capbreu de Montalegre de 1791 (signatura: Arx. 568). Altra documentació de la Cartoixa de Montalegre a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Monacals i a la Biblioteca de la Universitat de Barcelona.

Ms. 330

Llibre d'actes i de rendes del consell de la vila de Santpedor. Acèfal: falta el primer foli. En llatí i en català. Santpedor, 1613-1711.

f. 1-115: Actes del Consell.
f. 2-113 (capiculat): Registre de documentació econòmica.

115, 112 f. (capiculats); 315 x 210 mm. Enquadernació coetània en pergamí, reforços de cuir al llom. Títol al llom: "De la [vila?] i "1613".

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Bibliografia: A. VILA I SALA, *Notícia històrica de la vila de Sanpedor* (Manresa: Impr. D'Antoni Esparbé, 1898); M. VILA, *Santpedor durant a Guerra de Successió (1705-1714)* (Santpedor: Ajuntament, 2014).

Ms. 331

Registre dels documents relatius a les rendes de Gaspar Giminells, mercader. Inclou documents entre 1581 i 1605. Al f. 1-2v: "*Taula del present llibre hont estan transumptats tots los actes de censal mort fahents per lo señor Gaspar Giminells, mercader de Tarragona*". Tarragona, principis del segle XVII.

149 f. (a continuació, 20 f. en blanc, f. 135-138 en blanc); 345 x 240 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb pestanyes i amb restes de tanques de badana.

Procedència: Havia pertangut a Francesc Giminells i Mascaró, veguer. Al pla anterior nota: "Aquest llibre dóna als Pares Capuchins de Tarragona Francesch Giminells per a que lo tinguessen guardat en sa llibreria. 1640". Compra al llibreter Salvador Babra.

Estat de conservació: Folis 139-142 molt malmesos per la tinta fèrrica. Mutilat: al final vora una vintena de folis dels quals només queda el taló, Retallats, mutilats. Enquadernació malmesa, marge inferior de la coberta i del llom amb estrips i trossos arrencats. Pendent de restauració.

Bibliografia: S.-J. ROVIRA I GÓMEZ, "Els veguers de Tarragona (segles XVI-XVII)", *Pedralbes*, 13/1 (1993), p. 103-110; J. M. RECASENS I COMES, "Notícies sobre l'activitat mercantil i mercaders de la ciutat de Tarragona entre 1575 i 1610", *Butlletí arqueològic*, 17 (1995), p. .121-167.

Ms. 332
Cartulari de la infermeria del monestir de Sant Cugat del Vallès. Al f. 3: "*Taula de las parrochias continuadas en la present rubrica*"; al f. 4-12: "*Rúbrica general de tots los actes tocants y esepctants a l'offici de la infermaria del imperial monestir de Sant Cugat del Vallès, tots los quals se trobaran continuats en lo present llibre per parròquias en lo modo y forma següent*"; taula de contingut que dona la regesta dels documents, ordenats per parròquies (Sant Cugat, Terrassa, Sant Julià d'Altura, Sant Quirze, Espiells, Vilà de Milans, Taudell i Sant Vicenç de Jonqueres, Gelida i Collbató i Tàrrega) i, dins de cada parròquia, per tipus d'actes (donacions, establiments, vendes i àpoques, sentències, etc.). Text en llatí, resums a la fi del document en català. Sant Cugat, darrer terç del segle XVII.

203 f. (núm. antiga 1, 9, 188 f.; f. 13 en blanc); 350 x 240 mm. Documents numerats al marge esquerre (nº 1-102). Enquadernació en pergamí època moderna, restes de tanques de cuir, al llom "Trasumtos de establim. y actes de la infermaria".

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Bibliografia: cf. J. RIUS SERRA, *Cartulario de Sant Cugat del Vallés* (Barcelona: CSIC, 1945-1947); R. TEIXIDOR PLA, "La crisi de la Baixa Edat Mitjana i les rendes eclesiàstiques: Sant Benet d'Espiells", *Església, societat i poder a les terres de parla catalana: actes del IV Congrès de la CCEPC*, Vic, 20 i 21 de febrer de 2004, a cura de L. Plans (Vic: Cosetània, 2005) (Publicacions de la Coordinadora de Centres d'Esudis de Parla Catalana, 3), p. 413-418.

Ms. 333
CICERÓ (*atribuït*), *Rethorica ad C. Herennium*. En llatí. Itàlia?, mitjan segle XV.

F. 1-10: "*Liber I*".
F. 10v-26v: "*Liber II*".
F. 26v-38: "*Liber III*".
F. 38-64v: "*Liber IV*".

64 f.; 290 x 210 mm. Pautat a tinta sèpia, gairebé invisible. Lletra humanística. Algunes esmenes; al f. 1v anotacions interlinials. Alguns restes de reclams. A l'inici de cada llibre capllletres embotides en blau i vermell amb filigrana. Inicials i calderons alternats en blau i vermell. Llegenda de títol amb lletres alternades en blau i vermell. Enquadernació en pergamí del segle XIX-principis del segle XX, llom estampat amb ferros daurats. Talls daurats. Títol al llom estampat sobre un teixell amb lletres daurades: "Rhetoricorum libri IV".

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Bibliografia: P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London, Leiden [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 487.

Edicions: *Retórica a Herenio*, introducción, traducción y notas de S. NÚÑEZ (Madrid: Gredos, cop. 1997); *Retòrica a Herenni*, traducció i notes de J. MEDINA (Barcelona: La Magrana, 2001) (Esparver Clàssic, 46)

Notes: altres còpies al ms. 262 (f. 14v-70) i ms. 3466

Ms. 334
Llibres de la Seca de Mallorca. 1650-1714.

334-I
"*Liber extraordinarius Curie Regii Collegii Sicche Majoricarum ab anno 1650 usque [1683]*". 1650-1683.

423 f. A la coberta anterior escut pintat a l'aiguada. Enquadernació en pergamí s. XVII amb reforços de cuir al llom, restes de tanques de badana.

334-II
"*Liber extraordinarius Curiae Regiae Sichae Majoricarum anno 1683, scriba Gabriel Vincentius Maymó, notarius*". 1683-1714.
460 f. A la coberta anterior escut pintat a l'aiguada. Enquadernació en pergamí del segle XVII, tanques de badana.

2 vols.; 320 x 220 mm.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Estat de conservació: Vores externes dels folis malmesos; caldria restaurar.

Bibliografia: cf. P. d'A. BORRÀS, "Inventarios de la Seca de Mallorca", *Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana*, 1/10 (1885), p. 1-2; R. URGELL HERNÁNDEZ, "La reforma de la Ceca de Mallorca en 1461: una aportación al estudio del fraude fiscal en la Baja Edad Media", *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*, 45 (1989), p. 147-154; J. ORELL JAQUOTOT, "Apunts sobre les diferents ubicacions de la Seca de Mallorca (segles XIII-XV)", *Acta numismàtica*, 43 (2013), p. 85-93.

Nota: vegeu també BC ms. 336.

Ms. 335
"*Llibra de lliuraments de drets de l'offici de carnicés de 1708*". Llibre del gremi de carnicers de Mallorca. En català. Mallorca, 1708-1718.

88 f.; 300 x 215 mm. F. 16-22 en paper timbrat de 1718. Diverses mans. Enquadernació en pergamí coetània, reforços de cuir al llom, títol escrit al pla anterior.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Estat de conservació: Restaurat a finals del segle XX

Ms. 336
"*Liber determinationum Concilii Regii Collegii Siche Maioricae*". A coberta, "Nicholaus Terrassa notarius"; al f. 1, "Joannes Vanrell notarius". Mallorca, 1640-1697.

240 f. (a continuació 6 f. en blanc); 315 x 225 mm. A la coberta anterior escut pintat a l'aiguada. Enquadernació coetània en pergamí del segle XVII, amb tanques de badana i reforços de cuir al llom.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Estat de conservació: Alguns folis molt malmesos per tinta fèrrica. Restaurat a mitjan segle XX.

Bibliografia: cf. P. d'A. BORRÀS, "Inventarios de la Seca de Mallorca", *Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana*, 1/10 (1885), p. 1-2; R. URGELL HERNÁNDEZ, "La reforma de la Ceca de Mallorca en 1461: una aportación al estudio del fraude fiscal en la Baja Edad Media", *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*, 45 (1989), p. 147-154; J. ORELL JAQUOTOT, "Apunts sobre les diferents ubicacions de la Seca de Mallorca (segles XIII-XV)", *Acta numismàtica*, 43 (2013), p. 85-93.

Nota: cf. Ms. BC 334.

Ms. 337

TOMÀS VICENT TOSCA I MASCÓ, "*Curso matemático*". Recull factici de textos científics. Al f. 257: "Se escrivió esta parte de curso matemático en diferentes veces, está todo reduzido excepto el tratado de gnomónica que está por extenso, y es todo del P. Tosca, excepto las dos últimas proposiciones, que son la última del libro y la última del sexto libro, que son añadidas; todo lo sujeto como lo haze el autor a la censura y corrección de nuestra santa madre la Iglesia católica romana, deseando ceda enteramente en maior gloria de Dios nuestro señor y de su puríssima madre santa María sin pecado concebida amen". Inclou només els darrers tractats. En castellà. València, darrer terç del segle XVIII (ca. 1775).

337/1

F. 1-118: Recull de textos astronòmics. Al f. 1-4, taula de contingut. València, 1775.

1. F. 1-44: "*Tratado de la astronomia"*.

2. f. 45-118: "*Astronomia práctica, que comprende las tablas astronómicas y uso de ellas para calcular los movimientos celestes tanto del primer móvil como del sol, luna, Saturno, Júpiter, Venus, Marte y Mercurio: tratado sacado de los mejores y más selectos autores que compuso y escrivió Dn. Thomás Vicente Tosca, presbítero de la congregación de San Felipe Neri de Valencia año 1715; escrito en el año de 1775*".

Numeració antiga 224 p. Amb taules.

337/2

F. 119-258: "*De la gnomónica, o de theorica y práctica de los reloxes de sol*". Al f. 119, taula de contingut. Ca. 1775.

Numeració antiga 239 p., f. 133, 145, 153, 161, 169, 177, 183, 184, 195-196, 202, 210, 228, 233, 238, 246,

258 plegats, amb esquemes.

258 f.; 215 x 155 mm. Enquadernació coetània en pergamí sobre cartró coetània, restes de tanques de badana.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Estat de conservació: Pergamí de la coberta posterior estripat i desenganxat, pendent de restauració.

Bibliografia: P. ÁLVAREZ DE MIRANDA, "Las Academias de los Novatores", en*: De las academias a la Enciclopedia: el discurso del saber en la modernidad* (València: Edicions Alfons el Magnànim: Generalitat Valenciana: Diputació Provincial de València, 1993), p. 263-300. Sobre Tosca, vegeu V. XIMENO, *Escritores del reyno de Valencia* (Valencia: J. E. Dolç, 1747-1749), vol. II, 744-749; J. P. FUSTER, *Biblioteca valenciana* (Valencia: J. Ximeno, I. Monpié, 1827-1830), vol. II, p. 13-14; J. M. LÓPEZ PIÑERO (ed.), *Diccionario histórico de la ciencia moderna en España* (Barcelona: Península, 1983), vol. II, p. 368-371; J. M. LÓPEZ PIÑERO, V. NAVARRO BROTONS, *Història de la ciència al País Valencià* (València: Edicions Alfons el Magnànim, 1995), p. 246-256; *Tomás Vicente Tosca y la renovación musical en el siglo XVIII*, A. EZQUERRO, ed. (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2021). Sobre el tractat d'astronomia, vegeu C. DORCE, "Les lleis de Kepler en un tractat astronòmic espanyol del segle XVIII: el *Compendio mathemático* de Tomàs Vicenç Tosca (1715)", *Actes d'Història de la Ciència i de la Tècnica*, Vol. 2/1 (2009), p. 113-125

Edició: vegeu T. V. TOSCA, *Compendio matemático, en que se contienen todas las materias más principales de las ciencias que tratan de la cantidad*, VII-IX (València: V. Cabrera, 1715).

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 91-92; MCEM 50 (M. Toldrà).

Ms. 338

BERNAT JOSEP LLOBET, Genealogia de la família Cardona. Falta el foli de títol. Mitjan segle XVII.

F. 1-93: "*Exposición de este árbol y de sus troncos*".
F. 94-119v: "*Índice de los nombres que andan descritos en esta declaración del árbol de la genealogía y descendencia de Cardona, quanto a los cinco troncos primeros y ramos que salen d'ellos. Advirtiendo que los dos números o letras que se sacarán a la margen de cada nombre denotarán, esto es, el primero la hoja d'este libro, y el otro el número o letra de la casilla del árbol donde están descritos, y que donde no se pusiere más que el número de la hoja y página será señal que no están ni tienen casilla en el árbol*".
F. 121: Arbre genealògic de la família Cardona.

120 f. (numeració d'origen 180 p.) + 1 f. pl.; 210 x 150 mm (405 x 880 mm). Amb algunes anotacions marginals. Arbre genealògic a la ploma, amb dibuixos de cavallers i escuts. Enquadernació coetània en pergamí, amb pestanyes. Títol al llom: "Geneal. De la casa de Cardona".

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Bibliografia: Sobre la família Cardona, vegeu S. SOBREQUÉS I VIDAL, *El Compromís de Casp i la noblesa catalana* (Barcelona: Curial, 1982); A. SÁNCHEZ GONZÁLEZ, *Documentación de la Casa de Medinaceli: el Archivo General de los Duques de Segorbe y Cardona* (Madrid: Ministerio de Cultura: Dirección de Archivos Estatales, 1990), p. 21-22, 75-88, 208-227, 254; A. M. PUIG I GRIESSENBERGER, "El destí d'unes còpies de l'inventari de l'arxiu d'Empúries, de Bernat Josep Llobet", *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, 39 (2008), p. 301-321. Sobre Llobet, vegeu F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes* (Barcelona: Impr. J. Verdaguer, 1836), p. 352.

Edició: B.J. LLOBET, *Declaracion del árbol de la genealogía y descendencia de los antiquíssimos, nobilíssimos y excelentíssimos Vizcondes, Condes y Duques de Cardona en el Principado de Cataluña* (Barcelona: A. de Lacavalleria, 1655).

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 92-94; MCEM 51 (M. Toldrà).

Nota: A la contracoberta anterior, en llapis, "Original de l'obra Genealogía de la nobilíssima casa de Cardona. Barcelona, Lacavalleria, 1665. Autor: Bernardo Joseph Llobet". Podria ser l'original de l'obra editada a Barcelona.

Ms. 339

JAUME CARESMAR, "*Disertación histórica sobre la antigua y nueva población de Catalunya*". Carta a Manuel de Terán, baró de la Linde. Finals del segle XVIII -principis del segle XIX.

129 f. (numeració d'origen 253 p.); 210 x 150 mm. Text a dues mans (1-83, 85-129). Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó. Talls jaspiats de vermell. Títol manuscrit al llom "Población de Cataluña".

Procedència: Al contraplà anterior etiquetes impreses amb el nom d'un antic posseïdor "Ramón A. de la Braña" i signatura antiga "174" . Compra al llibreter Salvador Babra (3r lot).

Bibliografia: Sobre Caresmar, vegeu F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes* (Barcelona: Impr. J. Verdaguer, 1836), p. 156-163; R. D'ALÒS, "Contribució a la bibliografia del P. Jaume Caresmar I", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 4 (1917), p. 28-36; id, II, *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 5-6 (1918-1919), p. 52-82; J. RUBIÓ, "L'Escola de Bellpuig", en: *Història de la literatura catalana*, vol. III (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986 [1958]), p. 86-93, 246-247; E. LLUCH, "El mercantilismo industrial (Capmany y Caresmar) entre el capitalismo comercial y los gremios catalanes", *Anales de Economía*, 10 (1971), p. 19-60; E. CORREDERA, "Caresmar Alemany, Jaime", en: *Diccionario de historia eclesiástica de España* (Madrid: CSIC, Instituto Enrique Flórez, 1972-1975), vol. I, p. 352-353; E. LLUCH, "Jaume

Caresmar i el discurso sobre la agricultura, comercio e industria del Principado de Cataluña (1780)", *Recerques*, 10 (1980), p. 177-181; M. GARÍ, R. MASDÉU, M. URBINA, "Jaume Caresmar: l'home i la seva obra", *Manuscrits*, 10 (1992), p. 331-371; P. H. FREEDMAN I F. SABATÉ, "Jaume Caresmar i les fonts històriques de l'església catalana", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 51 (2007-2008), p. 13-38 (p. 25); J. ALTURO, "Caresmar, Jaume", en: *Diccionari biogràfic de l'Acadèmia de Bones Lletres* (Barcelona: Reial Acadèmia de Bones Lletres), 2012, p. 101-102; P.H. FREEDMAN, "The study of medieval past in eighteenth century Catalonia: the legacy of Jaume Caresmar", en: *Medieval studies in honour of Peter Linehan* (Firenze: SISMEL-Edizioni del Galluzzo, 2018), p. 778-808.

Edició: Editada per lliuraments al *Periodico Universal de de Ciencias, Literatura y Artes* (1821); compilada el mateix any a: J. CARESMAR, *Carta ... al muy ilustre Sr. D. Manuel de Terán, barón de la Linde... en la cual se prueba ser Cataluña en lo antiguo más poblada, rica y abundante que hoy* (Barcelona: Josep Torner, 1821); IDEM, *Carta al Barón de la Linde*, [transcripció de J. RUBIÓ I LOIS], introducció de J. REGLÀ (Barcelona: Associació de Bibliòfils, 1959); IDEM, *Idem*, estudi introd. De J. MERCADER (Igualada: Centre d'Estudis Comarcals, 1979).

Descripcions: F. AGUILAR PIÑAL, *Bibliografía de autores españoles del siglo XVIII* (Madrid: CSIC, 1981-2001), vol. 2, núm. 1697 (Caresmar); MCEM 1730 (M. Toldrà).

Nota: Altres còpies a BC ms. 1545 i Fons de la Junta de Comerç, JC 143bis; Madrid, Real Biblioteca, ms. 2-y-5 i ms. 2-F-9; Madrid, Real Academia de la Historia, ms. 9/4013, doc. 5; Madrid, Biblioteca de Palacio, ms. 2525 i 2649; Ripoll, Biblioteca Lambert Mata, ms. CXLIV.

• *Quart lot (1915)*

Ms. 352

Compendi historial. Versió catalana de l'*Histoire ancienne jusqu'à César*, atribuïda a Wauchier de Denain, amb interpolacions del traductor. Mitjan segle XV (ca. 1440-1470).

Interpolacions:
f. 152v-179v: SÈNECA, *Dels fets de Medea e de Jason*.
f. 364v-383: ANTONI CANALS, *Raonament d'Escipió i Aníbal*.

[1] 454 f. [3] (numeració d'origen cccliii f.); 305 x 220 mm. Pautat de caixa a la mina de plom. Reclams al quadern. A l'angle inferior dret restes de signatura de quadern, primer alfanumèrica (a-z^{12}) i a continuació 15 quaderns amb signatura numèrica (i-iv, v-viii, ix^{o}-xii, xiii-xvi, xvii-xx, xxi-xxiiii, xxv-xxviii, xxix^{o}-xxxii, xxxiii-xxxvi, xxxvii-xl, xli-xliiii, xlv-xlviiii, xlix^{o}-lii, liii-lvi, lvii-lx^{12});); a l'angle inferior del f. 277v (z^{12}v) nota "finit / [fos] és lo conte primer". Postil·les marginals. Espais en blanc per a les caplletres. Rúbriques en vermell. Enquadernació en pell vermella característica de la biblioteca Sánchez Muñoz, estampada amb ferros freds d'estil mossàrab amb una estrella de David al centre sobre posts de fusta. Restes de tanques metàl·liques. Talls en vermell. Títol al llom en un teixell de paper: "Coronicas del mundo / manuscripto en catalan".

Procedència: Havia pertangut a Pedro Sánchez Muñoz; al f. 1, nota dietarística: "A tretze dimarts a las quatre oras après mitgorn vingué terratramol en Terol per dos vegades. Digous, a quatorze de marts any m cccclxxi a las quatre oras apres mig jorn vingué terratràmol en Tarol per tras veguades escrit per mi Bernat Albertí". Compra al llibreter Salvador Babra (4rt lot).

Estat de conservació: Restauració antiga. Llom desenganxat, pendent de restaurar.

Bibliografia: Sobre el volum a la biblioteca Sánchez Muñoz, vegeu C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 31, nota 89a; J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III p. 255; C. J. WITTLIN, "Noticias del archivo medieval de la família Sánchez-Muñoz, de Teruel", *Teruel*, 44 (1970), p. 5-25 (13-14). Sobre el *Compendi*, vegeu M. OLIVAR, "Una versió catalana de Waucher de Dénain", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 6 (1920-1922), p. 365-366; M. COLL I ALENTORN, "Les cròniques universals catalanes*", Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 34 (1971-1972), p. 43-50; G. NAVARRO, "Faula, història i

exemplaritat: dues compilacions catalanes de la *Histoire ancienne jusqu'à César*", en: *Actes del VII Congrés de l'Associació Hispànica de Literatura Medieval* (Castelló: Universitat Jaume I, 1999), vol. III, p. 79-90; EADEM, "Les *Històries troyanes* dins del Compendi historial copiat al ms. 352 de la Biblioteca de Catalunya: un model de ficció per a la història", en: *Literatura i cultura a la Corona d'Aragó (s. XIII-XV),* eds. L. BADIA, M. CABRÉ, S. MARTÍ (Barcelona: Curial: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002), p. 373-383; J. M. CACHO BLECUA, "Traduciones catalanas y aragonesas en el entorno de Juan Fernández de Heredia", *ibidem*, p. 299-318 (p. 301). Sobre Canals, vegeu K. REINHARDT i H. SANTIAGO-OTERO, *Biblioteca bíblica ibérica medieval* (Madrid: CSIC, 1986), núm. 20, p. 101-103. Sobre la interpolació de Sèneca, vegeu T. MARTÍNEZ I ROMERO, "Sobre l'autoria de la traducció catalana de les Tragèdies de Sèneca", en: *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, 11 (1985) [=*Miscel·lània Antoni Badia i Margarit*, 3], p. 135-156.

Edició: La interpolació de Sèneca ed. dins L. A. SÈNECA, *Tragèdies*, ed. i introd. T. MARTÍNEZ ROMERO (Barcelona: Barcino, 1995) (Els Nostres Clàssics. B, 14-15); fragments de la *Història troiana* editats per J. M. PERUJO MELGAR en: "El rastre de la *Historia destructionis Troiae* de Guido delle Colonne en la versió catalana de la *Histoire ancienne jusqu'à César* del ms. 352 de la Biblioteca de Catalunya", *Troianalexandrina*, 17 (2017) p. 23-58.

Descripcions: S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998) (Rubrica, Paleographica et Diplomatica Studia, 7), p. 521-559 (núm. 35, p. 529); J. BENAVENT, *Biblioteca dispersa: manuscrits i incunables valencians dels segles XIV al XVII* (València: Goaprint, 2007), p. 96; L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 45.1.1.; BITECA manid 1432. Sobre la interpolació d'Antoni de Canals, vegeu P. BOHIGAS, "El repertori de manuscrits catalans de la Institució Patxot", *Estudis Universitaris Catalans*, 16 (1931), p. 93-111; M. VILLAR RUBIO, *Códices petrarquescos en España* (Padova: Antenore, 1995) (Censimento dei Codici Petrarcheschi, 1), p. 17-22; L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 100.1.1.; *Fourteenth-century classicism: Petrarch and Bernat Metge*, ed. L. CABRÉ, A. COROLEU, J. KRAYE (London: The Warburg Institute; Turin: Nino Aragno Editore, 2012) (Warburg Institute Colloquia, 21), p. 43 (n. 2), 55.

Ms. 353

Crònica aragonesa. Resum de la versió catalana de la Crònica de Sant Joan de la Penya, des de Ramon Berenguer III a Alfons IV. Als f. 28-32 inclou la llegenda de l'enterrada viva. Incompleta. En aragonès. 3er quart del segle XV (ca. 1458-1479).

32 f. (foliació antiga al verso, centrada al marge superior dels folis, 206-219, 221-238); 225 x 160 mm. Text a dues columnes. Reclam al f. 32, centrat i dins d'un cartutx. Espai en blanc reservat per a les caplletres. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, anys 40). Títol al llom: "Fragmento de la crónica aragonesa".

Procedència: Segons F. López Rajadel, havia pertangut al llinatge dels Marcilla de Terol, d'on hauria pasat a l'arxiu de la Santa Limosna. Segons Wittlin, hauria pertangut a la biblioteca de la família Sánchez Muñoz. Compra al llibreter Salvador Babra (4rt lot).

Conservació: En molt mal estat, amb taques d'humitat i alguns forats; restaurat amb vel.

Bibliografia: Sobre el volum a la biblioteca Sánchez Muñoz, vegeu C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], potser p. 20, núm. 35 i p. 28, núm. 38 (nota 36). Sobre la relació entre jueus i cristians, vegeu D. NIRENBERG, "Conversion, sex and segregation: Jews and Christians in medieval Spain", *The American Historical Review*, 107/4 (2013), p. 1065-1093. Sobre la llegenda de l'enterrada viva i els amantes de Terol, vegeu F. LÓPEZ RAJADEL, "Los amantes de Teruel: una adaptación literaria del siglo XV", *Aragonia Sacra*, 11 (1996), p. 63-89; IDEM, *Amor falso, amor verdadero: la enterrada viva de Alfambra y los amantes de Teruel = False love, true love: the Alfambra woman buried alive and the lovers of Teruel* (Teruel: Aragón Vivo, 2010); M. A. RAMOS-GASSMANN, "A intenção da inscrever na memória colectiva: o successo textual do motivo a mulher de Salomão na narrativa histórica portuguesa", en: *Anais do XXII Congresso Internacional da Congresso Internacional da Associação Brasileira de Professores de Literatura Portuguesa (ABRAPLIP)* (Bahía: Universidad Federale da Bahía, 2011), p. 625-653 (628, 639); M. R. FERREIRA, "Entre la terre et la guerre: Salomon, Tristan et les mythes d'alternance dans l'Espagne de la

Reconquête", *E-Spania*, 16 (Décembre 2013) (https://journals.openedition.org/e-spania/22602, consulta 7 de gener 2025); S. BARTON, *Conquerors, brides, and concubines* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2015), p. 117.

Edició: Edicions parcials per R. FOULCHÉ-DELBOSC, A. HAGGERTY KRAPPE, "La légende di roi Ramire", *Revue Hispanique*, 78 (1930), p. 487-543; M. ALVIRA CABRER, *Pedro el Católico, rey de Aragón y conde de Barcelona (1196-1213): documentos, testimonios y memoria histórica* (Zaragoza: Institución Fernando el Católico, 2010), vol. IV, p. 1709-1710. F. 1-27v (Crònica de San Juan de la Peña) editats per M. DE RIQUER, "Crónica aragonesa del tiempo de Juan II", *Analecta Sacra Tarraconensia*, 17 (1944), p. 1-29. F. 28-32v (Leyenda de la enterrada viva) editats per IDEM, "Una versión aragonesa de la leyenda de la enterrada viva", *Revista de Bibliografía Nacional*, 6 (1945), p. 241-248. Edició íntegra per F. LÓPEZ RAJADEL. *Libro del linaje de los Marcilla, señores de Escriche* (Teruel: Instituto de Estudios Turolenses, 2016) (Monografías Turolenses) (descripció p. 18-24, edició p. 143-178).

Descripcions: G. AVENOZA, *Repertori dels manuscrits en llengües romàniques conservats en biblioteques barcelonines* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991) (Tesis Doctorals Microfitxades, 868), p. 268-273; S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998) (Rubrica, Paleographica et Diplomatica Studia, 7), p. 521-559 (núm. 55, p. 531); BETA Manid 3072.

Ms. 354

GUIDO DELLE COLONNE, *Historia destructionis Troiae*. Al f. 1: "*Incipit prologus super Istoria Troyana composita per judicem Guidone de Columpna Messanensis rubrica*". Al colofó "Ffinito libro laus sit et gloria Christo. Amen". Segle XIV.

107 f.; 270 x 210 mm. Reclams al quadern (f. 12, 26, 42, 58, 74, 90, 100,). Algunes esmenes marginals coetànies; algunes manícules. Espais en blanc per les caplletres amb lletra d'espera. Rúbriques en vermell. Enquadernació en pell sobre fusta del segle XV, restes de cinc caboixons a cada pla, restes de tanques metàl·liques. Títol al llom sobre etiqueta en paper "Historiae troyanae latin manuscripta" i en una altra etiqueta "ms.". Protegit per una capsa oberta (BC).

Procedència: Havia pertangut a la família Sánchez Muñoz, de Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (4rt lot).

Estat de conservació: Coberta malmesa, llom desenganxat.

Bibliografia: C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2] p. 19, nota 32 (indica 345, error de picada) i p. 7, núm. (B)20; J. M. PERUJO MELGAR, "Anàlisi comparativa de dues traduccions hispàniques catalana i castellana de la *Historia destructionis Troiae* de Guido delle Collonne", en: *Literatures ibèriques medievals comparades = Literaturas ibéricas medievales comparadas* (Alacant: Universitat d'Alacant, Sociedad Española de Literatura General y Comparada [SELGYC], 2012), p. 353-365.

Edicions: GUIDO DE COLUMNIS, *Historia destructionis Troiae* ed. N. E. GRIFFIN (Cambridge (Mas.): The Mediaeval Academy of América, 1936) (The Mediaeval Academy of America, 126) [2a. ed. 1970].

Nota: En la seva edició, Griffin diu haver examinat 94 manuscrits, i haver-ne localitzat a Europa 42 més (J. M. PERUJO MELGAR, *Les* Històries troianes *de Jaume Conesa, traducció catalana de la* Historia destructionis Troiae *de Guido delle Colonne*, tesi de doctorat (Alacant: Universitat d'Alacant, 2013), p. 42).

Ms. 355

Recull factici de textos històrico-literaris, fets en l'entorn de Juan Fernández de Heredia. Catalunya-Aragó. Darrer quart segle XIV (anterior a 1396).

355/1

F. 1-53v: SAL·LUSTI, *Bellum Iugurtinum*. Traducció catalana, base de la versió aragonesa inclosa com a llibre VIII de la *Grant Cronica de Espanya* de Fernández de Heredia.

Edicions: M. LLUCH JUNCOSA, *El Jugurta català del segle XIV*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2003).

Bibliografia: A. RUBIÓ I LLUCH, "Joan I humanista i el primer període de l'humanisme català", *Estudis Universitaris Catalans*, 10 (1917-1918), p. 1-117 (67-68); R. AF GEIJERSTAM, "Sobre Heredia i el bibligüisme medieval aragonès-català", en: *Actes del Cinquè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1980), p. 496-510; M. LLUCH, "Editar el Jugurta català del segle XIV: un plantejament metodològic", *Cultura Neolatina*, 54/3-4 (2004), p. 559-593.

Descripció: A. COROLEU, "A preliminary survey of Greek and Latin historians in translation in the Iberian Peninsula (c.1360–1599)", *Bulletin of Spanish Studies,* 81 (7-8) (2004), p. 897-912, núm. 9-a (p. 905); L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 112.1.1.

355/2

JUAN FERNÁNDEZ DE HEREDIA, *Grant Cronica de Espanya*. Esborrany de treball. En aragonés.

1. f. 54-59: Fragment del llibre IX, basats en Sertori.

2. f. 59-123v: Fragment del llibre X, basats en Cèsar.

3. f. 124-224: Fragment dels llibres XI i XIV, corresponents a la història dels gots.

Bibliografia: R. AF GEIJERSTAM, "*La Grant Cronica de Espanya:* problemas de su edición y estudio", en: *Juan Fernández de Heredia y su época* (Zaragoza: Institución Fernando el Católico, 1996), p. 155-169; I. FERNÁNDEZ-ORDÓÑEZ, "Manuscritos historiográficos 'de autor'", *Los códices literarios de la Edad Media: interpretación, historia, técnicas y catalogación*, dir. P. M. CÁTEDRA (Salamanca: Cilengua, Instituto de Historia del Libro y de la Lectura, 2009), p. 91-125 (p. 97, nota 8).

Edicions: R. AF GEIJERSTAM, *La Grant Cronica de Espanya: libros I-V, por Juan Fernández de Heredia* (Upsala: Alquist, 1964) (descripció p. 50-58).

Descripcions: J. SIMON DÍAZ, *Bibliografia de la literatura hispànica,* 2a ed., vol. III.1 (Madrid: CSIC, Instituto Miguel de Cervantes, 1963), núm. 2360; J. M. VIÑA LISTE, ed., *Cronología de la literatura española. I. Edad Media* (Madrid: Catedra, 1991), p. 53-54, núm. 109.

Nota: Una altra còpia, corresponent a un estadi de redacció posterior, Madrid, BN, ms. 10133.

Paper, [4], 224, [5] f.; 285 x 230 mm. Lletra gòtica bastarda. Diverses mans; amb esmenes i cancel·lacions. Reclams al quadern. Enquadernació en pergamí del segle XVI, amb celles i tanques de badana, als plans un romb inscrit en un rectangle, ambdós a doble filet a tinta granat i filets a tinta al llom imitant els nervis. Talls jaspiats de marró. Títol al llom: "Historia Gagurtina manuscripto".

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca Sánchez Muñoz, de Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (4rt lot).

Estat de conservació: Segons P. Bohigas, falten el 1er foli de guarda, i 2 folis entre els f. 14 i 15, i altres 2 entre els f. 46 i 47. Guillotinat, amb pèrdua de notes marginals en alguns folis. Els primers folis afeblits, amb algun estrip i les vores malmeses. Taques d'humitat. Algunes galeries de paràsits.

Bibliografia: J. VIVES I GATELL, "Juan Fernández de Heredia, Gran Maestre de Rodas", *Analecta Sacra Tarraconensia*, 3 (1927), p. 121-192; R. AF GEIJERSTAM, "Un esbozo de la *Grant Cronica de Espanya* de Juan Fernández de Heredia", *Studia Neophilologica*, 32 (1960), p. 80-105; C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 17, núm. 12 (nota 23); J. RIERA, "Catàleg d'obres en català traduïdes al castellà durant els segles XIV i XV", *Segon Congrès Internacional de la Llengua Catalana (1986)*, tom VIII: *Àrea 7: Història de la llengua* (València: Institut de Filologia Valenciana, 1989), p. 709; J. M. CACHO BLECUA, "Traduciones catalanas y aragonesas en el entorno

de Juan Fernández de Heredia", en: *Literatura i cultura a la Corona* d'Aragó, a cura de L. BADIA, M. CABRÉ i S. MARTÍ (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002), p.299-318 (p. 310).

Descripcions: P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 485; G. AVENOZA, *Repertori dels manuscrits en llengües romàniques conservats en biblioteques barcelonines* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991) (Tesis Doctorals Microfitxades, 868), p. 274-281; EADEM, "Registro de filigranas de papel en códices españoles (cont.)", *Incipit*, 8 (1993), núm. 64; S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998) (Rubrica, Paleographica et Diplomatica Studia, 7), p. 521-559 (núm. 28, p. 528; núm. 40, p. 529); BITECA manid 1828.

Ms. 356

VALERI MÀXIM, *Les gestes dels Romans*. Traducció al català d'Antoni Canals de *Facta et dicta memorabilia*. Al f. 1, anotacions sobre el llibre, probablement de Sánchez Muñoz. Al f. 2-3, taula de contingut: "Sequntur rubrice primi libri". 3r quart del segle XV.

F. 5-6: Proemi.
F. 6-24v: Llibre I.
F. 24v-48v: Llibre II.
F. 48v-58v: Llibre III.
F. 58v-f. 88: Llibre IIII.
F. 88-109v: Llibre V.
F. 110-132v: Llibre VI.
F. 132v-149v: Llibre VII.
F. 149v-168: Llibre VIII.
F. 168-185v: Llibre VIIII.

185 f. (numeració antiga clxxxiii f.); 280 x 215 mm. Text a dues columnes. Titulus currens. Reclams al quadern. Nombroses anotacions marginals d'almenys dues mans del segle XVI, en català i en llatí. Algunes astes de lletres de la línia superior elevades i ornades. Caplletres i rúbriques en vermell. Espais en blanc per a les caplletres amb lletra d'espera. Inicials realçades amb safra. Enquadernació en pergamí del segle XVI, amb celles i tanques de badana, als plans un romb inscrit en un rectangle, ambdós a doble filet a tinta. Talls jaspiats de marró. Títol manuscrit al llom: "Valerio Maximo manuscripto en catalan" i filets a tinta imitant els nervis.

Procedència: Havia pertangut a la família Sánchez Muñoz, de Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (1915, 4rt lot).

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://cdm21058.contentdm.oclc.org/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/288863, consulta 7 de gener 2025).

Estat de conservació: Guillotinat.

Bibliografia:. R. FONTANALS i M. LOSANTOS, *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2007), p. 106; Sobre el volum a la biblioteca Sánchez Muñoz, vegeu C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 16, núm. 4 (nota 17); J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III, p. 250. Sobre Canals i la traducció del Valeri Màxim, vegeu T. KAEPPELI, *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi* (Roma: ad S. Sabinae, 1970-1993), vol. I, p. 106; L. ROBLES, "Antonio Canals", *Escritores dominicos de la Corona de Aragón: siglos XIII-XV* (Salamanca: Universidad Pontificia, 1972), p. 183-192 (p. 186-187); K. REINHARDT i H. SANTIAGO-OTERO, *Biblioteca bíblica ibérica medieval* (Madrid: CSIC, 1986), núm. 20, p. 101-103. G. AVENOZA, "La recepción de Valerio Máximo en las Coronas de Castilla y Aragón en el Medioevo", *Euphrosyne*, 26 (1998), p. 241-252; H. ROVIRA I CERDÀ, "Les intervencions de Canals en el primer llibre de Valeri Màxim", en: *Literatures*

ibèriques medievals comparades = Literaturas ibéricas medievales comparadas (Alacant: Universitat d'Alacant: Sociedad Española de Literatura General y Comparada [SELGYC], 2012), p. 381-395.
p. 381-395.

Edicions: R. MIQUEL I PLANAS, *Llibre anomenat Valeri Máximo dels dits e fets memorables* (Barcelona: Biblioteca Catalana, 1914); edició parcial a H. ROVIRA I CERDÀ *El Valeri Màxim d'Antoni Canals: estudi i edició (llibres I-V)*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2014).

Descripcions: D. M. SCHULLIAN, "A revised list of manuscripts of Valerius Maximus", *Medioevo e Umanesimo. Padova*, 45 (1981) [=*Miscellanea Augusto Campana*], p. 697; A. COROLEU, "A preliminary survey of Greek and Latin historians in translation in the Iberian Peninsula (c.1360–1599)", *Bulletin of Spanish Studies*, 81 (7-8) (2004), p. 897-912, núm. 12-a (p. 906); L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 121.1.1.; BITECA manid 1875.

Nota el primer quadern, amb les rúbriques, afegit posteriorment.

Ms. 357

BRUNETTO LATINI, *Llibre del tresor*. Traducció al català de Guillem de Copons. Al f. 1, colofó: "Ffecit en València lo primer jorn de maig de l'any M CCCC XVIII". Al f. 1-7v, taula de contingut. València, 1418.

> F. 1-7v: Taula de contingut.
> F. 11-106: "*Comença lo libre del tresor lo qual compilà mestre Brunet Latino de Fflorència e parla de la naxença de totes coses. Libre primer, e ha cxcvi capítols*".
> F. 107-212v: "*Capitol primer comença lo segon libre del tresor qui parla de vicis e de virtuts*".
> F. 213-293v: "*Capítol primer [del llibre tercer] Ací comença Retòrica, qui mostra a ben parlar*".
> Al f. 293v: "Ací fenex lo libre del tresor que feu mestre Brunet Latino de Fflorència a Deu ne sia donada honor et glòria".

293 f. (precedit per 8 i seguit per 13 f. en blanc, f. 8-10v, 106v en blanc); 295 x 215 mm (caixa 140 x 172 mm, intercolumni 18 mm). Text a dues columnes. Reclams al quadern. Signatures de quadern al verso dels folis, en caràcters hebreus. Algunes postil·les, en vermell. Algunes anotacions marginals de mà de finals del segle XV-principis del segle XVI. Caplletres alternades en blau i vermell. Rúbriques en vermell. Enquadernació en pell vermella sobre fusta estampada en fred amb motius mudèjars, claus als plans anteriors i posteriors, restes de tanques metàl·liques, característica de la biblioteca Sánchez Muñoz. Títol al llom sobre una etiqueta en paper: "Tesoro di maestro Brunet latino en lengua catalana manuscripto"; al pla anterior restes d'una etiqueta. Protegit per una capsa oberta (BC).

Procedència: Havia pertangut a Pedro Sánchez Muñoz, de Terol. Compra al llibreter Salvador Babra (1915, 4rt lot).

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://cdm21058.contentdm.oclc.org/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/287435, consulta 7 de gener 2025).

Estat de conservació: Llom malmès.

Bibliografia: Sobre el volum a la biblioteca Sánchez Muñoz, vegeu C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 18, núm. 13 (nota 24); J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III, p. 251, 260 (A 13 = B 53); C. J. WITTLIN, "Noticias del archivo medieval de la família Sánchez-Muñoz, de Teruel", *Teruel*, 44 (1970), p. 5-25 (7). Sobre el text de B. Latini, vegeu D. E. PRINCE, "Textual history of the Livres dou tresor", *Manuscripta*, 37 (3) (nov. 1993), p. 276-289; J. BOLTON HOLLOWAY, *Twice-told tales: Brunetto Latino and Dante Alighieri* (New York: Peter Lang, 1993), p. 142; C. WITTLIN, "Les traduccions catalanes medievals del Tresor de Brunetto Latini", en: *A scuola con Ser Brunetto: indagini sulla recezione di Brunetto Latini dal Medioevo al Rinascimento* (Firenze: SISMEL, Edizioni del Galluzzo, 2008), p. 167-176; C. ALVAR, "Brunetto Latini, Livres dou

tresor", en: *Traducciones y traductores: materiales para una historia de la traducción en Castilla durante la Edad Media* (Alcalá de Henares: Centro de Estudios Cervantinos, 2010), p. 292-295.

Edicions: Manuscrit base de l'edició de C. J. WITTLIN, *Llibre del tresor, per Brunetto Latini, versió catalana de Guillem de Copons* (Barcelona: Barcino, 1971-1989), 4 vols (Els Nostres Clàssics, 102, 111, 122 i 125).

Descripcions: P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 485; L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 27.1.1.; BITECA manid 1619.

Nota: Segons C. Wittlin, els ms. 228 (Ciceró, Oficis), 352 (Wauchier de Denain) i 1716 (Decameró) són del mateix copista.

Ms. 358

"*Apuntamentos del linaje y casa de los Piqueres*". Notes genealògiques. Mitjan segle XVII.

12 f.; 150 x 95 mm. Enquadernació en tela grisa del segle XX.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (4rt lot).

Estat de conservació: Taques d'humitat.

Ms. 359

JOAN BOSCÀ, *Cançoneret*. En castellà i català. 1a meitat del segle XVI.

1. F. 1-1v: "*Coblas hechas sobre* Siéntome tal en miraros / que dolor tengo de mí; / ¡quién pudiese holvidaros / par'acordarse de sí!' *Glosa*". Incipit: "Trasportado en la figura". Incomplet.
2-3. Textos afegits posteriorment.
2. F. 2: Exercicis de traducció llatí-català.
3. F. 2v-3: Esborrany d'una carta, en català
4. F. 3v-11: "*Coblas hechas por Boscán*". Incipit: "A tanto disimular".
5. F. 11-14v: "*Glossa de Boscán sobre* Justa fue mi perdición verte". Incipit: "Bien supo ell amor que yzo".
6. F. 15v: "*Canción del mesmo*". Incipit: "Manya deve ser de amor".
7. F. 16: "*Otra*". Incipit: "El que de vos se partiere".
8. F. 16v-19: "*Coblas echas por Aonés*". Incipit: "D'amor, qu'en mi pensamiento".
9. F. 19v-35: "*Obra llamada* Ospital de Amor *echa por Boscán*". Incipit: "Como en pena siempre velo". Incomplet.
10. F. 35v: "*Coplas* [corregit sobre coblas] *de Boscán enbiadas a su amiga*". Incipit: "Aunque ya más no se cuente". Incomplet.
11. F. 36-37: Esborrany d'una carta i comptes afegits posteriorment, de la mateixa mà que als f. 2-3
12. F. 37v: "*Soneto*". Incipit: "¡O muerte!, di, qué speras de llevarme".
13. F. 38: "*Soneto*". Incipit: "Quexosos mil leales amadores".
14. F. 38v: "*Soneto*". Incipit: "¡Ay, coraçón, ingrata es quien te lleva!".
15. F. 39: "*Octava rima*". Incipit: "Jamás, señora, puedo mejorarme".
16. F. 40: "*Octava rima*". Incipit: "Ya no te falta, amor, sino matarme".
17. F. 40v: "*Esparce*". Incipit: "Dos penssaments ma pe[n]ss·an tant torbada".
18. F. 41: "*Soneto*". Incipit: "No ssé ni puedo ya, señora mía".
19. F. 41v-42: Sonet. Incipit: "Dissimulando voy con alegría". Al f. 41v, variants del v. 6.

20. F. 42v-43: Sonet. Incipit: "Provado é muchas vezes, en diez años". Al f. 42v, variants de diversos versos.
21. F. 43v: "*Canción*". Incipit: "Villa, y luego en aquel ver".
22. F. 44: "*Soneto*". Incipit: "Un tiempo yo pensé y tuve por cierto".
23. F. 44v-45: Cobles. Incipit: "Pues que no sé qu'é de azer".

45 f.; 150 x 105 mm. Algunes esmenes. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, anys 1930).

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (4rt lot).

Estat de conservació: Foli 36 mutilat. Taques d'humitat. Restaurat.

Reproducció: Edició facsímil dels folis del cançoner a la fi de M. DE RIQUER, *Juan Boscán y su cancionero barcelonés* (Barcelona: Archivo Histórico, 1945).

Bibliografia: A. ROSSICH, "La introducció de la mètrica italiana en la poesia catalana", *Els Marges*, 35 (1986), p. 3-20; E. DURAN, "Defensa de la pròpia tradició davant d'Itàlia al segle XV", en: *Miscel·lània Joan Fuster* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; València: Tres i Quatre, 1993), vol. III, p. 241-265; R.A. DIFRANCO, J. J. LABRADOR HERRÁIZ, "Boscán, Juan", en: *Diccionario filológico de literatura española: siglo XVI*, dir. P. Jauralde Pou (Madrid: Castalia; Barcelona: Edhasa, 2009).

Edició: M. DE RIQUER, *Juan Boscán y su cancionero barcelonés* (Barcelona: Archivo Histórico, 1945); vegeu també J. BOSCÀ, *Las obras de Boscán de nuevo puestas al día y repartidas en tres libros* (Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona, 1993).

Descripcions: E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 185-186; MCEM 52.

Exposicions: BIBLIOTECA CENTRAL, *Homenaje a Boscán en el IV centenario de su muerte (1542-1942): catálogo de la exposición bibliográfica* (Barcelona: Casa Provincial de Caridad, 1944), p. 15-16 (inclou descripció del ms.).

Ms. 364

JACINT VERDAGUER, *Jovenívoles*. Ca. 1860-1874.

74 f.; 210 x 135 mm. Enquadernació en mitja pell estampada amb ferros daurats, feta a la llibreria L'Avenç.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (4rt lot). Prové del traspàs de la tipografia i llibreria de L'Avenç (1915)

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/35020, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: N. GAROLERA, *Sobre Verdaguer* (Barcelona: Empúries, 1996), p. 54, n. 12; A. GUDAYOL, "Manuscrits verdaguerians de la Biblioteca de Catalunya: petita història de registres, signatures i bibliotecaris", *Anuari Verdaguer*, 11 (2002), p. 413-431.

Edició: J. VERDAGUER, *Jovenívoles* (Barcelona: Ilustració Catalana, [1925]).

Descripció a: J. VERDAGUER, *Poesies juvenils*, ed. N. GAROLERA (Vic: Patronat d'Estudis Ausonencs, 1996), p. 18-19 (f. 1, ed. dins *id.*, p. 84-87).

Ms. 365
JACINT VERDAGUER. *Rondalles*. Ca. 1896-1902.

365/1
F. 1-81: Versió en net de les narracions 44-84 de *Rondalles*.

365/2
F. 82-89: Textos en prosa.
1. F. 82-83: "*Posta de sol*".
2. F. 84-85: Text hagiogràfic sobre sant Pasqual Bailon.
3. F. 86-89: "*Aguiló*".

365/3
F. 91-107, *Què diuen els ocells*. Versions en net.

107 f. (numeració antiga en blau); diverses mesures. Enquadernació en mitja pell i tela verda, al llom *L'Avenç* i a coberta *Rondalles* i l'escut amb quatre barres present a la portada de l'edició de l'Avenç.

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (4rt lot). Traspàs del fons editorial de la Llibreria i tipografia l'Avenç (1915).

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/34797, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: N. GAROLERA, *Sobre Verdaguer* (Barcelona: Empúries, 1996), p. 205; A. BOSCH I RODOREDA, "Les *Rondalles* de Jacint Verdaguer: de l'anhel de joventut a l'edició pòstuma", *Anuari Verdaguer* (1995-1996), p. 343-352; A. GUDAYOL, "Manuscrits verdaguerians de la Biblioteca de Catalunya: petita història de registres, signatures i bibliotecaris", *Anuari Verdaguer*, 11 (2002), p. 413-431.

Edicions: J. VERDAGUER, *Rondalles*, ed. a cura de J. MASSÓ I TORRENTS (Barcelona: L'Avenç, 1905); IDEM, *Rondalles*, ed. d'A. BOSCH RODOREDA (Barcelona: Barcino, 1992); f. 82-83, IDEM, *Excursions i viatges*, a cura de N. GAROLERA (Barcelona: Barcino, 1991), vol. III, p. 291-295. Ms. 365/3, IDEM, *Folk-lore* (Barcelona: L'Avenç, 1907).

Descripcions: Descripció del ms. a J. VERDAGUER, *Excursions i viatges*, ed. N. GAROLERA (Barcelona: Barcino, 1991) (Biblioteca Verdagueriana), vol. I, p. 90; IDEM, *Rondalles*, a cura d'A. BOSCH RODOREDA (Barcelona: Barcino, 1992) (Biblioteca Verdagueriana, 20) p. 41-45.

Ms. 366
JACINT VERDAGUER, Obra en vers, publicada a títol pòstum. Ca. 1890-1902.

366/1
1.Càntic dels Càntics. Ca. 1896-1902.
18 f.; 335 x 235 mm. A la camisa, afegit, "El Jardí de Salomó".

Edició: J. VERDAGUER, *Càntic dels càntics; precedit d'Els jardins de Salomó: obra pòstuma*, pròleg de M. de Montoliu (Barcelona: L'Avenç, 1907).

Bibliografia: S. SERRALLONGA, "El càntic dels càntics de Verdaguer", *Anuari Verdaguer* (1995-1996), p. 89-113 (p. 91).

366/2
2. Els Pobres. Ca. 1898-1902.
1. "*Als pobres*". Ca. 1898-1902, alguns textos anteriors.

40 f.; 215 x 155 mm. Llibreta.
2. "*Los pobres*". Ca. 1901-1902.
30 f.; 320 x 225 mm. Llibreta.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/32189, consulta 7 de gener 2025).

Edició: J. VERDAGUER, *Els pobres; Els sants: obres pòstumes* (Barcelona: L'Avenç, 1908).

Descripció: P. TIÓ, *Catalogació de manuscrits verdaguerians de la BC* (Barcelona: BC, 1997), p. 8-11, inventari inèdit.

366/3
3. Els Sants. Ca. 1896-1900.
1. F. 1-51, "*Sants*". Ca. 1896, alguns textos anteriors.
51 f.; 215 x 155 mm. Llibreta.
2. F. 52-83, "*Sants*". Ca. 1900, alguns textos anteriors.
32 f.; 320 x 225 mm. Llibreta.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/32006, consulta 7 de gener 2025).

Edició: J. VERDAGUER, *Els pobres; Els sants: obres pòstumes* (Barcelona: L'Avenç, 1908).

Descripció: P. TIÓ, *Catalogació de manuscrits verdaguerians de la BC* (Barcelona: BC, 1997), p. 11-13, inventari inèdit.

366/4
4. Perles del Llibre d'Amic i Amat. Ca. 1894-1896.
56 f.; 310 x 215 mm. Llibreta.

Bibliografia: R. GUILLEUMAS, *Ramon Llull en l'obra de Verdaguer* (Barcelona: Barcino, 1953) (Biblioteca Verdagueriana, 2).

Edició: J. VERDAGUER, *Perles del Llibre d'Amic e d'Amat d'en Ramon Llull*, introducció de M. dels Sants OLIVER (Barcelona: L'Avenç, 1908).

Exposicions: Biblioteca de Catalunya, *Ha mester paraules e llibres*, 2016; CCCB, *La màquina de pensar. Ramon Llull i l'Ars combinatoria*, del 13 de juliol a l'11 de desembre de 2016.

366/5
5. Colom. Finals del segle XIX.
60 f.; 310 x 210 mm. Llibreta.

Bibliografia: P. BOHIGAS, "*Colom*, darrer episodi del somni atlàntic de Verdaguer", *Mediterráneo*, 9-11 (1945), p. 74-83; P. FARRÉS, *Colom de Jacint Verdaguer: contribució a l'estudi de L'Atlàntida*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma, 1992); IDEM, "Verdaguer i Colom, o de la joventut a la maduresa del poeta", *Anuari Verdaguer* (1995-1996), p. 115-134.

Edició: J. VERDAGUER, *Colom; seguit de Tenerife*, ed. J. PIJOAN (Barcelona: L'Avenç, 1907).

Mss. 366/1-5 conservats en una capsa amb el títol "Jacinto Verdaguer, Obres pòstumes, manuscrits originals, I".

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (4rt lot). Traspàs del fons editorial de la llibreria i tipografia l'Avenç (1915).

Bibliografia: A. GUDAYOL, "Manuscrits verdaguerians de la Biblioteca de Catalunya: petita història de registres, signatures i bibliotecaris", *Anuari Verdaguer* (2002), p. 413-431.

Ms. 367
JACINT VERDAGUER, Obra en prosa i en vers, publicada en part a títol pòstum. *Ca.* 1880-1901.

367/1
6. Rondalles. Ca. 1900-1901.
14 f.; diverses mesures.

Bibliografia: A. BOSCH I RODOREDA, "Les *Rondalles* de Jacint Verdaguer: de l'anhel de joventut a l'edició pòstuma", *Anuari Verdaguer* (1995-1996), p. 343-352.

Edició: J. VERDAGUER, *Rondalles*, ed. a cura de J. MASSÓ I TORRENTS (Barcelona: L'Avenç, 1905); J. VERDAGUER, *Rondalles*, ed. d'A. BOSCH RODOREDA (Barcelona: Barcino, 1992) (Biblioteca Verdagueriana, 20) (descripció del manuscrit p. 45-46).

367/2
7. Espines i flors. Ca. 1896-1898.
46 f.; 310 x 215 mm. Amb nombrosos retalls de poemes publicats a la premsa. Llibreta.

Bibliografia: P. TIÓ I PUNTÍ, "De la poesia religiosa de Verdaguer (La Gleva) al retrobament amb el poeta (Vallcarca). A propòsit d'*Al Cel*", *Anuari Verdaguer* (1995-1996), p. 289-303 (p. 297).

Descripció: P. TIÓ I PUNTÍ, *Catalogació de manuscrits verdaguerians de la BC* (Barcelona: BC, 1997), p. 14-15, inventari inèdit.

367/3
8. Flors de montanya. Ca. 1888-1900.

1. F. 1-36: "*Flors de montanya*". Versions en net amb esmenes. Inclou:
f. 9v: imprès: *Cobles de la Mare de Déu del Roure que's venera en la Masia del Bach* (Vic: Tip. Catòlica de sant Joseph).
f. 11v, imprès: *Goigs de Nostra Senyora de la Mercè* (s. l.: s.d.).
f. 12v, imprès: *Goig del beato Romeu de Llívia* (Barcelona: Tip. Catòlica, 1890).
f. 13, "*Sonnet en l'honneur de Jacme le conquerant*" Traducció al francès de *L'estatua de don Jaume*.
f. 23v, imprès: *Himne a Sant Felip Neri*. Amb traducció paral·lela al castellà de Luis Ma. de Valls.
36 f.; 305 x 215 mm. Amb retalls de poemes publicats enganxats i goigs. Llibreta.

2. F. 37-41: "*Flors de Maria*", esborranys. Inclou:
f. 38, imprès: *Cansonetas del mes de Maria* (Vic: Imp. De Ramon Anglada, 1872).
5 f.; diverses mesures.

3. F. 42-55: "*Aires del Montseny*". Versions amb esmenes.
14 f.; diverses mesures. Al f. 1, text escrit en un sobre del Centre Català de Sant Pol de Mar, amb segells. Amb alguns retalls de poemes publicats.

4. F. 56-60: "*Eucarístiques*" Versions amb esmenes.
15 f.; 315 x 220 mm.

5. F. 61-76: Versions amb esmenes de poemes religiosos publicats en diversos reculls.
16 f.; diverses mesures.

76 f.; diverses mesures. 1 llibreta i quatre plecs de folis solters; ordenació BC.

Edicions: Text **2**, J. VERDAGUER, *Flors de Maria* (Barcelona: Casa de la Caritat, 1902). Text **3**, IDEM, *Ayres del Montseny* (Barcelona: Joventut, 1901). Text **4**, IDEM, *Eucarístiques*, amb un pròleg d'A. VASSAL (Barcelona: L'Avenç, 1904).

Descripció: P. TIÓ, *Catalogació de manuscrits verdaguerians de la BC* (Barcelona: BC, 1997), p. 15-18, inventari inèdit.

367/4
9. Poesies. Ca. 1880-1900.
1. F. 1-10, Versions en net de poemes.
10 f.; 270 x 210 mm.
2. F. 11-19, Esborranys de poemes.
9 f.; diverses mesures.
3. F. 20-38, Llistes de poemes i articles de Verdaguer publicats en diverses revistes.
1. f. 20-38: Llistes de poemes i d'articles.
2. f. 37-38: JOSEP RAFAEL CARRERAS I BULBENA, Carta als senyors Ponsa i Capdevila, de l'Avenç, amb el llistat de poemes publicats a *Lo missatger del Sagrat Cor*. Barcelona, 26 agost de 1904.
19 f.; diverses mesures.
38 f.; diverses mesures. 3 plecs de folis solters; a la camisa afegit "i notes diverses".

Descripció: P. TIÓ I PUNTÍ, *Catalogació de manuscrits verdaguerians de la BC* (Barcelona: BC, 1997), p. 18-19, inventari inèdit.

Mss. 367/1-4 conservats en una capsa amb el títol "Jacinto Verdaguer, Obres pòstumes, manuscrits originals, II".

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (4rt lot). Traspàs del fons editorial de la llibreria i tipografia l'Avenç (1915).

Bibliografia: A. GUDAYOL, "Manuscrits verdaguerians de la Biblioteca de Catalunya: petita història de registres, signatures i bibliotecaris", *Anuari Verdaguer*, 11 (2002), p. 413-431.

Ms. 368
JACINT VERDAGUER, Obra en vers. Ca. 1871-1901.

368/1
10. El Trobador. Espines. Al f. 1-18, *La pomerola*. Ca. 1896.
50 f.; 210 x 155 mm. Llibreta.

Bibliografia: P. TIÓ I PUNTÍ, "De la poesia religiosa de Verdaguer (La Gleva) al retrobament amb el poeta (Vallcarca). A propòsit d'*Al Cel*", *Anuari Verdaguer* (1995-1996), p. 289-303 (p. 294-296, 298, 302).

Edició: R. TORRENTS, "Jacint Verdaguer: *La pomerola.* Primera edició i estudi", en: IDEM, *Verdaguer: estudis i aproximacions* (Vic: Eumo, 1995) (Estudis Verdaguerians, 2), p. 373-450; J. VERDAGUER, *La Pomerola*, ed. R. TORRENTS (Vic: Eumo, 2013).

Descripció: P. TIÓ, *Catalogació de manuscrits verdaguerians de la BC*. Inventari inèdit (Barcelona: BC, 1997), p. 20-21.

368/2
11. Idil·lis. Anterior a 1879.
74 f.; 215 x 160 mm. Llibreta, a la coberta "7".

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/35177, consulta 7 de gener 2025).

Edició: J. VERDAGUER, *Idilis i cants místichs*, amb un pròleg de M. MILÀ I FONTANALS (Barcelona: Llib. d'Eusebi Riera), 1879; IDEM, *Idil·lis i cants místics* , ed. N. GAROLERA (Barcelona: Columna, 2005).

Descripció: P. TIÓ I PUNTÍ, *Catalogació de manuscrits verdaguerians de la BC* (Barcelona: BC, 1997), p. 21-24, inventari inèdit.

368/3
12. Càntics I. Finals del segle XIX-principis del segle XX.
34 f.; 215 x 155 mm. Llibreta.

Bibliografia: P. TIÓ I PUNTÍ, "De la poesia religiosa de Verdaguer (La Gleva) al retrobament amb el poeta (Vallcarca). A propòsit d'*Al Cel*", *Anuari Verdaguer* (1995-1996), p. 289-303 (p. 292).

Edicions: J. VERDAGUER, *Col·lecció de càntichs religiosos per al poble* (Barcelona: Tipografia Catòlica, [ca. 1889-1890]); O. CARDONA, *Els goigs i els càntics de Jacint Verdaguer* (Barcelona: Barcino, 1986) (Biblioteca Verdagueriana, 14); J. VERDAGUER, *Càntics*, ed. de J. REQUESENS i F. CORTÈS (Folgueroles: Societat Verdaguer, 2014).

Descripció: P. TIÓ I PUNTÍ, *Catalogació de manuscrits verdaguerians de la BC* (Barcelona: BC, 1997), p. 21-24, inventari inèdit.

368/4
13. Càntics II. Ca. 1871-1878.
77 f.; diverses mesures. F. 76, imprès de la sèrie *Càntichs* (Barcelona: Llib. y Tipografía Catòlica, [1889?]).

Bibliografia: P. TIÓ I PUNTÍ, "De la poesia religiosa de Verdaguer (La Gleva) al retrobament amb el poeta (Vallcarca). A propòsit d'*Al Cel*", *Anuari Verdaguer* (1995-1996), p. 289-303 (p. 292).

Edicions: J. VERDAGUER, *Col·lecció de càntichs religiosos per al poble* (Barcelona: Tipografia Catòlica, [ca. 1889-1890]); O. CARDONA, *Els goigs i els càntics de Jacint Verdaguer* (Barcelona: Barcino, 1986) (Biblioteca Verdagueriana, 14)); J. VERDAGUER, *Càntics*, ed. de J. REQUESENS i F. CORTÈS (Folgueroles: Societat Verdaguer, 2014).

Descripció: P. TIÓ I PUNTÍ, *Catalogació de manuscrits verdaguerians de la BC* (Barcelona: BC, 1997), p. 25-26, inventari inèdit.

368/5
14. Canigó.
Nota: a la camisa anotació d'A.-J. Soberanas: "ha passat a ms. 2433".

Mss. 368-1/-5 conservats en una capsa amb el títol "Jacinto Verdaguer, Obres pòstumes, manuscrits originals, III".

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (4rt lot). Traspàs del fons editorial de la llibreria i tipografia l'Avenç (1915).

Bibliografia: A. GUDAYOL, "Manuscrits verdaguerians de la Biblioteca de Catalunya: petita història de registres, signatures i bibliotecaris", *Anuari Verdaguer* (2002), p. 413-431.

Ms. 369
JACINT VERDAGUER, Obra en vers. Ca. 1883-1895.

369/1
15. Calvari. Ca. 1893-1895.
59 f.; 210 x 155 mm. Llibreta, a l'etiqueta "4".

Edició: J. VERDAGUER, *Flors del Calvari; Llibre de consols* (Barcelona: Henrich, 1896); IDEM, *Flors del Calvari*, ed. M. A. VERDAGUER (Folgueroles: Societat Verdaguer, 2015).

Bibliografia: I. CÒNSUL, "1895, tres llibres en dansa: *Flors del Calvari*, *Sant Francesc*, *En defensa pròpia*", *Anuari Verdaguer* (1995-1996), p. 75-87 (p. 81).

Descripció: P. TIÓ I PUNTÍ, *Catalogació de manuscrits verdaguerians de la BC* (Barcelona: BC, 1997), p. 27-28, inventari inèdit.

369/2
16. Aires del Montseny; inclou esborranys de poemes d'altres reculls. *Ca.* 1883-1893.
95 f.; 205 x 145 mm. Llibreta, a l'etiqueta "3"; a la camisa, afegit: "Caritat. La millor corona, etc".

Edicions: J. VERDAGUER, *Ayres del Montseny* (Barcelona: Joventut, 1901); IDEM, *La millor corona*, ed. A. BUSQUETS I PUNSET i L.C. VIADA I LLUCH (Barcelona: L'Avenç, 1903); J. VERDAGUER, *Aires del Montseny*, ed. L. SOLDEVILA (Folgueroles: Verdaguer Edicions, 2020).

Descripció: P. TIÓ I PUNTÍ, *Catalogació de manuscrits verdaguerians de la BC* (Barcelona: BC, 1997), p. 28-30, inventari inèdit.

369/3
17. Roser de tot l'any I. Ca. 1892-1893.
102 f.; 210 x 155 mm. Llibreta, a l'etiqueta "2".

Bibliografia: P. TIÓ I PUNTÍ, "De la poesia religiosa de Verdaguer (La Gleva) al retrobament amb el poeta (Vallcarca). A propòsit d'*Al Cel*", *Anuari Verdaguer* (1995-1996), p. 289-303 (p. 290-291, 293).

Edició: J. VERDAGUER, *Roser de tot l'any* (Barcelona: La Catalana, 1894); IDEM, *Roser de tot l'any*, ed. M. C. BERNAL (Folgueroles: Societat Verdaguer, 2019).

Descripció: P. TIÓ I PUNTÍ, *Catalogació de manuscrits verdaguerians de la BC* (Barcelona: BC, 1997), p. 30-33, inventari inèdit.

369/4
18. Roser de tot l'any II. Ca. 1892.
72 f.; 210 x 160 (f. encartats 225 x 170). Llibreta, a l'etiqueta "1".

Edició: J. VERDAGUER, *Roser de tot l'any* (Barcelona: La Catalana, 1894); IDEM, *Roser de tot l'any*, ed. M. C. BERNAL (Folgueroles: Societat Verdaguer, 2019).

Bibliografia: P. TIÓ I PUNTÍ, "De la poesia religiosa de Verdaguer (La Gleva) al retrobament amb el poeta (Vallcarca). A propòsit d'*Al Cel*", *Anuari Verdaguer* (1995-1996), p. 289-303 (p. 293).

Descripció: P. TIÓ I PUNTÍ, *Catalogació de manuscrits verdaguerians de la BC* (Barcelona: BC, 1997), p. 34-38, inventari inèdit.

369/5
19. Maria. Esborranys i versions en net. Ca. 1893.
1. Esborranys i versions en net.
48 f.; 210 x 155 mm. Llibreta, a l'etiqueta "6".
2. Esborranys.
11 f.; diverses mesures.
3. Esborranys.
38 f.; diverses mesures.
97 f.; diverses mesures. 1 llibreta i 2 plecs de folis solters.

Edició: J. VERDAGUER, *Flors de Maria* (Barcelona: Casa de la Caritat, 1902).

Bibliografia: P. TIÓ I PUNTÍ, "De la poesia religiosa de Verdaguer (La Gleva) al retrobament amb el poeta (Vallcarca). A propòsit d'*Al Cel*", *Anuari Verdaguer*, 9 (1995-1996), p. 289-303 (p. 291).

Descripció: P. TIÓ, *Catalogació de manuscrits verdaguerians de la BC* (Barcelona: BC, 1997), p. 38-40, inventari inèdit.

Mss. 369/1-5 conservats en una capsa amb el títol "Jacinto Verdaguer, Obres pòstumes, manuscrits originals, IV".

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (4rt lot). Traspàs del fons editorial de la llibreria i tipografia l'Avenç (1915).

Bibliografia: A. GUDAYOL, "Manuscrits verdaguerians de la Biblioteca de Catalunya: petita història de registres, signatures i bibliotecaris", *Anuari Verdaguer* (2002), p. 413-431.

Ms. 370
JACINT VERDAGUER, Obra en vers i en prosa. Ca. 1861-1901.

370/1
20. Cançons populars. Agost de 1879.
27 f.; 210 x 155 mm. Llibreta, a l'etiqueta "3".

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/34738, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: J. M. DE CASACUBERTA, "Jacint Verdaguer, col·lector de cançons populars", *Estudis Romànics*, 1 (1947-1948), p. 89-129; F. CORTÈS, "Jacint Verdaguer: més que un text per posar-hi música", *Anuari Verdaguer* (1995-1996), p. 189-207 (f. 24v ed. a p. 201).

Edició: J. VERDAGUER, *Rondalles*, ed. d'A. BOSCH RODOREDA (Barcelona: Barcino, 1992) (Biblioteca Verdagueriana, 20) (descripció del manuscrit p. 46-49).

Descripció: P. TIÓ I PUNTÍ, *Catalogació de manuscrits verdaguerians de la BC* (Barcelona: BC, 1997), p. 41-43, inventari inèdit.

370/2
21. Adagis. Estiu de 1878.
51 f.; diverses mesures. A la camisa, afegit, "i narracions populars".

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/34633, consulta 7 de gener 2025).

Edició: J. VERDAGUER, *Rondalles*, ed. d'A. BOSCH RODOREDA (Barcelona: Barcino, 1992) (Biblioteca Verdagueriana, 20), p. 389-392 (descripció del manuscrit p. 46-49).

370/3
22. Estudis i notes. Anterior a 1886.
19 f. (seguits de folis en blanc); 220 x 175 mm. Llibreta; a la camisa afegit: "per a Canigó".

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/35654, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: P. BOHIGAS, "Manuscrits de *Canigó* de Verdaguer", *Estudis de llengua i literatura catalanes* 2 (1981) [=*Homenatge a Josep M. De Casacuberta*, 2], p. 333-366.

370/4
23. Varia I. Ca. 1871-1879.
37 f.; 215 x 160 mm. Llibreta; a la camisa, afegit, "de poesies religioses".

Bibliografia: P. TIÓ I PUNTÍ, "De la poesia religiosa de Verdaguer (La Gleva) al retrobament amb el poeta (Vallcarca). A propòsit d'*Al Cel*", *Anuari Verdaguer*, 9 (1995-1996), p. 289-303 (p. 290-292); S. SERRALLONGA, "El càntic dels càntics de Verdaguer", *Anuari Verdaguer*, 9(1995-1996), p. 89-113 (p. 89-90).

Edició: J. VERDAGUER, *Poesies juvenils inèdites*, ed. N. GAROLERA (Vic: Patronat d'Estudis Osonencs, 1996), p. 51-53, 149-189 (ed. dels f. 1, 2, 3v, 5v, 6v, 7-10, 10v, 11v, 12, 15v, 16v, 18-20v, 23v-25v, 26v, 28v-29v, 30v-31, 36).

370/5
24. Varia II. Ca. 1861-1870.
21 f.; diverses mesures. A la camisa, afegit, "de poesies jovenívoles".
Bibliografia: J. M. DE CASACUBERTA, ed., *Escrits inèdits de Jacint Verdaguer,* vol. I: *Narracions autobiogràfiques juvenils. Altres textos en prosa* (Barcelona: Barcino, 1958) (Biblioteca Verdagueriana, 4), p. 215-218 (descripció del manuscrit).

Edició: J. VERDAGUER, *Poesies juvenils inèdites*, ed. N. GAROLERA (Vic: Patronat d'Estudis Osonencs, 1996, p. 58-61, 67-69, 130-134, 190-200 (ed. dels f. 1v-2, 3v-4, 7v-9, 11-14, 15v, 16, 17, 20-20v, 21).

Descripció: P. TIÓ I PUNTÍ, *Catalogació de manuscrits verdaguerians de la BC* (Barcelona: BC, 1997), p. 43-46, inventari inèdit.

370/6
25. Varia III. Finals del segle XIX.
56 f.; 215 x 160 mm. Llibreta, a l'etiqueta "12"; a la camisa afegit: "Barcelona".

Bibliografia: F. CODINA, "*Gènesi i vicissituds de* Barcelona*, de Jacint Verdaguer*, tesi de llicenciatura (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1994), cap. IV; IDEM, "*Barcelona*, un dels darrers llibres projectats per Verdaguer", *Anuari Verdaguer* (1995-1996), p. 305-327; IDEM, "*Barcelona:* una poesia inèdita de Jacint Verdaguer presentada als Jocs Florals de 1866", *Anuari Verdaguer* (1993-1994), p. 57-80.

370/7
26. Varia IV. Ca. 1874-1876, 1899-1901.
22 f.; diverses mesures; a la camisa afegit: "Poesia diversa de caràcter religiós: Al Cel, La Millor corona".

Bibliografia: P. TIÓ I PUNTÍ, "De la poesia religiosa de Verdaguer (La Gleva) al retrobament amb el poeta (Vallcarca). A propòsit d'*Al Cel*", *Anuari Verdaguer* (1995-1996), p. 289-303 (p. 301).

Edicions: J. VERDAGUER, *La mellor corona* (Barcelona: L'Avenç, 1903); IDEM, *Al Cel: Obra pòstuma*, J. Thomàs, 1905; IDEM, *Poesies juvenils inèdites*, ed. N. GAROLERA (Vic: Patronat d'Estudis Osonencs, 1996), p. 70-77 (ed. f. 13).

Descripció: P. TIÓ I PUNTÍ, *Catalogació de manuscrits verdaguerians de la BC* (Barcelona: BC, 1997), p. 46-48, inventari inèdit.

370/8
27. Varia V. [Ca. 1861-1870].
13 f.; 220 x 160 mm. Llibreta, a l'etiqueta "8"; a la camisa, afegit, "Roca Guinarda".

Edició: J. VERDAGUER, *Poesies juvenils inèdites*, ed. N. GAROLERA (Vic: Patronat d'Estudis Osonencs, 1996), p. 136-144 (ed. f. 1-1v).

Bibliografia: J. REQUESENS, "La muntanya, un concepte de pàtria en la Renaixensa", *Anuari Verdaguer* (1988), p. 77-101.

370/9
28. Varia VI. Ca. 1896.
51 f.; 200 x 145 mm. A la camisa, afegit, "Al cel".

Bibliografia: P. TIÓ I PUNTÍ, "De la poesia religiosa de Verdaguer (La Gleva) al retrobament amb el poeta (Vallcarca). A propòsit d'*Al Cel*", *Anuari Verdaguer* (1995-1996), p. 289-303 (p. 295, 298, 302).

Edició: J. VERDAGUER, *Al cel* (Barcelona: J. Thomàs, 1905).

Descripció: P. TIÓ I PUNTÍ, *Catalogació de manuscrits verdaguerians de la BC* (Barcelona: BC, 1997), p. 48-51, inventari inèdit.

370/10
29. Varia VII. Esborranys de poemes. Ca. 1871-1882.
10 f.; diverses mesures. F. 5, imprès de la sèrie *Càntichs* (Barcelona: Llib. y Tipografía Catòlica, [1889?]).

Descripció: P. TIÓ I PUNTÍ, *Catalogació de manuscrits verdaguerians de la BC* (Barcelona: BC, 1997), p. 51-52, inventari inèdit.

Mss. 369/1-10 conservats en una capsa amb el títol "Jacinto Verdaguer, Obres pòstumes, manuscrits originals, V".

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (4rt lot). Traspàs del fons editorial de la Llibreria i Tipografia l'Avenç (1915).

Bibliografia: J. VERDAGUER, *Poesies juvenils*, ed. N. GAROLERA (Vic: Patronat d'Estudis Osonencs, 1996), p. 19-21; J. VERDAGUER, *Excursions i viatges*, ed. N. GAROLERA (Barcelona: Barcino, 1991), "Fonts i bibliografia", vol. I, p. 75; A. GUDAYOL, "Manuscrits verdaguerians de la Biblioteca de Catalunya: petita història de registres, signatures i bibliotecaris", *Anuari Verdaguer* (2002), p. 413-431.

Exposicions: *El cançoner popular català (1841-1936)* (Museu d'Història de Catalunya, novembre 2005-gener 2006) (Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2005).

Ms. 372
Sermó de sant Nicolau. 1a meitat del segle XIV.

1. F. 1-1v: Sermó de sant Nicolau.
2. F. 1v: Anotacions notarials en llatí.

Pergamí. 1 f.; 190 x 155 mm. Al recto text a tres columnes, verso a dues columnes. A l'angle superior dret figura quadrada amb ornamentació d'entrellaçats a tinta negra. Enquadernació en pergamí s. XX (BC).

Procedència: Havia pertangut a Joaquim Miret i Sans, a qui hauria estat ofert per Manuel de Bofarull. Una nota d'A.-J. Soberanas al foli de guarda diu: "Proc. probablement del ms. 198 de Ripoll (ACA), coberta posterior, cf. Miret i Sans". Compra al llibreter Salvador Babra (4rt lot).

Estat de conservació: Marge dret restaurat.

Bibliografia: J. ROMEU I FIGUERAS, "Els dos textos catalans del Sermó del bisbetó", en: *Actes del Novè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993), vol. I, p. 189-231 (Biblioteca Abat Oliba).

Edicions: J. MIRET I SANS, "El sermó de sant Nicolau", *Revue Hispanique*, 28 (1913), p. 390-395; J. ROMEU I FIGUERAS, "Sermó del bisbetó", en: *Teatre hagiogràfic* (Barcelona: Barcino, 1957), vol. I, p. 24-32 i vol. II, p. 17-24 (Els Nostres Clàssics, 79-80).

Descripcions: J. MASSÓ I TORRENTS, *Repertori de l'antiga literatura catalana*, I. *La Poesia* (Barcelona: Alpha, 1932), p. 43 (núm. X[8)]; BITECA manid 1265.

Exposicions: *Cort i mecenatge: la literatura, l'art, la música i el teatre a l'Edat Mitjana* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya: Universidad Internacional Menéndez y Pelayo, 1993).

• *Adquisicions entre 1916-1930*

Ms. 399
Recull factici de textos en grec. Segona meitat del segle XIV.

399/1
F. 1-119: PÍNDAR, Olímpiques I-XIV.
119 f.

399/2
F. 120-199: TEÒCRIT, Idil·lis I-VIII.
80 f.

199 f.; 210 x 150 mm. Postil·les marginals. Algunes anotacions interlinials. Al f. 1, escut. Inicials en vermell. Enquadernació en pell vermella estampada amb ferros daurats característica de la biblioteca de Pere Antoni d'Aragó. Talls daurats.

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca de Pedro Antonio de Aragón (al f. 1, B.R. (Biblioteca Real?), al foli de guarda, signatura antiga "Est. 1 G Nº 1", cancel·lada, i "Est. 2 G 1"), d'on passà a monestir de Poblet. El 1888 es trobava a la biblioteca Carreras de la Virreina, on fou examinat per Ch. Graux. Compra a Salvador Babra.

Bibliografia: J. VILLANUEVA, *Viage literario a las iglesias de España*, Tomo 20: *Viage a Tarragona* (Madrid: Real Academia de la Historia, 1851), p. 148; Ch. GRAUX, A. MARTIN, "Rapport sur une mission en Espagne et en Portugal", *Nouvelles Archives des Missions Scientifiques et Litteraires*, 2 (1892), p. 7; L. NICOLAU D'OLWER, "Píndar-Teòcrit. Manuscrit de la Biblioteca de Catalunya", en: *Miscel·lània Prat de la Riba* (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1923), vol. I, p. 137-144; P. PERICAY, "El manuscrito barcelonés de Teócrito", *Emerita*, 23 (1955), p. 165-181; L. POLITIS, "Le boeuf du prêtre Théodore, ou la datation du cod. Barchinonensis 399", *Emerita*, 45 (1977), p. 237-242.

Edicions: Per al ms. 399/1 (Píndar), vegeu PINDAR, *Odes*, vol. I-II: *Olímpiques*, text revisat i traducció de J. TRIADÚ (Barcelona: Fundació Bernat Metge, 1957). Per al ms. 399/2 (Teòcrit), vegeu TEÒCRIT, *Idil·lis*, text revisat i traducció de Josep ALSINA (Barcelona: Fundació Bernat Metge, 1961-1963

Descripcions: M. RICHARD, *Répertoire des bibliothèques et des catalogues de manuscrits grecs*, 2ª ed. (París: CNRS, 1958), núm. 56; A. TURYN, *De codicibus Pindarici* (Cracòvia, 1932) (*Archivium Filologiczne*, 11); J. IRIGOIN, *Histoire du texte de Pindare* (Paris, 1952) (Études et Commentaires, 13), p. 433; R. STEFEC, "Anmerkungen zu einigen zypriotisch-palästinensischen Handschriften des Athosklosters Vatopedi", *Νέα Ῥώμη*, 10 (2013), p. 109-137.

Exposicions: Biblioteca de Catalunya, *Bibliographica: documents dels segles VIII al XX* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1993), núm. 24.

Ms. 423
SALVADOR VILA, *Llibre de manescalia*, adaptació de Manuel Díez. Al foli de guarda, amb lletra del segle XIX, "Tratado del caballo compuesto por el albeitar catalan Salvador Vila. Contiene un breve tratado que sobre la mula escribió Mossen Manuel Díez, señor de Andilla, caballerizo del rey de Aragón Alfonso V, examinado y ordenado por capítulos por el citado Salvador Vila. Fragmento de un códice del siglo XV". Acèfal. Mitjan segle XV.

1. F. 4-57v: SALVADOR VILA, Tractat de manescalia (adaptació de l'obra de Manuel Díez).
2. F. 57v-60: Questionari per a exàmens de manescals.

60 f. (numeració d'origen xviii-lxx); 302 x 219 mm. Text a dues columnes. Alguna esmena. Espais en blanc per a les caplletres. Numeració i rúbriques en vermell. Enquadernació en pergamí (BC). Títol estampat al llom sobre un teixell vermell.

Procedència: El f. 2 inclou un fragment d'una carta de negocis adreçada a Mossèn Pere Destorrent. A finals del segle XIX havia pertangut a Manuel de Bofarull (L. Cifuentes). Compra a Salvador Babra (1916).

Conservació: Restaurat. Foli 2, mutilat.

Bibliografia: L. FARAUDO DE SAINT-GERMAIN, "El texto primitivo inédito del tratado de las mulas de mossén Manuel Dieç", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* (1989) p. 23-29; Y. POULLE-DRIEUX, "L'hippiatrie dans l'occident latin du XIIIe au XVe siècle", en: *Médecine humaine et veterinaire à la fin du Moyen Âge* (Genève: Droz, 1966), p. 39; L. CIFUENTES i C. FERRAGUD, "El Libre de menescalia de Manuel Dies: de espejo de caballeros a manual de albéitares", *Asclepio*, 51/1 (1999), p. 93-127; L. CIFUENTES, *La ciència en català a l'Edat mitjana* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2006), p. 149-150.

Descripcions: A. ESCUDERO MENDO, *Manuscritos de la Biblioteca de Catalunya de interés para la farmacia y las ciencias médicas, en particular el "Tresor dels pobres",* Tesis doctoral, Facultat de Farmàcia (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1993), núm. 15-16, p. 320; E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 189-190; J. BENAVENT, *Biblioteca dispersa: manuscrits i incunables valencians dels segles XIV al XVII* (València: Goaprint, 2007), p. 186, núm. 68; BITECA manid 1886; MCEM 62; Sciencia.cat DB ms119.

Edicions: El text **2** (Qüestionari), editat per L. CIFUENTES i C. FERRAGUD, "El Libre de menescalia de Manuel Dies: de espejo de caballeros a manual de albéitares", *Asclepio*, 51/1 (1999), apèndix VII, p. 121-124.

Exposicions: E. CANIBELL, *Bibliografia medical de Catalunya: inventari primer, pres dels llibres antics i moderns presentats en l'exposició bibliogràfica anexa al segon Congrés de Metges de Llengua Catalana celebrat a Barcelona del 21 al 28 de juny de 1917* (Barcelona: Associació General de Metges de Llengua Catalana), 1918, p. 453, § 2498.

Nota: Segons L. Cifuentes, podria haver pertangut a la biblioteca de Sánchez-Muñoz, de Terol; es podria tractar del núm. 78 de l'inventari de 1484 (editat per C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2]).

Ms. 448

SAL·LUSTI, Obres. Còpia de Pere Miquel Carbonell. 1472.

1. f. 1v: Notes de lectura de caire gramatical.
2. F. 2-60: "*Caii Crispi Salustii viri illustris de coniuratione Catiline proemium incipit foeliciter".* Al f. 60: " Catilinarius liber explicit, quem transcripsit Petrus Michael Carbonellus Barchinone publicus tabellio Deo gratias ".
3. F. 62-180: "*Caii Crispi Salustii viri illustris de Iugurtha rege numidarum liber feliciter incipit".* Al f. 180: " Prefatos libros duos alterum de coniuratione Catiline alterum vero de bello iugurthino ego Petrus Michael Carbonellus regia imperiali et apostolica auctoritatibus notarius publicus Barchinone manu propria transcripsi in urbe Barchinone cum intermissione aliorum negociorum scilicet intra menses duos. Finis quorum fuit die mercurii quarto kalendas augusti anno a nativitate domini millessimo quadringentesimo septuagesimo secundo…".
4. F. 180v-188: Extrets de diversos autors.

Pergamí. 188 f. (numeració d'origen clxxviiii f., f. 60v-61 en blanc); 160 x 100 mm. Nombroses postil·les i anotacions interlinials. Primera pàgina del text orlada, amb l'escut de Carbonell. Caplletres inicials de text decorades amb "bianchi girari". Algunes inicials en blau amb filigrana. Rúbriques, inicials, calderons, indicacions marginals i numeració original en vermell. Enquadernació en pell marró estampada amb ferros freds. Talls daurats.

Procedència: Al f. 60 i 180, segell amb un escut heràldic. Compra al llibreter Salvador Babra (1916).

Estat de conservació: Els primers i darrers folis molt malmesos per la humitat.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/284751, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: J. RUBIÓ, "Els autors clàssics a la biblioteca de Pere Miquel Carbonell, fins l'any 1484", en: *Miscel·lania Crexells* (Barcelona: Fundació Bernat Metge, 1929), p. 219-220; IDEM, *De l'edat mitjana al Renaixement: figures literàries de Catalunya i València* (Barcelona: Aymà, 1948), p. 169-170, làms XI i XII; D. GARRIDO VALLS, "L'escriptura humanística al Principat de Catalunya", *Faventia*, 25 (2) (2003), p. 139-169 (157-158).

Edició: SAL·LUSTI, *La conjuració de Catilina*, ed. i trad. Joaquim ICART (Barcelona: Fundació Bernat Metge, 1963) (Clàssics Grecs i Llatins, 147), p. 30;

Descripcions a: J. DOMÍNGUEZ BORDONA, *Manuscritos con pinturas: notas para un inventario de los conservados en colecciones públicas y particulares de España* (Madrid: Centro de Estudios Históricos, 1933), vol. 1, p. 52 nº 86; P. BOHIGAS, "Les manuscrits à miniatures de la Biblioteca Central de Barcelone (ancienne Bibliothèque de Catalunya)", *Librarium*, 7 (1964), 47; P. BOHIGAS, "Inventario de códices miniaturados o iluminados de procedencia catalana o existentes en bibliotecas catalanas", en: *La ilustración y la decoración del libro manuscrito en Cataluña* (Barcelona: Asociación de Bibliófilos, 1960-1967), vol. III, p. 145-223 (núm. 888) (reed. de l'article: Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 2000, p. 92); L. RUBIO, *Catálogo de los manuscritos clásicos latinos existentes en España* (Madrid: Universidad Complutense, 1984), p. 20; P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 485; E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 190-191; S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998) (Rubrica, Paleographica et Diplomatica Studia, 7), p. 521-559 (528); MCEM 64 (M. Toldrà).

Exposicions: BIBLIOTECA DE CATALUNYA, *Bibliographica: documents dels segles VIII al XX* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1993), núm. 53.

Ms. 450

"*Libro de armas general i particular de los reynos de España i principado de Cataluña*": Al marge inferior del f. 3v "la que a fet aquest llibre de armas és Rafela Puig, criada de v. Sª", al peu de l'escut de la casa del Comte de Guimerà. Principis del segle XVII (anterior a 1621).

f. 3v: Escut del comte de Guimerà.
f. 4: Escut de Climent VIII.
f. 4v: Escut de Felip III.
f. 5: Escut de l'emperador d'Alemany, i dels reis d'Hongria, Anglaterra, Hongria i França.
f. 5v-9: Escuts de cardenals.
f. 9v: Escuts de bisbes.
f. 10: Escuts de "los nueve de la fama".
f. 11-12v: Escuts de les tribus de Judà.
f. 12v-14v: Escuts de sobirans.
f. 14v-33v: Escuts de Castella.
f. 34-40: Escuts de València.

f. 40v-45: Escuts d'Aragó.
f. 45v-89: Escuts de Catalunya.
f. 89v-90: Escuts de Nàpols.
f. 90v: Escuts de Sicília.
f. 91-91v: Escuts de Flandes.
f. 92-92v: Escuts de França.
f. 93v: Imatge del portal de mar i el baluard de migdia del port de Barcelona.
f. 94-98v: "*Memorial de las armas que hizo Puch y va por el alphabeto*".
f. 99-100: "*Memoria de las armas que ay en el libro de Abe de Gracia*", remet als f. 201-361 probablement del *Libro de Armería de la Montañas de Castilla y León* de Ave de Gracia Dei, cronista de Carles V.

100 f.; 340 x 260 mm. Taules a dues columnes. Els noms de famílies han estat en bona part esmenats. Amb nombrosos escuts acolorits, quatre per pàgina. Enquadernació en pell marró, llom estampat amb ferros daurats, plans emmarcatas amb doble filet daurat, contracantells estampats amb una sanefa daurada.

Procedència: Al f. 1, exlibris imprès de la biblioteca de Vicencio de Lastanosa. Segons M. Toldrà, havia pertangut a la biblioteca de Pròsper de Bofarull. Compra al llibreter Salvador Babra (1916).

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 106-108; MCEM 65 (M. Toldrà).

Nota: segons M. Toldrà, la mà de les notes en castellà que acompanyen els escuts de Catalunya és probablement de Gaspar Galceran de Castre i de Pinós, comte de Guimerà.

Ms. 703
"*Liber sive registrum privilegiorum communitatis Turolii*". Terol, 1418-1453.

Paper i pergamí. [6], 129, [4] f. (numeració antiga 1-106, 106-132 f., f. [1-6], 104-110, [1-4] en blanc); 390 x 285 mm. Diverses mans; postil·les marginals del segle XV al marge d'alguns documents i postil·les marginals del segle XVIII al marge de cada document. Enquadernació en pergamí sobre cartró del segle XX (BC, anys 1920-1930).

Procedència: Compra a Salvador Babra (1917).

Bibliografia: V. GARCÍA EDO, "El libro de la comunidad de Teruel (1206-1533)", *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, 75 (1999) [=*Vida rural i ramadera*, a cura de G. COLON i J. SÁNCHEZ ADELL], p. 371-460; G. TOMÁS FACI, "La institucionalización de las tensiones entre campo y ciudad en Aragón (1250-1350): la acción política de las comunidades de aldeas", en: *Campo y ciudad: mundos en tensión (siglos XII-XV) = Landa eta hiria: tensioan dauden munduak (XII-XV. Mendeak)* (Pamplona: Nafarroako Gobernua, 2018), p. 39-76 (54).

Nota: cf. Ms. 707.

Ms. 707
"*Libro de la Comunidad de Teruel en el qual estan copiados muchos privilegios otorgados por los serenissimos señores reyes de Aragon a dicha comunidad*". En llatí, català i aragonès. Als f. 97v-99, taula de contingut. Terol, 1533 o posterior.

99 f. (f. 91-96 en blanc); 285 x 210 mm. Lletra humanística cursiva i gòtica rodona. Reclams al foli. Foli de títol orlat i amb escut. Caplletres de cintes i ornades a l'inici de cada apartat. Enquadernació en pergamí amb forma de carpeta, solapa ornamentada, reforços de cuir al llom. Títol al pla anterior: "Libro y registro de algunos privilegios copiados de la Comº de Teruel con cubiertas de pergaminos hay escritas en el curiosas. Está en el archivo, en el almario primero baxo del archivo de lo armario hizqu[ierdo]".

Procedència: Al pla anterior signatura d'arxiu "Caxón 40, Nº 634". Al foli de guarda "Miguel Joan Garcés, notario de la ciudad de Valencia ettc., prior de la comunidad de Teruel anyo 1613" y "De la mano de my. Bassilio Garcés, estudiante y hijo de Valencia y clérigo". Compra a Salvador Babra (1917).

Estat de conservació: Enquadernació malmesa, el darrer foli amb les vores malmeses.

Bibliografia: C. J. WITTLIN, "Noticias del archivo medieval de la familia Sánchez-Muñoz, de Teruel", *Teruel*, 44 (1970), p. 5-25 (11); V. GARCÍA EDO, "El libro de la comunidad de Teruel (1206-1533)", *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, 75 (1999) [=*Vida rural i ramadera*, a cura de G. COLON i J. SÁNCHEZ ADELL], p. 371-460.

Descripcions: G. AVENOZA, *Repertori dels manuscrits en llengües romàniques conservats en biblioteques barcelonines* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991) (Tesis Doctorals Microfitxades, 868), p. 306-309; BETA Manid 4364

Nota: cf. Ms. 703.

Ms. 770

F. A. D. C., *Triste deleytación*. Al f. 1: "Comiença el prólogo del libro llamado Triste deleytación fecho por F. A. D. C.". Text en prosa i en vers. Al foli de guarda anterior, text en català. Al foli de guarda posterior "Per lo fill de mº Masdovelles". 3r quart del segle XV (ca. 1458-1467).

198 f.; 215 x 150 mm. Pautat a la ploma. Reclams verticals al quadern. Algunes esmenes marginals. Als f. 1-19 espais en blanc amb lletres d'espera. Enquadernació en pell marró sobre fusta estampada amb ferros freds, restes d'una tanca metàl·lica. Protegit per una capsa oberta amb el títol al llom (BC).

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (1921).

Estat de conservació: Restauracions antigues.

Bibliografia: M. DE RIQUER, "Triste deleytación, novela castellana del siglo XV", *Revista de Filología Española*, 40 (1956), p. 33-65; F. VIGIER, "Le *De arte amandi* d'André le Chapelain et la *Triste deleytaçion*, roman sentimental anonymne de la seconde moités du XVe siècle", *Mélanges de la Casa de Velázquez*, 21 (1985), p. 159-174; O. IMBEY, "Un doctrinal para las doncellas enamoradas en la Triste deleytación", *Boletín de la Real Academia Española*, 66 (1986), p. 191-234; R. M. GÓMEZ FARGAS, "Peculiaridades lingüísticas aragonesas en *Triste deleytación*", *Archivo de Filología Aragonesa*, 42-43 (1989), p. 42-43; J. M. VIÑA LISTE (ed.), *Cronología de la literatura española. I. Edad Media* (Madrid: Catedra, 1991), p. 133, núm. 484; R. M. GÓMEZ FARGAS, "Triste deleytación, novela de clave", *Revista de Literatura Medieval*, 4 (1992), p. 101-122; "La dinàmica espacio-temporal como elemento estructural en Triste deleytación", en: *Actas del III Congreso de la Asociación Hispánica de Literatura Medieval* (Salamanca: Universidad de Salamanca, 1994), p. 187-196; O. IMBEY, "Hilos catalanes en la urdimbre de Triste deleytación", en: *Actes del Vuitè Col·loqui d'Estudis Catalans a Nord-Amèrica (Bloomington, 1995)* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1998), p. 153-168; O. IMPEY, "Contraria en la Triste deleytaçion: materia fundamental del Aborintio de amor y de fortuna", en: *Proceedings of the Ninth Colloquium*, A. M. BERESFORD i A. DEYERMOND, eds. (Londres: Queen Mary and Westfield College, Department of Hispanic Studies, 2000) (Papers of the Medieval Hispanic Research Seminar), p. 145-164; F. LÓPEZ RAJADEL, "Personajes aragoneses de ultratumba en Triste deleytaçion (ficción sentimental de finales del siglo XV)", *Archivo de Filología Aragonesa*, 71-73 (2015-2016), p. 73-98.

Edicions: Editat per E. M. GERLI, *"Triste deleytaçion": an anonymous Fifteenth Century Castilian romance* (Washington: Georgetown University Press, 1982); editat per R. ROHLAND DE LANGBEHN, *Triste deleytación: novel·la de F.A.D.C. autor anónimo del siglo XV* (Morón (Argentina): Universidad de Morón, 1983); V. BLAY MANZANERA, *El llibro llamado Triste deleytación en el marco poético de la ficción sentimental espanyola: estudio y edición*, tesi doctoral (Valencia: Universitat de València, 1991).

Descripcions: J. MASSÓ I TORRENTS, *L'antiga escola poètica de Barcelona* (Barcelona: Casa de la Caritat, 1922), p. 76; B. DUTTON (ed.), *Catálogo-índice de la poesía cancioneril del siglo XV* (Madison: Hispanic Seminary of Medieval Studies, 1982), núm. BC2; F. LÓPEZ ESTRADA, "Prosa narrativa de ficción", en: *Grundriss der romanischen Literaturen des Mittelalters,* vol. IX: *La littérature dans la Péninsule Ibérique aux XIVe et Xve siècles*,

ed. W. METTMANN (Heidelberg: Carl Winter, 1985) t. 2, fasc. 4, p. 15-48 (31, n. 4116); G. AVENOZA, *Repertori dels manuscrits en llengües romàniques conservats en biblioteques barcelonines* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991) (Tesis Doctorals Microfitxades, 868), p. 315-319; B. DUTTON (ed.), *El cancionero del siglo XV. C. 1360-1520* (Salamanca: Universidad de Salamanca, 1990-1991), vol. I, p. 15 (Biblioteca Española del Siglo XV. Serie Mayor, 1-7); BETA Manid 1463.

Ms. 771

"*Libre dels repartiments dels vehins de la molt noble y leal e insigne ciutat de Oriola. Fets per los sereníssims reys de Aragó*". Als f. 78-83: "*Tabla de los repartimientos, partidas y personas contenidas en el presente libro hecha por mandamiento de los señores D^or^. Thomas Rodríguez de Pisana, justicia, Nicolás Viudes, racional y jurado primero de los cavalleros, Jayme Ortiz, cavallero, Diego Limiñana Hurtado, jurado primero de los ciudadanos, D^or^. Juan Martínez Canuto, D^or^. Ginés Sans, jurados, Francisco March, síndico, D^or^ Andrés Jordi de Gascó, advogado de la ciudad, año1618*". Cos de l'obra en aragonès, títol i algunes notes en català; taula en castellà. Oriola, segle XIV; taula afegida al segle XVI.

Pergamí. [1], 83, [1] f. (dues numeracions antigues: 297 columnes i 77 f.); 415 x 280 mm. Lletra del segle XIV; anotacions marginals i taula de principis del segle XVII i del segle XVIII. Text a dues columnes. Reclams al quadern. Al f. 4, orla amb sanefa en blau i vermell, amb dos paons al marge inferior. Caplletres en vermell sobre fons blau amb filigrana. Calderons i numeració en vermell. Enquadernació en pell sobre fusta estampada amb ferros freds del segle XVI. Restes de tanques metàl·liques. Protegit per una capsa granat.

Procedència: Probablement prové de la biblioteca de la família Sánchez Muñoz, de Terol. Al llom etiqueta antiga en paper amb la signatura "Lº 2º / Nº 153". Compra al llibreter Salvador Babra (1921).

Estat de conservació: Llom malmès, coberta anterior desenganxada.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/166558, consulta 7 de gener 2025); edició facsímil: *El repartimiento de Orihuela: contexto histórico y edición facsímil*, textos E. DIZ ARDID i C. SÁNCHEZ MATEOS (Orihuela: Ayuntamiento de Orihuela, 2011).

Bibliografia: J. M. FONT RIUS, "El repartimiento de Orihuela (notas para el estudio de la repoblación levantina)", dins *Homenaje a Jaime Vicens Vives* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1965), vol. I, p. 417-430; M. T. FERRER MAYOL, "Toponímia medieval d'Oriola", en: *Miscel·lània d'homenatge a Enric Romeu Rey* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1988), vol. II, p. 195-211; S. PONSODA LÓPEZ DE ATALAYA, "El sistema antroponímic del Llibre del repartiment d'Oriola", en: *Els processos migratoris a les terres de parla catalana: de l'època medieval a l'actualitat: actes del VII Congrés de la CCEPC* (Barcelona: Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, 2009), p. 83-96.

Descripcions: "Crònica. Adquisició de manuscrits", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 6 (1920-1922), p. 407; P. BOHIGAS, "Inventario de códices miniaturados o iluminados de procedencia catalana o existentes en bibliotecas catalanas", en: *La ilustración y la decoración del libro manuscrito en Cataluña* (Barcelona: Asociación de Bibliófilos, 1960-1967), vol. III, p. 145-223 (núm. 752) (reed. de l'article: Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 2000, p. 82); G. AVENOZA, *Repertori dels manuscrits en llengües romàniques conservats en biblioteques barcelonines* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991) (Tesis Doctorals Microfitxades, 868), p. 320-324.

Ms. 772

Recull factici de textos d'interès cal·ligràfic. Segle xiv i segle XVIII.

772/1

F. 1: *Carmen in laudi Jacobi II*, en honor del rei Jaume II d'Aragó. Incipit: "Lux patris et Geniti sancti spiraminis esto". 1a meitat del segle XIV.

1 f.; 405 x 275 mm. Text a dues columnes. A la fi del text Jacobus en majúscules i amb les lletres ornades. Caplletres a l'inici de cada estrofa. Inicials de vers en majúscula i lleugerament separades

Estat de conservació: Taques d'humitat. Restauracions antigues.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/32353, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: J. RUBIÓ i BALAGUER, *Història de la literatura catalana* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1984-1986), vol. I, p. 70; S. M. CINGOLANI, "Carme en honor de Jaume II, ms. 772, f. 1r", en: *Historiografia, propaganda i comunicació al segle XIII: Bernat Desclot i les dues redaccions de la seva Crònica* (Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2006), p. 709-711.

Descripció: P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *alia itinera II: Great Britain to Spain* (Leiden [etc]: E. J. Brill, 1989), vol. IV, p. 490.

772/2
F. 2-16, Imprès calcogràfic: ÉTIENNE GUILLAUME-MONFORT *L'écriture démontrée par Guillaume Montfort, profeseur au Prytanée à Paris; gravée par Beaublé et Bariolle*. À Paris: chez Basset, marchand d'estampes ..., 1797.
[16] f.; 430 x 275 mm.

Estat de conservació: Taques d'humitat. Restauracions antigues

Enquadernació en cartró, força malmesa

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (1921).

Ms. 854
Recull de textos devocionals i d'oracions i eixarms per prevenir malalties, en prosa i vers. En català, alguns textos en llatí. Ca. 1474-1650.

854/1
F. 1-20v: Miscel·lània devocional. En català. Acèfal. Ca. 1474-1500.

1-4. F. 1-4: Oracions pels divendres de dejuni. En català.
1. f. 1: Oració implorant gràcia. Acèfala. En català.
2. f. 1-2v: "*Aquestes santes oracions les quals són presents aquell o aquella qui les dirà devotament sàpia per cert que Déus l'ohirà emperò que sia ju*".
3. f. 2v-3: Oració demanant gràcia i invocant la resurrecció. En català.
4. f. 3v-4: "*Aquests són los xii divendres que tot christià deu dejunar*". Traducció de *De duodecim diebus veneris*. Incipit: "Lo primer divendres és lo primer divendres de març…".
5. F. 4-14: "*Así és lo comenssament dell trespassament e assumpció de la verge madona santa Maria*". Incipit: "En aquell temps que nostre senyor Jesuchrist devia venir a la passió".
6. F. 14v-17: "*Açí comensen les hores de la passió del Ffill de Déu en pla, e són les qui·s seguexen*". Incipit: "Adoram-vos e beneÿm-vos, salvador nostre Jesuchrist….".
7. F. 17v-20v: "*Aquesta oració qui's segueix és de mossèn sant Thomàs, la qual a tall propietat car si algú aurà tribulació ... axí com si la deya per si matex seguex sa la dita oració".*

20 f. Algunes caplletres en tinta lila.

Edició: Text **4**, T. MARTÍNEZ ROMERO, "Tradició catalana medieval del *De duodecim diebus veneris* atribuït a Climent de Roma: contribució a l'estudi de les traduccions quotidianes d'obres religioses breus", *Anuari d'Estudis Medievals*, 41(1) (gener-juny 2011), p. 291-309 (ms. C de l'edició, p. 297).

854/2
F. 21-26: Miscel·lània devocional. En català. Ca. 1474-1500.

1. F. 21-23v: "*La Oracio de sancta Katerina*", en vers, a línia tirada. Incipit: "Beata Katerina / verge fuist e reina....".
2. F. 21-23v: JACOBUS DE VORAGINE. *Legenda aurea*. Vida de santa Caterina. En català.
3. F. 24-26v: "*Assí comença la oració de la Ave Maria, dient a cada mot una cobla. És molt devota [e] apropiada*". Incipit: "Ave, mara de Jesús, regina coronada".
4. F. 26v: "*Oració de mossenyor sant Restitut*", per conservar la vista. En català.

6 f. Les diferents estrofes de l'Ave Maria separades per una C com a calderó.

Bibliografia: P. BOHIGAS, "Petita contribució a l'inventari d'obres catalanes de pietat popular anteriors al s. XIX", *Analecta Sacra Tarraconensia*, 28 (1955) [=*Collectanea E. Serra Buixó*], p. 355-368; J. MAHIQUES, "*Lo 'Credo in Deum' aplicat per sos articles a la mare de Déu d'Esperança y los goigs*: un imprès de Narcís Vinyoles", *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, 63 (2011) [=*Miscel·lània Albert Hauf*, 2], p. 31-54. Per al text **4**, vegeu L. CIFUENTES, *La ciència en català a l'edat mitjana i el Renaixement* (Barcelona: Universitat de Barcelona: Universitat de les Illes Balears, 2002) (Blaquerna; 3), p. 122.

Descripcions: Per als textos **1** i **3**, vegeu J. MAHIQUES, *Cens de poesia catalana de l'Edat moderna* (Barcelona: IEC) (https://pcem.iec.cat/fonts_una.asp?idf=211, consulta 7 de gener 2025). Text **2**, vegeu M. GARCIA SEMPERE, "Vides de sants en català conservades en manuscrits solts i en impresos anteriors a 1550", en: *Vides medievals de sants: difusió, tradició i llegenda* (València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, 2012), p. 185-207 (193).

Edició: Text **1** editat per Joan MAHIQUES a *Cens de poesia catalana de l'Edat moderna* (Barcelona: IEC) (https://pcem.iec.cat/fonts_una.asp?idf=211, consulta 7 de gener 2025).

854/3
F. 27-73: Miscel·lània devocional. Inclou oracions per demanar auxili i protecció. En català i en llatí. Àpode. Ca. 1474-1500.

1-3. F. 27-64v: *Contemplació de la passió*.
1. F. 27-34: "*Comenssa la passió de Jesuchrist. Primerament, com vench en Jerusalem lo digmenge del Ram*". Incipit: "Frequentebantur misteria, inplebantur Scripture (los misteris, los secrets de Déu sa sovinagaven, les Scriptures se complían per nostro senyor Jesuchrist...".
2. F. 35-61: "*En nom de Déu e de Madona santa Maria e de tota la cort çelestial de paradís, comènsan las set horas de contemplació de la santa passió de Jesuchrist*". Incipit: "Acçipe igitur meditaciones istas a principio passionis et persequere per ordinem usque ad finem. O ànima christiana, o ànima santa e devota".
3. F. 61v-64v: "*Así comenssa la contemplaçió de la passió de Jesuchrist del dia del disapta sant*". Incipit: "Mas lo disapta matí estava en la cassa nostra dona santa Maria".
4. F. 65: "*Commemoracio sancti Joseph*". En llatí.
5. F. 65v: Oració per a una dona que va de part. En llatí.
6. F. 66: Oració sobre la nafra de Jesús. Incipit: "Aquesta mesura desús dita és la mida del costat dret de la naffra...".
7. F. 66: "*Oracio de senta Cecilia*". En català.

8. F. 66v: [*De duodecim diebus veneris*] (*Virtuts del dejuni en tres divendres*).
9. F. 66v: "*Contra els lops*". Oració per protegir els ramats. En català.
10. F. 67: Oració de tres. En català.
11. F. 67: "*Alia oratio contra inimicos*".
12. F. 67v-68: "*Speculum fidei*". Resum de doctrina cristiana. En llatí.
13. F. 68v-70: PERE JOAN PAUL "*Cordials de la ànima composts per lo egregi mestre en la sagrada theologia e digníssimo pare provincial del sagrat orde de preÿcadós mestre Pere Johan Paull*".
14. F. 70: "*Oració que deu hom dir quan és temptat per lo mal sperit contra la ffe*". En llatí.
15. F. 70v: "*Protestació útil e necessària al peccador per aconseguir contricció i gràcia...*".
16. F. 70v: JOAN FORT, "*Altra protestació de don Johan Fort, monge de la Cartoxa*". En llatí.
17. F. 71: "*Oblatio valde devota*".
18. F. 71-71v: Oració a les cinc llagues de Crist enviada el 1495 pel príncep Joan, fill dels reis catòlics. En llatí.
19. F. 72-73v: "*Sequitur missa beate Marie*".

47 f. (a continuació taló d'un foli mutilat; f. 34v en blanc). F. 67v-68 a dues columnes.

Bibliografia: Text **12** (Pere Joan Paul), vegeu I. M. GÓMEZ, *Escritores cartujanos españoles* (Barcelona: Abadia de Montserrat, 1970), p. 64-65. Text **16** (Joan Fort), vegeu M. TOLDRÀ, "La producció literària del tortosí Francesc Vicent, prior de Tarragona i diputat del General (m. 1523)", *Recerca* (Tortosa), 7 (2003), p. 265-302 (287-292). Text **18** (oració), vegeu A. FERNÁNDEZ DE CÓRDOVA, "El pontificado de Alejandro VI (1492-1503): aproximación a su perfil eclesial y a sus fondos documentales", *Revista Borja: revista de l'IIEB* 2 (2009) [=*Actes del II Simposi Internacional sobre els Borja*], p. 201-309.

Edició: Text **7** editat per T. MARTÍNEZ ROMERO, "Tradició catalana medieval del *De duodecim diebus veneris* atribuït a Climent de Roma: contribució a l'estudi de les traduccions quotidianes d'obres religioses breus", *Anuari d'Estudis Medievals*, 41(1) (gener juny 2011), p. 291-309 (ms. C de l'edició, p. 297).

854/4
F. 74-77: Oracions per a diverses situacions. En català. Ca. 1474-1500.

1. F. 74-76v: "*Oració per mal de ulls*".
2. F. 76v: "*Oració quant se met hom al lit*".
3. F. 77-77v: Oració per fer el senyal de la creu.

4 f. Oració al f. 76v afegida posteriorment.

854/5
F. 78-88, 89-116: Miscel·lània devocional. Inclou oracions per a diverses situacions. En català i en llatí. Acèfal. Ca. 1500-1525.

1. F. 78-80 (vi-viii): Quinze oracions a la Mare de Déu, en català. Incomplet: hi ha el final de la tercera i fins a la setena, i del final de la dotzena a la quinzena.
2. F. 80-85 (viii-x, [], xi): "*Contemplació devota de la passió de Nostro Senyor Jesuchrist*". Incipit: "[S]enyor gloriós, quina honor fou aquella que a Vós fonch ffeta aquel dia sant de Ram".
3. F. 85-87 (xi-xiii): "*En lo que·s seguex és demostrat quantes plagues sofferí lo salvador nostre Jesuchrist, segons fou revelat a 1a persona religiosa. E comença així*".

Incipit: "[U]n hom ffo qui havia gran devoció de pensar en la passió del salvador nostre Jesuchrist".
4. F. 87-87v: Oració en llatí.
5. F. 87v: "*Protestacio in hora mortis valde bona*". En llatí.
Escrita al marge inferior d'ambdós folis.
6. F. 88-88v: "*Aquesta oració dejús scrita es dela Verga Maria ha aytal virtut que qualque persona qui la digua o la ffaça dir tres vegades lo dia no porà morir sens confessió ni en foch ni en aygua ni a mort soptana ... si algú comensara viatge e diga la oració tres voltas farà certanament bon viatge seguex-se*".
7. F. 88v-90v: "*Oracio apropiada per a mal de guota o a mjgranya e a tota dolor*". En llatí.
8. F. 90v: "*Oratio pro pluvia*". En llatí.
9. F. 91-94: "*Confessió general e recomendacions e oracions molt bones per a desenganar qualque se vulla qui sia posat en lo article de la mort, fahent-li a memòria la passió de Jesuchrist e com se deu penedir de la manera que ha viscut en lo món*". Incipit: "Jo peccador me confés...".
10. F. 94: "*Oratio de sancta Barbara*".
11. F. 94v: Oració a la Mare de Déu per obtenir indulgències. En llatí.
12. F. 94v-102: ANSELM DE CANTERBURY, "*Aquesta es la recomendació de mosènyer sent Ançelm ...*".Traducció de *Admonitio moriendi*.
13. F. 102-103: Psalms CXVII, CXIX. En llatí.
14-15. F. 103v-109v: "*Orasió de sant Sebrià*". Dues oracions, en català i en llatí.
16. F. 110: "*Oració feu mosenyer sent Barnat*". Incipit: "Senyor ver Déu Jhesu Christ, sj jo he ffeta cosa per que sia culpable a tu...".
17. F. 110v: "*Oració*". Incipit: "Senyor ver Déu Jhesu Christ, qui per la redempció del humanal linatge ...".
18. F. 111: "*Oracio beate Anastasie*".
19. F. 111-111v: "*Oratio sancti Isidori*". Al marge "per pesta".
20. F. 112: "*Aquesta oració daval escrita se deu posar en cada casa en lo principal portal en la porta o lindar és molt apropiada a pestilència*". En llatí.
21. F. 112v-113v: BERNAT FENOLLAR (atribuïts a Vicent FERRER), "*Los goygs de la verge Maria del Roser*". Incipit: "Vostros goygs ab gran plaher / cantarem, Verge Maria".
22. F. 114-115: "*Altros set goigs de la Verge Maria*". Incipit: "En lo món si ffos dotada".
23. F. 115v: "*Oració per a dona que vaga en part...*". En llatí.
24. F. 115v-116v: "*Aquest són los perdons de la pietat de Jesuchrist, salvador e redemptor nostre*". Incipit: "En lo temps que papa Gregorii era en Roma…".
Escrita al marge inferior d'ambdós folis.
25. F. 116v: "*Decem precepta legis sunt qui sequitur*".

39 f. (en dos blocs: 78-88, 89-116, al primer bloc numeració antiga vii-x [2] xi-xiv f.). Diverses mans. A l'oració de sant Anselm, espais en blanc per a les caplletres amb lletra d'espera.

Estat de conservació: Acèfal i incomplet (entre el f. 78 i el 79 falta un foli).

Bibliografia: Text **12** (sant Anselm, *Admonitio moriendi*), vegeu T. MARTÍNEZ ROMERO, "L'*Ars moriendi* com a gènere: processos de construcció i de recontextualització", en: *Estudis sobre pragmàtica de la literatura medieval*, G. AVENOZA, M. SIMÓ, L. SORIANO (eds.) (València: Universitat de València, 2017), p. 201-214. Text **21** (Goigs de la Mare de Déu), vegeu A. SERRA I BALDÓ, "Els 'Goigs de la Verge Maria' en l'antiga poesia catalana", *Estudis Universitaris Catalans*, 22 (1936) [=*Homenatge a Antoni Rubió i Lluch*, 3], p. 367-386 (372-375, 378); J. MASSOT I MUNTANER, "La literatura religiosa de l'edat mitjana en la tradició oral d'avui", en: *Actes del tercer Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, celebrat a Cambridge del 9 al 14 d'abril de 1973* (Oxford: Dolphin Book: Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, 1976), p. 271-282 (273); J. MAHIQUES, "Sobre la transmissió i la data dels goigs copiats al ms. 1191 de la Biblioteca de Catalunya", *Revista de Cancioneros Impresos y*

Manuscritos, 5 (2016), p. 142-166. Textos **21** i **22** (Goigs), vegeu E. GARCIA LLOP, *El cant dels goigs orals a Catalunya i a Andorra*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2020), p. 38, 56-57, 67-68, 71, 88-89.

Edició: Textos **21** i **22** editats per P. BOHIGAS, "Apèndix: imitacions de la poesia popular", en: *Cançoner popular català* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1983), vol. 2, p. 150, 159-161

Descripcions: Text **12** (sant Anselm, *Admonitio moriendi*), vegeu L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 11.1.1. Text **21** (Goigs de la Mare de Déu), vegeu J. RIBELLES COMIN, *Bibliografia de la lengua valenciana* (Madrid: Tipografia de la Revista de Archivos, 1929), vol. II, p. 51-52. Textos **21** i **22**, vegeu J. MAHIQUES, *Cens de poesia catalana de l'Edat moderna* (Barcelona: IEC) (https://pcem.iec.cat/fonts_una.asp?idf=211, consulta 7 de gener 2025).

Nota: Al f. 116 se cita "nostro sant Para Papa Júlio secundo, qui és de present" (1503-1513).
Una altra oració a sant Cebrià a BC ms. 580, f. 155v-158, i BC ms. 1579, f. 32v-33v; en castellà, BC ms. 1681, f. 1-7, ms. 3066/18 i 3066/19.
Una altra còpia dels Goigs a la mMre de Déu del Roser a BC ms. 1191, f. 21-22v; edició antiga a *Trellat sumariament fet de la bulla o Confraria del Psaltiri o Roser e cobles a lahor e gloria de la Sacratissima et intemerada verge Maria del Roser* (València: s. n., 1546).

854/6
F. 117-122: Miscel·lània devocional. Inclou oracions per a diverses malalties i situacions. En català i en llatí. Ca. 1475-1500.

1. F. 117-118v (I-Iiv): "*Los set goyts*".
2. F. 118v-119 (Iiv-lII]: "*Les carameles*".
3. F. 119- 119v (III-IIIv): "*Les laors de la Vergue Maria*".
4. F. 120 (IV): "*Oració*".
5. F. 120v-121 (Ivv-V): "*Oratio beate Catarine*".
6. F. 121-121v (V-Vv): "*Oratio beate Agnes*".
7. F. 121v (Vv): Oració per no morir per aigua, foc o llamp.
8. F. 121v-122 (Vv-VI): "*Al disapte de Pascha*".
9. F. 122 (VI-Viv]: "*Cabbreu de Glanoles*".
10. F. 122v (Viv): "*Oració de sant Restitut*".

6 f. (numeració antiga vi f.). Al f. 117 i 118v, caplletres en vermell, rúbriques subratllades en vermell.

Bibliografia: Text **1**, vegeu A. SERRA I BALDÓ, "Els 'Goigs de la Verge Maria' en l'antiga poesia catalana", *Estudis Universitaris Catalans*, 22 (1936) [=*Homenatge a Antoni Rubió i Lluch*, 3], p. 367-386 (372-375, 378). Text **10**, vegeu L. CIFUENTES, *La ciència en català a l'edat mitjana i el Renaixement* (Barcelona: Universitat de Barcelona: Universitat de les Illes Balears, 2002) (Blaquerna, 3), p. 122.

Descripció: Text **1**, vegeu J. MAHIQUES, *Cens de poesia catalana de l'edat moderna* (Barcelona: IEC) (https://pcem.iec.cat/fonts_una.asp?idf=211, consulta 7 de gener 2025).

Nota: La numeració en xifres romanes sembla seguir als f. 78-90 (ms. 854/5); potser anteriorment havien estat relligats l'un rere l'altre.

854/7
F. 123-132: Miscel·lània devocional; inclou oracions per a diverses situacions. En català i en llatí. Ca. 1475-1500.

1. F. 123: "*Dicenti cotidie plenaria remissio*". En llatí.
2. F. 123: "*Hanc sequentem orationem beatus Augustinus fecit qui eam cotidie dixerit dampnari non potest*". En llatí.

3-4. F. 123v-124: Dues oracions marianes. En llatí.
5. F. 124: Oració contra el dimoni. En llatí.
6. F. 124-124v: "*Oratio beate Katerine*".
7. F. 124v: Oració a Jesús a la creu. En llatí.
8. F. 125: "*Aquesta oració és de monsenyor sent Banet, la quall vall per emprenyar 987atut...*".
9. F. 125v: "*Antifona virginis Marie*".
10. F. 126-127v: "*Qui devotament aquesta oració davall scrita dirà cascun jorn Ia vegada, sàpia per ssert que li serà denunçiada la hora e lo dia de la sua mort e haurà per advocada la verge Maria en obtenir tota justa gràcia dell seu Ffill; e és provada. E a cascuna digué la Ave Maria*". Incipit: "Regina exçel·lent / verge de pietat...".
11. F. 127v: "*Oratio facta pro epidèmia et pro fame*".
12. F. 128: "*Alia oratio*", a continuació "per pesta".
13. 128v-129: "*Oració per demanar la gràcia de Deu*". En llatí.
14-15. F. 129v-131: "*Oració de sent Honoffre*". "*Altra oració de sent Honoffre*". En llatí.
16-17. F. 131-131v: "*Antifona ad matutinas*". "*Pro mortalitate dicatur sequens 987ntífona*".
18. F. 131v: "*Oració pròpia a cascú qui la diu*". En llatí
19. F. 131v-132: Miracle de la Mare de Déu.
20. F. 132-132v: "*Aquestas són les xii missas que mana cantar madona sancta Maria* ...". En llatí.

10 f. Als f. 126-127, text a dues columnes.

Bibliografia: Text **10**, vegeu O. GRAPÍ i E. DE LA MARNIERRE "Al marge dels cançoners (1): alguns textos poètics catalans inèdits o poc coneguts", en: *Canzonieri iberici*, P. BOTTA, C. PARRILLA e I. PÉREZ PASCUAL, eds. (Noia: Toxosoutos; Padova: Università di Padova; A Coruña: Universidade da Coruña, 2001), vol. I, 219–265 (232-240).

Descripció: Text **10**, vegeu J. MAHIQUES, *Cens de poesia catalana de l'edat moderna* (Barcelona: IEC) (https://pcem.iec.cat/fonts_una.asp?idf=211, consulta 7 de gener 2025).

854/8
F. 133-138, 142-148: Miscel·lània devocional i oracions per a diverses situacions. En català. Ca. 1475-1500.

1. F. 133: "*Oratió de sent Brandà*".
2. F. 133v-138v, 142-143: Oració a Jesucrist. En català.
3. F. 143-144: "*Seguexen les lahors de la verge gloriosa Maria*".
4. F. 144-146v: "*La oració de sancta Katerina*".
5. F. 147-147v: "*La oració de sancta Maria Magdalena*".
(la mateixa que a f. 21-23v).
6-7. F. 147v-148: "*Orasió per la pesta*". Una altra versió: "*Orasió per la pesta*".
8. F. 148: "*Orasió. Aqueta és bona per fer retenir los fruits en los abres scrit que sia en un paper e ligat en l'abre*". Còpia de l'oració al f. 148v.
9. F. 148v: "*Orasió. Aquesta és bona per fer ratenir los fruits en los arbres scrit que sia en hun paper e ligat en l'arbre*".

16 f. (f. 139-141 intercalats). Diverses mans (textos als f. 17v-148v afegits per mans posteriors, algunes de finals del segle XVI). F. 1, en tinta vermella; als textos inicials rúbriques i calderons en vermell.

Descripcions: Text **1** (Oració de sant Brandà), vegeu L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 0.37 (*Navigatio sancti Brandani*).

854/9
F. 139-141: Miscel·lània d'oracions per a diverses malalties i situacions. En català i en llatí. Ca. 1475-1500.

1. F. 139-139v: "*Hec oratio debet diri quando levatur Corpus Domini nostri*".
2. F. 140: "*Estanchar sanch*".
3. F. 140: "*Per ha hom eslomat ho ha febra terciana*".
4. F. 140: Oració. En català.
5. F. 141: Oració contra els cucs. Incipit: "Aquesta oració deval scrita és bona per a cuchs e un infant petit li té a dir tres *Pater nostre* e tres *Ave Maries* quant l'ay posada al col...".

3 f. (intercalats al quadern anterior).

854/10
F. 149-176: Miscel·lània devocional i oracions per a diverses malalties i situacions. En català i en llatí. Ca. 1475-1500.

1. F. 149-152: Consells devocionals: "Primerament vol deu e mana...".
2-3. F. 152: "*Oració*". "*Oració*".
4-5. F. 152v-153. "*Oratio*". "*Oratio*".
6. F. 153: "*Oració apropiada a dolor de caxal o de dents*".
7. F. 153v: "*Oració apropiada per a dones qui van de part...*".
8. F. 153v: "*Altra oració per dona que no pugua infantar...*".
9. F. 154: "*Aquesta oració daval escrita és apropiada a tempestat ...*". En llatí.
10. F. 154: "*De sancto Sabastiano antifona*", a continuació "per pesta". En llatí.
11. F. 154v-155v: "*Revelació que féu madona senta Maria a una* [espai en blanc] *del que se devia fer en temps de pestilència. En la epístolla sagons segueix*". Incipit: "Primo dix nostro senyor Jesuchrist: Jo·t jur per la mia sanch e per la mia mara, santa Maria, que no us enviaré altra carta ni altra epístola sinó aquesta".
12. F. 156-163v PERE SOLER, adaptació del *Liber revelationum*, de JOAN FORT, O.Cart., "*Conffessions e preparaçions per a ben viura e sanctament morir*". Incipit: "Ffonch un devot e honrat prevera, verdader servent de Jesuchrist, en la nobla ciutat de València, per nom apellat misser Pere Soler, [...]; e anà-sse'n ab ellas en l'any següent a Catalunya, al monestir qui dien Scala Dei, de la orda de Cartoxa, per visitar aquel famós religiós e gran amich de Déu hi se [...], per nom apellat don Johan Fort …". Segueix una nota de la mateixa mà. Incipit: "E perquè algú no·s cuyda ésser dura cosa e caregosa si la dita scriptura hon són las dites X confessions, la qual és un poch prolixa, aga a hoyr o dir cascun dia fins a la mort".
13. F. 164-164v: Set paraules de Jesús a la creu i oracions. En llatí.
14. F. 165-166v: "*Lahós de la verge Maria del Roser*". Incipit: "Pus de vostra carn sagrada".
15. F. 166v-169v: "*Cobles del psaltiri o roser de la intemerada verge Maria, per contemplar XV misteris de la sua sagrada vida dient lo psaltiri o roser*". Incipit: "Pus que rosa molt suau".
16. F. 170: "*Oració dirigida a la Verge Maria del Roser*".
17. F. 170-173: "*Quindecim orationes sequentes ...*". "Oracions a les cinc ferides de Jesús a la creu. En llatí.
18. F. 173v: "*Alia oratio ad Jhesu Christum*".
19. F. 173v-174v: "*Aquest és lo translat de la nòmina que lo deguà de Còrdova portava com lo matéran en la roda del riu de Guadalquevir, en la qual donà setanta-duas voltas, e no pogué morir fins que li fonch levada; la qual transladí jo, Alfonso Roig, notari*

públich de Còrdova, per fer testimoni de veritat, per manament del sanyor rey don Enrich, de bona memòria".
20. F. 174v-175v: "*Oratio beati Augustini a Spirito Sancto*".
21. F. 176: "*Oració apropiada per a febras*".
22. F. 176: "*Oració de sent Honofre*". En llatí i en català.
23. F: 176v: "*Oració apropiada per astma*".

28 f.. Diverses mans.

Bibliografia: Text **12** (Joan Fort), vegeu *Escritores cartujanos españoles* (Barcelona: Abadia de Montserrat,1970), p. 64-65 (Scripta et Documenta, 19); M. TOLDRÀ, "La producció literària del tortosí Francesc Vicent, prior de Tarragona i diputat del General (m. 1523)", *Recerca* (Tortosa), 7 (2003), p. 265-302 (287-292).Textos 14 i 15 (goigs) vegeu E. GARCIA LLOP, *El cant dels goigs orals a Catalunya i a Andorra*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2020), p. 38, 56-57, 67-68, 71, 88-89.

Descripció: Textos **14-15**, vegeu J. MAHIQUES, *Cens de poesia catalana de l'edat moderna* (Barcelona: IEC) (https://pcem.iec.cat/fonts_una.asp?idf=211, consulta 7 de gener 2025).

Nota: Per al text **20** (*Oratio beati Augustini*), Sciencia.cat DB op5157; una còpia a Oxford, Bodleian, ms. Canon. Litur. 251.

854/11
F. 177-195: Miscel·lània d'oracions, remeis i eixarms per diverses malalties i situacions. En català i en llatí. Ca. 1550-1650.

1. F. 177-182v: "*Papa Benet, a supplicació del rey de França, donà XIII milia anys de pardó per cascuna setmana a tot christià qui farà cascun jorn aquest offissi com se saguex*".
2. F. 183: "*Orasions per fet d'armes*".
3. F. 183v: "*Contra enemichs*".
4. F. 183v-185: "*Altra oració contra inimicos*".
5. F. 185: "*Altra orasió contra anamich*".
6-9. F. 186-192: Conjunt de folis solts amb eixarms.
- **6.** f. 186: Conjur.
- **7.** f. 187-190: Quadernet amb oracions per defendre's dels enemics.
- **8.** f. 191: Conjur.
- **9.** f. 192: "*Contra enemichs*"; eixarms.

10. F. 193v-195v: Remeis i eixarms.
- **10.** f. 193v: "*De ferm o cucas*".
- **11.** f. 193v: "*Vorm*".
- **12.** f. 194: "*Per borugas diu-o lo Liber del infant de manascalia*".
- **13.** f. 194: "*Per càncer en la boca*".
- **14.** f. 194v: "*Per febra*".
- **15.** f. 194v: "Per xortila dursa...".
- **16.** f. 195: "*Pixa sanch*".
- **17.** f. 195: "Al dolor de caxal...".
- **18.** f. 195v: "*Breu per lo sastra Joan Costa que diu que té febra*".
- **19.** f. 195v: Dues notes dietarístiques, de 1668 i 1671, la primera sobre la mort de Joan Costa.

12 f. + 4 f. + 3 f. intercalats f. Diverses mans.

Bibliografia: D. MORENO MARTÍNEZ, "Magical lives: daily practices and intellectual discourses in enchanted Catalonia during the early modern era", en: *Everyday Magic in Early Modern Europe*, K. A. EDWARDS, ed. (Oxin, New York: Routledge, 2016), p. 11-34.

195 f.; 155 x 110 mm. Enquadernació en pell marró del segle XX (BC).

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (1923).

Descripcions: "Manuscrits ingressats a la Biblioteca de Catalunya", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 7 (1923-1927), p. 347; E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 239-242; BITECA manid 1268; MCEM 133 (M. Toldrà); Sciencia.cat DB ms858.

Ms. 963-966

ANDREU CASAUS, O.S.B., Recull factici de notes i esborranys de textos, còpies de documents, originals extrets d'arxius, i impresos compilats per aquest historiador. Finals del segle XVIII-primer terç del segle XIX.

Ms. 963

"*Materiales-I*".

F. 1-3: "*Extracto de los papeles que eran del abad de San Cugat D. Andrés Casaus hecho por D. Roque de Olzinellas monge de Ripoll*". 1830.
F. 14-17: Cartes adreçades a Casaus.
F. 18-23: Reial cèdula de Carles III adreçada als religiosos. 23 d'agost de 1774.
F. 24-54: "*Discusión preliminar de las dificultades generales suscitadas y de otras que acaso pueden suscitarse contra nuestros instrumentos de la Edad Media*".
F. 55-98: "*Discurso diplomático*".
F. 99-105: Notes soltes de diplomàtica.
F. 106-110: Genealogia de la casa Cervelló.
F. 111: Genealogia de la casa de Moncada.
F. 112-136: Varia de documents de Catalunya.
F. 137-152: Episcopologi de Roda.
F. 153-223: Orígens dels estats pirinencs, notes històriques de Navarra i Aragó.
F. 223-228: Privilegis de Jaca.
F. 229-233: Privilegi del monestir de San Salvador de Oña.
F. 234-237: Corts d'Aragó.

237 f.

Edició: F. 113-114 editats a *Justícia o resolució de conflictes a la Catalunya medieval: col·lecció diplomàtica segles X-XI* (Barcelona: Parlament de Catalunya: Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, 2018), p. 51-52.

Ms. 964

"*Materiales-II*".

F. 1-3: Notes sobre el monestir de l'Escorial.
F. 4-12: "*Colección de genealogías y órdenes de sucesión en algunos gobiernos y reynados de España*".
F. 14: "*Discurso diplomático-discurso geográfico*".
F. 15-139: "*Ilustraciones a la historia de Aragon*".
F. 140-320: "*Colección diplomática*".
f. 140-187: Ramir I d'Aragó.
f. 188-210: Pere I d'Aragó.
f. 211-235: Alfons I d'Aragó.
f. 236-253: Ramir II d'Aragó.

f. 254-274: Aragó després de la unió amb Catalunya.
f. 275-320: Reis de Castella.
320 f.

Ms. 965
"*Materiales-III*".
F. 1-29: "*Extractos de los archivos de los monasterios de Jaca, San Victorian, Labax, Roda y del de Santa Christina de sumo portu*".
F. 30-180: Arxiu de Sant Joan de la Penya. Inclou còpies de documents del *Libro gótico*.
F. 181-283: Arxiu de la ciutat de Jaca. Inclou còpies de documents del Llibre de la cadena.
F. 284-325: Arxiu de les monges de Santa Creu de Jaca.
F. 326-335: Arxiu de Sant Domènec de Jaca.
F. 336-366: Arxiu de Leire.
F. 367-378: Arxiu de la Seu d'Osca.
F. 379-386: Arxiu de Montearagón.
F. 387-392: Arxiu de San Victorián.
392 f.

Ms. 966
"*Materiales-IV*".
F. 1-35: "*Discurso con el qual se manifiesta que es illicito a las mugeres entrar en los monasterios de monges benitos de la Congregación claustral Tarraconense*".
F. 36-43: Litúrgia, ritus i rúbrica.
F. 44-59: Calendaris, martirologis, díptics.
F. 60-112: Dejunis.
F. 113-119: De les vigílies.
F. 120-129: Vestidures eclesiàstiques.
F. 130-170: Esglésies i temples.
F. 171-180: Himnes.
F. 181-191: Dels salms.
F. 192-224: Esposició crítica del canon "Crucis domini nostri".
F. 225-227: De les actes de Sant Cugat.
F. 228-234: Sobre la regla agustiniana.
F. 235-240: Sobre la seu metropolitana d'Espanya.
F. 240-248: Del monestir de Sant Cugat del Vallès.
F. 249-251: Citacions d'autors antics de Tarraco.
251 f.

4 vols. (237, 320, 392, 251 f.). Ordenació de la BC. Enquadernació holandesa del segle XX (BC), al teixell "Materials històrics", seguit d'un numeral romà de l'I al IV.

Procedència: Havia pertangut a Roc d'Olzinelles. Donatiu de Salvador Babra (1927).

Descripció: "Adquisicions de manuscrits", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 7 (1923-1927), p. 347-355.

Nota: Altra documentació a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Monacals (Congregació benedictina)

Ms. 999
"*Papeles tocantes a D. Pedro de Velasco de diferentes matherias que adentro se beran de importancia. Ojo: Ban dentro cartas del condestable miseñor el marqués de Fresno, su tío, tocantes a sus particulares como de mi hijo Pedro durante la jorrnada de Cataluña que comienza desde março del año de 1653 en adelante. Ojo: Van dentro papeles y quentas de la Jorrnada que hiço mi hijo Pedro al exército de Cataluña en compañía del condestable mi sr su primo y cartas del dicho mi hijo*

y de diferentes personas durante la dicha jorrnada des de el mes de mayo hasta los 12 del mes de nobiembre del año de 1653 que bolbió a la corte dicho mi hijo Pedro que en todo importa mucho; Ojo: ba dentro tabla de los papeles aquí puestos". Recull de cartes, originals i còpies, relatives en part a la campanya de Catalunya de 1653, i de documentació diversa familiar i comptable. Als f. 1-2 taula de contingut. 1649-1653.

227 f. (numeració d'origen 224 f.); 310 x 215 mm. Enquadernació coetània en pergamí, tanques de veta de seda verda.

Procedència: A l'angle superior dret del pla anterior, en tinta, "Nº 49" i a l'esquerre, en llapis, "250". Compra a la llibreria de Salvador Babra (1928).

Ms. 1010
Recull factici de textos manuscrits i impresos en llatí. [ca. 1498-1506].

1010/1
F. 1-118, 175-176: Recull miscel·lani de textos humanístics. [Ca. 1505-1506].

1. F. 1: "*Reverendissimo in Christo patri domino suo domino N.S.*". Epistola.
2. F. 1v-3: Elegia. Incipit: "O soelus, o nostre dira infortune vita".
3. F. 3-6: MARTI DE BRAGA, *Formulae vitae honestae* (atribuït a SÈNECA). Incipit: "Seneca Lucillo amico suo".
4. F. 6v: "*Mortis triumphus*". Sonet en italià.
5-6. f. 7-89: "*Ex monumentis romanae urbis et aliorum locorum sumpta*".
5. f. 7-86: Recull d'inscripcions llatines, a partir de l'obra de Bartolomé Fonzio.
6. f. 86-89: Extrets d'autors llatins: Estrabó, Sèneca, Juvenal, Suetoni, Eusebi Tàcit.
7-14. F. 89v-108: Recull de textos en vers i en prosa enviats per Jean Calvet a Gonzalo de Toledo. 1505.
7. f. 89v-90: JOHANNES CALVETUS, "*Io. Calvetus elector Fovensis Condisalvo de Toledo Lugdunensi electori artisque hippocratico peritissimo*".
8. f. 90v-91v: B. DARDANO, "*Divi Hieronimi contemplatio*". Poema.
9. f. 91v-94v: Epitafis, en llatí.
10. f. 94v-95: HILDEBERT DE LAVARDIN, "*De ruina urbis rome: Versus ex fragmentis bibliothece monasterii divi Johannis Batiste in monte prope muros Morinensis excerpti*".
11. f. 95v-97: HILDEBERT DE LAVARDIN, "*Versus Hadoberti Cenomanensis episcopi de eius expulsione ab episcopatum*". Còpia de *De casu huius mundi*.
12. f. 97v: Poema en llatí.
13. f. 97v-99: "*Hic sunt nomina magistratuum dignitatumque veterum romanorum civium*".
14. f. 99-108: Recull de poemes i epitafis en llatí.
15-19. F. 109-118, 175-176: Recull de textos en vers i en prosa enviats per Jean Calvet a Gonzalo de Toledo. 1506.
15. f. 109-109v: JOHANNES CALVETUS, "*Io. Calvetus elector regius Fovensis lectori s.p.d.*".
16. f. 109v-118: Extrets d'autors llatins.
17. f. 118: Proves de ploma.
18. f. 175-175v: Poemes en llatí.
19. f. 175v-176: Poemes en llatí, afegits posteriorment.

Numeració antiga 207 p. Amb esmenes i afegitons contemporanis; un poema del f. 115v censurat (la tinta ha malmès el foli i impedeix la lectura del poema i del que hi ha copiat al darrere. Rúbriques en vermell. Al f. 6v, dibuix a ploma sota el títol "Mortis triumphus".

Edicions: Textos **1**, **2** i **4** editats per G. TOURNOY-THOEN, "Le manuscrit 1010 de la Biblioteca de Cataluña et l'Humanisme Italien à la cour de France vers 1500 (I)", *Humanistica Lovaniensia. Journal of Neo-latin Studies*, 24 (1975), p. 70-101 (p. 89-96, 100-101). El text **3.** Editat per C.W. BARLOW, *Martini episcopi Bracarensis opera omnia* (New Haven: American Academy, 1950) p. 204-250 (Papers and Monographs of the American Academy in Rome, 12), i comentats per G. TOURNOY-THOEN, ibidem, p. 96-100. El text **5.** (inscripcions) majoritàriament editades al *Corpus inscriptionum latinarum;* G. GONZÁLEZ GERMAIN, *Edició i estudi de les inscripcions latines falses d'Hispània (ca. 1440-1550)*, tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona, 2011. Textos **10-11** editats a *Hildebertus Cenomanensis Carmina minora*, ed. A.B. SCOTT (Leipzig: Teubner, 1969), p. 11-15 (carmen 22) i 22-24 (carmen 36). Text **12** editat per B. HAUREAU, *Notices et extraits de quelques manuscrits latins de la Bibliothèque nationale* (Paris: Impr. Nationale, 1890-1893), vol. II, p. 353. Textos **7-14** editats per G. TOURNOY-THOEN, "Le manuscrit 1010 ... (II)", *Humanistica Lovaniensia*, 26 (1977), p. 1-81. Textos **15-19** editats per G. TOURNOY-THOEN, "Le manuscrit 1010 ... (III)", *Humanistica Lovaniensia*, 28 (1979), p. 52-85; (f. 109-118 eds. P. 52-72, f. 175-176 eds. P. 72-79).

1010/2
F. 119-154 (Imprès incunable): GIOVANNI NANNI, *Auctores vetustissimi nuper in lucem editi*. Al f. 154v, colofó: "Hos vetustissimos autores nuper repertos impressit Bernardinus Venetus anno a Natali Christiano MIID". Venècia: Bernardinus Venetus, 1498.

BC, R. 368.384. Amb alguna anotació manuscrita.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/incunableBC/id/43880, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: Hain 12527.

1010/3
F. 155-174 (Imprès incunable): MARCUS VALERIUS PROBUS, *De interpretandis Romanorum litteris*. Al f. 174v, colofó: "Impressum Venetiis per Ioannem de Tridino alias Tacuinum anno domini M.CCCC.IC.VIIII die xx aprilis regnante illustrissimo & excellentissimo DO. Angustino Barbadico". Venècia: Giovanni de Tridino, 1499.

BC, R. 368.385.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/incunableBC/id/39125, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: Hain 13378.

Paper, 118 f., 225 x 160 mm. Enquadernació en pergamí època moderna (segle XVII?) amb restes de tanques de badana. Talls daurats i estampats amb ferros freds. Títol ms. al llom coetani a l'enquadernació "Ital[] / collectio / M. S. / Io. Calveti / Opusculum / Avtores / Vetustiss / De origine / Italiae/ Antonin / Itinerari / Fragmenta". A la part superior del llom d'una mà més tardana (segle XVIII o XIX) "Monumentorum Romanae urbis".

Procedència: Havia pertangut a Gonzalo de Toledo, l'exlibris manuscrit del qual figura al marge superior del primer foli.: "Gundisalvi Toledo & amicorum"; restes d'una etiqueta en paper amb signatura antiga "[]94". Compra a la Llibreria Babra (1928).

Estat de conservació: Restaurat.

Bibliografia: G. TOURNOY-THOEN, "Le manuscrit 1010 de la Biblioteca de Cataluña et l'Humanisme Italien à la cour de France vers 1500", *Humanistica Lovaniensia. Journal of Neo-latin Studies*, 24 (1975), p. 70-101, 26 (1977), p. 1-

81 i 28 (1979), p. 53-85; C. VECCE, "Jean Calvet e la silloge epigrafica di Bartolomeo Fonzio", *Humanistica Lovaniensia*, 32 (1983), p. 157-164; F. BAUTISTA, "Los libros del historiador: avatares de la biblioteca de Jerónimo Zurita", *Cuadernos de Historia Moderna*, 45/1 (2020), p. 11-54 (p. 46-47, B171).

Descripcions: P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: a*lia itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 490-491; G. AVENOZA, *Repertori dels manuscrits en llengües romàniques conservats en biblioteques barcelonines*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991) (Tesis Doctorals Microfitxades, 868), p. 355-358; S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998), p. 521-559 (núm. 6, p. 525) (Rubrica, Paleographica et Diplomatica Studia, 7); A. GUZMÁN ALMAGRO, *La tradició de l'epigrafia romana al Renaixement: patrimoni bibliogràfic català* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008), p. 23.

Nota: cf. BC ms. 1582

Ms. 1029

CICERÓ, *Paradoxae*. Traducció catalana de Ferran Valentí. Àpode. Mitjan segle XV (ca. 1450).

F. 1-6: "*Pròlech*".
F. 6-7v: "*Pròlech de Tulli en les sues perodoxes*".
F. 7v-10v: "*Prima Parodoxa*".
F. 10v-12: "*IIa Paradoxa*".
F. 12-15: "*IIIa Paradoxa*".
F. 15-17v: "*Quarta Paradoxa*".
F. 17v-21: "*Quinta Paradoxa*".
F. 21-24v: "*Sexta Paradoxa*". Incompleta.

36 f. (f. 25-36 en blanc); 215 x 145 mm. Reclams al quadern. Alguna anotació per al caplletrista. Amb algunes esmenes marginals. Als folis en blanc marc d'escriptura a la mina de plom. Caplletres inicials de cada part en vermell. Enquadernació coetània de tipus monàstic, amb posts de fusta i llom de cuir; restes de tanques metàl·liques i de tela. Protegit per una capsa oberta amb el títol al llom (BC).

Procedència: Havia pertangut a la família Sánchez Muñoz,, de Terol, al foli de guarda del contraplà anterior: "Pedro Sánchez Munyoz, s^{or} de la villa d'Escriche, me fecit a xiiie de julio del año de nra. Reparación de mil y quinientos y quarenta y cinco años. Pedro Sanchez Munyoz". Compra al llibreter Salvador Babra (1929).

Estat d'enquadernació: Llom trencat.

Bibliografia: C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 20, núm. 32 o bé p, 21, núm. 45 (nota 34); J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III, p. 254; C. J. WITTLIN, "Noticias del archivo medieval de la família Sánchez-Muñoz, de Teruel", *Teruel*, 44 (1970) p. 5-25; L. BADIA, "La legitimació del discurs literari en vulgar segons Ferran Valentí", en: *Intel·lectuals i escriptors a la baixa edat mitjana*, L. BADIA i A. SOLER eds. (Barcelona: Curial: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994), p. 161-184 (Textos i Estudis de Cultura Catalana, 36); P. BESCÓS, "Aportacions a l'estudi de tres traductors catalans quatrecentistes: Ferran Valentí, Arnau d'Alfarràs i Aleix de Barcelona", *Iberoromania*, 75-76 (2012), p. 232-249.

Edició: *Traducció de les Paradoxa de Ciceró. Ferran Valentí*, text, introducció i glossari de Josep M. MORATÓ I THOMAS (Barcelona: Biblioteca Catalana d'Obres Antigues, 1959).

Descripcions: P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *alia itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 486; L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 29.2.1.; BITECA manid 1408; LlullDB (https://www.ub.edu/llulldb/manuscrits/1026, consulta 7 de gener de 2025).

Ms. 1030
Recull miscel·lani de textos literaris en català. 3er terç del segle XV.

1. F. 1-23: SÈNECA, *De la providència divinal*. Traducció d'Antoni Canals.
2. F. 24-83: PERO MARTINES, "*Prefaccio en la endreça següent, clamada Mirall dels divinals assots*". 2 pròlegs i 12 capítols.
3-12. F. 85-108: PERO MARTINES, Poemes.
- **3.** F. 85-87: "*Lahors e invocació a la verge Maria*".
- **4.** F. 87-89v: "*Obra devota de la creu, ffeta a raquesta de la damunt dita senyora de mossèn Blanes*".
- **5.** F. 90-92v: "*Lahors e invocació al pare meu sent Domingo*".
- **6.** F. 93-95: "*Lahors del gloriós pare sent Vicens, de prehicadors*".
- **7.** F. 95v-98: "*Contemplació com Jesuchrist portava la creu aI coll*".
- **8.** F. 98v-100v: "*Com despullaren Jesús y, estirant-li lo cos, lo clavaren en la creu*".
- **9.** F. 100v-103: "*Lahors e invocació a la verge Maria*".
- **10.** F. 103-104v: "*Lahor de la creu, ffetes per una joya que ffonch mesa en Barcelona sobre la creuada contra·l turch, animant la gent*".
- **11.** F. 104v-106: "*Obra devota feta per la singular verge sancta Catharina*".
- **12.** F. 106v-108: "*lnvocació a sent Thomàs d'Aquino*". Versos alternant llatí i català.

116 f. (f. 84, 109-116 en blanc); 215-145 mm. Reclams al quadern. Dues mans (f. 1-23 i 24-108). A la primera part espais en blanc per a les rúbriques i per a les caplletres (només indicades); a la segona part espais reservats per a les caplletres i rúbriques en vermell. Enquadernació en pell del segle XIX. Títol al llom: "Canals. De la providència divinal. Martínez. Mirall dels divinals assots".

Procedència: Compra al llibreter Salvador Babra (1929).

Bibliografia: Sobre el volum a la biblioteca Sánchez Muñoz, vegeu C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 21, núm. 43 (nota 43); J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III, p. 254.
Sobre el text **1** (Sèneca) ,vegeu "'No·m direu que lo dit Sèneca sia propheta ne patriarcha, qui parlen figurativament'. Antoni Canals i el De providència", *Caplletra*, 15 (1993), p. 181-210. Sobre Antoni Canals i Pere Martines vegeu L. ROBLES, "Antoni Canals", *Escritores dominicos de la Corona de Aragón: siglos XIII-XV* (Salamanca, 1972), p. 183-192; IDEM, "Pedro Martínez", *ibidem*, p. 237-238; K. REINHARDT i H. SANTIAGO-OTERO, *Biblioteca bíblica ibèrica medieval* (Madrid: CSIC, 1986), núm. 20, p. 101-103; I. RODRÍGUEZ, "Autores espirituales españoles en la Edad Media", en: *Repertorio de historia de las ciencias eclesiásticas en España,* vol. I (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1967), p. 175-351 (núm. 178, Pedro Martínez, p. 296).

Edicions: Text **1** (traducció de Canals) editat per M. DE RIQUER, *Scipió e Anibal: De Providència (de Sèneca), De Arra de Anima (D'Hug de Sant Victor)* (Barcelona: Barcino, 1935) (Els Nostres Clàssics, 49). Els textos **2-12.** (Pero Martines) ed. per M. DE RIQUER, "Las poesías de Pero Martínez", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 17 (1944), p. 179-223 (reed.: *Obras de Pero Martínez: escritor catalán del siglo XV*, ed., prólogo y notas por Martín de RIQUER, Barcelona: CSIC, 1946). El poema **10** (f. 103-104v, Pero Martines, "Lahors de la creu") editat per I. DE RIQUER, *Poemes catalans sobre la caiguda de Constantinoble* (Barcelona: Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona; Vic: Eumo, 1998) (Escolis, 5), p. 57-59.

Descripcions:. J. MASSÓ I TORRENTS, *Repertori de l'antiga literatura catalana: la poesia* (Barcelona: Alpha, 1932), p. 21-22; P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum.* Vol. IV: *Alia itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc]: E. J. Brill, 1989), p. 486; E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 254-256; BITECA

manid 1753. Per al text **1**, vegeu L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 113.1.1.; MCEM 55 (M. Toldrà).

Ms. 1031

Recull miscel·lani de textos religiosos, morals i literaris en català. Mitjan segle XV (ca. 1458).

1. F. 9-13v: PERE RIUS, Comentari al salm L *Miserere mei, Deus*. En català.
2. F. 17-98: PERE RIUS, Exposició del salm *Miserere mei Deus*. En català
3. F. 98-98v (106-106v): BERNAT DE CLARAVALL (*atribuït*), "*Oratio super psalmo Miserere mei Deus*".
4. F. 98v-100v (106v-107): "*Oratio continua super psalmo Miserere mei Deus*". En llatí.
4a. f. 99: "*Les virtuts del dit salm*". En català.
4b. f. 99-100v: "*Oratio*". En llatí.
5. F. 101-108: PERE RIUS, "*Comensa novela obra de mestre P. Rius de l'orde dels frates de Santa Maria del Carme mestre en santa Theologia*". Comentari sobre els salms i índex dels salms penitencials. En català.
6. F. 109-139v: *Llibre de Sidrac*. En català.
7. F. 140-155: BERNAT DE CLARAVALL, *Summa de la misericòrdia de Déu*. En català. Explicit: "Fanex la suma de sent Bernat abat de Clares valls de la misericòrdia la quall nostre senyor Déu feu a cascuna anima ...".
8. F. 156-170: "*Assò es la esplanació de la flor dels psalms del psaltiri*". Recull de proverbis. En català.
9. F. 171-185: JAFUDA BONSENYOR. *Paraules de savis e filòsofs*.
10. F. 185v-192: "*Libre de Cató transladat de latí en pla*".
11. F. 192-194va: "*Comensen los proverbis de Salamó*". Recull de proverbis en català.
12. F. 194vb-197v: "*Asi comensen los VII salms penetencials en pla*". En català.
13. F. 199v: Pregàries en català (Pare nostre, Avemaria, Salve regina).
14. Ff. 200-205: "*Aquesta és la Ave Maria posada en rims*". Saluts de la Mare de Déu. En català.
15. F. 206v: Poema amorós. En castellà.

VIII, 206, I f. (problemes d'ordenació de folis: numeració antiga amb números estampats 1-8, 17-108, 9-16, 123-202, 213-216, 203-212, 217-221; f. 1v-8v, 14-16v, 108v, 155v 170v, 198-199v, 220, 221 en blanc); 290 x 214 mm. Signatura per a l'enquadernació en escriptura hebraica. Text a dues columnes. Diverses mans. Rúbriques en vermell. Enquadernació holandesa del segle XX (BC).

Procedència: Havia pertangut a Pedro Sánchez Muñoz. Compra a Salvador Babra (1929).

Estat de conservació: Restaurat el 1988.

Bibliografia: Sobre el volum a la biblioteca Sánchez Muñoz, vegeu C. J. WITTLIN, "Les manuscrits dits del Papa Luna dans deux inventaires de la bibliothèque de Gaspar Johan Sánchez Munyoz à Teruel", *Estudis Romànics*, 11 (1962) [= *Estudis de literatura catalana oferts a Jordi Rubió i Balaguer en el seu setanta-cinquè aniversari*, 2], p. 17, núm. 7 (nota 19); J. MONFRIN, "Sánchez Muñoz et les inventaires de la Bibliothèque Pontificale de Peñiscola", en: *Studi di bibliografia e di storia in onore di Tammaro de Marinis* (Verona: Giovanni Mardersteig, 1964), vol. III, p. 250; C. J. WITTLIN, "Noticias del archivo medieval de la família Sánchez-Muñoz, de Teruel", *Teruel*, 44 (1970), p. 5-25 (13-14).
Textos **1, 2** i **5** (Pere Rius) vegeu B. XIBERTA, "El mestre fra Pere Riu, carmelita rossellonès, i son comentari al salm Miserere", *La paraula cristiana*, 3 (1927), p. 56-63; I. RODRÍGUEZ, "Autores espirituales españoles en la Edad Media", en: *Repertorio de historia de las ciencias eclesiásticas en España,* vol. I (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1967), p. 175-351 (núm. 132, Pedro Rius, p. 251-252); E. LLAMAS, "Teólogos carmelitas españoles pretridentinos", en: *Repertorio de historia de las ciencias eclesiásticas en España,* vol. III (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1971), p. 361-393 (Pedro Rius, p. 378-379); K. REINHARDT, "Biblischen Autoren Spaniens bis zum Konzil von Trient", en: *Repertorio de historia de las ciencias eclesiásticas en España,* vol. V (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1976), p. 9-242 (p. 102, Pedro Rius).
Per al text **7.** (Bernat de Claravall) vegeu J. i M. D. MATEU IBARS, *Colectánea paleográfica de la Corona de Aragón:*

ss. IX-XVIII (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1980), p. 659. Textos **9** (Paraules de savis i filòsofs) i **10** (Disticha Catonis), vegeu F. TOUS, *Les col·leccions de proverbis de Ramon Llull: estudi de conjunt i edició dels Mil proverbis i dels Proverbis d'ensenyament*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2015), p. 64 i 330. Text **11** (Proverbis de Salomó), vegeu J. RIERA, "Paraules del rey Salamó: versió fragmentària del llibre dels proverbis del segle XIV", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 49 (2003-2004), p. 141-169 (p. 143-144). Text **12** (Psalms penitencials en català), vegeu A. COMAS, *Història de la literatura catalana* (Barcelona: Ariel, 1972), vol. IV, p. 473; *Corpus biblicum catalanicum: edició crítica de les traduccions bibliques catalanes fins a l'any 1900: pla general de l'obra*, 9a ed. (Barcelona: Corpus Biblicum Catalanicum, 2010).

Edicions: Text **1** (Miserere) editat parcialment per L. CABRÉ i M. DOMINGO, "Pere Riu's Preface to his *Commentary on the Miserere*", *Translat Library*, 1 (2019) (https://doi.org/10.7275/a1s3-b045, consulta 7 de gener 2025). Text **6** (Sidrac) editat parcialment per G. LLABRÉS (ed.), *Llibre de Sidrach: obra del segle XIV* (Barcelona, Impr. Fidel Giró, 1892) (Biblioteca de la Revista Catalana); edició a partir de diversos manuscrits per. V. MINERVINI, *Il "Libro di Sidrac". Versione catalana* (Bari: Lerici, 1982) (ms. AU). Textos **9** (Jafudà Bonsenyor), **10** (Llibre de Cató) i **11** (Proverbis de Salomó) editats per G. LLABRÉS, *Llibre de paraules e dits de savis e filòsofs. Los proverbis de Salomó. Lo Libre de Cató* (Barcelona: Revista Catalana, 1889) (Biblioteca d'Escriptors Catalans. Moralistes, 1). Text **15** (Poema amorós) editat per G. AVENOZA, *Repertori dels manuscrits en llengües romàniques conservats en biblioteques barcelonines* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991), apèndix.

Descripcions: P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 486; G. AVENOZA, *Repertori dels manuscrits en llengües romàniques conservats en biblioteques barcelonines* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991) (Tesis Doctorals Microfitxades, 868), p. 363-367; S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998) (Rubrica, Paleographica et Diplomatica Studia, 7), p. 521-559; BITECA manid 1056. Sobre les filigranes, vegeu G. AVENOZA, *Incipit*, 10 (1990), nº 4a; *Incipit*, 11 (1991), nº 45a, 46, 53; *Incipit*, 13 (1993) nº 56, 60, 68.
Textos **1**, **2** i **5.** (Pere Rius), vegeu F. STEGMÜLLER, *Repertorium Biblicum Medii Aevi*, vol. IV: *Commentaria. Auctores N-Q* (Madrid: CSIC, Instituto Francisco Suárez, 1954), núm. 6829 i vol. IX: *Supplementi altera pars* (Madrid: CSIC, Instituto Francisco Suárez, 1977), núms. 6829-1, 6829-2 i 6829-3; K. REINHARDT, H. SANTIAGO-OTERO, *Biblioteca bíblica ibérica medieval* (Madrid: CSIC, 1986), p. 282-283. Per al text **6.** (Sidrac) vegeu L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 0.34.1. Per al text **7.** (Bernat de Claravall) vegeu *ibidem* 22.4.1. Text **8** (Flor dels psalms), vegeu F. STEGMÜLLER, *Repertorium* vol. VI, núm. 8595; vegeu també K. REINHARDT, *Biblioteca bíblica,* p. 36. Text **10** (Disticha Catonis), vegeu IRHT, "Disticha Catonis", en: P. BOURGAIN, D. STUTZMANN, *FAMA: Oeuvres latines médiévales à succès* (2019) (http://fama.irht.cnrs.fr/oeuvre/268798, consulta 7 de gener 2025). Text **12** (Psalms penitencials en català), vegeu F. STEGMÜLLER, *Repertorium*, vol. VI: *Commentaria anonyma A-O* (Madrid: CSIC, Instituto Francisco Suárez, 1958), núm. 8595.

Exposicions: Semana Bíblica Española (1a Zaragoza, 15-22 setembre de 1940), al foli de guarda de la coberta anterior etiqueta "Semana Bíblica Española núm. 104".

Documents adquirits a l'Antiga Llibreria Babra, sota la direcció de Francisco Vindel (1930-1931)

Ms. 1139

Manuscrit Llabrés, recull de consuetes mallorquines; còpia de Miquel Pasqual. Acèfal. Búger, 1598-1599.

1. F. l-6v (4-9v): Consueta de la nit de Nadal. Incipit (mutilat): "mostrant ton poder quant gran és". Al f. 6v, "Michaelis Pasqual, ville Búger, anno 1599".
2. F. 6-8v (9v-11v): "*Consueta per le nit de Nadal*". Al f. 8v, "M.P. 13 jan. 1599".
3. F. 9-15v (l2-s. N.): BARTOLOMÉ APARICIO, "*Consueta o obra del sanctíssimo nacimiento de nuestro señor Jesuchristo, llamada del peccador, compuesta por Bartolomé Aparicio, ynpresa en Sevilla*".
4. F. 16- l6v: "*Doctor y batxeller*".
5. F. 17-17v: "*Consueta dels pastorells*".
6. F. 18-21v (s. n.-23v): "*Consueta de la nativitat de Jesús Christ*".

7. F. 22-24v (24-26v): "*Consueta del[s] tres reys de Orient*".
8. F. 25-27 (27-29): "*Consueta del[s] tres reys de Orient*".
9. F. 27v-31v (29v-33v): "*Consueta de la temtació, feta en l'any 1597*". Al f. 31v, "1598".
10. F. 32-38 (34-40): FRA CARDILS, "*Consueta de la representació de la tantatió que fonch feta a nostro senyor Christ, ara novament feta per lo reverend para fra Cardils, mestre en theolo[gia]*".
11. F. 38-43v (40-45v): "*Consueta del Juý*".
12. F. 44-51v (46-52v): *Consueta de Josep*. Incipit: "Comensa Jacob y diu a sos fils en to de Eterne rerum".
13. F. 52-54v (53-55v): "*Consueta del fill pròdich*".
14. F. 55-60 (56-62): "*Consueta del fill pròdich*".
15. F. 60v-6lv (6lv-62v): "*Consueta de la samaritana*".
16. F. 62-65v (63-66v): "*Consueta de Susanna, del quart diumenge de la quaresma*".
17. F. 66-68v (67-69v): "*Consueta de Làtzer*".
18. F. 69-72v (70-73v): "*Consueta de Làtzer*".
19. F. 73-75 (74-76): "*Consueta del Ditjous Sanct*".
20. F. 75-76 (76-77): "*Consueta del Divendres Sant*".
21. F. 76v-77v (77v-78v): "*Cobles del devallement de la Creu que·s fa cade any en la Seu de Malorca*".
22. F. 78-80v (79-8lv): *"Consueta* de la resurectió de Jesuchrist, Nostre Senyor".
23. F. 81-88 (82-90): JOAN TIMONEDA. "*Obra llamada la pastorella*".
24. F. 88v-95 (90v-97): JOAN TIMONEDA. "*Aucto del nacimiento. Colloquio peregrino, elegantíssimo, con muchas preguntas de la sagrada Scriptura para la noche de Navidad. Compuesto y copilado por Juan Timoneda de muchos y diversos y cathólicos auctores*".
25. F. 95v-100v (97v-102v): JOAN TIMONEDA. "*Del descendimiento de la cruz*".
26. F. 101-102v (103-104v): "*Consueta del sacrifici de que Abram volia fer de son fill Isach*".
27. F. 103-106v (105-108v): "*Consueta del Ditjous Sant*".
28. F. 107-109 (109-111): "*Consueta del Divendres Sant*".
29. F. 110-115v (112-117v): "*Rapresentatió de la vida de sant Francesc*".
30. F. 116-l19v (118-121v): "*Consueta de sant Jordi*".
31. F. 120-l24v (122-126v): "*Consueta del gloriós sant Jordi*".
32. F. l25-127v (127-129): "*Consueta del gloriós sant Christòfol*".
33. F. I28-132v (130-134v): "*Consueta del martiri de sant Cristòfol*".
34. F. 133-137v (135-139v): "*Consueta de la història de Tobies*".
35. F. 138- l46v (140-148v): "*Consueta del rey Asuero*".
36. F. 147-155v (149-157v): "*Rapresentatió de la Mort*".
37. F. 156-161v (158-163v): "*Rapresentatió per la nit de Nadal*".
38. F. 162-167v (164-169v): "*Consueta del Ditjous Sant*".
39. F. 168- 170v (170-172v): "*Consueta del Divendres Sant*".
40. F. 171-174v (173-176v): "*Consueta molt saludable per nostras ànimas la qual conté los set sagraments de la Sglésia sancta*".
41. F. 175-176v (177-178v): "*Consueta del devallament*".
42. F. 177-185v (179-187v): "*Representatió per lo Ditjous de çena*".
43. F. 186-188v (188-190v): "*Consueta del Divendres Sant*".
44. F. 189-197v (191-199v): "*Consueta de la conversió y vida de sant Matheu*".
45. F. 198-208v (200-209v): "*Consueta de sant Crespí y sant Crespinià, germans, fills de un rey sarraý*".
46. F. 209 (210): "*Representatió de la vida de sant Pera*". Incompleta.
47. F. 221-229v ([222])-230v): "*Repressentatió de Judith*".
48. F. 230-233v (231-234v): "*Representatió de la conversió del beneventurat sant Pau, treta en par de la sua història y lo demés per considirations*".
49. F. 234 (235): JOAN TIMONEDA. "*[Repre]sentatió del devallament de la creu*". Traducció al català de la consueta **25.** Àpode.

234 f. (numeració antiga 4-235); 205 x 150 mm. Text a dues columnes. Rúbriques i anotacions escèniques en vermell. Enquadernació coetània en pell marró estampada amb ferros freds. Títol al llom: "Consuetas".

Procedència: Havia pertangut a Gabriel Llabrés, que el va trobar en un arxiu parroquial de Mallorca. Compra a l'Antiga Llibreria Babra, dirigida per Francisco Vindel (1930).

Estat de conservació: Nombroses taques d'humitat, folis malmesos per la tinta fèrrica.

Bibliografia: G. LLABRÉS, "Un hallazgo literario interesante", *Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana*, 2 (1887-1888), p. 53-55; IDEM, "Repertorio de 'Consuetas' representadas en las iglesias de Mallorca. (Siglos XV y XVI)", *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, 5 (1901), p. 920-927; W. J. SHOEMAKER, "The Llabrés manuscript and its Castilian plays", *Hispanic Review*, 55 (1936), p. 239-255; J. ROMEU, "La *Representació de la mort*, obra dramática del siglo XVI, y la Danza de la muerte", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 27 (1957-1958), p. 181-225; J. MASSOT, recensió d'estudis de J. Romeu, *Estudis Romànics*, 7 (1959-1960), 184-188; J. AMICOLA, "El Manuscrito Llabrés y el teatro castellano del siglo XVI", en: *Actas del cuarto Congreso Internacional de Hispanistas* (1971), vol. I, p. 127-134; G. LLOMPART, "Les representacions de teatre religiós mallorquí en temps del bisbe Diego de Arnedo", *Randa*, 10 (1980), p. 99-105; P. BOHIGAS, "Notes sobre l'antic teatre català", en: *Aportació a l'estudi de la literatura catalana* (Barcelona: Abadia de Montserrat, 1982), p. 320-348; G. CENOZ i F. HUERTA, "La *Consueta del fill pròdich*, peça núm. 13 del Ms. 1139 de la Biblioteca de Catalunya", en: *Estudis de literatura catalana en honor de Josep Romeu i Figueras* (Barcelona: Abadia de Montserrat, 1986), vol. I, p. 259-288; P. J. SANTANDREU, "Les consuetes de Llàtzer en el Ms. Llabrés", en: *El teatre català, dels orígens al segle XVIII: Actes del II Col·loqui Problemes i Mètodes de Literatura Catalana Antiga: Teatre català antic*, coord. A. ROSSICH (Kassel: Reichenberger, 2001), p. 273-282; M. L. MATEO ALCALÁ, "Espacio y figuras infernales en el teatro religioso del siglo XVI: el Manuscrito Llabrés y el Códice de autos viejos", en: *Miscelánea filológica dedicada a Alberto Porqueras Mayo* (Madrid: Milenio, 2011), p. 178-198.

Edicions: F. HUERTA VIÑAS, *Teatro religioso medieval catalán: las seis consuetas basadas en el Antiguo Testamento pertenecientes al Ms. 1139 de la Biblioteca de la Diputación de Barcelona*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1966); IDEM, *idem*, resum de tesi doctoral (Barcelona: Ediciones de la Universidad, 1975); J. ROMEU, *Poesia popular i literatura* (Barcelona: Curial, 1974); *Teatre bíblic*, a cura de F. HUERTA (Barcelona: Barcino, 1976) (Els Nostres Clàssics, 109-110); J. L. BRONCHAL, *La 'Representació de la mort' en el context del teatre medieval català i les danses de la mort*, treball de curs (Barcelona: Universitat de Barcelona, Departament de Llengua i Literatura Catalanes, maig 1993); P. J. SANTANDREU, *Els textos teatrals sobre la vida de jesús al Manuscrit Llabrés (segle XVI)*, tesi doctoral (Palma: Univesitat de les Illes Balears, 2022); L. KOVÁCS, *Estudi i edició crítica de les consuetes del Dijous Sant (núm. 19, 27, 38 i 42), del Divendres Sant (núm. 20, 28, 39 i 43), del davallament de la Creu (núm. 21, 41 i 49) i de la Resurrecció (núm. 22) del Manuscrit Llabrés (Ms. 1139 de la Biblioteca de Catalunya, segle XVI)*, tesi doctoral (Tarragona: Universitat Rovira i Virgili, 2015).

.

Descripcions: E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 256-259; A. ROSSICH i P. VILA, "Bibliografia sobre teatre català antic, segles XIII-XVIII", en: *El teatre català, dels orígens al segle XVIII: actes del II Col·loqui Problemes i Mètodes de Literatura Catalana Antiga: Teatre català antic*, coord. A. ROSSICH (Kassel: Reichenberger, 2001), p. 427-520; BITECA manid 2007; MCEM 157.

Exposicions: *Cort i mecenatge: la literatura, l'art, la música i el teatre a l'Edat Mitjana* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya: Universidad Internacional Menéndez y Pelayo, 1993); *Ausias March i el seu temps: Museu de Belles Arts de València, del 13 d'octubre al 30 de novembre de 1997* (Valencia: Generalitat Valenciana, 1997).

Ms. 1142-1144

Bíblia llatina amb anotacions litúrgiques, anomenada del rei Martí. Incompleta: falta un volum. 1er quart del segle XV.

Ms. 1142

Primum volumen.

F. 1: "*Incipit prologus Ieronimi in librum Genesis*".

F. 1v-39: "*Incipit liber Genesis*".
F. 9v-71: "*Incipit liber Elesmoth, id est Exodus*".
F. 71-92: "*Incipit liber Vaiecra, id est Leviticus*".
F. 92-122: "*Incipit liber Numeri, id est Vaiedaber*".
F. 122-148: "*Incipit liber Melleadabarim, id est Deuteronomium*".
F. 148: "*Incipit prologus Ieronimi in librum Ios*ue" .
F. 148v-168: "*Incipit liber Iosue, Bennun*".
F. 168-186v: "*Incipit liber Sophty, id est Iudicum*".
F. 186v-189v: "*Incipit liber Ruth*".
F. 189v: "*Incipit prologus Ieronimi in librum Ieremie prophete. Dominica de passione*".
F. 189v-232v: "*Incipit Ieremias Propheta*".
F. 232v-238: *Baruch*. Falta la rúbrica.
F. 238-241: "*Incipiunt lamentationes Ieremie prophete. Aleph, lectio 1^a^*".

[242] f. (f. 242 en blanc). Al pla posterior etiqueta en pergamí: "*Primum volumen, quod incipitur dominica in septuagesima, in quo continentur Genesis, Exodus, Leviticus, Numerus, Deuteronomium, Josuè, Iudicum, Ruth, Etiam Ieremias phropheta, [Baruch] propheta et alias lamentationes dicti Jeremie prophete*".

Ms. 1143
Secundum volumen.
F. 1: "*Incipit prologus beati Ieronimi presbiteri in Ezechielem prophetam*".
F. 1-41v: "*Incipit Ezechiel propheta*".
F. 41v-42v: "*Incipit prologus beati Ieronimi presbiteri in Danielem prophetam*".
F. 43v-59v: "*Incipit Daniel propheta*".
F. 59v: "*Incipit prologus beati Ieronimi presbiteri in librum XII prophetarum*".
F. 59v-65v: "*Incipit Osee propheta*".
F. 65v-67v: "*Incipit Iohel propheta*".
F. 67v-72: "*Incipit Amos propheta*".
F. 72-72v: "*Incipit Abdias propheta*".
F. 72v-74: "*Incipit Jonas*".
F. 74-74v: "*Incipit Micheas*".
F. 74v-77: "*Incipit Naum*".
F. 79-81: "*Incipit Abacuc*".
F. 81-82v: "*Incipit Sophonias*".
F. 82v-84: "*Incipit Aggeus*".
F. 84-91: "*Incipit Zacharias*".
F. 91-92: "*Incipit Malachias*".
F. 92v-93: "*Incipit prologus beati Ieronimi presbiteri in Ysaiam prophetam*".
F. 93-132: "*Incipit Ysaias prohpeta*".
F. 132-133: "*Incipit prologus beati Ieronimi presbiteri in espistolas beati Pauli apostoli*".
F. 133-142v: "*Incipit epistola beati Pauli ad Romanos*".
F. 143-152v: "*Incipit epistola beati Pauli ad Corinthios prima*".
F. 152v-159: "*Incipit epistola beati Pauli ad Corinthios secunda*".
F. 159-162: "*Incipit epistola beati Pauli ad Galathas*".
F. 162-165: "*Incipit epistola beati Pauli ad Ephesios*".
F. 165-167v: "*Incipit epistola beati Pauli ad Philipensis*".
F. 167v-169v: "*Incipit epistola beati Pauli ad Colosenses*".
F. 169v-171v: "*Incipit epistola beati Pauli ad Thesalonicenses prima*".
F. 171v-173: "*Incipit epistola beati Pauli ad Thesalonicenses secunda*".
F. 173-175v: "*Incipit epistola beati Pauli ad Thimotheum prima*".
F. 175v-177v: "*Incipit epistola beati Pauli ad Thimotheum secunda*".
F. 177v-178v: "*Incipit epistola beati Pauli ad Thithum*".

F. 178v-179: "*Incipit epistola beati Pauli ad Philemonem*".
F. 179-186: "*Incipit epistola ad Hebreos*".

[186] f. (f. 93, 95 i 96 en blanc). Astes ascendents i descendents de la primera i última línia molt decorades. Al pla posterior restes d'una etiqueta en pergamí, arrencada. Marge inferior dels f. 37 i 38 guillotinat.

Ms. 1144
Tertium volumen.
F. 1: "*Incipit prologus beati Iheronimi presbiteri in librum Actuum apostolorum*".
F. 1-29: "*Incipit liber Actuum apostolorum*".
F. 29-29v: "*Incipit prologus beati Ieronimi presbiter in librum VIIem epistolarum canonicarum*".
F. 29v-32: "*Incipit epistola sancti Iacobi apostoli*".
F. 32-34v: "*Incipit epistola sancti Petri apostoli prima*".
F. 35-36v: "*Incipit epistola sancti Petri apostoli secunda*".
F. 36v-39: "*Incipit epistola sancti Iohannis prima*".
F. 39-39v: "*Incipit epistola sancti Iohannis secunda*".
F. 39-40v: "*Incipit epistola sancti Iohannis tercia*".
F. 40-40v: "*Incipit epistola sancti Iude apostoli*".
F. 41-53v: "*Incipit Apocalipsis quod est revelatio Iohannis apostoli*".
F. 53v-55: "*Incipit prologus beati Ieronimi presbiter in librum regum*".
F. 55-82: "*Incipit liber regum primus*".
F. 82-97: "*Incipit liber regum secundus*".
F. 97-123v: "*Incipit liber regum tertius*".
F. 123v-138: "*Incipit liber regum quartus*".
F. 138-139: "*Incipit prologus beati Ieronimi presbiter in librum parapolipomenon qui hebraice dicitur Dabrejami*".
F. 139-162: "*Incipit Paralipomenon liber primus*".
F. 162-191: "*Incipit Paralipomenon liber secundus*".
F. 191-192: "*Incipit prologus beati Ieronimi presbiter in librum Esdre*".
F. 192-199v: "*Incipit liber Esdre*".
F. 199v-211: "*Incipit liber Neemie*". A la fi, "Neemie" cancel·lat.
F. 211-222v: "*Incipit liber Esdre secundus*".

222 f. Mà diferent dels volums anteriors. Al pla posterior restes d'una etiqueta en pergamí, arrencada.

Pergamí. 3 vols; ca. 500 x 340 mm. Lletra gòtica llibrària; puntuació preparada per a la lectura en veu alta. Esmenes coetànies introduïdes al text o al marge; alguna anotació per a la lectura al marge ("non legitur", "in refectorio"). Lletres majúscules al marge (marcadors de text). Reglatge a la tinta sèpia. Text a dues columnes. Reclams al quadern. Restes de signatures per a l'enquadernador. Llegenda de foli. Restes d'indicacions per al rubricador de la llegenda del títol i els números de capítol. Caplletres inicials de llibre il·luminades amb or, blau, verd, rosa, vermell, groc i negre, amb antenes, i, en ocasions figures animals, vegetals i antropomorfes; caplletres inicial de capítol alternant en blau i vermell, amb filigranes i llargues antenes alternant en lila i vermell (als volums 1 i 2 les antenes inclouen formes antropomorfes, animals i florals). A la llegenda de títol i als números de capítol lletres alternant en blau i vermell. Rúbriques en vermell. Inicials realçades amb trets de tinta i tocs safranats. Enquadernació de pell sobre fusta estampada amb ferros freds; cinc caboixons metàl·lics a cada pla, cantoneres i reforços metàl·lics als marges superiors.

Procedència: Segons J. Domínguez Bordona, havia estat a l'Arxiu Municipal de Palma. Compra a l'Antiga Llibreria Babra, dirigida per Francisco Vindel (1930).

Estat de conservació: Cobertes amb molts forats de corcs. Restauracions quasi coetànies en pergamí.

Reproducció: Fotografies en blanc i negre a l'Arxiu Mas, Sèrie B, Clichés 1896-1900 (any 1927). Còpia digital a MDC: (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/269153 /

http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/270359 /
http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/270852, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: P. BOHIGAS, *La ilustración y la decoración del libro manuscrito en Cataluña*, vol. III: *Período gótico y Renacimiento* (Barcelona: Asociación de Bibliófilos, 1967), vol. II, p. 154-155 (núm. 103) i p. 157 (núm. 117); A. GUDAYOL, "Manuscrits d'interès paleogràfic a la Biblioteca de Catalunya", en: *El llibre i la lectura de l'antiguitat a l'època moderna: actes de les primeres Jornades Internacionals sobre Història del Llibre i de la Lectura, 4 i 5 de maig de 2006* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2008), p. 121-165; J. PLANAS, "La ilustración del libro en la Corona de Aragón durante el compromiso de Caspe: 1396-1420", *Artigrama*, 26 (2011), p. 432-477 (p. 450-453).

Descripcions: F. VINDEL, *Catálogo de la "Antigua Librería Babra": obras seleccionadas* (Barcelona: Librería Babra, 1931), núm. 8, láms. 31 i 32 (15.000 pts); J. DOMÍNGUEZ BORDONA, *Manuscritos con pinturas* (Madrid: Centro de Estudios Históricos, 1933), vol. 1, p. 17 (núm. 7, fig. 19); P. BOHIGAS, "Inventario de códices miniaturados o iluminados de procedencia catalana o existentes en bibliotecas catalanas" en: *La Ilustración y la decoración del libro manuscrito en Cataluña* (Barcelona: Asociación de Bibliófilos, 1960-1967), vol. III, p. 145-223 (núm. 103).

Exposicions: *El arte en España: guía del Museo del Palacio Nacional: Exposició Internacional de Barcelona, 1929* (Barcelona: Impr. E. Subirana, 1929), catàleg núm. 1107, al ms. 1143 etiqueta: "objeto 12 / Relación: Barcelona nº 6 / Descripción: Biblia en 3 códices / Poseedor: Babra"; Semana Bíblica Española (Zaragoza, 15-22 setembre de 1940), al foli de guarda de la primera coberta etiqueta "Semana Bíblica Española, núms. 115/ 116 / 117". Biblioteca de Catalunya, *Bibliographica: documents dels segles VIII al XX* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1993), núm. 25.

Ms. 1171

ANGELA GRASSI, "*Zinska: recuerdo histórico de Cataluña.*". Amb la dedicatòria "dedicado a mi amigo, el señor D. Felipe Carrasco y de Molina. A la fi, signatura autògrafa de l'autora. Ca. 1872.

34 f. (numeració d'origen 33 f.); 215 x 140 mm. Amb esmenes i cancel·lacions. Enquadernació en tela del segle XX (BC).

Procedència: Compra a l'Antiga Llibreria Babra, dirigida per Francisco Vindel (1931).

Bibliografia: C. RIERA, "Ángela Grassi: una aproximación", en: *Escritoras románticas españolas* (Madrid, Fundación Banco Exterior, 1990), p.155-166; C. SIMÓN PALMER, *Escritoras españolas del siglo XIX: manual bio-bibliográfico* (Madrid: Castalia, 1991), núm. 2223 (45), p. 340; P. MENARINI, "Los tres exilios de Angela Grassi", en: *Romanticismo 10. Romanticismo y exilio: actas del X Congreso del Centro Internacional Estudios sobre Romanticismo Hispánico "Ermanno Caldera" (Alicante, 12-14 de marzo de 2008)* (Bologna: Il Capitello del Sole, 2009), p. 181-196.

Edició: Publicada a *Revista de Cataluña*, 2 (1862), p. 324-332 i 372-380; i per lliuraments a *El Correo de la Moda*, 22 (26 de març-2 juny 1872).

Ms. 1172

"*Cas raro d'un home anomenat Pere Porter*". A continuació s'han afegit alguns poemes religiosos. Al f. 18: "En nom de Deu jo, Pera Jufré y Padrosa, de la vila de Tordera, he volgut trasladar tot això que està en aquexa llibreta y bull que sia a major honra y glòria de Déu y profit de tots los que lo llegiran". Tordera, 1836.

1. F. 1-13: "*Cas raro que succeí a un tal Pera Portes, natural de Tordera en lo any 1608 que entrà y exí del ynfern*". A continuació, "és traslledat per la mà y pluma de Pera Jufré y Padrosa de Tordera en lo any 1836".
2. F. 14-15v: Poema a Jesús sacramentat, al f. 15v: "Per mi, Pera Jufré y Padrosa, labrador de Tordera, any 1836". En castellà.
3. F. 16-17: Poema a la Passió de Jesucrist. En castellà.

4. F. 17: Pregària. En català.
5. F. 17v: Poema religiós. En castellà.

18 f.; 210 x 145 mm. Enquadernació en tela del segle XX (BC).

Procedència: Compra a l'Antiga Llibreria Babra, dirigida per Francisco Vindel (1931).

Bibliografia: J. RUBIÓ I BALAGUER, *Història de la literatura catalana* (Barcelona: PAM, 1984-1986), vol. II, p. 231-232 (Obres de Jordi Rubió i Balaguer; 3); A. ROSSICH, "La novel·la catalana entre el Tirant i L'orfeneta de Menargues", *Revista de Catalunya*, 29 (1989), p. 150-162; J. VILA, "Dos nous manuscrits del 'Viatge a l'infern d'en Pere Porter'", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 44 (2003), p. 247-250; IDEM, "'Lo qüento de l'infern', una variant folklòrica del viatge a l'infern de Pere Porter", *Quaderns de la Selva*, 15 (2003), p. 239-243; J. MAHIQUES, "El viatge de Pere Porter a l'infern: tradició literària i context barroc", en: *Actes del tretzè Congrès de l'AILLC* (Girona: Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2006-2007), vol. I, p. 211-225.

Edicions: G. VIDAL DE VALENCIANO, *Viatge a l'infern den Pere Porter amb la notícia El món invisible en la literatura catalana* (Barcelona: L'Avenç, 1906); *Llegendes de l'altra vida*, a cura de R. MIQUEL I PLANAS (Barcelona, 1914); *Viatges a l'altre món (dos relats dels segles XIV i XVII)*, a cura d'A. Pacheco (Barcelona: Edicions 62, 1973); *Viatge a l'infern d'en Pere Porter*, a cura de J. M. PONS I GURI (Barcelona: Fundació Pere Coromines, 1999).

Bibliografia: E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 261-262; MCEM 161 (M. Batlle).

Nota: Una altra còpia a BC ms. 391

Ms. 1173

ANTONI DE BASTERO LLEDÓ, Materials de treball. Principis segle XVIII.

1173/1
F. 1-4: "*Mario Ecquicola, Istoria di Mantova*". Notes sobre el trobador Sordello, extretes del text d'Equicola.
4 f. (f. 3i 4 en blanc); 275 x 195 mm.

1173/2
F. 5-122: Material de treball per a la redacció d'una història de la llengua catalana. Notes en català, castellà, italià, francès i llatí.
F. 5-48: "*Origen. Cap. 1*". En català
F. 49-93: "*Nacimiento. Cap. 2*". En castellà.
F. 93-122: "*Llamada romana. Cap. 3*". En castellà.
325 x 215 mm. Nombroses notes intercalades de diferents mesures. Postil·les marginals. Esmenes i cancel·lacions.

122 f. Diverses mesures. Enquadernació en mig pergamí i tela verda del segle XX (BC anys 50-60). Títol al llom: "Bastero. Historia de la lengua catalana".

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca del Convent de Sant Agustí de Barcelona. Compra a l'Antiga Llibreria Babra, dirigida per Francisco Vindel (1931).

Bibliografia: P. BOHIGAS, "Bastero i els orígens de la llengua catalana", en: *Miscel·lània Fabra* (Buenos Aires: Coni, 1943), p. 27-36; J. RUBIÓ, "Primeres temptatives de salvació de la llengua a Catalunya", en: *Història de la literatura catalana*, vol. III (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986 [1958]), p. 30-38, 234-240 (236-237); A. COMAS, "Antoni de Bastero", en: *Història de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 170-174;

M.R. POSTIGO, "Contribució a l'estudi d'Antoni de Bastero", *Anuari de Filologia, Universitat de Barcelona*, 1 (1975), p. 497-512; F. FELIU, "La Historia de la llengua catalana, d'Antoni de Bastero", *Estudi General*, 14 (1994), p. 163-181.

Edicions: ed. A. de BASTERO, *Història de la llengua catalana*, a cura de F. FELIU (Vic: Eumo, 1997) (Biblioteca Universitària); f. 58v, 73-74, 60v-65 (notes) ed. dins M. CAMPABADAL, *El pensament i l'activitat literària del setcents català.* Vol. I: *Ideologia il·lustrada i renovació cultural* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2004) (Textos i Comentaris, 4), p. 146-149.

Descripcions: descripció del manuscrit dins F. FELIU, *L'obra filològica d'Antoni de Bastero: edició de la Història de la llengua catalana* (Girona: Universitat de Girona, 1997) p. 256-263 (Tesis doctorals); E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 216-217; MCEM 162 (M. Toldrà).

Nota: P. Bohigas anota en el llibre de registre: "Bastero, Història de la llengua catalana. El primer capítol està redactat en català, després segueix en castellà. Hi ha un plec independent de quatre folis amb notes sobre el trobador Sordello". Altres materials de Bastero a BC ms. 1600 (Porter) i BC Arx. 601. Segons M. Toldrà, hi ha materials sobre la família Bastero a l'Arxiu de l'Hospital de la Santa Creu (repartits entre les dues seus de conservació, la BC i l'Arxiu de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau).

Ms. 1174

Recull factici de notes històriques i còpies de documents. Segle XVIII-xix.

1174/1
F. 2-45: Notes històriques i còpies de documents del segles XVIII-XIX, de diverses mans, relatives majoritàriament a Lleida. Segle XIX.
Diverses mesures. Diverses mans.

1174/2
F. 46-47: "*Bibliotecas públicas de los Estados Unidos de América*". 1876

1174/3
F. 48-49: Còpia del diploma de Felip III autoritzant la vila de Banyoles a batre menuts.

1174/4
F. 50-76: Còpia de la concòrdia i pacificació general de la ciutat de Lleida l'any 1772.

1174/5
F. 77-90: "*Carta de poder pª testar otorgada en 2. de julio de 1807, ante Dn. Bartolomé Socías notario de Palma, por ... Dn. Gaspar Melchor de Jovellanos*". Còpia.

90 f.; diverses mesures (max. 310 x 215 mm). Diverses mans. Enquadernació en tela blau clar (BC).

Procedència: Compra a l'Antiga Llibreria Babra, dirigida per Francisco Vindel (1931); al recull adquirit es van afegir, en algun moment de la postguerra, altres plecs.

Ms. 1175

"*Explicación de los abreviados del dietario*". Llistat desenvolupat de les abreviatures del breviari i altres llibres litúrgics. Segle XIX.

4 f.; 155 x 105 mm. Enquadernació en tela BC (1931).

Procedència: Compra a l'Antiga Llibreria Babra, dirigida per Francisco Vindel.

Ms. 1176

MANUEL DE MALLORCA, O.F.M. Cap., "*Oratorio sacro de las lágrimas de Santa Mónica y de la conversión de San Agustín*". Darrer quart del segle XVIII.

9 f.; 155 x 105 mm. Indicacions escèniques centrades, noms del personatges al marge. Enquadernació en tela verda (BC, anys 1940-1950).

Procedència: Compra a l'Antiga Llibreria Babra, dirigida per Francisco Vindel (1931).

Descripció: Còpia impresa referenciada a F. AGUILAR PIÑAL, *Bibliografía de autores españoles del siglo XVIII* (Madrid: CSIC, 1981-2001), vol. 9, núm. 4643 (*Oratorio sacro…* Mallorca, Salvador Savall, 1792); G. DÍAZ DÍAZ, *Hombres y documentos de la filosofía española* (Madrid: CSIC, 1980-2003), vol. V, núm. 2014.

Nota: Segons D. Codina, la còpia impresa que es conserva a Montserrat prové del fons del Comte d'Aiamans, F 12º 343.16 (D. Codina, *Catàleg dels villancicos i oratoris impresos de la Biblioteca de Montserrat, segles XII-XIX* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003), núm. 299. G. Díaz l'atribueix a Manuel de Mallorca.

Ms. 1177

"*Parecer del obispo de Segorbe Juan Bautista Peres sobre las planchas de plomo que se han hallado en Granada escritas con nombres de algunos santos este año de 1595*". Segle XVII.

12 f.; 210 x 150 mm. Plec tabel·lionari. Enquadernació en tela vermella (BC). Tïtol al llom "Peres. Planchas de Granada".

Procedència: Compra a l'Antiga Llibreria Babra, dirigida per Francisco Vindel (1931).

Bibliografia: Sobre J. B. Pérez, vegeu J. L. VILLANUEVA, *Viage literario a las iglesias de España*, vol. III (Madrid: Imprenta Real, 1804), p. 148-220; J. CARO BAROJA, *Las falsificaciones en la historia (en relación con la de España)* (Barcelona: Seix Barral, 1992); B. EHLERS, Juan Bautista Pérez y los Plomos de Granada: el humanismo español a finales del siglo XVI", en: *Los plomos del Sacromonte: invención y tesoro* (Valencia: Universidad de Valencia; Granada: Universidad de Granada; Zaragoza: Universidad de Zaragoza, 2006), p. 353-269.

Descripció a: E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 262; MCEM 163.

Edició: J. L. VILLANUEVA, *Viage literario a las iglesias de España*, vol. III (Madrid: Imprenta Real, 1804), p. 259-278 (apendix XVI).

Nota: Una altra còpia a Madrid, BNE, ms. 7187, un recull de textos sobre els llibres plumbis del Sacromonte de Granada (*Discursos, relaciones y cartas tocantes a las cenizas, láminas y libros hallados en el Monte Sancto de Granada, sacados de sus originales,* f. 16-34, J. B. Peres).

Ms. 1178

"*El ayuntamiento de La Granadella contra D. Pedro Kesel, 1775*". Procès promogut per l'Ajuntament de La Granadella contra Pere Kessel, familiar de Maria Antònia de Kessel, baronessa de la Granadella; actuari Joaquín Berga y Vidal; els f. 1-4 són les camises que contenien anteriorment el document. Lleida, 1775.

47 f.; 310 x 215 mm. Enquadernació en tela blava del segle XX (BC).

Procedència: Compra a l'Antiga Llibreria Babra, dirigida per Francisco Vindel (1931).

Ms. 1179
Recull factici de textos de caràcter històric, literari i religiós. Segles XVI-XIX.

1179/1
F. 1: Comptes per despeses de l'església de Pals, signat per Antoni Boera, sacristà. Pals, 27 de novembre de 1584.

1179/2
F. 2-3v: "*Noticias que solicitó de este archivo el governador de Lérida y dixose las pedías de Madrid*". 1788

1. f. 2-3: Llista dels canonges de la catedral de Lleida. Barcelona, 18 d'octubre de 1788.
2. f. 3v: FÈLIX AMAT. Precisions a la llista anterior. Còpia. 2 de novembre de 1788

1179/3
F. 4-5: MIQUEL VINYALS, Carta a Jaume Miró. En català. Mataró, 21 de desembre de 1799

1179/4
F. 6-9: "*Notícias ha donat lo fadrí ambaxador des tributaris del Gran Turch que parlan cathalà*". Finals del segle XVIII.

4 f. (f. 8-9 en blanc). Amb alguna esmena.

1179/5
F. 10-11: "*Viatge de Ignasi Ticó, oficial abaixador, i de Francisco Rallotgé, forner, fills de Barcelona*". Nota al marge "Tot o casi tot mentida".

2 f. (f. 11 en blanc). Amb esmenes.

1179/6
F. 12: "*Aviso saludable*". Finals del segle XVIII-principis del segle XIX.

1179/7
F. 13-14: "*Décimas*". En català. 1a meitat del segle XIX.

1179/8
F. 15: Comptes. En català. 1620-1621.

1179/9
F. 16-17: "*Littera deprecatoria domino episcopo directa pro beneficio ecclesiastico obtinendo*". Recull de còpies de cartes de la comtessa d'Empúries al bisbe de Girona sobre la provisió d'un canonicat, datades de 1325. Finals del segle XVIII -principis del segle XIX.

1179/10
F. 18-19: Poema, en castellà. 1a meitat del segle XIX.

1179/11
F. 20: Nota sobre una còpia d'un text sobre la controvèrsia relativa a Ramon Llull. Juliol de 1762.

1179/12
F. 21: "*Index alphabeticus Usaticorum Barchinone*". Segle XVIII.
Relligat a l'inrevés.

1179/13
F. 22-42: Informe sobre la conveniencia de envahir Portugal. Madrid, ca. 1817.
21 f.

Procedència: Al f. 23, "sacado del ms. 893" (*Historia de la guerra de la usurpación*, donatiu dels hereus de Barnola-Bassols).

1179/14
F. 43-44: LEONARDO IBRIQUILA, Escrit en resposta a un edicte enumerant els seus béns. 21 d'abril de 1750.

1179/15
F. 45: "*Memoria para adereçar la juncia*". Segle XVIII.

1179/16
F. 46: Ofici a Honorat Puig. Oviedo, 1833.

1179/17
F. 47: "*Memorial del que ha de menester la senyora que pren lo hàbit en lo real monestir de Sant Pere de las Puellas de Barcelona*". Finals del segle XVIII.

1179/18
F. 48: "*Oratió per a curar mal de mare*.".Segle XVI.

1179/19
F. 49-50: Còpia d'un text conservat a l'arxiu de la Catedral de Barcelona. 1a meitat del segle XIX.
2 f. Amb esmenes.

1179/20
F. 51-52: "*Tisana aperitiva temperante para toda suerte de personas, niños y ancianos*": Principis del segle XIX.

1179/21
F. 53: "*Relación del nuevo reglamiento de las religiones de España que se podrá en pràctica a la llegada del señor nuncio comissionado para este efecto*". 2a meitat del segle XIX.

1179/22
F. 54-57: Miscel·lània de textos i oracions a la mare de Déu i a Jesucrist. 2a meitat del segle XVI.

1179/23
F. 58-68: "*Viages marítimos en que se ve lo que trabajaron los emperadores y emperatrices de Russia hasta encontrar el camino para la América del sur ha más de un siglo*". Còpia de mà de Fèlix Amat. Finals del segle XVIII.
11 f. (f. 59 i 68 en blanc). Text amb esmenes. Títol en un foli a part. Al f. 59, "Nº 63"

1179/24
F. 69-74: Carta a una germana. Chacaracuar, 16 d'agost de 1789.
6 f.

1179/25
F. 75-76: ANA MARÍA DE JESÚS, Cartes. 1796

1. F. 75-76: ANA MARÍA DE JESÚS, Carta a D. Sancho Lodoño. Lima, 17 de setembre de 1796.
2. F. 77-78: ANA MARÍA DE JESÚS, Carta a D. Diego de Villatoro, Marqués del Castillo. Lima, 4 d'agost de 1796.

4 f.

1179/26
F. 79-82: "*Viage en 1790 de San Blas de California a los establecimientos rusos del Norte de la América*" Al f. 1: "Extracto de lo más esencial del diario del teniente de navío de la Real Armada Don Salvador Fidalgo, comandante del paquebote de S. M. San Carlos ...". 1790.

4 f. Al f. 82v, "Nº 54"

1179/27
F. 83-84: "*Adiciones al último pliego en que se refieren algunas de las muchas antigüedades de Zamora*". Finals del segle XVIII.

1179/28
F. 85-91: "*Antigüedades*" de Zamora. 2a meitat del segle XVIII.

1. F. 85-86: Resum de las "antigüedades" de la Catedral de de Zamora.
2. F. 87-88: Resum de las "antigüedades" del monestir cistercenc de Valparaíso del bisbat de Zamora.
3. F. 89: Resum de las "antigüedades" de la capella de l'Ajuntament de Zamora.
4. F. 90-91: Resum de les "antigüedades" del convent de dominicans de Zamora.

1179/29
F. 92: "*Obra del preste Genovés y el Tratado de París*". Segle XVII.

1179/30
F. 93-94: "*Suma de las propinas que se dan por Navidad a los criados de la Casa Real por el concepto de cavallerizo mayor del príncipe Nuestro Señor*". Segle XVII.

1179/31
F. 95-112: FELIP GIOL, O.F.M. Cap., Informe al Comte de Barcelona sobre l'Hospici i Casa de misericòrdia de Barcelona. Barcelona, 21 de gener de 1772.
18 f. Al f. 1, "Felip Giol, caputxí" i, d'una altra mà, "Nº 73".

1179/32
F. 113-114: "*Noticia de los muchos y graves autores españoles que han escrito libros de esphera y navegazión, geografía, viages, derroteros y navegazión de las costas de Guinea, Etiopía y de la India Oriental, China y Japón, derrotas y navegaziones de las Indias occidentales, descubrimientos y navegaziones del Río de la Plata y costas de Brasil y del estrecho de Magallanes y pasage del Mayre, de las islas Filipinas, de las Molucas, Ladrones y Salomón y costas del Mar del Sur*". 1a meitat del segle XIX.
Al f. 1, "nº 58".

114 f.; diverses mesures. Enquadernació en tela blava del segle XX (BC). Tïtol al llom en lletres daurades "Miscelania".

Procedència: Els mss. 1179/23, 26, 31 i 32 havien format part inicialment d'un recull més ample amb els documents numerats (nº 54, 58, 63, 73). Compra a l'Antiga Llibreria Babra, dirigida per Francisco Vindel (1931); al recull adquirit es van afegir en algun moment altres plecs.

Descripció: mss. 1179/23, 1179/26 i 1179/32 en A. GUDAYOL, "Documentació sobre vaixells i navegació a la Biblioteca de Catalunya", *Drassana*, 22 (2014), p. 7-34 (11).

Ms. 1180
MARIÀ AGUILÓ. Recull factici de materials diversos en part en relació amb el Romancer (esborranys de dedicatòries, manuscrites de poesies catalanes de Vicent Wenceslau Querol, i articles impresos a diverses publicacions periòdiques). 1845-1875.

1180/1
F. 1-2: Llista d'exemplars dedicats del *Romancer*.

1180/2
F. 3-8: Llista d'exemplars distribuïts del *Romancer*.

1180/2
F. 9-12: "Autors dramàtichs catalans que tenen obres estampades".

1180/3
F. 14-20: Còpia d'una notícia bibliogràfica publicada a Itàlia.

1180/4
F. 21-28: Còpia de la taula de contingut del Tirant lo Blanc (ed. de Barcelona, 1490).

1180/5
F. 29-30: Còpies de fragments d'altres textos medievals.

1180/6
F. 31-36: VICENT WENCESLAU DE QUEROL, Poemes. En castellà. 1872.

1180/7
F. 37-44: MANUEL MILÀ I FONTANALS, Poemes i notes. En castellà, còpia. 1845.

1180/8
F. 45-73: Retalls de publicacions periòdiques de poemes de Wnceslau de Querol, i de poemes i articles de crítica literària i teatral de Manuel Milà. Ca. 1875.

1180/9
Cartes i esborranys de cartes de Marià Aguiló a Tomàs Aguiló. 1859-1868.

1. Carta a Tomàs [Aguiló?]. Barcelona, 6 d'agost de 1859.
2. Carta a Tomàs Aguiló. Palma, 12 de juliol de 1860.
3. Carta a Tomàs Aguiló. Palma, 7 de novembre de 1860.
4. Carta a Tomàs Aguiló. València, 5 de desembre de 1860.
5. Carta a Tomàs Aguiló. Madrid, 1 de gener de 1861.
6. Carta a Tomàs Aguiló. Barcelona, 6 d'octubre de 1865.
7. Carta a Tomàs Aguiló. Barcelona, 6 de maig de 1867.
8. Carta a Tomàs Aguiló. [1867].
9. Carta a Tomàs Aguiló. Abril de 1868.
10. Esborrany de carta [a Tomàs Aguiló?].entre 1859-1868].

Nota: En una camisa feta amb paper de carta de l'IEC, amb la nota, de mà de Bohigas "Ms. 1180, 10 lletres autògrafes de Marian Aguiló".

1180/10
JOAQUIM RIERA BERTRAN, Poemes. Finals del segle XIX.
1. "*Als Turons*"
2. Poema. Incipit: "La he vista al fi, l'arca vella". Cap d'any de 1888.

Procedència: Extret d'un dels volums de la biblioteca de Marià Aguiló; en una camisa petita de paper amb la nota, en llapis, "En el llibre 8-II-24".

Nota: Al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "1".

1180/11
"*La primavera*". Juliol de 1867.
2 f.; 215 x 160 mm.

Nota: Al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "2".

1180/12
"*Cansó del escó*".
Numeració antiga 8 p.; 205 x 130 mm.

Nota: Al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "3".

1180/13
PERE BOSCH I SOLDEVILA, "*La bandera del sant Crist (recort de la guerra de l'any 1808)*". Igualada, febrer de 1867.
2 f.; 220 x 160 mm. Text a dues columnes.

Nota: Al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "4".

1180/14-17
Poemes dels germans Orlandis i Despuig. 1894-1895.
1. PERE ORLANDIS, "*Flors*". Març de 1894.
2. RAMON ORLANDIS, Poema. "Vols me dir tu, la donzella". La Punta, agost de 1894.
3. RAMON ORLANDIS, "*A mon germà*". Deusto, 28 de març de 1895.
4. RAMON ORLANDIS, "*Esperansa*". Deusto, 25 de març de 1895.
5. PERE ORLANDIS, "*Amor*". La Punta, 25 de setembe de 1894.
6. PERE ORLANDIS, Poema. Incipit: "Tendre cor primaverinch". Agost de **1.** 1894.
7. PERE ORLANDIS, Poema. Incipit: "Alegre es la partida, alegre'l jorn". Palma, 30 de març.
8. RAMON ORLANDIS, "*Vora mar*". La Punta, agost de 1894.
2, 2, 2, 3 f.; 205 x 130 mm.

Nota: Al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "5", "6", "6", "8".

1180/18
"*Ausias March*". Al verso del segon foli, "Mención honorífica" i set signatures, entre elles la de Marià Aguiló. València, 1 de setembre de 1859.
2 f.; 210 x 140 mm.

Nota: Al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "9".

1180/19
VICENT W. QUEROL, "*Lo nom de Maria (traducció de Manzoni)*".
3 f.; 220 x 160 mm.

Nota: Al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "12".

1180/20
"*¡Mare!*". Febrer de 1868
1 f.; 215 x 160 mm.

Nota: Al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "13".

1180/21
"*Lamentaciones. Semana santa*".
4 f.; 215 x 155 mm. Amb esmenes.

1180/22
MIQUEL VICTORIÀ AMER, "*Colección de varias composiciones*". Amb dedicatòria a Marià Aguiló. 15 de febrer de 1845
Numeració d'origen 70 p.; 205 x 150 mm.

Nota: Al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "15".

1180/23
"*Al eclipse*". Juliol de 1860
6 f.; 215 x 150 mm.

Nota: Al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "16".

1180/24
JERONI ROSSELLÓ, "*A la memoria del malogrado joven D. Vicente Far*".
4 f.; 215 x 150 mm.

Nota: al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "17".

1180/25
Narració. Incipit: "Oy vengo, amigas mías...".
4 f.; 210 x 150 mm.

Nota: al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "18".

1180/26
Poema. Incipit: "Deu m'ha dat un front serè". Barcelona, setembre de 1876.
2 f.; 210 x 130 mm.

Nota: Al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "19".

1180/27
MARIÀ AGUILÓ, "*Borradors de cartes*".
21 f.; Diferents mesures.

Nota: Al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "20".

1180/28
"*Décima a modo de diálogo*".
1 f.; 210 x 135 mm.

Nota: Al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "21".

1180/29
Poema. Incipit: "La girono siau l'ostessa". A la fi, nota: "Aquesta cansó la trobí manuscrita en escritura del XV al XVI en lo arxiu parroquial de Sant Feliu Saserra, bisbat de Vich", signat per Jaume Collell. 24 de setembre de 1883.
2 f.; 210 x 135 mm.

Nota: al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "22".

1180/30
"*Balls per la festa de San Felio*".
1 f.; 205 x 135 mm.

Nota: Al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "23".

1180/31
Comentaris a un poema, vers a vers.
1 f.; 210 x 130 mm.

Nota: Al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "24".

1180/32
MARIÀ AGUILÓ, Comentaris lingüístics al Curial.
1 f.; 215 x 140 mm.

Nota: Al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "25".

1180/33
"*Torredembarra*". Notes sobre monuments.
1 f.; 210 x 130 mm.

Nota: Al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "26".

1180/34
FRANCESC XAVIER CLARÀ, Recull de poemes. Vallfogona, 1893.
4 f.; diverses mesures

Nota: En una camisa de paper, al marge superior, de mà de Bohigas, núm. "27". Al verso, registre "Ms. 2134" (corresponent als blocs 1180/10 a 34).

1180/34
Documentació de la societat 'La Misteriosa'. 4 documents. 1877.
7 f.; Diverses mesures.

200 f., diverses mesures. Ms. 1180/1 a 8, enquadernació en mitja tela negra i cartró folrat de paper verd fosc del segle XX (BC, anys 1940).

Procedència: Compra a la llibreria Babra-Vindel (registrat 13 de juliol de 1931 amb el títol "Papers de Marià Aguiló. Borradors de lletres. Poesies autògrafes dels seus amics. Lletres de cançons populars, etc"). Els mss. 1180/9 a 34 foren separats del conjunt en algun moment entre 1931 i 1936; el ms. 1180/9 va quedar extraviat, mentre que el bloc format pels mss. 1180/10 a 34 van ser retrobats durant la Guerra Civil i registrats l'1 de juliol de 1937 amb el número "Ms. 2134". Després de la guerra, foren novament extraviats. Retrobats el 2022, han estat reintegrats al seu registre d'origen.

Bibliografia: Sobre Marià Aguiló, vegeu A. M. DE BARCIA, "Mariano Aguiló y Fuster", *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, 1 (1897), p. 435-430; A. RUIZ CABRIADA, *Bio-bibliografia del Cuerpo Facultativo de Archiveros, Bibliotecarios y Arqueólogos (1858-1958)* (Madrid: Junta Técnica de Archivos, Bibliotecas y Museos, 1958), p. 12-13; *Diccionari de literatura catalana* (Barcelona: Edicions 62, 1979). Sobre Aguiló folklorista, vegeu J. MASSOT, "Marià Aguiló, col·lector de cançons populars", en: *Actes del Cinquè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, Andorra, 1-6 d'octubre de 1979* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1980; p. 287-324. Per al **ms.** 1180/2, vegeu IDEM, "Antoni M. Alcover, amic i deixeble d M. Aguiló", en: *Antoni M. Alcover i la llengua catalana* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1985), p. 55-76 (71).

Exposicions: ms. **1180**/1-8 exposats a la mostra organitzada per la BC amb motiu del Ve Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes el 6 d'octubre de 1979; *El cançoner popular català (1841-1936)* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2005) (no fa menció de les peces exposades).

Ms. 1184

"*Índice alphabético de todos los santos contenido en el libro intitulado 'Annus caelestis', su autor el Rdo. P. Juan Nadasi de la Compañía de Jesús; con otros sacados del 'Flos sanctorum' y de otros martirologios y Almanake, los quales añadidos van con este señal* *.". Índex hagiogràfic a partir de l'obra *Annus caelestis: Jesu Christi et Mariae Reginae sanctisque omnibus sacer; ad suppeditandum quotidianis meditationibus*, de Janos Nadasi. 2a meitat del segle XVIII.

1184/1
F. 1-70v: Lletres A-M.

1184/2
Índexs per diferents categories.

F. 141-144v: "*Casadas y viudas*".
F. 145-147v: "*Reyes, príncipes y nobles*".
F. 156-165: Per mals o afliccions pels que se'ls invoca.

1184/3
F. 166-221: Índex per malalties o mals que els afligeixen, professió, etc (fam, ceguesa, etc)
Numeració antiga 56 f.

221 f. (f. 71-141v, 148-155v en blanc); 315 x 112 mm. Enquadernació en tela verda (BC, anys 40)

Procedència: Compra a l'Antiga Llibreria Babra, dirigida per Francisco Vindel (1931).

Bibliografia: G.M. VERD CONRADI, "János Nádasi SJ (1614-1679), su difusión en Europa del soneto 'No me mueve, mi dios, para quererte' y su bibliografía hispánica", *Archivo Teológico Granadino*, 70 (2007), p. 5-53.

Ms. 1185

Recull factici de notes històriques i filològiques recollides per Francesc de Sentmenat-Torrelles i d'Agulló, II Marquès de Sentmenat. Ca. 1748-1760.

1185/1
Recull de textos amb exercicis de traducció al francés.

1. F. 1-36, 51-54: Formulari epistolar en castellà, amb les traduccions al francès.
2. F. 37-38: Traduccions al castellà de verbs en francés que comencen per "A".
3. F. 40-43: Nota sobre el cardenal Alberoni.

54 f.

1185/2
Recull factici de textos conservats pel Marquès de Sentmenat.

1-10. F. 1-13: Correspondència rebuda pel Marquès de Sentmenat ; inclou cartes del Marquès de Rocafort. 10 cartes. En català, castellà, francès i alemany. 1748-1756.
11. F. 15-17: Llistats de persones.
12. f. 18-21: Documents relatius a les Reales Guardias espanyoles. Ca. 1760.
11. F: 22-37: Calendari astronòmic. En alemany. 1740.
12. F. 38-39v: "*Bayle entremesado a imitacion de los Aspides de Cleopatra. El Horror de las Riberas y el Amor traga lagartos*".
39 f.

1185/3
Notes lingüístiques sobre àrab i hebreu. Als f. 30-120, Vocabulari hebreu-llatí i llatí-hebreu.

139 f. Per similitud, s'ha afegit el f. 14 del ms. **1185**/2.

1185/4
Recull factici de notes sobre diversos alfabets i altres temes.
33 f.

1185/5
Vocabulari català-maltès i vocabulari castellà-caló. Ca. 1748-1760.
1. F. 1-67: Vocabularis català-maltès.
2. F. 67v-81: "*Alguns exemples que servexen de intel·ligència per las declinacions dels noms y conjugacions dels verbs de la llengua maltesa*".
3. F. 82-83: "*Cathechismo maltese*".
4. F. 84-87v: Vocabulari castellà-caló.
87 f.

1185/6
Notes extretes de textos historiogràfics (Pujades, Flórez, etc) i d'altre tipus. En català, castellà i llatí.
111 f. Alguns textos escrits al verso de cartes.

54, 39, 131, 32, 87, 111 f.; diverses mesures.

Procedència: Compra a la llibreria Babra, administrada per Francisco Vindel (1931).

Estat de conservació: Taques d'humitat.

Bibliografia: *Sobre* els diferents vocabularis, *v.* G. COLON i A-J. SOBERANAS, *Panorama de la lexicografia catalana*, 2a ed. (Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1991), p. 274. Sobre el vocabulari maltès (ms. 1185/5) v. G. DEL OLMO LETE, *Semitistas catalanes del siglo XVIII* (Sabadell: Ausa, 1988), p. 217-223; A. QUERALTÓ, *Un vocabulari català-maltés manuscrit del segle XVIII* (Barcelona: PPU, 2003). Sobre els mss. 1185/4 i 1185/5, *v.* I.-X. ADIEGO, *Un vocabulario español-gitano del Marqués de Sentmenat (1697-1762)* (Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona, 2002) (Breviaris, 4).

Descripció: MCEM 2025 (M. Toldrà); per al ms. 1185/3 (documentació sobre l'hebreu) i 1185/5 (vocabulari maltès) vegeu F. SAN VICENTE, *Bibliografia de la lexicografia española del siglo XVIII* (Padova: Piovan, 1995), núm. 424 i 466.

Exposicions: *Catálogo de la exposición bibliográfica oriental: galería de exposiciones de la Biblioteca Central, Barcelona, mayo-junio de 1972: organizada por la Asociación Española de Orientalistas*, [a cura de F. DÍAZ ESTEBAN] (Barcelona: Diputación Provincial de Barcelona, 1973), p. 13.

Ms. 1186
Vocabulari hebreu i diverses notes lingüístiques recollides per Francesc de Sentmenat-Torrelles i d'Agulló, segon Marquès de Sentmenat. Mitjan segle XVIII.

1. F. 1-8v, 21v-24v: Vocabulari llatí-hebreu.
2. F. 10-21: Vocabulari hebreu-llatí.
3. F. 25-29: Índex de matèries (alfabets).
4. F. 32-33: Índex de matèries (particularment gentilicis).

[3], 33,[3] f.; 315 x 110 mm. Enquadernació en tela verda (BC, anys 40). Títol al llom: "Vocabulario latino-hebraico".

Procedència: Compra a la llibreria Babra, administrada per Francisco Vindel (1931).

Bibliografia: G. COLON i A-J. SOBERANAS, *Panorama de la lexicografia catalana*, 2a ed. (Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1991), p. 274; I.-X. ADIEGO, *Un vocabulario español-gitano del Marqués de Sentmenat (1697-1762)* (Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona, 2002) (Breviaris, 4). Sobre el Marquès de Sentmenat, vegeu G. DEL OLMO LETE, *Semitistas catalanes del siglo XVIII* (Sabadell: Ausa, 1988), p. 82, 217-222; *Diccionari biogràfic de l'Acadèmia de Bones Lletres* (Barcelona: Reial Acadèmia de Bones Lletres; Fundació Noguera, 2012), p. 408-409.

Descripció: MCEM 2019 (M. Toldrà).

Nota: Segons I. Adiego, es tracta probablement de material relacionat amb un treball incacabat de Sentmenat sobre els alfabets.

Documents adquirits a l'Antiga Llibreria Babra, sota la gestió de Pere Monge

Ms. 1229
MANUEL MARIÀ RIBERA, "*Tomus primus recopilationis et reductionis substantialis omnium et singularum scripturarum de tempore Comitum Barchinonae ab anno 844 usque ad annum 1705, in praesenti Regio Archivo tum in armariis cum in arcis tum in libris varie dispersarum coordinatarum per R. P. Magt^rum^ fr. Emmanuelem Marianum Ribera, SJ Magt^rum^ exprovincialemque Regii Ordinis B^e^ M^e^. de Mercede redemptionis captivorum, speculatorem praesentis Regii Archivi Barchinona*". Als f. 1-35 índex alfabètic, mal relligat. Barcelona, 1er terç del segle XVIII.

239 f. (numeració antiga 491 p., f. 39-40, 75-79, 141-152 en blanc); 365 x 255 mm (índex 330 x 210 mm). Text a dues mans. Postil·les marginals, on s'indica el número d'armari o de llibre. Enquadernació en mig pergamí i cartró, restes d'un teixell blau.

Procedència: Al llom etiqueta de paper petita amb la signatura antiga "nº 84"; probablement havia pertangut a la biblioteca de Pròsper de Bofarull (vegeu etiqueta ms. 1230). Compra a l'Antiga Llibreria Babra administrada per Pere Monge (1933).

Bibliografia: J. A. GARÍ Y SIUMELL, *Biblioteca mercedària* o *sea Escritores de la Celeste, Real y Orden de la Merced* (Barcelona: Herederos de la Viuda Pla, 1875); F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes* (Barcelona: Impr. J. Verdaguer, 1836), p. 539; J. DEVESA BLANCO, "Manuel Mariano Ribera", en: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA, *Historia hispánica* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/38898-manuel-mariano-ribera, consulta 7 de gener 2025).

Nota: Altra documentació del P. Ribera a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Secretaria.

Ms. 1230
Recull factici de textos de caràcter històric i literari; inclou papers referents a les guerres napoleòniques al castell de San Ferran de Figueres, documents tramesos a Bofarull, i còpies de documents dels segles XIII-XV de l'Arxiu de la Corona d'Aragó; algunes de la mà de Pròsper de Bofarull. Ca. 1800-1811.

1230/1-5
Documents relatius al fets esdevinguts al Castell de Sant Ferran de Figueres el 1811

1230/1
F. 1-12: Biografia de Francesc Rovira i Sala.
1. f. 1-3: "*Compendio de la vida y hechos militares del presbitero brigadier de los Reales Exércitos Dr. D. Francisco Rovira y Sala, coronel del 1er regimiento de línea de San Fernando*". Còpia en net.
2. f. 4-12: "*Compendio de la vida y hechos militares del prebítero brigadiore de los Reales Exércitos Dr. Dn Francisco Rovira y Sala, coronel del priemr regimiento de línea de San Fernando*". Esborrany autògraf de Pròsper de Bofarull.

1230/2
F. 13-16, Imprès: *Sorpresa del castillo de San Fernando afianzado en datos positivos, Copiado del Diario de Manresa del 22 de abril de 1811*. Tarragona: En la impr. del Brusi, baxada del Rosario, [1811].

1230/3
F. 17-19: J. O. "*En elogio del coronel Dr. Dn Francisco Rovira, prebítero. Reconquista de San Fernando de Figueras*". 1811 o posterior.

1230/4
F. 20-27: Narració dels fets esdevinguts al Castell de Sant Ferran de Figueres. 1811 o posterior.

1230/5
F. 28-37: "*Relación histórica de la recuperación del Castillo de S. Fernando de Figueras en la noche de el 10 al 11 de abril de 1811*".

1230/6
F. 38-49: MARQUÈS DE CAPMANY, "*Discurso del Marqués de Capmany a la Real Academia Española de Historia y Literatura*". 1824.

1. f. 38, 49: ANTONI DE CAPMANY, MARQUÉS DE CAPMANY, Carta a Pròsper de Bofarull. Girona, 3 d'octubre de 1824.
2. f. 39-48: ANTONI DE CAPMANY, marqués de Capmany, "*Discurso sobre la decadencia de las bibliotecas, archivos y escribanías del Principado de Catalunya*". Precedida per una copia de la carta a Diego Clemencín que acompanyava el discurs. Girona, 28 d'abril de 1824.

1230/7
F. 50-51: "*Décimas*". "*Soneto*". Poemes contra Manuel Godoy. Ca. 1808.

1230/8
F. 52-55: Copia de fragments de documents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó relatius al homes de paratge relacionats amb el braç militar de la zona de Figueres. Al f. 52, autògraf de Pròsper de Bofarull. 1er quart del segle XIX.

1230/9
F. 56-61: "*Infanzones en Aragón*". 1er quart del segle XIX.

1230/10
f. 62-69: CARLES III, rei d'Espanya, "*Real Despacho en que concede S. M. una plaza de Diputado en sala de Millones a las ciudades de voto en Cortes de este Principado y Reyno de Mallorca*". Còpia. El Pardo, 24 de març de 1767.

1230/11
f. 70-79: Text sobre l'estament noble a Catalunya. Incipit: "Toda la noblesa de Cathaluña que en su esencia es una misma se divide generalmente en quatro clases...".

1230/12-45
Còpies de documents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

> **1230**/12
> f. 80-81: "*Diversorum regis Martini, fol. 13*". Còpia d'un document del rei Marti I, extret de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, autògrafa de Pròsper de Bofarull.
>
> **1230**/13
> f. 82-83: "*Gratiarum 52, Pet. III, fol. 221*". A continuació, "Al Dr. Salat, se le dio copia en limpio el 7 mayo". Còpia d'un document de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.
>
> **1230**/14
> f. 84-91: "*Copia del codicillo que otorgó el Sor Rey Dn Jayme primero de Aragón en Alcira a 13 de las kalendas de Agosto del año de la Encarnación del señor 1276 que se halla custodiado en el Real y General Archivo de la Corona de Aragón establecido en Barcelona antiguamente en el armario 30 de testamentos reales saco G números 17 y en el día en el legajo de escrituras en pergamino de dicho rey del año 1276 n° 1852*".
>
> **1230**/15
> f. 92-97: "*Real y General de la Corona de Aragón, Diversorum 9, Felipe I, folio 187*". Còpia d'un document de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.
>
> **1230**/16
> f. 98-99: "*Documentos entresacados de las bulas*". Llista de documents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.
>
> **1230**/17
> f. 100-103: "*Templarios*". Llista de documents relatius als templers conservats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.
>
> **1230**/18
> f. 104-159: Còpies de documents relatius als templers conservats a l'Arxiu de la Corona d'Aragón. F. 115-118 autògrafs de Pròsper de Bofarull i, al f. 127 i 132v, notes marginals de la seva mà.

1230/19
f. 160-161: Regesta de dos documents de Jaume I conservats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/20
f. 162-163: "*Armario 20, de negocios entre reyes, saco o, nº 372*". Còpia de documents conservats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/21
f. 164-168: Còpia d'un document de Carles I conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/22
f. 169-170: "*Instrumento. es copia del sacado de un tomo en quarto, miscellaneo, cubiertas de pergamino, que se halla en la biblioteca de la Santa Iglesia de Sevilla baxo la E.Y.Tab. 129 Nº 7º (1316) Serventa Guitard, Cartas latinas*". Còpia d'un document de Joan I de l'Arxiu Capitular de Sevilla.

1230/23
f. 171-174: "*Pròlech de la translació dels sermons de Sant Bernat sobre'l libre dels càntics sobre'ls altres càntics de Salamó*". Probablement còpia del text conservat a Barcelona, Arxiu de la Corona d'Aragó, Cartes reials de Joan I, caixa 9, núm. 1061.

1230/24
f. 175-186: "*Apuntes de las reglas pontificias ... que se hallan trasladados en el libro 1º y 2º de Feudorum forme majoris del Archivo de la Corona de Aragón*".

1230/25
f. 187-194: "*Registro 2 de Dn Pedro II fol. 79b*". Còpia d'un document conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/26
f. 195-214: "*Liber de Secretis Secretorum Aristotelis qui aliquibus de Regimine Principum apellatur*". Al marge superior "Colección curiosa del Archivo de la Corona de Aragón".

1230/26
f. 215-216: "*Colección de Dn Jaime I Nº 697, Legº 25, año 1237*". Còpia d'un document conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/27
f. 217-226: "*Real y General Archivo de la Corona de Aragón*". Còpia de documents conservats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/28
f. 227-234: Regestes de documents conservats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/29
f. 235-236: "*Varia 35 Jac. 2 fol. 76*". Còpia d'un document conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/30
f. 237-240: "*Secretorum 2m Alfonsi V, fol. 346*. Memorial de les coses que en Nicolau, paborde de Iviça, deu dir e fer per part de Sr. Rey en Cort romana". Còpia d'un document conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/31
f. 241-244: "*Colección de cartas del Archivo de Aragón legajo [] cartas arábigas*". Còpia d'un document conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/32
F. 243-244: "*Regº 12 Jay. I pars 1 fol. 192*". Còpia d'un document conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/33
f. 245-246: "*Armari 30 de testaments reals, sacho R nº 66*". Còpia d'un document conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/34
f. 247-250: "*Real y general Archivo de la Corona de Aragón. Armario 5 de Tarragona*". Inventari de documents conservats a un armari de l'arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/35
f. 251: "*Colección de cartas arábigas de Don Jayme II*". Còpia d'un document conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/36
f. 252-255: Còpia d'un document de Pere III conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/37
f. 256-261: "*Armario 11 de Villafranca, saco A número 399*". Còpia de documents conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/38
f. 262-271: "*[Litteras] 11 Jac. 2 pars 2 237*". Còpia de documents conservats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/39
f. 272-273: Còpia d'un document de Ferran I conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/40
f. 274-275: Còpia d'un document de Carles I conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/41
f. 276-277: "*Registro de la Inquisición del Real Archivo de la Corona de Aragón fol. 4*". Còpia d'un document conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/42
f. 278-283: "*Copia simple del Real título de marqués de Sentmenat en Cathaluña, concedido a Don Julián de Senmenat y Toralla y sus succesores en Madrid a 20 de febrero de 1699*". Precedeix el títol: "Se halla en el registro que corresponde".

1230/43
f. 284-285: Còpia de dues cartes del rei Pere III.

1230/44
f. 286-288: Còpia de documents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

1230/45
F. 289: MARTÍ, rei de Sicília, "*Cobles fetes per lo senyor rey*". Còpia en net d'un poema conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

289 f.; diverses mesures. Diverses mans, entre elles de Pròsper de Bofarull i altres membres de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Enquadernació en holandesa coetània en mig pergamí i cartró.

Procedència: Exlibris de la biblioteca de Pròsper de Bofarull, al llom etiqueta amb la signatura "nº 85". Compra a l'Antiga Llibreria Babra, dirigida per Pere Monge (1933).

Descripcions: Ms. **1230**/23 (f. 171-174), vegeu L. CABRÉ i M. FERRER, *Cens de traduccions al català medieval*, [2012], 22.5 (no esmenta aquest còpia). Ms. **1230**/26 (f. 195-214) descrit per L. ROBLES, "Aristoteles Latinus. Repertorio de manuscritos españoles", *Actas del V Congreso Internacional de Filosofia Medieval* (Madrid: Editora Nacional, 1979), p. 333-460, núm. 172 (p. 377).

Bibliografia: Text del ms. **1230**/23, M. de RIQUER, *Llegendes històriques catalanes* (Barcelona: Quaderns Crema, 2000), p. 22-24.

Nota: Altra documentació de Pròsper de Bofarull a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Secretaria.

Documents ingressats durant la Guerra Civil, adquirits a l'Antiga llibreria Babra

Ms. 2112

Llibre d'aparellar de menjar. Tractat culinari en català, que conté al voltant de 300 receptes de diverses procedències. Precedit per un pròleg en vers. Segona meitat del segle XIV (ca. 1360-1380).

40 f.; 270 x 200 mm. Escrit d'una sola mà; al f. 23, nota marginal posterior. Text a dues columnes. Al f. 24v, reclam. L'inici d'algunes receptes marcat per un calderó, una creu o dos punts. Enquadernació en pergamí tou del segle XX.

Procedència: Compra a l'Antiga Llibreria Babra (1937). Registrat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2574).

Estat de conservació: Algunes taques d'òxid, taques d'humitat. Restaurat el 1994.

Reproducció: Edició facsímil a *Llibre d'aparellar menjar*, ed. i estudi J. SANTANACH I SUÑOL; adaptació al català modern, M. Barrieras i Anglès (Barcelona: Millennium Liber, 2014) (Els Nostres Tresors).

Bibliografia: C. BORAU, "D'aparellar de menjar": un altre receptari de cuina medieval en català", en: *Actes del 1r Col·loqui d'Història de l'Alimentació a la Corona d'Aragó. Edat Mitjana*, ed. A. RIERA I MELIS, vol. 2: *Comunicacions* (Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 1995), p. 801-812; J. SANTANACH, "De la cuina al taller de còpia (sobre l'elaboració i el consum de llibres de cuina a la tardor medieval catalana)", *Estudis Romànics*, 37 (2015), p. 271-299; A. RIERA I MELIS, *Els cereals i el pa en els països de llengua catalana a la baixa edat mitjana* (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Secció Històrico-Arqueològica, 2017), p. 404-405.

Edició: *Llibre d'aparellar de menjar*, ed. J. SANTANACH; adaptació al català modern, M. BARRIERAS; estudis introductoris, A. RIERA, J. SANTANACH (Barcelona: Barcino, 2015) (Set Portes, Receptaris Històrics de Cuina Catalana, 2).

Descripcions: BITECA manid 2279.

Exposicions: *Menjar a Catalunya, l'estil d'un poble,* Barcelona, Palau Robert, novembre 1997-maig 1998 (Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1997).

Ms. 2308

"*Sucessos de Cataluña desde el año 1640 hazta el de 1693*". Àpode. Principis del segle XVIII.

[6], 112 f.; 305 x 215 mm. Lletra cal·ligràfica. Títol emmarcat per lleugera orla cal·ligràfica. Rúbriques en lletra rodona i centrades. Enquadernació coetània en pergamí, restes de tanques de botó. Títol al llom: "Sucesos de Cataluña desde 1640 hasta 1693".

Procedència: A contracoberta anterior signatura del segle XVIII "Cara 2 N. 4 L.e.7". Amb l'exlibris d'Ernest Moliné i Brasés. Compra a l'Antiga Llibreria Babra (1938). Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2702).

Bibliografia: P. MOLAS I RIBALTA, "Propaganda y debate político en la revuelta catalana de los "gorretes" (1687-1690)", en: *Homenaje a José Antonio Maravall* (Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1986), p. 63-75; J. DANTÍ, *Aixecaments populars als Països Catalans (1687-1693)* (Barcelona: Curial, 1990).

Edició: BASILI DE RUBÍ, *Les corts generals de Pau Claris: dietari o procés de corts de la Junta General de Braços del 10 de setembre de 1640 a mitjan març de 1641* (Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana: Rafael Dalmau, 1976).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1973); E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 405-406; MCEM 246 (M. Toldrà).

Nota: Una altra còpia a BC, ms. 504 i AHCB B-74.

Ms. 2371

AMBROSIO BORSANO, "*Discurso general hecho por el m^re^ de campo D. Ambrosio Borsano, natural de la ciudad de Milán, ingeniero mayor y quartel maestre general del Real Exército de Cattaluña, en que describe toda la carta toportográfica del Principado de Cattaluña, Condados de Roselló y Cerdaña, con la qualidad de los terrenos, ríos, ciudades y plazas en el paraje donde se allan situadas, como también describe los terrenos donde se puede en ocasion campear y aquartelar el exército. Consagrado a la real magestad de Don Carlos II, rey de las Españyas, nuestro señor*". Als f. 142v-148v, taula de topònims; als f. 149-149v, índex de vegueries; als f. 149v-150, índex de matèries. Finals del segle XVII.

150 f. (numeració antiga 282 p.); 300 x 210 mm. Índex a dues columnes. Amb anotacions i esmenes. Enquadernació en pergamí. Títol al llom: "Descripción de Catalunya".

Procedència: Compra a l'Antiga Llibreria Babra (1938, 600 pts). Registrat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2701).

Bibliografia: *Cartografia dels segles XVII i XVIII*, a cura de M. GALERA (Barcelona: Institut Cartogràfic, 1986), p. 24-25; M. GALERA "Tercer centenari del mapa de Catalunya d'Ambrosio Borsano", *Diari de Barcelona*, any 195 (14 de juny de 1987), p. 36; J. BURGUEÑO, *Historia de la divisió comarcal* (Barcelona: Rafael Dalmau, 2003), p. 24, 25; O. JANÉ I CHECA, *França i Catalunya al segle XVII: identitats, contraidentitats i ideologies a l'època moderna (1640-1700)*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, març de 2003) (fonts); M. A. MARTÍ ESCAYOL, A. ESPINO LÓPEZ, *Catalunya abans de la Guerra de Successió: Ambrosi Borsano i la creació d'una nova frontera militar, 1659-1700* (Catarroja: Afers, 2013).

Edició: *El mapa com a llenguatge geogràfic: recull de textos històrics (ss. XVII-XX)* (Barcelona: IEC, 2008) p. 17-39.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140; E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 406-408; MCEM 248 (M. Toldrà).

Ms. 2539

JOHANNES DE UTINO, OFM, *Compilatio nova super totam Biblia*. Rúbrica: "Hic incipit prologus in compilationem ystorialium totius Bibb[li]e tam Veteris quam Novi Testamenti compilata a fratre Johanne de Utino ordinis fratrum minorum". 2a meitat del segle XIV.

Rotlle en pergamí. Ca. 5690 x 460 mm. Il·luminat segons l'estil hebreu amb pa d'or i d'argent, esquemes i dibuixos, línies de l'arbre genealògic en vermell, verd i groc; inicials i calderons alternats en blau i vermell; rúbriques en vermell. Títol al dors: "Compilación de la Biblia. La Genalogía de la Virgen de frai Juan de Utino fraile menor".

Procedència: A l'inici "Dono P. Josephi de Villamayor huius Toletana provintia provincialis" (probablement José de Villamayor, SJ, †1642), i signatura topográfica "Cax. F". Compra al'Antigua Llibreria Babra (1938). Registrat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2705).

Estat de conservació: Alguns estrips. Pendent de restauració.

Bibliografia: B. MICHAEL, "80. Johannes de Utino: Compilatio historiarum Veteris Testamenti", en: *Glanz alter Buchkunst. Mittelalterliche Handschriften der Staatsbibliothek Preußischer Kulturbesitz*, ed. T. BRANDIS, P. J. BECKER (Berlin-Wiesbaden: Reichert, 1988), p. 172; B. STUDT, "Gebrauchsformen mittelalterlicher Rotuli: das Wort auf dem Weg zur Schrift, die Schrift auf dem Weg zum Bild", en: *Vestigia Monasteriensia. Westfalen – Rheinland – Niederlande,* ed. E. WIDDER, M. MERSIOWSKY, P. JOHANEK (Bielefeld: Verlag für Regionalgeschichte, 1995), p. 325-350 (= Studien zur Regionalgeschichte, 5); A. WORM, "Iohannes de Utino", en: *Encyclopedia of the medieval chronicle*, ed. G. DUNPHY (Leiden: Brill, 2010), p. 876-878; T. RADEK, "Genealogische Darstellungen reloaded: zur Rezeptionsgeschichte der Weltchronik von Johannes de Utino (14.-15 Jahrshundert)", en: *Quelle & Deutung III.: Beiträge der Tagung Quelle und Deutung III am 25. November 2015* (Budapest: ELTE Eötvös József Collegium, 2016), p. 15-54.

Edició: Edició parcial, a partir un altre rotlle, per R. FROHE, *Die Historienbibel des Johannes von Udine (Ms 1000 Vad* (Bern: Peter Lang, 1992).

Descripció: F. VINDEL, *Catálogo de la "Antigua Librería Babra": obras seleccionadas* (Barcelona: Librería Babra, 1931), núm. 8, láms. 29 i 30 (5.000 pts); "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1979).

Exposicions: *El arte en España: guia del Museo del Palacio Nacional: Exposició Internacional de Barcelona, 1929* (Barcelona: Impr. E. Subirana, 1929), catàleg núm. 1106.

Nota: La *Compilatio nova* és també coneguda sota el nom de *Compilatio librorum historialium totius Bibliae* o *Summa de aetatibus*. Es coneixen al voltant de 30 còpies del text, en llatí, alemany y francès; entre les còpies llatines se'n coneixen vuit en forma de rotlle, una d'elles, molt similar, a Sankt Gallen, Kantonsbibliothek, Vadianische Sammlung, ms. VadSlg Ms. 100 (còpia digital disponible a: https://www.e-codices.unifr.ch/en/list/one/vad/1000, consulta 7 de gener 2025; descripció a: https://www.e-codices.unifr.ch/en/description/vad/1000/HAN, consulta 7 de gener 2025). Altres còpies a Londres, British Library, Egerton 1518; Berlin, Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz, ms. Lat. Fol. 899; Leiden, Bibliotheca Philosophica Hermetica, ms. 144; Princeton University Library, Scheide Library, ms. Scheide M34; Venècia, Biblioteca Nazionale Marziana, I-49.2282; Plzeň, Knihovna Západočeského muzea. Ms. 504 C 2.

Ms. 3306
Recull factici d'expedients de la Batllia General del Reial Patrimoni de Catalunya. 1782-1830.

3306/1
F. 2-13: "*Expediente sobre si las casas de la Real Audiencia pertenecen al Real Patrimonio*". 1817.

3306/2
F. 14-41: "*Real Patrimonio. Sobre si corresponde el pago del indiviso al clero y dotación de la ciudad de Barcelona*". 1816-1817.

3306/3
F. 42-68: "*Expediente sobre que el Ayuntamiento de Barcelona reintegre e indemnize al Real Patrimonio el valor de las casas de la Bailia y archivo derruidas por el Ayuntamiento del tiempo de la Constitución y ocupado el plan terreno de ellas por el actual para ensanche de la plaza San Jaime*". 1825-1830.

3306/4
F. 69-98: "*Expediente sobre el terreno de la muralla, callejón y público ocupado por los capuchinos*". 1817-1826.

3306/5
F. 99-147: "*Expediente sobre si pertenece al Real Patrimonio de S. M. el edificio en que residía el Tribunal de la Inquisición*". 1824-1830.

3306/6
F. 148-155: "*Expediente en que el excelentisimo señor Capitán general reclama pertenecerle la concesión de terrenos y arenal sitos en las inmediaciones de la Barcelon[et]a en virtud de las facultades se le concediero[n] para la construcción de dicha población con Real Orden de [] de setiembre de 1715*". 1824.

3306/7
F. 156-170: "*Expediente sobre si deben pagarse por el Real Patrimonio los sueldos del alcayde y barrendero del palacio en que vive el Capitán general y si el edificio pertenece al Real Patrimonio*". 1829-1830.

3306/8
F. 171-209: "*Expediente sobre el arreglo del dinero del Peso Real de Barcelona*". 1785-1829.

3306/9
F. 210-238: "*Expediente sobre si corresponde concederse establecimientos de escribanías y notarías por la Baylia del Real Patrimonio de Cataluña*". 1819-1829.

3306/10
F. 239-257: "*Expediente sobre si a la ciudad de Mataró le compete privilegio de no pagar laudemios por títulos lucrativos*". 1825-1829.

3306/11
F. 258-284: "*Expediente sobre reincorporación al Real Patrimonio de las regalías de la ciudad de Tarragona, vila de Valls y demás pueblos del campo de Tarragona que percibe el Monasterio de la cartuja de Scala Dei*". 1825-1829.

3306/12
F. 285-301: "*Expediente sobre si las rentas de Pals consistentes en censos y laudemios y los de la baronía de Verges estan comprendidos y deben pagarse a la casa del conde de Solterra en virtud de la consigna de los del obispado de Gerona*". 1828-1830.

3306/13
F. 302-356: "*Reales ordenes, instrucciones y documentos pertenecientes a la nueva población de San Carlos*". 1782-1818

Inclou:
f. 331-336, Imprès: Reial Orden relativa a Sant Carles de la Ràpita, adreçada a l'intendent de l'exèrcit de Catalunya; signada Gardoqui. En castellà. San Ildefonso, 24 de setembre de 1795. 6 f.

3306/14
F. 357-366: "*Expediente producido por el capitán ruso Pandelly Mastroyani sobre si deben pagársele los fletes por la tropa que en 14 noviembre de 1804 embarcó para conducirla al puerto de Mahón en su polacra San Nicolás, que el día 15 inmediato fue apresada por la esquadra inglesa del mando del General Nelson*". 1805.

3306/15
F. 367-378: "*Expediente sobre si deben sequestrarse los bienes indistintamente de los españoles que se hallan en [pueblos] y países ocupados por los franceses*". 1809-1815.

3306/16
F. 379-388: VALENTÍN LLOZER, "*Dictamen dado a consequencia de un recurso presentado por Simón Lines del comercio de Barcelona sobre si deben ser decomisados indistintamente los lienzos y ropas que se hallan en países ocupados por los enemigos*". Adreçat a Josep de Jaudenes. Tarragona, 29 de novembre de 1809.

3306/17
F. 389-435: "*Expediente sobre incorporación al Real Patrimonio de las rentas que poseían en la Cerdaña española los monasterios de San Miguel de Coixá y San Martín de Canigó, situado[s] en el reino de Francia y suprimidos por el gobierno francés*". 1791, 1823-1829.

3306/18
F. 436-463: "*Expediente sobre si pertenecen las regalías a la orden de San Juan de Jerusalen en los pueblos de las encomiendas. Se mata si queda ajustada en orden a dicha orden la suspensión de los privilegios esclusivos y prohibitivos*". 1832.

3306/19
F. 464: Document relatiu a la indemnització reclamada per la Batllia del Reial Patrimoni de Cataluña a l'Ajuntament de Barcelona per la destrucció de l'edifici que ocupaba. En castellà. Madrid, 9 d'agost de 1828; còpia de Barcelona, 3 de setembre de 1828.
Encapçalament: *Bailia general del Real Patrimonio de Cataluña*.

3306/20
F. 465-469: "*Reglamento que deberá observarse en el Archivo General del Real Patrimonio de Cataluña*". Madrid, 3 de juliol de 1828; còpia de Barcelona, 1 d'agost de 1828.

3306/21
F. 470-471: "*Privilegio del rey Don Alfonso dado en 11 de setiembre de 1431 a la ciudad de Barcelona para que se permitan carnicerías en todo el territorio de ella*". En llatí. Còpia. Ca. 1830.

3306/22
F. 472-473: "*Repartiment segons més y menys del dany ha donat lo diluvi o furia del aygua en los molins reals, lo qual diluvi y aygua fou a deu de juny mil sinch cents setanta vuyt*". Còpia. Ca. 1830.

3306/23
F. 474: Document sobre el plet promogut per l'abat de Montserrat, l'abadessa de Sant Pere de les Puel·les i el gremi de sastres de Barcelona sobre el pagament de la lleuda sobre el peix fresc. En castellà. Madrid, 29 de març de 1817; còpia de Barcelona, 27 de març de 1830.

3306/24
F. 475-479: "*Reglamento del Archivo general de Real Patrimonio de Cataluña*". Madrid, 28 de desembre de 1816; còpia de Barcelona, 14 de gener de 1817.

3306/25
F. 480-481: Text sobre la creació del Comtat d'Empúries. En castellà. Còpia. Ca. 1830.

3306/26
F. 482-491: "*Reglamento para la nueva planta, custodia y govierno del Archivo de la Baylia general o sea del Real Patrimonio de Cataluña*". San Ildefonso, 13 d'agost de 1804; còpia de Barcelona, 27 d'agost de 1804.

3306/27
F. 492: "*Real Orden de 19 de mayo de 1819 en la qual se manda la translación del archivo del Maestre racional a los sotanos de Santa Clara, que se informa de su clasificación y arreglo y acerca de su pertenencia a la baylia del Real Patrimonio*". Madrid, 19 de maig de 1819; còpia de Barcelona, 15 de juny de 1819.

3306/28
F. 493: MAJORDOMIA MAJOR, Resposta a una petició del fiscal de la Batllia del Real Patrimoni relativa a la petició d'Antonio Mollner sobre l'explotació d'una mina de plom; signada pel Conde de Miranda. En castellà. Còpia. Madrid, 7 d'abril de 1819.

3306/29
F. 494-497: "*Noticia de los laudemios que se pagan al Real Patrimonio antiguo de su Magestad, así de feudos como de cosas emphiteuticas en este principado de Cataluña con distinción de lugares*". Primer terç del segle XIX.

3306/30
F. 498-499: MAJORDOMIA MAJOR, Autoritzacions a què es reincorpori al Reial Patrimoni part de l'edifici que ocupava el tribunal de la Inquisició, l'antic Palau reial; signades per Francisco Blasco. En castellà. Còpia. Madrid, 29 d'agost-30 de desembre de 1828.

3306/31
F. 500-530: "*Expediente sobre la máquina hidropota inventada por Don Jaime Ardebol*". 1818-1819.

f. 503-504, Imprès: *La hydropota o la bebedora de agua, o más bien llámese el acenso del agua por ella misma* (Barcelona: por Juan Dorca, 1818).

3306/32
F. 531-576: "*Expediente promovido con motivo de la causa entre el procurador del Real Patrimonio y el Marqués de Barberá sobre pertenencia de aguas y demás regalías del castillo,*

lugar y término de Barberá, que ha motivado la consulta sobre si las sentencias a favor del Real Patrimonio eben executoriarse sin embargo de la apelación que se había interpuesto a ellas para ante la suprema junta de apelaciones o si debe esta admitirse en ambos efectos devolutivo y suspensivbo o en solo el primero". 1773, 1816-1817.

3306/33
F. 577-582: "*Expediente que concierne las providencias y consulta del Juzgado del Real Patrimonio de Cataluña sobre establecimientos de aguas de la riera de Argentona para el curso de molinos y regadío de una grande extensión de terreno en las inmediaciones de Mataró*". Ribas, 15 de setembre de 1817.

3306/34
F. 583-587: "*Informe sobre descubrimiento de minas de carbón de piedra. Se halla la Real Cédula de 15 de agosto de 1780*". Barcelona, 18 de dicimebre de 1784.

3306/35
F. 588-605: "*Informe sobre un proceso formado por los tres delatores de varios bienes del Real Patrimonio en que sólida y eruditamente se trata de los delatores. Fue dado en 22 abril de 1774*". Barcelona, 8 de juliol de 1774.

3306/36
F. 606-616: "*Expediente sobre si pertenecía al Real Patrimonio el d[inero] de amortización de Cataluña*". Barcelona, 14 de juny de 1817-26 de juny de 1819.

616 f. (numeració antiga 401 f.); diverses mesures (major, 315 x 215 mm). Enquadernació en pergamí del segle XIX. Títol al llom: "Papers ms^{s} s^{s} sobre l R^{l} Patrimoni a Catalunya".

Procedència: Compra a l'Antiga Llibreria Babra (1938). Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2704).

Nota: El fons de la Batllia del Reial Patrimoni es conserva actualment a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

Ms. 3967
ESTEBAN MANUEL DE VILLEGAS, Recull factici d'obres i correspondència, principalment amb Lorenzo Ramírez de Prado, sobre temes de filologia clàssica. Autògraf. En llatí i castellà. Segle XVII.

1. F. 1: *Dissertationis pars 4*.
2. F. 4: MIGUEL COMPRAT DE CASTELLVÍ, Comte de Torralba, Carta a Lorenzo Ramírez de Prado. 8 agost 1654.
3. F. 6: DIEGO DE BENAVIDES, Comte de Santisteban, Carta a Lorenzo Ramírez de Prado. 26 agost 1654.
4. F. 7: *D. D. Laurentio Ramiresio a Prato*. Poema.
5. F. 8v-9: ESTEBAN MANUEL DE VILLEGAS, Carta a Lorenzo Ramírez de Prado. 21 agost 1655.
6. F. 10-12: *D. Jacobo Rhianio a consiliis Philippi IIII... Dissertatio 126*.
7. F. 13v-14v: ESTEBAN MANUEL DE VILLEGAS, Carta a Lorenzo Ramírez de Prado. 30 agost 1655.
8. F. 15-16: *D. Ioanni Baptista Larrea a consiliis Philippi IIII... Dissertat. 127*.
9. F. 17v-18: ESTEBAN MANUEL DE VILLEGAS, Carta a Lorenzo Ramírez de Prado. 15 setembre 1655.
10. F. 19-20: *Dissertatio critica*. Referent a Neró.
11. F. 21: ESTEBAN DE MANUEL DE VILLEGAS, Carta a Lorenzo Ramírez de Prado. 18 setembre de 1655.
12. F. 23-25: "*Dissertatio. Super Martiano Capella*"

13. F. 27: ESTEBAN MANUEL DE VILLEGAS, Carta a Lorenzo Ramírez de Prado. 18 octubre 1655.
14. F. 28-29: "*Dissertatio Critica*". Referent a Tibul.
15. F. 31: ESTEBAN MANUEL DE VILLEGAS, Carta a Lorenzo Ramírez de Prado. 27 desembre 1655.
16. F. 33: ESTEBAN MANUEL DE VILLEGAS, Carta a Lorenzo Ramírez de Prado. 10 febrer 1656.
17. F. 35-37: "*Dissertatio critica super 1. VIII Pagan. et Sacrific. et templo Tit. 10*".
18. F. 39-44: "*Dissertatio Critica super Tertulliani Pallio*".
19. F. 45: ESTEBAN MANUEL DE VILLEGAS, Carta a Lorenzo Ramírez de Prado. 4 març 1656.
20. F. 46-49: "*D. Laurent. Ram. de Prado a cons. Philip. IIII et in primaria Curia Regio Senatori ...*".
21. F. 50: ESTEBAN MANUEL DE VILLEGAS, Carta a Lorenzo Ramírez de Prado. 4 gener 1656.
22. F. 52-54: "*Super Catullo in omnes interpretes. Dissertatio Critica".*
23. F. 57: ESTEBAN MANUEL DE VILLEGAS, Carta a Lorenzo Ramírez de Prado. 30 abril 1656.
24. F. 58-61: "*In epist. 8 Lib. I. Q. Aurelii Symmachi*".
25. F. 63-70: "*Satyra*". Poema en castellà. Incipit: "Camilo un noble y venerable viejo".
26. F. 71: PEDRO VALERO DÍAZ, Carta a Lorenzo Ramírez de Prado. 6 novembre 1655.
27. F. 72: MELIÁN, Carta a Lorenzo Ramírez de Prado. 9 de juny de 1655.
28. F. 73: ESTEBAN MANUEL DE VILLEGAS, Carta a Lorenzo Ramírez de Prado. 18 març 1656.
29. F. 75-85: "*Dissertatio Critica super quondam Ausonii Ioco in epistola ad Theonem*".

73 f.; 315 x 220 mm. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca del Colegio de Cuenca de la Universitat de Salamanca. Compra a l'Antiga Llibreria Babra (1938). Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2703).

Bibliografia: J. FERNÁNDEZ LÓPEZ, "Esteban Manuel de Villegas, *criticus*", *Berceo*, 150 (2006), p. 73-90; O. LILAO FRANCA, "La formación del fondo manuscrito de la Universidad de Salamanca, en: *Scripta: tesoros manuscritos de la biblioteca de la Universidad de Salamanca* (Salamanca: Universidad, 2017), p. 23-51 (50-51); J. BRAVO VEGA, "Esteban Manuel de Villegas", en: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA, *Historia Hispánica* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/46206-esteban-manuel-de-villegas, consulta 7 de gener de 2025).

Ms. 4719
Tractat d'aritmètica. A continuació diferents afegits. Segle XVIII.

1. F. 1-92: Tractat d'aritmètica. En català.
2. F. 101-108: "*Libro donde se hallan varios discursos, y otros papeles dignos de ser notados, no tanto por su sublime y noble estilo como por ser compuestos por sujetos que se me merecen toda la atención y respeto*".
3. F. 109-111: "*Noticias políticas contenidas en las gazetas del año 1780*".
4. F. 213-217: "*Vita de santo Salvio confessore, episcopo Ambianensis in Gallia, vulgo la vita de Amiens*".
5. F. 246, 248: Dues notes soltes.
6. F. 250: Dues receptes per a fer tinta i dues per a fer betum per al calçat.
Enganxades a la coberta posterior.

250 f. (f. 93-100, 112-212, 218-245, 247, 249 en blanc); 300 x 200 mm. Enquadernació coetània en pergamí rígid amb reforços de cuir al llom i restes de tanques de badana.

Procedència: A l'interior de la coberta anterior: "Don Pedro Gutiérrez, agente de los Reales Consejos". Compra a l'Antiga Llibreria Babra. Registrat durant la Guerra Civil (antic registre ms. 2573).

Descripció: MCEM 2046 (M. Toldrà).

Documents extrets de volums adquirits a la Llibreria Babra

Ms. 2433

JACINT VERDAGUER, *Canigó*. Esborrany amb esmenes i cancel·lacions. Ca. 1882.

120 f.; diverses mesures. Enquadernació en pergamí s. XX (BC, anys 1980).

Procedència: Havia format part del ms. 368/5, comprat a Salvador Babra.

Bibliografia: P. BOHIGAS, "Manuscrits de *Canigó* de Verdaguer", *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, 2 (1981) [=*Homenatge a Josep M. de Casacuberta*, 2], p. 333-366; J. MOLAS, "Jacint Verdaguer", *Història de la literatura catalana* (Barcelona: Ariel, 1986), vol. 7, p. 223-289.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140; A. GUDAYOL, "Manuscrits verdaguerians de la Biblioteca de Catalunya: petita història de registres, signatures i bibliotecaris", *Anuari Verdaguer* (2002), p. 413-431.

Edició: J. VERDAGUER, *Canigó: llegenda pirenayca del temps de la Reconquista* (Barcelona: Llibr. Católica, 1886).

Ms. 3090

Recull factici de fragments de documents. En hebreu, català i llatí. Segles XIV-XV.

3090/1
Llibre de comptes d'un comerciant hispano-hebreu. Fragment. Segle XIV.

12 f.; 290 x 190 mm.

3090/2
Inventari. Fragment. Segle XIV.

2 f.; 410 x 295 mm.

3090/3
Còpia de documents. En llatí. Segle XIV.

2 f.; 290 x 190 mm.

3090/4
Recull de fragments de documents. En català. Segles XIV-XV.

Diverses mesures.

Procedència: Prové de la relligadura del ms. 264 (BERNAT DE CLARAVALL, Carta a la seva germana. Traducció catalana d'Antoni Canals Finals del segle XIV-principis del segle XV). Comprat a Salvador Babra; havia pertangut a la família Sánchez Muñoz, de Terol.

Bibliografia: F. DÍAZ ESTEBAN, "La convivencia lingüística del árabe, el hebreo y el romance reflejada en un documento del siglo XIV", en: *I Congreso Internacional "Encuentro de las Tres Culturas*", Toledo, 3-7 octubre 1982 (Toledo: Ayuntamiento, 1983) p. 195-205; M. BLASCO ORELLANA, "Aspectos economicos y comerciales de los judíos de la Corona de Aragón a finales del siglo XIV (Ms. 3090 de la Biblioteca Nacional de Catalunya)", *Anuari de Filologia*. Secció E: *Estudis Hebreus i Arameus*, 9 (2000), p. 89-100; IDEM, "Lèxic català en un manuscrit hebraicoaljamiat del segle XIV (Codex Soberanas, ms. 3090 de la Biblioteca Nacional de Catalunya)", en: *Actes del I Congrés per a l'Estudi dels Jueus en Territori de Llengua Catalana: Barcelona-Girona, del 15 al 17 d'octubre de 2001* (Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 2004), p. 139-145; E. VALLS I PUJOL, *Els fragments hebreus amb aljamies catalanes de l'Arxiu Històric de Girona: estudi textual, edició paleogràfica i anàlisi lingüística*, tesi doctoral (Girona: Universitat de Girona, 2015).

Edicions: M. BLASCO ORELLANA, *Manuscrito hebraicoaljamiado de la Biblioteca de Catalunya "Codex Soberanas" (ms. 3090, siglo XIV)* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2003) (Catalonia hebraica, 1).

Exposicions: *Los judíos españoles según las fuentes hebreas: Museu de Belles Arts de València, del 11 de abril al 9 de junio de 2002* (València: Consorci de Museus de la Comunitat Valenciana: Generalitat Valenciana: Museu de Belles Arts de València, DL 2002), p. 126-129 (reproducció dels f. 1 i 2).

Documents sense menció de procedència, però probablement adquirits a la Llibreria Babra

Ms. 362

Llibreta de notes sobre l'art d'orfebreria, en forma de preguntes i respostes. En català. Girona, finals del segle XVII-principis del segle XVIII.

1. F. 1-13v: Manual d'orfebreria, en forma de preguntes i respostes.
2. F. 14-15v: Taules de quirats.
3. F: 16-19: Proves de ploma
4. F. 20-25: Exercicis d'aritmètica.
5. F. 26: SALVADOR PAYRACHS I BRUNELLS, Nota dietarística sobre esdeveniments de caire familiar. 1808.
6. F. 26v-30: Receptes d'argenter.

31 f.; 200 x 150 mm. F. 16-19, 25v, 30-31v nombroses *probationes pennae* de diverses mans. Enquadernació en pergamí coetània.

Procedència: No indicada (registrat el 25 d'abril de 1915). Al f. 30v, segell municipal "Vila de Mat", amb una torre (rodó, fons negre). Al f. 31v, segell "S. P. Cercada" (rodó, fons negre). Probablement relacionat amb el ms. 321 (Llibre del col·legi dels argenters de Girona), compra a Salvador Babra.

Estat de conservació: Diversos folis esquinçats. Restaurat (anys 2000).

Bibliografia: B. BASSEGODA, "Panorama del dibujo ornamental y de retablos en Cataluña", en: *Dibujo y ornamento: trazas y dibuixos de artes decorativas entre Portugal, España, Italia, Malta y Grecia: estudios en honor de Fuensanta García de la Torre* (Córdoba: Diputación de Córdoba; Di Luca editori d'Arte, 2015), p. 230-241; S. GUTIÉRREZ IBÁÑEZ, *Els canelobres de Joan Matons per a la Seu de Mallorca: argenteria i debat artístic a la Barcelona del 1700*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2020), p. 74-75.

Descripció: MCEM 1848 (M. Toldrà).

Nota: Salvador Payrachs, argenter, apareix com a contribuent a Girona el 1800 (J. M. TORRAS, "De jurats a regidors: l'Ajuntament borbònic de Girona en el segle XVIII", en: *El govern de la ciutat, I: de la Gerunda romana (segle I aC) a la Girona borbònica (segle XVIII)* (Girona: Ajuntament de Girona, 2011), p. 131-173). El 1823 el seu fill, Salvador Payrachs i Gorgui, era l'apotecari major de l'Hospital de la Santa Creu.

Ms. 363

MATEO ASENSIO, *Memorial del Monasterio de Piedra*. Notes dietarístiques sobre la vida al monestir des de la mort de Ferran el Catòlic i fins a principis de la dècada de 1540. Inclou llistats de bisbes de les diòcesis aragoneses, una cronologia sobre els establiments del Císter a la Península Ibèrica i anotacions sobre el temps. 1516-1545.

94 f. (f.31v-34v, 41v-45v, 54v-55v, 85v-88v i 93v-94v en blanc); 215 x 160 mm. Enquadernació mig pergamí i tela blava del segle XX (BC, anys 70).

Procedència: No indicada (per la lletra i l'origen territorial sembla pròxim als manuscrits ingressats de la biblioteca de Sánchez Muñoz, de Terol, adquirits a Salvador Babra i registrats el 1914).

Estat de conservació: Folis malmesos per l'òxid, vores malmeses.

Bibliografia: H. GONZÁLEZ ZYMLA, *El Monasterio de Piedra: Fuentes y documentos* (Madrid: Real Academia de la Historia; Zaragoza: Institución Fernando el Católico, 2014); IDEM, *El Monasterio de Piedra: historia, arquitectura y arte* (1195-1935) (Zaragoza: Institución Fernando el Católico, 2016); J. L. CORTES PERRUCA, "Los bienes dispersos del Monasterio de Piedra: problemáticas de identificación y estudio", en: *El monasterio de Piedra, un legado de 800 años: historia, arte, naturaleza y jardín* (Zaragoza: Institución Fernando el Católico, 2019), p. 400-431.

Descripció: S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998) (Rubrica, paleographica et diplomatica studia; 7), p. 521-559 (núm. 48, p. 530).

Annex I: Llibres ingressats per compra o donatiu que havien passat per la Llibreria Babra

Ms. 1453

Armorial o llibre de blasons. 2a meitat del segle XVI.

186 f. (numeració antiga 185 f.); 290 x 220 mm. Amb escuts il·luminats acolorits a l'aiguada en vermell, groc, verd i blau (que ha esdevingut lila); al costat de l'escut hi ha una referència a un foli d'una obra d'heràdica no identificada. Enquadernació en pergamí època moderna amb tanques de badana. Títol al llom: "Libro sola [... de] escudos de armas, dados de colores".

Procedència: Signatura antiga a la coberta: "Letra R nº 299". Compra a la Llibreria Porter, procedent de la liquidació de la Llibreria Babra. Ingressat el 1942 (signatura antiga BC ms. 2983).

Estat de conservació: Alguns folis molt malmesos per la tinta fèrrica. Pendent de restauració.

Bibliografia: M. de RIQUER, *Heràldica catalana: des de l'any 1150 al 1550* (Barcelona: Quaderns Crema, 1983), vol. II, p. 587-589, 610-612; IDEM, *Heráldica castellana en tiempos de los Reyes Católicos* (Barcelona: Quaderns Crema, 1986), p. 253-25, 261-275, p. 284-311.

Descripció: S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998) (Rubrica, Paleographica et Diplomatica Studia, 7), p. 521-559 (núm. 198, p. 547).

Ms. 2006

GASPAR IBÁÑEZ DE SEGOVIA Y PERALTA, marquès de Mondéjar, *Historia de la Casa de Moncada*. Segle XVIII.

> **1.** f. 1-335: "*Historia de la casa de Moncada. Libro I [- IX]. Contiene su origen, prerrogativas i grandes estados; Compuesta por el Marqués de Mondéjar*".
> **2.** f. 336-605: "*Historia de la casa de Moncada. Segunda parte. Libro I [-VII]. Contiene los Moncadas de Sicilia. Compuesta por el Marqués de Mondéjar*".
> **3.** f. 606-615v: "*Índice de los capítulos contenidos en este libro*".

615 f. (numeració antiga 333-266 f.); 340 x 250 mm. Postil·les i reclams a la pàgina. Enquadernació en pell estampada amb ferros daurats (5 florons a cada coberta i filets-rodes emmarcant el pla), al llom estampat amb lletres daurades "Historia de la casa de Moncada", restes de tanques de cordó. Talls jaspiats de blau.

Procedència: Havia passat per la llibreria de Salvador Babra (al foli de guarda, de mà de Josep Porter, "Precio Babra en catálogo 7000 pts"). Llegat Perdigó; al marge inferior del f. 1, en tinta blava: "Es de Manuel Perdigó y Cortés".

Estat de conservació: Part superior i inferior del llom malmès, coberta anterior desenganxada; restaurat el febrer de 2008.

Bibliografia: Sobre el Marqués de Mondéjar, vegeu *Diccionari d'historiografia catalana* (Barcelona: Gran Enciclopedia Catalana, 2003), p. 673 i J. L. GARCÍA DE PAZ, "Gaspar Ibáñez de Segovia y Peralta", en: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA, *Historia Hispánica* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/22563-gaspar-ibanez-de-segovia-peralta-y-mendoza, consulta 7 de gener de 2025).

Descripció: P. BOHIGAS, "El legado Perdigó", *Anuario de la Biblioteca Central* (1969), p. 377.

Nota: Una altra còpia a Madrid, Biblioteca de la Real Academia de la Historia, mss. 9/126 i 127; es coneixien almenys dues còpies, una a l'arxiu dels Marquesos de Villafranca i una altra al monestir de Montserrate de Madrid. Vegeu també: MONDÉJAR, *Genealogía de la Casa de Moncada*, Madrid, Biblioteca Nacional, ms. 3293.

Nota: Potser es la còpia de què parla Josep de Vega i Sentmenat a Gregori Mayans en una carta de 7 de febrer de 1786 (Biblioteca del Corpus Christi (Patriarca), Archivo Mayansiano, GM 790; publicada en: G. MAYANS, *Epistolario* vol. XVII: *cartas literarias: correspondencia de los hermanos Mayans con los hermanos Andrés, F. Cerda y Rico, Juan Bta. Muñoz y José Vega Sentmenat* (València, 2000), p. 514-516. (Vega-Mayans núm. 74)). Palau parla d'un volum similar que es trobava a la biblioteca del Marqués de Llió, venuda el 1909.

Ms. 2017

RAMON LLULL, "*Molts y diffarents versos molt devots*". Recull d'obres en vers en català, amb un afegit posterior. Al f. 1, taula de contingut. 2a meitat del segle XIV; afegit de la 1a meitat del segle XV.

1. F. 2-67: "*Deus ab vostra gran pietat ffas medicina de pacat*".
2. F. 67v-68: "*Comença lo cant de Ramon*".
3-4. f. 68-68v: Poemes extrets de *Blaquerna*.
3. F. 68-68v: Poema marià. Incipit: "A vós, dona verge Santa Maria".
4. F. 68v: Poema. Incipit: "Senyor ver Déus, rei gloriós".
5. F. 69-76v: "*Comença lo plant de nostra dona santa Maria*".
6. F. 77-85v: "*Del consili que feu mestre Ramon Llull mallorquí*".
7. F. 85v-88v: *Dictat de Ramon*. Incipit: "A cells qui dien que provar".
8. F. 88v-91: *Lo pecat d'Adam*. Incipit: "Un senyor rey qui bé enten".
9. F. 91v-109: "*Aquest és lo desconort que maestre Ramon Lull feu en sa vellesa com viu que lo Papa ne los altres senyors del món no volgueren metre orde en convertir los infaels segons que ell los requerí moltes e diverses vegades*".
10. F. 109v-116: "*Deus, en vostra virtut comença Ramon aquestes Hores de nostra dona Santa Maria e canten-se al so dels himnes*".
11-14. Himnes i oracions en català afegides posteriorment. 1a meitat del segle XV.
11. F. 118v: "*Traducció de l'evangeli de Sant Joan in principio erat verbum per mestre Ramon Llull*"(Jn 1,1-14).
12. F. 119: "*Est són los VII goycs de la Verge Maria en pla los quals ella ha ab lo seu Fill en gloria e foren revelats a Sent Tomàs de Conturberi per nostra dona Santa Maria*".
13. F. 119: "*Magnificat*" (Lc 1,46-56). En català.
14. F. 119v: "*Benedictus dominus deus*". Himne. Traducció en català.
15. F. 119v: Qualitats de Deu i de la mare de Deu. En català.

Paper i pergamí. 119 f. (numeració antiga 117 f.); 200 x 150 mm. Text a dues columnes. Rúbriques i caplletres en vermell, inicials realçades en groc. Enquadernació en pergamí dels segles XVII-XVIII. Títol ms. al llom: "Lull obras devotas en verso m.s.".

Procedència: A mitjan segle XIX pertanyia al bibliòfil mallorquí Jaume Antoni de Prohens i Benàsser; a principis del segle XX, Jaume Massó el va examinar a la llibreria de Salvador Babra. A l'angle superior del f. 119v: "Far …/60.000". Llegat de Manuel Perdigó.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/14838, consulta 7 de gener de 2025).

Bibliografia: J. MASSÓ I TORRENTS, "Bibliografia dels antics poetes catalans", *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, 5 i 5-II (1913-1914), D3; M. OBRADOR I BENASSAR, "Notes per a un catàleg d'alguns còdexs lul·lians de les biblioteques de Palma de Mallorca", *Estudis Universitaris Catalans*, 17 (1932), separata p. 17; *Rims I* , ed. de R. D'ALÒS-MONER i S. GALMÉS (Palma, 1936) p. xlv (Obres de Ramon Llull, 19); *Rims II*, ed. de S. GALMÉS (Palma, 1938), p. 317-319 (Obres de Ramon Llull, 20); F. TOUS, *Les col·leccions de proverbis de Ramon Llull: estudi de conjunt i edició dels Mil Proverbis i dels Proverbis d'ensenyament*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2015), p. 316.

Descripció a: R. d'ALÒS-MONER, "Inventari de manuscrits lul·lians de Mallorca, segons notes de Jeroni Rosselló", *Estudis Franciscans*, 47 (1935), p. 69-86, núm. 388; "Inventario de manuscritos por orden de registro", *Cincuenta años de la antigua Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: Diputación, 1968), p. 125-171 (p. 171); P. BOHIGAS, "El legado Perdigó", *Anuario de la Biblioteca Central* (1969), p. 372-373 i 401-402; BITECA manid 1560; LlullDB (https://www.ub.edu/llulldb/manuscrits/731, consulta 7 de gener 2025).

Edicions: Text **1** (Medicina de pecat), A. FERNÁNDEZ CLOT, *Estudi i edició crítica de la Medicina de pecat de Ramon Llull*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2017); R. LLULL, *Medicina de pecat*, ed. A. FERNÁNDEZ CLOT (Palma: Patronat Ramon Llull, 2019). Text **2** (Cant), *Rims I*, ed. R. D'ALÒS-MONER i S. GALMÉS (Palma de Mallorca, 1936) (Obres de Ramon Llull, 19), p. 255-260. Text **5** (Plant), *Hores de nostra Dona Santa Maria. Desconhort de Nostra Dona*, ed. de S. SARI (Palma de Mallorca: Patronat Ramon Llull, 2012). Text **6** (Concili), *Rims II*, ed. S. GALMÉS (Palma de Mallorca, 1938) (Obres de Ramon Llull, 20), p. 253-288. Text **7** (Dictat), *Rims I*, ed. R. D'ALÒS-MONER i S. GALMÉS (Palma de Mallorca, 1936) (Obres de Ramon Llull, 19), p. 261-274. Text **8** (Pecat d'Adam), *Ibidem* p. 63-73. Text **9** (Desconhort), *Ibidem,* p. 217-254. Text **10** (Hores), *Hores de Nostra Dona Santa Maria. Desconhort de Nostra Dona*, ed. de S. SARI (Palma de Mallorca: Patronat Ramon Llull, 2012). Text **12** (Goigs), P. BOHIGAS, "El legado Perdigó", *Anuario de la Biblioteca Central* (1969), p. 401-402.

Exposicions: *Raimundus christianus arabicus: Ramon Llull i l'encontre de cultures: Bibliothèque Nationale d'Algerie 14-28 de març de 2007, Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona 4-29 d'abril de 2007, Llotja de Palma de Mallorca 4-27 de maig de 2007* (Barcelona: Institut Europeu de la Mediterrània, 2007), p. 138-139, núm. 13.

Ms. 2207

FRANCESC TARAFA, "*Memorial de les confessions fetes axí per los hòmens propris com altres dels censos, delmes y altres responcions que lo priorat sive monestir de Sancta Maria de Manlleu del bisbat de Vich té y acostume de rebre en diverses parrochies de dit bisbat, fetes al R^nt^ m^o^ Francesc Caselles, priorr de dit monestir, en poder de Bernat Pedrós, rector de Balenyà, prevere y notari ab auctoritat del señor bisbe de Vich. Fet per mi, Ffrancesch Taraffa, canonge en la Seu de Barcelona, prior sive comendatari perpetu de dit priorat, en lo any de nostre Señor M.D.XXXVI·*. Autògraf. 1546.

2207-I

Memorials. 1546.

1. F. 1-59: "*Memorial dels instruments [que] són en la scribania de Manleu fahents per les rendes que dit priorat té y acostume de rebre en diversos lochs e perrochies y bisbats*".
2. F. 60-146: "*Memorial dels instruments [que] són en los manuals e libres de la scribania de Manleu, administrada per lo vicari perpetu de dita yglésia com a notari del prior de Santa Maria de Manleu fahents per los censos, rende[s] y señories que dit priorat té y acustume de rebre, axí per reó de dit priorat [que] és en lo bisbat de Vich com del priorat de Santa Maria de Puigperdines del bisbat de Gerona e de la quadre de*

Sant Andreu de Samalris del bisbat de Barcelona, tot unit al susdit priorat de Manleu en diverses parrochies. Fet per mí, Ffrancesc Taraffa... en lo any de nostre señor M.D.XXXXVI".

Paper, 149 f. (f. 93ᵛ-95ᵛ en blanc, numeració antiga cxxxvi f.).

2207-II
Memorials. 1546.

F. 1: Comptes del que deuen Pere Moreta, Joanot Cavalleria i Llorenç Font, alias Dolcet, a Santa Maria de Manlleu. 1543-1552.
F. 9-84: "*Memorial dels instruments [que] són en los manuals e libres de la scribania que lo vicari e notari de Manleu té en la sua stància com a notari del prior de Manleu dins lo monestir fahents per los censos e señories y altres rendes que dit priorat té y acustume de rebre, axí per reó del priorat de Santa Maria de Manleu [que] és en lo bisbat de Vich com del priorat de Santa Maria de Puigperdines del bisbat de Gerona e de la Quadra de Sant Andreu de Samalús del bisbat de Barcelona, tots units perpetualment al susdit priorat de Manleu en diverses perrochies. Fet per mí, Ffrancesq Taraffa... en lo any de nostre señor M.D.XXXXVI*".

Paper, 85 f. (f. 7-8, 13-14 en blanc, numeració antiga lxxii f.).

2 volums; 315 x 215 mm. Nombroses correccions marginals i interlinials de finals del segle XVII-principis del segle XVIII. Enquadernació en pergamí del segle XX.

Procedència: Compra a Diego Gómez Flores; havia passat per la llibreria de Salvador Babra.

Estat de conservació: Restaurat.

Bibliografia: M. GRABOLOSA, *Documents per a una història: Manlleu i la parròquia de Santa Maria* (Manlleu: Museu de Manlleu, 1995), p. 27; E. MIRALLES i M. TOLDRÀ, "La tradició manuscrita de l'obra de Francesc Tarafa: biblioteques de Barcelona", *Anuari de Filologia* (Universitat de Barcelona), *Secció C: Filologia Catalana*, 20 (1997), p. 43-78.

Annex II: Documents d'arxiu donats per Salvador Babra

Calaixera C-3 (GF), R. 1976
Butlla de Benet XIII. Barcelona, 24 de novembre de 1410.

Pergamí. Amb la butlla pendent.

Esstat de conservació: restaurada

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/pergamiBC/id/69984 , consulta 7 de gener de 2025).

Bibliografia: No sembla citada en el *Bulario aragonés de Benedicto XIII (1404-1411)*, ed. O. CUELLA ESTEBAN (Zaragoza: Institución Fernando el Católico, 2005) o en el *Bulario de Benedicto XIII (1394-1423)*, ed. O. CUELLA ESTEBAN (Zaragoza: Institución Fernando el Católico, 2011).

Nota: Signatura antiga Caixa 32 bis

Perg. 82, R. 2309
Acte de Robert de Juliac, mestre de l'Orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem, sobre la castellania d'Amposta, essent-ne castellà Joan Fernández d'Heredia. 10 de maig de 1376.

Pergamí.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/pergamiBC/id/53985, consulta 7 de gener de 2025).

Nota: Signatura antiga 2-I-1.

72.
Francesc de Bofarull
Compra / Guerra Civil
1911, 1916, 1936, 1938

El 6 de febrer de 1938, en plena Guerra Civil, moria a Barcelona Francesc de Bofarull i Sans; fill de Manuel, nebot d'Antoni, net de Pròsper, i amb ell s'extingia una nissaga d'arxivers i historiadors que havien marcat amb la seva empremta l'arxiu que custodiava els fons més importants per a la història de Catalunya i de la Corona d'Aragó, alhora que enriquien amb els seus estudis la historiografia romàntica catalana. Membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres, habitual de l'Ateneu i de diferents tertúlies literàries, on es trobava amb Joaquim Miret i Sans i Joaquim Rubió i Ors, Francesc s'havia casat amb la seva cosina segona, Adela de Manjarrés i Gironella, filla de Josep de Manjarrés i Bofarull (1816-1880), catedràtic de l'Escola de Belles Arts, arqueòleg, i nebot de Pròsper de Bofarull. Del matrimoni naixerien tres filles (Maria Araceli, Carmen i Mercedes). Bofarull vivia inicialment al mateix edifici de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, amb la seva dona, les filles, la mare, la sogra, i una germana soltera.

Poc abans de la seva jubilació, i sense descendents masculins que poguessin seguir la nissaga d'arxivers, Bofarull decidí de desfer-se de part de la biblioteca familiar. Unes peces, segons sembla, passaren al mateix Arxiu, i altres es van oferir a la Biblioteca de Catalunya, es van donar a amics o es vehicularen a través de llibreters. L'any 1910, essent encara director de l'Arxiu, havia fet donatiu a la Biblioteca de Catalunya d'un conjunt complet de la *Colección de documentos inéditos del Archivo de la Corona de Aragón*. En la decisió de vendre part dels seus llibres influiren probablement diferents factors, entre el quals probablement la necessitat d'abandonar la seva vivenda oficial a l'arxiu —i per tant, de moure la biblioteca i papers que havien format part del seu entorn durant anys— i el seguit de despeses que això comportava. L'interès de la biblioteca i dels documents dels Bofarull era inqüestionable, i per això la Biblioteca va enviar Massó a fer una tria de volums per a la proposta d'adquisició, que fou acceptada en sessió de l'Institut. La venda va ser signada el 23 de febrer de 1911 per un preu de 5.000 pts, i fou gestionada com s'havia fet anteriorment amb la de la col·lecció Aguiló: l'import anà a compte del pressupost especial acordat per la Diputació per a l'adquisició de materials per a la Biblioteca, mentre que l'Institut es feia càrrec de l'impost d'utilitats que s'havia de pagar a l'Estat.

> 23 de gener de 1911
> "Assisteix a la sessió el dr. D. F. de Bofarull, i el sr. Massó presenta els llibres indicats a continuació (llista de 4 manuscrits i 4 impresos), que són com a senyal dels que'l sr. de Bofarull deu entregar en virtut de l'acort pres en la sessió pròxima passada per a la compra d'un lot de la llibreria que havia sigut de don Pròsper de Bofarull. El tresorer sr. Corominas llegeix la següent acta de venda, que és firmada seguidament, fent-se entrega al sr. de Bofarull de la meitat de la suma convinguda, o sien 2500 pessetes, que l'Institut disposa de la quantitat de 10.000 pessetes que per a la compra

> de llibres ab destí a la Biblioteca de Catalunya figuren en el pressupost extraordinari de la Diputació per a l'any 1910. L'Institut a semblança de lo que ha fet ab la compra de la biblioteca Aguiló posa del seu pressupost la suma de 30,35 pts a que puja l'impost del 1,20% d'utilitats que percebeix l'Estat".

En la compra s'incloïen vora 600 volums impresos triats per Massó i, sobretot, un conjunt de 25 manuscrits (els actuals ms. 151-175) procedents essencialment de la biblioteca de Pròsper de Bofarull (Reus 1777-Barcelona 1859). La llista establerta per Massó mostra que els manuscrits triats contenien, en general, peces de caràcter historiogràfic i heràldic d'interès notable:

1.	Costa, Nobiliario catalán. 2 vols.	**ms. 153**
2.	Comes. Llibre de coses assenyalades. 1583	**ms. 160**
3.	Basville. Mémoire sur la province du Languedoc	**ms. 163**
4.	Cronicon catalán y Desclot	**ms. 152**
5.	Nobiliario mallorquín y catalán	**ms. 161**
6.	Documentos reales desde Jaime II a Felipe I	**ms. 162**
7.	Documentos de Alfonso I y la casa de Altamira	**ms. 156**
8.	Documents y notes curioses per orde alfabètic	**ms. 175**
9.	Excavacions de S. Pere Nolasc	**ms. 154**
10.	Llibre del bisbe de Jaén	**ms. 164**
11.	Blasón murciano en catalán	**ms. 167**
12.	Compendio histórico de la ciudad y obispado de Urgel	**ms. 170**
13.	Miscelánea n. 30 (és un tractadet del blasó)	**ms. 157**
14.	Varia 32	**ms. 158**
15.	Vida y muerte del príncipe D. Carlos, hijo de Felipe II	**ms. 171**
16.	Mariana, Tratado del gobierno de la Compañía de Jesús	**ms. 169**
17.	Varia 8 (sense número)	**ms. 165**
18.	Papeles Varios nº 5	**ms. 166**
19.	Còpia del nou redrés de 1553	**ms. 159**
20.	Annals consulars, 3 vols	**ms. 173**
21.	Codres, Guerras civiles de España	**ms. 151**
22.	Index d'actes … La Bisbal. 1763	**ms. 168**
23.	Fontanella. Poesies	**ms. 172**
24.	Varia sobre cosmografia	**ms. 361**
25.	Varia 37	**ms. 174**
-	Ciencia del blasón, Ceremonial de cortes de Navarra	**ms. 155**

En el moment de fer el lliurament definitiu, un dels manuscrits (els *Annals consulars*) no es va trobar. Per tal de complir els terminis de pagament establerts i que no hi hagués cap greuge significatiu, es va substituir per un altre volum (*Ciencia del blasón*, a la fi del llistat) que no apareixia en el llistat inicial, i que no es va tornar, però, un cop retrobats i lliurats els *Annals*.

Després de la seva jubilació, el 1911, Bofarull s'encarregà durant algun temps de l'arxiu del marquès d'Alfarràs —conservat probablement en en el palau del carrer Nou de sant Francesc 44—, i continuà amb la seva activitat com a investigador. Potser per arrodonir els ingressos, continuà desfent-se a poc a poc de la seva biblioteca: del 10 de febrer de 1916 es conserva el rebut d'una altra venda d'un conjunt de "monografies, llibres i manuscrits de caràcter històric". Tot i que no hi ha el detall del que es venia, la quantia del rebut, 1000 pts, fa pensar que el conjunt era relativament important. Entre els volums seleccionats hi havia sens dubte els quatre quaderns de notes arxivístiques de Roc d'Olzinelles i Pròsper de Bofarull, registrats per Ramon d'Alòs el 6 de març de 1916 (mss. 428-431), i molt possiblement també el ms. 177, afegit pel mateix d'Alòs al lloc on hi havia un "Quadern de diverses escriptures i documents" que, segons s'indica, fou passat a l'Arxiu. A la compra hi afegí el donatiu d'un document d'alt valor sentimental per a la famíla Bofarull: l'original del primer volum dels *Recuerdos y bellezas de España*, de Pau Piferrer (ms. 432). El manuscrit, juntament amb altre material, havia estat lliurat per la mare de l'escriptor, prematurament traspassat, al seu gran amic i coetani, Manuel de Bofarull, company a l'Acadèmia de Bones Lletres i a la Comisión Provincial de Monumentos. És possible que un altre manuscrit de Piferrer, donatiu igualment de Bofarull, ingressés en el mateix moment, tot i que no fos enregistrat fins més tard, ja en temps de la república (ms. 1243). L'arxiver va donar també documents als seus amics, com Miret i Sans (ms. 372, 723) o Pella i Forgas (ms. 2440), i tot fa pensar que en va vendre alguns a través de llibreters, ja que certes peces que provenien de la seva col·lecció han arribat a la Biblioteca de Catalunya per mitjà de compres a la llibreria Babra o a Josep Porter (ms. 1229, 1230, 1697)[924].

En esclatar la Guerra Civil, Bofarull era un venerable ancià de 92 anys, que vivia amb una de les seves filles al número 13 bis del carrer de Portaferrissa; la seva dona, Adela de Manjarrés, havia mort l'agost de 1919 a Sant Boi, que en aquell moment era un dels llocs habituals d'estiueig de barcelonins benestants. Abans de la seva mort, el 6 de febrer de 1938, la seva casa havia estat escorcollada per milicians en més d'una ocasió. No sembla estrany, per tant, que la Biblioteca de Catalunya recuperés, el mateix novembre de 1936, un conjunt de papers de casa de l'arxiver. Es tractava essencialment d'alguns volums solts, material de treball d'obres en curs i documentació personal, que foren inscrits el 20 de novembre al llibre de registre de manuscrits amb els números 1567 a 1578. Tot fa pensar que, després de la seva mort, la família volgué lliurar a la Biblioteca la correspondència i altres volums i materials que l'erudit havia conservat, registrats el 22 i 24 de

[924] Francesc de Bofarull va vendre igualment un interessant conjunt de correspondència entre Roc d'Olzinelles i Pròsper de Bofarull a Rafael Patxot; el mecenes el va deixar en dipòsit a Jordi Rubió per al seu estudi, i es conserva en el seu fons (Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, 2.1.2. Fundació Patxot).

febrer de 1938 amb els números 2593 i 2594, i el 19 de maig amb els números 2625 a 2630. No s'ha pogut trobar, però, traça de les recollides ni de les notes al respecte que probablement van existir. També és cert que la proximitat entre el domicili de l'ancià historiador i el de l'Hospital de la Santa Creu, on s'estaven recollint les biblioteques salvades, facilità amb tota seguretat el trasllat.

Els manuscrits ingressats durant la guerra no foren retornats. És molt probable que el mateix Bofarull indiqués que fossin tractats com un llegat, però la manca de documentació al respecte no ens permet assegurar-ho. En tot cas, les filles, que ja no tenien relació amb el món dels arxius, no els reclamaren. En resum, els materials recollits durant la Guerra Civil foren inscrits en un total de 20 registres (ms. 1567-1578, 2593-2594, 2625-2630); alguns corresponien a volums o quaderns (antics ms. 1569, 1570, 1578 i 2593), però la immensa majoria d'allò que ingressà sembla haver estat originalment conservat en lligalls de diferents mides. Els volums i alguns dels lligalls que contenien un material més homogeni (antics mss. 1567, 1571, 1575, 1577, 2626, 2629 i una part del lligall 2627) foren registrats de nou en les dècades de 1970 i 1980. Contemporàniament la resta dels papers, essencialment cartes, documentació professional i materials de treball de diferent tipus (esborranys de textos, còpies de documents, alguns originals d'arxiu...) foren extrets dels lligalls segurament amb la intenció d'ordenar-los i distribuir-los i no foren registrats. Malauradament, aquesta ordenació no s'arribà a fer, i aquest material, força voluminós (10 capses d'arxiu) quedà sense registre i sense accés. El 2022, els papers no registrats foren reexaminats a fi d'intentar refer, a grans trets, els lligalls originals. Els documents que tenien relació amb registres ja existents s'incorporaren als manuscrits corresponents, mentre que la correspondència familiar i el material de treball de Francesc Bofarull s'agruparen en dos grans blocs, que quedaren inscrits en dos números de registre que per diferents raons havien quedat vacants en els anys 80.

Registre Guerra Civil		**Registre actual**
Ms. 2625	Catàleg dels mss. llatins de el Escorial	**ms. 2119**
Ms. 2593	Defensa de Góngora contra el antídoto de Jáuregui	**ms. 2246**
Ms. 1578	Poesies de J. Blanch	**ms. 2271**
Ms. 1577	Papers sobre edificis de Barcelona	**ms. 3424**
Ms. 2630	Notes sobre Barcelona. Lletres del sr. Manjarrés, etc. → distribuït entre els mss. 3424 i 3448	
Ms. 1575.	Documents oficials de Josep de Manjarrés.	**ms. 3448**
Ms. 2629	Correspondència de Mª Rifé [i. e. Xifré] Casas.	**ms. 3564**
Ms. 1572	Correspondència de Francesc de Bofarull i Sans	**ms. 3568**
Ms. 2594	Correspondència de Francesc de Bofarull i Sans	
Ms. 2627	Miscel·lània. Correspondència de la família Bofarull. Notícies relatives a Pau Piferrer i algun autògraf d'aquest	

	→ documentació Piferrer, en el ms. 3895	
Ms. 1569	Cuaderno de asientos de cantidades y objetos entregados por el tesorero real Guillermo Setantí	**ms. 3891**
Ms. 1570	Relació de les festes y traslació del Santíssim a la nova església de Vilanova y la Geltrú	**ms. 3892**
Ms. 1567	Bofarull. Historia del Archivo de la Corona de Aragón	
Ms. 1573	Correspondència sobre la instal·lació de l'ACA i l'edifici de Santa Clara	**ms. 3893**
Ms. 1574	Correspondència de Francesc de Bofarull [sobre l'ACA]	
Ms. 1576	Notes sobre l'Arxiu de la Corona d'Aragó	
Ms. 2626	Notes sobre impremta en general, filigranes, còdexs, etc., recollides per Francesc de Bofarull	**ms. 3894**
Ms. 2627	Miscel·lània. Correspondència de la família Bofarull. Notícies relatives a Pau Piferrer i algun autògraf d'aquest	**ms. 3895**
Ms. 1571	Cartes reials de l'A.C.A. amb filigrana	**ms. 3896**
Ms. 1568	Documents de la família Icart i altres papers, que formen un recull factici	**ms. 3998**
Ms. 2628	Notícies històriques, còpies de documents, apunts, etc., col·leccionats per Francesc Bofarull	

Així com el material adquirit a principis del segle XX es componia essencialment de volums que havien pertangut a Pròsper i a Manuel de Bofarull, el que es va incorporar durant la Guerra Civil consistia en cartes, quaderns i papers solts de diferents membres de la família Bofarull, és a dir el que actualment es considera l'arxiu personal i familiar. La majoria de la documentació prové de Francesc de Bofarull i del seu pare, Manuel de Bofarull i de Sartorio, però hi ha també papers d'altres membres de la família, sobretot del sogre de Francesc, Josep de Manjarrés i Bofarull, amb qui l'arxiver compartia l'interès per la història barcelonina i, en particular, sobre els seus edificis i monuments. En el conjunt hi ha textos i material de treball de diferents recerques inacabades de Francesc de Bofarull sobre el paper a Catalunya i, principalment, sobre una història de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, que havia estat la feina i la llar familiars. El fons conserva una part significativa de la documentació i la correspondència professional dels diferents membres de la família (Pròsper i el seu germà Joan Calixt, oficial de l'arxiu, Manuel i Francesc), així com part de llur correspondència privada. S'hi troben també alguns dels papers relacionats amb l'activitat de Manuel de Bofarull com a advocat i administrador de béns, tasca que exercí per a la família del seu gran amic, Pau Piferrer, mort prematurament als 30 anys, i per a la família de l'indià Josep Xifrè. Entre ells hi ha una correspondència curiosa i inesperada: les cartes rebudes per Judith Downing, la sofisticada dona de Xifrè, que la llegenda vol inspiradora de personatges com ara la Madame Bovary de Flaubert o la Carmen de Bizet, festejada per autors com Prospère Merimée, de qui es conserven algunes cartes.

Fonts d'arxiu

AHBC, 127/41, camisa 7 – "Mss", llista de col·leccions ingressades que tenen documentació a Manuscrits, de mà de Pere Bohigas; entrada "F. Bofarull". [1939].

AHBC, 1430/1 – Acta de compra a Francesc de Bofarull de la biblioteca Bofarull, pel preu de 5.000 pts; amb les signatures d'Enric Prat de la Riba, Pere Coromines, Joaquim Miret i Sans, Jaume Massó i Torrents, Antoni Rubió i Lluch i Francesc de Bofarull. Amb el llistat de volums rebuts, el llistat de manuscrits inclosos, signat, i el llistat establert per Jordi Rubió, amb marques de comprovació. 23 de gener de 1911.

AIEC, DGE 7 – Balanç de sortida de l'Institut d'Estudis Catalans (factures 5322 i 535), 1911. Rebuts del pagament en dues parts de la venda de llibres efectuada per Francesc de Bofarull. 23 de gener i 6 de febrer de 1911.

AIEC, DGE 20 – Rebut del pagament d'un conjunt de monografies, llibres i manuscrits de caràcter històric efectuat per Francesc de Bofarull; conforme de Jordi Rubió i de Jaume Massó i Torrents. 10 de febrer de 1916.

AIEC, Actes, 1911 – Massó dona compte de les gestions per adquirir a Francesc de Bofarull un lot dels llibres de la seva biblioteca que tenen més interès per a l'Institut, que inclouria els manuscrits i una col·lecció de vora 600 llibres, dels quals ha fet l'inventari, per un preu de 5000 pts; són aprovades / Establiment de l'acta de compra, i pagament de la primera meitat de l'import total / Establiment del contracte definitiu de venda, i pagament de la resta de l'import / Lliurament del volum d'Annals consulars. 16 i 23 de gener, 6 de febrer, 20 de novembre de 1911.

AIEC, Actes, 1916 – s'accepta la proposició de Massó d'adquirir un mapa acolorit i uns volums de vària que ofereix Francesc de Bofarull. 24 de gener de 1916.

AIEC, Actes SHA, 1918 – Estableix el donatiu de Joaquim Miret i Sans d'un volum de Manuel de Bofarull que li havia estat ofert pel seu fill, Francesc de Bofarull. 17 d'octubre de 1918.

ACA, Col·leccions. Manuscrits. Varia 10 i Varia 11– "Colección alfabética de noticias históricas y curiosas de todas clases sacadas del Archivo General de la Corona de Aragón", de Manuel de Bofarull / "Miscelánea de noticias biográficas y eruditas relativas a D. Francisco de Bofarull y otros miembros de la familia". http://pares.mcu.es/ParesBusquedas20/catalogo/show/4736565 i http://pares.mcu.es/ParesBusquedas20/catalogo/show/4736798?nm, consulta 7 de gener de 2025).

Bibliografia

BALCELLS, Albert. *Història de l'Institut d'Estudis Catalans*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002-2007 (vol. 1, p. 48, compra de la biblioteca Bofarull).

CRUZ HERRANZ, Luis Miguel de la. "Próspero de Bofarull y Mascaró", en: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA, *Historia hispánica* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/6433-prospero-de-bofarull-y-mascaro, consulta 7 de gener 2025), "Manuel de Bofarull y Sartorio" (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/6462-manuel-de-bofarull-y-sartorio, consulta 7 de gener 2025) i "Francisco Bofarull y Sans" (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/6434-francisco-bofarull-y-sans, consulta 7 de gener 2025).

FONTANALS, Reis, LOSANTOS, Marga. *Biblioteca de Catalunya, 1907-2007*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2007.

GRAU I FERNÁNDEZ, Ramon. "El pensament històric dels Bofarull". *Barcelona Quaderns d'Història*, 6 (2002), p. 121-138.

MARTÍNEZ FERRANDO, Jesús Ernest. "Los archiveros Bofarull". *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, 60 (1954), p. 289-302.

INTITUT D'ESTUDIS CATALANS. "Memòria". *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans* (1911-1912), p. XII.

MOLAS I RIBALTA, Pere. "Manuel de Bofarull i Sartorio", "Pròsper de Bofarull i Mascaró", Francesc de Bofarull i Sans". En: *Diccionari de la Reial Academia de Bones Lletres de Barcelona*. Barcelona: Reial Academia de Bones Lletres de Barcelona, 2012, p. 79-81.

NADAL, Joaquim Ma. de. "Don Francisco de Bofarull". *Destino*, 834 (1 d'agost de 1953), p. 16-17.

QUEROL I QUADRAS, Borja de, i Berta CALDENTEY CABRÉ. "La Catalunya diversa a les biblioteques catalanes del segle XVIII: la biblioteca de la familia Bofarull de Reus", *Pedralbes*, 28 (2008), p. 745-760.

QUEROL I QUADRAS, Borja de. "Pròsper de Bofarull, bibliòfil: els manuscrits de genealogia i heràldica de Pròsper de Bofarull a la Biblioteca de Catalunya", *Paratge*, 29 (2016), p. 157-183.

VÉLEZ, Pilar. "Josep de Manjarrés y Bofarull". En: *Diccionari de la Reial Academia de Bones Lletres de Barcelona*. Barcelona: Reial Academia de Bones Lletres de Barcelona, 2012, p. 235-236.

Documents ingressats abans de la Guerra Civil

• Documents ingressats en el període fundacional (compra de la biblioteca de Pròsper Bofarull)

Ms. 151

AGUSTÍN LÓPEZ DE MENDOZA Y PONS, "*Historia de las guerras civiles de España, desde la muerte del señor Carlos II, que sucedió en 1o de noviembre de 1700, distribuyda en 8 libros por los mismos años regulados hasta el de 1708. Escrita por el illustrísimo señor don Agustín López de Mendoza y Pons, conde de Robres, y para los señores sus succesores reservada*". Autògraf. 1700-1708.

211 [i.e. 213] f.; 21 cm. Exlibris imprès al foli preliminar. Enquadernació en pergamí i mitja pell. Títol ms. al llom "Conde de Robres. Guerras civiles de España. 1700 a 1708".

Procedència: Havia pertangut al Conde de Aranda, a la seva vídua, la comtessa de Castellflorit, a Joaquín Morales i a Antonio Ferrer del Río, que el donà a Pròsper de Bofarull; vegeu la nota al f. 1 ("Este libro, que es el original mismo del autor y del cual no existe ninguna copia, perteneció al conde de Aranda, sobrino por parte de madre del conde de Robres. Muerto el conde de Aranda, quedó en poder de su viuda, que casó después con el duque de Alagón; a la muerte de éste, se lo regaló dicha señora a su amigo el coronel de guardias don Joaquín Morales, y a éste se lo compré yo en 1845 por una onza de oro. … En débil muestra de íntima amistad se lo regalé al señor don Próspero de Bofarull en agosto de 1851, hallándome en Barcelona. Antonio Ferrer del Río"). De la biblioteca de Pròsper de Bofarull passà a la del seu fill Manuel. Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull (registrat el febrer de 1911).

Edició: A. LÓPEZ DE MENDOZA, *Historia de las guerras civiles de España* (Zaragoza: Diputación provincial, 882).

Descripcions: J. MASSÓ I TORRENTS i J. RUBIÓ, *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: BC, 1989), p. 299-300; E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 77-79; MCEM, 24 (M. Toldrà).

Nota: núm. 21 de la llista de manuscrits de la biblioteca Bofarull establerta per Massó.

Ms. 152

BERNAT DESCLOT, *Crònica*. Primera redacció, amb interpolacions d'altres textos historiogràfics en català. Acèfal i incomplet. Finals del segle XIV.

191 f. (numeració del segle XVIII 5-6, 11-65, 67-78, 78, 79-120 f.; molts folis i fragments de folis en blanc; 265 x 195 mm. Numeració de paràgrafs i anotacions en llapis d'una mà del segle XIX que confronta el text amb una edició de Desclot. Reclams al quadern. Caplletres i rúbriques en vermell. Enquadernació en pergamí del segle XIX amb tanques de badana. Títol al llom sobre una etiqueta en paper blau estripada, "[... nicón / [...]iá / Ms. / ...".

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull. Al foli de guarda exlibris: "Es de Josep Tudó, de Masos de Móra, que lo ha comprat en 22 febrer de 1816" i a continuació "Actualmente de Don Próspero de Bofarull año 1824" Segons Jaume Pasqual, havia pertangut a Joan Riba, rector de Móra d'Ebre (*Sacrae Cataloniae Antiquitatis Monumenta*, BC ms. 729, vol. V, f. 1)

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/8688, consulta 7 de gener 2025).

Estat de conservació: Taques d'ús al llarg de tot el volum, al foli 66 marges mutilats, foli 139 mutilat per la meitat, als folis 1-16 i 133 a 191, marge superior mutilat per rossegadors, a partir del foli 136 amb pèrdua de text.

Bibliografia: Referències a M. COLL I ALENTORN, "El cronicó de Sant Cugat", *Analecta Monserratensia*, 9 (1962) [=Miscel·lania A. M. Albareda], p. 245-259; M. ALVIRA CABRER, *Pedro el católico, rey de Aragón y Conde de Barcelona (1196-1213): documentos, testimonios y memoria histórica* (Zaragoza: Institución Fernando el Católico, 2010), vol. IV, p. 1631 i 1663-1670; César DOMÍNGUEZ, "Repertorio de materiales hispanomedievales para el estudio de las cruzadas: el manuscrito 152 de la Biblioteca de Catalunya", *Boletín de la Asociación Hispánica de Literatura Medieval*, 11 (1997), p. 503-518; J. BASSEGODA NONELL, "La reina Petronila en la Catedral de Barcelona", *XVII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó: el món urbà a la Corona d'Aragó del 1137 als Decret de Nova Planta* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2003), vol. III, p. 73-79; Mireia CAMPABADAL I BERTRAN, "La recepció dels clàssics medievals catalans al segle XVIII", *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, núm. XV (2004), p. 31-57 (p. 49). Stefano M. CINGOLANI, "El llibre del rei en Pere de Bernat Desclot", *Història de la literatura catalana. Literatura medieval (I)* (Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2013), p. 123-152; B. de QUEROL I QUADRAS, "Pròsper de Bofarull, bibliòfil: els manuscrits de genealogia i heràldica de Pròsper de Bofarull a la Biblioteca de Catalunya", *Paratge*, 29 (2016), p. 157-183.

Edicions: B. DESCLOT, *Crònica*, ed. a cura de M. COLL I ALENTORN (Barcelona: Barcino, 1949-1952) (Els Nostres clàssics, A62-64, 66, 69-70 (introducció als vols. I i V Reproducció dins M. COLL I ALENTORN, *Historiografia,* Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991, p. 172-270); ms. O de l'ed. de S. M. CINGOLANI, "Historiografia al temps de Pere II i Alfons II (1276-1291). Edició i estudi de textos inèdits: 1. *Crònica del rei Pere*", *Acta historica et archaelogica mediaevalia* 25 (2004), p. 201-227 (p. 203); id. S. M. CINGOLANI, "Historiografia al temps de Pere II i Alfons II (1276-1291). Edició i estudi de textos inèdits: 3. *Gesta comitum barchinonensium IV*", *Llengua & literatura*, 15 (2004), p. 7-30 (ed. dels f. 32v-33, 54v-55, 33v-35v, 44v-45v); f. 44v-45v ed. per S. M. CINGOLANI, *Historiografia, propaganda i comunicació al segle XIII: Bernat Desclot i les dues redaccions de la seva crònica* (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2006), p. 679-681, i referències al manuscrit *passim*; *Llibre dels reis*, ed. a cura de S. M. CINGOLANI (València: Universitat de València, 2008) (Monuments d'història de la Corona d'Aragó, 2)

Descripcions: Ms. O de J. MASSÓ I TORRENTS, *Exposició d'un pla de publicació de les cròniques catalanes* (Barcelona: Institut d'Estudis catalans, 1912); J. MASSÓ I TORRENTS i J. RUBIÓ, *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: BC, 1989), p. 300-302; BITECA manid 1113.

Exposicions: *Mil·lenari de Catalunya: exposició al Palau Robert, desembre 1988-gener 1989* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1988) (no hi ha imatge al catàleg).

Nota: núm. 4 de la llista de manuscrits de la biblioteca Bofarull establerta per Massó.

Ms. 153
PERE COSTA I CASES, "*Nobiliario catalán*". Mitjan segle XVIII (ca. 1732-1756).

153-I
"*Nobiliario catalán. Contiene las armas de muchas familias de nobles y cavalleros de Cataluña, recoxidas y ordenadas por don Pedro Costa, académico de mérito de la Real Academia de San Fernando de Madrid de las tres nobles artes de pintura, escultura y arquitectura. Tomo I*". Als f. 218-228: "Índice de las familias que sus armas van continuadas en este tomo sus solares, y expresión de los soleos y números donde se mencionan continuadas por el abecedario y se advierte que los nombres de las familias son todos en catalán idioma".
228 f. (numeració d'origen 430 p.). Índex a dues columnes.

153-II
Tom II. Als f. 1-2v, índex de cognoms i de topònims de Catalunya que remet a la pàgina i al número, de mà de Pròsper de Bofarull.
7 f. (numeració d'origen 123 p.). Índex a 3 columnes. Al f. 41v, dibuixos de monedes.

Bibliografia: S. CANALDA I LLOBET, "Com podia haver estat el retaule major de la parròquia de Santa Coloma: la traça de Pere Costa", *Recull (Associació Cultural Baixa Segarra)*, 7 (2001), p. 119-143 (p. 132-134).

2 vols.; 350 x 245 mm. Probablement autògraf. Amb esmenes i algunes cancel·lacions mitjançant, de vegades, folis de paper enganxats. Escuts il·luminats. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, anys 1920).

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull; al contraplà anterior exlibris imprès de la biblioteca.

Reproducció: Còpia digital a MDC (tom I, https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/295352 i tom II, https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/296278, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes* (Barcelona: Impr. J. Verdaguer, 1836), p. 191; S. CANALDA I LLOBET, "Una traça inèdita de Pere Costa per a Santa Coloma de Queralt: contribució al catàleg de l'autor", *Matèria: revista d'art*, 1 (2001), p. 293-302; B. de QUEROL I QUADRAS, "Pròsper de Bofarull, bibliòfil: els manuscrits de genealogia i heràldica de Pròsper de Bofarull a la Biblioteca de Catalunya", *Paratge*, 29 (2016), p. 157-183; L. AZCUE BREA, "Pedro Costa y Casas", en: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA, *Historia Hispánica* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/13398-pedro-costa-y-casas, consulta 7 de gener 2015).

Descripcions: J. MASSÓ I TORRENTS i J. RUBIÓ, *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: BC, 1989), p. 302-303; MCEM 1824 (M. Toldrà).

Nota: núm. 1 de la llista de manuscrits de la biblioteca Bofarull establerta per Massó.

Ms. 154
"*Recopilación de varias notas que han resultado y motivado de las operaciones o excabaciones hechas en esta ciudad de Barcelona para el hallazgo del cuerpo de San Pedro Nolasco, fundador del Real Orden de Nra. Sra. de la Merced, en los años de 1781 y 1782 y últimamente en el presente de 1788*". Amb referències al jesuïta Jaume Pedralbes i als mestres d'obres Josep Mas i Joan Fàbregas. Barcelona, 1788.

142 f.; 310 x 215 mm. Els f. 116, 140-143 són folis plegats amb plànols de la capella dels mercedaris, al carrer Baixada de la Canonja de Barcelona, pintats a l'aquarel·la. Enquadernació coetània en pergamí, amb restes de tanques. Títol al llom "S. Pedro Nolasco [...]vación. Ms.".

Procedència: Compra de la Biblioteca de Pròsper de Bofarull; al contraplà anterior exlibris de la seva biblioteca.

Bibliografia: J. RUBIÓ, *Història de la literatura catalana* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986 [1958]), vol. III, p. 170-171; A. COMAS, "Les excavacions per trobar el cos de sant Pere Nolasc", en: *Història de la literatura catalana* (Barcelona: Ariel, 1972), vol. IV, p. 614-622 (menció p. 620-621).

Descripcions: J. MASSÓ I TORRENTS i J. RUBIÓ, *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: BC, 1989), p. 303-304; MCEM 2206 (M. Toldrà).

Nota: núm. 1 de la llista de manuscrits de la biblioteca Bofarull establerta per Massó.

Ms. 155

Recull factici de documents d'heraldica i ceremonial. Finals de segle XVII-principis del segle XVIII.

155/1
F. 1-109: *Ciencia del blasón.*
Als f. 35v-106, text a dues columnes i text ple. Als f. 107-109, dibuixos d'escuts a tinta, no acolorits.

155/2
F. 111-142: "*Instruzión o Çeremonial de Cortes*". Cerimonial de Cortes de Navarra. Incipit: "Así como en las ciudades, villas y lugares ymferiores aun que aquellas de los vezinos y moradores se componen y constituyen pero no se dizen çiudad, villa o lugar".

142 f. (f. 1v, 97v, 109v-110v, 142v en blanc); 325 x 220 mm. Enquadernació en pergamí del segle XIX. Títol al llom estampat en lletres daurades sobre un teixell vermell: "Ciencia del blasón y ceremonial de Cortes de Navarra".

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull.

Estat de conservació: Folis malmesos per l'òxid, sobretot en el segon document.

Bibliografia: B. de QUEROL I QUADRAS, "Pròsper de Bofarull, bibliòfil: els manuscrits de genealogia i heràldica de Pròsper de Bofarull a la Biblioteca de Catalunya", *Paratge*, 29 (2016), p. 157-183.

Ms. 156

Recull factici de còpies de documents referents a la casa real i a cases nobles de Catalunya. 2a meitat del segle XIX.

156/1
F. 1-83v: "*Reynado del señor Don Alfonso Iº de Cataluña y IIº de Aragón, XIIIº Conde de Barcelona*". Còpia de documents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó d'Alfons I, rei de Catalunya, numerats 101- a 160.
Text emmarcat per doble filet a llapis. Rúbriques centrades i en mòdul més gran.

156/2
F. 85-168: Còpia de documents de Ferran I, Ferran II, Carles I, Felip II, i altres de la Reial Audiència, etc., relatius a la casa de Cardona, dels anys 1414 al 1704.
320 x 210 mm.

168 f.; 355 x 255 mm. Diverses mans. Paper pautat. Enquadernació en mitja pell i cartró del segle XIX, característica de la biblioteca Bofarull. Títol al llom sobre teixell de paper blau "Documentos de Alfonso II y de la casa de Barcelona".

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull; al contraplà anterior exlibris imprès de la biblioteca.

Bibliografia: B. de QUEROL I QUADRAS, "Pròsper de Bofarull, bibliòfil: els manuscrits de genealogia i heràldica de Pròsper de Bofarull a la Biblioteca de Catalunya", *Paratge*, 29 (2016), p. 157-183.

Ms. 157
Recull miscel·lani de textos històrics i literaris. Al foli de guarda, títol esborrat: "Libro en que ay diferentes [tratados'] curiosos para quien deseare de [...] de noticias curiosas". En castellà. Mitjan segle XVIII.

1. f. 2-11: "*Explicación del blasón*".
2. f. 12-26v: Tractat sobre armories.
3. f. 26v-33: "*Ordenes militares de diferentes partes*".
4. f. 34-51: "*Descripsión general del mundo antiguo que es la Assia*".
5. f. 52-64v: "*Explicación de la geografía y inteligencia de las mapas*". En forma de preguntes i respostes.
6. f. 64v-77: "*España*".
7. f. 78-83v: "*Títulos y oficios honoríficos de los godos de España*".
8. f. 84-99: "*Dignidades y oficios introducidos en España por los romanos*".
9. f. 101-102: "*Letras a la arrepentida Magdalena*". En vers.
10. f. 103-103v: "*Al amable Jesús*". En vers.
11. f. 104-107: "*Fábula sobre que es dañoso el creer, i no creer*".
12. F. 108-110: "*Caso prodigioso que refiere el P. Alonso en su itinerario*".
13. F. 110v-111v: "*Seguidillas a favor del Rey de Prucia*".
14. F. 112-114v: Composicions poètiques, entre elles "*Décimas a las calles empedradas y porquería de Madrid*". contra el marquès de Squillace. 5 poemes.

155 f.; 150 x 100 mm. Rúbriques en mòdul més gran i centrades. Al f. 115v, dibuix de la bandera d'Espanya, amb l'escut sobre dos bastos creuats. Enquadernació coetània en pergamí, restes de tanques de botó. Títol ms. al llom, "Miscelanea", a sota, "30".

Procedència: Havia pertangut al convent de sant Agustí; al contraplà anterior "Librería de Sn Agustín". Al f. 1, exlibris cancel·lat ("Es de [Juanantonio?] Serra y [...]"). Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull; al f. 1, exlibris de la biblioteca.

Bibliografia: B. de QUEROL I QUADRAS, "Pròsper de Bofarull, bibliòfil: els manuscrits de genealogia i heràldica de Pròsper de Bofarull a la Biblioteca de Catalunya", *Paratge*, 29 (2016), p. 157-183. Text **14**, vegeu F.J. de VICENTE ALGUERÓ, "El motín contra Squilace en Cataluña", *Pedralbes*, 7 (1987), p. 187-204.

Ms. 158
Miscel·lània de textos ascètics i místics en català i castellà, algun en llatí. Finals del segle XVII-principis del segle XVIII.

1. F. 1-2: Notes sobre llibres i expolis rebuts de diferents frares: "Del P. Cunill ...", "Del expolio del P. F. Josef Albert...".
2. F. 3-9: Tractat sobre la perfecció de l'ànima, en castellà.
3. F. 9-19v: "*Modo para obrar y prozeder con perfección*".
4. F. 20: Llistat de qualitats.
5. F. 21-25: "*Concierto del alma con Dios*".
6. F. 27-37: "*Questión que trata de como se ha de osar y si se ha de osar o no de las noticias de Christo en el trato interior*".
7. F. 38-40: Poema devot.
8. F. 41v: "*Endechas*".
9. F. 46v: Carta, esborrany.
10. F. 47-61: "*Tratado en que se da a un alma modo de orar para unirse con Dios*".
11. F. 61v-62: Text ascètic.
12. F. 68-78: "*Preguntas que cosa sie presència de Déu y de quantas maneras*".

13. F. 78-92: "*Modos de declarar en què consisteix lo dexò necessari de part de l'ànima per arribar a la més alta contemplació e íntima unió*".
14. F. 94-98: "*Què cosa sea la indulgencia y las indulgencias que ganan los confrades de Nª Sra. de la Merced*".
15. F. 98v-102v: Oracions i textos devots.
1b. F. 102v-103v: Notes sobre expolis rebuts de diferents frares.

103 f. (f. 25v-26v, 42-46, 62v-68v, 93-93v en blanc); 155 x 105 mm. Diverses mans. Enquadernació coetània en pergamí, restes de tanques de botó. Títol ms. al llom, "Varia", a sota, "32".

Procedència: Al llom, signatura antiga "M nº 209". Al contraplà exlibris ms. "Ad usum fr. []?]. Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull.

Bibliografia: A. COMAS, "La influència de l'escola ascètico-mística castellana", en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 461-466 (p. 464).

Ms. 159
CONSELL DE CENT DE BARCELONA, "*Còpia del nou redreç fet sobre la extinctió dels drets de la flecha y fusta y ymposició del dret extraordinari de vi y verema*". 29 de juliol de 1553.

45 f. (f. 45v en blanc); 210 x 140 mm. Lletra cal·ligrafiada. Enquadernació en pell marró, estampada en fred, del segle XVI. Als plans escut de la ciutat de Barcelona. Restes de tanques metàl·liques. Protegit per una capsa folrada en tela marró (BC).

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull.

Ms. 160
PERE JOAN COMES, Dietari de Barcelona de l'any 1423 a 1575. Al f. 1, nota: "Este manuscrito es una copia exacta de otro que se conserva y custodia en el archivo de la municipalidad de Barcelona atribuido a Pedro Juan Comes que llea por título "*Libre de algunes cosas asanyalades succeydes en Barcelona y en altres pars 1583*". Als f. 7-28, taula de contingut. Segle XVII.

585 f.; 235 x 160 mm. Els f. 1-10, 17-20 afegits al segle XIX. Notes al marge, en part guillotinades. Enquadernació coetània en pell negra. Talls blaus.

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull.

Edició: P. J. COMES, *Libre de algunes coses asanyalades succehides en Barcelona y en altres parts, format per Pere Joan Comes en 1583 y recóndit en lo arxiu del Exelentíssim Ajuntament* (Barcelona: La Renaixensa, 1878).

Descripcions: S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998) (Rubrica, paleographica et diplomatica studia; 7), p. 521-559 (núm. 110, p. 538); E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 161-162; E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 60; MCEM 25.

Nota: Segons M. Toldrà, malgrat la nota al f. 1, el manuscrit no és còpia exacta del ms. L-64 de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.

Ms. 161
Proves de noblesa per a ingressar al gran Priorat de Catalunya de l'orde de Sant Joan de Jerusalem entre 1511 i 1722; amb el repertori d'escuts dels cavallers i dames postulants. Primer quart del segle XVIII.

141 f.; 255 x 190 mm. Amb escuts en blanc i d'altres acolorits a l'aquarel·la. Enquadernació en mig pergamí del segle XIX.

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull.

Bibliografia: B. de QUEROL I QUADRAS, "Pròsper de Bofarull, bibliòfil: els manuscrits de genealogia i heràldica de Pròsper de Bofarull a la Biblioteca de Catalunya", *Paratge*, 29 (2016), p. 157-183.

Nota: M. de Riquer, a *Heráldica catalana* (vol. I, p. 67) esmenta un volum similar, que recull escuts de proves entre 1510 i 1698, procedent de l'arxiu de l'orde de Sant Joan de Jerusalem (Sant Gervasi), actualment a l'ACA; Querol comenta que podria haver fet part igualment de la col·lecció de Pròsper de Bofarull, venuda per Francesc de Bofarull a l'IEC i a l'ACA a principis del segle XX.

Ms. 162
Recull factici de còpies de documents reials i eclesiàstics. Segles XVI- XVIII.

162/1
F. 1-66: "*Actes e privilegis de tempore R. Jacobi 2 ad regem Philippum I*". Còpies de documents reials des de Jaume II d'Aragó fins a Felip I d'Àustria, referents a València i a d'altres dominis. Còpia de l'arxiver Sebastià Costa. 1591.
Diverses mans.

162/2
F. 67-92: Recull de còpies de documents.

162/3
F. 93-116: Recull de còpies de documents.

162/4
F. 117-120: Recull de còpies de documents.

162/5
F. 121-124: "*Archebisbe de Tarragona*".

123 f.; 325 x 225 mm.

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull.

Descripcions: S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998) (Rubrica, paleographica et diplomatica studia; 7), p. 521-559 (núm. 69, p. 533); B. de QUEROL I QUADRAS, "Pròsper de Bofarull, bibliòfil: els manuscrits de genealogia i heràldica de Pròsper de Bofarull a la Biblioteca de Catalunya", *Paratge*, 29 (2016), p. 157-183.

Nota: Altra documentació a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Arxiu Reial.

Ms. 163
NICOLAS DE LAMOIGNON DE BASVILLE, "*Mémoire sur la province du Languedoc, par Monsieur de Basville, intendant de ladite province*". L f. 2-8, Taula de contingut. Segle XVIII.

F. 2: "*Table des principalles matieres contenues dans ce mémoire*".
F. 9: "*Avertissement*".
F. 17-257: "*Mémoire pour la Province de Languedoc*".
F. 257v: "*Etat du nombre des gentilshommes, marchands, artisans, laboureurs, femmes, enfans, mendians ... de chaque diocèze*".
F. 258v: "*Etat des … archeveques et évêques, avec leur revenu, le nombre des paroisses, avec la datte la plus ancienne de chaque diocèze qui ait paru*".
F. 259: "*Etat des abbayes, avec les noms des abbés, et abbesses, et prieurés avec leur revenu par diocèze*".
F. 261: "Il y a dans le Languedoc de couvents de religieux et religieuses ..." .

262 f. (numeració d'origen 261 f.); 325 x 210 mm, folis. 69, 70 i 257 plegats. Taules. Text emmarcat per un filet vermell pàl·lid. Enquadernació coetània en pell marró. Llom estampat amb ferros daurats. Títol al llom, estampat en lletres daurades sobre teixell vermell, "Memoire dv Langvedoc". Talls vermells.

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull, al contraplà anterior exlibris de Pròsper de Bofarull. Al contraplà posterior "36 #".

Bibliografia: R. POUJOL, *Basville roi solitaire du Languedoc, intendant à Montpellier de 1685 à 1718* (Montpellier: Les Presses du Languedoc, 1992).

Edició: N. LAMOIGNON DE BASVILLE, *Mémoires pour servir à l'histoire de Languedoc* (Amsterdam: P. Boyer, 1734).

Nota: Altres còpies de Memòries del Languedoc de Basville a París, Bibliothèque de l'Arsenal, ms. 3620-3621, 4027, 4090-40911; Bibliothèque nationale, ms. fr. 8149, 8155, 11415, 22217, NAF 1160, 21572; Nîmes, Carré d'art, mss. 190-192; Montpellier, Médiathèque Émile Zola, ms. 47. Un manuscrit d'aquesta obra, feia part de la biblioteca de Marin de La Haye des Fosses, venuda a la seva mort el 1753 (*Catalogue des livres et estampes de feu M. de La Haye, fermier general*, Paris 1754, núm. 2752, p. 257).

Ms. 164
PERE PASQUAL (*atribuït*), *Biblia Parva*. Mitjan segle XV.

105 f. (numeració antiga, ci f. (f. lxxxiiii repetit); numeració dels segles XVII-XVIII 102 f.); 195 x 140 mm. Manicules. Reclams. Caplletra i inicials en blau, vermell i lila. Rúbriques i calderons en vermell. Enquadernació en pergamí dels segle XVII- XVIII amb restes de tanques. Títol ms. al llom "Llibre del bisbe de Jaen". Talls en vermell.

Estat de conservació: Guillotinat

Procedència: Al f. 4 i 105v, "H. M. D. I. V", d'època moderna. Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull; al foli de guarda exlibris de Pròsper de Bofarull.

Bibliografia: J. RIERA, "La invenció literària de sant Pere Pasqual", *Caplletra*, 1 (1986), p. 45-60.

Edició: P. PASQUAL, *Obras de S. Pedro Pascual, mártir, obispo de Jaén y religioso de la Merced, en su lengua original, con la traducción latina y algunas anotaciones*, ed. P. A. Valenzuela (Roma: TIpografia della Pace di F. Cugiani, 1905-1908).

Descripcions: K. REINHARDT, "Biblischen Autoren Spaniens bis zum Konzil von Trient", en: *Repertorio de Historia de las Ciencias Eclesiásticas en España,* vol. V (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1976), p. 9-242 (p. 116-117); K. REINHARDT i H. SANTIAGO-OTERO, *Biblioteca bíblica ibérica medieval* (Madrid: CSIC, 1986), núm. 129, p. 274-280 (Biblia parva núm. 2, p. 275-277) (Medievalia et humanistica. Nomenclator de autores medievales hispánicos; 1); BITECA manid 1782.

Nota: Una còpia d'aquesta obra figura a l'inventari de l'arxiu dels mercedaris de Barcelona conservat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Monacals. Altres còpies a Paris, Bibliothèque nationale, ms. esp. 48 i esp. 246; Biblioteca Apostolica Vaticana, Reg. Lat. 2056; Biblioteca de l'Escorial, L-II-12.

Ms. 165
Recull factici de textos històricoliteraris. Segles XVIII-XIX.

165/1
F. 1-15, Imprès: A.-M. D'ABBADIE, publicitat per al *Dictionnaire basque, espagnol et français* par M. Fl. Lécluse, de Paris (Toulouse: Impr. de J. M. Douladoure, 1827). 28 p.
Al f. de guarda, "M. Bofarull, archiviste de la Couronne d'Aragon".

165/2
F. 16-19: "*Llibres del inventari dels béns del Sr. Rey de Aragó Dn Martín*". Llistat de títols. Còpia.
4 f. (f. 19 en blanc). Text a dues columnes.

165/3
F. 20, 22-25: PRÒSPER DE BOFARULL, "*Breve discurso inaugural que pronunció en la apertura de la Academia de Buenas Letras de Barcelona día 21 de noviembre de 1822 el presidente Próspero de Bofarull*". Al f. 20, "Leída en la sesión del 13 de enero 1823".
4 f. A partir de la paraula "abertura", títol cancel·lat.

165/4
F. 21: MANUEL DE BOFARULL I DE SARTORIO, "*Al Sor Dn Juan Calisto de Bofarull. Octava*".

165/5
F. 26 i 29: Text sobre moral. Incipit: "El hombre està obligado a hacer el mayor bien que pueda a sus semejantes...". En castellà.
2 f. (f. 29 en blanc); 190 x 110 mm.

165/6
F. 27-28: Text sobre moral. Incipit: "No hay sobre la tierra un empleo más honorífico que ensenyar a los hombres...". En castellà.
2 f. (f. 28 en blanc); 185 x 105 mm.

165/7
F. 30-49: Text en castellà. Incipit: "El hombre ha sido criado por Dios y para Dios...". Incomplet.
20 f.

165/8
F. 50-82: JOSEP PAU BALLOT, "*Historia natural*". A la fi: "Obra original inédita del Dr. Don José Pablo Ballot, pbro., que murió de la epidemia que afligió a Barcelona en el año de 1821".
33 f. Nombroses línies cancel·lades.

Descripció: F. AGUILAR PIÑAL, *Bibliografía de autores españoles del siglo XVIII*, vol. 1: A-B (Madrid: CSIC, 1981), núm. 3460 (p. 505).

165/9
F. 83-110: "*Farrago diversarum rerum*".
28 f. (90-90v, 98v-105, f. 108v-110v en blanc).

165/10
F. 111-157: FRANCESC PI, OSH, "*Eterocentones, seu olla pauperum*". Sentències ordenades alfabèticament. Al f. 157v, notes dietarístiques sobre el monestir de la Vall d'Hebron. Posterior a 1773.
47 f. (108v-110v, 113v-114, 118v-120v, 122-124v, 127v, 130-131v133v-134v136-136v, 139v-140v142-142v, 146-146v148-149v, 150-151v, 152v, 155v-157 en blanc).

El f. 129 escrit en l'espai en blanc d'un sobre adreçat al P. Francisco Pi, de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron.

Bibliografia: Sobre fr. Francesc Pi i Clarós, vegeu S. GARÇON I PEYRÍ, "Neteja de sang del fons del monestir de la Vall d'Hebron I", *Paratge*, 19 (2006), p. 113-146 (p. 125).

165/11
F. 158-159: "*Reflexiones edificantes escritas en frances ê impresas en Paris por Didot, l'ainé en 1791 (â costas de la Sra. Duquesa de Borbon)*".
2 f.

165/12
F. 160-165: DIEGO DE TORRES Y VILLARROEL, "*Varios acertijos por Dn Diego de Torres y Villaroel*". A continuació "Commento ... de los enigmas ... con que viste a su pronóstico para el año que viene de 1767 el Doctor Diego de Torres y Villarroel, descubiertos por Don Antonio de Alvasar de Mortoyosa".
6 f.

Estat de conservació: Vores inferiors molt malmeses.

Descripció: F. AGUILAR PIÑAL, *Bibliografia de autores españoles del siglo XVIII*, vol. 1 (Madrid: CSIC, 19), núm. 1056 (p. 176).

Nota: Podria ser la còpia de l'imprès repertoriat per Aguilar Piñal (*Varios acertijos por Dn Diego de Torres y Villaroel*", Madrid: José Martínez Abad, 1766).

165/13
F. 166-183: "*Disputa gustosa y docta avida entre algunos clérigos y un religioso carmelita descalzo y sucedió en este Principado de Cataluña en el obispado de Gerona acerca de la perfección de su estado*". Finals del segle XVIII -principis del segle XIX.
18 f.

Bibliografia: *Disputa gustosa y docta avida entre algunos clérigos y un religioso acerca de la perfeción de su estado* (Tolosa: Pèire Dotart, 1697).

Nota: Cf. BC, ms. 57, f. 172-185 i ms. 3619, f. 295-307.

165/14
F. 184-188: "*Sonetos en favor del Conde de la Unión*". Seguit d'altres composicions. Finals del segle XVIII.
5 f. (a continuació foli mutilat). El poema dels dos darrers folis censurat.

165/15
F. 189: Carta al duc d'Híjar. Còpia. Segle XVIII.

165/16
F. 190-194: PAU MINGUET I IROL, "*Reglas y advertencias generales... para tañer... instrumentos como la guitarra, tiple, vandola ...*". Fragment. Mitjan segle XVIII (posterior a 1754).
5 f. Amb dibuixos dels trastes.

Bibliografia: J. YAKELEY, M. HALL, "El estilo castellano y el estilo catalán. An introduction to Spanish guitar chord notation", *The Lute*, 35 (1995), p. 28-61; J. YAKELEY, "New sources of Spanish Music for the five course guitar", *Revista de Musicologia*, 19 (1996), p. 267-286.

Edició: *Reglas y advertencias generales que enseñan el modo de tañer todos los instrumentos mejores y más usuales, como son la guitarra, tiple, vandola, cythara, clavicordio, organo, harpa, psalterio, bandurria, violín, flauta travesera, flauta dulce y la flautilla: con varios tañidos, danzas, contradanzas... al estilo castellano, italiano, catalán y francés* (Madrid: Joaquin Ibarra, 1754).

Exposicions: *La Barcelona del Baró de Maldà* (Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 15 de novembre de 2019-18 de gener de 2020).

165/17
F. 195-196: "*Consulta del Consejo extraordinario de Castilla al Rey en vista de Breve del papa con fecha 30 de abril de 1767*". Sobre l'expulsió dels jesuïtes d'Espanya.
2 f.

Edició: *Vème suite du recueil des pièces concernant les jésuites d'Espagne* (A Madrid: et se trouve à Paris, chez Antoine Boudet, 1767

Bibliografia: T. EGIDO LÓPEZ, "La expulsion de los jesuitas de España", en: *Historia de la iglesia en España*, vol. 4: *La Iglesia en la España de los siglos XVII y XVIII* (Madrid. Biblioteca de autores cristianos, 1979), p. 746-792: *The jesuit suppression in global context: causes, events and consequences*, ed. by J.D. BURSON, J. Wright (New York: Cambridge University Press, 2015).

Nota: Una altra còpia a Valladolid, Biblioteca de Castilla León, GE-F 392; Madrid, BN, mss/11356.

165/18
F. 197-200: Text sobre Antonio López. Incomplet.
4 f.

Estat de conservació: Amb estrips.

165/19
F. 201-204: "*Complanth de la presa de Contestinoble*".
4 f. (f. 203v-204v en blanc).

Bibliografia: M. PICCAT, "El planh per la caiguda de Constantinoble", *Miscel·lània Antoni M. Badia i Margarit* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1987) (Estudis de llengua i literatura catalana, 15), vol. 7, p. 56-82.

165/20
F. 205-214: Consulta del Consejo Real adreçada a Ferran VII. Al f. 214, "Antonio Gallissa de Amat".
10 f. (f. 213-214 en blanc).

165/21
F. 215-243: JOSÉ CADALSO, "*Noches lúgubres*".
29 f. Diverses mans.

Bibliografia: F. QUINCIANO, "Las noches lúgubres cadalsianas; humanitarismo, sensismo y nueva sensibilidad en la literatura dieciochesca", *RILCE: Revista de Filologia Hispánica*, 26/2 (2010), p. 402-430.

Nota: publicat per Cadalso en *El Correo de Madrid*, entre desembre de 1789 i gener de 1790, mitjançant lliuraments. Una còpia manuscrita datada el 1775 es conserva a la British Library.

165/22
F. 244-245: JERONI DE ROSSELL I MONFAR, bibliotecari del monestir de Sant Jeroni de la Murtra, Carta sobre els monjos sants i venerables del seu monestir i del de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron i sobre el blasó del cognom Alemany. Sant Jeroni de la Murtra, 30 de març de 1730.
2 f. (f. 145v en blanc).

165/23
F. 246-257: "*Historia de la creación, distinción y adorno de la gran máquina del Universo en los seis primeros días del Tiempo*".
12 f. (f. 253-257v en blanc).

165/24
F. 258: Poema. "Si·l paubre hom a emblat un llençol". En occità.

165/25
F. 259-268: "*Décimas sobre el vando publicado en esta corte para que ninguna persona haga en las calles algunas de las precisas y necesarias necesidades*". Composicions satíriques contra el marquès de Squillace.
10 f.

Bibliografia: F.J. de VICENTE ALGUERÓ, "El motín contra Squilace en Cataluña", *Pedralbes*, 7 (1987) , p. 187-204.

165/26
F. 267-286: Textos satírics. Segle XVIII.

1. NEGRILLO, "*Carta con la que va adjunta una obrecita dirigida a un cierto sujeto*".
2. EL CLÉRIGO DE MISSA Y OLLA, "*La sencillez advertida y la lisonja declarada*".
3. NEGRILLO, "*Carta enviada por Negrillo al Clérigo de missa y olla en contestación de la precedente*".

165/27
F. 287-294: MANUEL DE SAN JOSÉ (MANUEL FREIRE DE SILVA), "*Vida y sátiras del crítico Duende*". Fragment.
Paper blavós. 8 f. (numeració d'origen 6 f.) Títol emmarcat per una orla. Text emmarcat per un filet.

Bibliografia: M. A. LIZASO TIRAPU, "Datos para una biografia del Duende critico de Madrid", *Príncipe de Viana*, 75, núm. 259 (2014), p. 185-238.

Nota: vegeu també ms. 166/2 i 3.

165/28
F. 295-300: CASIMIRO DE BOFARULL, "*Copia de un discurso que el día 22 de noviembre de 1785 pronunció el teniente coronel Dn Casimiro de Bofarull*". Discurs pronunciat a la Societat Econòmica d'Amics del País del Puerto de Santa María sobre projecte d'una escola de primeres lletres. 1787.
6 f. Amb algun esborrany de dibuix.

Bibliografia: B. de QUEROL i B. CALDENTEY, "La Catalunya diversa a les biblioteques catalanes del segle XVIII: la biblioteca de la família Bofarull de Reus", *Pedralbes*, 28 (2008), p. 745-760, cf. J. M. BAENA GALLÉ, "El Puerto de San Alejandro de el Puerto de Santa María en 1779. Nuevas aportacions para su historia", *Laboratorio de arte*, 24/2 (2012), p. 423-442.

165/29
F. 301-304: "*Discurso métrico por un desapasionado amigo del conde O'Reilly e ingenio relativo a el infausto accidente que acaeció en la ciudad del Puerto de Santa María en el dia catorze de febrero de 1779, gustoso para sus apasionados*". Composicions poètiques, una d'elles sobre el setge de Gibraltar, i totes en contra el comte d'O'Reilly. En castellà.
4 f. (f. 303 mutilat).

Bibliografia: J. M. BAENA GALLÉ, "El Puerto de San Alejandro de el Puerto de Santa María en 1779. Nuevas aportacions para su historia", *Laboratorio de arte*, 24/2 (2012), p. 423-442.

165/30
F. 305-306: "*Soneto de Quevedo en el que declara lo mucho que padecen los poetas en el infierno*". Seguit d'un al·legat contra la mentida. En castellà.
2 f. A la fi, proves de ploma.

165/31
F. 307-310: Composicions poètiques. Inclou un poema en castellà amb el lema "*Stultus sicut luna mutantur*" (Ecclesiastic, 27, 5, 12), i un sonet.
4 f. Text a dues columnes.

165/32
F. 311: "*Reconbención y quexas de Sn Pedro Nolasco al padre Pedralbas*". Composicions sobre la troballa de les relíquies de sant Pere Nolasc.

Bibliografia: A. COMAS, "Les excavacions per trobar el cos de sant Pere Nolasc", en: *Història de la literatura catalana* (Barcelona: Ariel, 1972), vol. IV, p. 614-622 (menció p. 620-621).

165/33
F. 312: [MANUEL DE BOFARULL I SARTORIO ?], Poema. En castellà.

165/34
F. 313 i 330: "*Pasquín aparecido en la esquina del Correo de Cádiz*". Principis del segle XIX.

165/35
F. 314-322, 323-329: ANTONIO DE GUEVARA, "*Libro áureo del gran emperador Marco Aurelio*". Fragment.
16 f. Diverses mans.

Edició. A. de GUEVARA, *Libro aureo del gran emperador Marco Aurelio, con el Relox de Príncipes* (Madrid: Melchor Sánchez, 1658).

165/36
331: nota: "*El gran capellán de Amposta D. Fr. Manuel de Sada y Antillón*".

165/37
F. 332-386: FRANCISCO DE MENDOZA Y BOBADILLA, "*Tizón de España*".
56 f. Títol emmarcat per breu orla. Text emmarcat per doble filet negre i vermell.

Edició: F. de MENDOZA Y BOBADILLA, *Tizón de la nobleza española, o máculas y sambenitos de su linaje* (Valencia: Universitat de Valencia, 1995).

Nota: altres còpies a BC, ms. 803, ms. 1553/1, ms. 2581

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull.

Bibliografia: BITECA manid 2051.

Nota: Altra documentació sobre els Bofarull a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Secretaria i Coleccions, Varia 10 i 11.

Ms. 166
Recull factici de textos literaris. Segle XVIII.

166/1
F. 1-24: Cartes entre Abelard i Eloïsa. En vers castellà.

1. F. 1-13: "*Carta de Heloísa a Abelardo*".
2. F. 14-24: "*Carta de Abelardo a Heloísa*".

24 f. (f. 24 en blanc). A la fi, 5 folis mutilats.

166/2
F. 25-50: MANUEL DE SAN JOSÉ, OCD, "*Historia y vida de el Duende de Madrid, por fr. Manuel de San José, portugués, carmelita descalzo*".
26 f. (numeració antiga 52 p.).

Bibliografia: M. A. LIZASO TIRAPU, "Datos para una biografia del Duende critico de Madrid", *Príncipe de Viana*, 75, núm. 259 (2014), p. 185-238.

166/3
F. 51-110: MANUEL DE SAN JOSÉ, OCD, "*Papeles curiosos del Duende de Madrid*". En prosa i vers. 1735-1736.
60 f. (numeració antiga 120 p.).

Bibliografia: M. A. LIZASO TIRAPU, "Datos para una biografia del Duende critico de Madrid", *Príncipe de Viana*, 75, núm. 259 (2014), p. 185-238.

Nota: Vegeu també BC 165/27.

110 f.; 200 x 140 mm. Enquadernació coetània en mitja pell i cartró cobert de paper de guarda. Títol estampat amb lletres daurades damunt d'un teixell fosc "Papel. Vario". Talls vermells.

Procedència: Al llom teixell de paper amb signatura "5", a la coberta anterior, manuscrit, "Varia 10". Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull, al contraplà, exlibris de la biblioteca.

Estat de conservació: Guillotinat.

Ms. 167
Recull factici de textos heràldics. Segles XVII- XVIII.

167/1
F. 1-30: Notes sobre blasons. Al f. 1, "Estas notas se han sacado del libro *Al buen genio encomienda sus discursos históricos de la mui noble y mui leal ciudad de Murcia el licenciado Francisco Cascales*, impreso en Murcia año de 1624".

30 f.; 210 x 150 mm. Dibuixos dels escuts en blanc.

167/2
F. 31-68: Notes sobre blasons extretes de diverses obres impreses.

1. F. 31-43: "*Armas sacadas de la geografía de Lacroix, impresa a Lión año de 1717*".
2. F. 44-47: "*Armas sacadas del libro Civitates orbis terrarum*".
3. F. 48-56: "*Armas sacadas de Diego de Valera, rey de armas del santo rey Dn Fernando*".
4. F. 56v-58: "*Armas de los cavalleros del toson de oro desde que se intituyó que fue en el año de 1430 asta el de 1478*".
5. F. 61-68: "*Armas sacadas de diferentes ciudades impresas como de diferentes mapas impresos*".

38 f. (f. 58v-60, 65v-68 en blanc); 210 x 145 mm. Escuts acolorits a l'aquarel·la.

167/3
F. 69-72: DIEGO DE VALERA, *Llibre de Armoria*. Fragment. Al f. 69 nota: "Trobant-se en la llibreria de Dn Pau Dalmases una còpia molt antiga del libre de armoria de Diego de Valera, rey de armas del rey don Fernando lo catòlich … se me ha demanat a mi, fr. Gerònim de Rossell y Monfar, vicari i bibliotecari del monastir de Sant Gerònim de la Murtra còpia de las demés armas que seguexen al apellido de Girona de la manera que se troban en la còpia antiga del dit llibre de armoria de Diego de Valera que tenim en nostra llibreria".

4 f.; 210 x 155 mm.

167/4
f. 73-87: Notes sobre heràldica. Segle XVIII.
1. F. 73-74: Notes extretes de Manuel Marià Ribera, "*Centuria primera del Real y Militar Instituto de la ínclita religión de Nuestra Señora de la Merced. Parte primera*".
2. F. 76-78: Notes sobre blasonaments catalans
3. F. 79-80: Comptes.
4. F. 83-84: "*Blasons de algunas famílias catalanas que's troban en los llibres de armorias del sr. Vila en la bibliotheca de la Murta de Barcelona*". Notes tretes de l'exemplar del *Tractat d'armoria* de Jaume Ramon Vila [BC ms. 2319].
5. F. 85-87: "*Familias nobles*". Notes sobre capítols matrimonials i testaments de diversos nobles, ordenades pel nom de la persona, amb menció de la data i del notari.
25 f.; 210 x 155 mm.

87 f.; diverses mesures. Enquadernació en holandesa del segle XVIII. Títol al llom, "Diversorum", i al pla anterior, "Varia 2"

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull. A l'interior de la coberta exlibris de la biblioteca.

Estat de conservació: Restaurat amb vel. Folis malmesos per les tintes fèrriques.

Bibliografia: M. DE RIQUER, "Un llibre fantasma de Mossèn Diego Valera i un tractat d'Heràldica d'Aragó, Rei d'armes de Ferran el Catòlic", *Estudis de Llengua i Literatura*, 4 (1982) [=*Miscel·lània Pere Bohigas*, II], p. 123-159; L. SIMÓ, "Los manuscritos del *Tratado de armas* de Diego de Valera, *Medievalia*, 12 (1992), p. 23-29; EADEM, "Acerca de los manuscritos del *Tratado de armas* de Diego de Valera", *Incipit*, 18 (1998), p. 65-80; B. de QUEROL I QUADRAS, "Pròsper de Bofarull, bibliòfil: els manuscrits de genealogia i heràldica de Pròsper de Bofarull a la Biblioteca de Catalunya", *Paratge*, 29 (2016), p. 157-183.

Ms. 168

"*Index dels actes continuats en lo present formulari propris a mi, Thomàs Torrent, escrivà de la vila de la Bisbal, fet l'any 1763*". Al f. 1, esborrany d'un document notarial, incomplet; als f. 8 i 22, fórmula notarial. La Bisbal [d'Empordà], 1763.

23 f. (f. 4-7 en blanc); 210 x 140 mm. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC).

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull.

Ms. 169
JUAN DE MARIANA, "*Tratado del govierno de la Compañía de Jesús*". Segle XVIII.

39 f. (f. 39v en blanc); 205 x 145 mm. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC).

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull. Al f. 39v, en llapis, de mà de Francesc de Bofarull: "Adquirido por D. Francisco de Bofarull el 16 de Agosto de 1884".

Edicions: J. DE MARIANA, "Discurso de las cosas de la Compañía" i "De las enfermedades de la Compañía", en: *Obras del Padre Juan de Mariana* (Madrid: Rivadeneyra, 1872) (Biblioteca de Autores Españoles, 31), p. 595-617; *Tratado de las cosas íntimas de la Compañía de Jesús* (Madrid: Mundo Latino, 1931) (Colección Quevedo).

Ms. 170
"*Compendio histórico, clara y sucinta noticia en lo ecclesiástico, civil y político de la Ciudad, Sta. Yglesia Cathedral y Obispado de Urgel, con sus piezas justificativas y autores clasicos que las adornan*". Còpia de mà de Francisco Javier de Garma y Duran, arxiver de l'Arxiu Reial. 1764.

168 f. (f. 46v, 147v, 168v, en blanc); 205 x 150 mm. Enquadernació en pergamí coetània. Talls vermells. Títol al llom, "Obispa.Urgel".

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull.

Bibliografia: E. MOLINÉ I COLL, "El "Compendi Històric" i els primers assaigs d'història de l'Església d'Urgell (segles XVII i XVIII)", *Urgellia*, 12 (1994-1995), p. 425-479; IDEM, "El *Compendio histórico* (1762/1763): un nou manuscrit sencer", *Urgellia*, 15 (2005), p. 415-547; IDEM, "El *Compendio histórico*, el seu autor i les circumstàncies de la redacció", *Urgellia*, 19 (2015-2018), p. 561-570.

Descripció: MCEM 1733 (M. Toldrà).

Nota: Altres còpies a l'Arxiu capitular d'Urgell i a l'AHCB, ms. A-11.

Ms. 171
CÉSAR VICHARD, abbé de Saint-Réal, "*Vida y muerte del Príncipe Dn. Carlos hijo de Felipe II*". Finals del segle XVIII -principis del segle XIX.

42 f.; 250 x 150 mm. Al f. 42v, de mà del segle XIX, "Publicarlo". Enquadernació en pergamí del segle XX (BC).

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull.

Bibliografia: B. de QUEROL I QUADRAS, "Pròsper de Bofarull, bibliòfil: els manuscrits de genealogia i heràldica de Pròsper de Bofarull a la Biblioteca de Catalunya", *Paratge*, 29 (2016), p. 157-183.

Edició: cf. ABBÉ DE SAINT RÉAL, *Historia del príncipe Don Carlos, hijo primogénito del rey de España Phelipe II y de doña María de Portugal* (Lepizig: J. Sommer, 1796); múltiples edicions de l'original francès durant el segle XIX.

Descripció: MCEM 2407 (M. Toldrà).

Nota: una altra còpia a BC ms. 1711 i ms. 3813, f. 1-46.

Ms. 172
FRANCESC FONTANELLA, Recull miscel·lani d'obres dramàtiques i poètiques. Als f. 280v-281v, taula de contingut. Segle XVII.

1. F. 1-110: "*Tragi-comèdia pastoral de Amor, Firmesa y Porfia*". Entremès.
2. F. 110-163: "*Lo Desengany, Poema dramàtich*".
3. F. 164-169: "*Certamen poètic en alabança de sant Tomàs d'Aquino*":
4. F. 169v-192v: "*Vexamen*".
5. F. 193-203v: "*Romans a Judith*".
6. F. 204-207: "*Traducció de la elegia nona del primer llibre dels amors d'Ovidi*".
7-38. F. 208-288: Poemes en català. 32 poemes.
39-45. F. 289-293v: Poemes en castellà. 7 poemes.
46. F. 294-294v: "*Romans*".
47. F. 294v: Dècima en català.
48. F. 295: Poema en castellà.

295 f. (numeració antiga 610 p., f. 279v-280, 282-288 en blanc); 200 x 145 mm. Plec tabel·lionari. Enquadernació en pergamí del segle XVIII. Talls jaspiats de vermell.

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull. Al contraplà anterior exlibris de la biblioteca.

Bibliografia: A. M. TORRENT BADIA, *Els intents de recuperació de la llengua a mitjan segle XVII*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 1983), p. 373, 421, 518.

Edicions: Text **1** (Entremès), editat a F. FONTANELLA, *Tragicomèdia pastoral d'amor, firmesa i porfia*, ed. per M.M. MIRÓ (Barcelona: Institut del Teatre, 1988) (Estudis; 3). Text **3** (*Certamen poètic*) editat per K. BROWN, "Certamen poetic en alabança de sant Tomàs d'Aquino", *Llengua & Literatura*, 2 (1987), p. 173-252.

Descripcions: ms. BC2 de M.M. MIRÓ, *La poesia de Francesc Fontanella*, ed. crítica (Barcelona: Curial, 1995) (Autors catalans antics, 10-11), vol. I, p. 24-25; E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 79-84; MCEM 27 (M. Toldrà)

Ms. 173
"*Annals consulars de la ciutat de Barcelona formats de las mes principals antiguitats, prerrogativas y sucessos de ella, comensant del any 2810 aprés de la creació del món y proseguint per la sèrie de sos consellers, compost y recopilat per un curiós fill de esta ciutat y continuat per altre no menos afecte patrici*". Primer terç del segle XVIII (anterior a 1728).

173/1
"*Tom I*", "*Llibre I: De algunes antiquitats de Barcelona*". Període 878-1566. 1er terç del segle XVIII (anterior a 1727).

108 f.; 210 x 150 mm.

173/2
"*Tom II*", "*Llibre II: De algunes antiquitats de Barcelona*". Període 1567-1700. 1er terç del segle XVIII (ca. 1727-1728).

240 f.; 210 x 150 mm.

Bibliografia: X. CAMPRUBÍ, *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i a premsa a la Catalunya del seu temps* (Barcelona: Fundació Noguera, 2018) (Estudis), p. 557, nota 40.

173/3
"*Tom III*", "*Llibre III: De algunes antiquitats de Barcelona*". Període 1701-1727. 1er terç del XVIII (ca. 1727-1728).

246 f.; 210 x 150 mm.

173/4
Tom IV, Notes extretes dels volums anteriors. Finals del segle XIX-principis del segle XX.

41 f.; 150 x 100 mm.

Enquadernació en pergamí del segle XIX (vol. IV enquadernació principis del segle XX). Al llom, teixell de cuir blau fosc amb el títol estampat amb lletres daurades.

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull.

Bibliografia: S. SANPERE I MIQUEL, *Fin de la nacion catalana* (Barcelona: L'Avenç, 1905); J. RUBIÓ, *Historia de la literatura catalana* (Barcelona: PAM, 1984-1986), vol. III, p. 99, 251-252; R. M. ALABRÚS, *Felip V i l'opinió dels catalans* (Lleida: Pagès, 2001); A. SIMON I TARRÉS, "La identitat de Barcelona i dels barcelonins a l'època moderna", *Manuscrits*, 19 (2001), p. 137-153; J. M. TORRAS I RIBÉ, "L'altra cara de la Guerra de Successió a Catalunya: la violència contra la població civil (1705-1714)", en: *1714*, ed. J. de PUIG I OLIVER (Barcelona: IEC, 2016) (Publicacions de la Presidència. Sèrie Major, 3), p. 51-66; B. de QUEROL I QUADRAS, "Pròsper de Bofarull, bibliòfil: els manuscrits de genealogia i heràldica de Pròsper de Bofarull a la Biblioteca de Catalunya", *Paratge*, 29 (2016), p. 157-183.

Descripcions: S. RIERA, *Repertori de fonts d'arxiu per a l'estudi de la ciutat de Barcelona (1714-1808)* (Barcelona: Ajuntament, 2004), p. 35; E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 84-86; MCEM 27 (M. Toldrà).

Nota: Altres còpies a AHCB ms. A-359 (vol. I); BUB ms. 34 (vol. III); Ripoll, Biblioteca Lambert Mata, ms. CLXXVII).

Ms. 174
Recull de sermons de diferents autors, majoritàriament de pasqua i de quaresma, probablement destinats a un convent de franciscans. 78 sermons. Al f. 107, taula de contingut dels f. 108-235. En castellà. Segle XVI.

235 f. (num original 106, 128 f.); 220 x 155 mm. Lletra cortesana. Algunes anotacions manuscrites i cancel·lacions. Reclams a la p. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC).

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull.

Estat de conservació: Restaurat amb vel; nombrosos folis molt malmesos per la tinta fèrrica.

Ms. 175
Recull de textos de caràcter històric i jurídic. Segle XVIII.

175/1
F. 1-177: Miscel·lània de textos històrico-jurídics. Segle XVIII.
1. F. 1-8: "*Resumen de lo que la constitució de Innocencio Papa XIII feta a 13 de maig 1723 ... ordena per reformació del estat eclesiàstic secular i regular dels Regnes de España*".
2. F. 9-170: Diccionari jurídic. Dóna frases i referències a diferents obres (Mieres, Cáncer, Villalobos, Scala, Juan García, *Corpus Iuris Civilis*, *Corpus Iuris Canonicum*). En llatí.

3. F. 171-177: "*Explicatió y distinctió dels càrrechs reals patrimonials, als personals, al effecte de saber quals d'ells degan pagar los terratinents de algun lloch habitants en altre, y quals no puga la vila de ahont sont las terras exigir dels terratinents*". Signat "Dr. Ribera, advocat de la vila de Alexar, Dr. Joseph Ferrer y Viñals, advocat de Vilaplana y Maspujol".

175/2
Recull d'anotacions diverses de caire jurídic, enganxats en els darrers folis en blanc de la miscel·lània.

1. F. 178: "*Cause appellationum curiarum ordinariorum*".
2. F. 179-180: Nota referent a Anna Maria Prats, viuda de Jordi Prats.
3. F. 181: Nota jurídica. En llatí.
4. F. 182: TARDIU, canonge, Carta a un advocat. 20 d'abril de 1705.
5. F. 183: Carta. Fragment. Al verso, notes jurídiques.
6. F. 184: Notes jurídiques.
7. F. 185. Nota jurídica. En llatí.
8. F. 186: Sentències. En llatí.

8 f.; diverses mesures.

186 f.; 300 x 210 mm. Enquadernació en pergamí del segle XVIII. Restes de tanques de botó.

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull.

Ms. 361
Recull factici de cursos impartits a les universitats de València i Barcelona. Barcelona, darrer terç del segle XVI.

361/1
F. 1-37: JERONI MUNYÓS, Recull de textos sobre astronomia i astrologia, en llatí. Còpia de Joan Roca. Incomplet, nombroses llacunes. Darrer terç del segle XVI.

F. 1-15: Figures astrològiques amb comentaris de Jeroni Munyós i altres. En llatí.
F. 18-23: "*Scripta de directionibus secundum Ptolomaeum, ex Hieronimo Munyosii vivae vocis excepta a Joanne Roca, valentino, 1577*". Al f. 22v: "Et astrologiae iudiciariae scripta ab Hieronimo Munyos, sapientissimo magistro et mathematum et graecae et hebraicae linguarum publico professore dictat vivae vocis oraculo, in Academiae Valentinae dictata, ab Ant. Rochano, eius assiduo auditore excipi [...] ad kalendas novembris anno MDLXXVII", València, 1577.
F. 26-33: "*Tractatus de mutatione aeris Hieronimo Munyosio collectore*".
F. 34-36: PATRIZIO TRICASSO DA CERASARI, OP, "*Tricassio da Cerasari, mantovano, Epitoma chiromantico nel quale si contiene tute le opere per esso Tricassio in quela sua compila[tione]*".

36 f. (numeració en el moment de la restauració LXXXII f.). Postil·les en llatí. Signatures A-G. Anotacions marginals en llatí.

Estat de conservació: Al foli de guarda nota de P.B. (Pere Bohigas): "Aquest manuscrit ha estat restaurat en gener de 1935. Han estat inutilitzats els folis II-XLVI, XLVIII-XLXII, LI, LXIV-LXVI, completament menjat per la tinta", restaurat amb vel.

Bibliografia: J. M. LÓPEZ PIÑERO, V. NAVARRO BROTONS, *Història de la ciència al País Valencià* (València: Edicions Alfons el Magnànim, 1995), p. 105-109.

361/2
F. 38-87: PERE JOAN NUNYES, "*Geographiae prologomena*". Còpia de *De situ orbis explanationes in Dionysium Afrum*. Darrer terç del segle XVI.

50 f. (numeració D'origen 49 f.). Postil·les en llatí; reclams a la pàgina; signatures A-C12, D14. Anotacions marginals en català i en castellà.

361/3
F. 88-105: PERE JOAN NUNYES, "*Paraphrasis in orationem pro lege Manilia M. Tulii Ciceronis, traditur primum per breve argumentum a rhethore Joanne Nunnesio Valentino oratoriae facultatis egregio professore in Barcinonensium florentissima Academia anno 1571*".

Numeració D'origen 18 f. Algunes postil·les en llatí; reclams a la pàgina. Anotacions marginals en català i en castellà.

361/4
F. 106-119: Textos sobre geografia. En llatí.

1. F. 106-109v: ANTONIO DE VILLALOBOS, "*Universalis totius orbis terrarum descriptio*". Al f. 109v, "Hec tractatus Vilalobos Valisoletanus Hispanus Ilerde anno 1594 dictauit. Finis, laus Deo". Lleida, 1594.
2. F. 109v-110v: Comparació entre França i Espanya. En llatí.

[14] f. (f. 111-114, i 115-119 en blanc). Reclams a la pàgina.

Nota: Es conserva una versió en castellà de l'obra de Villalobos (Madrid, Biblioteca Nacional de España, ms. 6493), i una altra obra del mateix autor (*ibidem*, ms. 12975/12), totes dues en còpia del segle XVII.

114 f.; 215 x 155 mm. Enquadernació en pergamí d'època moderna amb restes de tanques de badana. Títol ms. al pla anterior: "Astrolia geográfica".

Procedència: Al marge inferior del f. 1 "Joannes Rocanus". Amb una nota en llapis de mà de Jordi Rubió: "Compra Bofarull?". La descripció concordaria amb la d'un manuscrit de la llista de volums que formaven part de la compra Bofarull establerta per Massó ("24. Varia sobre cosmografia"); no hi ha cap altre volum registrat del mateix tema.

Bibliografia: P. BARBEITO DÍAZ, *Pedro Juan Núñez, humanista valenciano* (Valencia: Biblioteca Valenciana, 2000); P. PANDIELLA GUTIÉRREZ, "Los códices de las *De situ orbis explanationes in Dionysium Afrum* de Pedro Juan Núñez", *Lope de Barrientos*, 6 (2013), p. 125-141; IDEM, "Contribución a la biografía de Pedro Juan Núñez: los comienzos de su etapa en Barcelona", *Humanistica Lovaniensia*, 65 (2016), p. 211-221.

Descripció: E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 186-188; MCEM 53 (M. Toldrà).

• *Documents ingressats durant la Mancomunitat (segona compra a Francesc de Bofarull, o donatiu)*

Ms. 177
JUAN FERNÁNDEZ DE VELASCO, "*Anotaciones a las observaciones de las obras de Garcilaso por Prete Jacopín*". Segle XVII.

31 f. (f. 31v en blanc); 275 x 210 mm. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC).

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull.

Bibliografia: A. ALATORRE, "Garcilaso, Herrera, Prete Jacopín y Don Tomás Tamayo de Vargas", *MLN (Modern Language Notes)*, 78/2 (1963), p. 126-151; J. MONTERO, *La controversia sobre las 'Anotaciones' herrerianas* (Sevilla: Ayuntamiento, 1987); IDEM, "Don Juan Fernández de Velasco contra don Fernando de Herrera: de nuevo sobre la identidad de Prete Jacopín", en: *Siglos dorados: homenaje a Agustín Redondo.* (Madrid, Castalia, 2004), vol. II, p. 997-1008; F. MEDINA MORALES, "Una lectura sociolingüística de la polémica entre el Prete Jacopin y Fernando de Herrera", en: *Estudios de historiografía lingüística: VI Congreso Internacional de la Sociedad Español de Historiografía Lingüística, 6 al 9 de noviembre de 2007* (Cadiz: Universidad de Cádiz, 2009), p. 473-482.

Nota: Altres còpies a Madrid, Biblioteca Nacional, ms. 9841 i ms. 17553.

Ms. 428

ROC D'OLZINELLES, "*Noticia de varias escrituras que existían en el Real Monasterio de Sta. Maria de Ripoll, relativas a los condes de Barcelona, Cerdaña, Gerona, Besalú y Rosellón, recopilada por D. Roque Olzinellas: sacadas del incendiado archivo del monasterio de Ripoll en 1835 y regaladas a mi padre D. Próspero*". Autògraf d'Olzinelles, amb anotacions de Pròsper de Bofarull als marges. 1835.

52 f.; 300 x 210 mm. Quaderns numerats 1-5. Als f. 21, 31 i 40 arbres genealògics. Amb algunes esmenes. Enquadernació coetània en mig pergamí (reforçat amb paper blau) i cartró.

Procedència: Compra a la família Bofarull; al contraplà anterior etiqueta de la biblioteca de Pròsper de Bofarull. .

Bibliografia: B. de QUEROL I QUADRAS, "Pròsper de Bofarull, bibliòfil: els manuscrits de genealogia i heràldica de Pròsper de Bofarull a la Biblioteca de Catalunya", *Paratge*, 29 (2016), p. 157-183.

Edició: cinc dels documents editats per J. DE PUIG, "Els cinc documents ripollesos del segle X conservats a l'Arxiu Capitular de Girona", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 59 (2018), p. 131-156.

Ms. 429

"*Catálogo de los pergaminos de D. Jaime I*". Llista provisional dels pergamins de Jaume I de l'Arxiu de la Corona d'Aragó; dóna número correlatiu (1-2289), tipus i data. A la fi nota autògrafes de Pròsper de Bofarull. Primera meitat del segle XIX.

53 f.; 215 x 150 mm. Amb alguna esmena. Enquadernació paper blau –gris sobre cartró. Títol ms. a la coberta, de la mà de Bofarull.

Procedència: Compra de la biblioteca de la família Bofarull; al llom signatura antiga en tinta, esborronada (N 5?).

Bibliografia: vegeu A. HUICI MIRANDA, *Colección diplomática de Jaime I el Conquistador* (Valencia, 1916), 3 t. en 5 vol. (reedició ampliada en: A. HUICI MIRANDA i M.D. CABANES PECOURT, *Documentos de Jaime I de Aragón*, 5 vol. (Valencia-Zaragoza, 1976-1988).

Nota: A l'Arxiu de la Corona d'Aragó hi ha un *Índice alfabético de pergaminos, de los condales a Juan II*, en 11 volums, manuscrit. Altra documentació dels Bofarull a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Secretaria

Ms. 430

ROC D'OLZINELLES, Índex de les donacions de comtes i reis i de les butlles pontifícies existents a l'arxiu de Ripoll, ordenades cronològicament. Al f. 1, notícia sobre els còdexs manuscrits del monestir de Ripoll. Primer terç del segle XIX.

1. F. 4-37: "*Condes*".

2. F. 42-57: "*Reyes*".
3. F. 62-77: "*Bulas pontificias*".
4. F. 82-88: "*Otras escrituras curiosas existentes en el archivo de Ripoll del que ha conservado nota*".

88 f.; 215 x 150 mm. Autògraf. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC).

Procedència: Compra de la biblioteca de la família Bofarull.

Bibliografia: Les notícies referents a l'abat Oliba recensades dins E. JUNYENT, *Diplomatari i escrits literaris de l'abat i bisbe Oliba*, a cura d'Anscari MUNDÓ (Barcelona: IEC, 1992) (Memòries de la secció arqueològica, 44); B. de QUEROL I QUADRAS, "Pròsper de Bofarull, bibliòfil: els manuscrits de genealogia i heràldica de Pròsper de Bofarull a la Biblioteca de Catalunya", *Paratge*, 29 (2016), p. 157-183.

Edició: cinc dels documents editats per J. DE PUIG, "Els cinc documents ripollesos del segle X conservats a l'Arxiu Capitular de Girona", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 59 (2018), p. 131-156.

Ms. 431
Quadern de notícies sobre història de Catalunya. La lletra de la major part sembla ésser de la mà del P. Manuel Marià Ribera, alguns fragments semblen de mà de Pròsper de Bofarull. En català, castellà i llatí. Principis del segle XVIII; afegitons de principis del segle XIX.

1. F. 12-48: Notes relacionades amb la documentació sobre els comtes-reis de Catalunya i Aragó conservada a l'Arxiu Reial, numerades 1-22. La nota 21 fa referència a la llengua, i la nota 22 és un llistat de llinatges.
2. F. 50-61v, 74-132: Història de la Corona d'Aragó, dels comtes de Barcelona a Felip IV. En castellà.
F. 50-50v: "*Don Ramírez el segundo, hijo menor del rey don Sancho Ramírez*".
F. 51-60v: "*Condes de Barcelona*".
F. 60v-61v, 74-114: "*Reyes de Aragón y condes de Barcelona*".
F. 115-122v: "*Condes de Urgel*".
F. 128-132: "*Reyes de Sicilia*".
3. F. 149: "*Monedas*". Índex que remet a una obra de numismàtica no especificada.

149 f. (f. 1-12, 62-73 en blanc); 215 x 155 mm. Enquadernació en mig pergamí i cartró, característica de la biblioteca Bofarull.

Procedència: Compra de la biblioteca de la família Bofarull.

Bibliografia: J. RIERA I SANS, "El personal de l'Arxiu Reial de Barcelona durant el segle XVIII", *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, 9 (1998), p. 87-104.

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 102-105; MCEM 63 (M. Toldrà).

Nota: Altra documentació a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Monacals (arxiu dels mercedaris).

Ms. 432
PAU PIFERRER, "*Recuerdos y Bellezas de España*". 2n quart del segle XIX (anterior a 1839).

285 f.; diverses mesures (ca. 300 x 220 mm). Autògraf del vol. I de la col·lecció, amb nombrosíssimes esmenes. Conservat en una capsa de protecció en forma de llibre.

Procedència: Donatiu de la família Bofarull; donat per la mare de Piferrer a Manuel de Bofarull, i conservat durant cert temps a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

Bibliografia: R. CARNICER, *Vida y obra de Pablo Piferrer* (Madrid: CSIC, 1963); R. GRAU I FERNÁNDEZ, "La historiografia del romanticisme: de pròsper de Bofarull a Víctor Balaguer", en: *Història de la historiografia catalana* (Barcelona: IEC, 2004) (Jornades científiques, 18), p. 141-159; J. M. ARIÑO COLÁS, *Recuerdos y bellezas de España: ideología y estética* (Zaragoza: Institución Fernando el Católico, 2007).

Edició: P. PIFERRER, *Recuerdos y bellezas de España: obra destinada para dar a conocer sus monumentos, antigüedades, paysages, etc*, vol. I: *Principado de Cataluña* (Barcelona: Joaquin Verdaguer, 1839).

• *Ingressat durant la dictadura de Primo de Rivera (donatiu hereus d'Antoni de Bofarull)*

Ms. 911
JOSEP BALARI I JOVANY. *Proyecto de ortografia catalana con un estudio de sus fundamentos filológicos leido en la sesión celebrada por la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona en 29 de noviembre de 1879*. Exemplar imprès amb nombroses notes marginals, notes i observacions de mà d'Antoni de Bofarull. Barcelona: Impr. de Jepús, 1879.

27 f. (amb folis blancs intercalats per afegir observacions); 220 x 150 mm. Enquadernació en mig pergamí i tela BC (anys 30).

Procedència: Donatiu dels hereus d'Antoni de Bofarull.

Bibliografia: J. MIRET I SANS, "Dos siglos de vida académica (continuación)", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras*, 18-19, núm. 69 (1918-1920), p. 305-358 (any 1879, p. 339-340); J. MASSOT I MUNTANER, "L'Acadèmia de Bones Lletres i les Normes de l'Institut d'Estudis Catalans", en: *A l'entorn de les Normes de Castelló: ambient, context cultural i repercussions* (Castelló: Universitat Jaume I, 2013), p. 95-148.

• *Ingressat durant la República (donatiu de Francesc de Bofarull)*

Ms. 1243
PAU PIFERRER, "*A SS. MM. y A. con motivo de su feliz llegada a Barcelona. Romances en lenguage antiguo*". Amb dedicatòria autògrafa a Pròsper de Bofarull. 1840.

14 f.; 200 x 150 mm. Enquadernació en holandesa del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Francesc de Bofarull.

Bibliografia: C. ROMEA CASTRO, *Barcelona romántica y revolucionaria: una imagen literaria de la ciudad, década de 1833 a 1843* (Barcelona: Universitat de de Barcelona, 1994).

Edició: P. PIFERRER, "A SS. MM. y A. con motivo de su feliz llegada a Barcelona. Romances en lenguage antiguo", *La Verdad* (Barcelona, 4-VI-1844).

Ms. 2035, doc. 10. (f. 15-17).
LUIGI DI MEZZU, *secretari de la Società siciliana per la Storia patria*, Carta a Manuel de Bofarull com a director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. 26 d'agost 1887.

Procedència: Extret del ms. 1372, recull d'autògrafs de diversa procedència. En un recull de correspondència d'intel·lectuals i de personalitats polítiques, de diverses procedències.

Documents ingressats durant la Guerra Civil, a través de Francesc de Bofarull

Ms. 2246
Recull factici de textos a l'entorn de Góngora. Darrer terç del segle XVIII.

2246/1
F. 1-35: FRANCISCO DE CÓRDOBA, abad de Rute, "*Examen del Antídoto o Apología por las Soledades de Don Luís de Góngora contra el autor de El Antídoto*". Incomplet. [ca. 1771].

35 f. Dues mans.

2246/2
F. 36-195: LUIS DE GÓNGORA Y ARGOTE, "*Cartas del célebre Don Luis de Góngora, natural y prevendado de Córdoba, al señor Don Francisco del Corral y Guzmán, caballero de la orden de Santiago y señor de las villas de la Reyna y Almodovar, sacadas de sus originales*". Inclou cartes a altres destinataris. Al f. 194: "Hasta aquí llegaron las cartas de Don Luis de Góngora, príncipe de los poetas de España, copiadas en este año de 1771". 1771.

160 f.

2246/3
F. 196-225: LUIS DE GÓNGORA, "*Poesías atribuidas a Dn. Luis de Góngora*, "excepto las que se anotan por no suyas". Darrer terç del segle XVIII.

30 f. Diverses mans.

225 f. (f. 16-35 en blanc); 215 x 160 mm. Enquadernació en mitja pell i paper de guarda. Títol estampat al teixell en lletres daurades: "Cartas de Góngora".

Procedència: Biblioteca de Francesc de Bofarull. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2593).

Bibliografia: J. BLECUA, "Para una edición crítica del epistolario de Góngora. Un nuevo códice", *Cuadernos Hispanoamericanos*, 94, núm. 280-82 (1973), p. 487-498.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Ms. 2271
JOSEP BLANCH, *Matelàs de tota llana*. Al f. I: "*Comensan aquí las Poesias del Canonge Jph Blanch, a las que ell intitula Matelàs de tota llana*". Les 48 primeres pàgines són de mà posterior a la resta; a la p. 147-148, breu nota bibliogràfica del canonge Blanch. Segle XVIII, afegitons del segle XIX.

210 x 155, 205 x 145. Diverses mans. Enquadernació en mig pergamí i tela del segle XX (BC).

Procedència: Biblioteca de Francesc de Bofarull. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1578).

Bibliografia: L. AYATS, *La poesia cultista a Catalunya: Josep Blanch*, tesi doctoral (Girona: Universitat de Girona, 1999); X. BARÓ I QUERALT, *La historiografia catalan en el segle del barroc (1585-1709)*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2005), p. 289-295.

Edició: J. BLANCH, *Matalás de tota llana: poesies* (Barcelona: Estampa Religiosa y Científica del Hereu d'en Pau Riera, 1873) no publica totes les poesies; reimpr. amb un estudi introductori per A. GRAU I VERDÚ, M. GÜELL I JUNKERT, J. ROVIRA I SERRANO, *Matalàs de tot llana: obra poètica de Josep Blanch, canonge de la Seu de Tarragona (segle XVII)* (Tarragona, 1993).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140; ms. BC12 de M.M. MIRÓ VILÀ, *La poesia de Francesc Fontanella*, ed. crítica (Barcelona: Curial, 1995) (Autors catalans antics, 10-11), vol. I, p. 37; E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 397-405; *NISE: literatura catalana de l'Edat Moderna* (Girona: Universitat de Girona, Institut de Llengua i Cultura Catalanes) (https://www.nise.cat/ca-es/Bases-de-dades/BD-Poesia-en-can%C3%A7oners/Cerca, consulta 7 de gener 2015); MCEM 245.

Ms. 2542

Venda d'uns béns situats a Ravenna, a prop de la basílica del Salvador, en temps del papa Joan XII i l'emperador Otó I. Amb la signatura dels actors del document. Incomplet (dividit en dos fragments). Ravenna, 962.

2 f.; 210/206 x 292 mm. Lletra cursiva itàlica del tipus de Ravenna; les signatures en lletra carolina. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, anys 1990).

Procedència: Havien estat enganxats com a guardes d'una enquadernació en posts de fusta d'un còdex italià, segons es dedueix de les *probationes pennae* en els espais en blanc. Col·lecció de Manuel de Bofarull i de Sartorio, ingressada a través de Francesc de Bofarull.

Edició: ed. per A. M. MUNDÓ, "Un document de Ravenna del segle X a Barcelona", *Medievalia*, IX (1990), p. 169-177.

Exposicions: BIBLIOTECA DE CATALUNYA, *Bibliographica: documents dels segles VIII al XX* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1993), núm. 4.

Ms. 2583

"*Catálogo de los libros manuscritos e impresos que se custodian en la Iglesia Catedral de Vich*". Còpia de mà de Manuel de Bofarull i Sartorio d'un catàleg amb la rúbrica *Catalogus librorum tum mss. tum typis editarom qui in ecclesia cathedrali Vicensi asservatur*, que inclou llibres dels segles XI-XVI. Al f. 8, "Còpia sacada del tomo F 122 de 'Vários bibliográficos' existente en la Real Academia de la Historia, Est. 27, gr. 4ª C. Nº 122". Madrid, mitjan segle XIX.

8 f.; 310 x 215 mm. Amb algunes anotacions en llapis. Enquadernació en mitja pell marró clar i paper del segle XX (BC).

Procedència: Col·lecció de Manuel de Bofarull i Sartorio, ingressada amb la biblioteca de Francesc de Bofarull.

Bibliografia: cf. J. GUDIOL, *Catàleg dels llibres manuscrits anteriors al segle XVIII, del Museu Episcopal de Vich*, amb un apèndix per E. JUNYENT **(**Barcelona: Impremta de la Casa de Caritat, 1934); M. S. GROS, *La Biblioteca Episcopal de Vic: un patrimoni bibliogràfic d'onze segles, 1806-1981* (Vic: Biblioteca Episcopal, Patronat d'Estudis Osonencs, 2006).

Ms. 3424

Apunts sobre edificis, monuments i vida barcelonesa de Josep Manjarrés de Bofarull i el seu gendre, Francesc de Bofarull. Inclou una carta de Valentín Cardedera y Solano a Manuel de Manjarrés de 14 juny 1869. 2a meitat del segle XIX-principis del segle XX.

Una capsa d'arxiu; diverses mesures. Pendent d'ordenar i descriure.

Procedència: Biblioteca de Francesc de Bofarull. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1577; alguns materials incorporats el 2022, a partir dels documents que havien estat continguts en un lligall amb la signatura antiga ms. 2630 –"Notes sobre Barcelona i lletres del sr. Manjarrés").

Bibliografia: P. VÉLEZ, "Josep de Manjarrés i Bofarull", en: *Diccionari biogràfic de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona* (Barcelona: Reial Acadèmia de Bones Lletres, 2012).

Ms. 3448
JOSEP DE MANJARRÉS I DE BOFARULL, Correspondència rebuda i documentació de caire professional, en relació amb el seu càrrec com a catedràtic de Teoria e Historia de les Belles Arts i com a membre de l'Acadèmia de San Fernando, de l'Acadèmia de Bones Lletres i de l'Acadèmia de Belles Arts de Barcelona. 1836-1877.

3448/1
Correspondència rebuda de l'Acadèmia de Bones Lletres.

3448/2
Titulacions i correspondència rebudes d'altres institucions acadèmiques.

3448/3
Correspondència rebuda en relació amb la seva obra *Teoría estética de la arquitectura*. 1876.

3448/4
Correspondència d'altres institucions.

[150] f., diverses mesures. Pendent d'ordenar i descriure.

Procedència: Biblioteca de Francesc de Bofarull. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1575 —"Documents oficials de Josep de Manjarrés"—; alguns materials incorporats el 2022, a partir dels documents que havien estat continguts en un lligall ingressat també durant la Guerra Civil amb la signatura antiga ms. 2630, "Notes sobre Barcelona i lletres del sr. Manjarrés").

Bibliografia: "Ramon de Manjarrés i de Bofarull (Barcelona 1827-Sevilla 1918) la química agrícola i la professionalització dels enginyers industrials", en: *Ciència i tècnica als països catalans: una aproximació biogràfica* (Barcelona: Fundació Catalana per a la Recerca, 1995), p. 381-423; P. VÉLEZ, "Josep de Manjarrés i Bofarull", en: *Diccionari biogràfic de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona* (Barcelona: Reial Acadèmia de Bones Lletres, 2012); M. TARRAGÓ, *Romanticisme i positivisme en l'obra de José de Manjarrés*, treball de fi de msàter (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2012).

Ms. 3564
Documentació de la família Xifré (Judith Downing, muller de Josep Xifré i Casas, i Josep Xifré i Hamel). 53 documents 1854-1857, 1868-1879.

3564/1
Correspondència rebuda per Judith Downing. 1854-1857.

1-2. F. 1-2: ADÈLE ADAM, Cartes. Saint-Germain-en-Laye, 1855-1856.
1. F. 1-2: ADÈLE, Saint-Germain-en-Laye, 14 de juliol [de 1855].
2. F. 3-4: ADÈLE, Carta. [29 de març [de 1856].
3-4. F. 5-8: RAYMOND, VICOMTE DE CASTELBAJAC, Carta; amb un afegitó de Sidonie de Castelbéjac. Pau, 27 de febrer de 1856.
3. F. 5-6: RAYMOND, VICOMTE DE CASTELBAJAC, Carta; amb un afegitó de Sidonie de Castelbéjac. Pau, 27 de febrer de 1856.
4. F. 5-8: RAYMOND, VICOMTE DE CASTELBAJAC, Carta; amb un afegitó de Sidonie de Castelbéjac. 17 d'octubre de 1856.
5-23. F. 9-45: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Cartes. 1854-1855 i sense datar.
5. F. 9-10: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta. 1854.

6. F. 11-12: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta. 1855.
7. F. 13-14: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta.
8. F. 15-16: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta.
9. F. 17-18: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta.
10. F. 19-20: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta.
11. F. 21-22: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta.
12. F. 23-24: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta.
13. F. 25: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta.
14. F. 26-27: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta.
15. F. 28-29: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta.
16. F. 30-31: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta.
17. F. 32-33: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta.
18. F. 34-35: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta.
19. F. 36-37: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta.
20. F. 38-39: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta.
21. F. 40-41: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta.
22. F. 42-43: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta.
23. F. 44-45: SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta.
24. F. 46-47: CARMEN GUTIÉRREZ DE LA CONCHA E IRIGOYEN, Carta.
25-33. f. 48-65: ROSALIA VENTIMIGLIA Y DE MONCADA, Cartes, signades Rosalia de Berwick. Sense datar
25. f. 48-49: ROSALIA DE BERWICK, Carta.
26. f. 50-51: ROSALIA DE BERWICK, Carta.
27. f. 52-53: ROSALIA DE BERWICK, Carta.
28. f. 54-55: ROSALIA DE BERWICK, Carta.
29. f. 56-57: ROSALIA DE BERWICK, Carta.
30. f. 58-59: ROSALIA DE BERWICK, Carta.
31. f. 60-61: ROSALIA DE BERWICK, Carta.
32. f. 62-63: ROSALIA DE BERWICK, Carta.
33. f. 64-65: ROSALIA DE BERWICK, Carta.

65 f.; diverses mesures. Enquadernació en mitja pell i tela verdes (BC, anys 1980).

Nota: Adèle és, molt probablement, Caroline Alexandrine Adèle Adam (1825-1906), germana del banquer Achille Adam-Fontaine i esposa del geòleg Charles Sainte-Claire Deville. Rosalia de Ventimiglia i Moncada (1798-1868), vídua de Carles Fitz-James Stuart, XIV duc d'Alba, era per matrimoni la VII duquessa de Berwick. Carmen Gutiérrez de la Concha e Irigoyen (1810-1890), dona del militar José Gispert, era la germana del Marquès del Duero. Sidonie de Castelbajac (1807-1903), fille de Barthelemy, vicomte de Castelbajac, amb el sobrenom de "La grande demoiselle".

3564/2
Correspondència rebuda per Judith Downing. 1855-1857.

1. ADÈLE ADAM, Carta a Mme. J. Casas. Cannes, 3 de gener de 1857.
2. SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta. Pau, 25 de desembre de 1855.
3. SIDONIE DE CASTELBAJAC, Carta. Pau, 22 de gener de 1856.
4. CARMEN GUTIÉRREZ DE LA CONCHA I IRIGOYEN, Carta. Madrid, 2 de març de 1856.
5. KATHERINE MABERLY, Carta a Mme Xifré. Paris, 10 d'octubre de 1856.
6. KATHERINE MABERLY, Carta a Mme Xifré. Paris, 4 desembre de 1856.
7. PROSPER MÉRIMÉE, Carta. Paris, 6 de gener de 1855.
8. PROSPER MÉRIMÉE, Carta. Paris, 20 d'abril de 1855.
9. PROSPER MÉRIMÉE, Carta. Paris, 6 de setembre de 1855.
10. ANTONIO DE LOS RÍOS ROSAS, Carta a Judith Xifré y Casas. Madrid, 4 de gener de 1855.

11. ANTONIO DE LOS RÍOS ROSAS, Carta a Judith Xifré y Casas. Madrid, 24 de juny de 1856.
12. ANTONIO DE LOS RÍOS ROSAS, Carta a Judith Xifré y Casas. Madrid, 3 d'agost de 1856.
13. ROSALIE DE BERWICK, Carta a Mme Casas. 27 de juny de 1855.

13 f., diverses mesures.

3564/3
Testamentaria de Josep Xifré, gestionada per Manuel de Bofarull. 1868-1879.

1. MANUEL DE BOFARULL, "*Testamentaria de Xifré. Barcelona y Mataró. Cuenta del último trimestre de 1868*". Successió de de Josep Xifré i Downing. Barcelona, 31 de desembre de 1868.
2-3. JOSEP XIFRÉ I HAMEL, Cartes a Manuel de Bofarull. Barcelona, 27 i 31 d'agost de 1879. La carta de 31 d'agost inclou un rebut d'Eduard Gibert.
4. MANUEL DE BOFARULL, Comunicació a Josep Xifré i Hamel acompanyant l'estat de comptes dels béns per ell administrats. Barcelona, 31 de agosto de 1879.
5. MANUEL DE BOFARULL, "*Bienes de D. José Xifré y Hamel. Barcelona y Mataró. Cuenta de los meses de julio y agosto de 1879*". Barcelona, 31 de agosto de 1879.
6. MANUEL DE BOFARULL, Carta a Josep Xifré i Hamel. Barcelona, 14 de novembre de 1879.
7. JOSEP XIFRÉ I HAMEL, Carta a Manuel de Bofarull. Barcelona, 18 de novembre de de 1879.

7 documents, diverses mesures.

Procedència: Biblioteca de Francesc de Bofarull. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2629; ms. 3564/2 i 3564/3 incorporats el 2022, extrets d'una capsa amb documentació diversa del fons Bofarull).

Bibliografia: J. M. RAMON DE SAN PEDRO, *Don José Xifré Casas: historia de un indiano catalán* (Madrid: Servicio de Estudios del Banco Atlántico, 1956); J. M. PONS GURI, "Josep Xifré Casas i els seus", *Vida parroquial (Arenys de mar)* (gener-maig 1976), p. 351-355; M. PREVI, *El llinatge dels Xifré i la seva contribució social i cultural (1777-1920)l*, treball de fi de màster (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2012).

Nota: Judith Downing (Nova York, 1801-París, 1868), era la filla d'un agent de borsa americà que maridà l'indià arenyenc Josep Xifrè i Casas (1777-1856). Habitual de la bona societat francesa de mitjan segle XIX, se li atribueix haver estat la inspiració del personatge de Mme Bovary, de Flaubert. Acostumada a viure a Paris, només s'establí a Barcelona breument en els darrers anys de vida de Xifrè. El seu fill, Josep Xifrè i Downing (L'Havana, 1822-Paris, 1868), mecenes de Monturiol, visqué també gran part de la seva vida a la capital francesa. L'administrador dels béns a Catalunya del seu nét, Josep Xifrè i Hamel (Paris, 1855-1920), seguidor de les idees teosòfiques, fou Manuel de Bofarull.

Ms. 3568
Correspondència de la família Bofarull. Principis del segle XIX-principis del segle XX.

3568/1
Correspondència de Pròsper de Bofarull. 1827-1858.

3568/2
Correspondència de Manuel de Bofarull i Sartorio. 1839-1892.

3568/3
Correspondència d'Antoni de Bofarull i de Brocà. 1880-1887.

3568/4
Correspondència de Francesc de Bofarull i Sans. 1873-1923

3568/5
Correspondència entre tercers.

4 capses d'arxiu; diverses mesures. Pendent d'ordenar i descriure.

Procedència: Donatiu i llegat de Francesc de Bofarull. Ingressat durant la Guerra Civil (signatures antigues BC ms. 1572 i 2594 —"Correspondència i notes de Francesc de Bofarull"— i ms. 2627 —"Miscel·lània. Correspondència de la família Bofarull i notícies relatives a Pau Piferrer"—; compilat i tornat a registrar el 2022, en un registre deixat vacant per l'actual ms. 3710).

Ms. 3891
"*Cuaderno de asientos de cantidades y objetos entregados por el tesorero real Guillermo Setantí. 1464-1465*". Als f. 14-16, taula de contingut, amb signatura autògrafa de Manuel de Bofarull. Barcelona, 9 d'agost de 1464-12 de juliol de 1465; índex de finals del segle XIX.

24 f.; 295 x 220 mm; entrades cancel·lades. Coberta i índex de mà de Manuel de Bofarull.

Procedència: Biblioteca de Francesc de Bofarull. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1569).

Bibliografia: M. E. SOLDANI, *Uomini d'affari e mercanti toscani nella Barcellona del Quattrocento* (Barcelona: CSIC, Institut Milà i Fontanals, 2010).

Ms. 3892
"*Relació de les festes y traslació del Santíssim en la nova iglésia de esta presén vila de Vilanova y Gentrú*". Descripció dels actes celebrats amb motiu de la benedicció de l'església de Sant Antoni Abat a Vilanova i la Geltrú del 25 al 30 d'agost de 1771. A la fi: "Aquesta relació se praticà y treslladà lo any 1777, sent prior nostre pare fra Bernat de Sant Jacinto". 1777.

[10] f., 285 x 200 mm. Sense enquadernar, conservat en una capsa de protecció.

Procedència: Donatiu de Francesc de Bofarull. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1570).

Edició: M. R. SERRA I MILÀ, "Quatre poemes de Pau Puig dedicats a la reconstrucció de l'església de Vilanova", *Del Penedès*, 15 (estiu 2007), p. 31-34; M. GARGANTÉ LLANES, *Festa, arquitectura i devoció a la Catalunya del Barroc* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2011), p. 219-224.

Ms. 3893
FRANCESC DE BOFARULL I SANS, "*Historia del Archivo General de la Corona de Aragón: original para la imprenta*". Notes per a la redacció, còpies de documents i alguns documents originals, compilats a partir de notes de Manuel de Bofarull i Sartorio. Barcelona, anterior a 1916.

3893/1
F. 1-98: "*Historia del archivo, notas*". Notes sobre els arxivers i la situació de l'arxiu al segle XV; amb algunes indicacions sobre la ubicació de la documentació referent als diversos regnats.
98 f. (diverses numeracions antigues). Amb nombroses esmenes i cancel·lacions.

3893/2
F. [99-132]: "*Los tres Carbonell archiveros: Pedro Miguel Carbonell, 1476-1517, Francisco Carbonell, 1517-1520, Francisco Miguel Carbonell y Olzina, 1521-29"*. Inclou nombroses còpies de documents i una còpia de dos capítols de les contitucions de Catalunya relatives a l'arxiu reial datada el 1510.
30 f. Amb nombroses esmenes i cancel·lacions.

3893/3
F. [133]-174: "*Mandatos y ordenes reales para expedición de testimonio de noticias del archivo a los archiveros Juan Viladamor, Antonio Viladamor*".
46 f. Amb nombroses esmenes i cancel·lacions. En una carpeta amb el títol "Archiveros. Siglo XVI y XVII".

3893/4
F. 175-315: "*Copias de documentos auxiliares para la historia del archivo utilizados en su mayor parte*".

3893/5
Historia del archivo de la Corona de Aragón, "*Pruebas*". Plecs 2-25, que contenen documents numerats I-CXXVI; el darrer document és de Pere Miquel Carbonell. Primer quart del segle XX (anterior a 1916).

[4]-200 p. 280 x 195 mm. Amb algunes esmenes manuscrites. A la p. 9, nota d'A.-J. Soberanas.

3893/6
Curriculum de Pròsper de Bofarull i Mascaró.

3893/7
Curriculum de Juan Calixto de Bofarull i Mascaró.

3893/8
Curriculum de Manuel de Bofarull i Sartorio.

3893/9
Curriculum de Francesc de Bofarull i Sans.

3893/10
Correspondència professional de Pròsper de Bofarull i Mascaró.

3893/11
Correspondència professional de Manuel de Bofarull i Sartorio; inclou cartes sobre el trasllat de seu de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

3893/12
Correspondència professional de Francesc de Bofarull i Sans.

2 capses d'arxiu; mesures variables. Ms. 3893/1 a 5 conservats antigament en una carpeta de pergamí amb tanca de vetes, la resta en tres lligalls. Pendent d'ordenar i descriure.

Procedència: Biblioteca de Francesc de Bofarull. Ingressat durant la Guerra Civil (signatures antigues BC, ms. 1567 —ms. 3893/1 a 5— i mss. 1573, 1574 i 1576 —ms. 3893/6 a 12, incorporats en el 2022—).

Bibliografia: M. DE BOFARULL Y DE SARTORIO, *Memoria que en la solemne apertura del Archivo General de la Corona de Aragón, en el nuevo edificio a que ha sido trasladado de Real orden, leyó su archivero D. Manuel de Bofarull y de Sartorio el día 18 de diciembre de 1853* (Barcelona: Imprenta de J. Oliveres y Monmany é hijo, 1853); cf. E. GONZÁLEZ-HURTEBISE, *Guía histórico descriptiva del archivo de la Corona de Aragón* (Madrid: Tip.

de la Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos, 1920) p. 5, nota, p. 8; R. CONDE Y DELGADO DE MOLINA, *Reyes y archivos en la Corona de Aragón: siete siglos de reglamentación y praxis archivística (siglos XII-XIX)* (Zaragoza: Institución Fernando el Católico, 2008) (Fuentes históricas aragonesas; 44), p. 17, nota.

Descripció: A. RUIZ CABRIADA, *Bio-bibliografía del cuerpo facultativo de archiveros, bibliotecarios y arqueólogos (1858-1958)* (Madrid: Junta Técnica de Archivos, Bibliotecas y Museos, 1958), p. 161 (doc. 2463).

Ms. 3894
FRANCESC DE BOFARULL, Material de treball per a la redacció d'obres sobre la història del paper i de la impremta a Catalunya i de les filigranes. Finals del segle XIX.

3894/1
Taula cronològica d'incunables.

8 f. (f. 7 i 8 en blanc).

3894/2
Índex d'impressors actius abans del 1500, ordenada per lloc d'impressió.

29 f.; 130 mm. Llibreta-índex.

3894/3
"*Incunables. Primeros impresores*". Fitxes de ciutats amb impremta incunable i de filigranes presents en incunables.

43 f.; 230 mm.

3894/4
Llistats dels incunables conservats a diferents biblioteques catalanes.

1. Biblioteca provincial de Barcelona.
2. Biblioteca del Monestir de Sant Cugat del Vallès.
3. Biblioteca provincial de Lleida.

[ca. 53] f.; 230 mm.

3894/5
Llistes i calcs de filigranes.

1. "*Flores*".
2. "*Códices del monasterio de Ripoll*".

[ca. 45] f.; 23 cm.

3894/6
Notes diverses sobre la història del paper.
7 f.; 23 cm.

[150] f.; mesures variables. Conservat originalment en un lligall, a l'etiqueta externa, "nº 38", A la camisa de guarda: "*Imprenta. Incunables en general. Primeros impresores en Europa y especialmente en España. Marcas o filigranas en el papel empleado para las obras que imprimieron. Obras de consulta (Lacerna, Santander, Jansen, Sardini, etc.). Incunables en las bibliotecas de los monasterios de Ripoll, San Cugat del Vallés, Biblioteca provincial de Barcelona, Lérida. Sus filigranas. Copia de la tabla de los impresores por Méndez, apuntes auxiliares míos para pauta*".

Procedència: Llegat de Francesc de Bofarull. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 2626).

Ms. 3895
Notícies relatives a Pau Piferrer. Inclou documentació creuada entre la mare de Piferrer i Manuel de Bofarull, que s'ocupa de l'administració de béns de l'escriptor, i algun autògraf. Mitjan segle XIX.

1 capsa d'arxiu; diverses mesures. Pendent de descripció.

Procedència: Biblioteca de Francesc de Bofarull. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 2627 —"Miscel·lània. Correspondència de la família Bofarull i notícies relatives a Pau Piferrer". Donat de baixa en els anys 90, per incorporació als papers de Pau Piferrer del fons de Marià Aguiló, i reintegrat al fons Bofarull el 2022).

Bibliografia: Una carta de 8 de gener de 1867 i un text de Miquel Costa i Llobera esmentats per F. FONTBONA, M. JORBA, *El romanticisme a Catalunya: 1820-1874* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1999), p. 161.

Exposicions: La carta i el text de Costa i Llobera havien de ser exposats a *El romanticisme a Catalunya* (Barcelona, Palau Robert, novembre 1995-febrer 19969, que finalment no es va realitzar.

Ms. 3896
FRANCESC DE BOFARULL, Notes per a l'elaboració d'una història del paper a Catalunya. Finals del segle XIX-principis del segle XX.

3896/1
"*Resumen de las cartas reales, etc., referentes a documentos de interés histórico y con relación a las marcas del papel empleado en aquellos, en el reinado de Jaime II*".

Ca. 251 f.

3896/2
"*Resumen histórico de la colección de las cartas reales para que me sirvieran de auxilio al estudio del papel y sus marcas*".

Ca. 88 f.

3896/3
"*Marcas instructivas: libreros, precios de papel y libros, citas y notas auxiliares*".

33 f.

3896/4
CHARLES CARROLL MARDEN, Dues cartes a Francesc de Bofarull. El Escorial, 4 de setembre de 1894-Boulogne-sur-mer, 20 de setembre de 1894.

8 f. Capçalera de la John Hopkins University.

[Ca. 370] f., mesures variables. Conservat originalment en un lligall, a l'etiqueta externa "nº 37". Pendent de descripció.

Procedència: Donatiu de Francesc de Bofarull. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1571).

Ms. 3898
LUIS BORDAS Y SALA, "*Esbozo de monografía sobre las letras de cambio, especialmente en relación con las que se exponen en el Certamen Universal de Barcelona*". 2 de maig de 1888.

[10] f.; 220 x 160 mm. Sense enquadernar, en una capsa de protecció.

Procedència: Havia pertangut a Francesc de Bofarull i Sans. Ingressat durant la Guerra Civil.

Bibliografia: L BORDAS Y SALA, "De la otorgación y autorización de los instrumentos públicos en el siglo XVI (1886/5)", en: *Revista La Notaría: 150 anys* (Barcelona: J. M. Bosch, Col·legi notarial de Catalunya, 2008), vol. I, p. 1580-1591.

Ms. 3899 (CERV. 16- V- 36)
Notes i cites extretes del Quixot i altres textos clàssics. Finals del segle XIX.

1. F. 1-22: "*Refranes contenidos en el D. Quijote de Cervantes*".
2. F. 23-30: "*Indice de las doctrinas comprendidas en el Quijote de Cervantes".*
3. F. 31-48: Cites extretes del Quixot i d'altres textos clàssics i gramaticals.

48 f.; 210 x 160 mm. Sense enquadernar, en una capsa de protecció.

Procedència: Havia pertangut a Francesc de Bofarull i Sans. Ingressat durant la Guerra Civil.

Ms. 3938
"*Significación de muchas voces antiguas lemosinas*". Breu diccionari català-castellà. 2a meitat del segle XIX.

48 f.; 220 x 160 mm. Sense enquadernar, en una capsa de protecció.

Procedència: Papers de Manuel de Bofarull i de Sartorio (extret del ms. 3895, ingressat durant la Guerra Civil i registrat amb la signatura antiga ms. 2627; registrat de nou el 1993).

Ms. 3998
Notícies històriques, còpies de documents i material de treball de Francesc de Bofarull. Inclou alguns originals del segle XVI, de la família Icart de Tarragona. Finals del segle XIX-principis del segle XX.

2 capses d'arxiu. Pendent d'ordenar i descriure.

Procedència: Donatiu i llegat de Francesc de Bofarull. Ingressat durant la Guerra Civil (signatures antigues BC ms. 1568 —"Documents de la família Icart i altres papers, que formen un recull factici"— i ms. 2628 —"Notícies històriques, còpies de documents, apunts, etc, col·leccionats per Francesc Bofarull"—); registrat el 2022, en un lloc vacant).

Documents ingressats durant la Guerra Civil, procedents probablement de Francesc de Bofarull

• Ingressat i registrat durant la Guerra Civil

Ms. 3407
"*Libro de órdenes de la 1ª Compañía del 5º Batallón de Milicia Nacional de Barcelona*". Còpia d'ordres relatives als anys 1837-1839. 1 de novembre de 1837-14 d'agost de 1839.

Inclou:
f. 168-169: (Imprès) DE MEER. *Orden general del ejército en el cuartel general de Esparraguera el 13 de junio de 1839.* [Barcelona]: Imp. Brusi, [1839].

179 f. (numeració d'origen 352 p.); 210 x 150 mm. Enquadernació industrial holandesa, amb tanques de veta. Títol escrit a l'etiqueta del pla anterior.

Procedència: No indicada (probablement prové dels papers personals de Josep de Manjarrés i Bofarull, que inclouen material similar de la mateixa Milicia). Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 22 de febrer de 1938, signatura antiga ms. 2591).

• *Ingressat durant la Guerra Civil, i registrat posteriorment*

Ms. 3660
Documentació relativa a la Milicia Nacional de la Província de Barcelona. Barcelona, Sarrià, Sant Gervasi, 13 d'abril de 1838-18 de desembre de 1839.

13 documents. Diferents mesures, Alguns documents amb el segell "Subinspección de Milicia Nacional Prov. de Barcelona", un d'ells amb capçalera "Gobierno militar de la Plaza de Barcelona y Comandancia general de su provincia".

Procedència: No indicada (probablement prové dels papers personals de Josep de Manjarrés i Bofarull, que inclouen material similar de la mateixa Milicia). Registrat el 1989.

Nota: vegeu ms. 3407 (registrat durant la Guerra Civil)

Document ingressat per compra a Francesc de Bofarull abans de la Guerra Civil, i registrat posteriorment

Ms. 3668
"*Colección de papeles políticos y curiosos*". Recull factici de textos manuscrits i impresos, de caire majoritàriament polític i eclesiàstic, relatius majoritàriament a Barcelona i al Principat de Catalunya. Segles XVII- XVIII.

Ms. 3668-I
Vol. I. 59 documents. 1648, 1665, 1729-1782.

3668/1
F. 1-78, imprès: FRANCESC MARTÍ I VILADAMOR, *Respuesta iurídica y verdadera* ... / por el doctor Francisco Martí y Viladamor (Barcelona: , año de 1647).

3668/2
F. 79: JOAN VAIREDA I SOLER, *"Orden del Sr. Intendente dirigido a los corregidores y tenientes de corregidores para que estos manden a los regidores de los pueblos de Cathalunya cobrar el contingente del real del catastro de los comunes y particulares ecclesiasticos de los bienes acquiridos desde 1716 ...*". 1729.

3668/3
F. 80: BERNARDO XIMÉNEZ DE CASCANTE, Resposta del Bisbe de Barcelona sobre un assumpte relatiu a l'excomunicació de l'alcalde i regidors de St. Andreu del Palomar. Barcelona, 20 de setembre de 1730.

3668/4
F. 81-82: BERNARDO XIMÉNEZ DE CASCANTE, "Respuesta del Ilmo. Sr. Obispo de Bar[celo]na a la carta del Exmo. Sr. Marques de Risburch". Barcelona, 22 de setembre de 1730.

3668/5
F. 83-84: ANTONIO DE SARTINE, "Don Antonio de Sartine, Conde de Albí, cavallero del orden de San Miguel del Consejo de su Magestad y intendente general de la Justicia, Policia, Guerra y Hazienda del Exército y Principado de Cataluña". Amb signatures de Josep Francesc d'Alòs i Rius (assessor) i Pere Joan Esteve (advocat fiscal). Barcelona, 26 de setembre de 1730.

3668/6
F. 85-86: CLIMENT XII, Breu adreçat als eclesiàstics [catalans]. Còpia. Roma, 1 d'octubre de 1730.
f. 86 en blanc.

3668/7
F. 87-117: ESGLÉSIA CATÒLICA. ARXIDIÒCESI DE TARRAGONA, "*Memorial al Rey No. Sr. del Arzobispo de Tarragona y obispos del Principado de Cath[aluny]a en que exponen a S. Mag[esta]d nuevos motivos por el estado ecclesiástico sobre las exempciones del catastro en los bienes de los legos...*". Als f. 116-117: "Adnotationes que pareze conducen al Juzgado de assumpto rexpilados" / por el Sr. Juan Vaireda y Soler a 22 febrero 1730". 1730.
Text a dues mans.

3668/8
F. 118-221: Carta adreçada al Marquès de Risbourg. Barcelona, 16 de novembre de 1730.
Estat de conservació: Taques d'humitat i folis escapçats que afecten el text.

3668/9
F. 122-129: "*Representaciones sobre quintas en este Principado con motivo de las ocurrencias de 12 de mayo de 1773*". Barcelona, 17 de gener de 1773.
Algunes esmenes.
Estat de conservació: Taca d'humitat i exemplar guillotinat.

3668/10
F. 130-133: Carta [al lloctinent de Catalunya?] relativa a l'avalot de les quintes al govern central. Còpia. Posterior a febrer de 1773.
f. 133 en blanc.

3668/11
F. 134: RAMON SANS, BONAVENTURA VALLOSERA, Carta adreçada al Rei pel síndic procurador general i "personero". Barcelona, 11 de maig de 1773.

3668/12
F. 135-139: RAMON SANS, Sol·licitud d'exempció del sorteig per a la formació de les quintes a la ciutat de Barcelona i proposta de formar un contingent de reclutes voluntaris. Maig de 1773.
Text a dues mans.

3668/13
F. 140-141: Carta relativa als aldarulls ocorreguts des del dia de l'allistament i de les conseqüències que ha provocat en el comerç i agricultura, demanant que no es faci la lleva. Barcelona, 8 de maig de 1773.

3668/14
F. 142: JOSEP CLIMENT, Bisbe de Barcelona, Carta al comte de Ricla en defensa dels seus feligresos. Barcelona, 5 de maig de 1773.

3668/15
F. 143-144: AJUNTAMENT DE BARCELONA ("con sus diputados y ambos sindicos"), Sol·licitud d'una solució per evitar que el problema s'escampi a tot el Principat de Catalunya. Barcelona, 5 de maig de 1773.

3668/16
F. 145-148: AJUNTAMENT DE BARCELONA, Acord respecte a la proposta del reclutament voluntari. Signat per: Josep de Moya, el marquès de Sentmenat, el marquès de Llió, Antonio de Rubalcaba, Ignasi de Graell, Manuel d'Antich, Francesc de Juriol, Josep Francesc de Portell, Antoni de [Foxa?], Victoriano de San Juan, Francesc de Sala, Josep Pujol i Pujol, Gabriel Bessa, Ramon de Sans, Bonaventura Vallllossera. Barcelona, 5 de maig de 1773.

3668/17
F. 149-151: Còpia de les peces 10-12 d'un expedient.

1. F. 149-151: BERNARDO O'CONOR PHALY, "*Pieza decima: respuesta dada por el comandante general Dn. Bernardo Oconor Phaly a la carta de la ciudad de Barcelona*" (adreçada a l'Ajuntament de Barcelona). Barcelona, 21 de juny de 1773.

2. F. 151-151v: JOSEP DE MOYA, MARQUÈS DE LA QUADRA, MARQUÈS DE PUERTO NUEVO, JOSEP PUJOL I PUJOL, I BERNARDO O'CONOR PHALY, "*Pieza undécima: contra de la ciudad al comandante general del día 28 junio en contestación de la antecedente*". Barcelona, 28 de juny de 1773.

3. F. 151v: JOSÉ DE GREGORIO Y MAURO, Marquès de Vallesantoro, "*Pieza duodecima: edicto del governador por el parte de faroles desde las 9 horas de la noche*". [Juny de 1773]. Àpode.

3668/18
F. 152-188: GREMI DE MERCERS I MERCADERS DE LLENÇOS DE BARCELONA, "*Instrucción para la defensa de la facultad privativa de vender q[u]e tiene el Gremio de los merceros mercaderes de lienzos a Barcelona*". A continuació: "Y demés papers sobre la concesió de las novas ordenanses".1772 o posterior.
Anotacions marginals.

3668/19
F. 189-211: Memorial per a sol·licitar l'anul·lació de la suspensió de les noves ordenances del Gremi de mercers i mercaders de llençols en Barcelona que es consideren restrictives. Entre 1770 i 1772.

3668/20
F. 212-218: JUNTA DE COMERÇ DE BARCELONA, "*Informe de la Junta Particular de Barcelona sobre las ordenanzas de los tenderos*". Signat pel marquès de Palmerola, Francesc de Duvay y Fiviller i Tomàs de Llança. Barcelona, 4 de març de 1771.
F. 216-218 en blanc.

3668/21
F. 219-227: JUNTA DE COMERÇ DE BARCELONA, "*Informe de la Junta Particular de Com[erci]o de Barcelona sobre las ordenanzas de el Gremio de Merceros y Mercaderes de Lienzos*". Al marge: "Ordenanzas hechas por la Junta Particular de Barcelona". Entre 1770 i 1772.

F. 224-227 en blanc.

3668/22
F. 228-234: JOSEP PLA, Dictamen sobre la consulta del Sr. Luis Ortiz de Velasco, secretari i administrador general de les rentes de correus. Barcelona, 13 d'abril de 1752.
F. 232-234 en blanc. Amb esmenes.

3668/23
F. 235-238: FÈLIX DE MAGAROLA, Sol·licitud per tal que la Real Hacienda li aboni els diners corresponents a la seva renúncia de l'arrendament de l'excusat en territori del bisbat de Lleida i el de Tortosa. [1764].

3668/24
F. 239-249: Els comerciants de Barcelona fan una sol·licitud en què demanen l'abolició de restriccions en el transport de gèneres i mercaderies fins aleshores restringides als "Faquines de Capçana" en pro de mesures comercials més lliberals. Barcelona, 28 de febrer de 1778.
F. 248-249 en blanc, f. 242 mutilat. Amb nombroses esmenes.

Bibliografia: D. ELLMERS, J. ROMERO MARÍN, "Los faquines de capçana y su supervivencia en la era liberal", *Drassana*, 15 (2007), p. 104-114

3668/25
F. 250-259: "*Sobre lo Real dret de cops*". Els comerciants de Barcelona sol·liciten la supressió del dret de cops donats els excessos esdevinguts en el cobrament d'aquest impost que gravava sobre grans i llegums. 1739 o posterior.
F. 257-259 en blanc.

3668/26
F. 260-263: PEDRO ESCOLANO DE ARRIETA, FELIP DE CABANES, Comunicació a la Real Audiència de l'acord pres pel Consell en relació a les pragmàtiques i circular dictada per la Sala del Crimen sobre la prohibició d'armes. Madrid, 20 de juny de 1778.

3668/27
F. 264-276: Sol·licitud a la Junta d'Estat sobre la necessitat que es formi a Barcelona un consell de guerra per a l'administració de la justícia en casos de tràfic d'armes i altres. Al marge del f. 274, un certificat sobre el trasllat de José de Gerónimo a Galícia, datada a Barcelona, 12 de juliol de 1762. 1762.
Amb esmenes.

3668/28
F. 277-280 (imprès): JOSEP FORNS I DE MILANS, *Muy Ilustre Señor, Joseph Forn y de Milans vezino de esta ciudad de Barcelona con todo rendimiento dize, que deseando servir a Su Magestad, se encargará del assiento de proveher tres mil azemilas de carga para servir en transportes de víveres* .... (Barcelona: s. n., 1762?).

3668/29
F. 283-286 (imprès): ESGLÉSIA CATÒLICA. ARXIDIÒCESI DE TARRAGONA, *Memorial al Rey nuestro señor del arzobispo de Tarragona y obispos del Principado de Cataluña, y representación satisfactoria con que en el año passado de 1729 expusieron a Su Magestad, la impossiblidad, en que se hallarian constituidos, de condescender por si, con seguridad de sus conciencias, a la exacción de el catastro en los bienes de los legos, que han passado a los eclesiásticos, y en los de estos por la parte colónica, si se intentasse por los ministros reales* .... (Tarragona?: s. n., 1730?).

3668/30
F. 2287-292 (imprès): PEDRO ÁNGEL DE TARAZONA, *Señor, Don Pedro Angel de Tarazona, a los pies de V. Mag. digo, que con motivo de haver servido en el Principado de Cathaluña, por espacio de veinte y cinco años, diferentes empleos de administración, y resguardo de las reales rentas, he adquirido un más que mediano conocimiento en este assumpto ...* (S. l.: s. n., 17--?).

3668/31
F. 293-306 (imprès): JUAN BAUTISTA RUFFACH, *Excelentissimo señor, Iuan Bautista Ruffach doctor en ambos derechos, syndico de la muy leal ciudad de Balaguer, dize, que es ley inuiolable, la que permite a todos su defensa ....* (S. l.: s. n., 1665?).

3668/32
F. 307 (imprès): CORREGIDOR DE TARRAGONA, *Don Juan Antonio de Ôchoa ... governador militar y político, y subdelegado interino de la plaza de Tarragona y sus distritos, etc., Teniendo entendido que el Ayuntamiento de la villa de Reus havría pasado, con fecha 2 de marzo último u con otra mas cierta, cartas a los ayuntamientos de los más de los pueblos de esta comprehensión, excitándoles, a que se unan con él, para representar a S. M., oponiéndose al proyecto del restablecimiento del puerto, que la presente ciudad tiene pendiente a sus reales pies ....* (Tarragona?: s. n., 1777).

3668/33
F. 308-312 (imprès): AJUNTAMENT DE TARRAGONA, *Señor, El Ayuntamiento de vuestra ciudad de Tarragona, en el Principado de Cathaluña, por medio de los infraescritos sus comisionados, a los piés de V. M. con el mas profundo respeto expone, que el infatigable desvelo del Ilustrado Govierno del vuestro Consejo, en facilitár a la causa pública los alivios a que aspira la natural propensión de V. M. con la práctica de los medios ....* (Tarragona?: s. n., 1776?).

3668/34
F. 313-321 (imprès): CATALUNYA, DIPUTACIÓ DEL GENERAL, *Señor, el Consistorio de diputados y oidores de cuentas del Principado de Cathaluña dize, que aviendo sido instado de doña Maria Ángela y don Ioseph de Alemany, madre y hijo, para que saliera al reparo de las contrafacciones de diferentes constituciones de Cataluña, en que dezían aver incidido D. Manuel de Llupiá, portanvozes de general governador de aquel Principado, por quanto en el contrato hecho entre don Carlos Ros y de Ortafà, vezino de la villa de Perpiñán ....* [S. l.: s. n., 1686 o posterior].

3668/35
F. 322-329 (imprès): CATALUNYA. DIPUTACIÓ DEL GENERAL, *Señor, los diputados, y oydores de cue[n]tas del General de Cataluña dizen, que con el memorial y otros papeles que tiene[n] puestos en la real mano de V. M. queda justificada la deliberación del Consistorio, en valerse del medio de censuras eclesiasticas contra los que defrauda[n] los derechos de la Generalidad ....* (Barcelona?: s. n., 1681?).

3668/36
F. 330-333 (imprès): SALAMÓ, *Molt Illustre Senyor, Lo doctor en medicina Joseph Company, regint y aportant lo Llibre major de la administració de las carns de la prese[n]t ciutat, diu: que lo savi Co[n]cell de Ce[n]t, ab deliberació presa lo die de 16 de noembre de 1688 en lo tocant al bon regimen de la administració de las carns, manà se posás en execuciò lo contengut en un paper, fet per sis personas ....* (Barcelona?: s. n., 1688 o posterior).

3668/37
F. 334-343 (imprès): JOSEP FRANCESC D'ALÒS I DE RIUS, *Señor, El doctor don Joseph Francisco de Alos y Rius, oidor o ministro honorario de lo civil de la Real Audiencia del*

Principado de Cataluña, acude a los reales pies de V. Mag. con animo reverente de manifestar la inteligencia que parece justo y correspondiente se dé a la apreciable gracia de honores de oidor o ministro de lo civil, que ha debido a la soberana piedad, y real munificiencia de V. Mag. contra qualquiera pretensión o dictamen que incline a coartarla, dirigiendose estos indispensables passos del suplicante, a satisfacer con modesta, y eficaz defensa a las leyes de la honra, del aprecio, y de la gratitud ... (S. l.: s. n., 1713?).

3668/38
F. 334-345 (imprès): CONSOLAT DE MAR (BARCELONA), *Señor, Los cónsules de la Lonja de Mar de la ciudad de Barcelona, como a representando los hombres de comercio de la misma ciudad y Principado de Cataluña, con la mas humilde y respetuosa veneración dizen, que con decreto de 4 de Julio 1741 se sirvio V. Mag. resolver y mandar que se estanquen los aguardientes en la provincia de Cataluña, baxo las mismas prohibiciones, reglas y méthodo, con que se halla impuesto el estanco en los reynos de Castilla y Leon ....* [S. l.: s. n., 1741 o posterior].

3668/39
F. 346-347: ANDRÉS DE ATUMENDIA, Sol·licitud de liberalitat de comerç d'aiguardent, relacionat amb la prohibició de la seva fabricació a Madrid. Buen Retiro, 19 de juliol de 1746.

3668/40
F. 348-349 (imprès): CONSOLAT DE MAR (BARCELONA), *Señor, Los cónsules de la Lonja de Mar de la ciudad de Barcelona, como a representando los hombres de comercio de la misma ciudad y Principado de Cataluña, con la mas humilde y respetuosa veneración dizen, que con decreto de 4 de Julio 1741 se sirvió V. Mag. resolver y mandar que se estanquen los aguardientes en la provincia de Cataluña, baxo las mismas prohibiciones, reglas y méthodo, con que se halla impuesto el estanco en los reynos de Castilla y Leon ....* 4 de juliol de 1741.

3668/41
F. 350-355 (imprès): MONESTIR DE SANT PERE DE LES PUELLES (BARCELONA), *Señor, La abadesa, y religiosas de la Sagrada Orden de San Benito, de la Congregación Tarraconense Claustral, del Real Monasterio de San Pedro de las Puellas, de la ciudad de Barcelona dizen, que el sereníssimo príncipe Ludovico Pío, hijo del emperador Carlo Magno en el año 801 despues de haver ganado la ciudad de Barcelona de los moros, fundó un monasterio de monjas de la sagrada religión de San Benito en la misma fortaleza, desde adonde havía expugnado la ciudad ....* (Barcelona: s. n., 17--?).

3668/42
F. 356-357 (imprès): *Representación hecha por la tropa hannoveriana, que existe en la guarnición de Gibraltar a su comandante general Eliot; traducida del idioma inglés y sacada de una copia que entre otros papeles y pliegos se encontraron a una corbeta, que hicimos prisionera a poco de haber salido de dicho puerto en este presente año de 1782*. Barcelona: en la Imprenta de Juan Nadal ..., [1782?].

3668/43
F. 358-384 (imprès): FRANCISCO FERNÁNDEZ DE MENDIVIL, *Informe jurídico, que presenta a los señores alcaldes de casa y corte su fiscal don Francisco Fernández de Mendivil, para la causa pendiente en ella, contra don Joseph Bujó de Savirola y don Benito del Busto sobre el insulto, heridas y robo, de que los ha acusado y cometieron en el dia 14 de enero del año ultimo passado, entre nueve y diez de la mañana*. [Madrid?: s. n., 1769?].

3668/44
F. 385-392 (imprès): EL INGENIERO ESPAÑOL, Informe sobre un text de Juan Manuel de Porres escrit en defensa dels dos cossos facultatius de l'artilleria i els enginyers contra una calúmnia atribuïda al seu director general interí. Perelló, 8 de febrer de 1761.

3668/45
F. 393-396: PEDRO DE LUCUZE, "*Diferencia entre la sociedad militar establecida en esta villa y las demás academias políticas o sibiles, copiada a la letra del papel que en 2 de diziembre de1758 se paso al Exmo. Sor. Dn. Sevastián de Eslava con título* De examen de la verdad en siglo S. IV, V y VI". Entre 1760 i 1800.

3668/46
F. 397-404: PEDRO DE LUCUZE, "*Logros del travajo que se ha hecho en la Sociedad Militar de Mathemáticas establecida en esta villa des de su erección hasta el presente*". Madrid, 15 d'octubre de 1766.

3668/47
F. 405-408: FRANCESC VILADEMUNT, "*Circunstancias que concurren para que no se pueda estimar por completa y satisfactoria la sentencia pronunciada en 9 de agosto del corriente año, en la causa seguida por Juan Poura ... contra la persona de Dn. Vizente Calderó y Valmaña en calidad de bayle de la villa de San Pol de Mar, respecto no solo haver procedido como privada persona y en desagravio de justos particulares resentimientos y sin asesor ni guardar orden jurídico, sino por la mortificaciones ...*". Barcelona, 30 d'octubre de 1787.

3668/48
F. 409-412: PRAT I ESTANY, "*Pro Illmo. Capitulo Tarraconensi super questione amortisationis contra communitatem presbiterorum ville de Alcover*". 24 de novembre de 1770.

3668/49
F. 413-418: "*Pro illustri ad^m^ D. Praecentore sanctae ecclesiae cathedrali Barcinonensi una cum reverendo doctore Francisco Riu, presbitero et rectore parochialis ecclesiae de Capellades in causa appellationis per eos interpositae contra procuratorem Curiae episcopalis Barcinonensis a sententia die 19 desembris anni proximi efluxi 1760 lata per illustrum vicarium generalem Barcinonensis episcopi qua declaratum extat vicariam ecclesiam parochialis Sanctae Eulaliae de Provinciana non esse pleno iure unitam praecentoriae numoratae adeoque conferendam esse per concursum contrarium pretendentibus dictis illustri praecentor et doctore Riu*". Barcelona, 2a meitat del segle XVIII (posterior a desembre de 1760).

3668/50
F. 419-428: TEIXIDOR I DE LLAURADOR, "*Breve jurídica respuesta a las dudas que el Muy Illre. Señor juez de la Audiencia Académica dio en el pleyto de pocessorio sumaríssimo movido por dicho prior y colegio contra Anastasio Jordá de Lérida*". Ambrosi Copons i Fita, prior del Col·legi de Nostra Senyora de l'Asumpció de la ciutat de Cervera. Al marge del f. 419: "Respuesta dada por el Dr. Texidor y de Llaurador a las dudas que anteceden entregada en 18 de agosto de 1761".
Amb anotacions marginals.

3668/51
F. 439-436: RICARDO MINGUELLA, "*Resposta als duptes proposats interinformandum en la causa de Joseph Escardo ... contra Joseph de Salvador a relació del noble Sr. Dn. Joseph de Claver meritissim senador*". Actuari: Francisco Copi i Comes. 1 d'octubre de 1703.

3668/52
F. 437-443: "*Sententia en favor de la Iglesia de Termens; es primera*". Incipit: "Don Josephus Franciscus de Alos y de Rius J. V. B. Index subdelegatus ad omnes causas civiles Regii tribunalis sequesdrorum et confiscationum Principatus Cathalonia et eo nomine tanquam index ordinarius jurisdictionis civilis, et temporalis villa terminorum ...". 2a meitat del segle XVIII.
Amb anotacions marginals amb referència a les fonts.

Estat de conservació: Taques d'humitat

3668/53
F. 444-450: "*Sententia en favor de la Iglesia de Térmens; es segona y en esta s'acaba la causa.*" A continuació "De Solanes". 2a meitat del segle XVIII.
Estat de conservació: Taques d'humitat.

3668/54-58
"*Copias simples de varios asuntos*". Títol al f. f. 460v.

3668/54
F. 451-452: FRANCISCO ANTONIO DE ECHAVARRI, CONDE DE RICLA, Sol·licitud d'ajut econòmic per la província d'Àlava. Al marge del f. 451 "Còpia". Madrid, 19 d'abril de 1773.
3668/55
F. 453-456: PEDRO ESCOLANO DE ARRIETA, FELIP DE CABANES, Comunicat relatiu a l'ordre circular de la Sala del Crimen de la Reial Audiència sobre les pragmàtiques que prohibeixen les armes blanques per adaptar-la a les circumstàncies actuals, i a l'espera que el Consell pregui una resolució sobre el tema. Al f. 453, "còpia". Madrid, 20 de juny de 1778.
Amb alguna esmena.

3668/56
F. 457-458: ANTONIO DE VILALBA, JUAN DE HERRERA, JORGE DE PUIG, JOSÉ ANTONIO CORONADO, VENTURA DE FERRER, MIQUEL DE MAGAROLA, JUAN GABRIEL TENREIRO, IGNACIO NÚÑEZ DE GASNA, Comunicació conforme el comandant general de Catalunya ha tramès ofici al regent interí per tal que s'advertís a la Sala del Crimen que es suspengués la distribució de la circular relativa a la prohibició de les armes blanques. Barcelona, 27 de maig de 1778.

3668/57
F: 459-460: JOSÉ GARCIA RODRÍGUEZ, "*Extracto de la acordada q[u]e con fecha de 10 de junio se comunicó por el Sr. Dn. Joseph García Rodríguez, fiscal de Consejo, al governador de la Sala del Crimen que se reduce a lo que se sigue*". Dictamen sobre la disconformitat en la manera de procedir de la "Sala del Crimen". 1778.
F. 460 en blanc.

3668/58
F. 461-462: JOSÉ GARCIA RODRÍGUEZ, Carta a S. M. sobre les actuacions de la Sala del Crimen de la Reial Audiència en perjudici de les pròpies facultats com a comandant general del Principat de Catalunya. Barcelona, 27 de maig de 1778.

3668/59
F. 463 (imprès): CATALUNYA. REIAL AUDIÈNCIA, *Don Bernardo Ô-Conor, señor de Ophalia, ... comandante general del Exercito, y Principado de Cataluña, y presidente de su Real Audiencia, etc., Por quanto a mas de las ordenes que tenemos dadas para el alivio del Principado, y de esta capital, enterado el real acuerdo de la novedad acahecida, y junto en este*

día por los avisos que hemos pasado a su regente, y fiscales nos acaba de consultar lo que ha deliverado juntas las tres salas ...". Al marge: "Suspenció del allistament y sorteix" [Barcelona?: s. n., 1773?].

Ms. 3668-II
Vol. II. 48 documents, majoritàriament impresos. 1789-1792.

3668/60
F. 1-13 (imprès): *Pompa fúnebre y solemnes exequias que la Real Junta Particular y Consulado de Comercio del Principado de Cataluña consagró a la memoria de su amado rey y singular bienhechor el señor don Carlos Tercero (que está en la gloria) el día 15 de enero de 1789*. Barcelona: por Francisco Suriá y Burgada ..., [1789?].

3668/61
F. 14-105 (imprès): REAL SEMINARIO DE NOBLES DE MADRID, *Exercicios literarios de rudimentos, syntaxîs, propiedad latina, filosofía, matemáticas, lengua griega, francesa, inglesa, geografía, y historia, que se han de tener en el Real Seminario de Nobles de esta Corte los días* [espai en blanc] *de* [espai en blanc] *de 178* [espai en blanc] *por la mañana a las* [espai en blanc] *por la tarde a las* [espai en blanc]. Madrid: por D. Joachîn Ibarra ..., 1780.

3668/62
F. 106 (imprès): *En este infeliz tiempo, en que trastornado generalmente el Reyno de Francia, ni oye la voz de la religión, ni atiende a los derechos de la soberanía, y en que nuestro augusto monarca, lleno de los mayores cuydados, aplica todos sus desvelos a este importantísimo objeto y a la seguridad y conservación de sus vasallos tomando con inponderable actividad y dispendio de su Real Hacienda las providencias mas eficaces a resistir las invasiones que podemos temer y a asegurar nuestras personas y bienes de los insultos y daños que nos amenazan ...* [S. l.: s. n., 179.?].

3668/63
F. 107-108 (imprès): *Plan del Exercito de Su Magestad destinado a la raya de Francia*. [Barcelona]: véndese en la Librería de la Viuda Piferrer, administrada por Juan Sellent, [ca. 1790].

3668/64
F. 109-110 (imprès): *Estado de los buques de guerra armados hasta 28 de mayo de 1793, con expresión de sus comandantes, cañones, y tripulaciones*. [Barcelona]: véndese en la librería de la viuda Piferrer, administrada por Juan Sellent, [1793 o posterior].

3668/65
F. 111-114 (imprès): JUNTA DE COMISSIONATS DE L'AJUNTAMENT I CLASSES (BARCELONA), *Señor, La ciudad de Barcelona representada por la Junta de Comisionados de su Ayuntamiento, nobleza, religión de San Juan, comercio, colegios, gremios y fábricas, al mismo tiempo que está gozosa de ver como todos sus moradores, compitiendose en el ardor de su celo, emplean útilmente los brazos para cooperar a las gloriosas empresas de V. M, ha procurado discurrir qual podria ser el servicio mas propio de las actuales circunstancias y en que me resplandeciera la gratitud y fidelidad de un pueblo que cuenta el número de sus grandes beneficios por el de las providencias que debe a V. M. y a su augusto padre ...* [Barcelona?: s. n., 1793?].

3668/66

F. 115-116 (imprès): MANUEL DE GODOY, príncipe de la Paz, *Excmo. Señor, Entre los dias de mayor júbilo y pública satisfacción contará esta ciudad aquel en que anunciándosela por la Junta Comisionada la honorífica carta de V. Exc. de veinte y nueve de abril ultimo, entendió el pueblo de Barcelona la benignidad y distinción con que habian sido admitidas por S. M. sus leales ofertas ...* [Madrid?: s. n., 1793?].

3668/67
F. 117-118 (imprès): GABINO DE VALLADARES, bisbe de Barcelona,. *Nos Dn. Gavino de Valladares y Mesía, por la gracia de Dios, y de la Sta. Sede Apostólica Obispo de Barcelona, del Consejo de S. M. &c. a los RR. curas parrocos, confesores, y predicadores, así seculares, como regulares, y demás personas eclesiásticas de esta nuestra diócesis, y a los fieles del estado secular de ella, a quienes pertenezca: salud en el Señor. Con fecha de 10 de noviembre ultimo nos dice el Excmo. Señor Conde de Floridablanca que por personas de mucha autoridad, zelo, y doctrina, eclesiásticas seculares, y regulares se han representado al Rey los daños gravísimos que causan en las conciencias de sus vasallos las proposiciones copiadas al fin de su carta, y esparcidas en varios libros ...* [Barcelona?: s. n., 1788?].

3668/68
F. 119-125 (imprès): FRANCESC ARMANYÀ, bisbe de Tarragona, *Don Fr. Francisco Armañá por la gracia de Dios de la Santa Sede Apostolica arzobispo de la Santa Metropolitana Iglesia de Tarragona ... a los reverendos plebano, retores, vicarios, comunidades, beneficiados, capellanes, y a todos los amados fieles de nuestra diócesis, salud en el Señor. Faltaría, hermanos carísimos, no solo al gravísimo cargo de mi oficio ...* [Tarragona?: s. n., 1786?].

3668/69
F. 126-127, 129-131 (imprès): GIUSEPPE GOUFFRE, *Illustrissimo signore, Essendo per morte del venerando Gr. priore di Catalogna Fr. D. Francesco de Cahors vacata la Commenda di Barcellona, su questa nella smutizione seguita, nel Vener. priorato li 8 aprile di questo corrente anno 1767 domandata dal commendatore Fr. D. Nicolò de Puigdorfila per mezzo del suo procuratore commendat. Fr. D. Antonio Desbrull a titolo di suo primo miglioramento, lasciando la Commenda di S. Lorenzo, che dal medesimo viene rimorchiata, e precedentemente in altra smutizione domandata collo stesso titolo di primo suo miglioramento, in occasione d'aver rinunciato la Commenda di Selma ...* (S. l.: s. n., 1767?).

366/70
F. 128: MENVILLE, "*Memoria para el Sr. Comendador Sr. Dn. Nicolas de Puigdorfila*". A la fi: "Questo e il mio sentimento per la verità salvo ogni altro miglior parere e dato in Malta 23 maggio 1767. L'avvocato Menville". [1767 o posterior].
1 f. pleg.

3668/71
F. 132-136, 141-146: JOSEP GREGORI, *abat de Banyoles*, "*Cataluña bajo la dominación francesa, antes de la soberanía de sus condes, se governó por las leyes de los Godos: discurso académico*". Barcelona, 26 d'abril de 1788.

3668/72
F. 137, 140: Text sobre la procedència i obligacions legals dels catalans del Rosselló. En francès. Incipit: "Les catalans sont naturalisés Roussillonois et viceversa. Les Roussillonois sont naturalisés catalans en vertu de plusieurs articles du Traité des Pyrénées et surtout par l'article 55 et suivans …". 1766 o posterior.

3668/73
F. 138-139: Paràgrafs 54 i 55 d'un document sobre el Tractat dels Pirineus relatius a indult general per a la restitució dels béns a tots els perseguits durant els anys de la sublevació catalana. En castellà. 2a meitat del segle XVIII.

3668/74
F. 147-154: ESTATS UNITS D'AMÈRICA, "*Conventions des Etats Unis d'Amérique. Donné en convention de consentement unanime des Etats presens le 17 sept. 1787 et la douzieme année de l'indépendance des Etats Unis d'Amérique*". 1787 o posterior.
Amb notes a peu de pàgina.

3668/75-80
Recull de plans de la Junta de Caritat. 1788.

3668/75
F. 155-156 (imprès): JUNTA DE CARIDAD (BATEA), *Plan, que forma la Junta Económico Política de Caridad erigida con autoridad superior en la villa de Batea con arreglo a lo prevendio en sus ordenanzas, de las cantidades que se han recogido desde el primero de octubre del año pasado 1787, hasta el dia 6 de diciembre de 1788, que es el segundo de la Junta ...* [Batea?: s. n., 1788?].

3668/76
F. 157 (imprès): JUNTA DE CARIDAD (MADRID), *Trimestre, que forma la Junta General de Caridad, en virtud de la orden del Consejo de quatro de setiembre de este año, de las cantidades que han recogido de limosna las sesenta y quatro diputaciones de barrio en que está dividido Madrid, lo que cada una ha distribuido en socorro de jornaleros desocupados, enfermos, convalecientes y otros verdaderos pobres, y la existencia que tienen para los mismos fines ...* [Madrid?: s. n., 1778?].

3668/77
F. 158 (imprès): JUNTA DE CARIDAD (MADRID), *Plan, que forma la Junta General de Caridad, en virtud de ordenes de S. M. comunicadas por el Consejo, de las cantidades que quedaron del trimestre anterior, las que se han recogido de limosnas en las sesenta y quatro diputaciones de barrio en que está dividido Madrid, lo que cada una ha distribuido en socorro de jornaleros desocupados, enfermos, convalecientes y otros legítimos pobres, y la existencia que tienen para los mismos fines ...* [Madrid?: s. n., 1780?].

3668/78
F. 159-160 (imprès): JUNTA DE CARIDAD (POBLA DE MASSALUCA), *Plan, que forma la Junta de Caridad de la villa de la Puebla de Masaluca, con arreglo a lo prevenido en sus ordenanzas, de las cantidades que se han recogido desde primero de agosto dia de su establecimiento hasta primero de diciembre de este año, que comprehende el primer quadrimestre, de las distribuidas en socorro de enfermos, convalecientes, impedidos y otros legítimos pobres, y la existencia que tienen para los mismos fines con expreción del destino dado por menor a las limosnas*. [Puebla de Masaluca?: s. n., 1787?].

3668/79
F. 161 (imprès): JUNTA DE CARIDAD (BATEA), *Plan, que forma la Junta de Caridad de la villa de Batea erigida con autoridad superior; con arreglo a lo prevenido en sus ordenanzas, de las cantidades que se han recogido, desde el 14 de enero, dia de su establecimiento, hasta 30 de setiembre de este año, que forma el primero de la Junta ...* [Batea?: s. n., 1787?].

3668/80
F. 162-164 (imprès): JUNTA DE CARIDAD (BATEA), *Plan, que forma la Junta Economico-Pilítica [sic] de Caridad erigida con autoridad superior en la villa de Batea, con arreglo a lo prevenido en sus ordenanzas, de las cantidades que se han recogido desde el dia seis de diciembre de 1788 que es el tercero de la Junta ...* [Batea?: s. n., 1789?].

3668/81
F. 165-166 (imprès): JUNTA DE COMERÇ, *La Real Junta de Comercio de este Principado, ocupada siempre del deseo de promover el uso de las máquinas, que facilitando a los artefactos la baratura y perfección que conviene, quiten o minoren el consumo que logran los extrangeros con grave daño de nuestras fabricas, que es de su instituto fomentar; ha dispuesto que desde hoy, y por el tiempo de seis meses, se tenga de manifiesto y corriente en su Casa Lonja una maquina de hilar estopa de seda, lino, cáñamo, estambre y lana ...* [Barcelona?: s. n., 1792?].

3668/82
F. 167-168 (imprès): REIAL ACADÈMIA DE MEDICINA DE BARCELONA, *Junta pública de la Real Academia de Medicina Práctica de Barcelona, celebrada en 27 de febrero de 1792*. [Barcelona?: s. n., 1792 o posterior].

3668/83
F. 169 (imprès): SOCIEDAD ECONÓMICA DE AMIGOS DEL PAÍS DE TARRAGONA, *Premios que ofrece la Real Sociedad Económica de Tarragona para distribuir en la primera Junta General que se celebre despues de la fiesta de Santa Tecla de este año 1788*. [S. l.: s. n., 1788?].

3668/84
F. 170-171 (imprès): REIAL ACADÈMIA DE MEDICINA DE BARCELONA, *Junta pública de la Real Academia de Medicina Práctica de Barcelona celebrada en 25 de febrero de 1793*. [Barcelona?: s. n., 1793 o posterior].

3668/85
F. 172 (imprès): SOCIEDAD ECONÓMICA DE AMIGOS DEL PAÍS DE TARRAGONA, *Premios que ofrece la Sociedad Económica de Tarragona para distribuir en la primera Junta General, que se celebre despues de la fiesta de Santa Tecla de este año 1789*. [S. l.: s. n., 1789?].

3668/86
F. 173-181 (imprès): UN MONGE DE POBLET, *Breve relación del principio, progresos y ocurrencias del pleyto suscitado y seguido en el Real Consejo de Hacienda por el Concejo, Justicia, Regimiento y sesenta y siete vecinos de la villa de Menargues en el Principado de Cataluña y el fiscal de la Real Hacienda contra el abad y monges del Real Monasterio Cisterciense de Santa María de Poblet en el mismo Principado sobre incorporación, o tanteo de dicha villa, jurisdicción, diezmos y demas derechos enagenados a dicho monasterio con pacto de retro ...* [Poblet?: s. n., 1793?].

3668/87
F. 182-196 (imprès): FRANCISCO FERRÉS, *Manifestación de los derechos, costumbres, y prerogativas de la Comunidad de prior, canónigos, y beneficiados de la Iglesia Colegiata de San Jayme de la villa de Calaf, obispado de Vich, presentada a nombre de dicha comunidad, al Ilustríssimo, y Reverendíssimo Señor Arzobispo de Tarragona ...* Vich: en la oficina de Margarita Morera Viuda, administrada por Juan Dorca ..., [1769 o posterior].

3668/88
F. 197-204 (imprès): ANTONI DE PLANELLA I CRUÏLLAS, *abat de Sant Esteve de Banyoles*, *Excel[entisi]mo Señor, Don fray Antonio de Planella y Cruillas, de la orden de San Benito,*

abad del Monasterio de San Estevan de Bañolas, y señor de aquella villa, dize, que noticioso de que el Syndico della, puso en mano del Rey Nuestro Señor (Dios le guarde) dos memoriales, uno impresso, y otro manuscrito, cuyo co[n]tenido se encaminava a querer justificar algunas quexas que dezía tener de su señor, tocantes al govierno y administración de justicia con aquellos vasallos, y que Su Magestad en real despacho de doze de deziembre, proximo passado, mandava que V. Exc. le informara de la verdad ... [17--?].

3668/89
F. 205 (imprès): *Festeggiandosi il glorioso nome della Ser. Sig. Principesa delle Asturie D. Maria Luigia di Borbon nel teatro della M. I. Citta di Barcellona col dramma intitolato Ulisse trionfator di Circe*. Barcelona: por Francisco Genéras ..., [ca. 1760].

3668/90
F. 206-209: REAL AUDIÈNCIA, Declaració sobre el Real Acuerdo a instància del fiscal Jaume Maria de Espinosa per a l'establiment dels serenos a Barcelona. Signen: Francisco Antonio de Zamora, Epifanio Fortuny, Antonio Francisco de Tudó i Agustín del Castillo. Barcelona, 10 de febrer de 1786.

3668/90
F. 210 (imprès): ESGLÉSIA CATÒLICA. CONGREGATIO SACRORUM RITUUM, *Decretum Barcinonensis beatificationis & canonizationis venerabilis servi Dei Josephi Oriol, presbyteri beneficiati Ecclesiae Parochialis S. Mariae de Pinu, super dubio an constet de virtutibus theologalibus fide spe & charitate in Deum & proximum ...* [Romae?: s. n., 1790?].

3668/92
F. 211-215 (imprès): CONFRARIA DE FORNERS I FLEQUERS (BARCELONA)*, Señor. La utilidad publica para los alimentos de la vida humana establecio en la ciudad de Barcelona en el tiempo antiquissimo dos Cofadrias...* [Barcelona?: s. n., posterior a 1701].

3668/93
F. 216-241 (imprès): *De veritate diplomatum Ven. Monasterii S. Mariae de Populeto ordinis cisterciensis dissertatio historica chronologico-critica*. Romae: ex typographia Rev. Camerae Apostolicae, 1748.

3668/94
F. 242-255 (imprès): ESGLÉSIA CATÒLICA. INNOCENCI XIII, *Papa*, *Sanctissimi D.N.D. Innocentii divina providentia Papae XIII Apostolicae litterae super ecclesiastica disciplina in Regnis Hispaniarum*. Romae: se hallarà en Barcelona: en casa de Juan Piferrer ..., 1723.

3668/95-100
Recull d'impresos de la Inquisició.

3668/95
F. 256-261 (imprès): INQUISICIÓ (ESPANYA), *Nos Don Agustin Rubín de Cevallos por la gracia de Dios y de la Santa Sede Apostólica obispo de Jaén ... é inquisidor general en todos los reynos y señoríos de S. M. C. &c, a todos los fieles christianos de qualquiera grado y condición que sean, salud y verdadera felicidad en el Señor. Hacemos saber, que habiendo visto y leído con la más profunda meditación muchos y varios papeles anónimos, que se han impreso, en cuyas expresiones se descubría un lenguage libertino ...* [Barcelona?: s. n., 1789?].

3668/96
F. 262-185 (imprès): INQUISICIÓ (ESPANYA), *Nos Don Agustin Rubín de Cevallos por la gracia de Dios y de la Santa Sede Apostólica obispo de Jaén, inquisidor general en todos los reynos y señoríos de S. M. C. y de su Consejo, &c, Hacemos saber a todas y qualesquiera personas, así eclesiásticas como seglares, exentas o no exentas, de qualesquier estado, orden o dignidad que sean, vecinos, moradores o habitantes en dichos reynos y señoríos y a qualquiera de vos, como por el Excelentísimo Señor D. Diego de Arce Reynoso, inquisidor general que fue, se mandó publicar y publicó un decreto del señor Alexandro Papa VII de feliz memoria, expedido en la Congregación de la Santa y General Inquisición en Roma a 8 de julio del año pasado de 1660...* [Barcelona?: s. n., 1788?].

3668/97
F. 266-269 (imprès): INQUISICIÓ. TRIBUNAL PROVINCIAL (BARCELONA), *Nos los inquisidores apostólicos contra la herética pravedad y apostacía, &c a todas y qualesquier personas de qualquier estado, grado, condición, preeminencia o dignidad que sean, esentos o no esentos, vecinos y moradores, estantes y habitantes en las ciudades, villas y lugares de este nuestro distrito ... Sabed que a nuestra noticia ha llegado haberse escrito, impreso y divulgado varios libros, tratados y papeles, los quales mandamos prohibir ò expurgar respectivamente, como aquí se expresa ...* [Barcelona?: s. n., 1789?].

3668/98
F. 270-273 (imprès): INQUISICIÓ. TRIBUNAL PROVINCIAL (BARCELONA), *Nos los inquisidores apostólicos contra la herética pravedad y apostasía, &c a todas y qualesquier personas de qualquier estado, grado, condición, preeminencia o dignidad que sean, esentos o no esentos, vecinos y moradores, estantes y habitantes en las ciudades, villas y lugares de este nuestro distrito ... Sabed, que a nuestra noticia ha llegado haberse escrito, impreso y divulgado varios libros, tratados y papeles, los quales mandamos prohibir ò expurgar respectivamente, como aquí se expresa ...* [Barcelona?: s. n., 1789?].

3668/99
F. 274-277 (imprès): INQUISICIÓ. TRIBUNAL PROVINCIAL (BARCELONA), *Nos los inquisidores apostólicos contra la herética pravedad y apostasía, &c a todas y qualesquier personas de qualquier estado, grado, condición, preeminencia o dignidad que sean, esentos o no esentos, vecinos y moradores, estantes y habitantes en las ciudades, villas y lugares de este nuestro distrito ... Sabed que a nuestra noticia ha llegado haberse escrito impreso y divulgado varios libros, tratados y papeles, los quales mandamos prohibir o expurgar respectivamente, como aquí se expresa ..* [Barcelona?: s. n., 1790?].

3668/100
F. 278-281 (imprès): INQUISICIÓ. TRIBUNAL PROVINCIAL (BARCELONA), *Nos los inquisidores apostólicos contra la herética pravedad y apostasía &c a todas y qualesquier personas de qualquier estado, grado, condición, preeminencia o dignidad que sean, exentos o no exentos, vecinos y moradores, estantes y habitantes en las ciudades, villas y lugares de este nuestro distrito ... Sabed que a nuestra noticia ha llegado haberse escrito, impreso y divulgado varios libros, tratados y papeles, los quales mandamos prohibir o expurgar respectivamente, como aquí se expresa ...* [Barcelona?: s. n., 1793?].

3668/101
F. 282-287 (imprès): ESGLÉSIA CATÒLICA. CONGREGATIO SACRORUM RITUUM, *Sacra Rituum Congregatione ... Card. Marefusco Valentina beatificationis, & canonizationis ven. servi Dei patris Gasparis de Bono sacerdotis prosessi ordinis minimorum S. Francisci de Paula: novissima positio super virtutibus complectens factum concordatum cum supplici libello*. Romae: ex typographia Reverendae Camerae Apostolicae, 1778.

3668/102
F. 286-287 (imprès): ESGLÉSIA CATÒLICA. CONGREGATIO SACRORUM RITUUM, *Valentina beatificationis et canonizationis ven. servae Dei sororis Josephae Mariae a S. Agnete vulgo Ines de Beniganim sancti monialis professae ordinis eremitarum excalceatorum S. Agustini: nova positio super miraculis*. Romae: Typis Guerra et Mirri, 1884.

3668/103
F. 288 (imprès): Portada de l'obra *Historia oriental de las peregrinaciones de Fernán Méndez Pinto portugués, adonde se escriven muchas y muy estrañas cosas que vio y oyó en los reynos de la China, Tartaria, Sornao, que vulgarmente se llama Siam, Calamiñam, Peguu, Martauan, y otros muchos de aquellas partes orientales, de que en estas nuestras de Occidente ay muy poca o ninguna noticia* ... En Valencia: en casa de los herederos de Chrysóstomo Garriz, por Bernardo Nogues ...: a costa de Iuan Sonzoni y Benito Durand ..., 1645.

3668/104
F. 289-292 (imprès): GREMI DE CORREDORS D'ORELLA DE VALÈNCIA, *Señor, El Síndico del Oficio de Corredores de Oreja, u de Lonja de la ciudad de Valencia, digo, que para merecer la gracia que tengo suplicada a V. Magestad de la erección de dicho oficio en Colegio han precedido los informes de la ciudad, y Real Audiencia de Valencia* ... [València?: s. n., posterior a 1653].

3668/105
F. 293-294 (imprès): FELIP MARTÍ, *Alegación en hecho y drecho por Phelipe Martí, antes don Vicente Deona y Agramunt, con el capitán don Bartolomé Deona, Joseph María Deona, Felicia Deona, Constança Deona y Gaspar Regal sobre la succesión del mayorazgo y fideicomisso perpetuo que fundó Phelipe Martí y bienes recayentes en aquel*. Valencia: en la Imprenta de Antonio Bordazar, 1715.

3668/106
F. 295-298 (imprès): FELIP MARTÍ, *Alegación en hecho y drecho por Phelipe Martí, antes don Vicente Deona y Agramunt, con el capitán don Bartolomé Deona, Joseph Maria Deona, Felicia Deona, Constança Deona y Gaspar Regal sobre la succesión del mayorazgo y fideicomisso perpetuo que fundó Phelipe Martí y bienes recayentes en aquél*. Valencia: en la Imprenta de Antonio Bordazar, 1715.

3668/107
F. 299: Fragment d'una carta adreçada a Manuel de Bofarull per un amic. [S.d].

106 documents en 2 vols. (463, 298 f.). Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó. Títol al llom: "Colección de papeles políticos y curiosos".

Procedència: Compra de la biblioteca de Pròsper de Bofarull; al foli de guarda, exlibris de la biblioteca.

Annex I: Document ingressat en el fons d'arxiu de la Biblioteca de Catalunya

Caixa VII, R. 1555
Albarà de Francesc Gener, fuster, per un taüt. En català. 7 de gener de 1376.

1 f.

Procedència: Llegat Bofarull

Annex II: Document registrat durant la Guerra Civil com a llegat de Francesc de Bofarull, però probablement procedent d'una altra col·lecció

Ms. 2119
Catàleg dels manuscrits en escriptura llatina de la Biblioteca del monestir de San Lorenzo del Escorial. Ordenació topogràfica; les signatures que apareixen responen a les que hi havia a la Biblioteca a finals del segle XIX (a principis del segle XX, la lletra i la xifra inicials van ser invertides per formar les signatures actuals). Finals del segle XIX-inicis del segle XX (entre 1887 i 1903).

4040 f.; 200 x 150 / 150 x 200 mm). Notícies numerades 1-2078 (la numeració de les notícies, inicialment en tinta, ha estat revisada i refeta en llapis). Conservat en 5 fitxers, folrats en tela granat.

Procedència: Llegat de Francesc de Bofarull? Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2625, registrat el 19 de maig de 1938). Podria haver ingressat amb motiu del pas dels llibres de l'Escorial per la Biblioteca de Catalunya, o arran de l'ingrés dels llibres del monestir d'Uclés.

Annex III: Volums de la biblioteca Bofarull ingressats a partir d'altres col·leccions

• Ingressat per llegat de Joaquim Miret i Sans

Ms. 723
GREGORI I, *PAPA*, *Diàlegs*. Traducció al català. Còpia incompleta del manuscrit núm. 101, del segle XIV, de la Biblioteca Provincial de Tarragona, de mà de Manuel de Bofarull. Tarragona, 2a meitat del segle XIX.

66 f.; 155 x 215 mm. Algunes anotacions marginals en llapis. Rúbriques i inicials en vermell, altres en llapis. Enquadernació en mitja pell i paper de guarda de principis del segle XX

Procedència: Donatiu de Joaquim Miret i Sans; al f. 66, nota de Joaquim Miret i Sans "Aquest manuscrit, copiat per D. Manuel de Bofarull, me fou cedit en 1913 per D. Francesch de Bofarull y Sans. Barcelona, decembre de 1916"

Bibliografia: Sant GREGORI, *Diàlegs*, ed. d'A.-J. SOBERANAS (Barcelona: Barcino, 1968) (Els Nostres Clàssics, 97), p. 11.

• Ingressat durant la Guerra Civil amb del fons de Pella i Forgas (Castell de Montesquiu)

Ms. 2440
MANUEL GALADIES, Cartes a Manuel de Bofarull. Amb un imprès (*Recuerdo histórico de la carretera de Barcelona a Vich ... Acompañado de varias observaciones y notas por D. Manuel Galadies*. (Vic: Impr. de Ignacio Valls, setiembre de 1846)). Vic, 28 de setembre-28 de desembre de 1846.

• Ingressats a través de compres a llibreters

- Salvador Babra

Ms. 372
Sermó de sant Nicolau. 1a meitat del segle XIV.

Procedència: Havia pertangut a Joaquim Miret i Sans, a qui hauria estat ofert per Manuel de Bofarull. Una nota d'A.-J. Soberanas al foli de guarda diu: "Proc. probablement del ms. 198 de Ripoll (ACA), coberta posterior, cf. Miret i Sans". Compra al llibreter Salvador Babra (4rt lot).

Ms. 1229
MANUEL MARIÀ RIBERA, "*Tomus primus recopilationis et reductionis substantialis omnium et singularum scripturarum de tempore Comitum Barchinonae ab anno 844 usque ad annum 1705, in praesenti Regio Archivo tum in armariis cum in arcis tum in libris varie dispersarum coordinatarum per R.P.Magtrum. fr. Emmanuelem Marianum Ribera, SJ, Magtrum exprovincialemque Regii Ordinis B^{e} Me de Mercede redemptionis captivorum, speculatorem praesentis Regii Archivi Barchinona*". Als f. 1-35 índex alfabètic, mal relligat. Barcelona, 1er terç del segle XVIII.

Ms. 1230
Recull factici de textos de caràcter històric i literari; inclou papers referents a les guerres napoleòniques al castell de San Ferran de Figueres, documents tramesos a Bofarull, i còpies de documents dels segles XIII-XV de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, algunes de la mà de Pròsper de Bofarull. Principis del segle XIX (ca. 1800-1811).

- ***Josep Porter***

Ms. 1697
FRANCESC DE BOFARULL I SANS, "*Violant de Bar*". Primer terç del segle XX.

196 f. (numeració d'origen 182 f.); diverses mesures. Escrit al damunt de formularis de la casa "Antonio Puig y Cª, S. en C." i de fragments de folis d'una llibreta de comptabilitat. Dues mans (f. 1-43, i f. 44-196), una de les quals de Francesc de Bofarull, amb esmenes i cancel·lacions. Notes a peu de pàgina o a l'envers del foli. Enquadernació en mitja pell i tela verdes del segle XX (BC).

Bibliografia: M. JIMÉNEZ SUREDA, *Crist i la història: els inicis de la historiografia eclesiàstica catalana en el seu context europeu* (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2014), p. 378.

73.
Josep Carreras i Coronas (família Carreras)
Compra / Guerra Civil
1908, 1936 i 1937

Josep Carreras d'Argerich (1790-1863), notari barcelonès, feu fortuna gràcies a la seva tasca com a administrador del patrimoni de famílies nobiliàries com els Garma, els Sarriera o els Amat; el 1835 adquiria al marquès de Castellbell, hereu de Manuel Amat i de Junyent, el Palau de la Virreina, que esdevingué la seva residència principal. Carreras hi instal·là la seva col·lecció d'art i la seva important biblioteca, que a mitjan segle XIX comptava amb vora 15.000 volums, els més importants dels quals foren descrits en un catàleg publicat el 1849[925]. Entre ells figuraven alguns volums procedents de la biblioteca de Pere Antoni d'Aragó, ben identificables per la seva característica enquadernació en pell granat amb un superlibris heràldic; havien pertangut al monestir de Poblet, la biblioteca del qual fou en bona part saquejada i dispersada arran de la desamortització de Mendizabal.

Els seus fills, Josep, Baldiri i Joaquim Carreras i Xuriach, invertiren una part de la fortuna familiar en la banca i en les societats d'assegurances, en les quals coincidiren amb els grans noms de la noblesa i l'alta burgesia barcelonesa de l'època (els marquesos de Palmerola, de Ciutadilla, de Camps o de Montoliu, Eusebi Güell i Bacigalupi, Ferran de Delàs o Ramon de Ciscar). Hereus del Palau de la Virreina, els dos germans grans, Josep (1832-1915) i Baldiri, que havien sostingut respectivament les seves tesis en medicina i jurisprudència el 1856, foren personatges reconeguts en la societat civil i membres d'acadèmies i societats erudites. Baldiri fou nomenat el 1884 regidor de Barcelona, i el 1885 senador o diputat; el desembre de 1909 va ingressar a la Societat Econòmica de Amics del País de Barcelona, en la mateixa sessió en què hi entraven personalitats com Guillem M. de Brocà, el comte de Sert, Manuel Girona o Lluís Marià Vidal i Carreras.

El 1908 Baldiri Carreras i Xuriach vengué a l'IEC, per a la biblioteca que tot just començava, un manuscrit excepcional de la Crònica de Muntaner, objecte d'un dels primers plens de l'Institut (ms. 4). Va ser presentat per Massó com a un avançament pel que havia de ser la futura Biblioteca Catalana, alhora que suggeria que se'l preservava així "d'una desaparició immediata" (cosa que deixa entendre que potser hi havia altres pretenents estrangers). El llibre, que havia pertangut a la biblioteca de Pere Antoni d'Aragó, s'oferia inicialment pel preu de 3500 ptes, que es van deixar finalment en 3000. La transacció es va fer a través del llibreter Salvador Babra, que signa el rebut de venda.

[925] *Noticia de los objetos artísticos y bibliográficos que contienen las colecciones de José Carreras de Argerich, redactada a consecuencia de lo que indica Don Antonio de Bofarull en su publicación titulada Guía cicerone de Barcelona* (Barcelona: Imp. de J. M. Grau, 1849).

Sembla versemblant que d'altres volums importants anessin deixant la biblioteca Carreras a les primeries del segle XX[926]. En tot cas, en esclatar la Guerra Civil la col·lecció pertanyia al fill de Josep, Josep Carreras i Coronas, que va haver de deixar el Palau de la Virreina, ocupat per l'Institut Maurín del POUM. Rubió havia volgut recuperar-la a l'inici de la guerra, però es trobà amb l'oposició del POUM, que volia instaurar-hi una biblioteca amb els llibres propis i de diferents confiscacions (*vid.* **POUM**). Arran de la caiguda en desgràcia del partit i de la instal·lació de la Policia, i posteriorment del Banc d'Espanya, al Palau, Rubió intentà recuperar la biblioteca patrimonial i altres biblioteques confiscades, com la de la revista *Ibérica*. Una nota de Jordi Rubió de 4 de novembre de 1937 informa que el governador del Banc d'Espanya –en aquell moment Lluís Nicolau d'Olwer–, "al posesionarse de dicho edificio", havia resolt que, efectivament, els llibres fossin lliurats al Servei de Biblioteques de la Generalitat. El registre d'un conjunt de manuscrits, establert el 5 i 18 de novembre de 1937, indica que la col·lecció ingressà efectivament a la BC; entre els libres registrats hi havia el catàleg fet establir per Carreras d'Argerich el 1846, un llibre procedent de l'arxiu dels Garma, i un parell de volums de cròniques catalanes.

Tot sembla indicar que el gruix de la biblioteca abandonà en aquell moment el Palau; però és possible que alguns llibres quedessin encara a l'edifici. El maig del 1938, mig any després del lliurament fet en el moment de l'ocupació del Palau de la Virreina pel Banc d'Espanya, tres peces manuscrites són inscrites al registre de manuscrits com a donatiu de la mateixa procedència; una d'elles, datada de 1834, és el passaport d'un dels membres de la família Carreras, i els altres són documents de tipus històric que lliguen amb alguns dels grans temes de la col·lecció. És més que probable que aquests documents haguessin format part de la biblioteca Carreras, i que fossin trobats més tard pel governador del Banc. Ingressaren també a la Biblioteca, en un moment no determinat entre el 1937 i el 1938, una selecció dels manuscrits i impresos gòtics pertanyents tots ells a la biblioteca del virrei, que foren llistats per Pere Bohigas sota el títol "Dipòsit Carreras"; per alguna raó, aquests volums –com alguns d'altres col·leccions– no foren registrats.

Un cop acabada la guerra, a finals de desembre de 1939, Ferran Valls i Taberner –aleshores delegat del Servicio de Recuperación Bibliográfica– autoritzà la devolució de l'arxiu i la biblioteca que es trobaven a Pedralbes a Josep Carreras i Coronas. Tot i que el Palau de la Virreina pertanyia a la família, havia estat ocupat justament pel Servei de Recuperació franquista, i Carreras no hi residia; potser per aquesta raó la recuperació no va ser immediata, ja que per hostatjar tota la documentació calia un espai important. L'arxiu i una part dels llibres que es trobaven a Pedralbes foren retornats els desembre de 1940, mentre que 241 llibres que es trobaven a la Biblioteca ho eren el novembre de 1941, en concepte de primer lliurament. Ara bé, no consta que n'hi hagués cap altre, ni que hi hagués una reclamació posterior. Els manuscrits ingressats, tant els que havien estat registrats com els que no ho havien estat, romangueren a la Biblioteca,

[926] La traducció de Francesc Alegre de la Primera guerra púnica de l'Aretí, que es trobava el 1849 a la biblioteca Carreras, és ara a la Hispanic Society de Nova York, Ms. HC387/43217; altres manuscrits que figuraven al llistat establert per Bofarull i que no van ingresar a la BC no s'han pogut localitzar.

on després d'un cert temps foren posats a l'abast del públic. El Palau de la Virreina pertangué a la família Carreras fins al 1944, en què va ser adquirit per l'Ajuntament.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-768 – Relació detallada de les experiències de la família Carreras a la Virreina duran la Guerra Civil, i reclamació de béns i llibres que foren extrets del Palau de la Virreina, signada per Eusebi Carreras. 31 de gener de 1939.

ACA, Cultura 2025/9, doc. 198 – Reclamació de l'arxiu de la família Carreras, signada per Josep Carreras Coronas. 14 de desembre de 1939.

AIEC, Actes AGP, 1908 (1) – Acta del ple proposant la compra del manuscrit de la crònica de Muntaner (ms. 4). 11 d'abril de 1908.

AIEC, DGE 1 – Resum comptable de les adquisicions per a la Biblioteca de l'Institut d'Estudis Catalans.1908.

AHBC, 124/32 – Devolució de la biblioteca i de l'arxiu de la família Carreras (monestir de Pedralbes). Desembre de 1940.

AHBC, 126/54 – Recuperació de les col·leccions del Palau de la Virreina, que havia estat ocupat pel POUM. 21 de juny-16 de desembre de 1937.

AHBC, 127/40 – Pere Bohigas, "Carreras de la Virreina", llista de manuscrits i impresos rars ingressats durant la Guerra Civil. [Ca. 1939-1940].

AHBC, 331/7, doc. 3 – Ferran Valls i Taberner, Autorització de recollida de l'arxiu de la família Carreras. 14 de desembre de 1939.

AHBC, 332/C-Carreras – Rebut de recollida de la biblioteca Carreras. 15 de novembre de 1941.

AHBC, 494/1 – Pere Bohigas, "Dipòsit Carreras", Llistat de manuscrits dipositats de la Biblioteca Carreras. [Ca. 1937-1938].

ANC, 1-584 – Fons de la família Carreras.

ANC, 1-T-8365 – Relació de fons confiscats en compliment del Decret de la Generalitat de 4.8.1936. Barcelona, 26 de gener de 1938.

Bibliografia

Anuario del Distrito Universitario de Barcelona. Barcelona, 1887-1888.
(En els volums pertanyents als cursos 1886-1887, 1887-1888 i 1888-1889 Josep i Baldiri constaven tots dos com a vivint a Rambla sant Josep, 31, el Palau de la virreina).

"Biblioteques", *Anuari de l'IEC* 1908, p. 616-620.

Noticia de los objetos artísticos y bibliográficos que contienen las colecciones de José Carreras de Argerich, redactada a consecuencia de lo que indica Don Antonio de Bofarull en su publicación titulada Guía cicerone de Barcelona. Barcelona: Imp. de J. M. Grau, 1849.
(La "Colección bibliográfica" es descriu a les p. 19-140).
http://ddd.uab.cat/pub/llibres/1849/59936/notobjartbib_a1849.pdf, consulta 7 de gener 2025).

BOHIGAS, Pere. "La Sección de Manuscritos de la Biblioteca Central de la Diputación Provincial de Barcelona", *Biblioteconomia* 10 (1946), p. 208-225.

BOHIGAS, Pere. "Més llibres de la biblioteca de Don Pedro Antonio de Aragón". En: *Miscellanea Populetana*, Poblet: Abadia de Poblet, 1966, p. 483-490.

FONT, Francesc. "Palau de la Virreina". En: *Barcelona entre muralles. La Barcelona de la Ciutadella* (http://www.barcelonaentremuralles.com/edificacions.cfm/ID/6005/CAT/palau-virreina.htm, consulta 7 de gener 2025).

"Memòria presentada als excelentíssims senyors President de la Diputació y alcalde de Barcelona per l'Institut d'Estudis Catalans, donant compte dels treballs fets durant l'any 1909", *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans* 1909-1910, p. 9-39.

OLIVER, Jesús M. "La biblioteca de Pere Antoni d'Aragó a Poblet", *Poblet* 21 (2010), p. 60-63.

"Ressenya de la formació de la Biblioteca", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 1 (1914), p. 5-12.

Document ingressat durant el període fundacional (1908)

Ms. 4

RAMON MUNTANER, *Crònica*. Acèfal: comença al f. cccvii, i inclou els capítols 146-298. Al f. 259: "Aquest libra feu an Muntaner e an Clot … Aquest libra sa acaba en l'ayn de que hom comta de la Navitat de nostro Senyor ver Déus del ayn de mcccliii, disapte a xx del mes de juyol". 20 de juliol de 1353.

259 f. (numeració d'origen cccvii-dlxii); 284 x 212 mm. Algunes anotacions marginals d'un erudit del segle XVIII. Espais en blanc al marge inferior de nombrosos folis, probablement per il·lustracions. Caplletres alternades en blau i vermell. Rúbriques i numeració original en vermell. Enquadernació en pell vermella estampada amb ferros daurats del segle XVII, característica dels llibres de Pere Antoni d'Aragó.

Procedència: De la biblioteca de Pedro Antonio de Aragon, d'on va passar al monestir de Poblet; signatures antigues al f. de guarda "Est. 1 D Nuº 1", "Est. 1 C núm. 12", "Est. 3 C 9"; al mateix foli anotacions: "Libro escrito de mano, que contiene de la historia de los sereníssimos reyes de Aragon, y a la fin dice que la hizo Muntaner y en Clot. fue echo a 20 julio de 1353 años", amb correccions menors de la mateixa mà que anota: "Fracmento interesante para la verdadera historia de los reyes de Aragon, escrita por Muntaner y Desclot, concluida en 20 de julio de 1353. Contiene cosas muy curiosas". Havia pertangut a la biblioteca de Baldiri Carreras. (Anuari IEC (1908), p. 618).

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/15083, consulta 7 de gener de 2025).

Estat de conservació: Restes de taques d'humitat als marges, marques d'ús. Alguns forats d'insectes. Restauracions antigues.

Bibliografia: M. MILÀ I FONTANALS, "Lo Sermó de Ramon Muntaner" *Revue des langues romanes* nº 11-12 (1879), p. 218-231; ID., "Lo Sermó de Ramon Muntaner: adició", *Revue des langues romanes* nº 19 (1881), p. 1-12; L. NICOLAU D'OLWER, "La crònica de Ramon Muntaner: filiació dels seus textos", *Estudis Universitaris Catalans* 21 (1936), p. 69-76; F. M. GIMENO BLAY, "Produir llibres manuscrits catalans (segles XII-XV)", *Literatura i cultura a la Corona* d'Aragó, a cura de L. Badia, M. Cabré i S. Martí (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002), p. 115-149; J. A. AGUILAR, "La *Crònica* de Ramon Muntaner", *Història de la literatura catalana. Literatura medieval (I)* (Barcelona: Enciclopèdia Catalana, Barcino, Ajuntament de Barcelona, 2013), p. 152-188.

Edició: *Les Quatre grans cròniques*, rev. Del text, pròlegs i notes per F. Soldevila (Barcelona: Selecta, 1971), p. 667-1000 (Biblioteca perenne; 26) (ms. D).

Descripcions a: A. de BOFARULL, *Noticia de los objetos artísticos y bibliográficos que contienen las colecciones de José Carreras de Argerich* (Barcelona: Imp. De J. M. Grau, 1849), p. 67; J. MASSÓ, *Exposició d'un pla de publicació de les cròniques catalanes* (Barcelona: IEC, 1912), p. 3 (ms. D); J. MASSÓ i J. RUBIÓ, "Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca de Catalunya", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 1 (1914), p. 23-29. Reedició: Barcelona: BC, 1989, p. 5; BITECA manid 1767.

Documents ingressats durant la Guerra Civil (registrats novembre 1937)

Ms. 1621

BERNAT DESCLOT "*Carónicas o Conquestas dels dos darrers Comtes de Barcelona e dels primers quatre reys d'Aragó post unionem, compostes e ordenades per en Bernat Desclot, fetes copiar de un libre antich de pergamí per lo molt Rnt. Senyor Jaume Ramon Vila*". Al f. 199v, colofó: "Fonc escrit lo present llibre per mi, Antoni Arbona, mallorquí, per orde del molt reverent señor Jaume Ramon Vila, prevera, lo qual lo tragué de un libre antich de pregamí scrit de mà per no esser estat may dit llibre imprimit fins lo dia de vuy, e fonch scrit ab menys de dos mesos, ço és des de dos de juliol fins a 23 de agost de l'any 1600". Als f. 200-206 "Taula des capítols del present llibre". 1600.

206 f. (numeració d'origen 205 f.); 275 x 210 mm. Esmenes marginals de principis del segle XVII. Al f. 1, escut amb les quatre barres, al f. 199v, escut de Jaume Ramon Vila, coronat per un lleó. Rúbriques en vermell. Enquadernació holandesa en color verd del segle XIX. Títol estampat al llom amb lletres daurades: "Conquestas dels / darrers comtes de Barª / e dels primers quatr / reys darago". Talls pintats amb el mateix motiu dels folis de guardes.

Procedència: Al marge inferior del f. 1 exlibris ms. ("Ex bibliotheca R. D. D. Michaelis Cuyas et Devesa, presbiteri Barcinonensis") i segell heràldic no identificat. Havia pertangut a Baldiri Carreras. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2557).

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/8298, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: S. M. CINGOLANI, *Historiografia, propaganda i comunicació al segle XIII: Bernat Desclot i les dues redaccions de la seva crònica* (Barcelona: Institut d'Estudis catalans, 2006) (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica; 68). IDEM, "El llibre del rei En Pere de Bernat Desclot", *Història de la literatura catalana. Literatura medieval (I)* (Barcelona: Enciclopèdia Catalana, Barcino, Ajuntament de Barcelona, 2013), p. 123-152.

Edicions: B. DESCLOT, *Crònica*, ed. a cura de M. COLL I ALENTORN (Barcelona: Barcino, 1949-1952) (Els Nostres clàssics, A62-64, 66, 69-70). Introducció als vols. I i V reproduïda en: M. COLL I ALENTORN, *Historiografia* (Barcelona: Publicacions de la Abadia de Montserrat, 1991), p. 172-270.

Descripcions a: A. DE BOFARULL, *Noticia de los objetos artísticos y bibliográficos que contienen las colecciones de José Carreras de Argerich* (Barcelona: Imp. de J. M. Grau, 1849), p. 61; J. MASSÓ, *Exposició d'un pla de publicació de les cròniques catalanes* (Barcelona: IEC, 1912), p. 15 (ms. L); *Guia BC* (Barcelona: Impr. Casa de Caridad, 1959), p. 112-113; *Cincuenta años de la antigua BC* (Barcelona: Diputación, 1968), p. 164; *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, dir. E. Duran (Barcelona: IEC, 1998), vol. I, p. 273-274; BITECA manid 1977.

Nota: J. de Vega i Sentmenat esmenta el manuscrit en dues cartes a J. A. Mayans; en la primera, de 15 de març de 1783, diu que li han deixat aquest manuscrit per copiar, i en la segona, de 31 de juliol de 1787, que era del monestir de Sant Jeroni de la Murtra (G. MAYANS I SISCAR, *Epistolario*, t. 17: *Cartas literarias* (Valencia: Ayuntamiento de Oliva, 2000), p. 412-414 i p. 538-539).

Ms. 1710

"*Llibre de diferents privilegis reals, sentencias y provisions reals concedits y fetas a favor dels magnífichs alcaldes y col·legi de la Real Seca de Barcelona*". Segle XV, afegitons del segle XVI.

F. 3-8v: Calendari.
F. 9-11: Proves de ploma.
F. 11v-12: "*Juramentum alcaldorum per ipso prestandum in ingressu alcaldie*", en català.
F. 13-18: "*Aquest és lo sagramen dels moneders e dels obrers con deuen jurar per los iii evangelis*", a continuació llistat dels moneders i obrers.
F. 18v-24: "*Aquests són los privilegis atorguats per lo molt alts, molt poderós prínceps e senyor rey en Pere perr la gracia de déu a tots los moneders e obres ministris e sirvens de la moneda qui's bat en qualque loch que sia del seu regne*".

F. 24-25: Privilegi de Jaume II (afegit posteriorment).
F. 26v-27: Provisió real. 1600.
F. 28-107: "*Aquest carta feu En Pere per la gràcia de Déu rey d'Aragó e comte de Barcelona a tots los obrers e moneders e a tots los moneders los officials de qualque offici tengen en la moneda de Barcelona e conferma-la a Leyda ab bolla de plom pendent de son segel maior*". Amb afegitons de diferents mans fins a 1575.

Pergamí. 107 f. (numeració antiga 92-102-105 f.); 250 x 190 mm. Reclams al quadern als f. 20, 37, 51. Documents numerats al marge "nº 1"-"nº 62". Molt nombroses anotacions marginals de diferents mans. Al f. 2, dibuix a tinta d'una crucifixió amb la mare de Déu i Sant Joan i el tetramorf. Als f. 13, 18v i 28 i 33v, caplletres embotides amb blau i vermell amb filigranes, al f. 28v, semi orla amb festons; caplletres alternant en blau i vermell, amb filigranes. Calderons alternant en blau i vermell a les llistes. Rúbriques en vermell. Enquadernació en pell marró estampada amb ferros freds, amb bullons i tanques metàl·liques, del segle XVI.

Procedència: A l'angle superior del f. de guarda anterior, en llapis, "139". Al f. 10v, amb lletra d'època moderna, "Jacinto Pujol lo escribió en Barcelona". Havia pertangut a Baldiri Carreras. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga: ms. 2558).

Estat de conservació: Marques d'ús, a la fi nombrosos folis mutilats.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/262812, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: J. PERARNAU I ESPELT, "Una còpia del *Llibre de privilegis de la ceca de Barcelona*", *Arxiu de Textos Catalans Antics* 10 (1991), p. 334-338; R. URGELL HERNÁNDEZ, "La reforma de la Ceca de Mallorca en 1461. Una aportación al estudio del fraude fiscal en la Baja Edad Media", *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana* 45 (1989), p. 147-154.

Descripcions: A. DE BOFARULL, *Noticia de los objetos artísticos y bibliográficos que contienen las colecciones de José Carreras de Argerich* (Barcelona: Imp. de J. M. Grau, 1849), p. 139; P. BOHIGAS, *La Ilustración y la decoración del libro manuscrito en Cataluña*, vol. III: *Período Gótico y Renacimiento* (Barcelona: Asociación de Bibliófilos, 1967), p. 130-132; ID., "Inventario de códices miniaturados o iluminados de procedencia catalana o existentes en bibliotecas catalanas", En: *La ilustración y la decoración del libro manuscrito en Cataluña* (Barcelona: Asociación de bibliófilos, 1960-1967), vol. III, p. 145-223 (núm. 822) (reedició de l'article: Barcelona: BC, 2000); BITECA manid 1232.

Ms. 1744

Recull factici de textos poètics en català. Al f 1, nota de mitjan segle XIX: "Questió entre lo viscomte de Rocabertí y M. Jaume March sobre lo repartiment de l'estiu e de l'ivern, y poesias del Mallol. Quadern del sigle 14 o sia del any 1393, original e molt antic, citat com a tal en lo Diccionari de AA. catalans en los articles de March y Mallol". Finals segle XIV-inicis segle XV.

1744/1
F. 2-10: Miscel·lania poètica. Finals segle XIV.
1. F. 1-6: VESCOMTE DE ROCABERTÍ, "*Qüestió entre lo vescomte de Rochabertí e mosèn Jacme March sobre lo depertiment del estiu e de l'ivern*".
2. F. 6v-7v: Plant, "Ab lo cor trist e·nvirollat d'esmay".
10 f. (f. 1, 8-10 en blanc); 220 x 150 mm. Rúbriques en vermell. Inicials de vers realçades de vermell.

1744/2
F. 11-14: LLORENÇ MALLOL, Poesies. 1er terç segle XV.
f. 11-12: "*Vers figurat fet per En Lorenç Mallol*".
f. 12-14v: "*Escondit fet per Lorenç Mallol*".
4 f.; 220 x 150 mm. Cesura marcada. Rúbriques centrades.

1744/3
F. 15: Nomenament de procurador per cobrar deutes pendents fet per Galceran de Gàver a favor de Guillem de Montesquiu; entre els testimonis n'hi ha del lloc de Torrefeta (Segarra) i Cabassés (Priorat), notari el rector d'Estaràs (Segarra). En llatí. Montesquiu (Vallbona de les Monges), 6 d'octubre de 1393.
Pergamí, plegat. 220 x 310 mm.

15 f.; diferents mesures. Enquadernació en pergamí del segle XX.

Procedència: A la dècada de 1830 era a la biblioteca de l'erudit i impressor Josep Maria de Grau, de Barcelona; vegeu F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionari de autores catalanes* (Barcelona: Impr. J. Verdaguer, 1836), p. 300. Havia pertangut a Baldiri Carreras. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2560).

Estat de conservació: Restaurat. El ms. 1744/3 (f. 15), que antigament servia de coberta als dos foliets anteriors, es va separar i afegir a la fi del volum; conserva restes de lacre amb que estava enganxada la nota de contingut.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/272194, consulta 7 de gener 2025).

Edició: *Questio entre lo vescomte de Rochaberti e Mosen Jacme March sobre lo department del estiu e del ivern: [Plant.]. Vers figurat i escondit fet per en Lorenz Mallol*, transcripció i bibliografia per Alfons Serra i Baldó, Barcelona: Industrias del Papel, 1932; (f. 1-10) J. VIDAL ALCOVER, "El plant amorós *Ab lo cor trist* ... (Assaig de restauració d'un text corrupte)", *Estudis de llengua i literatura catalanes* vol. IV (1982) [=*Miscel·lània Pere Bohigas*, 2], p. 85-95.

Descripcions: F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un Diccionario de autores catalanes* (Barcelona: Impr. Verdaguer, 1836), p. 358-360 (Mallol), p. 366-370 (March), p. 556 (Rocabertí); A. de BOFARULL, *Noticia de los objetos artísticos y bibliográficos que contienen las colecciones de José Carreras de Argerich*, Barcelona: Imp. de J. M. Grau, 1849, p. 121; J. MASSÓ, "Bibliografia dels antics poetes catalans", *Anuari de l'Institut d'Estudis catalans* 5 i 5-II (1913-1914), G (p. 61); BITECA manid 1743.

Ms. 2251

JAUME I, *Llibre dels fets*. Al f. 1-4: "*Pròlec de Jaume Ramon Vila, sacerdot*"; al f. 5: "*Comensa la història del molt alt Sor. lo Rey Don Jacme de Aragó, primer de aquest nom, nomenat lo Conquestador e Venturós*". Còpia de l'actual ms. 69 de la Biblioteca Universitària de Barcelona (al seu torn, còpia de l'actual ms. 1 de la BUB feta per Jaume Ferrer, per encàrrec de Jaume Ramon Vila, a finals del segle XVI). Finals segle XVIII.

347 f. (numeració antiga 682 p., precedit i seguit de nombrosos f. en blanc); 295 x 200 mm. Llegenda de títol. Reclams a la p. Enquardernació coetània en pell vermella estampada amb ferros daurats. Talls daurats. Al segon entrenervi hi havia un teixell amb el títol, que va ser arrencat.

Procedència: Havia pertangut a Baldiri Carreras. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 2556).

Bibliografia: M. CAMPABADAL, "La recepció dels clàssics catalans al segle XVIII", *Butlletí de la Societat catalana d'Estudis històrics* XV (2004), p. 31-57 (p. 52). J. M. PUJOL i X. RENEDO, "El Llibre dels fets del rei Jaume I", *Història de la literatura catalana , Literatura medieval (I)* (Barcelona: Enciclopèdia Catalana, Barcino, Ajuntament de Barcelona, 2013), p. 97-122

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140; E. Duran, dir., *Repertori mss. catalans (1474-1620)*, vol. 1: *Arxiu històric de Barcelona i Biblioteca de Catalunya*, Barcelona: IEC, 1998, p. 309-310; E. Duran, dir., *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. 2.1: *Barcelona, Biblioteca Pública episcopal i Biblioteca de la Universitat* (Barcelona: IEC, 2000), p. 89-91.

Ms. 2370
FRANCESC XAVIER DE GARMA I DURAN, "*Adarga catalana de las familias originarias y establecidas en Cathaluña desde su conquista, recopilada en los autores heráldicos de este Principado*". Mitjan segle XVIII.

2370/1
F. 1-179: "*Adarga Catalana de las Familias originarias y establecidas en Cathaluña desde su conquista, recopilada en los autores heráldicos de este Principado que se notaran con la primer silava de su apellido*". Segle XVIII.
Numeració d'origen 33 f., f. 174-179 en blanc.

2370/2
F. 180-267: Descripció dels blasons de diversos nobles catalans. En llatí. Segle XVIII.
Numeració d'origen 88 f. Al f. 180, escut dibuixat a tinta, als folis següents espai per a dibuixar escuts a l'inici de cada descripció.

2370/3
F. 268-272: Índex alfabètic de llinatges i dibuixos de tres escuts. Segle XVIII.
Folis solts, diverses mesures.

271 f.; 215 x 145 mm. Enquadernació coetània en mitja pell i cartró cobert per paper rosa; al llom teixell carbassa amb títol en lletres daurades "Adarga catalana"; llom estampat amb rodes daurades.

Procedència: A l'interior de la coberta anterior nota: "Este libro manuscrito de Dn Francisco Xavier de Garma y Duran, archivero de la Corona de Aragón, lo compré a un ropavejero por 4 [libras]. Todo lo de casa Garma fue ocupado sequestrado por los franceses en 1808 y vendido porque el hijo de aquel huyó o emigró". Havia pertangut a Baldiri Carreras. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2559).

Estat de conservació: Cobertes lleugerament malmeses, fragments de paper perduts.

Edició: F.X. de GARMA, *Adarga catalana* (Barcelona: Mauro Martí, 1753); ID., *Adarga catalana: arte heráldica y prácticas reglas del blasón* (Barcelona: Orbis, 1954).

Descripció a: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Ms. 3617
JOSEP CARRERAS D'ARGERICH, "*Libro que contiene el Catálogo alfabético de mi biblioteca, limitado a la primera letra del título de la obra o el apellido de su autor, porque me he propuesto continuar en él las que sucesivamente adquiera, empezando en 1819*". A continuació: "En 1846 poceho 14238 volúmenes...". Indica la referència bibliogràfica (autor, títol, peu d'impremta), nombre de volums, signatura topogràfica i observacions. Barcelona, ca. 1846.

327 f. (numeració d'origen 618 p.); 355 x 250 mm. Enquadernació coetània en vellut blau marí sobre fusta, amb diverses peces metàl·liques encastades: al pla anterior l'escut dels Carreras, al pla posterior anagrama "JC", i cantoneres ajurades; tanques metàl·liques (en manca una, la que es conserva amb l'anagrama JC). Marcapàgines de seda, originalment acabades amb un gla metàl·lic. Talls daurats. Conservat dins d'una capsa de protecció BC

Procedència: Havia pertangut a Baldiri Carreras. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2555).

Estat de conservació: Pendent de restauració (llom trencat).

Bibliografia: Una selecció dels volums que incloia publicats dins A. DE BOFARULL, *Noticia de los objetos artísttcos y bibliográficos que contienen las colecciones de José Carreras de Argerich, redactada a consecuencia de lo que indica Don Antonio de Bofareull en su publicación titulada Guía cicerone de Barcelona* (Barcelona: Imp. de J. M. Grau, 1849) (http://ddd.uab.cat/pub/llibres/1849/59936/notobjartbib_a1849.pdf, consulta 7 de gener 2025).

Documents ingressats durant la Guerra Civil (registrats maig de 1938)

Ms. 2120
Recull factici de textos manuscrits i impresos referent a les corts catalanes, a la Diputació del general i als oficials del Consell d'Aragó. Als f. 1-8, taula de contingut que remet a la numeració antiga. En català i en llatí. Finals segle XVI-1622.

2120/1
F. 10-98: Còpia dels Capítols de les Corts generals de Montsó de 1552. Incipit: "In nomine Domini nostri Jesu Christi pateat universis ..."; buidat parcial a la taula de contingut. 2a meitat segle XVI.
88 f.

2120/2
F. 99-135: "*De celebratione curiarum quo loco et tempore et cum quibus personis debeat fieri, et de earum iudicio observando, et per quos reparacio gravamine fieri debeat*". 2a meitat del segle XVI.
36 f. Escriptura humanística a les rúbriques i itàlica al text. Rúbriques i postil·les marginals en vermell.

2120/3
F. 136-172: JAUME CALLÍS, "*Sumpta sunt haec ab agravatorio curiarum domini Iacobi de Callicio secundum octo dubia*". 2a meitat del segle XVI.
37 f. Escriptura humanística a les rúbriques i itàlica al text. Rúbriques i postil(les marginals en vermell.

Bibliografia: M. A. VILALLONGA, *La literatura llatina a Catalunya al s. XV* (Barcelona: Curial, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993), p. 55-59 (p. 56).

2120/4
F. 176-230: "*Jurament del senyor rey don Phelip segon prestat en la ciutat de Barcelona en lo any MDLXXXXIX*". [ca. 1599].
55 f. Reclams.

2120/5
F. 236-296: Sumari de les ordenances de corts del regne d'Aragó celebrades durant els regnats de Pere I de Catalunya a Joan I, inclusivament; en llatí. Finals del segle XVI-principis del segle XVII.
61 f. Postil·les marginals.

2120/6
F. 302-310: "*Agregacio et unio seu coniunctio facta de regno Majoricarum, insulis ei adiacentibus et comitatibus Rossilionis et Ceritanie cum regnis Aragonum et Valentie et comitatu Barchinone et quod nullo modo valeat separari*". Barcelona, 9 de març de 1342; còpia de finals del segle XVI-principis del segle XVII.
9 f. Paper molt oxidat per la tinta.

2120/7
F. 312-320: "*Pragmática sobre los derechos que han de llevar el Protonotario, Secretarios y otros Officiales del Consejo de Aragon por los despachos que hazen*". Valladolid, 2 d'abril de 1601.
19 f. Escriptura humanística a les rúbriques i itàlica al text. Rúbriques en vermell.

2120/8
F. 324-329: Imprès: *Iuris allegatio in confirmationem voti redditi admodum ... deputatis Generalis Cathaloniae ... circa admissionem et assistentiam petitam per Reuerendiss, Episcop. Barchinonen. in Locumtenen. Generalem per suam Regiam Maiestatem in presenti principatu et*

comitatibus nominatum in acti sui iuramenti faciendam. Barchinone: apud Hieronymum Margarit, 1622.
6 f.

2120/9
F. 330-339: Imprès: *Per los Diputats del General de Cathalunya en defensa de la resolutio presa en la Diputatio y casa de la ciutat acerca de la assistentia ques pretenis auien de fer al jurament del Lloctinent General prouehit per sa magestat ans de jurar*. En Barcelona: per Geronym Margarit, 1622.
[1], 9 f.

2120/10
F. 340-356: Imprès: *Discurso y memorial hecho por F. Francisco de Copons ... Don Luis de Copons ..., y Fr. Ioseph de Calders ... [et al.], embaxadores en la corte de su Magestat por los Diputados y oydores del Principado de Cataluña*. En Barcelona: por Geronymo Margarit, 1622.
[1], 15 f.

2120/11
F. 357-360: Imprès: *Iurament prestat en les corts de MDLXXXV*. [Barcelona: Geroni Margarit, 1622].
[4] f.

2120/12
F. 361-362: Imprès: *Proposicio per lo rey don Phelip segon feta en les corts de MDLXXXXVIII*. [Barcelona: Geroni Margarit, 1622]
[2] f.

2120/13
F. 363-374: Imprès: *Memorial dels fonaments y motius ab los quals se prova his iustifica que la nominacio y deputacio de Lloctinent general per a exercir jurisdiccio en lo Principat de Cathalunya, comptats de Rosselló y Cerdanya, no te lloch abans d'haver jurat sa magestat en la ciutat de Barcelona la carta del bouatge, los usatges de Barcelona, constitucions de Cathalunya, privilegis y immunitats, axi generals com particulars*. En Barcelona: per Geronym Margarit, 1622.
[1], 10, [1] f.

2120/14
F. 375-390: Imprès: *Segundo discurso y memorial hecho por Fr. Francisco de Copons ..., Don Luys de Copons .... y fr. Ioseph de Calders ...por el estado eclesiatico, Don Francisco de Rocaberti y Pau, Francisco Iorda i de Gallart, y Ioseph Bautista Astor ... por el estado militar, micer Felipe Planti, Micer Geronimo Guerau, y micer Francisco Pedro Rubi ... embaxadores en la corte de su magestad, por los diputados y oydores del principado de Cataluña*. En Barcelona: por Geronymo Margarit, 1622.
[1], 15 f.

2120/15
F. 391-392: Imprès: *Iesus Maria*. Incipit: "En lo fet proposat per los senyors deputats si deuhen consentir ...". [Barcelona: Geroni Margarit, 1622].
[2] f.

2120/16
F. 393-394, Imprès: *Suplicacion en forma de memorial dada a la magestad del rey nuestro señor por los embaxadores del General del Principado de Cataluña acerca de los negocios de su embaxada*. [Barcelona: Geroni Margarit, 1622]

[2] f.

2120/17
F. 394-395: Imprès: *Advertiments acerca de la assistencia ques deu fer per part de la Diputacio y Ciutat de Barcelona lo dia que jurara lo bisbe de Barcelona com a Lloctinent y capita general de la Magestat ... per ço se han fet en catala y sens allegacions, essent notori que los doctes no poden negar principis tan clars e indubitats*, [Barcelona: Geroni Margarit, 1622]
[12] f.

Paper, 405 f. (f. 90-98, 173-175, 231-235, 297-301, 311, 321-323 en blanc, numeració antiga 383 [i.e. 283] f.); 295 x 215 mm (impresos 295 x 205). Enquadernació en pergamí del segle XVIII.

Procedència: Al f. de guarda, "Antichi Servat, not. publici Barchinone". Lliurat pel Banc d'Espanya de Barcelona. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2631).

Ms. 2280
"*Reales Ordenanzas del gremio de corredores de coll aprobadas por S. M. siendo prohombres Salvador Lletjós y Josef Crous*". Barcelona, 1817.

29 f.; 300 x 210 mm. Paper timbrat de 1817. Al f. 1, gravat acolorit de Crist a la creu, signat "Alex Algardi inv., J. B. Cecchi inc.". Enquadernació coetània en pell de xagrí vermella estampada amb ferros daurats; cantells i contracantells estampats amb roda daurada; paper de guarda estampat. Títol estampat en lletres daurades al pla anterior.

Procedència: Lliurat pel Banc d'Espanya de Barcelona. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 2632).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Ms. 3520
Passaport a favor de Francesc Carreras, de Barcelona, per a un viatge al nord i centre d'Itàlia, passant pel sud de França i per Ginebra; amb els visats de les diferents ciutats i llocs fronterers per on va passar. 7 d'abril de 1834-23 de setembre de 1835.

20 f. (a continuació, folis en blanc); el f. 1, enganxat, 870 x 195 mm, el volum 140 x 100 mm. Enquadernació en pell taronja, plans emmarcats per sanefes daurades. Al pla anterior, "F. Carreras" en lletres daurades. Al llom, cinc florons daurats.

Procedència: Al contraplà anterior, en tinta negra "23645/5". Ingressat durant la Guerra Civil, lliurat pel Banc d'Espanya de Barcelona (instal·lat al palau de la Virreina després de la caiguda del POUM). (signatura antiga BC ms. 2633)

Documents ingressats durant la Guerra Civil, no registrats (registrats 1965)

Ms. 1967
Cançoner castellà dit de Pere Antoni d'Aragó. Al f. 1v, taulas de contingut. Darrer terç del segle XV.

1. F. 2-52: JUAN DE MENA, "*Ací comiensan Las Trecientas de Johan de Mena e la suprascipción al señor rey de Casteilla"*. Còpia de *Laberinto de fortuna*. Incipit: "Al muy prepotente Don Johan el segundo".
2. F. 53-73: IÑIGO LÓPEZ DE MENDOZA, *Marqués de Santillana*, "*Ací comiença la Comedia de Ponça la qual fizo Yniego López de Mendoça*".

3. F. 73-84v: IÑIGO LÓPEZ DE MENDOZA, *Marqués de Santillana*.. "*Ací comiensa una obra de Johan de Mena la qual se llama El Porgatorio*". Còpia de *Infierno de los enamorados*.
4. F. 84v-87: JUAN DE MENA. "*Ací comiensa otra del mesmo Johan de Mena [que] l'adreça al rey*". Incipit: "O tu rey qu'estas leyendo".
5. F. 87-95: IÑIGO LÓPEZ DE MENDOZA, *Marqués de Santillana*. "*Aci comiensa una obra que faze el Marqués de Sentillana la qual se llama Doctrinal de privados*". Incipit: "Vi tezoros ajuntados".
6. F. 95-98: JUAN DE MENA, "*Comiença un rasonamiento que Johan de Mena faze con la muerte*". Còpia de *Dezir o Tractado de la Muerte*. Incipit: "Muerte que a todos conbidas".
7. F. 98v-99v: FRA IÑIGO DE MENDOZA. Coples del *Vita Christi*. Incipit: "Aclara sol divinal". Afegit posteriorment.
8-9. F. 100-102 MIGUEL ESTELA, Poemes. Afegit posteriorment, de dues altres mans.
8. "*El comendador Estela*". Incipit: "Visibles daños d'amor".
9. "*El comendador Stela al s^or^ Don Fernando, primogénito de Aragon*". Incipit: "A los que del ciglo iamás se partieron".

[2], 104 f. (f. [1-2], 52v i 104 en blanc); 270 x 205 mm (caixa 180 x 100 mm). Anotacions marginals de mà del segle XV en lletra humanística. Disposició de 3 estrofes per pàgina; reclams verticals al quadern. Alguns mots subratllats en vermell i explicats al marge; Inicials en blau i vermell. Rúbriques en vermell. Al f. 2, caplletra il·luminada i ornada amb bianchi girari. Enquadernació en pell vermella del segle XVII, estampada amb sanefes vermelles i superlibris heràldic de Pere Antoni d'Aragó al pla anteriori i posterior, característica dels llibres de la seva biblioteca; paper de guarda pintat i pentinat. Títol al llom "Obras Iohan de Mena". Talls originalment daurats. Restes de llengüetes-índex en seda verda als marges.

Procedència: De la biblioteca de Pedro Antonio de Aragon; al f. de guarda signatura antiga "Est. 1.A.9" i "Est. L.D. Nuº 13" (cancel·lada). Havia pertangut a Baldiri Carreras.

Bibliografia: M. KERKHOF, "El Ms. 80 de la Biblioteca Pública de Toledo y el Ms. 1967 de la Biblioteca de Cataluña, de Barcelona, dos códices poco conocidos", *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, 82 (1979), p. 17-58;I. GOFFIN, *Le "Cancionero de Don Pedro Antonio de Aragón" Ms 1967 de la Biblioteca de Catalunya*, Mémoire du diplôme de maîtrise en langues et litt. hispaniques (Université de Liège, 1995).

Edicions: ed. diplomática en: *El Cancionero del siglo XV: c. 1360-1520*, ed. B. Dutton (Salamanca: Universidad, 1990-1991), vol. 1, p. 15 (BC3); *Juan de Mena y el "Laberinto" comentado: tempranas glosas manuscritas (c. 1444-1479)*, ed. J. Casas Rigall (Salamanca: Universidad, 2016 (Textos recuperados; 32).

Descripcions a: A. de BOFARULL, *Noticia de los objetos artísticos y bibliográficos que contienen las colecciones de José Carreras de Argerich* (Barcelona: Imp. de J. M. Grau, 1849), p. 122; P. BOHIGAS, "Més llibres de la biblioteca de Don Pedro Antonio de Aragón", en: *Miscellanea Populetana* (Poblet: Abadia de Poblet, 1966), p. 483-486; B. DUTTON, *Catàlogo-Indice de la Poesia Cancioneril del Siglo XV* (Madison, Hispanic Seminary of Medieval Studies, 1982) (BC3); P.-M. CÁTEDRA, *Poemas castellanos de cancioneros bilingües y otros manuscritos barceloneses* (Exeter: University of Exeter, 1983), p. XIV, 64-69 i 95-96; G. AVENOZA, *Repertori dels manuscrits en llengües romàniques conservats en biblioteques barcelonines* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991), p. 419-427 (Tesis Doctorals Microfitxades; 868); *Cronología de la literatura española. I. Edad Media*, comp. J. M. VIÑA LISTE (Madrid: Cátedra, 1991), p. 72 (núm. 183), p. 86 (núm. 247), p. 95 (núm. 285); BETA Manid 1912.

Nota: Molts dels poemes es troben igualment a Nova York, Hispanic Society of America, ms. B 2280.

Ms. 1968

Recull factici de tractats polítics, en italià; al f. de guarda, taula de contingut. Segle XVII.

1968/1
F. 1-57: "*Idea de tempi passati per norma e regola de presenti. A tutti i buoni padri religiosi e veri cattolici disapassionatii*".

1968/2

F. 58-65: PAU V, "*Instruttione a Mons. il vescovo di Rimini, destinato nuntio alla republica di Venetia dalla santità di ... Papa Paolo Quinto*". Roma, 4 de juny de 1607.

1968/3
F. 66-75: ALFONSO DE LA CUEVA, "*Instruttione data da D. Alfonso della Cueva, gia ambasciatore in Venetia, a D. Aloise Bravo suo successore circa il modo col quale esso D. Aloise si dovrà governare in quella sua ambasciatoria, tolta dal spagnuolo*".

1968/4
F. 76-97: "*Distruttione del Instruttione del Principi*", contra els jesuïtes.

1968/5
F. 98-119: ASCANIO FILOMARINO, "*L'idea del Favorito: discorso d'Ascanio Filomarino*".

1968/6
F. 120-177: "*Se un oficiale deve essequire i commandamenti ingiusti del Prencipe*. Discorso primo-[30]".

Numeració d'origen [3], 178 f. (f. 57, 65 en blanc), 255 x 190 mm. Diverses mans (1-57, 58-,). Reclams a la p. i al foli Enquadernació en pell vermella estampada amb ferros daurats i amb superlibris heràldic de Pere Antoni d'Aragó als plans, característica dels llibres de la seva biblioteca. Talls daurats.

Procedència: Al marge inf. del f. 1 i al superior del f. 58 segell rodó amb un cap coronat mirant de front, a sota exlibris manuscrit "De libri del D. Nicolo [Pagag.]. De la biblioteca de Pedro Antonio de Aragon; al f. de guarda, signatures antigues "Est. 2.C.2" i "Est. 1.E. Nuº 21" (cancel·lada). Havia pertangut a Baldiri Carreras.

Estat de conservació: Marges d'alguns textos guillotinats. Folis enfosquits per la tinta. Nombroses galeries ocasionades per paràsits, que en alguns casos afecta el text, el llom i el pla posterior amb taques, probablement d'humitat

Descripció a: P. BOHIGAS, "Més llibres de la biblioteca de Don Pedro Antonio de Aragón", en: *Miscellanea Populetana* (Poblet: Abadia de Poblet, 1966), p. 483-485 i 486; P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London, Leiden, Köln, New York: E. J. Brill, 1989), p. 486.

Ms. 1969
Recull de documents de l'arxiu del Papa Juli II. Roma, Mitjan segle XVI (post 1551).

1969/1
F. 1-110: "*Julius 2. Pontifex Maximus*". Inclou documents des de 1503 a 1511. A la fi de molts documents, "Julius Cananus". Roma 1551.
Numeració antiga f. 104-212. Reclams al foli, irregulars.

1969/2
F. 111-126: "*Tavola delle cose notabili*". Índex de matèries d'un recull pontifici, que no és el que el precedeix. Ordenació alfabètica. 2a meitat del segle XVI.
Text a 2 columnes.

Estat de conservació: Alguns forats de paràsits a l'angle inferior dret.

136 f.; 270 x 200 mm. Enquadernació en pell vermella estampaa amb ferros daurats típica dels llibres de la Biblioteca de Pere Antoni d'Aragó. Talls daurats.

Procedència: Signatura al f. de guarda "Est. 3.C.17", cancel·lada "Est. 2 .C.Nuº 25". Havia pertangut a Baldiri Carreras, de la Virreina.

Descripció a: A. de BOFARULL, *Noticia de los objetos artísticos y bibliográficos que contienen las colecciones de José Carreras de Argerich* (Barcelona: Imp. de J. M. Grau, 1849), p. 138; P. BOHIGAS, "Més llibres de la biblioteca de Don Pedro Antonio de Aragón", en: *Miscellanea Populetana* (Poblet: Abadia de Poblet, 1966), p. 483-485 i 486.

Ms. 1970

"*De jure regni utriusque Siciliae pro regibus Aragoniae*". Recull de textos legals i polítics sobre el regne de Sicília. Al f. 2-3, taula de contingut. En llatí. Segle XVII.

1. F. 4-36: "*Raggioni che tengono li re d'Aragona sopra il regno di Sicilia*".
2-3. F. 37-53: ANDREAS DE SANCTA CRUCE, "*Andreas de Sancta Cruce advocatus ad Ferdinandum Primum regem Sicilie et Responsio facta ab eodem Andrea de Sancta Cruce advocato oratoribus regis et aliorum principum Gallie pro Ferdinando rege Siciliae in Dieta Mantuana*".
2. F. 38: "*Ferdinando regis Siciliae Andreas de Sancta Cruce advocatus*".
3. F. 38v-53: "*Responsio facta oratoribus regis et aliorum principum Galliae pro Ferdinando rege Siciliae in Dieta Mantuana per Andream de Sancta Cruce V.I.D. regium et sacri consistorii Advocatum*".
4. F 54-81: PIUS II, "*Apologia Pij papae secundi adversus oratores Gallos pro investura regni Siciliae concessa Ferdinando Aragoneo*".
5. F. 82-92: "*Adnotationes Regentis Salernitani ad investituras concessas regibus regni Siciliae*".
6. F. 93-109: "*De Justitia tituli et possessionis catholici regis Hispaniarum super hoc citerioris Siciliae regno, de Romano imperio et ejus declinatione …*".
7. F. 110-129: "*Romanae Ecclesiae jura in regno Siciliae*".
8. F. 130-135: "*De geneologia et successionibus regum in regno Neapolitano quod regnum Siciliae nunc nuncupatur*".
9. F. 136-164: "*De feudo regni Neapolitani*".

164 f. (numeració antiga 161 f.); 270 x 195 mm. Reclams al foli. Enquadernació coetània en pell vermella estampada amb ferros daurats i amb superlibris heràldic de Pere Antoni d'Aragó als plans, característica dels llibres de la seva biblioteca. Talls daurats.

Procedència: De la biblioteca de Pere Antoni d'Aragó; al f. de guarda anterior, signatures antigues "Est. 2 D unº 3" i "Est. 1 A 11". Havia pertangut a Baldiri Carreras.

Estat de conservació: Nombrosos folis malmesos per la tinta fèrrica.

Descripció a: A. de BOFARULL, *Noticia de los objetos artísticos y bibliográficos que contienen las colecciones de José Carreras de Argerich* (Barcelona: Imp. de J. M. Grau, 1849), p. 140; P. BOHIGAS, "Més llibres de la biblioteca de Don Pedro Antonio de Aragón", en: *Miscellanea Populetana* (Poblet: Abadia de Poblet, 1966), p. 483-485 i 486-87; M. RIU, "Crónicas Sicilianas en el Fondo de Manuscritos de la Biblioteca de Cataluña", en: *Fonti e Cronache Italo-Iberiche del Basso Medioevo. Prospettive di Ricerca* (Florència: Le Lettere, 1984), p. 78-80; P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London, Leiden, Köln, New York: E. J. Brill, 1989), p. 486.

Nota: Còdex bessó de BC ms. 1025

Ms. 1971

Recull de textos sobre la política del cardenal Mazzarino. 2a meitat segle XVII.

1. f. 2-45: "*Instruttione del cardinal Mazzarino al baly de Valance per la corte di Roma 1649*".
2. f. 46-61: "*La verità senza mascera della miseria perseguitata, overo I lamento de' poveri alla regina contro il cardinale Mazzarino*: In puteo veritas, neque urgeat super me puteus os suum, Ps. 68".

3. f. 62-65v: "*Dichiarazione del Re per l'innocenza del sigr principe di Condé, verificata in Parlamento ivi sedendo sua Maestà all' 7 di 7bre 1651*".
4. f. 66-82: "*Il verissimo manifesto delle intentioni del sr. Prencipe di Condé ch'ad altro no tendono che al restabiimento dell'autorità sovrana et al riposo publico*".

82 f.; 260 x 185 mm. al f. 1 i al f. 82v, proves de llapis. Enquadernació coetània en pell vermella estampada amb ferros daurats i superlibris heràldic de Pere Antoni d'Aragó als plans, característica dels llibres de la seva biblioteca.

Procedència: De la biblioteca de Pere Antoni d'Aragó; al f. de guarda, signatures antigues "Est. 2.C.10" i "Est. 1.C. Nuº 19" (cancel·lada). Havia pertangut a Baldiri Carreras. Ingressat durant la Guerra Civil

Estat de conservació: Alguns folis malmesos per l'òxid.

Descripció a: P. BOHIGAS, "Més llibres de la biblioteca de Don Pedro Antonio de Aragón", en: *Miscellanea Populetana* (Poblet: Abadia de Poblet, 1966), p. 483-485 i 487.

Ms. 1972
GIULIO CERRIO, "*Risposta per la verità di Giulio Cerrio al Trattato delle usurpatione di Re di Spagna sopra la corona di Francia, doppo il regno di Carlo VIII: il quale con un discorso intorno al principio progresso, declinatione et deminutione della monarchia francese, raggioni e pretentioni de' Re´ Christianissimi sopra l'imperio. Fu' dedicato al Re' di Francia da Cristofaro Balthasardi, e stampato in Pariggi per Claudio Morelli, stampatore ordinario del Re', nella strada di San Giacomo all'insegna della fontana l'anno 1625, con privilegio di Sua Maestà*, *Alla Mirandola l'anno 1626*". Mitjan segle XVII.

114 f. (numeració d'origen 108 f.); 305 x 210 mm. Alguns capítols a dues columnes. Enquadernació coetània en pell vermella estampada amb ferros daurats i superlibris heràldic de Pere Antoni d'Aragó, característica dels llibres de la seva biblioteca. Talls daurats.

Procedència: De la biblioteca de Pere Antoni d'Aragó; al f. de guarda, signatures antigues "Est. 3.C.2" i "Est. 2.A. Nuº 15" (cancel·lada). Havia pertangut a Baldiri Carreras.

Descripció a: A. de BOFARULL, *Noticia de los objetos artísticos y bibliográficos que contienen las colecciones de José Carreras de Argerich* (Barcelona: Imp. de J. M. Grau, 1849), p. 139; P. BOHIGAS, "Més llibres de la biblioteca de Don Pedro Antonio de Aragón", en: *Miscellanea Populetana* (Poblet: Abadia de Poblet, 1966), p. 483-485 i 487.

Nota: Còpia de l'edició impresa de 1626.

Ms. 1973
"*Papeles varios. Tom 11*". Recull factici de textos morals en castellà. 2a meitat segle XVII.

1973/1
f. 1-30: RODRIGO FERNÁNDEZ DE RIBERA, "*Leçiones naturales contra el descuido comun de la vida*". Dotze poemes de caràcter moral.

1973/2
f. 31-41: Imprès: PEDRO FERNÁNDEZ DE CASTRO, VII CONDE DE LEMOS. *Historia del bvho gallego con las demas aves de España*. [s. l.: s. n., 1620?].

Edició: J. M. ÁLVAREZ BLAZQUEZ, *El buho gallego con las demás aves de España* (Vigo: Monterrey, 1951); A. MATOS, ed., "El búho gallego", *Galegos* 9/1 (2010), p. 113-120.

1973/3

f. 42-108: FRANCISCO DE VILLADOLENCIA (O VALDEOLIVENZA), "*Sermón echo en Lisboa por un portugués fraile llamado f. Francisco de Villadolencia en Nra. S[a] de Gracia, vigilia de Asumpción celebrando una victoria que los portugueses obieron de los españoles tal [] como esta en Aljubarrota lugar del rey de Portugal*".
Numeració antiga 66 f.

108 f.; 210 x 150 mm. Enquadernació coetània en pell vermella estampada amb ferros daurats i superlibris heràldic de Pere Antoni d'Aragó, característica dels llibres de la seva biblioteca. Títol al llom "Papeles var.".

Procedència: De la biblioteca de Pere Antoni d'Aragó; al f. de guarda, signatures antigues "Est. 2.G.13" i "Est. 2.F. núm. 15", "Est. 4.B.nº []" i Est. 2.F. nº 7" (les tres darreres cancel·lades). Havia pertangut a Baldiri Carreras.

Estat de conservació: Nombrosos forats d'insectes

Descripció a: per a **1973**/2, B.J. GALLARDO, *Ensayo de una biblioteca española de libros raros y curiosos* (Madrid: Impr. De M. De Rivadeneyra, 1863), vol. I, nº 465; F. AGUILAR PIÑAL, *Bibliografía de autores españoles del siglo XVIII* (Madrid: CSIC, 1981-2001), vol. IX, núm. 3146 (Granada, BU, C-36-43(47); P. BOHIGAS, "Més llibres de la biblioteca de Don Pedro Antonio de Aragón", en: *Miscellanea Populetana* (Poblet: Abadia de Poblet, 1966), p. 483-485 i 487-88.

Notes: Una altra còpia del sermó de Villadolencia a Madrid, BNE, ms. 7089, 9472, 9855, ms. 11048.
Només es coneix una altra còpia impresa de la *Historia del buho gallego* a la Biblioteca de la Universidad de Granada, però l'obra va conèixer una ampla transmissió manuscrita: Madrid, BNE, ms. 3417, f. 2-17; ms. 3991, f. 125-139; id. ms. 4096, f. 282-294; id., ms. 4100, f. 111-130v; id. ms. 10449, f. 1-18v; id., ms. 10911, f. 141-175; id., ms. 17890, f. 59-77v; Vigo, Fundación Penzol, núm. 489. Sobre l'autor de la *Historia del buho gallego*, vegeu "Fernández de Castro, Pedro, Conde de Lemos, 1575-1637", Biblioteca Histórica Marqués de Valdecilla, Indice de antiguos poseedores (https://biblioteca.ucm.es/historica/fernandez-de-castro-pedro, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 1974

CAROLUS PETRA, "*Parenesis ad excel[mum] D. Petrum Antonium de Aragonia de transferendis Ser[mi] regis Alphonsi de Aragonia primi huius regni cineribus a Neapolitana urbe ad patrium maiorum tumulum. Autore D. Carolo Petra Barone Vasti Girardiac iudice MCV, Neapoli MDCLVII*". Als f. 1-10, llista de paràgrafs. Nàpols, 1657.

36 f. (numeració d'origen 51 p.); 220 x 170 mm. Paràgrafs numerats; reclams a la pàgina; postil·les. Enquadernació coetània en pell vermella estampada amb ferros daurats i superlibris heràldic complex de Pere Antoni d'Aragó, característica dels llibres de la seva biblioteca.

Procedència: De la biblioteca de Pedro Antonio d'Aragón; al f. de guarda, signatures antigues "Est. 2.E.16" i "Est. 2. F. Nuº 9" (cancel·lada). Havia pertangut a Baldiri Carreras.

Estat de conservació: Pla anterior de l'enquadernació molt malmesa.

Edició: C. PETRA, *Excellentissimo domino Pedro Antonio de Aragonia regni Neapolitani proregi de transferendis serenissimi Alphonsi de Aragonia eiusdem regni primi regis cineribus a Neapolitana urbe ad basilicum maiorum tumulum paraenesis Caroli Petra baronis Vasti Girardi*, Neapoli: typis Novelli de Bonis typogr. Archiep., 1668 (una altra ed. 1696).

Descripció a: P. BOHIGAS, "Més llibres de la biblioteca de Don Pedro Antonio de Aragón", en: *Miscellanea Populetana* (Poblet: Abadia de Poblet, 1966), p. 483-485 i 488; P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London, Leiden, Köln, New York: E. J. Brill, 1989), p. 486b.

Ms. 1975

JEAN DE BEAUX-HOSTES, *SIEUR DE NAUITAUX*. "*Essais poétiques du Sieur de Nauitaus sur les oeuvres de Senèque*". Als f. 2-3, dedicatòria a Pere Antoni d'Aragó. Mitjan segle XVII.

18 f.; 215 x 155 mm. Títol manuscrit dins d'un f. amb un gravat imprès representant una gemma emmarcada per cartutxos i dos putti. Enquadernació coetània en pell vermella estampada amb ferros daurats i superlibris heràldic de Pere Antoni d'Aragó característica dels llibres de la seva biblioteca. Títol al llom "Política de Seneca".

Procedència: De la biblioteca de Pere Antoni d'Aragó; al f. de guarda, signatures antigues "Est. 2.E.17" i "Est. 2 F. Nuº 24" (cancel·lada). Havia pertangut a Baldiri Carreras.

Estat de conservació: Nombroses galeries de paràsits. Restaurat el 2013.

Bibliografia: H. de CAUX, *Catalogue des gentils-hommes de la province de Languedoc* (Pezenas: Jean Martel, 1676), p. 67 (Généralité de Montpellier); P.L. LAÎNÉ, *Archives généalogiques et historiques de la noblesse en France* (Paris: chez l'auteur, 1828-1850), vol. IV, p. 11

Descripcions a: P. BOHIGAS, "Més llibres de la biblioteca de Don Pedro Antonio de Aragón", en: *Miscellanea Populetana* (Poblet: Abadia de Poblet, 1966), p. 483-485 i 488-489.

Nota: Segons els *Archives généalogiques*, Jean de Beux-Hostes, seigneur de Navitaux, nasqué el 1617 a Montpeller, i es casà el 1647 amb Françoise de Pascal.

Ms. 1976

AGOSTINO NIFO, "*Augustini Niphi de Medicis philosophi Suessani Libellus de rege et tyranno*". Als f. 74-75, Taula de contingut. Mitjan segle XVII.

1. F. 2-52: *De tyranno*.
2. F. 52v-73v: "*Eiusdem Augustini Niphi Medicae De rege proemium*". Incomplet, acaba al capítol XXXIII.

75 f.; 190 x 130 mm. Reclams. Enquadernació coetània en pell vermella estampada amb ferros daurats i superlibris heràldic de Pere Antoni d'Aragó, característica dels llibres de la seva biblioteca.

Procedència: De la biblioteca de Pere Antoni d'Aragó; al f. de guarda, signatures antigues "Est. 2 F. 12" i "Est. 1 G Nuº 27" (cancel·lada). Havia pertangut a Baldiri Carreras.

Edició: A. NIFO, *Opuscula moralia et politica* (Venècia, 1535; Paris, 1645).

Descripció a: P. BOHIGAS, "Més llibres de la biblioteca de Don Pedro Antonio de Aragón", en: *Miscellanea Populetana* (Poblet: Abadia de Poblet, 1966), p. 483-485 i 488-489.

74.
Joan Givanel i Mas
Guerra Civil
1936

Segons consta al Registre civil de naixements de la ciutat de Barcelona, el que seria l'erudit bibliògraf i dedicadíssim cervantista Joan Givanel i Mas va néixer el 30 de novembre de 1867 al barri de Sant Pere de Barcelona. El nadó va ser batejat amb els noms de "Juan, Ramon, Gabriel", i va rebre els cognoms de la mare, Antonia Gibanel y Mas, nascuda el 1842 a la vila aragonesa de Montsó i vídua des del 1862; el nom del pare s'inscriví com a desconegut. Tot i que la situació inicial de fill de mare vídua i sense pare no semblava fàcil, sembla que la família gaudí d'alguns recursos —potser gràcies al matrimoni posterior de la seva mare amb Joan Vidal i Sabater o per alguna relació amb la família Martorell i Peña[927], de qui Givanel conservava la correspondència (ms. 1462)—, ja que el jove pogué emprendre estudis a la Universitat, ni que fos de manera irregular. Segons una breu biografia feta en vida seva, Givanel començà Filosofia i Lletres a Barcelona, on seguí les classes de Milà i Fontanals, per passar després a la Facultat de Ciències, que hauria abandonat per seguir estudis de Belles Arts, sembla que amb l'escultor Rosend Nobas (Barcelona, 1841-1891). Amb vint anys apareix acreditat com a periodista a l'Exposició Universal del 1888. Finalment, la seva amistat amb el catedràtic de retòrica i canonge de la Catedral de Barcelona Clemente Cortejón el feren retornar a les lletres i l'encaminaren ben probablement en l'estudi de Cervantes, de qui esdevindria especialista. Fou el mateix Cortejón qui, la vetlla del dia de Reis de 1906, celebrà el seu matrimoni amb Lluciana Pascual i Duran (Barcelona, 1878-1963); la parella tindria dues filles, Johanna i Dolors.

Tot i la seva gran activitat associativa i acadèmica —membre de la Junta de l'Ateneu Barcelonés, acadèmic de l'Acadèmia de Bones Lletres i acadèmic honorari de The American Association of Teachers of Spanish, membre corresponent de la Hispanic Society, mantenedor del Consistori del Gay Saber...—, i de la seva immensa erudició, reconeguda abastament a través de les seves nombroses publicacions, la seva situació econòmica sembla haver estat relativament inestable. Fins als anys 30 els seus ingressos depenien dels articles a múltiples diaris i revistes, tant de divulgació com acadèmiques, de conferències i d'encàrrecs bibliogràfics, entre els qual cal destacar el *Catàleg de la col·lecció cervàntica formada per D. Isidro Bonsoms i Sicart i cedida per ell a la Biblioteca de Catalunya* (1916-1925) o la bibliografia sobre la premsa catalana, finançada per Rafael Patxot. No és fins un parell d'anys després de la instauració de la República,

[927] Sobre Francesc Martorell i Peña i la família, vegeu la notícia del seu nebot, Arturo BOFILL I POCH, *Francisco Martorell y Peña. Apuntes biográficos leídos en la sesión solemne del reparto de premios a los alumnos de las Escuelas Municipales, celebrada en el Palacio de Bellas Artes el día 1º de Octubre de 1904 con motivo de la inauguración de la Galería de retratos de bienhechores de la enseñanza.* (Barcelona: Mariano Galve, 1905); Albert ESTRADA-RIUS, "Francesc Martorell i Peña", *RCCAAC: Repertori de Col·leccionistes i Col·leccions d'Art i Arqueologia de Catalunya* (Barcelona, IEC, 12 de juliol de 2022) (https://taller.iec.cat/rcic/fitxa_una.asp?id_fitxa=230, consulta 7 de gener de 2025).

quan ja havia complert els 65 anys, que Givanel rep un nomenament oficial com a encarregat de la Secció Cervàntica i Teatral de la Biblioteca de Catalunya.

En esclatar la guerra, el cervantista passa a formar part de l'equip de Rubió encarregat del salvament del patrimoni, tot i que l'edat el fes actuar majoritàriament en la reraguarda. A l'inici de la guerra intervé, però, directament amb Ricard Albert en la visita prèvia a la incautació de la biblioteca Bertran i Musitu, i és a ell a qui encarregaren la recollida dels papers de Ricard Aragó o les matrius que tenia Concepció Viladevall de la impremta Hereus de la vídua Pla. Fou probablement aquesta situació la que el dugué a lliurar a la Biblioteca de Catalunya la seva correspondència, que devia ser al seu domicili[928], una part important de la qual havia estat rebuda abans d'iniciar la seva relació amb la Biblioteca (ms. 1378); el registre fou inscrit el 4 d'agost, immediatament abans de la primera de les entrades corresponents a volums procedents de la biblioteca dels caputxins, registrats el mateix dia després d'haver estat salvats de l'incendi del convent de Sarrià. Sembla probable que entre la corresponència hi hagués també dos lligalls cartes rebudes per a la preparació de la bibliografia de la premsa, que foren registrats independentment per Pere Bohigas poc després d'acabar la guerra (ms. 1488); alhora, es va registrar un recull de documentació sobre premsa catalana rebuda per Givanel d'un membre de l'Ateneu (ms. 1489). Durant la guerra Givanel donà també a la Biblioteca un recull de documents relacionats amb *L'Esquella de la Torratxa*, de la qual havia estat col·laborador, que fou inscrit el febrer de 1938; el conjunt fou distribuït en dues unitats i registrat de nou per BOhigas el 5 de desembre de 1970 (ms. 2114 i ms. 2115).

El 30 de gener de 1939, als 71 anys, Givanel sol·licità el seu reingrés com a funcionari a la Diputació; presentava com a valedors tres esclesiàstics (Antoni Griera, Jaume Barrera i Escudero i Juan Fernández Roig), Manuel de Montoliu i Eduard Toda. L'erudit cervantista fou readscrit oficialment al seu càrrec com a encarregat de la Secció cervantina el mes de juliol del mateix any, però el nomenament com a Conservador no fou oficial fins al 28 de gener de 1944. Givanel continuà treballant a la Biblioteca pràcticament fins a la seva mort, el 1946; el 1947 li fou atorgat, a títol pòstum, el Premi Bonsoms pel seu *Catálogo de la colección cervantina* de la Biblioteca (1941-1964), del qual estava corregint galerades poc abans de morir[929]. A la biblioteca hi romagueren les cartes rebudes a partir del seu reingrés a la Biblioteca, que s'incorporaren a les ja existents, i tota una sèrie de materials de treball sobre diferents temes; el 2014 els seus nets van lliurar a la Biblioteca un conjunt de documentació familiar.

[928] El 1932, Givanel vivia al carrer Tamarit 159, però sembla que es traslladà al carrer Ballester 53 abans de la guerra

.

[929] El catàleg era la revisió del que ja havia publicat anteriorment, en català, de la col·lecció Bonsoms, ampliada amb les noves incorporacions. En el moment de la seva mort s'havien publicat els dos primers volums i el tercer estava en curs d'edició; deixà preparat material manuscrit per a un quart volum, publicat post-mortem amb la revisió del nou encarregat de la Secció cervantina, Luis Maria Plaza Escudero, responsable del cinquè i darrer volum.

Fonts d'arxiu

AHBC, 44/12 – Cartes de Lluciana Pascual, viuda de Givanel, i Joana Givanel de Ventalló, la seva filla, a Francesc Matheu, relatives a la pensió de viudetat. 1947.

AHBC, 127/19bis – Expedient de salvament de Bertran i Musitu, nota: "Albert-Givanel hi van el 6-VIII. S'hi ha de tornar a recollir-ho". 6 d'agost de 1936.

AHBC, 187, expedient 30 – Expedients de personal jubilat de la Biblioteca de Catalunya. Joan Givanel.

AHBC, 219/5 – Rebut per la venda d'un conjunt d'impresos cervantins a la Biblioteca de Catalunya. 12 de juny de 1935.

AHCB, Llibre de registre civil de naixements de Barcelona, 1867 – Entrada número 5578, p. 278.

AHDB, Lligall 2562, expedient 10 – Formularis de petició de reingrés de funcionaris del Servei de biblioteques de la Diputació, còpia de Joan Givanel. 30 de gener de 1939.

Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Correspondència – Cartes de Joan Givanel i Mas.

BC, Fons de Joan Givanel– Notes dietarístiques, 1936 / Documentació com a funcionari de la Biblioteca de Catalunya. 1933-1958.

Bibliografia

BOZZO DE CARALT, Elvira, i M. Dolors CARRÉ. "Juan Givanel y Mas". *Biblioteconomia*, 13 (gener-març 1947), p. 34-37.

"Cervantistas catalanes". *El Correo Catalán* (10 d'octubre de 1913), p. 6.

"Fallecimiento de D. Juan Givanel y Mas". *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales* (1946), p. 9-11.

"Givanel y Mas (Juan)". En: *Enciclopedia Espasa* , tom 36 (Barcelona: Espasa, 1925), p. 237-238.

TOMÀS VIDAL, Margalida. "Givanel i Mas, Joan". En: *Diccionari biogràfic de l'Acadèmia de Bones Lletres*. Barcelona: Acadèmia de Bones Lletres: Fundació Noguera, 2012, p. 191.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 1378
Correspondència rebuda per Joan Givanel. 1331 cartes, ordenació alfabètica per corresponsal; cada volum precedit per una taula de contingut. En català i castellà, alguns documents en altres llengües. 1898-1946.

1378-I
1-124. Adams-Bonilla.

1378-II
125-280. Bonsoms-Chacón.

1378-III
281-441. Coester-Giner.

1378-IV
442-580. Giner-Martineche.

1378-V
581-745. Francesc Martínez i Martínez.

1378-VI
746-879. Martínez-Olmedilla-Morecha.

1378-VII
880-1040. Múgica-Puyol.

1378-VIII
1041-1188. Quaritch-Simón.

1378-IX
1189-1331. Soldevila-Ximeno.

9 vols.; diverses mesures. Enquadernació en mitja pell i tela del segle XX (BC, anys 1980).

Procedència: Donatiu de Joan Givanel. Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 4 d'agost de 1936).

Nota: La correspondència, essencialment professional, no fou retormada; després de la guerra s'hi continuaren incorporant les cartes rebudes com a conservador de la Biblioteca. `

Ms. 2114

FRANCESC ROSSELL (*pseud. Ego Sum*), "*Vida-Humor. Poesías Humorosas, pròlech de Angel Guimerà*". Simula una edició impresa. Barcelona, 1904.

12 f. (num. antiga 22 p.); 160 x 110 mm. A la coberta, bust d'una dona a l'aiguada signat: "dibuix d'Enrig Serra". Coberta de paper contemporània, simulant un imprès.

Procedència: Al f. 1, dedicatòria autògrafa en anglès de l'autor a "Mayet", pseudònim de Josep Burgas. Al f. 1v, segell de l'autor, "Francisco Rossell Granell". Prové del ms. 2115, que havia pertangut a la biblioteca de Joan Givanel i Mas.

Nota: Les atribucions a Guimerà i a Enric Serra són falses.

Ms. 2115

Textos conservats per Josep Burgas en tant que redactor de *l'Esquella de la Torratxa*, en molts casos publicats a la revista, i correspondència rebuda. 1er terç del segle XX (ca. 1901-1929).

1. F. 1: JOAN ALCOVER, Poema amb motiu de l'estrena de la versió teatral de *L'Auca del senyor Esteva*. Palma, 17 de juny de 1917.
2. F. 2:VALENTÍ ALMIRALL, Article polític. Anterior a 1904.
3-5. F. 3-10: GABRIEL ALOMAR, Poemes.
3. f. 3-8: Poema. Incipit: "Sento, amics meus, avui florir una vila".
4. f. 9: "*La pietat futura"*. Amb la nota "Per a el nº futurista de *L'Esquella*".
5. f. 10: [*El cant de les turbes*]. Esborrany, amb la nota: "Una mostra de primer original de Gabriel Alomar".
6. F. 11-20: PRUDENCI BERTRANA, "*La guerra*". Esborrany d'un article destinat a la secció *Crònica* de *L'Esquella de la Torratxa*. 1914.
7. F. 21-24: ANTON ISERN I ARNAU, "*A l'estimada*". Poema, amb la nota: "Són d'aquell poeta pagès que's va suicidar dins d'una cisterna del castell de Burriac".
8. f. 23-24: ANTON ISERN I ARNAU, Carta a Josep Burgas. Alcover, 2 de desembre de 1909.
Al verso, caricatures a llapis.

9. F. 25-26: TEODOR LLORENTE, Carta a Josep Burgas. Museros, 17 de juliol de 1907.
10-15. F. 27-40: APEL·LES MESTRES, Textos literaris i correspondència.
10. f. 27-35: Pròleg al llibre *Vidamor* de Josep Burgas. Juny de 1904.
11. f. 36: HEINRICH HEINE, "*De Heine: poesia inèdita*". Traducció d'Apel·les Mestres.
12. f. 37: UN TRINITARI DESCALS (*pseud. d'*APEL·LES MESTRES), "*El bon mot*". Poema. 14 de juliol de 1909 (data cancel·lada).
13. f. 38: Targeta postal a la família Burgas. 23 d'abril de 1918.
14. f. 39: Targeta postal a la família Burgas. 17 de gener de 1928.
15. f. 40: Targeta postal a la família Burgas. 3 de maig de 1928.
16. F. 41-42, P. DEL O. (JOSEP ROCA I ROCA), "*Crònica*". Article destinat a la secció *Crònica* de *L'Esquella de la Torratxa*. Amb la nota: "Original de Josep Roca i Roca". Entre1899-1906.
17. F. 43-47: DIEGO RUIZ Y RODRÍGUEZ, "*Els moderns cavallers d'Egara y la descendència del señor Esteve (cinc minuts ab en Rusiñol y ab l'Alomar)*". Article destinat a *L'Esquella de la Torratxa*.
18. F. 48-50: XARAU (*pseudònim de* SANTIAGO RUSIÑOL), "*Glosari. Any nou*". Article destinat a la secció *Glosari* de *L'Esquella de la Torratxa*.
19. F. 51: "*Historia de Don Antonio López, impresor, texto y dibujos de sus fieles dependientes, Pedro, Ramon, Burgas y Bolinches*". Auca. Barcelona, 13 de juny de 1901.
20. F. 52-55: Imprès: *Àpats i Lletres* (Barcelona: Pons, 1929).
A contraportada: "Els versos aquí continguts són d'En Mayet (*pseud. de* Josep Burgas), el qual els llegí després del dinar que la colla Àpats i Lletres va celebrar el diumenge 7 d'abril de 1929, en el lloc conegut per la Torra de les Escales, de Vallvidrera". Exemplar nº 1/24.

55 f. (sovint escrits al versos de folis impresos reaprofitats); diverses mesures. Sense enquadernar.

Procedència: Donatiu de Joan Givanel i Mas. Ingressat durant la Guerra civil (signatura antiga ms. 2595, registrat el 24 de febrer de 1938).

Edició: Text **1**, publicat a *L'Esquella de la Torratxa* 2008 (22 de juny de 1917), p. 476. Text **10**, publicat a J. BURGAS, *Vidamor* (Barcelona: Lluís Millà, 1905).

Nota: Antoni López era l'impressor de *L'Esquella de la Torratxa*.

Documents ingressats probablement durant la Guerra Civil

Ms. 1488

Correspondència rebuda per Joan Givanel i Mas relativa a la *Bibliografia catalana: Premsa*. En català. Ordenació alfabètica. 1926-1936.

1488-I i II
Cartes. 196 documents. 1926-1936.

1488-III
Targetes postals. 126 documents. 1926-1935 (gruix 1932).

3 vols.; diverses mesures. Enquadernació mitja pell i tela blaves del segle XX (BC, anys 1980).

Procedència: Donatiu de Joan Givanel i Mas (registrat el 3 de desembre de 1943, amb la menció "Reservado"). Vista la datació, probablement ingressat amb la resta de la correspondència, a l'inici de la Guerra Civil, i registrat independentment després.

Descripcions: Inventari d'Alícia Morant.

Bibliografia: *Bibliografia catalana: premsa*, materials aplegats per J. GIVANEL I MAS (Barcelona : Institució Patxot, 1931-1937).

75.
Josep Porter (llibreter)
Compra
1928-1937

Vet aquí que una vegada hi havia un llibreter emprenedor i expert, bibliògraf competent, bibliòfil apassionat, editor acurat... tot això, i probablement molt més, es podria dir de Josep Porter (1901-1999), personatge d'una curiositat insaciable que va exercir el negoci de la llibreria de manera ininterrompuda durant un període dilatadíssim que va pràcticament del 1920 fins al 1981 —des de la Dictadura de Primo de Rivera fins a democràcia, passant per la República, la Guerra Civil i el llarguíssim franquisme. Amb excepció del grup de bibliòfils que es feu càrrec de la llibreria Babra, Porter fou l'únic llibreter d'antiquari barceloní realment actiu durant la Guerra Civil. No és aquest el lloc per a fer la història ni de l'home ni de la seva llibreria, que mereixen un estudi aprofundit; però sí de donar-ne algunes pinzellades que permetin veure quin era el seu fons i manera de treballar amb la Biblioteca, i com es va a va veure afectat durant la guerra.

Inicis de la llibreria

La de Porter era una família senzilla de tradició pagesa originària de Montblanc, a la Conca de Barberà; Josep va poder fer només dos anys d'escola, i als nou anys ajudava ja al seu pare en la seva feina al transport de mercaderies dels trens, com a recader. El 1911, la família es traslladà a Barcelona per intentar donar al fill gran un millor futur. S'establiren al barri de Sants, al número 26 del carrer Valladolid; el pare feia de drapaire, i Josep —a qui sempre havien agradat els papers— veient la diferència entre el que costaven els llibres i papers als encants i el preu que assolien a les parades de llibres, començà a fer-ne la tria per treure'n un millor benefici. El mercat de llibreters de vell de la Rambla de santa Mònica fou la seva escola i el punt d'inici dels seus contactes amb llibreters antiquaris, com el també montblanquí Antoni Palau, o Alfons Bonay; la seva facilitat de relació el posà en contacte amb alguns dels grans bibliòfils de l'època que també el freqüentaven, com ara Eduard Toda, Pau Font de Rubinat o Ramon Miquel i Planas, amb els quals establí una amistat duradora. La primera parada de llibres, molt senzilla, l'establí el 1920, amb només 19 anys, al mateix local on el seu pare feia de drapaire; el negoci comença a prendre amplada tres anys més tard, quan s'instal·la al principal de l'edifici dels Quatre Gats, al número 3 del carrer de Montsió. L'establiment romandrà en aquesta adreça fins al 1937, quan sota l'amenaça d'escorcolls —i el que és més greu, possibles requises— s'instal·la al número 3 del carrer dels Arcs, una casa amb esgrafiats rococó a la vora la catedral, enderrocada el 1963. El 1958 es traslladà a la que seria la seva última seu, al carrer Canuda cantonada Portal de l'àngel, als baixos i al principal del palau dels marquesos de Barberà.

Ultra la seva innegable capacitat de connectar amb personatges d'allò més divers, i un nas i un amor innegable pels llibres, una de les raons principals de l'èxit de Porter va ser la seva iniciativa i capacitat d'innovació. El punt de partida del seu catàleg comercial foren dos fons:

el d'un ex-metge habitual de les parades dels encants que acumulà vora 10.000 volums al seu domicili de Méndez Núñez —molt a prop d'on vivia Salvador Babra—, adquirida el 1922, i la del bibliòfil Alfons Bonay i Carbó, amic d'infantesa de Jacint Verdaguer, comprada el 1923. A partir d'aquell moment va començar a compilar i difondre llistats bibliogràfics del seu fons comercial, establerts amb rigor. Del 1927 ençà, aquest catàlegs es veuran complementats amb els butlletins *El bibliòfil català*, que serà seguit el 1934 per *El bibliófilo español y americano*. A més dels catàlegs i butlletins, publicà en diferents formats unes llistes de recerca temàtica amb el nom de *Desiderata*, per millorar el servei als seus clients; i comença igualment a establir col·leccions temàtiques, amb la intenció de fer vendes de conjunt. Porter fou igualment particularment actiu en el seu interès pel mercat internacional: pel seu interès personal i professional estudià diferents llengües —francès, anglès, alemany, a més del llatí pel mercat antiquari—, que li facilitaren les relacions amb llibreters antiquaris i biblioteques i bibliòfils estrangers.

La seva expertesa feu que, malgrat la seva joventut, a la mort de Salvador Babra el 1930 el grup de bibliòfils que volien comprar la llibreria li encarregués la taxació del seu fons comercial. L'inventari sumari d'aquesta taxació, datat el 15 de març de 1930 i que es conserva al fons Porter, és extraordinari: el jove llibreter repassa els dotze armaris de la botiga, els llibres més valuosos que estaven en exposició, els magatzems i l'arxiu i fa una estimació per la qual considera que caldria comprar el total per 700.000 pessetes, i a liquidar en l'espai de dos anys per un total de 3.000.000 pessetes d'aquella època; una veritable fortuna. Porter proposava un escandall de la distribució del total de la venda, que, simplificat, seria: 700.000 per la reintegració del capital, 300.000 per les despeses de funcionament durant els dos anys (sous dels dependents, despeses de lloguer i manteniment, confecció de catàlegs, despeses de viatges, comissions i imprevistos), i 2.000.000 de beneficis nets, a repartir al 50 % entre Porter i els socis capitalistes. Aquest tracte no va ser acceptat, i la liquidació fou finalment encarregada al llibreter madrileny Francisco Vindel. Ara bé, la gestió de Vindel, personatge expert i savi però força arrogant, no fou ni de bon tros tan eficient com el que s'esperava: cobrant el doble de la mensualitat demanada per Porter, establí el catàleg de les peces més assenyalades —algunes de les quals aconseguí vendre—, però en conjunt deixà el fons com l'havia rebut. Alguns dels volums foren adquirits durant la guerra per la Biblioteca (vegeu Babra), però una part molt important romangué intacta.

Adquisicions de la Biblioteca de Catalunya abans de la Guerra Civil

La relació entre Porter i la Biblioteca de Catalunya s'inicia molt d'hora, el desembre de 1925, amb un mètode d'adquisició possible en aquell moment, l'intercanvi de llibres duplicats a la Biblioteca per altres materials d'interès. Caldrà esperar al 1928 per a l'adquisició del primer manuscrit, una còpia de *l'Adarga mallorquina* de Barberi (ms. 1007); a partir d'aleshores les compres no s'aturaran fins als anys 1970. Entre les compres destacades d'inici dels anys 30 cal destacar dos cançoners barrocs (mss. 1140 i 1183), dues reflexions setcentistes sobre la llengua catalana (l'*Apologia de l'idioma català* d'Ignasi Ferreres i la *Controvèrsia sobre la perfecció de la llengua catalana* d'Agustí Eura, mss. 1119 i 1120), un parell de manuscrits teatrals

rossellonesos (mss. 1161 i 1162), i dues miscel·lànies devocionals (ms. 1217 i 1218), tots d'època moderna. Un any després de l'inici de la República, el juny de 1932, Porter envia als seus clients una llista de llibres escollits; va precedida d'una carta circular en què parla de l'interès de comprar llibres en temps turbulents, pel seu valor com a companys intel·lectuals i com a inversió. En el catàleg apareixen impresos, reculls de gravats o mapes, i algunes altres peces manuscrites (un recull de manuscrits àrabs, quatre antifonaris del segle XVI, el núm. 27 un diari de viatge del notari de la Inquisició Pedro José Escudero, un parell de manuscrits d'Àger, un parell de documents nobiliaris, i una miscel·lània mèdica del segle XVI). Rubió acabarà comprant només els manuscrits d'Àger (ms. 1247 i 1248); però els manuscrits àrabs acabarien finalment per ser adquirits durant la Guerra Civil.

- *Monestir de Cogullada*

El 1934 Porter actuà com a intermediari en la venda de l'excel·lent biblioteca aragonesa reunida per l'orde benedictina al monestir de La Cogullada, vora Saragossa; el llistat d'obres que havia establert el seu bibliotecari, el pare Lambert —que, de fet, havia adquirit un cert nombre de les obres que ara venia a Babra o al mateix Porter—, va ser enviat a Rubió; però una nota a Porter ens indica que la compra en bloc va ser desestimada. La biblioteca va ser, doncs, venuda a la menuda. El març de l'any següent, Porter oferia a Rubió un parell de volumets particularment interessants provinents gairebé amb seguretat de la Cogullada, un manuscrit de Sant Bernat (ms. 1275) i un formulari episcopal de l'arquebisbe de València Jaume d'Aragó (ms. 1276). El mes de juny deixava a examen un conjunt de manuscrits i impresos amb tota seguretat de la mateixa procedència, la majoria dels quals ingressaren a la Biblioteca de Catalunya (1301-1317); en destaquen un recull de cartes adreçades als diputats dels Regne d'Aragó entre 1626 i 1627 (ms. 1301) i documentació relativa a una enquesta canònica al monestir de la Real de Mallorca (ms. 1305), així com un acta de donació al monestir de Sant Victorià d'Assan, amb una signatura en àrab, datat el 1140 de l'era hispànica (Perg. 84, R. 4450). Ara bé, la Guerra Civil que va esclatar l'any següent no afavorí gens la venda de la col·lecció. Sembla més que probable que una bona part d'aquesta importantíssima biblioteca va restar en el fons de Porter i es va anar venent al llarg dels anys; sabem, per exemple, que el 1959 la biblioteca de Montserrat ingressà un conjunt de manuscrits majoritàriament del segle XVIII que provenien igualment de la Cogullada (Montserrat, ms. 1089-1101). Es possible que d'altres manuscrits de la mateixa procedència ingressessin a la Biblioteca de Catalunya en el mateix període.

- *Mallorca*

Un altre petit grup de manuscrits vuitcentistes (ms. 1324, 1349 i 1350) que ingressà a la Biblioteca poc abans de l'esclat de la Guerra Civil tenien una procedència clarament mallorquina; entre ells, dos duien l'exlibris "Antonio Vilallonga". També formava part del mateix grup, molt probablement, una traducció menorquina de Molière ingressada immediatament després de la Guerra Civil (ms. 1469). Es molt probable que vinguessin de la biblioteca de l'antic alcalde de Palma, Antoni Villalonga i Pérez, conegut maçó, la biblioteca del qual fou catalogada per Mateu

Obrador el 1889 amb l'esperança que alguna institució l'adquirís íntegrament[930]. Però, com en el cas anterior, el conjunt fou venut al detall; i no sabem qui va ser el propietari d'aquests llibres entre la venda i la seva adquisició per Porter.

Adquisicions durant la Guerra Civil

La llibreria Porter no tanca les seves portes durant la guerra, tot i que, com era d'esperar, el volum de vendes es reduí de manera molt important. Els principals clients de Porter, gent benestant, havien hagut de fugir; ara bé, no sembla que Porter hagués comprat o ingressat fraudulentament llibres de les biblioteques dels seus clients, com sembla deduir-se d'algunes circulars emeses des de la zona nacional. No hi havia llibres nous disponibles; i en un moment donat Porter demana a Rubió si no poden fer almenys un intercanvi de duplicats, a fi de tenir alguna cosa nova per oferir als seus molt escassos clients. Rubió, potser en part per adquirir almenys alguna obra al que era llibreter i amic, comprà entre finals del 1936 i el 1937 un seguit de còpies del segle XVIII d'ordenances i documents d'arxiu castellans (ms. 2092-2095, 3559), algunes executòries de noblesa (ms. 2510, 3491 i 3492) i un llibre d'heràldica catalana (ms. 3410) o un recull de sentències de la Reial Audiència (ms. 3622), a més una obra teatral de Francesc Xavier Godó (ms. 2275). Com a curiositat, ingressà també el conjunt de manuscrits àrabs que apareixia prèviament publicat a la llista enviada el 1932 ("Manuscrits aràbics antics. Lot de sis manuscrits. Segles XV a XVIII? In-4 y in-8"), si bé a un preu força inferior al que es proposava inicialment. Porter va oferir igualment uns Furs d'Aragó —possiblement de la biblioteca de Cogullada—, que molt possiblement en altres circumstàncies haurien interessat Rubió; però en aquell moment difícilment podia tenir disponibles les 1000 pessetes demanades pel manuscrit.

La immediata postguerra i el re-registre dels manuscrits

Tot just acabada la guerra, l'Estat espanyol va enviar als llibreters unes instruccions per evitar, essencialment, la venda de "libros rojos" i la de "libros de procedencia dudosa", concepte que incloia un ventall amplíssim de casuístiques: llibres rars, de luxe o d'art, amb exlibris o marques de procedència, edicions numerades, llibres especialitzats en dret, medicina, enginyeria o qualsevol camp professional, i qualsevol llibre d'un preu superior a les 15 pessetes. La circular deia que

> "Por agentes especializados se formará un inventario de tales libros, correspondientes a cada librería, y la totalidad de los inventarios se centralizará en el Instituto de las artes del libro, constituyendo un catálogo que pueda ser consultado por las personas que deseen recuperar sus libros perdidos durante el período rojo"

No sembla, pero, que aquest inventari centralitzat s'arribés a constituir. Es demanava també als llibreters d'efectuar una autodepuració dels llibres "rojos" en el seu fons editorial, que aniria seguida per una inspecció; si el fons no estava prou depurat, el llibreter podia incórrer en responsabilitats. Aquestes mesures anaven acompanyades, en alguns casos, pel tancament de la botiga per inspecció del fons; Porter no se'n va escapar. La seva llibreria va quedar precintada

[930] Mateu OBRADOR, *Catálogo de la biblioteca de D. Antonio Villalonga, existente en Palma de Mallorca: consta de unos 10,000 volúmenes* (Palma: Impr. de Vda. é Hijos de P.J. Gelabert, 1889).

des de la primera meitat d'abril fins al 2 d'agost de 1939, en què s'aixecà la clausura de l'establiment. Mentrestant, i seguint les instruccions, Porter havia depurat el seu fons i havia deixat en dipòsit a la Cambra del Llibre 14 paquets amb els llibres que podien resultar suspectes. L'examen dels justificants comptables que es conserven del període del conflicte no indiquen, a priori, que hi hagués ingressos de biblioteques privades.

Un any després d'haver reobert la botiga, Porter tanca un acord que suposarà un salt quantitatiu en el volum i la qualitat del seu catàleg comercial. Les circumstàncies de la guerra havien fet que el que quedava de la llibreria Babra sortís a la venda: per als bibliòfils que l'havien assumit després de la mort del llibreter (els germans Domènec i Josep Maria Carles Tolrà, Rafael Patxot i Miquel Mateu), de distintes idees i situacions polítiques, la situació havia de ser particularment difícil de mantenir. El fons es conservava al que havia estat la botiga principal de Babra, al carrer Canuda 45, als baixos del palau del marquès de Barberà. Va ser taxat per Porter i comprat pel bibliòfil i industrial tèxtil Manuel Perdigó i Cortés, que el 12 d'agost de 1940 feia un tracte amb el llibreter: Porter procediria a la liquidació del fons i aniria lliurant a Perdigó mensualment allò que anés venent fins arribar a cobrir l'import de taxació de la compra (200.000 pessetes) més els interessos de gestió (18.500 pessetes). Un cop reintegrada la totalitat dels 218.500 pessetes, el llibreter quedaria propietari del material que quedés en el fons. El tracte es va mantenir fins a la compleció de la restitució total del saldo, produïda l'abril de 1942.

En aquest període de la primera postguerra, Porter vengué a la Biblioteca un armorial (registrat el 14 de març del 1942 com a ms. 2983) que, com indicava Bohigas en nota, procedía de la "liquidación de la librería Babra". No fou l'únic del libres d'aquesta procedència que hi ingressaren: anys més tard, al llegat que Manuel Perdigó feu el 1962, hi ha almenys un manuscrit que consta a l'inventari estimatiu que Porter feu del fons Babra el 1930 (un Llibre de vicis i virtuts de fra Llorenç d'Orleans en occità, ms. 2020), i diverses de les peces que Porter vengué a la Biblioteca als anys 1940-1950 sembla que podrien provenir d'aquest fons. Amb el retorn dels manuscrits ingressats a través de les incautacions de salvament, la numeració que havien rebut els llibres comprats durant la guerra i fins al 1942 va quedar del tot obsoleta; el registre entre agost de 1936 i desembre de 1942 va ser cancel·lat, i els volums que havien estat comprats en aquell període reberen un altre número de registre. L'armorial venut el 1942 passà a ser ràpidament el ms. 1453; però el volums que havien estat comprats durant la guerra no foren registrats de nou fins a les dècades de 1970-1980. En el cas dels manuscrits àrabs, el nou registre suposa la separació d'algun dels volums facticis, de tal manera que dels antics sis registres (mss. 1789-1794) es passà a nou (mss. 2336-2340, mss. 2411-2114).

Sembla que Porter va continuar mantenint el local del carrer Canuda com a dipòsit; el 1958, quan el marquès li oferir de llogar-li un espai més gran, amb sortida al Portal de l'àngel, el llibreter Porter s'instal·là en un espai que, entre Babra i Porter, haurà estat de manera gairebé ininterompuda el dipòsit més gran de llibres d'antiquària a la venda des de la dècada de 1910 fins a 1981, en què Porter tancà les seves portes.

Fonts d'arxiu

Arxiu Central del Departament de Cultura, G0833, expedient K172/009 (Actuacions Jurídico-Administratives. Contractes) – Contracte d'adquisició del fons Porter: catàlegs de llibreters, bibliografies, monografies i revistes sobre història del llibre, gravats, catàlegs de col·leccions privades (alguns manuscrits), la correspondència de Ramon Miquel i Planas (destinada a la biblioteca Bergnes de les Casas) i la de Manuel de Montoliu (destinada a la BC). 7 de desembre de 1982.

AHBC, 111/15 – Correspondència entre Jordi Rubió i Josep Porter. 1925-1930 / Correspondència entre Jordi Rubió i Josep Porter. 1935-1937.

AHBC, 120/2 – Correspondència entre Jordi Rubió amb Claudio Rodríguez sobre un manuscrit amb cartes de Bonaventura Carles Aribau de Josep Porter.

AHBC, 222/5 – Factures de la llibreria Porter. 1928-1959 / Factures de la llibreria Porter. 1931-1936.

BC, Fons Llibreria Porter. Correspondència – Cartes amb Jordi Rubió i amb l'abbé Lambert, del monestir de Cogullada. 1926-1930.

BC, Fons Llibreria Porter – Documentació sobre la liquidació de la llibreria Babra. 1930.

BC, Fons Llibreria Porter – Documentació enviada pel Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional (SDPAN) als llibreters. 1939.

BC Fons Llibreria Porter – Documentació sobre el traspàs del fons de la llibreria Babra, adquirida per Manuel Perdigó, a Josep Porter. 1939-1941.

Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Correspondència / Porter, Josep.

Bibliografia

MANENT, Albert. "Perfil d'un polifacètic home de cultura: Josep Porter i Rovira". *Revista de Catalunya*, 169 (gener 2002), p. 125-133

Mil anys de llibres a Catalunya: *Noces d'or: Josep Porter, Porter Llibres: 1923-1973: 50 anys al servei del llibre i de la cultura*. Barcelona: Porter, 1973.

PALAU I DULCET, Antoni. *Memorias de un librero catalán (1867-1935)*. Barcelona: Librería Catalonia, 1935, p. 233-234.

PASSARELL, Jaume. *Llibre de llibreters de vell i de bibliòfils barcelonins d'abans i d'ara*. Barcelona: Millà, 1949, p. 63 i 71.

PÉREZ, Gal·la. *La correspondència comercial del llibreter Josep Porter a la Biblioteca de Catalunya: una primera aproximació a l'estudi del circuit de compra-venda del llibre d'antiquària a Barcelona*. Treball final de màster. Barcelona: Facultat de Biblioteconomia i Documentació, 2019.

PORTER, Josep. *40 anys de vida de l'Associació de Bibliòfils de Barcelona: conferència-memòria*. Barcelona: Associació de Bibliòfils de Barcelona, 1985.

PORTER MOIX, Maria. "Josep Porter i Rovira (1901-1999): notes per a una biografia". En: *Antoni Palau i Dulcet i Josep Porter i Rovira: dos montblanquins apassionats pels llibres*. Montblanc: Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, 2007, p. 47-63

S.O.C. (Santiago OLIVES CANALS). "Homenaje al librero José Porter". *El Libro Español*, 115-116 (1967), p. 599-606.

Documents ingressats abans de la Guerra Civil

• 1928

Ms. 1007

JOSÉ BARBERI, "*Adarga mallorquina, escrita por el D. D. J. Barberi, pbro.*". 1807.

215 f. (num. antiga 214 f.), 215 x 145 mm. Escuts acolorits a l'aiguada. Enquadernació coetània en mig pergamí i paper de guarda. Talls vermell clar.

Procedència: A l'angle superior dret del ful de guarda posterior "Z.C. 73 p.[103]" i "18 julio. Pidal Marina / Arrazola". Compra a la Llibreria Porter (1000 pts, la meitat a canvi d'un duplicat, factura 23 d'agost de 1928, registrat el 6 d'octubre de 1928); a l'angle superior esquerres del verso del f. de guarda anterior "3000".

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/21544, consulta 7 de gener de 2025).

Bibliografia: Sobre Barberi, vegeu J. M. BOVER, *Biblioteca de Escritores Baleares* (Palma: Imp. de Gelabert, 1868), vol. I, p. 63-65; F. GUASP POU, *Un gran mallorquín desconocido: apunte bio-bibliográfico del presbítero D. José Barberi* (Palma: Guasp, 1926) (reed. de: "El Dr. D. José Barberi", *Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana*, any 42, tom 21, núm. 546-547 (abril-maig 1926), p. 49-54; núm. 548-549 (juny-juliol 1926), p. 82-91; núm. 550 (agost 1926), p. 114-119 (adarga p. 116); núm. 551 (setembre 1926), p. 136-143; núm. 552-553 (octubre-novembre de 1926), p. 145-155).

Nota: Barberi havia estat arxiver de la catedral de Palma entre 1796 fins a 1817. Altres manuscrits amb el mateix títol d'Antonio Furió (Biblioteca de l'Abadia de Montserrat, ms. 196), de Bonaventura Serra i Ferragut (Palma de Mallorca, Can Pueyo; J. M. BOVER i R. MEDEL, *Varones ilustres de Mallorca*, Palma: Impr. de P.J. Gelabert, 1847, p. 711), i de Josep Desbrull i Boïl d'Arenís, Marqués de Casa Desbrull (òlim a la biblioteca de Mariano Villalonga i Togores).

Ms. 1008

DIEGO DE ROCABERTÍ Y DE PAU, "*Theatro genealógico de los mayores reyes y príncipes de Europa*". Als f. 600-610, "Tabla copiosa de emperadores, reyes y demás señores de cuyas succesiones se hallaran noticias en el discurso deste theatro genealógico". 1629.

F. 53-306: "*Primera parte*".
F. 307-509: "*Segunda parte*".

610 f. (num. origen 587 f.); 210 x 150 mm. Algunes notes al marge. Llegenda de foli. Enquadernació coetània en pergamí amb tanques de botó. Talls vermells.

Procedència: Compra Llibreria Porter (500 pts, factura 29 d'agost de 1928, registrat el 6 d'octubre de 1928).

Bibliografia: sobre Rocabertí, vegeu F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes* (Barcelona: Impr. J. Verdaguer, 1836), p. 551-552; J. VILLANUEVA, "Els historiadors de la dècada de 1620 i el record de Barcelona com a capital imperial", *Barcelona Quaderns d'història*, 9 (2003), p. 161-174 (p. 169 i *passim*).

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 201-202; MCEM 151, cf. MCEM 89.

• *1929*

Ms. 1027
"*Autos legóricos [sic] del nacimiento del Hijo de Dios, en tres actos*". Mitjan segle XIX.

114 f. (num. origen 225 p.); 205 x 150 mm. Anotacions escèniques entre parèntesi o encerclats i noms dels personatges al marge. Enquadernació coetània en holandesa, mig pergamí i cartró cobert per paper blau destenyit, tanques de badana. Talls amb taques blaves. Títol ms. a la coberta "Autos legórigos de pastorcillos del Nacimiento del Hijo de Dios".

Procedència: Compra al llibreter Josep Porter (25 pts, registrat el 22 de juny de 1929).

Bibliografia: J. ALENDA Y MIRA, "Catálogo de autos sacramentales, historiales y alegóricos", *Boletín de la Real Academia Española*, 3 (1916), p. 226-239, 366-391, 576-590; 4 (1917), p. 224-241, 356-376, 494-516, 643-663; 5 (1918), p. 97-112, 214-222, 365-383, 492-505, 668-678; 6 (1919), p. 441-452, 755-773; 7 (1920, p. 496-512, 663-674; 8 (1921), p.94-108, 264-278; 9 (1922), p. 271-284, 387-403, 488-499; 10 (1923), p. 224-239.

Ms. 1028
Llibre del gremi de paraires i teixidors de Vic. Al f. 3: "Aquest libre és dels sobreposats de parayres e teixidós, dels bans e de penas, los quals són aquestos: en Jaume Vila, e Johan Moliner, e Antoni Gallines, e Christòfol Casassús, en lo present any de m.d.ccccc.xix*"*. Vic, 1519-1595.

132 f. (alguns f. en blanc); 310 x 215 mm. Diverses mans. Al f. 3, inicials ornades. Enquadernació coetània en pergamí malmesa, enquadernació de protecció en pergamí sobre cartró del segle XX (BC).

Procedència: Compra al llibreter Josep Porter (300 pts, canvi amb un incunable incomplet de Montserrat, factura 24 de maig de 1929). Registrat el 22 de juny de 1929.

Estat de conservació: Restaurat durant el darrer terç del segle XX.

Nota: Altra documentació a l'Arxiu Episcopal de Vic (Arxiu de la Cúria Fumada).

Ms. 1036
Llibre de sentències, bans i senyals del gremi de paraires i teixidors de Vic. Vic, 1548-1613.

42 f.; 310 x 215 mm. Enquadernació del segle XX mig pergamí i tela blava (BC). Originàriament enquadernat en pergamí, aprofitant una escriptura del segle XIV.

Procedència: Compra al llibreter Josep Porter (70 pts, factura 17 de setembre de 1929). Registrat el 15 d'octubre de 1929.

Estat de conservació: Nombroses marques d'ús i d'humitat. Restaurat darrer terç del segle XX.

Nota: Altra documentació a l'Arxiu Episcopal de Vic (Arxiu de la Cúria Fumada).

• *1930*

Ms. 1119
IGNASI FERRERES, "*Apologia del idioma català vindicant-lo de las imposturas de alguns estrangers que lo acúsan de aspre, incult y escàs: llegit en una societat que la componían don Joseph Varberí, doctor Ignasi Ferrera, doctor Miguel Pla, reverent Simon Pla, doctor Joseph Puigarí, doctor Anton Savall, Francisco Surià y Burgada, Joan Ignasi Savall y altres, que subsistí per nou o deu anys baix*

lo títol de Comunicació literària; y lo presentà lo sobredit doctor Ignasi Ferrera y lo entregà al gabinete episcopal lo doctor Joseph Anton Savall". 1a meitat del segle XIX.

8 f. (num. d'origen 15 p.); 210 x 150 mm. Enquadernació en mig pergamí del segle XX (BC).

Procedència: Compra al llibreter Josep Porter (25 pts, a examen el 6 de febrer de 1930). Registrat el 14 de febrer de 1930.

Bibliografia: F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes* (Barcelona: Impr. J. Verdaguer, 1836), p. 248; J. RUBIÓ, "Primeres temptatives de salvació de la llengua a Catalunya", en: *Història de la literatura catalana*, vol. III (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986 [1958]), p. 30-38, 234-240 (237); A. COMAS, "Apologia de l'idioma català d'Ignasi Ferreres", en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 184-186; IDEM, "Ignasi Ferreres i el grup 'Comunicació literària'", en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 705-710; M. CAHNER, "La lenta penetració de les noves idees. La literatura anticlerical: Ignasi Ferreres i la 'Comunicació literària'", en: *Literatura de la Revolució i la Contrarevolució* (Barcelona: Curial, 1998), vol. I, p. 76-88.

Edicions: N. FAURA I PUJOL, *L'*Apologia de l'idioma cathala *d'Ignasi Ferreres: notes sobre la societat 'Comunicació literària'*, tesi de llicenciatura (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1976); EADEM, "L'*Apologia del Idioma cathalà* d'Ignasi Ferreres", *Anuario de Filologia*, 3 (1977), p. 457-507. El poema *A Déu un en tres y al fill fet home* editat en: M. CAMPABADAL, *El pensament i l'activitat literària del setcents català. II: Manifestacions literàries en llengua catalana (1700-1823)* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2003) (Textos i comentaris; 5), p. 59-62.

Descripcions: A. M. VILLALONGA, "Apologia de l'idioma català", *Mimesi: el pensament literari català de l'Edat Moderna* (Barcelona: Universitat de Barcelona) (https://stel2.ub.edu/mimesi/poetiques/apologia-de-l%E2%80%99idioma-cathal%C3%A0-vindicant-lo-de-les-impostures-d%E2%80%99alguns-estrangers-que-lo, consulta 7 de gener 2025); MCEM 1870 (M. Toldrà).

Nota: Altres còpies a BC, ms. 2298; Montpeller, Bibliothèque Municipale, ms. 163.

Ms. 1120

AGUSTÍ EURA, "*Controversia sobre la perfecció del idioma català*". Incomplet: falten les p. 18-19 de la numeració antiga. 2a meitat del segle XVIII.

F. 4-5: "*De la extenció local de l'idioma català*".
F. 6-9: "*De la extenció de l'idioma català en vocables*".
F. 9-10: "*De la extenció dels vocables de l'idioma català en syllabas*".
F. 10-11v: "*De las qualitats de l'idioma català*".
F. 12-15: "*De la pronunciació de l'idioma català*".
F. 15-16v: "*De l'idioma català en orde a la materia circa quam*".
F. 16v-22v: "*De l'origen de l'idioma català*".
F. 23-24: "*De l'idioma català respecte a l'art de la poesia*".
F. 24v-26v: "*Corol·laris de tota la obra*".

26 f. (numeració antiga 50 p.); 220 x 155 mm. Paràgrafs numerats al marge. Enquadernació holandesa mig pergamí i tela grisa del segle XX (BC, anys 60-70).

Procedència: Compra al llibreter Josep Porter (50 pts, a examen el 6 de febrer de 1930). Registrat el 14 de febrer de 1930.

Bibliografia: J. RUBIÓ, "Primeres temptatives de salvació de la llengua a Catalunya", en: *Història de la literatura catalana*, vol. III (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986 [1958]), p. 30-38, 234-240 (236); M. PRATS, "Notes sobre la *Controvèrsia sobre la perfecció de l'idioma català*", *Els Marges*, 2 (1974), p. 27-43; F. FELIU, *et alia*, *Tractar de nostra llengua catalana: apologies setcentistes de l'idioma al Principat* (Vic: Eumo;

Girona: Universitat, 1992), p. 67-101; P. VALSALOBRE i J. GRATACÓS, *Agustín Eura OSA (1684-1763), escritor y obispo: un clásico de la poesía catalanas de la Edad Moderna* (Madrid: Revista Agustiniana, 2001).

Edicions: Edició parcial en: J. M. de CASACUBERTA, "Documents per a la història externa de la llengua catalana en l'època de la decadència. I: La *Controvèrsia sobre la perfecció de l'idioma català* d'Antoni de Bastero", *Revista de Catalunya*, 3 (1925), p. 473-484; M. CAMPABADAL, *El pensament i l'activitat literària del setcents català. I:Ideologia il·lustrada i renovació cultural*, vol. I: *Ideologia il·lustrada i renovació cultural* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2004) (Textos i comentaris; 4), p. 138-142. Edició íntegra en: A. EURA, *Obra poètica i altres textos*, ed. P. VALSALOBRE (Barcelona: Fundació Pere Coromines, 2002) (Autors catalans antics), p. 638-678.

Descripció: A. M. VILLALONGA, "Controversia sobre la perfecció de l'idioma català", *Mimesi: el pensament literari català de l'Edat Moderna* (Barcelona: Universitat de Barcelona) (https://stel2.ub.edu/mimesi/poetiques/controv%C3%A8rsia-sobre-la-perfecci%C3%B3-de-l%E2%80%99idioma-catal%C3%A0, consulta 7 de gener 2025); MCEM 1872 (M. Toldrà).

Nota: Altres còpies a Barcelona, Universitat de Barcelona, ms. 42; Girona, Seminari, ms. 140 (fons Bastero).

Ms. 1140

Miscel·lània de poesia catalana i castellana. Inclou poemes de Francesc Vicenç Garcia, de Quevedo, Gaspar Aguilar i d'altres poetes (Francesc Fontanella, Joan de Gualbes, Antoni Maçaners) falsament atribuïts a Garcia. Finals del segle XVII-principis del segle XVIII.

1-108. F. 1-82: VICENÇ GARCIA, "*Talia catelana adornada de varios poemas de arte maior, serio y burlesco, por el Humero catelán el Dr. Benito Garzía, natural de la ciudat de Tortosa, retor que fue de la iglesia parroquial de Vallfogona en el arçobispado de Tarregona*". Inclou poemes d'altres autors atribuïts a Vicenç Garcia.

1. f. 1-2v: "*A las higas que santa Theresa de Jesús, de consejo de su confesor, temiendo no fuese illusión, hasía a Jesús quando la favorecía, no obstante que ella tenía certidumbre que no era enganyo del enemigo; satisfasiones que da a su Esposo; parecer y censura de aquella[s] higas que la misma santa hasía al demonio quando la molestava, y ofrenda que de ellas hase a Jesús; profecía de la fundación de los padres carmelitas descalsos, y consuelos que recibe la santa del Esposo estando entre esse golfo de penas y favores. Décimas*".
2. f. 3-4: "*A una donsella de extremada hermosura y dotes naturales detenida [de] unas fiebras, sentimiento de un amante suio, seloso de la fiebre o accidente, y diligentias que obraron las mussas, nimfas y dioses todos para que no se mal lograse tanta bellesa y gratias. Décimas*".
3. f. 4-4v: "*Encarecimiento de el amor de un galán transformado en la cosa amada*".
4. f. 4v-5: "*Sentimento de un amante a las lágrimas de una dama que, por no ser vista llorar de éll, se cubrió la cara con un velo*".
5. f. 5-5v: "*Amorosas quexas de un amante seloso de su pensamiento. Romance*".
6. f. 5v-7v: "*A un cavallero mui galán, llamado Gerónimo de Nabel, el qual, al salir de cierta iglesia, encontrando con una donsella de rara beldad, se enemoró de ella en tanta manera que, ciego y loco de amor, le dio un pellisco en un braço, y la donsella lo retornó, le dio un pontillaso en una rodilla de calidad que el cavallero huvo de estar mutchos días detenido en la cama, purgando el ecceso de su amor. Romance*".
7. f. 7v-8: "*A los selos del patriarca sant Joseph quando vio preñyada la Virgen, su esposa, y cómo quiso dexarla asta que el ángel le declaró el misterio. Décima*".
8. f. 8-9: "*A la despedida de una devoción. Décimas*".
9. f. 9v-10: "*A la extremada ermosura de los ojos y cabellos de una dama llamada Francisca. Décimas*".

10. f. 10-16v: "*A la justa poética que se celebró en la ciudad de Gerona por las fiestas de la cano[ni]tsasiatión* [sic] *de sant Ignasio de Loiola, siendo obispo de aquella ciudat, jues y presidente del certament poético don Francisco de Suaço*".
11. f. 16v-17v: "*Fábula de Júpiter y Dánae. Romans*".
12. f. 18-18v: "*A una donsella nomenada Cicília de Florejats, molt ermosa, de edat de 15 añys, en methàfora de un pa blanch, florit y bell. Romances*".
13. f. 18v-19: "*Desengañys de est món. Dècimas*".
14. f. 19: "*Soneto*".
15. f. 19: "*Que las donas sols són constans en ser variables. Soneto*".
16. f. 19v: "*Al meñyspreu de la hermosura de las donas*".
17. f. 19v-20: "*Despedida de una* [a continuació, cancel·lat] *moça plena de hòmens*".
18. f. 20: Poema. Incipit: "Trenta mília poc és, diu Vilafranca".
19. f. 20-20v: "*Soneto a una rexa, la qual impedia vèurer una senyora ermosa encomanada, que quexas dóna lo galan*".
20. f. 20v-22: "*A un rector enemorat de una monja*".
21. f. 22v: "*A la virtut y fortalesa del thabaco. Soneto*".
22. f. 22v: "*Epitaphi a un gran bevedor de aiguardent, lo qual morí de gota*".
23. f. 23-23v: "*A una dama de bons uull[s] y cabells. Dècimas*".
24. f. 23v: "*Quintilla*".
25. f. 23v-24v: "*A un amich. Dècimas*".
26. f. 24v: "*A una senyora sabatera enujada*".
27. f. 24v-25: "*A una segadora bonica. Redondillas*".
28. f. 25-26: "*A una mossa bissarra que guardava un asse*".
29. f. 26-27: "*A una dama molt ermosa y airosa. Romans*".
30. f. 27-27v: "*Avisos que dava Venus a son marit Vulcano quant ell se quexava per aver-la trobada en concúbito en Marte. Soneto*".
31. f. 27v: "*A una dama a qui no sabia el nom y la estimava molt. Redondillas*".
32. f. 27v-28: "*A un capellà amic seu*".
33. f. 28-28v: "*A una dama ermosa que·s feia sorda a las finesas de un galant. Lletras*".
34. f. 29: "*A una senyora nomenada Campana. Redondillas*".
35. f. 29v-30: "*Amorosas quexas de un galan desdeniat y afligit. Romans*".
36. f. 30-31: "*A una senyora que dava un anell de vidre a un galan. Dècimas*".
37. f. 31: "*Encarint lo llanto de un pesar. Redondillas*".
38. f. 31-31v: "*Amorosas quexas de un galan a una ermosa ingrata. Romançe*".
39. f. 32: "*Carta que als 15 de juny 1608 escriu un rectó al poeta, amich seu, des del castell de Santa Coloma de Caralt, lloch distant de Vallfogona cosa de dos leguas, en lo qual significa lo contento poseheix de trobar-se tant prop y se ascusa de no poder-lo hanar a vuèrer [sic] per sas moltas ocupasions, pregan-li li respongués a la carta. Quintillas*".
40. f. 32v-34: "*Resposta del poeta a la carta de son amich, al qual en sos poemas nomena Ocari, donan-li satisfacsió de no poder-lo anar a vèurer, no obstant ser tant prop, per trobar-se molt ocupat. Quintillas burlescas*".
41. f. 34v: "*A sant Llàtze[r] resusitat y tornat a morir*".
42. f. 34v-35: "*Amorosas quexas de un amant presoné, en matàfore de una cadarnera que, estant anemorant a la que avia de ser son consort, donà en mans de l'estut casador y, fugint de la gàbia, trobà-se enpliade en altres amors. Romans*".
43. f. 35v-36: "*Epitafi a la sepultura de la casa de Luçàs, entre las dos pilas de l'aigua beneta de la porta major de Santa Catarina. Quintillas*".
44. f. 36: "*Proseguex lo asumpto con décimas*".
45. f. 36v: "*A una dama molt cedenta a la qual un galant li donà un jarro de aigua. Dècima*".
46. f. 36v-37: "*Proseguex lo asumpto con redondillas*".

47. f. 37-37v: "*Epitaphi a una sepultura de un gran bevedor de vi y golós dit per sobrenom lo Profeta, lo qual morí de repente y quedà tan gros que tenia tan de cintura com de ala; habitava en lo carrer de la Riera d'en Prim y a sa casa li dèian lo seminari, per aplegar-s'i, en ella, tot gènero de gent viciosa y vagamunda. Dècimas*".
48. f. 37v: "*Al valor de Rocaguinart, bandoler català. Soneto*".
49. f. 38: "*Epitafi a la sepultura de un cantor, lo qual morí de sament y li caigué lo gargamelló. Redondillas*".
50. f. 38: "*A un frare poeta, lo qual morí enfitat. Dècima*".
51. f. 38v: "*A la mort de una donsella discreta y onesta nomenada Clara Puig. Dècima*".
52. f. 38v-39: "*Amonesta lo poeta a la juventud perquè no pósia afició en la ermosura huma[na], sinó únicament en Déu, nostre senyor, y los sants. Soneto*".
53. f. 39: "*A la estremada ermosura de una dama de alta estatura y bon garbo. Soneto*".
54. f. 39: "*A la reforme del títol de Pera Franquesa, natural de Igualada, lo qual después aver estat protonotari del compte de Vilallonga y aver merescut altres títols y onras, se veu despullat de tots ells, retiran-se en esta villa, aont morí com un pobre cavaller particular. Soneto*".
55. f. 39v-40v: "*A una senyora molt ermosa, la qual, estan-la galantejant un cavaller, dexà lo món y se n'entrà en religió. Romans*".
56. f. 40v-41: "*A una donsella de la Ribera anomenada Llúcia. Dècimas*".
57. f. 41-43: "*A las monjas xarraires plenas de devots. Romans satírich*".
58. f. 43-43v: "*Epitafi a la sepultura de l'escolà del rector de Vallfogona, enterrat baix la pica de l'aigua beneita, lo qual a 6 any comensà a servir la iglésia y morí als dotse. Dècimas*".
59. f. 44: "*A un cavaller que dexava de anar a casa de na Lleona per no pagar un deute. Dècima burlesca*".
60. f. 44-44v: "*Epitafi a la sepultura de un jove al qual mataren per causa de un festeix desproporsionat y molt distant de sa esphera. Dècima*".
61. f. 44v: "*A un poeta molt presumit nomenad Miranbell. Dècima*".
62. f. 44v-45v: "*A una viuda molt criatura y hermosa*".
63. f. 45v: "*A la estrañesa de una donsella nomenada Jacinta y constància de son amant*".
64. f. 46-46v: "*A la despedida de una devoció de monja. Romans*".
65. f. 46v: "*Als desmais que, tenint salut, patia una donsella nomenada Lucrèsia Sagristana después de aver arribada ha hedat núbil. Soneto*".
66. f. 47-48v: "*Sàtira*".
67. f. 49: "*Soneto a una moça de la Ribera en despedida de un estudiant*".
68. f. 49: "*A una vella ab una filla. Epig[rama]*".
69. f. 49v: "*A una moça nomenada Chaterina Real, que feia cara a dos hòmens*".
70. f. 49v: "*A una dona nomenada Tecla. Dècima*".
71. f. 49v: "*A una señora nomenada Serafina. Redondilla*".
72. f. 50-51v: "*A una mosa que omplia los cantis a la font*".
73. f. 51v: "*Bolleta de sanitat del temps de la pesta, fet·a Tecla Verdera"*. Fragment del poema "*De Vallfogona parteix*".
74. f. 51v-52: "*A un esquirol*".
75. f. 52: "A una que no li sabia lo nom. Redondillas".
76. f. 52v: "*A una necessària. Romans*".
77. f. 52v-54: "*Dècimas a un asumpto llèpol*".
78. f. 54: "*A una casada pillarda ab un pigmeo. Redondilles*".
79. f. 54: "*A una petita molt hermosa. Soneto*".
80. f. 54v: "*Licència per a que pugués mejar carn lo senyor de Fluvià*".
81. f. 54v-56: *La Famosa comedia de la gala està en son punt*. Fragment. "*Relació del fons de mar que fa Girapeix al príncep de Stragúlia [sic]*".
82. f. 56-56v: "*A una que·s féu monja. Romans*".
83. f. 56v-57: "*Lo que succeí a Garceni anan a un castell. Romans*".

84. f. 57-57v: "*A una donzella que, prenent una fals, se posà a segar. Romans*".
85. f. 57v-58v: "*Celebraren a l'autor de gran poeta i'ls respongué ab aquest romans*".
86. f. 59: "*Lletra burlesca*".
87. f. 59-60: "*Encarint un gran amor. Dèzima*".
88. f. 60-60v: "*A unas alegrias momentàneas. Redondilla*".
89. f. 60v: "*Lletra amorosa*".
90. f. 60v-61v: "*Quexa's un galan de sa dama per haver-li faltat a la paraula. Dècimas amorosas*".
91. f. 61v-62: "*A una señora hermosa molt ingrata. Dèzimas*".
92. f. 62-62v: "*A la estremada hermosura de una dama desdeñosa, a la qual veu son galan lo dia de sant Ramon Nonata [sic]. Dèzimas*".
93. f. 62v-63: "*A una dama de la qual, sols ab la fama de sa hermosura, estava enamorat un galan y, veent-la lo dia de sant Pere, parlant ab ella, atvertí que se tragué dels pits uns psalms penitencials. Dèzimas*".
94. f. 63-63v: "*A una senyora que regalà de una cadenilla de acer a son amant. Redondillas*".
95. f. 63v-64: "*A una senyora nomenada N. Serra. Redondillas*".
96. f. 64: "*A un galan borni que festejava a una dama de bons ulls. Redondillas*".
97. f. 64-64v: "*Redondillas amorosas*".
98. f. 64v-65: "*A una donzella nomenada Jacinta. Redondillas*"
99. f. 65-65v: "*Lletra satírica*".
100. f. 65v-66: "*Refereix son amor satirizant als poetas. Romans*".
101. f. 66-66v: "*Al sentiment de una dama jove y hermosa a la qual galantejava un jove y sos pares la casaren ab un vell molt ric. Romans*".
102. f. 66v-67: "*Advertències que donà un galan a una senyora de la qual estava zelós. Romans*".
103. f. 67-68: "*A una mossa dormidora. Romans*".
104. f. 68-68v: "*A la Cucafera de Tortosa que, anant a la profesó del Corpus, espallà 6 flautas de un organet portàtil ab una morrada. Romans*".
105. f. 68v: "*A una màscara que parlava ab un apotecari a la porta de la botiga. Romans*".
106. f. 68v-69v: "*Queixas de un galan a una dama olvidada de son amor. Romans*".
107. f. 69v: "*A una moza gravada de varola. Soneto*".
108. f. 70-82: "*Oratió panegírica que's digué en la Paieria de la ciutat de Lleida sobre la electió del rector de aquella universitat literaria en persona de Don Phelip de Berga y de Aliaga per la natió valenciana*".
109. F. 82v: "*Al crític lector. Soneto*".
110. F. 82v: "*Al malèvolo lector. Soneto*".
111. F. 83-91: GASPAR AGUILAR, "*Fabula de Endimion y la luna*".
112. F. 91v: Poema. Incipit: "En mi lengua el corazón". Cancel·lat.
113. F. 91v: "*Versos que·s traguéran a esta villa de Igualada a una senyora de Barcelona*". Cancel·lat.
114. F. 92-93: PEDRO CALDERÓN DE LA BARCA, *La vida es sueño*. Fragment. 1700
115. F. 93v: "*Soneto*".
116. F. 93v: "*Soneto*".
117. F. 94-94v: "*A una señora purgada regalándola con un ramo seco*".
118. F. 94v: "*Soneto*".
119. F. 95-: "*A la expressiva sensillesa de la llengua cathalana. Soneto*".
120. F. 95: "*Soneto*".
121. F. 95v-96: "*Al desengany del món. Dèzimas*".
122. F. 96v: "*Desengany del món. Dècimas*".
123. F. 97-97v: Notes de versificació. En català.

117 f. (f. 97 intercalat; f. 98-117 en blanc o amb proves de ploma); 215 x 150 mm. Text en gran part a dues columnes. Diverses mans. Alguns poemes cancel·lats. Al f. 114v-117v, *probationes pennae* i poemes cancel·lats. Algunes anotacions marginals al llapis de la mà de Josep Porter indicant poemes que no consten a les edicions. Enquadernació coetània en pergamí, amb restes de tanques de badana.

Procedència: Entre les proves de ploma hi ha la menció "Diego Padró y Vidal" i "Aqualate"; el personatge apareix mencionat el 1733 en el *Llibre de notes* de la comunitat de preveres d'Igualada (Arxiu Comarcal de l'Anoia, API, top. 303). Compra al llibreter Josep Porter, al contraplà posterior etiqueta "Josep Porté, llibreter" (400 pts). Registrat el desembre de 1930.

Bibliografia: J. RUBIÓ I BALAGUER, *Història de la literatura catalana* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1984-1986), vol. II, p. 148, 152, 155-158, 195. Sobre el text **1** (poema sobre Teresa de Jesús), vegeu M. TOLDRÀ, *Vademecum* (12 de desembre de 2014) (https://mariatoldra.com/2014/12/20/t-de-teresa-unes-decimes-de-francesc-vicent-garcia-rector-de-vallfogona-a-teresa-de-jesus/, consulta 7 de gener 2025). Sobre el poema **77**, vegeu L. PLANAGUMÀ, *Amors, peregrines i ronya: estudi del cançoner d'Olesa de Montserrat*, treball de fi de grau (Barcelona: ESMUC, 2019), p. 89. Sobre el text **111** (Gaspar Aguilar), M. GRAJALES, *Ensayo de un diccionario biográfico y bibliográfico de los poetas que florecieron en el reino de Valencia hasta el año 1700* (Madrid: Tipografía de la Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos, 1927), p. 13-28; i *De las academias a la Enciclopedia: el discurso del saber en la modernidad* (València: Edicions Alfons el Magnànim; Generalitat Valenciana; Diputació Provincial de València, 1993). Sobre el text **123**, vegeu A. ROSSICH, "Segimon Comas, acadèmic i preceptista", en: *El (re)descobriment de l'Edat Moderna: estudis en homenatge a Eulàlia Duran* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2007), p. 431-461.

Edicions: Poemes de Vicenç Garcia editats per A. ROSSICH, *Francesc Vicenç Garcia: assaig d'edició crítica*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma, 1984). Poemes de Francesc Fontanella editats per M.M MIRÓ VILÀ, *La poesia de Francesc Fontanella* (Barcelona: Curial, 1995) (Autors catalans antics; 10-11). Poemes de Joan de Gualbes editats per K. BROWN, V. DE MELCHOR, *Vida i obra de Joan de Gualbes i Copons* (Barcelona: Curial, PAM, 1995) (Textos i estudis de cultura catalana, 45). Poemes **12**, **17**, **20**, **23**, **26**, **67**, **70**, i **116** editats per A. ROSSICH, *Poesia eròtica i pornogràfica catalana del segle XVII* (Barcelona: Quaderns Crema, 1989). Poema **81** (fragment de *La Famosa comedia*…) editat en: *La Famosa comèdia de la gala està en son punt: edició i estudi*, ed. C. MORELL I MONTADI (Barcelona: Curial, Publicacions de 'Abadia de Montserrat, 1986). Poema **108** editat per A. ROSSICH, *Dos panegírics d'Andreu Rey d'Artieda (1604) i Vicent Garcia (1613) pronunciats a l'Estudi General de Lleida. Edició crítica* (Lleida: Universitat de Lleida, 2019).

Descripcions: Ms. B12 d'A. ROSSICH, *Francesc Vicenç Garcia: assaig d'edició crítica*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma, 1984); ms. BC8 de M.M MIRÓ VILÀ, *La poesia de Francesc Fontanella* (Barcelona: Curial, 1995), vol. I p. 28; K. BROWN, V. DE MELCHOR, *Vida i obra de Joan de Gualbes i Copons* (Barcelona: Curial, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995), p. 52; E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 206-214; A. ROSSICH, *Dos panegírics d'Andreu Rey d'Artieda (1604) i Vicent Garcia (1613) pronunciats a l'Estudi General de Lleida. Edició crítica* (Lleida: Universitat de Lleida, 2019), p. 115-116 (B12); *NISE: literatura catalana de l'Edat Moderna* (Girona: Universitat de Girona, Institut de Llengua i Cultura Catalanes) (https://www.nise.cat/ca-es/Bases-de-dades/BD-Poesia-en-can%C3%A7oners/Cerca, consulta 7 de gener 2025). MCEM 158 (M. Toldrà).

Nota: Sobre les diferents compilacions dels cançoners barrocs, vegeu A. ROSSICH, "Reconstrucció del cançoner *Curiositat catalana* (finals del s. XVII)", *Revista de Cancioneros Impresos y Manuscritos*, 11 (2022), p. 235-263. Un conjunt significatiu d'aquests poemes es troben en reculls similars, particularment a BC, ms. 1358.

• *1931*

Ms. 1161

"*Pastoril sobre la Natividad de Jesuchrist en tres actes*". En rossellonès. 2a meitat del segle XVIII.

F. 1-6v: "*Acta primer*".

F. 6v-10v: "*Acta segon*".
F. 10v-14: "*Acta tercer*".

F. 14-15v: "*Lloa de la nativitat del Salvador*".

16 f.; 310 x 205 mm. Amb postil·les marginals. Enquadernació en cartró del segle XIX.

Procedència: Al f. 16, notes de Germain de Bourbon, 1825. Compra al llibreter Josep Porté (200 pts), registrat el 27 de febrer de 1931.

Bibliografia: J. MASSOT I MUNTANER, "Notes sobre la supervivència del teatre català antic", *Estudis Romànics* 11 (1962), p. 49-101 (p. 63 i nota 54); P. VILA, "El teatre de l'època de la Il·lustració", en: *El teatre català, dels orígens al segle XVIII: Actes del II Col·loqui Problemes i Mètodes de Literatura Catalana Antiga: Teatre Català Antic*, coord. A. ROSSICH (Kassel: Reichenberger, 2001), p. 81-102 (p. 101). Sobre el teatre al Rosselló, vegeu J. CARBONELL, "Dues traduccions rosselloneses setcentistas de la Zaïra de Voltaire", *Estudis Romànics*, 11 (1962), p. 161-170; E. MIRALLES, "La llengua de la impremta a Perpinyà durant la segona meitat del segle XVII (1650-1699)", en: *Francesc Fontanella:una obra, una vida, un temps*, ed. G. BALSANO i A. ROSSICH (Girona: Vitel·la, 2007), p. 39-70 (p. 44). Sobre teatre bíblic, vegeu M. HERR, *Les tragédies bibliques au XVIIIe siècle* (Paris: Champion; Ginebra: Slatkine, 1988). Sobre l'obra, vegeu A. COMAS, "Pastoril sobre la Nativitat de Jesucrist", en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 830-835 (edita alguns fragments).

Edició: Editat per A. COMAS, "*Pastoril sobre la Natividad de Jesuchrist, en tres actas mesclats de cants*", en: A. COMAS, *Estudis de literatura catalana (segles XVI-XVIII)* (Barcelona: Curial, 1985), p. 180-223; edició parcial en: E. PRAT, P. VILA, *Mil anys de llengua i literatura catalanes al Rosselló* (Canet: Trabucaire, 2002), p. 325-326.

Nota: Segons Jordi Carbonell, és de la mateixa mà que la del ms. BC 326 (Lo Coronament de David, en rossellonès), adquirit a Babra.

Ms. 1162

Recull factici de traduccions del francès al català rossellonès. Darrer quart del segle XVIII.

1162/1

F. 2-28v: VOLTAIRE, "*Tragedia de Zaïre. Traduhida del francès de Mr Voltaire en català. Agel Barrière, MDCCLXXXII à Thuir*"; còpia de Guillem Agell Barrière. Tuïr, 1782.
27 f.; 305 x 195 mm. Anotacions escèniques marginals, títols en mòdul més gran.

Bibliografia: Sobre Guillem Agel, vegeu S. ROCA, "Guillaume Agel, un imprimeur du XVIIIe-XIXe siècles – Guillem Agel, un impressor del segle XVIII-XIX", en: *Journaux de survie, survie des journaux: Des feuilles d'exil à la numérisation, 1939-2006: Actes de la Quatrième Journée d'étude sur l'imprimerie* (Perpinyà: Publications de l'Olivier, 2007), p. 101-133

1162/2

F. 29-34: Recull de traduccions de fragments d'obres teatrals.

1. F. 29-29v: "*Hierosolimitanum rex filiae*". Traducció de l'acte II de Zaïre. En llatí.
2. F. 29v-30: "*Le même morceau traduit en vers catalans par le P. [Sebastià] Sibiuda, capucin*".
3. F. 30-30v: "*Le même morceau traduit en vers catalans par Mr l'abbé de Montferrer*".
4. F. 31-31v: "*Traduction du chapitre d'Ester*". En llatí.

6 f. (f. 32-34 en blanc); 300 x 190 mm.

Edició: Textos **2** i **3** editats en: M. CAMPABADAL, *El pensament i l'activitat literària del setcents català. II: Manifestacions literàries en llengua catalana (1700-1823)* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2003) (Textos i comentaris; 5), p. 132-134.

36 f.; 280 x 180 mm. Enquadernació en tela del segle XX (BC).

Procedència: Compra al llibreter Josep Porter (1000 pts). Registrat el 27 de febrer de 1931.

Bibliografia: P. VILA, "El teatre de l'època de la Il·lustració", en: *El teatre català, dels orígens al segle XVIII: Actes del II Col·loqui Problemes i Mètodes de Literatura Catalana Antiga: Teatre català antic*, coord. A. ROSSICH (Kassel: Reichenberger, 2001), p. 81-102 (p. 96); E. MIRALLES, "Bonaventura Ques, traductor de Metastasio", en: *La Catalogna in Europa, l'Europa in Catalogna: transiti, passaggi, traduzioni: Atti del IX Congresso internazionale (Venezia, 14-16 febbraio 2008)* (Venezia: Associazione italiana di studi catalani, 2008, en línia). Sobre les traduccions de Voltaire, vegeu J.-S. PONS, La litterature catalane en Roussillon au XVIIème et au XVIIIème siècle (Toulouse: Privat; Paris: Henri Didire, 1929), p. 349 i 370; F. LAFARGA, "Bibliografia de las traducciones españolas de obras de Voltaire hasta 1835", *Anuario de Filología*, I (1975), p. 421-433.

Edicions: J. CARBONELL, "Dues traduccions rosselloneses setcentistes de la *Zaira* de Voltaire", *Estudis Romànics*, XI (1962), 161-170;

Ms. 1183

Miscel·lània històrico-literària. Al f. 1-3, "Taula de las obras gustosas conté est llibre compostas per diferents A. A. recopiladas per certs curiosos"; incompleta (arriba fins a la p. 186). Apode i incomplet. (falten les p. 488-489). Principis del segle XIX (1803-1805).

1. F. 6-102: "*Recreo y Jardí del Parnas recopilat per lo Mt. Iltre. y Rnt. S. Dn. Batista Fausto de Miranbell, abad de Sodoma y Suria, dirigit al Exm. Sr. Dn Felip de la Crosa de Collantan, capità gl. del exèrcit asnal y de la Formentera y Serdeña, diputat de Monseñ, Nuria y Sn Grau, protocego andant y correu major de la vila de Mataró*". Inclou poesies de Joan Bonaventura de Gualbes, Joan Jofreu, F. Mingueni, T. Massanés, J. Pujades, P. M. Cunes, Joan de Boixadors, Fra Agustí Eura, J. Nogués, etc.

1. f. 7-8v: Paròdia dels liminars d'una edició.
2. f. 9-9v: "*Al lector*".
3. f. 9v: "*Dècima*".
(f. 10-12: en blanc).
4. f. 12-14v: JOAN JOFREU, "*A las bodas d'en Soler y na Solera, versos compostos per F. Jofreu*".
5. f. 15-17: JOAN DE GUALBES, "*Carta nova en poesia en la qual dona notícias un amich a altre de l'estat de las pretencions de las cotas vacants y los adjacents, composta per Don Juan de Gualvas*".
6. f. 17: JOAN DE GUALBES, "*A en Josef Gamis per Dn Joan Gualbas*".
7. f. 17: JOAN DE GUALBES, "*A un caballer que deixà de anar a casa na Llaona per no pagar un deute fa Dn Juan Gualvas esta dècima*".
8. f. 17-18: "*Sàtira a tots titulars de Cataluña, composta per Dn Juan Gualbas*".
9. f. 18: "*Sàtaria* (sic) *a un jutge de la Real Audiència ja vell molt xacós tocat de gota quals se enamorà de una dama molt hermosa y poeta, la qual li féu las següents dècimas compostas per Dn Juan Gualbes*".
10. f. 18v: F. MINGUENI, "*Al succés de Dn Anton Ferran posat en vers per F. Mingueni*".
11. f. 19: JOAN JOFREU, "*Coplas compostes per Jofreu*"
12. f. 19v-20: JOAN JOFREU, "*Coplas a na Eulària y a n'an Grau compostas per Jofreu*"
13. f. 20: T. MASSANÉS, "*Epitafi a la sepultura de la casa de Lluzas, qual és a l'entrar a la Iglécia de Santa Cathalina màrtir, compost per Masanés. Dècimas*"
14. f. 20-21: J. PUJADES, "*Pronòstich de un señal que aparegué en lo cel en lo any 1660 compost per Pujades*".
15-16. f. 21v-22: "*Al misser Peixó que fonch provehit de rupo en lloch de misser Aguiló*". "*Resposta de misser Peixó*".
17. f. 22-23: F. BABOYA, "*Col·loqui entre un gojat de Urgell y una gojata, compost per F. Baboya*".
18. f. 23-25: F. FERRER, "*Resposta de l'autor qui era F. Ferrer a un romans que li embià lo illustre sagristà dels Àngels. Romans*".

19. f. 25-25v: F. NOGUÉS, "*Coblas compostas per F. Nogués*".
20. f. 25v-26: "*Redondillas*".
21. f. 26: T. MASSANÉS, "*Epitafi que feu T. Masanés a la sepultura de l'agudíssim poeta Dn Vicens Garcia rector de Vallfogona. Dècima*".
22. f. 26-26v: "*A la sepultura de la cas de Amigant, que és en los claustros de la Iglésia major de Manresa, y tenen per armas posadas a modo de fer amistat. Dècima*".
23. f. 26v-28: JOAN DE GUALBES, "*A la duquesa de Medinacidònia que, habent predicat missió lo P. Mora, jesuhita, se vestí un cilici, puig estaba aturdida dient no hi havia salvació per ella. Y després lo P.M. Costa dominico feu altre missió per animar dita señora. Dècimas compostas per Dn Joan Gualbas*".
24. f. 28v-41: AGUSTÍ EURA. "*Perifrasis dels trenos o lamentacions de Jeremias profeta*".
25. f. 41-41v: "*Pasquín que se fixó en las esquinas de Madrid el día siguiente al bando sobre el aumento del papel sellado*".
26. f. 41v-43v: AGUSTÍ EURA, "*Dedicatoria de la traducción de los trenos de Jeremías al mismo profeta*".
26. f. 43v-45v: AGUSTÍ EURA, "*Remuneratòria a la musa fatal que dedica la traducció dels trenos de Jeremías al mateix autor*".
27. f. 45v-46v: AGUSTÍ EURA, "*A una remuneratoria en forma de petitoria que aunque no es notoria es irrisoria, transitoria, jaculatoria y llena de escoria, que la hizo para cantarla en una noria el bobo de Coria. Décimas*".
28. f. 46v-47v: AGUSTÍ EURA, "*Segona remuneratòria a la musa fatal*".
29. f. 48-61: AGUSTÍ EURA, "*Descripsió de la montaña y santuari de Montserrat. Liras*".
30. f. 61v-65: AGUSTÍ EURA, "*A Christo crucificat. Romans*".
31. f. 66-67v: AGUSTÍ EURA, "*Villancico a Christo crucificado*".
32. f. 66v-67: "*Pro conceptione Beatae Mariae Virginis. Villancicos*".
33. f. 67: AGUSTÍ EURA, "*Al morir San Dalmau Moner, religiós dominico, ab la matexa puresa que isqué del venre de sa mare. Dècima*".
34. f. 67: AGUSTÍ EURA, "*Al refredar Dalmau la escudella per a mortificar el sentit del gust. Dècima*".
35. f. 67-67v: AGUSTÍ EURA, "*Resposta del pare mestre Eures agustino calzat a la notícia li participà lo lector jubilat fr. Próspero Coma que era mestre en theologia*".
36. f. 67v: AGUSTÍ EURA. "*En elogi de la nació cathalana obligaren al P.M. Eures a compondrer esta dècima*".
37. f. 67v: AGUSTÍ EURA. "*Al llastimós ocàs de llevar lo cap a la estatua de santa Eulàlia de la devallada de la presó de Barcelona las ruhinas de una bomba en lo siti de 1714, que durà catorce mesos. Dècima*".
38. f. 68-69: "*Coplas al nacimiento del Señor*".
39. f. 69: "*A una que, demanant-li una flor de pensament, se escusà dient que era sech. Soneto*".
40. f. 69v: "*Al mateix assumpto ab major limitació de cadència. Altre soneto*".
41. f. 69v: *"Octava a la invensió del cos de sant Agustí*":
42. f. 69v-70v: "*Glosa de la antífona 'Regina Coeli laetare &c' que comenza a cantar la Iglésia lo dia de la resurrexió de Christo Nostre Señor.*"
43. f. 71-71v: "*Ruegos y motivos que el prior y convento de San Agustín de Barcelona representa a la magestad de Phelipe 5º el piadoso para la manutención de la capila de Nuestra Sra. de la Piedad*".
44. f. 71v-72: BENET DE SALA I SELLA, "*A la retroscrita poesia escrigué Dn Benet de Sala y Sella esta dècima*".
45. f. 72: "*Resposta del autor de la primera poesia. Dècima*"
46. f. 72-73: "*A una que portaba cinta negra en lo pit y cintas verdas en los brazos gilets a imitació de Fontanella*".
47. f. 73-73v. "*Altre 3*".
48. f. 73v: "*Altre 4*"

49. f. 73v-74: "*Altre 5*".

50-52. f. 74-75: "*Habla Eurídice a Orfeo*". "*Habla Orfeo a Eurídice*". "*Habla Orfeo a Eurídice*".

53. f. 75-77v: "*Villancico al glorioso padre y patriarca San Benito*".

54. f. 77v-79: "*Vaticinio sacro expreso en los huesos de Joseph*".

55. f. 79v-81v: JOAN DE GUALBES, "*Dictamen al Dr. Beguí Bransi sobre la sátira dels pretensors de cotas en abril de 1670, compost per Dn Joan de Gualbas*".

56. f. 81v-83: JOAN DE BOXADORS, "*Combatent lo cor de Eneas lo amor de Dido, lo sentiment de haver-la de deixar en un estat miserable, lo temor de haber de quedar ell ab la opinio de ingrat, ab la obligació de obehir a la embaxada que per Mercurio li envià Júpiter. Soliloqui en dècimas compost per lo noble Dn Joan de Boxadors en una de las Cadèmias se tingueren en casa Dn Felip Amat. Dècimas*".

57-60. f. 83-83v: "*Vió una dama discreta llevar diez bacines al convento de Cervera donde celebraron capítulo los agustinos calzados y se escrivió esta Dècima*". "*Dí por respuesta esta dècima*". "*Respondí con esta dècima*". "*Respondí con esta dècima*".

61. f. 83v-84: "*Respuesta de un religioso siendo secretario del provincial a una monja de Zaragoza que le pidió despachar una licencia para dormir con compañía*".

62. f. 84: AGUSTÍ EURA, "*Censura de uns villancicos ont desconcertadament se anomenaba Fierabrás y estarot, los quals un V. Gl. remeté al P.M. Agustí Eures, religiós agustino calzat, per a imprimir-se. Dècima*".

63. f. 84v: "*A una dama que li picà un mosquit al llavi. Soneto*".

64. f. 84v-85: "*Da una dama el sí de esposa a un galán llamado Paris de quien ya le tenía recivido*"

65. f. 85-85v: "*A la invenció del cos de sant Agustí. Quintillas jocosas*".

66. f. 85v-86: "*Odae saphicae jocosae ad invencionem corporis D. Augustini*".

67. f. 86-87: [AGUSTÍ EURA], "*Las musas catalanas en metáfora de mosas de soldada suplicans entrar en lo congrés de la noble y sabia Academia de Barcelona. Octavas*".

68. f. 87-89v: "*A la riña de Jacob y Esau en el vientre de su madre Rebeca. Asunto académico. Sextas rimas*".

69-74. F. 90-100v: FRANCISCO GÓMEZ DE QUEVEDO, Opuscles satírics. En prosa

69. f. 90-91v: "*Carta de un cornudo antigo y jubilado a un moderno y flamante compuesta por Dn Francisco Gómez de Quevedo*".

70. f. 92: "*Carta de Dn Francisco de Quebedo escrita al Duque del Infantado con la enorabuena de la tenuta del estado de Lerma y Zea*".

71. f. 92-93: "*Memorial de Dn Francisco Gómez de Quevedo a una Academia de poetas*".

72. f. 93-95v: "*Pragmática a las cotorreras*".

72. f. 96-98: "*Conclusiones de amor en las quales argüirán los zelos, desdén y poca firmez en las mugeres defiende, y susténtalas la mucha razón de los hombres. A las 2 horas*, more solito".

74. f. 98-100v: "*Pragmática del tiempo*".

75. F. 100v-102: "*Consideración que fué de san Agustín para inflamarse en el amor del criador reconocer en el diamante el ser pero sin el vegetativo de la palma en la palma lo vegetable, pero sin el sensitivo de la aguila, en la águila lo sensible pero sin lo racional del hombre, que a título de más beneficiado es menos agradecido. Propónese la misma consideración en essas décimas castellanas*".

76. F. 103-174: MELCHOR DE MACANAZ, "*Auxilios para bien governar una Monarquía Catholica*". Als f. 103-104v, taula de contingut.

77-90. F. 175-197: Recull de poesies, la majoria de circumstàncies. En castellà i català.

77. f. 175-177: "*Sermó del Pet*".

78. f. 177-178:. "*Avisos molt imporants que dona una vella a un guàrdia de corps allotjat en sa casa molt amich seu*".

79. f. 178-179: "*Gozos del glorioso San Nicomedes*".

80. f. 179-181v: "*La Gatomaquia de don Esteban de Lusán*".
81. f. 181v-182: "*Con motivo de la excomunión promulgada por el Exmo. Sr. Arzobispo de Granada contra los trages de las señoras, una dama granadina exclamó de esta manera*".
82. f. 182-186v: "*Sueños de la muerte. Octavas*".
83. f. 187-191: "*Exortación consiliativa de un hermano del dios Baco a los demás hermanos y cofrades. Décimas*"
84. f. 191-192v: "*A un arcipiélago aleboso*".
85. f. 192v-193v: "*Cansó de la Poneta*".
86. f. 193v-195: "*Alabanzas de la vida agreste*". [editat J. Molas, poesia neoclàssica, p. 63-67)
87. f. 195-195v: "*Tonadilla*".
88. f. 195v-196: "*Otra tonadilla*"
89. f. 196-196v: Poema pastoril en forma de diàleg. En català.
90. f. 197: Poema a Guideta. En castellà, refrany en català.
91. F. 197-200: Testament de O'Reilly.
92-. F. 200v-261: Recull de poesies en català i castellà
92. f. 200v: "*Memento et in omni momento memento quod in unico momento eris in monumento. Soneto*"
93. f. 201: "*Dècima que se posa sobre lo portals dels claustros de la colegiata iglésia de Santa Anna de Barcelona lo dia de Corpus de 1781*".
94. f. 201-201v: "*A la muerte del Illmo Revmo sr. Bernardo Ximénez de Cascante, digníssimo obispo de Barcelona. Décimas*".
95. f. 201v: "*Epitafio*"
96. f. 202: "*Cierta dama embió por un page a su galan un papel encareciéndole el secreto que contenia aquél, y después de lehido le respondió con esta décima*".
97. f. 202: "*Décima*".
98. f. 202-206v: "*Juicio histórico-métrico a las sumptuosas fiestas que se hicieron en Barcelona a la dedicación del nuevo templo de la Marina*".
99. f. 206v-209: "*Respuesta a la antecedente canción satírica y denigrativa de la plausible función de san Miguel del Puerto de Barcelona en estas seguidillas*".
100. f. 209-211v: "R*espuesta con el siguiente papel. Décimas*".
101. f. 212-214: "*Diferentes versos sobre el tumulto matritense executado en el domingo de ramos 23 marzo de 1766, relativo ala expoliación del marqués Squilace, a aquella sazón primer ministro de guerra*".
102. f. 214-214v: "*Glosa que compuso la quartilla sobre la estatua simbólica de Cataluña se ha puesto entre las demás provincias de España en un pórtico de prespectiva en el Palacio del Retiro para las fiestas de coronación del rey Carlos 3º*".
103. f. 215: "*Un amante embió a su enamorada que servía a una religiosa del monasterio de monjas jerónimas de Barcelona la siguiente sextilla*".
104. f. 215-221: "*Descripción jocosa del reyno de Galicia*".
105. f. 221-224v: "*Juhicio imparcial de la nación en general y en particular por procincias que la componen con estas décimas*".
106. f. 224v-227v: "*Pensamientos satíricos que hizo cierta persona en el año 1771 quando reparó que los obreros de la parroquial iglesia de Santa María del Mar desacieron el coro antiguo con la idea de fabricar un nuevo altar mayor*".
107. f. 227v-229: "*Crítica descripción del nuevo altar mayor de la parroquia de Santa María del Mar de Barcelona año 1782*".
108. f. 229-235v: "*Verdadera tertulia crítica sobre algunas ciscunstancias discorregudas en los tants anys esperadas festas de la iglésia vulgarment coneguda per la Cathedral de Llevant lo dia 2 de juny de 1782*".
109. f. 235v: "*En respuesta a la irónica transcrita décima*".

110. f. 236: "*De la habitación de dos abogados robaron en Madrid un Santo Christo de plata de peso y el ladrón dexó encima la siguiente décima*".
111. f. 236-236v "*Décima cuyas quatro primeras líneas son problema para los entendidos*".
112. f. 236v: "*Décima a una muger*".
113. f. 236v: "*Pasquín que compareció en una puerta del Real Palacio al día siguiente de la dexación de la presidencia del Exmo señor Conde de Aranda*".
114. f. 236v: "*Quartilla*".
115. f. 236v: "*Décima*".
116. f. 236v-237: "*Décima a los jugadores*".
117. f. 237: "*Non alium Domine nisi te ipsum*".
118. f. 237-237v: "*Initium non evangelii secundum Ludovicum*".
119. f. 237v-238: "*Quatro proposiciones hereticas que ha glosado en décimas y reducido en dogmas de fe con el orden y estilo histórico-místico un capitan del regimiento de Brabante*".
120-121. f. 238-238v: "*A un religioso de las Avellanas que se opuso a los escritos relativos al nuevo rezo y mayor veneración de la inclita virgen y mártir santa Eulalia, patrona de Barcelona, a 27 abril de 1780. Décima*". "*Altras en català al mateix fi*".
122. f. 238v-239: "*Letra que compuso con motivo del fatal acahecido furto del Santíssimo Sacramento en la iglesia del santo Hospital general de Barcelona, que después de 5 o 6 días fue por el agresor restituhido por medio de confesión a un padre de la compañía de Jesús*".
123. f. 239-239v: "*Pasquín fixado en Madrid en el día siguiente al bando sobre el aumento del papel sellado*".
124. f. 239v: "*A la muerte del Exmo señor Conde de Gages, virrey y capitán general del reyno de Navarra*".
125. f. 239v-240: "*Otras en romance al mismo fin*".
126. f. 240-241: "*A la conferencia de medicina-práctica. Décimas*".
127. f. 241-243v: "*Diálogo enre dos estudiantes sobre si los pretensores de la corona son verbos neutros*".
128. f. 243v-246v: "*Abecedario místico. Décimas*".
129. f. 246v: "*Sobre la cahida del Marqués de la Ensanada*".
130. f. 247-247v: "*Haviendo desde Madrid embiado a pedir un cavallero su amigo le dixere como se hizo la fiesta del cuerpo militar de artillería, responde con las siguientes décimas*".
131. f. 247v-248: "*Notas de estas nueve décimas*".
132. f. 248-250: "*Profecías de Pedro Cirullo y Pino sacadas de un antiguo manuscrito que se juzga de su letra, encontradas en un pergamino viejo en una librería antigua del Dr. Pateta, puestas en primorosos y discretíssimos tercetos*".
133. f. 250-251: "*Sobre la expedición contra Argel executada por el rey cathólico Dn Carlos Tercero*".
134. f. 251-251v: "*Suplemento de la Gazeta de Madrid en honor de los oficiales de las dos fragatas toscanas. Décimas*".
135. f. 252-252v: "*A la venida de Argel del Conde del Asalto. Soneto*".
136. f. 252v-253v: "*Noticias de las cosas sucedidas en la concesión del breve a la magestad cathólica en una particular congregación hecha por los eminentísimos Valentí, Cavalchini y Tamara proponiendo la concesión del breve*".
137. f. 254-256v: "*Don Juan Canalet, fabricante de pintados de la ciudad de Barcelona ... Glosa*".
138. f. 257: "*Por la infedelidad de los ingleses en el cumplimiento del Tratado de Amiens en la paz general en el año 1803 ... Dísticos*".
139. f. 257-257v: "*Memorial presentat per los gegants de Santa María del Mar als ilustres obrers de la mateixa parròquia*".

140. f. 257v-258v: "*Lector amigo, que si eres de Reus por tal te tengo, lehe el diario de Barcelona de 20 y 24 de febrero del corriente año, quarto ya su lugar competente, encájale una de estas décimas*".
141. f. 258v-259: "*Epitafio a la gran república francesa luego que el primer cónsul Napoleón Bonaparte se hizo emperador en 19 de mayo de 1804*".
142. f. 259: "*Epitafio que salio en Inglaterra después de haver echo Bonaparte morir el Duque de Enguien preso en el territorio de Vaden*".
143. f. 259-261v: "*Diario que salió en Barcelona el día 11 de abril de 1805*". Còpia del Diario de Barcelona.

261 f. (numeració antiga 509 p., f. 4-5, 10-11, 174 en blanc); 300 x 210 mm. Text majoritàriament a 2 cols. Diverses mans. Al contraplà una anotació a llapis de Josep Porter i d'un altre col·laborador de la llibreria. Enquadernació coetània en pergamí rígid. Títol ms. al llom "Papeles varios año 1803". Talls jaspiats de verd

Procedència: Compra al llibreter Josep Porter (450 pts, registrat l'1 de juliol de 1931).

Bibliografia: J. RUBIÓ, "Agustí Eura", en: *Història de la literatura catalana*, vol. III (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986 [1958]), p. 142-149; IDEM, "Els versificadors de l'Acadèmia de Bones Lletres", en: *Ibidem*, p. 133-142; IDEM, *Ibidem*, p. 90 (a Caresmar, **120-121**), p. 120, p. 122 (**46-49**), p. 127-130 (Gualbes, **5-9 23**, **55**), p. 179-181 (resum del manuscrit), p. 161-162 (Santa Maria del Mar, **108** i **139**), p. 207-208 (poema **4**), p. 253 i 255; A. ROSSICH, *Una poètica del barroc: el Parnàs català* (Girona: Col·legi Universitari, 1979. M. CAMPABADAL, *La Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona en el segle XVIII* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2007) (Textos i estudis de cultura catalana; 119), p. 262. P. VALSALOBRE, "El foc que afina: homenatge d'Agustí Eura (s. XVIII) a Agustí Moner (s. XIV)", *Revista de Girona* 196 (setembre-octubre de 1999), p. 58-63. Sobre el text **14**, vegeu A. ROSSICH, "Intertextos: sobre les fonts i els mortius literaris de *Lo desengany* de Fontanella", *Caplletra* 52 (primavera 2012), p. 207-228 (p. 227). Sobre els textos **30**, **56**, **67**, vegeu A. ROSSICH, "La poesia catalana a l'Acadèmia abans de la Renaixença", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 48 (2002), p. 213-230 (p. 220, 225, 226).

Edicions: Poemes de Francesc Vicenç Garcia editats per A. ROSSICH, *Francesc Vicenç Garcia: assaig d'edició crítica*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma, 1984). Poemes de Francesc Fontanella editats per M.M. MIRÓ VILÀ, *La poesia de Francesc Fontanella* (Barcelona: Curial, 1995) (Autors catalans antics; 10-11). Poemes de Joan de Gualbes editats per K. BROWN, V. DE MELCHOR, *Vida i obra de Joan de Gualbes i Copons* (Barcelona: Curial, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995) (Textos i estudis de cultura catalana, 45). Poemes d'Agustí Eura editats per P. VALSALOBRE, *Fra Agustí Eura (1684-1763). Obra poètica (assaig d'edició crítica)*, tesi doctoral (Girona: Institut de Llengua i cultura catalanes, Facultat de Lletres, 1999) (Tesis doctorals). Poema **56** (Boxadors) editat per J. M. CASTELLET i J. MOLAS en *Ocho siglos de poesía catalana* (Madrid: Alianza, 1969), p. 262-269. Poema **67** (Agustí Eura) editat per P. VALSALOBRE, "Agustí Eura i les muses catalanes", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 48 (2002), p. 161-212 (p. 181-186). Poemes **29** (parcial), **33**, **46-49**, **56**, **63**, **67**, **85** editats per M. CAMPABADAL, *El pensament i l'activitat literària del setcents català* (Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona, 2003) (Textos i comentaris, 5), vol. II, p. 35-41, 45-48, 247-253. Poesia religiosa, vegeu A. COMAS, "Les corones religioses i els cicles religiosos festius i satírics" en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 577-626 (p. 607-612, "Verdadera tertúlia", edició parcial de **108**; p. 613, edició parcial de **139** (gegants de Santa Maria del Mar); p. 614-622, "Les excavacions per trobar el cos de sant Pere Nolasc"; p. 622, "El res de santa Eulàlia", edició parcial de **120-121**; p. 624, edició parcial de **65**). Poesia profana, vegeu: IDEM, "Algunes mostres de poesia profana i festiva", en: *ibidem*, p. 627-645 (p. 632-637, "Poesia amorosa i de galanteig", edició parcial de **46-49**, **63**, **85** en p. 634-635; p. 637-645, "Festes i costums", edició parcial de **78** i menció de **86** en p. 641-642). Poesia relacionada amb l'Acadèmia de Bones Lletres, vegeu IDEM, "La poesia a l'Acadèmia", en: *ibidem*, p. 645-662 (edita parcialment **1**, **5**, **8**, **9**, **23**, **44**, **55**, **56**). Poesia d'Agustí Eura, vegeu IDEM, "Fra Agustí Eura", en: *Ibidem*, p. 663-679 (edita parcialment **24**, **26-28**, **30**, **33**, **34**, **35**, **37**, **62**, **67**, i en particular l'estudi sobre el poema **29** (Descripció de la muntanya de Montserrat), p. 668-671). Sobre els poemes paròdics introductoris, vegeu A. GARCIA BUSQUETS, "Els poemes laudatoris als liminars", en: *Fontanella polièdric: Poesis barroca i transmissió*, ed. V. ZARAGOZA i P. VALSALOBRE (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2019), p. 135-147 (p. 137).

Descripcions: Ms. B13 d'A. ROSSICH, *Francesc Vicenç Garcia: assaig d'edició crítica*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma, 1984); ms. BC10 de M.M. MIRÓ VILÀ, *La poesia de Francesc Fontanella* (Barcelona: Curial, 1995) (Autors catalans antics; 10-11), vol. I p. 35-36; K. BROWN, V. DE MELCHOR, *Vida i obra de Joan de Gualbes i Copons* (Barcelona: Curial, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995) (Textos i estudis de cultura catalana,

45), p. 52-53; P. BALSALOBRE, *Fra Agustí Eura (1684-1763). Obra poètica (assaig d'edició crítica)*, tesi doctoral (Girona: Institut de Llengua i cultura catalanes, Facultat de Lletres, 1999) (Tesis doctorals), p. 226-228; *NISE: literatura catalana de l'Edat Moderna* (Girona: Universitat de Girona, Institut de Llengua i Cultura Catalanes) (https://www.nise.cat/ca-es/Bases-de-dades/BD-Poesia-en-can%C3%A7oners/Cerca, consulta 7 de gener 2025).

Nota: Una altra còpia del text **29** (Descripció de la muntanya de Montserrat) a Biblioteca de l'Abadia de Montserrat, ms. 1202.

Ms. 1189

"*Tractat dels colors que se pinta la porcellana o pintura de esmalts*". Text del primer llibre en català, i del segon en castellà. Falta un quadern, què incloia la descripció de com fer el color porpre i el vermellet. Finals del segle XVIII-principis del segle XIX.

F. 1v-44v: *Libro primero*.
F. 45-52: "*Libro segundo. Memoria para azer los colores para pintar de porcelana según arte*".
F. 54-55: Taula de contingut.

55 f. (num. origen 1-38, 57-67 f.); 210 x 155 mm. Amb algunes esmenes i adicions marginals i interlinials. Al f. 1, dibuix acolorit d'una espàtula; al f. 1v, dibuix d'un morter. Enquadernació coetània en pergamí en forma de carpeta.

Procedència: Compra a la Llibreria de Josep Porter (50 pts, registrat l'1 d'agost de 1931).

Descripció: MCEM 2048 (M. Toldrà).

• *1932*

Ms. 1197

"*Comèdia de Nostra Sra. del Roser fet die 12, 1765*". Còpia. Principis del segle XIX.

[1], 9 f.; 210 x 140 mm. Text a 2 columnes. *Probationes pennae* als f. [1] i 9v. Enquadernació en tela del segle XX (BC).

Procedència: Compra al llibreter Josep Porter (10 pts, factura 30 de desembre de 1931), registrat el 8 de gener de 1932.

Bibliografia: A. COMAS, "El teatre hagiogràfic", en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 792-804 (793-794); J. MAS I VIVES, *El teatre a Mallorca a l'època romantica* (Barcelona: Curial, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986), p. 269-270; *Diccionari del teatre a les Illes Balears*, ed. J. MAS I VIVES (Palma: Lleonard Muntaner, 2003-2006), vol. II, p. 170; G. ENSENYAT PUJOL, "Tipologies textuals de manuscrits mallorquins (1600-1833). Primera relació", *Notandum*, 21, núm. 48 (2019), p. 21-32 (http://www.hottopos.com/notand48/21-32Ensenyat.pdf, consulta 7 de gener 2025).

Descripció: MCEM 2002 (M. Toldrà).

Ms. 1217

"*Capbreu dels censals morts morabatins de altres cenos, rendes e drets que lo monastir de Sancta Maria de Jonqueres de Barchinona reb quescun any en certs termens segons devall se conté*". Llevador de les rendes del monestir de Santa Maria de Jonqueres de Barcelona. En llatí i en català. Finals del segle XIV-principis segle XV (ca. 1386-1410).

F. 2-26: Censals organitzats per mesos.
F. 29-37: "*Açí apparen los censals de morabatins e altres rendes que lo dit monastir de Jonqueres reb quescun any en la ciutat e territor de Barchinona e en los termes següents*".

F. 38-40: "*Aquestes són les rendes e drets que lo dit monastir pren en la vila e terme de Tarraça*".
F. 41-43: "*Açí appar la renda que lo dit monastir de Jonqueres pren quescun any en lo terme del castell Çapera e en la parroquia de Sent Lorenç Çavall*".
F. 44: "*Açí apparen les rendes que lo dit monastir reb quescun any en lo loch de Alcoleia prop Leyda...*".
F. 46: "*Aquestes són les rendes que lo dit monastir pren ne la ciutat de València per lo vestiari de les donas del dit monastir*".
F. 47-64: "*Aquestes són les rendes que lo dit monastir reb quescun any en la ciutat e orta de Mallorques e en la parroquies de Rubines, de Sóller, de Alaró e altres drets e delmes que pren en Sencelles*".

67 f.; 295 x 220 mm. Enquadernació en pergamí època moderna, reforços de cuir al lom. Títol a la coberta "Llibre o llebador de las rendas del monastir de Junqueras de Barcelona".

Procedència: Compra al llibreter Josep Porter (amb els mss. 1218 i 1219, 400 pts; a examen agost de 1932, factura 27 d'agost, registrat el 22 de setembre de 1932).

Estat de conservació: Enquadernació restaurada anys 80.

Bibliografia: M. M. COSTA, "Els llibres notarials del monestir de Jonqueres", *Estudios Históricos y Documentos del Archivo de Protocolos*, 7 (1979), p. 59-74; F. SOLSONA, "El monestir de Santa Maria de Jonqueres (Barcelona) durant la lloctinència de Joan d'Anjou, duc de Lorena (1467-1470)", *Medievalia*, 8 (1988), p. 313-328; J. BASSEGODA I NONELL, "Nous documents sobre Santa Maria de Jonqueres de Barcelona", *Butlletí del MNAC*, 1 (1993), p. 275-280; M. M. COSTA, "Pergamins del monestir de Jonqueres a l'arxiu de la Corona d'Aragó (s. XIII)", *Analecta Sacra Tarraconensia*, 71 (1998), p. 213-234; M. J. BORDOY, "Algunes notes sobre les possessions del monestir de Santa Maria de Jonqueres de Barcelona a Mallorca", *Bolletí de la Societat arqueològica lul·liana*, 57 (2001), p. 105-116.

Edició: I. SERRA ÁLVAREZ, *Dos visitas de la orden de Santiago al monasterio de Junqueras (1495-1499): tesina para obtener el grado de licenciado* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1966).

Nota: Altra documentació del monestir de Jonqueres a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Monacals.

Ms. 1218

Recull de textos devocionals. En llatí i en català. Darrer quart del segle XV; pregàries afegides a principis del segle XVI.

1. F. 1-21: "*Officium Beatae Mariae Madalenae et Passionis*".
2-10. F. 22-38: Pregàries en català i en llatí.
2. f. 22-23v: "*Orassió ans de conbregar*".
3. f. 23v-24v: "*Orassió aprés conbregar*".
4. f. 24v-25v: "*Orassió aprés la elevassió del cos pressiós de Jhesucrist abans de conbregar*".
5. f. 25v-26v: Inici de l'evangeli de sant Joan. En llatí.
6. f. 26v-27: "*Orassió al papa Joan*".
7. f. 27: Fórmula de pregària. En català.
8. f. 27v-28: Oració mariana. En català.
9. f. 28-29v: Oració. En llatí.
10. f. 29v-38v: "*Les quinse oracions qui's seguexen so molt singular e de atmirable virtut*". Recull d'oracions en català.
11. F. 39-40: "*Aquestas són las misas de Sent Amador*".
12. F 40v: Fragment d'un poema. En català
13. f. 40v: "*Partes orationes*". Notes gramaticals. En llatí.

40 f.; 148 x 110 mm. Al text **1**, rúbrica i inicials en vermell. Enquadernació del segle XXI en pergamí, amb tanques de botó i reforços de cuir al llom (BC, anys 2000).

Procedència: Compra al llibreter Josep Porter (amb els mss. 1217 i 1219, 400 pts; a examen agost de 1932, factura 27 d'agost, registrat el 22 de setembre de 1932).

Estat de conservació: Restaurat

Bibliografia: M. GARCIA SEMPERE, "Vides de sants en català conservades en manuscrits solts i en impresos anteriors a 1550", p. 189.

Edició: Text **12** (Un delit gran que diu), editat per J. MAHIQUES CLIMENT, "Cuatro poemas de amor y un elogio cortés: poesia catalana inédita de los siglos XV-XVI", *Revista de Filología Románica* 29/2 (2012), p. 339-356 (353-356).

Descripció: J. JANINI, *Manuscritos litúrgicos de las iglesias de España*, vol. II: *Aragón, Cataluña y Valencia* (Burgos: Aldecoa, 1980), núm. 440; E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 265-266; BITECA Manid 2419; MCEM 174.

Ms. 1219

Recull de textos devocionals, gramaticals, poètics i notarials. En català i en llatí. Mitjan segle XVII.

1. F. 1-2v: "*Lo modo de dir lo rosari se divideix en tres parts, so és en preparatió, en resar o dir lo rosari e·n offerir-lo*".
2. F. 3-5: Exercicis de traducció català-llatí.
3. F. 5-9v: "*Compendium octrinae christianae*".
4. F. 9v-13: Tractat de gramàtica llatina. Primera rúbrica: "*De les differènties locals. Prefatio*". En català.
5. F. 14-18: Provisió a favor de Pere Danís com a nou rector de la parròquia de Sant Jaume de Malagarriga, diòcesi de Solsona. En llatí. Solsona, 12 de febrer de 1639.
En l'espai en blanc a la fi, nota de Josep Casasteva, beneficiat de Sant Cugat del Rec, sobre la presa de possessió de la parròquia l'endemà, 13 de febrer de 1639.
6. F. 18-19: Nadala. Incipit: "Oyràs, pastoreta / discreta".
7. F. 19-27v: Tractat de gramàtica llatina. Primera rúbrica: "*De conjunctionibus brevis tractatus*". En llatí.
8. F. 28-30: Model per a la redacció de capítols matrimonials.
9. F. 30v: Oració a sant Antoni Abat. En llatí.

30 f.; 235 x 155 mm. Als f. 18-27, text a 2 columnes. Diverses mans. Enquadernació del segle XX en pergamí rígid (BC, anys 30-40).

Procedència: Compra al llibreter Josep Porter (amb els mss. 1217 i 1218, 400 pts; a examen agost de 1932, factura 27 d'agost), registrat el 22 de setembre de 1932.

Estat de conservació: Restaurat.

Bibliografia: A. COMAS, "L'interès per la llengua", en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 164-170 (p. 170); IDEM, "Literatura paremiològica", en: *Ibidem*, p. 506-509.

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 226-227; MCEM 174 (M. Toldrà).

• 1933

Ms. 1247
"Libre de les ordenacions fetes e ordenades per los pahers e prohomens de la vila de Ager; són les que·s seguexen en l'any mill cclxxviii". Ordinacions de la vila d'Àger. Segle XIV.

12 f. (f. 12 en blanc); 225 x 150 mm. Enquadernació pergamí del segle XX (anys 30, probablement de la llibreria Porter).

Procedència: Compra a la llibreria de Josep Porter. Al contraplà posterior etiqueta "Josep Porter. Llibreter – Barcelona" (registrat el 8 d'agost de 1933).

Bibliografia: J. C. SERRA RÀFOLS, "Ordinacions de la vila d'Ager (1278)", *Revista Jurídica de Catalunya*, 35 (1929), p. 52-59; IDEM, "Legislación medieval en un valle pirenaico: las 'Ordinacions de la vila d'Ager'", *Pirineos* 5, núm. 11-12 (1949), p. 219-251; J. M. FONT I RIUS, "Ordenanzas municipales de una villa catalana: Olesa de Montserrat (siglo XVII)", en: *Liber amicorum: profesor Don Ignacio de la Concha* (Oviedo: Universidad de Oviedo, 1986), p. 191-220 (p. 193); J.L. MINGOTE CALDERÓN, "Des implications idéologiques de l'outil agricole dans la société médiévale et moderne hispanique", en: *L'outillage agricole médiéval et moderne et son histoire*, ed. G. COMET (Toulouse: Presses Universitaires du Midi, 2003), p. 95-146.

Descripcions.: *BITECA* manid 1217.

Nota: Apareix a la llista-catàleg número 88 de llibres a vendre de Porter, amb la descripció: "Manuscrito de 12 hojas (la última en blanco) en lengua catalana. Es una copia del original hecha al siglo XIV. Interesantísimo por la historia del derecho a Cataluña y bajo el aspecto filológico y paleográfico", per un preu de 1500 pts.

Ms. 1248
Al·legació del monestir d'Ager en un procés sobre jurisdicció. En català. Segle XIV.

[2], 11, [2] f.; 160 x 110 mm. Amb algunes esmenes. Al darrer foli restes de dos segells de lacre vermell de forma ametllada; els folis duen quatre petites incisions, en grups de dos, per les quals probablement devia passar una cinta o cordill. Enquadernació pergamí del segle XX (anys 30, probablement de la llibreria Porter).

Procedència: Compra a la llibreria de Josep Porter. Al contraplà posterior etiqueta "Josep Porter. Llibreter – Barcelona", registrat el 8 d'agost de 1933.

Bibliografia: J. C. SERRA RÀFOLS, "Ordinacions de la vila d'Ager (1278)", *Revista Jurídica de Catalunya*, 35 (1929), p. 52-59; IDEM, "Legislación medieval en un valle pirenaico: las 'Ordinacions de la vila d'Ager'", *Pirineos*, 5, núm. 11-12 (1949), p. 219-251.

Nota: Apareix a la llista-catàleg número 88 de llibres a vendre de Porter, amb la descripció: "Copia d'unes cartes de la comunitat del monastir de Sant Pere de la vila d'Ager enviades al seu P. Abat, a Roma, queixant-se de una pretensió del visitador de l'arquebisbat de Tarragona y sobre si el monestir està o no dins la jurisdicció d'aquell arquebisbat. Començaments del segle XIV. In-8. Perg. Manuscrito en lengua catalana, compuesto de 15 hojas (las dos primeras y las dos últimas en blanco). Interesantísimo bajo el punto de vista histórico, filológico y paleográfico", per un preu de 1500 pts.

Ms. 1251
MIGUEL DE CERVANTES, "*Traduzione inedita delle novelle in spagnuolo di Don Michele de Cervantes fatta in lingua italiana*". Segle XIX.

1. F. 2-19: "*Novella delle due donzelle*".
2. F. 20-39: "*La serva illustre*".
3. F. 40-53: "*Novella di Rinconetto e Cortadiglio*".
4. F. 54-71: "*Novella della Spagnola inglese*".
5. F. 72-87: "*Novella dell'amante liberale*".

6. F. 88-95: "*La forza del sangue*".
7. F. 96-100: "*Novella del maritaggio pieno d'inganni*".
8. F. 101-111: "*Novella del Dottore di vetro*".
9. F. 112-126: "*Novella della signorela Cornelia*".
10. F. 127-142: "*Novella del giloso di Stremadura*".
11. F. 143-: "*Novella colloquio che fu fatto tra Scipion e Berganza, cani dello Spedale della Resurrezione, che sta nella cita di Vagliadolid fuori della Porta del Campo, che communemente chiamano i cani di Mahudy*".
12. F. 167-182: "*Novella della zinganella*".

182 f.; diverses mesures (280 x 145, 310 x 210 mm). Nombroses esmenes. Enquadernació en cartró folrat amb paper de guarda del segle XIX.

Procedència: Compra a Josep Porter (225 pts, factura 17 d'agost de 1934).

Bibliografia: G. HAINSWORTH, "Les Nouvelles exemplaires de Cervantes en Italie", *Bulletin hispanique* 31/2 (1929), p. 143-147 (no esmenta el manuscrit).

• *1934*

Ms. 1256
BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Correspondència, precedida per una nota de S. Rigalt a Antoni Elias. 50 documents. 1828-1857.

1256/1
F. 1-60: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Correspondència de Bonaventura Carles Aribau. Inclou cartes a Ignasi Sanponts i Barba i a Ramon López Soler sobre un projecte de traducció de les obres de Walter Scott al castellà, algunes respostes i altra documentació. En castellà. 1828-1857.

1. F. 1: S. RIGALT, Carta a Antoni Elias.
2. F. F. 2-3: AUTOR NO IDENTIFICAT, Carta a Salvador Sanpere i Miquel. Incompleta.
3. F. 4-5: Poema en castellà
4. F. 6-7: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a Ignasi Samponts. Sense data (16 de juliol de 1828?).
5. F. 8-9: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a Ignasi Santponts. Madrid 13 d'agost de 1828.
6. F. 10-11: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a Ignasi Santponts. Madrid 15 d'octubre de 1828.
7. F. 12-13: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a Ignasi Santponts. Madrid 18 d'octubre de 1828.
8. F. 14-15: IGNASI SANTPONTS, Carta a Bonaventura Carles Aribau. Barcelona, 29 d'octubre de 1828.
9. F. 16-17: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a Ignasi Santponts. Madrid 5 de novembre de 1828.
10. F. 18-19: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a Antonio López. Madrid 5 de novembre de 1828.
11. F. 20-21: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a Ignasi Santponts. Còpia. Madrid 5 de novembre de 1828.
12. F. 22-24: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a Ignasi Santponts. Madrid 22 de novembre de 1828.
13. F. 25-26: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a Ignasi Santponts. Madrid 29 de novembre de 1828.

14. F. 27: IGNASI SANTPONTS, Carta a Bonaventura Carles Aribau. Barcelona 3 de desembre de 1828.
15. F. 28: IGNASI SANTPONTS, Carta a Bonaventura Carles Aribau. Barcelona 6 de desembre de 1828.
16. F. 29: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a Ignasi Santponts. Madrid 6 de desembre de 1828.
17. F. 30: IGNASI SANTPONTS, Carta a Bonaventura Carles Aribau. Barcelona 14 de desembre de 1828.
18. F. 31-32: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a Ignasi Santponts. Madrid 17 de desembre de 1828.
19. F. 33: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a Ignasi Santponts. Madrid 20 de desembre de 1828.
20. F. 34: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a Ignasi Santponts. Madrid 24 de desembre de 1828.
21. F. 35-36: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a Ignasi Santponts. Madrid 7 de gener de 1829.
22. F. 37-38: IGNASI SANTPONTS, Carta a Bonaventura Carles Aribau. Barcelona 25 de febrer de 1829.
23. F. 39: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a Antoni López. Madrid 22 d'abril de 1829.
24. F. 40: IGNASI SANTPONTS, Carta a Bonaventura Carles Aribau. Barcelona 3 de juny de 1829.
25. F. 41: IGNASI SANTPONTS, Carta a Bonaventura Carles Aribau. Barcelona 22 de juliol de 1829.
25. F. 42: IGNASI SANTPONTS, Carta a Bonaventura Carles Aribau. Barcelona 5 de setembre de 1829.
26. F. 43-44: IGNASI SANTPONTS, Carta a Bonaventura Carles Aribau. Barcelona 31 d'octubre de 1829.
27. F. 45-46: IGNASI SANTPONTS, Carta a Bonaventura Carles Aribau. Barcelona 26 de maig de 1830.
28. F. 47: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a Antoni Gironella. Madrid 16 de gener de 1832
29. F. 38-51: [BONAVENTURA CARLES ARIBAU], "*Reflexiones acerca del efecto que producen en el teatro los grandes estados de animo*".
30. F. 52-53: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a Luis. Madrid 12 de juny de 1840.
31. F. 54-55: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a Luis. Madrid 8 de gener de 1857.
32. F. 56-57: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a Luis. Madrid 15 de març de 1857.
33. F. 58-59: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Circular. Madrid 17 de juny de 1847.
34. F. 60: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta al Ministeri d'Hisenda. Còpia. Madrid 9 de gener de 1857.
35. F. 61-66: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Carta a [Tomàs Costa?]. Còpia. Barcelona, 10 d'abril de 1850.

35 documents.

1256/2

F. 67-102: BONAVENTURA CARLES ARIBAU, Cartes a Pedro Sampayo sobre l'explotació de les mines de coure de Riotinto. En castellà. Còpia. 8 d'octubre de 1853-17 de febrer de 1854.

19 documents. Text mecanografiat.

102 f., diverses mesures. Enquadernació en tela vermella del segle XX (BC).

Procedència: Compra a la llibreria de Josep Porter (1450 pts, registrat el 8 de març de 1934).

Bibliografia: J.-Ll. MARFANY, "*El Vapor*, Aribau i López Soler, o al Cèsar el que és del Cèsar", *Els Marges*, 96 (hivern 2012), p. 16-45; J.-F. BOTREL, "Le livre en Espagne (1833-1843)", *Revue française d'Histoire du Livre*, 116-117(2002), p. 237-266. Sobre Santponç, vegeu T. de MONTAGUT, *El jurista Ignasi Santponç Barba (1795-1846) i el dret català* (Barcelona: Reial Acadèmia de Bones Lletres, 2014); E. FAES DÍAZ, "No es corrupción «lo que se viene a la mano». Un discurso político moderado en la construcción del estado liberal", comunicació en el *Congrés Internacional d'Història de la Corrupció a l'Espanya Contemporània* (Bellaterra: UAB, 2017) https://ddd.uab.cat/pub/jorconmatpro/2016/259573/congresinternacionalcorrupcio/faes_quique.pdf, consulta 7 de gener de 2025).

Nota: Altres cartes de Bonaventura Carles Aribau a la UPF, Ciutadella (PQC301.R53 Z481 1854); fons personal de Bonaventura Carles Aribau a la biblioteca del Departament d'Història del Dret de la Universitat de Málaga (integrat en el fons de Ferran Valls i Taberner).

• *1935 – Llibres provinents del monestir de Cogullada*

Ms. 1275

Miscel·lània de textos sobre la passió de Crist. En català. Acèfal. (La Franja?), 1a meitat segle XV.

> **1.** F. 1-13: BERNAT DE CLARAVALL (atribuït), *Liber de passione Christi et doloribus et planctibus matris eius*. *Tractatus de revelatione facta beato Bernardo a beata Virgine super dolore quem sensit in passione filii sui*. En català. Acèfal.
> **2.** F. 13-28: "*Menera de contemplar en la Pasió de Nostre Senyor Jhesu Christ segons las VII hores del jorn*". Traducció de *De meditatione passionis Christi per septem diei hores libellus*, atribuïdes a Bernat de Claravall o a Beda.

29 f.; 225 x 150 mm (folis 221x145 mm, caixa d'escriptura 145x80 mm, pautat a la mina de plom). Quaderns irregulars (1-9, 10-19, 20-23, 24-29). Als marges i al f. 28v-29, *probationes pennae*. Als f. 1 i 1v, caplletra en vermell, i a la resta espais en blanc per a les caplletres. Rúbriques centrades. Enquadernació en pergamí (amb celles) del segle XX, signada Alf. Balmüller (BC, anys 30).

Procedència: Al marge del f. 13, còpia de l'inici d'un trasllat d'un acte reial de 1553, de mà del segle XVI ("Hoc est transumptum bene et fideliter Villefranche Penitensis Barcinonensis diocesis primo die mensis augusti anno a nativitate domini m dliii sumptum a quodam regio privilegio per serenissimum et catholicum dominum regem Ferdinandum recolende memoria [...] Villefranche Penitensis et [...] concesso in pergameneo descripto manu regia subscripto registrato, et sigillo sera virmilea inpresso [...] inpendente munito [...] sollempnibus ...); al f. 29v, endreça de carta al prior de Graus entre 1452-1457 (del priorat benedictí de Santa Maria de la Peña, a Graus, que depenia del Monestir de San Victorián, una de les seus on es reunia el capítol de la congregació benedictina de la Corona d'Aragó). Probablement havia pertangut al monestir de Cogullada. Compra al llibreter Josep Porter (200 pts, cartes de març de 1935, registrat el 13 de març de 1935).

Estat de conservació: Als primers folis fragments del marge mutilats. Als f. 2-13, marques d'un punxó triangular amb múltiples agulles. Restaurat (anys 30).

Bibliografia: Text **1**, G. M. BERTINI, "Entorn de la pietat afectiva a la Catalunya medieval", *Estudis Romànics*, 10 (1962), p. 155-171. Text **2,** O. CATALAN CASANOVA, "Un sermó medieval sobre el Càntic dels Càntics: context literari i proposta d'atribució", *Estudis Romànics*, 41 (2019), p. 423-433; F. ZINELLI, "Des prières et des frontières: le manuscrit Assisi, Chiesa nuova 9", en: *L'épaisseur du temps: mélanges offerts à Jacques Dalarun* (Turnhout: Brépols, 2022), p. 399-411.

Edició: Text **1**, editat per P. de BOFARULL, *Documentos literarios en antigua lengua catalana: siglos XIV y XV* (Barcelona: en la imprenta del Archivo, 1857) (Colección de Documentos Inéditos del Archivo de la Corona de Aragon, 13), p. 131-148.

Descripcions: *BITECA* manid 1256; Translat ms805. Text **1**, vegeu Cens de traduccions al català medieval, 22.3.1. Text **2**, vegeu *ibidem*, 19.2.1.

Nota: Text **1**, una altra còpia a BC, ms. 1504/1b, f. 90-105, i a ACA, ms. Sant Cugat 83, f. 71v-89. Text **2**, còpies en català a BC, ms. 854/3, f. 35-61; Madrid, BNE (ms. 6291, f. 221a-227b), i a Pavia, Biblioteca Universitaria (ms. Aldini 28, f. 1-23); i en occità a Asissi, Biblioteca di Chiesa nuova (ms. 9, f. 127v-132v) i a Rodez, Bibliothèque municipale (ms. 60, f. 98-108).

Ms. 1276

Recull de fórmularis episcopals i altres documents en relació amb l'arquebisbe de València Jaume d'Aragó (1364-1396). Compilat probablement per Antoni Miquel. Mal relligat. Darrer terç del segle XIV.

1. F. 1-1v: Breus notes sobre la família d'Antoni Miquel, de València. 1417-1423; continuen al f. 8v.
2. F. 2-8: Documents relatius al monestir d'ermitans de Benidorm. 1327-1328; còpia finals del segle XIV.
3. F. 8v-9: "*Aquest es lo conjur tudesch*". Eixarms.
4. F. 9: Frases en català.
5. F 9v: Fórmules d'inici de cartes (protocols).
6. F. 10: "*Iurent notarii noviter creati infrascripta tenere et observari*". Fórmula de jurament notarial.
7. F. 11-22v: Formulari d'actes i documents pertanyents a la cúria de Jaume d'Aragó, arquebisbe de València. Continua als f. 42-43v (**14**./**7c**), 47v-104v (**16**./**7d**),En llatí, alguns documents en català.
7a. F. 11-16v: Taula de contingut. Remet a la numeració d'origen.
7b. F. 21-22v (fol. antiga i-ii), Formulari episcopal, inici.
8. F. 18v: Lletanies a Déu.
9. F. 19-20v: Formulari de qüestions a demanar en les visites pastorals.
(f. 21-22v: Formulari)
10. F. 23-30v: *Ars scribendi*. Al f. 29v, colofó: "Explicit Sumula artis scribendi Deo gratias. Manus scriptoris careat gravitate doloris"
11. F. 30v: Dues fórmules epistolars.
12. F. 31-41r (fol. antiga iii-xiii): Vocabulari notarial llatí-català.
13. F. 41v: Recepta.
14 (7c). F. 42r-43v (fol. antiga xiiii-xv): Formulari episcopal.
15. F. 44r-47v (dues foliacions antigues, xvi-xviii i i-iiii): BERNARD SILVESTRE (atribuït a BERNAT DE CARAVALL). "*Letra tramesa per sent Bernat a un cavaller sobre la cura e manera de governar profitosament la cosa familiar*".
16 (7d). F. 47v-104v (fol. antiga xviii-lxxvi): Formulari episcopal, final.
17. F. 104v-108v: "*Ordinatio literarum clausurarum quas dominus episcopus mittit hiis inferius scriptis scilicet in suprascripto principio et subscriptione*". Fórmules d'inici i acabament de cartes (protocols i escatocols). En llatí, algunes en català.

108 f. (f. 41v en blanc, numeració antiga en algunes parts: i-lxxix); 230 x 150 mm. Als f. 17-18, dibuixos de cares com a *probationes penne* i alguns comptes. Enquadernació en pergamí en forma de cartera del segle XVI amb reforços de cuir al llom. El pergamí és un document en castellà de principis del segle XVI, signat per Jaime Dolz, notari de Terol, a la coberta ms. "1369-1487".

Procedència: Podria provenir de l'arxiu de la família Sánchez Muñoz, de Terol. Al f. 10v, nota de mà del segle XVI, "Este libro es de Iuº Gil de Palomar ..."; al f. 18, la mateixa mà diu que és "vezino de la ciudad de Teruel", i al f. 41v (a la fi del vocabulari notarial) escriu una recepta. Havia pertangut a la biblioteca del monestir benedictí de Nostra Senyora de Cogullada (Saragossa). Compra a Josep Porter (2.500 pts, factura 25 d'abril de 1935, registrat el 26 d'abril de 1935).

Stat de conservació: Nombroses taques, notes de paper i enquadernació malmeses.

Bibliografia: Sobre els textos **7**, **9, 14** i **16** (formularis), vegeu P. GALINDO ROMEO, "El formulario del obispo D. Jaime II de Aragón", *Revista Universidad*, 11 (1934), p. 319-340 (p. 115-136); J. V. BOSCÀ CODINA, *Visitas pastorales de la diócesis de Valencia (1383-1389)*, Tesi de Llicenciatura (València: Universitat de València, 1990); IDEM, "Sortílegas, adivinas y conjuradoras: indicios de una religiosidad prohibida", *Revista de Historia Medieval*, 2 (1991), p. 63-75. Sobre el text **12**, vegeu P. GALINDO ROMEO i F. ALCAYDE VILAR, "El lexicon latino-valenciano del obispo Don Jaime de Aragón (Siglo XIV)", *Universidad (Zaragoza)*, 1/1 (1924), p. 69-85; M. PICCAT, "El vocabulari català del Ms. 1276 de la Biblioteca de Catalunya", en: *Miscel·lània Joan Gili* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1988), p. 431-464; A. CANELLAS LÓPEZ, "El notariado en España hasta el siglo XIV: estado de la cuestión", en: *Notariado público y documento privado de los orígenes al siglo XIV: Actas del VII Congreso Internacional de Diplomática* (Valencia: Generalitat valenciana, 1989), vol. I, p. 99-140 (http://elec.enc.sorbonne.fr/cid/cid1986/art_01, consulta 7 de gener 2025); G. COLON i A.-J. SOBERANAS, *Panorama de la Lexicografia Catalana* (Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1991), p. 14-16.

Edicions: Text **7**, **9, 14 i 16** (Formulari) editat per M. M. CÁRCEL ORTIZ, i J. V. BOSCÀ CODINA, *Visitas pastorales de Valencia (siglos XIV-XV)* (València: Facultat de Teologia Sant Vicent Ferrer, 1996) (Series Valentina, XXXVIII), p. 35-38. Text **15** editat per A. PAGÈS, "Deux versions catalanes du *De cura et modo rei familiaris gubernandae*, de Bernardo Silvestre", *Estudis Universitaris Catalans*, 18 (1933), p. 236-250.

Descripcions: A. ESCUDERO, *Manuscritos de la Biblioteca de Catalunya de interés para la farmacia y las ciencias médicas* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1993) (Tesis doctorals microfitxades), núm. 131; P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 486; E. J. POLAK, *Medieval and Renaissance Letter Treatises & Form Letters: A Census of Manuscripts found in part of Western Europe, Japan, & the United States of America* (Leiden: E. J. Brill, 1994), p. 113-114 (f. 2r-8r, 11r-16v, 21r-22v, 42r-108v); BITECA manid 1098; Narpan DB (Sciencia.cat DB ms128, L. Cifuentes). El text **9** descrit a *Cens de traduccions al català medieval*, 22.1.4.

Nota: P. Galindo l'examinà quan encara era a la Cogullada. Examinat per J. Rubió, vegeu Arxiu literari ("Mss. de formularis catalans"); indica que hi ha documents sobre préstec de llibres, i un tractat molt curiós de gramàtica llatina.

Ms. 1301

"*Cartas a los Diputados del Reyno de Aragón de los años 1626 y 1627*". Correspondència rebuda pels diputats del Regne d'Aragó en resposta a cartes trameses pels diputats, relatives en gran part a peticions d'arbitris. Inclou cartes d'Agustín de Morlanes, Jerónimo de Dalmao y Casanate, Martín Fernando Ezquerra de Roças, del Conde-duque de Olivares, Pedro Morillo, i algunes cartes dels consellers de la ciutat de Barcelona, entre altres. 271 documents. En castellà, alguns documents en català. 271 documents. 1626-1627.

551 f.; 315 x 220 mm (amb folis plegats). Alguns dels documents duen segells de placa. Enquadernació en mig pergamí i tela (BC, anys 40).

Procedència: Al f. 1, petites etiquetes en paper de segell i un doble filet blau amb la signatura "Af 10", pertanyent a la biblioteca del monestir de la Cogullada (Saragossa). Compra a la llibreria de Josep Porter (1500 pts, factura de 25 de juny/9 de juliol de 1935, registrat el 3 d'agost de 1935).

Estat de conservació: Alguns folis malmesos per la tinta fèrrica.

Nota: Una sèrie de manuscrits similars es troba a Saragossa, Archivo de la Diputación Provincial de Zaragoza, ms. 350 (anys 1618-1619), ms. 394 (anys 1629-1635), ms, 433 (anys 1940-1941), ms. 444 (any 1642), ms. 447 (any 1643) i ms. 523 (anys 1665-1669) (v. A. SAN VICENTE i O. CROSBY, "Datos para la historia de Aragón: tres índices de 1566 cartas del seglo XVII, casi todas inéditas", *Cuadernos de historia Jerónimo Zurita*, 14-15 (1963), p. 43-198); un manuscrit amb documentació similar a Madrid, BNE, ms. 932 (Competencias de la juriscicción eclesiástica y secular de Aragón, año de 1610).

Ms. 1302

Miscel·lània de textos historico-legals sobre Conca. Còpies d'un còdex de l'Escorial (Q.III.23) de mà de Manuel Abella, que signa al f. 286v i al f. 298. El Escorial, 18 de novembre de 1797.

1. F. 2-286v: "*Fuero de Cuenca*". Al f. 26v, còpia literal, amb rúbriques en vermell i caplletra, de l'inici d'un còdex de l'Escorial que conté el fur.
2. F 288-289: "*Cronicón de Cuenca*".
3. F 290-298: "*Anales de los Juezes de Cuenca*".

298 f.; 315 x 220 mm. Text dels furs a 2 cols. Plec tabellionari. Enquadernació en mig pergamí i tela blava del segle XX (BC).

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca del monestir de La Cogullada. Al f. 1, etiqueta de paper amb una signatura antiga "G i 31" i un fragment de teixell de l'enquadernació anterior amb restes d'un títol "[...]. ALA[...] / de [...] / [...]VERO D[...] / [...]atio [...]". Compra al llibreter Josep Porter (2300 pts pel conjunt format pels ms. 1302-1317, factura 27 de desembre de 1935 (sic), registrat el 3 d'agost de 1935).

Descripcions: BETA Manid 4367

Bibliografia: M. ABELLA, *Noticia y plan de un viage para reconocer archivos y formar la colección diplomática de España* (Madrid: Imprenta Real, 1795). Sobre Abella, vegeu J.-P. DEDIEU, "Manuel de Abella Peligero", en: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA, *Historia Hispánica* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/156-manuel-de-abella-peligero, consulta 7 de gener 2025).

Edició: Text **1** editat a partir del còdex de l'Escorial per R. de UREÑA, *Fuero de Cuenca (formas primordial y sistemática: texto latino, texto castellano y adaptación del Fuero de Iznatoraf)* (Madrid: Tip. de Archivos, 1935).

Ms. 1303

GALFREDUS MALATERRA, "*Crònica de la conquista de Sicilia por los Normandos, traducida en siciliano por fray Simón de Lentino, confessor y capellán del rey Don Fadrique de Sicilia del original latino de Gofredo Malaterra*". Adaptació del llatí al sicilià de l'obra *De rebus gestis Rogerii Calabriae et Siciliae comitis et Roberti Guiscardi ducis fratris eius*, de Galfrido Malaterra, per fr. Simone da Lentini. Al f. 108v: "A di 20 aprile 1659 copiato per me D. Placido Rossi da un'altra copia di mano di D. Pietro Carrera, conservata dal P. Agostino Donato, minorita. E dala detta copia del Rossi conservata in potere di D. Francesco Vintimiglia e Guerrera da nuovo copiato per me, Jacopo Mortilliti, e collazionato a di 18 di giugno 1673". En sicilià. 18 de juny de 1673.

108 f. (num. antiga 215 p.); 200 x 145 mm. Reclams a la pàgina; signatures A-Z, Aa-Dd. Enquadernació en pergamí amb tanques de botó. Títol ms. al llom "Historia de Gaufrido Malaterra".

Procedència: Probablement prové de la biblioteca del monestir de la Cogullada (Saragossa), al llom etiqueta en paper amb signatura topogràfica "Co 23" (cf. Ms. 1311). Compra al llibreter Josep Porter; al f. de guarda de la coberta posterior restes d'una etiqueta "Josep Porter – llibreter – Barcelona" (2300 pts pel conjunt format pels ms. 1302-1317, factura 27 de desembre de 1935 (sic), registrat el 3 d'agost de 1935).

Bibliografia: L. SCIASCIA, "Lentini e i Lentini dai Normanni al Vespro", en: *La poesia di Giacomo da Lentini. Scienza e filosofia nel XIII secolo in Sicilia e nel Mediterraneo occidentale. Atti del Convegno..., Barcellona... 1997*, a cura de R. ARQUÉS (Palermo: Centro di studi filologici e linguistici siciliani, 2000), p. 9-34.

Edicions: Editat en: *Cronache siciliane dei secoli XIII, XIV, XV,* a cura de V. DI GIOVANNI (Palermo, 1865), p. 1-114; *La conquesta di Sichilia fatta per li Normandi translatata per frati Simuni Da Lentini*, a cura de G. ROSSI-TAIBBI (Palermo: Centro di studi filologici e linguistici siciliani, 1954).

Ms. 1304

BENET XIV, "*Carta sobre las obras y culto de Raymundo Lulio escrita por el Pontífice Benedicto XIV a Monseñor Luís de Valentí, promotor de la fee; traducida al castellano por Dn Alonso Núñez de Haro, canónigo de Segovia*". Mitjan segle XVIII (ca. 1751).

26 f.; 205 x 155 mm. Referències subratllades. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Compra al llibreter Josep Porter, al contraplà posterior restes d'una etiqueta "Josep Porter – llibreter-Barcelona" (2300 pts pel conjunt format pels ms. 1302-1317, factura 27 de desembre de 1935 (sic), registrat el 3 d'agost de 1935).

Bibliografia: L. PÉREZ MARTÍNEZ, "Intervención de la Santa Sede en la causa luliana", *Estudis Lul·lians*, 6/1-2 (1962), p. 151-178 (p. 160); cf. J. PERARNAU, "De Ramon Llull a Nicolau Eimeric: els fragments de l'*Ars amativa* de Llull en còpia autògrafa de l'inquisidor Eimeric integrats en les cent tesis antilul·lianes del seu *Directorium inquisitorum*", *Arxiu de Textos Catalans Antics* 16 (1997) (tiratge a part Barcelona: Facultat de Teologia, 1997, 129 p.); J. SANTANACH, "La Magúncia de Salzinger i altres records lul·lians de fra Bartomeu Forners", *Studia Luliana*, 47 (2007), p. 141-174. LlullDB BenetXIV.2 (https://www.ub.edu/llulldb/lullistes/641, consulta 7 de gener 2025).

Edició: J. TARRÉ, "Un document del papa Benet XIV sobre el lul·lisme (1751)", *Estudis Universitaris Catalans*, 20 (1935), p. 142-161.

Descripcions: F. AGUILAR PIÑAL, *Bibliografía de autores españoles del siglo XVIII* (Madrid: CSIC, 1991) vol. 6, p. 107, núm. 730 (Alonso Núñez de Haro); LlullDB (https://www.ub.edu/llulldb/manuscrits/1152, consulta 7 de gener 2025).

Nota: Una altra còpia de la carta a una miscel·lània de cartes i altres documents relatius a la proposta de beatificació de Ramon Llull conservada a Barcelona, Biblioteca de la Universitat, ms. 96, f. 79v-90v; a Madrid, Biblioteca Nacional, ms. 9898, f. 1-14 i ms. 10818/22.

Ms. 1305

Correspondència rebuda pel P. M. Bartolomé Oteyza, visitador del monestir cistercenc de la Real de Mallorca, amb motiu d'una enquesta canònica feta contra l'abat d'aquest monestir, Fr. Pere Morey. 1 d'abril de 1828-15 d'octubre de 1829.

1. Fr. JOSEP QUERALT. Poblet, 1 d'abril de 1828.
2. Fr. JOSEP QUERALT. Poblet, 11 de maig de 1828.
3. Fr. JOSEP QUERALT. Poblet, 18 de juny de 1828.
4. Fr. JERÓNIMO DE PINO. Osca, 22 de juny de 1828.
5. Fr. ANTONI ESCOFET. Santes Creus, 8 de juliol de 1828.
6. Fr. JOSEP QUERALT. Poblet, 9 de juliol de 1828.
7. Fr. ANTONI ESCOFET. Santes Creus, 29 de juliol de 1828.
8. Fr. JOSEP QUERALT. Poblet, 17 d'agost de 1828.
9. Fr. MARTÍN LAPEDRIZA, abad de Fitero. Pamplona, 23 d'agost de 1828.
10. Fr. JOSEP QUERALT. Poblet, 13 d'agost de 1828.
11. Fr. ANTONI ESCOFET. Santes Creus, 23 d'agost de 1828.
12. Fr. JOSEP QUERALT. Poblet, 31 d'agost de 1828.
13. Fr. ANTONI ESCOFET. Santes Creus, 13 de setembre de 1828.
14. Fr. MARTÍN LAPEDRIZA. Pamplona, 24 de setembre de 1828.
15. Fr. ANTONI ESCOFET. Santes Creus, 30 de setembre de 1828.
16. Fr. ANTONI ESCOFET. Santes Creus, 18 d'octubre de 1828.
17. Fr. PERE FONOLL. Marcilla, 1 de novembre de 1828.
18. Fr. MARTÍN LAPEDRIZA. Fitero, 10 de novembre de 1828.
19. Fr. ANTONI ESCOFET. Santes Creus, 13 de desembre de 1828.
20. Fr. PERE FONOLL. Veruela, 13 de desembre de 1828.

21. Fr. JOSEP QUERALT. Veruela, 14 de desembre de 1828.
22. Fr. JOSEP QUERALT. Monasterio de Piedra, 14 de desembre de 1828.
23. Fr. JOSEP QUERALT. València, 9 de gener de 1829.
24. Fr. MARTÍN LAPEDRIZA. Pamplona, 11 de febrer de 1829.
25. Fr. JOSEP QUERALT. València, 17 de febrer de 1829.
26. Fr. ANTONI ESCOFET. Santes Creus, 21 de febrer de 1829.
27. Fr. JERÓNIMO DE PINO. Huesca, 5 de març de 1829.
28. Fr. ANTONI ESCOFET. Tarragona, 16 de març de 1829.
29. Fr. JOSEP QUERALT. Santes Creus, 21 de març de 1829.
30. Fr. ANTONI ESCOFET. Santes Creus, 25 d'abril de 1829.
31. Fr. JOSEP QUERALT. Vallbona, 3 de maig de 1829.
32. Fr. JOSEP QUERALT. Barcelona, 31 de maig de 1829.
33. Fr. JOSEP QUERALT. Girona, 14 de juny de 1829.
34. Fr. JOSEP QUERALT. Barcelona, 9 de juliol de 1829.
35. Fr. JOSEP QUERALT. Poblet, 16 d'agost de 1829.
36. Fr. ANTONI ESCOFET. Santes Creus, 25 d'agost de 1829.
37. Fr. JOSEP QUERALT. Poblet, 6 de setembre de 1829.
38-41. Fr. JOSEP QUERALT. Poblet, 16 de setembre de 1829.
Inclou, adjunts:

39. Còpia d'un ofici signat per Queralt i per Fonoll per lliurar a Bartolomé Oteyza. 15 de setembre de 1829
40. Còpia de la carta a l'abat de la Real, Pere Josep Morey. 16 de setembre de 1829.
41. Nota a Bartolomé Oteyza indicant la inclusió de l'ofici a Morey. 16 de setembre de 1829.

42. Fr. ANTONI ESCOFET. Poblet, 27 de setembre de 1829.
43. Fr. ANTONI ESCOFET. Tamarit, 15 d'octubre de 1829.
44. Fr. ANTONI VAQUER, fr. BARTOMEU AMENGUAL i fr. ANTONI AMORÓS, Còpia de cartes a Bartolomé de Oteyza. La Real, 16 de desembre de 1828, 5 de març de 1829.
45. Fr. BARTOLOMÉ DE OTEYZA, Esborrany d'ofici a Pedro José Morey, abad de la Real. 10 d'abril de 1829.
46. Fr. PEDRO JOSÉ MOREY, Informe sobre les comptes de la Real, en resposta a l'ofici de Bartolomé Oteyza. Palma, 22 de maig de 1829.

46 documents (99 f.); diverses mesures. Sense enquadernar. Títol ("Enquête canonique au monastère de La Real. Mallorca 1828") escrit al verso d'una fitxa catalogràfica escrita en francès.

Procedència: Havia pertangut al monestir de la Cogullada (Saragossa): la fitxa que acompanya el recull duu una signatura topogràfica característica de la seva biblioteca ("Af. 239-240 / Pirring (Henricus S.J.) / Jus canonicum / 3 vol / manque le 2e vol / Dilingae 1674 / Rel. parchemin"). Compra al llibreter Josep Porter (2300 pts pel conjunt format pels ms. 1302-1317, factura 27 de desembre de 1935 (sic), registrat el 3 d'agost de 1935).

Bibliografia: J. AMENGUAL I BATLLE, *El monestir de Santa Maria de La Real* (Palma de Mallorca: Missioners dels Sagrats cors, 2008).

Ms. 1306
"Motivos que el rey don Pedro el Cerimonioso tuvo para hacer matar al infante Don Ferrando, marqués de Tortosa, su hermano. MCCC.LXIII". Original i transcripció. Segle XIV, i segle XVIII.

1306/1
F. 2-7: "*Motivos que tuvo el rei don Pedro el Cerimonioso tuvo para hacer matar al infante Don Ferrando; los refiere Zurita, lib. 9 c. 77, antedicho año como se expresan en este papel*". indicant "año 1363 N 10". Còpia. Segle XVIII.
6 f. (f. 6-7 en blanc); 220 x 150 mm.

1306/2
F. 8-11: "*Ço per que lo senyor Rey ha mort l'infant en Ferrando és per tres coses que ell ha fetes en que ha crim de lesa magestat*". Original. Segle XIV.
4 f.; 280 x 220 mm.

11 f. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, anys 30), signada per Alf. Ballmüller.

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca del monestir de la Cogullada; al f. 1, etiqueta amb signatura topogràfica "Af I/ I", pertanyent a la biblioteca del monestir. Compra al llibreter Josep Porter (2300 pts pel conjunt format pels ms. 1302-1317, factura 27 de desembre de 1935 (sic), registrat el 3 d'agost de 1935).

Bibliografia: P. GALINDO ROMERO, "Fuentes de Zurita: La muerte del infante Don Fernando", *Universidad* (Zaragoza), 11 (1934), p. 3-11.

Ms. 1307

RUBORISO, "*La muerte de Witiza: tragedia en cinco actos, por Ruboriso*". Saragossa, 1822.

F. 2-4: "*A Dn. A. F. y Dolz*". Saragossa, 21 de maig de 1822.
F. 5-11: "*Prólogo*".
F. 12-23: "*Al Pueblo español. Loa*".
F. 24-95: "*Tragedia. La muerte de Witiza*".

95 f.; 195 x 145 mm. Anotacions escèniques en nota a peu de pàgina. Enquadernació coetània en pell marró, filets daurats al llom. Talls jaspiats de blau

Procedència: Probablement havia pertangut a la biblioteca del monestir de la Cogullada (Saragossa). Compra al llibreter Josep Porter (2300 pts pel conjunt format pels ms. 1302-1317, factura 27 de desembre de 1935 (sic), registrat el 3 d'agost de 1935).

Bibliografia: F. AGUILAR PIÑAL, *Bibliografia de autores españoles del siglo XVIII*, Madrid: CSIC, 1993 vol. 7, p. 51.

Ms. 1308

MARCELO DE AYALA (i ANTONIO DE ZAMORA), "*No hay contra el hado defensa y Destruyción de Tebas*.". 16 de juliol de 1703.

90 f. (numeració antiga 85 f., començant per la fi); 210 x 150 mm. Reclams a la pàgina. A l'inici de les diferents "jornadas" (f. 1, 28, 59 i 90) gravats d'autor francès d'Apolló i de les muses Terspsichore, Clio i Euterpe. Enquadernació coetània en pergamí. Títol al llom "La destruyción de Th[e]bas".

Procedència: Probablement prové de la biblioteca del monestir de la Cogullada (Saragossa). Compra al llibreter Josep Porter (2300 pts pel conjunt format pels ms. 1302-1317, factura 27 de desembre de 1935 (sic), registrat el 3 d'agost de 1935).

Bibliografia: R. MARTÍN MARTÍNEZ, *El teatro breve de Antonio de Zamora*, Tesi doctoral (Madrid: Universidad Complutense, 2002); H. URZÁIZ TORTAJADA, *Catálogo de autores teatrales del siglo XVII* (Madrid: Fundación Universitaria Española, 2002), vol. I, p. 148; R. LONDERO, "Mito e storia sul fondale tardobarocco: le commedie di ambiente tebano di Antonio de Zamora", en: *Ogni onda si rinnova Studi di ispanistica offerti a Giovanni Caravaggi* (Pavia: Ibis, 2011), vol. II, p. 175-188 (p. 181 i *passim*); J. BERMEJO GREGORIO, *La dramaturgia poético-musical de Antonio de Zamora*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2015). Sobre Ayala, vegeu A. BÈGUE, "Las academias literarias en el tiempo de los Novatores", *Anejos de Dieciocho*, 5 (Spring, 2019), p. 33-80 .

Edició: M. de AYALA, *No hay contra el hado defensa, y destruición de Tebas* (Valencia: Imprenta de la viuda de José de Orga, 1764).

Nota: Es conserva una còpia manuscrita de la tercera jornada a Madrid, BNE, ms. 17448.

Ms. 1309

"*Al muy ilustre señor deán en su cumpleaños los alumnos de la Escuela de La Seo*". Recull de poemes i d'obres de teatre d'alumnes de l'escola de la Seo de Saragossa (també coneguda com "Escuela del templo del Salvador", nom de la catedral) ofert pel professor de l'escola, Pedro Navarro y Rubio, al degà de la catedral. Inclou poemes, entre altres, de Juan Antonio i de Cristóbal Arguch i Mariano de Gracia. Saragossa, 2 d'abril de 1828.

105 f.; 200 x 150 mm. Enquadernació coetània en pell marró, estampada amb ferros daurats al llom i als plans. Talls vermells.

Procedència: Probablement havia pertangut a la biblioteca del monestir de la Cogullada (Saragossa). Compra al llibreter Josep Porter (2300 pts pel conjunt format pels ms. 1302-1317, factura 27 de desembre de 1935 (sic), registrat el 3 d'agost de 1935).

Bibliografia: Sobre Pedro Navarro i l'ensenyament a Saragossa, vegeu T. BUESA OLIVER, "¿Supresión de la Universidad de Zaragoza en 1835?", *Príncipe de Viana*, 18 (2000), p. 67-74.

Ms. 1310

"*Colección de poesías jocosas, satíricas y letrillas sacadas de los antiguos poetas y de otros poco conocidos o de papeles periódicos. Libro I. Contiene enigmas y logogrifos, poesías satíricas con epigramas de Yriarte y Juan Owen*". Recull de poesies en castellà. 1828-1829.

F. 2-54: "*Poesías y letrillas copiadas en 1828*".
F. 58-101: "*Posías jocosas. Cuentos*".

101 f. (f. 55-57 en blanc); 150 x 100 mm. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Probablement prové de la biblioteca del monestir de la Cogullada (Saragossa). Compra al llibreter Josep Porter (2300 pts pel conjunt format pels ms. 1302-1317, factura 27 de desembre de 1935 (sic), registrat el 3 d'agost de 1935).

Descripció: Per dos poemes de Quevedo, esmentat en: *Diccionario filológico de literatura española del siglo XVII*, dir. P. JAURALDE POU (Madrid: Castalia, 2012), vol. II, p. 146.

Bibliografia: Inclou poemes de John Owen, traduïts al castellà (*Agudezas de Juan Owen*, traducidas en metro castellano, ilustradas con adiciones y notas por D. Francisco de la Torre (Madrid: por Francisco Sanz, 1674; por Antonio González de Reyes, 1682), 2 vols.)

Ms. 1311

Recull miscel·lani de textos en relació amb l'orde de Calatrava. Primera meitat del segle XVI (ca. 1511-1540).

1. F. 1-44v: BENET DE NÚRSIA. *Regla*. En castellà.
2. F. 45-52: Historia de l'orde de Calatrava. En castellà
3. F. 54-114v: "*Deffiniciones de don Guillermo abbad de Morimundo fechas en tiempo del ... señor don Rodrigo Téllez Girón, maestre de la noble e ínclita cavallería de Calatrava*".
4. F. 115-115v: Oracions en llatí.

115 f. (f. 52v-53v en blanc), num. antiga als f. 54-101); 210 x 145 mm. Lletra humanística. Rúbriques en vermell. Enquadernació coetània en pell sobre fusta, estampada amb ferros freds d'estil mudèixar, tanques metàl·liques. Títol ms. al llom sobre etiqueta "Calatrav / Regla de S.B.".

Procedència: Al llom 2 etiquetes de paper amb signatures antigues, "Co 22" i "J 77". Havia pertangut a la biblioteca del monestir de la Cogullada (Saragossa). Compra al llibreter Josep Porter (2300 pts pel conjunt format pels ms. 1302-1317, factura 27 de desembre de 1935 (sic), registrat el 3 d'agost de 1935).

Estat de conservació: Pendent de restauració (coberta anterior desenganxada)

Bibliografia: J. F. O'CALLAGHAN, "`Difiniciones' of the Order of Calatrava enacted by Abbot William II of Morimond, April 2, 1468", *Traditio*, 14 (1958), p. 231-268.

Descripcions: G. AVENOZA, *Repertori dels manuscrits en llengües romàniques conservats en biblioteques barcelonines*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1991) (Tesis Doctorals Microfitxades; 868), p. 378-385; BETA Manid 4106.

Ms. 1312

RUBORISO, "*La Clara: comedia en cinco actos en verso*", personatges Don Antonio, Dª Clara, Dn Anselmo, Dn Juan, Mariquita. Amb signatura autògrafa i rubricada de Ruboriso. Primer quart del segle XIX (ca. 1820-1825).

97 f.; 200 x 140 mm. Anotacions escèniques en nota a peu de pàgina. Enquadernació coetània en pell marró, filets daurats al llom.

Procedència: Probablement havia pertangut a la biblioteca del monestir de la Cogullada (Saragossa). Compra al llibreter Josep Porter (2300 pts pel conjunt format pels ms. 1302-1317, factura 27 de desembre de 1935 (sic), registrat el 3 d'agost de 1935).

Nota: Hi ha dues altres obres de teatre del mateix autor (ms. 1307 i 1317); se li dedica un recull de poemes (ms. 1315).

Ms. 1313

"*Registro de Aragón deste año mill seicientos veinte et siete, de la mano de Juan Jusepe Maçana de las []*". Al f. 1: "Rexº de las carta de Aragón 1627", "Itinerario de cartas del año 1629 y de las que se escribieron en la tornada que se hiço a Valencia que empieçan fol. 48 a 28 de nobiembre 1629" i "al Pe Mº fr. Baltasar Gómez, comendador en el convento de Nª Sra de la Merced". Copiador de cartes de Gaspar Galcerà de Castre i Pinós, comte de Guimerà, en bona part sobre reivindicació d'herències familiars, i temes relacionats (heràldica, genealogia); inclou també cartes amb erudits de l'època, com Jeroni Pujadas o Vincencio Juan de Lastanosa, que finalment acabaría recollint part de la seva biblioteca. 1627-1631.

159 f.; 305 x 210 mm. Enquadernació coetània en forma de carpeta, tanca de botó de badana allargat, reforços de cuir al llom. Títol ms. al llom en tinta "ARAGON".

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca de Vicencio Juan de Lastanosa. Prové de la biblioteca del monestir de la Cogullada (al llom etiqueta en paper amb signatura antigua "Af 19"). Compra al llibreter Josep Porter (2300 pts pel conjunt format pels ms. 1302-1317, factura 27 de desembre de 1935 (sic), registrat el 3 d'agost de 1935).

Estat de conservació: Marques d'ús, alguna taca d'humitat.

Bbiliografia: Sobre el comte de Guimerà, vegeu G. DE ANDRÉS, "La valiosa colección de códices del Conde de Guimerá en la Biblioteca Nacional", en: *Varia bibliographica: homenaje a José Simón Díaz* (Kassel:

Reichenberger, 1987), p. 47-54; M. SÁNCHEZ MARIANA, *Bibliófilos españoles* (Madrid: biblioteca Nacional, Ollero & Ramos, 1993), p. 49-50, 190, 212.

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 242-244; MCEM 178.

Ms. 1314

Recull factici de textos poètics. En castellà. Finals del segle XVIII-principis del segle XIX.

1314/1
F. 1-13: "*Los versos de amor por El Zagal Vatillo*".
13 f.(f. 13 en blanc) caixa de text emmarcada per un filet de tinta.

1314/2
F. 14-31: "*Perico y Marica*".
18 f. (f. 29v-31v en blanc). Estrofes numerades.

Edició: cf. *Perico y Marica* (Barcelona: en la Imprenta de la verdad, 1710 o post.)

Bibliografia: A. BRESADOLA, "Versos populares en la corte de Carlos II: las Coplas de Perico y Marica", en: *Sátira y encomiástica en las artes y letras del siglo XVII español*, coord. L. GENTILLI, R. LONDERO (Madrid: Visor, 2017), p. 273-291.

Nota: Una altra còpia a BC, FBon, 7799 (ms. 2318). Fa part d'un conjunt de textos satírics amb dos cosins com a protagonistes, Perico i Marica, impresos a principis del segle XVIII (F. Bon 885, FBon, 7511, TusRes 335-12º).

31 f. (a continuació un quadern de 4 folis en blanc, com a folis de guarda, numerats li-lii, lv-lvi); 220 x 150 mm. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, anys 60-80).

Procedència: Probablement prové de la biblioteca del monestir de la Cogullada (Saragossa). Compra al llibreter Josep Porter (2300 pts pel conjunt format pels ms. 1302-1317, factura 27 de desembre de 1935 (sic), registrat el 3 d'agost de 1935).

Estat de conservació: el primer text malmès per la tinta fèrrica. Restaurat.

Ms. 1315-1317

PRINCENIO (pseudònim de MIGUEL AGUSTÍN PRÍNCIPE), Obres. Saragossa, 1er terç del segle XVIII (ca. 1823-1833).

Ms. 1315

PRINCENIO (pseudònim de Miguel Agustín Príncipe), "*Tomo I*". Recull de poesies. Al f. 1, "Princenio a Ruboriso en preuba de su gratitud y respeto ofrece estos pequeños frutos de su aplicacion a la poesia". Saragossa, 2n terç del segle XVIII (1833 o post.).

F. 2-8: "*A Ruboriso*".
F. 9-61: "*Poesias varias*".
F. 62-123: "*Traducciones*".

123 f. (num. original 243 p.); 205x 150 mm. Enquadernació en pergamí (BC, anys 1980).

Ms. 1316
PRINCENIO (pseudònim de Miguel Agustín Príncipe), "*El Apóstata. Tragedia en tres actos, por Princenio*". Saragossa, 29 de juny de 1833.

97 f.; 205 x 145 mm. Anotacions escèniques en nota a peu de pàgina. Enquadernació coetània en pell verda, amb rodes daurades al llom i emmarcant els plans. Talls grocs. Títol al llom etampats en lletres daurades.

Ms. 1317
RUBORISO, "*El Borde: comedia en verso*". Saragossa, 29 d'octubre de 1823.

144 f.; 205 x 145 mm. Anotacions escèniques en nota a peu de pàgina Enquadernació coetània en pell marró, filets daurats al llom. Teixell en pell vermella. Títol al llom estampat en lletres daurades.

Procedència: Probablement provenen de la biblioteca del monestir de la Cogullada (Saragossa). Compra al llibreter Josep Porter (2300 pts pel conjunt format pels ms. 1302-1317, factura 27 de desembre de 1935 (sic), registrat el 3 d'agost de 1935).

Bibiografia: R. del ARCO, "Miquel Agustín Príncipe", en: *Figuras aragonesas* (Zaragoza: Institución Fernando el Católico,1956); F. AGUILAR PIÑAL, *Bibliografia de autores españoles del siglo XVIII* (Madrid: CSIC, 1991) vol. 6; C. J. GUTIÉRREZ, "La lección de guitarra de Miguel Agustín Príncipe", *Roseta*, 4 (juliol 2010), p. 62-81.

Edición: M. A. PRÍNCIPE, *Poesías de D. Miquel Agustín Príncipe* (Madrid: Librería de Boix, 1840).

• 1936 – manuscrits relacionats amb les Illes Balears

Ms. 1324
Recull de textos en vers, en català. A la fi, taula de contingut. 2n quart del segle XIX.

1. F. 1-15v: "*Ficció poética. Correspondència de versos per mera galanteria ab una senyora de superiors talents y virtut a tota prosa*". Barcelona, 1818.
2. F. 16-60: "*Novel·la amorosa de Sir Arturo y Eloisa*". En català. Ca. 1846.

60 f. (a continuació, nombrosos f. en blanc); 155 x 85 mm. Enquadernació coetània en mitja pell marró i cartró cobert de paper de guarda. Talls grocs.

Procedència: Al contraplà anterior etiqueta "Antonio Vilallonga", al llom etiqueta amb la signatura antiga "288", Compra a Josep Porter i al contraplà posterior etiqueta "Josep Porter, llibreter" (30 pts, factura 26 de juny de 1936 (sic), registrat el 14 de febrer de 1936).

Edició: M. J. GALLOFRÉ, "Novel·la amorosa de Sir Arturo i Eloïsa: edició i estudi", *Randa*, 16 (1984), p. 87-120, i 17 (1985), p. 111-135.

Nota: Segons Gallofré, l'autor de la novel·la de Sir Arturo i Eloïsa seria Guillem Roca i Reus (Palma, 1793-Ciudad Rodrigo, 1852).

Ms. 1349
BARTOMEU PASCUAL, "*Renou de Manacor del añy 1835*". Palma, 24 d'agost de 1876.

16 f.; 220 x 150 mm. Enquadernació en tela del segle XX (BC, anys 1950).

Procedència: Al f. 1, "Carpeta N 23 (cancel·lat) Hoy 304" i "Estante B" i Nº 5". Compra al llibreter Josep Porter (25 pts, factura 8 de febrer de 1936, registrat el 18 d'abril de 1936).

Bibliografia: G. FUSTER I FORTEZA, *Un alzamiento carlista en Mallorca: Sa Llorensada, Es Rebumbori, o Es Renou de Manacor, 10 agost 1835* (Manacor: Tip. Rosselló, 1945).

Nota: Probablement es tracta d'un treball de l'erudit Bartomeu Pascual i Arrom (Palma, 1822-1884).

Ms. 1350
JOAN A. FERRER DE SANT JORDI I VIVES, *"La Cruz de Calatrava o el Conde Malo*". Palma, 1839.

65 f. (num. d'origen 120 p.); 220 x 165 mm. Al f. 2, retrat a tinta del protagonista de la narració, Ramon Zaforteza, comte de Santa Maria de Formiguera, amb l'uniforme de l'Orde de Calatrava. Enquadernació coetània holandesa en mitja pell marró i paper verd, llom estampat amb filets daurats.

Procedència: A l'interior de la coberta etiqueta "Antonio Villalonga" (probablement Antoni Vilallonga i Olivar), al llom etiqueta amb la signatura antiga "18". Compra al llibreter Josep Porter (25 pts, factura 8 de febrer de 1936, registrat el 18 d'abril de 1936).

Bibliografia: J. RAMIS D'AYREFLOR Y SUREDA, "La nobleza mallorquina, singularmente en el siglo XVII, el Conte Malo y su familia", *Bolletí de la Societat Arqueològuica Luliana*, any 38, tom 19, núm. 506 (desembre de 1912), p. 169-185; T. VIBOT, C. VALRIU, *El Comte Mal: entre la història i la llegenda* (Palma: El Gall, 2013); C. VALRIU, "El tema de l'ànima condemnada en els folkloristes i escriptors mallorquins del segle XIX: literatura popular i culta sobre el Comte Arnau i el Comte Mal", en: *Actes del Quinzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2010), Vol. II, p. 417-429.

Nota: Nom de l'autor extret de la bibliografia.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

• Registrats el 1937 (abril i juliol)

Ms. 2092-2095
Còpies d'ordinacions promulgades per les Corts de Castella, extretes de documents conservats a diferents arxius castellans. Segle XVIII.

Ms. 2092
"*Ordenamiento de Leyes de la [sic] Cortes de Palencia. Año de 1286*". Ordinacions establertes per Sanç IV per al conjunt dels seus regnes. A continuació del títol, "Sacóse del original en pergamino que se guarda en el Archivo de la ciudad de Toro". Segle XVIII.

8 f., 285 x 200 mm. Enquadernació en tela del segle XX (BC).

Procedència: Compra a la llibreria Porter; ingressat durant la Guerra Civil (28,50 pts, factura 30 de desembre de 1936 i registrat el 7 d'abril de 1937, signatura antiga BC ms. 1869).

Estat de conservació: Meitat inferior del f. 8 mutil·lat.

Descripcions: BETA manid 3697.

Ms. 2093
"*Ordenamiento del rey Dn. Enrique II dado en Toro a 1º de septiembre de la era 1407 que fue el año de 1369. Fue dado para el arreglo de la justicia i tasa general de las cosas. Contiene LXV leyes i IX peticiones*". Ordinacions de justícia establertes per Enric II per al conjunt dels seus regnes; al marge, postil·les manuscrites amb notes sobre el canvis respecte al manuscrit original. Segle XVIII.

Paper, 22 f., 285 x 200 mm. Enquadernació en tela del segle XX (BC).

Procedència: Compra a la llibreria Porter; ingressat durant la Guerra Civil (38,50 pts, factura 30 de desembre de 1936 i registrat el 7 d'abril de 1937, signatura antiga BC ms. 1870).

Estat de conservació: Meitat inferior del f. 1 mutil·lat.

Descripcions: BETA manid 3689.

Ms. 2094
"*Ordenamiento de Leyes hecho en las cortes de Valladolid año de 1295*". Confirmació de privilegis establerta per Ferran IV per al conjunt dels seus regnes. A continuació del títol, "Este traslado es conforme al exemplo que se dió a Medina del Rioseco, en cuyo archivo se guarda el original. Otro igual se expidió en estas Cortes para la Villa de Aguilar de Campoo en 8 de agosto, y se refrenda por 'Gerónimo García, chanciller del infante Don Enrique, que lo fizo escribir por mandado del Rey en el anno primero que regno'". Als f. 6-23, Fetes dels *hidalgos* castellans: "*Título 1º. Por qual razón los fijosdalgo de Castiella tomaron el fuero de Alvedrío*". Segle XVIII.

Paper, 23 f., 285 x 200 mm. Enquadernació en tela del segle XX (BC).

Procedència: Compra a la llibreria Porter; ingressat durant la Guerra Civil (58,50 pts, factura 30 de desembre de 1936 i registrat el 7 d'abril de 1937, signatura antiga BC ms. 1871).

Descripcions: BETA manid 3690.

Ms. 2095
"*Ordenamiento o Privilegio para el reyno de Extremadura dado en las cortes de Sevilla de 1264*". Ordinacions d'Alfons X per al regne d'Extremadura. A continuació del títol, "Sacado del original que está en el Archivo de Peñafiel". Segle XVIII.

Paper, 13 f., 285 x 200 mm. Enquadernació en tela del segle XX (BC).

Procedència: Compra a la llibreria Porter; ingressat durant la Guerra Civil (33,50 pts, factura 30 de desembre de 1936 i registrat el 7 d'abril de 1937, signatura antiga BC ms. 1872).

Descripcions: BETA manid 3691.

Procedència: Compra a la llibreria Porter; ingressats durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 1869-1872).

Ms. 2275
FRANCESC XAVIER GODÓ I LLORENS, "*Lo Cor y l'Anima. Drama català en tres actes y en vers original de Francesc X. Godó*". Al f. 1 "Empezado el dia 15 de noviembre de 1893 desde la cama, donde estaba con un fuerte catarro, terminado el día 26 de diciembre del propio año, entregado a Romea. Comienzan los ensayos el dia 4 de abril de 1894 y puesto en escena el dia 13 de abril de 1894, habiéndome llamado a escena tres veces al finals de los actos 1º y 2º y cinco al final de la obra". 15-26 de novembre de 1893.

129 f.; 220 x 160 mm. Enquadernació coetània en mitja pell i paper imprès, llom estampats amb ferros. Títol i autor estampats al llom amb lletres daurades.

Procedència: Compra a la llibreria Porter. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2406, registrat el 24 de juliol de 1937).

Edició: F.X. GODÓ I LLORENS, *Lo Cor y l'ànima: drama en tres actes y en vers* (Barcelona: Impr. de Pujol y ca., 1894).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 9 (1981), p. 119-140.

Ms. 2510
Carta executòria d'hidalguia de José de Almansa y Catalá. En castellà. Valladolid, 31 de desembre de 1831.

135 f.; 360 x 255 mm. Paper timbrat de Ferran VII, 1831. Text emmarcat per dos marc amb triple filet. Al f. 1, escut d'armes de la família d'Almansa acolorida a l'aiguada; al f. 2v, escut de Ferran VII. A l'inici de cada divisió important del text petit dibuix amb el títol i figures a l'aiguada. Enquadernació coetània pell marró estampada amb ferros daurats. Talls daurats. Títol estampat amb lletres daurades al llom "Propia de D. Joaquín Almansa".

Procedència: Compra a la llibreria Porter; ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 24 de juliol de 1937, signatura antiga BC ms. 2411).

Ms. 3410
"*Haraldo cathalán de los primeros nobles que se conocieron en su conquista expresando los que han florecido en cada reynado de sus condes*". Als f. 1-10, índex alfabètic de cognoms. Inclou 792 escuts. Barcelona, 1741.

212 f. (els dos darrers f. són notes enganxades a la fi); 200 x 145 mm. Amb esmenes, afegitons i cancel·lacions de mà del segle XVIII. Escuts dibuixats a la tinta. Enquadernació en pergamí coetània amb restes de tanques de botó.

Procedència: A contracoberta restes d'un exlibris arrencat. Compra a la llibreria Porter; ingressat durant la Guerra Civil (500 pts, factura 30 de desembre de 1936) i registrat el 7 d'abril de 1937, signatura antiga BC ms. 1868).

Estat de conservació: Restaurat l'any 2004.

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/18121, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 3491
Carta executòria a favor de Luis Cabero, veí de de Granada. Granada, 21 de desembre de 1600.

Pergamí. 104 f.; 310 x 205 mm. Lletra gòtica rodona castellana. Al f. 1, miniatura de l'Anunciació; al f. 1v, miniatura de sant Jaume matamoros i escut heràldic de la família, protegit per un foli de seda; al f. 102, retrat del rei. Inicials ornades. Text pautat en blau. Amb autentificacions als f. 103v i 104. Enquadernació coetània en pell negra sobre fusta estampada plenament amb ferros daurats. Protegida per una funda BC.

Procedència: Compra a la llibreria Porter; ingressat durant la Guerra Civil (800 pts, factura 30 de desembre de 1936 i registrat el 7 d'abril de 1937 amb la signatura antiga BC ms. 1873).

Estat de conservació: Miniatures del f. 1 protegits per funda.

Ms. 3492
Carta executòria d'hidalguia favor de Juan Gutiérrez Tello de Guzmán y Medina. Al contraplà anterior: "Esta executòria es del sr. Juan Gutiérez Tello de Gusman y Medina, que le toca por mí, sra. Doña Margarita de Figueroa, su madre, que Dios aya, hija lexítima del maestro de campo Estevan Rºs de Figueroa y de Doria y de doña Ana Briçeno de Oseguera, natural de Arévalo". Jerez de la Frontera, 14 de setembre de 1589.

Pergamí. [135] f.; 325 x 225 mm. Lletra gòtica rodona castellana. Al f. 1v-2v, miniatures a pàgina plena de la Trinitat amb els membres de la família, de la crucifixió i de sant Jaume matamoros amb l'escut heràldic. Inicials decorades. Text pautat en vermell. Amb autentificacions als f. [132-133]. Enquadernació coetània en vellut blau sobre fusta.

Procedència: Compra a la llibreria Porter; ingressat durant la Guerra Civil (2000 pts, factura 30 de desembre de 1936 i registrat el 7 d'abril de 1937 amb la signatura antiga BC ms. 1874).

Estat de de conservació: Pendent de restaurar, llom desenganxat i enquadernació molt malmesa.

Nota: Apareix a la llista-catàleg número 88 de llibres a vendre de Porter, amb el núm. 53 i la descripció: "Ejecutoria de nobleza de Estevan, Álvaro y Juan Rodríguez de Figueroa, todos hermanos de los sres. Francisco González de Figueroa e del Capitán Andrés Duarte de Figueroa... de la ciudad de Jerez de la Frontera. Dada en dicha ciudad de Jerez de la Frontera el año 1589. In-folio... Manuscrito de 138 hojas de pergamino, las dos últimas en blanco, 3 bellas págs. Miniadas en colores y oro. Letra gótica y infinidad de capitales grandes y pequeñas en colores. Encuadernado con tapas de madera recubiertas de terciopelo azul, un poco fatigada", per un preu de 3000 pts.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Ms. 3559

"*Privilegios y fueros de varios lugares y otras noticias relativas a la historia de España*". Recull factici de còpies de textos relatius a la part nord de la península ibèrica, extret de diferents arxius i biblioteques. Precedeix el títol "Tomo 1º". Al f. 1, taula de contingut que remet al número de document. Segle XVIII (ca. 1739-1780).

1. F. 1-110: Recull de còpies de privilegis, alguns rodats, majoritàriament en castellà, alguns amb la menció d'haver estat copiats de l'arxiu de Maqueda (Toledo) el desembre de 1739.
2. F. 111-112: "*nº 1*" "*En el legajo nono de scripturas de la Iglesia de León*".
3. F.113-121: "*nº 2*" "*Carta de dote y arras del Cid para Dª Ximena Díaz su mujer*", a la fi "Copiado de un ms. De Don Pedro Antonio de la Escosura, Gijón, a 30 de agosto de 1782".
4. F. 122-132: "*3*" "*Fuero de León*", a la fi "Copiado de un ms. De Don Pedro Antonio de la Escorsura que le había copiado del Lib. Gótico de la catedral de Oviedo, Gijón, a 30 de agosto de 1782".
5. F. 133-134: "*4*". Còpia d'un document de sepultura del bisbe Miguel Bertrán de Ayerbe, a la catedral de León.
6. F. 135-145: "*nº 5*". "*Catálogo de los arzobispos de Santiago*".
7. F. 146-149: "*6*". Trasllat d'un document relatiu a un monestir benedictí.
8. F. 150-151: "*7*". Trasllat d'un document relatiu al monestir de San Salvador de Lerez, Pontevedra.
9. F. 152-157: "*8*". Trasllat d'un document relatiu al monestir de San Salvador de Lerez.
10. F. 158-159: [9]. "*Noticia de los privilegios y donaciones reales que hay en el archivo del monasterio de Lerez*".
11. F. 160-179: "*nº 10*". "*Razón del códice ms. del fuero juzgo latino llamado de Cardona, sacada de la Real Biblioteca del Escorial, 1780*".
12. F. 180-235: "*nº 11. Razón de tres códices ms. Del fuero juzgo los dos latinos y uno castellano llamados 1º códice abreviado, 2º el cartujano, 3º del Pe Sigüenza, sacada de la Real Biblioteca del Escorial, 1780*".
13. F. 236-252: "*nº 12. Noticia de los códices latinos y castellanos del Fuero juzgo que hay en la Real biblioteca de San Lorenzo del Escorial*". Als f. 247 i 251, còpia de dues cartes de fr. Juan Núñez a Gaspar de Jovellanos. El Escorial, 4 i 8 de juliol de 1780.
14. F. 253-266: "*nº 13. Copia de algunas cosas contenidas en un código ms. Fol. Bibliotheca Columbina, est. AA tabl. 142, nº 39*". Descripció d'un volum amb còpia de diferents tumbos i furs.

15. F. 267-268: "*nº 14. En el archivo del Real Convento de Uclés, cajón 114, se halla la carta de privilegio del tenor siguiente*".
16. F. 269-270: "*nº 15. Del fuero de Montalegre*".
17. F. 271-272: "*nº 16. Del fuero que dio el emperador Dn Alfonso a los pobladores de Occanna*".
18. F. 273-274: "*nº 17. De Foro dato hominibus illis de la Raga, et de pecta que ipsi annuatim debent persolvere Regi*".
19. F. 275-276: "*nº 18. De Foro dato de hominibus de Leitza et de Aresso*".
20. F. 277-279: "*nº 19. Del fuero que dio el emperador Dn Alfonso a los pobladores de Oreya*".
21. F. 280-281: "*nº 20. De Foro dato de hominibus de Sobiza*".
22. F. 282-286: "*nº 21. Fuero de Santa Maria del Puerto en Asturias, 1042*".
23. F. 287-299: "*nº 22. Fuero de población de Calatayud*".

299 f.; 310 x 210 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb tanques de botó. Títol ms. al llom "Tumbo de Corias y otros privilegios relativos a Asturias".

Procedència: Compra a la Llibreria Porter. Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 24 de juliol de 1937 amb la signatura antiga BC ms. 2413).

Ms. 3622
JOSEP DE PASTOR I MÓRA. "*Supreme decisiones Regii Senatus Cathaloniae*". Recull de sentències emeses per la Reial Audiència de Catalunya. Entrades numerades 507-960, i datades entre 1675-1705. Catalunya, principis del segle XVIII.

404 f.; 300 x 205 mm. Enquadernació coetània en pergamí. Títol ms. al llom "Supremae decisione. Regii Senat. Cathaloniae".

Procedència: Signatura antiga "817". Segons el Dr. Antonio García y García, prové de la Seu d'Urgell. Comprat a la llibreria Porter, ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 24 de juliol de 1937 amb la signatura antiga BC ms. 2412).

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 489-490; MCEM 317 i 330 (M. Toldrà).

Nota: Sense autoria explícita; segons M. Toldrà, és el recull de Josep de Pastor i Móra (vegeu cf. BC mss. 3560 i 4046).

• 1937 (febrer) – manuscrits en àrab

Ms. 2336
Alcorà. Sura 2, vers. 199-Sura 3, vers. 85. En àrab. Magrib, segles XIII-XIV.

Pergamí (f. 1 i 46 en paper). 46 f.; 230 x 180 mm. Lletra magribina. Títol de la sura 3 en or. Vocalitzacions en vermell, signes en verd, taronja i blau. *Aleias* en or, blau i vermell. Enquadernació en pergamí en forma de cartera del segle XX (BC).

Procedència: Compra a la Llibreria Porter, ingressat durant la Guerra Civil, registrat el 18 de febrer de 1937 (amb la signatura antiga ms. 1793; 250 pts pel conjunt format per sis manuscrits en àrab, ms. 1789-1794, factura 6 de febrer de 1937).

Estat de conservació: Taques de fongs. Restaurat 2001.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 9 (1981), p. 119-140.

Exposicions: J. GIRALT, ed., *Jawahir maktuba: majmuàt al-masadir wa-l-maraji al-arabiya fi Qataluniya = Joies escrites: els fons bibliogràfics àrabs de Catalunya* [catàleg de l'exposició amb motiu de la inauguració de la Biblioteca d'Alexandria] (Barcelona: Institut Català de la Mediterrània, Lunwerg, 2002), núm. 13, p. 184-185 (edició en anglès: *Jawahir maktuba: majmuàt al-masadir wa-l-maraji al-arabiya fi Qataluniya = Written Jewels: Arabic bibliographical Sources of Catalonia* (Barcelona: Institut Català de la Mediterrània, Lunwerg, 2002) [a la descripció indica sura 2, 203-286, sura 3, 1-91]; *Raimundus christianus arabicus: Ramon Llull i l'encontre de cultures: Bibliothèque Nationale d'Algerie 14-28 de març de 2007, Reial Acadèmia de Bones Lletresde Barcelona, 4-29 d'abril de 2007, Llotja de Palma de Mallorca 4-27 de maig de 2007* (Barcelona: Institut Europeu de la Mediterrània, 2007), p. 150-151, núm. 19.

Ms. 2337

Recull factici de fragments de textos. En àrab. Magrib, segle XVIII.

2337/1

F. 1-52: Miscel·lània biogràfica. Inclou deu biografies, entre les quals destaquen les dels califes Rasidun (Abu Bakr, 'Omar, 'Utman i 'Ali). Al f. 48, colofó amb el nom del copista, Muhammad al-Tammam b. Ahmad b. Muhammad al-Tunisi al-Andalusi, i la data (a la caiguda del sol del dimecres del yumada darrer de l'any 1177). Magrib, segle XVIII (7 de desembre de 1763).

53 f. (f. 49-52 en blanc). Algunes anotacions marginals. Títol en groc, ornamentat i emmarcat per cintes groges. Rúbriques en groc, vermell, granat i blau.

2337/2

F. 53-59: Miscel·lània de tractats. Acèfal i àpode. En àrab. Segle XVIII.

1. F. 53-56v: AUTOR NO IDENTIFICAT, Tractat sobre els atributs de Déu, en especial sobre el Tawhid (unicitat de Déu). Acèfal.
2. F. 57v-59v: ABDALLAH IBN SA__D IBN_ABD-AL-NA_IM AL-S_S_, *'Aqida al-Sayj al-Salih al-Wali al-'Arif bi-l-lahi sayyid b. 'Abdallah b. Sa'id b. 'Abd-al-Na'im al-Susi* (en català, *Doctrina del Mestre 'Abdallah b. Sa'id b. 'Abd-al-Na'im al-Susi*). Tractat de dret. Àpode.

7 f.

59 f.; 200 x 150 mm. Enquadernació en pell marró del segle XX (BC). Restes d'una coberta de l'enquadernació anterior, en pell verd oliva, estampada amb ferros freds.

Procedència: Al f. 59v, en llapis: "Num. 3". Compra a la Llibreria Porter, ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 18 de febrer de 1937 amb la signatura antiga ms. 1792; 250 pts pel conjunt format per sis manuscrits en àrab, ms. 1789-1794, factura 6 de febrer de 1937).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 9 (1981), p. 119-140.

Ms. 2338

Miscel·lània de tractats. Acèfal. En àrab magribí. Al f. 38, colofó datat a la ciutat d'El Ksar-el-Kébir (Alcazarquivir), dimarts de la meitat de *rabi'a* de l'any 1028 (15 d'abril de 1618). El Ksar-el-Kébir (Marroc), segle XVII (15 d'abril de 1618).

1. F. 1-3: Notes; a la del f. 2v, recepta mèdica.
2. F. 4- 38: *Kanz al-Durar al-musamma al-Mujtasar* =[El tresor de les perles, conegut com "El Compendi"]. Acèfal. Títol al f. 38.

Paper. 39 f.; 150 x 160 mm. Algunes anotacions marginals. Als f. 1-3 i 39, antics folis de guarda, diverses mans en un mòdul més petit que el del text. Reclams al foli. Text emmarcat per un doble filet vermell. Algunes rúbriques en vermell, altres rúbriques i mots en groc. Enquadernació en mitja pell en vermell del segle XX (BC, anys 1980).

Procedència: Compra a la Llibreria Porter, ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 18 de febrer de 1937 amb la signatura antiga ms. 1790; 250 pts pel conjunt format per sis manuscrits en àrab, ms. 1789-1794, factura 6 de febrer de 1937).

Estat de conservació: Restaurat.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 9 (1981), p. 119-140 (1974).

Ms. 2339
Recull factici de tractats religiosos. En àrab. Magrib, segles XVII-XVIII.

2339/1
F. 1-60v: Text sobre els Pilars de l'Islam, dividit en 10 capítols. Acèfal. Al f. 60v, datat de dilluns, a la sortida del sol del 28 del Ramadan de l'any 1118 [3 de gener de 1707].

2339/2
F. 61-145v: MUHAMMAD IBN SULAYMAN AL-JAZULI, Fragment d'un tractat sobre l'oració. Al f. 145v, datat de l' any 1105 [1689].

Paper. 145 f.; 160 x 125 mm. Lletra magribina. Amb anotacions marginals. Tintes en ocre, vermell, verd, blau i safrà. Rúbriques i algunes paraules acolorides. Títols emmarcats en bandes quadrangulars.

Procedència: Compra a la Llibreria Porter; ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 18 de febrer de 1937 amb la signatura antiga ms. 1789, juntament amb els actuals ms. 2413 i 2414; 250 pts pel conjunt format per sis manuscrits en àrab, ms. 1789-1794, factura 6 de febrer de 1937).

Estat de conservació: Restaurat 2001. Conservat en una capsa de protecció.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 9 (1981), p. 119-140 (1974).

Exposicions: J. GIRALT, ed., *Jawahir maktuba: majmuàt al-masadir wa-l-maraji al-arabiya fi Qataluniya = Joies escrites: els fons bibliogràfics àrabs de Catalunya* [catàleg de l'exposició amb motiu de la inauguració de la Biblioteca d'Alexandria] (Barcelona: Institut Català de la Mediterrània, Lunwerg, 2002), núm. 37, p. 234-235 (edició en anglès: *Jawahir maktuba: majmuàt al-masadir wa-l-maraji al-arabiya fi Qataluniya = Written Jewels: Arabic bibliographical Sources of Catalonia*, Barcelona: Institut Català de la Mediterrània, Lunwerg, 2002) [a la descripció les dates que es donen són 12 de ramadan de l'any 118 (18 de desembre de 1706) i 101 de la Hègira (1689-1690)].

Ms. 2340
Recull factici de fragments d'Alcorà, sures. En àrab. Magrib, segle XVII.

2340/1
F. 1-60, Alcorà, sures []. Acèfal.. Al f. 53, datat del 7 del Ramadan de l'any 1041 (7 setembre 1631).
Paper. 60 f. Als f. 53v-58, anotacions de diverses mans, que inclouen unes *'Agidas* (credos religiosos).

2340/1

F. 61-145. Alcorà, sures []. Àpode.
Paper. 85 f.

145 f.; 135 x 105 mm. Enquadernació en pell marró clar en forma de cartera (BC, any 2001)

Procedència: Compra a la Llibreria Porter, ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 18 de febrer de 1937 amb la signatura antiga ms. 1791; 250 pts pel conjunt format per sis manuscrits en àrab, ms. 1789-1794, factura 6 de febrer de 1937).

Estat de conservació: Folis 1 i 2 i darrer greument mutilats. Restaurat 2001.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 9 (1981), p. 119-140 (1974).

Ms. 2411
Recull factici de textos devocionals. En àrab. Magrib, segles XVII-XVIII.

2411/1
F. 1: *Hadit* de Ibn ʻAbbas.
Enganxat, al f. de guarda; lletra posterior a la confecció del manuscrit.

2411/2
F. 2v-33v: Alcorà, Sures. Còpia de Sayj Sayyid Ridwan.

2411/3
1. F. 34v-76v: Oracions de lloança a Déu. Els cent noms de Déu.
F. 34v-43v: Invocacions consagrades a Mahoma i als profetes.
F. 43v-55v: Els cent noms de Déu.
F. 56-73v: Tractat sobre les pràctiques i oracions rituals de l'Islam.
2. F. 77v: [Alcorà, Sures].
3. F. 133-210v: [Alcorà, Sures ?]

Paper. 210 f. (f. 75v-77r, 132v en blanc; num. antiga en xifres aràbiques: seqüències 34-74 en vermell (f. 34-74) 1-100 en negre (f. 77-177) i 1-33 en vermell (f. 178-210), mal relligat: els folis 34 a 76 haurien d'anar a continuació el f. 210); 215 x 165 mm. Reclams a la pàgina. Postil·les marginals en vermell i en negre. Als folis 86v i 87 dibuixos de les tombes del profeta i de la mesquita de Medina, emmarcades per una sanefa amb motius geomètrics i botànics en verd, vermell i granat i groga. Als f. 77v, 98, 101v, 117, 120v, 133, rúbriques en vermell, verd, lila i blau. Signes vocàlics i de pronunciació en verd, groc i vermell. Text emmarcat per un doble filet vermell i un filet blau. Enquadernació coetània en pell vermella en forma de cartera, estampada amb ferros daurats i plaques també en daurat.

Procedència: Compra a la Llibreria Porter, ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 18 de febrer de 1937 amb la signatura antiga ms. 1794; 250 pts pel conjunt format per sis manuscrits en àrab, ms. 1789-1794, factura 6 de febrer de 1937).

Estat de conservació: Restaurat 2001 (amb l'a restauració s'eliminaren les rastres del registre antic).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 9 (1981), p. 119-140 (1977).

Ms. 2412
Miscel·lània de tractats. En àrab. Segle XVII.

1. F. 1-7 i verso de la portada: Notícies sobre els quatre primers anys de la conquesta d'al-Andalus (711-715), en qasides.
2. F. 7v-210v: 'ABD-AL-RAHMAN BEN MUHAMMAD AL-TA'ALABI, *al- Nasa'ih*, Tractat sobre els consells dirigits a prínceps i governants; al llarg del tractat es troben citats els noms d'Al-Turtusi, Abu Ya'far, Mu'awiyya, Al-Qurtubi etc. Al f. 210v, datat a mitjans del *yumada* segon de l'any 862 (30 abril 1457); còpia del segle XVII.
3. F. 211v-256v: ABU 'ABD-AL RAHMAN MUHAMMAD BEN AL-HUSAYN AL-SALMANI AL-YANASABURI, Tractat sobre la doctrina dels sufís (*Tasawwuf*) sense títol. Al f. 250v, datat a la sortida del sol del divendres 10 del *yumada* segon de l'any 1110 (30 abril 1698).
4. F. 258-261: Notícies sobre la conquesta d'al-Andalus.

Paper. 261 f.; 200 x 150 mm. Postil·les i notes marginals. Reclams al foli. Tinta ocre i vermella. Rúbriques en vermell. Enquadernació en cuir fosc en forma de cartera, estampada en fred.

Procedència: Compra a la Llibreria Porter, ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 18 de febrer de 1937 amb la signatura antiga ms. 1794; 250 pts pel conjunt format per sis manuscrits en àrab, ms. 1789-1794, factura 6 de febrer de 1937).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 9 (1981), p. 119-140 (1977).

Exposicions: J. GIRALT, ed., *Jawahir maktuba: majmuàt al-masadir wa-l-maraji al-arabiya fi Qataluniya = Joies escrites: els fons bibliogràfics àrabs de Catalunya* [catàleg de l'exposició amb motiu de la inauguració de la Biblioteca d'Alexandria] (Barcelona: Institut Català de la Mediterrània, Lunwerg, 2002), núm. 27, p. 214-215 (edició en anglès: *Jawahir maktuba: majmuàt al-masadir wa-l-maraji al-arabiya fi Qataluniya = Written Jewels: Arabic bibliographical Sources of Catalonia*, Barcelona: Institut Català de la Mediterrània, Lunwerg, 2002).

Ms. 2413
SAMS AL-DIN MUHAMMAD B. MUHAMMAD AL-YAZARI. Tractat sobre els noms atribuïts a Déu. Fragment inicial. En àrab. Magrib.

1 f.; 155 x 115 mm. A l'espai en blanc del recto, anotació d'una altra mà en lletra de mòdul petit. Títol en vermell . Alguns marcadors en verd i en vermell.

Procedència: Compra a la Llibreria Porter; ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 18 de febrer de 1937 amb la signatura antiga ms. 1789, juntament amb els actuals ms. 2413 i 2414; 250 pts pel conjunt format per sis manuscrits en àrab, ms. 1789-1794, factura 6 de febrer de 1937).

Estat de conservació: Marges molt malmesos.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 9 (1981), p. 119-140 (1977).

Ms. 2414
Invocacions del nom de Déu. Fragment inicial. En àrab. Magrib.

2 f.; 150 x 120 mm. Lletra magribí. Al f. 1, títol en vermell, emmarcat dins un medalló quadrangular decorat en verd i vermell Al f. 1v, il·lustració que representa tres tombes. Text emmarcat per doble filet vermell. Rúbriques en tinta vermella i verda.

Procedència: Compra a la Llibreria Porter; ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 18 de febrer de 1937 amb la signatura antiga ms. 1789, juntament amb els actuals ms. 2413 i 2414; 250 pts pel conjunt format per sis manuscrits en àrab, ms. 1789-1794, factura 6 de febrer de 1937).

Estat de conservació: Marges molt malmesos.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 9 (1981), p. 119-140 (1977).

Annex: Documents registrats immediatament després de la Guerra Civil (i tornats a registrar)

Ms. 1453

"*Libro [sobre el arte de] escudos de armas, dados de colores*". Armorial o llibre de blasons. Inclou 2a meitat del segle XVI.

186 f. (num. antiga 185 f.), 290 x 220 mm. Amb escuts il·luminats acolorits a l'aiguada en vermell, groc, verd i blau (que ha esdevingut lila); al costat de l'escut hi ha una referència a un foli d'una obra d'heràdica no identificada. Alguns escuts en blanc. Enquadernació en pergamí d'època moderna amb tanques de badana, a la coberta "Letra R nº 299". Títol al llom.

Procedència: Al pla anterior etiqueta de paper amb la signatura "57" estampada amb trèpan. Compra a la Llibreria Porter (500 pts), amb nota de Bohigas "procedent de la liquidación de la Librería Babra" (registrat el 14 de març de 1942 amb la signatura antiga BC ms. 2983).

Estat de conservació: Alguns f. molt malmesos per la tinta fèrrica; pendent de restauració.

Bibliografia: S. FARNÉS JULIÁ, "Selección de manuscritos del gótico al Renacimiento en algunos archivos y bibliotecas de Cataluña", en: *Calligraphia et tipographia, arithmetica et numerica, chronologia* (Barcelona: Universidad de Barcelona, 1998) (Rubrica, paleographica et diplomatica studia; 7), p. 521-559 (núm. 198, p. 547). cf. M. DE RIQUER, *Heràldica catalana. Des de l'any 1150 al 1550* (Barcelona: Quaderns Crema, 1983), vol. II, p. 587-589, 610-612; IDEM, *Heráldica castellana en tiempos de los Reyes Católicos* (Barcelona: Quaderns crema, 1986), p. 253-25, 261-275, p. 284-311.

Ms. 1469

MOLIÈRE, "*Comèdia intitulada El malalt imaginari, composta per musier Molière*". Menorca, finals del segle XVIII.

27 f.; 210 x 150 mm. Enquadernació en pell vermella estampada amb ferros daurats, signada "Brugalla 1969".

Procedència: Compra a la Llibreria Porter (1200 pts, factura 13 d'octubre de 1942, registrat el 10 de novembre de 1942 amb la signatura antiga BC ms. 2999).

Bibliografia: J. FONTCUBERTA I FAMADAS, "Les traduccions catalanes de Molière", *Quaderns* 6 (2001), p. 102; *Diccionari del teatre a les Illes balears*, J. MAS I VIVES, ed. (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003-2007), vol. I, p. 451; P. VILA, "El teatre de l'època de la Il·lustració", en: *El teatre català, dels orígens al segle XVIII: Actes del II Col·loqui Problemes i Mètodes de Literatura Catalana Antiga: Teatre català antic*, coord. A. ROSSICH (Kassel: Reichenberger, 2001), p. 81-102 (p. 92).

Nota: Traducció atribuïda a Pere Ramis (Maó, 1748-1816), o a Lluís Foco.

76.
Josep Francesc Ràfols Fontanals i Maria dels Àngels Fontanals, vídua Ràfols Gassó
Donatiu i Guerra Civil
1928, 1936-1937

Nascut a Vilanova i la Geltrú el 1889, l'arquitecte, pintor, però sobretot tractadista i l'historiador de l'art Josep Francesc Ràfols i Fontanals provenia d'una llarga nissaga de metges: el 1801 el seu rebesavi, Josep Ràfols Albà, s'havia instal·lat a Vilanova per exercir la medicina, i des d'aleshores la professió havia passat de pares a fills fins a Francesc Xavier Ràfols Gassó (Vilanova 1857-1928), director de l'hospital de Vilanova[931]. De profundes conviccions cristianes, el metge es va casar el juny de 1888 amb Maria dels Àngels Fontanals Vidal (Tarragona 1864-Barcelona, 1946). La parella va tenir tres fills, Francesc Xavier, Maria del Carme i Pilar; el noi, que el pare hauria volgut metge però que s'interessava més pel món de l'art[932], va cursar finalment estudis d'arquitecte, mentre que una de les filles, M. del Carme, ingressà a la congregació de les germanetes del pobres amb el nom de sor Maria de sant Francesc Xavier.

Habitual dels cercles artístics vilanovins, on concidí amb qui seria un dels seus grans amics, el pintor i gravador Enric-Cristòfol Ricart, en els seus anys d'de formació a Barcelona Francesc Xavier frequentà el Cercle Artístic de Sant Lluc, a través del qual conegué molts dels que esdevindran els grans noms de l'escena artística catalana del segfle XX: Joan Miró, Sebastià Gasch, Rafael Benet, Josep Obiols, Josep Llorens i Artigas, Francesc Domingo, Olga Sacharoff, Josep de Togores, Joaquim Torres Garcia... N'era també membre l'arquitecte Jeroni Martorell, cap del Servei de Catalogació i Conservació de Monuments de la Mancomunitat, amb qui Ràfols col·laborà. El 1922, Ràfols rep un ajut de la Junta para la Ampliación de Estudios per a fer una estada a Florència, determinant en a la seva evolució com a historiador de l'art. Durant un cert temps alternarà els projectes arquitectònics, que li permetien una certa estabilitat econòmica, amb l'ensenyament de l'història de l'art a diferents entitats —l'Acadèmia Dalmases, l'Escola d'Arquitectura, l'Escola Massana— i les col·laboracions a diaris i revistes.

Probablement la relació amb Jeroni Martorell posà Ràfols en contacte amb el món de l'Institut. A la mort del seu pare, la seva mare i ell decidiren llegar la biblioteca del pare a la Biblioteca de Catalunya; en ella hi havia un recull factici de cursos de medicina de finals del segle XVIII (ms. 1002). A l'inici de la guerra, Bohigas registrava la documentació personal del Francesc Xavier Ràfols (ms. 1373); és difícil precisar si es tractava de documents lliurats en aquells moments, o si eren documents que ja havien ingressats anteriorment amb els llibres, i que havien quedat pendents, però sembla molt possible que fos la flama de la Revolució la que l'induí a protegir-

[931] La seva necrològica va sortir publicada al setmanari *La Defensa*, de Vilanova i la Geltrú, el 16 de maig de 1928.
[932] Podria ser que un dels autors amb obra a la Biblioteca Museu Balaguer, Josep Lluís Ràfols i Gassó, estigués emparentat amb la família.

los. El que sí que és segur és que poc més tard, el novembre de 1936, Josep Francesc Ràfols i Fontanals va dipositar a la Biblioteca de Catalunya la seva correspondència, integrada per deu gruixudes carpetes que reberen a la Secció de Manuscrits el número de registre ms. 1528. Es possible que l'historiador, catòlic militant, tingués por en aquell moment pels seus papers —o fins i tot, en algun moment, per la seva vida. De fet, el 25 de juliol de 1937 el mateix Ràfols deixà a la Junta de Museus d'art els originals i material de treball d'algunes de les seves obres (*L'Impressionisme català*, *La pintura humanista a Catalunya*, *Fi del segle XIX en les arts catalanes* i *Entorn del nostre barroc*)[933], així com un parell de quadres d'Hortensi Güell.

En esclatar la Guerra Civil, Ràfols tenia 47 anys, i residia a Barcelona, amb la seva mare; tot fa pensar que la va passar a ciutat, ja que participà en el salvament del patrimoni artístic en tant que oficial 1er de la Secció de Museus del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic, majoritàriament en les tasques de catalogació de les obres incautades. Bon conèixedor de l'art sacre, utilitzà probablement la seva expertesa en la descripció de l'orfebreria litúrgica. Enmig del conflicte Ràfols, fins aleshores conco recalcitrant, s'enamorà perdudament d'una pianista més jove que ell, Magdalena Solé Pujalt (Reus 1901-La Garriga 1988), amb qui es casaria als 49 anys el dia de sant Jordi de 1938. El seu bon amic Enric Cristòfol Ricart ens conta en les seves memòries:

> "A les darreries de gener d'aquest any (1938) vaig rebre quatre ratlles de Ràfols, en que m'anunciava que estava enamorat i que per Pasqua pensava casar-se. Em va venir tan de nou que vaig esperar a felicitar-lo més de quinze dies perquè volia assegurar-me per notícies posteriors que, efectivament, era un enamorament arrelat. Vingué personalment a Vilanova a repetir-m'ho. Ràfols estava desconegut, eufòric, il·lusionat com l'estudiantet que s'enamora per primera vegada. La guerra no el despacientava i el seu entusiasme arribava a no deixar-li sentir les sirenes d'alarma que tan sovint sonen a Barcelona. Ell, com una daina, pujava als tramvies, anava on havia d'anar i sortia a passejar amb la promesa pels carrers tranquils de Sarrià. Si passava un conegut no el veia. Em va designar padrí d'aquesta boda. Vaig passar per un sofriment per a decidir si marxava o no marxava a Barcelona a fer de padrí el dia de Sant Jordi que es va casar (clandestinament, és clar) a casa seva".

Poc després del seu casament, l'octubre de 1938, Rubió proposà Ràfols com a professor d'història de l'art a l'Escola de Bibliotecàries; Feliu Elies, que havia ocupat anteriorment el lloc, acabava de tornar de París —on marxà per por de la FAI— però havia renunciat a reprendre les classses. L'historiador ja havia fet en diverses ocasions lliçons i conferències a l'Escola, amb bons resultats, i era un professor experimentat; però la proposta fou refusada per l'oposició frontal de Carles Riba, que trobava Ràfols políticament massa conservador. A fi de no incomodar el poeta, s'acordà continuar-li confiant conferències, però sense atorgar-li el càrrec de professor.

[933] Actualment a la biblioteca del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC): *L'Impressionisme català*, manuscrits 15-A; *La pintura humanista a Catalunya*, manuscrit 15-B; *Fi del segle XIX en les arts catalanes*, manuscrit 15-B; i *Entorn del nostre barroc*, manuscrit 15-D.

El matrimoni Ràfols-Solé, que prengué cura de la mare de l'historiador, venerada pel fill i apreciada pels seus amics, fins a la seva mort el 1946[934], no tingué fills. Poc després de la mort de Ràfols, la seva vídua va fer donació ferma i definitiva de la correspondència que havia estat dipositada a la BC a l'inici de la guerra, alhora que hi afegia les cartes rebudes des del 1936 fins a la mort del seu marit, la documentació familiar i altres papers aplegats per Ràfols: més d'un centenar de carpetes amb notes sobre història de l'art i de l'arquitectura, el material que li serví per preparar diverses obres publicades a partir dels anys 40 i les seves lliçons a l'Escola d'Arquitectura, que no se sap si a petició de la vídua o per prudència de Bohigas (qüestions de privadesa, drets d'autor d'obres inèdites...) va ser registrat el 1978 (ms. 2522), però la resta de papers, en la immensa majoria documentació familiar i material de treball, van romandre sense signatura fins a principis dels anys 2000 (ms. 5216-5228). Entre els llibres donats per la vídua hi havia també el mecanoscrit d'una obreta dramàtica d'Henri Ghéon, metge i escriptor francès reconvertit al catolicisme després de l'experiència traumàtica de la Primera Guerra Mundial, traduïda al català per la vilafranquina Anna Maria de Saavedra, que fou registrat primer com a imprès, abans de ser traspassat a la Secció de manuscrits el durant la dècada dels 70 (ms. 2442).

El juliol de 1967, el conjunt de la correspondència rebuda per Ràfols —és a dir, el que havia estat registrat com a ms. 1528 i les cartes donades per la seva vídua— fou registrada per Pere Bohigas com a ms. 2004. En ordenar el conjunt per a relligar uns anys més tard, els aleshores conservadors de Manuscrits i de Gravats, Amadeu-Jesús Soberanas i Francesc Fontbona, van considerar que valia la pena extreure'n les cartes de Joan Miró i Enric Cristòfol Ricart. Un i altre eren dos dels amics més importants i duradors de Ràfols, i les seves cartes mereixien un relleu particular, tant pel volum com per la importància del seu contingut. L'amplíssima corespondència de Ricart —vora mil dues-centes cartes— fou registrada com a ms. 3164, mentre que la documentació mironiana —cent quaranta-dos documents, que inclouen més de noranta autògrafs de Miró, als quals cal afegir les postals trameses per la seva dona, Pilar Juncosa, a Magdalena Solé, retalls de diari i tota la documentació gràfica de temàtica mironiana procedent del llegat Ràfols— són consultables actualment com a ms. 3366.

Fonts d'arxiu

ANC, 1-715-T-2770, Fons de la Junta de Museus – Donatius de quadres i llibres a la Junta de Museus. Inclou la llista de donatius de Josep Francesc Ràfols i la carta d'agraïment. 27 de juliol de 1937.

ANC, 1-715-T-779, Fons de la Junta de Museus – Acta de constitució del Patronat de Museus d'Art de Barcelona. 23 d'abril de 1938.

AHBC, 96/31 – Carta d'agraïment del president de l'IEC a la vídua i fills de Francesc Xavier Ràfols pel donatiu de la biblioteca del seu espòs i pare. 13 de juny de 1928.

[934] El testimoni de Ricart a les seves memòries ens indica que la mare de Ràfols era una persona molt afable; durant els darrers anys sofrí d'arterioesclerosi i pèrdues de memòria, i necessitava un acompanyament constant. Entre la documentació conservada a la BC hi ha una carpeta dedicada a la seva mare. Vegeu E.-C. RICART, *Memòries* (Barcelona: Parsifal, 1995).

AHBC, 1407 – Llegat de la vídua de Josep Francesc Ràfols.

Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Correspondència / Ràfols, Josep Francesc.

Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Dietari 1936-1940 – Entrada relativa a l'Escola de bibliotecàries. 6 d'octubre de 1938.

BC, Fons Pere Bohigas, Correspondència – Cartes amb Madalena Solé, vídua de Josep Francesc Ràfols i Fontanals. [1965-1968].

Bibliografia

ALSINA, Esther. "Ràfols i Fontanals, Josep Francesc". En: *Diccionari d'historiadors de l'art català, valencià i balear*. Barcelona: IEC, 2016 (https://dhac.iec.cat/dhac_mp.asp?id_personal=256, consulta 7 de gener 2025).

ESTIVILL, Assumpció. "Josep Francesc Ràfols i Fontanals". En: *Qui era qui a l'Escola de bibliotecàries: notícies biogràfiques del professorat (1915-1972)* (Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona, 2016), p. 127-128.

"Josep Francesc Ràfols i Fontanals (1889-1965)". En: *Civtat, ideari d'art i cultura*. Vilanova i la Geltrú, 2015-2021 (http://www.civtat.cat/rafols_josep_francesc.html, consulta 7 de gener 2025).

Josep Francesc Ràfols (1889-1965). Vilanova i la Geltrú: Biblioteca-Museu Víctor Balaguer; Vilafranca del Penedès: Fundació Caixa Penedès, 2001. Inclou: F.X. PUIG ROVIRA, "Josep F. Ràfols, 1889-1965. L'home i l'obra", p. 15-59.

JURO. "J. F. Ràfols, sencillamente". *Destino*, 662 (9 de juliol de 1949), p. 14.

MIRÓ, Joan. *Cartes a J. F. Ràfols (1917-1958)*, ed. a cura Francesc FONTBONA i d'Amadeu-Jesús SOBERANAS. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1993.

PUIG ROVIRA, Francesc X. *Josep Francesc Ràfols, escriptor*. Vilafranca del Penedès: Museu de Vilafranca, 1989.

RICART, Enric-Cristòfol. *Memòries*. Barcelona: Parsifal, 1995.

Documents ingressats abans de la Guerra Civil

Ms. 1002
Recull factici de cursos de medicina impartits a la Universitat de Cervera; al f. 165 notes extretes de diferents autors mèdics. Cervera, ca. 1770-1800.

> **1002**/1
> F. 1-93: FRANCESC OLIVER, "*Tractatus pathologico-therapeuticus de natura, differentiis et curatione febrium*". A continuació: "Hujus tractatus auctor D. D. Franciscus Oliver prim. Prof.". Al f. 93, taula de contingut.
> 93 f. (numeració d'origen 183 p.).
>
> **1002**/2
> F. 94-163: MANUEL OLIVA, "*Tractatus pathologico-therapeuticus de febre maligna, variolis et morbillis*". A continuació "Hujus tractatus auctor D. D. Emmanuel Oliva, prog. Prof." Al f. 94, taula de contingut.
> 70 f. (numeració d'origen 134 p.).

165 f.; 210 x 150 mm. Enquadernació coetània en pergamí. Títol al llom, "Tracta. Pato. Therapeu. de febri."

Procedència: Al f. de guarda anterior: "Ex libris Josephi Rafols" i, a sota, dibuix a tinta d'una dama del segle XIX. Donatiu de la vídua del Dr. Ràfols.

Bibliografia: J. CALBET, J. CORBELLA, *Diccionari de metges catalans* (Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1981-1983), vol. II, p. 173.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

• Registrat l'agost de 1936

Ms. 1373
FRANCESC XAVIER RÀFOLS I GASSÓ, Papers personals. 1872-1928.

1373/1
"*Apuntes de Patología interna, sacados de las explicaciones que en la cátedra de dicha da el Dr. D. Bartolomeo Robert*". Curs 1876-1877.
286 p.; diverses mesures.

1373/2
Esborranys i còpies de comunicacions i articles científics, publicats en part al *Diario de Vilanova y la Geltrú*. 1877-1898.
154 f.; diverses mesures.

1373/3
PTextos poètics. Al f. 13-16, "*El castillo de la Geltrú*", text de la seva intervenció en la disputa vilanovina sobre la conservació del castell senyorial de la Geltrú. 1877-1915.
16 f.; diverses mesures.

1373/4
Correspondència rebuda per Francesc Xavier Ràfols i Gassó. En castellà. 1898-1925.
14 documents; diverses mesures.

1373/5
Documentació acadèmica i personal. 1782-1929

1. Documentació mèdica d'avantpassats de Francesc Xavier Ràfols:
Títol de doctor en medicina. 17 de gener de 1782.
Títol de membre de l'Academia médico-práctica de Barcelona. 1818.
Pergamí. El títol de doctor en medicina amb segell pendent de cera protegit per una capsa de fusta; el títol d'acadèmic amb segell pendent de lacre sobre seda.
2. Documentació acadèmica i professional. 1872-1919.
3. Fotografies. 1872-1924.
4. Necrològica. 15 de maig de 1928.

13 f.; diverses mesures. Conservat en una capsa.

Conservat en 4 volums i una capsa. Enquadernació en mitja pell i tela granats del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Josep Francesc Ràfols.

Exposicions: *L'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau de la ciutat de Barcelona, 600 anys = El hospital de la Santa Creu y Sant Pau de la ciudad de Barcelona, 600 años = The hospital de la Santa Creu i Sant Pau of the city of Barcelona, 600 years*, (Barcelona: Museu d'Història de la ciutat, 2001).

• Registrats el novembre de 1936, i completat a la mort de Ràfols per donatiu de la vídua

Ms. 2004
Correspondència rebuda per Josep Francesc Ràfols i Fontanals. En català i en castellà. Ordenació alfabètica per corresponsal. 1910-1960.

2004-I
F. 1-144: A-B.

2004-II
F. 145-269: C-D.

2004-III
F. 270-427: E-F.

2004-IV
F. 428-590: G.

Edició: Cartes de Sebastià Gasch editades en: *Epistolari Sebastià Gasch-Josep Francesc Ràfols*, a cura de N. BARENYS i S. PORTELL (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002).

2004-V
F. 591-756: H-MA.

2004-VI
F. 757-944: ME-P.

2004-VII
F. 945-1083: R.

2004-VIII
F. 1084-1279: S.

2004-IX
F. 1280-1445: T-Z.

2004-Apèndix I
Fotografies, nadales, recordatoris de funerals, felicitacions diverses i retalls de diari, A-E.

2004-Apèndix II
Fotografies, nadales, recordatoris de funerals, felicitacions diverses i retalls de diari, F-N.

2004-Apèndix III
Fotografies, nadales, recordatoris de funerals, felicitacions diverses i retalls de diari, O-Y.

9 vols. (1445 f.) i 3 capses, diverses mesures. Enquadernació mitja pell i tela (BC).

Procedència: Donatiu de Josep Francesc Ràfols. Ingressat durant la Guerra civil (signatura antiga BC ms. 1528), i completat més tard a la mort de Josep Francesc Ràfols per la seva vídua, Magdalena Solé.

Descripció: Inventari per Montse Molina i Roser Insenser.

Exposicions: Docs. 527 i 545 (2004-IV) exposats a *M'escriuràs una carta?* (Girona: Museu d'art de Girona, 2000) (dues postals de Sebastià Gasch, al catàleg es reprodueix la de 6 de desembre de 1922); doc. 533 exposat a *París-Barcelona, 1888-1937: exposición organizada per la Réunion des Musées Nationaux, París y el Museu Picasso-*

Institut de Cultura de Barcelona, con la colaboración del Museu Nacional d'Art de Catalunya (Museu Picasso, Barcelona, 2002) (Paris: Réunion des Musées Nationaux; Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura, Museu Picasso, 2005).

Ms. 3164
ENRIC-CRISTÒFOL RICART, Cartes a Josep F. Ràfols. 1905-1960.

3164-I
F. 1-174: Cartes. 1905-1929.

3164-II
F. 175-370: Cartes. 1930-1934.

3164-III
F. 371-567: Cartes. 1935-1947.

3164-IV
F. 568-798: Cartes. 1948-1953.

3164-V
F. 799-1023: Cartes; inclou retalls de premsa sobre la creació de la càtedra Gaudí. 1954-1956.

3164-VI
F. 1024-1222: Cartes; a la fi, recordatori d'Enric-Cristòfol Ricart. 1957-1960.

3164-VII
F. 1223-1248: Articles necrològics i recordatoris de diversos membres de la família. 1960.

7 vols. (1248 f.); diverses mesures. Enquadernació en mitja pell i tela segle XX (BC).

Procedència: Extret de la correspondència de J. F. Ràfols, ingressada durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 1528, actual ms. 2004) i completada posteriorment per la seva vídua, Magdalena Solé.

Bibliografia: J. F. RÀFOLS, *Homenaje de Villanueva y la Geltrú a su hijo predilecto, E.-C. Ricart i Nin* (Villanueva y la Geltrú: Ayuntamiento, 1960); IDEM, *E. C. Ricart*, pròleg de F. X. PUIG ROVIRA (Vilanova i la Geltrí: El Cep i la Nansa, 1981); E.-C RICART, *Memòries* (Barcelona: Parsifal, 1995).

Ms. 3366
JOAN MIRÓ, Cartes i targetes postals a Josep-Francesc Ràfols i Fontanals; moltes de les targetes signades per Pilar Juncosa. Al final, material imprès de caràcter personal i professional, retalls de diari i notes manuscrites de J.-F. Ràfols referents a Miró. 1917-1958.

142 f.; diverses mesures. Enquadernació en mitja pell i tela segle XX (BC).

Procedència: Extret de la correspondència de J. F. Ràfols, ingressada durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 1528, actual ms. 2004), i completada per la seva vídua, Magdalena Solé Pujalt.

Edició: J. MIRÓ, *Cartes a J. F. Ràfols (1917-1958)*, ed. a cura d'A.-J. SOBERANAS i F. FONTBONA (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1993).

Exposicions: Carta de 26 de setembre de 1923 exposada a Biblioteca de Catalunya, *Bibliographica: documents dels segles VIII al XX* (Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 1993).

Annex: Documentació de Josep Francesc Ràfols, donatiu de la seva vídua

Ms. 2442
HENRI GHÉON, "*La farsa del penjat despenjat*". Traducció d'Anna Maria de Saavedra de l'obra *La farce du pendu dépendu*. A la fi del text, "Per la còpia, Antoni Amadó i Rodolf Llorens". Ca. 1927-1928.

60 f. (numeració independent per cada acte); 275 x 205 mm. Text mecanografiat, pàgina de títol manuscrita, amb el repartiment al verso. Enquadernació en mitja pell i tela marró segle XX (BC).

Procedència: Donat a la BC per la vídua del Dr. Ràfols. Traspàs del magatzem general (registre antic R. 409.272).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 9 (1981), p. 119-140 (1978).

Bibliografia: Sobre l'obra, vegeu A. M. de SAAVEDRA, "L'obra d'Henri Ghéon", *La Nova Revista*, 20 (agost de 1928), p. 358-361; I. IÑARREA LAS HERAS, "Pervivencia del género de la farsa en el teatro de Henri Ghéon *La farce du pendu dépendu* y *Le mort à cheval*", en: *Norte y sur, la sátira, transferencia y recepción de géneros y formas textuales: estudios de literatura comparada* (León: Universidad de León, 2002), p. 581-598. Sobre l'autora, vegeu M. BACARDÍ, P. GODAYOL, *Les traductores i la tradició* (Lleida: Punctum, 2013); "Saavedra i Macià, Anna Maria de" en: *Escriptores republicanes* (Barcelona: Grup d'Estudis de Literatura Catalana Contemporània, 2009) (http://filcat.uab.cat/gelcc/escriptores/autores/destacades/saavedra.html, consulta 7 de gener 2025).

Nota: L'obra original, publicada el 1920, està basada en un dels miracles de Sant Jaume narrats a la *Llegenda àurea* de Jacopo da Voragine.

Ms. 2522
JOSEP-FRANCESC RÀFOLS, "*Pintura y escultura del Renacimiento español*". A la pàgina de títol, en vermell, "Este libro es propiedad de la casa Seix y Barral, y solo esta editorial puede publicarlo, 1941". Ca. 1937.

170 f.; 285 x 200 mm. Text mecanografiat. Enquadernació holandesa en mitja tela marró i paper de guarda.

Procedència: Donatiu de la vídua de J. F. Ràfols, Magdalena Solé Pujalt.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 9 (1981), p. 119-140 (1978).

Nota: El volum apareix anunciat en una pàgina publicitària de Seix Barral sobre el que sembla una col·ecció de manuals escolars, "Publicacions escolars I.E. Seix Barral E.C", amb l'especificació "Edicions model de llibres d'ensenyament i divulgació", publicada en el número 74 del *Butlletí dels Museus d'Art de Barcelona* (juliol 1937), p. 34; sembla que continuava una sèrie de manuals d'història de l'art de Seix Barral de la qual s'haurien publicat els volums *Arquitectura del Renacimiento italiano* (1926), *Arquitectura del Renacimiento español* (1929), i *Pintura y escultura del Renacimiento italiano* (1930). Probablement la guerra n'aturà la publicació.

Ms. 5216
Documentació personal de Josep Francesc Ràfols. Ordenació d'origen. Mitjan segle XX (anterior a 1965).

Documentació personal:
1. "*Records d'infantesa*".
2. "*Títols acadèmics*".
3. "*Càtedra*".
4. "*Altres papers oficials*".
5. "*Projectes arquitectònics*".
6. "*Invitacions i catàlegs*".

7. "*Colegio O. de arquitectos (Barcelona)*".
8. "*Crítiques*".
9. "*Autèntica de la relíquia de Santa Maria de Cervelló*".
10. "*Llicència militar*."
11. "*Escrits meus*".
12. "*Vària*".
13. "*Josep-Francesc Ràfols*, In memoriam".

Documentació familiar:
14. "*El meu pare, Francesc Ràfols i Gassó*".
15. "*La meva mare, Maria dels Àngels Fontanals i Vidal*".

Diverses mesures. Conservat en una capsa.

Procedència: Donatiu de la vídua de J. F. Ràfols, Magdalena Solé Pujalt.

Ms. 5217
Documentació de M. Àngels Fontanals i Vidal, mare de Josep Francesc Ràfols. Ordenació d'origen. 1896-1958.

1. "*Infància i juventut fins al matrimoni*".
2. "*Vida de casada*".
3. "*Viduïtat, fins a la Guerra d'Espanya*".
4. "*Els seus darrers temps*".
5. "*Enterrament i funerals*".
6. "*Homenatge pòstum*".

Diverses mesures. Conservat en una capsa.

Procedència: Donatiu de la vídua de J. F. Ràfols, Magdalena Solé Pujalt.

Ms. 5218
Documentació de la família Ràfols. Ordenació d'origen, per Josep Francesc Ràfols. S. XVIII- XIX.

Documentació sobre la branca paterna de la família Ràfols.
1. "*Joan Ràfols i Mariàngela Queraltó*".
2. "*Josep Ràfols i Queraltó i la seva dona Caterina Ravell*".
3. "*Josep Ràfols i Ravell, la seva dona Anna Maria Alba i es seus germans Pere Ignasi, Pau Ramon, Francesc Ignasi, Miquel i Maria Caterina*".
4. "*Josep Ràfols i Alba, la seva dona Peregrina Millet i els seus germans Jeroni, Anna Maria, Antoni, Raimond, Caterina, Raimonda, Maria Josefa, Francesc Xavier i Pere Antoni*".
5. "*Francesc Xavier Ràfols i Millet, la seva dona Marianna Nin i els seus germans Joan Salvador, Josep Ignasi, Maria Teresa, Josefa, Maria Magdalena, Marià, Antoni, Lluïsa Caterina i Madrona*".
6. "*Josep Maria Ràfols i Nin, la seva dona Antonia Gassó i els seus germans Fèlix, Marianna i Beneta*".
7. "*Francesc Xavier Ràfols i Gassó, la seva dona Maria dels Àngels Fontanals, els seus germans Antònia, Concepció, Josep, Dolors, Jaume i Ricard, i els seus fills Josep Francesc, Carme i Pilar*".

Documentació sobre els seus avis i besavis.

1. "*El meu avi Josep Maria-Ràfols i Nin*".
2. "*Fèlix Ràfols i Nin, germà del meu avi*".
3. "*El meu besavi Francesc X. Ràfols i Millet*".
4. "*La meva àvia materna Montserrat Vidal i Torrents*".
5. "*'Don Juan', Joan-Miquel Vidal i Mascaró*".
6. "*El R. P. Ignasi Gassó i Badia, S. J. germà de la meva àvia paterna*".
7. "*Dr. Joan-Serafí Vidal i Ballester, germà del pare de la meva àvia materna*".
8. "*Francesc de Sales Vidal i Torrents*".
9. "*La 'tia Tona', Antònia Ferrer i Vidal*".
10. "*Estanislau Torrents i d'Amat*".
11. "*La Rda. M. Maria Ràfols*".

Diverses mesures. Conservat en una capsa.

Procedència: Donatiu de la vídua de J. F. Ràfols, Magdalena Solé Pujalt.

Ms. 5219

Correspondència familiar de la família Ràfols**.** Ordenació d'origen, per Josep Francesc Ràfols. 1899-1962.

1. "*El pare, Francesc-Xavier Ràfols i Gassó*".
2. "*La mare, Maria dels Àngels Fontanals i Vidal – la germana, Pilar*".
3. "*L'àvia materna, Montserrat Vidal i Torrents*".
4. "*Les ties Concepció i Dolors Fontanals i Vidal, l'oncle Frederic Vidal i Ferrer*".
5. "*Els cosins: Josep Vidal i Fontanals, Manuel Creus i Esther, Dolors Creus i Vidal, de Soler-Julià*".
6. "*El fiol, Josep-Galib Kémal Vlora i la seva mare Alice Kémal*".
7. "*Jaume Ràfols Gassó, Montserrat Ventosa-Roig de Ràfols*".
8. "*La meva tia, Dolors Ràfols i Gassó*".
9. "*Ricard Ràfols Gassó, Maria Vidal-Fontanals de Ràfols*".
10. "*Frederic Vidal Ferrer, Concepció Fontanals-Vidal*".
11. "*Família Creus*".
12. "*Les meves ties Carme i Dolors Fontanals i Vidal*".
13. "*Família Bonfill*".
14. "*Enric de Ràfols i família*".
15. "*El meu fiol Josep-Alexandre Kémal Vlora*"

Diverses mesures. Conservat en una capsa.

Procedència: Donatiu de la vídua de J. F. Ràfols, Magdalena Solé Pujalt.

Ms. 5220

Documentació de Magdalena Solé Pujalt, muller de Josep Francesc Ràfols. Ordenació d'origen. 1921-1944.

1. "*Carrera musical*".
2. "*Documentació relativa a la nostra família*".
3. Altres papers

Diverses mesures. Conservada en una capsa.

Procedència: Donatiu de la vídua de J. F. Ràfols, Magdalena Solé Pujalt.

Ms. 5221
Correspondència familiar de Magdalena Solé Pujalt. Ordenació d'origen. 1940-1956.

1. "*Els pares*".
2. "*La padrina, oncles, ties, nebots i cosins, Conxita Pujol*".
3. "*José-Ignacio de Estremera de la Torre de Trasierra i la seva muller Pepita Soler i Pujalt" (germana de la Magdalena i llurs fills)*".
4. "*Miquel Soler Pujalt, la seva muller Isabel Navarro del Pozo i llurs fills*".
5. "*Dolors Vidal Fontanals*".
6. "*Montserrat Vidal Fontanals*".
7. "*Josep Francesc Ràfols*".

Diverses mesures. Conservada en una capsa.

Procedència: Donatiu de la vídua de J. F. Ràfols, Magdalena Solé Pujalt.

Ms. 5222
Correspondència rebuda per Magdalena Soler Pujalt. 1916-1955.

Diverses mesures. Conservada en una capsa.

Procedència: Donatiu de la destinatària.

Ms. 5223
JOSEP FRANCESC RÀFOLS, "*Arquitectura del Renaixement italià*". Esborranys i notes. Adjunta una carta d'Agustí Calvet a Ràfols sobre la publicació del llibre (Barcelona, 27 febrer 1922). Ca. 1922-1926.

Diverses mesures. Conservat en una capsa.

Edició: J. F. RÀFOLS, *Arquitectura del Renacimiento italiano* (Barcelona: Seix & Barral, 1926) (Manuales de historia del arte).

Procedència: Donatiu de la vídua de J. F. Ràfols, Magdalena Solé Pujalt.

Ms. 5224
JOSEP FRANCESC RÀFOLS, "*Arte romántico en España*". Esborranys i notes. Ca. 1954.

Diverses mesures. Conservat en dues capses (carpetes 1-6, capsa 1; carpetes 7-14 capsa 2).

Bibliografia: J.F. RÀFOLS, *El arte romántico en España* (Barcelona: Juventud, 1954).

Procedència: Donatiu de la vídua de J. F. Ràfols, Magdalena Solé Pujalt.

Ms. 5225

JOSEP FRANCESC RÀFOLS, "*Historia de la arquitectura e historia de las artes plásticas*", Material de treball. Incomplet: falten les carpetes 39 i 91 a 95. Entre 1941 i 1960.

100 carpetes conservades en quatre capses (carpetes 1-25, capsa 1; carpetes 26-50, capsa 2; carpetes 51-75, capsa 3; carpetes 76-100, capsa 4).

Procedència: Donatiu de la vídua de J. F. Ràfols, Magdalena Solé Pujalt.

Ms. 5226
Treballs de curs dels alumnes de Josep Francesc Ràfols a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura. 1939-1947.

Diverses mesures. Conservats en dues capses.

Procedència: Donatiu de la vídua de J. F. Ràfols, Magdalena Solé Pujalt.

Ms. 5227
Recull d'impresos, retalls de premsa i autògrafs amb notes i esborranys relatius a diferents temes d'història de l'art. Alguns dels documents estan enganxats damunt paper i separats en sobres. Ordenació temàtica d'origen. Mitjan segle XX (entre 1921-1960).

22 carpetes, en 7 capses; 360 x 250 mm.

Bibliografia: J. F. RÀFOLS, *Diccionario biográfico de artistas* (Barcelona: Millà, 1951-1954).

Procedència: Donatiu de la vídua de J. F. Ràfols, Magdalena Solé Pujalt.

M. 5228
Bibliografia i fitxes amb apunts i citacions bibliogràfiques sobre temes literaris i artístics compilats per Josep Francesc Ràfols i Fontanals, probablement material de treball per a l'obra "*Historia del arte*". Organització per països i per matèries. Ca. 1930-1936.

Capsa 1. Catalunya.
Capsa 2. Alemanya, Anglaterra, Espanya.
Capsa 3: Estats Units d'Amèrica, França , Grècia i Roma, Itàlia, Portugal, Rússia.

Ca. 1200 fitxes; 100 x 120 mm. Conservades en tres fitxers.

Bibliografia: *Josep Francesc Ràfols (1889-1965)* (Vilanova i la Geltrú: Biblioteca-Museu Víctor Balaguer; Vilafranca del Penedès: Fundació Caixa Penedès, 2001); E. ALSINA, "Ràfols i Fontanals, Josep Francesc", en: *DHAC: Diccionari d'historiadors de l'art català, valencià i balear* (Barcelona: IEC, 6 de juny de 2016) (https://dhac.iec.cat/dhac_mp.asp?id_personal=256, consulta 7 de gener 2025).

Procedència: Donatiu de la vídua de J. F. Ràfols, Magdalena Solé Pujalt.

77.
Francesc de Paula Romañà i Suari, baró de Romanyà
Donatiu / Guerra Civil
1918, 1937

A principis del segle XX, el jove rei Alfons XIII decidí incorporar a la noblesa un seguit de personatges de l'alta burgesia que no havien destacat pels fets d'armes, sinó per la seva activitat empresarial. Entre ells es trobava Francesc de Paula Romañà i Suari (1867-1950), a qui el 1913 fou concedit el títol de baró de Romañà. El baró provenia d'una família de propietaris i fabricants de la zona de Capellades: el seu oncle, Joan Romañà Puiggròs, consta al padró de 1868 com a fabricant de teixits, i a finals de segle dugué a terme una notable ampliació del patrimoni familiar. El seu germà Ignasi, nascut a Capellades el 1812, es traslladà a Barcelona des de jove, on arriba a mitjan segle XIX arribà a destacar en el món de les finances; participà com a soci en les empreses Crédito Mobiliario Barcelonés i Ferrocarril de Barcelona a Tarragona. Del seu matrimoni amb Hilària Suari i Folch (†1921), dama noble de la reina Maria Lluïsa, nasqueren dues filles, Clara i Mercè, i dos fills, Ignasi i Francesc de Paula. Mentre el gran, Ignasi, s'especialitzà en la construcció de grans edificis escolars, Francesc de Paula, nascut el 1867, fou doctor en dret; com el seu pare, s'implicà en el món del ferrocarril com a conseller de la "Compañía Internacional de Coches-camas" o com a vicepresident de la companyia "Construcciones de Ferrocarriles" (on coincidí amb el comte de Fígols), però és sobretot recordat per la promoció de la canalització de l'alt Aragó a través de la "Real Compañía de Canalización y Riegos del Ebro", que mogué el rei a atorgar-li el títol de baró de Romañà.

El baró de Romanyà s'havia casat amb Maria Pilar de Gelada i Pascual; la família visqué a la cantonada de la Granvia amb la Rambla de Catalunya, per passar després a viure a la casa Josep Fabra, un edifici modernista situat al carrer Diputació 329, entre Bruc i Girona. El baró tenia gran estima pels llibres, i en alguna ocasió demanà a Jordi Rubió en alguna ocasió obres del seu pare; el 1918 havia ofert a la Biblioteca un formulari de notaria del segle XVIII de la Seu d'Urgell, potser provinent d'algun dels seus viatges al Pirineu per raó del projecte de canalització, i hi ha constància que feu almenys un altre donatiu important de llibres el 1924.

No s'ha localitzat on es trobaven el baró i la seva família el juliol del 36; el més probable és que, tenint en compte la seva edat, estigués de vacances i ja no tornés. És posible que la casa, gran i ben situada, fos ocupada com tantes altres de persones benestant. El que és segur és que un any més tard, el 24 de juliol de 1937, Rubió signa un rebut conforme li ha estat lliurada una gran quantitat de llibres per part de Robert Sabaté, responsable del Servei de Recepció i Classificació de Metalls; al marge inferior del rebut Rubió hi anota, a llapis, "Executòria del baró de Romanyà". Aquesta peça, juntament amb dos altres documents nobiliaris, són registrats el 7 d'agost amb la menció de procedència "Gibert" —potser Josep Gibert i Buch, col·laborador del

Servei de Museus[935]—; podria ser que aquest personatge hagués acompanyat Sabaté en la requisa, i Bohigas n'apuntés el nom com a responsable del lliurament.

En tornar, Romañà s'instal·la primerament al Nouvel Hotel, al carrer Santa Anna 20. Des d'allí intenta fer els passos per poder recuperar els seus béns; les reclamacions que es conserven se centren en la seva biblioteca. El 21 de març de 1939 s'adreça al "Jefe de la Sección de Reclamaciones del Ministerio de Educación" per intentar recuperar la seva nodrida biblioteca, de vora 8000 llibres. Sembla que no tingué gaire èxit, perquè el 4 de juliol torna a escriure, aquesta vegada de manera privada, a Valls i Taberner, al qual indica que tots els seus llibres duen un exlibris amb el seu nom (la qual cosa, de fet, era força rar); el 8 de juliol fa una instancia al mateix Valls reclamant el mateix que li havia dit privadament. Els llibres no sortien, i el 8 d'agost el baró, neguitós, publica una breu notícia a *La Vanguardia*:

> "PISO SAQUEADO
> Diputación 329, para. Mobiliario, documentación y libros; estos con uno de los ex libris (Francisco de P. Romañá Suari o El Barón de Romañá). Se gratificará al que indique el paradero. Razón: "Nouvel Hotel", calle Sta. Ana, 20"

Finalment, potser arran de la publicació al diari, la biblioteca va ser recuperada; una nota en llapis a la instancia del dia 8 de juliol indica que es els llibres foren "recuperados en la casa de los Srs. Roldán de la Plaza Cataluña, y devueltos sin intervención del servicio". Els documents nobiliaris que foren lliurats a la Biblioteca van ser retornats al seu propietari el 13 d'octubre de 1939[936]. Un altre document nobiliari —l'executòria d'un dels alcaldes d'Albacete durant el segle XVI, Francisco Fernández Campañón—, que consta lliurat en la mateixa data també per Gibert però que no tenia relació amb els barons, romangué a la Biblioteca.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-180 – Relació de béns reclamats per Josep Maria de Romañà. 1939.

ACA Cultura 2015/9, doc. 11, 73 i 219 – Petició de retorn de la seva biblioteca, vora 8.000 volums que duen l'exlibris. París, 21 de març de 1939 / Carta a Ferran Valls i Taberner, demanant la devolució de la seva biblioteca. Barcelona, 4 de juliol de 1939 / Carta a Ferran Valls i Taberner per demanar la devolució e la seva biblioteca. Amb una nota a llapis "[Recuperados en la casa de los srs. Roldán de la Plaza de Cataluña y devueltos sin intervención del Servicio]". Barcelona, 8 de juliol de 1939.

AHBC 127/41, camisa 3 – Rebut de lliurament per part de Robert Sabaté, del Servei de Recepció i Classificació de metalls, de tretze sacs de llibres. Amb una nota a llapis de mà de Jordi Rubió "Executòria Baró Romañá". 24 de juliol de 1937.

---

[935] La biografia de Gibert no esmenta que col·laborés amb el Servei de Recuperació de Metalls, però tenint en compte que devien buidar cases amb béns artístics, no sembla impossible (Fina PARÉS RIGAU, *Josep Gibert Buch: el becari de Francesc Cambó per a l'Institut català d'arqueologia de la mediterrània de llevant* (Girona: Ajuntament de Girona, 2021) (Girona Biografies; 11).

[936] L'hereu del baró, Felip, il·lustrador de llibres infantils, morí prematurament poc després d'acabar la guerra, el 2 de maig de 1941. A la mort de Romañá el 1950, la seva filla Hilària reclamà el títol, que li fou concedit el 1953.

AHBC 127/41, camisa 7 – "Mss", llista d'expedients que tenen documentació a Manuscrits. Entrada "Gibert (devuelto parte baró de Romañá)" cancel·lada, com retornada. 1939.

AHBC 332/1 – Pere Bohigas, "Libros devueltos", llista manuscrita. Entrada "Barón de Romañá". 13 d'octubre de 1939.

AHDB G-595/1 – Còpia de carta del director de la Biblioteca de Catalunya al baró de Romanyá agraint-li el donatiu d'un manuscrit de notaria del segle XVIII (ms. 705). 25 de gener de 1918.

CDMH, FC-Causa General, 1678, Exp. 3, f. 329. Reclamació d'objectes de Francesc de P. Romañà, 6 de desembre de 1941

AIEC, DGE, 78 – Rebut a favor de Francisco Navarro per haver transportat llibres del baró de Romanyà a la Biblioteca. 26 d'abril de 1924.

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Correspondència Espanya-Catalunya – Cartes del baró de Romanyà.

Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Correspondència / Romanyà, baró de, i les seves filles.

Bibliografia

LLOPIS, Arturo. "El Barón de Romañá". *Destino* (juliol de 1962).

"Baronia de Romanyà". En: *Gran Enciclopedia Catalana* (https://www.enciclopedia.cat/gran-enciclopedia-catalana/baronia-de-romana, consulta 7 de gener 2025).

"Baronía de Romañá". En: *Wikipedia: la enciclopèdia libre*. (https://es.wikipedia.org/wiki/Baron%C3%ADa_de_Roma%C3%B1%C3%A1, consulta 7 de gener 2025).

Inventari del Patrimoni Històric, Arquitectònic i Ambiental de Capellades (Anoia). Barcelona: Diputació de Barcelona, 2010, volum 3-2, fitxa 196. (https://www.capellades.cat/el-municipi/sobre-capellades/patrimoni-historic-arquitectonic-i-ambiental, consulta 7 de gener 2025).

Document ingressat durant la Mancomunitat

Ms. 705

"*Formulario del arte de notario*". Recull d'instruments notarials per a servir de model, majoritàriament en català. Molts dels exemples signats són del notari Josep Domingo. La Seu d'Urgell, darrer quart del segle XVIII (post 1773).

F. 1-3: índex de tipus d'instruments notarials, ordenats per any d'emissió (sense data, 1768-1771).
F. 3-3v: Notes d'instruments notarials. 1765-1799.
F. 3v-5: Índex d'instruments entre 1770 i 1809, sense ordre, que remeten a la numeració antiga.
F. 6: Notes dietarístiques.
F. 7-16: "*Definitiones Artis Notariae*".
F. 17-25v: "*Rubrica*". Índex alfabètic d'instruments notarials, que remet a la numeració antiga.
F. 26-31: Còpia d'algunes notes i instruments notarials; el primer signat per Josep Domingo, notari de la Seu d'Urgell.
F. 32-368: "*Formulario del arte de notario*".

368 f. (num. antiga 638 p.); 215 x 165 mm. Al f. 32, pàgina de títol decorada a tinta amb ornamentació floral; al f. 31, dibuix satíric. Enquadernació coetània en pergamí, restes de tanques de veta. Títol manuscrit al llom, "*Formularium diversorum contractorum*".

Procedència: Donatiu del Baró de Romanyà (registrat el 10 de febrer de 1918, de mà de Ramon d'Alòs).

Estat de conservació, llom vinclat a l'interior, marges malmesos per l'ús. Pendent de restauració

Documents ingressats durant la Guerra Civil i retornats

Data ingrés	Reg.	Format	Títol	Datació	Procedència	Data retorn/ Sign. actual
1937.07.07	2457	Fol.	Executòria de Francisco Fernández Campañón	s. XVI (1595)	Gibert	*BC, ms. 2499*
1937.07.07	2458	Fol.	Executòria del baró de Romanyà	s. XX (1913)	Gibert	1939.10.13
1937.07.07	2459	Fol.	Real Despacho de nobleza y armas dado en 31 de diciembre de 1898	s. XIX (1898)	Gibert	1939.10.13
1937.07.07	2460	Fol.	Testimonio del Real Despacho de nobleza y armas expedido a D. F. De Paula de Romañá	s. XIX (1913)	Gibert	1939.10.13

78.
Antoni Rubió i Lluch
Guerra Civil (Llegat)
1937

La brutalitat dels primers moviments desenvolupats a Barcelona durant la Guerra Civil —assalts i cremes d'esglésies, detenció de persones, incautacions de cases privades...— van deixar sense esma gran part de la població barcelonina i la vida absolutment trasbalsada. La situació va ser probablement encara més incomprensible i desestabilitzant per a la gent gran, que veié com el món que havia contribuït a bastir s'enfonsava irremissiblement.

L'octubre de 1929 mor Pilar Balaguer, muller d'Antoni Rubió i Lluch. La mort de qui havia estat la companya estimadíssima i suport de la seva existència deixa el vell erudit totalment trasbalsat. Antoni i Pilar havien tingut sis fills: Jordi (1887-1982), Manuel, mort molt jove de febres tifoides (1887-1920), Joaquim (1889-1979?), Antoni (1893-1980), Elisea (1895-1980) i Pilar (1896-1990). En el moment de la mort de Pilar, els seus fills Jordi i Joaquim i la filla gran, Elisea, eren casats, i Pilar, l'única filla soltera, feia gairebé deu anys que havia professat en un convent de l'orde de Maria Reparadora —"ses monges blaves"— a Palma de Mallorca. Durant molt de temps l'erudit, que des d'un accident el 1895 tenia seriosos problemes de visió, s'havia recolzat per a la vida quotidiana en la seva dona. Als 73 anys, la tristesa de trobar-se sol en el que havia estat la seva casa i la dels seus fills durant més de quaranta anys —un pis espaiós al carrer Pau Claris 7, entre Casp i la plaça Urquinaona— i les dificultats de salut el decidiren a acceptar l'oferta del seu gendre, Josep Gallart, de traslladar-se amb el seu fill petit al segon pis del número 10 de de la Rambla de Catalunya, a l'edifici que el patriarca dels Gallart havia fet edificar per a poder-hi encabir les diferents generacions de la seva família.

Tant Antoni Rubió i Lluch com els seus fills eren, en general, el que es coneix com a gent d'ordre. Rubió i Lluch, únic fill baró, havia assumit a la mort del pare el paper de patriarca i s'ocupava no només dels seus fills i la seva esposa, sinó d'assegurar les rendes de les diferents germanes solteres a través de la gestió de llur patrimoni. Per tal d'arrodonir els ingressos rebuts com a professor de la Universitat de Barcelona, va exercir durant molts anys com a cònsol, successivament, de Colòmbia, d'Equador i de Grècia; els seus fills havien viscut en aquesta atmosfera pautada i assossegada, amb un cert benestar econòmic. Tant Joaquim com Antoni tenien simpaties conservadores. Elisea, la gran de les seves filles, s'havia casat el 1924 amb l'hereu d'una bona família, l'enginyer Josep Gallart Folch (1895-1979), director tècnic de la Hispano-Suiza i propietari del Palau de les Heures, a Horta, on la parella passava llargues temporades amb els seus fills. Era fàcil, per tant, que els membres de la família es veiessin directament afectats per l'esclat de la revolució i que en poguessin patir les conseqüències. El 18 de juliol, la família Gallart era a Barcelona, i des de la seva casa van ser observadors de primer pla de l'inici dels combats. Davant del perill evident per al seu cunyat, Jordi Rubió contactà

Ventura Gassol, que facilità la sortida de Gallart i els seus amb el *Sidi Mabrouk*, un vaixell procedent d'Algèria que el 26 de juliol salpà del port de Barcelona cap a Marsella. El mateix Rubió i Lluch, en una nota inclosa a la seva correspondència del 1936, ens indica que un mes més tard la casa de la seva filla fou requisada i buidada, i que el seu fill Antoni, que vivia amb ell, fou detingut i interrogat[937].

> 27 d'agost de 1936 – "Comença avui la incautació (*passez-moi le mot*) del mobiliari del pis veí que fins ara ha habitat la meva filla. L'operació ha durat 8 dies enters. El pis ha quedat buit i les tres minyones que el guardaven han tingut que cercar altre xopluc. Quasi tots els meus amics han estat desposseïts de llurs béns mobles i immobles, i molts d'ells han pagat amb la vida la persecució. Es pot dir que tota la clase aristocrática i burgesa de Barcelona s'ha quedat sense recursos. Tots el que habitem aquest pis meu hem quedat incomunicats durant 10 dies i hem passat hores de mortal angúnia. El meu fill A.[Antoni] és el que ha patit més els perills i les angúnies de la persecució, subjectat ademés a penosos registres i interrogatoris. Jo he quedat lliure per complert de tota investigación fiscalizadora"

Els Gallart passaren de Marsella a Font-Romeu, però veient que la guerra podia durar s'exiliaren a Bregenz, prop de la frontera entre Suïssa i Austria, des d'on ajudaren com pogueren la família romanguda a Barcelona amb paquets de menjar. Josep Gallart intentà convèncer el seu sogre i cunyats perquè s'unissin a ells en l'exili, però l'estat de salut de l'erudit ho desaconsellava, i els seus fills no volgueren deixar-lo. Molt probablement l'edat i el prestigi de Rubió i Lluch —i la protecció que se'ns dubte intentà exercir el seu fill Jordi— feren que no fos molestat. Però la situació convulsa afectà profundament el vell historiador, ja molt afeblit i cada cop més sol, que passà els darrers mesos de la seva vida al llit. Moria el dia 6 de juny de 1937, quan encara no havia passat un any des de l'inici de la guerra.

Just a l'inici de la guerra, el 4 d'agost de 1936, Pere Bohigas inscrivia al llibre de registre de manuscrits un donatiu d'Antoni Rubió i Lluch, els papers professionals i literaris del colonel Josep Massanés (Tarragona, 1777-Gràcia, 1857) i de la seva filla, l'escriptora Josepa Massanés (Tarragona 1811-Barcelona, 1887), amiga de Joaquim Rubió i Ors, que havia fet d'intermediària en el prometatge entre el poeta i la seva futura esposa, Elisea Lluch. És difícil saber si els papers foren donats en aquell just moment, per mor de salvar-los, o si es tractava d'un llegat decidit ja anteriorment. El mes de juliol de l'any següent, molt poc després de la mort del vell professor i en homenatge seu, Jordi Rubió va voler lliurar a la Biblioteca un conjunt de manuscrits menorquins particularment interessants que havien estat oferts al seu pare a finals del segle XIX, i que foren inscrits com a donatiu de l'erudit. Joaquim Rubió i Ors va transmetre al seu fill la relació que tenia amb els escriptors romàntics mallorquins, i aquest mostrà sempre simpatia i interès per la literatura feta a ses Illes. Entre el 1873 i el 1929, Rubió i Lluch feu fins a onze viatges a Mallorca, el darrer per la professió de fe de la seva filla Pilar al convent de les

[937] Un altre dels fills de Rubió i Lluch, Joaquim, que dirigia una empresa de material per a oficines i arxius, Wa-L-Imp. seria jutjat el 2 de juny de 1938 com a "reaccionario y enemigo del regimen" —era col·laborador de l'entitat carlista "Socors Blanc"— i empresonat a la Model; les gestions del seu germà Jordi aconseguiren el trasllat al centre "Bones Heures", on les condicions eren més benignes.

Reparadores de Palma. En un d'aquests viatges, efectuat entre finals d'agost i principis de setembre de 1893, Rubió i Lluch feu una visita a Ciutadella, on pronuncià una conferència. Una nota en una de les camises del seu epistolari ens diu que s'hostatjà a casa de Javier Despujol (segurament podria Francesc Xavier Despujol, marquès de Palmerola). Poc abans de marxar de l'illa, un jove d'Alaior, Lluís Servera i Salord, el va obsequiar amb un conjunt d'obres teatrals en menorquí d'un autor de principis del segle XIX, Vicenç Albertí i Vidal (ms. 1782-1800), i amb un curiós llibre de receptes compilat per fra Francesc Roger, cuiner del convent de Sant Francesc de Ciutadella (ms. 1781). Provenen sens dubte del mateix viatge dos textos memorialístics escrits per Alfonso Cabrera, un capità d'artilleria que havia fet la campanya del nord d'Africa de finals del segle XIX; destinat a Maó entre 1786 i 1787, aprofità per redactar els seus records sobre l'expedició militar a Argel i sobre el setge de Gibraltar (ms. 1801-1802). Després del sojorn a Menorca, Cabrera fou destinat de nou a Àfrica, i morí en campanya a Orà el 1891. Els volums menorquins foren inscrits el 24 de juliol de 1937 al llibre de registre amb els números 2414-2435. L'any següent, el març de 1938, Jordi Rubió hi afegí l'original autògraf del discurs que Rubió i Lluch havia fet per al Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (ms. 1803), just abans de la fundació de l'Institut d'Estudis Catalans[938]. Com la resta de manuscrits ingressats durant la guerra, el conjunt fou donat de baixa el 1941, i van ser registrats de nou per Pere Bohigas el 28 de novembre de 1956.

Fonts d'arxiu

Archivo Histórico Nacional, Universidades, 6800, exp. 7 – Expedient acadèmic d'Antoni Rubió i Lluch, amb la certificació acadèmica del doctorat. 1877-1880.

BC, Arxiu literari Rubió, Ms. 9600/17-Albertí i Ms. 9600/17-Roger – Dossier de Vicent Albertí Vidal; a la camisa: "Catàlech de las obras dramàticas de Vicens Albertí que'm regalà a Ciutadella lo jove Servera y Salort de Alayor". A continuació, nota de JRB "L'estiu de 1937 les regalo a la Bib. De Catª en record del pare" / Dosier de fr. Francesc Roger; a l'interior, nota sobre el donador del manuscrit: "Regalat per lo jove Servera y Salort de Alayor durant el viatge que vaig fer a Menorca en lo agost de 1893". Cerdanyola, 11 de setembre de 1893.

BC, Fons Joaquim Rubió i Ors, ms. 9674 – Cartes de Josepa Massanés. 1841-1851, 1858.

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Diaris de viatge (1.1.4.2.) – "Diario de mi viaje a Menorca y Mallorca durante el verano de 1893 (23 agosto a 8 septiembre)", al f. Iiv, menció: "Día 1º septiembre. Me levanto a las 5. Salida a las 8, después de haber tomado mi pasaje. Me despiden en el pequeño puerto los hermanos Despujol. Magnífico regalo de Cervera y Salort de las obras manuscritas de Albertí".

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Documentació sobre l'autor (7.1.) – Recull d'articles biogràfics sobre Rubió i Lluch; inclou un dossier sobre la seva mort. 1891-1980.

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Correspondència familiar i personal rebuda per Antoni Rubió i Lluch (9.3.1., capsa 6) – Cartes rebudes el 1936.

[938] Jordi Rubió donà també el mes de març el discurs llegit a la Universitat de Barcelona el 9 de maig de 1905 en la commemoració del quatre-cents aniversari del Quixot, que fou destinat a la col·lecció cervantina.

Centro Documental de la Memoria Histórica (CDMH), DNSD-secretaría, fichero 58, R0161170 – Documentació sobre Antoni Rubió i Lluch al fitxer de la "Sección Político Social". 1937.

Bibliografia

BALCELLS, Albert. *Antoni Rubió i Lluch, historiador i primer president de l'Institut d'Estudis Catalans*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2008.

CARBONELL, Jordi. "La literatura catalana durant el període de transició del segle XVIII al segle XIX". En: *Actes del Quart Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1977), p. 269-313.

GALLART FOLCH, José. *Mis memorias*. Barcelona: J. Gallart, 1971.

MASSOT I MUNTANER, Josep. "Antoni Rubió i Lluch vist pel seu fill Jordi". *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres*, 50 (2006), p. 297-328.

MIRALLES, Eulàlia. "Vicenç Albertí, traductor de Metastasio". En: *Mites clàssics en la literatura catalana moderna i contemporània* (Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona, 2007), p. 39-58.

PONS I PONS, A.-J. "Vicenç Albertí i Vidal, traductor menorquí del s. XIX". *Els Marges*, 31 (1984), p. 107-114.

RUBIÓ, Jordi; RUBIÓ I LOIS, Manuel. *Cartes de la guerra: maig 1938-gener 1939*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996. (Biblioteca Serra d'Or, 170), carta núm. 24, p. 54-59.

SALORD RIPOLL, J. M. "La traduccions teatrals dels il·lustrats menorquins: una recreació de modernitat". En: *El teatre català, dels orígens al segle XVIII: actes del II Col·loqui Problemes i Mètodes de Literatura Catalana Antiga: teatre català antic*, coord. A. ROSSICH (Kassel: Reichenberger, 2001), p. 409-418.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

• Ingressats agost de 1936

Ms. 1374

JOSEP MASSANÉS, Recull de memòries i projectes militars i urbanístics. 1789-1843.

1374/1
F. 1-15: "*Memoria acerca la fortificación y circunstancias del castillo de San Felipe del Coll de Balaguer*". Juny de 1813.
15 f. (f. 13 en blanc, f. 14 plànol).

1374/2
F. 16-17: Espanya. Ejército de la Derecha. Ofici a Josep Massanés. Figueres, 14 de setembre de 1815.
2 f.

1374/3
F. 18-25: "*Estado mayor. Reconocimiento militar del Coll de Portell y sus inmediaciones*". 1 document i 2 f. amb esborranys. Calella, 1815.
8 f.

1374/4
F. 26-29: Escrit al General Castaños relatiu a l'eixample de Barcelona. 2 documents (esborrany de 18 de juny de 1818 i còpia de 1919).Barcelona, 1818.
4 f.

1374/5
F. 30-35: "*Mejoras de obras públicas en Barcelona desde 1818*". [a 1821].
6 f.

1374/6
F. 36-39: Instància al Capitán General de Catalunya sobre obres de millora a la província. 2 documents. Tarragona, desembre de 1823.
4 f.

1374/7
F. 40-57: Memòria relativa a la defensa de costes de la "Guerra de los argentinos". 2 documents (esborrany de carta i memòria). Tarragona, març de 1824.
17 f. Amb dibuixos.

Descripció: A. GUDAYOL, "Documentació sobre vaixells i navegació a la Biblioteca de Catalunya", *Drassana* 22 (2014), p. 7-34

1374/8
F. 58-68: Informe de la costa de València al Garraf. 6 documents. 1824.
10 f. (f. 68 en blanc).

Descripció: A. GUDAYOL, "Documentació sobre vaixells i navegació a la Biblioteca de Catalunya", *Drassana* 22 (2014), p. 7-34.

1374/9
F. 69-75: ANTONIO SAMPER, "*Descripción de la Torre de San Juan en el Puerto de los Alfaques*". Tortosa, 29 d'abril de 1789.
7 f. (f. 75 en blanc).

Descripció: A. GUDAYOL, "Documentació sobre vaixells i navegació a la Biblioteca de Catalunya", *Drassana* 22 (2014), p. 7-34.

1374/10
F. 76-87: "*Reconocimiento de la carretera del recinto de esta plaza verificado.por orden del . Marqués de Campo Sagrado*". Barcelona. 30 d'octubre de 1825.
11 f. (f. 76 i 86 en blanc).

1374/11
F. 88-89: "*Proyecto de ataque contra Barcelona presentado al General D. Laureano Sanz*". Còpia. Gracia, 4 d'octubre de 1843.
2 f.

1374/12
F. 90-93: Escrit sobre les Illes Medes. Esborrany de carta.
4 f.

Descripció: A. GUDAYOL, "Documentació sobre vaixells i navegació a la Biblioteca de Catalunya", *Drassana* 22 (2014), p. 7-34.

1374/13
F. 94-123: Escrits relatius a obres públiques de Barcelona. 15 documents. 1826-1846.
18 f. (f. 94 en blanc).

1374/14
F. 124-125: "*Sucinta idea de un proyecto de mercadal que se pudiera construir en el local del exconvento de Capuchinos*". Memòria sobre la construcció d'un mercat a la Rambla. Ciutadella de Barcelona, 28 de desembre de 1838.
2 f.

1374/15
F. 126: Carta de la Capitania General de Catalunya amb la Reial aprovació del projecte d'eixample de la ciutat. Còpia. Barcelona, 12 de març de 1839.
1 f.

1374/16
F. 127-132: Escrits relatius a la Junta de Ensanche. 4 documents. 1840.
6 f.

1374/17
F. 133-137: Escrits relatius a la Junta de Ensanche. 3 documents. 1842
5 f. (f. 136 en blanc).

1374/18
F. 138-143: "*Observaciones en apoyo del proyecto de dos nuevas manzanas de casas que se propone levantar sobre el anden alto del muelle en la Barceloneta*". Barcelona, 25 de maig de 1844.
6 f. (f. 142-143 en blanc).

1374/19
F. 144-153: Escrits sobre obres públiques a l'Eixample de Barcelona. 2 documents 1845.
10 f. (f. 147 enganxat al f. 146, f. 148 en blanc).

1374/20
F. 154-156: Escrits sobre el Teatre del Liceu. 4 documents. 1846-1847.
6 f. (f. 155 en blanc).

1374/21
F. 161-171: Escrits de la Junta de Obras de la Plaza Palacio. 6 documents. 1846-1854.
11 f. (f. 162 i 171 en blanc).

1374/22
F. 172-182: "*Rapport sur les mines de houille et de fer de la Catalogne*". Signat per Braun. Còpia. Carcassona, 29 d'agost de 1839.

182 f.; diverses mesures. Enquadernació en holandesa del segle XX (BC, anys 1960).

Procedència: Donatiu d'Antoni Rubió i Lluch (1936).

Descripció: F. A. VILARRUBIAS, "Noticias de una colección de papeles de José Massanés y Mestres (1777-1857) y Josefa Massanés de González (1811-1887)", *Anuario de la Biblioteca Central de Cataluña* (1964-1965), p. 351-360; IDEM, *Noticia de una colección de papeles de José Massanés y Mestres (1777-1857) y Josefa Massanés de González (1811-1887), existentes en la Sección de Manuscritos de la Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: Diputación Provincial, 1966, p. 11-52).

Ms. 1375
"*Datos, apuntes y documentos para la Biografía del Coronel D*^{n}*. José Massanés*". 1807-1871.

1375-I
F. 1-258: Correspondència rebuda i documentació personal. Ordenació cronològica. 117 documents. 1807-1827.

1375/1
F. 1-4: "*Vicisitudes en dicho año. 1807*". 2 documents
4 f. (f. 4 en blanc)

Descripció: A. GUDAYOL, "Documentació sobre vaixells i navegació a la Biblioteca de Catalunya", *Drassana* 22 (2014), p. 7-34

1375/2
F. 5: Notícia de l' actuació professional de Josep Massanés entre 1812 a 1826.

1375/3
F. 6: Carta d'agraïment de l'Escuela de Bellas Artes de Tarragona. Tarragona, 12 de setembre de 1806.
(F. 7 i 8 en blanc).

1375/4
F. 9-16: "*Vicisitudes durante dicho año. 1808*". 4 documents.
8 f. (f. 16 en blanc).

1375/5
F. 17-24 (imprès): "*Exámenes públicos de geometría y trigonometría teórica y práctica que ... harán los alumnos ... asistidos de su maestro Don Joseph Massanés*.... (Tarragona: en la imprenta de María Canals viuda, regida por Miguel Puigrubí ..., 1807?).
16 p.

1375/6
F. 25-35: "*Vicisitudes en dicho año. 1809*". Documents relatius a la Guerra de la Independència. Campanya de Catalunya. 5 documents.
11 f. (f. 25 i 34-35 en blanc).

1375/7
F. 36-52: "*Vicisitudes en dicho año. 1810*". Documents militars de la Campanya. 9 documents.
18 f. (43 en blanc).

1375/8
F. 53-75: "*Vicisitudes en dicho año. 1811*". 11 documents
23 f. (f. 68, 70 i 75 en blanc)

1375/9
F. 76-100: "*Vicisitudes en dicho año. 1812*". 15 documents.
25 f. (f. 100 en blanc).

1375/10
F. 101-104: "*Vicisitudes en dicho año. 1813*". 1 document (ofici sobre l'antiguitat en el servei militar, Vic, 7 d'abril de 1813).

4 f. (f. 104 en blanc)

1375/11
F. 105-112: "*Vicisitudes en dicho año. 1814*". 4 documents
8 f. (f. 112 en blanc).

1375/12
F. 113-127: "*Vicisitudes en dicho año. 1815*". Documents sobre destinacions i depuració militar. 1814-1816. 7 documents.
15 f. (f. 118, 122-123 i 126-127 en blanc).

1375/13
F. 128-136: "*Vicisitudes en dicho año. 1816*". 3 documents.
10 f. (f. 134 i 136 en blanc).

1375/14
F. 137-144: "*Vicisitudes en dicho año. 1818*". Documents sobre destinacions militars. 3 documents.
8 f. (f. 139 i 144 en blanc)

1375/15
F. 145-164: "*Vicisitudes en dicho año. 1819*". 5 documents.
20 f. (f. 162-164 en blanc)

1375/16
F. 165-176: "*Vicisitudes en dicho año. 1820*". 5 documents.
12 f. (f. 175-176 en blanc).

1375/17
F. 177-196: "*Vicisitudes en dicho año. 1821*". 11 documents.
20 f. (f. 195-196 en blanc).

1375/18
F. 197-220: "*Vicisitudes en dicho año 1822*". 12 documents.
24 f. (f. 220 en blanc).

1375/19
F. 221-232: "*Vicisitudes en dicho año. 1823*". 5 documents.
12 f. (f. 232 en blanc).

1375/20
F. 233-246: "*Vicisitudes en dicho año. 1824*". 8 documents.
14 f. (f. 246 en blanc).

1375/21
F. 247-250: "*Vicisitudes en dicho año. 1825*".
(F. 250 en blanc).

1375/22
F. 251-255: "*Vicisitudes en dicho año. 1826*". 2 documents.
5 f. (f. 255 en blanc).

1375/23

F. 256-258: "*Vicisitudes en dicho año. 1827*". 1 document (ordre del comte d'Espanya per fixar la residència a Vallcarca, 1 de desembre de 1827).

1375-II
F. 259-511: Correspondència rebuda i documentació personal. Ordenació cronològica. A la fi, diversos esborranys de biografies, curriculums i certificats de defunció. 1827-1857, 1871.

1375/24
F. 259-266: Anys 1829-1830. 3 documents.
8 f. (f. 262, 265-266 en blanc).

1375/25
F. 267-276: "*Vicisitudes en dicho año. 1831*". 3 documents.
9 f. (f. 276 en blanc).

1375/26
F. 277-285: "*Vicisitudes en dicho año. 1832*". 4 documents.
(F. 284-285 en blanc)

1375/27
F. 286-298: "*Vicisitudes en dicho año. 1833*". 6 documents.
12 f. (f. 289 i 297-298 en blanc)

1375/28
F. 299-309: "*Vicisitudes en dicho año. 1834*". 6 documents.
11 f. (f. 309 en blanc).

1375/29
F. 310-328: "*Vicisitudes en dicho año. 1835*". 10 documents.
19 f. (f. 328 en blanc).

1375/30
F. 329-353: "*Vicisitudes en dicho año. 1836*". 11 documents.
25 f. (f. 252-253 en blanc).

1375/31
F. 354-369: *Vicisitudes en dicho año. 1837*". 10 documents.
16 f. (f. 357 i 369 en blanc).

1375/32
F. 370-376: "*Vicisitudes en dicho año. 1838.*". 4 documents.
7 f. (f. 376 en blanc).

1375/33
F. 377-382: "*Vicisitudes en dicho año. 1839*". 2 documents.
6 f. (f. 382 en blanc).

1375/34
F. 383-386: "*Vicisitudes en dicho año. 1840*". 1 document (exposició al Capità general sobre qüestions econòmiques)
(F. 386 en blanc).

1375/35
F. 387-390*: "Vicisitudes en dicho año. 1841*". 1 document (passaport militar, Barcelona, 24 de febrer de 1841).
(F. 390 en blanc).

1375/36
F. 391-394: "*Vicisitudes en dicho año. 1843*". 1 document (permís per al seu casament amb Rosa Caballeria Perarnau).
(F. 394 en blanc).

1375/37
F. 395-401: "*Vicisitudes en dicho año. 1844*". 3 documents.
7 f. (f. 401 en blanc).

1375/38
F. 402-405: "*Vicisitudes en dicho año. 1845.*". 1 document (Passaport militar, Barcelona, 18 d'agost de 1845).
(F. 405 en blanc).

1375/39
F. 406-427: "*Vicisitudes en dicho año. 1846*". 10 documents.
22 f. (f. 411, 420 i 427 en blanc).

1375/40
F. 428-440: "*Vicisitudes en dicho año. 1847[-1848]*". 6 documents.
13 f. (f. 436 i 439-440 en blanc).

1375/41
F. 441-443: "*Vicisitudes en dicho año. 1854*".
(F. 443 en blanc).

1375/42
F. 444-510. "*Año de su fallecimiento. 1857. Hojas de servicios prestados al Ejército y a la ciudad que el Coronel Josep Massanés guardaba para mi gobierno*". 11 documents. 1857.
65 f. (f. 446, 456, 460, 478, 494-505 en blanc)

2 vol. (510 f.); diverses mesures. Enquadernació en holandesa del segle XX (BC, anys 1960).

Procedència: Donatiu d'Antoni Rubió i Lluch (1936).

Descripció: F. A. VILARRUBIAS, "Noticias de una colección de papeles de José Massanés y Mestres (1777-1857) y Josefa Massanés de González (1811-1887)", *Anuario de la Biblioteca Central de Cataluña* (1964-1965), p. 351-360; IDEM, *Noticia de una colección de papeles de José Massanés y Mestres (1777-1857) y Josefa Massanés de González (1811-1887), existentes en la Sección de Manuscritos de la Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: Diputación Provincial, 1966, p. 11-52).

Exposicions: M. JORBA, F. FONTBONA, *El romanticisme a Catalunya* (Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1999).

Nota: Altra documentació de Josep Massanés a Vilanova i la Geltrú, Biblioteca Víctor Balaguer, ms. 902.

Ms. 1376
JOSEFA MASSANÉS DE GONZÁLEZ, Correspondència rebuda, esborranys de cartes enviades i altra documentació. 1837-1886.

1376-I
Correponència rebuda per Josepa Massanés relativa a les seves activitats literàries.. 1837-1886.

1376/1
"*Correspondència o comunicaciones dirigias por entidades o corporaciones entre los años 1837 al 1886 a Dña Josefa Massanés de González, reina que fue dels Jochs Florals y poetisa*". rebudes per Josepa Massanés relativa a les seves activitats literàries. Inclou documents de diverses entitats i corporacions, entre els quals l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i l'Ajuntament de Barcelona i el Liceo Artístico y literario de Madrid. En castellà, alguns documents en català i en francès. Organització temàtica. 105 docs. 1837-1886.

F. 1-30: Escrits d'entitats literàries de Barcelona. 20 documents. 1837-1860.
30 f. (f. 5, 12, 15, 17, 19, 24 i 29-30 en blanc)
F. 31: Escrit de l'associació El Pireo, sol·licitant uns versos per cantar les proeses de l'exèrcit a les places africanes. 1860.
(F. 32 en blanc)
F. 33-39: Escrits d'entitats literàries. Barcelona, 1861.
F. 40-42: Invitació de la Comissió d'homenatge a Monturiol. Barcelona, 1861.
F. 43-45: Nomenament de Sòcia Honorària del "Círculo Literario de Vich". Vic, 1861. Amb esborrany de resposta.
F. 46-52: Escrits d'entitats literàries. 1861-1862.
F. 53: Invitació a un acte benèfic-literari organitzat pel partit progressista; signatura de Víctor Balaguer. Barcelona, 1862.
F. 54-77: Escrits d'entitats literàries. 1862-1878.
F. 78-85: Escrits relatius als Jocs Florals. Barcelona, 1878.
F. 86-123: Escrits d'entitats benèfiques, socials, literàries i religioses. Barcelona, 1878-1884.
F. 124: Concessió d'una menció honorífica de la Societé Agricole scientifique et Littéraire des Pyrénées Orientales. Perpinyà, 1884.
F. 125: Agraïment per un donatiu a favor de les víctimes dels terratrèmols d'Andalusia. Gràcia, 1885.
F. 126: Ofici de la Académie de Royan. Royan, 1885.
F. 127-128: Nomenament de Sòcia de la Sociedad Barcelonesa de Amigos de la Instrucción. Barcelona, 1886.
F. 131-132 (impresos): Associació d'Autors Catalans. 2 documents.
F. 133-137: Esborrany de carta al president de la Associació d'Autors Catalans.
F. 138-148: Oficis de l'Acadèmia de Bones Lletres, relatius al seu nomenament com a sòcia d'honor. 11 documents. Barcelona, 1883-1884.
F. 149-156: Ajuntament de Barcelona. 5 documents. 1852-1860.
F. 157-171: Liceo artístico y literario de Madrid. 12 documents 1843-1844.

1376/2
F. 172-254: "*Correspondencia particular dirigida a Josefa Massanés de González, en los años 1837-1886*". Correspondència rebuda per Josepa Massanés. Inclou cartes de Laureano Figuerola, Narcís Blanch Illa, Joaquín Asensio de Alcántara, Dionisio Hidalgo, Josep Anselm Clavé, Enric Claudi Girbal i Nadal, Manuel Tubino, José Ildefonso Gatell, Pilar Pascual de Sanjuán, Ferdinand Lesseps, i altres. En castellà, alguns documents en català. Ordenació cronològica. 39 documents.

1376/3
F. 255-272: "*Correspondencia con motivo de la ofrenda de la Duquesa de Montpensier. 1846-1848*".14 documents. 1846-1848.

1376/4
F. 275-283: "*Varios impresos*". 5 documents. 1853-1882.

1376-II
Recull d'impresos (goigs, números i folis de diaris i revistes) amb poemes i escrits de Massanés. 52 documents (més alguns duplicats). 1838-1882.
Diverses mesures.

1 volum (283 f.) i una carpeta amb folis impresos solts; diverses mesures. Enquadernació en pergamí del segle segle XX (BC, anys 1950-19609. Títol al llom "Josefa massanés Papeles.

Procedència: Donatiu d'Antoni Rubió i Lluch (1936).

Bibliografia: D. MONSERDÀ, *Biografia de Na Ma. Josepa Massanés i Dalmau* (Barcelona: Casa de la Caritat, 1915?); S. PUJOL RUSSELL, *Vida y obras de Josefa Massanés*, tesi doctoral (Tarragona: Universitat Rovira i Virgili, 1993); L. JULIÀ, "Josepa Massanés, la recepció pendent", *Serra d'or*, 634 (octubre 2012), p. 45-47.

Descripció: F. A. VILARRUBIAS, "Noticias de una colección de papeles de José Massanés y Mestres (1777-1857) y Josefa Massanés de González (1811-1887)", *Anuario de la Biblioteca Central de Cataluña* (1964-1965), p. 351-360; IDEM, *Noticia de una colección de papeles de José Massanés y Mestres (1777-1857) y Josefa Massanés de González (1811-1887), existentes en la Sección de Manuscritos de la Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: Diputación Provincial, 1966, p. 11-52).

Nota: Altra documentació de Josefa Massanés a Vilanova i la Geltrú, Biblioteca Víctor Balaguer, ms. 909-917.

• *Ingressats juliol de 1937*

Ms. 1781
FRANCESC ROGER GOMILA, "*Art de la cuyna: llibre ben discorragut y aprobat per a defensarme de los contraris, compost per fra Francesch Roger, religiós de obediencia de N. P. S. Francesch e morador en el Real Convent de Ciutadella*". Finals del segle XVIII-principis del segle XIX.

115 f.; 140 x 90 f. Al f. 1v, dibuix a tinta d'un monjo a una cuina. A dues mans. Enquadernació en tela (BC).

Procedència: A la camisa del dossier sobre Francesc Roger del ms. 9600/17, de mà d'Antoni Rubió, "Regalat per lo jove Servera y Salort de Alayor durant el viatge que vaig fer a Menorca en lo agost de 1893". Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2414).

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/290549, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: M. À. PÉREZ SAMPER, "Recetarios de la España moderna", *Cincinnati Romance Review,* 33 (Winter 2012), p. 27-58; A. VIDAL MASCARÓ, *Cinc temes al voltant de fra Francesc Roger i Art de la cuina* (Maó: Institut Menorquí d'Estudis, 2018) (Papers: recerca i debat, suplement, 3); *El patrimoni gastronòmic català i la seva cuina*, ed. a cura d'A. RIERA I MELIS i J. SANTANACH (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2020), p. 164.

Edicions: editat per A. VIDAL MASCARÓ, *Art de la cuina: llibre de cuina menorquina del segle XVIII* (Maó: Institut Menorquí d'Estudis, 1993).

Ms. 1782
CARLO GOLDONI, *L'Enganyador.* Traducció al menorquí de Vicenç Albertí. Al f. 88, "Mahón, 18 de julio de 1826. Vº Bº, Antonio Ramis". Menorca, 1819.

> F. 1-7: "*Surtidas del Engañador*".
> F. 8-88: "*L'Engañador. Comèdia en tres actes, traduïda del original italià de Goldoni al menorquí per D. V. A. y V. En 1819*".

88 f. (numeració d'origen 80 f.); 220 x 160 mm. Enquadernació en mig pergamí i paper estampat de paret de principis del segle XIX. Al pla anterior de la coberta, etiqueta de paper amb el títol ms. "Langañadó". Al marge superior del mateix pla, "N3"; a l'etiqueta, "h8", "5" i "BB".

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2415).

Bibliografia: A. GALLINA, "Goldoni in Catalogna", en: *Studi Goldoniani* (Venècia; Roma: Istituto per la Collaborazione Culturale, 1960), vol. II, p. 277-290 (p. 280).

Ms. 1783
PIERRE-AUGUSTIN CARON DE BEAUMARCHAIS, "*El barber de Seville, o la precacució inútil: comèdia en cuatre actes traduïda del original francès de Mr. De Beaumarchais al menorquí per D. V. A. y V. En 1815. Representada per la primera vegada en el teatro provisional del Hospici per una compañia de aficionat die 26 de novembre de 1815*". Traducció al menorquí de Vicenç Albertí. 1815.

52 f.; 205 x 145 mm. Text centrat entre dues línies en llapis. Anotacions escèniques centrades i subratllades. Enquadernació en pell plena en marró fosc del segle XX (BC).

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2416).

Edició: V. ALBERTÍ VIDAL, *El barber de Sevilla*, introducció i edició de J.R. CERDÀ (Maó: Institut Menorquí d'Estudis, 2009 (Capcer, 22).

Ms. 1784
VICENÇ ALBERTÍ I VIDAL, "*El amo y el criat en la caze dels vins generozos*". A la coberta, precedint el títol, "entremès". Al f. 16, "Visto, Sancho"; al f. 16v, "Mahón, 22 de diziembre 1816. Puede representarse. Moreno Ramos, fiscal" i, a continuació, "Mahón, 31 de agosto de 1842. Visto por mi, Olives". En menorquí. 1816.

16 f.; 220 x 155 mm. Anotacions escèniques centrades i subratllades. Coberta d'origen de color blau gris amb el títol manuscrit en una etiqueta blanca. Enquadernació en mitja pell marró i cartró cobert de paper de guarda amb ulls ocre del segle, signada "Bib. Catalunya, Taller 1982".

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2417).

Bibliografia: A. SERRA CAMPINS, *El teatre burlesc mallorquí, 1701-1850* (Barcelona: Curial: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1987) (Textos i estudis de cultura catalana), p. 230.

Edició: V. ALBERTÍ VIDAL, *Entremesos (I)*, edició i estudi preliminar de M. SALORD RIPOLL (Maó: Institut Menorquí d'Estudis, 1997).

Exposicions: A.-J. SOBERANAS, "Exposició bibliogràfica", en: *Actes del Cinquè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1980), p. 669-674.

Ms. 1785
RAMÓN DE LA CRUZ, "*Entremés el licenciado Tarruella*". Al foli 17, "Mahón, 22 de 7bre de 1826. Vº, Antonio Ramis y Ramis". En menorquí. 1826 o anterior.

17 f.; 220 x 155 mm. Anotacions escèniques centrades i subratllades. Noms dels personatges subratllats. Coberta d'origen de color blau gris amb el títol manuscrit en una etiqueta blanca. Enquadernació en mitja pell marró i cartró cobert de paper de guarda amb ulls ocre del segle XX, signada "Bib. Catalunya, Taller 1982".

Procedència: Al f. de guarda, "A. Rubió, Barcelona, 1893". Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2418).

Edició: V. ALBERTÍ VIDAL, *Entremesos (I)*, edició i estudi preliminar de M. SALORD RIPOLL (Maó: Institut Menorquí d'Estudis, 1997) (Capcer, 13).

Bibliografia: A. SERRA CAMPINS, *El teatre burlesc mallorquí, 1701-1850* (Barcelona: Curial: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1987) (Textos i estudis de cultura catalana), p. 230.

Ms. 1786
BERTIN DAVESNE, "*El homicide per honor: comèdia en tres actes, traduïda del italià. Son autor, el señor Davesne*". Al f. 43v, "Mahón, 7 de noviembre de 1828. Visto, Antonio Ramis y Ramis". En menorquí. 1828 o anterior.

43 f. (numeració antiga 42 f.); 220 x 155 mm. Enquadernació en mitja pell i tella marró clar del segle XX (BC).

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2419).

Bibliografia: E. MIRALLES, "Vicenç Albertí, traductor de Mestastasio", en: *Mites clàssics en la literatura catalana moderna i contemporània* (Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona, 2007), p. 39-58.

Nota: Traduït probablement de "L'Omicida per onore". En: *Nuovo teatro popolare* (Torino: presso Michelangelo Morano, 1796), vol. II.

Ms. 1787
CARLO GOLDONI, *El pare de familia*. Traducció al menorquí de Vicenç Albertí. 1818.

> F. 1-8: "*Surtidas del Pare de família*".
> F. 9-78: "*El pare de família: comèdia en tres actes traduïda del original italià de Goldoni al menorquí per D. V. A. y V. En 1818*". Al f. 78, "Mahón, 14 de marzo de 1826. Vº Bº, Antonio Ramis".

78 f. (numeració d'origen 70 f.); 220 x 155 mm. Anotacions escèniques centrades i subratllades. Noms dels personatges subratllats. Enquadernació en mitja pell i tela marró clar del segle XX (BC).

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2420).

Bibliografia: A. GALLINA, "Goldoni in Catalogna", en: *Studi Goldoniani* (Venècia; Roma: Istituto per la Collaborazione Cultural, 1960), vol. II, p. 277-290 (p. 280).

Ms. 1788
CARLO GOLDONI, "*La viuda astuta*: comèdia en tres actes traduïda del original italià de Goldoni al menorquí en 1818".. Al f. 82, "Visto, Sancho. Mahón, 20 de novembre de 1829", "V.B. Vicente Albertí", "Mahón, 4 agosto de 1841. Vista por mi, Olives". En menorquí. 1818.

82 f.; 220 x 155 mm. Anotacions escèniques centrades i subratllades, de vegades també emmarcades. Noms dels personatges subratllats. Enquadernació en mitja pell i tela vermelles del segle XX.

Procedència: A l'angle superior dret del foli de títol, "Antoni Rubió y Lluch / Barcelona, setembre 1893". Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2421).

Bibliografia: A. GALLINA, "Goldoni in Catalogna", en: *Studi Goldoniani* (Venècia; Roma: Istituto per la Collaborazione Cultural, 1960), vol. II, p. 277-290 (p. 280).

Edició: V. ALBERTÍ VIDAL, *La viuda astuta: traducció i adaptació de La vedova scaltra de Carlo Goldoni*, introducció i edició de M. CURSACH SEGUÍ (Maó: Institut Menorquí d'Estudis, 2010) (Capcer, 23).

Ms. 1789
CARLO GOLDONI, *La dona venjativa*. Traducció al menorquí de Vicenç Albertí. 1818.

> F. 1-8: "*Surtidas de la dona venjativa*".
> F. 9-74: "*La dona venjativa: comèdia en tres actes, traduïda de l'original italià de Goldoni al menorquí per D. V. A. y V. En 1818*".

74 f. (numeració d'origen 67 f.); 220 x 155 mm. Anotacions escèniques centrades i subratllades. Noms dels personatges subratllats. Enquadernació en mitja pell blau cel i cartró cobert de paper de guarda amb ulls blaus del segle XX (BC).

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2422).

Bibliografia: A. GALLINA, "Goldoni in Catalogna", en: *Studi Goldoniani* (Venècia; Roma: Istituto per la Collaborazione Cultural, 1960), vol. II, p. 277-290 (p. 280).

Ms. 1790
CARLO GOLDONI, *Pamela*. Traducció al menorquí de Vicenç Albertí. 1820.

> F: 1-8: "*Surtidas de Pamela*".
> F. 9-95: "*Comèdia en tres actes traduïda del original italià de Goldoni al menorquí per D. V. A. y V. En 1820*".

95 f. (numeració d'origen 106 f.; 220 x 155 mm. Anotacions escèniques centrades i subratllades. Noms dels personatges subratllats. Enquadernació holandesa del segle (BC).

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2423).

Bibliografia: A. GALLINA, "Goldoni in Catalogna", en: *Studi Goldoniani* (Venècia; Roma: Istituto per la Collaborazione Cultural, 1960), vol. II, p. 277-290 (p. 280).

Edicions: f. 17v-20 ed. dins M. CAMPABADAL, *El pensament i l'activitat literària del setcents català. II: Manifestacions literàries en llengua catalana (1700-1823)* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2003) (Textos i comentaris; 5), p. 136-140

Ms. 1791
PIETRO METASTASIO, *Siroe re di Persia*. Traducció al menorquí de Vicenç Albertí. 1816.

F. 1-8: "*Explicació de las surtidas y demés còsas del Drama intitulat Siroe*".
F. 9-72: "*Siroe, drame en tres actes*"
F. 73-80: "*Coro final del Siroe*". 3 particel·les vocals i 8 particel·les instrumentals.

80 f.; 220 x 155 mm. Enquadernació holandesa del segle XX (BC).

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2424).

Bibliografia: P. VILA, "El teatre de l'època de la Il·lustració", en: *El teatre català, dels orígens al segle XVIII: actes del II Col·loqui Problemes i Mètodes de Literatura Catalana Antiga: teatre català antic*, coord. A. ROSSICH (Kassel: Reichenberger, 2001), p. 81-102 (p. 98); E. MIRALLES, "Vicenç Albertí, traductor de Mestastasio", en: *Mites clàssics en la literatura catalana moderna i contemporània* (Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona, 2007), p. 39-58.

Ms. 1792
MOLIÈRE, "*L'amor metge*". Traducció al menorquí de Vicenç Albertí. Al f. 23, "Mahón, 20 de noviembre de 1829, V.B. Vicente Albertí". 1829 o anterior.

24 f. (f. 24 en blanc, numeració d'origen 41 p.); 220 x 155 mm. Anotacions escèniques centrades i subratllades. Noms dels personatges subratllats. Coberta d'origen de color blau gris amb el títol manuscrit en una etiqueta blanca. Enquadernació en mitja pell marró i cartró cobert de paper de guarda amb ulls ocre, signada "Bib. Catalunya, Taller 1982".

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2425).

Bibliografia: J. FONTCUBERTA I FAMADAS, "Les traduccions catalanes de Molière", *Quaderns,* 6 (2001), p. 102; J. MAS I VIVES, *Diccionari del teatre a les Illes balears*, vol. I: *A-O* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003), p. 451.

Ms. 1793
PIETRO METASTASIO, "*Aquilles: drama en tres actes, traduït del original italià de Metastasio al menorquí per D. V. A. y V. En 1818"*. Traducció al menorquí de Vicenç Albertí. 1818.

41 f. (numeració d'origen 40 f.); 220 x 155 mm. Anotacions escèniques centrades i subratllades. Noms dels personatges subratllats. Enquadernació en mitja pell i tela vermelles del segle XX (BC).

Procedència: A l'angle superior dret del foli de guarda, "A. Rubió y Lluch / Barcelona, any 1893". Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2426).

Bibliografia: P. VILA, "El teatre de l'època de la Il·lustració", en: *El teatre català, dels orígens al segle XVIII: actes del II Col·loqui Problemes i Mètodes de Literatura Catalana Antiga: teatre català antic*, coord. A. ROSSICH (Kassel: Reichenberger, 2001), p. 81-102 (p. 98); E. MIRALLES, "Vicenç Albertí, traductor de Mestastasio", en: *Mites clàssics en la literatura catalana moderna i contemporània* (Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona, 2007), p. 39-58.

Ms. 1794
VICENTE RODRÍGUEZ DE ARELLANO, "*El geperut gelós: comèdia en tres actes, traduïda librement del original castellà de D. Vicente Rodríguez de Arellano al menorquí per D. V. A. y V. En 1818"*. Traducció al menorquí de Vicenç Albertí. 1818.

58 f. (numeració d'origen 57 f.); 220 x 155 mm. Anotacions escèniques centrades i subratllades. Noms dels personatges subratllats. Enquadernació en mitja pell blau cel i cartró cobert de paper de guarda amb ulls del segle XX (BC).

Procedència: A l'angle superior dret del foli de títol, "A. Rubió y Lluch". Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2427).

Ms. 1795
RAMÓN DE LA CRUZ, *El agent dels seus negocis*. Traducció al menorquí. 1827 o anterior.

1795-I
"*Entremés El agent de los seus negocis, del original español. Son autor, Dn Ramon de la Creu y Cano*". A la fi "Mahón, 15 de enero de 1827. Vº, Antonio Ramis".
9 f.

1795-II
"*L'agent de los seus negocis: saynete nou traduït del original español de Dn Ramon de la Creu y Cano*".
8 f.

2 vols.; 220 x 155 mm. Anotacions escèniques centrades i subratllades. Noms dels personatges subratllats. Enquadernació en mitja pell i tela marró clar del segle XX (BC).

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2428).

Ms. 1796
LEANDRO FERNÁNDEZ DE MORATÍN (*pseudònim* INARCO CELENIO), "*El Baró: comèdia en dos actes, traduïda del original español en vers de Inarco Celenio P. A. a la prosa menorquina per D. V. A. y V. En 1817*". Traducció al menorquí de Vicenç Albertí. 1817.

69 f. (numeració d'origen 68 f.); 220 x 155 mm. Anotacions escèniques centrades i subratllades. Noms dels personatges subratllats. Enquadernació en mitja pell i tela marró clar del segle XX (BC).

Procedència: Al foli de títol, "A. Rubió / Barcelona, 1893". Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2429).

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/165520, consulta 7 de gener 2025).

Edició: V. ALBERTÍ VIDAL, *El baró*, introducció i edició de P. CARRASCO PONS (Maó: Institut Menorquí d'Estudis, 2009) (Capcer, 21).

Exposicions: A.-J. SOBERANAS, "Exposició bibliogràfica", en: *Actes del Cinquè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1980), p. 669-674.

Ms. 1797
VICENÇ ALBERTÍ I VIDAL, "*El criat de la obligació. Entremès*". En menorquí. A la fi, "Mahón, 14 de diciembre de 1824. Vº Bº, Antonio Ramis", i "Mahón, 21 de diciembre de 1843. Visto por mi, Olives". 1824.

12 f.; 220 x 155 mm. Anotacions escèniques centrades i subratllades. Noms dels personatges subratllats. Coberta d'origen de color blau gris amb el títol manuscrit en una etiqueta blanca. Enquadernació en mitja pell marró i cartró cobert de paper de guarda amb ulls, signada "Bib. Catalunya, Taller 1982".

Procedència: A la coberta, "A. Rubió y Lluch / Barcelona, any 1893". Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2430).

Bibliografia: A. SERRA CAMPINS, *El teatre burlesc mallorquí, 1701-1850* (Barcelona: Curial: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1987) (Textos i estudis de cultura catalana), p. 230.

Ms. 1798
MOLIÈRE, *El convit de la estatua*. Traducció al menorquí. 1825 o anterior.

> F. 1-5: "*Surtidas del Convit de l'estatua*".
> F. 6-61: "*El Convit de l'estàtua de Molière*". A la fi, "Vº Bº, Juan Seguí", "Mahón, 1º de diciembre de 1825. Vº Bº, Antonio Ramis".

61 f. (numeració d'origen 56 f.); 220 x 155 mm. Anotacions escèniques centrades i subratllades. Noms dels personatges subratllats. Enquadernació en mitja pell i tela verdes del segle XX (BC).

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2431).

Bibliografia: J. FONTCUBERTA I FAMADAS, "Les traduccions catalanes de Molière", *Quaderns,* 6 (2001), p. 102; J. MAS I VIVES, *Diccionari del teatre a les Illes balears*, vol. I: *A-O* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003), p. 451.

Ms. 1799
VICENÇ ALBERTÍ I VIDAL, "*El Borratxo corregit: entremés en menorquín*". Al f. 14, "Vº Bº, Juan Seguí", "Mahón, 23 mayo de 1826. Vº Bº, Antonio Ramis". 1826 o anterior.

14 f. (numeració d'orgen 13 f.; 220 x 155 mm. Enquadernació en pell plena marró clar del segle XX (BC).

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2432).

Ms. 1800
LIVIO PASCOLI, "*El Ipocòndrich: comèdia en cuatre actes: traduïda del italià per A. B. A.*". Traducció al menorquí d'A.B.A. 1825 o posterior.

54f. (numeració d'origen 52 f.); 220 x 155 mm. Enquadernació en pell plena marró clar.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2433).

Procedència: Donatiu de Jordi Rubió el 1938, poc després de la mort d'Antoni Rubió i Lluch. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga: BC ms. 2415-2433).

Nota: traducció de *L'ipocondriaco, o sia il purgativo Le Roy*.

Ms. 1801
ALFONSO CABRERA, *Diario del bloqueo y sitio de Gibraltar (1779-1783)*. 1786-1787.

1801-I
"*Diario del bloqueo de Gibraltar*". Al f. 262: "Se concluyó de extractar (o copiar en la mayor parte) quanto contenía lo ocurrido en el bloqueo de Gibraltar, cuyas apuntaciones conserbaba, el día 14 de octubre de 1786 estando destacado en Mahón, fecha ut supra", i signatura de l'autor.

262 f. (472 p., a continuació 5 folis en blanc), alguns folis plegats. Al llom, "Tom I", estampat en lletres daurades sobre teixell verd, i títol "Bloqueo", estampat amb lletres daurades sobre teixell marró clar.

1801-II
"*Bloquisitio de Gibraltar, o tiempo en que los españoles hicieron fuego contra la plaza con todas las formalidades de sitio sin que pasase o se creyere ser más que bloqueo*". Al f. 251: "Se concluyó de extractar (o copiar en la mayor parte) quanto contenía lo ocurrido en el bloquisitio de Gibraltar, cuyas apuntaciones conserbaba, el día 22 de marzo de 1787 estando destacado en Mahón, fecha ut supra", i signatura de l'autor.

233 f. (423 p., a continuació 4 folis en blanc), alguns folis plegats de taules. Al llom "Tom II" estampat en lletres daurades sobre teixell verd, i títol "Bloquisitio" estampat amb lletres daurades sobre teixell marró clar.

1801-III
"*Sitio puesto por los españoles a la plaza de Gibraltar, que empezó el 20 de junio de 1782, en el que entró a mandar el exército de España el Exmo. Sr. Duque de Crillon*". Al f. 251: "Se concluyó de extractar (o copiar en la mayor parte) quanto contenía lo ocurrido en el sitio de Gibraltar, cuyas apuntaciones conserbaba, el día 6 de mayo de 1787 estando destacado en Mahón, fecha ut supra", i signatura de l'autor.

251 f. (460 p., a continuació 4 folis en blanc), alguns folis plegats de taules. Al llom, "Tom III", estampat en lletres daurades sobre teixell verd, i títol "Sitio", estampat amb lletres daurades sobre teixell marró clar.

3 vols.; 205 x 150 mm. Enquadernació en pell valenciana, cobertes emmarcades amb filets daurats, llom estampat amb ferros daurats (entre els quals, el d'una magrana). A la part superior del llom dels tres volums, títol "Diario de Gibraltar" estampat en lletres daurades damunt de teixell de pell vermella. Talls en blau, jaspiats de blanc. Folis de guarda estampats.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2434).

Estat de conservació: Alguns folis amb secs per la tinta fèrrica.

Descripción: F. AGUILAR PIÑAL, *Bibliografía de autores españoles del siglo XVIII*, tom II: *C-CH* (Madrid: CSIC, 1983), núm. 148 (p. 30).

Bibliografia: R. CHARTRAND, *Gibraltar 1779-83: the great siege* (Osprey, 2006); J. UXÓ PALASÍ, "Referencias en torno al bloqueo naval durante los asedios", *Almoraima*, 34 (2007), p. 333-346; D. PANERO, *La campaña de Gibraltar 1779-1783* (Madrid: Almena Ediciones, 2008).

Nota: Alfonso Cabrera († Oran, 1 de juny de 1791), capità d'artilleria graduat de tinent colonel.

Ms. 1802
ALFONSO CABRERA, "*Diario de quanto ocurrió y llegó a mi noticia en la expedición y desembarco echo en Argel el 8 de julio de 1775 bajo las órdenes del Excmo. Sr. Conde de Orreylli, el ejército de Tierra y a la del Exmo. Sr. Dn. Pedro Castejón la dirección de la Armada*". 1775-1786.

> F. 2-5: Pròleg i advertència. Amb signatura autògrafa d'Alfonso Cabrera. 4-5 de maig de 1775.
> F. 6-103: "*Diario de lo que iba ocurriendo en la expedición secreta por lo que respecta a la parte que para ella se ha afrontado en Cádiz, de donde salen 110 enbarcaciones de todas clases, yncusas las de guerra y de transporte, año de 1775*".
> F. 104-127 (p. 1-48): "*Señales que han de observar los navíos, fragatas, jebeques y demás embarcaciones que conponen la esquadra del mando del teniente general Dn Pedro Castejón*".
> Al F. 127v: "*Se concluyó con el plazo de señales y estados anteriores el 6 de marzo de 1786 en la Ciudad de Barcelona*". Signatura autògrafa d'Alfonso Cabrera.
> F. 128-129: "*Índice de los puntos principales que contiene el Diario que antecede*".

130 f. (f. 5 i 103 plegat); 205 x 150 mm. Enquadernació en pell valenciana, plans emmarcats per sanefa estampada amb ferros daurats, llom estampat amb ferros daurats. Títol al llom sobre teixell vermell, "Expedi. Contra Argel" i, sobre teixell verd, "En 1775". Guardes estampades. Talls vermells.

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2435).

Descripcions: *Sources: a National Library of Ireland Database for Irish Research* (https://sources.nli.ie/Record/MS_UR_079127?sid=5000210, consulta 7 de gener 2025) F. AGUILAR PIÑAL, *Bibliografía de autores españoles del siglo XVIII*, tom II: *C-CH* (Madrid: CSIC, 1983), núm. 149 (p. 30).

Nota: Altres textos relacionats amb la batalla d'Argel a BC, ms. 1552; Barcelona: Biblioteca Universitaria, Ms. 1812; Madrid, BNE, ms. 1959.

Ms. 1803
ANTONI RUBIÓ I LLUCH, "*Discurs llegit en la sessió inaugural del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana per son Vis-President Antoni Rubió y Lluch el 13 octubre de 1906*". 1907.

43 f.; 135 x 225 mm. Autògraf. Enquadernació en mitja pell i tela negra del segle XX (BC, anys 1940).

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil. Donatiu de Jordi Rubió el 1937, a la mort d'Antoni Rubió (signatura antiga: BC ms. 2616).

Exposicions: *El centenari del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana*, textos: M. P. PEREA (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2006).

Annex: Documentació ingressada posteriorment, donatiu de Jordi Rubió

Ms. 1904
B. DE CANALS, *Opusculum*, Fragment. A la fi de la segona columna del f. 2v, "Explicit opusculum istud quod fecit frater B. de Canalibus ...". En llatí. Fragment. Segle XIV.

Pergamí. 3 f.; 312 x 232 mm. Text a dues columnes. Reclam al f. 2. Rúbriques, caplletres inicials de capítol i calderons en vermell. Inicials realçades amb un tret en tinta vermella. Enquadernació en pergamí (BC, anys 1960).

Procedència: Havia pertangut a Antoni Rubió i Lluch, a qui havia estat donat per Valls i Taberner; vegeu el material de treball de Jordi Rubió per al seu article sobre la crònica de Canals (Arxiu-Biblioteca Rubió, fons de Jordi Rubió, Obra – Articles / 1961). Donatiu de Jordi Rubió (registrat el 9 de juny de 1962).

Estat de conservació: Nombrosos forats d'insectes.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/32346, consulta 7 de gener de 2025).

Bibliografia: J. RUBIÓ I BALAGUER, "Fra B. de Canals i la seva desconeguda crònica llatina (segle XIV)", en: *Homenaje a Johannes Vincke* (Madrid: CSIC, 1961), vol. I, p. 221-241 (reproduït a J. RUBIÓ, *Història i historiografia* (Montserrat: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1987), p. 381-410; M. COLL I ALENTORN, "L'escola historiogràfica de Santes Creus", en: *Historiografia* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991), p. 414-416.

79.
Valeri Serra i Boldú
Donatiu / Guerra Civil
1918, 1938

Nascut a Castellserà (Urgell) el 1875 en una família catòlica i tradicional, als 18 anys Serra i Boldú es trasllada a Barcelona per estudiar peritatge mercantil. Allí coneix Jacint Verdaguer, amb qui mantindrà una amistat malgrat les circumstàncies adverses en què es trobarà immers el poeta i amb qui col·laborarà en revistes com *L'Atlàntida* o *La Creu del Montseny*. A principis del segle XX, Serra torna per uns quants anys a l'Urgell, on es dedica al conreu de la terra i als estudis folklòrics, lligats estretament amb la Catalunya tradicional en la qual se sent arrelat; tanmateix, no deixa de col·laborar, amb diferents articles, en diaris i revistes tant lleidatans com barcelonins.

El 1917, Serra i Boldú visitava el president de la Mancomunitat, Prat de la Riba, per presentar-li el seu pla de recollida sistemàtica del folklore de l'Urgell. És molt possible que el donatiu de dues de les mostres de la seva recerca, la comèdia vuitcentista a la mare de Déu de les Sogues d'Arbeca i les còpies de cançons de pandero recollides pel folklorista, relacionades amb el culte a la mare de Déu del Roser, fossin conseqüència de la conversa amb Prat. El 14 de març de 1938, enmig de la Guerra Civil, Bohigas enregistra un conjunt d'"Autògrafs de Verdaguer dels darrers anys de la seva vida, lletres i retalls de diari de Serra i Boldú, R. Turró, J. Moles, etc., referents al Diari íntim del poeta", lliurats per Serra i Boldú. És possible que, veient-se ja molt malalt, l'escriptor decidís donar aquests documents, en els quals s'havia basat per als seus escrits sobre Verdaguer, a la institució que conservava ja els originals i la biblioteca verdaguerians. Serra i Boldú moria molt poc després, el 23 de juny de 1938.

Fonts d'arxiu

AHBC, 494/2 – Ofertes d'adquisicions a la BC, 1916-1936. Inclou una recomanació d'adquisició d'un documents de Valeri Serra i Boldú.

Bibliografia

MIRÓ BALDRICH, Ramon. "Epistolari verdaguerià de Valeri Serra i Boldú". *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, 56 (2008) [=Homenatge a Joaquim Molas, 2], p. 115-136.

MIRÓ BALDRICH, Ramon. *Valeri Serra i Boldú: per Déu, per la pàtria i Verdaguer*. Lleida: Alfazeta, 2009. (Biblioteca de lleidatans il·lustres, núm. 3).

MIRÓ BALDRICH, Ramon. "Valeri Serra i Boldú i *La Vanguardia*". *Urtx*, 24 (2010), p. 255-281.

MIRÓ BALDRICH, Ramon. "La investigació de Valeri Serra i Boldú sobre el roser", *Urtx*, 27 (2013), p. 27-49.

Documents ingressats abans de la Guerra Civil

Ms. 712
JOSEP ROIG, "*Comedia de la Mare de Deu de les Sogues, composta per lo reverent Dr. Joseph Roig, prebere y beneficiat de la vila d'Arbeca*". Segona meitat del segle XVIII.

23 f.; 315 x 215 mm. Text a dues columnes. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC).

Procedència: Al f. de guarda, nota de Valeri Serra i Boldú, en què indica els anys en què Josep Roig fou beneficiat d'Arbeca (1704-1744), datada a Bellpuig, 22 de maig de 1918. Donatiu de Valeri Serra i Boldú.

Bibliografia: V. SERRA I BOLDÚ, *La Virgen de les Sogues, patrona de Urgell* (Lleida, 1902); A. COMAS, "El teatre hagiogràfic", en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 792-804 (p. 793); J. CASTELLS I ALTIRRIBA, "Materials relatius al teatre català profà dels segles XVIII i XIX", *Estudis escènics*, 19 (1975), p. 13-46 (14-19: Mare de Déu de les Sogues; 19-25: El cafè de Barcelona); J. PIJUAN, *Història del Santuari de la mare de Déu de les Sogues* (Bellvís: Ajuntament de Bellvís, 1990).

Edició: R. MIRÓ BALDRICH, "La comèdia de la mare de Déu de les Sogues", en: *Teatre medieval i modern* (Lleida: Universitat de Lleida, 1996) (Biblioteca literària de Ponent), p. 41-48 (estudi), 49-55 (bibliografia comuna), 121-260 (edició).

Nota: segons Miró, hi ha dues altres còpies (a l'arxiu del santuari de la mare de Déu de les Sogues i en una col·lecció privada).

Ms. 833
Recull de poesia popular; conté *Cançons de pandero* recollides a l'Urgell el 1901.

833/1
"*Cansons de Pandero*". Al foli de guarda: "Persones que m'han ensenyat cansons de pandero", llistat amb especificació de la localitat (Torrelameu, Linyola, Poal, Cubells, Ivars d'Urgell).
51 f.; 215 x 155 mm. Amb nombroses cancel·lacions i esmenes. Llibreta amb enquadernació industrial de les Escuelas Pías de Barcelona; pla anterior amb un dibuix; al pla posterior: "Librería de F. Ribalta y Marcelino Giró / sucesores de Luis Niubó / Espaseria 14 / Barcelona". Títol escrit amb lletres gruixudes al pla anterior de la coberta.

833/2
"*Cansons catalanes de Pandero*".
17 f.; 215 x 155 mm. Amb nombroses cancel·lacions i esmenes. Llibreta amb enquadernació industrial; pla anterior i posterior amb orla a tres colors, protegida per una enquadernació holandesa en blau.

833/3
"*Aplec de cansons populars catalanes. Lema: del cor de la terra*". Còpia en net. 1905; al final, dos folis solts amb un llistat de dates de 1908 a 1911.
Papers quadriculat de llibre de comptes. 47 f.; 210 x 155 mm. Poemes numerats 1-44. Enquadernació holandesa en tela i paper vermell.

Procedència: Donatiu de Valeri Serra i Boldú (1918).

Edició: V. SERRA I BOLDÚ, *Cançons de Pandero* (Barcelona: L'Avenç, 1907).

Bibliografia: A. COMAS, "Corrandes i cançons de pandero", en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 329-351 (p. 336); R. MIRÓ BALDRICH, "La investigació de Valeri Serra i Boldú sobre el roser", *Urtx*, 27 (2013), p. 27-49.

Document ingressat durant la Guerra Civil

Ms. 1531
JACINT VERDAGUER, Correspondència de Jacint Verdaguer i altra documentació. Inclou correspondència de Valeri Serra i Boldú relativa a Verdaguer. En català i en castellà. 1896-1930.

1. F. 1-2: JACINT VERDAGUER, Carta a Justin Pépratx.
2. F. 3-4: JACINT VERDAGUER, Esborrany de BLM al governador civil de Barcelona, [Eduardo de Hinojosa].
3. EMPAR DURAN, Esborrany de denúncia per la sostracció d'una canyeria; còpia de mà de Verdaguer, signatura d'Empar Duran.
4. F. 5-6: JACINT VERDAGUER, Esborrany d'un text en prosa.
5. F. 7-8: SIMONA APARICIO, Carta a Jacint Verdaguer demanant-li perdó; còpia de mà de Verdaguer.
6. F. 9-10: SIMONA APARICIO, Carta a Jacint Verdaguer demanant-li perdó; còpia de mà de Verdaguer.
7. F. 11-18: JACINT VERDAGUER, Esborrany d'un text en prosa.
8. F. 19-20: VALERI SERRA I BOLDÚ, Carta a Jordi Rubió, remetent-li la carta de Ramon Turró. 6 de maig de 1930.
9. F. 21-22, RAMON TURRÓ, Carta a Valeri Serra i Boldú. 9 de juliol de 1923.
10. F. 23: VALERI SERRA I BOLDÚ, Carta a Jordi Rubió. 9 de maig de 1930.
11. F. 24-25: BALDOMERO DE LORENZO, Carta a Jacint Verdaguer. Còpia. 31 de gener de 1896.
12. F. 26-27: BALDOMERO DE LORENZO, Carta a Jacint Verdaguer. Còpia. 7 de febrer de 1896.
13. F. 28-42: VALERI SERRA I BOLDÚ, "*Orientaciones. Las desdichas de Verdaguer*". Amb nombroses esmenes.
Amb l'anotació "Censura".

13 documents (42 f.); diverses mesures.

Procedència: Donatiu de Valeri Serra i Boldú. Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 14 d'abril de 1938; signatura antiga BC ms. 2617).

Bibliografia: V. SERRA I BOLDÚ, *Mossèn Jacinto Verdaaguer: recorts dels set anys darrers de sa vida* (Bellpuig: R. Saladrigues, 1915); IDEM, *Biografia de mossèn Jacinto Verdaguer* (Barcelona: Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana-Editorial Pedagògica, 1924); IDEM, *Verdaguer* (Barcelona: El Hogar y la Moda, 1932); R. MIRÓ I BALDRICH, "Epistolari verdaguerià de Valeri Serra i Boldú", *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, 56 (2008) (=Homenatge a Joaquim Molas, 2), p. 115-136; *Valeri Serra i Boldú: per Déu, per la pàtria i Verdaguer* (Lleida: Alfazeta, 2009).

Edició: J. M. de CASACUBERTA, ed., *Epistolari de Jacint Verdaguer* (Barcelona: Barcino, 1959-1993), vol. IX, cartes 1093, 1105, 1192; vol. X, carta 1303.

80.
Eduard Toda
Donatiu / Compra / Guerra Civil
1914-1938

La vida, fortuna i interessos amplíssims d'Eduard Toda han suscitat des de fa llarg temps els estudis de múltiples investigadors; i, tot i així, el personatge manca encara del reconeixement popular al que una figura de les seves característiques podria aspirar. Eduard Toda i Güell (1855-1941) va néixer fill il·legítim d'un terratinent de Riudoms que havia estat alcalde de Reus, Eduard Toda i Albertos (1817-1888) i d'una filla de la burgesia reusenca, Francesca Güell i Mercader; el seu pare va ser obligat a reconèixer-lo, però no s'hi va relacionar mai. Havent seguit estudis de dret a Madrid, s'incorporà molt d'hora a la carrera diplomàtica. Destinat en primer lloc a la Xina a partir de 1875, on passà per diferents responsabilitats consulars, fou enviat posteriorment a Egipte, el 1883. Essent vicecònsol a El Caire, fou designat també vicecònsol a Sardenya, on s'establí de manera intermitent entre 1887 i 1890. Després de diferents missions consulars, a principis del segle XX abandonà la carrera diplomàtica per dedicar-se a negocis privats, majoritàriament a Anglaterra, amb els quals adquirí una fortuna considerable que li permeté cap el 1907 d'adquirir el castell d'Escornalbou. El 1916, mentre encara era a l'estranger, Toda fou fet membre corresponent de la Secció Científica de l'IEC. De retorn a Catalunya a partir de 1918, dedicà la resta de la seva vida a la restauració d'Escornalbou, on instal·là la seva extraordinària biblioteca, i a la del monestir de Poblet, en què invertiria tots els esforços i una part considerable dels seus béns.

Com a cap del Patronat de Poblet, s'instal·là a viure-hi el 1930, a l'antiga casa dels novicis. Dissolt el Patronat a l'inici de la Guerra Civil, la Generalitat el nomenà comissari per a la conservació del monestir. Toda hi passaria tota la guerra, intentant protegir l'edifici que va ser l'objecte de la seva primera i darrera passió, i que, en aquell temps convuls, va esdevenir dipòsit dels arxius de les comarques occidentals; la correspondència amb Agustí Duran i Sanpere, bon amic del mecenes, permet resseguir la vida a Poblet durant aquest període. En les memòries sobre la seva actuació com a comissari del SDPAN, Luis Monreal evoca la impressió que li feu trobar aquell venerable ancià a la seva arribada al monestir. A la seva mort, el 1941, Toda serà enterrat a Poblet.

Formació de la biblioteca

La passió col·leccionista de Toda és ben coneguda, i ha donat lloc a diferents treballs. Però, malgrat que alguns autors han fet aproximacions relativament extenses a la seva biblioteca, falta encara un estudi de conjunt aprofundit. De la biblioteca reunida a Escornalbou se'n parlava ja en els termes més elogiosos al *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* de 1923, que li dedicà un article amb motiu dels donatius que el mecenes havia efectuat:

> "Sembla impossible haver pogut reunir en vida d'home, una llibreria tan formidable com la que ha format el simpàtic N'Eduard Toda. Catorze peces del seu palau-castell d'Escornalbou apareixen sempre plenes, malgrat la seva liberalitat que constantment les buida. ".

El volum extraordinari —entre 60.000 i 80.000 volums, segons les estimacions d'un o altre autor— la seva formació al llarg del temps, les compres i adquisicions en els múltiples països on va residir, la diversitat temàtica i tipològica dels volums i altres peces que la van compondre i l'extraordinària generositat que Toda mostrà a l'hora de fer-ne obsequi a múltiples institucions en fan un cas pràcticament únic en la història del col·leccionisme librari a Catalunya i pràcticament a Europa. Intentarem donar només una idea succinta del material manuscrit que va ingressar a la Biblioteca de Catalunya des del seu retorn al país i durant la guerra civil, però la col·lecció bibliogràfica todiana, tot i que impossible de reconstruir perquè no va ser mai un conjunt clos, mereixeria un treball de recerca seriós que intentés fer-ne un estudi de conjunt.

Toda sembla haver estat un col·leccionista compulsiu, però al mateix temps pràctic, adquirint en els diversos països pels quals va passar aquelles peces que només podia trobar allí mateix: a Xina s'interessà per les monedes xineses i se'n feu un especialista, al temps que recollia tota una sèrie d'objectes de la vida quotidiana; a Egipte adquirí tot un seguit d'antiguitats arqueològiques (a més de fer-se unes fotografies, disfressat de mòmia, que deuen ser de les més conegudes del mecenes)[939]; un cop a Escornalbou o a Poblet intenta recuperar els elements mobles que hi havien pertangut. Però allò que recollí pràcticament durant tota la seva vida i per tot arreu foren llibres i altres documents escrits. De moment, no tenim constància de cap manuscrit relacionat amb la seva estada a la Xina (es conserva, això sí, una gramàtica del mandarí impresa a França i en llatí[940]), però sí que tenim alguns manuscrits que provenen de la seva estada a l'Egipte —un llibre de pregàries maronita i un llibre copte relacionats amb el ritus matrimonial, adquirits a El Caire el 1885[941]— o estan relacionats amb el seu interès pel nord d'Àfrica, com ara el tractat de falconeria en persa que havia pertangut a la família d'Abd el-Kader (ms. 774). Cal destacar el conjunt de papers personals de l'aventurer català Domènec Badia i Leblich, Alí Bei, que el fascinà quan va descobrir alguns dels seus documents al consolat d'Egipte; el 1889, Toda conegué a París el net de Badia, Émile de Sales, a qui adquirí els papers que conservava del seu avi amb la intenció de redactar-ne la biografia. El mecenes acabaria donant aquests papers a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona[942].

[939] Es conserven a la Biblioteca Víctor Balaguer de Vilanova i la Geltrú.
[940] Stèphane FOURMONT, *Linguae Sinarum Mandarinicae hieroglyphicae grammatica duplex, Latinè, & cum characteribus Sinensium; item Sinicorum Regiae Bibliothecae librorum catalogus, denuò, cum notitiis amplioribus et charactere Sinico* (Lutetiae Parisiorum: ex typograhia Josephi Bullot, 1742) (Universitat de Barcelona, CRAI-Reserva, 07 C-190/2/7).
[941] Universitat de Barcelona, CRAI-Reserva, ms. 1779 i 1790.
[942] AHCB, Col·lecció de Manuscrits patrimonials, B-160 a B-160.

- *Adquisicions italosardes*

La col·lecció bibliogràfica més important de Toda fou la d'impresos i papers relacionats de prop o de lluny amb la presència de la Corona d'Aragó a Sardenya i a la part sud de la Península itàlica. Com bé explica Luca Sala a la introducció al text de Toda *Memoria sobre los archivos de Cerdeña* el nomenament de Toda com a vicecònsol a Sardenya fou suggerit pel seu amic Víctor Balaguer al ministre de qui depenia, Segismundo Moret. La seva estada havia de permetre a Toda fer recerques sobre el període de dominació catalanoaragonesa a Sardenya, a fi de trobar documentació sobre aquest període i de contribuir a un projecte de publicació de les Corts castellanes impulsat pel Congrés. Se li acordava, per a aquesta tasca, un crèdit que li havia de permetre, si era possible, adquirir part d'aquesta documentació; així ho feu, i els documents adquirits passaren a l'arxiu del Congrés dels Diputats. Alguns dels lligalls amb documentació sarda que es conserven a la biblioteca (ms. 823, ms. 3066, Arx. 565 i 566) tenien la mateixa procedència. Val a dir què, amb ulls actuals, la compra (o potser en alguns casos l'apropiació directa) de documentació arxivística sembla incomprensible. Ara bé, en aquella època la consciència del valor de l'arxiu com a un tot orgànic era lluny de la visió actual, i molts dels documents públics d'època medieval i moderna no es conservaven necessàriament en arxius públics, sinó en mans privades. La pràctica, per part dels investigadors, d'endur-se a casa per al seu estudi materials arxivístics sembla igualment haver estat pràctica corrent fins entrat el segle XX.

Toda aprofita les seves visites a arxius i biblioteques públics i privats per a compilar una gran quantitat de referències bibliogràfiques que li permetrien, el mateix any de la seva arribada a Sardenya, el 1887, presentar una exhaustiva *Bibliografia española de Cerdeña* al concurs anual de bibliografia convocat per la Biblioteca Nacional d'Espanya. L'obra va guanyar el concurs, i va ser publicada dos anys més tard. No seria l'única de les seves obres dedicada a Sardenya: Toda reuní en un volum els articles de tema sard que havia publicat durant la seva estada a l'illa a *La Renaixensa* i a *la Ilustració Catalana*, i publicaria també un volum sobre *La poesia catalana a Sardenya* i un altre de *Records catalans de Sardenya*. Sembla clar, igualment, que seguint el seu tarannà bibliòman va adquirir un gran nombre de foliets i volums sobre Sardenya, que esdevindrien el nucli de la seva col·lecció de bibliografia italiana, en la qual esmerça un gran nombre d'esforços i invertí una suma considerable. Aquesta biblioteca especialitzada li permetria, molts anys més tard i ja instal·lat a Escornalbou, de publicar per compte propi una altra obra bàsica de la bibliografia catalana i hispànica, la *Bibliografia espanyola d'Itàlia.* Entre els volums que formen part de la col·lecció podem comptar un recull de poemes dedicat al cardenal Aldobrandini (ms. 811), plets de noblesa de la família Lavisi (ms. 825), un portolà italià (ms. 1364)[943], un recull factici de foliets sobre l'església catòlica en italià i castellà (ms. 2118), un bell cançoner en les mateixes llengües copiat a Nàpols el 1703 (ms. 2286), o un volum de decisions del Tribunal de la Rota (ms. 2489). Un cas força curiós el representa el ms. 1182, una còpia d'un manuscrit de Giambattista dello Jacono feta pel diplomàtic el 1888 per

[943] Actualment en dipòsit al Museu Marítim de Barcelona.

encàrrec de Cánovas del Castillo, que Toda retrobà a casa d'un llibreter madrileny 40 anys més tard, com a conseqüència de la desfeta de la rica biblioteca del polític després de la seva mort. Toda comprà la seva pròpia obra, i dos anys més tard, el 1930, la donà a la biblioteca de Catalunya, amb la petició que no fos alienada, perquè ja no el podria tornar a comprar.

- *Adquisicions a Anglaterra i a França*

Una part molt destacada de la seva col·lecció bibliogràfica —o, almenys del conjunt de manuscrits que la integrà— sembla haver estat adquirida a Anglaterra, i en algun cas a França. Entre els manuscrits donats a la Biblioteca de Catalunya, el nombre de volums en anglès, o que duen exlibris manuscrits o impresos o notes de llibreter en aquesta llengua, o fins i tot anotacions d'Eduard Toda indicant la seva compra a Londres és extraordinàriament elevat, com ho és també la varietat temàtica i tipològica dels manuscrits adquirits: des d'àlbums de dibuixos (ms. 775, 786, 801, 829), de poemes (ms. 820, 827) o de notes de lectura (ms. 819, 822) a llibres d'exercicis i apunts acadèmics en diferents llengües i sobre diferents temes (ms. 780, 781, 799, 800, 804, 807, 809, 812, 956), de llibres de viatges (ms. 785, 815, 816, 828) o de navegació (ms. 826), passant pels assajos geogràfics (ms. 817), a tractats i repertoris bíblics (ms. 787, 795, 821) o reflexions filosòfiques (ms. 802), d'obres de teatre (ms. 788) a reculls epistolars (ms. 954-955) o obres enciclopèdiques (ms. 798); hi adquirí també volums en italià relacionats amb Espanya que podien lligar amb la seva col·lecció hispanoitaliana (ms. 783, 784, 797). Entre els exlibris que figuren en aquests volums en trobem de diversos personatges les biblioteques dels quals es van vendre entre finals del XIX i principis del XX —Walter Sneyd, Egerton Leigh, el comte de Guilford, F. W. Cossens— o anteriors —Edward Moseley, Thomas Stainton—; i almenys dos dels volums, un conservat a la Biblioteca de Catalunya i un altre a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, foren adquirits a la venda de la biblioteca de Sir Thomas Phillips, sens contesta el més gran col·leccionista del segle XIX (ms. 797 i ms. B079). Va ser a Anglaterra igualment que Toda compilà la col·lecció d'impresos elzevirians, o de cartells polítics, que donaria després a la Biblioteca.

- *Escornalbou, Tarragona, Poblet*

La seva instal·lació al castell d'Escornalbou i, posteriorment, a Poblet, el mogueren a intentar refer en la mesura del possible les biblioteques que hi havia existit, i a adquirir documents relacionats amb la zona de Tarragona. Ingressaren així a la Biblioteca de Catalunya dos manuscrits de les missions dels frares d'Escornalbou, així com unes normes de conducta (ms. 1355 i 1356, ms. 4163) i un bon nombre de tractats acadèmics i llibres d'exercicis relacionats amb la zona de Tarragona (ms. 790, 793, 796, 805, 806, 808, 813, 814). Els manuscrits i llibres de, i relacionats, amb Poblet els llegà al mateix monestir, i una part molt important de la bibliografia que podia tenir relació amb Tarragona i molts altres llibres foren lliurats a la biblioteca pública de la ciutat.

- *Mallorca*

Per acabar, val la pena de fer esment de la presència a la col·lecció del diplomàtic i mecenes d'un conjunt de manuscrits procedents de Mallorca, adquirits en gran part o totalment a Ramon Picó i Campamar. Toda coincidia amb l'escriptor en una penya literària, i sabia dels problemes econòmics en què es trobava a finals del segle XIX, que li provocaren un estat depressiu; no és estrany, per tant, que volgués ajudar-lo comprant-li alguns volums de la seva biblioteca. Així passaren sens dubte a la de Toda els quatre volums de Galceran Dusay, que Picó posseïa i havia comentat per primera vegada; també li pertanyien el cançoner barroc de la sèrie *Recreo i jardí del Parnàs* (ms. 1358) i molt possiblement tres altres manuscrits mallorquins: la història del santuari de la mare de Déu de Lluch de Jaume Botellas (ms. 1357), la comèdia de Sor Caterina Tomasa (ms. 1359) i el sermó de sant Antoni de Vianey (ms. 1360), que seguiren el mateix camí. Toda passà tres dels manuscrits de Dusay a Jordi Rubió, que els comentà en el capítol dedicat al segle XVI de la literatura catalana dirigida per Guillem Díaz-Plaja; un cop publicat, Rubió donà els volums a la Biblioteca de Catalunya (ms. 1721-1724). El darrer dels volums de Dusay, potser separat en algun moment dels altres, fou lliurat a la biblioteca del Monestir de Poblet (ms. 176).

Donatius a diferents institucions

Com comenta Estivill, la biblioteca de Toda "era un ens extraordinàriament dinàmic". Abans d'arribar a establir-la a Escornalbou, el mecenes havia anat repartint entre diferents institucions un gran nombre dels volums que havia adquirit, en ocasions per venda, majoritàriament per donatiu graciós. Tot indica que els primers donatius foren fets a la biblioteca creada a Vilanova pel seu bon amic Víctor Balaguer (1824-1901), on arribà una gran part dels papers escrits sobre la Xina, Egipte i Sardenya; però ben aviat el nombre d'institucions objecte de la seva generositat s'eixampla notablement; i moltes d'elles reberen sovint volums manuscrits. En la distribució dels llibres hi hagué, en ocasions, una certa lògica temàtica —però no sistemàtica. I la mateixa dispersió que veiem en els llibres es troba igualment en els originals de les seves obres i en la seva documentació, igualment escampades. A més dels llegats a la Biblioteca de Catalunya, hi ha constància que es conserven llibres i manuscrits en les següents institucions:

- *Biblioteca-Museu Víctor Balaguer, de Vilanova i la Geltrú* (BMVB) — A ella arribaren, un gran volum d'obres sobre la Xina, l'Orient i Egipte, entre molts altres, així com alguns manuscrits literaris, com ara un breu cançoner barroc (ms. 1139) o una breu peça de Joaquim Bartrina (ms. 1137). Conserva també una dotzena de volums i lligalls amb originals d'articles i monografies escrites per Toda a finals del segle XIX: el manuscrit dels seus primers treballs sobre Poblet (ms. 474 i 533), de llibres sobre la Xina (ms. 236, 954, 955), sobre el sepulcre de Son Notem a Egipte (ms. 1080) o del volum *Un poble català d'Itàlia. L'Alguer* (ms. 468), reculls de cartes i articles sobre les seves estades a Sardenya o a l'Egipte publicats a les revistes *La Renaxensa*, la *Ilustració Catalana* o *El Globo* (ms. 354, 953), unes *Coblas a Toda en Cerdeña* (ms. 499), les

notes usades per a la confecció de la seva bibliografia hispano-sarda (ms. 956), o documentació escolar del seu fill (ms. 1162) i algunes cartes adreçades a Toda (ms. 1089).

- *Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona* (AHCB) — Gràcies a la gran amistat amb Agustí Duran i Sampere, Ca l'Ardiaca rebé el donatiu d'un conjunt extraordinari de volums, entre les quals cal destacar les relacions estrangeres de viatges per Espanya, a més d'un important fons fotogràfic, particularment ric d'imatges sobre Sardenya (AFB3-041), i documentació pròpia i sobre la seva biblioteca (5D64-01/02). És també, després de la Biblioteca de Catalunya, la institució que rebé el nombre més gran de manuscrits, una mica més de 42 registres; destaca la desena de volums amb documentació del viatger català Alí Bei (B-160 a B-169), però ingressaren també vora una trentena de manuscrits de temàtiques molt diferents (Mss. A-07, A-20, A-23, A-30, A-32, A-75, A-76, A-77, A-78, A-80, A-81, A-274, B-59, B-65, B-79, B-116, B-142, B-170 a B-180, B-200, B-329, B-336, i B-337)

- *Museu Nacional d'Art de Catalunya* (MNAC) — Rebé, a través de la Junta de Museus, dos lots de llibres amb relligadures antigues[944], a més d'un nombre important de guies de viatge; ingressà també un parell de llibres de comptes d'època moderna (ms. 17 i 19).

- *Centre de Lectura de Reus* — Rebé donatius de llibres en diverses ocasions (la correspondència deixa constància d'un del de 1921), i conserva també algun manuscrit enviat per ser publicat a la revista del Centre, el *Eco del Centro de Lectura*.

- *Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona* (ICAB) — Ingressà per donació el 1927 un bon nombre de textos de literatura jurídica —vora 1230 volums, majoritàriament de dret anglosaxó ("Common law")—, adquirits en gran part durant la seva estada a Londres[945].

- *Biblioteca de la Universitat de Barcelona* — Conserva els dos manuscrits d'origen egipci (ms. 1779 i 1790), i un breu conjunt d'obres impreses dels segles XVIII i XIX en relació amb la Xina, Egipte i Sardenya.

- *Abadia de Montserrat* — Rebé, majoritàriament, literatura eclesiàstica.

[944] E. C., "Donació d'un nou lot de relligadures antigues, d'Eduard Toda", *Butlletí dels Museus d'Art*, 3, núm.30 (novembre de 1933), p. 352.
[945] Agraeixo les precisions a Isabel Juncosa, historiadora i bibliotecària de l'ICAB.

- *Biblioteca Pública de Tarragona* — Rebé diferents donatius de llibres de temàtica general, i és actualment dipositària dels llibres que Toda conservà al Monestir d'Escornalbou.

- *Monestir de Poblet* — Anà ingressant els llibres que Toda recuperà o adquirí relacionats amb la biblioteca del virrei d'Aragó (com per exemple els que conservava un particular de l'Espluga del Francolí, adquirits el 1921), i altres volums de diferents matèries.

- La *Biblioteca Communale de l'Alguer* — L'interès que li inspirà Sardenya l'impulsà a recollir uns quants centenars de volums de tema català per fer un llegat bibliogràfic a la ciutat de l'Alguer que es conserva encara avui.

- La *Biblioteca Tomàs Navarro Tomàs* (CSIC, Madrid) — Conserva el gruix del fons personal d'Eduard Toda, probablement per voluntat dels seus hereus.

- La *Real Academia de la Historia* — Va rebre l'original de la *Memoria sobre los archivos de Cerdeña*, de 1889 (ms. 9-6486).

- La *Biblioteca Nacional de España* — Conserva una recopilació de documents sobre Sardenya (ms. 18651) i l'original de la *Bibliografia española de Cerdeña*, presentada al concurs de premis bibliogràfics de 1887 (ms. 21465).

- La *Biblioteca del Congreso y el Senado de Madrid* – Va rebre la documentació d'arxiu sobre les Corts de Sardenya recollida per Toda.

A més, cal tenir en compte els expedients que es troben als diferents arxius estatals, particularment el corresponent a les seves missions diplomàtiques que es conserven a l'arxiu del Ministeri d'Assumptes Exteriors,.

Donatius i vendes a la Biblioteca de Catalunya

La Biblioteca de Catalunya, amb la voluntat ja des de l'inici de ser la biblioteca nacional catalana, va ser, però, l'objecte del volum més gran de donacions del mecenes reusenc. La relació entre Toda i l'Institut d'Estudis Catalans venia de lluny, des que el maig de 1909 havia estat nomenat representant de l'IEC a Londres "com a deferència per lo molt que ha fet per les lletres catalanes y ab l'encàrrech de portar la dita representació en totes les manifestacions de cultura". Els primers donatius dels que hi ha constància són recollits a les actes de la Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC de gener de 1914; entre les diferents peces lliurades destaquen

una col·lecció de cartells electorals anglesos[946], i dos documents manuscrits: un volum amb cartes rebudes pel cònsol pontifici a Càller, Giorgio Vodret, a mitjan segle XIX (ms. 823), i una carta en què es notifica als cònsols d'Oristany la renúncia de l'emperador Carles V a favor del seu fill Felip II (caixa X, R. 1977), exposada a la Sala Blava amb motiu de la inauguració pública de la Biblioteca de Catalunya, el 28 de maig de 1914. Ja el 1917, mentre encara residia a Londres, adreça una carta a l'Institut en què anunciava el seu propòsit de cedir la seva biblioteca a l'Institut, confirmant així una notícia que havia estat publicada prèviament a *La Publicitat*. El 1919, instal·lat ja Escornalbou, fa donació a la Biblioteca de la col·lecció elzeviriana:

> "Entre els considerables donatius que la Biblioteca de Catalunya ha rebut en els últims mesos mereixen especial atenció els següents: [...] L'insigne cavaller D. Eduard Toda, que en el seu castell d'Escornalbou està instal·lant una riquíssima biblioteca d'obres de petita història (memòries, autobiografia, epistolaris, llibres de viatge, etc) ha fet ofrena a la Biblioteca de Catalunya de la seva gran col·lecció d'impressions elzevirianes, aplegada durant molts d'anys de viatges i estades a l'estranger, i rica d'uns setcents títols. [...]" (AHBC, 496/12)

Als 700 títols inicials se'n succeirien d'altres, fins arribar a la xifra de 1053 volums; i els elzevirs foren seguits per tot un seguit de volums solts i de col·leccions d'altre tipus, que foren recollits sota la supervisió personal de Ramon d'Alòs o de Jordi Rubió entre 1920 i 1922. Les arribades eren tan considerables que la Veu de Catalunya, que periòdicament publicava notícies sobre la Biblioteca, indicava:

> "No sabria ni donar una idea de les remeses, importants sobre tota ponderació, que ens fa tot sovint N'Eduard Toda. Deixarem per força aquesta tasca per a l'any vinent. Però convé dir tot seguit, que tots els seus llibres tenen o l'interès de llur raresa o la bellesa de l'exemplar o l'excel·lència de l'obra o la importància de l'edició, quan aquesta és moderna. També sembla impossible que un sol home, amb tot i l'activitat extraordinària del reconstructor d'Escornalbou, hagi pogut acoblar tants llibres, la majoria formant diverses col·leccions especialitzades. Les arribades vénen per dotzenes de caixes que, malgrat el seu zel, el personal no abasta a registrar i catalogar, presentant-se'ns. d'una manera insistent i paorosa. la qüestió del local, car ja ens trobem talment envaïts de llibres que no hi ha temps de catalogar i amb prou feines se sap on col·locar.
>
> El que trobem d'adorable en el senyor Toda, ultra la cordial amistat, és la fruïció comunicativa amb què ens porta algun llibre que no hem vist mai. ("Memòria de la Biblioteca de Catalunya", *La Veu de Catalunya* (27 de maig de 1921), p. 9)

El *Butlletí de la Biblioteca* del 1920-1922 indicava que el mecenes havia "enviat una quantitat considerable de revistes angleses i franceses del més alt valor i algunes de gran raresa; obres capdals i esplèndides de bibliografia". Consta que el 1921 feu un important donatiu de manuscrits (ms 774, 775, 781-829), i les donacions continuarien succeint-se fins als anys 30.

[946] Ingressà també una bibliografia (Comte E. de BUDAN, *Bibliographie des exlibris* (Leipzig : K. W. Hierserman, 1906), top.: Grav-8-77), un volum de poemes en occità de J.-D. RIGAL (*Moumens perduts* (Agen: Impr. de J. Quillot, 1868), top.: A 83-8-3250) i un autògraf del mateix autor (probablement BC, ms. 113, f. 33-34).

Val a dir que, en ocasions, la repartició de les col·leccions entre la Biblioteca de Catalunya i l'Arxiu Històric de la Ciutat sembla haver donar lloc a algun recels, ja que la intenció explicitada a la premsa i per carta segons la qual la col·lecció d'Escornalbou aniria a la Biblioteca de Catalunya no es va complir del tot. Sembla força possible que Agustí Duran i Sampere, que mantenia una excel·lent relació amb Toda, i que el 1917 acabava d'inaugurar la nova seu de Ca l'Ardiaca per instal·lar-hi els fons històrics de l'arxiu municipals, hagués volgut influir en el mecenes per tal que almenys una part de l'extraordinària biblioteca anés a parar a la institució que dirigia, dotant-la així de col·leccions atractives i accessibles. I Folch i Torres també la festejava... En una carta a Rubió de 23 de febrer de 1922, Toda —gran diplomàtic!— explica la lògica a partir de la qual va prendre la decisió de separar algunes col·leccions per a l'Arxiu Històric i per al Museu d'Art:

> "Me sembla que no'ns entenem, o que en Massó s'ha alarmat una mica més del necessari, y vós ab ell.
>
> Sempre havia destinat los papers de l'Ali Bey a l'Ajuntament, ja que es tracta d'un fill de Barcelona. Ab aquestos papers devien anar naturalment las edicions impreses de sos viatjes, los llibres tractant o parlant d'ell, y en Duran m'hi feu afegir los viatjes semblants d'altres viatjers que recorregueren las mateixas terras d'Àfrica y Asia. Ab això se despariava passa la col·lecció que tenia de llibres estrangers relatius a Espanya, y'm vaig avindre a donar-la entera, a condició de que's mantingués separada y s'anés completant.
>
> Respecte a obres d'art, y això fou la busca de'n Folch, vaig destinar a la Biblioteca del Museu diccionaris y llibres de consulta que vosaltres ja teniu, y'ls grans in-plano que també teniu vosaltres, doncs estaven casi tots duplicats.
>
> Y per escurar, com vos diheu, per a la Biblioteca de Catalunya y no sols en la secció de clàssics vos queden aquí dalt segurament de 13 a 15 mil volums més, que comprenen, segons les seccions en que jo'ls tinch ara distribuïts:
>
> > Biografia de Fransa, de la qual encara no haveu rebut res
> > Viatjes generals per un o més continents
> > Llibres sobre Inglaterra o encara viatjes y estudis de tota mena
> > La col·lecció d'Irlanda
> > Llibres d'Itàlia, Alemanya, Austria, Turquia, Grecia, Americas nort y sud, Àfrica, Palestina y Egipte, Àfrica y Extrem Orient. Olvidaba Índia, la més important
>
> Y quedan encara per vosaltres la habitació plena de llibres en rústega, y'ls diccionaris y llibres de consulta que no tingau a la Biblioteca. [...] Los manuscrips [sic] y volums d'exlibris són per a vosaltres".

Com s'ha vist abans, però, la divisió no era pas tan fàcil d'establir, i en la divisió de llibres hi hagués algunes incoherències, cosa que fa que sobre certes temàtiques alguns llibres, però també manuscrits, es trobin repartits sense una lògica del tot coherent —cosa, d'altra banda, difícil si tenim en compte el volum ingent.

El 1922, la Biblioteca feu inscriure el nom de Toda a la llista de donants de la sala de lectura, i pagà la matriu d'un exlibris que havia de posar-se en els llibres lliurats. La relació entre Toda i la biblioteca no es va limitar al donatiu de llibres: per posar només algun exemple, el seu coneixement del xinès feu que comentés a Alòs les traduccions al xinés i al manxú de fragments del Quixot conservats en la col·lecció cervantina. El mecenes es valgué també de les seves relacions amb el món del llibre a Anglaterra per avisar Rubió de la venda d'un manuscrit en català a la llibreria Maggs Brothers, i feu de mitjancer entre la biblioteca i el bibliòfil anglès Charles Lyell, a qui la biblioteca adquirí per intercanvi un manuscrit hagiogràfic sobre sant Jordi.

- *Col·lecció hispano italiana*

En els anys 1930 Toda, ja gran, estava immers en el que serà el gran projecte del final de la seva vida, la reconstrucció de Poblet. I necessitava diners, perquè la salvaguarda i protecció del monument era un pou sense fons. Proposà aleshores primerament al director de la Biblioteca, Jordi Rubió, la venda de la col·lecció hispanoitaliana, que li havien permès de redactar la *Bibliografia espanyola d'Itàlia*; però com a bon negociador, va intentar sondejar també Duran, al temps que anava rumiant quin podia ser el preu, pensant sobretot en el que li costarien les obres. En una de les seves habituals petites notes memorialístiques, Rubió fa una llarga explicació sobre l'inici de la negociació, extraordinàriament instructiva:

> "28-IV-30
> El Sr. Toda parla de cedir-nos tot el que té encara a Escornalbou (entre altres coses uns 3500 títols de bibliografia espanyola a Itàlia de gran valor i uns 10 o 12 mil llibres més) si'ns quedem els exemplars que li resten (uns 200) de la Bibl. Espanyola d'Itàlia que diu que li costen a unes 50 pts. exemplar, 85 vols. la obra). M'autoritza a tractar-ne sobre la base d'unes 25.000 pts que diu que no vol per a ell, sinó per a emplear-les a Poblet.
> De moment diu que ha d'acabar el vol. V de la Bibliografia.
>
> 4-VI-30
> Torno a parlar amb el Sr. Toda. *Fa arques* quan li recordo la conversa de l'altre dia. "5000 $ [duros] us vaig dir? És que ara són 5 vols. I de llibres d'Itàlia en venen cada dia. I n'hi ha una pila que valen 1000 pts. cada un.
> – Sí, però ja quedàrem que no es tractava de pagar la col·lecció.
> – No, de llibres no n'he venut mai cap. Bé, ara tinc molta feina amb Poblet.
> – Però necessitem la col·lecció per a l'Hospital.
> – Sí, i no hi podrien fer una sala Toda?
> – Oh, V. Hi és en totes.
> – Bé, me'n fio, oi?
> – Oi, quina manera de defensar la casa!
>
> 8-VIII-30
> El Sr. Toda davant del Sr. Puig, sr, Massó i Alòs parla de que ens donarà la biblioteca italiana i molts altres llibres que té a Escornalbou amb la bibliografia d'Itàlia "no per 5000 $ com vaig dir a En Rubió; serà una mica més, per 8000 $. Ho necessito per Poblet". Sembla que'ls vol esmerçar en restaurar la torre de l'Oli del monestir, on s'hi fa l'habitació. El sr. Puig li diu que

> li'n faci memòria en el moment de fer el pressupost. Repeteix el sr. Toda: "Ja us he dit que la Bibliografia d'Itàlia és per a vosaltres".
>
> 12-VI-31
> El sr. Toda a l'Arxiu Municipal em diu:
> "Us heu fet enrere de la biblioteca italiana?
> – Si, no feu res ara d'allò que parlarem davant d'En Puig.
> – Per quant?
> – Deu mil duros".
>
> 21-X-32
> Davant de l'Agustí Duran.
> Parla el sr. Toda dels llibres que té a Escornalbou i adreçant-se més aviat a En Duran que a mi diu:
> "Vull 40 mil pelas de la bibliografia d'Itàlia i cinc mil de la col·lecció de Bibliografia.
> – Sr. Toda (dic jo), quedàrem que V. ens ho vendria. – A qui ho pagui. – Sí, però abans de tractar-ne amb d'altres ens ho havia d'advertir.
> – Ja ho adverteixo.
> – Es prou testimoni En Duran de que dic que [he] acceptat?
> – Està bé; els diners no els vull per a mi, sinó per al Patronat de Poblet i (mirant a En Duran): no us sabrà greu?
> – No (contesta), a l'Arxiu Municipal no vull fer biblioteca general. El que ens donen hi va bé i no hi fa cap nosa, però la Biblioteca de Catalunya la considerem com la nostra biblioteca general".

La negociació es va allargar entre abril de 1930 i principis de 1934, amb oscil·lacions com veiem en les estimacions de preu; però a la fi, Toda la va cedir en unes condicions molt favorables per a la Biblioteca, 40.000 pessetes. El 15 de març de 1934 Rubió escriu al Conseller per justificar la vàlua extraordinària del conjunt, que començà a ser encapsat a finals de juliol. Els pagaments s'estendrien en diferents terminis entre finals de desembre de 1934 i finals de juny del 1935. La col·lecció consta de més de 3.000 volums impresos (identificats al catàleg de la Biblioteca per una signatura que comença per "Toda"), així com alguns manuscrits, que van ser, però, registrats durant la Guerra Civil. Molts dels llibres que arribaven a la biblioteca tenien ja algun dels exlibris que per a la col·lecció todiana havien fet Underwood (1913), Josep Triadó (1914) o Font de Rubinat (1921), aquesta darrera impresa per la biblioteca amb motiu dels anteriors donatius. I, complint allò que havia demanat Toda, Per la seva importància i especificitat, la col·lecció fou reunida inicialment en una sala independent amb el seu nom.

Ara bé, el tractament d'una col·lecció tan important requeria temps; i no és segur que els llibres manuscrits ingressessin realment al mateix temps que els impresos. De fet, en una carta del 1934, el mateix Toda diu que potser en reservaria alguns d'importants per destinar-los a Poblet. El cert és que els pocs manuscrits que devien integrar la col·lecció hispano-italiana, així com l'original de la *Bibliografia espanyola d'Itàlia*, semblen haver ingressat tots durant la Guerra Civil i foren registrats durant el conflicte —o, fins i tot, força després.

- *Guerra Civil*

Entre els volums que es registraren tot just iniciada la Guerra Civil, l'1 d'agost de 1936, fins a tretze manuscrits que havien pertangut a Eduard Toda: el material de treball que li havia servit per a la redacció de la seva bibliografia espanyola d'Itàlia (ms. 1353), l'original de l'obra *Destrucció de Poblet*, de 1935 (ms. 1354), un parell de volums de les missions d'Escornalbou (ms. 1355 i 1356), i un conjunt de manuscrits relacionats amb Mallorca —la història del santuari de Lluc (ms. 1357), un magnífic cançoner barroc (ms. 1358), i dues peces hagiogràfiques (ms. 1359 i 1360)—, un tractat acadèmic de filosofia (ms. 1361), l'exegesi d'un salm (ms. 1362), una miscel·lània sobre Olivares (ms. 1363), un portolà italià (ms. 1364, dipositat al Museu Marítim) i una peça de teatre en vers. Es difícil saber, en aquest cas, si es tracta de manuscrits que Toda guardava encara i que lliurà en aquell moment per garantir-ne la preservació, o si eren volums donats anteriorment però que no havien estat encara registrats per manca d'oportunitat. Semblaria més probable, en canvi, que alguns manuscrits registrats en plena guerra, el novembre de 1937 (actuals mss. 2118, 3418, 3565 i 1783) o el febrer de 1938 (actuals mss. 2489 i 2286) fossin lliurats en aquell moment; però ni tan sols això no és segur, almenys per alguns dels volums que per lògica pertanyien a la col·lecció hispano-italiana, com el *Pantherón castalido* o els volums de decisions del tribunal de la Rota. Alguns volums, finalment, foren registrats temps després de la mort del mecenes, i havien d'haver ingressat per tant necessàriament abans: és el cas per exemple dels suplements a la *Bibliografia espanyola d'Itàlia* (que potser foren extrets del material de treball de l'obra, ms. 1353), o d'un llibre de despeses d'un "indiano" català (ms. 4340), que no fou registrat fins a primeries dels anys 2000.

Fonts d'arxiu

AHBC, 31/8 – Exposició de la bibliografia hispano-italiana dels segles XVI a XVIII de la col·lecció d'Eduardo Toda; inclou un exemplar de la invitació i del foliet explicatiu.

AHBC, 82/9 – Correspondència rebuda. Vària T. Carta del fill d'Eduard Toda Valcárcel.

AHBC, 120/29 – Carta rebuda per Jordi Rubió d'Eduard Toda. 28 de gener de 1921 (comenta la traducció al xinés i al manxú del Quixot).

AHBC, 127/24-Riudabella – Correspondència entre Rubió i Toda sobre el salvament de Riudabella.

AHBC, 236/4 – Cartes rebudes per Jordi Rubió d'alumnes de pràctiques al monestir de Poblet amb Eduard Toda.

AHBC, 496/12 – Nota sobre donatius rebuts; Inclou menció a donatius d'Eduard Toda. 1919.

AHCB, AFB3-041 – Fons fotogràfic d'Eduard Toda (*Barcelona fotografiada*, Barcelona: Institut de Cultura, 2007, p. 202-203 (https://ajuntament.barcelona.cat/arxiumunicipal/arxiufotografic/sites/default/files/barcelona_fotografiada.pdf, consulta 7 de gener de 2025).

AHCB, AMB3-041/5D64 – Documentació d'Eduard Toda.

AHDB G-596/3 – Toda, Eduard – correspondència amb Rubió – 11 docs., entre ells sobre la compra de la biblioteca hispano-italiana.

Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Correspondència / Toda, Eduard – Cartes a Jordi Rubió.

BC, Ms. 2209, docs 1501-1526 (Fons Francesc Matheu. Correspondència/Toda) – Cartes d'Eduard Toda a Francesc Matheu, 1900-1931.

BC, Ms. 8992, 8993, 8994 i 8995 (Fons Jaume Barrera. Documentació d'Eduard Toda) – Cartes d'Eduard Toda a Jaume Barrera. 1925-1941 / Documentació sobre Eduard Toda. 1926-1940 / Correspondència rebuda per Eduard Toda. 1932-1941 / "Sant Miquel d'Escornalbou", àlbum compilat per Jaume Barrera i dedicat a Eduard Toda. 1921-1929.

BC, Fons Llibreria Porter. Correspondència / Toda – Cartes entre Eduard Toda i Josep Porter. 1926-1929.

CSIC, Biblioteca Tomàs Navarro Tomàs (Madrid) – Fons personal i correspondència d'Eduard Toda.

Ministerio de Asuntos Exteriores y Cooperación. Archivo General (Madrid), signatura H-1858 – Expedient personal d'Eduardo Toda y Güell.

Bibliografia

ARMANGUÉ I HERRERO, Joan. "El llegat bibliogràfic d'Eduard Toda a l'Alguer (1888)". En: *Mediterranean World XVIII* (Tokyo: Mediterranean Studies Group, Hitotsubashi University, 2006), p. 105-130.

AMORÓS I ALBAREDA, Damià. "Eduard Toda i Güell". En: *RCCAAC: Repertori de Col·leccionistes i Col·leccions d'Art i Arqueologia de Catalunya*, dirigit per Bonaventura BASSEGODA i Francesc FONTBONA. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 4 d'octubre de 2021 (https://rccaac.iec.cat/cerca/, consulta 7 de gener 2025).

ARMANGUÉ I HERRERO, Joan; SCALA, Luca. "Manoscritti oristanesi presso la Biblioteca Nacional di Madrid. Il Fondo Eduard Toda i Güell (1890)". *Archivio storico del comune di Oristano. Bolletino*, 2/2 (agost 2008), p. 4-35.

BOHIGAS, Pere. *Cincuenta años de la Antigua Biblioteca de Catalunya*. Barcelona: Biblioteca Central de la Diputación de Barcelona, 1968. 226 p. (p. 95-98).

BUXÓ DULCE MONTESINOS, M. José. *Catálogo de publicaciones en llengua inglesa sobre temas hispánicos contenidas en la colección Toda del Instituto Municipal de Historia*. Barcelona: Instituto Municipal e Historia, 1978.

"Els donatius del sr. Eduard Toda" (1923). *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*. Volum 6 (1920-1922), p. 400-406 (una menció al donatiu a la p. 395).

Eduard Toda i l'Alguer, 1888-1988. Barcelona, Centre Excursionista de Catalunya, 1988.

ESTIVILL, Assumpció. "Eduard Toda i Güell". En: *Qui era qui a l'Escola de bibliotecàries: notícies biogràfiques del professorat (1915-1972)* (Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona, 2016), p. 94-99.

ESTIVILL, Assumpció. "Eduard Toda, de bibliòfil i mecenes de biblioteques a mestre de bugada de papers". *BiD: Textos Universitaris de Biblioteconomia i Documentació*, 37 (desembre 2016) (https://bid.ub.edu/37/estivill.htm, consulta 7 de gener 2025).

FORT I COGUL, Eufemià. *Eduard Toda, tal com l'he conegut*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1975.

GIVANEL I MAS, Joan. *Catálogo de la exposición bibliogràfica hispano-italiana de los siglos XVI a XVIII: celebrada en noviembre de 1940*. Barcelona: Casa provincial de la Caridad, 1942.

GONZALVO I BOU, GENER. "Arxiu de Poblet. Arxiu Eduard Toda i Güell". *Aplec de treballs* (Montblanc), 22 (2004), p. 125-134.

GONZALVO I BOU, Gener. *Eduard Toda i Güell (1855-1941) i el salvament del monestir de Poblet, a través del seu epistolari*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2005 (inclou les cartes editades a: *Cartes d'Escornalbou i Poblet: un epistolari d'Eduard Toda a Agustí Duran i Sanpere 1922-1940)*, Tàrrega: Arxiu Històric Comarcal de Cervera, 2001).

GORT I OLIVER, Jordina. "La Biblioteca de Eduard Toda i la construcció de les biblioteques del país". A: *Eduard Toda i Güell: ideologia i escriptura (1855-1941),* Tesi de doctorat, Departament de Filologia Catalana, Universitat de Barcelona, 2012, p. 175-203. (http://hdl.handle.net/10803/285581, consulta 7 de gener 2025).

GUDAYOL, Anna. "Fons antics i moderns relatius a Sardenya a la Biblioteca de Catalunya". En: MELONI, Maria Giuseppina; OLIVA, Anna Maria; SCHENA, Olivetta (eds). *Ricordando Alberto Boscolo: bilanci e prospettive storiografiche*. Roma: Viella, 2016, p. 223-265.

JARDÍ I SOLER, Eulàlia. "El fons de l'Extrem Orient en el llegat fundacional de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer". *Butlletí de la Biblioteca Museu Balaguer*, 3 (2010), p. 29-43.

JARDÍ I SOLER, Eulàlia. "Eduard Toda al Celeste Imperio". En: *Eduard Toda i Güell (1855-1941): de Reus al món*. A cura de Jaume MASSÓ I CARBALLIDO. Reus: Museu de Reus, 2016, p. 43-56.

MASSÓ CARBALLIDO, Jaume, "Primers trenta anys d'Eduard Toda i Güell". En: *Pensament i literatura a Reus al segle XIX*. Reus: Centre de Lectura, 2006, p. 317-352.

MASSÓ I CARBALLIDO, Jaume. *Eduard Toda i Güell: de Reus a Sardenya (passant per la Xina i Egipte, 1855-1887)*. Cagliari: Grafica del Parteolla, 2010 (Arxiu de tradicions de l'Alguer. Biblioteca Eduard Toda, 3).

MASSÓ I CARBALLIDO, Jaume, ed. *Eduard Toda i Güell (1855-1941): de Reus al món*. Reus: Museu de Reus, 2016.

MCGAHAN, Michael. "Domingo Badia (Ali Bei) en Marruecos". *Espacio, Tiempo y Forma*, serie V: *Historia contemporanea*, 9 (1996), p. 11-42.

MONREAL Y TEJADA, Luis. *Arte y Guerra Civil*. Angüés: La Val de Onsera, 1999.

NUGHES, Antoni. "Toda i l'Alguer a 100 anys de aquella visita". *L'Alguer*, 2/3 (maig-juny 1989); 2/4 (juliol-agost 1989).

PADRÓ I PARCERISA, Josep. "Eduard Toda, diplomate espagnol, érudit catalan et égyptologue su XIXe siècle". *Bulletin de la Société Française d'Égyptologie*, 113 (1988), p. 32-45.

PUJOL SOLANELLAS, Dolors. *Bibliografia de l'il·lustre reusenc Eduard Toda i Güell*. Poblet: Impremta Monàstica, 1965. 40 p.

QUINEY, Aitor; ESTRUGA, Jordi, eds. *Col·leccions privades, llibres singulars*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2005.

RIUDOR, Lluís. "Eduard Toda, viatger, egiptòleg i protector del patrimoni històric", en: *Una mirada catalana a l'Àfrica : viatgers i viatgeres dels segles XIX i XX (1859-1936)*. Lleida: Pagès Editors, 2008, p. 175-198.

ROCA I ROSELL, Francesc. "Toda i Güell, Eduard (Reus, 1855-Poblet, 1941)", en: *Diccionari d'economistes catalans*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Societat Catalana d'Economia, 2022. 2a edició, p. 667-668.

RUEDA, Pedro, SAUMELL, Dolors. "Procedències dels impresos de la biblioteca del Castell Monestir d'Escornalbou: les marques de propietat de la col·lecció d'Eduard Toda". *BiD: Textos Universitaris de Biblioteconomia i Documentació*, 47 (desembre 2021) (https://bid.ub.edu/47/rueda.htm, consulta 7 de gener 2025).

RUIZ I PORTA, Joan. "El señor Toda y el Castillo de Escornalbou". *Barcelona Atracción*, any 17, 187 (gener 1927), p. 24-28.

TODA I GÜELL, Eduard. *Memoria sobre los archivos de Cerdeña : edició íntegra del manuscrit inèdit,* a cura di L. SCALA (Cagliari, Grafica del Parteolla, 2009) (Arxiu de tradicions de l'Alguer. Biblioteca Eduard Toda, 1).

TODA I GÜELL, Eduard. *Dietari de viatges, 1876-1891 (amb un apèndix de 1907)*, a cura de Jaume MASSÓ CARBALLIDO, Reus: Institut Municipal de Museus de Reus-Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca, 2008.

Documents ingressats abans de la Guerra Civil

• Donatiu 1921

Ms. 774

Báz-námah. Tractat de falconeria. En persa. Acèfal: falta el 1r foli. Mitjan segle XIX (ant. 1854).

126 f. (alguns folis en blanc); 185 x 115 mm. Escrit en alfabet aràbic. Algunes anotacions marginals. Reclams al foli. Espais reservats en blanc per a inicials. Rúbriques en vermell. Enquadernació en pell marró del segle XIX, llom estampat amb ferros daurats.

Procedència: Als f. 1 segells amb una inscripció en àrab, esborrats. Al f. 126v, segell de Muhammed 'Abd Al-Kadir, any 1233 de l'Hègira (1854). Donatiu d'Eduard Toda (1921).

Estat de conservació: Algunes restauracions antigues.

Bibliografia: H. A'LAM, "Baz", en: *Encyclopaedia iranica* vol. IV, fasc. 1 (New York: Routledge & Keagan Paul, 1989), p. 17-20 (https://www.iranicaonline.org/articles/baz-mid, consulta 7 de gener 2025).

Exposicions: *Catálogo de la exposición bibliográfica oriental: galería de exposiciones de la Biblioteca Central, Barcelona, mayo-junio de 1972: organizada por la Asociación Española de orientalistas*, a cura de F. DÍAZ ESTEBAN (Barcelona: Diputación Provincial de Barcelona, 1973), p. 13.

Ms. 775

Àlbum de dibuixos de diversos edificis i paisatges de Gènova i la costa de la Ligúria, al nord d'Itàlia, fets per un viatger anglès. Desembre de 1822-gener de (1823?).

F. 1: "*Military prison. From our Bastion*". 6 de desembre (de 1821).
F: 2: "*Villa Grimaldi from the Villa Lomelini*". 26 de gener de 1822
F. 3: "*Villa Lomelini*". 26 de gener de 1822.
F. 4: "*From Sigr. Fravega's Garden at Nervi*". 21 de gener de 1822.
F. 5: "*From the road between Nervi and Rapallo*". 21 de gener de 1822.
F. 6: "*Sturla*". 1r de gener de 1822
F. 7: "*Burying Ground at La Cava*". 7 de gener.
F. 8: "*The Albaro and Porto Fino*". 17 de desembre.
F. 9: "*Bridges over the Bisagnio from the Ramparts looking towards the North West*". 31 de desembre.
F. 10: "*Albaro Porto Fino. From our Bastion*". 8 de desembre

F. 11: "*Spinola alla Cava*". 10 de desembre.
F. 12: "*From the Scoglietto*". 22 de desembre 1822 (títol al f. 11v).
F. 13: "*From the Scoglietto*". 22 de desembre 1822 (títol al f. 12v).
F. 14: "*From the Villa Brignolè at Voltri*". 14 de febrer de 1822.
F. 15: "*From the Villa Lomelini*". 14 de febrer de 1822 (títol al f. 15v)
F. 16: "*From the Scoglietto*". 22 de desembre 1822 (títol al f. 16v).
F. 17: "*Convent near Sturla*". 1 de gener de 1822.
F. 18: "*Spinola alla Cava*". 14 de desembre.
F. 19: "*Genoa from the Ramparts*". 15 de desembre.
F. 20: "*From the Ramparts looking towards the North West*". 20 de desembre.
F. 21: "*From a Bastion upon the Ramparts*". 21 de desembre.
F. 22: "*The Carignano from the Ramparts*". 11 de gener 1822.
F. 23: "*From Sigr. Fravega's Garden at Nervi*". 21 de gener de 1822.
F. 24: "*From the road between Nervi and Rapallo*". 21 de gener de 1822.
F. 25: "*Il Marchese di Negro's Garden from the Aqua Sola*". 25 de gener de 1822.
F. 26: "*From the terrace at Il Paradiso*". 31 de gener de 1822.
F. 27: "*Aqueduct upon the banks of the Bisagno*". 31 de gener de 1822.

27 f.; 140 x 235 mm. Enquadernació coetània holandesa. A la coberta "Genoa".

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda. Amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Estat de conservació: Enquadernació restaurada.

Reproducció: Còpia digital a la Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes (http://www.cervantesvirtual.com/obra/album-de-dibuixos-de-diversos-edificis-i-paisatges-del-nord-ditalia--0/, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 781
Àlbum de lectures. Recull poemes, cartes literàries i textos en prosa. En francès i en llatí. Finals del segle XVIII.

F. 1-16: "*Reflexions sur l'éloquence française*".
F. 17-28: Cartes i altres textos en prosa.
F. 29-32: Poemes en llatí.
F. 33- 48: "*Stances*" i "*Sonets*".
F. 49-66: "*Rondeaux*", "*Fables*", "*Satires*", "*Épigrammes*".
F. 67-76: "*Épitaphes*".
F. 77-88: "*Énigmes*".
F. 89: "*De l'acrostiche*". "*Balades*". "*Pièces diverses*".

117 f.; 170 x 110 mm. Enquadernació del segle XIX en mitja pell. Títol al llom sobre un teixell vermell,"Manuscrit du XVIIIe s. Mélanges".

Procedència: Anotacions al f. 1 i i al f. 42v cancel·lades. Donatiu d'Eduard Toda. Amb l'exlibris del castell d'Escornalbou.

Estat de conservació: Llom malmès, coberta fatigada. Folis de guarda arrencats, marge superior del f. 1 mutil·lat.

Ms. 782

ANTONIO PÉREZ, "*Máximas políticas del célebre político español D. Antonio Pérez, secretario que fue de el señor Phelipe segundo rey de las Españas, escritas por orden del señor Henrique quarto, Rey de Francia, en el año de MDC 1600 a quien las dedicó*". 2a meitat del segle XVIII.

62 f. (numeració antiga 1-13, 25-134 p.); 205 x 145 mm. Máximas numerades. Enquadernació coetània pergamí. Títol al lom en tinta "Anto. Perz Maximas".

Procedència: Al f. 62v, referències de lectura d'un antic posseïdor. Donatiu d'Eduard Toda. Amb l'exlibris del castell d'Escornalbou.

Bibliografia: G. MARAÑÓN, *Antonio Pérez: el hombre, el drama, la época* (Madrid: Espasa Calpe, 1947).

Edició: A. PÉREZ, *Las máximas que Antonio Pérez presentó al Rey Enrique IV, el Grande, de Francia* (Madrid: Repullés, 1818).

Nota: Altres còpies a BC, ms. 3813; Madrid, BNE, ms. 9360, ms. 9820, ms. 10872, ms. 12195 (h. 1-86), ms. 13691 (h. 48-209), ms. 17739, ms. 19575 (h. 258-287v); Madrid, Biblioteca Regional, Ms. 21; Marid, Fundación Lázaro Galdiano, M 1-2-12; Madrid, Real Academia de la Historia; Biblioteca del Palacio Real, ms. II/800; Bilbao, Biblioteca de Koldo Mitxelena Kulturunea, Diputación Foral de Gipuzkoa; Biblioteca de la Facultad de Filosofía y Letras de Granada, BHR/A-046-231.

Nota: Segons A. Palau y Dulcet, Marañón duda de la autenticidad de la obra.

Ms. 783

TOMMASO CAMPANELLA, "*Monarchia spagnola di fr. Tomaso Campanella*". Al f. 2-3v, taula de contingut. Segle XVII.

100 f. (numeració d'origen 94 f.); 165 x 130 mm. Reclams al foli. Enquadernació coetània en pell marró, llom estampat amb ferros daurats,. Al llom, restes d'un teixell amb el títol "Monar. Spagno. Ms.". Talls vermells.

Procedència: Al 1er foli de guarda nota a tinta en anglès "England, Scotland and Ireland, f. 63"; al següent f. de guarda notes de tipus bibliogràfic a llapis i de mà del segle XIX en anglès, i una referència al Manuel de Brunet en francès. Donatiu d'Eduard Toda; al contraplà anterior exlibris d'Escornalbou.

Estat de conservació: Folis malmesos per la tinta fèrrica. Restaurat.

Bibliografia: P. TUSCANO, "Tra utopia e realismo: il trattato *Della Monarchia di Spagna* di Tommaso Campanella", *Cuadernos de filosofia italiana* núm. extraordinario (2000), p. 357-374

Edicions: T. CAMPANELLA, *Monarchia di Spagna. Prima stesura giovanile*, a cura di G. ERNST (Napoli: Istituto Italiano per gli Studi Filosofici, 1989); "Tommaso Campanella, *Monarchia di Spagna*", en: Tommaso CAMPANELLA, *Monarchie d'Espagne et Monarchie de France, textes originaux* introduits, édités et annotés par G. ERNST, traduction par N. FABRY, S. WALBAUM (Paris: PUF, 1997), p. 1-366.

Descripcions: L. FIRPO, "Monarchia di Spagna", en: *Bibliografia degli scritti di Tommaso Campanella* (Torino: Bona, 1940), p. 51-58; P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 490.

Ms. 784

"*Pezzi d'istoria d'Antonio Perez, già Es^{mo} secretario del Re Cat^{co} Don Filippo d'Austria y di questo nome nella quale si dipinge la natura della Fortuna: opera oltre a modo necessaria et giovavole a chiunque prende piacere et habbia cagione d'intendere gli affari di stato: adornata di varii*

avenimenti degni di memoria, come meglio si vedera dalla contenenza posta nella seguente facciata: di spagnuolo in puro volgare recata da chi si dileta giovare a politici". Segle XVII.

277 f.; 230 x 170 mm. Llegenda de foli. Reclams al foli. Postil·les. Enquadernació coetània en pergamí, guardes de paper estampat amb motius vegetals i flors daurades.

Procedència: Al f. de guarda posterior, amb lletra del segle XVII, "Del sig. Capⁿ Bartolomeo Cappa". Al contraplà exlibris imprès de Walter Sneyd. Al f. de guarda, etiqueta d'un llibreter anglès amb la nota "From the library of the late Rev. Walter Sneyd M. A., Keele Hall". Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d' Escornalbou.

Bibliografia: G. MARAÑÓN, *Antonio Pérez: el hombre, el drama, la época* (Madrid: Espasa Calpe, 1947).

Nota: El reverend Walter Sneyd (1809-1888) fou un bibliòfil i eclesiàstic anglès, pertanyent a una família de terratinents de Staffordshire.

Ms. 785
MARY ORMSBY, Diari de viatges. En anglès. 1824-1838.

1. F. 1-43: Viatge a França. 20 de juliol-Cheltenham 16 de setembre de 1824.
2. F. 43v-95: Viatge a Edimburg i als Highlands. 8 de juliol-4 de setembre de 1828.
3. F. 159-133: Viatge a França. 16 de juliol-8 d'agost de 1838.

159 f. (f. 97-132 en blanc); 190 x 120 mm. Als versos dels f. 155-150, notes d'una altra mà. Enquadernació coetània en pell negra, vores i filets amb amb filet daurat, celles estampades amb un fris daurat.

Procedència: Al foli de guarda: "The gift of my dear husband". Donatiu d'Eduard Toda. Amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Ms. 786
Àlbum de dibuixos, caricatures i escenes del camp i la costa anglesoes. Signats per Joseph Jekyll (J.J.) i altres. Brodsworth (Yorkshire), primera meitat del segle XIX (ca. 1816-1819, 1853-1854).

38 f. (f. 3-5, 11-13, 17-24, 26-29, 32-38 en blanc); 120 x 230 mm. Enquadernació holandesa, llom granat sobre cartró cobert amb paper de guarda del segle XIX.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda. Amb l'exlibris de la biblioteca d' Escornalbou.

Estat de conservació: Coberta fatigada. Als marges superiors taques d'humitat.

Nota: Nom de l'autor deduït de la signatura al f. 1, la data del f. 7, 10, 18, 21, 28.

Ms. 787
PEDRO DE ROJAS Y ENRIQUEZ, OSA, "*Expositio in psalmo 51 David per magistrum F. Petrum de Rojas. Hispali, anno Domini 1577*". Finals del segle XVI (1577 o post.)

F. 1-6: [Introducció].
F. 6v-10: "*Titulus psalmi*".
F. 10-15v: "*Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam*".
F. 16-21v: "*Et secundum multitudinem miserationum tuarum delle iniquitatem meam*".
F. 21v-24: "*Amplius lava me ab iniquitate mea et a peccato meo munda me*".

F. 24v-27v: "*Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, et peccatum meum contra me est semper*".
F. 27v-31v: "*Tibi soli peccavi, et malum coram te feci. Ut iustificeris in sermonibus tuis, et vincas cum iudicaris*".
F. 32-41v: "*Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea*".
F. 42-46v: "*Ecce enim veritatem dilexisti, incerta et occulta sapientiae tuae manifestasti mihi*".
F. 47-50: "*Asperges me hysopo, et mundabor, lavabis me, et super nivem dealbabor*".
F. 50v-52v: "*Auditui meo dabis gaudium et laetitiam, et exsultabunt ossa humiliata*".
f. 52v-57: "*Averte faciem tuam a peccatis meis, et omnes iniquitates meas dele*".
F. 57-61v: "*Cor mundum crea in me, Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis*".
F. 61v-62v: "*Ne proiicias me a facie tua, et Spiritum Sanctum tuum ne auferas a me*".
F. 62v-64v: "*Redde mihi laetitiam salutaris tui, et spiritu principali confirma me*".
F. 65-66: "*Docebo iniquos vias tuas, et impii ad te convertentur*".
F. 66v-68v: "*Libera me de sanguinibus, Deus, Deus salutis meae, et exsultabit lingua mea iustitiam tuam*".
F. 69-69v: "*Domine, labia mea aperies, et os meum annuntiabit laudem tuam*".
F. 69v-76v: "*Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique holocaustis non delectaberis*".
F. 76v-78v: "*Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum, et humiliatum, Deus, non despicies*".
F. 78v-80: "*Benigne fac, Domine, in bona voluntate tua Sion, ut aedificentur muri Jerusalem*".
F. 80v-81: "*Tunc acceptabis sacrificium iustitiae, oblationes et holocausta, tunc imponent super altare tuum vitulos*".

81 f. (numeració d'origen 161 p.); 150 x 105 mm. Lletra itàlica cursiva. Postil·les. Reclams a la pàgina. Al f. 1 caplletra en blau, amb lleus antenes en vermell. Pàgina de títol a tinta vermella i violeta. Rúbriques alternades en vermell i en negre. Enquadernació en pell negra estampada amb ferros daurats, emmarcada per doble marc de doble filet daurat, florons als angles i ferros amb l'escut de la família Douglas emmarcat per dos *putti* al rectangle central, florons petits als entrenervis.

Procedència: Nota en llapis del llibreter que indica que, als plans hi ha l'escut de la famíia Douglas, signatura antiga "283/inf" i una anotació esborrada. Al contraplà posterior etiqueta amb la descripció impresa del manuscrit, extreta d'un catàleg de llibreria antiquària. Donatiu d'Eduard Toda, al contraplà anterior exlibris imprès de la biblioteca d'Escornalbou d'E. Toda.

Bibliografia: R. LAZCANO, *Episcopologio augustiniano* (Guadarrama: Editorial agustiniana, 2014), vol. I, p. 547.

Ms. 788
WILLIAM BAYLE BERNARD, *A life's trial: an original drama, in three acts*. 3r quart del segle XIX (1857 i post.).

788/1
F. 1-47 (imprès): *A life's trial: an original drama, in three acts*. London: Thomas Hailes Lacy, [1857]. Al f. 2, nota: "Marked with all the cuts, as played at the theatre Royal Haymarket London 1857. Per cada foli imprès hi ha afegit un foli intercalat, amb anotacions escèniques, addicions i nombroses esmenes al text imprès.

788/2
F. 48-71: "*Act 4*", afegit posteriorment, de la mateixa mà que les addendes dels folis intercalats en la part impresa.

71 f. (part impresa 48 p.); 190 x 110 mm. Amb nombroses esmenes i cancel·lacions, anotacions en tinta negra i subratllats en vermell. Paper dels afegits blau plàl·lid. Enquadernació coetània holandesa. Títol a la coberta en lletres daurades "Life's trial: Sir Wiliam Don. Bart.".

Procedència: Al contraplà anterior nota d'un antic propietari sobre el contingut. Donatiu d'Eduard Toda. Amb el segell de la biblioteca d' Escornalbou.

Estat de conservació: coberta posterior desenganxada, llom malmès.

Bibliografia: A. NICOLL, *A History of English Drama, 1660-1990*, vol. 6: *A short-title alphabetical catalogue of plays produced or printed in England from 1660 to 1900* (Cambridge: University Press, 1959), p. 255-256; *Cambridge bibliography of English Literature* (Cambbridge: Cambridge University Press, 1940-1957) vol. 3, p. 599.

Ms. 789

Tractat de botànica linneana. En anglès. 1a meitat del segle XIX.

F. 1-13: "*Introduction to botany*".
F. 7-13: "*Pericorp or fruit*".
F. 14-18. "*Fruit, seed and receptacle*".
F. 19-25: "*Linneus's classes, or the outlines of Linneus's system of vegetables*".
F. 26-34: "*Linneus's [boders]*", fig. 1-26.
F. 35-43: "*Exemplification of Linean classes*", fig. 1-28.
F. 44-53: fig. 1-14.
F. 54-62: fig. 1-11.
F. 64-71: fig. 1-11.
F. 72-81: fig. 1-8, plate 6.
F. 81-89: fig. 1-11, plate 7.
F. 90-103: fig. 1-30.
F. 104-112: "*Roots*".
F. 113-127: "*Simple leaves*".
F. 128-139: "*Compound leaves*".

139 f.; 225 x 185 mm. Text en tinta sèpia; dibuixos a llapis, a tinta negra i a l'aquarel·la, particulament de flors (nombrosos folis en blanc, o mig en blanc per a il·lustracions no realitzades). Enquadernació en pell blava estampada a les vores i al llom amb filets i sanefes daurats.

Procedència: Al contraplà anterior etiqueta d'una llibreria antiquària: "Sold by Duffiels & Weller Librarians, Cheltenham". Donatiu d'Eduard Toda. Amb el segell de la biblioteca d'Escornalbou.

Ms. 790

Recull de tractats teològics, impartits probablement a l'Estudi General de Lleida. Al f. 217-219, taula de contingut. Lleida, 1712.

1. F. 1-128: TOMÀS ANTIMOR, OP, "*Tractatus de actibus humanis sub utroque ese iuxta miram angelici preceptoris".* Al f. 128v: "Totus tractatus finitus est die 23 mensis junii anno 1712 inter 8as-9sque horas matutinas a Thoma Antimor lectore sacrae Theologiae amen".
2. F. 130: Poema nadalenc en català. Incipit: "Las campanas tocaran".
3. F. 131-220: "*Tractatus de sacramento matrimonii juxta miram angelici preceptis D. Thomae Aquinatis doctrina*". Al f. 216v: "Et hec dicta sint satis... die 14 junii 1712".

220 f. (numeració antiga 426 p.); 210 x 150 mm. Reclams a la pàgina. Al f. 1v, gravat de sant Tomàs d'Aquino signat "chez Landry"; al f. 129, gravat de sant Ignasi de Loiola i sant Francesc Xavier, signat "chez Landry"; al f. 220, gravat d'una dona confessant-se, signat "J. Bonnart, au coq". Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Al f. de guarda anterior "Ex lib. est Michaellis Pintor a opido Rupis fortis a Queralto". Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Estat de conservació: Marge inferior ratat.

Bibliografia: F. ESTEVE I PERANDREU, *Mestrescoles i rectors de l'Estudi General de Lleida (1597-1717)* (Lleida: Universitat de Lleida, 2007), p. 318.

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 178-179; MCEM 128 (M. Toldrà).

Ms. 791

ANTONIO PÉREZ, "*Discursos políticos de Antonio Pérez, secretario del señor Phelipe II, rei de las Españas, a quien las escrivió estando en la cárcel en Madrid 20 de octubre año de 1598*". Al f. 148-161: "Doctrinas políticas que declaran y confirman algunas advertencias del discurso pasado". 1a meitat del segle XVIII.

161 f.; 200 x 145 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb tanques de botó. Talls vermells. Títol al llom en tinta "Discur. Politicos".

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; Amb l'exlibris de la biblioteca d' Escornalbou.

Estat de conservació: Marges guillotinats.

Bibliografia: G. MARAÑÓN, *Antonio Pérez: el hombre, el drama, la época* (Madrid: Espasa Calpe, 1947).

Nota: Una altra còpia a BNE, ms. 949.

Ms. 792

Ordinacions de la confraria de mercaders de la ciutat d'Osca. Al f. 6-10: "*Hordinaciones hechas por los priores y confrades de la de la Confadría de nuestra señora santa María de Salas y de señor sant Francisco por todos los confrades concordes nemine discrepante en casa de Don Martin Domec, prior, año 1496*". Osca, 1610-1791.

49 f. (1-16, 33-37, f. 39-45 en blanc); 305 x 210 mm. Diverses mans; als f. 1-10, 17-2, 27-294 lletra humanística. Al f. 1, imatge de sant Francesc acolorida a l'aiguada. Al f. 38, títol dins d'un cartutx amb grotescos. alguns folis emmarcats per doble filet vermell i sèpia; al f. 2, inicial imitant les inicials tipogràfiques. rúbriques en vermell. Enquadernació coetània en pell negra estampada amb ferros freds i amb florons daurats, al centre dels plans un medalló estampat amb la imatge del sant. Títol al llom estampat amb lletres daurades "Confraternitas mercatorum".

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda.

Estat de conservació: Restauracions antigues.

Bibliografia: M. J. SÁNCHEZ USÓN, "*Confraternitas mercatorum civitatis Osc*e: la vertiente socio-religiosa de una corporación mercantil", *Aragón en la Edad media* 8 (1989), p. 611-632.

Ms. 793

Problemes d'aritmetica en català, de mà de Joaquim Canals de Foraster. Tarragona, primer terç del segle XIX.

55 f. (numeració d'origen 109 p.); 295 x 210 mm. Amb nombrosos dibuixos a tinta als marges inferiors d'altars, vistes de la ciutat de Tarragona (ex. f.23), etc. Enquadernació coetània en pergamí amb vetes de cordó.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l' exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Estat de conservació: Alguns folis mutilats (f. 3, 4, 6, 14, 16, 27, 28, 29, 31, 41, 42, 43, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 54) i nombrosos folis desenganxats. Pendent de restauració.

Bibliografia: A. COMAS, "Aritmètiques", en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 503-504.

Descripció: "Adquisicions de manuscrits", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 6 (1920-1922), p. 404-408 (p. 405).

Nota: Segons l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya, el 1846 Joaquim Canals de Foraster era el propietari de Can Sabartés, una casa senyorial de Banyeres del Penedès, actualment seu de les bodegues Sumarroca. EL 1852 Joauqim Canals maridà Maria Antònia de Castellarnau, del llinatge tarragoní dels Castellarnau.

Ms. 794

ANTONIO PÉREZ, "*Norte de Príncipes, por Antonio Pérez, secretario del Rey cathólico Dn Felipe II, escribió estando en la cárcel y dedicóle al Exmo. Señor Duque de Lerma en Madrid, 21 de junio año de 1594"*. 1a meitat del segle XVIII.

84 f.; 200 x 145 mm. Enquadernació coetània en pergamí, amb tanques de botó. Talls vermells. Títol ms. al llom "Discur. Politicos".

Procedència: Amb l'exlibris de la biblioteca d'Eduard Toda a Escornalbou..

Estat de conservació: Marges guillotinats.

Bibliografia: G. MARAÑÓN, *Antonio Pérez: el hombre, el drama, la época* (Madrid: Espasa Calpe, 1947).

Edició: A. PÉREZ, *Norte de príncipes*, estudio preliminar de F. AYALA (Buenos Aires: Américalee, 1943); A. PÉREZ, *Norte de príncipes*, nota preliminar de Martín de Riquer (Madrid: Espasa-Calpe, 1969).

Nota: Altres còpies a BNE ms. 1205, ms. 10497, ms. 10642, ms. 11272, ms. 18364; Biblioteca Regional de Madrid; Universidad de Navarra; Universitat Ramon Llull.

Ms. 795

G. H. WORSLEY, "*Amicus Comes, or the Friendly Companion, being a collection of texts taken from the Holy Scriptures and ranked under various heads, calculated to enrich the soul with the knowledge of those sacred writings whereby it may be prepared for all the different circumstances of life whether prosperous or reverse, and peculiarly fitted to fortify the soul against the fear of death and to render that important change easy & comprehensible, extracted by G. H. Worsley, finished after reading the Bible thro'out 5 times in the year of our Lord 1748*". Repertori bíblic. En anglès. Al f. 282-284, taula de contingut. 1748.

F. 1-218: Repertori bíblic temàtic, ordenat alfabèticament.
F. 219-250: Repertori bíblic temàtic, resum de les referències als versets bíblics.
F. 251v-263v: "*Golden texts*".
F. 264v: "*Governors*".
f. 277v-278v: "*Funerals*".
F. 280v-281v: "*Weddings*"

284 f. (numeració d'origen 550 p.; f. 165-277 en blanc); 215 x 145 mm. Pàgines emmarcades per filets en tinta vermell clar. Enquadernació coetània en pell marró. Títol al llom sobre un teixell vermell, "Amicus comes 1748".

Procedència: Al f. 1: "exlibris Revdi. Egerton Leigh, magistris Collegii Cantª ex dono sui non incinseri P. H. Worsley octavo idus januarii A. D. 1758". Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Estat de conservació: Enquadernació fatigada, coberta posterior desenganxada.

Nota: El reverend Egerton Leigh (1702-1760) fou un eclesiàstic anglicà i terratinent anglès.

Ms. 796

Recull factici de cursos sobre teologia en llatí impartits a Tarragona i copiats per Josep Canals i Fadulla. Tarragona, 1a meitat del segle XVIII.

796/1
F. 1-126: FRANCESC SEMBASART, SJ, "*Tractatus moralis de sacramento matrimonii*".
Numeració d'origen 110 f.

796/2
F. 127-154: MIGUEL CASTRILLO Y LAMARCA, "*Tractatus theologicus moralis de sacramentis antiguae legis, authore D. D. Michaele Castrillo et Lamarca, Scientiae Sacrae candidato imperialis majoris Osensis, purpurato alumno Scripturae, prius cathedra ter regente deinde Philosophiae, nunc cathedrae Durandi moderatore necnon examinatore sinodalis*". Al f. 141: "De sacramentis antiquae legis satis sunt dicta a triennis annis opositore in philosophali chatedra Taraconensis a Josepho Canals et Fadulla die primo mensis augusti".
Numeració d'origen 15 f.

796/3
F. 155-171: Recull miscel·lani de cursos de teologia.
1. F. 155-170v: "*Tractatus theologicus a me dictus mixticus de sensibus Sacrae Scripturae*".
2. F. 171: "*Theologia positiva tractatus hysagogicus seu de prolegomenis Sacra Scripturae ubi de verbo Dei scripto ejusque scriptione et authoritate*". àpode.
Numeració d'origen 16 f.

171 f. (a continuació, folis en blanc); 200 x 145 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb tanques de botó. Tïtol ms. al llom "Sembasart Morˢ·".

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda.

Nota: A la Biblioteca de la Universitat de Barcelona hi ha un recull de tratats de Francesc Sembasart, SJ, sobre el sacrament del matrimoni (UB, ms. 113). Pedro Miguel Castrillo y Lamarca consta com a licenciat en teologia pel Colegio Imperial d'Osca el 1735, i com a rector de l'Estudi General d'Osca entre 1767-1768 (J. M. LAHOZ FINESTRES, "El Colegio Imperial y Mayor de Santiago de la ciudad de Huesca (1534-1842)", *Argensola* 110 (1986), p. 97-123).

Ms. 797

"*Relatione della caduta del Conte Duca d'Olivares dalla gratia del Re' cattolico Filippo Quarto e partenza dalla corte*". Segle XVII.

45 f.; 275 x 195 mm. Enquadernació holandesa en mig pergamí, títol al llom sobre teixell granat "Relatione del Duca d'Olivares &c ms".

Procedència: Al f. de títol, signatura "Phillips ms. 5459"; al llom signatura antiga "5459". Al contraplà, exlibris heràldic de l'Earl of Guilford (lleó passant sobre fons amb tres flors de lis i amb el lema "La vertue est la seule noblesse"). Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d' Escornalbou.

Estat de conservació: Folis malmesos per la tinta fèrrica.

Bibliografia: Sobre Olivares, vegeu G. MARAÑÓN, *El Conde Duque de Olivares: pasión de mandar* (Madrid: Espasa-Calpe, 1936); J. H. ELLIOTT, *The Count-Duke of Olivares: the Statesman in age of Decline* (New Haven: Yale University Press, 1986) (traducció: Barcelona: Crítica, 1990); *Historia de la caída del Conde-Duque de Olivares: (manuscrito del siglo XVII)*, prólogo de A. DOMÍNGUEZ ORTIZ (Málaga: Algazara, 1992) (Silencios de la Historia, 1); A. SIMON I TARRÉS, *Els orígens ideològics de la revolució catalana de 1640* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999.

Nota: Altres còpies a Madrid, BNE, ms. 980, doc. V; Brescia, Biblioteca Civica Queriniana, ms. C.III.12, f. 151-212; Florència, BN Centrale, Cl. XXIV, 7; Berlin, Staatsbibliothek, ms. Ital. Fol. 3g; Londres, BL, Harley 3585 , doc. 7; University of Texas Austin, Harry Ransom Center, Ranuzzi family Papers, Ph. 12854, 1; Washington, Folger Shakespeare Library, Manuscripts of the Strozzi family, Folger MS W.b.132 (154)

Ms. 798

"*Plan einer vollständigen allgemeine Weltgeschichte: Einleitung in den wahren Zusammenhang und die genaueste Verbindung ihrer Haupt-Theile. Erster Theil*". Títol traduït al contraplà anterior en llapis. Finals del segle XVIII (ca. 1780).

417 f.; 255 x 180 mm. Enquadernació en vellut rosa fosc. Talls daurats.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d' Escornalbou.

Nota: Probablement fa referència a l'obra *Allgemeine Weltgeschicte, nach dem Plan von Wilh. Guthie und Joh. Grey, übersetz un vberbessert von deutschen Gelehrten*. (Troppau, Brünn, Wienn: Joseph Georg Trassler, F. A. Scramble, 1785-1796).

Ms. 799

ALFONSO DE CASTILHO, "*Metaphysica tradita a reverendissimo P. Ac. S. M. Alfonso de Castilho e societate Jesu. Scripta a Mathias Mendes Seixas, ex Ceroliquo Beirensi, anno domini 1685 Conimbrae*". Curs impartit a la Universitat de Coimbra, copiat per Mathias Mendes Seixas. Al f. 10v: "Finis Laus Deo aos 15 de abril de 1654 por Mathias Mendez"; al f. 110v: "Finis Laus Deo aos 15 de sezembro de 1654"; al f. 436: "Finis laus deo imponitus a P. M. Alphonso de Castilho a 23 desembri de 1655, elaboratus a Mathias Mendez Seixas". Al f. 438-447, taula de contingut. Coimbra, 1654-1655.

447 f. (numeració d'origen 4[25] f.); 210 x 140 mm. Dues mans. Quaderns numerats. En els quaderns de la primera mà reclams a la pàgina. Títol emmarcat per una orla. Enquadernació coetània en pell marró estampada amb ferros freds. Tall vermells.

Procedència: A la coberta anterior, signatura antiga "XXI/A6" i "B/2". Al f. de guarda, nota en anglès d'un llibreter antiquari. Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d' Escornalbou.

Estat de conservació: guillotinat; alguns folis malmesos per tinta fèrrica, llom i cobertes malmesos; pendent de restauració.

Ms. 800

"*The Elements of Fluxions: written in the beginning of the year 1741*".

F. 6-12: "*Section 1*".
F. 13-25: "*Section 2*".
F. 26-64: "*Section 3*"-[4].
F. 65-108: "*Section 5*".
F. 109-110: "*Section 6*".

F. 111-118: "*Section 7*".
F. 119-132: "*Section 8*".
F. 133-155: "*Section 9*".
F. 156-158: "*Section 10*".
F. 159-169: "*Section 11*".
F. 170-179: "*Section 12*".
F. 180-192: "*Section 13*".
F. 193-199: "*Section 14*".
F. 200-214: "*Section 15*".
F. 215-257: "*Section 16*".

4, 258 f.; diverses mesures (majoritàriament 200 x 160 mm). Nombrosíssimes esmenes i afegitons. Amb nombroses figures matemàtiques. Enquadernació mitja pell i tela verdes (BC, anuys 40-50).

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d' Escornalbou.

Bibliografia: F. CAJORI, *A history of the conceptions of limits and fluxions in Great Britain, from Newton to Woodhouse* (Chicago: The Open court publishing Library, 1919), p. 172-180; N. GUICCIARDINI, "The textbooks of fluxions (1736-58)", en: *The Development of Newtonian Calculus in Britain, 1700-1800* (Cambridge: Cambridge University Press, 1989), p. 55-67.

Ms. 801
JOSEPH JEKYLL, Àlbum de dibuixos i de caricatures. Al f. 65-67,. En anglès. 1817-1853.

F. 1: JOSEPH JEKYLL, Vaixell, a llapis .
F. 2: J. J. (JOSEPH JEKYLL). Vista des del mar del port d'un poble amb un turó, a llapis.
F. 3: J J. (JOSEPH JEKYLL). Vista de la costa amb vaixells, a llapis..
F. 4: J. J. (JOSEPH JEKYLL). Vaixell navegant.
F. 5: J. J. (JOSEPH JEKYLL). Vaixell acostant-se a una fortalesa.
F. 6: J. J. (JOSEPH JEKYLL). "*Nous, le Marquis de Carbonière et mon cousin*".
F. 7: C. WHITE. Retrat d'un caçador amb barret de plomes. 1817.
F. 8: A. C. T. Retrat d'home amb bastó, capa i gorra.
F. 9: Retrat de dues dames i un home tocant el piano.
F. 10: Dibuix d'un caçador contemplant el que ha caçat. Octubre 1816.
F. 11: Retrat de perfil i mig pla.
F. 12: Soldat a cavall, a la tinta, i carruatge tirat per dos cavalls.
F. 13: Dos retrats masculins, un d'ells amb escopeta a l'espatlla.
F. 14: Gos de caçera amb una llebre a la boca, a llapis, i part posterior de soldat dret aguantant la brida al seu cavall.
F. 15: A. L. M. Retrat de dona.
F. 16: M. E. C. Home assegut amb un violí a la mà en actitud de descans.
F. 17: J. J. (JOSEPH JEKYLL). Vista des de la costa al mar, amb dos vaixells s'allunyen.
F. 18: A. M. T. "*Baron de Cazas*". Brodsworth, 1819.
F. 19: A. C. T. Retrat d'un home que s'allunya a cavall.
F. 20: Escena de lluita entre dos cavallers.
F. 21: Dona jove a peu, amb un ruc que porta un nadó a una de les bosses de l'alforja i un gos al costat. Glenworth, març 1853.
F. 22: Escena de circ amb públic.
F. 23: Soldat amb uniforme pel davant i pel darrera.
F. 24: Escena de caçador caçant una au amb gos.
F. 25: Tres homes, un d'ells tocant el piano.
F. 26: Mare i nen menjant, amb un llibre de lectura.
F. 27: GEORG. Retrat de de noia cosint, de perfil. 1853.

F. 28: Dona a cavall, i dos homes a peu caminant per la neu.
F. 29: Retrat d'home gran escrivint a ploma.
F. 30: Esbós de retrat en un bar.
F. 31: Nen de perfil, assegut en un pupitre llegint.
F. 32: "*Don Quixote*".
F. 33: "*Sir George Mange*", retrat a cavall en marxa.
F. 34: Retrat de dos homes, un de perfil i un d'esquena amb gabardina i barret de copa. "*Sir John Turniped",* retrat de perfil esquerre amb barret de copa.
F. 36: "*Salomons*".
F. 37: "*A painful subject*", retrat d'home amb barret i barba blanca.
F. 38: Retrat de dues dones grans elegants.
F. 39: Retrat masculí de perfil esquerra amb barret rodó, pal i pilota de criquet.
F. 40: "*Sir John Turriped*", retrat de mig pla.
F. 41: Parella vestida de festa.
F. 42: Fugida en un carro tirat per cavalls.
F. 43: "*A rainbow*", parella sota un paraigües en un dia de pluja.
F. 44: Escena tragicòmica amb text en llapis,
F. 45: "*The lecture*".
F. 46: J. J. (JOSEPH JEKYLL). Vaixell a la deriva en plena tempesta.
F. 47: Proves i esborranys de retrats a llapis.
F. 48: "*Pit entrance*".
F. 65-67: "*Peloponesianum bellum*".

67 f. (molts dibuixos realitzats prèviament enganxats als f. de l'àlbum, f. 49-64 en blanc); 230 x 180 mm. Dibuixos en llapis, tinta i a l'aquarel·la. Enquadernació coetània en holandesa.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d' Escornalbou.

Estat de conservació: Marges superiors en mal estat.

Nota: Es possible que l'autor sigui Joseph Jekyll (Grianthorp (Lincolnshire), ca. 1781-Sculcoates (Yorkshire), 1869)

Ms. 802
ERASME DE ROTTERDAM, "*An Essay upon Christian Marriage, written in latin by Desiderius Erasmus, printed at Balle anno 1526 and now made English from that first edition*". Traducció a l'anglès de *Christiani matrimonii institutio*. Segle XVIII.

192 f. (numeració antiga 30, 24 p.); 170 x 110 mm. Reclams a la pàgina. Enquadernació coetània en holandesa, llom en pell i cobertes de paper de guarda.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d' Escornalbou. Al f. de guarda, nota "Aquesta obra no s'ha imprès en anglès".

Edició: del text llatí a *Erasmi Opera Omnia*, vol. 6: *Christiani Matrimonii Institutio* (New York: Elsevier, 2008) (menciona la traducció anglesa a la p. 42).

Descripcions: P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 486, núm. 802.

Nota: la traducció anglesa s'esmenta a F. VAN DER HAEGHEN, *Bibliotheca Erasmiana. Répertoire des oeuvres de Erasme* (Gand: Bibliothèque de l'Université de l'Etat, 1893), p. 110; l'obra referenciada, però, no duu data ni lloc d'edició, ni sembla disponible en cap biblioteca. Potser es pofria tractar d'una traducció manuscrita.

Ms. 803
FRANCISCO DE MENDOZA Y BOBADILLA, *cardenal*, "*Tizón de las Casas de España*". Segle XVIII.

90 f. (numeració antiga 174 p.); 200 x 145 mm. Coberta coetània en cartró.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d' Escornalbou.

Edició: F. DE MENDOZA Y BOBADILLA, *Tizón de la nobleza española, o máculas y sambenitos de su linaje* (Valencia: Universitat de Valencia, 1995).

Bibliografia: Cf. A. PALAU, *Manual del librero hispanoamericano* (Barcelona: Libr. Anticuaria de A. Palau, 1948-1977), núm. 163879-163884.

Nota: L'obra, un alegat antisemita escrita el 1560 per mostrar que la majoria de les cases nobles espanyoles comtaptaven amb algun convers entre els seus avantpassats, no fou impresa fins a mitjan segle XIX, però gaudí d'una abundantíssima difusió manuscrita. Altres còpies a BC, Ms. 165/37, ms. 1553/1, ms. 2581; Madrid, BNE, Ms. 3239, Ms. 3274, Ms. 3471 (f. 116-132), Ms. 7061, Ms. 7139, Ms. 9453, Ms. 11268/33, Ms. 12934/10, Ms. 12941/55, Ms. 13836 (f. 253-267), Ms. 17937, Ms. 18180 (f. 146-174), Ms. 18549/2, Ms. 18579/15; Montserrat, Biblioteca de l'Abadia, Ms. 383-I (f. 33 i ss.), ms. 668; Pamplona, Universidad de Navarra Ms. 000.018; Sevilla, Biblioteca General de la Universidad, A 333/092, doc. 23; Valladolid, Biblioteca histórica de Santa Cruz, Ms. 317. Traducció al francés a Madrid, BNE MSS/18063.

Ms. 804
Recull de tractats de teologia moral. Arras, 1er terç del segle XVIII (ca. 1732-1733).

804/1
F. 2-149: "*Theologia catechetica*". Al f. 1-2, notes sobre doctrina christiana.
1. f. 3-11: "*Questiones proemiales de ipsa theologia*"
2. f. 12-69: "*Theologia catechetica*".
3. f. 70-71: "*Catechesis christiana ad communionem catechismi praxim accomodata*"
4. f. 72-127: "*Pars 4º De dispositionibus et ritibus sacramentorum*"
5. f. 128-149: "*De statu clericali et ecclesiasticae hierarchiae disciplina*"
147 f. (numeració d'origen XVI p., 61, 79 f.).

804/2
F. 150-232: JACQUES LEMERCIER, "*Praecipuus theologiae practicae tractatus de devita sacramenti poenitentiae administratione*". Curs impartit al col·legi de Saint-Vedast [d'Arras] i copiat per Claude-Joseph-Adrien Desvaulx. Al f. 149v, afegit posteriorment: "Notandum hunc tractatum de debita sacramenti poenitentiae administratione dictatum fuisse a R. D. D. Jacobo Lemercier collegi sancti Vedast regenti vigilantissimo; receptum vero fuisse usque ad caput 4uor de satisfactione a Claudio Josepho Adriano Desvaulx anno domini 1733". Al f. 233-234: "*Differens vers per les ix mois de l'année*", en llatí. Arras, 1733.
133 f. (numeració d'origen 168 p.).

234 f. (numeració d'origen XVI p., 61, 79 f., 168 p.); 190 x 130 mm. Enquadernació coetània en pell marró, llom estampat amb ferros daurats. Folis de guarda estampats. Talls vermells.

Procedència: Al f. de guarda anterior, nota d'un llibreter "date 1733". Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Ms. 805
PLA, "*Philosophia Jesuitica sive peripatetica moderata*". Al llom "Pla". Al f. de guarda posterior: "[P]rimus anus erat 1753 et partim 1754, 2us vero 1754 et partim 1755, tertius denique 1755 et partim

1756" i "Libre de philosophia de Joan Pujol de Maspujols, que deu guardi molts anys companyia". Tarragona?, 1753-1756.

1. F. 2-8: Proemi.
2. F. 8-141: "*Logica jesuitica*".
3. F. 142-172: "*Phisica jesuitica*".

172 f. (numeració antiga 295 p.); 210 x 150 mm. Paràgrafs numerats per cada llibre. Al f. 1, gravat de la Immaculada; al f. 7, de sant Joan Baptista i sant Joan evangelista; al f. 21, de sant Tomàs d'Aquino; al f. 28, de sant Agustí; al f. 42, esquema; al f. 52, de sant Miquel Arcàngel; al f. 59, de la mare de déu dels Dolors; al f. 82, dels jesuites màrtirs del Japo; al f. 91, de sant Ambròs; al f. 112, de Francisco de Jerónimo; al f. 124, del nen Jesús; al f. 128, de santa Bàrbara; al f. 137, de sant Pere; al f. 142, de sants jesuïtes; al f. 146, de sistemes celestis; al f. 149, d'una esfera armilar; al f. 167, de la lluna. Rúbriques en vermell. Enquadernació en pergamí amb restes de tanques de botó. Títol al llom "P.l.a. " "Logica"

Procedència: Al contraplà anterior nota "Joannis Pujol"; al f. de guarda de la coberta posterior "Joan Pujol de Maspujols". Al f. 58 i 139 segells "IHS" i altres segells rodons. Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Estat de conservació: Llom desenganxat.

Bibliografia: C. A. MARTÍNEZ TORNERO, "Origen y destino del noviciado jesuita de Tarragona, donde se formó Requeno", en: *Vicente Requeno (1743-1811): Jesuita y restaurador del mundo grecolatino* (Zaragoza: Universidad de Zaragoza, 2012), p. 79-100; cf. C. SOMMERVOGEL, *Bibliothèque de la Compagnie de Jesus*, vol. VI (Bruxelles:, O. Schepens; Paris: A. Picard, 1890) i Ch. E. O'NEILL i J. Ma. DOMÍNGUEZ, dirs., *Diccionario Histórico de la Compañía de Jesús*, vol. IV (Roma: Institutum Historicum Universitatis Iesu; Madrid: Universidad Pontificia de Comillas, 2001).

Ms. 806
JOAN FIGUEROLA, OFM, Recull factici de cursos de filosofia aristotèlica. 1600.

806/1
F. 1-50v: "*Brevis in universam Aristotelis logicam institutio. Autore R.P. fr. Joanne Figarola, ordinis minorum de observantia, die 24 mensis aprilis a nativitate Domini 1600*". Al f. 47v: "die 4ª julii anno 1600".

806/2
F. 51-249: "*Comentaria in universam Aristotelis logicam*".

249 f. (a continuació 8 f. en blanc); 205 x 150 mm. Portada emmarcada per una orla en vermell i negre. Quaderns numerats. Algunes postil·les. Enquadernació coetània en pergamí, amb restes de tanques de badana. Talls jaspiats de blau.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda, amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Descripció: L. ROBLES, "Aristoteles Latinus. Repertorio de manuscritos españoles", en: *Actas del V congreso Internacional de filosofia medieval* (Madrid: Editora Nacional, 1979), p. 333-460, núm. 148-149 (p. 373); E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 235-236; MCEM 129.

Ms. 807
CHARDIN MORGAN, "*The Art of Chemistry, showing the powers & action of bodies upon each other, the manner of performing operations with the properties of all known bodies*" 1774.

141 f.; 200 x 160 mm. Enquadernació coetània en pell verda. Al llom teixell vermell amb el títol gravat en lletres daurades "Chemistry". Folis de guarda amb estampat de pinta.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Nota: Un testament de Chardin Morgan datat de 1778 es conserva a Kew (Londres), National Archives (PROB 11/1043/247).

Ms. 808

RAMON PONS, Tractat de dialèctica, o logica parva. "*[...] et dictatum [...]do Pons, presbitero et beneficiato Oculimolindinorum, et scriptum a me, Paulo Domenech, in eodem opido, inceptumque die septimo mencis novembris anno a virgine partu millecimo siptingentesimo sexagetimo octavo*". Curs copiat per Pau Domènech. Àpode. Ulldemolins, 1768.

130 f.; 210 x 150 mm. Reclams. Enquadernació en pergamí, que sembla aprofitada d'una altre volum.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Estat de conservació: f. 1 i 3 mutil·lats, nombroses taques d'humitat i d'ús. Restauracions antigues.

Bibliografia: A. COMAS, "Prosa", en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 500.

Nota: A l'Arxiu Històric de Tarragona, manuals notarials de Salvador Albà i Molins, 1758-1760 i 1761, hi ha un parell d'actes en que apareix Ramon Pons, prevere i beneficiat d'Ulldemolins.

Ms. 809

VICENT CASAÑA, "*Comentaria in universam Aristotelis Philosophiam, que vulgo Sumulas apelant, iuxta miram angelici divi Thome ab ista nova doctrinam. Autore doctore Vincencio Casaña, Philosophie magistro et profeso[re] et Sacre Theologie doctor et profesor*". A continuació, d'una altra mà, "Joannes Vinaissa scriptorem" i, al f. 54v: "finis Joannes Vinaissa". Curs impartit a la Universitat de València i copiat per Joan Vinaixa. 1a meitat del segle XVIII.

54 f.; 200 x 140 mm. Al f. 1 gravat amb forma de portada orlada; al f. 2, gravat de Duns Scotus; al f. 13, de sant Jaume; al f. 21, de Crist amb els instruments de la passió; al f. 28, gravat de la Immaculada; al f. 36, de sant Tomàs d'Aquino; al f. 40, de la mare de déu de Xaraua (Aragó); al f. 43, d'un esquema. Enquadernació coetània en pergamí coetània amb restes de 4 tanques de botó.

Procedència: Als folis de guarda i a l'interior de les cobertes diversos exlibris manuscrits de Joan Vinaixa. Al f. de guarda anterior, nota d'un antic posseïdor, "Thomas Stainton, April 1805". Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Bibliografia: S. ALBIÑANA, *Universidad e ilustración: Valencia en la época de Carlos III* (Valencia: Institució valenciana d'estudis i investigació, 1988), p. 72.

Descripcions: L. ROBLES, "Aristoteles Latinus. Repertorio de manuscritos españoles", en: *Actas del V congreso Internacional de filosofia medieval* (Madrid: Editora Nacional, 1979), p. 333-460, núm. 149 (p. 373).

Ms. 810

Sermonari de missió. Al f. 4, "Sermones de misión quasi según el *Despertador christiano* del Illmo. Barcia", Al f. 1 taula de contingut (que inclou alguns capítols més que els conservats al llibre). En castellà. Darrer terç del segle XVIII (ca. 1775-1799).

1. F. 4-8: ANTONI MARGIL DE JESÚS, "*Sermón de Ntro. Ve P^e^ Margil, en que de su misma letra estaba como se sigue y como va en la la causa a Roma*".

2-15. F. 15-114v: Sermonari de missió.

2. F. 15-23v: "*Introducción de la misión, publicación de indulgencias i algunas advertencias*".

3. F. 23v-39: "*Oris Confessio*".

4. F. 39-44: "*De la integridad de la confesión*".

5. F. 44-50v: "*Del no corresponder a la divina palabra. Cargo de confesión*".

6. F. 50v-55v: "*Luxuria*".

7. F. 55v-63: "*De juicio*".

8. F. 63-71: "*Escándalo*".

9. F. 71-78v: "*Padres de familia*".

10. F. 78v-84v: "*No basta ser christiano*".

11. F. 84v-96v: "*Gravedad del pecado*".

12. F. 96v-97: "*Pecado*".

13. F. 97v-104v: "*Infierno*".

14. F. 104v-109v: "*Último de misión*".

15. F. 109v-114v: "*Perseverancia*".

16-30. F. 115-236: Sermons per a missions.

16. F. 115-126v: "*Quare hoc fecisti?, Gen. 3.13*". A la taula de contingut, "Se da a conocer la gravedad i malicia del pecado".

17. F. 127-135: "*Vespertino segundo apra el segundo viernes*".

18. F. 137-148v: "*Qui abscondit scelera sua non dirigetur in terra, qui autem confessus fuerit et reliquerit ea, misericordiam consequetur. Prov. 19*". A la taula de contingut, "No consigue perdón el que calla los pecados en la confesión".

19. F. 149-158: "*Cum factus esset vir (Tobias) accepit uxorem, genuit ex eafilum quem infantia timere Deusm docuit, et abstinere ab omni peccato, Tob. 1, 9*". A la taula de contingut, "Padres de familia, sus obligaciones".

20. F. 159-164v: "*Quaretis me et in peccato vestro moriemini, Joann. 8*". A la taula de contingut, "Penitencia tarda, guardar par la hora de la muerte el buscar a Dios es querer no hallarlo", amb la nota "Puede servir para començar la misión".

21. F. 165-171v: "*Exunt signa in sole et luna et stellis, tunc videbunt, Luc. 21*". A la taula de contingut, "Juicio universal, dominica 1a de Adviento".

22. F.172-172v : "*Sermón de Christo crucificado en el fin de sus passos*".

23. F. 173-184: "*Timete Deum et date illi honorem quia venit hora judici eius, Apoc. 14,7*". A la taula de contingut, "Juicio particular".

24. F. 187-196: "*Si los eternos tormentos del alma quieres evitar, procurate aprovechar en agenos escarmientos*".

25. F. 201-206: "*Ecce hic positus est in ruinam, et in resurrectionem mortuorum in Israel et in signum cui contradicetur*". A la taula de contingut, "Sermón último de la misión contra los duros y rebeldes que no han querido aprovecharse de la misión".

26. F. 207-219: "*Curavimus Babilonem et non est sanata, derelinquamus eam et eamus unusquisque in terram suam, quoniam pervenit usque ad caelos judicium eius, et elevatum est usque ad nubes. Jer. 1, 19*". A la taula de contingut, "Cargas que se han de hacer i peligros a que están expuestos los que desprecian la ocasión de su bien. Sirve para ultimo de misión".

27. F. 221-226v: "*Ya pecador obstinado ha dado fin la misión y te has quedado en tus vicios sumergido, a Dios, a Dios*".

28. F. 228-231: "*Noli timere, filia Sion, ecce rex tuus venit tibi mansuetus, Math. 2*". A continuació: "Salutación. Los pocos que se salvan. Assumpto: Nadie se salva sin María, nadie con maría se condena".

29. F. 231-234: "*Exemplos de la Corona*".

29. F. 234v-236: "*Para perseverancia y despedida*".

237 f. (numeració antiga 210 f.; folis 9-14, 135v-136v, 184v-186, 196v-200, 219v-220v i 227 en blanc); 210 x 160 mm. Dues mans. Postil·les. Enquadernació en pell marró del segle XIX, amb restes de tanques de badana. Talls jaspiats de vermell.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la Biblioteca d'Escornalbou.

Estat de conservació: Folis 100-114, taques d'humitat. Marges guillotinats.

Bibliografia: J. de BARCIA Y ZAMBRANA, *Despertador christiano de sermones doctrinales sobre particulares asuntos* (Granada: Imprenta Real de Francisco Ochoa, 1677-1684; múltiples reedicionas). Sobre Antonio Margil de Jesús, vegeu R. CONDE MARTÍNEZ, *Resumen de la vida del V. P. Antonio Margil de Jesús, misionero apostólico de Nueva España* (Madrid: hijos de T. Minuesa, 1929).

Nota: Els primers sermons estan escrits un rere.l'altre, els sermons 16-30 estan escrits de manera independent i relligats junts després. La causa de santificació d'Antoni Margil de Jesús (1657-1726) va ser iniciada el 1770.

Ms. 811

BRUNORO TAVERNA, Poesies a la mort del cardenal Pietro Aldobrandini. 1er quart del segle XVII (1621 o post.).

1. F. 1-21: "*Canzone prima in morte dell'Eccmo. Signore Don Pietro Aldobrandino duca di Carpineto et generale dell'armi ecclesiastiche in Ferrara, dedicata all'Ecmo. E Reverendissimo Signore il signor cardinale Ippolito Aldobrandino, fratello di sua ecclellenza*" i, a continuació, d'una altra mà, "*dell'Abbate Taverna, Mastro di camera dll'Eminmo. Sgnor Cardinale prencipe Trivultio"*.
2. F. 22-47: "*Canzone seconda in morte dell'Eccmo signor Don Pietro Aldobrandino, duca di Carpineto e general dell'armi ecclesiastiche in Ferrara, dedicata all'Eccmo. E Rmo. Signore il Signor cardinal Giulio Sacchetti, legato di Ferrara*".
3. F 48-55: "*Compendio*". Biografia de Pietro Aldobrandini.

55 f.; 195 x 135 mm. Reclams al foli. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Estat de conservació: Folis malmesos per la tinta fèrrica

Bibliografia: G. ALONZO, "Un letterato milanese a Roma: Brunoro Taverna, fra Spagnoli e Borromei, fra Umoristi e Lincei", *Studi secenteschi*, 57 (2016), p. 49-84.

Nota: Data deduïda a partir de la data de mort del cardenal Aldobrandini.

Ms. 812

Tractat de matemàtiques, en anglès. Mitjan segle XIX.

1. F. 1-24: "*Of arithmetic*".
2. F. 25-35: "*Of Algebra*".
3. F. 36-47: "*Of vulgar fractions numerical & algebraical*".
4. F. 48-72: "*Of the resolution of simple equations*".
5. F. 73-78: "*Of involution*".
6. F. 79-84: "*Of evolution*".
7. F. 85-105: "*Of proportion*".
8. F. 106-138: "*Of arithmetical progression*".

9. F. 139-144: "*Of simple interest*".
10. F. 145-150: "*Of compound interest*".
11. F. 187-217: "*Solid geometry*".
12. F. 218-231: "*Dialling*".
13. F. 232-253: "*Of fluxions*".
14. F. 254-313: "*Conic sections*".

313 f. (F. 23-24, 46-47, 70-72, 77-78, 83-84, 104-105, 116, 135-138, 142-144, 147-150, 160-164, 174-176, 178, 185-186, 214-217, 228-231, 247, 250-253 en blanc); 195 x 155 mm. Inclou gràfics. Títol al llom "Mathematics". Paper semipautat en llapis i reclams. Enquadernació coetània en mitja pell i cartró recobert de foli de guarda.

Procedència: Al f. preliminar, nom: "Theodore G.". Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Estat de conservació: Llom trencat, pendent de restaurar.

Ms. 813

Aritmètica i geometria. En castellà. Mitjan segle XIX.

1. F. 1-75: Incipit: "Aritmética es una ciencia que trata de la cantidad discreta o de los números ...".
2. F. 76-89: "*Cuaderno de geometria*".

89 f. (f. 73-74 en blanc); 210 x 150 mm. Als f. 85v i 87v-89, operacions de càlcul en llapis. Enquadernació coetània en pergamí, amb números i proves de ploma.

Procedència: Al f. de guarda anterior i foli de cortesia, exlibris manuscrit de José Maymó. Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Ms. 814

Recull factici de textos sobre l'albeiteria. 1a meitat del segle XVIII.

814/1
F. 1-10: JUAN ÁLVAREZ BORGES, "*Práctica y observaciones pertenentes al arte de albeytería*". Còpia dels liminars, part del capítol 1 i d'un de posterior.
10 f.

Bibliografia: C. GENER GALBIS, "Juan Álvarez Borges", en: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA, *Historia Hispánica* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/2313-juan-alvarez-borges, consulta 7 de gener 2025).

Edició: J. ALVAREZ BORGES, *Práctica y observaciones pertenecientes al arte de albeyteria... compuestas por Juan Alverez Borjes* (Madrid: por Juan Garcia Infanzon, 1680).

814/2
F. 11-28: Llistat de simples i medicaments. En llatí, amb les equivalències en català i en castellà.

f. 11-12: Simples diversos.
f. 12-12v: "*Pedras y altres medicaments*".
f. 12v-14v: "*Aigües*".
f. 14v-15: "*Suchs liqits y inspisats*".
f. 15: "*Musilagos*".
f. 15-17: "*Eixarops*".

f. 17: "*Lohochs*"
f. 17v: "*Consevas*".
f. 18-19: "*Pólvores conpostes*".
f. 19-21v: "*Confecsions*".
f. 21v: "*Coliris*"
f. 21v-23: "*Olis*".
f. 23v: "*Bàlsems*".
f. 24-25: "*Ungüents*".
f. 25v: "*Cerots*".
f. 25v-27: "*Emplastes*".
f. 27v: "*Farinas*".
f. 28-28v: "*Greixos*".

18 f. Text a 3 cols. Emmarcades amb un filets que fa ones.

814/3
F. 29-58: Recull de receptes per a cavalls. Inclou 110 entrades. Al f. 58. "Deus super omnia ani 1727, jené als 12", En castellà; la darrera recepta, al f. 58v i de la mateixa mà, en català. Acèfal.

30 f. Folis majoritàriament emmarcats per un doble files, de vegades ornamentat. Receptes separades entre elles per un doble filet. Rúbriques de les receptes entrades i subratllades per un doble filet.

814/4
F. 59-80: Recull miscel·lani de receptes, llistats de simples i medicaments. En català, castellà i llatí. Al f. 80, "Any 1741".

f. 59-59v: Receptes. En català.
f. 60-65: Llistat de simples, agrupats per formes ("*Esperits*", "*Sugs*", "*Confeccions*", "*Trosiscos*", "*Píndolas*", "*Olis*", "*Bàlsams*", "*Engüens*", "*Cerosts*", "*Emplastas*"). En llatí amb la traducció al català i al castellà.
f. 66-71v: Receptes. En català i en castellà.
f. 72-74v: Taules amb els noms de diferents remeis en llatí.
"*Taula per a saber los olis de la potaqueria ab llatí*".
"*Taula per a saber los mpms dels eyxarops de la potaqueria ab llatí*".
"*Taula per a saber los noms de les pólvores de la potaqueria ab llatí*".
"*Taula per a saber los noms de les aygües de la potaqueria ab llatí*".
f. 75v: Oracions per a guarir.
f. 76: "*Oli que fa lo Bata*".
f. 77-78v: Receptes. En català i en llatí.
f. 79-79v: Dos poemes en quartetes.
f. 80: Aforismes sobre lmalalties.

22 f. Alguns textos a 2 cols. Als f. 60 i 80 dibuixos de vaixells; al f. 75-75v, dibuixos d'alguns instruments utilitzats en la cura de cavalls.

Procedència: al f. 60 "Antonio Sala de Onda, mariscal del Regimiento de órdenes".

814/5
F. 81-84: "*Diálogo de theorica de albeytería en el qual se declaran las reglas y puntos que el buen maestro debe saber*". Incomplet.

4 f. Text a 2 columnes.

814/6
F. 85-117: Receptes i comptes de l'albeiter Pere Joan Roca. En català. Mitjan segle XVIII (ca. 1743-1753).

f. 85: Recepta.
f. 86-87: "*Nota dels gastos que os costa la bassa de adobar-la i lo oballo de dins de l'hort del Andreu Borràs en lo any de 1751*".
f. 87v-88: Exercicis d'aritmètica.
f. 93-96: Anotacions comptables Pere Joan Roca. 1743, 1753.
f. 97-102v: Receptes. En català.
f. 105v-108: Receptes (algunes són notes cosides). En català
f. 109-112: Exercicis d'aritmètica.
F. 118-123: Receptes i breus notes dietarístiques.

39 f. (f. 85v, 88v-92, 97v, 99v, 100v, 112v-113v, 116v-117v, f. 120v, 122, 123v en blanc). Al f. 123 estrella de vuit puntes.

123 f. (nombrosos folis en blanc); 210 x 150 mm. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda.

Estat de conservació: nombroses taques d'humitat, que en ocasions dificulten la lectura.

Ms. 815

CHARLES RIVINGTON, "*Notes of an excursion through the Netherlands and up the Rhine to Wiesbaden and Francfort*". 22 de juliol-16 d'agost de 1828.

35 f. (numeració d'origen 65 p.); 185 x 115 mm. Enquadernació holandesa coetània.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/20554, consulta 7 de gener de 2025).

Nota: potser l'autor és Charles Rivington (1754-1831), editor, de qui es conserva una sèrie de dietaris a Oxford, Bodleian Library, MSS. Eng. misc. e. 957-958.

Descripció: A. GUDAYOL, "Documentació sobre vaixells i navegació a la Biblioteca de Catalunya", *Drassana* 22 (2014), p. 7-34.

Ms. 816

WOODHOUSE, "*A voyage to Middleburg and other parts of Zealand, by Mr. Woodhouse*". Dietari de viatge de Londres a Middleburg, capital de la regió holandesa de Zeeland.. Als f. 43v-44, índex alfabètic de matèries. 18 d'agost de al 28 de setembre de 1747.

44 f. (numeració d'origen 81 p.); 185 x 115 mm. Llegenda de foli. Reclams. Postil·les. Text emmarcat per doble filet vermell. Al f. 11, dibuix d'un animal marí (semblant a una medusa?) Enquadernació coetània en pell marró, emmarcada per una sanefa daurada

Procedència: a l'angle superior dret del foli de guarda anterior restes d'antigues signatures o registres ("516" i, cancel·lat, "326"). Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Estat de conservació: Coberta malmesa; plans gairebé desenganxats.

Ms. 817
WILLIAM SARGEANT, "*Topographical Gloucestershire*". Precedeix el títol "*Collectanea 130 vol.*" i "Volume one hundred & thirty*"*. Principis del segle XIX (ca. 1810).

234 f. (numeració d'origen 448 p.); 190 x 125 mm. Part de la informació en forma de taules. Enquadernació coetània en cartró. Al llom teixells en vermell.

Procedència: A la coberta anterior restes d'antigues signatures o registres ("196", "Nº 10"). Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Estat de conservació: cobertes desenganxades. Pendent de restauració.

Nota: Forma part d'una sèrie de més de 200 volums que recullen relats de viatge i descripcions topogràfiques i altres dades de regions britàniques, compilats per William Sargeant a principis del segle XIX sota el nom "Collectanea". La col·lecció es va dispersar; els volums localitzats es troben en diverses biblioteques britàniques i americanes: University of Michigan, William L. Clements Library (vol. 54: *Voyages and travels*); State Library of Pennsylvania 091 Sa73 (vol. 56: *Voyages and travels, North America*); Yale University, Lewis Walpole Library (vol. 111, *Topography Cambridgeshire*); National Library of Wales mss. 13686-13690 (vol. 199, *Topographical Glamorganshire*) i ms. 1368B (vol. 203, *Topographical Pembrokeshire*).

Ms. 818
D. F., "*Fabrica de la Experiencia de Príncipes: en la qual se contienen altas sentencias, raros avisos y todo lo que toca a pulítica y govierno, assí en razón de estado como de derecho civil, levantada agora nuevamente y aprovada por los mas graves autores del mundo como se verá en las acotaciones d'ella, por el Dr. D. F.*". Recull d'extrets de diferents autors, versionats en quartetes. Als f. 53-59, "Autores Acotados", índex d'autors citats. Segle XVII.

59 f.; 205 x 150 mm. Enquadernació en pergamí del segle XVIII. Títol en tinta al llom. Talls blaus.

Procedència: A la portada, exlibris "Del príncipe de [San Simon?]". A la part baixa del llom signatura antiga "R 5". Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Estat de conservació: Guillotinat, alguna galeria d'insectes.

Ms. 819
"*Notes et extraits de divers ouvrages politiques et litteraires. Tome Ier*". Extrets d'obres d'autor francesos, majoritàriament coetanis (Balzac, Hugo, de Musset, Dumas, Eugène Sue, Octave Feuillet, Georges Sand, Nerval...). Al f. 202-203, taula de continguts, amb especificació d'autor i títol. Darrer quart del segle XIX (1873 o posterior).

203 f. (numeració d'origen 400 p.); 150 x 95 mm. Enquadernació coetània holandesa, llom de pell granat estampat amb ferros daurats i paper de guarda marbrejat en tons marrons. Folis de guardes amb paper de pinta. Títol al llom estampats am lletres daurades "Notes et extraits / Tome 1". Talls daurats.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la Biblioteca d'Escornalbou.

Nota: Data a partir de la data del darrer extret.

Ms. 820
Àlbum de poemes de Mary J. S. Bishop. Hampstead (Anglaterra), 2n quart del segle XIX (ca. 1833).

54 f.; 135 x 85 mm. Alguns folis de paper de color. Enquadernació industrial coetània en pell granat repussada. Talls daurats. Títol al llom "Album".

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Ms. 821
"Derivationes Graeci Testamenti vel Compendii". En grec, alguna anotació en llatí i en anglès. Segle XVIII.

146 f.; 160 x 100 mm. Nombroses proves de ploma als folis de guarda. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Al contraplà anterior etiqueta "Calgarth Park". Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Nota: A finals del segle XVIII Calgarth Park, al districte de Cumbria, havia estat la residència de Richard Watson (1737-1816), bisbe anglicà de Llandaff.

Ms. 822
Dietari de notes de lectura de llibres en francès i en anglès, que segueix, almenys en part, l'obra de Jean-François de La Harpe, *Lycée ou Cours de littérature*; copia fragments de les obres llegides. En francès. 9 de desembre de 1797-10 de febrer de 1804.

1. F. 1-2v: 9 de desembre de 1797.
2. F. 2v-6: 12 de desembre 1797.
3. F. 6v-7v: 29 de febrer 1797.
4. F. 7v-8v: 21 febrer 1798.
5. F. 8v-10v: 23 febrer 1798.
6. F. 10v-11v: 29 juin 1800.
7. F. 11v-18: 31 juillet 1800.
8. F. 18-19: 16 de juny de 1801.
9. F. 19v-21: 27 de juny de 1801.
10. F. 21v: 13 de setembre de 1801.
11. F. 22-25: 27 d'octubre de 1801.
12. F. 25v-26: 140 de novembre de 1801.
13. F. 26v-27: 16 de novembre de 1801.
14. F. 27v-30: 20 de novembre de 1801.
15. F. 30v-32v: 4 desembre 1801, Voltaire.
16. F. 33: 3 de març de 1802.
17. F. 33v-34: 31 desembre 1802. Tàcit.
18. F. 34v-36v: 9 novembre 1803.
19. F. 36v: 15 de novembre de 1803.
20. F. 36v-37: 30 de gener de 1804: Egipte.
21. F. 37-38v: 10 de febrer, Lady Wortley Montaigu.

38 f. (a continuació nombrosos folis en blanc); 240 x 190 mm. Enquadernació coetània en pergamí sobre cartró, vores estampades en sec amb doble filet.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Ms. 823
Recull d'oficis i correspondència rebuts per Gregorio Vodret, cònsol general pontifici a Sardenya, en el període anterior a la unificació italiana. 120 documents, ordenats cronològicament. 1837-1861, 1884.

1-3. F. 1-6: REGIA SEGRETERIA DI STATO E DI GUERRA DEL REGNO DI SARDEGNA, 1A. DIVISIONE, Oficis al Cònsol, signats per Randaciu, Manconi i Pes. Càller, 13 de març-4 de setembre de 1832, 15 de juliol de 1836.
4. F. 7-8: GIOVANNI BANDINI, Carta al Cònsol. Sassari, 8 d'abril de 1837.
5-7. F. 9-14: REGIA SEGRETERIA DI STATO E DI GUERRA DEL REGNO DI SARDEGNA, 1A. DIVISIONE, Oficis al Cònsol geneal de Roma a Càller, signats per Pes. Càller, 25 d'abril de 1837-26 de setembre de 1838.
8. F. 15: Rebut per una bandera pontifícia. Càller, 19 de maig de 1845.
9-10. F. 16-19: REGGIO PALAZZO, 3A. DIVISIONE, Circulars al Cònsol general de Roma a Càller, signats per G. de Lanno. Càller, 17 de novembre de 1846-19 de febrer de 1847.
11-14. F. 20-25: T. SCORZA, *cònsol general pontifici al Ducat de Gènova*, Oficis al Cònsol General de Roma a Càller, Gregorio Vodret. Gènova, 27 de maig de 1848-23 de maig de 1849.
15. F. 26: Nota sobre la càrrega d'un vaixell en partença d'Ancona.
16. F. 27: CARABINIERI REALI, Ofici al Cònsol General de Roma a Càller, Gregorio Vodret, signat [Canibus]. Càller, 4 de desembre de 1849.
17. F. 28: Còpia d'una carta a Mre Antonio Benedetto Antonucci, arquebisbe de Tarso i nunci apostòlic a la Cort de Sardenya. Torí, 10 de novembre de 1849.
18-20. F. 29-34: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Cartes al Cònsol General de Roma a Càller, Gregorio Vodret. Gènova, 21 de novembre de 1849-1 de juliol de 1850.
21. F. 35: GIUSEPPE I. MANUNTA, *vicario generale*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller, Gregorio Vodret. Sassari, 13 de juliol de 1850.
22. F. 36-37: ALESSANDRO DOMENICO VARESINO, *arquebisbe de Sassari*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller, Gregorio Vodret. Alessandria, 23 de juliol de 1850.
23-24. F. 38-39: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Cartes al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 23 d'octubre de 1850-9 de febrer de 1851.
25. F. 40-41: ALESSANDRO DOMENICO VARESINO, *arquebisbe de Sassari*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller, Gregorio Vodret. Sassari, 25 de setembre de 1851.
26-27. F. 42-43: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Cartes al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 19 de setembre-5 de novembre de 1851.
28. F. 44-45: GREGORIO VODRET, *cònsul general pontifici a Sardenya*, Carta al Vicari General a Càller. Càller, 13 de desembre de 1851.
29. F. 46: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 8 de desembre de 1851.
30. F. 47-48: ALESSANDRO DOMENICO VARESINO, *arquebisbe de Sassari*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. Sassari, 18 de desembre de 1851.
31-35. F. 49-54: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 2 de març-25 d'octubre de 1852.
36-37. F. 55-58: ALESSANDRO DOMENICO VARESINO, *arquebisbe de Sassari*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. Sassari 4-6 de novembre de 1852.
38-40. F. 59-61: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 29 de novembre de 1852-19 de gener de 1853.
41. F. 62: Sobre.
42. F. 63: Rebut del Cònsol General de Gènova d'una quantitat tramesa pel Cònsol General de Càller. Gènova, 8 de febrer de 1853.
43-49. F. 64-73: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 15 d'abril-13 de juny de 1853, 3 de gener-25 de novembre de 1854, 6 de gener de 1855..

50. F. 74: ALESSANDRO DOMENICO VARESINO, *arquebisbe de Sassari*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. Sassari, 15 de gener de 1855.
51. F. 75: Còpia de dos rebuts de Gaetano Dessi. Bolonya 2 de setembre de 1855.
52-53. F. 76-77: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Carta al Cònsol General Pontifici a Càller. Gènova, 13-16 de febrer de 1855.
54. F. 78: Llista de bisbes a qui s'ha fet una tramesa no especificada. 21 de febrer de 1855.
55. F. 79-80: PANZALI, *Vicari Capitular de la diòcesi de Bosa*, Carta al Cònsol General Pontifici a Càller. Bosa, 22 de febrer de 1855.
56. F. 81-82: PIETRO VARGIU, *bisbe d'Ales*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. Ales, 22 de febrer de 1855.
57. F. 83: GIOVANNI BATTISTA MONTIXI, *bisbe d'Iglesias*, Carta al cònsol general de Roma a Càller. Iglesias, 22 de febrer de 1855.
58. F. 84-85: ALESSANDRO DOMENICO VARESINO, *arquebisbe de Sassari*, Carta al cònsol general de Roma a Càller. Sassari, 24 de febrer de 1855.
59. F. 86-87: GAVINO BISCHEDDA, *Vicari general capitular de Bisarcio*, Carta al cònsol general de Roma a Càller. Ozieri, 26 de febrer de 1855.
60. F. 88-89: ZANNUI, *Vicari general capitular de Galtelli-Nuoro*, Carta al cònsol general de Roma a Càller. Nuoro, 26 de febrer de 1855.
61. F. 90: DIEGO CAPECE, *bisbe de Castel Sardo e Tempio*, Carta al cònsol general de Roma a Càller. Tempio, 24 de febrer de 1855.
62-64. F. 91-94: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Cartes al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 23 de març-14 de maig de 1855.
65. F. 95: BRIGATA SAVONA, 15º REGGIMENTO FANTERIA, Ofici al Cònsol General de Roma a Càller, signat [Galateu]. Càller, 24 de maig de 1855.
66. F. 96: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 26 de juny de 1855.
67. F. 97-98: ALESSANDRO DOMENICO VARESINO, *arquebisbe de Sassari*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. Sassari, 3 de juliol de 1855.
68. F. 99: RAFAELE FRESCO, *pro vicario generale*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. Alguer, 4 de juliol de 1855.
69. F. 100: PIETRO VARGIU, *bisbe d'Ales*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. 4 de juliol de 1855.
70. F. 101: DIEGO CAPECE, *bisbe de Castel Sardo e Tempio*, Carta al cònsol general de Roma a Càller. Tempio, 5 de juliol de 1855.
71. F. 102-103: PANZALI, *Vicari general capitular de la diòcesi de Bosa*, Carta al Cònsol General Pontifici a Càller. Bosa, 6 de juliol de 1855.
72. F. 104-105: GIOVANNI BATTISTA MONTIXI, *bisbe d'Iglesias*, Carta al Cònsol General Pontifici a Càller. Iglesias, 10 de juliol de 1855.
73. F. 106-107: GAVINO BISCHEDDA, *Vicari general capitular de Bisarcio*, Carta al cònsol general de Roma a Càller. Ozieri, 12 de juliol de 1855.
74. F. 108: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 4 d'agost de 1855.
75. F. 109-110: GIOVANNI BATTISTA MONTIXI, *bisbe d'Iglesias*, Carta al Cònsol General Pontifici a Càller. Iglesias, 11 d'agost de 1855.
76. F. 111-112: ALESSANDRO DOMENICO VARESINO, *arquebisbe de Sassari*, Carta al Cònsol General Pontifici a Càller. Sassari, 12 d'agost de 1855.
77. F. 113-114: DIEGO CAPECE, *bisbe de Castel Sardo i Tempio*, Carta al cònsol general de Roma a Càller. Tempio, 13 d'agost de 1855.
78. F. 115-116: PANZALI, *Vicari Capitular de la diòcesi de Bosa*, Carta al Cònsol General Pontifici a Càller. Bosa, 15 d'agost de 1855.
79. F. 117-118: PIETRO VARGIU, *bisbe d'Ales*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. Ales, 17 d'agost de 1855.

80. F. 119-119bis: ZANNUI, *Vicari general capitular de Galtelli-Nuoro*, Carta al cònsol general de Roma a Càller. Nuoro, 18 d'agost de 1855.
81. F. 120: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 24 de setembre de 1855.
82. F. 121-122: ALESSANDRO DOMENICO VARESINO, *arquebisbe de Sassari*, Carta al Cònsol General Pontifici a Càller. Sassari, 2 d'octubre de 1855.
83. F. 123: Rebut a favor del soldat Lauri. s.d.
84-87. F. 124-127: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Cartes al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 5 de febrer-16 de maig de 1856.
88. F. 128) INTENDENZA GENERALE DI SASSARI, DIVISIONE DI SICUREZZA PUBBLICA, Ofici al Cònsol General de Roma a Càller, sobre Giuseppe Benedetti. Sassari, 29 de maig de 1856.
89-91. F. 129-131: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Cartes al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 2 de juny de 1856-10 d'octubre de 1857.
92. F. 132-133: ALESSANDRO DOMENICO VARESINO, *arquebisbe de Sassari*, Carta al Cònsol General Pontifici a Càller. Sassari, 15 d'octubre de 1857.
93-95. F. 134-137: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Cartes al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 14 de novembre de 1857-8 de gener de 1858.
96. F. 138: ALBERTINO VODRET, Carta al seu oncle, Gregorio Vodret. Sassari, 19 de febrer de 1858.
97. F. 139: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 29 de gener de 1858.
98. F. 140: ALBERTINO VODRET, Carta al seu oncle, Gregorio Vodret. Sassari, 11 de febrer de 1858.
99. F. 141: GAETANO DESSI. Carta a Gregorio Vodret. Sassari, 8 de març de 1858.
100. F. 142: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 24 de juny de 1858.
101. F. 143-144: ALESSANDRO DOMENICO VARESINO, *arquebisbe de Sassari*, Carta al Cònsol General Pontifici a Càller. Sassari, 1 de juliol de 1858.
102-104. F. 145-147: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Cartes al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 26 de novembre de 1858-21 de maig de 1859.
105. F. 148-149: ALESSANDRO DOMENICO VARESINO, *arquebisbe de Sassari*, Carta al Cònsol General Pontifici a Càller. Sassari, 30 de maig de 1859.
106-109. F. 150-153: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Cartes al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 17 de juny de 1859-7 de febrer de 1860.
110. F. 154-155: ALESSANDRO DOMENICO VARESINO, *arquebisbe de Sassari*, Carta al Cònsol General Pontifici a Càller. Sassari, 19 de febrer de 1860.
111. F. 156: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 17 de març de 1860.
112. F. 157: GOVERNO DELLA PROVINCIA DI SASSARI, UFFICIO GOVERNATIVO, Ofici al Cònsol General de Roma a Càller, signat L. Paziani. Sassari, 19 d'abril de 1860.
113. F. 158: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 17 de maig de 1860.
114. F. 159-160: TOMMASO BICHI, *Vicari general capitular d'Oristano*, Carta al cònsol general de Roma a Càller. Oristano, 26 d'octubre de 1860.
115. F. 161-162: ALESSANDRO DOMENICO VARESINO, *arquebisbe de Sassari*, Carta al Cònsol General Pontifici a Càller. Sassari, 26 d'octubre de 1860.
116. F. 163-164: TOMMASO BICHI, *Vicari general capitular d'Oristano*, Carta al cònsol general de Roma a Càller. Oristano, 11 de gener de 1861.
117. F. 165-166: ALESSANDRO DOMENICO VARESINO, *arquebisbe de Sassari*, Carta al Cònsol General Pontifici a Càller. Sassari, 5 d'abril de 1861.
118. F. 167-168: TOMMASO BICHI, *Vicari general capitular d'Oristano*, Carta al cònsol general de Roma a Càller. Oristano, 6 d'abril de 1861.

119. F. 169: T. SCORZA, *cònsul general pontifici a Gènova*, Carta al Cònsol General de Roma a Càller. Gènova, 20 d'abril de 1861.
120. F. 170: GIOVANNI, *arquebisbe [d'Oristano?]*, Carta al seu "carissimo cugino". Oristano, 15 de desembre de 1884.

170 f. (nombrosos f. en blanc); diverses mesures. Moltes de les cartes duen el segell lacrat; les cartes del cònsul a Gènova duen les capçaleres *Consolato Generale Pontificio nel Ducato di Genova* o *Consolato Generale Pontificio nei R. Stati Sardi*. Enquadernació en mitja pell del segle XX (BC, anys 1940-50).

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda.

Bibliografia: Sobre les recerques de Toda als arxius de Sardenya, vegeu E. TODA, *Memoria sobre los archivos de Cerdeña: edició íntegra del manuscrit inèdit,* a cura di L. SCALA (Cagliari: Grafica del Parteolla, 2009 (Arxiu de tradicions de l'Alguer. Biblioteca Eduard Toda, 1) (edició del ms. 11-3-7 1ª fila de la Real Academia de la Historia de Madrid).

Ms. 824
J. TARRAGONA, "*Libro de diarios náuticos*". Diaris de navegació d'un bergantí. 4 de juny de 1811-6 de juny de 1812.

1. F. 2r-26v: Sortida d'Algecires a Veracruz. 4 de juny-23 de juliol de 1811.
2. F. 27r-41v: Sortida de Veracruz a Campeche (Mèxic), d'allí al Pan de Guayabon. 23 d'agost-23 d'octubre de 1811.
3. F. 42r-45r: Sortida de l'Havana a Matanzas, 1-6 de juny de 1812.

Paper pautat per a indicacions nàutiques, 91 f. (ff. 45-91 en blanc); 300 x 210 mm. Enquadernació coetània en pergamí,amb tanques de veta; algunes anotacions a la coberta. Títol a la coberta posterior, al damunt "J. Tarragona".

Procedència: Diverses *probationes pennae* amb el nom "Zenon Gelpí". Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Descripció: A. GUDAYOL, "Documentació sobre vaixells i navegació a la Biblioteca de Catalunya", *Drassana* 22 (2014), p. 7-34

Ms. 825
Recull de plets de noblesa de la família Lavisi. Inclou l'executòria d'Alonso Lavisi, nomenat Comte de Neocastro per Ferran el Catòlic. Al f. 221, arbre genealògic de la família. 1747-1790.

221 f.; 310 x 210 mm. Al f. 1v, il·lustració representant d'Alonso Lavisi, comte de Neocastro, davant dels reis catòlics; al f. 155v, escut de la família. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Ms. 826
"*Barque Clara of Liverpool, from London towards Bombay*". Diari de navegació. 10 d'abril de 1875-18 de febrer de 1876.

1. F. 1-16v: Sortida, sota el comanament del pilot Bebiouth. 10 d'abril-16 d'agost de 1875.
2. F. 17v-33v: Tornada, sota el comanament del pilot Thennard. 15 d'octubre de 1875-18 de febrer de 1876.

Paper ratllat, 33 f.; 325 x 205 mm. Enquadernació holandesa coetània.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Descripció: A. GUDAYOL, "Documentació sobre vaixells i navegació a la Biblioteca de Catalunya", *Drassana* 22 (2014), p. 7-34.

Ms. 827

"*Sonnets by various authors jocose, satirical and burlesque*". Traduccions en prosa d'autors espanyols del Segle d'or (Quevedo, Góngora...). Segona meitat del segle XIX.

1. F. 1-32: "*Sonnets by various authors, jocose, satirical and burlesque: Nos. 1631, 1636, 1640, 1644, 1649. 1650, 1656, 1667. 1672, 1673/4, 1690, 1691, 1679, 1581, 1607, 1671: 16 poems*".
2. F. 33-65: "*Part 2ª: Sonnets by various authors, jocose, satirical and burlesque: Nos. 1653, 1665, 1655, 1676, 1693, 1686, 1701, 1704, 1679, 1695, 1699, 1711, 1714, 1717, 1755, 1737, 1738, 1740, 1743: 19 poems*".

65 f.(numeracio´d'origen 62 f.; a continuació folis en blanc); 315 x 200 mm. Enquadernació holandesa coetània, llom i punteres en pell marró i cobertes i paper de guarda marró i verd. Títol al llom estampat en lletre daurades sobre teixell vermell "Sonnets".

Procedència: Al contraplà anterior, exlibris amb el lema "Sub robore virtus" i un lleó rampant, que correspon al col·leccionista Frederick William Cossens, la biblioteca del qual fou venuda el 1890 a Sotheby's durant 12 dies (4995 lots). Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Ms. 828

WILLIAM MAC GREGOR, "*Nile Voyage 1873-1874 Log of Nygma. Memoranda as to stores, weather, etc*". Llistes preparatòries, diari de navegació, i notes diverses del viatge de l'autor i la seva dona . Al f. 3, enganxat, retall d'una carta al director de *The Times*, enviada des de Luxor el 4 de febrer, publicada el 9 de març de 1874. El Cairo, 2 de desembre de 1873-Wadi Halfa, 28 de febrer de 1874.

72 f.; diverses mesures Enquadernació holandesa coetània, llom i cobertes blau fosc. Títol estampat al pla anterior.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Reproducció: Còpià digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/290657/, consulta 7 de gener 2025).

Descripció: A. GUDAYOL, "Documentació sobre vaixells i navegació a la Biblioteca de Catalunya", *Drassana* 22 (2014), p. 7-34.

Ms. 829

HENRY REDKNAP, Dietari i llibre de comptes. Twickenham, Middlesex (Regne Unit), 1838-1857.

F. 1-34: "*Diary of movements and events from 1 August 1838*". 1838-1842.
F. 35-36: Notes diverses, 1843.
F. 36v-38: "*Memorandum of expences in purchasing, repairing, beutifying & furnishing the house nº 5, Sion Row, Twickenham*". Abril-setembre 1844.
F. 39, 40v: Receptes.
F. 39v-40: Poemes i notes.
F. 41-42v: "*Memorandum of Lace Account between Mr Napier & Mr Redknap*". Febrer 1851-març 1852.

F. 48: "*Memorandum of Mr. [] accounts on his trip to Geneva and Paris from June 13 to september 20th 1844*".
F. 48v-50: "*Rates & taxes*", Comptes diversos 1844-1857.
F. 51v: DR. LAURIE. Carta a Emily Redknap. Copia. 30 d'abril 1856.
F.52: Notes sobre aniversaris i defuncions familiars.
F. 64v: Notes de paquets enviats.
F. 65: Comptes. 1850.
F. 76-98: "*Day book from 1st august 1838*"; amb justificatius bancaris enganxats. 1838-1851.

98 f.; 315 x 200 mm.; text p. 98-76 capiculats. Enquadernació coetània en mig pergamí i cartró.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda.

Bibliografia: "Henry Stevens Redknap", en: R. SHEPHERD, *Captain Gray's Houses: a History of Sion Row, Twickenham* (Durham: Sacristy Press, 2019), p. 263.

• *Registrats el 1927*

Ms. 954-955
ISAAC PENNINGTON, "*A collection of letters and epistles of Isaac Pennington from the manuscript copies of his son John Penington, to which are added many letters of friends deceased on important subjects taken from the original manuscripts copies*". Recull de cartes escrites entre 1667-1678, copiades per diverses mans del segle XIX. Principis del segle XIX (ant. 1821).

Ms. 954
Vol. I. 1667-1668
240 f. (numeració d'origen 472 p.).

Ms. 955
"*Vol. 2*". 1670-1678. Al f. 217v-218, taula de contingut. Al f. 218: "The letters printed from this volume are those at pages 109, 112, 119".
218 f. (numeració d'origen 428 p.).

2 vols.; 255 x 195 mm. Enquadernació holandesa coetània. Títol al llom "Isaac Penington's Letters".

Procedència: Al contraplà anterior i al f. de títol, "Mm. Fry, 1821". Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la Biblioteca d'Escornalbou.

Estat de conservació: Llom desenganxat.

Bibliografia: *The New Cambridge Bibliography od English Literature*, ed. G. WATSON, vol. 2: 1660-1800 (Cambridge: University Press, 1971), cols. 1647-1648; *The Quakers, 1656-1723: the evolution of an alternative community,* R.C. ALLEN, R. MOORE, eds. (University Park, PA: Pennsylvania State University Press, 2018).

Edició: I. PENINGTON, *Letters of Isaac Penington, an eminent minister of the Gospel in the Society of Friends, which he joined about the year 1658: the grater part not published before*, ed. J. BARCLAY (London: published by John and Arthur Arch, Harvey and Darton, and Seeley and son, 1828).

Nota: Isaac Penninngton (1616-1679), un dels primers membres de la Society of Religious Friends (quàkers). Al contraplà anterior nota de Toda: "Manuscrit preparat per a la estampa, però no he trobat que s'arribés a imprimir. Londres, abril 1919"; pel que es dedueix del prefaci de John Barclay, el manuscrit podria ser l'original utilitzat per a l'edició de 1828,.

Ms. 956
Tractat de matemàtica pràctica. En llatí. Acèfal (falten la pàgina de títol i el primer foli). Finals del segle XVII (ca. 1698).

1. F. 1-44: "*Geometria Practica*".
f. 1-8: [Caput primum]
f. 9-11: "*Caput secundum. De inscriptione circum scriptione figurarum*".
f. 12-20: "*Caput tertium. De dimensione superficiorum*".
f. 21-29: "*Caput 4. De mensuratione asserum, vinei, camerationis, pavimenti, parietum, lateritiorum et camporum*".
f. 30-44: "*Caput 7: "De mensuratioen solidorum*"
2. F. 46-"*Analysis triangulorum*"
f. 46-50: "*Analysis triangulorum rectangulorum*".
f. 51-54: "*Analysis triangulorum obliquangulorum*".
f. 55-65: "*Analysis triangulorum sphaericorum*".
3. F. 67-85: "*Astronomia practica*"
4. F. 86-94: "*Problemata geographica*"
5. F. 97-110: "*Problemata nautica*"

110 f.; 385 x 240 mm. Títols de capítols cal·ligràfics. Folis emmarcats per doble filet, en certes pàgines en vermell; amb figures geomètriques; a alguns folis dibuixos de vaixells. Enquadernació coetània en pell sobre cartró.

Procedència: Havia pertangut a Edward Moseley; al f. de guarda, "Edward Moseley, his book, anno aetatis suae 14, annoque Domino 1698". Donatiu d'Eduard Toda.

Estat de conservació: relligadura molt malmesa, alguns folis desenganxats i amb les vores malmeses.

Descripció: A. GUDAYOL, "Documentació sobre vaixells i navegació a la Biblioteca de Catalunya", *Drassana* 22 (2014), p. 7-34 (dibuixos dels vaixells).

Nota: Per les dates, el possessor podria ser Edward Moseley (Cripplegate, Londres, 1682/1683-Carolina del Nord, 1749), oficial colonial anglès, topògraf general i posteriorment tresorer de Carolina del Nord, als Estats Units.

• Donatiu de 1930 (registrat el 1931)

Ms. 1182
GIOVANNI BATTISTA DELLO JACONO, "*Fatti accaduti a me ed a casa nostra in tempo della battaglia di Bitonto l'anno 1734, colla narrativa di essa per ricordo da posteri*". Còpia d'Eduard Toda, al f. 3 nota: "Copia literal del manuscrito del abate Giambattista dello Jacono existente en Roma en mayo de 1888, Eduardo Toda y Güell". Roma, 13 de gener de 1889.

101 f. (numeració antiga 100 f.); 215 x 150 mm. Enquadernació industrial tela blava estampada amb una orla de ferros negres amb motius vegetals i a la part inferior dibuix d'un tren, cantoneres metàl·liques. Talls estampats amb motius de folia d'aigües.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; al f. 3: "Vaig copiar aquest manuscrit per a D. Antoni Canovas del Castillo, en qual biblioteca a Madrit estigué fins a sa mort. Aparegué en venda en 1928 a la llibreria de Garcia Rico, y'l vaig comprar per 30 pessetas. Donat a la Biblioteca de Catalunya, ab súplica de que no'l vengan perquè probablement ja no'l podria tornar a comprar. Escornalbou, 9 d'abril de 1930".

Edicions: *La battaglia di Bitonto del 25 maggio 1734: memoria inedita dell'abate Giovanni Battista Dello Jacono con note illustrative*, a cura del canonico Fano (Bitonto: Tip. Garofalo, 1887) (Nuova ed. in occasione del II centenario, Bitonto: Casa editr. tip. prof. Amendolagine, 1934).

Documents registrats durant la Guerra Civil

• Registrats l'1 d'agost de 1936

Ms. 1353
EDUARD TODA, "*Bibliografía Española de Italia*". Dades i notícies. 1er terç del segle XX (anterior a 1931).

1353-I
"*Notas bibliográficas y biográficas varias*".
54 f.; diverses mesures (màxim 230 x 160 mm.).

1353-II
Notes i còpies de documents de l'Arxiu de Simancas.
1. F. 1-42: "*Notas y extractos de documentos de Simancas sobre la imprenta vaticana y la comedia en Milan (1573-1693)*".
2. F. 43-75: "*Notas y extractos de documentos procedentes de Simancas referentes a Nápoles y Sicilia*".
75 f.; diverses mesures (màx. 300 x 220 mm).

Enquadernació en tela verda (BC, anys 60).

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda.

Bibliografia Sobre els bibliografies italianes de Toda, vegeu J. DELGADO CASADO, *Un siglo de bibliografía en España: los concursos bibliográficos de la Biblioteca Nacional (1857-1953)* (Madrid, Ollero & Ramos, 2001), vol. II, p. 871-876.

Edició: E. TODA, *Bibliografia espanyola d'Itàlia* (Castell d'Escornalbou: Imp. Vidal Güell, 1927-1931), 5 v.

Nota: Ressenyes i complements a BC, ms. 2285.

Ms. 1354
EDUARD TODA, "*Destrucción de Poblet*". Original i notes. Poblet, 1935.

F. 1-9: Liminars
F. 10-35: "*Correspondencia del sr. Toda referente a la publicación de este trabajo Destrucció de Poblet*". 24 d'abril-30 de setembre de 1935
F. 36-69: "*Poblet al empezar el año 1800*".
F. 70-93: "*La ocupació francesa, 1809-11*".
F. 94-133: "*Junta superior de defensa de Catalunya i col·legi de cadets a Poblet*".
F. 134-201: "*Època constitucional, 1820-1824*".
F. 202-234: "*Trapenses*".
F. 234-300: "*Èpoques absolutista i lliberal, 1820-1834*"
F. 301-334: "*Plets*".
F. 335-360: "*Els plets*".
F. 361-407: "*Deserció i saqueig del monestir. 1835*".
F. 408-465: "*Primeres exclaustracions, 1810-1831*".
F. 466-512: "*Dispersió final de la comunitat*".
F. 513-576: "*Destrucció de Poblet, 1836-1900*".
F. 577-618: "*Segueix la destrucció, 1836-1900*".
F. 619-681: "*Més destrucció, 1836-1900*".
F. 682-723: "*Liquidació de les propietats territorials, 1821-1850*".
F. 724-774: "*Llegendes dels tresors enterrats*".

F. 775-832: "*Segueixen els tresors. Fi del llibre*".

832 f.; 220 x 165 mm. Apartats conservats en camises d'origen. Conservat en una capsa de protecció (BC, anys 90). Al llom teixell granat amb el títol "Toda. Destrucción de Poblet".

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda.

Bibliografia: E. TODA, *Poblet: Descripción histórica* (Reus, 1870); IDEM, *Poblet: Recorts de la Conca de Barberà*; IDEM, *Panteones reales de Poblet: destrucción, envío de los fragmentos a Tarragona y abandono en los sótanos municipales en 1854* (Sant Boi de Llobregat: Impr. de Pomp. Vidal, 1935); IDEM, *Reconstrucción de Poblet* (Poblet: Monasterio de Poblet, 1935); G. GENER I BOU, *Eduard Toda i el salvament de Poblet a través del seu epistolari* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2005); J. GORT I OLIVER, *Eduard Toda i Güell: ideologia i escriptura (1855-1941)*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2015); A. BALCELLS, "Eduard Toda, reconstructor de Poblet", *Serra d'or*, 686 (feb. 2017), p. 19-21.

Edició: E. TODA, *La destrucció de Poblet : ocurrències al monestir, fugides de la comunitat, dispersió de les riqueses, llegendes dels tresors enterrats* (Sant Boi de Llobregat: Impremta Pompeu Vidal, 1935). Vegeu també E. TODA, *La Davallada de Poblet: Poblet als segle XVII i XVIII*, ed. anotada i estudi introductori a cura de G. GONZALVO i A. MASOLIVER (Pobelt: Abadia de Poblet, 1997) (Scriptorium Populeti, 16).

Nota: Altre material manuscrit de Toda sobre Poblet a Vilanova, Biblioteca-Museu Víctor Balaguer, ms. 474 i ms. 533 (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritVB/id/3947, consulta 7 de gener 2025). el ms. 93, també sobre Poblet, fou donat pel fill de Bonaventura Sánchez Sanahuja.

Ms. 1355

MAGÍ MARTÍ, O.F.M. "*Explicació clara y copiosa de la Doctrina Christiana sobre los manaments de la lley de Déu y de la Iglesia segons les opinions més probables y seguras, composta per los RR. PP. Missionistas del Colegi Seminari de Sant Miquel de Escornalbou de la província de Cataluña, que ab gran fruit enseñan en las suas santas missions. Escrita per lo fr. Magí Martí, havent començada lo dia 5 de mars de 1815, la qual dedica a Maria Santísima del Lladó a mayor gloria de Déu y profit de las ánimas*". Al f. 1v i 2, llistat del pobles on el pare Martí ha anat a predicar missions entre 1815 i 1829, agrupats per zones (arquebisbat de Tarragona, bisbat de Tortosa i Girona, arxiprestat d'Àger). Escornalbou, 1815.

11 f.; 200 x 150 mm. Rúbriques centrades i amb mòdul més gran. Al f. 3, gravat de la Mare de déu del Lladó, que es venera a l'església dels caputxins de Valls. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/286159, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: Sobre el monestir d'Escornalbou, vegeu E. TODA, *Història d'Escornalbou* (Tarragona: Reyal Societat arqueològica, 1926); J. RUIZ I PORTA, "El señor Toda y el castillo de Escornalbou", *Barcelona atracción*, 187 i 189 (gener i març de 1927), p. 24-28 i 73-77; P. SANAHUJA, *Historia de la seráfica provincia de Cataluña* (Barcelona, 1959); A. COMAS, "Sermons i cants de missió", en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 386-409 (p. 385-386); J. MARTÍ MAYOR, "La biblioteca y el archivo del monasterio de Escornalbou", *Archivo ibero-americano*, 36/142-143 (1976), p. 341-373; IDEM, "Escornalbou: colegio-seminario de misiones de Propaganda fide, 1686-1835", *ibidem*, 42/165-168 (1982), p. 293-342.

Nota: vegeu també Arxiu històric provincial dels franciscans de Catalunya, Ms. 4/A/1 (Llibre de les coses de la casa i monestir d'Escornalbou).

Ms. 1356

"*Explicació de la Doctrina sobre los Manaments de la Lley de Deu composta per los Pares Missionistas de Escornalbou*". Del primer al vuitè manament. 1r terç del segle XIX.

F. 1-3v: "*Introducció*".
F. 3v-26v: "*Primer manament*".
F. 26v-52v: "*Segon manament*".
F 52v-73v: "*Tercer manament*".
F. 73v-117r: "*Quart manament*".
F. 117v-127v: "*Quint manament*".
F. 127v-157v: "*Sisé manament*".
F. 157v-183v: "*Seté manament*".
F. 183v-203r: "*Octau manament*".
F. 204-206: Taula de contingut.
F. 207-225: "*Novas doctrinas predicables*".

225 f. (numeració d'origen 309 [i.e. 409], 38 p.); 205 x 145 mm. Pautat en llàpis. Rúbriques en mòdul més gran. Enquadernació coetània en mig pergamí i cartró, amb tanques de veta.

Procedència: Amb l'exlibris cancel·lat "De Joan Comerma, pbre., 1836", i "Salvador Corominas, pbro., año 1862". Al f. 1, segell de la biblioteca dels caputxins d'Arenys de Mar. Donatiu d'Eduard Toda, al foli de guarda la dedicatòria manuscrita de Toda a la BC ("Passa d'Escornalbou a la Biblioteca de Catalunya. Poblet, 2 de maig 1936").

Bibliografia: Sobre el monestir d'Escornalbou, vegeu E. TODA, *Història d'Escornalbou* (Tarragona: Reyal Societat arqueològica, 1926); J. RUIZ I PORTA, "El señor Toda y el castillo de Escornalbou", *Barcelona atracción*, 187 i 189 (gener i març de 1927), p. 24-28 i 73-77; P. SANAHUJA, *Historia de la seráfica provincia de Cataluña* (Barcelona, 1959); A. COMAS, "Sermons i cants de missió", en: *Historia de la literatura catalana*, vol. IV (Barcelona: Ariel, 1972), p. 386-409 (p. 385-386); J. MARTÍ MAYOR, "La biblioteca y el archivo del monasterio de Escornalbou", *Archivo ibero-americano*, 36/142-143 (1976), p. 341-373; IDEM, "Escornalbou: colegio-seminario de misiones de Propaganda fide, 1686-1835", *ibidem*, 42/165-168 (1982), p. 293-342.

Nota: cf. Arxiu històric provincial dels franciscans de Catalunya, Ms. 4/A/1 (Llibre de les coses de la casa i monestir d'Escornalbou), i BC ms. 1355.

Ms. 1357

JAUME BOTELLES, "*El Patrocinio universal de Reyno de Mallorca. Historical y panegírica narración de la invención portentosa, progresos de la devoción y prodigiosos milagros de la siempre venerada sacra imagen de María Santísima de Lluch, sacada de un auténtico processo y de la que escrivió breve el doctor Rafael Busquets, presbítero colegial, con otras noticias de tradiciones y de manuscritos antiguos por Jayme Botellas, presbítero beneficiado en la parroquial de Inca, capellán y vicario de la sufragánea de Lloseta. Conságrala a María puríssima de Lluch por manos de sus reverendos colegiales año 1728*". Lluc, 1728; amb addicions de 1729, i algunes notes del segle XIX.

F. 2-8v: Liminars.
F. 9-150v: "*Libro primero de el patrocinio universal de el reyno de Mallorca*".
F. 151-295v: "*Libro segundo de el patrocinio universal de el reyno de Mallorca. Prodigios de María sacratíssima de Lluch probados en los quatro elementos*".
F. 296-444: "*Libro tercero de el patrocinio universal de el reyno de Mallorca. Prodigios miceláneos de Maria santissima de Lluch*".
F. 445-446: Taula de contingut.

447 f. (numeració d'origen 849 p.); 205 x 150 mm (F. 448-450 són notes soltes.). Postil·les. Algunes esmenes i cancel·lacions. Rúbriques en mòdul diferents i centrades. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda.

Bibliografia: J. M. BOVER, *Biblioteca de escritores baleares* (Palma de Mallorca: P. J. Gilabert, 1868), vol. I, p. 112-113; G. ENSENYAT PUJOL, "Tipologies textuals de manuscrits mallorquins (1600-1833). Primera relació", *Notandum*, 21, núm. 48 (2019), p. 21-32 (p. 30).

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 244-246; MCEM 181 (M. Toldrà).

Nota: Sobre Jaume Botelles, vegeu LlullDB Botelles (https://www.ub.edu/llulldb/lullistes/196, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 1358

"*Recreo y jardí del Parnàs y musas catalanas. Recopilat per Batista Miranbell, fadrí de pena i mestre ataconador. Dedicat al cavavaller [sic] de Olmedo don Llàtzer de la Croca y de Coll-alt, governador dels deserts de Aràbia, protocego andant, diputat general de Monseny, capità general de l'exèrcit burrical en la Formentera i demés islas atjacents de Mallorca. Ab llicèntia. En Sarrateix, en casa de Pere Pau Estrassa, mestre de miñons*". Recull de quaderns poèticsCançoner barroc, recopilat per Baptista Mirambell. Inclou majoritàriament poemes de Francesc Vicenç Garcia (o atribuïts a ell), i alguns poemes de Francesc Fontanella, Joan de Gualbes i Copons, P. A. Jofreu, i J. Terrer i Antoni Maçaners. Al f. 3-9, "Taula de lo que aquí se conté", índex alfabètic de poemes fins al f. 170. Finals del segle XVII-principis del segle XVIII.

1-363. F. 1-170: FRANCESC VICENÇ GARCIA . Obras. Inclou poemes propis i altres falsament atribuïts.

1. F. 9-13v: Paròdia dels preliminars d'una edició.

1a. F. 11: Dedicatòria a l'excel·lentíssim senyor don Llàtzer de la Croca y de Coll-alt, cavaller de Olmedo.

1b. F. 11v: "*Al pio, malèfic, càndido o purpúreo lector, pròlech*".

1c. F. 11v: "*Croces lo Gepestra. Dècima*".

1d. F. 12: "*Don Cleofàs Leandro Pérez de Zanbullo [...]. Dècima*".

1e. F. 12: "*Barnadàs Querforadat, per sobrenom lo Temerari [...]*".

1f. F. 12v: "*Don Ramon de Sora y Melgar [...]. Al autor, soneto*".

1g. F. 12v: "*Don Llàtzer de la Croca y de Coll-alt, cavaller de l'àbit de Sant Llàtzer*".

1h. F. 13-13v: "*Als crítics y zoilos lectors*".

2-363. F. 13v-170: FRANCESC VICENÇ GARCIA. "*Començan las obras del Rector de Vallfogona*". Inclou poemes seus i poemes falsament atribuïts.

2. F. 13v-14: "*A una dama moça recién viuda*".

3. F. 14-14v: "*Sàtira a la llicèntia dada al senyor de Fluvià per a menjar carn*".

4. F. 14v: "*A don Florentino Montargull, quexant-se que lo rector de Botarell al donar asperjis no li donava aygua ab lo issop*".

5. F. 15: "*A una fregona*".

6. F. 15v: "*A una senyora molt blanca*".

7. F. 15v-16: "*Sàtira a las monjas*".

8. F. 16-17v: "*A una mossa*".

9. F. 17v: "*Sàtira de un criat a son amo enamorat de una dama que no·l volia*".

10. F. 17v-18: "*A la cuca fera de Tortosa, que ab la boca ronpé las regalies de l'orga*".

11. F. 18: "*A una senyora que·s corresponia ab un blanc i ros de poca edat*".

12. F. 18v-19: "*Un divendres sant donà un galant un pessic a una mossa i ella un puntapeu*".

13. F. 19: "*A una vella que deya estava preñada*".
14. F. 19: "*A un borratcho que bevia molt ayguardent*".
15. F. 19v: "*Romans a Bras y Menga*".
16. F. 19v: "*A l'anar sant Pedro Nolasco a la professó cubert de diamants*".
17. F. 19v-20: "*Convidant a dinar al comanador de sant Antoni y altres*".
18. F. 20: "*Epitafi a la sepultura de Thomàs Ferrer, beneficiat de la seu de Tarragona*".
19. F. 20: "*Al mateix*".
20. F. 20: "*A un gran menbrut*".
21. F. 20: "*Al follet*".
22. F. 20v-22: "*A una fregona*".
23. F. 22: "*A don Diego Montargull, tornant de Salses ab sa conpanya*".
24. F. 22: "*Al parrochial Pujalt*".
25. F. 22: "*A Pau Guardiola*".
26. F. 22v-25: "*A la justa poètica celebrada en Gerona a sant Ignaci de Loyola*".
27. F. 25: "*Lizardo a Hizmènia*".
28. F. 25v: "*A una ingrata*".
29. F. 26: "*Al pensament*".
30. F. 26-26v: "*Un amant apessarat*".
31. F. 26v-27: "*Un quexós de ausència*".
32. F. 27: Poema. Incipit: "Dos casats per péndrer pler".
33. F. 27v: "*[...]sa devant la prelada*".
34. F. 27v: "*A un jarro de aigua que donà un galant a la dama*".
35. F. 27v-28: "*A una senyora nomenada Serra*".
36. F. 28-28v: "*A una senyora nomenada Jacinta*".
37. F. 28v-29: "*Carta de un galant a una senyora de bon humor*".
38. F. 29: "*A una [...]*".
39. F. 29v-30: "*A una filla de un canonge que la trobà son pare de nit ab un gavatx que tenia per galant*".
40. F. 30: "*A una senyora que donà un anell de vidre a son galant*".
41. F. 30: "*A un[a] senyora nomenada Canpana*".
42. F. 30v-31: "*A una dama que·s tragué dels pits uns set salms penitencials*".
43. F. 31-31v: "*Encarint un amor. Dècima glossada*".
44. F. 32-33v: "*Enbaxada del príncipe Licomandro a l'enperador de Bugia. Diàlogo*".
45. F. 33v-34: "*Quexa dels Pirineus i sa descriptió*".
46. F. 34: "*A un all*".
47. F. 34: "*A un melindre y enamorador comú*".
48. F. 34v: "*Gozant-se dos gojats*".
49. F. 34v-35: "*A las monjas de las Madalenas*".
50. F. 35: "*A la despedida de una mossa*".
51. F. 35: "*A una [...]*".
52. F. 35v-36v: "*A la merda*".
53. F. 36v: "*A una casada*".
54. F. 36v-37: "*A una mossa a l'ort*".
55. F. 37: "*Epitafi a la sepultura de Lluçàs*".
56. F. 37: "*A la [...] una senyora*".
57. F.37v : "*A una monja que, per aver esta[t] la major part de la nit fent conpañia a una malalta, trobà lo dormidor tancat, tirà una pedra a la finestra de una religiosa per a que li obrís, i al ruido despertaren moltas monjas*".
58. F. 37v: "*A una mossa que es deia Tecla*".
59. F. 37v: "*A una senyora que·s feia la barba baix*".

60. F. 37v: "*A un que·s petava*".
61. F. 38-39: "*Visita [...]*".
62. F. 39: "*A una senyora entrant en religió*".
63. F. 39-40: "*Lo desengany del món*".
64. F. 40-44v: "*Desengany del món*".
65. F. 44v-45: "*Tota las cosa de aquest món verdas i maduras són*".
66. F. 45: "*Epitafi a la sepoltura de un gran músic que morí de mal francès*".
67. F. 45-45v: "*A una [...] a la ribera de Mançanares*".
68. F. 46: "*A una cadeneta que donà una dama a l'autor*".
69. F. 46-49v: "*Navegació del marquès de Almaçan, virrei de Catalunia, de Barcelona a Tarragona*".
70. F. 49v: "*A una dama molt airosa*".
71. F. 50-52v: "*Desenbarca lo marquès de Almaçan en Tarragona*".
72. F. 52v-53: "*Despedida de una devoció*".
73. F. 53: "*A un quadro de sant Llàtzer*".
74. F. 53-53v: "*A un amor mal premiat*".
75. F. 53v-55: "*Fàbula de Venus i Marte*".
76. F. 55-56: "*Fàbula del robo de Europa*".
77. F. 56: "*A dos damas*"
78. F. 56v-57: Poema. Incipit: "Jo escríurer, gentil donaire".
79. F. 57-57v: "*A una señora*".
80. F. 57v: "*A una bascanbra junt a un ort*".
81. F. 57v-59: "*A Monjuïch*".
82. F. 59: "*Lletra*".
83. F. 59v-60v: "*Relatió del fons del mar que fa Girapeix al príncep de Estrigúlia*".
84. F. 60v-61: "*Fàbula de Júpiter i Dànae*".
85. F. 61-61v: "*Al rector de Vallbona*".
86. F. 61v: "*A un valentó que tenia caxusada la cara*".
87. F. 62: "*Combidant a un amich per un entreteniment*".
88. F. 62: "*A una senyora de bons ulls i mans*".
89. F. 62v: "*Cançó*".
90. F. 63-64: "*Fàbula de Dafne i Apolo*".
91. F. 64: "*A un esquirol que una dama tenia en la mà*".
92. F. 64: "*A una dona molt g[ran] casada ab un home peti[t]*".
93. F. 64v: Poema. Incipit: "Mossèn Perera cridava".
94. F. 64v-65v: "*A una mossa molt fea*".
95. F. 65v-66v: "*A un maravellós somni*".
96. F. 66v-67v: "*Comptant un somni*".
97. F. 67v-68: "*A Monjuïch*".
98. F. 68-68v: "*A una [...llera]*".
99. F. 69: "*A unas monjas*".
100. F. 69: "*A un somni*".
101. F. 69-69v: "*A una mossa en la font*".
102. F. 69v-71: "*Romans encarint un gran amor*".
103. F. 71-71v: "*A [...] de la fortuna*".
104. F. 71v-72: "*Desengany de una senyora monja*".
105. F. 72: "*A una hermosura*".
106. F. 72-72v: "*A una ausèntia*".
107. F. 72v: "*A una senyora de bons ulls i cabells*".
108. F. 72v-73: "*A una senyora de bons ulls i mans*".
109. F. 73-73v: "*Sàtira a un casament*".
110. F. 73v-74: "*A una segadora. Romanç*".

111. F. 74: "*A un propòsit*".
112. F. 74-74v: "*A unas llàgrimas*".
113. F. 74v: "*A un galant borni*".
114. F. 75-76: "*Sàtira a cert jurista, Joan de Ribas, mostazà de Barcelona*".
115. F. 76: "*A un amant avorrit*".
116. F. 76v: "*A una men*tida".
117. F. 77: "*Encarint un amor*".
118. F. 77: "*A una dama en ara de sant Ramon Nonat vista*".
119. F. 77v: "*Quexas de un galant*".
120. F. 77v: "*A la mort*".
121. F. 77v-78: "*Sàtira a Llucifer, poc entès en la felís incarnatió del Príncep del cel*".
122. F. 78-78v: "*A una senyora que demanà 50 ducats a un g*alant".
123. F. 78v: "*Pintura de una dama*".
124. F. 78v-79: "*Un enamorat*".
125. F. 79: "*Al mirar de una senyora a son galant*".
126. F. 79: "*A una dama que plorava*".
127. F. 79v: "*A la memòria*".
128. F. 79v: "*A unes profundes melancolies*".
129. F. 80: "*Despedida de un galant*".
130. F. 80v-81: "*A una acadèmia*".
131. F. 81: "*A una senyora lo nom de la qual ignorava son galant*".
132. F. 81-81v: "*Sàtira a tots los comptes de Cataluña*".
133. F. 81v: "*Sàtira a un casament*".
134. F. 81v-82v: "*Anant a vèurer de nit una correspondèntia*".
135. F. 82v-83: "*A un quexós de sa fortuna*".
136. F. 83: "*A una flaca*".
137. F. 83v-84: "*Resposta a un soneto alabant-li lo romans de la mossa dormidora*".
138. F. 84v-85v: "*Reprenció a un rector per estar molt ausent de la rectoria*".
139. F. 86-86v: "*Loa a totas las donas*".
140. F. 87: "*Al casament de misser Jufreu*".
141. F. 87: "*Valga'm Déu, com canta brut, / mara mia, lo cucut*".
142. F. 87: "*Epitafi a la sepultura del profeta Espelt*".
143. F. 87v-88: "*Voler bé i no demostrar-o: / què·n farem, de axò?*".
144. F. 88: "*Dècima*".
145. F. 88: "*A una belleza singular*".
146. F. 88-88v: "*Carta de un amant afligit*".
147. F. 88v-89: "*Un amant agraït*".
148. F. 89: "*Epitafi a una majordona sua*".
149. F. 89-89v: Poema. Incipit: "Ve la nit i de baieta".
150. F. 89v: FRANCESC FONTANELLA, "*Romans que escrigué Francisco Fontanella a un amic seu des de un riu quant se n'anà·b son germà a Monster a tractar las paus de Catalunya*".
151. F. 89v-90v: FRANCESC FONTANELLA, "*Segon romans del mateix autor al mateix amich, des de un lloch que·s diu Carlavila escrit*".
152. F. 90v-91v: "*Carta a un rector amich que·l bisba de Girona avia millorat de rectoria*".
153. F. 91v: "*Carta de un vicari al rector de Vallfo*gona".
154. F. 91v-93: "*Resposta*".
155. F. 93-93v: "*A una senyora molt desdeñosa anomenada Coloma*".
156. F. 93v: "*A una senyora molt hermosa i honesta*".
157. F. 93v-94: "*A Cicília de Florejats*".

158. F. 94-95: "*A unas sabatas y tapins*".
159. F. 95-95v: "*A una febrosa*".
160. F. 95v-96v: "*A l'interès*".
161. F. 96v-97: "*A un galant que, prenent un canelló de la boca de la sua dama, ella li mossegà el llavi*".
162. F. 97-97v: "*A una señora malalta*".
163. F. 97v: "*A Grau i Eulària*".
164. F. 98: "*A una cegonada que li tirà una fea*".
165. F. 98: "*Epitafi al seu scholà, enterrat baix la pica de l'aiga beneita*".
166. F. 98v: "*A un jutje vell i tocat de gota enamorat de una senyora hermosa i bona*".
167. F. 98v-99: "*A una monja*".
168. F. 99-99v: *Poema. Incipit: "Ab tas gràcias infinitas*".
169. F. 99v-100: "*Al doctor Lluís Valencià, que la nit del desposori, tement uns escallots, dexà sa muller y se n'a[nà] a un sarau*".
170. F. 100: "*A un sobraposat del vi que li digueren cabró*".
171. F. 100: "*A una dona amancebada ab un borratxo*".
172. F. 100: "*Al mestre Sarratoza*".
173. F. 100: "*A fra Sevedo*".
174. F. 100v: "*Resposta a Colom*".
175. F. 100v: "*Resposta a fra Sevedo*".
176. F. 100v: "*Epitafi a la sepultura de Engràcia Frexa*".
177. F. 100v: "*A un galant que, mal satisfet del matrimoni, se féu galant de monjas*".
178. F. 100v: "*Al mateix, que, molt satisfet de la monja, ignorava corria per son medi la terceria de sa desonrra*".
179. F. 101: "*A don Christòfol de Icart*".
180. F. 101: "*A misser Pexó, provehit de la cota de misser Aguiló*".
181. F. 101: "*Resposta*".
182. F. 101: "*A un mitx cos de [santa] Bàrbar*a".
183. F. 101: "*A sant Francesch mal pintat*".
184. F. 101: "*Prometent una ventjança*".
185. F. 101: "*A una porfia*".
186. F. 101: "*A la senyora Serafina*".
187. F. 101v: "*A la sepultura dels Oriols de Tortosa, ahont y à esculpit un oriol que pica estrelles*".
188. F. 101v: "*Epitafi a la sepultura del rector de Vallfogona, per Mazanés*".
189. F. 101v: "*Pòliça de sanitat a Tecla Verdera, de Vallfogona*".
190. F. 101v: "*Als de Lleyda*".
191. F. 101v: "*A la mort de Clara Pujol*".
192. F. 101v: "*Un enamorat*".
193. F. 102-102v: "*A santa Tereza*".
194. F. 102v-103: "*Al canonje Ferrer, en la conposició d'un llibre espiritual*".
195. F. 103: "*A don Josep Gamis*".
196. F. 103v-104: "*A un doctor y a una malalta*".
197. F. 104v-105v: "*A l'amor més verdader*".
198. F. 105v-106: "*Quexas a una dona*".
199. F. 106-106v: "*A un enamorat, en metàfora de cadarnera*".
200. F. 106v-107: "*A la conversió de una persona*".
201. F. 107v-108v: "*A la despedida del món*".
202. F. 108v-109: "*A l'amor*".
203. F. 109: "*Al duc de Cardona quant sitià Leucata*".
204. F. 109-110v: "*Resposta de misser Jofreu en defensa de son casament*".

205. F. 110v-111v: "*A un executat desposori de misser Batista Monfar*".
206. F. 111v-112: "*Resposta de misser Monfar*".
207. F. 112: "*Quexas de un galant a sa dama*".
208. F. 112-112v: "*Discurs de una filla oprimida a sa mare*".
209. F. 113: "*Quexas de un enamorat*".
210. F. 113-113v: "*A na Colomera*".
211. F. 114-115: "*A la matexa Colomera*".
212. F. 115-115v: "*Loa en alabança de las vellas*".
213. F. 115v-116: "*Sàtira a las velles*".
214. F. 116v-117: "*Diàlogo entre mare y filla lo endemà de nòvia*".
215. F. 117: "*A unas alegrias*".
216. F. 117: "*A Juan Monells*".
217. F. 117v: "*A Maria Rosa*".
218. F. 117v-118: "*A un portuguès*".
219. F. 118-118v: "*A l'arcàngel sant Miguel*".
220. F. 118v: "*A 4 sants màrtirs*".
221. F. 119: "*A la llengua*".
222. F. 119: "*A misser Onofre Vila, quant fou conceller de Barcelona*".
223. F. 119v: "*A sa mala fortuna, ferma fe y constàntia*".
224. F. 119v: "*A la mort de Clara Pujol*".
225. F. 120: "*A la matexa*".
226. F. 120: "*A un home dit Dalmau que donà al conseller misser Vila [...] per a ser insiculat*".
227. F. 120v-121: "*A Lluïza hermosa*".
228. F. 121-121v: "*A la matexa*".
229. F. 121v: "*A unas tercianas*".
230. F. 121v-122: "*A fra Jaume Rebollosa, sobre la conpositió de un llibre de sant Olaguer*".
231. F. 122: "*A una corda donà de una dama per favor*".
232. F. 12v-123: "*A ma mare santa Teresa*".
233. F. 123-123v: "*Al canonge Ferrer, sobre la conpositió de un llibre espiritual*".
234. F. 123v: "*Epitafi a un frare poeta y golós*".
235-284. F. 124-138: Sonets 1-50.
285. F. 138: "*A una demostració de amor*".
286. F. 138v: "*A un fadrí notari*".
287. F. 138v: "*A Apol·lo quant seguia Dafne*".
288. F. 139: "*A una senyora que son galant la escabellà*".
289. F. 139: "*A una mossa vora del foc*".
290. F. 139v: "*Alabant a una hermosa*".
291. F. 139v: "*Venus a Vulcano*".
292. F. 140: "*A Medoro con Angélica*".
293. F. 140: "*Als poetas cultos*".
294. F.140v : "*A una pastora*".
295. F. 140v: "*A una mossa de cantar*".
296. F. 141: "*A una mossa de cuina*".
297. F. 141: "*Parlant ab lo Amor*".
298. F. 141v: Poema. Incipit: "Si dónas al[s] tapins tan mala estrena".
299. F. 141v: "*A una senyora del color trencat*".
300. F. 142: Poema. Incipit: "Ara ab lo títol, gran Colon, te ufanas".
301. F. 142: Poema. Incipit: "Plena de conpassió, plorosa i trista".
302. F. 142v: Poema. Incipit: "En hora bona sies tota mia".
303. F. 142v : "*Cavalgant a una mossa. Diàlogo*".

304. F. 143: "*Demanant parer sobre la pintura de una mossa*".
305. F. 143: Poema. Incipit: "Renunciant las aradas i las rellas".
306. F. 143v: "*A una devotió de frare i monja*".
307. F. 143v: Poema. Incipit: "A la porta de amor, ab dent tan llarga".
308. F. : Poema. Incipit: "En lo cor de la iglésia de Vallbona".
309. F. 144: "*A una hermosa sabatera*".
310. F. 144v: "*A una mossa que·l desdeñava*".
311. F. 144v: "*A una conquista pilona*".
312. F. 145: "*A una dama*".
313. F. 145: "*A un somni que tingué*".
314. F. 145v: "*A l'abat Copons, que al despedir-se caygué en una necessària*".
315. F. 145v: "*En oprobi de estar enamorat*".
316. F. 146: "*Anant a rèbrer lo senyor arcabisbe*".
317. F. 146: "*A un majordom que per sa senyora li vingué una pixa calda*".
318. F. 146v-147v: "*De un desditxat amant poch à enamorat*".
319. F. 147v: "*A una estafa que li féu una brivona*".
320. F. 148: "*A un ball de frares*".
321. F. 148: "*Las gràcias de sa dama*".
322. F. 148v: "*Soneto*".
323. F. 148v: "*Soneto*".
324. F. 149: Poema. Incipit:"Donau-li lo govern de vostra escola".
325. F. 149: "*A Rocaguinart*".
326. F. 149v: Poema. Incipit: "Ab llarch temps lo tigre més ferós".
327. F. 149v: Poema. Incipit: "Amo una pedra que, segons és dura".
328. F. 150: "*Al Tinbau de Cervera en las festas de la Conceptió*".
329. F. 150: Poema. Incipit: "No vull desplegar més per vós ganzalles".
330. F. 150v: "*A don Christòfol Icart*".
331. F. 150v: "*Al marquès de Vilafranca*".
332. F. 151: "*A la virtut del tabaco*".
333. F. 151: "*Coloqui entre un frare del Remey y Pere de la Lleona*".
334. F. 151v: "*A Terré*".
335. F. 151v: Poema. Incipit: "Pel llum de Judas, xica, que el forat".
336. F.152 : Poema. Incipit: "Per lo golfo de amor corrent fortuna".
337. F. 152: Poema. Incipit: "Aguardau-vos un poc! Tanta presteza".
338. F. 152v: Poema. Incipit: "Los rius de Babilònia aumentam".
339. F. 152v: "*A la electió de rector de la Universitad de Lleyda*".
340. F. 153: FRANCESC FONTANELLA. "*Soneto de Fontanella des de París*".
341. F. 153: ANTONI MAÇANERS. "*A las obras de Vallfogona. Soneto per Mazanés*".
342. F. 153v-156: FRANCESC VICENÇ GARCIA. "*Oratió en la paheria de Lleyda en alabança de don Felip de Berga, rector per la natió valentiana*".
342a. F. 153v-156: Primer poema.
342b. F. 156v-158v: "*Al matex assumpto*".
342c. F. 159-160: "*Al matex assumpto Segueix la primera cansó*".
342d. F. 160-161: "*Al matex assumpto. Segueix la segona cansó*".
343. F. 161-161v: "*A la ingratitut de una dama*".
344. F. 161v-162: "*A l'amor verdader*".
345. F. 162: "*A un amant desdenyat*".
346. F. 162v: "*La ciutat de Barcelona al rey Felip Quart*".
347. F. 162v: ANTONI MAÇANERS. "*A la sepultura de Lluçàs, que està a l'entrar en Santa Caterina*".
348. F. 162v-163: JOAN TERRER. "*A una estafa*".
349. F. 163: "*A una filla distreta, a una mare y tia cobertoras*".

350. F. 163v: "*A dos cosins*".
351. F. 163v: "*A una pendència*".
352. F. 164: "*Resposta a una carta de don Juan Terré*".
353. F. 164: "*A la ciutad de Lleyda quant lo rey vingué lo any 1626*".
354. F. 164v-165v: "*Pintura de una fea*".
355. F. 165v: "*Memorial de fra Pere del Bon Succés al virrey*".
356. F. 166: "*A una ventositat oprimida*".
357. F. 166-167: "*A un domer que féu presentalla de una verga de plata a sant Esteve, feta com la dels assistents en dias solemnes*".
358. F. 167: "*A un desconcert*".
359. F. 167v: "*Un soldat escapat de la derrota de Leucata a don Juan Terré*".
360. F. 167v: "*A un acusat de cert crim*".
361. F. 168: "*A un cavaller que dexà de anar a la lleona per un deute*".
362. F. 168-169: "*Glossa de la prosa*".
363. F. 169v-170v: "*A la Soledad, quant tornà de Madrid*".

364-427. F. 171-375: Recull de quaderns poètics de diferent origen. En castellà, i en català.
364-392. F. 171-179: "*Versos castellanos que se dice ser del Rector de Vallfogona*". Són tots falses atribucions.
364. F. 171: "*A un retrato*".
365. F. 171: "*A una dama*".
366. F. 171: "*Al honor y cordura*".
367. F. 171: "*A una congoxa*".
368. F. 171: "*Al bien querer*".
369. F. 171v: "*A una firme esperança y fe*".
370. F. 171v-172: "*Una dama a su galán*".
371. F. 172: "*Respuesta*".
372. F. 172-173: "*A los frayles*".
373. F. 173: "*Al sitio de Leucata*".
374. F. 173v: "*Acto amoroso glossado. Soneto*".
375. F. 173v-175: "*Glossa*".
376. F. 175-175v: "*A una dama*".
377. F. 175v: "*A pocos añyos*".
378. F. 175v-176: "*A una hermosura*".
379. F. 176: "*Al desenganyo*".
380. F. 176: "*A un olvido*".
381. F. 176v: "*A un desconsuelo*".
382. F. 176v: "*A una moça*".
383. F. 177: "*Al desenbaraço*".
384. F. 177: "*A una moça que retratándola se meneava*".
385. F. 177v: "*A un suenyo*".
386. F. 177v: "*Al amor*".
387. F. 178: "*Carga del matrimonio*".
388. F. 178: "*A una fea*".
389. F. 178v: "*A la hermosura*".
390. F. 178v: "*A una dama hilando*".
391. F. 179: "*Discriptión de Barcelona*".
392. F. 179: "*Respuesta al soneto*".
393. F. 179v: JOAN DE GUALBES I COPONS. "*Al siti de Barcelona de 1697. Soneto de Gualb[es]*". Afegit posteriorment.
394-404. F: 180-186: FRANCESC VICENÇ GARCIA. "*Proseguexen les obres catalanas del Rector de Vallfogona y altres*". La majoria són falses atribucions.
394. F. 180-181: "*Amorosas quexas de un amant*".

395. F.181 : JOAN DE GUALBES I COPONS. "*Obligacions de virrey y de capità general*". A continuació, "És de Gualbes".

396. F. 181v-182: JOSEP VALLS."*Saber amar*". A continuació, "De Joseph Valls".

397. F. 182v-183: "*Al casament de don Godofrè Rebolledo*".

398. F. 183v: "*Casà's fingidament un cavaller ab una viuda molt presumida, y, després de haver dormit tota la nit ab ella, ly declarà al matí la burla*".

399. F. 183v: "*Dècimas*".

400. F. 184: "*Ball*".

401. F. 184: "*Redondilla*".

402. F. 184v: "*Dècima de Vallfogona al zelós de sant Joseph*".

403. F. 184v-185v: "*Quexas de sant Pere a Christo, senyor nostre, per haver permès en sa Iglésia lo institut dels frares*".

404. F. 1865v-186: "*A una dona que en la iglésia de Toledo perdé un tapí, digué lo y havia pres santa Theresa y, havent-lo trobat, lo tirà al cap de la santa*".

(f. 186v-200 en blanc)

405-415. F. 201-244: FRANCISCO DE QUEVEDO, "*Obras no impresas de don Francisco de Quevedo*". La majoria són falsas atribucions. Al f. 244v: "Fin de las obras manuescritas de don Francisco de Quevedo.

405. F. 201-202v: "*En occasión de las muchas guerras. Décimas*".

406. F. 203-208v: "*Contra el gobierno. Hablando con la magestad de Phelipe quarto, el Padre nuestro glosado. Décimas*".

407. F. 209-211v: "*Al mal gobierno, memorial ablando con la magestad de Phelipe quarto*".

408. F. 212-214v: "*Hablando con la magestad de Phelipe 4o. Romance*".

409. F. 215-232: "*La cueba de Melisso. Diálogo entre don Gaspar de Guzmán, conde de Olibares, y Melisso, mago famosso*".

410. F. 233-236: "*Contra el conde-duque, en ocassión de haberse retirado a Leches. Diálogo satírico entre la voz del ángel y Elías, don Francisco de Quebedo y Enoc, Adán de la parra. Romance*".

411. F. 236v-237: "*Al hijo declarado por el Conde-duque. Romance*".

412. F. 237v: "*Madrigal. Pinta en él executiones de amantes*".

413. F. 238: "*Otro madrigal. Muestra en él festejos de amantes*".

414. F. 238v: "*A la sujeción en que todos estamos sujetos los humanos. Soneto burlesco*".

416. F. 245-252: "*Consejo que da un amigo a otro que no sabe o no puede obligar la dama*".

417-418. F. 253-259v: Poemes a la mort de Lluïsa de Borbon. En castellà.

417. F. 253-257v: ANTONIO DE SARABIA. "*Estancias a la muerte de la Reina, nuestra señora, doña Luisa de Borbón. De don Antonio de Sarbia*".

418. F. 259-259v: "*Al no aver avido cometa ni señal alguna del cielo en la muerte de la reyna nuestra señora. Soneto*".

(f. 260 en blanc)

419-421. F. 261-266: Textos relatius a esdeveniments coetanis.

419. F. 261-261v: "*Traslado de la declaración y resolución que se hizo en el collegio de príncipes de la dieta de Ratisbona en la declaratión de la guerra contra Francia a 24 de enero de 1689*".

420. F. 263-264: "*Diario del exército de Cathaluña*".

421. F. 265-266: "*Declaración de la guerra contra los estados generales de las Provincias unidas*".

(f. 266v-272v en blanc)

422. F. 273-281: Sentència del certamen poètic en honor a sant Ramon de Penyafort de 1626. Acèfal.

(f. 281v-290 en blanc)

423. F. 291-309v: Poema burlesc. En castellà i en llatí.
(f. 310-312v en blanc)
424. F. 313-318v: "*El robo de Elena*". En castellà.
(f. 319-372 en blanc)
425. F. 373-374v: "*A la deseada muerte de Luis XIIII. Décimas*".
426-427. F. 375: Poemes en català.
F. 375: Poema. Incipit: "Divina Isabel, no sé".
F. 375: Poema. Incipit: "A la diosa Gilabert".

375 f. (numeració antiga 108, 131 f.); 200 x 150 mm. Diverses mans. Enquadernació en pergamí segle XVIII, amb restes de tanques de botó.Títol al llom "Papers manuscrits".

Procedència: Procedent de Mallorca, com els ms. 1357, 1359 i 1360; havia pertangut a Ramon Picó i Campamar, que en publica dos poemes (**9**, "Sàtira de un criat a son amo enamorat de una dama que no'l volia.", a *La Renaxensa*, 4, 1 (10 de gener de 1874), p. 14; **207** ("Quexas de un galan a sa dama", a *ibidem*, 4 (10 de febrer de 1874), p. 51. Donatiu d'Eduard Toda.

Estat de conservació: Guillotinat. Folis malmesos per la tinta fèrrica.

Bibliografia: J. RUBIÓ, *Història de la literatura catalana*, vol. III (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986 [1958]), p. 253; A. ROSSICH, *Una poètica del barroc: el Parnàs català* (Girona: Col·legi Universitari, 1979).

Edicions: Per als poemes del rector de Vallfogona, vegeu A. ROSSICH, *Francesc Vicenç Garcia: assaig d'edició crítica,* tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma, 1984) i *Francesc Vicent Garcia, Poesia completa*, Vol. I: *Sonets i dècimes*, a cura d'A. ROSSICH (Barcelona: Barcino, 2023) (abreviatures p. 368, ms. B14). Per als poemes de Fontanella, vegeu M. M. MIRÓ VILÀ, *La poesia de Francesc Fontanella*, ed. crítica (Barcelona: Curial, 1995) (ms. BC5, descripció: vol. I p. 22, 24). Per als poemes de Gualbes, vegeu K. BROWN, V. DE MELCHOR, *Vida i obra de Joan de Gualbes i Copons* (Barcelona: Curial-PAM, 1995) (Textos i estudis de cultura catalana, 45) (descripció, p. 53-54). Poema f. 59-60v (fragment de La Famosa comedia…) editat en: *La Famosa comèdia de la gala està en son punt: edició i estudi*, ed. C. MORELL I MONTADI (Barcelona: Curial, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986). Dos poemes pronunciats en l'elecció del rector de l'Estudi General de Lleida, editats per A. ROSSICH, *Dos panegírics d'Andreu Rey d'Artieda (1604) i Francesc Vicenç Garcia (1613) pronunciats a l'Estudi General de Lleida: edició crítica* (Lleida: Universitat de Lleida, 2019); L. PLANAGUMÀ, *Amors, peregrines i ronya: estudi del cançoner d'Olesa de Montserrat*, treball de fi de grau (Barcelona: ESMUC, 2019), p. 89; Sobre els poemes paròdics introductoris, vegeu A. GARCIA BUSQUETS, "Els poemes laudatoris als liminars", en: *Fontanella polièdric: Poesia barroca i transmissió*, ed. V. ZARAGOZA i P. VALSALOBRE (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2019), p. 135-147 (p. 137).

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 246-277; A. ROSSICH, *Dos panegírics d'Andreu Rey d'Artieda (1604) i Vicent Garcia (1613) pronunciats a l'Estudi General de Lleida. Edició crítica* (Lleida: Universitat de Lleida, 2019), p. 116-117 (B14); MCEM 182 (M. Toldrà).

Nota: Forma part de la família de cançoners anomenats *Recreo i jardí del Parnàs*, integrada per una dotzena de de cançoners; el nucli inicial, format per poemes de Francesc Vicenç Garcia, fou compilat al voltant de 1630 per Baptista Mirambell, i en les còpies posteriors s'hi afegiren alguns altres poemes. Una mà del segle XIX (probablbment la de Picó i Campamar), fa notes a nombrosos poemes indicant si estan editats ("Inèdit" "Publicat").

Ms. 1359
"*Comedia de la vida y mort de Sor Catharina Thomasa*". 2a meitat del segle XVIII.

F. 1-10: "*Part 1ª*".
F. 11-19v: "*Jornada segona*".
F. 19v-17v: "*Jornada tercera*".

27 f.; 210 x 150 mm. Text s 2 cols. Restes d'enquadernació antiga en pergamí. Enquadernació en tela del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda.

Estat de conservació: Folis malmesos, taques d'humitat.

Bibliografia: R. DÍAZ VILLALONGA, "El teatre hagiogràfic a Mallorca entorn del segle XVIII (1702-1864): repertori de manuscrits", *Randa* 40 (1997), pp. 7, 20-21; J. MAS I VIVES, *Diccionari del teatre a les Illes balears*, vol. 1 (Palma: Lleonard Muntaner; Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003), p. 162.

Descripció: MCEM 1868 (M. Toldrà).

Ms. 1360

"Sermó de Sant Antoni de Viane". Sermó sobre sant Antoni Abat. En català. Mallorca, 17 de gener de 1805.

11 f.; 210 x 150 mm. Enquadernació en tela (BC, anys 50).

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda.

Bibliografia: A. CARVAJAL, A. GOMILA, J. NICOLAU, *Sant Antoni de Viana i Manacor: vuit segles de tradició* (Manacor: Patronat de Sant Antoni, 2007).

Ms. 1361

Physica generalis. Curs de física aristotèlica, al f. 146 "Et hec pro phisica generali sufficiat". Amb dues notes sobre la composició del volum: al f. 31v, "No falta cap apunte", i al f. 83v "Me faltant las apuntes de Nadal". Acèfal: falta el 1er foli. 2a meitat del segle XVIII.

147 f.; 215 x 155 mm. Numeració de quaderns a l'angle superior esquerra, precedida per la parula "codex", sovint guillotinada. Amb petits dibuixos explicatius. Enquadernació coetània en pergamí. Títol ms. al llom "Philosophia Tom II". Talls marbrejats de blau.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la Biblioteca d'Escornalbou.

Estat de conservació: Taques d'humitat. El primer foli i el f. 28 fortament mutilats. La coberta anterior malmesa per un rossegador.

Nota: Un altre tractat amb títol similar a BC, ms. 2872/1 (ús de Cervera), la Biblioteca de la Universitat de Barcelona, ms. 859, i a Girona, Biblioteca Diocesana del Seminari, ms. 99, 104, 123, 278.

Ms. 1362

JERÓNIMO AGULLÓ, "*Exposición del Salmo 'Deus Judicium tuum regi da …' en que se trata de la exaltación de la España, pérdida de la Francia, cayda de Mahoma, conquista Universal, venida del Antechristo, con otras muchas cosas curiosas, compuesto por el R.P.F. Gerónimo Agulló, monje del convento del valle de Ebron"*. Al f. 2-3, taula de contingut. Mitjan segle XVIII (1754 o post.).

81 f. (numeració d'origen 156 p., a continuació nombrosos folis en blanc); 210 x 145 mm. Enquadernació coetània en pergamí. Talls jaspiats de blau.

Procedència: Havia pertangut a la biblioteca del Monestir de la Vall d'Hebró. Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la Biblioteca d'Escornalbou.

Estat de conservació: Marge inferior del f. 1 mutilat.

Bibliografia: F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes* (Barcelona: Impr. J. Verdaguer, 1836), p. 8; A. de FLUVIÀ, "Índice de religiosos del real monasterio de San Jerónimo del Valle de Hebrón o de Collcerola, en Barcelona", *Hidalguía*, 66 (1964), p. 587-592 (588); E. MESTRE I ROIGÉ, "Sobre Jeroni Agulló", *Barret picat*, 117 (desembre 1999), p. 15.

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 278-279; MCEM 183.

Ms. 1363

Miscel·lània de textos a l'entorn del Conde duque de Olivares. Al f. 258v-260, taula de contingut. Darrer quart del segle XVII-principis del segle XVIII.

1. F. 1-55: "*Caída del Conde Duque de Olivares*".
f. 34v: "*Sumario de las mercedes que sacó el conde*".
f. 44v-52: "*Informe que hizo Don Miguel de Cardenas, alcalde de casa y corte al cardenal Frejo, presidente de Castilla, sobre loshechizos que se decía dava el conde de Olivares al rey Don Phelipe Quarto. Madrid, año 1645*".
f. 52v-55: "*Muerte del Conde de Olivares en la ciudad de Toro, viernes veinte y dos de julio del año de mil seiscientos quarenta y cinco*".
2. F. 56-95: "*Diferentes papeles, assí en verso como en prosa, escritos en tiempo del Conde Duque de Olivares*".
3. F. 96-103: FRANCISCO DE QUEVEDO Y VILLEGAS, "*El Padre nuestro glosado sobre las calamidades de España, por Don Francisco de Quevedo y Villegas, cavallero del Orden de Santiago, señor de la villa de la Torre de Juan Abad, año de 1640".*
4. F. 104-163: "*La Cueva de Meliso. Diálogo entre Don Gaspar de Guzmán, Conde Duque de Olivares, valido del rey Don Felipe Quarto, y Meliso, mago famoso. Año de 1636*".
5. F. 164-173: Poemes relatius al Conde Duque.
6. F. 174-189: FRANCISCO DE QUEVEDO Y VILLEGAS, "*Memorial de Don Francisco de Quevedo y Villegas por el rey nuestro Señor, año de 1639*".
7. F. 190-229: "*Papel escrito por un apasionado del Conde, con el título de Nicandro, o Antídoto contra las calumnias que la ignorancia y embidia a esparcido por deslucir las heroicas acciones de su excelencia después de su retiro*".
8. F. 230-258: "*Nacimiento, vida, empleos, privanza, delitos y muerte de Don Rodrigo Calderón, conde de la Oliva, marqués de Siete Iglesias*".

260 f. (numeració antiga 517 p.); 210 x 150 mm. Enquadernació coetània en pell marró. Al llom, teixell granat amb títol estampat en lletres daurades "Caida de Olivares".

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la Biblioteca d'Escornalbou.

Bibliografia: sobre Olivares, vegeu J. H. ELLIOTT, *The Count-Duke of Olivares: the Statesman in age of Decline* (New Haven: Yale University Press, 1986) (traducció: Barcelona: Crítica, 1990); *Historia de la caída del Conde-Duque de Olivares: (manuscrito del siglo XVII)*, prólogo de A. DOMÍNGUEZ ORTIZ (Málaga: Algazara, 1992) (Silencios de la Historia, 1); A. SIMON I TARRÉS, *Els orígens ideològics de la revolució catalana de 1640* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999). Sobre el text **4** (Meliso), vegeu O. GORSSE, "La cueva de Meliso: el poder demoníaco en un ciclo satírico antiolivarista", en: *Studia Aurea: Actas del III Congreso de la Asociación Internacional Siglo de oro: Toulouse, 1993*, vol. 1: *Plenarias. General. Poesía* (Pamplona: Universidad de Navarra, 1996), p. 359-366. Sobre el text **7** (Nicandro), vegeu G. PARKER, "La crisis de la Monarquía de Felipe IV en España y sus dominios. ¿Problema particular o problema global?", *Revista hispanoamericana: publicación digital de la Real Academia Hispano Americana* 1 (2011) (http://revista.raha.es/portugues/GeoffreyParker.pdf, consulta 7 de gener 2025).

Edició: Text **6** (Memorial) editat en: *Memoriales y cartas del Conde Duque de Olivares*, eds. J. H. ELLIOTT, J. F. DE LA PEÑA GÓMEZ, F. NEGREDO DEL CERRO (Madrid: CEEH-Marcial Pons, 2013). Text. **7** (Nicandro) editat en: *Sátiras políticas de la España moderna*, ed. T. EGIDO (Madrid: Alianza Editorial, 1973), p. 137-172.

Nota: Un altre recull del textos sobre Olivares es conserva al ms. 1533-II, que inclou una còpia del text **4**. Una altra còpia del text **4** a BC, ms. 1578/3, i dels textos **4** i **7** a BC, ms. 506.

Ms. 1364 (Dipositat al Museu Marítim)
ZACCARIA RISPOLO, "*Portolano di tutte le parti e luoghi da stanziare navi e galere per tutto il Mare Mediterraneo isole, porti, con le sue traversie e luoghi pericolosi, inconminciando dal Capo San Vicenzo sino al Capo Buccadoro composto da Zaccaria Rispolo, maltese, piloto reale della squadra delle galere di Sicilia, il quale morí in Spagna*". Derroter de la costa i illes mediterrànies. Mitjan segle XVII (post 1640).

168 f.; 200 x 150 mm. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda. Amb l'exlibris de la Biblioteca Toda a Escornalbou.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/manuscritBC/id/43052, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: B. DAL POZZO, *Historia della sacra religione militare di S. Giovanni Gerosolimitano, detta di Malta* (Venezia, G. Albrizzi, 1715), vol. II, p. 57 (esmenta el portolà); S. NARDI COMBESCURE, "La terra vista dal mare. I porti e gli scali minori tra Santa Severa e Corneto nei portolani mecievali e moderni", *Temporis signa: archeologia della tarda antichità e del medioevo*, 8 (2013), p. 39-54; EADEM, "Capo Linaro e Santa Marinella nei portolani di epoca medievale e moderna", *Castrum novum*, 2 (2013), p. 90-93.

Descripció: *Catalogo della biblioteca del sagro militar ordine di San Giovanni Gerosolimitano, oggi detto di Malta*, ed. F. Paul VON SMITMER ([Valletta?], 1781), p. 158.

Nota: En dipòsit al Museu Marítim des del 13 d'octubre de 1960 (Inv. 10258). Segons una tesi, hi ha una altra còpia, més tardana, a la Biblioteca Nacional de Malta (NLM 757) (N. C. VELLA, *Ritual, Landscape and Territory: Phoenician and Punic Non-Funerary Religious Sites in the Mediterranean*, tesi doctoral (Bristol, University of Bristol, 1998), vol. I, p. 381).

Ms. 1365
"*La Passió de Christo Nostre Senyor*". En vers. 2a meitat del segle XVIII.

1. F. 1-5: "*Loa y argument general de la Passió de Christo Nostre Señor*".
2. F: 6-17v: "*Despediment de Jesús y Maria*".
3. F. 18-59: "*Assí comensa la passió de Christo Nostre Señor*".
4. F. 60-70: "*Assí comensa lo devallament de la creu*".

70 f.; 310 x 185 mm. Noms dels personatges al marge; indicacions escèniques centrades. Reclams a la pàgina. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou.

Bibliografia: J. MASSOT I MUNTANER, "Notes sobre la supervivència del teatre català antic", *Estudis Romànics* 11 (1962), p. 49-101 (p. 76).

• *Documents registrats entre novembre de 1937 i febrer de 1938*

Ms. 1743

TERENCI, *Comoediae IV*. Cada obra precedida pel seu argument. Finals del segle XII.

1. F. 1r-16: *Andria*.
2. F. 16-29v: *Eunuchus*.
3. F. 29v-43: *Heautontimorumenos*.
4. F. 43-57: *Adelphe*. Al f. 57, explicit: "Caliopius recensui. Explicit Adelphe".

Pergamí. 57 f.; 195 x 115 mm. Anotacions marginals posteriors de diverses mans de finals del segle XIII-principis del segle XIV. Inicials d'escena i inicials de pròleg en vermell, algunes en negre realçades amb tinta groga o vermella. Rúbriques, didascàlies i sigles en vermell. Restes de l'enquadernació original: pla posterior de fusta recobert de pell, amb restes d'una tanca metàl·lica.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda. Registrat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2589, 22 de febrer de 1938).

Estat de conservació: Part superior dels primers folis molt malmesa per la humitat. Restaurat el 1998.

Bibliografia: C. VILLA, *La 'lectura Terentii'. I. Da Ildemaro a Francesco Petrarca* (Padova: Antenore, 1984), p. 300; J.N. GRANT, *Studies in the textual transmission of Terence* (Toronto: University Press, 1986); M. ZIMMERMANN, *Écrire et lire en Catalogne: IXe-XIIe siècles* (Madrid: Casa de Velázquez, 2003), vol. II, p. 681.

Edició: TERENCI, *Comèdies*, a cura de J. i P. COROMINES (Barcelona: Fundació Bernat Metge, 1936, 1956, 1960) (Escriptors llatins).

Descripció: P. BOHIGAS, *Cincuenta años de la antigua biblioteca de Catalunya* (Barcelona: Biblioteca Central de la Diputación de Barcelona, 1968), p. 50; L. RUBIO, *Catálogo de los manuscritos clásicos latinos existentes en España* (Madrid: Universidad Complutense, 1984), núm. 12; P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 486.

Nota: La menció "Calliopius recensui" es troba en nombrosos manuscrits de Terenci a partir del s. IX; sobre la transmissió, vegeu B. VICTOR, "The transmission of Terence", en: The Oxford Handbook of Greek & Roman Comedy (Oxford: Oxford University Press, 2014), p. 699-316. S'ha deduit, per tant, que Calliopius podria ser un gràmatic medieval que hauria revisat l'obra del dramaturg; vegeu "Calliopius", en: W. SMITH, *A Dictionary of Greek and Roman biography and mithology* (London: John Murray, 1873) (https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.04.0104%3Aalphabetic+letter%3DC%3Aentry+group%3D6%3Aentry%3Dcalliopius-bio-1, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 2118

Recull factici d'escrits polèmics, manuscrits i impresos, sobre el jansenisme, la infal·libilitat del Papa, la seva autoritat i relació amb el Concili, possessió de béns eclesiàstics, etc. Alguns textos manuscrits semblen còpia o traducció de textos impresos. Al f. 1, taula de contingut. En llatí, italià i castellà. Darrer quart del segle XVIII.

2118/1
F. 2-52, Imprès: FRANCISCO CABARRÚS, *Elogio del excelentísimo señor conde de Gausa*. Madrid: por la viuda de Ibarra, 1786.

97 p., 1 f. de làm., 270 x 185 mm. Sign.: A-M^4, M^2. Retrat de Miguel de Muzquiz, comte de Gausa, signat: "F^{co} Goya lo dibuxó, Fer^{do}. Selma lo grabó". (BC, R. 367.827).

2118/2
F. 53-98, Imprès: *Ejercicios públicos de historia literaria que tendrán en los Estudios Reales de Madrid los señores Don Joseph Isidoro Morales ... asistidos del catedrático de Historia literaria Don Miguel de Manuel y Rodríguez*. Madrid: en la oficina de Don Benito Cano, 1790.

82 p.; 260 x 170 mm. Sign.: A-L^4, N^2. (BC, R. 367.828).

2118/3
F. 99-112: PIO-TOMMASO SCHIARA, "*Copia de un biglietto del M. del sacro Palazzo fra Pio-Tommaso Schiara al Sr. cardinale Alessandro Albani*". Finals del segle XVIII.

14 f.; 245 x 175 mm. Notes al marge. A l'angle sup. dret, "2^{ns} 4º".

2118/4
F. 113-136: "*Verdaderos principios de la constitución de la Iglesia cathólica opuestos a las especulaciones modernas que destruyen la gerarquía y jurisprudencia canónica ... Confutación de las reflexiones hechas sobre los edictos dados recientemente en los Payses Bajos*".

24 f.; 260 x 190 mm. Notes a peu de pàgina.

2118/5
F. 137-299: GIOVANNI VINCENZO BOLGENI, "*Hechos dogmáticos o de la infalibilidad de la Iglesia en decidir sobre la buena o mala doctrina de los libros: disertación escrita en italiano y traducida del español por los dos amigos G. y F. Tomo primero*". Traducció al castellà de l'obra *Fatti dommatici*. Al f. 299: "El author italiano es el Sr Abate Juan Vicente Bolgeni, ex-jesuita, el traductor, F. G., del mismo gremio".

162 f.; 260 x 180 mm. Notes a peu de pàgina.

Nota: La primera edició italiana és de 1788.

2118/6
F. 300-331: "*Historia de la Congregación de las jóvenes de la Infancia de N. Sr Jesucristo, establecida en Tolosa en 1662 y suprimida por orden de la corte en 1686*". Incomplet (falten els quaderns a partir del capítol 19).

32 f.; mesures variables.

Nota: Segons el pròleg, el text està basat en unas memòries "reimpresas en un solo cuerpo en 1718 en Amsterdam en casa de Pedro Brunel"; vegeu P.M. CONLON, *Le siècle des lumières: bibliographie chronologique*, vol. 1: 1716-1722 (Genève: Droz, 1983), p. 192, núm. 18:293 ([Antoine Arnauld], Recueil de pièces concernant la Congrégation des filles de l'enfance de N.S.J.C. Amssterdam, P. Brunel, 1718, 12º).

2118/7
F. 332-394: JEAN-JOSEPH FOGASSOS DE LA BASTIES, *bisbe de Saint-Malo*. "*Instrucción pastoral del señor obispo de san Malo sobre los santos ángeles*". Saint-Malo, 24 de desembre de 1757.

62 f.; 260 x 195 mm. Notes al marge.

Nota: original francès *Instruction pastorale sur les saints anges* (Saint Malo: Le Conte, 1757).

2118/8
F. 395-400: "*Reflexiones sobre la obra del P. Mamachi intitulada 'Del diritto libero della Chiesa si acquistare e di possedere beni temporali si mobili che stabili contro gli impugnatori dello stesso diritto e specialmente contro l'autores del ragionamento intorno a' beni temporali posseduti dalle chiese', stampato in Venezia l'anno 1766*". A la fi: "Quanto aquí se ha dicho es un extracto de una disertación crítica que hace el padre Faure en su obra intitulada *Saggi teologici per formare un errata corrige[n]da da aggiungersi ai due volumini che per apologia del signor Blasi ... ha publicati recentemente Crisostomo Amerista, 'Saggio apologetico del 2º biglietto. In Lugano, 1773*'".

6 f.; 265 x 200 mm.

400 f.; mesures variables. A l'angle superior dret del primer foli de cada obra, número d'ordre dins del volum (falta el foliet nº 7, "Traducción del Muzarelli sobre el santo oficio de la Inquisición", i el nº 10, "Viage al cielo: poema en honor de Carlos III por Trigueros"). Enquadernació en pergamí rígid del segle XIX.

Procedència: Al f. 2, "James H. Reddan, Madrid 1898". Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Eduard Toda. Registrat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2585, 21 de febrer de 1938).

Nota: James H. Reddan, vicecònsul britànic a Colòmbia a finals del segle XIX (*The Foreign Office list*, London: Harrison and sons, 1888), sembla haver estat, com Toda, un col·leccionista important la biblioteca del qual fou disgregada almenys en part en una venda a Sotheby's el 1905; es troben volums que li havien apartengut a les biblioteques de la Universitat de Pensilvannia (ms. 709), la Universitat de Cambridge (incunable, núm. 2511 i St John's College ms. I.47), o la Real Academia de la Historia de Madrid.

Ms. 2489
ESGLÉSIA CATÒLICA. ROTA ROMANA, "*Decissiones Rote Romane: Ludov. Gomesius fol. pº, lib. 2 fol. 17, lib. 3 fol. 32; Mohidanus fol. 49*". Decisions de Luis Gómez (1484?-1543), bisbe de Sarno (Itàlia), i de Juan Mohedano de Saavedra, obispo de Ravello, sobre plets presentats al Tribunal de la Rota. 1er quart del segle XVII.

1. F. 1-17: "*Ludovici Gomesii episcopi Sarnensis tunc Rote auditoris liber primus decisionum*".
2. F. 17v-31v: "*Liber secundus decisionum R.P.D. Gomesii episcopi Sarnensis*"
3. F. 32-45: "*Decisiones Gomesii episcopi Sarnensis collecte in additionibus ad suas regulas Cancellariae*".
4. F. 49-232: "*Decisiones R. P. D. Mohedani*".

232 f.; 335 x 230 mm. Al marge número de la decisió. Enquadernació coetània en pergamí. Títol al llom en tinta, "Decisiones Gomes i Mohedan".

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou. Registrat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2553, 5 de novembre de 1937).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 9 (1981), p. 119-140 (1978).

Bibliografia: L. GÓMEZ, *Illustr^rum et Rev^rum Rotae Romanae auditorum et sacrae poenitentiariae regentium Ludovici Gomes... Joannis Baptistae Coccini,... Decisiones...* (Lugduni: sumptibus L. Durand, 1623); J. MOHEDANO, *Decisiones sacrae rotae romanae a R. P. D. Ioanne Mohedano ... collectae* (Marpurgi Cattorum: typis Pauli Egenolphi, 1603).

Ms. 2286

NICOLÁS GRANADA, "*Pantherón castalido de congregados metros latinos y españoles, elogios y anagramas, consagrados a los meritos del regte. D. Andrés Guerrero y Torres el día de su possesión de lugarteniente de la Cámara de la Summaria. Nápoles Año 1703, por Nicolas Granada*.". Recull de poemes en castellà i en llatí, indicacions en italià. Nàpols, 1703.

34 f. (numeració d'origen 33 f.); 300 x 210 mm. Escrit en lletres daurades. Títol en lletres daurades amb les inicials blaves; pàgina de títol emmarcada per una orla amb motius daurats i blaus. Als f. 11-16v, dibuixos d'emblemes; als f. 17v-28v, cercles amb els noms de les muses i dels noms dels ensenyaments clàssics (gramàtica, retòrica...). Enquadernació coetània en pergamí estampada amb filets daurats i amb florons al centre dels plans i als angles. Talls daurats.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou, a un foli de guarda signat "Eduart Toda". Al contraplà anterior signatures antigues: "Vitrina 1", "stanzia 1", "Ms. 126" i a continuació "cf. Bibl. 3732". Registrat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2554, 5 de novembre de 1937).

Bibliografia: E. TODA, *Bibliografia espanyola d'Itàlia* , vol. III: *M-R* (Castell d'Escornalbou: Impr. Vidal Güell, 1927-1931), núm. 3372, p. 271-272.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 9 (1981), p. 119-140.

Edició: Editat parcialment en: *Pantheron ó Red castalida de varias plumas congregadas en buelos métricos de composiciones latinas y españolas, de epigramas, elogios, anagramas, y otras erudiciones, a celebrar el día de la posession de Don Andrés Guerrero y Torres del puesto de lugarteniente de la Cámara de la Summaria ...* (En Nápoles: en la emprenta de Domingo-Antonio Parrino, 1703).

Nota: Toda, a la *Bibliografia espanyola d'Itàlia*, núm. 3732, p. 272, indica: "Tenim a la vista'l manuscrit original que s'entregà a Andreu Guerrero, contenint part del llibre anterior... Escrit per Nicolau Granada en lletras d'or, ab les inicials en blau. Del foli 10 al 16 hi ha'ls escuts de les diversas provincias del Regne de Nàpols. Lo paper és excelent i l'execució té un gran mèrit caligràfic. / Aquest Ms. sols reproduheix del imprès anterior las inscripcions en versos espanyols posadas a las salas del Palau de justícia de la Sumaria / Bib. Toda, Escornalbou".

Ms. 3418

"*Capítols de les porcions que lo senyor abat del monestir de Sant Benet de Bages ha a donar al convent del dit monestir*". Còpia de Pere Noguera, al f. 5v: "Petrus vocatur qui scripsit benedicatur, cognomen eius Noguera dicetur". Finals del segle XV-principis segle XVI (ca 1490-1509).

10 f.; 220 x 160 mm. Sense enquadernar.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda. Registrat durant la Guerra Civil (sign. antiga ms. 2587, 22 de febrer de 1938).

Estat de conservació: Marges superiors malmesos.

Bibliografia: F. SIERRA I SELLARÉS, *Sant Benet de Bages a l'època montserratina (segles XVI-XIX)*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat autònoma de Barcelona, 2006).

Ms. 3066

Recull de documents utilitzats com a proves de convicció en els processos de la la Inquisició de Sardenya. Inclou diversos eixarms. 25 documents. 2a meitat del segle XVIII-principis del segle XIX.

3066/1
F. 1: Carta sobre la tramesa d'una traducció de l'àrab al llatí i al castellà, en castellà. s.d.
1 f.

3066/2
F. 2-4: Indicacions per fer exorcismes.
3 f.

3066/3
F. 5: Inscripció en àrab.
1 f.

3066/4
F. 6: Inscripció en àrab.
1 f.

3066/5
F. 7-8: "*Secreto provado*". Indicacions per fer exorcismes.
2 f. (f. 7 en blanc).

3066/6
F. 9-17: Esquemes astrològics amb llurs explicacions.
9 f.

3066/7
F. 18: "*Virtudes de la bívora*". "*Secreto para por la memòria*".
1 f.

3066/8
F. 19-22: Al f. 22v, Nota: "Por 366 días que hai en el año salen horas 7704".
4 f. (f. 19-22 en blanc).

3066/9
F. 23: "*Secreto*". Recull de sortilegis, en castellà.
1 f. Escrit en un sobre adreçat "A mi amigo y señor el honorable señor Porcu, que Dios le guarde ... en Càller".

3066/10
F. 24: Sortilegi. En castellà.
1 f.. Escrit en l'espai en blanc d'una carta d'Andrés Sireno, Tempio, 11 d'abril de 1773.

3066/11
F. 26-27: Al f. 27v, Sortilegi. En castellà.
2 f. Escrit en l'espai en blanc d'una carta en castellà al Sr. Porcu, Càller, 9 de maig de 1773, seguida de dos esborranys de carta, en italià.

3066/12
F. 29: Rebut a favor de Antonio M. Porcu, de Juan Bautista Manca Tergo. En castellà. 14 de març de 1760.
2 f.

3066/13
F. 31: Sortilegi. En castellà.
1 f.

3066/14
F. 32-33: Sortilegi. En castellà.
2 f.

3066/15
F. 34: Imatge de Jesús, signada "F. Buchler Seel. Echt. A.V."
1 f.

3066/16
F. 35-44: Pregàries per a exorcismes. En llatí, castellà i italià.
10 f.

3066/17
F. 46-53: "*Responsorios del glorios san Antonio Abad*". Pregàries per a malediccions. en llatí, castellà i italià.
8 f.

3066/18
F. 55-60: "*Libro de San Cipriano, traducido de latín en castellano, ordenado pra librar las personas de malos echos y de malos hechizos, ojos malos, malas lenguas, ligamentos, encantamientos, pestilentia, haire corrupto, pra las mugeres que no pueden parir leyéndoselo un sacerdote por tres veses en 3 domingos*".
6 f.

3066/19
F. 62-68: "*Libro de San Cipriano, tradusido de latín en castellano, ordenado para librar las personas de malos hechos, echizos, ojos malos, malas lenguas, ligamentos, incantamientos, pestilentia, aire corrupto, para las mugeres que no pueden parir leyéndoselo un sacerdote por tres veses en 3 domingos antes de parir*".
7 f.

3066/20
F. 71-72: "*Virtudes de la crus o medalla del patriarca san Benito*".
2 f.

3066/21
F. 80-86: "*Secretos de naturalesa*". Receptes mèdico-domèstiques.
7 f.

3066/22
F. 91-92: Roda cabalística.
2 f.

3066/23
F. 93-94: "*Las epístolas de Carlos Magno que la SS. Virgen le reveló del cielo de medio del arcángel San Gabriel quando tenía guerra con los paganos*".
2 f. A dues columnes. Rúbriques en groc, dibuixos cabalístics.

3066/24
F. 96-97: "*Las epístolas de Carlos Magno que la SS. Virgen le reveló del cielo de medios del arcángel San Gabriel quando peleava con los paganos*".
2 f. A dues columnes. Rúbriques en groc, dibuixos cabalístics.

3066/25
F. 99-100: "*Receta Juan María Cuca*".
2 f.

101 f. (f. 7, 19-22, 25, 28, 45, 69-70, 73-79, 87-90, 95, 98 en blanc); diverses mesures. Enquadernació en mitja pell.

Procedència: Al f. de guarda, "Eduard Toda, 1914" i la nota: "Aquesta colecció de documents fou recollida de procesos d'Inquisició de Sardenya, fets a Cáller als segles XVIII i XIX". Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d'Escornalbou. Registrat durant la Guerra Civil (sign. antiga BC 2586, 21 de febrer de 1938).

Bibliografia: Sobre les recerques de Toda als arxius de Sardenya, vegeu E. TODA, *Memoria sobre los archivos de Cerdeña: edició íntegra del manuscrit inèdit,* a cura di L. SCALA (Cagliari: Grafica del Parteolla, 2009 (Arxiu de tradicions de l'Alguer. Biblioteca Eduard Toda, 1) (edició del ms. 11-3-7 1ª fila de la Real Academia de la Historia de Madrid).

Ms. 3565
Carta executòria d'hidalguia a favor de José García, de Pobladura de Vernesga de Arriba (Lleó). Valladolid, 7 de setembre de 1754.

108 f.; 305 x 205 mm. El primer i el darrer foli en paper timbrat de 1754. Al f. 1, imatge de la mare de déu de l'escapulari amb José Garcia; al f. 2, escut heràldic de los Garcías de Posso, ambdós en pergamí i protegits per folis de seda. Enquadernació coetània pell marró sobre fusta estampada amb ferros daurats, tanques metàl·liques. Protegit per una capsa oberta (BC).

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda. Registrat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2588, 22 de febrer de 1938).

Documentació registrada després de la Guerra Civil

• Relacionada amb la Bibliografia espanyola d'Itàlia

Ms. 2285 (TODA 18- IV- 6)
EDUARD TODA. "*Bibliografia espanyola d'Itàlia. Suplements per afegir al text imprès*". Inclou ressenyes, comentaris de Jaume Collell i altres, compilades per Toda. 1928-1934.

1. P. 1-129: ANASTASIO LÓPEZ, "*Crítica i correcció de ma bibliografia d'Itàlia publicades pel P. franciscà Anastasio López en eixa revista*", retalls de premsa de l'article publicat a *Archivo ibero-americano*, 29, número 85 (1928), p. 127-140, 30, número 90 (1928), p. 399-415; 33 (1930?). p. 464-477; 34 (1930?), p. 96-114; (1932?), p. 290-304.

2. P. 131-211: Recull de ressenyes sobre l'obra, compilades per Eduard Toda. 1928-1933.

p. 131-133: MARIO CANEPA, Ressenya publicada a *Mediterranea: rivista mensile di cultura e di problemi isolani* (Cagliari) 2(1) (gener 1928)
p. 135-142: ROQUE GUINART, Ressenya publicada a *El Sol* (30 d'octubre de 1928)
p. 143-145: J. RIUS SERRA, Ressenya publicada a *Analecta Sacra Tarraconensia* 5 (1929).
p. 147: LLORENÇ RIBER, Resenya publicada a *El Debate* (27 d'octubre de 1930)
p. 148-162: Bonaventura Bassegoda, Ressenya publicada a *La Vanguardia* (11 de juny de 1931)
p. 163-165: M. DE MONTOLIU, Ressenya publicada a La Veu de Catalunya (7 d'octubre de 1931)
p. 167: Nota a Oxford University Gazette (23 de novembre 1932)
p. 169-173: EZIO LEVI, Ressenya a Nuova Antologia 68 (1472) (1933).

3. P. 175-211: JAUME COLLELL, Notes i ressenyes relatius als impresos de Balmes a Itàlia, algun publicat a La Gazeta de Vic amb el nom "Bibliografia balmesiana de Italia" (19 de gener de 1932) i altres autògrafs. A la p. 211, Recordatori del funeral de Jaume Collell. 1932

4. P. 213-271: EDUARD TODA, "*Bibliografia espanyola d'Itàlia. Suplements per afegir al text imprès*". Al f. 271, Recull de notícies bibliogràfiques impreses.

271 p.; 230 x 160 mm. Inclou retalls de premsa enganxats sobre paper. Enquadernació en mitja pell i tela granats. Autor i títol estampats al llom en lletres daurades "Bibliografia d'Italia. Críticas, adicions 1934".

Procedència: Donatiu Eduard Toda; al contraplà de la coberta anterior exlibris d'Eduard Toda.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 9 (1981), p. 119-140

Bibliografia: E. TODA, *Bibliografia espanyola d'Italia: dels origens de l'imprempta fins a l'any 1900* (Castell d'Escornalbou: Impr. Vidal Güell, 1927-1931).

Nota: Notes i originals de la Bibliografia a BC, ms. 1353.

• *Amb l'exlibris d'Eduard Toda a Escornalbou*

Ms. 4340

"*Libro A. Gastos menores*". Llibre de despeses d'un comerciant català amb interessos a Cuba i Amèrica del Sud. Inclou relacions de mercaderies trameses desde la península, en bona part tèxtils, i de les allí adquirides, i de les despesses d'administració ("gastos de escritorio": tramesa de cartes, segells). Amb menció de diferents vaixells i llurs patrons: el bergantí polacra *Concepción y San José*, capità Francesc Moreu; el bergantí polacra *San José*, capitans Bartolomé Parés i Bonaventura Austrich; el llagut *Virgen del Rosario*, patró Gerardo Fruch; el llagut *San Lorenzo*, patró Antonio Llorca; la bombarda *San Narciso*, patró José Doménech; la polacra *Ceres*, capità Francesc Moreu, i altres. Als f. 1-23, índex afabètic. 1835-1846.

148 f. (num, origen 249 p., a continuació ca. 100 f. en blanc); 220 x 160 mm. Paper pautat a llapis per la comptabilitat. fer els comptes. F. 1-23 amb pestanya alfabètica per índex. Enquadernació coetània en pergamí amb tanques de veta. Títol a la coberta anterior.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda; amb l'exlibris de la biblioteca d' Escornalbou.

Descripció: A. GUDAYOL, "Documentació sobre vaixells i navegació a la Biblioteca de Catalunya", *Drassana* 22 (2014), p. 7-34.

• *Sense menció de procedència, probablement donatiu d'Eduard Toda*

Ms. 4163

BONAVENTURA MAS, OFM, Normes de conducta per religiosos. Al f. 16: "Finem dedi huic opusculo mystico ego vilissimus pecator fr. Bonaventura Mas ... anno a partu virginis 1771 in hoc collegio S. Michaelis de Escornalbou utinem omnia ad Dei gloriam amen. SME, etc." En català i en castellà. Sant Miquel d'Escornalbou, 1771.

F. 1-1v: "*Obligació del Prelat en extirpar los abusos contra la regla, estatuts, carimònias, etc*".
F. 2-4v: "*Lo zel del prelat ha de anar mesclat ab la prudència, y com*".
F. 5-6: "*De la paciència del prelat en lo gubern dels súbdits*".
F. 6v-9v: "*Vida exemplar y santedat del prelat*".
F. 10-11v: "*Si lo prelat és de vida relaxada causa gran ruyna a la comunitat*".
F. 12-13v: "*Exemples de sans que fugian la prelació*".
F. 14: "*És misèria gran y digna de deplorar-se veurer tanta ambició en las religions*".
F. 14v-16: "*Advertències místicas per religiosos*".

18 f.; 160 x 110 mm. Paràgrafs numerats 164-185. Sense enquadernar, protegit per una capsa (BC, 1nys 2000).

Procedència: No indicada (probablement, donatiu d'Eduard Toda).

Sobre el monestir d'Escornalbou, vegeu E. TODA, *Història d'Escornalbou* (Tarragona: Reyal Societat arqueològica, 1926); J. RUIZ I PORTA, "El señor Toda y el castillo de Escornalbou", Barceona atracción, 187 i 189 (gener i març de 1927), p. 24-28 i 73-77; P. SANAHUJA, *Historia de la seráfica provincia de Cataluña* (Barcelona, 1959); J. MARTÍ MAYOR, "La biblioteca y el archivo del monasterio de Escornalbou", *Archivo ibero-americano*, 36/142-143 (1976), p. 341-373; IDEM, "Escornalbou: colegio-seminario de misiones de Propaganda fide, 1686-1835", *ibidem*, 42/165-168 (1982), p. 293-342.

Annex I: Documentació conservada a la sèrie d'Arxiu

Arx. 565 (R.4547)
Recull factici de documents relatius a Sardenya. En català, castellà i italià. 1355-1835.

1. F. [1], 1-7. "*Privilegios sobre la formación del Consell de Alguer*". Càller, 15 de febrer de 1355. Còpia. Segle XIX.
2. F. 8. Cartes. Càller, juliol i agost de 1555.
Còpia coetània. Lletra cortesana.
3. F. 9. CONSELLERS DE LA CIUTAT DE SÀSSER, Carta a Pere Lluís Garau. Sàsser, 18 de gener de 1603.
4. F. 10-11: "*Registre de ordinacions de l'Alguer en 1604*". Còpia. Segle XIX.
5. F. 12-13. GABRIEL DE BAÑOLAS, Carta als jurats d'Oristà. Sàsser, 24 de novembre de 1606.
6. F. 14: ARQUEBISBE D'ORISTÀ, Carta als domers de la Catedral d'Arborea; amb un afegitó de Joan Antoni Angel Stupa. 10 de maig de 1608.
Amb segell de placa.
7. F. 16-19: "*Edicte sobre los que se retiran en les iglésies*". Sàsser, 28 de març de 1608.
8. F. 20-21: FRANCESC PINA, Certificat a favor de Joan Çapata. Càller, 10 de juny de 1614.
Amb segell de placa.
9. F. 22: PERE RAMON SAFORTEZA, Permís de port d'un pedrenyal a favor de Baquispala. Càller, 10 de març de 1626.
Amb segell de placa. Formulari imprès amb signatura autògrafa.
10. F. 23: JERÓNIMO PIMENTEL, Permís de port d'un pedrenyal a favor de Baquispala. Càller, 20 d'agost de 1626.
Formulari imprès, amb signatura autògrafa. Amb segell de placa.
11. F. 24: JUAN ANDREA DORIA LANDRI, Permís de port d'un pedrenyal a favor de Baquispala. Càller, 21 de setembre de 1639.
Imprès, amb signatura autògrafa d'Antoni Riciardi. Amb segell de placa.
12. F. 25: ANTONIO XIMÉNEZ DE URREA, Permís de port d'un pedrenyal a favor de Miquel Sencer. Sàsser, s.d.
Imprès, amb signatura autògrafa del secretari, no identificat. Amb segell de placa.
13. F. 26. PAU DE CASTELLVÍ, Carta a la ciutat de Sàsser. 29 de març de 1638.
14. F. 28-31: "*De las cartas que han escrito de Cerdeña y de la que está resuelto por su Magestad en raçón del servicio de la unión de aquel reyno resulta*". Comptes. 1638
15. F. 32-35: "*Exposición del síndico de Sácer sobre el embargo de la imprenta que existía en esta Ciudad*". Minuta original.
16. F. 37: ANTONIO MARIA, *artiller*, Carta a Jeroni Homedes. 13 de febrer de 1638.
17. F. 39-40: NICOLAU DEL ARCA, Carta de poders a Francesc Tibao. 19 de novembre de 1652.
18. F. 41-42: "*Registro dei consigli tenuti dal magistrato di questa città nel 1653 sotto il capo giurato don Francesco Sanna, epoca della peste nel regno de Sardegna, che durò fino al 1657, vagando per tutto il Regno*". Còpia. Segle XIX.
19. F. 43: MARQUÈS DE ÇEA, Carta a un "Illmo. Señor". 11 de maig de 1656.
20. F. 44-49: LORENZO NICOLÁS SPORRIN, Carta a un "Exmo. Señor". Còpia coetània. Alguer, 20 de juny de 1656.

21. F. 50-51: LORENZO NICOLÁS SPORRIN, Carta al sr. Marquès de Cea. Còpia coetània. Alguer, 23 de juny de 1656.
22. F. 52-53: "*Memòria de los reparos más preçisos que ha menester la plaça de Alguer*". Ca. 1656.
23. F. 54-55: LORENZO NICOLÁS SPORRIN, Carta al conde de Lemos. Còpia coetània. Alguer, 30 de juny de 1656.
24. F. 56-57: LORENZO NICOLÁS SPORRIN, Carta a Fructuós Piqué. Còpia coetània. Alguer, 1 de juliol de 1656.
25. F. 58-59: LORENZO NICOLÁS SPORRIN, Carta a Fructuós Piqué. Alguer, 1 de juliol de 1656. Còpia coetània.
26. F. 60-61: Resum sobre la imposició de la gabella. Ca. 1666.
27. F. 62: FRANCISCO CAO, Carta a Mestres. Càller, 18 de juny de 1661.
28. F. 64-69: Sobre la impremta a Càller. 27 de gener de 1644.
29. f. 70-71: "*Salarios de las sentencias que se deven en el reyno de Valencia a los procuradores fiscales, y en Cerdeña*". Segle XVII.
30. F. 72-73: JOAN DE LA VEGA I DANILA, Carta relativa a un procés de la Inquisició. Madrid, 2 de març de 1675.
31. F. 74-75. JUAN BAUTISTA QUESSA, Certificat relatiu a les condicions dels presos a Càller. Càller, 30 de desembre de 1666.
32. F. 76-77: CONDE DE SANTISTEBAN I DE COCENTAINA, virrei i capità general del regne de Sardenya, Carta a Crespí de Valldaura. Càller, 7 de juny de 1667.
33. F. 78-81: CONDE DE SANTISTEBAN, virrei i capità general del regne de Sardenya, Relació de ciutats a recórrer en una vista oficial de 20 de març a 10 d'abril de 1678, i de les persones del seguici a hostatjar. Càller, 28 de febrer de 1678.
34. FADRIQUE DE PORTUGAL, ALBA I NENDO, Patent de governador dels estats de Portugal en el regne de Sardenya a favor de Miquel Ruiz. Còpia coetània.Madrid, 20 d'abril de 1697.
35. F. 84-85: JUAN, baró de Launay, Certificat de noblesa a favor de Miguel Ruiz. Còpia coetània. Madrid, 15 de setembre de 1717.
36. F 86-91. ENRIQUE RUIZ, Relació de l'estat de la plaça de l'Alguer el 1701. Alguer, 30 de desembre de 1701.
Amb nombroses correccions i cancel·lacions.
37. F. 92-93: Minuta del testament de Francisco Delitala i Sicardo. Barcelona, 11 de gener de 1718.
38. F. 94-107. Cartes reials. 1388-1796. Còpia. Segle XIX.
39. F. 108-112v: Cartes rebudes i trameses pel Consell de l'Alguer. 27 de desembre de 1796-21 e febrer de 1797. Còpia. Segle XIX.
40. F. 112v-115: Cartes reials. 1355-1427. Còpia. Segle XIX.
41. F. 116-121: Consulta sobre la situació de dret relativa als privilegis d'alous concedits els anys 1462 i 1504 pertanyents al comtat d'Oliva. Segle XVIII.
42. F. 122. SERAFINO DI CANDIA, Rebut per uns béns tramesos des de Nàpols per Francesco di Candia. Alguer, 29 de maig de 1774.
43. F. 123v: GIUSEPPE TODDE, Rebut a favor dels senyors Prece i Rodondo per pagaments relatius al ducat de Mandas. Càller, 23 d'octubre de 1802.
44. F. 124: Llista de despeses de secretaria corresponent al període entre 29 de gener i 17 de febrer de 1802.
45. F. 125-130: Sentència d'un procés relatiu al patrimoni de la ciutat de Càller. Càller, 24 de setembre de 1802. Còpia de 15 de maig de 1832.
46. F. 132-133: CLEMENTE PERODDI, OF, provincial de Càller, Carta a Nicolau Pipia. Còpia. Càller, 7 d'abril de 1837.
47. F. 134: Cobles populars. En sard.

134 f. (nombrosos f. en blanc); diverses mesures. Enquadernació holandesa de finals del segle XIX -principis del segle XX.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda.

Nota: Cf. Madrid, BNE, ms. 21645 (*Bibliografia española de Cerdeña*), i ms. Res/11/9 (M. SERRANO SANZ, *Inventario de manuscritos y documentos relativos a Cataluña y Cerdeña, de Don Eduardo Toda y Güell*, 1890). A la Biblioteca-Museu Víctor Balaguer de Vilanova es conserva l'original de *Un poble català d'Itàlia: l'Alguer* (ms. 468, http://mdc.csuc.cat/cdm/compoundobject/collection/manuscritVB/id/2567/rec/97, consulta 7 de gener 2025).

Arx. 566 (R. 4548)
Recull de documents relatius als parlaments de Corts de Sardenya. 1584-1698.

1. F. 1-3: Corts celebrades per Miquel de Montcada. 1584.
1. F. 1-3: GUILLEM DE CERVELLON, *Instrucciones a don Angel*. Càller, 5 de gener de 1584; atestació notarial de 14 de gener.
2-6. F. 5-25: Corts celebrades pel Comte d'Elda. 1601.
2. F. 4-5: MONTSERRAT ROSSELLÓ, síndic al Parlament, Carta. Càller, 18 de juny de 1601.
3. F. 6-11: Capítols del parlament celebrat pel comte d'Elda, presentats per l'estament militar. [ca. 1601].
Còpia coetània.
4. F. 14-15: Llista de càrrecs.
5. F. 16-21: "*Relación de las mercedes que su Megestad ha decicido hazer a algunos particulares de Cerdeña que han servido en el Parlamento de aquel reyno*".
6. F. 22-25: GASPAR FORTEZA, Carta al rei sobre el desenvolupament del Parlament. Càller, 11 de juny de 1603.
7-8. F. 26-43: Corts celebrades pel Duc de Gandia. 1614.
7. F. 26-39: "*Capítols presentats per part de la ciutat de Càller en lo Parlament de l'Illm y Exm. Sor. Duch de Gandia*". Càller, 26 d'abril de 1614.
8. F. 40-43: PERE JOAN OTGER, síndic de Càller, *Sobre que no se puedan juntar los brazos sino en Cáller*. [1614]
9-11. F. 44-58: Corts celebrades pel Joan Vives. 1624.
9. F: 44-48: Carta reial. Madrid, 2 d'octubre de 1623. Còpia. Segle XIX.
10. F. 49-52: "*Sindicato del estamento militar de Sardeña para el conde de Cullar*" [Cuéllar?]; signat per Francisco Piña i Ambrosio Pinós. Càller, 21 de març de 1624.
11. F. 53-58: "*Repartimiento hecho en las cortes celebradas por Dn Juan Vives en el reyno de Cerdeña por los tratadores de aquel parlamento*". [1624].
12-14. F. 59-68: Corts celebrades pel Marqués de Bayona. 1632.
12. F. 60: "*Cap. VI ex parlamento per illustrissimum marchionem de Bayona & illustrissimum episcopum alguerenseis ad petitionem trium stamentorum*":
13. F. 61-66: "*Repartimiento hecho en las cortes celebradas por el Marqués de Vayona en el reyno de Zerdeña que por su muerte concluyó el obispo de Alguer Don Gaspar Prietto por los tratadores de aquel parlamento*". 1632.
14. F. 67-68: "*Capítulo de corte a favor del estamento militar del reyno de Cerdeña concedido en el Parlamento del Marqués de Bayona*": 1633.
15-20. F. 69-79: Corts celebrades pel Duc d'Avellano. 1642.
15. F. 70. FABRICIO DORIA, Ofici. Càller, 12 de setembre de 1642.
16. F. 71-72: Carta al lloctinent i capità general de Sardenya; signada pels representats dels tres estaments.
17. F. 73-74: "*Repartimiento hecho en las cortes celebradas por el Duque de Avellano en el reyno de Zerdeña por los tratadores de aquel parlamento, en el qual solo se trataron de limosnas siguientes, haviendo cedido los laborantes sus propinas y salarios a beneficio de la hazienda por las necesidades públicas de la monarchia en aquel tiempo*". [1632]
18. F. 75-76: [FELIP IV, rei deCastella i deCatalunya-Aragó], Carta al virrei de Sardenya, duc d'Avellano. Saragossa, 29 d'agost de 1642. Còpia coetània.

19. F. 77-78: GREGORIO ROMERO DE MORALES, Carta a Clemente de Mensa. Roma, 28 de febrer de 1644.

20. F. 79: Breu pontifici relatiu al regne de Sardenya. Roma, 18 d'octubre de 1643.
Pergamí. Amb segell de tinta i marques de la capsa metàl·lica del segell que l'acompanyava.

21-30. F. 80-124: Corts celebrades pel Comte de Lemos. 1655.

21. F. 81-86: "*Repartimiento hecho en las cortes celebradas por el Conde de Lemos en el reyno de Zerdeña por los tratadores de aquel parlamento,que se concluyó en Sàçer por el contagio que sobrevino a esta ciudad y cabo de Càller*". 1655.

22. F. 87-90: "*Memoria de las merçedes que se piden en estas cortes*".

23. F. 91-100: Capítols presentats per la ciutat d'Oristà. Oristà, 19 de gener de 1660.

24. F. 101-102: CONSELLERS DE LA CIUTAT D'ORISTÀ, Ofici d'acompanyament als capítols. Oristà, 17 de febrer de 1660.
Amb segell de placa.

25. F. 103-104, Imprès: JOSEP ROSSO I POLIZZI, Sol·licitud de ser admès com a parlamentari a les corts. Càller, [post. 10 de desembre de 1654]

26. F. 105-106: FRANCESCO VICO, marquès de Solemini, Carta al rei. [ante 21 de maig de 1655]. Còpia coetània.

27. F. 107-108: CONDE DE LEMOS, Ofici relatiu a la sol·licitud de Francesco Vico. Càller, 21 de maig de 1655.
Amb la nota "Dupp°".

28. F. 109-110: Ofici al marquès de Solemini. Càller, 2 de setembre de 1655.

29. F. 111-112: Privilegi al marqués de Solemini. Signat per la reina regent. Madrid, 16 de gener de 1675.

30. 113-124, Imprès: *A la reyna Nuestra señora representación de lo que ha obrado en su Real servicio Don Pedro de Vico, del Consejo de su Magestad, arzobispo de Cáller, y su padre D. Francisco de Vico, que murió sirviendo el puesto de regente decano en el Sacro Supremo Real Consejo de Aragon*. [Càller, ca. 1671].

31-38. F. 125-178: Corts celebrades pel Marquès de Camarasa. 1666.

31. F. 126-163: Capítols presentats pels estaments militar i real a les Corts. [1666].
Amb la signatura autògrafa del representants dels estaments.

32. F. 164-169: Capítols presentats per la ciutat de Sàsser. [1666].
Amb la signatura autògrafa del síndic de la ciutat de Sàsser.

33. F. 170: Capítols presentats per la ciutat de l'Alguer. [1666].
Amb la signatura autògrafa del síndic de la ciutat de l'Alguer.

34. F. 171-172: Capítols presentats per la ciutat d'Oristà. [1666].
Amb la signatura autògrafa del síndic de la ciutat d'Oristà.

35. F. 173: Capítols presentats per la ciutat d'Iglesias. [1666].
Amb la signatura autògrafa del síndic de la ciutat d'Iglesias.

36. F. 174: Capítols presentats per la ciutat de Castell aragonès. [1666].
Amb la signatura autògrafa del síndic de la ciutat de Castell aragonès.

37. F. 175-176: Capítols presentats per la ciutat de Bosa. [1666].
Amb la signatura autògrafa del síndic de la ciutat d'Oristà.

38. F. 177: Capítols presentats per les ciutats d'Iglesias, Castell aragonès i Bosa. [1666].
Amb les signatures autògrafes dels síndics.

39-42. F. 179-190: Corts celebrades pel Comte de Santisteban. 1678.

39. F. 180-185: "*Repartimiento hecho en las cortes celebradas por el Exmo. Sor. Conde de Santisteban en el reyno de Zerdeña por los tratadores de aquel parlamento*": 1678.

40. F. 186-187: Capítol 44 de les Corts de 1678. Còpia coetània.

41. F. 188-189: "*Relación de las mercedes que su Magestad concedió a los naturales de Cerdeña en las cortes del año 1677 celebradas por el señor Conde de Santisteban*".

42. F. 190: Capítol 44 de les Corts de 1678.
Amb la nota "Dupp^{do}".

43-48. F. 191-271: Corts celebrades pel Duc de Monteleón. 1688.

43. F. 192-197: "*Repartimiento hecho en las cortes celebradas por el Exmo. Sor. Duque de Monteleón por los tratadores de aquel parlamento*". 1688.
44. F. 198-199: Capítol 7 de les corts de 1688.
45. F. 200-201, Imprès: Francisco de Ansaldo, síndic de Sàsser. Capítols presentats a les corts de 1688. [1688].
46. F. 202: Capítol presentat a les corts de 1688. Còpia coetània.
47. F. 203-204: "*Relación de las mercedes que su Magestadha concedido en estas últimas Cortes celebradas por el señor Duque de Monteleón*".
48. F. 205-271: Capítols de les Corts generals de Sardenya celebrades pel duc de Monteleón. Còpia. Segle XIX.
49-52. F. 272-357: Corts celebrades pel Comte de Montellano. 1698.
49. F. 273-274: Cronologia de les corts de Sardenya des del 1544. 1698.
50. F. 275-278: "*Repartimiento hecho en las cortes celebradas por el Exmo. Sor. Conde de Montellano virrey deste reyno de Zerdeña por los tratadores de aquel parlamento*". 1698.
51. F. 279-282: Certificat del la realització del repartiment del donatiu reial establert a les Corts. Càller, 5 de maig de 1698.
52. F. 283-357: Capítols de les Corts generals de Sardenya celebrades pel Comte de Montellano. Còpia. Segle XIX.

357 f. (nombrosos f. en blanc); diverses mesures. Enquadernació holandesa del segle XIX -principis del segle XX.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda.

Bibliografia: E. TODA, *Cortes españolas de Cerdeña: edició íntegra del manuscrit inèdit,* a cura di J. ARMANGUÉ I HERRERO (Cagliari: Grafica del Parteolla, 2009) (Arxiu de tradicions de l'Alguer. Biblioteca Eduard Toda, 2) (edició del manuscrit conservat en el volum "Sardenya-Misión oficial 1877-1890", Biblioteca Tomás Navarro Tomás, CSIC, Madrid).

Nota: Cf. Biblioteca del Congreso de los Diputados, Documentación sobre las Cortes de Cerdeña (805 lligalls) (http://censoarchivos.mcu.es/CensoGuia/fondoDetail.htm?id=1487981, consulta 7 de gener 2025).

Caixa X, R. 1977

Documentació relacionada amb la renúncia de Carles V a favor del seu fill Felip. 1556.

1. Carles V renuncia a la Corona d'Aragó en favor del seu fill Felip i ho notifica als consellers d'Oristany. Brusel·les, 15 de gener 1556.
307 x 210 mm. Amb segell de placa.
2. El capità general de Sardenya, Jeroni d'Aragall, envia carta als consellers d'Oristany per fer-los saber la renúncia reial. Càller, 12 de juny 1556.
312 x 222 mm. Amb segell de placa.

Procedència: Donatiu d'Eduard Toda (ingressat el 1921; sign. antiga a l'arxiu BC, 2-V).

Annex II: Documentació ingressada posteriorment, donatiu de Jordi Rubió

Ms. 1721

RAMON PICÓ I CAMPANAR, Recull de notes de l'erudit mallorquí sobre Galceran Dusay. Darrer quart del segle XIX (ca. 1870-1875).
1. F. 1-2: Esborrany de carta a Tomàs Forteza. Ca. 1874.
2. F. 3-4: Esborrany del poema "A la Renaxensa". Pollença, 20 de maig de 1871.

Escrit a les cobertes en paper del parlament dit en lo Casino del PRrogrés de Pollença lo dia 6 de juny de 1870 ab motiu de l'incorporació al mateix de la Academia Musical de dita vila per 'l socio Ramon Picó y Campamar (Pollença: Casino, 1870).

3. F. 5-13, 20-44: Esborrany d'estudi i notes sobre Galceran Dusay. Inclou un llistat de dates assenyalades de la eva biografia i un llistat de lllibres de la seva biblioteca, descripció de manuscrits i transcripció de poemes. En català.

. F. 11v: Transcripció d'un poema d'altri.

. F. 21-32: Taula de contingut dels manuscrits de Dusay.

. F. 35-43: Transcripció de poemes de Dusay.

4. F. 14-18: Esborrany d'un estudi i notes sobre Galceran Dusay. En castellà.

5. F. 45-46v: Apunts sobre una batalla a Montjuïch durant la guerra dels Segadors (1641).

46 f.; diverses mesures. Enquadernació s. XX (BC, anys 1950)

Procedència: Amb l'exlibris d'Eduard Toda a Escornalbou. Donatiu de Jordi Rubió (1952).

Bibliografia: J. R. VENY, "Una contribució de Picó i Campamar a l'estudi de la literatura del segle XVI: les poesies de Galceran Durall", en: *Jornades d'Estudis. Ramon Picó i Campamar. Un home de la Renaixença,* coord. P. SALES (Mallorca: El Gall Editor, 2017), p. 217-256.

Ms. 1722

GALCERAN DURALL, Llibre de comptes, en català. 1548-1550.

44 f.; 230 x 170 mm. Enquadernació coetània en forma de cartera, amb tanques de botó i reforços de cuir al llom. Títol al llom, "1548" a "1550". Nombroses anotacions a la coberta.

Procedència: Havia pertangut a Ramon Picó i Campamar. Amb l'exlibris d'Eduard Toda a Escornalbou. Donatiu de Jordi Rubió (1952).

Estat de conservació: Algun foli solt.

Bibliografia: J. RUBIÓ, "Galceran Durall", en: *Història de la literatura catalana*, II (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1985), p. 41-43 (aparegut incialment en castellà a "Literatura catalana", en: *Historia general de las literaturas hispánicas*, vol. III, Barcelona: Vergara, 1953, p. 906-907).

Ms. 1723

GALCERAN DURALL, Llibre de comptes amb poesies; en català. 1564-1580.

60 f.; 220 x 160 mm. Enquadernació del segle XX (BC; anys 50-1960). Títol al llom, "Poesías en catalán, año 1564"

Procedència: Al f. 60v, "Jeronim Alcir canonge". Havia pertangut a Ramon Picó i Campamar. Al foli 1, segell de tinta circular amb el text "TODA". Donatiu de Jordi Rubió (1952).

Bibliografia: J. RUBIÓ, "Galceran Durall", en: *Història de la literatura catalana*, II (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1985), p. 41-43 (aparegut incialment en castellà a "Literatura catalana", en: *Historia general de las literaturas hispánicas*, vol. III, Barcelona: Vergara, 1953, p. 906-907).

Edició: J. ROMEU, "*Anar-se'n vol lo meu senyor*, antigua cancioncilla tradicional catalana", *Revista de Dialectología y Tradiciones Populares*, XXXII (1976), p. 491-512;

Descripció: E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 250-255; MCEM 211.

Exposicions: A.-J. SOBERANAS, "Exposició bibliogràfica", en: *Actes del Cinquè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1980), p. 669-674.

Ms. 1724

GALCERAN DURALL, Llibre de comptes, amb alguns versos interpolats; en català. 1568-1573.

106 f.; 230 x 160 mm. Enquadernació del segle XX (BC; anys 50-1960). Títol al llom, "Libro de cuentos".

Procedència: Havia pertangut a Ramon Picó i Campamar. Al foli 1, segell de tinta circular amb el text "TODA". Donatiu de Jordi Rubió (1952).

Bibliografia: J. RUBIÓ, "Galceran Durall", en: *Història de la literatura catalana*, II (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1985), p. 41-43 (aparegut incialment en castellà a "Literatura catalana", en: *Historia general de las literaturas hispánicas*, vol. III, Barcelona: Vergara, 1953, p. 906-907).

Edició: J. ROMEU, "*Anar-se'n vol lo meu senyor*, antigua cancioncilla tradicional catalana", *Revista de Dialectologia y Tradiciones Populares*, XXXII (1976), p. 491-512.

Descripció: E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 250-255; MCEM 212.

81.
Ferran Valls i Taberner
Donatiu / Guerra Civil
1915-1917, 1935, 1936-1938

L'historiador i jurista Ferran Valls i Taberner (1888-1942) fou el el primogènit d'una nissaga de deu germans en el si d'una família benestant d'origen andorrà i sallentí instal·lada en l'Eixample barceloní. El seu pare, l'enginyer industrial Isidre Valls i Pallerola (Sallent, 1858-Barcelona, 1933), era propietari d'una colònia tèxtil a Sant Mateu de Bages que a principis del segle XX prengué el nom de Manufactures Valls. Com altres industrials catalans, Isidre Valls intervingué activament en la vida política espanyola com a diputat conservador pel districte de Solsona en els anys del tombant de segle i com a senador per Lleida entre 1918 i 1919. La seva mare, Antònia Taberner i Prims, descendia d'una família d'industrials tèxtils de la Cerdanya instal·lada a Barcelona a mitjan segle XIX. El seu germà, Domingo Taberner i Prims (†1914), que el 1843 havia fundat a la cantonada de la plaça de la Boqueria amb el carrer del Call la botiga de roba Santa Eulàlia, fou una figura destacada de la Barcelona del vuitcents: president de l'Associació de Banquers de Barcelona[947], accionista del port de Barcelona i de la companyia ferroviaria MAZ (Madrid-Zaragoza-Alicante)… A més d'empresaris, polítics i banquers, la família comptava també entre els seus membres juristes, catedràtics i eclesiàstics.

El jove Valls estudià als jesuïtes de Casp, on coincidí entre d'altres amb Lluís Nicolau d'Olwer, Manuel Reventós i Bordoy, Agustí Calvet, Josep Maria Boix i Raspall, Josep Maria López Picó i Jordi Rubió i Balaguer; a la Universitat de Barcelona compaginà els estudis de Dret —en els que coincidí amb qui seria una de les seves grans amistats, Raimon d'Abadal— i els de Filosofia i Lletres, on tingué com a professor a Antoni Rubió i Lluch, a qui seguiria també en aquella universitat paral·lela que foren els Estudis Universitaris Catalans. Tot i que la família hauria esperat que el primogènit heretés la direcció dels afers empresarials, veient el seu interès pels estudis jurídics i de lletres, acceptà la seva inclinació natural i confià el seguiment dels pròspers negocis familiars als seus germans[948]. Llicenciat el 1910, es traslladà primer a Madrid per a examinar els fons de l'Archivo Histórico Nacional, i seguidament a París, pensionat per la Junta de Ampliación de Estudios (JAE), per seguir els cursos a l'École des chartes i a la Facultat de Dret de la Sorbona. Es doctorà primer en dret, amb l'edició de les *Consuetudines ilerdenses* de Guillem Botet (1912), i posteriorment en història, amb un estudi sobre els advocats a Catalunya

[947] Domingo Taberner era president de la tercera institució financera de la Catalunya de l'època, la Caixa Vilumara, que a principis de segle concentrava un nombre important dels industrials catalans, majorment del tèxtil (Enric Batlló, Emili Carles-Tolrà, Joan Coma i Cros, Albert Rusiñol, Manuel Bertrand, Antoni Pons i Enrich, Albert Escubós i Llosas), però també d'altres branques (Eduard Maristany i Gibert, ferrocarrils; Joan Balcells i Cortada, naviliers; Joan Sanpere i Torras, comerç).

[948] Els seus germans Josep i Domingo Valls Taberner van ser empresaris de renom: Domingo fou president del Consorci Industrial de Tèxtils Cotoners, mentre que Josep va presidir la química Cros. Els fills de Ferran s'inscriurien en l'entramat empresarial i financer familiar, i tingueren un rol de primera magnitud en el món financer espanyol del franquisme i d'inicis de la democràcia.

durant l'Edat Mitjana (1915); és molt possible que el manuscrit de les *Consuetudines* que ingressà a la Biblioteca el 1917 (ms. 702) fos donat per l'historiador i erudit, que el va utilitzar per a la redacció de la seva tesi. Mentrestant, el 1913 s'havia presentat, i havia guanyat, el concurs oposició per a ingressar en el Cuerpo Facultativo de Archiveros, Bibliotecarios y Arqueólogos. La seva trajectòria professional està marcada per les entrades i sortides del "Cuerpo", segons els avatars dels llocs que li eren proposats —arxiu d'Hisenda de Tarragona (1913), Biblioteca Provincial i Museu Arqueològic de Tarragona, però sobretot l'Arxiu de la Corona d'Aragó, en el qual ocupà diversos destins— i les altres nombroses alternatives professionals que se li oferien. És també a mitjan de la dècada de 1910 que Lluís Duran i Ventosa, des de la Diputació, li proposa de dirigir juntament amb Raimon d'Abadal una col·lecció sobre textos de dret català, amb qui publicarà uns *Usatges de Barcelona* (1913). Possiblement el seu lligam familiar amb les comarques del pirineu es troba a la bases de l'edició dels tres volums de *Privilegis i ordinacions de les valls pirinenques* —Vall d'Aran (1915), Vall d'Aneu (1917), Valls d'Andorra (1920)— [949]; tot fa pensar que la còpia de finals del segle XIX de les ordinacions de la Vall d'Aneu (ms. 3873), registrada sense menció de donant, provenia de la biblioteca de Valls. De fet, el 1916 el bisbe Benlloch, copríncep d'Andorra, el nomenà jutge d'apel·lacions de les Valls d'Andorra, càrrec que ostentaria fins a la seva mort. El juliol de 1922 guanyà la càtedra d'Història d'Espanya a la Universidad de Murcia, que deixaria ben aviat per ocupar la plaça de professor d'Història de Catalunya als Estudis Universitaris Catalans. Mentrestant s'havia casat el 1916 amb Marcelina Arnó Maristany; de la seva unió nasqueren vuit fills, entre els que destaquen Lluís i Xavier, dirigents del Banc Popular.

L'evolució ideològica de Valls pel que fa al catalanisme és un dels trets que sobtaren i que sobten encara ara. Tot i ser un home de tananà conservador, com corresponia a la família, durant la Dictadura de Primo de Rivera la seva posició en defensa de l'ús de la llengua catalana li valgué l'exili —el 1926, a Morella, per haver propugnat l'ús del català al Col·legi d'advocats de Barcelona— i fins i tot la presó —el 1928, a la Model durant sis dies, per haver encapçalat un escrit a Pius XI demanant que es pogués predicar en la llengua pròpia del país. Però és, sobretot, a partir de la proclamació de la República que intensifica la seva activitat política, com a home de Cambó, tot i que la seva ideologia s'anirà allunyant de l'ideari catalanista, sobretot a partir dels fets de d'octubre del 1934. Jordi Rubió, en l'evocació que en farà anys després de la seva mort, intenta amb elegància interpretar i fins a cert punt justificar el canvi ideològic —d'altra banda molt difícil d'acceptar— d'aquell que havia estat l'amic de tants anys:

> "La caiguda de la dictadura inflamà la vocació política, ja de temps manifestada, del nostre amic. No va precisament impulsar-la el desig de prevaldre's del joc d'ambicions que ella posa en moviment. Jo diria que el mòbil era més aviat l'esperança de conquerir una posició directora en

[949] *Privilegis i ordinacions de les valls pirinenques*, editats per Ferran Valls Taberner (Barcelona: Impr. De la Casa de la Caritat, 1915-1920) (Textes de dret català, 1-3). Inclou: Vol. I: *Vall d'Aran*, 1915 Vol. II: *Vall d'Àneu, Vallferrera i Vall de Querol*, 1917; vol. III: *Vall d'Andorra*, 1920. La portadella de la col·lecció indicava: "Textes de dret català: col·lecció publicada sota el patronat de l'Excma. Diputació Provincial de Barcelona i dirigida per Ramon d'Abadal i Vinyals i Ferran Valls Taberner". A la Biblioteca de Catalunya es conserva l'exemplar de la família Rubió, amb dedicatòria autògrafa de Valls Taberner a Antoni Rubió i Lluch i Jordi Rubió ("Al honorable mestre i a l'estimat company. Recort afectuós de llur amic").

> el terreny de la vida cultural catalana i de poder influir així en l'estructuració del país, d'acord amb els imperatius de la seva consciència.
> La seva posició ideològica estava en evolució, i no va pas dissimular-ho. En aquest aspecte és extraordinàriament expressiva la selecció d'articles i conferències d'En Valls publicada en 1930 per la *Revista*, sota el títol "Per la nostra cultura". En rellegir-los avui m'ha semblat sentir-hi, amb més força que mai, un ressò impressionant de lluita interior i d'evolució ràpida i dolorosa. El petit fascicle *Paraules del moment*, també de 1930, precisa encara més una divergència amb l'ambient, reveladora d'una crisi interior que havia d'esdevenir trascendental"[950].

Aquest canvi ideològic es fa sentir sobretot en la publicació de les *Hores confuses*, en el qual manifesta el seu rebuig a un seguit de punts del pensament de Prat de la Riba. Amb el temps, la seva posició es va anar radicalitzant.

Valls i Taberner i la seva biblioteca durant la Guerra Civil

Valls i Taberner era a Madrid quan el cap de l'oposició, José Calvo Sotelo, va ser assassinat la matinada del 13 de juliol de 1936, i es va apressar a retornar a Cardedeu, on estiuejava la família. Començà aleshores una espera anguniosa fins que el 7 d'agost el comitè antifeixista de Cardedeu proporcionà a l'historiador i a la seva família un salconduit (amb els segells de l'Acció Catalana Republicana, la CNT, el POUM, Esquerra Republicana i el Sindicat Agrícola i Cooperatiu) per arribar a Barcelona. Dos dies després, escortada pels mossos d'esquadra, la família es trasllada fins al port de Barcelona on, sense equipatge, agafa un vaixell italià utilitzat a la campanya d'Etiòpia que duu els fugitius de la guerra a Gènova. Des d'allí, els Valls es traslladarien a Roma. En l'evocació abans esmentada de l'antic company, Rubió diu:

> "Quan esclatà la revolució espanyola, a l'estiu del 1936, en Valls Taberner era al camp. La seva vida corria perill, però pogué marxar amb tota la família. El pis li fou saquejat; si bé gran part de la biblioteca pogué ésser posada en seguretat, es perderen quasi tots els seus materials d'estudi. Quan pensava, de lluny estant, en la probable dispersió de la seva llibreria, deia als seus íntims: "No són els llibres ni tampoc els mobles allò que em reca més, sinó els papers...". Tenia raó, eren irremplaçables".

Sabedor de la importància de la biblioteca i dels treballs de Valls, Rubió intentà salvar el que va poder de la seva biblioteca al més ràpidament possible. En una breu llista de les recollides a fer a finals del mes de juliol, apuntades a corre-cuita en un foli esquinçat d'una llibreta, hi ha dues notes que indiquen que la recollida es va fer entre el 26 i el 28 d'aquell mes ("Dia 26. Tarda, Navarro, desmuntar llibreries Valls Tab."; "28. Matí, camió arxiu i llibreries Valls Tab."). Tot i així, sembla clar que no ho va poder salvar tot. Pel que explicita el mateix Valls en la reclamació que feu per recuperar la biblioteca, una part del material fou requisat pel POUM i traslladat al carrer Córsega amb Passeig de Gràcia. Això pot lligar-se amb el que anota Ramon d'Alòs en una de les fitxes que establí sobre les col·leccions ingressades a la biblioteca, referint-se a la biblioteca

[950] Jordi RUBIÓ I BALAGUER, "Ferran Valls Taberner, vist per un company d'estudis", en: F. VALLS TABERNER, *Obres completes* (Barcelona: CSIC, 1962).

de Valls Taberner, instal·lada (amb les seves prestatgeries) a la sala de Juntas de la Secció-Històricoarqueològica de l'IEC, a la Casa de la Convalescència:

> "Salvada una part de la seva biblioteca amb unes prestageries. En setembre 1937, la Institució d'adaptació professional per a la dona (Dr. Mira) del carrer de Còrsega 325 ens lliura alguns llibres, entre els quals n'hi ha d'aquella procedència

Després de la desfeta del POUM, els edificis en què s'havia establert foren ocupats per altres entitats. Entre aquests edificis hi havia la casa marquès de Castelldosrius, que va passar a ser la seu de l'Institut d'Adaptació Professional per a la Dona, creat per decret de 10 de juliol de 1937 amb l'objectiu de donar una formació a les dones per tal que poguessin accedir als llocs de treball de la rereguarda que havien quedat vacants per la incorporació d'homes a l'exèrcit. A l'edifici s'hi havien acumulat, en temps del POUM, papers i llibres de diversa procedència, majoritàriament obres jurídiques procedents de biblioteques d'advocats; sembla ser que el POUM havia cedit ja alguns llibres, però encara en quedaven. El 22 de setembre del 1937, probablement poc després de prendre possessió del local, el seu director, el Dr. Mira, va lliurar a la Biblioteca de Catalunya els llibres que hi va trobar:

> "Declaro haver rebut de l'Institut d'adaptació professional per a la dona 170 volums impresos de qüestions jurídiques i diversos manuscrits consistents l'un en un capbreu del segle XVI i l'altre en unes ordinacions del segle XIV i els altres en reculls de dret canònic del segle XVIII, tots els quals han ingressat a la Biblioteca de Catalunya".

En el rebut hi ha escrita una nota a llapis de Rubió, on s'especifica "Molts eren Valls Taberner". El mateix Rubió, en una fitxa sobre la localització de la documentació a l'edifici de l'Hospital, indica que recolzades a la paret de la secretaria de l'Institut hi havia dues fotos amb marc procedents de la biblioteca de Valls Taberner.

El retorn i la recuperació de la biblioteca

Durant la seva estada a Roma des de finals d'estiu de 1936 i fins a l'abril de 1937, Valls alternà la recerca als arxius amb l'ensenyament d'història de l'aleshores jove Joan de Borbó, que parla de la influència de Valls en la seva adopció del títol de comte de Barcelona per identificar-se. El mes de desembre, la Junta Técnica de Burgos li encarrega un estudi sobre els centres culturals espanyols a Itàlia[951] i pocs mesos més tard, l'abril del 1937, tornà a la Península. Passarà la resta de la guerra a Còrdova, destinat primer al Museo Arqueológico i després a la Biblioteca Provincial. A finals de 1938, quan la victòria de l'exèrcit revoltat sembla ja probable, Valls Taberner escriu diverses missives a Antonio de la Torre en les quals explica el destí de la seva casa, es preocupa per la seva biblioteca i en detalla el contingut:

[951] F. VALLS TABERNER, "Informe sobre los centros docentes españoles de Roma y París en 1937", en: *Studies in the history of political thought, political & moral philosophy, business & medical ethics* (Barcelona: PPU; Málaga: Universidad de Málaga, Cátedra de Historia del Derecho y de las Instituciones, 1991) (Annals of the Archives of Ferran Valls i Taberner's Library, 11-12), p. 101-111.

> "Cuando tuve la suerte de poderme evadir de la zona roja, con mi familia, a principios de agosto de 1936, dejé en mi domicilio de Barcelona, Avenida Diagonal nº 444, piso 1º (esquina a la calle de Córcega) todas mis cosas, entre las cuales mi biblioteca particular y mis papeles, cuadernos de notas, apuntes de trabajos en preparación, correspondencia personal, documentos familiares, títulos académicos, administrativos etc. Durante mucho tiempo no supe nada de ello. Se me dijo por alguien que en *Le temps* de París, en un número de fines de agosto o acaso del mes de septiembre se publicó entre otras noticias procedentes de Barcelona que mi biblioteca había sido salvada, pero sin indicar por quien, ni como, ni adonde había ido a parar".
>
> "[El piso] fue destinado junto con la casa contigua (Diagonal 442 bis) a oficinas de la Comisaría de Propaganda de la Generalidad de Cataluña, sirviendo mi piso de residencia particular del comisario Jaime Miravitlles. Pero más tarde he sabido, por otro evadido, que antes según parece de esta ocupación [...] mis libros habían sido requisados por el POUM (Partido Obrero de Unificación Marxista), que se los llevó a su local social instalado por aquellos días en el domicilio del Exmo Sr. Marqués de Castelldosrius, en la calle de Córcega junto al paseo de Gracia, enfrente de mi casa. Como posteriormente el POUM ha sido perseguido por el gobierno marxista de Barcelona, no sé el local que ocupó a qué habrá sido destinado, ni si mis libros habrán continuado allí o habrán ido a parar a otra parte". (16 novembre de 1938).

A principis de 1939, Valls i Taberner es troba ja de retorn a Barcelona. Preocupat, ben evidentment, per la seva biblioteca i papers, estableix de memòria una voluminosa llista dels llibres que recordaba haver tingut a la seva biblioteca. El juny del 1939 Bohigas li retorna les prestatgeries que havien quedat instal·lades a la Casa de la Convalescència i els llibres que s'hi trobaven; però està clar que no era tot, i el fet que els llibres no duguessin exlibris i que molts dels llibres haguessin estat traslladats pel POUM a la casa Castelldosrius no en facilitaven la identificació.

A partir de la seva reinstal·lació a Barcelona, la seva carrera, ja brillant, inicia una ascensió fulgurant. Arran de la seva sortida d'Espanya havia estat destituït del seu càrrec com a director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó; en tornar a l'Estat espanyol, va passar per un expedient de depuració que fou resolt sense cap sanció, i reintegrà el seu lloc de treball. El mateix any obté la càtedra d'Història Universal de la Universitat de Barcelona, i a finals del 1940 és nomenat vocal del CSIC a Barcelona, on crea una Secció d'Estudis Medievals. Greument malalt, però, moria a Barcelona l'any 1942.

Manuscrits de la biblioteca de Valls i Taberner

Abans de la guerra, l'historiador havia fet donació a la biblioteca d'alguns manuscrits interesssants. Els primers foren dos reculls de documents que probablement havien arribat a les seves mans per via familiar: un recull de documents relatiu al bisbe urgel·lità Bernardo Francés y Cavallero (ms. 388), ingressat el 1915, i un altre de cartes i sermons del sallentí Fèlix Torres Amat (ms. 455). Algun temps més tard ingressen a la biblioteca alguns volums relacionats amb els textos jurídics que havia estudiat: les *Constitutiones ilerdenses* de Guillem Botet (ms. 702), editades per Valls el 1913, o els establiments d'Herbers Jussans (ms. 1023), adquirits probablement durant el seu desterrament als Ports de Morella, dels quals va prologar-ne l'edició.

Entre els volums que foren registrats després de la guerra n'hi ha dos que contenen materials de les mateixes característiques: una còpia del segle XIX de les ordinacions de les Valls d'Àneu (ms. 3873) i un volumet del segle XIV amb els establiments de Morella i Castellfort (ms. 2292). Tot i que la majoria d'aquests volums no duen menció de procedència, sembla molt probable que haguessin pertangut tots ells a Valls i Taberner.

Força més curiós resulta un important donatiu que feu Valls a la Biblioteca de Catalunya el 1935: un conjunt de comentaris sobre diferents llibres del Nou testament —els evangelis de sant Mateu, sant Lluc i sant Joan i les cartes de sant Pau als Gàlates i als Hebreus— autògrafs de Nicolau Eymerich, gran inquisidor de la Corona d'Aragó, escrits sobre paper a finals del segle XIV (ms. 1278-1281, 1284). Els volums havien estat en possessió del prior d'un altre dominicà, Francesc Bou, que els havia adquirit per tal de fer-ne una còpia en pergamí per al convent dels dominicans de Girona. La biblioteca i arxiu del convent de sant Domènec de Girona foren dispersats a partir del 1835 arran de la desamortització de Mendizábal; molts d'ells acabaren en el comerç d'antiquari, i és possible que Valls els trobés i els recuperés per a la Biblioteca de Catalunya. Els volums foren relligats durant la Guerra Civil per un enquadernador austríac d'origen hebreu, Alfred Balmüller, membre del grup d'artistes i intel·lectuals que es reunien a Tossa al voltant de Rafael Benet en els anys 1930.

Malauradament, sembla que una part de l'arxiu personal de Valls, el seu material de treball més recent, es va perdre durant la guerra. A la Biblioteca romangueren un parell d'escrits autògrafs que corresponen a articles publicats per Valls abans de la guerra, que probablement ingressaren amb la seva biblioteca, però està clar que això és molt poc. Sembla clar, en canvi, que l'arxiu familiar, que incloia papers de diverses generacions de Valls a més dels de personatges pròxims a la nissaga, com Mariano Latre o Bonaventura Carles Aribau, fou preservat; poc després de la guerra, l'historiador donava a la Biblioteca un volum del filòsof i canonista Mariano Latre Juste (ms. 1394), catedràtic de dret constitucional a Madrid, els papers del qual havien estat lliurats a Isidre Valls Vilaseca. La documentació familiar i els papers personals de l'historiador foren confiats el 1985 pels fills de Valls al jurista malagueny Manuel J. Peláez, que n'ha tingut cura a l'àrea d'Història del dret i de les institucions de la Facultat de Dret de la Universitat de Màlaga. Des del 1999 es va començar a fer un trasllat progressiu del fons a l'Arxiu Nacional de Catalunya.

Fonts d'arxiu

AHBC 1225/9 – Fitxes d'incautació, entrada "Valls i Taverner". Ca. 1938.

AHBC 87/3 – Còpia de carta d'agraïment de Felipe Mateu y Llopis pel donatiu d'un manuscrit de Mariano Latre. 24 de febrer de 1941.

AHBC 126/4 – Expedient d'incautació de béns de Ferran Valls i Taberner. 1936.

AHBC 359/3 – Notes de recollides de biblioteques a fer el mes de juliol (cancel·lades quan han estat fetes); menciona la recollida de llibres i prestatgeries de Valls i Taberner (dies 26 i 28). 26-31 de juliol de 1936.

Arxiu-biblioteca Rubió, Dietari 1936-1940 – Entrades relatives a Ferran Valls i Taberner.

Arxiu-biblioteca Rubió, Correspondència de Jordi Rubió – Cartes de Ferran Valls i Taberner i material per a l'article de Jordi Rubió sobre Valls i Taberner.

ANC, 1-509 – Fons de Ferran Valls i Taberner.

ACA, Cultura, 2015/9, doc. 1 – Cartes a Antonio de Latorre amb la petició de retorn de la seva biblioteca. 16 de novembre-14 de desembre de 1938.

Archivo General de la Administración (AGA), exp. 14069/130 – Expedient de depuració de Ferran Valls i Taberner. 11 de juliol de 1940.

Centro Documental de la Memoria Histórica (CDMH), DNSD-secretaría, fichero, 67, v0020220 – Documentació sobre Ferran Valls i Taberner al fitxer de la "Sección Político Social". 1937-1942.

Bibliografia

CRUZ HERRANZ, Luis Miguel de la. "Fernando Valls Taberner". En: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA, *Historia Hispánica* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/45109-fernando-valls-taberner, consulta 7 de gener 2025).

MAS SOLENCH, Josep M. *Ferran Valls Taberner: jurista, historiador i polític*. Barcelona: Proa, 2002.

MAS SOLENCH, Josep M. *Fernando Valls Taberner: una vida entre la historia y la política*. Pròleg de Josep M. FONT I RIUS. Barcelona: Planeta, 2004.

PELÁEZ, Manuel J., ed. *Estudios de literatura, pensamiento, historia política y cultura en la Edad Media europea: homenaje a Jordi Rubió i Balaguer y Francesc Martorell i Trabal en la oportunidad histórica del centenario de su nacimiento*. Barcelona: Promociones Publicaciones Universitarias; Málaga: Universidad de Málaga, Cátedra de Historia del Derecho y de las Instituciones, 1991 (Annals of the Archive of Ferran Valls i Taberner Library, 9-10).

RUBIÓ I BALAGUER, Jordi. "Ferran Valls-Taberner, vist per un company d'estudis". En: *Obras selectas de Ferran Valls-Taberner*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas; Barcelona: Escuela de Estudios Medievales, 1952-1961, vol I, p. 25-106.

RUIZ CABRIADA, Agustín. *Bio-bibliografía del Cuerpo Facultativo de archiveros, bibliotecarios y arquólogos, 1858-1958*. Madrid: Junta Técnica de Archivos, Bibliotecas y Museos, 1958, p. 1011-1020.

SERRANO ALCAIDE, Concepción. *Historia de los Valls: una familia catalana de juristas, catedráticos, empresarios, políticos, banqueros y eclesiásticos: dos siglos de derecho, finanzas y política en la Cataluña contemporánea*. Málaga: Cátedra de Historia del Derecho y las Instituciones de la Universidad de Málaga, 1994.

TORRE, Antonio de la. "Fernando Valls Taberner". *Hispania*, 1 (1942), p. 627-629.

VALLS I TABERNER, Ferran. *Obras selectas*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas; Barcelona: Escuela de Estudios Medievales, 1952-1961.

Documents ingressats abans de la Guerra Civil

• Registrat durant la Mancomunitat, amb menció de donant

Ms. 388
"*Pontificado del Ilmo. Sr. Francés Caballero, obispo que fue de Urgel y Arzobispo de Zaragoza*". Recull de còpies de documents relatius al bisbe Bernardo Francés Caballero. Mitjan segle XIX.

388/1
"*I. 1817 a 1836*". Al f. 1-22, taula de contingut.
470 f. (num. d'origen 877 p; f. 24-25, 462-470 en blanc). Taula precedida per una litografia amb el retrat del bisbe.

388/2
"*2. De 1837 a 1848*". Al f. 1-13 i 42-423, taula de contingut
532 f. (numeració d'origen 808, 218 p.; f. 523-532 en blanc).

2 vols.; 200 x 145 mm. Rúbriques en vermell. Enquadernació coetània en pell marró fosc, plans. Plans estampats amb plaques, llom estampat amb ferros daurats. Títol al llom estampat amb lletres daurades. Talls daurats.

Procedència: Donatiu de Ferran Valls i Taberner (registrat l'1 de maig de 1915, de mà de Jordi Rubió); podria estar relacionat amb la biblioteca d'Isidre Valls Vilaseca, canonge de la Seu d'Urgell.

Bibliografia: F. JARDIEL, *El ilustrísimo señor don Bernardo Francés Caballero, arzobispo de Zaragoza: su vida y su tiempo* (Zaragoza: Tip. la Editorial, 1927).

Ms. 455
FÈLIX AMAT i FÈLIX TORRES AMAT, Sermons i documentació personal. 1779-1833.

455-I
FÈLIX TORRES AMAT, Recull de sermons. Inclou dos poemes i la còpia d'una sentència sobre una causa entre els marmessors de Fèlix Amat i fra Tomàs Bou.

105 f.; 229 x 165 mm.

455-II
Recull de textos referents a Fèlix Amat. Ca. 1833.

1. "*Observaciones dirigidas a desvanecer algunas imprudentes voces que se oyen contra el Santo Oficio y contra la historia eclesiástica del Sr. Amat*".
2. Còpia íntegra de la resolució de la sentència en la causa entre els marmessors de Fèlix Amat i fra Tomàs Bou. 1833.
3. Notícia biogràfica de Fèlix Amat.

10 f.; 317 x 227 mm.

2 vols. Enquadernació en mig pergamí i tela del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de Ferran Valls i Taberner (registrat el 3 de novembre de 1916, de mà de Ramon d'Alòs).

• Registrats durant la Mancomunitat, sense menció de donant però publicats per Valls

Ms. 702
GUILLEM BOTET, *Consuetudines ilerdenses*. Als f. 18-24, afegitons posteriors. Lleida, 1a meitat s. XV.

1. F. 1-17v: GUILLEM BOTET, "*Incipiunt constituciones Ylerde*". Incipit: "In nomine domini amen. Anno ab incarnatione domini millesimo cc^{o} xxxii temporibus G. Boteti, G. de Zagraa, Petri de Offengato et G. de Solsona consulum, ad preces ceterorum meorum consulum et aliorum civium Ilerde ego G. Botetus dedi aliquam tutam operam..." .
2. F. 18-21: "*Forma occupacionis temporalitatum secundum capitularii Sancto Cucufato facta*".

3. F. 21v: "*Contra dolores infirmitates occulorum*".
4. F. 22-24: "*Extravagans Martini contra clericos traentes alios clericos coram judicibus regularibus*".

24 f. (num. antiga cv-cxxviii f.); 290 x 210 mm (caixa 190 x 128 mm, pautat a la mina de plom). Diverses mans (f. 1-17, f. 18-21, 21v, 22-24). A les *Consuetudines*, espais en blanc amb lletra d'espera per a les caplletres i caplletres i rúbriques en vermell. Enquadernació en pergamí s. XX (BC).

Procedència: No indicada (registrat el 22 de desembre de 1917). Probablement, donatiu de Ferran Valls i Taberner.

Bibliografia: F. VALLS I TABERNER, *Las* Consuetudines ilerdenses *(1227) y su autor, Guillermo Botet* (Barcelona: s. n., 1913) (versió en català, "Les *Consuetudines ilerdenses* de Guillem Botet", en: *Estudis d'història jurídica catalana*, Barcelona: La Revista, 1928); IDEM, "Les fonts documentals de les "Consuetudines ilerdenses", *Estudis Universitaris Catalans*, 11 (1926), p. 137-171; J. SERRANO DAURA, "La projecció del dret de Lleida", *Revista de dret històric català* 3 (2004), p. 233-258.

Edicions: ed. facsímil i transcripció del text a partir de la còpia conservada a l'Arxiu de la Paeria de Lleida a *Els costums de Lleida* (Lleida: Ajuntament de Lleida, 1997) (Guillem Botet, 1).

Nota: Una còpia anterior es conserva a l'Arxiu de la Paeria de Lleida (Llibre verd petit, R. 1376, f. 69-92).

Ms. 1023
"*Establiments del lloch de Herbés Jussans, essent señor de dit lloch sr. Dn Jayme*". Al f. 7, "Nonas augusti anno domini millessimo trecentessimo vissesimo sexto. Los honorables justícia, jurats e proòmens del loch d'Erbés Jusans, congregats com a universitat segons an acostumat, feren e ordenaren los stabliments infrasegüents" i, al f. 72, "Fonch fet a xxv de dehembre any mil cinchcents y deu". Als f. 2-6, taula de contingut, afegida a mitjan segle XVIII. En català, amb afegitons en castellà. Herbers Jussans (Ports de Morella, Castelló), 1510; amb afegitons posteriors de diferents dates fins a 1857.

159 f.; 210 x 145 mm. Folis 8-72 d'una mà del s. XVI; a continuació afegitons de molt diverses mans fins a mitjans s. XIX. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu (probablement de Ferran Valls i Taberner; registrat el 2 de maig de 1929). Podria haver estat adquirit per Ferran Valls durant el seu confinament a Morella el 1926.

Estat de conservació: Folis malmesos; restaurat amb vel.

Bibliografia: D. LASALLE i F. VALLS I TABERNER, "Els Establiments d'Herbés de 1326", *Revista Jurídica de Catalunya*, 33 (1927), p. 67-79 i p. 169-178 (edició de la primera part, f. 7-72).

Edicions: E. GUINOT I RODRÍGUEZ, *Establiments municipals del Maestrat, Ports de Morella i Llucena (s. XIV-XVIII)* (València: Universitat de València, 2006) (Fonts històriques valencianes, 23), p. 127-232 (descripció del manuscrit, p. 22-23).

Nota: Vegeu també BC, ms. 1023 (Establiments d'Herbes Jussans).

• Ingressats durant la República per donatiu

Ms. 1278
NICOLAU EIMERIC, *Postilla literalis super evangelium beati Mathei*. Autògraf de Nicolau Eimeric, amb afegits d'altres mans. Barcelona-Roma, 10 d'abril de 1377.

1278-I
F. 2-4: "*Incipit epistola in postilla literale super euangelium beati Mathei, edita a fratre Nicholao Eymerici, ordinis fratrum predicatorum, in sacre theologie magistro, de natione Cathalonie*". Epístola a Gregori XI.
F. 5-232: Comentari dels versets 1,1-14,4.

Paper, 232 f. (f. 167-170 intercalats fora de lloc).

1278-II
F. 1-151: Comentari dels versets 14,5-25,41.

Paper, 151 f.

1278-III
F. 1-70: Comentari dels versets 25,45 fins a la fi de l'evangeli. Al f. 70v, "Explicit postilla literalis super evangelium beati Mathei, edita a fratre Nicholao Eymerici, sacre theologie magistro, ordinis fratrum predicatorum, de natione Cathalonie. Incepta Barchinone sed consumata Rome .X. mensis aprilis anno a nativitate domini .m.ccc.lxxvii, pontificatus sanctissimi domini nostri pape Gregorii undecimi anno septimo".
F. 72-128: Taula de les *questiones literales* tractades en tota l'obra. Al f. 128, "Explicit postilla literalis super Matheum cum sua tabula, edita a fratre Nicholao Eymerici, sacre theologie magistro, ordinis fratrum predicatorum, de natione Cathalonie. Incepta Barchinone sed completa Rome decima mensis aprilis anno domini .m.ccc.lxxvii., pontificatus sanctissimi domini nostri pape Gregorii undecimi anno .vii.".

Paper, 131 f.

3 vols. (probablement, a l'inici en dos volums: els vols. II i III tenen una fol. continua a llapis, 282 f.); 225 x 150 mm. Reclams al quadern. Lletra gòtica cursiva. Als capítols 1-5, el text de l'evangeli amb un mòdul superior al del comentari. Citacions dins del comentari subratllades. Correccions marginals de la mateixa mà. Al marge dret indicació de la *questio*; encapçalament amb indicació del capítol comentat. Enquadernacions en pergamí del s. XX, signades "Alf. Balmüller" (factura 21 de juny de 1935 i 21 d'agost de 1937).

Estat de conservació: Text molt malmès per forats d'insectes. Restaurat amb vel.

Procedència: Adquirit per a la seva còpia per Francesc Bou, del convent de predicadors de Girona, al vol. I f. 1: "Iste liber est fratris Ffrancisci Bovis ordinis predicatorum conventus Gerunde, quem sibi adquisivit cum [pro] libraria communi dicti conventus in pergameno transtulit". Al f. 1v: "Ista postilla literalis super evangelium beati Mathei est effect[...] magistri Nicholai Eymerici, ordinis predicatorum, de natione Catahalonie. Continet in isto volumine a primo usque ad .xiiii. capitulum, et in alio volumine [...] usque in finem. Et istud est originale de manu propria dicti magistri Nicholai scripti". A continuació, de la mà de Francesc Bou, "Sed quia frater Franciscus Bovis eam scripsit pro libraria predicti conventus predicatorum Gerunde predicta postilla remanet sua possessione; et hoc frater ipse Franciscus subscripsit hoc manu sua in testimonium veritatis". Donatiu de Ferran Valls i Taberner (registrat el 14 de maig de 1935 de mà de Pere Bohigas).

Bibliografia: I. RODRÍGUEZ, "Autores espirituales españoles en la Edad Media", en: *Repertorio de Historia de las Ciencias Eclesiásticas en España,* vol. I (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1967), p. 175-351 (p. 254-256, núm. 136, Nicolás Eymerich); L. ROBLES, "Nicolás Eymerich", en: *Escritores dominicos de la Corona de Aragón: siglos XIII-XV* (Salamanca: Universidad pontificia, 1972), p. 150-169; L. GALMÉS, "Eymerich, Nicolas", en: *Diccionario de Historia Eclesiástica de España* (Madrid: CSIC, Instituto Enrique Flórez, 1972-1975), vol. II, p. 891; K. REINHARDT, "Biblischen Autoren Spaniens bis zum Konzil von Trient", en: *Repertorio de Historia de las Ciencias Eclesiásticas en España,* vol. V (Salamanca: Instituto de Historia de la teología española, 1976), p. 9-242 (p. 135-137). Sobre els autògrafs d'Eimeric, vegeu J. PERARNAU, "De Ramon Llull a Nicolau Eimeric: els fragments de l'Ars amativa de Llull en còpia autògrafa de l'inquisidor Eimeric integrats en les cent tesis antilul·lianes del seu *Directorium inquisitorum*", *Arxiu de Textos Catalans Antics,* 16 (1997), p. 60 (tiratge a part Barcelona:

Facultat de Teologia, 1997); J. de PUIG, "Manuscrits eimericians de la Biblioteca Capitular i Colombina de Sevilla provinents de Girona", *Arxiu de Textos Catalans Antics,* 17 (1998), p. 381-462.

Descripció: F. STEGMÜLLER, *Repertorium Biblicum Medii Aevii*, vol. IV: *Commentaria Auctores N-Q* (Madrid: CSIC-Instituto Francisco Suárez, 1954), núm. 5727; F. STEGMÜLLER, i K. REINHARDT, *Repertorium Biblicum Medii Aevii*, vol. VIII: *Supplementum* (Madrid: CSIC-Instituto Francisco Suárez, 1976), núms. 5727, 5727,1; T. KAEPPELI, *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi*, vol. III: *I-S* (Roma: ad S. Sabinae, 1980), núm. 3054; K. REINHARDT i H. SANTIAGO-OTERO, *Biblioteca Bíblica Ibérica Medieval* (Madrid: CSIC, 1986), núm. 108, p. 231-236 (*Postilla super Mattheum*, núm. 1, p. 233).

Nota: La còpia efectuada per fra Francesc Bou es conserva actualment a a Sevilla, Biblioteca Colombina, ms. 141-23-19, amb colofó de Francesc Bou de 6 de desembre de 1391; havia pertangut a André Parladé Heredia (1859-1923), comte d'Aguiar, i ingressà a la Colombina per donatiu de la seva vídua, Candelaria de Alvear. Un altre manuscrit d'Eimeric procedent del convent de Sant Domènec de Girona es troba actualment a Palma de Mallorca (Biblioteca Bartomeu March, 15-III-6).

Ms. 1279

NICOLAU EIMERIC, *Postilla super evangelium beati Johannis*. Autògraf. Acèfal i incomplet. Conté el comentari des del verset 4,19 fins a la fi del capítol 6. A la fi de cada capítol hi ha la llista de les qüestions que s'hi tracten. Al f. 1, "Ista postilla super evangelium beati Johannis est effect[.] fratris Nicholai Eymerici ordinis predicatorum de conventu Gerunde". Roma, 1377-Avinyó, 1383-Girona, 1387.

Paper, 257 f. (al f. 257v, de la mateixa mà que al ms. 1284, "ccliii folia"); 225 x 150 mm. Lletra gòtica cursiva. El text de l'evangeli amb un mòdul superior al del comentari. Citacions dins del comentari subratllades. Correccions marginals de la mateixa mà. Al marge dret indicació de la *questio*; al marge superior, indicació del capítol comentat. Marca per a l'enquadernador a l'inici de cada quadern a l'angle inferior esquerre. A l'angle inferior dret del f. 139v, marca de la mateixa mà, en hebreu. Enquadernació en pergamí del segle XX, signada "Alf. Balmüller" (factura 21 d'agost de 1937).

Procedència: Donatiu de Ferran Valls i Taberner (registrat el 16 de maig de 1935 de mà de Pere Bohigas).

Estat de conservació: Forats d'insectes. Restaurat.

Bibliografia: I. RODRÍGUEZ, "Autores espirituales españoles en la Edad Media", en: *Repertorio de Historia de las Ciencias Eclesiásticas en España,* vol. I (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1967), p. 175-351 (p. 254-256, núm. 136, Nicolás Eymerich); L. ROBLES, "Nicolás Eymerich", en: *Escritores dominicos de la Corona de Aragón: siglos XIII-XV* (Salamanca: Universidad pontificia, 1972), p. 150-169; L. GALMÉS, "Eymerich, Nicolas", en: *Diccionario de Historia Eclesiástica de España* (Madrid: CSIC, Instituto Enrique Flórez, 1972-1975), vol. II, p. 891; K. REINHARDT, "Biblischen Autoren Spaniens bis zum Konzil von Trient", en: *Repertorio de Historia de las Ciencias Eclesiásticas en España,* vol. V (Salamanca: Instituto de Historia de la teología española, 1976), p. 9-242 (p. 135-137). Sobre els autògrafs d'Eimeric, vegeu J. PERARNAU, "De Ramon Llull a Nicolau Eimeric: els fragments de l'Ars amativa de Llull en còpia autògrafa de l'inquisidor Eimeric integrats en les cent tesis antilul·lianes del seu *Directorium inquisitorum*", *Arxiu de Textos Catalans Antics,* 16 (1997), p. 60 (tiratge a part Barcelona: Facultat de Teologia, 1997); J. de PUIG, "Manuscrits eimericians de la Biblioteca Capitular i Colombina de Sevilla provinents de Girona", *Arxiu de Textos Catalans Antics,* 17 (1998), p. 381-462.

Descripció: F. STEGMÜLLER, *Repertorium Biblicum Medii Aevii*, vol. IV: *Commentaria Auctores N-Q* (Madrid: CSIC-Instituto Francisco Suárez, 1954), núm. 5730; F. STEGMÜLLER, i K. REINHARDT, *Repertorium Biblicum Medii Aevii*, vol. VIII: *Supplementum* (Madrid: CSIC-Instituto Francisco Suárez, 1976), núm. 5730; T. KAEPPELI, *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi*, vol. III: *I-S* (Roma: ad S. Sabinae, 1980), núm. 3056; K. REINHARDT i H. SANTIAGO-OTERO, *Biblioteca Bíblica Ibérica Medieval* (Madrid: CSIC, 1986), núm. 108, p. 231-236 (*Postilla super Johannem*, núm. 4, p. 234-235).

Nota: Datació a partir de Kaeppeli. Tres altres còpies conservades: a París, Bibliothèque nationale, ms. lat. 641 (antics posseïdors Benet XIII, Col·legi de Foix, i Colbert), a Sevilla, Biblioteca Colombina, ms. 141-23-17 (antics posseïdors

els comtes d'Aguiar Candelaria de Alvear y Godela), i a Roma, Archivum Generale Ordinis Predicatorum (ms. XIV.207, f. 115-122v).

Ms. 1280

NICOLAU EIMERIC, *Postilla super epistolam ad Galatas*. Autògraf. Al f. 2v, "Istam postillam super epistolam ad Galatas composuit frater Nicholaus Eymerici in sacra pagina egregius professor ordinis fratrum predicatorum et conventus Gerunde, necnon in regno Aragonie validissimus et inperterritus inquisitor heretice prauitatis". Avinyó-Girona, 1398.

> **1.** F. 2-4: "*Incipit epistola in postillam super epistolam ad Galatas*". Epístola a Joan Ermengol, abat de Sant Cugat. Afegit a la interlínia, després de 1398: "nunc vero episcopo Barchinone".
> **2.** F. 5-244v: "*Incipit postilla super epistolam ad Galatas*". Al f. 245, "Explicit postilla literalis super epistolam ad Galatas per fratrem Nicholaum Eymerici ordinis fratrem predicatorum magistrum in theologia et inquisitorem Aragonie heretice pravitatis edita, Avinione incepta et Gerunde perfecta anno ab incarnatione domini .m.cccxcviii., pontificatus sanctissimi domini nostri pape Benedicti tertii decimi anno sexto".

Paper, 245 f. (f. 4v, 155v-163v en blanc; al f. 244, de la mateixa mà que als mss. 1279 i 1284, "ccxxxii fo."); 210 x 150 mm. Reclams al quadern. Lletra gòtica cursiva. El text de l'epístola en un mòdul superior al del comentari. Citacions dins del comentari subratllades. Correccions marginals de la mateixa mà. Al marge dret indicació de la *questio*. Encapçalament amb indicació del capítol comentat. A l'inici de capítol espai reservat per una inicial il·luminada, amb lletra d'espera. Enquadernació en pergamí del segle XX, signada "Alf. Balmüller" (factura 12 de juliol de 1938).

Procedència: Donatiu de Ferran Valls i Taberner (registrat el 16 de maig de 1935 de mà de Pere Bohigas).

Estat de conservació: Forats d'insectes.

Bibliografia: I. RODRÍGUEZ, "Autores espirituales españoles en la Edad Media", en: *Repertorio de Historia de las Ciencias Eclesiásticas en España,* vol. I (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1967), p. 175-351 (p. 254-256, núm. 136, Nicolás Eymerich); L. ROBLES, "Nicolás Eymerich", en: *Escritores dominicos de la Corona de Aragón: siglos XIII-XV* (Salamanca: Universidad pontificia, 1972), p. 150-169; L. GALMÉS, "Eymerich, Nicolas", en: *Diccionario de Historia Eclesiástica de España* (Madrid: CSIC, Instituto Enrique Flórez, 1972-1975), vol. II, p. 891; K. REINHARDT, "Biblischen Autoren Spaniens bis zum Konzil von Trient", en: *Repertorio de Historia de las Ciencias Eclesiásticas en España,* vol. V (Salamanca: Instituto de Historia de la teología española, 1976), p. 9-242 (p. 135-137). Sobre els autògrafs d'Eimeric, vegeu J. PERARNAU, "De Ramon Llull a Nicolau Eimeric: els fragments de l'Ars amativa de Llull en còpia autògrafa de l'inquisidor Eimeric integrats en les cent tesis antilul·lianes del seu *Directorium inquisitorum*", *Arxiu de Textos Catalans Antics,* 16 (1997), p. 60 (tiratge a part, Barcelona: Facultat de Teologia, 1997); J. de PUIG, "Manuscrits eimericians de la Biblioteca Capitular i Colombina de Sevilla provinents de Girona", *Arxiu de Textos Catalans Antics,* 17 (1998), p. 381-462.

Descripció: F. STEGMÜLLER, *Repertorium Biblicum Medii Aevii*, vol. IV: *Commentaria Auctores N-Q* (Madrid: CSIC, Instituto Francisco Suárez, 1954), núm. 5732; F. STEGMÜLLER i K. REINHARDT, *Repertorium Biblicum Medii Aevii*, vol. VIII: *Supplementum* (Madrid: CSIC, Instituto Francisco Suárez, 1976), núm. 5732; T. KAEPPELI, *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi*, vol. III: *I-S* (Roma: ad S. Sabinae, 1980), núm. 3058; K. REINHARDT i H. SANTIAGO-OTERO, *Biblioteca Bíblica Ibérica Medieval* (Madrid: CSIC, 1986), núm. 108, p. 231-235 (*Postilla ad Galatas*, núm. 6, p. 235). Sobre Joan Ermengol, vegeu IDEM, *ibidem*, núm. 81, p. 192-193.

Nota: Una altra còpia a Sevilla, Biblioteca Colombina, ms. 141-23-10, amb colofó de Johannes Merhout, datat el 2 de setembre de 1413; Merhout és també el copista d'un manuscrit jurídic de la bliboteca de Ripoll (ACA, Ripoll, xx), i es troba el seu nom en altres manuscrits a Bruxelles, Bibliothèque royale de Belgique ms. 2383 (signatura antiga ms. 1086-1115) i ms. 3654 (sign. antiga Bourg. Bibl. Hs. 11816) (descripció J. van der GHEYN, *Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque Royale de Belgique*, tom 3 (1903), p. 453-456 i 1tom 6 (1906), p. 63-64).

Ms. 1281

NICOLAU EIMERIC, *Postilla super epistolam ad Hebraeos*. Autògraf. Acèfal. Conté el comentari des del verset 10,1 fins a la fi de l'epístola. Al f. 110v, "Explicit postilla super epistolam ad Hebreos per fratrem Nicholaum Eymerici ordinis fratrum predicatorum, inquisitorem in Aragonia heretice pravitatis, magistrum in theologia edita, in civitate Sedis Urgelli anno ab incarnatione domini .m.ccc.xc.tertio incepta, Avinione anno sexto eiusdem incarnationis domini in die beate Catherine terminata, pontificatus sanctissimi domini nostri pape Benedicti tertii decimi cui ut olim cardinali legato dirigem anno tertio. Relegationis vero mee pro fidei defensione anno tertio mense octavo". Seu d'Urgell, 1393-Avinyó, 25 d'octubre (santa Caterina) de 1396.

Paper. 110 p.; 225 x 150 mm. Reclams al quadern. Lletra gòtica cursiva. Amb esmenes. El text de l'epístola en un mòdul superior al del comentari. Citacions dins del comentari subratllades. Correccions marginals de la mateixa mà. Al marge dret indicació de la *questio*. Inicials de frase realçades amb vermell. Enquadernació en pergamí del segle XX, signada "Alf. Balmüller" (factura 21 d'agost de 1937).

Procedència: Donatiu de Ferran Valls i Taberner (registrat el 16 de maig de 1935 de mà de Pere Bohigas).

Estat de conservació: Forats d'insectes. Restaurat.

Bibliografia: I. RODRÍGUEZ, "Autores espirituales españoles en la Edad Media", en: *Repertorio de Historia de las Ciencias Eclesiásticas en España,* vol. I (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1967), p. 175-351 (p. 254-256, núm. 136, Nicolás Eymerich); L. ROBLES, "Nicolás Eymerich", en: *Escritores dominicos de la Corona de Aragón: siglos XIII-XV* (Salamanca: Universidad pontificia, 1972), p. 150-169; L. GALMÉS, "Eymerich, Nicolas", en: *Diccionario de Historia Eclesiástica de España* (Madrid: CSIC, Instituto Enrique Flórez, 1972-1975), vol. II, p. 891; K. REINHARDT, "Biblischen Autoren Spaniens bis zum Konzil von Trient", en: *Repertorio de Historia de las Ciencias Eclesiásticas en España,* vol. V (Salamanca: Instituto de Historia de la teología española, 1976), p. 9-242 (p. 135-137). Sobre els autògrafs d'Eimeric, vegeu J. PERARNAU, "De Ramon Llull a Nicolau Eimeric: els fragments de l'Ars amativa de Llull en còpia autògrafa de l'inquisidor Eimeric integrats en les cent tesis antilul·lianes del seu *Directorium inquisitorum*", *Arxiu de Textos Catalans Antics,* 16 (1997), p. 60 (tiratge a part Barcelona: Facultat de Teologia, 1997); J. de PUIG, "Manuscrits eimericians de la Biblioteca Capitular i Colombina de Sevilla provinents de Girona", *Arxiu de Textos Catalans Antics,* 17 (1998), p. 381-462.

Descripció: F. STEGMÜLLER, *Repertorium Biblicum Medii Aevii*, vol. IV: *Commentaria Auctores N-Q* (Madrid: CSIC-Instituto Francisco Suárez, 1954), núm. 5733; F. STEGMÜLLER, i K. REINHARDT, *Repertorium Biblicum Medii Aevii*, vol. VIII: *Supplementum* (Madrid: CSIC-Instituto Francisco Suárez, 1976), núm. 5733; T. KAEPPELI, *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi*, vol. III: *I-S* (Roma: ad S. Sabinae, 1980), núm. 3059; K. REINHARDT i H. SANTIAGO-OTERO, *Biblioteca Bíblica Ibérica Medieval* (Madrid: CSIC, 1986), núm. 108, p. 231-236 (*Postilla ad Hebreos*, núm. 7, p. 236).

Ms. 1284

NICOLAU EIMERIC, *Postilla super evangelium beati Luche*. Autògraf. Acèfal. Conté el comentari dels versets 19,15-19 i del verset 20,9 fins a la fi de l'evangeli. A la fi de cada capítol hi ha la llista de les qüestions que s'hi tracten. Al f. 139, "Explicit postilla literalis super Euangelium beati Luche cum tabula sua edita a fratre Nycholao Eymerici, sacre theologie magistro, ordinis fratrum predicatorum de natione Cathalonie. [In]cepta Avinione anno domini m.ccclxxxiii prime die madii et finita Gerunde anno m.ccclxxxvii xii die januarii, pontificatus sanctissimi domini nostri pape Clementis septimi anno octavo". Avinyó, 1 de maig de 1383-Girona 12 de gener de 1387.

Paper. 139 f. (f. 2-4, afegits a la restauració, en blanc; al f. 139, de la mateixa mà que els encapçalaments, "ccxvi folia"); 225 x 150 mm. Lletra gòtica cursiva. El text de l'evangeli amb un mòdul superior al del comentari. Citacions dins del comentari subratllades. Correccions marginals de la mateixa mà del text. Al marge dret indicació de la *questio* i, d'una altra mà, encapçalament amb indicació del capítol comentat. Enquadernació en pergamí del segle XX, signada "Alf. Balmüller" (factura 6 de juliol de 1940).

Estat de conservació: Restaurat. f. 5, mal relligat (*olim* darrera el f. 24).

Procedència: No indicada (probablement, donatiu de Ferran Valls i Taberner com els ms. 1278-1281; registrat el 7 de juliol de 1935, de mà de Pere Bohigas).

Bibliografia: I. RODRÍGUEZ, "Autores espirituales españoles en la Edad Media", en: *Repertorio de Historia de las Ciencias Eclesiásticas en España,* vol. I (Salamanca: Instituto de Historia de la Teología Española, 1967), p. 175-351 (p. 254-256, núm. 136, Nicolás Eymerich); L. ROBLES, "Nicolás Eymerich", en: *Escritores dominicos de la Corona de Aragón: siglos XIII-XV* (Salamanca: Universidad pontificia, 1972), p. 150-169; L. GALMÉS, "Eymerich, Nicolas", en: *Diccionario de Historia Eclesiástica de España* (Madrid: CSIC, Instituto Enrique Flórez, 1972-1975), vol. II, p. 891; K. REINHARDT, "Biblischen Autoren Spaniens bis zum Konzil von Trient", en: *Repertorio de Historia de las Ciencias Eclesiásticas en España,* vol. V (Salamanca: Instituto de Historia de la teología española, 1976), p. 9-242 (p. 135-137). Sobre els autògrafs d'Eimeric, vegeu J. PERARNAU, "De Ramon Llull a Nicolau Eimeric: els fragments de l'Ars amativa de Llull en còpia autògrafa de l'inquisidor Eimeric integrats en les cent tesis antilul·lianes del seu *Directorium inquisitorum*", *Arxiu de Textos Catalans Antics,* 16 (1997), p. 60 (tiratge a part Barcelona: Facultat de Teologia, 1997); J. de PUIG, "Manuscrits eimericians de la Biblioteca Capitular i Colombina de Sevilla provinents de Girona", *Arxiu de Textos Catalans Antics,* 17 (1998), p. 381-462.

Descripcions: F. STEGMÜLLER, *Repertorium Biblicum Medii Aevii*, vol. IV: *Commentaria Auctores N-Q* (Madrid: CSIC-Instituto Francisco Suárez, 1954), núm. 5729; F. STEGMÜLLER, i K. REINHARDT, *Repertorium Biblicum Medii Aevii*, vol. VIII: *Supplementum* (Madrid: CSIC-Instituto Francisco Suárez, 1976), núm. 5729; T. KAEPPELI, *Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi*, vol. III: *I-S* (Roma: ad S. Sabinae, 1980), núm. 3055; K. REINHARDT i H. SANTIAGO-OTERO, *Biblioteca Bíblica Ibérica Medieval* (Madrid: CSIC, 1986), núm. 108, p. 231-236 (*Postilla super Lucam*, núm. 3, p. 234).

Documents ingressats durant la Guerra Civil

• Ingressat sense menció de procedència, probablement de la biblioteca de Valls

Ms. 2109

"*Notabilia*". Índex alfabètic de referències jurídiques a qüestions de dret canònic que remet, entre d'altres, a les decisions del Tribunal de la Rota, al *Labyrintus* de Federico Salgado de Somoza o a les decretals pontifícies. Les lletres "*K*", "*Q*", "*X*" i "*Z*" no tenen entrades. Compilat en àmbit català. Segle XVIII.

250, [8] f. (nombrosos folis en blanc); 290 x 205 mm. Diverses mans. Entrades separades per un espai blanc, al marge superior de la pàgina indicació de la lletra de l'alfabet a què corresponen les entrades. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: No indicada. Ingressat durant la Guerra Civil (registrat el 18 de novembre de 1937, signatura antiga ms. 2570), probablement procedent de l'Institut d'adaptació professional per a la dona (lliurament 2 de setembre de 1937), on s'havien recollit llibres de Valls i Taberner.

• Ingressats sense menció de procedència, però publicats per Valls

Ms. 2292

"*Llibre antich de establiments*". Establiments de Morella i Castellfort. Acèfal, àpode i incomplet. Segle XIV.

1. F. 1-19: Establiments de Morella.
1. F. 20-29: "*Establiments propis de Castellfort*".

29 f.; 220 x 145 mm. Algunes anotacions marginals coetànies, i anotacions en llapis de mà d'A.-J. Soberanas. Rúbriques en vermell. Enquadernació coetània en pergamí, reforçada al s. XX (BC)

Procedència: Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2461, registrat el 2 d'agost de 1937) Probablement prové de la biblioteca de Ferran Valls i Taberner, podria haver estat adquirit durant el seu confinament a Morella el 1926.

Estat de conservació: Incomplet, manquen diversos fragments de folis. Restaurat dècada 1980.

Bibliografia: F. VALLS I TABERNER, "El llibre dels establiments de la vila i aldees de Morella de 1530", *Revista Jurídica de Catalunya*, 32 (1926), p. 232-261; J. SÁNCHEZ ADELL, "*Establiments* de Morella y sus aldeas, de 1370", *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura,* 30 (1954), p. 249-260, 31 (1955), p. 144-148, i 34 (1958), p. 88-100.

Edicions: E. GUINOT I RODRÍGUEZ, *Establiments municipals del Maestrat, Ports de Morella i Llucena (s. XIV-XVIII)* (València: Universitat de València, 2006) (Fonts històriques valencianes; 23), p. 423-508.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 9 (1981), p. 119-140 (1973).

Nota: Vegeu també BC, ms. 1023 (Establiments d'Herbes Jussans).

Ms. 3715
FERRAN VALLS I TABERNER, Articles. Autògrafs. 1935.

3715/1
F. 1-25: "*El problema de la licitud de la guerra segons Sant Ramon de Penyafort*".

25 f. Tinta negra. Escrit al verso de formularis de l'empresa "Manufacturas Valls" i "Valls y Mir".

Edició: F. VALLS-TABERNER, "*El problema de la licitud de la guerra segons Sant Ramon de Penyafort*", en: *Colección de estudios históricos, jurídicos, pedagógicos y literarios (Mélanges Altamira)* (Madrid: Bermejo, 1936), p. 160-183 (reeditat en: *Cuadernos Informativos de Derecho Histórico Público, Procesal y de la Navegación*, 7-8 (1988), p. 921-930).

3715/2
F. 26-34: "*El Príncep de Viana*".
Numeració antiga 9 f. Tinta blava. Escrit al verso de papers amb capçalera de la Diputación provincial de Barcelona.

220 x 140 mm. Amb nombrosíssimes esmenes i cancel·lacions.

Edició: F. VALLS I TABERNER, "El Príncep de Viana", *L'Instant: diari de la nit*, any I, núm. 249 (19 d'octubre de 1935), p. 3.

Nota: Probablement es tracta de la conferència sobre el Príncep de Viana organitzada per Ràdio Associació de Catalunya dins del cicle de conferències Pro-restauració de Poblet i programada per dimecres, 14 d'agost de 1935 a les 21,05 (vegeu *L'Instant*, 13 d'agost de 1935, p. 8, i 14 d'agost de 1935, p. 8).

Procedència: Fons antic (probablement ingressat durant la Guerra Civil amb els papers de Ferran Valls i Taberner; registrat el 1990 de mà de Marta Santín).

Ms. 3716
FERRAN VALLS I TABERNER, "*La cour comtale barcelonaise*". Autògraf. Amb la nota: "Esmenes de M. Pierre Petit, professeur de la Facultat de dret de Paris". Ca. 1935.

39 f.; 215 x 165 mm. Amb nombrosíssimes esmenes i cancel·lacions. Escrit al verso de papers amb diferents capçaleres (formularis de saluda al seu nom com a diputat ponent de beneficència de la Diputació de Barcelona, de la Diputación provincial de Barcelona, del Parlament de Catalunya, de la Societat d'Estudis Històrics).

Procedència: Fons antic (probablement ingressat durant la Guerra Civil amb els papers de Ferran Valls i Taberner; registrat el 1990 de mà de Marta Santín).

Edició: F. VALLS TABERNER, "La cour comtale barcelonaise", *Revue historique de droit français et étranger*, 4eme série, 14/4 (1935), p. 662-682 (reeditat en: IDEM, *Obras selectas*, Barcelona: CSIC, 1952-1961, vol. II, p. 258-275).

Ms. 3873
"*Libre d'ordonacions dades a la Vayll d'Àneu per los comptes de Payllars*". Còpia. Al f. 33v, "Janer 1874, republicans a Sarrià". Finals del segle XIX (1874 o posterior).

Paper ratllat. [1], 33 f.; 270 x 210 mm. 3 quaderns, numerats 1-3. Sense enquadernar.

Procedència: Fons antic (probablement ingressat durant la Guerra Civil amb els papers de Ferran Valls i Taberner; registrat el 1990 de mà de Marta Santín).

Edició: F. VALLS I TABERNER, *Privilegis i ordinacions de les Valls Pirinenques* (Barcelona: Impremta de la Casa de Caritat, 1917) (*Textes de Dret Català*, 2), p. 218-268.

Nota: El text potser és còpia de l'original perdut. Té moltes variants amb el del *Libre de les custums e ordinacions de la vall d'Aneu* del segle XV conservat a l'Arxiu d'Esterri. Cf. amb el *Llibre de privilegis de la Vall d'Aneu* (ACA, Diversos, Varia 30, Volúmenes 9) (http://pares.mcu.es/ParesBusquedas20/catalogo/show/2324372, consulta 7 de gener 2025).

Document ingressat immediatament després de la Guerra Civil, donatiu de Valls

Ms. 1394
MARIANO LATRE JUSTE, "*Del espíritu del tiempo y de las formas políticas*". Autògraf. Al f. 50-51, taula de contingut. Ca. 1830-1840.

278 f. (num. d'origen 509 p.); 215 x 160 mm (folis de diferens mesures). Enquadernació en pergamí del segle XX (BC)

Procedència: Donatiu de Ferran Valls i Taberner. Ingressat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2924).

Bibliografia: M. J. PELÁEZ, "Mariano Latre Juste, filósofo de la política y sus escritos de derecho político", en: *Estudios de derecho público: homenaje a Juan José Ruiz-Rico* (Madrid: Tecnos, 1997), p. 1625-1635; IDEM, "*Del espíritu del tiempo y de las formas políticas* y *El poder de la instrucción pública*, dos textos inéditos del catedrático de constitución y canónigo liberal Mariano Latre Juste (1770-c.1845)", en: *Derecho, historia y universidades: estudios dedicados a Mariano Peset* (Valencia: Universidad de Valencia, 2007), vol. 2, p. 395-401.

Nota: Segons Peláez, Mariano Latre lliurà bon nombre d'obres inèdites a Isidre Valls Vilaseca, doctor en dret canònic, canonge de la Seu d'Urgell i posteriorment de Barcelona i governador eclesiàstic de la diòcesi de Barcelona. El gruix de la documentació de Mariano Latre es conserva en el fons del renebot d'Isidre Valls, Ferran Valls i Taberner

82.
Lluís Carles Viada i Lluch
Compra / Donatiu / Guerra Civil
1915, 1926, 1938

Carlista i catòlic, publicista i bibliòfil, Lluís Carles Viada (Barcelona, 1863-1938) fou un personatge singular. Fill d'una família nombrosa de tradició conservadora, havia estudiat al Seminari de Barcelona —que havia estat conegut tradicionalment com a Col·legi del Bisbe—, situat aleshores a la Rambla dels Estudis, al costat de l'església de Betlem. La mala situació familiar del moment li impedí seguir estudis universitaris, i entrà com a caixista a la llibreria i editorial catòlica *La Hormiga de Oro*. Amb el temps esdevindria col·laborador habitual de la seva revista —que va arribar a dirigir en els anys 30— i en gran nombre d'altres publicacions, com ara *La Ilustración Artística*, *La España Moderna*, *La Creu del Montseny*, *Lo Pensament Català*, *El Sarrianés* o *Mercurio*, dirigida pel seu germà Marià; intervingué també, sovint sota pseudònim, en diverses revistes satíriques —*L'Espurna*, *El Borinot*, *El Mestre Tites*, *L'Intringulis*—. Poeta, home de gran cultura i enamorat del llibre, fou un dels primers membres de la Societat Catalana de Bibliòfils, fundada el 1903. El 1912 ingressà a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, a la qual feu nombroses contribucions i de la qual seria bibliotecari i arxiver entre 1927 i 1931; algun temps després fou escollit membre corresponent de la Real Academia Galega. El seu interès per la lexicografia feu que fos cridat a participar en el *Diccionario de la Real Academia Española*, en el qual apareix com a col·laborador a partir de la quinzena edició. Bon coneixedor i traductor de diverses llengües, li interessava particularment la literatura italiana: un dels seus treballs, inèdits, és una antologia de la poesia italiana des dels seus inicis fins a principis del segle XX que restà inconclusa (ms. 3303).

Viada havia estat també editor i traductor al castellà de Jacint Verdaguer, i en fou un dels seus amics fidels; no l'abandonà en les hores baixes del seu enfrontament amb els Güell i amb la jerarquia eclesiàstica, ja que esperava facilitar la seva conciliació amb els estaments. Fou ell qui intervingué en el seu trasllat a la Vil·la Joana de Vallvidrera poc abans de la mort del poeta, i havia estat un dels seus marmessors en el segon testament que feu, si bé no en el definitiu. Cosí germà d'Antoni Rubió i Lluch[952], i lligat amb ell per estrets llaços d'afecció —traslladats també a l'àmbit editorial, ja que havia participat en l'edició políglota de *Lo Gaiter del Llobregat*—, Viada era un habitual de la família[953], i coneixia Jordi Rubió des que era nen. No és, per tant, gens estrany que s'adrecés a l'aleshores director de la Biblioteca de Catalunya per oferir-li alguns dels volums trobats segurament gràcies a la seva afició als llibres, i encara menys que, el 1926,

[952] Lluís Carles Vida i Lluch era fill de Tomàs Viada i Vilaseca i de Josepa Lluch i Garriga, una de les germanes d'Elisea Lluch i Garriga, coneguda pel seu nebot Antoni Rubió com "la tia Pepeta".
[953] Vegeu el discurs de Viada sobre Rubió i Ors en la recepció d'Artur Masriera a l'Acadèmia de Bones Lletres (*Discursos llegits en la Real Academia de Buenas Letras" de Barcelona en la solemnial recepció pública de D. Arthur Masriera, el día 8 de juny de 1924*, Barcelona: Impr. Atlas geográfico, 1924, p. 31-43).

li facilités la documentació que conservava de Verdaguer per tal de completar la col·lecció verdagueriana adquirida poc temps abans per la Biblioteca (ms. 950 i 951). En una pràctica relativament comuna en aquells temps, la documentació fou adquirida per intercanvi amb d'altres peces, probablement llibres duplicats o publicacions de la Biblioteca. D'aquests conjunts se n'extraurien alguns plecs o volums, que serien registrats posteriorment com a manuscrits independents (ms. 2215, 2216, i potser una part de les cartes del ms. 1532).

El seu tarannà conservador l'havia empès a presentar-se a les eleccions al Parlament de Cataluña del 1932 com a candidat per Barcelona de la llista monàrquica Derecha de Cataluña, però no va ser escollit. El món carlista i tradicionalista de què Viada feia part es veié del tot trasbalsat el 1936; a l'inici de la revolució, el seu domicili fou registrat i saquejat, i gran part de la seva documentació, originals manuscrits i correspondència, foren destruïts. Un testimoni relativament proper, de 1944, diu que Viada fou detingut per una patrulla i va anar de poc que fos ajusticiat, però els treballadors de *La Hormiga de Oro* aconseguiren salvar-lo. Amb 72 anys, però, Viada degué restar físicament i moralment trasbalsat; moria el 2 de febrer de 1938, sense haver publicat res més.

Poc després de la mort de Viada es registraren a la Biblioteca un conjunt de manuscrits que havien pertangut a l'escriptor. El fet que es donessin d'alta al registre en mesos diferents indica que potser ingressaren en dues trameses separades, i per raons lleugerament diferents. Entre el 16 i el 19 de maig de 1938 es van establir sis entrades, amb la menció de procedència "Ll.-C. Viada y Lluch", que corresponien a un volum de l'església del Palau Reial Menor (ms. 2488), recuperat sens dubte de la dispersió del seu arxiu de finals del segle XIX, un recull de poesia castellana (ms. 3521), un volum sobre el renaixement florentí (ms. 3563), i tres obres pròpies: la còpia d'un poema italià del segle XVIII sobre la defensa de Barcelona, amb traducció del mateix Viada, que havia estat presentat a l'Acadèmia de Bones Lletres (ms. 3558), un recull d'elogis del llibre (ms. 2116 i 2117) i, un estudi sobre Verdaguer als Jocs florals de Barcelona (ms. 1532). Sis mesos més tard, el 15 de novembre, s'inscriuen dues entrades més, aquestes amb la indicació d'haver estat donades per la seva vídua: un recull de traduccions de Verdaguer, en prosa i en vers, obra de Viada (ms. 1533) i el projecte d'una antologia de poetes italians des de l'edat mitjana i fins l'actualitat, projectada per l'escriptor i que no veiés la llum (ms. 3303). El mateix Viada o la vídua lliuraren a la Biblioteca, probablement a través Jordi Rubió, altre material: el 1941 es va registrar un recull de poemes i materials diversos de la seva autoria (ms. 1399), i en el ms. 1532 s'hi troben aplegats, a més de l'autògraf sobre els Jocs Florals, tot un seguit de materials de gran interès per a resseguir la relació entre Verdaguer i Viada, com ara correspondència entre els escriptors, cartes rebudes per Viada en relació amb Verdaguer i documentació relativa a la seva successió —Viada havia estat marmessor de Verdaguer en el segon dels seus testaments notarials—, que no estan consignats en el registre original i que probablement ingressaren més tard. D'altra banda, la vídua, Ramona Galtés (†1955), feu a mans de Jordi Rubió un sobre amb poemes manuscrits i impresos del seu marit, amb la intenció que poguessin ser publicats pel seu renebot ("Versos fets per L. C. Viada i Lluch que la seva vídua va donar-me amb el desig que en

fos publicat un recull"). Els versos romangueren en l'arxiu familiar, però la situació de Rubió després de la guerra no facilitaren que pogués dur a terme l'encàrrec[954].

Fonts d'arxiu

AHBC, 90/3 – Carta de Lluís Carles Viada a Jordi Rubió, director de la Biblioteca, trametent-li uns volums de la revista *La Hormiga de Oro*. 23 de febrer de 1933.

AHBC, 223/1 – Rebuts a favor de Lluís Carles Viada per compres de llibres relacionats majoritàriament amb literatura italiana i d'un manuscrit. 17 de juny de 1930 i 23 de juny de 1931.

AHBC, 496/12-Viada – Llistes del donatiu efectuat per la vídua de Viada i Lluch a la Biblioteca de Catalunya. 9 d'abril de 1938.

AHCB, Fons Personals. AHCB3-303 5D68, Fons de Lluís Carles Viada i Lluch – Material de treball de Lluís Carles Viada i Lluch sobre impressors i sobre esglésies i eclesiàstics barcelonins, una còpia de l'obra la Fiametta, de Boccaccio, en castellà.

AHDB, G-597/4 (Correspondència del director de la BC) – Carta de Jordi Rubió a Mn. Pere Verdaguer en que es diu que Viada i Lluch li ha comentat la seva relació amb Busquets i Punset, posseïdor de documentació verdagueriana. 24 d'agost de 1934.

AIEC, DGE 20 – Rebut per la compra de dos manuscrits a Lluís Carles Viada (ms. 401, que el 1928 ja no es trobava, i ms. 402). 18 de gener de 1916.

AIEC, DGE 20 – Autorització de pagament i rebut per la compra d'un manuscrit (ms. 936) a Lluís Carles Viada. 16 de febrer-1 de març de 1926.

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Correspondència Espanya-Catalunya – Cartes entre Lluís Carles Viada i Lluch i Antoni Rubió i Lluch, amb alguns poemes. 1877-1927, 1935.

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Documentació familiar (9.6.2.) – Recull de poemes de Lluís Carles Viada i Lluch.

BC, Arxiu literari Rubió, ms. 9600/13-Viada i Lluch – Documentació sobre Lluís Carles Viada i Lluch.

BC, Arxiu literari Rubió, ms. 9666 – Documentació de Viada i Lluch relativa a Lo Gaiter del Llobregat (a la camisa, nota de Jordi Rubió: "Aquests papers me´ls donà en C. Viada i Lluch, el 29 de gener 1938, poquíssims dies abans de morir...").

BC, Arxiu literari Rubió, ms. 9670 – Documentació de Viada i Lluch relativa a Lo Gayter del Llobregat.

Bibliografia

ARQUÉ I CARRÉ, Josep. *Derecha de Cataluña: monàrquics alfonsins contra la Segona República i la Catalunya autònoma (1931-1936)*. Tesi doctoral. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2014.

CODINA, Francesc. "Vicisituds pòstumes: Lluís Carles Viada i Lluch". En: Jacint VERDAGUER, *Barcelona: textos per a un llibre* (Folgueroles: Verdaguer Edicions, 2006), p. 102-112.

[954] Agraeixo a Josep Maria Domingo la comunicació de diferents referències bibliogràfiques i altres informacions relatives a Viada i Lluch.

COTONER CERDÓ, Luisa. "Viada i Lluch, Lluís Carles". En: *Diccionari biogràfic de l'Acadèmia de Bones Lletres*. Barcelona: Acadèmia de Bones Lletres: Fundació Noguera, 2012, p. 455-456.

A. P. O. (Antonio PÉREZ DE OLEGUER). "Viada y Lluch, Luis Carlos". En: *Enciclopedia Espasa. Suplemento anual (1936-1939)*. Barcelona: Espasa, 1944, p. 571-572.

PALAU I DULCET, Antoni. *Memorias de un librero catalán (1867-1935)*. Barcelona: Librería Catalonia, 1935, p. 233-234.

Document ingressat durant la Mancomunitat

Ms. 402

RAFAEL D'AMAT I DE CORTADA, baró de Maldà, *Viles i ciutats de Catalunya*. Al f. 1, nota sobre Rafael d'Amat i de Cortada. Al f. 3: "Se conclourà tot lo llibre havent-se comensat lo dia 1 de abril a no anar a Caldetas y Mataró en aquest any 91 en lo dia 31 de juliol y a anar-hi part o partida en lo dia 31 de agost". Al f. 178-179, taula de contingut, incompleta. Incomplet: llacuna de 3 folis entre el f. 132 i el 133. Catalunya, ca. 1791.

179 f. (els f. 1 i 2 afegits posteriorment; f. 145v-146v en blanc; numeració d'origen 1-129, 133-178 f., anotada als dos angles superiors de la pàgina oberta); 220 x 150 mm. Enquadernació coetània en pergamí, amb restes de tanques de botó.

Procedència: Compra a Lluís Carles Viada i Lluch. (125 pts., juntament amb el ms. 401, perdut; registrat el 1915).

Estat de conservació: Llom desenganxat, vores malmeses i folis malmesos i foradats per tintes fèrriques. Pendent de restauració.

Bibliografia: J. RUBIÓ, *Història de la literatura catalana* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986 [1958]), vol. III, p. 251; A. COMAS, "El baró de Maldà", en: *Historia de la literatura catalana* (Barcelona: Ariel, 1972), vol.IV, p. 526-548.

Edició: R. d'AMAT I DE CORTADA, *Viles i ciutats de Catalunya* (Barcelona: Barcino, 1994) (Els Nostres Clàssics. Biblioteca Baró de Maldà, 1) (descripció p. 67, 71).

Documents ingressats durant la Dictadura de Primo de Rivera

Ms. 936

FRANCESC TAGELL, "*Relació de la malaltia, mort, transport del cadaver, funeral y sepultura del sant Pare Clement XII. Obra d'un català desocupat*". En vers. Als f. 91-92: "*Sonetos acròstichs*"; als f. 92v-95v, "*Octavas*"; als f. 96-100, "*Quintillas*". Roma, 1740.

100 f.; 190 x 125 mm. Paràgrafs numerats. Portada imitant una portada impresa amb un escut papal amb dues calaveres; al final de la 1a part, cul de llantia dibuixat, 2a i de la tercera part (f. 29 i 65v), dibuix al·lusiu. Enquadernació coetània en pergamí. Talls jaspiats de vermell.

Procedència: Compra a Lluís Carles Viada i Lluch (100 pts, 1926).

Edicions: F. TAGELL, *Relació de la mort de Climent XII, i de l'elecció de Benet XIV (1740)*, ed., intr. i notes de J. MASCARÓ (Barcelona: Curial, 1971) (Biblioteca Torres Amat; 1). Folis 2-2v, 5, 7v, 17v, 28v, 37v, 46v, 55-55v, 65, 68v-69, 92v-95v ed. en: M. CAMPABADAL, *El pensament i l'activitat literària del setcents català. II: Manifestacions literàries en llengua catalana (1700-1823)* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2003) (Textos i comentaris; 5), p. 161-167.

Ms. 950

JACINT VERDAGUER, "*Barcelona*". Finals del segle XIX (*ca.* 1880-1900).

1. F. 1-16: "*La Seu*".
f. 1-5: Redacció en net.
f. 6-13: Esborranys.
f. 14-15: Notes extretes d'obres sobre catedrals, entre elles de *La cathédrale*, de J. K. Huysmans.
f. 16: J.K. HUYSMANS, "*Lectures de quaresma: lo simbolisme de la catedral*". Retall de *La Veu de Catalunya*.
2. F. 17-24: "*La Custòdia*". Esborranys.
3. F. 25-28: "*Santa Àgueda*".
f. 25-26: Redacció en net.
f. 27-28: Esborranys.
4. F. 29: Poema a la mare de Déu de la Mercè. Incipit: "Los emigrans de terres cristianes". Redacció en net. 17 de novembre de 1888.
5. F. 30-31: "*La Banda de la Reyna*". Dos esborranys; n'hi ha un tercer al f. 143v-145, al mateix foli que l'esborrany de *La font de Jesús*.
6. F. 32-43: "*Sant Ramon de Penyafort*".
f. 32-36: Redacció en net.
f. 38-43: Esborranys.
7. F. 44-47: "*A l'Alcina del Passeig de Gràcia*". Prosa. Esborranys.
8. F. 48-54: "*Sant Vicent Ferrer*".
f. 48-51: Redacció en net.
f. 52-54: Esborrany; al f. 53, fragment d'un text sobre Vicent Ferrer, en castellà.
9. F. 55-70: "*Santa Maria del Socós*".
f. 55-63: Redacció en net.
f. 64-60: Esborranys.
10. F. 71-72: *Coronació de la Verge de la Mercè*". Esborrany.
11. F. 73-76: "*Les tres montanyes*".
f. 73-74: Redacció en net.
f. 75-76: Esborrany.
12. F. 77: *A la Verge Maria de Vallvidrera*. Esborrany.
13. F. 78-83: "*La Creu de Barcino*". 30 de desembre de 1900.
f. 78-81: Redacció en net.
f. 82-83: Esborrany.
14. F. 84-89: "*Lo cornamusayre*". Prosa.
f. 84-86: Redacció en net.
f. 88-89: Esborrany.
15. F. 90-97: "*Lo verger de Palau*".
f. 92-94: Redacció en net.
f. 96-97: Esborrany.
16. F. 98-109: "*La Esposició Universal. Lo Parch* (*Barcelona venjada*).
f. 98-101: Redacció en net.
f. 102-109: Esborranys.
17. F. 110-113: "*Lo monument a Colon del port de Barcelona*".
f. 110-111: Redacció en net.
f. 112-113: Esborrany.
18. F. 114-121: "*Santa Maria del Pi*".
f. 114-117: Redacció en net.
f. 118-121: Esborrany.
19. F. 122-135: "*Lo Jesuset de la porta de Betlem*". Prosa.
f. 122-127: Redacció en net.
f. 128-135: Esborranys.

20. F. 136-139: "*Lo lliri de gràcia*". Redacció en net.
21. F. 140-141: *Nostra Senyora de l'Ajuda*". Esborrany.
22. F. 142-145: "*La font de Jesús*".
f. 142-143: Redacció en net.
f. 144-145: Esborranys de *La font de Jesús* i de *La Banda de la Reyna*".
23. F. 146-159: Notes extretes de diverses obres sobre santa Eulàlia i sobre la Barcelona romana. Semblen materials preparatoris per a la redacció d'un o de diversos poemes.
f. 146-147: "*Lo temple grech-romà dit d'Hèrcules. La Llumenera, Nova York 1880 avril, volum V, n. 60*".
f. 148: "*Huellas de Roma, obra alemanya, p. 130*". Notes sobre el temple de Júpiter. A continuació, esborrany d'una estrofa.
f. 149: "*Bofarull 81, p. 124*" (potser ANTONI DE BOFARULL, *Pasado, presente y porvenir de Barcelona*, Barcelona: N. Ramírez, 1881), Notes sobre diversos sants.
f. 150: [VÍCTOR BALAGUER], "*Las calles de Barcelona, 8.3. n. 428*". A continuació, esborrany d'un poema.
f. 151: Notes extretes de PAU PIFERRER, *Cataluña*. [Falta des dels any 1990].
f. 152-153: "*Santa Eulària. Domènech 15*".
f. 154-157: "*Columnas del temple d'Hèrcul*". Notícia històrica i descriptiva del temple. Incomplet.
f. 157v: "*La catedral de Barcelona*". Notícia històrica sobre els fonaments romans de la catedral i sobre Santa Eulàlia.
f. 158: Dites i refranys sobre sant Cristòfol [Falta].
f. 159: "*Còpia de l'explicació que solian fer los escolans de la Seu de Barcelona al ensenyar la custòdia*".
24. F. 160: Reproducció fotogràfica del f. 7v del mateix manuscrit, que conté l'inici de l'esborrany del poema *Les tres montanyes*" [Falta].
25. F. 161: *Lo filador d'or*. Extret de la revista *Joventut*, p. 5-6.
26. F. 162: *La palmera de Junqueras*. Extret de la revista *La vetllada* de Girona (26 de novembre de 1885), p. 379, amb correccions i afegitons autògrafs.

Paper (majoritàriament ratllat), 162 f.; mesures diverses (majoritàriament 330 x 240 mm). Folis solts conservats en una carpeta en forma de llibreta, amb una etiqueta blanca al pla superior on hi ha inscrit, de la mà de Verdaguer, el títol "Barcelona".

Procedència: Intercanvi amb Lluís Carles Viada i Lluch. (novembre de 1926); en el llibre de registre indica: "Barcelona. Recull de borradors i fragment de poesies, tot de mà de Mn Cinto Verdaguer, inclosos en una carpeta on, de mà del mateix, es llegeix el títol".

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/35328, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: Descripció del ms. per F. CODINA I VALLS, "*Gènesi i vicissituds de* Barcelona*, de Jacint Verdaguer*, Tesi de llicenciatura dir. pel Dr. Joaquim Molas (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1994), cap. IV; IDEM, "*Barcelona*: una poesia inèdita de Jacint Verdaguer presentada als Jocs Florals de 1866", *Anuari Verdaguer* (1993-1994), p. 57-80; IDEM, "*Barcelona*, un dels darrers llibres projectats per Verdaguer", *Anuari Verdaguer* (1995-1996), p. 305-327.

Edició: J. VERDAGUER, *Barcelona: textos per a un llibre*, ed. a cura de F. CODINA I VALLS (Vic: Eumo, 2006). Text **7** publicat inicialment a *La Veu de Catalunya* (10 de juny de 1903). Text **14** publicat inicialment a *Joventut* (7 de gener de 1904). Text **19** publicat originàriament dins del *Boletín de conferencias de San Luis Gonzaga de Nuestra Señora de Belén* (juny 1902).

Ms. 951
JACINT VERDAGUER, Originals diversos en prosa i vers. [*ca.* 1880-1901].

951/1
F. 1-2: *Lo gegant y la cativa*. Text imprès amb esmenes autògrafes.

2 f.; 205 x 225 mm.

Edició: *Festa inaugural del Centre Català de Sabadell* (Sabadell: J. Comas Faura, 1887), p. 27-29.

951/2
F. 3-16: Partitures de composicions per a veu i piano sobre textos de Jacint Verdaguer i d'Apel·les Mestres presentades a un Certamen de Sarrià.

1. F. 3-6: NARCISA FREIXAS, "*Lo filador d'or*". Lletra de Jacint Verdaguer.
2. F. 7-10: JULI GARRETA, "*Primaveral*". Lletra de Jacint Verdaguer. *Les deu*. *Les dotze*. Lletra d'Apel·les Mestres.
3. F. 11-16: CASSIÀ CASADEMONT, "*Los segadors segant*. *L'oruga*". Lletra d'Apel·les Mestres. *Lo filador d'or*; lletra de Jacint Verdaguer.

14 f.; diverses mesures.

951/3
F. 17-25: Textos en vers i en prosa.

1. F. 17: Esborrany d'una ressenya de l'*Anuari de l'Associació d'Excursions Catalana* de 1882.
2. F. 18-19: "*Colom*". Versió en net.
3. F. 20-25: "*La capella de Jesús infant*". Esborrany i versió en net.

9 f.; diverses mesures.

Edició: J. VERDAGUER, *Excursions i viatges*, a cura de N. GAROLERA (Barcelona: Barcino, 1991) (Biblioteca verdagueriana, 18-19, 21), vol. I, p. 91 (descripció del manuscrit) i vol. III, p. 297-300 (edició); P. FARRÉS, "Verdaguer i Colom, o de la joventut a la maduresa del poeta", *Anuari Verdaguer* (1995-1996), p. 115-134 (p. 122).

951/4
F. 26-58: *En defensa pròpia*. Retalls d'articles publicats a la sèrie "*Un sacerdot perseguit*" i "*Un sacerdot calumniat*", amb esmenes autògrafes. *ca.* 1895-1897.

33 f.; diverses mesures. Retalls d'articles publicats a la premsa enganxats sobre folis.

Edició: J. VERDAGUER, *En defensa pròpia*, en: *Obres complertes* (Barcelona: J. Agustí, 1907), vol. VI, p. 215-338.

951/5
F. 59-164: "*Santa Eulària. Poemet*". Esborranys, versions en net i galerades amb esmenes autògrafes de Verdaguer. Al f. 82, llicència eclesiàstica de publicació, signada per Francisco de Pol i Baralt, vicari capitular de la diòcesi de Barcelona (5 d'abril de 1899). Ca. 1899.

106 f.; diverses mesures.

Edició: J. VERDAGUER, *Santa Eulària. Poemet* (Barcelona: F. X. Altés, 1899).

951/6
F. 165-182: "*Montserrat*" Esborranys amb esmenes autògrafes; f. 169, llicència eclesiàstica de publicació, signada per Francisco de Pol i Baralt, vicari capitular de la diòcesi de Barcelona (18 de febrer de 1899). [*Ca.* 1880-1898].

8 f.; diverses mesures. Amb retalls d'articles publicats a *La Veu de Montserrat*.

Edició: J. VERDAGUER, *Montserrat: llegendari, cançons, odes* (Barcelona: F. X. Altés, 1898).

951/7
F. 183-185: "*Adoració dels pastors*" Esborrany amb esmenes autògrafes. *Ca.* 1901.

3 f.; 325 x 215 mm.

Edició: *Lo Pensament Català*, núm. 41 (10 de febrer de 1901), p. 338-339.

Procedència: Intercanvi amb Lluís Carles Viada i Lluch (novembre de 1926); en el llibre de registre indica: "Una carpeta amb borradors de Mn. Cinto, entre ells: En defensa pròpia, Santa Eulàlia, Montserrat, un recull de lletres a ell adreçades, i tres peces de música sobre text den Verdaguer, premiades en el Certamen de Sarrià, que ell presidí".

Bibliografia: P. FARRÉS, "Verdaguer i Colom, o de la Joventut a la maduresa del poeta", *Anuari Verdaguer* (1995-1996), p. 115-134 (p. 122).

Ms. 1123
JOSEP SERRA I VALL, "*Colección de versos diferentes formados en Buenos Ayres, de pensamientos de varios authores, por Dn José Serra y Vall en los infelices años de 1807 hasta 29 de enero de 1818, sincontar entre ellos el villancico y el elogio a la santísima virgen, que fueron hechos anteriormente por el mismo*". A la fi de cada volum, taula de contingut. Buenos Aires, 1807-1818.

1123-I
"*Tomo primero*".
249 f. (numeració d'origen 478 p.); els f. 248 és un foli plegat, i el f. 249 és un esborrany de coberta amb un escandall dels plecs que caldrien imprimir el text.

1123-II
"*Tomo segundo*".
253 f. (numeració d'origen 478 p.).

2 vols.; 210 x 155 mm. Amb nombroses esmenes fetes al damunt de tires de paper enganxat damunt dels folis que cancel·len el text. Enquadernació coetània en pergamí sobre cartró. Títol ms. al llom "Serra Colección de versos". Talls jaspiats de blau.

Procedència: Compra a Lluís Carles Viada i Lluch (75 pts.; registrat el juny de 1930).

Estat de conservació: Folis malmesos per la tinta. Al volum II, nombrosos folis retallats

Edició: J. SERRA Y VALL, *Colección de versos (Buenos Aires, 1807-1810)*, estudio preliminar de D. RIPODAS ARDANAZ (Buenos Aires: Academia Nacional de la Historia, 2000); i IDEM, *Colección de versos (Buenos Aires, 1807-1816)* (Buenos Aires: Academia Nacional de la Historia, 2004).

Nota: Un altre ms. de Serra y Vall a Berlin, Iberoamerikanisches Institut Preussischer Kulturbesitz, N-0152 w 1 (José SERRA Y VALL, *Colección de máximas y sentencias sacadas de diferentes authores en Buenos Aires*, 1807-1810; *Colección de versos diferentes formados en Buenos Aires*, 1807-08); i a Buenos Aires, Archivo General de la Nación, Biblioteca Nacional, 423, doc. 6635.

Documents ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 1399
Reculll factici de còpies de poesies, algunes en català, cartes, notes comptables, i papers diversos. Principis-finals del segle XIX.

1399/1
Cartes de diferents autors. 1834-1870.
7 cartes.

1399/2
Notes de despesa d'un viatge de Mataró a França i tornada. 11 de juny-3 de setembre (mitjan segle XIX).
4 f.

1399/3
Fragment de dos textos d'història de l'Orient Mitja. Mitjan segle XIX.
Paper blau. 3 f. (numeració 4, 6 i 7). Paper clar 2 bifolis (numeració 1, 5).

1399/4
Fragment d'un text sobre filosofia política.
2 f. (numeració 3-4).

1399/5
Documentació jurídica relacionada en part amb casos portats pel procurador [Gaspar] Picañol. Mitjan segle XIX.
11 f.

1399/6
Recull de poemes solts. En castellà, alguns poemes en català. Molts dels poemes incomplets. 2a. meitat del segle XIX (el primer poema, de principis del segle XIX].
10 documents.

1399/7
Llibreta amb còpies de poemes. Àpode. 2a meitat del segle XIX.
65 f.

1399/8
LLUÍS CARLES VIADA I LLUCH, Llibreta amb esborranys d'una obra de teatre i de poemes. Finals del segle XIX.

1. "*Teresa: tragedia en tres actos y en verso*". Fragment.
2. Anotacions dietarístiques sobre la família Viada. 1842-1846.
3. Recull de poemes, numerats III-XLI. Acèfal.
4. Notes cronológiques de les dates de naixement i mort d'escriptors cèlebres, ordenades segons el calendari.

Llibreta amb enquadernació industrial en tela vermella, estampada amb una planxa amb dibuixos en negre. Al pla anterior "Viada". Cantoneres metàl·liques.

1399/9
LLUÍS CARLES VIADA I LLUCH, Poemes, textos i còpies d'adagis. En català i en castellà, algun text en francès. Finals del segle XIX.

30 f.; diverses mesures.

1399/10
Retalls de premsa. Finals del segle XIX.
Diverses mesures.

1399/10
Adreces, frases i notes diverses. Finals del segle XIX.
Diverses mesures.

1399/11
"*Sermó del pet, publicat per lo Doctor Pim Pom*". Mitjan segle XIX.

Procedència: A la coberta "Terradas".

Nota: Una altra còpia a Montserrat, ms. 1141, p. 199-208.

[150] f.; diverses mesures. Diferents mans. Sense enquadernar.

Procedència: Donatiu de Lluís Carles Viada i Lluch. Ingressat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2929); el ms. 1399/11, afegit posteriorment, és donatiu de Joan Terradas Carner.

Ms. 1532
LLUÍS CARLES VIADA I LLUCH, Correspondència verdagueriana i escrits relatius a Verdaguer. 1867-1935.

1532/1
JACINT VERDAGUER, Cartes a Lluís Carles Viada. Inclou notes i esborranys diversos, principalment relatius a *L'Atlàntida*. En català. 1867-1898 i s.d..

1. F- 1-1bis: JACINT VERDAGUER, Carta a Lluís Carles Viada. 14 de desembre de 1897.
2. F. 2-2bis: JACINT VERDAGUER, Carta a Lluís Carles Viada. 23 de gener de 1898.
3. F. 3: JACINT VERDAGUER, Carta a Lluís Carles Viada.
4. F. 4: JACINT VERDAGUER, Carta a Lluís Carles Viada.
5. F. 5: JACINT VERDAGUER, Carta a Lluís Carles Viada.
6. F. 6: JACINT VERDAGUER, Targeta de visita a Lluís Carles Viada.
7. F. 7: JACINT VERDAGUER, Targeta de visita a Lluís Carles Viada.
8. F. 8: JACINT VERDAGUER, Targeta a Lluís Carles Viada.
9. F. 9: JACINT VERDAGUER, Sobre.
10. F. 10: JACINT VERDAGUER, Targeta de visita a Lluís Carles Viada.
11. F. 11: JACINT VERDAGUER, Targeta de visita a Lluís Carles Viada.
12. F. 12: JACINT VERDAGUER, Targeta de visita a Lluís Carles Viada.
13. F. 13: JACINT VERDAGUER, Targeta de visita a Lluís Carles Viada.
14. F. 14: JACINT VERDAGUER, Targeta de visita a Lluís Carles Viada.
15. F. 15: JACINT VERDAGUER, Targeta de visita a Lluís Carles Viada.
16. F. 16: JACINT VERDAGUER, Targeta de visita a Lluís Carles Viada.
17. F. 17: JACINT VERDAGUER, Targeta de visita a Lluís Carles Viada.
18. F. 18: JACINT VERDAGUER, Targeta de visita a Lluís Carles Viada.
19. F. 19: JACINT VERDAGUER, Targeta de visita a Lluís Carles Viada.
20. F. 20: JACINT VERDAGUER, Targeta de visita a Lluís Carles Viada.
21. F. 21: JACINT VERDAGUER, Targeta de visita a Lluís Carles Viada.
22. F. 22: JACINT VERDAGUER, Targeta de visita a Lluís Carles Viada.
23. F. 23: JACINT VERDAGUER, Targeta de visita a Lluís Carles Viada.
24. F. 24: JACINT VERDAGUER, Nota a Lluís Carles Viada.

25. F. 25: JACINT VERDAGUER, Targeta de visita a Lluís Carles Viada.
26. F. 26: JACINT VERDAGUER, Sobre a Lluís Carles Viada.
27. F. 27: JACINT VERDAGUER, Carta a Jaume Català Albosa. 3 de març de 1894.
28. F. 28: CELESTINO RIBERA AGUILAR, Carta al vicari capitular, Francisco de Pol y Baralt. Còpia de mà de Verdaguer. Barcelona, 27 de març de 1897.
29. F. 29: JACINT VERDAGUER, Poema dedicat a Antoni López, Marquès de Comillas. Còpia de Lluís Carles Viada.
30. F. 30: JACINT VERDAGUER, Carta a Antoni López. Còpia de Lluís Carles Viada. Santander, 1 de setembre de 1876.
Còpia de la carta conservada al document 2 del ms. 1528.
31. F. 31: LLUÍS CARLES VIADA, Esborrany de carta a Juan Riera.
32. F. 32-34: JACINT VERDAGUER, Carta a Antoni López. Còpia de Lluís Carles Viada. Santander, 1 de setembre de 1876.
33. F. 33-36: JACINT VERDAGUER, Carta a Frederic Mistral. Còpia de Lluís Carles Viada. Barcelona, 30 de juny de 1884.
34. F. 37: PAUL BARBAROUX, "*Le saint nom de Marie*", Poema en francès. Còpia de mà de Verdaguer. Rosier, 26 de setembre de 1888.
35. F. 38-44: JACINT VERDAGUER, Esborranys d'un poema sobre sant Jaume.
36-37. F. 45-46: JACINT VERDAGUER, Notes.
37. F. 47: JACINT VERDAGUER, Targeta de visita.
38-40. F. 48-50: JACINT VERDAGUER, Notes.
41. F. 51: Poema en llatí; còpia de mà de Verdaguer.
42. F. 52: JACINT VERDAGUER, Esborrany d'un text en prosa.
43. F. 53: JACINT VERDAGUER, Fragment d'un sobre.
44-46. F. 54-56: JACINT VERDAGUER, Notes.
47. F. 57-58: JACINT VERDAGUER, Esborrany de dos poemes i d'un text en prosa.
48. F. 59: JACINT VERDAGUER, Notes de lectura.
49. F. 60. Llistat de documents lliurats per Lluís Carles Viada a la Biblioteca de Catalunya.
50-61. F. 60bis-70: JACINT VERDAGUER, Notes i estrofes soltes.
62. F. 71: Estampa del nen Jesús amb una nota de Verdaguer.
63. F. 72-73: Poemes populars en castellà; còpia de mà de Verdaguer.
64. F. 74: Nota bibliogràfica.
65. F. 75: Poema en català; còpia de mà de Verdaguer.
66-68. F. 76-78: Notes lingüístiques i bibliogràfiques.
69. F. 79: JACINT VERDAGUER, "*A la Verge de Banyuls*".
70. F. 80-81: JACINT VERDAGUER, Esborranys de poemes.
71. F. 82-83: Notes.
72. F. 84-85: Text sobre l'Atlàntida; còpia de mà de Verdaguer.
Bibliografia: article publicat al *El Museo Universal* (1867).
73. F. 86: "*Pensamientos piadosos de M. Vianney, cura de Ars, muerto en olor de santidad*". Còpia de mà de Verdaguer.
Bibliografia: article publicat a *Revista de la Habana*, 43.
74. F. 87: Notes bibliogràfiques.
75. F. 89: Volant d'admissió a la "Cofradía de Montserrat" a favor de Jacint Verdaguer. Montserrat, 11 de gener de 1882.
76. F. 90: Rebut per una excursió a Poblet i Santes Creus a favor de Jacint Verdaguer. Barcelona, 15 de maig de 1882.
77-78. F. 91, 92: Convocatòries de l'Adoración Nocturna de l'església de Santa Maria del Pi de Barcelona.
79. F. 93-93bis: Cèdula d'admissió a l'Asociación de Nuestra Señora del Sagrado Corazón. 1 de gener de 1887.
80. F. 94-105, Imprès: *Contrato espiritual del alma con Dios nuestro señor*. Barcelona: Imp. de los hermanos Torras, 1854. Amb la signatura autògrafa de Verdaguer.

80 documents (105 f.); diverses mesures. Relligat amb el ms. 1532/2.

Edicions: *Epistolari de Jacint Verdaguer*, J. M. de CASACUBERTA, J. TORRENT I FÀBREGAS, eds. (Barcelona: Barcino, 1959-1993), vol. I, carta 80; vol. IV, cartes 380, 403; vol. X, cartes 1308, 1317, 1321, 1373; vol. XI, cartes 1397, 1474; R. PINYOL, P. QUER, "'A la mort d'En Rafel de Casanova', un poema oblidat de Jacint Verdaguer", *Anuari Verdaguer*, 24 (2016), p. 51-72.

1532/2
LLUÍS CARLES VIADA I LLUCH, *Mossèn Cinto Verdaguer als Jocs Florals de Barcelona*, esborrany. [ca. 1934].

96 f.; diverses mesures. Relligat amb el ms. 1532/1.

Bibliografia: F. CODINA, M. À. VERDAGUER, *Verdaguer i els Jocs florals de Barcelona* (Barcelona: Museu d'Història de la Ciutat-Museu Casa Verdaguer, 2004); R. TORRENTS, M. À. VERDAGUER, "Estudi preliminar", en: J. VERDAGUER, *La pomerola* (Vic: Societat Verdaguer, 2013) p. 23-232 (51-76).

1532/3
LLUÍS CARLES VIADA I LLUCH. Escrits i notes sobre *L'Atlàntida* i documentació jurídica relativa el testament de Verdaguer.

1. F. 1: Fragment d'un sobre.
2. F. 2: JOAQUIM RIERA I BERTRAN, Text sobre l'Atlàntida; còpia de Lluís Carles Viada.
3. F. 3: Esquema de *L'Atlàntida* de Verdaguer, amb notes de Lluís Carles Viada.
4. F. 4: Esquema de *L'Atlàntida* de Verdaguer, amb notes de Lluís Carles Viada.
5. F. 5: Esquema de *L'Atlàntida* de Verdaguer, amb notes de Lluís Carles Viada.
6. F. 6-7: Esquema de *L'Atlàntida* de Verdaguer, amb notes de Lluís Carles Viada.
7. F. 8-9: Esquema de *L'Atlàntida* de Verdaguer, amb notes de Lluís Carles Viada.
8. F. 10: Esquema de *L'Atlàntida* de Verdaguer, amb notes de Lluís Carles Viada.
9. F. 11-12: LLUÍS CARLES VIADA I LLUCH, Text sobre Alcides i les Hespèrides, en català.
10. F. 13-15: LLUÍS CARLES VIADA I LLUCH, Text sobre Verdaguer, en castellà.
11. F. 16: LLUÍS CARLES VIADA I LLUCH, Text sobre Verdaguer, en català.
12. F. 17-18: Notes bibliogràfiques.
13. F. 19: Nota bibliogràfica.
14. F. 20: Llistat d'obres de Verdaguer.
15. F. 21-24: Notes bibliogràfiques i biogràfiques sobre Verdaguer.
16. F. 25: LLUÍS CARLES VIADA I LLUCH, Text sobre Verdaguer, en castellà.
17. F. 26: Poema en català. Còpia de Lluís Carles Viada.
18. F. 27: JACINT VERDAGUER, Fragment d'una carta; còpia de Lluís Carles Viada.
19. F. 28: Fragment d'un document notarial referent a Verdaguer; còpia de Lluís Carles Viada.
20. F. 29: Llistat de mots.
21. F. 30: Llistat de poemes.
22. F. 31-32: JACINT VERDAGUER, Poemes. Còpia de Lluís Carles Viada.
23. F. 33-35: JACINT VERDAGUER, Poemes. Còpia de Lluís Carles Viada.
24. F. 36-38: JACINT VERDAGUER, Poemes. Còpia de Lluís Carles Viada.
25. F. 39-40: JACINT VERDAGUER, Fragments de poemes. Còpia de Lluís Carles Viada.
26. F. 41: JACINT VERDAGUER, Poemes. Esborrany de traducció al castellà per Lluís Carles Viada.
27. F. 42: JACINT VERDAGUER, Fragment d'un poema. Còpia de Lluís Carles Viada.
28. F. 43-47: LLUÍS CARLES VIADA, Esborrany d'un text sobre Verdaguer.
29-31. F. 48, 49, 50: Notes.
32. F. 51-52: LLUÍS CARLES VIADA, Text sobre les últimes hores de Verdaguer.

33. F. 53-57: LLUÍS CARLES VIADA, "*Mossen Jacinto Verdaguer. Los dos testaments*", text sobre les últimes hores de Verdaguer.
34. F. 58-61: FAVENCIO (*pseudònim. de* LLUÍS CARLES VIADA), "*Cosas y casos. Por esas calles...*". Esborrany.
35. F. 62: Mandament judicial referent a l'herència de Verdaguer, adreçat a Lluís Carles Viada, signat per Ignacio Martí y Miquel: Jutge de primera instància; còpia simple. Barcelona, 8 d'octubre de 1908.

63 f.; diverses mesures. Relligat amb el ms. 1532/4.

1532/4
Correspondència rebuda per Lluís Carles Viada relativa a Jacint Verdaguer; inclou algunes cartes de Francesca Verdaguer i Ramona Puntí. En català i en castellà, algun document en francès. Ordenació alfabètica. 1902-1935.

1. F. 1: RAMON ABADAL, *president de l'Ateneu Barcelonès*, Saluda a Lluís Carles Viada. Barcelona, 30 de maig de 1903.
2. F. 2: RAMON ABADAL, *president de l'Ateneu Barcelonès*, Saluda a Lluís Carles Viada. Barcelona, 4 de juny de 1903.
3. F. 3: PONSA i CAPDEVILA, Carta a Lluís Carles Viada. Barcelona, 29 d'abril de 1904.
4. F. 4-8: PONSA i CAPDEVILA, Carta a Lluís Carles Viada. Barcelona, 29 d'abril de 1904.
5. F. 9: GUILLEM BOLADERES I ROMÀ, *alcalde de Barcelona*, Saluda a Lluís Carles Viada. Barcelona, 27 de juny de 1903.
6. F. 10: GUILLEM BOLADERES I ROMÀ, *alcalde de Barcelona*, Saluda a Lluís Carles Viada. Barcelona, 6 de juliol de 1903.
7. F. 11: EXPOSICIÓN DE BARCELONA 1930. COMISIÓN CASA DE LA PRENSA, Carta a Lluís Carles Viada. Signada pel secretari, P. Carbonell. Barcelona, 6 de febrer de 1930.
8. F. 12: JOAQUIM BOTET I SISÓ, Carta a Lluís Carles Viada. Barcelona, 5 de juny de 1903.
9. F. 13: AURELI CAPMANY, Carta a Lluís Carles Viada. Barcelona, 11 de maig de 1904.
10. F. 14: JULES DELPONT, Targeta postal a Lluís Carles Viada. Perpinya, 14 de juny de 1903.
11. F. 15: LUIS GARCÍA CABAÑAS i JOAN ANTONI GÜELL I LÓPEZ, *Comte de Güell i Marquès de Comillas*, Saluda a Lluís Carles Viada. Barcelona, 28 de maig de 1927.
12. F. 16: LUIS GARCÍA CABAÑAS i JOAN ANTONI GÜELL I LÓPEZ, *Comte de Güell i Marquès de Comillas*, Saluda a Lluís Carles Viada. Barcelona, 13 de juny de 1927.
13. F. 17: JOAN ANTONI GÜELL I LÓPEZ, *Comte de Güell i Marquès de Comillas*, Carta a Lluís Carles Viada. Barcelona, 9 de juliol de 1928.
14. F. 18: MANUEL MONJAS, *OSA*, Carta a Lluís Carles Viada. Barcelona, 12 de maig de 1930.
15. F. 19: MANUEL MONJAS, *OSA*, Carta a Lluís Carles Viada. Palma, 25 de maig de 1933.
16. F. 20: MANUEL MONJAS, *OSA*, Carta a Lluís Carles Viada. Palma, 26 de maig de 1933.
17. F. 21: MANUEL MONJAS, *OSA*, Carta a Lluís Carles Viada. Palma, 30 de maig de 1933.
18. F. 22: MANUEL MONJAS, *OSA*, Carta a Lluís Carles Viada. Palma, 2 d'abril del 1934.
19. F. 23: MANUEL MONJAS, *OSA*, Carta a Lluís Carles Viada. Palma, 22 d'octubre del 1934.
20. F. 24-25: MANUEL MONJAS, *OSA*, Carta a Lluís Carles Viada. Palma, 28 de març del 1935.
21. F. 26: MANUEL MONJAS, *OSA*, Carta a Lluís Carles Viada. Palma, 10 de juliol del 1935.
22. F. 27: JOSEP PIJOAN, Carta a Lluís Carles Viada.
23. F. 28: RAMONA PUNTÍ, Carta a Lluís Carles Viada. Folguerolas, 5 d'octubre de 1902.
24. F. 29: RAMONA PUNTÍ, Carta a Lluís Carles Viada. Folguerolas, 12 de novembre de 1902.

25. F. 30: RAMONA PUNTÍ, Carta a Lluís Carles Viada. Folguerolas, 7 de març de 1903.
26. F. 31: RAMONA PUNTÍ, Carta a Lluís Carles Viada. Folguerolas, 16 de gener de 1904.
27. F. 32: JOAN SERRA I GRAUPERA, Targeta de visita a Lluís Carles Viada. Barcelona, 9 de febrer de 1927.
28. F. 33-33bis: FRANCESCA VERDAGUER I SANTALÓ, Carta a Lluís Carles Viada. 15 d'octubre de 1902.
29. F. 34-34bis: FRANCESCA VERDAGUER I SANTALÓ, Carta a Lluís Carles Viada. Folgueroles, 20 de novembre de 1902.
30. F. 35-35bis: FRANCESCA VERDAGUER I SANTALÓ, Carta a Lluís Carles Viada. Folgueroles, 20 de juny de 1903.
31. F. 36: FRANCESCA VERDAGUER I SANTALÓ, Carta a Lluís Carles Viada. Folgaroles, 4 de desembre de 1912.
32. F. 37: FRANCESCA VERDAGUER I SANTALÓ, Targeta postal a Lluís Carles Viada. Folgueroles, 11 de maig de 1913.
33. F. 38: FRANCESCA VERDAGUER I SANTALÓ, Carta a Lluís Carles Viada.
34. F. 39-40: FRÉDÉRIC DONNADIEU, "*Sainte Marie du soleil*". Traducció al francès del poema occità *Santo Mario dal Soulel*. Besiers, 28 d'abril.
35. F. 41-42: FRÉDÉRIC DONNADIEU, "*Santo Mario dal Soulel*".
36. F. 43: FRÉDÉRIC DONNADIEU, *Santo Mario dal Soulel*. Traducció al català. Incompleta.
37. F. 44: FRÉDÉRIC DONNADIEU, *Santo Mario dal Soulel*. Traducció al català. Incompleta.
38. F. 45-48: Necrològica de Jacint Verdaguer.
39. F. 49-51: "*Paraulas y expressions tortosinas*".
40. F. 52: "*Paraulas y expressions ampurdanesas*".
41. F. 53: "*A la mare de Déu del Mont*".
42. F. 54: JACINT VERDAGUER, "*Lletra enviada a D. M. A. y sos companys en son viatje a Mallorca*". En vers. 1874.
43. F. 55: "*Barcelone (Espagne)*".
44. F. 56: "*Nota del Archivo del Real Monasterio de Montserrat*".
45. F. 57: FRÉDÉRIC DONNADIEU, *Santo Mario dal Soulel*. Traducció al català. Incompleta.
46-49. F. 58, 59, 60, 61: Sobres.

61 f.; diverses mesures. Relligat amb el ms. 1532/3.

En dos volums (vol. I, 1532/1-2; vol. II, 1532/3-4). Enquadernació mitja pell i tela del segle XX (BC)

Procedència: Donatiu de Lluís Carles Viada i Lluch. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 2624); vegeu el llistat del llegat de Viada i Lluch a la Biblioteca de Catalunya, núms. 9-12, 14-18 (AHBC 496/12-Viada).

Bibliografia: *Epistolari de Jacint Verdaguer*, J. M. de CASACUBERTA-J. TORRENT I FÀBREGAS, eds. (Barcelona: Barcino, 1959-1993), vol. VIII, carta 927, vol. IX, carta 1200, vol. X, cartes 1317, 1321, 1373, 1377, vol. XI, cartes 1397, 1496; F. CODINA, "*Barcelona*, un dels darrers llibres projectats per Verdaguer", *Anuari Verdaguer* (1995-1996), p. 305-327 (p. 312); F. CODINA, "*Barcelona* Una poesia inèdita de Jacint Verdaguer presentada als Jocs Florals de 1866", *Anuari Verdaguer* (1993-1994), p. 57-80.

Exposicions: *Verdaguer i el seu temps: exposició* (Barcelona: Institució de les Lletres Catalanes, 1995).

Ms. 1533
JACINT VERDAGUER, Recull de poemes traduïts al castellà per Lluís Carles Viada i Lluch. [*ca.* 1913].

1533/1
"*Poesías escogidas traducidas del catalán con un prólogo por Luis Carlos Viada y Lluch*". Barcelona, 1913.

180 f. (numeració antiga 28, 143 f.); 215 x 155 mm. Amb retalls de poemes publicats a la premsa enganxats, amb esmenes autògrafes. Enquadernació holandesa del segle XX (BC).

1533/2
Esborranys de traduccions de poemes i del pròleg, amb nombroses esmenes; notes de treball.

f. 181-249; diverses mesures. Al pròleg (f. 211-248), text mecanografiat.

2 vols. (219 f.); 215 x 155 mm (f. 1-180) i diverses mesures (f. 181-219).

Procedència: Donatiu de Lluís Carles Viada i Lluch. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga BC ms. 2682).

Ms. 2116
Elogis del llibre extrets de la premsa i esbossos d'articles de Carles Lluís Viada i Lluch. 1927-1934.

2116/1
F. 1-44: Retalls de premsa, extrets majoritàriament de publicacions no identificades. En castellà i portuguès.

f. 1: Traducció d'una letania llatina. Incipit: "El libro es la luz del corazón ...".
f. 2, B.C.: "O livro".
f. 3-4: Ressenyes del llibre de Lluís Carles Viada *Del amor del libro* (Barcelona: Miquel Rius, 1927).
f. 3: *La Vanguardia* (6 d'octubre 1927).
f. 4: ENRIC BAYERRI. Tortosa, desembre 1927.
f. 5: M.R. BLANCO BELMONTE, "Padre nuestro ... por los que no leen".
f. 6-15: ARTURO E. XALAMBRÍ, "Las bibliotecas católicas". Extret d'una revista, p. 33-52.
f. 16-23: *Boletín de el Libro y el Pueblo* (Mèxic D.F.), 8/4 (1929). 16 p.
f. 24-25: Punts de llibre amb màximes referents a les bones lectures.
f. 26-27: ARTURO E. XALAMBRÍ, "Higiene y educación con el libro" (Barcelona; Tip. S. Juan Bosco, s. a.). Publicitat amb un decàleg sobre el llibre.
f. 28-29: Retalls de *El Noticiero Universal* (7 d'octubre 1927).
f. 30: Ressenya del llibre de Lluís Carles Viada.
f. 31: RUBEN DARÍO, Poema sobre el llibre publicat en una revista.
f. 32: JULIO DAULÁS, Fragment d'un article d'un diari de Porto.
f. 33: "Un consejo". Extret d'una revista de Barcelona (Imp. Subirana).
f. 34-35: ARTUR MASRIERA, "El culto al libro". Extret d'una revista, p. 12545-12548.
f. 36-41: *Revue du livre catholique* (Avignon), 9 (1928). 12 p.
f. 42: FINA MAR, "Los dos libros". Extret d'una revista de Barcelona (agost 1932).
f. 43: [LLUÍS CARLES VIADA], "Vírgenes del libro".
f. 44: RESTONE, "Arturo E. Xalambrí, apóstol del libro".

2116/2
F. 46: LONGINOS NAVAS, Carta a Gervasi Puiggrós. Saragossa, 10 de juny 1934.

2116/3
F. 46-50: LLUÍS CARLES VIADA, Reflexions sobre el llibre pròpies i còpies d'altri. En català i en castellà.

50 f.; diverses mesures. Sense enquadernar.

Procedència: Donatiu de Lluís Carles Viada i Lluch. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2623); vegeu el llistat del llegat de Viada i Lluch a la Biblioteca de Catalunya, núm. 20 (AHBC 496/12-Viada).

Bibliografia: Ll. C. VIADA I LLUCH, *Del amor al libro: aforismos rimados* (Barcelona: Miquel Rius, 1927).

Ms. 2117
LLUÍS CARLES VIADA I LLUCH, Textos sobre el llibre. En castellà. 1r terç del segle XX.

2117/1
F. 1-12: Esborrany d'un article sobre Joan Serra i Valls.

2117/2
F. 13-111: Poesies sobre el llibre. Post 1923.

2117/3
F. 112-113: Reflexions sobre el llibre. En prosa.

2117/4
F. 114-127: "*Las vírgenes del libro*". Publicat a *La Hormiga de Oro*, 40 (4 d'octubre de 1928).

14 f. Text mecanoscrit.

Paper (folis aprofitats de làminas de *El salón de la moda* de Montaner i Simon o de la propaganda d'un volum sobre la història de Poblet), 127 f.; diverses mesures. Algunes correccions.

Procedència: Extret de BC ms. 2116, donatiu de Lluís Carles Viada i Lluch; vegeu el llistat del llegat de Viada i Lluch a la Biblioteca de Catalunya, núm. 20 (AHBC 496/12-Viada).

Bibliografia: Ll. C. VIADA I LLUCH, *Del amor al libro: aforismos rimados* (Barcelona: Miquel Rius, 1927).

Ms. 2215
JACINT VERDAGUER, *Cansons de Montserrat*. Barcelona: Tipografia Católica,1885.

66 f. (falten 2 f. sense numerar al final); 150 x 100 mm. Amb nombroses esmenes autògrafes de l'autor, en tinta negra i en llapis. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, dècada de 1970).

Procedència: Extret del ms. 951, adquirit a Lluís Carles Viada Lluch per intercanvi (novembre de 1926).

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/31938, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: F. X. ALTÉS, J*acint Verdaguer i Montserrat* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002).

Edicions: J. VERDAGUER, *Montserrat: llegendari, cansons, odes*, a cura de M.M. BOIX i R. PINYOL I TORRENTS (Vic: Eumo, 1997).

Nota: Text imprès de la 2a ed. amb correccions autògrafes de l'autor per preparar una nova edició, prova.

Ms. 2216
JACINT VERDAGUER, *Llegenda de Montserrat*. Vich: Ramon Anglada, 1889.

108 p. (falten les p. 95-102 i 1 f. d'índex); 165 x 115 mm. Amb nombroses esmenes autògrafes de l'autor. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, dècada de 1970).

Procedència: Extret del ms. 951, adquirit a Lluís Carles Viada Lluch per intercanvi (novembre de 1926).

Edicions: J. VERDAGUER, *Montserrat: llegenda de Montserrat*, a cura de M. M. BOIX (Vic: Eumo, 2004) (Obra completa).

Nota: Text imprès de la 2a ed. amb correccions autògrafes de l'autor per preparar una nova edició.

Ms. 2488
PERE JOAN ESTEVE, "*Llibre major de mi doctor Pere Joan Esteve, prevere y capellà major de la Iglesia de Nostra Señora de la Victòria, vulgarment dita del Palau de la Comptessa, de la ciutat de Barcelona, olim canonge de la santa Iglesia Cathedral de Gerona, y antes rector de la parrochial de la vila de Martorell, bisbat de Barcelona, comensat lo any 1691 als set de janer; en lo qual, essent Nostre Señor servit, se trobaran continuats tots los títols, bullas apostólicas y despaigs, així reials com altres y tots los demés actes y altres escriptures fahents per los beneficis, pencions, prebendas y personats que he obtingut y vuy, per la gracia y misericòrdia de Deu Nostre señor obtinch ab las notas dels censals y actes que fan per la renda de que estan dotats los personats, benefici y causas pias fins vuy instituidas y que per avant instituiré ab lo favor y gracia de S. Divina Magestat que tot sie a major gloria sua. Amen*". Al f. 1, poema en llatí. 1691-1706.

96 f. (alguns folis en blanc, a la fi [77] f. en blanc); 360 x 220 mm. A la fi de la major part dels instruments notarials *signum* del notari o notaris que hi intervingueren. Enquadernació coetània en pergamí en forma de cartera, tanca de botó i cordill trenat.

Procedència: Donatiu de Lluís Carles Viada i Lluch. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga, BC ms. 2620).

Estat de conservació: Restaurat, dècada de 1980.

Reproducció: Còpia digital al Dipòsit Digital de Documents de la UAB (DDD) (http://ddd.uab.cat/record/80001, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: J. M. MARCH, *La Real Capilla del Palau en la ciudad de Barcelona* (Barcelona, 1921; 2a ed., revisada, Barcelona: Revista Ibérica, 1955); J. FUGUET SANS, "La casa del Palau del Temple de Barcelona", *Locus amoenus*, 7 (2004), p. 99-109.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1978).

Nota: cf. BC, ms. 1990.

Ms. 3303
"*Antologia de poetas italianos en catalán, por Ll. C. V. y Ll*". Recull de traduccions de poetes italians de Lluís Carles Viada y Lluch, Alexandre Plana i d'altres. Inclou originals manuscrits, galerades i retalls de premsa. Ca. 1915.

3303/1
F. 1-2: "*Sant Francesc d'Assís (1181-1226)*" . Traducció de Ramon Picó i Campamar.

3303/2
F. 3-6: "*Pier della Vigna (1190?-1249)*" . Traducció d'Alexandre Plana.

3303/3
F. 7-12: "*Giacomo da Lentino (-1250?)*" . Traducció d'Alexandre Plana.

3303/4
F. 13-16: "*Jacopone de Todi (1230?-1306)*". Traducció de Pere d'Alcàntara Penya i Lluís Carles Viada i Lluch.

3303/5
F. 17-21: "*Cecco Angioleri (1250?-)*" . Traducció de Lluís Carles Viada i Lluch.

3303/6
F. 22-25: "*Guido Guinicelli (1240-1276)*". Traducció d'Alexandre Plana.

3303/7
F. 26-28: "*Guiu Cavalcanti (1260?-1301)*". Traducció de Josep Carner.

3303/8
F. 28-34: "*Dant Alighieri*". Traducció de Miquel Costa y Llovera, Antoni d'Espona, J. M. Rovira Artigas i Josep Flo.

3303/9
F. 35-38: "*Francesch Petrarca*". Traducció de Quirze Oliva i de Carles Cardó .

3303/10
F. 39-52: "*Joan Boccacci*". Traducció de Lluís Carles Viada i Lluch.

3303/11
F. 53-56: "*Lo schiavo di bari (s. XIII)*". Traducció de fra Anselm Turmeda.

3303/12
F. 59-62: "*Andrea Lancio (2a meitat del segle XIV)*". Traducció d'Alexandre Plana.

3303/13
F. 63-79: "*Fra Domènec Calvalca (¿-1342)*". Traducció de Lluís Carles Viada i Lluch.

3303/14
F. 80-85: "*Sennucci del Bene (¿-1349)*". Traducció d'Alexandre Plana.

3303/15
F. 86-92: "*Franch Sacchetti (1335-1400?)*". Traducció d'Alexandre Plana i Lluís Carles Viada i Lluch.

3303/16
F. 93-98: "*Mateu Maria Boiardo (1430?-1494?)*". Traducció d'Alexandre Plana i Lluís Carles Viada i Lluch.

3303/17
F. 99-102: "*Llorenç de Medici (1448-1492)*".

3303/18
F. 103-106: "*Antoni Forteguerri (segona meitat del segle XIV)*".

3303/19
F. 107-117: "*Àngel Poliziano (1454-1494)*".

3303/20
F. 118-120: "*Serafi de l'Auila (1466-1500)*".

3303/21
F. 121-130: "*Pere Bembo (1470-1547)*".

3303/22
F. 131-139: "*Lluís Ariosto (1474-1533)*".

3303/23
F. 140-155: "*Miquel Ángel Buonarroti (1474-1564)*".

3303/24
F. 155-161: "*Victoria Colonna (1490-1547)*".

3303/25
F. 162-165: "*Joan della Casa (1503-1556)*".

3303/26
F. 166-170: "*Aníbal Caro (1507-1566)*" .

3303/27
F. 171-180: "*Gaspara Stampa (1523-1554)*"

3303/28
F. 181-187: "*Joan Baptista Guarini (1537-1612)*".

3303/29
F. 188-198: "*Torquat Tasso (1544-1595)*".

3303/30
F. 199-202: "*Gabriel Chiabrera (1552-1637)*".

3303/31
F. 203-209: "*Salvador Rosa (1615-1673)*".

3303/32
F. 210-212: "*Francesc Redi (1626-1698)*".

3303/33
F. 213-217: "*Carles Maria Maggi (1630-1699)*".

3303/34
F. 218-223: "*Francesc de Lemene (1634-1704)*".

3303/35
F. 224-226: "*Vicens Filicaia (1642-1707)*".

3303/36
F. 227-229: "*Benet Menzini (1646-1708)*".

3303/37
F. 230-232: "*Joan Baptista Felip Zappi (1667-1719)*".

3303/38
F. 233-235: "*Faustina Maratti Zappi (segona meitat del segle XVIII)*".

3303/39
F. 236-238: "*Pau Rolli (1687-1767)*".

3303/40
F. 239-241: "*Carles Innocenci Frugoni (1692-1768)*".

3303/41
F. 242-245: "*Fra Josep Parascandolo (començaments del segle XVIII)*".

3303/42
F. 246-248: "*Llorens Fusconi (1726-1814)*".

3303/44
F. 249-253: "*Onofre Minzoni (1734-1817)*".

3303/45
F. 254-256: "*Joan Fantoni (1759-1807)*".

3303/46
F. 257-261: "*Felip Pananti (1766-1837)*".

3303/47
F. 262-267: "*Alejandro Manzoni (1785-1873)*".

3303/48
F. 268-278: "*Jaume Leopardi (1798-1837)*".

3303/49
F. 279-284: "*Francesch Dall'Ongaro (1808-1873)*".

3303/50
F. 285-287: "*Joan Prati (1814-1884)*".

3303/51
F. 288-291: "*Jaume Zanella (1820-1888)*".

3303/52
F. 292-294: "*Jaume Marchini (1822-1885)*".

3303/53
F. 295-297: "*Carles Baravalle (1826-1900)*".

3303/54
F. 298-300: "*Erminia Fuà-Fuisinato (1834-1876)*".

3303/55
F. 301-306: "*Josué Carducci (1836-1907)*".

3303/56
F. 307-309: "*Tomás Cannizzaro (n. 1838)*".

3303/57
F. 310-312: "*Domènech Gnoli (n. 1338)*".

3303/58
F. 313-315: "*Lluís Morandi (n. 1844)*".

3303/59
F. 316-321: "*Olindo Guerrini (Llorens Stechetti) (n. 1845)*".

3303/60
F. 322-325: "*Joan Camerana (1845-1907)*".

3303/61
F. 326-329: "*Edmond d'Amicis (1846-1908)*".

3303/62
F. 330-333: "*Arturo Graf (n. 1848)*".

3303/63
F. 334-338: "*Eva Mancini-Cattermole (1851-1896)*".

3303/64
F. 339-341: "*Joan Pascoli (1855-1912)*".

3303/65
F. 342-348: "*Gabriel d'Annunzio (n. 1863)*".

3303/66
F. 349-351: "*Maria Licer (186...)*".

3303/67
F. 352-354: "*L. M. Gognetti*".

3303/68
F. 355-357: "*Francesch Patonchi (n. 1875)*".

3303/69
F. 358-361: "*Adolfo Tosani (1882)*".

3303/70
F. 362-365: "*Antoni Fogazzaro*". Traducció de Maria Antònia Salvà.

3303/71
F. 366-369: "*Fèlix Cavalotti*". Traducció de Valeri Serra i Boldú.

3303/72
F. 370-372: "*Maria Ratazzi*".

3303/73
F. 373-379: "*Grossi, Tomàs (1791-1853)*"

3303/74
F. 380-383: "*Casti*".

3303/75
F. 384-401: "*Lírichs italians. Notes vàries*".

1. f. 385-390 (Imprès, p. 19-29): Quadern d'un recull de traduccions al català de 19 sonets de Dante, per diversos autors (Josep Carner, Lluís Carles Viada i Lluch, Antoni d'Espona, Josep Franquesa i Gomis, Artur Masriera, Alexandre de Riquer, Magí Morera, Antoni Rubió i Lluch, Francesc Matheu, Ramon E. Bassegoda).
2. f. 391-393: Llistat d'autors catalans que han traduït poetes italians.
3. f. 394-395: JOSEP M. DE SAGARRA, Carta a Lluís Carles Viada i Lluch, en què diu que li envia traduccions de poemes italians.
4. f. 396: VALERI SERRA I BOLDÚ, Carta a Lluís Carles Viada i Lluch, en què li tramet la traducció d'un poema. Bellpuig, 17 d'abril de 1915
5. f. 397-398: FRANCESC SITJÀ, Carta a Lluís Carles Viada i Lluch, anuncia que li trametrà traduccions. 6 de març de 1915.
6. f. 399-401: Llistat de primers versos de poemes, amb la seva traducció al català.
7. f. 402. Nota de traducció.
8. f. 403-406: Retalls de premsa, amb traduccions al català de poemes italians.

401 f.; diverses mesures. Conservat en un lligall.

Procedència: Donatiu de la viuda de Lluís Carles Viada i Lluch. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2683); probablement, número 22 del llistat del llegat de Viada i Lluch a la Biblioteca de Catalunya (AHBC 496/12-Viada).

Bibliografia: M. À. VERDAGUER, R. PINYOL, "De la dificultat de traduir Verdaguer a l'italià en el segle XIX. El paper de dos mediadors: Lluís Carles Viada i Lluch i Joan Lluís Estelrich", *Rivista Italiana di Studi Catalani*, 3 (2013), p. 397-412, R. ARQUÉS, "La *Vida nova* de Dante a la nova Catalunya entre decadentisme i blanors burgeses: traducció i poètica", *Anuari Trilcat*, 6 (2016), p. 3–31; G. GAVAGNIN, "L'Antologia di traduzioni di poesia italiana di Lluís Carles Viada i Lluch: un progetto incompiuto del primo Novecento", comunicació al II Congreso Internacional de la Asociación Española de Lengua Italiana y Traducción (ASELIT) (Sevilla, 2018); EADEM, "Una microantologia de traduccions poètiques dispersa (i inèdita) d'Alexandre Plana", *Els Marges*, 120 (hivern 2020), p. 43-61.

Ms. 3521
Recull de poesies castellanes. Solsona? segle XVIII.

1. F. 1-6v: "*Poesías a San Onofre anachoreta*".
2. F. 7-63: "*Apollo anachoreta en una hermita del Parnaso*". Obra dramàtica en vers.
3. F. 63v-65v: "*Canción real con la qual se terminó toda la función*".
4. F. 66-68: "*Coplas al gran patriacha Ignacio de Loyola con la erudición de los fabulosos dioses*".
5. F. 68v: "*Soneto a S. Josef con los pies forzados succesivos*".
6. F. 69-72: "*Diálogo de los sacramentos: Pablo, Antonio*".

7-9. F. 72v-73: Tres poemes crístics.
8. F. 74-75: "*Coplas a San Ignacio de Loyola*".
9. F. 75v-78: "*Coblas de la prodigiosa imagen de Nª Sª del Claustro de Solsona*".
10-31. F. 78v-96: Poemes religiosos i amorosos.
32. F. 97v-106: Recull d'endevinalles en vers.
33. F. 109-112v: "*Nota para teñir varios colores*". En català.
34. F. 112v-114: "*La amable*".

114 f. (f. 106v-108v en blanc); 150 x 100 mm. Plec tabel·lionari. Text parcialment a dues columnes. Diverses mans. Enquadernació coetània en pergamí, amb restes de tanques de badana.

Procedència: A la part superior del foli 1 exlibris imprès (en sec): "Mariano Fortuny / Abogado / Barcelona" (Marià Fortuny i Portell, advocat i polític carlí). Havia pertangut a Lluís Carles Viada i Lluch. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2619); vegeu el llistat del llegat de Viada i Lluch a la Biblioteca de Catalunya, núm. 22 (AHBC 496/12-Viada).

Ms. 3558
GIUSEPPE PARASCANDOLO, "*I cuori spartani nella difesa di Barcellona*". Còpia manuscrita d'un poema, amb esborranys incomplets de traduccions al català i castellà, per Lluís Carles Viada i Lluch. 1934-1935.

3558/1
"*I cuori spartani nella difesa di Barcellona*". Còpia de Lluís Carles Viada i Lluch d'un poema inclòs en el recull *La Reggia d'Apollo: Rime* (Napoli: Ant. Parrino, 1716, p. 101-201), conservat a la Universitat de Barcelona, en mal estat.

Paper ratllat.73 f.; 210 x 155 mm. Tirades numerades a llapis. Llibreta amb enquadernació industrial vermella, amb cantoneres metàl·liques, restaurada.

3558/2
Esborrany de traducció incompleta al catala i al castellà, i notes preparatòries.

1. F. 1- 24: Traducció al català.
2. F. 25-53: Traducció al castellà.
3. F. 54: Esborrany d'índexs.
4. F. 55: Notes biogràfiques. Escrit en el verso d'una carta de JOSEP SALVÀ, de l'Associació de pPeriodistes de Barcelona, a Lluís Carles Viada i Lluch. Barcelona, 4 de juliol de 1934.
5. F. 56: "*Via fora als adormits*". Sonet, traducció d'un fragment de l'obra de Parascandolo.
6. F. 57-58: "*Sitios que ha sufrido Barcelona*".
7. F. 59: CARLES SANLLEHY, Targetó a Lluís Carles Viada i Lluch. 9 de març de 1934
8. F. 60-61: Nota biogràfica sobre Pedro de Braganza.
9. F. 62: "*Els cors espartans en la defensa de Barcelona*", traducció de L.C.V. y Ll. Retall de premsa.

62 f.; diverses mesures. Enquadernació en mitja pell i tela vermelles del segle XX (BC, anys 1980).

Procedència: Donatiu de Lluís Carles Viada i Lluch. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2622); vegeu el llistat del llegat de Viada i Lluch a la Biblioteca de Catalunya, núm. 19 (AHBC 496/12-Viada).

Bibliografia: "Academia de Buenas Letras de Barcelona", *La Vanguardia* (28 de febrer de 1935), p. 10.

Nota: A la convocatòria de sessió de la Real Academia de Bones Lletres de Barcelona de 10 de juliol de 1934, s'anuncia la comunicació del Sr. Lluís Carles Viada i Lluch "Noticia sobre el poema *I cuori spartani nella difesa di*

Barcelona, del P. Parascándolo (Nápols, 1716). La convocatòria es conserva com a camisa d'un conjunt de cartes de 1878 que formen part del recull "Records de ma vida" (Fons Antoni Rubió i Lluch. Correspondència i memòria familiars *Records del passat: Amore e morte*, 1878)

Ms. 3563
"*Ensaig sobre la Renaixença florentina, bressol de la de tot lo món*". En una camisa amb la nota de mà de Lluís Carles Viada i Lluch: "Ms. anònim que vingué a mes mans en 1895". Acèfal. Finals del segle XIX (1895 o anterior).

73 f.; 230 x 165 mm. Sense enquadernar, en una capsa de protecció (BC).

Procedència: Papers de Lluís Carles Viada i Lluch. Ingressat durant la Guerra Civil (signatura antiga ms. 2621); vegeu el llistat del llegat de Viada i Lluch a la Biblioteca de Catalunya, núm. 21 (AHBC 496/12-Viada).

Ms. 3950
LLUÍS CARLES VIADA I LLUCH, Correspondència rebuda. En castellà i català. 1887-1919.

1. F. 1-15: JOAN LLUÍS ESTELRICH, Set cartes. Palma de Mallorca, 1887-1921.
2. F. 16: NARCÍS MASFERRER, Carta. 22 de gener de 1902.
Capçalera: "Federación Gimnástica española. Barcelona".
3. F. 17: JOSEP CARNER I PUIGORIOL, Carta. 20 març 1904.
Capçalera: gravat amb esquelet amb el lema "Riu més la ossera".
4. F. 18-19: MIQUEL ORDEIG, Tarja postal i carta. 28 octubre 1919 i 29 octubre 1929.
5. F. 20: JAUME BARRERA, Tarja postal. 28 desembre 1919.

20 f.; diverses mesures (màxim 215 x 155 mm).

Procedència: Papers de Lluís Carles Viada i Lluch (ingressats durant la Guerra Civil).

Ms. 4282
"*A los hombres imparciales*". Còpia de quatre cartes del Baró d'Abella sobre la creació de la Hermandad de la Concepción, i altres textos relacionats amb a la fi de la segona guerra carlista. Precedit d'una presentació signada pel colonel Hermenegildo Ceballos. Sant Llorenç de Morunys, 8 de març de 1849.

12 f. (numeració d'origen 23 p.); 210 x 160 mm. Al marge superior del f. 1, en llapis i centrat, "21".

Procedència: Al f. 1, de mà de Pere Bohigas: "Procedent de papers de Lluís Carles Viada i Lluch per a formar reculls facticis" (ingressats durant la Guerra Civil).

Bibliografia: R. VALLVERDÚ I MARTÍ, *La Guerra dels Matiners a Catalunya (1846-1849): una crisis econòmica i una revolta popular* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002).

1.3. COL·LECCIONS I MANUSCRITS INGRESSATS COM A CONSEQÜÈNCIA DE DE LA GUERRA (1939-1942)

83. Ferrer Bravo, Mariano
84. Generalitat de Catalunya – Premis literaris
85. Institut d'Estudis Catalans
86. Institut del Teatre
87. Massip i Tarragó, Rafael
88. Salvadó, Hilari
89. Servicio de Recuperación Bibliográfica
    Puig Padrola
    Serrateix
90. Manuscrits registrats en la postguerra de procedència no indicada, probablement ingressats durant la Guerra Civil i immediata postguerra

83.
Mariano Ferrer Bravo
Guerra Civil (Postguerra)
1940

Mariano Ferrer Bravo (Santiago de Cuba, 1883-Maó, 1936) fou un militar, historiador i naturalista espanyol. Procedent d'una nissaga de militars —el seu pare, Emilio Ferrer, era metge militar a Cuba—, després de sortir de l'Acadèmia Militar de Toledo passà per diferents destins —entre els quals destacarien les Canàries i sobretot el nord d'Àfrica— que alternà amb alguns períodes com a supernumerari en els quals intentà dur a terme diferents empreses comercials, a Ceuta i a Amèrica del Sud. Com altres militars de l'època, tenia inquietuds culturals que el dugueren a la recerca en arxius i biblioteques de les seves diferents destinacions, plasmades en conferències i articles en revistes de l'àmbit militar (com la *Revista de Tropas Coloniales*, dirigida pel seu amic Gonzalo Queipo del Llano). Afeccionat també a la zoologia i molt particularment a l'entomologia, durant la dècada dels trenta lliurà diversos espècimens d'invertebrats, fruit de les seves col·lectes, al Museu de Ciències Naturals. Aquest interès pel món de la ciència i de la història contribuí sens dubte a que fos nomenat membre corresponent de diferents entitats científiques, com la Real Academia de la Historia (1920) o la Institució Catalana de Ciències Naturals, filial de l'IEC (1932).

De conviccions decididament antirepublicanes, el 1931 s'acollí a la llei de retirs militars. S'instal·là aleshores a Barcelona amb la seva família i els seus papers, que incloïen papers familiars (mss. 1380, 1382, 2527), material de treball propi —sobre Santoña, objecte del seu primer treball històric (mss. 1387, 1486), sobre Ceuta (mss. 1379, 1385, 1417, 3865)— però també documents que havia anat recollint al llarg del temps en arxius en diferents destinacions —Villamanta, vora Madrid, on la família de la seva esposa tenia propietats, i sobretot Ceuta, on residí una bona temporada. Val a dir que, fins a principis del segle XX, els préstecs de documentació als investigadors per a les seves recerques, sense ser comuns, no eren inhabituals. Continuà, però, fent visites al Marroc; consta que el 1932 i el 1935 hi recollí diversos exemplars, conservats actualment a la col·lecció del Museu de Ciències Naturals (un d'ells anomenat, en el seu honor, *Macronemurus ferreri*). El juliol de 1936 es trobava de vacances a l'illa de Cabrera, que a principis del segle XX havia estat expropiada per a ús militar. Tot i estar retirat de l'exèrcit, volgué assumir el comandament de l'illa; havia estat vicesecretari de la Liga Africanista, i com a tal coneixia directament molts dels comanaments que lideraren l'aixecament militar. Arran d'un enfrontament amb militars republicans fou apressat, traslladat a Menorca i afusellat l'1 d'agost. Les seves hereves —Carolina Gil Balenchena, i la seva filla, Dolores Ferrer Gil— decidiren lliurar els seus papers a la institució científica a la qual el seu pare havia estat estretament lligat en els seus darrers anys; els seus papers foren els primers manuscrits inscrits al llibre de registre quan aquest fou reprès el 1940.

Fonts d'arxiu

Archivo General de la Administración del Estado. Sección de Educación, Legajo 7054-20 Expedient de llicenciat en dret de Mariano Ferrer Bravo (no consultat).

Bibliografia

BOLIVAR, I. "Apuntes para la fauna entomológica de Ifni". *Eos*, 11 (1934), p. 395-426.

FONT I QUER, Pius. "Mariano Ferrer Bravo (1883-1936)", *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 37 (1949), p. 119.

GÓMEZ BARCELÓ, José Luis. *Mariano Ferrer Bravo, militar e historiador (1883-1936)*. Ceuta; Málaga: Gráf. San Pancracio, 2007.

"Ferrer Bravo, Mariano". En: A. GONZÁLEZ BUENO, A. GOMIS BLANCO. *Los territorios olvidados: estudio histórico y diccionario de los naturalistas españoles en el África hispana*. Sevilla: Junta de Andalucía, 2007, p. 241.

NAVÀS, Longinos. "Insectes del Marroc". *Treballs del Museu de Ciències Naturals. Sèrie Zoologia,* 11/8 (1934), p. 1-7.

Documents ingressats immediatament després de la Guerra Civil

Ms. 1379
Material de treball relatiu a Ceuta i a colònies espanyoles al nord d'Àfrica recollit per Mariano Ferrer Bravo. 2a meitat del segle XVIII-1886.

1379/1
LORENZO RUBIO E ISERN, "*Informe de la Colonia de Rio Oro*". Adreçat al ministre de la Guerra. 25 de març de 1886.
109 f.

1379/2
LORENZO RUBIO E ISERN, "*Río Oro. Consideraciones sobre los territorios españoles de la costa sahárica*". 21 de novembre de 1885.
27 f.

1379/3
"*Ceuta. Ligera reseña histórica*". Darrer quart del segle XIX.
21 f.

1379/4
"*Noticias exactas de la fundación de Ceuta*". Darrer quart del segle XIX.
22 f.

1379/5
"*Catálogo de los señores obispos que han gobernado esta diócesis de Ceuta*". Inclou documents dels segle XVIII.
22 f.

1379/6
"*Legenda Ss. Danielis 6 sex sociorum martirum*". Còpia d'extrets de Luke Wadding. Segle XVIII.
10 f.

1379/7
"*Noticias curiosas para la historia de Ceuta*". Darrer quart del segle XIX.
14 f.

1379/8
Còpia d'extrets de diverses obres.
84 f.

1379/9
Esborranys de textos sobre la història de Ceuta.
54 f.

1379/10
Esborranys de tres assajos en relació amb les colònies africanes.
44 f. El text de dos dels assajos mecanografiat.

1 lligall (109 + 27 + 21 + 22 + 22 + 10 + 14 + 84 + 54 + 44 f.); diverses mesures.

Procedència: Donatiu de les hereves de Mariano Ferrer Bravo (cf. AHBC, 43/6, Dolores Ferré?). Registrat el 1940 (signatura antiga BC ms. 2909).

Bibliografia: J. L. GÓMEZ BARCELÓ, *Mariano Ferrer Bravo, militar e historiador (1883-1936)* (Ceuta, 2007).

Ms. 1380

EMILIO FERRER Y PÉREZ. Diari i llibre de comptes durant el seu destí a Cuba com a militar. 30 de setembre de 1870-20 de juliol de 1876.

F. 1-92: "*Diario que empieza desde el 30 de setembre de 1870*".
F. 92v-99, 126v: Comptes.
F. 100-114: "*Apuntes varios que empiezan en la misma fecha que el diario, 30 de setiembre de 1870*". Inclou poemes.
F. 124v-125, 131v, 136v: Còpies d'oficis rebuts i altres notes. Al f. 134-135v, llista de llibres.

Paper, 136 f. (f. 115-124, 125^{v}-126, 127-131 en blanc); 210 x 155 mm. Algunes anotacions d'una altra mà. Enquadernació en tela del segle XX.

Procedència: Donatiu de les hereves de Mariano Ferrer, fill d'Emilio Ferrer. Registrat el 1940 (signatura antiga BC ms. 2910)

Bibliografia: J. R. BARRACA DE RAMOS i J. MARTÍNEZ ALIER, "Resources in Spain for the study of Cuba since 1968", en: *Cuban acquisitions and bibliography: proceedings and working papers of an international conference held at the Library of Congress, april 13-15, 1970*, ed. E. J. PARISEAN (Washington: Library of Congress, 1970), p. 147.

Ms. 1381

MATEO ALEMÁN. *Guzmán de Alfarache*. Fragment. Acèfal (comença al f. 2) i àpode (acaba a mitjan capítol 17). Segle XVIII.

96 f. (numeració antiga 98 f.); 215 x 145 mm. Algunes esmenes. Rúbrica al recto de cada foli. Enquadernació en tela blava del segle XX (BC, anys 50).

Procedència: Donatiu de les hereves de Mariano Ferrer. Registrat el 1940 (signatura antiga BC ms. 2911).

Ms. 1382
MARIANO FERRER BRAVO. Correspondència rebuda i altra documentació. Inclou un recull de fitxes referents a documents del segle XVII de l'armada espanyola. En castellà. 1841-1935.

12 documents (42 f.); diverses mesures.

Procedència: Donatiu de les hereves de Mariano Ferrer. Registrat el 1940 (signatura antiga BC ms. 2912).

Ms. 1383
"*Geografía estratégica. Primer cuaderno*". Conferències. Principis del segle XX (ca. 1908).

1. F. 2-6: "*Importancia de la Geografía: 1a conferencia*".
2. F. 7-9: "*Breve reseña histórica y razonamiento para deducir el plan de estudio conveniente en la Geografía*".
3. F. 10-13: "*3a conferencia*", sobre geografia física.
4. F. 14-21: "*4a conferencia*", sobre geografia econòmica, estadística i militar.
5. F. 22-25: "*Tiempos cosmológicos anteriores a la formación del globo: 5a conferencia*".
6. F. 26-32: "*Inglaterra*".
7. F. 32v-50: "*Marruecos*".
8. F. 51-62: "*Geografía (2a conferencia)*". Afegits posteriorment.

62 f. (50 + 12 folis solts plegats); 220 x 160 mm (folis plegats 160 x 200 mm). Al final de cada conferència als espais en blanc proves de ploma i dibuixos infantils. Cobertes originals, enquadernació en tela del segle XX.

Procedència: Donatiu de les hereves de Mariano Ferrer. Ingressat el 1940 (signatura antiga BC ms. 2913).

Ms. 1384
"*Descripción de España*", íncipit: "España, provincia puesta en lo postremo de Europa ....". Compendi d'Història d'Espanya des dels seus orígens fins a Pelai. Al f. 2, nota històrica quasi coetània del text afegida posteriorment. Segle XVII.

21 f.; 230 x 170 mm. Reclams al foli. Enquadernació coetània en pergamí amb tanques de botó. Títol ms. al llom "Descripción de España".

Procedència: Al f. de guarda "Propiedad de D. Mariano Ferrer Bravo, Madrid, 31-12-1900". Al contraplaplà anterior, a llapis "raro" i "79 p.", i una nota manuscrita de la mateixa mà que la nota de posseïdor. Donatiu de les hereves de Mariano Ferrer Bravo. Registrat el 1940 (signatura antiga BC ms. 2914).

Ms. 1385
MANUEL VARELA Y LIMIA, "*Memòria militar sobre la plaça de Ceuta, escrita de orden del coronel comandante de ingenieros D. Mariano Carrillo de Albornoz poer el capitán de dicho cuerpo D. Manuel Varela y Limia, año de 1828"*. Ceuta, 1828.

F. 1-53: Memòria.
F. 54-57: "*Estado general*". Taules sobre el personal de l'exèrcit a Ceuta.
F. 58-61: "*Plano nº 1*"-"*Plano nº 4*". Plànols de les defenses de Ceuta.

61 f. (numeració d'origen 103 p.); 310 x 210 mm. F. 54, 56, 58-61, plegats (els 4 darrers inclouen mapes). Postil·les marginals. Enquadernació de papereria malmesa, llom en cuir marró fosc i cobertes en cartró folrades amb paper de guarda. Títol al llom estampat amb lletres daurades "Memoria sobre Ceuta".

Procedència: Al contraplà anterior exlibris "Comandancia de ingenieros de Ceuta. Biblioteca de obras"Donatiu de les hereves de Mariano Ferrer Bravo. Registrat el 1940 (signatura antiga BC ms. 2915).

Estat de conservació: Coberta malmesa, particularment el pla anterior, amb pèrdua de gran part del paper. Restaurat.

Nota: Al f. de guarda nota a llapis: "Registrada al nº 4 "Memorias generales" existe en el Depósito Topográfico otra memoria como esta".

Ms. 1386
Recull de frases familiars angleses extretes de diversos autors; amb traducció castellana. 2a meitat del segle XIX.

F. 1-12: "*Colección de frases familiares inglesas sacadas de varios autores*".
F. 13-14: "*Tabla de verbos irregulares ingleses*".

14 f.; 310 x 210 mm. Text a 3 columnes (f. 1-12) i a 8 columnes (f. 13-14). Enquadernació de papereria malmesa, llom en cuir marró fosc i cobertes en cartró folrades amb paper de guarda, al pla anterior restes d'una etiqueta pel títol.

Procedència: Donatiu de les hereves de Mariano Ferrer. Registrat el 1940 (signatura antiga BC ms. 2916).

Estat de conservació: Coberta malmesa, particularment el pla anterior, amb pèrdua de gran part del paper. Restaurat.

Ms. 1387
"*Principado y príncipes de Asturias*". Mitjan segle XIX (posterior a 1830).

1387-I
"Casa de Austria".
242 f. (f. 241 i 242, notes afegides posteriormen i enganxades a la fi). Folis de paper de guarda estampat blau. Títol particular al llom "Casa de Austria".

1387-II
"Casa de Borbón".
143 f. (a continuació, ca. 50 f. en blanc). Folis de paper de guarda estampat lila.Títol particular al llom "Casa de Borbón".

2 vols.; 315 x 230 mm. Text cal·ligrafiat i emmarcat per un filet. Notes a peu de pàgina. Amb taules genealògiques. Enquadernació holandesa en pell i paper tela verd fosc segle XIX. Títol comú estampat amb lletres daurades al llom "Principado y prícipes de Asturias", al tom I afegit "Casa de Austria" i

Procedència: Donatiu de les hereves de Mariano Ferrer Bravo. Registrat el 1940 (signatura antiga BC ms. 2917).

Ms. 1416
JEAN BORDENAVE, "*Còpia literal de la 'Descripción de Santoña' hecha por D. Juan Bordenave, de un manuscrito sin fecha*". Còpia de mà de Mariano Ferrer Bravo d'un informe fet pel general Bordenave el 1815. Santoña, maig de 1909.

24 f.; 170 x 235 mm. Protegit per una coberta de paper verdós.

Procedència: Donatiu de les hereves de Mariano Ferrer. Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2946).

Bibliografia: M. FERRER BRAVO, *Santoña y sus épocas* (Santoña, 1910).

Ms. 1417

"*Copias de Reales Ordenes sobre la colonización del campo exterior de Ceuta*". Darrer terç del segle XIX.

21 f.; 340 x 230 mm. Text mecanografiat. Enquadernació en tela verda del segle XX (BC).

Procedència: Donatiu de les hereves de Mariano Ferrer. Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2947).

Ms. 1418

"*Libro de registro: despacho de hacer, oficios y órdenes en general*". Registre de comunicats i oficis. Als folis 1 a 22, inclou un índex alfabètic amb pestanya per a cada lletra. 1676-1678.

[22], 400, [8], 15 f.; 350 x 240 mm. Enquadernació de pergamí en forma de cartera, amb reforços de cuir al llom i restes de tanques de botó. Títol al llom "Despachos Reales". Conservat en capsa de conservació. Títol al teixell "Reales Armadas".

Procedència: A la coberta anterior cota antiga: Núm. 6º R2, i etiqueta de paper amb el número 9. Donatiu de les hereves de Mariano Ferrer. Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2948).

Bibliografia: O. JANÉ I CHECA, *França i Catalunya al segle XVII: identitats, contraidentitats i ideologies a l'època moderna (1640-1700)*. Tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, març de 2003).

Ms. 2527

MANUEL MARIA FERRER, "*Libro de anotaciones familiares*". 1815-1875.

F. 1-48: "*Libro 1o. Sucesos notables y anotaciones interesantes de D. Manuel María Ferrer. Comprende los años desde el 1875 al 1875*".
F. 48v: "*Fechas muy notables e interesantes*".
F. 49-51: "*Plática que el cura de Chaorna, lugar del duque de Medinaceli, predicó a sus feligreses, la que llegó a manos de S. M. por las del duque, y mandó se le diese un beneficio simple para que no fuese cura ni volviese a predicar. Año de 1787*".
F. 51-52v: "*Fechas notables*".
F. 53v-58v: "*Cartomancia*".
F. 59-62: "*Recetas de varias frioleras*".
F. 62-63: Mesures corporals.
F. 63v: Alfabet grec.
F. 63v-64: "*Figurín del uniforme de la cruz de la insigne orden de la espuela de oro*".
F. 64-65: Cartomància.
F. 65v-70: "*Estado demostrativo del dinero recibido en el servicio*".
F. 70v: Recepta de dentífric.
F. 73-74v: Cartomància.
F. 74v: "*Papeles necesarios para licencia de casarse*".
F. 75-78: Receptes d'adrogueria.
F. 78v-79v: Cartomància.
F. 79v: Recepta de tinta.

F. 80-87v: "*Estado de las entradas y salidas de puerto*".
F. 88: Retall d'una publicació amb el retrat de Cástulo Ferrer, president de Cuba.
F. 89: Recepta.
F: 90-91: Exemples de pronunciació de vocals angleses.

Paper ratllat (de comptabilitat). 87 f. (numeració antiga 88 f.) + 3 f. solts. Llibreta de comptabilitat.

Procedència: Donatiu de les hereves de Mariano Ferrer Bravo.

Reproducció: Còpia digital al Dipòsit Digital de Documents de la UAB (DDD) (http://ddd.uab.cat/record/80007, consulta 7 de gener 2025).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1978).

84.
Generalitat de Catalunya. Premis literaris
Guerra Civil (Postguerra)
1939

Un dels eixos de la política cultural de la Generalitat republicana va ser la convocatòria de premis per a estimular la producció en les diferents disciplines literàries i artístiques. La Conselleria va recuperar un premi existent i prestigiós, el premi de novel·la Joan Crexells, creat el 1928, i el 1932 va instituir-ne dos més: per als reculls poètics (Joaquim Folguera) i per a les obres de teatre (Ignasi Iglésias). A més d'aquests concursos literaris, es convocaren premis de pintura (Isidre Nonell) i escultura (Damià Campeny), i per a diferents tipus de composicions musicals: quartets de corda (Felip Pedrell), cor i orquestra (Josep Anselm Clavé) i obres simfòniques d'uns quinze minuts (Enric Granados), al quals s'afegirien posteriorment per a ballet (Isaac Albéniz) i obres simfòniques de llarga durada (Juli Garreta).

Les convocatòries de premis es publicaven al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya (DOGC), però a fi de donar-los una més gran publicitat es difonien a través dels principals diaris i revistes del moment, particularment *La Veu de Catalunya* i *La Humanitat*. En el moment de la resolució dels concursos, aquests mateixos diaris publicaven els resultats dels escrutinis i, sovint, les llistes d'autors i obres admeses. Les bases indicaven que el de novel·la i el de poesia estaven oberts a obres inèdites o a obres recents publicades des de finals de la convocatòria de l'any anterior i fins al termini de la convocatòria de l'any en curs (normalment a finals d'octubre); al de teatre s'hi podien presentar obres inèdites o estrenades en el mateix període. Les obres inèdites havien de ser mecanografiades, i s'havien de presentar en dos exemplars, i la Generalitat es reservava la prioritat en la seva publicació. Per a les obres musicals s'establia que els originals es quedarien a la Biblioteca de Catalunya, probablement pel prestigi reconegut del seu Departament de Música, dirigit per Higini Anglès[955]. La resolució del concurs es feia a finals d'any, i era publicada al DOGC i als diaris i revistes. Les convocatòries dels premis literaris, dotats entre 2.500 i 5.000 pessetes, assoliren un èxit notable. Entre les propostes (que podien anar de la quarantena fins a més de cent, segons el premi i la convocatòria) hi havia obres d'autors poc o totalment desconeguts, però també autors de trajectòria ja afermada, com Sagarra, Carner o Riba.

Durant la Guerra Civil, els premis no s'aturaren, tot i que les convocatòries, que normalment es publicaven a l'inici de l'estiu, sofriren un retard i van passar a ser convocades a finals d'estiu. En la crida del 1936, publicada a la premsa poc abans de l'esclat de la guerra, el 12 de juny, s'exposava la voluntat de dotar premis per altres gèneres literaris; aquell mateix any es proposava un premi d'assaig, amb el nom de Joan Maragall, i el 1937 se n'inaugurava un de contes (Premi Narcís Oller) i un altre de treballs periodístics (Premi Valentí Almirall). El 1938,

[955] Una part de les composicions presentades es conserven al manuscrit M 6996 de la Secció de Música, que recull inclou algunes de les obres musicals presentades a diferents concursos de l'any 1935 (Felip Pedrell, Isaac Albéniz, Juli Garreta). Com en els premis literaris, moltes de les obres foren retornades als seus autors.

davant del malestar provocat per la resolució del jurat del Premi Ignasi Iglésias de declarar-lo desert, la Generalitat convocà el Premi del Teatre Català de la Comèdia, destinat a obres inèdites que serien estrenades en aquesta institució.

Les obres presentades a concurs podien ser-ho de manera anònima, o amb el nom de l'autor dins d'una plica, però el més habitual era que es presentessin sota el nom de l'autor. Val a dir que un nombre significatiu de les peces d'alguns dels concursos —com ara el de treballs periodístics o el de contes— ja estaven publicats i, per tant, l'anonimat no hauria estat possible. En ser rebudes per la Generalitat, s'assignava un número d'inscripció a les obres per ordre d'entrada, i s'inscrivia a la pàgina del títol en llapis blau o vermell, segons el concurs i la convocatòria. A les bases no s'indica què s'havia de fer després amb les obres presentades —que en cada convocatòria anual podien arribar a més de dues-centes peces—, si podien ser recuperades per l'autor o si quedaven com a propietat de la Generalitat. En tot cas, vist l'èxit de les convocatòries, la documentació literària generada pels diferents concursos havia de ser molt important.

L'any 2007, fent revisió d'un dels dipòsits de la Biblioteca de Catalunya, es trobà un conjunt de capses amb documentació relativa als concursos literaris de la Generalitat republicana. El material, força voluminós (vora un metre i mig de documentació), estava molt desordenat, però semblava contenir força documents inèdits. En fer una primera ordenació provisional, es va veure que el fons consistia en un conjunt de documentació administrativa relativa a l'organització dels premis (talonaris d'obres rebudes, llistats de jurats, autors i obres, de les obres enviades a cadascun dels jurats, etc., l'actual ms. 6427) i d'originals manuscrits o mecanografiats d'algunes d'elles. A aquests papers, solts i no relligats, caldria afegir un cert nombre de volums que s'havien extret del conjunt i s'havien registrat entre 1979 i 1989, segons es va comprovar més endavant. Un examen una mica més detallat del que s'ha conservat revela que hi ha vora de cent vint originals, complets o parcials, de les peces presentades als premis Joan Crexells de novel·la (mss. 3093, 3694-3695, 6535-6537), Joaquim Folguera de poesia (mss. 2550, 6560/1), Joan Maragall d'assaig (mss. 2774, 3692, 3694, 6551-6552) i Narcís Oller de contes (mss. 2793, 3693, 3702, 3711-3712, 6523-6527, 6529-6534). Però el volum més important d'obra conservada correspon, sens dubte, als treballs periodístics del Premi Valentí Almirall (mss. 2773-2774, 3701, 6528, 6538-6550, 6553-6566) i sobretot a les obres de teatre, cinquanta-sis, presentades al Premi Ignasi Iglésies (mss. 2549, 2551, 6428-6430, 6432-6443, 6445, 6448-6450, 6452-6455, 6457-6470, 6473-6475, 6477-6478, 6480-6481, 6484-6487, 6490-6505, 6508-6509, 6514, 6518-6522) i catorze al del Teatre Català de la Comèdia (mss. 6431, 6444, 6446-6447, 6451, 6456, 6471-6472, 6476, 6479, 6482-6483, 6488-6489, 6506-6507, 6510-6513, 6515-6516). Tot i que la majoria dels treballs que ens han arribat no tracten directament de la guerra, n'hi ha que sí que ho fan, i molt directament: les *Rapsòdies a la mort d'un soldat* de Bartra (ms. 2550), les emissions radiofòniques o l'assaig de Joan Vilar i Costa sobre la carta del cardenal Gomà (mss. 2773 i 2774), i els articles periodístics de Manuel Valldeperes, Lluís Capdevila, Maria Carratalà, Joaquim Cases Busquets, Josep Roure-Torent, en ocasions fets des del front de batalla.

Malgrat el gruix de la documentació, en el fons hi ha representades només una petita part de les obres que van participar en els concursos literaris. La immensa majoria, seixanta-dues peces, corresponen a manuscrits presentats als diferents concursos de la convocatòria de 1938, disset als de 1937, i la resta a convocatòries de la resta d'anys (entre 1932 i 1936). Les bases no permeten saber si els autors recuperaven les obres un cop dictaminat el concurs, però en tot cas la pèrdua ha estat notable: per posar un exemple, el nombre total de peces presentades a les dues darreres convocatòries de concursos teatrals depassava les cent setanta, de les quals se n'han conservat només setanta, i en altres concursos la pèrdua ha estat molt més gran. S'ha de dir també que d'algunes obres es conserven les dues còpies que era reglamentari presentar, però això no deixa de ser una excepció. Aquesta manca de compleció, unit al desordre en què es trobaven i al fet que d'un cert nombre d'obres només es conservin folis solts, ens fa pensar en un salvament in extremis de la documentació. El que ha arribat probablement són les restes d'un naufragi, el que es va poder salvar en el caos que seguí a la proclamació dels premis de la convocatòria de 1938, efectuada entre finals de desembre de 1938 i principis de gener de 1939.

Com en altres casos de documentació institucional, no s'han trobat traces d'arxiu que documentin l'ingrés d'aquests fons a la Biblioteca de Catalunya. Sabem, en tot cas, que Jordi Rubió estava en contacte amb l'organització dels guardons, ja que havia estat jurat de la darrera convocatòria del Premi Crexells (en el seu arxiu es conserven les notes que va fer per avaluar els originals). A més, els originals s'havien de lliurar al Palau de la Generalitat, que era encara la seu de la Biblioteca, tot i que les seves col·leccions s'haguessin anat traslladant durant la guerra. Potser aquests originals manuscrits es van acabar de transferir al mateix temps que es va fer amb la resta del material. Ara bé, una entrada en el dietari de Josep Maria López-Picó menciona que, quan el 1941 va tornar a la feina a les oficines de la Diputació (per tant a l'antic Palau de la Generalitat) hi havia en el seu despatx "l'arxiu dels premis de la Generalitat"[956], i esmenta un dels originals que actualment hi ha a la Biblioteca de Catalunya. No sabem, per tant, si una part de l'arxiu es va quedar al Palau de la Diputació —com s'hi havien quedat, d'altra banda, les capses de la documentació de Macià recollides a Valmanya (vid. Macià), que no es van tornar a trobar fins al anys 1980—, o si el fons de premis que López-Picó va veure és el que es conserva actualment a la Biblioteca, on hauria estat traslladat en algun moment indeterminat.

[956] De fet, a l'Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona es conserva un expedient amb la documentació relativa als diferents concursos literaris de 1937 (Q-281, exp. 320), que inclou els originals dels textos premiats aquell any (entre els quals hi ha les galerades de l'assaig *Per comprendre*, de Carles Riba, presentat al Premi Joan Maragall, el recull d'articles de Rovira i Virgili presentats al Premi Valentí Almirall, el *Tríptic del sàtir, el frare i la donzella* presentat per Ferran de Pol al Premi Narcís Oller, i l'*Aloma*, de Mercè Rodoreda, guanyadora del Crexells); però no s'ha pogut localitzar en el mateix arxiu documentació similar de les convocatòries anteriors o posteriors, ni altres originals.

Fonts d'arxiu

Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió – Premis Joan Crexells, 1938.

AHDB, Q-281, exp. 320 – Documentació relativa a les convocatòries de 1937 dels Premis de la Generalitat; inclou les bases, els oficis als membres dels jurats, les puntuacions, retalls de premsa i els originals dels textos premiats en cadascuna de les categories. 1937.

ANC, 1-1-T-11795, 11798 (1933), 12509. 12812, 13038, 13039 (1934) 13239, 13322, 13381, 13477, 13478, 13920, 3982 (1935), 14326, 14355 (1936), 16093, 16218, 16571 (1937), 16684, 17356-17357, 17385 (1938) Generalitat de Catalunya (Segona República), administració General-Presidència – Decrets de publicació dels premis, i un original de Joan Crexells.

Bibliografia

COCA, Jordi, Enric GALLÉN, Anna VÀZQUEZ. *La Generalitat republicana i el teatre: 1931-1939: legislació*. Barcelona: Publicacions de l'Institut del Teatre, Edicions 62, 1982.

FOGUET BOREU, Francesc. "Els Premis de teatre oficials". En: *Teatre, guerra i revolució: Barcelona, 1936-1939*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2005, p. 193-214.

GÁLVEZ. Isabel. "El Premi Ignasi Iglésias (1932-1938) i el Premi Teatre Català de la Comèdia (1938) de la Generalitat de Catalunya". *El Blog de la BC* (11 de febrer de 2021) (https://www.bnc.cat/El-Blog-de-la-BC/Els-fons-teatrals-a-la-BC.-III-El-Premi-Ignasi-Iglesias-1932-1938-i-el-Premi-Teatre-Catala-de-la-Comedia-1938-de-la-Generalitat-de-Catalunya, consulta 7 de gener 2025).

LÓPEZ-PICÓ, Josep M. *Dietari (1929-1959)*. Barcelona: Curial: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999.

PALAU I FABRE, Josep. "Unes paraules més sobre el premi Joan Maragall". En: *Obra literària completa II. Assaigs, articles i memòries*. Barcelona: Galàxia Gutenberg, Cercle de Lectors, 2005, p. 1172-1174.

PALAU I FABRE, Josep. "El premi Joan Maragall". En: *Obra literària completa II. Assaigs, articles i memòries*. Barcelona: Galàxia Gutenberg, Cercle de Lectors, 2005, p. 1168-1169.

"Premi Nacional de Literatura". *Viquipèdia*, 2022. https://ca.wikipedia.org/wiki/Premi_Nacional_de_Literatura

Els premis anuals de la Generalitat de Catalunya. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1934 (Vilanova: Ind. Gràf. Oliva)

SERRA I MAJEM, Rosa. *Premis Nacionals de Cultura, 1932-2011*. Barcelona: CoNCA, 2011 (https://conca.gencat.cat/web/.content/arxius/publicacions/llibre_premis/Llibre_Premis.pdf, consulta 7 de gener 2025).

Documents ingressats durant la Guerra Civil

• Documentació administrativa

Ms. 6427
Documentació sobre els Premis anuals de la Generalitat de Catalunya. 1934-1938.

Ms. 6427/1, 1
Imprès: *Els premis anuals de la Generalitat de Catalunya (1934)*. [Vilanova]: Inst. Gràf. Oliva, 1934.

4 f. Imprès.
Nota: Bases dels Premis anuals de la Generalitat de Catalunya

Ms. 6427/1, 2
Imprès: *Els premis anuals de la Generalitat de Catalunya (1934).* [Vilanova]: Inst. Gràf. Oliva, 1938.
4 f. Imprès.
Nota: Bases dels Premis anuals de la Generalitat de Catalunya

Ms. 6427/2
Relació d'obres rebudes, dels jurats i de les obres enviades als membres del jurat dels Premis literaris de la Generalitat de Catalunya. 1934.
Llibreta amb paper pautat.
Nota: Inclou relacions sobre els premis Crexells (novel·la), Folguera (poesia) i Iglésias (teatre)

Ms. 6427/3
Llistats dels membres dels jurats dels premis literaris de la Generalitat de Catalunya. Conté llistes dels premis literaris Joan Crexells (novel·la), Joaquim Folguera (poesia), Ignasi Iglesias (teatre), Narcís Oller (conte), Valentí Almirall (periodisme), Teatre Català de la Comèdia (teatre) Joan Maragall (assaig), i dels premis musicals Josep A. Clavé, Isaac Albéniz, Enric Granados, Felip Pedrell, Francesc Alió i Juli Garreta. 1937-1938.

1. Llistat amb els membres del jurat dels Premis de la Generalitat. 1937-1938.
1 f. Ciclostil.
2. Premi Joan Crexells (novel·la)
- Llista de membres del jurat. 1937.
1 f. Ciclostil amb notes manuscrites.
- Llista d'obres presentades. Barcelona, 16 de novembre de 1938.
1 f. Ciclostil amb notes manuscrites.

3. Premi Joaquim Folguera (poesia). Llistat de membres del jurat. 1937.
1 f. Ciclostil amb notes manuscrites.
4. Premi Ignasi Iglésias (teatre)
- Llistat d'obres presentades. [1932].
3 f. Text mecanografiat amb notes.
- Llistat de membres del jurat. 1937.
1 f. Ciclostil amb notes manuscrites.
- Llista d'obres presentades. Barcelona, 16 de novembre de 1938.
6 f. Ciclostil amb notes manuscrites.

5. Premi Narcís Oller (conte literari)
- Llista de membres del jurat. 1937.
1 f. Ciclostil.
- Llista d'obres presentades. Barcelona, 16 de novembre de 1938.
1 f. Ciclostil.

6. Premi Valentí Almirall (treball periodístic). 1937-1938.
- Llista de membres del jurat. 1937.
1 f. Ciclostil amb notes manuscrites.
- Llista d'obres presentades. Barcelona, 16 de novembre de 1938.
1 f. Ciclostil amb notes manuscrites.

7. Premi Teatre Català de la Comèdia. Llista d'obres presentades. 1938.
3 f. [2 exemplars]. Ciclostil amb una línia de text mecanografiat.
8. Premi Joan Maragall (assaig). Llista de membres del jurat. 1937.
1 f. Ciclostil.
9. Premis musicals: "Josep A. Clavé", "Isaac Albéniz", "Enric Granados", "Felip Pedrell", "Francesc Alió" i "Juli Garreta".

- Llista d'obres presentades. 1938.
2 f. Ciclostil.
- Llista de membres del jurat. 1938.
1 f. Ciclostil.

10. Notes diverses.
3 f. Textos manuscrits i mecanografiats.

Ms. 6427/4
Talonaris de rebuts d'obres presentades als diferents premis anuals de la Generalitat de Catalunya; signats per E. Anguera. 1936-1938.

1-2. Premi Crexells.
1. 20 de setembre de 1937-8 de febrer de 1938
2. 17 d'octubre-15 de novembre de 1938
3-4. Premi Folguera.
3. 1 de setembre de 1937-8 de febrer de 1938
4. Premi Folguera. 3 d'octubre de 1938-21 de novembre de 1938
5-6. Premi Ignasi Iglesias.
5. 4 de setembre de 1937-20 de gener de 1938
6. 5 d'octubre-15 de novembre de 1938
7-8. Premi Valentí Almirall.
7. 4 d'octubre de 1937-7 de febrer de 1938
8. 21 d'octubre-23 de novembre de 1938
9-10. Premis diversos.
9. Premis Maragall, Crexells, Folguera, Ignasi Iglesias i Teatre català de la Comèdia. 20-23 d'octubre de 1936 / 7-17 de gener de 1938.
10. Premis Maragall i Teatre Català de la Comèdia. 21-31 d'octubre de 1937 / 20 de gener-1 de febrer de 1938.
11-12. Premis musicals.
11. Enric Granados, Isaac Albéniz i Francesc Alió. 7 de novembre de 1938-15 de novembre de 1938
12. Premis Felip Pedrell, Juli Garreta.
12 talonaris

Premi de novel·la Joan Crexells (1928-1938)
• 1934

Ms. 6535
JAUME GRAU CASES, "*Sant Justí de Vallbona: novel·la catalana"*. Còpia en paper carbó. Presentat al Premi Joan Crexells (1934). [1934].

112 f.; 290 x mm. Text mecanografiat, amb alguna esmena manuscrita. Sense enquadernar.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya.

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/31381, consulta 7 de gener 2025).

Bibliografia: Mencionat a N. REAL I MERCADAL, *Les novel·listes dels anys trenta* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2006), p. 379.

Nota: Jaume Grau Cases fou un esperantista, traductor i autor d'un antologia de poetes catalans traduïda a l'esperanto i d'un Manual d'aprenentatge de la llengua.

• *1937*

Ms. 3694

DOMÈNEC CARROVÉ, "*El caciquet. Novel·la*". Presentat al Premi Joan Crexells (1937). Còpia. 1937.

184 f.; 290 x mm. Text mecanografiat, amb alguna esmena manuscrita; a la fi signatura autògrafa de l'autor. Enquadernació en mitja pell i tela del segle XX (BC).

Procedència: Fons antic (prové del fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya, ingressat arran de la Guerra Civil; a l'angle superior dret del f. de títol, en llapis blau, "(15")).

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/29408, consulta 7 de gener 2025).

Nota: Vegeu *DOGC* 359 (25 de desembre de 1937), p. 1246.

Ms. 3093

ANTONI MUSET, "*¡Terra endins ...! (Novel·la inèdita): per al concurs literari Joan Crexells, 1937*". Barcelona, 1937.

3093-I
Preludi i capítols I-V.
199 f.

3093-II
Capítols VI-X i taula de contingut.
225 f.

2 v. (199 + 225 f.; numeració d'origen 422 f.); 180 x 230 mm. Text mecanografiat. Al final del preludi i al final de l'obra signatura autògrafa de l'autor. Títol en vermell. Enquadernació en mitja pell i tela del segle XX (BC).

Procedència: No indicada (prové del fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya, ingressat arran de la Guerra Civil; al f. 1, en llapis blau, "(9")).

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/31494, consulta 7 de gener 2025).

Nota: Vegeu *DOGC* 359 (25 de desembre de 1937), p. 1246.

• *1938*

Ms. 3695

JOSEP MARIA FRANCÈS, "*Marasme (Novel·la)*". Presentat al premi Joan Crexells (1938). Còpia. 1938.

247 f. (numeració d'origen 257 f.); 280 x mm. Text mecanografiat, amb correccions mecanoscrites i manuscrites. Enquadernació en mitja pell i tela del segle XX (BC).

Procedència: No indicada (prové del fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya, ingressat arran de la Guerra Civil: al'angle superior dret del f. de títol, en llapis blau, "18" i, encerclat, "2").

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/30853, consulta 7 de gener 2025).

Edició: Thiago MORI, *Ob Caenum: normalitat cultural, sexe i models cosmopolites a la novel·la sentimental masculina de Josep Maria Francès: inclou l'edició inèdita de Marasme (1938)* (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona; Paris: Université Sorbonne nouvelle, 2015).

Ms. 6537
PERE CALDERS, "*Gaeli i l'Home-Déu*" (conte). Presentat al premi Joan Crexells (1938). Incomplet: nom´s hi ha la portada. 1937.

1 f.; 150 x 220 mm. Text mecanografiat (lila).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya.

Bibliografia: F. ARDOLINO, "Desplaçaments i revelacions a *Gaeli i l'home Déu*", *Catalan Review*, 10 (1996), p. 261-278; S. Sellés, "La ironia en Gaeli i l'home Déu", en: *Actes del dissetè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (València: Universitat de València, 2015), p. 467-475.

Edició: P. CALDERS, *Gaeli i l'home Déu* (Barcelona: Edicions 62, 1986).

Nota: En el fons de Pere Calders conservat a la Universitat Autònoma de Barcelona hi ha l'original manuscrit del text presentat al premi (còpia digital: https://ddd.uab.cat/pub/pcalders/pcaldersobrcre/Cal_316_1.pdf, consulta 7 de gener 2025), amb una nota mecanografiada amb signatura autògrafa de Calders: "Manuscrit de GAELI I L'HOME DÉU. El meu pare el va guardar durant 45 anys. Em va lliurar el paquet a mi quan vaig retornar de Mèxic i jo ni el vaig obrir. No hi creia ni n'esperava res. L'Amanda Bath me'l va demanar, en ocasió de fer una tesi doctoral sobre la meva obra, i va mecanografiar el text. D'un pas a l'altre, en una aventura increïble, Geli i l'home Déu es va publicar i guanyà el "Premi Crexells 1986" / La darrera quartilla del manuscrit porta la data "octubre de 1938". Vaig presentar la novel·la al Crexells d'aquell any i quedà finalista, però molt deixatadament, perquè la guerra ja anava a mal borràs".

• Convocatòria no identificada

Ms. 6536
AUTOR NO IDENTIFICAT, Novel·la fragmentària en català, personatges: Arístides, Amèlia i Magda. Incomplet: només hi ha f. 50-51, 72, 81 i 149. [entre 1932 i 1938].

5 f.; 270 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (lila) amb esmenes manuscrites.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya.

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/31125, consulta 7 de gener 2025).

Premi de poesia Joaquim Folguera (1932-1938)
• 1938

Ms. 2550
AGUSTÍ BARTRA, "*Rapsòdies a la mort d'un soldat i altres poemes*". Al f. 43, signatura autògrafa de l'autor. Al f. 45, taula de contingut. Presentat al Premi Joaquim Folguera de la Generalitat (1938). 1938.

45 f.; 320 x mm. Text mecanografiat amb cinta negra, blava o vermella segons els folis. Alguns folis són còpies. Enquadernació en mitja pell i tela verdes del segle XX (BC).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis blau, "(11)"). Al f. 1, de mà d'A.-J. Soberanas, "Concurs literari Generalitat 1938".

Bibliografia: J. AMAT, "Rescatado un poemario inédito de Agustí Bartra", *El Periódico* (21 d'octubre de 2008).

Exposicions: *Agustí Bartra, el poeta de totes les cares*, Biblioteca de Catalunya, Espai 0, 14 de gener-28 de febrer de 2009.

Ms. 6560/1
JOSEP SOL. Poemes presentats al Premi Joaquim Folguera. Al final de cada poema , signatura autògrafa de l'autor en llapis. Amb una carta de l'autor a J. Vila Miravitlles, Cap de Serveis del Departament de Cultura, 5 de novembre de 1938. Extremadura?, 1938.

1. "*Crepuscles*",
2. "*El poema de L'Horta*"
3. "*La vall dels corbs*".

5, 3, 3 f.; 240 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (lila) amb esmenes manuscrites. Dins d'un sobre adreçat a "Generalitat de Catalunya. Direcció General del Patrimoni i Rendes".

Premi de teatre Ignasi Iglesias (1932-1938)
• 1932

Ms. 6437
JOAN CAROL, "*Comunisme i misèria: comèdia".* Acte únic. Presentat al premi Ignasi Iglésies (1932). A la fi, signatura de l'autor. Adjunta dues cartes de l'autor adreçades al Departament de Cultura (Barcelona, 20 i 30 d'octubre de 1932). Barcelona, juliol de 1932.

27 f.; 290 x mm. Text mecanografiat.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a les dues cartes, en llapis, "82").

Nota: vegeu "I concurs Premi Ignasi Iglesias", *Teatre català*, 19 de novembre de 1932, p. 118-119. El número 82 coincideix amb la numeració del llistat d'obres presentades a aquest premi aquell any.

Ms. 6438
JOAN CAROL, "*Un català a Indiovaina: comèdia en un acte*". Presentat al premi Ignasi Iglésies (1932). 1932].

21, [1] f.; 280 x mm. Text mecanografiat amb esmenes manuscrites (tinta lila).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a la part superior dreta, en llapis, "30").

Nota: nom de l'autor a partir de: "I concurs Premi Ignasi Iglesias", *Teatre català*, 19 de novembre de 1932, p. 118-119.

Ms. 6475
LLUÍS MILLÀ, "*Joves i Vells: drama en tres actes i en prosa*". Presentat al premi Ignasi Iglésies (1932). [1932].

40, 40, 25 f.; x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (lila) amb esmenes manuscrites. Inclou nota manuscrita de l'autor enganxada al primer foli.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis i subratllat, "68").

Bibliografia: "I concurs Premi Ignasi Iglesias", *Teatre català*, 19 de novembre de 1932, p. 118-119.

Ms. 6494
LLORENÇ REVERTER I LLAGOSTERA, "*Estigma: drama en tres actes i en prosa*". Presentat al premi Ignasi Iglésies (1932). A l'últim foli signatura de l'autor. Reus, 21 de novembre de 1931.

45, 38, 41 f.; 160 x 220 mm. Text mecanografiat.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis i subratllat, "49").

Nota: vegeu "I concurs Premi Ignasi Iglesias", *Teatre català*, 19 de novembre de 1932, p. 118-119.

Ms. 6428
VALENTÍ ALAVEDRA I ALSINA, "*Matrimoni comercial: comèdia de tres actes*". Presentat al premi Ignasi Iglésies (1932). 29 d'octubre de 1932.

59 f.; 230 x mm. Text mecanografiat amb algunes esmenes manuscrites.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya.

Nota: vegeu "I concurs Premi Ignasi Iglesias", *Teatre català*, 19 de novembre de 1932, p. 118-119.

Ms. 6498
H. SALADICALBERG, "*Ciríac recobrant els fills"*. Presentat al premi Ignasi Iglésies (1932). Barcelona, octubre de 1932.

107 f.; 300 x mm. Text mecanografiat a dues tintes (lila, acotacions en vermell).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis i subratllat, "45").

Nota: vegeu "I concurs Premi Ignasi Iglesias", *Teatre català*, 19 de novembre de 1932, p. 118-119.

Ms. 6443
AMBROSI CARRION, "*La força cega: drama en tres actes*". Presentat al premi Ignasi Iglésies (1932). A la portada i a l'últim foli, signatura de l'autor. 1932.

128 f.; 160 x 230 mm. Text mecanografiat a dues tintes (lila, acotacions emmarcades o subratllades en tinta vermella). Quadern.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis i subratllat, "80"; en tinta i encerclat, "76").

Bibliografia: M. MORENO DOMÈNECH, "Ambrosi Carrión", en *Enciclopèdia de les Arts Escèniques Catalanes* (Barcelona: Institut del Teatre) (https://www.institutdelteatre.cat/publicacions/ca/pag23/praec/id2891/ambrosi-carrion.htm, consulta 7 de gener 2025).

Nota: vegeu "I concurs Premi Ignasi Iglesias", *Teatre català*, 19 de novembre de 1932, p. 118-119. Una altra còpia a Biblioteca de Montserrat, ms. 1464, capsa III, carpeta 4.

• *1933*

Ms. 2549
NICOLAU M. RUBIÓ I TUDURÍ, "*Judas Iscariot. Cinc actes*". Presentat al premi Ignasi Iglésies (1933). Barcelona, 1933.

53 f.; 290 x mm. Text mecanografiat. Indicacions escèniques subratllades. Enquadernació mitja pel i tela del segle XX (BC).

Procedència: No indicada (prové del Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya, ingressat arran de la Guerra Civil).

Bibliografia: J. M. QUINTANA, *Nicolau Maria Rubió i Tudurí, 1891-1981: literatura i pensament* (Barcelona: Curial, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002), p. 268-277.

Nota: estrenada al Teatre Romea de Barcelona el 1933 (als f. 1-4 i 53 segell "Teatre Català Romea. Empresa Burgas Daví").

Ms. 2551
JOSEP CARNER I RIBALTA, "*El plaer de viure: comèdia en tres actes i sis cuadros*". Al f. de títol, "Opta al premi Ignasi Iglesias" (convocatòria de 1933). Còpia. 1933.

95 f. (numeració d'origen 96 f.); 330 x mm.Text mecanografiat. Enquadernació mitja pell blava i paper de guarda del segle XX (BC).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya.

Edicions: J. CARNER-RIBALTA, *El plaer de viure* (Barcelona: El nostre teatre, 1936).

Nota: La peça obtingué el tercer lloc en el concurs Ignasi Iglésias de 1933. Vegeu *DOGC* 11 (1934), p. 162.

Ms. 6430
JOSEP ARMENGOL I MOLINS, "*Una vida massa llarga"*. Drama en tres actes. Presentat al premi Ignasi Iglésies (1933). [1933?].

21 f.; 290 x mm. Text mecanografiat amb esmenes manuscrites, tinta lila. A la part inferior, nota il·legible: "Fo..?".

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya.

Notes: Vegeu *DOGC* 11 (1934), p. 162. Obra estrenada al teatre del Casal de Vilafranca del Penedès, el juliol de 1933.

Ms. 6435
ANTONI BONET, "*El prometatge de la noia"*. Comèdia en un acte. Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1933). Barcelona, 1925.

49, [6] f.; 170 x 220 mm. Text manuscrit, amb alguns subratllats amb retolador vermell. En un sobre.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a la part superior dreta del sobre, en llapis vermell, "122").

Nota: Vegeu *DOGC* 11 (1934), p. 162.

Ms. 6436
ANTONI BONET, "*Lèlia s'ha enfadat: un acte, per Antoni Bonet*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1933). Barcelona, 1925-1926.

[2], xxv f.; 160 x 220 mm. Text manuscrit, acotacions entre parèntesi i subratllades en vermell.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat.

Nota: Vegeu *DOGC* 11 (1934), p. 162.

Ms. 6461
JAUME GASCÓN I RODA, "*El bon lladre: drama en tres actes*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1933). [1933?].

62 f.; 280 x mm. Text mecanografiat amb esmenes manuscrites (tinta lila i acotacions en tinta vermella). Quadern.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya.

Nota: Vegeu *DOGC* 11 (1934), p. 162.

Ms. 6470
JOAN JANER I VINYES, "*Marió: poema en tres actes i en vers"*. Presentat al premi Ignasi Iglésies (1933). A la portada, signatura de l'autor. 1933 o anterior.

57 f.; 280 x 220 mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (negre) amb alguna esmena manuscrita. Coberta de paper, relligat per tres botons metàl·lics.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya

Nota: Vegeu *DOGC* 11 (1934), p. 162, Joan Janer Vinyes (Campdevànol, 1909-Barcelona, 2002), fou un dramaturg i poeta del grup literari Oasi.

Ms. 6434
JOSEP MARIA BATLLE, "*Amors i Gelos: comèdia de costums barcelonines en tres actes, en prosa i vers*". Barcelona, juny de 1933.

28, 31, 15 f.; 230 x mm. Text mecanografiat amb esmenes manuscrites. Confeccionat a partir de diverses còpies (blava, lila i negra).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya.

• 1934

Ms. 6455
CARLES FAGES DE CLIMENT, "*La muller de Don Joan: comèdia en tres actes distribuits en un pròleg, sis quadros i un epíleg"*. Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1934). [1934].

146 f.; 230 x mm. Text mecanografiat amb alguna esmena manuscrita.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior esquerre, en llapis vermell, "61" i una "x").

Notes: Vegeu *DOGC* 78 (1935), p. 2031.

Ms. 6474
JOAN MAYOL I SOLÉ, "*Jeroni Daura: comèdia dramàtica*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1934). [1934].

58 f.; 230 x mm. Text mecanografiat, amb alguna esmena manuscrita.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior esquerre, en llapis de color vermell i subratllat, "4").

Estat de conservació: Guillotinat.

Notes: Vegeu *DOGC* 78 (1935), p. 2031.

Ms. 6445
LLUÍS CASTELLÓ, "*En fallida: comèdia dramàtica en tres actes"* (Lema: "Això rai"). Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1934). Lleida? [1934].

67 f.; 220 x mm. Text mecanografiat amb esmenes manuscrites.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior esquerre, en llapis vermell, "14").

Estat de conservació: Portada molt estripada i foradada.

Nota: vegeu Vegeu *DOGC* 78 (1935), p. 2031; *Ressorgiment*, any 21, número 238 (maig 1936), p. 3828.

Ms. 6500
ALBERT SANS I FARGAS, "*El coronel moliner: drama en tres actes en vers*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1934). A l'últim foli, signatura de l'autor. Sant Sadurní de Noia, 27 de desembre de 1934.

75 f.; 280 x mm. Text mecanografiat (lila i vermell, i a partir del f. 14, negre i vermell).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior esquerre de la portadella, en llapis vermell, "41")

Notes: Vegeu *DOGC* 78 (1935), p. 2031.

• 1935

Ms. 6473
ARTUR MASSOT-PEIG, "*Estones Perdudes: comèdia*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1935). Vilanova de la Barca, 1935.

95 p.; 230 x mm. Text mecanografiat amb algunes esmenes (tinta lila).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior esquerre, en llapis vermell i subratllat, "7").

Nota: vegeu *La Veu de Catalunya* (27 d'octubre de 1935), p. 11.

Notes: Vegeu *DOGC* 364 (1935), p. 2746.

Ms. 6509
PERE TEIXIDOR I ELIES, "*La Condemnada: comèdia dramàtica"*. En tres actes. Imprès (sense peu d'impremta). Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1935). [1929].

36 p.; 230 x mm.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior esquerre, en llapis vermell subratllat, "19").

Nota: Estrenada al Teatre Romea el 1929 per la companyia Vilà-Daví; vegeu *La Veu de Catalunya*, 16 d'octubre de 1929, p. 4; i *La Publicitat*, 24 d'octubre de 1935. Presentat també al Premi del Teatre Català de la Comèdia (1938) amb el núm. 72.

Notes: Vegeu *DOGC* 364 (1935), p. 2746.

Ms. 6465
JAUME GINESTÀ RASPALL, "*El lligam: comèdia en tres actes*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1935). Amb una targeta de visita de l'autor. Barcelona, 3 de maig de 1935.

87 f.; 230 x mm. Títol manuscrit a la coberta. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (blau). Coberta en paper gruixut carbassa.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior esquerre, subratllat, "29").

Notes: Vegeu *DOGC* 364 (1935), p. 2746.

Ms. 6508
PERE TEIXIDOR I ELIES, "*De tot en diuen mares...!: comèdia en tres actes*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1935). Figueres?, 1935.

57 f.; 230 x mm. Text mecanografiat amb algunes línies subratllades en tinta. Adjunta sobre amb plica.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior esquerre, en llapis vermell i subratllat, "31").

Nota: Presentat també al Premi del Teatre Català de la Comèdia (1938) amb el núm. 72.

Notes: Vegeu *DOGC* 364 (1935), p. 2746.

• 1936

Ms. 6457-6458
JAN FUSTÉ I MOMPART, "*Passions Homicides: drama en tres actes*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1936). [1936].

Ms. 6457
Mecanoscrit.

49 f.; 310 x mm. Text mecanografiat (tinta lila).

Ms. 6458
Còpia mecanografiada.

49 f.; 310 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó amb esmenes manuscrites (negra).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis vermell, "20").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch". *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 198).

Nota: Vegeu *DOGC*, 23-XII-1936, p. 1133.

Ms. 6495-6497
J. ROURE I TORRENT, "*El negoci és el negoci: comèdia en tres actes*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1936). Barcelona, 1935.

Ms. 6495
Còpia mecanografiada.

3 quaderns (23, 43, 63 f.); 330 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó.

Ms. 6496
Còpia mecanografiada.

3 quaderns (23, 43, 63 f.); 330 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó.

Ms. 6497
Còpia mecanografiada.

3 quaderns (23, 43, 63 f.); 330 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó. A la coberta del 3r acte, rúbrica en llapis.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior esquerre, en llapis i subratllat, "24").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch". *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 199).

Nota: Vegeu *DOGC*, 23-XII-1936, p. 1133.

Ms. 6487
PIREU PÓ, "*El temps mana: sainet en tres actes"*. Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1936). Cada foli signat per l'autor. Cada foli signat per l'autor. Maig de 1936.

75 f.; 230 x mm. Text mecanografiat (blau).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (al'angle superior dret, en llapis vermell i encerclat, "41").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 198).

Nota: Vegeu *DOGC*, 23-XII-1936, p. 1133.

Ms. 6462
JOAN GAYA I BUSQUETS, "*Senyals dels temps: comèdia dramàtica en tres actes*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1936). Barcelona, 1936.

61 f.; 275 x 220 mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (lila). A la portadella, signatura de l'autor. Relligat amb dos botons metàl·lics al marge esquerre.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior esquerre, en llapis vermell i subratllat, "1"; i al marge dret, en llapis vermell, "42").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 198); J. OLESTI TRILLES, *Diccionari biogràfic de reusencs* (Reus: l'Ajuntament, 1991), p. 316.

Nota: Vegeu *DOGC*, 23-XII-1936, p. 1133.

Ms. 6504-6505
GIL SOLANES ARGELAGA, "*Per què, mare?: obra en tres actes, el tercer dividit en dos quadres"*. Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1936). 1936.

Ms. 6504
Còpia mecanografiada. A l'últim foli signatura de l'autor.

25 f.; 290 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó.

Ms. 6505
Còpia mecanografiada. A l'últim foli signatura de l'autor. Adjunta targeta de visita.

25 f.; 290 x mm. còpia mecanografiada.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis vermell i encerclat, "43").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch". *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 198).

Nota: Vegeu *DOGC*, 23-XII-1936, p. 1133.

Ms. 6493
XAVIER REGÀS, "*Cèlia: comèdia en tres actes*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1936). [1936].

3 quaderns (26, 25, 27 f.); x mm. Text mecanografiat amb algunes esmenes manuscrites (el 3r acte és còpia de carbó mecanografiada).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (A l'angle superior dret, en llapis blau, "45").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch". *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 198).

Nota: Vegeu *DOGC*, 23-XII-1936, p. 1133. Nom de l'autor tret del DOGC.

• *1937*

Ms. 6484-6486
THEODOR J. PICBELL, "*La Ràfega: comèdia en tres actes*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1937). 25 de maig de 1937.

Ms. 6484
Mecanoscrit original.

64 f.; 290 x mm. Text mecanografiat.

Ms. 6485
Còpia mecanografiada.

64 f.; 290 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (negre).

Estat de conservació: Algun foli guillotinat.

Ms. 6486
Còpia mecanografiada (segona).
64 f.; 290 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (negre). Rúbrica de color vermell.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis blau i encerclat, "7").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch". *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 198).

• *1938*

Ms. 6459-6460
MANUEL GARCIA I BALANYÀ, "*De l'alta muntanya: drama en tres actes"*. Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1938). Vilassar de Dalt, juliol de 1938.

Ms. 6459
Còpia mecanografiada. Al foli 40, signatura de l'autor.

40 f.; 280 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (lila). A l'angle superior dret, rúbrica en llapis.

Ms. 6460
Còpia mecanografiada. Incompleta: falten la portada i els f. 39-40.

38 f.; 280 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (lila).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis blau, "1").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch". *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 200).

Ms. 6502-6503
JOAQUIM SEGURA I LAMICH, "*La gran victòria d'un pusil·lànime: drama en tres actes".* Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1938). [1938].

Ms. 6502
Mecanoscrit.
65 f.; 220 x mm. Text mecanografiat (negre i vermell).

Ms. 6503
Mecanoscrit.
65 f.; 220 x mm. Text mecanografiat.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis blau, "3", i rúbrica en llapis)

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch". *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 199).

Ms. 6477-6478
QUINTÍ MONTCLAR, "*Catalans! A Orient!: recull còmic-dramàtic-historoide en vers, repartit en tres actes"*. Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1938).Barcelona, 4 de maig de 1938.

Ms. 6477
Mecanoscrit.

63 f.; 300 x mm. Text mecanografiat amb algunes esmenes manuscrites. Acotacions entre claus o parèntesis. A l'angle superior dret, rúbrica en llapis.

Ms. 6478
Còpia mecanografiada.

63 f.; 300 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (negra) amb algunes esmenes manuscrites. Acotacions entre claus o parèntesis.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis blau, "4").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch". *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 199).

Ms. 6480-6481
JOSEP NAVARRO I COSTABELLA, "*Marta: comèdia en tres actes*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1938). Barcelona, 5 de novembre de 1938.

Ms. 6480
Còpia mecanografiada.

93 f.; 310 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (negra) amb esmenes manuscrites i cancel·lacions.

Ms. 6481
Còpia mecanografiada.

93 f.; 310 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (negra) amb esmenes manuscrites i cancel·lacions.

Estat de conservació: En un dels quaderns, alguns folis solts.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret del ms. 6480, en llapis de color blau, "10"; a l'angle superior dret del ms. 6481, en tinta negra, "9", en llapis blau, "10", i rúbrica en llapis).

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch". *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 199).

Ms. 6439-6440
MARIA CARRATALÀ, "*Florentina: drama en tres actes, el segon dividit en dos quadres"*. Presentat al Premi Ignasi Iglesias (1938). [1938]

Ms. 6439
Esborrany amb esmenes.

35 p.; 230 x mm. Paper pautat. , i al ms. 6439, rúbrica en color rosa.

Ms. 6440
Versió en net, amb esmenes incorporades.

36 p.; 230 x mm. Paper pautat.

Procedencia: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret de cada còpia, en llapis de color blau, "15").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 199); T. JULIÓ, "Maria Carratalà, un retrat literari", en: *La literatura catalana contemporània: intertextos, influències i relacions* (Barcelona: Societat Catalana de Llengua i Literatura, 2013), p. 91-107; EADEM, "El periodismo republicano en manos de mujeres: Maria Carratalà y Elvira Augusta Lewi", *Asparkía*, 27 (2015), p. 131-145.

Edició: F. FOGUET I BOREU, "*Florentina*, una peça inèdita de Maria Carratalà", *Pausa*, 25 (desembre 2006), p. 65-95.

Ms. 6514
MANUEL VALLDEPERES, "*La realitat que vivim: comèdia dramàtica en tres actes*". Presentat al Premi Ignasi Iglesias (1938). [1938].

59 f.; x mm. Text mecanografiat amb esmenes manuscrites i cancel·lacions.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis blau, "23" i rúbrica).

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 199); D. MARTÍNEZ FIOL, *La sindicació dels funcionaris de la Generalitat de Catalunya (1931-1939)*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2006), p. 265-266, 368-369.

Ms. 6448-6449
JOAN CORNUDELLA, "*Fruita del temps: comèdia en tres actes*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1938). Súria, octubre del 1938.

Ms. 6448
Mecanoscrit.

38 f.; 340 x mm. Text mecanografiat amb esmenes manuscrites (tinta negra i lila). Rúbrica.

Ms. 6449
Mecanoscrit.

38 f.; 340 x mm. Text mecanografiat amb esmenes manuscrites (tinta negra i lila).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis blau, "24").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 199).

Ms. 6501
ALEXANDRE SCHAAFF, "*El Remolí: drama en tres actes*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1938). Amb una carta de l'autor al Departament de Cultura. Barcelona, 14 de novembre de 1938.

56 f.; 250 x mm. Text mecanografiat amb alguna esmena manuscrita.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis blau, "26" i rúbrica en llapis).

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "*Capvespre*, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 199).

Ms. 6466-6467
JOAN GRAS I TRILLES, "*Els desplaçats: comèdia dramàtica en quatre actes, original d'en Joan Gras Trilles*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1938). [1937o 1938].

Ms. 6466
Mecanoscrit. A la fi de l'obra, signatura autògrafa de l'autor.

[2], 42, 26, 20, 31 f.; 230 x mm. Text mecanografiat (negre, els sis primers folis i els dos últims actes en lila) amb alguna esmena manuscrita. Alguns folis són còpia en paper carbó.

Ms. 6467
Còpia mecanografiada. A la fi de l'obra, signatura autògrafa de l'autor.

[2], 42, 26, 20, 31 f.; 230 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (negre) amb alguna esmena manuscrita.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis blau i encerclat, "27").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "*Capvespre*, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 199).

Ms. 6452
JOAN ESCOFET i ARMAND BLANCH, "*Capvespre: apunt del natural en dues pinzellades"*. Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1938). Novembre de 1938.

20 f. (relligat); 290 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó amb algunes esmenes manuscrites.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis blau, "28" i rúbrica en llapis).

Edicions: F. FOGUET I BOREU, "*Capvespre*, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stychomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (182-197)

Ms. 6453-6454
JOAN ESCOFET i ARMAND BLANCH, "*Jo i l'amic Àngel: diàleg irreal en un acte"*. Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1938). Juliol de 1938.

Ms. 6453
Mecanoscrit.

12 f.; 290 x mm. Text mecanografiat amb algunes. esmenes manuscrites (tinta lila). A l'angle superior dret, rúbrica en llapis.

Ms. 6454
Còpia mecanografiada. Front i Barcelona, juliol de 1938.

12 f.; 290 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó amb algunes esmenes manuscrites (negra).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis blau, "29").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 199).

Edicions: publicat en annex d'una altra obra d'Escofet i Blanch per F. FOGUET, "*Capvespre*, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stychomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 203-212).

Ms. 6429
CARLES ÀLVAREZ I GILARRÀN, "*Una història del vuitcents: Sainet de costums barcelonines en tres actes, prosa i vers*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1938). 1935.

98 f.; 230 x mm. Text mecanografiat, en tinta negra i vermella. Rúbrica en llapis.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis blau, "38").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 199).

Notes: Aquesta obra fou estrenada a la sala d'actes de l'Orfeó 'El Roser' de Barcelona, el 1936. Vegeu *La Veu de Catalunya* (14 de gener de 1936), p. 7.

Ms. 6491
ANTONI PRAT, "*Filemó i Baucis: faula lírica en un pròleg, un acte i un epíleg*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1938). [1938].

[24] f.; 230 x mm. Text mecanografiat. A portada, nom de l'autor manuscrit.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis de color blau i encerclat, "39" i rúbrica en llapis).

Estat de conservació: Portada escapçada per la part superior dreta.

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 199).

Ms. 6441-6442
AMBROSI CARRIÓN, "*La flama i el vent: drama en tres actes i un epíleg*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1938). 1936.

Ms. 6441
Mecanoscrit.

3 quaderns (v. 1: 10, 28, 24, 15, 18 f.; v. 2: 31, 39, 31, 21 f.; v. 3: 20, 11, 24, 23, 5, 16 f.); 170 x 230 mm. Portada a dues tintes (negra i vermella).

Ms. 6442
Mecanoscrit. Incomplet: només hi ha el 2n acte.

10, 31, 39, 31, 21 f.; 170 x 230 mm. Text mecanografiat (tinta blava i lila, acotacions en tinta vermella).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret de cada quadern, en llapis blau, "42").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 199); M. MORENO DOMÈNECH, "Ambrosi Carrión", en Enciclopèdia de les Arts Escèniques Catalanes (Barcelona: Institut del Teatre) (https://www.institutdelteatre.cat/publicacions/ca/pag23/praec/id2891/ambrosi-carrion.htm, consulta 7 de gener 2025).

Nota: Una altra còpia a Biblioteca de Montserrat, ms. 1464, capsa III, carpeta 5.

Ms. 6492
JOSEP PUIG I PUJADES, "*Don Joan a la posta".* Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1938). Girona, [1938].

[112] f.; 230 x mm. Text mecanografiat amb esmenes manuscrites.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis de color blau encerclat, "44" i rúbrica en llapis).

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 199).

Ms. 6499
FELIP SALVADOR I ROSÉS, "*Rutes Fatals: comèdia dramàtica en 9 quadres*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1938). [1938].

9 quaderns (105 f.); 180 x 240 mm. Text mecanografiat.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis de color blau, "45" i rúbrica en el 1r quadern).

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 199).

Ms. 6432-6433
J. AVELLANET I FONT, "*Santamaria, S.A*". Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1938). [1938].

Ms. 6432
Mecanoscrit.

55 f.; 290 x mm. Text mecanografiat (tinta lila). Enquadernació en cartró.

Ms. 6433
Còpia mecanografiada.

55 f.; 290 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (negre). Enquadernació en cartró.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis blau "46" i rúbrica en llapis).

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 199).

Ms. 6463-6464
PERFECTE GIMPERA I VIDAL, "*El triomf de l'altra Maria Rosa: comèdia en tres actes, el primer dividit en dos cuadres"*. Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1938). Igualada, gener-febrer de 1938.

Ms. 6463
Mecanoscrit. A portada, signatura de l'autor.
114 f.; 290 x 225 mm. Portada manuscrita. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (tinta blava i, a partir del f. 87, tinta lila) amb esmenes manuscrites. Relligat amb un cordill blanc.

Ms. 6464
Mecanoscrit.
2-114 f.; 290 x 225 mm. Sense portada, títol a llapis al f. 2. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (tinta blava i, a partir del f. 87, tinta lila) amb esmenes manuscrites. Relligat amb un cordill blanc.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis vermell, "81").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 200).

Ms. 6450
FRANCESC DURAN I DURAN, "*Maria, el somni d'una nit d'hivern: tragicomèdia en tres actes, el primer i el tercer dividit en dos quadres"*. Presentat al Premi Ignasi Iglésies (1938). Dedicada a Maria Pratsdevall i Bes. A l'últim foli, signatura de l'autor. Girona, abril de 1938.

111 f.; 340 x mm. Text mecanografiat. Quadern.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret del 1r foli, en llapis blau, "8", i, en llapis, rúbrica).

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "*Capvespre*, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 199).

• Obres de teatre conservades en el fons de premis literaris

Ms. 6468-6469
ÀNGEL GUIMERÀ; completat per LLUÍS VIA, "*Per dret diví: drama en tres actes"*. 1926 o posterior.

Ms. 6468/1
Mecanoscrit. 1926 o posterior.
1. "*Per dret diví: acte primer*".
2. "*Per dret diví: drama continuat sobre el pensament d'Angel Guimerà per Lluís Via. Acte segon*".
3. "*Per dret diví: drama continuat sobre el pensament d'Angel Guimerà per Lluís Via. Acte tercer*".
76, 74, 29; 165 x 225 mm. Text mecanografiat (lila) amb esmenes manuscrites. Acotacions emmarcades amb tinta vermella. 3 quaderns (un per cada acte), relligats amb botons metàl·lics. Cobertes dels actes primer i segon en paper gruixut blau-gris, la coberta de l'acte tercer aprofita una coberta de la revista *Catalonia: revista argentina de expansion cultural catalana*, en paper gruixut rosa pal.

Ms. 6468/2
Per dret diví: drama en tres actes començat per Àngel Guimerà y continuat sobre el pensament del autor per Lluís Via. Imprès: Barcelona: Impremta La Renaixensa, 1926.

Ms. 6469
"*Per dret diví: acte primer*". Afegit, en llapis: "continuat sobre el pensament d'A. G.". Versió amb notables diferències respecte a la versió completa. 1926 o posterior.

59 f.; x mm. Text mecanografiat (lila) amb esmenes manuscrites. Acotacions subratllades en tinta negra.

Bibliografia: E. BACARDIT, "L'elaboració de *Per dret diví* (1894...) i la seva significació en l'obra d'Angel Guimerà", *Anuari Verdaguer*,13 (2005), p. 421-438.

Nota: Estrenada el 2 d'octubre de 1926 al Teatre Novetats de Barcelona.

Ms. 6490
MARÇAL POU I RODÉS, "*Clàudia*: *drama en quatre actes, original de Marçal Pou i Rodés*". A la coberta: "Obra per el jurat del "Premi Ignasi Iglésies". [Entre 1932 i 1935].

62 f.; 240 x mm. Text manuscrit (negre). Les lletres del títol (Clàudia), del títol d'acte i de "Teló" realçades en llapis verd. Títol subratllat en llapis verd. Acotacions entre parèntesi i subratllades amb llapis de color verd. Coberta de paper verd esvaït, cosit amb dos punts de cordill.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya.

Premi de teatre (1938): Teatre català de la Comèdia

Ms. 6476
L. MILLET I NOGUÉS, "*Rosa i Teresa: comèdia en tres actes*". Còpia de representació. Presentat al Premi del Teatre Català de la Comèdia. [1938].

16, 17, 12 f.; 290 x mm. Text mecanografiat amb esmenes i cancel·lacions manuscrites en tinta. Acotacions en majúscules. Relligat.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis vermell i subratllat "56").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 200).

Ms. 6512-6513
MANUEL TOLOSÀ I SURROCA, "*Joc de passions / Xoc de passions: drama en tres actes i en prosa*». Presentat al Premi Teatre Català de la Comèdia . [1938].

Ms. 6512
Mecanoscrit. A la port. del 1r quadern i a l'últim foli del 3r quadern, signatura de l'autor.

3 quaderns (51, 94, 136 f.); 230 x mm. Text mecanografiat (en el 1r quadern, text lila i vermell, i en la resta negre i vermell) amb esmenes manuscrites en llapis. Acotacions entre parèntesi.

Ms. 6513
Còpia en paper carbó. A portada i a l'últim foli del 3r quadern, signatura de l'autor.

3 quaderns (51, 94, 136 f.); 230 x mm. Text mecanografiat (en el 1r quadern, text blau, i en la resta negre) amb esmenes manuscrites en tinta negra. Acotacions entre parèntesi. A l'angle superior dret, una "x" en llapis subratllada.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis vermell "64").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 200).

Ms. 6479
CLAUDI MUNTANYA, "*A mercè del vent. comèdia en tres actes*". Còpia de representació. Presentat al Premi del Teatre Català de la Comèdia. [1938].

70 f.; 290 x mm. Text mecanografiat amb algunes esmenes manuscrites. Acotacions entre parèntesi.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (A l'angle superior dret, en llapis de color vermell, "66" i una "x" en llapis subratllada).

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 200).

Ms. 6506-6507
PERE TEIXIDOR I ELIES, "*Els pecats dels pares: comèdia dramàtica en quatre actes*". Presentat al Premi del Teatre Català de la Comèdia. Figueres, 28 de gener de 1938.

Ms. 6506
Mecanoscrit. A la coberta, nota: "1a còpia".

20, 12, 16, 7 f.; 290 x mm. Text mecanografiat amb algunes esmenes manuscrites.

Ms. 6507
Còpia mecanografiada. A la coberta, nota: "2a còpia".

20, 12, 16, 7 f.; 290 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (blau).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis vermell, "72" i una "x" en llapis)

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 201).

Ms. 6431
ANDREU AVEL·LÍ ARTÍS, "*Cada dia: Comèdia en tres actes, dividits en nou quadros i un epíleg*". Presentat al premi del Teatre Català de la Comèdia. [1938?].

24 f. (3 f. desenganxats); 290 x mm. Text mecanografiat. Acotacions entre parèntesi i subratllades.

Estat de conservació: Primer foli amb estrips i òxid a la part inferior.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis vermell "108" i una "x" escrita en llapis).

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 201).

Ms. 6444
JOSEP CASES, "*Ja ha passat el perill".* Amb la nota: "Concurs per a la concessió Premi del Teatre Català de la Comèdia". 1938.

56 f.; 230 x mm. Text mecanografiat. A portada: "Decret de Conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya, data 5 de gener de 1938". Quadern.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret de la coberta anterior, en llapis vermell, "112").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 201).

Nota: Autor obtingut del llistat publicat per F. Foguet.

Ms. 6482-6483
MANUEL PEÑAGA I MARQUÈS, "*L'Olimp del destí: comèdia dramàtica en tres actes*". Presentat al Premi del Teatre Català de la Comèdia. Barcelona, 1938.

Ms. 6482
Mecanoscrit.

28, 22, 17 f.; 330 x mm. Text mecanografiat amb algunes paraules subratllades en llapis. Acotacions entre parèntesis. Relligat. A l'angle superior dret, una "x".

Ms. 6483
Còpia mecanografiada.

28, 22, 17 f.; 330 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó. Acotacions entre parèntesis. Relligat.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis vermell i encerclat, "113").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 201).

Ms. 6510-6511
ALEXANDRE TERRÉS, "*Boires: drama en tres actes i en prosa*". Còpia de representació. Presentat al Premi del Teatre Català de la Comèdia . Barcelona, 8 de febrer de 1938.

Ms. 6510
Còpia mecanografiada.

[62] f.; 150 x 230 mm. Text mecanografiat (lila). Còpia en paper carbó. Acotacions entre parèntesis. Relligat.

Ms. 6511
Còpia mecanografiada.

[62] f.; 150 x 230 mm. Text mecanografiat (lila). Còpia en paper carbó. Acotacions entre parèntesis. Relligat. A l'angle superior dret, una "x" en llapis.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis vermell i encerclat, "114").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 201).

Ms. 6446-6447
JOSEP MARIA COLOMER I PUJOL, "*Or, llauna i bronze: farsa matrimonial en tres èpoques".* Còpia de representació. Presentat al Premi del Teatre Català de la Comèdia. [1938].

Ms. 6446
Mecanoscrit.

[5], 22bis, 27, 23 f.; 240 x mm. Text mecanografiat amb esmenes manuscrites. 1r foli marcat amb una x. Dins d'un sobre.

Ms. 6447
Còpia mecanografiada.

[5], 22bis, 27, 23 f.; 240 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó. Dins d'un sobre.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior del sobre, "116").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 201).

Ms. 6488-6489
EUGENI PONS, "*Felicitat conjugal: drama en tres actes*". Còpia de representació. Presentat al Premi del Teatre Català de la Comèdia. [1938].

Ms. 6488
Còpia mecanografiada.

39 f.; 160 x 220 mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (blau) amb algunes esmenes manuscrites amb tinta lila i cancel·lacions. Acotacions entre parèntesis.

Ms. 6489
Còpia mecanografiada.

39 f.; 160 x 220 mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (lila) amb algunes esmenes manuscrites i cancel·lacions. Acotacions entre parèntesis.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya.

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 201).

Ms. 6451
XAVIER ESCODA VERNET, "*Teula i espasa: obra en tres actes".* Còpia de representació. Presentat al Premi del Teatre Català de la Comèdia. Incomplet: falta el final del segon acte i el tercer. [1938].

58, 7 f; 170 x 250 mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó, amb esmenes i cancel·lacions. Acotacions entra parèntesis.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis vermell, "126").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 201).

Ms. 6471-6472
MATEU LLADÓ I FIGUERES, "*El Baró de Gudayol, exdrapaire, o, Un robatori d'estar per casa: comèdia policíaca en tres actes"*. Còpia de representació. Presentat al Premi del Teatre Català de la Comèdia. [1938?].

Ms. 6471
Mecanoscrit original amb subratllats.

169 f.; 170 x 230 mm. Text mecanografiat (coberta en vermell). Acotacions entre parèntesis. Relligat.

Ms. 6472
Còpia en paper carbó del mecanoscrit original.

169 f.; 170 x 230 mm. Text mecanografiat. Acte 1r i 2n, còpia en paper carbó (lila). Acotacions entre parèntesis.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, "128").

Bibliografia: F. FOGUET BOREU, "Capvespre, de Joan Escofet i Armand Blanch", *Stichomythia*, 5 (2007), p. 179-212 (p. 201).

Nota: Ordre del 17-III-1938 (DOGC 23-III-1938).

Ms. 6515-6516
FELIP SUBRÀ I ANTONI PAPELL, "*Mai!: comèdia en tres actes"* (Lema: Tramuntana). Presentat al premi del Teatre Català de la Comèdia. [1938].

Ms. 6515
Mecanoscrit.

34, 33, 31 f.; 230 x mm. Text mecanografiat (blau) amb esmenes manuscrites. Acotacions en majúscules.

Adjunta: sobre amb la plica de l'autor.

Ms. 6516
Còpia mecanografiada.

34, 33, 31 f.; 230 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (lila) amb esmenes manuscrites. Acotacions en majúscules.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis de color blau, "129").

Ms. 6456
CLAUDI FERNÀNDEZ I CASTANYER, "*Així sí que vull viure!: comèdia en tres actes"*. Barcelona, 15 de novembre de 1938.

67 f.; x mm. Text mecanografiat (tinta verda) amb una nota manuscrita a l'últim foli.

Nota: Llegida al Teatre Català de la Comèdia el novembre de 1938; vegeu *La Humanitat* (17 de novembre de 1938), p. 2.

• Obres de teatre fragmentàries

Ms. 6517
AUTOR NO IDENTIFICAT. Obra de teatre en castellà, personatges: Carlos, Vendedor, Guitería, Perico, Paca, Benigno, Juan, Patricio. Incomplet: acèfal i àpode. [entre 1932 i 1938].

[58] f.; x mm. amb esmenes i cancel·lacions.

Estat de conservació: Alguns folis amb marges malmesos i estrips.

Ms. 6518
AUTOR NO IDENTIFICAT. Obra de teatre en català, personatges: Tia Rosa, Agna, Mateu, Segimon, Sarreal, Coll, Carlí 1er. [entre 1932 i 1938].

45 f.; 300x mm. Text mecanografiat. Probablement, obra d'un sol acte (incomplet: falta la port.).

Ms. 6519
AUTOR NO IDENTIFICAT. Obra de teatre en català, personatges: Nuri, Joan, Teresa, Enric, Lleó i Conrad. Incomplet: acèfal i àpode, falta principi del 1r acte i part del 2n acte. [entre 1932 i 1938].

[20] f.; 140 x 220 mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (lila).

Ms. 6520
AUTOR NO IDENTIFICAT. Obra de teatre en català, personatges: Ferran, Felip, Jordi, Rita, Ramon, Mossèn, Baró, Roc, Gertrudis. Incomplet: falten f. 1-7, 26-58, 75. [entre 1932 i 1938].

[35] f.; 170 x 230 mm. Text mecanografiat amb esmenes manuscrites. Conté l'escena IV-XII de l'acte 1r i l'escena I de l'acte 2n.

Ms. 6521
AUTOR NO IDENTIFICAT. Tercer acte d'una obra de teatre en català, personatges: Innocenci, Marta, Francesca, Gertrudis i Ramon. Acèfal. [entre 1932 i 1938].

[39] f. (numeració original f. 82-120); 170 x 230 mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó.

Ms. 6522
Vària de documents de teatre referits als Premis de la Generalitat de Catalunya. [Entre 1932-1938].

1. Plica de l'autor amb lema "Historia".
1 foli plegat. Inclou sobre.

2. Final d'una obra. Barcelona, 21 d'octubre de 1933.
1 f. (fol. original: f. 97); 320 x mm. Text mecanografiat. còpia en paper carbó (negre).

Premi d'assaig Joan Maragall (1936-1938)

• 1936

Ms. 6551-6552
ALBERT JUNYENT, "*Primitius flamencs*". Presentat al Premi Joan Maragall (1936). Barcelona, 28 de gener de 1936.

Ms. 6551
Mecanoscrit. A l'últim foli signatura de l'autor.

24 f.; 280 x mm. Text mecanografiat.

Ms. 6552

Còpia mecanografiada. A l'últim foli signatura de l'autor

24 f.; 280 x mm. Còpia en paper carbó (blau).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret, en llapis vermell i subratllat, "4").

Edició: *Mirador*, núm. 357, 359 i 364 (19 de desembre 1935, p. 7 i 2 de gener i 6 de febrer 1936, p. 7-8).

• *1937*

Ms. 3692
MARIA CARRATALÀ, "*La Política i la Música*". Presentat al premi "Joan Maragall" (1937). Al f. 73, signatura autògrafa. Desembre de 1937.

1. F. 2-14: "*Beethoven, Wagner, Mussorgki*".
2. F. 15-31: "*Art i humanitat*".
3. F. 32-41: "*La gènesi de l'anell del Nibelung*".
4. F. 42-53. "*Les derivacions polítiques de 'L'Anell del Nibelung*'".
5. F. 54-73: "*Els músics catalans i l'actual guerra antifeixista*".

73 f.; 180 x 260 mm. Enquadernació en mitja tela i pell del segle XX (BC).

Procedència: No indicada (prové del fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya, ingressat arran de la Guerra Civil).

Bibliografia: T. JULIÓ, "Maria Carratalà, un retrat literari", en: *La literatura catalana contemporània: intertextos, influències i relacions* (Barcelona: Societat Catalana de Llengua i Literatura, 2013), p. 91-107; EADEM, "El periodismo republicano en manos de mujeres: Maria Carratalà y Elvira Augusta Lewi", *Asparkía*, 27 (2015), p. 131-145.

Nota: El volum està registrat al mateix temps que un conjunt de manuscrits (ms. 3692-3696, 3701-3702) de la mateixa data i que provenen tots del fons de premis literaris de la Generalitat. Segons T. Julió, no es va presentar al premi Joan Maragall de la Generalitat, sinó que s'havia de publicar en la col·lecció "Antecedents i documents" del Comissariat de Propaganda de la Generalitat. Ambdues coses no són incompatibles: el premi Joan Maragall admetia assaigs inèdits i publicats, i podria haver-se apuntat un nom genèric, sense donar el volum que estava llest per a ser donat a publicar fins després.

• *1938*

Ms. 2774
JOAN VILAR I COSTA, "*Montserrat. Gloses dialogades a la Carta Colectiva dels Bisbes Espanyols als de tot el món*". Inclou el text de la carta colectiva escrita per l'arquebisbe Toledo, Isidre Gomà. Presentat al Premi Joan Maragall (1938). Barcelona, 1 de novembre de 1938.

2774/1
f. 1-226: JOAN VILAR I COSTA, "*Montserrat. Glosses dialogades a la Carta Colectiva dels Bisbes Espanyols als de tot el món*". Barcelona, 1 de novembre de 1938.

226 f. (numeració d'origen 433, 4 p.) Text mecanografiat a dues cares amb nombroses esmenes manuscrites.

2774/2.
f. 227-274: ISIDRE GOMÀ I TOMÀS, Carta col·lectiva dels bisbes espanyols; traducció al català de Joan Vilar. 1 de juliol de 1937.

48 f. Text mecanografiat amb esmenes manuscrites en tinta vermella; escrit al verso d'una còpia incompleta del text original en castellà de la *Carta colectiva*, numerada 1-50.

274 f.; 180 x 240 mm. Text mecanografiat, amb correccions de l'autor. Enquadernació en mitja pell i tela granat del segle XX (BC).

Procedència: Fons de concursos de la Generalitat de Catalunya (al f. 1, en llapis blau, "(13").

Bibliografia: H. RAGUER, *La pólvora i el incienso: la Iglesia y la Guerra Civil Española* (Barcelona: Península, 2008); IDEM, *Joan Vilar i Costa. El Profeta de la diàspora* (Barcelona: Claret, 2014); R. RYAN, *A 'gigantic struggle between believers and those without God'? Catholic in the Republic during the Spanish Civil War, 1936-9*, tesi doctoral (Londres: Royal Holloway, University of London, 2015).

Edicions: Publicat en castellà J. VILAR COSTA, *Montserrat: glosas a la carta colectiva de los obispos españoles* (Barcelona: Instituto Católico de Estudios Religiosos, 1938).

Ms. 3696
DÍEGO RUIZ, "*La lluita dels catalans per la puresa (del "Cant espiritual" al "Combat del somni")*". Presentat al premi Joan Maragall (1938). 1938.

224 f. (diferents numeracions d'origen); 180 x 230 mm. Text mecanografiat, amb correccions autògrafes manuscrites a tinta i a llapis. Enquadernació en mitja pell i tela del segle XX (BC).

Procedència: No indicada (prové del fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya, ingressat arran de la Guerra Civil; a l'angle superior dret del foli de títol, en llapis blau, "14").

Bibliografia: menció en: J. M. LÓPEZ PICÓ, *Dietari (1929-1959)* (Barcelona: Curial, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999), p. 183.

Premi de narrativa curta Narcís Oller (1937-1938)

• 1937

Ms. 6530
JOAN TRULLÀS I RIERA, "*La darrera aventura: conte".* Presentada al premi Narcís Oller (1937). 1937.

11 f.; 320 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (lila).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret, en llapis blau i encerclat, "4").

Nota: vegeu DOGC 352 (18 de desembre de 1937), p. 1159.

Ms. 6525
UNA ESPAÑOLA, "*Norma: cuento para el concurso Narciso Oller*". Presentada al premi Narcís Oller (1937). Lema: "Seamos prácticos". 1937.

7 f.; 210 x 280 mm. Paper pautat. Text mecanografiat.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret, en llapis i encerclat, "15").

Nota: vegeu DOGC 352 (18 de desembre de 1937), p. 1159.

Ms. 6529
MERCÈ RODOREDA, "*Ada Liz i altres contes*". Recull factici de contes presentat al concurs Narcís Oller de la Generalitat de Catalunya (1937). Incomplet (falten quatre contes). Barcelona, 1937.

1. *"Una tarda de pluja"*.
5 f.; 320 x mm. Text mecanografiat amb algunes esmenes manuscrites. Amb segell: "U.G.T. Agrupació d'Escriptors Catalans".
2. *"Camí de la guerra"*.
2 f.; imprès (retall de revista) amb esmenes manuscrites.
3. "*Els carrers blaus: conte*".
1 f. pleg.; imprès (retall de revista) amb esmena manuscrita.
4. "*La noieta bruna*".
1 f.; imprès (retall de premsa).

5, 2, 1, 1 f.; diverses mesures. Text mecanografiat i retalls de premsa enganxats damunt paper, alguns amb esmenes manuscrites.

Bibliografia: E. L. BERGMANN, "Fragments of letters: Mercè Rodoreda's Wartime Fiction", en: *The Garden Across the Border: Mercè Rodoreda's Fiction*, ed. K. MCNERNEY i N. VOSBURG (London, Toronto: Susquehanna University Press, 1994), p. 2-39; N. REAL MERCADAL, *Dona i literatura en els anys trenta La narrativa de les escriptores catalanes fins a la Guerra Civil*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2003).

Edicions: Text **1** (Una tarda de pluja) publicat a *Companya*, 8 (19 de juliol de 1937), p. [12]; Text **2** (Camí de la guerra) publicat a *Moments*, 6 (juliol de 1937), p. 50-51; reed. dins *Contes de guerra i revolució*, ed. de M. CAMPILLO (Barcelona, Laia: 1982), vol. I, p. 95-99. Text **3** (Els carrers blaus) publicat dins *Companya*, 1 (11 de març de 1937), i [7], *Meridià* (21 de gener de 1938); reed. dins *Contes de guerra i revolució*, ed. de M. CAMPILLO (ibidem), vol. II, p. 189-197. Text **4** (La noieta bruna) publicat dins *Mirador* 403 (14 de gener de 1937), p. 4.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat. (presentada al premi Narcís Oller amb el número 19)

Nota: vegeu DOGC 352 (18 de desembre de 1937), p. 1160

Ms. 6533
Fragments de contes presentats al Premi Narcís Oller. [1937 o 1938].

6533/1
AUTOR NO IDENTIFICAT, Conte fragmentari en català, ambientat en un poble de la costa llevantina i que s'inicia amb l'arribada d'un doctor a un xalet. Incomplet: només hi ha els f. 2, 4 i 12-13). [1937 o 1938].

4 f.; 170 x 220 mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (blau).

6533/2
CARLES MAGRINYÀ I SOLÉ, "*Els ulls del mort: conte exòtic*". Coberta. Presentada al premi Narcís Oller (1937). 1937.

1 f.; 160 x 220 mm. Text mecanografiat (lila).

Nota: El 1932, Magrinyà havia presentat als Jocs Florals de Barcelona un poema amb el títol "Els ulls del mort".

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret del ms. 6533/2, en llapis de color blau i encerclat, "21").

Nota: vegeu DOGC 352 (18 de desembre de 1937), p. 1160

Ms. 6526-6527
FRANCESC FORTINO I FONT, *"La senyoreta frivolitat: novel·la breu"*. Presentat al concurs Narcís Oller de la Generalitat de Catalunya de 1937. Barcelona, octubre 1937.

Ms. 6526
Mecanoscrit. Amb una nota manuscrita de l'autor en una targeta de visita.

7 f.; 230 x mm. Text mecanografiat amb esmenes manuscrites.

Ms. 6527
Còpia mecanografiada.

7 f.; 230 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (vermell).

Procedència. Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret de les dues còpies, en llapis blau i encerclat, "34").

Nota: vegeu DOGC 352 (18 de desembre de 1937), p. 1160

• 1938

Ms. 2793
MERCÈ RODOREDA, Contes presentats al Premi Narcís Oller (1938). Barcelona, 1938.

1. "*Uns quants mots a una rosa*". Còpia. 1938
2. "*Boira*". A la fi, inicials de Mercè Rodoreda. 1938.

4 + 4 f.; 280 x mm. Text mecanografiat; el primer text, còpia en paper carbó. Enquadernació en mitja pell i tela del segle XX (BC).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret del f. 1, en llapis blau, "19"). Al marge superior el primer conte, de lletra d'A.-J. Soberanas "Concurs literari Generalitat. Prosa 1938".

Bibliografia: E. L. BERGMANN, "Fragments of letters: Mercè Rodoreda's Wartime Fiction", en: *The Garden Across the Border: Mercè Rodoreda's Fiction*, ed. K. MCNERNEY i N. VOSBURG (London, Toronto: Susquehanna University Press, 1994), p. 2-39; N. REAL MERCADAL, *Dona i literatura en els anys trenta La narrativa de les escriptores catalanes fins a la Guerra Civil*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2003).

Edicions: Text **1** publicat a *Meridià* (21 de gener de 1938), p. 6 i a *Ressorgiment*, any 23, núm,. 263 (juny de 1938), p. 4253; reed. dins *Contes de guerra i revolució*, ed. de M. CAMPILLO (Barcelona, Laia: 1982), vol. II, p. 213-217. Text **2** publicat a *Una campana de vidre: antologia de contes* (Barcelona: Edicions 62, 1984) (2a ed., 1997), p. 19-24.

Nota: El text **2** (Boira) havia d'aparèixer al número de gener de 1939 de *Revista de Catalunya* que, per les circumstàncies, no va veure la llum. El recull no apareix inscrit en els talonaris del premi Narcís Oller del 1939 (potser fou el darrer recull a ingressar).

Ms. 3693
XAVIER BENGUEREL, "*Sense retorn*". Presentat al premi Narcís Oller (1938) en del recull "Tres contes de guerra". 8 de novembre de 1938.

20 f.; 270 x 215 mm. Text mecanografiat, amb alguna esmena manuscrita.

Procedència: Fons antic (prové del fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya, ingressat arran de la Guerra Civil; a l'angle superior dret de la carpeta, en llapis blau, "19").

Bibliografia: C. PARERA, *Xavier Benguerel i Llobet, obra novel·lística de la primera etapa (1929-1953),* tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2016).

Edicions: X. BENGUEREL, *Sense retorn* (Buenos Aires: Edicions de la Revista de Catalunya, 1939).

Nota: El recull presentat al premi Oller de 1938 incloia, a més de "Sense retorn", els contes "Xandri el titellaire" publicat prèviament a *Revista de Catalunya* (17 juliol de 1938), p. 419-431, i "Vestit de mariner", publicat a la mateixa revista (15 de novembre de 1938), p. 461-468. Les galerades d'aquest darrer conte foren registrades a part posteriorment (ms. 6534).

Ms. 6534

XAVIER BENGUEREL, "*Vestit de mariner*". Galerades d'una edició, probablement a la *Revista de Catalunya*. Presentat al premi Narcís Oller (1938) en el recull "*Tres contes de guerra*". 1938.

[8] f.; x mm. Text imprès (foliació contínua: f. 549-586).

Bibliografia: C. PARERA, *Xavier Benguerel i Llobet, obra novel·lística de la primera etapa (1929-1953),* tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2016).

Edicions: *Revista de Catalunya* (15 novembre 1938), p. 461-468; ed. en: X. BENGUEREL, *Sense retorn* (Buenos Aires: Edicions de la Revista de Catalunya, 1939), p. 43-53; reed. en: *Contes de guerra i revolució* ed. de M. CAMPILLO (Barcelona: Laia, 1982), vol. II, p. 151-159.

Nota: El recull presentat al premi Oller de 1938 incloia, a més de "Vestit de mariner", els contes "Xandri el titellaire" publicat prèviament a *Revista de Catalunya* (17 juliol de 1938), p. 419-431, i "Sense retorn". Aquest darrer fou registrat a part prèviament (ms. 3693).

Ms. 6523

XAVIER BONFILL I TRIAS, "*Quatre llegendes: inspirades en altres tantes balades tràgiques de Tomàs Aguiló*". Presentat al concurs Narcís Oller de la Generalitat de Catalunya de 1938. Barcelona, novembre de 1938.

1. F. 1-5: "*La corda del penjat*".
2. F. 6-9: "*L'infidel*".
3. F. 10-12: "*El monjo i el pelegrí*".
4. F. 13-14: "*La taca de sang*".

14 f.; 290 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret, en llapis blau i encerclat, "7").

Nota: Xavier Bonfill i Trias (Girona, 22 de juny de 1888-Sant Boi, 5 de febrer de 1939), fou un col·laborador assidu de les revistes *Patufet*, *La Ilustració Catalana* i *Virolet*, sota el pseudònim de Jordi Català

Ms. 3711
MIQUEL CRUSAFONT I PAIRÓ, "*Somni gris i altres proses*". Recull factici de contes presentats al Premi Narcís Oller de 1938. Original i còpia. Girona, 1938.

3711/1
Mecanoscrit original. 1938.

1. Carta adreçada al jurat del premi Narcís Oller. Girona, 10 de novembre de 1938. Amb el sobre que contenia els articles.
2. "*Somni gris*". 1938.
3. "*La imatge*". 1938.
4. "*El comiat*". 1938.
5. "*Pòstuma*". 1938.
6. "*Recaiguda*". 1938.
7. "*Confidència*". 1938.
8. "*Contrició*". 1938.
9. "*Somni vora el mar*". 1938.

9, 6, 5, 6, 6, 7, 8, 8 f.; 190 x 250 mm. Text mecanografiat amb esmenes mecanoscrites i manuscrites.

3711/2
Còpia mecanografiada. 1938

1. Carta adreçada al jurat del premi Narcís Oller. Girona, 10 de novembre de 1938. Amb el sobre que contenia els articles.
2. "*Somni gris*". 1938.
3. "*La imatge*". 1938.
4. "*El comiat*". 1938.
5. "*Pòstuma*". 1938.
6. "*Recaiguda*". 1938.
7. "*Confidència*". 1938.
8. "*Contrició*". 1938.
9. "*Somni vora el mar*". 1938.

9, 6, 5, 6, 6, 7, 8, 8 f.; f.; 190 x 250 mm. Text mecanografiat amb esmenes mecanoscrites i manuscrites. Còpia en paper carbó.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (al'angle superior de la carta que encapçala ambdues còpies , en llapis blau, "(11")).

Edició: Text **2** publicat a *Meridià*, 32 (19 d'agost de 1938), p. 5.

Ms. 3702
LINA SITJES, "*Tres contes*". Còpia. Presentat al premi Narcís Oller (1938). 1938.

1. F. 1-15: "*L'espera*". A la fi, signatura autògrafa de l'autora, en sigles.
2. F. 16-30: "*Nerviosisme*". A la fi, signatura autògrafa de l'autora, en sigles.
3. F. 31-62: "*Pietat*". Àpode.

62 f. (numeració d'origen 15, 15, 31f.); 180 x 240 mm. Text mecanografiat, amb esmenes mecanoscrites i manuscrites. Còpia en paper carbó. Enquadernació en mitja pell i tela del segle XX (BC).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret del f. 1, en llapis blau, "(16"); al marge, de la mà d'A-J. Soberanas, "Concurs literari Gereralitat, Prosa 1938".

Nota: El juny de 1936, Lina Sitges apareix en una fotogràfia com a era secretària del Lyceum Club (AHCB; top.: A-5-5-S4-239); consta com autora de la traducció d'una obra de Thekhov, "El prometatge", representada en el Club el juny del 1936, i el 1937 havia ja presentat un conte, "Història sentimental", al concurs Narcís Oller. Segons diversos autors, Lina Sitges podria ser un pseudònim, que ha estat identificat amb diferents persones: la sitgetana Carolina Benaprès (M.L. MARSAL, "Artur Carbonell, un home de teatre", *Butlletí del Grup d'Estudis Sitgetans*, any 23, núm. 88 (1999), p. 2), de Joan Oliver (M.M. Gibert, "Joan Oliver i el teatre breu de Thèkhov", *La literatura catalana contemporània: intertextos, influències i relacions* (Barcelona: Societat Catalana de Llengua i Literatura, 2013) o Artur Martorell (Enric Gallén). En tot cas, la fotografia exclou que es tracti del pseudònim d'un autor masculí.

Ms. 6524
JOAN DELCLÒS, "*Dues històries i un conte"*. [1938?].

1. "*L'ase i el rellotge*".
2. "*Salomó. L'apòstata*".
3. "*Els tres amics*".

[27] f. (numeració original 21, f. 9-14) f.; 270 x mm. Text mecanografiat amb esmenes manuscrites. A l'últim foli, signatura de l'autor.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret, en llapis blau i encerclat, "23").

Nota: L'autor podria ser Joan Delclòs i Dols (Massanet de Cabrenys, 1874-1946), mestre, que abans de la guerra havia participat a Jocs Florals de Girona. A partir de 1921 havia estat destinat a Barcelona, on exercí com a director del grup escolar Hermenegildo Giner de los Rios, a Horta.

Ms. 3712
JOSEP TORRELLA I PINEDA, Recull factici de contes presentats al concurs Narcís Oller de la Generalitat de Catalunya. Original i còpia. Amb una carta de l'autor al jurat del premi Narcís Oller, datada a Arbeca, 29 d'octubre de 1938. Sabadell, Arbeca, 1938.

3712/1
Mecanoscrit original. A la fi de cada conte signatura autògrafa.1938.

1. "*Joan de la Sort*". 1938.
2. "*Nèdia*". 1938.
3. "*Una aventura blava*". 1938.
4. "*Les eines del pare*". 1938.
5. "*Una mena de pau*". 1938.

5, 9, 10, 7, 3 f.; 300 x mm. Text mecanografiat.

3712/2
Còpia mecanografiada. A la fi de cada conte signatura autògrafa.1938.

1. "*Joan de la Sort*". 1938.
2. "*Nèdia*". 1938.
3. "*Una aventura blava*". 1938.
4. "*Les eines del pare*". 1938.
5. "*Una mena de pau*". 1938.

5, 9, 10, 7, 3 f.; 300 x mm. Text mecanografiat amb esmenes mecanoscrites i manuscrites.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya

Edicions: Text **1** publicat a *Meridià* (25 de maig de 1938), p. 5.

• Presentats a una convocatòria no identificada (1938?)

Ms. 6531
AUTOR NO IDENTIFICAT, "*Abans d'anar-se'n*". [1938?].

4 f.; 320 x mm. Text mecanografiat amb esmenes manuscrites. Amb segell: "U.G.T. Agrupació d'Escriptors Catalans".

Nota: Probablement, formava part d'un recull amb el conte "*El ramat*" (ms. 6532).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat.

Ms. 6532
AUTOR NO IDENTIFICAT, "*El remat* [i.e. ramat]*"*. [1938?].

3 f.; 160 x 220 mm. Text mecanografiat amb esmenes manuscrites.

Nota: Probablement, formava part d'un recull amb el conte *"Abans d'anar-se'n*" (ms. 6531).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat.

Premi de periodisme Valentí Almirall (1937-1938)

• 1937

Ms. 6565
MANUEL VALLDEPERES, Recull d'articles presentats al Premi Valentí Almirall de la Generalitat (1937 i 1938). 1936-1938.

6565/1
"*Vuit articles*". Recull d'articles presentats al Premi Valentí Almirall de la Generalitat (1938). [1938].

1. "*El meu amic inseparable*".
2. "*Les vexacions contingudes en el Decret de Nova Planta*".
3. "*Els esforçats de la mar*".
4. "*La negació absoluta de les valors humanes; el feixisme és això*".
5. "*El teatre en la guerra i en la revolució*".
6. "*Els ulls de la ciutat vetllen*" / Lluny de les trinxeres....
7. "*Concepte humà del proletariat*".
8. "*Llibres al carrer*".

11 f.; retalls de premsa enganxats sobre paper amb port. mecanografiada i alg. anotacions manuscrites. Adjunta sobre.

Procedència: Fons de premis de la Generalitat. A l'angle superior dret, en llapis de color blau i encerclat, "7".

Edició: Text **1** publicat a *Meridià* (10 de juny de 1938), p. 1. Text **2**, a *La Rambla* (1938) (no localitzat). Text **3**, a *Moments* 10 (1938), p. 20-22. Text **4**, a *La Rambla* (1938) (no localitzat). Text **5**, a *Catalans*, 8 (30 d'abril de 1938), p. 26. Text **6**, a *La Rambla* (1938) (no localitzat). Text **7**, a *Treball* (1938) (no localitzat). Text **8**, a *La Rambla* (1938) (no localitzat).

6565/2
"*La força social del teatre*". Presentat al Premi Valentí Almirall de la Generalitat (1937). 1936.

1. Mecanoscrit original.
5 f.; x mm. Text mecanografiat.
2. Retall de premsa.
2 f. Retall de premsa enganxat sobre paper.

Procedència: A l'angle superior dret de les dues versions, en llapis color blau i encerclat, "7".

Edició: *Mirador* 401 (31 des. 1936).

6565/3
"*La missió de la joventut espanyola*". Presentat al Premi Valentí Almirall de la Generalitat (1937). 1937.

1. Mecanoscrit original.
3 f.; mm. Text mecanografiat.
2. Retall de premsa.
1 f. Retall de premsa enganxat sobre paper.

Edició: *Rambla* (10 de març de 1937).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret, en llapis color blau i encerclat, "6" (ms. 6565/3) i "7" (ms. 6565/2).)

Bibliografia: D. MARTÍNEZ FIOL, *La sindicació dels funcionaris de la Generalitat de Catalunya (1931-1939)*, tesi doctoral (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2007), p. 265-266, 3368-369; F. FOGUET I BOREU, *Teatre, guerra i revolució: Barcelona, 1936-1939* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2005).

Nota: vegeu DOGC 344 (1937), p. 1043.

Ms. 6561-6562
FERRAN SOLDEVILA. Recull d'articles publicats a *La Publicitat*. Presentats al Premi Valentí Almirall de la Generalitat de Catalunya (1937). Maig-juny de 1937.

Ms. 6561
"*Tres articles"*. Articles publicats a *La Publicitat*. Al final de cada article, signatura autògrafa de l'autor.

1. "*La invocació a la Història*".
2. "*Euscadi*".
3. "*Rubió i Lluch*".

5 f.; x mm. Retalls de premsa enganxats sobre paper, amb esmenes manuscrites.

Ms. 6562
"*Tres articles"*. Articles publicats a *La Publicitat*. Al final de cada article, signatura autògrafa de l'autor.

1. "*La invocació a la Història*".
2. "*Euscadi*".
3. "*Rubió i Lluch*".

5 f.; x mm. Retalls de premsa enganxats sobre paper, amb esmenes manuscrites.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret, en llapis i subratllat, "9").

Edició: Text **1** publicat a *La Publicitat* (23 de maig de 1937), p. 1. Text **2**, a *La Publicitat* (6 de juny de 1937), p. 1. Text **3**, a *La Publicitat* (13 de juny de 1937), p. 1.

Nota: vegeu *DOGC* 344 (1937), p. 1043.

Ms. 6556-6557
JOSEP PLANES MUNDET, *"Deu articles: dels 45 publicats en el trascurs octubre del 1936-octubre 1937"*. Recull d'articles publicats al diari *L'Autonomista* de Girona, presentats al premi Valentí Almirall (1937). [Girona], 27 d'octubre de 1937.

Ms. 6556
Recull de retalls de premsa. A la contracoberta de la carpeta, sumari dels articles i signatura de l'autor.

1. "*La Santa Aliança*" / Paral·lels històrics.
2. "*Targetes de visita*" / Cortesia internacional.
3. "*Quan falla la unitat ideal*".
4. "*Mediterrània immortal*".
5. "*La comèdia humana*".
6. "*La guerra entre nós*".
7. "*Històries...*".
8. "*Caducitat de l'instint nacional*" / Traficants amb la pàtria.
9. "*El dret d'existència*".
10. "*L'esperit de la Mediterrània*".

10 f. plegats; diverses mesures. Retalls de premsa plegats i dins carpeta de cartró, alguns amb anotacions manuscrites.

Ms. 6557
Recull de retalls de premsa. A la contracoberta de la carpeta, sumari dels articles i signatura de l'autor.

1. "*La Santa Aliança*" / Paral·lels històrics.
2. "*Targetes de visita*" / Cortesia internacional.
3. "*Quan falla la unitat ideal*".
4. "*Mediterrània immortal*".
5. "*La comèdia humana*".
6. "*La guerra entre nós*".
7. "*Històries...*".
8. "*Caducitat de l'instint nacional*" / Traficants amb la pàtria.
9. "*El dret d'existència*".

10. "*L'esperit de la Mediterrània*".

10 f. plegats; diverses mesures. Retalls de premsa plegats i dins carpeta de cartró, alguns amb anotacions manuscrites.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret, en llapis i encerclat, "10").

Edició: Text **1** publicat a *L'Autonomista* (21 nov. 1936), p. 1. Text **2**, a *L'Autonomista* (26 nov. 1936), p. 1. Text **3**, a *L'Autonomista* (14 des. 1937), p. 1. Text **4**, a *L'Autonomista* (gener o febrer de 1937?) (no localitzat). Text **5**, a *L'Autonomista* (12 de febrer 1937), p. 4. Text **6**, a *L'Autonomista* (17 de febrer de 1937), p. 4. Text **7**, a *L'Autonomista* (10 de maig de de 1937), p. 4. Text **8**, a *L'Autonomista* (11 de novembre de 1936), p. 4. Text **9**, a *L'Autonomista* (16 d'agost de 1937), p. 4. Text **10**, a *L'Autonomista* (11 de setembre de 1937), p. 4.

Nota: vegeu *DOGC* 344 (1937), p. 1043.

Ms. 6554-6555

JAUME PASSERELL, *"El soldat que passa"*. Presentat al premi Valentí Almirall (1937). Girona, [1937].

Ms. 6554
Mecanoscrit. Amb una carta de adreçada al Departament de Cultura, datada a Barcelona, 26 d'octubre de 1936.

5 f.; 280 x mm. La carta amb capçalera "La Publicitat. Direcció". Text mecanografiat amb esmenes manuscrites.

Ms. 6555
Còpia mecanografiada.

5 f.; 280 x mm. Text mecanografiat . Còpia en paper carbó (lila) amb esmenes manuscrites.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret, en llapis blau i encerclat, "13").

Edició: *La Publicitat* (9 de setembre de 1937), p. 1.

Nota: vegeu *DOGC* 344 (1937), p. 1043.

Ms. 6547-6548

FRANCESC GRAU I ROS. *"El que és i el que hauria d'ésser la nova economia"*. Recull d'articles publicats sota aquest epígraf a *La Humanitat*. Presentat al premi Valentí Almirall (1937). [1937].

Ms. 6547
Recull factici de retalls de premsa.

1. "*I: A Catalunya, la revolució econòmico-social ha d'ésser catalana*".
2. "*II: Els factors negatius en el període de reconstrucció*".
3. "*III: Les bases de la nova ordenació econòmica*".
4. "*IV: Racionalització de la producció i organització científica del treball*".
5. "*V: Formació de l'ambient i preparació de les masses per a l'organització científica del treball*".
6. "*VI: La racionalització de la distribució*".

8 f.; 320 x mm. Retalls de premsa enganxats sobre paper, amb el nom de l'autor i procedència mecanografiat.

Ms. 6548
Recull factici de retalls de premsa.

1. "*I: A Catalunya, la revolució econòmico-social ha d'ésser catalana*".
2. "*II: Els factors negatius en el període de reconstrucció*".
3. "*III: Les bases de la nova ordenació econòmica*".
4. "*IV: Racionalització de la producció i organització científica del treball*".
5. "*V: Formació de l'ambient i preparació de les masses per a l'organització científica del treball*".
6. "*VI: La racionalització de la distribució*".

8 f.; 320 x mm. Retalls de premsa enganxats sobre paper, amb el nom de l'autor i procedència mecanografiat.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret, en llapis blau i encerclat, "16"). Adjunta sobre en el qual es va enviar, amb noms de l'autor i títol.

Edició: Text **1** publicat a *La Humanitat* (20 de juliol de 1937), p. 4. Text **2**, a *La Humanitat* (22 de juliol de 1937), p. 4. Text **3**, a *La Humanitat* (25 de juliol de 1937), p. 8 i 4. Text **4**, a a *La Humanitat* (27 de juliol de 1937), p. 8 i 4. Text **5**, a *La Humanitat* (29 de juliol de 1937), p. 4. Text **6**, a ed. a *La Humanitat* (7 d'agost de 1937), p. 4.

Nota: vegeu *DOGC* 344 (1937), p. 1043 (inscrit sota el nom de J. M. Imbert).

Ms. 6528
F. R. G., *"Lletres als amics anònims"*. Amb una nota amb les sigles i la menció "Districte novè Ciutat". Presentat al Premi Valentí Almirall (1937). 1936 o 1937.

2 f.; 230 x mm. Text mecanografiat (blau).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret, en llapis blau i encerclat, "19").

Nota: vegeu *DOGC* 344 (1937), p. 1043.

• *1938*

Ms. 6539-6540
LLUÍS CAPDEVILA, Recull d'articles presentats al premi Valentí Almirall (1938). 1937-1938.

Ms. 6539
Recull d'articles presentats al premi Valentí Almirall (1937 i 1938).

6539/1
"7 articles". Barcelona, 1938
1. F. I-IV: "*La guerra. Un capellà*".
2. F. V-VII: "*Un objectiu militar*".
3. F. VII-IX: "*Ha mort un infant*".
4. F. IX-XII: "*Els ulls*".
5. F. XII-XIV: "*L'odi*".
6. F. XIV-XVI: "*A una mare italiana*".

7. F. XVI-XIX: "*Ha passat el crim*".

XX f.; 300 x mm. Text mecanografiat (lila). Sobrecoberta amb la nota: "Publicats a *Amic* i *Humanitat*".

Procedència: a l'angle superior dret, en llapis blau, "1".

6539/2
"Un home, un llibre, un poble". En: *La Humanitat,* Any VI, núm. 1769 (28 oct. 1937). Presentat al concurs Valentí Almirall (1937).

Procedència: A l'angle superior dret, en llapis blau, "8bis".

Nota: vegeu *DOGC* 344 (1937), p. 1043.

Ms. 6540
"7 articles". [Barcelona, 1938].

1. F. I-IV: "*La guerra. Un capellà*".
2. F. V-VII: "*Un objectiu militar*".
3. F. VII-IX: "*Ha mort un infant*".
4. F. IX-XII: "*Els ulls*".
5. F. XII-XIV: "*L'odi*".
6. F. XIV-XVI: "*A una mare italiana*".
7. F. XVI-XIX: "*Ha passat el crim*".

XX f.; 300 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (lila).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis blau i encerclat, "1").

Bibliografia: J. M. FIGUERES, *Les 227 cròniques de guerra de Lluís Capdevila 1936-1939* (Barcelona: Fundació Josep Irla, 2011).

Edició: Text **2** publicat a *La Humanitat* (14 de juliol de 1938), p. 4. Text **3**, a *Ibidem* (9 de juny de 1938), p. 2. Text **4**, a *Ibidem* (16 de febrer), p. 4. Text **5**, a *Ibidem* (23 d'abril de 1938), p.4. Text **6** publicat a *Amic*, [8-9] (1 de maig de 1938), p. 4. Text **7**, a *Amic*, 10 i 11 (juny de 1938), p. 5.

Nota: els articles publicats a La humanitat apareixen sota l'epígraf "Del front de guerra " i "La guerra: història i anècdota".

Ms. 6542
JOAQUIM CASES BUSQUETS, *"Recull d'articles periodístics. Estampes".* Articles publicats al diari *Llibertat: Òrgan oficial antifeixista del consell municipal* (Mataró). Presentat al premi Valentí Almirall (1938). Barcelona, gener-octubre de 1938.

1. "*Cinc d'infanteria*". Gener de 1938.
2. "*La neu que pel camí hi ha…*". Terres de Cuenca, 7 de gener de 1938.
3. "*Jo, la rata i la palla del jaç*". 16 de gener de 1938.
4. "*D'intensos regusts verdaguerians...*". 22 de gener de 1938.
5. "*Els escapats de l'infern*". 28 de gener de 1938.
6. "*L'humorisme, Mussolini i els avions a toc de campanes*". 5 de febrer de 1938.
7. "*Les obliqües hores capvesprals*". 11 de febrer de 1938.
8. "*De la farigola engebrada, al marisc...*". 22 de febrer de 1938.

9. "*L'atracció llaminera de la mar*". 5 de març de 1938.
10. "*Penyíscola*". Front d'Extremadura, agost de 1938.
11. "*Nules, la ciutat que fou*". Front d'Extremadura, 17 d'agost de 1938.
12. "*Valencia, la cobejada*". Front d'Extremadura, 12 d'agost de 1938.
13. "*Al cap de dos mil anys...*". Front d'Extremadura, 21 d'agost de 1938.
14. "*Presoners*". Extremadura, 27 d'agost de 1938.
15. "*Groc*". Extremadura, 7 de setembre de 1938.
16. "*Àguiles i llops*". Front d'Extremadura, 19 de setembre de 1938.
17. "*Del meu arxiu d'íntimes complaences*". Front d'Extremadura, 26 de setembre de 1938.
18. "*En la pal·lidesa de la mitja nit*". Front d'Extremadura, 17 d'octubre de 1938.

[18] f.; retalls de premsa. Articles publicats a *Llibertat*.

Adjunta: sobre en el qual s'envià adreçat al secretari dels premis literaris de la Generalitat.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret del sobre, en llapis blau i encerclat, "2" i una "x").

Edició: Text **1** publicat a *Llibertat,* 478 (3 de febrer de 1938), p. 1. Text **2**, a *Ibidem*, 460 (13 de gener de 1938), p. 1. Text **3**, a *Ibidem*, 469 (24 de gener de 1938), p. 1. Text **4**, a *Ibidem*, 475 (31 de gener de 1938), p. 1. Text **5**, a *Ibidem*, 479 (4 de febrer de 1938), p.1. Text **6**, a *Ibidem*, 486 (12 febrer de 1938), p. 1. Text **7**, a *Ibidem*, 496 (24 de febrer de 1938), p. 1. Text **8**, a *Ibidem*, 500 (1 de març de 1938), p. 1. Text **9**, a *Ibidem*, 508 (10 de març de 1938), p. 1; Text **10**, a *Ibidem*, 641 (17 d'agost de 1938), p. 1. Text **11**, a *Ibidem*, 656 (3 de setembre de 1938), p. 1. Text **12**, a *Ibidem*, 650 (27 d'agost de 1938), p. 1. Text **13**, a *Ibidem*, 657 (6 de setembre de 1938), p. 1. Text **14**, a *ibidem*,664 (13 de setembre de 1938), p. 1. Text **15**, a *Ibidem* (de 1938), p. 1. Text **16**, a *Ibidem*, 705 (31 d'octubre de 1938), p. 1. Text **17**, a *Ibidem*, 659 (12 d'octubre de 1938), p. 1. Text **18**, a *Ibidem*, 709 (4 de novembre de 1938), p. 1.

Nota: altres articles publicats a la mateixa secció "Estampes": "El soldat, la guerra i la revolució", *Llibertat* 473 (28 de gener de 1938), p. 1; "L'hora del correu", *Ibidem*, 525 (30 de març de 1938), p. 1; "La ciutat a tres quilòmetres", 529 (4 d'abril de 1938), p. 1; "Oh, augusta soletat", 627 (30 de juliol de 1938), p. 1.; "Simfonia de boires", *Ibidem*, 739 (9 de desembre de 1928).

Ms. 6541

MARIA CARRATALÀ, "*Recull d'articles publicats l'any segon de la guerra 1938 a Meridià: setmanari del Front intel·lectiual antifeixista*". Presentat al premi Valentí Almirall (1938). 1937-1938.

1. "*Catalunya davant d'Europa*".
2. "*De l'heroïsme*".
3. "*¿Intel·ligència o caracter?*".
4. "*Sócrates condemnat a mort*".
5. "*L'acusació contra Sócrates*".
6. "*Quatre cents anys després de Sócrates*".
7. "*De la llibertat-I*".
8. "*De la llibertat-II*".
9. "*De la llibertat-III*".
10. "*De la història-I*".
11. "*De la història-II*".
12. "*De la història-III*".
13. "*De la irracionalitat-I*".
14. "*De la irracionalitat-II*".
15. "*De la irracionalitat-III*".
16. "*De la irracionalitat-IV*".
17. "*Metafísica de la societat*".

[18] f.; 330 x mm. Retalls de premsa enganxats sobre paper, amb data manuscrita.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret, en llapis blau i encerclat, "4").

Bibliografia: T. JULIÓ, "Maria Carratalà, un retrat literari", en: *La literatura catalana contemporània: intertextos, influències i relacions* (Barcelona: Societat Catalana de Llengua i Literatura, 2013), p. 91-107; EADEM, "EL periodismo republicano en manos de mujeres: Maria Carratalà y Elvira Augusta Lewi", *Asparkía*, 27 (2015), p. 131-145.

Edició: Text **1** publicat a *La Publicitat* (11 d'agost de 1937), p. 4. Text **2**, a *Meridià* 12 (1 d'abril de 1938), p. 2. Text **3**, a *Ibidem*, 14 (15 d'abril de 1938), p. 3. Text **4**, a *Ibidem*, 16 (29 d'abril de 1938), p. 6. Text **5**, a *Ibidem*, 17 (6 de maig de 1938), p. 6. Text **6**, a *Ibidem*, 20 (27 de maig de 1938), p. 6. Text **7**, a *Ibidem*, 21 (5 de juny de 1938), p. 5. Text **8**, a *Ibidem*, 22 (10 de juny de 1938), p. 5. Text **9**, a *Ibidem*, 24 (24 de juny de 1938), p. 5. Text **10**, a *Ibidem*, 26 (1 de juliol de 1938), p. 5. Text **11**, a *Ibidem*, 27 (8 de juliol de 1938), p. 5. Text **12**, a *Ibidem*, 28 (22 de juliol de 1938), p. 3. Text **13**, a *Ibidem*, 30 (5 d'agost de 1938), p. 6. Text **14**, a *Ibidem*, 31 (12 d'agost de 1938). Text **15**, a *Ibidem*, 32 (19 d'agost de 1938), p. 5. Text **16**, a *Ibidem*, 33 (26 d'agost de 1938), p. 5. Text **17**, a *Ibidem*, 36 (16 de setembre de 1938), p. 3.

Ms. 6545-6546
AMAT GOSALBES TORRES, *"Articles periodístics"*. Presentat al premi Valentí Almirall (1938). [1938].

Ms. 6545
"*De la vida i de la llar*". Mecanoscrit.

1. F. 1-3: "*Dona en els nostres temps"*.
2. F. 3-6: *"Actuació cívica de la dona"*.
3. F. 6-8: *"La dona, suprema idealitat de la llar"*.
Feminisme:
4. F. 9-11: *"Coneixements culturals de la dona"*.
5. F. 11-13: *"La dona en l'actual societat"*.
6. F. 14-16: *"Causes de la desmoralització social femenina"*.
7. F. 16-18: *"Missió educativa de la dona en els temps actuals"*.
8. F. 19-20: "*L'estètica del pensament i de la paraula en l'ordenació de la nostra vida*".

21, [1] f.; 140 x 200 mm. Text mecanografiat (negre).

Ms. 6546
"*De la vida i de la llar*". Còpia mecanografiada.

1. F. 1-3: *"Dona en els nostres temps"*.
2. F. 3-6: *"Actuació cívica de la dona"*.
3. F. 6-8: *"La dona, suprema idealitat de la llar"*.
Feminisme:
4. F. 9-11: *"Coneixements culturals de la dona"*.
5. F. 11-13: *"La dona en l'actual societat"*.
6. F. 14-16: *"Causes de la desmoralització social femenina"*.
7. F. 16-18: *"Missió educativa de la dona en els temps actuals"*.
8. F. 19-20: "*L'estètica del pensament i de la paraula en l'ordenació de la nostra vida*".

21, [1] f.; 140 x 200 mm. Text mecanografiat (lila).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret, en llapis blau i encerclat, "5").

Nota: Amat Gosalbes Torres era col·laborador de la *Revista de Sabadell*; al darrer foli, bibliografia de l'autor i referències dels diaris i revistes on es van publicar els articles: *La Ciutat*, *La Veu de Sabadell* i *Renaixement*.

Ms. 6558-6559
JOSEP ROURE-TORENT, *"El redreçament hispànic: recull d'articles"*. Presentat al premi Valentí Almirall (1938). 1938.

Ms. 6558
Mecanoscrit.

1. F. 1-3: "*La transformació del món*".
2. F. 4-8: "*Dos anys de guerra*".
3. F. 9-11: "*Les virtuts dels catalans*".
4. F. 12-14: "*Elogi de la 43 Divisió*".
5. F. 15-17: "*Txecoslovàquia i Espanya*".
6. F. 18-20: "*Catalunya i la seva llibertat*".
7. F. 21-22: "*El catalanisme en l'actualitat*".
8. F. 23-25: "*Centralisme i feixisme*".
9. F. 26-28: "*L'ànima al nu*".
10. F. 29-32: "*El desvetllament hispànic*".
11. F. 33-34: "*República democràtica*".
12. F. 35-36: "*Commemoració de l'11 de setembre del 1714*".
13. F. 37-40: "*Funció social de la literatura*".
14. F. 41-42: "*La situació del teatre català*".
15. F. 43-44: "*Salutació a les brigades internacionals*".
16. F. 45-47: "*Lenin, l'home que ha forjat un món*".
17. F. 48-50: "*El progrés urssià: comentari a propòsit de la nova Constitució*".
18. F. 51-52: "*Les característiques de cada poble*".

53 f.; 330 x mm. Text mecanografiat.

Ms. 6559
Còpia mecanografiada.

1. F. 1-3: "*La transformació del món*".
2. F. 4-8: "*Dos anys de guerra*".
3. F. 9-11: "*Les virtuts dels catalans*".
4. F. 12-14: "*Elogi de la 43 Divisió*".
5. F. 15-17: "*Txecoslovàquia i Espanya*".
6. F. 18-20: "*Catalunya i la seva llibertat*".
7. F. 21-22: "*El catalanisme en l'actualitat*".
8. F. 23-25: "*Centralisme i feixisme*".
9. F. 26-28: "*L'ànima al nu*".
10. F. 29-32: "*El desvetllament hispànic*".
11. F. 33-34: "*República democràtica*".
12. F. 35-36: "*Commemoració de l'11 de setembre del 1714*".
13. F. 37-40: "*Funció social de la literatura*".
14. F. 41-42: "*La situació del teatre català*".
15. F. 43-44: "*Salutació a les brigades internacionals*".
16. F. 45-47: "*Lenin, l'home que ha forjat un món*".

17. F. 48-50: "*El progrés urssià: comentari a propòsit de la nova Constitu*ció".
18. F. 51-52: "*Les característiques de cada poble*".

53 f.; 330 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (lila).

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret, en llapis blau i encerclat, "8").

Edició: Text **1** publicat a *Meridià*, 2 (21 de gener de 1938), p.2. Text **2**, a *Ibidem*, 28 (22 de juliol de 1938), p.1-2. Text **3**, a *Ibidem*, 17 (6 de maig de 1938), p.1-2. Text **4**, a *Ibidem*, 21 (5 de juny de 1938), p. 1 i 3. Text **5**, a *Ibidem*, 39 (7 d'octubre de 1938), p. 1. Text **6**, a *Ibidem*, 25 (1 de juliol de 1938), p. 1. Text **7**, a *Ibidem*, 26 (8 de juliol de 1938), p. 1. Text **8**, a *Ibidem*, 43 (4 novembre 1938), p. 1-2. Text **9**, a *Ibidem*, 33 (26 d'agost de 1938), p. 2. Text **10**, probablement "El desvetllament del poble", *Meridià*, 8 (4 de març de 1938), p. 3. Text **11**, a *Ibidem*, 42 (28 d'octubre de 1938), p. 1-2. Text **12**, a *Ibidem*, 35 (9 de setembre de 1938), p.1-2. Text **13**, a *Mirador*, 420 (20 de maig de 1937), p. 5. Text **14**, a *La Rambla: diari catalanista d'esquerres* (1938) (no localitzat). Text **15**, a *Meridià*, 44-45 (12 de novembre de 1938), p. 1. Text **16**, a *Ibidem*, 3 (28 de gener de 1938), p. 4-5. Text **17**, a *Treball* (1938) (no localitzat). Text **18**, a *Meridià*,(24 de desembre de 1938), p.1-2.

Ms. 2773
JOAN VILAR I COSTA, "*El meu gra d'arena: I plec de ràdiodifusions dominicals (Juny de 1937-juliol de 1938)*". Presentat al concurs Valentí Almirall de la Generalitat de Catalunya (1938). Barcelona, 1937-1938.

F. 1: Introducció.
F. 2: Índex.
F. 3-9: "*Les meves radioemissions*".
1. F. 10-12: "*El Butlletí d'Informació Catòlica*".
2. F. 13: "*La llei de l'amor*".
3. F. 14-21: "*No sabeu de quin esperit sou*"
4. F. 22-31: "*Som ciutadans lliures*".
5. F. 32-40: "*Un document fatal desvelat*".
6. F. 42-51: "*Tots el qui prenen glavi, de glavi moriran*".
7. F. 52-62: "*Galícia sota el jou feixista*".
8. F. 63-69: "*L'*Osservatore Romano *i nosaltres*".
9. F. 70-75: "*Igualtat i llibertat?*".
10. F. 76-83: "*La Carta colectiva*".
11. F. 84-89: "*La Carta colectiva dels bisbes espanyols a l'estranger*".
12. F. 90-95: "*No mentiràs*".
13. F. 96-108: "*Nadal*".
14. F. 108-118: "*El discurs de nadal del Papa Pius XIè*".
15. F. 119-129: "*Ni feixistes ni antifeixistes*".
16. F. 130-131: "*Deciens repetita placet*".
17. F. 132-138: "*Crim de lesa religió*".
18. F. 139-147: "*Unitat*".
19. F. 148-159: "*Samarità ets tu*".
20. F. 160-172: *"Passió i resurrecció*".
21. F. 173-179: "*Missatge*".
22. F. 180-187: "*El XXXIVè Congrès Eucarístic Internacional de Budapest*".
23. F. 188-197: "*Senyal d'unitat, senyal de caritat*".
24. F. 198-202: "*Retalls de premsa*"
25. F. 203-217: "*El meu gra d'arena*".

217 f.; 230 x mm. Text mecanografiat amb algunes esmenes manuscrites. Sense relligar.

Procedència: al f. de títol, en llapis blau, "(9". Fons de concursos de la Generalitat de Catalunya;

Bibliografia: H. RAGUER, *La pólvora i el incienso: la Iglesia y la Guerra Civil Española* (Barcelona: Península, 2008); IDEM, *Joan Vilar i Costa. El Profeta de la diàspora* (Barcelona: Claret, 2014); R. RYAN, *A 'gigantic struggle between believers and those without God'? Catholic in the Republic during the Spanish Civil War, 1936-9*, tesis doctoral (Londres: Royal Holloway, University of London, 2015).

Edicions: Llistat publicat en: J.V.C., *Montserrat: glosas a la carta colectiva de los obispos españoles* (Barcelona: Instituto Católico de Estudios Religiosos, 1938).

Ms. 6538

LLUC BERTRÁN, "*Tres articles*". Recull de galerades de la sèrie de cròniques sobre les conseqüències econòmiques de la Guerra Civil espanyola i 1a Guerra Mundial a Europa. Presentat al premi Valentí Almirall de la Generalitat de Catalunya (1938). [1938].

1. "*El cost de la guerra*".
4. f.
2. "*Els aspectes econòmics de la qüestió txecoslovaca*".
6 f. (numeració original f. 158-163). Segell: "Generalitat de Catalunya. Departament de Governació i Assistència Social. Direcció dels Serveis de Censura".
3. "*Àustria. Vint anys de dificultats econòmiques*".
8 f. (numeració original: 564-571 f.). Segell de censura de la Comissaria General d'Ordre Públic.

4, 6, 8 f.; 260 x mm. impresos amb esmenes i cancel·lacions manuscrites. En un sobre amb capçalera "Institució de les Lletres Catalanes".

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya (a l'angle superior dret, en llapis blau, "10").

Bibliografia: *Sebastià Juan Arbó i Lluc Bertran. Dos rapitencs per Catalunya*, ed. a cura d'E. SÁNCHEZ (Sant Carles de la Ràpita: Ajuntament, 2013).

Edició: Text **1** publicat a *Revista de Catalunya*, 92 (15 de novembre de 1938), p. 493-499. Text **2**, a *ibidem*, 91 (15 d'octubre de 1938), p. 318-323. Text **3**, LLUÍS MATEU (pseudònim de Lluc Bertran?), *Ibidem*, 85 (15 d'abril de 1938), p. 568-575.

Ms. 6544

JOAN DE GARGANTA, "*Comentaris polítics"*. Presentat al premi Valentí Almirall (1938). Gener-octubre de 1938.

6544/1
Mecanoscrit original
1. "*Joan de la Cierva*".
2. "*Imperialisme i universalisme*".
3. "*El cas de Wells*".
4. "*Martí i Julià*".
5. "*La unitat i els seus problemes*".
6. "*La virtut de la passivitat*".
7. "*Gambetta, el romàntic decebut*". Nota: "Inèdit".

15 f. (2+4+2+1+2+2+2); 300 x mm.. Text mecanografiat amb algunes esmenes manuscrites.

6544/2
Tres copies mecanografiades (dues incompletes).

1. "*Juan de la Cierva*".
2. "*Imperialisme i universalisme*".
3. "*El cas de Wells*".
4. "*Martí i Julià*".
5. "*La unitat i els seus problemes*".
6. "*La virtut de la passivitat*".
7. "*Gambetta, el romàntic decebut*". Nota: "Inèdit". 2 còpies.

15 (2+4+2+1+2+2+2), 14 (2+4+2+2+2+2), 12 (2+4+2+2+2) f.; 300 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (negre, text **4.** lila), amb algunes esmenes manuscrites.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret, en llapis blau i encerclat, "12").

Edició: Text **1** publicat a *La Publicitat* (18 gen. 1938), p. 1. Text **2**, a *Ibidem* (12 de març de 1938), p. 5; Text **3**, a *Ibidem* (15 de juny de 1938), p. 5. Text **4**, a *Ibidem* (25 de juny de 1938), p. 1. Text **5**, a *Ibidem* (17 d'agost de 1938), p. 1- Text **6**, a *Revista de Catalunya*, 91 (9 d'octubre de 1938), p. 314-317.

Ms. 6549-6550

JOSEP JANÉS i OLIVÉ. "*Tres poetes"*. Presentat al premi Valentí Almirall (1938). 1938.

Ms. 6549
Mecanoscrit original.

1. F. 1-4: "*Joan Alcover".*
2. F. 5-9: *"Josep Lleonart* ".
3. F. 10-14: "*J. Salvat-Papasseit".*

14 f.; x mm. Text mecanografiat amb algunes esmenes i anotacions manuscrites.

Ms. 6550
Còpia mecanografiada.

1. F. 1-4: "*Joan Alcover".*
2. F. 5-9: *"Josep Lleonart* ".
3. F. 10-14: "*J. Salvat-Papasseit".*

14 f.; x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (negre) amb algunes esmenes i anotacions manuscrites.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret, en llapis blau i encerclat, "13").

Edició: Text **1** publicat a *Diari de Catalunya* i com a introducció a *Joan Alcover* (Barcelona: Edicions de la Rosa dels vents, 1938) (Oreig de la Rosa dels vents. Lírics catalans, 2). Text **2**, emissió a *Ràdio Barcelona*. Text **3** publicat com a introducció a *J. Salvat-Papasseit* (Barcelona: Edicions de la Rosa dels vents, 1938) (Oreig de la Rosa dels vents. Lírics catalans, 1)

Ms. 6543
JOSEP MARIA FRANCÈS, "*Bengales de guerra*". Recull d'articles publicats en la columna del mateix nom a *La Humanitat: Portaveu Oficial d'Esquerra Republicana de Catalunya*. Presentats al premi Valentí Almirall (1938). Febrer-octubre de 1938.

6543/1
Recull de retalls de premsa.

1. "*L'atracció del Rúfia*".
2. "*La llei de la jungla*".
3. "*Setmana de passió*".
4. "*L'home i la llar*".
5. "*L'esperit de les lleis*".
6. "*Un disc esquerdat*".
7. "*Brots d'esperança*".
8. "*Mares*".
9. "*Honi soit qui mal y pense*".
10. "*Tarragona*".
11. "*Caracalla*".
12. "*Dolents!!...*".
13. "*Les dues Barcelones*".
14. "*Oració al pa*" (17 set. 1938).
Text cancel·lat amb la nota "Censurat" i el segell: "Generalitat de Catalunya. Departament de Governació i Assistència Social. Direcció dels Serveis de Censura".
15. "Salons".

15 f.; retalls de premsa enganxats sobre paper, amb la data manuscrita.

Adjunta: sobre en el qual es va enviar amb noms de l'autor i títol en collage

6543/2
JOSEP MARIA FRANCES, *"*Bengales de guerra", *La Humanitat,* Any VI, núm. 1769 (28 oct. 1937).p. 4.
2 exemplars.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret de cada còpia, en llapis blau i encerclat, "15").

Edició: Text **1** publicat a *La Humanitat* (1 feb. 1938), p. 4. Text **2**, a *ibidem* (13 de març de 1938), p. 4. Text **3**, a *ibidem* (20 de març de 1938), p. 4. Text **4**, a *ibidem* (10 de maig de 1938), p. 4. Text **5**, a *ibidem* (26 de maig de 1938), p. 4. Text **6**, a *ibidem* (2 de juliol de 1938), p. 4. Text **7**, a *ibidem* (7 de juliol de 1938), p. 4. Text **8**, a *ibidem* (27 de juliol de 1938), p. 4. Text **9**, a *ibidem* (9 d'agost de 1938), p. 4. Text **10**, a *ibidem* (10 d'agost de 1938), p. 4. Text **11**, a *ibidem* (19 d'agost de 1938), p. 4. Text **12**, a *ibidem* (4 de setembre de 1938), p. 4. Text **13**, a *ibidem* (13 de setembre de 1938), p. 4. Text **15**, a *ibidem* (4 d'octubre de 1938), p. 4.

Ms. 6560
JOSEP SOL, "*Articles periodístics"*. Recull d'articles publicats al setmanari *Meridià*. Presentats al Premi Valentí Almirall (1938). 1938.

Ms. 6560/1
Poemes presentats al Premi Joaquim Folguera. Al final de cada poema , signatura autògrafa de l'autor en llapis. Amb una carta de l'autor a J. Vila Miravitlles, Cap de Serveis del Departament de Cultura, 5 de novembre de 1938. Extremadura?, 1938

1. "*Crepuscles*",
2. "*El poema de L'Horta*"
3. "*La vall dels corbs*".

5, 3, 3 f.; 240 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (lila) amb esmenes manuscrites. Dins d'un sobre adreçat a la "Generalitat de Catalunya. Direcció General del Patrimoni i Rendes".

Ms. 6560/2
Recull d'articles publicats al setmanari *Meridià*, majoritàriament sota l'epígraf "Apunts". Presentat al premi Valentí Almirall (1938). 1938.

1. "*El pic de les àguiles*".
2. "*Llevant*".
3. "*Vanitat de vanitats*". 2 exemplars.
4. "*L'esgarrifança de la mort*". 2 exemplars.
5. "*Epa oinopa ponton*".
6. "*Descoratjament*".
7. "*Cases altes*". 2 exemplars.
8. "*Aigües mortes" / Paisatge espanyol*". 2 exemplars.
9. "*Nit d'Ademuz*". 2 exemplars.
10. "*El poema de l'Horta*". 2 exemplars.
11. "*L'encoratjamen*t". 2 exemplars.
12. "*Cap de bou*".
13. "*Camí vell de torrent*".
14. "*Paisatge d'Extremadura*".
15. "*Carta a un combatent*".
16. "*Naixement de l'heroisme: carta a un amic*".
17. "*Camí d'Extremadura*".
18. "*Bato*".
19. "*Malvarosa i l'Horta*".
20. "*Presència de la mort*".

20 f.; retalls de premsa dins d'un sobre que, a l'angle superior dret, té el número 16 en llapis de color blau.

Ms. 6560/3
Duplicats d'alguns articles publicats al setmanari *Meridià*. 1938.

1. "*Vanitat de vanitats*" / Apunts.
2. "*L'esgarrifança de la mort*" / Apunts.
3. "*Cases altes*".
4. "*Aigües mortes*" / Paisatge espanyol".
5. "*Nit d'Ademuz*" / Les Nits.
6. "*El poema de l'Horta*" / Les Lletres.
7. "*L'encoratjament*".

8 f.; retalls de premsa.

Procedència:. Fons de premis literaris de la Generalitat (a l'angle superior dret, en llapis blau i encerclat, "16").

Edició: Text **1** publicat a *Meridià*, 20 (20 de maig de 1938), p. 5. Text **2**, a *Ibidem*, 24 (24 de juny de 1938), p. 1. Text **3**, a *Ibidem* 25 (1 de juliol 1938), p. 1. Text **4**, a *Meridià* 33 (26 d'agost 1938), p. 3. Text **5**, a *Ibidem*, 28 (22 de juliol de 1938), p. 3. Text **6**, a *Ibidem*, 23 (17 de juny de 1938), p. 1. Text **7**, a *Meridià*, 36 (16 de setembre de 1938), p. 1. Text **8**, a *Ibidem*, 38 (30 de setembre de 1938), p. 2. Text **9**, a *Ibidem*, 41 (21 d'octubre de 1938), p. 1-2. Text **10**, a *Ibidem*, 43 (4 de novembre de 1938), p. 7. Text **11**, a *Ibidem*, 39 (7 d'octubre de 1938), p. 2. Text

12, a *Ibidem,* 35 (9 de setembre de 1938), p. 3. Text **13**, a *Ibidem,* 15 (22 d'abril de 1938), p. 7. Text **14**, a *Ibidem,* 34 (2 de setembre de 1938), p. 1. Text **15**, a *Ibidem*, 44-45 (12 de novembre de 1938), p. 2. Text **16**, a *Ibidem,* 37 (23 de setembre de 1938), p. 2. Text **17**, a *Ibidem*, 32 (19 d'agost de 1938), p. 2. Text **18**, a *Ibidem,* 32 (12 d'agost de 1938), p. 2. Text **19**, a *Ibidem*, 12 (1 d'abril de 1938), p. 5. Text **20**, a *Ibidem,* 19 (10 de maig de 1938), p 7.

Ms. 3701

JOSEP M. LLADÓ I FIGUERES, "*Els intel·lectuals i la política*". Presentat al premi Valentí Almirall de la Generalitat de Catalunya (1938). Còpia. Barcelona, 1938.

1. JOSEP M. LLADÓ I FIGUERAS, Carta al president del jurat del premi Valentí Almirall. 19 de novembre de 1938.
Text mecanografiat, signatura autògrafa.
2. "*José Ortega i Gasset*".
8 f.
3. "*Eduard Herriot*".
4 f.
4. "*Manuel Azaña*".
13 f.
5. "*Miguel de Unamuno*".
7 f.

36 f.; 180 x 250 mm. Text mecanografiat, algunes esmenes manuscrites. Amb 2 sobres, un que contenia la carta, amb capçalera "XXIV cuerpo de ejército, comisariado" i un altre que contenia el conjunt dels articles

Procedència: No indicada (prové del fons de premis literaris de la Generalitat de Catalunya, ingressat arran de la Guerra Civil; a l'angle superior dret, en llapis vermell, "(122"; al verso de la carta, en llapis blau, "(18").

Bibliografia: F. SALGADO DE DIOS, "Josep Maria Lladó i Figueres", *Diccionari històric de periodistes catalans* (Barcelona: IEC) (https://dichpc.iec.cat/periodista_un.asp?id_persona=1123, consulta 7 de gener 2025).

Edició: Text **3**, *La Humanitat* (6 de febrer de 1938), p. 3. Text **4**, *ibidem* (10 de febrer de 1938), p. 1 text **5**, *ibidem* (4 de febrer de 1938), p. 4.

Nota: Tïtol del recull al primer foli de cada article. Molt probablement, es completa amb el **ms. 6553**. Altres articles de la sèrie "Gregorio Marañón i els altres", *La Humanitat* (12 de febrer de 1938), p. 1; "Apunts: els intel·lectuals i la política", *ibidem* (13 de febrer de 1938), p. 8 (30 de gener de 1938), p. 1

Ms. 6553

JOSEP MARIA LLADÓ I FIGUERES, *"Sis articles"*. Presentat al premi Valentí Almirall (1938). Incomplet: falten quatre articles. 1936-1937.

1. "*Aquel gran don Ramon, de las barbas de chivo* ... / Finiran sotes, cavalls i reis...: un temperament rebel".
2. "*La personalitat periodística de Fígaro*".

2 f. plegats; diverses mesures. Retalls de premsa.

Procedència: Fons de premis literaris de la Generalitat.

Bibliografia: F. SALGADO DE DIOS, "Josep Maria Lladó i Figueres", *Diccionari històric de periodistes catalans* (Barcelona: IEC) (https://dichpc.iec.cat/periodista_un.asp?id_persona=1123, consulta 7 de gener 2025).

Edició: Text **1.** *Última Hora* (30 nov. 1936), p. 2. Text **2.** *Última Hora* (13 feb. 1937), p. 2

Nota: molt probablement, es completa amb el **ms. 3701**.

Ms. 6563-6564
RAMON TORRAS, "*Tretze Articles*". Presentats al Premi Valentí Almirall (1938). Amb un llistat: "Relació d'articles publicats a *Front* de Girona i que es presentaren al Premi Valentí Almirall". Girona, 11 de novembre de 1938.

Ms. 6563
Recull de retalls de premsa.1938.

1. "*O vencedors o vençuts*".
2. "*El vertader valor de la Societat de Nacions*".
3. "*El premier fa vacances*".
4. "*Ideals i realitats*".
5. "*La farsa de Munic*".
6. "*Voluntaris internacionals, cavallers de l'ideal*".
7. "*Aniversari: comentari*".
8. "*Front i reraguarda: comentari*".
9. "*Clima de pau*".
10. "*El discurs de cap del govern*".
11. "*Proximitat d'Amèrica*".
12. "*Schussnigg, Benes i la contrafigura*".
13. "*El periodista Sirva*l".

13 f.; 250 x mm. Retalls de premsa amb la data de publicació mecanografiada i algunes esmenes manuscrites. Adjunta un sobre adreçat al Departament de cultura de la Generalitat de Catalunya.

Ms. 6564
Recull de retalls de premsa.1938.

1. "*O vencedors o vençuts*".
2. "*El vertader valor de la Societat de Nacions*".
3. "*El premier fa vacances*".
4. "*Ideals i realitats*".
5. "*La farsa de Munic*".
6. "*Voluntaris internacionals, cavallers de l'ideal*".
7. "*Aniversari: comentari*".
8. "*Front i reraguarda: comentari*".
9. "*Clima de pau*".
10. "*El discurs de cap del govern*".
11. "*Proximitat d'Amèrica*".
12. "*Schussnigg, Benes i la contrafigura*".
13. "*El periodista Sirva*l".

13 f.; 250 x mm. Retalls de premsa amb la data de publicació mecanografiada i algunes esmenes manuscrites.

Procedència:. Fons de premis literaris de la Generalitat.

Edició: Text **1,** a *Front*, 436 ((24 març 1938), p. 4. Text **2,** a *Ibidem*, 442 (17 de maig de 1938), p. 2. Text **3**, a *Ibidem*, 557 (12 d'agost de 1938), p. 1. Text **4**, a *Ibidem*, 591 (23 de setembre de 1938), p. 1. Text **5,** a *Ibidem*, 599 (3 d'octubre de 1938), p. 1. Text **6.,** *Ibidem*, 600 (4 d'octubre de 1938), p. 1. Text **7.**, *Ibidem*, 602 (6 d'octubre de 1938), p. 1. Text **8**, a *Ibidem*, 606 (11 d'octubre de 1938), p. 1. Text **9**, a *Ibidem*, 608 (13 d'octubre de 1938), p. 1. Text **10**, a *Ibidem*, 610 (15 d'octubre de 1938), p. 1. Text **11**, a *Ibidem*, 615 (21 d'octubre), p.1. Text **12**, a *Ibidem*, 618 (25 d'octubre), p. 1. Text **13**, a *Ibidem*, 622 (29 d'octubre), p. 1.

Altres articles: "Quan", *Front* (31 de març de 1938), p. 2; "Una lliçó del nostre partit", *Ibidem*, 442 (5 d'abril de 1938), p. 1;

Ms. 6566
AUTOR NO IDENTIFICAT, *"L'hereu Segaró"*. Esbós biogràfic de Francesc Viñas. Incomplet. [1938].

1 f.; 280 x mm. Text mecanografiat. Còpia en paper carbó (lila).

Procedència:. Fons de premis literaris de la Generalitat.

Annex: Manuscrits presentats al concurs, ingressats posteriorment a la BC

Ms. 2926
JOSEP ROIG I RAVENTÓS, "*Muralles de silenci. Novel·la. Estudi psicològic de l'antipatia*"; al foli de títol pseudònim "Magí Solé i Robert", cancel·lat amb la signatura autògrafa de l'autor. Presentat al premi Joan Crexells (1938). [ca. 1937].

447 f.; 170 x 230 mm. Text mecanografiat amb alguna esmena. Al foli de títol en llapis vermell "(9". Enquadernació en mitja pell i tela vermelles del segle XX (BC, anys 80).

Edicions: J. ROIG I RAVENTÓS, *Muralles de silenci: estudi psicològic de l'antipatia* (Barcelona: Llibreria Catalònia, 1937).

Procedència: Compra a la llibreria Studio de Barcelona, procedent d'una de les filles de Roig i Raventós.

Ms. 2927-2928
JOSEP ROIG I RAVENTÓS, *Presons obertes*, esborrany i text definitiu. Presentat al premi Joan Crexells (1934). 1933.

Ms. 2927
JOSEP ROIG I RAVENTÓS, *Presons obertes*, esborrany. 2 de setembre de 1933.

2927/1
JOSEP ROIG I RAVENTÓS, "*Presons obertes*", primera versió. 2 de setembre de 1933.
318 f. (numeració d'origen 283 f.; els f.); x mm. Text mecanografiat amb nombroses esmenes manuscrites.

2927/2
F. 319-321: Retalls de premsa conservats per Josep Roig i Raventós

Ms. 2928
JOSEP ROIG I RAVENTÓS, *Presons obertes: novel·la*, text definitiu; a la fi, signatura autògrafa de l'autor. [1933].

432 f.; 170 x 230 mm. Text mecanografiat, amb algunes esmenes manuscrites. Enquadernació en mitja pell i tela vermelles del segle XX (BC).

Procedència: Compra a la llibreria Studio de Barcelona, procedent d'una de les filles de Roig i Raventós.

Edicions: J. ROIG I RAVENTÓS, *Presons obertes* (Barcelona: Llibreria Catalònia, 1934).

85.
Institut d'Estudis Catalans
Guerra Civil (Postguerra)
1938-1940?

De vegades s'oblida que la Biblioteca de Catalunya, tot i ser creada des de l'inici amb vocació de biblioteca nacional de Catalunya i dels països de parla catalana, neix de fet el 1907 com a biblioteca d'estudi i recerca de l'Institut d'Estudis Catalans, i que és en les seves sessions plenàries —o en les de les diferents seccions, essencialment la Històrico-Arqueològica— que es decideixen les adquisicions dels primers documents i conjunts bibliogràfics, alguns d'ells essencials per a la constitució del fons de manuscrits: la biblioteca Aguiló, els primers manuscrits de les cròniques, la compra Babra, el cançoner Gil, la biblioteca Dalmases... Tot i que a partir del 1914 la biblioteca rep una estructura administrativa pròpia i s'obre al públic acadèmic i universitari, els lligams amb l'Institut continuen essent estretíssims. Com a mostra, es poden esmentar les compres de manuscrits que es realitzen en el marc de les missions científiques impulsades per la Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC i efectuades pels joves investigadors lligats a l'entitat: les de Francesc Martorell a Girona, el 1915 i el 1918[957], de Jordi Rubió i Ramon d'Alòs a Tortosa el 1915 i 1916[958], de Josep Colominas a Mallorca el 1918[959]. Ara bé, des del 1914 la biblioteca té un pressupost independent i és el seu director, Jordi Rubió, amb el suport de Jaume Massó, Higini Anglés i Ramon d'Alòs, qui durà a terme les decisions importants relatives a l'adquisició de les col·leccions —i molt especialment, dels manuscrits.

Quan la Guerra Civil esclata, s'havia pres la decisió del trasllat de l'Institut i de la Biblioteca des del Palau de la Diputació —que com a organisme de tutela de l'Institut i de la Biblioteca els havia hostatjat en la seva seu— a l'edifici de l'antic Hospital de la Santa Creu, que havia quedat buit arran del trasllat de les activitats hospitalàries a l'aleshores nou recinte de l'Hospital de la Santa Creu i de Sant Pau, finançat pel llegat testamentari del banquer Pau Gil i Serra (Barcelona, 1816-París 1896) i projectat per Domènech i Montaner. El trasllat s'havia vist com a necessari, sobretot per part de la Biblioteca, per l'evolució de la institució i la manca d'espai evident que patia; però era també vist amb recança pel acadèmics, que temien l'allunyament del centre de decisió política. Però a l'inici de la guerra el trasllat era ja un fet, i de la mateixa manera que es traslladà la Biblioteca, cal entendre que en un moment o altre, possiblement més aviat cap al final de guerra, es traslladà també a l'Hospital, si no tot, almenys una part important de l'arxiu generat per l'Institut, ric de trenta anys d'intensa vida acadèmica.

La situació de l'Institut en la immediata postguerra, i el seu pas forçat a la clandestinitat, van tenir efectes en la conservació dels seus papers. Se sap que una part va quedar custodiada —per no dir amagada— a la Biblioteca de Catalunya; les piles de llibres i papers, procedents de biblioteques i arxius no reclamats permetien dissimular materials que podien ser més

[957] Mss. 449, 451 i 452 i 1676, adquirits el 191, i mss. 715-722, adquirits el 1918 en terres gironines.
[958] Mss. 453-454, adquirits el 1915 a Tortosa i al Maestrat
[959] Mss. 686-688, adquirits el 1918 a Mallorca.

compromesos, com aquest arxiu o els materials dels concursos literaris de la Generalitat republicana. Una part dels documents de l'IEC es conservaren, molt possiblement, en arxius privats: el 2006, la troballa de l'arxiu de Puig i Cadalfalch, amagat a casa seva darrera uns envans fets per protegir el material, va fer sortir tot un seguit de documents relacionats directament amb la seva funció com a president, i el més probable és que això pugui haver passat amb altres arxius. A mitjans de la dècada de l990, sota la direcció de Manuel Jorba, la documentació seriada que es conservava a la Biblioteca, que incloïa entre d'altres una voluminosa sèries de correspondència, fou lliurada a l'Institut, instal·lat novament a la Casa de la Convalescència, juntament amb uns inventaris fets per l'arxivera Reis Fontanals.

Un examen aprofundit, però, de la documentació registrada en la postguerra a la Secció de Manuscrits fa pensar que en la immediata postguerra la documentació de l'IEC conservada a la Biblioteca es va dispersar, probablement arran de trasllats de materials d'un magatzem o d'una prestatgeria a una altra. A còpia de trasllats, es va perdre la consciència que aquells documents podien haver format part en algun moment d'un arxiu unitari; i al voltant d'una trentena de volums i lligalls van començar a ser registrats com a manuscrits individuals. Les entrades corresponen a memòries de treballs encomanats per l'IEC, com les excavacions del teatre romà de Tarragona (ms. 2243), els materials sobre manuscrits compilats per Manuel de Montoliu a biblioteques alemanyes (ms. 1409-1411), les memòries lliurades a l'IEC per joves investigadors becats i enviats fora de Catalunya, com la de l'estada a Londres de l'hebraista Ignasi González Llubera (ms. 2125) o a Madrid de l'arabista Millàs i Vallicrosa. En la mateixa línia, es pot trobar també la documentació resultant dels ajuts per a estudis sobre documentació d'arxiu i manuscrits atorgats per l'IEC a Josep Masdeú, de l'Arxiu de Sant Joan de les Abadesses (ms. 1505), a Pere Pujol i Tubau per les regestes del *Liber dotaliorum* de la Seu d'Urgell (ms. 4708), o a autors no determinats per a la catalogació de la biblioteca de Can Noguer de Sagaró (ms. 4707). Un altre grup de documents correspon als treballs presentats als diferents premis atorgats per l'IEC: Prat de la Riba (mss. 2535 i 3239), Duran i Bas (mss. 3596-3599), Francesc Vives (ms. 4554), o, sobretot, el Premi Bonsoms, que va continuar essent atorgat durant la postguerra (mss. 1658-1660). A més dels premis, hi havia els concursos de museus (ms. 3069), però sobretot d'arxius (mss. 3590-3595); alguns dels arxivers que es presentaren al concurs de l'IEC, com Enric Cubas o Gómez Gabernet, formarien part posteriorment del nucli de professionals que assistiren Duran i Sanpere en el salvament d'arxius durant la Guerra Civil. A banda, hi ha també alguns documents significatius de la Secció Filològica, com per exemple el llibre de visites de l'innovador Laboratori de Fonètica Experimental dirigit per Pere Barnils (ms. 3980) o una de les peces més significatives, la còpia de les *Normes ortogràfiques* de 1913 amb la signatura autògrafa dels membres de l'IEC (ms. 2361). La majoria de documents foren registrats per Amadeu-Jesús Soberanas durant la dècada de 1970-1980. Ara bé, sembla que va quedar algun bloc de documents que havia quedat aïllat, ja que a cavall de les dècades de 2010-2020 la persona responsable de l'Arxiu Històric de la Biblioteca va trobar l'equivalent a tres capses amb documentació de l'IEC que foren incorporades a aquesta sèrie (AHBC 3151 a 3153); inclouen memòries de concursos de museus

o a ajuts a la recerca promoguts per l'IEC durant els anys 20-30, similars als que ja estaven registrats com a Manuscrits.

Fonts d'arxiu

AIEC, Actes SHA 1909 – Oferiment de Manuel de Montoliu, que es troba a Alemanya fent estudis de filologia, per col·laborar amb l'IEC i així poder completar els seus ingressos. 18 de gener de 1909 / Manuel de Montoliu envia una remesa de quartilles sobre manuscrits de Göttingen. 10 de juny de 1909 / Manuel de Montoliu envia una nova remesa de quartilles sobre manuscrits de Halle. 9 d'agost de 1909.

AIEC, Actes SHA 1910 – Manuel de Montoliu, pensionat a Halle, informa l'Institut de la decisió dels tres estipendiats per la Diputació a Halle (ell mateix, Pere Barnils i Antoni Griera) de seguir els seus estudis sota la tutoria d'H. Suchier. 1 d'abril de 1910.

AIEC, Actes SHA 1911 – Menció dels treballs de Pere Pujol i Tubau a la Seu d'Urgell. 6 de novembre de de 1911.

AIEC, Actes SHA 1915 – Menció del viatge a Tortosa de Ramon d'Alòs i Jordi Rubió. 6 de setembre de 1915.

AIEC, Actes SHA 1916 – Menció del viatge a Tortosa de Ramon d'Alòs i Jordi Rubió. 13 de setembre 1916 i 4 d'octubre de 1916.

AIEC, Actes SHA 1916 i 1917 – Menció dels treballs d'Ignasi González Llubera sobre manuscrits hebraics catalans. 4 d'octubre de 1916, 2 de febrer, 3 de maig, 9 i 17 de juliol de 1917.

AIEC, Actes SHA 1917 – Sobre la decisió de l'Ajuntament d'acordar un crèdit convocatòria d'un Concurs de Museus. 12 de febrer de 1917.

AIEC, Actes SHA 1918 – Menció del viatge de Francesc Martorell a Girona, Vilabertran, Besalú i Perelada. 7 de maig de 1918.

AIEC, DGE 2 – Justificants de pagament a Manuel de Montoliu per treballs d'investigació bibliogràfica. 2 de maig i 6 de juliol de 1909.

AIEC, DGE 4 – Extractes del balanç comptable per pagaments a Manuel de Montoliu a compte de treballs d'investigació bibliogràfica. 25 de juny i 22 d'octubre de 1909.

AIEC, DGE 20 – Justificant de compra de diversos llibres a Tortosa i al Maestrat; signat per Ramon d'Alòs. 1 d'agost de 1916.

AIEC, DGE 25 – Autorització de pagament a Francesc Martorell per la compra de de diversos llibres a Mallorca; signat per Jordi Rubió. 2 i 24 de gener de 1917.

AIEC, DGE 33 – Rebut de Francesc Martorell pels diners de la compra de diversos manuscrits a Girona.

AIEC, DGE 60 – Documentació sobre pagaments de la Fundació Vives Romaguera a diferents estudiosos (Manuel de Montoliu, Pere Bohigas, etc) pels seus treballs d'edició i recerca. 1923-1924.

AHBC, 94/6 – Correspondència entre Jordi Rubió i Josep Maria Basil i Matas sobre la tramesa d'originals per al concurs Francesc Vives de l'IEC. Mèxic-Barcelona, novembre de 1930-gener de 1931.

AHBC, 1225 – Documentació sobre els Premis de l'IEC (Bonsoms, Francesc Vives, cartell de premis. 1915-1936 / Còpia de la memòria de dissolució de l'Institut d'Estudis Catalans, signada

originalment per Ferran Valls i Taberner, Joan Pelegrí i Joaquim Sensat. Barcelona, 5 de juliol de 1940.

AHBC, 3151-3153 – Documentació i originals dels premis atorgats per l'IEC: Francesc Vives, Museus, Prat de la Riba / AHBC, 3151/2, Carta de Ramon d'Alòs-Moner a la vídua Pardo, comunicant que el premi Francesc Vives ha estat atorgat a Martí de Barcelona / AHBC, 3153 – Originals d'informes de subvencions a pensionats per la Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC: Ignasi González Llubera (3153/4), Josep Maria Millàs i Vallicrosa (3153/5).

Bibliografia

ALCALDE GURT, GABRIEL. "El Concurs de Museus (1917-1936) del Cartell de Premis de l'Institut d'Estudis Catalans". *Mnemòsine: Revista Catalana de Museologia*, 6 (2010-2011), p. 163-171.

BACARDÍ, MONTSERRAT, IMMA ESTANY. *El Quixot en català*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2006 (Textos i estudis de cultura catalana), p. 101-103.

BALCELLS, ALBERT. *Història de l'Institut d'Estudis Catalans*. Barcelona: IEC, 2002-2007 (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica, 57, 72).

FLECK, Xavier. "L'experiència alemanya de Manuel de Montoliu (1908-1911)". *Cercles: Revista d'Història Cultural*, 24 (2021), p. 79-122

IEC, l'Institut d'Estudis Catalans, 1907-2007: un segle de cultura i ciència als Països Catalans [catàleg de l'exposició del centenari de l'Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, IEC, setembre-desembre 2007] (Barcelona: IEC, 2007).

JULIÀ I MUNÉ, Joan. *Un segle de lingüística catalana: de la Lletra de convit a la GCC (1901-2002)*. Lleida: Universitat de Lleida, 2019 (p. 47-79, capítol 3: "L'eclosió noucentista (1901-1925)").

"Premis de l'Institut". En: *L'Institut d'Estudis catalans: els seus primers XXV anys*. Barcelona: Palau de la Generalitat, 1935, p. 71-78.

"Viatges d'investigació a l'Arxiu i biblioteca capitular de Tortosa". *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya,* any 5-6, núm. 8 (1918-1919), p. 103-131 (p. 103-119, Ramon d'Alòs, "L'Arxiu capitular de Tortosa"; p. 119-131, Jordi Rubió, "La biblioteca capitular de Tortosa").

VILAGRASSA I HERNÁNDEZ, Fèlix. *Mancomunitat i ciència: la modernització de la cultura catalana*. Vilarroja: Afers, 2015.

ZAMORA, Jaume Enric. *Els arxius i el conflicte polític en el segle XX: el cas dels arxius catalans (1931-1939)*. Tesi doctoral. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2011.

Documents ingressats probablement després la Guerra Civil i registrats posteriorment

• Secció Filològica. Institut de la Llengua Catalana

Ms. 2361

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Normes Ortogràfiques.* 24 de gener de 1913.

2361/1

F. 1-8: INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Normes Ortogràfiques*. Al f. 8, signatures autògrafes dels membres que les aprovaren: Antoni Mª Alcover, Miquel A, Fargas, Antoni Rubió i Lluch, Jaume Massó i Torrents, Josep Mª Bofill, Joaquim Miret i Sans, Lluís Segalà, Frederic Clascar, Esteve Terradas, Eugeni d'Ors, Josep Carner, Josep Pijoan, Pere Corominas, Pompeu Fabra, Josep Puig i Cadafalch, Miquel dels Sants Oliver, Ramon Turró, August Pi Suñer i Guillem Mª de Brocà. 24 de gener de 1913.

14 p.; 220 x 155 mm.

Datat a partir de la data impresa en l'exemplar definitiu.

2361/2
F. 9-15: INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Normes Ortogràfiques*. A la fi hi ha impresos els noms dels membres que les signaren. Barcelona: Tip. L'Avenç, Massó, Casas & Cª, 1913.

14 p.; 215 x 150 mm.

Procedència: No indicada (probablement ingressat amb la documentació de l'IEC; registrat per A.-J. Soberanas el 1975).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1975).

Exposicions: *IEC, l'Institut d'Estudis Catalans, 1907-2007: un segle de cultura i ciència* [catàleg de l'exposició del centenari de l'Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, IEC, setembre-desembre 2007] (Barcelona: IEC, 2007), p. 24, 60, 198; *Cent anys de la Secció filològica de l'IEC (1911-2011)*, Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 2 de novembre-4 de desembre de 2011.

Nota: vegeu Fons Antoni Rubió i Lluch. 2.2. IEC / Normes.

• *Secció Filològica. Laboratori de Fonètica*

Ms. 3980
Laboratori de Fonètica Experimental, dirigit per Pere Barnils. Llibre registre de visitants. Conjunt de formularis on s'especifica el motiu de la visita i l'ús que s'ha fet dels diversos aparells del Laboratori. Amb la signatura dels visitants (Antoni M. Alcover, Francesc Pujol, F. Torras, E. Suddard, Diedrich Westermann, E. Jockers...). Palau de la Diputació, 4 d'octubre de 1916-30 de juny de 1917.

199 f.; 220 x 143 mm. Enquadernació coetània en tela granat, usada.

Procedència: No indicada (probablement ingressat amb la documentació de l'IEC; registrat el 1992).

Bibliografia: LABORATORI DE FONETICA EXPERIMENTAL, *Estudis fonètics*, publicats sota la direcció de P. Barnils (Barcelona: IEC, 1917); J. JULIÀ I MUNÉ, "Cartes de Pere Barnils a Mn Alcover", *Els Marges*, 32 (1984), p. 81-98; J. RUBIÓ I LOIS, "Jordi Rubió i Balaguer, fa mig segle", en: *Festa acadèmica en homenatge a Jordi Rubió i Balaguer en el centenari del seu naixement* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 1988), p. 19-33 (p. 23).

• *Secció Històrico-Arqueològica. Informes d'excavacions*

Ms. 2243
FRANCESC CARBÓ I OLIVÉ, "*Troballes arqueològiques a Tarragona. Diari*". Diari de les excavacions del Teatre romà de Tarragona dutes a terme per l'autor sota la direcció de Josep Colomines, de l'Institut d'Estudis Catalans. Al f. de títol, signatura autògrafa de l'autor. 30 de juliol-28 d'octubre de 1919.

Paper quadriculat. 67 p. (a partir de la p. 67, folis en blanc); 210 x 155 mm. Amb nombrosos dibuixos a ploma de les diferents troballes. Enquadernació industrial tipus llibreta comptable en holandesa, al pla anterior etiqueta "Troballes arqueològiques a Tarragona. Diari".

Procedència: Al llibre de registre "Arxiu de la BC" (ingressat amb documentació de l'IEC, promotora dels treballs; registrat per A.-J. Soberanas el 1972).

Reproducció: Edició facsímil a F. CARBÓ, *Troballes arqueològiques al teatre romà de Tarragona. Diari de Francesc Carbó (1919)* (Barcelona: Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, Generalitat de Catalunya, 2019).

Bibliografia: J. MASSÓ I CARBALLIDO, "El teatre romà de Tarragona: història de la recerca arqueològica fins a 1977", *Butlletí arqueològic,* 5, núm. 31 (2009), p. 5-43; M. GÜELL, *Biografies de Taragona* (Tarragona: Ajuntament, 2013), p. 58; M. BORRELL GIRÓ, "1919, Les excavacions de l'IEC al teatre romà de Tarraco", *4 columnes*, 1 (2019), p. 27-31; J. GUITART I DURAN, "El teatre de Tarraco i el servei d'excavacions de l'IEC", en: *Troballes arqueològiques al teatre romà de Tarragona. Diari de Francesc Carbó (1919)* (Barcelona: Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, Generalitat de Catalunya, 2019), p. 13-20.

Exposicions: *La Mirada de Roma: retrats romans dels museus de Mérida, Toulouse i Tarragona* (Mérida: Museo Nacional de Arte Romano, Ministerio de Cultura, Dirección General de Bellas Artes y Conservación y Restauración de Bienes Culturales; Toulouse: Mairie de Toulouse, Musée Saint-Raymond; Tarragona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, 1995), p. 27.

• *Secció Històrico-Arqueològica. Catalogació d'arxius i biblioteques*

- Josep Masdeu – Arxiu del monestir de Sant Joan de les Abadesses

Ms. 1505

Còpies de documents de l'Arxiu de la Col·legiata de Sant Joan de les Abadesses (908-1260), establertes per Josep Masdeu, prevere. Als f. 1 i 198, cartes de Masdeu a Ramon d'Alòs, Sant Joan de les Abadesses 28 de gener i 23 de febrer de 1915. Als f. 200-203, breu descripció dels llibres de Canalars de l'arxiu. Sant Joan de les Abadesses, Gener-febrer 1915.

203 f.; 230 x 330 mm. Postil·les al marge amb la data i anotacions diplomàtiques. Enquadernació del segle XX (BC).

Procedència: Institut d'Estudis Catalans (registrat el 12 de juny de 1944).

Bibliografia: Pep VILA, "El drama litúrgic a sant Joan de les Abadesses als segles XIV i XV", *Revista de Catalunya*, 111 (octubre 1996) p. 91-109.

Nota: L'arxiver santjoaní Josep Masdeu va trobar a l'Arxiu de Sant Joan de les Abadesses un fragment de manual notarial on són copiades cançons trobadoresques del segle XIII, l'actual ms. 3871 (cf. H. ANGLÈS, *La música a Catalunya fins al segle XIII*, Barcelona, 1935, vol. 2, p. 405).

- Pere Pujol i Tubau – Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell

Ms. 4708

PERE PUJOL I TUBAU, Regestes del *Liber dotaliorum ecclesiae Urgellensis*. Ordenació cronològica. Inclou mencions de publicació dels documents al *Viage literario* del P. Villanueva o a altres obres. Amb alguna anotació a llapis d'un altre investigador (Miret i Sans?). Principis del segle XX (ca. 1911-1912).

2 capses amb fitxes. 265 x 215 mm (260 mm de fitxes).

Procedència: Fons històric (probablement, és el resultat de l'encàrrec fet per l'IEC a Pujol l'any 1911 per tal que treballés documentació urgelitana; vegeu les actes de la Secció Històrico-Arqueològica dels anys 1911-1912).

Bibliografia: J. VILLANUEVA, *Viage literario a las iglesias de España*, tom X: *Viage a Urgel* (Madrid: imprenta de Oliveras, 1821); P. RUSSELL-GEBBETT, "Mossèn Pere Pujol's 'Documents en vulgar dels segles XI, XII & XIII' (Barcelona, 1913): a partial Retranscription and Commentar"", en: *Studies in Medieval Literature and Languages in Memory of Frederick Whitehead* (Manchester: Manchester University Press, 1973), p. 257-277; P. PUJOL I TUBAU *Obra completa*, a cura de J. RIERA I SIMÓ (Valls d'Andorra: Andorra, 1984) (p. X); P. D. RASICO, "Epistolari filològic de Pere Pujol i Tubau a Joaquim Miret i Sans (La Seu d'Urgell, 1911-1913)", en: *Homenatge a Arthur Therry* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999), vol. II, p. 185-196.

Edició: C. BARAUT, "Els documents dels segles IX i X conservats a l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia*, 2 (1979), p. 7-145; "Els documents dels anys 981-1010 de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia*, 3 (1980), p. 7-166; "Els documents dels anys 1010-1035 de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia*, 4 (1981), p. 7-186; "Els documents dels anys 1036-1050 de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia*, 5 (1982), p. 7-158; "Els documents dels anys 1051-1075 de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia*, 6 (1983), p. 7-243; "Els documents dels anys 1076-1092 de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia*, 7 (1984-1985), p. 7-218; "Els documents dels anys 1093-1100 de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia*, 8 (1986-1987), p. 7-149; "Els documents dels anys 1101-1150 de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia*, 9 (1988-1989), p. 7-312; "Els documents dels anys 1151-1190 de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia*, 10 (1990-1991), p. 7-349; "Els documents dels anys 1191-1200 de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia*, 11 (1992-1993), p. 7-160.

Nota: El *Liber dotaliorum* de la Seu d'Urgell ingressà a la BC durant la Guerra Civil (signatura antiga Ms. 1995-1996).

- Biblioteca de Can Noguer de Segueró

Ms. 4707

Catàleg de la biblioteca de Can Noguer de Segueró, masia de la Garrotxa. A l'inici, camisa buida amb el títol "*Biblioteca Can Noguer de Sagaró. Ressenya de la seva formació i dels seus principals llibres*". Descripció de més de 2000 volums. Beuda (La Garrotxa), principis del segle XX.

4707/1

"*Catàleg de la biblioteca de Can Noguer de Sagaró. Llibreria nº 1, volums 347*".

1. "*Armari 1, taula 1, volums*".
2. "*Armari 1, taula 2, volums*".
3. "*Armari 1, taula 3, volums*".
4. "*Armari 1, taula 4, volums*".
5. "*Armari 1, taula 5, volums*".
6. "*Armari 1, taula 6, volums*".
7. "*Armari 1, taula 7, volums*".
8. "*Armari 1, taula 8, volums*".
9. "*Armari 1, taula 9, volums*".

4707/2

"*Catàleg de la biblioteca de Can Noguer de Sagaró. Llibreria nº 2, volums 367*".

1. "*Armari 2, taula 1, volums*".
2. "*Armari 2, taula 2, volums*".
3. "*Armari 2, taula 3, volums*".
4. "*Armari 2, taula 4, volums*".
5. "*Armari 2, taula 5, volums*".
6. "*Armari 2, taula 6, volums*".
7. "*Armari 2, taula 7, volums*".
8. "*Armari 2, taula 8, volums*".
9. "*Armari 2, taula 9, volums*".

4707/3

"*Catàleg de la biblioteca de Can Noguer de Sagaró. Llibreria nº 3, volums 376*".

1. "*Armari 3, taula 1, volums*".
2. "*Armari 3, taula 2, volums*".
3. "*Armari 3, taula 3, volums*".
4. "*Armari 3, taula 4, volums*".
5. "*Armari 3, taula 5, volums*".

6. "*Armari 3, taula 6, volums*".
7. "*Armari 3, taula 7, volums*".
8. "*Armari 3, taula 8, volums*".
9. "*Armari 3, taula 9, volums*".

4707/4
"*Catàleg de la biblioteca de Can Noguer de Sagaró. Llibreria nº 4, volums 365*".
1. "*Armari 4, taula 1, volums*".
2. "*Armari 4, taula 2, volums*".
3. "*Armari 4, taula 3, volums*".
4. "*Armari 4, taula 4, volums*".
5. "*Armari 4, taula 5, volums*".
6. "*Armari 4, taula 6, volums*".
7. "*Armari 4, taula 7, volums*".
8. "*Armari 4, taula 8, volums*".
9. "*Armari 4, taula 9, volums*".

4707/5
"*Catàleg de la biblioteca de Can Noguer de Sagaró. Llibreria nº 5, volums 411*".
1. "*Armari 5, taula 1, volums*".
2. "*Armari 5, taula 2, volums*".
3. "*Armari 5, taula 4, volums*".
4. "*Armari 5, taula 5, volums*".
5. "*Armari 5, taula 8, volums*".
6. "*Armari 5, taula 9, volums*".

4707/6
"*Catàleg de la biblioteca de Can Noguer de Sagaró. Llibreria nº 6, volums 408*".
1. "*Armari 6, taula 1, volums*".
2. "*Armari 6, taula 2, volums*".
3. "*Armari 6, taula 3, volums*".
4. "*Armari 6, taula 6, volums*".
5. "*Armari 6, taula 7, volums*".
6. "*Armari 6, taula 8, volums*".
7. "*Armari 6, taula 9, volums*".

4707/7
"*Catàleg de la biblioteca de Can Noguer de Sagaró. Paperetes per comprovar, referències, etc*".
1. "*Armari 5, taula 3, volums 53*".
2. "*Armari 5, taula 6, volums 55*".
3. "*Armari 6, taula 4, volums 62*".
4. "*Armari 6, taula 5, volums 43*".
5. "*Calaix 3*".
6. "*Calaix 4*".
7. "*Taula dels mapes*".

165 x 110 mm. Paquets de fitxes protegits per una camisa amb el títol mecanografiat. Fitxes manuscrites, numerades a llapis a l'angle inferior esquerre i amb menció de topogràfic al marge inferior. Al marge, menciona les marques de possessió (nom del posseïdor i any, si hi són, i altres notes sobre l'obra o el volum).

Procedència: Fons històric (podria provenir de de la campanya de catalogació d'arxius i biblioteques empresa per l'IEC a la primera dècada del segle XX).

Bibliografia: J. de CAMPS I ARBOIX, "Per Olot i la seva Garrotxa". En: *Les cases pairals catalanes* (Barcelona: Destino, 1965) (Imatge de Catalunya), p. 313-317; F. VIADER GUSTÀ, "La Casa Noguer de Segueró i el seu llinatge", en: *Amics de Besalú. II Assemblea d'Estudis del seu comtat* (Olot, 1973); M. GARGANTÉ LLANES, "Una Pairalia gironina a la llum dels inventaris: el cas del Noguer de Segueró", en: *Família pagesa i economia rural: VII Congrés sobre Sistemes Agraris, Organització Social i Poder Local, 21 a 23 de maig de 2009* ed. a cura de J. BOLÓS, A. JARNÉ i E. VICEDO (Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 2010), p. 445-466; R. BALLÓ i M. TAÑÁ, "Casa pairal Noguer de Segueró – Beuda, Garrotxa", *Catalunya medieval: castells, torres, fortificacions i altres construccions* (25 de setembre de 2011) (http://www.catalunyamedieval.es/casa-pairal-del-noguer-de-seguero-la-garrotxa/, consulta 7 de gener 2025). R. LLUCH BRAMON, "El Noguer de Segueró: un cas paradigmàtic d'arxiu patrimonial", *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics* 28 (2017), p. 103-122.

Nota: El catàleg, molt detallat, sembla que podria haver estat realitzat per Àngel Aguiló, Llucià Macià i Josep Maria Llucià. Garganté (2010) esmenta els inventaris realitzats després de la mort de Pere Noguer i Llaudes, 1754 i de Felicià Noguer i Vila, 1811, ambdós amb un apartat per la biblioteca important ("La biblioteca o l'erudició d'uns hisendats", p. 458-464, edició del document conservat a l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa, notaria de Besalú, Abdó Julià Boy (1810)). Altres masos amb qui s'ha comparat són Espona de Saderra (Orís, Osona), Vilar de Sant Boi (Lluçanès, Osona). Una genealogia de la casa Noguer es pot trobar a X. i J. BOHIGAS, *Microhistòria gironina; Portal gironí d'història i genealogia* (https://www.portalgironi.cat/index.php/genealog/2801-arbres-genalogics/3297-genealog-noguer-seguero, consulta 7 de gener 2025).
Durant la Guerra Civil, la casa fou ocupada per 300 nens refugiats i també per soldats. Al final de la guerra va ser incendiada; La part més malmesa va ser la més antiga, la de la torre, on es va ensorrar el sostre. Actualment la propietat és llogada per a filmacions (https://www.bcncatfilmcommission.com/ca/location/el-noguer-de-seguer%C3%B3, consulta 7 de gener 2025).

• Secció Històrico-Arqueològica. Ajuts per a a estudis a l'estranger

- Manuel de Montoliu, Alemanya

Ms. 1409-1411
MANUEL DE MONTOLIU, Notes de manuscrits i de materials interessants per a la història de Catalunya recollits en el decurs d'una missió científica a Alemanya. 1909-1911.

Ms. 1409
MANUEL DE MONTOLIU, Notes de manuscrits interessants per a Catalunya de les Biblioteques de Göttingen. 1911.

F. 1-14: "*Mss. de Göttingen. Observacions*".
F. 15-22: "*Philos. 42*".
F. 23-30: Varia.
F. 32-35: "*Meibom 171*".
F. 36-39: "*Jurid,. 152*".
F. 40-46: "*Hist. Nat. 12*".
F. 47-52: Varia.
F. 53-63: "*Mich. 296*".
F. 64-103: "*Arabisch*".
F. 104-109: "*Hebr. 3*".
F. 110-111: "*Müller*".
F. 112-116: "*Philol.*".
F. 117-130: "*Göttingen Stadt*".
F. 131-135: "*Göttingen St. Johannis 1*".
F. 136: "*Jurid. 160b*".
F. 137-153: "*Universitätsbibliothek Halle a.S. Yc.9.o*".
F. 154-171: Observacions
F. 172-181: Descripció del catàleg
F. 182-191: "*Philol.*".

F. 192-204: "*Achenwall 1-17*".
F. 205-209: "*Philol.*".
F. 210-231: "*Hist. lit.*".
F. 232-258: "*Philos.*".
F. 259-282: "*Jurid.*".
F. 283-402: "*Histor.*".
F. 403-410: "*Mapp.*".
F. 411-431: "*Hist. Nat.*".
F. 432-514: "*Theol.*".
F. 515-535: "*Luneb.*".

535 f.; 215 x 170 mm.

Ms. 1410
MANUEL DE MONTOLIU, Notes de materials interessants per a Catalunya existents a la biblioteca de Dresde. 1911.

F 1. 1-7: "*Carta geográfica catalana de Dresden. Königliche öffentliche Bibliothek*".
F. 8-18: "*Ramon Llull. Obres d'Alquimia. Hds. Bibl. Dresden. N. 16*".
F. 19-22: "*Dresden Hist. Hisp. 218*".
F. 23-128: "*Títols presos del catàleg oficial de cèdules, per matèries y per autors. Biblioteca Real de Dresden*". Impresos.
F. 129-132: "*Notes a les còpies del catàleg oficial, en cèdules, d'obres impreses de la Biblioteca Real de Dresden*".
F. 133-138: "*Dresden. 12 Ling. Gall. 559*". Imprès lul·lià.
F. 139-142: "*Dresden Hist. Hisp. 1395*". Imprès sobre Barcelona, en alemany.
F. 143-155: "*Dresden Hist. Hisp. 660*". Impresos sobre Barcelona i Catalunya, en alemany i en francès.
F. 156-157: "*Dresden Hist. Hisp. 1247*". Imprès de Francesc Tarafa, en llatí.
F. 158-160: "*Dresden Hist. Hisp. 1248*". Imprès historiogràfic, en llatí.
F. 161-180: "*Dresden Theol. Cath. A.619*". Imprès, Llibre dels àngels d'Eiximenis, en francès.
F. 181-186: "*Dresden Hist. Hisp. 104 [Inkunabeln 1381]*". Imprès, nobiliari, en castellà.
F. 187-190: "*Dresden Theol. Cath. A 675 [Inkunabeln 1000]*". Imprès, *Manipulus curatorum*.
F. 191-196: "*Dresden Philos. D. 6 [Inkunabeln 1754]*". Imprès, Ramon de Sibiuda, en llatí.
F. 197-202: "*Dresden Theol. Cath. A 382 [Inkunabeln 880]*". Imprès, Vicenç Ferrer.
F. 203-211: "*Dresden Theol. Cath. A 204 [Inkunabeln 879]*". Imprès, Vicenç Ferrer.
F. 211-222: "*Dresden Magic. 30*". Imprès, Thomas Roca.
F. 223-229: "*Dresden Hist. Hisp. 815*". Imprès, Barcelona.
F. 230: "*Dresden Hist. Hisp. 1427*". Imprès, Tarragona, en alemany.
F. 231-229: "*Dresden 2 Encycl. 11*". Imprès lul·lià, en castellà.

231 f.; 215 x 170 mm.

Ms. 1411
MANUEL DE MONTOLIU, Notes de manuscrits de la Biblioteca de Berlín. 1911.
F. 1-14: Notes als mss. llatins de la Biblioteca Real de Berlin 7.II.3, per Manuel de Montoliu
f. 15-239: "*Lat.*".
F. 240-244: "*Lat. Nachlässe*".
F. 245-457: "*Meerm.*".

F. 458-483: "*Meerm. Nachlässe*".
F. 484: "*Meerm. Orient.*".
F. 497-643: "*Meerm. Lat. 84*".
F. 644-732: "*Meerm. Roman.*".

732 f.; 215 x 170 mm.

Procedència: Donatiu de l'Institut d'Estudis Catalans. Registrat el 1941 (signatura antiga BC ms. 2939-2941).

Bibliografia: "Estudis filològichs", *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans* (1908), p. 616; J. JULIÀ I MUNNÉ, *L'Inici de la lingüística catalana: Bernhard Schädel, Mn Antoni M. Alcover i L'Institut d'Estudis Catalans, una aproximació epistolar, 1904-1925* (Barcelona: Curial, PAM, 2000), p. 146-147, 151-157 (Cartes de Manuel de Montoliu a Antoni Rubió i Lluch, núms 60, 62- 64); X. FLECK, "L'experiència alemanya de Manuel de Montoliu (1908-1911)", *Cercles: Revista d'Història Cultural*, 24 (2021), p. 79-122.

Nota: En els anys 1980, la Direcció General de Patrimoni Bibliogràfic de la Generalitat va comprar la documentació de la llibreria Porter. El fons incloïa els papers personals de Manuel de Montoliu (correspondència i altra documentació), que foren dipositats a la Biblioteca (ms. 3914, 4047 i 4410-4417).

- Ignasi González Llubera, Anglaterra

Ms. 2125
IGNASI MIQUEL GONZÁLEZ LLUBERA. "*Raport dels treballs realitzats durant el curs 1917-1918 sobre cultura hebrea sota la direcció del Dr. Yahudah*". Treball realitzat al Centro de Estudios Históricos de Madrid sota la direcció d'Abraham S. Yahudah. Juny de 1918.

F. 2-7: Adreça de l'autor al president de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans, amb l'explicació del treball realitzat.
F. 8-13: "*Bibliografia d'obres citades*".
F. 14-83: "*La literatura hebrea a Catalunya*".
F. 84-91: "*Anotacions*", en la major part en hebreu.

95 f., 155 x 215 mm. Folis escrits només al recto, notes a peu de p. Enquadernació en holandesa del segle XX (BC 1988).

Bibliografia: Sobre González Llubera, vegeu: R.B. TATE, "Ignacio González Llubera (1893-1962)", *Hispanic Review*, 30/4 (octubre 1962), p. 322-325; C.M. CREWS, "In memoriam: Ignacio Miquel González Llubera", *Vox romanica*, 21 (1962), p. 138-139

Edició: I. GONZÁLEZ LLUBERA, "La literatura hebrea en Cataluña", en: ANGLO-SPANISH SOCIETY OF THE BRITISH EMPIRE AND SPANISH SPEAKING COUNTRIES, *Reports and Transactions* (London: Adlard and Son and West Newman, 1920), p. 109-125.

Procedència: No indicada (documentació de l'IEC). Registrat el 1971.

Nota: L'informe dels treballs realitzats durant els cursos 1918-1920 (Belfast, 1920) es troba a l'Arxiu administratiu de la BC, capsa 3153/4

AHBC 3153/4
IGNACIO GONZÁLEZ LLUBERA, Manuscrits hebraics. Informe dels treballs realitzats durant els cursos 1918-1920. Amb un prefaci adreçat al president de la Secció Històrico-Arqueològica. Belfast (Irlanda), octubre 1920.

[5], 164 f.; 200 x 245 mm.

Nota: l'informe dels treballs fets al curs 1917-1918 es troba a BC, ms. 2125.

- Josep Maria Millàs Vallicrosa, Madrid

AHBC 3153/5
JOSEP MARIA MILLÀS I VALLICROSA, Informes de treballs fets a l'Escuela Superior d'Estudios Árabes de Madrid amb els ajuts de l'IEC per preparar la tesi doctoral. 1918-1920.

1. "*La poesia popular aràbiga en España*". Santa Coloma de Farnés, novembre de 1918.
70 f.; 150 x 210 mm.

2.*"La poesia aràbiga-española y su influencia en las literaturas europeas*". Al f. de coberta, "Sr. Ribera" (Julián Ribera). Madrid, 7 de maig de 1919.
209 f.; 150 x 210 mm. Text mecanografiat.

3. "*Influencia de la poesia popular hispano-musulmana en la poesia italiana*". Al foli de coberta "Sr. Vives" (probablement Antonio Vives i Escudero). Madrid, 6 d'abril de 1920.
112 f.; 150 x 210 mm. Text mecanografiat.

• Estudis Universitaris Catalans

Ms. 1370
Correspondència i altra documentació relativa al dinar organitzat pels Estudis Universitaris Catalans en homenatge a Antoni Rubió i Lluch. Gener de 1926.

1370/1
Correspondència relativa a la convocatòria, adreçada a Josep M. de Casacuberta, Ferran Valls i Taberner i Antoni Rubió i Lluch. 1925-1926.

1. FERRAN VALLS I TABERNER, Còpia de la circular de convocatòria, amb signatura autògrafa. 31 de desembre de 1925.
2. RAMON D'ABADAL, Carta a Josep Maria de Casacuberta. 7 de gener de 1925 [i.e. 1926].
3. FRANCISCO ALMARCHE, Telegrama. València, gener de 1926.
4. ANTONI M. BORRELL, Carta a Valls i Taberner. 7 de gener de 1926.
5. PERE BOSCH GIMPERA, Targeta de visita. 7 de gener de 1926.
6. FRANCESC CARRERAS CANDI, Carta a Ferran Valls i Taberner. 5 de gener de 1926.
7. ANSELM DOMÈNECH, Targeta de visita.
8. MIQUEL FERRÀ, Carta a Josep Ma. De Casacuberta. Mallorca, 5 de gener de 1926.
9. CEBRIÀ MONTSERRAT, Carta a Ferran Valls i Taberner. 6 de gener de 1926.
10. ROSSEND PARTAGÀS, Carta a Ferran Valls i Taberner. 7 de gener de 1926.
11. LLUÍS PERICOT, Carta a Ferran Valls i Taberner. 8 de gener de 1926.
12. CARLES RAHOLA, Targeta Postal a Antoni Rubió i Lluch. Girona, 8 de gener de 1926.
13. LLUÍS SERRALLONGA, Carta a Josep Maria de Casacuberta. 8 de gener de 1926.
14. LEONCI SOLER I MARCH, Carta a Antoni Rubió i Lluch. 8 de gener de 1926.
15. JOAN VIDAL I SALVÓ, Carta a Antoni Rubió i Lluch. 7 de gener de 1926.

1370/2
Menú del Restaurant Martin. Amb un foli imprès de menú amb les adhesions de Marçal Olivar i Tomàs Carreras Artau. Barcelona, 8 de gener de 1926.

1370/3

Articles publicades a la premsa sobre l'esdeveniment.

1. "L'Homenatge al Professor Rubió i Lluch". *La Veu de Catalunya* (9 de gener de 1926).
2. "L'Homenatge al doctor Rubió i Lluch". *La Publicitat* (10 de gener de 1926).

19 f., diverses mesures. Conservat en un sobre del Palau de la Diputació, títol de mà de Ramon d'Alòs.

Procedència: No indicada (ingressat a través de l'IEC, Estudis Universitaris Catalans; registrat el 1936).

Ms. 3068
JOSEP GUDIOL I CUNILL, *Conferències de arqueologia litúrgica*. 1908-1910.

3068/1
"*Conferencias de arqueología litúrgica*". Vic, curs de 1908.
14 f.; 175 x 115 mm. Coberta de paper fi, amb dibuixos al·lusius al tema.

3068/2
"*Conferencias de arqueología litúrgica*". Notes per a vuit conferències d'arqueologia litúrgica al Centre Excursionista de Catalunya, com a part dels Estudis Universitaris Catalans. 1910.
8 f.; 210 x 135 mm.

Procedència: No indicada (probablement, ingressat amb la documentació dels Estudis Universitaris Catalans; registrat per A.-J. Soberanas el 1986).

Nota: vegeu també ms. 3069.

Ms. 2560
"*Fotocòpies de documents de la família d'Ausias March*". Amb una nota de Jordi Rubió: "Existents a l'Arxiu de Notaris (donats a conèixer per R. Carreras Valls en *Estudis Universitaris Catalans* XVIII)". Fotografies de documents de la família d'Ausiàs March, precedides per una regesta. 1er terç del segle XX (ca. 1920-1930).

27 f. (numeració antiga 57-82 f.); 280 x 220 mm. Fotografies en negatiu dels originals, enganxades sobre folis. Text de la regesta mecanografiat. Enquadernació del segle XX en tela marró (BC, anys 80).

Procedència: No indicada (probablement, ingressat amb la documentació dels Estudis Universitaris Catalans; registrat per A.-J. Soberanas el 1979).

Edició: R. CARRERAS VALLS, "Noves notes genealògiques dels poetes Jaume, Pere, Arnau i Auziàs March, segons documents inèdits", *Estudis Universitaris Catalans,* 18 (1933) [=*Homenatge a Antoni Rubió i Lluch*, I], p. 307-332.

Ms. 3713
JOSEP SEBASTIÀ PONS, "*Raymond Lulle et le Plant de Notre Dame Sainte Marie*". 1935.

6 f.; 275 x 210 mm. Tinta lila. Autògraf.

Procedència: Fons antic (probablement, ingressat amb la documentació dels Estudis Universitaris Catalans; registrat per A.-J. Soberanas el 1990).

Edició: J.-S. PONS, "Raymond Lulle et le plan de Notre Dame Sainte Marie", *Estudis Universitaris Catalans,* 22 (1936) [=*Homenatge a Antoni Rubió i Lluch*, III], p. 109-113.

Ms. 4064
TOMÀS CARRERAS ARTAU, "*El llenguatge filosòfic de Ramon Llull*". Ca. 1936.

46 f.; 160 x 225 mm. Amb cancel·lacions i esmenes a llapis i a tinta.

Procedència: No indicada (probablement, ingressat amb la documentació dels Estudis Universitaris Catalans; registrat per A.-J. Soberanas el 1998).

Edició: T. CARRERAS ARTAU, "El llenguatge filosòfic de Ramon Llull", *Estudis Universitaris Catalans*, 22 (1936) (=*Homenatge a Antoni Rubió i Lluch*, III), p. 545-552 (reimprès en: *Estudios filosóficos*, Barcelona, 1968, vol. 2, p. 107-115).

Ms. 4088
ANTAL DE ÁLDASY, "*Les relations de Sigismond avec le royaume de'Aragon*". Traduït de l'hongarès per Ferenc Oliver-Brachfeld. ca. 1935.

1 + 91, 112-117 f.; 315 x 220 mm. Text mecanografiat, amb nombroses esmenes manuscrites de tipògraf.

Procedència: No indicada (probablement, ingressat amb la documentació dels Estudis Universitaris Catalans).

Edició: A. de ANDASY, "Les rapports de Sigismond avec le royaume d'Aragon", *Estudis Universitaris Catalans,* 20 (1935) [=*Homenatge a Antoni Rubió i Lluch*, II], p. 1-49.

Nota: El traductor, Ferenc Oliver Brachfeld (Budapest, 1908-Quito, 1967), va participar també amb un altre article a l'homenatge a Rubió i Lluch ("Una família hongaresa a Catalunya al segle xiii", *Estudis Universitaris Catalans*, 22 (1936) [=*Homenatge a Antonio Rubió i Lluch,* III], p. 599-606). Havia dedicat la seva tesi doctoral a les relacions entre la literatura catalana medieval i Hongria, *Magyar vonatkozások a régi katalán irodalomban és a katalán népballadában* (Referències a Hongria dins la literatura catalana antiga i les balades populars catalanes).

• Premis i concursos

- Concurs d'arxius

Ms. 3590
FREDERIC GÓMEZ GABERNET, "*El fons notarial de l'Arxiu Històric de Cervera. Inventari dels manuals i catàleg dels notaris i llurs signatures*". Al f. 158-159, taula de contingut. Cervera, 1932.

F. 2-12: "*El fons notarial de l'Arxiu històric de Cervera. Introducció i quadre de classificació*".
F. 13-25: Fotografies d'elements, sales i escultures de l'arxiu.
F. 26-85: "*Fons notarial Arxiu històric de Cervera. Inventari*".
F. 86-95: "*Índex de l'inventari*".
F. 95-122: "*Signatures de notaris de Cervera".* Reproducció dels signes notarials dels volums de l'arxiu.
F. 123-149: Reproducció de les filigranes del paper dels manuals notarials.
F. 150-156: Mostres del material utilitzat per a la descripció i tractament de l'arxiu (fitxes, formularis, etiquetes..), enganxades sobre els folis.

159 f. (numeració antiga XXIII, 130 f.); 310 x 220 mm. Amb fotografies de les sales de l'arxiu històric i d'alguns documents.

Procedència: No indicada (probablement, ingressat amb la documentació del Concurs d'Arxius de l'IEC; registrat per A.-J. Soberanas el 1989).

Ms. 3593
LLUÍS FELIU I BERGALLÓ, Inventaris d'arxius. 1932.

3593/1
F. 2-19: "*Ordenació i catalogació dels arxius dels monestirs de Santa Anna de Barcelona i Santa Eulàlia del Camp (Museu Diocesà)*". Al f. de títol i a la fi, signatura autògrafa de l'autor.
18 f. (numeració d'origen 17 f., en llapis vermell i a l'angle superior extern).

3593/2
F. 20-26: "*Ordenació de l'Arxiu Notarial de Vilafranca del Penedès*". Al f. de títol i a la fi, signatura autògrafa de l'autor. 1932.
17 f. (numeració d'origen 16 f., en llapis vermell i a l'angle superior extern).

280 x 220 mm. Text mecanografiat. Enquadernació en tela blava del segle XX (BC, anys 90).

Procedència: No indicada (probablement, ingressat amb la documentació dels Estudis Universitaris Catalans; registrat per A.-J. Soberanas el 1989). Inclou el sobre amb què va arribar, adreçat a Ramon d'Alòs i amb les notes: "Nº 2" "Rebut el 26-I-1932", "Dos treballs de Lluís Feliu i Bergalló per a prendre part al concurs de arxius. Presentats per mediació de Mn Trens".

Ms. 3591
MARIA VERGER, "*Inventari del Arxiu Municipal de Terrassa. Secció històrica*". A la fi, signatura autògrafa de l'autora. Terrassa, 28 de febrer de 1935.

59 f.; 325 x 240 mm. Text mecanografiat. Redactat en forma de taula. A la pàgina de títol, segell de l'Ajuntament constitucional de Terrassa. Enquadernat amb una camisa de cartolina marró.

Procedència: No indicada (probablement, ingressat amb la documentació del Concurs d'Arxius; registrat per A.-J. Soberanas el 1989).

Bibliografia: M. VERGER, *Reseña histórica de los archivos y bibliotecas de Tarrasa* (Barcelona: T. Hostench, 1942).

Ms. 3592
MARIA VERGER, "*Inventari del Arxiu Municipal Històric de Sant Pere de Terrassa*". A la fi, signatura autògrafa de l'autora, bibliotecària, arxivera i conservadora dels museus. Terrassa, 1 de març de 1936.

59 f.; 340 x 240 mm. Text mecanografiat. Redactat en forma de taula. A la pàgina de títol segell de l'Ajuntament constitucional de Terrassa. Enquadernat amb una camisa de cartolina gris.

Procedència: No indicada (probablement, ingressat amb la documentació del Concurs d'Arxius; registrat per A.-J. Soberanas el 1989).

Bibliografia: M. VERGER, *Reseña histórica de los archivos y bibliotecas de Tarrasa* (Barcelona: T. Hostench, 1942).

Ms. 3594
LLUÍS CAMÓS I CABRUJA, "*Inventari dels documents en pergamí de l'Arxiu Municipal i de la Comunitat de Preveres de la vila de Palamós*". A la fi de la introducció, signatura autògrafa de l'autor. Barcelona, febrer de 1936.

254 f.; 325 x 220 mm. Text mecanografiat. Sense enquadernar.

Procedència: No indicada (probablement, ingressat amb la documentació dels Concurs d'Arxius de l'IEC; registrat per A.-J. Soberanas el 1989).

Ms. 3595
ISIDRE SABATER, Memòria sobre l'arxiu de Badalona i documentació annexa. 1933-1936.

3595/1
"*Memòria de l'arxiver Municipal de Badalona*". Badalona, 27 de març de 1933.
57 f.; 280 x 220 mm. Text mecanografiat. Amb fotografies.

3595/2
"*Visió sintètica de la Ciutat de Badalona*". Conferència radiada en el festival que Radio Barcelona dedicà, a Badalona, al Cine Victòria la nit del 27 de març de 1933. A la fi, signatura autògrafa de l'arxiver. 1933.

Text mecanografiat.

3595/3
Documentació gràfica. 1933-1935.
1. Estat de l'arxiu municipal en l'any 1931. Dibuix a l'aiguada
2-4. Fotografies b/n de l'estat de l'arxiu. 1935.

3595/3
Impresos: Recull d'exemplars de publicacions (*El Eco de Badalona*, *Sol ixent*, *El Clamor*...). amb articles de l'autor sobre temes d'història badalonina. 34 exemplars. 1932-1936.

Procedència: No indicada (probablement, ingressat amb la documentació del Concurs d'Arxius de l'IEC; registrat per A.-J. Soberanas el 1989).

- Concurs de Museus

Ms. 3069
JOSEP GUDIOL I CUNILL, Documentació presentada per presentar el Museu arqueològic-artístic episcopal de Vic al concurs de Museus promogut per l'Institut d'Estudis Catalans. Vic, 1917.

3069/1
JOSEP GUDIOL I CUNILL, "*Breu historial del Museu arqueològic artístic de Vic*". Vic, març 1917.
1. F. 1: Carta al president i membres de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans. Vic, 29 de març de 1917.
2. F. 2-40: "*Breu historial del Museu*". Vic, març 1917.

3069/2
F. 41-62, Imprès: *Catálogo de la exposición arqueológico-artistica celebrada en la ciudad de Vich*. Vic: Imprenta y librería de Ramon Anglada, 1868.

3069/3
F. 62-65: JOSEP MORGADES, bisbe de Vic, "*Creación de un museo episcopal arqueológico-artístico*". Còpia de la decisió episcopal de la creació del museu, datada a Vic, 22 de gener de 1889. Març de 1917.
4 f.

3069/4
F. 66-71, Imprès: JOSEP MORGADES, bisbe de Vic, "Edicto para órdenes". En: [*Boletín del obispado de Vic*?], [juliol de 1889?], p. 253-260.

3069/5
F. 72-73: JOSEP MORGADES, bisbe de Vic, Carta adreçada a una "autora", en què justifica la creació del Museu. Còpia. Vic, 7 de juliol de 1891.

3069/6
F. 74-82, Imprès: *Estatutos del Museo Arqueológico-artístico episcopal de Vich*. Vic: Imprenta y librería de Ramon Anglada, 1898.

82 f.; diverses mesures.

Procedència: No indicada (probablement, ingressat amb la documentació dels Concurs de Museus; registrat per A.-J. Soberanas el 1986).

AHBC 3152/1
ANTONI M. ALCOVER, "*Exposició al magnífic jurat del Concurs de Museus que lo Institut Arqueològic Històric de Barcelona obrí pels museus de territori de llengua catalana*". Amb una targeta d'A. M. Alcover al president de l'IEC. Ciutat de Mallorca, 1 d'abril de 1917.

30 f.; 235 x 175 mm. Text manuscrit i mecanografiat.

Bibliografia: *Museo arqueológico diocesano de Mallorca* (Palma de Mallorca: Tipolitografia Amengual, 1916).

Nota: Accèssit del Concurs de Museus de l'IEC del 1917.

AHBC 3152/2
PUIG PUJADES, PICHOT, "Als honorables srs. President i membres de la Secció Histórico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans La Junta del Museo d'art de l'Empordà". Signat Puig Pujades, Pichot. Figueres, 25 de març de 1917.

5 f.; 320 x 225 mm. Text mecanografiat.

Nota: Presentat al Concurs de Museus de l'IEC del 1917. Només hi ha la carta, no un informe adjunt.

AHBC 3152/3
JAUME BOFARULL, "*Museu diocesà de Tarragona, memòria endreçada a la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans adaptada al cartell de convocatòria del Concurs de Museus per a l'any 1918, escrita i presentada per Jaume Bofarull i Cendra*". Amb una carta de Bofarull al secretari de la Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC, Tarragona, 30 de desembre de 1917.

52 f. + 36 f. amb fotografies; , 160 x 225 mm. A la coberta "Musaeum dioecesanum Tarraconensem".

Nota: Premi del Concurs de Museus de l'IEC del 1918.

AHBC 3152/4
JOAN FUSTÉ VILA, "*Museu Arqueològic de la Diòcesi de Lleida*". Amb una carta al secretari de la Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC, indicant que s'envia per al concurs de Museus de 1919.

49 f.; 135 x 210 mm.

Nota: Premi del Concurs de Museus de l'IEC del 1919.

AHBC 3152/5
JOAN SERRA I VILARÓ, Memòria del Museu Diocesà. Solsona, desembre de 1919. Amb una carta de Joan Serra i Vilaró al president, Solsona, 20 de març de 1917, 24 de desembre de 1918, i una al secretari de la Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC. Solsona, desembre de 1919.

28 f.; 140 x 220 mm + 65 fotografies n/b + Planta succinta de la catedral i el claustre.

Nota: Premi del Concurs de Museus de l'IEC del 1921.

Bibliografia: Sobre Joan Serra i Vilaró, vegeu R. PLANES I ALBETS, "Joan Serra i Vilaró i el Museu Arqueològic Diocesà de Solsona", en: *Capellans erudits: eclesiàstics al capdavant de l'acció patrimonial, museística i de recerca historicoartística a Catalunya al segle XX*, eds. Marc SUREDA i Alberto VELASCO, (Solsona: Museu de Solsona, 2017), p.16-41.

AHBC 3152/6
JOAQUIM SARRET I ARBÓS, "*Museu Municipal de Manresa. Any 1919. Memòria i catàleg. Institut d'Estudis Catalans, Concurs de Museus. Manresa, 15 de desembre de 1919*". Amb una carta de Joaquim Sarret i Arbós al secretari de la Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC. Manresa, desembre de 1919.

58 f.; 195 x 275 mm. + 10 f. amb fotografies.

Nota: Accèssit al Concurs de Museus de l'IEC del 1921.

AHBC 3152/7
MANUEL TRENS, "*Les pintures romàniques de Santa Maria de Barberà*". Ca. 1923.

17 f.; 170 x 245 mm. + 19 fotografies. Text mecanografiat.

Nota: Premi del Concurs de Museus de l'IEC del 1924.

AHBC 3152/8
EDUARD JUNYENT, "*Catàleg del hostiers i neulers del Museu episcopal de Vich. Amb sengles introduccions i estudis comparatius per Mn Eduard Junyent, conservador del Museu episcopal de Vic*". A continuació, "Estudi optan al concurs de Museus de 1932 obert per l'Institut d'Estudis Catalans". 1932.

Ca. 50 f.; 320 x 220 mm. + 24, 12 fotografies. Text mecanografiat.

AHBC 3152/9
PERE BATLLE HUGUET, "*La col·lecció de pintures gòtiques del museu diocesà de Tarragona i la seva nova instal·lació*". 1936.

37 f.; 285 x 220 mm + 18 fotografies. Text mecanografiat.

- Premi Duran i Bas

Ms. 3596
RAFAEL GAY DE MONTELLÀ, "*Tractat orgànic de la Legislació Hidràulica.*". Barcelona, 1919.

> **3596**/1
> "*Tomo I: Dret Administratiu Hidràulic*". Al f. 2, carta de Gay de Montellà a Ferran Mayoral, Barcelona, 7 de gener de 1919. Al f. 9-12, taula de contingut dels dos volums. Al f. 220, signatura de l'autor, advocat de l'Il·lustre Col·legi de Barcelona.
> 220 f.
>
> **3596**/2
> "*Tomo II: Dret Civil Hidràulic*". Al f. 256, signatura de l'autor, advocat de l'Il·lustre Col·legi de Barcelona.
> 256 f.

2 vols; 270 x 210 mm. Text mecanografiat, amb alguna esmena manuscrita. Notes a peu de p. Enquadernació en mitja pell i paper gravat com pell de rèptil marró clar, al contraplà etiqueta rodona de "Perelló / casa editorial-librería-imprenta – Pelayo 20 Barcelona".

Procedència: No indicada (probablement, ingressat amb la documentació del Premi Duran i Bas; registrat per A.-J. Soberanas el 1987).. Al f. 1, nota de Ramon d'Alòs sobre la presentació al premi Duran i Bas de 1919.

Ms. 3597
RICARD PERMANYER, "*De Política Social*". Al f. 62, signatura de l'autor. Barcelona, 31 de desembre de 1919, "a les 7,50 del vespre".

69 f.; 315 x 215 i 325 x 225 mm. Text mecanografiat a 2 cares.

Procedència: No indicada (probablement, ingressat amb la documentació del Premi Duran i Bas; registrat per A.-J. Soberanas el 1989). Amb una tira de mà de Ramon d'Alòs sobre la presentació al concurs Duran i Bas, 1920-1921 i la menció "No premiat".

Ms. 3598
ANTONI DE PALAU I DE HUGUET, "*Adaptació necessària e incessant del dret positiu a la evolució de la vida civil*". Al f. 1: "(Gerona), Bañolas (notario)". 1919-1920

160 f.; 315 x 225 mm. Escrit a doble cara. Sense enquadernar.

Procedència: No indicada (probablement, ingressat amb la documentació del Premi Duran i Bas; registrat per A.-J. Soberanas el 1989).. Al f. 1: "A l'Institut d'Estudis Catalans, treball obtan al Premi Duran y Bas, any 1919-1920". Amb una tira de mà de Ramon d'Alòs sobre la presentació al concurs Duran i Bas, 1920-1921 i la menció "No premiat".

Ms. 3599
FRANCESC MASPONS I ANGLASELL, "*Col·lecció documentada de les sentències del Tribunal Suprem referents a Catalunya. Anys 1861-1862*": Accèssit del premi Duran i Bas de l'IEC, 1926. Als f. 226-227, taula de contingut; als f. 228-231, índex de sentències. Barcelona, 1926.

231 f.; 275 x 215 mm. Text mecanografiat 1-35 i 169-225 amb una màquina, portada i la rest, amb algunes esmenes manuscrites. Sense enquadernar.

Procedència: No indicada No indicada (probablement, ingressat amb la documentació del Premi Duran i Bas; registrat per A.-J. Soberanas el 1989). Precedeix al text una tira amb una nota de R. d'Alòs sobe la presentació al concurs.

- Premi Francesc Vives

Ms. 4554
JOSEP BASIL I MATES, Articles sobre prehistòria i toponímia catalanes. Els dos primers ("Toponimia de la provincia de Girona", "Els rodis, colonisadors del món antic"), enviats per a concursar al Premi Francesc Vives de 1931. 1930-1937.

50 documents; diverses mesures. Textos mecanogafiats..

Procedència: Traspàs de la Secció de Gravats (probablement, ingressat amb la documentació del Premi Francesc Vives; registrat per A.-J. Soberanas el 1987).

AHBC 3151/3
PERE VAYREDA I OLIVES, "*Festes del Pi a Catalunya. Llur filiació cibeliana*". Presentat al premi Francesc Vives, 1936. Desembre de 1935.

Ca. 50 f.; 275 x 215 mm. Text mecanografiat.

AHBC 3151/4
SALVADOR VILASECA ANGUERA, 12 separates sobre prehistòria [manca el 10]. Presentades al premi Francesc Vives 1936. 1932-1936.

12 documents. Diverses mesures. Text imprès.

- Premi Prat de la Riba

Ms. 2535
JOSEP GALÍ I FABRA, "*Manual d'aritmètica per a obrers mecànics*. 27 de gener de 1920.

70 f.; 190 x 130 mm. Alguna esmena i text parcialment subratllat. Signatura autògrafa: J. Galí. Paginació original: 137 p. Paper pautat en llapis. Al f. 1v, dedicatòria: "Que els manyans de maquines puguin trovar en aquest manual els suficients coneixements per a resoldre totes les questions aritmeticas pripias del seu art, es la aspiració del autor. J. Galí".

Procedència: No indicada (probablement, ingressat amb la documentació del Premi Prat de la Riba; registrat per A.-J. Soberanas el 1978). Al f. 1, nota: "Josep Galí, Manual d'artimética per a obres mecànics; concurs 1920 sense premi ni accèssit".

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1978).

Ms. 3239
M. MARTÍNEZ MARQUÈS, "*Manual de matèries colorants d'aplicació a la indústria textil*". 1922.

F. 3-111: "*Primeres matèries*".
F. 112-262: "*II. Matèries colorants*".
F. 263-278: "*III. Investigació dels colorants fixats sobre la fibra*".
F. 279-297: "*IV. Tintures obtingudes amb els colorants indicats en aquest manual*". Amb mostres de distints tipus de tela tintades, organitzades per colors.

Paper quadriculat als f. 1-278. 297 f. (algunes parts amb numeracions independents); 320 x 220 mm. Amb taules i esquemes de molècules. Enquadernació coetània en pergamí, ranures per a betes de tancament. Títol estampat en lletres daurades al pla anterior. Betes de seda com a marcapàgines.

Procedència: No indicada (probablement, ingressat amb la documentació del Premi Prat de la Riba; registrat per A.-J. Soberanas el 1987). Al f. de guarda, nota enganxada: "Presentat optant al premi Prat de la riba al concurs de 1922 [...]".

AHBC 3151/1
JOSEP SERRA-RABERT, "*Anàlisi cinemàtic dels diferents tipus de pua empleades en la filatura*".

67 f., XXXIX f. de làmina; 310 x 210 mm, Text mecanografiat. Làmines amb fotografies i dibuixos tècnics.

AHBC 3153/1
RAFAEL PONS I FARRERAS, "*Tractat de teixits*". Amb una carta al secretari de l'IEC, 28 de gener de 1918.

85 f.; 280 x 220 mm. Enquadernació industrial en tela vermella estampat.

Amb una nota: "Sembla que és el Manual de tractat de teixits del sr. Rafael Pons i Farreras, premiat l'any 1918 amb el Premi Prat de la Riba".

AHBC 3153/2
JOSEP CUCURULL ROQUÉ, "*Mètode de tall de pantaló a base de medides indirectes*. Girona, [1921].

20 f.; 290 x 215 mm. Text mecanografiat. Amb nombrosos esquemes de patrons. Enquadernat en tela florejada.

AHBC 3153/3
JOAN GELPÍ BLANCO, "*Turbines hidràuliques. Fonaments teòrics i experimentals*". Barcelona 28 de gener de 1924. Amb una targeta signada de 31 de gener de 1924.

52 f.; 320 x 225 mm. Text mecanografiat.

- Premi Bonsoms

Ms. 1658 (CERV. 15-VI-14)
ANTONIO DE PALAU HUGUET, "*Cervantes. Coloquios cervantinos*". Al final, signatura autògrafa de l'autor. Banyoles, 9 d'agost de 1920.

193 f.; 325 x 210 mm. Relligat en cinc quaderns. Títol a la portadella: "Coloquios cervantinos".

Procedència: Presentat al Premi Bonsoms de 1920-1921; al f. 1, nota: "Obta'l premi Bonsoms". Inclou còpia d'un rebut de l'autor, notari, a nom de Joaquim de Palau i de Romà conforme es va lliurar el manuscrit al Premi Bonsoms (Barcelona, 4 de setembre de 1920). Registrat el 1948.

Ms. 1659 (CERV.15-VI-15 a 17)
HELMUT HATZFELD, "*Der Quijote als stilistisches Kunstwerk*". Frankfurt, hivern 1925.

1659-I
Tom I. "*I Teil. Ästhetisch-stilistische Erklärung des Romans"*.
366, 12 f. de notes.

1659-II
Tom II. "*I Teil. Asthetisch-stilistische Erklärung des Romans"*.
365, 3 f. de notes.

1659-III
Tom III. "*II Teil: Die typischen Stilmittel und ihr Sinn"*.
303 f. Notes a peu de pàgina.

3 vols. 330 x 210 mm. Text mecanografiat amb alguna esmena. En tres lligalls d'origen.

Procedència: Presentat al premi Bonsoms de 1925. Registrat el 1948.

Bibliografia: W. PABST, "Helmut Hatzfeld", *Romanistisches Jahrbuch*, 5 (1952), p. 32-34.

Ms. 1660 (CERV.15-VI-12 i 13)
MARIO CASELLA, "*Don Chisciotte della Mancia. Interpretazione e analisi*". Al final del volum signatura autògrafa de l'autor. 1936.

2 vol. (240, 332 f.); 283 x 230 mm. Text mecanografiat, amb la portada del vol. 2 manuscrita. Títol a l'etiqueta de les cobertes: "Interpretazione del Chisciotte". Enquadernació en tela blava del segle XX (BC).

Procedència: Presentat al Premi Bonsoms de 1936. Registrat el 1948.

Annex : Premis Bonsoms després de de la Guerra Civil (Diputació)

Ms. 1628
EMILIO SANZ RONQUILLO, "*Pedagogía del Quijote. Educación moral*". 1947.

67 [i.e. 71] f.; 285x225 mm. Còpia mecanografiada. Enquadernació en tela (BC). Amb notes a peu de pàgina.

Procedència: Presentat al premi Bonsoms de 1947, convocat per la Diputació. Registrat 1947.

Ms. 2154 (CERV.31-X-7)
CARLOS VARO, "*Dimensión humana del Quijote: génesis y evolución*". Al f. 520-524, taula de contingut; f. 525-533, índex onomàstic; f. 534-553, bibliografia. Premi Bonsoms 1967.

Paper de seda, 553 f., 270 x 205 mm. Còpia carbó mecanografiada. Notes a peu de p. Enquadernació holandesa del segle XX.

Procedència: Ingressat com a guanyador del Premi Bonsoms. Registrat 1971.

Edició: C. VARO, *Génesis y evolución del Quijote* (Madrid: Alcalá, 1968) (Romania. Serie literaria).

Ms. 2155 (CERV.31-X-8)
PEDRO ECHEVARRÍA BRAVO, "*Por los campos de Montiel y Calatrava*". Estudi de la tradició popular musical a la Mancha. Text mecanografiat, amb un enregistrament sonor. Accèssit Premi Bonsoms 1967.

2155/1
Text mecanografiat, signat per l'autor. F. [2], Taula de contingut; f. 39, Mapa etnogràfico-musical de la Ruta del Quixot. Madrid, 22 de novembre 1966.
Paper, [8], 40 p., 320 x 215 mm.

2155/2
"*Ilustraciones musicales*". Enregistrament sonor, interpretat pel Coro de Flechas de Santiago de Compostel·la de la Sección Femenina de la Falange Española. 1966.
1 bobina sonora, 18 min., 1 pista, 19 cm/s, mono; contenidor 13 cm, amplada de cinta 1/4". So defectuós.

Procedència: Presentat al Premi Bonsoms. Accessit . Registrat el 1971.

Edició: ed. parcial i refosa en: P. ECHEVARRÍA BRAVO, *La lírica del Quijote y Sancho Panza* (Madrid: Publicaciones de la Casa Hispano-Arabe, 1968), 39 p. Text d'una conferència pronunciada a la Casa Hispano-Árabe el 15 de desembre de 1967, que fou ilustrada amb l'audició de les cançons que acompanyen el text.

86.
Institut del Teatre
Guerra Civil (Postguerra)
1939

A finals de la dècada de 1990, la Direcció de la Biblioteca va fer arribar a la Secció de manuscrits una capsa amb un conjunt de galerades; havia estat trobada en reordenar un espai en què havia estat ubicat, temps enrere, el Servei de Publicacions de la Biblioteca, a fi d'instal·lar-hi un altre departament. En arribar a la Secció es va comprovar que corresponien a un conjunt de quatre volums que la Institució del Teatre (precedent de l'Institut del Teatre) estava preparant per a la seva publicació durant l'any 1938, i que la Guerra no va permetre editar. Els volums pertanyien a diferents sèries: dos a "Estudis", on s'havia de publicar un text teòric sobre l'actuació teatral de l'actor Constant Poquelin (ms. 4827) i un altre sobre escenografia de Soler i Rovirosa (ms. 4828), un a la "Biblioteca teatral", per a la qual estava prevista la reedició d'un títol d'Ibsen, *Espectres*, prèviament publicat per l'editorial L'Avenç (ms. 4829) i un darrer que havia d'inaugurar una nova sèrie de "Textos escolars" (ms. 4826). L'edició es trobava en un estadi relativament avançat de producció, ja que hi havia unes primeres paginades amb les esmenes manuscrites, i unes segones amb les esmenes ja introduïdes (i que per tant haurien d'haver estat prèvies a la impressió dels quaderns). En el cas de la "Biblioteca teatral" i dels volums a publicar a "Estudis", els números d'ordre que se'ls havien acordat (11 per a la primera sèrie, 18 i 19 per a la segona) seguien exactament els darrers números publicats en cadascuna d'elles.

La Institució del Teatre, entitat dedicada a la formació en arts escèniques, havia estat fundada el 1913 amb el nom d'Escola Catalana d'Art Dramàtic, i comptava amb el suport d'Enric Prat de la Riba, que ben aviat l'acollí dins dels projectes de la Mancomunitat. El 1931, després dels difícils temps de la Dictadura de Primo de Rivera, la Generalitat de Catalunya se'n fa càrrec i la institució s'instal·la en el que serà la seva primera seu fixa, al carrer Elisabets 12, molt a la vora de l'edifici de l'Hospital de la Santa Creu. No s'ha trobat constància de com aquestes galerades van arribar a ingressar a la Biblioteca; ara bé, la relació entre Jordi Rubió i el director de la Institució del Teatre durant el període de la Guerra Civil, Joan Alavedra, era fluida: Alavedra li consultava qüestions relatives a fons i biblioteques, i en una data tan tardana com el 6 de gener de 1939, diada dels reis, Rubió demanava a Alavedra les publicacions de la Institució per a la Xarxa de Biblioteques Populars. És per tant ben probable que, en el moment del final de la Guerra, i davant de l'exili imminent, Alavedra decidís confiar aquesta documentació a la Biblioteca, i que en aquells dies adversos la proximitat fes innecessari cap paper de lliurament.

Fonts d'arxiu

Arxiu Administratiu de l'Institut del Teatre – Acta mecanoscrita de la reunió entre el director de la Institució del Teatre (IT) i el Conseller de Cultura, en què es parla de les publicacions previstes, 19 d'agost de 1938 / Acta de les reunions de professorat de la IT, 18 d'agost de 1938.

AHBC, 90/3 – Correspondència de Jordi Rubió amb la Institució del Teatre; inclou una petició del seu director de setembre de 1938 d'incorporar materials del Círculo del Liceo, que fou refusada. 1930-1938.

AHBC, 359/1 – Carta de Jordi Rubió a Joan Alavedra, director de la Institució del Teatre. 6 de gener de 1939.

Bibliografia

BURGUET I ARDIACA, Francesc. *La CNT i la política teatral a Catalunya: 1936-1938*. Barcelona: Publicacions de l'Institut del Teatre: Edicions 62, 1982.

COCA, Jordi, Enric GALLÉN, Anna VÀZQUEZ. *La Generalitat republicana i el teatre: 1931-1939: legislació*. Barcelona: Publicacions de l'Institut del Teatre, Edicions 62, 1982.

FOGUET BOREU, Francesc. "La Institució del teatre durant la Guerra i la Revolució (1936-1939)", *Revista de Catalunya,* 199 (octubre de 2004), p. 7-56.

FOGUET, Francesc. *Teatre, guerra i revolució: Barcelona, 1936-1939*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2005 (Textos i estudis de cultura catalana; 103).

MARRAST, Robert. *El teatre durant la Guerra Civil espanyola: assaig d'història i documents*. Barcelona: Institut del Teatre, 1978.

Documents ingressats durant la Guerra Civil, no registrats[960]

Ms. 4826
JOSEP MESTRES CABANES, *Estudis de perspectiva sobre l'angle mestre de l'escenografia*. Galerades amb esmenes autògrafes i notes per a la impressió. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Institució del Teatre, maig de 1938.

[63] f.; 260 mm. Inclou làmines amb dibuixos de perspectives.

Procedència: Traspàs de Direcció, procedents del Servei de Publicacions de la Biblioteca de Catalunya. Dipositats a la institució durant la Guerra Civil.

Bibliografia: J. MESTRES CABANES, *El ángulo maestro de la escenografía: discurso* (Barcelona: Instituto del Teatro, Diputación Provincial de Barcelona: Conservatori Superior de Barcelona, 1945) (Discursos; 2); P. PARCERISAS, "Les exposicions del centenari de Josep Mestres Cabanes", *Manresa*, 8 (1999), p. 3-5.

Nota: Havia de ser publicat com a número 1 de la col·lecció "Textos escolars".

Ms. 4827
BENOÎT-CONSTANT COQUELIN, *L'art del comediant*. Traducció d'A. Palau. Barcelona: Institució del Teatre, setembre 1938.

4827/1

[960] Agraeixo a Josep Maria Domingo la comunicació de diferents referències bibliogràfiques i altres informacions.

Galerades amb esmenes manuscrites.

4827/2
Galerades ja corregides, amb inclusió de les esmenes.

108, [4] f.; 230 x 155 mm. Inclou làmines amb imatges d'actors caracteritzats per a diferents personatges, i la reproducció del retrat de l'autor per Ramon Casas

Procedència: Traspàs de Direcció, procedents del Servei de Publicacions de la Biblioteca de Catalunya. Dipositats a la institució durant la Guerra Civil.

Bibliografia: J. YXART, *El año pasado: letras y artes en Barcelona* (Barcelona: Libreria espanyola de López, 1888); IDEM, *Apunts i comentaris*, a cura de R. CABRÉ (Lleida, 2018).

Nota: Havia de ser publicat com a número 18 de la col·lecció "Publicacions de la Institució del Teatre", sèrie "Estudis". El text havia estat traduït anteriorment al castellà per F. MORENO GODINO ("El arte del actor", *La Ilustración artística*, tomo IX, any 2, núm. 449 (4 d'agost de 1890), p. 82-87; núm. 450 (11 d'agost de 1890), p. 99-102). Benoît-Constant Coquelin (1841-1909), conegut com a Coquelin aîné, va ser un actor de la Comédie française. La seva obra *L'Art du comédien* (Paris: P. Ollendorff, 1880) es va editar diverses vegades. El 1903 actuà al Teatre Principal de Barcelona, i Ramon Casas va aprofitar per fer-li un retrat que es conserva al MNAC.

Ms. 4828
FRANCESC SOLER I ROVIROSA, *Escrits*. Amb un pròleg. Al f. 7, dedicatòria: "La Institució del Teatre ... dedica l'edició d'aquesta obra a Maria Soler i Marye en testimoni de gratitud pel valuós donatiu al Museu del Teatre d'obres originals del seu pare ...". Barcelona: Institució del Teatre, setembre 1938.

4828/1
Galerades amb esmenes manuscrites i una nota de l'editor amb indicacions sobre l'edició.

4828/2
Galerades ja corregides, amb inclusió de les esmenes.

LXX, 118, [7] f.; 230 x 155 mm. Inclou làmines amb gravats.

Nota: Havia de ser publicat com a número 19 de la col·lecció "Publicacions de la Institució del Teatre", sèrie "Estudis".

Procedència: Traspàs de Direcció, procedents del Servei de Publicacions de la Biblioteca de Catalunya. Dipositats a la institució durant la Guerra Civil.

Ms. 4829
HENRIK IBSEN, *Espectres*. Traducció catalana de Pompeu Fabra i Joaquim Casas Carbó; estudi previ de Pere Coromines. Barcelona: Institució del Teatre, octubre 1938.

4829/1
Galerades amb esmenes manuscrites.

4829/2
Galerades ja corregides, amb inclusió de les esmenes.

204 f.; 230 x 155 mm.

Procedència: Traspàs de Direcció, procedents del Servei de Publicacions de la Biblioteca de Catalunya. Dipositats a la institució durant la Guerra Civil.

Bibliografia: P. COROMINES, "La obra d'Enrich Ibsen: conferencia donada al Teatre Independent, 16 abril 1896", *La Renaixensa* (19 abril 1896), p. 2378-2417.

Edició: Reedició de l'edició apareguda anteriorment: H. IBSEN, *Espectres: drama de família en tres actes*, traducció de P. FABRA i J. CASAS-CARBÓ (Barcelona: L'Avenç, 1894) (Biblioteca de l'Avenç, 6). Reeditada posteriorment en diverses ocasions (1905, 1910).

Nota: Havia de ser publicat com a número 11 de la col·lecció "Publicacions de la Institució del Teatre" sèrie "Biblioteca teatral".

87.
Rafael Massip i Tarragó
Guerra Civil (Postguerra)
1939

La situació política posterior a la Guerra Civil ha fet que, en ocasions, sigui molt difícil arribar a trobar dades d'alguns personatges que tingueren una presencia pública important en els anys anteriors a la fi del conflicte. Així per exemple, sabem ben poca cosa de Rafael Massip i Tarragó, un poeta i conferenciant particularment actiu des de principis dels anys 20 i fins a finals de 1938, que publicà un gran nombre de poemes a la premsa d'aquells anys. Ricard Vinyes l'esmenta com a un d'aquells "obrers il·lustrats animadors de revistes literàries i vinculats al teixit associatiu del país". Sembla probable que fos originari de Reus, ja que el primer poema localitzat es troba al *Foment* (16 de novembre de 1918), el diari republicà de la vila tarragonina; el seu metge essent infant havia estat també reusenc Jaume Aiguader, republicà convençut, que podria haver influït en la seva orientació política. Durant la dècada dels anys vint sembla instal·lat a Gràcia (fa algunes col·laboracions a *L'Esquella de la Torratxa*) i afiliat a Estat Català, mentre treballa a la companyia de transports de l'Ajuntament de Barcelona. El 1929 apareix com a vocal obrer del comitè paritari d'autobusos de Barcelona (*El Noticiero Universal* (24 de juny de 1929, p. 25). Però és durant el període de la República i particularment a la Guerra Civil que les seves col·laboracions poètiques es fan abundantment presents a la premsa d'esquerres en general i d'Esquerra Republicana en particular (*La Humanitat*, *Lluitem*, *Abril*, *Foc Nou*...). A finals del 1938 s'anuncia la publicació d'un llibre, *Poemes de guerra*, del qual comença a publicar-ne algunes mostres a *La Humanitat*; tanmateix, el final de la guerra impedí que veiés la llum. A partir d'aquí el seu nom desapareix, no sabem si per prudència o per represàlies; una pàgina web de genealogia ens indica que es va casar amb Francisca Bosch Visa, i que morí a Tarragona el 25 de desembre de 1961.

L'any 1973, el conservador de manuscrits de la Biblioteca de Catalunya, Amadeu Soberanas, feia una entrada en el llibre de registre de manuscrits amb la indicació "R. Massip i Tarragó. Poesies (autògrafes)", sense cap indicació de procedència. No es trobaven, però, gaire lluny d'altres manuscrits ingressats durant la Guerra Civil i registrats prèviament. Tenint en compte la data del recull i les poques dades que s'han trobat de l'autor, tot sembla indicar que el quadern, breu d'una dotzena de folis, ingressà a finals de la guerra o immediatament després, però és difícil saber a través de quin mitjà.

Bibliografia

"R. Massip i Tarragó, poeta del poble". *Abril: Setmanari Nacionalista d'Esquerra*, 1/5 (24 de setembre de 1938), p. 2.

"Rafael Massip Tarragó". En: *Family search* (https://ancestors.familysearch.org/en/L6TX-C5C/rafael-massip-tarrag%C3%B3-1961, consulta 7 de gener 2025).

CAMPILLO, Maria. *Torneu-nos el paradís. Poesia catalana de guerra (1936-1939)*. Barcelona: Memorial democràtic, maig de 2019.

CARTWRIGHT, Stephen (pseudònim de Joaquim MOLAS). "R. Massip i Tarragó". En: *Poesia catalana de la guerra d'Espanya (1936-39) i de la resistència*, París: Edicions Catalanes de París, 1969. P. 45-51.

VINYES, Ricard. "Els marxistes en la cultura nacional". *Recerques: història, economia i cultura*, 14 (1983), p. 139-164.

Document ingressat arran de la Guerra Civil

Ms. 2303

RAFAEL MASSIP I TARRAGÓ, Recull de poemes. 1er quart del segle XX (ca. 1926).

11 f.; 155 x 105 mm. Autògraf i amb signatura autògrafa. Enquadernat aprofitant la coberta plegada d'una revista (*Olympia: revista del Club Esportiu de Catalunya*, 5 (octubre 1926)).

Procedència: No indicada (ingressat durant la Guerra Civil).

Bibliografia: "R. Massip i Tarragó, poeta del poble", *Abril: setmanari nacionalista d'Esquerra*, 1/5 (24 de setembre de 1938), p. 2; *Poesia catalana de la guerra d'Espanya (1936-39) i de la resistència*, ed. S. CARTWRIGHT (París: Edicions Catalanes de Paris, 1969), p. 45-51.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya,* 9 (1981), p. 119-140 (1973).

88.
Hilari Salvadó
Guerra Civil (Postguerra)
1939

El 25 de gener de 1939, amb l'exèrcit franquista a punt d'entrar a la ciutat, Hilari Salvadó, darrer alcalde republicà de Barcelona, marxa a l'exili. Nascut a la Barceloneta el 1899 en un ambient humil, fill d'un pescador mort a la mar, el jove Hilari (Lari) combina la feina com a comptable amb una activisme social i polític que el durà a inscriure's a Estat Català, on freqüenta Josep Tarradellas i Joaquim Ventalló. Regidor de Barcelona, és empresonat el 1934 al port de Barcelona en el vaixell *Uruguay* arran dels fets del 6 d'octubre, i alliberat el 1936. Salvadó esdevé alcalde el 1937 com a substitut de Carles Pi i Sunyer. Responsable de la ciutat en un moment particularment tens, va haver de fer front als bombardaments de Barcelona i als allaus de refugiats. Exiliat a Besiers, va tornar a Barcelona el 1960, on moria el 1966. L'enterrament d'un batlle que havia estat, malgrat les circumstàncies del seu mandat, extraordinàriament popular, fou silenciat per les autoritats de l'època.

Salvadó havia estat un dels fundadors i membre de la directiva del Centre Excursionista Minerva, iniciat el 1918 a la Barceloneta amb seu social a la Cooperativa "La Fraternitat" (actual seu de la biblioteca del barri). A més d'organitzar excursions, al Centre s'hi feien conferències i altres activitats culturals, sovint lligades al món del teatre. Per la seva proximitat veïnal i ideològica, tenia relacions amb l'Escola del Mar, dirigida per Pere Vergés —des de Minerva s'havien organitzat visites a l'escola, i el seu director havia fet alguna conferència al Centre. El president del Minerva era Josep Maria Curet, parent del crític teatral i posteriorment historiador de Barcelona Francesc Curet. L'amistat i l'apreci entre els joves Curet i Salvadó havia de ser gran, com evidencien les seves paraules en una conferència a la seu de La Fraternitat el 14 de febrer de 1924:

> "L'Hilari Salvadó. L'engendrador d'optimisme, el que posseeix el secret de l'entusiasme i que també posseeix altes dots de idealitat. L'amic inseparable que es fa estimar dels que el rodegen".

Poc més d'un any abans, el 1922, Curet havia fet per l'amic una còpia manuscrita de "*Vida, mort y resurrecció. Poema feli*", una obra de teatre humorística que havia escrit el 1916. Bellament presentada, amb una enquadernació en pell verda, cantoneres metàl·liques amb disseny floral i una decoració interna art deco, duu una endreça en què s'indica l'ofrena a l'amic pel dia de sant Hilari —tot i que potser va haver-hi un error, ja que la data esmentada, 14 de desembre, no coincideix amb el dia del sant, potser per això hi ha una nova endreça el 1923. El llibret fou inscrit al llibre de registre de la Biblioteca de Catalunya el 10 de març de 1944; tot indica que va ingresar a finals de la Guerra Civil o just després, però no hi ha indicacions de com va entrar ni de qui el va fer arribar a la Biblioteca. Una possibilitat seria que elllibre hagués ingressat com afruit de les requises fetes per les autoritats franquistes als domicilis de les persones exiliades i no adictes al règim. També podria ser que, a fi de salvaguardar-lo, Salvadó l'hagués passat a Pere

Vergés, bon amic seu i de Rubió; sabedor del seu interés pels manuscrits curiosos, ni que fossin recents, aquest li hauria pogut fer arribar (com havia fet abans de la guerra amb un llibret fet pels seus alumnes, ms. 1191). Però a hores d'ara res no es pot assegurar.

Bibliografia

VINYES I ROIG, Pau. *Hilari Salvadó, alcalde quan plovien bombes*. Barcelona: Fundació Josep Irla, 2017.

VINYES I ROIG, Pau. "Hilari Salvadó i Castells". En: FUNDACIÓ JOSEP IRLA, *Memòriaesquerra.cat: la hiperenciclopèdia històrica d'Esquerra Republicana*, 2021 (https://memoriaesquerra.cat/biografies/salvado-castell-hilari, consulta 7 de gener 2025).

CURET, JOSEP MARIA. *El Centre Excursionista "Minerva" i la seva obra: conferència donada pel President del Centre en l'estatge de la Cooperativa "La Fraternidad" el dia 14 de febrer de 1924 i il·lustrada amb més de 120 diapositives*. Barcelona: Centre Excursionista Minerva, 1924.

Document ingressat probablement a la fi de la Guerra Civil

Ms. 1501

JOSEP MARIA CURET, "*Vida, mort y resurrecció. Poema fel*i". Obra de teatre, datada a 4 de maig de 1916. Autògraf; al f. 28, endreça a Salvadó. Barcelona, 1922.

[2], 28, [2] f.; 220 x 155 mm. Exlibris, pàgina de títol i dedicatòria final cal·ligrafiats i ornamentats amb estil art deco. Text emmarcat per filet daurat, endreça en tinta daurada i vermella. Enquadernació en pell verda emmarcada per doble filet daurat. Autor, títol i inicials del destinatari estampats en lletres daurades. Al pla anterior i al llom, angles ornats amb ferros florals daurats.

Procedència: Registrat el 1944. Al f. 1, exlibris dibuixat a tinta amb el text "Exlibris Hilari Salvadó, fet per en Josep Maria Curet i ofrenat a l'amic en lo jorn del seu sant en la ciutat de Barcelona el catorze de desembre 1922", i a la fi endreça: "Axís com la fruita primerenca és la més delicada ofrena, altretant ho ha d'ésser les primeres manifestacions del que sent una gran devoció per les coses del pensament. Aquesta obreta representa el desvetllament d'una crisàlida que s'entrega a la vida assedegada de llum, per xò és oferta a l'amic. MCMXXIII".

89.
Servicio de Recuperación Bibliográfica
Guerra Civil (Postguerra)
1940-1944

El 14 de gener de 1937 era creat, per ordre ministerial del govern de la zona sublevada, el Servicio de Recuperación Artística de Vanguardia, que canviaria més endavant el seu nom pel de Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional (SDPAN). La seva missió oficial era regular el salvament d'edificis, i la recollida i custòdia d'obres de valor artístic i històric en les "zonas de reciente liberación"; de fet, també havia de servir per realitzar una tasca propagandística i difondre les destruccions de béns patrimonials en la zona sota govern republicà. Cap al final de la guerra, aquestes tasques primeres es veieren ampliades amb les de restitució als particulars afectes dels seus objectes, i la incautació als enemics de llurs béns. Els agents del SDPAN eren normalment personatges lligats al món de la cultura als quals, per tal de poder avançar amb l'exèrcit, se'ls va atorgar un rang militar, tot i que sovint els recursos que tenien eren migrats. Per tal d'ampliar la protecció a les biblioteques privades, el 20 de maig de 1938 es va crear un Servicio de Recuperación Bibliográfica, lligat a la Dirección General de Archivos però amb dependència directa de la comissaria del SDPAN, a la qual s'encomanaren tres tasques: la recuperació de llibres que havien estat requisats o robats a particulars, la devolució d'aquests llibres als seus propietaris, i la incautació de biblioteques de personatges no adictes al règim.

El responsable del SDPAN per la zona de Levante, en la qual s'englobava el territori català, era l'historiador Luis Monreal, que va entrar a Barcelona amb l'exèrcit franquista el gener del 1939; Monreal ha deixat unes memòries de la seva actuació al capdavant d'aquest Servei que són útils per comprendre el funcionament general del servei. Una de les seves missions principals era recuperar els diferents dipòsits d'obres d'art i mobiliari establerts essencialment per dos organismes del govern republicà —que tenien el seu equivalent en la Generalitat—: la Junta del Tesoro Artístico (les funcions de la qual eren assegurades a Catalunya pel Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic):

> (Las Juntas del Tesoro Artístico) tenían la misión de recoger todas las obras artísticas que se hubieran salvado en los asaltos a iglesias y conventos, las que por cualquier causa estuvieran dispersas o abandonades y, muy especialmente, las colecciones particulares conocidas e incluso los objetos aislados que hubieran dejado en sus domicilios o en cualquier parte los huidos a países extranjeros o a la España nacional. Su fuga los declaraba enemigos de la República, y por tanto esa recogida tenía carácter de incautación. Pero a la vez era una acción de salvamento cultural, ya que esas casas que dejaban vacías los emigrados eran habitadas muy pronto por comités políticos o sindicales de variado carácter o por familias de refugiados, ya que la guerra produjo un gran trasiego de gentes de unes regiones a otras. (L. MONREAL, *Arte y Guerra Civil*, p. 23)

I la Caja general de reparaciones de daños derivados de la Guerra Civil (a Catalunya, Caixa de reparacions), que havia fet la requisa de béns mobles i immobles de personatges simpatitzants amb la rebel·lió militar:

> Paralelamente con gran eficiencia actuaba otro organismo con exclusiva función fiscal y sancionadora. Se titulaba Caja de Reparaciones y actuaba sobre todas clases de bienes que pudiera aprehender, sobre todo financieros [...]. De los fabulosos depósitos que llegó a formar la Caja de Reparaciones se hizo cargo por la parte nacional el Banco de España, en abierta colaboración con el Servicio de Recuperación Artística, entregándonos todos aquellos objetos que correspondían a nuestro quehacer (L. MONREAL, *Arte y Guerra Civil*, p. 25).

A les seves memòries, Monreal detalla la situació dels dipòsits més importants que el SDPAN va localitzar en entrar a Barcelona; en molts d'ells, de fet, es trobarien també llibres i documentació d'arxiu:

> (En la actividad de los agentes del Servicio de Recuperación Artística) Estaba, en primer lugar, el gobierno de los depósitos o almacenes constituidos por los organismos republicanos, en su mayoría de la Generalitat, de los que nos habíamos hecho cargo. El Palacio Nacional de Montjuïc guardaba muchos objetos de incautación a iglesias y particulares [...].
> El almacén mayor que encontramos fue el instalado en el gran edificio que la Caja de Pensiones había construido en Montjuic para la Exposición de 1929. Allí eran todos bienes incautados o recogidos de particulares y de las más diversas procedencias, pues recuerdo que incluso había piezas importantes del Museo Episcopal de Vic.
> Otros depósitos, que yo recuerde ahora, estaban en la residencia de sacerdotes de San Severo en la calle de la Paja, en el Palacio de Solferino de la Bajada de San Miguel, además del gran depósito de archivos en el monasterio de Pedralbes. Es posible que olvide alguno más (Luis MONREAL, *Arte y Guerra Civil*, p. 89).

Pel que fa al patrimoni bibliogràfic i documental, la primera persona a qui es va demanar que ocupés el càrrec de cap del Servicio de Recuperación Bibliográfica a Catalunya fou el medievalista Antonio de la Torre y del Cerro (Còrdova, 1878-Madrid, 1966), facultatiu d'arxius i biblioteques que havia estat catedràtic d'història medieval a la Universitat de Barcelona, i que el 1939 en seria nomenat vicerector. De la Torre depenia jeràrquicament de Javier Lasso de la Vega, cap de la Direcció General d'Arxius, Biblioteques i Registre de la Propietat Intel·lectual, però també del SDPAN (i, per tant, de Monreal); ocuparà el càrrec fins a l'estiu de 1940, en què per motius de salut demana el trasllat a Madrid.

Qui el rellevà en el càrrec fou Felip Mateu i Llopis (València, 1901-Barcelona, 1998), que havia estat nomenat director de la que ara es denominava "Biblioteca Central". Mateu fou designat "jefe del Servicio de Recuperación Bibliográfica" el 8 d'agost de 1940 —fins aleshores, de les devolucions se n'havia encarregat Pere Bohigas, que signava els oficis com "Encargado accidental"— i assumí les tasques de devolució de les biblioteques, de devolució d'arxius i de recuperació de llibres. En algun moment diferencia les tasques referint-s'hi com a dos serveis diferents ("Servicios de Recuperación y Devolución Bibliográfica"), amb la particularitat, però, que quan parla del "Servicio de Devolución Bibliográfica" parla de la devolució de biblioteques però quan empra l'expressió "Servicio de Recuperación Bibliográfica" parla, de fet, de la devolució dels arxius. Bohigas, però, que és qui feu efectivament una part important de la devolució dels llibres i manuscrits, utilitza "Recuperación Bibliográfica" per a la devolució de les col·leccions. Tot i que se sap que després de la guerra hi va haver ocupacions

de cases de personalitats republicanes que tenien biblioteques[961], que va haver-hi algunes biblioteques d'intel·lectuals —com la de Pere Coromines o la de Nicolau d'Olwer— que foren requisades, i que s'hi troben alguns documents que suposen la incautació de les biblioteques dels seus propietaris, com el volum dedicat al darrer alcalde de Barcelona, Hilari Salvadó (ms. 1501), o el poemari de Rafael Massip (ms. 2303), personalitat decididament republicàna, no hi ha constància que aquesta tasca es dugués a terme des de la Bibioteca, i no es conserva cap tipus ni de llistats ni de dossiers sistemàtics sobre aquesta activitat.

A banda de la devolució, Mateu es dedicà també a recuperar els llibres i manuscrits que havien quedat als dipòsits procedents del temps de la república i en els nous organitzats pel sistema franquista, com els que establí la Comisión Revisora de Viviendas y muebles. Aquest organisme, integrat per oficials de l'exèrcit, representants de l'Ajuntament i de la Diputació, s'encarregà de la complicada gestió de l'habitatge en una Barcelona amb pisos i cases buides de persones que havien hagut d'exiliar-se, amb d'altres ocupades per persones que no eren els propietaris, i per una quantitat ingent de nous càrrecs que calia instal·lar; a banda, fou també l'entitat encarregada de fer les exposicions de mobles i objectes recuperats per tal que els seus propietaris poguessin recuperar-los. En acabar les devolucions, Mateu insistí per tal que els llibres —i per tant, si n'hi havia, els manuscrits— passessin a les biblioteques públiques, cosa que aconseguí no sense algunes reticències del responsable militar.

El Servicio de Recuperación Bibliogràfica fou suprimit per ordre ministerial de 19 d'abril de 1941. A partir d'aquell moment, es va haver de decidir el destí dels objectes que havien quedat als dipòsits.

> "Terminados aquellos plazos, los libros no reclamados pasaron a las bibliotecas públicas en mayo de 1941, tal y como se había solicitado por el Servicio de Recuperación Bibliográfica". (Felipe MATEU, "¿Qué fue el servicio de Recuperación Bibliográfica?", p. 97)

A la Biblioteca Central foren lliurats aleshores diferents lots de llibres i documents que provenien d'aquests dipòsits. Un dels lliuraments més important fou el d'un conjunt de documents provinents del "Juzgado gobernativo", efectuat el 4 d'agost de 1944; el lliurament es veu ratificat per dos documents, un de signat pel comissari de la IV zona del SDPAN, Luis Monreal, i el director de la Biblioteca, Felip Mateu i Llopis, i un altre signat per Ismael Molera, director del dipòsit de l'edifici de la Caixa de Pensions de Montjuïch i Pedro Arellano Sada, sotsdirector de la Biblioteca Central. L'entrega es realitza "en calidad de depósito, de acuerdo con las instrucciones recibidas de la Superioridad y dejando siempre a salvo todo mejor derecho que pueda ser ostentado por terceras personas" —és a dir, preveient que podia haver-hi reclamacions. El conjunt estava conformat per més de 200 pergamins d'època medieval i moderna i d'un conjunt de lligalls; hi havia també llibres impresos i el que llista com a "21 libros manuscritos", que sembla que podrien correspondre a la seqüència que va des del ms. 1633 al ms. 1655. Especificava el títol d'algun volum particular, com el de l'àlbum de la cantant Dolors Abril (ms. 1526), i d'alguns documents d'arxiu, que es troben actualment a l'Arxiu històric de la Biblioteca

[961] Robert Gerhard, en una carta a Josep Trueta, escriu que li han dit que la seva casa ha estat ocupada, i es demana què se n'haurà fet dels seus documents (BC, Fons Trueta, Correspondència / Gerhard, carta de 7 de maig de 1939).

(Arx. 631, 636 i 637); a la base de dades de pergamins hi ha 436 documents que duen com a menció de procedència "Recuperació". De fet, cap dels documents ingressats fou reclamat posteriorment.

En teoria, els objectes que es trobaven en aquests grans dipòsit eren inventariats; les dades bàsiques (el número d'inventari, alguna indicació de la procedència) s'apuntaven en una etiqueta que s'enganxava o es lligava d'alguna manera a l'objecte. No es pot descartar que això es fes també amb alguns llibres —de fet, s'han localitzat quatre manuscrits que duen algun tipus d'etiqueta—, però tot fa pensar que la immensa majoria no va arribar a rebre cap tipus d'identificació, probablement perquè els llibres s'allunyaven del tipus d'objectes que s'emmagatzemaven en aquests dipòsits (mobles, pintures, i altres objectes d'art). La immensa majoria no duien cap tipus d'indicació, però les poques etiquetes que s'han trobat en alguns volums fan pensar que provenien de diferents dipòsits, que van ser concentrats abans de ser encaminats a la Biblioteca. Tot i que la majoria del volums ingressaren en bloc, hi hagué també algun lliurament puntual, com un Alcorà que provenia de la biblioteca del líder magrebrí Al-Raisuni (ms. 1480), una part de la qual es conservava a València; és possible que l'origen valencià de Mateu influís perquè el volum fos lliurat a la Biblioteca de Catalunya i no a Madrid, com hauria semblat més lògic. No es pot descartar que, a banda dels manuscrits que foren remesos el 1944, hi haguessin altres lliuraments puntuals, no tots necessàriament consignats per escrit.

Els llibres ingressats a través del Servicio de Recuperación foren registrats entre 1942 i 1948 amb la menció de procedència "Recuperación"; curiosament, hi ha alguns volums solts que provenien de col·leccions —la catedral de Barcelona, el marquès de Camps...— de les quals una part havia ingressat a través de les recollides dirigides per Rubió. A partir del 1949 i fins al 1955 hi ha també alguns altres volums en els quals hi ha inscrit "Recuperación", però en aquests casos es tracta de volums que ja havien estat registrats durant la guerra sense menció de procedència, i per tant eren a la Biblioteca abans del 1939. Potser es va pensar, en el moment d'incorporar-los a la col·lecció, que el mot podia servir per indicar simplement que havien ingressat durant la Guerra Civil. Com en el cas anterior, entre aquests volums n'hi ha que, per les característiques internes o externes, han pogut ser atribuïts a alguna de les col·leccions que havien ingressat en el temps de la guerra; val a dir que el tragí del que hi havia en els edificis ocupats era constant, i que no és estrany que les col·leccions acabessin disperses, i que sovint es perdessin volums.

Entre els manuscrits ingressats a través del Servicio de Recuperación hi ha alguns conjunts relativament coherents, entre els quals caldria destacar els procedents de la família empordanesa dels Puig Padrola (ms. 1644, ms. 1645, mss. 1647-1654), o del monestir de Santa Maria de Serrateix (ms. 1624, ms. 1636, ms. 3094). És possible que aquests documents haguessin anat a parar al dipòsit de Figueres, i que d'allí fossin transferits a un dels dipòsits barcelonins, el de la Caixa de Pensions o el de Pedralbes, abans d'arribar a la Biblioteca com a destí final de la documentació manuscrita.

Fonts d'arxiu

ACA, Cultura 2015/7 – Acta de lliurament d'un lot de llibres i revistes per part del Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional (IV zona) a la Biblioteca Central de la Diputación (Recuperación bibliográfica). 4 d'agost de 1944.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 10 – Comunicació de la Delegación del Estado para la Recuperación de Documentos, indicant que s'han trobat llibres en "Centros Rojos". 15 de març de 1939.

AHBC, 24/8 – Correspondència entre el Jefe del Servicio de Recuperación Bibliográfica, Felipe Mateu i Llopis, i el comisario del Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional de la zona de Levante, Luis Monreal. Barcelona, maig de 1940-juny de 1941.

AHBC, 30/6 – Cartell anunciant l'horari d'oficina del Servicio de Recuperación Bibliográfica. Barcelona, 29 de febrer de 1940.

AHBC, 33/7 – Fotografies d'un manuscrit àrab lliurat pel Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional el 1941.

AHBC, 127/41, camisa 7 – Llistat de biblioteques ingressades, cancel·lades aquelles retornades. 1939.

AHBC, 331/1, camisa Varios A – Carta d'Ismael Molera a Felipe Mateu y Llopis confirmant-li la supressió del Servicio de Recuperación Bibliográfica. 1945 / Justificants de pagaments de despeses del Servicio de Recuperación Bibliográfica, setembre de 1940-abril de 1941.

AHBC, 331/2 – Ofici de Felip Mateu i Llopis a J.-E Martínez Ferrando, director de l'ACA, nomenant-lo delegat del Servicio de Recuperación y Devolución Bibliográfica per als serveis arxiu i dipòsits documentals. Barcelona, 16 d'octubre de 1940.

AHBC, 331/3 – "Recuperación, Pedralbes (notes del conserje José Masip)". Llistat de fons i col·leccions retornats. Juliol de 1939-març de 1941.

AHBC, 331/5 – Còpies de cartes del Jefe del Servicio de Recuperación Bibliográfica, Felipe Mateu i Llopis, al president de la Comisión Revisora de Viviendas y Muebles de la 4a Región Militar. Barcelona, desembre de 1940-maig de 1941.

AHBC, 331/8 – Carta de Felip Mateu i Llopis al Jefe del Servicio Central de Recuperación Bibliográfica, demanant la incorporació tardana de Tomás Estévez, col·laborador del Servicio, al seu lloc com a professor d'institut de Maó. Barcelona, desembre de 1940-maig de 1941.

AHBC, 331/13 – Instruccions i altra documentació relativa al funcionament del Servicio de Recuperación Bibliográfica. Juny de 1938-setembre de 1940.

AHBC, 331/17 – Correspondència entre el Jefe del Servicio de Recuperación Bibliográfica, Felipe Mateu i Llopis, i el Jefe del Servicio Central de Recuperación Bibliográfica, Tomás Navarro Reverter, sobre les despeses del Servicio de Recuperación Bibliográfica. Barcelona-Madrid, 1941-1942.

AHBC, 331/17, camisa 2 – Despeses del Servicio de Recuperación Bibliográfica. Barcelona, gener-març de 1941.

AHBC, 331/21, camisa 9 – Relació de documents manuscrits i impresos procedents del dipòsit de l'edifici de la Caja de Pensiones de Montjuic, traspassats pel Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional al Servicio de Recuperación Bibliográfica, signat per Ismael Molera, director del dipòsit i per Pedro Arellano, sotsdirector de la Biblioteca Central. Barcelona, 3 d'agost de 1944.

AHBC, 332/1 – "Servicio de Recuperación Bibliográfica. Relación de las bibliotecas o parte de las bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central.". 9 d'abril de 1940.

AHBC, 332/1 – "Servicio de Recuperación Bibliográfica de la Biblioteca Central. Relación de las devoluciones hechas a sus propietarios desde el dia 10 de febrero de 1940". Febrer de 1940-febrer de 1941.

AHBC, 332/1 – "Recuperación Bibliográfica". Llibreta amb el registre de les devolucions. Març de 1940-febrer de 1941

AHBC, 508/4 – Informe de Pere Bohigas al president de la Diputació sobre el Servicio de Recuperación Bibliográfica, amb objeccions al retorn íntegre de totes les col·leccions. 5 de maig de 1939. / Carta de Pere Bohigas al diputat ponent de cultura de la Diputació informant de les devolucions de les col·leccions de F. Benet, F. Bastos, Ruiz Contreras, F. Solà. Comtessa de Vilardaga, vda. de Moixó i Joan Sedó i Peris-Mencheta, i del donatiu de Sedó de diverses edicions cervantines. 29 de juliol de 1939 / Informe de Pere Bohigas al president de la Diputació sobre el Servicio de Recuperación Bibliográfica, indicant els retorns efectuats i dels donatius rebuts. 15 de setembre de 1939.

MAC, Fons Luis Monreal. Correspondència – Documentació relativa a pisos gestionats per la Comisión revisora de viviendas y muebles. 1940-1941

Bibliografia

"Un millón doscientos mil libros, expoliados por los marxistas, han sido recuperados", *Revista Nacional de Educación*, 4 (abril 1941), p. 91-94

CABALLÉ I COLOM, Eduard. *El «Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional» i el control franquista del patrimoni a Catalunya durant la Guerra Civil. Agents militaritzats, assessors, propaganda i burocràcia a la «Comisaría de la Zona de Levante» (1938-1940)*. Tesi doctoral. Girona: Universitat de Girona, 2024.

FABRE, Jaume. *Els que es van quedar: 1939. Barcelona, ciutat ocupada*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003.

MARIMON, Sílvia. "Vençuts, desnonats, sense diners i sense possibilitat de recuperar-los". *Ara* (20 de gener de 2019).

MATEU LLOPIS, Felipe. "El Servicio de Devolución Bibliogràfica de la Biblioteca Central". *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales* (1939-1940), p. 131-133.

MATEU LLOPIS, Felipe. "El Servicio de Recuperación bibliográfica". *Anuario de la Biblioteca Central y de las Populares y Especiales* (1941), p. 383-385.

MATEU LLOPIS, Felipe. "Qué fue el Servicio de Recuperación bibliográfica (1940-1941)". *Biblioteconomia*, 25, núms. 67-58 (1968), p. 96-101.

MONREAL Y TEJADA, Luis. *Arte y Guerra Civil*. Angüés: La Val de Onsera, 1999.

NAVARRO REVERTER, Vicente. "El Servicio de Recuperación Bibliográfica", Arte Español, año 26, tomo 13 (segon trimestre 1941), p. 27-33.

Documents ingressats a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica

• Ingressats en 1942

Ms. 1455

"*Tomo tercero. De Medina del Campo, que trata de los poetas hijos de Medina del Campo que hubo hasta el último tercio del siglo XVII*". Al f. 35, taula de contingut. Segle XIX.

35 f.; 215 x 160 mm. Enquadernació en paper blau sobre cartró, llom de tela, al llom etiqueta amb el títol "Tomo 3 Medina del Campo".

Procedència: "Recuperación". Ingressat el 1942 (signatura antiga BC ms. 2985). Al f. de guarda del contraplà anterior, "B 31/6 – 28, 2 vols." I al foli de guarda volant "T. II i III 25".

Ms. 1456
"*Quaderno de Geometría, en que se tratan los principios principales de la mathemática, a uso de Fernando de Agón*". 1794.

48 f.; 215 x 155 mm. Amb dibuixos il·lustratius dels enunciats. Enquadernació a partir d'un bifoli d'un imprès sobre pergamí, que conté butlles papals.

Procedència: "Recuperación" (signatura antiga BC ms. 2986, registrat el 1942).

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/16848, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 1457
Miscel·lània de poesies en castellà. Segle XIX.

12 f.; 210 x 155 mm. Protegit per una coberta de paper, trencada.

Procedència: "Recuperació" (signatura antiga BC ms. 2987, registrat el 1942). Al f. 1, "Pts 2,50".

Ms. 1458
Processional, a l'ús de l'orde de les clarisses: al f. 47-54, afegit l'ofici de santa Clara; algunes indicacions litúrgiques en català. Segle XV.
Vegeu: Santa Clara.

• Ingressats en 1943

Ms. 1473
JOSEP GICH PI, "*Formació moderna del concepte del dret administratiu: Monografia científica per Josep M. Gich i Pi, Dr. en dret*". Als f. 199-200, taula de contingut. 1er terç del segle XX.

200 f.; 160 x 210 mm. Enquadernació coetània en tela marró imitant pell de rèptil.

Procedència: "Recuperación" (registrat el 8 de març de 1943).

Bibliografia: J. Ma. GICH PI, *Programa de l'assignatura de dret administratiu* (Barcelona: Escola d'Administració pública de Catalunya, 1932).

Ms. 1474
"*Del arte de hablar bien*". Tractat d'oratòria. Als f. 157-159, taula de contingut. Segle XIX.

159 f.; 255 x 200 mm. Enquadernació holandesa paper blau sobre cartró, llom amb petita ornamentació de filets daurats, i cantoneres de cuir marró. Títol al teixell "Arte de hablar bien" estampat en lletres daurades,

Procedència: "Recuperación" (registrat el 8 de març de 1943). Amb un paper quadrat amb la xifra "302".

Ms. 1475
Tractat de fabricació de flors i fruites per a la decoració. Al f. 68-69, "Índice de las flores, frutas, tintas y demás que contiene este libro". 2a meitat del segle XIX.

1. F. 1-61: "*Método de fabricar flores*".
2. F. 62-64: "*Méthodo de hacer tintas y barnices para las flores*".
3. F. 65-67: "*Método de hacer frutas*".

69 f. (num. antiga 133 p.); 305 x 205 mm. Enquadernació coetània holandesa amb tanques de tela, recoberta amb un paper de protecció.

Procedència: "Recuperación" (registrat el 8 de març de 1943). El 2 de desembre de 1936 Maria Lluïsa Ganzenmüller va anar a seleccionar llibres per a les biblioteques de la Generalitat a la fábrica de flors del sr. Galí, carrer Montseny, 79; podria provenir-ne.

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/18099/rec/7, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 1485
BUENAVENTURA HERNÁNDEZ SANAHUJA, "*Resumen histórico-crítico de la ciudad de Tarragona*". Còpia. Primer quart del segle XX.

1485/1
"*Resumen histórico-crítico de la ciudad de Tarragona ... con una explicación de los fragmentos del sepulcro egipcio descubierto en marzo de 1850. Tarragona: imprenta de Jose Antonio Nel·lo, 1855*". Còpia. 1er quart del segle XX.

F. 2-18: "*Resumen histórico crítico de Tarragona*"
F. 19-51: "*Interpretación de los fragmentos del sepulcro egipcio descubierto en la cantera del puerto de Tarragona, dividida en tres partes; la primera comprende las respresentaciones históricas, la segunda los cuadros teogónicos, y la última se erfiere a sucesos tradicionales de los primitivos tiempos*"
F. 52-55: NEMO (pseudònim de Francesc de Montoliu i Togores), "Recuerdos".

55 f.; 315x215 mm. Text mecanografiat, amb esmenes manuscrites. Enquadernació en mitja pell de principis del segle XX.

1485/2
"*Resumen histórico-crítico de la ciudad de Tarragona ... con una explicación de los fragmentos del sepulcro egipcio descubierto en marzo de 1850. Tarragona: imprenta de Jose Antonio Nel·lo, 1855"*. Recull de fotografies de la portada i làmines de l'obra. 1er quart del segle XX.

F. 1: Retrat, amb signatura F. Montoliu, al verso dedicatòria Al 2n foliet, dedicatòria: "A la Rsp.: Log.: Hiram de los Vall.: de Madrid, Rosalía Suñé vda. Perelló".
F. 2: Portada amb una nota manuscrita: "Este ejemplar único que quedó de la quema que por orden del autor se quemaron en la falsa Braga el día 23 de junio de 1879 por el que suscribe por los disgustos que le ocasionó. Francisco Poblet" i, de la mateixa mà "En octubre del año 1911 vinieron de Madrid dos señores que me dijeron que el señor Hernández tenía razón al escribir este Resumen histórico". Posterior a 1911.
F. 3-11: Detalls de les làmines que acompanyaven el volum.

Fotografies en blanc i negre. 11 f.; 190 x 140 mm.

Procedència: "Recuperación" (registrat el 26 de novembre de 1943).

Bibliografia: A.-J. SOBERANAS, M.-J. MASSÓ CARBALLIDO, *Bibliografia impresa de Bonaventura Sánchez Sanahuja* (Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1992), núm. 6, p. 22-23; J. PADRÓ, "Bonaventura Hernández Sanahuja, Tarragona i l'antic Egipte", en: *Un home per a la història: homenatge a Bonaventura Hernández Sanahuja* (Tarragona: Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, 1992), p. 56-63.

Edició: B. HERNÁNDEZ SANAHUJA, *Resumen histórico-crítico de la ciudad de Tarragona ... con una explicación de los fragmentos del sepulcro egipcio descubierto en marzo de 1850* (Tarragona: imprenta de Jose Antonio Nel·lo, 1855).

Descripcions: vegeu C. BABOT BOIXEDA, "Un manuscrit de D. Buenaventura Hernández Sanahuja", *Boletín Arqueológico de la Real Sociedad Arqueológica Tarraconense*, any LXVI (1966), p. 227.

Ms. 3858
BONAVENTURA HERNÁNDEZ SANAHUJA, *Historia de Tarragona*. "*Apéndice al capitulo séptimo. Sobre la venida de los egipcios a España*". Tarragona, anterior a 1891.

34 p.; 210 x 135 mm. Notes a peu de pàgina.

Procedència: Fons antic. Probablement ingressat conjuntament amb el ms. 1485 ("Recuperación").

Edició: B. HERNÁNDEZ SANAHUJA, *Historia de Tarragona: desde los más remotos tiempos hasta la época de la restauración cristiana*; ed., anotada y continuada hasta nuestros días por Emilio MORERA LLAURADÓ (Tarragona: Adolfo Alegret, 1892).

Bibliografia: A.-J. SOBERANAS, M.-J. MASSÓ CARBALLIDO, *Bibliografia impresa de Bonaventura Sánchez Sanahuja* (Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1992); J. PADRÓ, "Bonaventura Hernández Sanahuja, Tarragona i l'antic Egipte", en: *Un home per a la història: homenatge a Bonaventura Hernández Sanahuja* (Tarragona: Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, 1992), p. 56-63.

Nota: L'apèndix al capítol VII de la *Història de Tarragona* té tres parts, amb els títols "Epoca de la venida de los fenicios a España", "Los tirrenos o etruscos"" i "Excavaciones de Tarragona en 1887", pero el contingut no coincideix amb el del manucrit.

• *Registrats en 1944*

Ms. 1506-1517 *(Recuperació ms. 2690-2700)*
Diaris de navegació
Vegeu: Castelldosrius, marquès de

• *Registrats en 1945*

Ms. 1526
"*Recuerdo de los catalanes y baleares de Cienfuegos, isla de Cuba, a su estimada paisana la eminente artista señorita Dolores Abril el dia de su beneficio 29 de marzo de 1887*", Album de poemes en hornor de l'actriu Dolors Abril i Montesinos (Reus 1859-). En castellà, algun document en català. 1887-1893.

1. F. 3-5: MATILDE DÍAZ. "*Carta de Dª Matilde Díaz a la señorita Dª Dolores Abril*", a continuació "por la copia Joaquim Martí y Puig". Cienfuegos 29 de març de 1887.
2. F. 5v-6: ANTONIO L. GUIMERÀ. "*A la señorita Dª Dolores Abril*". Id.
3. F. 6v. JOSEP CORP. Centfochs, 29 de març de 1887.
4. F. 7: SERGIO DEL LLANO.

5. F. 8-8v: ROMUALDO A. ESPINO. Cadis, 7 de febrero de 1888
6. F. 9: MIGUEL A. CHAPE. Cadis, 8 de febrero de 1888.
7. F. 10: [LUIS LÓPEZ ...]. Cadis, 11 de febrer de 1888.
8. F. 11: [JOSÉ ANTONIO PAJARES?]. Cadis, 11 de febrer de 1888
9. F. 12. "*A la señorita Dolores Abril, después de la representacion de La campana de la almudaina*". Palma de Mallorca, 30 de desembre de 1889
10. F. 13-14: JULIO FERNÁNDEZ MATEO. "*A la actriz lírica señorita D. Dolores Abril*". Sevilla, 19 de desembre de 1893.

14, [114] f. (els folis no numerats en blanc); 215 x 135 mm. Al f. 1, monograma "DA", al f. 2, títol cal·ligràfic encapçalat per un escut amb les quatre barres. Enquadernació en vellut blau sobre fusta, al pla anterior aplicacions en metall, tanca metàl·lica, talls argentats. Protegit per una capsa oberta (BC).

Procedència: Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (ACA Cultura, 2015/7, doc. 1: ingrés el 4 d'agost de 1944, registrat el 21 d'abril de 1945). Al contrapla anterior etiqueta del "Ministerio de Educación Nacional. Servicio de Defensa del Patrimonio artístico nacional / Depósito de / Nº/ Fecha de entrada: *6-3-39* / Procedencia: *José Antonio 41* / Descripción *Un libro memorias*", al verso etiqueta enganxada "Ministerio de Educación Nacional. Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional / Depósito de la Caja de Pensiones / Entrada *21-X-1939* / Procedencia: *Pedralbes* / [estampat amb trèpan] 81027 *Libro* /". Al f. de guarda anterior, en llapis, "R/50"; al f. de guarda volant, "8450 R/50", a una de les aplicacions en metall número en vermell "81027".

• *Registrats en 1947*

Ms. 1618
FRANCISCO FORNÉS, "*Seguro contra la huída de los esclavos establecidos por la Generalitat del Principado de Cataluña en el siglo XV*". Còpia. Barcelona, desembre de 1932.

64 f.; 275 x 205 mm. Text mecanografiat. Enquadernació en tela granat del segle XX. Títol a lllom "Segura de esclavos siglo XV".

Procedència: Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 4 d'octubre 1947).

Nota: Francisco Fornés Rubio (Girona, 1911-1991), profesor mercantil, director de la Compañía El Porvenir, S. A., vinculat a la Federación de Mutualidades de Cataluña, i membre de la Real Academia de Ciencias Economicas y Financieras.

Ms. 1621
Crònica de Desclot.
Amb la menció "Procede de Recuperación" (però, de fet, registrat durant la Guerra Civil, amb la menció "Baldiri Carreras"). Vegeu: Carreras

• *Registrats en juliol 1948*

Ms. 1624
Llibre del sacristà del monestir de Serrateix.
Vegeu: Serrateix

Ms. 1626
Album poètic d'Ida Flechsig. Inclou poemes en alemany, anglès, francès, i alguna en àrab, castellà i italià. Paris, maig de 1885-Biarritz, octubre de 1892.

103 f., 210 x 140 mm. Poemes alemanys en escriptura "Kurrentschrift". Enquadernació en pell negra, contracantos estampats amb ferros daurats.

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/26187/rec/1, consulta 7 de gener 2025).

Procedència: Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 17 de juliol de 1948).

Ms. 1633
CLIMENT XIV, papa, "*Breve de Nro. M. Santo Padre Clemente 14 por el qual su Santidad suprime, deroga y extingue el instituto y orden de los religiosos regulares denominados de la Compañía de Jesús que ha sido presentado en el Consejo para sui publicación. Su fecha en Roma, Santa María la Mayor, con el sello del pescador, 21 de juliol de 1773, año 5º de su pontificado*". Còpia del breu de dissolució de la Companyia de Jesús, "Dominus ac redemptor". Darrer quart del segle XVIII.

19 f.; 305 x 210 mm. Enquadernació en tela verd-gris (BC, anys 40). Títol estampat al llom amb lletres daurades "Clemente XIV Breve".

Procedència: Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 23 de juliol de 1948).

Bibliografia: Sobre l'expulsió dels jesuïtes d'Espanya, vegeu J. M. BENÍTEZ, "L'expulsió dels jesuïtes d'Espanya en temps de Carles III", en: *Expulsions i exilis: hebreus, moriscos, jesuïtes, Guerra Civil = Espulsioni ed esilii in Spagna* (Roma: SECTAC, 1996), p. 46-68.

Edició: *Clemens PP. XIV ad perpetuam rei memoriam. Dominus, ac Redemptor, noster Jesus Christus Princeps pacis a Proheta praenuntiatus, quod hunc in mundum veniens per Angelos primum pastoribus significativit, ac demum per se ipsum antequam in caelos ascenderet, semel & iterum suis reliquit discipulis* (Romae: ex typ. Rev. Cam. Apost., 1773). Múltiples reedicions coetànies; la de Barcelona, impresa per Piferrer (Barcelona: Thomas Piferrer, 1763).

• *Registrats en setembre 1948*

ms. 1634
Derrotero de Cádiz
Vegeu: Junta del Tesoro Artístico

Ms. 1635
Àlbums de signatures d'assistents a exposicions del pintor Antonio Fabrés (Barcelona 1854-Roma 1936). 1903-1904, abril de 1917.

1635-I
"*1º libro: primera inauguración*". Al f. 49, nota d'Antonio Fabrés relativa a l'exposició. La primera signatura és la del president de Mèxic, Porfirio Díaz. Gener de 1903.

49 f. (num. d'origen 200 p.); 330 x 230 mm. Enquadernació holandesa en mitja pell i tela granats.

1635-II
"*Libro 2º de mi exposición*". Al f. 91, nota d'Antonio Fabrés relativa a l'exposició. Novembre de 1904.

91 f. (num. d'origen 300 p.); 330 x 230 mm. Enquadernació en holandesa en mitja pell i tela granats.

1635-III
"*Libro 3º de mi ex.*". Al f. 89, nota d'Antonio Fabrés relativa a l'exposició. Novembre-desembre de 1904.

89 f. (num. d'origen 302 p.); 330 x 230 mm. Enquadernació en holandesa mitja pell i tela granats.

1635-IV
Llibre quart. Itàlia, abril de 1917.

26 f.; 330 x 230 mm. Enquadernació en holandesa mitja pell i tela granats.

4 vols.; 330 x 230 mm. Enquadernació en holandesa mitja pell i tela granats.

Procedència: Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (ACA Cultura, 2015/7, doc. 1: ingresssat 4 d'agost de 1944, registrat el 29 de setembre de 1948).

ms. 1636
Llibre de comptes de Serrateix
Vegeu: Serrateix

• *Registrats en octubre 1948*

Ms. 1637
PERE TOMIC, "*Conquestes de Catalunya, del honorable historich Mossen Pere Tomich Cavaller*". Còpia d'una edició impresa, segons es desprén del colofó al f. 149v: "A laor y glòria de nostre senyor Déu Jesuchrist, qui és donador de victòries, e a immortalitat dels gloriosos comptes de Barcelona, e a honor de nostre nació cathalana, és corregida ab lo privilegi per sinc anys e stampada la present obra, regnant lo invicte emperador dels romans Carles y la sereníssima emperadriu dona Ysabel, chatòlichs reys de Espanya, en la ynsigne e noble ciutat de Barcelona, per Carles Amorós, provençal, a 4 de juny, any de 1495". Finals del segle XVII-principis del segle XVIII.

149 f. (a continuació talons d'alguns folis arrencats); 280 x 195 mm. Enquadernació en pell valenciana del segle XVIII estampada amb ferros daurats al llom, talls jaspiats de vermell, teixell estripat en pell beig al llom amb el títol estampat en lletres daurades "... / de /[..]atalu[..]"

Procedència: Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (ACA Cultura, 2015/7, doc. 1: ingresssat 4 d'agost de 1944, registrat el 4 d'octubre de 1948). Al f. de guarda anterior signatura "265".

Estat de conservació: Taca d'humitat a coberta i als primers folis. Llom malmès, amb estrips i pèrdua de pell, alguna enganxada a la pell de les cobertes, angles de les cobertes malmesos

Reproducció: Còpia digital a MDC (https://mdc.csuc.cat/digital/collection/manuscritBC/id/2220/rec/1, consulta 7 de gener 2025); reimpr. facsímil de l'ed. de 1534, P. TOMICH, *Històries e conquestes dels reys d'Aragó e comtes de Catalunya* (València, 1970).

Bibliografia: X. PEDRALS, *Vida i obra de Pere Tomic, historiador baganès del s. XV* (Bagà, 1991); IDEM, *Pere Tomic, la història segons els cavallers (Bagà, segle XV)* (Bagà: l'autor, 1992); IDEM, "Pere Tomic: historiografia i política entre mon medieval i humanisme", *L'Avenç* 165 (1992); E. DURAN, "La difusió de l'obra de Pere Tomic: edicions i manuscrits", *L'Avenç* 165 (1992), p. 32-53.

Descripcions: E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 274-275; E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 304; MCEM 201 (M. Toldrà).

Nota: Segons M. Toldrà, el manuscrit és còpia de l'edició de 1534, i no de la de 1495.

ms. 1638, 1641-1642
Vegeu: Camps, marquès de

ms. 1639
"Apuntes para el Concilio 4º Mexicano". 2a meitat del segle XVIII.
Vegeu: Seminari de Barcelona

Ms. 1640
JOSÉ FRANCISCO DE ISLA, "*Triumfo del amor y de la lealtad. Día grande de Navarra en la festiva ... aclamación del Serenissimo Catholico Rey D. Fernando II de Navarra y VI de Castilla executada en la Real Imperial corte de Pamplona ... por su ilustrísima Diputación en el dia 21 de agosto de 1746. Escrivíala un devoto del Illustrísimo reyno y un gran venerador de su virrey y capitán general el Excmo señor Conde de Maceda, a quien se dedica. Reimpreso en Zaragoza con todas las licencias necesarias*". Al f. 93: "Se hallará en casa de los herederos de Joseph Mendoza". Còpia d'un imprès. 3r quart del segle XVIII.

93 f.; 240 x 175 mm. Enquadernació coetània en pergamí, al llom "Padre Isla".

Procedència: Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (ACA Cultura, 2015/7, doc. 1: ingresssat 4 d'agost de 1944registrat el 5 d'octubre de 1948). Amb una etiqueta: "Ministerio de Educación Nacional. Servicio de Defensa del Patrimonio artístico Nacional / Depósito de *Caja Pensiones*, Nº *83743*. Fecha de entrada *27-XII-39*. Procedencia: *Pedralbes*. Descripción: *Manuscrito* // Dimensiones: / Observaciones: / Propiedad:"

• amb marca de procedència de Salvador Boquet, de Vilassar

Ms. 1643
Recull factici de cursos de teologia i filosofia escolàstica impartits a la Universitat de Barcelona i copiats per Salvador Boquet. Acèfal. Barcelona, 1675-1677.

1643/1
F. 1-35: NAVARRO. Tractat sobre el sacrament de l'eucaristia. Al f. 32v: "Et hec dicta suficiant de incruento misse sacrificio in laudem sanctissime trinitatis et divi Thomae patroni mei et hec per acta fuit a doctor Navarro, filius civitatis Barcinonis fuit finis hujus materie hodie 2 dies junij anno a nativitate domini 1677, et est Salvatoris Boquet". Al f. 17, text en castellà sobre els cels. Al f. 33v, taula de contingut. Acefal. Barcelona, 1677.
Num. antiga 34 f.

1643/2
F. 36-141: L. MARSAL. "*Tractatus de sanctissimo ac sacratissimo Eucharistie sacramento juxta miram Divi Thomae Doctrina a quaestione 73 ad 83 tertie partis*", a banda i banda "a 5 octubre 1675 Salvador Boquet". Al f. 138: "Et hec de toto eucharistiche tractatu utinem dicta et scripta sint in gloriam Dei omnipotentis et angelice doctoris divi Thome preceptoris nostri necnon supremi salvatori patroni mei et virgo que sanctissima advocata mea et ceteris que santis et virgines etc. Interpres hujus tractatus fuit doctor Lusianus Marsal, meritissimus finsique [] fuit die 13 mensis junii anno domini 1676". Al f. 139-140, taula de contingut. Barcelona, 1675-1676.

Numeració antiga 109 f.

1643/3
F. 142-205: "*Tractatus de sancto tema[]no matrimonii sacramento iuxta doctrinam divi Thome Equinatis*". Al f. 205: "Et hec dicta suficiaant et sint ad excellentasimem veritatis et doctrina [dite]fulgurantis ecclesie juberis Barcinone ano salutis 1677 die desimo quarto maij deo dive Marie sine labe concepte divi Johane universeque celesti curie gratias". Al f. 205v, taula de contingut. Barcelona, 1677.

1643/4
F. 206-289: "*Tractatus de actibus humanis in comuniet in particulari in esse phisico et morali juxta miram Divi Thomae ad quaestio 6 usque ad 20, 1, 2*".

289 f.; 210 x 160 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó.

Procedència: Al f. de guarda: "Es de Salvador Boquet, licenciado, habitant en casa de Joseph [Días?...] en Barcelona. Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 5 d'octubre de 1948).

Estat de conservació: Cobertes amb mossecs de rosegador, quaderns desenganxats, guillotinat. Pendent de restauració.

Nota: Hi ha constància de dos personatges amb aquest nom lligats a Vilassar de Mar, el prevere Salvador Boquet († 1717) i el seu nebot (J. SAMON FORGAS, "Les fundacions de la parròquia de Sant Genís de Vilassar entre els segles XVI i XVIII", *Sessió d'Estudis Mataronins*, 10 (1994), p. 137-152).

• *Miscel·lània mèdica, sense marques de procedència o autoria*

Ms. 1655
Farmacopea, compilat a partir d'extrets de diversos tractats de cirurgia (John Allen, Jean Astruc, Paul Barbette, Johan Dolaeus. Jacques Lazerme, Francisco Suárez de Ribera, Zacuto lusitano...). Al f. 1-3 índex alfabètic. Als f. 159v, 170, 304-305, 310v-314v, receptes farmacèutiques i altres en català. En llatí, algunes receptes afegides en català. Catalunya, 2a meitat s. XVIII.

314 f. (num. d'origen 608 p., f. 3-31, 33-34, 60-61, 75-76. 87-91, 106. 118, 150, 176, 181, 186, 190, 192-193, 200-202, 205, 216, 222, 252, 258-262, 266-267, 274, 276-278, 280-281, 287, 291, 297, 302-303. 306-309); 155 x 125 mm. Al marge de cada extret postil·la amb la indicació de l'obra d'on ha estat extret el paràgraf. Títols de capítols centrats. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó.

Procedència: Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 5 d'octubre de 1948).

• *Registrats en juny de 1949*

ms. 1661-1664, 1666-1674
Amb la menció "Procede de Recuperación" (però, de fet, són manuscrits registrats durant la Guerra Civil, sense menció de procedència)

• *Registrats en agost de 1952*

ms. 1710
"Llibre de diferents privilegis reals, sentencias y provisions reals concedits y fetas a favor dels magnífichs alcaldes y col·legi de la Real Seca de Barcelona". Segle XV, afegitons del segle XVI. Amb la menció "Recuperación" (però, de fet, és un manuscrit registrat durant la Guerra Civil, amb la menció "Baldiri Carreras"). *Vegeu*: Carreras.

• Registrats en juny de 1955

Ms. 1763
Recull miscel·lani de textos en llatí. Segle XIV.

Amb la menció "Recuperación" (però, de fet, registrat durant la Guerra Civil, sense menció de procedència). *Vegeu:* Riber.

Ms. 2247
Recull de textos morals i exegètics en llatí. 1a meitat del segle XIII.
Amb la menció "Recuperació" (però, de fet, registrat durant la Guerra Civil, sense menció de procedència). Vegeu: Riber.

Ms. 2799
Sanctorale missarum et commune sanctorum necnon officium defunctorum secundum alme sedis Barcinone, gradual de la catedral de Barcelona. 1563.
Amb la menció "Recuperació". Vegeu: Catedral de Barcelona

Document ingressat a través del SDPAN (Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional) – València

Ms. 1480
Alcorà. Fragment del Llibre XI. Al Àndalus, segles XIV-XV.

F. 1-22: Sura 9, *Al-tawbah*, aleia 94/93-129.
F. 22-33: Sura 10 Sura 10, *Yūnus*, aleia 1-20/25.

Pergamí, 33 f.; 180 x 185 mm. Decoracions en or, blau i vermell. Als f. 1v-2, dues il·lustracions quadrades amb motius geomètrics i vegetals, d'estil probablement nassarita. A l'inici i a la fi del llibre, frases emmarcades per orles. Inicis de versicle indicats amb una marca circular en or. Als marges, indicacions litúrgiques (*chuz* i *hizb*). Rúbrica de la sura 10 en or. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC)

Procedència: Prové de la biblioteca de Al Raisuni (Ahmad ibn Muhammad Al-Raysuni), de València; lliurat a la BC pel Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional (1941; registrat l'1 d'octubre de 1943).

Estat de conservació: Guillotinat a la part superior. Entre el foli 5 i el f. 6 hi ha un taló, que potser correspon a un foli tallat. Restaurat el 1958, nombroses taques de fongs.

Bibliografia: F. MATEU Y LLOPIS, "Un manuscrito coránico recuperado", *Mauritania*, 14 (1941), p. 341-342. Sobre Al Raisuni, vegeu C. TESSAINER Y TOMASICH, *El Raisuni, aliado y enemigo de España* (Málaga: Algazara, 1998; 2a ed., Librería Hispania ediciones, 2014).

Descripció: A. BENMOKHTAR, *Catàleg dels alcorans manuscrits de la Biblioteca de Catalunya i la Universitat de Barcelona*, treball final de grau d'Estudis Àrabs i Hebreus (Barcelona: Universitat de Barcelona, Facultat de Filologia, juny de 2014), p. 11-12.

Exposicions: *Catálogo de la exposición bibliográfica oriental: galería de exposiciones de la Biblioteca Central, Barcelona, mayo-junio de 1972: organizada por la Asociación Española de Orientalistas*, ed. F. DÍAZ ESTEBAN (Barcelona: Diputación Provincial de Barcelona, 1973), p. 13; *L'Islam i Catalunya = Al-Islam wa Qataluniya: Catàleg* (Barcelona: Institut Català de la Mediterrània, Museu d'Història de Catalunya, Lünwerg, 1998), núm. 92 (p. 124-126).

Nota: D'altres volums similars de l'Alcorà es conservaven a l'Instituto de Valencia de Don Juan (Madrid), a Pamplona i a Bilbao.

Documents procedents d'incautacions de la Junta Central del Tesoro Artístico, ingressats a través del SDPAN

Ms. 1634

DELGADO, "*Derrotero que contiene las derrotas que adelante quedan dadas con la figuración de las tierras*". Conté rutes de Cadis i Canàries a diferents ports de Centramèrica i Sudamèrica. Finals del segle XVIII-principis del segle XIX.

1. F. 2-10: "*Derrota desde la badía de Cádiz al puerto de Veracruz*".
2. F. 10-12: "*Derrota de la Habana a Cádiz por la canal nueva de Bahama*".
3. F. 12-13v: "*Derrota de Canarias a el Puerto de la Habana con el conocimiento de las tierras*".
4. F. 18-21: "*Derrota de Canarias a la Habana por la Canal Vieja*".
5. F. 21v-22v: Perfils de les costes de les illes Canàries.
6. F. 24-26v: "*Derrota de Buenos Aires desde el puerto de Cádiz*".
7. F. 27-29: "*Derrota de Montevideo para Europa*".
8. F. 30-30v: "*Noticias de las corrientes del seno mejicano*".

Paper, 30 f. (f. 23, f. 29v en blanc), 310 x 215 mm. Dibuixos a tinta de les costes que es veuen durant la ruta a la pràctica totalitat dels folis. Enquadernació en pergamí del segle XX

Estat de conservació: Restaurat el 1980.

Procedència: Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (ACA Cultura, 2015/7, doc. 1: ingresssat 4 d'agost de 1944, registrat el 29 de setembre de 1948). Amb l'etiqueta "Ministerio de Instrucción Pública. Dirección General de Bellas Artes. Junta General del Tesoro Artístico. Nº de inventario de la Junta 213".

Ms. 4089

Manual d'exercicis i problemes de nàutica. A partir del f. 142, "Memorias para la Rusia. Comercio 1788". En castellà. Segle XVIII.

153 f., f. 129-135 en blanc, foli 136 plegat num origen 131 f. 305 x 225 mm. Enquadernació coetània en pergamí. Restes de tanques de badana. Talls vermells.

Procedència: A contracoberta posterior nota: "Hallado entre los documentos procedentes de Recuperación", anterior etiqueta del "Ministerio de Instruccion Publica. Dirección General de Bellas Artes. Junta Central del Tesoro Artístico". A la casella "Procedencia", nota manuscrita "Puertos y fronteras".

Bibliografia: F.X. BARCA SALOM, "Dels càlculs d'estima a l'astronomia nàutica: l'ensenyament de les ciències nàutiques a l'Escola de Nàutica de Barcelona", en: *Actes de la VII trobada d'història de la ciència i de la tècnica* (Barcelona: Societat catalana d'història de la ciència i la tècnica, 2003), p. 43-62.

Santa Maria de Serrateix

Fundat en època comtal, a mitjans del segle X, Santa Maria de Serrateix fou un dels monestirs benedictins més importants de la Catalunya central durant l'alta Edat Mitjana. Després d'un període de declivi als segles XIV-XV, arran de la crisi demogràfica i econòmica propiciades per la pesta i per les confrontacions polítiques, a partir del segle XVI i sobretot durant el segle XVII recuperà bona part de la seva importància econòmica. A principis del segle XIX comença la dispersió dels seus béns: segons Villanueva, arran de la Guerra del Francès perdé part dels volums de la biblioteca, i el 1835, com la resta d'ordes regulars, va ser objecte de la llei de

desamortització de Mendizábal. Ara bé, probablement per la seva situació, lluny de centres urbans, la repercussió de la llei en la desfeta del patrimoni fou menor que en altres establiments eclesiàstics: els edificis van passar a mans del bisbat de Solsona i els monjos, que no havien abandonat del tot l'indret, van continuar ocupant-se'n. En el tombant de segle, els documents i volums que s'hi conservaven passaren al Museu Diocesà de Solsona, creat el 1896, per evitar-ne la pèrdua[962]. Durant la Guerra Civil, però, el monestir fou incendiat i bona part del patrimoni que encara s'hi conservava fou dispersat.

Entre els documents que consten com a ingressats a la BC a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica n'hi ha dos que estan relacionats amb la gestió del patrimoni de Santa Maria de Serrateix durant l'època moderna: un llibre de comptes del sagristà des d'inicis del segle XVII fins a mitjan segle XVIII (ms. 1624), i un llibre de comptes de l'abat des de la Guerra de Successió fins a la desamortització (ms. 1636). Probablement ingressà de la mateixa manera el breu llibre de registre d'un abat del segle XVI (ms. 3094), que es trobava entre els fons no registrats de l'arxiu de la BC, sense cap procedència determinada. Un tractat acadèmic ingressat igualment a través de Servicio de Recuperación (ms. 1642) inclou a la fi un ban de l'abat de Serrateix de 1765. El volum conté un dels cursos del caputxí Francisco de Villapando, professor de filosofia a la Universitat de Cervera de finals del segle XVIII, i duu un exlibris del prevere Narcís de Camps i Font, relacionat amb la família gironina del marquès de Camps (vegeu **Camps, marqués de**); altres manuscrits del marqués de Camps ingressaren igualment per aquesta via, com ho feren també altres manuscrits de famílies gironines, com els Puig Padrola. Tenint en compte la història d'aquest arxiu monàstic, hi hauria la possibilitat que els volums de Serrateix haguessin pertangut a la col·lecció dels Camps, on haurien pogut ingressar al llarg del segle XIX; però aquesta seria una hipòtesi a verificar.

Fons d'arxiu

ACA, Cultura 47, R-646 – Reclamació del rector de la parròquia de Santa Maria de Serrateix de relíquies i objectes litúrgics.

Arxiu del Monestir de Montserrat (AMM) – Pergamins de Santa Maria de Serrateix.

Arxiu Diocesà de Solsona (ADS) – Fons del Monestir de Serrateix.

Bibliografia

ALTES I AGUILÓ, Francesc Xavier. "El leccionari i col·lectari santoral de Santa Maria de Serrateix (Solsona, Arxiu Diocesà)", *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, 10 (2001), p. 211-293.

BADIA I MASGRAU, Josep Maria. *El monestir de Santa Maria de Serrateix*. Sant Vicenç de Castellet: Patronat d'Amics de Serrateix, El Farell, 2004 (Nostra Història, 5).

BOLÓS, Jordi, ed. *Diplomatari del Monestir de Santa Maria de Serrateix (segle X-XV)*. Barcelona: Fundació Noguera, 2006 (Diplomataris, 42).

[962] Un martirologi que veié el pare Villanueva sortí a finals del segle XIX, abans de 1891, sembla que per la venda d'un rector de Serrateix; el 1923 integrà la col·lecció de la Biblioteca Reial de Copenhaguen per compra a la llibreria antiquària de Munic Ludwig Rosenthal (ms. NY.Kgl.S 1794 Fol.).

BOLÓS, Jordi. *Els monestirs del comtat de Berga des de llurs orígens fins a l'any 1400: el monestir de Santa Maria de Serrateix*. Tesi de doctorat. Universitat de Barcelona, 1983.

FELIU I TRAVY, Ignasi. *El monestir de Santa Maria de Serrateix: una aproximació a la seva història*. Granollers: Montblanc-Martin, 1977 (Col·lecció de Monografies Locals. Sèrie B, 16).

VILLANUEVA, Jaime. *Viage literario a las iglesias de España*. Vol. VIII: *Viage a las iglesias de Vique y de Solsona*. València: Imp. de Oliveres, 1821, p. 118-143.

• Documentació ingressada a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica

Ms. 1624

Llibre del sacristà del monestir de Santa Maria de Serrateix, del Bisbat de Urgell. 1610-1751.

> F. 1-22v: "*En aquest llibre estan contingudes cosses pertanyens y [...]al sacristà del monastir de Santa Maria de Serrateix del bisbat de Urgell [...]*". A peu de pàgina "Les quals cosses son estades escrites per mi, fra Pere Bellmolà, natural de la vila de Berga, monjo y essent sacristà del monastir de santa Maria de [Serrateix] any 1610".
> f. 23-29v: "*Llevador de la sacristia de Santa Maria de Serrateix fet vull als 16 de jener de 1670 sent secristà fra Pere Joan Atxer, en lo qual contenen tots los censos y obligations que pertanyen en dita* [sic] *hoffici*".
> f. 30-42: "*Llevador de l'offici de la sagristia del present monestir de Santa Maria de Serrateix fet en lo any 1724 per lo dr. Fr. Geroni Guitart, sagristà en que van contenguts los censos y altres cosas pertanyents y espectants al sobradit offici*".
> f. 43-50: "*Llevadors de la sagristia del present monestir de Serrateix fet en lo any 1751 per orde [] en que van continuats los censos [pertanyents] y expectants a l'offici de la dita sagristia*".
> f. 51-52: "*Sensos de la parroquia de Avià al sr. abat de Santa Maria de Serrateix*".

51 f.; 215 x 160 mm. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC).

Procedència: Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 17 de juliol de 1948).

Estat de conservació: Restaurat (anys 2000), alguns folis molt poc llegibles.

Bibliografia: J. M. BADIA I MASGRAU, *El monestir de Santa Maria de Serrateix* (Sant Vicenç de Castellet: El Farell, 2004); J. BOLÓS, *Diplomatari de Santa Maria de Serrateix (s. X-XV)* (Barcelona: Fundació Noguera, 2006).

Nota: L'enquadernació original, un fragment en lletra visigòtica, és l'actual ms. 2541/2 de la BC.

Ms. 1636

"*Llibre dels comtes que donan tos [sic] los ans al señor abat los cònsols del present terme de Serrateix y sas definions* [sic]*, hahont se trobaran las ordinacions fetas per los señors abats per lo bon regimen de dit terme*". 1712-1835.

100 f.; 300 x 205 mm. Enquadernació coetània en pergamí en forma de carpeta amb reforços de cuir al llom.

Procedència: Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 29 de setembre de 1948).

Bibliografia: J. M. BADIA I MASGRAU, *El monestir de Santa Maria de Serrateix* (Sant Vicenç de Castellet: El Farell, 2004); J. BOLÓS, *Diplomatari de Santa Maria de Serrateix (s. X-XV)* (Barcelona: Fundació Noguera, 2006).

Ms. 2541/2
GREGORI I, papa, *Moralia in Job*. Fragment. Finals del segle VIII-primera meitat del segle IX.

Pergamí. 1 f.; 380 x 290 mm. Lletra visigòtica. Inicials realçades amb tinta vermella; rúbriques en vermell.

Procedència: Relligadura del ms. 1624 de la BC (llibre del sacristà del monestir de Serrateix).

Estat de conservació: Restaurat.

Exposicions: BIBLIOTECA DE CATALUNYA, *Bibliographica: documents dels segles VIII al XX* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1993), núm. 2; *Catalunya a l'època carolíngia: art i cultura abans del romànic* (Barcelona: Museu Nacional d'Art de Catalunya, 1999).

Ms. 3094
Llibre registre de documentació expedida per Francesc Sentjust, abat del monestir benedictí de Santa Maria de Serrateix, de la diòcesi d'Urgell. 4 de setembre de 1569-12 de març de 1570.

7 f.; 320 x 225 mm. Enquadernació coetània en pergamí, feta amb un fragment d'un document datat a Cardona el 1386. A la coberta títols manuscrits "Precaria de Serrateix" i "Cartas precàrias del capbreu de Serrateix".

Procedència: Fons documentals de la BC, sense identificar (probablement, ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica).

Documentació d'origen gironí – Família Puig Padrola

Al segle XVII, un conjunt d'estratègies matrimonials dutes a terme per diferents membres d'una família empordanesa, els Puig Padrola, van contribuir a l'establiment d'un ample patrimoni, que s'ordenava i dirigia des del mas principal de la família al poble de Vilaür, però que s'estenia més enllà, amb nombroses terres entre d'altres als termes d'Albons i de Torroella de Montgrí. La conservació del seu arxiu ha permès que aquest patrimoni es trobi a la base de diversos estudis sobres els hisendats gironins a l'època moderna.

Entre el material que va ingressar a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica el 1944 hi ha una quinzena de tractats eixits de l'ensenyament universitari en època moderna. La majoria són originaris de la zona de l'Empordà; sembla molt probable que provinguin d'incautacions de béns fetes durant la Guerra Civil i conservades en algun dels dipòsits de la zona gironina —probablement el castell de Peralada, del qual hi ha constància documental que va haver-hi material transferit al dipòsit de la Caixa de Pensions de Montjuïc. Alguns dels tractats ingressats havien pertangut a la família Camps, de Salt (mss. 1641-1642, vegeu **Camps, marqués de**), però deu d'ells procedien probablement d'algun mas de la família Puig. Registrats l'un rere l'altre amb els números de manuscrit ms. 1644-1654, juntament amb un altre manuscrit gironí d'un estudiant de S'Agaró (ms. 1646), es molt possible que aquests volums corresponguin a una entrada manuscrita afegida en el llistat de 4 d'agost de 1944, "libros manuscritos encuadernados en pergamino tamaño 8º. 11 volúmenes [Libros de texto]".

Fins a principis del segle XIX, a les famílies pairals catalanes era habitual que a cada generació algun dels fadristerns ingressés al seminari per rebre les ordres; quan era possible, altres

seguien estudis de dret o de medicina. Els apunts i tractats corresponents a les classes que rebien es conservaven després en els arxius familiars. La majoria els copiaven els mateixos alumnes, però —com passa encara ara amb els llibres de text— en alguns casos els estudiants recuperaven els d'alumnes anteriors, i en un mateix volum trobem les traces de còpia i de possessió de més d'un alumne. Tot i que molts d'aquests volums al llarg del temps han passat a institucions públiques o eclesiàstiques o al mercat d'antiquari, moltes masies catalanes conserven encara aquest tipus de manuscrits. En els llibres ingressats per recuperació troben marques de còpia o de possessió de diferents membres de la família Puig des del segon terç del segle XVII i fins a finals del segle XVIII, que ens permet seguir els canvis de preferències universitàries al llarg del temps. El primer volum és un llibre copiat per Joan Puig, que estudià a la Universitat de Girona el 1671; el 1674 Josep Puig i Padrola, traspassat, apareix com a posseïdor d'un llibre relacionat amb Girona però copiat per un altre estudiant. A mitjan segle XVIII veiem com Jaume Puig i Piferrer (que signa indistintament com a copista amb aquest nom o amb el de Jaume Puig Padrola) inicia els seus estudis a Girona (1740-1742, ms. 1645, 1647) per acabar-los al Seminari de Barcelona (1744-1746, ms. 1644, 1652-1653). Finalment, a finals del segle XVIII un altre fadristern, Francesc Puig i Quintana, fa ja els seus estudis a Cervera, on recupera alguns dels volums que necessita per als seus cursos del mataroní Antoni Daví (ms. 1648-1649, 1651).

Fons d'arxiu

Arxiu Comarcal de l'Alt Empordà (ACAE) 110-224 – Fons de la Família Puig, de Vilaür.

Arxiu Diocesà de Girona (ADG) 5.6. Altres arxius incorporats i 6.2. Altres arxius dipositats – Fons de la Família Puig, de Vilaür.

Bibliografia

ANTON, Javier. "Epistolari de la família Puig (de Vilaür)". En: *Epicat: cartes familiars de Catalunya*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2022 (https://epicat.uab.cat/items/epistolari/22, consulta 7 de gener 2025).

GIFRE RIBAS, P. "Una aportació a la prehistòria dels hisendats gironins: la família i el patrimoni Puig (segles XVII i XVIII). *Estudis del Baix Empordà*, 9 (1990), p. 187-212.

GIFRE RIBAS, P. *Els senyors útils i propietaris de mas. La formació d'un grup social (Vegueria de Girona, 1486-1730)*. Barcelona: Fundació Noguera, 2012.

• Documentació ingressada de la família Puig a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica

Ms. 1644
Recull factici de cursos de teologia escolàstica, copiats per Jaume Puig i Piferrer. Als f. 194-196, 199 taula de contingut. Barcelona, 1743-1745.

1644/1
F. 1-105: JOAN BAPTISTA BOLLÓ, "*Tractatus de altissimo Trinitatis misterio juxta miram angelici praeceptoris divi Thomae Aquinatis doctrinam, a questione 27 usque ad questionem 43 primae partis inclusive, dictatus a D. Joanne Baptista Bolló, scriptus a me, Jacobo Puig et Piferrer, inceptus die 16 septembris a nativitate domini 1743*".

Nota: A la Biblioteca de la Universitat de Barcelona, ms. 95, f. 141-141v, hi ha un curriculum de Joan Baptista Bolló.

1644/2
F. 106-165: JOAN COSTA, "*Tractatus de scientia Christi Domini juxta miram angelici praeceptoris divi Thomae Aquinatis doctrinam*". Al f. 165: "Et haec dicta sint satis de toto tractatu. Iste autem tractatus dictatus fuit a doctore Joannes Costa, scriptus a me, Jacobo Puig, finitusque vero die 16 junii a nativitate domini 1744".

1644/3
F. 166-199: JOAN BAPTISTA COSTA, "*Tractatus de angelis malis juxta divi Thomae Aquinatis doctrinam, 1a partis questione 63 et questione 64, dictatus a doctore Joanne Costa et scriptus a me, Jacobo Puig et Piferrer, inceptus die 16 septembris anni 1743*". Al f. 193: "Et haec dicta suficiant de angelis malis"; a la fi del paràgraf que segueix a continuació: "Tractatus iste fuit versatus circa angelos malos, inceptus die 16 septembris a nativitate domini 1743, finitus die 19 decembris anno domini 1743, dictatus a R. doctore Joanne Baptistae Costa, sacrae theologiae docente".

1644/4
F. 200: Imprès: *Breu de nostre pare santo Domingo*. [Barcelona: s. n., ca. 1743].

Nota: una altre exemplar a Olot, Biblioteca pública, ms. 3 (P. VILA, "El llibre de Josep Bracons, ove passamaner de Barcelona", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, 44 (2003), p. 265-274 (271).

198 f. (372 p.); 210 x 150 mm. Gravats a l'inici de cada obra: al f. 2, gravat de sant Tomàs d'Aquino; al f. 106, de sant Agustí; al f. 166, de sant Jeroni. Enquadernació coetània en pergamí, amb restes de tanques de botó. Títol al llom: "Ex tractatus de trinitate, de scientia Christi et de Angelis malis. Barcinone 1745". Talls jaspiats de vermell.

Procedència: Havia pertangut a la família Puig Padrola. Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 5 d'octubre de 1948).

Bibliografia: P. GIFRÉ I RIBAS, "Una aportació a la prehistòria dels hisendats gironins: la família i el patrimoni Puig (segles XVII i XVIII)", *Estudis del Baix Empordà*, 9 (1990), p. 187-212; IDEM, *En la prehistòria dels hisendats: de senors útils a propietaris (fegueria de Girona, 1486-1730)*, tesi doctoral (Girona: Universitat de Girona, 2009).

Ms. 1645

"*Prima pars Philosophiae*". Recull miscel·lani de cursos de filosofia i lògica, impartits probablement al convent de sant Domènec de Girona i copiats per Jaume Puig Padrola i Piferrer. Girona, 1740-1742.

1. F. 1v: "*Sumari de les esglésies de Barcelona*".
2. F. 2: "*Copia de una relació de sancta Brígida*".
3. F. 3: "*Calendari lunar*".
4. F. 5-45: DOMÈNEC COROMINAS, Curs de filosofia escolàstica. Al foli 45: "Dictata die 16 februarii ano 1740", i, en un altre paràgraf, "Hoc enim scriptum fuit a me Jacobo Puig et Padrola et dictatus fuit a P. Dominico Corominas, lectore circa philosophia, anno 1740".
5. F. 47-58: Curs de filosofia escolàstica. Al f. 58, "Finis coronat opus".
6. F. 59-129: Curs de filosofia escolàstica. Al marge inferior del f. 110v: "Vuy dia 30 novembre de 1740 se acaba lo codern, vocor Jacobum Puig"; al f. 120v, d'una mà altra que la del copista: "Factum fuit per me, Jacobum Puig et Padrola, die 7 maii a nativitate domini 1742"; al f. 129: "Et haec suficiant de pre[di]cabilibus et de logica et de 1a parte cursus. Utinam dicta cedant in laudem, gloriam et honorem beatissime Trinitatis Patris ingeniti, Filii unigeniti, Spiritus Sancti ab utroque

procedentis, sanctissime matris nostrae et reginae virginis Mariae de Rosario, patriarche sancti Dominici, nostri angelici praeceptoris divi Thomae Aquinatis omniumque sanctorum atque sanctarum celesti in curia redicentium [sic]". Acèfal.
7. F. 129-130v: "*Tabula sumulistica est ista*". Al f. 131v: "Possessor hujus libri qui vocatur Prima pars Philosophiae est Jacobus Puig et Piferrer, chartis invigilans, Gerundae sua manu scriptus anno 1741 factus fuit".
8-10. F. 132-135: Notes soltes.
8. f. 132: Fragment d'una carta en català. Al verso, "Gerona".
9. f. 133-134: "*Nota de la observació dels dies que farà des de santa Llúcia inclusive en avant 1758*".
10. f. 135: Comptes de carretades. 1784.

131 f. (numeració antiga 1-107, 110-250 p.); 210 x 150 mm. Algunes cancel·lacions. Al f. de guarda interior de la coberta dos petits gravats xilogràfics; al f. 4, gravat de sant Tomàs d'Aquino. Enquadernació coetània en pergamí, amb tanques de botó. Talls jaspiats de vermell.

Procedència: Al f. 1, exlibris en vers: "Este libro es de mi, Jayme Puig y Padrola / y si la culpa viniere / que este libro se perdiere / como suele acontecer / suplico a quien me lo tuviere / si me lo quiere volver". Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 5 d'octubre de 1948).

Ms. 1647
DOMÈNEC COROMINAS, Recull factici de cursos de filosofia impartits al convent de Sant Domènec de Girona i copiats per Jaume Puig Padrola i Piferrer, de Vilaür. Al f. 1, nota de copista: "Hic liber pertinet ad me, Jacobum Puig et Padrola, et fuit dictatus a P. F. Dominico Corominas habitante in senovium sancti Dominici Gerundae civitatis, et succedit et finivit 21 junij a nativitate domini 1742". Girona, 1741-1742.

1647/1
F. 1-50: "*Tractatus in Aristotelem metaphysicam juxtamiram nostri angelici preceptoris Thome Aquinatis doctrinam*", i entre les lletres del títol proemium "die 26 jener 1741". Al f. 16, "Bocables que se usan en Cervera". Al f. 50v, poema en castellà. Al f. 49-50, taula de contingut. Girona, 1741.

Numeració antiga 93 p.

1647/2
F. 51-164: "*Tractatus in octo libros phisicorum Aristotelis juxta Thomae Aquinatis doctrinam*". A banda i banda, "inceptus die 5 juny 1741 et scriptus a me Jacobo Puig". Al f. 164v: "Cujus cursus lectoris fuit reverendissimus P.F. Dominicus Corominas praedicatorum ordinis, scriptus a me, Jacobo Puig et Piferrer, nobilissimi ac venerati loci Vilahuri filio, finitusque fuit 8 mensis junii anno 1742". Als f. 165-166, taula de contingut. Notes soltes enganxades a la fi del text. Girona, 1741-1742.

Numeració antiga 112 f.

167 f.; 210 x 155 mm. Al f. 16, gravat d'un esquema en forma de vinya; al f. 1v, dibuix de Crist a la Creu; al f. 16, il·lustració musical. Enquadernació coetània en pergamí , amb tanques de botó. Talls vermells, jaspiats de negre i verd.

Procedència: Al f. 1, exlibris de Jaume Puig i Padrola. Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 5 d'octubre de 1948).

Bibliografia: A. BLAIR, "Natural philosophy", en: *The Cambridge History of Science*, vol. 3: *Early Modern Science*, ed. K. PARK i L. DASTON (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), p. 365-406 (p. 393).

Descripcions: L. ROBLES, "Aristoteles Latinus. Repertorio de manuscritos españoles", en: *Actas del V Congreso Internacional de Filosofia Medieval* (Madrid: Editora Nacional, 1979), p. 333-460, núm. 188-189 (p. 380).

Nota: Un altre volum de Domènec Corominas a la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona, ms. 90.

Ms. 1648

"*Metaphysica*". Curs de filosofia aristotèlica, copiat probablement per Francesc Puig i Quintana. Girona?, finals del segle XVIII.

240 f.; 215 x 155 mm. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Al f. 1, "Francisco Puig y Quintana, 1799" i "Villahur, Puig y Quintana". Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 5 d'octubre de 1948).

Descripcions: L. ROBLES, "Aristoteles Latinus: repertorio de manuscritos españoles", en: *Actas del V Congreso Internacional de Filosofia Medieval* (Madrid: Editora Nacional, 1979), p. 333-460 (p. 380).

Ms. 1649

FRANCISCO DE VILLALPANDO, "*Recentioris Philosophiae Dogmata R. P. Fr. Francisci a Villalpando Academiae Cervariensis auditoribus accomodata atque in tres tomos distributa, labore et studio fr. Antoni Alabau ordinis minorum, lectoris jubilati et philosophiae doctoris anno ab orbe redempto MDCCXCVI, ad semplicem usum Antoni Davi et Siurans*". Recull factici de cursos de filosofia escolàstica impartits a la universitat de Cervera. Cervera, 1796.

1649/1

F. 1-161: "*Metaphysica reverendis patris Francisci a Villalpando Academiae Cervariensis auditoribus accomodata*". Al f. 125v: "Victor J. Alabau". Al f. 1v, llista de les xifres romanes en català. Al f. 151, taula de contingut, que remet al número de paràgraf.

1. F. 1-152: "*Metaphysica*".
2. F. 153-158v: "*Deffinitiones philosophiae quae in hoc methaphysicae volumine continentur*".
3-5. F. 159-161: Notes diverses.
3. f. 159v: Normes de vida en aixecar-se. En castellà.
4. f. 159v-161: "*Estilo sublime*". "*Estilo infimo*". "*Estilo medio*". Exercicis de retòrica. En llatí.
5. f. 160v, 161v: Poemes. En castellà.

1649/2

F. 162-321: "*Phisica Reverendis Patris Francisci a Villalpando Academiae Cervariensis auditoribus accomodatae*". Àpode. Cervera, 1796.

321 f.; 210 x 150 mm. Al f. 113, gravat d'una santa; al f. 119, de santa Rosa de Lima; al f. 162, de santa Quiteria. Enquadernació coetània en pergamí, amb restes de tanques. Talls marbrejats de blau.

Procedència: Al marge inferior del f. 1, "Francisco Puig y Quintana", intercalat "Daví"; al f. 99, "Anton Daví de Mataró"; al f. 105, "Anton Daví y Siurans de Mataró". Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 5 d'octubre de 1948).

Bibliografia: J. DE PUIG, *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona, vol. I: Manuscrits 1-50* (Barcelona: IEC, 2016) (Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, XLIX), p. 475 (ms. 45).

Edicions: Cf. F. de VILLALPANDO, *Philosophia ad usum scholae FF. Minorum S. Francisci Capuccinorum accomodata* (Madrid: Joaquín Ybarra, 1777-1778).

Nota: Altres còpies de tractats de Villalpando a BC ms. 1642 i ms. 1651, i a Girona, Biblioteca Diocesana del Seminari, ms. 212.

Ms. 1650

MIQUEL FORTIÀ, "*Brevis clara ac perutilis summulistica instructio juxta miram doctoris angelici div Thomae doctrinam*". Copiat per Joan Puig. Al f. 42: "Commentaria in magnam Aristotelis iuxta miram angelici doctoris divi Aquinatis Thomae doctrinam, Michaellis doctoris Fortià 1670"; al f. 231, "Finis Ioannes Puig 1671". Al f. 233-236, taula de contingut. Girona, 1670-1671.

236 f. (numeració d'origen 230 f.); 205 x 160 mm. Postil·les i reclams a la pàgina. Al f. 1 i al f. 232, gravat de Sant Tomàs d'Aquino; al f. de guarda, dibuix d'una folia amb el símbol IHS al mig; als f. 24v, 26v, 28v, 83 i 178, esquemes. Lleugera ornamentació floral als títols i finals de part. Enquadernació coetània en pergamí amb tanques de badana.

Procedència: Probablement havia pertangut a la família Puig Padrola. Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 5 d'octubre de 1948).

Nota: Miquel Fortià consta com a catedràtic de Filosofia a la Universitat de Girona entre 1670 i 1676 (R. RAMIS BARCELÓ, P. RAMIS SERRA, *La Universidad de Gerona (1561-1717)*, Madrid: Dykinson, 2022).

Ms. 1651

FRANCISCO DE VILLALPANDO, "*Philosophia reverendi P. Francisci a Villalpando Academiae Cervariensis auditoribus accomodata*". Copiat per Antoni Daví. Als f. 92-99, diversos extrets de cursos i notes en llatí. Cervera, finals dels segle XVIII.

93 f.; 210 x 155 mm. Nombrosos gravats acolorits després a l'aquarel·la en groc, verd i vermell: al f. 1 (interior de la coberta), gravat de sant Tomàs d'Aquino; al f. 2 i 93, de sant Carles Borromeo; al f. 22v i 23v, gravats enganxats; al f. 55, de sant Francesc d'Assís. Nombrosos petits dibuixos en tinta a les rúbriques de capítol. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Al f. 2: "Hic liber est Antonius Davi, quod indicat domini"; al f. 92v, "Antonio Daví de Mataró"; al f. 57v, "Franciscus Puig y Quintana de Villahur, cursante de filosofia". Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica. (registrat el 5 d'octubre de 1948).

Bibliografia: J. DE PUIG, *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona, vol. I: Manuscrits 1-50* (Barcelona: IEC, 2016) (Treballs de la Secció de Filosofia i Ciències Socials, XLIX), p. 475 (ms.45).

Edicions: F. de VILLALPANDO, *Philosophia ad usum scholae FF. Minorum S. Francisci Capuccinorum accomodata* (Matriti: apud Joachim Ybarra, 1777-1778).

Nota: Altres còpies de tractats de Villalpando a BC ms. 1642 i ms. 1649, i a Girona, Biblioteca Diocesana del Seminari, ms. 212.

Ms. 1652

Recull factici de cursos de teologia, impartits al seminari de Barcelona i copiats per Jaume Puig i Padrola. Al f. 265-268, taula de contingut. Barcelona, 1745.

1652/1
F. 1-138: JOAN BAPTISTA BOLLÓ, "*Tractatus de scientia Dei juxta miram angelici praeceptoris doctrinam*". Al f. 137v-138: "Et hoc dicta suficiant pro toto tractatu de scientia Dei cui finem imponimus die 22 junii a nativitate domini 1745. Iste autem tractatus fuit dictatus a R.P. Joanne Bolló, sanctae Theologiae doctore, scriptusque fuit per me, Jacobum Puig et Padrola, in Collegio seu seminario illustrissimi episcopi Barcinonencis".

138 f. (numeració antiga 274 p.).

1652/2
F. 139-264: "*Tractatus de praedestinatione juxta miram angelici praeceptoris doctrinam*".

126 f. (numeració antiga, 253 p.).

268 f.; 210 x 150 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó.

Procedència: Al f. de guarda, "Jaume Padrola". Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 5 d'octubre de 1948).

Ms. 1653

JOAN BAPTISTA BOLLÓ, "*Tractatus de admirabili Incarnatione Misterio a quaestione 1a usque ad sextam inclusive tertia pars angelici praeceptoris divi Thomae Aquinatis depromptus*". Curs de teologia impartit al Seminari Episcopal de Barcelona i copiat per Jaume Puig i Padrola. Al f. 112v: "Iste autem tractatus de Incarnatione fuit dictatus a reverente Joanne Bolló, Sacrae Theologiae Doctore in collegio seu seminario episcopali, et scriptus a me, Jacobo Puig et Padrola, clerico et beneficiato die 22 junii anno 1746 existente domi deputationis per tres annos, cum Christoforo Fonoll et Barceló, palam domi illustris canonici Benedicti Bach et de Cartellà sanctae sedis Barcinonensis". Al f. 113-115, taula de contingut. Barcelona, 1746.

209 f. (numeració antiga 224 p.); 205 x 150 mm. Al f. 109, dibuix d'un rellotge de sol. Enquadernació coetània en pergamí, amb tanques de botó. Talls jaspiats de vermell.

Procedència: Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 5 d'octubre de 1948).

Ms. 1654

Recull factici de cursos de teologia, copiats per Martí Ferrer. El f. 210 és una nota solta sobre els sacraments. Girona, 1694.

1654/1
F. 1-70: "*Tractatus de sacramentis in genere juxtaangelicam divi Thomae doctrinam tertia parte, a questione 60 usque ad 65 valde perutilis*". Al f. 62: "Et hec dicta sint satis de tota hac materia de sacramentis in genere ad laudem omnipotentis Patris sapiencie, Filii gratieque Spiritus Santi, intemerareque virginis Marie sine peccati originalis labe conceptae, necnon etiam angelisi doctoris Thomae Aquinatis et omnium sanctorum adque sanctarum, Dei beatitudine faventium, etiam divi Martini patronis ac custodis mei in Dei conspectu positi, hecque materia horum tantorum sacramentorum in genere data enuelataque est tam philosophie quam theologie doctore eiusque nempe theologie subtilissimo interprete in hac florida Gerundensi Academia, et a me, Martino Ferrer, manu mea scripta hodieque finita 15 maii anno 1694". A continuació: "Ab sinch folis de repàs cada dia se repassa tota esta materia *de sacramentis in genere* ab 18 dies, *et sic festinante studere*". Al f. 67-68, definicions de mots llatins. Al f. 69, poemes satírics en castellà i llatí afegits tardanament. Al f. 63-64, taula de contingut.

Numeració antiga 62 f.

1654/2
F. 71-128: "*Tractatus theologice moralis*".

Numeració antiga 54 f.

1654/3
F. 129-208: "*Tractatus de sacramento matrimonii super questionem 41 et sequetes suplementi in tertiam partem divi Thome Aquinatis*". Al f. 206: "Et hec dicta sunt satis de toto tractatu hujus materie, utinemque omnia sedant in onorem Beatae Mariae Virginis et omnium santorum atque santarum nec non patronis mei sancti Martini".

Numeració antiga 76 f.

208 f.; 210 x 160 mm. Enquadernació coetània en pergamí, amb tanques de badana.

Procedència: Al f. 210, la nota: "Josephus Puig y Padrola cujus anima in pace requiescat". Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 5 d'octubre de 1948).

• Tractats acadèmics ingressats a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica, d'origen gironí

Ms. 1646
ANTONI ARTIGAS I FARRER, "*Metaphisica peripatetica principiis Scholae Jesuiticae aucta et illustrata*". Recull miscel·lani de disputacions acadèmiques sobre filosofia impartides en un col·legi jesuita. Als f. 81 i 82, "victor doctor Artigas et Farrer". Cervera, mitjan segle XVIII.

82 f.; 205 x 150 mm. Al f. 25, gravat de "Nuestra señora del aseo, de la siutat de San Felipe"; al 47, de sant Ignasi de Loyola; al f. 53, de la fugida d'Egipte; al f. 68, esquema; al 76, de sant Atanasi. Enquadernació coetània en pergamí, amb restes de tanques de botó

Procedència: Al f. 1, "unus exlibris Petri Falgas, sagaronensi..."; al f. 76, "Josephus Peramàs Soc. Jesu". Ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica (registrat el 5 d'octubre de 1948).

Estat de conservació: Guillotinat, el f. 82 malmès per la tinta fèrrica.

Bibliografia: sobre Josep Peramàs (Mataró, 1732-), vegeu E. GIMÉNEZ LÓPEZ, *Biografía del exilio jesuita (1767-1815)* (Alicante: BIbioteca Virtual Miguel de Cervantes, 2020), p. 1419.

Descripcions: L. ROBLES, "Aristoteles Latinus. Repertorio de manuscritos españoles", en: *Actas del V Congreso Internacional de Filosofia Medieval* (Madrid: Editora Nacional, 1979), p. 333-460, núm. 187 (p. 379).

Nota: A a Montserrat hi ha un curs de filosofia suarista jesuitica impartit per Antoni Artigas a Cervera el 1746 (Montserrat, Biblioteca de l'Abadia, ms. 344); a la biblioteca de la Universitat de Barcelona un curs també a Cervera de 1766 (UB, ms. 687); i a la biblioteca del Castell de Perelada hi ha un altre tractat de metafísica del segle XVIII, impartit probablement a Cervera, amb la menció "Victor Artigas" (R. 36.851, 94-IIS).

Ms. 2891
JOAN VIV., prevere de Riudellots de la Selva, "*Compendium traditum a doctore Joane Viv[...]a parrochie Rivolutorum [S]ilvae, quod inceptum fuit die decimo septembris 1608*". Curs de logica copiat per Jaume Rossell, al f. 418v: "Et hec de tota logica ad laudem et gloriam Dei omnipotentis et necnon intemerata[e] Virginis Mariae et divi Cristophori, die decimo mensis julii millessimo sexcentessimo nono amen. 1609", i, a continuació, "Quae omnia dicimus sub correctione Sanctae

matris Ecclessia Dei. Jacobus Rossell, clericus parrochiae sancti Gregorii. Finis". Sant Gregori, Girona, 1608-1609.

181 f.; 210 x 155 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de badana.

Procedència: Fons antic (registrat per A.-J. Soberanas el 1984). Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica.

Estat de conservació: Enquadernació malmesa. Nombroses taques d'humitat. Al f. 1, restauracions antigues.

Bibliografia: E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 328; MCEM 268 (M. Toldrà).

90.
Manuscrits registrats en la postguerra sense menció de procedència
Guerra Civil (Postguerra)
1936-1942?

Durant el període de la immediata postguerra i fins a una data tan tardana com pot ser finals dels anys 1990, un gran nombre dels manuscrits s'inscriviren al llibre de registre de Manuscrits sense indicar cap menció de procedència, o posant a la casella corresponent l'expressió "Fons antic". Com s'ha vist, aquesta absència de l'origen no era inhabitual abans de la guerra, però el cert és que en el període posterior aquest volum de peces inscrites sense precisió d'origen es va incrementar. Probablement aquest fet es remarca més perquè la mitjana de volums ingressats durant el període franquista va ser netament inferior al ritme d'ingressos anteriors: si en els gairebé 30 anys transcorreguts entre 1907 i 1936 el número de registres va ascendir a 1.378, en els trenta anys següents, entre 1941 i 1971, és a dir, des que es reprèn el registre després de la guerra i fins a la jubilació de Pere Bohigas, el número total de volums i lligalls registrats és de 836 volums, xifra netament inferior. D'aquest xifra, un nombre que probablement depassa la meitat corresponen a peces ingressades durant la guerra, i un nombre força elevat a peces de procedència desconeguda. El seu successor, conservador del departament de Manuscrits entre 1972 i 1993, Amadeu-Jesús Soberanas, registra —o fa registrar per la seva auxiliar, Marta Santín— les entrades que van del ms. 2215 al ms. 3925, un total de 1711 volums o lligalls. Els registres d'aquest període inclouen un nombre molt elevat de materials provinents d'arxius personals ingressats aquells anys —Pere Coromines, Rosa Leveroni, Màrius Verdaguer, Roig i Raventós— o els volums de la col·lecció de Frederic Marés; però un nombre significatiu de les entrades correspondrà encara a volums de procedència desconeguda, molts dels quals ingressaren probablement durant la Guerra Civil o a través del Servicio de Recuperación.

Per entendre el perquè del nombre elevat de manuscrits que no foren registrats en aquell moment pot ser útil intentar comprendre el protocol que se seguia durant la guerra en el moment de l'ingrés de biblioteques privades requisades o de camionades de llibres remeses per patrulles de diferents adscripcions polítiques i administratives. El material era lliurat al pati de la Casa de Convalescència; allí un equip de bibliotecàries, dirigides per Ramon d'Alòs, feien una tria i separaven els llibres rars i els manuscrits, que es trametien a les Seccions de Reserva Impresa i Manuscrita. La resta s'empaquetava, i se n'indicava la procedència quan era coneguda; algunes poques fotos que es conserven d'aquest període mostren les piles de paquets arrenglerades al costat de les parets del claustre.

Ara bé, tot i que les persones que feien la tria eren expertes, havien d'anar molt ràpid; i això vol dir que era fàcil que hi hagués errors. Cal tenir en compte que les enquadernacions d'època moderna o del segle XIX, majoritàriament en pergamí senzill o en holandesa, eren utilitzades indiferentment tant per als manuscrits com per als impresos; si, per anar ràpid, algun dels volums no s'obria per veure'n el contingut, era fàcil posar el llibre a la pila equivocada dels llibres impresos a empaquetar. D'altra banda, els criteris d'allò que es considerava un manuscrit

bo per a ingressar a la col·lecció no eren potser ben bé els mateixos; per exemple, els arxius personals de persones en actiu que ingressaren a la institució —com ara els de Vidal i Guardiola, Portela Valladares o Guillén Garcia— no es van registrar; i és molt possible que es descartessin també alguns quaderns manuscrits senzills de finals del segle XIX, que més endavant serien registrats. És força probable que a aquests volums que entraren durant la guerra s'hi afegissin alguns manuscrits ingressats a través del Servicio de Recuperación o de la Comisión Revisora de Viviendas, o alguns altres provinents de requises de biblioteques de personatges lligats a la República que hagueren d'emprendre els camins de l'exili.

Quan el Servicio de Devolución Bibliogràfica fou clausurat el 1941, a la biblioteca quedaren molts volums que ningú no havia reclamat, tant manuscrits com impresos antics i moderns. Els llibres que no havien estat enregistrats acabaren per ser emmagatzemats en el que la memòria de les bibliotecàries i ordenances de l'època coneixien com "el túnel". Es tractava d'un passadís allargat que sortia d'una de les plantes sota terra del magatzem de llibres, aleshores situat en un edifici afegit al costat del mur de l'edifici de l'Hospital que dona al carrer de les Egipcíaques. Durant anys, de tant en tant s'anaven recuperant d'aquell túnel llibres que després es registraven i s'incorporaven a catàleg; entre aquests llibres, dels quals s'havia perdut tot rastre de l'origen, hi havia també manuscrits, que es podien registrar amb la menció "Fons antic" o sense cap indicació.

Els volums descrits a continuació foren registrats, tots ells, en aquestes circumstàncies; tot i que no hi ha certesa de com van entrar, i que per tant sempre hi ha la possibilitat que ingressessin amb algun donatiu posterior, el més possible és que ho fessin durant la guerra o immediatament després: en els temps difícils de la postguerra els donatius eren més rars, i per tant acostumen a ser degudament identificats. Per tant, el que no ho estava era probablement perquè la seva procedència podia ser problemàtica. Les datacions van del segle XVI a primeries del segle XX, amb un fort predomini de volums del XVIII, i les tipologies i els temes són diversos. És molt possible que alguns d'ells —com ara els mss. 1677 i 1678, dos àlbums personals de finals del XIX-principis del XX— ingressessin a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica, i que un volum de teatre revolucionari (ms. 2127) entrés amb alguna biblioteca requisada a la postguerra. La resta són manuscrits d'època moderna, alguns de gran interès; sembla difícil que obres d'aquests tipus hagin pogut ingressar per donatiu o per compra sense haver deixat cap traça en l'arxiu administratiu, i per això la hipòtesi més versemblant és que arribessin durant la guerra. Molts d'ells s'assemblen, per procedència o temàtica, a d'altres d'ingressats; hi ha, per exemple, un grup notable de manuscrits relacionats amb València que haurien pogut ingressar amb la col·lecció del Comte d'Alcúdia o de la catedral de Tortosa, que tenen manuscrits similars; però no s'han trobat traces que permetin assignar-los amb precisió una col·lecció determinada. Als volums triats se n'hi podrien afegir d'altres del segle XIX; ara bé, com que aquests darrers podrien haver ingressat també fàcilment amb algun dels arxius o biblioteques personals adquirides entre els anys 1940 i el 1990, s'ha preferit, per prudència, deixar-los de banda.

Documents de procedència no indicada o amb la menció "Fons antic", probablement ingressats durant la Guerra Civil

Ms. 1481

Miscel·lània de temes per a l'estudi de la Sagrada Escriptura, extrets d'historiadors de l'antiquitat (Plini, Filó, Flavi Josep, Estrabó, sant Jeroni, Epifani de Constància, Dionís l'Exigu...) i de l'edat Mitjana (Ricard de Sant Víctor, Tomàs d'Aquino, Sante Pagnini...). Segle XVI.

F. 1v: Breu índex temàtic.
F. 2-11: "*Abacus locorum biblicorum*".
F. 11: "*Syrie situs, ex Strabone lib. 16*".
F. 11v: "*Arabie et Syrie divisio, ex Plinio*"
F. 13-27v: Excerpta d'Epifani.
F. 28-70v: "*Brevis explicatio locorum hebreorum*".
F. 72-78v: "*Decem nomina Dei in hebraicas scriptura inventa, ex D. Hieronymo et Pagnino*".
F. 79-79v: "*Rationes nominum 12 Patriarcharum, ex capitibus Genesis 29. et 30. et 35. et 41*".
F. 80-99: FILÓ, "*Epitome Tabernaculi Phederis, autore Philone Judeo, libro 3. de vita Mosis*" (i altres)
F. 100-108: "*Explanatio Tabernaculi foederis, ex Josepho et Richardo Victorino*".
F. 108v-117: "*De sacrificiis Veteris legis, ex Josepho, Philone et D. Thoma*".
F. 118-124v: "*De vestibus sacerdotalibus, ex Josepho et D. Hieronymo ad Fabiola*".
F. 124v-125: "*Vasa mense panum propositionis, ex eodem*".
F. 126-139v: "*Explicatio templi a Salomone rege edificati, autoribus Josepho, Veda, et Richardo*".
F. 140-179v: "*Explicatio templi ab Ezechiele ultimis capitibus sue prophetie descripti, ex D. Hieronymo, Richardo, Dionissio et Nicolao desumpta*".
F. 180-188v: "*Miscellanea quedam qui sacras literas, ex optimis autoribus*".
F. 189-189v: "*Menses hebreorum*".
F. 190: "*Numismata bibliorum*".
F. 190v-192v: "*Pondera, Mensurae, Dimensiones*".
F. 193-193v: "*Ventorum regiones, ex Plinio*".
F. 195v-197: "*De mensuris iterum, ex D. Epiphanio, et De ponderibus*".
F. 197v-198: "*Celebres secte, ex D. Epiphanio*"
F. 199: "*De anima antiquorum philosophorum, opiniones a Joanne Reuchlin collecte liber De verbo mi[rifico]*".

199 f.; 160 x 110 mm. Enquadernació en pergamí d'època moderna.

Procedència: No indicada (registrat el 2 de setembre de 1943). Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica.

Estat de conservació: Nombrosos folis malmesos per forats i per la tinta fèrrica. Restaurat

Bibliografia: P. O. KRISTELLER, *Iter Italicum,* vol. IV: *Alia Itinera II: Great Britain to Spain* (London [etc.]: E. J. Brill, 1989), p. 491.

Nota: Segons una comunicació personal de Jaume Riera, es tracta d'apunts d'estudi extrets probablement d'impresos del segle XVI que publicaven introduccions a la Sagrada Escriptura, gènere molt conreuat als segles XVI-XVIII.

Ms. 1677

Àlbum de poemes de Carolina Llasat de Fernández de Soto. Inclou poemes d'autors contemporanis copiats per Carolina Llasat, i poemes a ella dedicats. 1881-1907.

95 f.; 210 x 145 mm. Enquadernació coetània industrial en pell marró, tanca metàl·lica, talls daurats.

Procedència: No indicada (registrat el 7 de juliol de 1949). Probablement ingressat a través del SDPAN.

Nota: Dedicat a la tortosina Carolina Llasat Guarro, membre d'una família d'empresaris naviliers especialitzats en el comerç trasatlàntic. Carolina fou mare de l'escultor Mateu Fernández de Soto i Llasat (Barcelona 1881-Amèrica Central?, 1939), Àngel (Barcelona, 1882-1938), que durant la Guerra Civil esdevingué comissari artístic i morí atropellat, Lluís (Barcelona 1894-1965) i Wenceslau (Barcelona 1889-?), narrador i publicista, resident a Buenos Aires, on aplegà algunes de les seves narracions en castellà, evocadores de la Barcelona del començament de segle, amb el títol de *Drina, Marta y Ernestina*. Els germans Fernández de Soto i Llasat formaven part de la bohèmia artística de principis del segle XX; Àngel, àlies *Patas*, personatge central del món picassià de l'època barcelonina, fou retratat fins a 18 vegades per Picasso; el seu retrat més conegut és el titulat "El bebedor de absenta", un retrat de l'època blava fet a Barcelona el 1903, quan Picasso i Fernández de Soto compartien habitació.

Ms. 1678

Àlbum de poemes i dedicatòries autògrafes de Maria (Mimí) Rissmann (1868-1908). En alemany, alguns textos en anglès, francès i castellà. 1883-1897.

63 f.; 195 x 135 mm. Al f. 1v, enganxada, fotografia de Mimi Rissmann; al f. 9v, dibuix d'uns nens a l'aquarel·la; al f. 15v, dibuix d'uns mussols enamorats; al f. 30-30v, dibuix d'una carta de l'as d'oros; al f. 58, dibuix d'unes roses. Enquadernació coetània en pell repussada. Talls vermells.

Procedència: No indicada (registrat el 7 de juliol de 1949). Probablement ingressat a través del SDPAN.

Estat de conservació: enquadernació restaurada, llom afegit de nou.

Nota: Potser dedicat a una familiar de Federico O. Rissmann, cònsul honorífic d'Alemanya, propietari a principis de segle XX d'una fàbrica de paper que feia material d'oficina i embalatges (sobres, paper secant) al carrer Llúria, 104 i president de l'associació 'Germania' de Barcelona.

Ms. 2127

IGNACIO STEIMBERG (i. e., Isaac Steinberg). "*¡Venciste Monatkof!: drama en un prólogo y tres actos, original de Ignacio Steimberg, ex-comisario soviético*", traducció de Cristóbal de Castro. Representat per la companyia *Teatro del Pueblo* al Teatre-Circ Barcelonès, juliol de 1937; amb un retall de la crítica apareguda a *La Vanguardia* el 21 de juliol de 1937. 1937.

Paper, [1], 79 f., 220 x 155 mm. Text mecanografiat. Enquadernació en holandesa del segle XX (BC).

Procedència: No indicada (registrat el 13 de gener de 1971). Probablement ingressat al final de la Guerra Civil.

Estat de conservació: Restaurat el 1980.

Bibliografia: "El Teatro del Pueblo. Las representaciones de *¡Venciste, Monátkof!*, en el Barcelonés", *La Noche* (27 de juliol de 1937), p. 5; F. FOGUET, *El teatre català en temps de guerra i revolució (1936-1939)* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999) (Biblioteca Serra d'or, 227), *passim*.

Edició: *Teatro soviético*, trad. de C. de CASTRO (Madrid: Aguilar, 1931).

Documents historiogràfics (inventaris, catàlegs, reflexions històriques) sense menció de procedència o amb la menció "Fons antic"

Ms. 2558
"*Memorias o estado de la insigne y real Iglesia Colegial de la Besalú*". 2a meitat del segle XVIII.

F. 2-3: MIGUEL AMER, Carta a José Rolf, canonge de Santa Maria de Besalú. Madrid, 26 d'octubre de 1782.
F. 1, 4-16: "*Memorias o estado de la insigne y real iglesia colegial de Besalú, catedral que fue por muchos años*".
f. 5v-7: Llista de donacions a Santa Maria de Besalú, 981-1279.
f. 14v-15: "*Copia del pergamino impreso sobre reliquias*".

16 f.; 295 x 200 mm. Enquadernació en mig pergamí i cartró folrat de paper de guarda del segle XX (BC, 1982).

Procedència: No indicada (registrat per A.-J. Soberanas). Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica.

Bibliografia: *Un cartoral de la canònica agustiniana de Santa Maria del castell de Besalú (segles X-XV)*, ed. a cura de J. M. PONS I GURI i H. PALOU I MIQUEL (Barcelona: Fundació Noguera, 2002).

Descripció: *Memòria personal* (Bellaterra: UAB) (https://www.memoriapersonal.eu/browser/view/173, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 2561
"*Catàlogo dels notaris així públichs com reials colegiats de número de Barcelona*". Desembre de 1746.

1. F. 1-20: "*Tabula alphabetica omnium notariorum*".
2. F. 25-61: "*Catàlogo dels notaris així públichs de nº de Barcelona com dels notaris públichs reials collegiats que en lo mes de desembre 1746 viuhen y de las escripturas públicas que quiscun d'ells segueix, ab sa taula alphabética*".

61 f.; 310 x 200 mm. Enquadernació coetània en pergamí.

Procedència: Fons antic de la BC (registrat per A.-J. Soberanas). Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica.

Descripció: S. RIERA, *Repertori de fonts d'arxiu per a l'estudi de la ciutat de Barcelona (1714-1808)* (Barcelona: Ajuntament, 2004), p. 35.

Nota: Una altra còpia a AHCB, ms. A-12, f. 84-88.

Ms. 2564
Miscel·lània de textos a l'entorn de la catedral de Roda d'Isàvena. 2a meitat del segle XVIII.

1. F. 1-2v: "*Razón de los breviarios, códices y manuscritos de la santa Iglesia de Roda*".
2. F. 6-7v. "*Officio de S. Valero, sacado de un breviario antiguo i viejo, etc*".
3. F. 11-16v: "*Officio de S. Ramon, sacado de el breviario ms. en pergamino núm. []*".
4. F. 17-20v: "*Officio de San Ramon, sacado de otro breviario ms. en pergamino núm []*".
5. F. 21-21v: "*Vita beati Raymundi episcopi et confesoris*".

21 f. (f. 3-5, 8-9, en blanc, a continuació, 9 f. en blanc); 210 x 150 mm. Enquadernació en tela marró del segle XX (BC, anys 1950-1960).

Procedència: Fons documentals de la BC (registrat per A.-J. Soberanas). Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica.

Bibliografia: M. S. GROS, "L'inventari de l'antiga biblioteca de la Catedral de Roda d'Isàvena", *Revista Catalana de Teologia*, 32/2 (2007), p. 339-356 (p. 354).

Ms. 2566

LLUÍS DE VALÈNCIA, "*Barcelona armada con letras*". Incomplet. Finals del segle XVII-principis del segle XVIII.

F. 1-24: Parte 1.
- f. 1-4v: "*Capítol 1*".
- f. 4v-24: "*Capítol 2*".

F. 24v-99: Parte 2.
- f. 24v-39v: "*Capítol 1*".
- f. 39v-52: "*Capítol 2*".
- f. 52-69v: "*Capítol 3*".
- f. 70-80v: "*Capítol 4*".
- f. 81v-90: "*Capítol 5*".
- f. 90-99: "*Capítol 6*".

99 f.; 325 x 205 mm. Folis amb plec tabel·lionari. Paràgrafs numerats a cada capítol. Alguna cancel·lació. Enquadernació en mig pergamí i cartró folrat amb foli de guarda del segle XX (BC, 1982)

Procedència: Fons antic de la BC (registrat per A.-J. Soberanas). Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica.

Bibliografia: F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes* (Barcelona: Impr. J. Verdaguer, 1836), p. 635-636; G. de BROCÀ, "Juristes i juriconsults catalans dels segles XIV-XVII", *Anuari de l'IEC*, 3 (1909-1910), p. 483-515 (p. 513); IDEM, *Historia del derecho de Catalunya* (Barcelona, 1918-1926), vol. I, p. 418; J. SERRA I VILARÓ, *Universidad literaria de Solsona* (Tarragona: Sugrañes, 1953), p. 54-55. E. SERRA, "El pas de rosca en el camí de l'austriacisme", en: *Del patriotisme al catalanisme. Societat i política (segles XVI-XIX)* (Vic: Eumo; Universitat de Vic, 2001), p. 71-103 (p. 77); M. A. MARTÍNEZ RODRÍGUEZ, "Els assessors del Governador de Catalunya als segles XVI i XVII", *Pedralbes*, 23/1 (2003), p. 95-111 (p. 102); A. SIMON I TARRÉS, *Construccions polítiques i identitats nacionals. Catalunya i els orígens de l'estat modern espanyol* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2005), p. 360, 404; M. TOLDRÀ, "Notes de Pau Ignasi de Dalmases a la seva col·lecció de manuscrits catalans", en: *'Qui fruit ne sap collir': Homenatge a Lola Badia* (Barcelona: Barcino, 2021), vol. II, p. 317-326.

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 413-420; MCEM 259 (edita alguns fragments, i identifica l'autor).

Ms. 2819

FRANCESC SOLSONA, "*Stilus capibreviandi, cum multis questionibus ac aliquibus Regiae Audientiae decissionibus ad rem facientibus cum formulis creandi indices concessionum territorium, stabilimentororum novarum laudationum, recognitium, amortisationum et aliquarum litterarum ordinatio et alcaldis missarum, cum indice materiarum per Franciscum Solsonam, notarium publicum Barcinonae, noviter in lucem editus ad jussus et mandata RRDD Elnensis episcopi anno*

1547". Còpia de l'edició impresa (Barcelona: Salvador Leget, 1547). Amb dedicatòria al lector del copista, Josep Cornador, jurista a Lleida. En castellà, algun document en català i en llatí. Lleida, 20 de desembre de 1767.

79 f.; 205 x 155 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó. Títol ms. al llom "Solsona Stilus capibreviandi".

Procedència: No indicada (registrat per A.-J. Soberanas). Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica.

Descripció: MCEM, 2000 (M. Toldrà).

Nota: Francesc Solsona, notari públic de Barcelona, és el responsable d'un registre del monestir de Sant Cugat (BC, ms. 1298).

Ms. 2821

Capbreu de Santa Maria de Palautordera; els f. 1-2 Taula de contingut. Palautordera, 1519 (darrer instrument de 1520).

[10], 138, [10] f. (numeració d'origen cxxviii f., f. 138 en blanc, a l'inici i al final 1 quadern de 10 f. en blanc); 295 x 215 mm (alguns folis intercalats de mesures inferiors). Algunes esmenes coetànies, i algunes postil·les de mans posteriors dels s. XVI-XVIII. El primer quadern , que inclou la taula, solt. Enquadernació coetània pergamí en forma de cartera, amb reforços al llom i tanca de botó allargat. Títol manuscrit al llom "Capbreu 1529".

Procedència: No indicada (registrat per A.-J. Soberanas). Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica.

Estat de conservació: Primer quadern i vores molt malmesos per l'ús

Ms. 3422

Llibre registre d'exàmens del gremi de tintorers de llana de Barcelona. Barcelona, segles XVI-XVII.

Paper i pergamí. 106 f, [6] f. (f. 8-47, 76v-105 en blanc); 270 x 190 mm. Diverses mans. Enquadernació en pergamí del segle XVIII amb restes de tanques de badana.

Procedència: Fons antic de la BC (registrat per A.-J. Soberanes el 1988). Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica.

Bibliografia: A. BUSQUETS, "Els fons documentals gremials de la ciutat de Barcelona", *Barcelona, Quaderns d'Història*, 24 (2017), p. 27-46.

Ms. 3663

Epítome de la Genealogia dels Comtes de Barcelona. Acèfal i àpode (arriba fins a Joan II). Principis del segle XVII.

14 f.; 305 x 215 mm.

Procedència: No indicada (registrat per A.-J. Soberanes el 1989). Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica.

Edició: Editat en: *Constitucions y altres drets de Catalunya* (Barcelona: Hubert Gotart, 1588), vol. 1.

Descripció: E. DURAN, dir., M. BATLLE, E. MIRALLES, M. TOLDRÀ, *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol. I: *Barcelona, Arxiu Històric i Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 1998), p. 340; MCEM 320 (A. Miralles, M. Toldrà).

Documents sense menció de procedència o amb la menció "Fons antic", d'origen tarragoní

Ms. 2431

Missal plenari cistercenc. A la col·lecta de la missa de sant Bernat se l'anomena "abbas et doctor egregius". Acèfal (comença al f. III) i incomplet. Finals del segle XIV; folis 59-60 i 129v-130 afegits posteriorment (finals del segle XV-principis del segle XVI).

F. 1-57: Misses del propi del temps.
- f. 1v-3: "*Dominica iii*ª".
- f. 3-4: "*Dominica iiii*ª *adventum*".
- f. 4-5v: "*In vigilia Natalis*".
- f. 5v-7v: "*Missa de nocte*".
- f. 7v-9: "*Missa de luce*".
- f. 9-12: "*Missa maior*".
- f. 12-14: "*Dominica post Natalis Domini*".
- f. 14-16: "*In die Epiphanie*".
- f. 16-18: "*Dominica in lxx*ª".
- f. 18-20v: "*Dominica in lx*ª".
- f. 20v-: "*Dominica in l*ª".
- f. 22-24: "*Dominica in xl*ª".
- f. 24-25v: "*Dominica ii*ª *in xl*ª".
- f. 25v-27: "*Dominica iii*ª *in xl*ª".
- f. 27-29: "*Dominica iiii*ª *in xl*ª".
- f. 29-30v: "*Dominica in passione Domini*".
- f. 30v-32: "*Dominica in palmis*".
- f. 32-33v: "*In die [resurrectione]*".
- f. 33v-35v: "*Feria ii*ª *post Pascha*".
- f. 35v-37: "*Feria iii*ª".
- f. 37-38v: "*Dominica in albis*".
- f. 38v-39v: "*Dominica ii*ª *post Pascha*".
- f. 39v-41: "*Dominica iii*ª *post Pascha*".
- f. 41-42v: "*Dominica iiii*ª *post Pascha*".
- f. 42v-43v: "*Dominica v*ª *post Pascha*".
- f. 43v-45v: "*In die Ascensionis*".
- f. 45v-46v: "*Dominica in octava Ascensionis*".
- f. 46v-47v: "*In die Penthecostes*".

(falten 2 folis, numeració d'origen l-li).
- f. 48-48v: [Post Penthecostes?].
- f. 48v-49v: "*Dominica in Trinitate*".
- f. 49v-50v: "*In festo Corporis Christi*".
- f. 51-52v: "*Dominica ii*ª *post Penthecostem*".
- f. 52v-54: "*Dominica iii*ª *post Penthecostem*".
- f. 54-55v: "*Dominica iiii*ª *post Penthecostem*".
- f. 55v-56v: "*Dominica v*ª *post Penthecostem*".

F. 57-60v: Prefacis. Inclou prefacis per les festes de Nadal, l'Epifania, Quaresma, Pasqua, l'Ascensió, Pentecosta, i festes dels sants apòstols i de la Mare de Déu. F. 59-60v, afegits posteriorment.

(Falta 1 foli, numerat d'origen lxiii).

F. 61-63v: Canon de la missa. Àpode.

(Falten 4 folis, numeració d'origen lxvii-lxxi).

F. 64-111: Misses del propi dels sants.

f. 64-65: [*In Natale sanctorum innocentorum*].
f. 65-66v: "*Agne virginis*".
f. 66v-67v: "*In die sancti Vincencii*".
f. 67v-69v: "*In conversione sancti Pauli*".
f. 69v-71v: "*In purificatione beate Marie*".
f. 71v: "*In die beati Benedicti*", al marge "*Agate virginis*", "*Cathedra sancti Petri*", "*Matthie apostoli*" "*Gregorii Pape*".
f. 72v-73v: "*In annunciacione virginis Marie*".
(Falta 1 foli, numerat d'origen lxxxi).
f. 74-75: [*In die apostolorum Philippi et Jacobi*].
f. 75-76v: "*In invencione Sancte Crucis*".
f. 76v-78: "*In die beati Johannis prophete*", al marge "*Barnabe apostoli*".
f. 78-80: "*In die apostolorum Petri et Pauli*".
f. 80-81v: "In commemoracione sancti Pauli".
f. 81v-82v: "*Beati Jacobi apostoli*". Al marge "*Margarite virgine, beate Agnetis*", "*Marie Magdalene*".
f. 82v: "*Vincula sancti Petri*".
f. 82v-84: "*In transfiguracione Domini*". Al marge referències a altres festes.
f. 84-85: "*In die beati Laurencii*".
f. 85-86v: "*In solemnitate corone Domini*".
f. 86v-87: "*In vigilia Assumptionis virginis Marie*".
f. 87-88: "*In die Assumptionis virginis Marie*".
f. 88: "*In festo beati Bernardi*".
f. 89v-92v: "*In die beati Augustini*".
f. 92v-94: "*In nativitate beate Marie*".
f. 94-95: "*In exaltacione Sancte Crucis*".
f. 95-96v: "*In beato Matheo*".
f. 96v-97: "*In die beate Thecle virginis*".
f. 97-98v: "*Michaelis archangeli*".
f. 98v-99: "*Beati Hieronimi*".
f. 99-99v: "*Beati Francisci sicut beati Hieronimi*". "*Beati Luche evangeliste*".
f. 99v-100v: "*In sanctarum undecim milium virginum*".
f. 100v-101v: "*Apostolorum Symonis et Iude*".
f. 101v-103v: "*In die Omnium sanctorum*".
f. 103v-104: "*In festo Katherine virginis*".
f. 104-105v: "*In die Andree apostoli*".
f. 105v-106v: "*Nicholay episcopi et confessoris*".
f. 106v-107v: "*Beate Lucie sicut de beate Katherine*". "*Thome apostoli*".
f. 107v-108v: "*Infra annum de Gloriosa Cruce*".
f. 108v-109v: "*Infra annum de virgine Maria*".
f. 109v-111: "*In adventum de virgine Maria*".

F. 111-119v: Altres misses.

f. 111-112: "*Missa pro infirmis*".
f. 112-113: "*Missa pro defunctis*".
f. 113-113v: "*Pro patre et matre*".
f. 113v-114v: "*Pro femina missa*".
f. 114v-115: "*Pro fratribus defunctis missa*".
f. 115-115v: "*Pro quibus in cimiteriis iacent missa*".
f. 115v-117v: "*Missa generalis pro vivis et defunctis*".
f. 117v-119v: "*Missa pro temptacione carnis*".
f. 119v: "*In tempore paschali ad honorem beate Marie virginis*", afegit posteriorment.

F.120-130: Misses del propi dels sants, continuació.
f. 120-120v: "*Agne virginis*".
f. 120v-121: "*Agathe virginis*".
f. 121-122: "*In cathedra sancti Petri*".
f. 122-123v: "*Sancte Mathie apostoli*".
f. 123v-124: "*Sancti Gregorii Pape*".
f. 124-124v: "*Ambrosii episcopi*".
f. 124v-125v: "*Sancti Marci*".
f. 125v-127v: "*Barnabè apostoli*". "*Marie Magdalene*".
f. 127v: "*Martini episcopi*".
f. 127v-128: "*Raymundi episcopi et confessoris*".
f. 128-128v: "*Cecilie virginis*".
f. 128v-129v: "*Beati Clementis Pape*".
f. 129v: "*Eulalie Emeritensis*".
f. 129v-130v: "*In honore beati Onofferi confessoris*". Afegit posteriorment. Àpode.

Pergamí. 130 f. (num. antiga iii-cxxxvii, falten els f. l-li, lxiii, lxvii-lxxi, lxxxi i el final del text afegit posteriorment); 280 x 195 mm. Text a 2 columnes. Reclams a final de quadern. Escriptura a dos mòduls. Amb esmenes quasi coetànies. Caplletres (algunes embotides), amb filigranes, alternades en blau i vermell; al f. 61, gran caplletra T (Te igitur). Rúbriques en vermell. Anotacions litúrgiques subratlladese en vermell. Als f. 159-160, Notació musical quadrada sobre tetragrama vermell. Enquadernació de pell girada sobre fusta, restaurada; s'han conservat les restes de tanques metàl·liques de l'enquadernació original.

Procedència: No indicada (registrat per A.-J Soberanes el 1977). Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica; podria provenir de Vallbona de les Monges.

Estat de conservació: Restaurat. De resultes, en alguns casos la tinta vermella d'algunes rúbriques i caplletres s'ha distès i ha traspassat als folis acarats.

Reproducció: Còpia digital a MDC (http://mdc.csuc.cat/cdm/ref/collection/partiturBC/id/60016, consulta 7 de gener 2025).

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (manuscrits registrats el 1977); J. JANINI, *Manuscritos litúrgicos de las iglesias de España*, vol. II: *Aragón, Cataluña y Valencia* (Burgos: Aldecoa, 1980), núm. 463; S. Zauner, *Manuscrits musicals litúrgics pretridentins de les seccions de Música i Manuscrits de la Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2010).

Nota: Podria haver estat produït al monestir de Poblet.

Documents d'origen valencià, sense menció de procedència o amb la menció "Fons antic"

• Tractats acadèmics

Ms. 2250
PERE MÀRTIR, "*Summa Doctrinae Christianae, in tres partes distributa, principalium fidei misteriorum precipuas dificultates continens. Authore R. P. M. Martire, Ordinis Predic., alumno. Anno 1763*". València, 1763.

F. 3-34v: "*Pars prima*".
F. 35-210: "*Pars II: Opus dogmaticum et doctrinale articulorum ad Christi divinitate pertinentium continens explicatione compositum, ex probatissimis auctoribus a R. R. P .P. Martir sacri ordinis praedicatorum Valentini coenobii alumno*".

210 f.; 145 x 105 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó. Títol ms. al llom "Doctri. Cristi.".

Procedència: No indicada (registrat per A.-J. Soberanas). Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica, dels fons dels comtes d'Alcúdia o del marquès de Dosaigües.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140.

Nota: encartats en el volum hi havia un conjunt de deu naips xilogràfics (signatura actual: XXIII BC 11 i 12).

Ms. 2820

ANDRÉS PUIGSERVER, SJ, "*Tractatus theologicus scolasticus de fide divina, elaboratus a patre Puigserver, Societatis Jesu, et acceptus a me, Nicolao Flor, eius minimo discipulo, in hoc presenti anno nativitatis domini nostri Jesu Christi 1744*". Curs de filosofia impartit a un col·legi de jesuïtes, probablement el Col·legi de Sant Pau, a València, i copiat per Nicolau Flor. València, 1744.

82 f.; 215 x 160 mm. Als folis de guarda proves de ploma. Paràgrafs numerats per desenes. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de badana. Títol manuscrit al llom, "Puigserver de fide divina".

Procedència: No indicada (registrat per A.-J. Soberanas). Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica, dels fons dels comtes d'Alcúdia o del marquès de Dosaigües.

Bibliografia: Sobre Puigserver, vegeu C. SOMMERVOGEL, *Bibliothèque de la Compagnie de Jesus*, vol. VI (Bruxelles:, O. Schepens; Paris: A. Picard, 1890), cols. 1299-1300; F. AGUILAR PIÑAL, *Bibliografia de autores españoles del siglo XVIII*, tom VI: *N-Q* (Madrid: CSIC, 1991), núm. 3541-3544 (p. 502); A. ASTORGANO, "André Puigserver", en: REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA, *Diccionario biográfico electrónico* (https://historia-hispanica.rah.es/biografias/37932-andres-puigserver, consulta 7 de gener 2025).

Ms. 2893

GUILLEM, *Tractatus de logica*. València, principi del segle XVIII.

158 f.; 215 x 160 mm. Diverses mans. Al f. 1, gravat en forma de portada amb espai en blanc per al títol; al f. 2, f. gravat amb la paraula "Proemium"; al f. 52, gravat de la Immaculada signat Joan Baptista Ravanals, 1700. Enquadernació coetània en pergamí sobre cartró, amb restes de tanques de botó. Títol al llom, "Guillem in logica".

Procedència: Fons antic (registrat per A.-J. Soberanas el 1984). Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica, dels fons dels comtes d'Alcúdia o del marquès de Dosaigües.

Descripcions: *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 10, p. 370; E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 427; MCEM 268 (M. Toldrà).

Bibliografia: S. ALBIÑANA, *Universidad e ilustración: Valencia en la época de Carlos III* (Valencia: Institució Valenciana d'Estudis i Investigació, 1988).

Ms. 3154

"*Disputationes metaphicicae [sic] juxta metodum Scolae Valentinae*". València, 3r quart del segle XVIII (ca. 1761-1764).

56 f. (mal relligat: el f. 8 intercanviat amb el f. 18); 210 x 155 mm. Paràgrafs numerats. Al f. 1, gravat en forma de portada amb el títol "Proemium"; al f. 3, de santa Caterina; al f. 28, de santa Anna; al f. 30, de sant Josep; al f. 34, de l'arbre de Jacob; al f. 52, de sant Antoni Abad. Al f. 56v, dibuix d'un ase i d'un monjo , amb la frase "Finis coronat opus". Enquadernació coetània en pergamí sobre cartró, amb restes de tanques de botó. Títol a la coberta anterior "Metafísica".

Procedència: No indicada (registrat per A.-J. Soberanas el 1986). Al f. 56, exlibris: "Este libro es de Dn Joaquín Llorens y Chiva, discipulo del Dr. Francisco Martínez". Al f. 2, segell "Biblioteca del dr. Carlos Sarthou". Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica.

Estat de conservació: Restaurat, llom afegit en pell.

Bibliographie: Cf. F. JORDÁN GALLEGO SALVADORES, "La enseñanza de la metafísica en la Universidad de Valencia durante el siglo XVI", *Analecta Sacra Tarraconensia* 46 (1972), p. 137-172; S. ALBIÑANA, *Universidad e ilustración: Valencia en la época de Carlos III* (Valencia: Institució Valenciana d'Estudis i Investigació, 1988).

Nota: Carlos Sarthou Carreres (Vila-real, 1876-Xàtiva, 1971), jutge i historiador, fou el responsable del salvament del patrimoni artístic i documental de Xàtiva (vegeu A. SERRA DESFILIS, "Sarthou Carreras, Caarlos", *Diccionari d'historiadors de l'art català, valencià i Balear*, https://dhac.iec.cat/dhac_mp.asp?id_personal=778, consulta 7 de gener 2025). Joaquín Llorens i Chiva (Vila-real, 1749-València, 1836), fou un il·lustrat valencià, jutge i professor de la Universitat de València.

Ms. 3155

LLORENÇ CEBRIAN, "*Universa filosophia antithomistica aristotelica contentiosa et experimentalis celeberrimis Universitatis Valentinae sanctionibus consona quam deo et beatissima virgine Maria sine labe concepta auxiliantibus per triennium elucubravit Laurentius Cebrian, philosophiae magister et profesor*". Curs impartit a la Universitat de València i copiat per Josep Berenguer, al f. 47v: "Victor Cebrian, Don Joseph Berenguer". Al f. 45-47, taula de contingut. València, 3r quart del segle XVIII (ca. 1765-1768).

48 f. (num. antiga 75 p.); 210 x 155 mm. Al f. 1, gravat en forma de portada orlada; al f. 31, gravat en forma de portada amb la paraula "Proemium"; al f. 31, esquema lògic; al f. 37, retrats de filòsofs; al f. 40, esquema. Enquadernació coetània en pergamí. Títol al llom "Cebrian", i a la coberta "Philosophia".

Procedència: No indicada (registrat per A.-J. Soberanas el 1986). Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica, dels fons dels comtes d'Alcúdia o del marquès de Dosaigües.

Bibliografia: S. ALBIÑANA, *Universidad e ilustración: Valencia en la época de Carlos III* (Valencia: Institució Valenciana d'Estudis i Investigació, 1988).

Ms. 3512

Recull factici de cursos impartits a a la Universitat de València. València, 1757.

3512/1
f. 1-120: CAYETANO ARAGONÉS, "*Tractatus theologice scholasticus de voluntate Dei elaboratus a doctore Gajetano Aragones*". Al f. 1: "Tractatus scholaticus theologicus auctore Cajetano Aragones, Sacre Theologie doctore profesore et in Metropolitana Eclecia prepocito". Al f. 120: "Se dio fin a este tratado el dia 15 del mes de junio ano 1757". 1757.
Paràgrafs numerats.

3512/2
f. 122-214: (FRANCESC) APARICI, "*Tractatus scholasticus theologicus de divina providensia, predestionatione et reprobatione, elaboratus a preposito Valentine Universitatis Aparici*". Al f. 214: "Se dio fin a este tractado el dia 13 del mes de mayo en el año 1757". València, 1757.
Paràgrafs numerats.

214 f.; 210 x 155 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de badana. Títol al llom "Tractatus de voluntate Dei et providentia".

Procedència: No indicada (registrat per A.-J. Soberanas el 1988). Al f. 1: "Es del uso de Mn. Joseph Lopez y Ruiz por averlo trocado por la materia de poenitentia con Mn. Jacinto Renau, retor del colegio Mar. 1776". Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica, dels fons dels comtes d'Alcúdia o del marquès de Dosaigües.

Bibliografia: S. ALBIÑANA, *Universidad e ilustración: Valencia en la época de Carlos III* (Valencia: Institució Valenciana d'Estudis i Investigació, 1988).

• *Sermonaris*

Ms. 3615

Sermonari. Al f. 1, taula de contingut, malmesa. En català i castellà. País valencià?, segle XVIII.

1. F. 2-4: "*Para la ceniza*".
2. F. 5-8: "*Para la cenisa*".
3. F. 9-16: "*Para la feria de la cenisa*".
4. F. 17-21: "*Para la feria 6 de la cenisa. Enemigo*".
5. F. 21v-25: "*Para la dominica primera*".
6. F. 25v-34: "*Para la feria 4 de la dominica primera*".
7. F. 35-40: "*Para la dominica segunda*".
8. F. 41-46: "*Para el miércoles tercero*".
9. F. 47-52: "*Para la feria 6 de la 2 dominica*".
10. F. 53-60: "*Para la tercera dominica*".
11. F. 61-69: "*Para la feria 4 de la tercera dominica*".
12. F. 69-76: "*Para la feria 6 de la dominica 3*".
13. F. 77-84: "*Para la 4 dominica*".
14. F. 85-92: "*Para la feria 4 de la quarta dominica*".
15. F. 93-100: "*Para la feria 6 de la 4 dominica*".
16. F. 101-108: "*Para la dominica 5 de la Quaresma*".
1. F. 109-116: "*Para la feria 6 del concejo*"
17. F. 117-124: "*Para la feria 4 de las manias*"
18. F. 125-128: "*Para el Domingo de Ramos*".
19. F. 129-132: "*Para el manias*".
20. F. 133-135: "*Para el día primero de Pasqua*".
21. F. 136-142: "*Para la feria 2 de la Resurrectión*".
22. F. 143-148: "*Para la feria 3 de Pasqua de Resurrectión*".

148 f. (num. antiga, amb llacunes [4], 1-57, [], 58-89, 91-143 f.); 215 x 150 mm. Algunes postil·les manuscrites. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, anys 2000).

Procedència: No indicada (registrat per A.-J. Soberanes el 1989). Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica, dels fons dels comtes d'Alcúdia o del marquès de Dosaigües.

Estat de conservació: Taques d'humitat. Restaurat.

Ms. 3616

Fr. FRANCISCO DE ALICANTE, OFM Cap., Sermonari caputxí. Inclou sermons hagiogràfics i marians. En castellà. País Valencià, mitjan segle XVIII.

1. F. 1-6:. "*Sermón de la Virgen del Carmen*". 1741.
2. F. 7-11: "*De san Abdón y san Senén mártires*".
3. F. 12-17: "*De santa Teresa de Jesús*".
4. F. 18-22: "*De santa Lucía virgen y mártir*".

5. F. 23-27: "*De san Andrés apóstol*".
6. F. 28-33: "*De san Ponze*".
7. F. 34-35: "*San Antonio abat*".
8. F. 36-41: "*De santa Teresa*".
9. F. 42-46: "*De san Féliz de Cantalisio*".
10. F. 47-50: "*San Féliz de Cantalizio*".
11. F. 51-57v: "*De san Feliz de Cantalicio*".
12. F. 58-60: "*Santa Ysabel*".
13. F. 61-64: "*De san Abdón y Senén, mártires*".
14. F. 65-68: "*De san Joseph*".
15. F. 69-72: "*Del ángel custodio*".
16. F. 73-78: "*De san Miguel*".
17. F. 79-81v: "*De santa Ysabel reina de Hungría*".
18. F. 82-85v: "*De santa Ursula y las onze mil compañeras*".
19. F. 86-89v: "*De san Francisco de Asís*".
20. F. 90-94v: "*De San Abdón y Senén mártires*".
21. F. 95-99: Sermó de Sant Joan.
22. F. 100-105: "*De la Virgen de los desamparados*".
23. F. 106-109v: "*Del rº de María*".
24. F. 110: "*Doctrina cristiana*".
25. F. 111-114: Sermó.
26. F. 115-118: "*Del rº de la virgen María*".
27. F. 119-123: "*Del rº de María*".
28. F. 124-128: Sermó.
29. F. 129-133: Sermó.
30. F. 134-139v: "*De la virgen del Pilar*".
31. F. 140-144: Sermó.
32. F. 145-149: "*De la asumpsión de María*".
33. F. 150-154: "*De la assumpsión de María*".
34. F. 155-158: "*De la natividad de María*".
35. F. 159-162: "*Consepsión de María*"
36. F. 163-166: "*Consepsión de María*".
37. F. 167-170v: Sermó.
38. F. 171-174: Sermó.
39. F. 175-177: Sermó.
40. F. 178-181: Sermó.
41. F. 182-184: Sermó.
42. F. 185-189: Sermó.
43. F. 190-194: Sermó.
44. F. 195-197: "*De la assensión de Cristo*".
45. F. 198-204: "*De la sangre de Cristo*".
46. F. 205-208: "*Del Espíritu santo*".
47. F. 209-214: "*De la santíssima Trinidad*".
48. F. 215-218: Sermó.
49. F. 219-221: "*De la santísima faz*".

221 f.; 215 x 160 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb tanques de badana i amb pestanya; a la coberta posterior creu inscrita en un cercle. Títol al llom "Sermon[9] die et sancti 2".

Procedència: No indicada (registrat per A.-J. Soberanes el 1989). Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica, dels fons dels comtes d'Alcúdia o del marquès de Dosaigües.

Estat de conservació: Marge superior del foli de guarda anterior mutil·lat taques d'humitat.

Nota: Entre els sermons destaquen els dedicats a la Mare de Déu dels Desemparats, patrona de València, i a sant Félix de Cantalice, sant caputxí particularment present a Castelló i València.

• *Documents sobre entitats religioses o assaig d'origen valencià*

Ms. 2878

JOSEP VIDAL, OP, "*De jure politico: opusculum adversus statuum Europae hodiernos perturbatores et rebelles, bonorum omnium judicio subjecto*". Amb la signatura autògrafa de l'autor. València, IV kalendas septembris (29 d'agost), 1831.

52 f. (num. d'origen VIII, 94 p.); 205 x 145 mm. Enquadernació coetània en pell vermella estampada amb ferros daurats, guardes de seda blava enganxades a cobertes. Títol al llom sobre un teixell de pell verda, "De iure politico". Talls daurats.

Procedència: Fons antic. Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica, dels fons dels comtes d'Alcúdia o del marquès de Dosaigües.

Edició: J. VIDAL, *De jure politico: dissertatio adversus statuum Europae hodiernos perturbatores et rebelles sapientum judicio subjecta* (València: Bener Monfort, 1833).

Ms. 3475

"*Máximas y instrucciones privadas para el Clavario annual de las Casas de mugeres arrepentidas y Convento de religiosas agustinas descalsas de San Gregorio, con un ceremonial de quanto se practica en las funciones de iglecia que se celebran en la de las expresadas casas*". Al f. 2, taula de contingut. València, 2a meitat del segle XVIII.

62 f. (num. d'origen 119 p.); 215 x 150 mm. Al foli 1, títol emmarcat amb un filet. Enquadernació coetània en pergamí rígid amb restes de tanques de botó.

Procedència: No indicada. Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica, dels fons dels comtes d'Alcúdia o del marquès de Dosaigües.

Bibliografia: J. SEGUÍ CANTS, "La casa de arrepentidas: notas acerca de la acción caritativa y social en la Valencia de mediados del siglo XVI", *Saitabi*, 64-65 (2014-2015), p. 127-150; S. MONTOYA, "Las clausuras femeninas desaparecidas en Valencia: lo que va de ayer a hoy", en: *La clausura femenina en España e Hispanoamérica: historia y tradición viva* (San Lorenzo del Escorial: Instituto Escurialense de investigacions históricas y artísticas, 2020), vol. I, p. 205-240.

Ms. 3484

"*Libro de gracias, indulgencias, ordenanzas y demás privilegios de que goza la Cofradía o Congregación de la Esclavitud de Nuestro Padre San Josef, fundada en el Convento de San Phelipe, orden de carmelitas descalzos, extramuros de la ciudad de Valencia. En Valencia, año de 1807, a expensas de dicha cofradía por su secretario Dn. Josef Mascaros y Gil*". València, 1807.

53 f.; 300 x 200 mm. Lletra cal·ligràfica. Reclams a la pàgina. Al f. 1, gravat: *Transito de Sn Joseph venerado por su Ill*^{re} *esclavitud y Cof*^{dia} *fundados en el convento de carmelitas descalzos extramuros de València*, signat "Vicente Capella lo gravó"; al f. 2, escut del carme descalç. Enquadernació coetània en pell valenciana, llom i vores estampats amb ferros daurats.

Procedència: No indicada. Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica, dels fons dels comtes d'Alcúdia o del marquès de Dosaigües.

Bibliografia: *Constituciones de la sagrada Congregacion con título de Esclavitud del glorioso patriarca el Sr. S. Joseph, erigida, y fundada en el religiosissimo convento de San Phelipe Apostol, Orden de Carmelitas Descalzos* (Valencia: Joseph Estevan Dolz, 1743).

Ms. 3486

DAMIÁN FONSECA, "*Relación de lo que pasó en la expulsión de los moriscos del reino de Valencia, en la cual juntamente se trata del fin que hicieron estos miserables desterrados*". Còpia de l'imprès publicat a Roma per Jacomo Marcardo el 1612. 2a meitat del segle XIX.

130 f.; 310 x 215 mm. Postil·les. Enquadernació coetània en mig pergamí. Títol estampat al llom amb lletres daurades sobre un teixell vermell: "Fonseca Expulsión de los moriscos del reino de Valencia". Al contraplà anterior etiqueta: "Taller de encuadernación de Juan Bautista Granell, Sueca".

Procedència: No indicada. Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica, dels fons dels comtes d'Alcúdia o del marquès de Dosaigües. Al llom, en un teixell vermell, "B. R. C.". A l'angle superior esquerre del verso del foli de guarda "2204".

Edició: D. FONSECA, *Relación de lo que passó en la expulsión de los moriscos del Reyno de Valencia : en la qual juntamente se trata del fin que hizieron estos miserables desterrados* (Roma: Iacomo Mascardo, 1612); edició facsímil d'aquesta impressió a IDEM, *Relación de la expulsión de los moriscos del reino de Valencia* (Valencia: Sociedad Valenciana de Bibliófilos, 1878).

Nota: L'obra impresa de la qual és còpia referenciada a Palau 93189.

Ms. 3488

PELEGRÍ CASANOVA, "*La Ciencia y la Religión como funciones sociales independientes*". Amb la nota: "Conforme con los artículos 14, 75 y 31 del reglamento vigente queda aprobado este discurso con las enmiendas anotadas en los folios respectivos y puede pasar a la imprenta. El presidente N. Ferrer". València, 5 de març de 1879.

45 f.; 320 x 220 mm. Tinta lila. Amb esmenes. Folis cosits.

Procedència: No indicada. Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica, dels fons dels comtes d'Alcúdia o del marquès de Dosaigües. Al f. 1nota: "Manuscrito encontrado en un montón de papeles reputados inútiles y recogido para evitar su pérdida segura y definitiva. Abril 1910, J .M. P.".

Edició: P. CASANOVA, "La Ciencia y la religión como funciones sociales independientes", *Boletín del Instituto Médico Valenciano,* 16 (1879-18780), p. 35-94.

Nota: N. Ferrer és, probablement, el metge valencià Nicolás Ferrer Julve (Mirambel, 1839-València, 1901).

Ms. 3495

"*Breve resumen i jurídico estracto de los comentarios de el celebérrimo Antonio Gomezio a las leyes taurinas. Compuesto por dos ingenios valencianos no conocidos y dedicado a sí mismos*". València, 18 de desembre de 1752.

85 f. (f. 6 en blanc); 205 x 150 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de badana.

Procedència: No indicada. Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica, dels fons dels comtes d'Alcúdia o del marquès de Dosaigües.

Nota: Resum de l'obra d'Antonio Gómez *Opus praeclarum et utilissimum super legibus Tauri* (Salamanca: Dominici a Portonaris, 1575).Vegeu la traducció en castellà, editada posterior: *Compendio de los comentarios extendidos*

por el maestro Antonio Gomez a las ochenta y tres leyes de Toro ... escrito por el lic. D. Pedro Nolasco de Llano ... (Madrid : en la Imprenta y librería de D. Manuel Martín, 1777).

Ms. 3621

LUIS DE QUAS, "*Hechos de la Germanía o Hermandad en Valencia y su provincia, escrito en idioma lemosín por Dn. Luis Quas en el año 1580, traducido al castellano en el de 1842*". Traducció bastant literal de la *Breu relació de la Germania de València* de Guillem Ramon Català. Mitjan segle XIX.

109 f. (numeració orginal, parcial, 139 p.); 220 x 160 mm. Diverses mans. Sense enquadernar.

Procedència: No indicada (podria provenir del fons dels comtes d'Alcúdia, ingressat durant la Guerra Civil). Al verso del f. 108 "30 Ptas".

Bibliografia: *Cròniques de les Germanies*, ed. a cura d'E. DURAN (València: Eliseu Climent, 1984), p. 51-54.

Edició: L. de QUAS, *La Germanía de Valencia* (Valencia: Prometheo, 1929).

Nota: Una altra còpia a Madrid, BNE, ms. 597; València, BM, fons Serrano Morales, 6569. L'obra es presenta com una traducció castellana de 1842 d'un text català de 1580, tal com indica el ms. de la Biblioteca Municipal de València, fons Serrano Morales, 6569, que va servir per a l'edició valenciana dels anys 20. Duran va demostrar que, de fet, es tractava d'una versió castellana de la relació de Guillem Ramon Català de Valeriola sobre els mateixos fets, començada el 1519: la mateixa autora avança la hipòtesi que el desconegut Quas fos l'autor d'una còpia.

Documents de diversos orígens, sense menció de procedència o amb la menció "Fons antic"

Ms. 2300

PEDRO DE RIVADENEYRA, "*Diálogos de el P^e^ Pedro Ribadeneyra de la Compañía de Jesús, de algunos casos terribles, que han sucedido a algunos que han salido de la Compañía*". 1er quart del segle XVII.

F. 1-69: "*Dialogo 1*".
F. 69v-137v: "*Diálogo segundo*".
F. 138-153v: "*Algunos otros exemplos fuera de los dichos que han sucedido a otros que an salido de la compañía y se an sabido por buenos originales*".
F. 154-155: Notes bibliogràfiques sobre la redacció dels diàlegs. Afegit a finals del segle XX.

153 f.; 155 x 100 mm. Enquadernació en pergamí del segle XX (BC, anys 1970-1980) pergamí, títol al llom "Dialogos de Rivadeneyra".

Procedència: No indicada (registrat per A,-J. Soberanas el 1973).

Estat de conservació: Folis afectats per òxid.

Bibliografia: C. SOMMERVOGEL, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus* (Bruxelles: Oscar Schepens; Paris: Picard, 1890-1932), tom VI, col. 1757 (número 22.B); A. ASTRAIN, *Historia de la Compañía de Jesús en la Asistencia de España* (Madrid: Administración y fe, 1912), p. XXVI-XXVII.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 9 (1981), p. 119-140 (1973).

Ms. 2496
"*Repertorium juris utriusque*". Recull de definicions i extrets jurídics. ordenació alfabètica per matèries. Segle XVII.

273 f. (numeració d'origen 270 f.); 290 x 195 mm. Postil·les, les del marge esquerra indiquen el mot pel qual està ordenat el paràgraf i les de la dreta la font de referència o comentaris. Enquadernació coetània en pergamí. Títol al llom "Codex".

Procedència: No indicada (registrat per A.-J. Soberanas). A la coberta anterior etiqueta de paper amb restes d'una signatura topogràfica ("61"). Podria haver pertangut a Pella i Forgas o a Valls i Taberner.

Estat de conservació: Enquadernació malmesa.

Descripció: "Inventari de manuscrits ingressats", *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya* 9 (1981), p. 119-140 (1978).

Ms. 2763
JOSÉ BERNARDO PRAT Y MOLES, "*Tratado de los modernos cambios extrangeros, compuestos por Don José Bernardo Prat y Moles clérigo, en la ciudad de Barcelona a los 6 de julio de 1818"*. Organitzat en forma d'exemples numerats. Barcelona, 1818.

1. F. 1-66: *Tratado de los modernos cambios extrangeros*.
F. 2-3: "*Monedas de plazas extrangeras*".
F. 4-15v: *Tratado 1º.*
F. 15v-23: "*Tratado 2º, De cambios directos extrangeros*".
F. 23-36v. "*Tratado 3º*".
F. 36v-48: "*Tratado 4º*".
f. 49-58: "*Tratado 5º. Cambios indirectos*"
F, 58v-63: "*Tratado 6*".
F. 63-64v: "*Tratado 7º. Rusia*".
F. 65, 66: Exemples de lletres de canvi, de 1819.
2. F. 67-69v: "*Agrimensura*".
3. F. 70-71v: Regles de còmput del temps: "Reglas de las epactas", "El número àureo", "Otro modo de hallar la letra dominical".

71 f.; 215 x 150 mm. Dues mans (als f. 1-64, lletra cal·ligrafiada). Apartats numerats. Pàgina de títol emmarcada amb una sanefa, sota el títol un cul de llàntia. Enquadernació coetània en pergamí. Títol al llom, "Camb. Extr."

Procedència: No indicada (registrat per A.-J. Soberanas el 1983).

Nota: Un manuscrit de temàtica similar a Madrid, Biblioteca Nacional de España (ms. 20111, Juan Fermín Vidondo, Tratado de las monedas y cambios de las principales ciudades de Europa, 1790).

Ms. 2875
Recull miscel·lani de cursos de teologia tomística. 2a meitat del segle XVIII.

1. F. 2-110v: "*Tractatus secundus de Deo ... secundum Thomae Aquinitatis doctrinam*".
2. F. 111-193: "*Dissertatio proemialis de veritate et cognoscibilitate misterii Sanctissimae Trinitatis*".

193 f.; 205 x 150 mm. Al f. 1, gravat de sant Tomàs d'Aquino. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó.

Procedència: Fons antic. Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica. Al f. de guarda, "Jordà de Llussà, Petrus Jorda bisbat de Vich".

Estat de conservació: Taques d'humitat, algunes galeries de paràsits.

Bibliografia: Vegeu "Dissertatio proemialis de veritate & cognoscibilitate mysterii SS Trinitatis", en: *Summa S. Thomae hodiernis academiarum moribus accomodata, sive Cursus theologiae juxta mente, & in quantum licuit juxta ordinem & litteram D: Thomae in sua summa... Tomus III: De deo trino, angelis et opere sex dierum*, opera & Studio F. Caroli Renati Billuart... (Trajecti ad Mosam: typis & sumptibus Jacobi Lekens, 1769), p. 4-95.

Ms. 2876

GIOVANNI AMBROGIO MARINI, "*Las porfías de los desesperados. Novela famosa de Juan Ambrosio Marino, noble jenovés, traducido del idioma italiano en español por Don Pedro Antonio Chico, abogado de los Reales Consejos, regidor perpetuo de la Villa de Zehegín*". Traducció de *Le gare de' disperati*. Al f. 1: "Décimas a Don Pedro Antonio Chico de Don Francisco Maria Ortiz, maestro de primeras letras". 6 d'agost de 1763.

153 f.; 200 x 145 mm. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de badana.

Procedència: Fons antic (registrat per A,-J. Soberanas).

Edició: Edició de l'original, G. A. MARINI, *Le gare de' disperati*, a cura di L. MARINI (Lavisi: La finestra editrice, 2012).

Ms. 2892

MANUEL DE PEÑALOSA, Recull factici de cursos de filosofia impartits al Colegio de Santa María de Jesús d'Antequera, del terç orde de franciscans. Copiat per Salvador Gavilán i Castro. Antequera, 1748-1750.

2892/1

F. 1-26v: "*Cursus philosophicus aristotelicus juxta mentem divinis mariani Joanis Duns Scoti Deo uni et trino, beatissimae senper virginis Mariae suae conceptionis immaculatae necnon suo dilectissimo sponso Josepho cordialiter sacrus P. A. R. P. F. Emmanuelem D. Peñalosa elaboratus in hoc Antiquariensi Colegio Sancta Mariae a Jesu P. P. S. S. P. N. San Francisco*". Al marge superior, "audiente Salvatore Gabilan et Castro". Al f. 26v, colofó: "Hec summula sunt elaboratae a R. Pe. Fe. Emmanuele de Peñalosa in hoc Colegio Sanctae Mariae a Jesu et sit protector noster sanctus Joseph et D. noster Joanis Duns Scotus, et scripto a me Salbatore Gavilan et Castro die 13" i "1748".

2892/2

F. 28-105: "*In universam dialecticam Aristoltelis libri 3os ad mentem mariani divinis Joanis Duns Scoti deo uni et trino beatissimae senper Virginis Mariae in candoribus suae conceptis immaculatae necnon ipsius sponso Josepho humilitatis sacratus P. A. R. P. F. Emmanuele de Peñalosa ... elaborati in Antiquariensi colegio Sanctae Mariae a Jesu P. P. tertii ordinis de penitentia S. P. N. S. Francisci*". Al marge inferior, "anno 1749" i "audiente Salbatore Gavilan i Castro"

2892/3

F. 106-156: "*Tractatus metaphisicus de ente reali juxta mentem divinis mariani Joanis Duns Scoti explanatus in honore et gloriam beatae Trinitatis conceptionis que immaculatae gloriosissimae senper virginis Mariae necnon SS sponso Josepho totius operis P^{o} sacratus P. A. R. P. F. Emanuel de Peñalosa elaboratus in hoc Antiquariensi Colegio S. S. Mariae a Jesu P. P. tercii ordinis de Penitencia S. P. N. S. Francisci*". Al marge inferior, "audiente Salvatore Gavilan" i "Ano 1749".

2892/4
F. 159-240: "*In octo phisicorum libros Aristotelis juxta mentem doctoris subtilis tractatus ultimus de rerum causis dicatus in gloriam beatae trinitatis misterium nencnon in aliqualem gloriam Immaculatae Sse. Virginis Masriae conceptae absque labe pecati originalis P. A. R. P. F. Emanuele de Peñalosa L. A. in hoc Colegio SS Mariae a Jesu PP tertii ordinis de Penitentia P. N. Sancti Francisci*". Al marge inferior ,"audiente Salvatore Gavilan" i "1750".

240 f.; 220 x 155 mm. Als f. 1, 28, 106 i 159, gravat d'un "cartouche" per fer una portada, amb espai en blanc per afegir-hi l'autor i títol de l'obra; a diversos folis, esquemes i dibuixos en tinta i en color or diluït, verd, vermell i groc. Rúbriques i algun colofó en tinta vermella. Enquadernació coetània en pell marró estampada amb filets, florons als angles, al centre de les cobertes i al llom, tot daurats. Restes de tanques metàl·liques. Talls vermells. Al llom, etiqueta en paper "1748 Peñalosa".

Procedència: Fons antic. Al f. de guarda, exlibris manuscrit "Soy de Dn Bartolomé Morejón y Gavilán". Probablement ingressat a través del Servicio de Recuperación Bibliográfica.

Bibliografia: J. ROMERO BENÍTEZ, "El edificio del antiguo Colegio e iglesia de Santa María de Jesús, en: *La archicofradía de la Virgen del Socorro de Antequera: historia y patrimonio cultural* (Antequera: Archicofradía del Socorro, 2022), p. 131-157.

Nota: Una part de l'arxiu del Colegio de Santa María de Jesús de Antequera en conserva a l'Archivo Histórico Nacional (3.1.2., Ordenes y Congregaciones Religiosas Regulares. Franciscanos).

Ms. 3474

VICENTE MARTÍNEZ, "*Tratado de la arihtmética, escrito en la plaza de Orán a 1º de febrero de 1773 por Dn. Vicente Martínez, cadete de el regimiento de Infantería de Soria*". Al f. 137, "Fin de la arithmética a 29 de octubre de 1774 en Pamplona". Orán-Pamplona, 1773-1774.

F. 4-7: "*Curso mathemático para instrucción de los militares*". Introducció.
F. 8-38v: "*Libro 1º de la arithmética*".
F. 39-52v: "*Libro segundo. Del algorihtmo literal*".
F. 54-71: "*Libro tercero. De la razón y proporción en común*".
F. 72-93: "*Libro cuarto. De las reglas de proporción*".
F. 94-116: "*Libro V. de las potencias y raíces de los números y singularmente de la composición y resolución de números cuadrados y cúbicos*".
F. 119-137: "*Libro VI. De las progresiones*".

137 f. (f. 2-3, 53, 117-118, 138-139 en blanc); 200 x 140 mm. Text emmarcat amb un filet, que a les pàgines d'inici de llibres és triple. Enquadernació coetània en pergamí amb restes de tanques de botó.

Procedència: No indicada (registrat per A,-J. Soberanas).

Ms. 3476

FRANCISCO SOLÍS, "*Dictamen que de orden del rey comunicada por el Marqués de Mejorada secretario del despacho universal con los papeles concernientes a la Sede Apostólica que havía en la Secretaría dió en el año 1709 el Iltmo. Señor D.Francisco Solís, obispo de Córdova, virrey de Aragón, sobre los abusos de la Corte romana por lo tocante a las regalías de S. M. Cathólica y jurisdicción de los obispos de España*". Darrer quart del segle XVIII.

108 f.; 210 x 155 mm. Títol emmarcat per un filet doble. Algunes postil·les. Enquadernació en pergamí flexible amb tanques de badana del segle XXI (BC, anys 2000).

Procedència: No indicada (registrat per A.-J. Soberanas).

Bibliografia: Sobre el text de Solís, vegeu C. HERMANN, *L'Église sous le patronage royal (1476-1834): essai d'ecclésiologie politique* (Madrid: Casa de Velázquez, 1988) (particularment el capítol IV, "Les combats du nationalisme ecclésiastique espagnol : 1550-1750").

Edició: F. SOLIS, "Dictamen que de orden del rey, comunicada por el marqués de Mejorada ..., dió el ilustrísimo señor D. Francisco de Solís ... en el año de 1709 sobre los abusos de la Corte romana por lo tocante a las regalías de S.M. católica, y jurisdiccion que reside en los obispos", *Semanario erudito*, 9 (1788), p. 206-286. Diverses edicions posteriors.

Nota: Altres còpies manuscrites a Madrid, Biblioteca Nacional de España (BNE, ms. 1323, f. 9-69; ms. 5658, ms. 10853, ms., 17744, f. 3-80v). El text està relacionat amb un conflicte entre la Santa Seu i la monarquia borbònica arran de la Guerra de Successió.

Ms. 3494

"*Història de Cataluña*". Al f. 1, "Idea general de la España primitiva". Introducció general i notes d'història de Catalunya fins a l'època romana. Al f. 16v-17, "De la lengua catalana". F. 191, "Hispania Antiqua Tarraconensis". Mapa de l'antigua provincia romana Tarraconense. Primer quart del segle XIX.

191 f. (numeració d'origen 80 p., f. 41-190 en blanc); 190 x 135 mm, f. 191 pl. (mapa). Notes a peu de pàgina, en una escriptura diferenciada de la del cos del text. Al marge superior del f. 1, petita sanefa en tinta vermella i blava, amb l'esbós d'un cigne en un medalló. Al f. 12, cul d'ampolla a la tinta, amb dos medallons. Enquadernació en pergamí amb tanques de veta. Títol al llom "Història de Cataluña".

Procedència: No indicada (registrat per A.-J. Soberanas).

Nota: A les notes cita, Juan Bautista Erro, *Alfabeto de la llengua primitiva de España* (Madrid, 1806) i Torres Amat.

Ms. 3511

"*Expulsión de los jesuitas: papeles concernientes a la expulsión de los jesuitas de los reynos de España, Indias e islas a ellos adyacentes*". Inclou documents emesos entre 1767 i 1773. Al f. 2-4, "Indice de los particulares que contiene este escrito". Inclou copia de 19 documents, precedits per un proemi. Darrer quart del segle XVIII.

196 f. (numeració d'origen 281 p.); 190 x 140 mm. Enquadernació en mitja pell i cartró folrat amb paper d'aigües.

Procedència: No indicada (registrat per A.-J. Soberanas). Al f. de guarda en llapis "V", "Nº 5".

Estat de conservació: Alguns forats de paràsits. Alguns folis malmesos per la tinta fèrrica i per la qualitat del paper.

Ms. 3560

JOSEP DE PASTOR I MORA, *Consultationes Sacri Supremi Regii Senatus Cathaloniae eiusve resolutiones et epistolae regiae*. Incomplet: només hi ha el toms II i IV, amb índex. Inclou alguns impresos. Finals del segle XVII-principis del segle XVIII.

3560-I

"*Consultationes Sacri Supremi Regii Senatus Cathaloniae eiusve resolutiones et epistolae regiae, recollectae per nobilem Iosephum de Pastor et Mora, regium senatorem. Tom. IIus".* Inclou algunes notes sobre esdeveniments contemporanis.

337 f. (numeració d'origen 489 f.).

3560-II
"*Consultationes Sacri Supremi Regii Senatus Cathaloniae eiusve resolutiones et epistolae regiae, recollectae per nobilem Iosephum de Pastor et Mora, regium senatorem. Tom. IV, cum indice".*
Als f. 2-41v, índex de matèries dels quatre volums.
279 f. (numeració d'origen 321 f.)

Enquadernació coetània en pergamí. Títol ms. al llom, "R. S. consultat. et rescripta regia".

Procedència: No indicada (registrat per A.-J. Soberanas el 1988).

Bibliografia: A. VAQUER, "Un fragment de les Decisions de la Reial Audiència de Catalunya", *Ilerda: Humanitats*, 52 (1998), p. 163-185; vegeu també MCEM 330 (M. Toldrà).

Descripcions: E. DURAN, M. TOLDRÀ, A. GUDAYOL, *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)*, vol. I: *Biblioteca de Catalunya* (Barcelona: IEC, 2006), p. 463-464; MCEM 310 (M. Toldrà).

Nota: cf. BC mss. 3622, 4046.

******

IV. LA FIN DE LA GUERRE: CONCLUSIONS

1. JANVIER 1939. LA FIN DE LA GUERRE

Au tournant de l'année 1939, la situation à Barcelone était devenue critique. La ville, qui avait connu au début de la guerre l'exaltation de la révolution, mais aussi la peur des saisies des personnes et des biens, était devenue un objectif militaire. Les bombardements de l'aviation franquiste se poursuivaient sans cesse ; ils tombaient sur une population affamée et démoralisée. Jordi Rubió, qui au début de la guerre avait organisé — et avec quel succès ! — le service de sauvetage des collections bibliographiques, après différents voyages entrepris en automne 1938 pour sauver des collections se trouvant loin de Barcelone, avait dû renoncer à se déplacer du fait de l'approche régulière du front. Il se tenait au courant de l'avancée des troupes franquistes par les nouvelles de la radio et de la presse écrite, mais aussi par les nouvelles que lui envoyaient les bibliothécaires des différents villes, obligées de fermer leurs salles de lecture et de se replier sur Barcelone, emportant avec elles la documentation des bibliothèques et leurs journaux de bord. Dans son propre journal, Rubió laisse percevoir l'incertitude de la situation :

> 31-XII-38, Dissabte, 11h la nit. Últim dia de l'any! A les 7 tocades hem tingut avui el segon bombardeig de la jornada. Jo era al pis arreglant uns llibres i m'ha impressionat l'esclatar tan pròxim de les bombes i la commoció de l'aire. Quan he sortit per venir a Sant Boi, he anat a esbrinar on havien caigut els projectils i he vist que era al carrer Diputació entre Aribau i Rambla de Catalunya. Algunes per sort han caigut al carrer, però així i tot han fet mal. On anaven dirigides? De poc que cauen al Seminari, convertit en presó... Quina impotència la nostra! Els combats segueixen forts i no podem fer més que resistir i cedir ben lentament. Van prenent un poble cada dia.... No tinc valor de mirar el mapa. A Borges ja hem perdut la biblioteca. He demanat permís per anar-hi i recollir llibres i temo que he fet tard. Ahir encara vaig rebre carta de la Rossell datada el 27! Va ser-me com un raig de llum, perquè m'aferro a qualsevol esperança, i la vaig contestar en l'acte, però... rebrà la meva lletra?[963]

[963] Arxiu-Biblioteca Rubió, Archives Jordi Rubió, Journal de bord, 31 décembre 1938. La petite ville des Borges Blanques avait été parmi les premières en Catalogne à avoir une bibliothèque publique, inaugurée en 1918.Sur la fin de la guerre dans les bibliothèques catalanes, vid. Susana ARIÑO, Aurora VALL, Teresa MAÑA, « Inicio y final de la Guerra Civil en Cataluña : el testimonio de las bibliotecarias de las bibliotecas populares a través de sus diarios », *Documentación de las Ciencias de la Información*, 45/2 (2022), p. 169-181.

Jour après jour, il énumère les petites villes qui tombent : le 6 janvier, du côté de Lleida, la ville de Borges et sa voisine Artesa de Segre ; le 7, on envoie des camions pour essayer de sauver les archives rassemblées au monastère de Poblet. Il tente de s'évader du quotidien en travaillant à la rédaction d'un texte pour la gazette radiophonique du Département de Culture sur ce qui était arrivé cent ans auparavant, en 1839[964], soit le début du mouvement de la « Renaixença ». Mais le recul des forces républicaines se transforme en débâcle :

> 22-I-39, Diumenge. Barcelona, ¾ de 4, tarda. Altre bombardeig... Bombes, antiaeris, tremolar de vidres, brunzir d'avions, gent que corre.... i un cel blau i un sol reconfortant, com d'abril. Des d'ahir al matí ja he perdut el compte de les alarmes sofertes. Ens hi hem acostumat un poc, perquè la gent recobra la moral més aviat que el març de l'any passat. Però els nervis se n'han de ressentir per força. – Són prop d'Igualada i Vilafranca, si és que no hi han entrat ja. Barcelona es prepara a defensar-se. Ja és Front, i com a tal és bombardejada. Les alarmes són molt breus. Just el temps que les bombes cauen. Es veu que no es vol paralitzar massa temps la vida de la ciutat. Diuen que han vingut tropes de València, que per això venen els avions... [965]

Pere Bohigas, le responsable du Département des manuscrits de la Bibliothèque de Catalogne, qui s'était dédié corps et âme à l'inventaire et à la description du fonds ancien, est appelé le 11 janvier, jour où s'arrête l'inscription des manuscrits dans le livre de registre du Département. Rubió, qui a aidé à sauver tant de bibliothèques, craint pour la survie des livres et des papiers de son père et de son grand-père, grands académiciens, restés dans la maison de famille de Sant Boi :

> Tots els autògrafs del meu pare i bona part dels de l'avi són ací! Igual que la seva biblioteca d'història i tota la referent a Grècia. Confio que es salvaran... Si cal evacuar la vila, tot es perdrà. No confio tenir manera de treure-ho si el cor em diu de fer-ho[966].

Lundi 23 janvier, il fait le tour des différentes institutions où il exerçait ses fonctions — l'École des Bibliothécaires, les locaux de la Bibliothèque de Catalogne au Palais de la Generalitat, l'Institution des Lettres Catalanes, le Séminaire de Littérature de l'Université, les Services Centraux du Réseau de Bibliothèques — pour résoudre des affaires plus ou moins importantes. En rentrant à la maison depuis Barcelone pour rejoindre sa famille, et sachant qu'à tout moment

[964] L'Institution des Lettres Catalanes avait une émission à la radio, et Rubió avait rédigé les scripts de différentes émissions, « Les biblioteques i la ràdio » (16 mars 1938), « Les biblioteques sota les bombes » (24 août 1938) (édité dans Annex I.3) et « Commemoració de 1839 », sur le début de la publication des poèmes en catalan de Joaquim Rubió i Ors dans le journal *Diario de Barcelona*. Le texte, fini le 8 janvier 1938, ne fut pas émis et est resté inédit (Arxiu-Biblioteca Rubió, Archives Jordi Rubió, Ouvres II. Conférences, discours, leçons, 1938 et 1939).
[965] Arxiu-Biblioteca Rubió, Archives Jordi Rubió, Journal de bord, 22 janvier 1939.
[966] Arxiu-Biblioteca Rubió, Archives Jordi Rubió, Journal de bord, 23 janvier 1939.

il peut être mobilisé, il se demande avec tristesse quand il pourra à nouveau étudier sur la table familiale, où il a vu s'écouler tant d'heures heureuses :

> Quan tornaré a tenir el goig de poder estudiar en aquesta taula on he passat hores tan felices? El govern es disposa a resistir. Mobilització total. Jo mateix puc ser cridat, amb els meus 52 anys. A fortificar. No m'espanta. Tampoc em preocupa personalment. Sento, és clar, la por de deixar els fills lliurats a ells mateixos. I la pena d'abandonar els estudis i treballs pels quals he viscut, sense altre il·lusió, com si fossin l'única raó de la vida meva. Avui mateix he seguit estudiant i prenent notes, com si res. Em tiren molt encara, tot i que teòricament em sembla que ja n'estic després. Cal fer vida nova. I saber cremar les naus[967].

Le lendemain, des bombes tombent dans la rue qui longe la Cathédrale de Barcelone et le Palais de la Generalitat — où subsistent encore certains bureaux de la Bibliothèque de Catalogne —. Les deux bâtiments, jusqu'alors plutôt épargnés, sont sévèrement atteints. Lorsqu'il passe par l'Institution des Lettres Catalanes pour s'enquérir du sort des autres membres, il n'y reste que deux secrétaires, dont il n'obtient que des réponses évasives. C'est la directrice du Service des Bibliothèques du Front, Conxa Guarro, qui lui apprend que le bibliobus qui avait servi à tant de voyages bibliothécaires a été « emprunté », sans prévenir, par un groupe d'écrivains de l'Institution pour s'enfuir à la sauvette :

> M'avisen que la sta. Guarro desitja molt que vagi al Servei del Front. Cito les bibliotecàries a les 4 allà mateix. Em diuen que el Bibliobús ha marxat a prova amb En Trabal i En Montanyà sense que elles hagin estat avisades. Ho trobo divertit de tan enorme... Jo ahir vaig veure En Montanyà i res no'm digué[968].

Ce ne sont pas seulement les intellectuels de l'Institution des Lettres Catalanes qui sont partis ; les bâtiments du pouvoir ont été désertés. Il apprend la présence des troupes franquistes du côté sud de Barcelone : l'Hospitalet, Pedralbes, l'avenue Diagonal… L'après-midi du 25 janvier Rubió écrit ces quelques notes dans son journal, qui ont la saveur d'un petit bilan :

---

[967] Arxiu-Biblioteca Rubió, Archives Jordi Rubió, Journal de bord, *ibidem*.

[968] Arxiu-Biblioteca Rubió, Archives Jordi Rubió, Journal de bord, 24 janvier 1939. Le départ avec le bibliobus d'une partie des intellectuels qui avaient intégré l'Institution des Lettres Catalanes (ILC) a été largement évoqué dans des écrits de ceux qui y ont participé ; même si ultérieurement entouré d'une certaine épique (visible dans la plupart des titres qui s'y réfèrent), il fût aussi source de dissensions, puisque les places étaient limitées et une bonne partie des membres de l'ILC n'y furent pas « conviés ». Le voyage fut organisé par Miquel Joseph et Mayol, collaborateur du Département de Culture, qui avait participé dans le sauvetage d'œuvres d'art ; il a raconté son expérience dans un journal de bord (Miquel JOSEPH I MAYOL, *El bibliobús de la llibertat : la caiguda de Catalunya i l'èxode dels intel·lectuals catalans*, Barcelona : Símbol, 2008). Contrairement à la plupart des membres de l'ILC, Rubió n'avait jamais exprimé le désir de partir ; mais le bibliobus avait fait partie du réseau bibliothécaire, et sans doute il n'apprécia pas la dissimulation de l'affaire.

> Surto de la Central, vaig a la Biblioteca nova, entro a l'Escola i me'n vaig cap a casa a la 1. Tornaré a aquells llocs? Potser no, però m'he separat sense melangia. Hi he fet el meu deure, i no me'n remordeix la consciència[969].

Le 26 janvier, après une campagne destinée à détruire les dernières velléités de résistance par la terreur, les troupes franquistes entrent dans la ville. À Barcelone la guerre est finie[970], et le nouveau régime franquiste qui s'y implante va récupérer le fruit des efforts de ceux qui avaient travaillé afin de sauver le patrimoine.

[969] Arxiu-Biblioteca Rubió, Archives Jordi Rubió, Journal de bord, 25 janvier 1939. La « Biblioteca nova » était le bâtiment de l' Hôpital de la Sainte Croix (Hospital de la Santa Creu), où étaient déjà installés les magasins de la Bibliothèque de Catalogne et les collections sauvées.

[970] Les différents épisodes de la chute de Barcelone ont été particulièrement bien traités par Francesc VILANOVA I VILA-ABADAL, *Barcelona, gener de 1939 : la caiguda* (Barcelona : Ajuntament de Barcelona, 2023). En janvier 2024, à l'occasion du 85e anniversaire de la chute de Barcelone, Vilanova a édité aussi la traduction en catalan d'un bref texte sur l'occupation de la ville par les troupes franquistes (*Franco in Barcelona*, Londres : United Editorial Ltd, abril 1939), publié de façon anonyme par un journaliste britannique présent à Barcelona en janvier 1939 (*Franco a Barcelona : testimoni d'un periodista britànic*, édition de Francesc VILANOVA, Barcelona : Fundació Carles Pi i Sunyer, 2024). Je remercie vivement le Dr. Vilanova de m'avoir fait parvenir l'opuscule.

2. CE QUI A ETE SAUVE ET CE QUI A ETE PERDU

En juillet 1936, les rumeurs d'un coup d'état étaient très répandues ; étant donnée la fréquence des putschs militaires dans la tradition politique espagnole depuis le XIXe siècle, l'insurrection militaire n'est pas survenue de façon tout à fait inopinée, elle était même attendue. Or, le soulèvement de l'armée a déclenché presqu'immédiatement un mouvement révolutionnaire mené par des forces anarchistes et communistes — les évènements d'octobre 1917 en Russie n'étaient pas très loin — qui se sont emparées très vite d'armes et se sont tournées vers la saisie, et parfois la destruction, des biens ecclésiastiques et de ceux de notables appartenant aux classes les plus aisées.

Le transfert de compétences étatiques en ce qui concerne la Culture au gouvernement de la Generalitat, et l'existence d'un personnel technique très compétent, avaient permis à la Catalogne de se doter d'une structure administrative apte à faire face aux dangers encourus par les biens patrimoniaux. Dans un premier temps, ces dangers ne sont pas venus des affrontements militaires — comme cela a été le cas, très rapidement, à Madrid, qui s'est trouvé tout de suite en première ligne du front[971] — mais des agissements des différentes patrouilles miliciennes, qui ont causé dans les premiers jours de la guerre d'importants dégâts. Le Service du Patrimoine Historique, Artistique et Scientifique (PHAC) du Gouvernement de la Generalitat s'est alors organisé très vite pour essayer de préserver les biens menacés ; le sauvetage des biens bibliographiques a été confié à la Section des Bibliothèques, sous la direction de Jordi Rubió. Celui-ci a géré directement la récupération des bibliothèques de la zone de Barcelone et de quelques collections importantes plus éloignées physiquement et a donné son appui aux délégués du Service du PHAC dans d'autres villes catalanes[972].

2.1. *Typologie des entrées : des saisies gouvernementales aux saisies révolutionnaires*

Pendant la guerre, nombre de bâtiments ecclésiastiques, d'hôtels et de maisons privées ont été occupés et vidés de leur contenu, donc aussi de leurs bibliothèques et archives, c'est un fait

[971] Sur la répercussion de la guerre dans les bibliothèques de Madrid, vid. Marta TORRES SANTO-DOMINGO, *La Biblioteca de la Universidad de Madrid durante la Segunda República y la Guerra Civil*, thèse de doctorat. (Madrid : Universidad Complutense, 2011).

[972] En 1937, la Généralité de Catalogne a édité des opuscules en espagnol, français et anglais afin de montrer les tâches entreprise pour sauver le patrimoine : *Le sauvetage du patrimoine historique et artistique de la Catalogne* (Barcelone : Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya, 1937).

bien connu. Bien qu'à première vue, et surtout aux yeux de ceux qui ont vu leurs maisons dépouillées, il puisse sembler que toutes les saisies aient été similaires et aient répondu aux mêmes fins, dès qu'on analyse de plus près chacun des cas, on constate qu'en réalité les récupérations des biens — et donc aussi de bibliothèques et documents — ont été exercées par des agents qui obéissaient à des autorités bien différentes. Certaines ont été ordonnées par des organisations gouvernementales, d'autres par les milices des partis et syndicats ; et les unes et les autres avaient souvent des buts bien divers. Toutes les bibliothèques saisies n'ont donc pas suivi le même chemin, et, de ce fait, la documentation dont l'on dispose diffère énormément selon les types de saisie.

2.1.1. Saisies gouvernementales

Lorsque la guerre éclata, la Generalitat de Catalogne et le gouvernement de l'État à Madrid tentèrent d'organiser la protection des biens patrimoniaux de toutes sortes, publics comme privés. Les collections artistiques, archivistiques et bibliographiques considérées comme les plus importantes ont été rassemblées avec l'intention, a priori, de les sauver de la destruction et de les restituer ensuite. Lorsque la collecte de livres et bibliothèques était menée par les collaborateurs du Service du Patrimoine Historique, Artistique et Scientifique (PHAC), qui dépendait du Département de Culture de la Generalitat de Catalogne, un reçu pour ce qui avait été collecté était produit en double copie, une pour l'administration et une autre pour les personnes ou institutions dont on recevait les biens. Dans certaines occasions, les saisies de bibliothèques conservées dans des maisons occupées par des miliciens ont été difficiles, et parfois même n'ont pu aboutir.

Une fois les livres entrés à la Bibliothèque, ils étaient stockés dans les dépôts correspondants, en indiquant leur origine si l'on en connaissait la provenance ; des inventaires ou des registres ont été dressés pour les pièces ou collections les plus importantes. La personne qui a dirigé la récupération des biens bibliographiques pour la Generalitat était Jordi Rubió, directeur de la Bibliothèque de Catalogne. C'est pourquoi les dossiers de saisie ont été conservés dans les archives de l'institution, dans des chemises classées par ordre alphabétique selon le nom du propriétaire.

Or, il faut tenir compte du fait qu'une partie des saisies gouvernementales n'ont pas été effectuées par le personnel du Département de la Culture chargé du patrimoine bibliographique, mais par des agents d'autres organismes. Un nombre important de volumes a été livré par des patrouilles du Commissariat de l'Ordre Public (la police de la Generalitat), ou par le

Commissariat du Logement, qui s'occupait de gérer les bâtiments abandonnés ou saisis afin de pouvoir y installer soit des bureaux de différentes institutions, soit des réfugiés arrivés de zones en conflit ou d'autres personnes qui en avaient besoin, comme des militaires ou des policiers. Les livres trouvés dans les maisons abandonnées étaient souvent apportés à la Bibliothèque de Catalogne. Un reçu (souvent peu descriptif) était délivré au commissariat concerné ; mais la plupart du temps l'adresse d'où provenaient les livres n'était pas connue, et le propriétaire jamais mentionné. Plus rarement il y eut des livraisons faites par d'autres organismes, comme le Service de Réception et Classification des Métaux, qui récupérait des biens pour les transformer ou les monétiser ; il a fait parvenir à la Bibliothèque, par exemple, les preuves de noblesse du baron de Romanyà. Finalement il y eut aussi des transferts de livres d'autres sections du Service du PHAC (Archives, Beaux-Arts) qui les avaient recueillis lors de saisies de fonds d'archives ou d'œuvres d'art.

Certains propriétaires de bibliothèques, par crainte que leurs collections ne soient détruites, ont demandé à ce qu'elles soient récupérées par la Generalitat — c'est le cas des livres du journaliste Ramon Rucabado — ou à ce qu'un certificat de legs à la Generalitat soit délivré pour pouvoir les protéger — c'est ce qui a été fait pour les papiers des écrivains Jaume Bofill i Mates, Josep Maria López Picó ou Manuel de Montoliu —. Occasionnellement, on a essayé de protéger d'office les collections en placardant sur les portes des maiscoons où elles se trouvaient des affichettes en papier pour indiquer que les bibliothèques appartenaient à la Generalitat, comme celle de l'association *Schola*, ou celle des juristes Duran ; parfois, elles ont fait l'objet de décrets de protection particuliers, comme pour celles des mécènes Francesc Cambó ou Rafael Patxot.

2.1.2. Saisies révolutionnaires

Outre les incendies et l'occupation d'entités ecclésiastiques, de nombreux syndicats et partis ont occupé très tôt des bâtiments appartenant à des personnes aisées considérées comme ennemies à leur cause, principalement au début de la guerre. Et on a une certaine tendance à penser que toutes les actions des miliciens, des syndicats et des partis socialistes et anarchistes se sont réduites à la destruction ou aux butins de guerre. Mais les actions de ces patrouilles révolutionnaires n'ont pas toujours suivi le même schéma.

Des destructions il y en a eu : pour ce qui est des bibliothèques, les plus douloureuses ont été celles qui ont suivi les incendies du couvent des capucins de Sarrià, ou des églises de Santa Maria del Mar ou de Santa Maria del Pi. Dans d'autres cas, l'occupation des locaux a donné à

penser à certains que les biens qui s'y trouvaient étaient une propriété dont on pouvait librement disposer. D'où l'opposition à la récupération des bibliothèques des grandes écoles ecclésiastiques des quartiers huppés de Sarrià — celles des jésuites ou des écoles pies —, occupées très tôt par des comités syndicaux, ou des domiciles de différents ecclésiastiques — l'écrivain Carles Cardó ou le capucin Rupert M. de Manresa —, voire nobiliaires — le marquis de Casa Pinzón —, ou de personnalités du spectre conservateur — Bertran i Musitu ou Francesc Cambó —, parmi d'autres. Les hommes de Rubió ont eu aussi des difficultés pour récupérer les livres du Séminaire, occupé par des comités anarchistes qui voulaient en faire une université populaire. Parfois on a gardé les bibliothèques dans les logements occupés, parfois elles ont été jetées ou vendues à des marchands de bric-à-brac. La bibliothèque du juriste Oriol Anguera de Sojo a été récupérée chez un chiffonnier, une partie de celle des jésuites aux puces, celle du bibliophile Domènec Carles dans une imprimerie où elle avait été vendue comme du vieux papier. Dans un bon nombre de ces cas-là, soit les livres ont disparu, soit on en a perdu la trace.

Dans d'autres cas, les occupants ont agi différemment. Ainsi, il a été prouvé que la Bibliothèque Universitaire servait de dépôt à nombre de bibliothèques privées, probablement déposées là par des patrouilles de milices qui n'étaient pas disposées à remettre ces documents à la Generalitat ; enfin, d'autres livres ou bibliothèques ont été placés dans des dépôts qui étaient propres aux syndicats.

En plus des bibliothèques ecclésiastiques, il est fort possible que certaines de ces saisies de livres et papiers faites par des miliciens aient été organisées pour essayer de récupérer les biens de personnalités d'un certain profil. Une étude récente sur les Allemands à Barcelone dans les années 1930-1940 donne à voir un rapport rédigé par deux personnes que l'auteur définit comme des représentants à Barcelone du KPD (Kommunistische Partei Deutschlands) dans lequel apparaît une liste de sujets allemands vivant et travaillant à Barcelone et qui étaient membres actifs du parti nazi. Parmi eux se trouvent nombre de personnes liées à des entreprises ou des entités allemandes, dont par exemple le responsable de la Lufthansa à Barcelone, le comte de Beroldingen. Le rapport indique clairement que la correspondance et les livres de ces personnes doivent être saisis[973]. Le fait qu'un manuscrit de la famille Beroldingen se trouve

[973] Manu VALENTÍN, *La ciudad y la esvástica* (Barcelona: Comanegra, 2022), p. 158-160.

désormais à la Bibliothèque Universitaire de Barcelone indique que la saisie de ses biens a bel et bien eu lieu, et que les livres ont été déposés à la Bibliothèque Universitaire de Barcelone.

Les collections récupérées par la Generalitat entraient dans des magasins organisés — ou, du moins, aussi organisés qu'ils pouvaient l'être à l'époque — et on conserve des archives avec la documentation générée par les saisies. Par contre, les bibliothèques saisies par les patrouilles et déposées à l'Université ou dans d'autres dépôts ne semblent pas avoir laissé les mêmes traces. Dans le cas des bibliothèques entreposées à l'Université, il faut tenir compte du fait que les réquisitions n'étaient pas dirigées par le personnel de l'institution, mais qu'il s'agissait plutôt de dépôts issus de la force des choses ; et qu'il ne s'agissait pas de saisies de conservation, mais de réquisitions révolutionnaires, sans intention de retour. Jusqu'à présent, on n'a retrouvé qu'une très brève liste des bibliothèques entrées dans le bâtiment universitaire et identifiées à la fin du conflit ; le rapport qui l'accompagne nous indique que s'y trouvait la bibliothèque des franciscains de Barcelone, riche de 25.000 volumes. Peut-être qu'un examen approfondi des dossiers administratifs de la Bibliothèque Universitaire pendant la période de la Guerre Civile pourrait porter ses fruits, mais, pour le moment, aucune archive ne semble avoir existé. Il n'y a pas, non plus, d'archives ni pour les livres ni pour les bibliothèques que l'on a trouvées dans d'autres dépôts, comme ceux institués par le POUM, démantelés avec l'anéantissement du parti en 1937.

Il faut préciser, néanmoins, que toutes les collections conservées dans les bâtiments occupés par les miliciens n'ont pas subi un tel traitement. On a déjà mentionné que les patrouilles du POUM avaient rassemblé différentes bibliothèques qu'elles ont entreposées dans des bâtiments tenus par le parti : le siège central au Palais de la Virreina, au centre des Ramblas[974], mais aussi dans d'autres endroits saisis par le parti comme la maison du marquis de Castelldosrius dans la partie haute du Passeig de Gràcia ou les locaux du café *Au lyon d'or*, en bas des Ramblas. Des membres du POUM ont fait une sélection des ouvrages afin d'établir une bibliothèque populaire et d'étude : l'Institut Maurín, dans leur siège principal de la Rambla barcelonaise. Ce n'est pas le seul cas : des comités d'entreprise ou des miliciens occupant les mairies proposèrent à Rubió des échanges : livres anciens de bibliothèques privées contre des livres nouveaux pouvant servir à ouvrir des bibliothèques pour le peuple.

[974] Dans la toponymie barcelonaise, on fait traditionnellement une distinction entre la Rambla de Catalunya (le trajet nord, entre la Place de Catalunya et l'Avenue Diagonal, au milieu du quartier de l'Eixample) et les Ramblas (le trajet sud, entre la place de Catalunya et le port, un ensemble formé par la Rambla dels Estudis, o de Canaletes, la Rambla de les Flors ou de Saint Joseph, la Rambla del Centre ou des Capucins, et la Rambla de Santa Mònica).

Les affrontements entre partis et agents du patrimoine ne doivent pas faire oublier que, parfois, les rapports entre les miliciens de différentes obédiences et ces mêmes agents ont pu être fluides. Il y en a eu qui ont amené d'eux-mêmes des documents qu'ils avaient récupérés, comme l'ont fait deux membres du Parti Syndicaliste qui, tout au début de la guerre, ont apporté à la Bibliothèque de Catalogne des volumes du Couvent des carmélites, à côté des Ramblas. Les mentions des volumes et papiers livrés par les Patrouilles de Contrôle (groupes para-policiers dépendant du Comités des Milices Antifascistes), voire par des membres de syndicats, qui font parvenir parfois les volumes qu'ils ont trouvés dans des maisons qu'ils ont occupées ou récupérées, sont plus nombreuses que ce à quoi l'on pourrait s'attendre. Certains comités ont livré sans trop de problèmes des manuscrits médiévaux, comme l'a fait le Syndicat des Dessinateurs avec les manuscrits extraordinaires du marquis de Barberà. Et puis, finalement, il y a ceux qui, en accord avec la famille, ont gardé les bibliothèques sur place et les ont livrées aux autorités plus tard, comme l'a fait le Syndicat de la Construction avec la bibliothèque de Puig i Cadafalch.

2.2. *Typologie des bibliothèques et des manuscrits entrés à la Bibliothèque de Catalogne pendant la guerre*

2.2.1. Bibliothèques et volumes épars

Jordi Rubió connaissait très bien quelles étaient les bibliothèques les plus importantes de Barcelone et celles qui étaient menacées à coup sûr de disparaître ; il a donc en priorité essayé d'organiser le sauvetage de celles-ci. Il s'agissait notamment des bibliothèques des grandes institutions ecclésiastiques et des prêtres érudits, des bibliothèques nobiliaires et de celles de personnes aisées qui, de par leur positionnement politique, pouvaient être considérées comme des « ennemis du peuple ». Dans d'autres cas, ce sont les corps de police qui ont indiqué la présence de collections importantes dans les appartements qu'ils examinaient et dont ils recommandaient le sauvetage. Or, en plus de ces saisies de bibliothèques dans leur intégralité (ou presque), il y a bien eu de petites quantités de livres — voire des volumes épars — ayant appartenu à des bibliothèques sans doute importantes qui, soit ont été récupérées par les hommes de Rubió, soit ont été livrées, au petit bonheur la chance, par des patrouilles de police, des miliciens ou des organismes divers. Les collections entreposées au siège de l'ancien Hôpital de la Sainte Croix et prises en charge par le personnel de la Bibliothèque de Catalogne vont donc être d'une envergure très différente : pour certaines il s'agit de milliers de volumes,

pour d'autres les relations faites dans l'après-guerre parlent souvent seulement d'un, deux, cinq paquets de livres… restes d'un naufrage bibliothécaire de grande ampleur. Il faut tenir compte aussi du fait que certaines bibliothèques importantes mises sous la protection de la Generalitat sont restées sur place, et que d'autres ont été remises à différents organismes, parfois après avoir fait l'objet de disputes pour décider à qui elles devaient être attribuées ; c'est le cas des richissimes bibliothèques de l'économiste Vidal i Guardiola ou du juriste Joaquim Trias de Bes.

Quoique restant important, le nombre de bibliothèques ecclésiastiques sauvées est relativement faible par rapport au grand nombre d'établissements religieux qui existaient dans la Barcelone de l'époque, en partie parce que beaucoup des fonds conventuels prestigieux étaient déjà entrés dans la bibliothèque de l'Université au XIXe siècle lors des désamortissements entrepris par le gouvernement espagnol. Les équipes dirigées par Rubió ont toutefois saisi, dans leur quasi intégralité, les plus importantes en ancienneté et en volume de celles qui étaient toujours en mains de l'Église : celles de la Cathédrale ou du Séminaire de Barcelone et celles des grands couvents (les capucins, les clarisses du monastère de Pedralbes, les bénédictines qui siégeaient dans l'ancien Palais Royal Majeur, les carmélites du couvent de la rue de la Canuda à côté des Ramblas) ; ils ont essayé aussi de récupérer ce qu'ils ont pu des différentes maisons des jésuites, qui avaient été souvent réquisitionnées par le POUM.

Pour ce qui est des bibliothèques en dehors de Barcelone, Rubió a fait saisir celle de la Cathédrale de la Seu d'Urgell, dont la proximité avec la frontière soulevait des craintes. Il est allé chercher lui-même une partie des livres de la Cathédrale et du Séminaire de Tortosa, et a surveillé la récupération des volumes de la Chartreuse de Tiana par la mairie de Badalone, qui sont entrés à la Bibliothèque de Catalogne afin d'y être mieux conservés à la fin de 1938. On a essayé pareillement de sauver les livres de bon nombre de prêtres, quoique sans toujours y réussir (Carles Cardó, Rupert M. de Manresa).

Le nombre de bibliothèques non ecclésiastiques saisies est largement plus élevé, quoique leurs dimensions soient, en moyenne, bien moindre. Parmi les plus notables on trouve un ensemble important de bibliothèques nobiliaires, qu'elles appartiennent à la noblesse traditionnelle, héritière de celle de robe ou d'épée, ou à celle créée entre la fin du XIXe et le début du XXe siècle parmi les grands noms de l'industrie ou de l'entreprise, particulièrement importante en Catalogne. En tant que propriétaires terriens, beaucoup de ses membres appartiennent à l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre (IACSI). On trouve aussi un grand nombre de

bibliothèques d'hommes politiques et entrepreneurs, ainsi que d'avocats et d'autres membres de professions libérales — médecins, ingénieurs, etc —, sans oublier celles de quelques militaires (sachant que, lors de l'insurrection, un certain nombre d'avocats conservateurs avaient rejoint les services juridiques des différents corps d'armées). Il n'est pas étonnant d'identifier parmi les personnages les plus conservateurs dont on a saisi les bibliothèques un bon nombre d'adhérents à « Dreta de Catalunya » / « Derecha de Cataluña », parti qui s'était présenté aux élections républicaines, mais qui avait récolté un nombre de voix très faible. On a aussi essayé de protéger les bibliothèques de grands mécènes de la culture catalane — Francesc Cambó, Rafael Patxot —, ainsi que celles de grands collectionneurs — Joan Sedó Peris-Mencheta, Manuel Vidal Quadras, le comte de Churruca, la comtesse de Vilardaga —. Finalement, il y a eu aussi des saisies, pour la plupart modestes, de quelques bibliothèques d'étrangers, notamment allemands.

Les interventions dans des bibliothèques en dehors de Barcelone ont été menées pour la plupart par les délégués du Service du PHAC dans les différentes villes catalanes, qui se sont occupés en général de la protection et sauvetage de biens patrimoniaux de tous types : artistiques, bibliographiques et documentaires. Ceci dit, en tant que personne unanimement respectée dans le domaine des bibliothèques, Rubió a été consulté à plusieurs reprises sur des questions ponctuelles et a exercé, dans la mesure où cela été possible, une coordination générale soit directement, soit à travers ses contacts avec les bibliothécaires du réseau de la Generalitat. Bien que son champ d'actuation ait été le territoire catalan, de façon tout à fait exceptionnelle il a aussi récupéré les livres de la bibliothèque du monastère castillan d'Uclés, amenés à Barcelone par du personnel sanitaire catalan qui y travaillait et craignait pour la conservation de ce beau fonds du fait des conditions du moment.

2.2.2. Manuscrits

La guerre fit affleurer la richesse des collections conservées dans des mains privées, souvent devinées, mais très largement méconnues. Cela est particulièrement vrai pour les manuscrits qui, de par leur unicité et leur valeur intrinsèque, ont été traités avec un soin spécifique : inscrits dans le livre de registre du Département des Manuscrits, emmagasinés à part et, lorsqu'il était nécessaire, restaurés ou protégés par des boîtes faites sur mesure. Pour la plupart, les manuscrits se trouvaient dans les collections bibliographiques les plus importantes, et l'examen de leurs entrées à la Bibliothèque de Catalogne permet aussi une approche de la composition et des caractéristiques de ces collections.

La plupart des manuscrits entrés durant cette période l'ont été par le biais de saisies gouvernementales de bibliothèques ecclésiastiques et nobiliaires, celles qui, de toute évidence, étaient en plus grand danger et qui ont donc été récupérés directement par les hommes dirigés par Jordi Rubió. A été ainsi incorporée la richissime collection de la cathédrale de Barcelone, d'environ deux-cents cinquante volumes, dont le plus ancien remontait au IXe siècle, en plus des partitions musicales de sa chapelle musicale ; celle du Séminaire de Barcelone, riche surtout en manuscrits de l'époque moderne et du XIXe siècle, trois-cents soixante-cinq volumes qui représentent à eux seuls environ 24 % des manuscrits enregistrés pendant la période ; les très belles collections des couvents des capucins de Sarrià et de Pompeia qui contenaient surtout des manuscrits d'époque moderne ; les livres de chœur des clarisses de Pedralbes, ainsi que d'autres volumes concernant en partie l'administration du quotidien du monastère ; les quelques manuscrits sauvés des couvents des carmélites (dont deux reliques : une lettre autographe de sainte Thérèse d'Avila et une de saint Jean de la Croix) et des bénédictines du couvent de Saint Antoine et Sainte Claire. Rubió a demandé aussi à ce que la collection de manuscrits de la Cathédrale de la Seu d'Urgell, qui comptait des joyaux de la miniature comme le *Beatus* ou le missel de l'évêque Galceran de Vilanova ainsi qu'une très riche collection juridique, soient récupérés et afin d'éviter le passage de la frontière en ces temps troubles. De même, il est allé recueillir lui-même des livres de chœur et d'autres pièces de la Cathédrale et du Séminaire de Tortose qui étaient restés sans protection face à l'avancée du Front de l'Ebre. Il a demandé, parfois sans succès, la saisie des papiers qui accompagnaient les bibliothèques de savants érudits ecclésiastiques. Certains manuscrits qui formaient part des bibliothèques jésuites sont entrés lorsque celles-ci ont pu être récupérés suite aux saisies faites par le POUM ; d'autres ont été livrés par le responsable des puces de Barcelone, qui les avait repérés sur un étal.

L'autre ensemble de collections qui contenaient des volumes manuscrits, quoiqu'en général dans un nombre très inférieur à celui des bibliothèques capitulaires et conventuelles, état celui des bibliothèques nobiliaires. La plus notable était, sans aucun doute, celle du marquis de Barberà, sise dans le Palais Sarriera de la Place de Santa Anna — nom par lequel était connu l'élargissement final du chemin qui descendait de la Porte de l'Ange, l'une des entrées de l'ancienne muraille de la ville —, dans laquelle se dressaient bon nombre des palais et résidences de la noblesse traditionnelle de Barcelone jusqu'au début du XXe siècle. Beaucoup d'autres bibliothèques nobiliaires contenaient aussi des manuscrits, souvent liés à l'histoire

familiale ; d'autres — comme celles, par exemple, des comtes de Montseny ou de Churruca — pouvaient avoir des manuscrits acquis du fait de la bibliophilie de leurs possesseurs. Certaines collections récupérées de résidences nobiliaires en dehors de Barcelone incluaient aussi des manuscrits ; les plus importants, sans doute, sont ceux qui se trouvaient dans le Palais Falguera d'Esplugues de Llobregat, l'un des domaines de la marquise de Castellbell, d'où sont parvenus quelques volumes du célèbre *Calaix de sastre*[975], le journal tenu par l'un des ancêtres de la marquise, le Baron de Maldà. Il y en avait aussi dans le Palais Mercader de Cornellà, où habitait la comtesse de Bell-Lloc, et dans celui de Torreblanca du Marquis de Monistrol, entre Sant Feliu de Llobregat et Sant Joan Despí.

Certains des manuscrits entrés dans les collections ont été livrés directement par des patrouilles diverses et variées, parfois individuellement, mais souvent enfouis sous des lots de livres récupérés dans différents appartements et déposés après à la Bibliothèque. Il va sans dire que, dans ces cas-là, l'identification n'a pas pu être faite sur le moment, bien qu'un examen plus approfondi ait pu, en certaines occasions, permettre plus tard d'en identifier la provenance. Il faut aussi tenir compte que nombre de manuscrits arrivés par cette voie n'ont pas été identifiés comme tels sur le coup, parce que leur reliure était très semblable à celle des imprimés ou parce que c'étaient des cahiers et des papiers non reliés, et sont restés mélangés avec les tas de livres non traités avant qu'ils ne soient triés, souvent bien après la guerre.

L'analyse détaillée des typologies et sujets des manuscrits qui ont été récupérés ou versés à la Bibliothèque de Catalogne pendant la guerre pose problème, tout d'abord parce que la plupart des volumes ont été rendus à leurs propriétaires après-guerre et donc n'ont pas pu être examinés directement, d'autre part parce que les descriptions du livre de registre n'ont pas pu, tant par le format que par la force des choses, être très détaillées. Cependant, à partir de l'examen du registre on peut avancer quelques observations générales. On peut déjà affirmer que l'éventail chronologique et typologique des manuscrits recueillis a été très large. Parmi les manuscrits enregistrés, on compte des volumes depuis le IXe jusqu'au XXe siècle, avec une présence très importante de volumes d'époque moderne, entre le XVIe et le XVIIIe. L'ampleur des collections ecclésiastiques fait que les sujets et typologies qui s'y pouvaient trouver plus habituellement — livres liturgiques, dont une grande quantité de livres de chœur, ouvrages de dévotion ou de

[975] La plupart des volumes du *Calaix de sastre* avaient été récupérés par la Section des Archives du PHAC, et entreposés aux Archives Historiques de la Ville de Barcelone ; mais il en est resté quelques-uns mélangés au reste de la bibliothèque du Palais Falguera.

théologie, livres ou documents d'administration quotidienne, qui auraient pu être dans des archives mais qui étaient conservés dans les bibliothèques parce que reliés — prédominent. On trouve aussi un nombre important de traités universitaires, présents dans la presque totalité des bibliothèques d'époque moderne, ainsi que des preuves de noblesses ou des armoriaux. Les œuvres scientifiques sont plus rares. Mention particulière doit être faite des fonds d'écrivains et d'érudits, quoique de par leurs caractéristiques ils n'aient pas souvent été enregistrés. Il ne faut pas oublier que Rubió venait d'une famille d'écrivains et d'érudits dont il gardait les papiers dans sa maison, et était très sensible à la valeur de ces papiers. Dans une gazette radiophonique il en parle, de façon émue :

> Els llibres de Thomas Mann cercant un refugi m'han fet pensar en els de les nostres biblioteques cercant-lo igualment. Manuscrits, edicions, autògrafs, epistolaris s'arrengleren en les nostres biblioteques alentorn dels noms millors de la cultura. Les cambres de treball dels homes d'estudi i dels escriptors de Catalunya són també plenes de materials i llibres que representen allò que té més valor en la vida de cada u. I bé. Tots aquests tresors són, fa temps, sota el perill de les bombes... També ho és la vida de tots. Ja ho sé. Però no sempre la vida material és el que ens ha de preocupar en primer terme[976] .

Malgré les efforts déployés par Père Bohigas et Jordi Rubió, toute la documentation manuscrite qui est entrée à la Bibliothèque de Catalogne n'a pas été enregistrée systématiquement. Les cahiers manuscrits relativement modernes de la fin XIXe ou surtout du XXe siècle étaient considérés sans doute à l'époque comme des pièces trop contemporaines pour qu'il vaille la peine de les inscrire (surtout étant donné tout ce qui restait à faire). La documentation personnelle et les matériaux préparatoires nécessaire au travail des écrivains, des érudits, ou des hommes politiques, n'ont pas toujours été traités de la même façon : ceux de Narcís Oller et de Francesc Bofarull, par exemple, ont été inscrites dans le livre de registre, mais pas ceux de Ferran de Sagarra (peut-être aussi du fait du volume considérable, aux environs de soixante liasses de documents) ou la plupart des liasses de travail du collectionneur Erasme de Janer. Les papiers trouvés dans les bureaux de Miquel Vidal i Guardiola ou Manuel Portela Valladares étaient tellement actuels, qu'ils n'étaient pas considérés comme des documents à intégrer dans les fonds. Bien évidemment, n'ont pas été inscrits non plus les volumes qui étaient restés enfouis dans les tas des livres qui attendaient un triage.

[976] Jordi RUBIO, « Les biblioteques sota les bombes » (24 août 1938) (éditée dans Annex I.3).

Si l'on s'en tient aux manuscrits enregistrés — et donc sans compter ceux qui, pour des raisons diverses, ne l'ont pas été — on constate que le nombre de manuscrits inscrits, par rapport à la situation antérieure, est colossal : le primer numéro de registre de manuscrits saisis après le début du conflit est le ms. 1379, inscrit le 4 août 1936, et correspondant au début de l'enregistrement des manuscrits des capucins du couvent de Pompeia ; le dernier est le ms. 2908, provenant de la saisie de volumes qui se trouvaient dans des dépendances du POUM, qui fut noté le 11 janvier 1939. En tout, ont été enregistrés pendant la période de la guerre 1530 manuscrits (1556 si on y rajoute les vingt-six inscrits entre le 1er et le 4 août 1936, pour la plupart des dons faits probablement pour en assurer la conservation). Ceci suppose que, en deux ans et demi, le nombre de manuscrits entrés à la Bibliothèque de Catalogne et qu'il a fallu identifier et traiter a été bien supérieur aux 1352 entrés entre le début de l'Institut d'Études Catalanes en septembre 1907 (début du livre de registre) et jusqu'en juillet 1936, une période de presque trente ans. Un effort titanesque qui n'a pu être réalisé que par l'investissement total des personnes qui y ont participé, notamment Jordi Rubió et son adjoint aux manuscrits, le philologue Père Bohigas.

3. CE QUI A ETE RESTITUE ET CE QUI EST RESTE : LA GUERRE COMME SOURCE D'ACCROISSEMENT DU PATRIMOINE

L'entrée des troupes franquistes dans Barcelone entraîna tout de suite un revirement de la situation administrative des personnes ayant travaillé pour le gouvernement de la Generalitat et des actions et de la politique qu'elles avaient menées. Le 15 janvier de 1939, en voyant l'évolution de la guerre, le gouvernement franquiste avait édicté un ordre concernant la « récupération de l'administration catalane »[977] ; le 9 février, deux semaines après la chute de Barcelone, le document fut publié dans *La Vanguardia* avec d'autres mesures législatives concernant le changement de régime[978]. Ces mesures touchaient directement la situation de tous ceux qui travaillaient dans la Bibliothèque et de ce qu'il fallait faire dorénavant.

Le 6 février, le délégué aux affaires culturelles du Ministère de l'Intérieur, le prêtre Joan Tusquets Terrats, adressait un courrier officiel à Rubió en tant que directeur de la « Biblioteca de Cataluña » :

> En mi calidad de Delegado del Ministro de Gobernación y por orden terminante del mismo, tengo el gusto de comunicarle que la biblioteca llamada Biblioteca de Cataluña, procedente de la Antigua Biblioteca Provincial, con todos sus libros y bienes muebles e inmuebles queda automáticamente incautada por mí, en calidad de Delegado del Ministro y de asesor de la Diputación, tan pronto como el fuero de guerra no necesite de los locales
>
> Me advierte el señor ministro que gravitarán sobre mí y sobre usted las responsabilidades y accidentes penales que pudieran derivarse del incumplimiento de esta Orden expresa y terminante[979].

La saisie administrative de la Bibliothèque était donc entérinée. Ce qui a été plus long à décider — et à être résolu — était de qui dépendait administrativement l'institution. Mais les biens qui s'y trouvaient étaient donc saisis et à disposition du nouvel état, qui s'inquiéta bientôt des modalités de retour aux anciens propriétaires des collections récupérées par les services de la Generalitat.

3.1. *Ce qui a été restitué. Le retour des manuscrits pendant l'après-guerre*

Les bibliothèques privées saisies au début de la guerre l'avaient été pour les sauver du pillage et de la destruction. Cependant, en 1938, lorsque la situation avait semblé être légèrement plus

[977] Orden dando normas transitorias sobre recuperación administrativa en las provincias catalanas, *BOE*, 16 (16 janvier 1939), p. 291.
[978] "Disposiciones aparecidas en el Boletín Oficial de la provincia de Barcelona", *La Vanguardia Española* (9 février 1939), p. 5.
[979] Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil, Vària 1939-1940.

stable, la Generalitat avait émis un décret qui permettait d'incorporer comme propriétés étatiques les pièces et collections que l'on considérait comme importantes pour le patrimoine[980]. Dans un bref texte, Rubió opine :

> Mai, que jo sàpiga, l'Estat s'ha després de la possessió dels llibres de valor que per la circumstància que sigui li han anat a parar (Revolució francesa, guerres napoleòniques, expulsió dels jesuïtes a Espanya, crema de convents)[981].

Mais l'avis de Rubió, ou celui de Pere Bohigas[982], qui dans des rapports au député de Culture de la Députation Provinciale s'exprime dans des termes similaires, n'était pas celui des dirigeants du nouveau régime, soutenu par des personnes dont les biens avaient été saisis et qui voulaient les récupérer.

3.1.1. Le Service de Récupération Bibliographique : protocole et personnages

L'organisation du sauvetage des biens avait été géré depuis les premiers moments de la guerre par la Generalitat ; mais, une fois celle-ci dissoute, le retour des documents bibliographiques a été mené par les services centraux de l'État par le biais du Servicio de Recuperación Bibliográfica (SRB), créée en mai 1938 et qui qui dépendait en même temps du Ministère de la Défense à travers du Service de Défense du Patrimoine Artistique nationale (SDPAN) et du Ministère de l'Éducation Nationale au travers le Service National des Archives, Bibliothèques et Propriété Intellectuelle[983], dirigé par Javier Lasso de la Vega y Jiménez-Placer, qui jusqu'en août 1939 sera chargé du SRB. En Catalogne, à la tête du SRB se sont succédés Antonio de la Torre et Ferran Valls i Taberner entre 1939 et 1940, tant que le sort et la direction de la Bibliothèque de Catalogne n'a pas été décidé, puis Felip Mateu i Llopis, à partir de mars-avril 1940 et ce jusqu'à la dissolution du Service, en avril 1941 — ce qui correspond à sa nomination au poste de directeur de la désormais « Biblioteca Central de la Diputación Provincial de Barcelona ».

La personne responsable du Service de Récupération Bibliographique à Barcelone était initialement Antonio de la Torre, qui avait eu la chaire d'Histoire à l'Université de Barcelone ;

---

[980] Decret de 5 de gener de 1938. que reglamenta la defensa del Patrimoni Artístic, Històric i Científic de Catalunya, DOGC, 8 (8 janvier 1938), p. 89.
[981] Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil-Vària 1939-1940, « Criteri seguit » (texte édité dans l'Annex II.2). C'est une réflexion sur le protocole suivi pendant la guerre lors des saisies des bibliothèques. Le texte n'est pas daté, mais il a dû être écrit très peu après l'entrée des troupes franquistes.
[982] AHBC, 508/4 – Rapport de Pere Bohigas au député de Culture de la Députation de Barcelone sur le Servicio de Recuperación Bibliográfica, où il expose des objections au retour intégrale des collections, 5 mai 1939.
[983] Orden ampliando a la defensa del tesoro bibliográfico, diplomático y arqueológico Nacional las disposiciones del Decreto de 22 de abril del presente año, BOE (22 juin 1938), p. 7807.

durant la guerre il était passé à la zone « nationale », et avait contribué à la mise en place théorique du SRB[984] ; il avait été aidé par Ferran Valls i Taberner, nommé directeur des Archives de la Couronne d'Aragon[985]. La Torre a insisté auprès de Lasso de la Vega pour qu'en Catalogne, où il connaissait tant les bibliothèques saisies que le travail effectué par Rubió et ses hommes, la dévolution soit initiée relativement vite. Les propriétaires devaient adresser réclamation et pétition de récupération des livres auprès de Luis Monreal y Tejada (responsable du SDPAN en Catalogne), de La Torre ou de Valls, et une fois celle-ci expédiée ils pouvaient se mettre en contact avec la Bibliothèque « Central » pour examiner les biens qui y étaient entreposés et en demander la restitution. Puisque la situation de Rubió n'était pas claire — il avait été relativement vite écarté de la direction, mais sans aucune décision administrative — la personne en charge des retours était Pere Bohigas i Balaguer, qui signe en tant que « encargado accidental » entre juillet 1939 et février 1940. Bohigas sera aidé par des bibliothécaires, tout particulièrement par Maria Condeminas et Dolors Carré, qui avaient toutes les deux participé aussi au sauvetage des fonds entrés. La dévolution se fit en différentes étapes : les livres courants furent restitués d'abord, mais les manuscrits et les livres rares furent retenus plus longtemps. Bohigas, rechignant quelque peu à rendre des manuscrits et des livres anciens que la Bibliothèque ne possédait pas, dans les rapports de mise à jour du déroulement du Service de Récupération Bibliographique qu'il adresse aux autorités de la Députation, exprime la possibilité de les garder en tant que patrimoine de l'État[986]. Malgré le refus de ses supérieurs, il obtient néanmoins que les volumes anciens restent un peu plus longtemps dans les locaux de l'institution afin de pouvoir décrire plus précisément certaines pièces, et d'en photographier quelques pages significatives[987]. Il essaiera aussi de convaincre les propriétaires

[984] Madrid, Biblioteca Tomás Navarro Tomás (Archivo del Centro de Ciencias Humanas y Sociales del CSIC), Fondo Antonio de la Torre, ATN/TOR/11 – Gestion du Servicio de Recuperación Bibliográfica. Fatigué et malade, pendant les premiers mois de l'après-guerre.

[985] Madrid, Universidad Complutense, Biblioteca Histórica Marqués de Valdecilla, Fondo Lasso de la Vega, AP 21, Section 8 (Correspondance) – Lettres entre Javier Lasso de la Vega et Antonio de la Torre. La Torre s'était addressé au responsable du service au niveau étatique, Javier Lasso de la Vega, afin de démissionner de sa charge ; cela lui a été refusé, mais on a nommé Ferran Valls i Taberner comme co-responsable. Ce dernier présentera sa démission lorsqu'il sera nommé à la chaire d'histoire médiévale de l'Université de Barcelone.

[986] AHBC 508/4 – Pere Bohigas, Communiqués au Député de Cultures de la Députation de Barcelone, 29 juillet et 15 décembre 1939.

[987] Les descriptions et les images des manuscrits ont été intégrées dans le fichier du *Repertori de manuscrits catalans*, financé avant la guerre par le mécène Rafael Patxot et conservé dans les locaux de la Bibliothèque de Catalogne ; on y trouve des notices de manuscrits des bibliothèques du marquis de Barberà, le comte de Churruca, d'Ignasi de Ros, de Lluïsa de Casanova, de Rossend Klein, du couvent de Santa Clara et du monastère de Pedralbes.

de faire don à la Bibliothèque de quelques pièces qui manquaient à sa collection, demande qui a parfois été acceptée.

Le 29 janvier 1940, il a été décidé que la direction de ce qu'on appelait désormais la « Biblioteca Central de la Diputación Provincial de Barcelona » devait être assumée par un membre du Corps de Bibliothécaires et Archivistes de l'État ; en attente d'une nomination définitive, on a nommé à la place Felip Mateu i Llopis, qui a pris son service au mois de février. Même si son affectation administrative au Service de Récupération Bibliographique n'a eu lieu, formellement, qu'à partir de la fin septembre[988], à toutes fins pratiques, Mateu en assume la gestion dès son arrivée à la Bibliothèque en mars-avril 1940 et jusqu'à la dissolution du Service, en avril 1941[989]. L'arrivée de Mateu coïncide avec une systématisation du protocole du Service de Récupération Bibliographique, ce dernier refusant d'assumer les responsabilités des possibles confusions provoquées par les changements de responsables, que cela soit à Madrid ou à Barcelone. On conserve des instructions dactylographiées pour la restitution de livres, datables du début des années 1940, ainsi qu'un modèle de circulaire établi par la Bibliothèque Nationale de Madrid afin de permettre aux propriétaires de faire leur demande de restitution[990]. Pour se dissocier des pratiques de gestion qui avaient pu être faites avant lui et se protéger des accusations, il fait établir d'abord une relation des bibliothèques privés entreposées dans la « Biblioteca Central » en avril 1940, et une autre des bibliothèques rendues à leurs propriétaires entre le 14 février 1940 et le 25 février 1941 ; finalement, il fait tenir un

[988] AHBC 331/13 – Communication de Vicente Navarro Reverter, chef des Servicios de Recuperación y Devolución Bibliográfica, à Felip Mateu i Llopis, dans lequel lui transmet l'acceptation de sa nomination en tant que chef du Service de Récupération Bibliographique dans la 4e Région militaire (Catalogne), 25 septembre 1940.
[989] Orden de 19 de abril de 1941 por la que se clausura el Servicio de Recuperación Bibliográfica y elogiando la labor realizada por Vicente Navarro Reverter, *BOE*, 138 (18 mai 1941), p. 3558. Vid. aussi AHBC, 331/17 – Communication de Vicente Navarro Reverter à Felipe Mateu qui retransmet un autre communiqué du Directeur Général des Beaux-Arts (Juan de Contreras y López de Ayala, marquès de Lozoya) qui notifie la dissolution du Service de Récupération Bibliographique, 7 de maig de 1941. Felip MATEU I LLOPIS, "El Servicio de Devolución Bibliográfica de la Biblioteca Central", *Anuario de la Biblioteca Central y de las populares y especiales*, (1939-1940), p. 131-133 ; IDEM, "Servicio de Recuperación Bibliográfica", *Anuario de la Biblioteca Central y de las populares y especiales* (1941), p. 23-25 ; IDEM, "Qué fue el Servicio de Recuperación Bibliográfica (1940-1941)". *Biblioteconomía*, año 25, nº 67-68 (1968), p. 96-101. Sur le fonctionnement au niveau de l'état, vid. Vicente NAVARRO REVERTER, "El Servicio de Recuperación bibliográfica", *Arte español,* año XXVI I (3ª época), 13 (segundo trimestre 1941), p. 27-32.
[990] Orden de 11 de enero de 1940 fijando normas para que en plazo no lejano pueda liquidarse el Servicio de Recuperación Artística, reintegrando al de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional a las funciones únicas que les son propias. BOE (13 janvier 1940), p. 286 ; vid. aussi AHBC – 331/13 – Formulaire de retour établi pour les fonds de la Bibliothèques Nationale de Madrid, 1940.

cahier où sont notées chronologiquement les différentes restitutions effectuées depuis son arrivée en poste[991].

3.1.2. Retour des manuscrits enregistrés

Bohigas, qui avait vu l'importance des collections manuscrites entrées et l'énorme travail de restauration et conservation effectué sur les manuscrits et fonds anciens, et qui après la guerre avait la connaissance des fonds, mais pas la position administrative lui permettant d'être réintégré dans son poste d'avant-guerre, ne semble pas avoir voulu prendre la responsabilité d'initier la restitution de très grandes collections de manuscrits et livres anciens. Quoique certains manuscrits aient déjà été rendus en 1939 — une partie des *codices* du monastère de Pedralbes, les quelques manuscrits des bénédictines de Sant Antoni i Santa Clara — ce n'est qu'à partir de l'arrivée de Mateu que les grandes collections de manuscrits vont commencer à être rendues à leurs propriétaires de façon plus soutenue. Les bibliothèques de manuscrits les plus importantes — celles de la Cathédrale ou du Séminaire de Barcelone, des Capucins, de la Seu d'Urgell — vont être normalement rendues en plusieurs fois, ce qui fait que la chronologie détaillée des restitutions ne soit guère aisée à établir. En 1940 sont rendus à nouveau des manuscrits de Pedralbes et de Santa Clara et commence la dévolution de ceux des Cathédrales de Barcelone et de la Seu d'Urgell, ainsi que ceux des carmélites déchaussées ou du marquis de Barberà ; en 1941 on restitue les manuscrits des capucins de Pompeia et de Sarrià, et de la comtesse de Bell-lloc et, après maints courriers, ceux de la Collégiale d'Uclès, qui sont envoyés à Madrid. D'autres collections plus petites voire des dévolutions d'un seul et unique manuscrit ont été effectuées tout du long de la période entre juillet 1939 et mai 1941.

Ce n'est qu'en 1943 que rentrent au Séminaire — qui avait été très endommagé pendant la guerre- l'énorme collection de 365 manuscrits. En 1955 sont rendus à la Cathédrale de Barcelone deux manuscrits de la confrérie des menuisiers, et finalement, en 1990 le directeur Manuel Mundó, ancien bénédictin et bibliothécaire, décide de rendre presque une trentaine de manuscrits ayant appartenu aux jésuites et jusqu'alors non identifiés.

[991] AHBC 332 - Servicio de Recuperación Bibliogràfica "Relación de bibliotecas o parte de bibliotecas particulares depositades en la Biblioteca Central", 9 avril 1940. AHBC 332 – idem, "Relación de las devoluciones hechas a sus propietarios desde el día 10 de febrero de 1940", 14 de febrer de 1940-25 de febrer de 1941

3.1.3. Fortune des manuscrits restitués

Si l'on s'en tient aux chiffres, des 1556 manuscrits enregistrés entre le 1er août 1936 et le 11 janvier 1939, 1442 provenaient de saisies (gouvernementales ou autres) et 114 étaient entrés par d'autres voies (dons du vivant des propriétaires ou legs après décès, achats, voire quelques volumes ou liasses qui étaient entrés avant la guerre). Sur les 1442 volumes entrés par des saisies, 1104 ont été rendus à leurs propriétaires, ce qui suppose environ 77 % de ceux qui sont entrés par cette voie. On verra par la suite un peu plus en détail quelles ont été les raisons pour lesquelles 23% de manuscrits saisis sont restés dans les fonds de la Bibliothèque ; mais il peut être aussi intéressant de jeter un bref coup d'œil à ce qui a été la fortune des manuscrits rendus, dans la mesure ou ceci nous est connu.

La plupart des manuscrits retournés appartenant à des institutions ecclésiastiques sont demeurés dans les mêmes institutions. Dans certains cas — les manuscrits des cathédrales de Barcelone ou de la Seu d'Urgell, les Archives Diocésaines de Barcelone, le Séminaire de Barcelone — ils sont consultables sur place, quoique parfois les horaires puissent être un peu restreints. La consultation des manuscrits des collections conventuelles est nettement plus compliquée, puisqu'il y en a qui sont dans des clôtures monastiques, comme c'est cas des clarisses de Pedralbes, dont les collections ne sont pas consultables, ou des carmélites pour lesquels il faut des demandes spéciales ; dans le cas des manuscrits de Pedralbes, les volumes qui les intégraient semblent avoir été distribués entre le Musée de Pedralbes (qui tout en étant sous la gestion de la Mairie de Barcelone, n'offre pas de description ouverte ni de possibilité de consultation des livres de chœur ou des autres pièces qu'il conserve) et les archives — et peut-être la bibliothèque — conventuelles, qui jusqu'à présent ne sont pas non plus consultables. Dans d'autres cas, la réduction des vocations religieuses et conventuelles dans les dernières années a entraîné la fermeture des établissements et le transfert de leurs collections à d'autres centres, rompant ainsi l'unité et la traçabilité des collections. C'est le cas par exemple des bénédictines de Sant Antoni i Santa Clara, installées maintenant dans le monastère de Sainte Cécile de Montserrat. D'autres cas sont encore plus difficiles à suivre ; en 2024, l'unification des différentes provinces jésuites de la Péninsule Ibérique en une seule province a supposé la réunion des archives et bibliothèques des trois provinces (dont celle de Catalogne, où se trouvaient à priori les manuscrits rendus en 1990) dans les Archives Historiques de la Province Jésuite d'Espagne à Alcalá de Henares. Le repérage des manuscrits est aussi compliqué par le manque de catalogues et de cotation. À l'exception du Séminaire de

Barcelone, dont les manuscrits ont été catalogués en ligne, de ceux de la Seu d'Urgell, avec un catalogue imprimé très soigné et de ceux de la cathédrale de Barcelone, avec un inventaire imprimé par ordinateur — consultable sur place —, il n'existe pas de descriptions disponibles pour ces volumes, et l'ensemble des possibilités de consultation est dans nombre de cas, très restreinte. Il est vrai que, dans certains cas, particulièrement touchants, les volumes ont continué d'accomplir dans l'après-guerre la fonction qui était la leur : un obituaire qui avait été rendu en 1940 aux carmélites est toujours utilisé pour noter les éloges des sœurs défuntes dans le couvent.

Plus difficile encore s'avère la consultation de manuscrits qui étaient dans des bibliothèques nobiliaires ou de collectionneurs. Lorsque l'on rendait les manuscrits et les livres anciens à leurs propriétaires, les documents qui étaient fournis aux personnes qui les récupéraient — et que celles-ci devaient signer —, spécifiaient souvent qu'on devait faciliter leur accès aux chercheurs, et qu'ils s'engageaient à les proposer d'abord à l'administration en cas de vente ; la législation de l'époque interdisant en tout cas leur vente à l'étranger, et cela a été souligné. Pour les nouvelles autorités il était évident qu'il fallait respecter la propriété privée, mais, en même temps, il s'agissait de biens patrimoniaux qu'il aurait été mal vu de laisser partir. Toujours est-il que ces clauses n'ont souvent pas été respectées, puisqu'un certain nombre de ces manuscrits — et notamment nombre de ceux de la magnifique collection du marquis de Barberà — ont été repérés ultérieurement dans différentes ventes ou collections. Il y en a deux qui sont rentrés dans la collection de la Bibliothèque de Catalogne par le don d'autres collectionneurs — un des manuscrits a été offert par Manuel Perdigó dans les années 1960 — ou par l'achat à des libraires comme Josep Porter ; d'autres, comme le très intéressant chansonnier de Barberà, se trouvent à présent à l'Abbaye de Montserrat, ce qui en a facilité la consultation. D'autres manuscrits encore sont sortis aux enchères dans des maisons barcelonaises : il n'y a pas trop longtemps, un armorial copié par le bibliothécaire de Pau Ignasi de Dalmases qui était dans la maison d'Ignasi de Ros a été vendu aux enchères par la maison Soler y Llach. D'autres sont partis à l'étranger, comme le magnifique volume de l'*Éthique* d'Aristote du marquis de Barberà signé du calligraphe d'Alphonse le Magnanime Gabriel Altadell, et ce malgré ce qui avait été convenu lors de la restitution ; il se trouvait, il n'y a pas si longtemps, dans la collection de Martin Schoyen à Oslo. Finalement, on a totalement perdu la trace de certains.

3.2. *Ce qui est resté : manuscrits incorporés à la "Biblioteca Central de la Diputación Provincial de Barcelona"*

Pour revenir encore une fois aux chiffres, on a déjà constaté que sur les 1442 volumes ou liasses rentrés par des saisies, 1104 (77 %) avaient été rendus, et 338 (23 %) étaient restés dans la Bibliothèque pour différentes raisons. Si, à ces chiffres-là on additionne les manuscrits qui étaient entrés par autres voies (achats, dons, legs), on arrive à un total de 452 manuscrits enregistrés au cours des deux ans et demi du conflit et qui y sont restés, ce qui suppose déjà un accroissement considérable des collections par rapport à la moyenne de ce qui était entré par an dans les années d'avant-guerre. Or, il faut aussi tenir compte du fait qu'il faut rajouter à ce chiffre un nombre important de manuscrits et de fonds d'archives personnelles qui sont entrés pendant la guerre ou immédiatement après à cause du conflit, et qui n'ont pas été enregistrés. Si on assemble les différents cas de figure des incorporations, le chiffre final de documents qui se trouvent actuellement dans les collections à cause de la guerre est donc nettement plus élevé.

3.2.1. Manuscrits entrées et enregistrés pendant la guerre

L'article 3 de l'Ordre du 19 avril qui entérinait la dissolution du Service de Récupération Bibliographique disposait que, une fois résolues les réclamations présentées au Service, les fonds et volumes qui demeureraient dans les dépôts non réclamés ou dont les propriétaires n'avaient pas pu être identifiés passeraient à être à la disposition de l'État[992]. Pour ce qui est des manuscrits, à la « Biblioteca Central » cela supposait un nombre de plus de 300 volumes, quoique à l'époque le chiffre n'ait pas été clairement posé. Il était difficile de le faire, puisqu'ils se trouvaient éparpillés dans le registre, qui, après la dévolution des volumes, était rendu très difficile à lire : dans les pages inscrites il y avait plus de manuscrits absents que présents.

Une fois donc le Service dissout, il a été décidé d'annuler avec un trait en diagonale tous les feuillets écrits à partir du registre du premier fonds saisi et inscrit, celui des capucins, le 4 août 1936 (ms. 1379), et jusqu'au dernier registre avant l'entrée des troupes franquistes, le 11 janvier 1939 (ms. 2908). La décision a dû être prise en 1943, et a entraîné la renumérotation de tous les manuscrits qui avaient été inscrits dans le registre depuis 1940 (date qui coïncidait avec

[992] «Transcurridos con exceso todos los plazos legales para la devolución de libros y resueltas todas las reclamaciones presentadas al Servicio de Reclamación Bibliográfica, este Ministerio […] ha dispuesto : [...] 3º Que queden a disposición de este Ministerio todos los fondos existentes en los depósitos de Recuperación Bibliográfica que no han sido reclamados o cuyos posibles propietarios no ha sido posible identificar (Orden de 19 de abril de 1941 por la que se clausura el Servicio de Recuperación Bibliográfica y elogiando la labor realizada por Vicente Navarro Reverter, *BOE*, 138 (18 mai 1941), p. 3558).

l'arrivée de Mateu ; il semblerait que Bohigas, qui continuait de travailler à la Bibliothèque mais dont la situation administrative n'était pas encore définitivement résolue, ait décidé prudemment de n'inscrire aucun volume dans le livre de registre jusqu'à l'arrivée de Mateu). Les manuscrits enregistrés qui étaient restés à la Bibliothèque ont été réincorporés, petit à petit, au livre de registre à partir de 1944, en indiquant dans tous les cas quel était l'ancien registre et en indiquant les nouveau en rouge ; cette pratique a été suivi par Pere Bohigas jusqu'à sa retraite en 1971, il en est allé de même pour son successeur, Amadeu-J. Soberanas, durant les années 1970.

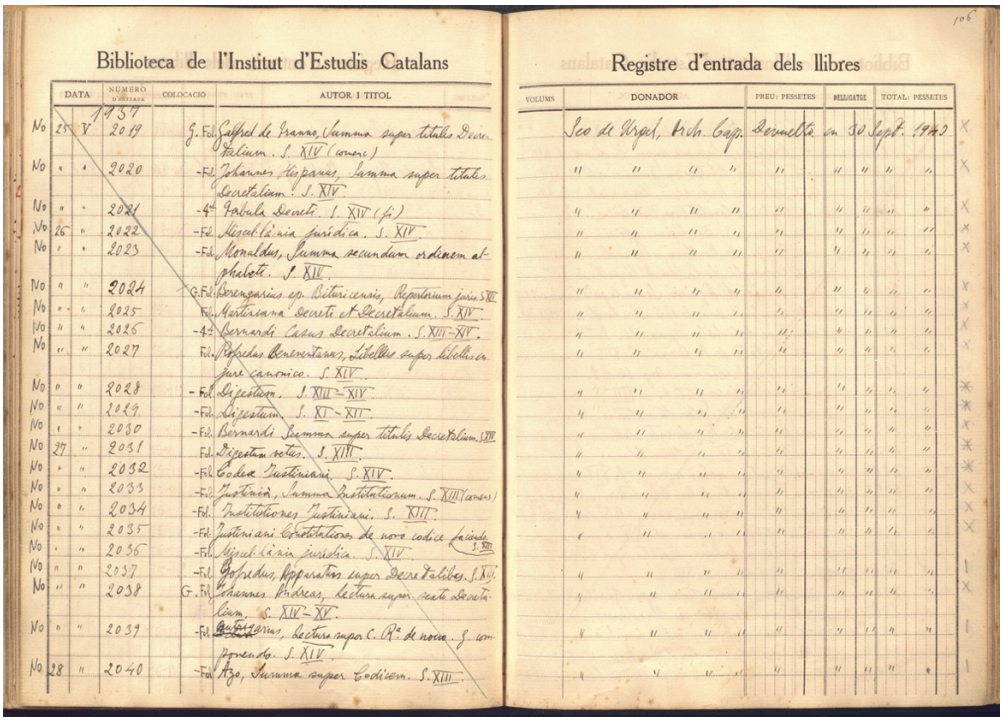

Biblioteca de Catalunya. Livre de registre des manuscrits, f. 106 (manuscrits de la Cathédrale de la Seu d'Urgell, enregistrés le 25, 26 et 27 mai 1937, rendus le 30 septembre 1940)

Au tournant du XXIe siècle, il restait encore dans des coins des étagères du dépôt des manuscrits quelques cartons avec des manuscrits entrés durant la guerre et qui avaient dû atterrir là-bas après des déménagements divers. Ils ont été récupérés et intégrés dans le registre au fur et à mesure qu'ils étaient retrouvés, mais cette fois-ci sans le marquer en rouge (le code et la signification n'ont été décelés que bien plus tard).

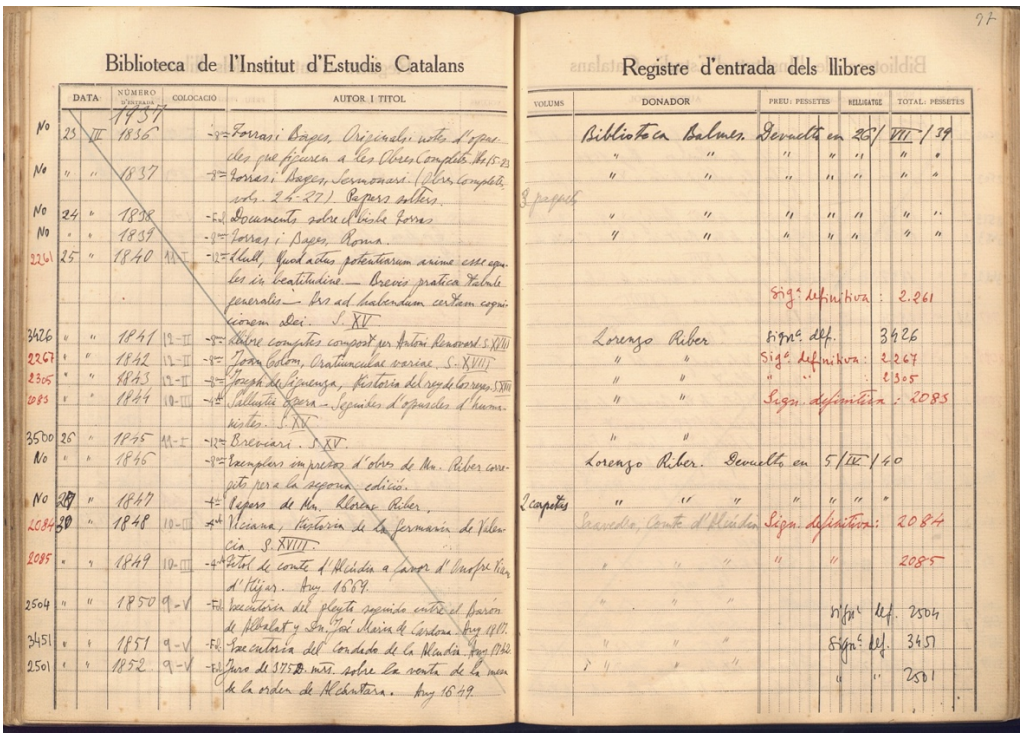

Biblioteca de Catalunya. Livre de registre des manuscrits, f. 96v-97 (manuscrits de la Balmesiana, de Llorenç Riber, diu comte d'Alcudia et de provenance non identifiée, rendus ou restés)

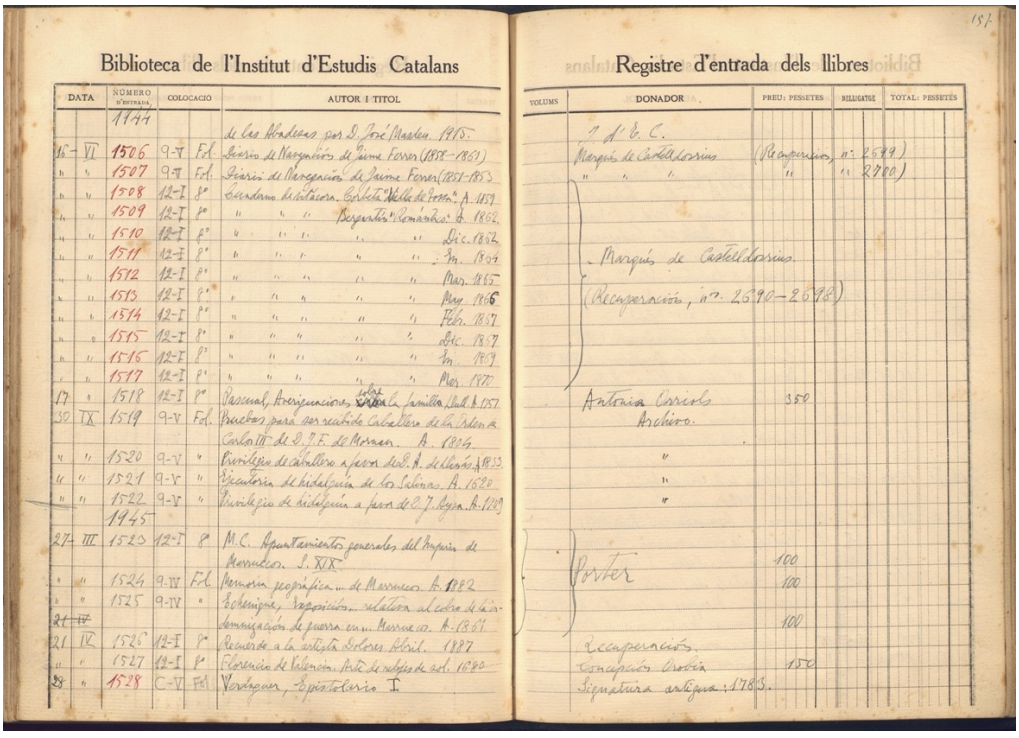

Biblioteca de Catalunya. Livre de registre des manuscrits, f. 156v-1577 (manuscrits du marquis de Castelldosrius, enregistrés pendant la guerre en 1938 et enregistrés à nouveau en 1944, après la donation du marquis)

Les raisons pour lesquelles ces plus de trois cents volumes manuscrits (dans certains cas, des liasses) sont restés à la « Biblioteca Central » sont diverses. Dans la plupart des cas, il s'agit de

manuscrits dont le propriétaire n'avait pas pu être identifié car la provenance n'en était pas indiquée ; très possiblement ce sont des volumes qui étaient rentrés à travers des livraisons faites par la police ou d'autres organismes de l'état ou par différentes patrouilles de miliciens, qui ne notaient pas les domiciles d'où les volumes avaient été soustraits. Dans d'autres cas les volumes n'ont pas été réclamés parce que les propriétaires étaient morts pendant la guerre, comme c'est le cas du comte d'Alcudia, et ses héritiers avaient probablement d'autres soucis plus importants que la récupération des manuscrits ; de même en est-il des albums en hommage à Ramon Franco, le frère du dictateur, ou des mémoires d'un ancêtre de Justo Sanjurjo, le fils du Général Sanjurjo. Dans certains cas, comme celui du juriste Oriol Anguera de Sojo, la réclamation présentée au SDPAN portait seulement sur les meubles et objets, sans faire mention de la bibliothèque ou des manuscrits (pourtant très nombreux). En 1941 le responsable du SDPAN, Luis Monreal, lui a envoyé un courrier afin de lui rappeler que la période de réclamation touchait à sa fin, mais l'on ne sait pas si elle a été reçue ; les volumes sont finalement restés dans l'établissement. Les problèmes de logement d'après-guerre, où beaucoup de personnes n'ont pas pu réintégrer leurs domiciles, peuvent avoir aussi forcé certains à ne pas s'encombrer de volumes qu'ils ne savaient pas où garder. Il se peut aussi qu'il y ait eu des personnes qui, malgré la publicité faite dans les journaux (ou à travers le bouche-à-oreille) n'aient pas su où leurs volumes étaient entreposés, bien que cela semble moins probable. De mème, les pétitions et suggestions de Bohigas afin que certains des volumes soient donnés à la Bibliothèque en guise de reconnaissance pour le sauvetage des collections ont eu parfois un écho favorable ; on l'a vu avec le marquis de Castelldosrius, et c'est sans doute le cas de certains manuscrits ayant appartenu à Llorenç Riber, parmi d'autres. Finalement, un des volumes des clarisses de Pedralbes — un beau livre de comptes du XVe siècle relié aux armes du monastère — a été acquis, aussi après-guerre, sous le couvert d'une aumône pour venir en aide aux moniales.

Parmi les livres et liasses manuscrites qui ont été aussi enregistrés pendant la guerre, il faut compter celles et ceux qui sont entrés normalement par les dons de personnages liés à l'institution et qui ont cru pouvoir ainsi mieux les protéger. C'est le cas, par exemple, de la correspondance de Josep Francesc Ràfols i Fontanals ou de Joan Givanel, ou de la documentation de l'écrivaine Josefa Massanés livrée par Antoni Rubió i Lluch. À ces dons s'ajoutent les manuscrits autographes et les matériaux de travail de personnages morts soit pendant la période de guerre, comme l'archiviste érudit Francesc de Bofarull, le folkloriste

Valeri Serra i Boldú, le politique républicain Pau Cot ou le père de Jordi Rubió, Antoni Rubió i Lluch, soit morts peu auparavant, comme l'écrivain Narcís Oller. Tous ces matériaux qui sont rentrés par legs ou par dons sont aussi restés dans l'institution, de même qu'y sont restés les dix-neuf manuscrits (dans certains cas, formés par des ensembles de cahiers) qui ont été achetés pendant la période à l'Antigua Librería Babra ou au très actif libraire antiquaire Josep Porter.

Finalement, et bien que cela puisse paraître étrange, Bohigas a aussi enregistré pendant la guerre des manuscrits et correspondances qui avaient été acquises par don ou par achat dans les années qui précédèrent le conflit. Il faut voir dans ce geste-là très probablement un gage de continuité : quels que soient les événements, il s'agissait avant tout et surtout d'une bibliothèque qui devait prendre garde de ses fonds, et la meilleure manière de remplir cette mission patrimoniale était de traiter les documents comme on l'aurait fait d'habitude, et de les enregistrer afin qu'ils soient comptabilisés et facilement retrouvables. C'est ainsi qu'a été inscrite la correspondance du poète Jacint Verdaguer, extraite des boîtes de ses manuscrits autographes et qui vraisemblablement venait d'être classifiée, ou des documents de Marian Aguiló qui avaient été achetés avant la guerre à la librairie Babra, puis perdus, puis retrouvés et enregistrés pendant la guerre. C'est aussi ainsi que l'ont été les tables astronomiques en hébreu de Pierre le Cérémonieux, offertes par le rabbi Isaac Nahum, un juif stambouliote arrivé pendant la République, qui les conservait par héritage familial, ou un large ensemble de manuscrits de l'écrivain Antoni Bulbena i Tusell qui avaient été donnés à la bibliothèque par l'auteur en 1933.

3.2.2. Manuscrits entrés pendant la guerre qui n'ont pas été enregistrés

On a déjà évoqué le fait qu'un nombre significatif de manuscrits de différentes sortes qui sont entrés durant la guerre n'ont pas été enregistrés, et cela pour des raisons diverses. Il y en a qui, tout simplement, n'ont pas été identifiés comme tels parce qu'ils étaient protégés par une reliure en parchemin ou hollandaise, types de couverture que l'on trouve à l'époque moderne tout aussi bien pour les imprimés que pour les manuscrits. Si l'on ne consultait pas le volume, on ne pouvait pas savoir de quel type de document il s'agissait ; et étant donné que le plus grand nombre de volumes entrés étaient des imprimés, il était facile de se tromper de pile dans le triage. Il y a aussi de simples manuscrits « utilitaires » du XIXe ou du début du XXe siècle — copies de textes pratiques, notes personnelles, journaux de bord ou notes de lecture, etc — écrits dans des cahiers qui n'ont pas été vus comme suffisamment importants ou « nobles »

comme pour être considérés à l'époque comme de « vrais » manuscrits, même s'ils pouvaient contenir des œuvres littéraires (poèmes, pièces de théâtre). Il y a, enfin, des documents issus d'archives personnelles — le collectionneur Érasme de Janer, l'érudit Ferran de Sagarra, les hommes politiques Miquel Vidal i Guardiola, ou Manuel Portela Valladares, l'ingénieur Guillen García et d'autres d'un volume bien moindre —, que cela soit sous forme de volumes, liasses ou des chemises, qui n'ont pas non plus été enregistrés. Certaines archives personnelles ne le sont d'ailleurs toujours pas, car les critères de ce que l'on enregistre (et comment) a changé par rapport à ce qui était en usage dans les années 1920-1930.

Une révision détaillée a été menée pour essayer d'identifier, parmi ceux qui avaient été enregistrés sans aucune mention de provenance après la guerre, ceux qui, de par leur date et caractéristiques, pouvaient normalement être entrés à la Bibliothèque pendant la guerre. On en a ainsi signalé plus de deux-cents, mais très probablement le nombre pourrait être bel et bien supérieur, car certains ont sans doute échappé à l'examen et parce qu'il reste encore un ou deux cartons découverts récemment avec des documents provenant sans aucun doute de cette période trouble.

3.2.3. Archives et manuscrits entrés des suites de la guerre

Pour finir, il y a toute une série de volumes manuscrits et de papiers qui ne sont pas entrés pendant la guerre, mais qui l'ont fait immédiatement après et sans aucun doute à la suite du conflit. Le cas le plus évident est celui des volumes transférés à la « Biblioteca Central » par les agents du Service de Défense du Patrimoine Artistique National (SDPAN) provenant de la fermeture des dépôts où étaient entreposés des meubles et des œuvres d'art. A priori les dépôts étaient spécialisés, mais très souvent, dans les locaux où étaient entreposés les objets artistiques ou le mobilier, on trouvait, de façon éparse, des volumes imprimés, des documents d'archives ou des livres manuscrits. Ce que l'on a trouvé dans les dépôts laisse supposer que, lorsque l'on vidait une maison de ses affaires pour pouvoir y installer quelqu'un, s'il y avait quelques livres ils partaient avec les meubles. Pareillement, lorsqu'on a concentré à Barcelone tous les objets qui demeuraient dans les différents dépôts (comme celui du château de Peralada ou de la forteresse de Figueras) afin de permettre une plus grande facilité de distribution, les livres qui pouvaient s'y trouver ont donc suivi aussi le même destin. En 1945, lorsque la restitution des biens avait pris fin, les livres qui se trouvaient dans le dernier dépôt (l'énorme bâtiment érigé

par la Caisse d'Épargne pour l'Exposition Universelle de 1929 sur la montagne de Montjuïc) ont été livrés à la Bibliothèque de Catalogne par un agent du SDPAN.

Les manuscrits appartenant à des institutions catalanes dissoutes au lendemain de la guerre par la force des évènements ont été aussi incorporés aux montagnes de documents qui se trouvaient déjà dans le bâtiment de l'Hôpital. Cela a été fait avec une discrétion certaine ; et il est difficile de dire si dans ce transfert il y a eu un désir de protection ou si cela s'est effectué par continuité administrative. Ainsi par exemple, une partie des archives concernant les prix littéraires accordés par la Generalitat, se trouvait dans le Palais de la Députation, siège aussi de l'Institut d'Études Catalanes et de la Bibliothèque de Catalogne qui en dépendait. Lorsque les livres et manuscrits de la Bibliothèque ont été transférés du bâtiment du Palais jusqu'à celui de l'Hôpital, certains des originaux autographes qui devaient être dans les archives de l'Institut d'Études Catalanes (quelques 50 documents), ainsi que des manuscrits et tapuscrits présentés aux prix de la Generalitat (environ 160 originaux), sont passés aussi aux nouveaux dépôts de la Bibliothèque dans l'ancien Hôpital.

Pour en finir avec le décompte des pièces entrées, il semblerait aussi que quelques manuscrits ayant appartenu à des personnes opposées au nouveau régime soient entrés à ce moment-là ; il est difficile autrement de justifier la présence des manuscrits d'une œuvre de théâtre anarchiste écrite et représentée à Barcelone en 1937, d'un bref recueil d'un poète très engagé, Rafael Massip, ou d'une très joli pièce bellement écrite et dédiée au dernier maire de Barcelone, le républicain Hilari Salvadó.

4. Le role de la Biblioteca de Catalunya et de Jordi Rubio dans le sauvetage du patrimoine bibliographique

« Vous ne savez pas la faveur que je vous ai faite »[993]. Tels étaient les mots que Joaquim Folch i Torres, le responsable du sauvetage des Beaux-Arts du Service du Patrimoine Historique, Artistique et Bibliographique (PHAC), aurait dit à son ami Joan Subias, son délégué à Gérone. C'est une expression qui pourrait s'appliquer parfaitement à Rubió, si ce n'est que le caractère stoïque du personnage ne permet pas trop d'imaginer une telle expression dans sa bouche. La Guerre d'Espagne débute certes comme une guerre civile, mais elle se double tout de suite d'une révolution prolétaire avec d'autres logiques. Le gouvernement républicain en Catalogne, dans une situation politique extrêmement tendue, a eu deux fronts ouverts dont le patrimoine a vite fait les frais. Ce qui est certain est que, sans l'action législative extrêmement rapide entreprise au tout début de la guerre, sans les capacités tant intellectuelles qu'organisatrices de personnes qui menèrent les actions, et sans la détermination, le courage et le savoir-faire de tous ceux qui participèrent aux équipes de sauvetage, la disparition d'une énorme partie du patrimoine historique catalan aurait été un fait accompli.

La responsabilité de la direction du sauvetage des collections bibliographiques incomba à Jordi Rubió. Né dans une famille d'érudits et professeurs d'Université de père en fils, son inclination aux études et la tradition familiale semblaient le destiner au monde académique. Toutefois, la fondation de l'Institut d'Études Catalanes et la volonté de créer une bibliothèque à vocation nationale pour le territoire catalan en décidèrent autrement. Rubió était doté de connaissances extrêmement solides et d'une capacité de travail incontestable, mais il se révéla surtout un excellent organisateur et un grand meneur d'hommes, en plus d'un professeur très apprécié de ses élèves. Figure incontestable dans le domaine des bibliothèques dans la Catalogne de l'avant-guerre, il semble avoir réuni l'autorité hiérarchique, morale et intellectuelle, qui furent essentielles dans les moments cruciaux de la guerre.

À la Bibliothèque de Catalogne, Rubió était déjà entouré d'une équipe de personnes — conservateurs, bibliothécaires, magasiniers — formés et habitués à travailler ensemble, auxquels s'ajoutèrent un ensemble de jeunes historiens et intellectuels qui prêtèrent main-forte aux actions décidées et dirigées par le directeur, sans omettre le réseau de bibliothécaires

[993] « No teniu ni idea del favor que us he fet ». Cité par Santos M. Mateos Rusillo, *El Noè del patrimoni artístic català : Joaquim Folch i Torres durant la Guerra Civil* (Barcelona : Base, 2022), p. 21.

distribuées à travers le pays et qui avaient été ses élèves. Sans le travail de récupération qu'ils menèrent à terme, les plus grandes bibliothèques privées, ecclésiastiques surtout mais aussi nobiliaires et de grands et petits collectionneurs, ainsi qu'un grand nombre de bibliothèques de professionnels de tout ordre, auraient été perdues. La guerre a permis de faire affleurer des collections et des manuscrits jusqu'alors inconnus ; or, sans le travail de ces hommes, bien des trésors bibliographiques et textuels qui servent de base aux études d'érudits sur l'histoire et la littérature du pays n'existeraient plus. On a tous une lourde dette envers eux. Il ne faut pas non plus oublier que la Guerre d'Espagne a été un banc d'essai de ce qui allait arriver en Europe, et que les actions entreprises pour le sauvetage du patrimoine ont aussi pu servir comme modèle pour celle-ci durant la deuxième guerre.

On aurait pu penser qu'un tel travail de sauvetage des biens, qui furent après rendus à leurs propriétaires, aurait dû être reconnu par les nouvelles autorités. Il n'en fut rien. Rubió remplit le formulaire pour se présenter au processus d'épuration auquel devaient se soumettre tous les fonctionnaires[994], mais finalement ce processus n'eut pas de suite : il ne fut ni approuvé, ni refusé. Le comte de Montseny, ami de longue date qui récupéra brièvement la charge de président de la Députation de Barcelone, lui recommanda de ne pas se rendre à la Bibliothèque[995]. Rubió échappa aussi aux procédures juridiques qu'avaient encourues d'autres responsables du Service du PHAC, avec une fortune inégale — le Jugement Sumarissime Ordinaire, qui pouvait appliquer des peines de prison ou de mort, et la Procédure de Responsabilités Politiques, qui servait à saisir des biens — ; il est dit que des bonnes âmes arrivèrent peut-être à arrêter les dossiers. Cependant, il fut déchu de tous les postes qu'il avait eus jusqu'à la fin de la guerre : la direction de la Bibliothèque de Catalogne, du Réseau de Bibliothèques Populaires et de l'École de Bibliothécaires, et la charge de professeur à la Faculté des Lettres de l'Université de Barcelone, et ne put survivre que grâce aux travaux alimentaires que lui fournirent des maisons d'édition, notamment Salvat. Comme beaucoup d'intellectuels de l'époque qui restèrent en Espagne, il rentra dans ce que l'on a appelé l' « exil intérieur ». La perte des postes ne tarit en rien son activité érudite, et sa figure devint un point de repère de

[994] Le bordereau rempli se trouve, avec ceux de tous les autres fonctionnaires de la Bibliothèque de Catalogne et du Réseau des Bibliothèques, dans les Archives historiques de la Députation de Barcelone (AHDB, 2562, expedient 10).
[995] Josep Maria Milà i Camps, comte de Montseny, avait été le président de la Députation provinciale de Barcelone entre 1925 et 1930, pendant la Dictature de Primo de Rivera.

l'intellectualité catalane sous le franquisme tant par sa droiture morale que par sa fermeté de convictions. Néanmoins, sa figure n'a pas encore reçu l'étude globale d'ampleur qu'elle mérite.

On voudrait finir ce travail par l'évocation que Pere Bohigas, son collaborateur le plus étroit pendant la guerre, fit de ses actions et de son attitude dans un acte qui lui fut dédié lors de son 80e anniversaire, et qui rend hommage à la personne et au travail qu'il accomplit :

> Arribaren els dies dolorosos del 1936, i Jordi Rubió, amb un coratge que només podia tenir un home del seu tremps, conduí la nau de la Biblioteca i de l'Escola de bibliotecàries amb mà ferma. Puc dir per haver-ho viscut que a l'Escola de bibliotecàries no penetrà l'ambient de guerra i que, amb tot i les penalitats d'aquells anys, la moral dels professors i de les alumnes no baixà. El bon exemple del director fou eficaç. Al començament de la guerra i de la revolta, per l'agost de 1936, començà el trasllat de la Biblioteca de Catalunya als locals de l'antic hospital. L'empresa semblava temerària i hi hagué qui la desaconsellà; però la voluntat ferma vencé i l'imponent edifici gòtic fou salvat per a la Biblioteca. Només els que ho hem vist sabem la magnitud del sacrifici que una empresa com aquesta exigia en aquella moments. Sembla que aquest comportament havia de desvetllar l'admiració en acabar-se la guerra. De moment no fou comprès, i Jordi Rubió hagué de veure el calze de la separació d'aquelles institucions que li devien tant i que ell estimava tant. Qualsevol altre hauria intentat solucionar la seva situació i probablement tard o d'hora ho hauria aconseguit. Jordi Rubió no ho feu, potser per una hipertròfia de pudor. Però mai no ha sortit de la seva boca ni una queixa, ni un mot de ressentiment. Per a tothom ha tingut un tracte cordial i mai no ha negat el seu concurs quan li ha estat requerit. Aquesta és potser la més gran lliçó que ens ha donat el mestre Jordi Rubió: saber sobreposar l'amor a les institucions a les afeccions personals i partidistes. El veritable patriotisme consisteix en això: en anar endavant, i també en conservar i enriquir l'herència que hem rebut. L'actiu d'un país són les seves institucions i els seus serveis. Jordi Rubió, tant en els anys de la seva vida activa en institucions públiques, com en els del seu ostracisme, ens ha ensenyat a servir i a treballar pel comú[996].

[996] Pere Bohigas, discours en hommage à Jordi Rubió lors de ses 80e anniversaire, 1967, p. 6 : « Les jours douloureux de 1936 arrivèrent, et Jordi Rubió, avec un courage que seul un homme de sa stature pouvait avoir, dirigea d'une main ferme le navire de la Bibliothèque et de l'École des Bibliothécaires. Je peux dire, parce que je l'ai vécu, que l'atmosphère de guerre n'a pas pénétré l'École des Bibliothécaires et que, malgré les peines de ces années, le moral des professeurs et des étudiants n'a pas baissé. Le bon exemple du directeur a été efficace. Au début de la guerre et de la révolte, en août 1936, commença le transfert de la Bibliothèque de Catalogne dans les locaux de l'ancien hôpital. L'entreprise semblait imprudente, et certains la déconseillaient ; mais la ferme volonté l'emporta, et l'imposant édifice gothique fut conservé pour la Bibliothèque. Seuls ceux d'entre nous qui l'ont vu connaissent l'ampleur du sacrifice qu'exigeait à cette époque une entreprise comme celle-ci. Il semble que, après la guerre, ce comportement aurait dû soulever de l'admiration. Sur le coup, cela n'a pas été compris, et Jordi Rubió a dû boire le calice de la séparation de ces institutions qui lui devaient tant et qu'il aimait tant. N'importe qui d'autre aurait essayé de remédier à sa situation et, tôt ou tard, y aurait probablement réussi. Jordi Rubió ne le fit pas, peut-être à cause d'une hypertrophie de pudeur. Pas une seule plainte, pas un seul mot de ressentiment n'est jamais sorti de sa bouche. Il a traité tout le monde cordialement et n'a jamais nié son concours lorsque cela était nécessaire. C'est peut-être la plus grande leçon que nous ait donnée le maître : savoir mettre au- dessus des relations personnelle et partisanes l'amour des institutions. Le véritable patriotisme consiste à aller de l'avant, mais aussi à préserver et à enrichir l'héritage que nous avons reçu. Les atouts d'un pays sont ses institutions et ses services. Jordi Rubió, tant dans ses années de vie active dans les institutions publiques que dans celles de son ostracisme, nous a appris à servir et à travailler pour le bien commun ».

ANNEXOS

I. TEXTOS DE JORDI RUBIÓ

I.1. Dietari de les recollides de fons. Les "notes" de Jordi Rubió

L'any 1936, Jordi Rubió tenia 49 anys. Director de la Biblioteca de Catalunya i de la Xarxa de Biblioteques Populars, era també director de l'Escola de bibliotecàries. Era, per tant, evident que en crear-se la Comissió del Patrimoni Artístic, Històric i Científic es pensés en ell per a dirigir les tasques de salvament del patrimoni bibliogràfic. A aquesta tasca vingués a afegir-se, poc després, la que li fou encarregada per la Institució de les Lletres Catalanes de dirigir el Servei de biblioteques del Front, que havia d'oferir lectura als soldats que servien a l'exèrcit republicà[997].

Per cadascun dels fons o col·leccions relativament importants que va haver de tractar i per les poblacions de fora de Barcelona on va fer anar a recollir col·leccions, Rubió feu o feu fer una carpeta, en la qual recollia tota la documentació relativa a aquella biblioteca o col·lecció de llibres: notes manuscrites, llistats de llibres, còpies d'oficis tramesos al respecte, peticions relatives a la col·lecció, adreces… Després de la guerra, els responsables de la devolució dels llibres i biblioteques —Pere Bohigas en un primer moment, com a encarregat en funcions de la Biblioteca de Catalunya, i Felipe Mateu i Llopis a partir del seu nomenament com a director— establiren també carpetes per cadascuna de les col·leccions reclamades; una i altra sèries es conserven a l'Arxiu històric administratiu de la Biblioteca de Catalunya[998]. Val a dir, però, que els expedients relatius al salvament inclouen també en ocasions documents que, lògicament, haurien de trobar-se a la sèrie d'expedients relatius a la devolució, i viceversa. Els documents produïts fins a finals de 1938 que es conserven en aquestes carpetes estan farcits de petites anotacions del seu director inscrites en bocins de paper, al marge d'un ofici institucional, de cartes, de sobres… Es tracta de notes molt sovint datades, amb el mes en xifres romanes, escrites amb l'escriptura una mica punxeguda tan característica d'en Rubió. Són notes de treball, però sovint hi ha indicacions que difícilment trobaríem expressades clarament en un

[997] Maria C. CUGUERÓ, Teresa BOADA i Vicenç ALLUÉ, *El servei de biblioteques del Front, 1936-1939* (Barcelona: Diputació, 1996).

[998] La documentació relativa al salvament bibliogràfic es conserva essencialment a les capses 124, 126 127 (les carpetes que es conservaven a la capsa 125 fou redistribuïda entre les capses 124 i 26 en una reordenació, duta a terme l'estiu del 2006, en el marc de la descripció que es va dur a terme de l'arxiu històric administratiu). Cal remarcar, però, que els expedients relatius al salvament inclouen també en ocasions documents que, lògicament, haurien de trobar-se en les carpetes relatives a la devolució dels llibres i biblioteques, gestionada, en un primer moment, per Pere Bohigas com a encarregat en funcions de la Biblioteca de Catalunya, i per Felipe Mateu i Llopis a partir del seu nomenament com a director.

document oficial (com la menció dels ocupants de la casa del Dr. Soler i Cabot que agafaven els llibres amb bona enquadernació perquè "cremaven més bé") i que, per això mateix, permeten copsar més fàcilment el dia a dia d'una tasca que fou, manta vegada, molt difícil; és per això que ha semblat interessant editar-les.

Cal tenir en compte, però, que les biblioteques així representades no són més que una part de les que ingressaren a la Biblioteca, ja que Rubió no deixa notes a tots els expedients. Per arribar a tenir una percepció més completa del conjunt de col·leccions salvades, cal fer un creuament dels expedients amb els llistats d'ingressos i de devolucions que es conserven a l'arxiu, i amb la documentació conservada al Fons Cultura de l'Arxiu de la Corona d'Aragó; de moltes de les biblioteques o parts de biblioteques ingressades durant la guerra civil, en bona part molt petites (1 o dos paquets de llibres) només en tenim constància pels llistats efectuats en el moment de la devolució. Una primera estimació a partir de la confrontació entre els diferents llistats i expedients donaria com a resultat la intervenció en més de 300 biblioteques. La mostra que donen les notes de Rubió està lluny de ser completa, però sí que és probablement força representativa.

Criteris d'edició

Pel que fa a l'edició d'aquestes notes, s'ha optat per una edició cronològica, ja que ha semblat que era la que millor podia posar de manifest l'activitat frenètica desenvolupada durant els primers mesos de la guerra civil per tal d'assegurar el salvament del patrimoni. Moltes de les notes van precedides per el nom de la persona o la biblioteca a la que fan referència, seguida molt sovint de l'adreça o en algunes ocasions del telèfon; aquestes mencions s'han extret del cos de l'edició i es donen com a epígraf. En el cas que, per criteris d'ordenació, el nom i el cognom estiguessin indicats en ordre invers (p.e. Puig, Ignasi), s'ha restituït l'ordre normal de lectura. Les abreviatures s'han desenvolupat, i el document o la carpeta d'on ha estat extret el text s'indica en nota. A continuació de cadascun dels paràgrafs s'ha intentat explicar breument el context.

Juliol 1936

§1. *Nota inicial*

"En compliment d'aquest Decret, ens reunim Folch i Torres, Bosch Gimpera, J. Martorell i jo amb l'Arnalot.
Decidim fer sortir tres equips a recórrer les comarques. Són aquests:
Bohigas / A. Fenosa: Vic, Ripoll, St. Joan, Besalú, Olot, Girona. Surten a les 6.
Alòs / Albert: Tarragona, Poblet, Stes Creus, Tortosa, Gandesa, Vallbona (un poc abans de les 6).
Arnalot / Solanich: Lleida, Agramunt, Balaguer, Cervera, Tàrrega, Solsona. Són els que surten més tard, a les 7, per dificultats d'auto.
Marxen en auto, acompanyats de dos policies.
Bona sort!".

(AHBC 359/3, nota a continuació d'una còpia del decret emès pel President de la Generalitat de 23 de juliol de 1936, de constitució a cada municipi de Catalunya d'un Comitè de salvaguarda del patrimoni, presidit pel seu alcalde). Vegeu **1.2.**

§2. *La Llar (ERC)*
(Montcada, 17)

"Hi vaig el 25. Res llibres. Aviso Gibert pels mobles i grup de talla.
No val la pena, sols el saló i mobles".

(AHBC 126/37bis, anotació a una carta adreçada al conseller de Cultura després de la requisa d'una casa del carrer Montcada per a seu d'Esquerra Republicana al districte I). Vegeu també **§21.**

El 24 de juliol, Esquerra Republicana es va incautar del principal del Palau del Baró de Castellet, situat al número 17 del carrer Montcada, per establir-hi un casal al districte 1er de Barcelona. Malgrat que l'arxiu del Baró es trobava a la Biblioteca, on havia ingressat a través del llegat del baró l'Hospital de la Santa Creu, cabia la possibilitat que hi haguessin quedat alguns llibres. El president del casal era Estanislau Sunyer, que en acabar la guerra emprengué l'exili cap a França, i fou internat al camp de Bram.

§3. *Ferran Valls i Taberner*
(Diagonal, 444)

"Dia 26. Tarda, Navarro desmuntar llibreries Valls Tab.".

(AHBC 359/3, notes sobre recollides a fer, 26-31 de juliol de 1936; entrades cancel·lades, per indicar el que ja s'ha fet) – Vegeu Repertori, **81**; vegeu també **§5.**

§4. *Antoni Massana / Vidal i Quadras*
(Col·legi de sant Ignasi de Sarrià / Passeig de la Duana, 2)

"Dia 27. Matí: P. Massana (camió Sarrià)
Matí: Vidal Quadras (P. Aduana, 2)".

(AHBC 359/3, notes sobre recollides a fer, 26-31 de juliol de 1936; entrades cancel·lades, per indicar el que ja s'ha fet) – Vegeu també **§79** (Massana) i **§14, §161** (Vidal Quadras).

Com tants altres eclesiàstics, el jesuïta Antoni Massana (Barcelona, 1890-Raimat, 1966) fugí cap a Itàlia en iniciar-se la Guerra Civil. Els seus llibres i papers, incloent el seu fons musical, foren recuperats per les Joventuts Socialistes de Sarrià, que a petició de Jordi Rubió els lliuraren a la Biblioteca de Catalunya. En retornar a Barcelona, va sol·licitar el retorn dels papers a través de la Comisión Revisora de Viviendas y Muebles, el 24 d'abril de 1939, i els va recuperar l'endemà.

Els Vidal Quadras conservaven en la seva casa familiar una important col·lecció cervantina, que va ser recollida i conservada a la Biblioteca de Catalunya, juntament amb la col·lecció ja existent. Poc després d'acabar la guerra, a principis de març de 1939, un fill de Manuel Vidal Quadras s'adreça a Rubió per interessar-se sobre la seva conservació. Foren retornats el 16 d'octubre de 1939.

§5. *Ignasi de Ros / Elizalde / Ferran Valls i Taberner*
(Plaça Santa Anna, 25 / València, 302 / Diagonal, 444)

"28. Matí: Albert a mirar llibres Ros. Elizalde (Albert). Bohigas (Teixidó).
Matí: camió arxiu i llibreries Valls Tab.
Tarda: camió Bohigas".
(AHBC 359/3, notes sobre recollides a fer, 26-31 de juliol de 1936; entrades cancel·lades, per indicar el que ja s'ha fet) – Vegeu Repertori, **54** (Ros), **35** (Jesuïtes) i **81** (Valls), vegeu també **§3** (Valls) i **§88** (Ros).

§6. *Josep M. Llovera*
(Baixada de Sant Miquel, 5)

"28-VII-1936. Alòs (iniciativa Batista i Roca) recull el més important de mss. i llibres de Llobera. Baixada de Sant Miquel, 5".
Afegit posteriorment, "Devuelto 20-VI-39".
(AHBC 124/59) – Vegeu Repertori, **37**.

§7. *Casal Gracienc Nacionalista Republicà d'Esquerra*
(Rosselló, 289)

"Casal Gracienc Nacionalista Republicà d'Esquerra ~~Republicana~~ (Bruc cantonada Rosselló).
Ho avisen el 28-VII.
La recollim el 8-VIII".
(AHBC 124/2, doc. 3, nota)

El Casal Gracienc Nacionalista Republicà d'Esquerra era el centre de reunió a Gràcia de les Joventuts d'Esquerra Republicana-Estat Català; entre les persones que el freqüentaven hi havia el metge Wenceslau Dutrem i Domínguez.

§8. *Martí Garcés de Marcilla / Rossend Klein / Sant Felip Neri*
(Basea, 46 / Escudellers blancs, 3 bis / Plaça Sant Felip Neri)

"29. Matí: Gravats a l'Hospital, Bohigas
Rebuts: Martí Garcés, Klein.
Tornar clau Bohigas.
Continuar sant Felip Neri.
Horta.
Hospital: esperar que *[sic]* més gravats a l'Hospital – Duran.
Alella Escolapis".
(AHBC 359/3, notes sobre recollides a fer, 26-31 de juliol de 1936; entrades cancel·lades, per indicar el que ja s'ha fet) –Vegeu Repertori, **26** (Sant Felip Neri) i **36** (Klein). Vegeu també **§80** (Garcés) i **§75** (Klein) i **§14**, **§69** i **§156** (Neri).

La documentació i biblioteca de l'advocat Josep Maria de Martí Garcés de Marcilla (Lleida, 1880-Barcelona, 1932), pintor i muralista destacat de primeries del segle XX especialitzat en paisatges que signava "Martí Garcés", fou recollida en diversos viatges del domicili del carrer

Basea 64; s'incautà també la important col·lecció conservada al domicili. Al viatge efectuat a finals del mes de juliol en seguirien dos altres el 23 i 30 d'octubre i el 5 de novembre, probablement més voluminosos, ja que en els dos darrers s'especifica que hi va haver en cada cas una camionada (AHBC 124/63). El gruix de la biblioteca fou recuperats per Concepció de Martí Garcés el 16 de maig de 1941 (AHBC 77/Martí Garcés); romangueren però a la biblioteca quinze capses i lligalls de documentació patrimonial, molt probablement per manca d'identificació en aquell moment[999].

§9. *Josep M. Milà i Camps, comte de Montseny*
(Plaça Sant Jaume, 2)

"Gudiol lliura el 29-VII un ms. de medecina de cavalls tret de la pila de coses caigudes a la plaça de St. Jaume".
(AHBC 124/67, nota) – En parla a la seva defensa davant del tribunal de depuració a que fou sotmès[1000]. Vegeu Repertori, **41**.

§10. *Ramon de Delàs*
(Pàdua, 14)

"Dipositats els llibres a la porteria Biblioteca".
(AHBC 124/43, nota a la còpia d'un rebut de 29 de juliol de 1936). Vegeu també **§124**.

Ramon de Delàs i Sagarra (1893-1984 o post.), que s'havia casat el 1917 amb Camila de Vigo Fabra (†1976), era net de Ferran de Delàs i Gelpí, fundador d'una de les companyies d'assegurances més importants de la primeta meitat del segle XX, La Catalana (posteriorment La Catalana Occident).
(Vegeu també ACA, Cultura, 2015/9, doc. 158).

§11. *Marquès de Barberà*
(Plaça Santa Anna, 9 (Portal de l'àngel))

"El 30-VII separo els mss. i els documents lul·lians"
(AHBC 124/15, anotació a un ofici de Ventura Gassol autoritzant Rubió a incautar-se de l'arxiu Barberà, 28 de juliol de 1936). Repertori, **6** (Barberà); vegeu també **§34**, **§68** i **§155.**

§12. *Associació Eclesiàstica de l'Apostolat Popular*
(Canuda, 10)

"Assoc. Ecl. de l'Ap. Pop. Diapositives. Canuda 10, telef. 12349. Sr. Giralt.
30-VII-36. Hi van Albert i Cuquerella. Res a fer".
(AHBC 127/41, nota) .

L'Associació Eclesiàstica de l'Apostolat Popular fou un moviment eclesiàstic fundat a Barcelona el 1905 que emmarcat en el corrent del catolicisme social, es proposava combatre la secularització creixent a través d'una propaganda de la fe catòlica amb mitjans més adaptats a l'època, com ara les conferències amb diapositives[1001].

[999] El procés de recuperació de la col·lecció Martí Garcés de Marcilla ha estat detalladament estudiat per Santos M. MATEOS RUSILLO, "Cataluña, 1936: saqueo e incautación del patrimonio artístico según la pieza undécima de la *Causa general*", *Hispania Nova*, 21 (2023), p. 110-137 (p. 116-117).
[1000] Josep GUDIOL, "En su defensa: la intervención de Josep Gudiol en el salvamiento del patrimonio histórico espanyol", en: *Tres escritos de Josep Maria Gudiol i Ricart* (Barcelona: Polígrafa, 1987), p. 85-115 (91-92).
[1001] Pere FOLIANA, Feliciano MONTERO, "La Asociación Eclesiástica de Apostolado Popular: Una respuesta pastoral nueva para un área urbana e industrial (Barcelona 1905-1914)", *Estudios eclesiásticos*, 69, núm. 271 (1994), p. 503-528.

§13. *Caputxins de Pompeia*
(Diagonal, 450)

"El 30-VII se'n comencen a endur (1 viatge).
El 31-VIII Alòs hi torna i anuncia que l'endemà ens els endurem tots.
El 18-IX matí fem la darrera camionada"
(AHBC 126/7, nota a la camisa) – Vegeu Repertori,**15** (caputxins).

El 29 de juliol Rubió certifica l'arribada a la Biblioteca de la primera camionada de llibres, lliurada per Vidal i Guitart, potser un dels nebots del bisbe d'Urgell, Justí Guitart —però no s'especifica quin d'ells (l'advocat i prevere Josep Maria, Lluís, Ignasi o Joaquim).

§14. *Sant Felip Neri / Seminari de Barcelona / Vidal Quadras / Patxot*
(Plaça sant Felip Neri / Diputació, 231 / Passeig de la Duana, 2/ Passeig de la Bonanova, 28)

"31. Sant Felip Neri, matí i tarda
Des de dimarts, Seminari.
Patxot.
Vidal Quadras, vitrina".
(AHBC 359/3, notes sobre recollides a fer, 26-31 de juliol de 1936; entrades cancel·lades, per indicar el que ja s'ha fet) – Vegeu Repertori, **26** (Sant Felip Neri) i **9** (Seminari); vegeu també **§101** i **§107**, **§126, §134** (Patxot), **§4** i **§161** (Vidal Quadras) i **§8** , **§69** i **§156** (Neri)

§15. *Església de Sant Sever*
(Carrer de Sant Sever, 11)

"A l'Arxiu Històric"
(AHBC 126/29 nota a un llistat mecanografiat). Vegeu també **§57**

Sant Sever se salvà de la crema i destrucció d'edificis religiosos probablement per la seva proximitat amb el Palau de la Generalitat. En un moment donat, els llogaters d'una casa que depenia de Sant Sever s'adreçaren a Rubió per tal que els facilités l'entrada a la casa, que havia estat incautada, per recollir alguns afers personals; Rubió els la va facilitar.

§16. *Franciscanes de la Nativitat (darderes) / Marquès de Camps / Ignasi de Puig*
(Hospital, 69 / Canuda, 16 / Boqueria, 10)

"Capelleta C. Hospital (davant porta de l'A.[ngel?]) / M. de Camps / Puig (Boqueria, 10), Inc. Ramon Duran A.".
(AHBC 127/41, nota a la carpeta). Repertori, **14** (Marquès de Camps); vegeu també **§31** (Ignasi de Puig), **§46** i **§66** (Camps).

La referència a la capella del carrer Hospital, és molt probablement la del convent de les darderes, al carrer Hospital 69, just per davant de la porta d'ingrés al recinte de l'Hospital de la Santa Creu en aquest carrer. La referència a l'incautador de la casa d'Ignasi de Puig ("Inc. Ramon Duran A."), podria potser correspondre a Ramon Duran i Albesa. L'11 i 12 d'agost es va intentar passar a recollir llibres per la casa d'Ignasi de Puig, sense resultat, i la documentació del Marquès de Camps va ser recollida el 25 d'agost.

Agost 1936

§17. *Higini Anglès, Manuel Trens, i Lluís Carreras i Mas*
(Pau Claris 7, 3r 1a)

"Biblioteca H. Angles i M. Trens i Carreras. El 2-VIII-36 les claus són lliurades a la Generalitat, després de registrat 2 vegades el pis.
El 3-VIII em lliura Zanuy les claus i faig posar (Albert i Bagué) el rètol d'incautació"
"Les claus les dono a Gerhard".
(AHBC 124/9, nota). Vegeu també **§148** (Lluís Carreras) i **§152** (Higini Anglès)

Els tres eclesiàstics vivien al mateix edifici on havia tingut el seu domicili Antoni Rubió i Lluch (que havia viscut fins al 1930 en el pis 2n 1ª, i que anteriorment havia ocupat el pis habitat pels eclesiàstics)[1002]. Mn Higini Anglès (Maspujols, 1888-Roma, 1969), el més important musicòleg català del seu temps, era conservador de la Secció de Música de la Biblioteca de Catalunya, mentre que el Manuel Trens (Vilafranca del Penedès, 1892-Barcelona, 1976), historiador de l'art, era el director del Museu Diocesà de Barcelona[1003]. El Dr. Lluís Carreras (Sabadell, 1884-Barcelona, 1955) era un del assagistes i comunicadors religiosos més importants de l'avantguerra[1004].
Els col·laboradors que recolliren els llibres i papers foren Ricard Albert i el medievalista Enric Bagué (1900-1987); Pere Zanuy i Nadal era funcionari de Cultura i Robert Gerhard (1895-1970), a qui donaren les claus, havia deixeble i col·laborador d'Anglès, i treballà a la Secció de Música de la BC entre 1931 I 1939, en què s'exilià..

§18. *Caputxins de Sarrià*
(Cardenal Vives i Tutó, 2-16)

"El 3-VIII s'acaba de dur a l'Hospital vell".
Vid. Seminari, per la carta a Renau".
(AHBC 124/29, carpeta). Vegeu Repertori, **15** (Caputxins)

§19. *Col·legi del Sagrat Cor (Sarrià)*
(Sagrat Cor, 25)

"C. Sagrat Cor, lletra D – requisat per la FAI (docs. d'estudi) – 3-VIII-36 avisen.
Biblioteca Col·legi monges Sagrat Cor (Bohigas 7-VIII). Potser hi ha llibres dels jesuïtes. Resultat negatiu".
(AHBC 127/41, carpeta "Recollides fracassades").

Magdalena Sofia Barat, fundadora de la Congregació del Sagrat Cor de Jesús, dedicada a l'ensenyament femení, va obrir el 1846 a Sarrià un col·legi que acollia tradicionalment alumnes de classes benestants. La institució va continuar funcionant sota la República com a acadèmia, però en iniciar la Guerra Civil les monges s'amagaren o s'exiliaren. La Congregació seguia l'esperit jesuïta de la seva fundadora, i per tant era fàcil pensar que una part de la biblioteca dels jesuïtes del Col·legi de Sant Ignasi de Sarrià, que havia hagut de tancar arran de l'expulsió

[1002] BC, Fons Antoni Rubió i Lluch, Diari i memòria epistolars, *passim*.
[1003] Sobre Trens, vegeu *Manuel Trens, liturgista, historiador i amant de l'art* (Barcelona: Publicacions de la Facultat de Filosofia de la Universitat Ramon Llull, 2010); i Jaume AYMAR REGOLTA, "El doctor Manuel Trens, un erudit antidecadent", en: *Capellans erudits: eclesiàstics al capdavant de l'acció patrimonial, museística i de recerca historicoartística a Catalunya al segle XX*, eds. Marc SUREDA i Alberto VELASCO, (Solsona: Museu de Solsona, 2017), p.
42-55.
[1004] Sobre Lluís Carreras, vegeu Dolors Viñas, Dolors VIÑAS I CAMPS, *El Doctor Lluís Carreras i Mas en el centenari del seu naixement* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat , 1985).

de l'orde el 1932 (i que era a molt a poc més de cinc minuts a peu) pogués haver-hi estat dipositada.
(Vegeu també ACA, Cultura 2015/9, doc. 226)

§20. *Biblioteca Balmesiana*
(Duran i Bas, 9)

"Incautada. El 4-VIII segello les portes interiors i m'és lliurada la clau mestra. Després retiro el que trobo manuscrit en el despatx del Director.
El 3-IX En Gudiol m'anuncia que l'endemà desmuntarà la capella i treurà les coses artístiques"
"(Hi ha d'haver més documents sobre les pretensions dels que volien anar-hi a llegir. Vid. Dossier Bibª Francesc Layret)".
(AHBC 124/14 carpeta 1 i carpeta 2) Repertori, **35** (jesuïtes); vegeu també **§142**, **§157** i **§167**.

§21. *Palau Dalmases*
(Montcada, 20)

"6-VIII, hi va Bohigas. No hi ha llibres".
(AHBC 127/41, carpeta 2). Vegeu també **§2.**

El 1916 Maria del Carme Dalmases i d'Olivart, marquesa de Vilallonga, casada amb Trinitat de Fontcuberta i Perramon[1005], havia venut a la BC la biblioteca del seu avantpassat, Pau Ignasi de Dalmases Poc després, una part important de l'arxiu familiar ingressava a l'Arxiu Històric Municipal, juntament amb les llibreries que havien contingut la biblioteca[1006]. Malgrat la venda anterior, era lògic pensat que la part més moderna de la biblioteca podria haver quedat al Palau.

§22. *Jaumar de Bofarull*
(Diputació 321-Bruc, 67, principal)

"Aramon hi va. Pis segellat".
(AHBC 127/41, carpeta 2 – nota a un breu text mecanoscrit: "Biblioteques a recollir" que llista dues adreces, la Casa Jaumar de Bofarull i la Casa Dalmases)

Els Jaumar de Bofarull —Francesc de Sales, Manuel, Joaquim, Assumpció i Encarnació— eren fills del magistrat Joaquim Jaumar de la Carrera i de Maria Joaquima de Bofarull. Manuel i Joaquim cursaren estudis de dret, mentre que Francesc seguí la carrera d'enginyer. Dos d'ells, Francesc i Manuel, van ocupar càrrecs a l'Ajuntament de Barcelona: l'enginyer Francesc de Sales com alcalde interí de Barcelona el 1935 per la CEDA, i l'advocat i capità Manuel com a tinent d'alcalde de Barcelona i diputat provincial després de la guerra. Encarnació maridà Josep Maria de Delàs i de Gayolà, mentre que Assumpció s'uní a Josep Maria de Febrer i Calvo de Encalada. No s'ha arribat a identificar a qui d'ells pertanyia la casa del carrer Bruc.

§23. *Josep Bertran i Musitu*
(Juli Verne, 30 / Ronda de Sant Pere 25, principal)

"Albert-Givanel hi van el 6-VIII. S'hi ha de tornar a recollir-ho".
"Hi tornen el 9. El 10 parlen amb Andreu Nin del Comitè. Per ell, no hi ha inconvenient. Ho consultarà al Comitè. Donarà resposta.

[1005] Una de les filles de la parella, Concepció de Fontcuberta i de Dalmases, era l'esposa del germà gran de Ramon d'Alòs, Joaquim M. d'Alòs i de Dou, II marquès d'Alòs.
[1006] Anna GUDAYOL, "La Biblioteca Dalmases: aventures i desventures dels llibres d'un ambaixador lletraferit", *El blog de la BC* (14 de novembre de 2018), consulta: 26 de febrer de 2024).

El 11 Bagué parla amb En Nin. Li ha dit que han resolt tancar-ho i no deixar treure res per ara".
"El 1-X-36 comencen a portar-la a l'Hospital, després de negociacions i fent una tria de comú acord. S'acaba el 5 (3 camionades)"
(AHBC 124/19 bis, anotació a la carpeta). Vegeu Repertori, **13** (Bertran i Musitu); vegeu també **§158.**

Josep Bertran i Musitu (Montpeller 1875-Madrid, 1957), advocat i empresari, impulsor del pistolerisme en el període anterior a la dictadura de Primo de Rivera, vivia en una magnífica torre al carrer Juli Verne del Putxet (l'actual carrer Bertran i Musitu); tenia el seu despatx al centre de Barcelona. En esclatar la guerra Bertran era en un balneari suís, i passa de seguida al bàndol nacional, on s'encarregaria d'organitzar el servei d'espionatge. La finca fou ocupada pel POUM, i serví durant un temps com a residència de Negrin a Barcelona[1007].

§24. *Cartoixa de Montalegre*
(Badalona, Conreria)

"Badalona. Bibª de la Conreria (la té l'alcalde). El 6-VIII hi va Bagué.
El 9 hi van Bagué i Albert. Res a fer encara.
Sr. Martí Cabot molt servicial.
Uns 7000 vols. Molt religió. Obres estrangeres".
(AHBC 127/4, nota).

"28-XI-36. Dilluns migdia".
(AHBC 127/4, anotació a una tarja de visita de Joan Mora i Martorell, regidor de Cultura de l'Ajuntament de Badalona). Vegeu Repertori, **17** (Cartoixans)

Una part de la biblioteca de la Cartoixa a la Conreria va ser recuperada per l'Ajuntament de Badalona. A principis d'agost del 1936 Rubió va enviar-hi dos dels seus col·laboradors al Servei del PHAC, Enric Bagué i Ricard Albert; van parlar amb Jaume Martí Cabot, descendent del pintor Ramon Martí Alsina, que havia estat alcalde de Badalona el 1918 i el 1923 per la Unió Federal Nacionalista Republicana, i era pròxim de l'alcalde en aquell moment; però en aquell moment no es va poder fer res. El mes de novembre, quan la situació estava una mica més tranquil·la, Rubió es posà en contacte amb el regidor de Cultura, Joan Mora i Martorell; dels missatges de Rubió es desprèn que la intenció de l'Ajuntament era d'ordenar els llibres i conservar-los al municipi. Rubió aleshores proposà d'enviar-los una bibliotecària experimentada, Maria Serrallach, per tal que els ajudés. Els volums quedaren dipositats a Ca l'Arnús, que esdevingué la seu de la biblioteca i l'arxiu municipals.

§25. *Santa Maria del Mar (arxiu)*
(Plaça de Santa Maria del Mar)

"Arxiu Sta Maria. Joan Serra. Placeta Muntcada, 3, 1r 2ª (ho encarrego a Alòs)".
(AHBC 126/31bis, nota)

"El 8-VIII se l'endu l'Arxiu Municipal".
(AHBC 126/31bis, nota a la carpeta; a AHBC 126/31bis hi ha el rebut de l'Arxiu Històric Municipal per la recollida d'aquest arxiu i els de Santa Maria del Pi i les Conferències de Sant Vicenç de Paül)

[1007] Frederic RIBAS, "Josep Bertran i Musitu, de fundador de la Lliga a cap de Serveis d'Intel·ligència", *Revista de Catalunya*, 214 (febrer de 2006), p. 73-85

L'església de Santa Maria del Mar fou cremada a l'inici de la Guerra Civil; l'incendi començà el 19 de juliol, i sembla que es perllongà durant onze dies. Vegeu també el Dietari del Servei d'Arxius, establert per Duran i Sanpere[1008].

§26. *Santa Maria del Pi (arxiu)*
(Plaça de Santa Maria del Pi)

"El 8-VIII se l'endu l'Arxiu Municipal".
(AHBC 126/4bis, nota a la carpeta; a AHBC 126/31bis hi ha el rebut de l'Arxiu Històric Municipal per la recollida d'aquest arxiu i els de Santa Maria del Mar i les Conferències de Sant Vicenç de Paül)

EL 20 de juliol, l'església del Pi fou cremada. El 25, quan Duran encara no havia retornat a Barcelona, Ventura Gassol autoritzà Jordi Rubió per recuperar el seu arxiu; i sembla que recuperà igualment, en aquells mateixos dies, els arxius de Santa Maria del Mar i de les Conferències de Sant Vicenç de Paül, que es trobaven al carrer Sant Sever. Hi ha uns llistats mecanografiats sumaris, datats entre el 27 i el 29 de juliol, dels blocs de documentació d'aquestes procedències (AHBC 126/29 i AHBC 126/31bis). El 8 d'agost la documentació fou recollida per la Secció d'Arxius. Vegeu també el Dietari del Servei d'Arxius, establert per Duran i Sanpere[1009].

§27. *Conferències de Sant Vicenç de Paül*
(Sant Sever, 5)

"El 8-VIII-36 se l'endu l'Arxiu Municipal".
(AHBC 124/37, carpeta; a AHBC 126/31bis hi ha el rebut de l'Arxiu Històric Municipal per la recollida d'aquest arxiu i els de Santa Maria del Mar i Santa Maria del Pi). Vegeu Repertori, **25** (Conferències)

§28. *Convent de la Immaculada Concepció (Carmelites descalces)*
(Canuda, 14)

"Convent de Carmelites. El 18-VIII signo rebut de 4 caixes de núvia, diversos quadres i un frontal brodat, els quals deposito a l'Hospital".
(AHBC 126/39, nota mecanografiada). Vegeu Repertori, **16** (Carmelites); vegeu també **§36** i **§66**

§29. *Convent de Santa Clara (benedictines)*
(Plaça del Rei)

"El dia 10 hi vaig a la tarda. M'enduc alguna cosa de relativa importància, i exploro la casa. Bibª al cor, de música al id., i religiosa en una sala mirant a la plaça del Rei.
El dia 11 Alòs va a recollir-ho i ho du tot a l'Hospital. S'acaba el trasllat el dia 13-VIII-36".
(AHBC 126/30, nota). Vegeu Repertori, **12** (Benedictines)

[1008] ANC, 1-1-T-8132, Dietari de les actuacions del Servi d'Arxius; editat a la tesi de Jaume-Enric ZAMORA *Els arxius i el conflicte polític en el segle XX: El cas dels arxius catalans (1931-1939)* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2012).
[1009] ANC, 1-1-T-8132, Dietari de les actuacions del Servi d'Arxius; editat a la tesi de Jaume-Enric ZAMORA *Els arxius i el conflicte polític en el segle XX: El cas dels arxius catalans (1931-1939)* (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2012). Sobre l'arxiu de Santa Maria del Pi, vegeu Núria TÉLLEZ, "La destrucción sistemàtica de archivos parroquiales en períodes bélicos: el caso del Archivo Histórico de Santa Maria del Pi (Barcelona)", en: *Cuartas Jornadas Archivo y Memoria. La memòria de los conflictes: legados documentales para la historia, Madrid, 19-20 de febrero, 2009* <http://docutren.com/ArchivoyMemoria/ArchivoyMemoria2009>.

§30. *Escolapis de Sarrià*
(Immaculada, 25, Sarrià)

"Hi va el 11. Diuen que els seus tècnics ja han triat per a ells el que els era útil, que sols queden els llibres religiosos que s'han de cremar. Res no volen donar".
(AHBC 124/45, nota al marge d'un ofici). Vegeu Repertori, **29** (Escolapis de Castellar del Vallès)

§31. *Ignasi de Puig i de Pallejà*
(Boqueria 10)

"Bohigas hi va el 11 i 12-VIII. No hi pot entrar. Té la clau un president de sindicat que hi va poc. Sembla que en Duran ha triat uns llibres però encara queden a la casa".
(AHBC 126/8, nota a la carpeta). Vegeu **§16**.

Ignasi de Puig i de Pallejà, que havia format part de la Junta directiva del IACSI (tenia nombroses propietats al Vallès i al Baix Llobregat), havia heretat la casa del carrer Boqueria cantonada amb el carrer Eroles, que conservava un bell jardí interior. Probablement Rubió coneixia de Puig per la seva relació amb Sant Boi, on el propietari havia cedit un terreny per tal que els salesians hi poguessin construir una escola.

§32. *Monestir de Pedralbes*
(Baixada del monestir, Sarrià)

"13-14-VIII-36 entrat".
(AHBC, 126/3, nota a la carpeta). Vegeu Repertori, **22** (Clarisses)

§33. *Família Torres Amat*
(Sallent)

"Cap el 12 o 13 agost 36 un regidor de Sallent (Andorrà de nom) i el Diputat Sallés me'n parlen i decidim posar-hi el paper d'incautació per la Generalitat.
El 25-VIII escric a la bibliotecària preguntant-ne notícies.
Vid. cartes a Sallent de 1938".
(AHBC 126/25 bis). Vegeu Repertori, **62** (família Torres Vaxeras) ; vegeu també **§153**.

§34. *Marquès de Barberà*
(Plaça Santa Anna, 9 (Portal de l'Àngel))

"Entrats el 14-VIII-36. Id. un autògraf St. Alonso Rodríguez".
(AHBC 124/15, nota en un ofici de Rubió al Sindicat de dibuixants professionals de 13 d'agost de 1936). Vegeu Repertori, **6** (Barberà); vegeu també **§11**, **§68** i **§155**.

§35. *Cosme de Churruca*
("Villa Mercedes", Carrer Dulcet, Pedralbes)

"Duran, esculptor, porta un llibre el 14-VIII-36. Hi va també l'equip de Pedralbes. Res.
Després, dient que són de can Churruca, porten de l'Escola uns centenars de volums que no tenen res de particular i dubto que vinguin d'allà. Deuen ser barrejats.
Després en Teixidor, presentat pel capellaire Prats, rescata de les Joventuts llibertàries de la Torrassa uns centenars de llibres molt usats a canvi de litª anarquista. L'últim viatge el fa el 18-IX-36".
(AHBC 124/40, nota a la carpeta). Vegeu Repertori, **21** (Churruca); vegeu també **§122** i **§159.**

§36. *Convent de la Immaculada (carmelites descalces)*
(Canuda 14)

"Comencem a entrar el 14-VIII-36".
(AHBC 126/39, anotació a la carpeta). Repertori, **16** (carmelites). Vegeu també **§28** i **§66**.

§37. *Marqués de Casa Pinzón*
(Passatge Senillosa , Sarrià / Villa Matilde, carrer Colon, Montcada)

"Casa Pinzón. Hi va Cuquerella el 15-VIII-36" "Res (FAI ha de resoldre)".
(AHBC 127/41, carpeta 2, Nota)

L'advocat i polític conservador Rafael del Río y del Val Pinzón y Escobar († 1953), descendent llunya del capità que acompanyà Colom en el descobriment d'Amèrica, havia rebut el 1927 el títol pontifici de marquès de Casa Pinzón. Regidor sota l'alcaldia del baró de Viver, era membre del consell d'administració de la Caixa d'Estalvis de Barcelona.

§38. *Catedral de la Seu d'Urgell*
(Seu d'Urgell)

"Entrat el 14-VIII-36 a l'Hospital. El *Beatus* queda a la caixa de la Generalitat".
(AHBC 127/31, nota a la carpeta). Vegeu Repertori, **59** (Seu d'Urgell)

§39. *Comte de Vilanova-Rosselló*
(Roger de Llúria, 51)

"Vilanova Rosselló. El 19-VIII-36 venen uns pocs llibres. On són les còpies de docs., i els llibres de genealogia? Parlar-ne Duran".
(AHBC 127/41, carpeta 2, Nota). Vegeu Repertori, **68** (Vilanova)

§40. *Dr. Batlle (Antoni Batlle)*
(Pau Claris, 111)

"(Demanat per Bosch del Centre Excursionista)
19-VIII hi va en Poch.
El 20-VIII ve En Bosch que no hi ha res a fer".
(AHBC 124/18, nota al marge d'un ofici)

La Guerra Civil atrapà al prevere Antoni Batlle i Mestre (Sitges, 1888-Barcelona, 1955), promotor de l'escoltisme a Catalunya, mentre era d'excursió amb un grup d'escoltes a la Pica d'Estats. En baixar, s'exilià a Suïssa fins al 1938.
Probablement qui demanà la protecció fou Alfred Bosch i Batlle, secretari del Centre Excursionista de Catalunya. Joaquim Poch era l'ordenança de confiança de la Biblioteca de Catalunya.

§41. *Raül Roviralta*
(Avinguda Tibidabo, 44-46)

"El 19-VIII-36 rebo autorització de retirar els llibres de la Biblioteca, incautada per la Gen^{at}".
(AHBC 126/20, nota a la camisa)

"Hi va en Bohigas".
(AHBC 126/20, nota a l'autorització d'incautació, signada per Ventura Gassol).

El metge Raül Roviralta i Astoul (París, 1891-Madrid, 1979), fill de l'indiano Teodor Roviralta (Molins de rei 185-Lloret de mar, 1919), col·leccionista i mecenes, vivia a una casa a l'avinguda del Tibidabo coneguda com el Frare Blanc[1010].

§42. *Catedral de Barcelona*
(Plaça de la Catedral)

"El 20-VIII hi vaig en 1ª exploració. Faig treure primer els llibres del cor".
(AHBC 124/35 nota a la camisa). Repertori, **8** (Barcelona, Catedral); vegeu també **§72**.

§43. *Seminari de Vic*
(Vic)

"Alòs i Bagué hi van [a Vic] el 23-VIII-36. Parlen amb les autoritats. El 24 el conseller escriu a l'alcalde agraïnt el su treball en la salvació dels llibres de les bibs incautades.
El 28 parlo també d'això amb la bibliotecària. Li recomano que vagi a les autoritats i digui que estic molt content de la resolució d'aplegar tots els llibres al Seminari. Que no destrueixin res, ja hi aniran tècnics".
(AHBC 126/48, nota a la camisa). Vegeu també **§127** i **§141**.

La biblioteca del Seminari de Vic es quedà, inicialment, a l'edifici del Seminari, sota la vigilància de la bibliotecària. Ara bé, a finals del 1937, quan es decidí instal·lar refugiats o soldats al Seminari, els llibres foren traslladats al Palau Episcopal, (on ja hi havia la biblioteca diocesana) i, d'acord amb Josep Gudiol i Agustí Duran (que devia custodiar ja l'arxiu) habilitar a la planta baixa unes sales per als llibres. Aquesta instal·lació implicà un seguit d'obres de paleta i fuster difícils de coordinar (i pagar) en les circumstàncies del moment, ja que es demanava el pagament setmanal de les factures. El 7 de juliol de 1938 Rubió enviava diners per pagar les factures a Ramon Carol Ferrer, col·laborador de Duran que ajudà Font i Rius en les tasques de salvament dels Arxius a Vic; en torna a enviar en una data tan tardana com el 21 de gener de 1939.
Sembla que els desenvolupament de les tasques bibliotecàries a Vic no fou gaire plàcid. Carol es queixa a Rubió de la poca formalitat de les bibliotecàries de la Biblioteca Popular, que han d'anar a endreçar els llibres a Palau, però que fan uns horaris irregulars (no en menciona el nom, però probablement eren Elvira Bozzo i Canela (Barcelona, 1908-2006), directora de la Biblioteca de Vic des del 1931, filla i muller de vigatans, i la seva auxiliar, Mercè Borrell i Pons (Teià, 1910-?)). Hi hagué també alguna petita confrontació amb l'alcalde de Vic, Marià Serra, que va fer saber a Ramon Carol que volia fer una tria dels llibres recollits a l'edifici particularment els indicats com a "religiosos" i endur-se la resta a l'Ajuntament —raó per la qual Rubió li trameté una carta el 6 de juliol de 1938 recordant que els llibres recollits al Palau eren propietat pública nacional, i que corresponia a la Secció de Biblioteques del PHAC la seva gestió.

§44. *Hospital de la Santa Creu*
(Carme, 46)

"24-VIII-36. Traslladem al vell Hospital bona part de la col·lecció cervantina i quasi tots els manuscrits. Una bona camionada.
S'han de netejar els armaris de mss. I ho faig fer per la tarda. No hi ha electricitat i no es pot fer amb l'Electro-lux. Hi ha mossos d'esquadra, però de tota manera estic preocupat".
(AHBC 1440/1, nota)

[1010] Sobre Raül Roviralta, vegeu Sara GOMÀ VILA, "Raül Roviralta i Astoul", *RCCAAC: Repertori de col·leccions i Col·leccionistes d'Art de Catalunya*, dir. per Francesc FONTBONA i Bonaventura BASSEGODA (Barcelona: IEC) (https://taller.iec.cat/rcic/fitxa_una.asp?id_fitxa=233, consulta 1 d'abril de 2014).

L'Hospital de la Santa Creu, edifici de propietat municipal, havia estat cedit per tal de ser utilitzat com a seu de la Biblioteca de Catalunya el 1930. Les obres començaren el 1932, però el 1936 encara estaven relativament endarrerides, però no del tot acabades. Un text de Rubió de l'11 de novembre de 1938, que es conserva en una còpia posterior (AHBC 1440/1) fa un resum de l'evolució de les obres i de la instal·lació de la Biblioteca de Catalunya, l'Escola de Bibliotecàries i el Servei de Biblioteques, que en aquell moment eren ja molt avançades.

§45. *Carles Cardó*
(Teodor Llorente, 26, El Guinardó)

"El 25-VIII avisa la germana que l'han ocupat les Milícies. Per indicació de la secretària del Conseller venen a dir-m'ho. Envio l'Alòs, que viu a prop, a esbrinar qui ho té i com està".
(AHBC 124/30, nota) – Vegeu també **§61.**

El Dr. Carles Cardó (Valls, 1884-Barcelona, 1958), canonge de la Seu de Barcelona, catalanista i promotor del cristianisme social, fou un dels pensadors més influents de l'avant-guerra. Vivia al carrer Teodor Llorente cantonada amb el Passatge de Llívia, a tocar de la Torre Garcini, la casa familiar de Ramon d'Alòs. Com tants altres eclesiàstics, en esclatar la guerra s'exilià, ajudat per la Generalitat, i s'instal·là a Torí, d'on passaria a Suïssa, prop de Rafael Patxot[1011].

§46. *Marquès de Camps*
(Canuda, 16)

"El 25-VIII hi va Teixidor al matí i jo a la tarda. El 26 ens ho endurem. De primer lliguem tot el que es pot".
(AHBC 124/28, nota a la carpeta). Vegeu Repertori, **14** (Camps); vegeu també **§16** i **§66**.

§47. *Marquès de Castelldosrius*
(Còrsega, 325)

"Hi van Albert-Serra Baldó i ho porten a la Bca. la setmana del 20 al 26-VIII-36
En 1937, estiu, En Mira ens en envia uns quants de dret, bastants són d'en Valls Taverner. Se'n queden molts encara".
(AHBC 124/34 nota a la carpeta). Repertori, **20** (Castelldosrius)

§48. *Llorenç Riber*
(Àngel Guimerà, 3)

"Hi va En Teixidor, el 31-VIII-36. Ho tenien unes milícies del Passeig de la Bonanova 45. Ho entren a l'Hospital".
(AHBC, 126/12, nota). Repertori, **52** (Riber)

§49. *Marquès d'Alòs*
(Vidal i Quadras, Sarrià)

"El 31-VIII-36 hi comença l'Albert. Molt corcat.
L'Alòs dirigeix després la tria. El 4-IX la 1ª camionada (Hospital).
Les claus les té el sr. Storc.
El 15-IX la última camionada".

[1011] Sobre Carles Cardó, vegeu entre altres Josep MASSOT I MUNTANER, "Carles Cardó i el periodisme catòlic", en: *Aproximació a la historia religiosa de la Catalunya contemporània* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1973), p. 84-91, i Joan CARRERA I PLANAS, *Aproximació a Carles Cardó en el centenari del seu naixement* (Barcelona: Comissió Carles Cardó, 1984).

(AHBC 124/8, nota). Repertori, **4** (Alòs)

§50. *Josep Puig i Cadafalch*
(Provença 231)

"El 31-VIII l'Albert va amb un camió a recollir els llibres, però la família diu que els sembla que no hi ha necessitat".
(AHBC 126/9). Vegeu també **§89, §143** i **§169**.

La família de Puig i Cadafalch, representada pel seu gendre, Ramon Cunill i Bastús (Barcelona, 1900-1976), considerà, en un principi, que no era necessari traslladar la seva biblioteca ja que la casa havia estat presa per un comitè d'un sindicat de la construcció en qui tenien confiança. Finalment, però, el 18 d'agost del 1938 Rubió adreça una carta al Consell d'Indústries de la Construcció, depenent de la Conselleria d'Economia, agraint la tasca de custòdia realitzada però demanant que fos salvaguardada amb la resta de biblioteques. Havent consultat el Sindicat d'Arquitectes que ocupava la casa, el president del Consell, M. Miracle, respongué el 25 d'agost autoritzant el trasllat sempre i quan es deixessin els llibres que eren utilitzats per a la consulta; Rubió els demanà aleshores que fessin la llista dels volums, que va ser tramesa, i envià una bibliotecària, la sta Montserrat (Maria Montserrat Esteve) per ocupar-se de l'inventari. La biblioteca va ser finalment traslladada a la Biblioteca de Catalunya, que foren instal·lats al local de la Casa de Convalescència el 20 de setembre de 1938[1012].

§51. *Figueres*

"Notes enviades per la directora de la Biblioteca popular".
(AHBC 127/12, nota a continuació d'un llistat mecanografiat)

La directora de la biblioteca popular de Figueres, Adela Riera i Carré (Figueres, 1900-1959), envià l'agost del 1936 diversos folis mecanografiats amb llistes de material incautats pel Comitè Antifeixista de Figueres, amb indicació de la seva procedència (Alfons Cusí, *La Veu de l'Empordà*, Sant Miquel de Fluvià, Casa Romaguera)[1013]. Entre els criteris de depuració del comitè i els criteris bibliotecaris hi havia notables diferències.

Setembre 1936

§52. *Comte de Vilardaga*
(Granvia de les Corts, 621)

"Avisen el 1-IX-36.
2-IX hi va Teixidor.
El 3 em diu Duran que ja ho té a l'Arxiu. Es poc important.
El 4-IX el sr. Mirambell em porta 6 llibrets petits alemanys que hi havia quedat"
(AHBC 126/52, nota)

Antoni Clavé i Nadal (†1957) havia rebut el 1905 el títol pontifici de comte de Vilardaga. La seva esposa, Carme Gil i Llopart (1868-1966) —neta de Pau Gil i Babot, un dels promotors de

[1012] Ramon Planes i Albets ha descrit amb precisió, justesa i vivor la historia de l'arxiu personal i la biblioteca de Puig i Cadafalch i de la seva redescoberta (R. PLANES, "L'arxiu i la biblioteca de Josep Puig i Cadafalch: un amagatall d'arquitecte contra la destrucción de la memoria histórica de la Catalunya contemporània", *4 columnes: l'univers de Puig i Cadafalch*, 2 (2020), p. 40-52.
[1013] S. ROIG, "Figueres, 1936: la guerra dels libres", *Revista de Girona*, 264 (2011), p. 40-44; IDEM, "Figueres, 1936 (II): els libres vençuts", *Revista de Girona*, 265 (2011), p. 52-57; J. M. NADAL I FARRERAS, "«Un gris verdós, clar, si l'ensopeguen, pot fer bonic». Biblioteques i guerra. Una correspondència de Jordi Rubió i Balaguer amb Joan Subias i Galter (1927-1938)", *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, 38 (2017), p. 19-87.

la Sociedad Catalana para el Alumbrado por Gas, i neboda de Pau Gil i Serra, mecenes de l'Hospital de Sant Pau—, va compilar una important col·lecció de llibres sobre la moda i la indústria tèxtil, que havia estat exposada ja el 1927 a les Galerias Laietanes en l'exposició del grup de bibliòfils d'*Els XII*. Els documents recuperats per la BC; que incloïen alguns textos musical, foren retornats el 21 de juliol i el 4 d'octubre de 1939.

§53. *La Manresana*
(Segarra)

"La Manresana, prov. Lleida (Navarro)
Mestre nacional Tomàs Borrell
Llibres de chor, 18 o 20, amb vinyetes
Limbos (?) Gran foli
"

(AHBC 127/18, nota en un foli de calendari)

A principis de setembre Rubió rebé notícia que a La Manresana, vora Cervera, s'havien recollit entre 18 i 20 llibres de cor provinents d'esglésies de la zona (entre elles probablement de Sant Jaume de la Manresana i del santuari de Sant Ramon). La persona de contacte havia de ser el mestre nacional, Tomàs Borrell, a qui Rubió adreçà un missatge el 7 de setembre tot demanant-li notícia dels llibres i de com podien ser lliurats ala Generalitat. Malauradament, no sembla que hi hagués resposta.

§54. *Rectoria de Civís (Palestra)*
(Urgell, frontera amb Andorra / Palestra: Badalona, Sant Anastasi, 99)

"Caixes de docs. històrics.
Ordre a l'alcalde perquè ho posi a disposició de la Gen^{at}.
El conseller fa ofici a l'alcalde de Civís el dia 1 o 2"
(AHBC 127/11, nota)

"El 5 li dono nota i el carnet"
(AHBC 127/11, nota a continuació d'un ofici del 3 de setembre de 1936)

"Palestra. St. Anastasi 99, Badalona"
(AHBC 127/11, nota a un sobre). Vegeu també **§66** i **§93**.

Entre finals d'agost i principis de setembre Lluís Busquets i Giró, membre de l'organització juvenil Palestra, fundada per Batista i Roca i pròxima a la filosofia dels escoltes, va localitzar un conjunt de documentació d'arxiu a la parròquia de Civís. La situació a la zona era difícil, i Rubió lliurà un carnet que acredités que podien recuperar la documentació.

§55. *Ignasi de Janer*
(Carme, 106)

"Bib^{a} amb col·lecció de Kempis. Telefono el fill, des de l'Ajuntament (n° 234), el 1-IX. Diu que el CENU té el local. En parlo amb en Teixidor.
El 7-IX-36 comencen a portar-ho a l'Hospital. Farà unes 2 camionades".
(AHBC 124/54, nota). Repertori, **34** (Janer)

§56. *Concepció Viladevall*
(Passeig Fermin Galan, 127, 3r (Lluís Companys))

"Givanel hi va el dia 8. Queden en què l'endemà lliuraran els boixos (uns 300). S'hi torna i diuen a en Givanel que no poden donar-los perquè són de la casa Vda. Pla i sols lliuren uns centenars de romanços".
(AHBC 126/5; nota a un ofici de la Comissaria General d'Ordre Públic)

El 6 de setembre de 1936, el cap de la Brigada d'Investigació Criminal de la Comissaria d'Ordre Públic remet 3 gravats trobats a casa de Concepció Viladevall Matheu, còpies segons l'autor de l'ofici d'una col·lecció de boixos. Concepció Viladevall, filla d'una nissaga mèdica del Maresme, s'havia casat amb Josep Maria de Dalmases i Bocabella, propietari d'hereus de la Viuda Pla, establerta al carrer Princesa[1014].

§57. *Església de Sant Sever*
(Sant Sever, 11)

"El 9-IX en Pont m'hi autoritza".
(AHBC 126/29; nota a continuació d'una còpia d'una carta de 7 de setembre de 1936). Vegeu també **§15**

Antonio Ponti i Isabel Remís, llogater i rellogada d'una casa a costat de l'església de Sant Sever, incautada per la Conselleria de Cultura, demanen poder entrar en la casa on vivien acompanyats d'algú de confiança de la Conselleria a fi de retirar-ne alguns la seva roba i efectes personals.

§58. *Seminari de Barcelona*
(Diputació, 231)

"El 10-IX comencem a treure llibrers de la Bibª i dur-los a l'Hospital.
El 3-X, després duns 10 o 12 dies d'interrupció, s'hi torna.
Nova interrupció. Hi tornem el 2-XI fins a acabar la Bibª pròpiament dita
El 1-XII-36 hi tornem a recollir uns fons de llibres de jesuïtes que quedava i els llibres del Museu d'Història Natural. Ja ho teníem ensacat, quan ens prohibeixen de treure-ho el Comitè de les Joventuts Libertàries.
El 5-XII hi tornem, després que En Bohigas ho ha resolt, i el 7 treiem l'última carretada".
(AHBC 126/32bis, nota). Repertori, **9** (Barcelona, Seminari)

§59. *Maria Antich Noguera*
(Trafalgar, 17, 4t 1ª)

"El 17-IX ho segellem com incautat pel Servei de Bibes fins que es pugui anar a recollir. Són llibres que hi ha en una habitació de la bibª d'un capellà".
(AHBC 124/11, nota)

Maria Antich Noguera s'havia casat amb l'hereu de la masia de Cabanes (Oristà, Lluçanès). En començarà la Guerra Civil, el marit va fugir mentre que ella, que estava embarassada, va passar més tard a la zona nacional amb els quatre fills[1015].

[1014] Sobre la raó social Hereus de la viuda Pla, vegeu Manuel LLANAS, *L'edició a Catalunya: el segle XIX* (Barcelona: Gremi d'Editors de Catalunya, 2004), p. 122-133.
[1015] Maria ANTICH NOGUERA, *Costa molt d'oblidar: vivències de la Guerra Civil espanyola (1936-1949)*, edició a cura de Roser REIXACH (Vic: Çtrencada, 2022)

§60. *Fortià Solà*
(Muntaner 13, 4t 1a)

"(Torras i Bages) Hi va Serra i Baldó. Entrat 17-IX-36".
(AHBC 126/35, nota). Vegeu **§130** i **§166**.

Fortià Solà i Moreta (Torelló, 1876-Barcelona, 1948) fou un sacerdot i historiador format al Seminari de Vic sota la direcció de Torras i Bages. Durant el seu exercici com a vicari a les comarques de l'Osona i del Bages contribuí a l'ordenació de diversos arxius parroquials. El 1920 obtingué un benefici a l'església de la Mare de deu del Carme de Barcelona i ingressà de col·laborador al Foment de la Pietat Catalana, que li encarregà la redacció de la biografia de Torras i Bages. Els llibres, papers i prestatgeria de Solà foren lliurats a la Biblioteca per la Secció 2ª de Moviments Antifeixistes (Aragó, 182). La biblioteca i papers li foren retornats el 12 de juliol de 1939[1016].

§61. *Carles Cardó*
(Teodor Llorente, 26, El Guinardó)

"El 21-IX-36 hi va l'Albert. Es veu que és Cardó i no Carulla i tot s'ho ha endut la FAI"
(AHBC 124/30 A continuació d'una nota manuscrita que diu: "Caldria recollir la biblioteca del Dr. Carulla, carrer d'Escornalbou (la darrera casa a la dreta), Guinardó")

§62. *Rupert de Manresa, OFMCap.*
(Avinguda Pearson, 16)

"En J. Bosch me'n parla.
Hi van Albert, Serra Baldó. És ocupada per la FAI. Es fan gestions amb les milícies de Sarrià.
El 28-IX contesten que per ara no s'hi por entrar. Que ja avisaran. Quedem en tornar a preguntar.
El 12-X s'hi torna a anar. Per ara no volen que se'n tregui res. Diu que ja ho triaran ells".
(AHBC 126/22, nota)

Rupert Maria de Manresa, nom de religió de Ramon Badia i Mulet (Manresa, 1869-Gènova, 1939), promotor del convent de Pompeia i un dels pensadors i intel·lectuals catalans més respectats de l'avantguerra, hagué de fugir en esclatar la guerra i morí en exili[1017].

Octubre 1936

§63. *Luisa de Casanova. Vda. de Vives*
(Casp, 60)

"1-X-36. Albert-Serra (Hospital)".
(AHBC 124/33, nota al marge d'un sobre). Repertori, **18** (Casanova)

§64. *Miralles / Joan Estelrich*
(Canet, 1 / Passeig de Gràcia, 114)

"Canet, xamfrà carrer de Sarrià. FAI – Comitè Milícies?

[1016] Fina BADIA I BOIX, "El Doctor Fortià Solà i Moreta (1876-1948)", en: *Fortià Solà: estudis* (Torelló: Associació d'Estudis Torellonencs, 1997), p. 21-42.
[1017] J. M. GASSOL F. RAURELL, fr. Valentí SERRA DE MANRESA, *Rupert M. de Manresa, pensador en temps de crisi: 1869-1939* (Barcelona: Estudis Franciscans, 1989).

Estelrich – Comitè Farines de la FAI".

(AHBC 127/41, nota). Sobre la biblioteca d'Estelrich, vegeu també **§65**.

La casa de la cantonada del carrer major de Sarrià amb el carrer Canet pertanyia a la família de l'antic alcalde de Sarrià, Ramon Miralles i Vilalta.

§65. *Joan Estelrich*

(Passeig de Gràcia, 114)

"El 5-X-36 ve la sra. Estelrich. Té por que el Sindicat amb el qual tractà i al qual donà uns llibres s'enfadi si nosaltres en traiem cap. Està esveradíssima. S'enfada i diu que en parlarà amb el conseller. En Font em telefona i diu que ho deixem córrer per ara, fins que ella marxi".

(AHBC 124/47, carpeta)

En el moment d'esclatar la guerra, l'escriptor i polític Joan Estelrich (1896-1958) es trobava a Budapest, en un congrés, i davant de la persecució de tota una sèrie de personalitats conservadores, es posà de part dels insurrectes. Melcior Font i Marsà era el secretari de Ventura Gassol.

§66. *Arxiu històric*

(Santa Llúcia)

"El 7-X-36 portem a l'Arxiu un camió de documents (Santa Anna, Tereses, M. de Camps, Civís, Santa Coloma Farners".

(AHBC 124/13, nota); vegeu també **§16** i **§46** (Camps) **§54** i **§93** (Civís), **§36** (carmelites-teresianes).

La documentació de Santa Coloma de Farners havia estat lliurada a la Biblioteca per Francesc Trabal el mes de setembre (AHBC 126/30bis). Anteriorment, el 8 d'agost, s'havia lliurat ja a l'Arxiu Històric de la Ciutat la documentació dels arxius de Santa Maria del Mar, Santa Maria del Pi i les Conferències de Sant Vicenç de Paül. cf. dietari del Servei d'Arxius.

§67. *Convent de l'Ajuda (caputxins)*

(Sant Pere més Baix, 18)

"Ajuda. El 7-X-36 hi va en Poch i diu que no hi ha res d'aprofitable. Tot ha estat destruït i mullat".

(AHBC 124/4, nota a la carpeta). Repertori, **15** (Caputxins)

§68. *Marquès de Barberà*

(Plaça Santa Anna, 9 (Portal de l'àngel))

"Rebut 8-X-36"

(AHBC 124/15, anotació a la fi d'un llistat de manuscrits). Repertori, **6** (Barberà); vegeu també **§11**, **§34** i **§155**.

Llistat de manuscrits literaris el fons Barberà, darrer dels lliuraments de manuscrits d'aquesta important biblioteca (cf. 30-VII i 14-VIII).

§69. *Congregació de l'Oratori (Sant Felip Neri)*

(Plaça de Sant Felip Neri)

"El 8-X-36 comencem a treure coses.

El 12-X l'Alòs mira la Bibª general i decidim deixar-la tancada per ara. Hem tret els llibres de les celdes perquè s'hi havia de ficar nens de Madrid".
(ABC 126/28, nota a la carpeta). Repertori, **26** (Congregació de l'Oratori); vegeu també **§8**, **§14** i **§156**.

§70. *Miquel Vidal Guardiola*
(Diagonal 508)

"Diagonal 508. El 8 Teixidor, Serra i Albert van a recollir-la. Es calculen tres camionades. Ens enduem també les llibreries".
(AHBC 126/49). Repertori, **67** (Vidal i Guardiola). Vegeu també **§81**

§71. *Família Soler i Rovirosa*
(Rambla, 77)

"El 10-X-36 es treuen els llibres. Pis incautat".
(AHBC 126/37, nota a la camisa). Repertori, **60** (Soler i Rovirosa); vegeu també **§111b**

§72. *Catedral de Barcelona*
(Plaça de la Catedral)

"El 13-X incauten la música de a capella de la catedral, deixant-la dipositada en el mateix edifici de la Catedral".
(AHBC 124/35 nota damunt una targeta de visita de J. Sancho Marraco). Repertori, **8**; vegeu també **§42**.

§73. *Francesc d'A. Ripoll*
(Escipió, 38)

"S'hi va el 14-X-36. Teixidor, Cortés. Sols hem pogut obtenir una part. Duts a l'Hospital"
(AHBC 126/15, anotació a una nota manuscrita d'una altra mà).

Una nota a llapis, de mà no identificada, indica que "Convé que aquesta tarda es vagi amb un camió al carrer Scipion, 38 (Francesc Ripoll) per endur-se'n el llibres que hi ha als dos pisos de la casa"; la comunicació hauria estat d'Agustí Pitarque[1018]. L'advocat i editor Francesc d'Assís Ripoll i Fortuño (Barcelona, 1873-1963), lligat a la Societat Anònima Cros, havia estat un dels promotors de l'associacionisme obrer a Catalunya.
Esteve Cortés Villanueva (Barcelona, 1903-post. 1978) era auxiliar de biblioteca a la Biblioteca de Catalunya.

§74. *Ramon Abadal de Vinyals*
(Casp, 56, principal)

"Abadal Vinyals. El 19-X hi va l'Albert. El pis el té un sindicat. No hi han deixat res"
(AHBC 124/1, nota a la carpeta).

"Llibres que tenia en préstec i que no hem pogut recobrar".
(AHBC 124/1, nota en un llistat de 6 llibres)

Una part dels llibres de la biblioteca de Ramon d'Abadal (1888-1980), gran amic de Jordi Rubió, es trobaren després de la guerra a l'Arxiu de la Corona d'Aragó; el 22 de novembre de 1939 Abadal adreçà una petició al delegat del Servicio de Recuperación Bibliográfica (Antonio

[1018] Agustí Pitarque i Vilaseca (1902?-1970), era delegat de la Secció de Monuments del Servei del PHAC; havia de ser home de confiança de Gassol, ja que a finals de juliol de 1936 li encomanà d'anar a buscar Agustí Duran a la frontera, per prevenir problemes amb escamots de milicians

de la Torre o Valls i Taberner) per tal de poder-los recuperar. Els llibres de la casa pairal a Vic havien estat conservats a l'Arxiu Capitular de Vic.
(Menció del salvament de la biblioteca de Vic al dietari del viatge amb el bibliobús de 27 de setembre de 1938, Annex I.4. Reclamació a ACA, Cultura, 47, R-331 i Cultura, 2015/9, doc. 196; vegeu també ANC, 1-1-T-8384, "Relación de archivos protegidos", del Servei d'Arxius.).

§75. *Rossend Klein*
(Escudellers blancs, 3 bis)

"S'hi va a recollir uns llibres, portats a l'Hospital el 19-X-36"
(AHBC 124/55, nota). Repertori, **36** (Klein); vegeu també **§8**.

§76. *Firmo de Casanovas / Jacint Bassols*
(carrer del Pi, 6 / plaça de Santa Anna, 24 (Portal del àngel))

"Firmo de Casanova, carrer del Pi, 6.
Bassols, pl. Santa Anna.
Recollides el 21-X-36".
(AHBC 127/41, carpeta 6, Nota d'adreces)

Firmo de Casanova i de Vallès († 1951), casat amb Maria de Ferrer i de Delàs, era fill del marquès de Galtero i germà de la muller del marquès de Camps. A la seva mort, era vicepresident de la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona (coneguda com a la Caixa dels marquesos). L'advocat Jacint Bassols i Genís (†1967) tenia una abundosa biblioteca jurídica al despatx de la plaça santa Anna, 24 (Portal de l'àngel).
(Sobre Jacint Bassols, vegeu també ACA, Cultura 47, R-412 i Cultura, 2015/9, doc. 22; sobre Firmo de Casanova, vegeu ACA, Cultura, 47, R-630).

§77. *Hospital de la Santa Creu*
(Sant Antoni Maria Claret)

"Hi vaig i em diuen, en Ramon, que ho mirarà, que si de cas ha de valdre poc la pena".
(AHBC 359/3, nota a continuació d'un ofici de 22 d'octubre de 1936)

Tomàs Tusó i Temprado (1891-1974), membre del POUM i metge, delegat governatiu a l'Hospital de la Santa Creu i representant del POUM al Consell de Sanitat de Guerra, comunicà a Rubió que hi havia llibres en les habitacions que havien estat ocupades pels germans i germanes hospitalaris. Probablement en Ramon era Ramon d'Alòs, que feia la tria de llibres.

§78. *Convent de Bonsuccés (mercedaris)*
(Plaça del Bonsuccés)

"Hi vaig el 22-X amb en Benavent de l'Oficina d'Edificis Municipals. Ho repasso i recullo algunes coses útils que eren per terra. Ha quedat molt poc de la Biblioteca.
El 23-X hi va l'Alòs".
(AHBC 124/25, anotació a la carpeta)

La biblioteca hi va anar després que ja hi hagués passat el Servei d'Arxius (cf. el dietari a la tesi de J. E. Zamora). El poc que havia quedat ingressà a la BC el 24 d'octubre.

§79. *Agrupació cultural Schola / Antoni Massana, SJ*
(Bruc, 160, 2n 1ª)

"Ordre d'incautació del conseller del 22-X-1936. Hi vaig el 23".
(AHBC 124/2, nota a la carpeta)

"Molt trempat i útil. Telèf. 75872".

(AHBC 124/2, nota en una carta de 24 d'octubre de 1936 al company Alcalde, responsable de la caserna de la joventut socialista (Sarrià)). Vegeu **§126**.

El carrer Bruc, 160, 2n 1ª, era la seu del grup *Schola* (posteriorment *Schola Cordis Iesu*), una agrupació fundada per Ramon Orlandis (Palma, 1873-Sant Cugat, 1958), destinada a fomentar la formació dels joves seglars interessats en la filosofia tomista (Orlandis era membre de l'escola tomista de Barcelona) i en el camí d'oració seguint l'exemple de santa Teresa del Nen Jesús. estava lligada a l'Església del Sagrat Cor del carrer Casp. L'agrupació comptava amb una important biblioteca, amb revistes i col·leccions de clàssics grecs i llatins.

El pis on es trobava va ser ocupat primerament per l'Esquerra Republicana de Catalunya (potser membres del Casal Gracienc Nacionalista Republicà, que tenia la seu molt a la vora). El 22 d'octubre, Ventura Gassol establí una autorització a Jordi Rubió per tal que pugui recollir-ne els llibres; s'hi va anar l'endemà i, de manera preventiva, s'hi va enganxar a la porta (amb xinxetes) un rètol en què s'advertia que el pis estava intervingut per la Conselleria de Cultura.

El 24 d'octubre, Rubió adreçà un correu al responsable del pis, el company Alcalde, que era a la caserna de Sarrià de la Joventut Socialista (probablement el Col·legi del Sagrat Cor de Sarrià, que va servir com a caserna de la Joventut Socialista Unificada de Catalunya), per tal de demanar-li que els deixessin entrar. Sembla ser que la biblioteca, molt voluminosa, no es mogué del pis.

Avançada la guerra, a finals d'abril de 1938, un policia volgué instal·lar-s'hi; tot i que el pis era curull de llibres, se li habilità una cambra. Poc abans de l'entrada de l'exèrcit nacional, el 2 de gener, s'intentava protegir el fons amb una nova nota a la porta, que indicava que es tractava d'una biblioteca incautada per la comissió del Patrimoni Històric.

En la carta a Alcalde, Rubió s'interessava també per la biblioteca del compositor Antoni Massana, jesuïta, conservada en el local de Sarrià de la Joventut Socialista; la documentació va ser lliurada al Servei de biblioteques el 26 d'octubre. Llibres i papers foren retornats al pare Massana l'abril de 1939.

§80. *Martí Garcés de Marcilla, Josep Maria*
(Basea, 46)

"S'hi va el 23-X-36"

(AHBC 124/63, nota). Vegeu també **§8.**

§81. *Miquel Vidal Guardiola*
(Diagonal 508)

"Reservo per a la Biblioteca les obres de caràcter històric, les fonamentals i les col·leccions de les Seccions d'economia i finances".

(AHBC 126/49, nota a una carta de l'Institut de ciències econòmiques de 23 d'octubre). Repertori, **67** (Vidal i Guardiola); vegeu també **§70**

§82. *Joaquim M. Nadal*
(Pau Claris, 25)

"S'hi va el 24-X-36. De Museus, que hi anaren abans, es veu que han tret la majoria dels llibres d'art".

(AHBC 126/1, nota)

L'advocat Joaquim Maria de Nadal i de Ferrer (Sarrià, 1883-Barcelona, 1972), membre de la Lliga i secretari de Francesc Cambó es trobava a l'inici de la guerra de vacances a Caldetes, fou empresonat preventivament abans de poder fugir en un vaixell italià cap a Gènova —juntament,

entre d'altres, amb una seixantena de monges del Col·legi del Sagrat Cor de Sarrià, el polític Pere Rahola, el rector de la Universitat Eusebi Díaz, l'industrial i col·leccionista Jaume Espona, els marquesos de Barberà, de Vilallonga, d'Alòs, els Albert, Oriola-Cortada. Güell, Salvador. Ripol, Bastos, i altres—. Des d'allí organitzà la recepció d'exiliats catalans i espanyols[1019].

§83. *Faust de Dalmases*
(Mendizábal, 13)

"M'ho avisa En Duran Sanpere. Costa molt d'obtenir entrada al pis, incautat, on hi viuen forasters.
Per fi es retiren els llibres el 26-X-36. Sols donen uns pocs llibres.
Albert-Serra".
"El 26-X ho anem a cercar, després d'haver tractat llargament Albert amb el Comitè que ho té incautat i d'haver quedat que avui es recollirien els llibres.
S'hi telefona, i contesten que ho han de tornar a tractar en Comitè".
(AHBC 124/41, nota 1 i nota 2. Vegeu també ACA, Cultura, 47, R-44 i R-629).

§84. *Manuel Bassa Armengol*
(Av. Gaudí, 56)

"Em vénen a demanar que hi posi el segell. Ja hi ha el de la Conselleria de Cultura i el de Monuments".
(AHBC 124/16, nota al marge d'un ofici de 29 d'octubre de 1936)

"Es prega que les autoritats i milícies respectin la casa de l'heraldista i sigil·lògraf Bassa i Armengol". Vegeu també la nota sobre els marquesos de Santa Isabel (**§128**).

§85. *Jaume Bofill i Mates*
(Margenat, 20, Sarrià)

"A petició de la vídua".
(AHBC 124/21, anotació a un ofici de 29 d'octubre de 1936)

Petició de Montserrat de Quadras, vídua de Bofill i Mates, atenent a la qual es prega que les autoritats i Milícies respectin dues habitacions on hi ha els llibres i documents del Jaume Bofill i Matas (1878-1933).

§86. *Biblioteca Duran i Bas*
(Duran i Bas, 1)

"29-X-36. Ho entrego al Dr. Guitert".
(AHBC 124/42, en una còpia de cartell mecanografiat). Repertori, **28** (Duran i Ventosa) Vegeu també **§109.**

A la casa de Duran i Bas s'hi va enganxar un cartell de protecció: "Biblioteca intervinguda pel Servei de biblioteques de la Generalitat com útil al Patrimoni del Poble, i a disposició d'ésser requisada per la Biblioteca de Catalunya". E Dr. Joaquin Guitert i Fontserè, membre del Patronat de Poblet, treballava com a radiòleg al Dispensari municipal de dermatologia del carrer Capellans al matí, i a la tarda en un gabinet de raigs X que havia establert amb el Dr. Víctor

[1019] Vegeu les seves memòries (Joaquim M. de NADAL, *Memòries: vuitanta anys de sinceritats i de silencis*, Barcelona: Aedos, 1965, p. 444-448).

Rahola al carrer Duran i Bas, 1, 1r 1a, al mateix edifici on vivia Duran i Ventosa[1020]: Sens dubte Rubió lliurà el cartell a Guitert per intentar protegir la biblioteca, que seria recollida més endavant.

§87. *Convent de Sant Tomàs de Riudeperes (Camils)*
(Riudeperes)

"Primer va venir amb En Gudiol un jove que es diu G. Valenzuela, i semblà que calia fer-ho. Després, el mateix Gudiol parla amb el Comitè del poble, i els digué d'encaixar i guardar la Bibª . Llavors decidim no fer l'ofici".

(AHBC 127/25, nota al peu d'una carta a l'alcalde de Riudeperes de 29 d'octubre de 1936). Vegeu també **§103.**

A finals d'octubre de 1936 Rubió demanà a l'alcalde de Riudeperes que tingués cura dels llibres que hi havia al convent dels camils de Riudeperes mentre es decidia quin havia de ser-ne el destí. Tres mesos més tard l'alcalde proposava a Rubió d'intercanviar els llibres rars del convent per llibres moderns que permetessin d'obrir una biblioteca pel poble. Sembla, però, que l'intercanvi no es va arribar a produir.

Novembre 1936

§88. *Ignasi de Ros*
(Plaça Santa Anna, 25)

"Avís rebut de la patrulla de control, Telef. 772600".

(AHBC 126/19, nota a la camisa. S'hi va el 6 de novembre de 1936). Repertori, **54** (Ros); vegeu també **§5**.

§89. *Josep Puig i Cadafalch*
(Provença, 231)

"El 31-VIII avisen de Conselleria que perilla la Biblioteca. Hi anem. Res. La família diu que no corre perill.
El 4-XI altra alarma. Hi va l'Albert. Tampoc no volen que traguem els llibres. En parlo per telèfon amb en Cunill, i em diu que no hi ha perill, perquè té la casa incautada pel Comitè d'un sindicat de construcció".

(AHBC 126/9). Vegeu també **§50, §143** i **§169.**

§90. *Oriol Anguera de Sojo*
(Bruc, 55, 3r 1a / Casp 33b)

"CNT. Sindicat de Productes Químics (Col·legi de Jesús Maria)"
Té llibres Anguera. El 16-XI-36 recollim unes saques que havà comprat un drapaire del carrer de Ponent.
El 18-XI comencem a treure el que tenia el Sindicat, gràcies a unes gestions d'En Bohigas".

(AHBC 124/19, Nota). Repertori, **5** (Anguera)

[1020] Sobre Joaquim Guitert, vegeu Elisenda CRISTIA BALSELLS, "El llegat fotogràfic de Joaquim Guitert i Fontserè (Barcelona, 1875-La Selva del Camp, 1957)", *Podall*, 9-10 (2020-2021), p. 317-347.

§91. *Comte de Bell-lloch*
(Palau Mercader, Cornellà)

"El 17-XI-36 se'n treu la 1ª camionada. Acabem el 21 al matí! (sols hi hem anat de matins) Sembla bo".
(AHBC 124/23, anotació en una carpeta). Repertori, **11** (Bell-lloc)

§92. *Rectoria d'Olivella*
(Olivella, prop de Sitges)

"Rectoria d'Olivella (prop de Sitges). El 20-XI demano informació a la Bibª de Sitges".
(AHBC 127/32, nota)

Sant Pere i Sant Feliu d'Olivella, a la serralada del Garraf.

§93. *Civís*
(Urgell, frontera amb Andorra)

"El 21-XI-36 tornen a dir que encara hi ha docs., segons ha dit l'alcalde, i els adreço a En Duran Sanpere. Li en faig rebut el 12-IX del que lliuraren d'arxius i jo vaig passar a l'Arxiu".
(AHBC 127/11, nota al dossier). Vegeu també **§54** i **§66.**

§94. *Lluís Plandiura*
(Ribera, 6)

"26-XI-36. Al matí m'avisen de la secretaria del Conseller, i també de Monuments, que vagi a recollir els llibres de can Plandiura, la casa del qual és destinada a refugiats.
A la tarda hi van Serra, Albert i Teixidó. El PSUC, que és a la casa, diu que no poder donar els llibres si no adquirim el compromís de prendre la bibliotecària al nostre servei.
Ve moments després la sta. Solà i em diu igual
Li contesto que renuncio als llibres i que la Gen.at quan ha recollit bibes mai no ha incorporat el personal al seu servei. Si ella vol que l'aconsellem, vol seguir la sort dels llibres, que la segueixi; jo, sota aquesta imposició, no els vull.
Ho comunico a la secretaria del conseller. Sembla que la idea sortí d'un parent d'en Plandiura".
(AHBC 126/6, nota). Vegeu també **§96**.

A la casa de Barcelona de Lluís Plandiura, que havia estat destinada per acollir refugiats, hi havia una extraordinària biblioteca d'art. Es va decidir que el gruix aniria a la casa de Plandiura a La Garriga, on s'havia decidit instal·lar una biblioteca popular, per a la qual s'havia nomenat com a delegat del Servei de Biblioteques Jaume Llongueras. La sta. Solà a qui es fa referència podria ser la bibliotecària Concepció Solà i Ferrer Rubió va fer una tria de 29 paquets que van anar a la Biblioteca de Catalunya[1021].

Desembre 1936

§95. *Ferran de Sagarra*
(Passeig Elisenda de Montcada, 10, Sarrià / Diagonal, 400)

"S'hi va el 7-XII-36"
(AHBC 126/23, a continuació d'una nota manuscrita que diu: "Casa Ferran de Segarra (Sarrià). Dilluns és ocupat per refugiats de Madrid. Hi ha llibres del XVIII. Insisteixen que s'hi vagi")

[1021] M. VILAR I BAYO, *Lluís Plandiura : el gran col·leccionista* (La Garriga: La Garriga Secreta, 2017).

Ferran de Sagarra va viure durant la dècada de 1920 a Sarrià, al davant de l'església de Sant Vicenç, que va consultar per fer la història de la vila. A la dècada dels 30 es va mudar a viure amb el seu fill a la Diagonal, però va conservar la casa i una part dels seus llibres[1022].

§96. *Lluís Plandiura*
(Ribera, 6)

"Plandiura. El 8-XII faig tria del més important per a nosaltres. El demés anirà a La Garriga".
(AHBC 126/6, nota. Altra documentació a la carpeta 127/13).

"En J. Llongueras envia després, a petició meva, Porter, *Romanesque sculpture of the Pilgrimage Roads*".
(AHBC 126/6, nota a la carpeta). Vegeu també **§94**.

Es tracta del l'obra *Romanesque sculpture of the Pilgrimage Roads* (Boston: Marshall Jones, 1923), d'Arthur Kingsley Porter, professor a la universitat de Harvard i amic de Puig i Cadafalch, mort en un naufragi el 1933.

§97. *Casa Francesc Macià*
(Vallmanya)

"16-17-XII-36 hi va Albert amb camió a recollir els papers del President Macià, els quals són dipositats a l'Hospital".
(AHBC 124/59bis, nota a la camisa).

"Un exemplar firmat fou donat a la vda. del sr. Macià i un altre a l'alcalde d'Alcarràs".
(AHBC 124/59bis, nota a un llistat datat de 23 de desembre de 1936). Repertori, **38** (Macià).

§98. *Marquesa de Casa Brusi*
(Balmes, 315)

"Incautador (Gil CNT). Em donen la clau al Patrimoni artístic. El 18-19-XII-36 treiem la col·lecció en fil del Brusi, altres llibres i alguns mobles. Aprofitarem la casa per a Bib. Pop.?".
"No l'hi donem".
(AHBC 124/27, anotacions a la carpeta). Vegeu també **§119**

El 30 de desembre de 1936, poc després de la recollida de la biblioteca de la casa Brusi, l'arpista Raquel Martí va presentar una petició demanat que li fos lliurada l'arpa que hi havia a casa Brusi, ja que era seva; però la petició va ser refusada.
(Vegeu també ACA, Cultura, 2015/9, doc. 87)

[1022] Sobre els libres i papers de Ferran de Sagarra, vegeu Anna Gudayol, "Les donacions de Ferran de Sagarra a la BIbioteca de Cataluny", en: *La sigil·lografia medieval a Catalunya i a l'Europa mediterrània: estudis comparatius* sota la direcció de Xavier BARRAL I ALTET = *Sigillographie médiévale en Catalogne et dans l'Europe méditerranéenne: études comparatives*, sous la direction de Xavier BARRAL I ALTET (Roma: Viella, 2025), [en premsa].

S.d., 1936

§99. *Emili Juncadella*
(Diputació 248? / Consell de Cent, davant de Fabra i Coats)

"S'hi va el 8. Dos camionades. Bons llibres. L'endemà ens endurem les llibreries i una taula vella".
(AHBC 124/53, carpeta). Repertori, **46** (Pella-Forgas); vegeu també **§114**

§100. *Manresa i altres localitats*
(Cambrils / Solsona / Vic / Manresa)

"Tarragona (Cambrils) / Solsona / Vic (sostres cremats) / Geroni Claveras / Lluís Roviralta / Manresa: Geroni Claveras, Lluís Roviralta / Impta al Born. Són els que intervenen en coses del Servei de PHA".
(AHBC 127/17, nota en un sobre a Jordi Rubió)

La referència als sostres cremats de Vic (sens dubte una al·lusió a l'incendi de la catedral que tingués lloc el 21 de juliol de 1936) fa pensar que la nota és de finals de juliol. A Cambrils es trobava la biblioteca del difunt marquès de Marianao al Parc Samà. Mn. Jeroni Claveras i Brunet havia estat nomenat arxiver diocesà de Tarragona el 1935, i durant la Guerra Civil col·laborà en el salvament del patrimoni arxivístic al dipòsit que la Secció d'Arxius havia establert a la Cova de Sant Ignasi de Manresa, on actuava *de facto* com a delegat de la Generalitat Lluís Rubiralta[1023].

Any 1937

Gener 1937

§101. *Rafael Patxot*
(Passeig de la Bonanova, 28)

"L'original és lliurat als guardadors de la casa"
(AHBC 126/2bis, nota a un ofici de 23 de gener de 1937). Vegeu també **§14, §107** i **§126, §134**.

El domicili de Rafel Patxot al Passeig de la Bonanova fou objecte d'un decret per protegir-lo, i la biblioteca i col·leccions científiques foren posades sota la protecció de la biblioteca de Catalunya, però sense moure-les de l'edifici. A finals del 1937 es decidí que la casa seria ocupada pel cap d'estat major de l'Aviació, amb la família i secretari, però la relació sembla que va ser correcta. Altres espais de la Institució Patxot també foren intervinguts: els fitxers i material bibliogràfic que hi havia al pis que la Fundació tenia al carrer Cucurulla, 6 (probablement, el Repertori Patxot) foren transportats a la Biblioteca de Catalunya, mentre que el magatzem de publicacions de les fundacions Patxot i Rabell al carrer Paris, 161 (entre Casanova i Muntaner) es quedà al seu lloc, encara que no sense dificultats.

[1023] Sobre l'actuació de Rubiralta durant la Guerra Civil, vegeu B. Bassegoda Hugas, "Lluís Rubiralta i Garriga (Manresa, 1902-Barcelona, 1980) i el salvament de l'art religiós a Manresa durant la Guerra Civil", en: *La salvaguarda del patrimoni religiós català durant la Guerra Civil espanyola* (Girona: Museu d'Art de Girona, 2017), p. 195-220. A l'expedient relatiu a Jeroni Claveras conservat a l'Arxiu Històric arxidiocesà de Tarragona es conserva alguna documentació professional relativa a aquest període (el carnet de la Secció d'Arxius, 26 de maig de 1937; un salconduit per a realitzar una visita d'inspecció als arxiu de Solsona, Cardona i Berga, 11 de novembre de 1937; la comunicació del seu nomenament com a arxiver-director de l'Arxiu històric de Manresa, 10 de març de 1938; i l'expedient de jubilació com a funcionari de la Generalitat, 28 de febrer de 1978-15 d'abril de 1982. Agraeixo al professor Francesc Miralpeix que m'hagi facilitat la notícia d'aquest expedient.

§102. *Cèsar Martinell*
(Granvia de les Corts, 539, 3r)

"S'hi va el 27-I-37 en va. En Gudiol ja va dir-m'ho, però jo creia que sols es referia als clixés".
(AHBC 127/41, carpeta 3. Nota en un foli amb l'adreça)

"Viatge en va a Martinell (matí)".
(AHBC 359/3, notes sobre recollides a fer: 27 de gener, 3, 4 i 16, 17, 19 de febrer, 5 de març de 1937)

L'arquitecte Cèsar Martinell i Brunet (Valls, 1888-Barcelona, 1973), deixeble de Gaudí, es destacà durant la república com a dirigent de la dretana Acció Popular Catalana, afiliada a la CEDA de Gil Robles, i per aquest partit fou regidor de cultura de l'Ajuntament de Barcelona el 1935 sota l'alcaldia de Pich i Pon.

Febrer 1937

§103. *Riudeperes*

"No s'hi pogué anar".
(AHBC 127/25, nota al marge d'un ofici) Vegeu també **§87.**

§104. *Marcos Sanfeliu (Pere Garganté Martí)*
(Diagonal, 367, 4t 1a)

"En febrer 1937 porten uns llibres de poc valor que diu que procedeixen de la Diagonal 367 (?) 4rt 1ª".
(AHBC 127/41, carpeta 2. Nota en un foli amb l'adreça; vegeu també 126/27, en el qual els llibres d'aquesta adreça, lliurats per Pere Garganté el 15 de febrer, són a la camisa del pvre. Marcos Sanfeliu). Vegeu també **§163.**

§105. *Eduard Aunós*
(Ausias Marc, 8, principal)

"Rupert Martínez ho avisa. S'hi va el febrer. Pis segellat, però diuen que no hi queda res".
(AHBC 127/41, carpeta 2. Nota en un foli amb l'adreça)

§106. *Comissaria de la Vivenda*

"3-II-37. Comissaria Vivenda".
(AHBC 359/3, notes sobre recollides i ingressos realitzats: 27 de gener, 3, 4 i 16, 17, 19 de febrer, 5 de març de 1937)

§107. *Rafael Patxot / Roig Bofill*
(Passeig de la Bonanova 28 / Petritxol, 18, 1r)

"4-II. Matí: Carro i camioneta Patxot
Tarda: Camioneta Roig Bofill".
(AHBC 359/3, notes sobre recollides a fer: 27 de gener, 3, 4 i 16, 17, 19 de febrer, 5 de març de 1937). Sobre Patxot, vegeu també **§14, §101, §126**, **§134**.

§108.
Emerencià Roig Bofill
(Petritxol, 18, 1r)

"4-II-37. Peters. 32 sacs, 2 sacs docs., 1 sac escr., 1 armari noguera".
(AHBC 126/17, nota a una tarja de visita)

Guillem Peters va recollir de la que havia estat la casa del metge i escriptor Emerencià Roig i Bofill (Santiago de Cuba, 1848-Barcelona, 1901) trenta dos sacs de llibres, dos sacs de documents, un d' escriptures i una llibreria de noguera.

§109. *Lluís Duran i Ventosa*
(Duran i Bas, 1)

"16-II. 10 matí, llibres Duran
16-II-37. Matí i tarda: camió Duran i Bas
17-II Matí i tarda: carro id.".
(AHBC 359/3, notes sobre recollides a fer: 27 de gener, 3, 4 i 16, 17, 19 de febrer, 5 de març de 1937). Repertori, **28**.

§110. *Pere Sensat Maristany, Gerard Sensat Estrada (Gerard Sensat e hijos)*
(Passeig del Dr. Robert , 130 (Marina))

"60 [vols.] falten el 17-II-37 (sustrets)"
(AHBC 126/33, nota a un llistat mecanografiat)

La família Sensat havia fet fortuna gràcies a una empresa de comercialització d'oli, "G. Sensat e hijos" fundada el segle XIX pel patriarca, Gerard Sensat. L'empresa, dirigida el 1936 per un dels seus nets Pere Sensat i Maristany (†1970), amb participació de Gerard Sensat Estrada (1911-1989), tenia la seu al Passeig del Dr. Robert (actualment Marina), i en esclatar la guerra fou col·lectivitzada. De l'empresa s'incautaren un conjunt de vora 200 llibres, dels quals però un nombre important fou sostrets abans d'arribar a la Biblioteca. Els llibres que finalment ingressaren foren retornats després de la guerra.[1024]

§111. *Hospital de la Santa Creu*
(Carme, 47)

"19-II. Carretades llenya a l'Hospital".
(AHBC 359/3, notes sobre recollides a fer: 27 de gener, 3, 4 i 16, 17, 19 de febrer, 5 de març de 1937)

§111b. *Família Soler i Rovirosa*
(Rambla, 77)

"Ho havíem destinat al Museu del Teatre i es veu que l'avís anà a parar a ells".
(AHBC 126/37, nota a un avís de rebuda de material de Soler i Rovirosa a l'Institut del Teatre, 22 de febrer de 1937). Repertori, **60** (Soler i Rovirosa); vegeu també **§70**

Rubió havia destinat al Museu del Teatre cinc àlbums amb dibuixos i fotografies del seu pare, Francesc Soler i Rovirosa, i del seu germà, Alexandre Soler Marije, ambdós escenògrafs, així com dibuixos i documents solts; però qui rebé la documentació fou finalment la Institució del Teatre. Els dibuixos i obres es conserven actualment al Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques, depenent de la institució que en derivà, l'Institut del Teatre.

[1024] Sobre Pere Sensat i Maristany, vegeu Bernat Puigdollers, "Pere Sensat i Maristany",en: *RCCAAC: Repertori de Col·leccionistes i Col·leccions d'Art i d'Arqueologia* (Barcelona: IEC, 2020) https://taller.iec.cat/rcic/fitxa_una.asp?id_fitxa=264.

Març 1937

§112. *Comtes d'Alcúdia*
(Carrer 1er de maig (Nou de Sant Francesc))

"(Casa del poble, carrer 1er de maig)"
(AHBC 124/6, nota a la camisa (actualment buida; el contingut és a 127/40). Repertori, **3** (Alcúdia)

§113. *Policia*
(no identificat)

"5-III-37. Matí: Carro Policia".
(AHBC 359/3, notes sobre recollides i ingressos fets o a fer: 27 de gener, 3, 4 i 16, 17, 19 de febrer, 5 de març de 1937)

§114. *Maria Juncadella*
(Gran Via, 601 (Casa Pia Batlló))

"Mª Juncadella. Corts cantonada Rbla Catalunya (damunt de l'Or del Rin). 11-III-37. Sembla que hi ha coses de la biblioteca Pella i Forgas".
(AHBC 126/4, nota). Repertori, **46** (Pella i Forgas, Juncadella); vegeu també **§99**

§115. *Museu-biblioteca d'Olot*
(Olot)

"A la Comissió del Servei del Patrimoni se'n va donar compte, i s'acordà contestar l'assabentat, felicitant".
(AHBC 127/22, anotació a una carta del Dr. Danés a la Secció de biblioteques del Servei del PHAC de 30 de març de 1937)

A principis de febrer de 1937 Rubió envià un ofici al Conseller de Cultura per demanar que es nomenés delegat pel salvament de biblioteques d'Olot al Dr. Joaquim Danés, comissari de la Biblioteca-Museu d'Olot, que estava duent a terme la col·lecta de biblioteques olotines; el nomenament es feu efectiu el 10 del mateix mes. Un mes i mig més tard, el 27 de març, Danés enviava un llistat succint de les biblioteques i arxius eclesiàstics i privats que s'havien recollit; entre elles hi havia la del mas Noguer de Sagaró, que per les seves característiques acabaria passant a la Biblioteca de Catalunya. En ser transmesa, Rubió ho comentà a la reunió de la Comissió del Servei de Patrimoni.

Abril 1937

§116. *Joan Sedó Peris Mencheta*
(Trafalgar, 31 / Ronda Sant Pere, 23)

"Quan hi va l'Albert, la policia s'ho acabava d'endur. Hi va ell, després d'obrir unes caixes i veure que contenien llibres, ho dugueren al Departament de Cultura de la Generalitat. Allí ho anem a recollir a la tarda. Molts libres havien estat trets de les caixes i tot estava en desordre. Ho faig dur a l'Hospital".
(AHBC126/32, nota a una còpia de carta de Rubió de 13 d'abril de 1937 al Consell d'Empresa Closa & Sedó). Repertori, **57** (Sedó Peris-Mencheta). Vegeu també **§138**

§117. *Molló*

"Sindicat Agrícola Ramader de Molló.
Tot a l'Escola".
(AHBC 127/19, nota al marge d'un ofici municipal)

Mitjançant un ofici de 10 d'abril de 1937, el secretari municipal de Molló ofereix a Rubió un conjunt de documents d'interès patrimonial per posar-los sota la seva custòdia.

Juliol 1937

§118. *Baró de Romanyà*
(Diputació, 3229)

"Executòria Baró de Romañà".
(AHBC 127/41, doc. 3, anotació en un rebut de Jordi Rubió a Robert Sabaté, del servei de Recepció i classificació de metalls de 24 de juliol de 1937). Repertori, **77** (Romanyà)

Agost 1937

§119. *Marquesa de Casa Brusi*
(Balmes, 315)

"31-VIII-37. Un policia telefona que han rebut denúncia que el Poveda, que custodia can Brusi, feia llenya del bosc de la casa, i que ell ha dit que tenia autorització meva.
Contesto que de cap manera, així ho dic per telèfon al mateix Poveda, el qual no és funcionari i és, a precari, guardià de la finca en la qual ja estava instal·lat quan l'incautarem".
(AHBC 124/27, nota sobre un foli de dietari). Vegeu també **§98**.

El 4 de setembre Joaquim Poveda presentà una carta al conseller de Cultura queixant-se d'haver estat detingut per dient que tenia permís de Jordi Rubió per a ocupar-se de la finca; davant de la situació, s'emeté un informe derivant l'afer a la Conselleria de Cultura, ja que l'edifici (que conservava les restes de can Gralla, senyorívola mansió del segle XVI) no podia ser dedicat a Biblioteca i depenia de la inspecció d'edificis incautats de cultura[1025].

Setembre 1937

§120. *German Kellner*
(Mallorca, 235)

"En setembre 1937 ho recollim de la Bibª de la Conselleria de Sanitat, carrer de Provença cantonada R. de Catalunya"
(AHBC 124/56, carpeta)

El Dr. Hermann Kellner (1885-1967), casat amb Marta Million (†1969), tenia la seva casa i consultori al carrer Mallorca, entre Balmes i el passatge Mercader. En esclatar la guerra els seus llibres foren recuperats amb els d'altres facultatius en el Consell de Sanitat de Guerra, i els foren tornats un cop acabada. A la seva mort la biblioteca fou recuperada pel llibreter Josep Porter, de qui probablement el metge era client.

[1025] Sobre el marquès de casa Brusi i la casa Gralla, vegeu Joaquim GARRIGA, "La peripècia de la casa Gralla i un quadern d'Elies Rogent de 1856", *Butlletí de la Acadèmia de Ciències i Belles Arts de Sant Jordi* 18 (2004), p. 211-231.

§121. *Consell de Sanitat de Guerra*
(Rambla de Catalunya, 105)

"Procedent Rambla Catalunya 105 (Biblioteca Consell Sanitari de Guerra)"
(AHBC 124/38, anotació a un ofici en que Ramon d'Alòs declara haver rebut una màquina d'escriure de 30 de setembre de 1937)

En el local del l'entitat Consell de Sanitat de Guerra, situat a la cantonada de la Rambla de Catalunya amb Provença, es reuniren a principis de la guerra un seguit de biblioteques importants de metges i entitats militars (Casino militar, Manuel Corachan, M. Cuyas, Pere Domingo, Àngel Ferrer i Cagigal, Hermann Kellner, A. Mur, M. Pallarès, Jesús Perez-Rosales, Emili Roviralta). Dissolt el Consell a la tardor del 1937, una part del material fou traslladat a l'antic Hospital, mentre que l'altra romania al Casal del metge (Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques), de la Via Laietana, 31[1026].

Octubre 1937

§122. *Cosme de Churruca*
(Villa Mercedes, carrer Dulcet, Pedralbes)

"Decret del Tribunal de Responsabilitats declarant que se li ha de retornar tot, sortit al Diari Oficial en octubre de 1937"
(AHBC 124/40, anotació a la carpeta). Repertori, **21** (Churruca); vegeu també **§35** i **§159**.

§123. *Monestir de Vallbona*
(Valbona de les Monges)

"X.37. Coses recollides pel Dr. Guitart"
(AHBC 127/36, Anotació al damunt d'un llistat mecanografiat de llibres i altres béns mobles)

El metge i historiador Joaquim Guitert (Barcelona, 1875-La Selva del Camp, 1957) col·laborà amb Rubió i amb Eduard Toda en el salvament de diferents biblioteques de la zona de Poblet.
(Sobre Vallbona, vegeu també ACA, Cultura, 47, R-325 i R-326)

§124. *Ramon Delàs*
(Pàdua, 14)

"Dipositats els llibres a la porteria Bib[ca]"
(AHBC 124/43, nota al marge d'un rebut). Vegeu també **§10.**

§125. *Catedral de la Seu d'Urgell*
(Seu d'Urgell)

"7-X-37. Em diu l'Albert que En Duran ja té uns mss., un d'ells del segle X, que va recollir En Cubas a la catedral"
(AHBC 127/31, nota al marge d'una carta de R. Albert)

§126. *Rafael Patxot*
(Passeig de la Bonanova, 28)

[1026] Vegeu Joan Ramon SOLER I SEGON, "Paper del Consell de Sanitat de Guerra de la Generalitat de Catalunya durant la Guerra Civil española, 1936-1939", *Gimbernat*, 4 (1985), p. 349-356.

"28-X. En parlo amb el secretari d'en Frontera, i els militars encara no han resolt si es queden al pis. Que si de cas el volen serà respectant tot el que hi ha i tenint el meu Servei dret d'entrar-hi sempre que ens calgui".

(AHBC 126/2 bis, a la fi d'una carta de Francesc Maspons i Anglasell de 27 d'octubre de 1937). Vegeu també **§14, §101** i **§107**, **§134.**

Desembre 1937

§127. Seminari de Vic
(Vic)

"Al Seminari hi ha posat refugiats o soldats. La Bibª la vaig fer tapiar. Els llibres apilats als baixos els traslladarem al Palau on, d'acord amb en Duran i en Gudiol, destinarem unes sales a Bibª"

(AHBC 126/48, nota a la còpia d'un document de Jordi Rubió de 2 de desembre de 1937 notificant l'encàrrec fet a Ricard Albert i Llauró de traslladar els llibres del Seminari al Palau episcopal). Vegeu també **§43** i **§141**.

§128. *Convent de sant Francesc de Balaguer (Franciscans)*
(Balaguer)

"Cf. Carta Cervera (18-XII-36).
"El 21-XII-37 parlo amb En Duran Sanpere sobre això. Diu que tot està en desordre i que, si em sembla, ho faria traslladar a Poblet. Li pregunto per els manuscrits del P. Caresmar, i diu que no sap que hi siguin. Que d'arxiu sembla que no n'hi ha".

(AHBC 127/5, nota)

El 1927 Francesc Martorell havà escrit un article sobre els manuscrits que havien pertangut als historiadors del monestir premonstratenc de Bellpuig de les Avellanes, els pares Caresmar, Martí i Pasqual, que s'havien trobat al convent de franciscans de Balaguer[1027]. Els manuscrits havien estat salvaguardats per una família de la zona, amb tan mala fortuna que es malmeteren

§129. *Universitat de Cervera*
(Cervera)

"21-XII-37. Telefona Masvidal que els militars que hi ha a la Universitat volen ara el local de la Bibª i donaran tota mena de facilitats per a treure'n els llibres. Alguns se'ls voldrien quedar per a la bibª que volen fer de la caserna.
En parlo després per telèfon amb En Duran.
Resolem mantenir tant com es pugui la permanència dels llibres al seu local. Jo proposo d'aparedar-lo. En Duran, en darrer terme, parla de portar els llibres a la Capella dels Dolors, que té una sacristia gran i molt independent.
El cap de les forces diu que vindrà demà passat i parlarà de l'afer amb nosaltres. Esperarem què diu".

(AHBC 127/10, nota) Vegeu també **§121**.

[1027] Francesc MARTORELL, "Manuscrits dels P. Caresmar, Pasqual i Martí a la biblioteca del convent de franciscans de Balaguer", *Estudis Universitaris Catalans* XII (1927), p. 178-249. Sobre les vicissituds dels manuscrits dels pares Caresmar, Martí i Pasqual durant la Guerra Civil i immediatament després, vegeu Paul FREEDMAN i Flocel SABATÉ, "Jaume Caresmar i les fonts històriques de l'església catalana", *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* 51 (2007-2008), p. 13-38 (p. 31).

Mercè Masvidal i Coll (Manresa, 1902-Barcelona, 1995), va ser la bibliotecària que inaugurà la biblioteca Popular de Cervera el 1934, on romangué fins al 1942, en què es traslladà a Barcelona[1028].

Any 1938

Febrer 1938

§130. *Fortià Solà*
(Muntaner 13, 4t 1a)

"Aviso a Cardús el 5-II-38 i deixo els nos. a la Sta. Herp, que ho cerquem i que l'avisaré quan surti per En Cardús. C[ontestada] 18, que potser fóra millor que ho vingués a consultar a la Bibª".
(ABC 126/35, nota al marge d'una carta adreçada pel Dr. Solà a Jordi Rubió.). Vegeu **§60** i **§166**.

El Dr. Solà volia consultar unes revistes que li havien estat incautades. La persona d'enllaç era molt probablement l'historiador i arxiver Salvador Cardús i Florensa (Terrassa, 1900-1958), secretari de la Junta de Museus de Terrassa, que va col·laborar en el salvament del patrimoni de la vila del Vallès.

Març 1938

§131. *Universitat de Cervera*
(Cervera)

"III-38. El tenen en dipòsit a la Bib. Pop. de Cervera. Era a la Bib. dels missioners".
(AHBC 127/10, nota a continuació de la descripció bibliogràfica d'un incunable). Vegeu també **§119**.

El volum, *Franciscus Niger de modo epistolandi* (Barcelona: Rosenbach, 1493)[1029] provenia de la biblioteca de la Congregació dels missioners del Cor de Maria (claretians), establerts a Cervera des del 1887.

§132. *J. Soler Cabot*
(Mallorca 237bis, 2n)

"Hi va l'Albert (III-38). No queda res, i els estadants del pis ho confessen".
(AHBC 126/36, nota a una fitxa de paper amb una adreça mecanografiada)

Al carrer Mallorca 237bis vivia Jordi Soler Cabot, conegut com a membre d'una nissaga de joiers. A continuació de l'adreça hi ha una de mà altra que la de Rubió: "En aquest pis hi ha unes famílies de refugiats les quals fan servir com a combustible per cuina i calefacció la biblioteca del metge Soler Cabot; se sap que destrueixen els de millor enquadernació perquè 'cremen més bé'". No s'ha trobat constància que, a més de joier, fos metge.

[1028] Sobre el període de la guerra a la Biblioteca Popular de Cervera, vegeu *Dietaris, 1934-1956, Biblioteca Popular de Cervera*, ed. Agata ALEGRE BATLLE, ed. (Cervera: Paeria de Cervera, 2015).
[1029] D'aquesta edició n'hi ha un exemplar a la Biblioteca de Catalunya (BC, Inc-94, 8º). No saben si es tracta del mateix volum, que en aquell moment de guerra podria haver estat traspassat a la BC, que aleshores actuava com a cap de la Xarxa de Biblioteques Populars.

§133. *Sanatori de Riudabella*
(Vimbodí)

"Amb data 24-III-38 la Junta Central del Tesoro Artístico envia a la Conselleria uns inventaris dels efectes del castell. Són arxivats a la Comissió del Patrimoni HAC".
(AHBC 127/24, nota al marge de la còpia d'un ofici adreçat a Eduard Toda.)

El Castell de Riudabella era una antiga granja cistercenca depenent de Poblet que a mitjans del segle XIX havia estat adquirida i restaurada per l'empresari Pere Gil i Babot, que hi reuní una important col·lecció; el 1936 el propietari era el seu net, Pere Gil Moreno de Mora. Durant la guerra, l'edifici fou utilitzat com a sanatori mental. En un correu de març de 1938, Rubió demana a Toda que es posi en contacte amb el director del sanatori instal·lat en el castell a fi de poder seleccionar els llibres valuosos de la biblioteca del castell i salvaguardar-los a Poblet. Toda s'hagué de confrontar amb el Comitè de milícies de Vimbodí, que volia els llibres per obrir una sala de lectura al casino del poble, i pogué recuperar només una part de la biblioteca, entre la qual destacaven 9 cantorals. L'antic diplomàtic intenta que l'ordre de salvaguarda es faci directament des de la Generalitat.

§134. *Rafael Patxot*
(Passeig de la Bonanova, 28)

"El 10-III-38 Maspons em parla de la nova situació de la casa Patxot".
(AHBC 126/2 bis). Vegeu també **§14**, **§101** i **§107**, **§126**.

Rafael Patxot Jubert (1872-1964), mecenes de la cultura catalana, es refugià a França i a Suïssa durant la Guerra Civil**.** Amic de la família Rubió, els ajudà durant la guerra enviant-los paquets de menjar[1030]

Abril 1938

§135. *Comissaria de la Vivenda*
(Diagonal 757)

"Diagonal 757. Comissaria Vivenda. El 4-III-38 donen uns llibres que hi ha recollits".
(AHBC 127/41, carpeta 3, anotació en un foli d'agenda)

§136. *Agrupació cultural Schola (Orlandis)*
(Bruc, 160, 2n 1ª)

"27-IV-38. Un policia ve amb el desig d'instal·lar-se al pis. De Cultura s'han interessat també per la mateixa casa.
La sta. Casas contesta de part meva que el pis és ara inhabitable perquè hi ha llibres a totes les habitacions. Com que tot està en ordre, em dol treure-ho sense disposar d'un lloc on instal·lar-ho en igual o semblant forma.
Si no troba altre lloc que m'ho digui, hi aniré amb ell i mirarem en quina forma podem habilitar una cambra per a vivenda".
(AHBC 124/2, nota). . Vegeu també **§79**.

[1030] Vegeu Jordi RUBIÓ I BALAGUER, Manuel RUBIÓ I LOIS. *Cartes de la guerra: maig 1938-gener 1939* (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996), carta núm. 5.

Maig 1938

§137. *Ramon Rucabado*
(Méndez Núñez, 1, 1r 1a)

"Se li tornen cap el 6 o 7 de maig".
(AHBC 126/20bis, nota a un ofici del 23 d'abril de 1938)

Els llibres de Ramon Rucabado (Barcelona, 1884-1966), escriptor i polemista de caire conservador, ingressaren a la Biblioteca de Catalunya el febrer de 1937 com a mesura de protecció. El 1938, veient la situació relativament més estable, va demanar que li fossin retornats. Rubió feu un informe explicant que no presentaven un interès patrimonial particular, i així es feu.

§138. *Comtes de Godó (La Vanguardia)*
(Claris, 115 / Pelai, 28 (La Vanguardia))

"Hi va l'Albert. Hi ha uns pocs llibres que són ben tractats pels estadants, i no val la pena, per ara, de treure'ls".
(AHBC 124/22, nota a un ofici de l'11 de maig de 1938 tramès per un voluntari del Departament de Treball al sots secretari de Cultura)

El comitè d'empresa de La Vanguardia lliura un conjunt de llibres a la Biblioteca. Posteriorment, el 4 d'abril de 1938, lliurarien un altre petit lot.
Acabada la guerra, Pere Bonet Garí (1897-1983), metge traumatòleg emparentat amb la família Godó a través del seu matrimoni amb de Rosa Godó i Valls, va recuperar alguns volums de la biblioteca
(Sobre Bonet Garí, vegeu ACA, 2015/9, doc. 190).

§139. *Marquès de Santa Isabel*
(Can Grau, La Roca del Vallès)

"26-V-38. Vaig amb un camió a La Roca i m'emporto els llibres de Can Grau, per encàrrec de la Comissió del Patrimoni.
Els depositarem a l'Hospital.
L'endemà telefono amb l'alcalde i li prometo enviar-li la llista d'inventari. Parlaven de 8000 volums!".
(AHBC 126/31, nota)

Frederic Ricart i Roger, IV Marquès de Santa Isabel, propietari de la fàbrica de Can Ricart, tenia diverses propietats: un palauet a Barcelona al costat de la plaça Tetuan (Passeig de Sant Joan 39-41, actual seu de la Conselleria d'Interior), un pis al número 20 del carrer Girona, i Can Grau, una ampla propietat a La Roca del Vallès, amb una capella, que fou destruïda a principis de la Guerra Civil. La casa restà a càrrec. dels masovers fins que cap al 1938 s'hi instal·là una escola d'oficials del Cos de Seguretat de l'exèrcit de la República, que l'abandonà el 10 de gener de 1939. Arran del coneixement de la propera instal·lació de l'exèrcit, el 26 de maig de 1938 l'heraldista Manuel Bassa i Armengol avisa de la presència de la biblioteca; indica que el mobiliari havia estat requisat per un comitè de Granollers, però que la biblioteca no els havia interessat. La biblioteca fou retirada, i el 9 de setembre es lliurà un inventari dels llibres a l'alcalde de la població. Després de la Guerra Civil l'edifici retornà a les mans dels seus antics propietaris, i la biblioteca els fou lliurada el 5 de febrer de 1940. El 1977 Can Grau fou venut a l'ordre de les carmelites descalces[1031].

[1031] Sobre la historia de Can Grau, vegeu Jacob CASQUETE RODRÍGUEZ, "Can Grau, La Roca del Vallès", en Diputació de Barcelona, *Mapes de Patrimoni cultural* (https://patrimonicultural.diba.cat/element/can-grau-5).

Juny 1938

§140. *Palau episcopal de la Seu d'Urgell*
(Seu d'Urgell)

"1-VI-38. Em telefona En Duran que en Cubas li ha dit que els llibres del Palau del bisbe corren perill. M'estranya perquè l'Albert va dir-me que tot ho controlava l'Ajuntament. Contesto que a la tarda, que tenim sessió, podem prendre una resolució".
(AHBC 127/31 nota).

"La sta. Español, en un viatge del Bibliobús a mig juny, traslladà els llibres a l'ex-palau del bisbe (Ajuntament)"
(AHBC 127/31, nota a una carta de Rubió a l'alcalde de la Seu d'Urgell de 4 de juny de 1938). Repertori, **59** (Seu d'Urgell)

L'arxiver Enric Cubas i Oliver (Barcelona, 1886-1966) formava part del grup de col·laboradors de la Secció d'Arxius del PHAC, de la mateixa manera que Ricard Albert i Llauró (Barcelona, 1907-1985) ho feia a la Secció de Biblioteques. Felipa Español Coll (Valls, 1905-Barcelona, 1995), fou una de les bibliotecàries encarregades del Servei del Bibliobús per donar servei als soldats del front; l'automòbil s'aprofità també en casos puntuals per traslladar fons voluminosos, bé dins d'una població, bé fins a Barcelona.

§141. *Seminari de Vic*
(Vic)

"Dono l'ordre en carta de l'11 de març".
(AHBC 126/48, nota a carta de Ramon Carol de 14 de juny de 1938). Vegeu també **§43** i **§127**.

Sobre l'estat dels treballs de fusteria i altres relatius a la biblioteca del Seminari. La nota fa referència a una petició sobre els segells per marcar els llibres

§142. *Biblioteca Balmes*
(Duran i Bas, 9)

"A precs del Comitè".
(AHBC 124/14, nota a una nota de Rubió de 16 de juny de 1938). Repertori, **35** (Jesuïtes); vegeu també **§20, §157** i **§167.**

Setembre 1938

§143. *Josep Puig i Cadafalch*
(Provença, 231)

"Mobles. Les prestatgeries del despatx gran.
IX-1938. El 20-IX.38 es comencen a instal·lar una sala del local de l'Institut a la convalescència".
(AHBC 126/9) Vegeu també **§50, §89** i **§169.**

Novembre 1938

§144. *Catedral i Seminari de Tortosa / Mestre i Noè*
(Tortosa)

"Biblioteca del Col·legi de Sant Josep (Seminari).
Biblioteca del Col·legi Màxim de Jesuïtes.

Biblioteca Catedral, amb la seva important col·lecció de manuscrits.
Biblioteca episcopal, amb manuscrits.
Biblioteca Diego de León.
Diversos llibres procedents de biblioteques particulars, de menor importància.
El 3-XI-38 retiro de Tortosa en el Bibliobús els gòtics que quedaven al Seminari, alguns ms. de id. (passat a la Reserva), bona part de la música i els manuscrits de comèdies catalanes de la Biblioteca Moreira, alguns llibres de poc valor però útils per al Servei del Front, que li són traspassats, dels recollits a St. Lluís, tot el que puc de papers i llibres de la Bibª Mestre i Noè, i diversos llibres sense importància salvats de les capses. Hi he de tornar".

(AHBC-126/42, a continuació una quartilla mecanografiada amb la nota: "Tortosa. Es fan 2 viatges" i a continuació el llistat del que es va prendre Moreira, Mestre i Noè, Tió i Bayerri). Repertori, **63** (Tortosa)

§145. *Luis Ruiz Contreras*
(Castelló d'Empúries)

"El 10-XI-38 entren a l'Hospital, portats pel Bibliobús, els llibres de la Bibª Ruiz Contreras, recollida a Castelló per la Sta. Español".

(AHBC 127/9, nota). Repertori, **55** (Ruiz Contreras)

Any 1939

§146. *Baró d'Esponellà (Epifani de Fortuny)*
(Casp, 31)

"Ve la vídua a dir que en febrer 1937 per ordre de D. Eroles, a nom de Maria Salazar Ribó (és la vídua) se li emportaren gran part de la biblioteca i documents.
Ella creu que potser és als Josepets, on hi ha llibres en una clínica.
(No puc saber res dels llibres)".

(AHBC 124/46, nota)

L'empresari i polític Epifani de Fortuny i Carpi (Barcelona, 1838-1924) havia aconseguit la rehabilitació al seu nom del títol de baró d'Esponellà. El títol passà al seu fill, Carles de Fortuny i Miralles (Barcelona, 1872-1931), membre de la Lliga i president de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, casat amb Maria Salazar. En el moment de la guerra, el titular era el seu fill, l'enginyer i arqueòleg Epifani de Fortuny i Salazar (1898-1989), que després de la guerra fou tinent d'alcalde durant el mandat de Miquel Mateu. La persona que demana notícies dels llibres, que duien exlibris, és la vídua d'Epifani de Fortuny. A la reclamació feta després de la guerra se suggereix que els llibres eren a la Presó Model[1032].

Gener 1939

§147. *Catedral de Tarragona*
(Tarragona)

"18-I-1939. M. Mallol, de Tarragona, em diu que, pocs dies abans de la pèrdua de la ciutat va treure de la Catedral els manuscrits i incunables i rars que hi eren depositats en una capella, i els porta a Bascanó (Girona), que havia notat que s'hi florien".

[1032] El fons dels barons d'Esponellà, que després de la guerra s'havia concentrat al mas de Can Sentromà de Tiana, va començar a ingressar a partir del 2018 a l'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC, 1-1243, Arxiu de la família Fortuny, barons d'Esponellà, bit.ly/3A4bXvg, consulta 19 de maig de 2024).

(AHBC 127/33, nota)

Les biblioteques d'institucions eclesiàstiques i particulars de Tarragona van ser salvaguardades pels delegats del PHAC a Tarragona, Pere Batlle Huguet i Ignasi Mallol Casanovas. Batlle envia una llista de les biblioteques incautades, tot dient però que en molts casos les procedències no han pogut ser respectades.

Febrer 1939

§148. *Lluís Carreras*
(Pau Claris 7, 3r 1a)

"7-II-39. Ve el jove Riera portant-me una carta d'ell demanant-me algun dels seus manuscrits. Contesto uns dies després, per escrit, dient que no recordo si en vingueren gaires, i que el pis era molt saquejat abans que poguéssim treure els llibres".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil –Varia (fitxes)).

El Dr. Lluís Carreras i Mas havia marxar a l'exili a Tolosa del Llenguadoc amb la família Riera Sala (Joan Riera i l'empresària tèxtil Tecla Sala). Molt probablement el jove que demanà per la biblioteca del prevere era un dels seus fills, potser Pau Riera i Sala, que posteriorment fundà Òmnium català. Vegeu també **§17.**

§149. *Joan Sedó Peris-Mencheta*
(Trafalgar, 31 / Ronda Sant Pere, 23)

"(nota d'una altra mà) Elvira Ruiz, de la casa Closa & Sedó, desea entrevistarse, rogándole me diga lugar y hora".

"8-II-39 Telefona al matí la sta. Ruiz preguntant si s'ha salvat res de la seva bib[ca]. A la nit ve a casa, ell, a preguntar-m'ho.

17-II-39. Ell va al matí a l'Hospital demanant per veure els llibres. Li dic que no puc entrar als locals sense autorització Ministeri. Contesta que a la tarda la tindrà i em demana de tornar-hi, amb el sr. Givanel, a recuperar-lo.

Ve a la tarda, però no arriba el permís, i llavors li deixo només veure per fora les capses on hi ha els seus llibres".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil –Varia (fitxes)). Repertori, **57** (Sedó Peris-Mencheta). Vegeu també **§107**

§150. *Francisco Bastos*
(Pau Claris, 19bis)

"22-II-39. M'avisen de la Diputació que em busca fa dies i em sonen el seu telèfon. El truco a la nit. Em pregunta si recollirem el manuscrit de la seva *Vida de Echegaray*. Li dic que no ho sé".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil – Varia (fitxes)). Repertori, **10** (Bastos)

§151. *Marquès de Castelldosrius*
(Còrsega, 325)

"23-II-39. Em telefona a la Gen[tat] preguntant pel seu arxiu. Li dic que és a l'Hospital. Demana per veure'l. Li dic que el local és segellat".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil – Varia (fitxes)). Repertori, **20** (Castelldosrius); vegeu també **§47**

§152. *Higini Anglès*
(Pau Claris 7, 3r 1a)

"27-II-39. El rellotger Portusachs em pregunta pels llibres de Mn Anglès, de part de ell".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil –Varia (fitxes)). Vegeu també **§12** (Higini Anglès). Vegeu també **§17.**

Josep Maria Portusach, amb botiga al passatge del Patriarca de Barcelona, era el president del Gremi sindical de rellotgers. El rètol de la botiga, rellotges Portusach, és encara avui visible al llindar del passatge des del carrer Comtal.

§153. *Torres Amat*
(Sallent)

"28-II-39 ve Mn Potellas a preguntar per la Bib[a]. Em diu que li sembla que s'ha cremat lo de Pedrafita pocs dies abans d'entrar-hi les tropes nacionals".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil –Varia (fitxes)). Repertori, **62** (Torres Vaxeras); vegeu també **§33**.

El prevere Josep Potellas i Casals (Sallent, 1889-1894), compositor i director de l'Orfeó Sallentí, era el capellà de la família Torres Amat.

Març 1939

§154. *Comtessa de Bell-lloc*
(Palau Mercader, Cornellà)

"1-III-39. A petición de Jaime Cugat Aragonés le firmo un documento haciendo "constar que entregó a la Gen[ad] para su mejor custodia el archivo y bib[a] existentes en la casa de los Condes de Bell-lloch en Cornellá, los cuales fueron puestos bajo la salvaguarda de esta Bib[a]".
Lo pide como testimonio de lo que hizo, porque la condesa le exige responsabilidad".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil –Varia (fitxes)). Repertori, **11** (Bell-lloc); vegeu també **§191**.

§155. *Marquès de Barberà*
(Plaça de Santa Anna, 9 (Portal de l'àngel))

"1-III-39. Anunciant-se com un oficial del ejército em telefona el jove hereu preguntant si tenim "los docs consignados en una relación firmada por V. que tengo en la mano". Li dic que sí. "Entonces tiene V. los testamentos de R[do] Lulio? Sí. Muy bien, muchas gracias. Mi intención era solo de localitzar los objetos. El archivo lo encontre en Pedralbes". Li dic que també tenim unes pintures d'avantpassats seus. "Muy agradecido. Hablaré con Muguruza, ya que esto depende de Patrimonio Artístico". Li prego que parli també amb el president de la Diputació".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil – Varia (fitxes)). Repertori, **6** (Barberà); vegeu també **§11**, **§34** i **§68**.

§156. *Sant Felip Neri*
(Plaça Sant Felip Neri)

"1-III-39. D[a] Pilar Sentmenat i Fontcuberta telefona, després de cercar-me i no trobar-me, preguntant si entre els papers del P. Alemany han sortit uns papers que li interessen. Li dic que jo no puc fer res. Que demani permís al President".

(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil –Varia (fitxes)). Repertori, **26** (Congregació de l'Oratori); vegeu també **§8**, **§14**, **§69**.

El pare Alemany era, probablement, l'oratorià Serafí Alemany i Esteve (†1987), fundador el 1959 de l'Escola de Sant Felip Neri.

§157. *Dr. Serra*
(Balmesiana)

"1-III-39. Sta. Pomés, de part de la Sta. Serrallach, ve a casa a interessar-se per la Bib[a]".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil – Varia (fitxes)). Vegeu també **§156**

Es tracta molt probablement de l'eclesiàstic i publicista Eudald Serra i Buxó, SJ (Vilassar, 1882-Barcelona, 1967), editor de *Lo Missatger del Sagrat Cor de Jesús* i fundador del Foment de la Pietat Catalana. La bibliotecària Carlota Pomés i Coll (Barcelona, 1911-Vic, 2004), havia treballat i treballà per a la Biblioteca de Catalunya.

§158. *Josep Bertran i Musitu*
(Ronda de Sant Pere, 25)

"3-III-39. El secretari seu ve a preguntar si tenim els llibres de la Ronda de Sant Pere 25, dels quals vaig signar rebut i eren obres de dret usual y una *Enciclopedia Espasa*. Li dic que també tenim molts llibres de la Torra".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil –Varia (fitxes)). Repertori, **12** (Bertran i Musitu); vegeu també **§23**.

§159. *Ricardo de Churruca*
("Villa Mercedes", Carrer Dulcet, Pedralbes)

"3-III-39. Deixa una nota escrita a l'Hospital interessant-se per si tenim llibres dels robats de la *Villa Mercedes* (Pedralbes).
8-III. Parlo per telèfon amb el tinent Churruca, el qual em truca a la Diputació. Em pregunta si tinc el catàleg ms. dels llibres (no) o coses japoneses (tampoc). Li dic que els dipòsits els tenim segellats".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil –Varia (fitxes)). Repertori, **21** (Churruca); vegeu també **§35** i **§122**.

§160. *Salesians de Sarrià*
(Sarrià)

"3-III-39. Ve un P. Salesià a preguntar si tenim algun llibre de la seva Bib[ca] (Institut de la carretera de Sarrià). Li contesto que no cap".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil – Varia (fitxes)).

§161. *Vidal Quadras (fill de D. Manuel)*
(carrer de la Reina Cristina, pòrtics Vidal Quadras).

"3-III-39. Ve a l'Hospital a preguntar si tenim els seus Quixots. Li contesto que una part, sí. Que no ens volgueren donar uns que eren en una vitrina. Són a la Reserva Bonsoms".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil – Vària (fitxes)). Vegeu també **§4** i **§14.**

§162. *Gaietà Vilella*
(Passeig de Sant Joan, 104?)

"3-III-39. Diverses vegades, en uniforme de capità de cavalleria, ha volgut entrar a les sales de l'Hospital, en absència meva. No s'hi ha sabut negar, i un dia ho aconseguí. Vegé els llibres humitejats i la *Propyläen Kuntsgeschichte*. Avui torna. Jo era al pati. Li dic que sense ordre escrita no li puc franquejar l'entrada. Diu que de la Diputació li han enviat a la Comisión Revisora de Vivienda y Muebles, d'on li han dit que em telefonarien perquè ell pogués veure els seus llibres. Com que vull ordre escrita, la va a fer buscar. La porten i, tot i que no és del Ministeri ni de la Diputació, li franquejo l'entrada.
Veu els llibres a la sala 34 i els que en foren trets per mor de la humitat. Li dic que a la Reserva en tenim més.
Em sap greu, i així li dic, que els seus llibres hagin sofert, únics potser entre tants".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil – Varia (fitxes)).

El banquer i polític conservador Gaietà Vilella i Puig (Reus, 1898-Barcelona, 1966)[1033], afeccionat a l'art i a l'arqueologia, fou un dels fundadors de l'Associació Catalana de Bibliòfils. La nota va acompanyada d'un ofici adreçat al "Director del Hospital de la Santa Cruz", amb l'autorització de visita a favor de Vilella, datat del 3 de març de 1939 i amb segell de la "Comisión de Revisión de Viviendas y Muebles". Sobre la incautació de la biblioteca de Gaietà Vilella i la seva devolució, vegeu AHBC, 126/53 i AHBC 356/V-Vilella, que inclou el llistat dels 647 títols tornats, datat de 6 d'octubre de 1939.

§163. *Pere Garganté Martí (Marcos Sanfeliu)*
(Diagonal, 367, 4t 1a)

"El 5-III-39 pregunta pels llibres que ell ens va fer anar a recollir.
Li faig observar que no ens va dir a qui pertanyien i que, probablement, es barrejaren amb els de procedència ignorada.
En el fitxer figura un Marcos San Feliu, en efecte, em sembla".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil – Varia (fitxes)). Vegeu també **§104.**

Escrit damunt una targeta de visita, que duu escrit a sota a llapis el nom "Marcos San Feliu". Molt probablement es tracta d'un conjunt de llibres lliurats el mes de febrer de 1937 provinents d'aquesta adreça, dels quals no s'indicava la propietat.

§164. *Joan Garriga i Massó*
(Vallirana, 71)

"El 6-III-39 la seva filla Montserrat ve a cas a preguntar com pot rescatar els llibres. Li dic que ja es donaran normes".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil – Varia (fitxes))

Joan Garriga i Massó (1871-1956), advocat i polític, propietari agrícola i dirigent de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre. Sobre la devolució de la biblioteca Garriga Masó, vegeu AHBC, 77/13.

[1033] Sobre Gaietà Vilella, vegeu Enric AGUADÉ Y PARÉS, "Cayetano Vilella y Puig", *Revista del Centro de Lectura de Reus*, 167 (1966), p. 327-328.

§165. *Joan Mestres i Calvet*
(Liceu / Rambla de Sant Josep, 9)

"7-III-39. Es presenta a l'Hospital i demana notícies. Parla amb en Givanel".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil – Dietari, Varia, 1924-1939 (fitxes))

Joan Mestres i Calvet (Barcelona, 1871-1955), empresari del Liceu.

§166. *Fortià Solà*
(Muntaner, 13, 3r 1a)

"7-III-39. Ve a donar les gràcies i a demanar notícies".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil – Varia (fitxes)). . Vegeu **§60** i **§130**.

Fitxa acompanyada d'una targeta de visita.

§167. *Foment de Pietat*
(Duran i Bas, 11 – Balmesiana)

"9-III-39. Lluch, de l'Ed. Balmes, ve a casa. Explica que ja han entrat en possessió de la casa i com qui no hi dona importància diu que ja han obert la bib[ca] i la sala on hi haurà els papers del P. Calveras; demano quines són les claus que han usat, ja que jo les tenia. Em diu que les que tenia Mn Serra.

Li dic que, almenys per delicadesa. Creia tenir dret a esperar que no hi haurien entrat sense dir-m'ho. Resulta que Lasso de la Vega hi posà els papers d'incautació del Patrimoni, però no com a segell, i Mn Reventós hi entrà! El P. Calveras s'ha fet dur a Sarrià tot el que tenia a la seva cambra de treball. "Em sap greu haver-ho de dir", declara en Lluch.

M'ha amargat molt. I quina garantia tinc jo de que les coses han estat trobades en l'estat que les vaig deixar?

També voldria saber, diu, quan traurem la Bib[ca] de Pedagogia. Li dic que mentre no es resolgui la qüestió del funcionament de la Bib[ca], res no puc fer.

He parlat fort i al dret, serè, però sense pal·liatius".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil –Varia (fitxes)). Repertori, **35** (Jesuïtes); vegeu també **§157**

El 1909, el jesuïta Eudald Serra i Buxó fundà l'obra pia Foment de la Pietat Catalana, amb la intenció de difondre l'exercici de la pietat cristiana a nivell privat i públic. Una dels canals més importants de la seva obra fou la publicació de llibrets i opuscles de cultura religiosa en català, a través de l'editorial Balmes; Josep Lluch i Gonyalons, col·laborador des dels seus inicis del Foment de Pietat Catalana, es feu càrrec de 'Editorial Balmes després de la guerra.
Josep Calveras i Santacana (1890-1962) ingressà a la Companyia de Jesús 1905; el 1926, havia estat un dels fundadors de l'Oficina Romànica de Lingüística i Literatura, juntament amb Antoni Griera, Manuel de Montoliu, Alfons Par i Pere Barnils —aquest darrer estretament lligat amb l'IEC—, de la qual fou el secretari fins al 1936. Es possible que els papers del pare Calveras incloguessin els de l'Oficina Romànica, i que per això haguessin pogut esser conservats sense problema a la Balmesiana.
Mn Reventós podria ser identificat amb Sadurní Raventós i Fatjó, fill de Manuel Raventós i Domènec, de la família de les caves Codorniu; van ser els Raventós qui feren donació als jesuïtes d'una finca a Raimat, que esdevingué el centre principal dels jesuïtes a la diòcesi de Lleida.

§168. *Jesús Pérez Rosales*
(Hospital Plató, carrer Plató)

"12-III-39. Per mitjà d'en Rafael (?) Rubio Cambronero, pregunta pels seus llibres. Li dic que són a l'Acadª de Ciències Mèdiques, dipositats; que a l'Escola tenim uns diplomes d'ell i algun moble, per dipòsit del guardamobles de la Gen^{tat}".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil –Varia (fitxes)).

Fitxa acompanyada d'una targeta de visita, datada a llapis del 18 d'abril de 1939.

§169. *Josep Puig i Cadafalch*
(Provença)

"12-III-39. En R. Cunill ve a casa. No em troba. Hi vaig l'endemà. Em pregunta pels llibres del seu sogre i seus".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil – Vària (fitxes)). Vegeu també **§50, §89** i **§143.**

§170. *Antoni de Moxó i Güell (marqués de Sant Mori)*
(Palau Moxó, plaça Sant Just i Pastor)

"13-III-39. L'administrador el trobo a la Diputació i em pregunta pels llibres i mobles. Li dic que tenim els llibres i un piano de cua a l'Escola".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil –Varia (fitxes)).

Durant la guerra civil, Francesca Güell i López (Versalles, 1885-Barcelona, 1976), filla d'Eusebi Güell i vídua de l'hereu del palau Moxó, Francesc de Moxó i Sentmenat, va cedir l'edifici a la Generalitat a fi que fos utilitzat com a oficines, mentre deixava el mobiliari i la biblioteca distribuïts.

§171. *Jesuïtes*
(Palau reial menor, carrer del Palau)

"14-III-39. El Dr. La Torre em pregunta si tenim llibres d'ells. Contesto que tenim: Bibª d'*Ibérica* (procedent de la Plaça del Rei i de La Virreina), uns centenars de llibres portats per la Policia, uns llibres procedents del *Lyon d'or* (POUM) i unes vàries curioses que ens lliurà un senyor de Cornellà".
(Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió, Guerra Civil –Varia (fitxes)). Repertori, **35** (Jesuïtes)

Les biblioteques dels diversos centres jesuïtes de Barcelona es trobaren sovint fragmentades com a conseqüència de la guerra. El cafè-teatre *Au Lyon d'or*, establiment tradicional fundat a mitjan segle XVIII a la plaça del Teatre, als baixos del Teatre Principal, i reformat amb estètica modernista a finals del segle XIX, era un centre tradicional de tertúlies de literats i artistes plàstics (a més d'un dels temples de la gastronomia barcelonina)[1034]. Es trobava molt a la vora de diversos edificis ocupats pel POUM, i per tant no és estrany que s'hi poguessin trobar llibres d'algunes de les biblioteques incautades per aquest partit.

******

[1034] Sobre el cafè *Au Lyon d'or*, vegeu la tesi doctoral d'Eva SAUMELL, *Cuina, teatre i modernitat. Barcelona, 1888-1919* (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2015).

I.2. "Les bibliothèques en Catalogne (juin 1935-juin 1937)[1035]

Depuis notre dernier rapport aux réunions de Madrid-Barcelone, le soulèvement militaire en Espagne et la guerre civile qui en est la tragique conséquence ont marqué une trace profonde dans la vie des bibliothèques en Catalogne.

Par ordre du Département de Culture de la Généralitat, son service des bibliothèques a pris la direction du travail de réorganisation et de sauvetage des livres mis en péril dès les premiers jours de la révolte. Un décret de la Généralité transférait au Gouvernement la propriété des bibliothèques ecclésiastiques, sécularisées par la Révolution d'une façon foudroyante, ainsi que celles des particuliers compromis dans le soulèvement de l'armée. On envoya immédiatement des commissions que parcoururent la Catalogne pour s'informer de ce qu'était devenues les collections les plus importantes et pour veiller sur elles au nom de la Généralité.

Heureusement, les grandes bibliothèques des cathédrales et celles des séminaires épiscopaux n'ont pas souffert des troubles des premiers mois de la guerre civile. Les archives et les bibliothèques cathédrales de Barcelone, Gérone, Lleyda, Seu d'Urgel, Tarragone, Tortosa et Vic n'ont subi aucun dégât. La fureur populaire, livrée à elle-même les premiers jours, a épargné ces vieux trésors bibliographiques de la Catalogne médiévale.

La bibliothèque cathédrale de Barcelone a été adjointe au Département des manuscrits de la *Biblioteca de Catalunya*. L'inventaire a donné le chiffre de 190 volumes manuscrits, dont quatorze sont antérieurs au quatorzième siècle. Il faut signaler parmi ceux-ci un manuscrit en onciale di commencement du huitième siècle contenant les Homélies de St. Grégoire et trois manuscrits en écriture visigothe.

La bibliothèque du Chapitre de la Seu d'Urgell fut envoyée de bonne heure à Barcelone et incorporée également à la Biblioteca de Catalunya. Elle est riche de 136 manuscrits, dont 24 antérieurs au XIVème siècle.

Les anciens fonds imprimés et manuscrits des églises cathédrales de Gérone, Lleida, Tarragone et Tortosa ont été confiés, pour leur conservation, aux bibliothèques publiques que

[1035] *Actes du Comité International des Bibliothèques : 10e session : Paris, 24-25 août 1937* (La Haye : Martinus Nijhoff, 1938) (Fédération Internationale des Associations de Bibliothécaires. Publications, IX), p. 101-104. L'any següent, Agustí Duran i Sanpere va fer una intervenció sobre la protecció dels arxius catalans al VIII Congrès International des Sciences Historiques, (Zürich, 28 d'agost-3 de setembre de 1938; l'original de la comunicació (Agustí DURAN I SANPERE, "La protection des archives pendant la révolution et la guerre d'Espagne", 8 folis mecanografiats amb esmenes manuscrites de la seva dona, Hermínia Grau) es conserva entre els papers de Josep M. Muñoz, que va fer la biografia de Duran. Agraeixo a Eulàlia Duran i a Teresa Muñoz la gentilesa d'haver-me fet arribar una còpia del text.

la Généralité a établies dans ces villes. Ceux de Vic n'ont pas changé de place et ils continuent à être conservés dans le même bâtiment que contient le musée et les archives épiscopales.

Les églises paroissiales de Catalogne n'étaient pas riches en livres anciens. On a pu recueillir, à quelque exception près, la plupart de ceux qui offraient quelque intérêt.

Beaucoup plus importantes étaient les bibliothèques des couvents et il va sans dire que les plus riches étaient concentrés à Barcelone, où elles ont été sauvées sans exception. Dans toutes les villes de la Catalogne où se trouvaient des couvents, des grands dépôts ont été aménagés pour leurs bibliothèques lorsqu'il n'était plus possible de les conserver dans leurs anciens édifices.

La Bibliothèque de Catalogne a organisé à Barcelone un de ces grands dépôts avec des armoires provisoires. À côté des livres des couvents on y a rassemblé un grand nombre de bibliothèques privées. L'ensemble dépasse 150.000 volumes.

Un seul chiffre permet de juger la tâche de sauvetage de livres entreprise par les bibliothèques de Catalogne. Le Département des manuscrits de la Bibliothèque de Catalogne qui possédait 1352 manuscrits la veille de la révolution, en referme aujourd'hui 2460, sans compte les pièces et les volumes d'archives.

Tout ce travail a été réalisé en même temps que s'effectuait le transport d'une grande partie des collections de la Bibliothèque de Catalogne au nouveau bâtiment qu'on aménage pour elle depuis quelque temps. Les travaux ne sont pas encore terminés et il va sans dire que les difficultés provenant de la guerre ont dérouté quelquefois nos prévisions. Elles nous ont obligés à faire le déménagement avec une lenteur que nous ne souhaitions pas et que nous sommes les premiers à regretter. Nous sommes cependant fiers que la guerre n'ait pas renvoyé à des temps meilleurs l'installation de la bibliothèque dans sa nouvelle demeure.

On a poursuivi sans relâche l'organisation des bibliothèques populaires de la Généralité. À Barcelone, au mois de novembre 1935, la bibliothèque Ignasi Iglesias ouvrit ses portes dans un quartier ouvrier de grande densité de population.

Au mois de juin 1936, on inaugura à Sitges la bibliothèques Santiago Rusiñol. Les deux bibliothèques ont des salles indépendantes pour les enfants. Nous sommes à la veille d'inaugures les bibliothèques populaires de Palafrugell et d'Esparraguera.

Nous parlions tout à l'heure des grandes masses de livres qui, dans plusieurs villes de la Catalogne, ont été réunies dans des dépôts aménagés en toute hâte les premiers jours de la Révolution. À Gérone, Lleida et Tarragone on a cherché, et trouvé, des locaux convenables qu'on est en train de meubler, en même temps qu'on s'occupe du classement des fonds et de

leur cataloguement. Ils seront bientôt ouverts aux lecteurs avec les anciennes bibliothèques provinciales qui étaient auparavant à charge de l'État.

Il faut que nous parlions encore de deux bibliothèques de Barcelone qui, par suite de la révolution, sont devenue publiques en entrant dans le réseau de la Généralité. L'une est la bibliothèque de l'*Ateneu Barcelonés*, bien connue de ceux qui ont travaillé à Barcelone. L'autre est la bibliothèque de l'ancien *Institut de cultura per a la Dona*, devenue bibliothèque populaire et professionnelle féminine.

Le réseau des bibliothèques de la Généralité de Catalogne se rétrécit de plus en plus. Chacune organise ses filiales dans les villages des alentours. Outre les lots en prêt qui circulent dans chaque bibliothèque, les filiales reçoivent maintenant à titre de prêts permanents quelques douzaines de livres de consultation ou de référence. C'es la Centrale des Bibliothèques Populaires à Barcelone qui se charge de fournir ces lots permanents pour ne pas trop affaiblir les bibliothèques qui font le service de prêt aux filiales.

La Centrale de Barcelone a systématisé sur des bases plus fixes le recensement des bibliothèques entrepris par notre Unió de Bibliotecaris de Catalunya.

Le même bureau central de nos bibliothèques populaires développe de plus en plus l'envoi de livres aux écoles et aux institutions de toute sorte qui en font la demande au Département de Culture de la Généralité. On accorde gracieusement ces dons de livres, mais toujours après une information préalable sur la bibliothèque qui a adressé la demande. On tire deux avantages de cette méthode de travail : on est d'abord en état de veiller discrètement sur l'efficacité des bibliothèques favorisées par la donation de livres et l'on obtient sur chacune d'elles des données assez sûres pour les dossiers du recensement dont je vous parlais tout à l'heure.

Le règlement du prêt international a été salué avec la plus vive sympathie par nos bibliothèques et la Généralité, par son décret du 10 mars, a érigé le bureau de son service des Bibliothèques en centrale pour les prêts internationaux en Catalogne.

Nous sommes en guerre, et il nous a fallu aussi faire face au problème des bibliothèques de guerre.

Au commencement, l'initiative des partis et des organisations politiques pourvoyait aux besoins de lecture et de distraction des soldats et des blessés. Mais il fallait coordonner ces efforts et, par décret de la Généralité du 17 février, le Service des bibliothèques aux fronts de guerre fut créé. La centrale fut établie à Barcelone. Deux subcentrales travaillent, avec les ramifications nécessaires dans chacun des secteurs nord et sud du front d'Aragon, le plus proche de la Catalogne. Les envois sont faits dans des armoires ou des caisses en bois. Un bibliobus a été affecté au service, afin de rendre plus faciles les rapports entre les bibliothécaires

et les lecteurs. On a imprimé des catalogues des ouvrages classés d'après un système bien simple, qui facilitent les choix et la diffusion des livres.

L'occasion présente n'es pas opportune pour entrer en détail sur cette organisation. Qu'il suffise de dire que l'activité du service ne fait que s'accroître de jour en jour,

Ces notes trop décousues ne donnent qu'une faible idée du travail fait en Catalogne pendant la guerre dans le domaine des bibliothèques. Notre Association de bibliothécaires, née dans la paix et pour la paix dans le travail, s'efforce de poursuivre son but à travers de très dures circonstances.

On ne choisit pas sa destinée, mais on l'accepte sans fléchir.

Au nom de mes confrères de la Catalogne, je demande à nos collègues étrangers de croire à notre fidélité aux devoirs professionnels et aux droits de la liberté et de l'indépendance de l'esprit.

******

I.3. "Les biblioteques sota les bombes"*

Gaseta radiada de l'Institut de les Lletres Catalanes, 3 de setembre de 1938

Thomas Mann és als Estats Units, fugitiu del clima del tercer Reich. Tots ho sabem. Els diaris n'han parlat. El 25 de febrer d'enguany, en presència seva, la Biblioteca de la Universitat de Yale ha inaugurat una secció que contindrà els originals i traduccions inèdits o publicats, autògrafs o impresos, dels escrits del gran home de lletres alemany, els esborranys de les seves obres inacabades, el seu epistolari, les crítiques i estudis sobre la seva producció.

Una circumstància donava relleu especial al fet. Aquell monument no s'alçava en la pàtria d'origen de l'autor. Ni el reclamava ella tampoc. Al contrari. L'Alemanya oficial havia vist partir sense recança aquells tresors del seu idioma i de la seva cultura. I se'n desentenia. Eren acollits per una universitat estrangera. I amb tot i la delicadesa que hi posava, feia un poc l'efecte que Yale el que volia era assegurar-se als seus deixebles l'exclusiva de l'apropiament d'uns materials literaris d'alta valor. Igual que vincularia als seus seminaris unes tabletes orientals o uns papirs egipcis.

Thomas Mann llegí en aquella ocasió un discurs de gratitud. Com ja s'endevina, comenta el fet des del punt de vista personal de l'artista obligat a assistir a la inauguració de la seva pròpia estàtua. No m'interessa doncs de remarcar la seva actitud seriosa i irònica alhora.

Un altre aspecte és el que m'ha impressionat. És la tragèdia del creador que ha de desarrelar-se del territori on foren concebuts els seus escrits i emigrar amb ells cercant-los un asil. Només que en traspassar la frontera, aquells monuments literaris perden llur virtut més elemental i comunicativa: la que s'irradia de llur sola presència material en el país on ressona la llengua en la qual ells també parlen. Llur força trascendent s'esfuma en quant esdevenen objectes de vitrina I allò que perd la pàtria no equival pas al que guanya la terra de l'emigració.

A què ve l'exemple?
Els llibres de Thomas Mann cercant un refugi m'han fet pensar en els de les nostres biblioteques cercant-lo igualment. Manuscrits, edicions, autògrafs, epistolaris s'arrengleren en les nostres biblioteques alentorn dels noms millors de la cultura. Les cambres de treball dels homes d'estudi i dels escriptors de Catalunya són també plenes de materials i llibres que representen allò que té més valor en la vida de cada u. I bé. Tots aquests tresors són, fa temps, sota el perill de les bombes... També ho és la vida de tots. Ja ho sé. Però no sempre la vida material és el que ens ha de preocupar en primer terme.

---

* Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons de Jordi Rubió, Obres per a ser pronunciades/1938; A llapis, data d'acabament, "24-VIII-38". Editat a: J. RUBIÓ I BALAGUER, *Sobre biblioteques i biblioteconomia,* pròleg d'A.-J. SOBERANAS (Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995), p. 277-279. Un fragment del text fou llegit en la inauguració de l'aula Jordi Rubió i Balaguer de la Facultat de Biblioteconomia de la Universitat de Barcelona, el 20 d'abril de 2006.

Refugis? No n'hi ha ni n'hi pot haver per a tot. Tampoc n'hi ha pogut haver per a les voltes de la nostra Seu.

Ens caldria llavors cercar-ne un per als llibres més enllà de la frontera? Així la Biblioteca Warburg passà a Anglaterra des de les vores de l'Elba. Com la de Thomas Mann ha anat a Yale. Haurien de fer igual les nostres?

Crec fredament que no. No hem d'abandonar mai els vasos del Temple. I si ens cal amagar les relíquies, les tancarem en les ares on els iniciats oficien.

Que segueixin doncs baixant als refugis els nostres llibres millors. No ens farà vacil·lar la temença egoista de col·lapsar la vida intel·lectual de la rereguarda. També ha col·lapsat la guerra el treball i l'estudi de la nostra joventut que lluita,

Però cal que tothom sàpiga que Barcelona té amenaçades per bombes les seves biblioteques.

Arreu del món sent hom parlar avui de la cooperació entre biblioteques. Tothom posa els ulls en blanc encarint la necessitat que aquesta cooperació sigui internacional... I es parla de la documentació, mot nou, vingut a desbancar el de bibliografia, tan eixarreït.... "Voleu documentar-vos? Criden els companys de fora. Mireu quines meravelles" Ja no us caldrà copiar res en les biblioteques... El film, la duplicació automàtica... Envien prospectes... Aprèn a organitzar els serveis d'informació...!".

"Sí, estimats col·legues", hem de contestar... "Teniu raó, ja vindrem! Però la primera informació que hauríem de donar-vos és que cauen les bombes a l'entorn de les nostres biblioteques i hem d'aixoplugar els llibres en els refugis...".

******

I.4. Dietari dels viatges amb el bibliobús. 1938 *

I.4.1. Viatge a Figueres. 2-5 de setembre de 1938

(1) **2-IX-38**

A ¾ de 2 a Sant Feliu. Retard en el dinar per mor d'haver d'anar a cercar el chusco a S'Agaró. Dinem molt bé: Fonda les noies. Prenem cafè.

A les 4 al peu d'una bateria que no veig, a l'esquerra de la carreta entre pins. Español va a buscar un soldat. Baixa amb un jove, fi, amb el qual fa el control dels llibres.

Els llibres cauen dels prestatges. Els hem d'arreglar a les parades.

- Abans a Calella ha parlat amb un soldat de metralladores i deixa llibres per a ells a la BP.

De Canet en canvi ha retirat el lot, perquè no hi ha soldats ara.

- Hem servit lots a Plana Major i a una bateria del mateix lloc. Han bombardejat molt i se'ls sent preocupats

A les 5,10 a Palamós.

Llibres als carrabiners.

Anem després a la bateria.

Ahir hi havia bombardejat.

(2) A les 6 ½ a Palafrugell.

Ens aturem a l'entrada del poble en una caserna d'artillers.

Els llibres els deixarem a la Biblioteca. Després hi anem. Impressió alegre i simpàtica.

Jo parlo amb en Medir de les lletres de la façana i de l'arreglo del despatx, mentre les bibliotecàries treballen amb les sortides dels llibres deixats. Dormo en una casa a la plaça. Em sento a la cuina. Tertúlia fosca del secretari a uns baixos de la plaça

Dia 3

Sortim ales 9 ¼

Bateria del Mongo. Capità. Enginyer que és no se què, i s'interessa per llibres de tèrmica.

Li recomano que s'adreci a la biblioteca de Palafrugell en préstec.

Servei intern amb els soldats.

- A les 11 ½ a L'Escala.

Biblioteca Municipal. A. Puig. Llibres als del sortidor de gasolina.

- A la 1 tocada cap a Rosas.

(3) A Castelló arribem a les 2. Busquem la comandància de Marina. És instal·lada a can Ruiz Contreras! Molts llibres francesos. No s'hi havia fet mai servei. Parlem amb l'ajudant del comandant,

Demano que ens deixin llibres francesos a canvi dels que deixarem per als hospitals.

Escenes de despatx entre indígenes femenines que van a demanar cotxe per a sortir... Tutetjos. Intimitats, mentre jo espero, assegut en un silló.

"Mira que son muchos compromisos, y se van a acabar los compromisos..." diu el tinent.

* Inèdit. Arxiu-Biblioteca Rubió. Fons de Jordi Rubió. Dietari de la Guerra Civil i postguerra.

Triem 50 llibres. Tinent estilitzat, castellanista i castellà. El sodat que està content de tenir llibres castellans per a discutir amb els estrangers... Proposo de retirar uns llibres francesos per al servei d'hospitals. Els tria sta. Díaz.

Arriba després comandant, Es diu Rodríguez. Militar marino pur. Disciplina. Com es fa obeir! Em fa acompanyar al Comissari Generalitat per demanar-li permís per a endur-me els llibres. El tinent ho fa de mala gana. Els sol-*(3v)*dats el saluden pel carrer. Demostro la meva estranyesa... "Los nuestros, todos!"

A ¾ de 4 arribem a Rosas" Plujós. El mar gris com el cel es confonen. Desolació, Bombardeig constant.

Demanem dinar a Mirasol. Les dues velles a la cuina diuen que no tenen res. Anxoves, olives, tomàtecs... Sort del pa de la intendència... Avui el comandant de Castelló ha estat molt generós.

Ahir, en canvi, de sant Feliu calgué anar a S'Agaró, i per pietat ens donaren dos pans. A la fonda, en canvi, llevat de pa, tenen de tot.

Quina casa gòtica he vist més conservada en sortir de Castelló!

Es tan tard, que renunciem avui a dormir a Figueres i farem a Port de la Selva probablement. *(4)* Dinem.

Entretant, Español gestiona auto per anar a les bateries. Després mentre ella tracta dels llibres i canvis amb el bibliotecari de la base, jo vaig amb el *chauffeur* a menjar figues a casa d'un pescador. Vaig al bibliobús i ajudo a la Sta. Díaz. A les 7 arriba el cotxe; triem llibres i marxen les dues a les bateries. Jo quedo al bibliobús. Faig una mica de feina, però ve el bibliotecari. Jove casat, viatjant, que s'ha fet al CADCI i ara, entre la guerra, busca amb un company del Museu de Girona ceràmica ibèrica i grega i ... les restes de la vella Rodes. Després s'ennuvola, plou i trona.

Els *chauffeurs* han anar a l'arribada de les barques i porten pops. Com que ja són prop de les 8, decidim fer nit a Roses i van a fer coure'ls a la casa on ens han convidat a figues. A quarts de 9 arriben les bibliotecàries.

Les ajudo adesar i a les 9 ¼ sopem. Truita, amanida, pops en samfaina, picants i deliciosos, raïms, préssecs... A fora plou! El vell, com un sacerdot a l'altar, ple de dignitat ens presideix, però aja ha dinat. El fill és mariner. Explica els guanys. La seva dona, jove però sense dents, trasteja. Ell fuma toscanos a 14 pts.

11. Al llit. Hi ha electricitat, però jo no tinc bombeta... Però sí lavabo! Millor que a Palafrugell – Tot seguit de sopar, elles han tornat a treballar al bibliobús.

(4v) **4, Diumenge**

Em llevo a les 7. Dia magnífic. Quina mar! Quines muntanyes. Menjo un préssec i una mica de magrana. Les bibliotecàries ja són al bibliobús a les 7 ½. Jo hi arribo a les 8, després de pagar la fonda.

Al marxar el sub-bibliotecari aquell arqueòleg ens fa anar a veure la llar del combatent que organitzen amb tot luxe en una torra d'un d'Olot, prop de la mar. El bibliobús és reconegut per un escamot de soldats de l'Ametlla de Mar que han traslladat ahir a Roses. Tenen alegria.

A 374 de 9 cap a Port de la Selva. Pugem entre oliverars primer, després entre sureres, fins al coll, des d'on veiem l'altra banda de mar... Meravella de blau! Com recordo el viatge amb

en Pepe Liñán! Baixem fins a Port de la Selva. Vaig a l'Ajuntament, 1er el secretari, després el mestre, com un eunuc, després l'alcalde Jaume Massot. Biblioteca municipal en caixes.
(5) Són durs de pelar. Per fi poso per escrit el meu projecte i el deixo a l'Alcalde que hi reflexioni i el consulti amb els companys. Li dic que és millor que ells ho ofereixin que no pas que la Generalitat ho demani.

Marxo a ¾ d'onze. En aquell moment el bibliobús ve a buscar-me venint de la bateria. Marxem a Llançà, tot menjant uns grans magnífics de moscatell que ha dur la Sta. Español. Quin camí, a la vora de la mar, avui blava fosca, plena d'escumalls! Cales petites, verda clara l'aigua del fons.

Llansà. Ens aturem a la plaça. Farmàcia per a buscar bena per al chauffeur. Díaz-Plaja telefona a Figueres.
Visita pare Justa Balló. Família patriarcal. Rïms. _ Pugem ala bateria de Port-Bou, per un camí de muntanya; sembla que ens anem a tirar al mar amb el bibliobús. Vent terrible allà dalt, sobre el poble i el port de Port Bou, a plom a baix de tot. El bibliobús dona llibres i els trien els soldats. Molta geografia.

A la 1 ½ som a Culera. Carrabiners que desitjaven llibres i estan contents. – Tornem a Llansà. La Sta. Español vol complir la paraula de saludar al cap militar, com li havien demanat abans.

Em fixo en un edifici gòtic molt curiós, que toca a l'església. Cap a Figueres. Passem per Perela-*(5v)*da. Com recordo En Pepe Liñán i el Dr. Centelles... Quins horts! Semblen de Sóller. Evoco Muntaner, Veig les torres de cua d'ull només, Xipresos. Vilabertran. Més xipresos. Figueres...

Són ¾ de 4. No hem menjat més que un poc de fruita. Anem a la biblioteca i amb la sta. Faixas allà on ens havien de preparar el menjar. Era massa tard, i no han volgut esperar-nos. Llavors jo torno ala biblioteca mentre Español va a Vilafant a buscar proveïments d'intendència. Torna a ¾ de 5 i llavors ens ho mengem en una fondeta (a can Roig) de la Rambla.

Porto els *chauffeurs* a prendre cafè. Mentrestant, les bibliotecàries treballen al bibliobús. A les 6 marxa al tell, la Díaz a l'Hospital i jo a la biblioteca, amb Riera i Feixas. He d'entrar-hi per la finestra, per falta de clau... Allà no paro. Mirem com hi a quedat la nova distribució de sales. Trio llibres per a la juvenil i infantil. A les 8 sortim. Díaz Plaja ha vingut entretant. Prenem un refresc.

A les 9 entro a escriure a l'Hotel París, esperant que les bibliotecàries tornin, una de recollir llibres de la Popular i l'altra de l'Hospital.
(6) A les 9 arriba la Sta. Español amb la Sta. Feixas. Anem a arreglar la qüestió d'habitació a l'Hotel París i ens diuen que necessitem un permís de la policia per a pernoctar. Hi anem. El donen ràpidament. Tornem. Esperem una mica la Díaz-Plaja que era a l'Hospital. Sopem bé, Serveix una noia molt fina, de moviments ràpids, ben estilada, que deu ser la filla dels amos. Sobretaula breu. El *chauffeur* a les 10 ½ té son. Ells van a dormir al cotxe. Les bibliotecàries a la seva cambra. Jo surto una mica. Tot és fosc. No hi ha cafès. Sols cinemes. Parelles i soldats pels carrers. A les 11 em retiro.

A les 8 ½ la Rambla era ben plena de noies que venien del ball. Com si Figueres no hagués estat bombardejada.

Demà volen sortir a les 8 i potser vingui la Sta. Feixas.

Dia 5. Dilluns

Sortim a les 8. Ve la sta. Feixas. Díaz es queda per als hospitals

(6v) Cap a l'aeròdrom de Vilajuïga. Fresca deliciosa. Perelada altre cop! Vilabertran abans a la dreta, amb els seus xiprers, m'ha fet pensar en el *Recuerdos y bellezas*.

El camp-llar del combatent amb un empleat, Sanz, de Cultura que em dona records per altres companys de la Secció d'En Gual.

Tinent rural, que ens convida a cafè amb llet. Estàvem en dejú... Deixem llibres. – Anem al camp pròpiament dit. Sergent Navarrete. Comencem a parlar de l'afer. Distracció del personal, més pendent del cel i del telèfon que de res. De sobte, un crit, surten dos avions corrents, posant-se el salvavides, pugen als avions. Es sap que una esquadreta ve per Roses.

Ha bombardejat Port de la Selva. Senyals enfilada ràpida, després explosions d'antiaeri, avisa constants per telèfon de la posició dels enemics. Ens diuen que ens posem a punt, per si cal baixar al refugi. Obrim portes del Bus. Trien uns llibres.

Tornen de mosques. Contrariats. Marxem. Un diria que fa nosa.

(7) De tornada ens aturem a Perelada, on hi ha tren d'aviació. De passada em fxo en els restes de principis del 13, sota la torre on hi ha la caserna, i en la porta de la murada. Sempre m'obsesiona Montaner. Parlem amb un soldat. Telefona al tinent. Té feina. De moment no ho entenen, sembla, No tenen idea del servei, i es pensen no sé què. Com que està molt ocupat, diu, prefereixen deixar-ho. Explico bé de què es tracta i marxem. Es com la 1ª visita del viatjant.

Arribem a Figueres a les 12. Jo vaig a telefonar mentre elles són a la BP. Em fan esperar molt. Ho haurem de deixar; demano a la sta. Faixas que telefoni.

– Sortim. A 2/4 de 2 som al camp de Banyoles. Els soldats dinen. Hem passat per Bàscara.

Treballo amb les bibliotecàries. No surten oficials. El soldat guàrdia urbà que treballava a la Protectora. A ¾ de 3 a Bañoles. Elles a l'hospital. Els *chauffeurs* encarreguen una amanida. Dinàrem això, racionament fred i fruita.

Conec Juli Vila, milicià de Cultura. Sortim ales 4 de l'Hospital. A les 5 Celrà. Gran camp. Casa de pagès arreglada. Comissari pedant i un poc *mariquita*.

(7v) Treballem donant llibres. No han portat bé del tot el control. Marxem a les 4,45-

Quin és el castell que es veu ala dreta venint de Bañolas, quasi a la vista de Girona? Paisatges...

A Girona prop les 6. Mentres elles van a l'Hospital, jo vaig a veure com estan les obres de la biblioteca de la plaça. Està bastant avançada la galeria de la banda del fons. Els llibres, apilats. Brutícia per tot... Un obrer em diu crònicament: ja s'acabarà!

- Surto a les 6 ½, amb la srta. Español sola. Díaz-Plaja es queda a l'hospital un parell de dies.

A Malgrat (¾ de 8) donem llibres a la bateria, que té la caserna en el poble. No anoto les sortides, assegut en el banquet del Bus, i m'alegro molt d'haver-ho fet, perquè allà he entès tots els inconvenients i avantatges del sistema.

Arribem a les 10 tocades. Buidem uns llibres a la Institució i me'n vaig a casa, rendit.

I.4.2. Viatge a Manresa, Vic, Ripoll i Berga. 27-28 de setembre de 1938

2ª sortida meva amb el bibliobús

(1) **27-IX-38, Dimarts**

Havíem de sortir a les 8 ½, però els chauffeurs han de fer una diligència per pordre de Pous i Pagès i sortim a ¾ de 10. A les 12 o quasi les 12 arribem a Manresa. La Bibioteca enmig de l'Hospital. Infermeres pels volts. Parlo amb Conxita i Riera, les dues molt be de to.

Mentre Español i Díaz treballen fent lots per a la biblioteca i les clíniques, jo ho faig a la Biblioteca.

Dinem a les 2 a la fonda del centre, amb menjar que ens portem. Es queda Díaz a Manresa

- Sortim a les 3. Moltes pinedes

A les 5, a Vic. Espanyol va en recerca de les bibliotecàries. Jo vaig mentrestant a la Biblioteca del Palau a veure com podríem arreglar la instal·lació de les piles de llibres recollits a les prestatgeries provisionals.

- Querol diu que hauríem de pagar el llum perquè és a nom d'ell.
- Querol demana diners. El Museu el paga.
- Llibres del Remei a baix (sales esfondrades i les piles al fons del pati.

Biblioteca Abadal amb la Biblioteca episcopal
Els Filipons en la mateixa planta, la Pietat, Santa Teresa.
Biblioteca Episcopal en les sales de Mn. Junyent
Biblioteca episcopal (a les golfes)

(2) **Ripoll, 27-IX-38**

Convertir la sala de lectura en sala efectiva provisional – Portera
Posar-hi un lot del Front
I enviar-li els llibres per a Ulldecona a Tortosa i que intenti funcionar.
Préstec: front i central
Els altres de lectura. Demanar *Enciclopedia Espasa*.
Conseller de Cultura: Herrero

Arribem a Ripoll a les 8 ½. Hem sortit de Vic a 274 de 7. Camí deliciós al costat del Ter. Quins salts d'aigua i quines aigües verdes, encalmades sota els arbres!

A l'Ajuntament a cercar el conseller de Cultura, No hi és. A la fonda (ca'n Payet). Sta. Masvidal. Aconsegueixo cambra per dormir.

Parlem de com arreglarem el Servei. Mentrestant puc sentir el discurs, impressionant, de Chamberlain. L'entenc a mitges. "Faré el que pugui. Veurem els dos dies que falten"

(3) [Veig] després el conseller Herrero, [que és] amic del Manuel, ajudant del chauffeur. Fem junta, i davant de les bibliotecàries, li exposo el meu pla. És un home d'uns 40 anys, obrer, ben arreglat, com un menestral. Cara eixuta, inclinat d'espatlles, poc brillant. Molt atent. Té, tot i que m'han dit que és extremista, la preocupació de salvar le joies de la biblioteca Mata. Quedem en fer Junta, demà a les 9, per obtenir l'aprovació del meu pla. Li presento la idea com si ja fos

madurada de temps, però en realitat se m'ha ocorregut quan parlava pocs moments abans amb l'Español i la Masvidal.

Sopem a les 10, del menjar que portem (carn amb patates i tomates).

Omplo el foli per a la policia, el porto a segellar i a les 11 som de tornada a ca'n Payet. Quarto nº 9, sense més ventilació que la tarja de damunt la porta.

Em poso a escriure aquestes ratlles. Mentre era a la policia, he sentit que la seva ràdio donava unes escenes de cants i crits patriòtics d'Alemanya, efervescents de guerra. Com folls, amb el ritme del cant que em feia recordar les desfilades de quan jo era a Alemanya i de certs desaforats de l'*Oktober Fest* a Munic o del Dom a Hamburg.

Quin contrast amb el senzill Good Night que ha clos el discurs de Chamberlain.

(4) Pla del que diré demà a la Junta.

En primer terme, donar les gràcies en nom de la comissió del PHAC per els esforços fets per posar en bon salvament els tresors de la biblioteca Lambert Mata.

Amb això hem complert part del deure que la guerra ens imposa

En queda un altre: hem de posar tots els nostres recursos al servei de la causa. Uns són d'ordre material. Altres espirituals i s'adrecen a enfortir la moral del combatent i de l'home de la rereguarda i a fer que aprofiti els lleures de la guerra per a la seva formació cultural.

La biblioteca Lambert Mata té una part que cal evitar que quedi al marge dels perills de la guerra.

Una altra que crec que hauria de rendir el seu servei, obrint-la a la gent.

La Generalitat i l'Ajuntament treballen perquè això sigui aviat possible totalment. Hi ha dificultats, filles de la guerra, que impossibiliten actuar com voldríem per accelerar-ho.

Podem però, en forma provisional, utilitzar el gran prestigi de la Biblioteca mata per dotar Ripoll d'un centre de cultura lligat amb el Servei del Front en quant a la biblioteca.

Manera: el Servei ha d'establir un dipòsit de llibres a Ripoll. Podem permetre que sigui en altre lloc que ací? La Seu hi té bibliotecària.

El Servei de biblioteca de la Seu l'enfortirà amb los de llibres.

Proposo que la biblioteca hi contribueixi oferint el local i l'ús dels llibres que no corrin perill. Préstec. Com el farem.

Necessitem Enciclopèdia

Portera. Crec que així complim el deure.

(5) **Dia 28. Dimecres**

Em llevo a les 7 ¼. M'arreglo com puc en el meu cuchitril, net de tota manera. Pago i vaig a la biblioteca Mata. Plou molt! Sra Masvidal em surt a trobar a mig camí amb un paraigua. Em rep tan cordial i bondadós com sempre el sr. Font. Tabac de la seva collita. No son gens puntals els altres. Un vas de llet" Sta. Español tria 175 llibres i els porta a la Biblioteca Però no són puntuals els convocats. A ¾ de 10, T. Ragué, Font, Rierola (secretari) Caba, i T: Puig. Tot va com una seda i queden molt contents. Resolem detalls pràctics d'organització. El sr. Font s'hi posaria tot seguit, amb la seva bona fe. De la sta. Masvidal no cal parlar-ne, Llàstima que el local no sigui més cèntric. Però quines ganes tenen de fer junta"

Marxar a les 12, plovent a mars. A Sant Quirze prenem la carretera de Berga. Camí deliciós. Muntanyes! Pugem sempre! a 3/4 de 2 a Berga. Al Cos de tren[1036]. Ajudant andalús del comissari. Fem un lot de tanteig. Rebuda cordial. A buscar per dinar. Fonda de Queralt, fracàs. Al davant en canvi si bé de primer ens neguen, *(5v)* acaben donant-nos-en, bo, amb una bona cara la mestressa, que no es pagava amb res.

Després de dinar, la sta. Español va als policies, venen ells al Bus i fem uns lots.

A les 4 sortim. S'asserena. Correm. Aturada a Balsareny on fem un petit lot a uns carrabiners i cos de tren. Sallent. Anem a la biblioteca . Encara em ve de nou lo bé que ha quedat amb la reorganització.

A l'Ajuntament. Recollim la biblioteca Torres Amat. 162 paquets. Tots hi treballem. Sr. Bonet, molt més malaltís encara. A les 6,45 a Manresa.

Recollim Conxita i Díaz.

Uns moments a l'Hospital a recollir unes caixes de llibres.

A les 7,45 marxem cap a Barcelona.

A ¾ de 10 arribo al pis, cansat i mig marejat, però content de la feina feta.

I.4.3. Viatge a Tarragona i Tortosa, 1-3 de novembre de 1938

(1) **1-XI-38, Dimarts**

Sortim ales 3. A les 3 ¾ parada a Garraf per a recollir una cosa de la Sta. Español. Hi havia oblidat la cartera amb la documentació del subministre militar i això tenia molt preocupats als *chauffeurs*.

A 3/4 de 5 som a Vilanova. Tarda deliciosa de tardor, Abans d'arribar a Tarragona ens aturem a l'Hospital de la Savinosa, edifici absurd, amb grans pavellons, a la vora de la mar, que no sé per a què servia. Cau la tarda. El cel és tot roig cap a ponent, on es lluita terriblement en la setena ofensiva dels facciosos a l'Ebre. Serà la darrera? – Baixem del Bibliobús i ens surt a l'encontre el milicià de Cultura, un madrileny, alt, llicenciat en lletres però que ha acabat de cap a les ciències naturals .

(2) Em trobo allí amb el sr. Torrontegui, lector empedernit de la Biblioteca de Catalunya, ficat a l'exèrcit per tal de trobar-hi un modus vivendi. Ell em presenta el capitan Emilio, metge de l'Hospital, i amb ell parlem de la manera d'organitzar als hospitals uns equips bibliogràfics mèdics d'urgència. Després visitem la biblioteca. Em sorprèn que hi ha obres de Balmes i de Torres i Bages. També molts llibres anglesos, que el milicià està disposat a cedir-nos. Diu que en parlarà al Comissari

Els llibres anglesos són interessants. Diu, i ho crec, que eren de la biblioteca de l'arquebisbe.

Ja fosc sortim cap a Tarragona. Vaig a la Biblioteca. Ja és *(3)* tancada. Llavors anem, a casa de la sta. Ferrer. Viu tocant a la catedral, al carrer de les coques. No hi ha electricitat. Entro a la casa a les palpentes, i la sta. Español m'hi ha acompanyat. Sento uns passos a l'escala, demano per la sta. Ferrer, i una veu em diu que és al pis, hi truca i surt ella amb un llum, tota estranyada i sorpresa de veure'm. Conversa uns moments a la llum d'un llum d'oli, A les 7 1/2

[1036] El Cos de tren (abans anomenat Parc Mòbil) era la unitat de l'Exèrcit popular que s'ocupava de transports.

vaig al Palau del bisbe, on m'espera en Mallol, al qual he telefonat al matí, a sopar i a dormir. – Sorpresa, ciris cremant a totes les entrades de l'escala i corredors; per fi trobo en Mallol amb En Rebull. Em reben en una saleta deliciosament amoblada, amb unes *(4)* llibreries baixes, il·luminada per uns canelobres de plata; no planyen les espelmes Ambient de principis de segle. Quin silenci! Quina impressió d'allunyament de perill" M'ensenyen l'habitació que em destinen. Llit cardenalici, cobrellit de domàs, mobles isabelins, canelobres de plata, cambra de bany... I a pocs quilòmetres moren els soldats als parapets... En canvi, la cambra dels dos és d'artista, simple, cap comoditat. Diu En Rebull: "No m'agrada viure en habitacions tan luxoses. Prefereixo ensenyar-les. Les guardem per al conseller...". Tindrem *(5)* magnífic sopar. Vindrà el comissari. Ahir hi dinaven 30 persones, I tingueren concert! Menjador amb taula bellament parada, dos canelobres de plata, d'orígens eclesiàstics, bella cristalleria Em donen tabes. Arriba'l Comissari. Jove encara, fi d'aspecte, amb guants i sense capell, es diu Sanahuja; ulls fadigats, aspecte interessants. Un arquitecte vulgar, que es diu Ripoll, un pescador que fa de carrabiner, genyo, de cabell llis i allisat, com de perruca, i faccions de mariner anglès.

Dinem Sopa magnífica de tortuga amb torrades fregades amb all, que ens fan *(6)* olorar abans, voluptuosament, Mongetes seques delicioses, amb una picada de pebrot excel·lent. Tortuga!! Mai no l'havia tastada. L'havia pescat a Barcelona el pescador avui carrabiner. L'ha cuinat un aficionat que en sap la mar. Un vi àcid ens posa a to. Jo m'esforço en animar la conversa. Per fi ho aconsegueixo.

Acabem parlant de l'emplaçament de la futura biblioteca. Cafè. Cognac, vi ranci estupend. – Entretant, toquen les sirenes d'alarma. Penso que la sta. Español ha sopat malament a l'Hotel París i ara dorm al bibliobús mateix. I el meu fill dorm a terra, al coll de l'Alba. – A les 11 ½ el Co-*(7)*missari declara que està cansat. Ha anat a dormir a les 6 perquè ahir el gran sopar, en el qual també prengué part, acabà a les 5 del matí!

Em retiro a la meva cambra. Quin luxe" Quin gust l'instal·lació! "Aquests mobles, m'ha dit en Mallol, els guardem a l'amo".

Sento de vegades una remor d'avió de caça al cel. Al matí han bombardejat Tarragona. També Barcelona. Em diu el Comissari que ens han tombat un caça....

Em diuen que és arriscat anar a Tortosa. Que és difícil que poguem arribar-hi. Demà anirem a Vilaseca a consultar els militars.

(8) **2-XI-38**

9 sortida Tarraco. 9 ½ Vilaseca (castell de Sicart) anem amb Mallol. El tinent d'artilleria ens dóna seguretat que podrem entrar a Tortosa. 10 ½ cap a l'Ampolla. A les 11 parada a l'Hospitalet. Totes les cases destruïdes per les bombes. Español porta dos llibres que li havien demanat. Poquíssims veïns. Cases sense portes. Una dona amb mocador negre al cap.

A les 11 ½ bateria Coll de Balaguer. Molts soldats i moltes peticions.

1 ½ arribem a l'Ampolla. Poble destruït aviació. Anem a peu en busca de la posició dels artillers.

Capità Martínez; artiller simpàtic, un que s'assembla als Vidal Quadras. Dinar amb ells Xampany. Concert del soldat Arjona.

Dinem i sopem allí. Procuro que s'interessin per poder jo veure En Manel, destacat al Coll de l'Alba.

(8bis) Passo bona part de la tarda de conversa amb el capità Martínez, asseguts a banda i banda de la seva taula. Interrupcions telefòniques a cada moment, soldats que li porten papers a firmar, demandes... Tinc la impressió que faig nosa, però ell és gentilíssim Entre tant la sta. Español ha anat al bibliobús a triar llibres per als soldats. Alguns oficials (En Mainon, amb el seu siveller blau i el seu aire suat, entre ells) l'han acompanyat.

Va caient la tarda. Sortim a fora i passegem fins al mar, que és a tocar, damunt del Cap Roig. Quina delícia! Sentim constantment l'artilleria que lluita sense parar cap a la Serra de Pàndols. De vegades també l'aviació. – Romanís fortíssims, florits. Etzevares. Posta de sol magnífica i rogenca.

(8ter) El capità ens ensenya el far de Buda, apagat, a l'altra banda. Ens explica les posicions respectives. Terra de garrofers, ben treballada, amb marges ben deixats, de pedra en sec, decorats amb cactus i etzevares. Recorda Mallorca. Sota d'aquells arbres hi ha les bateries. No les veig ni em diu on són, però s'endevinen,

Ve la nit. Encenen unes llumaneres. Jugo a escacs amb el Comissari; un mestre valencià (sembla) o que almenys parla el català amb accent castellà. Hi ha dos metges, un de Valladolid, petit i nerviós, i l'altre català, del Clot, agrisat de cabells.

Sopem molt bé, Encara allarguem la sobretaula. Per fi. Com que veig que el capità espera que jo ho digui, m'alço i decidim anar a dormir. L'Español ho farà a la davantera del bibliobús.. Els altres pugem a les dues petites cambres de dalt, amb tres llits cada una. Me n'ofereixen un en la part on dormen *(8-iv)* el capità i el metge. "No le puedo ofrecer sábanas limpias..." En efecte, la coixinera deixa que desitjar. Però algun oficial s'ha qudat sense llit per culpa meva. Ho dic al capità i diu que no, atentíssim. En Mallol dorm a la cambra del sota amb el Comissari i un altre oficial. Ens han de cridar a les 3 ½ per entrar de nit a Tortosa. Dormo malament i poc.

Dia 3-XI-38. Dijous

Ens crida el sergent de guàrdia, un jove simpàtic, petit, prim, que diu que és fill de l'urbà de Tarragona. Deixa un llumet d'oli. Em rento amb les mans, procurant no despertar els dorments. M'he d'aixugar amb el mocador. Els companys adormits no es desperten. Baixo. El sergent dormirà a terra, en una manta al peu de l'escala, i penso en el Manel. Surto a fora. Quina estelada! El centinella amb la capa, dret a la porta.

(8v) Sortim prop de les 4. Negra nit encara, però estelada. Llums apagats. Basarda. Venen uns soldats mb nosaltres L'un seu amb el chauffeur per guiar-lo i no para de renegar. A l'Aldea, tot destruït, parada per a posar aigua al motor.

Arribem prop de les 5, em sembla. Ens aturem al que abans deien l'Angel, prop del Siboni. De tant en tant es sent un tret. Únic soroll. No passa ningú. Ningú tampoc no ens ha dit res a l'entrar.

Esperem que es faci de dia, passejant per allí, tot trepitjant runes i obrint força els ulls, com si així poguéssim veure abans com ha quedat la ciutat.

Va clarejant. Allà a tocar veig la placa del Dr. Sanz, amic d'En Bayerri. Hi pujo amb l'Español i així comencem a fer Recuperació.

(9) Coses fetes a 3-XI
- Arxiu de Notari (part moderna)
- Arxiu municipal (part a St. Lluís, i la part administrativa en desordre al mateix municipi).
- Llibres de cor a Sant Lluís i un al Museu
- Diaris del Museu
- Els dos armaris d'arxiu, de la Seu al Museu
- Llibres Moreira, part enduts
- Entro per casualitat a casa Mn E. Solè, prop de la plaça on hi ha el Seminari
- Trec els gòtics del seminari. Queden molts paquets.
- Biblioteca de Sant Lluís: una bonica amb llibres de s. XVIII-XIX
- Biblioteca de Sant Josep a Sant Lluís
- Hi ha encara documents a Sant Lluís
- Retaules a idem
- Quadrets religiosos folklòrics
- Mestre Noè.

(10) Hem dinat a terra, a una plaça deserta, entre Sant Lluís i els seminari, pa, sardines que han fregit els soldats, pa, avellanes i taronja que ens ven a canvi de pa un vell que viu per ací prop.
- Llibres de D. E. Sanz, prop del Siboni

[Noms i adreces de militars]
Manuel Garcia
Jefe de la Agrup. Artilleria
Base Turia 3, PC 900
- Dr. Joan Guar. Soler
Tinent metge
379 bateria
95 B 60 dorso]

(10v) A les 7 menys quart sortim altre cop. Lluna claríssima, però res no ens veuen en passar el lloc batut pels enemics.

Un respira millor, després, però. Arribem a l'Ampolla. Acollida cordial dels artillers. Concert, Sopem. Xampany. Arribo a sentir l'escalforeta d'una emoció que, per uns moments, ens ha guanyat a tots. Ens regala una llebre magnífica el capità. A les 10 marxem. Nit clara. A les 3 en punt entrava a casa.

Arribo vibrant i sense son, tot i que pel camí m'he endormiscat uns moments.

******

I.5. "Criteri seguit" *

"En els primers temps procedíem només instintivament a la salvació de libres, sense pensar que anàvem durant mesos i mesos a veure'ns absorbits per aquesta tasca.

Al cap de 8 dies ja començàrem, traslladant a la Biblioteca de Catalunya llibres recollits dels carrers, defenestrats, i dels pisos que restaren oberts i abandonats.

Ben aviat es va saber que recollíem els llibres, i molta gent ens en portava. De vegades deien el nom de la procedència. D'altres vegades no, perquè els rebíem algun cop en sacs o camions on eren barrejats.

Amb els llibres rebuts, fèiem paquets anotant la procedència. Els paquets els fèiem per matèries, després d'un triatge previ en el qual distribuíem els llibres en dues categories, segons llur valor i que figuressin o no a la Biblioteca de Catalunya.

Aquesta divisió ens la imposà el fet que, molt aviat, en saber-se que a la Biblioteca es recollien tals masses de llibres, ens en demanaven les organitzacions polítiques o sindicals. Es presentaven en fora tan comminatòria aquestes demandes que decidírem constituir un dipòsit dels llibres de menys valor, darrera dels quals salvaguardàrem els altres.

La Generalitat decretà incorporar al patrimoni cultural del país tots els llibres que tinguessin interès a judici dels organismes tècnics competents.

Més tard establí un procediment legal per a decidir sobre el manteniment de les incautacions fetes, concedint en certs casos una indemnització als propietaris.

Amb aquest esperit, vaig decidir la incorporació al fons de la Biblioteca de Catalunya de tots els llibres impresos i manuscrits que hi fossin escaients. Era més fàcil garantir llur conservació. En ésser catalogats, es podia establir sens dubte en la majoria dels casos llur filiació.

Mai, que jo sàpiga, l'Estat s'ha després de la possessió dels llibres de valor que per la circumstància que sigui li han anat a parar (Revolució francesa, guerres napoleòniques, expulsió dels jesuïtes a Espanya, crema de convents).

Procedint tan ràpidament com les circumstàncies exigien no planejàrem bé la tècnica. En lloc de registrar primer els llibres al registre general de la Biblioteca, deixant per a després el confeccionar a base d'ells els inventaris parcials, hauríem pogut procedir a la inversa.

Per això, decidírem llavors de suspendre la incorporació a la Biblioteca dels llibres de més valor i mantenir els agrupaments de les biblioteques importants, fins que amb el temps degut es procedís a llur inventari".

******

* Inèdit. Arxiu-Biblioteca Rubió. Fons de Jordi Rubió. Dietari – Varis, 1924-1939 (documentació sobre la Guerra Civil). Escrits al verso de quatre fitxes bibliogràfiques

II. TAULES DE COL·LECCIONS I FONS INGRESSATS O RECLAMATS

II.1. TAULA DE BIBLIOTEQUES I COL·LECCIONS DOCUMENTADES A A LA BC

Luis Monreal y Tejada, comissari del Servicio de Defensa del Patrimonio Nacional (SDPAN)[1037] a la IV Región militar (Levante), va establir per a la instrucció de la Causa General una "Relación de los señores y entidades que fueron expoliados de los objetos artísticos de su propiedad durante la dominación roja"[1038]; tot i que no ho indiqui en el títol, aquesta llista es limita en principi a les persones físiques i jurídiques de Barcelona. Malgrat la seva notable extensió (10 folis, més de 500 entrades), no sembla ser del tot exhaustiva: entre les reclamacions presentades a l'SDPAN que es conserven a Arxiu n'hi ha de persones que no apareixen en el llistat, i també hi falten alguns noms que figuren en llistats de col·leccions que constaven com a ingressades durant la guerra a la Biblioteca de Catalunya (AHBC, 332/1-4), establerts a fi de facilitar i controlar el retorn de la documentació.

S'ofereix a continuació un llistat de les persones i entitats de les quals hi ha constància que ingressaren col·leccions o material bibliogràfic o documental a la Biblioteca de Catalunya, bé perquè són mencionats en la documentació de l'Arxiu de la Biblioteca de Catalunya, bé perquè s'hi conserva algun manuscrit que els havia pertangut (núms. 1-240, taula 1.1.). Es dona el nom i tipologia del col·leccionista, l'adreça si es coneix[1039], les referències d'arxiu i les diferents dates relatives a ingressos i devolucions; si s'escau, quan els llistats ho indiquen, es menciona

[1037] Sobre l'actuació del SDPAN, vegeu la tesi d'Eduard CABALLÉ I COLOM, *El «Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional» i el control franquista del patrimoni a Catalunya durant la Guerra Civil. Agents militaritzats, assessors, propaganda i burocràcia a la «Comisaría de la Zona de Levante» (1938-1940)*, Girona: Universitat de Girona, 2024.

[1038] Archivo Histórico Nacional, Causa General de la Provincia de Barcelona, K-Pieza undécima de Barcelona, Tesoro artístico y Cultura Roja (signatura: FC-CAUSA GENERAL, 1678, Exp.2) inclou "Relación de los señores y entidades que fueron expoliados de los objetos artísticos de su propiedad durante la dominación roja", tramès per Luis de Monreal al fiscal instructor de la Causa General.

[1039] En moltes ocasions, les adreces dels col·leccionistes van canviar: les persones que s'exiliaren sovint no van poder retornar al seu domicili d'abans de la guerra, bé perquè no es trobava en condicions o perquè havia estat ocupat; en les reclamacions que s'adreçaren al SDPAN (i que són les que apareixen al llistat de Monreal), el que se sol indicar és l'adreça a partir de 1939, que no és necessàriament aquella en la qual es trobava la col·lecció incautada o lliurada a la Biblioteca. En la mesura del possible, s'ha intentat donar l'adreça d'incautació amb la menció del nom durant la República (i, si va canviar, el nom després de la guerra entre parèntesi), el barri (em cursiva i entre claudàtors), i, si s'escau, l'adreça després de la guerra.

el tipus de documentació present o que es retornà[1040]. Si la col·lecció incloïa manuscrits i ha estat tractada en el cos de la tesi, es dona la referència. A continuació s'indiquen les col·leccions que ingressaren per defunció del seu propietari, per dipòsit o per donatiu (núms. 241-250, taula 1.2.), i les actuacions dutes a terme per Rubió o els membres de la Secció de Biblioteques del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Cultural (PHAC) fora de Barcelona (núms. 251-306, taula 1.3.). S'ha inclòs també un breu llistat de les biblioteques que no ingressaren, però que foren posades sota la protecció del Servei del PHAC o en les quals o en les quals la Biblioteca de Catalunya va intervenir d'una manera o altra (nùms. 307-320, taula 1.4.), i aquelles que es no van ingressar per haver destruïdes o perquè no s'hi va poder accedit (núms. 321-330, taula 1.5), així com algunes reclamacions de col·leccions bibliogràfiques que no havien ingressat a la biblioteca (números 331-335, taula 1.6.).

Abreviatures: A: Associacions i entitats / Ep: Eclesiàstics – preveres / Ee : Eclesiàstics – entitats / P: Particulars / Pm: Particulars- militars / Pn: Particulars – nobles / Pe : particulars – estrangers

1.1. Biblioteques i manuscrits ingressats a la BC

		POSSEÏDOR	TIPOLOGIA	ADREÇA	DATES D'INGRÉS I DEVOLUCIÓ	SIGNATURA AHBC
1	Pn	Albi, Baró d' (Carles de Montoliu) *Vegeu:* Repertori, **2**	Manuscrits	Sabastida, 15 *[Horta]*	1938.00.00 1940.04.09	124/5 127/40 (llistat ms) 127/41 332-2
2.	Pn	Alcúdia, comtes d' (Antoni de Saavedra) *Vegeu:* Repertori, **3**; Annex I.1, **§112**	Manuscrits i llibres	Nou de sant Francesc, 7 *[Casc antic]*	1938.00.00 1940.04.09	124/6 127/40 (llistat ms) 127/41 332-2
3	Pn	Alòs, Marquès d' (Lluís Enric d'Alòs) *Vegeu:* Repertori, **4**; Annex I.1, **§49**	Biblioteca 30 obres de física i química (*Anuario 39-40*) Retira 13 caixes de llibres i documents (1941)	Vidal Quadras, 7 *[Sarrià]*	1936.08.02 1936.08.31 1936.09.04 1936.09.15 1938.00.00 1939.08.00 1941.09.03 1940.04.09	124/8 127/40 (llistat ms) 127/41 332/A 332/1-2 332/1-4
4	Ep	Anglès, Higini *Vegeu:* Annex I.1, **§17** i **§152**	Biblioteca	Pau Claris, 7 *[Eixample]*	1936.08.02 1939.02.27	124/9 127/41

[1040] Cal tenir en compte, però, que alguns dels llistats són molt sumaris: de vegades només es menciona el cognom, i sovint no mencionen el tipus de material retornat. Quan ha estat possible, s'han completat les dades bé gràcies a altra documentació conservada, bé a partir del llistat establert per Luis Monreal per a la Causa General.

						Arxiu-biblioteca Rubió
5	P	Anguera de Sojo, Oriol *Vegeu:* Repertori, **5**; Annex I.1, **§90**	Biblioteca i 11 paquets de documents d'arxiu	Casp, 39 [*Eixample]*	1936.11.16 1936.12.01 1938.00.00 1940.12.00	124/10 127/41 332/A
6	Ep	Aragó, Ricard[1041]	Biblioteca i papers en dipòsit	Plaça de Sarrià,1 (Duque de Gandia) *[Sarrià]*	1936.08.10 1938.00.00	124/12 127/41
7	A	Ateneo castellonense[1042]	1 paquet de llibres	Plaça del teatre 2, 1r 1ª *[Casc Antic]*	1940.04.09	332-2
8	Pn	Barberà, Marquès de (Enric de Sarriera) *Vegeu:* Repertori, **6**; Annex I.1, **§11**, **§34**, **§68** i **§155**	17 quadres, retrats Llibres i 38 manuscrits dipositats a la BC Retorn de manuscrits que havien quedat dipositat a la BC	Plaça Santa Anna, 9 (Portal de l'àngel) *[Casc Antic]*	1936.07.30 1936.08.14 1936.10.08 1938.00.00 1939.03.01 1941.11.00	124/15 127/41 332/B 332-1 332-2 332-3 332-4 Arxiu-biblioteca Rubió
9	Ee	Barcelona, Arxiu diocesà[1043] *Vegeu:* Repertori, **7**	Entrega dels llibres de cor Entrega de la resta de manuscrits i part dels impresos que eren encara dipositats a la BC Entrega de 60 incunables I 17 impresos dels ss. XVI que encara eren dipositats a la BC	Bisbe, 5 *[Casc Antic]*	1936.07.27 1940.07.05 1940.07.10 1940.07.12 1940.08.09	126/29 77/16 332/A 332/1-3 332/1-4
10	Ee	Barcelona, Catedral[1044] *Vegeu:* Repertori, **8**; Annex I.1, **§42** i **§72**	200 llibres litúrgics / 54 llibres de cor (51 manuscrits) / 228 manuscrits i 129 impresos (60 incunables)Lliurat a Josep Oliveras	Plaça de la Catedral *[Casc Antic]*	1936.08.20 1936.10.13 1938.00.00 1939.03.30 1940.05.00 1940.08.09	77/17 124/35 127/40 (llistat ms) 127/41 332/B 332/1-1 332/1-3 332/1-4
11	Ee	Barcelona, Seminari *Vegeu:* Repertori, **9**; Annex I.1, **§14** i **§58**	Biblioteca, 13 paquets d'arxiu (2) Museo de història natural del seminari	Diputació, 231 *[Eixample]*	1936.08.26 1936.09.10 1936.10.13 1936.12.01 1936.12.05 1936.12.07 1939.08.02 1939.08.22 1939.09.21	126/32bis 127/40 (llistat ms) 331/21-S 332/1-1 332/1-2 332/1-3 356/S

[1041] La documentació del prevere Ricard Aragó i Turon (1883-1963), fundador de la Lliga del Bon Mot, fou salvaguardada per la Biblioteca de Catalunya i retornada en acabar la guerra. Poc després de la mort de l'eclesiàstic fou lliurada a la institució pels seus hereus.

[1042] L'Ateneo Castellonense havia estat fundat el 1927 per Alejandro Sos Baynat (†1931), estudiant en medicina, pràcticament al mateix temps que s'iniciava en la lògia maçònica *Humanidad* de Barcelona.

[1043] Recuperat per Josep Sanabre, prevere i arxiver.

[1044] Recuperat per Josep Oliveras Caminal, prevere i arxiver.

					1939.10.23 1940.04.09 1943.00.00	
		Barnola, vegeu Espona (actuacions fora de Barcelona)				
12	P	Bassols i Genís, Jacint *Vegeu:* Annex I.1, **§76**	Biblioteca	Plaça Santa Anna, 24 (Portal de l'Àngel) *[Casc Antic]*	1938.00.00 1939.09.12 1939.10.21	127/41 332/B 332/1-1
		Basté, vegeu Duran i Ventosa				
13	Pm	Bastos y Cia (Francisco Bastos) *Vegeu:* Repertori, **10**; Annex I.1, **§150**	Biblioteca	Pau Claris, 19bis *[Eixample]*	1938.00.00 1939.02.22 1939.07.05	127/41 332/B 332/1-1
14	Ee	Benedictines (Santa Clara, Monestir) *Vegeu:* Repertori, **12**; Annex I.1, **§29**		Plaça del Rei, Palau reial *[Casc Antic]*	1936.08.10 1939.09.01 1940.08.07	126/30 126/30 127/40 (llistat ms) 356/S
15	P	Benet, Ferran[1045]	15 paquets de llibres	Baró de la Barre, 1 *[Vallcarca]*	1936.11.28 1939.04.07 1942.01.00	124/19 127/41 332/B 332/1-1
16	P	Bertran Güell, Felipe *Vegeu:* Repertori, **13**	19 paquets de llibres	Bosc Bertran (Manacor, 1) *[Sant Gervasi, Putxet]*	1940.04.09	332/B 332/1-2
17	P	Bertran i Musitu, Josep *Vegeu:* Repertori, **13**; Annex I.1, **§23** i **§158**	25 paquets de llibres Biblioteca jurídica	Bosc Bertran (Juli Verne, 30) *[Sant Gervasi, Putxet]* Ronda Sant Pere, 25 (despatx) *[Eixample]*	1936.08.06 1936.10.01 1936.10.08 1937.09.25 1938.00.00 1939.03.03 1939.06.26 1940.04.09 1941.03.29	124/19bis 127/41 332/B 332/1-1 332/1-2 332/1-4 Arxiu-biblioteca Rubió
18	P	Blanc, José Maria[1046]	Col·lecció de llibres	Modolell, 2 (torre) *[Bonanova]*	1941.05.00	332/B
19	P	Boada, J. M.[1047]	12 paquets de llibres	Plaça Santa Anna, 15 (Portal de l'Àngel) *[Casc Antic]*	1936.12.14 1938.00.00 1939.10.17 1940.04.09	124/20 127/41 332/1-1 332/1-2

[1045] El pintor i advocat Fernando Benet Rasbo (Barcelona, 1880-1954) havia viscut a la Plaça Santa Anna, 4, però s'havia traslladat a Vallcarca; els llibres foren lliurats per Balcells, "del Servei de Patrimoni Artístic del Poble" (ACA, Cultura, 47, R-78 i R-407; Cultura, 2015/9, doc. 57). Sobre el pintor Ferran Benet i Rasbó, vegeu Ester BARÓN, Sara GOMÀ, "Fernando Benet Rasbó (1880-1954): el pintor col·leccionista. L'obra d'una vida dedicada a l'art", en: *Mercat de l'art, col·leccionisme i museus 2022* (Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2023), p. 49-79.

[1046] Josep Maria Blanc i Romeu (†1976), president del Centre Excursionista de Catalunya.

[1047] Josep Maria Boada Flaquer (†1941), advocat, doctor en dret civil i canònic, relacionat amb l'Obra dels Exercicis Parroquials del P. Francesc de Paula Vallet (vegeu també ACA, Cultura, 2015/9, doc. 167).

				→ Aragó, 318 *[Eixample]*		
20	Ep	Bochaca, José, prevere[1048]	Llistat de llibres	Diputació,15 *[Eixample]*	1939.08.00	332/B
21	P	Bojons[1049]	2 paquets de documents		1940.04.09	332/1-2
22	P	Bonet Garí, Pedro[1050] (La Vanguàrdia) *Vegeu:* Annex I.1, **§138**	Col·lecció de llibres	Rambla Catalunya, 112 *[Eixample]*	1937.08.14 1938.04.04 1930.12.01	124/22
		Bonsuccés, església *Vegeu:* Mercedaris				
23	P	Borés, E.[1051]	1-2 paquets de llibres	Casanova, 197-199 *[Eixample]*	1938.00.00 1939.12.00 1940.04.09	127/41 332/B 332/1-2
24	P	Bosch, hereus de la viuda[1052]	Col·lecció de llibres, gravats, dibuixos, aquarel·les	Mallorca, 267 *[Eixample]*	1938.00.00 1939.09.18 1941.05.00 1941.06.05	124/26 127/41 331/23 332/B 332/1-1 332/1-4
25	A	British Club	2 paquets de libres	Santa Anna 30bis *[Casc Antic]* → Plaça Urquinaona *[Eixample]*	1940.04.09	332/1-2
26	Ep	Brugada y Panizo, Luis[1053]	11 paquets de llibres	Pomaret, 1bis, torre *[Sarrià]*	1940.04.09 1941.04.28	332/B 77/24 332/1-2 332/1-4
27	P	Buigas Sans, Carles i Josep[1054]	Biblioteca i documents	Córsega, 300 / Gran Via,	1936.07.28 1940.04.09	359/3 77/28

[1048] Francesc de Paula Bochaca i Serra (Tremp, 1870-Barcelona, 1960), propietari de l'empresa "El Arte Católico", dedicada a la venda d'articles religiosos (vegeu també ACA, Cultura 2015/9, doc. 113).

[1049] Entre els fons patrimonials de la BC es conserven 4 capses de documentació personal i patrimonial de la familia Bojons datables entre els segles XIV- XIX (signatura topogràfica: Arxiu pendent, capses 34-38) que foren lliurades per Colomines (probablemente Josep Colomines i Roca, col·laborador de Bosch Gimpera).

[1050] Pedro Bonet Garí (Barcelona, 1897-1983), metge i tinent de l'exèrcit, era el metge de *La Vanguardia*.

[1051] Eugenio Borés Calsamiglia (1907-1991), que seria directiu del Futbol Club Barcelona; Alòs, probablement per anar ràpid, indica "Burés" (vegeu també ACA, Cultura, 47, R-345 i Cultura, 2015/9, docs. 74, 192, 213 i 214).

[1052] Molt probablement es refereix als hereus de Dolors Tintorer, vídua d'Eduard Bosch i Barrau, els seu fill Joan Pau Bosch i Tintorer (1878-1946) i els seus nebots, l'historiador de l'art Xavier de Salas Bosch (1907-1982) i el seu germà Eduard (1910-2005). Alòs indica que hi havia "llibres, papers... portats del pis, ocupat per un sindicat". (vegeu també la reclamació de Joan Pau Bosch , ACA, Cultura, 2015/9, doc. 184).

[1053] El prevere Lluís Ma. Brugada, SJ, autor de diversos manuals d'ensenyament secundari, havia estat catedràtic de l'Institut Balmes. En esclatar la guerra s'exilià a Itàlia. Els seus libres foren lliurats a la Biblioteca de Catalunya per la Policia d'Hostafrancs el 1938 (AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – Fitxes de biblioteques incautades).

[1054] Alòs indica que es va recollir "Allò que va quedar al pis, alguns llibres, projectes, dibuixos". Podria haver estat recollit a finals de juliol de 1936: un parell de brevíssimes nota a AHBC 359/3 indiquen "Bohigas (Teixidó)", "Tarda camió Bohigas" "Matí: Bohigas" i "Tornar clau Bohigas"; pel context, no sembla que es tracti de Pere Bohigas (que havia estat enviat a la zona de Girona) sinó de la documentació d'alguna persona assenyalada. Molt probablement es refereix a la documentació de l'arquitecte Gaietà Buigas Monravà (1851-1919); la documentació no fou reclamada i el 1983, després de la mort sense descendents de Carles Buigas i Sans, va ser incorporada a la BC (vegeu F. FONTBONA, "Memorial de la Secció d'estampes, dibuixos i gravats i de la Unitat Gràfica", en: *Liber*

				451 / Gran via 408 *[Eixample]*	1941.05.31	127/41 332/B 332/1-2 332/1-4
28	Pn	Camps, Marqués de (Jorge de Camps)[1055] *Vegeu:* Repertori, **14**; Annex I.1, **§16**, **§46** i **§66**	Biblioteca recollida del pis ocupat Retorn de la biblioteca, fora de les obres rares dipositades a la Reserva Segona entrega (51 vols.), part de les obres dipositades a la biblioteca i que són duplicades a la BC	Canuda, 16 *[Casc Antic]* →Passeig de Gràcia, 90 *[Eixample]*	1936.08.25 1938.00.00 1940.02.06 1940.02.12 1940.02.15 1940.03.11 1940.03.28 1940.10.09 1941-06.16	124/28 127/41 356/Q 332/C 332/1-4 332/1-3
29	Pn	Capmany, Ricard de[1056] *Vegeu:* Repertori, **66**	Llibres de reserva	Mallorca, 278-280 / Roger de Llúria, 3 *[Eixample]*	1936.09.15 1938.00.00 1940.04.09 1941.11.11	127/41 332/C 332/1-2
30	Ee	Caputxins de l'Ajuda, (Santuari de la mare de Déu de l'Ajuda) *Vegeu:* Repertori, **15**; Annex I.1, **§67**	Quedà molt poca cosa, unes fitxes i documents	Sant Pere més Baix, 18 *[Casc Antic, Sant Pere]*	1936.10.07 1938.00.00 1941.08.00	124/4 127/41 332/C
31	Ee	Caputxins de Pompeia (Convent de Pompeia) *Vegeu:* Repertori, **15**; Annex I.1, **§13**	Tota la biblioteca, excepte els llibres de medicina Retorn de trenta camions de llibres sense registrar. (amb els de Sarrià)	Diagonal, 450 *[Eixample]*	1936.07.30 1936.08.31 1936.09.18 1938.00.00 1940.01.10 1940.09.27 1940.09.30 1941.08.18	126/7-P 124/29bis 127/41 332/C 332/1-3 332/1-4
32	Ee	Caputxins de Sarrià *Vegeu:* Repertori, **15**; Annex I.1, **§18**	Biblioteca conventual Retorn de trenta camions de llibres sense registrar. (amb els de Pompeia)	Convent dels caputxins *[Sarrià]*	1936.07.24 1936.07.30 1936.08.03 1938.00.00 1940.03.02 1940.07.15 1940.09.30 1941.08.18	124/29 127/41 332/C 332/1-3
33	P	Carles-Tolrà, Domènec[1057] *Vegeu:* Repertori, **71**	Col·lecció de llibres i documents	Bergara, 9-11 *[Eixample]*	1937.11.23 1940.05.30 1940.06.01 1940.12.15	77/14 332/C

Amicorum. A Francesc Fontbona, historiador de l'art (Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2019), p. 71-137 (p. 94).

[1055] Recuperat pel gendre, Josep de Quadras, baró de Quadras, per a la marquesa de Camps Autorització de devolució signada per Tomás Estévez, 12 de febrer de 1940; formulari de devolució per part de la BC signat per Dolors Carré.

[1056] Comte consort de la Vall de Canet, pel seu matrimoni amb la comtessa, Júlia de Montaner i Malató.

[1057] Recuperat per la seva vídua, Myriam López de Montenegro. Segons indica una nota, els libres foren venuts pels socialistes que ocupaven el pis a un grup de la CNT, que en pensava fer pasta de paper. Foren lliurats al passatge Elisabets, on hi havia els tallers gràfics gestionats per Víctor Rey (el nom Rey apareix, en llapis, a la nota). Una altra nota indica que va ser el mateix Rey qui indicà a Rubió a finals de novembre l'arribada d'aquests materials, que foren recuperats pel Servei del PHAC l'11 de desembre. L'autorització de recollida va signada per Ferran Valls i Taberner, 30 de maig de 1940; formulari de devolució per part de la BC per Maria Condeminas.

34	Ee	Carmelites descalces (convent de la Immaculada) *Vegeu:* Repertori, **16**; Annex I.1, **§28**, **§36** i **§66**	Diverses recollides: 16 manuscrits y un lot de llibres Manuscrit (libro en que se escriben los elogios de las religiosas") Un llibre (Lanuza, *La V.M. Cathalina de Christo*, Saragosa: J. Lanaja, 1657 Resta de llibres de la biblioteca 3 vols. de la revista *El Monte carmelo*	Canuda, 8-10 *[Casc Antic]*	1936.08.15 1936.08.14 1939.09.19 1940.02.22 1940.02.26 1940.03.26 1940.04.04 1940.04.11 1940.06.27 1940.07.01 1940.07.10 1940.07.15 1940.07.24 1940.10.11	126/39 127/40 (llistat ms) 332/C 332/1-1 332/1-3 332/1-4
35	Ee	Carmelites PP (carmelites descalços)	2 llibretes i 2 arxivadors / 3 arxivadors	Diagonal, 222 *[Eixample]*	1938.00.00 1939.09.00	124/31 127/41
36	P	Carreras, Jorge[1058]	1 paquet de llibres de reserva		1940.04.09	332/1-2
37	P	Carreras, Josep *Vegeu:* Repertori, **73**	6 paquets de llibres de reserva	Rambla, 99 *[Raval]*	1937.06.21 1937.11.04 1939.12.14 1940.12.09 1941.11.15	126/54 127/40 (llistat ms) 124/32 331/7 332/C 332/1-2
38	P	Carreras, Manuel (Palau de la Virreina) *Vegeu:* Repertori, **73**	32 paquets libres[1059]	Rambla, 99 *[Raval]*	1937.06.21 1937.11.04 1938.00.00 1940.04.09	126/54 127/40 (llistat ms) 127/41 332/C 332/1-2
39	Ep	Carreras, Lluís *Vegeu:* Annex I.1, **§17** i **§148**	Llibres i material d'estudi	Pau Claris, 7, 3r *[Eixample]*	1936.08.02 1939.02.07	124/9, nota 127/41
40	Pn	Casa Brusi, Marquesa de *Vegeu:* Annex I.1, **§98** i **§119**	Alguns llibres i papers, Retrats Mobles Col·lecció del Diario de Barcelona (fil), llibres i documents	Balmes, 315 *[Eixample]*	1936.12.18 1937.08.31 1937.09.20 1938.00.00 1939.05.31 1939.06.12 1939.08.12 1939.08.04 1939.10.17 1940.01.29	124/27 127/41 512/3 332/C 332/1
41	A	Casal Espartacus (ERC)[1060]		Aribau, 74 *[Eixample]*		127/40 (llista)
42	A	Casal Gracienc Nacionalista Republicà d'Esquerra (ERC)		Rosselló, 289 *[Eixample]*	1936.07.28 1936.08.02	124/2, doc. 3
43	Pn	Casanova, Firmo de	53 paquets de llibres	Pi, 6 *[Casc Antic]*	1936.10.21 1940.04.09	332/1-2

[1058] Podria tractar-se de Jorge Carreras Ribas, tinent de l'exèrcit sublevat i fill de Montserrat Ribas Fabra,
[1059] Segons Alòs, "Portats el llibres que hi havia al primer pis (biblioteca antigua de la casa) i els que al pis segon havia dut el POUM (Llibres del Palau , residència dels jesuïtes) i altres".
[1060] El Casal Spartacus, de les Joventuts d'Esquerra Republicana, havia estat fundat el 1934 per Jaume Miravitlles i Daniel Domingo Montserrat.

		Vegeu: Annex I.1, **§76**				
44	P	Casanova, Luisa, vda. de Vives *Vegeu:* Repertori, **18**; Annex I.1, **§64**	Col·lecció de llibres	Casp, 60 *[Eixample]*	1936.10.01 1938.00.00 1939.08.14 1940.01.00 1941.07.25	124/33 127/40 (llistat ms) 127/41 332/C 332/1-1
45	P	Casanova, Ramon de *Vegeu:* Repertori, **18**	Col·lecció de llibres i documents	Casp, 41 *[Eixample]*	1936.10.07 1940.01.16	124/33 127/40 (llistat ms) 332/C 332/1-1
46	Ep	Casanovas, Ignasi (Balmesiana) *Vegeu:* Repertori, **35**	Libres i material d'estudi de Josep Finestres i Torras i Bages	Duran i Bas, 9 *[Casc Antic]*	1938.00.00 1939.07.26	127/41 332/C
47	Pn	Castellbell, marquesa de i baronessa de Maldà (Dolors de Càrcer) *Vegeu:* Repertori, **19**	Biblioteca	Pi, 5 *[Casc Antic]*	1940.04.09	127/40 (llistat ms) 332/1-2
48	Pn	Castelldosrius, marquès de (Fèlix de Sentmenat) *Vegeu:* Repertori, **20**; Annex I.1, **§47** i **§151**	11 paquets de llibres, 19 paquets de documents	Còrsega, 325 *[Eixample]*	1936.08.20 1936.10.08 1938.00.00 1939.03.23 1940.02.00 1940.04.20 1944.02.00	124/34 127/41 331/21-S 332/C 332/1-2 Arxiu-biblioteca Rubió
49	P	Cavestany, Pablo[1061]	1 paquet de libres	Anglí, 40 *[Bonanova]*	1940.04.09	332/1-2
50	A	Centro Social (Església de Betlem)	5 paquets de llibres	Carme, 2 *[Raval]*	1940.04.09	332/1-2
51	Pn	Churruca, comte de *Vegeu:* Repertori, **21**; Annex I.1, **§35**, **§122** i **§159**	19 paquets de llibres Retorn de l'*Adarga catalana*	Dulcet, 9-11 *[Pedralbes]*	1936.08.14 1936.09.18 1937.10.00 1939.03.03 1939.08.24 1940.04.05 1940.05.30 1940.10.00 1941.04.16 1941.05.00	124/40 (llistat ms) 332/Ch 332/1-1 332/1-3 332/1-4 Arxiu-biblioteca Rubió
52	A	Círculo conservador	2 paquets		1940.04.09	332/1-2
53	P	Claret, Pompeyo[1062]	12 paquets de llibres	Bailen, 8 / Consell de cent 288 *[Eixample]*	1939.09.13	332/C 332/1-1
54	Ee	Clarisses (Pedralbes, Monestir *Vegeu:* Repertori, **22**; Annex I.1, **§32**	17 paquets de llibres Retorn dels corals registrats com ms. 2753,	Baixada del Monestir, 9 *[Pedralbes]*	1936.08.13 1938.00.00 1939.07.14 1939.07.14 1939.09.07	126/3 127/40 (llistat ms) 127/41 332/1-1

[1061] Pablo Cavestany de Anduaga (1886-1965), enginyer i escriptor, membre de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. Els seus libres foren lliurats a la Biblioteca de Catalunya per la Policia d'Hostafrancs el 1938 (AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – Fitxes de biblioteques incautades).Vegeu també ACA, Cultura, 2015/9, doc. 6 i 43.

[1062] L'advocat Pompeyo Claret Martí (†1973) era en els 1930 el president de la societat ultratradicionalista Acción Española. Vegeu també ACA, Cultura, 2015/9, docs. 44 i 122.

		(*Vegeu també*: Dominicanes, Convent dels àngels)	2754, 2755, 2756, 2757, 2788, 2792, 2801 Retorn dels corals registrats com 2725, 2767, 2817, 2766, 2742, 2718, 2802 Retorn dels corals 2785, 2714, 2803, 2741, 2791 Resta dels llibres i manuscrits que encara eren a la biblioteca		1940.05.16 1940.06.14 1940.07.09 1940.07.22	332/1-3 332/1-4
55	Ee	Clarisses (convent de Santa Maria de Jerusalem) *Vegeu:* Repertori, **23**	Arxius i llibres	Sant Elies, 21 *[Sant Gervasi]*	1938.08.03	ACA, Cultura 2015/9
56	Ep	Codina i Sert, Francesc de Paula, *prevere* *Vegeu:* Repertori, **24**	Biblioteca	Bruc, 67 *[Eixample]*	1938.00.00 1940.04.05 1940.04.09	127/41 332/1-2 332/1-4
57	P	Coll, Antoni	1 paquet de llibres	Girona, 53? *[Eixample]*	1940.04.09	332/1-2
58	A	Col·legi d'enginyers	1 paquet de llibres	Consell de cent, 365 / Passatge Méndez Múnez *[Eixample]*	1940.04.09	332/1-2
59	Ee	Col·legi de Jesús Maria[1063]	1 llibre (*Efemérides de Jesús María*)	Passeig de Sant Gervasi, 15 *[Sant Gervasi]*	1940.09.07	331/7
60	Ee	Col·legi del Sagrat Cor[1064] *Vegeu:* Annex I.1, **§19**	Inicialment requisat per la FAI Llibres	Sagrat Cor, 25 *[Sarrià]*	1936.08.03 1936.08.07 1939.08.25	126/25 127/41 332/1-1
61	Ee	Claretians (Col·legi Sagrat Cor de Maria)[1065]		Sant Antoni Maria Claret, 45 *[Eixample]*	1940.07.26	332/C
62	P	Company i Miquel, Nicolás J.[1066]	10 paquets de llibres	Gran Via 574 principal *[Eixample]*	1939.10.07	332/C 332/1-1
63	Ee	Concepció, església de la *Vegeu:* Repertori, **53**	26 paquets de llibres	Roger de Llúria, 70 / Aragó *[Eixample]*	1936.10.14 1939.09.21	124/36 332/C 332/1-1
64	Ee	Conferències de Sant Vicenç de Paül		Sant Sever, 6 *[Casc Antic]*	1936.07.31	124/37

[1063] Reclamació signada per la mare superiora, M. del Rosario, i llibres recuperats per Mn Trinitat Prat.
[1064] Recuperats per Amparo Pons, superiora del Colegio del Sagrado Corazón.
[1065] Documentació recollida pel superior dels claretians, el pare Eduard Fabregat Castells (Ciutadilla, 1886-Vic 1976).
[1066] El magistrat Nicolás J. Company i Miquel havia estat cessat com a funcionari judicial per la República per raons polítiques; durant la Guerra Civil s'integrà en el cos judicial de la marina sublevada.

		Vegeu: Repertori, **25**; Annex I.1, **§27**				
65	A	Consell de Sanitat de Guerra *Vegeu:* Annex I.1, **§121**	Biblioteca de diferents metges (Corachan, Cuyàs, Domingo, Ferrer Cagigal, Kellner, Mur, Pallarés, Pérez Rosales)	Rambla Catalunya, 105 *[Eixample]*	1937.10.12 1938.00.00	124/38 127/41
66	P	Corachan, Manuel (metge)[1067] *Vegeu:* Consell de Sanitat de Guerra	Biblioteca mèdica	Rambla Catalunya, 105 *[Eixample]*	1937.10.12 1938.00.00	124/38 127/41
67	P	Copons, Ramon[1068]	1 paquet de llibres		1940.04.09	332/1-2
68	A	Correo Catalán	Colección del periódico	Banys nous, 16 *[Casc Antic]*	1940.01.24 1940.01.29 1941.04.26	77/8 332/C 332/1-4
69	Pn	Coscojuela, Marquès de (Lluís de Llança i Bobadilla, duc de Solferino) *Vegeu:* Repertori, **3**	Un pergamí	Baixada de Sant Miquel, 15 *[Casc Antic]*	1939.08.25	124/39
70	P	Cunill Bastús, Ramon[1069] *Vegeu:* Annex I.1, **§50**, **§89** i **§169**	Biblioteca completa, juntament amb la de Puig i Cadafalch	Provença, 231 *[Eixample]*	1939.08.20 1940.01.08 1940.02.12 1940.02.28	77/7 332/1-3
71	P	Cuyàs Carol, Manuel. (metge)[1070] *Vegeu:* Consell de Sanitat de Guerra	3 paquets de llibres, 1 paquet de documents	Diputació, 310 / Rambla, 105 *[Eixample]*	1937.10.12 1940.04.09	124/38 332/1-2
72	P	Dalmases, Faust de *Vegeu:* annex I.1, **§83**	1 paquet de llibres	Mendizábal, 13 *[Raval]*	1936.10.26 1938.00.00 1940.04.09	124/41 332/1-2
73	P	Dalmases i Villavecchia, Ramon de[1071]	2 paquet de llibres 1 paquet de libres	Anglí, 48 *[Bonanova]*	1939.12.20 1940.04.09	332/D 332/1-2
74	P	Delamany, Rosine	1 paquet de libres		1940.04.09	332/1-2
75	P	Delàs, Ramon de[1072] *Vegeu:* Annex I.1, **§10** i **§124**	Llibres recollits per unes patrulles que els porten a la Biblioteca de Catalunya	Pàdua, 14 *[Sant Gervasi]* → Passeig de Gràcia, 2 *[Eixample]*	1936.07.29 1938.00.00 1939.09.29 1940.04.08 1940.05.28 1940.06.15 1940.10.16	124/43 127/40 (llista) 127/41 332/D 332/1-4
76	P	Díaz, Eusebio[1073]	Llibres		1938.00.00	AIEC, Alòs 30/3

[1067] Segons Alòs, "Els seus llibres amb els d'altres metges havien estat aplegats en la Biblioteca de Sanitat de guerra. Els moderns passen en dipòsit a l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya. [Els antics passen a la Bibª]".

[1068] Probablement Ramon Copons Martí (1901-1959), membre de l'Associació Artística d'Escultors Decoradors.

[1069] Autorització de devolució signada per Tomás Estévez, 12 de febrer de 1940.

[1070] Segons Alòs, "Biblioteca mèdica aplegada amb llibres d'altres metges a la biblioteca de Sanitat de Guerra i passada en dipòsit a l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya".

[1071] Ramon de Dalmases i Vilavecchia (1897-1983), fill de Lluís de Dalmases i Olivart i d'Isabel de Vilavecchia, II Marquès de Mura, advocat i bibliòfil, fundador de l'Associació de Bibliòfils de Barcelona (vegeu també ACA, Cultura 2015/9, doc 174.

[1072] Recuperat per la seva esposa, Camila Vigo y Sagarra (vegeu també ACA, Cultura 1015/9, doc. 158).

[1073] Eusebio Díaz González (Salamanca, 1878-Barcelona, 1968), catedràtic de dret romà a la Universitat de Barcelona i rector de la Universitat durant la Dictadura de Primo de Rivera. Els seus libres foren lliurats a la

77	Ee	Dominicanes (convent dels àngels)[1074]	Biblioteca	Carretera d'Esplugues, 12 *[Pedralbes]*	1940.04.09 1944.06.00	127/41 332/A 332/1-2
78	P	Domingo, Pere (metge) *Vegeu:* Consell de Sanitat de Guerra	Biblioteca mèdica	Rambla Catalunya, 105 *[Eixample]*	1937.10.12 1938.00.00	124/38 127/41
79	P	Doncel Bertran, Manuel[1075]	5 paquets de documents	Plaça Urquinaona, 9 *[Eixample]* → Bosc Bertran *[Sant Gervasi, Putxet]*	1941.04.04 1941.04.18	77/22 332/1-2 332/1-4
80	P	Duran i Bas, Manuel *Vegeu:* Repertori, **28**; Annex I.1, **§86** i **§109**	Biblioteca de dret; integrada amb la Duran i Ventosa	Duran i Bas, 1 *[Casc Antic]*	1936.10.29 1937.02.16 1940.02.22 1940.03.28	124/42 332/D 359/3
81	P	Duran i Ventosa, Luis; recuperat per Manuel Basté *Vegeu:* Repertori, **28**; Annex I.1, **§109**	Biblioteca jurídica	Duran i Bas, 1 *[Casc Antic]*	1936.10.29 1937.02.16 1938.00.00 1939.08.00 1940.02.22 1940.03.28	124/42 127/41 332/B 332/D 332/1-3 359/3
82	Pe	Eigen	1 paquet de llibres		1940.04.09	332/1-2
83	P	Elizalde. Vda d'Antoni *Vegeu:* Repertori, **5** (jesuïtes) i Annex I.1, **§5**	Llibres	València, 302 *[Eixample]*	1936.10.26 1936.11.21	124/44
84	P	Espejo, Ricardo[1076]	1 paquet de llibres	Passeig de la Bonanova, 36 *[Bonanova]*	1940.04.09	331/8 332/1-2
85	Pn	Esponellà, baró de (Epifani de Fortuny) *Vegeu:* Annex I.1, **§146**	Llibres	Casp, 31 *[Eixample]*	1937.02.00 1939.02.00	124/46
86	P	Estelrich, Joan *Vegeu:* Annex I.1, **§64** i **§65**	Biblioteca	Passeig de Gràcia, 114 *[Eixample]*	1936.10.05	124/47 127/41

Biblioteca de Catalunya per la Policia d'Hostafrancs el 1938 (AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – Fitxes de biblioteques incautades).

[1074] Es tracta de la comunitat de monges del segon ordre de Sant Domènec procedent del convent dels Àngels de Barcelona, que havien hagut de deixar arran de la desamortització de Mendizábal, i que, després d'haver tornat a ocupar, havien venut a principis del segle XX. Les monges s'havien instal·lat a Pedralbes, en un convent inaugurat el 1922, que van haver d'abandonar arran de la Guerra Civil. En retornar, s'instal·laren provisionalment al monestir de Pedralbes. Vegeu Antonio PAULÍ MELÉNDEZ, *Resumen histórico del monasterio de Nuestra Señora de los Ángeles y Pie de la Cruz de Barcelona* (Barcelona: s. n., 1941). Vegeu també ACA, Cultura, 2015/9, doc. 154 i Cultura, 47, R-603

[1075] Manuel Doncel Bertran era el fill de l'agent de canvi borsa Manuel Doncel y Alonso del Real (†1940) i de Maria Bertran i Musitu.

[1076] Ricardo Espejo de Hinojosa (Alhama de Granada, 1879-), catedràtic de l'Escuela de Altos Estudios Mercantiles de Barcelona.

87	Ep	Feliu, Lluís G.[1077]	2 paquets de llibres		1940.04.09	332/1-2
		Fellner, Alice, vegeu Hartmann,Carlos				
88	P	Ferrer, Enrique[1078]	1 paquet de llibres	[Bèlgica, 38 (Alfons XIII)] *[Sant Gervasi]*	1940.04.09	332/1-2
89	P	Ferrer, Sebastià	1 paquet de llibres		1940.04.09	332/1-2
90	P	Ferrer de Casanova [1079]	53 paquets de llibres		1940.04.09	332/1-2
91	P	Ferrer Cagigal, Angel *Vegeu:* Consell de Sanitat de Guerra	Biblioteca mèdica	Rambla Catalunya, 105 *[Eixample]*	1937.10.12	124/38
92	Ep	Ferreres, P., SJ[1080]	Llibres de litúrgia	Col·legi Sant Ignasi *[Sarrià]*	1938.00.00 1939.08.02	127/41 356/J 332/1-1
93	Pn	Fígols, comte de (José Enrique de Olano y Loyzaga) *Vegeu:* Repertori, **31**	Llibres i documents	Passeig de la Bonanova, 99 *[Bonanova]*	1938.00.00	127/41, 7
94	P	Fontana[1081]	4 paquets de documents		1940.04.09	332/1-2
95	P	Fontrodona	1 paquet de llibres		1940.04.09	332/1-2
96	Ee	Franciscanes (Convent de Santa Isabel)[1082]	Part de la biblioteca I 2 paquets d'arxiu	Rocabertí, 12 *[Sarrià]*	1940.04.09 1941.03.04 1941.04.03 1941.05.01	356/S 77/21 332/1-2 332/1-4
97	Ee	Franciscanes de la Nativitat (darderes)	llibres	Hospital, 69 *[Raval]*	1936.07.31 ?	127/41, nota
98	Pm	Franco, Ramon *Vegeu:* Repertori, **32**	Pocs llibres	*[Horta]*	1936.11.06 1938.00.00 1940.04.09	126/19 127/41 332/1-2
99	Pe	Frieckmann	1 paquet de llibres		1940.04.09	332/1-2
100	P	García, Matías	2 paquets de llibres		1940.02.29	332/1-2
101	P	García Robles	1 paquet de llibres		1940.02.29	332/1-2

[1077] Un prevere de nom Luis G. Feliu intervingué en la recollida de documents per la canonització de la Mare Ràfols, fundadora de les Germanes de la Caritat de Santa Anna.

[1078] Podria tractar-se d'Enric Ferrer Portals, farmacèutic i col·leccionista, que vivia a una torre del carrer Bèlgica, 38 (Alfons XII).

[1079] Potser podria tractar-se de Pilar de Ferrer i de Sarriera († Barcelona, 1934) filla del VII marquès de Puertonuevo, i esposa de Lluís de Casanova de Vallés, de Galtero i de Mas († Barcelona, 1958), Cavaller del Reial Cos de la noblesa de Catalunya, que a les notes de societat de *La Vanguardia* apareix esmentada normalmente com "Pilar de Ferrer de Casanova".

[1080] Joan Baptista Ferreres Boluda, SJ (Olleria, 1861-Sant Miquel dels Reis, 1936), professor en teologia, vivia a Barcelona. En esclatar la guerra es refugià a Olleria, però fou pres i morí empresonat. Segons Alòs, "arribaren "Alguns llibres de litúrgia, etc, vinguts per mitjà de R. de Fontcuberta" (Ramon de Fontcuberta i Dalmases) (AIEC, Fons Alòs-Moner, 30/3, fitxes).

[1081] Probablement es tracta del col·leccionista Pere Fontana Almeda (Via Laietana, 19), que pertanyia a una família d'industrials químics.

[1082] Convent de clausura, inicialment de terciàries franciscanes, que passà després a l'obediència clarissa per tornar després al segle XVII a l'obediència franciscana, ubicat inicialmente a la cantonada Elisabets-Xuclà (el nom del carrer Elisabets prové, justament, del nom del convent), i traslladat a Sarrià el 1878. Sobre la congregació, vegeu Manuel GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'Església a la ciutat de Barcelona: directori estadístic*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2002), vol. I, p. 83. El fons fou recuperat per l'abadessa, M. Rosa Mujals.

102	P	García Sanchiz, Federico[1083]	Col·lecció de llibres (23 volums)		1940.02.28 1940.03.00	332/G 332/1-3
103	P	Garriga Massó, Joan[1084] *Vegeu:* Annex I.1, **§164**	Petita biblioteca d'obres de dret, sense obres destacables	Roger de Llúria, 131 *[Eixample]*	1937.06.12 1937.06.22 1938.00.00 1939.03.06 1940.03.20 1940.03.26 1940.05.19	77/13 124/48 127/41 332/G 332/1-3 332/1-4 Arxiu-biblioteca Rubió
104	P	Gili, Gustau[1085]	Biblioteca en el domicili. enderrocat per les bombes	Gran Via, 612 *[Eixample]*	1938.03.17	124/48 bis
105	Pn	Godó, comte de *Vegeu:* Annex I.1, **§138**	Executòria de de noblesa La biblioteca no ingressa, protegida a la casa	Pau Claris, 115 *[Eixample]*	1938.05.11 1938.00.00 1940.01.27	124/49 127/41
106	Pn	Güell i López, Francisca, vda. Moxó *Vegeu:* Annex I.1, **§170**	5 volums de tema històric dels segles XVI-XVII Segona entrega: 5 obres que havien estat registrades	Plaça Sant Just, 4 *[Casc Antic]*	1936.09.19 1939.03.12 1939.07.21 1939.07.24 1940.04.20 1940.04.20	332/G 124/71 127/40 (llista) 124/71 332/1 332/1-3 332/1-4 Arxiu-biblioteca Rubió
107	P	Guillén García, Josep Maria de *Vegeu:* Repertori, **33**	Llibres i papers	*[Eixample]*	1938.00.00	BC-Mss
108	P	Guirao Gabriel, Mariano[1086], *advocat*	51 paquets de llibres	Bailen, 86 *[Eixample]*	1936.10.26 1938.00.00 1939.08.22 1939.05.10 1939.05.17 1939.09.04	77/2 124/50 127/41 332/1-1
109	Ep	Guitart i Perarnau, Ramon, *prevere*[1087]	6 volums	Sant Pere més Baix, 49 *[Casc Antic, Sant Pere]*	1936.08.27 1939.11.04 1941.05.00 1941.06.05	77/3 124/52 332/G 332/1-4

[1083] El periodista Federico García Sanchiz (València 1886-Madrid, 1964), que perdé un fill el 1938 en l'enfonsament del vaixell Baleares per part de les tropes republicanes, defensà el bàndol nacional.

[1084] Autoritzacions signades per Ferran Valls i Taberner, 8 de juliol de 1939, i Luis Monreal y Tejada, 15 de març de 1940.

[1085] L'editor Gustau Gili i Roig (1868-1945), bon conegut de Jordi Rubió (que havia fet classes particulars de literatura al seu fill), era un bibliòfil exquisit que veié la seva biblioteca destruïda arran dels bombardejos de la Gran via de març de 1938; pogué recuperar alguns libres d'entreles runes, als que afegí un exlibris qmb el dibuix d'una bomba.

[1086] Mariano Guirao Gabriel († 1983), jurista, esdevingué membre de la Real Academia Española de Jurisprudencia y Legislación. Llibres recuperats per Antoni Pelegrí Pertegàs.

[1087] Recuperat en part per la seva neboda, Carme Juanpere. En el formulari de devolució, Guitart especifica que li falten els libres millors i més útils per al seu ministerio, i que "He devuelto a esta Central varios libros, casi todos de poco valor, que no son de mi propiedad, no obstante estar mezclados con otros míos en seis paquetes que me entregó dicha Central, con un letrero en casa uno de ellos que decía, escrito con lápiz rojo, "Baix de S. Pere – Central". Autorització de retirada signada per Valls Taberner; formulari de devolució signat per Dolors Carré.

110	P	Gutiérrez Díaz, Emilio[1088]	8 paquets de llibres	Passeig de Gràcia, 113? *[Eixample]*	1940.04.09	332/1-2
111	Pe	Hartmann, Carlos G., i Alice Fellner[1089]	16 paquets de llibres Col·lecció de llibres (1/4 de camionada i 5 paquets de llibres lliurats a la seva dona 4 paquets de llibres	Folgueroles, 12 *[Sant Gervasi]* → Bosc Bertran *[Sant Gervasi]*	1940.04.09 1940.05.29 1940.06.25 1940.07.02 1940.07.05 1940.07.17 1941.03.29	77/15 332/G 332/1-2 332/1-3 332/1-4
112	Pe	Hirners	1 paquet de llibres		1940.04.09	332/1-2
113	P	Huguet, Josep *Vegeu:* Repertori **35**	Llibres dels jesuïtes, conservats a la Casa Elizalde, que havien anat als encants	Tallers, 9 *[Raval]*	1990.05.00	124/50 bis
114	A	Instituto italiano	2 paquets de llibres	Passatge Méndez Vigo *[Eixample]*	1940.04.09	332/1-2
115	Pm	Isarre Bescos, Francesc[1090]	2 llibres en pergamí	Roger de Llúria, 75 *[Eixample]*		124/51 bis
116	P	Janer, Ignasi de *Vegeu:* Repertori, **34** i Annex I.1 **§55**	Biblioteca amb notes i papers bibliogràfics, col·lecció Kempis	Carme, 106 *[Raval]*	1936.09.01 1938.00.00 1936.09.07 1936.10.09	124/54 127/41 332/1-2
117	Ee	Jesuïtes (Foment de cultura)[1091] *Vegeu:* Repertori, **35**	Biblioteca	Roger de Llúria 15 *[Eixample]*	1939.00.00	332/F 77/29
118	Ea	Jesuïtes (Biblioteca Balmes) *Vegeu:*Repertori, **35**; Annex I.1, **§20**, **§142**, **§157** i **§167**	Llibres i 12 paquets de documents	Duran i Bas, 9-11 *[Casc Antic]*	1939.03.09 1939.07.26 1939.09.00	124/14 356/J 332/1-1 Arxiu-biblioteca Rubió
119	Ea	Jesuïtes (Ibérica)[1092] *Vegeu:* Repertori, **35**	Biblioteca de la Revista Ibérica; una part recollida a la Plaça del Rei, una altra de la Virreina, on l'havia dut el POUM	Plaça del Rei *[Casc Antic]*	1936.08.15 1936.08.21 1936.08.22 1937.06.21 1937.11.04 1939.08.02 1939.09.27 1941.05.30	124/5 126/54 127/41 77/31 356/J 332/1-1 332/1-4

[1088] Probablement es tracta de l'enginyer i arquitecte Emilio Gutiérrez Díaz (†1965), director de l'Escola de Pèrits Industrials des de la fi de la guerra.

[1089] Carl G. Hartmann (Frankfurt, 1899-Núria, 1950) havia assumit el 1922 la direcció d'una foneria tipogràfica adquirida el 1898 a Jacob de Neufville pel seu pare, l'empresari Georg Hartmann Bauer (1870-1954). El jove Hartmann va fer construir un nou edifici per la fàbrica, obra de l'arquitecte Claudi Duran i Ventosa, al davant del mercat de la Travessera de Gràcia, i va canviar el nom per Fundició Tipogràfica Neufville; un dels col·laboradors era el tipògraf Eudald Canivell. Durant la guerra els Hartmann fugiren a Frankfurt; en tornar, la família s'instal·là en una de les torres del bosc Bertran. Sobre els Hartmann, vegeu Andreas HANSERT, *Georg Hartmann (1870-1954): Biographie eines Frankfurter Schriftgiessers, Bibliophilen und Kunstmäzens* (Wien: Böhlau, 2009).

[1090] El tinent coronel Francisco Isarre Bescós era un dels dirigents de la Unión Militar Española, associació militar conservador; molts dels seus adherents recolzaren la sublevació militar.

[1091] Biblioteca reclamada per Robert Batlle, SJ.

[1092] Documentació signada per Alfredo Mondría, SJ, provincial

120	Ea	Jesuïtes (Palau) *Vegeu:* Repertori, **35**	Biblioteca de la residència de jesuïtes de Palau; una part portada dels locals del Teatre Principal[1093]	Palau, 3 *[Casc Antic]*	1938.00.00 1939.03.12	127/41 Arxiu-biblioteca Rubió
121	Ea	Jesuïtes (Sant Ignasi, Sarrià) *Vegeu:* Repertori, **35**	Llibres	Col·legi de Sant Ignasi (Carrasco Formiguera, 32) *[Sarrià]*		356/J
122	Ea	Jesuïtes (Sagrat Cor, Casp)[1094] *Vegeu:* Repertori, **35**	Biblioteca	Roger de Llúria, 13 *[Eixample]*	1939.08.12 1940.07.29 1940.11.03 1940.12.11	77/30 331/11 356/J
123	Ea	Jesuïtes (Institut Químic de Sarrià) *Vegeu:* Repertori, **35**	Llibres	Via Augusta, 390 *[Sarrià]*	1939.09.27	356/J
124		*Juanpera*, Carme; vegeu Guitart, *prevere*				
125	P	Juncadella, Emili[1095] *Vegeu:* Repertori, **46**; Annex, I.1, **§99** i **§114**	Biblioteca amb prestatgeries	*[Eixample]* / Castell de Montesquiu	1936.10.01 1936.10.08 1939.07.07 1939.08.12 1930.10.17	124/53 127/20 332/1
126	Pe	Kellner, Hermann / Germán, *metge*	Biblioteca mèdica	Mallorca, 235, 2n / Rambla Catalunya, 105 *[Eixample]*	1937.09.00 1937.10.12 1938.00.00 1939.08.04 1940.05.21	124/38 127/41 331/12
127	Pe	Kellner, Marta (Marta Million)	Biblioteca	Mallorca, 235 *[Eixample]*	1939.08.04 1940.07.04 1941.04.25	124/56 356/K 332/1 332/1-1
128	Pm	Klein, Rossend *Vegeu:* Repertori, **36**; Annex I.1, **§8** i **§75**	1 executòria i 8 paquets de llibres	Escudellers blancs, 3 *[Casc Antic]*	1936.07.29 1936.10.19 1936.11.05 1938.00.00 1939.08.05 1939.10.26	124/55 127/41 356/K 359/3, nota 332/1-1
129	Pe	Kocher[1096]	4 paquets de llibres		1940.04.09	332/1-2
130	Pe	Lemanier	1 paquet de llibres		1940.04.09	332/1-2
131	Pe	Lemm[1097]	1 paquet de llibres		1940.04.09	332/1-2
132	Ep	Llovera, Josep Ma. *Vegeu:* Repertori, **37**; Annex I.1, **§6**	Biblioteca i material d'estudi	Baixada de Sant Miquel, 5 *[Casc Antic]*	1936.07.28 1938.00.00 1939.06.20 1939.06.27 1939.08.25	124/59 127/41 332/1-1

[1093] Segons Alòs, "Una part de la biblioteca portada dels locals de l'antic Ateneu Barcelonès (Principal Palace)". Molt possiblement es tracta d' un error per referir-se als locals del que havia estat l'Ateneu Castellonense, ubicat efectivament on era el Teatre Principal, a la plaça del Teatre, al capdavall de las Rambles.
[1094] Recuperat per Joan Guim, SJ.
[1095] Recuperat per Mercedes Juncadella Vidal.
[1096] Otto Kocher, cònsol general d'Alemanya a Barcelona el 1936.
[1097] Potser podria tractar-se d'un error per "Klemm"; entre els fons d'arxiu de la Biblioteca es conserva un paquet de cartes i documents de l'empresa aeronàutica Leichtflugzeugbau Klemm adreçats a Ramón Franco (signatura topogràfica: Arxiu pendent, capsa 25).

133	P	Martí Garcés de Marcilla, Josep Maria[1098] Vegeu: Annex I.1, **§8** i **§80**	73 paquets de llibres, 5 paquets de documents	Basea, 64 (o 46) *[Casc Antic]* → Claris, 103 *[Eixample]*	1936.07.29 1936.10.23 1936.10.30 1936.11.05 1938.00.00 1941.06.16 1941.05.16	77/25 124/63 127/41 356/M 359/3,nota 332/1-2 332/1-4
134	P	Martí Segura, Santiago		Sor Eulàlia de Anzizu, 5 *[Pedralbes]*	1939.09.27	124/61
135	P	Martorell	1 paquet de llibres		1940.04.09	332/1-2
136	Ep	Massana, Antonio, SJ *Vegeu:* Annex I.1, **§4** i **§79**	Biblioteca vinguda en dues tongades	Col·legi Sant Ignasi *[Sarrià]*	26.10.1936 1938.00.00 1939.04.00	124/2 124/23 124/64 (dossier buit) 127/41 332/1-1
137	Pe	Mayer, Otto[1099]	Biblioteca	Via Augusta, 85 *[Sant Gervasi]*	1936.12.04 1938.00.00 1940.04.09 1940.05.08 1940.04.25	77/12 124/60 127/41 356/M 332/1-2 332/1-4
138	Ee	Mercedaris (Convent de Bonsuccés)[1100] *Vegeu:* Annex I.1, **§78**	Biblioteca Acaben de retirar els seus llibres	Plaça Bonsuccés, 4 *[Casc Antic]*	1936.10.02 1936.10.03 1936.10.24 1939.12.11 1940.04.09 1949.04.30 1940.05.01 1940.05.03 1940.05.20	77/4 124/25 332/1-2 332/1-3 332/1-4 356/M
139	P	Mestres, Joan *Vegeu:* Annex I.1, **§165**	Biblioteca i arxiu	Rambla de Sant Josep, 9 *[Raval]*	1937.04.23 1937.04.26 1938.00.00 1939.03.07 1939.04.22	124/66 127/40 (llista) 127/41 332/1-1 Arxiu-biblioteca Rubió
140	Pn	Milà i Camps, J., comte de Montseny *Vegeu:* Repertori, **41**; Annex I.1, **§9**	10 paquets de documents diversos biblioteca llibres de reserva	Plaça de la República, 2 (plaça de Sant Jaume) *[Casc Antic]*	1936.07.29 1938.00.00 1940.02.16 1940.02.21 1940.06.28 1940.07.15 1940.07.16	124/67 127/40 (llistat ms) 127/41 356/M 332/1-3 332/1-4
141	P	Minguell, Manuel	Col·lecció de llibres	Roger de Llúria, 8 / Consell de cent, 246 *[Eixample]*	1936.12.21	124/67 bis

[1098] Recuperat per Concepción de Martí Garcés de Marcilla.

[1099] Otto Maier Zeuner (1877-1965), casat amb Isabel Müller, representant a Barcelona del grup de material sanitari alemany Hartmann i president del consell d'administració d'Industrias Sanitarias S.A., fou un dels fundadors del Futbol Club Barcelona; el seu gendre, Ángel Gamboa Sánchez Barcáiztegui, era capità de la Marina espanyola, i fou qui recuperà la documentació. L'autorització de recollida fou signada per Tomás Estévez, el 30 d'abril de 1940, i el formulari de devolució signat per part de la BC per Dolors Carré.

[1100] Recuperat per Pedro Monzón, OMerc.

142	Ee	Mínimes (convent de Jesús Maria, Horta)[1101]	Col·lecció de llibres	Camí de Sant Ginés, 16 (Martí Codolar, 20) *[Horta]*	1944.07.05	356/M
143	P	Miserachs Rigalt, Antoni[1102]	Col·lecció de llibres	Ronda Sant Pere, 28 *[Eixample]*	1938.00.00 1939.10.18	IEC, Alòs 124/68
		Moixó, vda, vegeu Francisca Güell				
144	P	Mombrú[1103]	1 paquet de libres		1940.04.09	332/1-2
145	P	Moncanut Geli, Alfons[1104]	Biblioteca Segona entrega: Retorn de 2 obres registrades Retira 2 vols de la BC	Mallorca, 316 *[Eixample]*	1937.03.06 1938.00.00 1940.05.18 1941.02.01	124/69 127/41 356/M 332/1-4 332/1-3
146	P	Monedero, Rosalia[1105]		Pau Claris, 7, 3r 1ª *[Eixample]*	1936.09.22	124/69 bis
147	Ep	Montserrat, Cebrià[1106]	Biblioteca		1938.00.00	127/41
148	P	Muller[1107]	2 paquets de llibres		1940.04.09	332/1-2
149	P	Mur, A., *metge* *Vegeu:* Consell de Sanitat de Guerra	Biblioteca mèdica	Rambla Catalunya, 105 *[Eixample]*	1937.10.12 1938.00.00	124/38 127/41
150	P	Nadal, Joaquim Maria de *Vegeu:* Annex I.1, **§82**	Biblioteca	Pau Claris, 25 *[Eixample]*	1936.10.24 1938.00.00 1939.10.30	126/1 127/41
151	P	Navarro, Jorge de	1 paquet de llibres		1940.04.09	332/1-2
152	Pm	Navarro Anton, Pedro Vegeu: Repertori, **43**		Portaferrissa, 21? *[Casc Antic]*	1939.00.00	127/41, 7
153	P	Oliveras, Just[1108]	8 paquets de llibres	Balmes, 175 *[Eixample]*	1940.04.09	332/1-2
154	P	Ortiz Tejada	2 paquets de llibres		1940.04.09	332/1-2
155	Pe	Ovegaard, Finn	1 paquet de llibres	Consolat de Suècia	1940.04.09	332/1-2

[1101] El convent de mínimes havia estat establert al Raval, al carrer del Carme (a l'espai ocupat actualment per l'Institut Milà i Fontanals), fins a principis del segle XX, en què la comunitat es traslladà a Horta. El convent va ser incendiat el dia 21 de juliol i posteriorment ocupat per milicians; nou religioses que hi van tornar foren assassinades. Vegeu Maria COLL, "Mare Maria de Montserrat, la monja", *Sapiens*, 198 (setembre 2018).

[1102] Antoni Miserachs Rigalt (1909?-1982), advocat, membre del partit conservador Acció Popular Catalana. Especialitzat en els drets editorials (seria assessor de l'Instituto Nacional del Libro Español), després de la guerra fou regidor de l'Ajuntament de Barcelona i president de l'Associació Cristiana de Dirigents. El seu germà, l'hematòleg Manuel Miserachs (†1980), fundà el Banc de sang de Barcelona.

[1103] Potser podria tractar-se de libres relacionats amb l'empresa textil Mombrú Hnos (Bruc, 32); a la mateixa zona s'incautaren altres col·leccions, com la des germans Casanovas..

[1104] Alfons Moncanut Geli fou un dels promotors dels cines Publi al Passeig de Gràcia de Barcelona.

[1105] Rosalia Monedero i Ribas (1875?-1980) havia estat molt probablement la majordoma de Mn Higini Anglès i Mn Manuel Trens, que apareixen a la seva esquela (vegeu la secció e necrològiques de *La Vanguardia*, 2 i 3 de setembre de 1966).

[1106] Cebrià Montserrat i Roig (1886-1962, prevere i humanista, col·laborador de la Fundació Bíblica Catalana i de la Fundació Bernat Metge.

[1107] Podria tractar-se de Javier de Müller i Ferrer, marquès de Müller (ACA, Cultura, 46, R-350). Sobre la família Müller, vegeu Salvador-J. Rovira i Gómez, "Els Müller de Tarragona (segle XIX)", *Armoria*, 1 (2012), p. 11-16.

[1108] Just Oliveras Llopartque el 1941 adquirí el Castell de Piera; era cosí germà de l'alcalde de l'Hospitalet, Just Oliveras Prats, assassinat el març de 1938; vegeu també CDMH, FC-Causa General, 1678, Exp. 3, f. 199-200.

156	P	Pallarès, M., *metge* *Vegeu:* Consell de Sanitat de guerra	Biblioteca mèdica	Rambla Catalunya, 105 Balmes, 175	1937.10.12 1938.00.00	124/38 127/41
157	P	Patxot, Rafael *Vegeu:* Annex I.1, **§14, §107, §101, §126** i **§134**	32 paquets de libres (Sala Aguiló) Protegides a lloc biblioteca i col·leccions del Passeig de la Bonanova i els fons del magatzem de París 161	Cucurulla, 6 (despatx) *[Casc Antic]* París, 161 (magatzem) *[Eixample]* Passeig de la Bonanova *[Bonanova]*	1937.01.23 1937.01.29 1937.02.04 1937.04.15 1937.10.27 1937.11.29 1937.12.12 1938.03.10 1938.03.26 1938.03.29 1938.04.20	126/2 bis 127/41 359/3
158	A	Partido Sindicalista Español *Vegeu:* Repertori, **45**	Correspondència i documentació	Portaferrissa, 22 *[Casc Antic]*	1937.00.00	BC-Mss
159	P	Pella i Tort, Ramon i Maria Juncadella *Vegeu:* Repertori, **46**	Biblioteca i 5 paquets de documents d'arxiu	Gran Via, 601 / Diputació, 273 *[Eixample]*	1937.03.11 1938.00.00 1939.08.12 1940.03.21 1940.04.09 1941.11.11	77/26 126/4 127/41 356/P 332/1-1 332/1-2 332/1-4
160	P	Peraire Iglesias, Nicomedes[1109]		Comtes de Barcelona, 6 (Comtes) *[Casc Antic]*	1940.06.28	356/P 332/1-4
161	P	Pérez Rosales, Jesús. (metge) *Vegeu:* Consell sanitari de guerra; Annex I.1, **§168**	Biblioteca mèdica	Rambla Catalunya, 105 *[Eixample]*	1937.10.12 1939.03.12	124/38 Arxiu-Biblioteca Rubió
162	P	Plandiura, Lluís[1110] *Vegeu:* Annex I.1, **§94** (vegeu també La Garriga)	Biblioteca, col·lecció edicions de Verdaguer Segona entrega de llibres Tercera entrega de llibres	Ribera, 6 *[Casc Antic, Ribera]*	1936.11.26 1936.12.08 1938.00.00 1940.04.02 1940.04.05 1940.04.09 1940.04.24 1940.04.30 1940.05.06 1940.05.10 1940.07.31 1943.02.12	77/11 126/6 127/13 127/41 356/P 332/1-1 332/1-3 332/1-4
163	P	Porta i Rubió[1111]	1 paquet de llibres		1940.04.09	332/1-2
164	P	Portabella (jesuïta)[1112]	4 paquets de llibres		1940.04.09	332/1-2

[1109] En els anys 1930, Nicomedes Peraire Iglesias —oncle de Júlia Peraire, muller de Ramon Casas— era un dels proveïdors habituals de material musical i cartogràfic de la BC.
[1110] Recuperat pel seu fill Antoni Plandiura i Picó.
[1111] Podria tractar-se d'una persona relacionada amb la família de Magí Porta i Rubió, advocat apoderat de Josefa de Sarriera i Copons, marquesa de Moja.
[1112] Podria tractar-se de Josep Portabella, SJ, que el 1940 era adscrit al Col·legi i residencia del Sagrat Cor del carrer Roger de Llúria amb Casp (*Catalogus Provinciae Aragoniae Societatis Iesu ineunte anno MCMXL*, Barcinone, Typ. Oberica, 1939, p. 19). Hi ha la possibilitat que hagués tingut relació amb la família d'empresaris tèxtils de la Frabra i Coats, bé amb els que residien a la Ronda Universitat, 6 o els que vivien Gran Via 616.

			"Ha confirmado la entrega de unos libros del Palau a la Biblioteca"			332/1-4
165	P	Puig (Ignasi Puig i Pallejà) *Vegeu:* Annex I.1, **§16** i **§31**		Boqueria, 10 *[Casc Antic]*	1936.07.00 1936.08.11 -12	126/8 127/41, nota
166	P	Puig i Cadafalch, Josep[1113] *Vegeu:* Annex I.1, **§50**, **§89, §143** i **§169**	Biblioteca primer al domicili, finalment ingressada	Provença 231 *[Eixample]*	1936.08.31 1936.09.04 1938.08.20 1938.08.31 1938.09.22 1938.09.30 1939.03.12	126/9 Arxiu-biblioteca Rubió
167	P	Portela Valladares, Manuel *Vegeu:* Repertori, **48**	1 paquet	Passeig de Gràcia 105 *[Eixample]*	1938.00.00	127/41
168	A	POUM *Vegeu:* Repertori, **49**	Llibres conservats a la Virreina[1114]	Rambla, 99 *[Raval]*	1938.00.00	127/41
169	Pn	Puñoenrostro, comte de	1 paquet de llibres		1940.04.09	332/1-2
170	Pn	Quadras, baró de (José de Quadras) *Vegeu:* Repertori, **50**		Diagonal, 373 *[Eixample]*	1939.09.20 1939.09.23 1940.02.12 1940.10.00	77/9 126/10 127/41 331/20-Q 332/1-1 356/Q
171	P	Recolons, Mercè[1115]	1 paquet de documents	Rambla Catalunya *[Eixample]*	1941.04.17 1941.04.18	356/R 332/1-4
172	P	Reixach[1116]	1 paquet de llibres	Plaça del Rei *[Casc Antic]*	1938.00.00	332/1
173	Ee	Reparadores[1117]	Se'ls tornen per error uns cantorals que pertanyien a les clarisses de Pedralbes	Maó 1 / Ganduxer 130 *[Bonanova]*	1939.09.09	126/10 Dossier buit 126/3

[1113] Recuperat pel seu gendre, Ramon Cunill Bastús.

[1114] Segons Alòs, "Portats el llibres que hi havia al primer pis (biblioteca antigua de la casa) i els que al pis segon havia dut el POUM (Llibres del Palau , residència dels jesuïtes) i altres".

[1115] Probablement relacionada amb la família d'empresaris tèxtils de la Colònia Recolons, de Ribes de Freser; l'empresari, Marià Recolons Regordosa (1889-1967), era un bon amic de l'escenògraf Oleguer Junyent, amb qui de jove havia fet la volta al món. Sobre els Recolons, vegeu M. SITJAR I SERRA, "La fàbrica Recolons de Ribes de Fresser, un exemple d'arqueologia industrial", *Annals del Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès* (2015-2016), p. 329-336.

[1116] Potser podria tractar-se de Sebastià Reixach i Tort, que després de la dissolució del jesuïtes el 1932 acollí el jesuïta Andrés Linari a la seva casa de la plaça del Rei, 2, però no hi ha més constància documental; vegeu Repertori, **35**.

[1117] La Congregació de Maria Reparadora (coneguda com les reparadores), fundada a mitjan segle XIX a França per Émilie d'Oultremont, havia tingut ua escola a l'edifici de la cantonada del carrer Girona i Casp (Girona, 32-Casp 49-51). Rubió coneixia bé l'orde, ja que una de les seves germanes, Pilar, havia ingressat a la Congregació. Sobre la congregació, vegeu Manuel GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'Església a la ciutat de Barcelona: directori estadístic*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2002), núm. 34 (vol. I, p. 187-188).

174	P	Rey Casadevant, Víctor[1118] (impremta). *Vegeu*: Domènec Carles Tolrà	Biblioteca	Passatge Elisabets, 7 *[Raval]*	1937.11.30 1937.12.10 1938.00.00 1940.04.09	126/11 127/41 332/1-2
175	P	Riba, Carles *Vegeu:* Repertori, **51**	Papers	Carrer dels caputxins, 163 (Major de Sarrià), 163 *[Sarrià]*		
176	P	Ribas Fabra, Montserrat[1119]	Entrega de les obres que tenia dipositades a la BC	Passeig de Gràcia, 59 *[Eixample]*	1940.10.16	77/32 332/1-3 356/R
177	Ep	Riber, Llorenç *Vegeu:* Repertori, **52**; Annex I.1, **§48**	Biblioteca	Àngel Guimerà *[Sant Gervasi]*	1936.08.31 1940.04.03 1940.04.05 1940.03.25 1940.04.05	126/12 356/R 77/10
178	Pe	Riemann	3 paquets de llibres		1940.04.09	332/1-2
179	P	Riera, Concepció[1120]		Montseny, 79 *[Gràcia]*	1936.12.10 1938.00.00	126/16 127/41
180	P	Riera, Francisca	Llibre d'or del rosari a Catalunya		1943.03.03	356/R
181	P	Riera Sala, família[1121] *Vegeu:* Annex I.1, **§148**	3 paquets de llibres	Pau Claris, 11 *[Eixample]*	1936.08.21 1940.04.09	126/14 332/1-2
182	P	Ripoll, Francesc d'A. [1122] *Vegeu:* Annex I.1, **§73**	Part de la biblioteca	Escipió, 38 *[Sant Gervasi]*	1936.10.14 1938.00.00 1939.11.25 1940.04.09	126/15 127/41 332/1-2
183	EP	Riu, Hermenter *Vegeu:* Repertori, **53**	Volums retornats en dos lliuraments	Montseny, 79 *[Gràcia]*	1938.00.00 1939.11.24 1940.09.16	126/16 127/41 356/R 333/-3 333/-4
184	Pn	Robert, Marquès de[1123]	1 paquet de llibres	Passeig de Gràcia, 107 *[Eixample]*	1940.04.09	332/1-2

[1118] A la impremta del passatge Elisabets, 7 es publicaven revistes com *Teosophia* o d'altres relacionades amb moviments sindicalistes i anarquistes, com *La Voz confederal* o *Terra Lliure*. Víctor Rey Casadevant havia estat processat en diverses ocasions, entre altres per incitació a la rebel·lió. Es molt possible que el material que es va trobar a la impremta (documents en pergamí, paquets de documents en papers, gairebé un miler d'impresos dels segles XVI-XVIII, etc) provinguessin d'una o diverses requises feta per milicians anarquistes. De fet, Alòs indica: "Impremta de C. J. Llibres rebuts de la Brigada d'Investigació Criminal. Almenys en part procedents de la Llibreria Babra"; de fet, Domènec Carles-Tolrà havia estat un dels bibliòfils que adquiriren el fons de la Llibreria Babra.

[1119] Molt probablement Montserrat Ribas Fabra, mare del polític conservador Jorge de Carreras Ribas; vegeu també CDMH, FC-Causa General, 1678, Exp. 3.

[1120] Concepció Riera vivia a la mateixa casa que Hermenter Riu i, de fet, a l'arxiu hi ha una referencia envers el prevere; podria ser que en fos la majordoma. Els documents havien estat lliurats per la vda. Galí.

[1121] Sobre els béns de la familia Riera i Sala, vegeu també CDMH, FC-Causa General, 1678, Exp. 3, f. 280.

[1122] L'advocat Francesc d'Assís Ripoll i Fortuño (1873-1963), que pertanyia al cercle de Raimon d'Abadal i Jaume Carner, estava relacionat amb els medis industrials i financers catalans.

[1123] Joaquim de Robert i de Carles (†1953), II marquès de Robert.

185	P	Rocamora[1124]	1 paquet de llibres	*[Sant Gervasi, Putxet] / [Eixample]*	1940.04.09	332/1-2
186	P	Roig i Bofill, E., Dr. *Vegeu:* Annex I.1, **§107** i **108**	4 paquets d'arxiu Protegit primerament a domicili	Petritxol, 18 *[Casc Antic]*	1937.02.04 1938.00.00 1939.10.13 1940.04.09	126/17 127/41 332/1-2 359/3
187	Pn	Romanyà, Baró de *Vegeu:* Repertori, **77**; Annex I.1, **§118**	Biblioteca	Diputació, 329 *[Eixample]*	1937.07.24 1939.10.13	126/18 127/41 332/1-1
188	Pn	Ros, Ignasi de i Pilar Ramis *Vegeu:* Repertori, **54**; Annex I.1, **§5** i **§88**	Pocs llibres 9 manuscrits, entre ells el tractat del blasó i privilegis Un plec amb pergamins	Plaça Santa Anna, 25 (Portal de l'Àngel) *[Casc Antic]* → Concepció Arenal, 43 *[Sant Andreu]*	1936.11.06 1938.00.00 1939.09.21 1929.11.09 1929.11.22 1940.02.22 1940.03.29 1940.06.27 1940.07.05 1940.07.07 1940.07.31	126/19 127/41 356/R 332/1-1 332/1-3 332/1-4
189	P	Roviralta, Raül, *metge* *Vegeu:* Annex I.1, **§41**	Biblioteca	Av. del Tibidabo, 44 *[Sant Gervasi]*	1936.08.19 1939.12.22	126/20 127/40 (llista) 126/20
190	P	Roviralta, Emili, *metge* *Vegeu:* Consell de Sanitat de Guerra	Biblioteca mèdica	Rambla Catalunya, 105 *[Eixample]*	1937.10.12 1938.00.00	124/38 127/41
191	P	Rucabado, Ramon *Vegeu:* Annex I.1, **§137**	Dipositats a la BC per a la seva salvaguarda, demana que se li siguin tornats en ser la situació més estable	Méndez Núñez, 1r, 1a *[Casc Antic]*	1937.02.08 1938.04.05 1938.04.23 1938.05.06 1938.05.23	126/20bis
192	P	Sagarra, Ferran de *Vegeu:* Annex I.1, **§95**	Llibres i arxiu	Diagonal ,400 *[Eixample]*	1940.04.20	126/23 332/1
193	P	Sagnier[1125]	21 paquets de llibres	Rambla Catalunya, 104 *[Eixample]*	1938.00.00 1939.08.22	126/24 127/40 (llista) 127/41 332/1-1
194	P	Sagrera[1126]	2 paquets de llibres		1939.04.09	332/1-2

[1124] El nom de Rocamora pot correspondre a diverses persones: o bé a un dels membres de la família Rocamora i Vidal —els col·leccionistes Manuel Rocamora i Vidal (Barcelona, 1892-1976), que vivia al carrer Ballester, 22 de Sant Gervasi, i Antoni (1888-1964), casat amb una neboda de Ramon Casas, resident al Passeig de Gràcia, 96—, o de la família Rocamora i Pi —Francesc, que vivia a una torre al número 8 de l'Avinguda del Tibidabo, o Ferran, al carrer Casp, 20—.

[1125] Josep Maria Sagnier i Vidal era fill de l'arquitecte Enric Sagnier i Vilavecchia (1858-1931), marquès de Sagnier, que va edificar la seva casa familiar a la Rambla de Catalunya entre Rosselló i Provença, al costat del passatge de la Concepció. Els llibres foren lliurats a la Biblioteca de Catalunya per la Comissaria de la Vivenda l'abril de 1938 (AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – Fitxes de biblioteques incautades). Entre els fons d'arxiu es conserva un lligall de documentació personal i patrimonial relacionat essencialment amb la propietat de l'edifici de la Rambla Catalunya 104 (signatura topogràfica: Documentació en paper, caixa XXVI). Els llibres van ser recuperats per Lluís Sagnier; vegeu també CDMH, FC-Causa General, 1678, Exp. 3.

[1126] Segurament Ana, vda. de Sagrera, que vivia a Tres Torres (Carrer de Jaume Piquet, 41).

195	P	Salas, José Nicolas de[1127]	1 paquet de llibres	Bosc Bertran (Musitu, 7) *[Sant Gervasi, Putxet]*	1940.04.09 1941.04.12 1941.04.18	77/23 356/S 332/1-2 332/1-4
196	P	Salvador i de Solà, Felipe de[1128]	Col·lecció de llibres	Pomaret, 9 *[Bonanova]*	1939.10.02	126/26 127/40 (llista)
197	Ep	Sanfeliu Casanovas, Marcos; lliurat i reclamat per Pere Garganté, recuperat per Cebrià Montserrat[1129] *Vegeu:* Annex I.1, **§104 §163**	Col·lecció de llibres	Diagonal, 367 *[Eixample]*	1937.02.06 1937.02.15 1939.03.05 1940.01.02 1944.06.30	77/6 126/27 356/M Arxiu-biblioteca Rubió
198	Pm	Sanjurjo, Justo *Vegeu:* Repertori, **56**	6 paquets de llibres	*[Sarrià]*	1938.00.00 1940.04.09	127/41, 7 332/1-2
199	Ee	Sant Agustí, església *Vegeu:* Repertori, **1**	Alguns llibres de cor	Plaça de Sant Agustí, 2 *[Raval]*	1936.10.24 1938.00.00	124/3 127/41
200	Ee	Sant Felip Neri, Oratori[1130] *Vegeu:* Repertori, **26**; Annex I.1, **§8**, **§14**, **§69** i **§156**	Biblioteca sencera (la col·lecció de goigs al Museu d'Arqueologia)	Plaça de Sant Felip Neri, 5 i 6 *[Casc Antic]*	1936.07.29 1936.10.08 1936.10.12 1938.00.00 1939.03.01 1939.09.05 1939.10.24	77/20 126/28 127/41 356/S 359/3, nota Arxiu-biblioteca Rubió
201	Ee	Sant Sever *Vegeu:* Annex I.1, **§15** i **§57**	Lliurat a l'Arxiu Municipal	Sant Sever, 11 *[Casc Antic]*	1936.07.28 1936.09.07	126/29
202	Ee	Sant Vicenç de Sarrià[1131]	Entrega de 4 llibres sacramentals	Plaça de Sant Vicenç *[Sarrià]*	1940.02.05 1941.02.25	126/29 bis 356/S 332/1-3 332/1-4
203	Ee	Santa Maria del Mar *Vegeu:* Annex I.1, **§25**	Lliurat a l'Arxiu Municipal	Plaça de Santa Maria del Mar *[Casc Antic]*	1936.08.08	126/31bis
204	Ee	Santa Maria del Pi *Vegeu:* Annex I.1, **§26**	Lliurat a l'Arxiu Municipal	Plaça del Pi *[Casc Antic]*	1936.07.29 1936.08.08 1940.06.26	126/4 bis 331/19 332/1-4

[1127] L'enginyer José Nicolás de Salas y de Salas (1953), fill del magistrat José Nicolás de Salas y de Azara, casat amb Joaquima Bertran i Musitu. Després de la guerra la parella s'instal·là a Madrid.

[1128] Felipe de Salvador i de Solà (Barcelona, 1899-1977), genealogista. Els seus libres foren lliurats a la Biblioteca de Catalunya per la Policia d'Hostafrancs el 1938 (AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – Fitxes de biblioteques incautades).

[1129] El prevere Marc Sanfeliu Casanovas, que havia estat ordenat el 1893, desenvolupà la seva carrera eclesiàstica majoritàriament al voltant de Montserrat: el seu primer destí fou la parròquia de Santa Maria d'Olesa de Montserrat, i entre 1916 i 1924 fou el rector de Sant Pere de Monistrol. Tot i que ja des del 1920 era beneficiat de la parròquia de Santa Anna de Barcelona; era també membre de la Congregació d'indignes esclaus del Santíssim de l'església de Sant Sever.

[1130] Recuperats per Jaume Garcia, CO. Autorització signada per Luis Monreal y Tejada, 24 d'octubre de 1940. Entre els fons d'arxiu de la Biblioteca es conserva una capsa amb documentació diversa de Sant Felip Neri (signatura topogràfica: Arxiu pendent, 10).

[1131] Recuperat per Pere Solà, pvre., ecònom de Sant Vicenç.

					1941.08.09	
205	P	Sedó Peris-Mencheta, Joan *Vegeu:*Repertori, **57**; Annex I.1, **§116** i **§138**	Biblioteca cervantina	Ronda de Sant Pere, 23 *[Eixample]*	1936.12.14 1937.04.13 1938.00.00 1939.02.08 1939.02-17 1939.07.14 1939.07.24	126/32 127/41 332/1-1
206	P	Sensat Estrada, Gerardo Sensat Maristany, Pere *Vegeu:* Annex I.1, **§110**	10 paquets de llibres	Passeig del Dr. Robert, 130 (Marina) *[Eixample, Fort Pienc]*	1937.02.17 1938.00.00 1939.10.14 1940.04.09	126/33 127/41 356/S 332/1-1 332/1-2
207	Pn	Sentmenat, Marquès de[1132]	Alguns llibres	Desert de Sarrià *[Sarrià]* Urquinaona, 7 (torre) *[Eixample]*	1938.00.00	127/41
208	Ep	Serra, Dr. (Eudald Serra i Buixó) *Vegeu:* Annex I.1, **§157** i **§167**	llibres	Duran i Bas, 9 *[Casc Antic]*	1939.03.01	Arxiu-biblioteca Rubió
209	Ep	Serra Puig, Dr., pvre[1133]	Biblioteca	Aragó, 231 *[Eixample]*	1938.00.00	127/41
210	A	Sindicat de transports – (local antic Banc d'Espanya) *Vegeu:* Repertori, **65**	Manuscrits	Rambla de Santa Mònica, 2 *[Casc Antic]*	1937.11.04	126/34bis
211	Ep	Solà, Fortià *Vegeu:* annex I.1, **§60**, **§130 i §166**	Llibres i papers	Muntaner, 13 *[Eixample]*	1936.09.17 1938.02.05 1938.02.18 1939.03.07 1939.07.12	126/35 127/40 (llista) 332/1-1
212	P	Soler i Puig, Lluís Ma.[1134]	Lliura lligalls a la BC en dipòsit		1937.01.02 1938.00.00	126/35 bis 127/41
213	P	Soler Rovirosa, María *Vegeu:* Repertori, **60**; Annex I.1, **§71 i 111b**	Biblioteca i papers. Dibuixos, projectes, etc	Diputació, 333 *[Eixample]*	1936.10.10 1937.02.17 1937.02.22 1938.00.00 1939.08.12 1939.09.12 1939.09.21	126/37 127/40 (llistat àlbums) 126/37 127/41 332/1-1
214	P	Sontay, Maria	1 paquet de llibres		1940.04.09	332/1-2
215	A	Teatre principal (Principal Palace)	Lliurament de libres per part de la Comissaria	Rambla Santa Mònica, 27-29	1938.01.04	126/38

[1132] Joaquim de Sentmenat i de Sarriera (1894-1968), VIII marquès de Sentmenat, va lluitar a l'exèrcit sublevat com a capità d'artilleria. Segons Alòs, abans hi havia passat l'Arxiu Municipal

[1133] Joan Serra Puig († 1967), canonge de la catedral de Barcelona.

[1134] Lluís Maria Soler i Puig, cònsol general de Liberia i Haití, era membre de l'Associació Catalana d'Excursions científiques; com a tal, havia conegut a Verdaguer, de qui escriu un recordatori (Luis María SOLER Y PUIG, "Jacinto Verdaguer, sus amigos, admiradores y otros recuerdos", *Mediterráneo. Guión de Literatura*, 9-11 (1945), p. 137-142.

			d'espectacles a la Biblioteca de Catalunya	*[Raval]*		
216	Pn	Terradas, Bartomeu, vda de (Àngela Brufau)	Tres paquets de documents	Diagonal, 420 (Les Punxes) *[Eixample]*	1936.08.22 1941.07.08	126/40 356/T
217	Pn	Terrades, baró de (Josep M. Albert)	1 missal	Roger de Llúria, 110 *[Eixample]*	1936?	124/51 bis
218	P	Torent Buxó, Santiago *Vegeu:* Repertori, **61**	Col·lecció de llibres	Rambla Catalunya, 93 *[Eixample]*	1939.00	ACA, Cultura
219	P	Tous Colomé, Ramon[1135]	Col·lecció de llibres	Bruc, 136 *[Eixample]* → Sans, 228	1939.11.28	126/43 356/T
220	Ep	Trens, Manuel *Vegeu:* Annex I.1, **§17**	Biblioteca i materials de treball	Pau Claris, 7 *[Eixample]*	1936.02.08 1938.00.00	124/9 127/41
221	P	Trias de Bes, Josep Maria[1136]	Biblioteca destinada al seminari de Dret internacional de la Universitat de Barcelona	Consell de cent, 391 *[Eixample]*	1936.10.19 1938.00.00 1939.09.01 1939.09.19	126/44 127/41 332/1-1
	A	UGT- Sindicat de transports – Banc d'Espanya, *Vegeu:* Sindicat de Transports				
223	Pn	Vall de Merlès, comte de la (Lluís Oriola-Cortada)[1137]	8 paquets de llibres i revistes	Palau, 4 *[Casc Antic]*	1938.00.00 1940.04.09	126/2 127/41 332/1-2
224	P	Valls Taberner, Ferran *Vegeu:* Repertori, **81**; Annex I.1, **§3** i **§5**	Estanteries[1138]	Avinguda Diagonal, 444 *[Eixample]*	1937.09.22 1939.06.09 1939.06.22 1939.02.27	126/47 127/41 332/1-1
225	P	Vidal Guardiola, Miquel *Vegeu:* Repertori, **67**; Annex I.1, **§70 i §81**	Biblioteca[1139]	Diagonal, 508 *[Eixample]*	1936.10.08 1936.10.16 1936.10.23 1937.09.20 1938.00.00 1939.10.11 1939.10.21	126/49 127/41
226	P	Vidal Quadras, Manuel *Vegeu:* Annex I.1, **§4, §14** i **§161**	22 edicions de Cervantes i *Enciclopedia Espasa*	Passeig de la Duana, 2 i 4 (Passeig d'Isabel II) *[Casc Antic, Barceloneta]*	1936.12.19 1938.00.00 1939.03.03 1939.10.16 1940.06.20 1940.06.21	126/50 127/40 (llista) 127/41 356/V 332/1-1 332/1-3

[1135] Ramon Tous i Colomé (1912-1997).
[1136] Josep Maria Trias de Bes i Giró (1890-1985), jurista i profesor de la Universitat de Barcelona, afiliat a la Lliga Regionalista. Documentació recuperada per per Ferran Pedret de Falgàs.
[1137] El fons d'arxiu del llinatge Oriola-Cortada, comtes de la Vall de Merlès, ingressà el 1992 a l'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC, 1-169, Llinatge Oriola-Cortada, bit.ly/3IRoW6N, consulta 19 de maig de 2024).
[1138] Segons Alòs, "Salvada una part de la seva biblioteca amb unes prestatgeries. En setembre 1937 la Institució d'Adaptació professional per a la dona (Dr. Mira) del C. Córsega 325 ens deixa triar alguns llibres entre els quals n'hi ha d'aquella procedència".
[1139] Segons Alòs, "De la part de la biblioteca portada a la Convalescència en sortiren alguns volums demanats pel conseller d'Economia, sr. Fàbregues".

						332/1-4 Arxiu-biblioteca Rubió
227	P	Vidal i Ramon	1 paquet de llibres		1940.04.09	332/1-2
228	P	Viladevall Concepció (Hereus de la viuda Pla) *Vegeu:* Annex I.1, **§56**	Gravats	Passeig Fermín Galan, 127 (Passeig Lluís Companys) *[Casc Antic, Sant Pere]*	1936.09.08	126/5
229	Pn	Vilallonga, marquès de (Xavier de Fontcuberta i Dalmases)	1 paquet de llibres	Montcada, 20 *[Casc Antic]*	1940.04.09	332/1-2
230	Pn	Vilanova-Rosselló, comte de[1140] *Vegeu:* Repertori, **68**; Annex I.1, **§39**	1 manuscrit	Roger de Llúria, 51 *[Eixample]*	1936.08.19 1940.07.02 1940.08.24 1940.08.05 1940.08.24	77/18 126/51 127/41, nota 356/M 332/1-3
231	Pn	Vilardaga, comtessa de *Vegeu:* Annex I.1, **§52**	8 paquets de llibres	Gran Via de les Corts, 621 *[Eixample]*	1936.09.01 1936.09.04 1938.04.11 1938.04.15 1939.07.21 1939.10.04 1939.10.28	77/1 126/52 127/41 356/V 332/1-1
232	Pm	Vilella Puig, Cayetano *Vegeu:* Annex I.1, **§162**	Col·lecció de llibres, àlbums amb discos	Passeig de la República, 104 (Passeig de Sant Joan) *[Eixample]* → Girona, 54	1936.08.28 1938.00.00 1939.03.03 1939.10.03 1939.10.06 1939.10.08	126/53 127/41 356/V 332/1-1 Arxiu-biblioteca Rubió
233	Pn	Villahermosa, comte de	1 paquet de llibres		1940.04.09	332/1-2
234	P	Vives, Josep Maria	6 llibres de goigs	Casp, 20 *[Eixample]*	1947.11.18	126/55
235	Ep	Vivet, Fèlix[1141]	1 paquet de llibres		1940.04.09	332/1-2
236	P	Viza, Juan B.[1142]	7 paquets de llibres		1939.10.06	126/56 356/V 332/1-1
237	Pe	Wagner Miret, Teodoro[1143]	1 paquet de llibres	Campoamor, 6 *[Horta]*	1939.04.09	332/1-2
238	Pe	Weger	1 paquet de llibres		1939.04.09	332/1-2
239	Pe	Wind, Hermann	2 paquets de llibres		1939.04.09	332/1-2
240	Pe	Witernburg	2 paquets de llibres		1939.04.09	332/1-2
241	Pe	Witte, R.	1 paquet de llibres		1939.04.09	332/1-2

[1140] Recuperat pel marquès de Palmerola. Autorització signada per Tomás Estévez, 5 d'agost de 1940; amb una nota a llapis: "Sta. Condeminas o quien la sustituya: agradecería tuviesen preparado esto y el recibo de entrega, vendrá a buscarlo hoy de 7 a 8 bien que solo hay un libro, Genealogía de la casa Saforteza" si hay algo más ya dirán".

[1141] El salesià Fèlix Vivet i Trabal (1911- 1936) fou executat en una carretera d'Esplugues a l'inici de la guerra, el 26 d'agost, en un dels "paseíllos" menats per milícies revolucionàries, juntament amb el seu pare i un germà, membres d'Acció Catòlica.

[1142] Joan B. Viza i Caball (1884-1979), advocat i polític conservador, de tradició carlina, casat amb M. Dolors de Molins i de Sentmenat, havia estat membre del Cercle Tradicionalista de Barcelona.

[1143] Teodoro Wagner Miret, pintor, (†1996), pintor, vidu de Ramona Queralt i Targa.

1.2. Col·leccions ingressades per defunció, dipòsit o donatiu

242	P	Bofarull, Francesc de *Vegeu:* Repertori, **72**		Portaferrissa, 13 bis *[Casc Antic]*	1936.11.00 1938.02.00	
243	P	Cot, Pau *Vegeu:* Repertori, **27**		Blanqueria *[Casc Antic]*	1938.00.00	
244	P	Givanel, Joan *Vegeu:* Repertori, **74**		Ballester, 33 *[Sant Gervasi, Putxet]*	1936.07.00	
245	P	Oller, Narcís *Vegeu:* Repertori, **44**		Rambla de Catalunya, 14 *[Eixample]*	1937.04.00	
246	P	Ràfols, Josep Francesc *Vegeu:* Repertori, **76**		Gran de Sarria *[Sarrià]*	1936.11.00	
247	P	Rubió i Lluch, Antoni *Vegeu:* Repertori, **78**		Rambla de Catalunya *[Eixample]*	1937.08.00	
248	P	Segalà, Lluís *Vegeu:* Repertori, **58**		Gran Via, 587 (Balmes) *[Eixample]*	1938.00.00	
249		Serra i Boldu, Valeri *Vegeu:* Repertori, **79**		Avinguda República Argentina, 27 *[Sant Gervasi]*	1937.04.00	
250	P	Toda, Eduard *Vegeu:* Repertori, **80**		*Escornalbou	1936.07.00	
251	P	Viada i Lluch, Lluís Carles *Vegeu:* Repertori, **82**		*[Eixample]*	1938.02.00	

1.3. Actuacions fora de Barcelona

252	Ee	Alp[1144]	Llibres recollits de l'església	Alp (Baixa Cerdanya)	1936.10.07 1937.07.05 1937.07.12	127/1
253	Ee	Badalona, Biblioteca Municipal; (vegeu també Cartoixans, Tiana=	Biblioteca de la Cartoixa	Badalona (Barcelonès)	1936.08.06 1939.01.16	127/3
254	Ee	Sant Esteve de Bagà, església	3 paquets de llibres	Bagà (Berguedà)	1938.00.00 1940.04.09	127/41 332/1-2

[1144] Llibres lliurats pel periodista i polític Emili Granier Barrera, que passava estades a Alp (Baixa Cerdanya); era allí quan va esclatar la guerra (vegeu Emili GRANIER-BARRERA, *Una vida plena*, Barcelona: Hacer, 1994), i va recollir uns llibres, sens dubte per salvaguardar-los, dels quals va trametre una llista a Rubió. Un cop obtingut el permís de l'alcalde, Josep Cot, els llibres foren lliurats a Rubió per Granier.

255	Ee	Convent de Franciscans de Balaguer *Vegeu:* Annex I.1, **§128**	Ha passat en Duran i Sanpere	Balaguer (La Noguera)	1936.12.18 1937.12.21	127/5
256	P	Gummà, A. (Blanes)[1145]	33 paquets de llibres	Blanes (La Selva)	1938.00.00 1940.04.09	127/41 332/1-2
257	P	Azara, José Nicolás?[1146]	Biblioteca	Binéfar (La Llitera, Osca)	1937.11.17	127/2
258	P	Arqués i Arrufat, Ramon[1147]	Biblioteca	Borges Blanques (les Garrigues)	1939.06.12 1939.07.01 1939.07.24 1939.07.31 1939.09.07 1939.09.12	332/A 332-1 512
259	P	Borredà, col·lecció particular[1148]	Alguns llibres	Borredà (Berguedà)	1937.07.21	127/6
260	P	Parc Samà[1149]	Triat per Tarragona	Cambrils	1938.01.28	127/7
261	Pn	Capmany, Ricard de (Castell de Santa Florentina) *Vegeu:* Repertori, **66**	Llibres de reserva	Canet de mar (Maresme)	1936.09.15 1940.04.09 1941.11.11	332/C 332/1-2
262	P	Serra, F. X.[1150]	Col·lecció de llibres	Canet de Mar (Maresme)	1936.08.28	127/8
263	Ee	Escolapis de Castellar del Vallés *Vegeu:* Repertori, **29**	3 manuscrits i 6 impresos	Castellar del Vallés (Vallès occidental)	1938.00.00 1940.12.00	127/40 (llistat ms) 127/41 332/E
264	P	Ruiz Contreras, Luis	Llibres i un manuscrit	Castelló d'Empúries	1938.10.06 1938.10.12 1938.11.10	127/9 126/21

[1145] Alfred Gummà i Martí, advocat i geògraf, membre de la Societat de Geografia Comercial de Barcelona i de la Real Sociedad Española de Geografia, autor de nombrosos treballs sobre geografia. Segons Alòs, fou "cedit per un comité local".

[1146] El 17 de novembre de 1937, Timoteo Pérez Rubio, president de la Junta Cental del Patrimonio Artístico Nacional, s'adreça a la Conselleria de Cultura per comunicar "el peligro que pudiera correr una biblioteca de "Azara" existente a seis kilómetros de Binéfar y 40 de Lérida", i demanar si podien fer-se càrrec; el comunicat va arribar a la Conselleria el 23 de novembre, i va ser transmès a la comissió dels Serveis del PHAC. La central de biblioteques per a soldats del front d'Aragó era a Sarinyena, a una cinquantena de kilòmetres de Binèfar, i és posible que Pérez Rubio creiés possible alguna intervenció. Potser es referia a Barbunyals, el poble natal de la família de l'il·lustrat José Nicolás de Azara, però aquest es troba a una cinquantena de kilòmetres de Binèfar. La localització era tan vaga, que no consta que la biblioteca ingressés.

[1147] El gener de 1937 Ramon Arqués i Arrufat (Juneda, 1874-Les Borges Blanques, 1956), notari de les Borges Blanques i historiador de la literatura, va ser jutjat i condemnat a presó i a l'embargament de tots els seus vens. La seva important biblioteca sortí a subhasta; Rubió, que la coneixia, d'acord amb el seu propietari va demanar a la bibliotecària de les Borges, Maria Rossell, que assistís a la subhasta i que comprés la biblioteca en nom de la Generalitat. Els llibres foren duts a la Biblioteca de Catalunya, i retornats posteriorment el setembre de 1939. (vegeu també ACA, Cultura, 2015/9, doc. 148).

[1148] El juliol de 1937 Emili Granier Barrera va fer lliurar a Rubió un parell de llibres antics procedents d'una col·lecció particular de Borredà que havia estat incautada per l'Ajuntament; Granier indica que, si vol examinar la resta de la biblioteca, pot adreçar-se al company Espinet (Josep Espinet i Alavedra, en aquell moment alcalde de Borredà).

[1149] El palauet del Parc Samà hi havia la biblioteca de Salvador Samà i Torrents (1861-1933), marquès de Marianao. Rubió encarregà al delegat de patrimoni de Tarragona i la seva zona, el pintor Ignasi Mallol i Casanovas (Tarragona, 1892-Bogotà, 1940) que s'encarregués de fer la tria dels més valuosos per portar-los a Tarragona, i que decidís sobre el destí dels llibres més corrents.

[1150] Es tracta molt probablement dels libres de Francesc Xavier Serra i Font (†1935). Vegeu Enric CARBONELL SERRA, "Francisco X. Serra i Font, fundador de "Jover, Serra i Cía", *El Sot de l'Aubó*, 42 (2012), p. 12-20

		Vegeu: Repertori, **55**; Annex I.1, **§145**		(Alt Empordà)	1938.11.16 1939.07.03 1939.07.12	
265	A	Cervera, Universitat *Vegeu:* Annex I.1, **§129 i §131**	Biblioteques eclesiàstiques	Cervera (Sagarra)	1937.12.21 1938.03.00	127/10
266	Ee	Civís (Seu d'Urgell) *Vegeu:* Annex I.1, **§54**, **§66** i **§93**	1 paquet de llibres	Civís (Alt Urgell)	1936.11.21 1940.04.09	127/11 332/1-2
267	Pn	Bell-lloch, Comtesssa de (Paulina Pozzali) *Vegeu:* Repertori, **11**; Annex I.1, **§91** i **§154**	Biblioteca (quatre camionades), excepte els llibres rars, que queden en dipòsit a la biblioteca Arxiu (una camionada)	Cornellà (Baix Llobregat)	1936.11.30 1936.11.05 1938.00.00 1939.03.01 1940.04.09 1940.04.15 1940.04.16 1940.04.18 1941.06.05	124/23 127/41 332/B 332/1-2 332/1-3 332/1-4 Arxiu-biblioteca Rubió
268		Figueres *Vegeu:* Annex I.1, **§51**	Diverses biblioteques	Figueres (Alt Empordà)		127/112
269	P	Plandiura, Lluís[1151] *Vegeu:* Annex I.1, **§96** (vegeu també Barcelona)	Biblioteca	La Garriga (Vallès Oriental)	1936.11.26 1936.12.08 1940.04.02 1940.04.05 1940.04.09 1940.04.24 1940.04.30 1940.05.06 1940.05.10 1940.07.31 1943.02.12	126/6 127/13 77/11 356/P 332/1-1 332/1-3 332/1-4
270		Girona[1152]	Diverses biblioteques	Girona (Gironès)		127/14
271		Igualada[1153]	Diverses biblioteques	Igualada (Anoia)		127/15
272		Lleida[1154]	Diverses biblioteques	Lleida (Segrià)		127/16
273		Manresa	Diverses biblioteques	Manresa (Bages)	1936.08.00	127/17

[1151] Recuperats pel seu fill, Antoni Plandiura i Picó.

[1152] La gestió del patrimoni artístic i documental de Girona durant la Guerra Civil fou encarregada i duta a terme per l'historiador Joan Subias i Galter (Figueres, 1897-Barcelona, 1894). Per al control i descripció de la documentació manuscrita, Rubió envià a Pere Bohigas, que establí un inventari sumari de la riquíssima col·lecció de manuscrits de la Biblioteca Capitular. Sobre Subias, vegeu Joaquim NADAL I FARRERAS, *Joan Subias Galter (1897-1984): dues vides i una guerra* (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2016)

[1153] El febrer de 1938 Jordi Rubió s'adreçà a l'arxiver d'Igualada, Gabriel Castellà i Raich (Igualada, 1876-1959) per demanar-li notícies sobre el destí de diverses biblioteques igualadines; el ministeri s'hi havia interessat arran d'unes notícies publicades a la premsa estrangera per desacreditar la República. La resposta va ser que, malauradament, la resposta va haver de ser que la biblioteca dels franciscans, sens dubte la més important, havia estat efectivament incendiada, i que la dels escolapis també s'havia perdut.

[1154] En resposta molt probablement a un requeriment de Rubió de principis de 1938, el delegat del Servei del PHAC a Lleida, Antoni Bergós i Massó (Lleida, 1889-1986), establí un llarg i detallat informe (tot i que l'anomeni memòria-resum) sobre la situació a Lleida de la situació del patrimoni bibliogràfic: el personal destinat, els fons salvats, la situació econòmica, i el tractament que es volia emprendre. Cal tenir en compte que, com havia passat a Barcelona, els locals que acabaven de ser habilitats per a la biblioteca van haver de servir per altres funcions que les previstes.

		Vegeu: Annex I.1, **§100**				
274		La Manresana *Vegeu:* annex I.1, **§53**	Biblioteca eclesiàstica	La Manresana (Segarra)	1936.09.00	127/18
275		Molló *Vegeu:* Annex I.1, **§117**	Alguns llibres	Molló (Ripollès)	1937.04.10	127/19
276	P	Juncadella, Emili (Castell de Montesquiu)[1155] *Vegeu:* Repertori, **46**	Biblioteca	Montesquiu (Osona)	1936.10.01 1936.10.08 1939.07.07 1939.08.12 1930.10.17	124/53 127/20 332/1
277		Lanaja[1156]	Manuals notarials i alguns impresos antics	Lanaja (Monegres, Osca)	1940.04.09	127/21 332/1-2
278	P	Olot *Vegeu:* Annex I.1, **§115**	Diverses biblioteques	Olot (Garrotxa)	1937.02.00	127/22
279	Ee	Olivella (Sitges) *Vegeu:* Annex I.1, **§92**	Alguns llibres	Olivella (Garraf)	1936.11.20	127/32
280	P	Espona de Saderra, mas (Antoni Barnola i Escrivà de Romaní) [1157] *Vegeu:* Repertori, **30**	1 paquet de llibres i 1 paquet de documents	Orís (Mas Espona) (Osona)	1936.12.03 1940.04.09 1941.11.16	77/27 127/27 332/1-2
281	P	Reus	Diverses biblioteques	Reus (Baix Camp)		127/23
282	P	Riudabella *Vegeu:* Annex I.1, **§133**	Biblioteca nobiliària	Riudabella (Conca de Barberà)	1938.03.24	127/24
283	Ee	Sant Tomàs de Riudeperes, convent *Vegeu:* Annex I.1, **§87**	Biblioteca eclesiàstica	Riudeperes (Osona)	1937.02.00	127/25
284	Pn	Santa Isabel, marqués de (Manolita i Federico Ricart) *Vegeu:* Annex I.1, **§139**	Primer lliurament Segon lliurament: llibres que havien estat registrats i catalogats, entre ells algunes revistes	La Roca (Can Grau) (Vallès Oriental)	1938.05.26 1938.08.29 1938.09.09 1939.08.21 1940.02.05 1940.02.14 1940.10.07	126/31 126/13 356/S 77/33 332/1-1 332/1-3
285	P	Torres Vaxeras, Josep M *Vegeu:* Repertori, **62**; Annex I.1, **§33** i **§153**	Llibres i manuscrits	Sallent (Bages)	1936.08.12 1938.07.12 1938.07.27 1938.09.30 1938.10.07	126/25bis 126/41 332/1-1

[1155] Recuperat per Mercedes Juncadella Vidal.

[1156] Josep Virgili i Andorra, mestre d'escola i col·laborador de la revista literària *Clarisme*, destinat a un regiment al front d'Aragó va trobar a principis del 1937 un conjunt de llibres antics en el poble de Lanaja, a la comarca dels Monegres —no gaire lluny de Sarinyena, on s'establiria la central de les biblioteques per a soldats—. A principis del 1936 Virgili havia rebut una beca per tal de poder fer estudis pedagògics a Bèlgica; és possible que conegués bé el món cultural barceloní. Per tal de protegir els volums, els va enviar a Jordi Rubió; trs d'ells eren manuals notarials que es conserven en els fons d'arxiu de la Biblioteca de Catalunya. L'episodi està recollit per Joaquim PISA CARILLA, "Libros antiguos incautados por los milicianos en Lanaja", en: *Miscelánea de historia, personajes, tradiciones y costumbres de Lanaja* (Conesa: Ushuaia, 2014), p. 129-131.

[1157] Documentació reclamada per Carme Calvet, vda. d'Antoni d'Espona i Escrivà de Romaní, i recuperada pel seu fill, Manuel de Barnola-Espona i Calvet.

					1938.11.30 1939.02.28 1939.10.06	Arxiu-biblioteca Rubió
286	P	Vilar, Joaquim de (Vilar de Sant Boi) *Vegeu:* Repertori, **69**	Biblioteca	Sant Boi de Lluçanés (Osona)	1938.00.00 1940.04.09	77/34 127/28 127/40 (llistat ms) 127/41 332/1-2
287	Pn	Maldà, baronessa de Castellbell, marquesa de (Palau Falguera) *Vegeu:* Repertori, **19**	Llibres i manuscrits	Sant Feliu de Llobregat (Baix Llobregat)	1938.00.00	127/26
288	Pn	Monistrol, marquès de (Escrivà de Romaní) (Palau de Torreblanca) *Vegeu:* Repertori, **40**	Biblioteca	Sant Just Desvern-Sant Joan Despí-Sant Feliu de Llobregat (Baix Llobregat)	1940.04.09	127/40 (llistat ms) 332/1-2
289	P	Santa Coloma de Farners[1158]	Un plec amb pergamins i capbreus	Santa Coloma de Farners (La Selva)	1936.09.15	126/30bis
290	P	Selva del Campt[1159]	Alguns llibres	Selva del Camp (Baix Camp)		127/30
291	Ee	Serrateix, monestir *Vegeu:* Repertori, **70**	Manuscrits i llibres	Serrateix (Berguedà)	1940.04.09	332/1-2
292	Ee	Seu d'Urgell[1160] *Vegeu:* Repertori, **59**; Annex I.1, **§38** i **§140**	Manuscrits i llibres Lliurament de tots els manuscrits i impresos que eren dipositats a la BC	Seu d'Urgell (Alt Urgell)	1936.08.14 1937.10.07 1938.06.01 1940.06.25 1940.07.22 1940.09.30 1941.08.09	127/31 127/40 (llistat ms) 356/S 77/19 332/1-2 332/1-3
293	Ee	Cartoixans (La Conreria/ Badalona)[1161] *Vegeu:* Repertori, **17**; Annex I.1, **§24**	Manuscrits i llibres	Tiana (Maresme	1936.08.06 1939.08.08 1936.11.28	126/38bis 127/3 127/4 332/1-1
294	P	Tarragona *Vegeu:* Annex I.1, **§147**	Biblioteca eclesiàstica	Tarragona	1939.01.18	127/33

[1158] Un rebut brevíssim de Jordi Rubió estableix que l'escriptor Francesc Trabal (Sabadell, 1899-Santiago de Xile, 1957), un dels creadors de l'editorial La Mirada i membre destacat de la colla de Sabadell, lliurà el setembre de 1936 a la Biblioteca de Catalunya un conjunt d'actes en pergamí que havia pogut recuperar.

[1159] Molt a l'inici de la guerra, el 9 d'agost de 1936, el metge i historiador Joaquim Guitert (Barcelona, 1875-La Selva del Camp, 1957) informa Rubió que, malgrat l'incendi provocat al convent dels claretians de la Selva del Camp, la biblioteca havia romàs gairebé intacta; li urgeix per tal que parli amb el conseller, a fi de salvar-la. Sembla que les negociacions van ser llargues, ja que no és fins a un any més tard que els llibres, finalment, poden ser tramesos a Poblet sota la custòdia d'Eduard Toda.

[1160] Recuperat per Josep Llovera, pvre. Autorització signada per Luis Monreal y Tejada sobre el mateix formulari.

[1161] Recuperats per fr. Jerónimo Tebar Alemany, OCart.

295	P	Bayerri, Enric *Vegeu:* Repertori, **63**	Quatre capses amb materials d'estudi	Tortosa (Baix Ebre)	1938.11.00 1939.07.29	126/42 332/B 332/1-1
296	P	Mestre Noè, Francesc[1162] Vegeu: Repertori, **39**; Annex I.1, **§144**	26 paquets de llibres, 27 paquets de papers	Tortosa (Baix Ebre)	1938.08.08 1938.11.00 1939.07.16 1939.09.08 1939.10.27 1939.12.09 1939.12.13 1940.04.09 1940.05.15	124/64 126/42 356/M 77/5 332/1-2
297	P	Moreira, Joan *Vegeu:* Repertori, **42**; Annex I.1, **§144**	Manuscrits, llibres i 7 paquets de música	Tortosa (Baix Ebre)	1938.11.03	126/42
298	P	Tió *Vegeu:* Repertori, **39**; Annex I.1, **§144**	Manuscrits i llibres	Tortosa (Baix Ebre)	1938.11.03 1940.04.09	126/42 332/1-2
299	Ee	Tortosa, Catedral *Vegeu:* Repertori, **63**; Annex I.1, **§144**	Manuscrits i llibres	Tortosa (Baix Ebre)	1938.11.03 1940.04.09	126/42 332/1-2
300	Ee	Tortosa, Reials Col·legis *Vegeu:* Repertori, **63**; Annex I.1, **§144**	Manuscrits i llibres	Tortosa (Baix Ebre)	1938.11.03 1940.04.09	126/42 332/1-2
301	Ee	Uclés (Monestir d') *Vegeu:* Repertori, **64**	Manuscrits i llibres	Uclés (Conca)	1938.07.12 1941.05.30	126/46 127/35 356/U 332/1-4
302	P	Macià, Francesc *Vegeu:* Repertori, **38**; Annex I.1, **§97**	Manuscrits i llibres	Vallmanya (Segrià)	1936.12.16 -17 1936.12.23	124/60
303	Ee	Vallbona, monestir *Vegeu:* Annex I.1, **§123**	Llibres i béns mobles	Vallbona (Urgell)	1937.10.00	127/36 127/30
304	Ee	Vic, biblioteques, Seminari i Palau episcopal *Vegeu:* Annex I.1, **§43**, **§127** i **§141**	Biblioteques eclesiàstiques i privades	Vic (Osona)	1936.08.23 1936.08.26 1937.09.12 1937.12.02 1938.04.16 1938.06.14 1938.07.06 1938.11.16 1939.01.21	126/48
305	P	Vilafranca[1163]	Biblioteques salvaguardades	Vilafranca (Penedès)		127/37

[1162] Recuperat per l'home de confiança de Mestre i Noè, Claudi Viladrich.

[1163] Josefina Morató, directora de la Biblioteca Popular de Vilafranca, informava Jordi Rubió a finals d'agost de 1936 que el Conseller de Cultura els havia demanat a ella i a la bibliotecària adjunta, Roser Lleó que es fessin càrrec de que les col·leccions incautades pel Comitè. Sobre l'actuació de les biblioteques populars durant la guerra, vegeu Susanna ARIÑO, Aurora VALL i Teresa MAÑÀ, "Inicio y final de la Guerra Civil en Cataluña: el testimonio de las bibliotecarias de las bibliotecas populares a través de sus diarios", *Documentación de las Ciencias de la Información*, 45/2 (2022), p. 169-181.

306	P	Vilanova[1164]	Biblioteques salvaguardades	Vilanova (Garraf)		127/39
307	P	Vilassar[1165]	Biblioteca Mayans	Vilassar (Maresme)		127/38

1.4. Biblioteques protegides

308	A	Agrupació Cultural Schola (Orlandis) *Vegeu:* Annex I.1, **§79** i **§136**	Es deixa a lloc	Bruc, 160, 2n 1 *[Eixample]*	1936.10.22 1938.04.27	124/2 127/41
309	Ep	Antich Noguera, Maria *Vegeu:* Annex I.1, **§59**	S'hi posa un segell d'incautat per la biblioteca. Hi ha libres d'un capellà	Trafalgar 17, 4t 1ª *[Eixample]*	1936.09.17	124/11
310	P	Bassa i Armengol, Manuel *Vegeu:* Annex I.1, **§84 i §118**	Demana que es posi el segell de Cultura	Av. Gaudí, 56, 3r *[Eixample]*	1936.10.29	124/16
311	P	Bofill i Mates, Jaume	Es deixa a lloc, a petició de la vídua	Margenat, 20 *[Sarrià]*	1936.10.29	124/21
312	P	Cambó, Francesc de P.[1166]	Conservada a la casa, amb pèrdues; traslladada després a la Universitat	Via Laietana, 30 *[Eixample]*	1940.08.21	331/7
313	A	Institut Català de Sant Isidre	Passa a engruixir el fons de l'Escola Superior d'Agricultura de la Generalitat	Plaça de Sant Josep Oriol, 4 *[Casc Antic]*	1938.00.00	127/41 124/51
314	P	Jaumar de Bofarull *Vegeu:* Annex I.1, **§22**	Pis segellat	Bruc, 67 *[Eixample]*	1936.08.00	127/41, carpeta 2
315	P	López-Picó, Josep Maria	Biblioteca protegida, no ingressa		1936.08.05	124/58
316	P	Martinell, César *Vegeu:* Annex I.1, **§102**	En va	Granvia de les Corts, 539 *[Eixample]*	1937.01.27	127/41 359/3
317	P	Montoliu, Manuel de[1167]	Dipòsit-donatiu a la BC	*[Eixample]*	1937.02.01 1941.07.17	109/18 124/70 331/15, 3
318	P	Patxot, Rafael	Protegides, biblioteca i col·leccions, ala casa	Passeig de la Bonanova, 28 *[Bonanova]*	1937.01.23 1937.01.29 1937.04.15 1937.10.27	33/7 109/14 126/2 bis 359/3

[1164] La Biblioteca-Museu Victor Balaguer era una de les poques biblioteques a Catalunya que estava servida per personal del Cuerpo de Facultativos de Archivos, Bibliotecas y Musos de l'Estat Espanyol. Entre 1933 i 1946 la direcora va ser Maria Pilar Corrales Gallego (Corrales del Vino, Zamora, 1901-post. 1971), que el 1936 es posà en contacte amb Rubió per indicar-li que s'havia posat al servei de la Junta de Protección del Tesoro Artístico, i que es posava també al seu. Rubió li agraeix la bona disposició, i li demana que li informi sobre les biblioteques incautades a Vilanova.

[1165] El 25 de juliol de 1936, en plena onada revolucionària, Lluís Folch i Camarassa (1913-1999) feu una relació dels llibres i objectes dipositats a la Casa de la Vila per a la seva salvaguarda, tenint en compte que l'església havia estat cremada; entre ells hi havia un conjunt de volums del segle XVIII procedents de la casa Mayans de Vilassar de Dalt.

[1166] Vegeu també ACA, Cultura 47, R-90 i R-822 i Cultura, 2015/9, doc. 153.

[1167] Manuel de Montoliu i Togores (1877-1961), filòleg i historiador de la literatura, catedràtic de la Universitat de Barcelona, havia estat estretament lligat a les Oficines Lexicogràfiques de l'IEC.

		Vegeu: Annex I.1, **§14, §101, §107, §126 i §134**	Materials d'altres locals (Cucurulla) confiscats 32 paquets de libres (Sala Aguiló)		1937.11.29 1937.12.12 1938.03.10 1938.03.26 1938.03.29 1938.04.20 1939.12.18 1939.12.23	496/2
319	P	Serrano Flores, Miguel	Biblioteca particular, conservada a la casa	Salmeron, 13, 3r 1ª (Gran de Gràcia) *[Gràcia]*	1938.11.03	126/33 bis
320	Ep	Tusquets[1168]	Protegida en el local del grup escolar que hi era instal·lat	Laforja, 41 *[Sant Gervasi]*	1938.04.20	126/45 127/41
321	P	Sert[1169;]	Libres i mobiliari de biblioteca. Es demana que els libres serveixin per crear una biblioteca pel personal de l'empresa	Passatge Sert, 1 *[Casc Antic]* → Aragó 314 *[Eixample]*	1937.02.11	126/34

1.5. Col·leccions no ingressades, destruïdes o desaparegudes

322	P	Abadal de Vinyals, Ramon *Vegeu:* Annex I.1, **§74**	El pis el té un sindicat, i no hi han deixat res	Casp, 56 *[Eixample]* Vic	1936.10.19	124/1
323	P	Aunós, Eduard *Vegeu:* Annex I.1, **§105**	Pis segellat, però diuen que no hi queda res	Ausias Marc, 8, pral *[Eixample]*	1937.02.00	127/41, carpeta 2
324	Ee	Associació Eclesiàstica d'Apostolat Popular *Vegeu:* Annex I.1, **§12**	Res a fer	Canuda, 10 *[Casc Antic]*	1936.07.30	127/41, carpeta 2
325	Ep	Batlle, Dr (Antoni Batlle) *Vegeu:* Annex I.1, **§40**	No hi ha res a fer	Pau Claris, 111 *[Eixample]*	1936.08.19	124/18
326	Ep	Cardó, Carles *Vegeu:* Annex I.1, **§45** i **§61**	Un comitè de la FAI s'ho va emportar	Teodor Llorente, 26 *[Horta]*	1936.08.25 1936.09.21	124/30
327	Pn	Casa Pinzón, Marqués de *Vegeu:* Annex I.1, **§37**	Un comitè de la FAI ha de resoldre	Passatge Senillosa *[Sarrià]*	1936.08.15	127/41

[1168] Atenent a la reclamació interposada al SDPAN (ACA, Cultura, 47-R357) ha de tractar-se de Francesc Tusquets i Prats (1942), advocat i escriptor, prohom de la Lliga, propietari d'una ampla torre al carrer Laforja el terreny situat entre Balmes, Alfons XII i Marià Cubí, que durant la guerra va servir com a escola pública. El 1939, Higini Anglès, Antoni Batlle i un conjunt de persones lligades al moviment Montessori mitjançaren entre Tusquets i la congregació de monges alemanyes Mary Ward, que adquiriren l'edifici i hi instal·laren una escola (Marta TUSQUETS TRIAS DE BES, "Casa Tusquets de Barcelona y la família de La Forge", *Castellum*, 1 (2016), p. 9-10).

[1169] Reclamat per la comtessa vídua de Sert. L'industrial tèxtil Domènec Sert i Rius (1832-1897), membre fundador del Foment de la Producció Nacional, va ser el promotor d'una de les fabriques del barri de Sant Pere de Barcelona, que estava situada al passatge Sert, entre Trafalgar i Sant Pere més alt. El seu fill gran, Francesc de Paula Sert i Badia (1863-1919), al qual s'atorgà el títol de comte de Sert, continuà la tradición empresarial familiar. La familia tenia la vivenda en un ample principal amb balconada al carrer Sant Pere més alt al qual s'entrava pel mateix passatge. Un dels seus fills fou l'arquitecte i urbanista Josep Lluís Sert.

328	Ee	Escolapis de Sarrià *Vegeu:* Annex I.1, **§30**; Repertori, **29**	Res no volen donar	Immaculada, 25-35 *[Sarrià]*	1936.08.11 1937.02.24 1941.04.22	124/45
329	Ep	Rupert de Manresa, OFMCap[1170]	Ocupada per la FAI	Avinguda Pearson, 16 *[Pedralbes]*	1936.09.28 1936.10.12 1936.10.21	126/22
330	P	Soler Cabot, J., Dr. *Vegeu:* Annex I.1, **§132**	Llibres cremats pels refugiats que s'hi instal·laren	Mallorca, 237bis, 2ª *[Eixample]*	1938.03.00	126/36
331	P	Sunyer, Estanislau – La Llar *Vegeu:* Annex I.1, **§2**	No hi ha libres, només mobles	Montcada, 17 (Palau Dalmases) *[Casc Antic]*	1936.07.24	126/ 37bis

1.6. Col·lecciones que es demana si es troben a la BC, però no hi van ingressar

332	P	Algarra, Jaume[1171]	Biblioteca dipositada a un guardamobles	Diagonal, 478 *[Eixample]*	1939.04.28	124/7
333	P	Morató Cullaré, Tomás	Demana si hi ha llibres de la seva biblioteca		1941.06.10	331/7
334	P	Peray March, Josep de[1172]	Demana si hi ha llibres de la seva biblioteca	Consell de cent, 373 *[Eixample]*	1941.03.31	331/19,1 356/P
335	Ee	Salesians de Sarrià	Demanen si hi ha llibres de la Biblioteca	*[Sarrià]*	1939.03.03	Arxiu-biblioteca Rubió
336	P	Sáenz Díaz, Carmen	Demana si hi ha llibres de la seva biblioteca	Urquinaona, 1 *[Eixample]*		332/1-4

******

[1170] Rupert M. de Manresa (Manresa, 1869-Roma, 1939), nom de religió de Ramon Badia i Mullet, secretari del cardenal Vives i Tutó.

[1171] Jaume Algarra i Postius (Barcelona, 1879-1948), advocat i economista, catedràtic d'Economia Pública i Hisenda a la Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona, que havia manifestat en els anys trenta la seva admiració per Mussolini, s'exilià a Roma durant la Guerra Civil. Les reclamacions per recuperar la seva biblioteca es troben a ACA, Cultura, 47, R-555 i R726 i a Cultura, 2015/9, docs. 70 i 96.

[1172] Josep de Peray i March (1877-1946), advocat, degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona sota la Dictadura de Primo de Rivera, militant de partits alineats amb la dreta monárquica i tradicionalista.

II.2. TAULA DE COL·LECCIONS BIBLIOGRÀFIQUES I DOCUMENTALS RECLAMADES AL SERVICIO DE RECUPERACIÓN BIBLIOGRÁFICA I AL SERVICIO DE DEFENSA DEL PATRIMONIO ARTÍSTICO NACIONAL (SDPAN)

Acabada la Guerra , les persones que volien recuperar els seus béns havien d'adreçar-se al Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional (SDPAN), organisme militar creat el 1938 a la zona nacional com a resposta a Junta de Incautación y Protección del Tesoro Artístico de la zona republicana; l'objectiu principal del SDPAN era recuperar les obres d'art que havien estat incautades per la Junta i es trobaven en mans del govern republicà. Per la recuperació de col·leccions bibliogràfiques i documentals es va crear el Servicio de Recuperación Bibliográfica, que depenia al mateix temps del SDPAN i de la Direcció General del Llibre; la documentació d'aquest organismes es conserva al fons Cultura de l'Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), i hi ha dues sèries força completes de reclamacions, una al SDPAN (Cultura, 47) i una altra al Servicio de Recuperación Bibliográfica (Cultura, 2015/9).

En diversos casos es conserva més d'una petició de recuperació dels béns; sovint hi ha una primera reclamació al SDPAN, en la qual es demana el retorn de mobles i obres d'art i es menciona l'existència d'una llibreria o llibres, i d'altres específiques i posteriors al Servicio de Recuperación Bibliográfica (tot i que de vegades la reclamació dels llibres s'ha fet directament al SDPAN). Les reclamacions donen de vegades indicacions molt precises sobre el destí dels llibres (quan es va dur a terme la incautació i qui la va dur a terme, on sembla que estan dipositats els llibres), i de vegades d'altres dades d'interès. Per exemple, Francesca Güell, vda. de Moxó, diu que el 26 d'abril del 1939 havia aconseguir el permís per recuperar els seus llibres, però que en aquells dies el Dr. Antonio de la Torre va ser nomenat Delegat de Recuperació i que va aturar el retorn de llibres a l'espera d'instruccions.

Les peticions de devolució de llibres al Servicio de Recuperación Bibliográfica s'adreçaren en un primer moment als seus responsables, el catedràtic d'història Antonio de la Torre i l'historiador i arxiver Ferran Valls i Taberner, tots dos membres del Cuerpo facultativo de Archiveros y Bibliotecarios del Estado, identificats normalment com a "Delegado del Servicio de Recuperación Bibliográfica" o "Encargado de la Recuperación Artística y Bibliográfica". El primer document està datat del 10 de desembre de 1938; és una carta adreçada per Valls i

Taberner a Antonio de la Torre y del Cerro, que era qui, a priori, atenent a la documentació del seu arxiu personal i a la correspondència conservada en l'arxiu de Lasso de la Vega, era la persona que s'havia de fer càrrec del Servicio de Recuperación Bibliográfica a Catalunya. Les cartes s'allarguen fins al 22 de febrer de 1940.

Es dona a continuació la llista dels expedients que mencionen fons i documents bibliogràfics o documentals conservats al fons "Cultura" de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, tant si les reclamacions es fan al SDPAN o al Servicio de Recuperación Bibliográfica[1173]. S'indica els locals o institucions on, segons els posseïdors, es conserven els fons reclamats; i si reclamacions inclouen altre tipus de béns (com és el cas de la majoria de les reclamacions al SDPAN), se'n fa un breu esment. Es fa igualment menció al marge dels fons i col·leccions que d'una manera o altra foren recollits o traslladats a la Biblioteca de Catalunya, o sobre els quals es fa dur a terme alguna actuació.

2.1. Biblioteques, arxius i documents bibliogràfics reclamats al SDPAN

		POSSEÏDOR	TIPOLOGIA	ADREÇA[1174]	DATES DE RECLAMACIÓ	SIGNATURA ACA
1	BC	Abadal i de Viñals, Ramon d' *Vegeu:* Annex I.1, **§74**	Col·lecció de llibres, dipositat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó	Casp 56 *[Eixample]*	1939.11.22	Cultura, 2015/9, doc. 196 Cultura, 47, R-331
2		Aguilar-Amat, Angels	Llibres del seu germà, a l'ajuntament de Tremp	Bruc, 131 *[Eixample]*	1939.08.16	Cultura, 2015/9, doc. 109

[1173] En el moment de finalització d'aquest estudi, el fons no estava encara íntegrament inventariat, i no ha estat possible tenir accés als expedients individuals. El desembre de 2024, Francesc Miralpeix m'ha comunicat el Ministerio de Cultura havia penjat a la xarxa la còpia conservada de la "Pieza Undécima" de la Causa General (FC-Causa General, 1678, Exp. 1 a 6), i que alguns dels formularis incloïa llistats de llibres reclamats (per exemple, a l'expedient 3, p. 73-76 hi ha un llistat de 105 títols, alguns amb fins a 30 volums, que pertanyien al matrimoni format per Joaquín Carreras i Margarita Martí, que llisten 105 llibres; a les p. 210-211 hi ha els llibres reclamats per Maria Sala Pou, filla d'Ignasi Sala, de la Plaça de la Bonanova, 4t 1a). El total de la "Pieza undécima" de Barcelona ocupa vora 1800 folis; el de Girona (FC-Causa General, 1441, expedient 6), 138 folis i el de Lleida (FC-Causa General, 1472, expedient 3), 652 folis (no consta que n'hi hagi un de separat per Tarragona). Per raons de temps, no he pogut fer-ne el buidat i incloure aquesta informació en aquest treball. Sobre la "Pieza undécima", vegeu Santos M. MATEOS RUSILLO, "Cataluña, 1936: Saqueo e incautación del patrimonio artístico según la pieza undécima de la Causa General", *Hispania nova: Revista de Historia contemporánea*, 21 (2023), p. 110-137. A la notícia del Portal de Archivos Españoles (PARES) es fa constar que la "Pieza undécima de Barcelona", tot i que aparegui assignada al Archivo Histórico Nacional (AHN), ha estat transferida al Centro Documental de la Memoria Histórica (CDMH).

[1174] Com s'indicava en l'apartat anterior, sovint l'adreça anterior a la guerra, on es van recuperar els documents, no és la mateixa que l'adreça on els seus propietaris pogueren instal·lar-se en acabar el conflicte; d'altres vegades, la documentació va ser recollida en més d'una adreça (el domicili, el despatx, la casa pairal). S'indiquen les adreces de què es disposa a la documentació; quan hi ha un canvi d'adreça després de la guerra s'indica amb una fletxa (→).

3		Agustins (Gràcia)[1175]	Biblioteca dels agustins de Gràcia (1500 vols.); biblioteca d'Uclés; objectes litúrgics	Travessera de dalt, 63 *[Gràcia]*	1939.04.05	Cultura, 47, R-246
4		Albareda, Josep Maria	Llibres que es trobaven a Casp	Casp	1939.05.01 1938.05.21	Cultura, 2015/9, doc. 23 i 41
5		Albó, Ramon	Algun llibre , dipositat en un local de carrer Luchana, 23		1939.07.22	Cultura, 2015/9, doc. 93
6	BC	Alcudia, Comtes de *Vegeu:* Repertori, **3**; Annex I.1, **§112**	Dona dades sobre on es van trobar béns requisats	Peris Mencheta, 28 *[Horta]*	1939.00.00	Cultura, 47, R-156 i R-763
7		Alfarràs, Marquès de, Lluís Desvalls	Arxiu	Laberint *[Horta]*	1939.08.22	Cultura, 2015/9, doc. 137
8	BC	Alòs, Joaquim d' *Vegeu:* Repertori, **4**	Llibres i documents	Rambla de Catalunya, 76 *[Eixample]*	1939.11.17	Cultura, 2015/9, doc. 128
9		Álvarez Arbiol, Rossend	Biblioteca (llista els llibres)	Ronda de Sant Pere, 70 *[Eixample]*	1939.10.26	Cultura, 47, R-850
10	BC	Anguera de Sojo, Oriol i Maria Eulàlia Dodero *Vegeu:* Repertori, **5**; Annex I.1, **§90**	Executòries, obres d'art	Casp 33b, pral *[Eixample]* → Bruc 55, 2n 1ª	1939.06.00	Cultura, 47, R-579
11		Armengol i Vives, Josep Maria	2 manuscrits heràldics dipositats a la Casa de l'Ardiaca	València, 26 *[Eixample]*	1939.08.24	Cultura, 2015/9, doc. 123
12	BC	Arqués i Arrufat, Ramon *Vegeu:* Taula I-b, 256	Biblioteca	Borges Blanques	1939.09.02	Cultura, 2015/9, doc. 148
13		Asociación de curtidores (Gremi de pellaires)[1176]	Arxiu, dipositat a la Casa de l'Ardiaca	Portal nou, 2-8 *[Casc Antic]*	1940.03.28	Cultura, 2015/9, doc. 240 (R-1019)
14		Aunós, Antoni	Biblioteca	Ausiàs Marc, 8 *[Eixample]*	1939.08.09	Cultura, 2015/9, doc. 62
15	BC	Barberá, marquès *Vegeu:* Repertori, **6**; Annex I.1, **§11**, **§34**, **§68** i **§155**	Manuscrits i obres d'art	Portal de l'Àngel (Palau Sarriera) *[Casc Antic]*	1939.00.00	Cultura, 47, R-123
16	BC	Barcelona, Catedral[1177] *Vegeu:* Repertori, **8**; Annex I.1, **§42** i **§72**	Arxiu, a Pedralbes; Orgue	Plaça de la Catedral *[Casc Antic]*	1939.02.00 1939.06.02 1939.09.30	Cultura, 2015/9, doc. 42, i 162 Cultura, 47, R-20
17	BC	Barcelona, Seminari [1178]	Biblioteca, manuscrits i mapes del Museu del Seminari	Diputació, 231 *[Eixample]*	1939.04.03	Cultura, 2015/9, doc.

[1175] Reclamació signada pel superior del PP. Agustins, Alejandro Àlvarez?].
[1176] Reclamació signada per Josep Oriol Rafel Margenades.
[1177] Reclamació primera de l'Arxiu signada pel canonge de la Seu Marià Vilaseca; la següent, per J. M. Llovera.
[1178] Reclamació signada per Joan Ramon Bataller, prevere.

		Vegeu: Repertori, **9**; Annex I.1, **§14** i **§58**				14; 2015/2, doc, 2
18		Barnola i Escrivà de Romaní, Ana de[1179]	Biblioteca (4 armaris)	Carrer del Pi, 1, 1r *[Casc Antic]* → Plató, 14 (torre) *[Sant Gervasi]*	1939.03.29	Cultura, 47, R-191 i R-310
19	BC	Barnola i Escrivà de Romaní, Antoni[1180] *Vegeu:* Repertori, **30**	Biblioteca	Orís (Mas Espona) (Osona) Tamarit, 135 *[Eixample]*	1939.08.28	Cultura, 2015/9, doc. 143
20	BC	Bassols Genís, Jacint[1181] *Vegeu:* Annex I.1, **§76**	Biblioteca, més d'un miler de llibres, en francès i anglès i de dret	Portal de l'Àngel, 24 *[Casc Antic]*	1939.04.26 1939.04.28	Cultura, 2015/9, doc. 22 Cultura, 47, R-412
21	BC	Bastos Ansart, Francisco *Vegeu:* Repertori, **10**; Annex I.1, **§150**	Biblioteca, dipositada a la BC; mobles i obres d'art	Pau Claris, 19, principal *[Eixample]*	1939.04.10 1939.04.26 1939.06.21 1939.08.11	Cultura, 2015/9, doc. 133 Cultura, 47, R-184, R-306 i R-715
22	BC	Bayerri, Enric *Vegeu:* Repertori, **63**	Biblioteca i manuscrits	Rosa, 21, Tortosa (Baix Ebre)	1939.07.04	Cultura, 2015/9, doc. 36
23	BC	Bell-lloch, comtessa de *Vegeu:* Repertori, **11**; Annex I.1, **§91** i **§154**	Biblioteca (11.500 vols), arxiu, manuscrits; mobles	Cornellà (Baix Llobregat)	1939.02.00 1939.08.20	Cultura, 2015/9, doc. 135 Cultura, 47, R-13
24	BC	Benedictines, Monestir de Sant Anton i Santa Clara *Vegeu:* Repertori, **12**; Annex I.1, **§29**	Llibres personals i litúrgics i arxiu, dipositats a la BC i Pedralbes	Palau reial *[Casc Antic]* → Monestir de Pedralbes *[Pedralbes]*	1939.07.27	Cultura, 2015/9, doc. 98
25		Benedictines, Monestir de Sant Pere de les Puel·les[1182]	Arxiu, dipositat a Pedralbes, i objectes litúrgics	Anglí, 55 *[Bonanova]*	1939.03.02	Cultura, 2015/9, doc. 179 Cultura, 47, R-112b i R-298
26		Benedictins, Monestir de Montserrat	Biblioteca i objectes artístics	Montserrat (Bages)	1939.02.17	Cultura, 47, R-221
27	BC	Benet, Ferran, advocat[1183] *Vegeu:* Taula I, 15	Biblioteca jurídica i humanística	Portal de l'Àngel, 4 *[Casc Antic]* Baró de la Barre, 1 *[Vallcarca]*	1939.02.20 1939.06.29	Cultura, 2015/9, doc. 57 Cultura, 47, R-78 i R-407

[1179] Declara que va ser incautat per Estat Català.
[1180] Reclamada per Carme Calvet, vda d'Antoni Barnola.
[1181] Es presenta com a comandant del cos jurídic i conseller de l'Ajuntament de Barcelona. Sap que els seus libres són a l'edifici de la Casa de Convalescència.
[1182] Reclamat per l'abadessa, Asunción Carmona.
[1183] Reclamats pel seu representant, Pablo Borreda, que manifesta que un cap de la policia republicana, Aroles, va incautar quadres i objectes d'art del despatx de l'advocat Benet; posteriorment, Mateu demana notícies.

28	BC	Bertran i Musitu, Josep *Vegeu:* Repertori, **13**; Annex I.1, **§23** i **§158**	Biblioteca jurídica	Bosc Bertran (Juli Verne, 30-Putxet, 1) *[Sant Gervasi, Putxet]* Passeig de Gracia 90 (despatx) *[Eixample]*	1939.00.00 1939.06.07	Cultura, 2015/9, doc. 47 Cultura, 47, R-900
29	BC	Boada, J. M. *Vegeu:* Taula I-a, 19	Biblioteca	Portal de l'àngel, 15 *[Casc Antic]*	1939.10.13	Cultura, 2015/9, doc. 167
30	BC	Bochaca i Serra, Francisco, *pvre.* *Vegeu:* Taula I, 15	Biblioteca		1939.08.16	Cultura, 2015/9, doc. 113
31		Bofill Gasset, Juan Manuel	Biblioteca, més de 3000 llibres	Passeig de Gràcia, 63, entresol *[Eixample]*	1939.02.18	Cultura, 47, R-25
32	BC	Bonet Garí, Pere (La Vanguardia) *Vegeu:* Annex I.1, **§138**	Biblioteca	Teià (Maresme) Rambla Catalunya 112 *[Eixample]*	1939.11.18	Cultura, 2015/9, doc. 190
33	BC	Borés Calsamiglia, Eugeni *Vegeu:* Taula I-a, 23	Biblioteca; obres d'art	Casanova 197-199 *[Eixample]* →Diagonal 550, 4t 1ª	1939.04.22 1939.06.02 1939.06.05 1939.11.21	Cultura, 2015/9, doc. 74, 192, 213 i 214 Cultura, 47, R-345
34	BC	Bosch, Joan Pau *Vegeu:* Taula I, 24	Executòries	Mallorca, 267 *[Eixample]* → Rambla Catalunya, 8	1939.11.13	Cultura, 2015/9, doc. 184
35		Caldes de Montbui, marquès de	Llibres d'antiquària	Portal de l'àngel, 3 i 5 *[Casc Antic]*	1939.10.28	Cultura, 2015/9, doc. 207 Cultura, 47, R-311
36	BC	Cambó, Francesc[1184] *Vegeu:* Taula I, 310	Biblioteca, dipositada a la Universitat i al convent de Jesús Maria (Bruc); Obres d'art	Via Laietana, 30 *[Casc Antic]*	1939.09.09 1939.10.21	Cultura, 2015/9, doc. 153 Cultura, 47, R-90 i R-822
37	BC	Camps, Marquès de, Jorge de Camps i Casanova *Vegeu:* Repertori, **14**; Annex I.1, **§16**, **§46** i **§66**	Biblioteca	Canuda *[Casc Antic]* → Muntaner, 270 *[Eixample]*	1940.01.27	Cultura, 2015/9, doc. 229 (R-1010)
38		Camps, Manuel	Enciclopèdies i obres de referència	Portal de l'Àngel, 28, pral *[Casc Antic]*	1939.07.01	Cultura, 2015/9, doc. 211

[1184] Reclamacions fetes a través del seu apoderat, Narcís de Carreras.

39	BC	Caputxins[1185] *Vegeu:* Repertori, **15**; Annex I.1, **§13**, **§18**	Arxiu i biblioteca de Pompeia i Sarrià; biblioteca d'Arenys de mar	Arenys de Mar (Maresme)	1939.04.26 1939.12.14	Cultura, 2015/9, doc. 21 i 197
40		Carles Rosich, Domingo	Llibres	Balmes, 330 *[Sant Gervasi]*	1939.08.16	Cultura, 2015/9, doc. 110
41	BC	Carles-Tolrá, Domènec[1186] *Vegeu:* Repertori, **71**	Biblioteca (vora 1000 vols.); mobles i objectes artístics	Bergara 9, 1a *[Eixample]*	1937.01.10 1939.02.16	Cultura, 47, R-258
42	BC	Carmelites descalces (Canuda) *Vegeu:* Repertori, **16**; Annex I.1, **§28**, **§36** i **§66**	Biblioteca, impresos i manuscrits; obres d'art	Canuda *[Casc Antic]* → Carolines, 11, 4t 3ª *[Sant Gervasi]*	1939.05.08	Cultura, 2015/9, doc. 216 Cultura, 47, R-82 i R457
43	BC	Carreras Coronas, Eusebi[1187] *Vegeu:* Repertori, **73**	Llibres; Objectes, mobles	Palau de la Virreina *[Casc Antic]* → Roger de Llúria 86, 3r *[Eixample]*	1939.01.31	Cultura, 47, R-768
44	BC	Carreras Coronas, Jose *Vegeu:* Repertori, **73**p	Arxiu	Ramblas, 31 (Palau de la Virreina) *[Raval]*	1939.12.14	Cultura, 2015/9, doc. 198
45	BC	Cartoixa de Montalegre[1188] *Vegeu:* Repertori, **17**; Annex I.1, **§24**	Biblioteca amb impresos i manuscrits (relacions); Objectes litúrgics (2 relacions)	Tiana (Maresme)	1938.09.30 1938.12.17 1939.04.22 1939.05.02 1939.07.13	Cultura, 2015/9, doc. 81 Cultura, 47, R-420 i R-521
46	BC	Casa Brusi, Marquesa de *Vegeu:* Annex I.1, **§98** i **§119**	Biblioteca	Balmes, 315 *[Sant Gervasi]*	1939.07.17	Cultura, 2015/9, doc. 87
47	BC	Casanova, Firmo de *Vegeu:* Annex I.1, **§76**	Llibres	Pi, 6, pral *[Casc Antic]*	1939.09.00	Cultura, 47, R-630
48	BC	Casanova, Lluïsa de *Vegeu:* Repertori, **18**; Annex I.1, **§64**	Biblioteca	Casp, 60 *[Eixample]*	1939.01.21 1939.08.08	Cultura, 2015/9, doc. 2 i 104
49	BC	Casanova, Ramon de [1189] *Vegeu:* Repertori, **18**	Biblioteca; Objectes d'art	Casp, 41 *[Eixample]* → Passeig de Gràcia, 116	1939.01.22 1939.02.24	Cultura, 2015/9, doc. 3 i 204 Cultura, 47, R-70

[1185] Reclamat per fra Pacífic de Vilanova i per fra Josep de Besalú.
[1186] Còpia del document lliurat per la Secció de Monuments del Servei del PHAC.
[1187] Fa una narració força precisa de l'ocupació de la casa i la distribución entre l'inici de la Guerra i mitjan 1937.
[1188] Reclamació de Josep Dalmau Dom Miquel Dalmau, O. Cart.
[1189] Reclamat pel seu Nebot, Pere N. Vives de Casanova.

50	BC	Castellbell, marquès de i baró de Maldà[1190] *Vegeu:* Repertori, **19**	Sobre el retorn de l'Arxiu del baró de Maldà	Pi, 5, 1r 2ª *[Casc Antic]*	1939.08.04 1939.08.09	Cultura, 2015/9, doc. 107 Cultura, 47, R-478
51	BC	Castelldosrius, marquès de (Fèlix de Sentmenat)	Arxiu, dipositat a Pedralbes	Còrsega, 325 *[Eixample]*	1939.10.06	Cultura, 2015/9, doc. 169
52		Castillo, Fernando	Enciclopedia Carafa	Roger de Llúria 102 *[Eixample]*	1939.00.00	Cultura, 47, R-738
53	BC	Cavestany, Pablo *Vegeu:* Taula I, 49	Biblioteca (*Enciclopedia Espasa*, col·leccions de poesia, etc)	Anglí, 40 *[Bonanova]*	1939.06.05 1939.02.17	Cultura, 2015/9, doc. 6 i 43
54		Círculo Equestre	Biblioteca	Balmes 169 *[Sant Gervasi]*	1939.02.00	Cultura, 2015/9, doc. 72
55		Cirera Volta, Ramon	Biblioteca mèdica	Trafalgar, 39 *[Eixample]*	1939.04.13	Cultura, 2015/9, doc. 17
56	BC	Cistercenques, Monestir de Vallbona de les monges *Vegeu:* Annex I.1, **§123**	Biblioteca litúrgica – missals i cantorals i objectes litúrgics	Vallbona (Urgell)	1939.04.00	Cultura, 47, R-325 i R-326
57		Cistercenques, Monestir de Valldonzella[1191]	Llibres i arxiu a Pedralbes; objectes litúrgics	Císter, 41 *[Sant Gervasi]*	1939.03.30 1939.04.15 1939.08.09	Cultura, 2015/9, doc. 18 i 105 Cultura, 47, R-442
58	BC	Claret, Pompeyo *Vegeu:* Taula I, 53	Biblioteca	Consell de cent, 288 *[Eixample]*	1939.06.03 1939.08.24	Cultura, 2015/9, doc. 44 i 122
59	BC	Clarisses, Monestir de Pedralbes[1192] *Vegeu:* Repertori, **22**; Annex I.1, **§32**	Biblioteca, llibres de cor, dipositats a la BC; objectes litúrgics i artístics	*[Pedralbes]*	1939.03.20 1939.07.22	Cultura, 2015/9, doc. 100 Cultura, 47, R-207
60	BC	Clarisses, Monestir de Santa Maria de Jerusalem[1193] *Vegeu:* Repertori, **23**	Arxiu, dipositat a Pedralbes	Sant Elies *[Sant Gervasi]* → Vives i Tutó *[Sarrià]*	1939.09.18	Cultura, 2015/9, doc. 160
61		Clavell Borràs, Xavier (Publicaciones Spes)	Revistes i fitxer iconogràfic	Marina, 129 *[Eixample, Fort Pienc]*	1940.01.31 1940.02.20	Cultura, 2015/9, doc. 230-231 (R-1011)
62		Claveras, Salvador	Biblioteca	Manlleu (Osona)	1939.06.16	Cultura, 2015/9, doc. 209
63	BC	Codina i Sert, Francesc de Paula *Vegeu:* Repertori, **24**	Biblioteca	Bruc, 67 *[Eixample]*	1939.05.13	Cultura, 2015/9, doc. 31

[1190] Carta de Josep Maria Anglès, administrador de la baronessa de maldà, al ministre de Justícia per tal de recuperar l'arxiu Maldà.
[1191] Reclamació signada per l'abadessa, Margarita Maria Suñol.
[1192] Reclamació signada per l'abadessa, M. del Carme de Nadal i Ferrer, germana de Joaquim M. de Nadal.
[1193] Reclamació signada per l'abadessa, Àngela Faura.

64		Col·legi de gestors administratius	Biblioteca jurídica	Tallers, 68bis *[Raval]*	1939.05.08	Cultura, 2015/9, doc. 26
65		Col·legi de l'Art major de la Seda	Arxiu	Sant Pere més Alt, 1 *[Casc Antic, Sant Pere]*	1940.02.23	Cultura, 2015/9, doc. 234 (R-1014)
66		Col·legi de Nostra Sra. de Loreto	*Enciclopedia Espasa*	Mallorca, 276 *[Eixample]*	1939.05.23	Cultura, 47, R-461
67	BC	Col·legi del Sagrat Cor de Sarrià. Pensionat *Vegeu:* Annex I.1, **§19**	*Enciclopèdia Espasa*	Hort de la Vila, 46 *[Sarrià]*	1940.01.15	Cultura, 2015/9, doc. 226 (R-1007)
68	BC	Company, Nicolás J. *Vegeu:* Taula I, 62	Biblioteca	Bailén, 42 *[Eixample]*	1939.09.05	Cultura, 2015/9, doc. 152
69		Compte Calape, Ramon	Biblioteca, llistat (enginyeria)	Casp, 90. 4t 2a *[Eixample]*	1939.02.16 1939.02.15	Cultura, 2015/9, doc. 5 Cultura, 47, R-23
70		Confraria de la Puríssima Concepció de la Catedral	Arxiu	Plaça Catedral *[Casc Antic]*	1939.10.10	Cultura, 2015/9, doc. 172
71		Congregació de la Puríssima sang de NS Jesucrist de Reus	Arxiu	Reus (Baix Camp)	1939.11.09	Cultura, 2015/9, doc. 187
72	BC	Concepció, Església de la (Barcelona) *Vegeu:* Repertori, **53**	Biblioteca del Centre de Cultura parroquial	Roger de Llúria, 70 / Aragó *[Eixample]*	1939.09.00	Cultura, 2015/9, doc. 157
73	BC	Correo Catalan[1194] *Vegeu:* Taula I, 68	*Enciclopedia Espasa*	Diagonal, 458 *[Gràcia]*	1940.01.23	Cultura, 2015/9, doc. 228 (R-1009)
74		Cortés Bohigas, Josep	Biblioteca	Diputació, 246 *[Eixample]*	1939.11.04	Cultura, 2015/9, doc. 180
75	BC	Coscojuela, Marqués de, (Carles Lluís de Llanza i de Albert) *Vegeu:* Repertori, **3**	Arxiu	Baixada de Sant Miquel (Palau Centelles) *[Casc Antic]*	1938.08.19	Cultura, 2015/9, doc. 120
76		Cristany Galceran, Juan	Biblioteca	València, 214 *[Eixample]*	1939.02.00	Cultura, 2015/9, doc. 61
77		Cugat i Figuerola, Josep	Diccionari d'Alcubilla	Mallorca, 237 *[Eixample]*	1939.03.00	Cultura, 2015/9, doc. 69
78	BC	Dalmases i Massot, Faust de, hereus[1195] *Vegeu:* annex I.1, **§83**	Biblioteca; objectes d'art	Mendizábal, 13, 1r *[Raval]*	1939.00.00 1939.06.15	Cultura, 47, R-44 i R-629
79	BC	Dalmases Villavecchia, Ramon de *Vegeu:* Taula I, 73	Biblioteca	Ronda sant Pere, 28 *[Eixample]*	1939.10.21	Cultura, 2015/9, doc. 174

[1194] Reclamació signada per Josep Cabaní.
[1195] Representats per Josep Serra Balaguer.

80	BC	Delàs, Ramon de (Camila Vigo de Delàs) *Vegeu:* Annex I.1, **§10** i **§124**	Biblioteca	Pàdua, 14 *[Sant Gervasi]* → Passeig de Gràcia, 2 *[Eixample]*	1939.09.22	Cultura, 2015/9, doc. 158
81		Dominicans (antic convent de Santa Caterina)[1196]	Biblioteca i arxiu	Bailen, 10 / Ausias March 54 *[Eixample]*	1939.02.11 1939.07.06	Cultura, 2015/9, doc. 37 Cultura, 47, R-43 i R-241
82	BC	Dominicanes (convent de la Mare de Déu del Angels i Peu de la creu) *Vegeu:* Taula I, 77	Biblioteca i arxiu; Objectes	Carretera d'Esplugues, 12 *[Pedralbes]*	1939.07.17 1939.09.18	Cultura, 2015/9, doc. 154 Cultura, 47, R-603
83		Dominicanes (Convent de Nostra senyora de Montesión	Arxiu	Rambla de Catalunya, 115 *[Eixample]*	1939.10.14	Cultura, 2015/9, doc. 173
84	BC	Duran i Bas, Josep *Vegeu:* Repertori, **28**; Annex I.1, **§86** i **§109**	Biblioteca familiar	Duran i Bas, 1 *[Casc Antic]*	1939.04.18 1939.08.10	Cultura, 2015/9, doc. 108
85		Duran, Dolors i Josep Maria Duran	Arxiu; edifici	l'Ametlla del Vallés (Casa Plantada) Bailén, 42 *[Eixample]*	1939.06.00 1939.11.03	Cultura, 2015/9, doc. 181 Cultura, 47, R-592
86	BC	Escolapis[1197] *Vegeu:* Repertori, **29**	Biblioteca	Ample, 28 *[Casc Antic]*	1939.03.08	Cultura, 47, R-104
87		Espina Bremon, Elisa[1198]	Llibres; Obres d'art	Claris, 35, pral *[Eixample]*	1939.07.00	Cultura, 2015/9, doc. 129 Cultura, 47, R-846
88	BC	Esponellà, baró d' (Epifani de Fortuny) *Vegeu:* Annex I.1, **§146**	Biblioteca (amb exlibris); indica que els llibres són a la Presó Model i al Escolapis de sant Antoni	Roger de Llúria, 5 *[Eixample]*	1939.06.02	Cultura, 2015/9, doc. 59 i 208
89	BC	Estelrich, Joan *Vegeu:* Annex I.1, **§64** i **§65**	Biblioteca; indica que són dipositats a la Universitat de Barcelona	Passeig de Gràcia, 114 *[Eixample]* → Balmes, 129	1939.05.10 1939.09.04	Cultura, 2015/9, doc. 28 i 149
90		Euras de Grollero, Aurora (italiana)	Llibres	Plaça Letamendi, 3 *[Eixample]*	1939.10.14	Cultura, 2015/9, doc. 131

[1196] Reclamat per Anselmo Valdepares. Indica que una part de la biblioteca va anar a la Universitat, i una altra al convent de Sant Rafael (Roger de Flor, 86).
[1197] Reclamat per Joan Camp.
[1198] Cunyada de l'empresari Antoni Par i Tusquets.

91		Febrer i de Sanllehy, Josep Maria de[1199]	Biblioteca i arxiu	Torre Claramunt (Anoia) → Passeig de Gràcia 111, 2n 2ª *[Eixample]*	1939.04.20 1939.10.02	Cultura, 2015/9, doc. 163 Cultura, 47, R-275 i R-290
92		Fontcuberta i Sentmenat, Ignasi de	Arxiu	Rambla de Catalunya, 104 *[Eixample]*	1939.11.04	Cultura, 2015/9, doc. 182
93		Franciscans	Biblioteca (24.000 vols., amb exlibris), dipositada a la Universitat de Barcelona	Calaf, 16 *[Sant Gervasi]* Convent de Montblanc (Conca de Barberà)	1939.03.23	Cultura, 2015/9, doc. 12
94		Galobart, Jaume – i Maria Dolors Miró Ferrà, vídua de	Pergamins, escriptures, gravats de diferents tipus, mobles i obres d'art	Mas Riambau, Tona (Osona) → Mas Miró, Montroig (Baix Camp)	1939.03.24 1939.11.21	Cultura, 2015/9, doc. 191 Cultura, 47, R-302
95	BC	Garriga Massó, Joan *Vegeu:* Annex I.1, **§164**	Biblioteca jurídica	Roger de Llúria 131 *[Eixample]*	1939.06.28	Cultura, 2015/9, doc. 53
96		Gassó i Vidal, Andrés	Biblioteca (llibres i partitures, amb exlibris), dipositat a la caserna de Sant Andreu; Algun gravat i obres d'art	Can Gassó, Teià (Maresme)	1939.03.03 1939.04.04	Cultura, 2015/9, doc. 15 Cultura, 47, R-213
97		Gelpí Blanco, Joan, professor de l'escola industrial[1200]	Biblioteca tècnica i arxiu	Bruc, 5 *[Eixample]*	1939.07.04 1939.07.28	Cultura, 2015/9, doc. 99 Cultura, 47, R-711
98		Gil Llopart, Josepa, vda. de Jesús Ramon de Bofarull i la Barata[1201]	Llibres d'hores i impresos antics inventari	Passeig de Sant Joan, 87, xamfrà València *[Eixample]*	1939.00.00	Cultura, 47, R-324
99		Gremi de Forners	Arxiu del gremi; relíquies de sant Honorat	Comtal, 9 *[Casc Antic]*	1939.04.07 1939.04.05	Cultura, 2015/9, doc. 16 Cultura, 47, R-466
100		Grenzner Xipell, Antònia, vda. de Jolonch .	Llibreria amb llibres	Mirallers, 5, pral *[Casc Antic]*	1939.05.27	Cultura, 47, R-467
101		Grosse, Joaquim A.	Biblioteca amb llibres de literatura alemanya, castellana, francesa i	Montevideo, 6 *[Sarrià]*	1939.02.14 1939.08.25	Cultura, 2015/9, doc. 138 Cultura, 47, R-102

[1199] Josep Maria de Febrer i de Sanllehy (1886-1945), nebot de l'alcalde de Barcelona Domènec Sanllehy, s'havia casat amb Assumpció Jaumar i de Bofarull; el matrimoni es divorcià durant la República.
[1200] Decomissats per la 7ª divisió de Sant Elias.
[1201] Josefa Gil Llopart (+1940), pertanyia a la familia Fil, empresaris lligats a la Catalana de Gas i Electricitat. Vegeu §53 (Vilardaga).

			anglesa; en dipòsit a Pedralbes			
102	BC	Güell i López, Francesca, vda. de Moxó[1202] *Vegeu:* Annex I.1, **§170**	Biblioteca; empaquetats per les bibliotecàries de la BC	Plaça Sant Just, 4 *[Casc Antic]*	1939.07.04 1939.07.08	Cultura, 2015/9, doc. 79 Cultura, 47, R-544
103	BC	Guirao Gabriel, Marià[1203] *Vegeu:* Taula I, 108	Biblioteca (vora 350 vols.) en dipòsit a la BC	Bailén, 86 *[Eixample]*	1939.07.06	Cultura, 2015/9, doc. 114
104	BC	Guitart i Perarnau, Ramon[1204] *Vegeu:* Taula I, 109	Llibres, en dipòsit a la BC		1939.08.16	Cultura, 2015/9, doc. 112
105	BC	Hartmann, Carlos G: (Fundició Tipográfica Neufville)[1205] *Vegeu:* Taula I, 111	Llibreria; obres d'art i mobles	Bosc Bertran *[Sant Gervasi, Putxet]*	1939.02.23 1939.03.27	Cultura, 47, R-130 i R-195
106	BC	Institut Agrícola Català de Sant Isidre (IACSI)[1206]	Biblioteca dipositada a les Escoles d'Agricultura (Cornellà i Caldes de Montbuy)	Plaça de Sant Josep Oriol *[Casc Antic]*	1939.09.23	Cultura, 2015/9, doc. 159
107	BC	Jaumar de Bofarull, Francesc S., i Maria Llopis i de Pedro *Vegeu:* Annex I.1, **§22**	Mobles, una prestatgeria amb llibres	Bruc, 67 *[Eixample]*	1939.00..00	Cultura, 47, R-582
108		Jaumar i Bofarull, Manuel de	Dues llibreries de caoba amb llibres i mobles	Passeig de Gràcia, 122 *[Eixample]*	1939.00.00	Cultura, 47, R-676
109	BC	Jesuïtes (Balmesiana - Editorial Balmes)[1207] *Vegeu:* Repertori, **35**; Annex I.1, **§20**, **§142**, **§157** i **§167**	Fons bibliogràfics	Duran i Bas, 9 i 10 *[Casc Antic]*	1939.04.24	Cultura, 47, R-410
110	BC	Jesuïtes (Ibérica)[1208] *Vegeu:* Repertori, **35**	Llibres de la Revista Ibérica i del P. Ferreres	Ataülf, 4 *[Casc Antic]*	1939.07.20	Cultura, 2015/9, doc. 90
111	BC	Jesuïtes (Sagrat Cor, Casp) [1209] *Vegeu:* Repertori, **35**	Biblioteca (entre 14 i 20.000 volums, segons estimacions) i arxiu, conservats a Casa de l'Ardiaca, amb la prestatgeria; Quadres	Casp, 27 *[Eixample]*	1939.02.24 1939.05.26	Cultura, 2015/9, doc. 34 Cultura, 47, R-47 i R-129

[1202] Reclamació signada pel seu apoderat, Àngel Carbonell Vila.
[1203] Demana que cels libres siguin lliurats a Antoni Pelegrí Partagàs.
[1204] Reclamació feta per Carme Juanpera Prats, neboda de Ramon Guitart, pvre.; libres salvats gràcies a les gestions de Francesc Pujol i Genius.
[1205] Vivien al bosc Bertran amb (Bertran i Musitu).
[1206] Reclamació signada per Guillem d'Espona i Entrambasaguas, secretari del IACSI.
[1207] Reclamació signada per Josep Lluch.
[1208] Reclamació signada pel pare Josep Portabella, SJ.
[1209] Reclamació signada per Salvador Huguet Aguado, SJ (València, 211), que diu que hi ha volums al convent de les teresianes de Diagonal i a Casa de l'Ardiaca, i per Joan Guim, SJ.

112	BC	Jesuïtes (Sant Ignasi, Sarrià)[1210] *Vegeu:* Repertori, **35**	Biblioteca; dipositada a la casa de Ramon de Fontcuberta, (Margenat, 21) i d'allí a la BC, juntament amb els llibres del P. Ferreres	Col·legi de Sant Ignasi *[Sarrià]*	1939.02.15	Cultura, 2015/9, doc. 4
113		Juncadella Robert, Manuel[1211]	Biblioteca		1939.04.00	Cultura, 2015/9, doc. 84
114	BC	Juncadella, Mercè *Vegeu:* Repertori, **46**; Annex, I.1, **§99** i **§114**	Llibreria	Balmes 129bis, 2n 2ª *[Eixample]*	1939.06.07	Cultura, 47, R-573
115	BC	Kellner, Hermann i Marta[1212]) *Vegeu:* Taula I, 125	Biblioteca (6.000 vols.)	Mallorca, 235 *[Eixample]*	1939.04.00 1939.07.15	Cultura, 2015/9, doc. 85 Cultura, 47, R-181
116		Kettlitz, Elise[1213]	Biblioteca i partitures enquadernades	Diagonal, 315 *[Eixample]*	1939.07.08	Cultura, 47, R-716
117		Klaebisch, Alfred	Obres d'art	Pau Claris, 69-71 *[Eixample]* → Diagonal, 520	1939.03.07	Cultura, 47, R-111
118	BC	Klein Serralles, Rossend *Vegeu:* Repertori, **36**; Annex I.1, **§8** i **§75**	Biblioteca; Objectes i obres d'art	Escudellers blancs, 3bis *[Casc Antic]* → Molins de Rei (Baix Llobregat)	1938.07.14 1938.08.05 1939.07.27	Cultura, 2015/9, doc. 94 Cultura, 47, R-62 i R-119
119		Lladó, Agustí, pvre.	Biblioteca teològica; alguns llibres s'han trobat en llibreries de vell	Enric Granados 76 *[Eixample]*	1940.04.30	Cultura, 2015/9, doc. 244 (R-1022)
120		Llopart Grau, Joaquim,	Biblioteca; part dels llibres s'han trobat a l'Escala (Girona)	Borrell, 98 *[Eixample]*	1939.09.19	Cultura, 2015/9, doc. 155
121		Llorach, Isabel	Biblioteca (impresos i partitures), dipositada a la Casa de l'Ardiaca	Santaló, 8 *[Sant Gervasi]*	1939.08.22	Cultura, 2015/9, doc. 121
122	BC	Llovera, Josep Maria *Vegeu:* Repertori, **37**; Annex I.1, **§6**	Biblioteca	Baixada de Sant Miquel, 5 *[Casc Antic]*	1939.06.16.	Cultura, 2015/9, doc. 51
123		Maluenda, Pedro	Biblioteca d'enginyeria i militar	Pau Claris, 26 *[Eixample]*	1939.10.00?	Cultura, 2015/9, doc. 238 (R-1017)
124		Maluquer i Rosés, Joan, *advocat*	*Enciclopedia Espasa* i llibres jurídics	Córsega, 413, pral *[Gràcia]*	1939.05.30	Cultura, 47, R-468
125		Marco, Santiago	Biblioteca tècnica, dipositada a Casa de l'Ardiaca	Aragó 282 *[Eixample]*	1932.10.00?	Cultura, 2015/9, doc. 83

[1210] Reclamació signada per J. Múnera, SJ, bibliotecari del col·legi Sant Ignasi de Sarrià.
[1211] Incautat pel Sindicat de Professions Liberals.
[1212] Reclamats per la dona; el seu marit, metge, es troba encara a Sant Sebastià.
[1213] Acaba la reclamació amb l'expressió "Heil, Hitler!".

126		Maristany, Eduard[1214]	Biblioteca (llibres identificats amb una signatura topogràfica i de vegades firmats); en dipòsit actualment a la Universitat de Barcelona	Mallorca, 286 *[Eixample]*	1939.06.17	Cultura, 2015/9, doc. 52
127		Marsans Peix, Joan	Llibres; Objectes d'art	Passeig de Gràcia, 113 *[Eixample]*	1939.03.00 1939.11.22	Cultura, 2015/9, doc. 225 (R-1005) Cultura, 47, R-138
128		Martínez Lage, Jesús, *coronel*	*Enciclopedia Espasa* (alguns vols.)	Bailèn 82, 1r 1a *[Eixample]*	1939.12.00?	Cultura, 2015/9, doc. 245 (R-1023)
129		Martínez San Roman, Maria, vda. de Víctor .	Llibre d'hores i quadres	Torre, Remedios, 14 *[Les Corts]* → Passeig de Sant Joan 76, 2n 2a *[Eixample]*	1939.04.13	Cultura, 47, R-314
130		Masó Font, Octavi	*Enciclopedia Espasa*	Rambla de Catalunya, 114 *[Eixample]*	1939.07.24 1940.02.23	Cultura, 2015/9, doc. 233
131		Mateu i Pla, Miquel	Llibreria petita, objectes i mobles	Passeig de Gràcia, 93, pral *[Eixample]*	1939.04.00	Cultura, 47, R-340
132		Matons, August	Biblioteca (4000 vols., amb la firma de matons), portats a l'Hotel Florida (Tibidabo); obres d'art	Diagonal, 463, 4t 2ª *[Eixample]*	1939.03.04 1939.03.23 1939.07.15	Cultura, 2015/9, doc. 8 Cultura, 47, R-251 i R-680
133		Matoses Marqués, Lluís	Biblioteca jurídica	Rambla Catalunya, 23 *[Eixample]*	1940.06.28	Cultura, 47, R-898
134		Mayol i Ferrer, Joaquim	Biblioteca (dona les característiques dels exlibris)	Consell de Cent 306, 2n 1ª *[Eixample]*	1939.03.01	Cultura, 47, R-283
135	BC	Mercedaris (Convent de Bonsuccés)[1215] *Vegeu:* Annex I.1, **§78**	Biblioteca (500 vols.) a Casa de l'Ardiaca, i papers de Fr. Faustino Gazulla, a l'Acadèmia de Bones Lletres, i documentació d'arxiu, a Pedralbes	Plaça Bonsuccés *[Raval]* → Elisabets, 5	1939.05.06 1939.10.24	Cultura, 2015/9, doc. 25 i 177
136	BC	Mestre i Noé, Francesc[1216]	Biblioteca i arxiu personal	Tortosa	1939.12.09	Cultura, 2015/9, doc. 199

[1214] La biblioteca havia estat dipositada al local del Sindicat Ferroviari de la CNT (Roger de Flor, 98); d'allí van ser trets i transportats a la Universitat per un agent del Servicio de Recuperación, Manuel Usón. Potser hi pertanyien els ms. ms. 2532-2534 de Mariano Matallana.
[1215] Reclamació signada per Bienvenido de Lahoz, OMerc., prior de la comunitat.
[1216] Autoritza Claudi Viladrich perquè reculli llibres i documentació.

137	BC	Milà i Camps, Josep Maria, comte del Montseny[1217] *Vegeu:* Repertori, **41**; Annex I.1, **§9**	Llibres; mobles i objectes d'art	Plaça de Sant Jaume, 2 *[Casc Antic]*	1936.07.24	Cultura, 47, R-146
138	BC	Mínimes (Convent de Jesús Maria) [1218] *Vegeu:* Taula I, 141	Biblioteca i arxiu	Sant Genís *[Horta]*	1939.07.00	Cultura, 47, R-610 i R-855
139		Miquel i Badia, Francesc[1219]	Llibres (amb la prestatgeria), dipositats a Casa de l'Ardiaca, mobles i objectes d'art	Pau Claris, 25 *[Eixample]*	1939.04.08 1939.07.16	Cultura, 2015/9, doc. 76 i 127
140	BC	Miserachs Rigalt, Antoni, advocat *Vegeu:* Taula I, 142	Biblioteca jurídica	Ronda Sant Pere, 28-30 *[Eixample]*	1939.09.00?	Cultura, 2015/9, doc. 166
141		Missioners fills del sagrat cor[1220]	Arxiu, marcat amb les lletres CMT	Casa Missió de la Selva del Camp i del Col·legi de la Universitat de Cervera	1939.08.20	Cultura, 2015/9, doc. 134
142		Moës, Richard[1221]	Biblioteca de llibres alemanys, dipositats a la Universitat	Consell de cent, 253 *[Eixample]*	1939.06.24	Cultura, 2015/9, doc. 54
143	BC	Moncanut i Gelí, Alfons *Vegeu:* Taula I, 142	Llibres, dipositats a la BC; Obres d'art	Mallorca, 316 *[Eixample]*	1939.05.09 1939.11.04	Cultura, 2015/9, doc. 183 Cultura, 47, R-401
144		Montaner i Simon (editorial)	llibres	Aragó, 255 *[Eixample]*	1939.04.15	Cultura, 47, R-348
145		Monteys Carbó, Enric de	Arxiu Monteys-Llinàs	Diagonal, 329 *[Eixample]* → Paseig de Gracia 25	1939.03.00	Cultura, 47, R-266
146		Morató Cullaré, Tomás;[1222]	*Enciclopedia Espasa*	París, 206 *[Eixample]*	1939.08.20 1940.01.29	Cultura, 2015/9, doc. 236 237 (R-1016)
147		Moser, Albert	Llibres en alemany	Diagonal, 692 *[Pedralbes]*	1939.10.18	Cultura, 2015/9, doc. 170
148		Nadal Gaya, Santiago	Llibres d'història i geografia	Córsega, 241 *[Eixample]*	1939.03.03	Cultura, 2015/9, doc. 7
149	BC	Nadal i Ferrer, Joaquim M. de	Biblioteca, dipositada a la BC i arxiu; Llibres	Pau Claris, 25 *[Eixample]*	1939.03.00? 1939.10.23	Cultura, 2015/9, doc. 67 i 176

[1217] Documents amb el segell de la Generalitat republicana
[1218] Indica que els documents foren sortits per Duran i Sanpere el 10 de juny de 1936 [sic].
[1219] Requisada per Dionís Eroles el gener de 1937. Reclamats per la seva filla, Maria Miquel Giraudier, i el seu gendre, Josep Salvà López.
[1220] Reclamació feta per Eduard Fabregat, superior provincial de Barcelona.
[1221] Reclamació amb capçalera del periòdic *Deutsche Zeitung für Spanien*; biblioteca requisada per la FAI
[1222] Presentat per Josep Peray March, de la Diputació.

		Vegeu: Annex I.1, **§82**				
150		Nebot, Francesc de P., arquitecte	Biblioteca; mobles	Can Catà, Cerdanyola (Vallès Occidental)	1939.09.00	Cultura, 47, R-764
151		Novelles, Teresa i Enric Tell	*Enciclopedia Espasa*, Klassiker der Kunst, col·lecció Quantin	Canuda, 26 *[Casc Antic]*	1939.06.00	Cultura, 47, R-665
152		Olèrdola, Marquès de (Manuel Rius i Rius)	Llibres de bibliòfil	Diagonal, 626 *[Sarrià]*	1939.10.00?	Cultura, 2015/9, doc. 223 (R-1003)
153		Oliva, y Toda, Cosme Comandant	Biblioteca, dipositada al Museu arqueològic	Diagonal, 363 *[Eixample]*	1939.03.30	Cultura, 47, R-185
154		Oliveras Maranges, Francisco	Biblioteca (1500 vols) i arxiu	Ballester, 12, torre *[Sant Gervasi, Putxet]*	1939.04.17	Cultura, 47, R-128 i R-313
155		Oller, Joan[1223]	*Enciclopedia Espasa*, a casa d'Amadeu Hurtado		1939.04.26	Cultura, 2015/9, doc. 20 i 212
156		Oms Pujadas, Manuel de, advocat.	Biblioteca	Provença 304, pral. *[Eixample]*	1939.04.00	Cultura, 47, R-393
157	BC	Ordre de Sant Joan de Jerusalem (Hospitaleres)[1224] *Vegeu:* Repertori, **50**	Arxiu, dipositat al Pedralbes; Objectes litúrgics	Santjoanistes, 6 *[Sant Gervasi]*	1939.05.25 1939.08.02	Cultura, 2015/9, doc. 103 Cultura, 47, R-580
158		Orpí, Josefina, vda. del Dr. Torelló (biblioteca)	Biblioteca mèdica	Rambla Catalunya, 78 *[Eixample]*	1939.03.18	Cultura, 47, R-168
159		Pano, Mariano de	Biblioteca, Quixot	Montsó (Osca)	1939.02.14	Cultura, 47, R-121 i R-542
160		Par i Tusquets, Antoni[1225]	Llibres, dipositats al Palau de la Virreina	Ausias March, 24 *[Eixample]*	1939.07.28	Cultura, 2015/9, doc. 95
161		Parunella i Eulàlia, Josep	Col·leccions de paper de fil i llibres infantils	Biblioteca infantil de la plaça del Pi *[Casc Antic]*	1939.04.24	Cultura, 2015/9, doc. 19
162		Paulí i Meléndez, Antonio	Llibres i notes impreses, dipositats a Casa de l'Ardiaca	Muntaner, 153 *[Eixample]*	1939.09.21	Cultura, 2015/9, doc. 156
163		Pedruna, Juan Bautista de	Executòria		1939.12.00?	Cultura, 2015/9, doc. 235 (R-1015)
164	BC	Peray March, José de i Mercè Batlle de Peray *Vegeu:* Taula I, 332	Biblioteca (6000 vols), llibres de missa, mobles i objectes d'art	Plaça Urquinaona, 11 *[Eixample]*	1939.05.11 1939.08.23	Cultura, 2015/9, doc. 30 i 221 (R-1000)

[1223] Capçalera del "Patronato Antituberculosos".

[1224] Sobre les hospitaleres de Sant Joan de Jerusalem, vegeu Manuel GARCÍA GARGALLO, *L'ensenyament de l'Església a la ciutat de Barcelona: directori estadístic*, tesi doctoral (Barcelona: Universitat de Barcelona, 2002), vol. I, p. 121-122. Reclamació signada per Joaquima Torres Permanyer.

[1225] Reclamcació signada per la seva dona, Maria Pia Espina de Par.

				→ Consell de cent, 373		Cultura, 47, R-724, R-876 i R-907
165	BC	Pérez Rosales, Jesús, metge (Carbonell) *Vegeu:* Consell sanitari de guerra; Annex I.1, **§168**	Biblioteca, al carrer Santa Anna; mobles i objectes d'art	Rambla Catalunya, pral 1 *[Eixample]* Passeig Bonanova, 78 *[Bonanova]*	1939.02.13 1939.07.12 1939.08.31	Cultura, 2015/9, doc. 88 i 145 Cultura, 47, R-48 i R-761
166		Pin de Latour, Armand	Biblioteca (llibres i manuscrits), a Casa de l'Ardiaca	Brusi, 11 *[Sant Gervasi]*	1939.05.09 1939.08.05	Cultura, 2015/9, doc. 27 i 210
167		Prats Tomàs, Joan	Biblioteca (4500 vols, entre ells un manuscrit miniat amb les ordenances de drassanes, i una col·lecció de llibres sobre vidres)	Duc de la Victòria, 8, principal *[Casc Antic]*	1939.04.25	Cultura, 47, R-34 i R-285
168		Prats, Francisca, vda. de Menacho	Documents	Gran Via, 646 *[Eixample]*	1939.00.00	Cultura, 47, R-255, R-861 i R-911
169		Puget Pérez-Cabrero, Rafael	Biblioteca de temes carlistes, dipositada a Ca l'Ardiaca	Salmeron, 61, 1r (Gran de Gràcia) *[Gràcia]*	1939.12.04	Cultura, 2015/9, doc. 202 i 220
170		Puig Vives, Cayetano (asserradero Puig)	Biblioteca, dipositada a la subsecretari de cultura del Ministeri de Defensa republicà	Gironella	1938.12.11 1939.07.12	Cultura, 2015/9, doc. 91 i 206
171		Pujol Casademont Pere	Llibres, inventariats	Passeig de Gràcia, 41 (casa Ametller) *[Eixample]*	1939.04.10	Cultura, 47, R-456
172		Pujol i Güell, Ramon	Llibres	Can Pagés vell, l'Ametlla del Vallès (Vallès Oriental) Independencia 113 *[Sant Martí, Clot]*	1939.09.00	Cultura, 47, R-744
173		Pujol, Francesc	Biblioteca (vora 400 vols.)	Girona, 63 *[Eixample]*	1939.06.12	Cultura, 2015/9, doc. 48
174	BC	Quadras, baró de (Josep de Quadras Veiret) *Vegeu:* Repertori, **50**	Biblioteca, dipositada a la BC	Rosselló, 279 *[Eixample]*	1939.09.05	Cultura, 2015/9, doc. 150
175		Rahola Molinas, Pere[1226]	Biblioteca jurídica, amb signatura sobre teixell,		1939.06.06	Cultura, 2015/9, doc. 46

[1226] Rahola expressa que té referències que indiquen que els seus libres es troben a la Universitat, al Sindicat de professions liberals de la CNT (Passeig de Gràcia, 35), a l'Ateneu Politècnic (Sant Pere més alt, 27); Josep Suñol (Passeig de Gràcia, 98); ¿ (Castillejos, 320); Escola Unificada (CENU, Ali Bei, 6); CADCI (Rambla Santa Mònica, 35); ¿ (Passeig Fabra i Puig, 126); Casal Català (Rogent, 84); Banc d'España (Rambles); Ateneu

			dipositada a diversos llocs			
176		Religioses de Nostra Senyora de l'Esperança[1227]	Arxiu de la Congregació, dipositat a Pedralbes	Palma de Sant Just, 4 *[Casc Antic]*	1939.10.14	Cultura, 2015/9, doc. 168
177		Religioses Filles de Maria[1228]	Biblioteca, amb exlibris (Hija de Maria, Pensionado, Estudios Maestra)	*[Sarrià]*	1939.07.08	Cultura, 2015/9, doc. 80
178		Reus i Alabau Ignasi	*Enciclopedia Espasa*	Passatge de nostra sra. del Coll, 7 *[Vallcarca]* →Salmeron 218 *[Gràcia]*	1939.05.23	Cultura, 47, R-458
179	BC	Reus, Museu municipal *Vegeu:* Taula I, 278	Documents d'arxiu conservats al Museu	Reus (Baix Camp)	1939.11.24	Cultura, 2015/9, doc. 194
180		Ribas Camps, Antonia	Llibres		1939.05.25	Cultura, 47, R-465
181	BC	Ribas Fabra, Montserrat *Vegeu:* Taula I, 175	Llibres, entre els quals un Quixot, dipositats a la BC	Passeig de Gràcia, 59 *[Eixample]*	1939.08.20 1939.09.06	Cultura, 2015/9, doc. 140 Cultura, 47, R-725
182	BC	Riber, Llorenç *Vegeu:* Repertori, **52**; Annex I.1, **§48**	Biblioteca, dipositada a la BC	Angel Guimerà, 3 *[Sant Gervasi]*	1939.08.09	Cultura, 2015/9, doc. 106
183		Ribó i Rius, Xavier[1229]	Llibres marcats amb les inicials XR i alguns amb dedicatòries; inclou llistat	Roger de Llúria 93 *[Eixample]* → Claris, 99	1939.05.27	Cultura, 2015/9, doc. 32 i 40
184	BC	Riu, Hermenter *Vegeu:* Repertori, **53**	Llibres, dipositats a la BC	València, 349 *[Eixample]*	1939.11.16	Cultura, 2015/9, doc. 188
185	BC	Robert, marquès de (Joaquim de Robert i de Carles) *Vegeu:* Taula I, 183	Executòria, a la Casa de l'Ardiaca; Objectes i mobles	Passeig de Gràcia, 112 *[Eixample]* → Rambla Catalunya, 60	1939.05.04 1939.11.28	Cultura, 2015/9, doc. 193 Cultura, 47, R-363
186		Roger-Gallés, Joaquin M[1230].	Biblioteca, dipositada a la Universitat de Barcelona	Plaça Sant Pere, 4bis *[Casc Antic, Sant Pere]*	1939.08.16	Cultura, 2015/9, doc. 111

Autonomista (Pere IV, 39); UGT (Passeig de Gràcia, 3); Faustino ¿ (Passeig de Gràcia, 132); ¿ (Sagrera, 12); Pere Camps (Còrsega, 435); ¿ (Rambla o Plaça de Catalunya, 7); Dr. Ibáñez (Benet i Mercadal, 15); ¿? (Guinardó, 37).

[1227] Reclamació signada per Delfí Tuset, pvre.

[1228] Reclamació signada per M. T. d'Imbert, reverenda.

[1229] Llibres robats o bé pel Sindicat de les Arts Gràfiques, i dipositats al convent de les darderes del carrer Hospital, o bé per un sindicat llibertari i transportat al local de les Joventuts llibertàries de Sans. Se'ls endugueren en una camioneta amb el rètol La Veu de Catalunya

[1230] Joaquim Maria Roger Gallés (Castellterçol, 1893-Barcelona, 1955), directiu d'HEMALOSA (Herederos de Manuel López SA), empresa tèxtil del Moianès.

187	BC	Roig i Bofill, Emerencià[1231] *Vegeu:* Taula I, 185	Biblioteca, dipositada a la BC; Quadres i mobles	Petritxol, 18 *[Casc Antic]*	1937.02.08 1939.10.24	Cultura, 2015/9, doc. 178 Cultura, 47, R-434
188		Romagosa i Romagosa, Mercè, vídua de Josep Simon[1232]	Arxiu patrimonial, dipositat a Pedralbes	Mas el Lledoner, Cervelló (Baix Llobregat) →Molins de Rei	1939.03.26	Cultura, 2015/9, doc. 66
189	BC	Romanyà, baró de (Francesc de P. Romañá i Suart) *Vegeu:* Repertori, **77**; Annex I.1, **§118**	Biblioteca (8000 vols.), Llibres, amb el nom del posseïdor	Diputació 329 *[Eixample]* → Nouvel Hotel (Santa Anna, 20) *[Casc Antic]*	1939.03.21 1939.07.04	Cultura, 2015/9, doc. 11, 73 i 219
190	BC	Romañà, Josep Maria[1233] *Vegeu:* Repertori, **77**	Llibres; Quadres i mobles	Ausias Marc, 16 *[Eixample]* Passeig de Gràcia, 105 / Sant Honorat, 5	1939.04.04 1939.07.24	Cultura, 2015/9, doc. 146 Cultura, 47, R-180 i R-538
191		Ros i de Dalmases, Xavier de	Biblioteca, distribuïda entre llibreters antiquaris al carrer de la Palla o Petritxol	Plaça Sant Josep Oriol, 3, principal *[Casc Antic]*	1939.04.00?	Cultura, 2015/9, doc. 65 Cultura, 47, R-305
192	BC	Ros i de Puig, Ignasi de i Pilar Ramis *Vegeu:* Repertori, **54**; Annex I.1, **§5** i **§88**	Biblioteca i arxiu, dipositada a la BC; Mobles i obres d'art	Portal de l'Àngel, 25, pral *[Casc Antic]* Passatge de la Concepció, nº 1 *[Eixample]*	1939.04.04 1939.08.25	Cultura, 2015/9, doc. 136 Cultura, 47, R-293
193		Roviralta, Màrius, Les Escales	*Enciclopedia Espasa* i altres llibres	Av. Pedralbes *[Pedralbes]*	1939.12.00?	Cultura, 2015/9, doc. 246
194	BC	Roviralta Raül[1234] *Vegeu:* Annex I.1, **§41**	Biblioteca, dipositada a la BC; mobles i obres d'art	Av. Tibidabo, 44 *[Sant Gervasi]*	1936.08.18 1939.02.08 1939.12.09	Cultura, 2015/9, doc. 201 Cultura, 47, R-58 i R-118
195	BC	Ruiz Contreras, Luis *Vegeu:* Repertori, **55**; Annex I.1, **§145**	Biblioteca (3000 volums), dipositada a la BC	Castelló d'Empúries (Baix Empordà) → Lista, 78, Madrid	1939.03.20 1939.04.03 1939.06.19	Cultura, 2015/9, doc. 55 Cultura, 47, R-186 i R-233

[1231] Còpia del rebut de la Generalitat a la vda. de Roig i Bofill lliurat Guillem Peters. Reclamació signada per Agapit Cases Abarca, com a apoderat de Josep Roig i Raventós i de les germanes Robert i Roig.
[1232] Delega les gestions en el seu nebot polític, Onofre Serra Simon.
[1233] Amb una nota de J. M. Muguruza: "Recuperados en la cas de los sres. Roldan en la Plaza de Cataluña y devueltos sin intervención del Servicio".
[1234] Còpia del rebut de la Generalitat; reclamació a través del seu apoderat, Josep Albertí Riera.

196	BC	Sagnier, marquès de (Josep Maria Sagnier Vidal) *Vegeu:* Taula I, 185	Biblioteca, dipositada a la BC; Objectes i obres d'art	Rambla Catalunya 104 *[Eixample]*	1939.06.00 1939.08.18 1939.10.06	Cultura, 2015/9, doc. 117 i 247 Cultura, 47, R-567 i R-687
197	BC	Salvador i de Solà, Felip de *Vegeu:* Taula I, 195	Llibres, dipositats a la BC	Pomaret, 9 (torre) *[Bonanova]*	1939.08.26	Cultura, 2015/9, doc. 139
198	BC	Sanfeliu Casanovas, Marc[1235] *Vegeu:* Annex I.1, **§104 §163**	Llibres (20 paquets)	Diagonal *[Eixample]*	1939.12.13	Cultura, 2015/9, doc. 200
199		Sans Marcet, Lluís[1236].	Llibres	Passeig de Gràcia, 61 *[Eixample]*	1939.08-.05	Cultura, 2015/9, doc. 101
200		Sant Andreu de Pujalt[1237]	Arxiu parroquial	Vic (Osona)	1940.01.12	Cultura, 2015/9, doc. 227 (R-1008)
201	BC	Sant Felip Neri, Congregació de l'Oratori (Barcelona)[1238] *Vegeu:* Repertori, **26**; Annex I.1, **§8**, **§14**, **§69** i **§156**	Biblioteca, dipositada a la BC; mobles i objectes litúrgics	Plaça de Sant Felip Neri *[Casc Antic]*	1939.04.00 1939.07.08	Cultura, 2015/9, doc. 78 Cultura, 47, R-303
202		Sant Felip Neri, Congregació de l'Oratori (Guimerà)	Arxiu	Guimerà (Urgell)	1929.12.19	Cultura, 2015/9, doc. 125
203		Sant Jaume de Calaf [1239]	Arxiu parroquial	Calaf (Anoia)	1939.11.15	Cultura, 2015/9, doc. 186
204		Sant Joan de Gràcia[1240]	Arxiu Parroquial	Plaça de la Virreina *[Gràcia]*	1939.03.12	Cultura, 2015/9, doc. 132
205		Sant Joan de les Abadesses[1241]	Arxiu dipositat al monestir de Pedralbes; i objectes litúrgics i artístics	Sant Joan de les Abadesses (Ripollès)	1939.05.07 1939.09.25	Cultura, 2015/9, doc. 161 Cultura, 47, R-394 i R-742
206	BC	Santa Isabel, marquesos de (Frederic Ricart i Roger)[1242] *Vegeu:* Annex I.1, **§139**	Biblioteca (exlibris S. Y o F. R.) dipositats a la BC, biblioteca i museu de Granollers i Arxiu, dipositats a Pedralbes;	Girona, 20, 1r *[Eixample]* La Roca, (Mas Grau de Valleriola)	1939.04.00 1939.06.29 1939.08.18	Cultura, 2015/9, doc. 56 i 116 Cultura, 47, R-72 i R-370

[1235] Reclamació signada per Cebrià Montserrat, pvre.; Sanfeliu (ordenat el 1893) morí durant la guerra, i la reclamació és en nom de la seva germana Concepció.
[1236] Fundador de la botiga de moda Santa Eulàlia.
[1237] Reclamació signada per Lluís Clavell Casademunt, pvre.
[1238] Reclamació signada pel superior, Josep Maria Torrent, CO, i per Jaume Garcia i Estragués, CO.
[1239] Reclamació signada per Pere Vila Pasé, pvre.
[1240] Reclamació signada per Miquel Carrau Puig, pvre.
[1241] Reclamació signada pel prevere Martí Sanglàs; l'arxiver, Josep Masdéu, havia estat assassinat el setembre del 1936.
[1242] Reclamat per J. M. Sumer.

			mobles, objectes i obres d'art	(Vallès Occidental)		
207		Santa Maria de l'Estany[1243]	Arxiu dipositat al monestir de Pedralbes; Imatge de la mare de Déu de l'Estany	Antigua de Sant Joan, 10, 1r 1ª (Moianès)	1939.04.29 1939.12.20	Cultura, 2015/9, doc. 126 Cultura, 47, R-626
208	BC	Santa Maria del Mar[1244] *Vegeu:* Annex I.1, **§25**	Documents d'arxiu	Plaça de Santa Maria del Mar *[Casc Antic]*	1939.11.14	Cultura, 2015/9, doc. 185
209		Schlegel, Hans	Llibres; Mobles i obres d'art	Anglí, 67 *[Bonanova]* → Passeig de Gràcia, 51 *[Eixample]*	1939.05.17 1939.06.29	Cultura, 2015/9, doc. 33 Cultura, 47, R-692
210	BC	Sedó Peris Mencheta, Juan *Vegeu:*Repertori, **57**; Annex I.1, **§116** i **§138**	Biblioteca cervantina, mobles i objectes artístics	Ronda Sant Pere, 23 *[Eixample]*	1939.02.13 1939.03.17 1939.06.06	Cultura, 2015/9, doc. 45 Cultura, 47, R-57 i R-208
211	BC	Sensat, Gerard *Vegeu:* Annex I.1, **§110**	Llibres, dipositats a la BC	Passeig de la Bonanova, 9 *[Bonanova]*	1939.09.01	Cultura, 2015/9, doc. 147
212	BC	Sentmenat, marquès de (Joaquim de Sentmenat i Sarriera) *Vegeu:* Taula I, 206	Arxiu, dipositat a Pedralbes	Passeig de Santa Eulàlia, 18 (torres) *[Sarrià]* Ronda Sant Pere, 21 *[Eixample]*	1939.10.21	Cultura, 2015/9, doc. 175
213		Sentmenat i Sarriera, Mercè de, comtessa de Múnter	*Enciclopedia Espasa*	Diagonal, 433 *[Eixample]*	1940.02.22	Cultura, 2015/9, doc. 232 (R-1012)
214		Seu d'Urgell, Arxiu notarial[1245]	Arxiu notarial	Seu d'Urgell (Alt Urgell)	1939.10.09	Cultura, 2015/9, doc. 171
215	BC	Solà, Fortià[1246] *Vegeu:* annex I.1, **§60**, **§130 i §166**	Biblioteca (alguns centenars de vols.), manuscrits, entre ells originals Torras i Bages	Muntaner, 13 *[Eixample]*	1939.04.24 1939.07.03	Cultura, 2015/9, doc. 58 Cultura, 47, R-411
216	BC	Soler-Rovirosa, Maria, vda. de Genové *Vegeu:* Repertori, **60**; Annex I.1, **§71 i 111b**	Biblioteca, amb els seus mobles, dipositats a la BC; Àlbums; mobles i objectes d'art	Diputació, 333 *[Eixample]*	1939.05.00 1939.08.08	Cultura, 2015/9, doc. 102 Cultura, 47, R-235 i R-429
217		Solsona, Bisbat de Solsona [1247]	Arxiu i museu	Solsona (Solsonès)	1939.04.24	Cultura, 47, R-419
218		Streit. Oscar Streit, Publicaciones –	Biblioteca (1000 vols.)	Rambla de Prat, 11 *[Gràcia]*	1939.07.00	Cultura, 47, R-710

[1243] Reclamat per Felipe Granges i per Josep Bonet i Sanyas, pvre.
[1244] Reclamat per Joan Llombart i Bargalló, pvre.
[1245] Reclamació signada pel notari, Salvador Vilallonga i Fàbrega.
[1246] Beneficiat de la parròquia de la Mare de Déu del Carme.
[1247] Reclamació signada per Valentí Comellas, bisbe de Solsona; inclou la transcripció del rebut de la Comissió de Museus del PHAC, signada per Joan Subias i Lluís Iglesias el setembre de 1938.

				Ferrer de Blanes, 7		
219		Teresianes (Col·legi de la Companyia de Santa Teresa de Jesús)[1248]	*Enciclopedia Espasa*, manuscrits amb les cròniques de l'orde, dipositats a Pedralbes; Reliquia de Sant Eutropi, objectes litúrgics	Ganduxer, 41 *[Sant Gervasi]*	1939.02.25 1939.04.23 1939.06.20	Cultura, 2015/9, doc. 50 Cultura, 47, R-75, R-409 i R-867
220		Tey, Àngels[1249]-	Llibres de la casa Gallach, amb exlibris de Manuel Tey i registre	Casp, 80 *[Eixample]*	1939.10.00?	Cultura, 2015/9, doc. 239 (R-1018)
221	BC	Torent Buxó, Santiago *Vegeu:* Repertori, **61**	Biblioteca, amb relació de llibres i documents	Rambla de Cataluña 93, 1r *[Eixample]*	1939.04.28	Cultura, 47, R-392
222	BC	Torres Baixeras, Josep Maria *Vegeu:* Repertori, **62**; Annex I.1, **§33** i **§153**	Biblioteca Torres Amat; mobles i objectes	Castell de Perafita (Lluçanès)	1939.07.00	Cultura, 2015/9, doc. 92 Cultura, 47, R-511
223		Torres Reito, Casa[1250]	289 llibres d'arquitectura aplicada	Rambla del Centre, 34	1937.04.06	Cultura, 47, R-741
224	BC	Tortosa, Arxiu notarial *Vegeu:* Repertori, **63**	Arxius notarials	Tortosa (Baix Camp)	1939.08.23	Cultura, 2015/9, doc. 142
225	BC	Tous Colomé, Ramon *Vegeu:* Taula I, 218	Biblioteca (llista col·leccions de llibres)	Bruc, 136 *[Eixample]* Sans, 222 *[Sans]*	1939.11.15	Cultura, 2015/9, doc. 189
224	BC	Trias de Bes, J. M.[1251] *Vegeu:* Taula I, 220	Llibres, dipositats a la Universitat	Consell de cent, 391 *[Eixample]*	1939.08.18	Cultura, 2015/9, doc. 118
226		Udina Martorell, F.	Llibres, dipositats al Seminari de pedagogia de la Universitat	Aragó, 208 *[Eixample]*	1939.07.15	Cultura, 2015/9, doc. 82
227		San Roman de Ayala, marquès de (Juan de Uruela)	Biblioteca; mobles i objectes artístics	Passeig de Sant Joan Bosco, 6, torre *[Sarrià]*	1939.05.00	Cultura, 47, R-450
228	BC	Vall de Merlès, Comte de (Lluís d'Oriola-Cortada i Renom) *Vegeu:* Taula I, 222	Arxiu	Palau, 4 *[Casc Antic]*	1939.11.30	Cultura, 2015/9, doc. 195
229	BC	Valls i Taberner, Ferran *Vegeu:* Repertori, **81**; Annex I.1, **§3** i **§5**	Biblioteca i arxiu personal	Diagonal, 444 *[Eixample]*	1938.11.16 1938.12.10 1938.12.24	Cultura, 2015/9, doc. 1
230		Vendrell, Srs[1252]	Biblioteca; mobles i objectes artísitcs	Còrsega 282, 4t 1a	1939.04.00	Cultura, 47, R-397

[1248] Reclamació signada per la priora, Petra del Corazón de Jesús Egüés.
[1249] Reclama els libres del seu pare, Manuel Tey Enrich (1883?-1968), dirigent esportiu.
[1250] Transcripció traduïda del document lliurat per la Secció de Monuments del Servei del PHAC, autentificada per J. Puig de la Bellacasa.
[1251] Autoritza el seu apoderat, Fernando Pedret, a recollir els libres dipositats a la Universitat.
[1252] Incautat per les patrulles de control nº 8 del Clot entre el 20 i 30 de novembre de 1936.

				[Eixample]		
231	BC	Vidal i Guardiola, Miquel[1253] *Vegeu:* Repertori, **67**; Annex I.1, **§70 i §81**	Llibres en castellà, anglès, francès i alemany	Guillem Tell, 42 *[Sant Gervasi]*	1939.08.21	Cultura, 2015/9, doc. 119
232		Vidal i Pons, Climent	Biblioteca, vora 7000 llibres	Bellaterra, av. Central, 1 (Vallès Oriental) finca Comabella, Sanpedor (Bages) Llúria 40 *[Eixample]*	1939.04.00	Cultura, 47, R-286
233	BC	Vidal Quadras, Manuel *Vegeu:* Annex I.1, **§4, §14** i **§161**	Biblioteca (inclou llibres del Quixot), dipositada a la BC; Mobles, quadres i objectes d'art	Passeig Isabel II, 2 *[Casc Antic. Barceloneta]* Diagonal 340 *[Eixample]*	1939.02.25 1939.10.05	Cultura, 2015/9, doc. 164 Cultura, 47, R-113
234	BC	Vilallonga, Marqués de, (Xavier de Fontcuberta)[1254] *Vegeu:* Taula I, 94	Arxiu, dipositat a Pedralbes; Mobles i objectes d'art	Montcada, 20 (Casa Dalmases) *[Casc Antic]*	1939.03.00 1939.05.16 1939.05.12 1939.05.29 1939.06.12 1939.07.07 1939.07.12	Cultura, 2015/9, doc. 29, 49, 89, 217 i 218 Cultura, 47, R-425, 477 i R-767
235		Vilanova Montiu, Xavier, Dr[1255]	Biblioteca mèdica	Pelai, 44 *[Eixample]*	1939.04.00	Cultura, 47, R-46 i R-287
236	BC	Vilanova, comte de *Vegeu:* Repertori, **68**; Annex I.1, **§39**	Biblioteca; obres d'art	Roger de Llúria 51 *[Eixample]*	1939.12.07	Cultura, 47, R-914
237	BC	Vilardaga, Comtessa *Vegeu:* Annex I.1, **§52**	Llibres, dipositats a la BC i a Casa de l'Ardiaca; Objectes artístics	Gran Via 621 / Pau Claris *[Eixample]* → Gran Via, 653	1939.05.03 1939.09.00 1939.07.08	Cultura, 2015/9, doc. 77 i 24 Cultura, 47, R-428, R-636 i R-877
238	BC	Vilella Puig, Gaietà, capità *Vegeu:* Annex I.1, **§162**	Llibres, dipositats a la BC; Mobles i quadre s. XIV	Passeig de Sant Joan, 104 *[Eixample]*	1939.02.09 1939.03.13 1939.08.28	Cultura, 2015/9, doc. 144 Cultura, 47, R-53 i R-107
239		Viñals Amat, Domènec[1256]	Biblioteca, dipositada a Pedralbes; Mobles i objectes d'art	Sant Josep, 24 (Igualada, Anoia) Colònia Viñals, (Anoia) Enric Granados, 15 *[Eixample]*	1939.02.10+ 1939.09.11	Cultura, 2015/9, doc. 165 Cultura, 47, R-218

[1253] Reclamació signada per la seva vídua, Rosa Rovira
[1254] Reclama l'arxiu de la seva mare, Carme de Dalmases i Olivart, marquesa de Vilallonga.
[1255] Incautada pel Sindicat de sanitat de la CNT?
[1256] Es dedica al comerç antiquari.

240	BC	Viza, J. B. *Vegeu:* Taula I, 234	Llibres (relació dels més importants; 4 paquets)	Duc de la Victoria, 11 *[Casc Antic]*	1939.07.17 1939.08.28	Cultura, 2015/9, doc. 86 i 141
241		Wahl, Roberto	Biblioteca (llibres en anglès); mobles	Muntaner, 447 *[Sant Gervasi]*	1939.09.02	Cultura, 47, R-732

2.2. Altres peticions sobre documentació bibliogràfica adreçades al SDPAN

242	BC	Biblioteca-Museu Víctor Balaguer[1257]	Es demanen instruccions per al retorn dels llibres i arxius dipositats en una dependència del Museu; Quadres	Vilanova i la Geltrú	1939.05.30 1939.09.15	Cultura, 2015/9, doc. 205 i 248; Cultura, 47, R-435
243		Siró, Sr. i Josep Maria Ferrer i Pi[1258].	Es demana permís per retornar-los les biblioteques	Vilanova (Garraf)	1939.07.07	Cultura, 2015/9, doc. 75
244		Comissaria de Educación Física / COI	Petició del lliurament de la biblioteca de la Comissaria d'Educació Física	Rambla, 60 *[Casc Antic]*	1939.10.10	Cultura, 2015/9, doc. 130
245		Sallares Llobet, Joaquim (president de la Caixa d'estalvis de Sabadell)	Demana la reobertura al públic de la biblioteca de la Caixa de Sabadell	Sabadell (Vallès Occidental)	1939.09.20	Cultura, 2015/9, doc. 124
246		Thomas Corrons, Josep[1259]	Reclamació de llibres destinats a Poblet i desviats a Pedralbes	Poblet (Conca de Barberà) Mallorca, 291 *[Eixample]*	1939.06.15	Cultura, 2015/9, doc. 224 (R-1004)

******

[1257] Signa la bibliotecària del Cuerpo de Facultativos de Bibliotecas y Archivos de l'Estat, M. del Pilar Corral.
[1258] Petició signada per la facultativa del Musu-Biblioteca, Pilar Corral.
[1259] Josep Thomas, gerent de la societat impresora "Hijos de J. Thomas", amb seu al carrer Mallorca, 291 (un magnífic edifici modernista conegut coma Casa Thomas) va rebre a finals del 1938 una comanda del monestir de Poblet sobre libres, postals i àlbums relatius al Monestir. Els libres foren enviats amb un camió a Poblet a principis del 1939. Però el camió utililtzat era el mateix que feia el servei entre el Monestir i Pedralbes per compte del Servei d'Arxius; quan va arribar a Poblet, la capsa amb els libres de la Casa Thomas no va ser descarregada, i probablement va acabar a Pedralbes amb la resta de capses d'arxius que es traslladaven.

LEGISLACIÓ, FONTS DOCUMENTALS I BIBLIOGRAFIA

Legislació sobre patrimoni durant el període republicà

Nota: el 20 de gener de 1938, el secretari accidental de la Comissió dels Serveis del Patrimoni Històric, Artístic i Científic, Parramon i Tubau, enviava als diferents caps de Secció un recull amb el títol *Disposicions legislatives de la Generalitat relatives a la conservació i defensa del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de Catalunya*, amb la reproducció dels textos legislatius proclamats fins a aquell moment. Un recull de lleis es troba també a la sèrie que conté la documentació del Servei del PHAC conservada a l'Arxiu Nacional de Catalunya[1260]. Els textos publicats al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* durant el període republicà estan accessibles en línia[1261].

1. Decret del 16 d'octubre de 1933, autoritzant el conseller de Cultura per a presentar al Parlament un Projecte de Llei del Servei d'Arxius, Biblioteques i Museus i Patrimoni Històric, Artístic i Científic de Catalunya.
2. Decret del 4 de desembre de 1933, posant en vigor l'acord de la Comissió Mixta per a la implantació de l'Estatut de Catalunya relatiu al Traspàs de Serveis de Belles Arts i Conservació de Monuments.
3. Decret de 13 de desembre de 1933, posant en vigor l'acord de la Comissió Mixta per a la implantació de l'Estatut de Catalunya, relatiu a l'adaptació de l'exercici del dret d'expropiació forçosa a la Generalitat de Catalunya.
4. Decret del 6 de març de 1934, autoritzant el conseller de Cultura per a presentar al Parlament un Projecte de Llei de Conservació del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de Catalunya.
5. Llei de 28 de març de 1934, del Patrimoni Històric, Artístic i Científic i del Servei de Biblioteques, Arxius i Museus de Catalunya.
6. Decret del 29 de juny de 1934, posant en vigor l'acord de la Comissió Mixta per a la implantació de l'Estatut de Catalunya relatiu a l'adaptació de la Generalitat dels Serveis de Museus, Biblioteques i Arxius.
7. Llei de 3 de juliol de 1934, de Conservació del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de Catalunya.
8. Ordre de 10 d'octubre de 1934, aprovant la proposta de la Comissió Mixta per a la implantació de l'Estatut de Catalunya sobre l'establiment d'un Patronat per al règim de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.
9. Orden de 15 de de noviembre de 1934, facultando al Colegio de Notarios de Cataluña para rescatar de las corporacions, entidades o particulares las escrituras y protocolos de caràcter histórico que poseen

[1260] ANC, 1-1-T-8129, Consell de Cultura, Ponència d'Arxius, Biblioteques i Belles Arts, Propostes i projectes de lleis i decrets elaborats per la Ponència i registre dels documents que se li han tramès, 1931-1934; ANC, 1-1-T-8123, Comissió del Servei de Patromoni Històric, Artístic i Científic (PHAC), Traspàs de serveis a la Generalitat de Catalunya, 1932-1936; ANC, 1-1-T-8117, Comissió del Servei del PHAC, Creació de les Seccions de Biblioteques, Arxius Documentals, Museus, Monuments i Excavacions, i de la Comissió del Servei; ANC, 1-1-T-8132, Secció d'Arxius, Documentació General, Certificats de decrets i ordres de la Generalitat de Catalunya sobre patrimoni documental, 1936-1938

[1261] DOGC de 1931-1939 i l'exili**,** https://dogc.gencat.cat/ca/serveis/dogc-republica-i-exili/.

10. Decreto de 27 de novembre de 1934, poniendo bajo la custodia del Colegio Notarial de Cataluña los Archivos históricos de protocolos de Cataluña mientras otra cosa no se resuelva por el gobierno de la República.
11. Decret de 2 de juny de 1936, organitzant el Servei de Belles Arts, de Conservació del Patrimoni Artístic Nacional, d'Excavacions i d'Arxius i Biblioteques, d'acord amb la llei de 28 de març del 1934.
12. Decret de 24 de juliol de 1936, en virtut del qual la Generalitat de Catalunya s'apropia tots els materials i objectes d'interès pedagògic, científic, artístic, històric, arqueològic, bibliogràfic i documental que hi hagi als edificis o locals afectats pels actuals esdeveniments.
13. Decret de 24 de juliol de 1936, anul·lant totes les delegacions d'inspecció d'edificis i d'objectes del Patrimoni del Poble i totes les autoritzacions per a requisar i expropiar-se els esmentats objectes.
14. Decret de 4 d'agost de 1936, en virtut del qual tota la documentació anteriors al segle XIX i procedent d'institucions públiques, corporacions i comunitats de tota mena i patrimonis familiars de l'antiga noblesa resta a disposició de la Generalitat.
15. Decret de 8 d'agost del 1936, en virtut del qual tots els Museus i col·leccions arqueològiques de Catalunya, així com totes les ruïnes i monuments arqueològics o zones d'excavació, són incorporats al patrimoni del poble i posats sota salvaguarda de la Generalitat.
16. Decret del 18 de setembre del 1936, en virtut del qual la Generalitat s'apropia de tots els Santuaris i Ermites existents al territori de Catalunya.
17. Decret del 13 d'octubre del 1936, declarant exceptuats de l'apropiació general que disposa l'art. 1r del Decret del 18 de setembre proppassat, els Santuaris i Ermites que en aquella data eren propietat dels Ajuntaments sense perjudici, però, del que estableix l'art. 3r d'aquella disposició
18. Decret de 14 d'octubre de 1936, disposant que no pot ésser enderrocada a Catalunya cap obra d'arquitectura civil i religiosa antiga sense autorització especial del conseller de Cultura.
19. Decret de 3 de novembre del 1936, prohibint l'exportació de llibres i manuscrits anteriors al 1800, sens autorització del Departament de Cultura.
20. Decret de 2 de desembre de 1936, aclarint l'abast de l'ordre del Departament de Justícia del 4 de novembre proppassat, que disposa que els Jutjats Populars Locals s'apropiessin dels Arxius parroquials, en el sentit que els documents que han de passar als esmentats Jutjats són els llibres de registres de naixements, matrimonis i defuncions des de l'any 1801 al 1936.
21. Decret del 30 d'abril de 1937, pel qual són incloses al Registre del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de Catalunya les edificacions que s'esmenten, enclavades en el terme municipal de Barcelona.
22. Decret de 26 d'octubre de 1937, que dicta normes per a la protecció del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de Catalunya.
23. Decret de 5 de gener de 1938. que reglamenta la defensa del Patrimoni Artístic, Històric i Científic de Catalunya

24. Ordre de 9 de febrer de 1938, en virtut del qual és adaptat a la plantilla establerta per Decret del 29 de desembre de 1937 el personal de la Biblioteca de Catalunya que és relacionat.
25. Ordre de 9 de febrer de 1938, en virtut del qual és adaptat a la plantilla establerta per Decret del 29 de desembre de 1937 el personal que s'esmenta del Servei de Biblioteques Populars de la Generalitat de Catalunya.
26. Decret de 23 de febrer del 1938, de la creació de la Direcció General del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de Catalunya.
27. Decret de 23 de febrer de 1938, que estructura els Serveis i Organismes del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de Catalunya
28. Decret de 23 de febrer de 1938, que dicta disposicions encaminades a assegurar la protecció dels objectes del Patrimoni Històric artístic i Científic de Catalunya
29. Decret de 23 de febrer de 1938, que organitza la Comissaria i els Serveis de Museus de Catalunya.
30. Ordre de 23 de febrer de 1938, que completa, en el sentit que s'esmenta, les del 14 del mes corrent que fan referència a l'adaptació d'uns funcionaris a les plantilles de la Biblioteca de Catalunya i dels Servis de Biblioteques Populars.
31. Decret de 7 d'octubre de 1938, en virtut del qual el Monestir de Pedralbes resta desvinculat de la Comissaria de Museus i passa a dependre de la Secció d'Arxius de la Comissió del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic, per a ésser destinat a la instal·lació de l'Arxiu Històric General de Catalunya i Servei d'Arxius de la Generalitat de Catalunya.
32. Ordre de 5 d'octubre de 1938, per la qual són donades les gràcies a l'Alcaldia de Sallent per la cura i l'interès que ha posat en la salvació de la Biblioteca Torres Amat.

Fonts d'arxiu

• Arxiu Històric de la Biblioteca de Catalunya (AHBC) [1262]

AHBC, 23/11 –"Manuscritos procedentes de otras bibliotecas depositados en la Biblioteca Central" i "Manuscritos bíblicos", llistes de manuscrits bíblics procedents de la BC, l'Arxiu Capitular de Barcelona, de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell i del Seminari Conciliar, dipositats a la BC durant la Guerra Civil i susceptibles de ser exhibits a l'exposició Semana Bíblica Espanyola. Juny 1940.

AHBC, 24/8 – Correspondència entre el Jefe del Servicio de Recuperación Bibliográfica, Felipe Mateu i Llopis, i el comisario del Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional de la zona de Levante, Luis Monreal. Barcelona, maig de 1940-juny de 1941.

AHBC, 30/6 – Cartell anunciant l'horari d'oficina del Servicio de Recuperación Bibliográfica. Barcelona, 29 de febrer de 1940.

AHBC, 31/8 – Exposició de la bibliografia hispano-italiana dels segles XVI a XVIII de la col·lecció d'Eduardo Toda; inclou un exemplar de la invitació i del foliet explicatiu.

AHBC, 33/7 – Fotografies d'un manuscrit àrab lliurat pel Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional el 1941.

AHBC, 33/7 – Llistat de llibres dels caputxins de Pompeia i de Sarrià dels quals es sol·licita el donatiu. Mitjan 1939.

AHBC, 35/1 – Manuel de Barnola i Calvet, en agraïment per haver custodiat els llibres del mas Espona de Saderra, fa donació de llibres a la BC (*La Vanguardia*, 22 de novembre de 1941) (Nota copiada per José Maria de Macià i d'Espona).

AHBC, 44/12 – Cartes de Llúcia Pascual, viuda de Givanel, i de Joana Givanel de Ventalló, la seva filla, a Felipe Mateu y Llopis.

AHBC, 72/2 – Felip Mateu i Llopis, correspondència a l'entorn de la compra de volums de la biblioteca del monestir de Pedralbes. Agost de 1941-març de 1942.

AHBC, 75/13 – Carta del baró de Quadras a Mateu i Llopis.

AHBC, 77/1 – Formulari de devolució de manuscrits del Seminari signada per Josep Senabre. 12 de juliol de 1940.

AHBC, 77/5 – Documentació sobre el lliurament de la documentació i llibres de Francesc Mestre Noè a Claudi Viladrich. 13 de desembre de 1939-15 de maig de 1940.

AHBC, 77/9 – Formulari del Servicio de Recuperación Bibliográfica de devolució de documents dipositats a la Biblioteca de Catalunya (impresos dels segles XVI-XVII) a favor del Marquès de Camps, signat per José de Quadras, baró de Quadras, i per M. Dolors Carré, per part de la BC. 16 de febrer de 1940.

[1262] Amb data de 7 de gener de 2025, tres dies abans del dipòsit d'aquest treball, l'arxivera de la Biblioteca de Catalunya, Roser Portet, envia un correu intern al personal de la BC per comunicar que han canviat gran nombre de les signatures de l'Arxiu Històric Administratiu de la Biblioteca i que, probablement, d'altres canviaran en breu. L'inventari penjat en aquesta data no inclou una llista de concordances amb les signatures anteriors. Entre els canvis més assenyalats hi ha els que afecten les sèries d'incautació i devolució (que han passat de les capses AHBC 77, 124, 126, 127, 331, 332 i 356 a les capses AHBC 76, 120, 121, 122, 229, 230, 231 i 247), i les més de trenta capses de correspondència de Jordi Rubió. Ha estat impossible actualitzar les referències en tres dies.

AHBC, 77/10 – Formulari de l'SDPAN de devolució a Llorenç Riber (adreça: Fernández de los Ríos, 53 – Madrid) de volums impresos dels segles XVI i XVII. 5 d'abril de 1940.

AHBC, 77/16 – Formulari de retorn de documentació del SDPAN-Recuperación bibliográfica, signat per Josep Sanabre. 12 de juliol de 1940.

AHBC, 77/17 – Formulari de retorn de documentació del SDPAN-Recuperación bibliográfica, signat per Josep Oliveras. 9 d'agost de 1940.

AHBC, 77/18 – Autorització al comte de Palmerola a recuperar els llibres i manuscrits del comte de Vilanova; signat per Tomás Estévez. Amb una nota a llapis demanat a la sta. Condeminas o qui la substitueixi que estigui preparat. 5 d'agost de 1940 / Rebut de recollida d'un manuscrit del comte de Vilanova, signat pel marquès de Palmerola. 24 d'agost de 1940.

AHBC, 77/19 – Formulari del Servicio de Recuperación Bibliográfica de devolució de documents dipositats a la Biblioteca de Catalunya (impresos incunables) a favor de l'Arxiu de la Seu d'Urgell, signat per Josep Llovera, prevere de la Seu, Maria Condeminas, per la Biblioteca de Catalunya, i Luis Monreal pel Servicio. 30 de setembre de 1940.

AHBC, 77/20 – Formulari del Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional de devolució d'un harmònium de la Congregació de l'Oratori de Sant Felip Neri a Joan Palà, ecònom de Sant Agustí, amb autorització de la Congregació. 23 d'octubre de 1940 / Autorització al representant de l'Oratori de Sant Felip Neri per retirar els objectes dipositats a la BC. 24 d'octubre de 1940.

AHBC, 77/26 – Expedient de devolució de la biblioteca Pella i Forgas a Ramon Pella i Tort. Novembre de 1941

AHBC, 77/27 – Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional, Servicio de Recuperación Bibliográfica. Formulari de devolució de llibres, signat per Manuel de Barnola-Espona y Calvet. 16 de novembre de 1941.

AHBC, 77/29 a 31 – Expedients de devolució al Foment de Cultura, als jesuïtes de Llúria-Casp i a la revista *Ibérica*. Sense data.

AHBC, 77/34 –Formulari del Servicio de Defensa del Patrimonio Nacional per al retorn de llibres dipositats a la BC; signat per Joaquim de Vilar, amb els avals del segell de la Falange de Sant Boi de Lluçanès i de la Casa Sindical de Manlleu. Novembre de 1941.

AHBC, 78/3 – Certificat conforme als arxius de la BC hi ha un rebut signat per Enrique de Sarriera y de Villalonga, marquès de Barberà, conforme se li va retornar un conjunt d'obres impreses i manuscrites procedents del "Servicio de Recuperación"; s'adjunta el llistat. Barcelona, 28 de novembre de 1951.

AHBC, 82/9 – Carta d'Eduard Toda Valcárcel a Jordi Rubió.

AHBC, 87/3 – Còpia de carta d'agraïment de Felipe Mateu i Llopis a Ferran Valls i Taberner pel donatiu d'un manuscrit de Mariano Latre. 24 de febrer de 1941.

AHBC, 90/3 – Correspondència de Jordi Rubió amb la Institució del Teatre. 1930-1938.

AHBC, 90/3 – Carta de Lluís Carles Viada a Jordi Rubió, director de la Biblioteca, trametent-li uns volums de la revista *La Hormiga de Oro*. 23 de febrer de 1933.

AHBC, 91/5 (Correspondència rebuda per Jordi Rubió Varia –B(2)- 1916-1939) –Bastos i Cia (1926-1927).

AHBC, 94/6 – Correspondència entre Jordi Rubió i Josep Maria Basil i Matas sobre la tramesa d'originals per al concurs Francesc Vives de l'IEC. Mèxic-Barcelona, novembre de 1930-gener de 1931.

AHBC, 96/31 – Carta d'agraïment del president de l'IEC a la vídua i fills de Francesc Xavier Ràfols pel donatiu de la biblioteca del seu espòs i pare. 13 de juny de 1928

AHBC, 98/17 – Ignasi Casanovas, Carta a Jordi Rubió sobre l'Arxiu de Palau. 15 de novembre de 1915.

AHBC, 104/8 (Varia H) – Còpia de carta de Jordi Rubió a Josep Huguet. 6 de maig de 1938.

AHBC, 108/18 – Cartes enviades per Francesc Noè a Jordi Rubió. 1932-1938.

AHBC, 109/11 – Correspondència entre Jordi Rubió i Pere Monge sobre la compra de les matrius de la família Abadal. Barcelona, 1 de desembre de 1922 / Petició de documents del llibreter Francisco Vindel, 2 d'agost de 1938.

AHBC, 109/18, camisa 2 – Llistat de llibres enviat per Josep M. Milà a Jordi Rubió perquè li indiqui on adquirir-los. Amb una nota de Rubió, dient que l'adreça a F. Vindel. 16 de febrer de 1932.

AHBC, 109/18, camisa 2 – Còpia de carta Jordi Rubió a Joan Moreira i Ramos d'agraïment per un donatiu. 29 d'agost de 1934.

AHBC, 110/28 – Correspondència de Jordi Rubió. Carta de Narcís Oller.

AHBC, 111/15 – Correspondència entre Jordi Rubió i Josep Porter. 1925-1930 / Correspondència entre Jordi Rubió i Josep Porter. 1935-1937.

AHBC, 119/10 – Correspondència entre Jordi Rubió i Salvador Babra sobre impresos i manuscrits. A partir de 1930 es liquida la Llibreria Babra (notificació de la vídua, Pilar Arroyo) i se'n fa càrrec Pere Monge. (39 doc). Barcelona, 18 de novembre de 1911- 2 de novembre de 1937.

AHBC, 120/2 – Correspondència entre Jordi Rubio amb Claudio Rodríguez sobre un manuscrit amb cartes de Bonaventura Carles Aribau de Josep Porter.

AHBC, 120/29 – Carta d'Eduard Toda a Jordi Rubió. 28 de gener de 1921 (comenta la traducció al xinés i al manxú del Quixot).

AHBC, 122/4 – Còpia de carta, probablement, de Jordi Rubió a l'Alcalde d'Alcarràs, trametent una relació signada de la documentació del president Macià recuperada de Valmanya. 24 de desembre de 1936.

AHBC, 124/3 – Rebut d'un conjunt de llibres de cor de l'església de Sant Agustí, lliurats per l'Oficina d'edificis municipals. 24 d'octubre de 1936.

AHBC, 124/4 – Expedient de salvament del convent de l'Ajuda, 7 d'octubre de 1936 /Nota del conseller de Cultura indicant que els guardes de seguretat Francesc de Paula Gibert i Jacint Pinyol han lliurat tres paquets de fitxes i documents del Convent de l'Ajuda. 24 de juliol de 1936.

AHBC, 124/6 – Camisa buida, amb la nota "Alcúdia, comte / "(Casa del poble, carrer 1er de maig)".

AHBC, 124/8 – Nota de Jordi Rubió sobre el marquès d'Alòs. 15 de setembre de 1936 / Rebut a favor del sr. Store dels llibres i documents del Marqués d'Alòs. 19 de setembre de 1936.

AHBC, 124/10 – Documentació relativa a la recollida de la biblioteca d'Anguera de Sojo. 13 de novembre de 1939-15 de desembre de 1940.

AHBC, 124/14 – Expedient d'incautació de la Biblioteca Balmes. 4 d'agost de 1936-16 de juny de 1938.

AHBC, 124/17 – Expedient d'incautació de Bastos i cia.

AHBC, 124/15 – Documentació sobre la confiscació del fons del marquès de Barberà. 28 de juliol-8 d'octubre de 1936 / Llistat manuscrit, en castellà i de mà de Pere Bohigas, de les obres

manuscrites i impreses de la biblioteca del marquès de Barberà ingressades a la BC i inscrites als llibres de registre. Principis de 1939.

AHBC, 124/19b – Rebuts de les biblioteques requisades a Bertran i Musitu al seu domicili del carrer de Juli Verne, 30, i al despatx de Ronda Sant Pere 25. 8 d'octubre de 1936, 30 de setembre de 1937.

AHBC, 124/23 – Jordi Rubió, Nota a l'alcalde de Cornellà per presentar Ricard Albert i Alfons Serra i Baldó, encarregats de fer la tria de la biblioteca Bell-lloch. 5 de novembre de 1936.

AHBC, 124/28 – Expedient de recollida dels llibres del marquès de Camps. Buit, amb una nota de Rubió. 26 d'agost de 1936.

AHBC, 124/29 – Expedient de salvament dels convents de Pompeia i Sarrià; inclou: cartes entre Jordi Rubió i Maria Serrallach sobre la cura i transport dels volums dels caputxins de Sarrià. 24, 19 i 30 de juliol de 1936 / Fotografia del convent de Sarrià, 1936 / Llistats de manuscrits de les biblioteques de les dues comunitats i dels principals impresos depositats a la Biblioteca de Catalunya, i una fitxa amb les seqüències dels impresos registrats. Principis 1939 / Recompte de documents tornats (30 camions de llibres, entre els quals 79 manuscrits i 280 llibres de reserva

AHBC, 124/31 – Brevíssima llista de documents recollits als carmelites el 5 d'agost de 1936. Amb una nota de retorn a través de les carmelites descalces, signada per A. de V. 19 de setembre de 1939.

AHBC, 124/32 – Devolució de la biblioteca i de l'arxiu de la família Carreras (monestir de Pedralbes). Desembre de 1940.

AHBC, 124/34 – Rebut a favor dela POUM d'una selecció de la biblioteca del Marqués de Castelldosrius (Còrsega 325). 8 d'octubre de 1936.

AHBC, 124/33 – Rebut de mans del Sindicat Nacional Ferroviari C.O. Nord (CNT-AIT / UGT-ITF) la biblioteca del carrer Casp 60 (Casnova), requisada pel Comitè Central Revolucionari de Barcelona Nord. 1 d'octubre de 1936.

AHBC, 124/36 – Rebut de Jordi Rubió d'un conjunt de llibres de la parròquia de la Concepció lliurats pel Centre d'Esquerra Republicana del districte IX. 14 d'octubre de 1936.

AHBC, 124/37 – Llistes de documentació d'arxiu i biblioteca recuperada de les Conferències de Sant Vicenç de Paül. 31 de juliol de 1936.

AHBC, 124/40 – Expedient d'incautació de la biblioteca Churruca, amb diverses notes de Rubió. 14 d'agost de 1936 / Targeta de visita del capellaire Joan Prats. 1936 / Llistat de manuscrits de la Biblioteca Churruca. 1939.

AHBC, 124/42 – Protecció de la biblioteca Duran i Bas, "Intervinguda pel Servei de Biblioteques de la Generalitat, com útil al patrimoni del poble, i a disposició d'ésser requisada per la Biblioteca de Catalunya". 20 d'octubre de 1936.

AHBC, 124/44 – Documentació sobre la biblioteca dels jesuïtes de Casp a la casa Elizalde. 27 d'octubre-21 de novembre de 1936.

AHBC, 124/45 – Nota de Jordi Rubió a l'atenció del Comitè que ocupa l'edifici dels Escolapis de Sarrià per tal que permetin a Ricard Albert l'examen de la Biblioteca. Amb una nota de Jordi Rubió: "Hi va l'11. Diuen que els seus tècnics ja han triat per a ells el que els era útil, que sols queden els llibres religiosos que s'han de cremar. Res no volen donar". 10 d'agost de 1936 / Carta de Jordi Rubió al conseller de Cultura demanant la incautació de la biblioteca dels Escolapis. 24 de febrer de 1937.

AHBC, 124/50bis – Còpia de rebut de Jordi Rubió a favor de Josep Huguet, amb llistat de manuscrits. 28 d'abril de 1938.

AHBC, 124/53 – Recollida de la biblioteca d'Emili Juncadella, al carrer Consell de Cent, davant de la Fabra i Coats (cantonada Balmes). 1936-1937.

AHBC, 124/54 – Expedient de recollida de la col·lecció Kempis de la biblioteca Janer. 1936.

AHBC, 124/55 – Expedient de salvament de la biblioteca del Dr. Klein: Nota sobre la recollida. 19 d'octubre de 1936 / Rebut pel lliurament d'un petit lot de llibres de casa del sr. Klein. 5 de novembre de 1936 /. Rebut de devolució de 8 paquets de llibres signat per Rossend Klein. 5 d'agost de 1939 / Nota conforme roman a la Biblioteca una executòria, propietat de Rossend Klein. 5 d'agost de 1939

AHBC, 124/57 – Documentació sobre la biblioteca de la *Revista Ibérica*, conservada al domicili de F. Andrés Linari, SJ (plaça del rei, 2). 15-22 d'agost de 1936.

AHBC, 124/59 – Nota sobre la recollida dels llibres i papers del canonge Llovera. 28 de juliol de 1936 / Rebuts de devolució de la biblioteca de treball del canonge Llovera. 27 de juny i 25 d'agost de 1936.

AHBC, 124/59bis – "Relació dels objectes traslladats, per ordre de la Conselleria de Cultura, de la Casa de Vallmanya, pertanyent al que fou president de la Generalitat, l'Honorable Francesc Macià, a Barcelona i dipositats a l'antic local de l'Institut d'Estudis Catalans, antic Hospital de la Santa Creu". Amb nota de Rubió: "Un exemplar firmat fou donat a la vda. del Sr. Macià, i un altre a l'Alcalde d'Alcarràç". 23 de desembre de 1936.

AHBC, 124/62 – "Arxiu Maldà", camisa buida.

AHBC, 124/65 – Correspondència amb Bohigas a l'entorn del retorn de la documentació confiscada a Mestre i Noè a Tortosa. 16 de juny de 1939-15 de maig de 1940.

AHBC, 124/67 – Jordi Rubió. Nota d'un manuscrit provinent de la biblioteca Milà i Camps. 29 de juliol de 1936 / Pere Bohigas. Llistat de manuscrits registrats de la biblioteca del comte del Montseny (amb una nota de Bohigas: "interesaría pedir al Conde del Montseny el ms. 1415"). [1939] / Esborrany mecanografiat, no signat ni datat, del rebut de recollida de manuscrits i llibres rars del comte del Montseny.

AHBC, 126/3 – Documentació relativa al retorn de llibres i manuscrits del monestir de Pedralbers dipositats a la Biblioteca de Catalunya durant la Guerra Civil. Rebuts pel retorn dels cantorals. 14 de juliol i 7 de setembre de 1939, i 16 de maig de 1940 / Rebut pel retorn dels manuscrits i impresos. 22 de juliol de 1940.

AHBC, 126/4 – Nota de recollida de la biblioteca de M. Juncadella, a Granvia cantonada Rambla de Catalunya. 1937.

AHBC, 126/10 – Llistat manuscrit de volums rars (un manuscrit, impresos antics i moderns) del baró de Quadras conservats a la Biblioteca de Catalunya. Febrer de 1940.

AHBC, 126/12 – Nota sobre la recuperació de la biblioteca de Llorenç Riber, 31 d'agost de 1936 / Llistat mecanografiat de llibres impresos dels segles XVI i XVII donats a la BC. 5 d'abril de 1940.

AHBC, 126/16 – Rebut d'Hermenter Riu d'un conjunt de llibres i de dos manuscrits de la seva propietat. 24 de novembre de 1939.

AHBC, 126/19 – Rebut de Jordi Rubió d'una camionada de llibres de les biblioteques Ros i Franco lliurats per la secció 9 de les patrulles de control. 6 de novembre de 1936 / Rebut de la tresoreria de la Generalitat d'un conjunt de resguards de valors a nom d'Ignasi de Ros i de la seva muller.

30 d'octubre de 1936 / Esborrany i còpia de carta de Pere Bohigas a Ignasi de Ros amb una llista dels llibres dipositats a la Biblioteca, que s'adjunta, tot demanat si és possible que faci donació d'alguns dels volums. 22 de novembre de 1939 / Llistat de manuscrits en dipòsit a la Biblioteca. 1939.

AHBC, 126/21 – Rebut de recollida de la biblioteca Ruiz Contreras, signat per Alfredo Gallart. 3 de juliol de 1939 / Acte de lliurament de la Biblioteca Ruiz Contreras, dipositada a la BC, signada per Alfredo Gallart Genís, en representació de l'escriptor, i per Manuel Usón Usón, agent del Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional. Barcelona, 12 de juliol de 1939.

AHBC, 126/25bis – Expedient de salvament de la biblioteca Torres Amat. Inclou: Carta de Jordi Rubió al president de la Comissió del Patrimoni Històric, Artístic i Científic sobre la necessitat de traslladar a la BC la Biblioteca Torres Amat, empaquetada per la bibliotecària de Sallent i recollida per l'Ajuntament. 12 de juliol de 1938 / Marc Vila, cap de Secció del Departament de Cultura, Ofici comunicant que s'ha demanat a l'alcalde de Sallent que lliuri la biblioteca Torres Amat a la BC. 27 de juliol de 1938 / Jordi Rubió, carta al conseller de Cultura comunicant que la biblioteca Torres Amat és a la BC, i demanant l'agraïment formal a l'alcalde de Sallent, i ofici de resposta de Marc Vila, 30 de setembre-7 d'octubre de 1938 / Carta del secretari de l'Ajuntament de Sallent, dient que els llibres de la família Torres conservats a Perafita han estat respectats. 30 de novembre de 1938.

AHBC, 126/28 – Pere Bohigas. Carta al director de la comunitat de sant Felip Neri comunicant que poden passar a recollir llibres i documentació, i sol·licitant el donatiu de llibres que completen la col·lecció Aguiló (Reserva Catalana), amb la llista. 5 de setembre de 1939 / Rebut de recollida llibres, documents, fotografies i altre material de la BC, signat pel bibliotecari de la Congregació, Jaume Garcia. 5 de setembre de 1939.

AHBC, 126/30. Jordi Rubió. Nota relativa a la recollida de llibres de Santa Clara. 13 d'agost de 1936 / Documentació relativa a la devolució de llibres i manuscrits. 1 de setembre de 1939-7 d'agost de 1940.

AHBC, 126/31bis – El servei d'Arxius certifica haver rebut de la Biblioteca de Catalunya els fons de les Conferències de Sant Vicenç de Paül i de les esglésies de Santa Maria del Mar i de Santa Maria del Pi. 8 d'agost de 1936.

AHBC, 126/32 – Expedient d'incautació de la biblioteca Sedó, que inclou: Carta de Jordi Rubió al comissari d'ordre públic demanat que li sigui lliurada la biblioteca cervantina de Joan Sedó Peris-Mencheta (Ronda Sant Pere, 23). 14 de desembre de 1936 / Carta al Consell .d'empresa de Closa & Sedó E.C., demanant el lliurament de la bibioteca cervantina; amb una nota de Jordi Rubió, indicant que ja ha estat recollit per la policia. 13 d'abril de 1937 / Còpia d'acta de recollida a l'E.C: Closa & Sedó (Trafalgar, 31) de les capses de la col·lecció cervantina per la policia. 13 d'abril de 1937 / Còpia del rebut de Jordi Rubió pel lliurament d'onze capses a favor de la Comissaria d'Ordre Públic del districte de l'Oest. 14 d'abril de 1937 / Ofici del negociat de Cultura de la Diputació al director de la Biblioteca de Catalunya per tal que lliuri la biblioteca cervantina a Joan Sedó. 14 de juliol de 1939 / Petició de Joan Sedó Peris-Mencheta a la Biblioteca de Catalunya per tal que li sigui retornada la seva biblioteca.24 de juliol de 1939.

AHBC, 126/32 bis – Llista de documents confiscats al Seminari. Juliol de 1936 / Ofici de Victorià Gómez Duran, cap de la Caserna general de Milicies Antifeixistes (E.R.), al Conseller de Cultura pel lliurament d'un document de 1784 sobre el Real seminari de San Carlos que la FAI "arrancat de mans d'elements de la FAI que el volien destruir", 26 d'agost de 1936 / Autorització de retorn de llibres litúrgics i rebut de devolució, signat per Antoni Alern. 21 de setembre de 1939.

AHBC, 126/34bis – Sindicat de Transports-Banc d'Espanya. Carta de Jordi Rubió al conseller de Cultura. 4 de novembre de 1937.

AHBC, 126/37 – Jordi Rubió, Nota de tramesa al Museu del Teatre de dibuixos, fotografies i altre material de Soler i Rovirosa, i avís de rebuda del material a l'Institut del Teatre. 17 i 27 de febrer de 1937 / Nota a la vda. Genové en què es comunica que pot passar a identificar dos armaris que probablement li pertanyen. 2 de setembre de 1939 / Nota de recollida de llibres, manuscrits, carpetes amb dibuixos i llibreries, signada per Maria Soler-Rovirosa, vda. Genové. 21 de setembre de 1939

AHBC, 126/39 – Rebut de lliurament de llibres i papers manuscrits del convent de la Canuda, fet per un agent de policia i membres del Partit Sindicalista. 15 d'agost de 1936 / Rebut de devolució de documents, signat per Catalina de Cristo, O.C.D. 19 de setembre de 1939.

AHBC, 126/41 – Rebut pel retorn de 162 paquets de llibres i un llibre de cor, signat Josep M. Torres. 6 d'octubre de 1939.

AHBC, 126/42 – Jordi Rubió, Nota manuscrita sobre les actuacions dutes a terme a Tortosa. 3 de novembre de 1938. / Nota mecanografiada sobre els fons recollits a Tortosa. Novembre de 1938 / Carta d'un soldat, Albertà Villó, a Jordi Rubió sobre una camionada de llibres religiosos de Sant Lluís i els Josepets duts al molí de Pica-Moixons, i resposta de Rubió. Tàrrega, 12 de desembre-Barcelona, 21 de desembre de 1938 / Rebut de recuperació de papers personals d'Enric Bayerri. 29 de juliol de 1939.

AHBC, 126/46 – "Inventario de libros procedentes del monasterio de Uclés, depositados en el Hospital de la Santa Cruz" (1193 entrades, 55 f.). 12 de juliol de 1938.

AHBC, 126/47 – Nota de recollida de de llibres de Ferran Valls i Taberner. 1936.

AHBC, 126/49 – Correspondència i documentació relativa a la incautació de la biblioteca Vidal i Guardiola. Octubre de 1936-octubre de 1939.

AHBC, 126/54 – Recuperació de les col·leccions del Palau de la Virreina, que havia estat ocupat pel POUM. 21 de juny-16 de desembre de 1937.

AHBC, 127/3 – Badalona. Documentació sobre la cartoixa de Montalegre.

AHBC, 127/4 – Badalona, La Conreria. Documentació sobre la cartoixa de Montalegre.

AHBC, 127/5 – Breu llista mecanografiada de documents requisats de Casa del Baró de l'Albi. Ca. 1936.

AHBC, 127/9 – Biblioteca Ruiz Contreras, Castelló d'Empúries (camisa); amb una nota de Jordi Rubió.

AHBC, 127/24 – Correspondència entre Rubió i Toda sobre el salvament de Riudabella.

AHBC, 127/27 – Nota de Jordi Rubió autoritzant a Guillem Peters la recollida de llibres i documents del mas Espona de Saderra. 3 de desembre de 1936.

AHBC, 127/28 – Autorització a Guillem Peters perquè reculli documentació de la Casa Vilar, de Sant Boi de Lluçanès. 3 de desembre de 1936 / Rebut de documentació lliurada per Guillem Peters. 19 de desembre de 1936 / Carta de la Granja Vilar, avisant del dia que passarà a recollir la documentació depositada a la BC, signada P. O. per Josep de Vilar. 24 de novembre de 1941 / Rebut de recollida de llibres dipositats a la BC, signat per Josep de Vilar. 28 de novembre de 1941.

AHBC, 127/31 – Expedient d'incautació de la biblioteca capitular de la Seu d'Urgell, amb una nota a la carpeta de 14 d'agost de 1936, Inclou: Informe sobre la importància de la Biblioteca i Arxiu Episcopal de la Seu d'Urgell. 14 d'agost de 1936 / [Jordi Rubió], Autorització a Ricard Albert

per anar a recollir llibres antics de la Seu, adreçada al Cap Superior de Policia de Barcelona. 24 de setembre de 1937 / Ricard Albert, Carta a Rubió sobre l'organització del seu viatge a la Seu. 7 d'octubre de 1937 / [Ricard Albert], Informe sobre les biblioteques de la Seu: Palau del Bisbe, Seminari vell, Seminari nou, Catedral. Octubre de 1937 / Carta de l'alcalde de la Seu d'Urgell demanant ajut per traslladar i ordenar la biblioteca del Seminari, que ha de ser ocupat per refugiats, tramesa pel sotssecretari de cultura, R. Frontera, i resposta de Rubió. 28 de maig-4 de juny de 1938 / Nota de Rubió. 1 de juny de 1938 / Carta de Rubió a Agustí Duran i Sanpere, sobre la retirada dels llibres del Seminari de la Seu. 13 d'octubre de 1938.

AHBC, 127/35 – Expedient de salvament de la biblioteca del monestir d'Uclés. Inclou: Còpia de carta de Timoteo Pérez Rubio, president de la Junta Central del Tesoro Artístico, al conseller de Cultura de la Generalitat demanant si part de la biblioteca d'Uclés es troba a la biblioteca de l'IEC i, en cas afirmatiu, demanant un inventari dels llibres. 28 de març de 1938 / Còpia d'informe (probablement de Jordi Rubió) sobre l'arribada dels llibres d'Uclés. 19 d'abril de 1938 / Còpia de l'ofici de tramesa de l'inventari de llibres d'Uclés al president de la Comissió del Patrimoni Històric, Artístic i Científic. 12 de juliol de 1938 / Ofici de Ramon Frontera, sots-secretari de Cultura, a Jordi Rubió comunicant la rebuda de l'inventari de llibres d'Uclés i la seva tramesa a Timoteo Pérez Rubio. 3 d'agost de 1938 / Còpia d'ofici de Pere Bohigas a petició de Vicente Itarte i Juan Orero testificant que el 12 de juliol de 1938 la Conselleria de Cultura va lliurar a la Biblioteca dos carregaments de llibres de la Colegiata d'Uclés per ells transportats. 22 de juliol de 1939. 2 fotografies del monestir d'Uclés (façada i biblioteca). 1937.

AHBC, 127/40 – Recull de llistes de amb el detall dels manuscrits i en ocasions impresos de reserva o alguna altra documentació (revistes, gravats) de diferents procedències, de mà majoritàriament de Pere Bohigas algunes llistes d'una altra mà, potser la de Josep Maria de Macià). Inclou llistes de documents del Seminari i de la Catedral de Barcelona, del baró d'Albi, del comte d'Alcúdia, la biblioteca Alòs, les benedictines de Santa Clara, les carmelites calçades, la col·lecció Carreras de la Virreina, el marquès de Castellbell, els escolapis de Castellar del Vallés, la biblioteca Churruca, les clarisses de Pedralbes, el marqués de Monistrol, el Comte del Montseny, la catedral de la Seu d'Urgell, la biblioteca Soler i Rovirosa, la del mas del Vilar de Sant Boi. Primera meitat de 1939

AHBC, 127/41, camisa 1 – Llista mecanografiada de biblioteques ingressades, sovint amb mencions sobre l'adreça, amb anotacions manuscrites de Jordi Rubió; redactada per Jordi Rubió o per Ramon d'Alòs a partir de les fitxes establertes per aquest darrer en el moment de l'ingrés de les camionades amb llibres a la Biblioteca de Catalunya. Aquestes fitxes es conserven en el fons Ramon d'Alòs de l'IEC. Inclou, entre d'altres, entrades per les biblioteques del Marqués d'Alòs, Anguera de Sojo, el marqués de Barberà, el comte de Bell-lloch, els diferents convents dels caputxins, Ramon de Capmany, Ramon de Casanova, els escolapis de Castellar del Vallès, Duran i Ventosa, Ignasi de Janer, Rossend Klein, Milà i Camps (comte del Montseny), Portabella, Portela Valladares, Mn Riu, Ignasi de Ros, o la biblioteca cervantina Sedó. Finals de 1937-1938.

AHBC, 127/41, camisa 2 – Nota de Jordi Rubió: "Vilanova Rosselló: EL 19-VIII-36 venen uns pocs llibres. On són les còpies de documents i els llibres de genealogia? Parlar-ne Duran". 19 d'agost de 1936.

AHBC, 127/41, camisa 3 – Rebut de lliurament per part de Robert Sabaté, del Servei de Recepció i Classificació de metalls, de tretze sacs de llibres. Amb una nota a llapis de mà de Jordi Rubió "Executòria Baró Romañá". 24 de juliol de 1937.

AHBC, 127/41, camisa 5 – Carta de Jordi Rubió al director general de Belles Arts, Josep Renau, responent a una pregunta sobre la situació de diverses biblioteques, entre elles la dels caputxins de Sarrià. 19 de febrer de 1938.

AHBC, 127/41, camises 2, 3, 5 i 6 – Notes diverses relatives a recollides, entre elles rebuts d'ingressos de documentació lliurada per diferents comitès i sindicats. 1937-1938.

AHBC, 127/41, camisa 7 – "Mss", llistes manuscrites de col·leccions ingressades i en dipòsit que tenen documentació al departament de Manuscrits, establerta possiblement a partir de les llistes individuals establertes per en gran part per Bohigas (AHBC 127/40); les entrades de biblioteques retornades estan cancel·lades. Inclou, entre altres, entrades per Barberá, Bell-lloch, F. de Bofarull, Camps, Capmany, Casanova-Vives, Castellbell, Castelldosrius, Churruca, Escolapis de Castellar, Espona de Saderra, Fígols, Gibert (amb la menció "devuelto parte baró de Romañá"), Klein, Milà, Monistrol Portabella, H. Riu, Ros, Saavedra, Soler Rovirosa, Torres Vaxeras de Sallent, Bibl. d'Uclés, Vilanova-Rosselló. Primera meitat de 1939, cancel·lacions probablement al llarg de l'any.

AHBC, 187/ 30 – Expedients de personal jubilat de la Biblioteca de Catalunya. Joan Givanel.

AHBC, 215/7 – Factures anteriors a 1960. Inclou ofertes i factures de llibres i manuscrits (Llibre de cuina del segle XV, paquet de manuscrits jueus, paquet de ms. Aguiló, *Consuetes de Mallorca*, *Mirall de divinals açots*, papers de Pedro de Velasco (1653), etc. 1928-1929.

AHBC, 222/5 – Factures de la llibreria Porter. 1928-1959 / Factures de la llibreria Porter. 1931-1936.

AHBC, 223/1 – Rebuts a favor de Lluís Carles Viada per compres de llibres relacionats majoritàriament amb literatura italiana i d'un manuscrit. 17 de juny de 1930 i 23 de juny de 1931.

AHBC, 226/3 – Aprovació factures Diputació 1915-1941. Inclou aprovació de compres a Salvador Babra 1928.

AHBC, 236/4 – Cartes rebudes per Jordi Rubió d'alumnes de pràctiques al monestir de Poblet amb Eduard Toda.

AHBC, 331/1 – Carta d'Ismael Molera a Felipe Mateu y Llopis confirmant-li la supressió del Servicio de Recuperación Bibliográfica. 1945 / Justificants de pagaments de despeses del Servicio de Recuperación bibliogràfica, setembre de 1940-abril de 1941.

AHBC, 331/1 –Sol·licitud de recuperació bibliogràfica de Luisa de Casanova y de Parrella.

AHBC, 331/2 – Ofici de Felip Mateu i Llopis a J.-E Martínez Ferrando, director de l'ACA, nomenant-lo delegat del Servicio de Recuperación y Devolución Bibliográfica per als serveis arxiu i dipòsits documentals. Barcelona, 16 d'octubre de 1940.

AHBC, 331/5 – Còpies de cartes del Jefe del Servicio de Recuperación Bibliográfica, Felipe Mateu i Llopis, al president de la Comisión Revisora de Viviendas y Muebles de la 4a Región Militar. Barcelona, desembre de 1940-maig de 1941.

AHBC, 331/6 – "Recuperación Pedralbes. Notas del conserje (José Masip)". Llibreta amb llistat d'arxius conservats a Pedralbes retornats. Juliol de 1939-març de 1941.

AHBC, 331/7, doc. 2 – "Lista de los libros de Don Ramon de Capmany y Montaner que tenia en su casa de Santa Florentina en Canet de mar y que le fueron robados durante el período rojo". 1939.

AHBC, 331/7, doc. 3 – Ferran Valls i Taberner, Autorització de recollida de l'arxiu de la família Carreras. 14 de desembre de 1939.

AHBC, 331/7, doc. 6 – Colegio de Jesús Maria.

AHBC, 331/7, doc. 8 – Carta de Joan Camp, escolapi, a Josep Maria Macià, demanant que els siguin lliurats els llibres del Col·legi calassanci que hi hagi a la Biblioteca. 22 d'abril de 1941.

AHBC, 331/8 – Carta de Felip Mateu i Llopis al Jefe del Servicio Central de Recuperación Bibliográfica, demanant la incorporació tardana de Tomás Estévez, col·laborador del Servicio, al seu lloc com a professor d'institut de Maó. Barcelona, desembre de 1940-maig de 1941.

AHBC, 331/11 – Documentació sobre la devolució de biblioteca de la residència de Casp, que es trobava a la seu de la Falange Española Tradicionalista i de las JONS (Passeig de Gràcia). 7 de novembre—11 de desembre de 1940.

AHBC, 331/13 – Instruccions i altra documentació relativa al funcionament del Servicio de Recuperación Bibliográfica. Juny de 1938-setembre de 1940.

AHBC, 331/17 –- Correspondència entre Felipe Mateu i Vicente Navarro Reverter sobre la tramesa a Madrid de la biblioteca d'Uclés; la darrera carta informa de l'arribada de les caixes amb la biblioteca. 16 d'abril-2 de juliol de 1941.

AHBC, 331/17 – Correspondència entre el Jefe del Servicio de Recuperación Bibliográfica, Felipe Mateu i Llopis, i el Jefe del Servicio Central de Recuperación Bibliográfica, Tomás Navarro Reverter, sobre les despeses del Servicio de Recuperación Bibliográfica. Barcelona-Madrid, 1941-1942.

AHBC, 331/20, Q – 1940, octubre- Autorització al Baró Quadras per retirar el fons del seu arxiu particular. Octubre de 1940.

AHBC, 331/18 – Agraïment de Miguel de los Santos Díaz y Gómara, administrador apostòlic de Barcelona, al director de la Biblioteca de Catalunya per la tramesa de missals i breviaris que repartirà entre diferents parròquies. 17 d'octubre de 1940.

AHBC, 331/21, camisa 2 – Agraïment del rector del Seminari per la salvaguarda de la biblioteca durant la Guerra Civil. 1943.

AHBC, 331/21, camisa 4 – Fèlix de Sentmenat. Avís de rebuda de la documentació d'arxiu. 20 d'abril de 1940 / Llista de manuscrits donats per Fèlix Sentmenat i Güell (direcció carretera de Sarrià 78), de mà de Pere Bohigas / Agraïment pel donatiu d'un conjunt de quaderns de bitàcola (ms. 2689-2700). 3 de febrer de 1944 / Rebut de 2 paquets d'arxiu, signats per procuració per Enric Pujol. 8 de març de 1944.

AHBC, 331/21, camisa 5 – Nomenament de Josep Llovera com a delegat per recollir documentació de la Seu. 28 de juny de 1940 / Nota al canonge arxiver de la Seu perquè passi a recollir volums jurídics del segle XVI i un lligall de pergamins. Barcelona, 2 d'agost de 1941.

AHBC, 331/21, camisa 9 – Relació de documents manuscrits i impresos procedents del dipòsit de l'edifici de la Caja de Pensiones de Montjuic, traspassats pel Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional al Servicio de Recuperación bibliográfica, signat per Ismael Molera, director del dipòsit i per Pedro Arellano, sotsdirector de la Biblioteca Central. Barcelona, 3 d'agost de 1944.

AHBC, 332/1, llista 1 – "*Libros devueltos*". Llista manuscrita de col·leccions retornades als seus propietaris durant el primer any després de l'ingrés de les tropes nacionals, a partir de març de 1939, de mà de Pere Bohigas. Inclou, entre d'altres, entrades per les col·leccions del marqués de Barberà, Bertran i Musitu, Casanova-Vives, Churruca, l'oratori de Sant Felip Neri, Klein, baró de Quadras, baró de Romañá, Sedó, Soler-Rovirosa, Torres Vaxeras, 30 de març de 1939-5 de febrer de 1940.

AHBC, 332/1, llista 2 – Servicio de Recuperación Bibliográfica. "*Relación de las bibliotecas o parte de las bibliotecas particulares depositadas en la Biblioteca Central*". Llistat sumari de biblioteques que es trobaven encara dipositades a la Biblioteca l'abril de 1940. Inclou entre d'altres entrades per les col·leccions del comte d'Alcúdia, marquès d'Alòs, la comtessa de Bell-

lloc, Bertran i Musitu, Ricard de Capmany, el marquès de el mas Espona de Saderra, Erasme de Janer, la baronessa de Maldà, el marquès de Monistrol, Portabella, o la catedral de la Seu d'Urgell. 9 d'abril de 1940.

AHBC, 332/1, llista 3 – Servicio de Recuperación Bibliográfica de la Biblioteca Central. "*Relación de las devoluciones hechas a sus propietarios desde el dia 10 de febrero de 1940*". Indica normalment la data, i el tipus i volum de material lliurat, amb algunes observacions. Inclou entre d'altres entrades pel marqués de Barberà, el marquès de Camps, els caputxins de Pompeia i Sarrià, Duran i Ventosa, el comte del Montseny, Hemeterio Riu, Ignasi de Ros, el comte de Vilanova-Rosselló. Febrer de 1940-febrer de 1941.

AHBC, 332/1, llista 4 – Recuperación Bibliográfica, "*1940. Devoluciones*.", Llibreta amb el registre de les devolucions de biblioteques particulars; indica normalment la data, la persona que signa la recollida i el tipus i volum de material lliurat. Inclou entre d'altres entrades pel marqués d'Alòs, el marquès de Barberà, Bastos, Bayerri, la comtessa de Bell-lloc, els caputxins de Pompeia i Sarrià, l'arxiu de la Catedral de Barcelona, el marqués de Camps, Ignasi de Ros, el comte de Churruca, el convent d'Uclés, o el comte de Vilanova-Rosselló. Març de 1940-febrer de 1941.

AHBC, 332/A-Anguera de Sojo – documentació relativa a la devolució de la biblioteca.

AHBC, 332/A-Alòs – Rebuts de devolució de material dipositat a la Biblioteca de Catalunya, signats per Ignasi M. d'Alòs i Huelin. Agost de 1939 (31 llibres de física i química) i setembre de 1941 (no hi ha relació).

AHBC, 332/A-Arxiu diocesà – Llistat de manuscrits retornats per la Biblioteca de Catalunya a l'Arxiu episcopal; signat per Josep Sanabre. 12 de juliol de 1940 / Rebut de devolució d'un conjunt de 24 pergamins i 18 butlles pontifícies; signat per Josep Sanabre. 24 de maig de 1945.

AHBC, 332/A-Arxiu Catedral – Documentació relativa a la devolució dels còdexs, llibres de cor i lutúrgics, incunables i impresos notables de la Catedral de Barcelona. Llistats i rebuts, signats per Josep Oliveras i Marià Vilaseca. 1939-1940.

AHBC, 332/B-Bastos – Devolucions – Francisco Bastos Ansart. Devolució, 5 de juliol 1939.

AHBC, 332/B-Barberà – Documentació sobre ela devolució de la biblioteca del marquès de Barberà. 17 d'agost de 1936, abril de 1939-juliol de 1940.

AHBC, 332/B-Bayerri – Rebut de retorn a Enric Bayerri de documentació ingressada durant la Guerra Civil. 29 de juliol de 1939.

AHBC, 332/B-Bell-lloch – Autorització a favor de Paulina Pozzali per recollir els llibres i papers dipositats a l'Hospital de la Santa Creu, signada per Ferran Valls i Taberner. 25 d'agost de 1939 / Rebut de recollida de la pràctica totalitat de la biblioteca dels comtes de Bell-lloch, signada per Albert Bonet per ordre de Paulina Pozzali (dues còpies). 16 d'abril de 1940 / Llistat mecanografiat de manuscrits ingressats de la biblioteca Bell-lloch. [1941]. / Rebut per la recollida dels manuscrits i impresos rars de la biblioteca Bell-lloch, amb el detall dels documents, signada per Albert Bonet per ordre de Paulina Pozzali. [5 de juny de 1941]

AHBC, 332/C-Camps – Llistat de volums rars (un manuscrit, impresos antics) conservats a la Biblioteca de Catalunya, pendents de devolució. 14 de febrer de 1940.

AHBC, 332/C-Capmany – Còpia de rebut de Jordi Rubió pel lliurament de mans de Ricard de Capmany d'un manuscrit i un imprès de primeries del segle XVI. 15 de setembre de 1936 / Rebut de Ricard de Capmany pel retorn d'un manuscrit que havia estat dipositat a la Biblioteca durant la Guerra Civil. 11 de novembre de 1941.

AHBC, 332/C-Caputxins – Còpia de la carta tramesa al provincial dels caputxins de la província d'Aragó relativa als llibres de les biblioteques caputxines de Barcelona, i llista de manuscrits i impresos en dipòsit a la Biblioteca Central. 10 de gener de 1940 / Rebut de llibres impresos no registrats (30 camions) retornats als caputxins de Pompeia i Sarrià. 27 de setembre de 1940 / Llistes de manuscrits i impresos retornats dels caputxins de Pompeia i Sarrià, signada per Pacífic de Vilanova. 18 d'agost de 1941 /.

AHBC, 332/C-Carmelites – Llistes de manuscrits i impresos retornats a la comunitat de la Puríssima Concepció de carmelites descalces, signat per la priora, Asunta de los Ángeles. [1940] / Rebut de devolució d'un manuscrit amb l'obituari de les carmelites del convent de Barcelona des del 1588", signat per Catalina de Cristo. 26 de febrer de 1940.

AHBC, 332/C-Carreras – Rebut de recollida de la biblioteca Carreras. 15 de novembre de 1941.

AHBC, 332/C-Casanova – Rebut de mans de la secció 3ª de les patrulles de control d'un lot de llibres del carrer Casp 41. 7 d'octubre de 1936 / Certificat de dipòsit a la BC d'una Bíblia del segle XIII propietat de Lluïsa de Casanova. 13 d'agost de 1939 / Rebut de devolució de la biblioteca de Lluïsa de Casanova, signat per la seva propietària; amb el llistat de llibres recuperats. 14 d'agost de 1939. / Rebut de devolució de la Bíblia, signat per Josep M. Vives. 25 de juliol de 1941.

AHBC, 332/C-Casanovas – Autorització de devolució dels manuscrits i impresos de la Biblioteca Balmes. 26 de juliol de 1939.

AHBC, 332/C-Castelldosrius – Fèlix de Sentmenat. Avís de rebuda de la documentació d'arxiu. Còpia. 20 d'abril de 1940.

AHBC, 332/C-Churruca – Notificació al comte de Churruca que una part dels llibres resten dipositats a la Biblioteca, a l'espera de l'autorització de retorn; amb un llistat dels manuscrit i alte material. 24 d'agost de 1939 / Rebut de retorn de llibres i manuscrits dipositats a la Biblioteca de Catalunya; signat per Ricardo de Churruca. Octubre de 1940 / Rebut de retorn d'un conjunt de mapes, un llibre de dibuixos i una revista. 17 d'abril de 1931.

AHBC, 332/D-Duran i Ventosa – Llista de llibres de reserva dipositats a la BC, signada per Felipe Mateu i Llopis. 28 de març de 1940.

AHBC, 332/E-Escolapis – Rebut de la Comunitat d'Escolapis de Castellar del Vallès dels tres manuscrits i dos impresos antics registrats, signat per Pere Bassaganya. 23 de desembre de 1940.

AHBC, 332/R-Ros – Rebut d'Ignasi de Ros dels manuscrits lliurats per la Biblioteca de Catalunya. 22 de febrer de 1940 / Atestacions conforme els ms. 1776 i 1875 de la biblioteca d'Ignasi de Ros queda en dipòsit a la BC per al seu estudi; i rebuts de retorn. 29 de març, 27 de juny i 31 de juliol de 1940 / Rebut d'Ignasi de Ros per un lligall de documentació de la Casa Ramis. 5 de juliol de 1940.

AHBC, 332/S-Sant Felip Neri – Rebut per la devolució d'un harmònium de la Congregació de Sant Felip Neri, signat per Joan Palà. 25 d'octubre de 1940.

AHBC, 356/J-K-Jesuitas (1 a 3) – Documentació sobre la devolució de les biblioteques de la revista *Ibérica*, de la residència de Palau i de l'Institut Químic de Sarrià; signat per Joan Guim i Rafael Fayós. 2 d'agost de 1939-12 d'agost de 1940.

AHBC, 356/M-Montseny – Rebut de retorn de 10 paquets de documents dipositats a la Biblioteca de Catalunya durant la Guerra Civil, signat per Milà i Camps. 16 de febrer de 1940.

AHBC, 356/P-Pella –Devolució de llibres a Mercè Juncadella i Vidal, 1939

AHBC, 356/Q-Quadras-Camps – Rebut de retorn als hereus del Marquès de Camps, a través del Baró de Quadras, de la seva biblioteca, un manuscrit i llibres rars, dipositats a la Biblioteca de Catalunya. 16 de febrer i 9 d'octubre de 1940.

AHBC, 356/Q-Quadras – Rebut de retorns de paquets de llibres de la seva biblioteca, 23 de setembre de 1939. Llistat de volums rars (un manuscrit, impresos antics i moderns) conservats a la Biblioteca de Catalunya, pendents de devolució. 15 de febrer de 1940.

AHBC, 356/R-Riber – Autorització de Llorenç Riber a favor del seu germà Jaume perquè pugui recollir els llibres de la seva biblioteca. 25 de març de 1940 / Llista mecanografiada de llibres recuperats per Llorenç Riber. 5 d'abril de 1940.

AHBC, 356/R-Riu – Rebut d'Hermenter Riu d'un conjunt de llibres de la seva propietat. 18 de setembre de 1940.

AHBC, 356/S-Seminari – Llistat de documents retornats al Museu d'Història Natural del Seminari de Barcelona.

AHBC, 356/S-Seu d'Urgell – Correspondència relativa a la devolució dels manuscrits i incunables de la Seu d'Urgell. 25 de juny-2 de setembre de 1940 / Rebut pels manuscrits i impresos retornats a la Seu d'Urgell, signat per Josep Llovera, prevere. 30 de setembre de 1940 / Documentació sobre la recollida de documentació de la Seu trobada a la BC. 7-9 d'agost de 1941.

AHBC, 356/S-Santa Clara – "*Relación de libros de las religiosas benedictinas de Sta. Clara que se depositaron en la Biblioteca de la Diputación*" (34 f.). 1940.

AHBC, 356/U-Uclés – "Relación de obras del Monasterio de Uclés que habían sido depositadas y registradas en la Biblioteca Central de la Excma. Diputación Provincial de Barcelona durante el período rojo". Llistes de manuscrits, impresos i incunables, amb els seus corresponents números de registre a la Biblioteca de Catalunya (4 llistes). 30 de maig de 1941.

AHBC, 359/1 – Carta de Jordi Rubió a Joan Alavedra, director de la Institució del Teatre. 6 de gener de 1939.

AHBC, 359/2 – Informe sobre la consulta de la Biblioteca Balmesiana per part de Joan Vilar i Costa. 11 d'agost de 1937.

AHBC, 359/3 – Notes de recollides de biblioteques a fer (cancel·lades quan han estat fetes); menciona la recollida de llibres i prestatgeries de Valls i Taberner (dies 26 i 28). 26-31 d'octubre de 1936.

AHBC, 494/1 – Llista de manuscrits lliurats per Huguet (duplicat de l'existent al dossier 124/50bis), cotejada (amb creus). [1938].

AHBC, 494/1 – Pere Bohigas. Inventari dels papers lliurats a la Biblioteca de Catalunya pel Sr. Joan Oller i Rabassa. [1937].

AHBC, 494/1 – Pere Bohigas, "Dipòsit Carreras", Llistat de manuscrits dipositats de la Biblioteca Carreras. [Ca. 1937-1938].

AHBC, 494/2 –Adquisicions i ofertes d'adquisicions a la BC entre 1916-1936. Carta de Jordi Rubió al President de la Diputació informant de l'adquisició del fons Babra per un grup de patricis catalans a fi d'evitar-ne la dispersió, i la petició d'ampliar el pressupost de compres de la BC per adquirir el manuscrit Llabrés, també de Babra / Recomanació d'adquisició d'un documents de Valeri Serra i Boldú.

AHBC, 496/12 – Diversos donatius entre 1919 i 1940. Donatius d'Eduard Toda / Cartes i oficis relatius al donatiu fet per la Congregació de l'Oratori d'un conjunt de volums dels segles XVI-XVIII a la BC. 25 de setembre, 3 i 7 d'octubre de 1939 / Autorització per recollir els llibres de la biblioteca de Llorenç Riber al seu germà Jaume. 25 de març de 1940 / Llistat mecanografiat de llibres i manuscrits de Llorenç Riber retornats de la BC. 6 d'abril de 1940.

AHBC, 498/4 i 5 – Creació de la biblioteca popular de Roses de Llobregat (Sant Feliu de Llobregat). 1934, 1937-1938.

AHBC, 498/6 – Ofici sobre el destí de la Biblioteca de pedagogia, emplaçada durant la guerra a la Biblioteca Balmes, després de la guerra. 22 de maig de 1939.

AHBC, 508/4 – Informe de Pere Bohigas al president de la Diputació sobre el Servicio de Recuperación Bibliográfica, amb objeccions al retorn íntegre de totes les col·leccions. 5 de maig de 1939. / Carta de Pere Bohigas al diputat ponent de Cultura de la Diputació informant de les devolucions de les col·leccions de F. Benet, F. Bastos, Ruiz Contreras, F. Solà. Comtessa de Vilardaga, vda. de Moixó i Joan Sedó i Peris Mencheta, i del donatiu de Sedó de diverses edicions cervantines. 29 de juliol de 1939 / Informe de Pere Bohigas al president de la Diputació sobre el Servicio de Recuperación Bibliográfica, indicant els retorns efectuats i dels donatius rebuts. 15 de setembre de 1939.

AHBC, 1225 – Documentació sobre els Premis de l'IEC (Bonsoms, Francesc Vives, cartell de premis. 1915-1936 / Còpia de la memòria de dissolució de l'Institut d'Estudis Catalans, signada originalment per Ferran Valls i Taberner, Joan Pelegrí i Joaquim Sensat. Barcelona, 5 de juliol de 1940.

AHBC, 1225/9 –Fitxes de control i localització de biblioteques i arxius ingressats per confiscació o per dipòsit durant la Guerra Civil a la Biblioteca de Catalunya, redactades per Jordi Rubió; majorment indiquen només el nom de la col·lecció, en ocasions el volum, alguna característica particular del material o , el lloc on estan dipositats. Inclou , entre altres, mencions a documentació del marqués d'Alòs, Anguera de Sojo, l'arxiu Bell-Lloch, Basstos, Caputxins, Santa Clara, Espona de Saderra, Erasme de Janer, la biblioteca Balmes, Carles Riba, Ignasi de Ros o Valls i Taberner. Ca. 1938.

AHBC, 1242/2 – Rosalia Guilleumas, *Informe sobre l'adquisició de la biblioteca Torres Amat de Sallent per la Diputació Provincial de Barcelona* (text mecanografiat amb nombroses esmenes manuscrites i la nota "confidencial" a la portada). Barcelona, 1979.

AHBC, 1430/1 – Acta de compra a Francesc de Bofarull de la biblioteca Bofarull, pel preu de 5.000 pts; amb les signatures d'Enric Prat de la Riba, Pere Coromines, Joaquim Miret i Sans, Jaume Massó i Torrents, Antoni Rubió i Lluch i Francesc de Bofarull. Amb el llistat de volums rebuts, el llistat de manuscrits inclosos, signat, i el llistat establert per Jordi Rubió, amb marques de comprovació. 23 de gener de 1911.

AHBC, 1430/3 – Acord de compra al llibreter Salvador Babra d'una col·lecció de 120 manuscrits en part procedents de la família Sánchez-Muñoz i 28 impresos, per un preu de 80.000 pts, amb l'aprovació pel ple de l'IEC el mes de gener de 1908. Firmes autògrafes d'E. Prat de la Riba, S. Babra, J. Massó i Torrents i A. Rubió i Lluch. Adjunta inventari. 29 d'abril de 1912.

AHBC, 3151-3153 – Documentació i originals dels premis atorgats per l'IEC: Francesc Vives, Museus, Prat de la Riba /

AHBC, 3151/2 – Carta de Ramon d'Alòs-Moner a la vídua Pardo, comunicant que el premi Francesc Vives ha estat atorgat a Martí de Barcelona

AHBC, 3153 – Originals d'informes de subvencions a pensionats per la Secció Històrico-Arqueològica de l'IEC: Ignasi González Llubera (3153/4), Josep Maria Millàs i Vallicrosa (3153/5).

• BC, Fons personals i patrimonials

BC, Ms. 2209, docs 1501-1526 (Fons Francesc Matheu. Correspondència/Toda) – Cartes d'Eduard Toda a Francesc Matheu, 1900-1931.

BC, Ms. 5115/3 (fons Enric Cubas) – Informe d'Enric Cubas relatiu a la visita prèvia al salvament de l'arxiu i biblioteca capitulars de la Seu d'Urgell, efectuada entre l'11 i el 15 de setembre de 1937. 21 de setembre de 1937 / Informe sobre el viatge de recollida de documentació de la Seu d'Urgell entre el 29 de maig i el 10 de juny de 1938. Barcelona, 15 de juny de 1938.

BC, Ms. 8992, 8993, 8994 i 8995 (Fons Jaume Barrera. Documentació d'Eduard Toda) – Cartes d'Eduard Toda a Jaume Barrera. 1925-1941 / Documentació sobre Eduard Toda. 1926-1940 / Correspondència rebuda per Eduard Toda. 1932-1941 / "Sant Miquel d'Escornalbou", àlbum compilat per Jaume Barrera i dedicat a Eduard Toda. 1921-1929.

BC, Arxiu literari Rubió, ms. 9600/13-Mestre i Noè – Recull de notícies sobre Francesc Mestre i Noè.

BC, Arxiu literari Rubió, ms. 9600/13-Viada i Lluch – Documentació sobre Lluís Carles Viada i Lluch.

BC, Arxiu literari Rubió, ms. 9600/17-Albertí i Ms. 9600/17-Roger – Dossier de Vicent Albertí Vidal / Dosier de fr. Francesc Roger.

BC, Arxiu literari Rubió, ms. 9666 – Documentació de Viada i Lluch relativa a Lo Gaiter del Llobregat (a la camisa, nota de Jordi Rubió: "Aquests papers me´ls donà en C. Viada i Lluch, el 29 de gener 1938, poquíssims dies abans de morir...").

BC, Arxiu literari Rubió, ms. 9670 – Documentació de Viada i Lluch relativa a Lo Gayter del Llobregat.

BC, Fons Comtes d'Alcúdia.

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Correspondència-Espanya Catalunya – Cartes de Josep Maria Milà i Camps, comte del Montseny.

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Correspondència Espanya-Catalunya – Cartes i documents de Francesc Mestre i Noè.

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Correspondència-Espanya Catalunya – Cartes de Narcís Oller.

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Correspondència Espanya-Catalunya – Cartes del baró de Romanyà.

BC. Fons Antoni Rubió i Lluch. Correspondència Espanya-Catalunya – Cartes de Luis Ruiz Contreras.

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Correspondència Espanya-Catalunya – Cartes de Lluís Segalà.

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Correspondència Espanya-Catalunya – Cartes entre Lluís Carles Viada i Lluch i Antoni Rubió i Lluch, amb alguns poemes.

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Correspondència familiar i personal rebuda per Antoni Rubió i Lluch (9.3.1., capsa 6) – Cartes rebudes el 1936.

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Diaris de viatge – "Diario de mi viaje a Menorca y Mallorca durante el verano de 1893 (23 agosto a 8 septiembre)".

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Documentació sobre l'autor – Recull d'articles biogràfics sobre Rubió i Lluch; inclou un dossier sobre la seva mort. 1891-1980.

BC, Fons Antoni Rubió i Lluch. Documentació familiar – Recull de poemes de Lluís Carles Viada i Lluch.

BC, Fons Felip Pedrell, M 964/10591061 – Cartes de Joan Moreira a Felip Pedrell.

BC, Fons Joan Givanel – Documentació com a funcionari de la Biblioteca de Catalunya. 1933-1958 / Notes dietarístiques, 1936.

BC, Fons Pere Bohigas, Correspondència – Cartes de Francesc Mestre i Noè a Pere Bohigas. Carta d'Enric Bayerri a Pere Bohigas.

BC, Fons Pere Bohigas, Correspondència – Cartes amb Madalena Solé, vídua de Josep Francesc Ràfols i Fontanals.

BC, Fons Pere Bohigas. Correspondència – Carta de Jordi Rubió a Pere Bohigas, sobre la tramesa de cartes de Sanjurjo. 4 de gener de 1940.

BC, Fons família Soler i Rovirosa – Documentació de diferents branques de les famílies Soler i Rovirosa (Soler Inglada, Soler Riba, Vidal Soler i Rovirosa Urgellés). Inclou documentació personal (testaments, correspondència) i patrimonial de diferents membres de la família (Francesc Rovirosa i Olivella, Domènec i Sebastià Vidal i Soler) i documentació comercial relativa a les indústries minera, tèxtil i de licors catalanes, en bona part de la zona de Tarragona. 1715-1900 (G. PUENTE. *Fons Soler i Rovirosa: arxiu:* inventari. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 2016 (https://www.bnc.cat/Fons-i-col-leccions/Cerca-Fons-i-col-leccions/Soler-i-Rovirosa-Familia, consulta 7 de gener 2025).

BC, Fons Llibreria Porter. Correspondència – Cartes amb Jordi Rubió i amb l'abbé Lambert, del monestir de la Cogullada. 1926-1930 / Cartes entre Eduard Toda i Josep Porter. 1926-1929.

BC, Fons Llibreria Porter – Documentació sobre la liquidació de la llibreria Babra. 1930.

BC, Fons Llibreria Porter – Documentació enviada pel Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional (SDPAN) als llibreters. 1939.

BC, Fons Llibreria Porter – Documentació sobre el traspàs del fons de la llibreria Babra de Manuel Perdigó a Josep Porter. 1939-1941.

BC, Fons Erasme de Gónima-Erasme de Janer.

BC, Fons Mas Espona de Saderra – 5 capses de documentació patrimonial.

BC, Fons Torres Amat, Ms. 4574 – "1940. Relación de los libros de Perafita".

BC, Repertori Patxot – Fitxes descriptives de diversos manuscrits ingressats durant la Guerra Civil. Inclou notícies de manuscrits de les biblioteques del marquès de Barberà, del comte de Churruca, d'Ignasi Ros, de Casanova-Vives, de Rossend Klein, del monestir de Santa Clara i del monestir de Pedralbes. 1939-1940.

• Arxiu-Biblioteca Rubió

Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Dietari 1936-1939, fitxes – Fitxa sobre la petició de devolució de la biblioteca del marquès de Barberà. 1 de març de 1939 / Fitxa relativa a la biblioteca de Bertran i Musitu. 3 de març de 1939 / Fitxa relativa a la biblioteca de Castelldosrius". 23 de febrer de 1939 / Carta i fitxa relativa a la biblioteca de Ricardo Churruca. 2-3 de març de 1939 / Nota preguntant on són els llibres de Bayerri i de Mestre i Noè. Febrer de 1939? / Nota sobre una petició de cita d'Elvira Ruiz, i fitxa sobre la petició de devolució de la biblioteca Sedó.

Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Dietari 1936-1940 – Entrada relativa al professorat de l'Escola de bibliotecàries, 6 d'octubre de 1938 / Entrades relatives a Ferran Valls i Taberner / Entrades relatives a la biblioteca de Tortosa. 1936-1938 / Entrada relativa a la biblioteca del Gimnasio Colon, octubre de 1939.

Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Dietari 1936-1939 – Dietaris de viatge amb el bibliobús a Tortosa. Setembre-novembre 1938.

Arxiu-Biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Dietari del Servei de Biblioteques –.

Arxiu-biblioteca Rubió, Fons Jordi Rubió i Balaguer. Correspondència: Duran i Ventosa / Givanel i Mas, Joan / Mestre i Noé, Francesc i Joan Cid i Mulet / Milà i Camps, comte del Montseny / Oller i Rabassa, Joan / Ràfols, Josep Francesc / Romanyà, baró de, i les seves filles / Riba, Carles / Ruiz Contreras / Segalà, Lluís / Toda, Eduard / Valls i Taberner, Ferran / Vidal i Guardiola, Miquel.

• Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB)

AHCB, Col·leccions. AHCB4-320/C08, Col·lecció de correspondència, C1/DD345 a 359 – Correspondència de la família Soler.

AHCB, Col·lecció Ronald Fraser, A1 E1 (10) – Enregistraments sonors de testimonis orals de la Guerra Civil espanyola. Entrevista a Fèlix de Sentmenat (Castelldosrius).

AHCB, Fons Institucionals. AHCB2-555/FI-14, Fons de la Cartoixa de Montalegre.

AHCB, Fons Familiars. AHCB3-386/5D107, Fons Família de Janer (Casa Erasme de Gónima).

AHCB, Fons Personals. AHCB3-389/5D47, Fons Pau Cot Verdaguer.

AHCB, Fons Personals. AHCB3-051/5D43, Fons d'Ignasi Janer i Milà de la Roca – Documentació sobre heràldica i genealogia

AHCB, Fons Personals. AHCB 3-301/5D53, Fons Narcís Oller i Moragas.

AHCB, Fons Personals. AHCB3-335/5D69, Fons Ramon Rosselló i Donato, comte de Vilanova – Materials sobre recerques heràldiques a l'entorn de l'Orde de la Toisó d'or.

AHCB, Fons Personals. AHCB3-303/5D68, Fons de Lluís Carles Viada i Lluch – Material de treball de Lluís Carles Viada i Lluch sobre impressors i sobre esglésies i eclesiàstics barcelonins.

AHCB, Fons Personals. AMB3-041/5D64, Fons d'Eduard Toda.

AHCB, Arxiu Fotogràfic de Barcelona (AFB). Fons fotogràfic d'Ignasi Janer i Milà de la Roca.

AHCB, Arxiu Fotogràfic de Barcelona (AFB). Fons fotogràfic de Francesc Soler i Rovirosa.

AHCB, Arxiu Fotogràfic de Barcelona (AFB). Fons fotogràfic d'Eduard Toda.

• Arxiu Històric de la Diputació de Barcelona (AHDB)

AHDB, 4283 – Memòria de l'Institut d'Estudis Catalans 1914-1915, amb justificació de la compra dels manuscrits del Papa Luna i especificació de les despeses de la compra.

AHDB, G-595/1 (Correspondència del director de la BC)– Còpia de carta del director de la Biblioteca de Catalunya al baró de Romanyá agraint-li el donatiu d'un manuscrit de notaria del segle XVIII (ms. 705). 25 de gener de 1918.

AHDB, G-595/3 (Correspondència del director de la BC) – Cartes de Pere Pujol i Tubau a Jordi Rubió. 1915-1935.

AHDB, G-596/1 (Correspondència del director de la BC) – Carta de Pere Serra sobre la possibilitat d'adquisició del fons Torres Amat (abans de la Guerra Civil).

AHDB, G-596/3 (Correspondència del director de la BC) – Cartes d'Eduard Toda a Jordi Rubió – 11 docs., entre ells sobre la compra de la biblioteca hispano-italiana.

AHDB, G-596/4 (Correspondència del director de la BC) – Pere Bohigas, Carta d'agraïment a Josep Maria Torrent, de la Congregació de l'Oratori, pel donatiu de llibres d'època moderna. 30 de setembre de 1939.

AHDB, G-597/4 (Correspondència del director de la BC) – Carta del director de la biblioteca municipal de Versalles, René Pichard du Page, a Jordi Rubió, demanant la seva intervenció en el lliurament d'un passaport per a Josep Sanabre a fi que pugi treballar en la classificació del fons hispànic de la seva biblioteca. 3 de juliol de 1937.

AHDB, G-597/4 (Correspondència del director de la BC) – Carta de Jordi Rubió a Mn. Pere Verdaguer en que es diu que Viada i Lluch li ha comentat la seva relació amb Busquets i Punset, posseïdor de documentació verdagueriana. 24 d'agost de 1934.

AHDB, Q-281, exp. 320 – Documentació relativa a les convocatòries de 1937 dels Premis de la Generalitat; inclou les bases, els oficis als membres dels jurats, les puntuacions, retalls de premsa i els originals dels textos premiats en cadascuna de les categories. 1937.

AHDB, Q-440 – Petició de Juan Sedó al ponent de Cultura de la Diputació per tal que li sigui lliurada la seva biblioteca cervantina, acompanyada de les còpies de les peticions precedents al cap dels Servicios de Recuperación Artística Nacional i a Antonio de la Torre. 5 de juliol de 1939 / Còpia de la cessió feta per Elvira Ruiz Ponseti al Comitè d'empresa de Closa & Sedó de la biblioteca Sedó. 5 de desembre de 1936 / Oficis autoritzant la recollida de la Biblioteca adreçats a Joan Sedó i al director de la Biblioteca de Catalunya. 14 de juliol de 1939.

• Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans (AIEC)

AIEC, Actes AGP, 1908 (1) – Acta del ple proposant la compra del manuscrit de la crònica de Muntaner (ms. 4). 11 d'abril de 1908.

AIEC, Actes AGP 1908 – Acta del plenari de l'IEC, en què es parla de la conveniència d'adquirir la col·lecció oferta per l'antiquari i bibliòfil Salvador Babra. 20 de gener de 1908.

AIEC, Actes AGP, 1911 – Massó dóna compte de les gestions per adquirir a Francesc de Bofarull un lot dels llibres de la seva biblioteca que tenen més interès per a l'Institut, que inclouria els manuscrits i una col·lecció de vora 600 llibres, dels quals ha fet l'inventari, per un preu de 5000 pts; són aprovades / Establiment de l'acta de compra, i pagament de la primera meitat de l'import total / Establiment del contracte definitiu de venda, i pagament de la resta de l'import / Lliurament del volum d'Annals consulars. 16 i 23 de gener, 6 de febrer, 20 de novembre de 1911.

AIEC, Actes AGP 1912 – Acta de la primera ponència de biblioteca de l'IEC, en què es parla de l'adquisició de la biblioteca del Papa Luna. 23 de gener de 1912.

AIEC, Actes AGP, 1916 – s'accepta la proposició de Massó d'adquirir un mapa acolorit i uns volums de vària que ofereix Francesc de Bofarull. 24 de gener de 1916.

AIEC, Actes SHA 1909 – Oferiment de Manuel de Montoliu, que es troba a Alemanya fent estudis de filologia, per col·laborar amb l'IEC i així poder completar els seus ingressos, i remesa de treballa. 18 de gener, 10 de juny, 9 d'agost de 1909.

AIEC, Actes SHA 1910 – Manuel de Montoliu, pensionat a Halle, informa l'Institut de la decisió dels tres estipendiats per la Diputació a Halle (ell mateix, Pere Barnils i Antoni Griera) de seguir els seus estudis sota la tutoria d'H. Suchier. 1 d'abril de 1910.

AIEC, Actes SHA 1911 – Menció dels treballs de Pere Pujol i Tubau a la Seu d'Urgell. 6 de novembre de de 1911.

AIEC, Actes SHA 1911 – Acta de la Secció Històrico-Arqueològica, en què es parla de reservar una part del pressupost per a l'adquisició d'un lot de la biblioteca del Papa Luna. 6 de novembre de 1911

AIEC, Actes SHA 1913 – Acta de la Secció Històrico-Arqueològica, en què es parla de terminis acordats amb en Salvador Babra per a l'adquisició de la col·lecció de manuscrits. 9 de gener de 1913.

AIEC, Actes SHA 1915 – Menció del viatge a Tortosa de Ramon d'Alòs i Jordi Rubió. 6 de setembre de 1915.

AIEC, Actes SHA 1916 – Menció del viatge a Tortosa de Ramon d'Alòs i Jordi Rubió. 13 de setembre 1916 i 4 d'octubre de 1916.

AIEC, Actes SHA 1916 i 1917 – Menció dels treballs d'Ignasi González Llubera sobre manuscrits hebraics catalans. 4 d'octubre de 1916, 2 de febrer, 3 de maig, 9 i 17 de juliol de 1917.

AIEC, Actes SHA 1917 – Sobre la decisió de l'Ajuntament d'acordar un crèdit convocatòria d'un Concurs de Museus. 12 de febrer de 1917.

AIEC, Actes SHA 1918 – Estableix el donatiu de Joaquim Miret i Sans d'un volum de Manuel de Bofarull que li havia estat ofert pel seu fill, Francesc de Bofarull. 17 d'octubre de 1918.

AIEC, Actes SHA 1918 – Menció del viatge de Francesc Martorell a Girona, Vilabertran, Besalú i Perelada. 7 de maig de 1918.

AIEC, DGE 1 – Resum comptable de les adquisicions per a la Biblioteca de l'Institut d'Estudis Catalans.1908.

AIEC, DGE 1 – Llista resum de pagaments de l'IEC; inclou una entrada per la compra d'un manuscrit de la *Crònica* de Muntaner (ms. 4). 11 d'abril de 1908.

AIEC, DGE 2 – Balanç comptable de l'IEC; inclou una entrada pel pagament a Babra d'un manuscrit de la *Crònica* de Muntaner. Rebut de Salvador Babra. 2 de maig de 1908.

AIEC, DGE 2 – Justificants de pagament a Manuel de Montoliu per treballs d'investigació bibliogràfica. 2 de maig i 6 de juliol de 1909.

AIEC, DGE 4 – Extractes del balanç comptable per pagaments a Manuel de Montoliu a compte de treballs d'investigació bibliogràfica. 25 de juny i 22 d'octubre de 1909.

AIEC, DGE 7 – Balanç de sortida de l'Institut d'Estudis Catalans (factures 5322 i 535), 1911. Rebuts del pagament en dues parts de la venda de llibres efectuada per Francesc de Bofarull. 23 de gener i 6 de febrer de 1911.

AIEC, DGE 11 – Rebut de Salvador Babra pel primer lot de manuscrits venuts a la Secció Històrico-Arqueològica. 29 d'abril de 1912 / Balanç comptable de la Secció Històrico-arqueològica; inclou una entrada pel pagament del segon lot de manuscrits dits del Papa Luna comprats a Babra. 2 de maig de 1913.

AIEC, DGE 14 – Rebut de Salvador Babra pel tercer lot de manuscrits venuts a la Secció Històrico-Arqueològica. 25 d'abril de 1914.

AIEC, DGE 17 – Rebut de Salvador Babra pel darrer lot de manuscrits venuts a la Secció Històrico-Arqueològica, més els interessos de demora. 12 d'abril de 1915 / Balanç comptable de la Biblioteca de Catalunya; inclou una entrada pel pagament del darrer lot de manuscrits dits del Papa Luna comprats a Babra, assumit per la Secció Històrico-Arqueològica. 12 d'abril de 1915.

AIEC, DGE 20 – Còpia del Dictamen de l'IEC recomanant la compra dels manuscrits de la família Sánchez Muñoz, a partir de l'examen de la col·lecció demanat en la junta de 8 de gener de 1908; inclou un llistat dels llibres oferts (vora 40 volums, per 50.000 pts). 20 de gener de 1908.

AIEC, DGE 20 – Rebuts per la venda dels ms. 399 (Píndar, 800 pts., 19 de gener de 1916), ms. 423 (Manescalia, 22 de gener de 1916), ms. 448 (P.M. Carbonell, 400 pts., 21 de març 1916), ms. 450 (Armorial, 750 pts., 19 de juny de 1916).

AIEC, DGE 20 – Rebut per la compra de dos manuscrits a Lluís Carles Viada (ms. 401, que el 1928 ja no es trobava, i ms. 402). 18 de gener de 1916.

AIEC, DGE 20 – Autorització de pagament i rebut per la compra d'un manuscrit (ms. 936) a Lluís Carles Viada. 16 de febrer-1 de març de 1926.

AIEC, DGE 20 – Rebut del pagament d'un conjunt de monografies, llibres i manuscrits de caràcter històric efectuat per Francesc de Bofarull; conforme de Jordi Rubió i de Jaume Massó i Torrents. 10 de febrer de 1916.

AIEC, DGE 20 – Justificant de compra de diversos llibres a Tortosa i al Maestrat; signat per Ramon d'Alòs. 1 d'agost de 1916.

AIEC, DGE 25 – Autorització de pagament a Francesc Martorell per la compra de de diversos llibres a Mallorca; signat per Jordi Rubió. 2 i 24 de gener de 1917.

AIEC, DGE 25 – Rebut pel pagament parcial d'una factura d'1 d'octubre de 1916. 24 de març de 1917 / Balanç comptable de la Biblioteca de Catalunya; inclou dues entrades pel pagament fraccionat de dues factures de 400 i 500 pts d'octubre de 1916. 10 de febrer i 24 de març de 1917.

AIEC, DGE 33 – Rebut de Francesc Martorell pels diners de la compra de diversos manuscrits a Girona.

AIEC, DGE 49 – Carpeta de justificatius comptables de la Biblioteca de Catalunya c/289, exercici 1920-1921; amb una nota pel pagament de la meitat de la factura de 18 de desembre de 1920 (450 pts). 10 de març de 1921.

AIEC, DGE 53 – Albarà de lliurament a l'enquadernador Miquel Rius d'un ms. de la *Crònica* de Jaume I comprat a Babra. 25 de maig de 1918.

AIEC, DGE 54 – Balanç comptable de la Biblioteca de Catalunya – ingressos. Intercanvi de diversos impresos duplicats de la BC (5.000 pts). 21 de juliol de 1921 / Balanç comptable de la Biblioteca de Catalunya – sortides. Dos pagaments, el primer a compte de la factura de 16 de juliol de 1921 (7.500 i 5.000 pts). 15 i 21 de juliol de 1921.

AIEC, DGE 55 – Justificant de rebuda de Babra de duplicats de la Biblioteca de Catalunya, a compte de la factura de la mateixa data. 19 de juliol de 1921.

AIEC, DGE 59 – Duplicat del justificant de 19 de juliol de 1921 / Rebut a compte de 7.500 pts d'una factura de 17.500 per tres manuscrits (ms. 770, 771 i 772) i dos impresos del segle XVI. 15 de juliol de 1921

AIEC, DGE 60 – Documentació sobre pagaments de la Fundació Vives Romaguera a diferents estudiosos (Manuel de Montoliu, Pere Bohigas, etc) pels seus treballs d'edició i recerca. 1923-1924.

AIEC, DGE 63 – Rebut a compte de 500 pts d'una factura de 5.000 pts. 25 d'abril de 1922 / Rebut a compte de 500 pts d'una factura de 4.500 pts. 10 de juny de 1922 / Rebut a compte de 500 pts d'una factura de 4.000 pts. 24 de juliol de 1922

AIEC, DGE 64 – Rebut a compte de 1.500 pts d'una factura de 3.000 pts. 10 d'agost de 1922 / Rebut a compte de 1.500 pts d'una factura de 2.000 pts. 10 d'octubre de 1922

AIEC, DGE 77 – Carpeta de justificatius comptables de la Biblioteca de Catalunya c/257 exercici 1923-1924. Amb factura de 17.500 pts, que duu el detall dels documents venuts (2 impresos del segle XVI i 4 manuscrits) i, al verso, el detall dels diferents pagaments efectuats amb les dates de pagament / Rebut de 500 pts., amb què es liquida la factura de juliol de 1921. 10 de novembre de 1923 / Nota mecanoscrita de Jordi Rubió amb l'explicació del preu i dels pagaments de la factura precedent. [Juliol 1921].

AIEC, DGE 78 – Carpeta de justificatius comptables de la Biblioteca de Catalunya c/491 exercici 1923-1924. Rebut de 400 pts (ms. 854). 2 de setembre de 1923.

AIEC, DGE 78 – Rebut a favor de Francisco Navarro per haver transportat llibres del baró de Romanyà a la Biblioteca. 26 d'abril de 1924.

AIEC, DGE 64 – Rebut per la venda d'un conjunt de llibres de Narcís Oller. 28 de setembre de 1922.

AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 – "*Biblioteques adquirides per la Generalitat*", llistat manuscrit de mà Ramon d'Alòs-Moner, a partir de les biblioteques rebudes. Inclou entrades, entre d'altres, de les col·leccions dels caputxins de Pompeia i Sarrià, Ramon de Capmany, el comte de Churruca, els escolapis de Castellar del Valllés, Rossend Klein, Portabella, Mn Riu, Ignasi de Ros, Sedó, Valls i Taberner, així com de llibres lliurats del comissariat de vivenda. 1938.

AIEC, Fons Ramon d'Alòs-Moner, 30/3 –Fitxes de biblioteques incautades, de mà de Ramon d'Alòs-Moner, amb especificació d'on han estat dipositades; posteriorment copiades en una llista mecanografiada, que obvia però en ocasions alguns detalls. 1938.

• Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA)

ACA, Cultura 47, R-13 – Fitxa relativa a béns dels marquesos (sic) de **Bell-lloch**. 1939.

ACA, Cultura 47, R-57 i R-208 – Fitxa relativa a la biblioteca cervantina de Joan **Sedó**. 1939 / Carta de Joan Sedó reclamant la seva biblioteca, acompanyada de la còpia de documents de 1937 relatius a la incautació. 17 de març de 1939.

ACA, Cultura 47, R-62 i 119 – Ofici i Instància de Rossend **Klein** Serrallés al comissari general del Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional, per donar notícia de les col·leccions que han estat requisades a Barcelona, i fitxa relativa a la petició. Palma, 6 de juliol-4 de desembre d de 1938 / Targeta de Rossend Klein Serrallés. 1939.

ACA, Cultura 47, R-70 – Reclamació de Pere N. Vives al cap del Servicio de Recuperación Artística de béns del seu oncle, Ramon **Casanova**. Barcelona, 24 de febrer de 1939.

ACA, Cultura 47, R-82, R-457 – Fitxa relativa als béns de les **carmelites descalces**. 1939 / Carta i llistat de Roser de San José, sotspriora de les carmelites, reclamant quadres, roba litúrgica, llibres i documents d'arxiu. 8 de maig de 1939.

ACA, Cultura 47, R-104 – Fitxa relativa a la reclamació del material científic del col·legi dels **escolapis** del carrer Ample de Barcelona, exposada per Joan Camp. 1939.

ACA, Cultura 47, R-123 – Llista de llibres i objectes incautats del marquès de **Barberà**. 1939.

ACA, Cultura 47, R-139 i R-699 – Carta del rector dels **jesuïtes**, Joan Guim, demanant informació de l'església de Casp. 24 de febrer de 1939 / Formulari del SDPAN de reclamació del quadres de l'església de Casp, signada per Joan Guim. 17 d'agost de 1939.

ACA, Cultura 47, R-146 – Transcripció de documents de juliol de 1936 relatius a la incautació de béns de casa de Josep Maria **Milà** i Camps, comte del Montseny. 1939.

ACA, Cultura 47, R-156 i R-763 – Reclamació de béns del comte d'**Alcúdia** que es trobaven a casa d'una súbdita americana. 1939.

ACA, Cultura 47, R-180 – Relació de béns reclamats per Josep Maria de **Romañà**. 1939.

ACA, Cultura 47, R-184 i R-306 – Fitxa relativa als béns de Francisco **Bastos**. 1939 / Reclamació de mobles, quadres i de la biblioteca. 26 d'abril de 1939.

ACA, Cultura 47, R-186 i R-233– Reclamació de **Ruiz Contreras** de llibres de la seva biblioteca. 28 de març i 3 d'abril de 1939.

ACA, Cultura 47, R-207 – Carta de les **clarisses** de Pedralbes a Josep Maria Muguruza demanant el retorn d'un seguit dels seus béns. 20 de març de 1939.

ACA, Cultura 47, R-215 i 563 – Reclamacions fetes per Emili Auber en nom de Salvador **Babra Arroyos** de béns de la seva propietat a la finca Can Cabanyes (Mataró). 10 de maig de 1939.

ACA, Cultura 47, R-235 i R-429 – Nota sobre quadres reclamats per la vídua Genové. 1939 / Inventaris dels béns reclamats per Maria **Soler Rovirosa**, vídua Genové.

ACA, Cultura 47, R-246 – Fitxa i llista d'objectes reclamats pel superior del convent dels Agustins de Barcelona (Travessera de Dalt, 63); inclou la reclamació de la biblioteca d'**Uclés**. 3 d'abril de 1939.

ACA, Cultura 47, R-303 – Reclamació d'objectes i de la biblioteca de l'església i el convent de l'**oratori** de Sant Felip Neri, signada pel superior, Josep Maria Torrent. Abril de 1939.

ACA, Cultura 47, R-305 – Reclamació de béns i llista detallada de llibres extrets del domicili de Francesc Xavier de **Ros** i de Dalmases, plaça de Sant Josep Oriol, 3, principal. 28 de març de 1939.

ACA, Cultura 47, R-337 – Reclamació de béns desapareguts de Felip **Bertran** i Güell. 1939.

ACA, Cultura 47, R-418 i R-736 – Reclamació adreçades pel provincial dels **caputxins** de Barcelona, fra Josep de Besalú, a Pedro Muguruza, Cap del Servicio Nacional de Recuperación Artística, d'un quadre i de diferents objectes litúrgics (alguns del cardenal Vives i Tutó), 26 d'abril de 1939 / Reclamació de fra Pau de Castelló d'Empúries a Pedro Muguruza d'un conjunt d'objectes litúrgics del convent de Pompeia.

ACA, Cultura 47, R-420 i R-521 – Reclamacions de fra Miquel Dalmau, vicari de la **Cartoixa** de Montalegre, dels objectes de culte que han trobat a faltar. 21 d'abril i 2 de maig de 1939.

ACA, Cultura 47, R-511 – Reclamació d'objectes i de la biblioteca **Torres** Amat desapareguts del castell de Perafita. 1939.

ACA, Cultura 47, R-518 – Reclamació d'objectes que el comte de **Fígols** troba a faltar a la seva casa Els Pins. 26 de maig de 1939.

ACA, Cultura 47, R-573 – Llista de mobles i altres pertinències reclamats per Mercedes **Juncadella**. 7 de juny de 1939.

ACA, Cultura 47, R-579 – "Cuadros y objetos de arte propiedad de Oriol **Anguera de Sojo** y de su esposa María Eulalia Dodero, desaparecidos de su domicilio de la calle de Caspe, nº 33b, principal", llistat de 8 pàgines, amb la nota "Domicilio actual Bruch 55, 2º 1ª". 1939.

ACA, Cultura 47, R-654 – Llista de quadres extrets del domicili d'Emili **Portabella** i Barrera al carrer Margenat, 22. 7 de juny de 1939.

ACA, Cultura 47, R-768 – Relació detallada de les experiències de la família **Carreras** a la Virreina duran la Guerra Civil, i reclamació de béns i llibres que foren extrets del Palau de la Virreina, signada per Eusebi Carreras. 31 de gener de 1939.

ACA, Cultura 2015/7 – Acta de lliurament d'un lot de llibres i revistes per part del Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional (IV zona) a la Biblioteca Central de la Diputación (**Recuperación** bibliográfica). 4 d'agost de 1944.

ACA, Cultura 2015/8 – "Relacion de libros de las religiosas **benedictines** de Santa Clara que se depositaron en la Biblioteca de la Diputación". 1939.

ACA, Cultura 2015/8 – "Parte de los libros de la biblioteca del monasterio de Santa Maria de Pedralbes que estaban depositados en la Biblioteca de la Diputación", inventari parcial de les **clarisses** de Pedralbes. 1939.

ACA, Cultura 2015/8 – [Agustí Duran i Sanpere], "Libros de **jesuitas**. Notas verbales de Jorge Rubió" ("En el Hospital Santa Cruz hay: / unos 500 volúmenes procedentes del Colegio Máximo de Sarriá, recogidos por la policia / Otros llevados por la policia desde el Lyon d'or, adonde los reunió el POUM / Del Palau llevo el POUM, mucho al Palacio Virreina y de aquí fueron a Sarriá con mucho de Ibérica / También de Ibérica y desde Plaza del Rey se llevo mucho a petición cónsul Rep. Argentina / Unos varia impresos de interès, mandados por un señor de Cornellá / no pudo salvarse lo que estaba en la Fábrica Elizalde".

ACA, Cultura 2015/8, f. 138 – Anotació sobre els llibres del mas **Vilar** de Sant Boi que es reclamen (més d'un miler), indicant que duen un segell amb el nom del mas, del qual s'adjunta una mostra. 14 de setembre de 1939 (presentat el 3 d'octubre).

ACA, Cultura 2015/8, f. 152 – Nota: "Preguntar a Bohigas cuando se llevan a la Universidad los fondos del **POUM** que están en Bibl. Cat.".

ACA, Cultura 2015/9, doc. 1 – Tres cartes de **Valls i Taberner** a Antonio de la Torre en què detalla la seva biblioteca, desapareguda. Córdoba, 16 de novembre, 10 i 24 de desembre de 1938 / Nota mecanografiada: "Biblioteca particular de Don Fernando Valls Taberner que vivia Diagonal 444 1º, esquina Córcega / Requisado por el POUM y llevado a la calle Córcega, esquina Paseo de Gracia".

ACA, Cultura 2015/9, doc. 2 i 3, 104 i 240 – Peticions de recuperació de les biblioteques de Lluïsa de Casanova i de Ramon de **Casanova**, signades pel fill de Lluïsa, Pedro N. Vives. 21 i 22 de gener de 1939 / Petició signada per Lluïsa de Casanova, 8 d'agost de 1939 / Petició signada per Ramon de Casanova. 5 de gener de 1940.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 4, 34 i 90 – Carta del bibliotecari del Col·legi de Sant Ignasi, el **jesuïta** Josep Múnera, al cap del Servicio de Recuperación Bibliográfica de Barcelona, demanant la recuperació de la biblioteca. 15 de febrer de 1939. / Petició signada per Salvador Huguet. 26 de maig de 1939 / Petició signada per Josep Portabella. 20 de juliol de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 10 – Comunicació de la Delegación del Estado para la **Recuperación** de Documentos, indicant que s'han trobat llibres en "Centros Rojos". 15 de març de 1939.

ACA Cultura 2015/9, doc. 11, 73 i 219 – Petició de retorn de la biblioteca **Romanyà**, vora 8.000 volums que duen l'exlibris. París, 21 de març de 1939 / Carta a Ferran Valls i Taberner, demanat la devolució de la seva biblioteca. Barcelona, 4 de juliol de 1939 / Carta a Ferran Valls i Taberner per demanar la devolució de la seva biblioteca. Amb una nota a llapis "[Recuperados en la casa

de los srs. Roldan de la Plaza de Cataluña y devueltos sin intervención del Servicio]". Barcelona, 8 de juliol de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 14 – Petició per tal de poder recuperar diferent documentació del Museu Geològic del **Seminari de Barcelona**, mapes, llegat del Dr. Almera i biblioteca del Dr Bataller que es trobaven al Seminari de Barcelona; signat per Mn Joan Ramon Bataller. 3 d'abril de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 21 i 197 – Peticions adreçades pel provincial dels **caputxins** de Barcelona, fra Josep de Besalú, a Antonio de la Torre per tal de recuperar l'arxiu provincial i les biblioteques dels convents de caputxins de la província. 26 d'abril de 1939 / Petició de la província dels caputxins de Barcelona per tal de recuperar tres capses de fusta de la biblioteca dels caputxins d'Arenys de mar, signat pel secretari provincial dels caputxins, fra Pacífic de Vilanova. 14 de desembre de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 42 i 162 – Carta del canonge de la **catedral de Barcelona** Mariano Vilaseca a Pedro Muguruza demanat poder recuperar els objectes i la documentació dipositats a Pedralbes. 2 de juny de 1939 / Petició per tal de poder recuperar la documentació de l'Arxiu Capitular de Barcelona; signada pel canonge Josep Maria Llovera. 30 de setembre de 1939.

ACA, Cultura, 2015/9, doc. 45 – Instància de Joan **Sedó** i Peris-Mencheta al cap del Servicio de Recuperación Bibliográfica per tal que se li permeti recuperar la seva biblioteca. Barcelona, 13 de febrer i 6 de juny de 1939.

ACA, Cultura, 2015/9, doc. 47 – Carta de **Bertran** i Musitu al Antonio de la Torre, cap del Servicio de Recuperación Bibliográfica, per tal que se li permeti recuperar la biblioteca jurídica. Barcelona, 7 de juny de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 50 i 216 – Carta de la superiora de les **carmelites descalces**, Petra Egüés, a Antonio de la Torre per tal que se li permeti accedir a Pedralbes per identificar la documentació, i per poder recuperar volums de la seva biblioteca. 10 de juny de 1939 / Llistat de manuscrits de les carmelites descalces.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 51 – Carta de Josep Maria **Llovera** a Antonio de la Torre en què li demana poder recuperar la seva biblioteca. 16 de juny de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 55 – Carta de Luis **Ruiz Contreras** a Antonio de la Torre, en què li demana poder recuperar la seva biblioteca. Madrid, 19 de juny de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 78– Petició de Jaume Garriga al jefe del Servicio de Recuperación Bibliográfica, per tal de recuperar els llibres dels preveres de la Congregació de l'**oratori** de Sant Felip Neri. 8 de juliol de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 81 – Petició de fra Jeroni Tebar, superior de la **Cartoixa** de Montalegre, al director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó per tal de recuperar els llibres de la cartoixa enviats per l'Ajuntament de Badalona a la Biblioteca de Catalunya. 13 de juliol de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 92 – Petició de Josep Maria Torres Vaxeras per tal de recuperar els llibres de la biblioteca **Torres** Amat. 20 de juliol de 1939.

ACA, Cultura, 2015/9, doc. 94 – Instància de Rossend **Klein** Serrallés al cap del Servicio de Recuperación Bibliográfica, per tal que se li permeti recuperar els llibres dipositats a la Biblioteca de Catalunya. Barcelona, 27 de juliol de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 98 – Petició del monestir de **benedictines** de Sant Anton i Santa Clara per tal que els siguin rectornats un conjunt de llibres i documents; signada per l'abadessa, M. Escolàstica Marrugat. 27 de juliol de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 100 – Petició de Maria del Carme Nadal Ferrer, abadessa del monestir de **clarisses** de Pedralbes, a Ferran Valls i Taberner, director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, per tal de poder recuperar un conjunt de llibres necessaris per a l'oració. 22 de juliol de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 102 – Petició de Maria **Soler Rovirosa**, viuda Genové, al delegat del Servicio de Recuperación bibliogràfica per tal de recuperar la biblioteca amb el seu mobiliari que va dipositar a l'Hospital de la Santa Creu a fi de preservar-la. 8 d'agost de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 106 – Petició de Llorenç **Riber** al delegat del Servicio de Recuperación Bibliográfica per tal de poder recuperar la seva biblioteca. 9 d'agost de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 108 – Petició de Manuel Basté **Duran**, nét de Duran i Bas, al delegat del Servicio de Recuperación Bibliográfica per tal de poder recuperar la biblioteca familiar. 10 d'agost de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 119 – Petició al director de l'Arxiu de la Corona d'Aragó per tal de recupera la biblioteca de Miquel **Vidal i Guardiola**; signada per la seva cunyada, Rosa Vidal. 21 d'agost de 1939.

ACA, Cultura, 2015/9, doc. 128 – Petició de Joaquim d'**Alòs**, Marquès de Dou, per tal de recuperar la seva biblioteca i documentació. 17 de novembre de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 133 – Carta de Francisco **Bastos** a la Jefatura de Archivos y Bibliotecas trametent la llista dels llibres recuperats de la Biblioteca, i comunicant que en falten uns 500 (indica que dona alguns dels títols). 11 d'agost de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 136 – Reclamació de Joan de **Ros** i de Ramis, en nom del seu pare Ignasi de Ros i de Puig, adreçada al delegat del Servicio de Recuperación Bibliográfica per tal de recuperar la biblioteca i arxiu. 25 d'agost de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 135 – Petició de Paulina Pozzali, comtessa de **Bell-lloch**, per tal que li siguin retornats la biblioteca i l'arxiu. 20 d'agost de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 160 – Petició d'Angela Faura, abadessa del monestir de **clarisses** de Santa Maria de Jerusalem, anteriorment al carrer de Sant Elies i en aquell moment domiciliades al carrer Cardenal Vives i Tutó 22, per tal de poder recuperar l'arxiu, llibres i cantorals que es troben a Pedralbes. 18 de setembre de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 169 – Petició de Fèlix de Sentmenat i Güell, marquès de **Castelldosr**ius, al delegat del Servicio de Recuperación Bibliográfica, per tal de recuperar el seu arxiu patrimonial, lliurat pel seu apoderat a la Generalitat per salvar-lo. 6 d'octubre de 1939.

ACA, Cultura, 2015/9, doc. 199 – Instància de Francesc **Mestre Noè** al cap del Servicio de Recuperación Bibliográfica per tal que es permeti a Claudi Viladrich recuperar els seus llibres i papers. Tortosa, 9 de desembre de 1939.

ACA, Cultura 2015/9, doc. 220 – Petició de Jorge de **Camps** i de Casanova, marquès de Camps, per tal de recuperar la biblioteca del seu pare. 27 de gener de 1940.

ACA, Col·leccions, Arxiu de Can Falguera – inclou els arxius de les famílies Amat (marquesos de Castellbell i barons de Maldà i Maldanell) i Càrcer, i de la família Vilallonga, que prové de la biblioteca del palau Falguera (Sant Feliu de Llobregat), residència d'estiu dels barons de Maldà (http://pares.mcu.es/ParesBusquedas20/catalogo/description/120505, consulta 7 de gener 2025).

ACA, Col·leccions, Manuscrits. Varia 10 i Varia 11– "Colección alfabética de noticias históricas y curiosas de todas clases sacadas del Archivo General de la Corona de Aragón", de Manuel de Bofarull / "Miscelánea de noticias biográficas y eruditas relativas a D. Francisco de Bofarull y

otros miembros de la familia" (http://pares.mcu.es/ParesBusquedas20/catalogo/show/4736565, http://pares.mcu.es/ParesBusquedas20/catalogo/show/4736798?nm, consulta 7 de gener 2025).

ACA, Fons Comte de Centelles.

ACA, Ordes Religiosos i Militars, Monacals – Documentació de la Cartoixa de Montalegre.

• Arxiu Nacional de Catalunya (ANC)

ANC, 1-1, Generalitat de Catlunya (Segona República), Departament de Cultura, Servei d'Arxius

ANC, 1-1-T-8132 – Agustí Duran i Sanpere. Dietari d'actuacions de la Secció d'Arxiu del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic (PHAC). Inclou entrades per les recollides de diferents arxius, entre ells els del marquès d'Alòs, el marquès de Camps, les benedictines de Santa Clara, carmelites descalces, les clarisses de Pedralbes, l'arxiu de la Seu d'urgell, les Conferències de Sant Vicenç de Paül, o Rossend Klein. Juliol de 1936-1938.

ANC, 1-1-T-8305 – Fitxes establertes pel Servei d'actuacions arxivístiques per localitats. Inclou entre d'altres fitxes sobre arxius de Tortosa, l'arxiu de Santa Maria de Jerusalem o els escolapis de Castellar del Vallés. 1936-1938.

ANC, 1-1-T-8316, doc. 17- 20 – Documentació d'arxius conventuals. Còpia d'autorització a Agustí Duran i Sanpere per recollir l'arxiu del monestir de Santa Maria de Jerusalem (Sant Elies, 21). Agost de 1936 / Autorització a Camil Bas, del Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic, a enretirar l'arxiu del convent de Jerusalem; signada per Ventura Gassol. 5 d'agost de 1936 / Notificació del sots-secretari de cultura, Ramon Frontera, a la directora del Grup escolar núm. 11 de Barcelona (carrer de Sant Elies, 32) per tal que permeti la recollida de llibres i documents que es trobin en l'edifici de l'escola. 18 d'abril de 1938 / Autorització d'Agustí Duran i Sanpere a Enric Cubas per recollir l'arxiu i els llibres del que fou convent de Santa Maria de Jerusalem. 3 d'agost de 1938.

ANC, 1-1-T-8331 Documentació relativa a la recollida i protecció de l'arxiu de la baronessa de Maldà. Inclou còpies de diversos oficis autoritzant el trasllat de llibres, documents, objectes d'art i mobiliari de la casa de la baronessa de Maldà de Sant Feliu de Llobregat, i dels immobles del carrer del Pi i del carrer de Cabestany de Barcelona, dels rebuts dels arxius de les cases Maldà i Vilallonga i de l'inventari de l'arxiu Maldà.

ANC, 1-1-T-8334 – Inventari del fons Sarriera de l'arxiu de la casa del marquès de Barberà. Ca. 1936-1938.

ANC, 1-1-T-8340 – Informes breus d'arxius patrimonials protegits. Indica normalment les dates de visita i recollida, el tipus i volum de material, de vegades el volum de prestatgeria i els diferents dipòsits on ha estat hostatjat. Inclou, entre d'altres, entrades pels arxius del marqués d'Alòs, el marquès de Barberà, el marquès de Camps, el marquès de Castelldosrius, o la baronessa de Maldà. 1939.

ANC, 1-1-T-8341 – Expedient de protecció de l'arxiu del marquès de Barberà: autoritzacions de trasllat, inventari del fons documental i inventari dels manuscrits literaris, lliurats a la Biblioteca de Catalunya. 4 d'agost de 1936-10 de juliol de 1937.

ANC, 1-1-T-8365 – Relació de fons confiscats en compliment del Decret de la Generalitat de 4.8.1936. Barcelona, 26 de gener de 1938.

ANC, 1-1-T-8372 – Llibreta amb la llista d'arxius hostatjats al monestir de Pedralbes. Indica el nom de l'arxiu i la seva localització dins de l'edifici (sala capitular, infermeria, torn...). Inclou, entre d'altres, entrades pels arxius del marquès d'Alòs, el comte de Bell-lloc, el marquès de

Castelldosrius, el marquès de Camps, la baronessa de Maldà, Vilallonga, l'arxiu de Santa Maria de Jerusalem. Novembre de 1938.

ANC,1-1-T-8378 – "*Registro de devoluciones de archivos (Depósito Pedralbes)*", Llibreta amb el detall dels arxius retornats. Indica sovint la persona a qui va ser tornat, qui signava l'autorització, on es trobava i en quants lliuraments va ser efectuat. Inclou, entre d'altres, entrades pels arxius de la casa Dou, les cases de Sarriera i Barberà, dels caputxins de Sarrià, l'arxiu capitular de Tortosa, el monestir de Santa Maria de Jerusalem, o les cases de Maldà i Vilallonga. 1 de setembre de 1939-18 de març de 1940.

ANC, 1-1-T-8381 – Correspondència relativa a la devolució d'arxius protegits. Inclou cartes d'Antonio de la Torre a Agustí Duran relatives al retorn dels arxius Maldà i Barberà. 1939.

ANC, 1-1-T-8384 – "*Relación de archivos protegidos*", apartat "*Archivos documentales y col·lecciones particularres*". Llistat d'arxius privats salvats per la Secció d'Arxius. Indica el nom, data d'ingrés, volum i característiques, i localització. Inclou entre d'altres entrades per l'arxiu de la bbaronessa de Maldà, el baró de Quadras i el comte de Vilanova Rosselló. 1939.

ANC, 1-26 – Fons Carles Riba i Clementina Arderiu.

ANC, 1-53 – Fons Llinatge Blanes-Centellas y Saavedra.

ANC, 1-267 – Fons del llinatge Sentmenat, marquesos de Castelldosrius.

ANC, 1-584 – Fons de la família Carreras.

ANC, 1-697 – Fons Llinatge Milà, Comtes del Montseny.

ANC, 1-755 – Fons Llinatge Mercader, Comtes de Bell-lloch.

ANC, 1-960 – Fons Llinatge Requesens-Zúñiga.

ANC, 1-509 – Fons Ferran Valls i Taberner.

• Archivo General de la Administración (AGA)

Archivo General de la Administración (AGA), exp. 14069/130 – Expedient de depuració de Ferran Valls i Taberner. 11 de juliol de 1940.

• Archivo Histórico Nacional (AHN)

Archivo Histórico Nacional, Universidades, 6800, exp. 7 – Expedient acadèmic d'Antoni Rubió i Lluch, amb la certificació acadèmica del doctorat. 1877-1880.

• Archivo Histórico Provincial de Teruel (AHPT)

Archivo Histórico Provincial de Teruel – ES/AHPT Fondo família Sánchez Muñoz (http://dara.aragon.es/opac/app/item/doma?vm=nv&p=0&pl=%22Teruel%22&st=.4.268&i=367, consulta 7 de gener 2025).

• Arxiu de les carmelites descalces (ACDBarcelona)

Arxiu de les carmelites descalces – Bitllet de retorn a les Carmelites descalces d'un manuscrit registrat a la Biblioteca de Catalunya, amb signatura impresa de Felipe Mateu y Llopis. 1941.

• Arxiu Municipal de Salt

Arxiu Municipal de Salt – Fons del Baró d'Algerri-Marqués de Camps.

• Arxiu Comarcal de l'Alt Empordà (ACAE)

Arxiu Comarcal de l'Alt Empordà, ACAE 110-224 – Fons de la Família Puig, de Vilaür.

• Arxiu Comarcal del Baix Llobregat (ACBL)

Arxiu Comarcal de Sant Feliu de Llobregat. Fons Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat, exp. 592-13 (Biblioteca Castellbell-Monistrol) – Expedient relatiu a la biblioteca popular de Roses de Llobregat; amb un llistat dels llibres lliurats per l'Ajuntament de Roses de Llobregat a la Biblioteca de Catalunya procedents del Palau Falguera (a la fi menciona "7 vols. de memòries manuscrites (Calaix de sastre)". 15 de gener de 1937- 4 de maig de 1938.

• Arxiu Comarcal de la Cerdanya (ACCE)

Arxiu Comarcal de la Cerdanya, ACCE 130-180 – Col·lecció Pau Cot Verdaguer.

• Arxiu Comarcal del Maresme (ACM)

Arxiu Comarcal del Maresme – Fons de la Cartoixa de Montalegre.

• Arxiu de Santa Maria del Pi

Arxiu de Santa Maria del Pi – Fons Conferències de Sant Vicenç de Paül de Sant Sever.

• Biblioteca Nacional de España (BNE). Archivo

BNE, Archivo, SRB 19-21 – Correspondència de Vicente Navarro Reverter amb Mateu i Llopis i amb Bohigas.

• Centro Documental de la Memoria Histórica (CDMH)

Centro documental de la Memoria Histórica (CDMH), PS-Barcelona, Generalitat, 220,1 – Expedient de confiscació de béns immobles de la baronessa de Maldà a Sant Feliu de Llobregat, Abrera i Castellterçol. 1936-1938.

Centro Documental de la Memoria Histórica (CDMH), DNSD-secretaría, fichero 58, R0161170 – Documentació sobre Antoni Rubió i Lluch al fitxer de la "Sección Político Social". 1937.

Centro Documental de la Memoria Histórica (CDMH), DNSD-secretaría, fichero, 67, v0020220 – Documentació sobre Ferran Valls i Taberner al fitxer de la "Sección Político Social". 1937-1942.

Centro Documental de la Memoria Histórica (CDMH), FC-Causa General, 1678, Exp. 3– "Pieza undécima de Barcelona. Tesoro artístico y Cultura Roja", declaracions i informes sobre el patrimoni cultural, històric, artístic i bibliogràfic durant la Guerra Civil, recollits per la Fiscalia del Tribunal Suprem de l'Estat Espanyol; inclou entre altres reclamacions de béns de Francesc de P. Romañà, Just Oliveras, Alberto de Olano, la família Riera Sala, Jorge Carreras Ribas o Josep Maria Sagnier.

• Centro Superior de Insvestigaciones Científicas (CSIC). Biblioteca Tomàs Navarro Tomàs

CSIC, Biblioteca Tomàs Navarro Tomàs – Fons personal i correspondència d'Eduard Toda.

• Instituto del Patrimonio Cultural Español (IPCE)

IPCE, SRA – Informes dels diferents agents del Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional sobre l'existència, situació i importància dels difernts arxius i biblioteques

• Museu d'Arqueologia de Catalunya (MAC)

MAC, Fons Luis Monreal, Correspondència – Documentació relativa a pisos gestionats per la Comisión revisora de viviendas y muebles. 1940-1941

MAC, Fons Luis Monreal. Correspondència – Còpia de carta adreçada per Luis Monreal a la Comtessa de Bell-lloch desestimant el retorn d'una peça reclamada. 19 de novembre de 1941.

MAC Fons Luis Monreal. Correspondència – Cartes a Luis Monreal relatives al retorn del Calaix de sastre. 4 d'agost de 1941-12 de desembre de 1942.

MAC Fons Luis Monreal. Correspondència – Còpia de carta al capità general de la 4ª Región Militar demanant que se'ls faciliti un vagó de tren per enviar la biblioteca d'Uclés a Madrid. 14 de juny de 1941 / Carta de Pedro (Muguruza) a Luis Monreal preguntant per la localització de l'arxiu d'Uclés; amb una nota a llapis: "16 junio 1941 se remitió a la Biblioteca Nal. Se hizo cargo Navarro Reverter". 21 de gener de 1942.

MAC Fons Luis Monreal. Correspondència – Còpia d'ofici a Oriol Anguera de Sojo, informant-lo que s'acaba el termini per a la reclamació d'objectes. 12 de desembre de 1942.

• Museu de les Arts Escèniques (MAE, Institut del teatre)

MAE-Museu d'Arts Escèniques (Institut del Teatre) – Documentació escenogràfica (figurins, escenografies) de Francesc Soler i Rovirosa.

• Museu Palau Mercader, Cornellà

Museu Palau Mercader – Bitllet de retorn a la Comtessa de Bell-lloch d'un imprès registrat a la Biblioteca de Catalunya, amb signatura impresa de Felipe Mateu y Llopis. 1941.

• Universidad Complutense de Madrid (UCM). Biblioteca Histórica Marqués de Valdecillas

UCM-Biblioteca Histórica, BH ARC 10, Fondo Lasso de la Vega – Correspondència i documentació com a cap del Servicio de Archivos, Bibliotecas y Registro de la Propiedad Intelectual. Març-1938-agost 1939.

******

Bibliografia

Nota: S'inclouen a la bibliografia, ordenades temàticament, les obres que han estat llegides i han servit de context per a l'elaboració del treball, tot i que n'hi hagi alguna que no estigui mencionada directament en les notes. Per no allargar innecessàriament el llistat, no s'han inclòs en el llistat tampoc les referències que no tenien a veure directament amb el patrimoni, sinó amb la Guerra Civil en general i a temes puntuals en particular. La bibliografia específica de les diferents col·leccions estudiades en notícies individuals (II, Repertori) es troba llistada en un apartat dins de cada notícia. Finalment, no s'inclouen tampoc totes les referències bibliogràfiques dels manuscrits descrits, llistades igualment en paràgrafs específics al final de cada descripció ("Bibliografia", "Edicions", "Descripcions"). L'edició en format electrònic fa que tots ells siguin més fàcilment recuperables.

1. Revistes

Butlletí de la Biblioteca de Catalunya. Vol. 1 (1914)-vol. 8 (1928/1932); [2a sèrie] vol. 9 (1981)-vol. 10 (1982-1984). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Anuari. 1907; 1908; 1909/1910; 1911/1912; 1913/1914; 1915/1920; 1921/1926; 1927/1931; [2a sèrie], 1952-1953. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Anuari de les biblioteques populars. 1922-1923. Barcelona: Mancomunitat de Catalunya.

Anuario de las bibliotecas populares. 1924/1925, 1926-1929. Barcelona: Diputación Provincial de Barcelona.

Anuari de les biblioteques populars. 1930-1935. Barcelona: Diputación Provincial de Barcelona.

Anuario de la Biblioteca Central y de las bibliotecas populares. 1939/1940-1942. Barcelona: Diputación Provincial de Barcelona.

Biblioteconomia: boletín de la Escuela de Bibliotecarias de Barcelona. 1944-1976 (índex 1944-1964). Barcelona: Escuela de Bibliotecarias.

2. Articles i Monografies

Obres sobre la Biblioteca de Catalunya (BC)

Associació de Bibliotecàries (1978). "La Biblioteca de Catalunya". En: *La Recerca als Països Catalans: llibre d'homenatge a Jordi Rubió y Balaguer.* Barcelona: Secretariat de l'àmbit de Recerca del Congrès de Cultura Catalana, p. 427-433.

Biblioteca central (1959). *Guia de la Biblioteca Central de la Diputación Provincial de Barcelona*. Barcelona: Biblioteca Central.

Biblioteca central (1968). *Cincuenta años de la antigua Biblioteca de Catalunya*. Barcelona: Biblioteca Central.

Bohigas, Pere (1946). "La Sección de Manuscritos de la Biblioteca Central de la Diputación Provincial de Barcelona". *Biblioteconomía*, año 3, nº 10, p. 208-225.

— (1956). "La Sección de fondos documentales de la Biblioteca Central de la Diputación Provincial de Barcelona". *Biblioteconomía*, año 13, nº 43, p. 78-88.

Díaz Plaja, Aurora (1945). "El bibliófilo en las bibliotecas catalanas: la Biblioteca Central de Barcelona". En: *El bibliófilo español y americano*, núm. 7 (julio-agosto 1945), p. 5-7.

ESCOBEDO, Joana (2005). "Le patrimoine documentaire et bibliographique de la Biblioteca de Catalunya: essai d'anthologie". En: *Association internationale de bibliophilie. XXII Congrès, Barcelone, 16-22 septembre 2001.* Barcelona: Associació de Bibliofils de Barcelona, p. 29-39.

FONTANALS, Reis (2009). "La fundació d'una biblioteca nacional: la Biblioteca de Catalunya entre 1907 i 1923". *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació,* núm. 23 (http://bid.ub.edu/23/fontanals1.htm, consulta 7 de gener de 2025).

—; LOSANTOS, Marga (2007). *Biblioteca de Catalunya, 100 anys: 1907-2007.* Barcelona: Biblioteca de Catalunya.

GALÍ, Alexandre (1985). "Biblioteca de Catalunya". En: *Història de les institucions i del moviment cultural a Catalunya: 1900-1936*. Llibre XIII: *Biblioteques generals tècniques i especialitzades*. Llibre XIV: *Arxius i museus*. Barcelona: Fundació Alexandre Galí, p. 11-45.

JORBA, Manuel (1996). "La Biblioteca de Catalunya com a biblioteca nacional". *Item: revista de biblioteconomia i documentació*, núm. 19, p. 7-10.

MASSÓ I TORRENTS, Jaume (1914). "Lectura feta en la sessió inaugural de la Biblioteca de Catalunya". *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, vol. 1, núm. 2 (maig-agost), p. 41-48 (https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1103035, consulta 7 de gener 2025).

QUINEY, Aitor; ESTRUGA, Jordi, eds. (2005). *Col·leccions privades, llibres singulars*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya.

GUERRA CIVIL I PATRIMONI

AGUILÓ, María Paz (2009). "El destino de los objetos incautados durante la Guerra Civil". En: *Arte en tiempos de guerra*. Madrid: CSIC, p. 583-398

ALTED VIGIL, Alicia (1984). *Política del nuevo estado sobre el patrimonio cultural y la educación durante la Guerra Civil española*. Madrid: Ministerio de Cultura.

— (2003). "Recuperación y protección de los bienes patrimoniales en la zona insurgente: el Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional". En: *Arte protegido: memòria de la Junta del Tesoro Artístico durante la Guerra Civil*. Madrid: Instituto del Patrimonio Histórico Español, p. 97-124.

— (2010). "La política patrimonial del gobierno de Franco durante la Guerra Civil". En: *Patrimonio, Guerra Civil y Posguerra*. Madrid: Universidad Complutense de Madrid, p. 51-60.

ÁLVAREZ JUNCO, José (2022). *Qué hacer con un pasado sucio*. Barcelona: Galaxia Gutenberg.

ÁLVAREZ LOPERA, José (1982). *La política de bienes culturales del Gobierno Republicano durante la Guerra Civil espanyola*. Madrid: Ministerio de Cultura.

ARGERICH, Isabel; ARA, Judith. (eds.) (2003). *Arte protegido: memòria de la Junta del Tesoro Artístico durante la Guerra Civil*. Madrid: Instituto del Patrimonio Histórico Español.

—; BRUQUETAS, Rocío (2009). "El salvamento del tesoro artístico espanyol durante la Guerra Civil y sus principales protagonistas". En: *Arte en tiempos de guerra*. Madrid: CSIC, 2009, p. 525-538.

CABALLÉ I COLOM, Eduard. *El «Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional» i el control franquista del patrimoni a Catalunya durant la Guerra Civil. Agents militaritzats, assessors, propaganda i burocràcia a la «Comisaría de la Zona de Levante» (1938-1940)*. Tesi doctoral. Girona: Universitat de Girona, 2024.

COLORADO CASTELLARY, Arturo (2003). "El Tesoro Artístico y el fin de la guerra. De Catalunya a Ginebra". En: *Arte protegido: memòria de la Junta del Tesoro Artístico durante la Guerra Civil*. Madrid: Instituto del Patrimonio Histórico Español, p. 63-96.

— (ed.) (2010). *Patrimonio, Guerra Civil y Posguerra*. Madrid: Universidad Complutense de Madrid.

— (ed.) (2010). *Arte salvado. 70 aniversario del salvamento del patrimonio artístico español y de la intervención internacional*. Madrid: Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales.

— (2014). "La premessa spagnola: evacuazione, intervento internazionale e salvataggio del patrimonio artistico durante la guerra civile". En: *Musei e monumenti in guerra, 1939-1945.* Città del Vaticano: Musei Vaticani, p. 27-55.

— (2018). *Arte, revancha y propaganda. La instrumentalización franquista del patrimonio durante la Segunda Guerra Mundial*. Madrid: Cátedra.

— (ed.) (2018). *Patrimonio cultural, guerra civil y posguerra*. Madrid: Fragua.

— (2021). *Arte, botín de guerra. Expolio y diáspora en la posguerra franquista*. Madrid: Cátedra.

— (ed.) (2022). *Museo, guerra y posguerra. Protección del patrimonio en los conflictos bélicos.* Madrid: Museo del Prado.

— (2023). *Arte y Caja de Reparaciones. La incautación republicana, la evacuación a México y Ginebra y la gestión franquista.* Madrid: Cátedra.

DEVAL, Pierre. "Une heure avec... L'homme qui sauva les chefs-d'oeuvre espagnols". (entrevista amb Timoteo Pérez Rubio). *La Semaine* (Ginebra) (2 de junio de 1939).

DÍAZ FRAILE, Teresa (2009). "Medidas para la protección del tesoro artístico durante la Guerra Civil: las Juntas de Incautación y el Servicio de Recuperación Artística". En: *Arte en tiempos de guerra*. Madrid: CSIC, 2009, p. 539-552.

— (2010). "El Servicio de Recuperación Artística (1937-1943)". En: *Patrimonio, Guerra Civil y Posguerra*. Madrid: Universidad Complutense de Madrid, p. 313-323.

EDSEL, Robert M., con Brett WITTER (2012). *The Monuments men: la fascinante aventura de los guerreros del arte que impidieron el expolio cultural nazi*. Barcelona: Círculo de lectores.

JOSEPH I MAYOL, Miquel (1979). *Legislación protectora del patrimonio histórico-artístico*. Madrid: Civitas.

KENYON, Frederick; Mann, James G. (1937). "La protection du patrimoine artistique en Espagne". *Mouseion*, núm. 37-38, p. 183-192.

MONREAL, Luis (1999). *Arte y Guerra Civil*. Angüés: La Val de Onsera.

POULAIN, Martine (2008). *Livres pillés, lectures surveillées: les bibliothèques françaises sous l'Occupation*. Paris: Gallimard.

SAAVEDRA ARIAS, Rebeca (2016). *Destruir y proteger. El patrimonio histórico-artístico durante la Guerra Civil (1936-1939)*. Santander: Editorial de la Universidad de Cantabria.

SANZ SALLA, Consuelo Olimpia (2009). *The protection of historic properties: a comparative study of administrative policies*. Southampton: WIT Press.

SERVICIO DE DEFENSA DEL PATRIMONIO ARTÍSTICO NACIONAL. *Arte destruido, mutilado, perdido, en venta en el extranjero, recuperado, etc. Informes de las Comisarías y Agentes del Servicio de Vanguardia de Recuperación Artística.* San Sebastián: Ministerio de Educación nacional, Servicio nacional de Bellas Artes, desembre de 1938 y marzo de 1939.

- *ARXIUS I BIBLIOTEQUES A L'ESTAT ESPANYOL DURANT LA GUERRA CIVIL*

ÁLVAREZ LOPERA, José (2008). "La protección de los archivos y bibliotecas en el Madrid de la Guerra civil". *Cultura escrita y sociedad*, nº 6 (abril), p. 150-183.

CALVO ALONSO-CORTÉS, Blanca; SALABERRÍA, Ramon (eds.) (2005). *Biblioteca en guerra: [exposición, Madrid, 15 de noviembre de 2005-19 de febrero de 2006]*. Madrid: Biblioteca Nacional.

CHAMOSO LAMAS, Manuel (1943). "El Servicio de Recuperación y Defensa del Patrimonio Artístico Nacional". *Boletín de la Sociedad Española de Excursiones*, 50/3, p. 174-212; 50/4, p. 259-294 (Catalunya).

DELGADO SÁNCHEZ, María Teresa (2019). "La Biblioteca nacional de España, centro bibliográfico nacional: 1936-1939". *Boletín DM: AEDOM*, 23, p. 104-121.

GARCÍA EJARQUE, Luis (1991). "La Sección de bibliotecas del Consejo de Archivos, Bibliotecas y Tesoro Artístico y las Bibliotecas Públicas del Estado". *Boletín de la ANABAD*, 41/1, p. 31-40.

MARTÍNEZ RUS, Ana (2016). "De quemas y purgas: el bibliocausto franquista durante la Guerra Civil". *Bulletin hispanique*, 118/1, p. 177-194.

NAVARRO REVERTER, Vicente (1941). "El Servicio de Recuperación bibliográfica". *Arte español,* año XXVI I (3ª época), tomo XIII (segundo trimestre), p. 27-32.

PÉREZ BOYERO, Enrique (2010). "Notas y documentos sobre la protección y evacuación del patrimonio documental y bibliográfico durante la Guerra Civil Española". *Manuscrt.Cao*, núm. 9. [Consulta:].

— (2010). "El Cuerpo Facultativo de Archiveros, Bibliotecarios y Arqueólogos y la protección y evacuación del patrimonio histórico en la España republicana". En: *Patrimonio, Guerra Civil y Posguerra*. Madrid: Universidad Complutense de Madrid, p. 125-158.

SERÍS, Homero (1938). "Les bibliothèques espagnoles pendant la guerre". *Fédération Internationale des Associations de Bibliothécaires. Publications*, vol. IX [=*Actes du Comité Internationale des Bibliothèques. 10ème session, Paris, 24-25 août 1937*], annexe XV, p. 98-100.

TORRES SANTO-DOMINGO, MARTA (2011). La Biblioteca de la Universidad de Madrid durante la Segunda República y la Guerra Civil. Tesi doctoral. Madrid: Universidad Complutense.

GUERRA CIVIL I PATRIMONI A CATALUNYA

- GENERALITATS

ÁLVAREZ LOPERA, José (1984). "La organización de la defensa de bienes culturales en Cataluña durante la guerra civil. I: El período revolucionario (julio 1936-junio 1937)". *Cuadernos de arte de la Universidad de Granada*, nº 16, p. 533-592.

— (1985-1986). "La organización de la defensa de bienes culturales en Cataluña durante la guerra civil. II: La fase de normalización (julio 1937-marzo 1938)". *Cuadernos de arte de la Universidad de Granada*, nº 17, p. 15-26

— (1987). "La organización de la defensa de bienes culturales en Cataluña durante la guerra civil. III: La evacuación del P.H.A. catalán". *Cuadernos de arte de la Universidad de Granada*, nº 18, p. 11-24.

BALCELLS, Albert (1999). "L'Institut d'Estudis catalans durant la Guerra Civil". *Revista de Catalunya*, nova etapa, núm. 146 (desembre 1999) p. 9-26.

CHAMOSO LAMAS, Manuel (1943). "El Servicio de Recuperación y Defensa del Patrimonio Artístico Nacional". *Boletín de la Sociedad Española de Excursiones*, 50/3, p. 174-212; 50/4, p. 259-294 (Catalunya).

FABRE, Jaume (2003). *Els que es van quedar: 1939. Barcelona, ciutat ocupada*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

GRÀCIA, Francesc; MUNILLA, Glòria (2011). *Salvem l'art! La protecció del patrimoni cultural català durant la Guerra Civil (1936-1939)*. Barcelona: La Magrana.

GRÀCIA, Mercè (2011). *Les polítiques de salvaguarda del patrimoni cultural a Catalunya: de la Guerra Civil a la postguerra (1939-1943)*. Tesi doctoral. Barcelona: Universitat de Barcelona.

GUDIOL, Josep M. (1987). "La intervención de Josep Gudiol en el salvamento del Patrimonio artístico durante la Guerra Civil". En: *Tres escritos de Jose Maria Gudiol i Ricart.* Barcelona: Arturo Ramon, Manuel Barbié, p. 87-115.

JOSEPH I MAYOL, Miquel (1971). *El salvament del patrimoni artístic català durant la Guerra Civil*. Barcelona: Pòrtic.

MARCH, E. (2014). "La Generalitat republicana. Algunes precisions sobre la seva actuació en materia de museus i patrimoni". *Rúbrica contemporánea*, núm. 5, p. 109-131.

MARTÍ BONET, Josep Maria (2008). *El martiri dels temples a la diòcesi de Barcelona (1936-1939)*. Barcelona: Arxiu diocesà.

MARTORELL, Jeroni (1937). "La protecció del patrimoni artístic nacional". *Nova Iberia*, núm. 3-4, p. 39-41.

MASSÓ CARBALLIDO, Jaume (2004). *Patrimoni en perill. Notes sobre la salvaguarda dels béns culturals durant la Guerra Civil i la postguerra (1936-1948)*. Reus: Centre de Lectura.

MATEOS RUSILLO, Santos M. (2010). "De las llamas revolucionarias a la oscuridad de los almacenes. El salvamento del patrimonio artístico catalán (1936-1939)". En: *Patrimonio, Guerra Civil y Posguerra*. Madrid: Universidad Complutense de Madrid, p. 61-85.

— (2021). "El "Palau dels ex-comtes de Belloch", propietat pública nacional". En: *Les columnes preromàniques i el Palau Mercader de Cornellà de Llobregat: dues històries del patrimoni cultural a Catalunya*. Cornellà de Llobregat: L'Avenç de Cornellà, p. 143-217.

— (2022). "Noticias inéditas sobre algunos aspectos de la salvaguardia del patrimonio artístico y arqueológico en Barcelona entre 1936 y 1945". *Pasado y memòria,* 24 (2022), p. 212-238.

— (2023). "Cataluña, 1936: saqueo e incautación del patrimonio artístico según la pieza undécima de la Causa General". *Hispania nova*. 2ª época. Núm. 21 (2023) (https://doi.org/10.20318/hn.2023.7296, consulta 7 de gener 2025).

MIRALPEIX VILAMALA, Francesc (2023). "Confiscacions, reclamacions i recuperacions. Els registres de l'SDPAN com a font per a l'estudi del col·leccionisme burgès de la primera meitat del segle XX a Catalunya". En: *Mercat de l'art, Col·leccionisme i Museus, 2022*. Bellaterra: Universitat Autponoma de Barcelona, p. 171-203.

MUNILLA, Glòria (2018). "El Servicio de Recepción y Clasificación de Metales. La Generalitat de Catalunya y la destrucción del patrimonio artístico durante la Guerra Civil". En: *Patrimonio cultural, guerra civil y posguerra*. Madrid: Fragua, p. 457-485.

NADAL I FARRERAS, Joaquim (2018). "El escudo del arte. Protección e itinerància durante la Guerra Civil en Cataluña (1936-1939)". En: *Patrimonio cultural, guerra civil y posguerra*. Madrid: Fragua, p. 71-95.

—; DOMÈNECH CASADEVALL, Gemma (2015). *Patrimoni i guerra. Girona 1936-1940*. Girona: Ajuntament de Girona.

—; CAPDEVILA I CANDELL, Mireia, eds. (2022). *El patrimoni artístic català durant la Guerra Civil*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Memorial democràtic.

OCIO CASAMARTINA, Patxi (2018). *De la destrucció a la salvaguarda. Les vicissituds del patrimoni artístic al Vallès Occidental durant la Guerra Civil*. Tesi doctoral. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona (https://ddd.uab.cat/pub/tesis/2018/hdl_10803_665702/poc1de1.pdf, consulta 7 de gener 2025).

PÉREZ CARRASCO, Yolanda (2018). *Patrimonio confiscado. La incautación y el éxodo de colecciones de arte privadas en Barcelona durante la Guerra Civil (1936-1939)*. Barcelona: Editorial Base.

— (2018). "El exilio del patrimonio artístico catalán durante la Guerra Civil: París y Ginebra. Análisis de las fuentes documentales". En: *Patrimonio cultural, guerra civil y posguerra*. Madrid: Fragua, p. 431-455.

RAGUER, Hilari (2001). *La pólvora y el incienso: la Iglesia y la Guerra Civil española*. Barcelona: Península.

SERRA ARMENGOL, Maria del Lluc (2018). "Arte en tiempos de guerra. Los orígenes de los depósitos de arte en la Guerra Civil y su destino durante la postguerra en Cataluña". En: *Patrimonio cultural, guerra civil y posguerra*. Madrid: Fragua, p. 151-166.

VELASCO, Alberto; SUREDA, Marc, eds. (2017). *La salvaguarda del patrimoni religiós català durant la Guerra Civil española*. Girona: Museu d'art de Girona.

- ARXIUS I BIBLIOTEQUES

AIXALÀ I FÀBREGAS, Carme; RAMOS I RUIZ, Jordi (2014). *Monestir de Pedralbes: República, guerra i patrimoni*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

ARIÑO, Susana; VALL, Aurora; MAÑÀ, Teresa. "Inicio y final de la Guerra Civil en Cataluña: el testimonio de las bibliotecas Populares a través de sus diarios". *Documentación de las Ciencias de la información*, 45/2 (2022), p. 169-181.

BOADA, Maria Teresa; CUGUERÓ, M. Concepció; ALLUÉ, Vicenç (1995). *El Servei de Biblioteques del Front, 1936-1939*. Barcelona: Diputació de Barcelona.

COMAS I GÜELL, Montserrat (2008). *Biblioteques en temps de guerra*. Vilafranca: Llibres de matrícula.

CRUANYES I TOR, Josep (2002). "L'espoliació del patrimoni documental i bibliogràfic de Catalunya durant la guerra civil espanyola (1937-1939)". *Lligall*, 19, p. 35-71.

DURAN I SANPERE, Agustí (1975). "Els arxius documentals de Catalunya durant la guerra dels anys 1936-1939". En: *Barcelona i la seva història: l'art i la cultura*. Barcelona: Curial, 1975, p. 622-639. Text retreballat de l'article publicat a: *Serra d'or,* vol. 9, núm. 7 (1967), p. 553-555.

GRAU, Josep M.T. (2002). "La història dels arxius: entre la salvaguarda i la destrucció". *Compactus*, núm. 5 (setembre-desembre), p. 16.

—; GÜELL, M. (2003). "Un capítol oblidat de la Revolució i la Guerra Civil Espanyola a Catalunya: la destrucció del patrimoni documental (1936-1939)". *Serra d'Or*, núm. 521 (maig), p. 33-37.

GUDAYOL, Anna (2007). "El salvament de les biblioteques catalanes durant la guerra civil: les 'notes' de Jordi Rubió". En: *Estudis romànics*, vol. 29 (2007), p. 213-234 (http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000037/00000064.pdf, consulta 7 de gener 2025).

ESTRADA CAPMANY, Clara (2007). *El Servei del PHAC. La tasca d'Agustí Duran i Sanpere durant la I República i la guerra (1931-1939)*. Barcelona: Ploion editors.

— (2008). *Contra els "hombres de la horda". La depuració franquista dels caps del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de la Generalitat Republicana*. Barcelona: Ploion editors.

MATEU I LLOPIS, Felip (1939-1940). "El servicio de devolución bibliográfica de la Biblioteca Central". *Anuario de la Biblioteca Central y de las populares y especiales*, p. 131-133.

— (1941). "Servicio de Recuperación Bibliográfica". *Anuario de la Biblioteca Central y de las populares y especiales*, p. 23-25.

— (1968). "Qué fue el Servicio de Recuperación Bibliográfica (1940-1941)". *Biblioteconomía*, año 25, nº 67-68, p. 96-101.

MONTALT, Rosa. "Papeles musicales en movimiento, 1936-1939: armonizados con el cambio de siglo, recuperados en la Biblioteca de Catalunya". *Boletín DM: AEDOM*, 23 (2019), p. 74-103.

NADAL I FARRERAS, Joaquim (2017). "«Un gris verdós, clar, si l'ensopeguen, pot fer bonic». Biblioteques i guerra. Una correspondència de Jordi Rubió i Balaguer amb Joan Subias i Galter (1927-1938)", *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, 28, p. 19-87.

RUBIÓ, Jordi (1938). "Les bibliothèques en Catalogne (juin 1935-juin 1937)". *Fédération Internationale des Associations de Bibliothécaires. Publications*, vol. IX [=*Actes du Comité Internationale des Bibliothèques. 10ème session, Paris, 24-25 août 1937*], annexe XVI, p. 101-104.

RODRÍGUEZ SANTOS, Francesc. "La biblioteca de Canet de mar durant la República i la Guerra Civil". *El sot de l'Aubó*, 18 núm. 70 (2019), p. 18-24.

ZAMORA I ESCALA, Jaume Enric (1996). "Viladrau, refugi dels arxius catalans durant de la Guerra Civil espanyola (1936-1939)". *Monografies del Montseny*, vol. 11, p. 229-260.

— (1997). "Josep Maria Font i Rius i el salvament dels arxius de Vic durant la guerra civil espanyola". *Ausa*, vol. 17, núm.138, p. 277-301.

— (2000). "El salvament dels arxius catalans durant de la Guerra Civil espanyola (1936-1939)". *Lligall*, núm. 16, p. 85-150.

— (2012). *Els arxius i el conflicte polític en el segle XX: El cas dels arxius catalans (1931-1939)*. Barcelona: Universitat de Barcelona. Tesi doctoral (Universitat de Barcelona, Departament d'història contemporània, 2012) (http://www.tdx.cat/handle/10803/83298, consulta 7 de gener 2025).

OBRES SOBRE BIBLIOTEQUES CATALANES PATRIMONIALS

COMAS I GÜELL, Montserrat (2007). *La biblioteca Víctor Balaguer, un projecte nacional català*. Barcelona: Curial: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. (Textos i estudis de cultura catalana; 120).

ICAB (1997). *La Biblioteca de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona.* Barcelona: ICAB.

JUNCOSA, Isabel (2012). *La Biblioteca de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona*, Barcelona: ICAB.

MORALES VALLESPÍN, María Isabel (1978). "Sección de Manuscritos y Reserva de la Biblioteca Universitaria y Provincial de Barcelona". *Boletín de la ANABAD* 28, nº 3, p. 41-64.

ROURE, Damià (2007). *La biblioteca de Montserrat, un espai de cultura a través dels segles*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

TORRA, Jordi (1998). "Las colecciones históricas de la Biblioteca de la Universidad de Barcelona". En: *El libro antiguo en las bibliotecas españolas*. Universidad de Oviedo, p. 201-221.

MEMÒRIES, ESTUDIS BIOGRÀFICS I INSTITUCIONALS

- DE PERSONATGES INDIVIDUALS

BALCELLS, Albert (2003). *Ramon d'Alòs-Moner i de Dou: semblança biogràfica*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

BALCELLS, Albert (2003). *Antoni Rubió i Lluch, historiador i primer president de l'Institut d'Estudis Catalans*.

—(2013). *Jaume Massó i Torrents i la modernitat, 1863-1893: de l'Avenç a l'Institut d'Estudis Catalans*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. (Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica; 95).

BOADA, Teresa; CUGUERÓ, Maria (2006). "Érem tan, tan innocents...". *Item*, 44, p. 113-131.

BALCELLS, Albert (2013). *Pere Coromines: semblança biogràfica*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

CASALS BALTÀ, Joana (2019). *Diari de l'Escola de Bibliotecàries, 1932-1939*; edició, introducció i notes d'Assumpció Estivill Rius. Barcelona: Universitat de Barcelona.

COLON I DOMÈNECH, Germà (2001). "Semblança de Pere Bohigas". *Mirall d'una llarga vida: a Pere Bohigas, centenari*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 13-17.

DURAN I GRAU, Eulàlia (2000). *Agustí Duran i Sanpere: semblança biogràfica*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans

FONTBONA, Francesc (2000). *Joaquim Folch i Torres: semblança biogràfica*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

MARÉS, Frederic (2000). *El mundo fascinante del coleccionismo: memorias de la vida de un col·leccionista*. Barcelona: Museu Frederic Marés.

MAS I SOLENCH, Josep Maria (2004). *Ferran Valls i Taverner: semblança biogràfica*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

MASSOT I MUNTANER, Josep (2005). *Jordi Rubió i Balaguer: semblança biogràfica*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

MUÑOZ PUJOL, Josep M. (2006). "Agustí Duran i Sampere: retrat intel·lectual". *BMM: Barcelona Metrópolis Mediterrània,* núm. 65 (hivern) Quadern central, p. 41-37.

MATEOS RUSILLO, Santos M. (2022). *El Noè del patrimoni artístic català: Joaquim Folch i Torres durant la Guerra Civil*. Barcelona: Base.

RAVENTÓS, Joan i Jacint (1974). *Dos infants i la guerra: records del 1936-1939*. Barcelona: Club editor.

RAVENTÓS BORDOY, Manuel (2021). *Diari de la guerra i Barcelona viscuda*; edició i notes de Josep M. MUÑOZ; introducció de Borja de RIQUER. Barcelona: L'Avenç.

SALABERRIA, Ramon (2004). "Aurora Díaz-Plaja, bibliotecària en el frente". Educación y biblioteca, núm. 139, p. 42-43.

SERRA I PUIG, Eva (2004). *Ferran de Sagarra i Siscar: semblança biogràfica.* Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

SERRALLACH, Maria (1975). "Mis vivencias en el Seminario de Química de la Universidad de Barcelona". Discurs pronunciat a la Facultat de Química de la Universitat de Barcelona amb motiu de l'homenatge tributat pel Col·legi Oficial de Químics de Barcelona. Text mecanografiat (https://crai.ub.edu/sites/default/files/exposicions/crai.fq/chemical/discurs.pdf, consulta 7 de gener 2025).

SOBERANAS, Amadeu-J. (1985). "El repertori de manuscrits catalans de Pere Bohigas". En: BOHIGAS, Pere. *Sobre manuscrits i biblioteques*. Barcelona: Curial: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. (Textos i estudis de cultura catalana), p. 5-8.

- JORDI RUBIÓ

AINAUD, Joan (1967). "L'historiador de la cultura". *Serra d'or*, any IX, núm. 4 (abril), p. 27-29.

BOHIGAS, Pere (1967). "Una etapa de l'Escola de Bibliotecàries". *Serra d'or*, any IX, núm. 4 (abril), p. 41-43.

CARBONELL, Jordi (1967). "Jordi Rubió i l'Institut d'Estudis Catalans". *Serra d'or*, any IX, núm. 4 (abril), p. 31-32.

COLL I ALENTORN, Miquel (1967). "Jordi Rubió, universitari". *Serra d'or*, any IX, núm. 4 (abril), p. 37-39.

DÍAZ-PLAJA, Guillermo (1968). "La obra cultural de Prat de la Riba". *Revista de Occidente*, año VI (2a época), nº 59 (febrero), p. 230-234.

MARFANY, Joan-Lluís (1967). "Els 'Estudis oferts a Jordi Rubió i Balaguer'". *Serra d'or*, any IX, núm. 4 (abril), p. 45-47.

MOLAS, Joaquim (1967). "Un investigador honest i eficient". *Serra d'or*, any IX, núm. 4 (abril), p. 23-25.

RUBIÓ I BALAGUER, Jordi; RUBIÓ I LOIS, Manuel (1996). *Cartes de la guerra: maig 1938-gener 1939*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Biblioteca Serra d'Or, 170).

RUBIÓ I LOIS, Jordi (1988). "Jordi Rubió i Balaguer, fa mig segle". En: *Festa acadèmica en homenatge a Jordi Rubió i Balaguer en el centenari del seu naixement*. Barcelona: Universitat de Barcelona, p. 21-35.

SERRAHIMA, Maurici (1968). "El libro homenaje al doctor Rubió". *Revista de Occidente*, año VI (2a época), nº 59 (febrero), p. 223-229.

SOLDEVILA, Ferran (1967). "Jordi Rubió i la Biblioteca de Catalunya". *Serra d'or*, any IX, núm. 4 (abril), p. 33-36.

TRIADÚ, Joan (1967). "El llinatge dels Rubió". *Serra d'or*, any IX, núm. 4 (abril), p. 26-27.

- COL·LECTIUS I INSTITUCIONS

ESTIVILL I RIUS, Assumpció (1992). *L'Escola de Bibliotecàries, 1915-1939*. Barcelona: Diputació de Barcelona.

— (2006). "Una mirada retrospectiva: de l'Escola Superior de Bibliotecàries a la Facultat de Biblioteconomia i Documentació (1915-2005)". *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 16 (https://bid.ub.edu/16estivi.htm, consulta 7 de gener 2025).

— (2016). *Qui era qui a l'Escola de Bibliotecàries: notícies biogràfiques del professorat, 1925-2972*. Barcelona: Universitat de Barcelona.

MOTA MUÑOZ, José Fernando (2020). *¡Viva Cataluña espanyola! Historia de la extrema derecha en la Barcelona republicana, 1931-1936*. Valencia: PUV Universitat de València.

PLANAS MARESMA, Jordi (2006). *Els propietaris i l'associacionisme agrari (1890-1936)*. Girona: Centre de Recerca d'Història Rural, Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines (Biblioteca d'història rural, 6).

RUBIÓ I BALAGUER, Jordi (1991). *Mestres, companys i amics*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya: Abadia de Montserrat, 1991 (Biblioteca Abat Oliva; 101) [=Obres de Jordi Rubió i Balaguer; 9].

******

ÍNDEXS

1. Índex de Manuscrits

Nota: Les referències remeten a la part II (Repertori) on són descrits els manuscrits conservats a la Secció de Manuscrits de la Biblioteca de Catalunya; quan un manuscrit es troba descrit en una notícia i mencionat en una altra, la segona menció s'ha indicat entre parèntesi. Els manuscrits conservats en altres Seccions o en altres biblioteques són mencionats, però no descrits.

1.1. Manuscrits conservats a la Biblioteca de Catalunya

Ms. 4	73	Ms. 236	71
Ms. 151	72	Ms. 237	71
Ms. 152	72	Ms. 238	71
Ms. 153	72	Ms. 239	71
Ms. 154	72	Ms. 240	71
Ms. 155	72	Ms. 241	71
Ms. 156	72	Ms. 242	71
Ms. 157	72	Ms. 243	71
Ms. 158	72	Ms. 244	71
Ms. 159	72	Ms. 245/1	71
Ms. 160	72	Ms. 262	71
Ms. 161	72	Ms. 263	71
Ms. 162	72	Ms. 264	71
Ms. 163	72	Ms. 265	71
Ms. 164	72	Ms. 266	71
Ms. 165	72	Ms. 267	71
Ms. 166	72	Ms. 268	71
Ms. 167	72	Ms. 269	71
Ms. 168	72	Ms. 270	71
Ms. 169	72	Ms. 271	71
Ms. 170	72	Ms. 272	71
Ms. 171	72	Ms. 273	71
Ms. 172	72	Ms. 274	71
Ms. 173	72	Ms. 275	71
Ms. 174	72	Ms. 276	71
Ms. 175	72	Ms. 277	71
Ms. 177	72	Ms. 278	71
Ms. 193/3	63	Ms. 279	71
Ms. 227	71	Ms. 280	71
Ms. 228	71	Ms. 281	71
Ms. 229	71	Ms. 282	71
Ms. 230	71	Ms. 283	71
Ms. 231	71	Ms. 284	71
Ms. 232	71	Ms. 285	71
Ms. 233	71	Ms. 286	71
Ms. 234	71	Ms. 287	71
Ms. 235	71	Ms. 295	71

Ms. 296	71	Ms. 364	71
Ms. 297	71	Ms. 365	71
Ms. 298	71	Ms. 366	71
Ms. 299	71	Ms. 367	71
Ms. 300	71	Ms. 368	71
Ms. 301	71	Ms. 369	71
Ms. 302	71	Ms. 370	71
Ms. 303	71	Ms. 372	71
Ms. 304	71	Ms. 388	81
Ms. 305	71	Ms. 399	71
Ms. 306	71	Ms. 402	82
Ms. 307	71	Ms. 423	71
Ms. 308	71	Ms. 428	72
Ms. 309	71	Ms. 429	72
Ms. 310	71	Ms. 430	72
Ms. 311	71	Ms. 431	72
Ms. 312	71	Ms. 432	72
Ms. 313	71	Ms. 448	71
Ms. 314	71	Ms. 450	71
Ms. 315	71	Ms. 455	81
Ms. 316	71	Ms. 702	81
Ms. 317	71	Ms. 703	71
Ms. 318	71	Ms. 705	77
Ms. 319	71	Ms. 707	71
Ms. 320	71	Ms. 712	79
Ms. 321	71	Ms. 770	71
Ms. 322	71	Ms. 771	71
Ms. 323	71	Ms. 772	71
Ms. 324	71	Ms. 774	80
Ms. 325	71	Ms. 775	80
Ms. 326	71	Ms. 781	80
Ms. 327	71	Ms. 782	80
Ms. 328	71	Ms. 783	80
Ms. 329	71	Ms. 784	80
Ms. 330	71	Ms. 785	80
Ms. 331	71	Ms. 786	80
Ms. 332	71	Ms. 787	80
Ms. 333	71	Ms. 788	80
Ms. 334	71	Ms. 789	80
Ms. 335	71	Ms. 790	80
Ms. 336	71	Ms. 791	80
Ms. 337	71	Ms. 792	80
Ms. 338	71	Ms. 793	80
Ms. 339	71	Ms. 794	80
Ms. 352	71	Ms. 795	80
Ms. 353	71	Ms. 796	80
Ms. 354	71	Ms. 797	80
Ms. 355	71	Ms. 798	80
Ms. 356	71	Ms. 799	80
Ms. 357	71	Ms. 800	80
Ms. 358	71	Ms. 801	80
Ms. 359	71	Ms. 802	80
Ms. 361	71	Ms. 803	80

Ms. 804 80
Ms. 805 80
Ms. 806 80
Ms. 807 80
Ms. 808 80
Ms. 809 80
Ms. 810 80
Ms. 811 80
Ms. 812 80
Ms. 813 80
Ms. 814 80
Ms. 815 80
Ms. 816 80
Ms. 817 80
Ms. 818 80
Ms. 819 80
Ms. 820 80
Ms. 821 80
Ms. 822 80
Ms. 823 80
Ms. 824 80
Ms. 825 80
Ms. 826 80
Ms. 827 80
Ms. 828 80
Ms. 829 80
Ms. 833 80
Ms. 854 71
Ms. 911 72
Ms. 936 82
Ms. 950 82
Ms. 951 82
Ms. 954 80
Ms. 955 80
Ms. 956 80
Ms. 963 71
Ms. 964 71
Ms. 965 71
Ms. 966 71
Ms. 999 71
Ms. 1002 76
Ms. 1007 75
Ms. 1008 75
Ms. 1010 71
Ms. 1023 81
Ms. 1027 75
Ms. 1028 75
Ms. 1029 71
Ms. 1030 71
Ms. 1031 71
Ms. 1036 75
Ms. 1119 75
Ms. 1120 75
Ms. 1123 82
Ms. 1139 71
Ms. 1140 75
Ms. 1142 71
Ms. 1143 71
Ms. 1144 71
Ms. 1161 75
Ms. 1162 75
Ms. 1171 71
Ms. 1172 71
Ms. 1173 71
Ms. 1174 71
Ms. 1175 71
Ms. 1176 71
Ms. 1177 71
Ms. 1178 71
Ms. 1179 71
Ms. 1180 71
Ms. 1182 80
Ms. 1183 75
Ms. 1184 71
Ms. 1185 71
Ms. 1186 71
Ms. 1189 75
Ms. 1197 75
Ms. 1217 75
Ms. 1218 75
Ms. 1219 75
Ms. 1229 71 (72)
Ms. 1230 71 (72)
Ms. 1243 72
Ms. 1247 75
Ms. 1248 75
Ms. 1251 75
Ms. 1256 75
Ms. 1275 75
Ms. 1276 75
Ms. 1278 81
Ms. 1279 81
Ms. 1280 81
Ms. 1281 81
Ms. 1284 81
Ms. 1301 75
Ms. 1302 75
Ms. 1303 75
Ms. 1304 75
Ms. 1305 75
Ms. 1306 75
Ms. 1307 75
Ms. 1308 75
Ms. 1309 75
Ms. 1310 75
Ms. 1311 75

Ms. 1312 75
Ms. 1313 75
Ms. 1314 75
Ms. 1315 75
Ms. 1316 75
Ms. 1317 75
Ms. 1324 75
Ms. 1349 75
Ms. 1350 75
Ms. 1353 80
Ms. 1354 80
Ms. 1355 80
Ms. 1356 80
Ms. 1357 80
Ms. 1358 80
Ms. 1359 80
Ms. 1360 80
Ms. 1361 80
Ms. 1362 80
Ms. 1363 80
Ms. 1364 80
Ms. 1365 80
Ms. 1370 85
Ms. 1373 76
Ms. 1374 78
Ms. 1375 78
Ms. 1376 78
Ms. 1378 74
Ms. 1379 83
Ms. 1380 83
Ms. 1381 83
Ms. 1382 83
Ms. 1383 83
Ms. 1384 83
Ms. 1385 83
Ms. 1386 83
Ms. 1387 83
Ms. 1394 81
Ms. 1399 82
Ms. 1409 85
Ms. 1410 85
Ms. 1411 85
Ms. 1416 83
Ms. 1417 83
Ms. 1418 83
Ms. 1421 52
Ms. 1421 52
Ms. 1422 52
Ms. 1423 39
Ms. 1424 39
Ms. 1425 39
Ms. 1426 39
Ms. 1427 39
Ms. 1428 39
Ms. 1429 39
Ms. 1430 42
Ms. 1431 42
Ms. 1432 42
Ms. 1433 42
Ms. 1434 42
Ms. 1435 42
Ms. 1436 42
Ms. 1441 58
Ms. 1442 58
Ms. 1443 58
Ms. 1449 37
Ms. 1451 52
Ms. 1452 52
Ms. 1453 75
Ms. 1454 54
Ms. 1455 89
Ms. 1456 89
Ms. 1457 89
Ms. 1458 12 (89)
Ms. 1469 75
Ms. 1471 28
Ms. 1473 89
Ms. 1474 89
Ms. 1475 89
Ms. 1476 34
Ms. 1480 89
Ms. 1481 90
Ms. 1485 89
Ms. 1488 74
Ms. 1501 88
Ms. 1505 85
Ms. 1506 20
Ms. 1507 20
Ms. 1508 20
Ms. 1509 20
Ms. 1510 20
Ms. 1511 20
Ms. 1512 20
Ms. 1513 20
Ms. 1514 20
Ms. 1515 20
Ms. 1516 20
Ms. 1517 20
Ms. 1526 89
Ms. 1532 82
Ms. 1533 82
Ms. 1534 27
Ms. 1535 27
Ms. 1536 4
Ms. 1537 11
Ms. 1547 4

Ms. 1548 4
Ms. 1549 4
Ms. 1550 4
Ms. 1551 4
Ms. 1552 4
Ms. 1553 4
Ms. 1554 4
Ms. 1555 4
Ms. 1556 4
Ms. 1557 4
Ms. 1558 4
Ms. 1600 (1)
Ms. 1618 89
Ms. 1619 89
Ms. 1620 89
Ms. 1621 73
Ms. 1624 89
Ms. 1626 89
Ms. 1628 85
Ms. 1633 89
Ms. 1634 89
Ms. 1635 89
Ms. 1636 89
Ms. 1637 89
Ms. 1638 14
Ms. 1639 9
Ms. 1640 89
Ms. 1641 58
Ms. 1642 58
Ms. 1644 89
Ms. 1645 89
Ms. 1646 89
Ms. 1647 89
Ms. 1648 89
Ms. 1649 89
Ms. 1650 89
Ms. 1651 89
Ms. 1652 89
Ms. 1653 89
Ms. 1654 89
Ms. 1655 89
Ms. 1658 85
Ms. 1659 85
Ms. 1660 85
Ms. 1661 41
Ms. 1662 41
Ms. 1663 41
Ms. 1666 45
Ms. 1667 45
Ms. 1668 45
Ms. 1669 25
Ms. 1670 25
Ms. 1671 25
Ms. 1672 50
Ms. 1673 25
Ms. 1674 2
Ms. 1676 *85*
Ms. 1677 90
Ms. 1678 90
Ms. 1697 72 (75)
Ms. 1710 73
Ms. 1721 80
Ms. 1722 80
Ms. 1723 80
Ms. 1724 80
Ms. 1743 80
Ms. 1744 73
Ms. 1763 52
Ms. 1779 6 (75)
Ms. 1781 78
Ms. 1782 78
Ms. 1783 78
Ms. 1784 78
Ms. 1785 78
Ms. 1786 78
Ms. 1787 78
Ms. 1788 78
Ms. 1789 78
Ms. 1790 78
Ms. 1791 78
Ms. 1792 78
Ms. 1793 78
Ms. 1794 78
Ms. 1795 78
Ms. 1796 78
Ms. 1797 78
Ms. 1798 78
Ms. 1799 78
Ms. 1800 78
Ms. 1801 78
Ms. 1802 78
Ms. 1803 78
Ms. 1806 44
Ms. 1845 6
Ms. 1881 44
Ms. 1882 44
Ms. 1883 44
Ms. 1884 44
Ms. 1885 44
Ms. 1886 44
Ms. 1887 44
Ms. 1888 44
Ms. 1889 44
Ms. 1890 44
Ms. 1891 44
Ms. 1892 44

Ms. 1893 44
Ms. 1894 44
Ms. 1895 44
Ms. 1896 44
Ms. 1897 44
Ms. 1898 44
Ms. 1899 44
Ms. 1900 44
Ms. 1906 44
Ms. 1907 44
Ms. 1908 44
Ms. 1909 44
Ms. 1910 44
Ms. 1911 44
Ms. 1912 44
Ms. 1913 44
Ms. 1914 44
Ms. 1915 44
Ms. 1916 44
Ms. 1917 44
Ms. 1918 44
Ms. 1919 44
Ms. 1920 44
Ms. 1921 44
Ms. 1922 44
Ms. 1923 44
Ms. 1924 44
Ms. 1925 44
Ms. 1926 44
Ms. 1927 44
Ms. 1928 44
Ms. 1929 44
Ms. 1930 44
Ms. 1931 44
Ms. 1932 44
Ms. 1933 44
Ms. 1934 44
Ms. 1935 44
Ms. 1936 44
Ms. 1937 44
Ms. 1938 44
Ms. 1939 44
Ms. 1940 44
Ms. 1941 44
Ms. 1942 44
Ms. 1943 44
Ms. 1944 44
Ms. 1945 44
Ms. 1946 44
Ms. 1947 44
Ms. 1948 44
Ms. 1949 44
Ms. 1950 44
Ms. 1967 73
Ms. 1968 73
Ms. 1969 73
Ms. 1970 73
Ms. 1971 73
Ms. 1972 73
Ms. 1973 73
Ms. 1974 73
Ms. 1975 73
Ms. 1976 73
Ms. 2004 76
Ms. 2006 71 (75)
Ms. 2035-10 72
Ms. 2041 60
Ms. 2045 55
Ms. 2067 3
Ms. 2079 8
Ms. 2080 2
Ms. 2081 8
Ms. 2082 8
Ms. 2083 52
Ms. 2084 3
Ms. 2085 3
Ms. 2086 16
Ms. 2087 47
Ms. 2088 47
Ms. 2089 47
Ms. 2090 31
Ms. 2091 31
Ms. 2092 75
Ms. 2093 75
Ms. 2094 75
Ms. 2095 75
Ms. 2096 5
Ms. 2109 81
Ms. 2110 39
Ms. 2111 39
Ms. 2112 71
Ms. 2113 59
Ms. 2114 74
Ms. 2115 74
Ms. 2116 82
Ms. 2117 82
Ms. 2118 80
Ms. 2119 72 (64)
Ms. 2120 73
Ms. 2121 35
Ms. 2123 35
Ms. 2124 35
Ms. 2125 85
Ms. 2126 61
Ms. 2127 90
Ms. 2154 85

Ms. 2155 85
Ms. 2207 71
Ms. 2215 82
Ms. 2216 82
Ms. 2221 6
Ms. 2233 46
Ms. 2240 26
Ms. 2243 85
Ms. 2246 72
Ms. 2247 52
Ms. 2250 90
Ms. 2251 73
Ms. 2253 33
Ms. 2254 46
Ms. 2255 46
Ms. 2261 52
Ms. 2266 69
Ms. 2267 52
Ms. 2269 5
Ms. 2270 19
Ms. 2271 72
Ms. 2275 75
Ms. 2278 52
Ms. 2279 52
Ms. 2280 73
Ms. 2285 80
Ms. 2286 80
Ms. 2292 81
Ms. 2300 90
Ms. 2303 87
Ms. 2304 49
Ms. 2305 52
Ms. 2308 71
Ms. 2320 63
Ms. 2321 63
Ms. 2322 59
Ms. 2334 46
Ms. 2336 75
Ms. 2337 75
Ms. 2338 75
Ms. 2339 75
Ms. 2340 75
Ms. 2361 85
Ms. 2365 56
Ms. 2366 56
Ms. 2367 56
Ms. 2368 56
Ms. 2369 56
Ms. 2370 73
Ms. 2371 71
Ms. 2411 75
Ms. 2412 75
Ms. 2413 75
Ms. 2414 75
Ms. 2415 8
Ms. 2431 90
Ms. 2433 71
Ms. 2434 63
Ms. 2440 46 (72)
Ms. 2442 76
Ms. 2443 34
Ms. 2465 65
Ms. 2480 60
Ms. 2488 82
Ms. 2489 80
Ms. 2490 70
Ms. 2491 70
Ms. 2492 9
Ms. 2493 35
Ms. 2494 63
Ms. 2495 46
Ms. 2496 90
Ms. 2499 20
Ms. 2500 20
Ms. 2501 3
Ms. 2502 3
Ms. 2503 3
Ms. 2504 3
Ms. 2505 20
Ms. 2506 20
Ms. 2507 59
Ms. 2508 20
Ms. 2510 75
Ms. 2512 9
Ms. 2513 3
Ms. 2518 19
Ms. 2519 69
Ms. 2520 5
Ms. 2521 49
Ms. 2522 76
Ms. 2527 83
Ms. 2535 85
Ms. 2538 25
Ms. 2539 71
Ms. 2540 59
Ms. 2541/2 89
Ms. 2542 72
Ms. 2543 19
Ms. 2549 84
Ms. 2550 84
Ms. 2551 84
Ms. 2558 90
Ms. 2559 46
Ms. 2560 85
Ms. 2561 90
Ms. 2564 90

Ms. 2566	90	Ms. 3402	30
Ms. 258	71	Ms. 3403	30
Ms. 2583	72	Ms. 3404	30
Ms. 2586	38	Ms. 3405	30
Ms. 2689	39	Ms. 3406	40
Ms. 2763	90	Ms. 3407	72
Ms. 2773	84	Ms. 3408	70
Ms. 2774	84	Ms. 3410	63
Ms. 2793	84	Ms. 3411	75
Ms. 2795	51	Ms. 3412	63
Ms. 2797	17	Ms. 3414	70
Ms. 2798	17	Ms. 3415	70
Ms. 2799	8	Ms. 3416	5
Ms. 2819	90	Ms. 3417	30
Ms. 2820	90	Ms. 3418	80
Ms. 2821	90	Ms. 3419	25
Ms. 2821	90	Ms. 3420	5
Ms. 2847	58	Ms. 3421	70
Ms. 2875	90	Ms. 3422	90
Ms. 2876	90	Ms. 3423	52
Ms. 2877	25	Ms. 3424	72
Ms. 2878	90	Ms. 3425	60
Ms. 2891	89?	Ms. 3426	52
Ms. 2892	90	Ms. 3427	3
Ms. 2893	90	Ms. 3428	5
Ms. 3029	19	Ms. 3429	5
Ms. 3066	80	Ms. 3430	30
Ms. 3068	85	Ms. 3431	5
Ms. 3069	85	Ms. 3432	5
Ms. 3074	19	Ms. 3433	5
Ms. 3075	49	Ms. 3434	5
Ms. 3076	49	Ms. 3435	5
Ms. 3078	49	Ms. 3436	5
Ms. 3080	49	Ms. 3437	5
Ms. 3085	51	Ms. 3438	5
Ms. 3090	71	Ms. 3439	5
Ms. 3093	84	Ms. 3440	5
Ms. 3094	89	Ms. 3441	5
Ms. 3095	3	Ms. 3442	5
Ms. 3096	3	Ms. 3443	5
Ms. 3106	19	Ms. 3444	5
Ms. 3154	90	Ms. 3445	5
Ms. 3155	90	Ms. 3446	5
Ms. 3164	76	Ms. 3447	5
Ms. 3165	20	Ms. 3448	72
Ms. 3239	85	Ms. 3449	5
Ms. 3303	82	Ms. 3450	5
Ms. 3306	71	Ms. 3451	3
Ms. 3363	16	Ms. 3453	5
Ms. 3365	34	Ms. 3454	5
Ms. 3366	76	Ms. 3455	5
Ms. 3367	30	Ms. 3456	5
Ms. 3401	30	Ms. 3457	5

Ms. 3458 5
Ms. 3459 5
Ms. 3460 5
Ms. 3461 5
Ms. 3462 5
Ms. 3463 5
Ms. 3464 5
Ms. 3465 5
Ms. 3466 52
Ms. 3468 5
Ms. 3469 30
Ms. 3470 30
Ms. 3471 30
Ms. 3472 30
Ms. 3473 30
Ms. 3474 90
Ms. 3475 90
Ms. 3476 90
Ms. 3477 30
Ms. 3478 30
Ms. 3479 30
Ms. 3480 30
Ms. 3481 69
Ms. 3482 3
Ms. 3483 3
Ms. 3484 90
Ms. 3485 39
Ms. 3486 90
Ms. 3488 90
Ms. 3491 75
Ms. 3492 75
Ms. 3493 39
Ms. 3494 90
Ms. 3495 90
Ms. 3500 52
Ms. 3507 12
Ms. 3508 3
Ms. 3510 30
Ms. 3511 90
Ms. 3512 90
Ms. 3519 37
Ms. 3520 73
Ms. 3521 82
Ms. 3522 70
Ms. 3527 63
Ms. 3528 39
Ms. 3529 39
Ms. 3531 39
Ms. 3553 39
Ms. 3558 82
Ms. 3559 75
Ms. 3560 90
Ms. 3561 59
Ms. 3562 59
Ms. 3563 82
Ms. 3564 72
Ms. 3565 80
Ms. 3568 72
Ms. 3576 19
Ms. 3577 70
Ms. 3578 19
Ms. 3579 70
Ms. 3580 70
Ms. 3586 33
Ms. 3587 33
Ms. 3588 33
Ms. 3589 33
Ms. 3590 85
Ms. 3591 85
Ms. 3592 85
Ms. 3593 85
Ms. 3594 85
Ms. 3595 85
Ms. 3596 85
Ms. 3597 85
Ms. 3598 85
Ms. 3599 85
Ms. 3609 63
Ms. 3615 63
Ms. 3616 90
Ms. 3617 73
Ms. 3619 63
Ms. 3621 90
Ms. 3622 75
Ms. 3628 5
Ms. 3647 58
Ms. 3648 58
Ms. 3649 58
Ms. 3650 58
Ms. 3651 58
Ms. 3652 58
Ms. 3653 58
Ms. 3660 72
Ms. 3663 90
Ms. 3668 72
Ms. 3679 9
Ms. 3692 84
Ms. 3693 84
Ms. 3694 84
Ms. 3695 84
Ms. 3696 84
Ms. 3701 84
Ms. 3702 84
Ms. 3708 46
Ms. 3711 84
Ms. 3712 84

Ms. 3713	85	Ms. 4083	32
Ms. 3715	81	Ms. 4084	31
Ms. 3716	81	Ms. 4086	8
Ms. 3717	46	Ms. 4088	39
Ms. 3720	27	Ms. 4089	89
Ms. 3856	22	Ms. 4093	39
Ms. 3858	89?	Ms. 4163	80
Ms. 3873	81	Ms. 4164	16
Ms. 3878	19	Ms. 4282	82
Ms. 3883	34	Ms. 4340	80
Ms. 3884	34	Ms. 4341	63
Ms. 3885	34	Ms. 4554	85
Ms. 3890	34	Ms. 4582	60
Ms. 3891	72	Ms. 4583	60
Ms. 3892	72	Ms. 4584	60
Ms. 3893	72	Ms. 4585	60
Ms. 3894	72	Ms. 4586	60
Ms. 3895	72	Ms. 4587	60
Ms. 3896	72	Ms. 4588	60
Ms. 3898	72	Ms. 4589	60
Ms. 3899	72	Ms. 4590	60
Ms. 3918	63	Ms. 4591	60
Ms. 3919	31	Ms. 4592	60
Ms. 3920	31	Ms. 4593	60
Ms. 3932	8	Ms. 4594	60
Ms. 3933	63	Ms. 4596	27
Ms. 3938	72	Ms. 4597	27
Ms. 3948	9	Ms. 4598	27
Ms. 3950	82	Ms. 4599	27
Ms. 3951	9	Ms. 4600	27
Ms. 3967	71	Ms. 4601	27
Ms. 3980	85	Ms. 4602	27
Ms. 3990	18	Ms. 4630	58
Ms. 3991	18	Ms. 4631	58
Ms. 3992	32	Ms. 4632	58
Ms. 3998	72	Ms. 4633	58
Ms. 4005	63	Ms. 4634	58
Ms. 4012	60	Ms. 4635	58
Ms. 4013	16	Ms. 4636	39
Ms. 4015	9	Ms. 4637	39
Ms. 4016	9	Ms. 4638	39
Ms. 4022	33	Ms. 4639	39
Ms. 4061	33	Ms. 4640	39
Ms. 4062	8	Ms. 4641	39
Ms. 4064	85	Ms. 4642	39
Ms. 4074	10	Ms. 4643	39
Ms. 4075	10	Ms. 4644	39
Ms. 4076	10	Ms. 4645	39
Ms. 4078	32	Ms. 4646	39
Ms. 4079	32	Ms. 4647	39
Ms. 4080	32	Ms. 4648	39
Ms. 4081	32	Ms. 4703	63
Ms. 4082	32	Ms. 4704	63

Ms. 4705 63
Ms. 4706 24
Ms. 4707 85
Ms. 4708 85
Ms. 4709 63
Ms. 4710 63
Ms. 4711 63
Ms. 4712 63
Ms. 4713 63
Ms. 4714 63
Ms. 4715 63
Ms. 4716 9
Ms. 4717 9
Ms. 4718 70
Ms. 4719 71
Ms. 4826 86
Ms. 4827 86
Ms. 4828 86
Ms. 4829 86
Ms. 4887 34
Ms. 4888 34
Ms. 4889 34
Ms. 4890 34
Ms. 4891 34
Ms. 4892 34
Ms. 4893 34
Ms. 4967 34
Ms. 4968 34
Ms. 4969 34
Ms. 4970 34
Ms. 4971 34
Ms. 4972 34
Ms. 4988 52
Ms. 4989 52
Ms. 4990 52
Ms. 4991 52
Ms. 4992 52
Ms. 4993 52
Ms. 5065 43
Ms. 5216 76
Ms. 5217 76
Ms. 5218 76
Ms. 5219 76
Ms. 5220 76
Ms. 5221 76
Ms. 5222 76
Ms. 5223 76
Ms. 5224 76
Ms. 5225 76
Ms. 5226 76
Ms. 5227 76
Ms. 5228 76
Ms. 6427 84
Ms. 6428 84
Ms. 6429 84
Ms. 6430 84
Ms. 6431 84
Ms. 6432 84
Ms. 6433 84
Ms. 6434 84
Ms. 6435 84
Ms. 6436 84
Ms. 6437 84
Ms. 6438 84
Ms. 6439 84
Ms. 6440 84
Ms. 6441 84
Ms. 6442 84
Ms. 6443 84
Ms. 6444 84
Ms. 6445 84
Ms. 6446 84
Ms. 6447 84
Ms. 6448 84
Ms. 6449 84
Ms. 6450 84
Ms. 6451 84
Ms. 6452 84
Ms. 6453 84
Ms. 6454 84
Ms. 6455 84
Ms. 6456 84
Ms. 6457 84
Ms. 6458 84
Ms. 6459 84
Ms. 6460 84
Ms. 6461 84
Ms. 6462 84
Ms. 6463 84
Ms. 6464 84
Ms. 6465 84
Ms. 6466 84
Ms. 6467 84
Ms. 6468 84
Ms. 6469 84
Ms. 6470 84
Ms. 6471 84
Ms. 6472 84
Ms. 6473 84
Ms. 6474 84
Ms. 6475 84
Ms. 6476 84
Ms. 6477 84
Ms. 6478 84
Ms. 6479 84
Ms. 6480 84

Ms. 6481 84
Ms. 6482 84
Ms. 6483 84
Ms. 6484 84
Ms. 6485 84
Ms. 6486 84
Ms. 6487 84
Ms. 6488 84
Ms. 6489 84
Ms. 6490 84
Ms. 6491 84
Ms. 6492 84
Ms. 6493 84
Ms. 6494 84
Ms. 6495 84
Ms. 6496 84
Ms. 6497 84
Ms. 6498 84
Ms. 6499 84
Ms. 6500 84
Ms. 6501 84
Ms. 6502 84
Ms. 6503 84
Ms. 6504 84
Ms. 6505 84
Ms. 6506 84
Ms. 6507 84
Ms. 6508 84
Ms. 6509 84
Ms. 6510 84
Ms. 6511 84
Ms. 6512 84
Ms. 6513 84
Ms. 6514 84
Ms. 6515 84
Ms. 6516 84
Ms. 6517 84
Ms. 6518 84
Ms. 6519 84
Ms. 6520 84
Ms. 6521 84
Ms. 6522 84
Ms. 6523 84
Ms. 6524 84
Ms. 6525 84
Ms. 6526 84
Ms. 6527 84
Ms. 6528 84
Ms. 6529 84
Ms. 6530 84
Ms. 6531 84
Ms. 6532 84
Ms. 6533 84
Ms. 6534 84
Ms. 6535 84
Ms. 6536 84
Ms. 6537 84
Ms. 6538 84
Ms. 6539 84
Ms. 6540 84
Ms. 6541 84
Ms. 6542 84
Ms. 6543 84
Ms. 6544 84
Ms. 6545 84
Ms. 6546 84
Ms. 6547 84
Ms. 6548 84
Ms. 6549 84
Ms. 6550 84
Ms. 6551 84
Ms. 6552 84
Ms. 6553 84
Ms. 6554 84
Ms. 6555 84
Ms. 6556 84
Ms. 6557 84
Ms. 6558 84
Ms. 6559 84
Ms. 6560 84
Ms. 6561 84
Ms. 6562 84
Ms. 6563 84
Ms. 6564 84
Ms. 6565 84
Ms. 6566 84
Ms. 8938 17
Ms. 10000 19
Ms. 10006 15
Ms. 10007 15
Ms. 10013 15

Música

M 7201 60
M 7202 60
M 7203 60
M 7204 60
M pendent (Cartoixa) 17
M pendent (Catedral) 8
M pendent (Sant Agustí) 1
M pendent (Torres Vaxeras) 62
M pendent (Tortosa) 63

Sèrie Arx

Arx. 813	5
Arx. 814	5
Arx. 816	63
Arx. 565	80
Arx. 566	80
Arx. 631	89
Arx. 636	89
Arx. 637	89

Pergamins

Perg. 82, R. 2309	71
Caixa VII, R. 1555	72
Caixa X, R. 1977	80
Caixa XIII-26, R. 22935	12
Calaixera C-3 (GF) R.1976	71
Calaixera D-1 (GF) R.15183	63

Fons pendents i altres

Arxiu pendent, 10	26; II.1
Arxiu pendent, 25	32; II.1
Arxiu pendent, 34-38	II.1
Documents en paper, caixa XXVI	II.1

Arxiu administratiu

AHBC 3151/1	85
AHBC 3151/3	85
AHBC 3151/4	85
AHBC 3152/1	85
AHBC 3152/2	85
AHBC 3152/3	85
AHBC 3152/4	85
AHBC 3152/5	85
AHBC 3152/6	85
AHBC 3152/7	85
AHBC 3152/8	85
AHBC 3152/9	85
AHBC 3153/1	85
AHBC 3153/2	85
AHBC 3153/3	85
AHBC 3153/4	85
AHBC 3153/5	85

1.2. MANUSCRITS CONSERVATS EN ALTRES INSTITUCIONS

Barcelona, Arxiu Capitular de Barcelona

Ms. 118	8
Ms. 119	8

Barcelona, Arxiu Diocesà de Barcelona

Ms. 1	7
Ms. 2	7
Ms. 3	7
Ms. 4	7
Ms. 5	7
Ms. 6	7

Barcelona, Arxiu Històric Ciutat de Barcelona

Ms. A-07	80
Ms. A-08	19
Ms. A-09	19
Ms. A-10	19
Ms. A-20	80
Ms. A-23	80
Ms. A-30	80
Ms. A-32	80
Ms. A-75	80
Ms. A-76	80
Ms. A-77	80
Ms. A-78	80
Ms. A-80	80
Ms. A-81	80
Ms. A-201-252	19
Ms. A-274	80
Ms. B-59	80
Ms. B-65	80
Ms. B-79	80
Ms. B-116	80
Ms. B-142	80
Ms. B-170	80
Ms. B-171	80
Ms. B-172	80
Ms. B-173	80
Ms. B-174	80

Ms. B-175 80
Ms. B-176 80
Ms. B-177 80
Ms. B-178 80
Ms. B-179 80
Ms. B-180 80
Ms. B-200 80
Ms. B-329 80
Ms. B-326 80
Ms. B-337 80
Ms. B-338 19

Barcelona, Arxiu Provincial de l'Escola Pia

18-B-48, núm. 3 29

Barcelona, Biblioteca Pública i Episcopal

Ms. 111 7

Barcelona, Biblioteca Hispano-Caputxina de Catalunya

Ms. sense número 15

Barcelona, Convent de la Immaculada

Ms. sense número 16

Barcelona, CRAI-Universitat de Barcelona

Ms. 1166 1
Ms. 1167 1
Ms. 1779 80
Ms, 1790 80

Barcelona, Monestir de Pedralbes

Ms. sense número 22
Cantorals 22

Barcelona, Museu Nacional d'Art de Catalunya

Ms. 17 80
Ms. 19 80

Berkeley, Bancroft Library

Ms. UCB, 160 6

Copenhaguen, Kongelige Bibliotek

Ms. NY.Kgl.S 1794 Fol. 89

Cracòvia, Biblioteca Jagelonska

Ms. Berol. Hisp. Quart.62 71
Ms. Berol. Ital. Quart. 76 71

Londres-Oslo, Schøyen collection

Ms. 111 6

Madrid, Biblioteca Tomàs Navarro Tomás (CSIC)

Fons Eduard Toda 80

Madrid, Academia de la Historia

Ms. 9-6486 80

Madrid, Biblioteca nacional de España

Ms. 802 71
Ms. 6399 71
Ms. 20683 64
Ms. 20991 64
Ms. 20992 64
Ms. 20993 64
Ms. 20994 64
Ms. 20995 64
Ms. 20996 64
Ms. 20997 64
Ms. 20998 64
Ms. 20999 64
Ms. 21000 64
Ms. 21001 64
Ms. 21002 64
Ms. 21003 64
Ms. 21004 64
Ms. 21005 64
Ms. 21006 64
Ms. 21007 64
Ms. 21465 80
Ms. 22021 6
Cerv. Sedó / 8827-8830 57

Montserrat, Biblioteca de l'Abadia

Ms. 13 12

Ms. 67 12
Ms. 810 12
Ms. 981 6
Ms. 983 6
Ms. 984 6
Ms. 988 6
Ms. 992 6
Ms. 993 6
Ms. 994 6
Ms. 983 6
Ms. 1089 75
Ms. 1090 75
Ms. 1091 75
Ms. 1092 75
Ms. 1093 75
Ms. 1094 75
Ms. 1095 75
Ms. 1096 75
Ms. 1097 75
Ms. 1098 75
Ms. 1099 71, 75
Ms. 1100 71, 75
Ms. 1101 75

Nova York, Hispanic Society

Ms. HC387/4321 73

Paris, Bibliothèque nationale

Ms. esp. 220 71
Ms. fr. 9776 71

Pennsylvania, Biblioteca de la Universitat de Pennsylvania

Codex 1231 6

Perelada, Biblioteca del Palau de Peralada

95 A-VI / 091 Fuero 71
95 B-V / 091 Sèneca 71
Despatx MM / 091 Pandectas 71
95 B-V / 091 Tomich 71

Sant Cugat, Arxiu Nacional de Catalunya

ANC1-25-T-779 15

Seu d'Urgell, Arxiu Capitular

Ms. 111 7

Vilanova i la Geltrú, Biblioteca-Museu Víctor Balaguer

Ms. 236 80
Ms. 354 80
Ms. 468 80
Ms. 474 80
Ms. 499 80
Ms. 533 80
Ms. 953 80
Ms. 954 80
Ms. 955 80
Ms. 956 80
Ms. 1080 80
Ms. 1137 80
Ms. 1139 80
Ms. 1162 80

Vilassar, Arxiu del marquès de Santa Maria de Barberà

Testament de Ramon Llull i documents sobre el lul·lisme 6

******

2. ÍNDEX DE PERSONES I D'ENTITATS

Nota: Les referències remeten als diferents apartats. No s'han inclòs en la indexació els liminars (resum, agraïments, proemi) ni la introducció, que inclou gran nombre d'autors que es troben a les referències bibliogràfiques. No s'han indexat tampoc les descripcions de manuscrits, que requeririen un índex independent.

A

Abadal i Calderó, Ramon d' Estudi, 3.1.1.5

Abadal i de Vinyals, Assumpció d', *marquesa consort de Múller* Estudi, 3.1.1.2

Abadal i de Vinyals, Ramon d' Estudi, 3.1.1.4; 3.1.1.5; Repertori, 41, 81; Annex I.1, §74; Annex II.1, 322; Annex II.2, 1

Abadia de la Santa Cruz del Valle de los Caídos (benedictins) Repertori, 64

Abadia de Montserrat, vegeu: Monestir de Montserrat

Abbaye de Sainte-Cécile (benedictines, Solesmes) Repertori, 12

Abd el-Kader, Muhammad Repertori, 80

Acadèmia Bibliogràfica Mariana (Lleida) Estudi, 3.2.2.1

Acadèmia d'Higiene de Catalunya Repertori, 5, 58

Acadèmia Dalmases (Barcelona) Repertori, 76

Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, vegeu: Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona

Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, vege: Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona

Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya Estudi, 3.1.1.4.

Acadèmia de Jurisprudència i Legislació, vegeu: Real Academia de Jurisprudencia y Legislación

Acadèmia de Medicina, vegeu: Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya

Academia General Militar de Toledo Repertori, 10

Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques (Barcelona) Estudi, 3.1.1.4

Acadèmia Margenat (Barcelona) Repertori, 35

Acadèmia Ramon Llull (Barcelona) Repertori, 35

Academia Venezolana de Genealogía Estudi, 3.1.1.5;

Acció Popular Catalana Estudi, 3.1.1.4

Acción Española (Barcelona) Estudi, 3.1.1.4

Acedo Colunga, Felipe, *governador de Barcelona* Repertori, 31

Actes du Comitè International des Bibliothèques (IXe: 1937: París) Estudi, 3; Annex, I.2

Agrupació Cultural Schola (Orlandis) Annex I.1, §79 i §136; Annex II.1, 308

Agrupación de Juventudes Antimarxistas Repertori, 43

Aguilar-Amat, Angels Annex II.2, 2

Aguilar, Manuel, editor Repertori, 55

Aguiló, Marià Repertori, 72, 85; Conclusions, 3.2.1

Agustins (Barcelona) Repertori, 1
Agustins (Gràcia) Annex II.2, 3
Aiguader i Miró, Jaume Repertori, 87
Alavedra i Segurañas, Joan Repertori, 86
Albalat, baronia de Repertori, 3
Albareda, Josep Maria Annex II.2, 4
Albert i Despujol, Dolors d', *marquesa consort de Coscojuela* Estudi, 3.1.1.2
Albert i Despujol, Josep Maria d', *I baró de Terrades* Estudi, 2.6; 3.1.1.2; 3.1.1.4; Repertori, 3; Annex II.1, 217
Albert i Llauró, Ricard Estudi, 2.2 (i nota); 2.4 (i nota); 2.5; 3.1.1.1; 3.1.2.2; 3.2.2.7Repertori, 4, 11, 13, 20, 29, 38, 54, 57, 59, 67, 74
Albert i Torrellas, Cèlia, *bibliotecària* Estudi 2.4 (nota)
Albi, Baró d' (Carles de Montoliu) Repertori, 2; Annex II.1, 1
Albi, baronia de l', vegeu: Montoliu
Albó, Juan Antonio Repertori, 34
Albó, Ramon Annex II.2, 5
Alcalde, *Joventut Socialista* Estudi, 3.1.1.1
Alcúdia, *comtat d'* Repertori, 3, 70
Alcúdia, comtes d' (Antoni de Saavedra) Repertori, 3; Annex I.1, §112; Annex II.1, 2.; Annex II.2, 6
Alfarràs, Marquès de, Lluís Desvalls Annex II.2, 7
Alfons XII, *rei d'Espanya* Estudi, 3.1.1.2
Alfons XIII, *rei d'Espanya* Estudi, 3.1.1.2
Alfons XIII, rei d'Espanya Repertori, 19, 20, 31, 40, 41, 66, 68
Algarra i Postius, Jaume Annex II.1, 332
Ali Bei, vegeu: Domènec Badia i Leblich
Ali ben Saf Chergui, vegeu: Pedro Navarro Antón
Almera i Comas, Jaume, *prevere* Estudi, 3.1.1.1
Alomà, Josep Maria Estudi, 3.2.2.9
Alòs, *marquesat d', vegeu:* Alòs
Alòs i de Bru, Josep d', *II marquès d'Alòs* Repertori, 4 (nota)
Alòs i de Dou (família) Estudi, 3.3.1
Alòs i de Dou, Joaquim Maria d', *II marquès de Dou* Estudi, 3.3.1; Repertori, 4; Annex II.2, 8
Alòs i de Dou, Josep Maria d' Estudi, 3.3.1; Repertori, 2, 4
Alòs i de Dou, Manuel Estudi, 3.3.1; Repertori, 4
Alòs i de Ferrer, Josep d' Repertori, 4
Alòs i de Martín, Josep Joaquim, *VI marquès d'Alòs* Repertori, 4 i 4*
Alòs i de Martín, Lluís Ferran d', *I marquès de Dou* Repertori, 4 i 4*
Alòs i de Mateu, Lluís Enric d', *VII marquès d'Alòs* Estudi, 3.1.1.2; 3.1.1.4; Repertori, 4; Repertori, 4; Annex I.1, §49; Annex II.1, 3
Alòs i de Mora, Josep Maria de, *IV marquès d'Alòs* Repertori, 4
Alòs i de Rius, Antoni, *I marquès d'Alòs* Repertori, 4
Alòs i de Rius, Josep Francesc d', *I marquès de Puertonuevo* Repertori, 4
Alòs i Huelín, Ignasi M. d', *IX marquès d'Alòs* Repertori, 4
Alòs i Huelín, Josefina d' Repertori, 47
Alòs i López de Haro, Lluís Carles d', *V marquès d'Alòs* Repertori, 4
Alòs-Moner i de Dou, Ramon d' Estudi, 2.2; 2.4 (i nota); 2.5; 2.6; 3.1.1.2; Repertori, 2, 4, 12, 15, 21,24,

26, 54, 63, 66, 85, 90
Alòs-Moner i Vila (germans) Repertori, 4
Altafaja i Salvans, Josep Estudi, 2.4 (nota)
Altet Repertori, 2
Álvarez Arbiol, Rossend Annex II.2, 9
Amadeu de Savoia, *rei d'Espanya* Repertori, 11
Amat (família) Repertori, 73
Amat i Amat, Escolàstica d' Repertori, 54 (nota)
Amat i de Cortada, Rafael de, *I baró de Maldà* Repertori, 34
Amat i de Junyent, Manuel d' Repertori, 73
Amat i Peris, Joan Repertori, 4, 6, 19
Amer, Miquel Victorià Repertori, 71
Amorós i Barra, Josep Estudi, 2.4 (nota)
Andreu, Jaume Repertori, 71
Anglada, Francesca, *bibliotecària* Estudi 2.4 (nota)
Anglès i Pàmies, Higini, *prevere* Estudi, 2.4 (i nota); 3.1.1.1; Repertori, 8, 59, 84, 85; Annex I.1, §17 i §152; Annex II.1, 4
Anglés, José María Repertori, 19
Anguera de Sojo, Joan Maria Repertori, 5
Anguera de Sojo, Jordi Repertori, 5
Anguera de Sojo, Oriol Estudi, 3.1.1.3; Repertori, 5; Conclusions, 2.1.2; 3.2.1; Annex I.1, §90; Annex II.1, 5; Annex II.2, 10
Anguera i Caylà, Jordi Repertori, 5
Antich Noguera, Maria Annex I.1, §59; Annex II.1, 309
Antolín, Guillermo, *OSA* Repertori, 64
Antoni de Pàdua, *sant* Repertori, 12
Antoni de Sant Maties, *OCD* Repertori, 16
Anzizu, Eulàlia de, OSC Repertori, 22
Aragó i Turon, Ricard, *prevere* Estudi, 3.1.1.1; Annex II.1, 6
Aramon i Serra, Ramon Estudi, 2.4 (i nota); 2.5; Repertori, 58
Arcas i Porta, Jesús Estudi, 2.4 (nota)
Archivo Histórico de la Provícia Jesuita de España (Alcalá de Henares) Repertori, 35; Conclusions, 3.1.3
Archivo Histórico de la Provincia de Aragón (jesuïtes, Barcelona) Repertori, 35
Archivo Histórico Nacional Repertori, 64, 81
Ardenas, Francesca Repertori, 4 (nota)
Arderiu i Gras, Enric Estudi, 1
Arderiu i Valls, Enric Estudi, 1
Arderiu i Voltas, Clementina Repertori, 51
Arellano Sada, Pedro Repertori, 14
Argullol, Caterina Repertori, 62
Arias-Dávila Manzanos y Matheu, Manuel, *XV comte de Puñoenrostro* Estudi, 3.1.1.2; Annex II.1, 169
Aribau, Bonaventura Carles Repertori, 81
Armengol i Vives, Josep Maria Annex II.2, 11
Arnalot i Sansa, Pere Estudi, 2.2 (i nota)
Arnó i Maristany, Marcelina Repertori, 81
Arnús, Evarist Repertori, 17
Arqués i Arrufat, Ramon Estudi, 2.5 (nota); 3.2.2.1; Annex II.1; Annex II.1, 258; Annex II.2, 12
Arqués i Vilaseca, Ignasi Estudi, 2.4 (nota); Repertori, 4, 6, 14, 19
Arroyos, Pilar, *vídua de Salvador Babra* Repertori, 71
Artigas Ferrando, Miguel Repertori, 6, 59
Arxiu Capitular de Barcelona Repertori, 8
Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell Repertori, 59
Arxiu Capitular de Tortosa Repertori, 63

Arxiu Comarcal de la Cerdanya, Repertori, 27
Arxiu d'Hisenda de Tarragona, Repertori, 81
Arxiu de la Corona d'Aragó, Estudi, 3.2.1; Repertori, 1, 19, 40, 63, 72, 81
Arxiu de la Masia Catalana (Barcelona), Estudi, 3.2.1
Arxiu dels Marquesos de Santa Maria de Barberà (Vilassar), Repertori, 25
Arxiu Diocesà de Barcelona; *vegeu també:* Museu Diocesà de Barcelona, Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 7; Annex II.1, 9
Arxiu General de Catalunya (Pedralbes), Estudi, 3.2.2; Repertori, 22
Arxiu Històric Ciutat de Barcelona, Estudi, 3; 3.1.1.2; 3.2.1; 3.3.1; Repertori, 4, 19, 27, 34, 44, 60, 80
Arxiu Històric de Vilassar, Repertori, 6
Arxiu Històric General, vegeu: Arxiu General de Catalunya
Arxiu Municipal de Tortosa, Repertori, 63
Arxiu Nacional de Catalunya, Estudi, 3.1.2.2; 3.2.1 (nota); Repertori, 38; 51, 81
Arxiu notarial de la Seu d'Urgell, Annex II.2, 214
Arxiu notarial de Tortosa, Repertori, 63; Annex II.2, 224
Arxiu Parroquial de la Selva del Camp, Estudi, 3.2.2.9
Asland (Barcelona), Repertori, 12, 20
Asociación Artístico Arqueológica Barcelonesa, Repertori, 33
Asociación de curtidores (Gremi de pellaires), Annex II.2, 13
Asociación Eclesiàstica del Apostolado Popular (Barcelona), Repertori, 24
Asociación Española de Radiodifusión, Repertori, 33
Assistència Social als Tuberculosos (Barcelona), Estudi, 3.1.1.4
Associació Catalana d'Excursions Científiques (Barcelona), Estudi, 3.1.1.5
Associació Cristiana de Dirigents (Barcelona), Estudi, 3.1.1.4
Associació de Banquers de Barcelona, Repertori, 81
Associació de Bibliòfils de Barcelona, Estudi, 3.1.1.2; 3.1.1.5; Repertori, 21, 57
Associació Eclesiàstica de l'Apostolat Popular (Barcelona), Estudi, 2.5; 3.1.1.1; Annex I.1, §12; Annex II.1, 324
Association of Teachers of Spanish (Londres), Repertori, 74
Ateneo Castellonense (Barcelona), Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 7
Ateneu Barcelonès, Repertori, 74
Ateneu Enciclopèdic Popular (Barcelona), Estudi, 3.3.3
Au Lyon d'or (cafè-teatre, Barcelona), Estudi, 3.1.1.1; 3.1.1.5; Conclusions, 2.1.2; Repertori, 49
Aunós, Eduard, Estudi, 2.5; 3.1.1.3; Annex I.1, §105; Annex II.1, 323; Annex II.2, 14
Ayala, Martín de, Repertori, 64 (nota)
Azara, Eustaquio de, Estudi, 3.2.2.1
Azara, Félix de, Estudi, 3.2.2.1
Azara, José Nicolás de, Estudi, 3.2.2.1; Annex II.1, 257
Azara, Luis Gonzaga de, *marquès de Nibbiano*, Estudi, 3.2.2.1

B

Babot i Boixeda, Pere, Estudi, 3.1.1.4
Babra i Arroyos, Salvador, Repertori, 71

Babra i Rubinat, Salvador, *llibreter* Estudi, 3.1.1.5; 4.3; Repertori, 6, 17, 71, 72, 75, 85

Badia i Leblich, Domènec Repertori, 80

Badia i Mulet, Ramon, vegeu: Rupert M. de Manresa,

Badosa, Mercè, *bibliotecària* Estudi 2.4 (nota)

Bagué i Garriga, Enric Estudi, 2.4 (i nota); 3.2.2.7; Repertori, 13

Balaguer i Bruguera, Pilar Repertori, 78

Balaguer i Solà, Melcior Estudi, 2.4 (nota)

Balañà i Batalla, Maria, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (nota)

Balanzó i Echevarria, Concepció, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (i nota); 3.1.2.4; 3.2.2.4; Repertori, 63

Balcells i Cortada. Joan Repertori, 81 (nota)

Balló, Justa, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (nota)

Balmaseda, y San Martín, Catalina de, vegeu Caterina de Crist

Balmes, Jaume*, prevere* Estudi, 3.1.1.1

Balmesiana (jesuïtes, Barcelona) Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 35

Balmüller, Alfred Estudi, 2.6

Banc d'Espanya (Barcelona) Repertori, 65, 73

Banc de Catalunya (Barcelona) Repertori, 49

Banca Hispano Colonial Repertori, 20

Bancroft Library (Berkeley, California) Repertori, 6

Barandiarán y Bárcena, Natalia Repertori, 31

Barat, Sofia, *RSCJ* Estudi, 3.1.1.1

Barbera i Antonès, Joan Estudi, 2.4 (nota)

Barberà, Marquès de (Enric de Sarriera) Repertori, 6; Annex I.1, §11, §34, §68 i §155; Annex II.1, 8; Annex II.2, 15

Vegeu:

Barberà, marquès de, *vegeu:* Sarriera

Barcelona, Arxiu Capitular, vegeu Arxiu Capitular de Barcelona

Barcelona, Arxiu diocesà, vegeu Arxiu Diocesà de Barcelona

Barcelona, Catedral, vegeu: Catedral de Barcelona

Barcelona, Seminari, vegeu Seminari de Barcelona

Bargués Riba, Enric Repertori, 51

Barnils i Giol, Pere Estudi, 3.1.1.1 (nota); Repertori, 85

Barnola i d'Espona, Pau de Repertori, 30

Barnola i de Girbés, Pau de Repertori, 30

Barnola i Escrivà de Romaní, Ana de Annex II.2, 18

Barnola i Escrivà de Romaní, Antoni ; *vegeu també:* Espona de Saderra Repertori, 30; Annex II.2, 19

Barnola-Espona i Calvet, Manuel de; *vegeu també:* Espona Repertori, 30

Barraquer i de Borràs, Caridad de Repertori, 68

Barraquer i Roviralta, Gaietà, *pvre.* Repertori, 1, 17

Barrera i Claret, Maria Repertori, 47

Barrera i Escudero, Jaume, *pvre*. Repertori, 9, 74

Bas i Massana, Camil Estudi, 2.4 (nota); Repertori, 4, 6, 19

Basili de Rubí, *OFMCap* Repertori, 15

Bassa i Armengol, Manuel Estudi, 3.1.2.1; 3.2.1; Annex I.1, §84 i §118; Annex II.1, 310

Basseganya, Pere, *SchP* Repertori, 29

Bassols i Genís, Jacint Estudi, 2.5; 3.1.1.4; Annex I.1, §76; Annex II.1, 12; Annex II.2, 20

Basté i Duran, Manuel; vegeu també: Duran i Ventosa — Repertori, 28

Bastos Ansart, Francisco — Estudi, 3.1.1.3; 3.1.1.4; Repertori, 10, 61; Annex I.1, §150; Annex II.1, 13; Annex II.2, 21

Bastos Ansart, José — Repertori, 10

Bastos Ansart, Manuel — Repertori, 10

Bastos y Cía (Barcelona) — Repertori, 10

Bataller i Calatayud, Josep Ramon, *prevere* — Estudi, 3.1.1.1

Batet, Domènec, *mestre d'obres* — Repertori, 47

Batista i Roca, Josep Maria — Estudi, 3.1.1.1; 3.2.2.2

Batlle i Ametlló, Esteve — Estudi, 2.4 (nota)

Batlle i Huguet, Pere, *prevere* — Estudi, 3.2.2.9

Batlle i Mestre, Antoni, *prevere* — Estudi, 3.1.1.1; Annex I.1, §40; Annex II.1, 325

Batlló, Enric — Repertori, 81 (nota)

Bayerri i Bartomeu, Enric — Repertori, 39, 63; Annex II.1, 29; Annex II.2, 225

Beatus de la Seu d'Urgell — Estudi, 3.1.2.2; Repertori, 59; Conclusions, 2.2.2

Bell-lloc, comte de, vegeu: Bell-lloc; Mercader

Bell-lloc, comtessa de, vegeu: Pozzali

Bell-lloc i de Macip, Ramon de, *I comte de Bell-lloc* — Repertori, 11

Bell-lloc i de Portell, Mercè de — Repertori, 11

Belmonte i Vidal, Pilar, *bibliotecària* — Estudi, 2.4 (nota)

Benavent i Barberà, Carme, *bibliotecària* — Estudi, 2.4 (nota)

Benedictines (monestir de Sant Anton i Santa Clara, Barcelona) — Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 12; Annex I.1, §29; Annex II.1, 14; Annex II.2, 24

Benedictines (monestir de Sant Pere de les Puel·les) — Annex II.2, 25

Benedictins (monestir de Montserrat) — Annex II.2, 26

Benet i Rasbó, Ferran — Estudi, 3.1.1.4; 3.3.2; Annex II.1, 15; Annex II.2, 27

Benet i Vancells, Rafael — Repertori, 76

Benet XIII, *Papa* — Repertori, 17, 71

Bergara, Delfina, *vídua de Pablo Gil y Gil* — Repertori, 71

Bergós i Massó, Antoni — Estudi, 1 (nota); 2.4 (i nota); 3.2.2.1

Beroldingen, *comte de* — Estudi, 3.3.3; Conclusions, 2.1.2

Bertran i Amat, Felip — Repertori, 13

Bertran i Güell, Felipe — Repertori, 13; Annex II.1, 16

Bertran i Güell, Josep — Estudi, 3.1.1.3; Repertori, 13, 18 (nota), 31

Bertran i Güell, Lluís — Repertori, 61

Bertran i Musitu, Josep — Estudi, 3.1.1.3; 3.3.2; Repertori, 13, 74; Conclusions, 2.1.2; Annex I.1, §23 i §158; Annex II.1, 17; Annex II.2, 28

Bertran i Ros, Josep — Repertori, 13

Bertran i Vallès, Pilar, *bibliotecària* — Estudi, 2.4 (nota)

Bertrand, Manuel — Repertori, 81 (nota)

Beuló, Maria Teresa — Repertori, 30

Biada i Navarro, Carme, *vídua d'Arturo Elizalde* — Estudi, 2.5 (i nota); 3.1.1; Repertori, 5 (jesuïtes), 35; Annex I.1, §5; Annex II.1, 83

Biblia Sacra (Anvers: Plantin, 1583) Estudi, 3.1.1.5
Biblioteca Balmes, vegeu: Balmesiana
Biblioteca circulant Antoni Agustí (Tarragona) Estudi, 3.2.2.9
Biblioteca Communale (Alguer) Repertori, 80
Biblioteca de Catalunya *passim*
Biblioteca de l'Escola d'Art (Tarragona) Estudi, 2.5 (nota)
Biblioteca Episcopal de Palma Repertori, 52
Biblioteca Hispano Caputxina Repertori, 15
Biblioteca Municipal de Badalona; *vegeu també:* Cartoixans (Tiana) Annex II.1, 253
Biblioteca Nacional de España Repertori, 6, 57, 64, 80
Biblioteca Popular de Cervera Estudi, 3.2.2.1
Biblioteca Popular de Figueres Estudi, 3.2.2.6
Biblioteca Popular de Vic Estudi 3.2.2.3
Biblioteca Popular Francesc Layret (Barcelona) Repertori, 35
Biblioteca Provincial de Córdoba Repertori, 81
Biblioteca Provincial de Lleida Estudi, 3.2.2.1
Biblioteca Provincial de Tarragona Estudi, 2.5 (nota); Repertori, 81
Biblioteca Pública de Palma Repertori, 52
Biblioteca Pública de Sallent Repertori, 62
Biblioteca Publica Episcopal de Barcelona Repertori, 9
Biblioteca Tomás Navarro Tomás (CSIC, Madrid) Repertori, 80
Biblioteca-Museu d'Olot Estudi, 3.2.2.6
Biblioteca-Museu Víctor Balaguer (Vilanova i la Geltrú) Estudi, 3.2.2.8; Repertori, 44, 80; Annex II.2, 242
Blanc, José Maria Annex II.1, 18
Blanco i Casal, Helena, *bibliotecària* Estudi 2.4 (i nota)
Blanes (llinatge) Repertori, 3
Blasi i Maranges, Pere Estudi, 2.2 (i nota)
Blázquez i Torregrossa, Artur Estudi, 2.4 (nota)
Bloque Nacional Repertori, 41
Boada i Flaquer, Josep Maria Estudi, 3.1.1.4; Annex II.1, 19; Annex II.2, 29
Boada i Vilallonga, Maria Teresa, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (i nota)
Bochaca i Serra, Francesc de Paula Estudi, 3.1.1.1; Annex II.1, 15; Annex II.2, 30
Bochaca i Serra, Josep, *prevere* Estudi, 3.1.1.1; Annex II.1, 20
Bofarull, Maria Joaquima de Estudi, 3.1.1.3;
Bofarull i de Brocà, Antoni de Repertori, 72
Bofarull i de Sartorio, Manuel de Repertori, 72, 71
Bofarull i Manjarrés, Carme de Repertori, 72
Bofarull i Manjarrés, Maria Araceli de Repertori, 72
Bofarull i Manjarrés, Mercè de Repertori, 72
Bofarull i Mascaró, Pròsper de Repertori, 72
Bofarull i Sans, Francesc de Estudi, 3.1.1.5; 4.3; Repertori, 64, 72; Conclusions, 2.2.2; 3.2.1; Annex II.1, 242
Bofill Gasset, Juan Manuel Annex II.2, 31
Bofill i Balda, Francesc Estudi, 2.4 (nota)
Bofill i Ferro, Jaume Repertori, 51
Bofill i Matas, Jaume Estudi, 3.1.1.1; 3.2.1; Repertori, 34; Conclusions, 2.1.1
Bofill i Mates, Jaume Annex II.1, 311
Bohigas i Balaguer, Pere Estudi, 1; 2.2; 2.4 (i nota; 2.5; 2.6; 3.2.2.6; Repertori, 4, 6, 8, 12, 15, 22, 26, 29, 3439. 44, 45, 50, 58, 59, 61, 70, 74,

76, 78, 79, 89; Conclusions, 1

Bohigas i Tarragó, Pere — Estudi, 2.2 (nota); 2.4 (nota)

Boix i Raspall, Josep Maria — Repertori, 41, 81

Boixadors (llinatge) — Repertori, 6

Bojons (llinatge) — Estudi, 2.6; Annex II.1, 21

Bonay i Carbó, Alfons — Repertori, 71, 75

Bonet i Garí, Pere — Estudi, 3.1.1.2; Annex I.1, §138; Annex II.1, 22; Annex II.2, 32

Bonsoms, Isidre — Repertori, 57, 71, 74

Bonsuccés, església, vegeu: Convent del Bonsuccés

Borbó i Battenberg, Joan de, *comte de Barcelona* — Repertori, 20, 41, 81

Borbó, Carles Maria Isidre de — Repertori, 56

Bordàs, Manuel, *SchP* — Repertori, 29

Borés Calsamiglia, Eugeni — Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 23; Annex II.2, 33

Borralleras i Gras, Joaquim — Estudi, 2.4 (nota)

Borràs i Borràs, Manuela de, *marquesa de la Bàrcena* — Repertori, 68

Borrell, Tomàs, *mestre de La Manresana* — Estudi, 3.2.2.1; Annex I.1, §53; Annex II.1, 276

Borrell del Caso, Pere — Repertori, 69

Borrell i Pons, Mercè, *bibliotecària* — Estudi, 2.4 (i nota); 3.2.2.3

Bosc Bertran (Putxet) — Estudi, 3.1.1.5

Bosch i Ballbona, Joan — Estudi, 2

Bosch i Barrau, Eduard — Estudi, 3.1.1.5;

Bosch i Batlle, Alfred — Estudi, 3.1.1.1

Bosch i Gimpera, Pere — Estudi, 2; 2.2; 3.1.1.4; 3.3.

Bosch i Tintorer, Joan Pau — Estudi, 3.3.2; Annex II.1, 24; Annex II.2, 34

Bosch i Visa, Francisca — Repertori, 87

Botet, Guillem — Repertori, 81

Botica Hispano-Americana — Repertori, 60

Bozzo i Canela, Elvira, *bibliotecària* — Estudi, 2.4 (i nota); 3.2.2.3

Bracons i Casablancas, Adela — Repertori, 51

Brigada Criminal, vegeu: Comissaria d'Ordre Públic

Brigada d'Investigació Criminal, vegeu: Comissaria d'Ordre Públic

British Club (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 25

Brocà i de Montagut, Guillem M. de — Repertori, 5, 73

Brosa i Casanobas, Francesc — Repertori, 58

Brosa i Marroig, Pepita — Repertori, 58

Bru d'Igualada, *OFMCap* — Estudi, 3.3.1

Brufau, Angela, *viuda de Bartomeu Terradas* — Annex II.1, 216

Brugada Panizo, Luis, *SJ* — Estudi, 3.1.1.1; Annex II.1, 26

Brunet y Prat, José Manuel — Repertori, 50

Brusi i Garcia, Maria Josefa, *II marquesa de Casa Brusi* — Estudi, 3.1.1.2; Annex I.1, §98 i §119; Annex II.1, 40; Annex II.2, 46

Bulbena i Tusell, Antoni — Conclusions, 3.2.1

Buch i Parera, Josep — Estudi, 2.4 (nota); Repertori, 4, 6, 7, 19, 22, 63

Buïgas i Monravà, Gaietà — Estudi, 3.1.1.4

Buïgas i Sans, Carles — Estudi, 3.1.1; 3.1.1.4; Annex II.1, 27

Busquets i Giró, Lluís — Estudi, 3.2.2.2

Buxó i Buxó, Elvira — Repertori, 61

Buyreu Martí, Josep — Repertori, 6

C

Ca l'Armera (Sant Martí de Provençals) — Repertori, 54

Ca l'Arnús (Badalona) — Estudi, 3.2.2.7; Repertori, 17

Ca l'Erasme (Barcelona) — Repertori, 34

Cabanach i Ventura, Teresa, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (nota)
Cafè Torino (Barcelona) Repertori, 66
Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona Estudi, 3.1.1.2; Repertori, 4, 34
Caixa de Pensions (dipòsit, Montjuïc) Repertori, 14, 89; Conclusions, 3.2.3
Caixa Vilumara (Barcelona) Repertori, 81 (nota)
Caja General de Reparaciones de Daños Derivados de la Guerra Civil Repertori, 89
Calaix de sastre Estudi, 3.1.2.1; Repertori, 19; Conclusions, 2.2.2
Caldes de Montbuy, marquès de, vegeu: Sanllehy
Calsina, Eulàlia, *bibliotecària* Estudi 2.4 (nota)
Calveras i Santacana, Josep, *SJ* Estudi, 3.1.1.1
Calvet, Agustí Estudi, 2.4; Repertori, 41
Calvo Sotelo, José Estudi, 1; Repertori, 81
Cambó, Francesc Estudi, 2.5; 3.1.1.3; 3.1.1.4; 3.2.1; Repertori, 10, 13, 14, 51; Conclusions, 2.1.1; 2.2.1; Annex II.1, 312; Annex II.2, 36
Cambon, Charles-Antoine Repertori, 60
Cambra del Llibre (Barcelona) Repertori, 75
Camín Angulo, Juan, *colonel, vescomte consort de La Laguna* Repertori, 56
Camín de Lara, Alvaro Repertori, 56 (nota)
Camín de Lara, Concepció Repertori, 56
Camós i Cabruja, Lluís Estudi, 2.4 (nota)
Camp, Joan, *SchP*. Repertori, 29
*Camps, marquès de, vege*u: Camps
Camps, Manuel Annex II.2, 38
Camps i Avinyó, Josep de Repertori, 14
Camps i Avinyó, Ramon de Repertori, 14
Camps i Casanovas, Felip de Repertori, 14
Camps i Casanovas, Jordi de, *III marquès de Camps* Repertori, 14; Annex I.1, §16, §46 i §66; Annex II.1, 28; Annex II.2, 37
Camps i Casanovas, Narcís de Repertori, 14
Camps i Casanovas, Pelagi de Repertori, 14
Camps i Casanovas, Pilar de Repertori, 14, 50
Camps i Casanovas, Rafael de Repertori, 14
Camps i de Font, Francesc de Repertori, 14
Camps i Matas, Pelagi de, *I marquès de Camps* Repertori, 14
Camps i Olzinelles, Carles de, *II marquès de Camps* Estudi, 2.5; 3.1.1.2; Repertori, 14, 70, 73
Can Argullol (Manresa) Repertori, 62
Can Carabassa (Font d'en Farga) Repertori, 3 (nota)
Can Colomer (Badalona) Repertori, 3
Can Contreras (Castelló d'Empúries) Estudi, 3.1.2.4;
Can Cortada (comte de la Vall de Merlès, Horta) Estudi, 3.1.1.2
Can Cortada (marquesa de Castellbell, Esplugues de Llobregat) Repertori, 19
Can Falló (Girona) Repertori, 14
Can Grau (La Roca del Vallès) Estudi, 3.1.1.2; 3.1.2.1; 3.2.2.5
Can Monràs (Sarrià) Repertori, 4
Can Plandiura (La Garriga) Estudi, 3.2.2.5
Can Planelles (Castellterçol) Repertori, 19
Can Portabella (Barcelona) Repertori, 47
Can Ricart (Poblenou) Estudi, 3.1.1.2; 3.1.2.1
Can Sabastida (Horta) Repertori, 2
Canadell i Puig, Concepció, *bibliotecària* Estudi 2.4 (i nota)
Càncer i Buisan, Julià Estudi, 2.4 (nota)
Cançoner Gil Repertori, 85

Canivell i Masbernat, Eudald Estudi, 3.1.1.5
Cánovas del Castillo, Antonio Repertori, 80
Capdevila de Balanzó, Josep Maria Estudi, 2.4 (nota)
Capdevila, *biblioteca* (Reus) Estudi, 2.5 (nota)
Capella francesa (Barcelona) Repertori, 24
Capmany i Bondús, Jacint de Repertori, 66
Capmany i de Montpalau, Antoni de Repertori, 66
Capmany i de Suqué, Florentina de Repertori, 66 (nota)
Capmany i de Suqué, M. Teresa de Repertori, 66 (nota)
Capmany i Farrés, Aureli Estudi, 2.4 (nota)
Capmany i Montaner, Ramon de, *fill de la comtessa de la Vall de Canet* Repertori, 66
Capmany i Roura, Ricard de, *comte consort de la Vall de Canet* Estudi, 3.1.1.2; 3.2.2.7; Repertori, 66; Annex II.1, 29; Annex II.1, 261
Caputxins (Sarrià, Pompeia i Ajuda) Estudi, 2.5; Repertori, 4, 15; Conclusions, 2.1.2; 3.1.2
Caputxins de l'Ajuda, (Santuari de la mare de Déu de l'Ajuda) Annex I.1, §67; Annex II.1, 30
Caputxins de Pompeia (Convent de Pompeia) Annex I.1, §13; Annex II.1, 31; Annex II.2, 39
Caputxins de Sarrià Annex I.1, §18; Annex II.1, 32; Annex II.2, 39
Carbó i Amiguet, Paquita, *bibliotecària* Estudi 2.4 (nota)
Carbonell, Miquel, notari Repertori, 55
Carbonell, Pere Miquel Repertori, 71
Carbonell, Ricard Repertori, 15
Carbonell i de Ballester, Jordi Repertori, 15
Càrcer i Amat, Josep Maria de Repertori, 54 (nota)
Càrcer i Falguera, Maria Concepció Repertori, 54 (nota)
Càrcer i Falguera, Ramon Repertori, 54 (nota)
Càrcer-Amat i de Ros, Dolors de*, VII marquesa de Castellbell i de Castellmeià i VI baronessa de Maldà i de Maldanell* Estudi, 3.1.1.2; 3.1.2.1; Repertori, 19; 54; Conclusions, 2.2.2; Annex II.1, 47 i 287; Annex II.2, 50
Cardó i Sanjoan, Carles, prevere Estudi, 3.1.1.1; Conclusions, 2.1.2; 2.2.1; Annex I.1, §45 i §61; Annex II.1, 326
Cardona-Anglesola (llinatge) Repertori, 2
Cardús i Florensa, Salvador Estudi, 3.1.1.1
Caresmar i Alemany, Jaume, *OPraem* Estudi, 3.2.2.1; Repertori, 8
Carles II, *rei de Castella i d'Aragó* Repertori, 6
Carles VI, *rei d'Aragó* Repertori, 68
Carles Rosich, Domingo Annex II.2, 40
Carles i Tolrà, Emília, *I marquesa de Castellar del Vallès* Estudi, 3.1.2.1; 3.2.2.5; Repertori, 29
Carles-Tolrà i Amat, Emili, *II marquès de Castellar del Vallès* Repertori, 29, 81 (nota)
Carles-Tolrà i Coll, Domènec Estudi, 3.1.1.5; Repertori, 29 (nota), 71, 75; Conclusions, 2.1.2; Annex II.1, 33; Annex II.2, 41
Carles-Tolrà i Coll, Josep Maria, *III marquès de Castellar del Vallès* Repertori, 29 (nota), 75
Carmelites descalces (convent de la Immaculada, Barcelona) Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 16; Conclusions, 2.2.1 Annex I.1, §28, §36 i §66; Annex

II.1, 34; Annex II.2, 42
Carmelites descalces (Lleida) Estudi, 3.2.2.1
Carmelites descalços (Santuari de la mare de Déu del Carme, Barcelona) Estudi, 3.1.1.1; Annex II.1, 35
Carner i Puig-Oriol, Josep Estudi, 3.1.1.1
Carnicer i Campos, Francesc Estudi, 2.4 (nota)
Carol i Ferrer, Ramon Estudi, 3.2.2.3
Carrasco i Milà de la Roca, Pilar Repertori, 2
Carré i Casademont, Dolors, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (nota); 2.6; COnclusions, 3.1.1
Carreras (família) Estudi, 2.6; 3.1.1.5; Repertori, 49, 65, 71, 73
Carreras, Manuel Repertori, 73; Annex II.1, 38
Carreras i Coronas, Eusebi Repertori, 73; Annex II.2, 43
Carreras i Coronas, Josep Repertori, 73; Annex II.1, 37; Annex II.2, 44
Carreras i d'Argerich, Josep de Repertori, 73
Carreras i Mas, Lluís, *prevere* Estudi, 3.1.1.1; Annex I.1, §17 i §148; Annex II.1, 39
Carreras i Xuriach, Baldiri Repertori, 73
Carreras i Xuriach, Joaquim Repertori, 73
Carreras i Xuriach, Josep Repertori, 73
Carreras Ribas, Jorge Estudi, 3.1.1.3; Annex II.1, 36
Carrero Ojeda, Nicómedes Repertori, 57
Carrillo d'Albornoz (llinatge) Repertori, 3
Carrillo de Albornoz, Ramon Repertori, 3
Carrové Viola, Domènec Estudi, 1
Cartellà (llinatge) Repertori, 2
Cartellà i Sarriera, Maria Lluïsa de, *marquesa de Cartellà* Repertori, 25
Cartoixa de Lucca Repertori, 17
Cartoixa de Montalegre (Tiana) Estudi, 2.6 (nota); 3.2.2.7; Repertori, 17, 70; Conclusions, 2.2.1; Annex I.1, §24; Annex II.1, 293; Annex II.2, 45
Cartoixa de Pavia Repertori, 17
Cartoixa de Sant Jaume de Vallparadís (Terrassa) Repertori, 17
Cartoixa de Sant Pau del Maresme (Sant Pol de Mar) Repertori, 17
Casa Besora (Barcelona) Repertori, 28
Casa Brusi, marquesa de, vegeu: Brusi
Casa de la Convalescència (Barcelona) Repertori, 54, 59
Casa de l'Esperança (Barcelona) Repertori, 4
Casa degli Italiani de Barcellona Estudi, 3.1.1.5
Casa Enric Pla (Torroella de Montgrí) Estudi, 3.2.2.3 (nota)
Casa Fuster (Barcelona) Repertori, 49
Casa Gralla (Barcelona) Estudi, 3.1.1.2
Casa Maians (Vilassar de Dalt) Estudi, 3.2.2.7
Casa Pericas (Barcelona) Repertori, 68
Casa Pinzón, Marqués de Annex I.1, §37; Annex II.1, 327
Casa Puig Salner (Castelló d'Empúries) Repertori, 55
Casa Romaguera (Figueres) Estudi, 3.2.2.6
Casa Segalà, S. A. Repertori, 58
Casa Sors (Seva) Repertori, 18
Casal del Metge (Barcelona) Estudi, 3.1.1.4
Casal dels Montoliu (Morell) Estudi, 3.2.1; 3.2.2.9
Casal Gracienc Nacionalista Republicà d'Esquerra (Gràcia, Barcelona) Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 42
Casal Spartacus (Joventuts d'Esquerra Republicana, Barcelona) Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 41
Casals i Baltà, Joana Estudi, 2.4 (nota)

Casamada, Montserrat, *bibliotecària* — Estudi 2.4 (nota)
Casanellas i Ibars, Joan — Repertori, 41
Casanova, Rafael de — Repertori, 31
Casanova i Mir, Ramon de — Repertori, 18
Casanova i Parrella, Concepció de — Repertori, 18
Casanova i Parrella, Josefina de — Repertori, 18
Casanova i Parrella, Maria Lluïsa de, viuda de Vives — Estudi, 3.1.1.2; Repertori, 18; Annex I.1, §64; Annex II.1, 44; Annex II.2, 48
Casanova i Parrella, Ramon — Estudi, 3.1.1.2; Repertori, 18; Annex II.1, 45; Annex II.2, 49
Casanova i Prat de Sant Julià, Ildefons de — Repertori, 18
Casanova i Vallés, Firmo de — Estudi, 2.5; Estudi, 3.1.1.2; Annex I.1, §76; Annex II.1, 43; Annex II.2, 47
Casanova i Vallés, Guillem de, *marquès de Galtero i marquès consort de Dosaigües* — Estudi, 2.5; Repertori, 14 (nota)
Casanova i Vallès, Maria, *marquesa consort de Camps* — Estudi, 3.1.1.2; Repertori, 14
Casanovas i Camprubí, Ignasi de*, prevere* — Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 35; Annex II.1, 46
Casanovas i Maristany, Joan — Repertori, 48
Casas i Miticola, Enriqueta, *bibliotecària* — Estudi, 2.4 (nota)
Casas i Robert, Pilar, *bibliotecària* — Estudi, 2.4 (nota)
Casas-Carbó, Joaquim — Repertori, 71
Cases Cerdà (Barcelona) — Repertori, 68
Castell d'Escornalbou — Repertori, 80
Castell de Godmar (Badalona) — Repertori, 3
Castell de Montesquiu (Osona) — Estudi, 3.1.2.3; 3.2.2.3; Repertori, 46
Castell de Montjuïc (Barcelona) — Repertori, 34
Castell de Morell, vegeu: Casal dels Montoliu — Estudi, 3.2.1
Castell de Palau-Surroca (Terrades) — Repertori, 4
Castell de Peralada (Empordà) — Repertori, 14; Conclusions, 3.2.3
Castell de Riudabella (Vimbodí) — Estudi, 2.5; 3.2.2.9
Castell de Sant Vicenç de Vilassar — Repertori, 25
Castell de Santa Florentina (Canet de Mar) — Repertori, 66
Castell Sarriera (Vilassar de Dalt) — Repertori, 6
Castellà i Raich, Gabriel — Estudi, 3.2.2.4
Castellbell, marquès de, vegeu: Càrcer; Vilallonga
Castelldosrius, marquesat de, vegeu: Sentmenat
Castellnou del Montsec, *baronia de* — Repertori, 2
Castillo, Fernando — Annex II.2, 52
Castillo Sáenz de Tejada, José del — Estudi, 1
Catedral d'Oriola — Repertori, 71
Catedral de Barcelona — Estudi, 2.6; 3.1.1.1; 3.3.1; Repertori, 8, 70; Conclusions, 1; 3.1.2; 3.1.3; Annex I.1, §42 i §72; Annex II.1, 10; Annex II.2, 16
Catedral de Girona — Estudi, 3.1.1.1; 3.2.2.6
Catedral de la Seu d'Urgell — Estudi, 2.6 (i nota) ; 3.1.1.1; 3.1.2.2; Repertori, 59; Conclusions, 2.2.1; 2.2.2; 3.1.2; 3.1.3
Catedral de Lleida — Estudi, ; 3.1.1.1

Catedral de Tarragona, Estudi, ; 3.1.1.1
Catedral de Tortosa, Estudi, 3.1.1.1; 3.1.2.4; Repertori, 63, 70; Conclusions, 2.2.1; Annex I.1, §144; Annex II.1, 299
Catedral de Vic, Estudi, 3.1.1.1
Caterina de Crist, *OCD*, Repertori, 16
Cavestany de Anduaga, Pablo, Estudi, 3.1.1.4; Annex II.1, 49; Annex II.2, 53
Cavestany de Anduaga, Rafael, Estudi, 3.1.1.4;
Cavestany y González, Juan Antonio, Estudi, 3.1.1.4;
Cazes de Coma, America, Estudi, 2.5
CEDA, Estudi, 3.1.1.4; Repertori, 5
Centelles, *comtat de*, Repertori, 3
Centre Borja (jesuïtes, Sant Cugat), Estudi, 3.2.2.1
Centre Catòlic (Sant Boi), Estudi, 1
Centre de Lectura de Reus, Repertori, 80
Centre Excursionista de Catalunya, Repertori, 18
Centre Excursionista Minerva, Repertori, 88
Centre Moral i Instructiu de la Vila de Gràcia, Repertori, 53
Centre Sant Pere Apòstol (Barcelona), Repertori, 24
Centro Documental de la Memoria Histórica (Salamanca), Estudi, 3.2.1
Centro Social de Betlem (Barcelona), Estudi, 3.1.1.1; Annex II.1, 50
Cercle Artístic de Sant Lluc, Repertori, 76
Cercle Equestre de Barcelona, Repertori, 20
Cervantes, Miguel de, Estudi, 3.1.1.5; Repertori, 57, 74, 80
Cervera, Universitat, vegeu: Universitat de Cervera
Chatelain, Émile, Repertori, 63
Churruca i Dotres, Cosme, *I comte de Churruca*, Repertori, 21
Churruca i Dotres, Cosme Damià, *II comte de Churruca*, Estudi, 3.1.1.2; Repertori, 5, 21; Conclusions, 2.2.1; 2.2.2; Annex I.1, §35, §122 i §159; Annex II.1, 51
Churruca i Dotres, Matilde, Repertori, 21
Churruca i Dotres, Mercè, Repertori, 21
Churruca i Dotres, Ricard, Repertori, 21
Churruca i Dotres, Teresa, Repertori, 21
Churruca i Dotres, Virginia, Repertori, 21
Churruca i Elorza, Cosme Damià, Repertori, 21
Ciceró, Repertori, 52
Cid i Mulet, Joan, Estudi, 2.4 (i nota); 3.1.2.4; 3.2.2.9; Repertori, 39, 63
Cinemes Publi (Barcelona), Estudi, 3.1.1.4
Círcol, El (Reus), Estudi, 3.2.2.9
Círculo conservador (Barcelona), Estudi, 3.1.1.3; Annex II.1, 52
Círculo Equestre (Barcelona), Annex II.2, 54
Círculo Tradicionalista de Sarrià, Repertori, 56 (nota)
Cirera Volta, Ramon, Annex II.2, 55
Cisa i Salvà, Josep, Estudi, 2.4 (nota)
Cistercenques (monestir de Vallbona de les monges), Estudi, 3.2.2.9; Annex I.1, §123; Annex II.2, 56
Cistercenques (monestir de Valldonzella), Annex II.2, 57
Ciutadella (Barcelona), Repertori, 12
Ciutadilla, marquès de, vegeu: Sentmenat i Sarriera
Civit i Vallverdú, Deogràcies, Estudi, 2.4 (nota)
Cladellas i Trescents, Esteve, Estudi, 2.4 (nota)
Clara, *santa*, Repertori, 12

Claret i Clarà, Antoni Maria, *sant* — Estudi, 3.1.1.5; Repertori, 47

Claret Martí, Pompeyo — Estudi, 3.1.1.4; Annex II.1, 53; Annex II.2, 58

Claretians (Col·legi Sagrat Cor de Maria, Barcelona) — Annex II.1, 61

Claretians (la Selva del Camp) — Estudi, 3.2.2.9

Clarisses (Lleida) — Estudi, 3.2.2.1

Clarisses (monestir de Pedralbes); *vegeu també:* Dominicanes (convent dels àngels) — Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 22; Annex I.1, §32; Annex II.1, 54; Annex II.2, 59

Clarisses (monestir de Santa Maria de Jerusalem, Sant Gervasi) — Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 23; Annex II.1, 55; Annex II.2, 60

Clavé i Nadal, Antoni, *I comte de Vilardaga* — Estudi, 3.1.1.2

Clavell Borràs, Xavier (Publicaciones Spes) — Annex II.2, 61

Claveras, Salvador — Annex II.2, 62

Claveras i Brunet, Jeroni, *prevere* — Estudi, 3.2.2.4

Clínica Corachan (Barcelona) — Estudi, 2.2

Closa & Sedó (Barcelona) — Repertori, 57

Cluselles i Albertí, Enric — Estudi, 2.4 (nota);

CNT — Estudi, 3.1.1.3; 3.1.1.4; 3.1.1.5; Repertori, 5; 45, 81

CNT- Sindicat de productes químics — Repertori, 5

CNT-FAI — Repertori, 23, 65

Codina, Eduard*, ordenança* — Estudi, 2.4 (nota)

Codina i Nieto, Ignasi — Repertori, 24

Codina i Sert, Francesc de Paula*, prevere* — Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 24; Annex II.1, 56; Annex II.2, 63

Codina i Sert, Genís — Repertori, 24

Codina y Serra, Sociedad en comandita (Barcelona) — Repertori, 24

Cohn, *sr.* — Estudi, 3.3.3

Colegio de Cataluña (Barcelona) — Repertori, 58

Colegio El Salvador (Buenos Aires) — Repertori, 35

Coll, Antoni — Annex II.1, 57

Coll i Carles, Rosa — Repertori, 29 (nota)

Col·lecció Dalmases, vegeu: Dalmases (biblioteca)

Col·legi d'Advocats (Lleida) — Estudi, 3.2.2.1

Col·legi d'Agents de Canvi i Borsa (Barcelona) — Repertori, 56

Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 58

Col·legi de Betlem (Barcelona) — Repertori, 9, 71

Col·legi de Cordelles (Barcelona) — Repertori, 9

Col·legi de gestors administratius (Barcelona) — Annex II.2, 64

Col·legi de Jesús Maria (religioses de Jesús Maria, Sant Gervasi) — Estudi, 3.1.1.1; Annex II.1, 59

Col·legi de l'Art major de la Seda (Barcelona) — Annex II.2, 65

Col·legi de Nostra Sra. de Loreto (Barcelona) — Annex II.2, 66

Col·legi de Sant Domènec i sant Jordi (Tortosa) — Repertori, 63

Col·legi de Sant Ignasi (jesuïtes, Sarrià) — Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 35

Col·legi de Sant Jaume i de Sant Maties (Tortosa) — Repertori, 63

Col·legi de Sant Josep (Tortosa) — Repertori, 63

Col·legi de Sant Lluís (Tortosa), vegeu Col·legi de Sant Jaume i de Sant Maties (Tortosa)

Col·legi de Sant Miquel (Barcelona) — Repertori, 23

Col·legi de Taxadors i Subhastadors Públics (Barcelona) — Repertori, 35

Col·legi del Bisbe, vegeu: Seminari Conciliar de Barcelona
Col·legi del Sagrat Cor (jesuïtes, Barcelona), vegeu: jesuïtes (Sagrat Cor)
Col·legi del Sagrat Cor (Sarrià) Estudi, 2.5; 3.1.1.4; Annex I.1, §19; Annex II.1, 60; Annex II.2, 67
Col·legi del Sagrat Cor de Maria (claretians, Barcelona) Estudi, 3.1.1.1
Col·legi Oficial de Farmacèutics de Barcelona Repertori, 60
Col·legiata de Santa Anna (Barcelona) Repertori, 7
Colomer, Joan Pau Repertori, 54
Colomines i Roca, Josep Estudi, 2.2 (i nota); Repertori, 59, 85
Colón de Carvajal, Isabel Repertori, 21
Colònia Güell (Santa Coloma) Repertori, 20
Colònia Pons (Puig-reig) Repertori, 31
Colònia Recolons (Ribes de Freser) Estudi, 3.1.1.3
Colònia Sedó (Esparraguera) Repertori, 31
Coma i Cros, Joan Repertori, 81 (nota)
Comandància militar de Marina (Castelló d'Empúries, Girona) Repertori, 55
Comas i Corbera, Montserrat, *bibliotecària* Estudi 2.4 (nota)
Comas i Solà, Josep Repertori, 11
Comisión Provincial de Monumentos de Barcelona Repertori, 72
Comisión Revisora de Viviendas y Muebles (Barcelona) Repertori, 89, 90
Comissaria d'Ordre Públic (Barcelona) Estudi, 3; 3.1.1.3; 3.1.1.5; Repertori, 57 (nota), 70; Conclusions, 2.1.1.
Comissaria de Educación Física / COI Annex II.2, 244
Comissaria de Vivenda (Barcelona); *vegeu també:* Comissió Mixta d'Administració i Control de la Propietat Urbana (Barcelona) Estudi, 3; Repertori, 70; Conclusions, 2.1.1
Comissaria General d'Ordre Públic, vegeu: Comissaria d'Ordre Públic
Comissió Mixta d'Administració i Control de la Propietat Urbana (Barcelona) Estudi, 3.1.1.5;
Comissió Municipal de Cultura (Barcelona) Repertori, 34
Comitè Central Revolucionari de Barcelona Nord Repertori, 18
Comitè de Defensa de la barriada de Sant Gervasi Repertori, 23
Comitè de Defensa Social (Barcelona) Repertori, 18 (nota)
Comitè de Joventuts Llibertàries (la Torrassa) Repertori, 9; 21
Comitè de la Indústria de Guerra (Barcelona) Repertori, 35
Comitè de les Indústries Ferroviàries (Barcelona) Repertori, 35
Comitè de Milícies Antifeixistes (Barcelona) Estudi, 1; 4.1.2; Repertori, 70; Conclusions, 2.1.2
Comitè Sanitari de Milícies Antifeixistes, vegeu: Comitè de Milícies Antifeixistes
Compañía de Ferrocarriles del Norte de España (Barcelona) Repertori, 20
Compañía de Tabacos de Filipinas (Barcelona) Repertori, 20, 21
Compañía Española de Publicidad (Barcelona) Estudi, 3.1.1.5
Compañía Internacional de Coches-Cama Repertori, 77
Company y Miquel, Nicolás J. Estudi, 3.1.1.4; Annex II.1, 62; Annex II.2, 68
Companys i Jover, Lluís Repertori, 45
Compte Calape, Ramon Annex II.2, 69

Comunió Tradicionalista (Barcelona), Repertori, 34

Concepció, Parròquia de la, vegeu: Església de la Concepció

Concurs d'Arxius (IEC), Repertori, 85

Concurs de Museus (IEC), Repertori, 85

Condeminas i Soler, Maria, *bibliotecària*, Estudi 2.4 (nota); 2.6; Repertori, 15, 39; Conclusions, 3.1.1.

Confederación Nacional de Sindicatos Libres, Repertori, 43

Conférence de Charité (Paris), Repertori, 25

Conferències de Sant Vicenç de Paül (Barcelona), Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 25; Annex I.1, §27; Annex II.1, 64

Confraria de la Puríssima Concepció de la Catedral de Barcelona, Annex II.2, 70

Congregació de l'Esperança (Barcelona), Repertori, 22

Congregació de l'Oratori (Barcelona), Estudi, 2.5; 2.6; 3.1.1; 3.1.1.1; Repertori, 26; Annex I.1, §8, §14, §69 i §156; Annex II.1, 200; Annex II.2, 201; Annex II.2, 202

Congregació de la Immaculada Verge Maria i de sant Lluís Gonzaga, Repertori, 34

Congregació de la Puríssima Sang de Nostre Senyor Jesucrist de Reus, Annex II.2, 71

Congrès de la Fédération Internationale des Associations des Bibliothécaires et Biblioteques (IXe: 1937: París), Estudi, 3.2.2; Annex I

Congrés dels Diputats (arxiu), Repertori, 80

Consell de l'Escola Nova Unificada (CENU, Barcelona), Estudi, 3.1.1.5; Repertori, 34

Consell de Sanitat de Guerra (Barcelona), Estudi, 3.1.1.1; 3.1.1.4; 3.1.1.5; Repertori, 64; Annex I.1, §121; Annex II.1, 65

Consell General de les Indústries de la Construcció (Barcelona), Estudi, 3.2.1; Conclusions, 2.1.2

Conselleria d'Agricultura (II República), Repertori, 67

Consistori del Gay Saber, Repertori, 74

Consorci Industrial de Tèxtils Cotoners (Barcelona), Repertori, 81 (nota)

Construcciones de Ferrocarriles, Repertori, 77

Contreras i Carbonell, Anna, Repertori, 55

Contreras i Carbonell, Ramon de, Repertori, 55

Contreras y López de Ayala, Juan de, *IX marquès de Lozoya*, Repertori, 19

Convent de carmelites descalços (Tarragona), Estudi, 3.2.2.9

Convent de Jesús Maria (mínimes, Horta), Estudi, 3.1.1.1

Convent de l'Esperança (Barcelona), Repertori, 6, 8, 59

Convent de la Immaculada Concepció (carmelites descalces, Barcelona, Canuda), Estudi, 3.1.1.1; 3.3.1; Repertori, 14, 16, 45; Conclusions, 2.2.1

Convent de la Immaculada Concepció (carmelites descalces, Barcelona, Sant Gervasi), Repertori, 16

Convent de la mare de Déu de l'Ajuda (caputxins, Barcelona), Repertori, 15

Convent de la mare de Déu de Pompeia (caputxins, Barcelona), Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 15

Convent de la Puríssima Concepció (clarisses, Girona), Repertori, 23

Convent de les reparadores (Barcelona), Estudi, 3.1.1.1

Convent de Sant Agustí (Calella), Repertori, 1

Convent de Sant Agustí (claretians, la Selva del Camp), Estudi, 3.2.2.9
Convent de Sant Agustí nou (Barcelona), Repertori, 1, 70
Convent de Sant Agustí vell (Barcelona), Repertori, 1
Convent de Sant Anton i Santa Clara, vegeu: Monestir de Sant Anton i Santa Clara
Convent de Sant Domènec (franciscans, Balaguer), Estudi, 3.2.2.1; Annex I.1, §128; Annex II.1, 255
Convent de Sant Josep (carmelites calçats, Barcelona), Repertori, 71
Convent de Sant Tomàs (camils, Riudeperes), Estudi, 3.2.2.3; Annex I.1, §87; Annex II.1, 283
Convent de Santa Caterina (dominicans, Barcelona), Repertori, 71
Convent de Santa Clara (clarisses, Castelló d'Empúries), Repertori, 23
Convent de Santa Clara (clarisses, Lleida), Estudi, 3.2.2.1; Repertori, 23
Convent de Santa Maria de Jerusalem (clarisses, Sant Gervasi), Repertori, 23
Convent de Santa Teresa (carmelites descalces, Lleida), Estudi, 3.2.2.1
Convent de Sarrià (caputxins, Barcelona), Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 15
Convent del Bonsuccés (mercedaris, Barcelona), Estudi, 3.1.1.1; 3.3.1
Convent dels Àngels (dominicanes, Pedralbes), Estudi, 3.1.1.1
Convent nou de Sant Agustí (Barcelona), vegeu: Església de Sant Agustí
Copons (llinatge), Repertori, 6
Copons, Ramon, Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 67
Copons i Copons, Agustí de, *II marquès de Moja*, Repertori, 25
Copons i d'Oms, Josep de, *IV marquès de Moja*, Repertori, 25
Copons i d'Oms, Maria Anna de, Repertori, 25
Cor de Maria (Tarragona), Estudi, 3.2.2.9
Corachan i Garcia, Manuel; *vegeu també:* Consell de Sanitat de Guerra, Estudi, 3.1.1.4; 3.3.2; Repertori, 22, 34, 67, 89; Annex II.1, 66
Corporació Metropolitana de Barcelona, Repertori, 40
Corrales Gallego, Pilar, Estudi, 3.2.2.8
Correo Catalan, El, Annex II.1, 68; Annex II.2, 73
Cortejón, Clemente, *prevere*, Repertori, 74
Cortés Bohigas, Josep, Annex II.2, 74
Cortès i Villanueva, Esteve, *mosso de recerca*, Estudi 2.4 (i nota); 3.1.1.4
Cortès Simon, Eloi, Estudi, 2.4 (nota)
Coscojuela, marquès de, vegeu: Llanza
Cossens, F. W., Repertori, 80
Costas, Pau, *prevere*, Repertori, 53
Cot i Miralpeix, M. Antonieta, *bibliotecària*, Estudi 2.4 (nota)
Cot i Serraclara, Josep, Estudi, 3.2.2.2
Cot i Verdaguer, Pau, Estudi, 3.3.1; 4.3; Repertori, 27; Annex II.1, 243
Cot i Vila, Carme, Repertori, 27
Crédito Mobiliario Barcelonés, Repertori, 77
Crehuet i Pardas, Pompeu, Repertori, 57
Cristany Galceran, J. -, Annex II.2, 76
Cros (indústria química, Barcelona), Repertori, 81 (nota)
Cubas i Oliver, Enric, Estudi, 2.4 (nota); 3.1.2.2; Repertori, 59
Cuerpo facultativo de Archiveros, Bibliotecarios y Arqueólogos, Repertori, 81
Cuerpo médico del Ejército Popular, Repertori, 64
Cugat i Figuerola, Josep, Annex II.2, 77
Cugueró i Conchello, Maria C., *bibliotecària*, Estudi 2.4 (i nota)
Cumellas i Alsina, Montserrat, *bibliotecària*, Estudi 2.4 (nota)

Cunill i Bastús, Ramon — Estudi, 3.2.1; Annex I.1, §50, §89 i §169; Annex II.1, 70

Cuquerella i Mateu, Lluís — Estudi, 2.4 (i nota); 2.5; 3.1.1.1; Repertori, 16

Curet, Josep Maria — Repertori, 88

Cusí, Alfons — Estudi, 3.2.2.6

Cuyàs Carol, Manuel; vegeu també: Consell de Sanitat de Guerra — Estudi, 2.6; 3.1.1.4; Annex II.1, 71

D

Dalmases (biblioteca) — Estudi, 2.4; Repertori, 85

Dalmases i Bocabella, Josep Maria de — Brigada d'Investigació Criminal

Dalmases i de Massot, Faust — Estudi, 3.1.1.5; Annex I.1, §83; Annex II.1, 72; Annex II.2, 78

Dalmases i Olivart, Lluís de — Estudi, 3.1.1.2

Dalmases i Olivart, Maria del Carme, *II marquesa de Vilalonga* — Estudi, 3.1.1.2

Dalmases i Ros, Pau Ignasi de, *I marquès de Vilallonga* — Estudi, 3.1.1.2; Repertori, 54 (nota)

Dalmases i Villavecchia, Ramon de, *II marquès de Mura* — Estudi, 3.1.1.2; 3.1.1.3; Repertori, 36, 61; Annex II.1, 73; Annex II.2, 79

Dalmau, Lluís — Estudi, 1

Dalmau, Miquel, *OCart* — Repertori, 17

Dalmau i Quintana, Francesc — Repertori, 4, 6, 7, 19

Dalmau i Ribalta, Antoni — Estudi, 3.1.2.2; Repertori, 38

Dames negres, vegeu: Germanes del Nen Jesús

Danés i Torras, Joaquim — Estudi, 3.2.2.6

Darderes (Barcelona) — Estudi, 2.5; 3.1.1.1; Annex II.1, 97

Dasí Lluesma, Vicente, *VII marquès de Dosaigües* — Repertori, 14 (nota)

Dasí Moreno, Rosalia, *IX marquesa de Dosaigües* — Repertori, 14 (nota)

Delamany, Rosine — Annex II.1, 74

Delàs i de Gayolà, Josep Maria — Estudi, 3.1.1.3

Delàs i de Segarra, Ramon de — Estudi, 3.1.1.2; 3.1.1.3; Repertori, 36, 61, 73; Annex I.1, §10 i §124; Annex II.1, 75; Annex II.2, 80

Delàs i Gelpí, Ferran de — Estudi, 3.1.1.2

Dencausse i Cominal, Josefina — Repertori, 28

Denifle, Heinrich — Repertori, 63

Derecha de Catalunya, vegeu: Dreta de Catalunya

Desbosc, Pere — Repertori, 25

Desbosc, Teresa — Repertori, 25

Despuig, i Dameto, Antoni, *cardenal* — Repertori, 15

Despujol i d'Alemany, Francesc Xavier, *I marquès de Palmerola* — Repertori, 78

Despujol i Dusay, Ignasi, *V marquès de Palmerola* — Repertori, 25

Despujol i Ricard, Josep Maria de, *VI marquès de Palmerola* — Repertori, 68, 73

Despujol, Mercè de, *III comtessa d'Oliver i marquesa consort de Santa Isabel* — Estudi, 3.3.1

Desvalls, Lluís, *marquès d'Alfarràs* — Annex II.2, 7

Diàlegs, de sant Gregori — Estudi, 3.1.2.2; Repertori, 59

Díaz González, Eusebio — Estudi, 3.1.1.4; Annex II.1, 76

Díaz-Plaja, Aurora, *bibliotecària* — Estudi, 2.4 (i nota); 3.1.2.4

Díaz-Plaja, Guillem — Repertori, 80

Diggle Puckering, Gertrudis — Repertori, 3 (nota)

Dirección General de Archivos (Espanya) — Repertori, 89

Dodero i Martí, Maria Eulàlia — Repertori, 5

Dodero i Martí, Mercè — Repertori, 5

Domènech i Montaner, Lluís — Estudi, 2.4; Repertori, 66, 85
Domingo, Francesc — Repertori, 76
Domingo i Montserrat, Daniel — Estudi, 3.1.1.5
Domingo i Sanjuan, Pere, *metge, vegeu:* Consell de Sanitat de Guerra — Estudi, 3.1.1.4; Annex II.1, 78
Domínguez i Ramos, Pere — Estudi, 2.4 (nota)
Domínguez i Ramos, Teodor — Estudi, 2.4 (nota)
Dominicanes (Convent de Nostra Senyora de Montesión, Barcelona) — Annex II.2, 83
Dominicanes (convent de la Mare de Déu del Angels i Peu de la Creu, Pedralbes) — Estudi, 3.1.1.1; Annex II.1, 77; Annex II.2, 82
Dominicans (antic convent de Santa Caterina) — Annex II.2, 81
Doncel Bertran, Manuel — Estudi, 3.1.1.3; Annex II.1, 79
Dot i Canalies, Simó — Repertori, 40
Dou i de Bassols, Ignasi de — Repertori, 4 (nota)
Dou i de Bassols, Ramon Llàtzer de — Repertori, 4 (nota)
Dou i de Moner, Gertrudis de — Repertori, 4
Dou i de Siscar, Joaquim de — Repertori, 4 (nota)
Dragones de Montesa (regiment de cavalleria, Barcelona) — Estudi, 3.1.1.3; Repertori, 36, 43
Dragones de Santiago (regiment de cavalleria, Barcelona) — Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 43
Dreta de Catalunya — Estudi, 3.1.1.3; Repertori, 2, 6,13, 18 (nota), 31, 41, 54, 58, 61, 82; Conclusions, 2.2.1
Duran, Dolors, i Josep Maria Duran — Annex II.2, 85
Duran i Albesa, Ramon — Estudi, 2.5
Duran i Bas, Manuel — Estudi, 2.5; Repertori, 28; Annex I.1, §86 i §109; Annex II.1, 80; Annex II.2, 84
Duran i Castellanos, Jaume, *escultor* — Repertori, 21
Duran i de Brichfeus, Soledad de — Repertori, 34
Duran i Sanpere, Agustí — Estudi, 2 (nota); 2.2.; 2.3; 2.5; 2.6; 3.1.1.1; 3.1.2.2; 3.2.2; 3.2.2.1; 3.2.2.3; 3.3.1; Repertori, 4, 6, 7, 12, 16, 19, 20, 22, 25, 38, 41, 59, 63, 80, 85
Duran i Ventosa, Claudi — Estudi, 3.1.1.5
Duran i Ventosa, Lluís — Estudi, 2.5; 3.1.1.3; 3.1.1.5; Repertori, 28, 81; Conclusions, 2.1.1; ; Annex I.1, §109; Annex II.1, 81
Dusai (llinatge) — Repertori, 40
Dwelshauvers, Georges — Repertori, 58

E

Editorial marxista (Barcelona) — Repertori, 49
Editorial Montaner i Simon (Barcelona) — Repertori, 66; Annex II.2, 144
Editorial Políglota (Barcelona) — Estudi, 3.3.3
Editorial Salvat (Barcelona) — Conclusions, 4
Educació femenina, S. A., vegeu: Escola de l'Infant Jesús
Egüés, Petra, *OCD* — Repertori, 16
Eigen — Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 82
Eiximenis, Francesc — Repertori, 71
El Correo Catalán (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.3
El Remate (casa de suhastes) — Repertori, 17
Elies i Bracons, Feliu — Repertori, 60, 76
Elizalde Rouvier, Arturo — Repertori, 35

Els XII (associació de bibliòfils, Barcelona)	Estudi, 3.1.1.2
Enciclopedia Espasa	Estudi, 3.1.1.5; 3.3.3
Enrich i Otero, Mercè, *bibliotecària*	Estudi, 2.4 (nota)
Ensesa i Pujades, Josep	Estudi, 3.2.2.6
Erill (llinatge)	Repertori, 2
Escofet, Frederic	Repertori, 41
Escola Catalana d'Art Dramàtic (Barcelona)	Repertori, 86
Escola d'Administració Pública (Barcelona)	Repertori, 67
Escola d'Arquitectura de Barcelona	Repertori, 76
Escola de Bibliotecàries (Barcelona)	Estudi, 1; 2.4; 2.6; 3.1.1.4; 3.1.2.1; 3.2.2.2; Repertori, 51, 58, 76, 80; Conclusions, 1
Escola de l'Infant Jesús (Sant Gervasi)	Repertori, 31
Escola del Mar (Barcelona)	Repertori, 88
Escola Massana (Barcelona)	Repertori, 76
Escola Superior d'Agricultura (Cornellà de Llobregat)	Estudi, 3.1.1.5; 3.1.2.1; Repertori, 11
Escola Virtèlia (Barcelona)	Repertori, 31
Escolapis d'Alella	Estudi, 3.1.1
Escolapis de Castellar del Vallés	Estudi, 3.1.2.1; 3.2.2.5; Repertori, 29; Annex II.1, 263
Escolapis de Sant Antoni (Barcelona)	Estudi, 3.1.1.1
Escolapis de Sarrià	Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 29; Annex I.1, §30; Annex II.1, 328; Annex II.2, 86
Escolapis del carrer Ample (Barcelona)	Estudi, 3.1.1.1
Escrivà d'Íxer (llinatge)	Repertori, 3
Escrivà de Romaní i Dusai, Josep Maria, *III marquès de Monistrol*	Repertori, 40
Escrivà de Romaní i Fernández de Córdoba, Joaquim, *IV marquès de Monistrol*	Repertori, 40
Escrivà de Romaní i Sentmenat, Lluís Beltran, *V marquès de Monistrol*	Estudi, 3.1.1.2; 3.1.2.1; Repertori, 40; conclusions, 2.2.2; Annex II.1, 288
Escubós i Llosas, Albert	Repertori, 81 (nota)
Escuela de Altos Estudios Comerciales de Barcelona	Repertori, 67
Escuela de Ingenieros de Montes del Escorial	Repertori, 14
Escuelas católicas del Sagrado Corazón y María Immaculada (Barcelona)	Repertori, 24
Església de la mare de Déu de la Victòria (Barcelona)	Repertori, 35
Església de la Puríssima Concepció (Barcelona)	Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 24, 53; Annex II.1, 63; Annex II.2, 72
Església de Sant Agustí (Barcelona); *vegeu també:* Convent de Sant Agustí	Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 1; Annex II.1, 199
Església de Sant Andreu de Pujalt	Annex II.2, 200
Església de Sant Esteve de Bagà,	Annex II.1, 254
Església de Sant Felip Neri (Barcelona); *vegeu també:* Congregació de l'Oratori	Estudi, 2.5; 3.3.2; Repertori, 26
Església de Sant Francesc de Paula (Barcelona)	Repertori, 24
Església de Sant Jaume (Barcelona)	Repertori, 25
Església de Sant Joan de Gràcia	Annex II.2, 204
Església de Sant Pere de les Puel·les (Barcelona)	Repertori, 24
Església de Sant Sever (Barcelona)	Repertori, 25; Annex I.1, §15

i §57; Annex II.1, 201
Església de Sant Vicenç de Sarrià, Annex II.1, 202
Església de Santa Agnès (Sant Gervasi), Repertori, 23
Església de Santa Maria del Mar (Barcelona), Estudi, 2.5; 3.1.1.1; 3.3.1; Repertori, 25; Annex I.1, §25; Annex II.1, 203; Annex II.2, 208
Església de Santa Maria del Pi (Barcelona), Estudi, 2.5; 3.1.1.1; 3.3.1; Repertori, 25; Annex I.1, §26; Annex II.1, 204
Església del Sagrat Cor (Barcelona), Estudi, 3.1.1.1
Església i convent de les Adoratrius (Barcelona), Repertori, 25
Espach, Manuel*, mosso d'esquadra*, Estudi, 2.4 (nota)
España Club (Barecelona, Repertori, 43
Español i Coll, M. Felipa, *bibliotecària*, Estudi, 2.4 (i nota); 3.1.2.2; 3.1.2.4; Repertori, 55, 59, 63
Espejo de Hinojosa, Ricardo, Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 84
Espina Amella, Antoni, Estudi, 2.4 (nota)
Espina Bremon, Elisa, Annex II.2, 87
Espinosa, *baronia d'*, Repertori, 54
Espona de Saderra (mas), Estudi, 3.1.2.3; 3.2.2.3; Repertori, 30, 69; Annex II.1, 280
Espona i Brunet, Jaume, Estudi, 3.1.1.4; 3.3.2; Repertori, 6, 75
Espona i de Barnola, Josep d', Repertori, 30
Espona i de Duran, Gertrudis d', Repertori, 30
Espona i de Nuix, Antoni d', Repertori, 30
Espona i de Nuix, Joaquim d', Repertori, 30
Espona i Vinyes de Codolosa, Josep d', Repertori, 30
Esponellà, baró de, vegeu: Fortuny
Espriu, *funcionari municipal de Sant Boi*, Estudi, 1
Esquerra Republicana de Catalunya, Repertori, 32, 53, 81, 87
Estació de Patologia Vegetal de Barcelona, Repertori, 33
Estalella Vidal, Rosa, Repertori, 58
Estat Català, Repertori, 27, 87, 88
Estat Lliure de Catalunya, Repertori, 19
Estefania de la Concepció, *OCD*, Repertori, 16
Estelrich i Artigues, Joan, Estudi, 2.5; 3.2.1; Annex I.1, §64 i §65; Annex II.1, 86; Annex II.2, 89
Esteve i d'Espona, Antònia d', Repertori, 30
Esteve i Guasch, Marià, Repertori, 30
Esteve i Querol, Antoni, Estudi, 2.4 (nota)
Estivill, Assumpció, Repertori, 80
Estorch i Salamó, Pere, Estudi, 2.4 (i nota)
Estrems i Minguillon (germans), Repertori, 14, 19
Estrems i Minguillon, Ismael, Repertori, 6
Estrems i Minguillon, Manuel, Repertori, 6
Estudis Universitaris Catalans (Barcelona), Estudi, 2.4; Repertori, 58, 81, 85
Eulàlia Martínez Pons, Repertori, 4 (nota)
Eura, Agustí, *OSA*, Repertori, 1
Euras de Grollero, Aurora (italiana), Annex II.2, 90
Exposició Universal de 1888, Repertori, 33, 74
Exposició Universal de 1929, Repertori, 4, 41, 68
Fabà, Manuel*, mosso d'esquadra*, Estudi, 2.4 (nota)

F

Fabra, Josep — Repertori, 77
Fabra, Pompeu — Repertori, 51
Fabra i Coats (Barcelona) — Repertori, 47
Fabra i Fontanills, Camil, *I marquès d'Alella* — Estudi, 3.1.1.2;
Fabregat i Condomines, Josep — Estudi, 2.4 (nota)
FAI; *vegeu també:* Joventuts Llibertàries — Estudi, 2.5; 3.1.1.1; 3.1.1.2; 3.2.1; 3.2.2.7; Repertori, 5, 19, 45
Falange Española (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.4
Falange Tradicionalista y de las JONS — Repertori, 35
Falgons, *baronia de* — Repertori, 2
Faraudo de Saint-Germain, Lluís — Repertori, 34
Farnés i Pagès, Julita, *bibliotecària* — Estudi, 2.4 (nota)
Farreras i Valentí, Elvira — Estudi, 3.1.1.3 (nota)
Farró i Llorella, Francisca, *bibliotecària* — Estudi, 2.4 (nota)
Faura, Àngela, *OSC* — Repertori, 23
Fayós, Rafael, *SJ* — Repertori, 35
Febrer i de Sanllehy, Josep Maria de — Annex II.2, 91
Febrer y Calvo de Encalada-Orozco, Luis Maria de, *X marquès de Saudin* — Estudi, 2.6; 3.1.1.3
Federació Patronal de Catalunya — Estudi, 3.1.1.4
Feixas i Balat, Antònia, *bibliotecària* — Estudi, 2.4 (nota)
Feliu, Lluís Gonzaga, *prevere* — Estudi, 3.1.1.1; Annex II.1, 87
Feliu de la Penya (família) — Repertori, 54
Fellner, Alice — Estudi, 3.1.1.5
Fellner, Alice, vegeu Hartmann,Carlos
Fenosa i Florensa, Apel·les — Estudi, 2.2 (i nota)
Fernández Álvarez, Benigno, *OSA* — Repertori, 64
Fernández de Córdoba y Bernaldo de Quirós, Maria Antonia, *XV comtessa de Sástago* — Repertori, 40
Fernández Roig, Juan, *prevere* — Repertori, 74
Ferràs, Climent*, mosso d'esquadra* — Estudi, 2.4 (nota)
Ferrer, Sebastià — Annex II.1, 89
Ferrer Bravo, Mariano — Repertori, 83
Ferrer i Cagigal, Àngel Antoni; *vegeu també:* Consell de Sanitat de Guerra — Estudi, 3.1.1.4;
Ferrer i de Delàs, Maria de — Estudi, 3.1.1.2 (nota)
Ferrer i de Sarriera, Pilar, esposa de Lluís de Casanova de Vallés — Annex II.1, 90
Ferrer i Florit, Dolors, *bibliotecària* — Estudi, 2.4 (nota)
Ferrer i Gil, Dolores — Repertori, 83
Ferrer i Hill, Rosa, *bibliotecària* — Esstudi, 3.3.3
Ferrrer i Pi, Josep Maria — Annex II.2, 243
Ferrer i Portals, Enric — Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 88
Ferrer, Emilio, *metge militar* — Repertori, 83
Ferreres i Boluda, Joan Baptista, *SJ* — Annex II.1, 92
Ferrocarril de Barcelona a Tarragona — Repertori, 77
Ferrús i Ribers, Enriqueta — Repertori, 39
Fígols, comte de, vegeu: Olano
Finestres, Josep, *prevere* — Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 35
Fira de Bellcaire de Barcelona — Repertori, 35
Flórez, Enrique, *OSA* — Repertori, 71
Folch i Camarasa, Lluís — Estudi, 3.2.2.7
Folch i Torres, Joaquim — Estudi, 2 (nota); 2.2; 2.4; 3.3; 3.3.2; Repertori, 11, 21, 80
Folch i Torres, Lluís — Estudi, 3.2.2.7
Foment de Pietat Catalana (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 35, 52
Font de Rubinat, Pau — Estudi, 2 (nota);

Repertori, 75, 80
Font i Angelina, Carme, *bibliotecària* Estudi 2.4 (i nota)
Font i Clua, Maria, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (nota)
Font i Marsà, Melcior Estudi 2.2 (i nota); 2-4 (i nota)
Font i Rius, Josep M. Estudi, 2.4 (nota); 3.2.2.3
Font i Rosell, Ubald Estudi, 2.4 (nota)
Fontana i Almeda, Pere Estudi, 3.1.1.5
Fontana, *llibreter (pare de Josep Fontana i Lázaro)* Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 94
Fontanals i Vidal, Mariàngels Repertori, 76
Fontbona i de Vallescar, Francesc Repertori, 76
Fontclara i Manuel, Joan Estudi, 2.4 (nota)
Fontcuberta i Casanova, Mercè de, *comtessa consort de Fígols* Repertori, 18 (nota), 31
Fontcuberta i de Dalmases, Concepció de, *marquesa consort de Dou* Estudi, 3.1.1.2
Fontcuberta i de Dalmases, Francesc Xavier de, *III marquès de Vilallonga* Estudi, 3.1.1.2; Repertori, 4, 18; Annex II.1, 229; Annex II.2, 234
Fontcuberta i Perramon, Carles de Estudi, 3.1.1.2
Fontcuberta i Sentmenat, Ignasi de Annex II.2, 92
Fontes, Concepción Repertori, 3
Fontrodona Annex II.1, 95
Fontserè i Marroig, Margarida, *bibliotecària* Estudi 2.4 (nota)
Fornell i Morodo, Josep Estudi, 2.4 (nota)
Fornesa, Ricard, *prevere* Repertori, 59
Fortuny i Carpi, Epifani, *I baró d'Esponellà* Estudi, 3.1.1.2
Fortuny i Miralles, Carles, *II baró d'Esponellà* Estudi, 3.1.1.2
Fortuny i Salazar, Epifani, *III baró d'Esponellà* Estudi, 3.1.1.2; Annex I.1, §146; Annex II.1, 85; ; Annex II.2, 88
Franciscanes (Sarrià, Monestir de Santa Isabel) Estudi, 3.1.1.1; Annex II.1, 96
Franciscanes de la Nativitat, vegeu: darderes
Franciscans (Balaguer) Estudi, 3.2.2.1
Franciscans (Barcelona) Estudi, 2.5; 3.3.3; Conclusions, 2.1.2; Annex II.2, 93
Franciscans (Lleida) Estudi, 3.2.2.1
Franco Bahamonde, Francisco Repertori, 14, 48
Franco Bahamonde, Ramon Estudi, 3.1.1.3; Repertori, 32, 45, 56; Annex II.1, 98
Franquesa i Gomis, Josep Repertori, 58
Fraser, Ronald Repertori, 20
Frieckmann Estudi, 3.1.1.5
Frieckmann Annex II.1, 99
Frigola (llinatge) Repertori, 3
Front Català d'Ordre Estudi, 3.1.1.3; Repertori, 10, 61
Frontera i Bosch, Ramon Estudi, 2.3; 2.5 (nota)
Fundació Balmesiana, vegeu: Balmesiana
Fundació Bernat Metge (Barcelona) Estudi, 3.1.1.1; 3.2.1; Repertori, 51, 52
Fundació Bíblica Catalana (Barcelona) Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 37
Fundació Concepció Rabell i Cibils (Barcelona) Estudi, 3.2.1
Fundació Maria Patxot i Rabell (Barcelona) Estudi, 3.2.1
Fundició Tipogràfica Neufville (Barcelona) Estudi, 3.1.1.5
Futbol Club Barcelona Estudi, 3.1.1.5

G

G. Sensat e hijos (Barcelona) Estudi, 3.1.1.3
Galeries Laietanes (Barcelona) Estudi, 3.1.1.2

Galí i Coll, Alexandre — Estudi 2.2 (i nota)
Gallart i Folch, Josep — Repertori, 78
Gallart i Genís, Aldred — Repertori, 55
Galobart, Jaume i Maria Dolors Miró Ferrà, vídua de — Annex II.2, 94
Galtero, marquès de, vegeu: Casanova
Galtés, Ramona, *vídua de Lluís Carles Viada i Lluch* — Estudi, 3.3.1; Repertori, 82
Ganzenmüller, Maria Lluïsa, *bibliotecària* — Estudi, 2.4 (nota)
García Robles — Annex II.1, 101
Garcia Sánchiz, Federico — Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 102
García y García, Antonio — Repertori, 59
Garcia, Jaume, *CO* — Repertori, 26
García, Matías — Annex II.1,
Garganté, Pere — Estudi, 3.1.1.1
Garma (família) — Repertori, 73
Garriga Massó, Joan — Annex I.1, §164; Annex II.1, 103; Annex II.2, 95
Garrigolas i Llobera, Anton de — Repertori, 61
Gasch i Carreras, Sebastià — Repertori, 76
Gassó i Vidal, Andrés — Annex II.2, 96
Gassol, i Rovira, Ventura — Estudi, 2; 2.2 (i nota); 2.4 (i nota; 2.6); 3.1.1.1; 3.2.1; Repertori, 6, 7, 19, 38, 78
Gausachs i Armengol, Josep — Estudi, 2.2 (nota)
Gelada i Pascual, Pilar — Repertori, 77
Gelpí Blanco, Joan, *professor de l'Escola Industrial* — Annex II.2, 97
Genové (família) — Repertori, 60
Genové i Colomer, Pere — Repertori, 60
Genové i Soler, Cecília — Repertori, 60
Genové i Soler, Maria — Repertori, 60
Genové i Soler, Núria — Repertori, 60
Genové i Soler, Pere — Repertori, 60
Gerhard i Ottenwaelder, Carles — Estudi, 2.4 (i nota)
Germanes del Nen Jesús (Barcelona) — Repertori, 31
Ghéon, Henri — Repertori, 76
Gibert i Buch, Josep — Estudi, 2.2 (i nota); 2.4 (i nota); Repertori, 77
Gibert, Francesc de Paula — Repertori, 15
Gil Belenchena, Carolina — Repertori, 83
Gil i Babot, Pau — Estudi, 3.1.1.2; 3.2.2.9
Gil i Llopart, Carme, *comtessa consort de Vilardaga* — Estudi, 3.1.1.2; 3.3.1; Conclusions, 2.2.1; Annex I.1, §52; Annex II.1, 231; Annex II.2, 237
Gil i Llopart, Josepa*, vda. de Jesús Ramon de Bofarull i la Barata* — Annex II.2, 98
Gil i Moreno de Mora, Pere — Estudi. 3.2.2.9
Gil i Serra, Pau — Estudi, 3.1.1.2; Repertori, 85
Gil y Gil, Pablo, vegeu: Bergara, Delfina
Gili i Roig, Gustau — Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 104
Gili, Joan (Oxford) — Repertori, 6
Girona i Agrafel, Manuel — Repertori, 20, 73
Girona i Salgado, Mercè — Repertori, 21
Gironalla i Ayguals, Josefa de — Repertori, 34
Gisbert i Sangenís, Maria, *mecanògrafa* — Estudi 2.4 (nota)
Givanel i Mas, Antònia — Repertori, 74
Givanel i Mas, Joan — Estudi 2.4 (i nota); 3.1.1.1; 3.1.1.3; 3.1.1.5; 4.2; Repertori, 13, 57, 74; Conclusions, 3.2.1; Annex II.1, 244
Givanel i Pascual, Dolors — Repertori, 74

Givanel i Pascual, Joana Repertori, 74

Godó, comte de, vegeu: Godó

Godó i Valls, Carles de, *II comte de Godó* Estudi, 3.1.1.2; 3.2.1; Annex I.1, §138; Annex II.1, 105

Godó i Valls, Rosa de Estudi, 3.1.1.2

Goicoerrotea Valdés, Amalia, *filla del marquès de Goicoerrotea* Estudi, 3.1.1.4

Golf Club (Sarrià) Repertori, 21

Gómez i Gabernet, Frederic Estudi, 2.4 (nota); Repertori, 4, 7, 14, 19

Gómez i Grau, Claudi Estudi, 2.4 (nota); Repertori, 6

Gònima i Coll, Josefa de Repertori, 34

Gònima i Passarell, Erasme de Repertori, 34

González i Núñez, Antoni Estudi, 2.4 (nota)

Grande Chartreuse (Grenoble) Estudi, 3.1.1.2; Repertori, 17

Granell i Manresa, Jeroni Repertori, 11

Granés i Noguer, Rosa Estudi, 2.4 (i nota)

Granier i Barrera, Emili Estudi, 3.2.2.2

Granollers de Rocacorba, baronia de Repertori, 2

Grases i Fabrés, Gaietà Estudi, 2.5

Grau i Mas, Manuel Estudi, 2.4 (nota)

Gregori I, papa, vegeu: Diàlegs

Gremi de Forners (Barcelona) Annex II.2, 99

Grenzner Xipell, Antònia, vda. de Jolonch Annex II.2, 100

Griera i Gaja, Antoni*, prevere* Estudi, 3.1.1.1 (nota)Repertori, 74

Gros i Raguer, Josep*, prevere* Repertori, 9

Grosse, Joaquim A. Annex II.2, 101

Guardans Cambó, *germans* Estudi, 3.2.1 (nota)

Guardiola i Soler, Elvira, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (nota)

Guarro i Vallbona, Concepció, *bibliotecària* Estudi 2.4 (i nota); Conclusions, 1

Gudiol i Ricart, Josep Estudi, 2.2 (i nota); 2.4 (i nota); 2.1.1.4; 3.1.2.3; 3.2; 3.2.1; 3.2.2.3; Repertori, 41

Güell i Bacigalupi, Eusebi, *I comte de Güell* Repertori, 13, 20, 73

Güell i López, Cristina Repertori, 13

Güell i López, Francesca*, vídua de Francesc de Moxó* Estudi, 3.1.1.2: 3.3; Annex I.1, §170; Annex II.1, 106; Annex II.2, 102

Güell i López, Isabel Repertori, 20

Güell i López, Joan Antoni, *III marquès de Comillas* Repertori, 21

Güell i Mercader, Francesca Repertori, 80

Guilford, *comte de* Repertori, 80

Guillén García, Guillem J. de Repertori, 33

Guillén-García i Gómez, Josep Maria de Estudi, 3.1.1.4; Repertori, 33; Conclusions, 3.2.2; Annex II.1, 107

Guilleumas i Brossa, Rosalia Estudi, 3.2.1; Repertori, 62

Guim, Joan, *SJ* Repertori, 35

Guirao Gabriel, Mariano Estudi, 2.6; 3.1.1.4; Annex II.1, 108; Annex II.2, 103

Guitart i Perarnau, Ramon, *prevere* Estudi, 3.1.1.1; Annex II.1, 109; Annex II.2, 104

Guitart i Vilardebò, Justí, *bisbe de la Seu* Estudi, 3.1.1.1

Guitert i Fontserè, Joaquim Estudi, 3.2.1 (nota); 3.2.2.9

Gummà i Martí, Alfred Esstudi, 3.2.2.6; Annex II.1, 256

Gustavo Gili (editorial) Repertori, 44, 57 (nota)

Gutiérrez Díaz, Emilio — Estudi, 3.1.1.4; Annex II.1, 110

H

Hacienda Santa Eulàlia (Alacant) — Repertori, 3

Hartmann Bauer, Georg — Estudi, 3.1.1.5

Hartmann Mousson, Hans Georg — 66 (nota)

Hartmann, Carl G.; vegeu també Fundició Tipogràfica Neufville i Alice Fellner — Estudi, 3.1.1.3; 3.1.1.5; Repertori, 66 (nota); Annex II.1, 111; Annex II.2, 105

Hartzenbusch, Juan Eugenio de — Repertori, 64

Hereus de la Vídua Pla (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.3

Hernández i Marco, Enric — Estudi, 2.4 (nota)

Herp i Sanmartí, Pilar, *bibliotecària* — Estudi 2.4 (nota)

Hijos de Pedro Portabella (Barcelona) — Repertori, 47

Hirners — Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 112

Hispanic Society (Noya York) — Repertori, 71, 74

Hispano-Suiza (Barcelona) — Repertori, 78

Hitler, Adolf — Estudi, 2.6

Horaci — Repertori, 52

Hospital de la Santa Creu (Barcelona) — Estudi, 2.4; 2.5; 2.6; Repertori, 58, 85

Hospital de la Santíssima Trinitat (Hostalric) — Estudi, 2.5

Hospital de sang (Sant Gervasi, Barcelona) — Repertori, 31

Hospital de Sant Pau (hospitalàries, Barcelona) — Estudi, 3.1.1.1

Hospital de Santa Maria (Lleida) — Estudi, 1

Hotel Falcon (Barcelona) — Repertori, 49

Huelín i Serra, Margarita — Repertori, 4

Huguet, Josep — Repertori 35; Annex II.1, 113

Huntington, Archer M. — Repertori, 71

Hurtado i Miró, Amadeu — Estudi, 3.3.3

I

IACSI, vegeu: Institut Agrícola Català de Sant Isidre — Estudi, 3.1.1.2

Ibars, Josep*, mosso d'esquadra* — Estudi, 2.4 (nota)

Ibèrica (revista, jesuïtes) — Repertori, 35

Iglésies i Mangot, Lluís — Estudi, 2.4 (nota)

Ignasi de Loiola, *sant* — Repertori, 4

Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona — Repertori, 80

Imitatio Christi — Estudi, 3.1.1.5;

Impremta Badia (Barcelona) — Repertori, 41

Industrias Químicas Guillén-García (Barcelona) — Repertori, 33

Institució Catalana de Ciències Naturals (Barcelona) — Repertori, 83

Institució de les Lletres Catalanes (Barcelona) — Estudi, 2.4; 3.1.2.4; Conclusions, 1

Institució del Teatre, vegeu: Institut del Teatre (Barcelona)

Institut Agrícola Català de Sant Isidre (IACSI) (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.2; 3.1.1.5; Repertori, 4, 6, 40, 14, 18. 30, 33, 34, 54 (nota); Conclusions, 2.2.1; Annex II.2, 106

Institut Balmes (Barcelona) — Repertori, 66

Institut Català de Sant Isidre — Annex II.1, 313

Institut d'Adaptació Professional de la Dona (Barcelona) — Repertori, 70, 81

Institut d'Estudis Catalans (Barcelona) — Estudi, 4.6.2; Repertori, 85; Conclusions, 2.2.2; 3.2.2

Institut de Ciències Econòmiques (Generalitat de Catalunya) — Repertori, 67

Institut de Llengua Catalana (Barcelona), Repertori, 58
Institut del Teatre (Barcelona), Estudi, 3.1.1.5; 4.6.2; Repertori, 60; 86
Institut Maurín (Barcelona), Estudi, 3.1.1.5; 3.3.3; Repertori, 35, 49, 73; Conclusions, 2.1.2
Institut Milà i Fontanals (Barcelona), Repertori, 14
Institut Químic de Sarrià (jesuïtes), Estudi, 3.1.1.1; 2.4 (nota); Repertori
Instituto Argentino de Ciencias Genealógicas, Estudi, 3.1.1.5;
Instituto italiano (Barcelona), Annex II.1, 114
Instituto Nacional del Libro Español (Barcelona), Estudi, 3.1.1.4
Isabel II, *reina d'Espanya*, Estudi, 3.1.1.2
Isarre Bescós, Francisco, *militar*, Estudi, 3.1.1.3; Annex II.1, 115
Isgleas, Francesc, Repertori, 35
Ixart, Josep, Repertori, 44

J

Janer (família), Estudi, 3.3.1; Repertori, 34
Janer i de Duran, Erasme de, Repertori, 34
Janer i de Gònima, Erasme de, Repertori, 34
Janer i Gironella, Josep Erasme de, Repertori, 34
Janer i Milà de la Roca, Dolors de, Repertori, 34
Janer i Milà de la Roca, Erasme de, Estudi, 2.6; 3.1.1.5; Repertori, 34; Conclusions, 2.2.2; 3.2.2
Janer i Milà de la Roca, Ignasi de, Repertori, 34; Annex I.1 §55; Annex II.1, 116
Janer i Milà de la Roca, Josep Maria de, Repertori, 34
Janer i Milà de la Roca, Mariàngels de, Repertori, 34
Janer i Milà de la Roca, Mercè de, Repertori, 34
Janer i Milà de la Roca, Pere de, Repertori, 34
Janer i Sunyer, Domènec, Repertori, 34
Jardí, Núria, *bibliotecària*, Estudi 2.4 (nota)
Jaumar de Bofarull (família), Estudi, 2.5; 3.1.1.3; Annex I.1, §22; Annex II.1, 314
Jaumar de Bofarull, Assumpció, Estudi, 3.1.1.3;
Jaumar de Bofarull, Encarnació, Estudi, 3.1.1.3;
Jaumar de Bofarull, Francesc de Sales, i Maria Llopis i de Pedro, Estudi, 3.1.1.3; Annex I.1, §22; Annex II.2, 107
Jaumar de Bofarull, Joaquim, Estudi, 3.1.1.3;
Jaumar de Bofarull, Manuel, Estudi, 3.1.1.3; Annex II.2, 108
Jaumar de la Carrera, Joaquim, Estudi, 3.1.1.3;
Jaume II, *rei d'Aragó*, Repertori, 22
Jaume, Antoni, Repertori, 15
Jefatura Provincial del Movimiento (Barcelona), Repertori, 66
Jesuïtes, Repertori, 4, 35
Jesuïtes (Biblioteca i editorial Balmes), Repertori, 35; Annex I.1, §20, §142, §157 i §167; Annex II.2, 109; Annex II.1, 118
Jesuïtes (Foment de cultura), Repertori, 35; Annex II.1, 117
Jesuïtes (Ibérica), Repertori, 35; Annex II.1, 119; Annex II.2, 110
Jesuïtes (Institut Químic de Sarrià), Repertori, 35; Annex II.1, 123

Jesuïtes (Palau, Residència); *vegeu també:* Palau Reial Menor — Repertori, 35; Annex II.1, 120

Jesuïtes (Sagrat Cor, Casp) — Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 33, 35; Annex II.1, 122; Annex II.2, 111

Jesuïtes (Sant Ignasi, Sarrià) — Repertori, 35; Annex II.1, 121; Annex II.2, 112

Jesuïtes de Casp, vegeu: jesuïtes (Sagrat Cor, Barcelona)

Jesuïtes de Palau, vegeu: jesuïtes (Palau, residència)

Jesuïtes de Sarrià, vegeu: jesuïtes, Sant Ignasi, Sarrià)

Jesuïtes de Tarragona, vegeu: Residència de la Companyia de Jesús (jesuïtes, Tarragona)

Jeu de Paume (París) — Repertori, 59

Joan de la Creu, *sant* — Estudi, 3.1.1.5; Repertori, 16; Conclusions, 2.2.2

Jorba i Jorba, Manuel — Repertori, 85

Josep de Besalú, *OFMCap* — Repertori, 15

Joseph i Mayol, Miquel — Estudi, 2.2 (i nota); 3.1.1.2; 3.2;

Joventut Tradicionalista de Barcelona, vegeu: Comunió Tradicionalista — Repertori, 34

Joventuts d'Esquerra Republicana (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.1

Joventuts Llibertàries, *vegeu també*: FAI — Estudi 3.1.1.1; 3.2.1

Juanpera, Carme; vegeu Guitart, pvre. — Annex II.1, 124

Juncadella (família); vegeu també Castell de Montesquiu — Estudi, 3.1.1.1; 3.1.2.3; 3.3.2; 3.3.3; Repertori, 46

Juncadella i Robert, Manuel — Annex II.2, 113

Juncadella i Vidal-Ribas, Emili — Repertori, 46; Annex, I.1, §99 i §114; Annex II.1, 125; Annex II.1, 276; Annex II.2, 114

Juncadella i Vidal-Ribas, Mercè — Estudi, 3.1.1.5; Repertori, 46; Annex, I.1, §99 i §114; Annex II.1, 125; Annex II.1, 276; Annex II.2, 114

Jünger, Adrienne — Repertori, 67

Junta Central del Tesoro Artístico — Estudi, 3.2.2.1; Repertori, 64, 89

Junta d'Agricultura, Indústria i Comerç de Barcelona — Repertori, 18

Junta de Archivos y Bibliotecas Eclesiásticos — Repertori, 59

Junta de Museus (Barcelona) — Estudi, 3; 3.3.2; Repertori, 11, 76

Junta del Tesoro Artístico, vegeu: Junta Central del Tesoro Artístico

Junta Delegada de Incautación de Cuenca — Repertori, 64

Junta Hospitalària de Nostra Senyora de Lourdes (Barcelona) — Repertori, 24

Junta para la Ampliación de Estudios — Repertori, 51, 81

Junta Técnica de Burgos — Repertori, 81

Juventud Monàrquica de Barcelona — Repertori, 31

K

Kellner, Hermann — Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 126; Annex II.2, 115

Kellner, Marta, vegeu: Marta Million

Kempis, Tomàs de; *vegeu també: Imitatio Christi* Repertori, 34
Kettlitz, Elise Annex II.2, 116
Kirchner Catalan, Fidencio Estudi, 2.4 (nota)
Kirchner Catalan, Matilde Estudi, 2.4 (nota)
Kirchner Catalan, Olga, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (i nota); Repertori, 35
Kirchner Catalan, Sara Estudi, 2.4 (nota)
Kirchner Catalan, Víctor Estudi, 2.4 (nota)
Klaebisch, Alfred Annex II.2, 117
Klein i de Noriega, Rossend Repertori, 36, 61
Klein i Serrallés, Rossend Estudi, 2.5; 3.1.1.3; 3.1.1.5; Repertori, 61; Annex I.1, §8 i §75; Annex II.1, 128Annex II.2, 118
Klein Serrallés, Carme Repertori, 36
Klein Serrallés, Joan Nepomucè Repertori, 36
Klein Serrallés, Lluïsa Repertori, 36
Klein Serrallés, Rossend Repertori, 36
Klemm Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 131
Kocher, Otto Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 129
Kommunistische Partei Deutschland Estudi, 3.3.3; Conclusions, 2.1.2

L

L'Avenç (tipografia i llibreria) Repertori, 71
La Avicultura Eléctrica (Barcelona) Repertori, 33
La Catalana (companyia d'assegurances, Barcelona) Estudi, 3.1.1.2
La España Industrial (Barcelona) Estudi, 3.1.1.2
La Fraternitat (cooperativa, Barceloneta) Repertori, 88
La Publicitat (Barcelona) Estudi, 3.1.1.4
La Veu de l'Empordà (Figueres) Estudi, 3.2.2.6
La Voz Confederal (Barcelona) Estudi, 3.1.1.5;
Laboratori de Fonètica (IEC) Repertori, 85
Laboratori Genové (Barcelona) Repertori, 60
Lacasa Burgos, Francisco, *general* Estudi, 3.1.1.1
Laguarda, Joan Josep, *bisbe de Barcelona* Repertori, 53
Lamarca, Eugènia, *viuda Francesc Macià* Estudi, 3.1.2.2; Repertori, 38
Lara y Urquiza, Concepción, *marquesa de Villamediana i Casa Fontanellas* Repertori, 56
Largo Caballero, Francisco Repertori, 49
Larrea Celayeta, Juan Estudi, 3.2.2.4
Lasso de la Vega y Jiménez-Placer, Javier Repertori, 89; Conclusions, 3.1.1
Le Manier Estudi, 3.1.1.5
Leigh, Egerton Repertori, 80
Lemanier Annex II.1, 130
Lemm; vegeu: Klemm
Lemoine, Camille Repertori, 33
Lerroux, Alejandro Repertori, 5
Leveroni, Rosa, *bibliotecària* Estudi 2.4 (nota); Repertori, 90
Ligori, Antoni M. de, *sant* Repertori, 63
Linari, Francisco Andrés, *SJ* Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 35
Lladó, Agustí, pvre. Annex II.2, 119
Llanza i d'Albert, Carles Lluís de, *XIII marquès de Coscojuela* Estudi, 3.1.1.2 (nota); Repertori, 3; Annex II.1, 69; Annex II.2, 75
Llanza y Bobadilla, Luis de, *XII marquès de Coscojuela i XI duc de Solferino* Estudi, 3.1.1.2
Llanza y Bobadilla, Maria Concepción de Repertori, 3

Llanza y Pignateli, Manuel María de, *X duc de Solferino* — Repertori, 3

Lleó XIII, *Papa* — Repertori, 29

Lleó, Albert — Estudi, 3.3.3

Lleó i Feliu, Roser, *bibliotecària* — Estudi, 2.4 (nota); 3.2.2.8

Llibreria Antiquària Farré (Barcelona) — Repertori, 50

Llibreria Babra, vegeu: Babra, Salvador

Lliga Catalana — Repertori, 5, 10

Lliga Regionalista de Catalunya — Estudi, 3.1.1.3; 3.1.1.4; Repertori, 13, 14, 28, Repertori, 67

Llió, marquès de, vegeu: Mora i Catà

Llongueras i Badia, Jaume — Estudi, 3.2.2.5

Llopart (família) — Estudi, 3.3.3

Llopart Grau, Joaquim, — Annex II.2, 120

Llorach, Isabel — Annex II.2, 121

Llorens, Sara — Estudi, 3.3.1

Llorens i Artigas, Josep — Repertori, 76

Llovera i Tomàs, Josep Maria, *prevere* — Estudi, 3.1.1; 3.1.1.1; Repertori, 8, 37, 59; Annex I.1, §6; Annex II.1, 132; ; Annex II.2, 122

Lluch i Garriga, Elisea — Repertori, 78

Lluch i Garriga, Josepa — Repertori, 82 (nota)

Lluch i Gonyalons, Josep — Estudi, 3.1.1.1 (nota)

Llull, Ramon — Repertori, 6 i 6*

Lobo i Trujillo, Rufí — Estudi, 2.4 (nota)

Lois i López, Maria — Estudi, 3.2.2.1

López i Bru, Isabel, *filla del marquès de Comillas* — Repertori, 20

López y López, Antonio, *marquès de Comillas* — Repertori, 25

López Montenegro, Miriam — Estudi, 3.1.1.5;

López Picó, Josep Maria — Estudi, 3.2.1; Repertori, 41, 81; Conclusions, 2.1.1; Annex II.1, 315

Lorenzale, Claudi — Repertori, 69

M

Macià i d'Espona, Josep Maria — Estudi 2.4 (nota)

Macià i Lamarca, Maria — Estudi, 3.1.2.2; Repertori, 38

Macià i Llussà, Francesc — Estudi, 3.1.2.2; Repertori, 38, 84; Annex I.1, §97; Annex II.1, 302

Madurell i Marimon, Josep M. — Estudi, 2.4 (nota)

Magarola i Ardenas, Francesca — Repertori, 4 (nota)

Magarola i Clariana, Josep — Repertori, 4 (nota)

Magarola i de Sarriera, Ramon Maria de, pvre. — Repertori, 25

Maier Zeuner, Otto — Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 137

Malagelada i Figa, Teresa, *bibliotecària* — Estudi, 2.4 (nota)

Malattó, Florentina — Repertori, 66

Malbei, Enric — Estudi, 2.5

Maldà, baronessa de, vegeu: Càrcer-Amat i de Ros, Dolors

Malet, Claudina — Repertori, 43

Mallol i Casanovas, Ignasi — Estudi, 2.4 (i nota); 3.1.2.4; 3.2.2.9

Malraux, André — Estudi, 3.1.1.3 (nota)

Maluenda, Pedro — Annex II.2, 123

Maluquer i Rosés, Joan, *advocat* — Annex II.2, 124

Manjarrés i Bofarull, Josep de — Repertori, 72

Manjarrés i Gironella, Adela de — Repertori, 72

Manufacturas Sedó (Barcelona) Repertori, 57
Manufactures Valls (Sant Mateu de Bages) Repertori, 81
Maragall, Joan Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 51
Marcet i Poal, Dolors Repertori, 64 (nota)
March i d'Olasso, Anna, *dona de Joan Estelrich* Estudi, 3.2.1
Marco, Santiago Annex II.2, 125
Mare de Déu de la Mercè Repertori, 11
Mare de Déu de les Sogues Repertori, 79
Mare de Déu del Roser Repertori, 69, 79
Marés, Joaquim Pere Repertori, 3 (nota)
Marés i Diggle, Jaume Repertori, 3 (nota)
Marés i Deulovol, Frederic Repertori, 9
Maresma i Ollé, Julià, prevere Repertori, 25
Maria de Sant Francesc Xavier, vegeu: Carme Ràfols i Fontanals
Marianao, marquès de, vegeu: Samà
Marije, Alexandrina Repertori, 60
Maristany i Gibert, Eduard Estudi, 3.3.3; Repertori, 81 (nota); Annex II.2, 126
Markwald, Sofia Estudi, 3.3.3
Marquès i Fontanet, Alfred Repertori, 60
Marquès, Pelegrí Repertori, 60
Marrugat i Castro, Escolàstica, abadessa de Santa Clara Repertori, 12
Marsans Peix, Joan Annex II.2, 127
Martí de Barcelona, *OFMCap* Repertori, 15
Martí, Josep, *OPraem* Estudi, 3.2.2.1
Martí i Alsina, Ramon Estudi, 3.2.2.7
Martí i Cabot, Jaume Estudi, 3.2.2.7
Martí i Jusmet, Francesc Repertori, 38
Martí i Monteys, Núria Repertori, 36
Martí Garcés de Marcilla, Josep Maria de Estudi, 2.5; 3.1.1.5; 3.3.2; Annex I.1, §8 i §80; Annex II.1, 133
Martí Segura, Santiago Annex II.1, 134
Martín Descatllar, Jaume Repertori, 4 (nota)
Martín i de Miravell, Ferran de, *baró de Balsareny* Repertori, 4
Martín i Magarola, Concepció de Repertori, 4
Martín i Martínez, Francesc, *baró de Balsareny* Repertori, 4 (nota)
Martinà i Lozano, Isabel, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (nota)
Martinell i Brunet, Cèsar Estudi, 2.5; 3.1.1.4; Annex I.1, §102; Annex II.1, 316
Martínez i Martínez, Rupert Estudi, 2.5 (i nota)
Martínez Lage, Jesús, *colonel* Annex II.2, 128
Martínez San Roman, Maria, *vda. de Víctor* Annex II.2, 129
Martínez-Ferrando, Ernest Estudi, 2.4 (nota); Repertori, 59
Martínez, Bernardo, *OCart* Repertori, 17
Martorell i Peña (família) Repertori, 74
Martorell i Puig, Miquel Repertori, 4
Martorell i Terrats, Jeroni Estudi, 2 (nota); 2.2; 3.3; Repertori, 25, 76
Martorell i Trabal, Francesc Estudi, 3.2.2.1; Repertori, 41, 85
Mas Espona de Saderra, vegeu: Espona de Saderra
Mas Noguer de Segueró, vegeu: Noguer de Segueró
Mas Rabassa (Tarragonès) Repertori, 68
Mas Ribot (Salt) Repertori, 14
Mas Vilar de Sant Boi, vegeu: Vilar de Sant Boi
Masdesexart, Joaquim Estudi, 3.3.3
Masia Mariona (Mosqueroles) Estudi, 3.2.1
Masó Font, Octavi Annex II.2, 130

Maspons i Anglasell, Francesc Estudi, 3.2.1
Massana i Bertran, Antoni, SJ Estudi, 2.5; 3.1.1; 3.1.1.1; Annex I.1, §4 i §79; Annex II.1, 136
Massanés i Dalmau, Josepa Repertori, 78
Massanés i Mestres, Josep Repertori, 78
Massip i Soler, Josep Estudi, 2.4 (nota); Repertori, 14
Massip i Tarragó, Rafael Repertori, 87; Conclusions, 3.2.3
Massó i Torrents, Jaume Estudi 2.4 (nota); Repertori, 8, 71, 72, 73, 85
Masvidal i Col, Mercè, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (i nota); 3.2.2.1
Mata, Lambert Repertori, 71
Matas, Joaquima de Repertori, 14
Mateu i Auger, Teresa Repertori, 4
Mateu i Llopis, Felip Estudi, 3.3.1; Repertori, 6, 38, 59, 62, 64, 89; Conclusions, 3.1.1
Mateu i Pla, Miquel Estudi, 3.1.1.2; Repertori, 2, 71, 75; Annex II.2, 131
Matheu i Fornells, Francesc Estudi, 3.3.1
Matons, August Annex II.2, 132
Matosas i Roca, Antònia, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (nota)
Matoses Marqués, Lluís Annex II.2, 133
Maurín, Joaquim Repertori, 49
Mayans, Antoni Repertori, 71
Mayer, Otto, vegeu: Maier
Mayol i Ferrer, Joaquim Annex II.2, 134
MAZ (companyia ferroviària) Repertori, 81
Medalla commemorativa dels Setges de Girona 54
Medina, Jaume Repertori, 51
Menéndez Pidal, Ramon Estudi, 2.4
Mercader i Bofill, Pere de Repertori, 11
Mercader i de Bell-lloc, Joaquim de, *II comte de Bell-lloc* Repertori, 11
Mercader i de Zufia, Arnau, *III comte de Bell-lloc* Estudi, 3.1.2; 3.1.2.1; 3.3.1; Repertori, 11; Conclusions, 2.2.2
Mercader i de Zufía, Francesc Repertori, 11
Mercader i de Zufía, Pere Repertori, 11
Mercader i Novell, Ramon de Repertori, 11
Mercader i Piqué, Pere de Repertori, 11
Mercader i Sacanella, Eduard Repertori, 4
Mercedaris (Convent de Bonsuccés) Annex I.1, §78; Annex II.1, 138; Annex II.2, 135
Mestre i Ferrús, Ernest Repertori, 39
Mestre i Noè, Francesc Estudi, 3.1.2.4; Repertori, 39, 63; Annex I.1, §144; Annex II.1, 296; Annex II.2, 136
Mestre i Pratdepàdua, Maria Repertori, 39
Mestre i Rexach, Lluís Repertori, 39
Mestres, Joan Annex I.1, §165; Annex II.1, 139
Milà de la Rosa i Vilaseca, Dolors Repertori, 34
Milà i Camps, Josep Maria, *I comte de Montseny* Estudi, 3.1.1.2; Repertori, 41; Conclusions, 2.2.2; Annex I.1, §9; Annex II.1, 140; Annex II.2, 137
Milà i Fontanals, Manuel Estudi, 2.4; Repertori, 25, 74
Millà (família) Estudi, 3.3.3
Millán Massana, Mercè Repertori, 62

Million, Marta — Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 127
Minguell, Manuel — Annex II.1, 141
Mínimes (convent de Jesús Maria, Horta) — Estudi, 3.1.1.1;
Miquel d'Esplugues, *OFMCap* — Esstudi, 3.3.1; Repertori, 15
Miquel i Badia, Francesc — Annex II.2, 139
Miquel i Girbau, Encarnació, *periodista* — Estudi, 2.4 (nota)
Miquel i Planas, Ramon — Repertori, 75
Miquel i Rosell, Francesc — Estudi, 2.4 (nota)
Mira i Lopez, Emili — Repertori, 20, 70, 81
Miracle, M., *president del Consell General d'Indústries de la Construcció* — Estudi, 3.2.1
Miravitlles i Navarra, Jaume — Estudi, 3.1.1.5
Miret i Sans, Joaquim — Repertori, 59, 63, 72
Miró, Joan — Repertori, 76
Miserachs i Rigalt, Antoni — Estudi, 3.1.1.4; Annex II.1, 143; Annex II.2, 140
Miserachs i Rigalt, Manuel — Estudi, 3.1.1.4
Misioneras de Cristo Rey (Barcelona) — Repertori, 31
Missal de Galceran de Vilanova — Estudi, 3.1.2.2; Repertori, 59; Conclusions, 2.2.2
Missioners fills del sagrat cor — Annex II.2, 141
Moës, Richard — Annex II.2, 142
Moix, Ana Maria — Repertori, 75
Moxó, vda, vegeu: Francisca Güell — Annex II.1,
Mola Vidal, Emili, *general* — Repertori, 13
Moles i Ormella, Joan — Repertori, 79
Moliné i Brasés, Ernest — Repertori, 34, 71
Mombrú Hermanos (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.3; Annex II.1, 144
Mompou i Dencausse, Frederic — Repertori, 28
Mompou i Dencausse, Josep — Repertori, 28
Monasterio de la Encarnación (benedictines, Corella) — Repertori, 12
Monasterio de Nuestra Señora de La Cogullada (benedictins) — Repertori, 75
Monasterio del Escorial (jeronis, agustins) — Repertori, 64
Monasterio, José, *general* — Repertori, 19
Moncanut i Geli, Alfons — Estudi, 3.1.1.4; Annex II.1, 145; Annex II.2, 143
Mondria, Alfred, *SJ* — Repertori, 35
Monedero, Rosalia — Annex II.1, 146
Moner i de Siscar, Rosa de — Repertori, 4 (nota)
Moner y Siscar, Joaquín Manuel — Repertori, 71
Monestir d'El Escorial (jeronis, agustins) — Estudi, 4.5; Repertori, 64
Monestir d'Uclés (Conca) — Estudi, 4.5; Repertori, 64; Conclusions, 2.2.1; 3.1.2; Annex II.1, 301
Monestir de Jonqueres (Barcelona), vegeu: Església de la Puríssima Concepció
Monestir de Montserrat — Repertori, 80; Conclusions, 3.1.3
Monestir de Pedralbes (clarisses) — Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 6, 21, 70, 89; Conclusions, 2.2; 3.1.2; 3.1.3
Monestir de Poblet — Estudi, 2.5 (nota); 3.2.2.9; Repertori, 73, 80; Conclusions, 1
Monestir de Sant Anton i Santa Clara (benedictines, Palau Reial Major, Barcelona) — Estudi, 3.1.1.1; 3.3.1; Repertori, 12; Conclusions, 2.2.2; 3.1.2

Monestir de Sant Benet de Montserrat, Repertori, 12

Monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron (jeronis), Repertori, 71

Monestir de Sant Joan de Jerusalem (santjoanistes, Sant Gervasi), Repertori, 23

Monestir de Sant Joan de les Abadesses, Annex II.2, 205

Monestir de Sant Miquel de Fluvià, Estudi, 3.2.2.6

Monestir de Sant Pau del Camp (Bacelona), Repertori, 25

Monestir de santa Cecília de Montserrat (benedictines), Repertori, 12; Conclusions, 3.1.3

Monestir de Santa Isabel de Sarrià, vegeu: Reial Monestir de Santa Isabel de Sarrià

Monestir de Santa Llúcia (clarisses, Càller), Repertori, 23

Monestir de Santa Maria de Jerusalem (clarisses, Barcelona), Repertori, 23

Monestir de Santa Maria de l'Estany, Estudi, 2.5; Annex II.2, 207

Monestir de Santa Maria de Serrateix, Repertori, 89

Monestir de Vallbona de les Monges (cistercenques), Estudi, 3.2.2.9; Annex I.1, §123; Annex II.1, 303

Monge, Pedro, Repertori, 71

Monistrol, marquès de, vegeu: Escrivà de Romaní

Monreal y Tejada, Luis, Repertori, 5, 13, 19, 59. 64, 80, 89; Conclusions, 3.1.1; 3.2.1

Monserdà, Dolors, Repertori, 25

Montaner i Malattó, Júlia de, *comtessa de la Vall de Canet*, Estudi, 3.3.1; Repertori, 66

Montaner i Vila, Maria de, Repertori, 66

Montaner i Vila, Ramon de, Repertori, 66

Montaner y Simon, vegeu: Editorial Montaner y Simon

Montanyà i Angelet, Lluís, Conclusions, 1

Montcada, Elisenda de, *reina*, Repertori, 22

Montcada, Margarita de, *OSC, abadessa*, Repertori, 22

Monteys Carbó, Enric de, Annex II.2, 145

Montobbio, J., Estudi, 2.4 (nota)

Montoliu, marquès de , vegeu: Montoliu i Erill de Sarriera

Montoliu i Carrasco, Carles de, *XXVI baró de l'Albi*, Repertori, 2

Montoliu i de Duran, Carles de, *XXV baró de l'Albi*, Estudi, 3.1.1.2; Repertori, 2, 4

Montoliu i de Dusai, Plàcid, Repertori, 2

Montoliu i de Togores, Manuel de, Estudi, 3.1.1.1 (nota); 3.2.1; Repertori, 74; Conclusions, 2.1.1; Annex II.1, 317

Montoliu i Erill de Sarriera, Plàcid Maria de, *I marquès de Montoliu*, Repertori, 73

Montoliu i Rocabruna, Marià de, *XXIV baró de l'Albi*, Repertori, 2

Montseny, comte de, vegeu: Milà i Camps

Montserrat Esteve, Maria, *bibliotecària*, Estudi, 3.2.1

Montserrat, Cebrià*, prevere*, Estudi, 3.1.1.1; Annex II.1, 147

Montsonís, senyoriu de, vegeu: Montoliu i Carrasco

Mora i Catà, Josep de, *I marquès de Llió*, Repertori, 5, 71

Mora i Martorell, Joan, Estudi, 3.2.2.7

Morató i Cullaré, Tomás, Annex II.1, 333; Annex II.2, 146

Morató i Pou, Josefina, *bibliotecària*, Estudi, 2.4 (nota); 3.2.2.8

Moreira i Ramos, Joan, Estudi, 3.1.2.4; Repertori, 42, 63; Annex I.1, §144; Annex II.1, 297

Morel-Fatio, Alfred, Estudi, 2.5; 3.2.2.8 (nota); Repertori, 7

Morella i Cortès, Josep — Estudi, 2.4 (nota)
Morera i Sabater, Joan, *prevere* — Estudi, 3.2.2.6
Moseley, Edward — Repertori, 80
Moser, Albert - — Annex II.2, 147
Moxó i Sentmenat, Francesc de — Estudi, 3.1.1.2
Moyano Balbuena, *VIII comte de Villahermosa* — Estudi, 3.1.1.2; Annex II.1, 233
Muguruza, José María — Repertori, 39
Muguruza, Pedro — Repertori, 8, 64
Múller, marquès de, vegeu: Múller
Müller, Anne Elisabeth (Isabel) — Estudi, 3.1.1.5
Múller i Ferrer, Francesc Xavier, *I marquès de Múller* — Estudi, 3.1.1.2; Annex II.1, 148
Mundó i Flo, Joaquim — Repertori, 64 (nota)
Mundó i Marcet, Enric — Repertori, 64 (nota)
Mundó i Marcet, Ignasi — Repertori, 64 (nota)
Mundó i Marcet, Joaquim — Repertori, 64
Mundó i Marcet, Manuel — Repertori, 35, 64; Conclusions, 3.1.2
Múnera i Masdevall, Concepció, *bibliotecària* — Estudi, 2.4 (nota)
Muñoz Ramonet, Álvaro — Repertori, 66
Muntades i Estruch, Carme, *II comtessa de Santa Maria de Sants* — Estudi, 3.1.1.2
Mur (llinatge) — Repertori, 2
Mur i Galindo, Antoni; *vegeu també:* Consell de Sanitat de Guerra — Estudi, 3.1.1.4; Annex II.1, 149
Mura, marquès de, vegeu: Dalmases i Villavecchia
Museu Arqueològic de Tarragona — Repertori, 81
Museo Arqueológico de Córdoba — Repertori, 81
Museu d'Arqueologia de Catalunya (Barcelona) — Repertori, 15, 26
Museu d'Art Gòtic Català (Pedralbes) — Repertori, 22
Museu d'Història Natural (Barcelona) — Repertori, 9
Museu de Ciències Naturals (Barcelona) — Repertori, 83
Museu Diocesà de Barcelona — Estudi, 3.3.2
Museu Geològic del Seminari de Barcelona — Estudi, 3.1.1.1
Museu Marítim de Barcelona — Repertori, 80
Museu municipal de Reus — Annex II.1, 281; Annex II.2, 179
Museu Nacional d'Art de Catalunya — Repertori, 80, 76 (nota)
Mussons, Montserrat, *bibliotecària* — Estudi 2.4 (nota)

N

Nadal, Carme de, *OSC* — Repertori, 22
Nadal i de Ferrer, Joaquim Maria de — Estudi, 2.6; 3.1.1.4; 3.3.2; Annex I.1, §82; Annex II.1, 150; Annex II.2, 149
Nadal Gaya, Santiago — Annex II.2, 148
Nahum, Isaac — Conclusions, 3.2.1
Navarro, Jorge de — Annex II.1, 151
Navarro Anton, Pedro — Estudi, 3.1.1.3; Repertori, 36, 43; Annex II.1, 152
Navarro i Juan, Pere, *mosso de recerca* — Estudi 2.4 (i nota); Repertori, 81
Navarro Reverter, Vicente — Repertori, 64
Nebot, Francesc de P., arquitecte — Annex II.2, 150
Negrín López, Juan — Estudi, 3.1.1.3; Repertori, 49
Neri, Felip, *sant* — Repertori, 26
Neufville, Jacob von — Estudi, 3.1.1.5

Nialet i Brugada, Antoni — Estudi, 2.4 (nota)
Nicolau d'Olwer, Lluís — Estudi, 2.4; Repertori, 41, 65, 73, 81, 89
Nicolau V, *Papa* — Repertori, 23
Nin, Andreu — Repertori, 13, 49
Nobas, Rossend — Repertori, 74
Noguer de Segueró, El (mas, Garrotxa) — Estudi, 3.2.2.6; Repertori, 30, 69
Novelles, Teresa i Enric Tell — Annex II.2, 151

O

O'Callaghan, Ramon — Repertori, 63
Obiols i Palau, Josep — Repertori, 76
Obra del Cançoner Popular — Estudi, 3.2.1
Obra dels Exercicis Parroquials (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.4
Obrador i Benassar, Mateu — Repertori, 75
Observatori de l'Ebre (jesuïtes) — Repertori, 35
Oficina d'Edificis Municipals (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 1
Oficina Romànica de Llengua i Literatura (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.1
Olano y Barandiarán, Alberto — Repertori, 31
Olano y Barandiarán, Carmen — Repertori, 31
Olano y Barandiarán, Enrique — Repertori, 31
Olano y Barandiarán, José Eduardo de, *II comte de Fígols* — Repertori, 13, 31, 41, 58, 61, 77
Olano y Barandiarán, Luis — Repertori, 31
Olano y Loyzaga, José Enrique de, *I comte de Fígols* — Repertori, 31; Annex II.1, 93
Oleguer de Montserrat, *CO* — Repertori, 26
Olèrdola, marquès de, vegeu: Rius i Rius — Annex II.2, 152
Oliva, y Toda, Cosme (comandant) — Annex II.2, 153
Olivan i Cebrian, Joan, *ordenança* — Estudi 2.4 (nota)
Olivar i Daydí, Marçal — Estudi 2.4 (nota)
Olivar i Daydí, Jordi — Repertori, 41
Oliver i Tolrà, Miquel dels Sants — Repertori, 71
Oliveras, Josep, *canonge* — Repertori, 8
Oliveras, Santiago, *prevere* — Repertori, 53
Oliveras i Prats, Just — Estudi, 3.1.1.3; Repertori, 53; Annex II.1, 153
Oliveras Maranges, Francisco — Annex II.2, 154
Oller, *prevere* — Estudi, 1
Oller i Moragas, Narcís — Estudi, 3.3.1; 4.3; Repertori, 44; Conclusions, 2.2.2; Annex II.1, 245
Oller i Rabassa, Joan — Repertori, 44; Annex II.2, 155
Oller i Rabassa, Josep — Repertori, 44
Oller i Rabassa, Maria — Repertori, 44
Olot — Annex I.1, §115; Annex II.1, 278
Olzinelles i de Tos, Concepció — Repertori, 14
Oms i de Sarriera, Gaietana d', *marquesa de Moja* — Repertori, 25
Oms i Oms, Antoni d' — Repertori, 25
Oms Pujadas, Manuel de, *advocat* — Annex II.2, 156
Orde de Carles III — Repertori, 54
Orde de la reina Maria Lluïsa — Repertori, 40
Orde de Malta — Repertori, 68
Orde de Sant Jaume de l'Espasa — Repertori, 63, 71
Orde de Sant Joan de Jerusalem — Repertori, 50
Orde del Sant Sepulcre de Jerusalem — Repertori, 50
Ordre de Sant Joan de Jerusalem (Hospitaleres) — Repertori, 50; Annex II.2, 157
Orfeó Català (Barcelona) — Repertori, 24
Orfeó Montsià — Repertori, 42
Orfeó Tortosí — Repertori, 42

Oriola-Cortada i Renom, Lluís d', *V comte de la Vall de Merlés i baró d'Eroles* — Estudi, 3.1.1.2; 3.1.1.4; Annex II.1, 223; Annex II.2, 228
Orlandis i Despuig, Ramon, *SJ* — Estudi, 2.5
Orphea Films (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.4; Repertori, 33
Orpí, Josefina, *vda. del Dr. Miquel dels Sants Torelló* — Annex II.2, 158
Ors, Eugeni d' — Estudi, 3.1.1.1
Ortiz Tejada — Annex II.1, 154
Otero i Vigo, Armand — Estudi, 2.4 (nota)
Oultremont, Émilie de, *MR* — Estudi, 3.1.1.1
Ovegaard, Finn — Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 155
Ozanam, Frédéric — Repertori, 25

P

Pabón, Benito — Repertori, 45
Pacífic de Vilanova, OFMCap — Repertori, 15
Pagès, Rafaela — Repertori, 23
Palà, Joan, *CO* — Repertori, 1 (nota); 26
Palacio de Archivos y Bibliotecas (Madrid) — Repertori, 64 (nota)
Palau i Dulcet, Antoni — Repertori, 71, 75
Palau Alòs (Barcelona) — Repertori, 4
Palau Centelles (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.2; Repertori, 3
Palau Cortada (marquesa de Castellbell, Barcelona) — Estudi, 3.1.1.2
Palau Dalmases (Barcelona) — Estudi, 2.5
Palau de la Diputació (Barcelona), vegeu: Palau de la Generalitat
Palau de la Generalitat (Barcelona) — Estudi, 2.4; 2.5; Repertori, 26, 38, 85; Conclusions, 1
Palau de la Música (Barcelona) — Repertori, 24
Palau de la Virreina (Barcelona) — Estudi, 2.6; 3.1.1.1; 3.1.1.5; Repertori, 35, 49, 64, 65, 70, 73; Conclusions, 2.1.2
Palau de les Heures (Horta, Barcelona) — Repertori, 78
Palau del Baró de Castellet (Barcelona) — Estudi, 3.1.1
Palau del bisbe, vegeu: Palau Episcopal
Palau del marquès de Puertonuevo (Barcelona) – vegeu Palau Alòs
Palau dels comtes de Fígols (Sant Gervasi, Barcelona) — Repertori, 31
Palau Dou (Barcelona) — Repertori, 4
Palau Episcopal de Barcelona — Estudi, 3.1.1.1
Palau Episcopal de Cuenca — Repertori, 64
Palau Episcopal de la Seu d'Urgell — Estudi, 3.1.2.2; Repertori, 59
Palau Episcopal de Vic — Estudi, 2.5; 3.2.2.3
Palau Falguera (Sant Feliu de Llobregat) — Estudi, 3.1.1.2; 3.1.2.1; Repertori, 19; Conclusions, 2.2.2
Palau Maldà (Barcelona) — Repertori, 19
Palau March (Barcelona) — Repertori, 65
Palau Mercader (Cornellà de Llobregat) — Estudi, 3.1.1.5; 3.1.2.1; Repertori, 11; Conclusions 2.2.2
Palau Moja (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 25
Palau Montaner (Barcelona) — Repertori, 66
Palau Moxó (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.2; 3.3
Palau Nacional de Montjuïch — Repertori, 89
Palau Reial Major (benedictines, Barcelona) — Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 12; Conclusions, 2.2.1
Palau Reial Menor (residència de jesuïtes, Barcelona) — Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 35, 82
Palau Sarriera (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.2; 3.3; Repertori, 6, 54, 71

Palau Torreblanca (Sant Just Desvern, Sant Joan Despí, Sant Feliu de Llobregat)) Estudi, 3.1.2.1; Repertori, 40; Conclusions, 2.2.2

Palestra (Badalona) Estudi, 3.2.2.2

Pallarès, M., vegeu també: Consell de Sanitat de guerra Annex II.1, 156

Palmerola, marquès de, vegeu: Despujol

Pano, Mariano de Annex II.2, 159

Par i Tusquets, Alfons Estudi, 3.1.1.1 (nota)

Par i Tusquets, Antoni Annex II.2, 160

Parc Samà (Cambrils) Annex II.1, 260

Parés i Macià, Antònia, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (nota)

Parrella i Escrivà de Romaní, Lluïsa Repertori, 18

Partido Sindicalista Español Repertori, 45; Annex II.1, 158

Partit Catalanista Republicà Repertori, 5

Partit Conservador Repertori, 14

Partit Republicà Democràtic Federal Repertori, 27

Partit Sindicalista Espanyol Estudi, 3.1.1.5; Repertori, 16, 45, 70; Conclusions, 2.1.2

Parunella, Josep - Annex II.2, 161

Pascual i Coromines, Jaume, *OPraem* Estudi, 3.2.2.1

Pascual i Duran, Lluciana Repertori, 74

Patiño y Fernández Durán, Josefa Repertori, 40

Patronat de Poblet Repertori, 80

Patronat del Montseny Repertori, 41

Patronat Tolrà (Castellar del Vallès) Repertori, 29

Patronato de Viviendas del Congreso Eucarístico (Barcelona) Repertori, 54

Patxot i Jubert, Rafael Estudi, 2.4; 3.1.1; 3.1.1.1; 3.2.1; Repertori, 6, 71, 74, 75; Conclusions, 2.1.1; 2.2.1; Annex I.1, §14, §107, §101, §126 i §134; Annex II.1, 157 i 318

Patxot i Rabell, Maria Estudi, 3.2.1

Pau V, *Papa* Repertori, 26

Paulí i Menéndez, Antoni Estudi, 2.4 (nota); Annex II.2, 162

Pedrals, Lotgarda de Repertori, 69

Pedrell i Sabaté, Felip Estudi, 2.4

Pedruna, Juan Bautista de Annex II.2, 163

Peláez, Manuel J. Repertori, 81

Pella i Forgas, Josep Estudi, 2.6; 3.1.1.5; Repertori, 46, 72

Pella i Tort, Ramon; vegeu també: Juncadella, Maria Repertori, 46; Annex II.1, 159

Pelliot, Auguste Repertori, 71

Peña Ibérica (Barcelona) Estudi, 3.1.1.4; Repertori, 43

Peraire i Ricarte, Júlia Estudi, 3.1.1.5

Peraire Iglesias, Nicomedes Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 160

Peray March, José de Annex II.1, 334; Annex II.2, 164

Perdigó i Cortés, Manuel Repertori, 75

Pere Antoni d'Aragó, *virrei* Repertori, 71, 73

Perellós (llinatge) Repertori, 2

Pérez de Urbel, Justo, *OSB* Repertori, 64

Pérez Rodríguez, Dimas Repertori, 64

Pérez Rubio, Timoteo Estudi, 3.2.2.1; Repertori, 64

Pérez-Rosales i Samanillo, Jesús; *vegeu també:* Consell Sanitari de Guerra Estudi, 3.1.1.4; Annex I.1, §168; Annex II.1, 161; Annex II.2, 165

Pericas, Josep M. Repertori, 68
Peris-Mencheta, Francesc Repertori, 57
Pestaña Núñez, Angel Estudi, 3.1.1.5; Repertori, 45
Peters Pons, Guillem Estudi, 2.4 (i nota); 3.1.2.3; 3.2.2.3; Repertori, 30, 69
Petit i Montserrat, Joan Estudi, 2.4 (i nota)
Phillips, Thomas, *sir* Repertori, 80
Pi i Margall, Francesc Repertori, 27
Pi i Pagès, Trinitat, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (nota)
Pi i Sunyer, August Estudi, 3.1.1.4
Pi i Sunyer, Carles Repertori, 51, 62, 64, 88
Pich i Pon, Joan Estudi, 3.1.1.4;
Pichard de Page, René Estudi, 2.5 (nota) Repertori, 7
Picó i Campamar, Ramon Repertori, 80
Piferrer i Fàbregas, Pau Repertori, 72
Pijoan i Soteras, Josep Repertori, 71
Pin de Latour, Armand Estudi, 3.3.1
Pin de Latour, Armand Annex II.2, 166
Pin i Soler, Josep Estudi, 3.3.1
Pinós (llinatge) Repertori, 6
Pinós i Copons, M. Josepa Repertori, 6
Pinós-Sancliment i Rocabertí (llinatge) Repertori, 6
Pinyol, Jacint Repertori, 15
Pitarque, Agustí Estudi, 3.1.1.4
Pius X, *Papa* Repertori, 14
Plandiura i Picó, Antoni Estudi, 3.2.2.5
Plandiura i Pou, Lluís Estudi, 2.5; 3.1.1.5; 3.2.2.5; 3.3.2; Annex I.1, §94 i 96; Annex II.1, 162 i 269
Plaza Escudero, Luis María Repertori, 74 (nota)
Plus Ultra (hidravió) Estudi, 3.1.1.3; Repertori, 32
Poch i Jubert, Joaquim, *conserge* Estudi 2.4 (i nota); Repertori, 15
Pomés i Coll, Carlota, *bibliotecària* Estudi 2.4 (nota)
Ponjuan i Miró, Maria, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (nota); 2.6
Pons, Jaume, *SJ* Repertori, 35
Pons i Bofill, Montserrat Repertori, 18
Pons i Enrich, Antoni Repertori, 81 (nota)
Pons i Guri, Josep Estudi, 2.4 (nota); Repertori, 22
Pontificio Collegio Spagnuolo (Vaticà) Repertori, 24
Porta i Rubió Annex II.1, 163
Porta, Ventura*, ordenança* Estudi, 2.4 (nota)
Portabella (família) Estudi, 3.1.1.5; Repertori, 47
Portabella (jesuïta) Annex II.1, 164
Portabella i Barrera, Carles Repertori, 47
Portabella i Barrera, Emili Repertori, 47
Portabella i Barrera, Joan Repertori, 47
Portabella i Cantarell, Manuel Repertori, 47
Portabella i Cantarell, Pere Repertori, 47
Portabella i Cots, Josep Repertori, 47
Portabella i de Sarriera, Josep Maria Repertori, 47
Portela Valladares, Manuel Estudi, 3.1.1.3; Repertori, 48; Conclusions, 2.2.2; 3.2.2; Annex II.1, 167
Portella i Feliu, Carme, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (nota)
Portella i Feliu, Josefina, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (nota)
Porter i Moix, Maria Repertori, 75
Porter i Rovira, Josep Estudi, 3.1.1.5; 4.3; Repertori, 6, 71, 72, 75
Potellas i Casals, Josep Repertori, 62
POUM Estudi, 2.6; 3.1.1.1;

	3.1.1.2; 3.1.1.5; Repertori, 13, 20, 35, 49, 70, 73, 81; Conclusions, 2.1.2; 2.2.1; 2.2.2; Annex II.1, 168
Poveda i Pérez, Josep A.	Estudi, 2.4 (nota)
Poyo, Manuel*, mosso d'esquadra*	Estudi, 2.4 (nota)
Pozzali Croti, Paulina, *comtessa consort de Bell-lloc*	Estudi, 3.1.2.1; Repertori, 11; Conclusions, 3.1.2; Annex I.1, §91 i §154; Annex II.1, 267; Annex II.2, 23
Prat de la Riba, Enric	Estudi, 3.1.1.1; 2.4; Repertori, 79, 81, 86
Prat, Trinitat, *prevere*	Estudi, 3.1.1.1
Prats i Rom, Maria, *bibliotecària*	Estudi, 2.4 (i nota)
Prats i Vallès, Joan	Repertori, 21
Prats Tomàs, Joan	Annex II.2, 167
Prats, Francisca, *vda. de Menacho*	Annex II.2, 168
Premi Damià Campeny (Generalitat de Catalunya)	Repertori, 84
Premi Duran i Bas (IEC)	Repertori, 85
Premi Enric Granados (Generalitat de Catalunya)	Repertori, 84
Premi Felip Pedrell (Generalitat de Catalunya)	Repertori, 84
Premi Francesc Vives (IEC)	Repertori, 85
Premi Ignasi Iglésias (Generalitat de Catalunya)	Repertori, 84
Premi Isaac Albéniz (Generalitat de Catalunya)	Repertori, 84
Premi Isidre Bonsoms (IEC)	Repertori, 85
Premi Isidre Nonell (Generalitat de Catalunya)	Repertori, 84
Premi Joan Crexells (Generalitat de Catalunya)	Repertori, 84
Premi Joan Maragall (Generalitat de Catalunya)	Repertori, 84
Premi Joaquim Folguera (Generalitat de Catalunya)	Repertori, 84
Premi Josep Anselm Clavé (Generalitat de Catalunya)	Repertori, 84
Premi Juli Garreta (Generalitat de Catalunya)	Repertori, 84
Premi Narcís Oller (Generalitat de Catalunya)	Repertori, 84
Premi Prat de la Riba (IEC)	Repertori, 85
Premi Teatre Català de la Comèdia (Generalitat de Catalunya)	Repertori, 84
Premi Valentí Almirall (Generalitat de Catalunya)	Repertori, 84
Premis literaris de la Generalitat	Estudi, 4.6.2; Repertori, 84; Conclusions, 3.2.2
Presó Model (Barcelona)	Estudi, 3.1.1.2
Primo de Rivera, Miguel	Repertori, 11, 13, 14, 19, 32, 51, 54, 75, 86
Prins, *escultor*	Estudi, 1
Priorat de Santa Maria de Montalegre (agustinianes, Tiana)	Repertori, 17
Prou i Soler, Pau	Estudi, 2.4 (nota)
PSUC	Repertori, 11, 35
Puget Pérez-Cabrero, Rafael	Annex II.2, 169
Puig i Cadafalch, Josep	Estudi, 1; 3.2.1; Repertori, 41, 50, 85; Conclusions, 2.1.2; Annex I.1, §50, §89, §143 i §169; Annex II.1, 166
Puig i d'Abaria, Clotilde, *IX comtessa de Brías*	Repertori, 48
Puig i de Pallejà, Ignasi de	Estudi, 2.5; 3.1.1.2; Annex I.1, §16 i §31;

Annex II.1, 165
Puig i de Sisternes, Mercè Repertori, 54
Puig Padrola (família) Repertori, 89
Puig Vives, Cayetano (asserradero Puig) Annex II.2, 170
Pujol i Casademont, Pere Annex II.2, 171
Pujol i Genius, Francesc, *porter* Estudi, 3.1.1.1; 3.2.2.9; Annex II.2, 173
Pujol i Güell, Ramon Annex II.2, 172
Pujol i Roig, Francesc, *ordenança* Estudi, 2.4 (i nota)
Pujol i Tubau, Pere, *prevere* Estudi, 3.1.2.2; Repertori, 59
Pujol, Francesc
Puñonrostro, comte de, vegeu: Arias-Dávila

Q

Quadras i Feliu, Antoni de Repertori, 50
Quadras i Feliu, Manuel de Repertori, 50
Quadras i Feliu, Maria Estudi, 3.2.1
Quadras i Veiret, Josep de, *II baró de Quadras* Estudi, 3.1.1.2; 3.3.2; Repertori, 14, 50; Annex II.1, 170; Annex II.2, 174
Queipo del Llano, Gonzalo Repertori, 83
Queipo del Llano, Manuel Repertori, 48
Queralt i Targa, Ramona Estudi, 3.1.1.5 (nota)

R

Radio Barcelona EAJ Repertori, 33
Ràfols i Fontanals, Carme Repertori, 76
Ràfols i Fontanals, Josep Francesc Estudi, 2.2 (i nota); 2.4 (nota); 4.2; Repertori, 76; Conclusions, 3.2.1; Annex II.1, 246
Ràfols i Gassó, Francesc Xavier Repertori, 76
Rahola i Trias de Bes, Pere Repertori, 10
Rahola Molinas, Pere Annex II.2, 175
Ramis i de Dalmases, Pilar de Repertori, 54
Raspall i Juanola, Joana, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (i nota); 3.1.2.1; Repertori, 19
Raventós i Domènech, Manuel Estudi, 3.1.1.1 (nota)
Raventós i Fatjó, Sadurní Estudi, 3.1.1.1 (nota)
Real Academia de Jurisprudencia y Legislación Estudi, 3.1.1.4; Repertori, 34
Real Academia de la Historia Repertori, 33, 64, 68, 80, 83
Real Academia de la Lengua Repertori, 52
Real Academia Galega Repertori, 82
Real Maestranza de Sevilla Repertori, 54
Rebull i Torroja, Joan Estudi, 2.4 (i nota); 3.1.2.4; 3.2.2.9
Recolons Lladó, Esteve Estudi, 3.1.1.3 (nota)
Recolons Portabella, Mercè Estudi, 3.1.1.3; Annex II.1, 171
Regiment de cavalleria de Santiago (Barcelona)
Regiment de cavalleria, vegeu: Dragones de Montesa i Dargones de Santiago
Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona Estudi, 3.1.1.4; Repertori, 1, 4, 57, 62, 72, 74, 82
Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona Repertori, 14, 18, 33
Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya Repertori, 60
Reial Cos de la Noblesa de Catalunya Estudi, 3.1.1.2; 3.1.1.4; Repertori, 2, 4, 20, 54, 68
Reial Monestir de Santa Isabel de Sarrià (franciscanes) Estudi, 2.6; 3.1.1.1
Reial Ordre de Malta Repertori, 2
Reials Col·legis de Tortosa Estudi, 3.1.2.4; 3.2.2.9; Repertori, 63; Conclusions, 2.2.2; Repertori, 63;

Annex I.1, §144; Annex II.1, 300

Reixach i Tort, Sebastià — Repertori, 35; Annex II.1, 172

Religioses de Jesús Maria (Sant Gervasi) — Estudi, 3.1.1.1

Religioses de Nostra Senyora de l'Esperança (Barcelona) — Annex II.2, 176

Religioses Filles de Maria (Barcelona) — Annex II.2, 177

Renau i Berenguer, Josep — Estudi, 3.2.2.4; Repertori, 15

Reparadores (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.1; Annex II.1, 173

Repertori de Manuscrits Catalans (Fundació Patxot) — Estudi, 3.2.1

Requesens-Zúñiga (llinatge) — Repertori, 35

Residència de la Companyia de Jesús (jesuïtes, Tarragona) — Estudi, 3.2.2.9

Resnard, Ferdinand — Repertori, 33

Reus i Alabau Ignasi — Annex II.2, 178

Reventós i Bordoy, Manuel — Repertori, 81

Revista Ibèrica (jesuïtes) — Estudi, 3.1.1.1

Rey Casadevant, Víctor (impremta), *vegeu també:* Domènec Carles Tolrà — Estudi, 3.1.1.5;Annex II.1, 174

Riba i Arderiu, Eulàlia — Repertori, 51

Riba i Arderiu, Jordi — Repertori, 51

Riba i Arderiu, Oriol — Repertori, 51

Riba i Bracons, Antoni — Repertori, 51

Riba i Bracons, Carles — Estudi, 3.1.1.5; 3.2.1; Repertori, 51, 58, 76; Annex II.1, 175

Ribas Camps, Antonia — Annex II.2, 180

Ribas Fabra, Montserrat — Annex II.1, 176; Annex II.2, 181

Riber i Campins, Llorenç, *prevere* — Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 49, 52; Annex I.1, §48; Annex II.1, 177; Annex II.2, 182

Ribó i Rius, Xavier — Annex II.2, 183

Ricart i Roger, Frederic, *IV marquès de Santa Isabel* — Estudi, 3.1.1.2; 3.1.2.1; 3.2.2.5; Annex I.1, §139; Annex II.1, 284; Annex II.2, 206

Ricart, Enric-Cristòfol — Repertori, 76

Riemann — Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 178

Riera, Concepció — Annex II.1, 179

Riera, Francisca — Annex II.1, 180

Riera i Carré, Adela, *bibliotecària* — Estudi, 2.4 (nota); 3.2.2.6

Riera i Llorca, Maria, *bibliotecària* — Estudi 2.4 (i nota)

Riera Sala (família) — Annex I.1, §148; Annex II.1, 181

Riera i Sala, Joan — Estudi, 3.1.1.1

Riera i Sala, Pau — Estudi, 3.1.1.1

Río y del Val Pinzón y Escobar, Rafael del, *I marquès de Casa Pinzón* — Estudi, 2.5; 3.1.1.2

Ripoll i Fortuño, Francesc d'Assís — Estudi, 3.1.1.4; Annex I.1, §73; Annex II.1, 182

Riquer i Morera, Martí de — Estudi, 2.4 (nota); Repertori, 15, 19, 20, 22, 63

Riquer i Ynglada, Alexandre de — Estudi, 3.3.2

Riu, Hementer, *prevere* — Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 53; Annex II.1, 183; Annex II.2, 184

Rius i Armendares, Ricard — Estudi, 2.4 (nota); Repertori, 4, 6

Rius i Rius, Manuel, marquès d'Olèrdola — Annex II.2, 152

Rivas i Papasseit, Lluïsa, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (nota)
Rivière, Francisco Luis Repertori, 5
Robert, marquès de, vegeu: Robert
Robert i de Carles, Joaquim, *II marquès de Robert* Estudi, 3.1.1.2; 3.3.2; Annex II.1, 184, Annex II.2, 185
Robert i Surís, Robert, *I marquès de Robert* Estudi, 3.1.1.2
Robles i Ferrer, Mercè, *bibliotecària* Estudi 2.4 (nota)
Roca i Lletjós, Salvador Estudi, 1
Roca i Rossell, Maria, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (nota)
Rocabertí, Estefania de, vegeu: Estefania de la Concepció
Rocabruna (llinatge) Repertori, 2
Rocabruna i Jordà, Josepa de Repertori, 2
Rocamora (família) Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 185
Rocamora i Pi, Ferran Estudi, 3.1.1.5
Rocamora i Pi, Francesc Estudi, 3.1.1.5
Rocamora i Vidal, Antoni Estudi, 3.1.1.5
Rocamora i Vidal, Manuel Estudi, 3.1.1.5
Rocarol Faura, Josep Repertori, 22
Rodon, Assumpta, *arxivera* Repertori, 38
Rodríguez, Angelina, *bibliotecària* Estudi 2.4 (nota)
Rogent i Amat, Elies Repertori, 9
Roger-Gallés, Joaquin M. Annex II.2, 186
Roig i Bofill, Emerencià Estudi, 2.6; 3.1.1.4; Annex I.1, §107 i 108; Annex II.1, 186; Annex II.2, 187
Roig i Punyed, Josep Estudi, 2.4 (nota)
Roig i Reventós, Joan Repertori, 90
Roig i Soler, Dolors Estudi, 3.1.1.4
Roldan, *srs.* Repertori, 77
Romagosa i Romagosa, Mercè, *vídua de Josep Simon* Annex II.2, 188
Romañà, Josep Maria Repertori, 77, Annex II.2, 190
Romañà i Gelada, Hilària Repertori, 77
Romañà i Gelada, Pilar Repertori, 77
Romañà i Puiggros, Ignasi Repertori, 77
Romañà i Puiggros, Joan Repertori, 77
Romañà i Suari, Clara Repertori, 77
Romañà i Suari, Francesc de Paula, *I baró de Romanyà* Estudi, 3.1.1.2; Repertori, 77; Conclusions, 2.1.2; Annex I.1, §118; Annex II.1, 187; Annex II.2, 189
Romañà i Suari, Ignasi Repertori, 77
Romañà i Suari, Mercè Repertori, 77
Romans i Gironell, Sibina, *bibliotecària* Estudi 2.4 (i nota); 2.6; Repertori, 15
Ros i de Càrcer, Joaquim de Repertori, 54
Ros i de Càrcer, Josefa Repertori, 54 (nota)
Ros i de Dalmases, Xavier Repertori, 18, 54, 61; Annex II.2, 191
Ros i de Puig, Ignasi de; *vegeu també:* Ramis Estudi, 2.5; 2.6; 3.1.1; 3.1.1.2; Repertori, 32, 54; Annex I.1, §5 i §88; Annex II.1, 188; Annex II.2, 192
Ros i de Ramis, Antoni de Repertori, 54
Ros i de Ramis, Ignasi de Repertori, 54
Ros i de Ramis, Joan de Repertori, 54
Ros i de Ramis, Joaquim de Repertori, 54
Ros i de Ramis, Josep de Repertori, 54
Ros i de Ramis, Maria Loreto de Repertori, 54
Ros i de Ramis, Mercè Repertori, 54
Ros i de Ramis, Pilar de Repertori, 54
Ros i de Ramis, Ramon de Repertori, 54

Ros i Molins, Joan Baptista de	Repertori, 54 (nota)
Rosell i Rosal, Mercè, *bibliotecària*	Estudi 2.4 (nota)
Roser de Sant Josep, *OCD*	Repertori, 16
Rosés i Guardiola, Josep M.	Estudi, 2.4 (i nota)
Rossell i Vilà, Maria, *bibliotecària*	Estudi, 2.4 (nota); 3.2.2.1
Rosselló i Donato, Ramon de, *comte de Vilanova de Rosselló*	Estudi, 2.5; 3.1.1.2; 3.3.1; 3.3.2; Repertori, 68; Annex I.1, §39; Annex II.1, 230; Annex II.2, 236
Rosselló i Puig, Pere de	Repertori, 68
Rosselló i Roig, Carles de	Repertori, 68
Rotary Club (Barcelona)	Repertori, 10
Roura Carnestoltes, Francesca	Repertori, 66
Roura Carnestoltes, Maria	Repertori, 66
Roure, Josep	Repertori, 62
Rouret i Callol, Martí	Repertori, 57
Roviralta, Màrius (Les Escales)	Annex II.2, 193
Roviralta i Astoul, Emili	Estudi, 3.1.1.4; Annex II.1, 190
Roviralta i Astoul, Raül	Estudi, 3.1.1.4; 3.3.2; Annex I.1, §41; Annex II.1, 189; Annex II.2, 194
Roviralta i Figueras, Teodor	Estudi, 3.1.1.4
Rubió i Balaguer, Antoni	Repertori, 78
Rubió i Balaguer, Elisea	Repertori, 44, 78
Rubió i Balaguer, Joaquim	Repertori, 78
Rubió i Balaguer, Jordi	Estudi i Repertori, *passim*
Rubió i Balaguer, Manuel	Repertori, 78
Rubió i Balaguer, Pilar	Repertori, 78
Rubió i Lluch, Antoni	Estudi, 2.3; 2.4.; 3.1.1.1; 4.3; Repertori, 11, 33, 39, 41, 51, 58 i 58 (nota), 63, 72, 78, 81, 82; Conclusions, 1; 3.2.1; Annex II.1, 247
Rubió i Lluch, Josep	Estudi, 2.4
Rubió i Lois, Manuel	Estudi 2.4 (i nota); 3.1.2.4; Repertori, 62, 63
Rubió i Ors, Joaquim	Estudi, 2.4; Repertori, 39, 78, 82; Conclusions, 1
Rubiralta i Garriga, Lluís	Estudi, 3.2.2.4
Rucabado i Comerma, Ramon	Estudi, 3.2.1; Conclusions, 2.1.1; Annex I.1, §137; Annex II.1, 191
Rucker, Elizabeth Louise	Repertori, 36
Ruf, *sant*	Repertori, 63
Ruiz Amado, Hilario	Repertori, 55
Ruiz Contreras, Luis	Estudi, 3.1.2.4; 3.2.2.6; Repertori, 55; Annex I.1, §145; Annex II.1, 264; Annex II.2, 195
Ruiz de Alda, Julio	Estudi, 3.1.1.3; Repertori, 32
Ruiz Ponsetí, Elvira	Estudi, 3.1.1.3; Repertori, 57
Ruiz Ponsetí, Estanislau	Repertori, 57 (nota)
Rújula, Félix, *rei d'armes*	Repertori, 50
Rumeu i Freixa, Darius, *baró de Viver*	Repertori, 41
Rumeu i Torrents, Darius, *I baró de Viver*	Estudi, 3.1.1.2
Rupert M. de Manresa, *OFMCap*	Estudi, 2.5; 3.1.1.1; Repertori, 15; Conclusions, 2.1.2; 2.2.1;

Annex II.1, 329
Rusiñol i Prats, Albert — Repertori, 81 (nota)

S

Saavedra i de Macià, Anna Maria de — Repertori, 76
Saavedra Llanza, Antonio de — Repertori, 3
Saavedra Llanza, Pilar de — Repertori, 3
Saavedra y Fontes, Antonio de, *X comte d'Alcúdia* — Estudi, 3.1.1.2; Repertori, 3; Conclusions, 3.2.1
Saavedra y Rodríguez de la Guerra, Antonio Federico, *IX comte d'Alcúdia* — Repertori, 3
Saavedra, Balbina — Repertori, 3
Sabastida (llinatge) — Repertori, 2
Sabaté, Robert — Repertori, 70, 77
Sabater i Arquer, Isidre — Estudi, 3.2.2.7; Repertori, 17
Sacanell Carmona, José Antonio de — Repertori, 56
Sacharoff, Olga — Repertori, 76
Saderra d'Orís (mas) — Repertori, 30
Sáenz Díaz, Carmen — Annex II.1, 336
Sagarra i Castellarnau, Ferran de — Estudi, 2.4; Repertori, 41; Conclusions, 3.2.2
Sagarra i Castellarnau, Josep Maria de — Estudi, 2.4; 3.1.1.5; Repertori, 41
Sagarra i de Siscar, Ferran de — Estudi, 2.5; 3.1.1.5; Annex I.1, §95; Annex II.1, 192
Sagnier, Lluís — Estudi, 3.1.1.4;
Sagnier i Costa, Mercè — Estudi, 3.1.1.4;
Sagnier i Vidal-Ribes, Josep Maria de, *II marquès de Sagnier* — Estudi, 3.1.1.4; Annex II.1, 193; Annex II.2, 196
Sagnier i Vilavecchia, Enric — Estudi, 3.1.1.1; 3.1.1.4; Repertori, 31, 60
Sagrera, Ana, vidua de — Annex II.1, 194
Sala i Miralpeix, Tecla — Estudi, 3.1.1.1
Sala Tubella, Joan — Repertori, 40
Sala, Luca — Repertori, 80
Salas i Bosch, Eduard — Estudi, 3.1.1.5;
Salas i Bosch, Xavier de — Estudi, 2.4 (nota); Estudi, 3.1.1.5;
Salas y de Salas, José Nicolás de — Estudi, 3.1.1.3; Annex II.1, 195
Salazar Ribó, Maria, *vídua del baró d'Esponellà* — Estudi, 3.1.1.2
Sales, Émile de — Repertori, 80
Salesians de Sarrià — Annex II.1, 335
Sallarès Llobet, Joaquim (president de la Caixa d'estalvis de Sabadell) — Annex II.2, 245
Sallarés, E. — Estudi, 2.5
Sallés i Figueras, Jaume — Repertori, 62
Sal·lusti — Repertori, 52
Salvadó i Castell, Hilari — Repertori, 88; Conclusions, 3.2.3
Salvador i de Solà, Felipe de — Estudi, 3.1.1.4; 3.1.1.5; Annex II.1, 196; Annex II.2, 197
Samà i Torrents, Salvador, *II marquès de Marianao* — Estudi, 3.2.2.9
Samsó, Robert — Estudi, 2.2 (i nota)
San Miguel de Uncastillo (Osca) — Repertori, 71
San Roman de Ayala, marquès de (Juan de Uruela) — Annex II.2, 227
Sanabre i Sanromà, Josep, *prevere* — Estudi, 2.5 (i nota); 3.1.1.1; Repertori, 7, 9
Sanchez Muñoz (família) — Repertori, 71
Sánchez Muñoz, Gaspar — Repertori, 71
Sánchez-Terán, Salvador, *governador civil* — Repertori, 66 (nota)
Sancho i Ferrer, Glòria, *bibliotecària* — Estudi, 2.4 (nota)

Sanfeliu Casanovas, Marcos, *prevere* Estudi, 3.1.1.1; Annex I.1, §104 §163; Annex II.1, 197; Annex II.2, 198

Sanjurjo Sacanell, José, *I marquès del Riff* Estudi, 3.1.1.2; 3.1.1.3; Repertori, 5, 56

Sanjurjo y Jiménez-Peña, Justo, *II marquès del Riff* Estudi, 3.1.1.3; Repertori, 56; Conclusions, 3.2.1; Annex II.1, 198

Sanllehy i Girona, Àgueda Repertori, 20

Sanllehy i Girona, Carles, *II marquès de Caldes de Montbuy* Estudi, 2.5; Annex II.2, 35

Sanpere i Figueres, Josefina, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (nota)

Sanpere i Torras, Joan Repertori, 81 (nota)

Sans Marcet, Lluís Annex II.2, 199

Sant Agustí, vegeu: Església de Sant Agustí

Sant Climent, Guillem de Repertori, 16

Sant Andreu de Pujalt, vegeu: Església de Sant Andreu de Pujalt

Sant Esteve de Bagà, vegeu: Església de Sant Esteve de Bagà

Sant Felip Neri, vegeu: Església de Sant Felip Neri i Congregació de l'Oratori

Sant Feliu de Girona Estudi, 3.2.2.6

Sant Jaume de Calaf Annex II.2, 203

Sant Jaume de la Manresana Estudi, 3.2.2.1

Sant Joan de Gràcia, vegeu: Església de Sant Joan de Gràcia

Sant Joan de les Abadesses, vegeu: Monestir de Sant Joan de les Abadesses

Sant Mori, marquès de, vegeu: Moxó

Sant Sever, vegeu: Església de Sant Sever

Sant Tomàs de Riudeperes, vegeu: convent de Sant Tomàs

Sant Vicenç de Sarrià, vegeu: Església de Sant Vicenç de Sarrià

Santa Eulàlia (botiga, Barcelona) Repertori, 81

Santa Isabel, marquès de: vegeu: Ricart

Santa Maria de Barberà i La Manresana, marquès de, vegeu: Sarriera

Santa Maria de l'Estany, vegeu: monestir de Santa Maria de l'Estany

Santa Maria del Mar, vegeu: Església de Santa Maria del Mar

Santa Maria del Pi, vegeu: Església de Santa Maria del Pi

Santcliment (llinatge) Repertori, 6

Santín, Marta Repertori, 90

Santjoanistes, vegeu: Monestir de Sant Joan de Jerusalem

Santuari de la Mare de Déu de l'Ajuda (caputxins, Barcelona) Estudi, 3.1.1.1

Santuari de la Mare de Déu del Carme (carmelites descalços, Barcelona) Estudi, 3.1.1.1

Santuari de Maria Auxiliadora (Barcelona) Repertori, 4

Santuari de Sant Antoni de Pàdua (franciscans, Barcelona) Estudi, 2.5; 3.3.3; COnclusions, 2.1.2

Santuari de Sant Ramon Nonat (Sant Ramon) Estudi, 3.2.2.1

Sardà i Salvany, Fèlix, *prevere* Esstudi, 3.2.2.4

Sarrado i Orteu, Rosa, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (nota)

Sarriera (llinatge) Repertori, 6, 73

Sarriera i de Bassa, Concepció de Repertori, 47

Sarriera i de Copons, Maria Josepa, *VI marquesa de Moja* Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 25
Sarriera i de Cruïlles, Narcís de, *III comte de Solterra* Repertori, 25
Sarriera i de Larrard, Joaquim de, *VIII comte de Solterra* Repertori, 6
Sarriera i Despujol, Josep Maria de, *V comte de Solterra* Repertori, 6
Sarriera i Fernández de Muniain, Ramon de, *XII marquès de Barberà* Repertori, 6
Sarriera i Losada, Assumpció de Repertori, 6
Sarriera i Losada, Enric de Repertori, 6
Sarriera i Losada, Ferran de Repertori, 6
Sarriera i Losada, Joaquim de, *X marquès de Barberà* Estudi, 2.5; 3.1.1.2; 3.3.1; Repertori, 6, 31; Conclusions, 2.1.2
Sarriera i Losada, Pilar de Repertori, 6
Sarriera i Pinós Santcliment, Ramon de, *VIII marquès de Barberà* Repertori, 25
Sarriera i Vilallonga, Enric de, *IX marquès de Barberà* Repertori, 6
Sástago, comtessa de, vegeu: Fernández de Córdoba
Saudin, marquès de, vegeu: Febrer y Calvo de Encalada-Orozco
Schlegel, Hans Annex II.2, 209
Schoenberg, Arnold Estudi, 2.4
Schola (agrupació) Estudi, 2.5; 3.1.1.1; 3.2.1; Conclusions, 2.2.2
Schola Orfeònica (Tortosa) Repertori, 42
Schøyen, Martin Repertori, 6; Conclusions, 3.1.3
Schumacher, Guillermina Repertori, 67
Sedó i Guichard, Artur Repertori, 57
Sedó Peris-Mencheta, Alfred Repertori, 57
Sedó Peris-Mencheta, Joan Estudi, 3.1.1.3; 3.1.1.5; Repertori, 57; Conclusions, 2.2.1; Annex I.1, §116 i §138; Annex II.1, 205; Annex II.2, 210
Segalà Brosa, Albert Repertori, 58
Segalà Brosa, Manuel Repertori, 58
Segalà Brosa, Montserrat Repertori, 58
Segalà Brosa, Oriol Repertori, 58
Segalà Brosa, Víctor Repertori, 58
Segalà i Estalella, Josep Repertori, 58
Segalà i Estalella, Lluís Estudi, 3.1.1.5; Repertori, 58, 61
Segalà i Estalella, Manuel Repertori, 5, 58
Segalà i Riera, Ramon Repertori, 58
Segalà, Lluís Repertori, 58; Annex II.1, 248
Seguí, Salvador Repertori, 45
Seguier, Ulysse de Repertori, 52
Selva i Vives, Josep Estudi, 2.4 (nota)
Seminari de Barcelona Estudi, 2.5; 2.6; 3.1.1; 3.1.1.1; 3.3.1; Repertori, 9, 37, 82; Annex I.1, §14 i §58; Annex II.1, 11; Annex II.2, 17
Seminari de Girona Repertori, 37
Seminari de la Seu d'Urgell Repertori, 59; Estudi, 3.1.2.2
Seminari de Lleida Estudi, 3.2.2.1
Seminari de missions d'Escornalbou Repertori, 80
Seminari de Nostra Senyora de Montalegre de Barcelona Repertori, 9
Seminari de Tarragona Estudi, 3.2.2.9
Seminari de Tortosa
Seminari de Tortosa, vegeu: Reials Col·legis de Tortosa

Seminari de Vic	Estudi, 2.5; 3.2.2.3
Seminari Diocesà de Cuenca	Repertori, 64
Sensat i Estrada, Gerard	Estudi, 3.1.1.3; Annex I.1, §110; Annex II.1, 206; Annex II.2, 211
Sensat i Maristany, Pere	Estudi, 3.1.1.3; Annex I.1, §110; Annex II.1, 206; Annex II.2, 211
Sentmenat (llinatge)	Repertori, 6
Sentmenat, marquès de, vegeu: Sentmenat	
Sentmenat i de Riquer, Pere Carles de, *VII marquès de Castelldosrius*	Repertori, 25
Sentmenat i de Sarriera, Joaquim de, *VIII marquès de Sentmenat i X marquès de Ciutadilla*	Estudi, 3.1.1.2; 3.3.1; Repertori, 73; Annex II.1, 207; Annex II.2, 212
Sentmenat i de Sarriera, Mercè de, *comtessa de Múnter*	Annex II.2, 213
Sentmenat i de Sentmenat, Carles de, *IX marquès de Castelldosrius*	Repertori, 20
Sentmenat i Güell, Fèlix de, *X marquès de Castelldosrius*	Estudi, 3.1.1.2; Repertori, 20; Conclusions, 2.1.2; Annex I.1, §47 i §151; Annex II.1, 48; Annex II.2, 51
Sentmenat i Güell, Lluïsa de	Repertori, 20
Sentmenat i Güell, Maria de la Concepció de	Repertori, 20
Sentmenat i Patiño, Pilar de, *I comtessa d'Alcubierre*	Repertori, 40
Serra i Adzet, Lluís Gonzaga	Estudi, 3.1.1.5;
Serra i Badell, Marià	Estudi, 3.2.2.3
Serra i Baldó, Alfons	Estudi, 2.4 (i nota); 2.5; Repertori, 20
Serra i Barrecheguren, Xavier	Estudi, 3.2.2.7
Serra i Boldú, Valeri	Esstudi, 4.4; Repertori, 79; Conclusions, 3.2.1; Annex II.1, 249
Serra i Buxó, Eudald, *SJ*	Estudi, 3.1.1.1 (i nota); Annex I.1, §157 i §167; Annex II.1, 208
Serra i Font, Francesc Xavier	Annex II.1, 262
Serra i Monné, Ramon	Estudi, 3.2.2.9
Serra i Pagès, Rossend	Estudi, 3.3.1
Serra i Puig, Joan, *prevere*	Estudi, 3.1.1.1
Serra i Vilaró, Alfons	Repertori, 11
Serra Puig, Joan, prevere	Annex II.1, 209
Serrahima, Maurici	Repertori, 15
Serrallach i Julià, Maria, *bibliotecària*	Estudi 2.4 (nota); 2.5; 2.6; 3.2.2.7; Repertori, 15
Serrallés i Pont, Lluïsa	Repertori, 36
Serrano Flores, Miguel	Annex II.1, 319
Serrat Badia, Carolina	Repertori, 41
Serrateix, monestir	Repertori, 70, Annex II.1, 291
Sert i de Bultó, Carme	Repertori, 24
Sert i López, Francesc*, II comte de Sert*	Repertori, 73; Annex II.1, 321
Sert i Rius, Domènec	Repertori, 24
Servei de Biblioteques del Front	Estudi, 2.4; 3.1.2; 3.1.2.4; 3.2.2.1; Conclusions, 1
Servei de Recepció i Classificació de Metalls	Estudi, 3; Repertori, 70, 77; Conclusions, 2.1.1
Servei del Patrimoni Històric, Artístic i Científic (PHAC)	pàssim
Servera i Salord, Lluís	Repertori, 78

Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional (SDPAN) Estudi, 2.3; 3.3.3; Conclusions, 3.1.1; 3.2.1; Repertori, 64, 89

Servicio de Información de la Frontera Norte de España Repertori, 13

Servicio de Recuperación Bibliogràfica Estudi, 3.1.1.1; 3.3.3; Repertori, 89, 90; Conclusions, 3.1.1

Sidi Mabrouk (vaixell) Repertori, 78

Sindicat Agrícola Cooperatiu Repertori, 81

Sindicat Agrícola Ramader de Molló Estudi, 3.2.2.2

Sindicat de Pagesos (Castellar del Vallès) Repertori, 29

Sindicat de Transports Repertori, 65

Sindicat de transports – (local antic Banc d'Espanya Repertori, 65; Annex II.1, 210

Sindicat Nacional Ferroviari C.O. Nord Repertori, 18

Siró, *Sr.* Annex II.2, 243

Siscar, Ramon de Repertori, 73

Sisternes (família) Repertori, 54

Sneyd, Walter Repertori, 80

Soberanas, Amadeu-Jesús Repertori, 51, 76, 85, 87, 90; Conclusions, 3.2.1

Sobirà de Santa Creu (mas) Repertori, 30

Sociedad Astronómica de España Repertori, 11

Sociedad Catalana para el Alumbrado (Barcelona) Estudi, 3.1.1.2

Sociedad Güell, Bastos y Bertran Hermanos Repertori, 10

Societat Anònima Cros (Barcelona) Estudi, 3.1.1.4

Societat Barcelonesa d'Amics del País Repertori, 4, 1873

Societat Catalana de Bibliòfils Estudi, 3.1.1.5; Repertori, 34

Societat Catalana de Filosofia Repertori, 37

Socorro Blanco (Barcelona) Repertori, 34, 78

Sojo i Ballester, Carme de Repertori, 5

Sol, Joan, *prevere* Repertori, 63

Sola, Eduard Repertori, 33

Solà i Moreta, Fortià, *prevere* Estudi, 2.6 (nota); 3.1.1.1; Annex I.1, §60, §130 i §166; Annex II.1, 211; Annex II.2, 215

Solà-Morales, Joaquim de Repertori, 68

Solanich i Balius, Rafael Estudi, 2.2 (i nota);

Soldevila Claver, Ramon Repertori, 71

Soldevila i Zubiburu, Ferran Estudi 2.4 (nota)

Soldevila, Victòria , *bibliotecària* Estudi 2.4 (nota)

Solé Pujalt, Magdalena Repertori, 76

Soler Cabot, J. Estudi, 2.5; Annex I.1, §132; Annex II.1, 330

Soler i Puig, Lluís Maria Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 212

Soler i Rovirosa (família) Estudi, 3.3.1; Repertori, 60

Soler i Rovirosa, Francesc Estudi, 3.1.1.5; 3.3.2; Repertori, 60

Soler Rovirosa i Marije, Alexandre Estudi, 3.1.1.5; Repertori, 60

Soler Rovirosa i Marije, Maria, *vídua Genové* Estudi, 3.1.1.5; 3.3.1; 3.3.2; Repertori, 60; Annex I.1, §71 i 111b ; Annex II.1, 213; Annex II.2, 216

Soler y Llach (subhastes, Barcelona) Estudi, 3.2.1 (nota); Repertori, 15, 54

Solervicens i Pollina, Joan Baptista Estudi, 3.2.1 (nota)

Solterra, *comtat de* Repertori, 6

Sontay, Maria — Annex II.1, 214
Sotheby's — Repertori, 6
Stainton, Thomas — Repertori, 80
Store i Alloza, Emili — Estudi, 2.4 (i nota); Repertori, 4
Streit. Oscar (Streit, Publicaciones) — Annex II.2, 218
Suari i Folch, Hilària — Repertori, 77
Subias i Galter, Joan — Estudi, 2.4 (nota); 3.2.2.6
Sunyer, Estanislau (ERC– La Llar) — Annex I.1, §2; Annex II.1, 331
Suqué d'Espona, M. Teresa — Repertori, 66 (nota)

T

Taberner i Prims, Antònia — Repertori, 81
Taberner i Prims, Domingo — Repertori, 81
Tàcit — Repertori, 52
Tarradellas i Joan, Josep — Estudi, 2.5; 2.6; Repertori, 38, 88
Teatre Coliseum (Barcelona) — Repertori, 58
Teatre Principal (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.5; Repertori, 34
Teatre principal (Principal Palace) — Annex II.1, 215
Tebar, Jeroni, *OCart* — Estudi, 3.2.2.7; Repertori, 17
Teixidor i Comes, Joan — Estudi, 2.4 (i nota); 3.1.1.1; 3.1.1.4; Repertori, 14, 21, 34, 52, 67
Teosophia (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.5;
Teresa de Jesús, santa — Repertori, 16; Conclusions, 2.2.2
Teresianes (Col·legi de la Companyia de Santa Teresa de Jesús) — Annex II.2, 219
Terra Lliure (Barcelona) — Estudi, 3.1.1.5;
Terrades, baró de, vegeu: Albert i Despujol — Estudi, 2.6
Tey, Àngels- — Annex II.2, 220
Thévenet, Claudine, *RJM* — Estudi, 3.1.1.1
Thierry, Joseph — Repertori, 60
Thomas Corrons, Josep — Annex II.2, 246
Timor (llinatge) — Repertori, 2
Tintorer, Dolors, *vídua d'Eduard Bosch i Barrau* — Estudi, 3.1.1.5;
Tió i Noè, Jaume — Repertori, 39; Annex I.1, §144; Annex II.1, 298
Tipogràfica Neufville (Barcelona) — Repertori, 66 (nota)
Toda i Alberto, Eduard — Repertori, 80
Toda i Güell, Eduard — Estudi, 3.2.2.9; 3.3.1; 3.3.2; 4.2; Repertori, 74, 75, 80; Annex II.1, 250
Toda i Valcárcel, Eduard — Repertori, 80
Togores, Josep de — Repertori, 76
Toldrà i Rodon, Jaume, *prevere* — Estudi, 3.2.2.9
Toldrà, Maria — Repertori, 1 (nota), 54 (nota)
Tomàs i Monico, Antoni, *porter* — Estudi 2.4 (i nota)
Torent Buxó, Elvira — Repertori, 61
Torent Buxó, Santiago — Estudi, 3.1.1.3; Repertori, 36, 61; Annex II.1, 218; Annex II.2, 221
Torent Garrigolas, Rafael — Repertori, 61
Torras i Bages, Josep, *bisbe de Vic* — Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 20, 35, 52
Torre Bertran (Putxet, Barcelona) — Estudi, 3.1.1.3 (nota)
Torre dels marquesos d'Alòs (Sarrià, Barcelona) — Repertori, 4
Torre Garcini (Horta) — Estudi, 3.1.1.1; Repertori, 4
Torre y del Cerro, Antonio de la — Repertori, 6, 15, 16, 19, 37, 71, 81, 89; Conclusions, 3.1.1

Torrent, Josep Maria, *CO* Repertori, 26
Torres Amat (família) Estudi, 2.5 (nota); 2.6; 3.1.2.4; Repertori, 62
Torres Amat, Ignasi Repertori, 9
Torres Argullol, Fèlix Repertori, 62
Torres Argullol, Josep Repertori, 62
Torres Argullol, Pilar Repertori, 62
Torres Garcia, Joaquim Repertori, 76
Torres Millan, Josep Repertori, 62
Torres Reito, Casa Annex II.2, 223
Torres Torrens, Manuel Repertori, 62
Torres Vaxeras, Josep Maria Estudi, 2.5 (nota); 2.6; 3.1.2.4; Repertori, 62; Annex I.1, §33 i §153; Annex II.1, 285;
Tortosa, Catedral, vegeu: Catedral de Tortosa
Tortosa, Reials Col·legis, vegeu: Reials Col·legis de Tortosa
Tous Colomé, Ramon Annex II.1, 219; Annex II.2, 225
Trabal i Benessat, Francesc Estudi, 3.2.2.6; Conclusions, 1
Trens i Ribas, Manuel, *prevere* Estudi, 3.1.1.1
Trens, Manuel Annex I.1, §17; Annex II.1, 220
Tresserra i Barnils, Maria Rosa, *bibliotecària* Estudi 2.4 (nota)
Triadó i Mayol, Josep Repertori, 80
Trias de Bes i Giró, Josep Maria Estudi, 3.1.1.4; COnclusions, 2.2.1; Annex II.1, 221; Annex II.2, 224
Trias i Pujol, Antoni Estudi, 3.1.1.4
Trueta i Raspall, Josep Estudi, 3.1.1.4
Turró i Darder, Ramon Estudi, 3.1.1.4; Repertori, 79
Tusó i Temprado, Tomàs Estudi, 3.1.1.1
Tusquets i Prats, Francesc Annex II.1, 320
Tusquets i Terrats, Joan, *prevere* Conclusions, 3
Txeca del carrer de Sant Elies Repertori, 4

U

Ubach i Mascaró, Albert Estudi, 2.4 (nota)
Uclés, vegeu: monestir d'Uclés
Udina Martorell, F. Annex II.2, 226
UGT Estudi, 3.1.1.2; 3.1.1.5; 3.2.2.9; Repertori, 3, 19, 65
UGT-Sindicat de transports – Banc d'Espanya Repertori, 65; Annex II.1, 222
UGT-Sindicat de dibuixants professionals Repertori, 6
Underwood, C. G. Repertori, 80
Unió Apostòlica de Preveres (Barcelona) Repertori, 24
Unió Coral Roquetense (Tortosa) Repertori, 42
Unión Militar Española (Barcelona) Estudi, 3.1.1.3; Repertori, 43
Unión Monárquica Nacional (Barcelona) Estudi, 3.1.1.2; Repertori, 41
Unión Regionalista Repertori, 13
Unión Social Hispánica Repertori, 43
Universidad Central de Madrid Repertori, 67
Università Cattolica Repertori, 37
Universitat de Barcelona (biblioteca) Estudi, 3; 3.1.1.1; 3.2.1; 3.3.3; Repertori, 1, 17. 49 , 58, 81, 89; Conclusions, 2.1.2
Universitat de Barcelona (Facultat de Dret) Repertori, 67
Universitat de Cervera Estudi, 2.5 (nota); 3.2.2.1; Annex I.1, §129 i §131;

Annex II.1, 265

Universitat de Pennsylvania (biblioteca) Repertori, 6

Universitat de Sevilla Repertori, 58

Urruela i Sanllehy, Maria del Remei Repertori, 20

Urruela y Morales, Juan de, *V marquès de San Roman de Ayala* Repertori, 20

Uruguay (vaixell) Repertori, 34, 41, 88

V

Valentí Serra de Manresa, *OFMCap* Repertori, 15

Vall de Merlés, comte de, vegeu: Oriola Cortada

Vallbona, vegeu: monestir de Vallbona

Vallès i Ribot, Josep Maria Repertori, 27

Vallet i Arnau, Francesc de Paula, *prevere* Estudi, 3.1.1.4

Valls i Pallerola, Isidre Repertori, 81

Valls i Taberner, *germans* Estudi, 2.4; Repertori, 29

Valls i Taberner, Domingo Repertori, 81 (nota)

Valls i Taberner, Ferran Estudi, 2.4; 2.5; 3.1.1; 3.1.1.1; 3.1.1.2; 3.1.1.5; Repertori, 11, 20. 39, 41, 63, 70, 73, 77, 81; Conclusions, 3.1.1; Annex I.1, §3 i §5; Annex II.1, 224; Annex II.2, 229

Valls i Taberner, Josep Repertori, 81 (nota)

Valls i Vilaseca, Isidre Repertori, 81

Valls Taberner i Arnó, Lluís Repertori, 81

Valls Taberner i Arnó, Xavier Repertori, 81

Vaxeras, Joaquima Repertori, 62

Vendrell, *Srs* Annex II.2, 230

Ventalló i Vergés, Joaquim Repertori, 88

Ventosa i Calvell, Joan Repertori, 10, 61

Ventosa i Roig, Joan Estudi, 2.4 (i nota); 3.2.2.8

Verdaguer, Anna Repertori, 30

Verdaguer, Jacint Estudi, 3.1.1.5; Repertori, 79, 82; Conclusions, 3.2.1

Verdaguer, Màrius Repertori, 90

Verdaguer i Puigdollers, Clara Estudi, 3.2.1 (nota)

Vergés i Farrés, Pere Repertori, 88

Viada i Lluch, Lluís Carles Estudi, 3.3.1; 4.3; Repertori, 61, 82; Annex II.1, 251

Viada i Vilaseca, Tomàs Repertori, 82 (nota)

Vidal i Barraquer, Francesc d'Assís, *arquebisbe de Tarragona* Estudi, 3.1.1.1

Vidal i Carreras, Lluís Marià Repertori, 73

Vidal i Guardiola, Miquel Estudi, 3.1.1.3; Repertori, 41, 67; Conclusions, 2.2.1; 2.2.2; 3.2.2; Annex I.1, §70 i §81; Annex II.1, 225; Annex II.2, 231

Vidal i Guardiola, Ricard Repertori, 67

Vidal i Pons, Climent Annex II.2, 232

Vidal i Ramon (família Vidal Quadras) Annex II.1, 227

Vidal i Sabater, Joan Repertori, 74

Vidal i Ventosa, Joan Estudi, 2.4 (nota)

Vidal Quadras (família) Estudi, 3.1.1.5

Vidal Quadras, Manuel Estudi, 2.5; 3.1.1; 3.1.1.5; 3.3.2; Conclusions, 2.2.1; Annex I.1, §4, §14 i §161; Annex

II.1, 226; Annex II.2, 233
Vídua de Carles Tolrà (empresa) Repertori, 29
Vigo i Fabra, Camila Estudi, 3.1.1.2
Vila i Miravitlles, Josep Estudi, 3.2.2.1; 3.2.2.9
Viladevall i Matheu, Concepció; *vegeu també:* Hereus de la vídua Pla Estudi, 3.1.1.3; Annex I.1, §56; Annex II.1, 228
Viladevall, Francesc d'Assís Repertori, 54
Viladrich, Claudi Repertori, 39
Viladrich, Fermí Repertori, 39
Vilalba-Saserra, *baronia de* Repertori, 3
Vilallonga, marquès de, vegeu: Dalmases, Fontcuberta
Vilallonga i Cabeza de Vaca, Alfons de*, VIII baró de Maldà i Maldanell, III baró de Segur* Repertori, 19
Vilallonga i Cabeza de Vaca, José Luis de, *IX marquès de Castellbell* Repertori, 19
Vilallonga i Càrcer, Joaquim de*, II comte de Sant Miquel de Castellar* Repertori, 19
Vilallonga i Càrcer, Josep Maria de Repertori, 19
Vilallonga i Càrcer, Maria Antònia de*, II comtessa de Montagut* Repertori, 19
Vilallonga i Càrcer, Salvador de, *VIII marquès de Castellbell, VII baró de Maldà i Maldanell, II baró de Segur* Repertori, 19
Vilallonga i Pérez, Antoni Repertori, 75
Vilallonga i Sentmenat, Lluís de, *I baró de Segur* Repertori, 19
Vilanova, Josep de Repertori, 68
Vilanova Montiu, Xavier, *metge* Annex II.2, 235
Vilanova-Rosselló, comte de, vegeu: Rosselló
Vilar, Antoni de Repertori, 69
Vilar, Joaquim de Repertori, 69
Vilar, Josep de Repertori, 69
Vilar de Sant Boi (Lluçanès) Estudi, 3.1.2.3; 3.2.2.3; Repertori, 30, 69; Annex II.1, 286
Vilardaga, comte de, vegeu: Clavé
Vilardaga, comtessa de, vegeu: Gil i Llopart
Vilaseca, Marià, *canonge* Repertori, 8
Vilavecchia i Rabassa, Isabel Estudi, 3.1.1.2
Vilella i Puig, Gaietà Estudi, 3.1.1.5; Annex I.1, §162; Annex II.1, 232; Annex II.2, 238
Villa Mercedes (Sarrià) Repertori, 21
Villahermosa, comte de, vegeu: Moyano
Villanueva, Jaume Repertori, 63, 71
Viñals Amat, Domènec Annex II.2, 239
Viñas i Vendrell, Maria dels Àngels, *bibliotecària* Estudi, 2.4 (nota)
Vindel, Francisco Repertori, 71, 75
Viñes, Dolors Estudi, 3.2.2.7
Vinyes, Ricard Repertori, 87
Vinyoli, Joan Repertori, 51
Virgili Repertori, 52
Virgili i Andorra, Josep Estudi, 3.2.2.1
Vitòria Miralles, Eduard, *SJ* Repertori, 35
Viver, baró de, vegeu: Rumeu
Vives i de Casanova, Pere Nolasc Repertori, 18
Vives i de Ferrrater Josep Maria Repertori, 18; Annex II.1, 234
Vives i Gatell, Josep, *SJ* Estudi, 2.5 (i nota); Repertori, 35
Vivet i Trabal, Fèlix, *SDB* Estudi, 3.1.1.1; Annex II.1, 235
Viza, Juan B. Annex II.1, 236; Annex II.2, 240

Voluntariado Español (Barcelona) Repertori, 43

W

Wagner i Miret, Teodor Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 237

Wahl, Roberto Annex II.2, 241

Weger Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 238

Wind, Hermann Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 239

Witte, R. Estudi, 3.1.1.5: Annex II.1, 241

Wittenburg Estudi, 3.1.1.5; Annex II.1, 240

X

Xarrié i Mirambell, Domènec Estudi, 2.4 (nota)

Xarxa de Biblioteques Populars de Catalunya Estudi, 1; 2.4; 2.5; 2.6; Conclusions, 1

Xestalgar, *comtat de* Repertori, 3

Y

Yates, Alan Repertori, 44

Z

Zarco Cuevas, Julián, OSA Repertori, 64

Zufía y Perales, Laura de Repertori, 11

******

O quam gravis est scriptura !
Oculos gravat, renes frangit,
simul et omnia membra contristat !
Tria digita scribunt, totus corpus laborat.
Quia sicut nauta desiderat venire ad proprium portum,
ita et scriptor ad ultimum versum

Plany d'un copista de la *Lex romana Burgundiorum*, s. VIII
(*Monumenta Germaniae Historica*, *Leges* III, 589)